F. LUCII FERRARIS

BIBLIOTHECA

CANONICA JURIDICA MORALIS THEOLOGICA

F. LUCII FERRARIS

SOLER-ALEXANDRINI ORD. MIN. REG. OBS. S. FRANCISCI LECTORIS JUBILATI
EXPROVINCIAL. EXAMIN. SYNODALIS AC S. O. CONSULTORIS

PROMPTA

BIBLIOTHECA

CANONICA JURIDICA MORALIS THEOLOGICA

NEC NON

ASCETICA POLEMICA RUBRICISTICA HISTORICA

EDITIO NOVISSIMA

MENDIS EXPURGATA

NOVIS AD SINGULAS FERE VOCES ADDITAMENTIS NOVISQUE ARTICULIS LOCUPLETATA TUM PECULIARIBUS SUMMARIIS TUM GENERALI MATERIARUM INDICE INSTRUCTA ADJECTA AD CALCEM CUJUSCUMQUE VOLUMINIS ABSOLUTISSIMA APPENDICE EX OMNIUM SS. CONGREGATIONUM DECRETIS QUAE VEL IN ANTEACTIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR VEL DEINCEPS USQUE AD PRAESENS LATA SUNT JUXTA VOCUM HUJUSCE BIBLIOTHECAE SERIEM DIGESTIS

OPERA ET STUDIO MONACHORUM ORDINIS SANCTI BENEDICTI

ABBATIÆ MONTIS CASINI

PATRONO ET AUSPICE

VIRO EMINENTISSIMO

ALOISIO S. E. R. CARDINALI LAMBRUSCHINI

EPISCOPO SABINORUM

SANCTISSIMI D. N. PII IX. P. M.

A BREVIBUS

ETC. ETC.

TOMUS QUARTUS

TIPIS ABBATIÆ MONTIS CASINI SUP. PERMISSU ET PRIVILEGIO

A. D. MDCCCXLVIII

BIBLIOTHECA

F. LUCII FERRARIS

GABELLA, GABELLARIUS

SUMMARIUM

1. Gabella unde dicta? — 2. Gabella, Dacia, Talea, Passagium, Pontivegium, Guidagium, et hujusmodi sunt species certi tributi, et exactionis, et praecipuorum horum tributorum, et exactionum nomina, et significata hic recensentur. — 3 Appellantur istae exactiones, seu contributiones, aliquando tributum, et quare? — 4. Tributum stricte sumptum quid sit? — 5. Tributum dividitur in ordinarium, extraordinarium, et quid sit utrumque? — 6. Tributum adhuc dividitur in tributum, quod imponitur personis, et in tributum, quod imponitur rebus. — 7. Aliquando *Vectigal*, et quid sit? — 8. Aliquando *Portorum*, et *Portorium*, et quid sit? — 9. Aliquando *Guidagium*, seu *Pedagium*, et quid sit? — 10. Aliquando *Census*, et quare? — 11. Aliquando *Collectae*, et quare? — 12. Aliquando *Praestantiae*, et quare? — 13. Aliquando *Stipendium*, et quare? — 14. Aliquando *Gabella* et quid sit? — 15. Dicta nomina licet ad diversa tributa significanda imposita sunt, usu tamen confunduntur, et hic nomine *Gabellae* intelligimus quodcumque tributum seu quascumque exactiones, quocumque nomine appellentur. — 16. Ad justitiam Gabellarum tres potissimum conditiones requiruntur. — 17. Assignatur prima Conditio. — 18. Assignatur secunda Conditio. — 19. Si causa sit perpetua, perpetua etiam potest imponi Gabella, si vero causa sit solum temporalis, et transitoria, ea cessante, debet etiam cessare Gabella. — 20. Assignatur tertia conditio. — 21. Imponentes Gabellas novas sine dictis conditionibus praeter restituendi obligationem, incurrunt excommunicationem. — 22. Assignantur plures casus, in quibus Principes non solum gravissime peccant, sed etiam ipso facto Excommunicationi subjacent, et ad restitutionem tenentur. — 23. Defraudantes Gabellas peccant pro materiae quantitate graviter, vel leviter, et ad restitutionem tenentur. — 24. Subditi, et quicumque alii negotiatores secundum graves Doctores obligantur in conscientia solvere Gabellas antequam petantur ab Exactoribus. — 25. Affertur, ratio pro nostra conclusione. — 26 Non solum subditi, sed etiam exteri tenentur ad solvendas justas Gabellas. — 17. Emens ab eo, a quo scit defraudari Gabellas certo justas, si vere cooperatur defraudationi, tenetur ipse Gabellam solvere pro Venditore, secus si non cooperetur. — 28. Quando certe, aut satis probabiliter constat Gabellas in toto, vel ex parte injuste esse impositas, tunc potest quis eas, vel ex toto, vel ex parte subterfugere, et defraudare. Immo potest insuper ut occulta compensatione, casu, quo in foro externo cogeretur ad solvendum. — 29. Quando est dubium de justitia Gabellarum, sive dubium sit negativum, sive positivum, non datur in conscientia obligatio eas solvendi. — 20. Affertur, et solvitur instantia. — 31. Affertur consilium gravium Doctorum pro praxi Confessariorum. — 32. Gabella antiquitus solvebatur ob translationem Cadaveris de uno loco ad alterum, et id duravit apud Romanos usque ad tempus Imperatorum Valentiniani, Theodosii, et Arcadii. — 33. Praedicti Imperatores Gabellam abstulerunt. Unde nunc de jure communi, quando corpora transferuntur de uno ad alterum locum, ut ibi tumulentur in transitu per Oppida, vel Parochias, seu in in pontibus Vectigal, seu Portorum, seu quamcumque aliam Gabellam nullimodo exigere licet. — 34. Idem dicendum de Parochis praetendentibus aliquam portionem, seu stipendium percipere in translatione Cadaveris per ipsorum Parochias. — 35. Gabellarii, seu Dohanerii, exigentes Gabellam in excessu, tenentur ad restitutionem, et possunt puniri. — 36. Neque consuetudo praeterita excusat. — 37. Reliqua *usque ad n.* 71. satis summarie referuntur in Decretis adductis. — 62. ad 65. De Gabella sine Beneplacito Apostolico imposita Venditoribus Laicis super rebus ad victum necessariis.

1 Gabella descendit a *Gabbia* voco Syriaca significante Publicanos, qui conducebant vectigalia exigenda, et Ministros eorum; apud Romanos quidem functionem honestissimam, quae non nisi equestri Ordini conferri soleret; apud Judaeos autem, et Graecos infensissimam, et plane invidiosam, ut eorum libertati contrariam; Spondan. *ann.* 31. *n.* 26. Nicol. *in*
2 *Flosculis verb. Gabella num.* 1. Gabella, Dacia, Talia, Passagium, Pontivegium, Guidagium, et similes voces, quae apud Italos sunt species certi tributi, et exactionis, nemo ignorat esse ab interpretibus e trivio sermonis Italici collectas; Lexicon Calvini, verb. *Gabella.* Unde quia multi sunt modi exigendi tributa, et haec variantur ex personis, a quibus exiguntur, ex rebus, de quibus solvuntur, ex titulis, propter quos petuntur, ex tempore, ex loco, ex quantitate et aliis pluribus circumstantiis; ideo innumera videntur esse genera tributorum veterum, et novorum, quorum praecipuorum nomina, et significata ad uberiorem notitiam hic recensentur.

3 Appellantur igitur istae exactiones, seu contributiones aliquando *Tributum*, sic dictum a contributione, vel ex eo, quod militibus tribuatur; Ulpian. *de verbor. significat. lib.* 77. *in fine*, et Festus *lib.* 17. Lexicon Calvin. verb. *Tributum.* Unde tributa, postquam Augustus cum populo provincias partitus est, appellari caepta sunt, quae bello victae Provinciae populo quo-
4 tannis pendebant; Lexicon Calvin. *loc. cit.* Tributum stricte sumptum est pensio, quae subditis imponitur Principi solvenda ad hoc, ut statum suum tueri, et communibus utilitatibus, ac necessitatibus congrue prospicere possit; *Est in re*
5 *communis.* Dividitur in ordinarium, et extraordinarium. Ordinarium est, quod singulis annis ad dictum finem ex lege nova, vel antiqua in certa quantitate solvitur. Extraordinarium, est, quod non in singulis annis, nec aliis certis, ac determinatis, temporibus, sed ingruentibus extraordinariis necessitatibus ex mandato Principis juxta determinationem ejusdem a subditis solvi debet; prout plerumque sit tempore belli. Hujusmodi extraordinaria tributa alias vocantur *Exactiones*, Talia, seu Taleae, ita ut horum omnium nomine aliud non significetur, quam extraordinaria *pensio*, seu *Tributum*; ut Alciat. super verb. *Extraordinariam in l. Placet, de Sacrosanct. Ecclesiast.* Calvin. *in Lexico Juridic.* verb. *Talea*, ubi etiam dicit, quod Talea pro exactione est barbarum prorsus vocabulum, natum e schola imperitorum Latinitatis, cui multa id genus similia de-
6 bemus. Tributum adhuc subdividitur in duo membra. Unum est, quod singulis personis, seu capitibus nulla habita ratione facultatum ponitur, et *capitatio* vocatur, cujus impositio modica solet esse, cum a singulis etiam minimae fortunae famulis, et famulabus praestetur. Alterum vero, quod secundum aestimationem bonorum, quae quivis possidet, taxatur, et imponitur; *Leg.* 3. *ff. de censibus*, *Leg.* 42. *ff. de pact. Leg.* 32. *in fine de usufructu.*

Aliquando *Vectigal*, quod est id, quod rebus 7
Civitatis invectis, vel evectis publico solvitur, Alciat. *in commentar. ad Leg. inter publica, ff. de verb. signific.* Calvin *in cit. Lexico* verb. *Vectigal.* Vectigalium jus proprie dicitur redditus, qui Principi, vel Reipublicae pro evectione, et invectione mercium in compensationem salvi conductus, ac reparationem viarum, ac pontium in certo loco penditur; Ita cum aliis Calvin. *loc. cit.*
Aliquando *Portorium*, et hoc Vectigal est, non 8
tantum, quod in portu, sed et quod in transitu pontis pro exportandis mercibus solvitur; *l.* 203. ubi vide Gaeddeum, *ff. de verb. signif. l.* 3. *Cod. de Vectigal. l.* 60. §. 1. *ff. locat.* unde publicani, qui hoc Vectigal redemerant, Portitores dicuntur; *Portorium* rerum venalium dixit Cic. *in Pison.* et cum aliis Calvin. *in cit. Lexico*, verb. *Portorium* Aliquando *Guidagium*, et est illud, 9
quod transeuntes dant pro salariandis illis hominibus, qui secure deducunt per loca, vel alias loci securitatem praestant; Glossa *in cap. Quamquam, in princ. de censib. in* 6. quod idem stricte loquendo significat *Pedagium*: *Guidagia* enim sunt quasi *Pedogia*; *cap. in citat. cap. Quamquam de censibus in* 6. Calvin. *Super quibusdam* 26. *de verb. significat.* Joan. Andr. *in cit. Lexico* verb. *Guidagia*, Scbardius verb. *Pedagium.* Unde capiens *Pedagium*, seu *Guidagium* debet dare salvum conductum, et territorium ejus tenere securum, adeo ut teneatur ad resarciendum damnum, si transeuntes a raptoribus, vel aliis vias infestantibus, damnum patiantur; Calvin. *in cit. Lexico* verb. *Pedagia*, cum Archidiacono, et Baldo *ibi citat.* Scbardius verb. *Pedagium*, Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 39. *num.* 39. et alii. Guidagium, seu Pedagium, est quod datur alicui pro securo conducto transeundi per terram alicujus; *C. de raptoribus* 36. *part.* 3. Calvin. *loc. cit.* verb. *Guidagium.* Aliquando *Census*, quia censebantur singu- 10
lorum facultates ad ejus solutionem; Card. de Lugo *de just. et jure disp.* 36. *num.* 2. Aliquando 11
Collectae, quia colliguntur a singulis, seu *Prae-* 12
stantiae, quia praestantur; Lugo *loc. citat.* Ali- 13
quando *Stipendium*, quia per stipes colligitur; Lugo *loc. cit.* Aliquando *Gabella*, et est illud tri- 14
butum, quod in Civitatibus, et Pagis pro certis rebus, vino, cerevisia, frumento, carnibus, vel aliis mercibus solvitur; Calvin. *in citat. Lexico Juridic.* verb *Gabellae.* Dicta tamen nomina, licet 15

ad diversa tributa significanda imposita sint, usu
tamen confunduntur, et uno nomine cetera Tri-
buta, seu Gabellas, Gabellarum Communitatis
nominibus significare solemus. Unde hic pro no-
mine *Gabellae* intelligimus quodcumque Tribu-
tum, seu quascumque Exactiones quocumque
nomine appellentur.
16 Ad justitiam Gabellarum, Tributorum, et hu-
jusmodi tres potissimum conditiones requirun-
17 tur: *Communis*. Prima est, ut legitima auctoritate
imposita sint. Unde Gabellas, Tributa, et hujus-
modi imponere, et exigere possunt soli Princi-
pes supremi in terris suis alium Superiorem non
agnoscentes, aut ii, qui a supremis Principibus
privilegio, aut legitima consuetudine jam prae-
scriptam facultatem has Gabellas, Tributa, et
hujusmodi imponendi, consecuti sunt; *Communis, ac certa, argum. cap. Innovamus* 10. *de censibus*,
18 *et c. Super quibusdam* 25. *de verb. signific.* Se-
cunda est justa causa, videlicet Principis decens
substentatio considerato ejusdem statu, dignitate,
et meritis in Rempublicam: Necessitas, seu ma-
gna utilitas communis Reipublicae: Expunctio
debitorum pro communi necessitate, seu utilitate
Reipublicae contractorum, et hujusmodi; *Com-*
19 *munis*. Si causa necessitatis, vel utilitatis sit per-
petua, v. g. conservatio murorum, pontium, cu-
stodia Civitatis, et hujusmodi, perpetua etiam
potest imponi Gabella, Tributum, et hujusmodi.
Si vero causa sit solum temporalis, et transito-
ria, ut defensio contra hostem tempore belli, re-
paratio constructorum per hostes, et hujusmodi,
tunc ea causa cessante, debet cessare etiam Ga-
bella, Tributum, et hujusmodi; *Communis, ac*
20 *certa*. Tertia conditio est modus debitus impo-
nendi Gabellas, et Tributa, ut videlicet exactio,
seu contributio non sit nimia, sed moderata, et
juxta mensuram causae vel necessitatis, ob quam
contribui debet, et secundum proportionem fa-
cultatum singulorum, ut non alii plus, alii minus
graventur, quam justum sit; *Communis*.
21 Imponentes Gabellas novas, nova Pedagia, et
hujusmodi sine dictis conditionibus, praeter re-
stituendi obligationem, incurrunt Excommunica-
tionem Bullae Coenae, ut expressis verbis habe-
tur in §. 5. *ejusdem Bullae*, ibi: « Item excom-
» municemus, et anathematizamus omnes, qui in
» Terris suis nova Pedagia, seu Gabellas, prae-
» terquam in casibus sibi a Jure, seu speciali Se-
» dis Apostolicae licentia permissis imponunt. »
22 Unde hic juvat adducere ad litteram, quae habet
Reiffenstuel *lib.* 3. *Decr. tit.* 39. *numer.* 42. ibi:
Colliges, Principes non tantum gravissime pec-
care, sed etiam ipso facto Excommunicationi
subjacere, ac insuper ad restitutionem teneri; I.
Quoties sine justa causa publica nova *Tributa*,
Vectigalia, Gabellas, vel alias *Exactiones*, quali-
tercumque eas baptizent, imponunt subditis. II.
Si plus exigunt, quam causa ipsa requirit. III.
Si causa justa cessante continuant, nisi nova
emergat. IV. Si antiqua *Tributa*, aut *Vectigalia*
augent, absque justa causa. V. Si antiqua, et ex-
traordinaria *Tributa*, aut *Vectigalia* per se jam
essent sufficientia ad causam, vel necessitatem
praesentem tollendam. Peccant etiam VI. Si ni-
miis, et excessivis luxu, pompa, lusu, conviviis,
donationibus, recreationibus, aedificiis etc. om-
nino exhauriant aeraria, vel etiam debitis Came-
ram gravent, ut quavis urgente necessitate co-
gantur statim indicere nova *Tributa, Vectigalia*,
Gabellas, et id genus Exactionum, cum alia an-
tiqua *Tributa*, et Ærarium ad tollendas similes
necessitates, vel omnino sufficientia fuissent, vel
certe cum magno sublevamine pauperum multum
contribuere potuissent. Et in hoc habent, quod
multum attendant Consiliarii, et Confessarii Prin-
cipum, ne alias vel muti canes, vel adulantes po-
litici, vel displicere timentes, et se, et Principes
in aeternum perdant, simulque miseros subditos
plurimis, iisque gravibus oneribus, et *Exactio-
nibus* emungant. Certo severe scribunt de hac ma-
teria cuncti Doctores: *hactenus* Reiffenstuel.

Defraudantes Gabellas, Tributa, Vectigalia, et 23
alia hujusmodi peccant pro materiae quantitate
graviter, vel leviter, et ad restitutionem tenen-
tur; *Est communior*, et re ipsa vera sententia
DD. et signanter hanc tenent Lugo *disp.* 35. *sect.*
4. Lessius *libr.* 2. *cap.* 33. *dub.* 2. *num.* 8. Molina
disp. 674. Layman *l.* 3. *tract.* 3. *part.* 1. *cap.* 3.
num. 5. Covarruv. *in cap. Peccatum, de Regul.
Juris in* 6. *part.* 2. §. 5. *num.* 1. *et* 5. Diana *part.*
1. *tract. de Legibus resol.* 19. Navarr. *in Manual.
cap.* 17. La Croix *lib* 3. *part.* 2. *num.* 269. San-
chez *l.* 2. *consil. cap.* 4. *dub.* 1. *numer.* 8. Sporer
tr. 5. *in dical. cap.* 5. *num.* 150. Gabriel, Silvest.
Cajetan. Medina, Sotus, Sayrus Corduba, Turria-
nus, Vega, aliisque congestis, Suarez *l.* 5. *de le-
gibus cap.* 18. Vasquez *de restit. cap.* 6. §. 2. *dub.*
2. Alfonsus de Castro *l.* 1. *de lege Poenali cap.* 9.
et 11. ubi dicit, conclusionem adeo esse certam,
ut contraria doctrina sit error, Reiffenstuel *loc.
cit. num.* 45. ubi dicit, esse communissimam alio- 24
rum contra Angelum, Henricum, Durandum,
aliosque satis graves Doctores dicentes, subditos
non obligari in foro conscientiae solvere ejusmodi
Gabellas, et Tributa, antequam petantur ab Exa-
ctoribus, quia ut volunt ipsi, Lex poenalis non
obligat in conscientia nisi ad poenam post Judi-
cis condemnationem; Lex autem Gabellarum,
Vectigalium, et hujusmodi solvendarum poenalis
est, quia Magistratus intentio esse videtur, ut
subditi, vel negotiatores, aut Gabellas, et Vecti-
galia solvant, aut si non solvisse deprehendan-
tur, poenam solvant, quae communiter debet esse
poena commissi, vel caducitatis, seu confiscatio-
nis mercis. Nec per hoc derogatur bono commu-

ni, nam unus defraudans deprehensus abunde solvet pro viginti occulte elapsis, et hanc sententiam tenent etiam Tabiena verb. *Pedagium concl.* 3. Beja *part.* 2. *cas.* 12. et in eamdem incliuant Sotus *lib.* 3. *q.* 6. *art.* 7. *in fin.* Toletus *lib.* 5. *c.* 65. et probabilem censet Lessius *lib.* 2. *cap.* 33. *num.* 55. Bonac. *de restit. disp.* 2. *q.* 9. *punct.* 1. *num.* 3. et alii.

25 Ratio autem nostrae conclusionis est, quia justitia commutativa obligat semper in conscientia etiam antequam petatur debitum: Justae autem Gabellae, justa Tributa, et Vectigalia sunt debita Principi ex justitia commutativa, tamquam jure naturae debitum stipendium ad suum statum, et bonum publicum sustinendum, justitia enim commutativa postulat, Principi publica onera compensari ab iis, quorum gratia sustinet ea, quia *dignus est operarius mercede sua.* Tum quia lex, vel mandatum Superioris justum obligat in conscientia juxta certissimam apud Covarruv. *in cap. peccatum, de Regul. Juris in* 6. *part.* 2. §. 5. *num.* 1. juxta illud Pauli *ad Roman.* 13. ibi: « Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit, non est enim potestas, nisi a Deo, quae autem sunt a Deo, ordinata sunt, itaque, qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt, sibi ipsi damnationem acquirunt. » Adeoque justae Gabellae, et justa tributa, Vectigalia, et hujusmodi praecepta a justa lege Principis sunt in conscientia solvenda; Tum etiam quia obligatio solvendi gabellas justas, justa tributa, vectigalia, et hujusmodi est de jure divino, adeoque obligat in conscientia; *ad Romanos* enim *cap.* 13. dicitur expresse: *Ideo enim, et tributa praestatis, Ministri enim Dei sunt in hoc ipsum servientes. Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum; cui Vectigal, Vectigal;* et *Matth.* 21. Christus ipse quaestione facta de hac materia, ostenso sibi Numismate census dixit: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari, et quae sunt Dei Deo.* Immo non tantum verbo, sed et exemplo, docuit, justas Gabellas, et justa Tributa, Vectigalia, et hujusmodi esse solvenda, dum *Matth.* 17. pro se, et Petro tributum solvit.

26 Non solum subditi, sed etiam exteri tenentur ad solvendas justas Gabellas, Vectigalia, Pedagia, Guidagia, quia quoad usum Pontium[1], Fontium, viarum, et hujusmodi, Gabella etiam exteris ideo imposita justificatur, cum ad illorum etiam utilitatem cedat. Sic recte Medina, Suarez, Vasquez, Azorius, Filiucius, aliique cum Sanchez *d.* 45. *num.* 9. Bonacina *loc. cit. num.* 4. La Croix
27 *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 275. Emens ab eo, a quo scit defraudari Gabellas certe justas, si vere cooperetur defraudationi, tenetur ipse Gabellam solvere pro venditore, quia Gabella est onus reale, quod cum merce transit ad ementem, et ipse, ratione suae vere cooperationis, esset causa damni, adeoque tenebitur resarcire in defectu Venditoris; *Communis.* Si vero non cooperetur, sed tantum permittat, Molina, Lessius, Bonacina, Dicastil. *dub.* 9. Sanchez *dub.* 12. Sporer *loc. cit num.* 151. et alii, dicunt non teneri, quia Gabella non est stricte onus reale gravans mercem, sed merx tantum est veluti hypotheca obligata pro Gabella, si fiat excussio, et intentetur actio.

Quando certo, aut satis probabiliter constat, 28
Gabellas, Tributa, et hujusmodi ex toto, vel ex parte injuste esse imposita, tunc potest quis ea, vel ex toto, vel ex parte subterfugere, et defraudare. Immo potest insuper occulta compensatione uti, casu, quo in foro externo, uti ordinarie fit, ad solvendum cogeretur; Sic Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *part.* 1. *cap.* 3. *n.* 5. Molina *disp.* 674. Silvester *verb. Gabella* 3. *q.* 3. *art.* 14. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 39. *n.* 43. et post alios Sporer *loc. cit. num.* 152. dicens ita pro certo tenere omnes. Et ratio, est, quia unicuique jure naturae concessum est damnum suum injustum impedire, vel resarcire, quatenus licite fieri potest, in eo autem casu exactiones Gabellarum injustarum, seu quorumcumque injustorum Tributorum subditi patiuntur damnum injustum, quod alia ratione impedire non possunt, nisi subterfugiendo solutionem, vel si jam solvere coacti sint, occulte compensando, dummodo serventur conditiones justae compensationis, ut patet ex dictis verb. *Compensatio*, adeoque etc. Quando est dubium de justitia Ga- 29
bellarum, Tributorum, et hujusmodi, sive dubium sit negativum, dum scilicet dubitatur de tali justitia, absque eo, quod sit aliqua ratio probabilis pro, aut contra, sive dubium sit positivum, dum scilicet dubitatur de tali justitia, ex eo quod pro utraque parte sint rationes probabiles, non datur in conscientia obligatio ea solvendi. Ita communior, et verior, ac in praxi tuta sententia, quam tenet Lugo *de just. et jure disp.* 36. *sect.* 6. Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 4. *dub.* 6. Molina *disp.* 674. *n.* 6. *et* 9. Azorius *par.* 3. *cap.* 22. *quaest.* 7. Diana *part.* 7. *tract.* 17. *resol.* 59. Sporer *loc. cit. num.* 154. Reiffenst. *loc. cit. n.* 44. Cajet. Silvester, Medina, Armilla, Gabriel, Corduba, et communis fere omnium, teste Cardin. de Lugo *loc. cit. arg. cap. Pervenit* 5. *de censibus, et cap. Quamquam* 4. *eodem in* 6. et ratio est quia in dubio debiti melior est conditio possidentis, *arg. cap. in pari* 65. *de reg. juris in* 6. et ei, qui petit, incumbit probatio debiti. In proposito autem subditus possidet adhuc bona fide res suas, et Princeps petit Gabellas, Tributa, et hujusmodi, ut sibi debita, adeoque, donec a Principe probetur justitia Gabellarum, Tributorum, et hujusmodi, subditus non tenetur solvere.

Nec valet objicere, quod in dubio justitiae le- 30
gis, et praecepti praesumendum est pro justitia, et parendum Legislatori juxta communem. Non

valet, inquam, quia verum quidem est, quod in dubio justitiae legis, et praecepti praesumendum est pro justitia, et parendum Legislatori, quando non agitur de ipso Legislatoris interesse proprio, qui tunc praesumi potest partialis, aut quando non agitur de interesse ipsius subditi, seu inferioris, cujus, rem suam possidentis meliori, et potiori conditioni praejudicari non debet. Et in nostro casu praesumptio non stat pro ipso Legislatore, cum, ut patet, agatur de ipsius interesse, et etiam de interesse subditi meliori, et potiori conditione adhuc bona fide res suas possidentis. Tum quia novae Gabellae, Tributa, Pedagia, et hujusmodi damnantur, et rejiciuntur tum in Jure civili; *leg. Non solent, Cod. Vectigalia nova ;* tum in Jure Canonico, *cap. Quamquam* 4. *de censibus in* 6. ibi: *Quamquam Pedagium, Exactiones, tam Jure Canonico, quam Civili regulariter merito sint damnatae*, adeoque solvendae non sunt, quando de eorum justitia aperte non constat; *argum. cap. Pervenit* 5. *de censibus,* eo quod contra ipsas Gabellas, Tributa, et hujusmodi militet utrumque jus, tam Civile, quam Canonicum per textus mox

31 citatos. (*) Hinc pro praxi Confessariorum placet referre consilium Molina *to.* 2. *de justitia disp.* 673. *num.* 9. valde laudatum a Cardinal. de Luca *citat. disp.* 36. *section.* 4. *numer.* 43. a Sporer *loc. cit. num.* 156. La Croix *loc. cit. num.* 282. et ab aliis, et est, quod quando evidenter, vel satis probabiliter non constat de justitia Gabellae, Tributi, et hujusmodi, monendi sunt poenitentes, ut solvant, et non defraudent, ne nimis laxentur habenae in praejudicium Reipublicae, et in spretum legum, et praeceptorum Supremorum Principum. Post factum autem, et post jam defraudatas Gabellas, et hujusmodi in ipso dubio, et incertitudine justitiae ipsarum non sunt cogendi poenitentes ad restitutionem, ne nimis graventur, et illaqueentur animae, cum ex mille in similibus casibus vix unus restitutionem faciat. Unde ut refert Card. de Lugo *loc. cit.* et ex ipso Rosignolus *de restitutione* 1. *praenot. XI. sub num.* 14. Potentissimus Hispaniarum Rex Philippus II. Ministris conquerentibus contra fraudantes Gabellas, Vectigalia, et hujusmodi, sic respondit. *Sinite eos, furantur enim de suo.*

Gabella, Vectigal, seu Portagium, quamvis antiquitus solveretur ob translationem Cadaveris de uno loco ad alterum, juxta *l. Funeris* 37. *ff. de relig. et sumpt. fun.* ibi: *Vectigalia,* idque duraverit apud Romanos usque ad tempus Imperatorum Valentiniani, Theodosii, et Arcadii, quapropter bene carpit Romanos Xiphilinus in Nerone, ibi: « Scitis quantum pendamus pro mortuis? Romanis solis etiam mortui vivunt, ut aliquid ex » his accipiant, neque enim mori licet apud eos » sine tributo, et mulcta; » Besoldus *de Ærario publico cap.* 4. §. 17. Pancirol. *in Thesauro lib.* 3. *c.* 31. Cujacius *observ. lib.* 5. *cap. ult. et lib.* 11. *observ. cap.* 21. Petrus Gregorius *de Republica lib.* 3. *cap.* 6. *a num.* 21. Praedicti tamen Imperatores 32

lege lata haec Vectigalia abstulerunt, liberumque reliquerunt corpora de uno ad alium locum transferre; *in l. ult. Cod. de Relig. et sumpt. funer.* Unde de jure communi loquendo, quando corpora de uno ad alium locum transportantur, ut alibi funerentur, aut tumulentur, in transitu per Oppida, vel Parochias, per quas corpus transfertur, vel in pontibus, Vectigal, seu Portagium nullimode licet exigere, *ex d. l. ult. Cod. de Relig. et sumpt. funer.* ubi Vectigal pro transferendo corpore de uno ad alium locum percipere expresse interdicitur. Et sic non posse exigi Gabellam pro extractione, introductione, vel transitu cadaveris, reprobatis contrarium sentientibus, nervose probat Cardin. de Luca *de Regal. disc.* 166. occasione praetensionis excitatae pro cadavere Card. Giberti Borromaei, qui obiit in Oppido Neptuni, et tran- 33

(*) Videat hic prudens lector, num Censores ferre aequo animo possint doctrinam numeris 28. 29. et 30. expositam? Fac enim in dubio de justitia tributorum licere, aut dolo solutionem declinare, aut quidquid solutum sit occulte compensare, ubi tunc Principes securi esse poterunt de suis ex solutione tributorum proventibus? Cum enim plerumque justae causae, quae Principem ad tributa exigenda movent, occultae sint, atque Populo incognitae, et cum pauci ex plebe sint homines, qui justam agnoscere, ac decernere tributorum causam valeant; nec aliunde desint qui causa etiam incognita, tributorum injustitiam praedicent, facile erit, si non omnibus, plerisque saltem de tributorum justitia dubitare. Quamobrem pauci semper erunt in Republica homines, qui se ad tributa solvenda obligatos credant. Ubi ergo tunc esset debitum praecepto Principis obsequium? Ubi debita eidem subjectio? «Nam semel facta populo, ob dubium in ejus mente ortum de tributorum injustitia, libertate, statim Princeps veluti tirannus contemnitur, ac animus debitam ei subjectionem exuit: Satius ergo est asserere cum Antoine de justitia, et jure *cap.* 5. *qu.* 17. in dubio de justitia tributorum solvendum omnino esse, » quia in dubio justitiae debet praesumi pro « justo praecepto superioris possidentis jus praecipiendi, et » exigendi tributa, quod jus est altius, et majus jure, » quod habent subditi in bona quae possident. Praeterea Princeps saepe habet causas occultas. Immo etiamsi essent » evidenter injustae sive ex toto, sive ex parte, tamen » solvenda sunt, cum exiguntur, ad vitandum scandalum, » ac perturbationem publicam, ob quam causam quisque » juri suo cedere debet, » Haec quantum ad solutionem: ad compensationem vero quod attinet, satis notum est ex iis quoque, quae Auctor exposuit ubi de compensatione tractavit, compensationem permitti non posse, nisi in casu certo. Dubium ergo de tributorum injustitia satis non est ad compensationem hujusmodi permittendam. Accedit etiam, doctrinam hanc perniciosam Reipublicae esse, cum fovendo adversus ipsam occultam compensationem, ad occulta eidem inferenda damna homines alliciat; ut consideranti patet.

Ex iis facile etiam est agnoscere, tutam non esse doctrinam num. 31. expositam. Si enim subditi, etsi dubitant de tributorum injustitia, solvere illa tenentur ob superius allatas rationes, cogendi a Confessario sunt ad restitutionem ii qui subterfugiis solutionem declinaverint. Neque enim ex difficultate, quam patitur poenitens ad restituendum, moveri Confessarius debet ad eum absolvendum a restitutione. Confessarius enim Judex est, qui cogere poenitentem debet ad suum cuique tribuendum.

sportatus fuit ad Urbem, et in fino tcstatur ita vivae vocis oraculo decisum fuisse a S. M. Alexandri VII. occasiono ejusdem praetensionis Dobaneriorum pro translatione cadaveris infantis Margaritae de Sabaudia, quae in Urbe pie decedens Assisii sepulturam elegerat, quem aliis adductis sequitur *Add. ad Pamphil. dec.* 323. *nu.* 9. Ursaya *Institut. crimin. lib.* 8. *num.* 40. et late sic etiam tenet cum plurimis aliis Amostaz. *tom.* 2. *lib.* 6. *de causis piis, a num.* 40. ubi *sub num.* 44. subjungit, quod cadavora ad mercimonium trahere, et quaestum de eis percipere odiosum est, *cap. Quaesita* 12. *et cap. Postquam* 13. *caus.* 13. *quaest.*
34 2. Unde nulla valet consideratio, ut simile Portagium, seu Vectigal percipi possit in translatione cadaverum; *et num.* 45. addit similiter esse dicendum de Parochis volentibus aliquam portionem, seu stipendium percipere ex translatione Cadaveris per ipsorum Parochias, hoc enim nullo jure Decretum est. Vide verb. *Cadav. num.* 15. ubi affertur ad id decretum Sacrae Congr. Immunitatis.

35 Gabellarii, seu Dobanerii, exigentes Gabellam in excessu, tenentur ad restitutionem, et possunt puniri; *l. Locatio alias licitatio* 9. §. *Quod illicite, ff. de Publicanis, et l.* 3. *Cod. Vectigalia nova*, per quae Jura deciditur, Publicanum exigentem Gabellam in excessu, et ultra modum, teneri ad restitutionem, quinimmo, et penuri posse disponit, textus *in l.* 4. *Cod. Vectigalia nova*, Bajard. ad Clar. §. *Furtum*, Galeot. *respons. fiscal.* 10. *num.* 17. *cum seqq.* Card. de Luca *lib.* 2. *Regalibus. disc.*
36 71. n. 4. Neque consuetudo praeterita excusat, quoniam ista tamquam contra legem censenda est potius corruptela, frequenter, et de facili per hujusmodi Publicanos, et Gabellarios, seu Dobanerios induci solita, ideoque ubi etiam, non per ipsosmet, sed per praedecessores introducta esset, id operari posset excusationem a delicto, et poena, non autem a restitutione exacti; Franc. Marc. *dec.* 421. Fachin. *consil.* 61. *lib.* 2. Guttier. *de Gabell. qu.* 3. *num.* 14. apud quos ceteri. Hinc, ut recte notat Sporer *loc. cit. n.* 144. cautissimo debent procedere Confessarii circa Gabellarios, Teloniarios, et similes Officiales, qui inscio Principe propria auctoritate certas expensiones sibi exigunt, et in consuetudinem deducunt, nunquam, aut difficulter abrogandam. Quamvis enim aliquando excusari videantur ob justam causam, vel compensationis ob defectum stipendii, vel extraordinarii laboris, et molestiae, vel quod homines benevolentia, vel gratitudine ultro liberaliter donare videantur, omnia tamen periculosa, et canto
37 trutinanda a Confessario; haec Sporer. Gabella carnis noviter imposita non est solvenda a Clericis; *eadem Sac. Congr. Immun. in Asculana* 30. *Maji* 1628. *lib.* 1. *Decr. Pauli pag.* 94.
38 Gabella Vini, vulgo *della Foglietta*, non est solvenda Vendentibus vinum in Civitate Lauretana, nisi Venditores sint caupones, vel ut dicitur *diano da mangiare* etc. Nec huic resolutioni obstat Const. Clement. VIII. super extinctione recentiorum Victualium; *ead. Sacra Congreg. Immun. in Lauretana* 18. *Julii* 1629. *lib.* 1. *decr. Paul. pag.* 145.

Clerici, et Ecclesiastici vendentes vinum recollectum in propriis bonis minutatim in suis domibus, non tenentur ad Gabellam vulgo dictam *della Foglietta*, et cognitio fraudum, quae desuper fieri possunt, spectat ad Judicem Ecclesiasticum; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Ravennaten. Spoletana, et aliis* 25. *Septemb.* 1627. *l.* 1. *decret. Paul. p.* 67. *Nolana* 26. *Januarii* 1644. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 218. *Theatina* 15. *Martii* 1661. *lib. Decret. Rocci pag.* 323. *Faventina* 25. *Januarii* 1677. *lib.* 2. *Decret. Altovit. pag.* 1338. 39

Sacra Congreg. inhaerendo decretis alias factis censuit personas Ecclesiasticas tam Saeculares, quam Regulares vendentes vinum minutatim in propriis locis, et domibus, recollectum in eorum bonis non teneri ad solutionem Gabellae etiam vigore Constit. Sixti V. dummodo ibidem non dent, ut vulgo dicitur, *da mangiare, e non faccino Bettole*, a quibus debent abstinere ratione honestatis Clericalis; cognitionem autem fraudum, quae desuper committi possunt, spectare ad Judicem Ecclesiasticum; *ead. Sacra Congregat. Immun. in Asculana* 23. *Jun.* 1646. *lib.* 3. *decr. Paul. p.* 268. 40

Ecclesiastici non tenentur ad solutionem Gabellae dictae *della Foglietta* pro vino vendito in propriis domibus minutatim, et recollecto in eorum bonis, cum Communitas numquam appaltaverit dictam Gabellam juxta praescriptum Bullae Sixti V. sed solum juxta quaedam Capitula Communitatis; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Auximana* 2. *April.* 1680. *lib.* 2. *decr. Alt. pag.* 1954. Item non tenentur ad gabellam pro Vino minutatim vendito, et pignus desuper factum est iis restituendum; *eadem Sacr. Congregat. Immun. in Callien.* 1. *April.* 1701. *lib.* 3. *decr. Vallemani pag.* 568. 41 42

An Ecclesiastici vendentes vinum minutatim possint permittere, ut ementes bibant vinum emptum, dum degunt in eorum Cellis Vinariis, seu Auditis, et ibi manducent res comestibiles per ipsos emptores secum latas? Sac. Congreg. respondit: Serventur literae Sac. Cong. Sublevaminis sub die 4. Junii 1656. in Tudertina, quibus hoc cavetur, et dicitur esse facere (ut vulgo ajunt) Betulam; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Faventina* 5. *Martii* 1697. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 78. *in Tolentina* 15. *Aprilis* 1699. *ibi pag.* 215. *in Firmana* 19. *Augusti* 1704. *lib.* 3. *Decret. Vallem. p.* 605. Quare Ecclesiastici, vel se abstineant a venditione Vini minutatim cum permissione ementi- 43 44

bus manducandi, vel solvant gabellam dictam *della Foglietta ; eadem Sacr. Congregat. Immun. in Camerinen.* 4. *Decembris* 1680. *lib.* 2. *Decret. Altov. pag.* 2105.

45 Vinum Ecclesiasticorum non potest vendi in caupona sine solutione gabellae dictae *della Foglietta* ; *ead. Sac. Congr. Imm. in Senogalien.* 12. *Julii* 1678. *lib.* 2. *decr. Altov. pag.* 1612.

46 Pro Vino recollecto in propriis bonis, quod Canonici Lateranenses faciunt vendere in domo per eos conducta, solvi non debent gabella dicta *della Foglietta*, si ibi non vendantur comestibilia ad edendum ; *ead. Sacra Congregat. Immun. in Ravennaten.* 1. *Decembr.* 1738. *lib.* 3. *decr. Paul. p.* 81.

47 Vinum, quod ab Ecclesiasticis traditur ad vendendum, assignata certa mercede ei, qui curam habet vendendi, debet esse omnino exemptum a quacumque gabella pro vino imposita; *ead.S.Cong. Immun. in Ulixipon.* 1. *Decemb.* 1638. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 82.

48 Canonici non tenentur ad gabellam pro eo, quod minutatim vendant vinum absque comestibilibus ; *eadem Sac. Congr. Immun. in Lauretana* 27. *Julii* 1654. *lib.* 2. *decr. Paul. p.* 193.

49 Personae Ecclesiasticae sive vendentes, sive
ementes vinum minutatim non comprehenduntur
sub gabella imposita vendentibus, et ementibus
Vinum; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Nolana* 12.
50 *Julii* 1649. *lib.* 4. *decr. Paul. pag.* 113. Gaudere
debent exemptione a gabella vini, tam personae
Ecclesiasticae vendentes, quam ementes ab illis;
ead. Sac. Congreg. Immun. in Taurinen. 11. *Sept.*
1634. *lib.* 2. *decret Paul. pag.* 202. *Conversana* 14.
Junii 1653. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 5.

51 Taxatio quoque exemptionis, seu Franchitiae super oneribus vini, et moliturae singulis Ecclesiasticis assignandae, non spectat ad Judices Laicos, nec cognitio controversiarum, quae illorum occasione oriri possunt, sed ad Judicem Ecclesiasticum : praevio tamen beneplacito Apostolico ; taxatio insuper vini et frumenti non est facienda pro singulis tantum Ecclesiasticis ; sed etiam pro omnibus, qui vivunt expensis Ecclesiasticorum ; *ead. Sac. Congregat. Immun. in eadem Taurinen.*

52 Rata, seu portio vini spectans ad Ecclesiasticos
est dumtaxat exempta ab oneribus, cognitio vero
super hujusmodi portione spectat ad Judicem Ec-
clesiasticum. Ad obviandas fraudes committendas
ab Ecclesiasticis, quarum cognitio spectat ad Ju-
dicem Ecclesiasticum, pro opportuna provisione
prohibere potest Ecclesiasticis, ne recipiant in
propriis Cellis vinariis vinum laicorum nec pro-
prium vinum reponant in Cellis vinariis laicorum;
53 *eadem Sac. Congr. Immun. in eadem Taurinen.* Vina
recollecta in Feudis Ecclesiasticis excipiuntur ab
oneribus ; *in eadem Taurinen.*

54 Personae Ecclesiasticae gaudent exemptione a gabella Vini dummodo non adsit fraus ; *eadem Sacr. Congr. Immun. in Januen.* 9. *Aprilis* 1647. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 10.

Bannimenta laicalia super venditione Vini non 55
possunt comprehendere Ecclesiasticos; *eadem Sacra Congr. Immun. in Laycien.* 30. *Jun.* 1632. *lib.* 2. *decret. Paul. p.* 130.

Absque solutione ullius gabellae Episcopus po- 56
test vendere vinum propriae mensae, dummodo nihil indecens intercedat; *eadem. Sacr. Congreg. Immun. in Asculana* 5.*Apr.*1672. *lib.* 1. *decr. Altov. p.* 677.

Episcopus tueatur jura Ecclesiasticorum ven- 57
dendi vinum minutatim recollectum in eorum bonis, vel in propriis domibus, vel in apothecis in Civitate ad hunc effectum electis, et per laicos ad hunc effectum deputatos contra Edictum Gabellariorum prohibens cuicumque recipere vinum ad effectum vendendi sine eorum licentia ; *ead. Sac. Cong. Immun. in Callien.* 14. *April.* 1693. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 17.

Ecclesiasticus Faventinus introducens Raven- 58
nam proprium vinum, partim per aquam, partim per viam Terrae; tenetur tantum ad gabellam vini introducti per aquam; *eadem Sac. Congr. Immun. in Faventina* 20. *Novemb* 1685. *lib.* 3. *decret.. Altov. pag.* 509.

Ecclesiastici medio eorum juramento assignent 59
quantitatem vini recollecti per ipsos in propriis bonis; et deinde consignent attestationem mulioni de vino, quod extrahetur, ad evitandas fraudes; *ead. Sac. Cong. Immun. in Faventina* 4. *Maji* 1688. *lib. decr. Martel. pag.* 282.

Denegatur facultas petita, quod Ecclesiastici 60
teneantur consignare notam vini deputato Civitatis ad effectum illud appretiandi, etiamsi adsint conditiones, quod pretium debeat esse justum, et Ecclesiastici non teneantur solvere gabellam, et etiamsi una cum Ordinario consenserint; *ead. Sac. Congr. Immun. in Salernitana* 26. *Febr.* 1636. *lib.* 2. *decret. Paul. pag* 245.

Quoad exemptionem a Gabella vini, ut dicitur 61
a minuto, dantur D. Nuncio Literae ad instar earum quae datae fuerunt Episcopo Lucano sub die 26. Novembris 1655. quibus ei injungebatur, ut prohiberet Regularibus suae jurisdictionis, ne venderent comestibilia, sive cruda Saecularibus quovis praetextu, sub poenis sibi benevisis; *ead. Sac. Cong. Immun. in Neapolitana* 12. *Martii* 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem. p.* 177.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De Gabella sine beneplacito apostolico imposita 62
Venditoribus Laicis super rebus ad victum necessariis, puta carne, vino etc. an ea laedere censeatur Immunitatem Ecclesiasticam, hic non incongrua est quaestio.

63 Examinavit eam ex professo clar. mem. Card. Lanfredinus occasione talis Gabellae anno 1730. impositae a Senatu Civitatis Ulissiponen. auctoritate Regis; et affirmativam tenuit sententiam, idque quia licet Gabella non sit imposita Personis Ecclesiasticis, sed Laicis, onus tamen novae illius gabellae afficit non minus Ecclesiasticos quam Laicos; et hoc quia res illae, aequae Ecclesiasticis, ac Laicis sunt necessariae, et ab omnibus cariori pretio sunt emendae propter impositum gabellae onus. Laesa autem dicitur Ecclesiastica libertas, etiamsi indirecte, et tacite graventur Ecclesiastici, praesertim post B. Coenae, in qua Summus Pontifex excommunicationem fert in Principes, qui Ecclesiasticis etiam indirecte gabellas imponunt.

64 Idque procedere ait, etiamsi gabella, de qua disseritur, imposita sit ob communem utilitatem tam Laicorum, quam Ecclesiasticorum. Haec enim communis utilitas justam praebere valet causam impetrandi a Summo Pontifice facultatem gravandi etiam Ecclesiasticos, nequaquam vero potis est sustinere gabellam sola autoritate Magistratus saecularis impositam. Consule mox laudatum Auctorem *Respons. Ecclesiast.* 25. *per tot.*

65 Caeterum si agatur de gabella absque Apostolico Beneplacito imposita supra aliis rebus; licet ejus onus per accidens afficiat Ecclesiasticos, non dicitur laedere libertatem Ecclesiasticam, adeoque sustinetur; idem Auctor, ubi supra *num.* 11. ibi; *Atque hinc facile declinatur auctoritas Molinae quem specialiter laudat Theologus Lusitanus in tract.* 2. *disp.* 663. *n* 2 *ubi agens de vectigali nuncupato* Alcavala, *quod Laicis impositum est, pro venditione rerum tam mobilium, quam immobilium, probat eam non repugnare Ecclesiasticae immunitati per hoc, quod Clerici eas res ementes cariori pretio emere cogantur. Etenim observandum est, quod cum Rex Alphonsus XI. ad Mauros ex Hispaniis depellendos cogitaret de imperando tributo, quod a Nobilibus, non autem a plebe solvendum esset, Nobiles, ut suam a tributis exemptionem servarent illaesam, obtulerunt se soluturos trigesimam, aut vigesimam partem pretii rerum omnium, quae venderentur, indeque ortum est vocabulum* Alcavala, *idest*: Alquovala; *atque ita fieri caepit sub anno* 1341. « Promptum itaque » est intelligere, quod in origine impositionis hu- » jus tributi non venit in mentem cogitatio, et » desiderium gravandi Clericos, sed sincera, et » bona fide fuit dumtaxat cogitatum de exigendo » hoc tributo a Laicis, ex pretio ad eos perven- » turo, dum res suas venderent. Idcirco autem » Molina inquit momenti non esse quod ratione » talis oneris per accidens augeatur pretium, quo » indiscriminatim res illae emuntur sive a Laicis » sive a Clericis, prout etiam contigit in porto- » riis, sive Gabellis, quas Mercatores solvunt pro » transvectione Mercium venalium, cum in his » vectigalibus imponendis vero non alter habea- » tur respectus, quam ad ipsos Mercatores, qui » negotiationis causa Merces asportant; ideoque » per accidens fit: quod inde augeatur pretium, » quodque etiam Clerici emptores earum Mer- » cium idem pretium solvant, quod Laici, prout » eo exemplo utitur ipse Molina.

GEOMANTIA

VID. VERB. *SUPERSTITIO* N. 17.

GRADUS AFFINITATIS, ET CONSANGUINITATIS

VID. VERB. *AFFINITAS* ART. 2. N. 14. ET VERB. *IMPEDIMENTA MATRIMONII* ART. 1. A N. 32.

GRÆCI

SUMMARIUM

1. Graecae Ecclesiae ritus et consuetudines nequeunt immutari, inconsulta Sede Apost. — 2. 5. Graeci Italiae et Insularum adjacentium subjiciuntur Episcopis Latinis, quorum in Dioecesibus degunt. — 6. 7. Graecorum filiis baptizandis. — 8. 12. De Graecorum Ordinationibus.— 13. 15. De Graecis Clericis conjugatis. — 16. Graeci Laici communicari possunt sub specie azymi in Ecclesia Latina, ubi desit Eccl. Latina. — 17. In Sacram. administratione libris a Sede Apost. adprobatis uti debent. — 18. De praecedentia Graecorum et Latinorum. — 19. 33. Et alia ad rem.

1 Graecae Ecclesiae laudabiles consuetudines,
jejunia, ritusque immutari nequeunt incon-
sulta Sede Apostolica; Bened. XIV.tom. 1.
Constit. 87. incip. *Demandatam* §. 3.
2 Graeci Italiae, et Insularum adjacentium subji-
ciuntur Ordinariae Jurisdictioni, visitationi, et
correctioni Episcoporum Latinorum, in quorum
Dioecesibus manent; idem Constit. 57. incip. *Et*
3 *si Pastoralis* §. 9. Ita tamen ut iidem Episcopi
Vicarium Graecum retineant pro negotiis, et
4 causis Graecorum; idem *ibidem*. Quemadmodum
Metropolitanus pro causis Graecorum vigore Ap-
pellationis ad se delatis Judicem Graecum depu-
5 tare debet; *ibidem*. Si vero proprium Ordinarium
Graecum habeant, ab Episcoporum Latinorum
jurisdictione, et visitatione exempti esse debent;
idem *ibid.*
6 Graecorum filii quo ritu baptizari debeant,
7 Vide verb. *Baptismus*. Infantes Graecorum ad
ejus Parochi jurisdictionem pertinent, cujus ritu
sunt Baptizati; Laud. Pontifex incip.Const.57.§ 2.
8 Graecorum Ordinationes in Italia duobus Epi-
scopis delegantur; uni Romae commoranti, et al-
teri in Calabria in Collegio Corsino; idem *ibidem*
9 §. 7. Exclusis schismaticis Episcopis, et etiam
Latinis, quantumvis locorum Ordinariis; idem
10 *ibidem*; Praedicti tamen Episcopi ad Ordinatio-
nes Graecorum deputati, nullam habent ordina-
riam jurisdictionem: Nec ordinare possunt ali-
quos absque dimissoriis Ordinariorum, praeter
11 Alumnos Collegii Corsini; idem *ibid.* Tam ipsi
quam alii quicumque Episcopi Graeci Latinos
ordinare prohibentur,sub poena suspensionis;id.*ib.*
12 Graeci ordinati ritu Latino cum dispensatione
Apostolica, promoveri possunt ad reliquos Ordi-
nes ritu Graeco. Si vero ordinati fuerint ritu La-
tino absque dispensatione, coguntur remanere
in ritu Latino, maxime si post susceptos Ordi-
nes latine vixerint; idem *ibid.* §. 7.
13 Graecis Presbyteris, Diaconis, et Subdiaconis
permittitur retentio uxoris, quam ante Ordinem
14 Sacrum duxerint unicam, et virginem. Si vero
bigami sint, ad Sacros Ordines promoveri non
15 possunt. Et si post Ordines susceptos Matrimo-
nium contrahant, separandi sunt, et ab Ordine de-
ponendi; idem *ibidem* §. 7.
16 Graeci Laici communicari possunt sub specie
azymi in Ecclesia Latina, ubi desit Ecclesia
Graeca. Numquam vero Latini sub specie fer-
17 mentati; idem *ibid.* §. 6. Graeci non aliis Libris
Ecclesiasticis in Sacramentorum administratio-
ne, et Missis, Divinisque Officiis celebrandis uti
possunt, nisi iis, qui per Congregationem a S.
Sede Apostolica emendationi librorum hujusmodi
deputatam, correcti, typisque impressi fuerint;
idem *ibid.* §. 9.

Graecorum, et Latinorum praecedentiae de- 18
sumi debent a dignitate personali, ab Ordine, et
antianitate; idem Constitut. 57. incip. *Et si Pa-*
storalis §. 9. Graeco Melchitae Latino ritu bapti- 19
zati de praeterito eligere possunt, quo ritu vivere
velint. In posterum vero sic baptizati, Graecum 20
ritum sequi tenentur; idem Constitut. 87. incip.
Demandatam §. 18.
Graeca lingua legitur Evangelium, et Epistola 21
in Missa Pontificali Papae. Et id olim fiebat per 22
Monachos Basilianos Cryptae Ferratae; donec ad
Alumnos Collegii Graeci munus istud translatum
est; idem tom. 2. Constitut. 33. incip. *Inter mul-* 23
ta. Graeci sine ullo proprii Ritus detrimento 24
Latinorum Antistitum jurisdictioni subsunt; id.*ib.*
Apud Graecos gradus octavus consanguinita- 25
tis, vel affinitatis respondet quarto gradui apud
Latinos. Et in hujusmodi gradu Matrimonia pro-
hibentur; idem cit. Constit. 57. incip. *Et si Pa-*
storalis §. 8.
A Graecis in Sacris Ordinibus constitutis reci- 26
tari debent horae Canonicae; idem *ib.* §. 7.
Graeci in Latinorum Episcoporum Dioecesibus 27
commorantes impediri non debent, ne suis riti-
bus vivant; idem Constitut. incip. *Allatae sunt* §.
13. A Graecis, et Orientalibus ritibus non licet 28
ad latinum transire absque dispensatione Apo-
stolica; idem *ibid.* §. 21. Graeci, qui ritus suos 29
ita sectantur, ut latinos damnent tamquam im-
probos, sunt hoc ipso haeretici; idem *ibid.* §. 22.
Graeci non sunt a Latinis Ecclesiis arcendi, ubi 30
praesertim propria careant Ecclesia; idem *ibi-*
dem §. 41.
Uxores ante ordinationem ad Ordines sacros 31
acceptas jure retinent Graeci Sacerdotes; idem
Constitut. incip. *Allatae sunt* §. 13. *et* 22. Vide
supra *num.* 13. *ad* 15.
Italo Graecis duo constituti sunt Graeci Epi- 32
scopi, qui eosdem ad Ordines promoveant; idem
Constit. incipien. *Allatae sunt* §. 15. Constitutio-
nes pro Italo Graecis editae Graecos Graecis
Episcopis subjectos non efficiunt; idem *ibid.* §.
15. *et* 16. Nec ipsis Italo-Graecis licet sine di-
spensatione Apostolica ad latinum ritum transi-
re; idem *ibid.* §. 21.
Italo-Graeci mentionem Romani Pontificis in 33
Missa facere debent, idem Constitut. incip. *Ex*
quo primum §. 17. Italo-Graeci quoad commemo-
rationem in Missa habendam, latinam disciplinam
sequi tenentur. Ideoque nec Episcoporum, nec
Patriarcharum Orientalium commemorationem
facere debent in Sacrificio Missae, *ibid* §. 21.
Italo Graeci Kalendario novo uti debent: Atta-
men quandoque ex peculiaribus circumstantiis
iisdem permissus est veteris Kalendarii usus;
idem dict. Constitut. *Allatae sunt* §. 45.

GRASSATOR, GRASSATIO

SUMMARIUM

1. Quis sit Grassator — 2. Grasstor non gaudet immunitate Ecclesiae. — 3. 7. Quid requiratur ut privetur immunitate Ecclesiae. — 8. Si, sex homicidiis commissis, Grassator assumpserit habitum Laici in Religione annuente Sanctissimo, exuto habitu, conceditur justitiae saeculari. — 9. Quando non probantur homicidia, extractus est restituendus. — 10. Gaudet immunitate, si delictum non est commissum in publicis viis. — 11. Quid decreverit S. Congreg. Immunit. — 12. In causa Grassationis datur Gubernatori facultas examinandi personas Ecclesiasticas. — 13. Constitutio Benedicti XIII. circa praedicta.

1 Grassator viarum, quamvis a multis cum latrone confundatur, stricte tamen loquendo, unus differt ab alio. Nam Grassator dicitur ille, qui in itineribus frequentatis, aut stratis publicis praedae causa homines violenter, absque tamen occisione, aggreditur. Ita desumitur ex Bulla Gregorii XIV. incip. *Cum alias* §. 3. ibi: *Viarum Grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur*, ubi ut vides, nulla fit mentio de occisione. Latro autem publicus dicitur ille, qui violenter cum armis homines aggreditur, et spoliat cum occisione; Ameno *de poenis tit.* 9. §. 6. *Latrocinium* 3. *et* 4. Reiffenstuel *lib.* 3. *decret. tit.* 49. *num.* 34. Officialis Curiae *quo ad Immunitatem Eccl. n.* 4. et alii passim. Concordat et distinctionem inter Latrones, et Grassatores facit *l. Capitalium* 28. §. 10. *ff. de poenis*, ibi: *Grassatores, qui praedae causa id faciunt, proximi latronibus habentur.*

2 Tam Grassator viarum, quam publicus latro non gaudet immunitate Ecclesiastica; *cap. Inter alia* 6. *de Immunit. Eccles.* Gregor. XIV. Constit. incip. *Cum alias*, et novissime Bened. XIII. Const. incip. *Ex quo.*

3 Grassator viarum, ut careat immunitate Ecclesiastica, requiritur I. ut non una tantum, vel altera vice, sed saepius grassetur, et homines aggrediatur. II. Ut auferendi causa id fiat. III. Ut in itineribus frequentatis, ac stratis publicis hoc agat. IV. Ut de hoc constet notorietate Juris, vel facti; Reiffenst. *loc. cit. num.* 94. et alii passim, et sic saepius decrevit Sac. Congregat. Immunit. ut patet in sequentibus decretis.

4 Grassatores non privantur Immunitate Ecclesiastica, nisi reiteratis vicibus delictum Grassationis commiserint; *ead. Sacr. Congregat. Immun. in Beneventana* 20. *Novembr.* 1640. *lib.* 3. *decret.*
5 *Paul. pag.* 133. Immo de Jure requiritur trina Grassatio ad hoc, ut quis privetur Immunitate Eccles. *ead. Sacr. Congreg. Immunit. in Aprutina* 14. *Novembr.* 1645. *libr.* 5. *decret. Paul. pag.* 262.

6 Et insuper requiritur plena, et concludens probatio quoad trinas Grassationes, ut quis privetur privilegio Immunitatis; *eadem Sacr. Congr. Immunit. in Laudem.* 7. *Novembr.* 1631. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 163.

Verumtamen justificatis pluribus Grassationibus in publicis viis commissis extractus immunitate non gaudet, et consignandus est Curiae saeculari; *ead. Sac. Congr. Immun. in Brugnaten. seu in Florentina* 11. *Martii* 1681. *lib.* 2. *decr. Altov. pag.* 2165. 7

Grassator publicus, qui commiserat sex homicidia, et postea assumpserat habitum Laici in Religione, carceratus ab Episcopo ante professionem, annuente Sanctissimo, exuto habitu Regulari, conceditur justitiae saeculari; *eodem Sac. Congregat. Immunit. in Mediolanen.* 16. *Septembr.* 1625. *lib. script. vet. pag.* 71. 8

Quando vero legitimo non probantur praetensae Grassationes, extractus est restituendus; *ead. Sacr. Congreg. Immun. in Cremonen.* 2. *Maji* 1691. *lib. decr. Rocci pag.* 232. *in Fesulana* 11. *Sept.* 1685. *lib.* 3. *decr. Altov. p.* 485. 9

Sic quando delictum non est commissum in publica via, gaudet reus Immunitate; *eadem Sac. Cong. Immun. in Albingonen.* 22. *Junii* 1627. *lib.* 1. *decret. Paul. pag.* 33. 10

Mandatur Nuncio, ut constito quod Reus commiserit unicam Grassationem, reintegrata Ecclesia, annuat pro poena extraordinaria, citra poenam tamen sanguinis; *ead. Sac. Congr. Immunit. in Neapolitana* 2. *Decembr.* 1666. *lib.* 1. *decretal. Altov. p.* 75. 11

In Causa Grassationis annuente Sanctissimo datur Gubernatori facultas examinandi personas Ecclesiasticas, et Ministros Religionis Hierosolymitanae, easque cogendi in casu retinentiae etiam per alium (modo sit Clericus) cum solita praeservatione, et procedendi contra easdem personas, dummodo denuncientur; *eadem. Sac. Congr. Immunit. in Viterbien.* 19. *Februar.* 1695. *lib.* 1. *decret. Vollam. pag.* 172. 12

Supradicta autem modo sunt corrigenda, et regulanda juxta novissimam dispositionem Bened. XIII. Constitut. incip. *Ex quo* §. 3. ubi sic praecise statuit: « Cum itaque praedicta Gregoriana » Constitutione cautum sit ut publicis latronibus, » viarumque Grassatoribus, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, aut viatores » ex insidiis aggrediuntur, immunitas Ecclesiastica minime suffragetur; non levis autem inter Doctores emerserit controversia, an quis 13

» ex unico actu publicus latro, et Grassator dici » possit, vel plures ad id actus requirantur? Nos » ejusmodi controversiam dirimere intendentes » unicam tantum grassationem in via publica, » aut vicinali admissam sufficere ad hoc, ut quis » publicus latro, et Grassator dici valeat, dum- » modo tamen grassati mors, aut membrorum » mutilatio secuta fuerit, tenore praesentium » definimus, et declaramus. »

GRATIA UT EST DONUM DEI

SUMMARIUM

1. Gratia generatim capta quid sit? — 2. Gratia per respectum ad finem ad quem datur; dividitur in Gratiam gratis datam, et in gratiam gratum facientem; et quae est utraque. — 3. Gratiae gratis datae novem sunt species, et enumerantur. — 4. Gratia gratum faciens alia est habitualis, et alia actualis, et quae sit utraque? — 5. Gratia habitualis sanctificans est duplex. Prima scilicet, et Secunda, et quae sit utraque? — 6. Gratia sanctificans actualis est triplex, scilicet excitans, seu praeveniens, adjuvans, seu concomitans, subsequens, seu complens. — 7. Gratia excitans, seu praeveniens quid sit? — 8. Gratia adjuvans, seu concomitans quid sit? — 9. Gratia subsequens, seu complens quid sit? — 10. Gratia excitans dividitur in sufficientem, et efficacem, et quae sit utraque? — 11. Homini lapso datur interior Gratia mere sufficiens, quae defectu consensus liberi arbitrii frustratur effectu a Deo ultimate intento. — 12. Adducitur, et solvitur instantia. — 13. Adducitur, et solvitur alia instantia. — 14. Adducitur, et solvitur adhuc alia instantia. — 15. Gratia sufficiens datur omnibus. — 16. Homo potest cum gratia Divina, quae nulli deest, omnia Dei praecepta observare. — 17. Facienti quod in se est ex viribus gratiae Deus non denegat Gratiam. — 18. Nullatenus autem potest homo solis naturae viribus Gratiam actualem etiam salutis initialem consequi. — 19. Gratia aequalis potest esse respectu unius sufficiens, et respectu alterius efficax. — 20. Immo aliquando convertuntur, qui minorem habent Gratiam, et non convertuntur, qui habent majorem. — 21. Gratia in actu secundo redditur efficax per cooperationem voluntatis humanae elevatae per Gratiam adjuvantem. — 22. Efficacitas Gratiae potest spectari in actu primo, et in actu secundo — 23. Gratia Divina non necessitat voluntatem humanam ad bonum. — 24. Reliqua de Gratia, *remissive*. — 25. Subnectuntur duae Appendices, in quarum prima agitur de vitio, atque eorum crimine agitur, qui Bajanismi et Jansenismi catholicas opiniones insimulant; in altera vero principaliores opiniones designantur, quae notari erroris nequeunt.

1 Gratia est donum Dei gratis homini conces-
sum ex meritis Christi, reddens hominem
Deo gratum, vel capacem eliciendi opera
ad finem ultimum supernaturalem condu-
2 centia; *Est in re communis.* Gratia per respectum
ad finem, ad quem datur, dividitur in Gratiam
gratis datam, et in Gratiam gratum facientem.
Gratia gratis data specifice sumpta est illa, quae
praesertim ad aliorum utilitatem, et salutem
procurandam homini a Deo conceditur; *Est in re
communis.* Gratia gratum faciens est illa, quae ad
ipsius recipientis salutem, et Dei gratiam obti-
3 nendam primario conceditur. Gratiae gratis datae
novem sunt species, quas enumerat Apostolus 1.
ad *Corinth.* 12. ibi: *Per spiritum alii datur sermo
sapientiae, alii sermo scientiae, alteri fides, alii gra-
tia sanitatum, alii operatio virtutum, alii prophe-
tia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum,
4 alii interpretatio sermonum.* Gratia gratum faciens
alia est abitualis, et alia actualis. Habitualis est
qualitas supernaturalis inhaerens permanenter
homini, ipsumque formaliter, et intrinsece san-
ctificans reddendo ipsum Deo gratum. Gratia
actualis est aliqua motio in nobis Divinitus exci-
citata, qua transeunter illustratur intellectus ad
bonum, et malum cognoscendum, vel pulsatur
voluntas ad illud prosequendum, et istud fugien-
dum in ordine ad beatitudinem. Gratia habitualis
sanctificans est duplex; *Prima* scilicet, et *Secun-
da. Prima* Gratia dicitur, qua homo peccator
primo justificatur, atque ex inimico amicus Dei
constituitur, inde dicta *Prima,* quia nullam aliam
gratiam habitualem praesupponit, cum ipsa im-
mediate sit expulsiva peccati mortalis, et talis
gratia prima per se confertur per Sacramenta
mortuorum, Baptismum scilicet, et Poenitentiam.
Gratia *secunda* dicitur Gratiae prioris augmen- 5
tum, et omnis gratia sanctificans habitualis prae-
supponens in suscipiente primam, seu est illa,
quae confertur homini jam in Gratia constituto,
indeque dicta *Secunda.* Et talis Gratia secunda
per se confertur per Sacramenta vivorum, scili-
cet Confirmationem, Eucharistiam, Ordinem, Ex-
tremam Unctionem, et Matrimonium. Item talem
gratiam secundam acquirimus meritorie per om-
nem actum meritorium, factum scilicet in statu
Gratiae.

Gratia sactificans actualis est triplex, scilicet 6
excitans, seu praeveniens, adjuvans, seu conco-
mitans, subsequens, seu complens. Haec Gratiae
divisio desumitur ex Scriptura Sacra; Nam
praevenientis fit mentio *Ps.* 20. *Praevenisti eum
in benedictionibus dulcedinis.* Concomitantis 1. *ad
Corinth.* 15. *Laboravi, non ego autem, sed gratia
Dei mecum.* Et subsequentis *Ps.* 22. *Misericordia
tua subsequetur me.* Hujus triplicis Gratiae me-
minit Concilium Trident. *sess.* 5. *cap.* 16. ubi sic
dicit: « Ipse Christus Jesus tamquam caput in

» membra, et tamqusm vitis in palmites, in ipsos
» justificatos jugiter virtotem iufluit, quao virtus
» boua eorum opera antecedit semper, et conco-
» mitatur, et subsequitur, et siue qua oullo ps-
7 » cto Deo grsta, et meritoria esse possent. » Gra-
tis excitaus, vel praevenieus est superuatoralis
motio animae ad bonum aliquod volendum, vel
malom fugiendum; dicitur ouim *excitans*, quia
excitat hominem velut dormientem; dicitor *praeveniens*, quia voluntatem praevenit; dicitur *ante-*
8 *sedens*, quia antecedit cousensum nostrum. Gratia
concomitaus, seu adjuvans est illa, per quam
Deus cum volomus, et sic volumus, ot faciamus,
nobiscom cooperatur ad illud volendum, et exe-
quendum, ad quod praevio excitavit. Hocque
colligitur ex S. Augustino *lib. de gratia, et liber.
arbitr. cap.* 13. ibi: *Ut velimus*, inquit, *sine nobis
operatur, cum autem volumus, et sic volumus, ut
faciamus, nobiscum cooperatur.* Dicitur enim *con-
comitans*, quia concomitatur liberum voluntatis
usum; dicitur *adjuvans*, quia hominem jam mo-
tom, aut excitstum adjuvat ad bonum opus actu
perficiendum, vel malum evitaudum; dicitur *cou-
perans*, quia actionem bonam, ad quam Deus
9 praevie excitavit, nobiscum coefficit. Gratia sub-
seqnens, seu complens est illa, quae liberum
voluntatis consensum sequitor, corroborat, et
confirmat, de bac gratia loquitor S. Augustinus
in Enchirid. cap. 32. ubi postquam de gratia prae-
veniente dixisset; *Nolentem praevenit, ut velit*,
de subsequante subdit: *Volentem subsequitur, ne
frustra velit.* Dicitur enim subsequens, quia sub-
sequitur justificationem, et dat homini justifica-
to, ot iu sanctitate accepta confirmetur, ac per-
severet; dicitor *Complens*, quia corroborando ho-
minem justificatum tribuit operi bono coepto
ultimsm perfectionem, et complementum, ne ju-
stus iterom fiat impius, et ne a tali bono opere
coepto deficiat, et cadat, unde S. Fulgentius *l.
1. ad Monimum cap.* 11. de subsequente sic sum-
pta, sicoti et de praeveniente, praeclare ait:
*Praevenit impium, ut fiat justus; subsequitur justum,
ne fiat impius .... praevenit elisum, ut surgat;
subsequitur elevatum, ne cadat.*

10 Gratia excitans dividitur in sufficientem, et
efficacem. Gratia sufficiens specifice sumpta est
illa, quae licet praebeat vires sufficientes ad po-
nendum effectum, ad quem ultimato dator, non
ponitur tamen defectu consensus ex parte homi-
nis. Efficax vero est illa, quae semper et infalli-
biliter infert effectum ultimate intentum, et coo-
perationem liberi arbitrii. Utriusque hujus Gra-
tiae meminit Scriptura: de Sufficienti 2. *ad Corinth.*
15. ibi: *Sufficit tibi Gratia mea*: et *ad Philipp.* 4.
ibi; *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Effica-
cem commemorat Ezechiel. *cap.* 26. ibi: *Spiritum
meum ponam in medio vestri, et faciam, ut in prae-
ceptis meis ambuletis*; et Paulus *ad Philippen.* 2.
ibi: *Deus est, qui operatur in nobis velle, et perfi-
cere.* Homini lapso datur interior Gratia mere suf- 11
ficiens, quae defectu consensus liberi arbitrii
frustrator effecto a Deo ultimate intento. *Est cer-
tissima* apud Catholicos contra Pelegianos, qui
Gratiam omuem rejecerunt, et contra Calvinum,
et Lutherum, qui omnem gratiam efficacem esse
voluerunt, et ita efficacem, ut voluntas juxta Cal-
vinum nonnisi rapta, et necessitata operetur,
immo juxta Lutherum, ut in actibus bonis mere
passive se habeat nihil operando, et contra Bajum
ut Jansenium, qui ultimus *lib.* 3. *de Gratia Chri-
sti c.* 3. dicit Gratiam sufficientem esse monstrum
quoddam singulare gratiae. Veritas nostrae con-
clusionis patet clare ex pluribus locis Scripturae;
Isaiae enim 5 sic dicitur: *Habitatores Hierusalem,
et viri Juda judicate inter me, et vineam meam, quid
debui ultra facere vineae meae, et non feci? Expe-
ctavi, ut faceret uvas, et fecit labruscas*, ubi, ut vi-
des, populus babebat gratiam interiorem, qua
bene operari poterat; illa autem gratia non erat
efficax, quia non habuit effectum, quoniam loco
uvarum, fecit labruscas: ergo erat sufficiens, adeo-
que homini lapso datur interior gratia mere suf-
ficiens, cui resistitur; *Matthaei* 23. sic babetur:
*Hierusalem, quae occidis Prophetas, quoties volui
congregare filios tuos, quemadmodum gallina con-
gregat pullos; et noluisti*; *Isaiae*, 65. *et ad Roma-
nos* 10. sic dicitur: *Tota die expandi manus meas
ad Populum non credentem, et contradicentem*;
*Proverb.*1. *Vocavi et renuistis*; *Actor.*7. *Vos semper
Spiritui Sancto resistitis*; 2. *ad Corinth.* 6. *Exhorta-
mur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*, ex qui-
bus aperte patet, dari gratiam sufficientem ad salu-
tariter operandum, alias non posset juste Scri-
ptura viam salutis negligentes increpare, et patet
etiam, non omnem gratiam esse efficacem, nam
inutiliter hortaretur Apostolus Corinthios, ne in
vacuum gratiam Dei recipiant. Hinc merito Inno-
centius X. in Constitut. incip. *Cum occasione*, da-
mnavit ut haereticam sequentem propositionem
Jansenii secundam in ordine: *Interiori Gratiae in
statu naturae lapsae numquam resistitur*, et dict.
Innocentii Constitutionem una cum aliis confir-
mavit, et innovavit Clemens XI. Constitut. incip.
Vineam Domini Sabahot, ex qua damnata propo-
sitione aperte constat, et sequitur, quod Gratiae
aliquando resistatur, si autem resistitor, non est
efficax, adeoque tantum sufficiens.

Nec valet objicere illud *Joan.* 6. ubi expresse 12
dicitur: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui
misit me, traxerit eum*, quod D. Augustinus *lib. de
praedestin. Sanctorum c.* 8. intelligit de tractione
efficaci, adeoque gratiam sufficientem non dare
posse ire ad Deum, et consequenter esse super-
fluam. Non valet, inquam, quia supposito, quod
fiat ibi mentio tractionis efficacis, distinguitur an-
tecedens. *Nemo potest etc.* absolute loquendo, ne-

gatur antecedens: omnis enim habens gratiam sufficientem potest absolute credere, et sequi Christum, cum nihil aliud requiratur ex parte Gratiae. Nemo potest etc. ex suppositione quod Deus viderit non venturum, conceditur antecedens, sed nihil inde contra nos.

13 Item non valet objicere illud *ad Romanos* 9. ubi dicitur: *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei*, quod non posset dici, si daretur gratia, cui homo posset consentire, vel dissentire, quia in tali casu esset etiam volentis. Non valet, inquam, quia respondetur distinguendo antecedens. Non est volentis ex propriis viribus, conceditur antecedens. Non est volentis quatenus gratia excitati, et adjuti, negatur antecedens. Item non valet objicere, quod Deus nihil facit frustra, sed frustranea est gratia sufficiens, cum nunquam

14 habeat effectum, adeoque etc. Non valet, inquam quia respondetur distinguendo minorem. Est frustranea ex parte Dei, negatur minor; semper enim habet effectum proximum, et generalem, ad quem Deus illam tribuit, qui est instruere homines de mediis necessariis ad salutem, ipsisque praebere sufficientem illius obtinendae potentiam. Est frustranea ex parte hominis potentis, et nolentis ex sua malitia ipsi assentiri, conceditur minor. Unde gratia sufficiens de se nobis bona est utilis, proficua, medicinalis, cum det homini omnia, quae ad actum primum completum sunt necessaria, ita ut nihil aliud requiratur ex parte Dei, ut quis possit plane operari salutariter. Hinc merito Alexander VIII. die 7. Decembris 1690. damnavit inter alias sequentem propositionem 6. in ordine: *Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam perniciosa est, sic, ut proinde merito possimus petere, a Gratia sufficienti libera nos Domine.*

15 Gratia sufficiens datur omnibus; *Est communis* inter Catholicos contra Calvinum, et alios haereticos, et habetur clare ex variis Scripturae locis; *Joan.* enim 1. dicitur expresse; *Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Quod omnes Patres de lumine Gratiae intelligunt; et signanter S. Augustinus *lib.* 1. *de Genes. contra Manich. cap.* 3. ubi sic dicit: *Illud autem non irrationabilium animalium oculos pascit, sed pura corda, quae Deum credunt, et ad ejus praecepta servanda convertuntur, quod omnes homines possunt, si velint, quia illud lumen illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; ad Rom.* 8. ibi: *Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* 1. *ad Timoth.* 2. ibi: *Omnes homines vult.... ad agnitionem veritatis venire*, et 2. *ad Timoth.* 2. ibi: *Deus vult omnes homines salvos fieri; Psalt.* 18. ibi: *Non est qui se abscondat a calore ejus; Ezech.* 22. ibi: *Nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti*, et alibi saepe consimiliter. Homo 16
potest cum gratia Divina, quae nulli deest, omnia Dei praecepta observare; *Est communis* inter Catholicos contra haereticos nostri temporis, et habentur clare ex S. Scriptura *Matth.* 11. ibi: *Jugum meum suave est, et onus meum leve; Lucae c.* 1. de Zacharia, et Elisabeth dicitur: *Erant justi ambo ante Deum incedentes in omnibus mandatis, et justificationibus Domini;* 1. *Joan.* 5. ibi: *Mandata ejus gravia non sunt; ad Philipp.* 4. ibi: *Omnia possum in eo, qui me confortat*» et saepe alibi consimiliter.

Facienti quod in se est ex viribus Gratiae, Deus 17
non denegat Gratiam; *Est communis*, et colligitur *ex Zach.* 1. ibi: *Convertimini ad me*, nempe per Gratiam praevenientem, *et convertar ad vos* per Gratias ulteriores, et tandem per gratiam reconciliantem, et justificantem; Unde S. Thom. *in q. disp. q.* 14. *de Fide art.* 11. *ad* 1. sic ait: *Si aliquis nutritus in Silvis, vel inter Bruta animalia ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni, et fuga mali, scilicet cum auxilio gratiae, certissime est tenendum, quod et Deus per internam inspirationem revelaret ea, quae sunt ad credendum necessaria, vel aliquam Fidei Praedicatorem ad eum dirigeret, sicuti misit Petrum ad Cornelium*, et idem S. Doctor *qu.* 14. *de veritate art.* 11. *ad* 2. expresse dicit; *Si nos fecerimus, quod in nobis est, ut scilicet ductum naturalis rationis sequamur, Deus non deficiet in eo, quod est nobis necessarium.* Nullatenus autem potest 18
homo solis naturae viribus gratiam attualem etiam salutis initialem consequi. Est contra Pelagianos, et Semipelagianos, et habetur clare ex variis Scripturae locis, *Joan.* 6. sic dicitur: *Nemo potest venire ad me, nisi pater, qui misit me, traxerit eum;* Item *Joannis* 15. habetur: *sine me nihil potestis facere;* 2. *ad Corinth.* 3. sic dicitur: *Non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*, et similiter alibi saepe: Unde S. Augustinus *lib.* 2. *contra duas Epist. Pelagian. cap. ultim.* sic expresse concludit: *Nemo potest bonum inchoare sine Domino*, et S. Bernardus *tract. de Gratia, et liber. arbiter. vers. finem* sic praecise dicit: *A Deo sine dubio fit salutis exordium, nec per nos, nec nobiscum.*

Gratia actualis potest esse respectu unius suf- 19
ficiens, et respectu alterius efficax. Colligitur clare ex S Scriptura; *Matthaei* enim 11. sic praecise habetur: *Vae tibi Corozaim, vae tibi Bethsaida, quia si in Tyro, et Sydone factae fuissent virtutes, quae factae sunt in Vobis, olim in cinere, et cilicio egissent poenitentiam:* quibus verbis Christus ostendit quod si gratiae eaedem, quae sunt concessae habitantibus Corozaim, et Bethsaidae, concessae fuissent Tyriis, et Sidoniis, certe cum illis egissent poenitentiam, adeoque eadem Gratia fuisset efficax respectu Tyriorum, et sufficiens respectu aliorum. Immo aliquando convertuntur illi, qui 20

minorem babent Gratiam, et non convertuntur, qui majorem babent, ut colligitur *ex Matth.* 12. ubi Cbristus Judeos reprebendens dicit; *Viri Ninivitae surgent in Judicio cum generatione ista, et condemnabunt eam, quia poenitentiam egerunt in praedicatione Jonae*: Jonae autem praedicatio fuit minor Gratia in Ninivitis, quam in Judaeis, multa, et mxxima Dei auxilia, adeoque Ninivitae cum minori gratia conversi sunt, et non Judaei cum majori. Tum quia certum est, aliquos superiores Angelos cecidisse, minores vero perseverasse in Gratia; Gratia autem fuit major in superioribus, cum Gratia Angeliis data sit cum proportione ad
21 naturam. Sic etiam probabile est, Judam accepisse majores Gratias pluribus praedestinatis. Hinc deducitur Gratiam in actu secundo reddi efficacem per cooperationem voluntatis humanae elevatae per Gratiam adjuvantem, uti colligitur *ex 2. ad Corinth.* 6. ubi Apostolus clamat nobis, ne in vacuum Gratiam Dei recipiamus: ibi *Exhortamur, ne in vacuum Gratiam Dei recipiatis;* quibus verbis videtur clare monere, ut demus efficaciam Gratiae, adeoque pendet a cooperatione nostra, non quidem nude, sed elevata per Gratiam adjuvantem, et hoc est conforme Concilio Tridentino *sess.* 6. *can.* 4. ubi asscritur, esse in potestate liberi arbitrii consentire, vel dissentire vocationi: sic enim liberi arbitrii cooperatio reddit Gratiam efficacem, et concordat ratio, quia non alia ratione Gratia in actu secundo dicitur efficax, nisi quia voluntas consentit, et non aliunde est inefficax,
22 nisi quia voluntas dissentit, adeoque etc. Dicitur autem notanter *Gratia in actu secundo*, quia efficacitas Gratiae potest spectari in actu primo, hoc est, in quantum potest habere suum effectum, et sic Gratia babet efficacitatem in actu primo ab ipso Deo, qui ideo concedit illam homini, ut per illam operetur voluntas nostra. Et potest etiam considerari in actu secundo, in quantum scilicet suum effectum obtinet, et de efficacitate Gratiae sic sumpta in actu secundo procedit conclusio.

23 Gratia non divina necessitat voluntatem humanam ad bonum, nam voluntas gratiae resistere potest: *Est communis* inter Catbolicos contra Calvinistas, Lutberanos, et Jansenistas, et habetur clare ex Sacrae Scripturae locis; *Proverb.* 1. ibi: *Vocavi, et renuistis*; *Actorum* 7. ibi: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis; ad Romanos* 10. ibi: *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, et contradicentem; Matth.* 23. ibi: *Quoties volui congregare filios tuos . ... et noluisti?* 2. *ad Corinth.* 6. ibi: *Exhortamur ne in vacuum Gratiam Dei recipiatis; Genes.* 4. ibi: *sub te erit appetitus tuus, et tu dominaberis illius ; Ecclesiastici* 31. ibi: *Qui potuit transgredi, et non est transgressus*, et saepe alibi consimiliter. Accedit ratio, quia si homo non esset liber, non posset mereri, nec demereri, nec praemiari, nec puniri, quare Scotus in 1. *dist.* 39. inquit, *negantes libertatem exponendos esse tormentis, quousque credant possibile esse eos non torqueri.* Hinc Innocentius X. in Constitut. incip. *Cum occasione*, damnavit ut haereticam sequentem Jansenii propositionem, secundam in ordine; *Interiori Gratiae in statu naturae lapsae nunquam resistitur*, et ut falsam, et haereticam damnavit etiam hanc sequentem, quartam in ordine: « Semipelagiani admittebant praevenientis » gratiae interioris necessitatem ad singulos actus » etiam ad initium Fidei, et in hoc erant Haere» tici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui » posset humana voluntas resistere, vel obtem» perare. » Reliqua de Gratia quaere apud Theo- 24
logos.

APPENDIX PRIMA

In Articulo de Christi Gratia plura in Auctore desiderantur; et quae exposita sunt, unius Scotistarum Scholae opiniones indicant, et inter haereticos stabilire videntur Auctores illos Catholicos, qui negantes dari gratiam sufficientem obcaecatis, et obduratis, hanc dari omnibus negant; ac praeterea talia argumenta ab eodem adhibita sunt ut quis suspicari facile possit, reprehendere eum voluisse Thomistarum, et Augustinianensium de gratia efficaci opiniones. Hac de causa duas hasce addidi Appendices; In hac prima de vitio, atque eorum crimine agam, qui Bajanismi, et Jansenismi catholicas opiniones insimulant (*); *in altera vero principaliores opiniones designabo, quae notari erroris nequeunt.*

Venio itaque ad grave eorum crimen explican- 25
dum, qui Thomistas, Augustinianos, et Theologos saniores morum regulas edocentes, Jansenismi accusant. Principio vero statuo, gravem esse culpam in re gravis momenti Apostolicae Sedi non obtemperare, ejusque praecepta sub onere sanctae obedientiae, et sub gravissimis poenis imposita palam contemnere. Id enim Catbolicis est omnino exploratum. Videamus modo Apostolicae Sedis Decreta, et Constitutiones. Mitto latas in causa Baii Constitutiones, atque rem ex Innocentii XI. decreto exordior. Is itaque die 2. Martii anno 1679. « omnibus in virtute sanctae obedien» tiae praecepit, ut tam in libris imprimendis, ac » MSS. quam in thesibus, disputationibus, ac prae» dicationibus, caveant ab omni censura, et nota, » nec non a quibuscumque conviciis contra eas » propositiones, quae adhuc inter Catbolicos hinc » inde controvertuntur, donec a S. Sede, re cognita, » supra iisdem propositionibus judicium profe-

(*) Scilicet opiniones, quae in Catholicorum Theologorum scholis palam, ac libere docentur, ac defenduntur. (*Edit. Barbiell.*)

» ratur. » Deinde Innocentius XII. die. 6. Januarii anni 1684. decreto suo sancivit, *ne quis traducatur invidioso nomine Jansenismi, nisi prius legitime constiterit, aliquam ex quinque propositionibus docuisse, ac tenuisse.* Vides Apostolicae Sedis praecepta. Parent ne decretis, praeceptisque hujusmodi, qui Thomistas, Augustinianos, ac Theologos eorum opinionibus non faventes Jansenianos palam praedicant; Sed rem persequamur. Satis nota est celeberrima Constitutio, quae incipit *Unigenitus.* Cum ea promulgata nonnulli Quesnellianismi, et Jansenismi insimulare coepissent assertores gratiae per se efficacis, ac saniores morum regulas edocentes, re ad Clement. XI. Pont. Max. delata anno 1718. v. Kalendas Septembris Constitutionem edidit, cujus initium est *Pastoralis*, in qua ad eos coercendos, qui Scholarum opiniones cum damnatis in Bulla *Unigenitus* propositionibus confundebant: « Caeterum, inquit, in hoc ipso praepostero judicio consuetum calumniandi modum » non derelinquunt, nisi enim excaecaret eos malitia eorum, ac nisi deligerent magis tenebras, » quam lucem, ignorare non deberent sententias » illas, ac doctrinas, quas ipsi cum erroribus per » nos damnatis confundunt, palam, et libere in » Catholicis Scholis, etiam post editam a nobis » memoratam Constitutionem sub oculis nostris » doceri, atque defendi, illasque propterea minime » per eam fuisse proscriptas. Verum supercecidit » ignis contentionis, et non viderunt solem lucidissimae veritatis.(*) » Cum vero haec satis non fuerint ad eos compescendos, qui partim studio incitati, atque superbiae spiritu ducti, proprias alienis opinionibus praeponere, et de adversariis victoriam, ac veluti reportatum triumphum canere student, Clemens XII. die 2. Octobris anno 1733. novam Constitutionem edidit, quae incipit, *Apostolicae providentiae officio*, in qua celeberrimae Constitutionis *Unigenitus* mentione praemissa, in hunc modum loquitur, « Nos paterna quoque sol« licitudine inhaerentes magnopere dolemus, te» nebras a dissensionis filiis offusas nondum ex » quorumdam mentibus satis esse discussas, sed » plerosque etiam nunc intolerabili pertinacia » contendere, censurae laudatae Constitutionis » doctrinam Sanctorum Augustini, et Thomae de » divinae Gratiae efficacia esse perstrictam. Ut » igitur nullas charitatis partes ad revocandos » errantes nobis reliquas faciamus, universis, et » singulis Christifidelibus, quacumque dignitate, » etiam Episcopali, et majori fulgentibus, in vir» tute sanctae obedientiae districte praecipimus, » et sub canonicis poenis mandamus, ne dispu» tantes, aut docentes, sive in Scholis, sive in » concionibus, sive scriptis editis, sive aliter pro» positiones defendant, aut enuncient, quae an» tedictas Novatorum calumnias firmare, et pro» movere possint. Mentem tamen eorumdem Pre» decessorum perspectam habentes, nolumus aut » per nostras, aut per ipsorum laudes Tomisticae » Scholae delatas, quas iterato nostro judicio » comprobamus, et confirmamus, quidpiam esse » detractum caeteris Catholicis Scholis diversa » ab eadem in explicanda divinae gratiae efficacia » sentientibus, quarum etiam erga hanc Sanctam » Sedem praeclara sunt merita, quominus sen» tentias ea de re tueri pergant, quas hactenus » palam, et libere ubique etiam in hujus Almae » Urbis luce docuerunt, et propugnarunt. Qua» mobrem fel. record. Pauli V. et aliorum prae» decessorum nostrorum ad restinguendum dis» sensionum fomitem vestigia prosequentes, et » saluberrima mandata renovantes, auctoritate » quoque nostra omnibus, et singulis superius » expressis interdicimus, et prohibemus sub » iisdem poenis, ne vel scribendo, vel disputan» do, vel alia qualibet occasione notam, aut cen» suram ullam theologicam iisdem Scholis diversa » sentientibus inurere, aut eorum sententias con» viciis, aut contumeliis incessere audeant, donec » de iisdem controversiis haec Sancta Sedes ali» quid definiendum, ac pronunciandum censuerit. » Pacem siquidem, quam cum veritate diligen» dam Dominus praecipit, inter Catholicae Ec» clesiae filios fovere, et communire debemus, et » curamus, ut conjunctis diversarum licet Scho» larum studiis firmius sit adversus erroris in» sidias praesidium.

(*) Vide testimonium ex Clementis XI. vita a Petro Pollidoro descripta allatum Tom. 2. verb. *Constitutio Unigenitus* num. 2. (*Edit. Barbiell.*)

Accedunt etiam Literae in forma Brevis Benedicti XIII. ad universos Fratres Ordinis Praedicatorum adversus calumnias doctrinae SS. Augustini, et Thomae intentatas, quarum initium est *Dimissas preces.* In iis itaque habetur: *Eos qui Constitutione* Unigenitus *damnatam Augustinianam, et Thomisticam doctrinam asseverant, Apostolicae auctoritati detrahere*: atque ita concluditur: « Magno » igitur animo contemnite, dilecti Filii, calum» nias intentatas sententiis vestris de gratia prae» sertim per se, et ab intrinseco efficaci, ac de » gratuita Praedestinatione ad gloriam sine ulla » praevisione meritorum, quas laudabiliter ha» ctenus docuistis, et quas ab ipsis Sanctis Do» ctoribus Augustino, et Thoma se hausisse, et » Verbo Dei, summorumque Pontificum et Con» ciliorum decretis, et Patrum dictis consonas » esse commendabili studio Schola vestra gloria» tur. Cum igitur bonis, et rectis corde satis » constet, ipsique calumniatores, nisi dolum se» qui velint, satis perspiciant, SS. Augustini, et » Thomae inconcussa, tutissimaque dogmata nul» lis prorsus antedictae Constitutionis censuris » esse perstricta: ne quis in posterum eo nomine

» calumniasstruere et dissensiones tenere audeat, » sub canonicis poenis districte inhibemus. Per- » gite porro Doctoris vestri opera Sole clariora » sine ullo prorsus errore conscripta, quibus Ec- » clesiam Christi mira eruditione clarificavit, » inoffenso pede decurrere, ac per certissimam » illam Christianae doctrinae regulam sacrosan- » ctae Religionis veritatem, incorruptaeque di- » ciplinae sanctitatem tueri, ac vindicare etc. ».

En Apostolicae Sedis decreta; praecepta, ac latas in contemptores poenas. At quae sub praecepto, et in virtute sanctae obedientiae, ac sub canonicis poenis vetita sunt, ea gravem prae se obligationem ferre, nemo ignorat. Ita vero Apostolica Sedes vetat Jansenismi notare opiniones, quae in Scholis a Thomistis, et Augustinianis traduntur, quae palam Romae sub Pontificis oculis docentur, et propugnantur, et quae ab Auctoribus Catholicis proponuntur, dummodo per legitimam causam probatum non sit, eosum illas involvere damnatorum errorum. Quis ergo non videt, peccare eos, qui invidiosis hujusmodi nominibus viros catholicos traducunt, ac publicos etiam esse Apostolicae Sedis contemptores?

At convicia, et calumniae hujusmodi non solum inobedientiae, et contemptus Apostolicae Sedis reatum habent, sed injuriam maximam secum ferunt, ac alia quamplurima, quae peccatum augeant. Nam crimen haereseos maximum est, ac maximam secum fert infamiam. Ergo gravissima viro praesertim Ecclesiastico, vel Regularium Ordini injuria fit, dum haereticus praedicatur, et gravissimum peccatum hujusmodi convicium est. Accedit praeterea odium, quod inde sequitur, et publicae inter Ecclesiasticos viros inimicitiae, atque lites; quae res Populo Christiano sunt maximo scandalo, atque haereticis occasionem praebent contemnendi Ecclesiam Catholicam, fidemque Orthodoxam. Quacum vero etiam apud benigniores Theologos doctrina est, quae a gravissima culpa mala haec valeat excusare? Non solum enim charitas in re gravissima, sed etiam justitia manifeste laeditur, ut ex iis, quae de Charitate, at Justitia disputata sunt, manifestum est.

Dicet vero aliquis, non posse opiniones illas censura notari, sed fas esse Theologo, qui in opposita sententia versetur, Thomisticas, vel Augustinianas opiniones ita confutare, ut ex earum opinione Bajanismum, vel Jansenismum consequi argumentetur. Ut enim cuique licet omni argumentorum genere contrarias opiniones refellere, ac proprias tueri, ita etiam licitum cuique erit ob absurda, quae inde sequerentur, opiniones illas rejicere, quia veris illis constitutis, veras quoque adstuere oporteret Baii, Jansenii, Quesnelliique theses.

Non nego, licite id fieri posse, immo et quandoque hujusmodi oppositiones plurimum conferre censeo ad exponendum Catholicum dogma, et ad aperiendum, explicandumque discrimen, quod inter damnatas ab Ecclesia propositiones, et Catholicorum opiniones intercedit. Quamobrem si servatis Charitatis legibus, ac eo tantum animo hujusmodi argumenta urgeantur, ut veritas magis magisque clarescat, et ut certi inter damnatam doctrinam, atque orthodoxas opiniones limites detegantur, laude digni Theologi haberentur. Sed si fallaces illas ratiocinationes, quas adhibent, tanti faciant, ut certos se esse jactitent, opiniones illas, Bajanas, Jansenianasque esse, atque ita praedicent, tum peccant revera contra Apostolicae Sedis praeceptum, et Apostolicam Sedem contemnunt, cum pluris faciant privatam eorum opinionem, quam illius judicium, et mandatum: peccant etiam contra charitatem, et justitiam, quia laedunt quam maxime famam proximi sui, illumque ad odium, et dissidia talia provocant, ut maxima inde in Christiano Populo scandala sequantur; ac demum Catholicae Religioni plurimum obsunt, tum ob honorem, quem praebent damnatis sectis dum eam iisdem Theologos nostros sentire praedicant, tum ob derisionem, cui apud illas sectas exponunt judicium Ecclesiae, quod veluti iniquum traducitur, quasi in illis damnasset, quod in aliis tolerat, ac aperte permittit; tum denique quia ita difficiliorem faciunt errantium conversionem. Haec vero tanti mihi momenti semper visa sunt, ut non modo convincia haec, sed etiam hujusmodi argumentandi rationem horruerim. Neque enim facile fieri posse censeo, ut ita argumentando scandalum apud simpliciores praecaveri possit, et ut animus, in eo, qui ita agit, desit in opinionem contrariam, illiusque assertores invidiam conciliandi. Accedit etiam, argumenta hujusmodi mera esse sophismata, posita jam definitione Ecclesiae, quae decrevit opiniones illas a damnatis erroribus esse omnino diversas. Ecquis enim ignoret, in re Theologica purum putumque sophisma esse ratiocinium illud, quo probari quid jam contenditur, quod judicio Ecclesiae adversetur? Quis ergo dicat non perverse agere, qui usu sophismatum violant charitatem, scandala creant, et ad minus periculo se sa exponunt laedendi in re gravissima famam proximi, et contemnendi Ecclesiam?

Denique muneri desunt suo scholastici illi qui hujusmodi ratiocinandi rationem adhibent. Nam Scholasticae Theologiae institutum, ac Theologi officium est explicare orthodoxa dogmata, Novatorum adversus ea sophismata solvere, ac discrimen ostendere, quod inter proscriptos errores, et catholicorum opiniones intercedit. Hac enim unice de causa Theologia Scholastica utilis dici potest; quodnam enim aliud est bonum, quod ejus usu Religioni, atque Ecclesiae afferri pos-

sit? Numquid ingenii ostentatio, gloriosa apud homines, aut seria occupatio, quae otium excludat? At propria duo Ecclesiae malum potius, quam bonum afferunt, tertium vero inutile prorsus est, nisi ex occupatione illa quidpiam erui valeat, quod Religioni prosit. Age vero, qui tanto conatu studeut Thomisticas, vel Augustinianas, aut aliorum Catholicorum hominum opiniones Jansenianas ostendere, an non potius confundere orthodoxas opiniones cum erroribus videntur, quam discrimen detegere, et explicare? An non favent potius, quam noceant errori proscripto, dum illum cum Catholici hominis opinione confundendo, occasionem Novatoribus praebent sub velo orthodoxae opinionis tegendi errores, ac haereses? Ubi tunc est bonum, quod Ecclesiae affert Theologia Scholastica? Nam ita potius errori, quam veritati catholicae praesidio est. Nec dici potest, obscuram hac in re materiam esse; etenim Ecclesiae definitio, quae Scholarum opiniones immunes ab errore declarat, perspicua est. Theologi Thomistae, et Augustiniani perspicue explicant discrimen inter proprias, et damnatas sententias, atque id egregie quoque tuentur. Ut ii ergo id faciunt, cur conjunctis viribus adversus errorum insidias ex horum etiam principiis agere Theologi reliqui non poterunt? Ita sane prudentiores omnes faciunt, dum contra Semipelagianos disputando, eos constituta quoque *scientia media* confutant, etsi haec hujus aliquando erroris insimulata fuerit. Quare ergo Thomistica, vel Augustiniana, aut quacumque alia constituta hypothesi refellendi non erunt Lutherani, Jansenianique? Hac via Catholicorum honori, Ecclesiaeque bono consulitur, et conjunctis viribus ut Apostolica Sedes jubet, haereses impugnantur. Haec quantum ad Monitum: quoad explicationem Catholicarum opinionum, earumque a Ianseniano errore discrimen, vide sequentem Appendicem.

ADDITIONES EX ADDITIONE BARBELLINIANA

Ad ea quae affert auctor sub num. 29. pertinent Benedicti XIV. literae in forma Brevis ad Facultatis Theologicae Tolosanae Decanum ceterosque ejusdem Facultatis Professores anno 1753. datae. Cum enim in Urbe Montepessulana propugnata fuisset Thesis his verbis expressa: « Praedeterminatio physica est inutilis, tum ex parte « Dei, tum ex parte creaturae. Non potest conciliari cum libertate hominis. Et est Deo injuriosa, quem facit authorem peccati, » Facultas Theologica Tholosana rogata, ut suam de illa sententiam ferret, hoc de illa judicium tulit:» Judicium Doctrinale Facultatis Theologicae Accademiae Tolosanae contra Thesim non ita pridem in Urbe Montepessulana propugnatam. Rogata a Facultate Theologica Accademiae Tolosanae, ut suam de Thesi sequenti dicat sententiam: *Praedeterminatio physica est inutilis, tum ex parte Dei, tum ex parte Creaturae. Non potest conciliari cum libertate hominis. Et est Deo injuriosa, quem facit authorem peccati*: Ad hujus lectionem obstupuit Sacra Facultas, nec sine dolore audivit, vulgatam adeo apud Doctores Catholicos doctrinam, qualis est Praedeterminationis physicae sententia, his deturpari notis, quibus acerbiores vix ullae contra Manichaeos, et Calvinistas adhiberi possent. Quapropter censuit Sacra Facultas, hanc Thesim temere prorsus appositam fuisse, florentissimae in Ecclesia Scholae injuriam ferre iniquissimam, Pontificisque ac Regiis Sanctionibus de pace in Scholis Catholicis servanda, fugiendisque censuris ac conviciis, quibus offendi utrinque possent, plurimum adversari. Actum Tolosae die 8. Augusti, labentis anni 1752. in Conventu, et Scholis S. Patris Augustini, ubi Comitia Sacrae Falcutatis celebrari solent. Josephus Julien De Roubignac Sacrae Facultatis Decanus.

De Mandato DD. Decani, et Magistrorum Sacrae Facultatis Tolosanae.

Fondes Secretarius. Hoc autem judicium Benedictus XIV. approbavit his litteris: « Dilectis Filiis Josepho Julien de Roubignac, Facultatis Theologicae Tolosanae Decano; ceterisque ejusdem Facultatis Professoribus, Tolosam. Benedictus Papa XIV. Dilecti Fili Salutem, et Apostolicam Benedictionem.

A Felicis Recordationis Clemente XII. nostro immediato Praedecessore, in suis Apostolicis literis expeditis die 2. Octob. 1733. quarum initium est, *Apostolicae Providentiae*, occasione disputationum in Catholicis Scholis vigentium in explicanda divinae gratiae efficacia, Ita sancitum est; nec primum id ab eo sancitum est, cum illud ipsum ab aliis suis, et nostris Praedecessoribus, jam sancitum fuisset: *Quamobrem Felic. Recod. Pauli V.* « et aliorum Praedecessorum nostrorum, ad extinguendum dissensionum fomitem, vestigia prosequentes, et saluberrima mandata renovantes, auctoritate quoque nostra omnibus et singulis superius expressis (singulis scilicet Christi fidelibus) interdicimus et prohibemus sub iisdem poenis, ne vel scribendo, vel docendo, vel disputando, vel alia qualibet occasione, notam, aut censuram ullam Theologicam iisdem scholis diversa sentientibus, inurere, aut earum sententias conviciis, et contumeliis incessere audeant, donec de iisdem controversiis haec Sancta Sedes aliquid definiendum vel pronunciandum censuerit. » Porro ex hoc nemo est, qui non videat Sacrae vestrae Theologicae Facultatis sapientiam, sanam Doctrinam, atque justitiam, dum die 8. Augusti anni 1752. proscribendam censuit

Thesim sequentibus verbis conceptam: « Praedeterminatio physica est inutilis, tum ex parte » Dei, tum ex parte creaturae. Non potest conciliari cum libertate hominis. Et est Deo injuriosa, quem facit authorem peccati. » Haec sunt quae exponenda censuimus, dum vestris, dilecti Filii, literis scriptis Idibus Martii currentis anni 1753. respondemus. Et tibi, aliisque Professoribus Theologicae Facultatis Tolosanae Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romae apud S Mariam Majorem die 16. Martii 1753. Pontific. nostri anno 12. »

APPENDIX ALTERA

In qua discrimen ostenditur inter Catholicas opiniones, et Jansenianam haeresim; Ut vero clarior res fiat, exponuntur varii hominis status ad Gratiam comparati.

Status hic sumitur pro conditione illa, sub qua humana Natura ad suum ultimum finem juxta providentiae leges comparata concipitur: quo sensu ii, qui ultimum finem possident, eoque fruuntur in statu termini; qui vero per virtutes, ac bona opera ad illud pervenire contendunt in statu viae positi dicuntur. Dum hominem spectamus veluti in via positum, per quam juxta providentiae ordinem ad finem pervenire studeat triplicem distinguimus ipsius statum, hoc est, innocentiae, naturae lapsae, et naturae per Christi gratiam reparatae. Status innocentiae ille est, in quo fuit Adamus a Deo positus a doloribus, miseriis, ac morte immunis, cum ea naturae integritate, per quam sensus affectusque perfecte rationis imperio subesset, et cum originali justitia ac gratia sanctificante. Status naturae lapsae misera est illa Adami posterorum conditio, qui nondum per Baptismum ab originaria, quae ex eodem Adamo trahitur, culpa liberati sunt. Status denique naturae reparatae is est, in quo sunt homines Christi gratia liberati, et redempti. Atque ii status sunt, in quibus revera homo aut fuit, aut nunc est. Disputari quoque solet de statibus, qui non fuere: sed esse possint, qui possibiles appellantur, et inquiri I. Num possibilis sit status purae naturae, in quo homo sine vitio, et sine gratia esset, subjectus tamen infirmitatibus, aliisque miseriis, quibus nunc sumus obnoxii? II. Num possibilis sit status naturae integrae, in quo supernaturali auxilio careret homo, nec ad supremam esset beatitudinem elevatus, sed iis naturae praesidiis donaretur, quibus immunis fieret a nostris miseriis, ac per naturales virtutes iis respondentem beatitudinem comparare sibi posset. III. Denique num possibilis sit status naturae lapsae, non reparandae, in quo fuisset homo post Adae peccatum, si Deus infinita sua misericordia eum non liberasset. De iis ergo statibus primum dicendum est.

Atque a recensendis proscriptis erroribus exordior. Pelagiani initio V. Ecclesiae saeculi negantes peccatum, Adamum dixere ita a Deo conditum, ut nunc homines nascuntur, sine ullo naturae adjutorio, et sine supernae gratiae auxilio. Horum haeresim excitavere iterum sextodecimo saeculo Sociniani, originariam culpam negantes, ac docentes Adamum mortalem, ac iis omnibus obnoxium conditum fuisse miseriis, quibus nos premimur. Iis proxime accedunt Arminiani, qui juxta Limborchii explicationem, in Adamo nullum supernaturale donum, nullamque indebitam praerogativam cognoscunt, licet scientia aliqua ei in illo statu necessaria donatum fuisse asserant, eaque rectitudine, qua nec inordinata concupisceret, nec concupiscere posset, quia cum lex tunc non esset, liberrimus voluntatis usus sine culpa erat; Et licet contra Pelagianos, ac Socinianos doceant, a morte futurum fuisse immunem, virtute fructus arboris vitae, quo in Paradiso uti potuisset, statuunt nihilominus, hominem viribus naturae, quas etiam in praesentia habet, Deo ultimo fini, ac superno bono proportionatum esse, ac ad illius possessionem pervenire posse; et Adamum peccato suo, secluso pravo exemplo, nihil prorsus homini nocuisse.

Contra vero Calvinus, Lutherus, Bajus, Jansenianique, hominem ob Adami peccatum, ita vitiatum in natura, ac depravatum efficiunt, ut non tantum qualibet indebita in eo praerogativa desideretur, sed etiam naturales, ac propriae ipsius virtutes, ac perfectiones, quibus ante illius peccatum Deo ita proportionatus erat, ut solis naturae viribus cognoscere, amare, ac bono libertatis usu facile Deum consequi potuisset. Dicam paucis, omnia concessa Adamo bona, integritatis, justitiae, innocentiae, quibus a passionibus, infirmitate, ac morte immunis erat, et facile virtutem sectari, sancteque vivere poterat, naturae fuisse proprietates, et appendices tradunt. In eo ergo cum Pelagianis, Socianisque conveniunt, quod hominem omni bono spirituali, ac superna gratia destitutum, initio a Deo conditum asserant, et quod solae ei naturae vires ad finis consecutionem sufficerent; dissident vero, quia nunc nonnullis naturae proprietatibus, et perfectionibus spoliatum asserunt. Ita vero Calvinum docuisse, verba haec satis aperte declarant, quae a Bellarmino recensentur *de Gratia primi hominis c.* 1. « Ergo » animam hominis Deus mente instruxit, qua bo» num a malo, justum ab injusto discerneret: ac » quid sequendum, vel fugendum sit praeeunte » rationis luce videret. Hinc adjunxit voluntatem » penes quam est electio. His praeclaris dotibus » excelluit prima hominis conditio. » Vide nullam fieri supernaturalis gratiae mentionem, sed liber-

tatis tantum per peccatum amissae, et naturalis cognitionis per istud obtenebratae, ut ipse alibi exponit; Lutherus vero *Commentar. in 3. Genes. caput* clarius loquitur, quia postquam dixit, *justitiam non fuisse quoddam donum, sed fuisse vere naturalem, ut natura Adae esset, diligere Deum, credere Deo, agnoscere Deum*, subdit, *Haec tam naturalia fuere in Adamo, quam naturale est, quod oculi lumen recipiunt*. Et infra. *Porro haec probant, originalem justitiam esse de natura hominis: ea autem per peccatum amissa, non mansisse integra naturalia, ut Scolastici delirant.* in eamdem abiere haeresim Bajus, ejusque sectatores. Vide Baji propositiones circa gratiam Angelorum, et primi hominis, 1. 3. 7. 9. 21. 23. 24. 27. 65. 66. in quibus asserit, Angeli primique hominis *merita* non recte vocare *gratiam*; felicitatem, quam consecuti sunt Angeli, quamque perseverando assecutus esset Adam, non *gratiam*, sed *mercedem* fuisse; *merita* primi hominis *munere* fuisse creationis, ac exaltationem humanae naturae in divinae consortium, idest justitiam, et sanctificationem, sive in filii Dei adoptionem, naturalem dicendam esse, non supra naturae ordinem, atque indebitam; naturalem itidem, sive juxta naturae conditionem fuisse immortalem. Denique irridet Theologos ajentes, Adamum supernaturalibus, et gratuitis donis ac auxiliis indiguisse, ut fide, spe, et charitate Deum coleret. Haec vero cum ita se habeant, quis non videt, Bajum cum Calvino, ac Luthero sensisse, hominem a Deo initio formatum cum debitis ipsius naturae perfectionibus, ea fuisse mente, ac libertate praeditum; qua bonum malumque discernere, sancte vivere, ac eternam adipisci beatitudinem potuisset, si vellet; quave perfecte corpus, ejusque motus deprehenderet, ac nutu suo facile regeret, corpus denique habuisse, nec infirmitatibus, nec morti obnoxium? Ita sane ipsius sententiae declarant, atque ita expositae illae fuere a celebrioribus Theologis, scilicet a Bellarmino *de Grat. primi hominis lib.* 1. *cap.* 1. ab Aloysio Turriano in *tract. contra Bajum cap* 1. §. 1. a Vasquesio, a Suaresio *proleg.* 6. *de Grat. cap.* 2. n. 5. a Ripalda, Goneto, Estio, Francisco Macedo, aliisque. Hoc vero posito, quis non videt, turpiter eos errare, qui censeant, cum Bajo sentire, negantes possibile statum purae naturae quis hic *propos.* 55. dixerat *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur?* Nam Bajus puram naturam hominis eam credidit, quae in Adamo fuit, nunc vero non puram, sed depravatam, vitiatam, ac in naturalibus corruptam ob peccatum esse, et a Deo vitiatam fieri non potuisse naturam asserit.(*) At qui negant inter Catholicos, naturam puram a Deo creari potuisse, ex aliis principiis id erunt, quae non sunt improbata, ut infra ostendemus. Redeo nunc ad rem.

Neque dubitari potest, quin in eadem cum Bajo haeresi fuerit Jansenius damnati illius systematis propugnator acerrimus, cum recensendo Adamitiae culpae consecraria ea doceat, quae ex pravis Baji principiis sequuntur, de quibus infra dicemus. Interim indicare sufficiat Quesnellianas illas theses, quae eumdem errorem praeseferunt. Sunt vero 34. 35. 36. 37. in quibus declarat, Adami gratiam, quae sequela fuit creationis, debitam adhuc integrae naturae fuisse, et humana dumtaxat produxisse merita; ac discrimen designando, quod gratiam status innocentiae, atque Christi gratiam intercessit, ait, illam quemque in *propria persona* recipere debuisse, hanc vero in *persona Christi*; ac illam, sanctificando hominem in semetipso, fuisse *ei proportionatam*; hanc vero, nos in Christo sanctificando, omnipotentem esse, ac Dei Unigenito Filio dignam. Quae sane perspicue designare videntur, voluisse Quesnellium adstruere integritatem, ac sanctitatem, caeterasque Adami praerogativas, naturae nondum per culpam depravatae, inseparabilem conditionem, ac debitas proprietates fuisse. Id vero ne gratis videatur assertum, celebres nonnullos Theologos indicandos censui, qui rem ita explicaverunt. Vide Jacobum Fontanam *tom.* 1. *Constitut. Unigenitus propugnatae pag.* 747. *et seq.* Instructionem editam, ac probatam post comitia Cardinalium, Archiepiscoporum, et Episcoporum Galliae anno 1714. Henricum Cardinalem Bissy in *tractat. Theologico advers. Quesn. etc.* Gregorium Selleri S. R. E. Card. in principio *Tom.* VI. aliosque Teologos.

Habes itaque haereses contra Catholica de statu innocentiae dogmata, quae credere nos cogunt, Adamum in illo fuisse statu positum, supernaturali gratia instructum, per quam in sanctitate et justitia constituebatur, et a morte, miseriisque immunem; nec denique concupiscentiae, et passionibus subiectum, cum affectus rationis imperio omnino subditi essent. Dum haec intacta maneant, nil est quod in Scholasticorum opinionibus reprehendas, quae versantur, vel circa instans, in quo fuit illi gratia collata vel circa distinctionem originalis justitiae a charitate; vel

(*) Quae Baii mens in hac controversia fuerit, ex propositione ejusdem num. 79. eruitur, quae est, hujusmodi « Falsa est Doctorum sententia primum hominem potuisse a Deo creari sine justitia originali: » Quae quidem propositio cum S. Thomae doctrina aperte pugnat. Hic enim in lib. 4. 2. sententiarum dist. 31. quaest. 1. art. 2. ad 3. inquit: « Poterat Deus a principio, quando hominem condidit, etiam alium hominem ex limo terrae formare quem in conditione naturae suae relinqueret, ut scilicet mortalis et passibilis esset, et pugnam concupiscentiae ad rationem sentiens, in quo nihil humanae naturae derogaretur: quia hoc ex principiis naturae consequitur: non tamen iste defectus in eo rationem culpae, et poenae habuisset, quia non per voluntatem iste defectus causatus esset » Confer S. Augustinum *De dono perseverantiae cap.* 11. (*Edit. Barbiell.*)

circa necessitatem originalis gratiae per se efficacis, ultra sufficientem, vel circa naturam habitus supernaturalis auxilii, aliudve simile. Dum enim statuas habuisse supernaturale auxilium, sine eo nil agere potuisse, quod ad aeternam felicitatem conferret, ac liberum sub hoc auxilio mansisse, Fides nostra sarta tecta servatur, sive dicas gratiam sanctificantem habuisse, et sufficientem qua bene agere posset, si vellet; sive auxilium efficax ultra sufficiens ad salvandam dependentiam a Deo, necessarium ei fuisse ad agendum opineris; sive putes supernam dilectionem divinitus eidem inspiratam, ac in eo permanentem charitatem fuisse, qua sanctus Deoque charus esset, et qua si vellet, bene agere, ac in accepta justitia perseverare potuisset, quin etiam novo auxilio adjuvaretur, sive alio modo Scholasticis etiam ignoto explices inhaerentem, aut permanentem in eo sanctitatem, et justitiam, et supernum adjutorium, sine quo bene agere, ac perseverare non poterat. Idem de integritate, aliisque privilegiis dicas; nam modo rationis in affectus imperium adstruas, ac immunem illum a morte fuisse concedas, nil vetat, quominus vel in gratia supernaturali, vel in naturali rectitudine vim illius imperii constituas, et quominus una, vel altera hypothesi, qua id contigerit ratione demonstres; sicut liberum cuique est investigare, quo infirmitatibus modo, et morte futurus fuisset immunis, dum tamen legem fateatur, qua a moriendi necessitate liberabatur.

Pauca nunc de statu purae naturae dicemus idque ex eo quod Sporerius, sive illius supplementi auctor, aliique confidenter asserant, Bajanos, Jansenianosque esse, qui hunc possibilem negant, sed ducti principiis superius a nobis expositis, quae sunt haereseos ab Ecclesia notata. Si ergo Theologi sunt, qui principia illa improbent, ac alia via adstruere conentur, vel Deum hominem concupiscentiae rationi rebelli subjectum condere initio non potuisse, vel debuisse etiam illum supernaturali gratia donare, cur damnati erroris contra Apostolicae Sedis sententiam arguuntur? Sunt vero quam plures, qui hominem fieri potuisse, qualis nunc nascitur, negent, ac nonnulli etiam, qui attenta divina providentia, nequidem sine gratia condi posse propugnent. Ex iis autem nemo cum Jansenianis convenit in damnatis erroribus. Ii enim, ut vidimus, integritatem justitiamque originalem, et sanctitatem debitas naturae proprietates adstruebant. Contra vero Augustiniani, aliique Theologi Orthodoxi, haec indebita homini esse, ac sanctitatem gratuitum donum supernaturale fatentur; Negant vero posse hominem fieri concupiscentiae subjectum; quia hunc effectum peccati ad peccatum inclinantem, et contra naturam esse hominis rationalis juxta SS. Augustinum et Thomam opinantur (1). Quid vero in hoc est revelationi, ac definitioni Ecclesiae contrarium?

Dicent fortasse, damnatam esse Baji propositionem, quae hominem fieri potuisse negat, sicut nunc nascitur. Sed jam dixi, quo sensu haec proscripta fuerit, ac celebriores Theologi asserunt, hanc unam ex illis esse, quae aliquo pacto defendi possunt; licet attentis Baji principiis jure merituque proscripta in eo fuerit. Videatur Petrus Mansius *de peccato Originali quaest.* 4. ubi plurima profert ex Augustino, Thoma, Bonaventura, Alensi, aliisque Theologis qui probant concupiscentiam esse ab appetitu sensitivo distinctam, ac perversam affectionem, sive qualitatem, quae Deum auctorem habere nequeat (2). Accedit etiam quod si ex illa fas esset inferre, potuisse revera Deum hominem facere qualis nunc nascitur cum nunc peccato nascatur infectus, ita quoque fieri potuisse oporteret, quo nil absurdius. (3)

Alii vero censent, non solum fieri a Deo non posse hominem concupiscentiae subiectum, sed nec etiam supernaturali gratia destitutum; non quod haec naturae sit debita, cum donum sit gratuitum, et supernaturale, sed quia posito homine ad imaginem Dei formato, ac amante Deum, atque in ipsum veluti in ultimum finem suum tendente, illumque appetente, providentiae ordo postulat, ut ea ipsi concedantur, quae ad illius consecutionem sunt necessaria; et sicut alii Theologi teneri Deum ex providentiae lege asserunt ad unicuique dandum in hoc statu auxilia sufficientia Redemptoris, quibus possint homines expedite, et proxime mandata servare; quae tamen auxilia etsi ex illa lege debita, ad veram tamen gratiam pertinere tuentur; ita isti quod hominis naturam exigere asserant imaginem Dei, innatum Dei clare videndi appetitum, et esse non possit, quin Deum amet, quem tamen nequit sine gratia diligere, nequidem ut naturae auctorem, in quocumque statu ex providentiae, et justitiae lege homini gratiam Conditoris deberi opinantur, ut mandata servare, Deum auctorem suum diligere, ac optatam beatitudinem consequi valeat.

Opinio haec Novatorum supra expositam hae-

(1) Si quis Ss. Augustini, ac Thomae Opera soluto a praeiudiciis animo evolverit, plane intelliget rectene, an secus ad eosdem provocent, qui *naturae purae statum* repugnare negant. (*Edit. Barbiell.*)

(2) Haec testimonia ad ea exigenda sunt, in quibus controversiam de qua agitur, tractant, ne pugnantia tradidisse existimentur, quod eorum doctrina, et gravitate indignum esset. Vide Cl. de Rubeis Tractatum Theologicum *de Peccato Originali* cap. 51. seqq. (*Edit. Barbiell.*)

(3) Nihil quidem hoc absurdius. Verum ecquis umquam Theologorum fuit, qui, cum hominem potuisse a Deo creari initio, qualis nunc nascitur, defenderet, *peccato infectum* creari potuisse tueretur, Quis verba illa *qualis nunc nascitur*, de defectibus, qui *rationem culpae, et poenae non haberent*, intelligenda esse non declaravit. (*Edit. Barbiell.*)

resim detestatur, atque in tribus fundatur principiis, in quibus Theologi pro libito disrepare salva Fide possunt: Nam asserunt I. Hominem natura sua ad immaginem Dei esse. II. Fieri non posse, quin indito naturae appetitu feratur in Deum ipsius auctorem, ac finem clare videndum. III. Amare non posse Deum ne quidem ut naturae auctorem, quin superna gratia a creaturis, et supra se ipsum elevetur, ac dirigatur in Deum propter se amabilem. Hae vero opiniones sunt, quae revelatis principiis, et Ecclesiae definitionibus non adversantur, et quae in Scholis Catholicis semper (*) apud nonnullos viguere. Ex hujusmodi principiis eruunt, Deum condito homine rationali, vi suae providentiae, debere illi gratiam conferre, qua suum auctorem diligere possit, servare mandata, et in finem suum pervenire; qua gratia is, qui est natura servus, adoptatur, ut licita servist, at suum dominum colat, et jus habeat ad illam haereditatem, sine qua beatus esse non possit. Ubinam haec opinio ab Ecclesia proscripta est? Immo Apostolica Sedes ut improbat eos, qui contrariam, quae communior est, Pelagianismi, et Manichaeismi cum Jansenio insimulant; ita eos reprehendit, qui hanc Jansenianismi accusant. Atque haec una ex illis Scholae opinionibus est, quae a Catholicis etiam Romae sub oculis Pontificis propugnatur; Mitto enim Contensonium celebrem e Dominicana familia Theologum, aliosque, qui editis jam operibus variis in locis purae naturae statum impossibilem tradidere Cardinalis Norisius, Fulgentius Belelli, et Laurentius Berti Romae hanc propugnaverunt opinionem, ac in editis in lucem Operibus asseruere, et eamdem traditam vidi ac publice propugnatam, non solum in Schola Augustinianensium, sed etiam a Monachis Cassinensibus in Monasterio S. Calixti, et a Viro Clarissimo Antonio Francisco Vezzosi Clerico Reg. in Conventu S. Andreae de Valle Sed haec satis de statu innocentiae, et naturae purae.

Disputandum nunc est de statu naturae lapsae, hoc est de misera illa conditione, in qua humanum genus ob Adami culpam nunc reperitur, spoliatum nempe naturae indebitis donis; miseriis, quibus premimur, concupiscentiae, potestati Daemonis, Deique indignationi subjectum, ac Adamitica ipsa culpa per generationem propagata infectum. Orthodoxa Fides docet, omnes homines ex Adamo propagatos, etiam ex Fidelium parentibus ortos, originali peccato infectos nasci, esse jure ad aeternam felicititatem privatos, filios irae, atque vindictae, et aeternae damnationi obnoxios. Haereticorum nonnulli, ut Pelagiani, Sociniani, et Arminiani Originale peccatum negant. Lutherani vero, Calviniani, ac Janseniani, nimium illius effectus extollunt Nam per istud liberum arbitrium omnino extinctum praedicant, ac rationem misere obtenebratam, depravatamque ipsam naturam. Ad Lutheranos, Calvinianosque quod spectat, praeter quam quod peccatum originale in concupiscentia formaliter positum asserunt, quae etiam in baptizatis remanet, ajunt, Baptismum tegere tantum, aut radere, non vero tollere originale peccatum, et editi contra eosdem in Concilio Tridentino Canones palam faciunt, docuisse etiam perditum omnino Adami culpa fuisse liberum arbitrium. In quam haeresim abiisse quoque Bajum, Jansenium, atque Quesnellium, eorum damnatae propositiones ostendunt, ex quibus constat, in homine post Adami peccatum libertatem deesse indifferentiae, ad merendum, et demerendum satis esse, ut a coactione immunis sit, nec requiri ut a necessitate antecedente, et inevitabili sit liber. Hinc ajunt, peccare homines damnabiliter, etiam in iis, quae vitare nequeunt, indeliberatos concupiscentiae motus esse vera peccata; impossibilia Deum jubere, ac hominibus quoque justis impossibilia esse aliqua Dei praecepta, atque iis similia, quae clariora fient eorum exposita haeresi.

Omnes ergo Novatores isti ajunt, Adamum per voluntarium peccatum dona naturae debita amisisse, et inter alia libertatem indifferentiae; et claram cognitionem eorum, quae ad jus naturae pertinent. Quamobrem ignorantia eorum, quae ad naturae legem pertinent, et agendi, peccandique necessitas, atque concupiscentis rebellis, veluti voluntarie in Adamo volitae reputantur. Ideoque invincibilis juris naturae ignorantia a culpa non excusat, indeliberati concupiscentiae motus peccata sunt contra praeceptum *Non concupisces*, et operationes omnes, quamque necessariae, ut suot opera omnia Infidelium, secundum hypothesim Jansenianam, sunt peccata quia necessitas illa, qua inevitabiliter fiunt ex voluntaria, et libera Adami culpa, cum quo nos quoque peccavimus, orta est, ac remanet in homine, etiam postquam per Baptismum sit originale peccatum sublatum.

Itaque homo post Adami peccatum libertatem amisit, ac necessarie agit quaecumque operatur. Quamobrem spectari juxta Novatores hujusmodi debet, veluti agens necessarium, delectatione ad ea, quae operaturus sit, determinandum. Itaque sicuti bilanx determinatur pondere, et sicut lanx quae majori premitur pondere necessario inclinatur, ita necessarie in eam trahitur partem hominis voluntas, in quam major delectatio urgeat. Haec est vera Jansenianae haeresis imago a Luthero, et Calvino delineata, sed a Bajo, Jansenio atque Quesnellio veluti aliquo velo obducta. Vi-

(*) Vellem, ut numquam *tò semper* Theologo et docto el amico, dum viveret, meo excidisset. Quibus enim testimoniis confirmari, quod tam confidenter affirmat potest? (*Edit. Barbiell.*)

deant, vero ii, qui Augustinianos, se Themistas Jansenianismi insimulant, num jure horum de libertate hominis sententia, cum Jansenii systemate confundatur? Nam ii omnes fatentur per Adami peccatum attenuatas quidem esse liberi arbitrii vires, sed manere adhuc indifferentiae libertatem.

Sed antequam ad aperiendum discrimen veniamus, quod inter hos Novatores, Catholicosque Theologos intercedit, observare necesse est, tria alia illos statuere, quae sunt cum recensito errore connexa; scilicet amissam cum libertate fuisse naturalis scientiae cognitionem, castamque amorem Dei integrae naturae debitum, ac loco istius dominantem cupiditatem successisse. Cum vero in homine necessitas, ignorantia legis, et vitiosa cupiditas eb peccatum insint libere in Adamo commissum, asserere non verentur, sd peccatum et demeritum agendi necessitatem non obesse, sed libertatem sufficere libere in Adame amissam, eamdemque eb causam peccata esse, quae ex ignorantia etiam invincibili contra naturae legem fiunt, atque dominantis concupiscentiae metus. Haec basis est Janseniani Systematis. Ut vere pessimas, quae inde nascuntur, consecutiones, intelligere valeamus, duo illi amores, sive duae illae delectationes exponendae sunt, quibus veluti pondere necessario flectitur, agiturque voluntas. Sunt ii duo amores amor mundi, qui vitiosa cupiditas, ac terrena quoque delectatio dicitur, et amor Dei, sive charitas a Deo inspirata. Nullam in homine actionem esse contendunt, quae aut ex vitiosa illa cupiditate, aut ex charitate perfecta non oriatur. Quamobrem, quae ex charitate non sunt, ea omnia ex cupiditate, ideoque vera peccata esse praedicant. Hinc omnia opera Infidelium, et peccatorum cum ex charitate non sint, veluti ex vitiata radice prodeuntia infecta esse, atque peccata ajunt: Hinc vel ipsum timorem gehennae, quo peccator ad conversionem disponitur, actusque reliquos, qui a charitate non oriantur, cujusque generis sint, vera peccata esse definiunt. Hac de causa, ajunt liberum arbitrium sine sanctificante gratia nihil nisi peccatum operari posse, atque gratiam omnem extra dominantem charitatem, etiam sufficientem, excludunt. Haec indicasse sufficiat, ut inde concludere clare possim, tote Coelo Themistarum, Augustinianensium, aliorumque Theologorum opiniones, ab horum Novatorum erroribus dissidere. Nam ut incipiam a libero arbitrio.

Quis ex his est, qui Adami peccato extinctum asserat? Numquid illud perimit gratia efficax? At haec infirmo, et attenuato arbitrio a Deo datur, ut illud roboret, adjuvet, perficiat, modo tantum ejusdem indoli consentaneo, libero scilicet, cum libera sit illius indoles; Gratia enim efficax quae lapsis hominibus datur, medicinalis est, neque praesumi potest, peritum medicum cognitio aegroti morbo medicinam porrigere, quo illum occidat. Quis ergo credat, meum divinum medicum cui arbitrii infirmitas cognita est congruam medicinam non porrigere? Si Adami peccatum non extinxit arbitrium, numquid medicina divina illud interficiet? *Si non occiditur per vulnerantem*, inquit Prosper. *numquid per medentem?* Quod medicus gravi infirmitati, natura sua efficax remedium porrigat ideone aegroti natura detrimentum accipiet? Paucis dicam, efficax gratia actio est Dei Omnipotentis, qui non tollere, sed roborare, juvare, perficere vult libertatem; ergo perficit, non minuit, non extinguit; alioquin effectus infinitae causae virtuti non responderet. Dices: intellectu difficile est, qua ratione id cum arbitrio concilietur. At mysterium est, ut ait S. Augustinus, quid ergo mirum?

Haec vero non ad Thomistas tantum, sed etiam ad Augustinianos pertinent. Si enim medicinalis efficax gratia a Deo ad perficiendum libertatis usum destinata est, sive haec praemotio dicatur, sive divina inspiratio sive dilectio praevia, ac victrix, semper Dei actio est, atque effectum parit, quem Deus vult. Quid si dicant moralem necessitatem afferre praeviam praedominantem delectationem? Quis unquam hanc proscripsit opinionem? Sed ut os obstruatur imperitis nonnullis quibus Sorbonicus ille Tournelius imposuit, dum asseruit delectationem superiorem, seu relative victricem, basim constituere Jansenianì systematis, paulo fusius rem agam. Opinio haec, damnata jam Janseniana haeresi, propugnata fuit a Basilio Poetio, Augustino Burgensi, Mausie, Macede, Haberto, Cardinali Lauria *iterum iterumque impresse Remae* 1770, *per Barbiellinum*, Cardinali Norisio, aliisque; et Romae sub oculis Pontificis Summi tradita, et propugnata fuit ab Augustinianis, et Monachis Cassinensibus, ac asserta, et typis tradita a Laurentio Berti, aliisque. Numquid passa id fuisset Apostolica Sedes, cujus judicio Janseniana haeresis damnata fuit, si res ita se haberet, ut Tournelius asserit; Immo pluries haec doctrina expensa fuit, ac post illius examen, Norisius Cardinalis renunciatus fuit, ac Berti laudatus. Sed num Molinistae ipsi propugnant gratiam relativam, comparatam malitiae gradibus, quaeque respectu Syriorum est efficax seu victrix, et respectu Corozaitarum inefficax est?(*) Numquid haec a Jansenianis differt, quia gratiam, non vero in-

(*) Qui Molinae, ac Suaresii systematis principia tenent, Theologum hoc ipsis reponentem facile eludent. Respondebunt enim cum Suarezio lib. 4. *De Divina gratia* cap. 6. num. 11. « Licet vocatio congrua sit necessaria ad efficaciam auxilii, illis tamen congruitas in re ipsa non est omnino antecedens, seu praeveniens usum libertatis, sed est consequens, ut ab arbitrio pendet. Et ideo quod vocatio non sit congrua in his, qui tantum auxilium suf-

spirationem, lumen caeleste, sanctam delectationem vocant? At hic non est de nominis appellatione contentio. Itaque cum jam sit notum, Jansenium extinctum asserere arbitrium per peccatum Adami, jam patet fundamentum systematis: ac delectatio illa victrix in Jansenio non potest libertatem, quae non est, tollere, sed naturam necessarie operantem flectere debet; ut ab aliis vero usurpata, juvat, fovet, perficitque libertatem, ut alia quaecumque efficax gratia.

Dissident praeterea Thomistae, Augustiniani, aliique ab istis Novatoribus: Quia isti praeter dominantem charitatem, nullam aliam gratiam agnoscunt, ac sufficientem damnant. Contra vero Thomistae sufficientem adstruunt, quae vere potentiam perficit, ac dat posse operari, atque hanc ab efficaci diversam statuunt, concessamque asserunt non praedestinatis tantum, sed Catholicis, Haereticis, ac etiam Infidelibus, licet nonnulli eorum cum aliis Catholicis sentiant non dari parvulis decedentibus in utero Matris ac obcaecatis nonnullis peccatoribus, et Infidelibus. Qua in re consentientes quoque habent Augustinianos, qui gratiam sufficientem, usurpata ab Augustino phrasi, etiam parvam vocare solent, quod concupiscentiae conatus non vincat: Differunt vero isti a Thomistis, quia sine novo auxilio hanc satis esse ajunt ad orandum, si homo velit, ut gratiam uberiorem ad vincendum aptam obtineat.

Aliud est Augustinianae doctrinae caput, quod cum damnatis erroribus aliqui imperiti confundunt, quod scilicet ii doceant hominem teneri ad actiones suas humanas in Deum ultimum finem dirigendas, nec posse eas ita in Deum referre sine gratia. At a Jansenianis, Bajanisque haec opinio differt, cum Augustiniani dicant, tantum vel actu, vel virtute in Deum referendas; cum adstruant, praesto esse infidelibus, et peccatoribus etiam, saltem non obcaecatis, gratiam, qua ita actiones dirigant suas; cum fateantur, non ita esse mentem ab originali culpa depravatam, ut motus aliquos bonos natura sua habere non possit, ac non habeat, et ut gratia destituta necessarie ad peccandum trahatur. Nam beatitudinis amor, qui in natura est, bonus est naturae motus, et si qui sint actus, qui ad Deum non referantur juxta Augustinianos, non sunt mali, ac lethalia peccata, quae ab infecta dominante cupiditate inficiantur, sed mali tantum dici possunt ob defectum rectae ordinationis, ac fere semper culpa venialis, ac levissima sunt. Rursum gehennae metum in poenitente bonum, ac salutarem fatentur, et Novatores hac in re validissime confutant, licet asserant esse praeterea ad justificationem obtinendam necessariam initialem charitatem qua, et Deum poenitens diligere incipiat, et sese a creatura avertere atque convertere ad Creatorem. Hanc opinionem censura notari posse vetuit Apostolica Sedes, ut videre est in superiore appendice. Vides ergo quam late distent Catholicorum opiniones a damnatis sententiis.

Sed unum adhuc monendum superest scilicet, notandos non esse Catholicos, qui salva Fide, qua credimus hominem justificari per gratiam eidem inhaerentem, gratiam ei necessariam esse ad bene agendum etiam ad initium Fidei, eamque iis conferri omnibus quos supra diximus, atque hanc arbitrii libertatem juvare, et roborare, non adimere; diverso a recepto in Scholis modo supernaturalium donorum, et gratiae interioris naturam explicent. Nam id Philosophi potius munus est modum declarantis, quo actiones nostrae fiant, habitusque in anima insit, quam Theologi revelationem unice proponentis, atque consecutiones ex ea deducentis. Quis ergo reprehendat illos, qui sanctificari animam per charitatem asserant, et charitatem esse vel Dei in nobis permanentem actionem, vel inspiratam divinitus dilectionem, quae naturam elevet, elevatam ad Deum amandum, ejusque amorem augendum inclinet, adjuvetque etiam ut vere actu diligatur Deus, vel Dei amore quidquam agatur? Si haec salva libertate fiant, quid est, quod damnari possit, praesertim cum aliae etiam divinae in homine gratiae operationes, juxta definitam ab Ecclesia doctrinam explicentur? Dum necessitas gratiae salvatur ad initium Fidei, ad sanctitatem, ad credendum, sperandum, agendumque ut oportet, libertas una cum gratia operante, et mysterium in concilianda gratia cum libero arbitrio, salva Fides ac Ecclesiae doctrina est.

ficiens recipiunt, causa sit in ipsis: possent enim facere, ut vocatio esset congrua, si vellent gratiae cooperari, prout revera possent. Unde attente considerandum est, aliud esse, quod in potestate hominis sit facere, ut Deus ipsi tribuat vocationem quam praevidet futuram congruam, aliud esse, quod in potestate hominis sit facere, ut vocatio sufficiens, quae illi datur, sit congrua. Nam secundum dicimus esse in potestate hominis, idque sufficit, ac necessarium est, ut auxilium sit vere sufficiens. Primum autem revera non est in hominis potestate, sed in sola divina dispositione, ac libertate. » (*Edit. Barbiell.*)

GRATIA, UT EST GRATIOSUM RESCRIPTUM

SUMMARIUM

1. ad 3. Quomodo revocetur Gratia a Papa concessa. — 4. ad 5. Et Gratia facta ad beneplacitum concedentis. — 6. Et Gratia concessa ad beneplacitum Sedis Apostolicae. — 7. Et Gratia facta ad beneplacitum Personae, et Dignitatis. — 8. Et Gratia concessa cum clausula, *donec revocaverimus, donec aliud duxerimus ordinandum*, et hujusmodi. — 9. ad 11. Quomodo gratia Papae robur accipiat. — 12. Scriptura autem, seu Litterae Apostolicae requiruntur tantum ad probationem gratiae. — 13. Optimum dictum Gonzalez circa hoc — 14 Gratia concessa per Pontificem praedecessorem absque expeditione Bullarum, est exequenda per successorem Expeditis Literis sub forma. *Rationi congruit.* — 15. Talis Regula suffragatur tantum quoad Pontifices nominatos. — 16. Haec regula, desumpta fuit ex jure communi — 17. Novus Papa solum testatur de gratia concessa. — 18. An ista expeditio requirat, ut supplicatio sit signata tempore antecessoris. — 19. Cui consignanda sint supplicationes signatae statim mortuo Papa. — 20. ad 23. De Gratia concessa cum clausula: *Ex nunc prout ex tunc.* — 24. ad 26. Quando Gratia dicatur conditionalis, et quomodo cesset. — 27 ad 31. Quomodo regulanda sit. — 32. De Gratia alicui concessa praeterquam in certo casu. — 33. De Gratia concessa cum aliqua limitatione. — 34. De Gratia concessa cumClausula: *dummodo tempore datae praesentium non fuerit alteri Jus quaesitum.* — 35. De Gratia Apostolica facta sine praejudicio alterius. — 36. Clausulae praeservativae reddunt gratiam conditionalem. — 37. ad 52. De Gratia *Si neutri*, ejusque conditionibus. 53. ad 60. De gratia *in forma dignum*, ejusque affectibus. — 61. 71. De Gratia derogatoria Jurispatronatus in totum. — 72. 80. De Gratia pro praesentato cum derogatione medietatis vocum — 81. 89. De Gratia *si neutri*.

1 Gratia, quam Papa concesserit, eo mortuo non revocatur, etiamsi adhuc res integra maneat; *c. Si super gratia* 9. *de offic. Deleg. in* 6. ibi: *Ipsa gratia, licet nondum sit in ejus executionem processum, morte non perimitur concedentis: cap. Si cui* 36. *de praebend. eodem in* 6. ibi: *Hujusmodi concessio (quam, cum specialem gratiam contineat, decet esse mansuram) non expirat, etiam re integra per obitum concedentis.* Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 12. *in princ. numer.* 32. *et seq.* ubi in pluribus exemplis hoc ipsum demonstrat, Barbosa *de Offic. et Potest. Episcop. lib.* 1. *num.* 8. Card. de Luca *de Pension. disc.* 1. *num.* 25. Reiffenstuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 3. *num.* 250. ubi testatur de communi circa gratiam jam
2 factam, ut supponit nostra conclusio Secus autem circa gratiam faciendam, idest quando Rescriptum Apostolicum continet gratiam primum faciendam, sed concessam non in proprium recipientis litteras, sed in alterius duntaxat favorem, quia tunc ejusmodi gratia facienda expirat morte concedentis re adhuc integra, textu expresso *in cit. cap. Si cui* 36. *de praebend. in* 6. §. *final* ibi: *Secus si super provisione certae personae facienda sit data potestas eidem, non ob suam, sed ejus, cui provideri mandatur, gratiam vel favorem, illa quidem expirat omnino: si concedens re integra moria-*
3 *tur.* Et ratio disparitatis est clara, quia circa gratiam jam factam, seu quando Rescriptum Apostolicum continet *gratiam factam,* jam illi, cui talis gratia facta est, fuit Jus acquisitum, quod non decet ei amplius auferri ratione solius mortis concedentis. E contra vero *circa gratiam faciendam*, seu quando Rescriptum Apostolicum continet *gratiam primum faciendam*, nulli adhuc Jus quaesitum fuit; unde nullum est inconveniens, quod talis gratia veluti primum facienda expiret morte concedentis re adhuc integra, seu cum in ejusdem executione necdum coeptum est procedi.

Gratia facta ad beneplacitum concedentis, du- 4
rat, donec ille eam revocaverit, quia istud beneplacitum nulli subjacet legi adnotat. *in leg. Fideicommissa* §. *Quamquam, ff. de Legat.* ubi glossa verb. *Voluerit*, Natt. *consil.* 508. *num.* 5. *vol.* 3. Cokhier *de jurisd. ordinaria in exempt. part.* 3. *q.* 5. *num.* 3. Barbosa *clausula* 8. *num.* 2. et alii pas-
sim. Aut donec ipse concedens moriatur, quia 5
morte voluntas solvitur, et extinguitur, textu expresso *in cap. Si gratiose* 5. *de rescriptis*, ibi: *Hujusmodi gratia per ejus obitum (per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur) eo ipso expirat. Et sic communis* Doctorum cum Barbosa *loc. citat.* et Reiffenstuel *loc. cit. num.* 260. Card. de Luca
disc. 40. *num.* 4. Gratia concessa ad beneplacitum 6
Sedis Apostolicae, aut interim, dum Sedes Apostolica voluerit, non expirat morte Papae concedentis, sed opus est expressa revocatione, textu expresso *in d. cap. Si gratiose*, ibi: *Secus autem si usque ad Apostolicae Sedis beneplacitum gratia concedatur praedicta*, tunc enim quia Sedes ipsa non moritur, durabit perpetuo, nisi a successore fuerit revocata. *Sic etiam communis* cum praeci-
tatis. Si gratia fieret, et concederetur ad benepla- 7
citum Personae, et Dignitatis, quae perpetua est, aliqui volunt, quod praeponderet dignitas, et sic quod illa gratia minime extinguatur morte concedentis, cum Dignitas sit perpetua. Ita Joan. Andr. *in d. cap. Si gratiose num.* 6. *in fine.* Alii autem volunt; quod praeponderet nomen, quod praecedit, et sic quod gratia non extinguatur, si praecedat nomen Dignitatis; *arg. cap. Quoniam* 14. *de Offic et Potest Judic. Delegat.* quia Dignitas non moritur, neque variatur per mortem, et

variationem personae ; *cit. cap. Si gratiose* 5. *de*
rescriptis in 6. et quod extinguatur, si praecedat
nomen personae, quia tunc sequitur personam,
et veluti accessoria extinguitur cum persona,
arg. cap. Privilegium personale 7. *de Regul. Juris*
in 6. *et cap. Accessorium* 42. *de Regul. Juris etiam*
in 6. Et sic tenent Imola *in d. cap. Si gratiose;* ut
eum referunt Dominicus *ibid. num.* 6. et Franch.
8 *in fine,* et Barbosa *loc. cit. num.* 6. Gratia conces
sa cum clausula *donec revocaverimus, donec aliud*
duxerimus ordinandum, et hujusmodi, durat per-
petuo, nisi a concedente, vel successore ipsius
revocetur neque expirat morte concedentis. Sic
Barbosa *claus.* 43. *num.* 21. Theodor. de Rub. *in*
singul. Rotae tom. 2. *par.* 4. *claus.* 290. Reiff.
loc. cit. num. 263. Menochius *de Arbitr. Judic. lib.*
1. *quaest.* 69. *num.* 12. citans communem aliorum
contra Bartolum; Et ratio est, quia ad revocatio-
nem requiritur actus positivus contrarius, qua-
lis non habetur per solam mortem concedentis,
nam aliud est voluntatem cessare, et aliud eam
revocare: prius sit per mortem ; *l.* 4. *ff. Locati,*
posterius autem requirit factum quoddam, nem-
pe novam dispositionem, et expressionem ipsius
revocationis, Menochius *consil.* 360. *num.* 9. cum
aliis, Barbosa *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit.*
9 Gratia solo verbo Papae perficitur etiam Lit-
teris non expeditis ; *cap. Inquisitionis* 25. *qu.* 1.
Clement. dudum, de Sepulturis §. *ult.* Archidiacon.
Jo. Andr. *in prooem.* 6. *Decretal.* Felin. *in cap. In*
nostra in fin. de rescript. Pyrrhus Corrad. *Prax.*
dispens. Apostolic. lib. 1. *cap.* 6. *n.* 4. Rota *part.*
1. *recent. decis.* 585. *num.* 2. *par.* 7. *decis.* 218. *n.*
10 7. *par.* 8. *dec.* 79. *num.* 21. Gratia recipit robur,
et virtutem suam, et regulatur a sola signatura
Papae a die ejusdem datae ; Rota *part.* 2. *decis.*
327. *n.* 1. *et seq. p.* 8. *decis.* 70. *n.* 17. *p.* 17. *dec.*
270. *n.* 4. *p.* 18. *to.* 2. *dec.* 469. *n.* 5. *p.* 19. *tom.*
2. *decis.* 648. *num.* 4. Gratia Papae per solam si- 11
gnaturam perficitur; Rota *part.* 6. *decis.* 38. *num.*
80. *et seq. part.* 17. *decis.* 270. *num.* 5. Scriptura 12
autem, seu litterae Apostolicae requiruntur tan-
tum ad probationem gratiae; Rota *locis mox cita-*
tis, Mascard. *de probationibus concl.* 843. *num.* 10.
Pyrrhus Corrad. *loc. cit. n.* 7. Gonzal. *ad Reg.* 8.
Cancell. Glossa 2. *n.* 47. ubi dicit, quod in lingua 13
Principis stat gratia, et in scriptura testimonium,
et in executione commodum (*). Gratia concessa 14
per Pontificem Praedecessorem absque expedi-
tione Bullarum, est exequenda per Successorem
expeditis literis sub forma: *Rationi congruit.* Card.
Petra *tom.* 5. *in comment. in Constit.* 1. *Pii. II. n.*
12. ubi tradit etiam tenorem talium literarum ;
Rota *part.* 12. *decis.* 121. *n.* 5. et habetur ex Re-
gula decima Cancellariae, in qua super literis
non expeditis solet concedi facultas expeditionis
pro gratiis factis, et non expeditis a duobus An-
tecessoribus Pontificibus tantum. Unde Regula 15
tantum quoad nominatos Pontifices suffragatur,
quia ceteri non nominati exclusi censentur Amy-
den. *de Stylo Datariae lib.* 1. *cap.* 21. *numer.* 14.
Card. Petra *loc. cit. num.* 15. et alii passim. (**)
Haec regula Cancellariae, seu hic modus expe- 16
diendi literas ab Antecessore, seu Antecessoribus
non expeditas, desumptus fuit ex Jure communi,
in cap. Literis, de Rescriptis. Ex quo Canone ar-
guunt DD. Pontifices successores ex congruenti
ratione deberi exequi gratias, quas concesserunt
Praedecessores, et morte praeventi exequi non
potuerint. Barbosa *in cap. Literis num.* 5 Mandos.
in Regula de Literis in forma, Rationi congruit, ex-
pediendis, quaest. 2. *num.* 5. Rosa *de execunt. Li-*
terarum Apostolicarum poret. 1. *c.* 2. *n.* 19. *et se-*
quens. Card. Petra *loc. cit. num.* 16. Hinc novus 17
Papa nullam facit gratiam de novo, sed solum
testatur de gratia concessa, vel exequitur eam,

(*) Huic opinioni contraria videtur Cancellariae praxis. « In Regula enim 27. de non judicando juxta formam sup» plicationum, sed litterarum expeditarum habetur. Cum » ante confectionem litterarum gratia sit informis ..... » Judices vel in Romana Curia, vel extra eam existentes, » et quicumque alii non justa supplicationum signaturam » super quibusvis impetrationibus, sed juxta litterarum » super iisdem impetrationibus, et concessionibus confe» ctarum tenores, et formas judicare debent In Regula » 31. non valeant commissiones causarum nisi litteris ex» peditis. Statuitur quod omnes commissiones causarum » obtentu, vel occasione concessionum dumtaxat gratiarum » apostolicarum de beneficiis ecclesiasticis, super quibus » litterae apostolicae confectae non fuerint, ac processus » desuper habendi nullius sint roboris, vel momenti. De» mum Regula 52. ut nulli suffragetur dispensatio nisi lit» teris confectis addit, quod gratia cujuscumque dispen« sationis nulli cuiquam in judicio vel extra suffragetur, » antequam super ea litterae Apostolicae sint confectae, » Hinc factum est, ut per solam signaturam cum informis reputetur gratia, executioni nequeat demandari, et irrita remanet executio facta sine litteris pergamenis gothica manu conscriptis, et signo plumbeo communitis, vel sine authentico earum transumpto. Quin immo ipso jure vacare dicitur beneficium illud, cujus possessio sit absque literis Pontificiis capta, ut ex *Constit. Sanctissimus in Christo Julii III.* inter suas 30. juxta *Bullar. Mainard. tom.* 4. *part.* 1. *pag.* 306. *coll.* 2. *in fin.* Paulus III. antea sub poena excommunicationis latae sententiae prohibuit Officialibus transumptorum concessionem literis non expeditis *Constit.* 64. *Bullar. Mainard. tom.* 4 *part.* 1. *pag.* 248. Nullius pariter roboris declaratur Cathedralium et Abbatialium Ecclesiarum capta possessio absque literis Apostolicis, ut luculenter definivit *Urbanus VIII. in extravagant. injunctae* 4. *de electione* (*Edit. Barbiell.*)

(**) Ex citata *Regula Cancellariae* 10 *de literis in forma rationi congruit expediendis* successores Pontifices solent sex mensium spatium praefigere ad expediendas literas pro gratiis a praedecessore concessis, quin immo in multis gratiis ad evitandas fraudes apponi solet ex Datariae Stylo clausula, *quod infra tres menses proximos literae Apostolicae desuper expidiri debeant;* Rigant. *in dictam Regul.* 10. *n.* 65. Ex edicto vero speciali Datariae obtinentibus beneficia, sive simplicia, sive residentialia solet praefigi terminus sex mensium ad expediendas literas, quibus peractis eadem beneficia possunt ab aliis jure impetrari ; Rigant *loc. c. num.* 72. Gagliard *de Benefic. Eccles. cap.* 10. *de collat.* §. 7. Ad Ecclesias tamen Cathedrales pro literarum expeditione unius integri anni spatium concedi tradit; Fagnan. et Thomasin. *apud eundem* Rigant. *l. c. n.* 74. (*Edit. Barbiell.*)

juxta verba Gregorii IX. *in cit. cap. Literis*, ibi:
Cum factum Praedecessoris nostri potius, quam no-
18 *strum, fuerimus prosecuti.* An ista expeditio requi-
rat, ut supplicatio sit signata tempore antecessoris, vel sufficiat si gratia sit facta solo verbo Papae, variant Doctores; Rebuffus *ad Regul.* 10. *Cancellar. numer.* 8. dicit vidisse hujusmodi Literas expeditas per Successorem super Gratia viva voce facta ab Antecessore, sed Jure probata; Mandos. *loc. cit. qu.* 11. affirmat in Gratia etiam verbo facta, si Papa statim moriatur, vel aeger fiat usque ad mortem, ut expediantur istae Literae in forma, *Rationi congruit;* Secus si diu supervivat, quia sibi imputet impetrans, si supplicationem signari omiserit; Glossator antiquus hujus Regulae decimae *numer.* 2. quem sequitur Amyden. *loc. cit. num.* 18. dicit non posse expediri has literas, nisi in gratia per supplicationem signata. Corrad. vero citatus a Card. Petra *loc. cit. num.* 21. dicit, quod si Papa mandaverit expediri, Jure expedirentur sub ipso, sed ex Stylo non solent expediri hae Literae, nisi signata fuerit supplicatio tempore Antecessoris; quia mora non obtinendi supplicationem signatam debet impetranti nocere, quia ex *Regula* 25. *Juris in* 6. *Mora sua cuilibet est nociva*, et idem docet Rosa *loc. cit. num.* 25. Card. Petra *loc. cit. sub num.* 21. ubi dicit, quod vere si deberent expediri literae hujusmodi, super gratia solo verbo facta, plures fraudes occurrere possent pro probanda tali gra-
19 tia per testes, aut alio modo. Hinc inolevit mos,
quod supplicationes signatae statim mortuo Papa consignentur Collegio Cardinalium sigillatae, ut praesententur futuro Pontifici, et sic supplicatione signata gratiae non expirant morte Papae concedentis, etiamsi literae expeditae non sint, sed sunt expediendae per Papam Successorem sub dicta forma, *Rationi congruit*. Rota *part.* 18. *tom.* 3. *decis.* 808. *num.* 15. Card. de Luca *de Pensionibus disc.* 44. *numer.* 6. Rota *loc. cit. numer.* 18. *et* 20. Card. Petra *loc. cit. sub numer.* 21. et alii passim.

Gratiam non suspendit Clausula, *Ex nunc prout* 20
ex tunc, quando est apposita in collatione de vacanti, secus si de vacaturo. Cassad. *decis.* 3. *nu.* 15. *de praebend.* Crescent. *dec.* 7. *num.* 13. *et* 19. *de conces. praebend.* Achill. *decis.* 7. *num.* 4. *de renunc.* et fuit dictum *in una Illerden. Canonicatus* 25. *Octobris* 1597. *coram Cardin. Pamphil.* ut referunt Mart. *claus.* 54. *num.* 2. Aloysius Ricc. *in Collect. dec. part.* 1. *Collect.* 753. *in princip.* Bar-
bosa *claus.* 61. *num.* 5. Dicta enim clausula ope- 21
ratur, quod unum tempus alteri inesse dicatur. Rota *part.* 3. *dec.* 770. *num.* 3. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 350. *nu.* 9. *et communis Doctorum cum* Bar-
bosa *loc. cit. num.* 6. Gratia expectativae concessa 22
cum clausula *Ex nunc prout ex tunc*, retrotrahitur ad tempus datae ipsius gratiae; Felin. in *c. Licet causam num.* 6. *de probat.* Alexander *consil.* 211. *num.* 13. unde perinde est, ac si Papa tempore datae primam gratiam contulisset; Crescent. *dec.* 4. *lib.* 2. *alias decis.* 7. *num.* 13. *de concession. praebend.* Ferret. *consil.* 314. *n.* 7. *lib.* 2. Barbosa *loc. cit. num.* 7. Rota *in Anconitana Canonicatus* 8.
Octobris 1592. *coram Penna.* Gratia ita dicitur 23
perfecta, si Papa concordat expectativam de beneficio vacaturo cum clausula: *Ex nunc prout ex tunc*, ut non expiret morte concedentis, ut fuit dictum in una *Calaguritana Canonicatus* 1. *Junii* 1591. *coram Penna*, cujus meminerunt Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. Gloss.* 12. *num.* 42. *vers. sic etiam* Lotter *de re beneficiar. lib.* 1. *quaest.* 29. *num.* 34. Barbosa *loc. cit. num.* 9. (*)

Gratia conditionalis expirat per mortem Papae 24
concedentis ante illius purificationem. Card. de
Luca *de Pension. disc.* 1. *num.* 14. Gratia dicitur 25
conditionalis per tacitam conditionem, *si preces*
veritati nitantur. Rot. *p.* 13. *dec.* 353. *num.* 1. Di- 26
citur etiam conditionalis emanata cum clausulis, *Ut asseris, Dummodo Constito, Si ita est, et hujus-*

(*) Expectativas omnes substulit *Concilium Tridentinum session.* 24. *cap.* 19. *de reformatione.* » Decernit sancta » Synodus Mandata de providendo, et gratias, quae expe- » ctativae dicuntur nemini amplius etiam Collegiis, Uni- » versitatibus, Senatibus, et aliis singularibus personis, » etiam sub nomine indulti, aut ad certam summam vel » alio quovis colore concedi; nec hactenus concessis cul- » quam uti licere. Sed nec reservationes mentales, nec » aliae quaecumque gratiae ad vacatura, nec indulta ad » alienas Ecclesias, vel Monasteria alicui etiam ex San- » ctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus concedantur, et » hactenus concessa abrogata esse censeantur. » Et Cancellariae Regula 21. Ita statuit. « Si quis supplicaverit » sibi de beneficio quocumque tamquam per obitum ali- « cujus, licet tunc viventis vacante provideri, et postea » per obitum ejus vacet: provisio, et quaevis dispositio « etiam vigore alterius novae supplicationis, vel gratiae » dicto supplicanti per obitum hujusmodi denuo facien- » dae nullius sint roboris vel momenti. » Harum constitutionum vigore si quis aliquod beneficium ante ipsius vacationem jam vacare per obitum exposuerit, duplici coercetur poena, nullum videlicet ad illud acquirit jus, quamvis gratia collationis post obitum fortasse prodiverit, quod intelligendum est quando a die obitus beneficiati ad diem resignationis gratiae tantum temporis spatium non intercessit, quod sufficiat ad habendam quodammodo notitiam vacationis, ex *Regul. Cancellariae* 30. *ibique* Rigant *num.* 1. Fleury *lib.* 2. *Instit. jur. canon. cap.* 21. Gagliard. *de benefic. Eccles. cap.* 6. §. 7. Deinde sit inhabilis ad postulandum etiam post secutam vacationem per Ecclesiasticas censuras jure communi sancitas. Gagliard. *de benefic. Eccles. c.* 6. §. 6. Quae Regula indistincte in collationibus etiam Ordinariorum aut Legati Apostolici locum habet, ut ex communi DD. sententia testatur Rigant. *in Regul.* 21. *num.* 17. *seq. et in Regul.* 30. *num.* 26. *et seq.* Ab his tamen Constitutionibus exceptos volunt Equites Hierosolymitanos; Loter. *de re benefic. lib.* 2. *q.* 15. *num.* 44. Rot. *cor. Langet. decis.* 618. *num.* 13. *et* 14. quae tamen exceptio non satis rationi jurisque principiis conveniens videtur. Cum enim expectativa votum captandae mortis in se contineat, quod est contra bonos mores non video cur hoc nonnullis concedi debeat dum caeteris omnibus prohibitum est, dummodo in expetentibus hoc modo commendas hoc votum excludatur. (*Edit. Barbiell*)

modi aliis Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 142. *n.* 5. *part.*
7. *dec.* 157. *n.* 3. *et part.* 17. *dec.* 41. *n.* 2. *part.*
27 19. *tom.* 1. *dec.* 379. *num.* 2. Gratia concessa sub
aliqua conditione, regulari debet ab ipsa condi-
tione; Rota *part.* 11. *dec.* 206. *n.* 6. *p.* 14. *dec.* 536.
28 *num.* 86. ad quem effectum requirit praecisam,
et concludentem justificationem; Rota *part.* 7.
dec. 157. *num.* 3. *p.* 12. *dec.* 341. *num.* 2. *p.* 14.
dec. 15. *num.* 12. *p.* 19. *to.* 1. *decis* 379. *num.* 9.
29 *et* 10. Et interim stat in suspenso, nec capi potest
alia provisio, donec per necessarias probationes
verificetur. Rota *part.* 10. *decis.* 122. *num.* 21. *par.*
30 19. *tom.* 1. *dec.* 379. *nu.* 10. Hinc fit quod gratia
conditionalis cessat, cessante vel non purificata
conditione: Rota *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 184. *sub*
num. 1. *decis.* 641. *num.* 2. *part.* 7. *decis.* 237. *n.*
5. *part.* 11. *decis:* 187. *num.* 11. *part.* 14. *decis.* 88.
num. 14. *part.* 15. *dec.* 147. *num.* 19. *part.* 16. *dec.*
31 186. *num.* 4. *p.* 18. *tom.* 2. *decis.* 416. *n.* 5. Puri-
ficata vero conditione, perinde est ac si ab initio
simpliciter emanasset; Rota *part.* 13. *decis.* 62.
num. 17.

32 Gratia alicui concessa, praeterquam in certo
casu, si ille casus evenerit, cessat; Rota *part.* 14.
dec. 536. *num.* 124. Et gratia concessa cum ali-
qua limitatione subsistit, donec venerit casus li-
mitationis, et interim dicitur pura; Rota *ibid. nu.*
33 518. Gratia concessa cum clausula: *dummodo tem-*
pore datae praesentium non fuerit alteri jus quaesi-
tum, constito quod alter habeat legitimum Jus,
resolvitur, ac si non fuisset concessa; Rota *part.*
34 9. *tom.* 1. *dec.* 254. *num.* 9. Prout gratia Aposto-
lica facta sine praejudicio alterius habetur pro
non facta, si ex ea aliquod praejudicium resultet;
Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 260. *num.* 13. *et seq.*
35 *par.* 18. *tom.* 2. *dec.* 495. *num.* 10. Facta enim
cum praeservativa Juris alterius, vel sine dero-
gatione eidem tertio praejudicare non potest;
36 Rota *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 139. *num.* 12. Et in
omni casu clausulae praeservativae reddunt gra-
tiam conditionalem, et praeservant Jus alteri ex
antecedenti provisione quaesitum; Rota *p.* 19.
t. 2. *dec.* 566. *n.* 21.

37 Per gratiam *Si neutri* acquiritur Beneficium,
quando neuter litigantium super illud Jus habet;
Barbosa *clausula* 164. *num.* 2. cum aliis ibi citatis.
38 Gratia *Si neutri* est conditionalis dummodo scili-
cet per eventum litis apparuerit neutri jus com-
petere; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 220. *num.* 6.
39 Gratia *Si neutri* ita pendet a futuro litis eventu
ut antequam operetur effectum suum, debeat
expectari dictus eventus; Barbosa *d. clausula*
164. *num.* 5. cum multis ibi citatis; Rota *part.* 2.
dec. 726. *num.* 3. Et interim nullum jus tribuit,
non impleta conditione, seu non impleto tali even-
40 tu; Rota *p.* 19. *t.* 1. *dec.* 223. *n.* 18. Gratia *Si neutri*
non habet locum, nisi quando Beneficium est li-
tigiosum, lite nondum extincta; Gonzal. *ad Re-*
gul. 8. *Cancellar. Gloss.* 32. *num.* 4. Azor. *Instit.*
moral: part. 2. *lib.* 7. *cap.* 72. Barbosa *loc. citat.*
num. 6. Immo Gratia *Si neutri* requirit litem de 41
tempore datae gratiae; Garcias *de benefic. part.*
6. *cap.* 2. *num.* 212. *et seq.* Mantic. *decis.* 56. *n.*
1. Verall. *decis.* 34. *num.* 1. *et sequent. par.* 2. et
resolutum fuit in *Gerundensi Hebdomadariae* 13.
Junii 1602. *coram Patriarcha Pamphilio* impressa
per Farinac. *decis.* 436. *n.* 1. *p.* 2. *recent.* Sicuti
enim piscis nequit esse sine aqua, ita nec Gratia
Si neutri sine lite, ut fuit dictum a Rota *in Sala-*
mantina Archidiaconatus 16. *Junii* 1581. *coram*
Rubeo. Unde Gratia *Si neutri* non conceditur 42
pro lite movenda; Barbosa *loc. cit. num.* 8. Verall.
decis. 34. *num.* 4. *part.* 2. et fuit resolutum a
Rota *in Verdun. Canonicatus* impressa per Nicol.
Garciam *de Benefic. par.* 1. *cap.* 3. *num.* 44. Gratia 43
Si neutri ut suffragetur, debet, ultra litem, veri-
ficari duplex conditio, videlicet, quod Beneficium
vacet, et quod neutri jus competat; Barb. *d. clau-*
sula 164. *n.* 4. cum multis ibi citatis; Rota *p.* 2.
dec. 726. *n.* 1. Quibus probatis, scilicet vacatione 44
Beneficii, lite inter Provisos, et non jure utrius-
que, habet executionem paratam; Rota *p.* 12.
dec. 298. *n.* 12. *p.* 17. *dec.* 298. *n.* 1.

Satis autem probatur lis, seu Beneficium esse 45
litigiosum ex commissione causae appellationis,
ex citatione cum inhibitione, et illius executio-
ne; Rota *part.* 2. *decis.* 81. *num.* 1. *et dec.* 455.
num. 1. Non jus impetrantis probatur ex ipsius- 46
met impetrantis confessione, et ex non justifi-
catione prioris gratiae; Rota *part.* 2. *dec.* 699.
num. 2. *et dec.* 736. *num.* 6. *pag.* 5. *tom.* 1. *dec.* 58.
num. 3. Beneficii vacatio probatur per mortem 47
ultimi legitimi possessoris, et non factam adhuc
de illo ullam legitimam canonicam provisionem.
Unde, ad hoc ut sit valida Gratia *Si neutri*, debet
fieri mentio illegitimae, et non Canonicae provi-
sionis adversarii, seu ipsius intrusionis, et fru-
ctuum malae perceptionis. Flamin. *de resignat.*
lib. 2. *quaest.* 3. *num.* 43. Barbosa *loc. cit. num.*
12. Rota *p.* 2. *decis.* 105. *sub num.* 1. In Gratia
Si neutri attenditur data, non autem expeditio-
nis tempus; Rota *par.* 11. *decis.* 124. *num.* 52.
Gratia *Si neutri* debet praesentari infra novem 48
menses, et pro illius executione instari, alias re-
manet nulla; Rota *part.* 18. *to.* 1. *decis.* 237. *nu.*
11. Item debet intimari, quando agitur de priva- 49
tione; Rota *par.* 2. *decis.* 99. *n.* 4. Verum, ut 50
dicatur intimata, sufficit eum, contra quem agi-
tur fuisse citatum ad dicendum contra gratiam;
Rot. *ibidem.* Gratia *Si neutri* non est subreptitia, 51
ex eo, quod non sit facta mentio, quod collitigans
sit provisus Apostolicus; Gregor. *dec.* 150. *per*
totum, ubi *num.* 3 dicitur, quod haec gratia 52
ex Stylo Datariae conceditur proviso Apostolico
etiam contra alium provisum Apostolicum; et
num. 6. quod non est praejudicialis, quia non

habet locum, nisi data invaliditate gratiae partis adversae; Barb. *l. c. n.* 16. *et* 17.

53 Gratia *in forma dignum* non est conditionalis quia illa verba *quatenus idoneus reperiatur*, respiciunt qualitatem idoneitatis, quae de jure inest, et potius sonat in monitionem, et instruunt Executorem, ut intelligat, qualis esse debeat ille cui providet, et sic non reddunt gratiam conditionalem, quoad ejus substantiam, sed tantum respectu executionis, et provisionis faciendae, quae est dilata in tempus, postquam idoneus repertus fuerit. Licet enim ista conditio impediat executionem gratiae, donec constet de idoneitate impetrantis, tamen non impedit acquisitionem, si in rei veritate impetrans sit habilis, et sic ista suspensio est circa executionem, non circa acquisitionem juris, cum qualitas idoneitatis sit pura, et certa in rerum natura, licet a nobis ignorata, antequam examineretur, et conditio de praeterito, vel praesenti non suspendit; *l. Cum ad praesens, ff. Si certum petatur, l. Institutio talis, ff. de condition.* Sic Barbosa *clausula* 16. *n.* 1. *Rot. part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 539. *n.* 1. *p.* 10. *dec.* 122. *n* 19. *par.* 17. *dec.* 116. *num.* 11. *et* 12. Et quod talis gratia non sit conditionalis quoad substantiam, sed suspensiva solum executionis, donec constiterit provisum esse dignum, resolu-
54 tum fuit a Rota *p.* 1. *dec.* 711. *nu.* 2. Clausula enim *in forma dignum* posita in gratia, operatur ut Beneficium habeatur pro collato, remanente solum suspensione circa executionem ratione examinis, et collationis ab Executore faciendae
55 Rota *par.* 16. *decis.* 141. *num.* 33. Hinc ubi hujusmodi gratia *in forma dignum* sit justificata, tribuit non solum jus ad rem, sed etiam in re; Rota *par.* 17. *dec.* 207. *num.* 46.

56 Sequuta morte Provisi *in forma dignum*, antequam dignus repertus, seu declaratus fuerit, Beneficium non vacat per mortem illius sed per mortem ultimi possessoris; Barb. *d. claus.* 56. *n.* 7. cum aliis ibi citatis; Rota *p.* 5. *to.* 2. *dec.* 549.
57 *n.* 21. *et dec.* 569. *n.* 25. Gratia *in forma dignum* censetur facta a die ejus datae, ita ut excludat gratiam alterius postmodum impetratam; Rot. *part.* 2. *decis.* 523. *num.* 3. Quando gratia est concessa *in forma dignum*, Executor fit mixtus: Garcias *de Benefic. par.* 6. *cap.* 2. *num.* 126. *et* 127. ubi citat varias decisiones Sac. Rotae; Barb. *loc. cit. n.* 8. ubi adducit etiam varias Sac. Rotae de-
58 cisiones. Unde ab executore cum ista clausula *in forma dignum* appellare licet, et possessio interim capta, est attentata; Sic saepe fuit resolutum in Sacra Rota et signanter *in una S. Agathae Gothorum, et Zamorensi Beneficiorum, et in Nullius Sacristiae* 26. *Octob.* 1601. *coram Penna, et in Barchinonen. Parochialis* 10. *Decemb.* 1601. *coram Card. Sacrato, et dec.* 701. *sub num.* 2. *p.* 1. *recent.*
59 apud Barb. *loc. cit. num.* 9. Hoc tamen est intelligendum, quando alius est in possessione, vel adest legitimus contradictor, tunc enim datur appellatio propter praejudicium possessoris; Secus quando nullus est in possessione, nec adest legitimus contradictor; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 333. *n.* 5. *et sequent.* Barbosa *loc. cit. nu.* 10. ubi adducit alias decisiones Sac. Rotae, et testatur de communi. Provisus per Sedem Apostolicam 60
in forma dignum de Canonicatu, cujus Ordinem requisitum jam habet, examinandus non est ab ordinario super literatura, seu idoneitate scientiae; ii vero qui sacros Ordines nondum susceperunt, examinandi sunt, an illa habeant adjumenta doctrinae, quae ex praescripto Sacri Concilii Tridentini necessaria sunt illi Sacro ordini, qui Canonicatui, quem consequi volunt, erit annexus; Sic decisum fuisse a Sac. Cong. Concilii referunt Garcias *de Benefic. p.* 6. *cap* 2. *num.* 234. Barbosa *de Canonic. et Dignitatib. cap.* 13. *n.* 7. *et* 8. *et in Summa Apostolicar. decision. verb. Examen., Examinare num.* 10. Fagnan. *lib.* 1. *Decret. in cap. Accepimus* 13. *de aetat. et qualit. n.* 14. ubi dicit, sic a Sacra Congreg. Conc. fuisse responsum Card. Borromeo.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De gratia *derogatoria Jurispatronatus in totum*, 61
de gratia *pro praesentato cum derogatione medietatis vocum*, tum de gratia *si neutri*, quae concedi quotidie a Dataria solent haud abs re videtur pauca hic adnotare.

Ut locus esse queat *Gratiae derogatoriae jurispatronatus in totum*, ante vacationem Beneficii lis 62
debet inter Patronos pendere, tum nemo ex ipsis debet existere in pacifica quasi possessione praesentandi.

Ad primum requisitum quod attinet, litis pen- 63
dentia satis probatur ex precedenti instantia facta coram Judice competenti, quod jus presentandi ad instantem pertineret cum productione nonullorum, eaque instantia intimata aliis Patronis. Minimeque obstat si citati non comparuerint 64
quia ad hujus gratiae validitatem non est necessaria litis contestatio, sed sufficit eam fuisse introductam. Maxime si Summo Pontifici expressa 65
fuerit simplex haec litis introductio. Pariter nec 66
obstat si a litis introductione effluxerint triginta et amplius anni quia, instantia de jure Canonico est perpetua, et pro extincta non habetur, nisi vel supervenerit sententia illius extinctionem decernens, vel cum lapsu temporis concurrat malum jus Actoris. Confer de his omnibus Rotam *in Camplen. Cappellaniae* 28. *Novemb.* 1725. *cor. clar. mem. Millin.*

Caeterum si instantia non fuerit legitime inti- 67
mata, vel reproducta, deest requisitum pendentiae litis; Rot *in Colonien Parochialis de Vineberg.* 16.

68 *Janu.* 1747. *cor. bon. mem. Vicecom.* Idem est si
fuerit affectate introducta; Rot. *in Januen. Juri-
spatronatus* 27. *Martii* 1748. *et* 15. *Junii ejusdem*
69 *anni cor. Illustriss. Molin.* ubi quod lis re judicata
sublata, non est subjectum Gratiae derogatoriae
jurispatronatus in totum, etiam obtenta com-
missione restitutionis in integrum, si elapsis cen-
tum annis nihil actum sit.
70 Alterum requisitum est, quemadmodum supra
innuimus, ut nullus Patronus, existat in paci-
fica quasi possessione praesentandi. Caeterum si
sit Patronus, qui in pacifica quasi possessione
praesentandi existat, cessat ratio reservationis re
posita in incertitudine Personae praesentare de-
bentis, adeoque frustra impetratur gratia dero-
gatoria jurispatronatus in totum, quum non in-
tendat Summus Pontifex praejudicium illi irro-
gare; Rot. *in dict. Colonien. Parochialis de Vittem-
berg.* 17. *Januar.* 1746. *cor. bon. mem. Vicecom.*
71 Intellige tamen si existat ex *persona propria*,
non item *ex persona sui Auctoris*; Rot. *in dict.
Camplen. Cappellaniae* 28. *Novembris* 1746. *coram
clar. mem. Millin.* In jurepatronatus vero fami
liari suffragari, et quasi possessionem presentandi
Auctoris ad impediendam dictam Gratiam, re-
spondit idem Sacruum Tribunal. in *Compostellana
Parochialis S. Thirsi* 8. *Martii* 1755. *coram bon.
mem. Nunez*, *et* 12. *Febr.* 1745. *cor. bon. mem.
Vicecomit.* Haec de gratia *derogatoria jurispatrona
tus in totum.*
72 Ad gratiam vero *pro praesentata cum deroga-
tione medietatis vocum* satis est fuisse praesenta-
tum a Patronis existentibus in quasi possessione
praesentandi pro medietate ad formam ultimi
73 status. Quinimo potest obtineri haec gratia ante
hanc praesentationem, sufficitque quod ea intra
quadrimestre superveniat; Rot. *in Papien. Bene-
ficii* 4. *Maji* 1744. *coram Illustrissimo Thunn*, *et*
15. *Mart.* 1749. *cor. R. P. D. Clemente Impress.
Romae Typis Barbiellini* 1781. *et in Colonien. Vi-
cariae* 12. *Jun.* 1750. *cor. R P. D. Canilliac.*
74 In hac Gratia quasi possessio Auctoris prodest
Successori, qualecumque sit juspatronatus.
75 Nec attenduntur exceptiones quamcumque in-
daginem admittentes; Rot. *in dict. Camplen. Cap-
pellaniae* 28. *Novembris* 1746. *cor. clar. mem.
Millin.*
76 Validitati hujus gratiae non obstat sententia
super institutione alterius Presentati lata jam ab
77 Ordinario. Diversum tamen esset si ordinarius
78 gratificationem illi concessisset. De caetero si
gratificatio, et gratia praeseferant datam ejusd.
diei, praesumptio est pro anterioritate gratiae,
nisi concludenter probetur, quod per aliquod
spatium ejusdem diei Ordinarii sententia prae-
cesserit; Rot. *in Colonien. Personatus* 22. *Novem-
bris* 1743. *cor. b. m. Nunez*, *et* 25. *Januar.* 1745.
cor. Illustriss. Caprar. Almae Urbis Gubernatoris,
et 14. *Februar.* 1746. *coram R. P. D. Caniliac.*
et 13. *Martii* 1747. *cor. bo. mem. Vicecom.*
Nec obstat si reticeatur alterum Praesenta- 79
tum a Patrono habente medietatem jurispatrona-
tus esse filium ejusdem, dummodo is, qui dictam
gratiam obtinuit, sit Consanguineus et agatur
de jurepatronatus haereditario, Rota. *in dict.
Colonien. Personatus.* Quod si Presentatus a Pa- 80
tronis habentibus medietatem jurispatronatus,
sit insuper unus ex Patronis, dicta gratia vitiatur
ex ejus reticentia, Rot. *in Tuden. Parochialis de
Luvaderes* 9. *Maji* 1749. *et* in confirmatoria 29.
Novembris ejusdem anni 1749. *cor. Illustrissm.
Molin.*
Restat, ut verba faciam de Gratia *Si neutri.* 81
Ejus requisita sunt nonjus utriusque et litis pen-
dentia. Quoad vero illum, qui impetrat gratiam 82
hanc, hoc ipso quod eam impetrat, fatetur nul-
lum sibi jus competere, ut dixit Rot. *in Mindonien.
Parochialium* 15. *Februar.* 1748. *cor. bon. mem.
Lana.*
Lis per renunciationem sublata inefficax est 83
ad sustinendam dictam gratiam. Idque etiamsi 84
affectate renovata sit. Quando autem dici possit 85
affectate renovata, vide apud Rot. *in Colonien.
Parochialis* 22. *Januarii* 1748. cor. *R. P. D. Cle-
mente impress. Romae Typis Barbiellini* 1781.
An Gratia haec impetrari queat a Tertio? af- 86
firmandum videtur secundum ea, quae firmavit
Rot. *in Caesenaten. Vicariae* 14. *Maji* 1727. *cor.
b. m Gamaches.*
Quando et ex quibus clausulis dicta gratia im- 87
petrata dici queat ad majorem cautelam, adi Ro-
tam *in Vercellen. Cappellaniae* 29. *Nov.* 1720. *et
in* confirmatoria 5. *Junii* 1722. *coram bon. mem.
Foscar.*

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Quando haec gratia conceditur alteri ex liti- 88
gantibus appellatur gratia *si neutri*: quando vero
conceditur extraneo tunc vocatur gratia *si nulli*
Rigant. *in Reg. XXIX.* §.1. n.135. Quid vero di-
cendum si alter ex collitigantibus moriatur lite
adhuc pendente? Hoc casu ad omnes extinguen-
das lites Apostolica Sedes solet collitigantem in
jura adversarii vel naturaliter, vel civiliter de-
functi subrogare, ne novus ei superveniat adver-
sarius. « Hinc Regula XXIX de subrogandis col-
» litigantibus statuit: quod quoties deinceps ali-
» quem super quovis beneficio Ecclesiastico col-
» litigantem in jure vel ad jus, si quod forsan
» ejus adversario in dicto beneficio competierit
» subrogari contigerit (dummodo praedictus col-
» litigans in dicto beneficio intrusus non fuerit,
» nec super eo contra dict. adversarium postquam
» illud per triennium pacifice possederit lis tunc
» mota fuerit) aliorum quorumlibet de praemisso

» jure sive tunc vacet, vel cum vacaverit, impetra-» tiones, vel concessiones etiam motu proprio in-» fra mensem ante concessionem bujusmodi factae » nullius sint roboris vel momenti. Et nihilomi-» nus cupiens eorum fraudibus obviare per vi-» ventium beneficia, illorum praesertim, quibus » aut propter senium, aut propter infirmitatem » immineret vitae periculum, impetrant, ut illis » decedentibus tamquam collitigantibus in eorum » juribus facilius subrogentur, voluit, ut deinceps » nullus in jure, vel ad jus in beneficio defuncti, » quod illo vivente in casibus similibus impetra-» verit, aliquo modo subrogetur, et subrogatio » vel gratia *si neutri, si nulli*, seu *novae provisio-» nis* aut *perinde valere* taliter impetranti nulla-» tenus suffragetur. Quod etiam strictissime ob-» servari mandavit in impetrationibus beneficio-» rum per privationem, et amotionem ex qui-» busvis criminibus, et excessibus forsan perpe-» tratis etiam usque ad definitivam sententiam, » quae tamen in rem non transiverit judicatam, » processum foret, ibique » Rigant. et Gagliard. *de benefic. Eccles. cap.* 5. §. 61. 62. 63. praesertim in *notis*.

Supra facta est mentio gratiae *perinde valere*, 89
quam concedi sciendum est, ut praedefuncti Pontificis gratiae infra annum concessae reconvalescant, ubi aliqua occurat dubitandi ratio, quod ob vitium subreptionis aliumque defectum ipsae nullitatis vitio laborent, sine tamen praejudicio juris alteri interea quaesiti. *Regul. XII.* « Om-» nes et singulas a Romano Pontifice praede-» cessore infra annum ante diem ejus obitus con-» cessas gratiae et justitiae litteras temporibus » debitis earum executoribus seu judicibus non » praesentatas omnino revalidat, et in statum pri-» stinum, in quo videlicet antea fuerant, vel pro » quibus erant obtentae quoad hoc plenarie resti-» tuit.

GUBERNATOR

SUMMARIUM

1. 16. Plura afferuntur Decreta ex Sacra Rituum Congregatione.—17. 88. Et ex Sacra Immunitatis Congregatione.

1 Gubernator non comprenditur sub nomine Magistratus Civitatis; Sac. Congr. Rit. *in Alexandrina* 15. *Mart.* 1608. *in* 4. *dubio* teste Sellio *in select. Canon. cap.* 27. *num.* 18. Barbosa *in Summa Apostolicar. decision. verb. Gubernator num.* 1.

2 Gubernatori Provinciae non debet textus Evangelii osculandus porrigi; Sac. Congr. Rit. *in Cusentina* 17. *Junii* 1614. *et in Tropien.* 3. *Junii* 1617. ubi quod nec etiam debet in processionibus simul cum Episcopo incedere, quas refert Sellius *d. cap.* 27. *n.* 30.

3 Gubernator Civitatis Lauretanae praecedit juxta consuetudinem Vicario Generali; Sac Cong. Rit. *in Lauretana* 9. *Maji* 1609. quam citat Sellius *d. cap.* 27. *num* 31.

4 Gubernator, et Magistratus recusantes contra solitum accedere ad Ecclesiam Cathedralem, debitis remediis cogendi sunt, ut accedant; Sacr. Congr. Rit. *in Fanen.* 1. *Sept.* 1607. penes Antonin. Dianam *moral. resol. p.* 5. *in fine, in collect. declaration. n.* 49. Lezanam *in sum. q. Regular. tom.* 3. *verb. Ecclesia num.* 18.

5 Gubernator Civitatis non debet habere Sedem, seu locum in Choro, nec supra, nec inter Canonicos, sed omnino extra Chorum in loco decenti; Sac. Cong. Rit. *in Signina* 4. *Junii* 1615. referente Sellio *dict. c.* 26. *num.* 32.

Gubernator Civitatis debet habere Sedem pro 6
audienda concione apud Episcopum, quae tamen non sit major, nec pulchrior Sede ipsius Episcopi, et neutra sit coloris rubri; Sac. Congreg. Rit. *in Perusina* 3. *Octobris* 1615. cujus meminit Ald. *in compend. Canon. resol. l.* 1. *t.* 16. *n.* 59.

Gubernatori Praelato solita Sedes cum strato 7
in Ecclesia paranda est; Sac. Congr. Rit. *in Fulginaten.* 30. *Januar.* 1610. apud Aldan. *d. tit.* 16. *num.* 71.

Gubernator Civitatis, quae est caput Provin- 8
ciae, thurificandus est, et pacem habere debet ante Vicarium Episcopi, etiam absente Episcopo; in aliis vero minoribus Civitatibus post Episcopum thurificari, et pacem habere debet, sed absente Episcopo ei prefertur Vicarius; Sac. Cong. Episcop. et Regular. *sub die* 30. *Junii* 1592. quam adducit Aldan. *d. tit.* 16. *num.* 62.

Gubernator status, ubi viget consuetudo, thu- 9
rificandus est ante Barones, et Curatos Ecclesiarum; Sac. Cong. Rit. *in Gotian. in Sardinia* 5. *Julii* 1613. teste Aldan. *d. tit.* 16. *num.* 63.

Gubernator Protonotarius cum habitu praela- 10
titio, id est rochetto, et mantelletta Divinis assi-

stcus, thurificandus est ante Canonicos immediate post Episcopum; Sac. Cong. Rit. *in Fanen.* 5. *Julii* 1603. attestante Aldan. *d. tit.* 16. *num.* 61.

11 Gubernator dignissimus, et perpetuus thurificandus est immediate post Episcopum, et ante Canonicos etiam paratos; Sacr. Congreg. Rit. *in Alexandrina* 15. *Mart.* 1607. *in resp. ad* 4. *dub.* penes Sell. *d. c.* 27. *n.* 34. et Barb. *Summa Apost. dec. verb. Gubernator n.* 41.

12 Gubernator Civitatis etiam non Praelatus, thurificandus est immediate post Canonicos assistentes, ante alios Canonicos; absente vero Episcopo, immediate post Vicarium Generalem; Sac. Cong. Rit. *in Faventina* 9. *Maji* 1606. *et in Fanen.* 1. *Septembris* 1607. apud Sellium *d. cap.* 27. *num.* 35. etiamsi Gubernator sit uxoratus; Ead S Congr. *in Faventina* 17. *Novemb.* 1607. cujus meminit idem Sellius *d. cap.* 27. *num.* 36.

13 Gubernatores Civitatum Sedis Apostolicae quando sunt Referendarii, et Praelati, et utuntur rocbetto, post Episcopum, et assistentes, ante Canonicos juxta consuetudinem thurificandi sunt; Sac. Congr. Rit. *in Caesenaten.* 7. *Decemb.* 1601. quam refert Aldan. *d. titul.* 16. *num.* 65.

14 Gubernator thurificari debet post Dignitates, et Canonicos tam Ecclesiae Cathedralis, quam Collegiatae; Sac. Cong. Rit. *in Complen.* 28. *Jan.* 1612. quam citat Aldan. *d. tit.* 16. *num.* 66.

15 Gubernator Civitatis thurificandus est duplici, non triplici ductu thuribuli; Sac. Congr. Rit. *in Civitatis Ducalis* 11. *Novemb.* 1614. apud Sellium *d.* c. 27. *n.* 38.

16 Gubernatores Capitulares electi a Capitulo, Sede vacante, non debent praecedere Decano, et Canonicis aliis ipsis dignioribus; Sac. Congr. Rit. *in Elboren.* 25. *Januar.* 1603. de qua Sellius *d. cap.* 27. *n.* 39. Licet ad ipsos tantum, et non ad Decanum, et alios Canonicos non electos pertineat decidere, et votare in his, quae pertinent ad curam ei commissam; Ead. Sacr. Congregat. *in d. Elboren.* 5. *Julii* 1603. penes Sellium *d. cap.* 27. *num.* 30.

17 Gubernator, Judex, et alii Ministri non possunt probibere Executoribus Curiae Laicae, quominus exequantur monitoria, et mandata Curiae Eccles. etiam nulla ab eis petita licentia, seu assensu; Sac. Cong. Imm. *in Macerat.* 2. *Septemb.* 1664. *lib Decret. Rocci p.* 587. *in Vercell.* 30. *Junii* 1632. *lib* 2. *Paul. pag* 131.

18 Gubernator debet permittere Episcopo liberum usum Birruariorum, et carcerum Laicalium; Ead. S. Cong Immunit. *in Civitatis Castellanae* 19. *Julii* 1679. *lib.* 2. *Decret. Altoviti pag.* 1800.

19 Quare Gubernator carcerans Balivum Curiae Laicae, eo quod ei praesentasset praeceptum Curiae Episcopalis, excommunicatur; Ead. Sacr. Cong. Imm. *in Sutrina* 13. *Jan.* 1703. *lib.* 3. *Decr. Vallem. pag.* 468.

20 Gubernator denegans claves carcerum communium Curiae Ecclesiasticae, graviter reprehenditur; Ead. Sac. Cong. Immun. *in Civit. Castellanae* 28. *Februarii* 1662. *lib. Decr. Rocci pag.* 386.

21 Gubernator pariter reprehenditur graviter, et acriter pro carceratione Birruarii Curiae Episcopalis, et ipsi injungitur, ut sine mora eum relaxet cum refectione damnorum; Ead. Sac. Congr. Immun. *in Camerinen.* 9. *Mart.* 1649. *lib.* 4. *Decr. Paul pag.* 73.

22 Gubernator non potest cogere Colonos bonorum Patrimonialium Episcopi ad mittendum eorum animalia pro servitio, et reaptatione viarum, nisi habeat a Sancta Sede facultatem specialem; Ead. Sac. Cong. Imm. *in Macerat.* 15. *Decembr.* 1654. *lib.* 5. *Decr. Paul. pag.* 60.

23 Nec potest prohibere Notariis, et Officialibus Curiae Episcopalis, quin exercere possint Officia publica Communitatis; Eadem Sacra Congr. Imm. *in Firmana* 8. *Aprilis* 1631. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 74.

24 Gubernator declaret per suum Edictum circa damna data non esse cogendos Ecclesiasticos ad dandas querelas pro damnis datis in bonis Ecclesiasticis in Curia Gubernatoris. Ead. Sacr. Cong. Immun. *in Massana* 2. *Junii* 1693. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 50.

25 Non potest, nec debet Episcopus permittere Clericum incedentem in habitu, et Tonsura gerere vices Gubernatoris Laici absentis. Eadem Sac. Congreg. Immun. *in Civitatis Plebis* 24. *Januarii* 1651. *lib.* 4. *Decret. Paul. pag.* 97.

26 Gubernator contra eum, qui in fraudem reassumpsit habitum Clericalem, potest prosequi causam quoad bona, non autem quoad personam; Eadem Sac. Congr. Immun. *in Reatina* 12. *Sept.* 1629. *lib.* 2. *dec. Paul. p.* 6. *in Nullius S. Laurentii in Campo* 17. *Decembris* 1630. *lib.* 2. *dec. Paul. pag* 68.

27 Injungitur Gubernatori, ut faciat suos Birruarios excommunicatos parere, alias illos removeat; Ead. Sac. Cong. Immun. *in Maceraten.* 16. *Junii* 1651. *lib.* 4. *decr. Paul. pag.* 163.

28 Facto verbo cum Sanctissimo, injungitur Gubernatori, ut non impediat, quatenus Episcopus procedat ad poenas spirituales contra Birruarium, qui Clericum offendit, etiamsi Gubernator praevenerit in captura; Ead. Sac. Congreg. Immune. *in Macerat.* 20. *Junii* 1656. *lib.* 5. *decr. Paul. p.* 100.

29 Gubernator non habet potestatem visitandi molendina Ecclesiasticorum, nec molestandi Molitores affictuarios eorumdem; Eadem Sac. Cong. Immun. *in Verulana* 2. *Octobris* 1691. *lib. decret. Grim. pag.* 18. 30 Nec visitandi Furnos Ecclesiasticorum; vide verb. *Furnus num.* 15.

31 Gubernator tenetur declarare in suo Edicto, quo probibetur indistincte, ne quis possit emere, et vendere frumenta absque ejus licentia, non

comprehendi Ecclesiasticos. Ead. Sacr. Congreg. Immu. *in Guardien.* 6. *Augusti* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 208.

32 Non potest impedire, seu punire Larvatos die festo de licentia Episcopi. Ead. Sacr. Congregat. Immun. *in Civitatis Castellanae.* 6. *Februar.* 1694. *d. lib. pag.* 102.

33 Gubernatori, quamvis sit Clericus conjugatus, datur facultas procedendi contra Personas Ecclesiasticas, et quomodocumque exemptas, nec non examinandi; easque in casu renitentiae cogendi cum solita praeservatione. Ead. Sac. Cong. Imm. *in Perusina* 2. *Junii* 1703. *lib.* 3. *decr. Vallem. p.*
34 492. Item quamvis non sit Clericus, datur facultas procedendi contra Clericum. Eadem. Sacr. Congregat. Immun. *in Amerina* 24. *Martii* 1688. *lib. decret. Martelli pag.* 257.

35 Jussu Sanctisssimi aliquando Episcopus consignat Gubernatori corpus delicti. Ead. Sac. Cong. Immun. *in Aquipendii* 11. *Decembris* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 160. *et alibi.*

36 Injungitur Gubernatori, qui mandaverat carcerari reum in loco immuni, ut ipse una cum aliis Ministris suae Curiae omnino adeant Episcopum pro absolutione a Censuris incursis, et simul injungitur Episcopo, ut benigne illos recipiat, et dictum Gubernatorem, et Magistratum absolvat privatim, alios vero officiales inferiores publice in forma Ecclesiae consueta. Ead. Sacr. Congregat. Immun. *in Narnien.* 4. *Augusti* 1627. *ib.* 1. *dec. Paul. fol.* 59.

37 In casu occisionis mulieres cum foetu, Sanctissimus tribuit Gubernatori facultatem procedendi, et injungit Curiae Archiepiscopali Firmi, ut consignet carceratum eidem Gubernatori. Ead. Sac. Cong. Immun. *in Asculana, seu Firmana* 15. *Maji* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 121.

38 Ad tuendam publicam quietem a Bannitis, et Facinorosis datur Gubernatori Asculi facultas procedendi contra Personas Ecclesiasticas, tam saeculares quam Regulares, et quovis alio titulo privilegiatas, easque examinandi, et cognandi absque incursu Irregularitatis; Ead. Sac. Congr. Immun. *in Asculana* 20. *Octobris* 1694. *lib.* 1. *dec. Vallem. pag.* 152. Etiam extra Jurisdictionem. Ead. Sac. Cong. Immun. *in ead.* 1. *Martii* 1695. *d. lib. pag.* 175.

RECENSENTUR ALIQUI GUBERNATORES EXCOMMUNICATI

39 Datur Episcopo Narnien. facultas absolvendi privatim Gubernatorem, ejusque Cancellarium ob carcerationem cujusdam Rei habilitati a Curia Episcopali ad habendam Civitatem loco Carceris; impositis poenitentiis salutaribus, ac de consensu Patris; et quatenus haec sit absens a d. Civitate, recipiat idoneam cautionem de reficiendis damnis juxta summam liquidandam. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Narnien.* 7. *Nov.* 1693. *l.* 1. *decr. Vallem. pag.* 85.

In honorem Festi Paschalis absolvitur cum reincidentia Gubernator, et Ministri Curiae Laicalis, eo quia processerunt in quadam causa Clerici conjugati, et carcerarunt successive ejus consanguineos ob recursus ab ipso factos ad Curiam Episcopalem, dummodo non existant in aliqua actuali laesione Immunitatis Eccles. et se obligent de parendo mandatis Papae. *Ead Sac. Cong. Immun. in Policastren.* 30. *Martii* 1694. *lib.* 1. *dec. Vallem. pag.* 114. 40

Episcopus absolvat cum reincidentia Gubernatorem Civitatis N. qui violenter posuit, ut dicitur, *un Banco* in Ecclesia, quatenus judicet dignum tali gratia, et pro sua prudentia id expediens judicaverit. *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Iserníen.* 30. *Octob. d. Anni, et lib. pag.* 154. 41

Gubernator, et Satellites, qui carcerarunt Balivum Curiae Episcopalis, absolvuntur in forma privata, et abolitis prius actis factis per Curiam Laicalem, et refectis damnis ob d. carcerationem ipsi illatis *Ead. Sac. Cong. Immun. in Imolen.* 10. *Jun.* 1690. *lib. Decret. Mar. pag.* 561. Item absolvuntur Gubernator, et complices ob recognitionem corporis delicti factam in Ecclesia absque facultate Apostolica. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Nullius S. Marci* 21. *Nov.* 1693. *l.* 1. *Decret. Vall. p.* 87. Idem Gubernator, qui propria auctoritate extrahi fecerat ab Ecclesia cadaver ad effectum recognoscendi corpus delicti. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Portuen. eadem die pag.* 87. 42 43 44

Idem Gubernator Atini, Ministri, et Executores Curiae Laicalis ob carcerationem, et laesionem Clericorum *Ead. Sac. Cong. Immun. in Atini* 17. *April.* 1694. *d. lib. p.* 119. Insuper ob carcerationem Cursoris Curiae Episcopalis. *Ead. Sac. Cong. Immun. ibidem.* Praeterea sustinentur contra dictum Gubernatorem, eo quod vulneravit Cursorem dict. Curiae *Ead. Sacr. Cong. Immun. ibid.* Rursus idem Gubernator absolvitur impositis gravibus poenitentiis salutaribus, quia carceraverat duos Clericos Salvaticos. *Ead. Sac. Cong. Immun. in ead.* 9. *Junii* 1695. *d. lib. pag.* 200. 45 46 47 48

Contra Gubernatorem Minerbinen. Episcopus procedat ad aggravationem Censurarum super earum contemptu, et procedat etiam juridice super Edicto laesivo libertatis Ecclesiasticae, ex eo quia prohibebat saecularibus emere, et recipere panem Franchitiarum Ecclesiasticis debitarum. *Ead. Sacra Congregat. Immunit. in Minerbinen.* 6. *Novembris* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 155. 49

Et injungiter Nuncio Apostolico, ut instet apud d. Proregem, ut condigne puniat Gubernatorem pro publicatione praefati Edicti. *Ead. Sacr. Congregat. Immunit. ibid.* Rursus contra praefatum 50 51

Gubernatorem denuo proceditur ad aggravatorias ob spretum Censurarum. *Ead. Sacr. Congr. Immun. in eod* 8. *Decem. d. Anni, et lib. pag.*160.

52 Praevia consignatione carceratorum in manibus Curiae Ecclesiasticae, praestita cautione de in omnibus parendo mandatis Ecclesiae, datur facultas absolvendi d. Gubernatorem cum reincidentia post mensem, quatenus se gesserit cum debito respectu erga Censuras, saltem ab initio Quadragesimae. *Ead. Sac. Congr. Immun. in ead.* 26. *Martii* 1691. *d. lib pag.* 179.

53 Denuo injungitur Episcopo, ut procedat prout de jure contra Gubernatorem d. Civitatis, et alios pro Edictis laesivis Ecclesiasticae libertatis, et ut supra *num.* 12 pro extractione a loco immuni, in reliquis ad ulteriora procedat super spretu Censurarum. *Ead. Sac. Congr. in ead.* 19. *Aprilis d. Anni, et lib. p.* 183.

54 Insuper quia carceraverat duos Clericos Salvaticos, datur facultas eumdem absolvendi, constito de reintegratione Ecclesiae, et praevia obligatione de non incurrendo amplius in similia, et impositis gravibus poenitentiis salutaribus. *Ead. Sacra Congr. Immun. in ead. d. Anni, et lib. pag.* 200.

55 Gubernatorem Carinolen. ejusque Ministros praevio deposito penes personam Eccl. summae exactae a Custode animalium Clerici, carcerati, eo quia Clericus non obedierat Edicto edito circa animalia, Episcopus absolvat cum reincidentia, quatenus humiliter petat *Ead. Sac. Cong. Immun. in Carinolen.* 19. *Jul.* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vallem*

56 *pag.* 203. Insuper contra eumdem procedat super spretu Censurarum. *Ead S Cong. Immun. in sad.* 6. *Aug. d. Anni, et lib. pag.* 207.

57 Constito de reparatione Ecclesiae violatae ob extractionem confugiti in eamdem, arbitrio Episcopi absolvitur private Gubernator, alii vero in forma consueta, praevio tamen consensu omnino interesse habentium, qui sunt in Dioecesi, et praevia cautione de reficiendis damnis, et parendo mandatis Ecclesiae. *Ead. Sacra Congregat. Immun. in Theanea.* 4. *Junii* 1695. *d. lib. pag.* 193.

58 Sic Gubernator Avellinen. absolvitur private, ejus autem Minister publice ob carcerationem Clerici. *Ead. Sacr. Cong. Immun. in Avellinea.* 8. *Maii* 1694. *d. lib. pag.* 21.

59 Gubernator Verulanus, seu ejus Curia excommunicatur, quia visitavit Molendina Ecclesiasticorum, et carceravit Mulitores affictuarios eorumdem. *Ead. Sacr. Gongr. Immun. in Verulana* 2. *Octobr.* 1691. *lib. decret. Crim. p.* 18. *in Vigilien.* 12. *Nov.* 1704. *lib.* 3. *Decret. Vallem. pag.* 627.

60 Gubernator Castri Turris absolvitur, dummodo revocet praeceptum factum Officialibus Confraternitatis de non egrediendo a d. loco, nisi soluta dote quibusdam mulieribus debita ab ipsa Confraternitate; et revocet omnia alia laesiva libertatis Ecclesiasticae, *Ead. Sacr. Congreg. Immun. in Alatrina* 13. *Decemb.* 1692. *l.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 10.

Proceditur contra Gubernatorem retinentem 61 fructus cujusdam Beneficii. *Ead. Sacra Congreg. Immun in Aquilana* 1. *Januar.* 1695. *d. lib. pag.* 165.

Attenta reintegratione Ecclesiae, et praevio 62 consensu Partis, ac juramento de non incurrendo amplius in similia, absolvitur Gubernator cum suis Ministris ob carcerationem Clerici, et sequestrationem rerum ejusdem. *Ead. Sacr. Congreg. Immun. in Materanen.* 12. *Nov.* 1695. *lib.* 1. *Decr. Vall. pag.* 227.

Item constito de reintegratione, et cum supra- 63 dictis conditionibus absolvitur Gubernator private, sed servata forma, alii vero in forma consueta, qui carceraverant Custodes animalium Clerici. *Ead. Sacr. Congr. Imm. in Carinolen.* 17. *Decemb. d. Anni, et lib. pag.* 235.

Gubernator, ejusque Ministri absolvuntur cum 64 reincidentia, praevia cautione de parendo mandatis Ecclesiae, et quatenus humiliter, et personaliter petant; *Ead. Sacr. Congregat. Immun. in S. Severinae* 17. *Decembris d. Anni, et lib. pag.* 236.

Attenta abolitione actorum, et praevia obliga- 65 tione de abstinendo a similibus, absolvitur Gubernator, qui processum formaverat contra Sacerdotem; *Sacr. Congr. Immun. in Asculana* 31. *Augusti* 1700. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 311.

Praemissis consuetis conditionibus, et facta 66 obligatione de servando in posterum debitum respectum Immunitati, et jurisdictioni Ecclesiasticae, absolvitur Gubernator cum suis Ministris ob carcerationem Clerici; *Ead. Sacra Congreg. Immun. in Nepesina* 18. *Septembris d. Anni, et lib. pag.* 314. 67

Gubernator Frosinonis absolvi potest a Confessario; ejus autem Ministri absolvantur ab Episcopo privative ob carcerationem detentorum in carceribus Laicis vigore mandati Curiae Episcopalis; *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Verulana* 3. *Augusti* 1695. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag* 138.

Locumtenens Frosinonis, eo quod testem exa- 68 minatum in Curia Ecclesiastica super loci Immunitate carceraverat, jubetur accedere ad Urbem; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Verulana* 14. *Januar.* 1698. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 133.

Locumtenens positis solitis conditionibus ab- 69 solvitur in forma Ecclesiae consueta ob perquisitiones in Ecclesia factas; *Ead. Sac. Cong. Imm. in Hydruntina* 9. *Februarii* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 105.

Imposita aliquali eleemosyna arbitrio Episcopi 70 absolvitur Locumtenens Oppidi N. qui extraxerat ab Ecclesia homicidam, praecise ad vitandum tumultum Populi acriter concitatum; *Ead. Sac. Congr. Immun. in Aquen.* 28. *Septemb.* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 148.

71 Gubernator Placentiae in Hispania aliorum au-
xilio confugam violenter ab Ecclesia extraxit, ac
per Civitatem publice fustigatum in Ecclesiam re-
posuit. Constito autem, quod idem Gubernator,
et alii abstinuerint ab exercitio quorumcumquo
munerum, et se gesserint in omnibus tamquam
Censurati per mensem, et praevia satisfatione
partis, et quatenus Oratores humiliter petant,
datur Episcopo facultas absolvendi Gubernatorem
in Sacello Episcopali in forma Ecclesiae, alios
vero in Ecclesia, servata forma pariter, soluta
prius tamen per Gubernatorem eleemosyna in sum-
ma duplarum 100. et per alios omnes in summa
duplarum viginti quinque, eroganda in aliquo
pateuti opere in reparationem injuriae Ecclesiae
illatae, arbitrio Episcopi; *Ead. Sac. Cong. Imm.
in Placentina Hisp.* 18. *Augusti* 1699. *lib.* 2. *decr.
Vallem. pag.* 240.
72 Gubernator, Magistratus, et alii Censurati ob
violentias Ecclesiae illatas io violenta collocatione
scamni, praevia remotione ejusdem scamni, ab-
solvuntur arbitrio Episcopi etiam in forma pri-
vata, si humiliter petant; *Ead. Sac. Cong. Imm.
in Isernien.* 1. *Martii* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vallem.
pag.* 174.
73 Gubernatori Urbis nulla competit jurisdictio
in Civilibus contra Clericos, et loca Pia. Benedict.
XIV. tom. 1. Constitut. 115. incip. *Romanae Cu-*
74 *riae* §. 23. Exceptis causis mercedis, et summae
infra scuta 25. etiamsi adsit obligatio Cameralis.
Idem *ib.* §. 24.
75 Gubernatore Civitatis, aut loci Ditionis Eccle-
siasticae decedente, non licet Magistratibus, sive
Consiliis subrogare Pro-Gubernatorem. Idem Con-
76 stitut. 117. incip. *Ad populorum* §. 1. Non obstante
quacumque consuetudine, aut quasi possessione.
77 Nisi doceant de expresso privilegio a Sede Apo-
stolica sibi concesso. Idem *ib.* §. 7. et 8.
78 Gubernatoribus Praelatis Civitatum Ditionis
Ecclesiasticae decedentibus, subrogantur ipso fa-
cto eorum Locumtenentes cum facultatibus, et
emolumentis. Idem *ib.* §. 1. Gubernatoribus non 79
Praelatis substituuntur similiter Procuratores
Fiscales. Idem *ibid.* §. 2. et 3. Gubernatoribus a 80
Praefectis sive aliis Gubernatoribus dependenti-
bus subrogari jubetur aliquis Pro-Gubernator
Item *ibid.* §. 4. In Legationibus Romandiolae et 81
Ferrariae hujusmodi subrogatio pertinet ad Car-
dinales Legatos, sive praesides Provinciarum. In 82
Legationibus autem Bononiae, et Urbini spectat
ad eos, ad quos pertinet deputatio Gubernatorum.
Idem *ib.* §. 5. 6.
Gubernatoris Urbis Tribunal certo Judicum, 83
et notariorum numero constare debet, quibus
omnibus certa emolumenta assignantur a Bened.
XIV. t.2.Const.44. incip. *Rerum humanarum.* Iis- 84
dem certa summa annua attribuitur pro expensis
commissionum, ex qua si qoid reliquum fuerit in
fine anni, inter omnes aequaliter dividendum erit.
Idem *ibid.* Gubernatori Urbis prohibetur ullum 85
Judicem, Notarium, aut substitutum admittere
supra numerum a Pontifice statutum. Idem *ibid.*
Gubernator Urbis cibaria taxare debet pro Judi- 86
cibus, et commissariis ad commissiones prodeun-
tibus; et idem annua scuta centum loco praemii
partiri potest inter eos, qui digniores se praesti-
terint. Idem *ibid.* Gubernatori urbis S. R. E. Vi- 87
ce-Camerario concessum est Rochettum per
Urbem deferre, et Lemniscos nigros equorum ca-
piti appensos habere. Idem *in Appendice num.* 5.
pag. 30.
Gubernatorum per Ditionem Ecclesiasticam 88
constitutorum controversiae caeremoniales cum
Episcopis definiuntur, et assignantur certae cae-
remoniales Leges, quas erga Episcopos servare
jubentur. Idem tom. 1. Constit. 18. incip. *Quod
Apostolus*, *et tom.* 2. *in Appendice n.* 2. *pag.* 11.
et sequent. ubi ad longum adducuntur, et ibi bre-
vitatis gratia videndae relinquuntur.

GUIDACIUM, SEU PEDACIUM

VID. VERB. *GABELLA* NUM. 9.

G U L A

SUMMARIUM

1. Gula quid sit. — 2. Quinque sunt modi, quibus pec-
catum Gulae solet committi, et assignantur. — 3. Prae-
propere, quando quis dicatur peccare peccato Gulae.
— 4. Laute, quando peccetur. — 5. Nimis, quando pec-
cetur. — 6. Ardenter, quando peccetur. — 7. Studio-
se, quando peccetur. — 8. Gula, comessatio, potatio or-
dinario per se est solum peccatum veniale. — 9. Per
accidens tamen potest evadere peccatum mortale multi-
pliciter. — 10. Illicitum est comedere, et bibere usque
ad satietatem ob solam voluptatem. — 11. Societas po-
test duo significare, et quomodo. — 12. Ebrietas quid
sit. — 13. Ebrietas formalis, et voluntaris est peccatum
mortale. — 14. Probabilius licitum est se inebriare ex
praescripto Medici ad recuperandam sanitatem, si desit
aliud remedium. — 15. Varii alii contrarium sentiunt. —
16. Sic probabilius licitum est se inebriare ad vitandam
mortem ab alio intentatam, dummodo absit scandalum,
neque cedat in contemptum Religionis, et virtutis. —

17. Multi alii contrariam sentiunt. — 18. Alteram inducere, seu provocare ad illicitam ebrietatem sempe est peccatum ex genere suo mortale. — 19. Sic peccant Caupones, si inebriandos, plura vendendi ac lucrandi praetextu, ad potum continuandum provocant. — 20. Immo mortaliter peccant Caupones, qui potum ministrant his, quos inde praevident inebriandos, si ex denegatione non timeantur gravia incommoda. — 21. Judex, qui inebriet reum, ut sic inducat ad fatendum crimen, dupliciter peccat. — 22. Si quis reum ad mortem damnatum et rite dispositum inebriaret eo fine, ut cruciatus, et mortem non sentiret, peccaret graviter. — 23. Injuste detentus in carcere non peccat inducendo Custodes ad materialem ebrietatem. — 24. Peccat tamen, si inducat ad ebrietatem formalem, etiamsi adesset periculum mortis. — 25. Si autem juste detinetur in carcere, peccat, licet ad materialem tantum ebrietatem inducat. — 26. Si grave malum non possit aliter impediri, nisi auctor inebrietur, licet eum inducere ad ebrietatem materialem. — 27. An hoc casu liceat eum inducere ad ebrietatem formalem ipsi voluntariam, et culpabilem? variant Doctores. — 28. Qui ebrietate scit se solere percutere Uxorem, Filios, aliosque Domesticos, aut damna inferre aliis, peccat etiam contra pietatem, aut justitiam, si se inebriet, et tenetur ad damna causata. — 29. Bibere in sanitatem aliorum potest esse licitum, si reipsa nihil aliud contineat, quam sanitatis apprecationem. — 30. Si autem per talem potum intenderet, et vellet quis inducere Deum ad sanitatem alteri dandam, esset peccatum superstitionis. — 31. Suadetur Principibus, ne permittant hujusmodi vinaria vota pro sua salute fieri. — 32. Gulae filiae sunt quinque, scilicet: Hebetudo mentis, Inepta laetitia, Multiloquium, Scurrilitas, Immunditia. — 33. Quid intelligatur per Hebetudinem mentis, et quale sit peccatum. — 34. Quid intelligatur per ineptam laetitiam, et quale sit peccatum. — 35. Quid intelligatur per Multiloquium, et quale sit peccatum. — 36. Quid intelligatur per Scurrilitatem, et quale sit peccatum. — 37. Quid intelligatur per Immunditiam, et quale sit peccatum.

1 Gula est inordinatus, seu immoderatus ap-
2 petitus, ususque cibi ac potus. *Est in re communis.* Quinque sunt species; seu modi, quibus peccatum Gulae solet committi; Sic S. Gregorius *l.* 3. *moral. cap.* 17. ibi: « Quinque modis Gulae vitium tentat, aliquando namque indigentiae tempora praevenit, aliquando lautiores cibos quaerit, aliquando quae sumenda sunt accuratius praeparari appetit, aliquando in ipsa quantitate sumendi mensuram necessitatis excedit, aliquando in ipso aestu immensi desiderii peccat. » S. Gregorium sequitur D. Thomas 2. 2. *q.* 184. *art.* 4. *et communis aliorum*, et praedicti quinque modi comprehenduntur in hoc versu a S. Thom. *l. c.* adducto.

Praepropera, laute, nimis, ardenter, studiose.

3 *Praepropere* quis dicitur peccare peccato Gulae, quando tempora indigentiae praevenit. Unde si in die jejunii notabiliter praeveniat tempus ordinarium refectionis sine necessitate, peccat mortaliter, si autem aliis diebus, vel nimis mane, vel ante orationem, vel saepius, quam deceat, comedat, et bibat, peccat solum venialiter. Hic juvat adducere duos sequentes veteres versus.

Qui semel est, Deus est; homo qui bis; bestia qui ter.
Qui quater Daemon, qui quinquies est sua Mater.

4 *Laute* quis dicitur peccare peccato Gulae, quando nimia sollicitudine quaerit cibos pretiosos, delicatos, aut particulares, et similiter pretiosiora, et delicatiora vina ex sola Gulae aviditate. Si autem propter infirmi consolationem, Principis, amicorum, seu conjunctorum adventum, convivii occurrentiam, vel ordinariam sese lautius certis diebus recreandi consuetudinem quaerantur cibi pretiosiores, delicatiores, et rariores, nullum ordinarie committitur peccatum.

Unde S. Augustinus *l.* 3. *de Doctrina Christiana cap.* 12. sic ad rem dicit: « In omnibus talibus, » non usus rerum, sed libido utentis in culpa » est. Fieri enim potest, ut sine aliquo vitio cu» piditatis, vel voracitatis, pretiosissimo cibo sa» piens utatur; insipiens autem foedissima Gu» lae flamma in vilissimum ardescat. » Idem ait S. Gregorius *l.* 30. *moral. cap.* 14. *Neque enim cibus inquit, sed appetitus in vitio est, unde et lautiores cibos plerumque sine culpa sumimus; at abjectiores non sine reatu conscientiae degustamus.*

Nimis quis dicitur peccare peccato Gulae, 5
quando nimiam et immoderatam cibi, et potus quantitatem absorbet; quia tamen difficile est limites debitae comestionis, et potationis non excedere, cum venter sit exactor inquietus, nisi temperantiae fraenum ei injiciatur; Unde S. Gregorius *l.* 30. *moral. c.* 14. dicit: *Quia per esum voluptas necessitati miscetur, quid necessitas petat, et quid voluptas suppetat, ignoratur*: Ideo debet unusquisque complexionem suam consulere, et inde sibi regulas praescribere, semper in mente retinens id, quod dicit Card. Bona *in manud. ad Coelum c.* 4. §. 1. scilicet quod *pauci sunt infirmi, quos Gula ad aegritudinem non adegerit; et ibidem* §. 1. *in fine* quod *Gula multo plures occidit, quam gladius.* Unde recte Poeta, prout refert Ursaya *in Miscellaneo sacro, et profano verb. Gula.*

Gulae pone metas, ut sit tibi longior aetas.

Ardenter quis dicitur peccare peccato Gulae, 6
quando cibum, et potum nimis avide sumit, quod contingere potest etiam in cibis, et potionibus vilioribus, ut patet experientia in Esau, qui nimis avidus lenticulae fratris sui Jacob pro ea primogenitur sua stulte commutavit. Unde S. Augustinus *l.* 10. *Confess. c.* 31 ait: *Non ego immunditiam obsonii timeo, sed immunditiam cupiditatis... Scio Esau lenticulas concupiscentia deceptum.*

Studiose quis dicitur peccare peccato Gulae, 7

quando nimis accuratam, et exquisitam in cibo-
rum condimentis praeparationem exquirit: Unde
Hugo *de disciplina c. ult.* dicit : « Quidam sunt ,
» qui praeparandis cibis nimium studium adhi-
» bent , infinita decoctionum genera excogitan-
» tes , modo mollia , modo dura , modo callida ,
» modo cocta, modo assa desiderant, et tanta so-
» licitudine praeparantur, ut devoratis jam qua-
» tuor , aut quinque ferculis prima non impe-
» diant , novissima , semper novos sapores desi-
» derant instar foeminarum pregnantium . . . . .
» ad irritandam autem Gulam haec fiunt , non
» ad sustentandam naturam , ad aviditatem ex-
» plendam, non ad necessitatem supplendam. »
8 Guls , commessatio, potatio ordinarie per se
est solum peccatum veniale , quia nimirum ex-
cessus non enormis in re alias indifferenti , vel
licita, nonnisi venialis culpa est. Sic S. Augusti-
nus *serm.* 4. *in die Animarum l.* 10. ubi ait: *Quo-
ties aliquis in cibo , aut potu plus accipit quam ne
cesse sit, ad minuta peccata pertinere noverit*, et S.
Thomas 2. 2. *quaest.* 148. *art.* 2. sic dicit: *Si vero
in vitio Gulae intelligatur inordinatio concupiscen-
tiae tantum secundum ea , quae sunt ad finem , ut-
pote quia nimis concupiscit delectationes ciborum ...
9 est peccatum veniale.* Per accidens tamen potest
evadere peccatum mortale multipliciter. I. Ratione
enormis excessus , et deformitatis contra virtu-
tem temperantiae qua homo statum naturae ra-
tionalis enormiter , et horrende deturbat , maxi
me, qui scienter, et ordinarie se insarcit , et in-
gurgitat usque ad vomitum, et qui ex proposito
comessat , et potat in excessu , ut vomat ; talis
enim Gula, comessatio, et potatio *ad Roman.* 13.
Galat. 5. 1. *Petr.* 4. *et in Epistola Judae num.* 12
inter peccata mortalia enumeratur. II. Ratione
scandsli , dicit enim Apostolus 1. *ad Cor.* 8. *Si
esca scandalizat fratrem meum, non manducabo car-
nem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem* III.
Ratione gravis nocumenti corporis, ut qui ex ni-
mia comessatione et potatione praevidet aut prae-
videre debet contracturum se morbum notabi-
lem, ut enim dicitur *Ecclesiastic.* 37. *Propter cra-
pulam multi perierunt.* IV. Ratione gravis nocu-
menti animae, et cum quis advertit ex nimia in-
gurgitatione sibi causari graves morbos , libidi-
nosos , quibus ordinarie consentire solet. V. Ra-
tione impotentiae servandi praecepta graviter
obligantia , ut solvendi debita , alendi familiam ,
studendi in Judice , aut Advocato, ubi res urget
et hujusmodi. VI. Ratione ultimi finis positi in
cultu ventris, ut faciebat olim Epicurei, de qui-
bus Apostolus *ad Philippens.* 3. *dicit : Quorum
Deus venter est; et ad Roman.* 16. *Christo Domino
nostro non serviunt, sed suo ventri.*
Illicitum est comedere, et bibere usque ad sa- 10
tietatem ob solam voluptatem. Innocentius enim
XI. *die* 2. *Maji* 1679. expresse damnavit sequen-
tem propositionem inter alias ordine 8. *Comedere
et bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem
non est peccatum, modo non obsit valetudini , quia
licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.* Hic 11
ad damnatae propositionis (*) intelligentiam est
advertendum, quod satietas potest duo significa-
re , vel comestionem et potationem talem , quae
satisfit fami,et siti; vel talem, quae fiat in majori
quantitate , quam requirit sustentatio. Si suma-
tur primo modo , comedere et bibere usque ad
satietatem nullum est peccatum, si secundo mo-
do, est peccatum. Si ex Augustino *tom.* 10. *serm.*
4. *in die animarum, ex* S. Gregorio *lib.* 30. *moral.*
c. 17. ex S. Isidoro relato, et secuto a S. Thoma
2. 2. *q.* 148. *art.* 4. probat Cardenas *in* 2. *Crisi
dissert.* 7. *n.* 26. Sanctus enim Augustinus *l. c. sic*
ait : *Quoties aliquis in cibo , et potu plus accipit ,
quam necesse est, ad minuta peccata pertinere nove-
rit.* S Gregorius *loc. cit.* ait, committi peccatum
Gulae, cum quis *in ipsa quantitate sumendi mensu-
ram necessitatis excedit ;* S. Isidorus *loc. cit.* affir-
mat peccare gulosum , dum excedit in cibo se-
cundum quantum ; S. Thomas *l. cit. in dicto versu*
dicit: quod committitur peccatum Gulae , cum
quis *Nimis* comedit.
Ebrietas est excessus voluntarius in potu, vo- 12
luptatis gratia factus usque ad privationem usus
rationis. *Est in re communis.* Ebrietas formalis et 13
voluntaria est peccatum mortale. *Est communis*
cum S. Thoma 2. 2. *q.* 150. *art.* 2. et habetur ex
Sacra Scriptura: *ad Galatas* enim 5. *Ebrii exclu-
duntur a Regno Dei; et Isaiae* 5. legitur : *Vae qui
consurgitis mane ad ebrietatem sectandam . . . Vae
qui potentes estis ad bibendum vinum, et Viri fortes
ad miscendam ebrietatem.* Vae autem non usurpat
Scriptura, nisi contra peccatum mortale. Proba- 14

(*) Damnata ab Innocentio XI. propositio eo videtur ex-
posita consilio ab Auctore nostro , ut licitum esse velit
intendere delectationem , quae capitur ex cibo , et potu
moderato; quemadmodum a Sanchesio, Escobario , Moya,
aliisque benignioribus Thelogis propugnatur. Cum solam
cibi vel potus quantitatem respicere propositionem illam
contendat, facile est intelligere Ferrarium nostrum opinari
improbatam a Summo Pontifice non esse delectationem,
quam pro fine habeat ultimo comedens , et bibens ad sa-
tietatem. Sed quis aequo animo ferat hanc interpretatio-
nem? Voluptas sane, et sapor cibi et potus peccatum non
est, quia *non solum cibo, sed etiam cibi sapore indiget in-
firmitas corporis*, inquit August. *lib.* 4. contra Julian. *cap.*
14. sed qui manducant , et bibunt ob solam voluptatem ,
semper peccant , saltem venialiter ; nam inordinatus tunc
est eorum appetitus quo fruuntur utendis , ideoque pec-
catum gulae , juxta traditam definitionem. Audiatur S.
Thom. 2. 2. *quaest.* 189. *art.* 2. *Homines*, inquit , *gulae
dediti , ventri suo , tamquam ultimo fini famulantur; ut*
Rom. XVI. *ait Apostolus; Hujusmodi enim Christo Domino
nostro non serviunt , sed ventri. Item ad* Philippen. III.
Quorum Deus venter est. Si vero in vitio gulae , subdit
idem Doctor, *intelligatur inordinatio concupiscentiae , se-
cundum ea, quae sunt ad finem, utpote quia nimis concu-
piscit delectationem ciborum, non tamen ita quod propter
hoc faceret aliquid contra legem Dei, est peccatum veniale.*
(*Nota Romani Theologi*)

bilius licitum est se inebriare ex praescripto Medici ad recuperandam sanitatem, si desit aliud medium. Et ratio est, quia sicuti licitum est se in perpetuum privare brachio, vel pede, ut servetur totum corpus, ita multo magis ad breve tempus usu rationis; non enim est inebriatio formalis, quia non est voluptatis gratia, ut requiritur ex data definitione, sed materialis, ut ex justa causa, cum talis ebrietas sit re ipsa necessaria ad conservationem vitae (*). Sic tenent Silvester verb. *Ebrietas q.* 2. Sa *eod. verb. num.* 4. Armilla *eod. verb. num.* 5. Naldus *eod. verb. num.* 2. P. Ledesma *tract.* 23. *cap.* 3. Navarr. *cap.* 23. *n.* 119. Tolet. *lib.* 8. *cap.* 61. Tanner. 2. 2. *d.* 3. *q.* 4. *n.* 53. Diana *p.* 6. *tract.* 7. *resolut.* 44. Bonacina *t.* 2. *d. ult. quaest.* 1. *par.* 1. *propos.* 1. *n.* 3. Alv. 1. 2. *d.* 147. *n.* 6. Reginald. *lib.* 22. *cap. ult. num.* 55. Baldell. *lib.* 3. *d.* 30. *num.* 23. Rayn. *de virt. et vit. lib.* 6. *sect.* 2. *cap.* 6. *num.* 113. Joan. Pontius *d.* 22. *q.* 12. *num.* 103. Stephan. *tit.* 1. *d.* 5. *num.* 76. Loth. *tract.* 18. *art.* 8. Ilsung. *tract.* 4. *d.* 1. *num.* 54. Layman *lib.* 3. *sect.* 4. *num.* 5. Busembaum *lib.* 5. *dub.* 5. *art.* 2. Sporer. *t.* 1. *tract.* 1. *cap.* 7. *sect.* 2. *n.* 62. La Croix *l.* 5. *n.* 311. alique
15 plurimi citati ab ipso *num.* 309. Varii autem alii cum Mendo *d.* 13. *q.* 24. Henno *tom.* 1. *tract.* 1. *de peccatis actualib. disp* 4. *art.* 3. *conclus.* 1. et apud ipsum S. Antoninus, Silvius, et alii sustinent contrarium, quia, dicunt ipsi, ebrietas est intrinsece mala, et per se loquendo est peccatum mortale, adeoque nunquam potest esse licita. At revera ebrietas est solum intrinsece mala, cum est facta *voluptatis gratia*, non autem cum est facta ex justa causa, qualis est conservatio vitae non alio medio conservabilis.

16 Sic probabilius licitum est se inebriare ad vitandam mortem ab alio intentatam, dummodo absit scandalum, neque cedat in contemptum Religionis, et virtutis temperantiae a Christianis servandae. Et ratio est, quia, si ad redimendam vitam a Tyranno fas est sibi ipsi manum, vel pedem amputare, cur non etiam rationis usum ad breve tempus sibi adimere? Lessius *lib.* 4. *cap.* 3. *d.* 4. *num.* 37. Layman. *loc. cit. n.* 5. Busembaum *loc. cit. num* 3. Azor. Reginald. Baldell. La Croix, et alii. Contrarium tamen sentiunt multi 17
alii nitentes pro se adducere Divum Augustinum *serm.* 232. *de tempore*, ubi sic habet: *Etiamsi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur, aut bibas, aut morieris: melius erat, ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur.* Sed S. Augustinus, ut exponunt Lessius, Dicastill. Ilsung. apud La Croix *loc. cit. num.* 311. loquitur de casu, quo in contemptum Religionis, vel virtutis bibendum esset, quod et concedit etiam nostra conclusio. Fateor tamen contrariam opinionem esse vere probabilem, quinimmo Henno *loc. cit. conclus.* 2. dicit esse communem contra paucos.

Alterum inducere, seu provocare ad illicitam 18
ebrietatem, semper est peccatum ex genere suo mortale. Sic S. Augustinus *serm.* 231. *de tempor.* ubi sic habet: « Certa bibendi lege contenditur, » qui poterit vincere laudem meretur ex crimine.. » Oh infelicitas generis humani. Quam multi inveniuntur, qui ebriosos, et luxuriosos amplius « quam oportet, cogunt bibere, et ante ostium » pauperibus potentibus, vel unum calicem dis» simulant dare... Quando animalia ducuntur » ad aquam, ubi saturaverunt sitim suam, etiamsi » supra aquam ipsam diutius teneantur, expleta » siti bibere nolunt omnino, nec possunt; consi» derent ebriosi, si non pejores animalibus judi» candi sint... Et quod pejus est, aliqui Clerici, » qui hoc deberent prohibere, ipsi cogunt aliquos » plus bibere, quam expedit.. Si et te, et alium » inebriaveris, habebis hominem amicum, habe» bis Deum inimicum. » Sic S. Ambrosius *de Elia, et jejunio, c.* 13. *et* 14. graviter tales reprehendit, qui ad vini haustus se mutuo provocant, verisimiliter praevidentes in se, vel altero ebrietatem secuturam esse. Et S. Augustinus citat. *serm.* 231. *de tempore*, sic expresse ad rem loquitur: *Qui enim alterum cogit, ut se plus quam opus est, bibendo inebriet, minus malum ei erat, si carnem ejus vulneraret gladio, quam animam ejus per ebrie-*
tatem necaret. Sic graviter peccant Caupones, si 19
inebriandos, plura vendendi, ac lucrandi praetextu ad potum continuandum provocent, nam si teste Apost. *ad Romanos* 1. digni sunt morte, non tantum qui male agunt, sed etiam qui male

(*) Ebrietas jure naturali, et divino prohibita est. Itaque a supremo Medico, in cujus manu salus, et vita hominis est, omnino damnatur. Quis ergo Medicorum pro medicina praescribat, quod supremus vitae Dominus execratur? Docet utique Sanctus Thomas largiorem potum sanitatis causa sumi posse ad vomitum excitandum, sed subdit 2. 2. *quaest* 150. *art.* 1. *ad* 3. *nec tamen ad vomitum requiritur, quod sit potus inebrians, quia etiam potus aquae tepidae vomitum causat; et ideo propter hanc causam non excusatur aliquis ab ebrietate.* Sed abstineo ab ulteriori confutatione; quia casus chimaericus est; Neque enim designari morbus potest, cujus necessaria, et unica medicina ebrietas sit, sicut morbi occurrunt in brachio, vel alio membro, quos sola membri amputatio curare, et sanare possit. Quamobrem frustra in ebrietatis favorem hae ac iis similes opiniones excogitatae a Probabilistis fuere; neque tutae haberi possunt opiniones, quas Auctor infra recenset *num.* 16. 23. *et* 26. quas conferre juvat cum doctrina S. Caesarei *serm.* 295. *in Appendice oper. S. Augustini*: *Solent* inquit, « Ebriosi, ut dicant: » Persona potens me coegit ut amplius bibam: et in con» vivio Regis non potui aliud facere. Ad excusandas excu» sationes in peccatis ista praetendimus, et quod imple» re noluimus, non potuisse nos dicimus. . . . Etiamsi ad » hoc veniretur, ut tibi diceretur: aut bibes, aut morie» ris: melius erat ut caro tua sobria occideretur, quam » per ebrietatem anima moreretur. » Item *serm.* 292. *Qui alterum cogit ut se, plusquam opus est, bibendo inebriet, minus malum ei erat, si carnem ejus vulneraret gladio, quam animam ejus per ebrietatem occideret.* (*Nota Rom. Theologi*)

agentibus consentiunt, a fortiori digni erunt morte, qui alios ad male agendum provocant, et
20 inducunt. *Communis.* Immo mortaliter peccant caupones, qui potum ministrant iis, quos inde praevident inebriandos, si ex denegatione non timeantur gravia incommoda. *Communis et certa*, teste Heuno *loc. cit. artic.* 4. *conclus.* 1.

21 Judex, qui inebriat reum, ut sic inducat ad fatendum crimen, dupliciter peccat; primo peccat tantum, et eo genere peccati, quantum, et quo illi, qui illicite aliquem ad ebrietatem provocant. Secundo peccat etiam contra justitiam, quia vult ab invito extorquere confessionem, quare gravi injuria illum afficit; *arg. Qualiter, et Quando* 17. *de accusat.* Hinc ex illa scientia, utpote illegitima nec juridica illicite procederet ad torturam vel ad sententiam, Baldell. *lib.* 5. *disp.* 30. *num.* 29. Lessius *l.* 2. *cap.* 29. *dub. ult. n.* 173. Clarus *in practica criminali q.* 55. Glossa, et DD. *in l. penult.*
22 *ff. de quaest.* Si quis reum ad mortem damnatum, et rite dispositum inebriaret eo fine, ut cruciatus et mortem non sentiret, peccaret graviter, quia hic non est finis potus, neque est ratio sufficiens tollendi rationem pro eo tempore quam maxime necessariam. Dicastill. *lib.* 1. *de justitia, et jur. disp.* 3. *dub. n.* 11. 146. Fanner. *t.* 3. *disp.* 2. *qu.* 6.
23 *dub.* 8. Gobat. *tom.* 2. *c.* 13. *n.* 38. et alii. Injuste detentus in carcere non peccat inducendo Custodes ad materialem ebrietatem cum in tali casu ex quo ebrietas ipsis Custodibus non sit voluntaria, ipsi inculpabiliter inebrientur, et aliunde injuste detentus utatur jure suo ad se liberandum a tali injustia sine propria, et custodum
24 culpa. Peccat tamen, si inducat ad ebrietatem formalem, etiamsi adesset periculum mortis quia est intrinsece malum inducere aliquem directe ad peccatum, quidquid contra dicere videatur Lessius *l.* 4. *de justitia c.* 3. *n.* 53. et Baldellus
25 *l.* 5. *disp.* 30. Si autem juste detinetur in carcere peccat, licet ad materialem tantum ebrietatem inducat, partim quia inducit ad aliquid de se malum; partim quia est causa injusta gravium malorum; quae patientur Custodes. Gobat *t.* 2. *c.* 13. *nu.* 30. La Croix *lib.* 5. *c.* 3. *dub.* 5. *art.* 2. *num.* 332. et alii.

26 Si grave malum non possit alia via impediri, nisi Auctor inebrietur, licet eum inducere ad ebrietatem materialem ei penitus involuntariam, ut scilicet praeter intentionem, ideoque inculpabiliter inebrietur, v. g. praebendo tali homini vinum fortissimum, seu medicatum, cujus vi ignorata inebrietur, et sic omittat grave illud malum jam ideatum, et praeparatum, exempli gratia proditionem Urbis, incendium communium et publicarum scripturarum, abductionem, seu depraedationem publici aerarii, et hujusmodi. Tunc enim videtur adesse justa causa sic eum materialiter inebriandi, et aliunde non inducere tur ad peccatum formale, cum talis ebrietas esset ipsi penitus involuntaria. Sic Lessius *lib.* 4. *cap.* 3. *dubit.* 4. *num.* 37. Sanchez *lib.* 2. *de Matrimon. d.* 11. Busembaum *lib.* 5. *cap.* 3. *art.* 2. *num.* 5. Diana, Medina, Gobat, et alii. An autem hoc casu 27
liceat eum inducere ad ebrietatem formalem ipsi voluntariam, et culpabilem, variant Doctores. Lessius *loc. cit. n.* 32. affirmat, quia, inquit, licet suadere, et inducere ad minus malum, ut impediatur majus. Rectius tamen negant Arsdechiu *in q. q. singul. q.* 11. Burgh. *cent.* 3. *cas.* 68. Layman *l.* 3. *sect.* 4. *n.* 6. Busembaum *loc. cit.* et alii. Qui in ebrietate scit se solere percutere 28
Uxorem, Filios, aliosque Domesticos, aut damna inferre aliis, peccat etiam contra pietatem, aut justitiam, si se inebriet, teneturque compensare damna in tali ebrietate aliis illata, cum sint satis praevisa in causa, neque adhibeatur sufficiens, et requisita praecautio. Gobat. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 19. *sect.* 1. La Croix *l.* 5. *num.* 334. et alii passim.

Bibere in sanitatem aliorum, v. g. Regum, 29
Principum, Magnatum, amicorum, et hujusmodi est mos satis antiquus, ut ex Ovidio, Horatio, atque aliis ostendit Fornerus *l.* 3. *de tumulentiae malo cap.* 16. et potest esse laudabilis, et licitus si re ipsa nihil aliud contineat, quam sanitatis apprecationem, cum sit consuetudo usitatissima in conviviis etiam Clericorum, et Religiosorum modestiae laude non carentium, dummodo tamen non interveniat in similibus potationibus aliqua ad vini haustus mutua provocatio cum solito periculo ebrietatis; ut ad rem S. Augustinus, et S. Ambrosius adducti supra *sub num.* 18. Si 30
autem per talem potum intenderet, ut vellet quis inducere Deum ad sanitatem alteri dandam, esset peccatum superstitionis, quia esset per actum per se indifferentem, et non spectantem ad Dei gloriam velle movere, et inducere Deum ad aliquid faciendum, quod est superstitiosum, cum ex S. Thoma 2. 2. *q.* 93. *art.* 2. *in corpore*, et communi aliorum, actus superstitionis exerceatur, quoties ad Dei gloriam facimus aliquid, quod ad Dei Gloriam non pertinet. Tum quia potest esse peccatum, cum tales propinationes saepissime fiant ex sola adulatione, et talia pocula ut plurimum ebibentur cum praesentissimo periculo laedendi mentem, sanitatemque propriam, vel alienam; Unde, ut refert Gobat *tom.* 2. *tract.* 5. *cap.* 14. *sect.* 8. *num.* 68. scite scripsit quidam sibi notus Medicus.

Quo tibi potarum plus est in ventre salutum.
Hoc minus a potis hisce salutis habes.

Hinc S. Ambrosius *de Elia, et jejunio cap.* 7. sic ait: » Quid autem obtestationem potentium » loquar? Quid memorem sacramenta, quae vio-

» lare nefas arbitrantur? Bibamus, inquiunt, pro » salute Imperatorum, et qui non biberit, sit » voti reus in devotione. Videtur enim non amare » Imperatorem, qui pro ejus salute non biberit. » O piae devotionis obsequium! Bibamus pro sa- » lute exercituum, pro Comitum virtute, pro fi- » liorum sanitate. Et haec vota ad Deum perve- » nire credunt. O stultitiam hominum, qui ebrie- » tatem sacrificium putant! » Unde Fornerus *loc.*
31 *cit. cap.* 19. suadet Principibus, ne permittant hujusmodi vinaria vota pro sua salute fieri, ne Deus irritatus peccatis quae intervenire solent, morbo potius illos plectat, quam sanitate donet. Vid. Gobat *loc. cit. sect.* 8. *per tot.* La Croix *loc. cit. num.* 327. Fornor. *loc. cit. cap.* 19.

32 Gulae filiae quinque assignantur a S. Gregorio *l.* 3. *moral. c.* 17. (*alias* 31.) a S. Thoma 2. 2. *q.* 148. *art.* 6. *in corp.* S. Antonino *part.* 6. *tit.* 6. *cap.* 4. *ante* §. 1. et sunt: Hebetudo mentis, Inepta laetitia, Multiloquium, Scurrilitas, Immunditia. *Per Hebetudinem mentis* intelligitur obfuscatio intellectus orta ex ciborum, et poculorum fumositate, caput perturbante, atque impediente operationes intellectus, ac rationis, ut non possint penetrare ea, quae ceteroquin possent, ac deberent, et ideo monuit Christus *Luc.* 21. *Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, ebrietate.* Unde S. Joan. Crysost. *hom.* 44. *in Joan.* sic ait: « Nihil gula perniciosius, nihil » ignominiosius est; haec obtusum, et crassum » ingenium, haec carnalem animam reddit, haec » excaecat intellectum, nec sinit, ut quidquam
33 » perspiciat. » Tunc solum per eam aggravatur malitia Gulae, quando per eam impeditur cognitio illorum, quae quis scire debet, v. g. necessaria ad salutem, et necessaria ad recte fungendum officio proprio, et hujusmodi; S. Anton. *loc. citat.* Baldell. *Theolog. moral. lib.* 3. *disp.* 2. *n.* 1. et alii.
34 *Per ineptam laetitiam* intelligitur laetitia vaga, et incomposita, reddens hominem inaniter hilarem, et eum excitans ad stulte, obscoene aut infamatorie loquendum, ad ridicule saltandum, ludendum, et hujusmodi; Unde *Exodi* 32. dicitur, *Sedit populus manducare, et bibere, et surrexerunt ludere,* et S. Gregorius *lib.* 1. *moral. cap.* 4. (alias 5.) sic ait; *Pene omnes epulas comitatur voluptas, nam cum corpus in refectionis delectationem resolvi-*
tur, cor ad inane gaudium relaxatur. Ordinarie lo- 35
quendo non excedit peccatum veniale, nisi adhibeantur gestus, saltus, aut verba ad grave peccatum inducentia, vel grave malum causantia. *Per Multiloquium* intelligitur certa quaedam superflua loquacitas, per quam augetur mortaliter gulae malitia, quando potus, vel cibus ingestus causa est gravis detractionis, secretorum revelationis, et hujusmodi; Unde *Prov.* 10. dicitur, *In*
multiloquio non deerit peccatum. Per Scurrilitatem 36
intelligitur certa jocularitas, qua excitatur risus per verba inhonesta, aut etiam per actus exteriores inhonestos, S. Thom. *loc. cit. art.* 6. S. Anton. *l. cit.* §. 5. Unde S. Chrysost. *homil.* 57. *ad popul.* sic ait: *Ubi ebrietas, ibi Diabolus, ibi turpia verba; ubi saturitas, illic Daemones choros agunt etc.* Scurrilitas si sit in materia indifferenti cum solo ex-
cessu in jocis, et facetiis est solum venialis. *Per* 37
immunditiam intelligitur inordinata emissio quarumcumque superfluitatum, sive per vomitum, sive per pollutionem; S. Thomas *loc. cit. art.* 6. Gobat. *tom.* 2. *tract.* 5. *cap.* 23. *num.* 209. Unde Apostol. *ad Ephes.* 5. dicit: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria,* et Sanctus Hieronymus *Epist.* 83. *ad Oceanum* sic habet: « Venter mero aestuans » cito despumat in libidines, in vino luxuria, in » luxuria voluptas, in voluptate impudicitia est. » Ordinarie Immunditia est solum peccatum veniale, potest tamen esse mortale, si inde sequatur notabile damnum in corpore, vel bonis fortunae, aut aliorum scandalum; aut ex excessivo potu, et cibo intendatur, et directe procuretur voluntaria pollutio.

HABITUS

SUMMARIUM

1. Habitus non facit Monachum, sed Professio regularis. — 2. Ut Professio regularis faciat verum Monachum, debet Novitius per integrum annum probationis deferre Habitum Monachalem, aliter Professio est invalida. — 3. In Habitu Saeculari nequit fieri Novitiatus. — 4. Habitus Novitiorum est triplex pro diversitate Religionum, et assignatur. — 5. Deferre habitum Novitiorum non est de essentia, et necessitate anni probationis ad validitatem Professionis, sed sufficit deferre Habitum Religionis, seu Professorum. — 6. Novitius deferens per annum Habitum Religionis, completo integro anno probationis censetur tacite professus, si Habitus, quem defert, sit patenter indistinctus ab Habitu Professorum, et aliunde concurrant aliae qualitates requisitae. — 7. Secus autem, si Habitus Novitiorum sit patenti distinctione distinctus ab Habitu Professorum. — 8. Nec requiritur protestatio ad hujusmodi Professionem praecavendam. — 9. Nec nocent antiqua Jura, quia censentur correcta per Clementinam *Eos, qui 2. de Regularibus.* — 10. Habitus Religionis debet patenter deferri, non autem occulte. — 11. Potest autem Religiosus Habitum occulte deferre, seu etiam deponere, et alium induere absque ulla culpa, si id faciat ex aliqua justa, et rationabili causa. — 12. Religiosus dimittens temere Habitum suae Religionis, est ipso facto excommunicatus. — 13. Habitus dimissio dicitur temeraria ad incurrendam hanc excommunicationem, cum fit animo vacandi et sine rationabili causa, secus si ex justa causa. — 14. Religiosus temere exiens a Claustro cum Habitu ita abscondito, ut a circumstantibus cognosci nequeat, cujus Ordinis sit Religiosus, incurrit dictam Excommunicationem. — 15. Religiosum dimittens Habitum temere, sed intra Claustra, non incurrit dictam Excommunicationem. — 16. Non incurrit dictam Excommunicationem Religiosus, qui intra, vel extra septa ex quadam levitate dimittit Habitum suae Religionis; et assignantur varii casus — 17. Nec etiam dictam censuram incurrit, si Habitum dimittat ad finem domestice manendi per totam diem in Camera, vel alibi, dummodo Saecularium conspectui non se exhibeat. — 18. Nec item incurritur dicta Censura propter dimissionem Habitus, si fiat animo adeundi pro brevi tempore ad lupanar, vel aliud turpius peragendum. — 19. Religiosus tenetur semper portare Habitum suae Religionis. — 20. Verum ly *semper* debet intelligi moraliter. — 21. Religiosus an teneantur deferre, seu tenere proprium Habitum, et dormire cum ipso sub culpa, et sub qua, *usque ad n.* 22. — 23. Habitum suorum Ordinum debent deferre Regulares ad Cardinalatum assumpti. — 24. Sic Episcopus Regularis tenetur portare Habitum suae Religionis. — 25. Episcopi, et Cardinales Regulares, quamvis peccent, si sine causa Habitum Religionis deponant, non incidunt tamen in dictam Excommunicationem latam in cap. *Ut periculosa.* — 26. Habitu Clericorum Saecularium, qui in Episcopos creantur, uti possunt Canonici Regulares ad Episcopatum assumpti; nunc autem quoad Habitum Episcoporum, et Cardinalium Regularium attendenda est novissima Constitutio Benedicti XIII. quae affertur. — 27. Habitus, et color peculiaris fuit praescriptus pro discretiva visibiliter servanda in quolibet Ordine Regulari. — 28. Quare diversitatem Habitus, et praeceptum servandi formam illius juxta praescriptum a Constitutionibus procedit etiam quoad Moniales, decrevit Sacra Congr. Concilii. — 29. Una Religio non debet, nec potest assumere Habitum alterius Religionis. — 30. Clerici saeculares nequeunt deferre Habitum Regularium, et e contra. — 31. Pueri quoque sexto aetatis suae anno expleto non possunt amplius neque ex devotione Habitum Religiosum deferre, sed ipsum debent statim deponere. — 32. Novitio exeundi non est restituendus Habitus Religionis, sed illius pretium. — 33. Praefinitur tempus pro illis, qui Habitu Tertiariorum recepto cum Claustralibus habitant, et poenae in Superiores transgressores, *usque ad n.* 35. — 36. Prohibentur disputationes super vera forma Habitus Sancti Francisci. — 37. Interdicuntur libri omnes tractantes de vera successione Filiorum Sancti Francisci, et vera forma Caputii. — 38. Insuper inscriptiones omnes imaginum SS. Francisci, et Antonii de Padua, in quibus asseritur latam formam Habitus esse eamdem, qua ipsi usi fuerunt etc. — 39. Suspenduntur quoque, et prohibentur Imagines Sancti Augustini, et Sancti Nicolai de Tolentino, et aliorum Sanctorum ejusdem Ordinis impressae et depictae a Fratribus discalceatis Augustinianis in eorum Habitu — 40. Imagines Domini nostri Jesu Christi, et Deiparae Virginis Mariae, ac Angelorum, Apostolorum, Evangelistarum, aliorumque Sanctorum, et Sanctarum nequeunt sculpi, aut pingi cum Habitu peculiari alicujus Ordinis Regularis, seu alio modo in Ecclesia Catholica inconsueto, et jam sic sculptae, et pictae prohibentur teneri, et publico aspectui exponi, et mandantur ab Ecclesiis, et ab aliis locis quibuslibet amoveri, et deleri sub gravissimis poenis. — 41. Habitum Fratrum Mendicantium osculantibus sunt concessae Indulgentiae, et quae? — 42. Tales Indulgentias lucrari possunt iidemmet Regulares. — 43. Eligentes mori, et sepelliri cum Habitu Fratrum Minorum, et respective Monialium S. Clarae, et Sororum Tertiae Regulae lucrantur inter alias Indulgentiam plenariam, ad quam lucrandam sufficit Habitum praedictum petere, ac super se usque ad mortem habere, ac in eo sepelliri, etiamsi ante mortem non induatur. — 44. Eligentes sepeliri in aliquo Habitu Religiosorum sive Minorum, sive aliorum, debent, ut lucrentur Indulgentias, recipere habitum a

Superiore illius Religionis, cujus est Habitus, vel ab alio de ejus mandato. — 45. Volentes sepeliri cum Habitu Religiosorum non est de necessitate, quod tumulentur in Ecclesiis eorum, quorum est Habitus, sed possunt sepeliri ubi sepulturam elegerint. — 46. Corpora volentium sepeliri cum praedicto Habitu possunt deferri ad sepulturam sine alio pallio, vel tegumento superimposito, non obstante quacumque ordinatione, vel prohibitione Ordinariorum locorum, etiam sub Censuris facta — 47. Saeculares utentes Habitu Religiosorum ignominiose in ludis vel in lascivilis, peccant mortaliter, et incurrunt graves poenas, et possunt puniri etiam per Judices Saeculares. — 48. Sic mortaliter peccaret, qui Habitum traderet ad lusum profanum, aut ad facinus exequendum. — 49. Moniales tempore Bacchanalium recreationis gratia nequeunt dimittere proprium Habitum et assumere alium Saecularem, praesertim virilem — 50. Foemina non potest uti veste virili, nec vir veste foeminea, et si hoc fiat sine prava intentione, periculo scandali, et libidinis, erit tantum peccatum veniale, alias mortale; et si fiat ex necessitate, nullum erit peccatum. — 51. Habitum, et Tonsuram deferre tenentur Clerici beneficiati non solum in sacris constituti, sed etiam in Minoribus, et Tonsurati sub poena privationis ipso facto beneficiorum, et pensionum absque alia monitione. — 52. Habitum decentem, atque vestem Talarem deferre tenentur percipientes fructus, vel pensiones ex Beneficiis Ecclesiasticis excedentes valorem 60. ducatorum Auri de Camera. — 53. Habitum dimittens Clericalem potest illum iterum reassumere, non obstante Irregularitate superveniente, et Ordinarii prohibitione. — 54. Clericalis vestis Laicis Curialibus permittitur praeter Collare, quod sit a Collari Clericorum diversum. — 55. Cetera *usque ad num.* 63. non indigent summario, cum satis summarie referantur in decretis adductis. — 64. Alia concernentia Habitum Clericalem *remissive.* — 65. Alia concernentia Habitum Religiosum, *remissive.* — 66. Habitus quoad Tertiarios, *remissive.* — 67. Utens Habitu honorifico alicujus, ab eo inhiberi potest. — 68. Habitus parvi an benedici debeant a Parochis, vel a Religiosis postea introductis in eadem Parochia? — 69. Canonici Regulares Lateranenses obtinentes ex Indulto Apostolico Beneficium saeculare, an teneantur deferre Habitum Regularem.

1 Habitus non facit Monachum, sed Professio
regularis, textu expresso *in cap. Porrectum*
13. *de Regularibus*, ibi: *Cum Monachum*
non faciat Habitus, sed Professio regularis,
et in capit ex part. 22. *eodem titul.* ibi: *Cum habi-*
tus non faciat Monachum, sed Professio regularis;
Et est communis Doctorum sententia cum Glossa
in cit. cap. Porrectum, *verb. Non facit Habitus.*
2 Ad hoc tamen, ut Professio regularis faciat ve-
rum Monachum, debet Novitius per integrum
annum probationis deferre Habitum Monacha-
lem, seu Regularem, aliter professio est invalida
Conc. Trid. *cap.* 15. *sess.* 25. *de Regularibus*, et
sic tenent communiter Doctores, et Glossa *in cap.*
final. verb. Habitus 17. *quaest.* et in *cap. Super eo,*
de Regularibus, ubi expresse dicit probationem
debere fieri in Habitu Monachali, et *cap. Statui-*
mus, de Regularibus; alioquin, inquit, *non posset*
probare austeritatem Monachalem, quae magna ex
3 *parte in vestibus consistit.* Et quod in habitu sae-
culari nequeat fieri Novitiatus, expresse decrevit
Sacr. Cong. Episcop. et Regul. in una Senogallien.
17. *Aprilis* 1602. *et una Mediolan.* 25. *Octobr.*
ejusd. anni 1602.
4 Habitus Novitiorum est triplex pro diversitate
Religionum, ac Constitutionum earum, et con-
suetudinis, ut bene advertit Glossa communiter
recepta *in Clement. Eos qui* 2. *de Regularibus*,
verb. Deinceps. Primo enim in aliquibus Religio-
nibus est penitus indistinctus ab Habitu professo-
rum, de quo in *cap. Statuimus* 23. *de Regularibus*
et in cap. Is qui 1. *in* 6. Secundo in nonnullis Reli-
gionibus est quidem distinctus, sed latenter seu
non patenter, ut si Habitus Professorum soleat
benedici, non Habitus Novitiorum; *cit. cap. Sta-*
tuimus 23. *de Regularibus*, *et cit. cap. Is, qui* 1.
de Regularibus in 6. Tertio in pluribus Religio-
nibus est patenter, et manifeste distinctus ab
Habitu Professorum; *cap. Constitutionem* 3. *de*
Regularibus in 6. v. g. quia Habitus Novitiorum
est albus, Professorum vero niger, vel quia ha-
bet alia externa patentia signa, uti in mea Reli-
gione, et Provincia, ubi ad Novitiorum Habitus
appenduntur petia ad distinctionem Habitus pro-
fessorum. Deferre Habitum Novitiorum non est 5
de essentia, et necessitate anni probationis ad va-
liditatem Professionis, sed sufficit deferre Habi-
tum Religionis seu professorum, quia etsi de
jure communi Canonico Novitiatus debeat omni-
no, et simpliciter fieri in habitu Regulari, ut di-
cit Glossa in *cap. Si quis* 3. *caus.* 17. *quaest.* 2.
in verb. Habitus, et habetur *in cap.* 1. *Super eo,*
de regularibus, ibi: *Religionis Habitum susceperunt*,
et cap. Statuimus 23. *eod. tit.* ibi *Ante susceptum*
Religionis habitum: Nihilominus in citatis locis
nihil specie dicitur de Habitu Novitiorum, sed
tantum de Habitu Religionis, qui aeque se
extendit ad Habitum Novitiorum, et Professo-
rum, etiamsi inter se reperiantur in aliqua Reli-
gione distincti. Quis enim diceret, quod in mea
Religione, et Provincia Habitus delatus per inte-
grum annum Novitiatus, solum ex quo non ha-
buerit appensa supradicta parvula petia, non suf-
ficeret ad validitatem Professionis expressae, con-
currentibus omnibus aliis requisitis? Tum quia
ex supradictis in pluribus Religionibus Habitus
Novitiorum est penitus indistinctus ab Habitu
Professorum, ut in specie de suo praeclarissimo
Ordine Praedicatorum testatur Doctissimus Do-
natus *in praxi Rerum Regul. tom.* 2. *tract.* 10. *q.*
23. *num.* 1. dicens, quod Novitiorum, et Pro-
fessorum est unus, et idem omnino habitus, sola
benedictione distinctus, et tamen validissimae
sunt Professiones. Unde secundum Jura supra-
citata debet intelligi Concilium Tridentinum *in*
cap. 15. *sess.* 25. *de Regularibus*, ibi: *Nec qui mi-*
nori tempore quam per annum post susceptum habi-
tum (supple Religionis) *in probatione steterit*, ut

bene advertit Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 15. *de ingressu cap.* 14. *num.* 10. Donatus *tom.* 4. *tract.* 11. *quaest.* 4. *num.* 4. et patet ex eo, quia per Trident. *loc. cit.* non aufertur Professio tacita, quae incurritur per annalem probationem factam cum habitu Professorum *cap. Ad nostram* 8. *de Regularibus; et Clementin. Eos qui* 2. *de Regularibus*, et notat Pellizar. *in tract. de Monialibus ant.* 2. *sect.* 2. *qu.* 13. *num.* 40. Donatus *loc. cit. n.* 4. et sic respondit Sac. Cong. Concil. ut refert Armendar. *in addit. ad recopilat. LL. Navarrae lib.* 7. *tit.* 18. *de Relig. num.* 6. Navarr. *in sua Lucerna Regul. verb. Professio num.* 24.

6 Hinc Novitius deferens per annum Religionis Habitum, completo integre anno probationis, censetur tacite professus, si Habitus, quem defert, sit patenter indistinctus ab Habitu Professorum, et aliunde concurrant aliae qualitates requisitae *Clement. Eos qui* 2. *de Regularibus* per expressa verba infra adducenda; Donatus *tom.* 2. *tract.* 10. *quaest.* 22. *num.* 1. cum aliis infra citan-

7 dis. Secus autem si Habitus Novitiorum sit patenti distinctione distinctus ab Habitu Professorum, nempe in colore, forma, et scissura, prout in Ordine Minorum; habetur utriusque conclusionis decisio expressa in *cit. Clement. Eos qui* 2. *de Regularibus*, ibi: « Eos, qui deinceps in di» scretionis constituti aetate Novitiorum habi» tum in aliqua Religione per annum portave» rint, hoc ipso Religionem illam decernimus » esse professos. Nisi hujusmodi habitus in colo» re, scissura, vel forma se distinctum patenter » exhibeat ab Habitu Professorum; » Sic Silvester *verb. Relig.* 3. *quaest.* 19. *vers.* 3. *Inducitur*, Navarr. *de Regularib. consil.* 41. *num.* 1. *in* 1. *edition. et comm.* 4. *eodem tit. num.* 72. *et* 74. Rodriquez *in compend. resolut.* 101. *in fin.* Donat.

8 *loc. cit. num.* 2. et alii. Nec requiritur protestatio ad hujusmodi Professionem praecavendam; Miranda *tom.* 1. *Manual. Praelat. q.* 24. *art.* 10. *in fine*, quia idsummet signum, quod patenter defertur, et quod a Professis distinguit, est sufficientissima protestatio; Pauermit. *in cap. Ex parte, et cap. Postulasti de Regularibus*, Donat. *loco*

9 *citato num.* 3. Nec necent antiqua Jura, quia censentur correcta per dictam Clementin. *Eos qui* 2. *de Regularibus*, Donat. *loc. cit.* n. 5. Immo Silvester *loc. cit.* Donat. *loc. cit.* dicunt, quod talis delatio quantumcumque producta etiam ad centum annos, numquam talem Professionem inducet.

10 Habitus Religionis debet patenter deferri, non autem occulte; Nullus enim Religiosus de jure communi potest habitum sui Ordinis dimittere, ut constat *ex cap. Ut periculosa* 2. *Ne Clerici, vel Monachi in* 6. et ex Tridentino *sess.* 29. *de Regularibus cap.* 19. *in fin.* ubi sic expresse habetur: *Nec detur licentia cuiquam Regulari occulte ferendi habitum suae Religionis*, et sic docet Navarr. *lib.* 3. *de Regul. consil.* 51. *num.* 3. *et consil.* 53. *num.* 1. Donat. *tom.* 1. *tract.* 3. *num* 3. et alii passim.

Potest autem Religiosus Habitum occulte defer- 11 re, seu etiam deponere, et alium induere absque ulla culpa, dum transiturus est per loca Infidelium, vel Haereticorum cum periculo vitae, aut ob metum servitutis, verberum, vel alterius gravis incommodi, et ut evadat incolumis, neque cognoscatur ab hostibus ipsum ad necem insectantibus, et hujusmodi; *arg. cap. Deus qui* 11. *de vita, et honestate Clericor.* sicuti ob similes rationabiles, et justas causas potest Clericus occulte deferre suum Habitum Clericalem, et alium induere; Barbosa in *Clementin. Quoniam* 2. *de vita, et honestate Clericor.* Portell. *verb. Habitus* §. *Additio num.* 1. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 1. *n.* 113. *et* 117. Bonacina *tom.* 3. *de Censuris disp.* 3. *q.* 6. *punct.* 6. *num.* 2. Sanchez, Cajetan. Aragon. et alii communiter post Glossam *in cap. Clericus* 5. *de vita, et honestate Cleric. verb. Relaxaverint*, ubi id declarat exemplo Clerici, qui a Papa reprehensus, quod sine Tonsura, et Habitu Clericali Romam accessisset, sequentibus versiculis se excusavit.

Tutius ut peterem Laici sub imagine Romam,
Fas fuit, ut sinerem luxuriare comam.

Religiosus dimittens temere Habitum suae Re- 12 ligionis est ipso facto excommunicatus, textu expresso *in cap. Ut periculosa* 2. *Ne Clerici, vel Monachi in* 6. ibi; « Ut periculosa evagandi materia » subtrahatur, districtius inhibemus, ne de caetero » aliquis quamcumque Religionem tacite, vel ex» presse professus in scholis, vel alibi temere » Habitum Religionis suae dimittat; nec accedat » ad quaevis studia litterarum, nisi a suo prae» lato cum consilio sui Conventus, vel majoris » partis ejusdem, sibi eundi ad studium licentia » primitus sit concessa: si quis autem horum te» merarius violator extiterit, excommunicationis » incurrat sententiam ipso facto. » Habitus di- 13 missio dicitur temeraria ac incurrendam hanc excommunicationem, cum sit animo vagandi, et sine rationabili causa, secus si ex justa causa; Barbosa *in d. cap. Ut periculosa num.* 5. Suarez *tom.* 5. *disp.* 23. *sect.* 4. n. 27. *et* 29. Sanchez *in praecepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 41. et alii passim. Religiosus temere exiens a Clau- 14 stro cum Habitu ita abscondito, ut a circumstantibus cognosci nequeat, cujus Ordinis sit Religiosus, incurrit dictam excommunicationem, quia licet non dimittat habitum materialiter, dimittit tamen formaliter, in quantum est talis Religionis protestativus, et sine illo, sive dimisso, sive abscondite non cognoscitur, quod sit hujus vel illius Religionis; Bannes 2. 2. *quaest.* 12. *art.* 1. *qu.* 3. *dub.* 2. *conclus. ultim.* Cajetan. *in Summ.*

verb. Excommunicatio cap. 61. Donat. *prax. Rerum Regul. tom.* 1. *part.* 2. *tract.* 6. *quaest.* 8. Navarr. *in Manual. cap.* 27. *num.* 131. Suarez *tom.* 4. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 12. Rodriq. *tom.* 1. *quaest.* 30. *art.* 2. Sanch. *loc. cit. cap.* 8. *num.* 63. et cum variis aliis Barbosa *loc. cit. sub num.* 5.

15 Religiosus dimittens Habitum temere, sed intra Claustra, non incurrit dictam excommunicationem, quia ipsa incurritur ob dimissionem habitus factam ad finem libere vagandi, ut aperte habetur in principio ipsius *cap. Ut periculosa.* ibi: *Ut periculosa evagandi materia subtrahatur*, et cessante causa finali Legis, cessat legis dispositio; *l. Adigere* §. 2. *ff. de jure patronat.* maxime si sit poenalis, ut est ista, de qua agitur, cum Lex poenalis sit potius restringenda, quam amplianda; *arg. c. Odia* 15. *et c. In poenis* 49. *de Regul. Juris in* 6. Talis autem Religiosus in nostro casu, dum existit intra septa Monasterii, ut supponitur, non potest dici, quod actu vagetur extra illud adeoque non incurrit dictam poenam, seu Excommunicationem. Donat. *loc. cit. quaest.* 9. *per tot.* Angelus *verb. Excommunicatio* 7. *casu* 27. et
16 alii. Non incurrit dictam Excommunicationem Religiosus, qui intra, vel extra septa ex quadam levitate dimittit Habitum suae Religionis, verb. gr. ut quietius dormiat, melius studeat, expeditius currat, aut saltet, aut lapidem projiciat, ut Habitum purget, vel accommodet, ut se in Balneo melius lavet, et hujusmodi; quia non censetur facta dimissio habitus ex contemptu legis; Suarez *tom.* 5. *de censur. dist.* 23. *sect.* 4. *numer.* 29. Donat. *loc. cit. quaest.* 7. *num.* 2. Sanchez *loc. cit. cap.* 8. *num.* 55. Sayr. *lib.* 3. *cap.* 33. *numer.* 13. *et* 14. Barbosa *loc. cit. n.* 7. *et* 8. et alii apud
17 ipsum. Nec etiam dictam Censuram incurrit, si Habitum dimittat ad finem domestice manendi per totam diem in Camera, vel alibi, dummodo saecularium conspectui non se exhibeat, quia talis dimissio Habitus non dicitur facta ad finem vagandi; Cajetan. *verb. Excommunicatio cap.* 61.
18 Donat. *loc. cit. qu.* 7. *n.* 3. et alii. Nec item incurritur d. Censura propter dimissionem Habitus, si fiat animo adeundi pro brevi tempore ad lupanar, vel ad aliquid turpius peragendum; Sanchez *loc. cit. cap.* 8. *num.* 56. Donat. *loc. cit. quaest.* 7. *n.* 3. Barbosa *loc. cit. n.* 9. et alii. (*)

19 Religiosus tenetur semper portare Habitum suae Religionis, ut colligitur *ex c. Sanctimonialis Virgo* 24. *dist.* 23. ibi: *In talibus vestibus applicetur, qualibus semper usura est Professioni et Sanctimoniae aptis* et *cap. Vidua* 15. 20. *quaest.* 1. ibi *Tunc accepta a Sacerdote apta Religionis Professioni veste, in quocumque loco consistens constanter eo utatur.* Cum enim Habitus sit signum protestativum propriae Religionis, adstringuntur Professi illum semper, et in omni occasione portare, ex Conc. Trid. *sess.* 14. *cap.* 6. Verum ly *semper* debet in- 20
telligi moraliter, hoc est seclusis causis rationabilibus occultandi, vel dimittendi Habitum Religionis propriae, ut sunt illae assignatae sub *num.* 11. et aliae consimiles; Donat. *loc. cit. q.* 5. *per totum.* An autem Religiosus teneatur deferre pro- 21
prium Habitum etiam in lecto, et dormire cum ipso sub culpa? Respondent Doctores, quod de Jure communi non licet Religioso Professo dormire sine Habitu absque peccato, nisi ab eo excusetur ex aliqua causa rationabili, ut colligitur expresse *ex c. Vidua* 15. *caus.* 20. *quaest.* 1. ibi: *Seu in lectulo quiescens, et cap. Sanctimonialis Virgo* 24. *dist.* 23. cujus verba relata sunt sub *num.* 10. An autem dormire sine Habitu sit peccatum ve- 22
niale, seu mortale; relictis brevitatis gratia diversis Doctorum opinionibus, quorum aliqui volunt esse peccatum veniale, et alii esse peccatum mortale, maxime si sit cum scandalo; Respondeo cum sapientissimo Donato *loc. cit. quaest.* 10. *n.* 6. quod ad hoc dignoscendum unusquisque Religiosus debet attendere tenorem suae Regulae, et particularium Constitutionum sui Ordinis; quae si de hoc, quod quaeritur, nihil dicant, recurrendum est ad Jus commune, nempe *ad d. cap. Vidua* 15. *caus.* 20. *quaest.* 1. *et cap. Sanctimonialis Virgo* 24. *dist.* 23. quae duo capitula, cum non sint praeceptiva, sed consultiva, et inter consilium, et praeceptum magni intersit, videtur dicendum, quod dormientes sine Habitu, dempto contemptu, et scandalo, non peccent ne quidem venialiter, etsi alias sint castigandi.

Habitum suorum Ordinum debent deferre Re- 23
gulares ad cardinalatum assumpti Gregor. XIV. Const. incip. *SSmus*, et Bened. XIII. Const. incip. *Custodes.* Sic Episcopus Regularis tenetur portare 24
Habitum suae Religionis; *Communis* cum Henriq. *in summa lib.* 10. *cap.* 32. §. 5. *et cap.* 33. *in fine* Valent. 2. 2. *disp.* 10. *quaest.* 3. *punct.* 8. Azor. *part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 7. *quaest.* 4. Bartholomaeus a S. Fausto *in Thesauro Relig. lib.* 6. *quaest.* 199. Barbosa *super Trident. sess.* 25. *de Regularibus c.* 19. *num.* 38. Lessius *de justitia lib.* 2. *cap.* 40. *dubit.* 14. *n.* 113. Petrus de Ledesma *in summa part.* 2. *tract.* 32. *cap.* 3. *ad fin.* Fr. Joan. a Cruce *de statu Relig. lib.* 1. *cap.* 7. *dubit* 4. Sanch. *in praecepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 22. et ex multis probat Rodriq. *Addition. ad summ. verb. Episcopus, cap.* 68. *conclus.* 6. maxime ex Concilio Lateranensi, et addens Sixtum V. semper gestasse Habitum Regularem Ordinis, ut de facto vidimus etiam hisce nostris temporibus Benedictum XIII. semper eum gestasse, et citat Caeremoniale Papae Clementis VIII. ubi jubetur, quod Episcopus Monachus non portet Rochetum,

(*) Non video, cur non incidat in censuram dimittendo habitum ad breve tempus propter pravum illum finem: dimissio enim habitus eo, tunc animo fieret, quo liberius concupiscentiae, et libidini serviret. (*Nota Rom. Theol.*)

sed vestes coloris sui Habitus Regularis cum birreto nigro, et galero circum circa fibrato viridis coloris. Et sic novissime statuit sub poena suspensionis ab exercitio Pontificalium ipso facto incurrenda Benedictus XIII. cit. Constitit. incip. *Custodes*, relata per extensum a D. Ursaya *tom.* 6. *p.* 2. *disc.* 37. *n.* 6. ubi multa ad rem; quaeque etiam a nobis ad literam afferetur infra sub n.26.

25 Episcopi autem, et Cardinales Regulares, quamvis sine causa Habitum Religionis deponant, non incidunt in Excommunicationem latam a Bonifacio VIII. *in cit. cap. Ut periculosa* 2. *ne Clerici, vel Monachi in* 6. quia Episcopi, et Cardinales licet teneantur deferre Habitum suae Religionis, et certe peccarent si talem Habitum non deferrent, ut docet Cardin. Petra *Tom.* 4. *commen. in Constit.* 2. *Eugenii IV. num.* 22. *et tom.* 5. *in Constit.* 9. *Sixti IV. sub num.* 17. tamen sunt extra Religionem, quo ad vim coactivam, ita ut requiratur mentio specialis eorum, et non possint venire sub nomine, et turma Professorum, de quibus loquitur Bonifacius VIII. *in cit. c. Ut periculosa*, quotiescumque elevati fuerint ad dignitatem Episcopalem; maxime quia cessat causa, et ratio *textus* ne vagentur Professi extra obedientiam Superiorum Habitum dimisso, quod non est verificabile in Regularibus Episcopis, et Cardinalibus; Passerin. *tom.* 1. *de statu homin. quaest.* 185 *art.* 8. *nu.* 142. Diana *part.* 2. *tract.* 2. *de dub. Regul. resolut.* 50. Card. Petra *tom.* 5. *Comment. in Constit.* 9. *Sixti IV. num.* 17. Barbosa *super Trident. sess.* 25. *de Regularib. cap.* 19. *n.* 39. Azorius *l. c. lib.* 12. *c.* 17. *q.* 4. Sanchez *l. c. cap.* 6. *n.* 23. Bartholomeus a S. Fausto *loc. c. q.* 200. Fr. Emman. *to.* 2. *q.* 58. *art.* 3. Sanctarell. *de Apostasia c.* 1. *n.* 15. Bonacina, et alii passim, contra Majol. *de Irregul. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 13. Fulv. Pacianum *cons.* 132. *num.* 42. *vol.* 1. Surd. *de aliment. tit.* 8. *privileg.* 79. *num.* 10. Henriq. *lib* 10. *cap.* 33. *in fin.* et alios existimantes Episcopum Regularem omittentem Habitum, et assumendo illam albam, et candidam vestem; quae ab Episcopis exterius defertur, incurrere excommunicationem latam contra Monachos deponentes proprium Habitum *in cit. cap. Ut periculosa* 2. *Ne*
26 *Clerici, vel Monachi in* 6. Habitu Clericorum Saecularium, qui in Episcopos creantur, uti possunt Canonici Regulares ad Episcopatum assumpti; Leo X. Constitut. incip. *Dudum.* Nunc autem quoad concernentia habitum, et varia alia Episcoporum, et Regularium, attendenda est novissima Constitutio Benedicti XIII. quae ut ab omnibus percipiatur, hic ad literam datur.

BENEDICTUS PP. XIII.

Custodes super muros Hierusalem a Christo Domino constituti, de omnibus Sacrorum virorum Ordinibus in eo, quo decet, sanctioris disciplinae splendore servandis magnam vigilantiam, et solicitudinem gerere debemus; tum vero illud nobis incumbit, ut qui e Regularium Monachorum, et Mendicantium institutis ad onus Episcopale admoventur, majoris observantiae, et virtutum specimine gregi sibi subjecto praeluceant, primaevique instituti, cui nomen dederunt, insignia more majorum perpetuo retineant non solum in Monastica, et regulari professione, sed etiam in specialibus indumentis, inque rasili tonsura ad planitiem cutis in summo capite circumducta, vel eo gyro, et forma, quibus quisque, ut sui Ordinis Regularis, Monastici, et Mendicantis peculiaribus signis, pridem solemni ritu vitam Deo consecraverat.

Moerorem, quem jam dudum animo premimus, celare diutius non possumus, nec debemus, quippe quem post nostram humilitatem ad summum Apostolatum evectam, praesulum doctrina, et pietate praestantium expostulationes auxerunt, nimirum quod nonnulli Episcopi ex Regularium, Monachorum, et Mendicantium familiis assumpti reperiantur qui brevioribus vestimentis pristinae suae professioni minime congruis, sed quibus tantum inferiores Clerici saeculares uti soleant, se in ipsa etiam civitatum frequentia palam spectandos pati non erubescant, laneasque tunicas a suorum Ordinum conditoribus praescriptas, et eorumdem vitae sanctimoniae quodam modo consecratas induere detrectantes, etiam contra Caeremonialis Episcoporum sanctiones, a Romanis Pontificibus antecessoribus nostris probatas, summa omnium admiratione vestes sericas praeferant, eo quoque impudentiae, sui status plane immemores, progressi, ut albas chirothecas ad ostentationem gerant, inque Pontificalibus Ecclesiae functionibus, unde omnis arrogantiae typhus, et fucus abesse debet superpelliceum Episcopis Monachis, vel ex Ordinibus Mendicantium proprium abjicientes, rocchetum Praesulum ex Clericis saecularibus, vel regularibus assumptum temere adhibeant, nec defuerit, qui colores a suo instituto omnino abhorrentes in exterioribus vestibus jactare non dubitaverit. Haec quam dedeceant Episcopos, qui ex Monachorum, et Mendicantium regulis non sine spiritus Apostolici afflatu conscriptis, modestiam Sacerdotalem nunquam ex suis animis obliterandam, ceterasque virtutes aliis propinandas haurire debuissent, quosque in majori gradu, quo Spiritus Sanctus eos posuit, auctas retinere oporteret, non jam nostris verbis dicemus, ne ipsi, qui regulam Ordinis Fratrum Praedicatorum, quam professi fuimus, et profitemur, quique onus Episcopale per totos quinquaginta annos sustinentes ejusdem nostri Ordinis sacros ritus, disciplinamque, Deo juvante, in omnibus observare studuimus, ex privato

affectu loqui videamur: sed suis verbis dicent Romani Pontifices, qui nobis in eorum locum longe dispari merito suffectis exempla, quae sectari debeamus, reliquerunt. Dicent Concilia ab iisdem probata, auctorum Ecclesiasticorum, quos honoris causa Patres, Doctoresque appellamus, documenta memorabunt.

Ut ergo a primis, hoc est a Romanis Pontificibus ordiamur, inclytae record. Innocent. Papa III. Pennensem Episcopum Ordinis Cisterciensis, olim Abbatem, propterea graviter objurgavit, quod post acceptum Episcopatum « in sui Ordinis in» juriam ageret in pluribus, ut apostata, et pro» priae conditionis oblitus, picturata sella, et » chirothecis sericatis uteretur, amplo se galero » coronaret, et Cisterciensis Ordinis observan» tias non custodiret, a quibus eum Pontificalis » dignitatis susceptio non absolveret, » sed earumdem onus ei magis ingereret. Si ad Conciliorum statuta evolvenda hinc processerimus, nobis se offeret Canon. 27. Concil Œcumenici VIII. seu Constantinopolitani IV. decernens, illos, qui Monasticam vitam amplexi, « Episcopalem me» ruerunt honorem, conservare schema, et ami» ctum Monasticorum indumentorum, et ipsam » beatam vitam, nullamque habere potestatem » deponendi jam dictum schema propter typhum, » arrogantem voluntatem, ne per hoc inveniatur » propriorum transgressor pactorum. Postremo » Episcopum, qui Monasticarum vestium schema » deposuerit, aut corrigendum, aut deponendum » statuit » Haec rata habuit Canon. 16 Concil. Œcumenici XII. sive Lateranensis IV. sub jam dicto Innoc. Papa III definiens, *Episcopos Monachos deferre habitum Monachalem.* Hoc idem postea sanxit Synodus Londinensis ab Ottbobono S. R. E. Diacono Cardinali S. Hadriani, et Apostolicae Sedis Legato celebrata, cujus Canon V. *iis, qui de Monasteriis, vel de regularibus locis in Episcopos sunt assumpti; vel de caetero assumentur, suum deferre habitum regularem* speciatim indicit. De inconvenientia, et dedecore habitus splendidi in Episcopis saecularibus, eoque magis in regularibus, extat Canon 16. Concil. Nicaeni II. Sed nostrorum temporum regulares Episcopos instruentem audiamus Ferrandum Carthaginensis Ecclesiae Diaconum de B. Fulgentio Ruspensi Episcopo testantem, Episcopatum sine aliqua ambitione ab illo susceptum, « nec ita factum Episcopum, ut esse » desisteret Monachus, sed eum, accepta Ponti» ficis dignitate, professionis praeteritae servasse » integritatem, nunquam praetiosa vestimenta » quaesivisse, orario, sicuti Episcopi, nunquam » usum, sed pelliceo cingulo, tamquam Mona» chum. » Nec vero soli Episcopi, sed et ipsi Romani Pontifices eadem Religione se obstringi voluerunt. De Magno enim Gregorio intelligimus una cum ejus corpore inventum baltheum, *qui speciem propositi regularis, olim a S. Benedicto statuti, manifestaret.* De Eugenio III. legimus *laneam tunicam carni ejus adhaesisse, et diebus ac noctibus cuculla vestitum intus Monachi Habitum retinere, extra se Pontificem, et moribus, et vestibus exhibere consuevisse.* Denique Doctor Ecclesiae B. Thomas Aquinas, ob sanctioris Doctrinae excellentiam *Angelici* elogio cognominatus, cujus hodie festa recolimus, diserte docuit: « si qua sunt in regu» laribus observantia, quae non impediant Pon» tificale Officium, sed magis valeant ab perfe» ctionis custodiam, sicut est continentia, pauper» tas, et alia hujusmodi; ad haec remanet Reli» giosus, etiam factus Episcopus, obligatus; et » per consequens ad portandum Habitum suae » Religionis, qui est hujus obligationis signum. »

Haec in sacris receptisque Ecclesiae Codicibus de exteriori amictu, et habitu Episcopi regularis sancita reperimus, quae nostrates ejusdem disciplinae Episcopi sibi dicta meminerint. Rasilem capitis coronam in orbem expressam ad humilitatem docendam regulae Monasticae, constitutiones, usus, et consuetudines statutis aeni temporibus earumdem Sacris alumnis renovandam praescribunt: quas postea Episcopali charactere insignitos ea maxime distinguendos nemo in dubium vocaverit. Haec tamen, quae ex venerandis Ecclesiae monumentis adduximus, cum per humanam corruptelam, nisi eis occurratur, nobis ipsis spectantibus, in desuetudinem abire videantur, hac nostra Constitutione Apostolica, firmum robur perpetuis futuris temporibus habitura, ea omnia confirmantes, et renovantes statuimus, atque sancimus, ut ex Monastico, Regulari, et Mendicantium instituto ad Episcopalem, seu quamcumque aliam dignitatem, etiam S. R. E. Cardinalatum jam evecti, et in posterum evehendi, universis, et singulis suae Regulae Officiis, et obligationibus, quae Pontificale, sive cujuscumque alterius dignitatis, aut Cardinalatus Officium minime impediant, perpetuo subsint, et proinde sui Monastici Ordinis, sive alterius regulae Mendicantium insignia, et propria indumenta lanea, suoque peculiari colore distincta, rasilem quoque, et ad cutis planitiem in summo vertice, vel eo gyro et forma expressam coronam praeferant, quibus antea cum intra eorumdem regular. Ordinum claustra Deo militarent, ex solemni sua professione insignia induere, et coronam praeferre tenebantur, a cujus professionis obligationis per munus Episcopale nequiquam absolvuntur, aut ullo pacto eximuntur. Propterea hujusmodi Episcopis ex familiis Regularium, Monachorum, et Mendicantium assumptis in virtute sanctae obedientiae praecipimus, et mandamus ut omnia, et singula praesentibus litteris nostris hactenus recensita undequaque observare non differant. Si vero, quod absit, hoc agere contempse-

rint, vel neglexerint, eos poena suspensionis ab exercitio Pontificalium ipso facto incurrenda tamdiu innodatos esse declaramus, donec a contumacia respicientes ejusdem suspensionis relaxationem meruerint obtinere.

Quia vero pastoralis nostrae sollicitudinis est non solum excusare pro optimo statu, et conservatione Regularis observantiae in Religiosis viris, qui ex Monasticis, et Mendicantibus institutis ad onus Episcopale assumuntur; sed etiam prospicere, ne illi, qui ex his ceterisque universis Religiosis Ordinibus ad ejusmodi gradum evecti Ecclesia sibi commissa postmodum se abdicaverint, ita vivant, ut, qui eos primum in claustris Monasteriorum, deinde in culmine Episcopali conspexerant, quique ipsos demum curarum Episcopalium oneri subductos visuri essent, eis objicere nullo modo possint, quod ideo ad Episcopatum irrepserint, ut hac via Regularem observantiam deferentes extra sua claustra, quasi nullum unquam Religiosum Ordinem professi, vitam ducerent; haec animum nostrum, omnium quorumcumque Ordinum Regularium honoris amantissimum permovent, ut Apostolica auctoritate approbemus, confirmemus, et tanquam praesentibus inserta habeamus Decreta duo ab antecessoribus nostris fel. recordat. Alexandro VII. die 20. Julii anno Domini MDCLXII. et Clemente XI. die 11. Junii MDCCXV. vulgata quibus Decretis Regulares ad transmarinos Episcopatus, sive Vicariatus Apostolicos translati, vel etiam Ecclesiarum administratores, aut visitatores creati, quotiescumque in locis, et Ecclesiis sibi in Episcopalis dignitatis collatione adsignatis minime resederint, vel Episcopatum dimiserint, aut munere suo perfuncti fuerint, seu quomodocumque a Schismaticis, vel infidelibus impediti munus Episcopale exercere non possint, jubentur ad pristina suorum Ordinum claustra reverti cum reliquis confratribus suis sub eodem instituto Religiosam vitam ibidem acturi.

Hujusmodi autem Episcopis tam pio disciplinae regularis instinctu ad suos redeuntibus Apostolica largitate concedimus, ut in sua Provincia quodcumque Ordinis sui Coenobium, et Monasterium, ubi commode, et Religiose degere possint, sibi pro libitu eligant; ideoque volumus, et praecipimus, ut illorum praesides, et Superiores Regulares congruas eis, et honestas cellulas in coenobiis, et Monasteriis ab eisdem electis adsignent. Itaque Monachis, Mendicantibus, et cujuscunque Ordinis Regularibus, qui onere Episcopali sibi imposito deinceps quomodocumque etiam ultro se abdicaverint, praecipimus, eosque monemus in Domino, ut ad suorum Ordinum cellulas ultro quoque regrediantur; qua in re sanctitate, et Doctrina illustrium, et magnorum Praesulum exempla eis imitanda proponimus, Caelestini Papae V. antecessoris nostri, Gregorii Nazianzeni, Petri Damiani, aliorumque ob virtutes Sacerdotales omnium saeculorum praeconiis maxime dignorum Antistitum; ut interim sileamus legationibus, et muneribus clarum Ardicinum juniorem a Porta Aleriensem Episcopum, et S. R. E. Presbyterum Card. tituli Pammachii, a felicis recordationis Innocentio Papa VIII. renunciatum. Is enim, annuente Pontifice, dimissis dignitatibus, vetus propositum in Sacrum Camaldulensium Eremum confugiendi resumere, atque ultro executioni mandare sanctum existimavit. Ubi vero, quod minime credimus, iidem regulares paternis nostris monitis aures accomodare noluerint, his nostris perpetuum robur habituris decernimus, volumus, et praecipimus, ut Monachi, Mendicantes, et cujuscumque alterius instituti Regulares, specialissima etiam mentione digni, qui Episcopatu sibi pridem collato quacumque causa se in posterum abdicare permissique fuerint, claustra suae Religionis repetere omnino teneantur, et debeant; iis tantum exceptis, qui a nobis, sive a Romanis Pontificibus antecessoribus, aut successoribus nostris obtinuissent, vel obtinebunt facultatem expressam vivendi extra claustra sacro alicui muneri, quod cum vita claustrali exerceri non posset, ex peculiari voluntate nostra, vel eorumdem antecessorum, aut successorum nostrorum speciatim addicti: quod quidem munus respicist servitium, et obsequium nostrum, vel successorum nostrorum, sive hujus S. Apostolicae Sedis. Eis autem, vel eorum cuilibet, qui hanc Constitutionem violare tentaverint, vel eam quomodocumque neglexerint, omni usu Pontificalium, etiam cum facultate, et permissione cujuscumque Episcopi exercendorum, penitus et undequaque interdicimus; sique perseveraverint in contumacia non redeundi ad claustra, post annum sint eo iqso suspensi a Divinis.

Omnia vero, et singula Romanorum Pontificum Decreta, Conciliorum Canones, Patrum dicta, sententias, regulas, Constitut. Usus, Consuetudines, statuta his nostris litteris memorata, post maturam hac de re habitam deliberationem, ex certa scientia, auctoritate nostra confirmamus, innovamus, et stabilimus, inque plenario robore perpetuis futuris temporibus servanda sancimus, praesentesque semper validas fore, sicque et non aliter per quoscunque Judices semper judicari, interpretari, et definiri debere statuimus. Quidquid autem secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, et inane decernimus, non obstantibus privilegiis, concessionibus, ordinationibus, aliisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis, confirmationis, innovationis, sanctionis, declarationis, suspensionis, praecepti, de-

creti, interdicti, et voluntatis infringere, vel ei temerario ansu contraire. Si quis antem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Petrum anno Dominicae Incarnationis millesimo septingentesimo vigesimo quinto, nonis Martii Pontificatus nostri anno secundo.

P. CARD. PRODATARIUS

F. CARD. OLIVERIUS

27 Habitus, et color pecnliaris fuit praescriptus pro discretiva visibiliter servanda in quolibet Ordine Regulari; Passerin. *de statu hom. tom.* 2. *q.*
28 187. *art* 6. *num.* 13. *et* 17. alii passim. Quam diversitatem habitus, et praeceptum servandi formam illius juxta praescriptum in Constitut. procedere etiam quo ad Moniales, sub Regula approbata per Sedem Apostolicam viventes, praecise resolvit *Sacr. Cong. Concil.* 27. *April.* 1686.
29 *in Romana delationis Habitus.* Unde una Religio non debet, nec potest assnmere Habitum alterins Religionis, et ad hoc variae Religiones obtinnerunt expressa privilegia a S. Sede, ne eorum Habitus ab aliis assnmeretur; uti de PP. Praedicatoribus referunt Constitut. Gregor. IX. et Innocent. IV. ambae incip. *Quia confusio Habitus*, Gregor. XI. incip. *Virtute conspicuos*, Clem. VIII. et Alexand. VII. ambae incip. *Ex injuncto Nobis*, et Benedicti XIII. incip. *Pretiosus in conspectu*, et de Minoribus Gregor. IX. Constit. incip. *Regularem vitam*, Clem. IV. Constit. incip. *Virtute conspicuos*, Urban. VIII. Constit. incip. *Cum sicut*, et de mandato Innocent. XI. ad instantiam Procuratorum Generalium Ordin. Minor. de Observantia, Reformator. et Cappucinor. *Sacr. Congreg. Episcop. et Regul.* 21. *Martii* 1686. et novissime Benedicti XIII. Constitut. incip. *Alias emanarunt* edita ad instantiam Procuratoris Ordinis Minorum de Observantia, quae ad litteram cum alia Urbani VIII. refertur sub verb. *Eremita num.* 20. Et eodem privilegio gaudent omnes Regulares Ordines, sive per speciales concessiones Apostolicas, sive per communicationem; Rodriq. *q.* 76. *art.* 1. Portell. *dub. Regul. verb. Habitus num.* 6. et alii passim.

30 Et sic per eamdem rationem probibitus est Clericis Saecularibus Habitus Regularium, et Regularibus Habitus Clericorum Saecularium; Hinc in Concil. Aquisgrani *anno* 816. apud Gonzalez *in c. Intelleximus n.* 4. *de stat. et qualit.* habetur: « Reprehensibilem, et Ecclesiastica moderatione dignum apud plerosque Canonicos comperimus casum, eo quod contra morem Ecclesiasticum cucullas, quibus solis Monachis utendum est, induant; cum utique illorum Habitum usurpare non debeant, a quorum professione quodammodo distant, quia sicut eis indecens est, ut arma militaria more Laicorum gestent, ita nimium inhoneste, et valde indecorum est, ut alterius propositi indumenta sibi imponant. » Cuculla enim est talaris vestis, *Flochus* dicta, propria est distinctiva Monachorum. Clementin. *Ne in agro*, *de statu Monachorum*, Gonzalez *in cit. cap. Intelleximus* 11. *n.* 4. *de stat. et qualit.* et cum aliis. Card. Petra *loc.*
cit. num. 14. Pueris quoque sexto aetatis suae 31
anno expleto non licet, neque possunt ex devotione, Habitum Religiosum deferre, sed ipsum debent statim deponere, prout *sub die* 10. *Januarii* 1627. fuit rescriptum Neapoli Cardinali Boncompagno, ut per extensum refert Lantusch
Theatr. regul. verb. Habitus n. 1. Novitio exeunti 32
non est restituendus Habitus Religionis, sed illius pretium. Sic decisum fuisse *a S. Cong. Conc.* referunt Navarrus *in Lucerna Regul. verb. Habitus num.* 6. Barbosa *in sum. Apostolic. dec. eod. verb. Habitus n.* 9. Lezana *in sum. qq. Reg. tom.* 1. *cap.* 25. *num.* 38.

Super admissione ad Habitum, ejusdemque 33
concessione Tertiariis cum Claustralibus habitantibus, servari debet decretum Congr. super Statu Regularium, quam licet Innocentius XII. sub die 4. Augusti 1698. *Const. Debitum* extinxerint, et suppresserit; singulas tamen facultates eidem quomodocumque a Praedecessoribus concessas, illis exceptis, quas Congregationi super disciplina Regulari, praefatis Litteris institutae impertitus est, in Congregationem Episcoporum, et Regularium transtulit, ex speciali mandato Sanct. mem. Clementis X. sub die 16. Maii 1675. ea de re editum tenoris qui sequitur.

DECRETUM

Etsi decretis Sacrae Congregationis super statu Regularium de mandato Summorum Pontificum Innocentii X. et Alexandri VII. jam pridem editis pro Novitiis recipiendis, statutum sit ut omnes, qui ad Habitum probationis se recipi postulaverint, diligenter examinentur, ac vota secreta probentur, quotquot idonei reperti fuerint, aetate, aliisque requisitis, ad praescriptum Apostolicarum Constitututionum ac Statutorum Ordinis; nec quispiam censeatur habilis ad hujusmodi Habitum suscipiendum; ut Clericus, nisi annum aetatis suae decimum quintum, neque ut Conversus, nisi annum vigesimum expleverit: nihilominus in pluribus Religionibus Italiae, et Insularum adjacentium, aliquibus ab hinc annis introductum est, ut recipiantur adolescentes Laici non quidem pro Conversis, ut annum probationis incipiant, et finito tempore Novitiatus ad-

mittantur ad Professionem, sed pro Tertiariis, vel Oblatis, seu Donatis, eisque tradatur Habitus, ut vocant sine Caputio illis dari consueto, ut sic inserviant alicui Religioso particulatim, aut pluribus, vel omnibus communiter; et multoties pueri, et adolescentuli recipiantur in Monasteriis non ut Novitii, sed ut hospites, seu postulantes se recipi pro Clericis ad Habitum probationis, et parva veste induti plures menses, quinimmo et annos, sicdetineantur intra Claustra, donec compleverint annum aetatis decimum quintum,Clericis ut supra praescriptum,ad annum Novitiatus inchoandum: idque praetextu, ut interea fiat experimentum de ipsorum indole, et aptitudine ad Religionem; et aliquando etiam in eadem veste iidem pueri, et adolescentuli admittantur in Novitiatibus, et cum Novitiis degant ad hoc, ut eorum voces pueriles in Choro cum vocibus Professorum misceantur, dum Divina peraguntur Officia.

Quoniam vero secundum Canonicas Sanctiones, et Juris regulas, cum quid una via probibetur alicui, ad id alia non debeat admitti, et memorati abusus irrepserint in fraudem Legis, et elusionem Decretorum ut supra editorum in Religionum dispendium, ac non sine multorum admiratione, et scandalo; idcirco ead. Sac. Congr. ut in dies crescat in Ecclesia Dei Sacrarum Religionum splendor, et veneratio, ex speciali mandato Sanct. D. N. D. Clementis Divina providentia Papae X. hoc praesenti decreto in virtute Sanctae Obedientiae praecepit omnibus, et singulis Superioribus Generalibus, provincialibus, et Localibus quorumcumque nomine, ac titulo appellatis, quorumcumque Ord. et Congr. tam mendicantium, quam non mendicantium, ut de cetero neminem pro Tertiariis, vel Oblatis, seu Donatis, aut Commissis, vel servientibus, nec pro hospitibus, seu postulantibus, vel Cantoribus, aut alio quocumque nomine nuncupatis, aut quovis praetextu vel causa, aut quaesito colore recipiant, seu admittant ad Habitum intra Claustra, nisi vigesimum aetatis suae annum expleverint, omnesque sic receptos, seu admissos (iis tantum exceptis, qui completa aetate annorum quindecim pro Clericis, seu Choristis in Habitu Novitiorum annum probationis agunt) a Monasteriis, seu Domibus Regularibus omnino amoveant et ejiciant infra terminum duorum mensium, incboandum a die intimationis praesentis Decreti faciendae Procuratoribus eorumdem Ordinum, et Congregationum in Romana Curia existentibus.

Quod si praedicti Superiores praesenti Decreto per omnia non paruerint, aut in aliqua ejus parte contravenerint, poenam privationis Dignitatum, et Officiorum, quae tunc temporis obtinebunt, ac perpetuae inhabilitatis ad illa, vel alia in poaterum obtinenda, vocisque activae, et passivae ipso facto absque alia declaratione incurrant, non obstantibus quoad omnia suprascripta, privilegiis, indultis, et consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Dat. Romae 16. *Maji* 1675.

Probibentur disputationes super vera forma 34
Habitus S. Francisci; cum enim in dies orirentur
lites inter Patres Conventuales, et Cappuccinos
circa veram formam Habitus, et Caputii Seraphici
Ordinis, Urbanus VIII. *die* 14. *Decembris* 1630.
« mandavit eisdem sub excommunicationis poena
» ipso facto incurrenda, nec non privationis vo-
» cis activae, et passivae, aliisque etiam corpora-
» libus arbitrio Sanctitatis suae poenis, ne audeant
» de cetero voce, vel scripto de hujusmodi mate-
» ria tractare, donec ab eadem Sanctitate sua ali-
» ter fuerit ordinatum. » *Joannes Antonius Thomasius S. Roman. et Universal. Inquisition. Notarius*
Sic apud Lantusch. *Theatr. Regul. verb. Habitus*
num. 11. Interdicuntur libri omnes tractantes de 35
vera successione Filiorum S. Francisci, et vera
forma Caputii. Alexander enim VII. fieri manda-
vit sequentia decreta, et in Indice librorum pro-
hibitorum apponi videlicet: « Libri omnes impres-
» si, et qui inconsulta Sac. Congregat. imprimen-
» tur, tractantes controversiam de vera, et non
» interrupta successione Filiorum S. Francisci,
» et de vera forma Caputii ejusdem, prohibentur
» sub poenis in Indice librorum prohibitorum con-
» tentis die 20. Junii 1658. Inscriptiones omnes 36
» Imaginum SS. Francisci, et Antonii de Padua,
» in quibus dicitur formam Habitus; qua depicti
» sunt, esse eamdem, qua ipsi usi fuerunt, vel in
» quibus asseritur in hoc, vel illo Ordine S. Fran-
» cisci esse veram, legitimam, et non interruptam
» ejusdem Sancti Patris in Filios successionem,
» inhaerentes decreto alias edito die 20. Junii
» 1658. probibentur. Romae 20. Novemb. 1663.
Suspenduntur quoque, et prohibentur Imagines 37
S. Augustini, S. Nicolai de Tolentino, et aliorum
Sanctorum ejusdem Ordinis impressae, et depi-
ctae a Fratribus Discalceatis Augustinianis in eo-
rum Habitu, prout in Decreto *Sacr. Rit. Congr.*
edito die 19. *Decemb.* 1627. quod ab Urbano VIII.
approbatur, et confirmatur Constit. incip. *Exponi*
nobis, l. 240 *tom.* 5. *Bullar.* Ex post tamen dicta
suspensio et probibitio fuit revocata per varia po-
steriora Pontificia Rescripta de quibus vide quae
adducuntur in verb. *Imagines* sub *num.* 39. ubi
inter alia occurit Rescriptum Benedicti XIII. spe- 38
cialiter attendendum. Probibentur sculpi, aut fa-
cere pingi Imagines Domini Nostri Jesu Christi,
et Deiparae Virginis Mariae, ac Angelorum, Apo-
stolorum, Evangelistarum, aliorumque Sancto-
rum; et Sanctarum cum Habito peculiari alicu-
jus Ordinis Regularis, seu alio modo in Ecclesia
Catholica inconsueto, et jam sic sculptae, aut pi-
ctae prohibentur teneri, et publico aspectui ex-

poni et mandatur, ab Ecclesiis, et aliis locis quibuslibet amoveri, et deleri. Et Regulares, et Moniales parere negligentes possunt a locorum Ordinariis et Legatis Apostolicis juris remediis, et etiam Censuris Ecclesiasticis, et aliis arbitrio eorum ad observantiam rogi, et quoad loci Superiores etiam privationis Officii, ac vocis activae, et passivae poenis compelli. Sic expresse statuit Urbanus VIII. 15. Mart. 1642. Const. incip. *Sacro Sancta Tridentina l.* 163. *Bullar. Cherub. tom.* 4.

39 Habitum Fratrum Mendicantium osculantibus concessit Joan. XXII. quinque annos, et totidem quadragenas de injenctis poenitentiis, qui sunt dies 2075. Sic referunt Casarrub. *verb. Indulgentia quo ad Saeculares* §. 9. *num.* 6. Fr. Emanuel. *quaest. Regul. t.* 2. *quaest.* 76. *artic.* 10. Laurent. de Peyrinis *de privileg. Regul. ad Constitut.* 3. *Sixti IV. num.* 5. Barbosa *in Summ Apostol. decis.*
40 *verb. Habitus numer.* 5. et alii passim. (*) Talem Indulgentiam lucrari possunt iidemmet Regulares, quia conceditur omnibus Christifidelibus Habitum osculantibus, inter quos Fratres deterioris conditionis esse non debent; Nec Indulgentia haec revocata est per Paulum V. quia non est concessa Fratribus immediate, sed omnibus etiam saecularibus; Lantusch. *Theatr. Regular. verb. Habitus*
41 *nu.* 10. Cum Habitu Fratrum Minorum morientibus, vel cum eo sepeliri eligentibus, Clemens IV. Nicolaus III. et Urbanus V. concesserunt remissionem tertiae partis omnium peccatorum; Casarrub. in *compend. Privileg. verb. Indulgentias quoad Saeculares* §. 6. *num.* 1. 2. *et* 3. Leo X. concessit Indulgentiam plenariam morientibus cum Habitu Fratrum Minorum, vel cum habitu Sororum Tertiae Regulae Sancti Francisci sub obedientia Ministrorum Generalis, et Provincialium degentium, ad quam lucrandam Indulgentiam declaravit idem Pontifex sufficere, habitum praedictum petere, ac super se usque ad mortem habere, ac in eo sepeliri, etiamsi ante mortem non induatur. Casarrub *loc. cit. num.* 6. 7. *et* 8. et Alexander VI. concessit, ut mulieres suscipientes ante mortem, vel post mortem, Habitum S. Clarae habeant talem relaxationem peccatorum, qualem habeant viri pro Habitu Fratrum Minorum; Casarrub. *loc. cit. num.* 5.

42 Eligentes sepeliri in aliquo habitu Religiosorum sive Minorum, sive aliorum habentium eadem privilegia per speciales concessiones, aut per communicationem, debent, ut lucrentur Indulgentias, recipere habitum a Superiore illius Religionis, cujus est habitus, vel ab alio, cui ille duxerit committendum, et non ab aliis quavis auctoritate fulgentibus; Sixtus IV. in Bulla aurea. Unde praedictum habitum dare non potest particularis Frater subditus, neque Confessarius Monialium, neque quivis alius, nisi id sibi a Praelato concedatur, Portell. *dub. Regul. verb. Habitus, additio ad additionem, et verb. Sepultura num.* 6. Non autem est necesse, ut habitum petentes dent aliquam eleemosynam Fratribus pro habitu, quia Bullae Pontificiae illas indulgentias concedentes nihil loquentur de obligatione dandi eleemosynam pro illo. Rodriquez *tom* 2. *quaest Regul. q* 76. *artic.* 10. *ad fin.* Portell. *l. cit. verb. Habitus;* Lantusch. *loc. cit. num.* 6.

(*) Vide tamen dicta verb. *Indulgentia art.* 5. *n.* 48. (*Edit. Barbiel.*)

Volentes sepeliri in abitu Religiosorum, non 43
est de necessitate, quod tumulentur in Ecclesiis eorum, quorum est habitus, sed possunt sepeliri, ubi sepulturam elegerint; prout eorum relinquitur arbitrio a Leone X. Constit. incip. *Dum intra*, ibi: *Volentes quoque sepeliri in Habitu eorumdem Fratrum in Claustro non degentes, sed in propriis domibus cohabitantes, in eorum ultima voluntate sepulturam sibi libere eligere possint.* Sixtus IV. 44
statuit quod corpora volentium cum praedicto habitu sepeliri, deferantur ad sepulturam sine alio pallio, vel tegumento superimposito; non obstante quarumque Ordinatione, vel prohibitione Ordinariorum locorum, etiam sub censuris facta. Sic refert Casarrub. *loc. cit. verb. Sepultura n.* 15. Vide verb. *Vestis n.* 17.

Saeculares utentes Habitu Religiosorum ignominiose in ludis: vel in lasciviis, peccant morta- 45
liter, et per *l. Authentica, de Sanctiss. Episc.* §. *ult.* plectuntur exilio, et insuper incurrunt alias poenas civiles, et possunt puniri etiam per Judices Saeculares; Silvester *verb. Habitus* §. 5. Portel. *l. c. verb. Habitus num.* 3. et alii. Sic mortaliter 46
peccaret, qui Habitum traderet ad usum profanum, aut ad facinus exequendum; Sanctorus *in compend. verb. Habitus num.* 3. *ex Constit. Ordinis cap.* 2. *Statut.* 71. *quaest.* 4. Hinc locorum Ordi- 47
narii, aliive Praelati Regulares non debent dare licentiam, nec permittere, quod Moniales tempore Bacchanalium recreationis gratia dimittant proprium Habitum, et assumant alium Saecularem praesertim virilem, *ut S. Cong Episc. et Regul. rescripsit Episcopo Ferrar.* 27. *Aprilis* 1654. Fe- 48
mina enim non potest uti veste virili, nec vir veste feminea et si hoc fiat sine prava intentione, periculo scandali, et libidinis, erit tantum peccatum veniale; alias mortale; *Deuteronom. enim c.* 22.*n.*5. sic expresse habetur: *Non induatur mulier veste virili, nec vir utatur veste feminea, abominabilis enim apud Deum est, qui facit hoc;* Nullum tamen erit peccatum si hoc faciat ex necessitate quia necessitas facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quoniam* 1. *quaest.* 7. *cap. Omnes* 1. *de fer. cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar.* In qualibet enim dispositione necessitas intelligitur excepta; *cap. Licet, de poenit. et remiss.*

Habitum, et Tonsuram deferre tenentur Cle- 49

rici Beneficiati non solum in sacris constituti,
sed etism in Minoribus, et Clericali Tonsura in-
signiti, sub poena privationis ipso facto, ipsoque
jure Beneficiorum, et pensionum absque ulla mo-
nitione ac Judicis decreto, sed Beneficia ipsa li-
bere aliis cooferri possunt, et pensiones cassatse
50 et extinctae dicuntur: Sixt. V. Constitut. 92. incip.
Cum Sacrosanctum. Habitum decentem, atque ve-
stem tslarem deferre tenentur percipientes fru-
ctus, vel pensiones ex Benoficiis Ecclesiasticis ex-
cedeotes valorem 60. ducat. auri de camera; Idem
51 Sixtus V. in d. Constit. *Cum Sacrosanctum*. Habi-
tum dimitteos Clericalem potest illum reassumere
non obstente irregularitate superveniente, et Or-
dinarii prohibitione; *Sacr. Congregat. Concil. in
Mazarien*. 27. *Jun*. 1630. *et in Regien*. 29. *Nov*.
1692. epud Monscell. *tom*. 4. *supplement. ad tom*.
52 2. *num*. 199. Clericalis vestis Laicis Curialibus
permittitur, praeter Collare, quod sit a Collari
Clericorum diversum; Benedict. XIII. *in Concilio
Romano tit*. 16. *cap*. 4. ibi: « Laicis vero Curiali-
» bus, cum saepe sit eis in Palatio nostro Aposto-
» lico versandum, saepissime etiam cum Cardina-
» libus, et Praelatis agendum, togam Clericalem
» nigram communem facimus; et Collaria Cleri-
» ricorum propria, sive rotundae sint formae,
» sive quadratae, penitus prohibemus eisdem, et
» probibita jam sibi esse sciant, tenore servato
» nostri Edicti » *die* 22. *Januari* 1725. *expediti*.
53 Irregularitas ex bomicidio voluntario non im-
pedit reassumptionem Habitus Clericalis, et Epi-
scopus procedat prout de jure; *Sacra Congregat.
Immunit. in una Civitatis Ducalis* 10. *Martii* 1699.
54 *lib*. 1. *decr. Vallem pag*. 206. Clericus reassumeos
Habitum post commissum bomicidium gaudet
privilegio quoad personam tantum; *ead. Sacra
Cong. Immunit*. in *Gravinen*. 7. *Jul*. 1699. *d. lib.
pag*. 230.
55 Item Clericus, qui post renunciationem Cleri-
catus inquisitus a Curie Laice, denuo reassumpsit
Habitum, gaudet privilegio quoad personsm tan-
tum; *eadem Sacra Cangregat. Immunit. in Spole-
tana* 20. *Novemb*. 1696. *lib*. 2. *decr. Vallem. p*. 49
56 Similiter Clericus, qui per duas vices renun-
ciavit privilegio Clericali, et ista renunciatio ac-
ceptata fuit ab Ordinario, potest denuo reassu-
mere Habitum, et gaudere. *eadem Sac. Congreg.
Immun*. in *Marsicen*. 22. *Apr*. 1692. *lib*. *dec. Grim.
pag*. 121.
57 Ioquisitus de pluribus delictis, et obligatus ad
ratiocinia ob officium [Syndici Communitatis, de
consensu Episcopi reassumens Habitum Clerica-
lem, licet habeat uxorem, et filios, gaudet quoad
personsm, non quoad bona; *eadem Sac. Cong. Im-
munic. in Sorana* 2. *Junii* 1695. *lib*. 1. *decret.
Vallem. pag*. 51.
58 Item gaudet privilegio Fori Clericus reassumens
Habitum, postquam exercuit officium Notarii,
administravit publicum Archivium, ac alia officia
Laicalia, *ead. Sac. Cangr. Immun. in Narnien*. 30.
Sept. 1798. *lib*. 2. *decr. Vallem pag*. 178.
Clericus conjugatus soluto Matrimonio rite 59
potuit reassumere Habitum cum Decreto Episco-
pi; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Anglonen*. 19.
Augusti 1693. *lib*. 2. *decr. Vallem. pag*. 169.
Archiepiscopo injungitur, ut adducat rationes 60
cur deneget reassumptionem Habitus Clericalis;
eadem Sac. Congr. Immun. in Tranen. 2. *Decemb*.
1692. *lib*. 1. *decr. Vallem. pag*. 8.
Quidsm Episcopus denegans, seu impediens 61
reassumptionem Habitus adduxit sequentes causas.
I. Quod toto tempore habiti Matrimonii cum
Virgine, et unica non incesserit in Habitu.
II. Quod oon posset promoveri ad superiores
Ordines ob imperitiam, et podagrae morbum.
III. Quod non reddiderit rationes administra-
tionum locorum piorum juxta Ordines Episcopi.
IV Quod exercuerit macellum, et laridsrism
V. Quod esset Usurarius.
At cum primae tres causae militent in pro-
movendis, non in promotis, duae autem ultimae
noo justificentur; Sac. Congr. pronunciat: Orator
utatur jure suo quoad reassumptionem Habitus;
ead. Sac. Congr. Immun. in una Civitati Ducalis
13. *Jan*. 1699. *lib*. 2. *decr. Vallem. pag*. 197.
Utens Habitu bonorifico alicujus, ab eo inhi- 62
beri potest; Ursaya *Instit. Crimin. tit*. 10. §. 4.
num. 77. Abbas in *Cathal. Glor. Mund. pag*. 1.
consider. 32. *et seq*. Menoch. *de Arbitr. cas*. 18. n.
23. *et seq. l*. 2. Ursel. *conclus. legal*. 171. *num*. 8.
et alii passim. Benedictio parvorum Habitum fa- 63
cienda est a Patribus Carmelitis in illis locis, in
quibus Conventum habent, etiamsi ante funda-
tionem dictorum Conventuum facta fuisset a Pa-
rochis, vel a Capellanis Confraternitatum; A qui-
bus pariter Patribus facienda est Processio in
die Dominica infra Octavam propriae Festivitatis
cum facultate tamen Confratribus illam associan-
di, vel faciendi aliam Processionem posteriori
die. Vertente enim controversia inter Patres Car-
melitas discalceatos Loci Binmi Varasii, et Con-
fraternitatem Beatae Mariae Virginis de Monte
Carmelo super d. Confraternitatis translatione ad
Ecclesiam praedictorum Patrum, eaque delata
ad Sac. Congreg. Episcop. et Regul. prodiit *die*
13. *Sept*. 1707. rescriptum; *Confraternitatem non
esse transferendam, et cum SS. prophanatione*, et
quia praefata Confraternitas benedictionem par-
vorum Habituum, qui distribui solent a Patribus
Carmelitis, impugnare, et Processionem similiter
fieri solitam quolibet anno in Festivitate Beatae
V. ad sui libitum celebrare praetendebat, hinc
pro parte dictorum Patrum *die* 1. *Martii* 1709.
proposita causa in dicta Sacra Congreg. Episcop.
et Regul. per Emin. Card. Corsinum, ex post
Clement. XII. Summum Pontificem, fuit rescri-

plum; *Benedictionem, et distributionem parvi Habitus spectare in posterum ad Superiorem Conventus Patrum Carmelitarum, et quoad Processionem videatur particulariter.*

Reproposita vero die 22. Junii ejusdem anni 1728. fuit rescriptum: *Quoad benedictionem, et distributionem Habitus parvi persistendum in decisis. In reliquis, ad Emin. Archiepiscop. pro concordia.*

Tertia tandem vice iterum proposita die 10. Aprilis 1710. rescriptum fuit: *Quoad benedictionem, et distributionem Habitus parvi persistendum in decisis* 1. *Martii et* 22. *Jun.* 1708. « Quoad » Processionem vero, illam faciendam prius esse » die Dominica infra Octavam per Patres Ordinis » cum facultate Confratribus, vel illam associan» di, vel aliam Processionem alia die posteriori » faciendi; Sic refert Ursaya *tom.* 3. *part.* 1. *disc.* 24. ubi egregie rem tractat suo more per totum.

64 Cum quidam Canonicus Regularis Lateranensis obtinuisset Indultum Apostolicum retinendi Beneficium Parochiale cum Clausula *servata forma decreti Clementis* X. dubitatum fuit: Primo an teneatur deferre Habitum Regularem, tam in functionibus Ecclesiasticis, quam extra Ecclesiam. Et secundo, an eidem competat regressus, seu reintegratio ad bona renunciata occasione Professionis Regularis; et Sac. Congreg. Concilii in Firmana 23. Maii 1722. censuit: Ad primum, ad mentem ut servaretur solitum. Ad secundum, Affirmative quoad usum tantum; Sic refert Card. Petra *tom.* 5. *comment ad Constitut.* 9. *Sixti IV. sect. unic. sub n.* 5.

Habitus viatorius ad formam habitus per Prae- 65
latos et Familiares Pontificis extra Urbem gestari soliti, servato tamen nigro colore, Advocatis Consistorialibus conceditur a Bened. XIV. tom. 1. Constit. 106. incip. *Inter conspicuos* §. 13.

Alia quoad Habitum Clericalem; vid. verb. 66
Clericus art. 1. Quoad Habitum Religiosum, vid. verb. *Apostata. Conventus. Novitius.* Quoad Habitum Tertiarii; vid. verb. *Tertiarii.*

HÆREDITAS

SUMMARIUM

1. Haereditas quid sit? — 2. Tota Haereditas a Jure vocatur As, et nisi aliter exprimat Testator, dividitur in duodecim partes, seu uncias, quae singulae pro numeri diversitate diversa sortiuntur nomina, quae assignantur. — 3. Haereditatis nomine veniunt omnes et singulae res, jura, et commoda, sive parva, sive magna defuncti, quae Haeres titulo haereditatis acquisivit, vel acquirere potuisset, item omnes actiones activae utiles ad aliquid prosequendum, vel acquirendum. — 4. Appellatione haereditatis veniunt omnia bona ubique existentia, tam mobilia, quam stabilia, et etiam omnia credita, tam activa, quam passiva, et pariter Juspatronatus. — 5. Non veniunt tamen haereditatis nomine Legata, et minus Praelegata. — 6. Haereditatis petitio quid sit. — 7. Adire haereditatem aliud non est, quam se pro haerede declarare, seu haereditatem amplecti, agnoscere, vel admittere. — 8. Aditio haereditatis variis modis contingere potest, scilicet verbis, factis, aut aliis signis, etc. — 9. Haereditatem adire potest omnis, qui se obligare potest. — 10. Ad hoc, ut haereditatem adire quis possit, debet ei prius ex testamento, vel ab intestato esse delata haereditas, ac sufficienter constet, quod adire volens sit certo Haeres. — 11. Haereditas ad hoc, ut transmittatur ad haeredes haeredis, debet prius esse adita, excepto casu, quo haeres suus nondum adiit haereditatem. — 12. Per aditionem haereditatis acquirit quis jus, et dominium omnium rerum haereditariarum, quas defunctus habuit — 13. Nec requiritur, quod earum possessionem actu, et corporaliter accipiat. — 14. Possessio tamen ipsa non acquiritur per solam aditionem haereditatis, nisi quis eam naturaliter etiam apprehendat. — 15. Aditio haereditatis transfert in haeredem omnem obligationem defuncti, etsi vires haereditatis excedat, casu quo non fecerit inventarium, vel sine beneficio legis, et inventarii haereditatem adierit. — 16. Hinc post aditionem haereditatis tenetur haeres solvere cuncta Legata, et Fideicommissa, totamque adimplere voluntatem defuncti, ita tamen ut detrahere possit a Legatis, non tamen piis, Falcidiam, vel a Fideicommissis Trebellianicam, si fecit inventarium. — 17. Haereditas repudiari, vel adiri debet, alias habetur pro derelicta. — 18. Pro parte acceptari, et pro parte repudiari non potest. — 19. Repudiatio haereditatis est haereditatis jam delatae recusatio, seu rejecio, vel non admissio. — 20. Haereditatem repudiare potest omnis, qui eam acquirere potest. — 21. Ordinarie loquendo, qui semel haereditatem adiit, eam repudiare amplius non potest, sicut e contra, qui eam repudiavit, illam adire amplius nequit. — 22. Limitatur autem conclusio in haerede *suo*, et in Minore. — 23. Renunciatio haereditatis est cessio, seu remissio Juris, quod quis ad haereditatem habet, vel habere potest. — 24. Renunciatio futurae haereditatis alicujus adhuc viventis incerti, seu in genere, licite, et valide fieri potest etiamsi fiat in favorem tertii. — 25. Quaevis renunciatio haereditatis hominis adhuc viventis, etiam in alterius favorem factae, valet, si fiat cum illius consensu, quem non revocet usque ad mortem. — 26. Renunciatio autem de haereditate viventis, sine hujus consensu facta, non valet. — 27. Nec talis renunciatio valet, quamvis juramento confirmata sit. — 28. Distinctio inter haereditatem et res haereditarias. — 29. Quid inter haereditatem et bonorum possessionem intersit.—30. De aliis necessariis, ut quis adire possit haereditatem.—31. De personis quae haereditatem acquirere valent. — 32. 33. Alia de aditione haereditatis. — 34. Vendi etiam potest haereditas. — 35. Venditor favore emptoris tenetur de evictione, et de facto proprio. — 36. 37. Nonnulla alia circa haereditatum venditionem. — 38. 40. De haereditatum distributione.

1 Haereditas nihil aliud est, quam universum
Jus defuncti, textu expresso in *l. Haeredi-
tas* 62. *ff. de Regul. Jur.* ibi: *Hereditas ni-
hil aliud est , quam successio in universum
jus, quod defunctus habuit.*
2 Haereditas tota communiter a Jure vocatur
As, et nisi aliter exprimat Testator, dividitur in
duodecim partes, seu uncias, quae singulae, pro
numeri diversitate , diversa sortiuntur nomina ,
omnes autem simul sumptae *Assem* constituunt;
Unde Haeres totius haereditatis, Haeres ex *Asse*
nominatur, *arg. §. Haereditas* 5. *Instit. de haered.*
ubi etiam habetur , quod in potestate Testatoris
sit , in quot partes haereditatem dividere velit ,
ibi: « Haereditas plerumque dividitur in duode-
» cim uncias , quae Assis appellatione continen-
» tur : habeat autem , et hae partes propria no-
» mina ab uncia usque ad Assem utpote haec ;
» Sextans » idest sexta pars Assis , quae facit
duas uncias ; *Quadrans ,* sive quarta pars Assis
continens tres uncias ; *Triens ;* sive tertia pars
Assis complectens quatuor uncias totius Assis ;
Quincunx, sive quinque unciae; *Semis ,* sive di-
midium Assis comprehendens sex uncias ; *Se-
ptunx,* sive septem unciae; *Bes,* idest octo unciae;
Dodrans, sive novem unciae ; *Dextans ;* sive de
cem; unciae; *Deunx* sive undecim unciae; et tan-
dem *As ,* sive omnes partes simul sumptae , seu
tota haereditas.
3 Haereditatis nomine veniunt omnes, et singu-
lae res, jura, et commoda, sive parva , sive ma-
gna defuncti, quae Haeres titulo haereditatis ac-
quisivit , vel acquirere potuisset ; item omnes
actiones activae utiles ad aliquid prosequendum,
et acquirendum, *Communis, arg. l. Qui Filiifami-
lias* 14. *ff. de haeredit.* Rot. *part.* 1. *decis.* 182. *n.*
4 3. *part.* 7. *decis.* 164. *num.* 13. *part.* 12. *dec.* 271.
num. 3. *part.* 13. *dec.* 64. *num.* 11. Appellatione
haereditatis veniunt omnia bona ubique existen-
tia. Rota *part.* 10. *decis.* 156. *num.* 13. et veniunt
etiam omnia credita, tam activa , quam passiva.
Rota *part.* 7. *decis.* 257. *n.* 3. Venit pariter Jus
patronatus. Rota *part.* 10. *dec.* 240. *n.* 11. Immo
veniunt non solum bona stabilia , sed etiam mo-
bilia. Rota *part.* 2. *dec.* 518. *num.* 2. Haereditas
enim comprehendit omnes species quorumcumque
bonorum undequaque provenientium, quae apud
5 Defunctum reperiuntur. Rota *part.* 4. *t.* 3. *decis.*
565. *n.* 9. *cum seqq.* Non veniunt tamen haeredi-
tatis nomine Legata. Rota *part.* 3. *decis.* 160. *n.*
6. *et dec.* 472. *num.* 2. et minus veniunt Praele-
gata Rota *ibid.*
6 Haereditatis petitio est actio, qua quis haere-
ditatem, vel totam, vel pro parte petit, seu vin
dicat ab eo, qui illam pro haerede , aut pro pos-
sessore possidet. Calvin. *in Lexico Jur. verb. Peti-
tio haereditatis , arg. l. Licet minimam* 10. *ff de
hered. petit. et l.* 27. *ff de rei vindicat.* Pro haerede
autem possidet qui putat se haeredem esse ; *leg.
pro haerede* 11. *ff. de haereditat. petit.* Pro posses-
sore vero possidet, qui causam suae possessionis
aliam reddere nequit quam quia possidet , *cit. l.*
11. *et seq ff. de eod.* Uterque scilicet , et qui jus
pro haerede , et qui possessor possidet regulari-
ter tenetur petitione haereditatis ; *l. Regulariter* 7
9. *ff. eod.* Adire haereditatem aliud non est, quam
se pro haerede declarare , seu haereditatem am-
plecti, agnoscere , seu admittere ; *l. Pro haerede*
20. *et l. Gerit.* 88. *ff. de acquirend. haered Est in* 8
re communis Aditio haereditatis variis modis con-
tingere potest, scilicet verbis, factis, aut aliis si-
gnis, dummodo tacite, vel expresse quis signifi-
cet, quod se pro haerede declarare, habere, aut
agere velit ; *l. Pro haerede* 20. *et l. Gerit* 88. *ff.
de acquir. hered. Est in re communis.* Haereditatem 9
adire potest omnis, qui se obligare potest. *Com-* 10
munis. Ad hoc autem ut haereditatem adire quis
possit, debet ei prius ex testamento, vel ab inte-
stato esse delata haereditas , ac sufficienter con-
stare, quod adire volens, sit certo haeres; *Donell.
lib.* 7. *Comment. cap.* 4. *num.* 16. et alii passim.
Haereditas ad hoc, ut transmittatur ad haere- 11
des haeredis, debet prius esse adita ; non adita
enim non transmittitur, excepto casu quo haeres
suus nondum adiit haereditatem, textu expresso
in l. 1. *§. In novissimo,* ibi. *Haereditatem etenim ,
nisi fuerit adita, trasmitti, nec veteres concedebant ,
nec nos patimur, exceptis liberorum personis. Rota
par.* 6. *dec.* 22. *num.* 6. *et seq part.* 7. *decis.* 74.
num. 5. *et dec.* 106. *num.* 2. *part.* 16. *dec.* 35. *nu*
8. et saepe alibi; est enim necessaria haereditatis
aditio ad effectum transmissionis. Rota *p.* 12. *dec.*
400. *n.* 10. *par.* 13. *dec.* 137. *n.* 15. Per aditio- 12
nem haereditatis acquirit quis jus et dominium
omnium rerum haereditariarum , quas defunctus
habuit, textu expresso *in l. Cum haeredes,* 23. *ff.
de acquir. et amit. possess.* ibi: *Adita haereditate
omnia Jura ad nos transeunt.* Nec requiritur, quod 13
eorum possessionem actu, et corporaliter accipiat,
quia aditio haereditatis solo animo fieri potest ,
et in nuda voluntate consistit , dummodo de ea
sufficienter per signa externa constet , *§. final.
Instit. de Haered. qualit. et differ.* ibi: *Nuda volun-
tate extraneus haeres fit.* Possessio tamen ipsa non 14
acquiritur per solam aditionem haereditatis, nisi
quis eam naturaliter etiam apprehendat , textu
expresso *in cit. l. Cum haeres* 23. *ff. de acquir. et
amit. possess.* ibi: *Adita haereditate omnia quidem
jura ad nos transeunt: possessio tamen, nisi natura-
liter comprehensa, ad nos non pertinent,* et ratio est,
quia possessionem sic dictam a pedum positione
l. 1. *ff. eodem* adipiscimur corpore, et animo, ne-

que per se animo, neque per se corpore, ut dici-
tur *l.* 3. *princip. ff. eod.* Et *est communis.* (*)
15 Aditio haereditatis transfert in haeredem om-
nem obligationem Defuncti, etsi vires haeredita-
tis excedat, casu, quo non fecerit inventarium,
vel sine beneficio legis, et inventarii haereditatem
adjerit; *leg. final.* §. *Sin autem, Cod. de jure delibr*
et cap. In literis 5. *de Raptor. Sic communis Do-*
16 *ctorum.* Hinc post aditionem haereditatis tenetur
haeres solvere cuncta Legata, et Fideicommissa,
totamque adimplere voluntatem Defuncti, ita
tamen ut detrahere possit a Legatis, non tamen
piis, Falcidiam, vel a Fideicommissis Trebellia-
nicam, si fecit inventarium; *leg.* 1. *C. de SS.*
Eccles. et est *communis ac certa;* Dicitur autem
notanter: *Si fecit inventarium*, quia qui sine be-
neficio Legis, et Inventarii adit haereditatem,
Falcidiam detrahere non potest, textu claro *in leg.*
fin. Cod. de jure deliber. Et probabilius nequit
etiam detrahere Trebellianicam. Haunold. *part.*
4. *tit.* 16. *cap.* 2. *num.* 11. Covarr. *cap.* 16. §. 11.
num. 6. *de Testam.* Clarus §. *Testamentum qu.* 66.
et alii quia, ut recte dicit Rota, inter haeredem
adeuntem haereditatem sine beneficio Legis, et
Inventarii, et Legatarios, et Fideicommissarios
censetur iniri quasi contractus, ratione cujus
haeres remanet ipsis obligatus, Dicta Rota *par.*
5. *tom.* 1. *decis.* 19. *num.* 9. *tom.* 2. *decis.* 438. *n.*
4. *et* 12. *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 79. *num.* 2. *part.*
15. *decis.* 222. *num.* 42. (**)
17 Haereditas repudiari, vel adiri debet. Rota *p.*
6. *dec.* 323. *num.* 23. alias habetur pro derelicta.
18 Rota *ibid.* Pro parte autem acceptari, et pro parte
repudiari non potest. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.*
19 272. *n.* 15. *et seqq.* Repudiatio autem haereditatis
est haereditatis jam delatae recusatio, seu reje-
ctio, vel non admissio. *Communis* Dicitur autem
notanter *Haereditatis jam delatae*, quia quae non-
dum est delata, repudiari non dicitur, textu claro
in l. 1. §. *Decretalis*, *ff. de success. edici.* Dicitur
autem haereditas delata alicui, quando mortuo
jam illo de cujus haereditate quaeritur, potest
sine ullo impedimento haereditatem, si vult, sta-
tim adire, et acquirere, vel repudiare. Baldus
in leg. Potuit, Cod. de jure deliber. Calvin. *in Lexico*
Jurid. verb. delata, Molina *disp.* 274. *num.* 20. et
20 *communis* aliorum. Haereditatem repudiare po-
test omnis, qui eam acquirere potest; *l. Is* 18. *ff.*
21 *de acquirend. haeredit. Communis.* Ordinarie lo-
quendo, qui semel haereditatem adiit, eam repu-
repudiavit, illam adire amplius nequit; *l. Sicut*
4. *C. de repud. haeredit. Communis* cum Rota *par.*
1. *dec.* 495. *nu.* 7. *in fin. part.* 3. *dec.* 288. *num.*
2. *par.* 11. *dec.* 19. *num.* 8. *par.* 12. *dec.* 358. *n.*
diare amplius non potest, sicut e contra qui eam
2. *part.* 13. *dec.* 232. *num.* 5. et saepe alibi. Dici- 22
tur autem *ordinarie loquendo*, quia limitatur con-
clusio in haerede utpote qui repudiatam haeredi-
tatem adhuc adire potest intra triennium, si non-
dum alienata est; *leg. Si quis suus, Cod. de repud.*
haeredit. Rota *part.* 15. *decis.* 130. *num.* 11. et li-
mitatur conclusio etiam in Minore. Rota *part.* 12.
decis. 358. *num.* 3.
Renunciatio haereditatis est cessio; seu remis- 23
sio juris, quis ad haereditatem habet, vel habere
potest; *arg. l.* 1. *Cod. de Pactis.* Est in re *com-*
munis. Renunciatio futurae haereditatis alicujus 24
adhuc viventis incerti, seu in genere licite, et va-
lide fieri potest, etiamsi fiat in favorem tertii;
arg. l. 3. *ff. Pro socio,* Sanchez *l.* 7. *moral. cap.* 2.
n. 31. Layman *lib.* 3. *tract.* 5. *c.* 7. *n.* 3. Reiffenstuel
lib. 3. *Decret. tit.* 29. *num.* 534. et communis alio-
rum; Et ratio est, quia in hujusmodi renuncia-
tione abest periculum voti captandae mortis, ob
quod alia jura prohibent renunciationem hae-
reditatis futurae hominis adhuc viventis in fa-
vorem tertii; *arg. leg. fin. Cod. de Pactis.* Quaevis 25
renunciatio haereditatis hominis adhuc viventis
etiam in alterius favorem facta valet, si fiat cum
illius consensu, quem non revocet usque ad mor-
tem, *l. final. Cod. de Pactis.* Et est *communis.* Re- 26
nunciatio autem de haereditate viventis, sine
hujus consensu facta non valet, textu claro *in l.*
final. Cod. de Pactis. Communis, *ac certa.* Nec ta- 27
lis renunciatio valet quamvis juramento confir-
mata sit. Bald. *in cap. Ad nostram, de Jurejuran.*
num. 7. Sanchez *lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 33. Tolosan.
Syntag. Jur. unic. lib. 41. *num.* 13. Layman *lib.*
3. *tract.* 5. *cap.* 7. *num.* 3. et communis aliorum.
Et ratio est, quia hujusmodi renunciatio de hae-
reditate viventis sine ipsius consensu est contra
bonos mores, utpote in qua inducitur votum ca-
ptandae mortis alterius, *l. final. Cod. de Pactis.*
Ex *regula autem* 58. *de regul. Juris in* 6. non est
obligatorium contra bonos mores praestitum ju-
ramentum, nec actum jure nullum validat, si
ideo est nullus, ut in nostro casu, quia est contra
bonos mores, vel jus naturale; §. *Sed naturalia*,
Instit. de jure natur. gent. et Civ. vel quia est in
praejudicium tertii, *cap. Cum contingat.* 28. *de*

(*) Ut quis acquirat haereditatis dominium simul, et possessionem praeter aditionem, quae dominium solummodo transferi, necessaria quoque est apprehensio; sed possessionem a pedum positione temere dici demonstravimus supra ubi egimus *de Dominio in addit. ad Art.* 1. *sub num.* 21. . . (*Edit. Barbiell.*)

(**) Alter, et quidem notabilis aditionis effectus est, ut haeres nequeat rem suam a defuncto alienatam vindicare sive haeres sit, sive haeres haeredis, Barry *de success. lib.* 11. *tit.* 9. *n.* 14 Pinell. *ad l.* 1. *Cod. de bon. matern. p.* 3. *num.* 29. Quod adeo verum est, ut nec pupillus rem suam a defuncto, cui haeres est, sine decreto alienatam ab emptore avocare possit, nec fideicommissarius vel fideicommissariae per fiduciarium venditae vindicandae potestatem habeat, dum haeres fiduciario existit, late de his. Voet *in pandect. lib.* 6. *tit.* 1. *num* 16. *et lib.* 29. *tit.* 2. *n.* 32. (*Edit. Barbiell.*)

jurejurando, adeoque talis renunciatio non valet, quamvis juramento firmata sit.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

25 Si plures instituti sint haeredes, secundum jus Romanum solemnis fit distributio haereditatis in duodecim uncias. Ita enim jurisconsultus *l.* 50. §. 2. *ff. de Haered. Institut. Haereditas* (ait) *plerumque dividitur in duodecim uncias, quae assis appellatione continentur. Habent autem et hae partes propria nomina ab uncia, usque ad assem, puta haec: Sextans, quadrans, triens, quicunx, semix, septunx, bes, dotrans, dextans, deunx, as.*

26 Quod si minus distribuit Testator, potestate juris in hoc revolvitur: ut puta si duos haeredes ex quadrante scripserit, nam haereditas ejus residua accedit, ut scripti ex semissibus videantur, *l.* 13. §. 2. *ff. dict. tit. de Haered. instituend.* Pariter si haeredes scripti sint alter ex quadrante, alter ex semisse, quadrans adhuc superest, qui pro partibus haereditariis ipsi accrescit; *dict. l.* 13. §. 3. *ff. dict. tit. de Haered. Instit.* Quod si duodecim uncias excesserint in divisione, aeque pro rata decrescit; *dict. lib.* 13. §. 4. *ff. dict. tit. de Haered. instit.*

27 Fluunt ex hac solemni distributione, et aliae plures decisiones *in lib.* 14. *ff. dict. tit. de Haered. instit.* relatae, de quibus an laborandum sit hodie dubitare vel ex hoc potest, quod naturales constituuntur portiones pro lubitu Testatoris, ac propterea si adscriptae sint omnibus partes suae, recurrere minime oporteat ad solemnem partium distributionem, sed dividenda sit haereditas in tot partes, quot assignavit Testator. De caetero si non omnibus partes sint adscriptae, recurri et nunc debet ad solemnem distributionem partium idque quia alias constare haud potest, quid ei, qui sine partibus est scriptus haeres, assignari debeat. Confer Stryk. *in us. modern. pandect. lib.* 28. *tit.* 6. §. 10.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

28 Ab hac definitione colligunt Jurisconsulti necessariam omnino esse distinctionem inter haereditatem, et res haereditarias. Haereditas enim cum consistat in jure, numeratur inter ea, quae non sunt sed intelliguntur, adeo ut licet res haereditariae deficiant, non tamen deficiet haereditas, quae in jure consistit. Quapropter dum dicimus acquiri haereditatem, non modo acquirimus res, quae in patrimonio reperiuntur defuncti, sed quidquid juris competiit defuncto. Similiter qui emit haereditatem, non dicitur emere corpora haereditaria, sed jus tantum defuncto, vel contra defunctum competens. Duaren. *operum com.* 2. *in tit. de acquir. vel omit. haeredit. cap.* 1. *ad rubric. pag.* 223. *col.* 1. *circ. princ.*

Hic quaeri solet an idem sit bonorum possessio, et haereditas, aut quid inter haereditatem, et bonorum possessionem intersit. Si definitionem, et effectus spectes, nullam, aut pene nullam invenies differentiam, cum non minus haeres, quam qui a Praetore bonorum possessionem consequitur, pro haeredibus indistincte habeantur; *lib.* 2. *ff. de bonor. posses. l. haereditatis ff. de verbor. signific. leg. Praetor. ff. de reg jur.* Averan. *interpetation. juris lib.* 1. *c.* 12. *num.* 1. et in utrosque, et utrisque utiles actiones dandur sicut in eos, qui jure civili haeredes sunt dantur directae. Duaren. *loc. cit. coll.* 2. Magnum nihilominus discrimen intercedit. Averan. *loc. cit. nu.* 2. *et seq.* Bonorum possessio est successio in vim jurisdictionis Praetoriae, quae quamvis civilis sit, a jure tamen Praetorio proficiscitur. Haereditas vero defertur a lege. Quapropter qui jure Praetorio tantum, non etiam jure civili succedit, bonorum dicitur possessor, non haeres, quia Praetor eum haeredem facere non potest, qui jure civili non admittitur §. *Quos autem inst. de bonor. possess.* Lex certis personis defert haereditatem; Praetor ex aequitate alias ad haereditatem admittit personas, non eas tamen haeredes facit. Duaren. *loc. cit.* plura alia vide apud. Averan. *ubi supra a numer.* 5. *ad plur. seq.* 29

30 Hoc adeo verum est, ut licet alicui acquiratur haereditas, si tamen ei delata non sit, haereditatem adire non potest. Hinc licet domino et patri acquiratur haereditas delata servo, vel filiofamilias, nequit tamen pater, vel dominus hujusmodi haereditatem adire, sed ut adeant compellere debet servum, vel filiumfamilias; Duaren. *oper. t.* 2. *p.* 240. *et seq. in tit. de acquir. vel omit. haeredit.* Averan. *interpret. jur. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 32. *et plur. seq.* Similiter donanti, qui omnia praesentia, et futura bona, et haereditates donavit, delata haereditas non sibi, sed donatario acquiritur, sed si donans non adeat, donatarius nullum jus, nullamque actionem habet in haereditate Donati delata. Gratian. *discept. forens. cap.* 271. *num.* 28. Card. de Luc. *de credito disc.* 137. *num.* 3. Rot. *in rec. part.* 19. *decis* 611. *num.* 10. *in Æsina Haereditatis.* 26. *Aprilis* 1747. §. 16. *cor. Canilliac*, et alibi passim, hoc tamen discrimine, quod Servus, et Filiusfamilias ad adeundam haereditatem possunt compelli ex juribus allegatis, non vero donans a Donatario; Rot. *post. Torre de pactis futurae successionis decis.* 177. *num.* 18. *Romanae haereditatis* 7. *Decembris* 1750. §. 11. *coram Vicecomite.* Quod adeo verum est, ut neque a Creditoribus cogi quis possit haereditatem adire, etiamsi res esset de legitima, in qua filius habet jus quaesitum per jura superius allegata, *et leg.* 6. *ff. quod in fraud. credit* Rot. *in Romana Legitimae* 11. *Martii* 1743. §. 7. *et* 8. *cor. Cannilliac.* et ratio est, quia debitor in fraudem creditorum proprium nequit patrimonium distrahere; sed illud non tenetur

augere servus, et filius familias jussu domini, vel patris adeuntes patrem, et dominum obligant. Quid vero si pater diu possederit, quin prius filius familias adiverit ? Cum solemnitates a jure praescriptae non fuerint servatae, videtur primo aspectu minime teneri favore creditorum haereditariorum: contrarium tamen tenendum putat Duaren. *loc cit. pag.* 243. *coll.* 2. §. *Unus casus. et seq.* ubi alios etiam enumerat casus, in quibus hac etiam omissa solemnitate iidem habentur effectus, ut si filius longo tempore possederit haereditatem, vel eam adiverit pater consentiente filio; si filius haeres sit necessarius; si pater furiosus nequeat filio jubere, ut adeat; si agatur de haereditate adventitia, quae hodie etiam invito patre acquiritur filio; idem dicendum in castrensi haereditate filiifamilias militis, quas praecedentis regulae exceptiones fusius pertractatas videbis apud *eumdem auctorem loc. cit. usque ad pag.* 246. *coll.* 2. ubi quaestionem proponit etiam, an filio sine jussu patris adeundi acquiratur haereditas, et concludit non acquiri cum juris solemnitas non sit servata.

31 Hactenus de modo acquirendae haereditatis, nunc pauca de personis, quae eam acquirere valent. In hoc regula generalis est, ut quilibet acquirere possit haereditatem, qui liberum habet propriae voluntatis exercitium, cujus praesidio valet aditionis actum peragere. Quapropter jure acquiritur haereditas a muto, et surdo, qui vel scriptura, vel nutu, vel signis, quae familiaribus, et propinquis eorum sint nota, voluntatem patefacere, et ostendere possunt; *lib.* 5. *et* 93. *ff. de acquir. vel omit. haeredit.* Olim furioso non acquirebatur haereditas, cum in furioso deficiat liberum voluntatis exercitium per *leg.* 62. §. *ult. eod. tit. leg.* 41. *ff de reg. jur.* Sed Justinianus antiquas leges declarando statuit, furiosum per procuratorem acquirere posse; *leg. ultim. Cod. de Curat. furios.* Prodigus e contra cui bonis interdictum est jure acquirit haereditatem per *leg.* 5. *ff. de acquir. vel omit. haeredit.* Pupillus absque tutoris auctoritate haereditatem nequit adire; *l.* 8. *eod. tit. l.* 17. §. *Tutor. ff. de appellat.* De pupillo plures hac de re instituit, et mirifice expedit quaestiones Duaren. *citat. to.* 2. *pag.* 248. *coll.* 2. *usque ad p.* 250. Hic quaeri potest an procurator nostro nomine haereditatem adire possit. Affirmat contra communem opinionem Duaren. *loc. mox. citat. et disput. lib.* 2. sed reprehenditur ab Averan. *interpret. jur. lib.* 1. *cap.* 12. *nu.* 43. Cum enim aditio haereditatis sit actus legitimus, nonnisi ex necessitate per interpositam personam expediri potest. Voet. *in pandect. lib.* 29. *tit.* 2. *num.* 9. quod intelligendum est de procuratore habente generale mandatum procurae. Cum enim aditio consistat in animi, et voluntatis declaratione, generale non sufficit, sed speciale mandatum procurae, ut liquido constet de voluntate mandantis, requiritur.

Cum aditio haereditatis in solo animo, et voluntate consistat, dubitari posset an quis procuratori mandans, ut haereditatem adiret, antequam mandatum exequeretur procurator, mandans in furorem incidat. Satis ab initio profectus videtur voluntatis actus, et valide per consequens a Procuratore adita haereditas, nihilominus per superventum in haerede furorem ipsius deficere voluntatem, nullamque esse Procuratoris aditionem declarat *text. in leg.* 48. *ff. de acquir. vel omitt. haered.* Duaren. *oper. tom.* 2. *pag.* 243. *coll.* 1. Averan. *interpret. jur. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 20. 32

Regula superius tradita, quod haereditas non adita non transmittitur ad haeredes, non semper indistincte procedit. Primo, locum non habet in haerede, qui a muliere praegnante impeditus, quominus adiret interea ante aditam haereditatem decessit; *leg.* 38. *ff. de aquiren. vel omitt. haered.* quod tamen declaratione indiget, quam fuse tradit; Duaren. *loc. cit. pag.* 253. *coll.* 2. *et* 554. Secundus casus est de filio praeterito, qui testamentum nullum esse contendit. Interea dum pendet lis super validitate, vel nullitate testamenti, haeres scriptus haereditatem nequit adire; quo tamen non obstante, si dum definitur controversia scriptus haeres moriatur etiam non aditam haereditatem ad suos haeredes transmittit; *l.* 12. *ff. de Edict. Carbon.* Jac. Curtius *conjectural lib.* 4. *cap.* 1. *apud* Everard. Otton. *Thesaur. jur. to.* 5. *coll.* 237. Duaren. *loc. cit. pag.* 255. *coll.* 1. Bruneman. *in Pandect. lib.* 37. *tit.* 10. *in l.* 12. *per. tot.* 33

Tertium casum habemus in *l.* 3. §. 30. *ff. de S. C. silanian* ubi sancitum est, ut haereditas illius, qui occisus est, non adeatur, aut testamentum aperiatur, nisi quaestione de familia habita, reo detecto, et sumpto de nocentibus supplicio. Si interea, dum haec omnia peraguntur, haeres scriptus decedat, haereditatem nihilominus non aditam ad haeredes transmittit, quia impeditus fuit quominus adiret; Duaren. *l. c. p.* 256. *coll.* 1. §. *tertius;* Voet *in Pand. l.* 29. *tit.* 5. *n.* 3. Quartus casus est, ubi quis absens haeres institutus, et institutionem ignorans antequam adiret decessit, sed tamen ipsius procurator antequam haeres obiret bonorum possessionem petierat, quo casu ex aequitate conceditur haeredibus defuncti haeredis restitutio in integrum, et ita indirecte in ipso defuncti haereditas ab eo non adita transmittitur; *leg.* 85. *ff. de acquir. haeredit.* Duaren. *loc. cit. pag. ead.* §. *quartus.* Quintus casus est in infante, qui patrem habet, si haereditas ipsi delata ejusdem nomine adita non fuerit, nihilominus ad patrem transmittitur, licet hoc modo adita haberetur ac si adita non fuisset; *l. Si infanti Co l. de jur. deliber.* Corvin. *in Cod lib.* 6. *tit.* 30. *p.* 417. §. *Personae haeredem;* Duaren. *loc. citat. pag.* 257. §. *Quintus casus, et sequent.* uti mirifice hanc legem explicat. Sextus casus ex hac eadem lege profuit 34

in qua Theodosius statuit, ut liberi a parentibus instituti non modo ad suos haeredes, sed ad quoscumque descendentes ex se haereditatem non aditam transmittant, quae constitutio multum addidit juri antiquo. Duaren. et Corvin. *l. cit.* licet contrarium sentiant. Cujar. *a l. Affrican.* 4. *a l. leg.* 16. *ff. de liber. et postham* Septimus denique casus, in quo haereditas non adita ad haeredes transmittur, oritur ex Justiniani constitutione in *l.* 19 *Cod. de jur. deliberandi*, in qua decernit, quod si quis dum deliberat, antequam adeat haereditatem, moriatur, hanc tamen haereditatem ad haeredes quoscumque transmittat una cum jure deliberandi pro tempore tamen, quod defuncto ad deliberandum supererat. Corvin. *loc. cit. pag.* 414. *coll.* 2. *§ haec le* Duaren. *loc. cit. pag.* 259. *coll.* 1. *et seq.* *§ Septimus casus* Zoes *in Cod. lib.* 6. *tit.* 30 *§. Lapso praedicta.*

35 Cedi non solum, et renunciari, sed etiam vendi haereditas potest, cum haereditas inter res incorporales venditionem recipientes praecipue numeretur, quod intelligendum est de haereditate defuncti, non viventis, sive directa, sive fideicommissaria sit, *l.* 1. *et l* 16. *ff de haereditate, vel act. vendit.* Hoc casu emptor quamvis haeres, non fiat, dum qui semel fuit haeres, numquam talis esse desinat, nihilominus haeredis vices gerit, in eumque omne lucrum, et damnum transit nec amplius haeres sed emptor tenetur inventarium conficere; *l.* 2. *et l.* 14. *ff. de haeredit. vel act. vendit.* Venditor tenetur emptori praestare omne id, quod ex haereditate consequitur, actiones tum principales, tum accessorias, omniaque corporalia, et incorporalia, sive in haereditate reperta, sive cum haereditati deberentur ab haerede exacta sunt *per cit. ll. et l.* 4. *Cod. de haered. vel act. vend.* Praestat insuper omne damnum emergens, et lucrum cessans dolo, aut lata, vel levi culpa venditoris emptori allatum. Voet *in Pandect. lib.* 18. *tit.* 4. *n.* 2.

36 Venditor insuper favore emptoris tenetur de evictione, et de facto proprio. Evictionem tamen praestare debet non habito respectu ad singulas res, sed ad universam successionem. Non enim vendidit singulas res haereditarias, sed universum jus, quod defunctus habebat, nec haereditas dicuntur res singulae, quae in patrimonio defuncti reperiuntur, sed universum ipsius jus, adeo ut licet nulla corpora in patrimonio defuncti reperiantur, nihilominus deficere non dicitur haereditas quae in juribus etiam consistit. Hinc si nulla bona existant haeres succedit in juribus, in defuncti locum subingreditur, ipsius personam representat, et haereditariis creditoribus tenetur, si vero extent bona, in his quoque succedit, Duaren. *oper. tam.* 3. *pag.* 534. *coll.* 1. *et* 2. *in pandect. tit.* 4. *lib.* 18. *cap.* 2. *in princ.* Cogitur autem satisdare de facto propriu, se nempe emptori restituturum quidquid ad se pervenerit propter haereditatem sibi delatam. Duaren. *loc. cit. cap.* 3. *circa fin. pag* 535. *coll.* 1.

37 Hujus rei occasione maxima excitatur inter Doctores quaestio, an per venditionem haereditatis cum transeant in emptorem omnia jura haeredis, censeatur etiam translatum jus accrescendi, quod competeret emptori. Quaestionem subdividit. Vin. *select. q. lib.* 1. *cap.* 55 ubi materiam accurate expendens quaerit primo an ipso jure, et recta deficientium portiones accrescant emptori, deinde an venditor, quod sibi accrevit emptori praestare teneatur actione ex empto, et utroque casu negativam amplectitur opinionem. E contra Duarenus *oper. to.* 4. *pag.* 116. *de jur. accres. lib.* 2. *cap.* 6. putat, emptori potius, quam venditori accrescere haereditatis portionem, et hanc eamdem sententiam sequitur, multisque contra Vin. *lar. cit.* confirmat argumentis; Voet. *in pandect. lib.* 18. *tit.* 4. *num.* 3. A priori tamen Vinnii sententia non recederem.

38 Potissimum enim contrariae opinionis fundamentum positum est *in leg. Si Titio* 33. *ff. de usufruct. et quemadmod. quis utat. fruat. in fin. l.* 2. *§* 4. *ff de haeredit. vel act. vendit.* quae tamen casus longe diversos comprehendunt. *In l. Si Titio* res erat de duobus in usufructu institutis, et indicat discrimen inter institutos in usufructu, et institutos in proprietate. Hilliger. *in Danell. lib.* 10. *c.* 23. *lit. C.* Brunemaa. *in pand. lib.* 7. *tit.* 1. *in l.* 33. *n.* 2. *et* 3. Major difficultas est in §. 4. *l.* 2. *supr. citatae*, ubi dicitur *non solum quod jam pervenit, sed et quod quandoque pervenerit restituendum esse*, quod tamen intelligendum est de iis rebus, ad quas jam actu jus erat haeredi quaesitum. Caeterum in dubium revocari nequit, quin venditor haereditatis, licet haereditaria bona non possideat, adhuc non sit haeres. Porro jus accrescendi non aliis legitur concessum praeterquam cohaeredibus, non ratione rerum haereditariarum, sed ratione qualitatis haereditariae. Hinc venditor haereditatis per hoc nequit evitare actionem, quam contra ipsum excitare valent Creditores haereditarii; *lib.* 2. *Cod. de haered. vel act. vendit.*
« Ratio juris postulat, ut Credituribus, et Lega-
» tariis, seu Fideicommissariis te convenire vo-
» lentibus, tu respondeas, et cum eo, cui haere-
» ditatem vendidisti tu experiaris suo ordine.
» Nam ut satis tibi detur sera desideras, quoniam
» eo tempore, quo venundabatur haereditas, hoc
» non est comprehensum. Quamvis enim ea lege
» emerit, ut Creditoribus Haereditariis satisfa-
» ciat excipere tamen actiones haereditarias invi-
» tus cogi non potest. » Voet. *l. c. n.* 6.

39 Sed si haeres haereditatem vendendo non desiuit esse haeres, si jus accrescendi cohaeredibus tantum conceditur, inde fit, quod emptor etsi loco haeredis habeatur, non tamen sit haeres,

nec perfruatur jure accrescendi aliis haeredibus concesso. Plura in hujus opinionis confirmationem afferunt omnino consulendi. Vinn. *loc. cit.* et Zoes. *in pandect. lib.* 30. *de legat. et fideic. c.* 3. *de jur. accresc. a n.* 59. *usque ad num.* 65. qui mirifice contrariam refellunt opinionem, contrariisque rationibus respondent. His omnibus accedit quod venditio haereditatis inter contractus numeratur. Age vero ubi nam in jure sancitum legitur jus accrescendi in contractibus locum habere? Nullibi sane, nisi expresso de eo cautum fuerit, quo pactu opus non esset, ubi lege induceretur, et tunc conventio veluti lex contractus servanda est, ut ipse testatur Duaren. *de jur. accresc. lib.* 1. *cap.* 15. *tom.* 4. Notandum denique quod in Donationibus inter vivos, cum istae contractibus aequiparentur nullum datur accrescendi jus, ut firmat ipse Duaren. *loc. citat. cap.* 16. *pag.* 108. Perez *in Cod lib.* 6. *tit.* 51. *nu.* 8. Tuldeu. *ibid num.* 6. Corvin. pariter *in Cod. lib.* 6. *tit.* 51. *pag.* 480. *coll.* 2.

40 Sicuti vero multa a venditore sunt emptori praestanda, ita aequum est, ut nonnulla ab emptore venditori praestentur. Hinc emptor tenetur. venditorem defendere contra Creditores haereditarios, *leg.* 28. *ff. de donat.* Quod si venditor, vel ante, vel post haereditatis venditionem in haereditatem sumptus fecerit, vel haereditaria solverit debita, id omne ab emptore per actionem ex stipulatu, vel ex vendito repetere potest. Ex his sequitur, ut recuperet si quid vectigalium, aut tributorum nomine solverit; *l.* 2. §. 16. *ff. de haere vel act. vendit.* Si qu in idfunus defuncti erogaverit, cum haec haereditaria quoque impensa dicatur, *d. l.* 2. §. 17. Quid vero si inter plures cohaeredes venditor solus omnia onera haereditaria solverit, nec cohaeredum portiones ab ipsis repetere valeat ob inopiam? Hoc quoque casu ea ab emptore repetere posse, si modo per Judicis sententiam ad solvendum damnatus sit, statuit *text. in l.* 18. *ff. eod.* Servitutes insuper, quae ante aditionem Venditori debebantur, sed per actionem confusionem sublatae fuerunt ab emptore rursus praestandae sunt, *d. l.* 2. §. *penult. leg.* 9. *ff. commun. praed. tam ur ban.quam rustic.*

Haec de haereditate vendita a privato, sed una idem dicendum de haereditate vendita a fisco. 41
Fiscalis enim haereditatis emptor non modo contra haereditarios debitores actionem instituere debet, sed ab haereditariis creditoribus conventus vel convenniendus eorum actiones in universum suscipere tenetur, quin fiscum venditorem iisdem respondere compellere valeat; *l.* 41. *ff. de jure fisc. leg.* 1. *Cod. de haered. vel act vend.* Quolibet vero evictionis periculo tutus est, cum ementes a fisco statim securi sint, et quisquis ad se haereditatem venditam pertinere contendens fiscum ipsum vendentem convenire cogitur §. *ult. inst. de usucap. l.* 1. *et l.* 2. *Cod. de quadrien. praescript.* Voet. *in Pandect. lib.* 18. *tit.* 4. *num.* 8. Plura superessent dicenda de actionum venditione, sed ne diutius in hac quaestione immoremur consulat Lector. Voet. *loc. cit. a n.* 2. *ad fin.* Duaren *oper. tom.* 3. *pag.* 535. *et plur. seq. in tit. de haered. vel act. vendit. per tot.*

HÆRES

SUMMARIUM

1. Haeres unde dictus, et quis sit.—2. Haeres alius est ab intestato, et alius ex Testamento, et quis sit uterque.—3. Haeres ex Testamento alius est universalis, et alius particularis, et quis sit uterque.—4. Haeres ex Testamento rursus alius est necessarius, et alius non necessarius, seu voluntarius, et quis sit uterque. — 5. Haeres insuper alius est suus, et alius non suus, et quis sit uterque.—6. Haeres potest esse omnis, qui non prohibetur. — 7. Haeredes qui non possunt esse, enumerantur — 8. Fratres Minores de Observantia, Reformati, et Capuccini nequeunt institui haeredes. — 9. Particulares Professi Societatis Jesu, et Coadjutores vota formata habentes nequeunt esse haeredes; Sicut nec etiam possunt Collegia, et domus ejusdem Societatis ratione alicujus talis Professi, aut vota formata habentis, quamvis possint sine contemplatione suorum Professorum. — 10. Alii Ordines omnes, eorumque Professores etiam Mendicantes, quibus permissum est bona stabilia in communi possidere, possunt esse haeredes, sive ex Testamento sive ab intestato. — 11. Monasterium ratione sui Monachi haereditatem delatam adire potest ipso Religioso ignaro, et invito, vel ante aditionem mortuo, Religiosus vero eam adire nequit absque Praelati, vel Monasterii mandato. — 12. Religiosus ad Episcopatum translatus, quamvis fuerit Ordinis Mendicantium, et etiam Ordinis Minorum, est capax haereditariae successionis, ita tamen, ut bonorum sola administratio ipsi acquiratur; Dominium vero Ecclesiae, cui praeest. — 13. Assignatur ordo succedendi ab intestato. — 14. Haeredibus descendentibus, nulla interveniente legitima causa exhaeredationis, debetur semper Legitima, quae est Triens, si non sint plures, quam quatuor, et Semis, si sint plures, quam quatuor: in quo numero computandi sunt etiam ii, qui haereditati renunciarent; non tamen, qui legitime sunt exhaeredati. — 15. In defectu descendentium Legitima ascendentium est Triens. — 16. Legitima debet reliqui sive descendentibus, sive ascendentibus haeredibus sine ullo onere, aut gravamine. — 17. Si alicui descendenti, aut ascendenti relinquatur pro Legitima minor portio quam supra assignata, competit ei actio duratura ad 30. annos ad petendum complementum legitimae. — 18. Si vero sine justa exhaeredandi causa non solum minor portio, sed nulla relinquatur pro Legitima, Testamentum est ipso jure nullum, quoad ulterius haeredis institutionem, non item quo ad Legata, Commissa, et alia, et praeterito haeredi competit actio 30. annorum ad testamentum nullum dicendum. — 19. Si autem legitima causa exhaeredatio-

nis sit Testamento inserta, sed ab haerede instituto probari non possit, tunc competit haeredi querela inofficiosi Testamenti, per quam evacuabit Testamentum quoad haeredis extranei institutionem, sed necessario absolvenda intra quinquennium. — 20. Pater, quamvis non teneatur instituere haeredes filios naturales, si tamen filiis legitimis careat, potest eos instituere, et eis quomodolibet sua bona relinquere, dummodo Parentes, si supersint, Legitima non priventur. — 21. Si autem Filios legitimos babeat, non potest Pater relinquere Filiis naturalibus plusquam unam haereditatis unciam. — 22. Matri tamen Filii naturales succedunt cum legitimis, tam ex testamento, quam ab intestato, ubi Jus commune observatur. — 23. Filii vero spurii succedere non possunt nec Patri, nec Matri, neque per Testamentum, neque ab intestato, neque per substitutionem. Licet possint in defectu haeredum necessariorum instituti haeredes ab Avo. — 24. Tenentur tamen Parentes alere ipsos spurios. — 25. Haeredes Patris habent eandem obligationem alendi spurium, si Pater non providerit. Item ascendentes paterni, si Pater, aut haeredes deficiant. — 26. Haeres semel non potest desinere esse haeres.—27. Limitatur tamen conclusio ex causa superveniente, cum tunc possit desinere esse haeres. —28. Haeres haeredis reputatur etiam haeres primi Defuncti.—29. Dictio *Haeres* comprehendit tam masculos, quam foeminas in materia indifferenti, secus in materia differenti, et ubi constat de contraria mente statuentium. — 30. Haeres Tutoris tenetur de neglectis, et ad usuras pupillares. — 31. Haeres uxoris tenetur alere Maritum inopem. Prout tenetur praestare evictionem Viro, cui bona Fideicommissi in Dotem constituta sunt, quando evictio fuit promissa. — 32. Deficiente haerede scripto ante Testatorem, haereditas devolvitur haeredi ab intestato. — 33. Haeredis voluntas servanda est circa funera Defuncti. — 34. Haeredes Defunctorum pro illis ad Sepulturam associandis numerum cerae sibi benevisum, quolibet contrario praetextu per Parochum deducto non obstante, subministrare valent. — 35. Haeredes defunctorum possunt vocare numerum Religiosorum sibi benevisum in deferendis Cadaveribus ad Ecclesias. — 36. Affertur pro hoc Decretum in Alesandrina, et novissima dispositio Benedicti XIII. ac ulterius Decretum in Albinganensi, non obstante Synodo Provinciali, ac concordia. — 37. Haeres ab intestato tenetur solvere legatum pium relictum in testamento profano nullo. — 38. Haeres detrahit Trebellianicam contra Ecclesiam mediate substitutam, data cautione restituendi eam, si substitutio purificabitur pro Ecclesia. — 39. Haeres ex Testamento per lapsum triginta annorum praescribit contra Legatarios, vel Cohaeredem. — 40. Haeres personae excommunicatae praestet cautionem de satisfaciendo parti antequam excommunicatus Defunctus absolvatur. — 41. Successio in haereditate honorum omnium Sacerdotis mortui absque haerede spectat ad Episcopum, non ad Cameram Ducalem, ad effectum disponendi juxta regulas Canonicas. — 42. Haeres institutus sub conditione ne mulierem inhonestam in uxorem ducat, haereditatem amittit, si idem praeceptum non servat. — 43. Haeredem qui vult facere Ecclesiam, consanguineis exhaereditis, alium quaerat, quam Augustinum, immo Deo propitio neminem inveniet. — 44. Haeredes, aliique executores post haereditatem aditam, et inventarium confectum, statim tenentur solvere Legata, et alia exequi, quae Defunctus praeceperat, nisi justo impedimento excusentur, et ad hoc a Judice cogi possunt. — 45. Haeredes, aliique Executores tenetur adimplere Defuncti voluntatem intra annum, computandum non a die monitionis factae per Judicem, et si semel moniti negligunt, perdunt totum id, quod eisdem alias ex Testamento competit, sive haereditas, sive Legatum sit. — 46. Limitatur tamen haec poena privationis totius haereditatis in haeredibus necessariis tam descendentibus, quam ascendentibus, etc. — 47. Relicta ad pias causas integre solvi debent ab haeredibus, aliisque executoribus infra sex menses a die insinuationis Testamenti numerandos, et assignatur poena in transgressores. — 48. Si haeredes, aliique Executores bis admoniti ab Episcopo, dispositiones Testatoris ad causas pias adimplere neglexerint, etiam ante annum elapsum privantur omnibus commodis ex Testamento eisdem alias competentibus. — 49. Si autem haeredes negant Legata esse relicta Ecclesiae, vel aliis causis, condemnandi sunt in duplum. — 50. Si haeredes, aliique Executores semel admoniti intra annum dispositionem a Testatore factam praesertim circa causas pias adimplere neglexerint, potestas exequendi devolvitur ad Episcopum. — 51. Quod si bis admoniti talem dispositionem adimplere neglexerint, etiam ante annum dicta exequendi potestas ad Episcopum devolvitur. — 52. Immo multi sustinent Episcopum, haerede, vel Executore negligente, succedere in facultate exequendi etiam ad non pias causas. — 53. An, et quando haeres possit, vel debeat assignare fundum pro Capellania, et certa Missarum celebratione. — 54. Quantitas Candelae per Canonicos gestandae taxanda est arbitrio haeredum, nec ultra candelam Canonici aliud praetendere possunt. — 55. An haeredes defunctorum circa Cadavera adhibere possint quantitatem cerae sibi benevisam, seu potius attendenda, si quae sit consuetudo. — 56. An presbyteri dictae Ecclesiae valeant prohibere sonum campanarum tam de tempore obitus, quam delationis Cadaveris ad aliam Ecclesiam, et quod emolumentum Sacristae ab haeredibus debeatur. — 57. Haeredibus licet Parochum dumtaxat ad funus vocare, sed si velint alios presbyteros, praeferendi sunt presbiteri Ecclesiae Parochialis, et receptitiae in numero ipsi haeredibus beneviso. — 63. 64. Haeredum divisio. — 65. ad 73. Quotuplex sit haeredis institutio — 74. ad 79. De modo instituendi.

1 Haeres, (cujus nomen derivatur ab *Hero*, quia Veteres *Haeredes pro Dominis appellabant*, §. *final. Instit. de Haered. qualit.*) est qui in universum jus defuncti vel Testamento, et dispositione Testatoris, vel ab intestato, et dispositione Legis succedit. Est in re *communis;* et habetur clare *ex l. Haeredem* 59. *ff. de regul. juris*, ibi: *Haeredem ejusdem potestatis, jurisque esse, cujus fuit Defunctis, constat, et l. Haeres* 37. *ff. de acquir. Haered.* ibi: *Haeres in omne jus mortui, non tantum singularum rerum Dominium, succedit.*

2 Haeres alius est ab intestato, et alius ex Testamento, seu institutus. Haeres ab intestato est qui ex dispositione Legis succedit in universum jus illius, qui intestatus decedit, qui nempe, aut omnino Testamentum non fecit, aut non jure fecit, aut id quod fecerat, ruptum, irritumque factum est, aut si ex eo nemo haeres extiterit, juxta verba Justiniani *princ. Instit. de Haered. quae ab intest.* Hujusmodi Haeredes ab intestato sunt proximi consanguinei intestatorum. Haeres ex Testamento, seu institutus, est qui ex speciali dispositione Testatoris in Testamento instituitur ad succedendum in bonis suis. *Est in re communis.*

Haeres ex Testamento alius est *universalis*, sive ex *Asse*, qui instituitur ad succedendum in omnibus bonis, et juribus Defuncti, et consequenter ad subeunda etiam omnia onera, seu debita realia ipsius. Alius est *particularis* in parte Haereditatis aliquota V. G. Sextante, Quadrante, Triente, Semisse; vel *particularis* in re aliqua certa, ac de- 3

terminata, V. G. in tali agro, domo, et hujusmodi, et talis potius Legatarii loco habetur, adeoque jura, onera et debita Defuncti ad eum nihil pertinent, sed ad Haeredem proprie dictum, qui Defuncti personam tam quo ad jura, et commoda quam quo ad onera, seu debita repraesentare debet; *l. Quoties, Cod. de Haered. instit.* Si autem solus Haeres particularis etiam in re aliqua certa ac determinata tantum verbis ipsi directis institutus sit, aut alii Haeredes particulares ante Testatorem mortui sint, reliqua etiam Hereditas illi accrescere debet; *l. 1. §. Si ex fundo, ff. de Hered. instit.*

4 Haeres ex Testamento rursus alius est *necessarius*, et alius *non necessarius*, seu voluntarius. Necessarius dicitur, quem Testator in portione legitima instituere cogitur, nisi justam exhaeredandi causam habeat ex illis quatuordecim assignatis sub verb. *Exhaeredatio*, et tales Haeredes necessarii sunt omnes descendentes, et ascendentes legitimi. Haeres non necessarius, seu voluntarius dicitur ille, quem Testator instituere non cogitur, uti sunt omnes tum extranei, tum etiam sanguine, vel stirpe conjuncti, sed non in linea recta descendente, vel ascendente, adeoque etiam fratres, et sorores Testatoris defuncti, cujus proinde Testamentum infirmare non possunt, quod praeteriti sint, nisi aliquem infamem instituisset; tunc enim ipsis competeret querela inofficiosi Testamenti, nisi et ipsi infames essent, vel de ingratitudine erga Testatorem notati; *l. Fratres 27. Cod. de inoffic. Testament.*

5 Haeres insuper alius est *suus*, et alius *non suus*. Haeres *suus* dicitur proximus descendens in potestate Defuncti mortis tempore existens, etiam posthumus, ac naturalis legitimatus per Matrimonium; §. 2. *Instit. de Haered. qualit.* ibi: *Sui autem, et necessarii Haeredes sunt veluti Filius, Filia, Nepos, Neptisve ex Filio, et deinceps ceteri Liberi, qui in potestate morientis modo fuerint.* Ubi etiam Legislator dat rationem, quare ita vocentur, ibi. *Sui quidem Haeredes ideo appellantur, quia domestici Haeredes sunt.* Item quia Haereditatem prius quodammodo jam suam obtinent; *l. In suis 21. ff. de liberis et posthumis.* Haeres *non suus* dicitur omnis alius Haeres, sive ab intestato, sive ex Testamento constitutus; et talis Hareditatis Dominium non acquirit, antequam eam adeat, seu voluntarie acceptet, declarando se Haeredem esse velle: §. *ult. Instit. de Haered. qualitat.* Et datur ei anni spatium, postquam sibi Haereditatem collatam cognovit, ad deliberandum utrumnam adire velit, nec ne? et interea moriens usque ad finem anni potestatem adeundi ad Haeredes transmittit. Sporer *tom. 2. tract. 6. in complem. VII. Praecept.*
6 *Decal. cap. 3. sect. 6. num. 116.* et alii passim. Et si intra 31. dies a cognita sibi Haereditate delata inventarium conficere incoeperit, et intra alios 60. dies absolverit, non tenetur Defuncti creditoribus debita solvere ultra vires Haereditatis; *leg. ultim. §. Sin autem dubius, Cod. de jure deliberand.* Sporer *loc. cit.* Layman *loc. cit. cap. 6. n. 7.*

Haeres potest esse omnis, qui non prohibetur. 7
Communis, ac certa, arg. l. Non juris 31. ff. de Haered. instit. et princ. Instit. eod. Prohibetur autem de jure institui Haeredes omnes sequentes Primo, Judaeorum communitas; *l. 1. Cod. de Judaeis.* Secundo, Haeretici, eorumque receptores, et defensores. Excipiuntur tamen Lutherani, et Calvinistae, qui saltem in Imperio Romano Haeredes esse possunt vi pacis Monasteriensis. Tertio Apostatae a Christiana Fide; *l. Hi, qui 3. Cod. de Apostatis*: Quarto, qui percutiunt, vel persequuntur Cardinalem; *c. Felicis recordationis 5. de poenis in 6.* Quinto, Peregrini, qui jus Civitatis Romanae ex causa poenae amiserunt, quales sunt Deportati; *l. 1. Cod. de Haered. instit.* Secus est de peregrinis sine causa poenae, seu alienigenis, hi enim quia facere possunt Testamentum, *Authent. Omnes peregrini, Cod. Communia, de Successorib.* etiam Haeredes institui possunt, eo quod Testamenti factio activa tamquam nobilior annexam habere soleat passivam. Sexto, damnati ad ultimum supplicium eo quod statim, ac damnantur, evadunt peregrini; *leg. Qui ultimo 29. ff. de poenis 8. et servi poenae l. 3. ff. de his, quae pro non script. habentur.* Septimo, liberi rebellium, et perduellium; *l. Quisquis 5. §. 1. Cod. ad Leg. Jul. Majest.* Octavo, Spurii ex damnato coitu nati; *Authent. Ex complexu, Cod. de incestuos. nupt. et Authent. Licet, Cod. de naturalib. liber.* Nono, ex Testamento, vel ab intestato Haeres esse nequit, qui occidit Testatorem, *l. 7. §. penult. ff. de bonis damnator. et l. 15. §. final. ff. et Cod. J. C. Silaniano,* Decimo, nihil capit ex Testamento, qui manifestissime comprobatus est id egisse, ut per negligentiam, vel culpam suam, illa Persona, a qua Haeres institutus est, moreretur; *leg. Indignum 3. ff. de his, quae ut indignis.* Undecimo, institui Heredes non possunt omnes illi, qui ob delictum Testamentum facere non possunt; de quibus suo loco sub verb. *Testamentum.*

Duodecimo, vi suae Regulae, et altissimae paupertatis Heredes institui prohibentur Fratres Minores de Observantia, Reformati, et Cappuccini. 8
Clement. Exivi §. Quia igitur, de verb. signific. et expresse Concil. Trid. *sess. 25. cap. 3. de Regular.*
Tertiodecimo, non solum particulares Professi, 9
et Coadjutores vota formata habentes, sed nec etiam Collegia, et Domus Societatis Jesu ratione alicujus talis Professi, aut vota formata habentis possunt succedere in hereditatem, vel esse Haeredes, sive ex Testamento, sive ab intestato; *Part. 6. Constit. cap. 2. §. 12.* ibi: « Non solum particu» lares Professi, et Coadjutores formati Heredi» tariae successionis non erunt capaces; verum

» nec Domus, nec Ecclesia, nec Collegia eorum » ratione; Sic enim omnibus litibus, ac controversiis praecisis, Charitas cum omnibus ad Dei » gloriam melius conservabitur. » Sic Sanchez *lib.* 7. *cap.* 27. *num.* 16. 24. Layman. *lib.* 3. *de justitia tract.* 5. *cap.* 5. *nu.* 3. Molina *tom.* 1. *tractat.* 2. *disp.* 139. *vers. Tam professi, juncta disp. sequent.* Possunt tamen Societatis Jesu Collegia, et Domus Hereditatem accipere, dummodo non deferatur contemplatione suorum Professorum; *Part.* 6. *Const. cap.* 2. §. 5. et docet Sanchez *lib.* 7. *c.* 27. *n.* 15. Molina *tom.* 1. *tract.* 2. *qu.* 195. *verb. Regula*, Layman. *loc. cit. sub num.* 4.

10 Alii Ordines omnes, eorumque Professores, etiam Mendicantes, quibus permissum est bona stabilia in communi possidere, possunt esse Heredes sive ex Testamento, sive ab intestato; *l. ultim.* §. *Hac stiom*, *Cod. de Episcop. et Cleric.* Et ratio est, quia licet Religiosi per votum solemne paupertatis privati sint omni jure, et proprietate per se, et pro se in particulari, manent tamen capaces jurium, quatenus sunt membra Communitatis capacis ejusmodi jurium in communi, atque adeo Heredes esse possunt sive ex Testamento, sive ab intestato; cum hoc tamen, quod ratione suae Professionis emissae omnia eorum bona ac jura (excepta portione legitima Heredibus necessariis sive descendentibus, sive ascendentibus debita) in Monasterium transeunt ipso facto absque alia apprehensione, quia transeunt accessorie ad ipsam personam transeuntem in Monasterium, *Authent. de Monachis*, §. *Illud quoque*, ibi: *Ingredientem namque simul sequuntur omnino res; Authent. Si qua mulier, de SS. Ecclesiis; l. ult.* §. *hujus autem*, *Cod. de Episcop. et Cleric. cap.*

11 *Abbates* 16. *caus.* 18. *quaest.* 2. Hinc Monasterium ratione sui Monachi Hereditatem delatam adire potest etiam ipso Religioso ignaro, et invito, vel ante aditionem mortuo; Religiosus vero eam adire nequit absque Praelati, vel Monasterii mandato: quia Religiosus professus propter paupertatis votum est incapax sibi acquirendi, sed omnia ejus bona, et jura ex Hereditate, legato, donatione, industria, vel quovis alio titulo acquisita ad Monasterium transeunt; quidquid enim acquirit Monachus, acquirit Monasterio; *c. Statut.* 1. *caus.* 18. *qu.* 1. *cap. Abbates*, 6. *Caus.* 18. *q.* 2. *cap. Quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *q.* 3. *cap. In praesentia* 8. *de probationib.* et sic contra Legistas docet communis Theologorum, et Canonistarum, quos citant, et sequuntur Rodriq. *tom.* 2. *qq. Regular. q.* 77. *art.* 1. Sanch. *lib.* 7. *moral. cap.* 12. *quaest. ult.* Molina *tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 140. Covarruv. *c.* 1. *de Testament n.* 1. Layman

12 *loc. cit. n.* 7. Religiosus ad Episcopatum translatus, quamvis fuerit Ordinis Mendicantium, et etiam Ordinis Minorum, est capax Haereditariae successionis, ita tamen, ut bonorum sola administratio ipsi acquiratur, Dominium vero Ecclesiae cui praeest; Rota *in Urgellen. Haereditatis* 24. *Maji* 1619. *par.* 4. *recent. tom.* 2. *dec.* 115. *n.* 22. Bartol. *in tract. Minorum lib.* 4. *dist.* 3. *cap.* 3. cum aliis allegatis *arg. cap. Statutum* 1. *caus.* 18. *quaest.* 1. Vide verb. *Episcopus art.* 7. *n.* 11. 12. 13. *et sequent.*

Haeredes ab intestato succedunt sequenti ordine. Primo, ante omnes legitimi liberi, tum mares, tum feminae Dominii capaces, aequalibus portionibus, in quorum mortuorum locum succedunt nepotes in stirpem, non in capita, *Novella Justiniani* 118. *collat.* 9. *c.* 1. Secundo, deficientibus liberis, ac Nepotibus descendentibus, succedunt Pater, et Mater Defuncti, si superstites sint; si vero superstites non sint, in locum Patris succedunt Avus, et Avia paterna, et in locum Matris Avus, et Avia Materna; *Authent. de Haered. ab intestato.* Tertio, deficientibus tam descendentibus, quam ascendentibus, succedunt Fratres et Sorores Defuncti ex utraque parte conjuncti aequis portionibus, exclusis iis, qui ex solo Patre, vel sola Matre conjuncti sunt, atque in illorum mortuorum locum etiam succedunt Nepotes; *Auth. Itaque*, *Cod. communia*, *de successionibus.* Quarto, deficientibus Fratribus, et Sororibus ex utraque parte conjunctis, ac eorum Filiis, succedunt Fratres, ac Sorores ex una tantum parte conjuncti respective ad bona profecta, ut qui ex parte Patris conjuncti sunt, succedant in bonia a Patre profectis, et qui ex parte Matris conjuncti sunt, succedunt in bonis a Matre provenientibus, in reliquis communibus bonis aequaliter omnes, ut docet Glossa communiter recepta *in cit. Auth. Itaque, Cod. communia, de successionibus.* Quinto, deficientibus omnibus fratribus, et sororibus, eorumque Filiis, succedunt propinquiores collaterales usque ad decimum gradum, civili computatione facta aequali divisione in capita, nulla habita ratione, utrum ex utraque, vel ex una tantum parte conjuncti sint, dummodo in eodem gradu vicinitatis conjuncti sint; *Auth. de Haeredib. ab intestato c.* 3. *et Authent. post Fratres, Cod. de legitimis Hoeredibus.* Sexto, deficientibus etiam Heredibus collateralibus usque ad decimum gradum, succedit conjux Defuncti, nisi inter eos fuerit divortium; *l. unic. ff. et C. Unde vir et uxor.* Septimo denique, si ab intestato decedentis, neque consanguineus ullus, neque uxor extet, succedit Fiscus in omnibus bonis. Laici quidem ab intestato Defuncti, Fiscus saecularis, Clerici vero sic ab intestato Defuncti, Fiscus Ecclesiasticus; *l. Vacantia* 4 *Cod de bonis vacantibus*, *et cit. l. unic. Cod. Unde vir et uxor.* Vide tamen verb. *Successio ab intestato*, ubi fusius de omnibus. 13

Haeredibus descendentibus, scilicet Filiis, ac in illorum defectu Nepotibus, si non adsit aliqua 14

justa causa ex illis quatuordecim assignatis sub verb *Exheredatio*, eos exheredandi, debetur semper legitima portio, quae est Triens Haereditatis, si non sint plures liberi quam quatuor; et Semis, si sint plures quam quatuor; *Authent. de Triente, et Semisse, Authent. Novissima, Cod. de inofficios. Testament.* In supradicto descendentium numero computandi sunt etiam, qui Haereditati renuntiarunt, non tamen qui legitime sunt exhaeredati, aut ob Religionis Professionem incapaces facti sunt: Cum hoc tamen discrimine, quod liberi immediati eorumque Nepotes singulares de illa portione legitima participent in capita Nepotes autem unius plures, tamquam unius Patris personam repraesentantes, etiam unius tantum portionem participent in stirpem; *Instit. de Haeredibus ab intestato, §. Cum filius.* Unde dantur communiter sequentes versus.

Quatuor, aut infra dant natis Jura Trientem;
Semissem vero dant natis quinque vel ultra.

15 In defectu autem descendentium, legitima por-
tio ascendentium est semper *Triens* Haereditatis,
immediate debita parenti utrique, vel uni super-
stiti, et neutro superstite in locum patris succe-
dunt Avus, vel Avia Paterna, at in locum Ma-
tris Avus, vel Avia Materna; *Authent. de haered.*
16 *ab intestato.* Talis autem legitima portio debet
relinqui omnibus supradictis Haeredibus sine
ullo onere, aut gravamine; alioquin apposita
onera, et gravamina habentur pro non appositis;
l. Quoniam, Cod. de inoffic. Testament.
17 Quod si alicui descendenti, aut ascendenti re-
linquatur pro legitima minor portio quam supra
assignata, competit ei actio ad petendum com-
plementum Legitimae, quae actio durat ei usque
ad 30. annos; *l. Omnimode, Cod. eod. et Authent.*
Et cum de appellat. cognoscitur, §. haec autem di-
sposuimus, et sic ex communi sententia Gomez
1. *resolut. c.* 11. n. 23. Molina *disp.* 177. Layman
18 *loc. cit. num.* 11. Si vero sine justa exhaeredandi
causa non solum minor portio, quam assignata,
sed nulla relinquatur pro Legitima, Testamentum
ipso jure est nullum, quoad extranei Haeredis
institutionem (non item quoad Legata, Commis-
sa, et alia) *Authent. Ex causa, Cod. de liberis*
praeteritis; et praeterito Haeredi competit actio
triginta annorum ad Testamentum nullum dicen-
dum; Glossa communiter recepta *in l. Licet. verb.*
19 *Longe, Cod. de jure deliberandi.* Quod si autem
legitima causa exhaeredationis sit Testamento
inserta, sed ab Haerede instituto probari non
possit, tunc competit Haeredi necessario querela
inofficiosi Testamenti, per quam evacuabit Testa-
mentum quoad Haeredis extranei institutionem,
sed necessario absolvenda intra quinquennium;
l. Si quis filium 34. *leg. Scimus* 36. *Cod. de inoffic.*
Testam. et ex communi docet Jul. Clarus *q.* 40.
num. 5.

Pater quamvis non teneatur instituere Haere- 20
des Filios naturales, si tamen Filiis legitimis
careat, potest eos instituere, et eis quomodolibet
sua bona relinquere, dummodo Parentes, si su-
persint, legitima portione non priventur; *Auth.*
Licet; Cod. de naturalibus Liberis. Si autem Filios 21
legitimos habeat, non potest Pater relinquere
Filiis naturalibus plusquam unam Haereditatis
unciam, seu duodecimam partem; *Authent. qui-*
bus modis naturales efficiantur sui: et cit. Authent.
Licet; Cod. de naturalib. liberis. At vero Matri 22
Filii naturales succedunt cum legitimis tam ex
Testamento, quam ab intestato, ubi jus commune
observatur; *leg.* 5. *Si qua Illustris, Cod. ad S. C.*
Orificianum Filii vero spurii ex damnato coitu 23
nati succedere non possunt nec Patri, nec Matri,
neque per Testamentum, neque ab intestato, ne-
que per substitutionem; *l. Si quis incesti, Cod.*
de incestis nuptiis, leg. 1. *Cod. de naturalibus libe-*
ris, Novella 74 c 4. *et* 6. Licet possit spurius
in defectu Haeredum necessariorum institui Hae-
res ab Avo, licet sit natus ex Filio spurio ejus-
dem Avi, quia ille, qui instituitur, non est Fi-
lius spurius Testatoris, sed nepos, et cit Leges
loquuntur solum de spuriis Filiis, et non de Ne-
potibus; et a fortiori possit institui ab Avo Filius
legitimus, vel naturalis Filii spurii, quia ille
Nepos non est spurius; Lugo *de justit. et jure disp.*
2. n. 116. cum Sanchez, et Vasquez ibi citatis;
et plures alii. Tenentur tamen Parentes alere 24
ipsos Filios spurios; *cap. Cum haberet* 8. *de eo,*
qui duxit in *Matrimonium, quam polluerat adulte-*
rio, ibi in fine: *Solicitudini tamen tuae interest, ut*
uterque Parentum liberis suis, secundum quod eis
suppetunt facultates, necessaria subministret; vid.
verb. *Filius a* n. 126. Haeredes Patris habent eun- 25
dem obligationem alendi spurium, si Pater non
providerit; Lugo *de justit. et jur. d.* 24. *num.* 125.
La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 1167. et alii. Item
ascendentes Paterni, si Pater, aut Haeredes de-
ficiant; Lugo *loc. cit. num.* 136. La Croix *loc. cit.*
num 1167.

Haeres semel non potest definire esse Haeres; 26
Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 466. *num.* 3. *et* 6. *part.*
5. *tom.* 2. *decis.* 486. *part.* 12. *decis.* 322. *numer.*
22. Limits tamen ex causa superveniente, cum 27
tunc possit definire esse Haeres; Rota *part.* 2.
dec. 75. *n.* 11. Haeres Haeredis reputatur etiam 28
Haeres primi Defuncti; Rota *part.* 9. *tom.* 1. *dec.*
301. *part.* 14. *dec.* 227. *num.* 2. Dictio *Haeres* 29
comprehendit tam masculos, quam feminas in
materia indifferenti; Rota *part.* 9. *tom.* 2. *decis*
383. *num.* 16. Secus autem in materia differen-
ti, et ubi constat de contraria mente statuentium,
quo casu restringitur ad solos masculos, *ib. num.*
17. Haeres Tutoris tenetur de neglectis, et ad 30

usuras pupillares, Rota *part.* 11. *dec.* 69. *n.* 3.
31 Haeres uxoris tenetur alere Maritum inopem;
Rota *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 30. *num.* 1. Prout te-
netur praestare evictionem Viro, cui bona Fi-
deicommissa in Dotem constituta sunt, quando
evictio fuit promissa; Rota *part.* 18. *tom.* 2. *dec.*
32 606. *n.* 4. Deficiente Haerede scripto ante Testa-
torem, Haereditas devolvitur Haeredi ab intesta-
to; Rota *part.* 11. *dec.* 84. *num.* 1.
33 Haeredis voluntas servanda est circa funera
Defuncti; *Sac. Congr. Rit. in Ferrarien.* 7. *Sept.*
1613. *apud Aldan. in compend. Canonic. resol. lib.*
34 2. *tit.* 8. *num.* 26. Haeredes Defunctorum pro il-
lis ad sepulturam associandis numerum cerae
sibi benevisum, quolibet contrario praetextu per
Parochum deducto non obstante, subministrare
valent; *Sac. Cong. Episcop. et Regul. in Cassanen.*
5. *Maji* 1617. penes Aldan. *loc. citat. numer.* 27.
35 Haeredes Defunctorum possunt vocare numerum
Religiosorum sibi benevisum in deferendis Ca-
daveribus ad Ecclesias; *Sacr. Congr. Rit. in Ca-
merinen.* 21. *Nov.* 1627. penes Barbosam *in sum-
ma Apostolic. decis. verb. Haeres num.* 3. et eadem
Sac. Cong. sub die 14. *Jan.* 1649. Electio, et nu-
merus Religiosorum pro associandis Cadaveri-
bus, ad libitum Haeredum Defunctorum spectat,
et pertinet, et ita ubique servatur, prout antea
Congr. Rit. decrevit 14. *Januarii* 1649. Sic *Sacr.
Congr. Conc.* 30. *April.* 1660. Item *eadem Sacr.
Congr. Concil. in Papiens.* 27. *Decemb.* 1667. de-
crevit ut sequitur: *Non sunt a Parrochis cogendi,
et compellendi Defunctorum Haeredes, ut si duode-
cim V. G. Fratres vocent ad associandum Cadaver,
totidem omnino pares numero Clericos seculares vo-
care debeant;* et sic saepe saepius tum *Sac. Cong.
Rit.* tum *Sac. Congr. Conc.* tum *Sac. Congregat.
Episcop. et Regul.* et signanter *in Alexandrina* 10.
Sept. 1688. ut sequitur.

Eminentissimi, e Reverentissimi Signori.

36 « Il Guardiano de'Minori Osservanti del Con-
» vento di S. Bernardioo nella Città d'Alessan-
» dria umilissimo Oratore dell'EE. VV. riveren-
» temente espone, che essendo morto in detta
» Città il quond. Giovanni Vitali, e dovendosi
» seppellire nella Chiesa dell'Oratore, e perciò
» invitati tutti i suoi Religiosi ad accompagnare
» il Cadavere, pretesero li Signori Canonici della
» Cattedrale impedire il trasporto di quello, as-
» serendo doversi chiamare a tal accompagna-
« mento in egual numero i Sacerdoti Secolari,
» e Regolari; ma perchè Monsignor Vescovo, at-
» tese le buone ragioni dell'Oratore decretò a
» suo favore; li Canonici fecero protesta di non
» esser con quell'atto pregiudicati. Ricorre per
» tanto esso Guardiano alla retta giustizia delle
» EE. VV. supplicandole, che come altre volte,
» e da cotesta Sac. Congregazione, e da quelle
» del Concilio, e de'Riti, è stato determinato, che
» sia in arbitrio degli Eredi del Defonto chiamare
» i Religiosi, e Preti secolari in qual numero
» più gli piaccia degli uni, e degli altri, così vo-
» gliano degnarsi determinare ancora nel pre-
» sente caso, che ec.

» Sacra Congreg. Eminentissimorum, et Re-
» verendissimorum S. R. E Cardinalium nego-
» tiis, et consultationibus Episcoporum, et Re-
» gularium praeposita, attentis narratis, censuit
» Oratori dandam esse declarationem alias edi-
» tam, nempe esse ad libitum disponentium, seu
» ipsorum haeredum convocationem Cleri, et
» Fratrum, quos ipsi maluerint.

Romae 10. *Septemb.* 1688.

G. CARD. CARPINEUS.

B. Panciaticus Secret.

Et hoc Decretum reperitur Authenticum in Archivio hujus Conventus S. Bernardini Alexandriae. Et idem statuit Alexander VII. Constitut. incip. *Alias* apud Theatr. Regular. verb. *Sepultura.* Et sic novissime etiam Bened. XIII. Constit. incip. *Pretiosus*, §. 70. ibi: *Volentes numerum Fratrum associare debentium fore libere determinandum per haeredes defuncti, nullo habito respectu ad numerum Clericorum saecularium.* Et idem jam decreverat Sac. Congr. Episcop. et Regularium in Albinganen. non obstante Synodo Provinciali, ac concordia, et affertur Decretum ad litteram.

Eminentissimi, e Reverentissimi Signori.

« Il Priore, e Frati del Convento di S. Ago-
» stino della Terra della Pieve, Diocesi d'Al-
» benga, riverenti espongono all'EE. VV. come
» per la morte del già Pietro Gherardi, che si
» aveva eletta la sepoltura nella Chiesa degli
» Oratori, l'Arciprete Curato di quella Collegiata
» pretese di non voler andare a levare quel Ca-
» davere, che era nella sua Parocchia, mentre si
» osserva una concordia seguita fra loro, e pra-
» ticata fin'ora da molti anni in quà, che quandò
» intervenivano alla detta Associazione due Re-
» golari, dovessero anche intervenirvi col Curato
» due Preti del Clero, tanto più per esser ciò
» stato disposto, e decretato dal Sinodo Provin-
» ciale di Genova, confermato nel 1574. dalla
» Sac. Congregazione del Concilio d'ordine del
» Sommo Pontefice di quel tempo a relazione
» della medesima Sac. Congregazione, ed anco
» con lettere di questa Sac. Congregazione del
» 1600. che ne ordinò l'osservanza. E perchè gli
» Eredi del detto Gherardi nell'Associazione di
» detto Cadavere non vi vollero che li Frati di

» S. Agostino, ed il solo Arciprete Curato, quale » ricusò d'andarvi, mentre non v'interveniva » tutto il Clero, e non si osservava detta con- » cordia, e Sinodo; onde gli Oratori levarono il » Cadavere, e lo condussero alla Chiesa, per dar- » gli sepoltura senza l'Arciprete. Per tanto li » medesimi Oratori reclamando da tal Decreto, » e concordia supplicarono umilmente l'EE. VV. » dichiarare esser lecito, ed in arbitrio de'De- » fonti, o de'suoi Eredi, o che abbino, o che » s'eleggano sepoltura nella Chiesa de'Regolari, » di poter chiamare quanti, e quali Regolari vo- » gliono per associazione di Cadaveri alle dette » loro Chiese de'Regolari, benchè non vi siano » chiamati Preti, o alcun de'Preti Secolari; pur- » chè non s'escluda il Parroco. Ed essendo state » da questa Sacra Congregazione maturamente » considerate, e discusse le ragioni addotte da » ambe le parti, proponente l'Eminentissimo » Sign. Cardinale d'Elci, fu risoluto, e dichiarato » sotto li 23. Nov. 1663.

» Synodum non comprehendere Regulares in » casu de quo agitur. Ideoque esse ad libitum » disponentium, seu ipsorum haeredum convo- » cationem Cleri, et Fratrum, quos ipsi malue- » rint non attenta praefata concordia; ceteris- » que in contrarium allatis non obstantibus qui- » buscumque etc.

» Alla quale dichiarazione, e Decreto non » quietandosi il medesimo Arciprete, e Collegia- » ta, hanno con nuove istanze, o motivi fatto » nuovamente ricorso a questa medesima Sacra » Congregatione per la moderazione, e revoca- » zione di detta dichiarazione, o Decreto.

» Supplica perciò Fr. Geronimo Valvasori da » Milano Procuratore Generale di S. Agostino, » unitamente con gli Oratori l'EE. VV. Reveren- » dissime di confermare la suddetta resoluzione. » Che etc.

» Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. » E. Cardinalium negotiis, et consultationibus » Episcoporum, et Regularium praeposita, atten- » tis narratis, reque denuo, auditis Partibus, » Eminentissimo Ilcin referente, mature discussa, » statuit, ac decrevit standum esse in decisis, » quibuscumque non obstantibus. »

Romae 27. *Martii* 1664.

M. CARD. GINETTUS

Loco ✠ Sigilli.

E. Episc. Camer. Sec.

37 Haeres ab intestato tenetur solvere Legatum pium relictum in testamento profano nullo; Rota *part.* 6. *recent. decis.* 108. *num.* 23. *et* 24. et late *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 484. *num.* 3. et in *Caesaraugustana Testamenti* 9. *Martii* 1671. *decis.* 65. *numer.* 14. *part.* 17. *recent.* Card. Petra *tom.* 2. *Comment. ad Const.* 10. *Innocent. III.* et alii passim. Haeres detrahat Trebellianicam contra Ecclesiam mediate substitutam, data cautione restituendi eam, si substitutio purificabitur pro Ecclesia; Sabell. *diversor. tract. vers. Trebellianica num.* 20. citans plures alios; Card. Petra *l. c. n.* 76. et alii passim. Haeres ex Testamento per lapsum triginta annorum praescribit contra Legatarios, vel coheredem; Archaran. *in cap. Sine possessione n.* 7. *in fin. de regul. Jur.* in 6. Bald. *de praescrip. part.* 3. *qu.* 13. *num.* 9. Pax Jordan. *tom.* 2. *l.* 10. *tit.* 7. *num.* 306. *et tom.* 3. *l.* 14. *tit.* 24. *n.* 26. Card. de Luca *de credit. disc.* 131. *num.* 21. Card. Petra *tom.* 1. *comment. ad Constitut.* 4. *Honorii III. num.* 98. citans Rotam, et varios alios. 38 39

Haeredes personae excommunicatae praestent cautionem de satisfaciendo parti, antequam Excommunicatus Defunctus absolvatur; *Sacr. Cong. Immun. in Aquilana* 13. *Aug.* 1689. *lib.* 1. *decret. Altovit. pag.* 387. Successio in hereditate bonorum omnium Sacerdotis mortui absque herede spectat ad Episcopum, non ad Cameram Ducalem, ad effectum disponendi juxta regulas Canonicas; *Sac. Congr. Imm. in una Burgi S. Domnini* 26. *Augusti* 1689. *lib.* 1. *Decret. Altovit. p.* 190. Heres institutus sub conditione ne mulierem inhonestam in Uxorem ducat, hereditatem amittit, si idem praeceptum non servat; *Sac. Congr. Conc. in nullius* 19. *Decemb.* 1626. *lib.* 13. *Decr. fol.* 162. Heredem qui vult facere Ecclesiam, Consanguineis exhereditatis, quaerat alterum qui suscipiat, non Augustinum, immo Deo propitio neminem inveniet; *cap. Quicumque* 43. *caus.* 17. *q.* 4. ex verbis S. Augustini *serm.* 52. *de vita Cle- ricor.* 40 41 42 43

Heredes, aliique Executores post hereditatem aditam, et inventarium confectum statim tenentur solvere legata, et alia exequi, quae Defunctus praeceperat, nisi justo impedimento excusentur, et ad hoc a Judice cogi possunt; *l. Cum res* 47. *in princ. ff. de Legatis* 1. *l. Si Domus* 71. §. in pecunia *ff. eodem*, *c. Si heredes* 6. *de Testam.* Quamvis enim heredes aliique Executores non incurrant poenam ab ipso jure statutam, nisi intra tempus a jure determinatum voluntatem Testatoris exequi negligant, potest tamen Episcopus per Censuram Ecclesiasticam, vel etiam alius Judex per interdictum administrationis bonorum defuncti, vel alias poenas arbitrarias etiam ante annum compellere heredes, et Executores testamentarios ad implendam voluntatem defuncti, non tantum quoad causas pias, sed etiam profanas, nam heres cum primum potest, tenetur solvere Legata, et alia relicta in Testamento per leges citatas; Abbas *in cit. cap. Si haeredes num.* 44

5. Covarruv. *ibid. num.* 4. Card. *ibid.* Pirhing. *lib.* 3. *Decret. tit.* 26. *num.* 129. Reiffenstuel *ibid. n.* 792. et alii. Dominium enim rei Legatae adita hereditate statim transit in Legatarium, §. *Nostra autem, Instit. de Legatis*, et ibi Gloss. *verb. Per in rem, juncta additione et l. A Titio* 64. *ff. de furt.*

45 Heredes, aliique executores tenentur adimplere Defuncti voluntatem intra annum computandum non a die mortis Testatoris, sed a die monitionis factae per Judicem, et si semel moniti negligant, perdunt omne id, quod eisdem alias ex Testamento competit, sive hereditas, sive Legatum sit, textu expresso *in Authent. Hoc amplius, Cod. de Fideicomm.* ibi: *Monitus a Judice intra annum non implet;* et *Novell.* 1. *cap.* 1. §. 1. *cap. Nos quidem* 3. *de Testamentis*, ibi: *Ut eam commoneas, quatenus infra annum etc.* et ibi: Fagnanus *n.* 2. Abbas antiquus *num.* 2. Hostiens. *num.* 2. Joan. Andr. *num.* 6. Archaran. *num.* 5. et 6. Butrius *num.* 9. Abbas Siculus *num.* 3. et alii passim. Et concordat *Authent. de hered. et Falcid.* §. *Si quis autem, in princip. cap.* 1. *collat.* 1. ubi etiam una tantum monitio, ut praecedat, requiritur; idem etiam desumitur ex *cap Si heredes* 6. *de Testamentis*, ibi: *Si heredes jussa Testatoris non adimpleverint* (supple intra annum juxta *cit. Authent. Hoc amplius et citat. cap. Nos quidem*) *ab Episcopo loci illius omnis res, quae eis relicta est, Canonice interdicatur, cum fructibus, et ceteris emolumentis, ut vota Defuncti adimpleantur.* Ratio autem hujus poenae privationis datur *in l. Si patroni* 55. §. *Sed nec illud. ff. ad S. C. Trebell.* dicitur: *Cur enim non videatur indignus, ut qui destruit supremas Defuncti preces, consequatur aliquid ex voluntate?*

46 Limitatur tamen haec poena privationis totius hereditatis in heredibus necessariis tam descendentibus, quam ascendentibus, qui licet sint negligentes in adimplenda ultima voluntate Testatoris, non ideo tamen debent privari sua Legitima, quae illis non ex voluntate Testatoris, sed juris dispositione obvenit, et quasi jure naturae est debita; *citat. Authent. Hoc amplius, Cod. de Fideicomm.* Abbas *in cit. cap. Si heredes num. ult.* et ibid. Covarruv. *n.* 9. Pirhing. *loc. cit. n.* 126. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 794. et alii. Nisi sorte hereditas sit talis, quae dividi non possit, uti sunt Regna, Ducatus, et hujusmodi; *arg. cap. Licet.* 6. *de Voto*, ubi Filio Regis Hungariae indicitur privatio Regni, si defuncti Patris voluntatem non adimpleat; Cum enim Regnum dividi non possit, ideoque nec legitima ex eo detrahi potest; Gloss. ibidem *verb. Privandum,* Silvester *verb. Testament.* 2. *qu.* 10. *dist.* 3. Pirhing. *loc. cit. numer.* 126. Reiffenst. *loc. citat. numer.* 794. et alii.

47 Relicta ad pias causas integre solvi debent ab heredibus, aliisque Executoribus infra sex menses a die insinuationis Testamenti numerandos; Et si intra tale tempus cessante legitimo impedimento id negligant, debent in poenam restituere Legata cum omnibus fructibus, et omni augmento, et emolumento, quod a tempore mortis Testatoris ex iis percipi potuit; *Authent. de Eccles. Titul.* §. *Si autem heres, versic. Si autem Legatum, cap.* 12. *collat.* 9. Fagnan. *in cit. cap. Nos quidem* 3. *de Testament. num.* 7. *et* 8. Pirhing *loc. cit. n.* 127. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 796. et communis aliorum.

48 Quod si heredes, vel alii Executores bis admoniti ab Episcopo dispositionem Testatoris ad causas pias adimplere neglexerint, etiam ante annum elapsum privantur omnibus commodis ex Testamento eisdem relictis competentibus; textu expresso *in citat. Authent.* §. *Si quis autem pro redemptione, versic. Si autem qui hoc facere jussi, c.* 11. *collat* 9. Bartol et Salicet. *in Auth. Hoc amplius, Cod. de Fideicomm.* Covarruv. *in c. Si heredes* 6. *de Testamentis num.* 5. et Abbas *ibid. num.* 5. Layman *loc. cit. cap.* 11. *num.* 13. Pirhing *loc. cit. num.* 127. Reiffenstuel. *loc. cit. num.* 795. et alii passim.

49 Si autem heredes perperam negent legata esse relicta Ecclesiis, vel aliis piis causis, et in illa negatione persistant usque ad sententiam, condemnandi sunt in duplum, ut expresse statuitur in §. *Item mixta, Institut. de action.* et tenent cum communi aliorum Doctores mox citati.

50 Si heredes, vel executores semel admoniti, intra annum dispositionem a Testatore factam praesertim circa causas pias adimplere neglexerint, potestas exequendi devolvitur ad Episcopum, textu expresso *in citat. Authent. de Eccles. tit. cap.* 10. *et cap. Nos quidem* 3. *de Testamentis.*

51 Quod si bis admoniti talem dispositionem adimplere neglexerint, etiam ante annum dicta exequendi potestas ad Episcopum devolvitur; *citat. Authent. de Eccles. tit. cap.* 11. §. *Si autem qui hoc facere jussi,* et concordat *l. Nulli, Cod. de Episc. et Cleric. etc. Tua nobis* 17. *de Testamentis*, et Conc. Trid. *sess.* 22. *c.* 8. et expresse tenent Covarruvias *in cit. cap. Nos quidem* 3. *de Testament. n.* 8. Abbas *ibid. num.* 11. Fagnan. *ibid. num.* 9. *et* 10. Innocent. *ibid. num.* 2. Reiffenst. *loco citat. num.* 797. et alii.

52 Immo Fagnan. *loco cit. num* 10. Innocent. *loc. cit. num.* 2. Hostiens. *ibid. n.* 6. et alii sustinent, Episcopum, Herede, vel Executore negligente, succedere in facultatem exequendi etiam ad non pias causas, et rationem reddunt cum ipso Fagnano *loc. cit. num.* 10. Abbas *ibid. num.* 8. Butrius *ibid. num.* 6. quia, dicunt ipsi, quaelibet defuncti voluntas potest dici pia *l.* 1. *Cod. de sacrosanct. Eccles.*

53 Assignare fundum favore Capellaniae Heredem non potuisse, et assignationem non sustineri, respondit *Sac. Cong. Conc. in Viterbien.* 20. *Sept.*

1727. *ad* 1. *dub. ut patet in Thesauro resol. Sacr. Congreg. Concil. dicti ann.* 1727. *ubi ad longum.* Quando enim non sunt a Fundatore certa bona determinate taxata, censentur obligata omnia bona Hereditatis ad sustinenda onera Capellaniae. E contra autem quando a Testatore pro certa Missarum, et Anniversariorum celebratione alicui Ecclesiae, relictus est determinatus fundus; si dictus taxatus fundus deinde extinguatur, non tenetur Heres alium fundum in locum illius substituere; *Sacr. Congr. Conc. in Albonen.* 10. *Martii* 1712. etiamsi sit opulenta Hereditas; quia cum legatum incipiat ab assignatione bonorum, nonnisi taxativum censeri debet, siquidem si Testator non gravavit Heredes ad solvendam annuam praestationem respondentem oneri Missarum, sed certa ab eadem hereditate segregavit bona, quae voluit subjecta oneri designato, conjecturae qualescumque sive a perpetuitate legati, sive ab hereditatis opulentia desumptae, nimis vagae, ac imbecilles aestimantur, ut judicetur contra Regulam passim servatam in dicta Sacr. Congreg. Concil. nempe quod non sit substituendus alius fundus, quoties Legatum incipit ab assignatione bonorum, sunt enim ad id certa bona determinate taxata.

54 Ad dubium; An candela gestanda per Canonicos in associatione funeris debeat esse ponderis ad minus quatuor librarum, vel arbitrio heredum; et an Canonici ultra dictam candelam praetendere possint unum Ducatum Regni pro quolibet Canonico; *S. Congreg. Conc. in Trojana* 21. *Maji* 1701. *respondit Negative, quoad primam partem, sed remittendum arbitrio heredum; quo vero ad secundam partem, Negative.*

55 Ad dubium: An heredes defunctorum possint adhibere circa Cadavera defunctorum quantitatem cerae sibi benevisam, seu potius constet de aliqua consuetudine quoad quantitatem cerae, eaque sit servanda? *Sacr. Congreg. Concil. in Nullius; seu Montis Cassini* 26. *Jan.* 1726. *ad VIII. respondit: Esse statuendam tamen ab ordinario auditis interesse habentibus et taxa ab eodem transmittatur ad Sacram Congregationem.*

Ad dubium: An Presbyteri dictae Ecclesiae
valeant prohibere sonum campanarum, tam de
tempore obitus, quam de tempore delationis ca-
daveris ad aliam Ecclesiam; et quod emolumen-
56 tum ab heredibus defunctorum Sacristae debea-
tur in casu etc. « Ead. Sacr. Congr. ib. ad XV.
» respondit Negative quoad tempus obitus, et
» pro sonitu nihil deberi, quoad tempus vero
» delationis Cadaveris pulsandas esse campanas,
» si heredes velint soluta competenti mercede
» taxanda ab Ordinario. »

57 Heredibus licet dumtaxat Parochum ad funus vocare; sed si velint alios Presbyteros vocare, praeferendi sunt Presbyteri Ecclesiae Parochialis, et receptitiae in numero ipsis heredibus beneviso; *Sacr. Congregat. Concil. in Nullius, seu Montis Cassini* 26. *Januarii* 1726.

Ad Heredes, et non Parochum spectat vocare 58
quot, et quos libuerit *ad funus, Sacra Congregat. Episcop. et Regular.* 4. *Januarii* 1594.

Numerum Religiosorum, ac electionem Reli- 59
gionum pro associandis cadaveribus, ad heredes defunctorum pro libito voluntatis eorum spectare, et pertinere, et ita ubique in posterum servari debere declaravit *S. R. C.* 4. *Januar.* 1640.

Heredes Defuncti invitare possunt numerum 60
Sacerdotum saecularium, aut Regularium, immo, et Confraternitatum sibi benevisum, nec cogi possunt ad vocandum Capitulum, vel alios, sed solum Parochum, cui debetur duplum eleemosinae illa, quae datur aliis Sacerdotibus simplicibus; *Sac. Cong. Episcop. et Regul.* 17. *Mart.* 1579. 11. *Octob.* 1580. 24. *Jan.* 1581. 11. *Jan.* 1647. *et* 11. *Decemb.* 1649.

Heredes non tenentur vocare, nisi Parochum; 61
Sac. Congregat. Episcop. et Regul 18. *Septembris* 1646.

Heredes Beneficiatorum tenentur resarcire bo- 62
na et domos Beneficiorum nec non sacris suppellectilibus Ecclesias providere, ex Oraculo *Clementis XI. mediante encyclica Epistola sub die* 23. *Maji* 1708. *impresso in Appendic. Synod. Fulginat. Baptistelli fol.* 167. Ursaya in *Miscellaneo Sacro, et profano primo litt. B. n.* 29.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Summa Heredum divisio est, ut vel testamen- 63
tarii, vel legitimi sint. De testamentariis placet
bic disserere. Essentia cujuscumque testamenti
vel solemnis, vel minus solemnis, consistit in 64
Heredis institutione, quae est *certi Successoris* in
universum jus, quod Defunctus habuit, declaratio legitima.

Heredis institutio, aut necessaria, aut volun- 65
taria est. Haec necessaria est, quando necessario
certae personae sunt instituendae, vel exhere-
dandae hoc est, quibus debetur legitima. Sic ita-
que ante omnia heredes sunt instituendi liberi
tam sui, quam emancipati tam a Patre, quam a
Matre; *Novell.* 115. *cap.* 3. immo et spurii respe-
ctu Matris; *l.* 29. §. 1. *de Inoffic. testam.* Quin et
Nepotum quoque filiis mortuis, et posthumorum
eventualiter habenda est ratio *Princip. et* §. 1.
Instit. de Liber. et Post haered. instit. alias nativi-
tate sua rumpunt testamentum *leg.* 3. §. 3. *de*
injust. rupt. et irrit. testam. Huc etiam referuntur, 66
qui in potestatem Testatoris quocumque modo
post conditum testamentum recidere queunt; *l.*
29. §. 11. *ff. de Liber et Post. haer. institut.* Hinc 67
consultum est, instituere hosce *eventualiter*, in
quem finem Romani ex legibus varias formulas

excogitarunt *l.* 29. *ff. dict. tit. de Liber. et Post hered. instit.* Inde postumi alii *legitimi*, alii *Aquiliani*, alii *Vallejani*, alii *Juliani*, alii *Corneliani* dicebantur; *dict. l.* 29. *dict. tit. de Liber. et Post.*
68 *hered. instit.* Sed nullam hodie praestant utilitatem anxiae illae Veterum formulae. Vide *l.* 15. *C. de Post. haered. instit.* Sic etiam ex eodem fundamento utile est *eventualiter* instituere Parentes, ne liberis mortuis ante Testatorem testamentum rumpant. Dici et idem potest de Fratribus, que casu et illis legitima debetur.

69 In voluntaria Haeredis institutione inspici debet I. ad habilitatem Personarum instituendarum, II. ad modum instituendi.

70 In personis requirebatur, ut juris civilis commercio fruerentur *l.* 1. *ff. ad Leg. Falcid.* tum ut Heredes scripti *certi* essent. Excludebantur propterea servi quia tales, Peregrini, *l.* 6. §. 2. *ff. de hered. instit.* qui tamen, postquam jura succedendi illis sunt communicata, hodie institui queunt; *Auth. Omnes Peregrini*, *C. Commun. de Success.* Deportati, Banniti, Apostatae *l.* 3. *C. de Apost.* Haeretici; *l.* 4: *C. de Haeretic.* Collegia denique Universitates, et incertae personae, nisi Collegia essent excepta; *l.* 2. *et l.* 22. *C. de SS. Eccles. l.* 1. *C. de Judaeis.* Emendavit vero hoc Justinianus *in* §. 25. *et seq. Institut. de Legat.* ut tantum reprobata Collegia institui nequeant.

71 Sunt et qui *certo respectu* institui heredes haud possunt. In horum numero sunt liberi naturales, quando adsunt legitimi, tunc enim nonnisi in una uncia institui a Patre queunt; *Auth. Licet*, *C. de Natural. Liber. Novell.* 89. *cap.* 12. Si Testatoris Parentes soli supersint, in octo unciis, alias vero ex asse. Sic et incestuosi heredes a Parentibus institui haud possunt, nec Parentes incestuosi a se invicem; *l.* 6. *C. de Incest. Nupt.* ab aliis vero possunt.

72 Haec inhabilis institutio, si palam fiat, pro non scripta habetur; *l.* 1. *C. de Hered. Instit.* at si clam, et in fraudem Legis, lucrum ejus cedit Fisco; *l.* 1. §. 1. *de Jur. Fisc.*

73 Habilitas heredis tribus maxime temporibus considerari debet; testamenti conditi ob Regulam Catonianam; mortis, quia testamentum per hanc confirmatur; et aditionis, quia per hanc acquiritur. Quod ultimum in haeredibus suis diversum haud est a tempore mortis. Sed jam satis de Habilitate Personarum instituendarum.

Quod attinet ad modum instituendi, I. requiritur *ut institutio possit habere effectum.* Quamobrem ridicula est omnium hominum institutio. Diversa autem est ratio in institutione Pauperum; *l.* 46. *et l.* 49. *C. de Episc. et Cler.* quum magis Pauperes collective sumpti in eo quo vixit Testator loco videantur instituti. Huc etiam refertur si quis Sanctum instituat, quia sic Ecclesiae Sancto illi dicatae debetur; *l.* 26. *C. de SS. Eccles.* 74

II. *Ut fiat Institutio de universis bonis*, sive unus, sive plures heredes sint instituti, quia jus Romanum non admittit, ut decedere quis possit pro parte testatus, pro parte intestatus; *l.* 15. *ff. de Legat.* 1. *l.* 7. *de Regul. Jur.* Hinc unicus in re certa institutus detracta mentione rei universam hereditatem capit; *l.* 1. *ff. hered. instit.* Idem et de pluribus ex certa re institutis asseritur *in l.* 9. §. 13. *et l.* 10. *et l.* 11. *ff. dict. tit. de hered. instit.* ut tamen hoc casu certae rei adjecto habeatur instar praelegati in divisione haereditatis, et ex reliquis bonis, ex aequo solvi debeat aes alienum *l.* 35. §. 2. *ff. eod.* Idque ipsum placuit, si quidam ex certa re sint scripti, quidam non. Hec casu illi sunt loco Legatariorum hi vero haeredum; *l.* 13. *C. eod.* Deficientibus vero his, illis jus accrescendi salvum est. 75

III. *et institutio sit libera, non extorta* quamvis blanditiae non sint vetitae; *l. Ult. ff. Si quis aliq. testat. prohib.* 76

IV. *Ut sit institutio ex certa scientia; et animi sententia facta.* Hinc nequit in alterius arbitrium conferri; *l.*32. *ff. eod. aperte* scilicet, bene tamen *tacite* per conditionem; *l.* 68. *ff. eod. l.* 1. *ff. de Legat* 2. vel si consideratur tamquam arbitrium boni viri; *l.* 1. *ff. de Legat.* 2. De jure vero Canonico hoc simpliciter admittunt *ob cap.* 13. *de Testam.* 77

V. *Ut sit concepta verbis dispositis, et directis.* Intellige tamen de jure veteri, nam sublatum est hoc requisitum *per l.* 15. *C. de Testam.* adeoque qualiscumque declaratio tacita vel expressa hodie sufficit; Vide omnino Harprect. *de Tacit. Institut. Haered.* 78

VI. *Ut sit sincera, non captatoria.* Confer vero hic Thomas. *disput. de Captator. et in primis* Bynkershoek *in opuscul. de Captat. Institut.* 79

HÆRESIS

SUMMARIUM

1. Haeresis unde sit dicta. — 2. Haeresis alia est materialis, et alia *formalis*, et quae sit materialis. — 3. Haeresis materialis inter veras haereses numeranda non est. — 4. Haeresis *formalis* quae sit? — 5. Ad Haeresim formalem duo copulative requiruntur, scilicet error intellectus, et pertinacia in voluntate. — 6. Pertinacia requisita ad Haeresim formalem in quo consistat — 7. Talis pertinacia, et error debet esse hominis baptizati, et Fidem Christianam professi. — 8. Talis pertinax error ad hoc, ut sit haeresis, debet esse contra aliquam

veritatem Fidei Catholicae. — 9. Haeresis formalis alia est interna, seu mentalis, et alia externa, et quae sit utraque? — 10. Haeresis externa dividitur in occultam, et pubblicam, seu manifestam. — 11. Quot, et quae fuerint haereses, et Haeresiarchae? *remissive.* — 12. Haeresis per quid differat a schismate? — 13. Schisma est error voluntatis, et non intellectus, ut est Haeresis. — 14. Schisma purum, et mixtum, in quo differat? — 15. Potest esse Schisma sine haeresi, sed non econtra; Sic omnis haereticus est schismaticus, sed non e converso — 16. Ordinarie tamen et pradictae loquendo vix umquam nostris hisce diebus datur amplius Schisma purum, seu sine Haeresi. — 17. Haeresis causa spectat solummodo ad Judicem Ecclesiasticum. — 18. Judices Ecclesiastici in causa Haeresis sunt in specie sequentes. Primo, summus Pontifex. — 19. Secundo, Sacra Congregatio Eminentiss. Card. Generalium Inquisitorum. — 20. Tertio, Episcopi respectu omnium existentium in sua Dioecesi. — 21. Immo Episcopi etiam exemptorum Regularium Judices sunt in causa Haeresis, ut delegati a Papa. — 22. Vicarius, tamen Generalis sine speciali mandato non est Judex in causa haeresis. — 23. Quarto, Judex Ordinarius in causa haeresis est etiam Capitulum Sede vacante. Non item Vicarius ipsius Generalis. — 24. Non potest tamen Capitulum Sede vacante Exemptos judicare in casu Haeresis. — 25. Quinto, Judicis competentes in causa haeresis sunt Inquisitores Sancti Officii — 26. Inquisitores autem Provinciarum, et Dioecesum non sunt Judices Episcoporum, Nunciorum, et Officialium Apostolicorum. — 27. Inquisitores, et Episcopi possunt conjunctim, vel separatim procedere in causa haeresis, et quomodo? — 28. In locis, ubi non viget Officium Inquisitionis Episcopi soli gaudent omni facultate Inquisitoribus alias competente. — 29. Principes, potestates, et Judices saeculares nullo modo possunt se immiscere in Processum a Judice Ecclesiastico contra Haereticos instituendum, vel institutum, sed debent indilata exequi sententiam Judicis Ecclesiastici. — 30. Nec possunt praetendere videre prius processum a Judice Ecclesiastico factum, et si praetendant, debet illis negari. — 31. Sententia Judicis Ecclesiastici dicitur statim, et indilate exequi a Judice Saeculari, si intra sex dies exequitur. — 32. Haeresis pure mentalis potest absolvi a quolibet simplici Confessario. — 33. Episcopi, et Inquisitores absolvere possunt in utroque foro ab haeresi deducta ad forum contentiosum. — 34. Non possunt tamen absolvere ab haeresi in foro conscientiae tantum. — 35. Praelati Regulares nequeunt absolvere saeculares in Foro interno ab Haeresi occulta. — 36. An autem Praelati Regulares possunt absolvere ab haeresi occulta suos subditos? *remissive.* — 37. Absolutio ab haeresi in Foro interno, non suffragatur in Foro externo. — 38. ad 42. Nonnulla ex Bened. XIV. quoad Haeresis absolutionem — 43. ad 46. Quoad haereticorum conjuncta — 47. ad 50. Quoad Haeresis absolutionem.

1 Haeresis est verbum Graecum Latine signi-
ficans electionem, ac sectationem, eo quod
sit novae, et a communi Ecclesiae, et Spi-
ritus Sancti vero sensu alienae Doctrinae,
et opinionis electio aut secta; *cap. 27. Haeresis*
2 *et cap. Haereticus* 28. *caus.* 24. *qu.* 3. Haeresis
alia est materialis, et alia formalis. Haeresis ma-
terialis est hominis baptizati, et Fidem professi
erroneus assensus contra aliquam veritatem Fi-
dei ex sola ignorantia, vel errore proveniens abs-
que pertinacia voluntatis in eo persistendi; *Est*
3 *in re communis.* Haec Haeresis materialis inter ve-
ras Haereses numeranda non est; *arg. cap. Dixit
Apostolus* 29. *caus.* 24. *q.* 3. *et cap. Damnamus* 2.
4 *de Summa Trinitate.* Haeresis formalis est homi-
nis baptizati, ac Christianam Fidem professi er-
ror voluntarius, ac pertinax contra aliquam ve-
5 ritatem Fidei; *Est in re communis.* Unde patet,
quod ad Haeresim formalem duo copulative re-
quiruntur, scilicet error in intellectu et pertina-
cia in voluntate *arg. cap. Dixit Apostolus* 29. *et cit.*
6 *cap. Damnamus* 2. *de Summa Trinitate.* Pertinacia
autem ex parte voluntatis requisita ad constituen-
dam Haeresim formalem non consistit in hoc, quod
quis acriter, et mordicus diu retineat, defendat,
et tueatur errorem contra Fidem, sed in hoc,
quod hujusmodi errorem retineat postquam con-
trarium eidem est jam sufficienter propositum
vel quando scit contrarium teneri a vera univer-
sali Christi in terris Ecclesia, cui judicium suum
praeferre praesumit, sic Doctores communiter.
7 Talis autem pertinacia, et error debet esse *homi-
nis baptizati, et Christianam Fidem professi*, ad hoc
ut constituat Haeresim, quia errores, quos non
baptizati, v. g. Turcae, Gentiles Judaeo contra Fi-
dem Christianam habent, non sunt *Haereses*, sed
Paganismi, Gentilismi, vel Judaismi sunt, ut vo-
cantur; *Communis.* Talis pertinax error ad hoc 8
ut sit *Haeresis*, debet esse *contra aliquam veritatem
Fidei Christianae.* Nam si sit circa alia objecta,
quae ad Fidem Christianam non pertinent, non
est *Haeresis*, ut de se patet; Et si non sit contra
aliquam, sed contra omnem Fidei Christianae ve-
ritatem, non Haeresis, sed Paganismus, vel Ju-
daismus erit, aut Apostasia a Fide, aut denique
Atheismus perfectus; Quaelibet enim Haeresis ad-
mittit aliquos articulos, et veritates Fidei Chri-
stianae, v. g. Christum pro nobis esse passum, et
mortuum, resurrexisse, et ascendisse in Coelum,
et hujusmodi.
Haeresis formalis, de qua hic est sermo, alia 9
est interna, seu mentalis, et alia externa. Haeresis
interna, seu mentalis est illa, quae in corde, seu
mente retinetur, et nec verbis, nec facto externo
manifestatur. Haeresis externa est illa; quae in-
terne vigens; verbis, vel facto aliquo externo
sufficienter externo exprimitur; *Communis.* Hae- 10
resis externa dividitur in occultam, et pubblicam,
seu manifestam. Haeresis externa pubblica, seu
manifesta est illa, quae palam, et coram pluribus
externe manifestatur. Haeresis externa occulta est
illa, quae verbis, vel facto, aut signo aliquo ex-
terno proditur, vel nemine, vel uno aut altero
solummodo praesente, et audiente, dicendo v. g.
*Non credo tres esse Personas divinas. Non credo se-
cundam Divinam Personam esse incarnatam* et hu-
jusmodi. Et haec Haeresis, quia vere est, et di-
citur *externa* quandumvis occulta, sufficit ad in-
currendas poenas, nec requiritur, ut sit publica,
dummodo alias conditiones habeat. Quod autem, et 11

quaenam fuerint Haereses, et Haeresiarchae, vide Berninum; ubi late, et fuse de omnibus per quatuor integros Tomos, Gravesou in Historia Ecclesiastica, Nicolium in Flosculis, Boyvin in *Theologia tom.* 4. aliosque passim Dogmaticos, et Historicos de Haeresibus, et Haeresiarchis expresse tractantes, et quo ad antiquos S. Augustin., et S. Epiphan. *lib. de Haeresis* et S. Isidorum relatum *in cap. Quidam autem*, 39. *caus.* 24. *qu.* 3. ubi plurimae antiquae Haereses et Haeresiarchae enumerantur.

12 Haeresis differt a Schismate puro per hoc, quod ipsa per se, ac directa opponatur Fidei, negando seu non credendo unum, aut plures Fidei Articulos; Schisma vero opponitur unitati, tollendo Ecclesiae unitatem, quae per Charitatem habetur; *Sic communis* cum D. Thoma 2. 2. *quaest.* 39. *art.* 1. Sanchez *lib.* 2. *Moral. c.* 35. *num.* 6. Reiffenstuel.
13 *lib.* 5. *Decret. tit.* 8. *n.* 7. Unde constat, Schisma esse errorem voluntatis, non intellectus, ut est haeresis; Ursaya *Instit. crim. lib.* 1. *tit.* 7. *num* 4.
14 Notanter autem dicitur, *a Schismate puro*; quia schisma purum facit quidem recedere ab unitate Ecclesiae et ejus Capitis Vicarii Christi in terris, sed absque errore in Fide, ad differentiam schismatis mixti, seu conjuncti cum haeresi, quod nedum facit recedere ab unitate Ecclesiae, sed et insuper facit recedere a vera Fide, negando v. g. seu non credendo Summum Romanum Pontificem esse in terris Vicarium Christi, et Caput totius
15 Ecclesiae Catholicae etc. Hinc patet, posse esse schisma sine haeresi, sed non econtra; Omnis enim haereticus est schismaticus, sed non e converso, ut declarat Goffred. *in Summa de Schismat*, et Soccin. cum Fagnan. *lib.* 5. *decr. in c. Quod a*
16 *praedecessor.* 1. *de Schismaticis num.* 20. Ordinarie tamen, et practice loquendo vix nostris hisce diebus unquam datur amplius Schisma purum, seu sine Haeresi, quamvis enim in suo principio Schisma non habeat perversum Fidei dogma, sicut haeresis, tamen in fine nullum Schisma est sine haeresi, ut ex verbis S. Hieronymi rectur *in cap. Haeresim* 26. *caus.* 24. *quaest.* 3 ibi: « Inter Haeresim et Schisma hoc interesse arbitrantur, » quod haeresis perversum dogma habeat; Schisma propter Episcopalem dissensionem ab Ecclesia pariter separat. Quod quidem in principio » aliqua ex parte intelligi potest; Caeterum nullum Schisma non aliquam sibi confingit haeresim, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur.

17 Haeresis causa spectat solummodo ad Judicem Ecclesiasticum, est enim haeresis crimen mere Ecclesiasticum; textu expresso *in c. Ut inquisitionis* 18. §. *Prohibemus de Haeret. in* 6. ibi: *Prohibemus quoque districtius, Potestatibus, Dominis temporalibus, et Rectoribus, eorumdemque Officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine, cum sit mere Ecclesiasticum, quoquomodo cognoscant vel judicent* et Gloss *ib.* communiter recepta. In specie autem 18
Judices Ecclesiastici in causa haeresis sunt sequentes. Primo, Summus Pontifex; *Communis*, 19
et indubitata. Secundo, Sac. Congreg. Cardinalium Generalium Inquisitorum ad hoc erecta a Paulo III. anno 1542. Constitut. 34. incipien. *Licet*, et denuo restituta a Sixto V. anno 1587. Constitut. incip *Immensa.* Tertio, Episcopi respectu omnium 20
existentium in sua Dioecesi; *cap. Excommunicamus* 13. §. *Adijcimus, de Haereticis; Clement.* 1. §. *Propter quod, de Haereticis* et Communis Doctorum. Immo Episcopi etiam exemptorum Regu- 21
larium Judices sunt in causa haeresis, non ut Judices Ordinarii, sed ut delegati Papae, textu expresso *in c. Ad abolendam* 9. §. *final. de Haeretic.* ibi: *Si qui fuerint a Lege Dioecesanae jurisdictionis exempti, soli subjaceant Sedis Apostolicae Potestati; Nihilominus in his, quae contra Haereticos sunt instituta, Episcoporum subeant Judicium; et eis in hac parte, tamquam a sede Apostolica delegatis, (non obstantibus libertatis suae privilegiis) obsequantur.* Vicarius tamen Generalis sine speciali 22
mandato Episcopi non est Judex in causa haeresis; Farinac. *de Haeresi qu.* 186. *n.* 13. Imola *in Clement.* 1. *de Haeret. num.* 18. Pirbing. *lib.* 5. *Decret. tit.* 7. *num.* 124. Reiffenstuel *ibid. num.* 439. et alii: et ratio est quia ob gravitatem hujus criminis requiritur specialis commissio, ut desumitur ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reform. cap.* 6.

Quarto, Judex Ordinarius in causa haeresis est 23
etiam Capitulum Sede vacante; Sic Farin. *de Haeresi q.* 186. *n.* 177. Hostiens. *in c. Ad abolendam* 2. *de Haereticis num.* 1. Pirbing *loc. cit. num.* 125. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 440. *arg. cit. cap. Ad abolendam*, ibi: *Vel Clerici ipsi, Sede vacante, cum consilio (si oportuerint) vicinorum Episcoporum, Haereticos judicaverint.* Non potest tamen 24
Capitulum Sede vacante Exemptos judicare in causa haeresis; Farinac. *de Haeresi quaest.* 186. *num.* 182. Abbas *in cit. cap. Ad abolendam in fine* et alii communiter. Et ratio est, quia Capitulum Sede vacante succedit Episcopo solum in iis quae jure ordinario competunt Episcopo, non vero in iis, quae non nisi jure delegato, aut speciali habet, *arg. cap. Pastoralis* 11. *de offic. Judic. Ordin. et Regul.* 7. *Junii in* 6. *et l. In omnibus, ff. de Regul. Juris.* Quinto, Judices competentes in causa 25
haeresis sunt Inquisitores Fidei in S. Officio Inquisitionis specialiter deputati a suprema, et universali Congregatione Cardinalium Generalium Inquisitorum, juxta citat. Constitut. Pauli III. incipit. *Licet*, et Constitut. Sixti V. incipit. *Immensa.* Et est communis *argum. cap. Ut officium, de Haereticis in* 6. *cap. Ut inquisitionis eod. in* 6. *Clementina* 1. *de Haereticis*, cum similibus. Inqui- 26
sitores autem Provinciarum, et Dioecesum non sunt Judices Episcoporum, Nunciorum, et Offi-

cialium Apostolicorum, sed occurente casu su-
spicionis, vel accusationis, vel denunciationis con-
tra ipsos, debent significare Sedi Apostolicae,
prout expresse statuitur *in c. Inquisitores* 16. *de
Haeret. in* 6. et Extravagnt. *Cum Matthaeus* 3. *de
Haeretic.* inter communes.
27 Inquisitores, et Episcopi possunt conjunctim,
vel separatim in causa Haeresis contra suspectos
vel denunciatos procedere, ita tamen ut si sepa-
ratim procedant, Sententiam contemnatoriam ferre
non possit Inquisitor, nisi prius processum com-
municet Episcopo, vel Sede vacante, Capitulo;
Nec Episcopus, nisi suum processum communicet
Inquisitori, si in sua Dioecesi officium Inquisitio-
nis vigeat, textu claro *in cap. Ut Officium* 11. *de*
28 *Haeret. et c. per hoc* 17. *eod. in* 6. In locis, ubi
non viget Officium Inquisitionis, Episcopi soli gau-
dent omni facultate Inquisitoribus alias compe-
tente. Sic probat receptus usus, et consuetudo
ut observant Azorius *part.* 1. *lib.* 8. *c.* 18. *quaest.*
2. Pirhing *loco cit. num.* 130. Reiffenst. *loco cit.
num.* 449. et alii passim. Episcopi enim in suis
Dioecesibus sunt Inquisitores nati, ut recte notat
Card. de Luca *Relat. Curiae Romanae disc.* 14.
numer. 4.
29 Principes, Potestates, et Judices Saeculares
nullo modo possunt se immiscere in processum a
Judice Ecclesiastico contra Haereticos instituen-
dum, vel institutum, sed debent indilate exequi
sententiam Judicis Ecclesiastici, textu expresso
30 *in cap. Ut inquisitionis* 18. *de Haeret. in* 6. Nec
possunt praetendere videre prius processum a Ju-
dice Ecclesiastico factum, et si praetendant, debet
illis negari; *cit. c. Ut Inquisitionis*, et Innoc. VIII.
Constit. incip. *Dilectus*, ubi praecipit, ut Judices
Saeculares sine ulla visione processus ab Inquisi-
tore facti exequantur sententiam sub poena Ex-
31 communicationis ipso facto incurrenda. Sententia
autem Judicis Ecclesiastici dicitur statim, et in-
dilate exequi a Judice Saeculari si intra sex dies
exequitur, textu expresso in cit. Constit. Inno-
centii VIII. incip. *Dilectus Filius*, ibi: « Praeci-
» piatis, atque mandatis, ut infra sex dies post-
» quam legitime fuerint requisiti sine aliquo di-
» ctorum Processuum per vos agitatorum visione
» sententias per vos latas contra hujusmodi Hae-
» reticos prompte exequantur appellatione re
» mota. »
32 Haeresis pure mentalis, cum excommunicatio-
nem annexam non habeat, potest absolvi a quo-
cumque etiam simplici Confessario; Barbosa *de
potestate Episcop. par.* 2. *alleg.* 40. *n.* 13. Bordon.
in Tribunali cap. 12. *n.* 2. *et* 3. Del Bene *de Offic.
Inquisit. part.* 1. *dub.* 49. *petit.* 3. Bonacina *de
Censur. in Bulla Coenae disp.* 1. *quaest.* 2. *punct.*
2. *n.* 3. et cum aliis a se citatis Card. Petra *tom.*
33 3. *comment. ad Constit.* 18. *Innocent. IV. n.* 13. Epi-
scopi, et Inquisitores absolvere possunt in utro-
que Foro ab Haeresi deducta in Forum conten-
tiosum; *cap. Officium.* 11. *de Haeret. in* 6. et do-
cent communiter Doctores teste Cardin. de Petra
loc. cit. num. 27. ubi dicit sic pluries respondisse
Sacram Supremam Inquisitionem; nec obstare
Bullam in Coena Domini, cum ipsa procedat quo
ad absolutionem ab Haeresi non deducta ad Fo-
rum contentiosum. Non possunt tamen absolvere 34
ab Haeresi in Foro conscientiae tantum, ut plu-
ries de Inquisitoribus respondit Suprema Inqui-
sitio, teste, Cardin. Albitio *de inconstantia in Fide
cap.* 25. *num.* 16. Salell. *lib.* 2. *cap.* 8. *regul.* 200.
num. 35. Cardin. Petra *loc. cit. numer.* 28. et de
Episcopis pluries respondi Sac. Congreg. Concil.
praesertim *Die* 21. *Aug.* 1609. *die* 7. *Julii* 1617.
die 5. *Novem.* 1644.
Quamvis enim Concilium Tridentinum *sess.* 24. 35
de reformat. cap. 6. concesserit Episcopis Faculta-
tem absolvendi in Foro conscientiae ab Haeresi
occulta, tali tamen Decreto Tridentini derogatum
esse per Bullam Coenae pluries respondit Sacra
Congregat. ejusdem Concilii, et signantur *in Con-
cordien. anno* 1585. *l.* 4. *decretor. pag.* 17. *censuit;
Decreto Concilii sess.* 24. *cap.* 6. *derocatum esse in
casu Haeresis per bullam Caenae Domini, et in Ca-
meracen.* 28. *Februarii* 1602. *lib.* 10. *decretor. pag.*
25. ibi: « Quamvis a Concilio Tridentino Episco-
» pis tributa fuerit facultas ab Haeresi per se
» ipsos in casibus occultis absolvendi, eam tamen
» in illis adeptam esse Pontificia Constitutione,
» quae in die Coenae Domini legi consuevit; Ideo-
» que oportere ipsum, si ita e re esse arbitretur,
» ejusmodi facultatem petere a Sed Apostolica,
» a qua facile illam impetrabit, » *et in causa
Ciberniae* 9. *Septembris* 1690. ibi: « VI. Cum de
» jure, ubi non adest inquisitio, Episcopus sit
» Inquisitor, an possit saltem ut Inquisitor ab-
» solvere ab Haeresi, etiamsi specialem ad id non
» habeat a Sede Apostolica facultatem concedi
» solitam ad tempus limitatam Episcopis Hiber-
» niae. VII. Cum neque Episcopus, neque Vica-
» rius Generalis commode adiri possint pro ab-
» solutione ab Haeresi; an liceat Episcopo dele-
» gare facultatem Parocho absolvendi ab ea? S.
Congreg. respondit « Ad VI. Negative. Ad VII.
» Negative et ad mentem, et mens est, ut quate-
» nus facultas absolvendi non sit concessa, con-
» cedi possit, et debeat: » et sic etiam pluries
declaravit Suprema Inquisitio, ut testantur Pegna
part. 3. *director. comm.* 141. Cardin. Albit. *loc.
cit. cap.* 25. *num.* 9. Card. Petra. *loc. cit. numer.*
21. et tetes Barbosa *de offic. et potest. Episcop. par.*
2. *allegat.* 40. *num.* 24. Pignatell. *tom.* 1. *consult.*
391. Pegna Piasec. Fagnan. et alii. Sic pariter
declaratum est a S. Pio V. Gregorio XIII. et Cle-
ment. VIII. et clarissime ultimo constat ex De-
creto Alexandri VII. de anno 1665. 24. Septem.
damnantis hanc propositionem tertiam in ordine:

» Sententia asserens Bullam Coenae solum pro-» hibere absolutionem Haeresis, et aliorum cri-» minum, quando publica sunt, et id non dero-» gare facultati Trident. in qua de occultis cri-» minibus sermo est, anno 1629. 18. Jul. in Con-» sistorio Sacr. Congr. Eminentiss. Cardin. visa,
36 » et tolerata est. » Et hanc aliam 4. in ordine: « Praelati Regulares possunt in Foro conscien-» tiae absolvere quoscumque Saeculares ab Hae-» resi occulta, et ab Excommunicatione propter » eam incursa. »

37 An autem Praelati Regulares possunt absol-vere suos subditos ab Haeresi occulta? Vid. verb. *Absolutio*, ubi late de hoc.

38 Absolutio in Foro interno non suffragatur in Foro externo. Poenitentes enim sic absoluti pos-sunt adhuc in Foro externo inquiri, et puniri; Locatos *verb. Absolvere num.* 1. *et verb. Haereticus num* 21. Repertor. Inquisitor. *verb. Confessio* §. *Rerum.* Zanchin. *de Haeretic. cap.* 34. Duard. *in Bulla Coenae lib.* 3. §. 2. *quaest.* 12. *n.* 12. Barbosa *loc. cit. allegat.* 40. *n.* 29. Card. Petra *loc. cit. n.* 39. et alii passim.

39 Haeresi abjuratio praecedens requiritur tanquam conditio necessaria in Literis Apostolicis dispen-sationem, quae super gradibus consanguinitatis, vel affinitatis, aliisve impedimentis petuntur pro personis diversae professionis; Bened. XIV. tom. 2. Constit. 51. incip. *Magnae Nobis admirationis*

40 Haeresis abjurante promissio non sufficit, ut hu-jusmodi Literarum Executor, seu Episcopus di-spensandi facultatem ab Apostolica Sede habens dispensationes ipsas ad effectum perducat; Idem

41 Constit. 69. incip. *Ad tuas manus.* Haeretici ra-tione suscepti Baptismi ad amplectendam Fidem Catholicam cogi possunt; Idem *ibidem.*

In locis tamen, in quibus toleratur, ut haere- 42
tici mixti cum Catholicis habitent, videndum quid ferat usus et consuetudo; Idem *ibid.*

Haereticorum conjugia ex perpetua Sedis Apo- 43
stolicae disciplina, sunt Catholicis interdictae; Idem Constitut. 52. inc. *Magna Nobis admirationis.* 44
Si vero aliquando ex gravissimis causis permittun-tur, opportunae adjiciuntur cauthelae, quibus et conjugis Catholici Fides, et futurae prolis Catho-lica educatio in tuto habeatur, Idem *ibidem.* Hu- 45
jusmodi conjugia in aliquibus locis, in quibus haeretici cum Catholicis mixti vivunt, de facto ineuntur, et a Potestate Ecclesiastica, no majore mala proveniant, tolerantur, Idem Constit. 19. inc. *Ad tuas manus.* Verum dispensationes super 46
gradibus aut impedimentis, ab Apostolica Sede pro ipsis non conceduntur, nisi adjecta conditione abjurandae prius haeresis, Idem *ibidem* et citat. Constitut. 51. incip. *Magnae Nobis admirationis.*

Haeretici occulti absolvi possunt a poenitentia- 47
ria Apostolica, Idem tom 1. Constitut. 95. incip. *Pastor bonus* §. 9. Haeretici ad Fidem redeuntes 48
summa Charitate ab Ecclesia recipiuntur, Idem Constitut. 129. incip. *Quamvis tempore.* §. 11.

A censuris propter Haeresim formalem exter- 49
nam incursis nullus Confessarius quibusvis am-plissimis facultatibus munitus vel etiam tempore Jubilaei absolvere potest, nisi expressam ad id facultatem habuerit, Bened. XIV. Constit. incip. *Inter praeteritos* §. 85. Etiamsi occulta Haeresis 50
sit, et Confessarius facultatem habeat absolvendi a Censuris in Bulla Coenae reservatis: Idem Be-nedict. XIV. Constitut. incip. *Convocatis* §. 53.

HÆRETICA PROPOSITIO

VID. VER. *PROPOSITIONES DAMNATAE N.* 22.

HÆRESI PROXIMA PROPOSITIO — SAPIENS HÆRESIM — SUSPECTA DE HÆRESI

VID. IBIDEM N. 23. AD 25.

HÆRETICUS

SUMMARIUM

1. Haereticus est, qui negat aliquem ex Articulis ab Ecclesia definitis. — 2. Ad hoc autem, ut quis sit Haereticus formalis articulum ab Ecclesia definitum negare debet cum errore intellectus, et pertinacia voluntatis. — 3. Haereticus enim censeri non debet errans in Fide, si Romanae Ecclesiae Judicio errorem supponat, paratus stare decisioni Sedis Apostolicae. — 4. Haereticus formalis est, qui positive dubitat de Fide, vel alique illius Articulo sufficienter sibi proposito etc — 5. Unde ex hujus defectu *formales haeretici* non sunt, qui inter haereticos nati, et educati de uno, vel pluribus articulis dubitant, donec sufficienter sibi proponantur. — 6. Haereticus est, qui de Sacramentis aliter sentit, ac docet, quam Romana Ecclesia praedicat, et observat. — 7. Haereticus alius est lapsus, et alius relapsus, et quis sit uterque? — 8. Relapsus alius dicitur

elapsus manifestus, seu vere, et alius praesumptus, seu fide, et quis sit uterque. — 9. Non solum dicitur relapsus, qui in eadem specie haeresim jam abjuratam relabitur, sed etiam, qui possit abjuratam simpliciter, et generaliter haeresim, inde in quamcumque aliam haeresim incidit, vel receptat, associat, defendit, auxilium fert haereticis. — 10. Haereticus, vel Schismaticus, si non resipiscat nequit salvari, sed aeterne damnabitur, nec ad salutem ei proderunt Baptismus, eleemosyna, aut mori pro Christo. — 11. Catechumenus nondum baptizatus, deficiens a Fide, quam recepit, non est proprie dictus haereticus, sed Infidelis. — 12. Fide, et invalido baptizatus, si fidem deserat habendus est ut Haereticus, quamdiu de Baptismi fictione aut invaliditate non constet, licet in rigore talis non sit defectu Baptismi. — 13. Qui metu mortis perculsus negat Fidem, aut aliquid contrarium Fidei affirmat absque ullo interiore mentis assensu, non est vere, et proprie haereticus. — 14. Tamquam haereticus censendus est non solum is, qui temere asserit, sed etiam qui vertit in dubium animam rationalem, seu intellectivam non esse formam corporis humani per se, et essentialiter. — 15. Sic etiam tamquam haereticus verus est habendus non solum is, qui temere negat, sed etiam qui vertit in dubium animam rationalem seu intellectivam esse immortalem. — 16. Omnis communicatio politica, seu conversatio, commercium, et cum haereticis, unde imminet periculum subversionis Fidei, vel morum, est Catholicis prohibita sub mortali. — 17. Si autem absit periculum subversionis, et scandalum, possunt Catholici licite cum haereticis communicationem politicam habere, etiamsi essent Lutherani, Calvinistae, aliique denunciati. — 18. Assignantur varia, quae sunt licita Catholicis praesertim in locis ubi cum Haereticis permixti habitant. — 19. Matrimonia Catholicorum cum Haereticis debite, ac ritu Catholico contracta sunt valida. — 20. Talia tamen Matrimonia sunt illecita sub peccato mortali, nisi papa dispenset aut rationabilibus causis excusentur, *usque ad n.* 22. — 23. Talia Matrimonia in Germania, et ceteris locis, ubi Haereticis cum Catholicis permixti habitant, secundum multos sunt licita ex consuetudine; cum quibusdam tamen conditionibus. — 24. Iniquissimum et graviter peccaminosum est tam contra Jus Ecclesiasticum, quam divinum illud pactum quod in aliquibus locis dicitur adjici Matrimonio Catholici cum Haeretica, nempe ut masculi educentur in Fide Catholica patris, et foeminae in Secta Haeretica Matris; vel contra. — 25. Nec valet immemorabilis consuetudo in contrarium. — 26. Disputare publice vel privatim cum Haereticis de Fide est prohibitum omnibus Laicis sub poena Excommunicationis ferendae sententiae. — 27. Haec tamen Lex seu prohibitio vel casu numquam fuit recepta, vel contraria consuetudine abrogata in locis, in quibus Catholici permixti habitant cum haereticis. — 28. Disputare cum Haereticis non est prohibitum Clericis, maxime si sint sufficienter docti et debitas circumstantias prudenter observent. Alia, *remissive.* — 29. Stando in rigore utriusque Juris nec recipi, nec tolerari possunt Haeretici, et ritus eorum in territoriis Catholicis. — 30. Ad evitandum tamen majus Religionis, et Ecclesiae Catholicae malum recipi, et tolerari possunt. — 31. Haeretici sunt revelandi, seu denunciandi Inquisitoribus sub poena Excommunicationis. — 32. Immo Haeretici evidenter cogniti ut tales sunt denunciandi quamvis probari non possint. — 33. Libros Haereticorum scienter legentes, aut retinentes, imprimentes seu quomodolibet defendentes, incurrunt excommunicationem. Alia, *remissive.* — 34. Haeretici omnes formales externi ipso facto incurrunt Excommunicationem Papae reservatam. — 35. Immo non solum haeretici, sed etiam Credentes eis, Receptores, Defensores, et Fautores eorumdem. — 36. Credentes qui sint? — 37. Receptores qui sint? — 38. Defensores qui sint? — 39. Fautores qui sint? — 40. Excommunicationem ipso facto etiam incurrunt, qui haereticos, aut eis credentes, aut eorum receptores, Defensores, et fautores in loco sacro sepeliunt. — 41. Omnes Haeretici publici, et notorii ipso facto sunt Irregulares, et remanent tales etiam post conversionem, et absolutionem. — 42. Etiam Haeretici occulti probabilius sunt irregulares — 43. Irregularitas incurrit etiam a Credentibus, receptoribus, defensoribus, et fautoribus haereticorum. — 44. Haeretici omnes, credentes, receptores, defensores, et fautores eorum sunt inhabiles ad Beneficia, et Officia Ecclesiastica. — 45. Hinc tenentur Beneficia in haeresi recepta una cum fructibus dimittere, et restituere. — 46. Talis inhabilitas ad Beneficia, et Officia Ecclesiastica durat in ipsis etiamsi convertantur, et haeresim abjurent, praesertim si fuerint publici, seu notorii haeretici — 47. Et haec inhabilitas probabilius durat etiam in haereticis occultis post eorum conversionem, et absolutionem. — 48. Haeretici, eisque credentes, receptores, defensores, et fautores eorum sunt insuper privati Beneficiis, et Officiis prius rite obtentis. — 49. Etiam ante sententiam Judicis. — 50. Ante tamen sententiam declaratoriam Beneficia dimittere, et fructus post privationem ipso jure statutam perceptos restituere non tenentur. — 51. Hinc infertur, quod privatio Beneficiorum rite obtentorum locum non habet quandiu haeresis manet occulta. — 52. Tam filii, quam nepotes patris haeretici, soli autem filii, non item nepotes Matris haereticae ipso jure sunt inhabiles ad Beneficia, et Officia, et sunt irregulares. — 53. Redduntur tamen habiles, si eorum parentes convertantur, et ad Ecclesiam Catholicam redeant, sive nati sint ante, sive post eorum conversionem. — 54. Qui ad preces, vel recommendationem haereticorum obtinent Beneficia, ipso actu privantur sic acquisitis, et inhabiles fiunt ad alia. — 55. Haeretici, eorum receptores, defensores, et fautores ipso jure privati existunt Ecclesiastica sepultura. — 56. Haeretici propter crimen haeresis confugientes ad Ecclesiam non gaudent immunitate. — 57. Gaudent tamen immunitate Ecclesiastica, si confugiant ad Ecclesiam ob aliud crimen. — 58. Haeretici omnes sunt infames. — 59. Receptores, defensores, et Fautores redduntur, etiam ipsi infames, si postquam fuerint excommunicati intra annum satisfacere contempserint. — 60. Haeretici, eorumque Receptores, Defensores, et Fautores sunt etiam inhabiles ad omnia Officia publica, ad omnes honores, et omnes actus civiles. — 61. Haeretici a die commissi, criminis ipso facto amittunt patriam potestatem in filios, et isti efficiuntur sui juris. — 62. Sic mulieres haereticae amittunt dotem, et omnia alia privilegia. — 63. Haeretici amittunt facultatem faciendi Testamentum, e succedenti in haereditatem tam ab intestato, quam ex Testamento. — 64. Haeretici a die commissi criminis ipso jure incurrunt confiscationem omnium suorum bonorum, itaut nec filiis eorum Catholicis successio aliqua, vel haereditas relinquatur. — 65. Ante autem sententiam declaratoriam commissi criminis haeresis, haeretici possessionem non amittunt, et bona sua Fisco tradere non tenentur. — 66. Nisi tamen haeretici sint publici, et notorie tales — 67. Haeretici amittunt jurisdictionem, et dominium in vassallos, et servos, ipsi enim Vassallis et servi, aliique liberantur a privata obligatione debita haereticis, et fide eisdem servanda. — 68. Haeretici debent damnari ad carceres perpetuos, vel temporales juxta criminis, et Personarum circumstantias et qualitates. — 69. Haeretici impoenitentes ultimo supplicio affici et comburi debent. — 70. Sic etiam ultimo supplicio afficiendi sunt haeretici relapsi, etiamsi poeniteant, et haeresim de novo abjurent, et pleno convertantur. — 71. Filii, et Filiae parentum haereticorum, quamvis Catholici privantur quavis haereditate paterna tam ex Testamento quam ab intestato eis alias competente. — 72. Non sunt tamen incapaces haereditatis ascendentium, collateralium, et exterorum. — 73. Filii, et filiae Haereticorum sunt etiam infames. — 74. Nati tamen in Germania ex parentibus Haereticis secundum multos graves Doctores non sunt infames, unde conversi possunt sine dispensatione promoveri ad Sacros Ordines — 75. Filii haereticorum sunt immunes a reliquis temporalibus, et corporalibus poenis. — 76. Immo filii haereticorum sunt immunes etiam a poena privationis Beneficiorum, et Officiorum obtentorum ante parentum condemnationem. — 77. Haeretici, qui ad Catholicam Ecclesiam redeunt, possunt libere, et licite sibi retinere bona Ecclesiastica olim a suis majoribus, vel a se ipsis usurpata. — 78. Additio Romani Theologi de bonis haereticorum ad fidem redeuntium — 79. Responsio Auctoris — 80. 87. Quomodo lapsus in haeresim intelligatur omnibus bonis et juribus privatus.

1 Haereticus est, qui negat aliquem ex arti-
culis ab Ecclesia definitis; *cap. Sicut* 2.
dist. 15. *cap Cum Christus* 7. *de Haereti-
cis;* Fagnan. *lib.* 3. *Decret.* in *cap. Ex parte*
8. *de Clericis non resident.* et communis aliorum.
2 Ad hoc autem ut quis sit Haereticus formalis,
articulum ab Ecclesia definitum negare debet
cum errore intellectus, et pertinacia voluntatis;
arg. cap. Dixit Apostolus 29. et *cap. Qui in Ec-
clesia* 31. *caus* 24. *quaest.* 3. *et cap damnamus*
3 2. *de Summa Trinitate.* Haereticus enim censeri
non debet errans in Fide, si Romanae Ecclesiae
Fidem se tenere confiteatur, et errorem suum
supponat judicio Sedis Apostolicae, quia in suo
errore non est pertinax contra Fidem; *cap. Haec
est Fides* 14. *caus.* 24. *qu.* 1. *cap. Dixit Apostolus*
29. *caus.* 24. *quaest.* 3. ubi ex verbis S. Augustini
sic dicitur; « Qui sententiam suam quamvis fal-
» sam atque perversam nulla pertinaci animosi-
» tate defendunt, praesertim quam non audacia
» suae praesumptionis pepererunt, sed a sedu-
» ctis, atque in errorem lapsis parentibus acce-
» perunt, quaerunt autem causa solicitudine ve-
» ritatem, corrigi parati, cum invenerint, ne-
» quaquam sunt inter Haereticos deputandi; »
et concordat *cap. Damnamus* 2. *de Summa Trini-
tate* §. *In nullo*: juncta Glossa *ibidem verb. Para-
tus*, et Extravagant. *Vas electionis, de Haereticis*,
et Glossa *ibi verb. Corrigenda*, et sic Communis
Doctorum.
4 Haereticus autem formalis est, qui positive
dubitat de Fide, vel de aliquo illius articulo suf-
ficienter sibi proposito, pertinaciter asserendo,
vel judicando non esse omnino certum, vel esse
dubium, an sit certus, vel verus talis Articulus
Fidei *arg. cap. Dubius* 1. *de Haereticis*, ibi: *Du-
bius in Fide infidelis est; c. Firmiter* 1. *de Summa
Trinitate*, juncto Symbolo S. Athanasii, ibi: *Nisi
fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non po-
terit;* Sic S Thom. 2. 2. *quaest.* 10. *art.* 5. *et qu.*
11. *art.* 1. Abbas *in cit. cap. Dubius n.* 1. Pirhing.
lib. 5. *Decret. tit.* 7. *num.* 4. Reiffenstuel *ibidem*
5 *num.* 10. et communis aliorum. Dicitur autem
notanter, *de articulo sufficienter sibi proposito*, quia
ex hujus defectu formales Haeretici non sunt,
qui inter Haereticos nati, et educati de uno vel
pluribus articulis dubitant; His enim dubitare
interim licet, donec instruantur, et argumenta,
seu motiva credibilitatis Fidei, nostrae sufficien-
ter, et recte apprehendant. Et ratio est, quia
talis dubitatio in istis non est conjuncta cum
pertinacia, immo eam ordinat ad penetranda me-
lius fundamenta Fidei Catholicae exemplo Be-
roensium, qui audita praedicatione S. Pauli *su-
sceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scru-
tantes scripturas, si haec ita se haberent*, ut legitur
in actibus Apostolorum *c.* 17. et sic colligitur
ex verbis S. Augustini *Epist.* 162. *relat. in cap.
Dixit Apostolus* 29. *caus.* 24. *q.* 3. et docet Lay-
man *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 13. *n.* 5 Valent. *tom.* 3.
d. 1. *quaest.* 10. *part.* 4. Sanchez *lib.* 2. c. 1. *n.* 8.
Reiffenst. *lib.* 5. *Decret. tit.* 7. *n.* 11. et alii.
Haereticus est qui de Sacramentis aliter sen- 6
tit, ac docet, quam Romana Ecclesia praedicat,
et observat; *Argum. c. Ad abolendam* 9. *de Hae-
reticis, et cap. Haeresis* 27. *caus.* 24. *quaest.* 3.
Fagnan. *lib.* 1. *Decret.* in *cap. Cum venisset* 1. *de
Sacra Unction. num.* 96. Haereticus alius est la- 7
psus, et alius relapsus. Lapsus est, qui a profes-
sione Fidei in Haereticam pravitatem incidit, in
eaque perseverat; Relapsus vero est, qui post-
quam poenitens errorem abjuravit, iterum in
Haeresim relabitur; Farinac. *de Haeresi qu.* 194.
et 195. Brugiot. *Institut. crimin. lib.* 2. *tit.* 2. *n.*
9. Card. Albic. *de Inconstant. in Fid. part.* 1. *cap.*
16. *num.* 1. *et sequent.* Ursaya *Instit. Crimin. l.* 1.
titul. 6. *num.* 12. Relapsus alius dicitur relapsus 8
manifestus, seu vere, et alius praesumptus, seu
ficte. Relapsus manifestus, seu vere, est ille, de
cujus primo, et secundo lapsu constat ex mani-
festis probationibus; Decian *lib.* 5. *cap.* 10. *num.*
1. Relapsus vere praesumptus, et ficte, est ille,
cujus duplex lapsus non est concludenter proba-
tus, sed solum ex vehementi suspicione; Ursaya
loc. cit. num. 13. Non solum autem relapsus di- 9
citur, qui in eamdem speciem Haeresis, quam
abjuravit, relabitur, *ut in cap. Ad abolendam* 9.
de Haeretic. §. *Illos quoque*, sed etiam ille, qui
post abjuratam simpliciter, et generaliter Hae-
resim, inde in quamcumque aliam Haeresim in-
cidit vel receptet, associet, defendit, vel auxi-
lium fert Haereticis; *cit. cap. Ad abolendam* 9. *de
Haereticis* §. *Illos quoque* Ursaya *Instit. Crimin.
lib.* 1. *tit.* 6. *num.* 15. et cum aliis Pegnia *de In-
quisit. part.* 2. *Commen.* 65. Menoch. *de Arb. cap.*
374. *n.* 1. *et seq.*
Haereticus, vel Schismaticus, si non resipi- 10
scat; nequit salvari, sed aeterno damnabitur,
nec ad salutem ei proderunt Baptismus, eleemo-
syna, aut mori pro Christo, tex. expresso *in* c.
Firmissime 3. *de Haereticis*, ubi ex verbis S. Augu-
stini (sive potius, ut aliqui volunt S. Fulgentii)
sic praecise habetur: « Firmissime tene, et nulla-
» tenus dubites, omnem Haereticum, vel Schis-
» maticum cum Diabolo, et Angelis ejus aeterni
» ignis incendio praecipitandum, nisi ante finem
» vitae, Catholicae fuerit incorporatus Ecclesiae;
» et post pauca: Omni homini, qui Ecclesiae Ca-
» tholicae non tenet unitatem, neque Baptismus,
» neque eleemosyna, quantumlibet copiosa, neque

» mors pro nomine Christi suscepta proficere
» poterit ad salutem (*).
11 Cathecumenus nondum baptizatus deficiens a
Fide, quam recepit, non est proprie dictus Hae-
reticus saltem coram Ecclesia, et in Foro exter-
no, sed Infidelis, quia Fidem solemniter in Ba-
ptismo non est professus, adeoque neque forma-
liter; et completive membrum Ecclesiae factus
est, sed inchoative solum; Sanchez. *lib.* 2. *moral.*
cap. 7. *num.* 34. Azor. *part.* 1. *Instit. moral. lib.*
8. *cap.* 9. *q.* 3. Pirhing *loc. citat. num.* 6. et alii.
12 Ficte, et invalide Baptizatus si Fidem deserat,
habendus est ut Haereticus, quamdiu de Bapti-
smi fictione, aut invaliditate non constat; licet
in genere talis non sit defectu Baptismis *Commu-*
13 *nis.* Qui metu mortis perculsus negat Fidem,
V. G. se esse Catholicum, vel aliquid Fidei con-
trarium affirmat, absque ullo tamen interiore
mentis assensu, peccat quidem contra praeceptum
profitendi Fidem, at non est vere, et proprie
Haereticus, cum Haeresis essentialiter consistat
in interno judicio erroneo intellectus contra Fi-
dem. Azorius *part.* 1. *Instit. moral. lib.* 8. *c.* 9. *q.*
9. cum communi aliorum.
14 Tamquam Haereticus censendus est, non so-
lum is qui temere asserit, sed etiam qui vertit
in dubium animam rationalem, seu intellectivam
non esse formam corporis humani per se, et es-
sentialiter: *Clement. Unic.* §. *Porro, de Summa*
15 *Trinitate.* Sic etiam tamquam verus Haereticus
est habendus non solum is, qui temere negaret,
sed etiam qui vertit in dubium, animam ratio-
nalem, seu intellectivam esse immortalem. Conc.
Lateranense tertium *sub Leone X. sess.* 8. ibi
» Damnamus, et reprobamus omnes asserentes
» animam intellectivam mortalem esse, et hoc
» in dubium vertentes, cum illa non solum ve-
» re, et per se, et essentialiter humani corporis
» forma existat, verum et immortalis, quod ma-
» nifeste constat ex Evangelio. »
16 Omnis communicatio politica, seu quaecumque
conversatio, commercium, et convictus cum Hae-
reticis, unde imminet periculum subversionis Fi-
dei, vel morum, est Catholicis prohibita sub mor-
tali. *Communis* Apostolus enim *ad Titum* 3. sic
praecise dicit: *Haereticum hominem post unam, et
secundam correptionem devita, sciens quia subver-
sus est; et 2. ad Timoth. cap.* 2. idem Apostolus
prohibet omnem conversationem, et colloquium
cum Haereticis dicens: *Profana, et inaniloquia
devita: multum enim proficiunt ad impietatem, et
sermo eorum ut cancer serpit ex quibus Hymenaeus,
et philetus, qui a veritate exciderunt*, et ex Eccle-
siastici 3. *Qui amat periculum, in illo peribit.* Si 17
autem absit periculum subversionis, et scanda-
lum, possunt Catholici licite cum Haereticis
communicationem politicam habere, etiam essent
Luterani, Calvinistae, aliive publice denunciati,
excommunicati quotannis per Bullam Coenae. Et
ratio est, quia Martinus V. in Concilio Constan-
tiensi per Constitutionem incip *Ad evitanda* de-
claravit, nullum excommunicatum in posterum
esse vitandum, nisi a Judice specialiter, et no-
minatim sit denunciatus, aut nisi sit publicus,
et notorius percussor Clerici. Denunciatio autem
quae sit in Bulla Coenae, non est specialis circa
aliquas Personas nominatim expressas, sed ge-
neralis dumtaxat omnes Lutheranos, Calvinistas
etc. in genere complectens, adeoque etc. Sanchez
lib. 2. *moral. cap.* 9. *num.* 3. Pirhing. *lib.* 5. *Decr.
tit.* 7. *num.* 22. *et* 23. Reiffenstuel *ibid. num.* 22.
et 23. et communis aliorum juxta praxim, et
usum communem.
Hinc citati Doctores, et alii inferunt, licitum 18
esse Catholicis, praesertim in locis ubi cum Hae-
reticis permixti vivunt, Primo, inire, et habere
cum eis civiles contractus. Azorius *part.* 1. *lib.*
8. *c.* 11. Sanchez *loc. cit. cap.* 9. *n.* 5. Pirhing *l. cit.
n.* 24. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 24. Secundo, adire
et visitare templa Haereticorum, et ibi ritu Ca-
tholico orare, vel conciones eorum audire, si ex
justa causa fiat, V. G. ut famulus Dominum suum
comitetur, vel ut errores Praedicantis Haeretici
annotentur ad confutandum, dummodo absit scan-
dalum, et periculum propriae perversionis. Sanch.
lib. 2. *moral. cap.* 4. *nu.* 26. Layman *lib.* 2. *tract.*
1. *cap.* 11. *n.* 5. Becan. *tract. de Fide cap.* 9. *quaest.*
5. *n.* 17. Azor. *loc. cit. cap.* 11. *q.* 3. Pirhing. *loc.
cit. sub num.* 24. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 23.
Tertio, admittere filios Haereticorum ad Scholas,
vel studia Catholica, non tamen e contra Filios
Catholicorum ad Scholas Haereticorum ob per-
versionis periculum Navarr. *lib.* 1. *consil.* 1. *nu.*
26. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 24. Quarto, cum
Haereticis nondum personaliter denunciatis si-
mul orare, et rem Divinam, ac conciones cum
eis audire, et funus ad sepulchrum comitari,
dummodo id fiat solo affectu civilitatis, et ami-
citiae sine communicatione in ritibus, et caere-
moniis Haereticorum, et haeretici non sepelian-
tur in loco Sacro Navarr. *consil.* 12. *num.* 7. *de
Haereticis* Azor. *loc. cit. cap.* 11. *q.* 2. *et* 4. Pirhing
loc. cit. num. 24. Quinto, servire, seu famulari
Haereticis Reiff. *loc. c. nu.* 24. et communis alio-
rum (**).
Matrimonia Catholicorum cum Haereticis de- 19

(*) Scilicet, dummodo mors pro Christo suscepta non includat implicitam haeresis detestationem, nam si charitate motus haereticus pro Christo mortem subeat, implicite detestatur haeresim. (*Not. Rom. Theol.*)

(**) Vide Append. verb. *Fides* adjectam, in qua latae Auctoris nostri opiniones hic expositae confutantur. Hic vero satis duximus responsionem afferre quam dedit Anglis an. 1606. Paulus V. *Accepimus namque*, inquit SS.

bite, ac ritu Catholico contracta sunt valida. S. Thomas, et S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 39. *q.* 1. *art.* 1 Abbas *in cap. final. de condition. appos. n.* 5. et ibi Joan. Aud. *n.* 8. Cardinalis *nu.* 3. Sanchez *lib.* 72. *disp.* 72. *nu.* 2. Navarr. *in manual cap.* 22. *n.* 49. Beiffenstuel *lib. Decret. tit. num.* 347. cum communissima aliorum, et hodie certa;

20 *arg. cap. Decrevit* 14. *de Haereticis in* 6. Talia tamen Matrimonia sunt illicita sub peccato mortali, nisi Papa dispenset, aut rationabilibus causis excusentur. *Communissima* ob clara jura hujusmodi Matrimonia expresse, et graviter prohibentia, uti patet ex Concilio Agathens. relat. *in cap: Non oportet* 15. *caus.* 28. *qu.* 1. ibi: *Non oportet cum hominibus haereticis miscere connubia.* Conc. Illiberitan. *cap.* 16. ibi: *Catholicas puellas neque haereticis dare placuit; at cap. Caus* 15. *caus.* 28. *q.* 1. ibi: *Cave Christiane . . . ne haereticum omnem alienam a Fide tua uxorem accersas tibi.* Concordat Concil. Laodicense *cap.* 10. Carthaginense III. *cap.* 12. Calcedonense *cap.* 14. juncto *cap. Decrevit* 14. *de haereticis in* 6. ubi mulieres Haereticis nubentes in poenam peccati privantur dote, et sic tenet communis Catholicorum cum Perez *n. Matrim. disp.* 36. *sect.* 2. *n.* 2. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 72. *num.* 5. Sporer *tom.* 4. *cap.* 1. *sect.* 1. *num.* 118. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 4. *cap.* 14. *de* 2. Gobat *tract.* 9. *cas.* 11. *num.* 216. dicentium peccare mortaliter Catholicum, aut Catholicam, si cum Haeretica, aut Haeretico Matrimonium contrahat, quia in re gravi agit contra justissima Ecclesiae praecepta. Et novissime declaravit Clemens XI. *die* 16. *Junii* 1710. teste Card. Petra *tom.* 4. *comment. in Constitut.* 12. *Joann. XXII num.* 13. Vide ibi, ubi multa ad rem.

21 Notanter autem dicitur, nisi Papa dispenset aut rationabilibus causis excusentur, quia interveniente Pontificis dispensatione, talia Matrimonia sunt licita, cum Pontifex possit sine dubio supra jus Ecclesiasticum dispensare; textu expresso *in cap. Proposuit* 4. *de concession. praebend.* ibi: *Qui secundum plenitudinem potestatis de jure*

22 *possumus supra jus dispensare.* Sicuti etiam sunt licita talia Matrimonia, *si* rationabiles causae interveniant, quae potissimum tres esse possunt. Prima utilitas spiritualis, utpote si conjux haereticus promittat, vel certe magna spes sit illum Fidem Catholicam amplexurum; Ita expresse cit. Concil. Illiberitanum, et Laodicense, et communis Doctorum cum Laym. *l. c. sub n* 2. Marchan. *to.* 2. *tract.* 2. *sect.* 4. *qu.* 11. *in appendic.* qui hoc refert connubia cum haereticis Regibus, et Principibus, si inde speretur conversio Regnorum, protectio Catholicorum, cessatio persecutionum. Secunda moralis quaedam necessitas, V. G. dum quis habitat in Regionibus haereticorum praedominantium, nec facile reperit personam suae qualitatis, et conditionis; cui honeste nubere possit. Tertia gravis damni evitatio, V. G. quia alias esset periculum exhaeredationis, proscriptionis, ruinae totius familiae, hereditatis totius ad haereticos devolvendae, et hujusmodi. In his, et similibus casibus permittuntur connubia Catholicorum cum haereticis, consulto tamen semper cum fieri potest, Pontifice, vel saltem Ordinario. Immo Azorius *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 11. *q.* 5. Sanchez 23
cit. disp. 72. *n.* 5. *Sa de Matrimonii impedimentis n.* 8. Layman *loc. cit. sub num.* 2. Sporer *tom.* 1. *tract.* 2. *cap.* 3. *sect.* 3. *num.* 33. Reiffenstuel *lib.* 4. *decr. tit.* 1. *sub num.* 371. et alii addunt, in Germania, et ceteris locis, ubi Haeretici cum Catholicis permixti habitant, id licere ex consuetudine, dummodo revera absit omne periculum subversionis, et scandali, Matrimonium celebretur ritu Catholico, et educatio totius prolis in Fide, et moribus maneat penes conjugem Catholicum saltem usque ad annos pubertatis, et emancipationis. Observa tamen novissimam declarationem allatam supra *num.* 21. *in fine.* Adisis etiam Benedicti XIV. de Synodo Dioeces. *cap.* 3. *lib.* 9. ejusque Constitutionem *Magnae nobis* quae legitur Tomo 2. Bullarii *num.* 51.

Unde iniquissimum, et graviter peccaminosum 24
est tam contra Jus Ecclesiasticum, quam Divinum, illud pactum, quod in aliquibus locis dicitur adjici Matrimonio Catholici cum Haeretica, nempe ut masculi educentur in Fide Catholica Patris, et feminae in secta haeretica Matris; vel e contra; Navarr. *lib.* 1. *consil.* 1. *qu.* 25. *num.* 63. Dicastil. *disp.* 7. *n.* 705. Perez *de Matrimon. disp.* 36. *sect.* 2. *num.* 6. Bosco *de impediment. Matrim. disp.* 2. *sect.* 11. *concl.* 3. *num.* 118. Sporer *tom.* 4. *cap.* 1. *sect.* 1. *num.* 118. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 371. Layman *loc. cit. num.* 3. ubi dicit id apud omnes in confesso esse. Et quidem quod sit contra Jus Ecclesiasticum, patet *ex cap. final. de convers. Infidelium.* Et concordant Jura allegata *supra num.* 21. Quod autem sit contra Jus Divinum inde constat, quia juxta communem Theologorum ad utrumque parentem de jure Divino pertinet cura educandi omnes liberos in vera Fide, ac Religione. Nec valet dicere pluribus in locis 25
adesse immemorabilem consuetudinem de existentia, vel tolerantia hujusmodi pacti. Non va-

Pontifex, « compelli vos gravissimis poenis propositis « templa haereticorum adire, coetus eorum frequentare, » concionibus illorum interesse . . . nihilominus zelo Pa- « storalis officii nostri impulsi, et pro paterna sollicitudi- « ne, qua pro salute animarum vestrarum assidue labora- « mus, cogimur monere vos, atque obtestari, ut nullo pa- « cto ad haereticorum templa accedatis aut eorum concio- « nes audiatis vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne « Dei iram incurratis. Non enim licet vobis haec facere « sine detrimento Dei cultus et salutis vestrae. (*Nota Romani Theologi.*)

iet, inquam, quia cum tale pactum sit contra
Jus naturale et Divinum, nulla valet consuetu
dine etiam immemorabili roborari, et licitum
reddi, textu expresso in *cap. Cum tanto* 11. *de
consuetudine*, ibi: « Nemo sanae mentis intelligit
» naturali juri, cujus trasgressio periculum salu-
» tis inducit, quacumque consuetudine (quae
» dicenda est verius in hac parte corruptela)
» posse aliquatenus derogari.
26 Disputare publice, vel privatim cum Haereti-
cis de Fide est probibitum omnibus Laicis sub
poena Excommunicationis ferenda sententiae,
textu expresso *in cap. Quicumque Haereticos* §.
Inhibemus 2. *de Haereticis in* 6. ibi: « Inhibemus
» quoque, ne cuiquam Laicae Personae liceat
» publice, vel privatim de Fide Catholica dispu-
» tare, qui vero contrafecerit, excommunicatio-
27 » nis laqueo innodetur. » Notant tamen, teste
Sanchez *lib.* 3. *moral. cap.* 6. *num.* 7. Palao *tract.*
4. *disp.* 2. *punct.* 4. Herincx *disp.* 9. *de Fide q.* 3.
num. 34. Reiffenstuel *lib.* 5. *Decret. tit.* 7. *numer.*
28. Pirhing *ibid. sub num.* 28. et alii Legem, seu
probibitionem hanc, vel usu nunquam fuisse re-
ceptam, vel contraria consuetudine iterum abro-
gatam in locis, in quibus Catholici habitant per-
mixti cum haereticis, quia passim ibidem Laici
Catholici disputant cum Haereticis in privatis
colloquiis, et id saepe necessarium est pro aver-
tendo pusillorum scandalo, praesertim, ubi ob
persecutionem Haereticorum non tolerantur Cle-
28 rici. Disputare cum Haereticis non est prohibi-
tum Clericis, maxime si sint sufficienter docti,
et debitas circumstantias prudenter observent
respectu audientium loci, et temporis, ut recte
observat Gonzalez *in cap. Cum ex injuncto* 12. *de
Haereticis*, Reiffenst. *loc. cit. num.* 29. *et* 30. Vid.
verb. *Fides a n.* 36.
29 Stando in rigore Juris communis tum Canoni-
ci, tum Civilis, nec recipi, nec tolerari possunt
Haeretici, et ritus eorum in territoriis Catholi-
cis, sed eos ubique repellere, expellere, et ex-
terminare tenentur Principes Catholici. Et qui-
dem in Jure Canonico sic statuitur expresse; *c.
Excommunicamus* 13. §. *Moneantur de Haereticis*,
et concordat *c. Ad abolendam* 9. §. *Statuimus tit.
eod. et cap. Ut Officium* 11. §. *Statuimus eod. in* 6.
et saepe alibi. In Jure civili sic statuitur *leg.
Omnes* 2. *Cod. de Haereticis, l. Manichaeus* 5. *Cod.
eod. Authent. Si vero, Cod. Auth. Gazaros, Cod.
30 eod.* et saepe. Alibi. Ad evitandum tamen majus
Religionis, vel Ecclesiae Catholicae malum reci-
pi, et tolerari possunt Haeretici in locis Catho-
licis: Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 17. *n.* 4. cum
variis aliis: Reiffenstuel *loc. citat. numer.* 146 et
alii passim, et docet usus et praxis communis.
31 Haeretici sunt revelandi, seu denunciandi In-
quisitoribus sub poena Excommunicationis: In-
32 nocent. IV. Constitut. 18. incip. *Noverit.* Immo
Haeretici evidenter cogniti tales sunt denuncian-
di, quamvis probari non possint: Alexander enim
VII. die 7. Septembris 1665. inter alias merito
damnavit sequentem propositionem in ordine
quintam. *Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse
Haereticum, non teneris denunciare, si probare non
possis.* Libros Haereticorum scienter legentes, 33
aut retinentes, imprimentes, seu quomodolibet
defendentes, incurrunt Excommunicationem Bul-
lae Coenae; *Communis ac certa*, textu expresso
in ipsa Bulla §. 1. ibi: « Excommunicamus, et
» anathematizamus, etc. omnes, et singulos hae-
» reticos etc. ac eorumdem libros haeresim con-
» tinentes, vel de Religione tractantes, sine au-
» ctoritate nostra, aut Sedis Apostolicae scienter
» legentes, aut retinentes, imprimentes seu quo-
» modolibet defendentes ex quavis causa, publi-
» ce, vel occulte, quovis ingenio, vel colore etc. »
Sed de istis late sub verb. *Libri.*
Haeretici omnes formales externi ipso facto 34
incurrunt Excommunicationem Papae reserva-
tam; *Communis, et certa* ob clara Jura *cap. Sicut*
8. *cap. Ad abolendam* 9. *cap. Excommunicamus*
13. *de Haereticis, et Bullae Coenae* §. 1. Immo 35
non solum haeretici, sed etiam credentes eis, re-
ceptores item, defensores, et fautores eorumdem;
Communis, et certa ob expressa Jura *cit. cap. Ex-
communicamus* 13. *de Haereticis et Bull. Coenae*
§. 1. Credentes autem in propositio dicuntur, 36
qui eorum erroribus aliquo modo assentiuntur,
saltem implicite et in confuso, v. g. dicendo, et
tenendo vera esse, quae Lutherus, Calvinus, vel
alius determinatus Haereticus contra Ecclesiam
Catholicam docuit, vel dixit; etsi in particulari
eorum errores ignorent; Communis cum Barbosa
in cit. cap. Excommunicamus 13. *de Haereticis n.*
20. Pirhingh. *loc. citat. n.* 106. Reiffenstuel. *loc.
cit. n.* 248. Sporer *loc. cit. n.* 27. Receptores di- 37
cuntur, qui Haereticos ob causam Haeresis fu-
gientes domo, vel alio loco recipiunt, et abscon-
dunt, ne a Judicibus legitime inquisiti capian-
tur; *Communis.* Defensores dicuntur, qui quovis 38
modo, vi aut dolo, verbis, aut calamo Haereti-
corum errores, vel Personas defendunt, et impe-
diunt ne cum eis justitia fiat; *Communis.* Fauto- 39
res dicuntur, qui aliquem illis favorem praestant,
quo eorum haeresis, aut immunis permaneat, aut
illam liberius diffundere possint, et exercitia sua
haeretica, conventicula, aut alia quaeque ad hae-
resim fovendam, et promovendam spectantia
exercere valeant; *Communis.* Excommunicatio- 40
nem ipso facto etiam incurrunt, qui Haereticos,
aut eis credentes, aut eorum receptores, defen-
sores, aut fautores in loco Sacro sepeliunt; *cap.
Quicumque* 2. *de Haereticis.*
Omnes Haeretici publici, et notorii ipso facto 41
sunt Irregulares, et remanent tales etiam post
conversionem, et absolutionem; Communis ac

eerta; arg. cap. Noe consuetudinem 8. dist. 12. cap.
Si qui presbyteri 1. cap. Convenientibue 4. §. Ex
hac auctoritate, et cap. Saluberrima 21. caus. 1.
quaest. 7. juneto cap. 2. §. Haeretici, et cap. Sta-
42 tuimus 15. de Haereticis in 6. Etiam haeretici oc-
colti probabilius sunt Irregulares; Sicut enim
ob haeresim occultam contrahitur Excommuni-
catio, ita et Irregularitas; Jura enim universali-
ter loquuntur; Tum quia Clemens VII. concessit
Inquisitoribus facultatem dispensandi in Irregu-
laritate ob haeresim occultam, quod est manife-
stum signum eam etiam incurri propter haere-
sim occultam, aliter esset superflua talis con-
cessa facultas dispensandi in ipsa; Sic Farinac.
de haeresi quaest. 192. numer. 68. Donatus prax.
rerum Regul. tom. 2. tract. 5. q 21. n. 5. Silvest.
verb. Crimen. qu. 2. num. 3. Azorius p. 1. lib. 8.
cap. 11. qu. 3. et cap. 21. qu. 8. Sanchez lib. 2.
Moral. cap. 25. num. 2. Reiffenstuel loc. cit. num.
43 255. cum communiori, et veriori aliorum. Irre-
gularitas incurritur etiam a Credentibus, Rece-
ptoribus, Defensoribus, et Fautoribus Haeretico-
rum; cap. Quicumque 2. §. Haeretici, et cap. Sta-
tutum 15. de Haereticis in 6.
44 Haeretici omnes, Credentes, Receptores, De-
fensores, et Fautores eorum, sunt inhabiles ad
Beneficia, et Officia Ecclesiastica; textu expresso
in cit. cap. Quicumque 2. §. Haeretici, et cit. cap.
45 Statutum 15. de Haereticis in 6. Hinc tenentur
Beneficia in haeresi recepta una cum fructibus
dimittere, et restituere; arg. cit. c. Quicumque,
et cit. cap. Statutum, ubi expresse subjungitur:
Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum, et
inane, quod autem est irritum et inane nullo
modo subsistit, et sic talis collatio Beneficii est
ipso Jure nulla, et fructus injuste sunt recepti,
adeoque etc. Farin. de haeresi qu. 189. num. 71.
Garcias de benefic. p. 11. cap. 10. num. 72. et 80.
Sanchez lib. 2. Moral. cap. 27. num. 4. Pirhing
loc. cit. num. 49. Reiffenstuel loc. cit. num. 257.
46 et alii passim. Talis inhabilitas ad Beneficia, et
Officia Ecclesiastica durat in ipsis etiamsi con-
vertantur, et haeresim abjurent, praesertim si
fuerint publici, seu notorie haeretici; Geminian.
in cap. Super eo 4. de haereticis in 6. Hostiens.
in Summa de Haereticis §. Quando, et qualiter n.
12. Palao de haeresi tract. 4. disp. 5. punct. 5. n.
2. et dicens id esse certum, Reiffenstuel loc. cit.
n. 258. alii relati a Farinac. de haeresi qu. 193.
47 num. 68. Et haec inhabilitas probabilius durat
etiam in haereticis occultis post eorum conver-
sionem, et absolutionem; Jura enim citata indi-
stincte loquuntur, et ubi lex non distinguit, ne-
que nos distinguere debemus; cap. Quia circa
22. de privil. et l. de pretio, ff. de Publiciana in
rem action. Reiffenst. loc. cit. n. 269. et alii apud
Farin. de haeresi q. 189. num. 82. et seq. et quaest.
193. a num. 66. et Donat. Prax. rer. Regul. tom.
2. tract. 5. q. 21. n. 5. ubi ex cap. Nos consuetu-
dinem 8. dist. 21. et cap. Convenientibus §. Ex hac
auctoritate 4. caus. 1. qu. 7. expresse dicit, quod
qui lapsus est formaliter in haeresim, sive oc-
culte, sive manifeste, etiam post absolutionem
remanet Irregularis, non solum quo ad recipien-
das dignitates, sed etiam quo ad recipiendos Or-
dines; et etiam ad exercendos eos, quos habet;
Ricciul. de Jure Person. lib. 5. c. 18. n. 1. Bonac.
de Censur. disp. 7. q. 5. p. 7. n. 6. et seq. et mul-
tis citatis Peyrin. tom. 2. de Praelat. q. 2. c. 5. §.
6. n. 73.

Haeretici, eisque Credentes, Receptores, De- 48
fensores, et Fautores eorum, sunt insuper pri-
vati Beneficiis, et Officiis prius rite obtentis;
Communis, arg. cap. Ad abolendam 9. de Haereti-
cis, et cap. Ut commissi 12. eod. in 6. Et hoc ipso 49
Jure ante sententiam Judicis; Garcias de Benefic.
p. 11. cap. 10. n. 66. Gonzal. ad Regul. Cancell.
Gloss. 15. num. 65. Farin. de haeresi q. 183. num.
77. Sanchez l. 2. moral. c. 26. n. 6. Reiffenstuel.
loc. cit. num. 262 Flaminius lib. 3. q. 1. num. 31.
Castro Palao loc. cit. Cavarruv. variar. resolut. c.
8. n. 4. et communior; et probabilior cum Fagn.
in cit. cap. Ad abolendam a num. 29. usque ad 44.
arg. cit. cap. Ad abolendam 9. de Haereticis, et
facit praxis, et Stylus Curiae Romanae haereticos
a die commissi criminis haeresis censentis priva-
tos Beneficiis, ita ut a die lapsus in haeresim nulli
amplius resignari possint, sed a quovis impetrari
valeant; Fagn. loc. cit. num. 41. Sic de tali stylo 50
et praxi testantur Sanchez et Farin. locis citatis.
Ante tamen sententiam declaratoriam criminis
commissi Beneficia dimittere, et fructus post pri-
vationem ipso jure statutam perceptos restituere
non tenentur; arg. cap. Cum secundum leges 19.
de Haeretic. in 6. Farin. loc. cit. qu. 189. num. 8.
Sanchez loc. cit. num. 7. Castro Palao loc. cit. nu.
5. Reiffenstuel loc. cit. num. 265. Azor. p. 1. lib.
5. cap. 8. q. 3. Fagn. loc. c. num. 42. citans alios.
Hinc infertur quod privatio Beneficiorum prius 51
rite obtentorum locum non habeant, quandiu hae-
resis manet occulta, cum supra haeresi occulta
nequeat sententia declaratoria proferri, ut de
se patet; Reiffenstuel loc. cit. numer. 266. et alii
passim.

Tam filii, quam nepotes patris Haeretici, soli 52
autem filii non item nepotes matris Haereticae
ipso jure sunt inhabiles ad Officia, et Beneficia
Ecclesiastica, et Irregulares, textu expresso in
cap. Quicumque 2. §. Haeretici, et cap. Statutum
15. de Haereticis in 6. et sic communis Doctorum.
Redduntur tamen habiles, si eorum parentes con- 53
vertantur, et ad Ecclesiam Catholicam redeant
sive nati sint ante, sive post ipsorum conversio-
nem, textu expresso in cit. c. Statutum 15. §. Hoc
sane de Haereticis in 6. Rursus Communis. Qui ad 54
preces, vel recommendationem Haereticorum

obtinent Beneficia, ipso actu privantur sic acquisitis, et inhabiles fiunt ad alia, textu expresso in *cap. Quicumque* 2. §. *Ad haec*, *de Haereticis in* 6.
55 *Communis.* Haeretici, eorumque Receptores, Defensores, et Fautores, ipso Jure privati existunt Ecclesiastica Sepultura; *arg. cap. Sicut* 8. *de Haereticis*, *et cap. Quicumque* 2 *eod. in* 6. *Communis.*
56 Haeretici propter crimen haeresis confugientes ad Ecclesiam, non gaudent immunitate; Gregor. XIV. Constit. incip. *Cum alias*, ubi inter Personas non gaudentes immunitate Ecclesiastica expresse
57 excipiuntur *haeresis rei.* Notanter autem dicitur, *propter crimen haeresis confugientes*, quia si Haeretici tolerati confugiunt ad Ecclesiam propter aliud crimen v. gr. furtum, homicidum etc. immunitate gaudent ut caeteri, cum solum pro haeresis crimine, et nou pro aliis delictis non exceptuatis immunitate priventur; Nicolius *Lucubr. utriusque Juris part.* 1. *lib.* 2. *tit.* 8. *limita secundo*, Silvester *verb. Immunit.* 3. *q.* 3. Zoesius *de Immu. Eccles. n.* 16. et alii passim. Et sic docet praxis, et usus communis.
58 Haeretici omnes sunt infames; *cap. Infames* 17. *caus.* 6. *q.* 1. *cap. Excommunicamus* 13. §. *Credentes*, *de Haeret. et Authen. Gazores*, *Cod. de Haeretic.* ibi: *Omnes Haereticos utriusque sexus quocumque nomine censeantur perpetua damnamus infamia.* Post tamen sententiam declaratoriam criminis commissi, ut docent Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 26. *n.* 1. Pirhing *loc. cit. num.* 52. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 239. et alii communiter nisi sint Haeretici pubblici, et notorie tales; Sanchez *loc. cit. n.* 2. Reiff. *l. c. n.* 304. Azorius *p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 13. *q.* 8. et alii.
59 Receptores, Defensores, et Fautores Haereticorum redduntur etiam ipsi infames, si postquam fuerint Excommunicati intra annum satisfacere contempserint, textu expresso *in cit. cap. Excom-*
60 *municamus* 13. §. *Credentes de haereticis;* Haeretici eorumque Receptores, Defensores, et Fautores sunt etiam inhabiles ad omnia Officia publica honores, et omnes actus Civiles; *cit. cap. Excommunicamus* 13. §. *Credentes*, *de haereticis*, et concordat *cap. Quicumque haereticos* 2. §. *Haereticos in* 6. *l. Manichaeos* 4. *Quae Samaritis* 18. *et Authent. Credentes*, *Cod. de haereticis*, et sic communis Doctorum.
61 Haeretici a die commissi criminis ipso facto amittunt patriam potestatem in filios, et isti efficiuntur sui Juris, textu expresso *in cit. cap. Quicumque haereticos* 2. §. *final. de haereticis in* 6. Et ibi Glossa communiter recepta, verb. *Desierint.*
62 Sic mulieres Haereticae amittunt dotem, et omnia alia privilegia, textu expresso *in* §. *Item pri-*
63 *vilegium*, *Cod. de haereticis* Haeretici amittunt facultatem faciendi Testamentum, et succedendi in haereditatem, tam ab intestato, quam ex Testamento; *l. Manichaeos* 4. §. 2. *et* 5. *Cod. de Haereticis;* Concordat Authen. *Credentes*, *et l. Ariani*, *et l. final. Cod. eodem;* et expresse *cap. Excommunicamus* 13. §. *Credentes*, *de haereticis.*

Haeretici a die commissi criminis ipso Jure incurrunt confiscationem omnium suorum bonorum 64
itaut nec filiis eorum Catholicis successio aliqua vel haereditas relinquatur: *c. Vergentis* 10. *de haeret. cap. Cum secundum* 19. *de haeretic. in* 6. Et *Authent. Gazaros*, *Cod. de haereticis.* Ante autem sententiam 65
declaratoriam commissi criminis haeresis, Haeretici possessionem non amittunt, et bona sua *Fisco* tradere non tenentur, *arg. cit. cap. Cum secundum.* 19. *de Haereticis ad finem.* Et communis Doctorum. Nisi tamen Haeretici sint publici, et 66
notorie tales, quia tunc cum crimen jam notorium celari non possint declaratio illius non erit expectanda: *arg. cap. Evidentia*, *de accusat.* Hae- 67
retici amittunt jurisdictionem, et dominium in vassallos et servos; ipsi enim vassalli, et servi, aliique liberantur a privata obligatione debita haereticis, et fide eisdem servanda textu expresso *in c. Absolutos* 16. *de haereticis.*

Haeretici debent damnari ad carceres perpe- 68
tuos, vel temporales juxta criminis, et Personarum circumstantias, et qualitates; *cap. Ut commissi* 12. *vers. Et illorum*, *de Haereticis in* 6. Hae- 69
retici impoenitentes ultimo supplicio affici, et comburi debent; Sic communis Doctorum; *arg. l. Ariani* 5. *l. Quicumque* 8. *Cod. de Haereticis*, *cap. Excommunicamus* 13. *de haereticis*, et Constitutione Caroli V. ann. 1540. edita, vi cujus haeretici impoenitentes comburi, resipiscentes vero gladio feriri jubentur. Sic etiam *ultimo supplicio* afficiendi 70
sunt haeretici elapsi etiam poeniteant et haeresim denuo abjurent, et plene se convertent; *arg. cap. Ad Abolendam* 9. *de haereticis*, 8. *eodem* et concordat *cap. Super eo* 4. *et cap. Accusatus in* 6. Et sic communis Doctorum, teste Palao *de Fide tract.* 4. *disp.* 6. *punct.* 2. *n.* 7.

Filii, et Fliae parentum Haereticorum, quam- 71
vis sint Catholici, privantur quavis haereditate paterna, tam ex testamento, quam ab intestato, eis alias competente; *cap. Vergentis* 10. *de haereticis*, *cap. Cum secundum* 19. *eodem in* 6. *et Authent. Gazaros. Cod. de Haereticis.* Non sunt tamen 72
incapaces haereditatis ascendentium, collateralium et exterorum; quia Jura statuentia privationem successionis ex Testamento, et ab intestato loquuntur de sola successione paterna, non autem Avi, Collateralium, et exterorum bonis, et consequenter ad haec extendenda non sunt; *arg. cap. Odia* 15. *et cap. In poenis* 49. *de Regul. Juris in* 6. Communis cum Farinaccio *de haeresi quaest.* 291. *num.* 26. Pirhing *loc. cit. num.* 99. Molina *de Jure, et Just. disp.* 6. *num.* 19. Filii et 73
Filiae Haereticorum sunt etiam infames; *arg. l. Quisquis* 5. *Cod. Ad l. Jul. Majest. et cap. Quicumque* 2. *de haereticis in* 6. Et expresse habetur in pluribus Constitutionibus Pontificiis, ut Innocent.

IV. incip. *Ad extirpanda edita* 1252. Alexandr. VI. inc. *etiam ad extirpanda edita* 1259. Clementis IV. incip. pariter *Ad extirpanda, edita* 1265. Honorii IV. inc. *Exhibita edita* 1286. quibus specialiter declaratur, filios Haereticorum esse infames, ut videre est apud Farinac. *de haeresi quaest.* 191. n. 26. et Pegna *in Director. Inquisit. p.* 1. *comm.*
74 4. *vers. Hasc autem infamia ;* Claudius tamen La Croix *lib.* 6. *p.* 12. *numer.* 2218. ex Sa, Henriq. Sanchez, Layman, Sayr, Gibal, Gobat, dicit, quod nati in Germania ex haereticis parentibus non sunt infames, unde conversi possunt sine dispensatione promoveri ad Sacros Ordines.

75 Filii Haereticorum sunt immunes a reliquis temporalibus, et corporalibus poenis ; *cap. Vergentis* 10. *de haereticis* , *et l. Quisquis* 5. *Cod. Ad*
76 *l. Jul. Majest. Communis.* Immo Filii haereticorum sunt immunes etiam a poena privationis Beneficiorum, et Officiorum obtentorum ante parentum condemnationem; Quamvis enim Jo. Andr. Gigas et alii, quos refert Ricciullus *de Jur. Person. lib.* 5. *cap.* 29. *num.* 4. teneant, et affirment, ipsos talem poenam incurrere ; merito tamen negat Abbas *in cap. Vergentis* 10. *de haereticis num.* 4. et alii. Unde cum tempore Sa. Me. Clement. VIII. quaestio haec ad Sedem Apostolicam delata fuisset, idem atque Summus, ac Doctus Pontifex auditis sententiis Cardinalium approbavit hanc partem negativam, ut testatur Ricciullius *loc. cit.* et recognosci potest *ex decis.* 87. *et* 90. *impressis post* 2. *vol. Consil. Farinac.* Sic Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 1. *tit.* 6. *n.* 72. et tenent Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 28. *num.* 28. Menoch. *consil* 805. *numer.* 33. Felin. *in cit. cap. Vergentis num.* 3. Clarus §. *Haeresis numer.* 14. Pirhing. *loco citat. numer.* 106. et plures alii contra Gonzalez , Reiffenstuel. *loc. citat. numer.* 281. et plures alios ibi ab ipso citatos.

77 Haeretici, qui ad Catholicam Ecclesiam redeunt, possunt libere, ac licite retinere tamquam sua propria omnia bona Ecclesiastica olim a suis majoribus, seu a se ipsis usurpata. Sic novissime amplissime concessit Clemens XII. Const. incip. *Sedes Apostolica* , edita pro Haereticis in ditione Saxonica existentibus. Uti jam concesserat Benedictus XIII. Constit. incip. *Æterni Patris*, edita 12. Augusti 1724. pro Rutheni redeuntibus ad Ecclesiam Catholicam.

78 Haeretici occulti absolvi possunt in foro conscientiae a majori Poenitentiario , vel de ejus mandato ; Occulti vero sunt , qui etsi haeresim suam extrinsecis actibus manifestarunt, nemo tamen illos vidit ; ita Benedict. XIV. Constit. 95. t. 1. inc. *Pastor bonus* §. 9.

79 Potest etiam major Poenitentiarius in foro conscientiae absolvere publicos haereticos , seu apostatas a fide , quando necesse non est complices denunciare ; illis nempe mortuis, sive degentibus in locis palam infectis; non vero si vivant ubi Inquisitionis officium viget ; *Ibid.*

Principes, vel qui Vicario nomine Statui praesunt, Dominia, et Respublicae, illarumque administratores , vel qui administrationem habere solent, Episcopi, et Superiores Praelati, in casibus publicis contentis in Bulla Coenae Domini ab illo, nempe majori Poenitentiario, absolvi nequaquam possunt ; *ibidem*. §. 11. 80

Sicuti nec ab eo absolvi possunt ab incursa censura omnes quicumque etiam S. R. E. Cardinales, qui vivente Romano Pontifice, de alio eligendo , vel excludendo tractaverint , suffragia inierint , ambitusque aut pactiones fecerint ; *ibidem* §. 12. 81

Nec potest absolvere eos, qui per astrologiam judiciariam per se , vel per alios de statu Reipublicae Christianae , sive de vita , et morte Rom. Pontificis tunc existentis inquisiverint ; *ibidem* §. 13. 82

Denique nec potest absolvere in casibus publicis violatae immunitatis, seu libertatis Ecclesiasticae , etiam non deductis in judicium ; *ibid.* §. 14. 83

Tenetur Episcopus etiam in locis ubi Officium S. Inquisitionis viget, sedulo curare, ut creditam sibi Dioecesim ab Haereticis purget ; et si quem repererit, poenis canonicis punire debet; cavere tamen debet, ne Fidei Inquisitores a suo munere obeundo impediat. Deductum vero haereticum ad suum tribunal non minus Episcopus, quam Inquisitor reconciliare possunt Ecclesiae, et pro utroque foro absolvere. Quin et possunt haereticum postquam errores suos ejuraverit , ad simplicem Confessarium pro absolutione remittere , quae tunc data a Confessario in foro Sacramentali absolutio pro foro pariter externo valet. In Tractat. *De Synodo Dioeces. lib.* 7. *c.* 32. §. 3. 84

Ab haeresi mere interna, et mentali, nullo exteriori signo manifestata , simplex Confessarius absolvere potest, cum haeresis sit Summo Pontifici reservata per censuram adnexam , quae certe in eo casu nulla est. Potest etiam simplex Confessarius eum absolvere , qui verbo aliquo vel facto Fidei articulum negaverit, interiori tamen assensu fidem retinuerit, neque enim in ea rerum circumstantia censura illigaretur. Quamquam in foro externo tanquam haereticus puniretur, et nequidquam obtenderet se in corde fidem retinuisse ; *ibid.* §. 4. 85

Si vero agatur de haeresi externa occulta nondum deducta ad forum Episcopi , olim quidem facultas facta fuit Episcopis a Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 6. ut per se, non vero per Vicarios suos, illam absolverent in foro conscientiae. Sed cum in Bulla singulis annis publicata reservetur Romano Pontifici absolutio inter caetera etiam ab haeresis crimine, et in ea Bulla derogetur om- 86

nibus contrariis decretis cujusvis Concilii, hinc quaestio agitatur apud Theologos, num hodie pariter Episcopo maneat facultas absolvendi haereticos in foro conscientiae. Neganda tamen est illis haec facultas, nam illis verbis *non obstantibus cujusvis Concilii Decretis*, omnis Concilii Tridentini facultas Episcopis adimitur. Quam in rem multa Congregationis S. Officii, et Congregationis Concilii afferentur Decreta, adjiciuntur S. Pii V. Greg. XII. Clem. VIII. vivae vocis oracula, nequid dixerim de propositione inter damnatas ab Alex. VII. « Sententia asserens, Bullam Coenae solum prohibere » absolutionem haeresis, et aliorum criminum, » quando publica sunt, et id non derogare facul- » tati Tridentini, in qua de occultis criminibus » sermo est, anno 1629. 18. Julii in Consistorio » S. Congr. Emorum Card. visa, et tolerata est. Ingenue quidem fatendum, hanc propositionem ideo confixam fuisse ex falsa assertione de approbatione Sac. Congregationis, quae nulla fuit. Vix tamen creditur Pontificem adeo se praebuisse sollicitum de amovenda hac Sac. Congregationis approbatione ab ea propositione, nisi, et eamdem ipsam propositionem improbabilem judicasset. *De*
87 *Synod. Dioec. cit. lib.* 7. *cap.* 32. Sed nec credi potest, facultatem haeresis hujusce absolvendae Galliganis Episcopis datam esse, quamquam eam sibi multi arrogant, ut multis argumentis *cap.* 33. evingitur. Quod vero negatur Episcopis, negandum est etiam Inquisitoribus Hispaniae, et Lusitaniae, quibus si aliqua olim fuit in hanc rem auctoritas, modo ex Bulla Coenae sublata est. *ibid.* §. 4.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

88 Lapsus in Haeresim, privatur ipso facto omnibus bonis, et juribus ex text. *in Cap. Vergentis de Haeretic. Cap. Quum secundum Leges eod. titul. in* 6. At intellige, si accedat sententia Judicis declaratoria incursae haeresis, et poenae condignae, ut advertit Auctor *n.* 66. et dixit Rot. *in Romana Pecuniaria seu Livellorum* 2. *Decemb.* 1746. §. 5. *cor. Illustris. Caprar. Alm. Urb. Gubernator et* 5. *Febr.* 1748. §. *cor. bon. mem cortad.*

89 Dubitatur vero, an hoc ipsum procedat respectu Haeretici manifesti? Negant post alios Faguan. *in c. Absolutos num.* 14. *de Haeretic. quaest.* 189.*n.*66. tenentque etiam citra sententiam declaratoriam privatum esse Haereticum manifestum omnibus suis bonis, et juribus.

90 Caeterum textus *in c.*26. *de Verb signific.* statuit « illos intelligendos esse manifestos haereticos, » qui contra Fidem Catholicam publice praedi- » cant, aut profitentur, seu defendunt eorum » errores, vel qui coram Praelatis suis convicti » sunt, vel confessi, vel ab eis sententialiter con- » demnati super haeretica pravitate. »

Debitores Haeretici etiam manifesti, tametsi solvere non tenentur Haeretico ipsius creditum; tamen nihil sibi lucrantur, quum Fisco illud solvere debeant, Petra *in Comment. ad constit. Apostol. Const.*8. *Innocent. IV. num.*27. Farinac. *de Haeres quaest.* 89. *num.* 68. *in dict. Romana Pecuniaria seu Livellorum* 2. *Decem.* 1746. §. 8. *cor. Illustriss Caprar. et* 5. *Feb.* 1748. *cor. bon. mem. Cortad.* 91

Inde sequitur, quod si Fiscus non exegerit creditum haeretici, interimque Haereticus absolutus fuerit ab omni poena potest ipse Haereticus suum creditum a Debitore suo exigere, Rot. *in dict. Romana Pecuniaria, seu Livellorum* 2. *Decemb.* 1746. §. 8. *cor. illust. Caprar. et* 5. *Feb.* 1748. *coram bon. mem. Cortad.* 92

Illud non emittendum, quod licet lapsus in haeresim repellatur a testimonio dicendo, ab eo tamen minime repellitur ille, qui Patris sui vestigia sequens, Haereticus natus est, Rot *in Paderbonen. canonicatus* 22. *Mart.* 1734. *coram clar. mem. calcagnin.* 93

NOTA ROMANI THEOLOGI

Constitutio Benedicti XIII. de qua loquitur Auctor noster de solis Ruthenis ad Catholicam Ecclesiam redeuntibus verba facit; et Clementis XII. de Solis haereticis in Saxonia degentibus: ait enim Summus Pontifex: « Omnia, et singula bona » Ecclesiastica cujuscumque qualitatis, et valo- » ris in Ducatu Saxoniae, aliisque ditionibus, » Augusto Regi, uti « Saxoniae Duci subjectis» » consistentia, praeteritorum temporum confu- » sione occupata modernis eorum possessoribus, » seu detentoribus, cujusvis status ordinis, digni- » tatis, conditionis, et praeeminentiae fuerint, qui » ad Catholicae Ecclesiae unitatem jam redie- » runt, vel in posterum redierint, eorumque suc- » cessoribus quibuscumque Catholicis, et in sin- » ceritate Orthodoxae Fidei perseverantibus, eum » fructibus perceptis harum serie de speciali dono » gratiae remittimus, condonamus, cedimus, et » relaxamus etc. » Ex quo perspicuum fit, iis tantum Ecclesia bona jam antea occupata concessa fuisse, alios vero eadem relaxatione atque cessione indigere. 94

RESPONSIO AUCTORIS

Dicit hic *Rom. Theologus* quod Constitutio Benedicti XIII. incipien. *Æterni Pastoris*, loquitur de solis Ruthenis, et Constitutio Clementis XII. incip. *Sede Apostolica*, de solis haereticis in Saxonia degentibus; et revera sic loquuntur dictae Constitutiones, ut jam *ibi* tradidi. Sed ad alliciendos haereticos ut ejurent haeresim, et ad Catholicam Ecclesiam redeant, neve ab hoc absterreantur, propter debitum restituendi bona Ecclesia- 95

stica a sui majoribus, seu ab ipsis usurpata; sicuti praefatis Ruthenis, et Saxonibus est specifice et nominatim concessum, ut talia bona tuta conscientia redeundo ad Catholicam Ecclesiam retinere possint; ita generice insinuare juvat aliis haereticis ad magis eorum conversionem planandam et augendam; quia ubi eadem est ratio, eadem est legis dispositio; *L. Ideo* 21. *ff. de legibus; L. Illud* 32. *ff. ad l. Aquiliam, et c. Inter corporalia* 2. *de translat. Episcop.* Quum ratio legis sit anima legis, textu expresso *in L. Quum ratio* 7. *ff. de bonis damnat.* et quatenus opus esset etiam pro aliis similis specifica concessio felice posset semper haberi. Et utinam tali indulgentia allici possent ad ejurandam propriam haeresim, et ad Catholicae Ecclesiae castra repetenda qui est finis a Summis Pontificibus intentus.

HEBDOMADA, HEBDOMADARIUS

SUMMARIUM

1. Varia Hebdomada nomina — 2. 3. Hebdomada annorum et dierum — 4. 26. Multa de Hebdomadarius quoad assistentiam in Choro et Coeremonias.

1 Hebdomas, Graecis spatium dierum septem, vocitatur septenarium; Latini septimanam, ut vulgus appellant: Calvin. *Lexico Jurid. verb. Hebdomada.* Et haec septimana sic a
2 vulgo appellata, dicitur latine communiter Hebdomada; et dupliciter sumitur; uno modo pro hebdomada composita ex septem annis, de qua habentur plura exempla in sacra Scriptura et signanter *Genes.* 28. 29. ubi Patriarcha Jacob nonnisi post servitutem septem annorum praestitam Labano obtinuit in uxorem pulchram Rachaelem, ibi *Acquievit placito, et hebdomada transacta: Rachel duxit in uxorem.* Aliud exemplum habetur *Levit c.* 25. 8. pro anno Jubiliae; ibi *Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, idest septies septem quae simul faciunt annos quadraginta novem sanctificabisque annum quinquagesimum.* Tertium exemplum habetur *Daniel.* 9. 24. ubi ab Archangelo Gabriel fuerunt revelatae Danieli Prophetae septuaginta hebdomadae, post quas venisset, ut de facto venit, Messias Redemptor Mundi, ibi: « Septuaginta hebdomadae abbreviatae *(idest definitae)* sunt super populum tuum, » et super Urbem sanctam tuam, ut consumetur » praevaricatio, et finem accipiat peccatum, et » deleatur iniquitas; et adducatur justitia sempiterna, et impleatur visio, et prophetia, et
3 » ungatur Sanctus Sanctorum. » Alio modo sumitur pro Hebdomada composita ex septem diebus, eam incipiendo a Die Dominico usque ad sabbatum, et haec initium habuit ab origine mundi, dum creator Omnipotens omnia creavit, et eduxit ex nihilo, termino sex dierum, ut habetur *Genes. cap.* 1. *per tot.* quibus sex diebus adjunxit septimum, vocatum diem quietis et sanctificatum Domino, ut habetur *Genes.* 2. *n.* 2. *et* 3. ibi: » Complevitque Deus die septimo opus » suum quod fecerat, et requievit die septimo » ab universo opere, quod patrarat, et benedixit » diei septimo, et sanctificavit illum; quia in » ipso cessaverat ab omni opere suo, quod creavit Deus ut faceret; » Et haec est hebdomada, qua in praesentiarum communiter utimur omnes; Clericat. *in suis spicif. verb. Hebdomada.*

Decanus, qui ex consuetudine simul est Canonicus, et una hebdomada servit ut Decanus, 4
et altera ut Canonicus, in hebdomada, qua servit ut Canonicus debet sedere in loco Canonicali, circumscripta consuetudine; *Sac. Congreg. Conc. in una Fulginatensi* 26. *Novemb.* 1616.

Impeditus a capitulo, aut etiam expulsus, quominus cum aliis choro interesset, quotidianas di- 5
stributiones, non amittit, et in hoc casu non est necessaria protestatio, nisi ante expulsionem aliquid omisisset, quod potuisset facere pro consequendis distributionibus hujusmodi, veluti si omisisset facere hebdomadam probatoriam; *Sac. Rota in Casalensi distributionem coram Orcembergio* 16. *Novvemb.* 1605.

Canonicus etiam non constitutus in Sacris de- 6
bet habere suam hebdomadam, si collatio spectat ad Canonicum hebdomadarium per Turnum; *Sacra Rota in Leodien. Beneficii coram Durano* 24. *Novemb.* 1628.

Si quis gravi morbo oppressus, fuerit a Sede 7
Apostolica provisus de Canonicatu in Ecclesia Cathedrali, dictoque morbo durante possessionem coeperit per procuratorem, absque eo quod ex causa ejusdem morbi nunquam personaliter inservierit, sed solum in ultima hebdomada Mensis Vesperas, et Missam per alium Canonicum celebrare fecerit, lucratur distributiones a tempore

possessionis, ut supra, captae; *Sac. Congr. Conc.* 23. *Julii* 1650. *in una Sarsinatem. ad c.* 11. *sess.* 24. *de reformat.*

8 Cum in Liberiana Basilica S. Mariae Majoris de urbe, Beneficia illius Ecclesiae spectent pro duabus ex tribus partibus ad Archipresbyterum pro tempore, et pro alia ad Canonicum de Hebdomada, ita ut Canónicus pro una, Archipresbyter pro duabus hebdomadis Beneficia praefata conferat ex concessione Pii IV. Si quis ex Beneficiatis Ecclesiae praedictae moriatur in Vesperis Sabbati, licet hebdomada Canonici Turnarii incipiat a dictis Vesperis Sabbati juxta text. *in Canon. quod die* 75. *dist. et in cap.* 1. *de fer. et in Clement. de relig. et vener. Sanct.* attamen collatio Beneficii spectat ad collatorem, qui erat in hebdomada vacationis, non autem ad Canonicum Turnarium successurum, cujus facultas nondum accesserat, ad text. *in cap. ex parte de concess. praeb.* Hebdomada enim non complectur, nisi post adventam mediam noctem ultimi illius diei, et in Beneficialibus attenditur dies naturalis, quae incipit a media nocte diei praecedentis, et spatio viginti quatuor horarum terminati in mediam noctem sequentem, juxta text. *in l. more Romana, ff. de fer et in cap. Consuluit, vers. licet etiam, de offic. et post. Jud. Deleg.* Et ad effectum reservationis sic computat diem Dataria, et Cancellaria, at idem servatur in alternativa Mensis inter Papam, et Episcopum; et collatio Beneficii ratione Mensis non differt a Collatione ratione hebdomadae, sed utraque iisdem regulis subjacet, ut erudite *Rota Romana, Beneficiatus S. M. Majoris coram Albergato Decano part.* 19. *decis. recent. t.* 1. *dec.* 98. *num.* 1. *et seqq.*

9 In Hebdomadariis existentibus in Ecclesia Collegiata, cui Animarum cura annexa est, ut Collegio non ut singulis, examen per concursum non requiritur, sed *in forma digno*, ut resolvit *Sac. Cong. Conc* 13. *Aug.* 1596.

10 Quilibet functiones suas prompte obeat, ut puta Missam planam, vel cantatam, tam solemnem, quam Conventualem ac hebdomadariam juxta Ecclesiae laudabilem consuetudinem sub poena punctaturarum juxta Sacrorum Canonum dispositionem, ac Ecclesiae consuetudinem; *Sac. Cong. Episcop. et Regular. in Theatina* 18. *April.* 1617.

11 Hebdomadarius non debet celebrare valde diluculo; *Sac. Congr. Episcop. et Regul.* 20. *Febr.* 1601.

12 Hebdomadarius absens ex causa ex qua conceduntur distributiones, nihil tenetur dare supplenti hebdomadam pro ipso, nec ipse supplere, quando rediit; *Sac. Congr. Episcop. et Regul.* 5. *Martii* 1602.

13 Hebdomadarii absentis, vel impediti vices supplere debet Canonicus junior juxta consuetudinem Ecclesiae et non coadjutor, licet sedeat post ultimum Canonicum; *Soc. Cong. Rit. in Elboren.* 15. *April.* 1606. apud Barb *de Canon. et Dignit. cap.* 29. *n.* 34.

14 Hebdomadarius non potest praetendere celebrationem Missarum, et Officiorum, quae ad primam dignitatem pertinent, ea vero absente, vel impedita, tunc secunda Dignitas debet illa celebrare; *Sacr. Congreg. Rit. in Andrien.* 15. *Martii* 1608.

15 Hebdomadarius quando est paratus debet sedere in primo loco; quando vero non est paratus debet sedere in proprio stallo; *Sac. Congreg. Rit. in Perusina* 20. *Decembris* 1660. Si vero est consuetudo, ut quando non est paratus, praecedat aliis Canonicis, aut Dignitatibus, servanda est; *Ead. Sac. Congreg. in Andrien. d. die* 20. *Decemb.* 1601. apud Barbosa *in Summ. Apostolic. decision. verb. Hebdomadarius num.* 3.

16 Hebdomadarius Officium faciens primum locum habere debet super omnes Canonicos, ut Dignitates, si ipse est Canonicus, vel Dignitas. Si vero est Clericus, debet accedere in medio Chori; *Sacr. Congreg. Rit. in Brundusina* 17. *Junii* 1616. apud Barbosa *loc. cit. num.* 4.

17 Hebdomadarius in decantandis Horis Canonicis non debet uti stola; *Sac. Congreg. Rit.* 4. *Augusti* 1663. apud Piton. *Constitut. ac decision. ad Canonicos num.* 718.

18 Canonici denominantur Hebdomadarii, si tales in creatione vocati sint, et Hebdomadarii vocantur etiam Canonici, si ita ab observantia sint vocati; *Sacr. Rota in Avenionen. Denominationis, coram Rondin. part.* 17. *recent. decision.* 212. *num.* 2. *et* 3.

19 Tales Hebdomadarii tenentur assistentiam facere Canonicis celebrantibus juxta statutum Ecclesiae; *Sac. Cong. Rit. in Avenion.* 24. *Mart.* 1612. *apud Barbos. loc. cit. n.* 5.

20 Dignitates Collegiatarum tenentur exercere Officium Hebdomadarii, et alia munia subire, sicut caeteri Canonicis; *Sac. Cong. Conc. in Cureul.* 29. *Maji* 1653. *et in Romana contra Archipresbyterum Collegiatae S. Mariae in Cosmedin* 11. *Dec.* 1694. 26. *Mart.* 1696. *et* 11. *Februar.* 1696. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 2. *formul.* 4. *num.* 10.

21 Hebdomadarius etiam non paratus, quando est facturus Officium, debet sedere in primo loco supra omnes Canonicos, et Dignitates; *Caeremon. lib.* 2. *cap.* 6. ibi: « Canonicus etc. facturus offi» cium etc. ascendit Chorum in primo stallo, seu » a sede ex ea parte ubi stet hebdomada, Cho» rus assignatur. » Et resolvit. *Sac. Congr. Rit. in Romana* 21. *Novemb.* 1626. *et in Aretina* 24. *Jan.* 1688. et ita judicavit *Congregatio particularis Eminentiss. Card. Mariscotti, Colloredi, et Negroni* inter Capitulum S. Mariae in Cosmedin, et Abbatem Piazza ejus Archipresbyterum, et per

sententiam 4. Septemb. 1705. demandatum fuit, » Canonicum Hebdomadarium, facientem Offi» cium, etiam non paratum, debere in omnibus » praecedere Archipresbytero, servata forma su» per modo sedendi in Choro in omnibus, et per » omnia prout disponitur » *in Caeremon. Episc. lib.* 2. *cap.* 6.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

22 De Canonico Hebdomadario parato quaeritur, utrum is sedere prout debeat in scamno panno cooperto a cornu Epistolae praeparato, an in primo stallo ab ea parte chori, in qua Hebdomada obtingit? Dubium inde nascitur, quod *Caeremon. Episcopor. lib.* 2. *cap.* 3. §. 4. non absolute jubet, ut Canonicus Hebdomadarius paratus sedeat in primo stallo ab ea parte chori, in qua obtingit Hebdomada, sed alternative, ut sedeat, vel in dicto scamno panno cooperto a cornu Epistolae praeparato vel in primo stallo ab ea Chori parte, in qua Hebdomada obtingit.

23 Distingui autem debent Missae a Vesperis. Porro si de Rissis agatur, chorusque sit retro Altare, Canonicus Hebdomadarius paratus non in primo stallo ab ea parte chori, in qua obtingit Hebdomada, sed in scamno panno cooperto a cornu Epistolae praeparato sedere debet, ne alias toties accedere, et recedere de loco ad locum teneatur. Et de his sane functionibus intelligi debet Caeremoniale Episcoporum, dum Canonico Hebdomadario parato potestatem facit sedendi in scamno panno cooperto a cornu Epistolae praeparato. Concordatque Rubrica Missalis Romani *tit.* 17. *de Ordin. sedend. in Missa solemni n.* 6.

At si res sit de Vesperis, pariterque sit cho- 24
rus retro Altare, Canonicus Hebdomadarius paratus, qui semper in choro assistere debet, excepto modico illo spatio in quo dum cantatur Psalmus: *Magnificat*: incensatur Altare, non in scamno panno cooperto a cornu Epistolae praeparato, sed in primo stallo ab ea parte chori, in qua Hebdomada obtingit sedere debet, ut ita semper
assistat, pro ut tenetur, in choro. Et de hisce 25
aliis functionibus intelligendum est Caeremoniale Episcoporum ubi ait, Canonicum Hebdomadarium paratum sedere posse in primo stallo ab ea parte chori in qua obtingit Hebdomada; Ita tradunt Bauldry *in Manual. Sacr. Caeremon. part.* 1. *cap.* 11. *de Vesper. art.* 1. *num.* 4. *et* 11. Merat. *part.* 3. *tit.* 11. *fol. mihi* 364. optime Cardinal. de Luca *de Miscellan. Eccles. discurs.* 38. *num.* 8. et *duob. sequent.* tum etiam optime Castald. *in Prax. Caeremonial. lib.* 2. *sect.* 1. *cap.* 3. *n.* 13. *et sequent.*

Non ignoro, Sacram Rituum Congregationem 26
anno 1757. *in Balneoregien.* sensisse, quod et in Vesperis Canonicus Hebdomadarius paratus sedere debeat in scamno panno cooperto a cornu Epistolae praeparato. At ita sensit, et peculiaribus facti circumstantiis.

HEBRÆUS

SUMMARIUM

1. 18. Variae de hebraeis dispositiones ex Sacris Congregationibus et ex Summorum Pontificum Constitutionibus — 19. 20. Edita quo plura Hebraeis interdicuntur. — 21. Clem. XI. Constitutio de bonis infidelium conversorum affertur. — 22. 25. Quae facere prohibeantur qui ab Hebraeis originem ducunt. — 26. 37. Quo pacti possint Hebraei inter Christianos commorari, et quibus de causis expelli. — 38. 90. Plura de libro Dalmud Hebraeorum. — 91. 92. hujus libri damnatio. — 93. Hebraeorum lingua difficilis — 94. Hebraei unde dicti. *Remissive*. — 95. Bened. XIII. Constit. *Alias emanarunt* — 96. Hebraei sunt in servitute civili — 97. 106 De Hebraeorum baptismo — 107. Eorum immunitas — 108. Nonnulla Christianis vetita — 109. 119. De jure Hebraeorum — 120. Benedicti XIV. Epistola de baptismo Hebraeorum — 121. 127. De eorum oscuris — 128. 138 De jure eorum quaedam corriguntur.

1 Hebraeus confugiens ad Ecclesiam gaudet privilegio Immunitatis Eccles. *Sac. Congr. Immun. in Sarzanen.* 26. *Sept.* 1651. *lib.* 4. *decret. Pauluc. pag.* 161. (*)

2 Habraeus, seu Judaeus captus a Birruariis sub tecto, seu stillicidio Ecclesiae gaudet Immunitate; *Ead. Sac. Cangr. Immunit. in Pisauren.* 26. *Mart.* 1686. *lib.* 3. *dec. Altov. pag.* 550.

3 Hebraeus, seu Judaeus dolose extractatus ab atrio Inquisitionis Anconae est restituendus; *Ead. S. Cong. Immun. in Anconit.* 17. *Nov.* 1699. *lib.* 2: *decr. Vallem. pag.* 256.

(*) Tuta parum quibusdam videri posset isthaec propositio, recta tamen, aut rationabilis est ex auctoritate etiam Sacrae Immunitatis Congregationis. Cum enim tale privilegium a summo Pontifice non delinquentium, vel personarum intuitu, sed in Dei cultum ac venerationem locorum habita ratione unice concessum fuerit, hinc liquet, quod quicumque ad Ecclesiam confugit, sive christianus sive Hebraeus sit, immunitatis privilegio gaudebit, ut firmant *Barbos. in collect. Tom.* 1. *lib.* 5. *tit.* 49. *c.* 6. *nu.* 50. *Faber. in Cod. L.* 2. *de his qui ad Eccles. confugiunt et in* §. *Sed et hoc num.* 3. *Inst. de his qui sui sunt vel alien. jur. et Diana oper. moral. tract.* 1. *res* 43. *et segq. per tot. Tom.* 3. quidquid in contrarium sentiant *Megala in* 3. *p. lib.* 4. *c.* 2 *num.* 3. *et* 16. ac distinguat *Suar. de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 11. (*Edit. Barbiell.*)

4 Cognitio causae commercii carnalis habiti cum duabus sororibus Christianis, spectat ad curiam Episcopalem, *Ead. Sacr. Congregat. Immun. in Mantuana* 7. *Junii* 1678. *lib.* 2. *decret. Alt. pag.* 1749. (*)

5 Causa rixae Habraeorum secutae in eorum Synagoga die festo eorumdem Hebraeorum, attenta praeventione, spectat ad Curiam Saecularem; *Ead. Sac. Cong. in Senogalien.* 15. *Jan.* 1686. *lib. decr. Allov. pag.* 527.

6 Hebraea mulier viro relicto Christianam fidem amplexa fuit, permansitque innupta, sperans ejus virum Catholicam Religionem amplexurum, qui ducta alia muliere Hebraea in uxorem, post multos annos una cum ipsa Catholicam fidem amplexus fuit; Ipsa autem repetente virum *Sac. Congr. Concil. in Florentina Matrimonii* 1. *Jul.* 1679. respondit referendum Sanctissimo ejus votum, scilicet debere virum redire ad primam. Sic apud Ursayam *in Miscellaneo Sacro, et profano p.* 1. *verb. Hebraea.*

7 Manutenendi sunt Parochi in possessione exigendi a Judaeis Pretaticum vulgo nuncupatum, pro decimis, oblationibus, aliisque incertis, quae a Christianis percipiebant, antequam eorum domus ad ipsos Judaeos quocumque titulo devenissent, textu expresso *in cap. Quanto, de usur. et cap. De terris, de decimis*, et concordat *cap. Nimis prava, de excessib. Praelat.* et late probat et multis Pignat. *tom.* 5. *consult.* 70. *per tot.* ubi *num.* 14. dicit quo ad quantitatem hujusmodi Pretatici standum esse consuetudini, et transationibus; Card. de Luca tamen *de Parochis disc.* 29. *num.* 3. dicit quod Hebraei non tenentur aliquid reficere Parocho pro domibus per ipsos inhabitatis, et prius per Christianos.

8 Hebraei in urbe obligantur ad observationem Festorum, quae servat Ecclesia; *Paulus IV. Const.* 3. incip. *Cum nimis absurdum* §. 2. apud Laert. Cherub. *in Magno Bullar to.* 1. *pag.* 720. *alias pag.* 589. *in novis impres.*

9 Hebraei omnes debent habitare in uno eodemque loco, et si ille capax non fuerit, in duobus, vel tribus, aut quot satis sint contiguis, ad quos unicus tantum ingressus pateat, et a quibus non detur exitus; *Paulus IV. in d. Constit.* 3. *Pius V. Constit.* 6. inc. *Rom. Pontifex* apud Laert. Cherub. *in Magno Bullario tom.* 2. *pag.* 181. *alias pag.* 136. *noviss. impress.*

10 Hebraei utriusque sexus qualitate habitus a Christianis discerni debent, ita ut masculi birretum, feminae vero aliud signum patens, quod nullo modo celari, aut abscondi possit, palam deferre teneantur, nec super non delatione birreti, aut alterius signi hujusmodi cujusvis eorum gradus, vel praeminentiae, vel tolerantiae causa excusari, aut per Camerarium, vel sedis Apost. Legatos absolvi possint; *Paulus IV. d. Const.* 3. *et Pius V. d. Const.* 6.

Hebraei ne de cetero auderent quovis pretexu, et quaestionis colore, etiam emptionis, et venditionis bonorum, ingredi domus meretricum, et si quid ab eis praetenderent habere, et ob id eas alloqui vellent, id in portis, et januis domorum earumdem mulierum apertis facerent, et non intra easdem domos, facere liceret, neve dictas mulieres ad eos pro similibus negotiis emptionis, et venditionis accedentes permitterent domos, et apotechas suas incredi, sed tantum in illarum portis, et janui, et foribus apertis cum eis alloqui, et tractare possent sub poena privationis a Synagoga, et gravi pecuniaria praecepit *S. Pius V.* mediante ejus Vicario *sub die* 20. *Maii* 1566. 11

Hebraei medici, aut alias infideles, ne ad curandos Christianos infirmos admittantur, imposita Christianis poena subtractionis Sacramentorum, et sepulturae Ecclesiasticae, prohibuit *Gregor. XIII. Const.* 68. incip. *Alias piae memoriae* apud Laert Cherub. *in Magno Bullario to.* 2. *pag.* 449. *et* de illa meminit Scortia *in select. Summor. Pontific. Constit. epit.* 136. 12

Hebraeis qualibet hebdomada Verbum Dei est praedicandum, et id curent Praelati in terris, ubi sunt eorum Synagogae (non tamen in loco sacro vel ubi sacra confici solent) per aliquem Magistrum in Theologia, aut alium idoneum virum, Hebraicae, si fieri potest, linguae peritum, qui scripturas veteris Testamenti exponat *Gregor. XIII. Constit.* 92. incip. *Sancta Mater, de anno* 1584. apud Laert. Cherub. *in Magno Bull. tom.* 2. *pag.* 479. *alias pag.* 360. *in noviss. impress.* et illius meminit Scortia *in Select Summ. Pont. Constit. epit.* 136. Et novissime Clemens XIII. Constit. incip. *Propagandae* §. 20. vide infra *sub. num.* 21. ubi affertur per extensum. 13

Hebraei sola arte Stracciariae, seu cenciariae contenti esse debent ad tollendam, quantum fieri potest, occasionem familiaritatis inter illos, et christianos; *Paulus IV. in d. Const.* 3. §. 1. 14

Hebraeorum per plateas non est deferenda Sanctissima Eucharistia; *S. Cong. Rit. in Anconitanae* 22. *Feb.* 1593. 15

Hebraeorum accessus ad Monasteria Monialium nullo modo permitti debet ad alloquendum cum illis; *Sac. Congregat. Episcop. et Regul. in Ravennaten.* 28. 16

Inquisitiones libere contra Habraeos procedere possunt in sequentibus casibus. Si negaverint, quae circa Fidem communia sunt cum Christianis. Si Daemones invocaverint, aut eis immolaverint. Si quem Christianum haec docuerint, vel ad ea perduxerint. Si haereticas blasphemias dixerint. 17

(*) Qua autem paena plectatur haebraeus cum Christiana, vel e contra rem habens, fuse videre est apud *Oldrad cons.* 333. *et apud Carpzov. Iurispr. forens part.* 4. *const.* 26. *def.* 4. (*Edit. Borbiell.*)

Si Christianum a Fide deviaverint. Si infideles ad Fidem Christi transire impedierint. Si Haereticum scienter receptaverint. Si libros Haereticos, vel Thalmudicos, aut alios Judaicos quomodolibet damnatos tenuerint. Si hostiam salutarem, aut Crucem, et similia, vel Christianos deriserint. Si Nutrices Christianas retinuerint, vel easdem ab hac die, qua Eucharistiae Sacramentum sumpserint, lac in latrinas effundere coegerint, *Gregor. XIII. Const.* 70. inc. *Antiqua Judaeorum*, *de anno* 1583. apud Laert. Cherub. *in Magno Bullario to.* 2. *p.* 42. et de illius materia Scortia *in sel. Summ. Pontif. Constit. epit.* 132. Vid. *Const.* 20. *Clem. VIII.* incip. *Cum Hebraeorum malitia*, *de anno* 1593. apud Laert. Cherub. *t.* 3. *pag.* 25.

18 Non potest prohiberi Regularibus, ne praedicent, vel ne Confessiones audiant sub praetextu, quod originem duxerint ab Haebreis; *Sac. Congregat. Episc. et Regul. in Elboren.* 16. *Novembris* 1621.

19

Edictum, quo plura Judaeis interdicuntur ad tollendas corruptelas, et abusus ex illorum cum Christianis consuetudine provenientes.

GASPARO PER LA MISERICORDIA DI DIO VESCOVO DI SABINA, DELLA S. R. C. CARDINALE DI CARPEGNA, DELLA SANTITÀ DI NOSTRO SIGNORE VICARIO GENERALE ETC.

La Santità di nostro Signore volendo con suo Pastoral zelo provedere agl'inconvenienti, che procedono dalla communicazione de'Cristiani con gli Ebrei nelle cose probibite da'Sommi Pontefici, particolarmente dalla san. mem. di Paolo IV. nella sua Costituzione, la quale comincia: *cum nimis absurdum*, e dalla dichiarazione fatta da S. Pio V. e publicata dal Cardinal Savelli suo Vicario sotto li 11. Gennajo 1572. ordina e comanda a tutti gli Ebrei, li quali dimorano in Roma, di non farsi servire da Cristiani, particolarmente da Fanciulli, o Fanciulle nelle sere del Venerdì, e giorni di Sabato per accendere il fuoco, e lumi, per la provisione de' comestibili, ne li sudetti Christiani possano andare a servirli.

In oltre ordina, che li suddetti Ebrei non vadino a lavorare nelle Domeniche, ed in altri giorni Festivi di Precetto in Case di Christiani, molto meno in Case de'Sacerdoti, e Conventi de'Regolari, nè questi debbono in conto alcuno ammetterli.

Finalmente inerendo all'Editto Pubblicato nel tempo della Sa. Me. di Clemente VIII. sotto li 6. Ottobre 1604. si probihisce alli medesimi Ebrei di vendere e donare il loro pane azimo, detvolgarmente l'Azimelle, alli Christiani di qualsivoglia stato, grado di condizione, nè questi le debbono ricevere sotto pena in caso di trasgressione di ciascheduna delle suddette alli Cristiani di scudi cinquanta, alla quale rispetto alli Fanciulli, e Fanciulle saranno tenuti li loro Padri, o quelli che hanno cura di loro; Agli Ebrei parimenti sotto pena di scudi cinquanta, e di tre tratti di corda, ed altre pene ad arbitrio della Santità Sua.

Volendo che il presente Editto pubblicato, ed affisso ne'luoghi soliti di Roma, obblighi tutti, e ciascheduno, come se gli fosse stato personalmente intimato

Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo dì 2. Aprile 1708.

G CARD VICARIO

N. A. Can. cuggiò Seg.

Edictum quo Mulieres Judaeae nocturno tem-
pore e septis Judaicae Nationis in Alma Urbe 20
constitutis exire prohibentur.

CASPARO PER LA MISERICORDIA DI DIO VESCOVO DI SABINA DELLA S. R. C. CARDINALE DI CARPEGNA DELLA SANTITÀ DI NOSTRO SIGNORE VICARIO GENERALE EC.

Essendo pervenuti a notizia della Santità di Nostro Signore li grandi inconvenienti, che nascono, e ponno nascere dalla gran quantità delle Donne Ebree, che escono di notte dal Ghetto, e si trattengono nell'Osterie, e che vanno a passeggiare per piazza Navone, ed altri lueghi, dove vi si fanno fuochi, o Feste da' Cristiani, contro gli Editti altre volte emanati, e volendo rimediare a tanto disordine, per ordine ancora datoci a bocca da Nostro Signore, rinnovando primieramente tutte le proibizioni emanate dal nostro Tribunale contro gli Ebrei circa l'uscir di notte dal Ghetto, ordiniamo e comandiamo a tutte, e singole Donne Ebree di qualsivoglia età, che non ardiscano per qualsivoglia causa uscire dal Ghetto, nè trattenersi fuori di quello dopo l'ora solita che si permette di tenere aperto lo sportelletto del Portone di esso Ghetto, sotto la pena di scudi dieci, e della frusta da eseguirsi irremissibilmente, contro quelle Donne, che si troveranno fuori del Ghetto dopo di detta ora, non ostante che avessero qualsisia licenza, benchè speciale, e specialissima, benchè fossero in compagnia de' loro Mariti, Padri, e Fratelli, o altri parenti più prossimi, e similmente ordiniamo al Portinaro Cristiano del Ghetto, che non ardischi permettere, che niuna di dette Donne eschi dal Ghetto vicino alla dett'ora, il quale in ogni caso di trasgressione incorrerà incontinente nella medesima pena di scudi dieci per ciascheduna Donna, che esse farà uscire, ed inoltre la privazione dell'Officio, volendo, che il presente, affisso che sarà nelli luoghi

soliti del Ghetto, e Portoni, s'intenda come se fosse personalmente, intimato a ciascheduno.

Dato dal nostro Palazzo questo di 5. Agosto 1712.

G. CARD. VICARIO

N. A. Can. Cuggiò Secret.

21 Judaeis, aliisque infidelibus conversis conceditur retentio bonorum, filiisque familias legitima; Immo bona illicite quaesita, nisi notae sint personae, quibus restitui debent, ipsis conversis applicantur; et privilegia Civitatis conceduntur. Clemens XI. Constit. incip. *Propagandae per universum*, quae ut ab omnibus prae oculis habeatur, hic datur ad litteram.

CLEMENS EPISCOPUS

Servus servorum Dei.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

Propagandae per universum Terrarum Orbem Christianae Fidei, cujus illibatum, ac perenne depositum Romana in primis servat Ecclesia, pro commissi Nobis Apostolici muneris debito jugiter intendentes, dum in remotissimas quasque partes Evangelii Praecones ablegare satagimus, in eam simul curam diligenter incumbimus, ut quicumque disjectis Infidelitatis tenebris ad verum Justitiae solem, qui Christus est, agnoscendum, eo adjuvante festinant, nullis, quoad fieri potest humanarum rerum obstaculis impediantur; sicque ad Catholicae Ecclesiae gremium ex omni natione, quae sub coelo est, eo frequentior, quo facilior, expediatur accessus.

§. 1. Quamvis enim non temporalium rerum commodo, sed aeternae potius haereditatis intuitu ad suscipiendam Christi Fidem Infideles allici oporteat, quin etiam edoceri, praecipuam Christiani hominis gloriam in eo maxime sitam esse, ut terrena despiciat, existimetque omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini nostri; nihilominus rationi congruum et piae Matris Ecclesiae institutis consentaneum arbitramur, ita paternam nostram erga eos, qui adhuc in Fide parvuli lacte potius quam cibo solido nutriendi sunt, providentiam temperare, ut infirmiores quique a Christianae Religionis proposito amittendarum facultatum, incurrendaeque potius miseriae egestatis horrore non retrahantur: cum potius juxta Canonicas sanctiones, eos qui ad Fidem veniunt, melioris conditionis esse oporteat post Baptismum, quam antequam Fidem susceperint, haberentur, et in illis etiam impleri debeat Christi certa promissio: Quaerite primum Regnum Dei, et justitiam ejus, et haec omnia adjicientur vobis.

§. 2. Quam quidem ob causam cum plures Romani Pontifices Praedecessores nostri pro tradita sibi divinitus in iis, quae ad ejusdem Sanctae Fidei favorem et propagationem pertinent, Apostolica potestate, multa in Neophytorum commodum privilegia concesserunt, aliis quoque additis ordinationibus, quibus et indemnitati ipsorum, et Christianae Religionis dignitati, et faciliori simul infidelium conversioni consultum foret; praecipue vero fel. rec. Paulus PP. III. Apostolicam constitutionem edidit in haec verba.

§. 3. Paulus Papa Tertius. Ad perpetuam rei memoriam. Cupientes Judaeos, et alios Infideles quoslibet ad Fidem Catholicam converti, et praetextu bonorum per eos ante possessorum ab eadem Fide non distrahi, motu proprio, et ex certa scientia nostra, Auctoritate Apostolica, tenore praesentium, hac in posterum valitura Constitutione sancimus, quod cuicumque eorumdem Judaeorum, et Infidelium, ad dictam Fidem converti volenti, etiamsi in patria potestate constitutus fuerit, bona sua quaecumque, tam mobilia, quam immobilia intacta, et illaesa permaneant. Ita ut etiam Filii familias, et in patria potestate, ut praefertur, constituti, legitima, et quacumque portione bonorum patrimonialium aut maternorum eis de jure, seu successione bonorum eis alias debitorum, per eorum parentes, fraudari, aut privari non possint, neque debeant; sed eis integra etiamsi contra voluntatem parentum suorum ad Fidem ipsam conversi fuerint, etiam eorum parentibus viventibus, debeantur.

§. 4. Et si bona ipsa, ex usura, aut illicito quaestu fuerint acquisita, et notae sint personae, quibus eorum fuerit de jure facienda restitutio (quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur male ablatum) illa eisdem personis omnino restituantur: personis vero non extantibus praedictis, quia bona ipsa essent per manus Ecclesiae in pios usus convertenda, bona hujusmodi eisdem Judaeis, et aliis Infidelibus, in favorem suscepti Baptismatis, tamquam in pium usum libere concedimus, eaque apud ipsos sic conversos Judaeos, et alios Infideles remanere decernimus. Interdicentes sub divini anathematis poena quibusvis tam Ecclesiasticis, quam saecularibus personis, ne ullam super bonis hujusmodi quovis quaesito colore molestiam inferant, aut inferri patiantur; sed magnum se fecisse lucrum existiment, dum tales Christo lucrati fuerint.

§. 5. Et quoniam, ut scriptum est, qui habuerit substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in ipso? Si ipsi, conversionis tempore inopes, aut indigentes fuerint, omnes tam Ecclesiasticos, quam

saeculares per viscera misericordiae Dei nostri exhortamur, ut ipsis conversis manus porrigant adjutrices; ipsi quoque Dioecesani non solum Christianos ad subveniendum ipsis exhortamur, sed etiam tam de redditibus Ecclesiarum pront poterunt, quam de his, quae ad pauperum usus per ipsos convertendos devolvuntur, hujusmodi Neophytos sustentare non negligant, ipsosque a detractionibus, et contumeliis paterna affectione defendant.

§. 6. Et quoniam per gratiam Baptismi Cives Sanctorum, et domestici Dei efficiuntur, longeque dignius existit regnare spiritu, quam nasci carne, eadem Constitutione statuimus, ut Civitatum, et locorum, in quibus Sancto Baptismate pro tempore regenerabuntur, vere Cives sint, et privilegiis, ac libertatibus, et immunitatibus, quae alii ratione nativitatis, et originis duntaxat consequuntur, gaudeant.

§. 7. Curent insuper Sacerdotes Baptizantes, et alii de sacro fonte eos suscipientes, tam ante Baptismum, quam post, illos in articulis Fidei, ac legis novae praeceptis, Catholicae Ecclesiae ritibus diligenter instruere, et tam ipsi quam Dioecesani operam dent, ne cum aliis Judaeis, seu infidelibus, saltem per longum tempus conversentur, ne, sicut quandoque contigit, ab infirmitate curatis modica occasio ad pristinam damnationem recidivam efficiat.

§. 8. Et quoniam experientia teste compertum est mutuam ipsorum Neophytorum inter se conversationem, ipsos in Fide nostra fragiliores reddere, ac saluti ipsorum plurimum officere, hortamur locorum Ordinarios, ut quantum pro incremento Fidei viderint expedire, curent, et studeant Neophytos ipsos cum originariis Christianis Matrimonio copulare.

§. 9. Et prohibeant eisdem sub gravibus poenis, ne mortuos more Judaeorum sepeliant, aut Sabbata, aliasque solemnitates, et antiquae sectae ritus quoquomodo observent, sed et Ecclesias, et praedicationes prout alii Catholici, frequentent, et in omnibus Christianorum moribus se conformes reddant.

§. 10. Contemptores autem praedictorum per Sacerdotes, in quorum Parochiis degunt, aut alios, ad quos de jure, vel antiqua consuetudine de talibus inquirere spectat, aut etiam per alios quoscumque, Dioecesanis, seu inquisitoribus haereticae pravitatis deferant, et invocato si opus fuerit auxilio brachii saecularis, per eos taliter puniantur, quod aliis transeat in exemplum. Et insuper de his omnibus, in Provincialibus, et Synodalibus Conciliis diligens fiat inquisitio, et tam circa Episcopos, et Sacerdotes in praemissis negligentes, quam ipsos Neophytos, et Infideles praedictos contemptores, opportunum adhibeatur remedium.

§. 11. Si quis autem cujuscumque gradus, vel praeminentiae fuerit, hujusmodi Neophytos, ne observationem ritus Christiani, et aliorum praemissorum complectantur, solverit, aut defenderit, poenas contra Fautores Haereticorum promulgatas, ipso facto incurrat; Neophyti vero si se corrigere post monitionem Canonicam neglexerint, et ad vomitum judaizantes redire comperti sint, contra eos tamquam perfidos haereticos, per Ordinarios locorum secundum Sacrorum Canonum instituta procedatur.

§. 12. Non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, ac quibusvis Privilegiis, Indultis, et Litteris etiam Apostolicis, seu etiam Regiis, vel Imperialibus eisdem Judaeis, vel infidelibus quomodolibet concessis, quae quatenus in detrimentum Catholicae Fidei, aut nominis Christiani, seu aliquorum ex praemissis quomodolibet vergant, et ad effectum praesentium cassamus, et irritamus, ac cassa, et irrita esse decernimus, aliis Decretis, et Constitutionibus Apostolicis, quae super praemissis sunt condita, in suo robore duraturis.

§. 13. Et ut hujusmodi Sanctae Constitutionis jugis memoria habeatur, et ne quisquam ipsius ignorantiam praetendere possit, illam per singulas Cathedrales, et Collegiatas Ecclesias, aliaque pia loca, in quibus uberior erit Fidelium concursu semel in anno ad minus infra divina publicari volumus, et decernimus.

§. 14. Et quia difficile foret praesentes ad singula quaeque loca deferre, volumus, et etiam declaramus, quod earumdem praesentium transumptis, seu copiis, etiam impressis, et manu alicujus Notarii publici subscriptis, ac sigillo alicujus Praelati munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur, ubicumque forent exhibitae, vel ostensae.

§. 15. Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris die 21. Martii millesimo quingentesimo quadragesimo secundo, Pontificatus nostri anno octavo.

§. 16. Nos igitur, ne tam salubris Constitutionis memoria temporis diuturnitate deficiat, et observantia neglectu cujuspiam obsolescat, aut etiam Fidei hostium dolo notitia converti volentibus supprimatur, de nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, et Dilectorum Filiorum Romanae Curiae Praelatorum, quibus hujusmodi negotium commisimus expediendum, consilio, atque etiam motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine eamdem praeinsertam Constitutionem, omniaque, et singula in ea contenta tenore praesentium confirmamus, approbamus, et innovamus, eamque ab omnibus, ad quos pertinet, inviolabiliter observari perpetuis futuris temporibus debere statuimus, et mandamus.

§. 17. Simulque ad omnis dubitationis umbram poenitus removendam, eadem a memorato Paulo Praedecessore statuta clarius explicantes, et quatenus opus sit, etiam amplius extendentes, bona quaedam adventitia, quocumque modo talia censeantur, ad filios familias Christianam Religionem profitentes, utpote a Patriae potestatis jugo, quo parentibus infidelibus subdebantur, sacri Baptismatis beneficio prorsus exemptos, pleno jure spectare, neque super illis usumfructum, aut aliud quodcumque jus, praefatis parentibus, quamdiu in infidelitate permanserint, ullo modo competere; e contra vero parentes ipsos, aliosque quoscumque qui conversis eorumque descendentibus alias alimenta, seu dotem, praestare quocumque titulo, etiam in subsidium tenerentur, ad eamdem alimenta, seu dotem, illis subministranda pariter teneri, et obligatos esse post conversionem eorum, similiter tenore praesentium declaramus, atque etiam ex integro statuimus, decernimus, et mandamus.

§. 18. Et quoniam Infidelium, ac prae ceteris Judaeorum malitiam eo usque in odium Christiani nominis processisse pluries compertum est, ut bona sua occultando; seu in alios transferendo, vel alias de illis inter vivos, vel etiam in ultima voluntate disponendo, Filios, aliosque consanguineos ad Christi Fidem conversos eorumdem bonorum successione, ad quam ab intestato legitime admittendi fuissent, aut etiam spe successionis ejusdem fraudare tentaverint; Idcirco Nos rec. mem. Gregorii PP. XIII. Praedecessoris nostri, qui per suas quasdam sub annulo Piscatoris die 13. Septembris 1581. Pontificatus sui anno decimo datas litteras hujusmodi malo, utpote in Christianae Fidei detrimentum cedenti, occurrendum merito censuit, vestigiis inhaerentes, Judaeos, quoslibet, sicut et alios infideles, bona sua, et jura quaecumque, in praejudicium filiorum, aut aliorum consanguineorum, qui alias ipsis ab intestato decedentibus successuri essent, et Christianam susceperint Religionem, quocumque modo alienare, seu occultare, vel diminuere, inter vivos, aut in qualibet ultima voluntate, non posse; sed potius eadem bona, et jura quaecumque (tradita statim post Baptismum legitima, quibuscumque alias post obitum competeret eorumdem) integre conservare, teneri, et obligatos esse, tamque ipsos, quam alios bonorum eorumdem detentores, vel occupatores ad illa, seu eorum rationes, quoties opus fuerit, exhibenda, et de eisdem Inventarium legitime faciendum, et de utendo, et fruendo arbitrio boni viri cavendum, opportunis Juris, et facti remediis compelli posse; atque in eorum bonis, et juribus, si in infidelitate decesserint, ipsorum filios, seu alios quoscumque Consanguineos, ut praefertur, Christianos eodem prorsus modo, et jure, nulla etiam obstante ingratitudinis, aut alia quantumvis legitima exheredationis causa; quam, ob suscepti postea Baptismi venerationem, sublatam prorsus esse volumus, succedere debere, ac si iidem Judaei, seu alii Infideles, nullum fecissent, aut ordinassent testamentum, vel etiam ultimam voluntatem, omnesque, et singulas honorum, et jurium, sive inter vivos, sive in ultima voluntate, alienationes, distractiones, aut alias dispositiones praedictas in hujus nostrae Constitutionis fraudem, et in odium Christianae Fidei factas, seu potius attentatas censeri, ac nullius propterea roboris, et momenti esse, motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus, tenore praesentium sancimus, decernimus, et ordinamus.

§. 19. Ceterum, ne dum provida solicitudine temporalia conversis ad Fidem commoda comparamus, spirituale animarum lucrum negligere videamur in convertendis; quemadmodum Infideles ceteros, qui longe sunt, Sacris Missionibus institutis, Evangelica praedicatione instruere non cessamus; ita de Judaeis etiam, qui magno numero inter Christianos vivunt, et nostris quodammodo oculis observantur, aeterna salute procuranda praecipue cogitamus. Tristitia enim nobis magna est (fidenter cum Apostolo dicimus) et continuus dolor cordi nostro, dum paterni amoris visceribus miseremur Israeliticam gentem, olim Deo amabilem populum, quem elegit Dominus in hereditatem sibi, et custodivit quas pupillam oculi sui, nunc autem (postquam Judaica in summum sceleris erumpente perfidia, vere ratus est furore Domin us in Populum suum, et usque in finem abominatus est haereditatem suam) velut gregem sine Pastore dispersum per invia quaeque, et inaquosa misere divagantem, ac verbi Dei, quod illi unicum superest, salutari pabulo destitutum, solo scilicet litterae, quae occidit, a Judaeis cortice degustato, spiritu vero, qui vivificat, et animalibus hominibus non percepto.

§. 20. Propterea ad eosdem Juadaeos in sanctae Fidei veritate salubriter erudiendos, et trahendos ad Christum, ea omnia, et singula quae de sacris lectionibus, seu sermonibus per singulas hebdomadas ad ipsos, ubicumque eorum Synagogae fuerint, habendis memoratus Gregorius Praedecessor noster in aliis suis Anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo octogesimo quarto, Kalendis Septembris, Pontificatus sui anno tertiodecimo, editis Apostolicis litteris, quarum tenorem pro expresso in praesentibus haberi volumus, sapienter constituta sunt, ab omnibus, ad quos pertinet, inviolate servari, et sicuti in desuetudinem ierun, t, in usum revocari praecipimus, et mandamus Concionatores omnes, qui ad id munus electifuerunt specialiter admonentes, iisque am in ab nomine

Domini districtius injungentes, ut memoratos Judaeos non injuriis, contumeliis, aut nimia verborum asperitate, quibus in Judaica magis perfidia obfirmarentur, sed charitate potius, et mansuetudine, quam mitis nos, et humilis corde Christus edocuit, velut oves errantes ad Sanctae Ecclesiae causas suaviter allicere, et patefacta, ex veterum potissimum, quas venerantur, Scripturarum oraculis, Christianae veritatis luce, velamen ab oculis eorum detrahere omni studio satagant, ut ex Judaicae pravitatis tenebris, quibus obscurati sunt oculi eorum, ne videant, Dei Omnipotentis operante virtute liberentur.

§. 21 Postremo Judaeos omnes, ceterosque Infideles quoscumque, qui ad Baptismi gratiam, Deo donante, pervenerint, omnibus Ecclesiarum Praelatis ac saecularibus etiam Principibus per misericordiae Dei nostri viscera, commendamus ut eos patrocinio foveant, auctoritate adjuvent, potentia tueantur, neque ab aliis, praesertim vero a Judaeis, aut quibusvis Infidelibus ulla in re indebite vexari patiantur, Universosque ubique Terrarum Christifideles in Unigeniti Filii Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi, cujus vice fungimur, nomine hortamur, et obsecramus, ne venientes ex Infidelitate, praesertim pauperes, despiciant, aut aversentur, potius novella hujusmodi Ecclesiae germina officiis, ac beneficiis, prout quisque poterit, excolere, et irrigare non desint, atque, ut veros in Christo Fratres, ac domesticos Fidei effectos benigne excipiant, in necessitatibus sublevent, et omni demum Christianae charitatis genere prosequantur, ut de suscepto Sanctae Fidei proposito gaudium ipsorum sit plenum, et exultatio, iis vero, qui foris sunt, et adhuc infidelitatis caligine detinentur, ad ejusdem Sanctae Matris Ecclesiae gremium properandi excitentur.

§. 22. Decernentes easdem praesentes Litteras etiam ex eo, quod quicumque in praemissis interesse habentes, seu habere quomodolibet praetendentes, eisdem non consenserint, aut vocati, seu auditi non fuerint, aliaque quavis de causa, quantumvis legitima et in corpore juris clausa, de ullo subreptionis vel obreptionis, seu nullitatis vitio, aut intentionis nostrae, vel alio quocumque defectu notari, impugnari, vel in controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci nullatenus posse, sed semper, et perpetuo validas, firmas, et efficaces existere, et ab iis ad quos spectat, et in futurum spectabit, inviolabiliter observari, sicque per quoscumque Judices Ordinarios, et Delegatos quavis auctoritate fungentes, etiam Caussarum Palatii Apostolici Auditores, et S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate, ubique judicari, et definiri debere irritum quoque, et inane, quidquid secus super omnibus et singulis praemissis, vel circa ea a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 23 Non obstantibus de jure quaesito non tollendo, ac ceteris nostris, et Cancellariae regulis, aliisque Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, etiam Conciliaribus, nec non aliis quibuslibet, etiam Juramento, Confirmatione Apostolica, aut alia quavis firmitate roboratis, statutis, consuetudinibus etiam immemorabilibus Privilegiis quoque, indultis, et Litteris etiam Apostolicis, seu etiam Regiis, et Imperialibus eisdem Judaeis, vel infidelibus quibuslibet singulis, aut eorum Universitatibus quomodolibet, et ex quibusvis causis, etiam publicis, gravissimis, et urgentissimis, atque etiam titulo oneroso, et vim contractus hinc inde obligatorii inducente concessis, quae quatenus in detrimentum Catholicae Fidei, quam humanis quibusque rationibus quicumque debet praeferre Christianus, quomodolibet vergant, et ad effectum dumtaxat praesentium cassamus, et irritamus, ac cassa, et irrita esse decernimus, aliisque omnibus sub quibuscumque verborum tenoribus, et formis quomodolibet in contrarium praemissorum editis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quaevis alia expressio facienda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, et singulorum tenores, formas et occasiones, ac alia etiam speciali expressione digna praesentibus pro plene, et sufficienter expressis insertis, et servatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum specialiter, et expresse derogamus ac derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 24. Ut autem eaedem praesentes Litterae omnibus innotescant, quibuscumque locorum Ordinariis, in quorum Dioecesibus aliqua Judaeorum Synagoga, aut notabilis aliorum Infidelium numerus reperiatur, injungimus et mandamus, ut ea omnia, quae a nobis ut praefertur, constituta, et ordinata sunt ad eorumdem Judaeorum, aliorumve Infidelium notitiam quotannis semel seu pluries, et eo modo, qui iisdem ordinariis opportunior visus fuerit, sermone vernaculo deduci faciant, et in memoriam revocari, atque ut nemo prorsus earumdem Litterarum ignorantiam allegare valeat, volumus, ut illae, seu earum exemplum, ad valvas Ecclesiae Lateranensis, et Basilicae Principis Apostolorum, ac praefatae Cancellariae Apostolicae, Curiae Generalis Innocentianae, nec non in acie campi Florae de eadem

Urbe per aliquem ex Cursoribus nostris, pro ut moris est publicentur; et affigantur, quae sic publicatae, et affixae omnes, et singulos perinde afficiant, ac si illis personaliter intimatae fuissent.

§. 25. Quodque illarum transumptis, etiam impressis, manu notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus Personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides in Judicio, et extra illud adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

§. 26. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrae confirmationis, approbationis, innovationis, declarationis, extensionis, Statutorum, decretorum, mandatorum, sanctionis, ordinationis, praeceptorum, admonitionis, commendationis, irritationis, cassationis, derogationis, et voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationis Omnipotentis Dei et Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicae millesimo septigentesimo quarto, quinto Idus Martii, pontificatus Nostris anno quarto.

22 Canonicatus Praebendae, ac Dignitates in Cathedralibus Ecclesiis, principalesque dignitates in Collegiatis existentes in Regnis Portugalliae, et Algarbiorum non conferantur aliquibus personis de genere, seu stirpe Hebraeorum descendentibus usque ad septimum gradum inclusive. *Clemens VIII. in Litteris ad formam Brevis, quas confirmavit, et innovavit Paulus V.* 1612. 17. *Januarii apud Barbos. de Canon. et Dignit. c.* 12. *n.*

23 Statuta paritatem sanguinis requirentia in obtinentibus Canonicatus sunt exorbitantia, et poenalia, ac proinde strictissime interpretanda, quia illis, qui a Judaeis originem trahunt, auferunt habilitatem, quae alias eis competit de jure communi, *in cap. Eam te 7. de Rescriptis* Rota 13. *Jan.* 1624. *in Ulysipponen. Quaternarias coram coccino Decano, apud Barbos loc. cit. c.* 13. *n.* 30.

24 Est invalidum statutum a Capitulo conditum, quod descendentes ex genere infecto, nempe Judaeorum, Maurorum, vel Haereticorum non admittantur ad Beneficia Ecclesiastica, cum hujusmodi statutum sit contra Jus commune, *c. Eam te 7 de rescript.* Rota 28. *Junii* 1628. *in corduben. dimidiae portionis coram Merlino, apud Barbos. loc. cit. cap. ultim. num.* 18.

25 Originem trahentes ab Hebraeis, vel Haereticis nequeunt recipi in Fratres Ordinis Minor. de observantia; Nec Fratres hujusmodi possunt eligi, in Ministros Provinciales, et Guardianos, Clemens VII. 19. Martii 1525. Constit. incip. *Officii nostri;* Et quamvis Julius III. apud Roderic. *in collect. Privileg. Regul. tom.* 2. *Bulla* 1. *hujus Pontificis,* quae incipit, *Ad hoc,* revocaverit, et annullaverit dictam Constitutionem Clementis VII. hanc tamen Julii III. revocationem nullum facit, et dicti Clementis VII. ordinationem validam declaravit Paulus IV. anno 1559. 23. April. apud eumdem *ib.* Bulla 2. quae incip. *Cum ex Apostolatus officio,* et dictam Paulinam declarationem confirmavit Pius IV. anno 1564. 5. Decemb. Bulla 3. quae incipit *Provisionis nostrae.*

26 Principes Christiani licite tolerant in suis Territoriis Hebraeos, ritusque, et synagogas eorum, Barbos. *in cap. Sicut Judaeis,* Card. Petra *t.* 2. *Comm. ad Constit.* 1. *Honorii III. n.* 8. cum pluribus ibi citatis Pignatell. *tom.* 5. *Consult.* 14. *a n.* 70. Engel *lib.* 5. *Decret. tit.* 7. *n.* 2. et communis aliorum; *arg c. Sicut Judaei* 9. *et c. Et si Judaeos* 13. *de Judaeis* ibi: *Et si Judaeos, quae propria culpa submisit perpetuae servituti pietas Christiana receptet, et sustineat cohabitationem illorum;* juncta *l. Nullus* 14. *Cod. de Judaeis, et Novel.* 147. *cap.* 1.

27 Judaei antiquas suas Synagogas restaurare possunt, non autem novas erigere; *cap. Judaei* 3. *et cap. consuluit* 7. *de Judaeis,* ibi: « Judaeos de novo construere Synagogas, ubi non habuerint, pati non debet, verum si antiquae corruerint, vel ruinam minantur, ut eas reaedificent, potest aequanimiter tolerari, non autem ut eas exaltent, aut ampliores, aut pretiosiores faciant, quam antea fecisse noscuntur. »

28 Judaei, qui in Christianorum Territoriis semel recepti, et de protectione assecurati sunt, sine justa, et legitima causa expelli non possunt. Decisn *in pract. crim. lib.* 5. *cap.* 11. Socinus *consil.* 86. *lib.* 4. Vasquez *Illustr. contr. cap.* 7. *n.* 12. Barbos. *in cap. Sicut Judaei* 9. *de Judaeis n.* 4. et alii passim; *arg; l. Nullus* 14. *Cod. de Judaeis,* cuilibet enim etiam *Judaeo,* et gentili fides justae data servanda est; *arg. l. Sicut* 5. *Cod. de Oblig. et action.*

29 Notanter autem dicitur sine justa, et legitima causa, quia ob justam, et legitimam causam Judaei semel recepti, iterum expelli possunt, *arg. l. Judaei* 11. *l. Judaei,* 16. *Cod. de Judaeis;* et sic tenent Doctores citati *n. antecedenti,* et Farinac. *Frag. crim. part.* 2. *litt.* 1. *n.* 64. Tuscus *litt.* 1. *verb. Judaei conclus.* 371. *n.* 58. *tract. de jure personar. extra gremium Eccles. existent. lib.* 2. *c.* 51. Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 14. *num.* 109. citans plures alios. Justae autem, et legitimae causae eos expellendi recensentur a Ricciullo *loc. cit. a n.* 9. a Barbosa *loc. c.* a Pignatell. *loc. cit. a nu.* 120. quae, ut ab ipso recensentur, hic ad litteram dantur.

30 Prima igitur eos expellendi causa est, si versarentur in Regno noviter ad Fidem converso, nam quo facilius ibi Christiana religio propagaretur, posset indici Judaeorum caeterorum, ac Infidelium expulsio, ut Constantinum fecisse in Ecclesiae

primordiis, testantur Hostiens. *in c. consuluit, de Judic.* Oldrad. *cons.* 87. *n.* 2. pro quibus facit textus *in Canone Saepe malorum* 28. *q.* 1.

31 Secunda, si in Christianam Religionem evadant contumeliosi; *arg. d. cap. Quia super, et cap. Et si Judaeos, de Judaeis.* Ob hanc causam exularunt ab Anglia, propterea quod Uvorvici puerum Christianum in die Parasceves in nostrae Religionis contemptum cruci affixerunt. Idemque fecerunt Judaei Nordovici degentes, ut refert D. Antonin. *part.* 2. *histor. tit.* 26. *c.* 1. §. 6. et Polydor. Virgil. *lib.* 16. *histor. Anglic.* Et ob similem causam anno 1510. e Marchia Brandeburgensi generali Edicto sub poena capitis proscripti sunt, ac quadraginta ipsorum exusti, ex eo quod unus ipsorum Sacratissimam Christi Hostiam, quam pharisaica infidelitate coemerat, crebris pugionum ictibus confodere nixus erat, Hostia semper integra permanente; reliqui vero plurimos Christianorum infantes ictibus et punctionibus peremisse, fassi sunt Surius *de reb. in Orbe gestis sub anno* 1510.

32 Tertia, si seditiones excitent, aut aliter io nos detegantur injuriosi, ut recte colligitur *ex d. l. christianis, c. de Pagan.* Hac de causa imperante Phoca ejecti fuerunt Antiochia; Ingentem enim Christianorum multitudinem ferro conciderant, vel igne exusserant, nec non et Anastasium ejusdem Civitatis Antistitem foeda morte affecerant Nicephor. *lib.* 18. *cap.* 44.

33 Quarta, si in tam magnum numerum excreverint, ut inde timeri possit proditio, *d. l. christianis* ibi: *Nihilque turbolentum tentantibus.* Quam ob causam abire coacti sunt e Regnis Hispaniarum, ut patet ex *const. Granat. prag.* 5. *et* 6. *anno* 1491. et ex Concilio Toletano *capite* 8.

34 Quinta, si Leges non servent, ut probat textus *in d. l. Christianis* ibi: *Nihilque tentantibus turbulentum, legibusque contrarium.* Quapropter ejecti fuerunt Parisiis anno 1180. per Philippum Francorum Regem; Nam contra Ecclesiastica Decreta in Domibus suis servos Christianos, et ancillas habebant, eosque ex aliqua parte cogebant judaizare, ut testatur Jo. Naucler. *gener.* 40.

35 Sexta, si ita Divites evaserint, ut ex facultatum augmento aliquid inconveniens suspicari possit. In his enim casibus possunt, vel in facultatibus ex aliqua parte molestari, vel in parte ejici, prout casus qualitas exquirit; Quia potest Princeps ex causa publicae utilitatis tollere dominium rerum a subditis; *leg. Si quis sepulchrum, ff. de Relig. et sumpt. fun.* Roman. *cons* 310. *sub n.* 2. Ang. *cons.* 139. *n.* 3. Fulgos *cons.* 143. *num.* 3. Felin. *in cap* 2. *post princip de constit.* Decian. *cons.* 352. *sub init. et in cap. Quae in Ecclesiarum num.* 19 *de constit* Grammat. *cons.* 8. *num.* 8. *in Civile, et cons.* 190. *num.* 11. Tum etiam quia Judaei tolerantur ex commiseratione, et ut ipsi tandem convertantur ad Fidem, non tamen, ut officere possint Christianis. Isern. *in Constit. Si quis in posterum tit. de Judaeis.*

Et generaliter quidem expulsionis exempla suppeditant superiorum temporum Annales. Nam sub Imperio Caroli IV. anno 1348. Judaeos, ex eo quod ex fontibus per ipsos veneno infectis, pestis universalis orta diceretur per totam ferme Europam, flammis, aliisque suppliciis absumptos ex Jo. Nauclero recenset Seb. Franc. *Chron. Germ. fol.* 198. *et* 199. et praecipue 205. Plura expulsionis Judaeorum exempla ex historicis refert Marquard. de Susan. *tract. de Judaeis pag.* 1. *c.* 7. *n.* 2. 36

Et de facto talibus, vel consimilibus justis causis intervenientibus jure merito expelluntur; Eo vel maxime, quod Judaei censeantur personae odiosae, et infames, *cap. Cum sit, de Judaeis, leg. final. Cod. de Judaeis.* Inimici Crucis Christi Redemptoris nostri; *cap. Licet universis, Extrav. de testibus,* et ejusdem nominis blasphemi, *cap.* 1. *c. Cum sit nimis Extravag. de Judaeis,* et ut constat ex eorum Thalmud; quod ut observat Sixtus Senensis *lib.* 4. *Biblioth. Sacr.* est ingens, at vastum opus Judaicarum traditionum, in quo decreta omnia Rabbinorum collecta sunt, Sammai, Hillel, Akiba, Josep, et filiorum Asamonaei, una cum aliis innumeris aliorum Magistrorum statutis, sententiis, et tam Divinarum, quam humanarum legum expositionibus, quibus nunc tota Judaeorum natio regitur. Ab aliis vero vocatur Jus Judaicum, tam Civile, quam Canonicum, Doctrinale etiam, ac Pandectae, et digesta. Coeptus est autem anno a Domino Jesu 100. ad finem perductus anno ejusdem 400. Sed Ben Majemnn in compendium redegit Thalmud, et scripsit anno 1150. et habetur secundo loco post Bibliam, et tantae est auctoritatis, ut Thalmud, continens innumeras ineptias, fabulas, impietates, contumelias, blasphemias, imprecationes, maledictiones, haereses, et hujusmodi, quarum variae hic ad litteram subnectuntur, ut referuntur a Pigoatello *t.* 3. *consult.* 14. *n.* 11. 37

« Deus ante mundi creationem, ne otio torpesceret, exercebat se in extruendis variis » mundis, quos, ubi condiderat, paulo post de» struebat, atque iterum restaurabat, quoadu» sque hunc, quem nunc habemus, Mundum fa» cere didicisset. *Ordin.* 1. *tr.* 5. *dict.* 6. 38

« Deus tres primas horas diei totas insumit in » lectione Legis Judaicae *Ord.* 2. *tract.* 1. *dist.* 14. 39

» Moyses cum aliquando ascendisset in Caelum » invenit Deum scribendem Accentus in Scriptu» ra Sancta. *Ordin.* 5. *tract.* 6. *dist.* 5. 40

« Deus die prima noviluoii mensis Septembris » judicat universum Orbem; reliquis deinde se» queotibus decem ejusdem lunae diebus appli» cat se ad scribendum justos in libro Vitae, ma- 41

» los vero in libro mortis. *Ord.* 2. *tract.* 8. *dist.* 5.

42 « Deus quotidie orationes, et precationes animo » devoto peragit. *Ordin.* 1. *tract.* 1. *dist.* 1.

43 « Deus habet locum quemdam separatum, in » quo statutis temporibus multis cum lacrymis » destet, ac se ipse affligit, quod Judaeis iratus » Templum everterit Jerosolimitanum, et popu» lum suum in captivitatem disperserit. *Ordin.* » 2. *dist.* 5. *et ordin.* 1. *dist.* 7.

44 « Deus quotidie imponit sibi circa caput, et » brachia Vitas, sive Corrigiolas quasdam coria» ceas *Thephillin* appellatas, induitque se tunica » quadam linea, quae *Zizith* nuncupatur, eoque » modo ornatus procumbit in genua, et orat. » *Ordin.* 2. *tract.* 8. *dist.* 5.

45 « Deus praecepit populo Judaeorum, ut singulo » quoque novilunio Sacrificium expiationis pe» ragant ad expiandum scelus perpetratum a » Deo, quando lumen, quod injuste Lunae ade» merat, Soli attribuit. *Ord.* 4. *tr.* 5. *dist.* 1.

46 « Deus quotidie reminiscitur calamitates, quas » Judaei a gentibus patiuntur; lacrymas duas ef» fundit in Oceanum, et prae dolore pectus utra» que parte contundit. *Ord.* 2. *tr.* 1. *dist.* 9.

47 « Deus quinta die creavit pisces duos magni» tudinis pene interminatae, Leviathan appella» tos, quorum corporum vastitatem cum ipse » secum animo perpenderet, veritus ne omne » piscium genus a tam magnis belluis degluti» retur, et ne ab ipsis mare universum navigiis » invium redderetur, sicque humani generis com» mercia prorsus tollerentur, si ex iis proles » propagaretur, occidit femellam, et ex ejus sa» litis carnibus falsamenta delicatissima paravit » justis, et electis suis post hanc vitam comeden» da, masculum vero sibi vivum reservavit, ut » cum eo subsecivis diei horis quotidie luderet; » juxta illam *Psal.* 103. sententiam: *Draco iste,* » *quem formasti ad illudendum ei.* Pro quo Hebraei » legunt: Leviathan iste, quem creasti, ut cum » eo luderes. *Ord.* 4. *tr.* 3. Itaque.

48 « Deus tribus postremis diei horis laxandi » animi gratia ludebat olim cum pisce illo vastae » magnitudinis Leviathan dicto. *Ord.* 2. *tr.* 1. *dist.* 14. *et Ordin.* 4. *tr.* 8.

49 « Deus ignota de causa indignatus pisci ma» gno Leviathan dicto, ipsum occidit, carnesque » ejus sale condivit, ut ex eis cibum ministra» ret animabus Sanctorum in futuro saeculo. » *Ord.* 4. *tract.* 3. *dist.* 5. »

50 Paulo aliter de Thalmude refert Hieronymus de S. Fide, ex Judaeo Christianus, qui fuit Medicus Bened. XIII. nuncupati Petri de Luna circa an. 1412. *lib.* 1. *contra Judaeos c.* 9. ubi sic scribit: « Dicitur in Thalmud, quod animal Behe« moth est omnium animalium majus, et quod » masculus, et foemina fuerunt ab initio creati. » Videns autem Deus, quod si filios genuissent, » prae illorum magnitudine, et multitudine to» tus mundus esset destructus, castravit mascu» lum, et refrigeravit feminam, quam custodit, » ut det eam justis tempore Messiae ad come» dendum. »

Item piscium squamas non habentium acci- 51
piunt majorem, quem Leviathan appellant, et dicunt, quod Deus habet ipsum falsum, ut eum det justis ad comedendum in futurum, in tantum quod multi hodie reperiuntur, qui partem suam hujus Leviathan, quam comedere sperant, multo auro, et argento minime commutent, et ad veritatem rationem habent. Ego namque Hieronymus de S. Fide hujus opusculi compilator, non dimitterem, pro maxima pecuniae quantitate, partem meam congri, aut lampredae, quem, postquam agnovi Messiam veracem, comedere haud consuevi.

Proxima his est fabula aliorum Hebraeorum, 52
qui ut ait Albertus apud Dionysium, asserunt Leviathan esse serpentem, seu piscem, qui circulo sui corporis totum terrae ambit globum, quique Solem, ac radios apprehendere nititur, et volare; Sicque Solem in circulo suo semper agitat fugientem. Vastum animal, sed fabulosum, qualia multa fabularis Iudaeorum Theologia progenerant. En qualis bellua est Behemot.

Ex Lyrano autem Judaei dicunt, quod in una 53
die depascit herbas mille montium, et crastino renascitur herba in tanta magnitudine, sicut erat in praecedenti die. Et ad hoc adducit Rabbi Samon super istum locum auctoritatem *Psalmi* 49. in quo, uti habemus, *Jumenta in montibus, et boves,* Hebraei dicunt, *Behemot in montibus mille* Translatio a Hieronimo sumpta immediate de Hebraeo, habet, Pecudes in montibus millium.

De hujus autem belluae magnitudine haec item 54
leguntur ex Hebraeorum sententia apud Albertum, et Dionysium. Quod Behemot sit bos, cujus corpus septem milliaria contineat, collum unum, et caput unum; sicque novem milliaria in universum contineat, cujus cauda sit quasi silva cedrina. Ingens procul dubio, et immane non tam animal quam mendacium, inquit Joannes Pineda. Sed si non mentiuntur, addit idem, at somniant procul dubio homines verae sapientiae, veraeque Theologiae expertes, quod viros mediocris sapientiae pudet, et somniare. Adjungunt Judaei quod in resurrectione Deus occidet illud animal, ut justis paret convivium. Quam sollicita est de convivio alterius vitae, salitisque carnibus Judaeorum natio!

Similis est fabula apud Eliam Thesbitem in Ju- 55
clina, ubi sic habet; *Invenitur in Agadah avem esse magnam, quae vocatur Bariuchna, cujus ovum mirae magnitudinis esse dicunt in Massechet Becheroth.* Etiam audivi, quod Deus tandem in futuro saeculo ex eo justis paraturus sit convivium una cum

Leviathan, et Bove. Sed nondum fabularum Judai-
carum est finis. Quae sequuntur translata sunt e
Thalmude.

56 » Deus semel quoditie irascitur, et tunc crista
» gallorum gallinaceorum ruborum emittit, ipsi-
» que interim uno pede stant. Tunc si quis eodem
» momento alicui maledixerit, is statim concidet
» mortuus. *Ordin.* 1. *tr.* 1.

57 Cum olim Rabbini quidam adversus Rabbi Elie-
» zer disputationem iniissent, Deus voce coelitus
» dimissa, sententiam contra illos pro Rabbi Elie-
» zer protulit, quamobrem indignati Rabbini
» Deum anathematis poena damnarunt. Tunc Deus
» ipse subridens, Filii, inquit, mei me vicerunt.
» *Ord.* 4. *tr.* 2. *dist.* 7.

58 » Cum Deus die quadam in Coeli Curia disse-
» reret de specie quadam leprae, quam ipse mun-
» dam ajebat esse, ceteris dissentientibus Rabbi-
» nis, qui immundam esse affirmabant, lis tamen
» communi omnium assensu devoluta est ad Sa-
» pientissimum quendam Rabbinum, qui cum sen-
» tentiam proferre pararet, statim ejus anima
» relicto corpore, vociferari coepit: *Mundam*,
» *mundam*. *Ordin.* 4. *tract.* 2. *dist.* 7.

59 » Tanta fuit olim in Rabbino quodam pruden-
» tia, ut Diabolum simul, et Deum hoc astu elu-
» serit. Cum Rabbinus in extremo vitae articulo
» laboraret, Diabolum precibus exorat ut sese
» jam moribundum ad portas usque coelestis Re-
» gni deducat, ut inspecto ideo loco Divinae ha-
» bitationis, laetus ex hac vita decedat. Hanc
» gratiam cum Diabolus veteri amico praestitis-
» set, Rabbinus illico se intra portas Coeli conji-
» ciens, juravit per Deum viventem se nunquam
» inde recessurum. Qua de causa coactus est
» Deus hominem apud se retinere, ne illum
» perjurium faceret, sicque hac una arte pruden-
» tissimus vir Deum, et Diabolum simul fefellit.

60 » Cum Angelus Gabriël flagitium gravè com-
» misisset, Deus jussit eum igneo flagello flagel-
» lari. *Ord.* 2. *tr.* 5. *dist.* 8.

61 » Animae hominum migrant de corpore in cor-
» pus hac lege, ut si anima in primo corpore pec-
» cet, mittatur in secundum, in quo si iterum
» peccet, mittatur in tertium corpus; in quo si
» peccare non desistat, denique in gehennam de-
» truditur. *Ord.* 4. *tr.* 2.

62 » Anima Abelis migravit in Seth, anima Seth
» in Moysen. *ibid.*

63 » Animae hominum indoctorum in resurre-
» ctione non recipient corpora sua. *Ord.* 3. *tr.* 1.
» *dist.* 3.

64 » Rabbini duo singula quaque hebdomada pri-
» die Sabbati duos vitulos creabant, quos deinde
» totos comedebant. *Ord.* 4. *tr.* 4. *dist.* 2.

65 » Quicumque ter in Sabbato comederit, vitam
» aeternam consequetur in altero saeculo. *Ord.*
» 3. *tr.* 1. *dist.* 6.

» Nihil comedi debet numero pari, sed impa- 67
» ri; hoc enim numero maxime delectatur Deus.
» *Ord.* 4. *tr.* 2. *dist.* 7.

» Si quis oraverit facie ad meridiem conversa 67
» sapientiam consequetur; ad Septemtrionem ve-
» ro divitias. *Ord.* 4. *tr.* 3. *dist.* 2.

» Si quis sub ventre Cameli, aut intra duos 68
» Camelos, aut inter duas mulieres pertransierit,
» nihil unquam ex Thalmud poterit ediscere. *Ord.*
» 4. *tract.* 10. *dist.* 2.

Gemina superioribus fabula est, quod tem- 69
pore Messiae Judaea proferet Judaeis panes co-
ctos, et vestes sericas cuique Judaeo accomo-
datas.

Quod Deus Adamo creaverit duas mulieres, ex 70
quibus texunt fabulatores genealogias intermi-
natas, ut ex Augustino refert Beda *in Epist.* 1.
ad Timoth.

Quod Deus antequam legem suam daret Israe- 71
litis, eamdem praesentavit Idumaeis, et Ismae-
litis, quorum illi habitarunt in Seir, hi vero in
Deserto Pharan. Idumeos autem rejecisse Legem
cum audivissent quintum praeceptum; *Non occi-
des;* Recordabantur enim, quod patri eorum di-
ctum esset: *Vives in gladio* Ismaelitae vero eam-
dem rejecisse, dum audissent sextum preceptum,
Non moechaberis. Id fabulantur, dum exponunt illa
Deut. 33. 2. *Dominus de Sinai venit et de Seir ortus
est nobis: apparuit de monte Pharan, et cum eo quin-
quaginta millia.*

Quae postrema, ut exponunt, fingunt fuisse in 72
datione Legis in monte Sinai animas omnium Pro-
phetarum, qui postea inter Judaeos prophetave-
runt, ac singulos eo tempore, et loco accepisse
prophetias suas, quas ediderunt. Addunt etiam
fuisse inibi omnes Rabbinos, conditores Thal-
mudi.

Haec sufficerent ad exhibendam formam Theo- 73
logiae fabularis Judaicae. Sexcenta alia enarrari
potuissent, sed modus servandus fuit. Notum
enim est, Judaeorum Rabbinos post Christi Domini
anastasim Sacram Scripturam fabulis a se confi-
ctis foede contaminasse Quarum fabularum non
paucae sunt in libro dicto Thargum, qui Caldai-
cam translationem continet.

Adversus autem Legem Moysis haec habent: 74
» quod licitum sit cum propria uxore masculino
» concubitu uti. Quare cum duae Mulieres essent
» de hac re apud Synagogam conquestae, respon-
» derunt Rabbini, virum esse uxoris dominum,
» ac proinde posse eum uti corpore uxoris suae,
» utcumque voluerit, non aliter quam ille qui
» piscem emit. Is enim tam anterioribus, quam
» posterioribus piscis ejus partibus ad arbitrium
» vesci potest. *Ord.* 3. *tract.* 3. *dist* 2.

» Si quis aut filiam suam, aut sororem suam, 75
» sibi Matrimonio junxerit, is rem Deo facit gra-
» tissimam. *Ord.* 2. *tr.* 1.

76 » Rabbinum, qui non oderit hostem suum us-
» que ad mortem, et qui vindictam adversus eum
» non quaesierit, indignum esse nomine Rabbini.
» *Ord.* 5. *tr.* 1. *dist.* 2.

77 » Gravius plectendos esse eos, qui contradicunt
» verbis Scribarum, quam verbis Mosaicae Legis,
» quibus qui contradixerit absolvi potest, qui vero
» verbis Rabbinorum conradixerit, morte moria-
» tur; *Ord.* 4. *tr.* 4. *dist.* 10.

78 » Si testes de falsitate convicti fuerint, puniri
» debent poena talionis. Quod si contigerit inju-
» ste accusatum fuisse damnatum, et ita poena
» affectum; tunc falsi testes absolvi debent, et
» nulla poena puniri; *Ord.* 4. *tr.* 4.

79 » Si quem major pars Judicum ad mortem da-
» mnaverit, is mori debet; Si vero omnes, nullo
» excepto, in cujus damnationem consenserint ab-
» solvatur; *Ord.* 4. *tr.* 4.

80 » Si quis marsupium loco publico invenerit,
» sciveritque ejus Dominum jam de inventione
» marsupii desperasse, non tenetur ad restitutio-
» nem marsupii; *Ord.* 4. *tr.* 2. *dist.* 5.

81 Haec autem adduxi ut Christianis persuadea-
tur quid de perfidae illius gentis dogmatibus sen-
tire debeant, et patescat animus nefariorum ho-
minum in Religionem Sacrosanctam. Hunc finem
producendi nonnulla ex Thalmud habebat Sixtus
Senensis, qui ita mentem suam aperit; « Decre-
» veram profecto nullam librorum habere men-
» tionem, et omnem doctrinae hujus memoriam,
» quantum fieri potuisset, silentio aboleri; sed
» quoniam me praeteritorum temporum experi-
» entia docuit, hujusmodi volumina toties extin-
» cta, interum instar hydrae capita reviviscere,
» permittente id Principum Christianorum avari-
» tia, qui quovis pretio inducti, facultatem instau-
» randi hos libros Judaeis vendunt; ideo me ope-
» re pretium facturum existimavi, si turpitudines
» impietates, et blasphemias nonnullis Thalmu-
» dicis voluminibus comprehensas aliqua ex parte
» manifestarem, annotatis nominatim libris, ubi
» haec habentur, ut si quando haec nefaria scri-
» pta, quibus adhuc abundat Asia, Africa, Grae-
» cia, et Germania apud nos revocentur in lucem,
» habeant pietatis Christianae propugnatores in-
» dicem, quo veluti manu ducantur ad invenien-
» dos, ac locos, in quibus praedictae blasphemiae
» scriptae sunt, et his detectis, Christianos Prin-
» cipes iterum adversus renascentis hydrae colla
» inflamment.

82 Subjungit deinde nonnulla, quibus Capitale
Judaeorum odium in Christianos innotescit; qua-
lia sunt.

83 » Statuimus, ut quilibet Judaeus ter in die
» blasphemet omnem Christianorum gentem, ac
» Deum precetur, ut confundat exterminetque
» ipsam cum Regibus, et Principibus suis; at-
» que hoc maxime faciant Sacerdotes Judaeo-
» rum in Synagoga ter quotidie, orantes in
» odium Jesu Nazareni; In Thalm. *Ord.* 1. *tr.* 1.
» *dist.* 4.

» Deus praecepit Judaeis, ut quovis modo, sive 84
» dolo, sive vi, sive usura, sive furto facultates
» Christianorum sibi vindicent; *ibid.*

» Praecipitur omnibus Judaeis, ut Christia- 85
» nos omnes loco brutorum habeant, nec aliter
» eos tractent, quam bruta animalia; *Ord.* 4.
» *tr.* 8.

» Judaeus Gentilibus, neque boni, neque mali 86
» quicquam faciat. Christianum vero omni studio,
» atque industria conetur de vita tollere; *Ord.* 4.
» *tr.* 8. *dist.* 2.

» Si quis Judaeus Christianum praecipitio pro- 87
» pinquum inspexerit, ipsum statim praecipitare
» tenetur; *Ord.* 4. *tr.* 8.

» Imperium Christianorum execrabilius est 88
» Imperio ceterarum gentium, et levius pecca-
» tum est serviri Principi gentili, quam Christia-
» no; *Ord.* 2. *tr.* 1. *dist.* 5.

» Templa Christianorum sunt domus perditio- 89
» nis et loca Idololatriae, quae Judaei tenentur
» destruere; *Ord.* 1. *tr.* 1. *dist.* 2.

» Evangelia Christianorum, quae inscribi de- 90
» bent Iniquitas revelata, et peccatum manifestum,
» a Judaeis comburi debent, etiamsi in eis nomen
» Dei contineretur.

Hic igitur Thalmud, sive Jerosolymitanus, sive 91
Babylonicus, demptis etiam ineptiis, figmentis, et
blasphemiis, scriptus est Judaeorum pervicacium
odio in Christum, et Christianos capitali flagran-
tium, ac plerique in eo scripta tacite, et aperte
Christianae Fidei mysteria obscurant, vel avertere
nituntur, et ad superstitionem ducere. Uterque
saepe ab Ecclesia Catholica jussus est comburi,
idque aliquoties justissime factum, quia plurimis
gravissimisque contra Christum Dominum, Divi-
namque Majestatem, et hujus administros, et ami-
cos, Angelos, et Testamenti veteris Divos, Bea-
tissimam Virginem Mariam, Christianos omnes,
immo et contra Moysis legem, jus gentium, at-
que omnem naturae legem, et rectam rationem
erroribus, mendaciis, contumeliis, et blasphemiis
scatet.

Quo circa Gregorius Nonus omnia Thalmudica 92
volumina flammis adjudicavit anno 1230. et Ponti-
ficium decretum instauravit Innocentius IV. anno
1244. Clemens IV. Honorius IX. et Johannes XXII.
Cum autem eadem volumina a Judaeis pristino
nitori restituta fuissent, et artis typographicae
praesidiis in infinitum prope numerum propagata
Julius Papa III. novo edicto promulgato, inquiri
jussit, et anno 1553. cum Festa Tabernaculorum
a Judaeis Septembri mense celebrarentur, per
omnes Italiae Urbes exuri jussit. Postea Paulus
Papa IV. una cum Sacrosancto Inquisitionis Sena-
tu anno 1559. idem fieri imperavit, et Talmudicos

libros inter scripta ab Ecclesia Catholica damnata connumerari voluit. Extat etiam ea de re Pii V. decretum anni 1566. et Gregorii XIII. quo statuitur, ut ab Inquisitoribus procedatur contra Judaeos hujusmodi volumina retinentes; Et tandem Clementis VIII. contra impia scripta ut loquitur Constitutio anni 1593. et libros hebraeorum Thalmudicos, Kabalisticos alios, opera, tractatus, volumina, et scripta quaecumque tam lingua Hebraica, quam quavis alia lingua conscripta; aut versa, edita, impressa, ac in posterum conscribenda, aut vertenda, edenda, vel imprimenda, continentia, seu continentes tacite, vel expresse haereses, vel errores contra sacras veteris Legis scripturas, nec non contumelias, impietates, blasphemias contra Deum, Sanctissimam Trinitatem, Salvatorem nostrum, Beatissimam Virginem, Beatos Angelos, Patriarchas; Prophetas, Apostolos, aliosque Sanctos Dei, Sanctissimam Crucem, Sacramenta novae Legis, Sacras imagines, Sanctam Catholicam Ecclesiam, Sedem Apostolicam, ac contra Christi fideles, praesertim Episcopos, Sacerdotes, et alias Ecclesiasticas personas, atque etiam contra Neophytos, et alias contra Catholicam Religionem, vel in quibus impudicae, et obscenae narrationes habentur, etiam sub praetextu, quod expurgatae fuerint, vel donec expurgentur. Item impii Thalmudici, Kabalistici, aliisque nefarii hebraeorum libri omnino damnati, et prohibiti maneant, et censeantur. Idem fecerunt Principes Saeculares. In Galliis S. Ludovicus Rex Francorum anno 1240. In Hispaniis Ferdinadus et Isabella, et antea Livigius, ac demum Carolus V. In Dominio Veneto Benedictus Vaterius Marcus Centanus, et Franciscus Longus Senatores anno 1553. Immo constitutio Justiniani Imperatoris contra Judaeos, et eorum scripta, intelligitur de libris Thalmudicis, ad eo ut omnino prohibiti sint, nec eorum correctio per Bullam Clementis VIII. admittatur; hactenus Pign. *loc. cit.*

93 Hebreorum lingua ad pronuntiandum est adeo difficilis, ut S. Hieronymus in illa peritissimus extremitatem, seu superfluitatem dentium sibi limare fecerit ad illam recte pronuntiandam, ut observant Historici illi, quos referunt, et sequuntur Gonzalez *in cap. Ex parte num.* 10. *in fine de corpor. vitiat.* Majol. *de Irregular. lib.* 1. *cap.* 14. Ursaya *Instit. Crimin. l.* 4. *tit.* 10. *num.* 75.

94 Hebraei, et Judaei, unde sic dicti. Vide verb. Thalmud Hebraeorum *numer.* 1. ubi et de Proselytis.

95 Additur ad rem attendenda Constitutio Benedicti XIII. incipien. *Alias Emanarunt*, edita 22. Martii 1729. in qua confirmatur Constitutio Innocentii XIII. incip. *Ex injuncto*, super prohibitione mercaturae rerum novarum Judaeis tum in statu, tum extra Statum Ecclesiasticum degentibus, in qua inter alia statuitur quod Hebraei, qui in detrimentum Mercatorum Christianorum bombycinos folliculos, vulgo cocconi, o Bocci a Christianis emere, et mercari, ac sericum texere, pannosque sericos contexere praesumunt, in posterum id nullimode possint; expresse declarando, quod sub novarum rerum mercemonii prohibitionem eis factam, tam texturam, et confectionem serici cujuscumque generis, vel speciei, quam emptionem, et venditionem etiam indirectam novi serici, sive contexti, sive non contexti, ac folliculorum bombycinorum, quos gallico idiomate *Cocon*, italice vero *Coccone*, seu *Boccio* appellant, comprehendi, et comprehensas esse intelligatur; Cum Judaei sola arte *Straciaria*, seu *Cenciaria*, ut vulgo dicitur, contenti, aliquam mercaturam frumenti, vel hordei, aut aliarum rerum usui humano necessariarum facere solum possint; Insuper nec ut Medici, etiam vocati, et rogati ad curam Christianorum accedere possint; Nec se a pauperibus Christianis Dominos vocari permittere; Nec nutrices, seu ancillas, aut alios utriusque sexus servientes Christianos habere, vel eorum infantes per mulieres Christianas lactari, aut nutriri facere; seu Dominicis, vel alias de praecepto Ecclesiae Festis diebus in publico laborare, aut laborari facere, seu Christianos quoquomodo gravare, ut contractus fictos, vel simulatos celebrare, seu cum ipsis Christianis ludere, aut comedere, vel familiaritatem, seu conversationem habere. Hinc sancitum est, ut Judaei a Christianorum domibus penitus sint sejuncti, et quod signum aliquod adferant, ut dignoscantur. Haec et alia jam prius statuerant varii alii Summi Pontifices, et signanter Clemens IV. Constitut. incip. *Cum saepe*. S. Pius V. Const. incip. *Romanus Pontifex*. Paulus IV. Constitut. incip. *Cum nimis absurdum*. Et dictus Innocentius XIII. Constit. incip. *ex injuncto*, ubi et alias supradictorum Pontificum confirmans, uti jam fecerat Paulus IV. inhibet Judaeis bona stabilia comparare, et possidere, et etiam conducere, ac hujusmodi.

Judaei sunt in servitute apud Christianos, non 96
quidem poenali, sed Civili. Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 28. incipien. *Postremo mense* §. 12. Hebraei sparsim per Ditionem Ecclesiasticam degentes a S. Pio V. a Sixto V. et Clemente VIII. in varia loca restricti fuere, nempe a S. Pio V. in solis Civitatibus Romae, et Anconae, a Sixto V. in solis Locis moenibus septis: a Clemente VIII. in Civitatibus Romae, Anconae, et Avenionis. Cum vero Apostolica Sedes Urbini, Ferrariaeque Civitates recepisset, non ejecti fuere Judaei, ab iis Urbibus, Oppidisque, ubi antea per Duces iis licuerat commorari. Idem *ibidem* §. 12. Ex quo Hebraei a Christianis Principibus in suis ditionibus tolerentur, sequitur quod nec vi,

nec injuriis, contra Asyli jus, cum ipsis sit agendum. Idem *ibid.* §. 13. Unde Judaei non vi, sed instructionibus, et suasionibus ad Fidem amplectendam adduci debent. Idem *ibid.* §. 37. Sisebutus Hispaniarum Rex Judaeos per vim ad Baptismum suscipiendum impulit. Quod non fuit commendatum. Idem *ibid.* §. 38. *et* 39. Judaeis Romae semel in singulas hebdomadas Evangelium annuntiatur, ipsique hujusmodi praedicationi interesse coguntur. Idem *ibid.* §. 59. *in fine.*

97 Hebraeus septennio major, si Catholicam Religionem amplecti se velle ostendat, et de hoc denuntietur, evocari, et interrogari debet de causa, qua motus est; Et in Christiana Fide est instituendus cum omni diligentia, ut dignoscatur quo spiritu ad Ecclesiae societatem optandam adducatur. Idem *ibid.* §. 40. *et* 41. Judaeus denunciatus de voto suscipiendi Baptismum, non statim retinendus est, nisi iudices sint duo saltem testes per omnia conformes, aut omni exceptione majores, Idem *ibid.* §. 16. Et in dubio de ejus vera voluntate Judex Catholicus, qui Romae est Vicesgerens pro tempore; ejus voluntatem extra Ghettum, vel in ejus Domo, vel in aliqua Ecclesia, vel alio loco sibi beneviso semel, atque iterum, aut etiam pluries explorabit, ut Hebraei consilio clare perspecto, cum tuto jubeat, aut ad Ghettum remitti, aut Catechumenis recenseri. Idem *ibid.* §. 56. *et sequent.*

98 Hebraeus puer, si Baptismum petiisse denuncietur, sed rationis usum non habere reperiatur, parentibus est restituendus. Idem *ibid.* §. 40. Si autem ratione praeditus inveniatur, et Baptismum petat, sive completo, sive non completo septennio, baptizandus erit, etiam invitis parentibus. Idem *ibid.* §. 32. Si autem dubitetur de perfecto rationis usu, non statim restituendus erit, sed differri debet Baptismus, donec certa ratione utens, et auditis Fidei Christianae documentis, voluntatem suam aperiat. Idem *ibid.* §. 33.

99 Hebraeorum filii, liberi arbitrii usum non habentes, invitis parentibus baptizari non debent. *ibid* §. 45. Judaeorum infantes parentibus orbi, et sub tutela degentes, absque Tutoris assensu baptizandi non sunt. Idem *ibid.* §. 14. Hebraeorum filii infantes, baptizari possunt, si mortis in periculo inveniantur. Idem *ibid.* §. 8. Item si crudelem in modum a parentibus deserantur, nempe si in loco publico, soli, derelicti, abjecti, atque omni cura, et spe destituti reperiantur Idem *ibid.* §. 9. Item si ad Baptismum offerantur a Patre etiam invita Matre; Et etiam si a Matre offerantur sine Patris consensu. Idem *ibid.* §. 15. *et* 16. Item si ab Avo paterno, in cujus potestate sunt, offerantur ad Baptismum etiam utroque genitore invito. Idem *ibid* §. 17.

100 Judaeorum infantes oblati a parentibus, qui semel dixerunt se Catholicam Fidem amplecti velle et ansi parentes a proposito recedant, sunt baptizandi. Idem *ibid.* §. 58. Qui autem infantiam excesserint, non cogendi, sed retinendi sunt ad tempus longe a parentum consuetudine, donec instructi, de statu suo deliberent. Idem *ibid.* §. 18.

Hebraei infantes, si valide baptizati fuerunt invitis parentibus, eis restituendi non sunt, etiamsi spondeant se eos Christianis reddituros cum ad convenientem aetatem pervenerint, nihilque illis contra Fidem Catholicam tradituros. Idem *ibid.* §. 30. Judaeorum infantuli a Nutrice, aliove illicite, sed valide baptizati a Christianis educandi sunt, et cum ad rationis usum pervenerint, ad perseverantiam in Fide Catholica cogendi. Idem *ibid.* §. 27. Judaeorum filii supra infantilem aetatem constituti, quibus non expresse petentibus, collatum fuerit Sacramentum Baptismi, retineri debent, omnique ratione exploranda est eorum voluntas. Idem *ibid.* §. 27. 101

Hebraeae mulieres a Maritis, aut sponsis ad Baptismum oblatae, quando retineri debeant, fuse ostenditur ab eodem Pontifice *ibid.* §. 18. *et sequent.* nempe quod quotiescumque sponsus Hebraeus Christianae Religioni nomen dare statuerit, et Evangelio sponsam offerat, prudenter, ac diligenter, interrogetur, quomodo sponsalia probentur. Et argumenta sponsalibus comprobandis idonea erunt, si tanti esse ponderis, et momenti videbuntur, ut contracta inter Catholicos sponsalia iisdem rationibus evinci aperte, ac tuto valeant. Et si probationes tales fuerint, e vico, seu Ghetto evocanda erit mulier, et semel, atque iterum, aut quamdiu opportunum judicabitur, ejus voluntas in Ecclesia aliqua, aut alibi exploranda, ac demum, aut innata in pervicacia, atque errore relinquenda, si respicere nolit, aut inter Catechumenos retinenda est, ut instruatur si conversionis certa spes aliqua oboriatur. Cum autem sponsus aut alius quilibet fide dignus talia argumenta proferat, quibus plane constet sponsalia vere contracta fuisse, apud ipsos Hebraeos valida, atque obligatoria tunc illico inter Catechumenos collocanda est mulier, ubi tamdiu versabitur quandiu necesse erit, dummodo quadraginta dierum spatium non superetur. Idem *ibid.* §. 69. *et* 70. *Vide ibi*, ubi multa scitu dignissima. 102

Judaei si accepto Baptismo, ad Judaeorum Scholam redeant, contra eos legibus agendum est, uti contra haereticos *Judaizantes.* Idem *ibid.* §. 29. Hebraeus, qui se ad Fidem convertit, conjugem hebraeam interpellare debet, velit, nec ne Christianam veritatem amplecti, et sine Creatoris injuria cohabitare. Idem Constit. 38. incip. *Apostolici Ministerii.* Quod si ipsa recuset, maritus liber efficitur; non tamen potest ei *Libellum repudii* Judaico ritu mittere. Idem *ibid.* Hebraeis conversis prohibetur quovis modo, sive in Judaeorum vico, aut Ghetto, sive extra, coram No-

103 (beside "Judaei si accepto Baptismo, ad Judaeorum")
104 (beside "§. 29. Hebraeus, qui se ad Fidem convertit, con-")

tario, aut testibus Christianis *Libellum repudii* dare Uxoribus, recusantibus se convertere. Et eadem procedunt pro mulieribus conversis quo ad Maritos in Judaismo remanentes. Idem *ibid.*

105 Judaizantes habentur, et contra eos de more proceditur, quicumque post Baptismum, *repudii Libellum* Judaicis ritibus dederint conjugi non converso. Idem *ibid.* Atque etiam, si id fecerint coram Notario, et Testibus Christianis, licet tunc minori poena plectendi sint; Quod si intra Vicum, seu *Ghettum* fiat, poenae statuuntur etiam contra Universitatem Judaeorum, Idem *ibid.*

106 Descendentes ab Hebraeis non sunt arcendi ab Ordinibus, et Beneficiis, nisi aliter in erectione Beneficii a Fundatore cautum fuisset, vel aliter Summus Pontifex decrevisset. Idem *de Synodo Dioecesana lib.* 7. *cap.* 65. *n.* 4. per text. in cap. *Eam te* 7. *de Rescriptis* ibi *Pro eo vero, quod Judaeus extiterit, ipsum dedignari non debes.* Idem quoque dicendum de illis, qui ex infidelibus descendunt. *Ibid.* §. 4. Idem etiam dicendum de Ordinibus Sacris. *Ibid.* §. 5.

107 Hebraei Beatum Andream Rhinnensem, et Beatum Simonem Tridentinum primae aetatis infantes in odium Christi occiderunt. Benedict. XIV. Constitut. incip. *Beatus Andreas* §. 1. *et* 5. Qui *ibid.* §. 17. plures alios infantes Hebraeorum crudelitate, perditoque in Christum odio necatos recenset.

108 Christianis vetitum est sub excommunicatione cum Hebraeis cohabitare, ex *cap.* 5. *de Judaeis.* De Synodo Dioeces. *lib* 6. *cap.* 4. §. 2. sicut nec accepta mercede servitium illis assiduum impendere.

Alia quoad Hebraeos vide in *Additionibus ex Aliena manu,* ubi inter caetera in compendium redigitur celebris Epistola Benedicti XIV. ad Archiepiscop. Tarsensem, quae est de Hebraeorum Baptismo.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

109 Non incongrua hic est quaestio, utrum iis in casibus, in quibus Leges Hebraeorum forenses contrariae sunt juri communi, vel particulari quorumcumque locorum, controversiae inter ipsos motae decidendae sint secundum forenses eorum leges, an secundum jus commune, vel particulare? Distinguunt communiter Doctores, inter *ordinatoria judicii, et decisoria,* id est inter *formalia processus, et materialia, seu merita causae* In illis jus commune, in his vero jus proprium forense observandum censent; Consule Fermosin. *ad Rubric. tit. Decretal. de Judaeis quaest* 3. *num.* 9. Cyriac. *controv forens* 241. *num.* 11. Surd. *decis.* 332. *num* 3.

110 Hinc inferunt, aetatem minorennem Hebraeorum non ex jure communi, sed forensi eorum aestimandam est, ut Masculi annorum quatuordecim, Foeminae duodecim pro majorennibus habeantur, ad effectum ut restitui in integrum nequeant; testamentum Hebraeorum valere duobus, vel tribus adhibitis testibus; in successionibus ab intestato Masculos Foeminis praeferri; valere testamentum Hebraei relinquentis filio legitimam, absque institutionis titulo etc.

Hujus sententiae potissimum fundamentum assignatur, quod Leges et consuetudines Hebraeorum, quae non sunt specialiter prohibitae, nec directae sunt in contemptum nostrae fidei, iis sunt permissae *per C.* 3. *D.* 45. *C.* 7. *et C.* 9. *de Judaeis l.* 10. *et* 12. *C. eod.* 111

Quaeritur etiam, an id ipsum obtineat, si controversiae sint Hebraeos inter et Christianos; Sed in hac quaestione etiam in *decisoriis* secundum jus commune vel particulare judicandum esse, plerique admittunt, licet in casibus particularibus admodum dissentiant; Confer Fermosin. *ad Rubric. decretal. de Judaeis dict. quaest. num.* 10. Cyriac. *dict. controv. forens.* 241. *n.* 12. 112

Meo autem judicio sive controversiae sint inter ipsos Hebraeos, sive Hebraeos inter et Christianos, standum est etiam in *decisoriis* juri communi vel particulari, ut sentit, et quidem recte Bohemer. *in decret. lib.* 5. *tit.* 6. §. 60. « Sunt Judaei » (inquit) Legum suarum tenacissimi, reliquas » spernunt, nihilque magis curae cordique habere » solent, quam ut se exleges faciant intuitu Le» gum localium. Id vero adeo rationibus civili» bus adversatur, ut nullo jure defendi queat. » Immo quia se facile a Legum obligatione exi» mere sueverunt, haec prima a plurimis prae» cautio commentata est, ut non aliter recipian» tur, quam sub hac lege (quamvis etiam haec » per se ex natura subjectionis subintelligatur) » ut actiones suas civiles ad jura loci communia » componant » 113

Quod autem attinet ad textus adductos, ii unice statuunt, ut Hebraei in solemnibus ritibus sacris, aliisque, quae ad cultum sacrum pertinent, non sint inquietandi, observante Bohemero *ubi supra.* 114

Ex his patet, eo minus Hebraeis esse denegand a jura illa communia, quae ne quidem legibus ipsorum Forensibus sunt contraria. Sic liberos habent in potestate non secus ac Christiani; *c. final. de Convers. Fidel.* Knipschildt. *de Civit. Imper. lib.* 2. *cap.* 30. *n.* 26. *et sequent.* Nec Hebraeorum liberi per id temporis, quo sub patria sunt potestate, condere valent testamenta, suntque Parentibus suis haeredes non aliter ac Christiani; Tiraquel *de Jur. Primog. quaest.* 66. *num.* 2. Foeminae pro dote sua communi privilegio gaudent, quod in *L.* 12. *C. qui potior. in pignor.* traditur, Tiraquell. *cit. loc. n.* 10. 115

Non aequali tamen semper jure utuntur; quan- 11[illegible]

do agendum est ipsis cum Christianis. Hebraei testimonium ferre non possunt contra Christianos si vel maxime Christianus contra Christianum agat; *L.* 21. *C. de Haeretic.* Caeterum si lis sit Christianum inter et Hebraeum, et ille Hebraeum produxerit testem, statur testimonio Hebraei, etiam contra Christianum quippe quia Christianus Hebraeum producendo ipsum approbavit; Bohemer. *in decretal. lib.* 5. *tit.* 6. §. 70. Similiter nec Hebraei inhabiles testes sunt in Christianorum Contractibus, et ultimis voluntatibus, quod disertis verbis exceptum est in *dict. leg.* 21. *C. de Haeretic.* At testimonium Christiani contra Hebraeos in omnibus causis recipiendum est; *cap.* 21. *de Testib.*

117 Hebraei Actoribus Christianis instrumenta edere semper tenentur *ob Clementin. unic.* §. *Caeterum, de Usur.* qua cantum, ut libri Usurariorum semper edi Actoribus debeant. Id quod ad Hebraeos ideo extenditur, quod ii praesumuntur usurarii; Pacian. *de Probat lib.* 1. *cap.* 53. n. 65. At id meo judicio tunc admitti potest, quum ob usurariam pravitatem contra Hebraeos agitur

118 De eo est magna inter Doctores dissensio, an Hebraeus admitti possit ad juramentum suppletorium contra Christianum. Vide Bohemer. in *decretal. lib.* 2. *tit.* 20. §. 3. Mynsinger. *centur.* 5. *observ.* 6. Berlich. *p.* 1. *conclus.* 54. *n.* 67. et Berger. *in discept. For. ad Proces. Saxon. tit.* 21. *observ.* 1. *not.* 8.

119 Nec convenit inter Doctores, an Hebraei mercaturam exercentes, jure caeterorum mercatorum frui debeant, quod eorum libris deferri solet; Affirmat Bohemer. *in decr. lib.* 2. *tit.* 22. §. 9. At videtur negare et quidem rectius Hornius *Class. XI. Respons. n.* 87. Adisis ipsum loco citato.

120 Adest Epistola Benedicti XIV. Ad Archiepscopum Tarsensem, quae est de Hebraeorum Baptismo, in qua plures casus resolvuntur, quorum solutio plurimum confert ad solvenda dubia, quae circa Hebraeos conversos oriri solent. Principio itaque statuit Summus Pontifex, non licere baptizare Hebraeorum infantes, eorum invitis Parentibus, et deinceps ad casus descendit, in quibus eos baptizare liceat.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

121 De usuris Hebreorum erudite, ac fuse agit *decis.* 301. *part.* 5. *tom.* 1. *Recent.* ubi quaestionem tractat, an Hebraeis occasione mutui foenerari licitum sit ubique etiam elegantissime illa *Deuteronomii cap* 3. verba explicat, concluditque usuras aeque, ac Christianis, sic Hebraeis prohibitas esse censendas, utpote quae tum Divino, tum Canonico, tum naturali jure prohibentur.

122 Coeterum clarissimi viri occasione mutui non esse prohibitas rationibus non contemnendis tenent Grot. *dissert. proemial cap.* 1. *sect.* 2 *de usur. tom.* 5. Puffendof. *lib.* 5. *cap.* 7. §. 9. Videndi post hos eorumdam interpretes, qui eorum sententias fere omnes amplexi sunt; Binkershoek, Thomasius, Gerardus Noodt, et ea, quae nuper ea de re exhibuit Antonius Genovesius *in sua Oeconomia civili t.* 2. *pag.* 148. *et seqq. pag.* 13. qui omnes cum Aristotele non conveniunt, quem tamen Theologi fere omnes sequuti sunt, quum ab illius sententia recedere centum ab hinc annis foret piaculum. Consule Henricum Coccejum *disput. de anatocismo* §. 5. *et seqq.*

123 Neque ex eo quod tolerantur, licitae sunt in Hebraeis usurae, sed istae absolute non prohibentur ad evitanda majora mala; quemadmodum ex Lege Moysis tolerabantur, ut Hebraei libellum repudii mitterent uxoribus, ne a viris suis interficerentur. *Vid. cit. dec.* 301. *part.* 5. *tom.* 1. a *nu.* 31. *usque ad fin.*

124 In alteram post hanc quaestionem incidimus, an Hebraeorum usurae duplum sortis valeant excedere. Affirmativam erudite magis quam vere sustinet Surd. *cons.* 302. *per tot.* Contrariam tamen sententiam rectius tenent Fachin. *lib.* 10. *controv. cap.* 65 Roderic. *de annuis redditibus*, et caeteri plene deducti *per Manente cons.* 148. *lib.* 2. ubi ex professo argumenta Surd. *loc. cit. refellit.* Et quamquam De Luc. *disc.* 5. *de usuris* aperte initio profiteatur de hac quaestione quid sentiat se nolle declarare, sententiae tamen proclivior esse videtur, ne Hebraeorum usurae duplum sortis valeant excedere. Cui opinioni valde assentior. Revera esto etiam, quod de Hebraeorum usuris Ecclesia non curet; fiet hinc, quod Hebraeis foenerari licitum sit civilibus legibus permittentibus, modum tamen civilibus legibus praescriptum praetergredi non poterunt; istis enim tum Hebraei, tum Christiani obligantur, utrique quippe dicuntur cives de populo, et corpore ejusdem civitatis ad notata per Cyriac. *controv.* 241. Surd. *decis.* 133. Rot. *dec.* 414. *par.* 1. *Rec. dec.* 269. *part* 4. *tom.* 2. nu. 18. *et seqq* Quapropter in sortem imputandum erit, quidquid ultra duplum sortis usurarum nomine et ipsis hebraeis fuerit persolutum *ad leg.* 27. *Cod. de usur. Nov.* 121 138. 160. *Chr. ab Hag. cap.* 5. *numer.* 15. *L. Si non sortem ff. de cond. in deb. etc.*

125 At quatenus civilibus legibus permittuntur in genere, et in specie tolerantur ab Ecclesia in Hebraeis usurae, quaeri etiam posset, an Christianus recipere possit ab Hebraeo usurarium creditum vel cessionis, vel donationis titulo tuta recipientis conscientia. Negativam tenent de Luc. *de usur. disc.* 5. *et* 6. *per tot.* cum caeteris, quos refert *sub num.* 13. *disc.* 15. concluditque donatarium, vel cessionarium Christianum non posse tuta conscientia acceptare Hebraei creditum ex causa usurarum, etiamsi titulo oneroso illud recipiat, ad instar illius, qui a non domino rem

accipiat alienam, vel a fure acquirit bona furata.
126 Hujus tamen opinio cum quadam distinctione, aut certa modificatione videtur recipienda. Opinioni de Luc. *loc. cit.* et caeterorum quos refert, subscribimus, si cessionarius, aut donatarius Christianus aliquo modo mutuatarium coegit ad persolvendum mutuum cum usuris, idque importunis verbis, exactionibus, aut minis; nam omnia isthaec injustam ponunt proximi laesionem. Secus autem dicendum; Si mutuatarium nullo modo cogat, sed a mutuatario solvente accipiat pecuniam ex causa usurarum, quia tunc talis cessionarius injustae exactioni, aut contractui cooperari videri non potest, cum contractus in nostro casu et ab Hebraeo sit initus, et sit exactio per eumdem causata. De his vid. Zoesius *in jus Can. lib.* 5. *tit.* 19. *numer.* 35. *Consulendi*, et Azor. *instit. moral. p.* 3. *lib.* 5. *cap.* 18. *q.* 9. Navar. *de rest. d. cap.* 2. *num.* 425. *et sequ.* Less. *d. cap.* 20. *n.* 181. *et seqq. etc.*

127 Neque obstat, (sic ut in omni casu opinio *De Luc. etc.* amplectenda sit) purificatio illius, qui a non Domino recipit bona furata. Primo siquidem qui Hebraei nomine usuram recipit, a vero exigit domino, eoque exigit consentiente, ac sponte volente, ut in secundo casu; Rursus quamquam sint turpes, et infames usurae, non tamen furtum committere dicuntur ii, qui eas paciscuntur, quippeque consensu, et contractu hominum libero nituntur uti notant Selden. *de jur. nat. et gent. lib.* 6. *cap.* 9. Puffendorf. *de jur. nat. et gent. lib.* 6. *c.* 7. §. 9. *de mutuo.* Ex his nullum contrahit vitium usurarum nomine persoluta pecunia, siquidem et in actu solutionis Domini ipsius voluntas concurrit. Quidquid tamen sit de veritate harum opinionum laudabilius semper erit, si Christianus hujusmodi contractus parum bene olentes omnino effugiat.

128 Quod de Christiano dicitur *num.* 116. non bene applicatur Hebraeo, hoc tamen in casibus expressis, in caeteris nullum Christianum inter et Hebraeum notatur discrimen; Felin *in cap.* 2. *de Judaeis*; Becch. *cons.* 84. *num.* 7. Surd. *decis.* 113. *n.* 3. Rot. *in rec. dec.* 269. *n.* 3. *p.* 4. *tom.* 2. et recentissime firmavit Rot. *in Ferrarien. Appaltus* 4. *Junii* 1779. *cor. Ratto* §. 14.

129 Huc etiam accedit, quod quamquam de jure interdictae sint Hebraeis publicorum proventuum, et vectigalium conductiones, speciali tamen hoc habet Statutum Ferrariae ex speciali lege, et Pontificio Chirographo Clementis XII. « *di poter trattare, e conchiudere con gli Ebrei gli appalti nonostante l'editto ultimamente publicato contro di loro* » ea tantum addita conditione, « purchè detti ap » palti non venghino intestati nelle persone degli » Ebrei, ne apparisca da pubblici istromenti, e « da altri documenti, che essi vi abbino la maggior » parte. » De his fusius videre est *in cit. Rot per tot.*

Quod autem spectat ad Hebraeorum testimonium, quod non valere diximus, si lis versetur inter Christianos, deservit tamen pro quodam adminiculo, si quando vel cum Christianis contestes sunt uti firmat Rot. *in Rec. decis.* 233. *nu.* 4. *part.* 2. *et decis.* 194. *num.* 29. *part.* 18. Ansald. *de commerc. disc. gener. num.* 138. vel quando agatur de re, quae ex loci, vel personarum circumstantiis difficile sit invenire testes Christianos; Alex. *cons.* 179. *n.* 10. *lib.* 2. Bolognin. *cons.* 42. *num.* 8. *in fin. vers. insuper, et sub num.* 10. *vers. praeterea*, Cyriac. *controv.* 219. *num.* 54. Conciol. *resolut.* 21. *num.* 5. *Rot. decis.* 233. *num.* 4. *vers. tertio part.* 2. *Plura etiam vide de Hebraeis in disc. gener. per tot. et disc.* 41. *in fin. apud Ansald. de Commerc.* 130

Neque circa Habraeorum juramentum recentissime renovata quaestio praetereunda est super Judicii potestate, an scilicet recte, et valide Hebraeum ad juramentum obligare possit Judex contra modum, et formam a collitigante Christiano praescriptam. Casus iste usque ab undecimo secundo propositus fuit Costantino decimo Imperatori Porphirogenetae, e fratri Basilii, atque ab ipso prodiit decisio, quae extat in *lib.* 2. *Novell. de reb. privil. et quaestionibus* Graecorum Imperatorum, quae a Leunclavio collectae latino idiomate opera demum Marquardi Ferrerii in lucem prodierunt; Verum cum istae in corpore Romani juris non recenseantur, mirum non est, si Accursius erudite parum more forensium rescriptum correxit Antonini Imperatoris *in l. Non erit standum* 5. §. 1. *ff. de jure juran. sive solunt. sive neces.* ubi pro eo, *quod standum est juramentum, quod quis propria superstitione juravit*, substituendum censuit « *Non standum est* » ne vanae superstitioni, ac reprobatae Religioni fides adhibeatur. Istam Accursii correctionem refert, ac emandat *Saverius Mattei in sua dissert. dell'autorità del Giudice nell'obbligare al giuramento due litiganti di diversa Religione per tot.* ubi etiam quaestionem egregie tractat, an Hebraeus cogi possit ad jurandum per nomen » *Jeova* « sonat *Deus* » 131

De Antonini Imperatoris laudato Rescripto *in leg. ff. de jurejur.* Vid. *Bynchersoekh lib.* 4. *observ. jur. Rom. cap.* 2. 132

Conclusio itaque quaestionis sit, Hebraeorum juxta modum, ac formam a collitigante Christiano, praescriptam ad jurandum cogi non posse Vid. *Saverio Mattei loc. cit.* 133

§. I.

DE INFANTIBUS IN EXTREMO VITAE PERICULO CONSTITUTIS

« Cum id eveniat, ut ab aliquo Christiano » Hebraeorum Puer morti proximus reperiatur » rem oppido laudabilem, Deoque gratam is certo 134

» efficiet, qui salutem puero aqua lustrali praebeat » immortalem. Inter caetera Congregationis Sancti Officii decreta unum extat latum postridie » Kalendas Novembris anno 1678. cujus verba » haec sunt. » Cum Filius Hebraeorum consignatus fuisset Nutrici Christianae in deficientia Nutricum Hebraearum, dum esset proximus morti, fuit baptizatus, et Sacra Congregatio declaravit, praedictum puerum fuisse licite baptizatum *Cum quo convenit alterum emanatum die* 18. *Februarii anno* 1705. *quaestioni respondens fel. mem. Praesulis Caroli Maigrot; illud autem est hujusmodi.* An filii infantes Infidelium possint baptizari invitis Parentibus? Eminentissimi, audito voto DD. Consultorum, dixerunt, non licere, nisi in articulo mortis; Gobat *in Theologia experimentali tractatu* 2. *caus.* 11. *num.* 329. « maxime commen» dat virum Religiosum de Societate Jesu, qui » cum vi quasi coactus Mahumetani domum esset » ingressus, veluti Medicus, ejus puellam morti » proximam invisurus, eam caute baptizavit, » quin id Pater cognoverit; quae quidem puella » post menses aliquot ex hac vita emigrans ad » Coelum feliciter evolavit. » *Conveniunt quoque in eamdem sententiam* Suarez *in tertiam partem S. Thomae disp.* 78. *quaest.* 25. *art.* 3. §. *Ex his autem,* Becanus *de Sacram Baptismi cap.* 10. *quaest.* 7. *num.* 7. Hurtadus *de Sacr. Baptismi disp.* 3. *diss.* 3. Azorius *part.* 1. *lib.* 9. *cap.* 25. *qu.* 10 Castropalaus *tract.* 19. *disp. unic. de Bapt. punct.* 9. *num.* 16. Paschal *de viribus patriae potestatis par.* 1. *num.* 11. Barbosa *in Canon. Judaeorum* 18. *qu.* 1. *num.* 3. *Ad hanc rem praeclare facit Epistola S. Francisci Xaverii pag.* 67. *Romae tipis edita, in qua confirmans Patrem Franciscum Henricum, quod quereretur, paucos a se infideles in Indiis ad veri Numinis cultum revocari, sic scribit.* « Plus itaque proficis, quam tu putas, infantes diligentissime conquisitos per Baptismum Coelo parturiendo: *Nam certam est, Xaverium hic loqui de Indorum infantibus extremum vitae agentibus, quos Pater Franciscus Hebrieus rite, ac licite baptizabat* » At memento, te octo mensibus, quibus isthic versaris, plures animas conservasse moribundis infantibus baptizandis.

§. II.

DE INFANTIBUS EXPOSITIS

135 » Si item evenerit, ut puer aliquis Hebraeus » projectus esset, atque a Parentibus derelictus, » communis sententia omnium est, pluribus « quoque confirmata judiciis, cum baptizari oporteret, reclamantibus etiam, repetentibusque » parentibus, ut recte docent » Azorius *Institut. Moral. part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 25. *quaest.* 5. Ricciol. *Lucubrat. l.* 2. *cap.* 32. *num.* 30. Clericatus *de Jurisdictione discord.* 17. *num.* 12. Sessa *de Judaeis cap.* 51. *unm.* 110. *et seqq.* « At Hebraeorum pa» rentes patriam se in filios habere potestatem » contendunt, nec plane injuria compertum est » patriam potestatem, neque ad Jus divinum po» sitivum, neque ad Jus naturale, neque ad Jus » gentium pertinere, sed juris ut ajunt humani » Romani esse; Cum autem Civitate Romana » Antoninus Imperator omnes Imperio Romano » subjectos donaverit, juxta ea quae leguntur » in *l.* In Orbe Romano, quaeque in aliis exem» plaribus incipiunt in Urbe Roma, ff. de statu » hominum et Haebrei Imperio Romano tunc » essent subditi, hoc ipsis argumentum suppedi» tat pro patria in filios potestate: » *Sic disserit* Abbas *in cap. cit. ex litt. num.* 2. *de convers. Infidel.* Judaeus habet filium in potestate, et est ratio, quia Judaei contrahunt justas nuptias, sunt sub Romano Imperio, et sic gaudent legibus Imperialibus « Sed itidem plane constat, praedi» ctam patriam potestatem tunc certe amitti, » cum filius derelinquitur, projiciturque; juxta » responsum Gregorii IX. cap. 1. de Infantibus, » et languidis expositis, cujus haec sunt verba. Si a Patre, sive ab alio sciente ipso, aut ratum habente (relegato pietatis officio) infans expositus extitit, hoc ipso a potestate fuit patria liberatus.

Animadvertendum tamen est, eum infantem non inter projectos, expositosque adnumerandum, quem sine Patre, sine Matre, nullo comite, aut per Urbem, aut extra Hebraeorum vicum temere vagantem inveneris, sed quem in loco publico solum, derelictum, abjectum, atque omni cura, et spe destitutum offenderis, is absque dubio projectus, is sane expositus censendus est.

§. III.

DECLARATIONES CIRCA CASUS PRAEMISSOS

Posquam casus magis obvios exposuimus in qui- 136 *bus nostra haec regula prohibet, Hebraeorum infantes, invitis parentibus, baptizari, aliquas insuper declarationes addimus ad hanc regulam pertinentes, quarum haec prima est, si parentes desint, infantes vero alicujus Hebraei tutelae commissi fuerint, eos sine tutoris assensu licite baptizari nullo modo posse, cum omnis parentum potestas ad tutores pervenerit.* Sic Azorius *Instit. Moral. part.* 1. *lib.* 8. *c.* 28. *quaest.* 9. Thomas a Jesu *de convers. gent. pag.* 212. Sessa de Jud. *cap.* 25. *num.* 32. *alios praeterea Doctores eadem sentire non ignoramus, a quibus recensendis brevitatis gratia supersedemus.*

Secunda est, si Pater christianae Militiae nomen daret, juberetque infantem filium baptizari, eum quidem vel Matre Hebraea dissentiente, bapti-

xandum esse, cum filius non sub Matris sed sub Patris potestate sit habendus juxta textum in lege Nulla ff. de suis, et lejitimis haeredibus et in §. Foeminae, Instit. tit. de adoptionibus, quod quidem od verbum statuit Gregorius IX. in sua Decretali ad Argentinae Episcopum scripta, et relata in cap. Ex litteris, de conversione Infidelium.

« Tertia est, quamvis Mater, filios sui juris » non babeat, tamen ad Cbristi Fidem si acce» dat, et infantem offerat boptizaodum, tametsi » Pater Hebraeus reclamet, cum uibilomious, » aqua baptismatis abluendum esse; » *Ita cum caeteris Azorius verbo facit in loco praefato qu.* 3. Ubi de communi fidei bono agitur, oulla bobenda est ratio patriae potestatis, quam leges, et jura Romoua sanxeruot, et propterea Mater fidelis, quamvis ei jus civile patriam potestatem neu tribuat, jus babet ad baptismum filium offereodi: « Huic quidem seuteotiae favet praedicta De» cretalis Gregorii IX. iu qua lieet loquatur de » patria potestate iu eo casu, quem explicabat, » Patris nempe Cbristiaoi filium aquis lustrali» bus offereotis, Matre Hebraea perperam di» screpaote: statuit tameu sententiae suae iu fa» vorem fidei fuudameutum: » Iu favorem maxime fidei Cbristiaoae respoudemus, patri eumdem puerom assignandum: *favor autem Fidei in utroque cosu valere plurimum jure debet.*

« Qosrta est, qued si pro certo babeatur, pa» reotum voluntatem esse infautium baptismati » uecessariam, quouiam sob appellatione paren» tum locum quoque babet patorous avus, » *ut observatur in l. Justa interpretatione* 201. ubi Glossa *in verbo Avus, ff. de verb. signif. cum eo, quod amplius legi potest in disceptot.* 977. *n.* 4. « Gra» tiaui. Itinc uecessario seqoitur, ut si paterous » avus Cotbolicam fidem amplexus sit, ac Nepo» tem ferat ad socri lavacri Foutem, quamvis mor» tuo jam Patre, Mater Hebraea repuguet, tameu » infaus sit absque dubio baptizaudus. Martinus » Navarros vir Sacrorum Cauooum doctrina ex» celleus, cum bis Romae casus bujusmodi eve» uisset, plus valere conteodebat Matris disseu» sum, » *ut videre licet in ejus cons.* 4. *lib.* 3. *de conversione Infidelium. Contro sum scripsit Proesul Rutilius Benzoni; Pontifex autem Gregorius XIII. pro avo sententiom tulit, ut ipse refert in suo Speculo Episcoporum lib.* 1. *quaest.* 9. *dub.* 1. *ubi testatur, Hebreo infanti boptismum se contulisse. Quamobrem in fine Consilii Navarri leguntur*: Adverteudum autem, coutra opinioueu, latam seuteutiam, iufantemque traditum fuisse avo Cbristiauo, et demum baptizatum, perseverareqoe adbuc in fide. *Hujusce facti Marchinus etiam testis est, de bello Divino part.* 1. *cap.* 2. *Non desunt alia judicato, quorum vi avus od fidem conversus praeferri debet, non solum si Mater, sed etiom si Pater dissentiot, et quamvis ambo pariter protestentur, sese filii baptismoti non assentiri, ut videri potest in cit. discept.* 977. *Gratiani cum praeter favorem Religionis, qui maximi habendus est, argumenti loco etiam esse debeot Text. in Can. Patrem* 32. *q.* 3. *ubi in neptis nuptiis, avi sententio patris judicio antepo-nitur, cum aeus liber, pater outem servus existit* » Patrem Puellae Ecclesiae uostrae famulum, avum vero ejus liberis ortum coustat esse uatalibus, et ideo avi magis clectionem de conjuuctione ueptis, quam patris ejus cojus nullo modo liberum potest esse arbitrium, decernimus atteudi. Quia ergo electiooe avi buic istam uupsisse probotur, baue coustat legitime esse copulatam.

§. IV.

DE PATRE HEBRÆO, QUI SE RELIGIONEM CATHOLICAM AMPLECTI VELLE PRÆDICAT, AC SE FILIOSQUE BAPTIZANDOS OFFERAT, POSTEA VERO SUI SE CONSILII POENITEAT, ABNUATQUE FILIUM BAPTIZARI

« Id Mautuae evcuit, ubi Hebraeus qoidam 137
» non modo eum viro per booorificum diguitatis » gradum teoeute, sed ipso etiam cum Duce id » rei gessit. Duos babebat iofantes liberos, toti» demque pueros, atque uxorem, cumque deiu» ceps ad Christi fidem accedere recusasset, Du» cisqoe spem frustratus esset, res ad examen » deducta est, iu Congregatioue Saoeti Officii, » ac Pontifex die 24. Septembris auoi 1699. sta» tuit ea fieri, quae sequuotur: » Saoctissimus, auditis votis Eoiueutissimerum, decrevit, qood duo filii iufsotes, alter scilieet trieunis, alter quiuquennis, baptizeotur. Alii, uempe filius octo anoorum, et filia duodecim collocentur in domo Cbatecumeuorum, si ea Mautuae adsit; siu minus, apud piam bonestamque persouam, ad effectum exploraudi ipsorum voluutatem, eosquo iustrueodi: Uxoris quoque iu loco a filiis separato exploretur voluotas. Patrem vero, et Maritum respective, quia a proposito suscipiendae Fidei Christianae recessit, uon esse cogeodum, sed contra aum posse procedi, prout de jure. « Id » ferme accidit Augustae Taurinorum, ubi cum » Hebraeus quidam Religiooem Catholicam am» plecti uollet, postquam id se facturum promi» serat, eumque iustaret, ut filiola, quam bapti» zaudam obtulerat, ideoque a Matre Hebraea » jam ablataoi Christianae Nutrici lactandam do» deral, io potestatem rediret suam: Congrega» tioois Saocti Officii auctoritate Romae sooci» tom fuit, ot puellula Christianos peoes esset, » et ad Sacrum regeuerationis foutem elevaretur, » quod videri potest » apud Sessam *cap.* 51. *n.* 98. » Hoc autem prudeuter statutum est, ue sci» licet Parentes Hebraei, quibuscum summa ae» quitate apud Christianos agitur, eo impuden-

» tiae deveniant, ut et nos, et Ecclesiam audeant » irridere. »

§. V.

DE INFIDELIBUS, QUI BAPTISMUM RECIPIUNT OB BONUM ALIQUOD TEMPORALE

138 « Sunt quoque aliqui Infideles, suos infantes » Christianis offerre soliti, ut aquia salubri- » bus abluantur, non tamen Christi ut stipen- » dia mereantur, neque ut originalis culpa » eorum ex anima deleatur: sed id faciunt indi- » gna quadam superstitione ducti, quod nempe » Baptismi beneficio existimant, eosdem a mali- » gnis spiritibus, a foetore, aut morbo aliquo » liberandos; » S. Augustinus *in Epistola ad Bonifacium Episcopum tom.* 2. *typis Patrum S. Mauri n.* 5. *de hac re ita disserit.* Nec illud te moveat, quod quidam non ea fide ad Baptismum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia spirituali ad vitam regenerentur aeternam, sed quod eos putant hoc remedio temporalem retinere, vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, qui non ab istis hac intentione offeruntur. Celebrantur enim per eos necessaria ministeria, et verba Sacramentorum, sine quibus consecrari parvulus non potest. *Mens quippe non infantem baptismo offerentis, sed baptizantis est serio consideranda;* At non parentum, sed ministrorum mens est spectanda; hi enim si bona, et recta mente voluerunt exequi, quod Ecclesia postulat, omnino batismum valide contulerunt. *Verba sunt Arcudii lib. de concordia Ecclesiae Occidentalis, et Orientalis Lib.* 1. *cap.* 12.

Res ad examen revocata fuit in Synodo habita anno 1148. *sub Patriarcha Luca, de qua Synodo sermonem habet Balsamon.* super Canone 34. Trullano. « Agareni quidam Synodo adfuerunt, qui » ut batismum reciperent, invitati illico respon- » derunt; Se ac jam pridem Sacro Baptismate » initiatos; nam id in more suam apud gentem » esse dixerunt, infantes vix natos, ad Sacerdo- » tes Catholicos deferri solitos, ac baptizari: » Non tamen admissi fuerunt; audierat enim (praedictos scilicet Patriarcha) quod Baptismus, quem infideles a Christianis petunt non bona affectione, et Orthodoxo proposito petitur, sed propter corporalem medicinam. Persuasum est enim Agarenis; fore ut sui liberi a daemone vexentur, et tamquam canes male oleant, nisi baptismum Christianum assequantur. *Verba sunt Balsamonis e Graeco sermone in Latinum versa a Cardinale Baronio ad an.* 1148. *unde significari videtur, illius Concilii Patres Baptismum ratum, ac validum nequaquam existimasse.* Propositum fuit hac de re dubium supremae Inquisitioni, ejusque decreto in hunc modum solutum die 6. Semptembris 1625. Sacra Congregatio universalis Inquisitionis habita coram Sanctissimo, relatis litteris Episcopi Antibarensis, in quibus exapplicabat pro solutione infrascripti dubii: An eum Sacerdotes a Turcis, ut baptizent eorum filios, non ut Christianos efficiant, sed pro corporali salute, ut liberentur a foetore, comitiali morbo, maleficiorum periculo, et lupis, an in tali casu possint saltem ficte eos baptizare, adhibita baptismi materia sine debita forma? Respondit negative, quia Baptismus est janua Sacramentorum, ac protestatio fidei, nec ullo modo fingi potest. *Neque hoc loco praetermittendum est, vigesimam nonam inter propositiones ob Innocent. XI. damnatas die 2. Martii* 1679. *esse hujusmodi:* Urgens metus gravis est justa causa Sacramentorum administrationem simulandi

§. VI.

NON ESSE CONFERENDUM BAPTISMUM UBI ADSIT PERICULUM PERVERSIONIS

In Congregatione Sancti Officii habita die 3. *Maji* 139
1703. decretum fuit, *Baptismum conferre infantibus non licere, qui filii Infidelium essent, atque in eorum potestate manerent. Hoc tamen decretum eos excepit pueros, qui gravissime aegrotantes vita periclitarentur.* Non licere, si sint filii Infidelium, et in potestate eorum relinquendi, secluso tamen mortis imminentia periculo. « Licere autem, si » filii quidem Barbarorum sint sed jam Christi » militum, dum tamen, aut a viris Apostolicis » illic degentibus, aut ab ipsis parentibus, de » Sanctae Religionis praeceptis, ac mysteriis » edoceantur, cum adoleverint. » Licere vero, si sint filii Barbarorum baptizatorum; curandum tamen per Missionarios, ac per ipsomet eorum parentes, ut cum ad annos discretionis pervenerint, a se, vel ab aliis instruantur, praesertim in illis regionibus, si non praevideantur in prompto adfuturos *Ministros* Evangelicos, qui in hoc parentum commode supplere possint defectum. « In Servia audivimus pauperculas esse » mulieres Christianas inito cum Turcis matri- » monii vinculo copulatas, quae cum filium pa- » riunt, eum Sacerdotibus offerunt, ut baptize- » tur. Idcirco postulatum fuit, qui debeant in » casu hujusmodi sese gerere Sacerdotes? » *De hoc re decretum habetur in nostra Bull.* 2. 89. §. 8. *ubi apparet, conferendum esse baptismum, si constet mortem oblato puero imminere:* Istarum vero filios, quos Parochis baptizandos exhibent, ubi eorum vitae periculum imminere videatur, sacro lavacro abluere Praedicti Parochi maxime debent, admonitis Matribus, ut si convaluerint, ipsos in Christiana Religione sedulo edocere curent; « Si nul- » lum adsit vitae periculum, certa regula gene- » ralis statuta non est, cum oporteat diligentes » omnes expendere circumstantias, et praeser-

» tim, a vel eos in Evangelicae legis et fidei cultu perseveraturos, vel Christiana educatione ab ejusmodi Matribus fraudatos, Mahometani Patris impietatem secuturos esse. » Si Sacerdotes, post» quam pie, et religiose hoc negotium Deo » commendaverint, aequum bonumque existi» ment, praedictos infantulos baptizare, id qui» dem facerent, matres tamen enixe admonerent » de gravissimo, quo tenentur, munere filios de » Christiana Religione sedulo edocendi.

§. VII.

IN CASIBUS ILLICITIS COLLATUM BAPTISMUM VALIDUM ESSE

140 Hujus rei plures Sacrarum Congregationum solutiones affert, ex iis unam proferam ex Cong. S. Officii habita die 30. Martii 1638. circa Baptismum datum parvulae puellae annorum trium circiter filiae Hebraeorum a Faustina Christiana, invitis parentibus. Eminentissimi Domini censuerunt, parvulam puellam esse vere baptizatam, concurrente materia, forma, et intentione; Baptismum probari unico teste, et quamvis filii Hebraeorum non possint invitis parentibus baptizari, si tamen de facto baptizantur, valere Baptismum et caracterem imprimi, et filiam baptizatam penes Christianos alendam, mulierem baptizantem acriter monendam, ut inposterum caveat a similibus; notificandum vero populo, non licere invitis parentibus filios Hebraeorum baptizare, quia licet finis sit bonus, media non sunt licita, praesertim stante Bulla Julii III. imponente poenam mille ducatorum, et suspensionem baptizantibus filios Hebraeorum invitis parentibus.

Nota. Dum dicitur, Baptismum unius testimonio comprobari, « intelligendum est, dummodo » testi aut mari, aut foeminae, fides adhiberi » prudenter possit, aut idem si testatur qui ba» ptizavit; hic siquidem se ipsum asserens Bapti» smum Hebraeo infantulo ministrasse, non rem » modo a se gestam, sed etiam poena dignissi» mum suo se ipse testimonio confirmaret, » sunt verba ejusdem Pontificis, qui, alium quoque refert casum in Congregatione Concilii propositum, et resolutum die 15 Januarii 1723 de infantulis projectis, qui ad Xenodochium feruntur chartam collo suspensam praeseferentibus, in qua scriptum legitur jam Baptismum eisdem fuisse collatum. Resolutio haec fuit; « Si non lateret, qui » chartulam scripserat, eidemque fides tuto prae» stari posset, tunc infantem ut baptizatum ha» bendum, ac ne baptismo quidem initiandum sub » conditione.

Altera Constitutionis pars de adultorum baptismate agit, ac *primo* statuit, puerum sui compotem, et quodammodo adultum censeri, dum septennium compleverit, regulariter loquendo; sed hac in re, *certissima regula est*, inquit, « quod si » circa illam aetatem certo constat, puerum fidei » Catechismis instructum satis intelligere, qui» dnam sit baptizari, et quemadmodum sit pro» fessio Christianae legis, baptizandus est, quo» niam aetas ad contrahendum matrimonium lego » humana statuitur; lex autem divina baptismi » neutiquam ab humana dependet.

Secundo. Si de perfecto rationis usu dubitetur, monet Sacramentum esse differendum, sed hoc qui postulat, retinendum esse, ac sic interea informandum ut idoneus accedat baptismati postmodum suscipiendo.

Tertio. Si quis adultus ad salutis fontem accesserit voluntate animatus accipiendi, non quodcumque lavacrum, sed unice Ecclesiae proprium ac peculiare, baptismum esse validum dubitari non posse.

Quarto. Si quis baptismum accipiens praesenti voluntate careat, quam alias tamen habuerit, talis suscipiendae lotionis, qualis in Ecclesia frequentatur; tunc examinare oportere, utrum voluntas antecedens nunquam deinceps retractata, adhuc moraliter perseveret. Nam ubi nulla praecesserit retractatio, et moraliter perdurare intentio videatur, est certe validum Sacramentum.

Quinto. Si nulla sit dubitatio, planeque constet ac luce sit clarius, adulto baptismum accipiendi, nullam prorsus fuisse voluntatem, aut intentionem, nil restare aliud, quam eumdem et hortari et admonere, ut rite id faciat, quod jam irrite facit, et suscipiat absolute, ac libere Sacramentum, ac si obstinate repugnet, tum nihil aliud superesse, nisi ut remittatur. Si autem res in dubio sit, nec intelligi possit, retinendum esse, baptizandumque sub conditione. Qui vero ita baptizati sint, omnino Fidem Catholicam observare tenentur.

Sexto Si denuncient, Hebraeum serio petiisse Baptismum, aut duo testes singulares, aut unus tantummodo, sed fide dignus, et omnem citra dubitationem idoneus, et multo magis si adminiculis suffultus; tunc habito testium, vel testis examine, non oportere Hebraeum ad Cathecumenos ducere, sed Judex Catholicus, qui Romae est Vicesgerens pro tempore ejus voluntatem extra vicum, vel domi suae, vel in Templo aliquo semel atque iterum, aut etiam pluries explorabit, ut Hebraei consilio clare perspecto, et cognito, eum tuto jubeat, aut ad vicum remitti, aut Cathecumenis recenseri.

Septimo demum Virum aut sponsum Haebraeum Christi legem amplexum jure optimo oblationem facere suae vel uxoris vel sponsae, in quam jus a Legibus, et auctoritatem sibi concessam habet. Facta vero haec oblatio, nec sane potest, nec omnino debet a Christifidelibus recusari, qui tenentur nulli parcere diligentiae, nullique studio,

ut Christiana veritas jam viro, aut sponso cognita, uxori quoque aut sponsae lucem afferat, ac salutem: eo vel maxime, quod Romani Pontifices licet Judaeis vim fieri quoad Religionem severe prohibeant; palam tamen significant, nihil sibi antiquius esse, optabilius nihil, quam ut iidem aliquando e tenebris ad lucem, ab errore ad veritatem veniant; ideo semel in singulas hebdomadas iis publice Evangelium annuntiari, eosdemque jubent sacris hisce Concionibus interesse, *ut apparet* in Constit. 1. Nicolai III. et Constit. 106. Gregorii XIII.

HEMORRHOISSA

A CHRISTO SANATA

ADDITAMENTA NOVISSIMA AUCTORIS

Hemorrhoissa a Christo Domino a profluvio sanguinis liberata, de qua *Luc.* 8. *v.* 43. S. Ambrosius de Salomone *cap.* 5. arbitratur, quod fuerit S. Martha, (*) Eusebius *Histor. Eccl. lib.* 7. *cap.* 17. asserit, quod fuerit quaedam mulier ethnica ex urbe Paneadis ad Jordanis fontem sitae, quae grati animi ergo ob relatam gratiam Salvatori statuam erexit, quam suis inspexisse oculis Eusebius ipse testatur: (**) Et Sozomenus *lib.* 5. *cap.* 20. et Philostergius *l.* 7. *cap.* 7. ad aetatem usque Imperatoris Juliani eam perdurasse commemorant, apud Calmet, verb *Hemorrhoissa.* (***) Clericatus autem nelle *Spiche*, verb. *Hemorrhoissa*, (****) tenet, quod fuerit nobilissima, et ditissima femina e Caesaraea Philippi orionda, et juxta communem opinionem vocaretur *Berenice*, quod italice *Veronica*, et esset illa pia mulier, quae proprio suo sudario vultum Redemptoris Nostri Crucem ad Calvarium ferentis, copioso sudore, et Sanguine conspersum abstersit, in quo sudario facies dolorosissima ipsius Jesu Christi remansit miraculose impressa (*****). Et

(*) Sermo ille S. Ambrosii non est, jure a Maurinis Patribus in Appendicem rejectus. Fac tamen Ambrosii esse. Unde efficias, Ambrosium de Martha locutum, quae soror Mariae, et Lazari fuerit? quasi vero non potuerit Chananaea illa mulier, quam a sanguinis fluxu Dominus curavit; *Martha* appellari, quin Mariae, et Lazari soror fuerit, idque Ambrosius non ex Evangelio quidem, sed ex traditione discere. Equidem utramque mulierem sermone jungit Auctor dicens: *dum largum sanguinis fluxum siccat in Martha, dum daemones pellit ex Maria.* Verum non id certo evincit, de Martha Mariae sorore Ambrosium locutum fuisse. Ideo enim utramque jungere potuit, etsi Sorores non illas credidisset, quia, inquit Trombellius *de cultu Sanctorum diss.* 9. *cap.* 41. num. 8. utraque per Christi miraculum gravissimo morbo fuerat liberata. Quod si quis omnino velit, intellectam ab Ambrosio fuisse Martham Mariae Sororem, quid tum. An non potuit Martha Mariae Soror eodem, quo Chananaea, morbo laborare, atque ab eo, quemadmodum Chananaea, Christi miraculis sanari? Qua de re Evangelio tacente probabilis quaedam traditio Ambrosii aevo viguerit, cum Joannes 20. 30. diserte doceat, *multa signa fecisse Jesum, quae non sunt scripta in Libro hoc.* (*Edit. Barbiell.*)

(**) Idem quod Eusebius narrat, testantur Cassiodorus *Lib.* 6. *Histor. trip. cap.* 41. Theophanes in *Chronographia*, Glycas *Annal. p.* 4. Nicephorus Callistus *lib.* 6. *c.* 15. Antipater quoque Bostrorum Pontifex, qui medio circiter saeculo quinto floruit, scripsitque *refutationem Apologiae Eusebii Caesariensis pro Origine*, ejusdem rei testis est eo clarior, quod ejus testimonium recitarit Gregorius Diaconus Act. 4. Concilii Oecumenici Nicaeni II. In eodem Concilio Epiphanius Diaconus *Art.* 6. asseveranter pronunciarit, historiam statuae ab Hemorrhoissa Christo positae *ex diversis historiis testimonium habere, et multis scriptoribus confirmari posse.* Sanctus etiam Gregorius II. in Epistola ad Germanum Constantinopolitanum Episcopum, et Sanctus ipse Germanus in Epistola ad Thomam Episcopum Claudiopoleos positum ab illa femina monumentum, ut esset grati erga Christum animi indicium, memorant, atque commendant; uti et Hadrianus in Epistola ad Carolum *M. pro Synodo Nicaena II. p.* 2. *cap.* 2. his verbis: *adepta donum, idolum erexit Christo.* Praeterea auctorem vitae S. Martyris Procopii, itemque auctore vitae S. Artemii apud Surium die 8. Julii, et 20. Octobris. (*Edit. Barbiell.*)

(***) S. Asterius Amasenus apud Photium in Bibliotheca *Cod* 271. affirmatissime scripsit, Christum aenea statua ab Hemorrhoissa in Urbe Paneade ornatum, *et statuam per multos annos durasse ad redargutionem eorum, qui Evangelistis mendacium adscribere audebant;* Non tamen ad sua usque tempora stetisse, ad annum scilicet Christi 400. quo ista scribebat. Sed probari nequit, quod ibidem tradit Asterius, statuam hanc sublatam a Maximo impio Idolorum cultore, qui ante Constantinum Romanorum Imperator fuit. Nam Eusebius, qui post Maximini mortem scripsit, aperte docet, se Paneadem profectum illam conscripsisse, et Sozomenus, ac Philostorgius ab Auctore nostro hic appellati quibus Theophanes, et Glycas addi possunt, impium facinus Julianus tribuunt. (*Edit. Barbiell.*)

(****) Ante pulcra haec Clericati omnia memorari meruerat Macarius cognomento *Magnus*, quarti, ut creditur, saeculi Scriptor, qui apud Tillemontium in vita Imp. Constantini *Tom.* 4. *art.* 93. mulierem hanc facit Edessae Principem, nomenque ejus notum fuisse tunc, ac celebre etiam in Mesopotania tradidit. (*Edit. Barbiell.*)

(*****) Multo consultius fecisset Auctor, si primum adversus hypercriticos quosdam hanc Paneadensis Statuae historiam veluti fabulosam rejicientes ejus veritatem vindicasset; deinde recentes Iconoclastas, qui minus aptam illam esse ad Sacrarum Imaginum antiquitatem, aut probitatem evingendam contendunt, refellisset Utramque abunde praestitit Cl. Abbas Trombellius in opere, quod num. 1. laudavi primum quidem diss. 9. capitibus 43. et 44. alterum capitibus 45 et 46. (sic enim capitum illorum numeri reformandi sunt). Legendus quoque Sandinius in praeclara *Historia Familiae Sacrae de Christo d. cap.* 18. §. 4. et 5. Caeterum quid aliud est huc Veronicam transferre, quam novis Criticorum cavillis Hemorrhoissae

ibi insuper ita subjungit: di questo pure il Masini nella sua scuola del Cristiano alla pag. 247. nota questa erudita osservazione, riferita da molti gravissimi Autori, ivi citati, con queste parole — È constante opinione, che S. Veronica porgesse il velo al Salvatore piegato in tre doppie, e che in tutte tre quelle parti s'improntasse l'immagine di Gesù Cristo le quali poi fossero divise in tre; stante che ne'tempi nostri ancora si venerano in tre luoghi e sono accreditate per originali. La prima in S. Pietro di Roma, una delle Città di Jaen nell'Andaluzia Provincia di Spagna; l'altra in Gerusalemme, (*) e si mostrano a'fedeli con molta divozione: et concludit, che il Masini segue a dire molte altre cose di Santa Veronica e di Santo Amatore suo marito (**) Vide tamen quae de hoc argumento erudite non minus, quam critice profert Nat. Alex. *in Synopsi Hist. Eccles. saec.* 1. *art.* 6.

historiam objicere? Quoniam tamen ad haec Auctor nos pertrahit, duo nobis breviter indicanda esse video; alterum quod ad Veronicam feminam spectat, alterum quod ad ipsum Sudarium pertinet. Ac de Veronica sunt, qui cum Papebrochio, Mabilionio, Natali Alexandro, Tillemontio, P. Serry velint, non nomen illud esse feminae, quae Christo Sudarium praebuisse fertur sed ipsius Sudarii, in quo *vera icon Christi* visitur: *Veronicam* autem dictam sequioribus saeculis feminam translato perperam in ejus nomen Sudarii nomine. Qua in re mirari satis non possum sapientissimos viros posse oleum operamque in hisce tricis perdere; cum quocumque demum nomine ea mulier appellaretur, posita Sudarii, de qua mox *ad n.* 6. veritate feminam illam et extitisse, et Christo eunti ad Calvariae Montem Sudarium, seu Lineum capitis sui velamen praebuisse quo sudorem, et sanguinem e vultu manantem abstergeret, necesse fuerit. An autem haec mulier fuerit, de qua disserimus, hemorrhoissa, quis definiat? hanc tamen ipsam *Veronicam* medio aevo appellatam fuisse discimus ex vita S. Barbatiani, quam ex antiquo Lectionario Ravennate edidit Muratorius *T.* 2. *Rer. Italic. p.* 1. ubi *pag.* 197. haec legere est: « notum factum est Beatissimo de « adventu mulieris aegrotae, et elevans se.. ait mulieri: « Dominus noster Jesus Christus, qui sanitatem Veroni- « cae mulieri praebuit, et eam a fluxu sanguinis libera- « vit, in ipsius nomine, et fiducia tibi dico: surge: » Sed hinc necessario non sequitur, Hemorrhoissam eam ipsam Veronicam fuisse creditam, quae postea Sudarium Christo obtulit. An non enim duae mulieres eodem Veronicae nomine appellari potuere? (*Edit. Barbiell.*)

(*) *Primus omnium*, inquit Hyacintus Serry, *eam* (Sudarii Romani) « historiam prodidit Marianus Scotus « in Chronico, Auctor lubricae fidei, eruditionis exiguae, « recentis aetatis: quippe qui cadente dumtaxat undecimo « saeculo scripsit. » Mariani Scoti eruditionem diligentiam, fidem satis apte vindicavit Saudinius *de Christo c.* 19. §. 8. in medium allatis testimoniis Sigeberti, Trithemii, et Vossii ipsius *de histor. Latin. lib.* 2. *cap.* 47. Illud non ferendum, quod *primus omnium eam historiam prodidisse* Marianus Scotus dicatur. Nam praeterquam quod Sudarii nostri meminit Constantinus Porphyrogenitus, qui integro amplius ante Marianum saeculo vixit, in tantam jam venerat celebritatem imago illa, quam *Vultum Sanctum* dicimus, initio Saeculi VIII. ut Joannes VII. Pontifex dictus An. 705. in Oratorio a se extructo, et Beatae Dei Genetrici dicato, novo Altari posito, et marmoreo desuper excitato ciborio, in eo Sanctissimum Sudarium condiderit. Quod sane post longissimum octo Saeculorum spatium, Jacobo Grimaldo teste oculato, Litterati lapides, aliaque monumenta adhuc docebant. Confer opus inscriptum *Della Sacrosanta Basilica di S. Pietro in Vaticano*, Romae 1750. *l.* 1. *c.* 2. §. 1. Eodem quoque Saeculo VIII. Stephanus III. ut narrat in ejus vita Anastasius Bibliothecarius, « in una dierum cum multa humilitate sollicite « procedens in Litania cum sacratissima imagine Domini » Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi, quae acheropita (non manu facta) *nuncupatur*, aedem Sanctae Dei genitricis, quae ad Praesepe dicitur, adiit. Hanc autem imaginem a Sudario non manu hominis picto, sed ab ipsius Christi facie formato aliam non fuisse, multis evincit cl. Paciaudius Praef. in eruditissimum *de Sacris Christianorum balneis* Librum secundis curis an. 1758. auctiorem *pag.* 17. *seq.* Vere igitur Sapientissimus Benedictus XIV. *Lib.* 3. *de Canoniz Sanct. p.* 2. *cap.* 30. *n.* 12 ait: « sive « Veronica fuerit pia femina, quae Sudarium faciei Domini « admovit, sive Veronica unum, et idem sit cum ipso Su- « dario, certum est, Sudarium ipsum insignissimam esse « Reliquiam, et multis ab hinc saeculis cultum in Basilica « Vaticana obtinuisse. (*Edit. Barbiell.*)

(**) De Veronica, ejusque Sudario praeter laudatos Sandinium, Benedictum XIV. et Paciaudium consules Gretserum in Syntagmate *de immaginibus non manu factis cap.* 17. Henschenium *T.* 1. *Februar Bolland. add.* 4. Honoratum a S. Maria Tom. 2. Animadversionum in Regulas; et usum Critices *lib.* 4. *diss.* 8. *art.* 1. et Trombellium *diss.* 9. *cap.* 34. ac. 35. (*Edit. Barbiell.*)

HERMAPHRODITUS

SUMMARIUM

1. Hermaphroditi unde dicantur? — 2. Dari Hermaphroditos, seu Androgynos participantes de utroque sexu, apud omnes est in confesso. — 3. Varii referuntur ab Auctoribus hujusmodi Hermaphroditi, inter quos Flavius Cherubinus Auctor compendii Bullarii, et Filius Laertii Cherubinus, qui fuit Monialis in quodam Monasterio in Urbe, et postea fuit Canonicus S. Mariae in Via lata ejusdem Romanae Curiae Urbis. — 4. Immo apud Indos, et praesertim in Provincia Floridae in America tanta est Hermaphroditorum copia, ut loco jumentorum inserviant. — 5. Refertur curiosus casus duorum Hermaphroditorum, qui inter se Matrimonium tamquam vir, et Foemina contraxerunt, et deinde ambo inventi fuerunt gravidi. — 6. Quamvis factos esse ex mulieribus viros multos referantur, numquam tamen mares viri in Foeminas mutantur. — 7. Immo volunt plurimi casus relatos de Foeminis mutatos in viros non esse intelligendos de vera mutatione; seu de conversione de Foemina in marem, sed illas fuisse Hermaphroditas, seu Androgynas referendo apparitionem utriusque sexus Clitoridi. — 8. Nec fabulosum est etiam mulieres habere suos testiculos, et genitalia aeque ac viros, atque ob id non minus, quam viros castrari posse. — 9. Immo secundum communem Graecorum, et Arabum Medicorum sententiam Mas, et Foemina solum accidentaliter inter se differunt, et genitalia viri, et foeminae solo situ distinguuntur, vir habens genitalia foris, eo quia propter ejus caliditatem expellantur, et foemina habens intus, eo quia propter ejus frigiditatem intus retineat. — 10. De Hermaphroditis aliqui per locum interpretantur textum *in cap. Omne utriusque sexus, de poenit. et remissionibus*, et quidem speciatim Celvinus. — 11. Hermaphro-

ditus est irregularis, et ordinari non potest absque Papae dispensatione. — 12. Hinc Hermaphroditus in quo praevalet sexus virilis, potest quidem valide, sed non licite ordinari; Si neuter sexus praevaleat, nec licite, neo valide ordinatur, *ad n.* 13. — 14. Et a fortiori, nec licite, neo valide potest ordinari, si in eo praevaleat sexus Foemineus. — 15. Hermaphroditus, qui praevalente sexu virili per dispensationem Apostolicam fuit valide, et licite ordinatus, si postea in ipso praevaleret sexus Foemineus, retineret quidem Characterem Sacerdotalem animae impressum, attamen fieret iterum irregularis, immo non posset amplius valide consecrare et absolvere. — 16. Hic tamen casus non videtur naturaliter possibilis. — 17. Hermaphroditus autem, qui sexum Foemineum mutaret in virilem, valide quidem ordinaretur, sed illicite sine Pontificis dispensatione. — 18. Hermaphroditus non est admittendus ad professionem, neque in Monasterio sexus in ipso praevalentis. — 19. Hinc Sacra Congregatio Concilii decrevit, quod Hermaphrodita mulier recepta in aliquo Monasterio, non est admittenda ad Professionem, etiamsi sexus Foemineus praevaleat. — 20. Immo Hermaphrodita, si fiat Monialis, professio irrita est. — 21. Unde, si Foemina profiteatur in Monasterio Monialium, et postea erumpente sexu virili evadat vir, Professio non durat. — 22. Hermaphroditus potest valide, et licite contrahere Matrimonium conformiter sexui praevalenti. — 23. Non potest tamen nec valide, nec licite contrahere conformiter sexui inferiori, et debiliori. — 24. Si vero uterque sexus sit aequalis, tunc potest contrahere Matrimonium prohibitu, vel ut vir, vel ut Foemina, dummodo alteri sexui perpetuo renunciet, et prius juret, quod in posterum non nisi secundum sexum semel electum copula uti velit. — 25. Nec potest talis Hermaphroditus conjuge suo defuncto, postea secundum alium sexum licite nubere, quamvis si ita nuberet, Matrimonium validum esset. — 26. Affertur instantia, et solvitur. — 27. 33. De habilitate Hermaphroditi in vita conjugali — 34. 37. Quoad juris effectus. — 38. Quatuor Hermaphroditorum species. — 39. 42. De duobus Hermaphroditis, an valide inter se contrahere possint Matrimonium.

1 Hermaphroditi, seu Androgini sic dicuntur,
eo quod in ipsis uterque sexus appareat;
Herma enim apud Graecos masculus est, et
Aphrodi Femina nuncupatur; de quo viden-
dus S. Augustinus *de Civitate Dei lib.* 16. *cap.*
2 8. (*). Dari hujusmodi Hermaphroditos, seu An-
droginos participantes de utroque sexu, apud
omnes est in confessio, teste ipsamet experien-
tia, et plures referuntur passim a Doctoribus, ut
videre est apud Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 34. *per*
tot. Torell. *in demolog. lib.* 2. *cap.* 17. Ursayam
3 *Instit. crimin. lib.* 3. *tit.* 5. *a num.* 205. Ubi ex
variis auctoribus varios refert hujusmodi casus,
inter, quos unum de quadam Moniali in virum
conversa, quae a Monasterio expulsa, fuit exinde
ut perfectus vir ordinatus Sacerdos, et factus
Canonicus S. Mariae in Via lata de Urbe, qui
fuerat prius Monialis in quodam Monasterio ejus-
dem Urbis; is fuit filius Laertii Cherubini, qui
obiit 23. Maji 1626. fuitque sepultus in Ecclesia
S. Mariae de Scala, teste Abb. Piazz. *nella Gerarch.*
4 *Eccles. nella Diacon. della Scala fol.* 1877. Immo
apud indos, et maxime in Provincia Floridae in
America tanta est Hermaphroditorum copia ut
eo quia robusti sunt, et exosi, jumentorum loco
inserviant; prout de dicta Provincia Floridae te-
statur Jeson. *in Theotr. Orb. terrar. tom.* 3. his
verbis: *Abundat Regio Hermaphroditis, quorum*
servili opera, mancipiorum, jumentorumque loco
utuntur, quem refert etiam Verricell. *in tract. de*
Apostolicis Missionibus tit. 14. *Miscellan. qu.* 196.
dub. 1. *num.* 2. qui Auctor *ibid. et dub. sequent.*
ex Demetrio, Plinio, et Æliano probat Lepores
utrumque sexum habere, et mutuo coitu absque
Feminis eorum speciem propagari; darique Her-
maphroditos parem, et perfectam potentiam ha-
bentes gignendi, et pariendi. Et de facto Thom. 5
Franc. de Remoral. *cons.* 25. *per tot.* Ursaya *Inst.*
crimin. lib. 3. *tit.* 5. *num.* 215. et alii, referunt
curiosum casum duorum Hermaphroditorum, qui
inter se Matrimonium tamquam vir, et femina
contraxerunt, et deinde ambo inventi fuerunt
gravidi.

Quamvis factos esse ex mulieribus viros mul- 6
tos referatur, nunquam tamen mares viri in fe-
minas mutantur, nec id fieri posse affirmant me-
dici; teste Card. de Lugo *respons. moral. lib.* 1.
dub. 31. *num.* 3. repugnante scilicet natura, quae
semper expetit dignius, et indigniori resistit. Im-
mo volunt plurimi, casus relatos de feminis mu- 7
tatis in viros non esse intelligendos de vera mu-
tatione, seu de conversione a Femina in marem,
sed illas fuisse Hermaphroditas, seu Androginas,
referendo apparitionem utriusque sexus Clytori-
di, de quo Amenus *de delict. et poenis tit.* 4. §. 11.
num. 18. ubi refert, quod id vidit Papiae anno
1669. et sic tenent Gasp. Bacchin. *de Hermaprod.*
lib. 1. Schenchius *lib.* 4. *observ. in princip.* Majol.
de Irregular. lib. 1. *c.* 27. Riolan. *de Hermaphrod.*
cap. 8. Zacch. *quaest. Medic. Legal. lib.* 7. *tit.* 1.
q. 8. *per tot.* Cosp. *nel Giudice crimin. part.* 2. *cap.*
8. *n.* 40. *et sequent.* ubi quod similis casus evenit

(*) Multa congerit Auctor, quorum alia falsa, alia dubia omnino sunt. Hermaphroditus enim componitur ex vocibus graecis *Hermes*, quae non masculum, sed Mercurium, et *Aphroditi*, quae non feminam proprie, sed Venerem significat. Perfecti Hermaphroditi raro inveniuntur; conversio autem feminae in marem nunquam fortasse viribus naturae facta est, deceptique sunt, qui pudendarum partium conformationem inspexerunt. Fide digna Floridae descriptio adhuc desideratur. Lepores utrumque sexum non habent; Joan. Faber Epos, in Hist. Mexic. f. 812. Diu metorsit, inquit, de Leporibus dubitatio an persuasio omnes ad unum Hermaphroditos esse. Ideo cum Nobilis. Julio Sinibaldo venationibus deditissimo (qui ultra centum Lepores domi suae, h. e. in oppido Montis Leonis Spoletanae Dioeceseos cepit uno anno) omnes Lepores accurata fectione perquisivimus: inter quos centum, vix quatuor masculos invenit, reliqui omnes feminae, et quod mireris pleraeque gravidae fuerunt, in his omnibus distinctissimum sexum invenit, et agnovit, et feminea quidem vasa genitalia in feminis, virilia in masculis etc. *Nota ex Edit. Romana*

Spoleti, tempore quo studebat Senis, in qua Ci
vitate cum tali Hermaphrodita fuit saepe allocu-
tus Ursaya *loc. cit. a num.* 212. *ad* 215. et facit
casus curiosus relatus *supra num.* 5. de duobus
illis Hermaphroditis inter se Matrimonio conjun
8 ctis: et ambobus gravidis inventis. Nec fabulosum
est hoc, habere etiam mulieres suos testiculos,
et genitalia aeque ac viros, atque ob id non mi-
nus etiam quam viros castrari posse, quemadmo-
dum eas in Lydia castrari affirmat Alciatus *in l.
Spadonum, ff. de verb. significat. et lib.* 4. *antiqu
lect. cop.* 10. *lib.* 20. *cap.* 14. relatus, et secutus
9 a Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 34. *numer.* 1. Immo
quod mas, et femina solum accidentaliter inter
se differant et quod genitalia viri ac feminae solo
situ distinquantur, ut quod vir habeat genitalia
furis, eo quia propter ejus caliditatem expellan
tur, et femina contineat intus, eo quia propter
ipsius frigiditatem intus retineantur, tenet com-
munis Graecorum, et Arabum Medicorum sen-
tentia, ut Galenus, Ægioeta, Avicenna, Rasius,
et alii apud Andream Laurcolinm *Histor anatom.
lib.* 7. *quaest.* 8. Unde Galenus *l.* 2. *de semin.* sic
precise ait: « Est enim proportio maxima inter
» genitalia masculi, et feminae; Omnia quidem
» genitalia membra tum masculus, tum femina
» habere eadem videntor, positione tantum, et
» magnitudini differentia; Quin et vasa testes
» nutrientia utrique sexui ex eisdem venis, et
» arteriis procedunt; » et consimiliter habent
plurimi alii.
10 De Hermaphroditis aliqui per jocum interpre-
tantur Textum *in cap. Omnes utriusque sexus de
poenit. et remission.* quos citat. Nevizan. *in Sylv.
Nuptial. lib.* 5. *fol.* 531. *num.* 36. et Paschal. de
Orco *in Apolog.* c. 9. *n.* 19. *impressa post dissert.
Coscias*, Ursaya *in Miscellan. Sac. et profan. Can.
et Civil. part.* 2. *litt. H. n.* 5. et ut refert Bellarm.
tom. 3. *Controversiar. lib* 3. *cap.* 13. *de Poeniten-
tia.* Calvinus Haeresiarca *l.* 3. *Institutionum* c. 4. §.
7. sic expresse dicit; ibi: « Nam quod jubent
» boni Patres, omnem utriusque sexus quotannis
» semel proprio Sacerdoti confiteri omnia pecca-
» ta, faceti homines lepido excipiunt, hoc prae-
» cepto teneri solos Hermaphroditos, ad neminem
» vero spectare, qui sit vel mas, vel femina.

NOTA ROMANI THEOLOGI

Poterat putidum hunc Haereticorum jocum
Auctor noster a sua Bibliotheca excludere, cum
inde nihil utilitatis percipere queat Lector. Idem
dicendum de casu, quem proponit, et solvit infe-
rius *num.* 15. de Hermaphrodito; *n.* enim *seq.*
naturaliter impossibilem profitetur, et quasdam
res satius est omittere, quam inanibus futilibus
dictis lectoris animum inficere.

RESPONSIO AUCTORIS

Sed si id tradere potuerunt tot classici Aucto
res; *loc. cit* a me adducti, cur non et Ego? Nun-
ne sic in derisum traducitur Calvinus, et apud
suos asseclas, et apud alios, ut inde ea habeatur
utilitas, quod spernatur ejus secta? et nonne id
etiam inservit ad eruditionem? sicuti, et casus
propositus, et resolutus inferius *n.* 15. et *seq.* au-
ctoritate Eminen. Card. de Luco, et aliorum? Le-
gatur quaeso piissimus, et Erudititiss. Clericatus
de Sacramento Poenit. dec. 43. *per tot.* ubi cum
plurimis classicis Auctoribus plura satis, quam
ego, discutit ac resolvit de Hermaphroditis, et
in ejus argumento inter alia, sic tradit: *et circa
eos easdem curiosae, sed utiles quaestiones scitu ne-
cessariae proponuntur, atque terminantur.*
Hermaphroditus est irregularis, et ordinari 11
non potest absque Papae dispensatione; Navarr.
in Monual. cap. 27. *num.* 203. Piasec. *in praxi
part.* 1. c. 1. *art.* 3. *n.* 2. Majol. *de Irregularitat.
lib.* 1. *cap.* 33. *n.* 13. Pignatell. *tom.* 4. *cons.* 34.
numer. 9. Monacell. *tom.* 3. *titul.* 1. *formul.* 36.
num. 30. Lugo *respons. moral. lib.* 1. *dub.* 31. *n.*
1 et alii passim. Hinc Hermaphroditus, in quo 12
praevalet sexus virilis, potest quidem valide, sed
non licite ordinari; Sayrus *de Cens. lib.* 6. *cap.* 8.
num. 24. Monacell. *loc. cit. num.* 30. Navarr. *in
Manual. cap.* 27. *num.* 203. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 25.
n. 4. Suarez. *de Censur. disp.* 52. *sect.* 3. Molphe-
sius *in summa tract.* 2. *cap.* 1. *num.* 46. Rosignol.
de Ordinib. Eccles. part. 1. *quaest.* 3. *art.* 1. *n.* 10.
et alii; et ratio quod possit *valide* ordinari est,
quia praevalente sexu virili, reputatur ut ma-
sculus, per textum *in l. Quaeritur* 10. *ff de statu
hominum*; et quod *illicite*, est quia est irregula-
ris, unde non potest licite ordinari, nisi acce-
dente Pontificis dispensatione. Si vero in Herma 13
phrodito neuter sexus praevaleat, sed aeque in-
valescat sexus virilis, et muliebris, non potest
nec licite nec valide ordinari; Sayrus *loc. citat.*
Monacell. *loc. citat.* Valentia *t.* 4. *disp.* 9. *qu.* 4.
punct. 1. Suarez. *t.* 5. *disp.* 51. *sect* 2. Henriquez
lib. 10. *cap.* 16. Fornarius *de ordine cap.* 3. *num.*
1. Navarr. *cons.* 8. *de aetat. et qualit. Ordin.* Avila
de Censuris part. 9. *disp.* 3. *dub.* 5. Sanchez *lib*
7. *de Matrim. disp.* 106. *num.* 10. La Croix *lib.*
6. *part.* 6 *num.* 2215. Rosignol. *loc. cit. num.* 10.
et ratio est, quia talis aeque est femina, quam
vir, nec potest dici magis masculus, quam femi-
na; Subjectum autem Ordinum debet esse deter-
minate masculus ex Divina institutione, ut est
communis, ac certa Doctorum. Et a fortiori nec 14
valide, nec licite potest ordinari, si in eo praeva-
leat sexus femineus, quia praevalente sexu femi-
neo Hermaphroditus habetur pro femina, *ex cit.
l. Quaeritur* 10. *ff de stat. homin.* Faemina autem
non est capax Ordinum; *arg. cap. Mulieres, dist.*

nis *et cap. Nova* 10. *de poenit. et remiss.* Commu-
32. ac certa.
15 Hermaphroditus, qui praevalente sexu virili
per dispensationem Apostolicam fuit valide, et
licite ordinatus, si postea in ipso praevaleat se-
xus femineus, retineret quidem illum Characte-
rem Sacerdotalem animae impressum, cum sit
indelebilis; attamen fieret iterum irregularis;
immo non posset amplius valide consecrare, vel
absolvere, quia non esset amplius mas, cui soli
ex voluntate Christi competit potestas Sacerdo-
16 talis; Card. de Lugo *in Respons. moral. l.* 1. *dub.*
31. *num.* 4. La Croix *lib.* 7. *num.* 496. Hic tamen
casus non videtur naturaliter possibilis; quia vir
nunquam transiit in feminam, nec id fieri posse
17 affirmant Medici, ut notat Cardinal. de Lugo *loc.
cit. num.* 3. et jam fuit dictum *supra num.* 6. Her-
maphroditus autem, qui sexum femineum muta-
ret in virilem, (ut est casus possibilis, et plures
accidisse refert Plinius *lib.* 7. *cap.* 4. et plures
alii, et patet ex supradictis *num.* 3.) valide qui-
dem ordinaretur, sed illicite sine Pontificis di-
spensatione; *Valide*, quia verificaretur vere, quod
esset masculus, et praeexistentia sexus feminei,
non officeret, quia consideraretur quod modo es-
set, et non quod erat prius; *Illicite* vero, quia
esset irregularis ratione deformitatis; *arg. cap.
Presbyterum* 2. *de Clerico aegrotant.* unde indige-
ret Pontificis dispensatione ut licite posset ordi-
nari; Pontifex enim potest tollere omnem Irre-
gularitatem provenientem a jure Ecclesiastico,
cum possit supra illud dispensare, textu expres-
so *in cap. Proposuit* 4. *de concession. praebend.* ibi:
*Qui secundum plenitudinem potestatis de jure pos-
sumus supra jus dispensare;* Rosignol. *loc. cit. n.*
12. et alii citati *supra num.* 12.
18 Hermaphroditus non admittendus ad Professio-
nem, neque in Monasterio sexus in ipso praeva-
lentis, Donatus *prax. rerum Regul. t.* 2. *tract.* 9.
q. 5. *n.* 1. Pellizar. *de Monialib. c.* 3. *n.* 32. Monacel
19 *l. c. n.* 29. et alii. Et sic expresse declaravit *Sac.
Congr. Conc. in dub. Professionis* 6. *Decembr.* 1721.
his verbis: *Hermaphrodita mulier, recepta in aliquo
Monasterio non est admittenda ad Professionem,
etiamsi sexus femineus praevaleat,* sicrefert Ursaya
20 *in Miscellaneo sacro et profano, Canonico, et Civili
part.* 1. *litt. H. n.* 1. Immo Hermaphrodita si fiat
Monialis, Professio irrita est. Sic expresse decre-
vit *Sac. Congregat. Conc. in Spoletana* 14. *Martii*
21 1722. apud Ursayam *loc. cit.* Hinc si femina pro
fiteatur in Monasterio Monialium, et postea
erumpente sexu virili, evadeat vir, Professio non
durat: quia non censetur se voluisse obbligare,
nisi ad Professionem Monialium, cujus est inca-
pax; Cum ergo non valeat Professio viri in Mo-
nasterio Monialium, ut tenent communiter Do-
ctores cum Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 34. *nu.* 5.
sequitur etiam irritari Professionem Monialis
in virum mutatae, quia Professio redacta est ad
casum a quo incipere non potest, nec esse, ut
per Bald. *in l. Si Gaudentius, Cod. de contr. expt.*
Et ita in praxi observatum esse testantur passim
Doctores, quos refert, et sequitur Diana *part.* 5.
tract. 14. *miscellan. resol.* 49. Lugo *loc. cit. num.*
2. et signanter observatum est cum Flavio Che-
rubino, qui prius fuit Monialis, et postea factus
est Presbyter, et Canonicus, ut fuit dictum *su-
pra num.* 3.
Hermaphroditus potest valide, et licite con- 22
trahere Matrimonium conformiter sexui praeva-
lenti, id est ut vir, si praevaleat sexus virilis, et
ut femina si praevaleat sexus femineus; *Commu-
nis* cum Baldo *in l. Quaeritur* 10. *ff. de statu ho-
minum,* Sanchez *de Matrimonio lib.* 7. *disp.* 106.
num. 4. Pirhing *lib.* 4. *Decretal. tit.* 15. *num.* 3.
Reiffenstuel *ibid. num.* 22. Et ratio est quia Her-
maphroditus censetur masculus, si praevaleat vi-
rilis, et femina, si praevaleat femineus; textu
expresso *in l. Quaeritur* 10. *ff. de statu hominum,*
ibi: *Quaeritur, Hermaphroditum cui comparemus?
et magis puto, ejus sexus extimandum, qui in eo
praevalet.* Non potest tamen nec valide, nec licito 23
contrahere Matrimonium conformiter sexui infe-
riori, seu debiliori, et minus potenti; quia con-
trahendo secundum sexum inferiorem, et minus
potentem, seu debiliorem, contraheret cum per-
sona ejusdem sexus; Rosignol. *in univers. de Ma-
trimonio contract.* 15. *de Matrim. II. praenotat.* 24
XVII. num. 66. *in fine,* et alii. Si vero uterque
sexus sit aequalis, et nullus praevaleat, tunc
potest contrahere Matrimonium pro libitu, vel
ut vir, vel ut femina, dummodo alteri sexui per-
petuo renunciet, et prius juret, quod in poste-
rum nonnisi secundum sexum semel electum co-
pula uti velit; *arg. cap. Presbyteros* 16. *quaest.* 1.
*et cap. Diversis, de Clericis conjug. et l. Si plures
ff. de pactis,* Gutierez *de Matrim. disp.* 119. *n.* 1.
Silvester *verb. Hermaphroditus in fine* Sanchez *loc.
cit.* Pirhing. *loc. cit.* Reiffenstuell. *loc. cit. nu.* 23.
Rosignol. *loc. cit. num.* 67. et alii passim. Nec 25
potest talis Hermaphroditus, conjuge suo defun-
cto, postea secundum alium sexum licite nubere
quamvis si ita nuberet, Matrimonium validum
esset, utpote nullo jure irritum; Rosignol. *loc.
cit. n.* 68. Reiffenstuel. *loc. cit num.* 23. Sanchez
loc. cit. et alii supracitati.
Nec valet objicere, quod sicuti ex dictis, 26
quando in Hermaphrodito est aequalis uterque
sexus, et nullus praevalet, ipse est incapax ad
Ordines, et ad Professionem, ita debeat esse in-
capax ad Matrimonium. Non valet inquam, quia
longe dispar est ratio de Matrimonio, ac de Sa-
cris Ordinibus, et Professione Religiosa; Ideo
enim participans aequaliter de utroque sexu est
incapax ad Ordines, et ad Professionem, quia
cum talis non magis sit masculus, quam femina,

non dicit capacitatem ad Ordines ex quo subjectum capax Ordinum debeat esse vere, et determinate masculus, propter indecentiam, quam dicit femina ad ipsos Ordines; Nec etiam dicit capacitatem ad Professionem Religiosam propter scandala, et pericula incontinentiae, quae inde timeri rationabiliter possunt, ex quo Hermaphroditus sit sufficiens, et aptus ad explendam malitiam incontinentiae, et provocandam libidinem in quacumque Religiosa familia admitteretur. Supradicta autem indecentia, et dicta scandala, et pericula incontinentiae non possunt rationabiliter timeri in matrimonio contracto secundum unum, vel alterum electum sexum sub juramento de non variando, cum Hermaphroditus plenissimam habeat facultatem vacandi copulae conjugali secundum sexum electum, ut sibi magis placitum; Sanchez *de Matrim. lib. 7. disp.* 106. *num.* 10. Rosiguol. *loc. cit* n. 68. et alii passim.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

27 De variis Hermaphroditorum speciebus non una est Scriptorum opinio; Videsis Moller. *de Hermaprodit. cap.* 2. *per tot.* Breviter vero hic agendum de habilitate, vel inhabilitate Hermaphroditi in vita conjugali, tum quoad juris effectus.

28 Ad primum quod attinet, Hermaphroditus si sexum habeat potentiorem, potest utique juxta

29 eum Matrimonium contrahere. Sed ut Matrimonium legitime contrahatur, ante omnia requiritur, ut inspiciatur, an re vera in Hermaphrodito pravaleat sexus ille secundum quem contrahere intendit. Committenda haec inspectio Medicis, et Chirurgis, quin etiam, quandoque obstetricibus. Quod si detrectet Hermaphroditus hanc inspectionem, ad Matrimonium nequaquam admittendus; Moller. *de Hermaphrod. c.* 6. *p. mihi* 178.

30 Si ex inspectione appareat, quod Hermaphroditus in nullo sexu praevaleat, quaeri solet, quid hoc in casu agendum? Sunt qui teneant pollere Hermaphroditum arbitrio eligendi unum sexum, eoque utendi, modo tamen is juret se non esse abusurum altero sexu; Vide Moller. *de Hermaprodit. dict. cap.* 6. *pag. mihi* 182.

31 Quod si Hermaphroditus in utroque sexu potens sit, quaestionis est, an possit, et uxorem ducere, et simul etiam viro nubere? Negat, et quidem recte Moller. *de Hermaphrod. dict. cap.* 6.

32 *d. pag. mihi* 182. Major quaestio est, num hic Hermaphroditus potens in utroque sexu, dum est viduus, possit nubere viro ut femina? Affirmant Sanchez *de matrim. lib.* 7. *disp.* 106. *n.* 8. Trullench. *de Sacram lib.* 7. *cap.* 9. *dub.* 16. *n.* 3. At negant Lara *in Compend. Vit. Homin. cap.* 11. *num.* 49. Moller. *de Hermaphrod. dict. c.* 6. *pag.*

33 *mihi* 184. Subdit autem Lara *loc. cit.* quod si sexus, secundum quem prius contraxit, finito Matrimonio frigescat, alter autem incaluerit, et se continere nequeat, consulendus est Summus Pontifex, qui poterit hanc licentiam dare. Vide et alias casque curiosas quaestiones de habilitate, vel inhabilitate Hermaphroditi in vita conjugali apud Meller, *de Hermaphrod. dict. c.* 6. *per tot.*

Quod alterum concernit, is qui perfectus mas est, vel utroque sexu valet et virilem tantum elegit, quoad juris effectus inter viros connumeratum et ad res officiaque viris tantum concessa, admittitur. 34

Intellige vero de jure Civili. Nam quoad effectus juris Canonici, et officia secundum ejus requisita obeunda non reputatur uti mas. Unde nequit ingredi Religionem, admitti ad Ordines Ecclesiasticos, esse Rector alicujus Universitatis, esse Judex etc. Confer. Moller. *de Hermaphrodit. c.* 7. 35 36

Quinimo nec etiam quoad omnes effectus juris Civilis habetur pro mare. Adi omnino Moller, *de Hermaphrodit. dict. cap.* 7. *per tot.* qui rem pro dignitate tractat. 37

ADDITIONES EX EDITIONE BARSIELLINIANA

Hermaphroditorum species *ex Moller. loc. cit. in Addit.* quatuor sunt, quorum alii sunt, in quibus praevalet Sexus femineus, et inter feminas recensentur; Alii; qui neque viri, neque feminae sunt ob utriusque Sexus imperfectionem, ac inter Spadones connumerandi, aliique demum, qui in utroque sexu perfecti, et potentes maris, et feminae munera possunt obire ea tamen restrictione *ut sub n.* 35. sic illos distinguit *Costant. vot. decis.* 281. *in addit. num.* 10. 38

Quaestionem de duobus Hermaphroditis movet *Persz. de Matrim. disp.* 37. *sect.* 15. an scilicet valide inter se contrahere possint Matrimonium. Idem quaestionis auctor se valde dubium in ea definienda initio fatetur, postmodum vero concludit, tale matrimonium esse illicitum, atque invalitum, quum ipse naturalis ratio ab usu ipsorum corporum promiscuo maxime abhorreat. 39

Contrariam opinionem defendit *Mattheus Sanz. contr.* 48. *a n.* 54. *ad* 86. 40

Verum in hac controversia ab opinione *Perez* recedendum non est; cum enim inter unum, eumdemque virum, ad unam, eamdemque feminam matrimonium consistat, hinc est, quod Hermaphroditus vel ut semper masculus, vel ut semper femina nubere debet, quod excludit promiscui usus facultatem in duobus Hermaphroditis *Vid. Constant. vot. dec.* 281. *n.* 17. Averi. *de Matrimon. q.* 13. *sect.* 2. Verricell. *de mission. quaest.* 196. *dub.* 5. Capon. *discept.* 220. *n.* 1. *etc.* 41

Idque etiam evincitur ex iis, quae habent Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disput.* 107. *n.* 7. Perez *n.* 5. *Trullench. lib.* 7. *cap.* 9. *dub.* 16. *n.* 37. et sibi parum constans Mattheus *Sanz disput.* 45. 42

n. 19. *et* 20. Nam si prius quam Hermaphroditi matrimonio Parochus intersit, debet idem Hermaphroditus sexum eligere, in quo velit nubere, et coram Judice Ecclesiastico jurare se nunquam praeter electum sexum usurum: resolutam habemus quaestionem de promiscuo Hermaphroditorum usu, siquidem ante matrimonium et sexum eligere, et praeter electum se alio numquam usurum debent jurare.

HIERARCHIA ECCLESIASTICA

ARTICULUS EX EDITIONE BARBIELLINIANA

SUMMARIUM

1. Hierarchia Sacrorum Principatus potius quam Sacer Principatus, definienda. — 2. Quid Hierarchia sit spectata primum materiae, deinde formae ratione — 3. Hincque celebris illa Hierarchiae partitio in Hierarchia jurisdictionis.— 4. et Ordinis — 5. 6. Quid sit Hierarchia spectata ratione subiecta, et quas hominum classes complectatur ex Eusebio, Hieronymo, et Dionysio.—7. Celebrior in Clericos, et Laicos Hierarchiae divisio. — 8. 9. Confutantur paucis Protestantes, qui Hierarchiae et nomen, et rem de medio tollere conantur. — 10. Mendacium de Germanis Canoni, quo Tridentinum Concilium Hierarchiam a Christo ordinatam definiit, intercedentibus

1 Hierarchia vulgo *sacrum Principatum* appellant. Si tamen vocis origo accuratius perpendatur, cl. Petavio *de Angel. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 2. assentiendum videtur, haud satis apte id dici, cum potius *sacrorum principatus* veluti η των ιερων αρχη sit definienda. Sicut enim, inquit Vir doctissimus τριηραρχια dicitur η των τριηρων αρχη, praefectura triremium; ita non ιερα αρχη, sed ιερων αρχη erit Hierarchia. Quamobrem S. Maximus initio commentariorum ad Dionysium quisquis ille fuerit, aut quocumque demum saeculo scripserit (de quo nunc nobis inquirendum non est) *de coelesti Hierarchia* ait: *Sciendum est igitur, Hierarchia quidem esse principatum, ac velut curam ordinandorum sacrorum.* Quod si *Monarchiam* unius principatum dicimus, cum unus praesit in republica; non inde sit, Hierarchiae nomine sacrum principatum significari, quod ii, qui primas inter Christianos in Ecclesia teneut, sacrorum potiantur principatu. Nam *sacer quidem principatus* jure ac merito *sacrorum principatus* appellabitur. Verum id potius ad rerum huic principatui obnoxiarum naturam pertinet, quam ad nominis vim, quae sola a nobis cum Petavio consideratur. Immo quemadmodum spectato vocis etymo Monarchia non *unus principatus est sed unius*, ita Hierarchia non *sacer, sed sacrorum principatus erit.*

2 Atque haec de Hierarchia, si materiae, circa quam versatur, rationem spectatur, accipi velim; hac enim ratione sacra solummodo respicit, non personas ipsas, ac sacrorum administros, quibus Hierarcha praesideat. Hoc autem altero modo, qui ad personas refertur *et secundum formam* dicitur spectata, Hierarchia quemadmodum a Petavio monemur, *loc. cit. nu.* 4., dupliciter patet. Aut enim quemcumque gradum, et sacrorum praefectura significat: sicque in Ecclesia sicuti varii sunt principatus, curationesque sacrorum; velut in Episcopo, in Presbytero, in Diacono, ac reliquis gradibus; ita et diversae sunt potestates, ac jure functionum obeundarum, quorum alia inferiora, alia superiora sunt, et in his illa continentur. Hoc modo non in solis Episcopis Hierarchia cernitur; nec ii soli Hierarchae vocantur, aut ad Hierarchiam pertinent: sed Clerici etiam omnes, ac ministri, quantulacumque potestate praediti. Aut jurisdictionem tantummodo complectitur, et Sacrorum Magistratuum. Atque hoc modo ministerium quidem designat, sed cum imperio conjunctum, quod latius patet, eo nobilior Hierarcha erit, donec per varios gradus ad supremam, quae in Romano Pontifice exstat, jurisdictionis potestatem ascendamus. Libet hic Dionysii, quem supra appellavi, verba recitare ex ejus *Ecclesiastica Hierarchia cap.* 1. *Nostra igitur Hierarchia* (humana scilicet, atque Ecclesiastica) » munus dicitur, et est; omnia quae in ipsa sunt » sacra complectens: per quod initiatus divinus » Hierarcha, omnium, quae ad se pertinent, sa- » cratissimorum particeps erit: ut qui ab Hierar- » chia nomen adeptus sit. Ut enim qui Hierar- » chiam dicit, sacrorum simul omnium ordina- » tionem dicit: ita qui Hierarcham dicit, a Deo » institutum, ac divinum virum significat, omnis » sacrae cognitionis intelligentem: in quo liqui- » do, ac perspicue Hierarchia omnis, quae ad » eum pertinet, perficitur, et cognoscitur.

3 Hierarchiam primo quem explicuimus modo spectatam, Hierarchiam *Ordinis* vocamus; ea autem nihil est aliud, ut recte ait Benedictus Zallvvein *Principior. Jur. Eccles. to.* 4. *p.* 105. quam » certus hominum status a Christo ad ministerium spirituale, et praecipue administrationem » Sacramenti Eucharistiae per singularem deputationem, et ritum (qui demum Sacramentum Ordinis est) » assumptus, varios involvens » gradus, quorum alii superiores sunt, alii inferiores, ut mediantibus his perveniatur ad gradum Presbyteratus, et inde ad culmen Sacerdotii, quod est Episcopatus ». Ecclesia Graeca tres tantum hujusmodi gradus agnovit, Presbyteratum, Diaconatum, et Lectoratum; septem Ecclesia Latina, saltem a saeculi tertii initiis, Presbyteratum, Diaconatum, qui semper *majores ordines* habiti sunt; Subdiaconatum, qui in pluribus Occidentis Ecclesiis diu *minoribus* Ordinibus adscriptus fuit, ac tandum ubique ad *Majores* accessit, Lectoratum, Exorcistatum, Acolytatum, et Ostiariatum, quos hodieque *Minores* Ordines dicimus.

4 Hierarchia porro, quam secundo loco innuimus, Hierarchia *jurisdictionis* dicitur, eodemque D Zallvvein auctore describi potest *Sacer*, (immo *sacrorum*, ut initio docuimus) *Principatus inter Ministros, et Rectores Ecclesiae a Christo cum certa subordinatione inter ipsos constitutus, vi cujus alii qui ampliori, aliqui minori auctoritate, et potestate* (quae propterea *potestas jurisdictionis* nuncupatur) *sunt instructi, hocque modo et sibi, et caeteris praesunt.*

5 Potest praeterea Hierarchia considerari ratione subjecti, in quo versatur. Hac autem ratione non solos sacrorum Antistites et administros complectitur, qui, ut ait Dionysius, purgandi, illuminandi, perficiendi functiones exercent; sed eos etiam, qui illis subjecti sunt, et ipsorum efficientiam in se se recipiunt. Quare Eusebius *Demonstr. Evang. lib.* 7. *c.* 3. tres eorum, qui ad Hierarchiam pertinent, ordines gradusque numeravit, *unum quidem* Praefectorum (τῶν ἡγουμένων) *duos autem, qui subjecti sunt, cum sit Ecclesia Christi populus in duos ordines distributus, in fidelium ordinem, et in eum, qui nondum est ad lavacrum regenerationis assumptus.* Hieronymus quidem *in c.* 19. *Esaiae* quinque Ecclesiae ordines recenset, *Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Fideles, et Cathecumenos*; sed illi tres *Praefectorum*, seu τῶν ἡγουμένων classem constituunt, reliqui ad Eusebianam partitionem revocantur.

6 Luculentiorem quamdam divisionem Dionisius invexit. Docet enim *de Eccles. Hierach. cap.* 5. in tria dividi Hierarchiam, in τελετὰς sacra, et caeremonias. ἀγοὺς, qui sunt sacrorum Praesides, et τελουμένους qui sunt initiati. Hos autem deinde *ibid. cap.* 6. tres in classes tribuit. Prima Catechumenos, qui adhuc purgantur, ac poenitentes, et energumenos complectitur. Secundam obtinet populus, qui jam initiatus, ac misteriorum particeps illuminari dicitur. In tertia sunt Monachi, qui omnium perfectissimum statum sibi vindicant. Quamquam Monachorum Ordines majori ex parte cum Sacerdotio, et Clericatu conjuncti nunc sunt, implicatique. Quamobrem non solum in posteriore ista significatione Hierarchiae locum modo habent, sed etiam in priore, quatenus praeter summos Hierarchas, inferiores etiam gubernatores, ac ministros amplectitur.

Sed nulla Hierarchiae altero hoc, quem designavimus, modo intellectae celebrior partitio, quam quae illam in *Clericos, et Laicos, seu Plebem* tribuit. Pauca veterum Patrum hanc in rem testimonia adscribo. *Et quamquam sciam, inquit* S. Cyprianus *ep.* 59. *al* 55. *edit. Oxon. pro mutua dilectione, quam debemus, et exhibemus invicem nobis, florentissimo illic Clero tecum praesidenti, et sanctissimae, atque amplissimae Plebi legere te semper literas nostras: tamen nunc, et admoneo, et peto .... ut etiam petente me facias.* Epistola vero 62. *al* 60. ait: *Misimus autem sestertium centum millia nummum, quae isthic in Ecclesia, cui de Domini indulgentia praesumus, Cleri, et Plebis apud nos consistentis collatione collecta sunt.* Cypriano aequalis Cornelius Romanus Pontifex ad Fabium Antiochenum de Episcopo quodam scribens, qui imprudens Novatiano manus cum imposuisset, facti deinde poenitens in Ecclesiam redierat, *intercedebant, inquit tom.* 1. *epistol. RR. PP. edit. Const. col* 155. *non solum omnis Clerus, sed etiam multi Laicorum.* Antiquior utroque Tertullianus eamdem indicavit Hierarchiae divisionem, cum *lib. demonog. cap.* 12. Montani partibus addictus Catholicos ajentes, non Laicos, sed Ecclesiasticos monogamos esse oportere, nugaciter redarguit his verbis; « Unde Episcopi, et Clerus? Nonne de omnibus? Si non omnes monogamiae tenentur, » unde monogami in Clerum? An ordo aliquis » seorsum debet institui monogamorum, de quo » adjectio fiat in Clerum? Si suam habent legem circa monogamiam, etiam caetera, quae » monogamiae accedere oportebit, Episcopis erunt » scripta. Laicis vero, queis monogamia non convenit, caetera quoque aliena sunt. » Verum ipso quoque primo Christianae Ecclesiae saeculo eadem obtinuerat divisio. Nam S. Clemens Romanus in prima ad Corinthios epistola *apud Const. p.* 28. « Qui ergo statis temporibus oblationes suas » faciunt, accepti, et beati sunt .... Summo » quippe Sacerdoti sua munera tributa sunt, et » Sacerdotibus locus proprius praestitutus est; » Levitis quoque sua ministeria incumbunt; Laicus homo institutis Laicis constringitur.

Hactenus de Hierarchiae nomine, partitione, rebus, ac personis ad eam pertinentibus ex Catholicorum decretis disseruimus. Alia Protestan- 8

tiam, etiam recentiorum mens est. Hierarchia illi cum nomen, tum rem aversantur. Contendunt autem, cautum a Christo rum fuerit, ne quis aut quaerere, aut optare in Christianorum Republica aliquod circa sacra imperium auderet, ordinem nullum esse in Ecclesia posse, qui *Hierarchiae* nomine denotetur, Ecclesiaeque regimen, vel *ἱεροδιακονίαν*, seu *ministerium sacrum*, vel *ἱεροδουλίαν*, seu *sacram servitutem* appellandum, exterminato ambitioso illo *Hierarchiae* vocabulo. Verum in re apertissima falluntur Protestantes. Legant Polemicos nostros Theologos, qui multis ostenderunt, principatum esse divina Christi institutione Ecclesiae regimen, immo et Monarchiam, quae sane sine imperio consistere nequit; intelligent plane cernere, quod ut hoc nomen amoveant; confidentissime sumunt, nullum esse in Ecclesia imperantium ordinem, cui *Hierarchiae* nomen tribui jure possit.

9 At saltem novum, inquiunt, est hocce vocabulum, neque ante pseudo Areopagitam Dionysium ab ullo veterum usurpatum. Monui jam, nolle me de Dionysii aetate hic disputare. Hoc tamen contendo, *Hierarchiae* nomen neque a veterum mente abhorrere, et cum sequentium saeculorum usu non tam tritum, quam consecratum sit, aptissimumque praeterea ad rem, quam indicat, significandam, frustra a Lutheranis, et Calvinianis novitatis obtentu respui, atque in invidiam traduri. Enimvero nomine Hierarchiae infensi antiqui Patres fuerint, qui Episcopos *sacrorum Principes* et habuerunt, et appellarunt? Atqui Gregorius Nazianzenus Orat. 19. *de funere Patris ἀρχιερέας* nominat, hoc est *Principes Sacerdotum* Episcopos, *Ἄρχοντας* vero passim eosdem nuncuparunt Eusebius, et Jo. Chrysostomus, quorum testimonia recitat Cl. Mamachius *Origin. et Antiq. Christian. tom.* 4. *pag.* 267. Principes quoque in eamdem sententiam a Hieronymo, quin etiam *apices, et principes omnium* ab Optato Milevitano *lib.* 1. *de Schism. donat.* dictos Episcopos novimus, Posteriores vero Dionysio Patres (non enim illi, vel ipsi, qui Areopagitam fuisse inficiantur, quinto saeculo serius floruisse affirmant, et Hierarchas Episcopos nuncuparunt, ut auctor homiliae de *Joanne Theologo* inter Chrysostomi opera, et Scriptor vitae S. Basilii sub Amphilochii nomine evulgata; et *Hierarchiae* vocabulum numqam non usurparunt, ut Felix III. ab anno 483. Pontifex Maximus *epist.* 5. *ad Zenon. Imp.* et Sophronius septimo saeculo Hierosolymorum Episcopus cum doctrina, tum sanctimonia celeberrimus, in epistola, quae in sextae Synodi Œcumenicae Actis anno 681. lecta est *Act.* 2. ipsumque Nicaenum II. item Œcumenicum II. anno 787. celebratum *can.* 2.

Vides jam, quot quantosque viros disertae Christi doctrinae Protestantes insimulent, dum Hierarchiam a Christi illo praecepto, quo cautum *Luc.* 22. 25. ne quis in Ecclesia dominari videretur, abhorrere effugiunt. Sed revera Divini Magistri verbis miserrime illi abutuntur; non enim regendae Ecclesiae Apostolis, eorumque successoribus ademptam voluit Christus potestatem, qui eosdem Apostolos hortatus est, ut ex se ipso ipsorum Domino, et Magistro exemplum sumerent; sed ne superbo more Ethnicorum Regum imperarent, vetuit. Concludam igitur cum Tridentinis Patribus *Sess.* 23. *can.* 6. *Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam divina ordinatione institutam, quae constat ex Episcopis, Praesbyteris, et Ministris, anathema sit.* Regerit quidem Jo: Franciscus Budaeus *lib.* 5. *Instit. Theolog.* c. 4. §. 1. Germanus, teste Petro Suavi *hist. Conc. Trid. lib.* 8. huic Canoni, cum proponeretur, intercessisse. Verum haec a Suavi dicta esse haud me latet; sed et illud scio, Suavem illum Protestantium palato historicum a Pallav. *l.* 21. *Hist. Conc. Trid. c.* 13. *n.* 14. mendacii hic, ut sexcentis aliis in locis argui. Nullum certe Germanum Acta Concilii produnt, qui Canoni huic ob usurpatum Hierarchiae nomen obstiterit. Quin etiam ipse Suavis eo tandem se confert, ut Paulo Vergerio in Valle Tellina adversus Concilium concionanti suo illa figmenta tribuat. Hunccine vero Apostatam, hominem literis vix aspersum, sed totum temeritate incensum Tridentinis Patribus, atque adeo universae antiquitati anteferemus? Praeferant, si libet, Lutherani, nobis ita insanire nec placet, nec licet.

HIEROSOLYMITANI MILITES

SEU EQUITES SANCTI JOANNIS HIEROSOLYMITANI

SUMMARIUM

1. Ordo Militaris Equitum S. Joannis Hierosolymitani, seu Melitensis, quando, et a quo fuerit institutus? — 2. Hic Ordo sub variis nominibus fuit appellatus, et communiter dicitur Melitensis, et quare. — 3. Hic Ordo est vere, et proprie Religio, et ejus Equites sunt veri Religiosi, et emittunt tria vota, Castitatis, Paupertatis, et Obedientiae. — 4. Unde tales Equites debent facere annum probationis, seu Novitiatus antequam Professionem emittant. — 5. Hinc Eques non potest dici, qui non expleto anno Probationis, Professionem emisit. — 6. Equites Melitenses ex peculiari eorum statuto comprehenduntur sub Decreto Concil. Tridant. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 15. *et cap.* 19. — 7. Insuper Equites Melitenses comprehenduntur sub Decreto, quo Regularibus prohibetur accessus ad Monasteria Monialium. — 8. Equites Melitenses possunt confiteri, sicuti alii Re-

gulares, Sacerdoti Regulari non approbato ab Ordinario, sed a suo Superiore. — 9. Equites Hierosolymitani ut veri, et proprii Religiosi non habent facultatem testandi. — 10. Nec habent velle, et nolle. — 11. Et cum ipsi sint intestabiles, eorum bona non haeredibus sanguinis, sed Religioni acquiruntur. — 12. Quod procedit non solum de bonis, quae ad eos proveniunt intuitu suae Religionis, sed etiam de Patrimonialibus aut aliunde quaesitis. — 13. Quare sunt incapaces juris haereditarii. — 14. Nec possunt disponere de pecuniis positis ad bancum ad eorum creditum. — 15. Et quidquid acquirunt, acquirunt Religioni. — 16. Equites Melitenses sine dispensatione Pontificia non sunt capaces pensionis super Beneficia Ecclesiastica, sicuti nec capaces sunt Beneficii saecularis. — 17. Mediante autem Pontificia dispensatione sunt capaces sicuti alii Regulares. — 18. Equites Hierosolymitani sunt sub protectione Sedis Apostolicae, et ad alios Ordines transire prohibentur. — 19. Tales Equites exempti sunt a jurisdictione Ordinariorum, et a solutione decimarum. — 20. Bona Equitum Melitensium ubique decedentium etiam ex illicita negotiatione acquisita, uti spolia non ad Cameram Apostolicam, sed ad eorum hospitale spectant. — 21. Eorum Beneficiorum collatio, et causarum cognitio pertinet ad Magnum Magistrum Melitensem. — 22. Ordinarii non possunt se se intromittere ad visitandum Equites Hierosolymitanos ubi habent jurisdictionem spiritualem, et temporalem. — 23. Equitum Melitensium privilegia fuerunt confirmata iterum ab Urbano VIII. — 24. Religio Hierosolymitana est divisa in tres Ordines, nempe Equites, Fratres Conventuales, seu de Obedientia, et servientes. — 25. Equitum Melitensium familia divisa est in octo linguas, seu Nationes etc. et quae sint ejus officia? — 26. Professio Militum hujus Religionis consistit specialiter in emissione trium votorum, Castitatis, Obedientiae, et Paupertatis, et non continent quartum votum defendendi etc. — 27. Assignatur formula suae Professionis, tum antiqua, tum moderna. — 28. Equites Melitenses tenentur servare interdictum locale. — 29. Equites Melitenses incurrunt irregularitatem ex defectu lenitatis, si in bello etiam contra infideles aliquem necaverint, seu mutilaverint. — 30. Episcopus potest praecipere, ut evitetur Eques Melitensis, qui incidit in Excommunicationem ob violentas manus in Clericum injectas. — 31. Congregationes Casuum Conscientiae obeundae sunt etiam a Parochis Religionis Melitensis. — 32. Curati talis Religionis tenentur ad omnes functiones, ad quas ceteri Curati. — 33. Curati Religionis Hierosolymitanae non tenentur ad subsidium charitativum, vel Cathedraticum, vel contributionem Seminarii, vel ad procurationem pro Visitatione. — 34. Prohibere non potest Episcopus ne celebretur in Ecclesiis Religionis Hierosolymitanae a Sacerdotibus tam Fratribus, quam Cappellanis dicti Ordinis absque sua licentia. — 35. Curati Religionis Hierosolymitanae tenentur ad exponendas quadraginta horas per turnum. — 36. Curati dictae Religionis in iis, quae spectant ad Curam Animarum, subsunt in omnibus visitationi, et correctioni Episcopi. — 37. Parochi Religionis Hierosolymitanae tenentur accedere ad Synodum. — 38. Parochiales Ecclesias dictae Religionis, quoad animarum Curam, et Sacramentorum administrationem Episcopi visitare possunt. — 39. Aliae vero Ecclesiae praeter has Curatas sunt exemptae a Visitatione Episcopi. — 40. Excommunicare potest Episcopus Fratrem Capellanum dictae Religionis, qui administravit reditus Parochialis saecularis, citatum ab Episcopo in Visitatione ad reddendam rationem, et non comparentem. — 41. Ad contributionem Seminarii non tenentur, neque compelli possunt Fratres S. Joannis Hierosolymitani, sive eorum Vicarii Ecclesiis Parochialibus Religioni praedictae unitis, vel ab ea dependentibus. — 42. Dicti Vicarii S. Joannis Hierosolymitani non tenentur dare procurationem Episcopo eorum Ecclesias visitanti. — 43. Parochi dictae Religionis curam animarum saecularium exercentes a Commendatariis deputati quatenus absolute idonei sint, approbandi sunt simpliciter ab Episcopo. — 44. Curati dictae Religionis tenentur intervenire Oleorum consecrationi, si alii Curati teneantur. — 45. Potest Episcopus tamquam Delegatus Apostolicus visitare Parochiales Hierosolymitanas et in visitatione decreta condere in concernentibus curam animarum, administrationem Sacramentorum, implementum onerum Missarum ex piis dispositionibus provenientium, et illa sunt executioni demandanda. — 46. Episcopo licet ad Excommunicationis publicationem procedere, et Interdictum opponere Ecclesiis Prioratus Religionis Hierosolymitanae ex causa violatae Immunitatis. — 47. Licentia extraendi delinquentes ab Ecclesia Religionis Hierosolymitanae, et cognitio, an extractus gaudeat Immunitate, spectat ad Episcopum — 48. Potest Episcopus Constitutione Gregoriana extrahere delinquentes etiam ab Ecclesiis Religionis Hierosolymitanae — 49. Fratres Capellani dictae Religionis curam animarum habentes, tenentur accedere ad Synodum, et ad Congregationes casuum conscientiae praescriptas ab Episcopo, qui potest illos cogere jure remediis. — 50. Religio Hierosolymitana potest personas Ecclesiasticas in conservatores eligere, etiamsi in Conciliis Provincialibus, vel Dioecesanis Judices designati non sint. — 51. Equitum Melitensium in promotione ad Magnam Crucem habetur ratio meritorum magis, quam antiquitatis respecto temporis. — 52. Praeceptoriae Ordinis Melitensis vacant per promotionem ad Episcopatum. — 53. Assassinii criminis reos Equites Melitenses non possunt Judices Laici declarare. — 54. Coloni Religionis Hierosolymitanae gaudent privilegiis ejusdem Religionis. — 55. Hierosolymitani Milites non vivunt Melitae in Claustro, sed tota Civitas dicitur Conventus. — 56. Hierosolymitani Milites aluntur a Religione, dum sunt in Convento Melivitano. — 57. Hierosolymitani Milites per elogulum distinguuntur a Capellanis, et servientibus. — 58. In Religione Hierosolymitana Fratris nuncupatio non convenit nisi Professis. — 59. Religio Hierosolymitana repraesentatur per Capitulum Generale, et non per sexdecim Equites Capitulares. — 60. Dicti sexdecim Capitulares non habent facultatem decernendi contra statuta Ordinis. — 61. Hierosolymitano Equiti, neque de jure competit, nec concedenda est ex gratia facultas sibi arrogandi Filios. — 62. Afferuntur varia Decreta Sacrae Congregationis Immunitatis pro Equitibus S. Joannis Hierosolymitani, satis summarie relata a D. Petro Andrea Riccio in sua Synopsi, ad num. 82. — 83. De celebratione missae super triremibus militiae Hierosolymitanae. — 84. ad 90. Aliqua de Hierosolymitanis Capellanis. — 91. et 92. Et de Militari Ordine SS. Mauritii et Lazari. — 93. De Cruce Equitum Ordinis Hierosolymitani. — 94. et 95. Commendae ejusdem Ordinis quoad reservationes et resignationes. — 96 ad 99. Ordinis privilegia. — 100. ad 106. Equites Hierosolymitani quoad votum paupertatis.

1 Ordo Militaris Equitum S. Joannis Hierosolymitani, seu Melitensis fuit institutus sub regula S. Augustini Hierosolymis a B. Gerardo ex Provincia oriundo, qui extruxit Hospitale anno 1112. (*) dicatum D. Joanni Baptistae prope Templum Christi Domini in Calvarii Monte cum methodo vitae Regularis, et approbatione Pascalis II. ut ex ejus Bulla edita anno 1115. die 15. Februarii registrata in libro Statutorum dictae religionis, Imperatoribus in Occidente Honorio IV. in Oriente Alexio Comneno, et deinde hic Ordo a Callisto II. anno 1120 et ab Honorio II. anno 1125. confirmatus fuit, et a subsequentibus Pontificibus plurimis privilegiis decoratus fuit.

(*) Immo vero MXCIX. Vide quae dixi *Tomo* 1. *p.* 510. in appendice historica Sacrarum Expeditionum n. 4. (*Edit. Barbiell.*)

2 Equites hujus Sacrae Militiae vocantur S. Joannis, eo quia in Hospitali Sancto Joanni Baptistae Sacro instituti sunt Hierosolymis a supradicto S. Gerardo, a qua tamen Hierosolyma Civitate ejecti, et etiam a Phoenicia a loco Margotti, et a Ptholemaide in Syria, quo confugere curaverant, Cyprum pro Sede habuerunt, donec a Rhodi Insula, a Turcis vi armorum erepta anno 1308. et retenta per annos 214. dicti sunt Equites Rhodienses. Sed die 25. Decembris 1523. post longissimam obsidionem factam a Turcis, Rhodi Insula amissa, sine Sede per aliquod temporis spatium ista tam nobilis Religio, Syracusam, Romam, Viterbium, Villam Francham, et Nicaeam in Provinciam peragravit, donec Carolus V. Imperator die 23. Martii 1530. summa ejus laude, opera Clementis VII. Pontificis maximi fixam Sedem concessit huic nobilissimae, et gloriosissimae Religioni, dono ei dando Insulas Melitae, et Gandisii, ac Tripolim cum plurimis privilegiis; et Equites cum Magno Magistro in suos socios, et confoederatos adscivit, ut ex multis refert Tapia *decis. Senatus Italiae* 8. n. 13. *et seq. et decis.* 19. et Card. Petra *tom.* 2. *commen. ad Constitut.* 2. *Anastasii IV.* cum sola recognitione quolibet anno avis, vulgo dicti *Falcone* praestandi Vice Regi Siciliae, et cum onore recipiendi Investituram a quolibet Rege Siciliae, ut per extensum videri potest in historia hujus Religionis *part.* 2. *fol.* 80. cum pactis ibi receusitis, et acceptatione Pii IV. ut ex documento in Bibliotheca Genitoris sui constare dicit Cherubin. Junior *in sch.* 1. *Constit.* 6. *Pii IV.* et de concessione, et dominio dictae Insulae Card. de Luca *de Jurisdict. dict.* 69. Itaque magnus Magister Religionis respectu alti dominii Insulae Melitae recognoscit Regem Siciliae, respectu vero Superioritatis Ecclesiasticae est Abbas superior Papae subjectus. Rota *part.* 6. *recent. decis.* 324. *numer.* 14. *et* 16.

3 Hic Militaris Ordo S. Joannis Hierosolymitani est vere, et proprie Religio, et ejus Equites (nunc vocati communiter Melitenses, ex quo in dicta Insula Melitae fixam Sedem habeant) dicuntur et sunt veri Religiosi, et emittunt tria vota Castitatis verae (et non conjugalis prout alii Milites aliarum Religionum Militarium) Paupertatis, et Obedientiae; Card. de Luca *de Praeminent. disc.* 49. n. 7. *et de Regul. disc.* 1. *n.* 121. *et disc.* 49. n. 11. Card. Petra *loc. cit. sect.* 1. *n.* 16. *et seq.* 2. *n.* 1. 2. *et* 3. et communis aliorum cum Sacra Rota recent. *par.* 1. *dec.* 487. *n.* 6. *par.* 2. *decis.* 177. n. 1. *decis.* 454. n. 3. *part.* 3. *decis.* 228. *sub num.* 2. *part.* 5. *t.* 2. *decis.* 469. *num.* 6. et saepe alibi. (*) 4 Hinc Equites Hierosolymitani, seu Melitenses debent facere annum probationis, seu Novitiatus antequam, Professionem emittant, *Sacra Congregatio Concilii* teste Barbosa *in Summa Apostolicar. decis. verb. Equites S. Joannis Hierosolymitani numer.* 15. et Oviedo apud ipsum. 5 Unde Eques non potest dici qui non expleto anno probationis Professionem emisit. Rota *recent. p.* 11. *decis.* 15. *nu.* 10. 6 Equites enim Melitenses ex peculiari ipsorum statuto comprehenduntur sub decreto Concilii Tridentini *sess.* 25. *de Regularib. cap.* 15. Rota *recent. par.* 11. *dec.* 15. *num.* 12. *dec.* 382. *num.* 9. et decrevit *Sac. Congreg. Concilii* teste Barbosa *loc. citat. num.* 16. cum aliis ibi citatis; Et comprehenduntur sub alio decreto ejusdem Concil. *ses.* 25. *de regularib. cap.* 19. *Ead. Sacra Congregat. Concil.* de qua Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 8. *n.* 62. Barbosa *loc. cit. n.* 16.

7 Insuper Equites Melitenses comprehenduntur sub decreto, quo Regularibus prohibetur accessus ad Monasteria Monialium; *Sac. Congre. Episcop. et Regular. in Tranen.* 28. *Januarii* 1603. Hinc potest Episcopus procedere contra Eqites Hierosolymitanos, seu Melitenses, si accedant ad Monasteria Monialium contra formam decreti, ut resolvit *Sacra Congreg. Episcop et Regul. in Parmen* 29. *Augu.* 1614. et antea *in una d. Religionis* 17. *Februar.* 1605. ac etiam in *Neapolitana* 12. *Julii* 1599 apud Nicolium *in Foscul. verb. Hierosolymitani num.* 5. *ubi num.* 6. affert alia decreta de eorum punitione, *in Genuen.* 14. *Augusti* 1582. *et in Consentina* 21. *Julii* 1640. 8 Unde Equites Hierosolymitani, seu Melitenses sunt tam vere, ut proprie Religiosi tum in odiosis, tum in favorabilibus quod possunt confiteri Sacerdoti Regulari non approbato ab Ordinario, sicuti possunt alii Regulares. Joann. Sancius *in suis pract. disput. cap.* 49. *num.* 11. *et* 13. Aloysius Riccius in *praxi rerum Fori Eccles. part.* 4. *resol.* 170. *n.* 2. Novarius *in Tract. de elect. et variat Fori qu.* 69. *numer.* 23. *sect.* 2. *in ult. impress.* Barbosa *loc. cit.* n. 19. (**)

(*) Sed de hoc si qua superesset, dubitationem omnem amollitur Epistola Benedicti XIV. *tom.* 3. *Bullar. edit Rom. pag.* 569. §. 2. ubi Milites Hierosolymitani, et sumuntur, et disertis verbis vocantur veri *Religiosi.* (*Edit. Barbiell.*)

(**) Non est certum, posse Regulares confiteri Sacerdoti non approbato. Id enim Vasquesius, aliique negant etiam de Regularibus iter agentibus, atque habentibus a suis superioribus licentiam confitendi; atque ajunt, deficiente Confessario proprii Ordinis, sibi eligere non posse simplicem Sacerdotem non approbatum, et Constitutiones Fratrum Ord. Praedicatorum hujusmodi Regularibus praecipiunt, ut itinerantes, deficiente Confessario proprii Ordinis, confiteantur Sacerdotibus ab Episcopis approbatis pro excipiendis confessionibus, sive ii Regulares sint sive Saeculares. Non est ergo certum, posse Regulares confiteri Sacerdoti simplici non approbato ab Ordinario. Si certum non est, nefas procul dubio est Regulari simplici Sacerdoti confiteri; quia in dubio de istius jurisdictione periculum esset, ne irritum, atque nullum foret poenitentiae Sacramentum: qua de causa hac in re tutiorem sequi tenemur opinionem; ut omnes concedunt, dum de valore agitur Sacramenti. Deinde cur Regularis discrimini se committat, cum presto sint Sacerdotes approbati, ut privilegio fruatur? At privilegium hoc etiam a Regularibus plerisque revocatur in dubium. (*Nota Romani Theologi*)

9 Hine Equites Hierosolymitani, seu Molitenses
ut veri, et proprii Religiosi non habent faculta-
tatem testandi. *Rota recent. part.* 2. *decis.* 76. *n.*
1. *decis.* 89. *num.* 1. *part.* 14. *dec.* 151. *numer.* 7.
10 Nec habent Vello, et nolle, cum in toto depen-
deant a voluntate Magni Magistri. Rota *p.* 2. *dec.*
11 76. *num* 1. Et sic cum ipsi sint intestabiles, co-
rum bona non haeredibus Sanguinis, sed Religioni
acquiruntur. Rota *p.* 14. *dec.* 76. *num.* 1. *et* 2. *et*
12 *Annotat. ad dec.* 16. *nu.* 9. *part.* 3. Quod procedit
non solum de bonis, quae ad eos perveniunt in-
tuitu suae Religionis, sed etiam de patrimoniali-
bus aut aliundo quaesitis, et non solum ex dispo-
sitione statutorum Religionis, sed etiam juxta
juris communis dispositionem; *in c. Cum ad Mo-
nasterium in fin. de stat. Monachor. c. In praesentia
de probat.* Rota *p.* 2. *dec.* 76. *num.* 1. *et annotat. ad*
13 *dec.* 16. *num.* 8. *p.* 3. Quaro sunt incapaces Juris
haereditarii. Rota *par.* 5. *tom.* 1. *dec.* 336. *num.* 8.
14 Nec possunt disponero de pecuniis positis ad ban-
cum ad eorum creditum. Rota *p.* 1. *dec.* 487. *nu.*
8. et quidquid acquirunt, acquirunt Religioni.
15 Rota *p.* 1. *de c.* 487. *num.* 8. *part.* 2. *dec.* 333. *n.*
2. *part.* 8. *dec.* 51. *num.* 2. *arg. cap. Statutum* 1.
caus. 18. *q.* 1. *cap. Abbates* 16. *caus.* 18. *qu.* 2. *c.
Quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *quaest.* 3. *cap. In
praesentia* 8. *de probat.*
16 Equites Molitenses sine dispensatione Pontificia
non sunt capaces pensionis super Beneficio Eccle-
siastico, sicuti nec capaces sunt Beneficii Ecclesia-
atici saecularis; ob Professionem enim emissam
in Religione Hierosolymitana, seu Melitensi, ex-
tinguitur omnis pensio reservata super beneficiis
saecularibus; Ipsa enim est vera Religio ad om-
nes effectus; unde sicut per professionem in alia
Religione extinguitur pensio, ut recte notat Card
de Luca *de Benefic. disc.* 64. *numer.* 3. 5. *et* 6. *de
pensionibus disc.* 44. *num.* 2. *et annotat. ad Concil.
dist.* 13. *numer.* 2. et communis aliorum, ita per
Professionem in Religione Hierosolymitana. Cor-
rad. *in praxi Benefic. l.* 1. *c.* 5. *num.* 224. *et seq.*
Card. de Luca *de pensionib. d. disc.* 44. *num.* 4.
Annotat. ad Concil. disc. 13. *num.* 3. *et* 4. Card.
Petra *tom.* 2. *com. Constit.* 1. *Anastasii IV. sect.* 1.
num. 28. *et tom.* 5. *Comment. ad Constit.* 1. *Pii II.
num.* 33. Tondut. *de pensionib. cap.* 69. *num.* 27.
Rota *dec.* 479. *coram Roytus*, et supponitur in de-
cisionibus Rotae *in Causa Caesaraugustana Pen-
sionis* relat. a Card. de Luca *d. disc.* 44. *de pensio-
nibus*, et in eadem causa repetita coram Bichio
dec. 121. *nu.* 2. *p.* 12. *recent.* Et ita etiam firma- 17
tum fuit in dicta causa, quod si adfuisset Indul-
tum Apostolicum pensionem retinendi, ea non
extinguitur, cum mediante dispensatione Aposto-
lica fiat Regularis capax pensionis super Bene-
ficio saeculari; Doctores passim *in c. Cum de Be-
neficio, de praebend. in* 6. Card. de Luca *loc. cit. n.*
7. Card. Petra *loc. cit. num.* 32. Paris. *de resignat.
lib.* 6. *q.* 2. *num.* 16. Lott. *de re Benefic. l.* 1. *qu.*
40. *num.* 205. *et seq.* Rota *dec.* 45. *num.* 1. *et seq.*
coram Millino, *et in cit. Decisionibus coram Peu-
tinger, et Bichio.*
Equites Hierosolymitani, seu Melitenses sunt 18
sub protectione Sedis Apostolicae, et ad alios Or-
dines transire prohibentur Anastas. IV. Constit.
incip. *Christianae Fidei.* Tales Equites exempti 19
sunt a jurisdictione Ordinariorum, et a solutione
Decimarum. Pius IV. Constitut. 9. incip. *Circum-* 20
specta. Bona Equitum Melitensium ubique dece-
dentium, etiam ex illicita negotiatione acquisita
uti spolia, non ad Cameram Apostolicam, sed ad 21
eorum Hospitale spectant. Pius IV. Constitut. 29.
incip. *Romani.* Eorum Beneficiorum collatio, et
causarum cognitio pertinet ad Magnum Magistrum
Melitensem. Pius IV. in Const. 9. incip. *Circumspe-
cta* Ordinarii non possunt se interponere ad visitan-
dum Equites Hierosolymitanos, seu Melitenses, ubi 22
habent jurisdictionem spiritualem, et temporalem.
*Sacr. Congr. Concil. teste Barbosa in Summa Apo-
stol. dec. verb. Equites S. Joannis Hierosolymitani
nu.* 18. Armendar. *ibi. cit.* Equitum Melitensium 23
privilegia, indulta, facultates, exemptiones, im-
munitates, et alias gratias illis concessas, confir-
mavit Urbanus VIII. Constit. 15. incip. *Universa-
lis.* (*)
Religio Hierosolymitana, seu Melitensis est 24
divisa in tres Ordines, nempe in Equites, Fratres
Conventuales, seu de Obedientia, et Servien-
tes; (*) et omnes isti emittunt Professionem, cer-
tis tamen diversis Regulis observatis, tam circa
nobilitatem, quam alia ut *in Libro stabilimentorum
Religionis* Rota *par.* 11. *dec.* 15. *n.* 4. Petra *tom.*
2. *num.* 2. *comm. ad Const.* 2. *Anast. IV. sect.* 2. 25
num. 2. Equitum Melitensium familia divisa est
in octo linguas, sive nationes viginti Prioratus,
653. Commendas, sive Praeceptorias. Officia sunt
Magnus Magister, Magnus Commendatarius, Ma-
rischallus, Hospitalarius, Thesaurarius, Magnus
Bajulivus, Cancellarius, Prior Ecclesiae Ordi-
nis; (*) sic refert Claudius Robertus *in Gallia*

(*) Hujusmodi privilegia, quae et permagna, et innumera
sunt 4. Idus Martias 1752. Idem Benedict. XIV. confirma-
vit. Vide infra n. 96. seq. (*Edit. Barb.*

(*) Haec quidem partitio a majoribus transmissa nullam habet dubitationem. Caeterum, ut monet cl. Paciaudius *Antiquit. Christian.* de cultu *S. Joannis Baptistae p.* 354 in *Regula* Fr. Raymundi inserta Literis Apostolicis Bonifacii VIII. an. 1300. quam cum Codice Vaticano contulit Rossius, totus ordo in duas tribuitur Classes, *Clericorum, et Laicorum Fratrum.* Facile autem mihi persuadeo inquit ibi Paciaudius, in Comitiis. quae ipse Raymundus haberi voluit ad Leges, rite et cum auctoritate ferendas, tres ejusmodi ordines fuisse constitutos (*Edit. Barbiell.*)

(*) Dicitur hic etiam *Prior Ecclesiae Majoris, et Prior Ecclesiae S. Joannis.* Ab eo autem utpote « Hospitalis S. » Joannis in spiritualibus superiore, et ordinario usum Man- » tellectae violacei coloris ex concessione Apostolica, aut » ab immemorabili tempore habente, ceteri-que aliis prae-

Christiana tit. de Generalibus Ordinum, Barbosa
in summa Apostolic. dec. verb Equites S. Joannis
26 *Hierosolymitani n.* 20. et alii passim. Professio Militum hujus Religionis consistit specialiter in emissione trium votorum Castitatis, Obedientiae et paupertatis, et non continet quartum votum, defendendi scilicet proprio ense Christianos ab Infidelibus, etiam cum vitae suae discrimine, ut voluit Vilagut. *dec.* 34. *n.* 5. Contrarium enim, scilicet non adesse aliud votum, aperte deducitur tum ex antiqua formula suae professionis, quae erat « Ego
27 » N. juro, promitto, et voveo Deo, B. Virgini » Mariae et S. Joanni Baptistae, et Magistro Sacri Hospitalis Hierosolymitani, me observaturum perpetuo haec tria, scilicet, me obediturum, et victurum absque proprio, juxta formulam Statutorum Ordinis, et pro viribus meis » Castitatem servaturum; » Tum ex formula nova, quam modo adhibent, ut sequitur: « Ego N. » voveo, et promitto Deo Omnipotenti, et B. Mariae Virgini Genitrici Dei, et S. Joanni Baptistae, me observaturum perpetuo, Deo juvante » veram obedientiam cuilibet Superiori, qui mihi » a Deo, et ab ipso Ordine dabitur, item me victurum absque proprio, et Castitatem servaturum. » Azorius *Institut. Moral. tom.* 1. *lib.* 13. *cap.* 5. *litt. E.* Sperell. *dec.* 21. *n.* 11. Card. Petra *tom.* 2. *Comment. ad Constit.* 2. *Anastas. IV. sect.* 2. *num.* 22.

28 Equites Melitenses, seu Hierosolymitani Milites tenentur servare Interdictum locale. Sic expresse declaravit *Sac. Cong. Concilii in Caesaraugustana Interdicti* 11. *Junii* 1695. ubi ad dubia sequentia; Primo; *An stante Interdicto Generali locali Milites Hierosolymitani teneantur illud observare in eorum Ecclesiis exemptis?* Et quatenus *affirmative. An obstet consuetudo immemorabilis in contrarium allegata?* Respondit: Ad primum *Affirmative;* ad secundum *Negative*, apud Card. Petram. *t.* 2. *comment. ad Constitut.* 2. *Anastasii IV.*
29 *sect.* 3. *num.* 3. Equites Melitenses incurrunt Irregularitatem ex defectu lenitatis, si in bello etiam contra infideles aliquem necaverint, aut mutilaverint. Thomassin. *de Benef. p.* 2. *lib.* 1. *c.* 75. *n.* 11. Card. Petra *tom.* 2. *Comment. ad Constit. unicam Gregor. VIII. sect.* 1. *n.* 22. et in casu consimili sic respondit *Sac. Cong. Concil. in Zagabrien* 17. *Novemb.* 1685. vid. verb. *Bellum art.* 5. *num.* 6. 7. *et* 12. Eques Melitensis licet publice suum
30 Parochum percutiat, minime potest Ordinarium in eum exercere jurisdictionem, neque excommunicando, neque declarando excommunicatum, quia privilegio exemptus est, ut in Concil. *sess.* 24. *c.* 11. Tamen ex quo ipse ob talem percussionem incidit in excommunicationem Canon. *Si quis suadente Diabolo*, potest Episcopus praecipere omnibus Parochis, et Canonicis, ac aliis Rectoribus, et Sacerdotibus, ne eum admittant intra Ecclesias ipsi Episcopo subjectas, *Sac. Cong. Conc.* teste Lezana *in summ. quaest. Regul. t.* 2. *c.* 5. *n.* 39. et Barbosa *loc. cit. n.* 7.

Congregationes, quae jussu Episcopi ad casus 31
conscientiae discutiendos habentur, obeundae sunt ab exercentibus Curam Animarum, etiam in Parochialibus Hierosolymitanae Religionis. *S. Congr. Concil.* 3. *Martii* 1698. Curati Religionis 32
Hierosolymitanae tenentur ad omnes Functiones, ad quas ceteri Curati, etiam ad Functiones Feriae V. et Sabbati Sancti *Sacr. Congreg. Episc. et Regul. in Caesanat.* 28. *April.* 1599. *et in Faventina* 20. *Maii* 1646. Curati Religionis Hieroso- 33
lymitanae non tenentur ad subsidium Caritativum vel Cathedraticum, vel contributionem Seminarii, vel ad procurationem pro Visitatione; nisi in concessione Ecclesiae sibi eam Ordinarius reservasset, ut declaravit *S. Cong. Conc. in Elven.* 27. *Julii* 1604. Probibere non potest Episcopus 34
ne celebretur in Ecclesiis Religionis Hierosolymitanae a Sacerdotibus tam Fratribus quam Cappellanis dicti Ordinis absque sua licentia. *Sacra Cong. Episcop. et Regul. in Syracusana* 29. *April.* 1606. Curati Religionis Hierosolymitanae tenen- 35
tur ad exponendas quadraginta Horas per turnum. *Sacr. Cong. Episcop. et regul.* 29. *Septembris* 1619. apud Nicol. *in Fosculis verb. Hierosolymitani num.* 9.

Sacerdotes Saeculares, et Regulares Ordinis 36
Hierosolymitani curam animarum personarum saecularium exercentes, in iis, quae ad dictam curam, et Sacramentorum administrationem pertinent, subsunt in omnibus jurisdictioni, et visitationi, ac correctioni Episcopi; nec potest etiam quicumque ad nutum amovibilis ad eamdem Curam a Commendatore deputari, nisi de ipsius Episcopi consensu, ac praevio examine per eum, vel ejus Vicarium faciendo, non obstantibus privilegiis quibuscumque *S. Cong. Episc. et Regul.* 8. *Junii* 1624. apud Piton. *t.* 2. *Const. et dec. pro Regularibus n.* 2207. Parochi Religionis Hierosolymitanae 37
accedere tenentur ad Synodum. *Sac. Cong. Conc.* 18. *Augusti* 1589. Parochiales Ecclesias Religio- 38
nis Melitensis, quoad animarum Curam, et Sacramentorum administrationem Episcopi visitare pos- 39
sunt. Gregor. XIII. Const. 67. incip. *Circumspecta* Aliae vero Ecclesiae, praeter has Curatas, sunt exemptae a Visitatione Episcopi. *Sacr. Congregat. Conc.* apud Barbosa *loc. cit. numer.* 8. et Lezzana *loc. cit. n.* 52. Excommunicare potest Episcopus 40
Fratrem Capellanum Religionis Hierosolymitanae qui administravit redditus Parochialis saecularis citatum ab Episcopo in Visitatione ad reddendam

» rogativis fulgente, » decrevit Benedictus XIV. a 1747. gestari posse ubique locorum, et *more Episcoporum Mozzettam*, ut ajunt et *Rocchettum*. Chronologicam horum Priorum seriem videris egregie digestam, atque illustratam a Paciaudio *l. c. p.* 356. *seqq.* (*Edit: Barbiell.*)

rationem, et non comparentem, ut decisum in *Vulturariensi* 7. *Septembris* 1630. refert Sellius *in Select. Canon. c.* 13. *numer.* 10. apud Barbosa *in Concil. sess.* 22. *de reform. cap.* 9. *num.* 24.
41 Ad contributionem Seminarii non tenentur, neque compelli possunt Fratres S. Joan. Hierosolymitani, sive eorum Vicarii in Ecclesiis Parochialibus Religioni praedictae unitis, vel ab ea dependentibus. *Sac. Cong. Concil. in Augustana* 14. *De-*
42 *cembris* 1630. Dicti Vicarii S. Joannis Hierosolymitani non tenentur dare procurationem Episcopo eorum Ecclesias visitanti *Sacr. Congr. Concil. in dict. Augustana* 14. *Decemb.* 1630. Et jam sic fuerat decisum 28. Junii 1627. nempe dictas Ecclesias Curatas esse visitandas gratis, et absque
43 impensa, ut refert Barbosa *de Jure Eccl. univers. lib.* 1. *c.* 14. *nu.* 22. Parochi dictae Religionis curam animarum saecularium exercentes a Commendatariis deputati, quatenus absolute idonei sunt approbandi sunt simpliciter ab Episcopo *S. Cong. Conc. in d. Augustana* 14. *Decemb.* 1630. apud Pascucc. *p.* 1. *tit. de Equitibus.* Curati Religionis
44 Hierosolymitanae tenentur intervenire Oleorum consecrationi, si alii Curati teneantur: *Sac. Cong. Episcop. et Regul. in Faventina* 20. *Maii* 1646.
45 Potest Episcopus tamquam Delegatus Apostolicus visitare Parochiales Hierosolymitanas, et in Visitatione decreta condere in concernentibus Curam Animarum, administrationem Sacramentorum, Implementum onerum Missarum ex piis dispositionibus provenientium, et illa sunt executioni demandanda *Sac. Cong. Conc. in Vulturarien.* 1652. apud Pascucc. *l. c.*
46 Episcopo licet ad Excommunicationis publicationem procedere, et interdictum opponere Ecclesiae Prioratus Religionis Hierosolymitanae ex causa violatae Immunitatis *Sac. Congreg. Imm. in*
47 *Messanen.* 23. *Septembris* 1653. apud Riccium *in Synops. decret. verb. interdictum num.* 9. Licentia extrahendi delinquentes ab Ecclesia Religionis Hierosolymitanae, et cognitio an extractus gaudeat Immunitate, spectat ad Episcopum *S. Cong. Immun. in Savonen.* 9. *Maii* 1662. apud Riccium
48 *loc. cit. verb. Licentia num.* 1. Potest Episcopus ex Constitutione Gregoriana extrahere delinquentes etiam ab Ecclesiis Religionis Hierosolymitanae. *Sacr. Congregat. Immun. in Messanen.* 6. *Maii* 1653. Fratres Cappellani Religionis Hierosolymitanae curam animarum habentes tenentur accedere ad Synodum et ad Congregationes Casuum Conscientiae praescriptas ab Episcopo, qui potest illos cogere juris remediis *S. Cong. Conc.* 9. *Septembris* 1684. apud Monacell. *part.* 4. *sub numer.* 58. (*)

Religio Hierosolymitana potest personas Eccle- 49
siasticas in Conservatores eligere, etiamsi in Conciliis Provincialibus, vel Dioecesanis Judices designati non sint, prout concessit Alexander VII.
17. Maii 1655. apud Monacell. *p.* 3. *tit.* 1. *formul.* 51
10. *num.* 4. Equitum Melitensium in promotione ad Magnam Crucem habetur ratio meritorum, magis quam antianitatis respectu temporis. Paul. V.
Const. 30. incip. *Accepimus.* Praeceptoriae Ordinis 52
Melitensis vacant per promotionem ad Episcopatum. Greg. XIII. Const. 82. incip. *Controversia.* 53
Assassinii criminis reos Equites Melitenses non possunt Judices Laici declarare. Clemens VIII.
Constit. 37. incip. *Æquet.* Coloni Religionis Hie- 54
rosolymitanae gaudent privilegiis ejusdem Religionis. *Sac. Cong. Immunit. in Vercellen.* 28. *Maii* 1616. apud Riccium *in Synopsi decret. verb. Colonus Commendae n.* 1.

Hierosolymitani Milites non vivunt Melitae in 55
Claustro, sed tota Civitas dicitur Conventus. Card. Petra *t.* 2. *Comment. ad Const.* 2. *Anastasii IV. sect.* 2. *num.* 5. et alii passim, et docet praxis. Hiero-
solymitani Milites aluntur a Religione, dum sunt 56
in Conventu Melivitano. Card. Petra *tom.* 2. *Comment. ad Const.* 7. Innoc. III. *num.* 3. cum multis
ibi citatis. Hierosolymitani Milites per Cingulum 57
distinguntur a Capellanis, et servientibus. Fagnan *in c. Qui Praesbyterum* 2. *de paenit. et remission n.*
78. *et* 79. In Religione Hierosolymitana Fratris 58
nuncupatio non convenit nisi Professis; Novitii enim non Fratres, sed Nobiles appellantur, ut constat ex statuto primo *de verb. signific.* Fagnan. *loc.*
cit. nu. 109. Religio Hierosolymitana repraesen- 59
tatur per Capitulum Generale, et non per sexdecim Equites Capitulares *Rota recent. p.* 7. *dec.* 303.
nu. 23. Unde dicti sexdecim Capitulares non ha- 60
bent facultatem decernendi contra Statuta Ordinis. Rota *ibid. num.* 2. *et seq.* Fagnan. *loc. cit. n.*
48. Hierosolymitano Equiti neque de jure com- 61
petit, nec concedenda est ex gratia facultas sibi arrogandi filios *S. C. Conc. in Placentina Arrogationis* 4. *Maii* 1697.

In Conservatores, et Officiales Religionis Hie- 62
rosolymitanae eligendae sunt Personae Ecclesiasticae. *Sac. Cong. Immun. in una Siciliae* 20. *Jan.* 1654. *lib.* 5. *decr. Paul. pag.* 32.

Administratio Ærarii, et Thesauri Religionis 63
praefatae non debet demandari per Capitulum ejusdem Religionis Magno Magistro. Ead. Sacr. Congregat. in una *Religionis Hierosolymitanae* 24. *Decembris* 1623. *ex Regesto Scripturarum Veterum pag.* 22.

Puer trium annorum cum dispensatione Apo- 64
stolica admissus ad d. Religionem, cui concessa

(*) Non omittendum, Priorem Ecclesiae S. Joannis fuisse a 1743. a Benedicto XIV. *Commissarium pro executione Privilegiorum Cruciatae*; quibus donantur quotquot sua stipe Bellum Sacrum juvabunt. Quin etiam idem Benedictus XIV. an. 1747. eidem Priori confirmavit potestatem *Ordines Minores* suis Clericis conferendi. (*Edit. Barbiell.*)

fuit Crux aurea, cum promissione faciendi novitiatum anno vigesimo quinto aetatis suae; peudente isto termino ad emittendam Professionem gaudet privilegio Fori. *Mediolanen.* 21. *Januarii* 1626. *ex Regest. script. Veterum pag.* 83. *et* 30. *Aprilis d. Anni, et lib. pag.* 99.

65 Equites Hierosolymitani vigore privilegiorum Apostolicorum suae Religioni concessorum gaudere debent exemptione a Datiis, Collectis, et Gabellis et aliis oueribus, exceptis illis, quae a Sede Apostolica fuerunt imposita, et in impositione specifice eadem Religio est nominata. *Anconitana* 13. *Julii* 1637. *lib.* 3. *decr. Pauluc. p.* 36.

66 Eques Hierosolymitanus est exemptus etiam pro bonis patrimenialibus, et acquisitis *Novarien.* 5. *Februarii* 1630. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 26. *Tudertina* 10. *Januarii* 1638. *libr.* 3. *decretal. Paul. pag.* 53.

67 Equites Hierosolymitani absentes non gaudent privilegio competente Clericis ex causa absentibus pro eorum Franchitiis Farinae. *Bituntinae* 21. *Novembris* 1634. *lib.* 3. *Decret. Altovidi pag.* 388.

68 Verum Equiti Hierosolymitano absenti ob Caravanas faciendas debentur Franchitiae. *Bituntina* 16. *Julii* 1697. *l.* 2. *Decret. Vallsm. p.* 191.

69 Equites praefati non comprehenduntur in contributione pro refectione pontis, auctoritate Apostolica imposita, quando non fuerunt specifice expressi in impositione. *Caesaraugustana* 20. *Junii* 1671. *l.* 1. *Decret. Altov. pag.* 565.

70 Scribitur Episcopis, et aliis ordinariis, quibus concessa fuit facultas contribuendi ratione Belli, et hospitationis Militiarum exterarum, quod Sanctitas sua intendit bona Religionis praefatae possessa ab Equitibus esse immunia a praedicta contributione. *Melivitana* 16. *Februar.* 1692. *lib. decr. Crimaldi pag.* 86. *Parmen. et Mutinen.* 26. *Novemb.* 1692. *lib.* 2. *decr. Val. pag.* 93.

71 Injungitur restitui quidquid exactum fuit per Ministros Laicos super bonis Equitum S. Joan. Hierosolymitani contra dispositionem Decreti emanati 31. Augusti 1677. *Bononien. Fanen. et Ravennaten.* 24. *Augusti* 1695. *libr.* 1. *decret. Vall. pag.* 211.

72 Verum aliquando, de mandato Sanctissimi Episcopus potest cogere ad concurrendum pro reparatione viarum pro rata tantum commodi privati; *Caesenat. et Imolens.* 25. *Junii* 1695. *d. libr. pag.* 196.

73 Ordinarius procedere potest, ut a Curia Saeculari excarceretur, et remittatur Miles Hierosolymitanus praetensus Reus; at in causa delicti commissi Ordinarius non debet procedere, sed remittenda est ad Magnum Magistrum ejusdem Militiae; *Panormitana* 2. *Februar.* 1637. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 25.

74 Injungitur Nuntio Apostolico, ut assistat Judici, et Conservatori privilegiorum Ordinis Meliten *Tranen.* 30. *Julii* 1695. *libr.* 1. *decret. Vall. pag.* 206.

Super recursu Clerici Beneficiati Equitis Hierosolymitani detenti in Castro per Curiam Laicalem, injungitur D. Archiepiscopo et D. Nuncio, ut conjunctim illum tueantur prout de jure; *Neapolitana* 17. *Maii* 1695. *d. lib. pag.* 190. 75

Datur facultas Archiepiscopo procedendi contra Gubernatorem, licet Equitem Hierosoylmitanum in causis violatae Immunitatis; *Materanen.* 27. *Novemb.* 1666. *lib.* 1. *dec. Altovit. pag.* 66. *Cavsn.* 15. *Octobris* 1667. *d. lib. pag.* 165. *Monopolitana* 15. *Jan.* 1667. *d. lib: p.* 79. 76

Datur facultas Archiepiscopo extrahendi Equitem d. Religionis confectorem Monetae falsae, et tonsorem monetarum, ac conficiendi processum, et caute custodiendi; *Neapolitana* 6. *Septem.* 1677. *lib.* 2. *decr. Altov. p.* 175. 77

Ex gratia Sanctissimi iejungitur D. Nuncio, ut mandet Conservatori Religionis Hierosolymitanae confici processum contra Equitem d. Religionis, qui in publica Platea, ac diurno tempore baculo percussit presidem Generalem Ærarii Ducis Sabaudiae, et permittat assistere posse Ministrum Ducalem, cum expressa tamen conditione, ut certioret Sanctissimum, cum transmissione contentorum in processu fabricato; *Taurinen.* 30. *Junii* 1628. *l.* 2. *Decret. Paul. p.* 96. 78

Sanctissimus avocavit causam a Tribunali Conservatoris Religionis Hierosolymitanae, ac mandavit dari Praefecto Nursiae facultatem procedendi contra exemptos; *Asculana, seu Spoletana* 27. *Junii* 1703. *lib.* 3. *decret: Vallsman. pag.* 498. 79

Ad preces Magni Magistri d. Ordinis, et gravissimis, et extraordinariis Sanctissimus tribuit ad triennium Episcopo facultatem extrahendi a locis immunibus Milites confugitos pro causa exposita, reportata tamen obligatione cum juramento de non puniendo ob confugium; *Meliten.* 27. *Novembris* 1692. *liber.* 1. *decret. Vallem. pag.* 159. 80

Prorogatur ad Decennium facultas extraendi personas, et res suspectas morbo pestilentiali; *In eadem* 26. *Martii* 1685. *d. lib. pag.* 179. 81

Item Sanctissimus tribuit ad triennium Episcopo facultatem extrahendi Confugas ad loca immunia, reportata tamen obligatione supradicta; *ibid.* 82

Hierosolymitanae Militiae permittitur super triremibus celebratio Missae tempore navigationis, quo triremes aecboratae sunt in quibusvis oris, littoribus et portubus habitatis, et non habitatis, dummodo celebratio Missae hujusmodi eo tempore, quo mare tranquillum, et coelum serenum reperiatur, et cum assistentia alterius Presbyteri, seu Diaconi fiat, itaut periculum effusionis Sanguinis in dicta celebratione minime adsit; Benedictus XIV. tom. 1. Constit. 41. incip. *Ex-* 83

poni. (*) Ipsius militibus, et subditis, seu incolis insularum ipsius ditioni subjectarum conceduntur Indulta Bullae Cruciatae; Idem Constitut. 86. incip. *Quoniam per tot*.

84 Pro Hierosolymitanis Capellanis attendendae sunt sequentes Resolutiones Sacrae Congregationis Concilii in Illerden. Synodi relatae, a Benedicto XIV. de Synodo Dioecesana *lib.* 3. *c.* 7. n. 2. *et* 3. ibi.

85 Primo, An Fratres Cappellani Sacrae Religionis Hierosolymitanae, curam Animarum habentes, teneantur convenire ad Synodum Dioecesanam?

Secundo, an iidem Fratres Cappellani, curam Animarum habentes, et Sacramenta in eorum Ecclesiis Regularibus, et exemptis ministrantes Clero, et Populo saeculari, subjecto Episcopo Loci, teneantur ad Dioecesanam Synodum convenire?

Tertio; an iidem Fratres Cappellani, curam Animarum habentes, teneantur interesse lectioni, et conferentiae casuum conscientiae ab Episcopo praescriptis propter necessitatem, vel utilitatem Ecclesiae, praesertim contra propositiones damnatas?

Die 17. Julii 1683. Sacra Congregatio respondit: Ad primum, secundum, et tertium, Affirmative.

86 Eorum Ecclesiae Parochiales subsunt visitationi Episcopi, ut Sedis Apostolicae delegati, et Visitationi Priorum Hierosolymitanorum, ita tamen, ut si Episcopi, et Priorum decretà inter se discrepent, illa praevalent, quae ab Episcopo sunt edita, juxta plures sacrarum Urbis Congregationum sententias relatas a Monacello in *formular. tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 2. *num.* 2. et signanter in *Mediolan.* 12. *Novem.* 1689. *et in Congregatione particulari deputata ab Alexandro VIII. in causa Hispal.* 30. *Jan.* 1794. *in respon. ad* 6. *et relata in Congregatione Generali* 18. *Aug.* 1696. Idem Benedict. *loc. cit. n.* 4.

87 Multo magis ad Synodum accedere debent, et Episcopis subjiciuntur in iis, quae Paroeciae administrationem respiciunt Sacerdotes saeculares Ecclesiis Parochialibus Equitum Hierosolymitanorum praefecti, ut censuit: « Sacra Congr. Concilii in Pragen. Jurisdictionis, quae ad dubium, » An nominati, seu deputati in dictis Ecclesiis, » postquam reportaverint ab Archiepiscopo li» centiam pro exercenda Cura Animarum, te» neantur se conformare Constitutionibus Syno» dalibus, et Ordinationibus Consistorialibus, quoad omnia in ordine ad Sacramentorum administrationem, et Curam Animarum; *a die* 14. *Januarii* 1708. Respondit *Affirmative*. Idem *ibid. n.* 5. et habentur in Thesauro Resolutionem *tom.* 9. *pag.* 170.

Alii Sacerdotes eidem Ordini inservientes sub- 88
jecti sunt jurisdictioni Episcopi[1], ut Sedis Apostolicae delegati, et ad Synodum accedere tenentur, nisi Religiosam Professionem emiserint, vel intra Militaris Claustri septa viventes, Religioni actu inserviant, et sub Praelati obedientia vivant; Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 11. *de refor-* 89
mat. Quod Tridentini Decretum instauravit, et distinctius explicavit Gregorius XIII. Constitut. 12. §. 2. *Bullar. part.* 3. *tom.* 1. in qua praedictos inservientes, quocumque nomine nuncupentur, iterum, subjecit delegatae jurisdictioni Episcoporum, tam in visitatione, quam extra visitationem, ibi: « Exceptis tamen iis, qui Ecclesiis » aliisque locis dictorum Militum actu serviunt, » et intra eorum septa, et Domos resident, ac » sub eorum obedientia vivant, quae omnia de» bere simul concurrere intelligantur, sive iis, » qui legitime, et secundum Regulam praedictae » Religionis Professionem fecerint, de quo loci » Ordinario constare debeat. » Quam explicatio- 90
nem semper respexit, suasque decisiones ad illam conformavit *Sac. Cong. Concil.* et praecipue *in Materanen. Jurisdictionis* 8. *Februarii* 1659. *lib.* 21. *Decret. pag.* 523. *et sequent.* et novissime in *Caputaquen. Jurisdictionis* 19. *Novemb.* 1735. ut habetur *in Thesauro resolut. dicti anni* Idem *ibid. num.* 6. ubi ad id allegat Fagnan. Monacell. Pignatell. et Rotam *dec.* 120. *n.* 16. *et seq. part.* 28. *recent.* 91

Et *ibidem num.* 8. subjungit, quod quae hactenus de Hierosolymitano dicta sunt, adamussim congruunt Militari Ordini SS. Mauritii, et Lazari, qui a S. Pio V. in Constitut. 43. §. 12. *Bullar. tom.* 4. *part.* 2. *pag.* 339. in omnibus exaequatus est Ordini Hierosolymitano. Hinc cum 92
nonnulli Sacerdotes Dioecesis Uritanae Litteras, quas *Patentales* vocant, obtinuissent a Vicario Commendae SS. Mauritii, et Lazari, iisdemque muniti, se immunes jactarent a jurisdictione Ordinarii, Causa proposita in Sacra Congregat. Concilii, et disputato dubio, *An Officiales Patentati SS. Mauritii, et Lazari sint exempti a jurisdictione Ordinarii?* Die 17. *Septembr.* 1726. responsum fuit *Negative*. Haec ille, et habetur etiam *in Thesauro Resolutionem dicti anni*.

(*) Carolus Macer, aliique asserunt Melitensium militum triremibus olim celebratam Missam, quam *siccam* alii, alii *sine canone* appellant, ut quae Corporis, et Sanguinis Christi sumptione careat. Verum Paciaudius *l. c. p.* 385. nulla hujus rei vestigia in veteribus ordinis monumentis se deprehendisse testatur. Immo cum Liturgia apud Equites nostros vix constituta, facultatem a Rom. Pontificibus sibi dari postulaverint, sacrum *terra marique* faciendi (haec enim non concessit primus Benedictus XIV. sed a suis Decessoribus saepe alias concessam confirmavit) argumento est, Melitenses Equites veram, perfectamque Missam in castris justa ac in triremibus celebrari voluisse. Idem Paciaudus duplex altare viaticum, seu temporarium, quo Melitenses olim usi sunt in castris, dum adhuc in Oriente teterrima illa pro Christo certamina inirent, affert *p.* 388. *seq.* atque eruditis observationibus explanat. *(Ed. Barb.)*

93 De ipsis Equitibus plura statuit Benedict. XIV.
Constit. incip. *Biennium*, et signanter quod sint
veri Regulares; quod Crux octogona sit tenus
eorum Habitus, non autem aurea Crux a pectore
pendens, quae aliquando ipsis prohibita fuit,
quamvis talis prohibitio usu recepta non fuerit;
quod dicti Equites ad Episcopatum, aut Cardi-
nalatum evecti Crucem octogonam ex tela alba
tanquam habitum suae Religionis proprium su-
pra vestes exteriores; et praecise supra mozzet-
tam deferre possint Cardinales ex eodem Ordine
assumpti, et quod Crucem ejusmodi Melitensis
Episcopus mozzettae in Civitate Melitensi, Man-
tellettae vero assuta Romae deferre possit, ut
consuevit; et ad id plura exempla adducuntur.
94 Commendae Ordinis S. Joannis Hierosolymitani
sunt ab omnibus reservationibus exemptae; Ideo-
que semper omnino a Magno Magistro, vel alio
ad id facultatem habente, de iis, disponi debet;
Bened. XIV. Constitut. incip. *Inter illustria*, §.
14. Hinc Expectativae Coadjutoriae, vel mandata
de providendo, sine consensu Magni Magistri
obtenta, nulla declarantur; Idem *ibid.*
95 Commendarum resignationes acceptare potest
Magnus Magister; Ac etiam reservare pensiones
super illis perpetuas, et ad successores transito-
rias; Idem *ibid.* §. 15. solis tamen militibus huju-
smodi pensiones reservari possunt *idem ibid.* §. 16.
96 Hierosolymitani Ordinis tum spiritualia, tum
temporalia privilegia, ac statuta nunc vigentia
sunt confirmata a Bened. XIV. Const. incip. *Inter
illustria* §. 1. Ordo idem, res, et personae sunt
immediate S. Sedi subditae; Idem *ibid.* §. 2. Ideo-
que sunt ab Episcoporum, Archiepiscoporum,
et aliorum quorumcumque jurisdictione exemptae
97 Idem *ibid.* §. 3. Novae Domus, et Praeceptoriae
erigi possunt, irrequisitis locorum Ordinariis;
Idem *ibid.* §. 4. Praesentati ad Parochiales, alia-
sque Ordinis Ecclesias, sine ulla exactione sunt
98 ab Ordinariis instituendi; *Idem ibid.* §. 5. Fra-
tres Capellani, extra tempora, et a quocumque
Catholico Antistite Ordines suscipere possunt
Idem §. 7. Iidem non obstante contraria consue-
tudine in Ecclesiis, et Beneficiis Ordini adnexis
deputantur, ac renovantur a Magno Magistro,
Idem *ibid.* §. 17. (*)
99 Bona ipsius Religionis a quibuscumque deci-
mis, aliisque oneribus Ecclesiasticis, ac etiam
laicalibus sunt exempta: Patrimonialia vero mi-
litum ab oneribus Communitativis Idem *ibid.* §.
7. *et* 8. Jura, proventus, responsiones omnes in- 100
discriminatim communi aerario praestari jubentur
abrogatis contrariis quibuscumque privilegiis;
Idem *ibidem* §. 12. Alienatio bonorum Religionis 101
inconsulto Magno Magistro facta, est nulla, Idem
ibidem §. 13. (**)

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Sunt utique Equites Hierosolymitani vere Re- 102
ligiosi, ut ait *Auctor num.* 3. et sic ratione voti
paupertatis, quidquid undequaque acquirunt, non
sibi, sed Religioni acquirunt.
At cum iis non eodemmet rigore procedendum 103
est qui in subjecta materia servatur in alios Re-
ligiosos Animadversione enim dignum est, quod 104
ipsi vitam ut plurimum ducunt extra claustra in
privatis domibus, debentque sibi comparare om-
nia, quae necessaria sunt ad propriae nobilitatis
gradum, atque ipsius inclyti Hierosolymitani Or-
dinis dignitatem.
Atque hinc est, quod (ut ait Rota in Romana 105
Nullitatis Contractus 25. Februarii 1753. coram
clar. mem. Matthaejo) « ex necessaria quadam
« eorum Instituti tollerantia, sive tacite Superio-
» rum permissione per inveteratam consuetudi-
» nem inducta, atque ejusdem Religionis statu-
« tis comprobata pro hujusmodi effectu sub ima-
» gine cujusdam dominii quasi opportuna gaudent
» administratione redditųum ex praedictis bonis
» provenientium, liberoque perfruuntur proprio-
» rum quaestuum, et pecuniarum usu, adeo ut
» Sacra ipsa Religione, penes quam vere residet
» dominium, ac proprietas, sciente et patiente,
» complures valeant inire contractus, aliaque
» omnia gerere, quae exigit hujusmodi vivendi
» ratio eorum conditioni conveniens.
Qua de ratione jure optimo Sacrum Tribunal 106
Rotae *in mox allegata decisione* validum dijudica-
vit contractum census vitalitii a paupere Equite
Hierosolimitano initum, ut sibi in futurum pro-
spiceret. Caeterum si agatur de Equite Hieroso-
limitano, cui congrua sustentatio haud desit, 107
contractus a nullitatis vitio excusari nquit (***)

(*) Clementis XI. 30. Maji 1704. concesserat, ut *Fratres Cappellani Conventuales S. Joannis, loco superpellicei, et Mozzettae nigri coloris, Rocchettum album cum suis manicis, et Mozzettam violaceam cum alba Cruce* in sacris ubique peragendis perpetuo deferrent. Sed Benedictus XIV. illis praeterea indulsit *cappam magnam rubri coloris cum pellibus armellinis. (Edit. Barbiell.)*

(**) Habet Clerus S. Joannis peculiares aliquot ritus de quibus Paciaudius eruditissime agit *l. c. diss.* 9. *cap.* 3. et sequentibus omnino digois, quae legantur. (*Edit. Barbiell.*)

(***) Questionem magni momenti, ac satis curiosam proponit, atque accurate expendit P. Andreuccius *Hierarch. Eccl. lib.* 1. *Tract.* 4. de Cardinali Regulari Professo ex Ordine militari S. Joannis Hierosolymitani *p.* 219. *seq.* Ea est, an sicuti alii Religiosi Cardinales non solum tenentur ad tria vota substantialis Religionis, sed etiam ex S. Thoma 2. 2. *q.* 185. *art.* 8. ad ea, quae peculiaria sunt sui Instituti, saltem ex honestate, et quatenus Pontificali, seu Cardinalitio officio non repugnant; ita etiam Cardinalis ex ordine Militari S. Joannis teneatur, aut saltem possit observare, quae sunt sui Ordinis propria, idest militiae vacare, exercitus ducere, classi praeesse, immo etiam, si opus sit, propria manu pugnare? Censet autem dictus ille Theologus 1. non posse hujusmodi Cardinalem, ut qui ad Statum Clericalem translatus sit, ista *ordinarie ac per se loquendo* praestare 2. posse tamen saepius, si nempe id exigat bonum commune Christianae Reipublicae, et Fi-

HISTORIA HISTORICUS

SUMMARIUM

1. Historia undo sit dicta. — 2. Historia qnid sit. — 3. Qualuor sont species Historiae, quae assignantur. — 4. Geographia quid sit, et quae ejus partes, *ad numer.* 5. — 6. Chronologia quid sit. — 7. Historia in quo differat a Chronologia. — 8. Genealogia quid sit. — 9. Annales quid sint. — 10. In quo distinguantur Annales ab historia. — 11. Historia alia est *Sacra* et quae? alia *Prophana*, et quae? alia Civilis, et qoae? alia Ecclesiastica, et quae? alia *Mixta*, et quae sit. — 12. Historiae primi inventores qui fuerint. — 13. Historia ex quo adinventa maximae semper fuit utilitatis. — 14. Quid in historia, quid in historico principalius requiratur. — 15. Historicis, praesertim antiquis, et classicis omuis praestanda est fides. — 16. An etiam sit cis praestanda fides, et ad vim probationis, et adminiculi admittendi sint in causis Beatificationis, et Canonizationis? Et assignantur ad id quatoor gradus Historicorum *ad n.* 20. — 21. In caosis praecedentibus per viam casns excepti Virtotes, et Martyrium plene comprobantur ex historicis, sed primi tantum, et secundi gradus. — 22. In causis vero precedentibus per viam non cultus, virtutes, et Martyrium non bene probantur ex dictis historicis, sed habent in his causis solam vim adminicuii.—23. Historiae de virtutibos, et Martyrio non sunt contemnendae, etiamsi in eis insertae sint aliquae conciones in encomium Sanctorum ab ipsis Sanctis non habitae; Et etiamsi unos, vel alter error in eis inveniatur, dummodo earum auctores probi sint, et fide digni. — 24. Historici probant, nec unus dicitur alteri contrarius, licet sint ejusdem aetatis, et unus ex bis referat id, quod non refertur ab alio.—25 Historico posterioris aevi, si aliquid referat, de quo tacuerunt omnes alii antiquiores, et classici historici, nulla est praestanda fides. — 26. Et a fortiori nulla est praestanda fides historico asserenti aliqoid, de quo inter alios historicos est communiter receptum contrarium. — 27. Historicus rationaliter attemperari prorsus debet in animi affectionibus amoris, et odii. — 28. Historicus ne leviter etiam semel mentiri debet. — 29. Historico abs re facta, et auctoritates mutilanti, vel documenta sibi reticenti nulla est fides.—30.Historico coevo magis standum est, quam non coevis. — 31. Historicum critica maxime decet, si christiane fiat. — 32. An et qoae in dubium ab historico ponenda vel neganda. — 33. Licet sola facti possibilitas ad factum astruendum haud valeat, sufficit tamen gravis auctoritas, vel accurata experientia. — 34. Quae sint in factis historiae credendis praecipue attendenda. — 35. Opera gennina, et authentica a falsis, ac supposititiis per quinque potissimum capita discerni possunt, et assignantur. — 36. De fide in judicio habenda Historicis. *Remissive.*

1 Historia dicta est a verbo Graeco, quod latine idem importat ac spectare, seu videre, itaut Historia sit visa res, atque spectata, et exinde, uti est gesta, narrata; Budaeus *in Commentariis Graecis*. Unde Historia proprie est earum rerum, quibus gerendis interfuerit is, qui eas narrat, ut advertit Calvinus *in suo Magno Lexico t. 1. verb. Historia.*

2 Historia igitur, quae Graeca est dictio significans repositionem, sive seriem rerum gestarum definitur quod sit rerum gestarum cum laude, aut vituperatione narratio, quae magnarum rerum consilia, actiones, exitus Regumque, ac Magnorum Virorum cum temporum, ac locorum ordine, et descriptione tamquam viva quaedam pictura, ante oculos exponit. Sic apud Beyerlinck *in Magno Theatro vitae humanae tom.* 4. *verb. Historia.*

3 Quatuor sunt species Historiae: Vel enim de locis est, ut Geographia; Vel de temporibus, ut Chronologia, vel de generatione, ut genealogia; Vel de gestis, ut Annales, Historiaeque celerae.
4 *Geographia* est ars dimetiendi, ac describendi Orbem terraqueum, ejusdem superficiem habitatam et habitabilem. Illius partes sunt *Hydrographia*,
quae marium, et insularum descriptionem exibet; 5
Chorographia, quae in particularium tantummodo regionum, Regnorum scilicet, et Proviuciarum descriptione versatur; et *Topographia*, quae sin-
gularium dumtaxat locorum, nempe unius Civita- 6
tis, Villae, vel Pagi descriptione contenta est. *Chronologia* est ars, quae certis notis, et iodiciis praeteritarum rerum memoriam suis temporibus assignat; Unde ut advertit Scaliger *in Prolegom. in Eusebium*, Chronologia *anima Historiae est, sine qua Historia non spirat, quae quanto multis scriptis tanto Chronologia illi praestat, ut corpori anima.*
Hinc patet discrimen maximum Historia a Chro- 7
nologia, quandoquidem ut recte notat doctissimus Petavius *Ration. temporum part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 1. *Illa simplici rerum gestarum ordine contenta est, nec annorum singulorum exactam rationem instituit; Haec annos ipsos quod licet, annorumque partes*
quibusdam notis, ac vestigiis assequitur. Genealogia 8
idest sermo de origine generationis, est continua-
ta, gradatim facta ab origine, familiarum, ac per- 9

dei, aut etiam agatur de obtinenda victoria, a qua pax Reipublicae, Fideique progressus non leviter pendeat; attenta praesertim singulari utilitate, et idoneitate, quae in hoc Cardinali bellis contra infideles, et barbaros assueto, et speciali suae vocationis gratia monito anmi jure potest sive defensionem Christianorum, sive ad depressionem infidelium. 3. ad id etiam teneri aliquando, nimirum si Summi Pontificis praeceptum detur de bello pio, ac religioso incundo, aut talis necessitas concurrat, ut sine talis Cardinalis opera, praefectura militiae, ac pugna, res Christianorum publica in maximum discrimen vocaretur. Quae omnia rationibus ex Theologia petitis, exempiisque non paucis superiorum aetatum ostendit, nihilque eorum praeterit, quae pro adversa parte afferre quis posset. (*Edit. Barbiell.*)

sonarum descriptio, monumentis, ac literis tra-
10 dita (*) *Annales* libri sunt in quibus antiqua gesta; atque acta per singulos annos conscripta referuntur. Annales autem ab Historia distinguuntur, quod illa proprie res suorum temporum gestas, quas auctor vel vidit, vel potuit videre, pertractet; neque tantum quid gestum sit, sed et qua ratione, quove consilio, indicet; Annalium vero Scriptor res antiquas ut plurimum, quas sua non novit aetas, easdemque per annos singulos monumentis commendet; Ita Baronius *tom.* 1. *Annal. in Praefatione pag.* 2. *litt. B.* ex Gell. *lib.* 5. *cap.* 18. et Isidor. *Orig. lib.* 1. *in fine.*

11 Historia alia est *Sacra,* quae gesta, atque acta Sacra describit; alia *Profana,* quae gesta, atque acta profana commemorat; alia *Civilis,* quae in Regnis, Provinciis, ac Civitatibus gesta atque acta reportat; alia *Ecclesiastica,* quae in Ecclesia gesta, atque acta recenset, et alia *Mixta,* quae gesta, atque acta, tum Sacra, tum Profana, tum Ecclesiastica, tum Civilia complectitur (**)

12 Quinam Historiae primi fuerint inventores non satis constat; Plinius enim *lib.* 7. dicit quod Cadmus Milesius primus omnium Historiam condidit; Joseph autem *in* 1. *antiquitatum volum.* eum apud Graecos dumtaxat primum Historias scripsisse tradit multo juniorem Moyse; Nam verisimilius est, antiquissimos Habraeorum, qui Sacros libros scripserant, Historias primos condidisse; (***) Vel Ægyptiorum Sacerdotes, sicut ipse Josephus in primo contra Appionem sentire videtur; Euseb. *l.* 10. *et* 11. *Praeparat. Evangelicae* (****) Xenophontem Grylli filium, Socratis auditorem primum ex Philosophis Historiam scripsisse de rebus Graecorum, tradit Laertius *lib.* 2. Ante Saturni in Italiam adventum nullum Historiae cultorem fuisse, sed solum postquam is rudem populum in unum collegit, Historiam communiter invaluisse refert Macrobius *lib.* 1. *Saturnalium c.* 8. apud Beyerlinck *l. cit. verb. Historia;* ubi praecipuos in omni natione Historicos, ac in omni materia scriptores abunde recenset. (*****)

Historia, ex quo adinventa fuit, maximam semper suis cultoribus utilitatem subministravit; 13
ipsius enim lectio juniores antiquioribus aequavit, natu majores rerum experientia ditavit, privatos Viros Imperio dignos effecit, et quotquot in Orbe quovis in genere fuere Heroes, ipsa constituit, ac efformavit; Et, ut summatim dicam, omnium rerum series, quibus hominum utilitas, ac gloria paratur, Historiae tribui debet: Unde ipsamet apud Beyerlinck *loc. cit.* haec poetica sibi carmina canit:

Illa ego, quae gestis praesum custodia rebus;
Digero quod caveas, quodque sequaris iter.
Priscaque ne veteris vanescat gloria saecli,
Vivida defensat quae monumenta damus,
Et sua virtuti per me sunt praemia rursum,
Impia famosis defero fama nolis.
Eloquor, et summi quantum jactatur, et imi,
Eloquor, et caecae fasque, nefasque Deae.
Quod majus Teatrum, Circusque capacior, aut quae
Doctor humanas scena referre, vices?
Me sine quis prudens? Unde experientia major?
Quis me adiit tandem, non mage doctus eat?
Omnis enim nostro pendet prudentia sensu,
Riteque nil, nostra qui caret arte, sapit;

Quid in Historia, quid in Historico principalius requiratur, satis erudite, et docte ostendit Halicarnassaeus apud Beyerlinck *loc. cit.* his verbis. 14

(*) Nec Geographia, nec Chronologia, nec Genealogia *species historiae* sunt, sed subsidia potius, et instrumenta historici. (*Edit. Barbiell.*)

(**) Miror non fuisse hic ab Auctore commemoratam Historiam *litterariam.* Haec enim praeterquamquod nobilissima est, ut quae humani ingenii historia merito dici debeat, gravissimis patet difficultatibus. Vide quaeso, quantula historiae litterariae pars est Pontificiorum Archiatrorum historia! Ut tamen Mandosii de hoc argumento librum emendaret, ac cum pratermissis ab eo quamplurimis Archiatris, tum illorum, quorum hic Auctor meminerat, monumentis augeret, atque illustraret, quanto labore opus fuit cl. Vaticani Archivii Praefecto Cajetano Marinio, in quot arduas disquisitiones delabi debuit, quot consulere rarissimos omnium fere gentium libros, quot Mss. Codices evolvere, quot vetera instrumenta conferre? Discant hinc qui se se beatissimos doctissimosque existimant, si quod ipsis erratum adnotare forte contingat in Apostoli Zenii, Mazzuchelli, Marchionis Maffei, Tiraboschii, aliorumq: hujusmodi summorum virorum de re litteraria commentariis, nullam historiae partem quae vel bonarum disciplinarum, vel litteratorum hominum historia salubrior sit, et errandi periculis obnoxior. Omnis tamen labor qui ad aliquam hujus scientiae partem adhibeatur, insigni quae in omnem Rempublicam sive sacram, sive profanam dimanat utilitate abunde compensabitur. (*Edit. Bar.*)

(***) Confer Vossium *de Histor. Graec. lib.* 1. *cap.* 1. Moysen vero omnibus quos novimus, Scriptoribus antiquiorem esse multis veterum testimoniis ostenderunt Huetius *demonstr. Evang. prop.* 4. *cap.* 2. et Jaquelotius *de existentia Dei diss.* 1. *cap.* 23. *ac disser.* 3. *cap.* 4. *seq.* ut alios omittam, quos indicatos habes ab eruditissimo Alphonso Niccolai *Diss. in Sacr. Scrip. T.* 1. *diss.* 5. *p.* 128. *seq. Florent. edit.* (*Edit. Barb.*)

(****) Phoeniciam historiam Sanconiathon scripsit, qui vel Gedeonis temporibus vixit, vel Paulo serius, ut ex Cl. Fourmont asserit idem Niccolai *Diss.* 3. Nonnisi hujus historiae, quam Hadriano imperante Philo in Graecum verterat, fragmentum superest apud Eusebium *Praep. Evang. l.* 1. *cap.* 9. Vel hinc facile colligas non posse Graecos de suorum Scriptorum antiquitate gloriari, si cum Phoenicibus comparentur, cum Sanconiathon suam paulo post bellum Trojanum historiam texuerit. (*Edit. Barbiell.*)

(*****) Saeculo elapso poterat Beyerlinck tuto citari; vix erit hoc saeculo, qui *Theatrum vitae humanae* laudari audiens fere non rideat. Si quis ergo praecipuos in omni natione historicos nosse velit, quin ad Beyerlinckii Theatrum confugiat; auctor sum, ut Gerardi Joannis Vossii libros 4. *de historicis Graecis*, et tres de historicis Latinis libros cum duobus Dissertationum Vossianarum ab Apostolo Zenio Venetiis a 1752. editarum voluminibus diligenter pervolvat, nec omittat Martini Hantenii libros duos, alterum *de Romanarum rerum Scriptoribus* Lipsiae 1589 alterum de *Byzantinarum rerum Scriptoribus Graecis* ibid. 1677. Consulat deinde *Bibliothecam Historicam selectam* a Burchardo Gotthelfio Struvio delineatam, et copiose a Christiano Gottlieb Budero locupletatam Jenae 1740. (*Edit. Barb.*)

Historicam narrationem perpetuo veluti filo ductam colligstam oportet esse, praesertim ubi res exponantur, et multae, et hujusmodi, quae cognosci, ac percipi non facile queant; Sic Halicarnassaeus *cap.*10.*de judicio historiae Thucydidis.* Et mox; Historiae disponendae laus non minima in eo sita est, si et principium, quo non aliud sit prius, capiatur.et eo fine, cui nihil videatur deesse; comprehensa narratio videatur; Id. *ib. c.* 11. Deinde sd officia Scriptoris Historiae descendens, ait: Primum officium esse puto, et id vel maxime omnibus necessarium, qui res gestas literarum monumentis tradere cupiunt, ut ab oblivionis injuriis vindicentur materiam seligere speciosam, et jucundam, ac eam, quae animos legentium voluptate afficiat, atque alliciat; Quod Herodotus mea quidem sententia melius vidisse, et expressisse videtur, quam Thucydidis; Ille enim Graecorum et Barbarorum Historiam integram scripsit, et apta disposuit; Thucydides autem unum tantummodo bellum, nec fortunatum, unde potius silentio praetereundum, quam posterorum memoriae relinquendum, confuse descripsit. Est enim Historici etiam officium caute considerare, quae res illi in Historiam referendae, quae silentio praetereundae sint, et omnia rite in partes dispenere, ac unumquodque eorum, quae referuntur, suo loco apte disponere. Et tandem talis debet esse Historicus, ut omni metu careat nullius muneribus, aut commendatitiis corrumpatur; nihil amicitiae tribuens, aequalis Judex, ac benevolus omnibus, itaut alterutri plus aequo nihil tribuat, sincerae veritatis amator liber sit, ac nulli Regi subjectus, peregrinus in libris, patria carens, suis legibus vivens; non quid huic, illive sit placiturum, aut displiciturum cogitans, sed id, quod revera actum sit fideliter, ac veridice exponens; Cum praecipuae Historicorum partes sint, falsum non dicere, verum non abscondere, ac suspicionem, vel simultatem evitare. Historia enim a Cicerone *lib.* 2. *de Orat.* vocatur, testis temporum, vitae memoria, magistra lucis, nuntia veritatis. Et jam quid congruat Historiae auctori, breviter fuerat traditum *lib.* 2. *Machab. c.* 2. Vide *ibid.* (*)

15 Historicis, praesertim antiquis, et classicis, omnes praestanda est fides; *Communis*, et colligitur tum ex Sacra Scriptura, tum ex utroque jure, tum Civili, quam Canonico; Et Sacra Scriptura pluribus in locis habetur digna Historiarum commemoratio, ad denotandum, quod sit ipsis fides adhibenda. *Exod. cap.* 17. *num.* 14. ibi: *Dixit autem Dominus ad Moysen, scribe hoc ad monimentum et trade auribus Josue. Deuteronom. cap.* 31. *num.* 9. ibi: *Scripsit itaque Moyses Legem hanc, et tradidit eam Sacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam foederis Domini, et cunctis senioribus Israel, Jeremiae cap.* 36. *num* 2. ibi: *Tolle volumen libri, ut scribas in eo omnia verba, quae locutus sum tibi;* et fere idem *ibid. n.* 28. *Esther. cap.* 2. *num.* 23. ibi: *Mandatumque est Historiis, et Annalibus traditum coram Rege, et cap.* 6. *num.* 1. ibi: *Jussitque sibi afferri Historias, et Annales priorum temporum quae cum illo praesente legerentur; et cap.* 9. *num.* 32. ubi praeceptum fuit Judaeis, ut multa a Mardochaeo, et Esther constituta observarent, *et omnia, quae in libri hujus, qui vocatur Esther, Historia continentur, et cap.* 16. *num.* 7. ibi: *Quas res, et ex veteribus probatur historiis. Esdrae l.* 1. *cap.* 4. *nu.* 15. ibi: « Misimus, et nunciavimus Regi, » ut recenseat in libris Historiarum patrum tuo» rum, et invenies scriptum in Commentariis, et » sciens, quoniam urbs illa, urbs rebellis est, » et nocens Regibus, Provinciis, et bella conci» tantur in ea ex diebus antiquis etc. Sic etiam Regum Judaeorum gesta solebant in Chronicis describi, aliaeque res memorabiles, ut ad posterorum eruditionem, et utilitatem deservirent, ut patet *lib.* 3. *Reg.* c. 14. *et seq. lib.* 4. *Reg. cap.* 8. *cap.* 10. *cap.* 21. *cap.* 33. *et Paralipom lib.* 2. *cap.* 2. *et cap.* 35. et saepe alibi. Unde *libr.* 2. *Machabaeor cap.* 2. *num.* 25. *et* 26. habetur; « Considerantes enim multitudinem librorum, et difficul» tatem volentibus aggredi narrationes Historia» rum propter multitudinem rerum, curavimus » volentibus quidem legere, ut esset animi oble» ctatio, studiosis vero ut facilius possint memo» riae commendare, omnibus autem legentibus » utilitas conferatur. » Ex jure Canonico habetur *in c. De quibus* 3. *dist.* 20. *c. Quamvis* 3. *dist.* 21. *cap. Valentinianus* 3. ibi: *Ut refert Historia Ecclesiastica; dist.* 63. *et c. Adrianus* 22. *eadem dist.* 63. deprompto ex Historia Ecclesiastica, *cap. Cum venisset* 1. *in fine, de Sacra Unctione*, ibi: *Tum propter Historiam; cap. Foras* 10. *de verborum signification.* ibi: *De qua Virgil. c. Cum Apostolica Sedes* 7. *de his quae fiunt a Praelatis, cap. Cum causam* 15. *De probationib.* ubi probatio divisionis admittitur per libros antiquos; *c. Ad audientiam* 13. *de praescript.* ubi fides adhibetur antiquis libris censualibus. Ex jure civili *in l. Breviter* 1 *ff. de officio Praefecti Praetorio. A quibusdam Scriptoribus traditum est: leg. Necessarium* 2. *ff. de origine juris; l. Origo* 1. *de Offic. Quaestoris, l. Census* 10. *ff. de probationib. l. Antiqui* 3. *ff. Si pars haereditatis petatur; l. Si pars* 36. *ff. de solutionib. l. Corpora* 1. *ff. de cadaveribus punitor.* cum similibus. Et Rota recent. *par.* 8. *dec.* 76. *numer.* 11. *et seqq.* 10. *dec.* 229. *num.* 5. *p.* 14. *dec.* 424. *num.* 5. *p.* 18. *tom.* 1. *dec.* 34.*n.* 18. *dec.* 193. *n.* 379. *n.* 19. ac saepissime alibi.

(6) Praeclaras in Ecclesiastica historia conscribenda regulas sibi Fleuryus praestiterat; Sed ab illis quantum postea abscessit, Vide Cardinalis Orsi Praefationem in suam historiam Ecclesiasticam, et Fleurianae historiae criticen ab eruditissimo Doctore Marchetto Romae duobus tomis nuper evulgatam. (*Edit. Barb.*)

16 An autem Historicis sit etiam praestanda fides, et ad vim probationis, vel adminiculi admittendi sint in causis Beatificationis, et Canonizationis? omnino videndus est undequaque olim Eminentissimus Card. de Lambertinis, postea jure merito Summus Pontifex sub nomine Benedicti XIV. qui *t.* 3. *cap.* 8. *sui veri aurei Operis de Beatificatione Servorum Dei, et Canonizatione Sanctorum*, egregie suo more totam rem tractat, et quoad hoc Historicos in quatuor gradus distinguit, et quoad omnes clarissime, ac solidissime ostendit quinam ex ipsis ad vim probationis, vel adminiculi admittendi sint in supradictis causis.

17 Primus igitur gradus, inquit, est Historicorum, qui litteris tradiderunt ea quibus interfuerunt, vel quae geri viderunt; et si probi fuerint, ac prudentes, et ideo fide digni, primum fidei, et auctoritatis, ac probationis pondus constituunt. Sic ipse *in cit. cap.* 8. *num.* 8. *et* 9.

18 Secundus gradus est eorum, qui non viderunt ea, quae narrant, sed acceperunt ab iis qui viderunt; Et hi quoque si probi sint, et prudentes, adeoque fide digni, primum fidei, et auctoritatis, ac probationis gradum constituunt. Idem *ib. n.* 8. *et* 9. sed major est auctoritas primorum, quam secundorum, *ib. n.* 10.

19 Tertius gradus est eorum, qui referunt ea, quae non viderunt, nec audiverunt ab iis, qui viderunt, sed ab iis, quibus qui viderant, narraverunt; Et hi fidem merentur, si sint viri probi, ac prudentes, sed minor est eorum auctoritas, quam aliorum praedictorum, Idem *ib. n.* 10.

20 Quartus gradus est eorum, qui scripserunt ea quae legerunt in aliis Historicis; Et horum auctoritas erit solum tanta, quanta erit illorum, a quibus sua scripta desumpserunt Idem *ibidem num.* 10.

21 Hinc recte concludit, quod in causis procedentibus per viam casus excepti, ubi possim probationes subsidiariae admittuntur, Virtutes, et Martyrium plene comprobantur ex Historicis, sed primi tantum, vel secundi gradus. Idem in *cit. cap.* 8. *a num.* 13. *usque in finem.*

22 In causis vero procedentibus per viam non cultus, cum probatio constituenda sit in testibus de visu *contestibus*, Virtutes, et Martyrium non bene probantur ex dictis Historicis primi, et secundi gradus; et tanto minus ex Historicis tertii, et quarti gradus. In istis enim causis non habent vim nisi adminiculi, majoris tamen, vel minoris juxta regulam auctoritatis, et fidei ipsis praestandae secundum suum gradum superius assignatam. Idem *ib. n.* 12.

Qui tamen postea, ut diximus, ad Summum Pontificatum assumptus, per Decretum generale die 22. Aprilis 1741. editum mandavit, ut in posterum in causis Beatorum procedentibus per viam Cultus immemorabilis admitteretur probatio subsidiaria virtutum, aut Martyrii ex testibus de audito, aliisque adminiculis; cujusmodi probatio admitteretur etiam in causis Servorum Dei procedentibus per viam non Cultus, semoto tamen dolo, et culpabili dilatione. Et praeterea decrevit, ut in causis Beatorum per viam Cultus immemorabilis procedentibus, probatis Virtutibus aut Martyrio per testes de audito adminiculandos, non duo in posterum, sed quatuor pro Canonizatione miracula per testes de visu probari debeant: idemque servandum pro Beatificatione Servorum Dei in causis procedentibus per viam non Cultus, probatis virtutibus, aut Martyrio per testes de auditu, ut supra, adminiculatos.

Historiae de Virtutibus, et Martyrio non sunt 23
contemnendae, etiamsi in eis aliquae conciones ad encomium Sanctorum insertae sint, quas certum est non fuisse habitas, seu factas a dictis Sanctis; Nec etiam contemnendae sunt etiamsi unus, vel alter error in eis inveniatur, dummodo tamen eorum auctores probi sint, prudentes, ac fide digni. Idem *ib. c.* 9. *n.* 3. *et* 4. ex Baronio, Bollando, Mabillonio, et aliis ibi allegatis.

Historici probant, nec unus dicitur alteri con- 24
trarius, licet sint ejusdem aetatis, et unus ex his referat id, quod non refertur ab alio. Idem *ibid. cap.* 7. *num.* 5. concludens cum verbis Castellini *de inquisit. miracul. in causis Martyrum pag.* 64. ubi ait: « Regulariter, et ordinarie esse » usitatum apud Scriptores, etiam Ecclesiasticos, » ut unus vel alter non exprimat omnia, et sin» gula gesta alicujus Viri Dei; Sed quod unus » omittit, alter vero refert; Quod observarunt » etiam Evangelistae scribentes gesta Salvatoris » nostri; Nam quod unus omisit, alter explicat.

Historico posterioris aevi, si aliquid referat, 25
de quo tacuerunt omnes alii antiquiores, et classici Historici, nulla est praestanda fides, nec concedenda auctoritas. *Communis* cum eruditissimo Baronio *ad annum* 237. ubi sic expresse habet: « Non audiendi penitus recentiores quidam; qui » post Pontianum introducunt Cyriacum quem» dam Pontificem, cujus nulla prorsus extat » mentio in serie Romanorum Pontif. vel apud » Optatum Milevitanum, vel Augustinum, vel » Cresconium, aliosve indices Vaticanos, nec » apud Graecos, ut Eusebium, Nicephorum, vel » alios: adeo ut ne digna quidem sit, quae pluri» bus confutetur sententia, quippe quae nulla pe» nitus nitatur ratione, vel testimonio antiquo» rum, » ac sapientissimo Ludovico Antonio Muratorio *Anecdot. tom.* 2. *cap.* 21. sic praeciso dicente: « Et quo pacto, amabo, Commenta, fa» bulaeque explodi, atque exsibilari possent, quao » in posteriorum temporum Historias irrepsere, » nisi Antiquiorum silentium pluris, quam impe» rita audaxque Recentiorum loquacitas, ponde» retur? Affirmant hi ad arbitrium suum, gesta-

» que a temporibus suis remotissima somniant: » illi vero ne volam quidem, vestigiumque earum » rerum reliquere, relicturi sane, si illarum notitiam habuissent. Et nos affirmantium potius » imperitia, quam tacentium doctrina duci sinemus? »

26 Et a fortiori nulla est praestanda fides Historico asserenti aliquid, de quo inter alios Historicos est communiter receptum contrarium, ut exemplificari potest in Benvenuto de Imola *nel Commentar. in Dante impress. Pisauri a Christophoro Berardo fol.* 1467. ubi asserit, quod perfidus Mahometes fuerit habitus ut Cardinalis Romae, ac missus in Africam ad praedicandam Fidem Catholicam, ad quam sua singulari gratia, et eloquentia fere totam illam gentem reduxerat. Ob quod Cardinales ei promiserant, quod decedente Summo Pontifice, ipsum eligerent: at secuta dicta morte, alio ab ipsis electo Summo Pontifice, indignatus ille, coepit omni conatu contrarium praedicare, ac totam illam nationem seduxit, atque ad falsam sectam Saracenorum reduxit; Quod totum falsissimum est, et mere chimericum ab omnibus communiter Historicis impugnatum, ut videre est apud Ursayam *Institut. Crimin. lib.* 4. *tit.* 8 *n.* 120. *et seq.* ubi totum id refert. Sic nullimode est credenda fabulosa Historia de Joanna Papissa. (*) quicumque fuerit primus ejus Inventor, sive Martinus Polonus. (**) sive Marianus Scotus, sive Sigebertus, ut aliqui volunt, sive alii, ut alii praetendunt, sive probabilius Haereticorum fraus, et malitia, qui in derisum Sanctae Romanae Pontificiae Sedis dictorum Historicorum scriptis fabellam hanc inseruerunt; ut eruditissime suo more advertit Summus Pontifex Benedictus XIV. *in cit. tom.* 3. *cap.* 10. *n.* 4. Item totaliter deridenda, et explodenda est fabula de malignissime excogitata, et falsissime asserta infelici praetensa morte Subtilissimi V. mei Joann. Duns Scoti, quem Bzovius secutus Paulum Jovium, refert infelici vitae exitu fuisse extinctum, eumque comitiali morbo laborantem, et nimis festinato funere elatum, cum redeunte vita, sero morbi impetum natura discuteret: frustra miserabili mugitu opem pitiisse, pulsatoque diu lapide, eliso tandem capite, miserabiliter periisse. Et sic de pluribus aliis Historicis consimiles evidentes falsitates, ac fabulas referentibus, quae adeo evidenter falsae, ac chimericae communi veridicorum Historicorum sensu habentur, ut nec confutationem mereantur, juxta auream sententiam S. Athanasii relati ex Patre Sebastiano a S. Paulo Carmelita ab Ursaya *loc. cit. n.* 123. ibi: *Nimis falsa non sunt refellenda, ne habita fuisse credibilia videantur.*

Historicus rationaliter attemperari prorsus debet in animi affectionibus amoris, et odii, aliter enim vel veritatem excedere, vel a veritate deflectere facile erit, siquidem ut praeclare dicitur per vulgare effatum, amor, et odium nomen imponitur. 27

Historicus ne vel leviter etiam semel mentiri debet; nam qui mendacium ponit, fidem in veritate sibi tollit, dum semel malus semper praesumitur esse malus: *textu expresso in c. Semel malus* 8. *de Regulis Juris in* 6. in eodem genere mali, ut explicat Glossa *ibid.* et nisi de emandatione appareat; *c. Ferrum* 8. *dist.* 50. et Tullius pro C. Rabirio Posthumo nos admonet: *Ubi semel quis pejeraverit, ei credi postea, etiamsi per plures Deos juret, non oportet.* 28

Historico abs re facta, et auctoritates mutilanti, vel documenta sibi adversa reticenti nulla merito habenda est Fides, sic namque sufficientem ingeritur suspicandi motivum voluisse fallere, et ex tacitis asserta non subsistere, ac ipsimet sua proinde fore dubia indicatur, consequenter merito etc. 29

Historico coaevo magis standum est, quam non coaevis, testis enim coaevus rem gestam propriis oculis conspicere potuit, minime vero testes non coaevi, atque ideo ille istis praeferendus est: hinc communi Criticorum calculo facta antiqua per testes coaevos, vel proxime coaevos non probata, pro fabulosis, vel admodum dubiis habentur, et Cicero *lib.* 1. *qq. tuscul. cap.* 12. ait: Auctoribus uti optimis possumus, quod in omnibus causis, et debet, et solet valere plurimum quidem omni antiquitate, quae quo proprius ab ortu, et divina progenie, hoc melius, et fortasse quae erant vera, cernebat. 30

Historicum Critica maxime decet, si christiane fiat, idest si spretu et mordacitate ablegatis, sui pompa, et ingenii ostentatione semotis, aequitatis solius, ac veritatis amore fiat, etenim sic reus nullatenus apparebit in conspectu Domini, et absque alterius laesione culpabili falsa a veris latius secernentur, nec non scribendi cum veritatis, vel Proximi oppressione, et absque proportionato rei examine facilitas obstruetur, vel saltem juste confundetur; est enim Critica, ut optime tradit P. Honoratus a S. Maria *tom.* 1. *animadv. in regulas Critices dissert.* 1. *art.* 1. ars judicii ferendi de factis historiam constituentibus, 31

(*) De hac fabella, quam plurimi refellerunt, consules cum primis Labbei *Cenotaphium Joannae Papissae.* et insignem Josephi Garampii nuper sacra Purpura a Pio VI. plaudentibus bonis omnibus donati *de Nummo argenteo Benedic. XIII. dissertationem* Romae 1739. evulgatam *(Ed. Barbiell.)*

(**) Quid de Martino Polono, num scilicet primus in Chronicon suum Joannae Papissae fabulam intulerit, sentiendum sit, non vacat operosius inquirere. Vide tamen, si placet, Franc. Antonii Zaccaria dissertationes Italicas de rebus ad historiam Ecclesiasticam pertinentibus *Tom.* 2. *pag.* 302. (*Edit. Barbiell.*)

de operibus ingenio partis, de eorum variis lectionibus obviis; de sensu, stylo, et Auctoribus. Hinc termini *Criticus* et *Criticare* a graeco ducti, ut vides, idem sonant, ac *Judex, et Judicare;* unde apud Medicos dies critici appellantur illi, in quibus judicium faciunt de morbis maxime acutis, *ut sunt dies* 7. 14. 21.

32 Non videtur in Historico laudabile quaedam praesertim Ecclesiastica historice credita dubium vertere, aut negare per principia levia, vel non nisi probabilia; quippe ad minus inutile proditur, quae pie creduntur vel devotionem fovent, ac sufficienti sunt suffulta fundamento, quod in dubium per levia citentur, aut per solum probabilia negentur; secus autem si principia adducerentur certa, prorsusque ineluctabilia, sic namque falsitas detegitur, quae veritati pleno jure cedere debet; et ex alia parte ad devotionis ac pietatis fomentum simul, et incrementum vera non desunt media, nec per falsa enarrari egent Dei mirabilia; hinc insipienter quis miracula effingeret ad divinae Fidei mysteria suadenda, cum vera adsint innumera.

33 Licet sola facti possibilitas ad factum astruendum haud valeat, sufficit tamen gravis auctoritas, vel accurata experientia. Ratio 1. partis est, quia esto ab actu ad potentiam teneat consequentia, non tamen e contra a potentia ad actum, prout attendenti per se notum est. Ratio 2. p. est, quia quod gravi constat auctoritate, nititur testimonio vel Dei, vel hominum omni prorsus Fide digniorum. Ratio 3. p. est, quia nemo inficias ibit, quod experientia constat ex iis colligi, quae sensibus patent, eorumque recto usu firmiter deprehenduntur, quaeque oculatum testimonium referunt; experientia enim nil aliud est, quam cognitio per sensibilem usum reperta, vel ex frequenti effectuum observatione invecta; indeque jure omni, experientia habetur pro rerum Magistra.

34 In factis historice credendis apprime circumstantias attendere opus est omnes tum rei, seu internas, quae videlicet ad ipsammet rem spectant, tum Scriptorum, seu externas, quae nimirum testimonia concernunt ea, quibus nitimur, atque ad credendum ducimur: quoties enim circumstantiae tales comperiantur, ut rarissime inveniantur cum falsitate conjunctae, rationabiliter enarratis praestatur fides, et assensus: si autem e contra sint, nempe tales, ut saepius falsitatem inducant, merito eis vel non praestatur assensus vel falsitas tribuitur; in primo namque casu veritatis apparet certitudo moralis, sufficiens in iis, quae nobis physice constare non possunt, secus autem in secundo, sicut est clarum. Generatim, igitur, antequam de facto historico judicium feratur, attente considerandum est quod optime ait Fortuna Brixia part. 2. Logices art. 4. scilicet, num ex circumstantiis aliqua, moraliter saltem, ratione loci, personae, vel temporis, sit impossibilis, num una ita cum altera pugnet, ut ambae simul in ipso facto componi nequaquam possint; si namque aliqua sit impossibilis, vel illarum una adversetur alteri, jam factum vel nullam, vel non nisi dubiam meretur fidem, utpote quodhoc ipso, vel plane falsum, vel apprime dubium. Si autem in circumstantiis nulla falsitas, nullaque oppositio occurrat, factum censendum quidem possibile at minime illico credendum illud revera contigisse, nisi ea quoque adsit Auctoris, vel Testis conditio, ut plane dignus ille sit, cui Fides adhibeatur; atque ex his liquido depromitur, unde ferendi sumus ad unum potius, quam aliud credendum ex his, quae nobis gesta proponuntur, vel facta negantur. (*)

Opera genuina, et authentica a falsis ac suppositiis per quinque potissimum capita discerni possunt. Primum est constans, ac perpetua traditio, idque luculentissime evincitur ex D. August. lib. 33. contra Faustum cap. 6. ubi efficacissime ac sublimissime, prout suum, ex praelaudato capite contra Manichaeos demonstrat Apostolicas scripturas; Sacrosque Scriptores pro genuinis authenticisque habendos esse: atque ex eod. capite genuinos Hippocratis libros a falsis sub ejusdem nomine prolatis esse secretos docet; immo Platonis, Aristotelis, Ciceronis, Varronis, aliorumque hujusmodi Auctorum libri, ait, quod non noverint Homines, quod ipsorum sint, nisi eadem temporum sibimet succedentium contestatione continua: atque idem affirmat de Scriptoribus Ecclesiasticis; et inde subnectit: « Sed quid pergam in longe praeterita? ecce istas litteras
» quas habemus in manibus, si post aliquantum
» tempus vitae hujus nostrae, vel illas cujusquam
» Fausti esse, vel has neget esse meas, unde con-
» vincitur, nisi quia illi, qui nunc ista noverunt,
» notitiam suam ad longe etiam post futuros con-
» tinuatos posterorum successionibus trajiciunt?
» Quae cum ita sint, quis tandem tanto furore
» caecatur, nisi Daemoniorum mendaciloquorum
» malitia, atque fallacia, consentiendo submersus
» sit, qui dicat hoc mereri non potuisse Aposto-
» lorum Ecclesiam tam fidem, tam numerosam
» fratrum concordiam, ut eorum scripta fideliter
» ad posteros trajicerent, cum eorum cathedras

(*) Praeter Auctores hic laudatos, regulasque ab his excerptas legendus cum primis P. Labrus. Sed *de abusu artis critica* adde Petri Laxeri Exercitationes tres Romae annis 1754 et 1755. ex Salomonii typographio emissas, 1. *De arte critica, et generalibus ejus regulis ad Historiam Ecclesiasticam relatis.* 2. *De Criticae regulis, quibus vera falsis admixta secerni possunt.* 3. *De vera vel falsa traditione historica, regulisque ad eam internoscendam.* (*Edit. Barbiell.*)

» usque ad praesentes Episcopos certissima suc» cessione servaret, cum hoc qualiumcumque ho» minum scriptis, sive extra Ecclesiam, sive in » ipsa Ecclesia, tanta felicitate proveniat.

35 Alia quatuor doctissime recenset Cl. Mabillonius P. 2. de studiis Monasticis cap. 13. videlicet. Si aliqua manuscripta extimatione digna, caque imprimis, quae magis auctori coaeva videntur, in fronte vel etiam in calce operis nomen ejusdem gerant. (*) Si stylus fuerit ubique conformis alteri ceterorum auctoris operum, sicut et principia ac opiniones. Si Scriptores, sive Synchroni, sive pene Synchroni ejusdem opus eidem auctori certo adscribant. Si denique nihil gestum in hoc opere legatur, quin cum historia sui aevi concordet; Et ex his juxta contrariorum legem, ac disciplinam ratiocinare ad falsa, et supposititia eruderanda opera: hujusmodi namque momenta, uti perspicuum est, ad utrumque multa efficacitate donantur. (**)

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De fide in judicio habenda Historicis, vide regulas a Rota traditas *in Augustana Juris praecedendi* 28. *Febr.* 1746. *coram Reverendissimo P. D. Bussio Decan. et in Nullius, seu Tarraconen. Praecedentiae* 13. *Maii* 1746. *cor. clar. mem. Millin. et* 20. *Febr.* 1747. *et* 19. *Junii ejusdem an.* 1547. *cor. R. P. D. Elephant. et* 29. *Jan.* 1748. *et* 13. *Maii ejusdem anni* 1748. *cor. bon. mem. de Vais.* 36

(*) Sed hic videndum, ne sumpta Codicum antiquitas nos fallat. Regulis, et arte critica opus est, ut de illorum aetate recte judicemus. Aliquot hujusmodi regulas Eusebius Canonicus Pollionanus scite proposuit; sed plure invenies apud Trombellium in libello Italico *de arte dignoscendae Mss. Codicum aetatis* nuper Neapoli recuso (*Edit. Barbiell.*)

(**) Amortius *p.* 4. ex Auctore *Problematis* de S. Dionysii Areopagitae operibus quinque addit regulas ad opera supposita e veris secernenda 1. quando inquit liber tribui» tur auctori ex fide monumentorum incertorum, aut evi» denter falsorum, habetur fere infallibile suppositionis » signum. 2, quando liber non potest Auctori tribui, cui » concedantur multae inconvenientiae, habetur signum » probabile suppositionis: et si omnes inconvenientiae su» mantur simul; habetur signum moraliter infallibile 3. » quando scriptores Apologetici inter se non conveniunt » sed sibi invicem contradicunt in praecipuis capitibus, et » circumstantiis circa librum, et Auctorem illius habetur » signum suppositionis 4. quando ex omnibus apologiis » ne unica quidem fundat probabilitatem pro auctoritate » libri defendendi. 5. quando ex omnibus apologiis sive » simul, sive seorsim sumptis non potest conflari unum sy» stema, quod cum Chronologia Auctoris consentiat. *Edit. Barbiell.*)

HOMICIDA, HOMICIDIUM

SUMMARIUM

1. Homicidium unde dictum et quid sit? — 2. Talis caedes facta ab homine appellatur semper homicidium, quomodocumque quis hominem occiderit, et assignantur varii modi, quibus potest perpetrari homicidium, *usque ad num.* 15. — 16. Homicidium dividitur in voluntarium, et casuale. — 17. Homicidium voluntarium aliud est *directe*, aut *indirecte* tale, et quodnam sit utrumque — 18. Homicidium casuale quodnam sit? — 19. Homicidium voluntarium injustum est peccatum ex genere suo mortale. — 20. Homicidium potest committi juste, seu licite, et injuste seu illicite. — 21. Homicidium juste, et licite potest committi quatuor modis, qui assignantur, et probantur, *usque ad* n. 24. — 25. Ad hoc ut occisio aggressoris sit licita, et cum moderamine inculpatae tutelae, requiruntur potissimum tria, scilicet *causa*, debitus *modus*, et *tempus*, et explicantur. — 26. Servato dicto moderamine inculpatae tutelae, licitum est occidere injustum aggressorem, etiam pro defensione vitae, et membrorum parentis, uxoris, prolis, fratris, sororis, conjunctorum, immo et extraneorum innocentium — 27. Immo licitum est etiam occidere injustum aggressorem ob defensionem bonorum temporalium, si sint magni momenti, at aliter defendi, vel recuperari non possint. — 28. Non licet autem occidere aggressorem ob defensionem rerum temporalium levis momenti. — 29. Fur tam diurnus, quam nocturnus servato moderamine inculpatae tutelae pro conservandis rebus magni momenti, nedum propriis sed etiam proximi, si aliter defendi, et conservari non possint, licite occidi potest non tantum a Laicis saecularibus, sed etiam a Clericis, et Religiosis. — 30. Immo neque obstat, quod invasor sit in peccato mortali, et in aeternum damnetur. — 31. Non licet tamen occidere injustum Judicem; Advocatum, et falsum accusatorem, et Testem, quamvis ab eis grave damnum immineat. — 32. Nec licet defendere defensione occisiva ea, quae nondum habemus, et ad quae solum jus inchoatum habemus, et ea nos possessuros speramus. — 33. Nec etiam licet se defendere defensione occisive contra injuste impedientem assecutionem Haereditatis, Legati, Cathedrae, aut Praebendae — 34. Nec pariter licitum est alium occidere pro necessaria defensione honoris, et famae. — 35. Homicidium voluntarium alterius injuste, seu illicite potest committi sex modis, qui assignantur, et explicantur. — 36. Nullo casu licet auctoritate humana, sive publica, sive privata innocentem directe, et per se occidere, etiamsi Tyrannus minetur Urbi excidium, nisi ei mittatur caput innocentis. — 37. Indirecte autem, et per accidens aliquando licet, et assignatur quomodo. — 38. Innocentem directe occidere licet auctoritate Divina. — 39. An Judici liceat condemnare ad mortem probatum nocentem, si scientia privata noverit innocentem? *remissive*. — 40. Innocens ad mortem capiendus a satellitibus scientibus ipsius innocentiam potest eos licite occidere, si aliter nequeat se defendere. Secus non. — 41. Incarceratus nequit licite occidere Custodes, ut effugiat. — 42. Nec ducti ad supplicium possunt licite occidere Carnificem, aliosque Ministros, ut evadant. — 43. An autem Bannitus possit se defendere, et aggressorem occidere, et an ipse Bannitus possit licite ab aliis occidi, *remissive*. — 44. Non licit auctoritate propria, et private occidere extra causam necessariae defensionis. — 45. Nec licet Patri filiam, aut Marito Uxorem in adulterio deprehensam occidere. — 46. Immo uxor, et adulter possunt licite se defendere, et cum moderamine inculpatae tutelae etiam occidere Maritum injuste

ad mortem invadentem. — 47. Licitum est Matronae honestae, sicut et Virgini violentem aggressorem, stupratorem, oppressorem cum moderamine inculpatae tutelae, occidere, si nullo alio modo vim impedire, aut declinare possit. — 48. Auctoritate propria, et privata non licet occidere Principem suum Tyrannum. — 49. Nulla auctoritate humana, secluso Dei mandato, aut instinctu divino, licet seipsum directe occidere. — 50. Dei mandato, aut instinctu Divino interveniente licet. — 51. Sicut etiam indirecte aliquando licet. — 52. Hinc potest miles, immo tenetur tempore obsidionis muros conscendere, stationem suam non deserere, quamvis moraliter certus sit se occidendum ab hostibus.—53. Potest, immo debet Episcopus, aut Parochus tempore pestis per se, vel per alium Sacramenta peste infectis administrare, quamvis sit moraliter certus se se etiam ad mortem inficiendum. — 54. Potest uxor ad consolationem mariti peste infecti assidere ejus lecto, et Religiosi, vel alii possunt hujusmodi infectis deservire ex charitate, et amicitia, quamvis certo moraliter timeatur similis mortalis infectio. — 55. Potest quis ad fugiendum incendium, ex alto se praecipitem dare cum certo periculo mortis. — 56. Potest quis ad evertendam turrim hostilem, aut perdendos hostes pulverem incendere, quamvis sciat se obruendum, sicuti et navem mergere vel incendere ne hostis ea potiatur cum gravi Reipublicae damno. — 57. Potest quis licite se objicere telo, vel ictui ad servandum vitam Principis, vel naufragio tabulam cedere amico naufraganti, vel morti se offerre pro injuste damnato ad ipsam. — 58. Licitum est mortem potius tolerare ex actu virtutis heroicae, quam injustum vitae, aut honoris invasorem occidere. — 59. Potest reus licite non fugere, quamvis adsit commoditas; immo sponte se sistere Judici plectendum. — 60. Licitum est carnem vigiliis, abstinentiis, mortificationibus et flagellationibus moderatis affligere, quamvis inde vita sit abbrevianda.—61. Potest quis licite abstinere a Matrimonio, quamvis in coelibatu mori debeat propter indispositionem. — 62. Seipsos occidentes, et quando privandi sunt Ecclesiastica sepultura? *remissive*. — 63. Clericus homicida incorrigibilis debet deponi, et tradi Curiae Saeculari ut moriatur. —64. Clericus homicida ex proposito debet deponi ex Altaris Ministerio. 65. Clericus homicida voluntarius etiam occultus ex Concilio Tridentino omni Ordine, Beneficio, et Officio Ecclesiastico perpetuo carere debet. — 66. Ipse tamen Clericus homicida voluntarius, ejusque socius potest obtinere, et obtentas retinere pensiones absque dispensatione non obstante *dict. cap. 7. session. 14. Concil. Tridentin.* —67. Homicidae damnati, sive diffamati, quamvis remissi fuerint, non possunt habere Officia, Dignitates, nec testimonium ferre. — 68. Homicidae non remittendi in loco, ubi degunt haeredes occisi, nisi habita pace. — 69. Homicidium commissum a Laico, qui postea effectus est Clericus, non punitur quoad personam nisi a Judice Ecclesiastico. — 70. Sic Clericus reassumens habitum post commissum homicidium gaudet privilegio Fori, quoad personam tantum. — 71. Homicidium committi mandans in personam unius, si committatur in personam alterius, non incurrit irregularitatem, quae contrahitur in homicidio voluntario. — 72. Homicidium vere casuale, cum nulla penitus admissa fuerit culpa, et in quo non debeatur opera rei illicitae, non facit quem irregularem. — 73. Homicidium committens veneno non gaudet immunitate Ecclesiastica. — 74. Homicidii appellatione non venit mutilatio membri. — 75. Satellites nequeunt licite occidere malefactorem, quem jussi sunt comprehendere, et qui se opponit, ne comprehendatur, nisi conjunctim concurrant sex circumstantiae, quae enumerantur. — 76. Alia quoad homicidas, et homicidia, *remissive*. — 77. homicida, quando incurrat, vel non, irregularitatem? *remissive*. — 78 homicida, quoad restitutionem, *remissive*. — 79. Sequentia decreta usque ad finem non indigent summariis, cum satis summarie sint relata *ad n.* 94. 95. — ad 98. De poena homicidii jure Ecclesiastico. — 99 ad 103. Nonnulla a Romano Theologo. — 104. ad 108. Nonnulla ab Editionibus Barbellinianis in Auctorem corriguntur.

1 Homicidium dicitur ab homine caedendo; est
enim caedes hominis *l. Si ita vulneratus*, 52.
ff. ad leg. Aquiliam, cap. Si homicidium, 51.
caus. 23. *quaest.* 5. Unde homicidium defi-
nitur *quod sit violenta examinatio, seu occisio ho-
minis ab homine facta.* Est in re communis, *arg.
cit. cap. Si homicidium.* Dicitur autem notanter *Ab
homine*, quia si homo a fera, vel bruto occidatur
proprie *homicidium* non dicitur, sed *pauperies*,
tit. Institut. et ff. quadrupes pauperiem fecisse di-
2 *catur.* Semper tamen talis caedes facta ab ho-
mine appellatur homicidium, quomodocumque
quis hominem occiderit; *l.* 1. §. *Occisorum, ff. ad*
3 *S. C. Syllan.* Sive scilicet quis manibus hominem
occiderit, puta strangulando; *uti in l. Qua actione*
4 §. *Occisum, ff. ad Leg. Aquil.* Sive non manibus
tantum sed toto corpore, puta suffocando, ut ac-
cidit parentibus, et nutricibus infantes in lecto
opprimentibus, de quo in *c. final. de iis qui fil. oc-*
5 *cider.* Sive vim inferendo suis propriis visceribus,
qua fiat abortus, et foetus abigatur, atque moria-
tur; *l. Si mulierem, ff. ad leg. Cornel. de Sicariis.*
sive praecipitio, dimittendo scilicet aliquem de
ponte, vel de aliquo alio alto loco: *leg. Qua actio-
ne*, §. *Occisum, et l. Cum qui, ff. ad leg. Cornel. de*
6 *Sicariis.* Sive pugno; *l. Si Servus servum*, §. 6. *Si
mulier pugno, ff. ad leg. Aquiliam.* Sive telo §. *Item
lex Cornelia, Instit. de publicis Judiis.* Sive clava *l.*
1. §. *D. Adrianus, ff. ad leg. Cornel. de Sicariis.*
Sive Ligone; *cap. significasti in princip. de homi-* 8
cid. Sive Falce; vel Bidente, aliisque rusticis ter- 9
rae instrumentis, de quibus *in l. Instrumenta, ff.
de fund. instruct.* Sive nimis gravibus custodiis, et 10
carceribus vel plombatorum verberibus, aut pon-
deribus catenarum, et ferreis manicis, ossibus,
et corpori inhaerentibus; *Leg.* 1. §. *Si accusator,
et* §. *Illud etiam, Cod. de Custod. Reor. l. Incredi-
bile, de poenis, et l. Nemo carcerem, C. de exaction.
tribuit l.* 10. Sive denegatione alimentorum; *l. Ne-* 11
care, ff. de lib. agnoscend. et l. Item si obstetrix; §.
Si quis ff. ad l. Aquiliam: Sive flagello in quo 12
latet dolor, idest intra cujus virgam latet Pugno;
l. Si ex plagis, §. *Tabernarius, ff. ad leg. Aquil.*
Sive malo medicamento; *leg.* 3. *ff. ad leg. Cornel.* 13
de Sicar. et l. Qua actione, §. *Proculus, et l. Idem
Julio ff. leg. Aquil.* Sive veneno; *l.* 1. §. *Praeterea* 14
ff. ad leg. Cornelian. de Sicariis. Sive occiderit lin- 15
gua, puta mandando homicidium, consulendo il-
lud, vel falsum testimonium dicendo, propter quod
ad poenam ultimi supplicii quis fuerit condemna-
tus; sive denique alio quocumque modo, et ratio-
ne; *l. Qua actione*, §. *Occisum*, ibi: *Vel qualiter-
cumque ff. ad leg. Aquil.*

Homicidium dividitur in *Voluntarium*, et *Ca-* 16

suale; lib. 5. *Decr. tot. tit.* 12. *de homicidio volun-*
17 *tario, et casuali.* Homicidium Voluntarium aliud est *directe*, aliud *indirecte* tale. Homicidium *directe voluntarium* est quod vere per se, ac directe intenditur, ut cum quis animo, ac intentione occidendi hominem ense transfigit, aut sclopeto trajicit illum. *Homicidium indirecte, seu in causa voluntarium*, est cum quis mortem alterius non intendit quidem, voluntarie tamen ponit talem causam, vel facit aliquid ex quo mortem moraliter certe secuturam praevidet, ut si quis graviter percutit aut pedibus calcat praegnantem feminam, et inde sequatur abortus, vel si in loco hominibus valde frequentato explodit sclope-
18 tum, et inde homo occiditur. Homicidium *Casuale*, est, quod nec directe, nec indirecte intenditur, sed praeter omnem intentionem casu, et fortuito accidit, ut si quis putans sclopetum esse vacuum explodit ipsum, et explodendo praeter omnem intentionem aliquem occidit.

19 Homicidium voluntarium injustum est peccatum ex genere suo mortale, *Communis ac certa*, Est enim expresse prohibitum, et quidem sub gravibus poenis tum in Testamento veteri, tum in novo. *Exodi enim* 20. inter praecepta negativa proximum respicientia; ponitur primo expresse; *Non occides. Genes.* 9. dicitur: *Quicumque effuderit humanum sanguinem, effundetur sanguis illius. Levit.* 24. habetur: *Qui percusserit, et occiderit hominem, morte moriatur. Matth. cap.* 26. sic praecise statuitur: *Omnes, qui gladium acceperint, eoque percusserint, gladio peribunt; et Apocalyps. c.*
20 13. sic mandatur; *Qui gladio occiderit, oportet, cum gladio occidi.* Homicidium voluntarium potest committi juste, seu licite, et injuste, seu illicite. *Communis.* Homicidium juste, seu licite potest committi quatuor modis. Primo, mandato Dei speciali. Secundo, Lege publica, et ministerio justitiae, Tertio, Bello justo. Quarto, necessaria
21 sui defensione cum moderamine inculpatae tutelae. Quo ad primum de mandato speciali, et instiecto Dei occidendi se ipsum, vel alium, nullum est dubium, cum Deus sit absolutus Dominus vitae, et mortis hominis, *Sapien.* 16. adeoque homo possit in tali casu licite, imo teneatur ei obedire, sicut prompte ei obedivit Abraham, quando praecepit ei Deus ut occideret dilectum suum Filium Isaac, *Genes.* 22. et Israelitae de mandato occiderunt parvulos Urbis Jericho, *Josue* 6. et viri Samariae interfecerunt 70. filios Achab, 4. *Reg.* 1. et sic de aliis similibus.

22 Quo ad secundum de Lege publica, et ministerio justitiae, habetur tam ex Divina, quam humana Lege, licere auctoritate publica occidere malefactores, Divina quidem *Exodi* 22. expresse dicitur: *Maleficos non patiaris vivere. Qui coierit cum jumento, morte moriatur; Qui immolat Diis occidatur. Deuteron.* 21. statuitur poena mortis filio protervo parentibus inobedienti. *Deuteron.* 22.
eadem poena mortis statuitur filiae in Domo patris fornicanti. *Et ad Rom.* 13. Apostolus de Principe Saeculari loquens, sic ait: « Dei Minister est tibi in bonum; Si autem malum feceris, time; non enim sine causa gladium portet, » Dei enim Minister est, vindex in iram ei, qui » malum agit. » Lege humana autem licere constat *ex cap. Quaesitum*, 45. *caus.* 23. *q.* 4. c. *Prodest*, 4. *cap. de occidendis*, 8. *cap. Sunt quaedam*
39. *c. Qualis* 44. *ead. caus.* 23. *q.* 4. *cum concor-* 23
dantiis. Quo ad tertium de Bello justo, vide verb. *Bellum art.* 2. *et* 3. ubi late de licita occisione in Bello justo.

Quo ad quartum de necessaria sui defensione 24
cum moderamine inculpatae tutelae licere occidere injustum aggressorem tenet communissima DD. cum S. Thoma 2. 2. *quaest.* 64. *art.* 7. et habetur *in cap. Jus naturale, dist.* 1. *et cap. Significasti*, 18. *de homicid. et cap. Si vere*, 2. *de sent. Excommun.* ubi dicitur *vim vi repellere omnia jura, omnesque leges permittunt. Et leg.* 3. *ff. de Just. et* ubi dicitur: *Jure hoc evenit, ut quod quisque*
ob tutelam corporis fecerit, jure fecisse existimetur. 25
Dicitur autem notanter *cum moderamine inculpatae tutelae*, quia ad hoc ut talis aggressoris occisio sit licita, tria potissimum requiruntur communiter a Doctoribus cum Julio Claro §. *Homicidium, n.* 34. primo scilicet requiritur *Causa*, id est quod aggressio, seu invasio sit injusta, quia pro defensione vitae suae non licet occidere juste invadentes, v. g. Ministros justitiae, quia hi juste invadunt, ut post Avilam *de censuris part.* 3. *disp.* 5. *sect.* 3. *dub.* 2. *concl.* 1. et alios recte observat Pirhinch *lib.* 7. *Decret. tit.* 12. *num.* 92. Reiffenstuel *ibid. num.* 132. Secundo requiritur debitus *modus* defensionis, ita ut defensio non se extendat ultra id, quod requiritur ad propulsandam injustam aggressionem; qui enim potest se defendere pugno, baculo, percussione non lethali, vel aggressorem abigere, et vincere illum exarmando, non potest licite illum occidere; *arg. cap. Ut sane* 35. *de sentent. Excommun.* ibi: *Dum tamen non amplius eorum violentia se extendat, quam defensio exigit.* (*) Tertio requiritur tempus, idest ut occisio ad sui defensionem fiat statim ac quis injustam vim, vel aggressionem occisivam, aut mutilationem patitur, vel certo imminentem cognoscit, non vero postea, et ex intervallo postquam aggressor abiit, nullumque amplius remanet periculum; *arg. cap. si vero*, 2. *de sent. excomm.* ibi: *si incontinenti vim vi repellat*, et ratio in universum est, quia defensio occisiva

(*) Hinc factum est, quod injuria egisse dicitur, meritoque civilibus legibus extra ordinem punitur is, qui occidere maluit suum aggressorem, quem fugere, si sine periculo potuit *Vid. Ant. Matthaeum Leg. citat. ad Leg. Cornel. de sicar. Cap.* 3. §. 7. (*Edit. Barbieri*)

ut licita sit, talis esse debet, ut non ad sumendam vindictam, sed tantummodo ad propulsandam injuriam fiat: *arg.* c. *Significasti* 18. *de homic.* ibi: *tamen id fieri debet cum moderamine inculpatae tutelae, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam.*

26 Servato dicto moderamine inculpatae tutelae licitum est occidere injustum aggressorem etiam pro defensione vitae, et membrorum parentis, uxoris, prolis, fratris, sororis, conjunctorum, immo et extraneorum innocentium; *arg. cap. Fortitudo* 5. *caus.* 23. *qu.* 3. ibi: *Fortitudo, quae vel bello tuetur a barbaris patriam vel domi defendit infirmes, vel a latronibus socies, plena justitia est; cap. Non inferenda* 7. *cap. Qui potest* 8. *ead. caus.* 23. *et qu.* 3. *juncto cap. Dilecto* 6. §. *Et quidem de sent. excomm. in* 6. *et concordat l.* 1. §. 4. *ff. ad leg. Cornel. de Sicariis;* Hinc *Exodi* c. 2. *num.* 11. laudatur Moyses, quod Ægiptium injustum aggressorem Hebraei cujusdam occiderit, et absconderit in sabulo; Et sic tenent Farin. *in praxi Crimin. qu.* 124. *a num.* 267. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 137. Jul. Clar. *verb. Homicidium n.* 27. ubi dicit esse communem, sicut communem dicunt Filiuc. Molin. Azor. Viva *ad proposit.* 17. *et* 18. *Alexand. VII. num.* 12. (*)

27 Immo licitum est etiam occidere injustum aggressorem ob defensionem bonorum temporalium, si sint magni momenti, et aliter defendi, vel recuperari non possint; Clarus *verb. Homicidium a num.* 25. Suarez. *de censur. disp.* 46. *sect.* 2. *n.* 10. Lesius *l.* 2. *de justit.* c. 2. *dub.* 11. Covarruv. *in Clementina: Si furiosus, part.* 3. §. *unic. num.* 6. *in fine;* Castropalao *de censur. disp.* 6. *punct.* 15. *n.* 7. *et seq.* Viva *ad propos.* 17. *et* 18. *Alexand. VII. num.* 10. *et* 12. cum satis communi aliorum; *argum. leg.* 1. *Cod. Unde vi;* ubi etiam universaliter concedi videtur his verbis: » recte possidenti » ad defendendam possessionem, quam sine vitio » tenebat, inculpatae tutelae moderamine illatam » vim propulsare licet; » consequenter etiam occidere, si occisio ad defensionem est necessaria, cum permisso fine permittantur etiam media ad illum consequendum necessaria; *arg. c. Praeterea,* 5. *de offic. et potest. Judic. deleg. l.* 2. *ff. de Jurisd. l. si furem* 9. *ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* Et ratio est, quia sine illis bonis non potest juxta proprium statum vita custodiri, adeoque sicuti licet vitam defendere defensione occisiva, ita etiam bona externa ad vitam conservandam necessaria, cum talia bona vitae quodammodo comparentur; *l. Advocati* 14. *Cod. de Advocatis divers. Judic.* et ibi Glossa communiter recepta (**).

28 Fuit autem dictum notanter, *Si bona sint magni momenti*, quia ob res levis momenti non licere occidere aggressorem hodie certissimum est ob sequentem propositionem ab Innocent. XI. die 2. Martii 1679. ex damnatis in ordine 31. ibi: *Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.*

29 Hinc fur tam diurnus, quam nocturnus servato moderamine inculpatae tutelae pro conservandis rebus temporalibus magni momenti, nedum propriis, sed etiam proximi, si aliter defendi, et conservari non possint, licite occidi potest, non tantum a Laicis saecularibus, sed etiam a Clericis, et Religiosis; *arg. cap. Dilecto* 6. *de sent. excomm. in* 6. Et ratio est, quia ipso jure naturae licet vim vi repellere quantum opus est ad se suaque tuenda; *cap. Jus naturale* 7. *dist.* 1. *cap. Significasti* 19. *de homicidio, et cap. Si vere* 2. *de sentent. excommun.* ubi dicitur: *Vim vi repellere omnia jura, omnesque Leges permittunt.* Et espresse id permittunt Leges civiles, quia alias daretur occasio bonos, et innocentes spoliandi; *l. Si furem* 9. *ff. ad Leg. Cornel. de Sicar. et l.* 4. *ff. ad Leg. Aquil.* et consentit Jus Canon. *cap. Interfecisti* 2. *et cap. Si perfodiens* 3. *in fine de homicid. et citat. cap. Dilecto* 6. *de sentent. excommun. in* 6. *et tenet* Cardin. de Lugo *disp.* 10. *num.* 169. Viva *ad propos.* 17. *et* 18. *Alexandri VII. num.* 10. *et* 12. ubi testatur de communi, et sic communiter docent Silvoster Cajetanus, Sotus Navarra, Molina Tambur. ut testatur et sequitur Sporer. *tom.* 2. *tract.* 6. *in* 5. *praecept. Decalog. cap.* 2. *sect.* 3. *num.* 155. et exprosse Reiffenstuel. *loc. cit. n.* 167. *et* 173. Pirihng. *loc. cit. n.* 91. 30 Immo ut recte notat Viva *l. c. num.* 12. *in fine; Neque obstat* (sunt praecisa verba ipsius) *quod invasor sit in mortali, et in aeternum damnetur, nam id sua culpa contingit, potestque desistere, si nolit interfici;* Unde non dicitur esse in extrema necessitate; in qua certe praeferenda est vita spiritualis proximi vitae temporali propriae.

(*) Quae de sui defensione egregie ab auctore pertractantur ad naturalem referantur statum oportet; Inita enim Societate diversae statuendae sunt regulae; cum enim ob id potissimum Societas sit constituta, ut quis tutior suis juribus fruatur, atque adeo omnes renunciaverint juri se per vim defendendi, illudque Summae Potestati concesserint, cujus est vim alienam compescere et illatam reparare *Vid. L. Nulli* 14. *Cod. de Judaeis*, tunc tantum jus primaevum reviviscit, cum nulla est publici auxilii vel spes, vel copia, et damnum, quod imminet est irreparabile; Videtur enim unumquemque civem juri se adversus alienam injuriam propriis viribus tuendi ita renunciasse, ut casum hujusmodi exciperet; Consule *Puffendorf. lib.* 2. *cap.* 5. *de defensione sui* §. 4. etc. Exinde fortasse ratio discriminis orta est inter furem nocturnum, ac diurnum tam apud Romanos, quam apud alias gentes *Vide l.* 4. §. 1. *ff. ad L. Aquil. Demosthenes Orat. contra Timocratem, Plato de legibus lib.* 9. *Exod. Capit.* 23. *v.* 3. *(Edit. Barbiel.)*

(**) Jus resistendi a defensionis necessitate ortum est, cessante necessitate jus nullum superest; In hac resistendi necessitate constituimur cum demum imminet irreparabile; Quis itaque dixerit licere pro defensione suorum bonorum invasorem, interficere, siquidem damnum hoc vi publica potest reparari? *Vide Puffendorf. lib.* 2. *cap.* 5. *defensione sui* §. 16. *in med.* (*Edit. Barbiell.*)

31 Non licet tamen occidere injustum Judicem, et Advocatum, et falsum Accusatorem, et testem quamvis ab eis grave damnum immineat; Alexander enim VII. die 7. Septembris 1665. damnavit absolute sequentem propositionem 18. in ordine: « Licet interficere falsum Accusatorem, » falsos testes, ac etiam Judicem, a quo iniqua » certo imminet sententia, si alia via non potest » innocens damnum evitare; Reiffenst. *loc. citat.*
32 n. 140. Viva *l. c.* n. 7. et alii passim. Nec licet defendere defensione occisiva ea, quae nondum habemus et ad quae solum jus inchoatum habemus, et ea quae nos possessuros speramus, quia Innocent. XI. die 2. Martii 1679. damnavit expresse sequentem propositionem 32. in ordine: *Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quae actu possidemus; sed etiam ad quas jus inchoatum habemus, et quae nos possessuros speramus;* Reiffenstuel. *loc. cit. num.* 141. Viva *loc. cit.* n.
33 8. Cardenas, et alii passim. Nec licet etiam se defendere defensione occisiva contra injuste impedientem assecutionem haereditatis, Legati, Cathedrae, aut Praebendae. Sic enim aperte desumitur ex sequenti propositione 33. inter damnatas ab Innocentio XI. die et anno quo supra: « Licitum est tam haeredi, quam legatario con» tra injuste impedientem, ne vel haereditas » adeatur, vel legata solvantur, se taliter (idest » defensione occisiva) defendere, sicuti, et jus » habenti in Cathedram, vel praebendam contra » eorum possessionem injuste impedientem » Reiffenst. *loc. cit. n.* 142. Viva *loc. cit. num.* 8.
34 Cardenas, et alii hodie communiter. Nec pariter licitum est alium occidere pro necessaria defensione honoris, et famae. Desumitur ex sequenti propositione 17. inter damnatas ab Alexandro VII. die 7. Septembris 1665 « Est licitum Reli» gioso, vel Clerico calumniatorem gravia cri» mina de se, vel de sua Religione minitantem » occidere, quando alius modus defendendi non » suppetit, sicuti suppetere non videtur, si ca» lumniator sit paratus vel ipsi Religioso, vel » ejus Religioni publice, vel coram gravissimis » viris, praedicta impingere, nisi occidatur. » Item ex hac alia 30. inter damnatas ab Innocentio XI. die, et anno quo supra: « Fas est viro » honesto occidere invasorem, qui nititur calum» niam inferre, si aliter haec ignominia vitari » nequit; idem quoque dicendum, si quis impin» gat alapam vel fuste percutiat, et post impa» ctam alapam, vel ictum fustis fugit.» Viva *loc. cit. num.* 3. Reiffenstuel. *loc. cit. num.* 143. *et seq.* Cardenas, et alii. (*)

Homicidium voluntarium alterius injuste, seu 35
illicite potest committi, sex modis facto, praecepto consilio, defensione, permissione, cooperatione. *Facto* homicidae sunt, qui manibus, ferro, lapide, veneno, laqueo, et omni alio modo ex enumeratis. *a n.* 2. *ad* 14. inclusive vitam eripiunt. *Praecepto* homicidae sunt Principes, et Judices, qui condemnant ad mortem innocentes, aut minus nocentes, sicuti, et domini praecipientes famulis alicujus occisionem. *Consilio* homicidae evadunt, qui alios ad id consulunt, inflammant, et incitant, injuriam aliquam exagerando, ignominiam exprobando, honoris jacturam exponendo, et hujusmodi. *Defensione* homicidae fiunt qui homicidas sustinent, protegunt apud se recipiunt, ipsis favent, asylum praebent, et hujusmodi *Permissione* homicidae dicuntur, qui jurisdictionem habentes, ut Principes, et Magistratus, Judices, Feudatarii, et hujusmodi, negligunt comprehendere, aut secundum demerita punire homicidas, grassatores, sicarios, et similes. *Cooperatione* homicidae censentur, qui arma subministrant, qui occidendos capiunt, ligant, detinent, et hujusmodi.

Nullo casu licet auctoritate humana, sive pu- 36
blica, sive privata innocentem directe, et per se occidere, etiamsi Tyrannus minetur Urbi excidium, nisi ei mittatur caput innocentis; *Communis*, et constat ex universali praecepto Divino *Exodi* 23. ibi: *Insontem, et justum non occides, quia aversor impium.* Occisio enim innocentis est intrinsece mala, non minus ac fornicatio, adulterium etc. adeoque nulla ratione, nulla necessita-
te potest cohonestari. Dicitur autem notanter, 37
directe, et per se, quia indirecte, et per accidens aliquando licet, ut quando in bello justo victoria aliter obtineri non potest, nisi simul cum nocentibus occidantur innocentes, et quando quo vectus aliter inimicum fugere non possit, nisi ratione viae angustae, et arctae proculcando innocentem, infantem, dormientem, claudum etc. et quando non potest aliter evitari Urbis excidium, nisi ad Tyrannum, seu hostem mittatur innocens; Tunc enim potest Respublica talem innocentem cogere, ut Tyrannum adeat, cum ex caritate, et justitia legali teneatur vitam exponere pro Republica; Neque hoc esset directe, et per se cooperari ejus morti, sed tantum indirecte, et per accidens, cum traditio de se sit indifferens, et mors tantum sequatur indirecte, et praeter in-

(*) Quaesitum fuit etiam a nonnullis, an femina pudicitiae suae vim inferentem occidere possit. Quaestio facillime resolvitur. Cum enim unicuique a natura jus sit quamcumque vim quovis pacto repellendi, nisi alia mitiora suppetant media, quibus praecipuum feminarum non tantum, sed etiam virorum ornamentum pudicitiam servet, quin necem etiam inferre injusto aggressori possit, non ambigendum. Jure agitur Paulus Jurisconsultus *Sent. lib.* 5. *tit.* 23. §. 3. haec *habet — Qui latronem caedem sibi inferentem, vel alium quemlibet stuprum inferentem occiderit, puniri placuit, alius enim vitam, alius pudorem publico facinore defendit. Vide L.* 1. §. *per ff. ad l. Cornel. de Sicar. Argum. l.* 8. §. 2. *ff. quod metus caus. l. is, qui* 2. *l. si quis percussorem* 3. *c. h.* 8. *Gayl. obser.* 110. *num.* 13. *Vide etiam Puffendorf. lib.* 2. *cap.* 5. *de defensione sui* §. 11. (*Edit. Barbieil.*)

tentionem Reipublicae ; Immo si Civis ille inno-
cens nollet obedire Magistratui praecipienti , ut
se pro bono communi Tyranno traderet, aut sui
traditioni repugnaret pertinaciter, jam ficret no-
cens ratione inobedientiae in re justa, et gravis-
sima et sic juste non ut amplius innocens , sed
ut jam factus nocens, et reus posset a Republica
38 occidi ; *Communis*. Dicitur etiam notanter *aucto-
ritate humana;* quia neminem latet licere occide-
re innocentem auctoritate Divina; Deus enim est
absolutus dominus vitae, et mortis; Sap. 16. *Tu
es Domine, qui vitae, et mortis habes potestatem;*
Deuteronom. 32. *Ego occidam, et vivere faciam.*
Unde Deo jubente fuerunt licite occisi parvuli
licet innocentes Urbis Jericho ab Israelitis; *Josue*
6. et ex ejus mandato Viri Samariae occiderunt
70. filios Achab; 4. *Regum* 1 et Abraham prom-
pte obedivit Dei praecepto , quando mandavit ei
ut occideret dilectum, et innocentem filium suum
39 Isaac; *Genes.* 22. An autem Judici liceat condem-
nare ad mortem probatum nocentem, si scientia
privata noverit innocentem; *Vide verb. Judex.*
40 Innocens ad mortem capiendus a satellitibus
scientibus ipsius innocentiam, potest eos licite
occidere, si aliter nequeat se defendere. Si autem
satellites nescirent eum esse innocentem, uti or-
dinarie scire non possunt , non posset eos licite
occidere, quia bonum commune postulat, ut non
inferatur damnum Ministris bona fide publicum
officium exercentibus ; Molina , Dicastill. et alii
cum Stephan. *tom.* 4. *d.* 5. *num.* 10. La Croix *lib.*
3. *part.* 1. *num.* 815. (*).
41 Sic incarceratus innocens nequit licite occidere
custodes carceris , ut effugiat ; *Communis* , cum
Lugo *disp.* 40. *sect.* 4. La Croix *loc. cit.* Nec du-
cti ad supplicium possunt licite occidere Carnifi-
42 cem, aliosque Ministros, ut evadant ; *Communis.*
An autem Bannitus possit se defendere , et ag-
gressorem occidere ? et an ipse Bannitus possit
licite ab aliis occidi? *Vid.* verb. *Bannitus.*
43 Non licet auctoritate propria, et privata occi-
dero extra causam necessariae defensionis; *Com-
munis*. Nec licet Patri filiam, aut Marito uxorem
44 in adulterio deprehensam occidere ; *Communis
hodie , ac certa.* Ab Alexandro enim VII. die 7.
Septembris 1665. merito damnata est sequens
propositio 19. in ordine : *Non peccat Maritus oc-
cidendo propria auctoritate uxorem in adulterio de-*
45 *prehensam.* Uxor, et adulter possunt licite se de-
fendere , et cum moderamine inculpatae tutelae
etiam occidere Maritum, a quo ad mortem inju-
ste invaduntur; quamvis enim invasioni dederint
occasionem adulterando, injuste tamen invadun-
tur ad mortem, adeoque juste se defendunt; Viva
ad d. propositionem 19. *Alexandri VII. num.* 12.
et alii passim. Licitum est tamen Matronae ho-
nestae, sicut et Virgini violentum aggressorem ,
Stupratorem , oppressorem , si nullo alio modo
vim impedire, aut declinare possit, occidere cum
moderamine inculpatae tutelae; *Communis , arg.
cit. juribus sub num* 27. *et* 29.
Auctoritate propria, et privata non licet occi- 46
dere Principem suum Tyrannum , seu tyrannice
populum regentem ; in Concilio enim Constan-
tiensi definitum est , Haereticum esse asserere
licitam esse privato occisionem Tyranni. Nulli
auctoritate humana , secluso Dei mandato , aut 47
instinctu divino, licet se ipsum directe occidere;
Communis ex cap. Si non licet, 9. *caus.* 23. *q.* 5.
ubi sic expresse habetur : *Profecto etiam qui se
ipsum occidit, homicida est.* Et ratio est, quia ho-
mo est solum custos, et usuarius propriae vitae,
nec habet jus, et auctoritatem in ipsam, cum non
sit ipse Dominus absolutus propriae vitae, sed
Deus *ex* 16. *Sapientiae* , *et* 32. *Deuteronomii ;* ut
ex verbis relatis *sub num.* 38. Dicitur autem no-
tanter secluso Dei mandato , aut instinctu Divi- 48
no, quia hoc interveniente licitum est homini se
ipsum occidere , ut de facto licite se ipsos occi-
disse creduntur quotquot Sancti , vel Sanctae in
Sacris Scripturis , vel Historiis commendantur ,
ut Sampson *Jud.* 16. Eleazarus 1. *Machabaeor.* 6.
vers. 45. Razias 2. *Machabaeor.* 14. *etc.* S. Apollo-
nia sponte in ignem insiliens, S. Pelagia , S. So-
phronia, et aliae SS. Foeminae ne pudicitiam amit-
terent se ipsas occidentes, vel in flumen, vel flam-
mam praecipitantes, et sic de aliis similibus , ut
late docet S. Augustinus *lib.* 1. *de Civit. Dei cap.*
21. 26. *et* 40. et concordat textus *cit. cap. Si non* 49
licet 9. *caus.* 23. *q.* 5. Dicitur etiam notanter *Di-
recte*, quia indirecte licet aliquando se occidere ,
hoc est aliquid facere, vel omittere, ex quo prae-
ter intentionem mors certo sequatur, et ratio est;
quia praeceptum conservandi vitam, utpote affir-
mativum non semper obligat , sed potest omitti
propter bonum finem, necessitatem, vel magnam
utilitatem. S. Thomas 2. 2. *q.* 64. Scotus in 4.
dist. 14. *q.* 3. §. *de secundo*, et communis aliorum
teste Reiffenstuel. *Theolog. Moral. tract.* 9. *de
praecep. Decalog. dist.* 2. *q.* 2. *num.* 11.
Hinc resolves primo, posse, immo teneri Mili- 50
tem tempore obsidionis muros conscendere, sta-

(*) Quod intersit discrimen inter innocentem ad mortem condemnatum, qui se defendit a Satellitibus, ipsius innocentiam scientibus, et illum, qui se defendit a Satellitibus ipsius innocentiam ignorantibus, non intelligo. Satellitum enim scientia, vel ignorantia non adimit, aut restituit innocenti jus se defendendi a publicis Justitiae ministris. Rectius autem dicas nunquam innocentem resistendi jus habere publicis justitiae ministris, vel sciant, vel ignorent suam innocentiam ; In utroque siquidem casu Supremae Potestatis simplices sunt executores, apud quam non privatorum armis, sed re ipsa , vel rerum gestarum rectitudine innocentia vindicatur, in civitate enim nemo sibi regulariter jusdicit. *L.* 5. *ff. de acq. possess. l.* 2. §. 18. *ff. de vi bon. rapt. l.* 7. 8. *ff. ad l. Jul. de priv. l.* 13. *ff. Quod met.* (*Edit. Barbieri.*)

tionem suam non deserere, quamvis moraliter
51 certus sit se occidendum ab hostibus. Resolves
secundo, posse, immo debere Episcopum, ut Parochum tempore pestis per se, vel per alium Sacramenta peste infectis administrare, quamvis sit
52 moraliter certus sese etiam ad mortem inficiendum. Resolves tertio, posse uxorem ad consolationem Mariti peste infecti assidere ejus lecto, Religiosos, et alios posse hujusmodi peste infectis deservire, ex caritate, et amicitia, quamvis certo moraliter timeatur similis mortalis infectio.
53 Resolves quarto, posse aliquem ad fugiendum incendium ex alto se praecipitem dare, cum certo
54 periculo mortis. Resolves quinto; posse aliquem ad evertendam turrim hostilem, aut ad perdendos hostes, pulverem incendere, ne hostis ea potiatur cum gravi Reipublicae damno. Resolves
55 sexto, posse aliquem licite se objicere telo vel ictui ad servandam vitam Regis, vel Principis, vel in naufragio tabulam cedere amico naufraganti, vel morti se offerre pro injuste damnato ad ipsam. Resolves septimo, licere mortem potius tolerare ex actu virtutis heroicae, quam injustum
56 vitae, aut honoris invasorem occidere. Resolves octavo, posse reum licite non fugere, quamvis adsit commoditas: immo etiam sponte se sistere Judici plectendum; velle enim tolerare poenam
57 peccati proportionatam est actus virtutis, Resolves nono, licere carnem vigiliis, abstinentiis mortificationibus flagellationibus moderatis affli-
58 gere, quamvis inde vita sit abbrevianda (*). Resolves decimo, licere alicui abstinere a Matrimonio, quamvis in coelibatu mori debeat ob indispositionem. Hinc commendatur ab Ecclesia S. Casimirus, qui maluit mori Virgo, quam Maritatus vivere. Sic resolvunt, et exemplificant Lessius *lib.* 2. *de justit. et jur. cap.* 9. Fagundez *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 11. Lugo *disp.* 10. *sect.* 1. Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *c.* 1. Bosemb. *lib.* 3. *part.* 1. *tract.* 4. *cap.* 1. *dub.* 1. Henno *tom.* 1. *tract. in Decalog. dist.* 5. *quaest.* 3. *artic.* 2. *conclus.* 1. *et* 2. et alii passim.
59 Se ipsos occidentes an, et quando privandi sint Ecclesiastica Sepultura? Vid. verb. *Sepultura*.
60 Clericus homicidia incorrigibilis debet deponi et tradi Curiae saeculari, ut moriatur; *cap. Si quis*, 1. *de Homicid.* Fagnan. *ibid. num.* 3. cum aliis ibi citatis. Clericus homicida ex proposito
61 debet deponi ab altaris Ministerio. Abbas Siculus Joann. de Anan. Marian. Socin. quos citat et sequitur Fagnan. *in dict. cap. Si quis num.* 6. Clericus homicida voluntarius etiam occultus ex 62
Concil. Trid. *cap.* 7. *sess.* 14. omni Ordine, Beneficio, et Officio Ecclesiastico perpetuo carere debet Fagnan. *in cap. Henricus* 2. *de Clericus pugnantib. in Duello num.* 22. Ipse tamen Clericus homicida voluntarius, ejusque socius obtinere, 63
et obtentas retinere potest pensiones absque dispensatione, non obstante *d. cap.* 7. *sess.* 14. *Conc. Trid.* Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in cap. Ad audientiam*, 31. *de Rescriptis num.* 134. ubi refert sic declarasse *Sacr. Congregationem Conc. die* 11. *Jul.* 1577. et iterum de mente Sanctissimi *die* 8. *Augusti eodem anno* 1577.
Homicidae damnati, sive diffamati, quamvis 64
remissi fuerint, non possunt habere officia, dignitates, nec testimonium ferre. Pius II. Constit. 2. incip. *Ad retinendas.* Homicidae non sunt remit- 65
tendi in loca, ubi degunt haeredes occisi, nisi habita pace. Pius IV. Constitut. 52. incip. *Etsi* 66
cuncta. Homicidium commissum a Laico, qui postea effectus est Clericus, non punitur quo ad personam nisi a Judice Ecclesiastico *Sac. Congr. Immunit. sub die* 7. *Decemb.* 1632. Sic Clericus 67
reassumens habitum post commissum homicidium gaudet privilegio Fori quoad personam tantum; *Ead. Sacr. Congregat. Immunit. in Gravinen.* 7. *Julii* 1669. Homicidium committi mandans in personam unius si committatur in personam alterius non incurrit irregularitatem, quae contrahitur ex homicidio voluntario: *Sac. Con. concil.* referentib. Nicol. Garzia, Armendar Campan. Riccio, apud Barbosa *in summ. Apostolic. decis.* 68
verb. Homicida, Homicidium, n. 4. Homicidium vere casuale, cum nulla penitus admissa fuerit culpa, et in quo non dabatur opera rei illicitae non facit quem irregularem; *Sac. Congreg. Concil.* 69
teste Armendar. et Barbosa *loc. cit. num.* 5. Homicidium committens veneno non gaudet immunitate Ecclesiastica; *Sac. Cong. Concil. sub die* 3. *Decembris* 1632. apud Barbosa *loc. cit. num.* 7. Homicidii appellatione non venit mutilatio mem- 70
bri; *Sac. Cong. Concil.* apud Nicol. Garziam, Lezanam, et Barbosam *loc. cit. nu.* 6.
Lictores, vel Satellites nequeunt licite occidere 71
malefactorem, quem jussi sunt comprehendere, nisi conjunctim concurrant sex circumstantiae sequentes. I. Debent Satellites, seu Lictores habere

(*) Quamvis enim vir Christianus (verba sunt Nat. ab Alexand. Theol. Dogmat. Moral. l. 4. de Decal. cap. 7. art. 4. reg. 7.) corpus suum castigare debeat, et in servitutem redigere, ne caro petulans adversus spiritum ita concupiscat, ut ipsum pertrahat ad serviendum legi peccati; quamvis debeat mortificationem Jesu in corpore suo circumferre; quamvis blandiri sibi ipsi non debeat, nimisque timere, ne *Jejunium*, *quod animabus*, *corporibusque curandis salubriter institutum est, et medicinalis parsimonia* (ut Ecclesiae verbis utar) suae noceat valetudini; Prudentia tamen Christiana, sine qua non est vera *Pietas ad omnia utilis, et promissionem habens vitae quae nunc est, et futurae*, studia, labores, jejunia, vigilias, caeterasque corporis mortificationes moderari debet, ut castigetur corpus, domatur caro, non destruatur; ut ad serviendum Deo promptior sit homo, et alacrior, non et impotens ad officia sui status obeunda reddatur; ut animus a vitiis purgatus, et pravarum cupiditatum vinculis expeditus et liber ad Deum erigatur, non ut fatiscentis, et oppressi corporis pondere praegravetur, ac deprimatur. (*Ed. Barb.*)

rcrtum, et speciale mandatum a Magistratu de capiendo illo. II. Capiendus debet armata manu resistere. III. Debent ab ipso, si evadat, graviora mala timeri. IV. Capiendus debet de crimine sufficienter esse diffamatus V. Crimen debet esse atrox, et capitale. VI Capiendus non debet posse ullo modo alio capi. Si autem una ex dictis circumstantiis desit, non possunt Satellites licite occidere reum volentem se ex eorum manibus eripere. Sic Jul. Clar Farinac. Fachin. apud Dian. *part.* 8. *tract.* 7. *resolut* 44. et alii.

72 Alia quoad homicidas, et homicidia. Vid. verb. *Bellum, Fratricida, Immunitas Ecclesiastica, Maritus, Parricidium, Mater, Matricida, Uxor, Uxoricidium.*

73 Homicida quando incurrat, vel non irregularitatem? vid. verb. *Irregularitas.*

74 Homicida quo ad restitutionem. Vid. verb. *Restitutio.*

75 Homicidium proditorium ad hoc ut probetur tale, requiritur amicitia praecedens; *Sacr. Cong. Immun. in Beneventana* 18. *Aug.* 1637. *lib.* 3. *Decr. Paul. p.* 39.

76 Non constat de qualitate proditoria, per hoc quod occisus, et occisor dormierint, et luserint simul uno aut altero die ante homicidium, cum, ut fatetur reus, secutum sit ex inopinata rixa; et ideo extractus est restituendus; *Ead. Sac. Congr. Immun. in Oritana* 23. *Junii* 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 57.

77 Quando constat de qualitate proditionis in Homicidio, extractus gaudet, et est restituendus *Ead. Sac. Congreg. die* 30. *Sept.* 1634. *l. script. vel pag.* 38.

78 Commissum Homicidium, quod non sufficienter probatur esse exceptum in Bulla, gaudet Immunitate *Ead. Sacr. Congreg. Immunit. in Amaltaphina* 28. *Septembr.* 1660. *lib. Decret. Rocci pag.* 285. *in Neapolitana* 18. *Novembr.* 1687. *lib. Decret. Mart. pag.* 186.

79 Idem dicito de Homicidio insidiose commisso in Palatio Episcopi; *Ead. Sac. Cong. in Neapolitana* 7. *Sept.* 1688. *d. l. pag.* 334

80 Indiciatus graviter, sed judicialiter negativus de Homicidio proditorio, gaudet Immunitate Ecclesiastica, sed cum Sanctissimo agitur pro poena extraordinaria, quae non excedat Triremes ad quinquennium; et Sanctissimus votum exequi mandavit; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Firmana.* 11. *Januar.* 1695. *l. Decr. Vallem p.* 166.

81 Reum Homicidii proditorii, et nefandae libidinis Curiae saeculari puniendum concedit Sac. Congreg. hac tamen conditione, ut si coram Judicibus indicia per torturam purgaverit, Ecclesiae restituatur; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Neapolitana* 14. *Novembr.* 1630. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 62.

82 Clericus extractus reus Homicidii proditorii in personam Sacerdotis, probati quidem a testibus, sed quoad qualitatem proditionis non confessi a reo allegante causas inimicitiae, condemnatur annuente Sanctissimo in poenam extraordinariam, quae non excedat decennium, ad Triremes; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Policastr.* 13. *Maii* 1692. *lib. Decret. Grimaldi pag.* 131.

Aliquando Homicidia extractus, quem Sac. Cong. declaravit gaudere Immunitate annuente Sanctissimo attentis gravibus circumstantiis consignatur Curiae Legationis pro poena extraordinaria ad Triremes, quae non excedat quinquennium; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Bonon.* 25. *Martii* 1658. *l. Decret. Rocci pag.* 76. 83

Homicidium commissum in loco immuni in Personam Clerici quindecim annorum inservientis Confugito inimico occisorum ex motu iracundiae non invento Confugito non est casus exceptus in Bulla; attamen ex gratia occisores conceduntur Curiae Laicae citra poenam sanguinis; *Ead. Sac. Cong. in Neritonen.* 4. *Decemb.* 1629. *lib.* 2. *Decret. Paul. p.* 18. 84

Idem die de Homicidio Clerici patrato ab homine commorante in domo ejusdem Clerici, inter quos praecesserant altercationes *Ead. Sacr. Cong. Immun. in Anagnina* 22. *Jan.* 1704. *leg.* 3. *Decret. Vallem. pag.* 550. 85

Praecipitur Vicario Generali ut conficiat processum super qualitate Homicidii praetensi proditorii cujusdam Regularis Laici, et transmittat, et interim caute custodiat in carceribus Episcopalibus; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Cassanen.* 29. *Octob.* 1672. *l* 1. *decr. Alt. pag.* 745. 86

Contra Clericum, qui post proditorium Sacerdotis Homicidium confugit ad Conventum Religiosorum, injungitur Episcopo, ut procedat ad formam Bullae Greg. XIV. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Oppidana* 4. *Novembris* 1639. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 84. 87

Sanctissimus tribuit Legato Bononien. facultatem procedendi contra Clericum ob Homicidium patratum cum assistentia personae pertinentis ad eumdem Clericum; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Bonon.* 26. *Novemb.* 1695. *d. lib. p.* 230. 88

Injungitur Vicario Apostolico, ut incumbat carcerationi complicis Homicidii in Ecclesia patrati; *Ead. Sac. Congr. Immun. in Sorana* 5. *Maii* 1699. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 219. 89

Hodie supradicta Decreta: ac alia intelligenda sunt juxta novissimam Constit. Benedicti XIII. incip. *Ex quo* allata sub verb. *Immun. art.* 2. *nu.* 90. et juxta novissimam Constit. Bened. XIV. incip. *Officii nostri*, allatam eod. verb. *Immunitas art.* 2. *n.* 157. 90

Homicidae quantumlibet privilegiati (salva exemptione Patentatorum S. Officii, et Curiarum Episcopalium) non gaudent privilegio *Fori* in statu Ecclesiastico, et in aliis ad quos extensae fuerunt 91

Constitutiones hac de re editae. Benedictus XIV.
92 tom. 1. Constit. 88. incip. *Alias*, §. 1. Homicidae si tonsurati sint, non beneficiati, licet servantes
93 praescripta Concilii Tridentini, privantur privilegio *Fori* post duo homicidia; Idem *ibid.* §. 2. Si sint Clerici in minoribus non beneficiati, nec servantes praescriptam Concilii, non gaudent privilegio *Fori* in hisce causis atque etiam expleta delicti poena, eodem privilegio privati censetur; Idem ib.

94 Homicidium deliberatum patrantes Laici non gaudent immunitate Ecclesiastica in statu Eccle-
95 siae, aliisque ut supra; Idem *ib.* §. 3. Item Ecclesiastici cujscumque Ordinis; Idem *ibid.* Item mandantes, adjuvantes, consulentes, instigantes aut aliam operam occisori praebentes, tam Laici quam Ecclesiastici; Idem *ibidem* §. 4. Item inquisiti banniti et damnati de homicidio in contumaciam; Idem. *ibid.*

96 Cum homicidis, et bannitis etiam in casu homicidii voluntarii major Poenitentiarius potest dispensare, ut Religionem approbatam etiam tanquam Clerici ingredi possit, additis tamen quibusdam clausulis, de quibus Pontifex in sua Bulla *Pastor Bonus tom.* 1. *Bull. num.* 95. §. 17.

Alia ad rem vide verb. *Propositiones damnatae*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

97 Variat tum poena homicidii, tum poenitentia a jure Ecclesiastico irrogata, pro varietate circumstantiarum ejusdem homicidii. Qui furem vel latronem interficit, distinguitur, utrum comprehendi sine occisione potuerit, quo casu fuerem occidendo graviori poenitentiae subditur, an vero sine odii meditatione se, suaque liberando eum interfecerit? qui merito ab omni poenitentia fere immunis est; *c.* 3. *de Homicid.* Etiam in foro criminali poena extraordinaria leviori afficitur.

98 Pariter secundum jus divinum, Ecclesiasticum et saeculare, fur nocturnus impune occidi valet, diurnus autem non aliter, quam si telo se defenderit; *c.* 3. *dict. tit. de Homicid. l.* 54. §. 2. *ff. de furt. l.* 9. *ad l. Cornel. de Sicar.*

99 Ex hoc principio de fure diurno licite non occidendo formavit Pontifex decisionem in *cap.* 18. *de Homicid.* Quidam Presbyter grave vulnus inflixerat furi depraedanti Eucharistiam cum ornamentis altarium, et libris Ecclesiasticis, quem acclamatione facta Parochiani occiderunt. Fuit quaesitum, an hac percussione irregularis factus esset necne? Distinxit Pontifex, utrum constet vulnus inflictum a Presbytero non fuisse lethale, ut ex eo haud periisset; si sequuta haud fuissent aliorum vulnera. Quo casu a sacerdotali officio non removetur; An vero vulnus lethale repertum fuerit: tunc enim pro homicida et irregulari habendus. Qua censura etiam notandus, si discerni nequeat ex cujus ictu percussus perierit.

De occiso in concursu, tum etiam in conspiratione, vide quae habet Alexander III. in *c. dict. titul. de Homicid.* 100

NOTA ROMANI THEOLOGI

Ad moderamen illud inculpatae tutelae, quod culpa vacet, non sufficiunt conditiones ab auctore positae. Quarta addenda est, quam ex Antoine desumo *tract. de Justitia et Jure p.*3. *c.*2. *quaest.* 6. Requiritur ut nihil ex odio, neque ex animo vindictae fiat, et ut non intendatur per se mors invasoris, sed sola vitae propriae conservatio per justam sui defensionem. Quia occisio hominis privata auctoritate facta, non est finis licitus nec medium per se necessarium ad sui defensionem; sed est tantum aliquid consequens per accidens ex necessitate finis, qui est vitae conservatio, Vid. S. Thom. 2. 2. *quaest.* 64. *art.* 7. Caeterum in praxi percussio, et occisio injusti vitae aggressoris raro vacat culpa, quia fere nunquam servantur conditiones ad licitam defensionem requisitae. Et ideo aliqui Patres occisionem sine publica auctoritate factam indefinite damnant: scilicet ob periculum vindictae, et excessus in modo defensionis, vel ob intentionem directam occidendi. Hac praelucente doctrina, invenies, Lector quid corrigas *n.* 40. 44. *et* 47. 101

Circa hominis occisionem, Auctor fatetur natura, ac divina lege positiva prohibitam esse, quam ob rem negare non potest, vetitum esse homini vel alterius hominis occisionem; cum id Dei praecepto opponatur. Deinde in defensione, quam velle unice debet, qui pro sui conservatione pugnet, ut licita sit; non solum odium, atque vindictae desiderium abesse oportet, sed servari quoque debet praeceptum charitatis, quo jubemur ita erga alios homines nos gerere, ut parati simus *pro fratribus animam ponere, Joan. Epistol.* 1. *cap.* 3. Haec sane comperta Christianis omnibus esse debent, et in dubium salva Religione revocari non possunt. Atque hinc habes, quam aequa sit damnatio propositionum 31. 32. et 33. facta ab Innocentio XI. in quibus licita asseritur hominis occisio *pro unius aurei conservatione*, pro defensionis juris quod habemus ad rem aliquam possidendam, vel pro tollendo homine injuste impediente possessionem rei, quae nobis debeatur. Quis enim non videt, hujusmodi occisionem pugnare cum praecepto Dei, quo jubemur homines sicut nosmetipsos diligere cum charitate, qua Christus Dominus paratos nos esse voluit ad ponendam animam pro fratribus nostris, atque etiam cum justitia, quae vetat, pro re, quae nostra est, conservanda, vitam tollere, quae Dei est, qui ipsam dedit, et conservat, et quia inter 102

vitam, et rem nulla proportio est, cum vita longe melior, atque excellentior sit omni pecunia, atque re pecunia comparanda. Accedit etiam, vix, et ne vix quidem sperari posse, ut homo defensionem rei suae eo furore suscipiat, ut usque ad occisionem progrediatur, quin odium, iram, et vindictae desiderium habeat. Haec omnia consideranda sunt dum de homicidio licito, vel illicito disputatur. Si vero ita spectatur, vix casus inveniri poterit, in quo licitum reputetur, sive a lethali culpa immune. Videant ergo probabilistae nostri casus Metaphysicos fingentes, ut quidpiam in favorem homicidii afferre possint, videant, quam latam perditioni viam aperiant, docendo posse homines pro rei defensione, pro tuendo honore, etc. hominem occidere! Sed.

Veniam ad rem: ait Auctor licere occidere aggressorem pro re tuenda magni momenti. Itane licitum est pro re tuenda magni momenti perdere animam Christi Sanguine redemptam? Nam cum Aggressor ille in peccato mortali actuali sit, occidendo illum illius animam perdit. Deinde est ne proportio rem inter et vitam? Nulla sane; ergo sicut non licet pro unius aurei defensione aggressorem occidere, ita non licet pro re magni momenti; cum nulla res sit, quae tanti valeat, quantum vita hominis. Hinc plures gravissimi Auctores negant licere unquam latrones occidere pro servandis, aut recuperandis bonis temporalibus; Ita Joannes Bajardus Lovaniensis, qui quodlibet. 7. testatur an. 1510. hanc opinionem fuisse communem inter Theologos, et Canonistas: Ita Fagnanus ad *caput. Interfecisti, de homic.* ubi ait: *Secundum Canones in foro saltem poenitentiali, et quoad Deum absolute credimus, non posse Laicum sine peccato occidere spoliatorem.* Ita Henricus a S. Ignatio, qui plures antiquos Theologos pro hac opinione laudat; Ita denique Pontas, Concina, et alii ab istis citati.

Ajunt bona temporalia media esse ad vitam alendam, ideoque ut vitam, ita et bona haec defensione occisiva tueri possumus. At si bona ita accessoria sint pro vitae conservatione, ut nil omnino superait ad vitam sustentandam, tum defensio non pro solis bonis, sed pro vita etiam suscipitur; et licita esse poterit si solam defensionem intendat. Ubi vero bona pro vita sustentanda supersint, quis dicat licite posse hominem occidere, sive vita privare alium hominem, pro re conservanda, sine qua propriam vitam conservare valeat? Nam ulla proportio est inter bona illa, quae humana industria acquiri iterum possunt, et vitam, quam solus Deus dedit, atque conservat.

Addunt Exodi 21. probari occisionem furis; sicut probatur in Jure Canonico *cap. Interfecisti*: ubi immunis declaratur a culpa, *qui sine odii meditatione, se et sua liberando, diaboli membra interfecerit.* Sed praesto responsio est. Nam Scriptura loquitur de furo nocturno, in quo non solum auferendi bona, sed etiam occidendi voluntas praesumitur. Idque ex immediato contextu colligitur: *Quod si orto Sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, et ipse morietur.* Homicidii igitur reus est qui furem diurnum occidit, poenaque mortis plectendus. At ejusdem valoris sunt bona, sive diu, sive noctu auferantur. Non ergo ob solam bonorum ablationem permissa est nocturni furis occisio (alioquin etiam fur diurnus permitteretur occidi) sed ob praesumptionem voluntatis in ipso conjungendi furtum cum homicidio; P. Calmet in Commentariis ad citatum textum haec animadvertit. « Licere nocturnum furem interimere, a quod rationabiliter vereri possumus, quod nobis vitam velit eripere. Hac veluti reliquiae « sunt veteris juris omnibus hominibus communia, quo licebat ob acceptam injuriam ulcisci, » antequam populi jus suum in Principum, ac » Ministrorum manu deposuissent. Leges in hoc » casu tantummodo in privatorum manu collocant arma, ut queant interficere in persona illorum, qui eos noctu aggrediuntur, non modo » privatos inimicos, verum etiam publicae quietis hostes; atque in hoc sensu afferri potest, » eos nequaquam occidere privata auctoritate, » sed legitima magistratuum legumque auctoritate, quae depositariae sunt juris, quod habet » Deus super hominum vitam. Haec homicidiorum genera Ecclesia patitur, nec desunt Scholastici, atque Interpretes, qui doceant, salva » conscientia, furem interimi posse, vel alium » quempiam, qui nos aggreditur vitam abrepturus, cum jacturam illius aliter nequeamus effugere. Sed Augustinus optime ait *lib. 1. de lib. arb. cap. 5. Legem quidem non reprehendo, quae » tales permittit interfici; sed quomodo ipsos qui » interficiunt defendam, non invenio.* Re quidem » vera quinam justificari potest hominem interficiens, ut servet ea, quae religio nos aspernari » vult? Evangelium patientiam praedicat, et Patres docuere semper, non licere quemquam interficere. Homicidium voluntarium generatim » damnat, et sine ulla restrictione ». Hactenus P. Calmet. Judicium meum in animadversione sub finem *diss.* adjicienda exponam. Ad textum allatum ex Cicerone respondeut, Romanos tulisse leges, quae privatis permittebant occisionem furum, qui simul vitae insidiabantur. Patet ex l. 9. ad legem Corneliam: *Furem nocturnum si quis occiderit, ita demum impune ferat, si parcere ei sine periculo suo non potuerit.* Nihil ergo emolumenti hinc colligere adversarii valent. Immo ipsae civiles leges improbant occisiones latronum, qui absque vitae hominum periculo bona temporalia surripiunt. Accedit, supremas Potestates legem condere posse, qua subditis li-

centiam faciant occidendi publicos Republicae perturbatores, et facinorosos Homines, qui civili commercio insidiantur. Ad canonum testimonia facilis, et obvia responsio est. Siquidem *cap. interfecisti* sermo est de invasore, non bonorum modo, verum etiam vitae: dicitur enim *te, tuaque.* Distinctio, quam huic textui assignant Probabilistae arbitraria est. Quare perdoctus Fagnanus animadvertit, primam particulam illius textus, *interfici furem, aut latronem* explicari debere per posteriorem, juxta textum *in leg. quemadmodum,* ita ut sensus sit: Si interfecisti furem, qui te tuaque invaserat, qui tamen comprehendi poterat absque occisione, age poenitentiam: si autem comprehendi minime poterat, et tu interfecisti, *te, et tua* liberando; poenitentiae non adstringeris nisi ad cautelam. Aliud *caput* nullum facessit negotium. Quippe ibi sermo non est de occisione, sed de expulsione usurpatoris citra occisionem. Quod adeo verum est; ut Pontifex Decano Aurelianensi approbaverit usum armorum spiritualium adversus praepotentem invasorem. Ut quid autem confugisset Decanus ad excommunicationem, et interdictum, si licitam existimasset corporalem occisionem?

103 Clemens XII. Constitutione, quae incipit; *In supremo justitiae solio,* approbavit, confirmavit, innovavit, et adversus quemcumque non usum, seu contrarium usum, qui quovis modo praetendi, et allegari potuisset, restituit, et plenarie reintegravit, et deinceps observari omnino, et inviolabiliter mandavit, omnes et singulas Constitutiones adversus homicidas saluberrime editas a Pio II. Paulo II. Sixto IV. Julio II. Leone X. Julio III. Pio IV. Pio V. Gregorio XIII. Sixto V. Gregorio XIV. Clemente VIII. Innocentio XI. Innocentio XII. ac Benedicto XIII. et quibusvis aliis Romanis Pontificibus. Praeterea decrevit, ut deinceps Privilegiatis, vulgo *Patentati,* in causis homicidii non suffragetur privilegium Fori, exceptis tamen *officialibus, aliisque Privilegiatis a Congregatione pro tempore existentium ejusdem Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium contra haereticam pravitatem generalium inquisitorum, ac Ministris actu inservientibus Archiepiscopis, Ordinariis, eorumque Curiis,* quorum numerus, et qualitates Summo Pontifici praefiniendae reservantur. Item voluit, ut Clerici Tonsurati non Beneficiati, pro *duobus* homicidiis, privilegio Fori, et Canonis priventur; et ut Clerici in minoribus Ordinibus constituti, et non Beneficiati tam caelibes, quam Conjugati, si praescripta a Concilio Tridentino non servent, eodem privilegio priventur; Sed ab Ordinario declarandum esse constituit, utrum praescripta a Concilio servaverint, *non retardata tamen Rei assecuratione.* Rursus decrevit, Ecclesiasticos aeque ac Laicos, Homicidii praemeditati Reos non gaudere immunitate Ecclesiastica; Ecclesiasticos vero ab eorum Judice Ecclesiastico judicandos, et citra poenam Sanguinis juxta Sacros Canones puniendos. Ulterius declaravit, Benedicti XIII. Constitutionem extendi quoque ad mandantes, adjuvantes etc. atque ad natu minores vigintiquinque, majores vero viginti annis, tam Laicos, quam Clericos. Voluit tamen, ut illorum extractio a loco immuni, atque traditio Curiae Saeculari, quoad Laicos, ad ejusdem Curiae Saecularis requisitionem, fiat a Curia Ecclesiastica, et quoad Clericos, ab ipsa Curia Ecclesiastica ex officio omnino extrahantur. Extenditur quoque ad inquisitos, et damnatos de homicidio in contumaciam, dummodo homicidium non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem.

Denique ordo praescribitur servandus in extrahendis reis a loco immuni. Si reus per sententiam jam damnatus sit, vel sufficientia suppetant ad capturam indicia, dum delinquens sit Clericus, Judex Ecclesiasticus ex officio, ac nomine etiam requirente, si vero sit Laicus, postquam a Saeculari requisitus fuerit, ad ipsius delinquentis extractionem ab Ecclesia, seu loco immuni, implorato etiam si opus sit auxilio brachii Saelaris, et cum interventu personae Ecclesiasticae ab Episcopo deputandae, devenire teneatur, extractumque ad suos, si tuti, et securi fuerint: sin minus, ad Curiae Saecularis Carceres adsportari, ibique sub tuta custodia detineri curet, et faciat. Ubi vero ex processu informativo, quoad inquisitum nondum condemnatum, indicia acquisierit sufficientia tantum ad torturam, atque noverit ab extracto a loco immuni homicidium exceptum patratum fuisse, Judex Ecclesiasticus declarare debet constare de casu excepto; et deinde extractum, si Laicus sit, Curiae Saeculari, si autem Clericus, ejus competenti Judici Ecclesiastico tradere debeat, exactis tamen receptisque in actu traditionis, et consignationis hujusmodi, a Judice Saeculari juramento, ab Ecclesiastico vero promissione in verbo veritatis de restituendo extractum e loco immuni sub paena excommunicationis Romano Pontifici reservatae, dummodo extractus in defensionibus praefata indicia elidat, et diluat. At si reperiatur reus, a Judice suo, ut supra dictum est, puniri debet. Quoad condemnatos vero in contumaciam ante extractionem, voluit, ut a Judice Ecclesiastico examinetur, num contumacialis sententia legitime, et juste prolata fuerit, et num consignandus veniat, nec ne, et exactis ac receptis juramento, et promissione ut supra, tradendum decernit, ea lege, ut si in defensione sceleris indicia diluerit, loco immuni restituatur sub poena ut supra; quin tamen lata per Judicem Ecclesiasticum super immunitate sententia in alio Judicio robur habeat ullum. Haec Constitutio a Clemente XII. pro ditione Romano Pontifici subjecta emanata

a Benedicto XIV. extensa fuit ad ditionem Reipublicae Lucanae et in concordatis ad alias ditiones.

Quoniam vero ex praedictis Constitutionibus nonnulla oriebantur dubia, Bened. XIV. Constit. quae incip. *Officii nostri*, de medio illa tollere voluit, ac primum circa personas declaravit, hujusmodi Constitutionibus comprehendi *omnes et singulos cujuscumque Ordinis, Congregationis, Militiae, et instituti Regulares, tam in ipsis expresse professos, quem illis quomodolibet adscriptos cujuscumque gradus etc.* item Mulieres, ac etiam Milites quin ullum militare privilegium suffragari ipsis possit, aut debeat. Deinde comprehendi voluit homicidium quodcumque etiam baculo, aut saxo commissum, ubi *ex delicti circumstantiis dignoscatur, illius actum, quamvis in rixa commissum, non casu, aut ex necessaria defensione, sed ex odio, et nocendi animo ac voluntate prodiisse.* Si vero percussus statim non moriatur, sed Chirurgus ad inspiciendum vulnus accitus, grave vitae periculum adesse referat, decernitur, ut percussor e loco immuni ad quem confugerit, servatis servandis, extrahatur, et Carceribus mancipetur, *hac tamen lege, ut Ecclesiae omnino restituatur, ubi is, qui vulneratus fuerit, ultra tempus a legibus constitutum superstes virat*, et quidem sub poenis, quas supra recensuimus. Ut vero facilius per Episcopos hujusmodi Constitutiones Executioni demandentur, praecipit omnibus Episcopis, ut solliciti sint in iis exequendis, quae adversus hujusmodi reos praestanda sunt, ac facultatem concedit, « ut, » quoties in hujusmodi casibus pro parte Curiae » Laicalis requisiti fuerint, Vicariis suis Foraneis, sive etiam aliis Personis Ecclesiasticis ad » id per ipsos Antistites deputandis, committere » possint, ut indicia ad extractionem necessaria » juridice colligant; ut, his nimiram inspectis, » iidem Antistites, prout juris erit, ad delinquentium hujusmodi extractionem quantocyus » decernendum procedere valeant. »

RESPONSIO AUCTORIS

104 Advertendum est, quod omnes Constitutiones Pontificiae hic a *Theologo* ad rem citatae, jam fuerant a me ad litteram adductae: nempe Constitutio Bened. XIII. incip. *Ex quo* in verb. *Immunitas art.* 2. *numer.* 90. Constitutio Clementis XII. incipien. *In supremo justitiae solio* in Supplementis ad verb. *Immunitas* Constit. Bened. XIV. incipien. *Officii nostri*, in Supplementis ad dict. verb. *Immunitas;* atque alia ejusdem Pontif. incipient. *Detestabilem*, in Supplementis ad verb. *Propositiones damnatae*,(in prioribus editionibus; in praesenti vero in Supplementis ad verb. *Duellum*) e quibus abunde, et clare potest prudens lector colligere omnia; quae circa homicidas et homicidia sanctissime sancita sunt.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Quamquam recte dicatur non licere marito uxorem in adulterio deprehensam occidere, tamen si quando subita comprehensus ira adulteram confodit, poena legis Corneliae propter justum dolorem remittitur, nec ultimo plectitur supplicio; placuit nihilominus, quia plus fecit, quam facere debuerat, dum leges privatam vindictam prohibent eum, si humilis loci sit in opus perpetuum tradi, sin honestior in insulam relegari. *L. si adulterium* 38. §. *Imperator.* 8. *ff. ad l. Jul. de adult. adde tit. ad leg. Jul. de adult. num.* 13. *et* 14. Voet *ad Pand. ad l. Cornel. de Sicar. lib.* 48. *tit.* 8. §. 9. *in med.* Quoad sane privilegium extendendum non est ad eos, qui irarum aestu fluctuantes Adversarium prosternunt. Nam quamquam impetu, et proposito delinquere inter se differant *l. Prespiciendum* 11. §. *delinquitur* 2. *ff. de poenis*, non tamen impetu delinquentes extra dolum sunt siquidem in his neque judicium, neque assensus animi, neque voluntas deest. *Vide* Seneca *lib.* 2. *de ira cap.* 1. Quaestionem opportune movet Zoesius *in Pand. lib.* 48. *tit. ad leg. Cornel. num.* 56. an adulter, qui causavit mortem adulterae deprehensae per maritum, homicidio teneatur. 105

Recte affirmativam sustinet *Navarr. Cap.* 27. *num.* 239. *dicens talem* Sententiam fuisse comprobatam a Pio V. quamquam hanc opinionem non indistincte amplectitur *Zoes loc. cit.* sed tunc dumtaxat quando adulter temere, et incaute ad Uxorem alienam accessit. Utrumque vide. 106

Sed non semper causale, et voluntarium est homicidium. Interdum est accidentale, seu casuale, et involuntarium, illudque est, quod casu prorsus *fortuito*, nulla praecedente culpa contingit, impunitum plane est uti ex pluribus exemplis *in tit. de Leg. Aquilia recensitis*; Nec male huc reduxeris caedem, vel ab infante, vel a furioso patratam, quorum primum innocentia consilii tuetur, excusat alterum fati infelicitas, qua satis punitus videtur. *l. Infans.* 12 *ff. h. t. L. pen.* §. *ult. ff. ad l. Pompej de parricid.* hoc tamen intellige, dummodo furoris tempore, non dilucidi intervalli caedes fuerit perpetrata *Confer. Carpzov. pract. crimin. quaest.* 145. 107

Ulterius extra poenam est, quicumque occidit lege permittente. Sic occidi impune potest fur nocturnus, cum sine periculo ei parcere non potuerit *L. furem* 9. *ff. h. t. junct. L. itaque* 4. §. 1. *ff. ad l. Aquil.* Transfuga *L. Ejusdem legis* 3. §. *ult. ff. h. t.* perduellis *L. minime majoris* 35. *ff. de religiosis* etc. et caeteri quos vide apud *Ant. Matthaeum ad lib.* 48. *tit.* 8. *ad L. Corn de Sicariis.* 108

Nullam mereri poenam homicidio commisso videtur ebrius aeque ac furiosus; Ebrietas enim aeque ac furor voluntatem aufert, Ad id facit *can. sane XV. qu.* 1. *Can. Inebriaverunt* 9. *qu.* 1. 109

Idque asserendum videtur vel ex culpa, vel ex casu fuerit quis inebriatus; quidquid enim de hoc sit, supponitur commissum homicidium in Statu, quo omnis deest volendi, vel nolendi ratio sufficiens. Neque obstat, quod homicidii actus sit modo illicito causatus, Ebrietas enim non est per se ad homicidium ordinata, sed solum tamquam causa remota concurrit. Fuse de his, et de noctambulis, et de illis, qui amoris aestu hominem interficiunt consule Zoes *loc. sup. cit. a n.* 59. *ad fin.* sed de hoc etiam fusius infra.

110 Quod dicitur nihil ex odio, nihil ex vindictae cupidine in sui defensione fieri posse, id adeo verum est, ut si quamvis tutus tamen odio parcitus, et vindictae cupiditate flagrans inimicum jam prostratum, jam a nocendo alienum vexes adhuc, et persequaris, injurius sis, eumque laedis. *Vide quae de hoc casu habet;* Gail. *de Pace public. cap.* 16. Voet *in Pandect. tit. ad leg. Cornel. de sicar. num,* 26. Ad magis magisque confirmandam propositionem, quod impune quis possit aggressoris morte defendere, vel uxorem, vel cognatum etc. vel etiam extraneum opportune referenda sunt, quae egregie scripsit Ant. Matthaeus *de crimin. lib.* 48 *tit.* 5. *cap.* 2. *num.* 11. *et* 12. « Natura rerum inter omnes homines cognationem instituit, cujus vi, et ad opitulandum oppressis accurrimus, et irascimur opprimenti. Quod si, cum quo humanitas communis est, etiam civitas nos junxerit, jam duplici vinculo ad opem ferendam adstringimur: nefas est ut ait Seneca nocere patriae: ergo civi quoque, quoniam pars patriae est; quod si nocere nefas, ergo opitulari fas est. Denique si quis cum prohibere crimen possit, non prohibuit, prope ipse id admisisse videtur, utique a poena immunis esse debet, » *qui prohibuit Vid.* Gomes. *var. resolut. tom.* 3. *c.* 3. *n.* 21. Berlich. *conclus. pract. p.* 4. *conclus.* 12. *n.* 44. Carpzov. *pract. crimin. quaest.* 32.

HONESTAS PUBLICA

VIDE VERB. *IMPEDIMENTA MATRIMONII* ART. 2. A N. 20. AD 27.

HONOR

VIDE VER. *DETRACTIO* ART. 1. N. 3. ET 4.

HORÆ CANONICÆ

VIDE VERB. *OFFICIUM DIVINUM*

HORTATORIÆ

SUMMARIUM

Adducuntur Decreta Sac. Congregationis Immunitatis.

1 Litterae Hortatoriae Regiae nequeunt decerni, relaxari, nec exequi a Laicis nedum contra Episcopos, sed nec contra Ecclesiasticos; *Sac. Cong. Immun. in Gravinen.* 10. *Feb.* 1632. *lib.* 2. *Decr. Paul. p.* 14. *in Alexanen.* 3. *April. ejusdem anni lib.* 2. *Decr. Paul. p.* 120. *in cosentina* 9. *Octobris* 1635. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 235.

2 Injungitur Episcopo, ut respondeat cum libertate Ecclesiastica ad Litteras Hortatorias. *Ead. Sacra Congr. Immun. in Hieracen.* 22. *Sept.* 1692. *lib.* 1. *Decret. Vall. pag.* 78.

3 Aliquando, ut non curet de Hortatoriis Regiis cum non sint de jure permissae, et a Sacris Can. improbatae. *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Nuscana* 15. *Febr.* 1633. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 151. *et in Avellina* 22. *Julii d. anni, et lib. pag.* 164.

Aliquando ut se abstineat respodere dictis litteris *Ead. S. C. Immun. Vicana* 26. *Julii* 1644. *lib.* 3. *Decr. Paul. p.* 234. *et in Boven.* 5. *Maii* 1651. *lib.* 4. *Decr. Paul. p.* 146. 4

Aliquando, ut non pareat Litteris ad audiendum verbum Regium. *Ead. Sacr. Congregat. in Lancianen.* 22. *Novembris* 1633. *lib.* 2. *Decretal. Paul. p.* 176. 5

Sic Litteris Regiis de transmittenda nota Cle- 6

ricorum Archiepiscopus non pareat. *Ead. S. C. Immunit. in Cosentina* 17. *Januarii* 1634. *lib.* 2. *Decret Paul. pag.* 181.

7 Pariter Episcopi non debent attendere ad Litteras Regias, sed continuare in residentia suae Ecclesiae. *Eadem Sacr. Congregat. in Bojanen.* 2. *November.* 1639. *lib.* 3. *Decr. Paul. p.* 104. *et* 27. *Augusti* 1641. *ibi pag.* 154.

8 Contra Auctores, et Complices dictarum Litterarum Episcopus conficiat processum. *Ead. S. Cong. Immunit. in Aliphana* 27. *Feb.* 1674. *lib.* 1. *Decr. Altoviti pag.* 901.

9 Sac. Cong. annullat factum Vicarii Abbatialis vigore Litterae Hortatoriae Regiae tamquam invalidum, suspendit ipsum a Divinis, ac inhabilitat ad dictum Officium, et alia quaecumque, etiamsi profiteatur se haec fecisse ex mera ignorantia. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Nullius Cassianovae* 13. *Decemb.* 1533. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 179.

10 Vicarius Capitularis Acherontiae contra Ordines Sanctissimi, et Sacr. Cong. obediens Litteris Regiis de accedendo Neapolim, declaratur suspensus a Divinis privatur Vicariatu, et inhabilitatur ad hujusmodi Officia, et ei praecipitur, ne discedat ab Urbe; et Decretum praefatum notificatur tam Nuncio, quam Capitulo per Litteras, quae ad futuram rei memoriam retineantur in actis Nunciaturae, et Curiae Ecclesiasticae Acherontiae, et si non justificaverit allatam legitimam excusationem, inhabilitandus est etiam ad Beneficia. *Ead. Sac. Cong.* 5. *et* 13. *Jul.* 1633. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 160.

11 Vicarius bene agit non parendo Litteris ad audiendum Verbum Regium. *Eadem Sac. Congreg. Immunit. in Catacen.* 21. *Septembris* 1633. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 171.

12 Idem respondeat Litteris Regiis se procedere auctoritate sua Ordinaria ad defensionem Immunitatis Ecclesiasticae sibi a S. Cong. demandatam. *Ead. Sac. Cong. Imm. in Bovinen.* 26. *Feb.* 1658. *lib. Decr. Rocci pag.* 63.

13 Idem ob inobedientiam, et transgressionem mandatorum Sanctissimi de non discedendo ab Urbe Neapolis, et de non relinquendo exercitio sui Vicariatus ex quacumque causa, etiam positis quibuscumque minis, et praeceptis Ministrorum Laicorum in contrarium, de Ordine Sanctissimi a Nuncio auctoritate sua Ordinaria condemnatur in poenam suspensionis ab exercitio Ordinum, et inhabilitatis ad Dignitates, Beneficia, et Officia Ecclesiastica cujusvis generis, quocumque loco, a quibuscumque, et quomodocumque in posterum obtinenda sub poena excommunicationis Summo Pontifici reservatae, et quousque Sanctitati Suae placuerit; *Ead. Sac. Cong. in Neapolitana* 25. *Maji, et* 19. *ac* 30. *Jun.* 1660. *lib. Dec. Rocci pag.* 257. *et* 259.

Scribitur Nuncio Neapolis, ut statim per viam 14
Monitorii judicialis cogat Episcopum Motulen. qui vocatus per Litteras Hortatorias Regias ibi comparuit in quibusdam causis Ecclesiasticis ante Ministros Regios, redire ad Residentiam sub poenis suspensionis, inhabilitatis, privationis ac aliis arbitrio, nec non mandet Episcopo, ubi fabricatus fuit processus contra dictum Episcoporum per Curiam saecularem, ut scr. ser. procedat ad Censuras, et poenas Canonicas contra omnes, qui hac in re quid gesserunt, nec non contra testes, qui se examinarunt. Insuper notificet Ministris Regiis, ut omnino se abstineant, et si paruerint, absolvat, sin minus, contra eos procedat fer. fer. remediis Sac. Can. et Apostol. Constitutionum, ac supradicta omnia registrare faciat una cum Litteris Sse. Congreg. in actis Tribunalis Nunciaturae, ut futuris temporibus appareat, S. Sedem statim ac scientiam habuit horum omnium irritasse, ac impugnasse *Sac. Cong. Imm. in Baren.* 27. *Jan.* 1631. *lib.* 2. *Dec. paul. pag.* 79.

Archiepiscopus Lancianen. procedere debet contra Sacerdotem suae Dioecesis, sed Domiciliarium Civitatis Neapolis, ob Litteras Hortatorias obtentas, a Magistratu Laico ad praefatum Archiepiscopum, ne deveniret ad collationem Beneficii Parochialis, sub praetextu, quod nominatio ejusdem spectaret ad quamdam Ducissam, non obstante incompetentia Curiae Archiepiscopalis Lancianen. a dicto Sacerdote interposita, eo quia tamquam Domiciliarius Civitatis Neapolis esset subditus Curiae Archiepiscopi Neapolitani a qua super delicto sibi imputato jam obtinuerat absolutionem ex capite innocentiae. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Lancianen.* 22. *Februar.* 1707. *lib. Decr. Maraf.*

HOSPITALE, HOSPITALARIUS

SUMMARIUM

1. Hospitale dicitur ab hospitibus, qui ibi gratis excipiuntur; ubi vero mercede soluta peregrini hospitentur, hospitium, vel diversorium appellatur. — 2. Hospitale est nomen generale pertinens ad omnem speciem hospitalitatis cujuscumque generis illa fuerit. — 3. Unde quia variae sunt species hospitalitatis, adducuntur hic sub propriis nominibus, et significatis. — 4. Xenodochium est locus, ubi pauperes peregrini gratis recipiuntur. —

5. Piochotrophinm est locus, ubi pauperes, et mendici aluntur. — 6. Brephotrophium est locus, in quo infantes pauperum aluntur. — 7. Orphanotrophium est locus, in quo pueri Orphani pascuntur. — 8. Gerontocomium seu Gerotocomium est locus, ubi senes, et valetudinarii et propter senectutem solam infirmi homines curantur — 9. Nosocomium est locus ubi aegroti curantur. — 10. Nosocomii Ministri, qui ad aegrotantium curam adibentur, Parabolani in Jure vocantur. — 11. Gopiophronium dicitur locus, ubi foeminae debilium sustentarices habitant. — 12. Leprosariae sunt loca seorsim ab aliis, in gratiam illorum, qui morbo leprae laborant, segregata. — 13. Elemosynariae sunt loca, et reditus ad eleemosynas faciendas deputati. — 14. Loca pia generali nomine hospitalia appellantur. — 15 Hospitalia quaedam sunt Religiosa, seu Ecclesiastica, et quaedam non Religiosa seu non Ecclesiastica, et quaenam utraque sint? *ad n.* 16. — 17. Hospitale dicitur profanum, et privatum, quamvis in eo opera pietatis exerceantur. — 18 Differentia loci pii, et Ecclesiastici assignatur. — 19. Hospitale fuisse erectum auctoritate Episcopi colligitur ex pluribus, quae assignantur. — 20. Non existentibus dictis signis hospitale in dubio praesumitur Laicale, et profanum, et non erectum auctoritate Episcopi. — 21. Hospitalia auctoritate Episcopi fundata licet administrationem solum temporalem habeant sunt materia simoniae jure humano interdictae. — 22. Hospitalia auctoritate Episcopi fundata gaudent immunitate Ecclesiastica. — 23. Hospitalium vero Apothecae locatae usui prophano non gaudent immunitate. — 24. Hospitalia fundata sine auctoritate Episcopi non sunt materia Simoniae. — 25. Nec talia hospitalia fundata sine auctoritate Episcopi gaudent immunitate Ecclesiastica. — 26 Hospitalia data in titulum vel administrationem si habeant Beneficia annexa, vel reditus, aut proventus Ecclesiasticos, tenentur ad Seminarii contributionem. — 27. hospitalia tamen quae administrantur a Laicis, et in quibus sunt bona Laicorum, quae data non sunt in titulum, non tenentur ad Seminarii contributionem. — 28. hospitale unius Dioecesis habens Beneficium annexum, quod est alterius Dioecesis, tenetur contribuere Seminario Dioecesis, in quantum est beneficium. — 29. hospitalia auctoritate Episcopi erecta, si in titulum perpetuum, aut per electionem conferantur sunt Beneficia Ecclesiastica. — 30. Hospitalia sunt Beneficia Ecclesiastica etiam, ubi unita sunt Ecclesiae seu Ecclesiastico Beneficio vel per viam Electionis danda sunt in titulum. — 31. Regularium hospitalia licet auctoritate Episcopi erigantur, non sunt Beneficia, sed quaedam officia Religiosae, et piae administrationis. — 32. In hospitalibus, quae non sunt annexa, seu subjecta Monasteriis, aut Conventibus, non sunt praeficiendi Religiosi tamquam Rectores. — 33. Ordinarii locorum possunt visitare hospitalia. — 34. Et possunt exigere ab Administrantibus rationes, et computa, tam in Visitatione, quam extra, etiam per suum Delegatum, non obstantibus quibuscumque privilegiis. 35. Immo Ordinarii possunt visitare hospitalia, et ab eorum Administratoribus rationes et computa exigere non obstante, quod
a testatore, et Lege fundationis expresse excludantur. — 36
36. Ordinarii possunt exigere rationem Administrationis ab hospitalibus, quae sunt sub immediata Regum protectione. — 47. Hospitalia autem quae sunt sub immediata Regum protectione, nequeunt ab Ordinariis visitari — 38. Hospitale aliquod visitare volenti si opponatur exceptio, quod sub immediata Regum protectione existat, non ad Saecularem Judicem, sed ad ipsum Episcopum talis exceptionis cognitio, et definitio pertinet. — 39. Ad hoc tamen, ut dicta hospitalia sint immunia a Visitatione Ordinariorum, debent esse talia a primaeva sua fundatione. Nec sufficit, si hospitalia accipiantur ex post a Rege sub sui immediata protectione. — 40. Ordinarii visitare, corrigere, et reformare possunt hospitalia omnia, etiamsi privata sint Laicorum, in casibus a Jure concessis. — 41. Hospitalia privata possunt Ordinari visitare, corrigere et reformare in iis tantum, quae ad observandam voluntatem Testatorum pertinent. — 42. Hospitalia etiam unita, in quibus Ecclesiae sunt, et bona eorum non sunt distincta, debent ab Ordinariis visitari. — 43. Hospitalia, quamvis debeant visitari ab Episcopo, non inde tamen prohibetur, quin et Judices Saeculares eadem visitare possint si hoc eis alias legitime competit. — 44. Hospitalia administrata a Fratribus S. Joannis Dei non sunt exempta a Jurisdictione Ordinarii, nisi solum quoad Regularem Observantiam. — 45. Vicariae perpetuae Parochialium unitarum, seu incorporatarum hospitalibus, et aliis Ecclesiis, Collegiis, vel locis piis, non conferuntur per concursum, sed solum ad nominationem repraesentantium hospitale etc. cum solo examine facto ab Ordinario de idoneitate Vicarii Curati, seu Rectoris nominati. — 46. In alienatione bonorum hospitalis erecti auctoritate Episcopi requiruntur solemnitates requisitae in alienatione bonorum Ecclesiasticorum. — 47. Secus in alienatione bonorum hospitalis non erecti auctoritate Episcopi. — 48. 68. Recensentur Decisiones S. C. Imm. super nonnullis ad Hospitalia spectantibus. — 69. Eexemptio Hospitalium a jurisdictione Parochi.

1 Hospitale dicitur ab hospitibus, qui ibi gratis excipiuntur: ubi vero mercede soluta peregrini hospitantur, Hospitium, vel diversorium appellatur. Barbosa *par.* 2. *Ju-*
2 *ris Eccl. univers. lib.* 2. *c.* 1. *num.* 1. Hospitale est nomen generale pertinens ad omnem speciem ho-
3 spitalitatis, cujuscumque generis illa fuerit. Barbosa *loc. cit.* Unde quia variae sunt species hospitalitatis, juvat breviter hic illas adducere sub propriis nominibus, et significatis, ut traduntur in *c. In qualibet Civitate* 23. *caus.* 23. *qu.* 8. ibi: *Sancimus res ad venerabiles Ecclesias, Xenones, vel Monasteria, vel Prochotrophia vel Brephotrophia, vel Orphanotrophia, vel Gerontocomia, vel denique aliud tale consortium, et* Glos. *ibidem* et alia Glossa *in cap. De Xenodochiis* 3. *de Religiosis domibus, et a* Barbos. *loc. cit. a num.* 2. *ad* 12.
4 Xenodochium, seu Xenon e graeco vocabulo est locus venerabilis, ubi pauperes peregrini gratis recipiuntur. Glossa *in cit. c. In qualibet Civitate verb. Xenones,* et de illo loquuntur textus *in c. De Xenodochiis* 3. *de religiosis domibus et in*
Clement. Quia contingit, eod. tit. Prochotrophium 5
est locus, ubi pauperes, et mendici aluntur. Gloss. *loc. cit.* et de ipso fit sermo in *l. Sancimus, Cod.*
de Episcop. et Cleric. et in l. illud 19. *Cod. de* 6
Sacrosanct. Eccl. Brephotrophium est locus, in quo infantes pauperum aluntur. Glossa *loco citato*
et de ipso fit sermo in *d. l. Illud* 19. *de Sacrosanct* 7
Eccles. Orphanotrophium est locus in quo pueri Orphani, idest parentibus orbati pascuntur, seu aluntur Gloss. *loc. cit.* et de ipso fit sermo in *l. Orphanotrophos* 3. *Cod. de Episcop. et Cleric.* et in
Authent. de Eccl. tit. §. *final. collat.* 19. Geronto- 8
comium, seu Gerotocomium est locus, ubi senes et valetudinarii, et propter senectutem so-
lam infirmi homines curantur. Gloss. *loc. cit.* No- 9
socomium dicitur locus, ubi aegroti curantur, de quo *in l. Sancimus* §. *Sed Deo nobis, Cod. de Episc.*
et cleric. Nosocomii ministri, quia ad aegrotan- 10

tinm curam adhibentur, Parabolaui iu Jnre vocantur, *l. Parabolani*, *Cod. de illo tit.* Barbosa *l. cit.*
11 *n.* 4. Goptopbroninm dicitur locus, ubi femioae debilinm snstentatrices babitant. Hostiens. *in Summa de Religiosic domibus*, Barbosa *loc. cit nu.*
12 9. Leprosariae sunt loca seorsim ab aliis, in gratiam illornm, qui morbo leprae laborant, segregata, ut sic contagionis periculum evitetur, de quibus meminit textus *in cap. Cum dicat* 2. *de Eccles. aedificand. in Clemen.* 2. *de praebend. et in*
13 *Clemen. Quia contingit. de religiosis domibus.* Eleemosynariae sunt loca, et redditus ad Eleemosynas faciendas deputati, de qnibus meminit textus *in d. Clement.* 2. *de praebend.* et ibi Glossa *ver. Elemosynariis*, et d. *Clemen. Quia contingit.*
14 Reperiuntur denique alia bujusmodi loca pia, quae sicuti et sopra relata generali oomine Hospitalia appellaotur, licet diversis uominibus secundum diversos regionnm mores soleant nuncupari, ut observant d. Gloss. *verb. Elemosynariis*, Mandos. *in Regul.* 1. *Cancell.* 9. *q.* Gonzalez *gloss.* 5. §. 4. *num.* 1. Barbosa *loc. cit. num.* 12.
15 Hospitalia quaedam sunt Religiosa, seu Ecclesiastica, et quaedam non Religiosa seu non Ecclesiastica. Glossa *verb. Ecclesias*, *in d. Clement.* 2. *de praebend.* Ugolin. *de officio Episcopi cap.* 54.
16 *in princip. num.* 3. Barbosa *loc. cit. nu.* 13. Hospitale Religiosnm, seu Ecclesiasticum est illud, qnod auctoritate Episcopi est constructum, et erectum; *c. Ad haec* 4. *de Religiosis domibus*, et communis Doctorum cum Barbosa *loco cit. num.* 14. Rota *part.* 11. *decis.* 268. *num.* 19. *et seq. p.* 19. *to.* 2 *decis.* 630. *n.* 11. *et seq.* et saepe alibi. Hospitale non Religiosnm, seu non Ecclesiasticum est illud, quod ad libitum cujuscumque personae sine Episcopi auctoritate fuit erectum; *cap. Inter dilectos* 8. *de donationibus*, Glossa *in c. Quidam* 18. *quaest.* 2. quod quidem cuique permissum est, et domum suam etiam ad tempus constituere Hospitale, sed non erit locus Religiosus, et sacer. Barbosa *loc. cit. num.* 20. Zabarell. *cons.* 13. *num.* 6. Abbas *cons.* 3. *num.* 1. *part.* 3.
17 Rota *part.* 2. *recent. decis.* 30. *num.* 8. Et tale Hospitale dicitur profanum, et privatum, quamvis in eo opera pietatis exerceantur. Rota *par.* 11.
18 *decis.* 248. *num.* 18. Locus enim pius, et Ecclesiasticus in boc differunt, quod respectu loci pii sufficiat exercitium operum piorum, respectu vero loci Ecclesiastici requiritur erectio facta auctoritate Ordinarii, vel Pontificia. Rota *par.* 6. *dec.* 30. *num.* 7. *part.* 11. *decis.* 268. *num.* 19. *et sequent. par.* 19. *tom.* 2. *dec.* 630. *nu.* 11. *et seq.*
19 Hospitale fuisse erectum auctoritate Episcopi colligitur ex pluribus. Primo, si fuit aedificatum in forma Ecclesiae, et in eo fuit erectum campanile, et ibi per Sacerdotem celebrentur divina, seu babeat Altare lapideum consecratum. Secundo, si Episcopus confirmet Ministrum, seu deputet. Tertio, si babeat nomen Sancti sibi appropriati. Quarto, si in eo adsint sepulturae, vel Coemeterium. Quinto, si in eo baptizetur. Sexto, si recipiat decimas. Septimo, si non solvat collectas. Octavo, si in eo fuit observata bospitalitas per tempus antiqnissimum, sic ex multis Barbosa *loc.*
cit. num. 15. Pignatell. *to.* 5. *consult.* 40. Non 20
existentibus autem dictis signis Hospitale in dubio praesumitur erectum absque Episcopi auctoritate; ac proinde potius praesumitur laicale, et profanum Glos. *verb. Eccles. vers. Quid in dubio in d. Clementin.* 2. *de praebend.* et ibi Imola *num.* 16. *vers. Si vero non apparet.* Ancbaran. *num.* 10. *vers. Quid in dubio*, Abbas *num.* 5. *in fin.* Rota *part.* 3. *decis.* 208. *num.* 5. (*)
Hospitalia auctoritate Episcopi fundata, licet 21
administrationem solum temporalem babeant, sunt materia Simoniae jure bumano interdictae Suarez *de Relig. lib.* 4. *de Simon. cap.* 7. *num.* 11. *cum sequent.* Sebast. Caesar. *in relect. de Eccles. Hierarchia quaest.* 2. *praem.* §. 6. *in fine*, *et disp.* 14. §. 3. *num.* 5. Bonacina *de Simonia quaest.* 4. *num.* 17. *in fine*, Barbosa *loc. cit. n.* 18. et alii
passim, *arg. cap. Salvator* 1. *quaest.* 3. Hospitalia 22
auctoritate Episcopi fundata gandent Ecclesiastica immunitate, sic saepe saepius doclaravit Sac. Congr. Immun. et sigoauter *in una Civitatis Castellanae* 8. *Apr.* 1631. *in Albanen.* 4. *Septem. et* 2. *Octobr.* 1668. et est sine ullo dubio communis.
Hospitalis vero Apothecae locatae usui profano 23
non gaudent Immunitate. *Eadem Sacr. Congreg.*
Immunit. in Verulana 13. *Julii* 1637. Hospitalia 24
fundata, et constructa privata auctoritate sine auctoritate Episcopi non sunt materia simoniae. S Antonin. 3. *part. tit.* 11. *c.* 2. §. *ult.* Panor. *in cap. Extirpanda* §. *Qui vero num.* 55. *de praebend.*
Barbosa *loc. cit. num.* 34. et alii passim. Nec talia 25
Hospitalia sine auctoritate Episcopi fundata gaudent immunitate Ecclesiastica. *Sacr. Congreg. Immun. in una Montis Alti* 30. *Septemb.* 1636. et saepe alibi.
Hospitalia data in titulum, vel administratio- 26
nem, si babeant beneficia annexa, vel redditus, aut proventus Ecclesiasticos, tenentur ad Seminarii contributionem juxta formam Conc. Trident. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 18. *vers. et hospitalibus*, et sic decisum fuisse a Sacra Congregat. Conc. referunt Zerola *in praxi Episcop. par.* 1. *verb. Hospitale vers. decimum dubium* Barbosa *loc. cit.*
num. 31. Riccius et alii. Hospitalia tamen, quae 27

(*) Nec sufficit auctoritate Episcopi in ipso hospitali, vel prope erectum esse Oratorium, vel Sacellum, in quo sacra peragantur officia, adeo ut pro religioso illud haberi debeat. Uti enim notat Van Espen. *tit.* 37. *de hospitalibus cap.* 1. *num.* 9. tantum religiositatis propter adjectum Oratorium contrahit hospitale, quantum a simili Sacello palatium Principis mutuaret; utrumque siquidem ab altero distinguitur. (*Edit. barbiell.*)

administrantur a Laicis, et in quibus sunt bona
Laicorum, quae data non sunt in titulum , com-
mendam, seu administrationem, non teneutur ad
Seminarii contributionem, nec comprehenduntur.
in d. sess. 23 *cap.* 18. *de reformat. Sac. Congreg.*
Concil. sub. die 11. *Janurarii* 1601. quam refert
Sellius *in Selectis Canonic. cap.* 16. *nu.* 45. Bar-
bosa *in Summa Apostolic. decis. verb. Hospitale*
28 *nu.* 10. Hospitale unius Dioecesis habens benefi-
cium annexum, quod est alterius Dioecesis , te-
nctur contribuere pro rata fructuum beneficii
annexi Seminario Dioecesis, in qua situm est be-
neficium. *Sacr. Congreg. Concil.* Apud Armendar
in addit. ad recopil legum Navarrae lib. 4. *tit.* 29.
lib. 1.§. 2. *de Hospital. num.* 15. Barbosa *loc. cit.*
29 *num.* 9. Hospitalia auctoritate Episcopi erecta, si
in titulum perpetuum, aut per electionem confe-
rantur, sunt Beneficia Ecclesiastica. *Clementin.*
Quia contingit, §. *Ut autem, de religiosis domibus* ,
Gonzalez *in Regul.* 8. *Cancellar. Glossa* 5. §. 4. *n.*
14. Garcias *de Benefic. port.* 1. *cap.* 3. *a num.* 2.
Barbosa *lib.* 2. *Jur. Eccl. cap.* 11. *num.* 26. cum
communi aliorum, et Rota *in Alexandrina Benefi-*
30 *cii* 8. *Aprilis* 1625. *coram Merlino.* Hospitalia sunt
Beneficia Ecclesiastica, etiam ubi unita sunt Ec-
clesiae, seu Ecclesiastico Beneficio, vel per viam
electionis danda sunt in titulum. Gonzalez *loc. cit.*
§. 4. *num.* 16. Garcias *loc. cit. num.* 2. Barbosa
loc. cit. num. 28. Amostaz *de causis piis tom.* 1.
lib. 4. *cap.* 11. *num.* 16. Rota apud Merlinum
dec. 49. *num.* 6. Marescottus *variar. resolut. lib.*
31 1. c. 3 *n.* 8. et alii passim. Regularium Hospita-
lia, licet auctoritate Episcopi erigantur, non sunt
beneficia, sed quaedam officia religiosae, et piae
administrationis quae etiam Laicis concedi valent
quamvis Capellas, aut Ecclesias habeant annexas,
et decimas percipiant, ut colligitur ex *Clement.*
Per litteras 2. *de praebend. et ex d. Clement. Quia*
contingit, §. *Ut autem, de religiosis domibus.* Paulo
to. 2. *troct.* 18. *part.* 7. *num.* 4. Velasco *consult.*
106. *num.* 31. Marescottus *loc. cit. cap.* 3. *num.*
32 13. et alii. Et ratio est, quia ipsis dantur tantum
ut nunquam Administratores curent recipere, nu-
trire, et curare pauperes secundum institutiones
et facultates Hospitalium. In Hospitalibus , quae
non sunt annexa, seu subjecta Monasteriis, seu
Conventibus , non sunt praeficiendi Religiosi
tamquam Rectores, seu Administratores ; bene
vero possunt praefici Clerici saeculares tamquam
Rectores, et Laici quoque adinstar Tutorum , et
Curatorum pro recto regimine ipsorum Hospita-
lium, Barbosa *loc. cit. num.* 30. Loter. *de re benefic.*
lib 3. *quaest.* 15. *n.* 39. Amostaz *loc. cit. num.*38.
et alii.

Ordinarii locorum possunt visitare Hospitalia; 33
Concil. Trident. sess. 2. *cap.* 8. *de reformat.* Et pos- 34
sunt exigere ab Administratoribus rationes , et
computa, tam in Visitatione, quam extra etiam
per suum Delegatum, nonobstantibus quibuscum-
que privilegiis; *Conc. Trident. d. sess.* 23. *cap.* 8.
et 9. *de reformat* et saepe saepius Sac. Congreg
ut videri possunt decreta *sub verb. Administratio,*
Administrator. num. 2. Immo Ordinarii possunt 35
visitare Hospitalia , et ab eorum Administratori-
bus rationes, et computa exigere , non obstante
quod a Testatore, et a Lege fundationis expresse
excludantur, vide *cit. verb. Administratio num.* 3.
4. *et* 5. ubi dantur decreta, et afferuntur Jura, et
rationes. Ordinarii possunt exigere rationem ad- 36
ministrationis ab Hospitalibus , quae sunt sub
immediata Regum protectione. Sic pluries decre-
vit Sac. Congreg. Conc. Vide *cit verb. Administra-*
tio nu. 12. 13. *et* 15. ubi afferuntur Decreta.

Hospitalia autem, quae sunt sub immediata 37
Regum protectione, nequeunt ab Ordinariis vi-
sitari; *Concil. Trident. cap.* 8. *sess.* 22. *de reformat.*
Hospitale aliquod visitare volenti, si opponatur 38
exceptio, quod sub immediata Regum protectione
existat, non ad saecularem Judicem, sed ad ipsum
Episcopum talis exceptionis cognitio, et definitio
pertinet; Sac. Congr. Conc. apud Lezanam *tom*
2. *cap.* 6. *num.* 11. et apud Barbos. in *Summa*
Apostolic. decis. verb. Hospitale num. 7. et apud
alios ibi citatos. (*)

Ad hoc tamen , ut Hospitalia sub immediata 39
protectione Regum existentia sint immunia a Vi-
sitatione Ordinariorum , debent esse talia a pri-
maeva sua fundatione; Nec sufficit , si Hospitalia
accipiantur ex post a Rege sub immediata sui
protectione, ut eximantur a Jurisdictione Ordi-
narii. Habentur ad hoc responsa, et decreta Sac.
Conc. *in una Messanen.* vide d. *verb. administratio*
num. 15. 16. 17. *et* 18. ubi ad litteram dantur.

Ordinarii visitare, corrigere, et reformare pos- 40
sunt Hospitalia omnia, etiamsi privata sint Lai-
corum in casibus a jure concessis, scilicet ob ne-
gligentiam , vel ob dilapidationem bonorum , et
ut Testatoris voluntas servetur; *Sac. Cong Conc.*
testibus Barbosa *in d. summa* n. 1. et Armendar.
Marta , et Lezana ab ipso ibi citatis. Hospitalia 41
privata possunt Ordinarii visitare corrigere . et
reformare in iis tantum , quae ad observandam
voluntatem Fundatorum pertinent et ex Decreto
Concil. Trident. sess. 22. *cap.* 9. *de reform.* exigere
rationem ab Administratoribus ipsorum Hospita-
lium, una tamen cum illis deputatis, quibus ex
consuetudine ratio reddenda est; *Sac. Congregat.*
Concil. apud Barbosam *loco cit. num* 5. et apud

(*) Cui animadvertens resolutioni; Zipaeus *in jure novo tit. de Religiosis domibus num.* 8. ait: « Quod credo ve- » rum , dum talis exceptio quasi incidenter Episcopo ad » visitationem talis Hospitalis se accingenti opponitur, alio- « quin ut plenis velis ea cognitio ad Ecclesiasticos Judices » debebatur , cum de ipso Principum privilegio agatur , » apud Supremos Principes haud facile obtinebitur. » (*Edit. Barbieri.*)

42 Armendar. ab ipso *ibi. cit.* Hospitalia etiam unita, in quibus Ecclesiae sunt, vel assidue Divina Officia celebrantur, et bona eorum non sunt distincta debent ab Ordinariis visitari; *Sac. Cong. Conc.* apud Lezanam *in summa q. q. Regular. tom.* 2. *c.*
43 6. *num.* 11. Barbosa *loc. cit. num.* 3. Hospitalia quamvis debeant visitari ab Episcopo vigore *onc. sess.* 22. *cap.* 8. *de reformat.* non inde tamen prohibetur, quin et Judices saeculares eadem visitare possint, si hoc eis alias legitime competit; *Sac. Cong. Conc.* apud Barbosam *loc. cit. num.* 4.
44 et Armendar. et Lezanam ab ipso *ibi cit.* Hospitalia administrata a Fratribus S. Joannis Dei non sunt exempta a Jurisdictione Ordinarii, nisi solum quoad Regularem Observantiam; *Sac. Cong. Conc. in Avellina* 12. *Jan.* 1630. apud Barbosam *loc. cit. num.* 12. et apud alios ab ipso *ibi cit.*

45 Vicariae perpetuae Parochialium unitarum, seu incorporatarum Hospitalibus, et aliis Ecclesiis, Collegiis, vel locis piis, in quibus non proprie Parochus, sed Vicarius habens solum exercitium Curae, ponendus est, non conferuntur per concursum, sed solum ad nominationem, seu praesentationem Repraesentantium Hospitale, Collegium, vel Locum pium, cui Parochialis unita est, seu ejus Vicarii praevio examine Ordinarii, conferuntur; sic expresse statuit S. Pius V. in Constitut. 47. incip. *Ad exequendum*, ubi §. 4. sic ait: » Volumus insuper, et ita mandamus, » quod dicti Vicarii perpetui non ad liberam » Ordinariorum electionem, sed ad nominationem » illorum, in quorum Ecclesiis unitis ponuntur » cum ipsorum Ordinariorum, seu eorum Vica- » riorum praevio examine, et approbatione depu- » tentur: » Nec immerito, nam propter unionem perpetuo factam Ecclesia Parochialis censetur accessoria alteri Ecclesiae, Collegio, Hospitali, Loco Pio etc. *cap. extirpandae* 30. §. *Qui vero, de praebend.* atque per se nunquam censetur vacare juxta *Clementinam unic. de Excessibus Praelatorum*, §. *Quidam etiam Ecclesias*, sed assumit naturam, consuetudines, et privilegia principalis, cui est annexa; Glossa *cap. unic. Ne sede vacante, verb. Uniendo* Simulque in ea attenditur tantum qualitas, et natura beneficii principalis non autem accessorii; *arg. Clementin. per litteras cap.* 2. *de praebend.* juncta *Regula* 42. *Juris in* 6. *Accessorium naturam sequi congruit Principalis.* Unde Tridentinum requirens concursum in Collatione Ecclesiarum Parochialium., non habet locum in Vicariis seu Ecclesiis perpetuo, et accessorie unitis Hospitalibus; Collegiis, aliisque Locis Piis, ubi Vicarii, seu Parochi habeut solum exercitium Curae; Rota *part.* 2. *recent. dec.* 579. *num.* 10. *et decis.* 710. *num.* 1. *et part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 352. *num.* 6. et saepe alibi.

46 In alienatione bonorum Hospitalis erecti auctoritate Episcopi requiruntur solemnitates requisitae in alienatione bonorum Ecclesiasticorum; Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 21. *num.* 1. cum communi aliorum, et sic censuit *Sac. Cong. Episcop. et Regul. pro Hospitali de disciplina nuncupato, et Confraternitate S. Joannis Terrae Caprarolae Dioecesis Civitatis Castellanae sub die* 2. *Augusti* 1641. *et* 30. *Augusti* 1642. Et ratio est, quia hujusmodi 47
bona sunt Ecclesiastica, et proinde non possunt sine solemnitatibus alienari. Si vero Hospitale non sit erectum Auctoritate Episcopi nec constet ex signis adductis *sub. num.* 19. esse tale, ipsius bona possunt alienari absque ullo beneplacito Apostolico, et sine aliis solemnitatibus in alienatione bonorum Ecclesiasticorum requisitis; Bald. *in Authent. Hoc jus porrectum num.* 3. *et sequent. Cod. de Sacrosanct. Eccles.* Felin. *in cap. de quarta num.* 6. *et sequent. de praescription. et cap.* 2. *num.* 11. *de foro compet.* Guttier. *canon. qu. lib.* 1. *c.* 35. *n.* 16. Riccius *in praxi fori Eccles. tit. de alienat. rer. Ecclesiastic.* 147. *num.* 4. ac testatur de veriori. Barbosa *de offic. et potest Episc. p.* 3. *alleg.* 75. *nu.* 22. *et seq.* ac Bonacina *in tract. de alienat. bonor. Eccles. p.* 2. *q. un. pun.* 2. *n.* 10. *et seq. et in tract. de Feud. et Emphyt. disp.* 3. *p.* 8. *punct.* 4. *num.* 21. Pignatell. *loc. cit. numer.* 4. *et seq.* et alii vide *verb. Confraternitas art.* 6. *num.* 5. ubi late ad rem.

Ad instantiam Domini Dominici Sabbatini Parochi Sancti Nicolai in Carcere, contra Archihospitale Consolationis de urbe fuerunt proposita sequentia dubia. 48

1 *An liceat Ministris Consolationis Urbis benedicere Mulieres post partum, et ova tempore Paschali?*
2 *Retinere Confessarios in Ecclesia ad audiendas Populi Confessiones?*
3 *Facere processionem per Parochiam intra octavam Sanctissimi Corporis Christi, et praesertim die, in quo fit per Ecclesiam Parochialem?*
4 *Associare Cadavera alibi tumulanda cum Cruce, et ab Hospitalibus ad locum Catenae, et impedire Parochum ne accedat pro illis ad januas Hospitalium?*

Et ponente Eminentissimo Bichio Sac. Congr. Visitationis Apostolicae die 15. Septembris 1695. respondit.

Ad 1. negative.
Ad 2. negative, nisi de licentia Eminentissimi Vicarii.
Ad 3. negative praeterquam intra Ecclesiam duntaxat.
Ad 4. negative.

Quibus accedit sententia A. C. sub die 23. Decembris ejusdem anni.

49 Domus nuncupata Hospitale, si non sit con-

structa auctoritate Episcopi ad publicum bonum, non gaudet immunitate; *Sac. Congregat. Immun. in una Montis Alti* 30. *Septemb.* 1636. *lib.* 3. *Dec. Pauluc. pag.* 15.

50 Visitatio Hospitalis incurabilium Civitatis Neapolis cum Monasteriis Monialium annexis spectat ad Archiepiscopum; *ead. Sacr. Congreg. Immunit. in Neapol.* 6. *Maji* 1631. *lib.* 1. *Decretal. Pauluc. pag.* 77.

51 Ad Episcopum pertinet declarare super Immunitate Hospitalis; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Marianen.* 4. *Decembris* 1694. *lib.* 1. *Dec. Vallem. pag.* 159

52 Hospitale non habens requisita, reputatur tamen pro loco immuni communiter, et in pluribus casibus ut tale veneratum, gaudet immunitate, sed injungitur Vicario, ut declaret per Edictum, deinceps non esse immune; *eadem Sacr. Congreg. Immunit. in Spoletana* 11. *Januarii* 1684. *lib.* 3. *Decret. Altov. pag* 271.

53 Cortile Hospitalis S. Ægidii Perusiae gaudet privilegio Immunitatis. At tabernacula, ubi vinum venditur, ob obvianda inconvenientia omnino amoveantur; *ead Sacr. Congrega. Immunit. in Perusina* 12. *Junii* 1668. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 232.

54 Hospitale S. Mariae Civitatis Amerinae, dictum Laicorum, gaudet immunitate, cum habeat requisita; *ead. Sac. Congregat. Immunit. in Amerina* 27. *Maji* 1687.

55 Hospitale magnum Viterbii non gaudet; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Viterbien.* 22. *Jun.* 1666. *lib. Decr. Borrom. pag.* 69.

56 Hospitale quod dicitur *de' Vagabondi* in loco Fabriani, quod solummodo inservit, ut ajunt, *per dar coperto a poveri*, quamvis erectum auctoritate Episcopi, ex hactenus deductis non gaudet; *eadem Sac. Congreg. Immun. in Camerin.* 7. *Maji* 1658. *lib. Decr. Rocci p.* 84.

57 Hospitali erecto pro peregrinis, et infirmis Episcopus non permittat introduci per modum Hospitii Birruarios, seu alios Ministros Curiae Laicalis, vel quemlibet alium cum armis, et contra attentantes procedat, prout de jure, etiam per censuras; *ead. Sac. Cong. Immun. in Aprutina* 1. *Januar.* 1676. *lib.* 1. *Decret. Altov. p.* 1189.

58 Datur Episcopo facultas extrahendi e loco immuni triticum pertinens ad Hospitale, quatenus eidem constet de debito Hospitalis erga Seminarium ad effectum solvendi Creditoribus; *ead. Sac. Congr. Immun. in Tudertina* 9. *Jun.* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vall. p.* 1626.

59 Item datur facultas perquirendi, et extrahendi res furto sublatas reconditas in Hospitali, dummodo res extracte inservire non possint pro corpore delicti; *ead. Sac. Cong. Immun. in Spoletana* 18. *Decemb. d. anni, et lib. p.* 162.

60 Constito de restitutione, et de consensu partis ac praevio juramento de non incurrendo amplius in similia, absolventur Consiliarii Communitatis, qui abduxerant belluas e praedio Hospitalis; *ead. Sac. Cong. Immun. in Casalen.* 13. *Septem.* 1695. *d. libr. pag.* 213.

Custos Hospitalis durante servitio gaudet privilegio Fori, si Hospitale sit erectum auctoritate Ecclesiastica; *ead. Sac. Cong. Immun. in Sulmon.* 28. *August.* 1664. *lib. Decret. Rocci pag.* 503. *in Ripana* 21. *Martii* 1645. *lib.* 3. *Decretal. Pauluc. pag.* 248. 61

Hospitalarius salariatus. et ejus Familia Hospitalis erecti cum auctoritate Ordinaria, praestantes assistentiam, et servitium infirmis gaudent privilegio Fori, *ead. Sac. Congr. Immun. in Nullius Atini* 1. *Martii* 1697. *lib.* 1. *Dec. Vallem. pag.* 175. 62

Immo Hospitalarius, seu addictus servitio Hospitalis gaudet, nedum privilegio Fori, sed etiam Exemptione pro bonis; *eadem Sacr. Congregat. Immun. in Beneventana* 20. *Martii* 1630. *libr.* 2. *Decret. Paul. pag.* 3. *et* 16. *Septem. d. anni, et lib. pag.* 57. 63

Hospitalarius Laicus, qui singulis annis eligitur et deputatur a Confraternitate absque approbatione Episcopi pro servitio Hospitalis Civitatis Albanensis gaudet privilegio Fori; *ead. Sac. Cong. Immun. in ead.* 2. *Octobr.* 1668 *lib.* 1. *Dec. Altov. pag.* 270. 64

Causa contra Hospitalarium ad Ordinarium, non ad Gubernatorem spectat; *ead. Sacr. Congr. Imm. in Benevent.* 17. *Decemb.* 1650. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 67. 65

Custos Hospitalis defendendus est per Ordinarium a molestiis Curiae laicae; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Nullius Abbatiae S. Rufilii* 20. *Novemb.* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vall. pag.* 231. 66

Prior Hospitalis ratione furti a se commissi in *Magazeno* Hospitalis, gaudet immunitate Ecclesiastica; *ead. Sac. Congr. Immun. in Viterbien.* 8. *Januarii* 1632. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 3. 67

In causa furti qualificati Sanctissimus tribuit Gubernatori Spoleti facultatem procedendi contra Hospitalarium S. Antonii; *ead. Sac. Congreg. Immunit. in Interamn.* 17. *Maji dicti anni, et lib. pag.* 192. 68

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Frequenter Hospitalia exemptionem praetendunt a jurisdictione Parochi; Quid autem requiratur, ut hospitalia exempta dici queant a jurisdictione Parochi ita ut Rectores vice Parochi fungantur, expendit Rota *in Valentina Jurisdictionis super manutentione* 26. *Junii* 1754. *coram Illustrissimo Figueroa.* 69

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

70 Verum quaecumque sint Decreta, jura, et rationes, quae ab Auctore dantur *verb. administratio num.* 3. 4 *et* 5. longe diversus sensus tribuendus est iis, quae habet *concil. Trident. Sess.* 22. *cap.* 8. *et* 9. *de reformat.* longeque adeo abfuit ut ordinariis concederetur licentia visitandi Hospitalia, et ab eorum Administratoribus rationes, et computa exigere, quamquam ex Lege fundationis forent exempta, ut aliter in ipsa *sess.* 22. *cap.* 8. *et* 9. *de reform.* habet Concilium Tridentinum, atque aliter juxta ipsius mentem tradit *Fagnan.* subdens ulterius id ab eodem fieri non posse, quamquam facere vellet tamquam Apostolicae Sedis delegatus; Vid. *cit. Fagnan. in comment. cap.* 4. *num.* 44. *de religiosis domibus num.* 2. Van-Espen. *Jur. Ecclesiast. univers. part.* 2. *tit.* 37. *cap.* 2. *num.* 37. Pasqualig. *variar. quaest. part.* 1. *quaest.* 89. *nu.* 1.

71 Et quamquam in praecitata *sessione* 22. Concilii Tridentini *loc. cit.* expresse dicatur, Episcopos tamquam Sedis Apostolicae delegatos habere jus visitandi omnia Hospitalia, et sua loca etiam exempta, additur tamen in casibus a jure concessis, et juxta Sacrorum Canonum statuta, per quae verba restringitur Decretum illud Conc. Trident. ad terminos juris communis. Dum itaque Hospitalia non Ecclesiastica jure communi non subsunt Jurisdictioni Episcopi, ita nec post Concilium Tridentinum Ordinarius habere potest jus visitandi Hospitalia, quae ex lege fundationis fuerint exempta. Idem dicas, et de iis Hospitalibus, quae a Laicis reguntur, quaeque sunt sud immediata Regum protectione, quae nedum visitari nequeunt, sed ne rationum quidem, vel administrationis redditio ab Episcopis exigi potest. Rem hanc mirifice explicant Fagnan. *in cap. de Xenodochiis de Roligiosis domibus n.* 11. Pirbing. *Jus Canon. lib.* 3. *tit.* 3. §. 4. *n.* 25. Schmalzgrueber *Jus Canon. lib.* 3. *tit.* 36. *num.* 16. 17. *et* 19. *pac.* 4 Lauren. *in decret. lib.* 3. *tit.* 36. *sub num.* 24. Diana *tom.* 9. *tract.* 2. *resolut.* 288. *num.* 5. *et* 6. Pignatell. *consultat.* 15. *num.* 4. *tom.* 7. atque colligitur *ex Clement. Quia contingit.* §. 1. *de religios. domibus*; et ita sensit Sacra Congregatio uti refert Barbosa *de jur. Eccles. lib.* 2. *c.* 11. *n.* 48.

At cum de *immediata* loquimur Regum pro- 72
tectione, non illa generalis protectio, ac tutela intelligenda est, quam Principes promittunt, et debent piis omnibus locis, sed de speciali, et expressa protectione, in quam quaedam Hospitalia de singulari Principis gratia, et Fundatorum voluntate recipiuntur; uti etiam immediata protectio Principum intelligitur, qui regalia sua habent ditione, non Principum alteri subjectorum uti sapienter monet Van-Espen. *tit.* 37. *cap.* 2. *par.* 2. *nu.* 32.

HOSPITATIO MILITUM

VIDE VERB. *MILITES* A NUMER. 17. AD 26.

HOSPITIA REGULARIUM

SUMMARIUM

1. Hospitia non possunt a Regularibus recipi, et retineri nisi de licentia speciali Sedis Apostolicae, seu Sacr. Congr. et servatis ad unguem omnibus conditionibus requisitis. — 2. Hodie enim prohibitum est Regularibus recipere non solum novos Conventus, et Ecclesias, sed etiam Domos, et quascumque habitationes, sine licentia Sedis Apostolicae, et Ordinarii. Et quaecunque hospitia aliter recepta, declarata sunt suspensa, et extincta, et Fratres in eis degentes incidunt in poenas degentium extra Claustra. — 3. Episcopi possunt procedere contra Regulares in similibus hospitiis degentes. — 4. Pro directione hospitiorum Regularium observandum est etiam Breve Innocentii XI. quod adducitur. — 5. Regulares non possunt sine licentia Sedis Apost. reducere hospitium in Conventum, et Oratorium in Ecclesiam. — 6. Hospitium simplex non est, ubi adest Ecclesia. — 7. Nec etiam locus, ubi januis apertis celebrantur Missae, administrantur Sacramenta, sepeliuntur mortuorum cadavera, et pulsantur campanae, reputari potest simplex hospitium, sed verus Conventus, adeoque pro ejus erectione, et retentione servandae sunt Constitutiones pro erigendis novis Conventibus. — 8. Simplex hospitium non potest habere Ecclesiam, sed solum Oratorium privatum, nec Campanam, nec ibi administrari possunt Sacramenta, nec potest habere continuam permansionem Religiosorum, nisi infirmorum, et servientium, nec sepulturam, nisi specialiter concedatur. — 9. Hospitium privatum, justa interveniente causa, facile a Sacra Congregatione concedi solet Regularibus. — 10. Item et hospitii translatio. — 11. Patres Reformati non possunt habere privatum hospitium in illis Civitatibus, et Oppidis, in quibus moram facere possunt in Conventibus Patrum Observantium. — 12. Patres Reformati Provinciae Tusciae non possunt transferre suum antiquum hospitium ad Conventum S. Joannis Baptistae, alias Congretionis Iesuatorum suppressae, intra maenia Civitatis Florentiae existentem, sed tenentur remanere in dicto suo antiquo hospitio, servata ejusdem hospitii forma. — 13. Quid vere Hospitium sit — 14. 16. De solemnitatibus in Hospitii erectione requisitis.

1 Hospitia non possunt a Regularibus recipi, et retineri nisi de licentia speciali Sedis Apostolicae, seu Sac. Congreg. et servatis ad unguem omnibus conditionibus praescriptis a Sacra Congreg. Episcop. et Regul. 15. Septembr. 1690. in decreto relato sub verb. *Conventus art.* 1. *num.* 9. et saepe saepius confir-
2 mato. Vide *ibi.* Hodie enim stantibus Constitutionibus Gregorio XV. Urbani VIII. et Innoc. X. allatis sub d. verb. *Conventus art.* 1. *a num.* 3. *ad* 5. prohibitum est Regularibus recipere non solum novos Conventus, et Ecclesias, sed etiam Domos, et quascumque alias habitationes sine licentia Sedis Apostolicae, et Ordinarii: Unde Sacra Congregatio post dictas Constitutiones pluries decrevit Hospitia aliter recepta intelligenda esse in futurum suppressa, et extincta, et Fratres in eis degentes incidere in poenas degentium extra Claustra, non obstante qualibet exemptione; Sic *die* 14. *Sept.* 1629. *et* 7. *Aug.* 1644. 12. *Apr.* 1647. 10. *Decem.* 1649. 16. *Jun.* 1650. 15.
3 *Jun.* 1651. et pluries alibi. Hinc si Episcopi in suis Dioecesibus contra praescriptam formam Regularium Hospitia repererint, possunt uti jure suo, et quamprimum Sacram Congr. instructam reddere pro opportuno remedio, ut post allata decreta tradit Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6. *formul.* 19. *num.* 16.

4 Pro erectione Hospitiorum Regularium observandum est etiam Breve Innoc. XI. editum sub die 20. *Aprilis* 1688. et relatum sub verb. *Conventus art.* 1. *num.* 24. Vide *ibi.*

5 Regulares non possunt sine Sedis Apostol. seu Sacr. Congregat. licentia reducere Hospitium in Conventum, et Oratorium in Ecclesiam, ut pluries decrevit *Sac. Congr. Episcop. et Regul.* et signanter 14. *Junii* 1641. 27. *April.* 1646. *et* 13.
6 *Febr.* 1647. Hospitium enim non est, ubi adest Ecclesia, alias fraudarentur Constitutiones erigendo Monasteria sub nomine Hospitiorum ad evitandam illarum poenam; *l. In fundo* 38. *ff. de rei vindicat. l. in fraudem* 45. *ff. de jure Fisci*, *l. Si quid dolo* 1. *ff. Si quid in Fraudem*, *leg. Non est dubium* 5. *Cod. de Legatis*, ut dicit Rota *in Toletana Manutentionis cor. Bevilaqua dec.* 225.
7 *n.* 8. *part.* 13. *recent.* Nec locus, ubi januis apertis celebrantur Missae, administrantur Sacramenta, sepeliuntur mortuorum Cadavera, et pulsantur campanae reputari potest simplex Hospitium, sed signa praedicta eum demonstrant verum Conventum cum sua vera Ecclesia, adeoque pro ipsius erectione, aperitione, et retentione servandae sunt Constitutiones de non erigendis novis Conventibus; Rota *loc. cit. dec.* 225. *numer.* 6. et ibid. *dec.* 231. *num.* 12. Lezana *part.* 4. *verb. Monasteria num.* 6. Donat. *prax. rer. Regul. part.* 2. *tract.* 1. *quaest.* 22. *num.* 7. Csped. *de exempt. Regul. cap.* 1. *dub.* 6. *num.* 4. et alii passim. Sim- 8
plex enim Hospitium habere non posse Ecclesiam sed tantum Oratorium privatum, cujus ingressus in viam publicam immediate non respondeat, nec posse habere campanam, nec ibi posse administrari Sacramenta, nec habere continuam permansionem Religiosorum, nisi infirmorum, et servientium, nec sepulturam, nisi specialiter concedatur, pluries decrevit *Sac. Congr. Episcop. et Regular.* et signanter 7. *Januar.* 1617. 3. *April.* 1618. 16. *Novemb.* 1646. 10. *Decembr.* 1649. 26. *Apr.* 1652. apud Nicol. *in Flosculis verb. Hospitium n.* 1. Vide alia Decreta sub verb. *Conventus art.* 1. *num.* 9.

Hospitium privatum juxta interveniente causa 9
facile solet a Sacra Congreg. Episcop. et Regul. concedi Regularibus, ut pluries concessit, et signanter *ead. Sacr. Congreg. in Mantuana Hospitii Roverbell.* 8. *August.* 1710. Ponente Eminentiss. Cardinali Gozzadino apud Ursayam *tom.* 1. *part.* 2. *discept.* 8. *num.* 19. ibi: *Pro gratia Hospitii privati tantum*, et sic saepe alibi.

Hospitii translationi locus est, juxta accedente 10
causa, ut posse transferri non semel concessit *Sacr. Congreg. Episcop. et Regul.* et signanter *in Novarien. Translationis Hospitii Gallicani* 24. *Jul.* 1711. Ponente Eminen. Grimaldo apud Ursayam *loco cit. discept.* 7. *num.* 41. ibi *Arbitrio Episcopi pro usu Hospitii tantum.*

Patres reformati non possunt habere privatum 11
Hospitium in illis Civitatibus, et Oppidis, in quibus moram facere possunt in Conventibus P. P. Observantium; Sic *Sac. Cong. Episcop. et Regul. in Laudensi* 5. *Septembr.* 1710. ubi in causa vertente inter ipsos P. P. Reformatos Loci Codunei, et P. P. Observantes Loci Sancti Columbani, pro jure quaestuandi, tria dubia proposita fuerunt Ponente Emin. Card. de Abdua, ad quorum secundum conceptum his verbis « II. An liceat eis» dem Patribus Reformatis habere Hospitium » proprium in dicto loco Sancti Columbani; seu » potius debeant hospitari in Conventu Minorum » Observantium S. Francisci sito in dicto loco » S. Columbani? » Sic fuit responsum. *Ad II. Negative quoad primam partem. Affirmative quoad secundum;* Sic apud Ursayam *t.* 8. *part.* 1. *discept.* 40. *a num.* 142.

Patres Reformati Provinciae Tusciae non pos- 12
sunt transferre suum antiquum Hospitium ad Conventum S. Joannis Baptistae, alias Congregationis Fratrum Jesuatorum suppressae, intra maenia Civitatis Florentiae existentem, sed tenentur remanere in dicto suo antiquo Hospitio, servata ejusdem Hospitii forma; *Sac. Cong. Episc. et Regular. in Florentina* 26. *Martii* 1677. apud

Matthaeuc. Offic. Curiae quoad Conventus *sub num.* 23.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

13 Hospitium vere, et proprie dicitur illud, quod deservit, ut inquit *Rota in Eystetent. Fundationis Hospitii* 27. *Jun.* 1729. §. 15. *coram bon. mem. Ratto* inter impressas *dec.* 258. *num.* 23. tantummodo pro recipiendis Religiosis itinerantibus, et in quo propterea nulla servatur forma regularis, non erigitur Ecclesia seu Oratorium formale cum Janua in via publica, sed tantum Oratorium internum ad effectum inibi Missas, et Oratorium privatum celebrandi, non administrantur Sacramenta, non fiunt publicae conciones, nec divina, aliae functiones peraguntur, non tumulantur cadavera, nec retinentur campanae, nec aliquid aliud vero Conventui congruens.

14 Gravis autem est quaestio, an in erectione Hospitii requirantur illae ipsae solemnitates requisitae in erectione Conventus, de quibus verba fecimus *in additione ad verbum Conventus artic.* 1.

15 Negant communiter Cesped. *de Exempt. Regul.* c. 1. *dub.* 6. *num.* 1. Tamburin. *de Jure Abbat. t.* 5. *disput.* 5. *qu.* 1. *n.* 10. Nov. *in Summ. Bullar. part.* 1. *comment.* 92. *n.* 4. Donat. *in Prax. Rer. Regul. tom.* 1. *part.* 2. *tract.* 1. *de Monaster. aedif. quaest.* 22. *n.* 1. *et seq.*

At recte Rota *in dict. Eystetten. Fundationis Hospitii* 1729. §. 16. *cor. bon. mem. Ratto* inter impressas *decis.* 258. *n.* 24. « Conclusio (ait) quod » in Fundatione simplicis Hospitii non requirantur solemnitates Constitutionibus Apostolicis » praescriptae, ad summum procedere potest » quando concurrant praedicta requisita pro erectione simplicis Hospitii, quibus terminis loquuntur Auctoritates in objecto allegatae; secus vero quando in hujusmodi locis religiosa » adest Ecclesia publica, pulsantur campanae, atque administrantur Sacramenta, quia tunc discrepantia eorumdem locorum a caeteris Monasteriis consistit dumtaxat in palliato nomine » Hospitii et propterea si erigi possent absque » debitis requisitis, Apostolicae Constitutiones » certam edicentes formam in Constructione Monasteriorum servandam remanerent elusoriae. 16

HYDROMANTIA

VIDE VERB. *SUPERSTITIO* NUMER. 17.

HYPOTHECA, PIGNUS

SUMMARIUM

1. Hypotheca, et Pignus large conveniunt.—2. Stricte autem et proprie differunt, et assignatur differentia.—3. Quoad effectum tamen hypotheca et pignus non differunt. — 4. Pignus dupliciter potest sumi, scilicet pro re ipsa oppignorata, et pro ipso contractu pignoratitio. — 5. Datur definitio Pignoris lato sumpti et similiter Hypothecae, *ad* n. 6. — 7. Pignus seu Hypotheca alia est *expressa* et alia *tacita*, et quae sit utraque? — 8. Pignus, seu Hypotheca expressa alia est *generalis*, et alia *specialis*, et quae sit utraque? — 9. Uxor ratione dotis habet tacitam hypothecam in cunctis bonis Mariti etiam in casu quo maritus ob delictum privari debeat bonis. — 10. Etiam Maritus habet e contra tacitam hypothecam in bonis Uxoris pro Dote promissa sibi praestanda. — 11. Liberi prioris matrimonii habent tacitam Hypothecam in bonis Parentis ad secundas nuptias transeuntis. —12. Pupilli et Minores habent tacitam hypothecam in cunctis bonis Tutorum, et Curatorum. — 13. Tacitam Hypothecam habet Pupillus in rebus ex ipsis Pecuniis emptis. — 14. Ecclesiae, Collegia aliaeque Causae piae habent tacitam Hypothecam in bonis Praelati, vel alterius Administratoris rerum ad similes pias causas pertinentium. — 15. Tacitam Hypothecam habent Legatarii, et Fideicommissarii in bonis a Testatore relictis. — 16. Qui mutuas dat pecunias pro reficiendo aedificio, habet tacitam Hypothecam in aedificio suis pecuniis refecto. — 17. Venditor habet tacitam Hypothecam in re vendita, usque dum pretium ei plene sit solutum. — 18. Locator habet tacitam Hypothecam in omnibus a Conductore in domum, vel praedium illatis, et invectis, non tantum pro pensione, sed etiam pro deterioratione rei locatae. — 19. Tacitam Hypothecam habet Fiscus in bonis contrahentium cum eo, et in bonis suorum Officiorum, et administratorum. — 20. Hypothecare, et oppignorare possunt omnes illi, qui rerum suarum administrationem habent. — 21. Tutor, et Curator possunt oppignorare, et hypothecare res Minorum, et Pupillorum pro eorumdem utilitate. — 22. Oppignorare, et hypothecare etiam potest Procurator, vel negotiorum gestor si ad hoc speciale mandatum habet, vel si habet mandatum generale cum libera potestate. — 23. Praelati Ecclesiarum generaliter, non item specialiter hypothecare possunt res Ecclesiae.—24 Regulares possunt hypothecare hypotheca generali bona suorum Monasteriorum. — 25. Rectores Ecclesiarum possunt hypotecare hypotheca generali bona Ecclesiae etiam sine licentia Episcopi. — 26. Res omnes, quae emi, et vendi possunt, etiam oppignorari et hypothecari possunt. — 27. Et sic e contra res, quae emi et vendi nequeunt, hypothecari, seu oppignorari etiam non possunt. — 28. Creditor pignus habens potest illud alteri oppignorare. — 29. Creditor inscio, et invito Debitore non potest uti pignore, et si utatur furtum committit, et furti tenetur. — 30. Creditor potest fructus percipere ex pignore, sed dein in sortem computare debet. — 31. Immo Creditor restituere debet etiam fructus, quos ex pignore percipere potuisset, et sua culpa non percepit. — 32. Antichryseum pactum quid sit. — 33. Est illicitum, et usurarium. — 34. Legis commissoriae pactum quid sit. — 35. Est illicitum, et usurarium. —36. Licitum est sequens pactum, si intra praefixum tempus solutio facta non fuerit, tunc Pignus sit Creditori venditum justo pretio. — 37. Sic etiam

licitum est istud, ut si Debitor in mora solvendi sit, possit Creditor Pignus statim vendere, et reliquum de recepto praetio restituere ipsi Debitori. — 38. In utroque dicto casu non est opus, ut Creditor debitorem de solutione prius moneat. — 39. Si oppignoratio facta est sine ullo pacto de vendendo, vel non, tunc potest quidem Creditor pignus vendere; sed prius praemissa una saltem monitione, et expectato ex post biennio, antequam vendat—40. Si oppignoratio facta sit cum pacto ne vendatur, vendi nihilominus potest post biennium, sed non nisi trina monitione de solvendo prius praemissa. — 41. Creditor pignus vendens non potest illud sibi ipsi emere, ne quidem per interpositam personam, nisi de licentia Judicis etc. — 42. Creditori Hypothecario competit jus praelationis prae Creditoribus non specialiter privilegiatis. Si autem eadem res fuerit pluribus oppignorata, potior est in Jure, qui prior est in tempore. — 43. Nec refert, an prior Creditor habeat Hypothecam specialem vel generalem.— 44. In pignore eodem tempore pluribus constituto praecedit ille, qui pignus possidet, et si nullus possidet, aequali jure utuntur. — 45. Creditor tenetur pignus sibi traditum exacta diligentia tueri, et conservare, aliter tenetur resarcire damna ejus culpa lata, vel levi pignori illata. — 46. Creditor debito sibi soluto tenetur pignus restituere. — 47. Immo una cum pignore tenetur Creditor restituere etiam omnes fructus ex pignore perceptos. — 48. Potest tamen Creditor detrahere expensas, quas fecit in tuendo, custodiendo, et meliorando pignore. — 49. Hypotheca vel expressa vel tacita — 50. 54. Ob praesumptam voluntatem partium datur Hypotheca tacita — 55. 59. Datur ob praesumptam partium voluntatem Locatori in iis quae in praedium urbanum sint inlata. — 60. 63. Datur locatori in fructibus qui praedio rustico nascuntur. — 64. Quoties datur *sola legis dispositione*. — 74. 78. Nonnullae animadversiones.

1 Hypotheca, et Pignus lege loquendo, tam a Doctoribus, quam a Jure saepe saepius confunduntur, nulla nisi nominis distinctione inter utrumque admissa, *leg. Res.* 5. §. 1. *ff. de Pignoribus, et Hypothecis*, ibi: *Inter Pignus*
2 *autem, et Hypothecam nominis tantum sonus differt.* Rota *recent. part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 179. *num.* 78. Stricte autem, et proprie loquendo adest inter ipsa aliqua differentia, quae potissimum consistit in hoc, quod Pignus proprie locum habet in rebus, quae manu traduntur Creditoribus, adeoque fere in mobilibus rebus tantum locum habet, quae Creditoribus tradi solent, unde a pugno appellatus est Pignus; *leg. Plebs.* 238. §. *Pignus, de verb. signific.* ibi: « Pignus appellatum est a » pugno, nam res, quae pignori dantur, manu » traduntur; unde etiam videre est, verum esse, » quod quidam putant, Pignus proprie rei mobi» lis esse. » Hypotheca autem consistit fere tantum in rebus immobilibus, vel quae non traduntur Creditoribus, sed penes Debitorem manent, obligatae tamen Creditori; adeoque Hypotheca nuda conventione constituitur §. *Item Serviana, Institution. de action.* ibi: « Inter Pignus, et Hy» pothecam differentia est, nam Pignoris appel» latione eam proprie rem contineri dicimus, » quae simul etiam traditur Creditori, maxime » si mobilis sit. At eam, quae sine traditione nu» da conventione tenetur, propriae Hypothecae » appellatione contineri dicimus; Azor. *part.* 3.
3 *Institut. moral. lib.* 7. *tract. de Pignorib. cap.* 2. *q.* 2. Pirhing *lib.* 2. *Decr. tit.* 21. *num.* 2. et alii passim. Quoad effectum tamen Pignus, et Hypotheca non differunt, cum ex utroque eadem acquiratur Creditori *actio Hypothecaria*, vi cujus ipse Creditor rem oppignoratam, vel Hypothecatam, ubicumque existet, donec debitum solvatur, exigere potest; Sicuti e contra Debitor rem pignori datam potest, soluto debito, iterum repetere; *arg.* §. *Item Serviana, Instit. de action.* ibi: *Inter Pignus, etit Hypothecam quantum ad actionem Hypothecariam nihil interest.*

Pignus dupliciter potest sumi. Primo pro re 4
ipsa oppignorata, seu quae in pignus datur, ut patet ex totis ferme titulis *ff. et Cod. de distract. pig.* Secundo pro ipso contractu pignoratitio, seu
conventione, qua res alteri securitatis gratia da- 5
tur, vel obligatur; *leg.* 1. §. *fin. ff. de pactis.* Pignus late sumptum est contractus, quo Debitor dat Creditori rem aliquam, ut sit pro debito obligato, et ex ea satisfieri possit, si aliter satisfactum non fuerit (*) *Est in re communis.* Similiter Hypotheca late sumpta est contractus, quo a Debitore res aliqua obligationi subjicitur pro cautione debiti erga Creditorem. *Est in re communis.* Hinc aperte patet finis Pignoris, et Hypothecae nempe major securitas Creditorum, seu eorum qui alios sibi obligatos habent: Tutius est enim Pignori, seu Hypothecae incumbere, quam agere in personam, textu expresso *in* §. *Unde constat.* 14. *Instit. de obligat, quae ex delicto*, ibi: *Etiamsi idoneum Debitorem habeat, expedit pignori potius incumbere, quam in personam agere. Et plus cautionis in re est quam in persona. Reg.*25 *ff. de reg. Jur.* (**)

(*) Vel dic brevius secundum Huber *praelect. jur. Rom. lib.* 20. *tit.* 1. *pignus, quod sit res obligata creditori in ejus securitatem. (Edit. Barbiell.)*

(**) Pignus aliud est publicum, aliud privatum. Quid sit publicum pignus, ejusque distinctiones, vide apud Huber *loc. sup. cit. num.* 2. *et seqq.*

Privatum autem distinguitur ut *vel unius, vel duorum voluntate constituatur.* Exemplum pignoris, quod unius voluntate constituitur habes *in leg. Non est mirum* 26. *ff. de pignor. act.* ubi testator metuens, ne post sui obitum haeredes scripti a Creditoribus invadantur, suaque bona voci acerbae praeconis subjiciantur suum unicuique Creditorum pignus aut hypothecam adscribit in testamento.

Pignus, quod duorum voluntate constituitur rursus *vel ex pacto sit*, vel ex *contractu. Ex pacto*, quando per simplicem conventionem, universis, aut certis rebus Creditori jus constituitur; *Per simplicem* (inquam) *conventionem*; Siquidem tam inter praesentes, quam inter absentes, verbis aut scriptura valide constituitur; *l.* 4. *et l. penult. ff. h. t.* Ex contractu autem venit pignus, quando res Creditori traditur in securitatem crediti, ita ut possessio transferatur, quem contractum esse realem pignoratitium intelleximus *tit. instit. quib. mod. re contrah. oblig.* Prima pignoris species dicitur *hypotheca*, altera *pignus proprie dictum nuncupatur.* Vide Huber *loc. cit. (Edit. Barbiell.)*

6 Pignus, seu Hypotheca alia est *expressa*, et a-
lia *tacita;* Expressa est quae fit expressa partium
conventione de re oppignoranda, seu hypothecan-
da, et haec Hypotheca expressa solet vocari *Con-*
ventionalis. Tacita est, quae absque expressa par-
tium conventione a lege introducta est, atque sub-
sistit absque omni consensu Debitoris, immo
etiam eo invito, et haec Hypotheca solet vocari
Legalis, utpote a lege constituta. Pignus, seu
7 Hypotheca expressa alia est *generalis*, et alia
specialis. Hypotheca generalis, seu universalis est
qua quis obligat alteri securitatem debiti cuncta
sua bona, et Jura, *leg. fin. Cod. Quae res Pignori,*
et leg. Bonorum, 49. *ff. de verb. signific.* Hypotheca
specialis est, qua una, vel plures res in specie,
aut individuo alteri in securitatem debiti obli-
gantur; *leg. Quamvis constet,* 2. *et l. Quamvis eod.*
17. *Cod. de Pignoribus, et Hypothec.*
8 Hypothecae *tacitae*, seu *legalis* varia habentur
in Jure exempla, quorum praecipua hic juvat ad-
ducere. Primo, Uxor habet tacitam hypothecam
pro securitate dotis allatae in omnibus bonis
Mariti; *cap. Ex litteris,* 5. *de Pignoribus,* ibi *Cum*
bona Viri Mulieri sint pro dote tacite obligata, et
cum suo onere transierint ad quemlibet possidentem
etc. l. Unic. Cod. de rei Uxor. act. §. Fuerat 29.
Instit. de actionibus. Et haec tacita Hypotheca vi-
get etiam in casu, quo Maritus ob delictum pri-
vari debeat bonis, *Cum*, ut expresse dicitur *in*
cit. cap. Ex litteris, Cum mulieribus, favor multus
in recuperandis dotibus debeatur, et cautum sit in
Jure, quod propter maleficium Viri mulier remanere
non debeat indotata, et de facto *leg.* 2. *Cod. nec*
Uxor pro Marito habetur sic expresse: *Ob Mari*
torum culpas Uxores inquietari leges vetant. Insu-
per habet Uxor Hypothecam tacitam in bonis Ma-
riti pro securitate bonorum paraphernalium ab
ipso Marito administratorum *Communis arg. l.*
Ubi 29 *C. de Jure dotium, et l. fin. Cod. de Pact. con-*
9 *vent.* Secundo etiam Maritus viciversa habet ta-
citam Hypthecam in bonis Uxoris pro dote pro-
missa sibi praestanda, textu expresso *in l. Unic.*
§. 1. *Cod. de rei Uxor. act.* ibi: *Damus ex utroque*
latere Hypothecam, sive ex parte Mariti pro resti-
tutione dotis, sive ex parte mulieris pro ipsa dote
praestanda.
10 Tertio, tacitam Hypothecam habent liberi prio-
ris Matrimonii in bonis tam Patris, quam Matris
ad secundas nuptias transeuntis, ratione bono-
rum, quae ad eos ex priori Matrimonio pervene-
runt; *leg. Hac edictali* 6. §. 2. *et leg. Si quis prio-*
11 *ris,* 8. §. 4. *Cod. de secundis nuptiis.* Quarto, pupil-
li, et Minores habent tacitam Hipothecam in cun-
ctis bonis Tutorum, et Curatorum; *leg. Pro offi-*
12 *cio* 10. *cod. de administr. Tutor. vel Curator.*
Quinto tacitam hipothecam habet Pupillus in
rebus ex ipsius pecuniis emptis; *l. Idemque,* 7.
13 *ff. Qui potiores in pignore.* Sexto, Ecclesiae, Colle-
gia, aliaeque Causae Piae habent tacitam Hypo-
thecam in bonis Praelati, vel alterius Administra-
toris rerum ad similes Pias Causas pertinentium
Ecclesiae enim gaudent Jure minoris; *c.* 1. *et c.*
Auditis, 3. *de in integrum restitutione,* et sic tenet
Glossa in *cit. c. Ex litteris,* 4. *de pignoribus,* verb.
Obligata, et communis Doctorum.
Septimo, tacitam Hypothecam habent Legatarii 14
et Fideicommissarii in bonis a Testatore relictis,
§. 2. *Instit. de Legat. et l.* 1. *Communia, de Lega-* 15
tis. Octavo, qui mutuas dat pecunias pro reficien-
do aedificio, habet tacitam Hypothecam in aedi-
ficio suis pecuniis refecto; *leg.* 1. *ff. In quibus*
causis pignus tacite, et eamdem Hypothecam habet
in re, ad quam emendam, vel conservandam pe-
cunias mutuas dedit; *l. Qui navem,* 26. *et l. Quod*
quis, 36. *ff. de reb. auct. Jud. posses.* Nono Vendi- 16
tor habet tacitam Hypothecam in re vendita usque
dum praetium ei plene sit solutum; *leg. Julianus*
13. §. 7. *ff. de actionibus empti leg. Quod si* 31. §.
8. *ff. de Ædilit. edict. et l. Haeredit. vendit.* Decimo, 17
Locator habet tacitam Hypothecam in omnibus
a Conductore in domum, vel praedium illatis, et
invectis, non tantum pro pensione, sed etiam pro
deterioratione rei locatae; *l.* 2. *ff. In quibus causis*
pignus; et concordat *leg. Eo jure,* 4. *ff. eod* Unde- 18
cimo tacitam Hypothecam habet Fiscus in bonis
contrahentium cum eo, vel conducentium quid
ab eo, et in bonis suorum Officialium, et Admi-
nistratorum; *l.* 1. *et* 2. *Cod. In quibus causis pignus*
tacite, et l. Aufertur, 46. *ff. de Jure Fisci,* ibi:
Fiscus semper habet Jus Pignoris.
Hypothecare, et oppignorare possunt omnes 19
illi, qui rerum suarum liberam administrationem
habent *leg.* 2. *et* 6. *ff. Si res aliena pignori.* Item 20
Tutor, et Curator possunt oppignorare, et hypo-
thecare res Minorum, et Pupillorum pro eorum-
dem utilitate; *leg.* 3. *Cod. Si aliena res leg. Tutor* 21
16. *ff. de pignor. act.* Oppignorare, et hypothecare
etiam potest Procurator, vel negotiorum gestor
si ad hoc speciale mandatum habet; *l. Solutum,*
11. *fin. ff. de pign. action.* vel si habet mandatum
generale cum libera potestate, *cit. leg. Solutum,*
et l. Procurator cui 58. *ff de procur.* Praelati, et 22
Rectores Ecclesiarum, quamvis non possint absque
Juris solemnitate res Ecclesiasticas alienare, prohi-
bitas hypothecari Hypotheca speciali, ut expresse
habetur *in c. Nulli,* 5. *de rebus Eccl. non alienand.*
ibi: *Neque specialis Hypothecae titulo obligari;*
possunt tamen absque Juris solemnitate talia bona
Ecclesiae pro ejusdem, non item pro propria uti-
litate hypothecare Hypotheca generali, arg. a sensu
contrario desumpto *ex cit. cap. Nulli* 5. *de rebus*
Eccles. non alienand. Hoc enim ipso, quod ibidem
prohibeatur sola Hypotheca specialis, ut patet
ex adductis verbis, concessa censetur Hypotheca
generalis, ut recte argumentantur, et tenent Ab-
bas *in c. cap. Nulli n.* 3. Joan. Andr. *ibid. num.* 1.

et cum aliis Fagn. *ibid. num.* 30. *et seq.* Covarruv.
variar. resolut. cap. 16. *n.* 7. Molina *disp.* 466. *n.*
1. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 10. *num.* 2. Azor
par. 3. *lib.* 7. *cap.* 5. *quaest.* 4. Piringh *lib.* 3.
Decretal. tit. 13. *n* 5 *et tit.* 21. *num.* 16. Reiffen-
stuel *ibid num.* 34. et ratio est, quia per hipothe-
cam generalem non ita facile diveniri potest ad
alienatinnem, seu venditionem rei generaliter
solum obligatae, seu hipothecatae sicuti per hy-
pothecam specialem, per quam plus Juris tran-
sfertur in Creditoremcum periculoeam alienandi.
Et hanc sententiam testatur Fagnanus *in cit. cap.*
Nulli 5. *de rebus Eccl. alienand. vel non num.* 32.
23 probasse suo tempore Sacram Congregationem
Concilii in contractibus Regularium. Nam pro-
posito dubio, an in prohibitione nuper edita de
rebus Regularium non alienandis comprehenda-
tur generalis Hypotheca; Sacra Congregatio cen-
suit non comprehendi, et tamen prohibitio illa
fuit concepta iisdem verbis, quibus utitur Paulus
24 II. *in Extravag. Ambitiosae.* Haec ille, qui ex mul-
tis probat hypothecam generalem bonorum Eccle-
siae in casu permisso posse fieri a Rectoribus Ec-
clesiarum etiam sine licentia Episcopi. Vide verb.
Alienatio, art. 4. *n.* 35. *et* 36.

25 Res omnes, quae emi, et vendi possunt, etiam
hypothecari, seu oppignorari possunt; *leg. Sic,*
et quod 9. *ff. de Pignoribus*: ibi: *Quod emptionem,*
venditionemquerecipit, etiam Pignorationem recipere
26 *potest.* Et sic contra res quae emi, et vendi ne-
queunt, hypothecari, seu oppignorari etiam non
possunt; *l.* 1. §. 2. *ff. Quae res Pignori.* Res alie-
na hypothecari, seu oppignorari non potest ab-
solute, *l.* 6. *Cod. si aliena res,* ibi: *Per alium rem*
alienam invito Domino pignori obligari non posse
certissimum est. Potest tamen res aliena oppigno-
rari, seu hypothecari conditionate, nempe sub
conditione, *Si acquisivero; leg. Si fundus* §. 7. *de*
27 *pignoribus* ibi: *Aliena res utiliter potes obligari sub*
conditione, si debitoris facta fuerit. Creditor pignus
habens potest illud alteri oppignorare, *l.* 1. *Cod.*
Si pignus pignori datum. Creditor inscio, et invito
Debitore non potest uti pignore, et si utatur,
furtum committit, actioneque furti conveniri po-
test, pro quanto aestimatur usus illius habitus;
leg. Qui jumenta 40. *l. Si pignore,* 54. *ff. de furtis,*
28 ibi: *Si pignore Creditor utitur, furti tenetur.* Fru-
ctus ex pignore percipere potest Creditor, sed
dein debet in sortem computare; ita ut tantum
minuatur de debito, quantum percepit de fructi-
bus ex pignore; Immo totum debitum extingua-
tur, pignusque restitui debeat, statim ac fructus
percepti totum debitum exaequant, et insuper,
si fructus percepti superent debitum, debet re-
stitui cum pignore etiam excessus fructuum per-
ceptorum, textu expresso *in leg.* 1. *Cod. de pignor.*
Action. ibi « ex pignore percepti fructus impu-
» tantur in debitum, qui si sufficiant ad totum
» debitum, solvitur actio, et redditur pignus »
si debitum excedunt, qui supererunt, et redduntur,
et cap. Cum contra 6. *de pignoribus,* ibi: *Cum se-*
cundum Canonicas sanctiones fructus restitui, et in
sortem debeant computari.

Immo Creditor modo supradicto, nedum com- 29
putare debet in sortem fructus perceptos, sed
etiam illos, quos ex tradita sibi re oppignorata
percipere potuisset, et culpa sua non percepit,
textu expresso *in leg. Creditor,* 3. *C. de pign. action.*
ibi: « Creditor, qui praedium pignori nexumde-
» tinuit, fructus, quos percepit, vel percipere
» debuit, in rationem exonerandi debiti compu-
» tare necesse habet, » et concordat *l.* 2. *Cod.*
de pactis pignor. et tenent Glossa in *cit. cap. Cum*
contra 6. *de pignorib. verb. Perceptum; et ib.* Abbas
num. 9. Molina *tract.* 2. *de justit. disp.* 535. *num.*
3. Azorius *part.* 3. *lib.* 7. *c.* 8. *quaest.* 2. Pirhing
lib. 3. *decretal. tit.* 21. *num.* 19. Reiffenstuel *ib.*
n. 48. *et* alii communiter contra Hostiensem *in*
summa de pignoribus n. 9. Et ratio est, quia fru-
ctus rei fructiferae, aeque ac ipsa res, censentur,
oppignorati, et constituunt cum re unum pignus;
l. Quamvis, 3. *Cod. in quibus causis pignus;* Mo-
lina *loc. cit. num.* 3. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.*
30. *n.* 8. *et* alii citati.

Pactum *Antichriseos* contractui pignoris adje- 30
ctum (quo nempe inter Creditorem, et debito-
rem convenitur, ut donec debitum solvatur, Cre-
ditor pignore uti, et fructus ex eo percipere va-
leat) est illicitum, et usurarium. *Communis arg.* 31
cap. Plures Clericorum 1. *et cap. Quoniam* 4. *de*
usuris; ubi clare deciditur, quod sit usura lucri-
facere fructus rei oppignoratae, et insuper prae-
cipitur fructus restitui, et in sortem computari;
Et ratio est; quia quaevis res Domino suo fru-
ctificat, Dominus autem Pignoris est Debitor, et
non Creditor: *l. Pignus; Cod. de pign. action.* mu-
tuans enim non sit Dominus pignoris; adeoque
usurarius, et iniquus est, si fructus capiat ex
eo, cum tales fructus percepti ex Pignore sint
revera ultra sortem, ultra quam aliquid recipere
ratione mutui, est proprie usura.

Sic etiam in contractu Pignoris pactum legis 32
Commissoriae (quo nempe Debitor cum Credi-
tore convenit, ut si intra certum tempus debitum
non fuerit solutum; Pignus dein ad Creditorem
pertineat; vel in solutum pro debito, vel in ven-
ditum pro certo pretio) est illicitum, et usura-
rium, textu expresso *in l. final. C. de pactis pi-*
gnorum, et Lege commissor. et cap. Significante, 7. 33
de Pignoribus: Et ratio est, quia Pignus ordinarie
est majoris valoris, quam creditum; nemo enim
accipit pignus minoris valoris, et aequalitas sae-
pe attingi non potest. Unde ad vitanda hujusmo-
di pericula injustitiae, et usuras palliatas, atque
gravamina maxima Debitorum, tale pactum sim-
pliciter reprobatur.

34 Licitum autem est pactum, quo Debitor cum
Creditore ita paciscitur, ut si intra praefixum
tempus solutio facta non fuerit, tunc Pignus Cre-
ditori sit venditum pretio justo taxando secun-
dum aestimationem prudentis viri, reddito ex-
cessu Debitori, textu expresso *in leg. Si fundus*,
35 16. *ff. de Pignor. et communis* Doctorum. Sic etiam
justum est pactum adjectum Pignori, ut si Debi-
tor in mora solvendi sit, v. g. intra biennium non
solvat, possit Creditor Pignus, vel Hypothecam
statim distrahere, et aliis vendere, et quod rece-
pto pretio reliquum est supra Debitum, Debitori
restituat; *leg. Si convenit, 4. ff. de pignorat. action.*
et leg. final. §. 1. *Cod. de Jure domin. empt. Com-*
36 *munis.* In quo utroque casu non est opus, ut Cre-
ditor Debitorem de solutione prius moneat; *l.*
Magnam, 12. de contrah. et commit. Stipul. et cap.
Potuit, 4. de Locato, et conducto, ibi: *Non obstante*
quod ei, ut canonem solveret, non extitit nunciatum,
37 *cum in hoc casu dies statuta pro Domino interpel-*
let. Si oppignoratio facta est sine pacto ullo de
vendendo Pignore, vel non; tunc potest quidem
Creditor Pignus vendere, sed debet praemittere
unam saltem monitionem, ut Debitor solvat; et
post hanc per biennium expectare, quo elapso,
si Debitor non solverit, Pignoris venditio legiti-
ma, et justa sit, textu expresso in *cit. leg. fin.* §.
38 1. *Cod. de Jure dom. empt. Communis.* Si oppigno
ratio facta sit cum pacto, ne vendatur, vendi ni-
hilominus potest post biennium, sed non nisi tri-
na monitione de solvendo prius praemissa; *citat.*
39 *leg. Si convenit 4. ff. de pign. act. Communis.* Cre-
ditor Pignus vendens non potest illud sibi ipsi
emere, nequidem per interpositam personam,
nisi de licentia Judicis, si nullus alius vellet pre-
tium justum etiam infimum offerre; *l. Et qui* 10.
Cod. de distract. pignor.

40 Creditori Hypothecario competit Jus praelatio-
nis prae Creditoribus non specialiter privilegia-
tis; *leg. Si Debitor* 10. *ff. de pignoribus.* Si autem
eadem res fuerit pluribus oppignorata, inter ipsos
Creditores Hypothecarios, potior est in jure qui
prior est in tempore, etiamsi secundo Creditori
res non tantum obligata, sed etiam in Pignus
actualiter tradita sit; *leg. Qui generaliter 2. ff. Qui*
41 *potiores in pignore; l. Licet 7. Cod. eod. et leg.* 8.
Cod. eod. leg. 12. *ff. eod.* Nec refert, an prior Cre-
ditor habeat Hypothecam specialem, vel genera-
lem; *citat. l. Qui generaliter 2. ff. Qui potiores in*
42 *pignore, et l. Si generaliter 6. Cod. eod.* In pignore
eodem tempore pluribus constituto, praecedit il-
le, qui pignus possidet, et si nullus possidet,
aequali jure utuntur; *leg. Si Debitor 10. ff. de Pi-*
gnoribus.

43 Creditor tenetur Pignus sibi traditum exacta
diligentia tueri, et conservare; *leg. Ea 14. ff. de*
pignorat. act. Aliter si dolo, vel culpa lata, aut
levi ejusdem (non item levissima) Pignus pe-
riit, vel deterioratum est resarcire tenetur; §. 4.
Instit. Quibus modis re contrah. obligatio. Creditor 44
debito sibi soluto tenetur Pignus restituere; *cit.*
§. 4. *Institut. Quibus modis re contrah. obligatio.* 45
Immo una cum Pignore tenetur Creditor resti-
tuere etiam omnes fructus ex Pignore perceptos,
cum ipsi fructus debeant in sortem computari
ex l. 1. C. de pignor. act. juxta textum allegatum 46
sub. n. 30. Potest tamen Creditor detrahere ex-
pensas, quas fecit in tuendo, custodiendo, et me-
liorando pignore; *l. Creditor 7. C. de pignor. act.*
ibi: *Creditor autem necessarios sumptus, quos circa*
res pignoratitias fecit, exigere non prohibetur.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De Pignoribus, ac Hypothecis parce hic agit
Auctor, neque in verbo *Pignus* aliquid addit. Ma-
teria autem haec in Foro est frequentissima, quae
propterea pleniorem exigit tractationem.

Hypotheca vel est expressa, vel est tacita. De 47
tacita ut hic pre dignitate disseramus, est illa,
quae sine expressa conventione, *ob praesumptam*
voluntatem Partium, vel aliam justam causam *a*
Lege constituitur.

Ob praesumptam voluntatem partium Hypotheca 48
tacita datur I. ex Senatusconsulto, quod sub
Marco Imperatore latum est, Creditori, qui pe-
cuniam ob restitutionem aedificii extruendi de-
dit; *l. 1. ff. In quib. caus. Pign. vel Hypothec. ta-*
cite contrahatur, l. 24. §. 1. ff. de Reb. Auct. Judic.
possidend.

Quae ad eum quoque pertinet, qui redemptori 49
Domino mandante ministravit; *Legib. mox citatis.*

Non item ad illos, qui ad novum aedificium 50
extruendum, vel emendum, pecuniam credide-
runt, *l. 19. C. de Pign. l. 7. C. Qui pot. in pign.*
Novell. 136. cap. 3.

An illis competat tacita haec Hypotheca, qui 51
ad Navem, vel aliam rem debitoris conservandam,
reficiendam, vel aliam rem debitoris crediderunt,
non conveniunt Auctores; Affirmant Rauchb. *lib.*
1. quaest. 5. n. 1. et 6. Carpzov. *Jurispr. Forens.*
par. 1. constit. 28. defin. 105. Mev. *decis.* 84. *par.*
5. Negant vero Bachov. *ad Treuter. vol. 2. disput.*
24. *thes.* 7. Lauterbach. *in disput. de tacit pignor.*
thes. 25. Harpprect. *in Commentar. ad Jus Badens.*
part. 4. *thes.* 69.

Nota vero, quod Hypotheca concessa propter 52
conservationem rei non habet locum, nisi in ipsa
re; Confer Lauterbach. *in Colleg. tract. Ad Titul.*
in quib. caus. etc. §. 76.

II. Datur Hypotheca tacita *ob praesumptam par-* 53
tium voluntatem Locatori in iis, quae in Prae-
dium Urbanum non rusticum, ut ibi perpetuo
sint invicta, et illata; *l. 1. 2. 3. 4. 5. in princip.*
6. 7. §. 1. In quib. caus. etc, 5. et ult. C. eod.

Quae et in invectis, et illatis secundi Condu- 54

ctoris locum habet; *l.* 11. §. 5. *ff. de Pign. act.*

55 Ab hac vero tacita Hypotheca excipit alios allegans Linglois. *dec.* 46. *quaest.* 5. *num.* 1. libros Doctorum, et studeatium, arma, et equos Militum, necnon Operariorum instrumenta fabrilia, sine quibus vitam diu Operarii sustentare non possunt, vestem, et suppellectilem Patrisfamilias, cujus nomine venire ea autumat, quae refert Jurisconsultus *in l.* 2. 3. *et aliis seq. ff. de Suppell. legat.* itemque aratra, ligones, vomeres, boves, et universa, quae ad Agriculturam pertinent.

46 Num autem ab hac hypotheca tacita excipienda sint bona venialia in domum illata, tum illata in Tabernam, dissentiunt Doctores. Vide affirmantes, et negantes Doctores, apud Speid. *locupletat. lit. P. art.* 2. *de tacit. Hypothec. Legat.*

57 Conducente vero Patrefamilias pro se, et Familia sua aedes, Hypotheca haec tacita locum non habet in rebus paraphernalibus uxoris, bonis castrensibus, et adventitiis liberorum, vel famulorum; Lauterbach. *in disput. de tacit. Pign. thes.* 12.

58 III. Datur haec Hypotheca tacita ob praesumptam voluntatem Partium Locatori in fructibus, qui in praedio rustico nascuntur *l.* 7. *in princip. ff. Quib. in caus. etc.*

59 Citra vero *praesumptam voluntatem Partium sola Legis dispositione* Hypotheca tacita datur I. Fisco ratione tributorum in bonis eorum qui censentur; *l.* 1. *C. Quib. in caus etc. l.* 1. *Cod. Si propt. public. Pens.* in bonis eorum qui cum eo contrahunt; *leg.* 2. *C. Quib in caus. etc.* nequaquam vero eorum qui ex delicto ad poenam obligati sunt; *leg.* 17. *et* 73. *ff. de Jur. Fisc.* contrarium licet teneat Lyncker. *decis.* 643. tum in bonis debitoris primipilaris, ejusque Uxoris; *l.* 4. *C. Quib. in caus. etc.* et demum in bonis *Administratoris Fiscal. l.* 1. *Cod. de Privil. Fisc. tit. C. Si propt. public. pens.* Tenet vero Merend. *lib.* 2. *controvers. Jur. cap.* 29. tacitam hanc Hypothecam non incipere a tempore coeptae administrationis, sed a tempore actus quo Fiscus laesus fuit.

60 *Sola Legis dispositione* datur II. haec Hypotheca tacita Reipublicae, Civitati, Ecclesiae in Bonis Administratorum; *argum. leg.* 20. *C. de Admin. Tutor.* junct. *L.* 3. *C. de Jur. Reipublic. leg.* 23. § 1. *cod. de SS. Eccles.* non etiam ut Creditrici in bonis debitorum; *l.* 2. *C. de Jure Reipublic. l.* 8. *Cod. Qui pot. in pign.*

61 Hanc vero Hypothecam minime competere Collegiis Opificum in Bonis Administratorum tradit Schilter. *in prax. Jur. Rom. exerc.* 33. §. 28.

62 III. *Sola dispositione Legis* tacita haec Hypotheca competit liberis prioris matrimonii in bonis Vitrici, ratione tutelae maternae, si scilicet Mater, alio Tutore non petito, neque rationibus redditis ei nupserit; *l.* 6. *cod. Quib. in caus. etc.* in bonis Parentum ad secundas nuptias transeuntium ratione eorum, quae ex priori matrimonio ad eos pervenerunt; *l.* 6. §. 2. *Cod. de Secund. Nupt.* in bonis Patris ratione bonorum maternorum, aliorumque adventitiorum, quae Pater administravit; *l.* 6. §. *ult. C. de Bon. quae Liber. l.* 7. §. *ult. C. de secund. Nupt.*

IV. *Sola Legis dispositione* datur hypotheca tacita Pupillis, et Minoribus, eorumque Haeredibus in Bonis Tutorum, et Curatorum; *l.* 29. *C. de Admin. Tut. leg.* 19 §. 1. *de Reb. Auct. Jud poss. Novell.* 22. *c.* 40. in rebus pecunia eorum emptis; *l.* 7. *ff. Qui pot. in Pign.* non item aliis; *l.* 17. *C. de pign. l.* 7 *Cod. Qui pot. in pign.* 63

Incipitque haec hypotheca tacita, quae competit Pupillis, et Minoribus in bonis Tutorum, et Curatorum, non a tempore malae administrationis, sed a tempore suscepti muneris; Bachov. *de pign. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 5. Lautherbach *in dict. disput. de tacit. pign. thes.* 37. 64

Sola Legis dispositione datur V. tacita hypotheca Marito pro dote praestanda in bonis ejus, qui dotem promisit; *l. un.* §. 1. *cap. de Rei Uxor. action.* 65

De eo quaeri solet, an et Furiosis, mente captis, surdis, et mutis tacita hipotheca competat in bonis suorum Tutorum? Negat inter alios Lauterbach. *in disput. de tacite pign. thes.* 35. Affirmat Bardill. *exercit.* 2. *concl.* 39. 66

VI. *Dispositione sola Legis* hypotheca tacita datur Uxori pro dote repetenda in bonis Mariti, ejusve, qui dotem suscepit, *d. l. un.* §. 1. *C. de Rei uxor. act.* ut et pro dotis augmento; *Nov.* 97. *c.* 2. parapheruis *leg. ult. Cod. de pact. Convent.* et donatione propter nuptias, *l.* 29. *ff. de Jur. dotium* 67

Datur VII. *Sola dispositione Legis* tacita hypotheca Legatariis, et Fideicommissariis pro Legatis, et Fideicommissis consequendis in Bonis Testatoris; *l.* 1. *C. commun. de Legat* 68

VIII. Datur tacita hypotheca *sola Legis dispositione* Redemptori in Persona ab hostibus capta, et redempta pro pretio redemptionis; *l.* 15. *ff. de Captiv. l.* 2. *c. de Postlim. revers. l.* 20. §. 1. *ff. Qui testam. fac. poss. l.* 43. *ult. ff. de Legat.* 1. 69

Hi sunt casus certi, in quibus *sola dispositione Legis* hypotheca tacita locum habet. Non sum autem nescius esse Doctores, qui eam ad alios casus extendunt. Vide de iis quid senserit Stryk. *in us. mod. pand. lib.* 2. §. 7. *et plur. seq.* Confer. etiam Speidell. *locuplet. lit. p. art. de var. tacit. Hypothec. et* Auctores ab eo allegatos. 70

Tenent nonnulli in hoc differre hypothecam tacitam *ob praesumptam voluntatem partium* ab hipotheca tacita *sola legis dispositione*, quod haec locum sibi vindicat, non obstante, quod agatur de Pupillis, Minoribus, etc. qui bona suae hipothecae subjicere nequeunt, illa vero nequaquam locum sibi vindicare possit, si de mox dictis personis res sit. Vide Bachov. *de Pignor. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 13. et rursus *c.* 11. *n.* 1. *et seq.* Impugnat vero Bacho- 71

viam aliosque ejus asseclas Wissembac. *in disp.* 39. *in pand. lib.* 28. *thes.* 1. §. 19.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

72 In hac tamen propositione relate ad hypothecam generalem contrarium ex rationibus ut infra statuendum videtur. Et quamquam *in cap. Nulli* 5. *de reb. Eccles. alienan. vel non.* non aliter mentio habeatur, quam de hypotheca speciali in his verbis, ibi: *Neque specialis Hipoteca titulo alienare*: non ideo generalis hypotheca censeri potest permissa. Nam si praecipua ratio prohibendi hipothecam specialem in bonis Ecclesiasticis ea fuit, ne absque juris solemnitate res Ecclesiae alienarentur, uti recte percipitur ex iis, quae habet Auctor *sub num.* 23. *et* 24. et Doctores ibidem relati, eodem jure nec generalis hypotheca super praedictis bonis videri potest permissa; Utraque siquidem sive generalis sit, sive specialis est actus, per quem potest facillime vera contingere alienatio jure pignoris *leg.* 2. *et* 3. *de distract. pign. et notat.* Covarruv. *var. resolut. lib.* 2. *c.* 16. *num.* 7.

73 Ulterius autem admittenda non est ratio, quod nimirum plus juris transferatur in hypothecarium specialem, quam in hypothecarium generalem cum alias compertum sit, quod illud, idemque jus, quod super certa, et expressa re competit hypothecario speciali, super omnibus, et singulis debitoris bonis competat hipothecario generali, uti explicat Rodriq. *de concurs. art.* 1. *par.* 2. *nu.* 23. 30. Connan. *comm. jur. civ. lib.* 4. *cap.* 17. *n.* 6. Adde etiam, quod hypothecarius generalis anterior optionem habet ex quibus bonis sibi generaliter obligatis de suo credito velit satisfieri *Text. in leg. Creditoris arbitrio ff. de dist. pign. et in l. Moschis ff. de jur. Fisci leg. Si generaliter cod. qui pot. in pign. et in l.* 2. *ff. qui pot. in pign.* in praejudicium etiam illius, qui specialem habet posteriorem hypothecam Corneus *cons.* 246. *lib.* 1. Covarruv. *lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 2. *vers. septimo.* Molin. *de primog. lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 27. Niger. *de subhast. part.* 2. *cap.* 8. §. 4. *num.* 25. Merlin. *de pign. lib.* 4. *quaest.* 21. *n.* 15. *et seqq.* Et hoc potissimum juris fundamento statutum, est quia, ut animadvertit Voet *ad pand. lib.* 20. *tit.* 1. §. 15. non debet hypothecario generali *per supervenientem hypothecam specialem adimi suum jus eligendi ex generaliter obligatis eam rem cujus prosecutionem sibi faciliorem, aut commodiorem, aut tutiorem arbitratur l. Qui generaliter* 2. *ff. qui pot. in pignor. l. Si generaliter* 6. *cod. eod. tit.* Carpzovius *defin. for. part.* 2. *const.* 23. *defin.* 29. Bruneman. *ad leg.* 2. *ff. pot. et etc.* Quod sane non fieret, si plus juris in hipotheca speciali, quam in generali transferetur.

His tamen obstare videtur *l.* 3. *Cod. de serv. pign. dat. manumis.* in qua dicitur, quod servus specialiter obligatus manumitti nequit, secus si generaliter. Textum hunc autem sic explica, quod nequeat manumitti servus specialiter hypothecatus, quia in caeteris bonis nullam habet hypothecam hypothecarius specialis, Ex eo vero permittitur manumissio servi generaliter hypothecati, quia et in caeteris hypotheca non deficit, hoc tamen ex favore libertatis, uti explicat Zoes. *in cod. lib.* 7. *tit.* 8. *et* Corvin. *pariter in Cod. lib. eod. tit. eod.* dummodo tamen in caeteris solvendo sit debitor *l.* 21. *ff. de manumiss.* 74

At de pacto hoc antichrestico, sive ut latine sonat: *Reciproci usus:* vide fuse *sub tit. empt. et vendit.* Quaeri etiam possit, an hypothecarius generalis, unaque specialis uti possit hypotheca generali in praejudicium Creditoris posterioris, qui super certa, et expressa re hypothecae habet jus constitutum, an potius hipotheca speciali, qua utens nullum infert posterioribus praejudicium. Pro affirmativa, quod nimirum hipothecarius generalis uti valeat hipotheca generali in praejudicium etiam posteriorum stare videtur; *Test. in l. Creditores arbitrio ff. de dist. pign. et in l. moschis ff. de jur. Fisci l. Si generaliter cod. qui pot. in pign. hab. etc.* quos tamen limita quando obligatio omnium bonorum qualificatur a speciali pignore, quia tunc debet prius excuti pignus speciale, ad tradita per Molin. *de primogen. lib.* 4. *cap.* 7. *n.* 20. *et seq.* Covarruv. *var. lib.* 3. *c.* 18. Merlin. *de pign. lib.* 4 *quaest.* 21. *per tot* Rodriq. *de concur. cred. par.* 2. *art* 1. *n.* 28. *et seqq.* Surd. *dec.* 44. *per tot. et decis.* 28. *cor. Merlin. et decis.* 380 *coram Boyas.* Tunc enim hipotheca generalis dicitur tantum subsidiaria uti recte explicat Cujac. *l.* 3. *resp. papinian. in l.* 2. *qui pot. in pig. et in lib.* 8. *cod. tit.* 13. *leg* 1. *et* 2. Secus enim inutilis foret expressio certi fundi, quem ipsa generalis obligatio amplectebatur, nisi generalem obligationem ista suspenderet, sic Donell. *Cod. de pign.* 75

IDOLOLATRIA

IDOLOLATRIA, UT PATET EX NOMINIS ETYMOLOGIA, DIVINUM CULTUM ERGA FALSOS DEOS, ET CREATURAM EXHIBENS, EST PECCATUM QUIDEM SEMPER GRAVISSIMUM ; VIDE VERBUM *SUPERSTITIO NUM.* 8. *ET* 9. UBI DICITUR QUID, ET QUOTUPLEX SIT, QUOMODO, ET QUANDO OPPONATUR FIDEI, ET RELIGIONI, NEC NON DE EXCOMMUNICATIONE IN BULLA COENAE OB EAMDEM IDOLOLATRIAM QUANDO INCURRATUR.

JEJUNIUM

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quoad ea, quae concernunt jejunii esse, obbligationem, modum, et tempus.*

1. Jejunium unde dictum. — 2. Jejunium generatim sumptum est quadruplex, scilicet Spirituale, Naturale, Morale, et Ecclesiasticum. — 3. Jejunium spiritnale quid sit. — 4. Jejunium naturale quid sit. — 5. Jejunium morale quid sit. — 6. Jejunium Ecclesiasticum quid sit. — 7. Ad jejunium Ecclesiasticum tria requiruntur, scilicet abstinentia ciborum certi generis, abstinentia plurium refectionum, ac certa hora refectionis. — 8. Diebus jejunii abstinendum est a carnibus. — 9. Et in quadragesima etiam ab ovis, et lacticiniis. — 10. Consuetudo abstinendi a lacte, caseo, et ovis pro solo tempore Quadragesimae , non item pro aliis diebus jejuniorum obligat, universaliter loquendo. — 11. Particulariter tamen loquendo standum particularibus locorum consuetudinibus, et privilegiis. — 12. Regulares in jejuniis uti possunt ovis, et lacticiniis extra tempora ab Ecclesia universaliter prohibita. — 13. Ad jejunium requiritur una tantum refectio moraliter continuata. — 14. Ultra dictam refectionem licita est etiam serotina collatiuncula. — 15. Hora debita refectionis, licet alias esset hora vespertina in Quadragesima, et hora nona pro aliis diebus jejuniis, modo tamen est hora sexta proxima meridiei , seu hora meridiana. — 16. Consuetudo sumendi refectionem in meridio diebus omnibus jejunii quando ceperit. — 17. Jejunium Ecclesiasticum quoad Substantiam consistit in unica comestione, et abstinentia a carnibus, — 18. Praeceptum jejunii obligat sub mortali diebus ab Ecclesia praescriptis. — 19. Jejunium quamvis ab Ecclesia sit determinatum quoad tempus, tamen non est solum de praecepto positivo Ecclesiae , sed de implicita praeordinatione divina Fidelibus demandatum. — 20. Diebus Dominicis quamvis ex se licitum esset jejunare, tamen dignis de causis statutum est ab Ecclesia non esse in ipsis jejunandum. — 21. Affertur Decretum Sacrae Congregationis Supremae, et Universalis Inquisitionis prohibens jejunium etiam ex devotione diebus Dominicis et Festivis solemnibus. — 22. Consectaria quaedam ex praedictis afferuntur. — 23. Si Vigilia S. Joannis cadat in Festo Corporis Christi , anticipandum est jejunium feria 4. — 24. Idem declaratum est pro Vigilia S. Antonii de Padua. — 25. Si Vigilia cum jejunio occurrat in Festo solemni alicujus Patroni Principalis, potest licite ab Episcopo fieri commutatio jejunii in die praecedenti. — 26. Non potest tamen auctoritate Episcopi anticipari Vigilia S. Mathiae, etiamsi occurrat ultima die Bacchanalium. — 27. Fratres Minores tenentur ad praeceptum jejunii Feria 6. occurrente in die Natalis Domini. — 28. Alii tamen defendunt contrarium. — 29. Sed tamen immerito , ac idem, quod dictum est pro Fratribus Min. valet pro quocumque habente votum jejunii. — 30. Moniales S. Clarae non tenentur nunc sub mortali ad jejunia Regulae, scilicet Adventus , et Feriae sextae. — 31. Dispensatus circa esum carnium ob debilitatem virium, et ad eas recuperandas, est etiam dispensatus a jejunio.—32.Non sic tamen est dispensatus a jejunio qui est dispensatus, quia cibi etc. jejunales sunt ei nocivi, seu nauseales. — 33. Colligitur hoc aperte ex Bullis , et Edictis Summorum Pontificum. — 34. Affertur Edictum de ordine Clement. XI. editum, et duplex Breve Benedicti XIV. et affertur etiam validissima ratio, — 35. Post haec emanavit alia ejusdem Benedicti XIX. explanatio, et declaratio, quae ad litteram affertur. — 36. Qui frangit jejunium saepius comedendo carnes, peccat mortaliter toties, quoties comedit carnes. — 37. Quomodo autem peccet, qui frangit jejunium saepius comedendo cibos licitos , variant Doctores. — 38. Jejunium non frangitur per sumptiones factas, non per modum cibi, vel refectionis, sed per modum medicinae, vel potus.—39.Sic pariter non frangit jejunium bibere extra tempus refectionis quemcumque parum potum , etiam vinum , cerevisiam , mulsum etiamsi fiat non praecise ad sedandam sitim , sed etiam aliqualiter ad sedandam famem. — 40. Jejunium non frangit, et licita est sumptio Caffei, Thaei, et Cocholati in die jejunii , quando illa sumuntur medicinaliter. — 41. Si tamen sumantur non medicinaliter , variant Doctores , et praesertim de Cocholato. — 42. Collatio vespertina etiam ad nutritionem sumpta est licita. — 43. Pro qualitate ciborum in hac vespertina collatione sumendorum variant Doctores. — 44. Sic etiam variant Doctores pro quantitate. — 45. Probabilius modica, et licita quantitas pro collatione vespertina a variis censetur quarta, vel quinta pars coenae ordinariae. At dicendum 4. vel 5. uncias; et attendendum Apostolicae decisioni Benedict. XIV. in responsione ad dubium sub hoc numero allatum. — 46. Tempus ordinarium collationis

est vespertinum, unde qui cum commutat sine justa causa, sumendo mane collationem, et vespere prandium peccat saltem venialiter. Si autem hoc faciat cum justa causa, nullimode peccat. — 47. Immo varii censent probabile nequidem peccare venialiter, etiamsi hoc faciat sine speciali causa. — 48. Tempus ordinarium prandii scilicet horam sextam proximam meridiei, notabiliter v.g. per unam, vel alteram horam anticipare absque causa, varii graves Doctores volunt esse peccatum mortale; communior tamen, et probabilior sententia tenet esse veniale tantum. — 49. Si vero aliqua justa causa subsit, nullum erit peccatum ne quidem veniale. — 50. Sicuti nullum est peccatum in privilegiatis, ut in Religiosis, qui per privilegium etiam sine causa possunt una hora anticipare.—51. Prandium interrumpere seu dividere in die jejunii sive justa causa non licet. — 52. Justa tamen interveniente causa ut paupertatis, Officium, Negotium licet.—53. Sic non peccat, qui inter prandendum garrit, nugatur, nova nuntia legit, et hujusmodi, si tempus refectionis non excedit duas horas. — 54. Item si quis prandium finierit, et mappulam plicarit cum proposito nil amplius comedendi, seu surrexerit e mensa, etiam gratiis actis, potest intra quadrantem circiter mutata voluntate iterum assidere, et commedere. — 55. Item qui mensam relinquit in uno loco intendens absolvere in alio, ubi expectatur non peccat saltem graviter dummodo prandium non excedat duas horas vel intervallum quadrantem circiter. — 56. Prandium protrahi potest licite ad duas horas, non autem ultra. — 57. Qui mane culpabiliter sumpsit jentaculum aequivalens refectioni, tenetur illo die abstinere a refectione; Etsi jentaculum sumptum modicum fuerit, tenetur abstinere a Collatione — 58. Qui inculpabiliter per inadvertentiam sumpsit mane jentaculum sufficiens ad prandium non potest amplius illo die prandere, sed solum vespere sumere collationem — 59. Qui iter facturus mane prandet, et postea mutatis rebus iter non agit, non potest amplius illo die prandere; sed solum vespere sumere collationem. — 60. Qui post prandium sumpsit aliquid cibi, tanto minus debet postea sumere in collatione; et si quasi ad tempus collatione sumpsit cibum aequivalentem ad ipsam, debet illo die omnino abstinere ab illa. — 61. Qui frangit jejunium multiplici praecepto ex eodem motivo imperatum unicum tantum specie, et numero peccatum committit. — 62. Idem probabilius dicendum est de Franciscanis non jejunantibus feria 6. quatuor temporum cadente in Vigilia, et Quadragesima. — 63. Violatio autem ejusdem jejunii ab Ecclesia praecepti, a Superiore imperati, a Confessario pro poenitentia injuncti, et voto debiti habet quatuor distinctas specie malitias. — 64. Violatio jejunii per comestionem carnium distinguitur specie a violatione per comestionem lacticiniorum, et Ovorum. — 65. Statuens deliberate per totam Quadragesimam non jejunare, vel non jejunans quot peccata committat? — 66. Qui statuta die non jejunavit sive inculpabiliter sive culpabiliter non tenetur postea jejunare alia die, et an, et quando jejunium anticipate solvi debeat? — 67. peccant mortaliter etiam qui ad frangendum jejunium aliis proximè cooperantur, inducunt, aut eum possunt, et debeant, non impediunt. — 68. Jejunium ex voto, vel praecepto majoris est meriti, quam ex electione, vel consilio. — 69. 87. Nonnulla adnectuntur ex Benedicto XIV. — 88. Encyclica Bened. XIV. de Vigilia 8. Matthiae — 89. Clementis XIII. Encyclica super osservantia Quadragesimalis Jejunii

ARTICULUS II—*Jejunium quoad ea, quae concernunt Personas obligatas, et causas excusantes, vel non.*

1. Jejunium obligat omnes Christianos, quibus est aetas competens. — 2. Ad Jejunium obligantur etiam Haeretici. — 3. Non obligantur tamen Infideles. — 4. Praeceptum Jejunii incipit obligare quoslibet Fideles anno aetatis 21. completo. 5. Regulares licet nondum compleverint annum 21. aetatis suae, tenentur ad Jejunia suae Regulae. — 6. Alii sentiunt contrarium. — 7. Ad Jejunia Ecclesiae, de quibus sua Regula non loquitur, non tenentur Regulares, nisi post completum annum 21. —8. Causae excusantes a Jejunio sunt principaliter quatuor scilicet Ætas, Impotentia, Labor, et Pietas. — 9. Ratione aetatis excusantur a jejunio quoad plures refectiones Omnes ante completum annum 21. dummodo ad illud non teneantur ex Voto, vel Professione Regulari. Non excusantur autem quoad abstinentiam a carnibus, cum ad ipsam obligentur omnes post annum septimum. — 10. Senes quoque ratione aetatis a jejunio excusantur. — 11. Senes excusari a jejunio eo ipso, quod annum 56 attigerint, dixerunt aliqui merito tamen ab omnibus rejecti.—12. Alii volunt quod absolute sint excusati a jejunio senes sexagenarii, quamvis sint robustae valetudinis. — 13. Alii e contra rectius volunt sexagenarios teneri jejunare; si per praesentes vires commode possint — 14. In dubio an sexagenarii sint robusti, et habiles ad jejunandum non tenentur jejuniare. — 15. Senes post annum 60. non tantum excusari a Jejunio Ecclesiastico sed etiam a jejuniis debitis ex Voto, vel Professsione, volunt aliqui sed rectius negant alii. — 16. Sic etiam si alicui per legitimam dispensationem commutaretur Votum castitatis perpetuae in jejunium etiam post annum 60. 17. Foeminae censentur ab aliquibus absolute excusari a jejunio in aetate quinquaginta annorum; sed rectius negant alii. — 18. Ratione impotentiae quinam a jejunio excusentur? — 19. Et qui non excusentur. — 20. Ratione laboris quinam a jejunio excusentur? — 21. Et qui non excusentur? *usque ad* n.24.—25. Ab obligatione jejunii excusat etiam labor honestus, qui non est vitae sustentandae necessarius, nisi fiat in fraudem Legis, et nisi sit levis. — 26. Labor illicitus non excusat defatigatos a jejunio, nisi sit periculum alicujus morbi contrahendi. — 27. Omnes iter sive pedibus, sive equo sive curru, sive aliter confectum, et non susceptum in fraudem legis, nec in finem illicitum (si aliunde graviter fatigat itinerantem) excusat a Jejunio. — 28. Quantum debeat esse iter ad hoc, ut causare gravem defatigationem, et sic excusare itinerantes e jejunio? — 29. Qui in fraudem jejunii de loco, ubi viget praeceptum jejunandi, se transfert ad locum, ubi non jejunatur, peccat graviter. — 30. Adducitur ratio intrinseca — 31. Qui autem de loco, ubi jejunatur, non in fraudem jejunii sed bona fide transit ad loca, seu per loca, ubi non jejunatur, non tenetur jejunare. — 32. Sic qui non in fraudem jejunii, sed negotiorum causa de loca proprii domicilii, ubi nondum est incoepta Quadragesima, pergit ad locum, ubi per hebdomadam est jam incoepta Quadragesima, non tenetur jejunare illic per octo illos Paschae ad complendam Quadragesimam. — 33. E contra vero, si talis in loco sui domicilii complesset Quadragesimam, non tenetur postea alibi observare illos octo dies, et remissive quoad Peregrinos, et Advenas. — 34. Ratione pietatis quinam excusentur, vel non a jejunio? — 35. In dubio an incommodum sit grave, vel leve, ad tollendos scrupulos recurrendum est pro dispensatione ad Superiores, qui assignantur. — 36. 38. Quadragesimalis Jejunii historia. 39. Antiquitas Jejunii quatuor temporum. — 40. 41. De Jejunio quartae et sextae feriae. — 42. De Jejunio Adventus — 43. Stationum — 44. Vigiliarum. — 45. Kalendarum Januarii — 46. Rogationum. — 47. 48. Recens tum Occidentalis tum Orientalis Ecclesiae disciplina circa Jejunia. — 49. Pauca de Jejunii dogmate.

ARTICULUS I.

QUO AD EA, QUÆ CONCERNUNT JEJUNII ESSE, OBLIGATIONEM, MODUM, ET TEMPUS

1 Jejunium secundum etymologiam nominis di-
ctum est a *jejunio*, intestino quodam anima-
lis, quod semper vacuum, et subtile est,
quod nimirum jejunium hominem cibo va-
cuum, et consequenter non pinguem, sed ma-
crum, et subtilem reddat. Sporer. *to* 1. *Append.*
2 *ad* 3. *praeceptum Decalogi sect.* 1. *num.* 1. Jeju-
nium generatim sumptum est quadruplex, scili-
cet Spirituale, Naturale, Morale, et Ecclesiasti-
3 cum. Jejunium *spirituale* est abstinentia a vitiis,
et illicitis voluptatibus; habetur expresse ex *cap.
Jejunium* 24. *dist.* 5. *de consecratione.* ubi ex ver-
bis S. Augustini sic expresse dicitur: « Jejunium
» autem magnum, et generale est abstinere ab
» iniquitatibus, et ab illicitis voluptatibus Sae-
» culi, quod est perfectum jejunium,» *et cap.* 58.
Isaiae, ibi: *Nonne hoc est magis jejunium quod
elegi? Dissolve colligationes impietatis.* Et S. Basi-
lius *hom.* 1. *de jejunio* dicit: *Verum jejunium est*
4 *ab omnibus vitiis esse alienum.* Jejunium *naturale*
est abstinentia ab omni prorsus cibo, et potu
etiam per modum medicinae in stomachum tran-
smisso, quale jejunium a tempore mediae noctis
requiritur de praecepto Ecclesiastico ad sumptio-
nem Eucharistiae, nam, ut ait S. Augustinus
Epist. 118. *ad Januarium:* « Placuit Spiritui San-
» cto, ut in honorem tanti Sacramenti, prius in
» os Christiani Corpus Dominicum intraret, quam
» reliqui cibi, nam ideo per universum Orbem
» mos ille servatur. » Idem traditur in Concilio
Africano *can.* 8. Cartaginensi 4. *c.* 29. quae ex
tant *tom.* 1. *Concil.* Item in Concilio Matiscos. *c.*
6. Antisiodorensi *cap.* 29. Toletan. 7. *can.* 1. quae
extant *tom.* 2. *Concil.* Hinc Rubricae Missalis
tit. de defectibus dispositionis corporis sic loquun-
tur: « Si quis non est jejunus post mediam no-
» ctem, etiam post sumptionem solius aquae, vel
» alterius potus, aut cibi, per modum etiam Me-
» dicinae, et in quantacumque parva quantitate,
» non potest communicare, nec celebrare. » Ubi
tamen mox subjungitur in haec verba: « Si reli-
» quiae cibi remanentes in ore transglutiantur,
» non impediunt communionem, cum non tran-
» sglutiantur per modum cibi, sed per modum
» salivae. Idem dicendum, si lavando os deglu-
5 tiatur stilla aquae praeter intentionem. » Jeju-
nium *morale*, ac philosophicum dictum est actus
temperantiae moderantis appetitum, et usum ci-
bi, ac potus secundum regulam rectae rationis,
cujus velut partes sunt abstinentia, et sobrietas;
abstinentia enim moderatur affectum, et usum a

b ciborum; sobrietas vero moderatur affectum et
usum potus potentis inebriare. Jejunium *Eccle-* 6
siasticum est abstinentia a carnibus, et quibusdam
aliis cibis ab Ecclesia imperata cum unica refe-
ctione tempore designato sumenda. *Ita in re com-
munis.*
Ad jejunium Ecclesiasticum tria requiruntur, 7
scilicet abstinentia ciborum certi generis, absti-
nentia plurium refectionum, et certa hora refe-
ctionis. *Communis.* Quantum igitur spectat ad 8
primum, nempe ad *abstinentiam certi generis*,
sive (ut loquitur Concilium Tridentinum *sess.*
23. *cap.* 21.) *Delectum ciborum*, abstinendum
est diebus jejunii a carnibus, ut statuitur in *c.
Statuimus dist.* 4. *c. Utinam dict.* 76. *Conc. Tole-
tan.* 8. *cap.* 9. et saepe alibi. Et in Quadragesi- 9
ma ab ovis, et lacticiniis, scilicet lacte, butyro,
caseo, et quidquid ex lacte conficitur, ut praeci-
pitur in *Synodo Trullana can.* 56. et *cap. Denique
dist.* 4. ibi: « Par autem est, ut quibus diebus a
» carne animalium abstinemus, ab omnibus quo-
» que quae sementinam carnis trahunt originem,
» jejunemus, a lacte videlicet, caseo, et ovis; »
et facit Propositio sequens 32. inter damnatas
ab Alexandro VII. *die* 18. *Mart.* 1666. ibi: « Non
» est evidens, quod consuetudo non comedendi
» ova, et lacticinia in Quadragesima obliget. Un- 10
de consuetudo abstinendi a lacte, caseo, et ovis
pro solo tempore Quadragesimae, non item pro
aliis diebus jejuniorum obligat, universaliter lo-
quendo. Sic Doctores communiter cum S. Thoma
2. 2. *qu.* 147. Castropalao *part.* 7. *disp.* 3. *punct.*
2. §. 1. et alii passim. Particulariter tamen lo- 11
quendo standum est particularibus locorum con-
suetudinibus, et privilegiis, cum alicubi ova, et
lacticinia probibeantur solum tempore Quadra-
gesimae, et extra illud non sint vetita; et alicubi
etiam diebus jejunii extra Quadragesimam non
permittatur; et alicubi sive ex consuetudine,
sive ex privilegio permissum videatur vesci, ne-
dum ovis, et lacticiniis, sed etiam fagimine, seu
pinguedine expressa a larido porcino, item adipe
anserum, ac aliorum animalium, item sanguine
animalium, farciminum etc. ut observant, et af-
firmant Glossa *in cap. Presbyter dist.* 82. *verb sa-
gimine*, Hostiens. *in summa Rubr. de observat. je-
junii*, Abbas *in cap. Consuluit*, *n.* 2. *de Judaeis*,
et alii. In jejuniis Regulares uti possunt ovis, et 12
lacticiniis, extra tamen tempora ab Ecclesia uni-
versaliter prohibita, ut fuit determinatum in Ca-
pitulo generali Cappuccinorum 1596. et fuit ap-
probatum *a Sacra Congr. Episcop. et Regular. in
Consentina* 15. *Julii* 1606. apud Nicol. *in Floscul.
verb. Cappuccini num.* 9. et apud Piton. *Constit. et
decis. Pontific. ad Regulares tom.* 2. *n.* 1672.
Quantum ad secundum, nempe *ad abstinentiam* 13
plurimum refectionum, certum, et indubitatum est
ex universali et perpetua Ecclesiae consuetudi-

ne ad jejunium requiri nuam tantum refectionem
moraliter continuatam, excludendo refectionem
14 iteratam. Unde merito Alexander VII. die, et
anno, quo supra, damnavit sequentem propositionem 29. in ordine: *In die jejunii, qui saepius quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.* Ex Ecclesiae tamen tolerantia, et tacito consensu, et longaeva universali consuetudine ultra dictam unicam refectionem introducta est, et licite permissa est parva scrotina collatiuncula in sublevamen corporalis infirmitatis, quae mundo senescente semper magis
15 augetur. Quantum ad tertium, nempe *ad certam
refectionis horam*, licet alias talis refectio tamquam coena sumenda esset hora vespertina in Quadragesima, uti patet ex *cap. Solent.* 49. *dist.* 1. *de consecr.* ibi: « Solent plures, qui se jejunare putant in Quadragesima, mox ut signum audierint ad horam nonam comedere, qui nullatenus jejunare eredendi sunt, si ante manducaverint, quam vespertinum celebretur officium, et hora nona, quae est tertia post meridiem in aliis jejuniis infra annum, ut testatur S. Bernardus *serm.* 4. *de Quadragesima*, et Micrologus *de Ecclesiasticis observat. cap.* 49. Ibi: « In hoc Quadragesimale » jejunium ab aliis differt, quod in aliis post No» nam, in hoc post Vesperam reficere debemus. » Nec juxta canones quadragesimaliter jejunare » censemur, si ante vesperam reficimur; a Tamen quia Mater Ecclesia ob corporis, et naturae semper magis declinantis infirmitatem refectionem illam tamquam prandium sumi indulsit hora sexta proxima meridiei, retento nomine Coenae ob memoriam antiquitatis (unde ordinavit ut in ipsa meridiana refectione praeces pro benedictione Mensae dicantur, ut in Coena,) et statuit ut in Quadragesima dicantur Vesperae, et in aliis diebus jejunii Nona semper ante refectionem meri-
16 dianam. Haec autem consuetudo sumendi refe-
ctionem in meridie diebus omnibus jejunii coepit fere temporibus S. Thoma Aquinatis circa annum Christi 1270. ut insinuat ipsemet S. Thom. 2. 2. *quaest.* 147. *art.* 7. et passim Doctores alii.
17 Jejunium Ecclesiasticum quo ad substantiam
consistit in unica Commestione, et abstinentia a
18 carnibus. *Communis.* Praeceptum jejunii obligat
sub mortali diebus ab Ecclesia praescriptis. *Communis;* unde Alexander VII. *die* 24. *Septembris* 1665. merito damnavit sequentem propositionem 23. in ordine: « Frangens jejunium Ecclesiae, ad quod tenetur, non peccat mortaliter; » nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, » puta, quia non vult se subjicere praecepto. »
19 Jejunium quamvis ab Ecclesia sit determinatum
quo ad tempus, tamen non est solum de praecepto positivo Ecclesiae, sed de implicita praeordinatione divina Fidelibus demandatum: *Conc. Moguntin. IV. c.* 47. ibi: « Eos vero, quos necessitas nulla excusat, etiam ad statuta Ecclesiae » jejunia observanda inducant ipsumque jejunium » Divini esse praecepti doceant. Tempora vero » jejunandi prout salubritati corporum, et ani» marum expedire videbatur, ab Ecclesia ordi» nata. » Unde Ecclesia ipsa Christum Dominum jejunii cognoscit auctorem, prout in suis orationibus confitetur, inquiens « Perfice quaesu» mus Domine benignus in nobis observantiae » sanctae subsidium; ut quae te auctore facienda » cognovimus, te operante impleamus; *et iterum* » Populum tuum quaesumus Domine propitius » respice. et quos ab escis carnalibus praecipis » abstinere, a noxiis quoque vitiis cessare con» cede. » Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 4. *n.* 3. Fagnan. *lib.* 3. *Decret. in cap. Explicari* 3. *de observat. jejun. n.* 31. et alii ibi ab ipso citati.

Die Dominico quamvis ex se licitum esset je- 20
junare, ut clare patet ex *c. Utinam* 11. *dist.* 76. tamen propter haeresim Manichaeorum, qui in contemptum Resurrectionis Domini dicebant jejunium die dominico necessarium esse, et propter alias haereses, superstitiones, et errores, statutum est ab Ecclesia non esse jejunandum Dominicis diebus. Sic *in canone* 65. *Apostolorum c. Jejunium* 14. *et cap. Ne quis jejunet* 15. *dist.* 3. *de consecrat. et in c. Placuit* 9. *dist.* 3. *de consecr. et c. Quadragesima* 15. *dist* 5. *de consecrat.* Ecclesia a Quadragesima excipit dies dominicos. Unde si jejunium alicujus Vigiliae incidat in diem Dominicam, anticipari praecipit praecedenti Sabbato; *cap. ex parte* 1. *et cap. Consilium* 2. *de observat. jejunior.* Et Sacra Congregatio Universalis Inquisi- 21
tionis Romanae anno 1686. praecepit, ut nullo pacto ex devotione etiam B. Virginis imponatur jejunium, quod indifferenter amplectatur dies Dominicos, et Festivos solemnes, puta faciendum una die Hebdomadae totius anni, cum sit contra usum et praxim Ecclesiae. Et hanc Sacrae Congregationis dispositionem asservari in Archivio suae Provinciae Panormitanae testatur Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *n.* 2825.

Ex dictis num. 20. consectarium est, quod si 22
quis vovisset, vel voveret jejunare per unum, vel plures annos, subintelligeretur exemptus diebus Dominicis a jejunio: eo quia a lege jejunii dies Dominicos excipit Ecclesia: immo nec hujusmodi Dominicis teneretur abstinere a carnibus; tempore enim Quadragesimae diebus Dominicis in tantum tenemur abstinere, quia sic ab eadem Ecclesia dispositum est, quod hic non supponitur dispositum nec a vovente: si autem vovisset, vel quis voveret eum expressa intentione jejunandi etiam singulis diebus Dominicis, quoties id mala fide fecisset, vel faceret, votum esset omnino nullum; si vero cum bona fide, jejunium esset nullum solum quoad hanc partem, tamquam illicitam, scilicet quoad dies Dominicos; et ratio

est, quia in primo casu intentio est omnimode mala, et irreligiosa ob pravum finem, in secundo autem non sic ut est clarum. Item si quis vovisset, vel voveret jejunare per plures annos ea hebdomadae die qua fit Festum Sanctissimae Annunciationis cum expressa intentione comprehendendi dies Dominicos, quoties talibus diebus contingat praefatum Festum, de tali voto discurrendum esset in sensu quo supra: At si non habuisset nisi intentionem recte jejunandi, nempe vero cultu, et juxta sensum Ecclesiae (quod in dubio est praesumendum) occurrente Festo Annunciationis diebus Dominicis, anticipare deberet jejunium die Sabbati; recta enim intentio usum, et morem Ecclesiae sequi tenetur, quae occurrente Vigilia alicujus Sancti die Dominico, in diem Sabbati onus transfert implendum.

Addit tamen Felix Potestas *loco supra cit. n.* 2828. ex Thoma del Bene, Alario, et Sanchez, quod si fuerit votum jejunandi solis aliquibus diebus Dominicis ob beneficium, aut honestum aliquem finem secluso scandalo, et omni alio pravo mortali fine, et etiam secluso vero singularitatis studio valeret votum, quia tunc est de re licita, eo maxime quia nunc haud amplius vigent praemissae haereses. Intellige (juxta ipsum) Manichaeorum, qui dixerunt, ut sub n. 20. et Arii, ac Erasmi volentium non fore jejunia statuto tempore instituenda, sed pro arbitrio eligenda.

23 Si Vigilia S. Joann. Baptistae cadat in Festo Corporis Christi anticipandum est jejunium feria quarta. Urban. VIII. 13. *Octob.* 1638. *in append.*
24 2. *Constitut.* 45. incip. *Cum evenire.* Idem declaratum est pro Vigilia S. Antonii de Padua apud Conventuales; Quia enim Fratres Minores Conventuales ex Constitutione Urbana tenentur peragere Vigiliam S. Antonii de Padua, et insuper jejunare; oblata ab ipsis supplicatione Sacrae Rituum Congregationi quid agendum, quando praefata Vigilia occurrit in Festo Corporis Christi; Ead. Sac. Congr. respondit, hujusmodi jejunium feria quarta immediate antecedente esse anticipandum; Facta autem de praedictis Sanctissimo relatione, Sanctitas sua annuit, ac praelibatos Fratres a praecepto, quo ipsis Urbana Constitutione, jejunium praedictum patet injunctum, absolvit *die* 26. *Maji* 1659.

25 Hinc colligitur, quod si aliqua Vigilia cum jejunio occurrat in Festo solemni alicujus Patroni principalis, posse licite ab Episcopo fieri commutationem jejunii in diem praecedentem, ad eum modum, quo Vigiliae solemnitatum, et Sanctorum occurrentium feria secunda non jejunantur die Dominico, sed in sabbato antecedenti, ut disponit textus in *c. Ex parte* 1. *etc. Consilium* 2. *de observat. jejunior.* ibi: « Sanctorum quoque Vi» giliae, quorum Festivitates oportet secunda fe» ria celebrari, in praecedenti sunt Sabbato je» junandae; Fagnan. *in cit. cap. Consilium num.* 31. Innocent. Abbas, et Praepositus ab ipso *ibi cit.* Silvest. *verb. jejunium n.* 19. Sanchez *in Consiliis lib.* 5. *d.* 5. *num:* 7. *Anton. a Spiritu Sanct: tom.* 1. *tract.* 6. *dis.* 2. *sect.* 5. *n.* 130. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *n.* 2822. et alii. Non potest 26
tamen auctoritate Episcopi anticipari Vigilia S. Matthiae, etiamsi occurrat ultima die Bacchanalium; *Sac. Rit. Congregat.* 23. *Januar.* 1694. et 11. *Jul.* 1699. apud Monacell. *p.* 2. *tit.* 16. *form.* 4. *n.* 12.

Et sic novissime statuit Benedictus XIV. a me etiam citato ad hunc locum, in Epistola Encyclica vulgari Idiomate concepta, quae in *Supplem.* ad hunc art. sub n. 88. affertur ad litteram.

Fratres Minores tenentur ad praeceptum je- 27
junii feria sexta occurrente in die Natalis Domini; *arg. c. Explicari* 3. *de observat. jejunior.* ubi summus Pontifex Honorius III. Episcopo Pragensi super hoc puncto interroganti respondit; *Explicari per Sedem Apostolicam postulasti*: et infra: « Re» spondemus, quod illi, qui nec Voto, nec Regu» lari observantia sunt adstricti in feria sexta, » si Festum Nativitatis Dominicae die ipso veni» re contigerit, carnibus propter Festi excellen» tiam vesci possunt secundum consuetudinem » Ecclesiae generalis. Nec tamen hi reprehendendi » sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere. » Et sic tenent nostrae Regulae Expositores, et Doctores passim, ut Corduba, Miranda, Rodriq. Portell. Marchant. *in exposit. Regul. c.* 4. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *n.* 2834. Reiffenst. *lib.* 3. *Decret. tit.* 46. *num.* 3. ubi testatur de communi, et sic probat praxis totius nostrae Religionis, et ex exteris tenet Natal. Alex. *Theol. moral. tom.* 2. *lib.* 4. *de Decalogo cas.* 4. *de art.* 7. *resolut.* 7. Fagnan. *l.* 3. *in cit. c. Explicari, num.* 27. Barbosa *ib. num.* 3. et varii alii *ibi cit.* Pirhing. *ib. num.* 6. citans alios. Melphi tamen *in Comm.* 28
c. 3. *statut.* 13. *q.* 5. cum Diana, Bonacina, Gobat, Fagundez, et aliis apud ipsum, tenent expresse contrarium, et ad citatum Canonem Honorii III. respondent, ibi esse sermonem de iis solum, qui sunt adstricti Voto Jejunii, et hoc expresse comprehendere diem Natalis Domini aut Regulari observantia de vita Quadragesimali, ut Fratres Minimi, cujusmodi non sunt Fratres Minores adeoque etc. At vero talem dictum 29
Canonem sic exponere, est ipsum torquere, ut patet ex ipsismet verbis, et ex communi Canonistarum interpretatione cum Fagnano, Barbosa, Pirhing. Reiffenstuel *locis citatis*, et aliis passim ac ex dictis etiam haberi debet, quod si quis vovisset jejunium v. g. quolibet die Martis, vel Sabbati, contigente Nativitate Domini ipsis diebus, teneretur jejunare. *Arg. quod supra* ni vovens talem diem a jejunio excepisset expresse.

Moniales S. Clarae non tenentur nunc sub 30

mortali ad jejunia Regulae, nempe Adventus, et Feriae sextae. Quamvis enim ulim tenerentur sub murtali ad jejunium perpetuum ex vi primae Regulae in 12. Capitula traditae a S. P. N. Francescu, et approbatae ab Innocent. IV. 16. *Sept.* 1253. Constitut. 12. incip. *Solet annuere,* ubi in tertiu capitulo imponitur Jejunium perpetuum, et ex vi secundae Regulae in 26. capitula dispusitae, et confirmatae ab Urbanu IV. 1263. Const. 7. incip. *B. Clara,* tenerentur sub murtali ad jejunium a Festo Nativitatis B. M. V. ad Festum Resurrectionis Domini, et Feriis sextis ut patet in capitulo undecimu ejusdem. Modu tamen ex dispusitione, seu declaratione Eugenii IV. Const. 28. incip. *Ordinis tui,* edita *Nonis Februarii* 1446. ad supplicatiunem S. Joannis de Capistranu, tunc nustri Ordinis Vicarii Generalis, non tenentur nisi ad jejunia Fratrum Minorum de Observantia, scilicet Adventus a die omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini exclusive, et cujuslibet Feriae sextae. Et ad hoc neque sub murtali, uti sunt obligati dicti Fratres, nam ibi Pontifex quantum ad nostrum casum de jejuniu, duo disponit, primo obligationem temporis, reducendu tempus perpetuum primae Regulae ad dictum tempus fratrum, scilicet Feriae sextae, et Adventus; et secundu ubligatiunem peccati ipsam retrahendu a linea peccati mortalis, nam pustea descendendo ad ubligationem peccati cunctorum praecepturum dictae Regulae numero centum, et trium, quae refert, et inter quae sub Capitulu tertio est jejunium, subdit; « Tenure praesentium » declaramus, et vulumus, quod in nullius prae- » dictorum transgressiune, practer quam eurum » quatuor, quae concernunt principalia vota Obe- » dientiae scilicet, Paupertatis, Castitatis, et Clau- » surae, et super Electione Abbatissae, et Depo- » sitione peccatum mortale incurrant, » ubi, ut recte notat Felix Potestas *tom.* 1. *p.* 3. *n.* 2838. habetur expressa exceptiu, et positiva aliorum praecepturum exclusio, inter quae est jejunium; Exceptiu autem firmat regulam in cuntrarium *l. in his quaest.* 15. *ff. de Legibus Leg. Quaesitum* 12. §. 43. *ff. de Instructo, vel instrumento legato*, *cap. Dominus* 6. *caus.* 32. *quaest.* 7. *c. Quoniam* 2. *de conjugio lepresorum.*

31 Dispensatus circa esum carnium ob debilitatem virium et ad eas recuperandas, est etiam dispensatus a jejuniu, ita ut possit saepius in die cumedere *Communis:* et ratiu est, quia iu ipso pro recuperandis viribus adest vera necessitas multiplicis comestionis. Necessitas autem facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quoniam* 1. *q.* 7. *c. Omnes* 1. *de Fer. cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar.* cum similibus et necessitas nun habet
32 legem; *c.* 11. *de consecrat. dist.* 1. Non sic tamen est dispensatus a jejunio qui est dispensatus circa esum carnium, quia cibi Quadragesimales, seu jejunales sunt ei nocivi, seu nauseales; Sic Sporer *tom.* 1. *append. ad tertium praeceptum Decalog. sect.* 3. *num.* 40. de Grassis, Toletus, Lessius, et alii cum Laymau *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 3. n. 8. Filiuc. *c.* 3. *d.* 7. *q.* 4. *num.* 53. Heneo *tom.* 1. *tract.* 1. *de peccatis actualibus disp.* 4. *q.* 4. *concl.* 3. Thumas Hurtad. *de Resid. tom.* 1. *resolut.* 3. La Croix *lib* 3. *p.* 2. *num.* 1269. Rodriq. *in summ. c.* 24. Felix Potestas *t.* 1. *part.* 3. *num.* 2883. Reginald. Cajetan. Navarr, Medina, Angles, Bonacina, et alii plurimi.

Et hoc colligitur aperte ex Bullis, et Edictis 33
editis a Summis Pontificibus, qui diserte declararunt, eos, cum quibus dispensarunt a praecepto de abstinentia a carnibus, quud cibi Quadragesimales eurum saluti noxii esse pussent, non excipi a lege jejunii, sed teneri tempore Quadragesimae unicam in die sumere refectiunem; *Gregor. XIII.* in Bulla *Cruciatae* pru Regno Lusitaniae sic statuit, « Praeterea indulgemus ut » dicto triennio durante, carnibus de consilio » utriusque Medici temporibus jejuniorum, tam » Quadragesimalium, quam quarumcumque dic- » rum tutius anni vesci, possint ac pro eurum li- » bitu ovis et lacticiniis, ita quud qui carnes » comederint, servata in ceteris jejunii Ecclesia- » stici forma, dicto jejuniu satisfecisse censean- » tur, » *Alexand. VII.* Pontifex Maximus anno 1657. Romae promulgavit Edictum, quo propter pestem, quae anno praecedenti in Urbe saevierat, dispensavit tempore Quadragesimae cum Civibus Romanis a praeceptu de abstinentia carnis in diebus Dominicae, Lunae, Martis et Jovis expresse tamen declarans eos jejunium servare debere, excepta die Dominica, in aliis diebus, quibus libere possent carnibus vesci. Similem dispensationem a praeceptu de abstinentia carnis tempore Quadragesimae annu 1658 totius Ducatus Mediolanensis Fidelibus indulsit idem Pontifex, ea apposita Clausula *citra tamen exemptionem a jejunio.* Denique iu Edictu, quod Romae pro observatione Quadragesimae sub Pontificatu Clementis XI annu 1703. publicatum est haec Clausula inserta fuit, « Ed osservare il digiuno alle di cui Leggi sonu » tenuti anche quelli che per giusta causa si ci- » bano di carni salubri » Quae verba sic latine redduntur: « Et debent observare jejunii Legem » ad quam ubstringuntur et illi, quibus justa de » causa permittitur, ut tempore Quadragesimae » carne salubri vescantur. Sed cum haec inserta Clausula quibusdam displicuisset, diligentius hujusce rei examen selectis Viris eruditis commisit *Clemens XI.* Puntifex Maximus, atque post perlecta, et ad Sanctuarii pondus librata hinc inde illorum Censoria suffragia, tandem ad marginem Edicti, quod Ruma pro Quadragesimae observatione anno 1704. typis edendum ac vulgandum erat, sicut singulis annis fieri solemne

est banc Clausolam, propria mano scriptam, Edictoque inserendam ipsemet Pontifex *Clem XI.* apposuit: « Ed osservare il digiuno , alle di cui » Leggi siano tenuti anche quelli, che si cibano » di carni salobri col motivo di esser loro nncivo » il vitto Quaresimale· » Quae verba latine redduntur: « Et tenentur observare jejonium, a cu» jus lege non dispensanturilli, qui salubri carue » vescuntur, co solo ducti motivo, quod eorum » saluti noceant Quadragesimales cibi. » Et cum praedicta Pontificis Claosula Edictum pro observatione Quadragesimae Romae anno 1704. foit publicatom. Eatat etiam Edictum *Pauli Manfredi* Urbis Romae totiusque status Ecclesiastici Protomedici Generalis datum Romae pro observatione Quadragesimae anno 1703. in quo expresse asserit; eos, quibus ex speciali Ecclesise indulgentia licet tempore Quadragesimali vesci carnibus, quod cibi Quadragesimales corom sanitati baud modicum damuum afferre possent, non dispensari, juxta mentem Summi Pontificis *Clementis XI* et declaratiooem *Gasparis Carpegna*, Cardinalis Vicarii ejusdem Summi Pontificis ab observatione jejunii: « Nè per tanto li dispensano » dall'Astinenza, e digiuno in totte le sere obli» gate, non dovendoli nè potendoli li Medici scio» gliere da questa obligazione che per altro è sa » lutare, e giovevole, benchè per le loro sanità » se gli conceda il mangiare carni, conforme es» presamente, coll'Oracolo di Nostro Signore , » dichiara nel suo Editto Sua Eminenza , » seu Cardinalis *Gaspar. Carpegna* Summi Pontificis *Clementis XI.* Vicarios in suo Edicto, quod jussu ejusdem Sommi Pontificis pro observatione Quadragesimae Romae anno 1703. publicavit, qood ut ab omnibus legi possit, hic verbatim affertur.

EDITTO PER L' OSSERVANZA DELLA QUARESIMA

34 *Gasparo per la Misericordia di Dio Vescovo di Sabina, della Santa Romana Chiesa Cardinal di Carpegna , della Santità di Nostro Signore Vicario Generale etc.*

Acciò il tempo Quaresimale consacrato a' digiuni, e ad altre opere di penitenza , o perciò detto da Santa Chiesa *tempus acceptabile, dies salutis,* sia in quell' Osservanza, che si deve, e si rimovano le occasiooi, che possano indurre qualche scandalo, o rilascimento in quel che appartiene al precetto del digiono, o all'astinenza dei cibi proibiti: La Santità di N. Signore inerendo alla disposizione del Sacro Concilio di Trento nel decreto *de electu ciborum, et jejuniis,* ed agl' Editti altre volte emanati per l'Osservanza della Quaresima , ci ha incaricato coll'oracolo della sua viva voce di poblicare il presente Editto , e di ordinare a piena esecuzione delle cose infrascritte.

I. Che nessuna Persona durante detto tempo , venda, o tagli (come si suol dire) carni in qualsivoglia luogo della Città di Roma, eccetto, che nelli Macelli deputati per gl'infermi , e Valetudinari, o malsani. Le quali carni debbano essere solo di quelle chiamate salubri cioè di Castrato Vitella. e Capretti; nè le tenghino fuori di detti Macelli, ma dentro in modo, che non appariscano, nè si vedano in pubblico.

II. Quelli, che comprano le dette carni per gli infermi, o malsani, come sopra, debbano , per evitar ogni scandalo, portarle coperte, in modo , che non siano viste.

III. Che non si tengano da qualsisia Persona pubblicamente a vendere, o si portino vendendo per la Città le dette o altre carni, anche di cacciaggioni, o salvatica, molto meno porcina ; nè ova, formaggio, o altre sorte di latticinj, e cibi proibiti in detto tempo.

IV. Li Pollaroli, ed altri che sogliono vendere carni salvaticine , ed uccellami tenghino nelle Botteghe (però in modo, che non si vedano in pubblico) solo quelle che secondo la testimoniale del Sig. Protomedico possono annoverarsi tra le carni salubri, e non altre.

V. Che nessuna Persona di qualsivoglia stato, grado, e condizione possa comprare, o far comprare, ovvero cibarsi d'alcuna sorte di carne , o d'altri cibi proibiti senza la licenza, secondo la forma da Noi prescritta, che li sarà josionata dalli Reverendi Parrochi; Qual licenza prima si dovrà scrivere di propria mano dal Medico ordinario, e come tale si sottoscriverà in lingua volgare, il tutto gratis, dopo dovrà esser sottoscritta dal proprio Parroco delli detti infermi, o malsani, e per ultimo si porterà a sottoscrivere da alcuno degl' infrascritti RR. PP. Nostri Deputati solamente, e non da altri in nome loro, alli quali incarichiamo di considerare, ed osservare dette licenze, e quando non siano concepite secondo la solita forma , non le dovranno sottoscrivere.

VI. Avvertendo ciascheduno Medico, e Parroco, che se sottoscrivono le dette licenze senza legittima causa, ovvero, se l'esibiscono, e presentano ad alcuno senza considerare, se abbia cause sufficienti oltre il participare che faranno de peccati d'altri, nel che resterà molto aggravata la loro coscienza, saranno da Noi puniti ad arbitrio Nostro, anche con pene corporali, come si è strettamente incaricato al Sig. Protomedico.

VII. Avvertano di più tanto i Medici, quanto quelli, che domandano le medesime licenze, d'attendere alla qualità della carni , cioè che siano salubri, perchè solo queste son permesse nella Quaresima a chi per giusta causa non può cibarsi de'cibi Quaresimali, e se al bisogno si può supplire con ova, e latticinj, non devono quelli permettere loro, nè questi respettivamente ci-

barsi delle carni anche salubri, ma contentarsi dell'ova, o latticinj, ed osservare il digiuno, « alle di cui leggi siano tenuti anche quelli, che » si cibano di carni salubri col solo motivo d'es- » ser loro nocivo il vitto Quaresimale. » In oltre se per tutto l'anno si astengono dalla carne nel Venerdì, Sabbato, Quattro tempi, e Vigilie di precetto, molte più devono osservare tale astinenza ne' detti giorni di Quaresima, non ostante la licenza, che otterranno, eccetto, quando ci fosse nuova causa, che richiedesse altrimente; e non potendosi in questo particolare dare certa regola deve ognuno considerare prima il suo bisogno e le sue indisposizioni, e che non siano affettate perchè ne dovranno rendere conto strettissimo nel Tribunale di Dio, dove non potranno scusarsi con la licenza estorta con cause supposte, o finte: onde riflettano bene, che non inganneranno il Medico, o Parroco, ma sè medesimi, e le anime loro quelli, ch'espongono indisposizioni non vere ma figurate per ottenere la detta licenza.

VIII. Che li Osti, Tavernari, Albergatori, Bettolieri, o qualunque altro di qualsivoglia stato, grado, o condizione, non permettino o tollerino, che nelle loro Osterie, Taverne, Alberghi, Bettole, e Case, s'abbia a cuocere, o mangiare alcuna sorta di cibi proibiti così nel detto tempo di Quaresima come nelli altri giorni, in cui parimente vengono proibiti dalla Santa Romana Chiesa, eccettu che per gl'Infermi o malsani, che averanno licenza, come sopra; sotto pena a chi trasgredirà in ciascheduno di casi compresi in questo nostro Editto di scudi venticinque, e tre tratti di corda, d'altre pene a nostro arbitrio secondo la qualità delle Persone.

IX. Ordiniamo che in tutto il tempo Quaresimale nessuno di qualsivoglia stato, grado, o condizione faccia, o assista a quelle conversazioni, o altre aduuanze, dove si faccino suoni, e balli, e che nè meno di notte si vada per Roma sonando, o cantando, ovvero facendo serenate in luogo fermo sotto le pene suddette.

X. Esortiamo per fine tutti i Fedeli, non solo all'Osservanza del digiuno Quaresimale, consagrato da Cristo Signor Nostro col suo esempio, ma ad attendere con divozione a quegli Esercizj spirituali, che il medesimo tempo ricerca, non meno per placare l'ira di Dio, che per prepararsi a celebrare degnamente la Santa Pasqua.

Date in Roma dalla nostra solita Residenza questo di 23. Febraro 1705.

G. CARD. VICARIO

Niccolò Antonio Cuggiò Seg.

Et ad id afferuntur duo Brevia novissime edita a Benedicto XIV.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis universis gratiam, et communionem Sedis Apostolicae habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV

Non ambigimus, Venerabiles Fratres, quin universis Catholicae Religionis Cultoribus notum sit a tota per Christianum Orbem Ecclesia inter praecipua Orthodoxae disciplinae capita perpetuo adnumeratum retineri Quadragesimale Jejunium; quod olim in lege, et Prophetis primitus adumbratum, ipsius Domini Nostri Jesu Christi exemplo veluti consecratum, ab Apostolis traditum, a Sacris Canonibus ubique praescriptum, et ab universali Ecclesia ab ipso sui primordio retentum, et observatum est. Hoc nimirum, ut veteres tradidere Patres nobis quotidie peccantibus communis Poenitentiae constituto remedio, per consortium Crucis Christi non etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos praestitit, agimus, simulque ad recolenda secretiora Redemptionis nostrae mysteria, quae per Dominicae Passionis, ac Resurrectionis memoriam Quadragesimali potissimum tempore solemnius celebrantur, purificatis Jejunio corporibus, et animis dignius paramur. Hoc veluti nostrae militiae tessera ab inimicis Crucis Christi secernimur, flagella Divinae ultionis avertimus, et coelesti praesidio in dies adversus principes tenebrarum munimur. Hoc despectui habito, non contemnendum Divinae gloriae detrimentum, non leve Catholicae Religioni dedecus, nec dubium animabus Christifidelium periculum oboritur; nec aliunde Populis calamitates, rebusque publicis, et privatis cladem, exitiumque importatum esse constat. Ab hac vero insita, inhaerentique in omnium Catholicorum hominum animis de Sacratissima Quadragesima, aliisque diebus Jejunio consecratis persuasione et reverentia; quam aliena, quam discors, quam absona sit hodierna Jejunantium consuetudo, quantum ab ipsa Jejuniorum institutione, et servata semper, ubique, et ab omnibus disciplina quam longissime distet, Vos Venerabiles Fratres, qui populorum curae vestrae commissorum, mores, et usus probe nostis, pro singulari sapientia vestra prae ceteris clarius intelligitis. Nos sane quibus in hac sublimi Apostolicae procurationis specula constitutis undique gentium nuntii afferuntur, lacrimis satis deplorare non possumus augustissimam Quadragesimalis jejunii observantiam ob nimiam, nullis urgentibus legitimis causis, ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem plane sublatam esse, itaut Orthodoxae quidem Religionis Cultores merito querantur; haeresum vero Sectatores illudant, et exultent. Perniciosae huic corruptelae plurimorum insuper

licentiam adjunctam esse graviter dolemus, quae usque adeo invaluit; ut nulla Apostolici Instituti, Sacratissimique praecepti habita ratione, Jejuniorum tempore palam, et impube ab iisdem agitentur Convivia, et epulae interdictae promiscue inferantur. Ea propter quemadmodum quibus curis, sollicitudinibus, et angoribus urgeamur, cum Fraternitatibus vestris communicamus ita facere non possumus, quin pro injuncto nobis supremo sacrosancti Apostolatus Officio, et ardentissimum Fraternitatum vestrarum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, et ad congruentes hujusmodi abusibus penitus extirpandis Leges praescribandas meditemur. Interea, Venerabiles Fratres gaudium, et corona nostra, nobiscum considerantes nihil Deo acceptius, nihil Pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus curae nostrae commissis utilius, quam ut verbo, et exemplo praeuntes, Christifideles ad tam salutarem Christianae poenitentiae, et pietatis exercitationem alacrius suscipiendam, constantissime retinendam et ea, qua instituta fuit, disciplina peragendam vehementius inflammemus; omni opera, atque industria studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso Paschali Festo dignum est inveniri. Debitum igitur paternae uniuscuiusque vestrum sedulitatis, et caritatis officium jure postulat; ut omnibus notum faciatis, et annuncietis, nemini quidem sine legitima causa, et de utriusque medici consilio; multitudini vero, veluti Populo, aut Civitati, aut genti idiscriminatim integrae, nonnisi gravissima et urgente necessitate, et in casibus per Sacra Canonum statuta praescriptis cum debita Apostolicae hujus S Sedis reverentia a Quadragesimali Jejunio dispensationem toties, quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter, fideuterque usurpandam, nec superbe, et arroganter ab Ecclesia, sicut alicubi in more positum esse accepimus, esse postulandam. Gravissimam vero urgentemque necessitatem, etsi non est cur Vobis explicemus, nolumus tamen vos ignorare, cum hujusmodi necessitate, et servandam esse potissimum unicam Comestionem, sicut alias hic Romae ac Nos ipsi hoc anno urgentibus causis dispensantes, expresse praescripsimus, et licitas atque interdictas Epulas promiscue minime apponendas esse. Porro quemadmodum de ejusmodi Indulgentia tam caute impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus districtam supremo Divino Judici redditum in rationem, ita Conscientiam uniusquiusque Vestrum onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates vestras rogamus, et in Domino exhortantes obsecramus, ut Populos, qui communem omnium Christifidelium poenitentiam, ac disciplinam servare nequeant, commonere satagatis; ne per alia pietatis opera, ut sua cuique Devotio suggeret, peccata sua expiare, et Deo satisfacere negligant; quinimmo sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem adhibere studeant curationem, ut culpas de mundano pulvere contractas, dum casta Jejunia decoquere non possunt, per pia opera, orationum suffragia, et eleemosynae munera redimant. Interim solatium, et levamen non leve maerori nostro a Pastorali vigilantia, et Caritate vestra praestolantes, ac certo Nobis pollicentes, Apostolicam Benedictionem cum uberi coelestium charismatum copia conjunctam in eosdem Populos vestros redundaturam, Vobis, Venerabiles Fratres peramanter impertimur. Volumus autem, ut praesentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo Personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quae praesentibus adhiberi, et haberi posset, si forent exhibitae vel ostensae.

Dat. Romae apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 30. Mensis Maii 1741. Pontificatus nostri anno primo.

D. CARDINALIS PASSIONEUS

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis et Episcopis universis gratiam et communionem Sedis Apostolicae habentibus.

BENEDICTUS XIV.

In suprema universalis Ecclesiae procuratione meritis licet imparibus, per ineffabilem Divinae bonitatis abundantiam, ut Orthodoxae Fidei assertores; sic etiam Ecclesiasticae disciplinae custodes, ac vindices constituti, Quadragesimale praesertim Jejunium, quod inter praecipua Orthodoxae disciplinae Capita semper, et ubique ab ipso Ecclesiae exordio numeratum esse nemo ex Catholicis inficiatur, ab hodierna jejunantium corruptela vindicare et in pristinam, quantum benedicente Domino fieri posset, observantiam revocare cupientes, per alias nostras in simili forma Brevis Litteras ad Fraternitates vestras die XXX. proxime elapsi mensis Maii currentis anni datas, eximium Fraternitatum vestrarum Zelum excitandum curavimus, ut adlaborare studeretis, ne hac in parte, et optatum Apostolicae nostrae solicitudinis angoribus levamen, et salutare abolendae sacratissimi Jejunii corruptelae remedium deesset. Quoniam autem Paternae Pontificiae caritatis, quae novit imbecillitates infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum a Je-

junio, aliquando legitima causa, aut gravissima, urgentique necessitate exigente, dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus; ita inter cetera praescripsimus unicam comestionem servandam, et licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas. Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint, qui per humanas, et hominibus a Christiana poenitentis abhorrentibus duntaxat dignas illationes sibi, aliisque persuadeant: unicam potissimum comestionem servari, atque epulas licitas, et interdictas minime apponi debere, cum multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, non vero singulis ob legitimam causam, et de utriusque Medici consilio dispensatur. Quam sane persuasionem a sententia nostra alienam, et ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque quacumque occasione sive multitudini indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem, sive singulis ob legitimam causam, te de utriusque Medici consilio, dummodo nulla certa, et periculosa valetudinis affectae ratio intercedat, et aliter fieri necessario exigat, in Quadragesima aliisque temporibus anni, et diebus, quibus carnium, ovorum, et lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, unicam comestionem servandam, et licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas tenore praesentium declaramus, et edicimus, quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis Litteras singulis utriusque Sexus Christifidelibus ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur in sacratissima Quadragesima, aliisque diebus Jejunio consecratis vescendi prohibitis licentiam dantes, unicuique expresse praescribimus, et praecipimus. Ea propter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut Populos vestrae curae commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, Sanctissimi Jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes sedulo, ac paterne moneatis, rem agi non quidem exiguam, sed longe gravissimam, de observando, sustinendoque Jejunio, purificandis animis, corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite coelestium praemiorum, quibus assequendis non sunt condignae passiones hujus temporis, immo leve, ac momentaneum non tribulationis, sed modicae abstinentiae nostrae incommodum magnum gloriae pondus operatur in Coelis. Ab omnibus se abstineant, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles; ac delicatos Christianae militiae milites refugientes a consortio Crucis Christi, qui coronam legitime certantibus propositam sperare praecipit incorruptam; ad cujus auspicium, et pignus Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam Populis vestris nostro nomine impertiendam peramanter elargimur. Volumus autem ut praesentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo Personae in Dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur, et adhiberi posset, si forent exhibitae, vel ostensae.

Dat. Romae apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die XXII. mensis Augusti millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatus nostri Anno secundo.

D. CARD. PASSIONEUS

34 Et ratio est, quia jejunium est praeceptum dividuum includens duo praecepta distincta, unum de unica comestione; alterum de abstinentia a carnibus; unde quamvis in ipso ratione dispensationis cesset obligatio abstinendi a carnibus, non cessat tamen obligatio de unica comestione, quia praeceptum Ecclesiae, quando non potest servari in totum, nihilominus in parte, quae servari potest, servandum est; *arg. cap. Dilecti* 6. *de dolo, et contumac.* Et patet a simili nam qui non potest recitare totum divinum Officium, et potest tamen recitare partem, tenetur ad recitandam partem, quam potest. Hinc Innoc. XI. *die* 2. *Martii* 1679. merito damnavit sequentem Propositionem 54. In ordine: *Qui potest recitare matutinum et laudes, potest tamen aliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Tum quia nedum unica comestio est aeque essentialis jejunio, ac abstinentia a carnibus, ut dicunt Henno, Felix Potestas *loc. cit.* et alii passim. Doctores; immo magis essentialis, ut probat Hurtad. *loc. cit.* quem sequitur La Croix *loc. cit.* et alii. Sed et insuper ratio formalis jejunii sita est in unica refectione, et non in abstinentia a carnibus, cum certum sit ex Pontificiis Bullis, et Edictis supra laudatis solvi jejunium, si bina in die fiat refectio, et vice versa non solvi jejunium, si quis post legitimam a Superioribus Ecclesiasticis obtentam dispensationem semel in die tempore Quadragesimae carnibus vescatur, ut recte probat Gravesou *Histor. Ecclesiast. tom.* 8. *p.* 2. *colloquio* 6. ubi mordicus, et suo more egregie defendit hanc nostram sententiam. Et de facto non dicitur jejunium illis diebus, in quibus sumuntur plures refectiones, quamvis non manducentur carnes, ut patet in diebus Veneris, et Sabbati, in quibus ob facultatem sumendi plures refectiones non dicitur esse jejunium, sed tantum abstinentia.

35 Post haec emanavit alia ejusdem Pontificis Encyclica, in qua monentur Episcopi, ne faciles se praebeant in petendis a Sede Apostolica dispensationibus generalibus a jejunii disciplina

pro oppidis, et dioecesibus, sed prius consulendos indicitur medicinae peritiores, exquirendo ab illis, num morbus sit communis ita ut nulla aetas libera, et incolumis esse queat adeoque ad praeservationem a morbo multum conducere judicent si dispensatio a carnibus concedatur, tunc vero illas petant. Haec aliaque servanda ab Episcopis in re, clarius patebunt legenti ipsam encyclicam, quam ideo hic subnectimus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Libentissime quidem amplectimur, quae nobis offeruntur occasiones ad vestros animos excitandos, ut Ecclesiasticae disciplinae reparandae sedulam curam conferatis. Etenim Summi Pontificatus Dignitati, ad quam Nos, licet immerentes, erecti fuimus, conjunctam esse intelligimus sollicitudinem aliarum Ecclesiarum, Nobisque commendatam, qui plane tenuitatem virium nostrarum non ignoramus.

Cum itaque praesentium litterarum argumentum totum sit de jejunio, quod tempore Quadragesimae vetori Ecclesiae instituto ac lege Fidelibus indicitur, suporvacaneum ducimus longam orationem conficere de Quadragesimae institutione, et Patrum, et Conciliorum omnes super hac re in medium proferre auctoritates. Difficile id quidem Nobis parum videretur, sed potius alienum, et nullo modo consentaneum vobis, quos doctrinae laude, Canonum, et Sacrae Historiae cognitione praestantes arbitramur. Porro ad scribendas has litteras adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinae Synodi, quae *sess.* 25. *de Reform.* praecepit Episcopis omne studium impendere, ut Fideles ipsorum curae traditi magna religione perficiant ea, quae a Sacris Canonibus praescribuntur: » Ut illis omnibus, et iis praecipue sint obsequentes, quae ad mortificandam » carnem conducunt, ut ciborum delectus, et je» junia. »

Ubi primum Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio Clementis XII. felic. record. a Sede Anconitana translati fuimus) Mandatum evulgavimus (quod *libro primo Institutionum Nostrarum pro viris Ecclesiasticis decimo quinto loco continetur*): in illo plures difficultates indicavimus, ob quas minime solvendos jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam causam, et legitima prius auctoritate interposita Quadragesimae abstinentiam non observarent, minime inquam solvendos a jejunio, itaut liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, non unica vice vespertina superaddita refectione, quae permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati, Nos rem totam in examen iterum revocavimus, et praestantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque perpendere, ac suas deinde opiniones Nobis exponere. His peractis, hujusmodi controversiae finem tribuere constituimus, illudque decrevimus, ne ulla in posterum, sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore jejunii, vel Quadragesimae, nisi conditio servandi jejunii, sive unius comestionis interponatur, et illud quoque monitum addatur, nequaquam licere mensam eamdem carne ac piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quaestionibus, existimavimus unicam singulis diebus comestionem inducere illis etiam, qui carnibus uti, cum jejunium indicitur, rite obtinuerunt, et pravam illam consuetudinem, quae apud multos jam nimis invaluerat, penitus evellere, afferendi nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi quadragesimalis abstinentiae praecepto soluti fuerunt, ob eam potissimum causam quod grave detrimentum saluti ab esu piscium accipiant.

Haec apertissime constant ex Nostris Apostolicis Litteris, quas in forma Brevis dedimus ad omnes Episcopos Orbis Catholici anno 1741. quarum primae incipiunt: *Non ambigimus*, Alterae vero: *In suprema*. Nos profecto nulli unquam elargiti sumus vesci carnibus, cum tempus Quadragesimae sive aliud jejunium praecipitur, nisi indicta scriptaque conditione, quam superius commemoravimus. Maximam pariter laetitiam percepimus, cum redditae Nobis fuerunt plures Epistolae ac mandata vestra litteris Nostris Apostolicis omnino consentanea, quibus pro virili parte contenditis adducere populos, vobis subjectos, ut propositam in illis disciplinam pie servarent.

Interim promulgatis iisdem Apostolicis Litteris, quas paulo ante nominavimus, plures cavillationes excogitatae sunt a nonnullis, uti Nos antea facili conjectura suspicati fuimus. Plures etiam quaestiones propositae Nobis fuerunt, exigui quidem ponderis ac momenti, quemadmodum Nos opinamur, cum illae vel ipsius legis verbis, vel sensu penitus corruant, ac dissolvantur. Attamen Sacro Tribunali Nostrae Poenitentiariae rerum hujusmodi conscio, ac peritissimo easdem quaestiones expendendas commisimus, quibus omnibus plane, cumulateque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archiepiscopus Compostellae in Hispaniarum Regnis primus Inquisitor nuperrime vita functus, longam ad Nos dedit Epistolam, qua plures recensebat difficultates, quae Litteris Nostris Apostolicis adversabantur, quominus executioni mandarentur, eo quod nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abirent in solvendis quibusdam quaestionibus, quibus Litterae Nostrae Apostolicae causam, et occasionem praebebant, ac proinde de illis judicium Nostrum

exquirebat. Et quidem Archiepiscopi litterae Nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen dum quaestiones in ipsis expositas percurrimus, visum Nobis est, non quidem expeti, ut iis quaestionibus responsum fieret, ipsisque solutis nullum impedimentum, sive obstaculum Nostris Litteris Apostolicis superesset; sed potius ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsae minime adducerentur. Accedit etiam quod Epistola Archiepiscopi multis argumentationibus, et obscuris vocibus redundabat. Quamobrem licet plures hortarentur, ne ullum Archiepiscopo responsum redderemus; Illi tamen satisfecimus, res praecipuas ex ejus litteris delibantes, et quaestiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum Nostris occupationibus tribuendum testati sumus, quod tarde ipsi responsum daremus, ejus studium commendavimus, et etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde prolatis quaestionibus satisfacere non praetermisimus, illum tamen monentes de Instituto Summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi causas objiciunt, ut quae constituta sunt, perturbent, ac evertant.

Vix redditis litteris, Archiepiscopus paulo post vitae cursum absolvit. Itaque non immerito suspicamur, Responsa Nostra quae Litteris, continebantur, haud cognita fuisse, et perspecta illis, qui quaestiones excitaverant. Post haec alii pariter ex Hispanis Episcopis, nonnullas ex iisdem quaestionibus Nobis proposuerunt; quare iisdem Responsis usi sumus, quae tradita prius Archiepiscopo Compostellae a Nobis fuerant. Non defuerunt etiam praestantes inter Italos Theologi, qui Litteras Nostras Apostolicas datas anno 1741. egregiis commentariis illustrarunt. Idem contingit Responso, quod fecimus Archiepiscopo Compostellae die octava Julii anno 1744. quod sane integrum suis libris praefigendum curaverunt. At quoniam libri ejusmodi ad vos fortasse nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minime potuistis, his Litteris Encyclicis adjungimus illas pariter, quas (uti dictum saepius est) ad Archiepiscopum Compostellae jam pridem scripsimus, ut quae disciplina vestris in Dioecesibus tenenda sit plane cognoscatis, ac ne vos deterreant difficultates, si quae a captiosis hominibus concitentur.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Compostellae.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Si Fraternitas tua secum reputabit, quot gravissimis, et maximis curis propemodum obruamur, quantumque, hoc praesertim difficillimo tempore, prorsus Nos teneat imposita tenuitati Nostrae sollicitudo omnium Ecclesiarum, non sane mirabitur tandiu sibi procrastinatum fuisse responsum ad eas Litteras, quibus Apostolica auctoritate dissolvendas rogasti obortas in Hispania disputationes aliquas e duabus Nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris anni 1741. 30. *Maji, et* 22. *Augusti,* quibus intra legitimos fines coercuimus invalescentem Ecclesiastici jejunii relaxationem. Potius tibi in mentem veniet cogitare de singulari Nostro in Religiosissimam Hispanam Ecclesiam amore, unde Nos, immensa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum sibi in omni sua perplexitate salutis iter opem Nostram praesto habet. Quamquam igitur dum praenuntiatas Constitutiones edidimus, non aliud propositum Nobis fuerit, ac refraenare paucorum nimis ingenio fidentium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent, nec otium, nec animus Nobis fuerit deffinire quidquid subtili indagatione deduci possit ex proposita a Nobis jejunandi regula; tamen eximia Paterna caritate complectimur adeo observantissimos Romanae Sedis Hispanos, tantique facimus obsecrationes tuas, ut occurrere anxietati vestrae libenter adjecerimus animum, et Nos ipsi quaestiones abs te propositas dirimendas constituerimus: sic autem se habent.

» I. Utrum, quae in antedictis Nostris Litteris in forma Brevis de unica comestione, et de epulis non permiscendis praescribuntur, sub gravi etiam praecepto prohibeantur?

» Respondemus: Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetito, sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare, quam geminis hisce adjectis conditionibus, videlicet unicae in diem comestionis, et non permiscendarum epularum. Eos vero, qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.

» II. An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quae jejunantibus permittitur?

». Respondemus: Non licere; sed opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectae meticulosae conscientiae.

» III. An qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, et unica comestione uti debent, horam jejunantibus praescriptam servare opus habeant? *Edicimus,* observandam iis esse.

» IV. Quaenam sint epulae licitae, quae vetantur cum interdictis conjungi?

» Respondemus: Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas. Epulas interdictas, esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen

edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova, et lacticinia.

» V. An praeceptum de utroque Epularum genere non miscendo dies quoque Dominicos Quadragesimales complectantur? *Affirmatur* complecti.

» VI. Utrum haec lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciatae edere possunt ova, et lacticinia?

» Rescribimus: Nihil in Nostris praenunciatis Apostolicis Litteris statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatae Diploma; quare qui eo gaudent, illius tenorem stricte, et considerate perpendant, ex ejusque sententia se gerant. Caveant autem ne inani quapiam excusatione sese solutos esse arbitrentur praescriptis ibi Legibus.

» VII. Utrum memorata duo praecepta urgeant extra Quadragesimam?

» Respondetur; Urgere extra Quadragesimam utrumque praeceptum: Illud scilicet unicae comestionis cum reliquis legibus in secundo, et tertio ad haec postulata Responso expressis: et alterum non permiscendi Epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.

» Habes, Venerabilis Frater, penitus explicatum quidquid apud vos ex Nostris saepius nuncupatis Apostolicis Litteris dubitationem attulisse scribis. Qua quidem in re laudavimus consilium tuum interrogandae Supremae Romanae Sedis, ut libero, et non vacillanti gressu ad Oves sana doctrina imbuendas incedere Pastores queant. In istoque tuo suscepto consilio agnovimus Hispanam Religionem, nihil sibi totum nisi e Divi Petri Cathedra acceptum reputantem, qua splendidissima gloria tantum nomen, et incorruptae Fidei fructum Hispania sibi peperit. Cavendum autem vobis est (ideoque ad te plurimum pertinet, qui illustris Archiepiscopi et Inquisitoris geris praecipuum munus), ne in expondendis Apostolicae Sedis constitutionibus pro nimia exaurienti argumenti solicitudine nullus fiat disserendi ambigendique modus; sedula deinde opera conferenda, ut istiusmodi dubia quae, facile pro ingeniorum varietate, disputando emergunt, penitus inter vos dirimantur; ne diuturna unquam disceptatione fluctuent animi, praesertim cum Constitutiones ipsae Apostolicae scopum, quo tendunt, aperte demonstrent, et illuc prompte dirigi potest quidquid dubitando interturbare videatur. Id si animadvertissent, qui de praesenti negotio plura dubitarunt, nodum sibi exsolvissent. Patebat enim, nihil aliud Nobis in animo fuisse, quam cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenia, qui nimium sane jejunii fines praetergressi et non parum obliti, illud ad retinendum in officio corpus divinitus institutum hosti huic spiritus infensissimo blandiebantur. Statim siquidem comperissent quid in propositis quaestionibus constituendum esset, nec sibi molestiam exhibuisset nec Nobis, quos gravissimae undique circumstant curae non parum temporis occupassent, quod tamen pro singulari Nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum; In posterum simul praecaventes quomodo in hujusmodi quaestionibus firmare gressus vestros in promptu sit. Reliquum est, Venerabilis Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, praecipuum benevolentiae Nostrae pignus Apostolicam benedictionem peramanter impertiamur. Dat. etc. 8 Julii 1174.

Cum haec ita se habeant, satis muneri Nostro fecisse videmur, ne illi (quibus licet carnes edere) cum jejunium tempore Quadragesimae, vel extra Quadragesimam Fidelibus praescribitur, unius comestionis limites excedant, ac ne piscibus simul et carnibus parari sibi mensam patiantur, neve cavillationes perscrutentur, ut legi tenebras affundant. Pauca tamen adhuc supersunt, quae remedium a Nobis deposcunt.

Siquidem advertimus jam multis ab hinc annis non solum plures in qualibet Italiae Urbe vestra auctoritate dissolvi a Quadragesimali abstinentia, sed etiam magno studio contendistis, ut universam Civitatem, totamque Dioecesim eadem abstinentia liberemus. Hinc factum est, ut in quibusdam Civitatibus, se Dioecesibus jam per multos annos Fideles universi absque ullo discrimine carnibus per Quadragesimam utantur. Id quidem maximam Nobis affert sollicitudinem, eo quod deprehendimus certis testimoniis in quibusdam Regionibus Septemtrionis toto Quadragesimae cursu lactis, et ovorum usum libera permitti, quia per plures annos eamdem facultatem pertictrint, et ab hac Sede Apostolica consecuti fuerint. Quamobrem illi populi sibi in animum induxerunt, non esse rursus ad Pontificem confugiendum pro hujusmodi facultate impetranda, sed priores concessiones singulis annis acceptas sufficere, ut lactis, et ovorum consuetudo per Quadragesimam comprobetur. Praeterea maximi facienda esse duximus ea verba Trident. Conc. *sessione* 25. *cap.* 18. *de Reform.* « Sicuti publice ex-
» pedit Legis vinculum quandoque relaxare, ut
» plenius, evenientibus casibus, et necessitatibus
» pro communi utilitate satisfiat; sic frequentius
» legem solvere, exemploque potius, quam certo
» personarum rerumque delectu petentibus in-
» dulgere, nil aliud est, quam unicuique ad Le-
» gos transgrediendas aditum aperire. »

In Litteris Nostris Apostolicis, quas anno 1741. ad omnes Episcopos Catholicos dedimus, huic corruptelae viam praecludere cogitavimus, ea ratione, illisque verbis, quae rursum hic subjicimus: « Debitum igitur Paternae uniuscujusque a vestrum sedulitatis et caritatis officium jure

» postulat, ut omnibus notum faciatis, et annun-
» cietis, nemini quidem sine legitima causa, et
» de utriusque Medici consilio: Multitudini vero
» veluti Populo, aut Civitati, aut Genti indiscri-
» minatim integrae non nisi gravissima, et ur-
» gente necessitate, et in casibus per Sacra Ca-
» nonum statuta praescriptis, cum debita Apo-
» stolicae hujus Sanctae Sedis reverentia a Qua-
» dragesimali jejunio dispensationem toties quo-
» ties opus fuerit concedendam, nec audacter,
» fidenterque usurpandam, nec superbe, et arro-
» ganter ab Ecclesia, sicuti alibi in more positum
» esse accepimus, esse postulandam.

Porro Nos hanc normam secuti sumus, cum multitudinem, veluti Populum, aut Civitatem integram Quadragesimali abstinentia immunem declaravimus. In primis Loci Episcopus id postulare a Nobis debuit, ac de gravissima, urgentique necessitate suum testimonium interponere. Dein de carnes minime permissae fuerunt, si lactis et ovorum usus satis esse videretur. Tum vero facultas edendi carnes tribui solum consuevit, cum interposito Episcopi testimonio id omnino necessarium judicaretur, nec sufficiens necessitati remedium afferri constaret, si ova solum, et lacticinia concederentur. Quoties autem abstinentia Quadragesimae nostra auctoritate soluta fuit, certos tamen dies praescripsimus, quibus integra abstinentia servaretur, nempe diem Cinerum, dies quatuor temporum, vigilias praecepto obeundas, dies Majoris Hebdomadae a Dominica Palmarum. Quandoque recensuimus etiam totam hebdomadam Cinerum. Aliquando etiam indiximus abstinentiam feriis sextis, ac Sabbatis, etiamsi facultas a Nobis tradita lactis, et ovorum usum solum complecteretur. Postremo etiam conditionem semper addidimus, ne jejunii Lex unius per diem comestionis ullo modo violaretur, ac ne simul in mensa carnes, et pisces apponerentur.

Dum rationem hujus consilii Nostri serio perpendimus, haud plane acquiescimus ob eam sollicitudinem, ac dubitationem, ne causa ab Episcopo Loci prolata, quam Nos legitimam credimus ad solvendam Quadragesimae abstinentiam ejus naturae fortasse non sit, quae veram, et urgentem necessitatem contineat. Quippe illud Nobis semper ante oculos propositum habuimus, ut nihil a ratione alienum, nihil inconsulto, ac temere faciamus. Haerent pariter animo defixa Sancti Bernardi verba ad Pontificem Eugenium *lib. 3. de consideratione cap. 4. Facitis hoc quia potestis; Sed utrum debeatis, quaestio est, et quomodo.* Attamen fidem praestitimus iis, quibus praestanda fuerat, Episcopis nempe Locorum. Non enim alio pacto exerceri potest sollicitudo peculiarium Ecclesiarum, ac Dioecesum, nisi fides habeatur Episcopis a quibus illae administrantur; sed in posterum, ut gravissimum hoc negotium tutius, quam fieri possit, geratur, molestum vobis non sit animum iis advertere, quae subjicimus.

Non ignoratis ab Innocentio Tertio Praedecessore Nostro *cap. Consilium, de observatione jejuniorum*, inter causas legitimas solvendi abstinentiam a carnibus jejunii tempore, recenseri veram, et existentem reipsa aegritudinem: « Praeterea
» de illis, qui in Quadragesima, vel in aliis jeju-
» niis solemnibus infirmantur, et petunt sibi
» esum carnium indulgeri, respondemus: Quod
» cum non subjaceat legi necessitas, desiderium
» infirmorum, cum urgens necessitas exigit sup-
» portare potes, et debes, ut majus periculum in
» eis evitetur. » Idem statuerant multo ante Innocentium tertium, Patres octavi Concilii Toletani *Canon*. 9. quod anno 653. celebratum fuit:
« Quisquis absque inevitabili necessitate, atque
» fragilitatis evidentis languore, seu etiam aeta-
» tis impossibilitate diebus Quadragesimae esum
» Carnium praesumpserit attentare, non solum
» erit reus Resurrectionis Dominicae, verum
» etiam alienus ab ejusdem diei Sancta Commu-
» nione ..... Illi vero, quos aut aetas incurvat,
» aut languor extenuat, aut necessitas arctat,
» non ante prohibita violare praesumant, quam
» a Sacerdote permissum accipiant.

Nemo est qui non intelligat hujusmodi causas satis esse, ut aliqui a jejunii legibus, et abstinentia immunes existimentur; non autem ut Populus, vel integra Civitas idem privilegium obtineat. Quis enim sibi persuadere possit, Cives universos alicujus Urbis, vel Dioecesis eodem tempore gravissimo morbo teneri: vel in eodem discrimine versari omnes, ut periculosam aegritudinem contrahant? Nisi eos morbos intelligamus, qui ab aeris intemperie, vel infectione promanant, de quibus paulo post verba faciemus; Quis credat unquam Populum universum alicujus Dioecesis, vel communi languore penitus extenuatum, vel extrema senectute confectum?

Neque vero causa sufficiens habenda est, ut aliqua Civitas, vel Populus abstinentia Quadragesimali liberetur, ipsique carnes permittantur, si forte pisces, vel ova caro pretio vendantur. Sicut enim Urbes habent egenos Cives ita etiam opulentos, e quibus etiam alii vitae sustentationem labore, ac sudore sibi comparant, alii vero Patrimonio, ac divitiis satis superque abundant; Itaque si emendis piscibus grave pretium solvendum sit, id quidem egenis Civibus, non vero divitibus suffragatur. Id afferunt etiam nonnulli Theologi haud severioris disciplinae, quorum sententiam recensuimus *capit. 9. libri tertii Nostrarum institutionum*, quas Bononiae Typis impressimus.

Illud etiam inane commentum prorsus existimari debet, solvendas esse abstinentia Quadragesimae Civitates, vel Dioeceses, ubi exercitus

versantur: eo quod Milites in iis locis permanentes abstinentiae leges minime observant. Id potius animos Civium inflammare debere ad jejunium rite, religioseque suscipiendum, ut nempe Milites tanta virtute temperantiae permoti, ipsorum exemplum sequantur. Illud solum pro legitima causa in medium proferri potest, copias militum tantam afferre Civitati penuriam herbarum, atque olei, licet Quadragesimae jejunio non obtemperent, ut harum rerum pretia summopere augeantur. Tunc autem eadem statuenda sunt, quae paulo ante diximus, cum pisces, et ova cariori pretio comparantur. Igitur peculiares morbi, quamvis frequentes, in posterum pro causa solvendae abstinentiae non adducantur, nisi forte civibus universis iidem morbi communes habeantur ob aliquam aeris corruptionem: neque in posterum herbarum, olei, piscium, et ovorum pretia tanti ponderis esse censeantur, ut omnis Civitas, vel Dioecesis ab instituto Quadragesimae jejunio, ac temperantia liberari contendat. Quod si veras ac legitimas a Nobis causas ad hanc facultatem obtinendam expetitis, duas potissimum percensebimus, quarum prima ex jure Canonico, altera vero ab ipsa rerum magistra experientia, deprompta est.

Innocentius Tertius, quem superius nominavimus, *eodem cap. Consilium de observatione jejuniorum*, Archiepiscopo Bracarensi postulanti, qua poena plectendos judicaret illos, qui tempore Quadragesimae a carnibus non abstinuerant ob summam rerum caritatem, et angustiam, ita ut plures fame enecarentur? Respondit his verbis: *Cum autem quaesieris, quae sit illis paenitentia injugenda, qui diebus Quadragesimalibus, tempore, quo tantae famis inedia ingruebat, quod magna pars Populi propter inopiam annonae periret, carnes comedere sunt coacti; Respondemus quod in tali articulo illos non credimus puniendos; Preces tamen Domino pro illis, et cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur, quia bonarum mentium est ibi timere culpam, ubi culpa minime reperitur.* Si quis hoc tempore Episcopus adductus exemplo Bracarensis Antistitis idem Consilium peteret a Sede Apostolica, tamquam ineptus, ac simplex haberetur. Sed illo Ecclesiae felicissimo saeculo maxime pendebatur, uti aequum est, Quadragesimae praeceptum. Hinc magna severitate inquirebantur illi, qui minime paruissent, licet talis causa intercederet, ut liberi ab eodem praecepto viderentur, nec ulla ratio habebatur Virorum Principum, licet ipsorum incolumitas cum Reipublicae felicitate conjuncta putaretur, uti nos fuse ostendimus *in decima quinta Nostrarum Institutionum libri primi;* sed iis omissis, et aliis bene multis, quae in hanc rem a Nobis congeri possent, illud primum delibabimus ex responso Innocentii Tertii, tunc Quadragesimae abstinentia solvi posse integram Civitatem, vel Dioecesim, cum reipsa non suppetunt ea, sine quibus praeceptum Quadragesimae observari nequit, itaque si revera in aliquo loco, neque oleum, neque pisces comparari possint, tunc incolis ejusdem loci permitti fas est, ut lacte, et ovis utantur; Si haec autem revera deficiant, tunc carnis, salubris tamen, edendae facultas concedetur, interposita semper servandi jejunii conditione.

Insula Sancti Dominici in America Meridionali in temporalibus paret carissimo in Christo Filio nostro Ludovico Gallorum Regi Christianissimo, neque ullus ei praeest Episcopus. Praefectus Patrum Societatis Jesu anno 1742. a Nobis quaesivit, an ex concessione sibi facta a Sede Apostolica dispensandi super esu carnium, ovorum, et lacticiniorum tempore jejuniorum, et Quadragesimae, dici posset sibi etiam datam fuisse facultatem dispensandi, nedum particulares personas, sed etiam multitudinem hominum, et omnes sui districtus incolas, quando coram Deo id expedire judicasset: habitoque responso facultatem ei fuisse concessa dispensationem indulgendi particularibus hominibus, non autem multitudini hominum, et omnibus incolis sui districtus, pro concessione exoravit. Pro Causa exposuit veneficam piscium qualitatem, exiguum piscatorum numerum, qui longe ab insula piscantes, pisces deferebant aut corruptos ob nimios calores, paupertatem earum gentium, quae oleum emere non poterant pro cibis quadragesimalibus necessarium, deficientia denique olerum, et leguminum, quae in ea regione facile corrumpuntur, aut a vermibus consumuntur. Re subinde mature discussa coram Nobis in Congregatione Generali Sanctae Romanae, et Universalis Inquisitionis *die* 12. *Aprilis anno* 1742. habita ratione regionis nimis remotae, a qua quolibet anno impossibilis erat ad S. Sedem Apostolicam recursus; Indulgentes necessitati Fidelium degentium in insulis regionis Gallicae in America, facultatem concessimus Praefectis Missionum illarum partium in casu verae, et ineluctabilis necessitatis, et tantum de anno in annum, praefataque vera necessitate durante, et non aliter, nec alio modo, ut possent, et valerent cum Fidelibus populis ipsorum regimini commissis dispensare super esu ovorum, et lacticiniorum, ac etiam carnium tempore Quadragesimali, indicta simul cum hujusmodi dispensatione observantia jejunii per unicam comestionem, oneratаque praedictorum Praefectorum conscientia, si adamussim juxta praescriptum concessa facultate usi non fuissent.

Sed jam ad experientiam deveniamus. Quindecim ab hinc annis per totam fere Europam morbus invaluit, qui pectoris inflammationem inferebat, ita tamen ut ex una Civitate in aliam, et ex una Provincia in aliam haec funesta lues proma-

naret; id contingit ann. 1730. 1733. 1740. Licet item morbus ejusmodi, qui universos hominum ordines, atque aetates corripiebat, lentam solum in pectore inflammationem excitaret, tamen sensibus matura jam aetate debilitatis extremam afferebat perniciem, nam ex ipso febres acutissimae, ac mortales sequebantur. Idem morbus in periculum trahebat juniores etiam, qui paululum infirmo pectore laborarent. Postremo multorum pectora adeo labefactavit, ut deinde gravissima mala provenerint. Alios quoque morbos hujus generis pectoris inflammationem magno cum periculo afferentes, aegros in discrimen vitae adduxisse, Medici scriptores luculenter testantur.

Itaque si Medicinae professores acciti, monitique graviter, ut nihil a veritate alienum respondeant, unanimi consensu fateantur (uti Nobis accidit, cum adhuc Bononiae versaremur) morbum esse talis naturae, qualem superius commemoravimus, itaut nulla aetas libera, et incolumis esse queat, et affirment, illis ipsis, qui inter Cives salvi, et integri numerantur, eamdem perniciem imminere; id praeterea conferre plurimum ad hujusmodi luem depellendam, aut evitandam, si tum aegrotantes, tum sani, a piscibus, et oleo, et quandoque pariter a lacte, et ovis abstineant, si, inquam, res ita se habeat, tum procul dubio causa sufficiens judicanda est, quae experientiae innititur, et quae semper probata, et in posterum probanda videtur, ut nempe Populus, seu Civitas integra a Carnibus abstinendi praecepto non teneatur.

Neque difficultas removere vos debet a consulendis Medicis, qui praestantiores habeantur. Cavendum pariter, ut quidquid revera senserint, scripto testari non praetermittant; quae conditio si desit, in posterum nulla unquam facultas Civitati, aut Dioecesi carnibus, aut lacticiniis vescendi tempore Quadragesimae tribuetur: quippe id necessarium omnino videtur. Accedit etiam, quod Medici facilitate quadam incredibili peculiares quidem Cives a Quadragesimae praecepto liberos, et immunes decernere soleant, (qua de re gravissime monendi a Vobis sunt ne suas animas indulgendo nimis aggravent): cum vero pro universis Civibus idem statuendum proponitur, tum se difficiles, anxios, ac solicitos praestare nos ipsi experti sumus. Postremo si velint percurrere ea quae in Italia, et extra ipsam praeclarissimi Auctores Medici typis evulgarunt, facile deprehendent, abstinentiam, ciborumque parsimoniam ab illis magnopere commendari, discrimen inter morbos constitui; et certis rationibus ostendi, in curandis quibusdam morbis nequaquam requiri, ut jusculum, et carnes loco piscium, olei, et herbarum substituantur; in aliis vero juvare plurimum, si sublatis carnibus, cum indicitur jejunium, oleo, vel lacte aegrotantes utantur. Demum advertent quam diligenter, accurateque scribant de pectoris incommodis, cum in omnibus generatim excitantur, ne corripiantur eodem morbo, qui adhuc incolumes a communi lue supersunt.

Haec vobis indicanda putavimus. Reliquum est, ut vos hortemur, ne tam facile suscipiatis negotium petendae facultatis utendi carnibus, et lacticiniis tempore Quadragesimae pro universa Civitate, vel Dioecesi. Quippe abrumpenda tandem est consuetudo, ob quam jam per tot annos in quibusdam locis hae facultates tribui consueverunt. Illud etiam experientia a vobis compertum erit, delicatis quoque, ac mollibus abstinentiam Quadragesimae nullam inferre perniciem, neque plures ob hanc causam inter aegrotos, vel mortuos recenseri. Hanc rationem, et institutum Nos ipsi secuti sumus Romae, et Bononiae (cujus Sedem adhuc retinemus) cum nuper Quadragesimae tempus ageretur. Si vos id quoque praestabitis, neque facile a Nobis pro universa Civitate, vel Dioecesi facultatem solvendi Quadragesimae abstinentiam postulabitis, vel (si necessarium id arbitremini) non aliter quam servatis praemissis conditionibus dispensationis instantia ad Nos deferetur, non solum ii fructus provenient, quos jam indicavimus, sed etiam repulsae pudorem evitabitis, Nosque pariter ea molestia vindicabitis, quam ferimus, dum votis vestris minime obsecundamus. Postremo vos omnes peramanter amplectimur, et Apostolicam benedictionem Vobis, Populisque vestris impertimur. Datum ex Arce Castri Gandulphi die 10. Junii 1745. Pontificatus Nostri Anno quinto.

Qui semel fregit jejunium, et eadem die saepius comedit, si fregit jejunium esu carnium, 36
peccat toties mortaliter, quoties iterum comedit carnes. *Communis.* Si vero fregit sola replicata 37
refectione cum cibis die jejunii permissis, variant Doctores. Castropal. *tract.* 25. *p.* 2. §. 2. Fagundez *praecept.* 4. *lib.*1. *cap.* 4. *num.* 8. et alii ab ipso citati, Diana *par.* 1. *tit.* 9. *resol.* 44. cum quatuordecim aliis ibi citatis, Mastrius *disp.* 14. *Theolog. moral. n.* 9. Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 10. *de praecept. Eccles. dist.* 2. *quaest.* 2. *n.* 20. Felix Potestas *loc. cit. num.* 2846. et alii, dicunt, non peccare mortaliter, nisi per secundam comestionem, non vero per tertiam, vel per alias subsequentes. Et ratio istorum est, quia praeceptum jejunii non obligat ad impossibile; posita autem secunda comestione, impossibile est, ut quis unica refectione contentus sit, adeoque peccatur tantum in secunda comestione, et non in aliis, quia statim ac illa posita, est violatum praeceptum jejunii, et amplius non obligat. Medina autem; Maj. Montes. Covarruv. Molan. Silvester, Loth. et alii multi apud La Croix *loc. cit. num.* 1265. valde probabiliter tenent, peccare mortaliter, quoties

iterum sumit plenam refectionem, quia per negationem aliarum refectionum adhuc obtineri potest notabilis mortificatio carnis, quae est finis legis; Vivald. vero, Diana *resolut.* 53. Illsung *tom.* 4. *d.* 1. *n.* 43. dicunt, in aliis comestionibus post secundam, ne quidem venialiter peccare. At ipse La Croix *loc. cit.* recte dicit, tenendum esse cum communissima sententia, peccare saltem venialiter; quia est contra finem legis, qui est mortificatio carnis, et non esse plusquam veniale, docet cum aliis probabiliter Lessius *l.* 4. *c.* 2. *n.* 17. (*)

38 Jejunium quamvis frangatur per iteratas veras refectiones, non frangitur tamen per alias sumptiones, non per modum cibi, vel refectionis; sed per modum medicinae, vel potus. Sic non solum non frangit jejunium sumere ipsas formales medicinas, sed neque universaliter electuaria, seu confecta, cum principaliter non sumantur ut cibi, sed ut medicinae. *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *quaest.* 147. *art.* 6. *ad* 3. Item non frangit jejunium, qui ad confortandum stomachum debilem mane sumit offam, fructum panis, saccarum, et bujusmodi, vel extra tempus refectionis bibit quacumque de causa,(**) et addit bolum panis, amygdala, et hujusmodi, quia similia habent potius rationem medicinae, ne videlicet noceat haustus, quamvis per accidens nutriant, ut observant communiter DD. apud Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *c.*
39 1. *num.* 7. Sic pariter non frangit jejunium bibere extra tempus refectionis quemcumque purum potum, etiam vinum, cerevisiam, mulsum, etiamsi fiat non praecise ad sedandam sitim, sed etiam aliqualiter ad sedaudam famem, et nutriendum. Sic S. Thom. 2. 2. *qu.* 147. *art.* 6. *ad* 2. et alii passim cum Navarr. *c.* 21. *num.* 13. Laym. *lib.* 4. *tract.* 8. *cap.* 1. *num.* 7. Castropal. *part.* 2. §. 2. *num.* 4. Tambur. *in Decal. lib.* 4. *cap.* 4. §. 2. *num.* 4. Diana *par.* 1. *tract.* 9. *resol.* 23. contra S. Antonin. Alens. Richard. Rosell. Silvestr. et alios, et ratio a S. Thoma, et aliis allata est, quia Ecclesia diebus jejunii prohibet solum ea, quae per se ordinantur ad nutriendum corpus: potus autem quicumque purus per se non ordinatur ad nutriendum corpus, sed potius ad sitim extinguendam, naturam refrigerandam, et cibi concoctionem adjuvandam; et quamvis vinum, cerevisia, mulsum per accidens aliquantulum nutriant, eorum tamen Ecclesia rationem non habuit, adeoque etc.

Jejunium non frangit, et licita est sumptio 40
Caffaei, Thaei, Salviati, et Cocholati in die jejunii, quando illa sumuntur medicinaliter ad curandam infirmitatem realem; *Communis.* Si tamen 41
sumantur non medicinaliter, variant Doctores, et maxime de Cocholato, quod jejunium non frangere absque ulla limitatione tenent Hurtadus, Lopez, et plures alii apud Tambur. *tom.* 1. *pag.* 135. Leandr. *de praecept. Eccles. tract.* 5. *disput.* 5. Dianam *part.* 11. *tract.* 6. *resol.* 53. Idem tenet Henriq. *verb. Jejunium*, referens Urbanum VIII. oblatis ingredientibus, et in ejus conspectu confecto cocholato, de illo gustato dixisse esse, et manere potum. Idem etiam, ut testantur plures Doctores apud Illsung. *t.* 4. *d.* 1. *num.* 39. responderunt Gregor. XIII. S. Pius V. et Paulus V. Ipsis accedit consuetudo, et timoratorum, doctorumque virorum Religiosorum usus sine scrupulo. E contra plurimi alii cum Castropal. *loc. citat. part.* 2. §. 2. Boudeuvio *part.* 2. *quaest.* 17. *in Ventilabro Medico Theologico*, Tambur. *loc. cit.* consideratis ingredientibus, et vi nutritiva illius docent frangere jejunium; Probabilior tamen, et securior sententia cum Leandro *de praeceptis Eccl. tract.* 5. *disp.* 5. Diana *part.* 11. *tract.* 6. *resol.* 53. Felice Potest *loc. citat. num.* 2877. Remigio, Escobar, et aliis, apud ipsos docet, cocholatum non frangere jejunium, si id, quod est cibi, misceatur aquae in minori quantitate; ita ut superabundet aqua, quia tunc cum bibatur tenue, habet rationem potus, et potus ab Ecclesia non prohibetur; Si vero id, quod est cibi, misceatur aquae in majori quantitate, ita ut superabundet cibus, tunc dicit frangere jejunium, quia cum tunc coquatur instar densae pultis, habet rationem cibi, et sic videtur ab Ecclesia prohibita ejus sumptio, eo vel maxime, quod in eo casu valde opponitur fini praecepti Jejunii, qui est maceratio carnis, cum cocholatum similiter sum-

(*) R. P. Paulus Gabriel Antoine tract. de Virtut. Moralibus, Append. quaest. 5. proponit: An toties quis peccet mortaliter, quoties die jejunii sumit refectionem iteratam? Et respondet: Non pauci affirmant. Quia juxta omnes toties quis peccat, quoties carnes comedit, quia praeceptum abstinendi a carnibus est negativum. At praeceptum abstinendi a pluribus refectionibus est etiam negativum: nam non praecipit unam refectionem, sed praecise plures refectiones prohibet. Ergo sicut peccatur per quasvis comestiones carnium, ita et per quamlibet et singulas refectiones ultra unam. Praecepta enim negativa violantur non solum per primum, et secundum actum, sed etiam per quoscumque alios sequentes. Vide et rationes alias, ab Auctore expositas, quae potiores videntur rationibus Auctorum id negantium. *(Notae Romani Theologi.)*

(**) Non est pr obata Theologis gravioribus Ferraris assertio, qua putat jejunii legem non violare, *qui extra tempus refectionis bibat quacumque de causa:* Nam si in fraudem legis jejunii bibat, et quidem frequenter, hoc est, si bibat non per modum potus, sive ad extinguendam sitim, et faciliorem digestionem procurandam, sed ad sensum famis eludendum, et ad nutritionem habendam, quae ventris famem propulset, tunc contra legem jejunii agere, eamque violare videtur. *Legem enim violat, qui in fraudem legis aliquid facit,* ut ait S. Thom. *in IV. dist. XV. quaest.* III. *art.* 4. *ad dub.* I. *num.* 17. de eo loquens, *qui potat extra horam unicae comestionis, qui non dicitur bis manducare, et propter hoc nec statutum Ecclesiae frangit, nisi in fraudem faciat: quia legem violat, qui in fraudem legis aliquid facit.* Itaque non adeo certum est, legem jejunii non infringere, qui extra comestionem quacumque de causa bibat, ut Auctor pronunciat. *(Notae Romani Theologi.)*

ptum sit prae ceteris cibis nutritivum, et elevativum spirituum vitalium, ut experientia patet. Hinc etiam Benedictus XIV. *Institution. Eccles.* 15. §. 10. potum cocholati die jejunii, tolerat; vix tamen admittit majorem quantitatem usitata; nec omnino tolerat saepius eadem die iterare.

42 Collatio, seu refectiuncula vespertina etiam ad nutritionem sumpta, est licita; *Communis.*

43 Pro qualitate tamen ciborum in hac vespertina refectiuncula sumendorum varia varii sentiunt Doctores. Aliqui enim volunt, talem refectiunculam sumendam esse in modico pane, et fructibus seu herbis, et non in cibis proprie dictis, ut sunt omnes pisces cocti, ova, lacticinia, legumina, cocta, aliique cibi substantiales. Alii concedunt modicum casei, butiri, lactis, pultis amygdalinae, et hujusmodi. Alii permittunt panem coctum cum amigdalis, seu coctum in aqua, aut alio liquore una simul cum sale. Alii dicunt licere comedere parvos pisces. Alii concedunt omnis generis cibos, quorum comestio licita est in prandio die jejunii, modo servetur quantitas. Alii permittunt juscula cocta ex cibis illis, qui liciti sunt in collatione, v. g. ex vino, vel cerevisia, pane, herbis, fructibus, oleo, vel butyro condita. Alii docent in collactiuncula non esse attendendam qualitatem ciborum, sed quantitatem tantum adeo ut ex omnibus cibis, qui die jejunii licite possunt sumi in prandio, etiam piscibus, leguminibus, placentis, ovis, lacticiniis etc. in modica quantitate liceat sumi etiam in vespertina refectiuncula, seu collatione; Sic Caietan. *verb. Jejunium cap.* 1. *in fine,* Marcand. *Tribunal. par.* 2. *tract.* 12. *tit.* 13. *quaest.* 3. *dub.* 1. et aliis citatis Bonac. *de legibus disp. ultim. punct.* 3. *quaest.* 1. quam sententiam omnino probabilem, et tutam esse dicit Sporer. *loc. cit. num.* 32. Unde in tanta varietate opinionum, salvo meliori judicio, dicerem ego servandam esse consuetudinem, et praxim quam in qualibet Regione, et Provincia sequuntur Timorati. Et ratio est, quia cum collatio, seu refectiuncula vespertina non sit ab Ecclesia universali instituta, sed tantum a particularibus paulatim introducta, et tandem a S. Sede tolerata, eo modo sumi debet quo fuit in singulis Provinciis introducta, et a Timoratis recepta; Vide Sporer. *loc. cit. a n.* 19. *ad* 32. La Croix *lib.* 2. *p.* 2. *a n.* 1297. *ad* 1303. ubi multa ad rem.

44 Sic etiam pro quantitate ciborum in hac vespertina refectiuncula, seu collatione sumendorum, varii varia sentiunt. Aliqui enim concedunt solum tres uncias. Alii quatuor. Alii sex. Alii octo. Alii rectius docent, non posse unam generalem pro omnibus quantitatem secundum pondus, et mensuram determinari, sed variam esse posse pro varietate personarum, et aetatis, complexionis, occupationis, item regionis calidioris, vel frigidioris, et equidem verissimum est: sine dubio enim plus indiget, et sumere potest homo provectae aetatis, quam alius aetatis consistentis, homo pluribus occupationibus, vel laboribus exercitatus, aut continuis studiis deditus, aliisque negotiis fatigantibus caput, quam omnimode vacans, in primis enim spiritus magis deficiunt; item plus indiget, et sumere potest degens in regionibus frigidioribus, quam in calidioribus. Ut 45
autem aliqualis recta regula assignetur pro omnibus, varii dicunt probabilius modicam, et licitam sine scrupulo quantitatem pro collatione seu refectiuncula vespertina censeri quartam, vel quintam partem coenae ordinariae, quam quis alias spectata sua persona, aetate, conditione, occupatione, fatigatione, regione, ordinarie ad sufficientiam naturae sumere solet Regin. *tom.* 2. *lib.* 4. *num.* 185. Layman *loc. cit. n.* 9. Busemb. *lib.* 3. *part.* 2. *cap.* 3. *dub.* 1. La Croix *ibid. num.* 1299. Sporer *loc. cit. num.* 26. Filliuc. *tract.* 2. *part.* 1. *cap.* 2. *quaest.* 7. *num.* 33. dicens ita decisum fuisse in celebri Academia Theologorum, qui omnes in quartam partem consenserunt. Idem probat Escob. *E.* 12. *cap.* 3. *num.* 61. Et alii. Et ratio est, quia etiam in aliis praeceptis, ut auditione Missae, recitatione Horarum, et hujusmodi semper quarta pars censetur modica, et non notabilis (nisi totum esset valde notabile magnum) unde cum homo pro coena ordinaria non ita magnam quantitatem comedere soleat, merito quarta, vel quinta pars coenae ordinariae censeri potest quantitas modica, quam quis pro collatione seu refectiuncula vespertina licite sumere potest. Verum salva omni debita reverentia, ultra quod allata ratio etiam in quartam partem prandii detorqueri posset, licet quarta pars coenae respectu coenae, aut prandii respectu prandii, dici possit modica non tamen respectu collatiunculae, et jejunii; quemadmodum perpendenti fit palam: unde arbitror esse dicendum, quatuor, vel quinque uncias pro refectiuncula esse quantitatem servandam, nisi circumstantiae superius recensitae, vel consimiles aliter expostulent legitime: atque reminiscantur laxi, jejunium ad carnis passionumque mortificationem, peccatorum expiationem, et temporis acceptabilis salutem consequendam institutum esse et nec tantillum prioribus Ecclesiae temporibus fuisse in usu pro refectiuncula. Accedit nunc, quoad supradicta, attendendam esse Apostolicam decisionem Benedict. XIV. qui ad 2. dubium: « An quibus concessum » est vesci carnibus, possint in vespertina refe» ctiuncula ea quantitate carnis vesci, quae jeju» nantibus permittitur? Respondit non licere, » sed opus habere eo cibo, eaque uti portione, » quibus utuntur homines jejunantes rectae me» ticulosae conscientiae, » ut patet in sua Encyclica Epistola data *sub die* 8. *Julii* 1744. et ad litteram adducta *sub num.* 35. Atque ad rem de-

bent hic opportune observari, quae novissim adduxit D. Alphonsus de Ligorio in sua *Theologia Morali lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 4. *de Praeceptis Ecclesiae dub.* 1. *sub num.* 1027. ibi: Hic notandum, quod nuper per quemdam Confessarium supplicatus fuit SS. Pontifex Benedictus XIV. ut explicaret, an revera liceret in serotina collatiuncula parum casei sumere, iis qui in Quadragesima, et Vigiliis sunt dispensati ad lacticinia? Pontifex supplicationem transmisit ad S. Poenitentiariam, quae sic rescripsit: *Sacra Poenitentiaria optime conscia mentis Sanctitatis Suae, ex speciali auctoritate ejusdem respondet, non licere*: rationem afferens, quod illud *jejunantes* expressum in Bulla *Libentissime* praefati Pontificis Benedictis XIV. (ubi dictum fuit, dispensatos ad carnes, vel ad lacticinia, *opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectae meticulosae conscientiae*) intelligitur de rigorose jejunantibus quadragesimali jejunio, in quo tam carnes, quam ova, et lacticinia vetantur.

Deinde dubium subortum fuit, an S. Poenitentiaria illud : *optime conscia mentis etc.* dixerit ex sua interpretatione, vel ex proprio oraculo Pontificis? Idcirco idem Confessarius iterum Papam supplicavit ut ipsemet mentem suam explicaret. Venit Responsum, (quod ego ipse authenticum observavi, et tunc apud me est) in quo sic dicitur: « Sacra Poenitentiaria de mandato SS. Do» mini, qui suis ipsis oculis retroscriptam Epi» stolam dignatus est legere, respondet, vera esse « et pro veris habenda, quae constat ab eadem » poenitentiaria fuisse rescripta. Datum Romae » in poen. die 23. Julii 1756. Sic ille expresse » ad litteram. »

46 Tempus ordinarium sumendae collationis, seu refectiunculae vespertinae sine dubio est vespertinum, unde qui absque omni causa pro mero suo libitu illud commutat sumendo mane collationem et vespere prandium, seu coenam peccat saltem venialiter, quia pervertit receptam consuetudinem, et universalem uniformitatem Ecclesiae; *Communis* cum Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *cap.* 11. *num.* 10. Si vero aliqua juxta causa interveniat, v. g. copia negotiorum non permittentium sumptionem prandii in meridie, vel periculum infirmitatis, occasio itineris, et hujusmodi, nullimode peccat; Rursus *communis* cum Marchant. *Tribunal part.* 2. *tract.* 2. *tit.* 3. *quaest.* 3. *dub.* 3. ubi sic praecise dicit: Ratio mihi clara est, quia si Mater Ecclesia cum comedente in meridie dispensat ut collatiuncula vespere sumat ad confortationem, ne deficiat, in hoc condescendes humanae infirmitati; potior sane dispensationis ratio est in eo, qui ut in die iter agat, aliudve negotium commode exerceat, ad vesperam usque suam coenam transfert, et mane collatiunculam sumit; et in eo est majus periculum deficientiae. Ubi igitur eadem ratio militat, idem omnino secura conscientia concludi existimo. Et haec praxis communi usu timoratorum in dies confirmatur.

Hactenus ille; Immo Reginald. *lib.* 4. *num.* 186. 47
Mastrius *in Theolog. Moral. disp.* 12. *num.* 8. J. Sanch. *disp.* 53. *num.* 2. Tambur. *loc. cit.* §. 3. *n.* 10. Sanchez *dub.* 27. Azorius, et quidem alii probabile esse censent, talem nec venialiter peccare quamvis sine speciali causa differat prandium ad noctem, dummodo sumat refectiunculam hora consueta prandii, et non prius, nisi adsit alia justa causa. Et ratio istorum est, quia, dicunt ipsi, talis modus jejunandi, neque ex toto, neque ex parte solvit substantiam jejunii. Qinimmo talis modus jejunandi magis conducit ad finem jejunii; qui est mortificatio carnis, unde et olim in Ecclesia primitiva refectio sumebatur ad vesperam in Quadragesima, et ad horam nonam, quae est tertia post meridiem in aliis jejuniis, ut patet ex adductis sacris Canonibus, et Patribus *sub num.* 15.

Tempus ordinarium comestionis, seu prandii in 48
die jejunii scilicet horam sextam proximam meridiei notabiliter, v. g. per unam, vel alteram horam anticipare absque causa volunt varii graves Auctores esse peccatum mortale, quia notabili anticipatione refectionis ante horam determinatam notabiliter violatur jejunium; *argum. cap. Solent* 47. *dist.* 1. *de consecr.* ubi olim praeveniens reficiendo horam vespertinam in Quadragesima non censebatur jejunare, ibi: *Qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quam vespertinum celebretur Officium*, Sic Navarr. *in Manual. c.* 21. *num.* 27. Marchant. *in Tribunal. par.* 2. *tr.* 12. *tit.* 3. *q.* 2. Covarruv. Paludan. Caietan. Sancius; et alii. Communior tamen, et probabilior sententia tenet, non esse peccatum mortale; sed veniale tantum, etiam notabiliter, et sine justa causa praevenire dictam horam refectionis, seu prandii. Et ratio, est quia sic non violatur substantia praecepti jejunii, sed solum circumstantia quaedam accidentalis, et secundario requisita ad jejunium Ecclesiasticum; Sic Innoc. Angel. Tolet. Medina, et alii cum Lessio *lib.* 4. *de justit. et jur. c.* 2. *num.* 13. Layman *loc. cit. num.* 10. *et seq.* Sporer *loc. cit. num.* 23. Filliuc. *loc. cit. num.* 70. 71. 72. et plurimis citatis Diana *par.* 1. *tract.* 9. *resol.* 33. Reiffenst. *Theol. mor. loc. cit. num.* 33. Busembau, et La Croix *loc. cit. num.* 1278. et alii passim. Si autem aliqua justa causa subsit, ut si 49
iter sit ineudum, si Hospites dimittendi, si Concio habenda, lectio frequentanda, aliudve negotium in meridie, et hujusmodi, nullum erit peccatum ne quidem veniale; *Communis.* Sicuti nullum 50
est peccatum in privilegiatis, ut in Religiosis, qui per Privilegium, etiam sine causa possunt una hora anticipare; La Croix *l.* 4. *p.* 2. *n.* 1271. Tamb. *c.* 4. §. 4. *n.* 3. Steph. *t.* 1. *d.* 5. *n.* 121. et alii passim.

51 Prandium, seu refectionem interrumpere, vel dividere in die jejunii sine justa causa non licet;
52 *Communis.* Justa tamen interveniente causa, ut paupertas, officium, negotium licet; *Communis.* Si enim interveniat *paupertas*, qualis est eorum qui ostiatim mendicant, et omnium aliorum, qui non habent, quo unica refectione sufficienter reficiantur utique poterunt isti refectionem suam interrumpere cum intentione continuandi, ubi novam eleemosynam invenerint, et novum cibum habuerint. Sic si interveniat *officium* quale est eorum, qui tempore prandii ministrant vel legunt ad mensam, isti possunt sumere cibum etiam in magna quantitate, per horam circiter ante prandium suum, et postea hoc complere expleto suo servitio, et officio. Item si interveniat *negotium*, quale est eorum mercatorum, qui refectione, seu coena nondum finita ob occurrentes emptores alias apud se non empturos, discedere coguntur a mensa nondum plene et sufficienter saturati; isti enim, confecto negotio, reverti possunt ad eam refectionem finiendam praesertim intra modicum tempus v. g. unius horae, censetur enim moraliter una refectio propter intentionem, *Communis.*

53 Sic non peccat, qui inter prandendum garrit, nugatur, nova nuntia legit, et hujusmodi, si tempus refectioni, non excedit duas horas, quia ordinarie tantum temporis conceditur refectioni sumendae, nec censentur tunc partes moraliter
54 dividi. Item si quis finierit prandium, et plicaris mappulam, cum proposito nihil amplius comedendi, seu surrexerit e mensa etiam gratiis actis, potest intra quadrantem circiter, mutata voluntate, iterum assidere, et comedere, quia
55 moraliter censebitur una comestio. Item qui mensam relinquit in uno loco intendens absolvere in alio, ubi expectatur, non peccat saltem graviter, dummodo prandium non excedat duas horas, nec intervallum quadrantem circiter, quia diversitas locorum non videtur hic ad rem
56 facere praesertim ubi id requirit honestas. Prandium protrahi potest licite ad duas horas, non autem ultra; Tamburin. *lib.* 4. *c.* 4. §. 2. *num.* 15. La Croix *loc. cit. n.* 1284. Fagundez, et alii passim.

57 Qui mane culpabiliter sumpsit jentaculum aequivalens refectioni, tenetur illo abstinere a refectione. Et si jentaculum sumptum modicum fuerit, tenetur abstinere a collatione; Sanch. *in Consil. lib.* 5. *c.* 1. *dub.* 28. *n.* 8. La Croix *loc. cit. n.* 1286. Castropal. *tom.* 25. *part.* 2. §. 3. *num.* 5. et ali passim. Et ratio est, quia, etsi jejunium factum sit ipsi impossibile quoad circumstantiam temporis, potest tamen servari quod alia, et ideo si iterum comedat, quasi nihil mane sumpsisset,
58 incurrit novum peccatum. Qui inculpabiliter per inadvertentiam sumpsit mane jentaculum sufficiens ad prandium, non potest amplius illo die prandere, sed solum vesperi sumere collationem, quia habuit unam plenam refectionem, et aeque nutritus est, sive sciens, sive nesciens jentaverit; Layman *lib.* 4. *tract.* 8. c. 1. *num.* 14. La Croix *loc. cit. num.* 1285. Less. *lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 3. *num.* 18. *et* 19. Diana Castropal. et alii plures contra Paludan. Vivald. Fagund. et alios, volentes posse illum adhuc prandere, quia, cum sit factum ex ignorantia jejunii non computatur pro prandio. Qui iter facturus mane prandet, et postea rebus 59
mutatis iter non agit, non potest amplius illo die prandere, sed solum vesperi sumere collationem; Sic Doctores citati *numero anteced.* propter eandem rationem, contra J. Sanch. *disp.* 53. *n.* 2. *et* 6. et alios volentes posse illum iterum prandere ac si nihil sumpsisset. Qui post prandium sum- 60
psit aliquid cibi, tanto minus debet postea sumere in refectiuncula vespertina; Et si quasi ad tempus ipsius refectiunculae vespertinae sumpsit cibum aequivalentem ad collationem, debet illo die omnino ab ipsa abstinere, quia prior comestio censetur fuisse collatio; *Communis.*

Qui frangit jejunium multiplici praecepto ex 61
eodem motivo imperatum, unicum tantum specie et numero peccatum committit. Unde quia Ecclesia ex eodem motivo formali Temperantiae praecipit jejunium in Quadragesima, in quatuor temporibus, et in Vigiliis, si Vigilia, v. g. S. Mathiae occurrat in Quadragesima, et quatuor Temporibus; quamvis tria sint Ecclesiastica praecepta jejunii pro eadem die ejus tamen transgressio non erit nisi unicum specie, et numero mortale peccatum, gravius tamen, adeoque ea circumstantia non erit necessaria in Confessione exprimenda; *Sic Communis Doctorum.* Et ratio est, quia licet tali die sit obligatio jejunandi ex tribus praeceptis, illa tamen tria praecepta sunt tantum materialiter diversa, sed formaliter unum tantum, cum omnia respiciant eandem Virtutem Temperantiae, et obligent ad Jejunium ex eodem motivo Virtutis Temperantiae. Peccata autem non multiplicantur numero ex multiplicitate praeceptorum, quando respiciunt eamdem Virtutem, sed solum, quando respiciunt diversam Virtutem, et diversum finem. Et sic in simili, qui non audit Missam in Festo de praecepto, occurrente in Dominica, non committit nisi unum mortale peccatum. Et sic Religiosus professus, ac simul in Sacris constitutus non committit duplex peccatum propter duplex Votum violatum aempe Votum Castitatis Religiosae, et Votum Castitatis Sacro Ordini annexum, cum talia Vota non sint distinctae speciei, et sic de aliis consimilibus, ut patet ex dictis in titulo de peccatis.

Idem propter eamdem rationem probabilius 62
est dicendum de Franciscanis non jejunantibus feria sexta Quatuor Temporum cadente in Vigilia, et Quadragesima; quia jejunium feriae sextae

in Regula eodem plane fine et motivo Temperantiae praecipitur Franciscanis, quo ab Ecclesia praecipitur omnibus fidelibus, adeoque licet Franciscani non jejunantes tali die quatuor transgrediantur praecepta, non committunt tamen nisi unicum specie, et numero peccatum, quamvis gravius; Sic contra Vasquez, Navarrum, Gonettum, et quosdam alios tenent expresse Marchant *Tribun. part.* 1. *tractat.* 2. *titul.* 3. *quaest.* 4. Sporer *tom.* 1. *Append. ad tertium praeceptum Decalog. sect.* 4. *num.* 54. Henno *tom.* 1. *tract.* 1. *disput.* 1. *quaest.* 11. *conclus.* 2. cum Herincx ibi citato, et probabilius Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *cap.* 6. *num.* 3744. et alii. Nec valet cum adversariis dicere quod Franciscani voveant Regulam, et consequenter jejunium feriae sextae in eadem Regula contentum, adeoque peccent etiam in tali casu contra Religionem, eo quod violent Votum. Non valet, inquam, quia licet Franciscani voveant servare Regulam, dicendo in actu Professionis: *Voveo, et promitto...... servare Regulam Fratrum Minorum etc.* non tamen vovent omnia contenta in Regulam servare tamquam vota, sed eo modo quo in Regula proponuntur. At vero non omnia contenta in Regula proponuntur servanda ut Vota, sed aliqua quidem ut vota nempe tria essentialia. *Vivendo in Obedientia, sine proprio, et in Castitate;* alia ut nuda praecepta, inter quae est etiam praeceptum jejunii feriae sextae, et utriusque Quadragesimae, et alia ut consilia tantum; Et ratio est, quia si vovendo servare Regulam voverent tamquam vota omnia contenta in Regula, tenerentur ex Voto servare nedum praecepta sed etiam consilia contenta in Regula, quod, nullimode est dicendum, cum ne unus quidem Franciscanus hanc obligationem agnoscat; Tum quia, si Franciscani ex quo voveant servare Regulam, sub duplici peccato tenerentur jejunare feria 6. etiam sub duplici peccato, nempe ratione praecepti, et ratione voti, tenentur ad omnia omnino Regulae praecepta, sicque melius esset, ut advertit Herincx allegatus, et sequutus ab Henno *loco citat.* ut omnia contenta in Regula essent mere Vota, et non praecepta, quia tunc Franciscani aliquid transgrediendo non committerent nisi unicum peccatum; tum quia Summi Pontifices, qui Franciscanorum Regulam accurate examinarunt, declararunt in ipsa contineri solum 25. praecepta obligantia, et nunquam de hac duplici illius obligatione mentionem fecerunt. Unde non videtur imponenda cum sit valde grave onus sine sufficienti fundamento ut recte advertit Henno *loc. cit.* Notari tamen debet quod dicitur, cadente Feria sexta Quatuor Temporum in Vigilia, et Quadragesima Franciscani non jejunantes tali die, quatuor transgrediantur praecepta, id intelligitur de Fratribus Minoribus, qui annum vigesimumprimum excesserunt, non autem de iis, qui hujuscemodi annum nondum expleverunt; quia licet Fratres Minores a Regula obligentur ad jejunia Feriae sextae, et Quadragesimae, (ut etiam a Festo Omnium SS. usque ad Nativitatem Domini) tamen non obligantur vi Regulae ad jejunia Vigiliarum, et Quatuor Temporum; eo quia Regula de iis non loquitur, sicut patet capit. 3. ejusdem Regulae; Unde minores aetate 21. annorum contra unum duntaxat Regulae praeceptum, scilicet Feriae sextae, vel Quadragesimae, ut a Regula impositae in dicto casu facerent non jejunando. Diximus Feriae sextae, vel Quadragesimae, eo quia tali tempore Feria sexta, et Quadragesimae prout sunt a Regula pro uno eodemque praecepto confunduntur, sicut consideranti est obvium; et ideo dictum est supra, quod quatuor transgrediantur praecepta, alias debuisset dici quinque transgredi praecepta.

63 Aliter autem esset dicendum de eo, qui violavit statuto die jejunium ab Ecclesia praeceptum, a Superiore ex obedientia sibi mandatum, a Confessario sibi pro poenitentia Sacramentali impositum et ad quod se ex speciali voti obligavit: Tunc enim concurrerent quatuor quasi leges formaliter diversae respicientes diversos fines, et virtutes adeoque per unam physice dicti jejunii violationem contraheret quatuor specie diversas malitias in Confessione explicandas, dicendo, violavi jejunium ad quod graviter obligabat ratione praecepti Ecclesiae ex motivo temperantiae, ratione mandati Superioris ex motivo obedientiae, ratione impositionis Confessarii, ex motivo poenitentiae, et rationis specialis voti ex motivo Religionis; Sic Sporer *loc. cit. num.* 44. La Croix *lib.* 5. *n.* 135. et alii.

64 Qui violat jejunium uno die per comestionem carnium, et altero per comestionem lacticiniorum aut ovorum peccat duplici specie distincto peccato, adeoque in Confessione utraque prout est violatio est distincte explicanda, quia violatio jejunii per comestionem carnium distinguitur specie a violatione per comestionem lacticiniorum, aut ovorum. Item qui frangit jejunium uno die per comestionem carnium, et altero per multiplicem comestionem in piscibus, peccat duplici specie peccati, adeoque non sufficit dicere in Confessione *duobus diebus violavi jejunium*, sed debet dicere, quod uno die violavit per comestionem carnis, et altero per multiplicem comestionem in piscibus, Violatio enim per comestionem carnis distinguitur specie a violatione per multiplicem comestionem; *Communis.*

65 Qui unico voluntatis actu deliberate statuit non jejunare per totam Quadragesimam, seu singulis diebus Quadragesimae, non committit tot numero peccata quot sunt dies Quadragesimae, sed unum tantum numero, gravius tamen, et sufficit quod in Confessione dicat *habui deliberatum*

voluntatem frangendi jejunium per totam Quadragesimam. Et ratio est quia hujusmodi distinctio numerica objectorum nempe omnium dierum Quadragesimae est tantum materialis, cum actus hic, aut intentio frangendi jejunium singulis diebus Quadragesimae respiciat omnino illa jejunia per modum unius solius obiecti formalis, totalis, et adaequati Quamvis caeteroquin singula illa objecta possent dare illi actui, seu illi intentioni deliberatae completam malitiam, tamen ut conjuguntur, atque ab actu seu intentione respiciuntur per modum unius, conferunt actui, seu intentione simul unam solam malitiam, graviorem tamen. Si autem postea dictam deliberatam voluntatem executioni mandaret, tot committeret peccata numero distincta fractionis jejunii, quot violaret dies jejunales. Et ratio est, quia obligatio jejunii fertur super totam Quadragesimam, et singulos dies divisim, adeo ut jejunium cujuslibet diei sit in distincto per se praecepto adeoque quot jejunalibus diebus non jejunaret, tot committeret numero distincta peccata mortalia ob multiplicatam omissionem externam praecepti jejunii. *Communis.*

66 Qui statuta die non jejunavit sive inculpabiliter, sive culpabiliter, non tenetur postea jejunare alio die sequenti. Et ratio est, quia cum jejunium sit statutae diei alligatum, semel ac violatum est tali die, amplius servari non potest, nec consequenter debet: Censetur enim statuta talis dies ad finiendam obligationem, adeoque fracto tali die jejunio, cessat jejunandi obligatio. Aliter autem esset dicendum, si dies esset statuta ad implendum Votum, seu poenitentiam Sacramentalem, et ad non differendam obligationem, ut si quis vovisset jejunare feria sexta, et Sabbato unius hebdomadae, seu id ei fuisset pro poenitentia Sacramentali impositum; tunc enim cum dies sit solum statuta ad non differendam obligationem Voti, seu poenitentia Sacramentalis, si jejunium statutis diebus violetur, aliis similibus diebus alterius hebdomadae erit servandum. *Communis:* Unde sequitur ex dictis, quod si quis vovisset ex devotione jejunium uno integro determinato anno V. Gr. toto anno Jubilaei, et praetermitteret aliqua jejunia sive culpabiliter, sive inculpabiliter, non teneretur ea altero anno supplere propter rationem nuper assignatam; at si vovisset jejunium pro uno integro anno, non intelligendo determinate annum A vel B. sed intelligendo tantum tot jejunia quot sunt dies in anno, praetermittendo aliqua jejunia sive culpabiliter, sive inculpabiliter, teneretur ea supplere propter rationem oppositam item assignatam: verumtamen non teneretur supplere dies Dominicos ob dicta num. 20. et 22. nisi vovens ad id expresse intellexisset se obligare. Item si quis vovisset jejunium v. g. quolibet die Sabbati ob devotionem B. M. V. quoties pro tali die jejunii impedimentum occurrat non tenetur praevenire, seu anticipate jejunare; siquidem vovens ad illam determinatam diem se obligavit, jejuniumque alligavit; At si vovisset jejunium pro aliquo tempore determinato solum ex intentione ne ultra illud tempus differatur jejunium, poterit anticipate jejunio satisfacere; eo quia intentio fuit ne ultra differatur; non vero ne citius onus adimpleatur, immo tenetur praevenire, seu anticipate satisfacere si quandoque praevideat superveniens impedimentum, eo quia votum fuit, ut diximus, ad non, ultro differendam, non vero ad finiendam jejunii obligationem; ac id sive culpabiliter, sive inculpabiliter non praestando, adhuc teneretur supplere postea ob eandem rationem, ut jam constat supra. Vide etiam numer. 22.

Peccant mortaliter non solum ipsi, qui jejunium frangunt sed etiam qui ad frangendum jejunium aliis proxime cooperantur, inducunt, aut cum possint, et debeant, non impediunt, aut Patres, et Matres familiae, Domini, Superiores, et hujusmodi die Jejunii suis Domesticis coenam, vel carnes sine legitima causa excusante ministrantes. Item Caupones, seu Tabernarii in loci Catholicis carnes, vel coenam ministrantes iis, quos sciunt a Jejunio non excusari, et quando sine suo gravi incommodo, et spe fructus recusare possent. *Communis.* Regula enim generalis est, quod non solum peccant, qui praeceptum transgrediuntur, sed etiam qui causa sunt, ut illud absque legitima causa alii transgrediantur. 67

Jejunium ex voto, vel praecepto majoris est meriti, quam ex mera electione vel consilio; eo quia hoc habet meritum solius temperantiae, ex voto autem habet etiam meritum Religionis, et ex praecepto etiam meritum obedientiae; et licet votum, atque praeceptum necessitatem inducant, non quidem coactionis sed obligationis erga Deum, haec tamen plenam executionis libertatem linquit incolumen, ut est manifestum. 68

Jejuniorum observantia Episcoporum vigilantiae potissimum a Concilio Tridentino commendata fuit; Benedictus XIV. *tom.* 1. *Constitut.* 130. *incip. Libentissime* §. 1. Jejunii diebus unica comestio servari debet ab iis etiam, quibus ob peculiares causas permittitur esus carnium, ovorum, et lacticiniorum. Idem Constitut. 19. incip. *Non ambigimus* §. 4. et Constitut. 99. incip. *Si Fraternitas* §. 1. Amplia, sive dispensatio fuerit personalis, sive generalis pro integra Civitate, aut Loco, sive Universitate. Idem Constitut. 27. incip. *In Suprema.* 69 70 71

Jejunii diebus epulae licitae cum vetitis non sunt apponendae, non obstante dispensatione super qualitate ciborum. Idem cit. Constitut. *Non Ambigimus* §. 4. et cit. Constitut. *Si Fraternitas* § 1. In vespertina refectiuncula carnes non sunt apponendae. Idem cit. Constitut. *Si Fraternitas*, 72 73

74 §. 1. Horae etiam Jejunantibus praescriptae ser-
vari debent. Idem *ibid.*
75 Quaestiones de Jejunio cum esu carnium jun-
gendo Pontificis lege dirimuntur in cit. Constit.
76 *Libentissime* §. 3. Aliae quaestiones deinde exortae
solvuntur per organum Poenitentiariae Apostoli-
77 cae. Idem *ibid.* §. 5. Aliae vero per Litteras in
forma Brevis solutae fuerunt. Idem *ibidem* §. 6.
Constitutiones de jejunio editae, quomodo intel-
ligendae; interrogatur Pontifex ipse in Constitu-
tione 55. incipiente. *Cognovimus*, sic praecise re-
spondit: *Respondemus igitur postulato tuo, Nos in
iisdem Litteris definiendum non suscepisse an qui
Ecclesiastica auctoritate ab jejunio excusantur non
solum vetitis cibis uti, sed jussae pariter vespertinae
abstinentiae fines egredi queant; Praecipimus autem
Episcopis, eorumque delegatis, ut nemini vescendi
carnibus, aliisque cibis vetitis veniam tribuant, nisi
sub gravi, imperata simul unicae comestionis nor-
ma, ita universale istud praeceptum pro tua specta-
tissima vigilantia Gregi tuo indicendum jubeto. Sic
expresse respondit* Archiepiscopo Valentiae die 12.
Maii 1742. in cit. Constitut. *Cognovimus.* Ubi,
ut vides, quaestionem in abstracto definire non
intendit, sed praescribere Legem concedendae di-
spensationis.
78 Jejunii leges aeque observandae sunt tempore
Quadragesimae, ac caeteris Jejunii diebus per
annum Idem cit. Constitut. *Si Fraternitas* §. 1.
79 Jejunii Leges servandae sunt, non obstante di-
spensatione quoad qualitatem ciborum, in vim
Bullae Cruciatae. Idem Constitut. 89. incip. *Quo-*
80 *niam*, §. 6. Jejunii dispensatio per alia opera pia
compensari debet. Idem cit. Constit. *Non ambigi-
mus.* Vide supra, ubi allata est dicta Constitutio
una cum aliis.
81 Jejunii Ecclesiastici leges, nec non naturalis
ante sumptionem Eucharistiae, sunt a Graecis
servandae. Idem Constitut. 57. incip. *Etsi Pasto-*
82 *ralis* §. 6. Jejunia, et vigilias Ecclesiae Latinae
observare non tenentur Italo Graeci servantes
83 Jejunia Orientalis Ecclesiae. Idem *ibid.* §. 9. Je-
junia Ecclesiae Graecae observari debent a Mo-
nachis Ruthenis Ordinis S. Basilii. Idem Constit.
84 incip. *Inter plures.* Jejunium in Sabbatis Quadra-
gesimae excepto Sabbato sancto, non praecipitur
Graecis, sed tantum abstinentia a Carnibus. Idem
85 cit. Const. *Etsi pastoralis.* §. 9. Jejunium Sabbati in
Jubilaeis, vel alias indictum, in alium diem tran-
86 sferri conceditur pro Graecis Idem *ibid.* Jejunium
frangi a Sacerdote utente Sacris indumentis,
quibus alius eodem die usus fuerit, inepta est
quorundam de vulgo apud Graeco-Melchitas opi-
nio. Idem Constitut. 87. incipient. *Demandatam*
§. 8.
87 Jejunii praeceptum ante sumptionem Euchari-
stiae non est juris Divini, sed Ecclesiastici. Idem
tom. 2. Constit. 3. incip. *Declarasti Nobis.*

Ad Confirmanda, quae diximus supra num. 26 88
affertur sequens Enciclyca Benedicti XIV.

Lettera Circolare della Santità di Nostro Signore Benedetto Papa XIV. agli Arcivescovi, e Vescovi dello Stato temporale Pontifisio sopra la Vigilia di S. Mattia, che in quest'anno 1751. cade nell'ultimo giorno del Carnevale.

BENEDICTUS PAPA XIV.

» Sotto il giorno 1. di Gennajo del 1748. spe-
» dimmo una Lettera Circolare a tutti gli Arci-
» vescovi, e Vescovi del nostro Stato temporale
» Pontificio, per porre il dovuto riparo a tre gra-
» vissimi inconvenienti, che pur troppo succede-
» vano nel tempo del Carnevale. Il primo era
» quello, che nell'ultima notte di Carnevale tanto
» s'inoltravano le veglie, i balli, ed i giuochi,
» che s'ietaccava il principio del primo giorno di
» Quaresima; in tal maniera, che succedeva alle
» volte il vedere, che dal ballo, dal giuoco, e
» dalla veglia partendo le persone, andavano a
» dirittura, benchè senza maschera al volto, con
» gli abiti però, co'quali si erano mascherati alla
» Chiesa per sentire la Messa, e prendere le Ce-
» neri portandosi dipoi a Casa, e dormendo nel-
» proprio Letto per lo meno tutta la mattina del
» primo dì di Quaresima. Il secondo inconve-
» niente era che in alcuni luoghi dello Stato tem-
» porale Pontificio permettevasi l'uso della ma-
» schera anche ne'giorni di Venerdì, e negli altri
» festivi di precetto. Il terzo inconveniente era,
» che nelle mattina delle Feste in alcuni
» luoghi dello stesso Stato, ed anche ne' dopo
» pranzi nel tempo de'Vesperi, e della Dottrina
» Christiana, permettevasi a'Saltimbanchi il fare
» il loro mestiere nelle Piazze, e publiche Con-
» trade. Dammo i dovuti ripari a'predetti scan-
» dali nell'accennata Lettera, ch'è la 45. nel to-
» mo 2. del nostro Bollario: e quanto in essa fu
» ordinato, viene anche oggi da Noi pienamente
» confermato, inculcandone l'osservanza ai Cardi-
» nali Legati, ai Governatori dello Stato, ed a
» ciaschedun Vescovo nella sua Diocesi.
» Questo però non è il sol motivo, per cui ab-
» biamo creduto dover da Noi spedirsi la presente
» nostra Lettera Circolare. Se ne aggiunge un
» altro, che risguarda l'anno corrente, cioè il
» Carnevale di quest'anno 1751. nel dì cui ulti-
» mo giorno cade la Vigilia col digiuno di S.
» Mattia Apostolo: ed acciò ciascheduno de'Ve-
» scovi del nostro Stato resti pienamente infor-
» mato soggiugneremo quanto in appresso, in-
» formando di quanto è seguito in questo pro-
» posito.
» Prima che incominciasse l'anno corrente
» 1751. da varie parti anche remote dall'Italia,

» ci sono arrivate Lettere di Vari Vescovi, e Prelati, che considerando cadere in quest'anno la » Vigilia di S. Mattia con digiuno nell'ultimo dì » del Carnevale, dopo averci esposto; che sarebbero stati inevitabili, ed anche publici e forse » ancora comuni gli scandali della violazione del » digiuno, sapendosi pur troppo, non avere la » baldanza Carnevalesca verun ritegno, particolarmente nell'ultimo giorno, e nella notte del» l'ultimo giorno del Carnevale; proponevano il » seguente temperamento, di trasportare in que» st'anno la Vigilia di S. Mattia, anticipandola » nel Sabbato precedente, ultimo giorno della » settimana di sessagesima; appoggiando questo » loro temperamento all'opinione di alcuni Au» tori, che insegnano, potere il Vescovo colla sua » ordinaria autorità nella sua Diocesi, concor» rendovi una grave, e legittima causa, traspor» tare da un giorno all'altro i digiuni; ed anche » le Feste di precetto; ed individualmente potere » colla stessa sua autorità ordinaria, pel timore » di Scandali, e della publica violazione del pre» cetto del digiuno, cadendo la Vigilia di S. Mat» tia nell'ultimo dì del Carnevale trasportarla al » Sabbato precedente.

Non credemmo di dover trascurare la sopra» detta instanza, o di darcene per non intesi, la» sciando all'acqua libero il corso senza mettervi » riparo: essendo Noi, per la notizia, che abbia» mo delle intemperanze Carnevalesche, piena» mente persuasi, che lasciando le cose come so» no, e non pensando a qualche temperamento, » il digiuno ingiunto nella Vigilia di S. Mattia, » sarà negletto, e forse anche publicamente, e » che volendosi gastigare i delinquenti, non ca» derà il gastigo, che sopra alcuni pochi misera» bili, restando immuni le persone potenti, o » perchè vi sarà modo di fare, che le loro man» canze non arrivino all'orecchie de'Superiori, » o perchè anche giungendo i fatti alla loro noti» zia, non lascierà la prudenza della carne di » suggerir loro, che non compete per simili cose » prendere impegno, e guastare la buona corri» spondenza, tanto necessaria pel buon governo, » colle persone potenti del Secolo; e però rispon» demmo come in appresso.

» Primo non essere timor panico, ma ben fon» dato, che cadendo in quest'anno il digiuno colla » Vigilia di S. Mattia, nell'ultimo dì del Carne» vale, sarà dispregiato, e negletto.

» Secondo, non essere cosa nuova che, concor» rendo una legittima causa, si trasportino la Vi» gilia, ed il digiuno a qualche altro giorno an» tecedente. Ciò si vede nella Vigilia della Festa » di S. Giovanni Battista, qual Vigilia cadendo » nel Giovedì del Corpus Domini, il digiuno si » anticipa nel Mercoledì precedente, giusta la » Costituzione *Cum scenire*, la 232. del Pontefice » Urb. VIII. senza che nel detto Mercoledì si fac» cia veruna menzione della Vigilia nell'Officio, » o nella Messa, giusta il decreto della Congre» gazione de'Riti, approvato dalla santa memoria » di Clemente XI. ch'è il 9. del suo Bollario fra » i Decreti della detta Congregazione. Ciò puro » si vede nella Festa solenne di qualche Santo » principale Protettore della Città, e Diocesi; » imperocchè se nel dì della Festa cade qualche » digiuno questo si trasporta al giorno preceden» te, come ben osserva il Cardinal Gaetano *nella » Somma in verb. Jejunium; Quo ad tertium* §. *De » rationabili*, e vanno proseguendo, coll'allegari » altri concordanti, il Sanchez *lib.* 5. *Consilior. c.* » 1. *dub.* 5. *n.* 27. il Leandro *Oper. Moral. part.* » 3. *tr.* 5. *disp.* 10. *qu.* 39.

» Non parlammo del caso, in cui cadendo que» sta Festa solenne nel Lunedì, ed avendo questa » Festa Vigilia, e digiuno, si trasporta il digiuno » al Sabbato precedente, secondo il testo della » Decretale nel *cap. Ex parte, de observantia je» juniorum*, sapendo Noi, che per altri superiori » motivi, e per confondere l'Eresia de Manichei, » che inimici della vera Resurrezione di Cristo » in disprezzo d'essa digiunavano la Domenica, » fù dalla Chiesa Cattolica proibito a' suoi se» guaci il digiuno nella Domenica, come ben os» serva il Silvio *in* 2. 2. *D. Thomas quaest.* 147. » *art.* 5. *qu.* 8. ma considerando gli altri sopra» detti casi, riflettemmo in terzo luogo, che, se si » anticipava il digiuno per far solennizzare la Fe» sta con una proporzionata allegrezza, esclusa » la mestizia del digiuno, con molta maggior ra» gione potevasi anticipare il digiuno, per non » esporlo al pericolo d'una scandalosa, e publica » e quasi comune irriverenza; tanto più che en» trando nelle viscere dell'affare, non dovrebbe » apparire irragionevole il dire, che quasi corre » la stessa ragione fra i predetti casi, ed il no» stro, anticipando forse anch'in essi il digiuno, » non meno per escludere la mestizia dalla solen» nità, che pel timore, che il detto digiuno non » si osservi in un giorno di publica allegrezza.

» Ai tre divisati punti succedendo il quarto, che » consisteva nel vedere, se dovendosi anticipare » il digiuno di S. Mattia nel Sabbato di Sessage» sima, ciò possa farsi da'Vescovi nella loro Dio» cesi colla loro autorità Ordinaria, senza verun » bisogno della nostra Pontificia, riflettemmo, es» ser due le opinioni degli Autori. Una dà tutto » all'autorità Ordinaria del Vescovo nella sua » Diocesi, purchè vi concorra una grave, e legit» tima causa, valutando per grave e legittima » causa l'evidente pericolo della violazione del » digiuno che succederebbe pur troppo nell'ulti» mo dì del Carnevale, se in esso si dovesse di» giunare. Quest'è il sentimento del Gobat *nella » sua Teologia Sacramentale tract.* 5. *cas.* 3. *sect.* 2.

» *in appendice num.* 3. *et seq.* La Croix *nel tom.* 1. » *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 1273. il che ripete nel *tom.* 2. » *al-lib.* 6. *num.* 2083. ove soggiunge, che quantunque nel 1694. fosse decretato dalla Congregazione de'Riti, non doversi anticipare il digiuno nell'ultimo Sabbato del Carnevale, quando cade la Vigilia di S. Mattia nell'ultimo giorno del detto Carnevale, (come può vedersi nel » Decreto 92.) inserito nel Bollario di Innocenzo » XIII. qual Decreto viene anche *per extensum* » riferito dai Salmaticensi *nel Corso Morale tom.* » 5. *tract.* 23. *cap.* 2. *punct.* 1. *num.* 93. ciò però » debba aver luogo, quando il Vescovo non crede » espediente al bene dell'anime l'anticipare il digiuno, ma non mai quando ha giusti motivi per » farlo anticipare.

» L'altra poi contraria all'anticipazione del digiuno, sostiene, non poter il Vescovo nella sua » Diocesi ordinarla, ancorchè la Vigilia di S. » Mattia cada nell'ultimo giorno del Carnevale. » Così con molta energia scrivono Teofilo Raynaudo *Heteroclit. Spiritual. tom.* 15. *pag.* 273. » *num.* 34. Il Merati *ad Gavantum tom.* 2. *par.* 1. » *sect.* 7. *cap.* 4. *sub num.* 23. §. *Si vigilia*, il Cavalerio *ad Decreta Congregationis Sacrorum Rituum par.* 2. *tom.* 1. *pag.* 134. *et seq.* il Diana » *in Edit. coord. tom.* 3. *tract.* 3. *quaest.* 88. *n.* 3. » il Leandro *part.* 3. *tr.* 5. *disp.* 10. *q.* 42. il Monacello *in formul.* 4. *n.* 12. il Ferraris *nella Biblioteca Canonica t.* 4. *in verb. Jejunium n.* 26.

» Non può negarsi, che questa seconda opinione non sia la più comune, ed anche la più ragionevole, e meglio fondata: imperocchè, ciocchè siasi delle ragioni portate da predetti Autori per confermar il loro assunto, alle quali » non sarebbe molto difficile il rispondere adequatamente, se la Vigilia col digiuno per la Festa di S. Mattia fu con precetto ordinata da Innocenso III. *nel Cap. Ex parte, de Observantia* » *Jejuniorum*, ove sopì la controversia insorta, e » mossa da taluni, che volevano non doversi far » la Vigilia, nè digiunare in onore di S. Mattia, » per la ragione, che quantunque fosse stato Apostolo, non era però stato chiamato a dirittura » dalla voce di Cristo, se prima d'Innocenzo III. » il Pontefice Alessandro III. interrogato da quelli, » che anche in quel tempo osservavano la Vigilia » col digiuno per la Festa di S. Mattia, come dovevano regolarsi nell'anno bisestile, rispose, » dovere mai sempre la Vigilia celebrarsi nel » giorno precedente alla Festa, eccettuato il caso, in cui cadesse nel giorno di Domenica « *Festum B. Matthiae, juxta consuetudinem Ecclesiarum, Vigilia eatenus praecedat, ut nec pro bissexto, nec quolibet alio modo, inter se, et solemnitatem, aliam diem admittat; in qua utique, nisi* » *Vigilia venerit in Dominica die jejunium celebretur* » come si lege *nel cap. Quaesivit* §. *Festum* » *de verborum significatione*, Decretale dello stesso Pontefice riferita ancora nell' Appendice al » Concilio terzo Lateranense *cap.* 22. *pag.* 1718. » *tom.* 10. *de'Concilî* della Collezione Labbeana, » e altresì appresso il Martene *de antiquis Ecclesiae ritibus tom.* 3. *lib.* 4. *cap.* 31. *n.* 23. Non vi » vuol molto a comprendere, non potere l'autorità Ordinaria trasportare al Sabbato precedente » la Vigilia di S. Mattia, ancorchè cada nell'ultimo giorno del Carnevale, non potendo l'autorità Ordinaria, o derogare, o dispensare nelle » cose stabilite da Romani Pontefici, e dal Diritto Canonico, come si è da Noi dimostrato *nel* » *nostro Trattato de Synodo Dioecesana al lib.* 7. » *cap.* 20.

» Così abbiamo risposto ai Vescovi, e Prelati, » che ci hanno richiesto, se potevano trasportare » la Vigilia di S. Mattia al Sabbato precedente » senza però lasciare d'insinuare a Loro, che, arrivando la nostra Autorità Pontificia a quel » segno, a cui non arriva la di loro autorità Ordinaria, ben volentieri davamo loro la licenza » di potere in quest'anno anticipare la Vigilia di » S. Mattia col digiuno, facendola celebrare nel » Sabbato di Sessagesima, e così staccandola per » questa volta dal giorno immediato precedente » alla Festa di S. Mattia essendo pur troppo persuasi, che dovendosi fare nell' ultimo giorno » del Carnevale, sarebbe quasi inevitabile la trasgressione del precetto Ecclesiastico, ed essendo anche convinti dell'obligo, che abbiamo di » dare tutto l'ajuto, e la mano a' nostri Fratelli » acciò tengano lontane dalle loro Diocesi le offese di Dio. È noto a ciascheduno, che sino dai » tempi Apostolici nelle Chiese si facevano quelli » onesti Conviti, chiamati Agape, così ben descritti da Tertulliano *nel suo Apologetico al cap.* » 39. È noto altresì, che segregavansi dalla comunione de' Fedeli quelli, che si astenevano » dal frequentarli, pel qual motivo fu anche detestata la condotta degli Eretici Eustaziani nel » Sinodo Gangrense *al Canon.* 11. Ed è noto finalmente, che per li disordini, che s'incominciarono a scorgere nelle Agape, furono le stesse » proibite dal Concilio Laodiceno *al Can.* 28. e » dal Concilio terzo Cartaginense *al Canon.* 30. » Chiunque rifletterà colla dovuta attenzione alla » sopradetta condotta dell'Ecclesiastica Disciplina, che per li disordini seguiti non ha avuta » difficoltà di levare per sempre un'antica Apostolica usanza, non dovrà punto maravigliarsi » se in vista d'irreparabili disordini, non per » sempre, ma per una volta sola, si varia il giorno del digiuno, restando però l'obbligo di doverlo adempiere nel giorno surrogato. Ci saremmo potuti prevalere di molti, e molti altri » esempi di deroghe ancora più forti ai precetti » Ecclesiastici, che s'incontrano negli Annali

» della Chiesa; ma abbiamo prescelto quello delle » Agape, come più prossimo, ed adequato al caso » nostro, giacchè in quello, ed in questo si tratta » del vizio della gola.

» Rispondendo ai sopradetti Vescovi, e Prelati » abbiamo di più incaricato l'esortare gli Eccle» siastici Secolari, e Regolari a non prevalersi » dell'anticipazione del digiuno, ma a digiunare » nella vera Vigilia di San Mattia, che è lo stes» so che dire nell'ultimo dì del Carnevale; non » dovendosi credere di loro, che siano immersi » ne'disordini Carnevaleschi, come per lo più » sono i Secolari.

» Ecco quanto abbiamo risposto a chi è ricorso » a Noi, per sapere come doveva regolarsi que» st'anno nell'ultimo giorno di Carnevale, in cui » cade la Vigilia di S. Mattia. Ora con questa » nostra notifichiamo il tutto agli arcivescovi, e » Vescovi del nostro Stato, acciò taluno di loro » temendo nella sua Diocesi, o Città la trasgres» sione del precetto del digiuno nell'ultimo di » del Carnevale, possa prevalersi del rimedio ad» ditato, nel modo, e forma di sopra espressi, » dandogli in ciò nu'ampla licenza; e quando di » ciò non tema, lasci l'affare nel suo corso natu» rale. E mentre ci raccomandiamo alle vostre » Orazioni, Venerabile Fratello, diamo a Voi, ed » al Gregge alla vostra Cura commesso l'Apo» stolica Benedizione. »

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem die 30. Januarii 1751. Pontificatus Nostro Anno Undecimo.

Ad rem subnectitur hic sequens novissima Clementis XIII. Enciclyca super observantia Quadragesimalis Jejunii Episcopis universi Ordinis exarata.

CLEMENS XIII. ETC.

Appetente Sacro Quadragesimali tempore, quod plenum mysteriis non sine mysterio magnum illam Paschae celebritatem praecedit, qua omnium solemnitatum dignitas est consecrata, providendum, Venerabiles Fratres; ut Sacratissimum jejunium sancte, religioseque a Fidelibus observetur, quod Legis, et Prophetarum testimonio commendatum, a Christo Domino consecratum, ab Apostolis traditum Ecclesia Catholica perpetuo retinuit; ut per macerationem carnis, et animae humiliationem ad Dominicae Passionis, Paschaliumque Sacramentorum Mysteria paratiores accedamus, et in ejus resurrectione resurgamus, in cujus Passione, deposito veteri homini, sumus commortui. Cujus tam sanctae, tamque salubris institutionis retinendae studio fel. recor. Praedecessor Noster Benedictus XIV. etsi binis ad vos Litteris in forma Brevis eximiam Fraternitatum Vestrarum zelum excitavit, quo pluribus labefactata corruptelis Quadragesimalis jejunii disciplina ad pristinam observantiam vestra opera, et studio revocaretur; ob eamque rem nonnullas cavillationes, quibus omnis sacrorum vis jejuniorum infringebatur, de medio sustulit; tamen cum ab infensissimo, teterrimoque humani generis hoste tam multae et assiduae sint Gregi Dominico insidiae: verendumque propterea sit, ne subinde infirmiorum animis novas veterator ille rationes, pravasque suggerat consuetudines, quibus enervata jejunii severitas, unde revocata dudum fuerat illuc iterum relabatur; necessarium existimavimus vobis has Litteras dare, quantoque in timore simus, ne qua vetus remanserit corruptela, vel nova labes cum Fidelium animarum pernicie Ecclesiasticae in hac re disciplinae inferatur, Fraternitatibus Vestris significare. De quo quidem timore nostro tantum intelligimus minui oportere; quantum ex eo sollicitudinis ad pastoralem vestram vigilantiam accesserit; qua sive quidpiam de veteri corruptela post memoratas supradicti Praedecessoris Nostri litteras fortasse reliquum fuerit, sive nova infringendis jejunii legibus, vel opinionum commenta, vel a revera jejunii vi, et natura abhorrentes consuetudines humani pravitate ingenii novissime sint invectae, ea omnia, quantum juvante Domino fieri potest, radicitus convellenda curetis. In quibus profecto abusum illum censemus omnino numerandum, quem rumor quidam Nos perculit; cum nonnulli, quibus ob justas, et legitimas causas ab abstinentia carnium dispensatum fuerit licere sibi putant pelones lacte permixtas sumere, contra quam praedicto Praedecessori Nostro visum fuerit, qui censuit, tam dispensates a carnium abstinentia, quam quovis modo jejunantes, unica excepta comestione, in omnibus, aequiparandos iis esse, quibuscum nulla esset dispensatio, ac propterea tantummodo ad unicam comestionem posse carnem, vel quae ex carne trahunt originem, adhibere.

Verum neque commodius, nec majori proficiendi spe revocare homines aggrediemini ad sacrosanctam jejunii legem observandam, quam si illud populos doceatis; Christiani hominis poenitentiam praeter cessationem a peccatis, et malae anteactae vitae detestationem, eorumdemque peccatorum Sacramentalem Confessionem, illud etiam postulare, ut per jejunia eleemosynas, orationes, et alia spiritualis vitae opera divinae justitiae satisfaciamus: enim iniquitatem, parva, magnaque sit, aut ab ipso poenitente, aut a Deo vendicanti puniri oportere: nisi igitur a Deo puniri velimus, id non aliter vitare nos posse, quam si ipsi nos muniamus. Quae quidem doctrina si constanter populorum animis inculcetur, et a Fidelibus denique alte imbibatur, minus profecto verendum erit, ne qui profligates mores abjecerint, ac per

Sacramentalem Confessionem peccata sua eluerint, non eadem peccata velint atterenda carnis concupiscentia per jejunium expiare. Praeterea quibus persuasum fuerit se peccatorum minus dubie poenitere, cum se impunitos esse non sinant, ii profecto poenitentiae amore capti, laetabuntur. Quadragesimali tempore, caeterisque certis diebus, cum S. Mater Ecclesia edicit Fidelibus jejunandum, oblatam sibi esse occasionem qua dignos Poenitentiae fructus faciant. Cumque nullo non tempore oporteat domitas habere concupiscentias; scriptum est enim, post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere; facile animum inducant, Sacratissimo totius anni potissimum tempore, corporis intemperantiam mitigare jejunio; ut anima cognitione sui recepta intelligat, qua compunctione parare se debeat ad sanctissima Passionis, Mortis, et Resurrectionis Jesu Christi recolenda mysteria. Itaque poenitentiae stimulis tacti, minus suavitates exquirant in dapibus, minus sectentur cupediarum delicias, quae quamvis cum abstinentia a vetitis cibis non discrepare videantur, tamen eas, qui mensae apponat suae, illum non immerito dixoris, non tam usitatas abjecisse delicias, quam cupiditatem suam ad inusitatas illecebras traduxisse: minus denique aut, quibus se subducant a jejunio, quaerant effugia. aut argutiis studeant Ecclesiasticam legem infringere.

Vestrum igitur est, Venerabiles Fratres, exemplo aeque ac verbo populis praeuntes, tantum in eorum animos poenitentiae studium, et amorem injicere, ut alacriter Jejunium aggressi, et illud ad praescriptas a Catholica Ecclesia leges observent, et eleemosynis etiam, atque oratione sanctificent: et id, quod maxime spectat Ecclesia, denique consequantur, ut corpore mortificati, et Christo consepulti, ad novam in Paschali Solemnitate novi hominis vitam revocati, magna cum fiducia reviviscenti Christo Domino possint occurrere. Gratia Domini Nostri Jesu Christi cum vobis omnibus, quibus Apostolicam Benedictionem benevolentiae in vos, et caritatis nostrae pignus, amantissime impertimur.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem die 20. *Decembris Anno* 1759. *Pontificatus nostri Anno secundo.*

Alia ad rem, vid. verb. *Vigilia.*

ARTICULUS II.

JEJUNIUM, QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT PERSONAS OBLIGATAS, ET CAUSAS EXCUSANTES VEL NON.

1 Ad Jejunium obligantur omnes Christiani, quibus est aetas competens. *Communis, et certa ex* Divo Leone *sem.* 11. *de Quadragesima*, ubi sic expresse dicit: *Adest Maximum, sacratissimumque jejunium, quod observantiam sui universis Fidelibus sine exceptione denuntiat.* Hinc ad jejunium obli- 2
gantur etiam Haeretici, cum sint Christiani, et Ecclesiae subditi, et ideo cum haeresi abjurata confessionem instituunt, debent omnes violationes, jejuniorum aperire: Henno *tom.* 1. *tr.* 1. *de peccatis actualibus disp.* 4. *q.* 7. *concl.* 1. et alii passim. Non tenentur tamen ad jejunium Infide- 3
les omnes, qui nunquam per Baptismum Ecclesiam ingressi sunt. Et ratio est, quia, cum non sint Ecclesiae subditi, ita nec Ecclesiae praeceptis ligari possunt. *Communis.* Praeceptum jeju- 4
nii incipit obligare quoslibet Fideles anno aetatis 21. completo, nisi aliqua justa causa excusentur. *Sic communis* cum S. Thoma 2. 2. *qu.* 147. *art.* 4: *numer.* 2. Et ratio est, quia adolescentes ante completum 11. annum frequentiore et abundatiore cibo indigent ratione augmentatione, seu ob crescentem aetatem, et coloris abundantiam; unde Ecclesia noluit imponere obligationem jejunandi ante completum dictum vigesimum primum aetatis annum. Regulares vero, licet 5
nondum expleverint annum vigesimum primum aetatis suae, tenentur ad jejunia suae Regulae, quia per Professionem suae Regulae, vi voti emissi censentur renunciasse privilegio aetatis; alia enim est obligatio Religionis, et Regulae, et alia obligatio Ecclesiae: haec non incipit nisi post completum aetatis annum 21. et illa incipit statim post emissam Regularem Professionem. Pontas *verb. Jejunium cas.* 2. *et* 3. cum Silvio, Silvestro, Tabiena, Azorio ibi citatis, Reiffenstuel *Theol. Moral. tract.* 10. *de praeceptis Eccles. dist.* 2. *q.* 3. *num.* 44. Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 3. *n.* 2. et de communi sententia testatur Thom. Sanch. *lib.* 3. *moral.* Henno *loc. cit. quaest.* 7. *conclus.* 2. *c.* 11. *num.* 56. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *n.* 2892. Sporer *tom.* 1. *append.* 3 *ad praecept. Decalog. sect.* 4. *numer.* 49. Sa, Fagundez, uterque Sanch. et alii plurimi. Medina tamen, Graff. Asca- 6
nius, Tamburin. et alii apud La Croix *loc. cit. n.* 1275. dicunt non teneri quia praesumi potest, Regulam non obligare eos sub mortali, quos non obligat Ecclesia; et utramque sententiam dicit probabilem, et tutam Thomas Tamb. *lib.* 4. *cap.* 5. §. 7. *n.* 6. *et* 8. Ad jejunia autem Ecclesiae, 7
de quibus propria regula non loquitur, non tenentur Regulares, nisi post completum annum 21. sicuti ceteri saeculares, et Fratres Minores ante completum annum 21. non tenentur ad jejunia Vigiliarum, et quatuor Temporum. Henno *loc. cit.* Felix Potestas *loc. cit.* Sporer *loc. cit. n.* 49. et alii passim.

Causae excusantes a jejunio sunt principaliter 8
quatuor, scilicet Ætas, Impotentia, Labor, et pietas. Ratione aetatis excusantur a jejunio quoad 9
plures refectiones omnes ante completum ann.

21. dummodo ad illud non teneantur ex Voto, vel Professione, ut supra dictum est. Non excusantur autem quoad abstinentiam a carnibus, cum ad ipsam obligentur omnes post annum septimum.

10 Senes quoque ratione aetatis a jejunio excusantur, ut concordant omnes Doctores, qui tamen discordant in assignando quinam sint tales senes.

11 Aliqui enim teste Diana *part.* 11. *tract.* 3. *resolut.* 9. excusant omnes viros hoc ipso, quod annum 55. attingerint, sed merito rejiciuntur ab omni-

12 bus communiter. Alii volunt quod absolute sint excusati, et liberati a praecepto jejunii senes sexagenarii, quamvis adhuc robustae sint valetudinis. Sanchez *de Matr. t.* 2. *lib.* 7. *disp.* 32. *n.* 17. *et in Consil. lib.* 5. *cap.* 1. *d.* 4. *num.* 7. Mastrius *Theol. moral. disp.* 12. *num.* 20. Felix Potestas *loc. cit. n.* 2891. Diana *part.* 1. *tract.* 9. *resol.* 20. Navarr. *c.* 21. *num.* 16. Tolet. *lib.* 6. *cap.* 4. Marchant. *Tribunal. part.* 1. *tract.* 3. *quaest.* 4. §. 1. Burg. *centur.* 3. *cas.* 4. Trull. Lamas, Angles, Portel, J. Sanch. Castropal. Tamburin. Stephan. La Croix *loc. cit. num.* 1317. Sporer *loc. cit. num.* 50. ubi dicit, esse hanc jam communem DD. sententiam et eam mordicus defendit dicens ex Diana, Marchant et aliis, hanc aetatem 60. annorum esse declaratam a S. Pio V. vivae vocis oraculo (anno 1570. ut refert Lamas infra citandus); et in Bullis Cruciatae prohibens Regulares ab eorum privilegio quo ad usum ovorum, et lacticiniorum in Quadragesima, excepit sexagenarios, quos declaravit ad jejunium non teneri, ut sub asseveratione infallibili tamquam testis oculatus refert Hieronymus Lamas *part.* 3. *methodi c.* 5. §. 20. addens *Gratias Deo, quod Regula deinceps tenebitur certa a Summo Ecclesiae Pastore decreta.* Et ratio est, quia generatim expedit legis obligationem ita definitam ut sciatur quinam ea comprehendantur, vel non, ne ex una parte facile humana negligentia, ex altera vero nimia sollicitudo, et anxietas oriatur; ergo sicut Juvenibus certa aetas definita est, ante quam jejunii lege non obligantur, ita etiam sane senibus definienda erat, ultra quam non obligentur; idque certe potiori ratione cum majus sit periculum deficientiae in senectute, quam in juventute; Ætas autem illa rectissime definitur 60. annorum; nam hujusmodi robor senum est illusivum et ambiguum, et crebra sustentatione indiget, nec est expectandum ulterius ne omnino deficiat; nec obstat, quod aliqui ultra eam aetatem robusti, et ad jejunia habiles reperiantur, quia Ecclesia pia mater intendit obligare secundum communem cursum roboris, et deficientiae humanae; *Hactenus ille.*

13 Alii e contra rectius volunt sexagenarios teneri jejunare, si per praesentes vires commode possint: S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 6. *c.* 2. §. 6. Pontas *verb. Jejunium cas.* 17. Barthol. Medin. *in instruct. l.* 1. *cap.* 14. §. 10. Joan. Medina *quaest.* 9. *de jejunio*, Less. *lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 6. Valent. *disp.* 9. *part.* 5. Azor *t.* 1. *lib.* 7. *c.* 17. *qu.* 4. Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *cap.* 3. *num.* 2. Tolet Lezana, Tanner, Fagundez, Filiuc. Bonacina, Cajetan. Silvest. et alii. Et ratio est, quia pro Senectute non est ita definitum tempus aetatis, sicuti pro adolescentia sed alii citius, alii tardius senescunt; et declaratio facta a S. Pio V. pro aetate sexagenaria, cum fuerit vivae vocis oraculo, videtur non vigere; cum omnia vivae vocis oracula fuerit per Gregorium XV. et Urban. VIII. expressissime revocata; Unde Henno *loc. cit. qu.* 7. *concl.* 3. miratur quosdam Auctores etiam modernos tali privilegio adhaerere. Tum quia Lex jejunii obligat omnes jejunandi capaces; sed plurimi sexagenarii jejunare possunt sine gravi incommodo, immo aeque commode, ac varii quinquagenarii, ac quadragenarii, cum de se fateatur Navarrus, licet vir studiis continuo deditus, quod octogenarius adhuc jejunaret, perinde cum esset sexagenarius, aut quinquagenarius adeoque etc. Tum etiam quia, sicuti, si constet aliquem vere senuisse, ac viribus defecisse circa annum aetatis 50. a Jejunii praecepto liber censeri debet, ita, et viceversa, si certum sit aliquem sexagenarium, aut septuagenarium adhuc integris corporis viribus pollere talis obligatus esse videtur, cum revera senex sine viribus propter aetatem deficiens non sit. Et hanc sententiam esse aeque probabilem, et magis piam, et tutam fatetur ipsemet Sporer *loc. cit. n.* 50. *in fine*, quamvis priorem absolute defendat, et ipsi adhaerens dicat se secure manere.

In dubio an sexagenarii sint robusti, et habiles 14 ad jejunandum, non tenentur jejunare, quia stante tali dubio exponerent se periculo gravis incommodi; *Sic communis* DD. teste Reiffenstuel *loc. cit. n.* 63.

NOTA ROMANI THEOLOGI

Auctor. ex Probalistis docet sexagenarios a Jejunio excusari; sed viri Sancti, gravesque Theologi veluti laxam hanc opinionem rejiciunt; S. Vincentius Ferrerius *Serm.* 1. *fer.* 4. *Ciner. A jejunio,* inquit *excusantur senes in certa aetate, scilicet quando habent talem senectutem, quae aufert ab eis appetitum comedendi, vel quia perdiderunt dentes et comedunt saepe, vel saepius sicut faciunt pueri. Sed senes octoginta annorum, vel amplius, qui semel bene possunt comedere, tales non excusantur in aliquo praedictorum, quin ipsi peccent mortaliter, et ideo cum diligentia omnes jejunemus;* S. Antonin. 1. *p. tit.* 6. *cap.* 11. §. 6. inquit: *Senes si sunt multum debiles, eo modo possunt excusari, sicut dictum est de infirmis. Ratione autem senectutis tantum non excusantur si sint fortes ad sufferendum jejunium. Nec est determinata aetas ab aliquo, usque ad quos annos tenetur ad jejunium* Navarrus *in Man. cap.* 22. *nu.*

16. inquit, *Impotentia eximit ab hac lege pueros usque ad vigesimum primum annum*; de senibus vero nil determinari posse contendit, cum alii citius aliis impotentes fiant, et cum vel ipsi octogenarii eadem facilitate, ac juniores jejunare possint, de se ipso octogenarii testatur Navarrus et post Navarrum Pontas, et alii: Hinc Sanctus Basilius *Serm.* 1. *de Jejunio*, dixit; *Senibus assuetudo ac familiaritas ab antiquo ad jejunium ipsum, levem faciunt laborem.* Vid. Concin. *lib.* 2. *de Eccl. Praecept diss.* 2. *de jejunio quaest.* 5. ubi ostendit, falsam esse declarationem viva voce datam a S. Pio V. Idem de Feminis dicendum est.

RESPONSIO AUCTORIS

Asserit hic *R. Theologus*, quod Auctor ex probabilistis docet, sexagenarios a jejunio excusari. Sed quaeso attente perpendat ipse tam promptus in censurando *Theologus* quaenam *ibi* sit mea opinio, et pespicue comperiet, quod sentio contrarium; sic sub *num.* 13. expresse concludens: Alii e contra rectius volunt, sexagenarios teneri jejunare, si per praesentes vires commode possint; et evacuo rationes adversariorum, et praetensam declarationem S. Pii V. ac assero quod de se fatetur Navarrus, qui licet vir studiis deditus, octogenarius adhuc jejunabat, perinde ac ut esset sexagenarius aut quinquagenarius: ut ego ipse parum a dicta Navarri aetate distans, adhuc Dei gratia adjutus in praesentiarum servo, uti omnibus sociis meis manifeste constat.

15 Senes post annum 60. non tantum excusari a Jejunio Ecclesiastico, sed etiam a Jejuniis debitis ex Voto, et Professione, ut si quis vovisset toto tempore vitae suae jejunare feria sexta, et post sexagesimum annum adhuc satis valens esset ad jejunium, docent Sanchez *lib.* 4. *moral. c.* 11. *num.* 54. Tamburin. *lib.* 4. *c.* 5. § 7. *num.* 9. Fagundez, Diana, et alii, eo quod dicunt ipsi, Votum, seu Professio Regularis obligat instar legis Ecclesiasticae, haec autem juxta ipsos non afficit sexagenarios quoad jejunium; ergo nec etiam votum; at dato sed non concesso (nisi adsit legitima excusans causa) quod sexagenarii exempti sint a jejunio Ecclesiastico, rectius dicendum est cum Layman *lib. IV. tract. VIII. cap.* 3. *num.* 2. et aliis, eos teneri ac obligatos esse ad jejunia ex voto vel professione debita; quia licet verum sit votum obligare instar Legis Ecclesiasticae quoad modum, et formam jejunii, non tamen quoad personas, et durationem; nam personae, quae pro tali tempore non obligantur jejunio, possunt se sine dubio ad jejunium obligare Voto voluntario, et sponte renunciare privilegio aetatis, ut patet in juvenibus ante annum 21. adeoque etiam senes post annum 60. manebunt obligati suo Voto jejunandi perpetuo feria sexta posito quod satis sint robusti ad jejunandum, quamvis eo tempore lege Ecclesiastica ad jejunium non amplius obligarentur. Sic etiam, si alicui per 16
legitimam dispensationem commutaretur Votum castitatis perpetuae in jejunium omnibus feriis sextis, remaneret obligatus ad jejunium etiam post annos 60. nam etiam post talem 60. annum obligaretur ad castitatem; subrogatum autem sapit naturam ejus cujus loco subrogatur; *cap. Ecclesia* 3. *Ut lite pendente, cum similibus.* La Croix *loc. cit.* 1326. ubi dicit quod ratio a priori est, quia videtur sic facta commutatio, *quandiu vis frui matrimonio, tandiu utere jejunio.* Tamburinus tamen *loc. cit.* tenet talem post annum 60. esse excusatum. At valde mirum, quod difficile habeatur aetas immunis a peccatis, et quod de facili inveniatur aetas impotens ad onera praeceptorum sustinenda: quisque igitur sibi caveat, ne se ipsum in fraudem aeternitatis suae decipiat, dum facile est decipi, ubi credere dulce est.

Feminae, quia citius senescunt, et de se sunt 17
debilioris complexionis, censentur ab aliquibus absolute excusari a jejunio in aetate quinquaginta annorum; sic Pelliz. Loth. March. Narbona, neque damnare audet Diana *part.* 9. *tr.* 7. *resolut.* 73. At Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 32. *num.* 17. *et sequent.* Reiffenstuel, *Theolog. moral. tract.* 10. *dist.* 2. *q.* 5. *num.* 64. dicunt sententiam illam esse probabilem speculative loquendo, sed in praxi non esse tutam, et Layman *loc. cit. cap.* 3. *num.* 2. Tamburin. *loc. cit. num.* 5. Fagundez Joan. Sanch. et alii dicunt esse omnino improbabilem, et Layman concludit se nescire aliquem Doctorem Classicum, qui eam defenderit: Absit igitur, ut quis illam amplectatur.

Ratione impotentiae excusantur omnes illi, 18
qui sine gravi aliquo incommodo, vel notabili damno jejunare non possunt; *Communis.* Hinc excusantur infirmi, et convalescentes, quamvis infirmitatem propria culpa contraxerint. Mulieres praegnantes, aut lactantes, quoties sine gravi incommodo sui, vel parvuli jejunare nequeunt. Pauperes, et Mendici ostiatim mendicantes, et quicumque non habent, quo semel sufficienter reficiantur. Quinimmo, si alium cibum invenire non possunt, isti etiam carnes sibi datas licite comedunt, quia necessitas facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quoniam* 1. *quaest.* 7. *c. Omnis* 1. *de feriis; cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar.* et necessitas non habet Legem; *cap. Sicut* 11. *de consecrat. dist.* 1. Excusantur etiam qui infirma admodum sunt complexione, debili stomaco laborant, ut jejunium in toto, vel in parte tolerare nequeant, aut quidpiam comedunt ad evitandam capitis vertiginem, vel membrorum tremorem, aut hujusmodi tale enim quid sumitur ab istis potius per modum medicinae, quam cibi.
Non excusantur tamen, qui ob jejunium molesta 19

insomnia patiuntur qui enim dormire non possnnt,
nisi vesperi plene refecti; debent in prandio su-
mere collationem, et vesperi prandium; unde
merito proscripta est haec propositio ab Acade-
mia Lovaniensi; *Qui dormire nequit, nisi vesperi
sumpta coena, non tenetur jejunare, immo neque in
prandio collationem sumere, quamvis hoc modo isti
incommodo obviare possit, quia nemo tenetur perver-
tere ordinem refectionum;* Sic Henno *loc. cit. qu.*
8. *art.* 1. *conclus. unica,* et cum multis La Croix
loc. cit. n. 1325.
20 Ratione laboris excusantur omnes illi, qui ad
suam, suorumque vitam sustentandam ita labo-
rant, ut sine gravi incommodo jejunare nequeant,
fiatque illis jejunium moraliter incompatibile
cum tali labore; *Comm.* Hinc excusantur Agrigo-
lae, Fossores Caementarii, Navigeri, Fabri ferra-
rii, Lignarii, Argentarii, Ænearii, Stannearii,
Lapidicidae, Pistores, Sutores, Coriarii, opere
textorio fabricantes pannos, telas, et hujusmodi,
ubi occupantur in operibus gravioribus, et fere
21 per totam diem. Non excusantur tamen Pictores,
Sartores, Acupigentes, Notarii, Scribae, Merca-
tores, Typographi componentes (aliud est si prae-
lo immediate, et assidue insudent) Medici, Chi-
rurgi, Barbitonsores, et hujusmodi, horum enim,
22 et similium labor non exhaurit vires. Non excu-
santur totaliter a lege Jejunii Judices, Advocati,
Consiliarii, Procuratores, Computistae, Professo-
res, Scholares, et hujusmodi, qui, si sint applica-
tionibus, et studiis assidui, possunt utique uti
largiore collatione, sed non duplici plena refe-
23 ctione. Si tamen nequeant officium suum exequi
cum Jejunio, et sine valde gravi suo incommodo,
ut ordinarie accidit in Concionatoribus integrae
Quadragesimae, in Professoribus, et Ludimagi-
stris per magnam partem die docentibus, et Com-
putistis itidem per tantum temporis applicatis,
tunc, licet opera hujusmodi propter mercedem
fierent, excusantur a Jejunio; Cajetan. Lessius,
Navarr. Filiuc. Layman, Diana, et alii passim cum
24 Sporer *loc. cit. sect.* 4. *num.* 59. *et* 63. Non excu-
santur a Jejunio Reipublicae Officiales, nisi labo-
rem exemptioni proportionatum exerceant; Unde
Alexander VII. *die* 19. *Mart.* 1666. merito dam-
navit propositionem trigesimam in ordine: *Omnes
Officiales, qui in Republica corporaliter laborant,
sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se
certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.*
Ab obligatione Jejunii excusat etiam labor 25
honestus, qui non est vitae sustentandae necessa-
rius, nisi fiat in fraudem legis, et nisi sit levis,
et parvus labor, seu artis parum laboriosae; *Com-
munis;* et patet experientia in divitibus, qui labo-
rando sufficienter in die Jejunii eximuntur ab
ipso, et habetur ex declaratione Eugenii IV. anno
1440. his verbis a Bassaeo *verb. Jejunium* 2. *n.*7.
relatis: *Opifices suas artes exercentes, aut Coloni
colendis, serendisque agris, aut aliis ejusmodi rebus
operam dantes, sive sint divites, sive pauperes ad je-
junium sub peccato mortali non tenentur, et a Con-
fessariis absolvi possunt, consulendo illis; ut in elee-
mosynis aliisque piis operibus occupentur.* (*) Labor 26
illicitus non excusat defatigatos a Jejunio, nisi
sit periculum alicujus morbi contrahendi. Unde
merito Facultas Lovaniensis proscripsit sequen-
tem propositionem: *Defessus ex quocumque labore
aut licito, vel illicito v. gr. cum feminis commixtio-
ne, liberatur a lege jejunii.* Et ratio est, quia non
potest rationabiliter praesumi, quod Ecclesia velit
tales reos ab obligatione Jejunii eximere; cum
illa, licet benigna, numquam faveat peccatoribus
maxime si suo favore abutantur, et ad peccandum
animentur. Unde si debeant defatigationem illam
cum aliquo incommodo tolerare, suae malitiae,
et iniquitati debent imputare. Dicitur autem no-
tanter: *Nisi sit periculum morbi contrahendi,* quia
cum teneamur ex lege naturali vitam nostram
conservare, ex eadem lege tenemur morbum,
etiamsi ex crimine proveniat, impedire: Lex enim
Ecclesiastica cedit legi naturali. Aliud est de cor-
poris fatigatione, quae non censetur infirmitas,
sed quoddam incommodum, quod possumus lici-
te, immo et meritorie tolerare sine remedio, ut
patet in Caementariis, et aliis, qui licet valde fa-
tigati, saepe tamen jejunant die Veneris in Qua-
dragesima, et quidem cum magno merito; Haete-
nus Henno *l. c. art.* 2. *conclus.* 3.

(*) Certum est ex propositione damnata relata ab Auctore *n.* 24. quemcumque laborem corporalem non excusare a jejunio. Itaque plures sunt, qui in Republica laborant, et nihilominus lege jejunii adstringuntur. Neque subsisti Eugenii IV. declaratio, quae ab aliis vivae vocis oraculum appellatur; Nam S. Antoninus, qui hoc tempore scripsit, istius oraculi non meminit; Imo docuit oppositum. Nam. *part.* 2. *tit.* 6. *c.* 2. *n.* 11. §. 6. inquit: *Multum laborantes, quibus immineat necessitas multum laborandi, si non possunt jejunium observare, excusantur. Alias, si possunt utrumque facere commode, tenentur jejunare.* Hic vero loquitur de exercentibus artes laboriosas, ut sunt Agricolae, Fabri lignarii, Lapidicinae, Coementarii, Figuli, Textores, Fullones, Lanarii, Bajuli, Aurigae, aliique, inter hos robustos, et sine notabili incommodo jejunare valentes, teneri ad jejunium affirmat, Item divites artem laboriosam exercentes non ex indigentia, sed majoris lucri gratia, non excusantur a jejunio, ut post S. Thom. 2. 2. *quaest.* 147. *artic.* 4. *ad* 3. docuit idem S. Antoninus per haec verba: *Si possunt differre . . . aut subtrahere, vel diminuere laborem, itaut possint jejunare, et ex hoc non incurrerent detrimentum sui status, tenentur ad jejunium;* Demum S. Vincentius Ferrerius *ser.* 1. *de jejunio fer.* 4. *Cin.* ait: *Sutores autem, et Sartores, Notarii, et similes, qui sedendo faciunt opera sua, non excusantur a jejunio.* Fateor tamen, hos et alios artifices ex necessitate laborantes, si debiles sint, ac sine gravi incommodo jejunare non possint, excusari, non ob laborem praecise, sed ob peculiarem sui corporis habitudinem, quae exigit refectionem, ut possint laborem artis sustinere. Si ergo talis sit habitudinis homo, ut opera artis cum jejunio sine gravi incommodo componere valeat, jejunare debet. Id vero prudenti Superioris, et Confessarii judicio discerni, ac definiri debet. (*Romani Theologi Nota.*)

27 Omne iter sive pedibus, sive equo, sive curru, sive aliter confectum, et non susceptum in fraudem Legis, nec in finem illicitum (si aliunde graviter fatiget itinerantem) excusat a Jejunio ; *Communis, et certa*. Quia cum iter sit quidam labor corporalis est discurrendum de ipso, ac de labore; omnis autem labor graviter fatigans laborantem excusat ipsum a Jejunio ; adeoque etc.

28 Quantum autem debeat esse iter pedibus, quantum equo, quantum curru, ut censeatur causare gravem defatigationem, ut sic itinerans excusetur a Jejunio, non est assignabilis una et certa regula pro omnibus, cum pro diversitate circumstantiarum, personarum, viarum, temporum et hujusmodi, aliqui duabus horis peditantes magis fatigentur, deficiant, et restauratione alimenti egeant, quam alii quatuor, aut sex horis itidem peditantes, et aliqui equo, vel curru itinerantes tantum fatigentur, quantum alii pede itinerantes, et e contra; Unde cum Layman *loc. cit. c.* 3. *num.* 4. Marchant *loc. cit. q.* 4. §. 4. Sporer *loc. cit. num.* 58. la Croix *loc. cit. n.* 1344. et communiori aliorum dicendum est, tunc solum excusari itinerantes a Jejunio, quando cum labore itineris quomodocumque fiat sive pedibus, sive equo, sive curru, non potest (consideratis personis, viis, temporibus, aliisque circumstantiis) consistere Jejunium sine magna difficultate, et incommodo. Semper tamen et ab omnibus prae oculis habenda est propositio 31. inter merito damnata ab Alexandro VII die, et anno quo supra: *Excusantur absolute a praecepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, et etiamsi iter unius diei conficiant.*

29 Notanter autem fuit dictum: *Non susceptum in fraudem legis,* quia fraus, et dolus alicui patrocinari non debent; *cap. Sedes* 15. *et cap. Ex tenore* 16. *de rescriptis, cap. Tua* 12. *de Clericis non resident. cap. Ex litteris* 2. *de dolo, et contumacia; l. In fundo, ff. de rei vindic. l. Cum hi, ff. de transact. l. Si Legatarius, Cod. de Legatis,* cum similibus. Unde si quis de loco, ubi viget praeceptum jejunandi, in fraudem Jejunii se transferat ad locum, ubi non jejunatur; ut si die Cinerum de Dioecesi Papiensi, ubi ad morem Ecclesiae Romanae incipit Jejunium Quadragesimale, se transferat quis malitiose in fraudem Jejunii ad Dioecesim Mediolanensem, ubi more Ambrosiano incipit Quadragesima solum prima Dominica; et die 23. Julii, quo Panormi sit Jejunium, se transferat quis in fraudem Jejunii ad Montem Regalem, ubi illa die non Jejunatur, et sequenti die, quo ibi jejunatur, redeat Panormum, peccat graviter *arg. citatis Juribus,* et Conc. Mediolanens. 1. Praeside S. Carolo Borromaeo *part.* 11. *tit. de jejunio,* ibi: *Illorum vero damnamus ingluviem, qui primis quatuor Quadragesimae diebus Romanae Ecclesiae more institutis, Mediolanum se conferunt, patriae ritum in jejunio, et ciborum abstinentia fugientes,* et colligitur a pari ex Constitutione Clementis X. incip. *Superna,* ubi in §. 7. decernitur posse Confessarium Regularem absolvere poenitentes confluentes ex alia Dioecesi a peccatis in ipsa reservatis *nisi eosdem poenitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Dioecesim pro absolutione obtinenda migrasse ;* ubi ut vides, ratione fraudis nequeunt absolvi a reservatis confluentes ad aliam Dioecesim in fraudem reservationis; sic a pari casu nostro se transferens in fraudem Jejunii ad alium locum, ubi non jejunatur, ratione fraudis peccat graviter non jejunando.

30 Et ratio intrinseca est, quia licet quantum est ex se quis possit uti jure suo, et sic de loco, ubi jejunatur, transire ad locum, ubi non jejunatur; nemo tamen potest uti tali Jure in fraudem legis quia Jus nostrum est subordinatum legi, ex Apost. 13. *ad Romanos,* ibi: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit non est enim potestas nisi a Deo etc. Itaque qui resistunt potestati, Dei ordinationi resistunt,* et de jure tum Canonico, tum civili Fraus, et dolus alicui patrocinari non debent, *cit. Juribus,* Sic tenent Natalis Alexander *Theol. Dogmaticae, moral. tom.* 2. *lib.* 4. *de Decalog. c.* 5. *art.* 8. *reg.* 8. Reiffenstuel. *Theol. moral. tract.* 2. *de legibus dist.* 3. *q.* 4. *num.* 41. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *num.* 2905. Rodr. *in summa* 2. *c* 219. *num.* 2. Silvius cum Pontas *tom.* 2. *verb. Impedimentum Clandestinitatis cas.* 22. Sa, Fernandez, et alii plures contra Dianam *part.* 1. *tr.* 9. *resol.* 19. *et tract.* 10. *resol.* 14. Bonacinam *disp.* 1. *de legibus quaest.* 1. *punct.* 7. *num.* 64. et alios plures. quos ibi refert ipse Bonacina et Tamburin. *tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 5. §. 2. *num.* 12. volentes, talem non peccare, quia videtur uti jure suo.

31 Qui autem de loco, ubi jejunatur, non in fraudem jejunii, sed bona fide, v. gr. negotiorum, aut peregrinationum causa, transit ad loca seu per loca, ubi non jejunatur, non tenetur jejunare ; quia lex illa jejunii est affixa loco; Suarez *tertia part. qu.* 24. *art.* 8. Aloza *verb. Lex,* Navarr. *in Manual. c.* 28. *num.* 120. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 1. *n.* 163. *et part.* 3. *num.* 2907. Fagnan. *lib.* 3. *Decret. in cap. Consilium* 2. *de observat. jejunior. num.* 33. *et* 36. et alii passim. Sic qui non in fraudem Jejunii, sed negotiorum causa, aut alio rationabili motivo de loco proprii domicilii, ubi ob discrepantiam novi, et veteris Calendarii nondum est incepta Quadragesima, pergit ad locum, ubi per hebdomadam est Quadragesima jam incepta, et observatum Jejunium non tenetur illo anno jejunare illic per adhuc alios octo dies Paschae ad complendam integram Quadragesimam, sed potest licite se accommodare moribus eorum, apud quos est, *arg. c. Ill.* 11. *dist.* 12. ubi Glossa in verb. *Societatem* refert illud vulgatum.

Si fueris Romae, Romano vivito more,
Et si sis alibi, vivito sicut ibi.

32 Si cum multis aliis Delbene *de Immunit. Eccles. cap.* 12. *d.* 2. *sect.* 4. Lessius *lib.* 4. *de justit. et jur. cap.* 2. *num.* 59. Bonacina *disp.* 1. *de legibus qu.* 1. *punct.* 6. *n.* 64. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 2. *de legibus dist.* 3. *qu.* 4. *num.* 40. Fagnan.
33 *loc. cit.* et alii passim (*). E contra vero si talis in loco sui domicilii complesset Quadragesimam, non teneretur postea alibi observare illos noto dies, quia praeceptum illud jam implevit, et Ecclesia tantum obligat ad unam Quadragesimam; Delbene *loc. cit. et* sect. 5. Sanchez *in decalog. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 22. Lessius *loc. cit. n.* 52. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 42. et alii passim dummodo tamen caveat, ne alii scandalizentur juxta illud Apostoli: 1. *ad Corinth. cap.* 7. *Si Scandalizavero Fratrem meum, non manducabo carnes in aeternum.* Quid autem dicendum sit de Peregrinis, et Advenis circa jejunium? Vide verb. *Lex a num.* 2. *ad* 39.

34 Ratione pietatis excusantur a jejunio omnes illi, qui operibus praestantioribus, ac majoris momenti incumbunt, quae una cum Jejunio absque gravi incommodo perficere nequeunt. *Communis.* Et ratio est, quia Jejunium praecipitur ut promotivum ad bonum, et non ut impeditivum majoris boni, unde si alia pietatis exercitia praestantiora Jejunio pro tempore, et loco, aliquibus personis occurrant, et ipsa obire nequeant cum jejunio sine suo gravi incommodo, tunc a jejuoio excusantur. Hinc excusantur Concionatores Quadragesimales, si quotidie, aut fere quotidie concionem habeant cum magno labore, et studio; Minime vero Concionatores illi, qui ob Conciones alibi repetitas, vel ob memoriae facilitatem non indigent longo studio, et labore, cum in ipsis cesset causa exemptionis, nempe labor notabilis. Sic excusantur a jejunio Lectores, et Ludimagistri, quorum labor est notabilis, aut complexio debilior. Item Confessarii, complexione debiliores, et suo muneri assiduiores. Item excusantur Cantores illi qui ex officio canendi vivunt, et jejunando redderentur inhabiles. Sic de primo ad ultimum excusantur Cantores illi, qui ex officio canendi vivunt et jejunando redderentur inhabiles. Sic de primo ad ultimum excusantur omnes exercentes opera misericordiae, tum corporalia, tum spiritualia, quando ea exercere nequeunt absque notabili, et gravi suo incommodo. Secus autem, si opera illa possint de facili exercere sine tali gravi incommodo. In dubio autem an incommodum sit grave, vel leve, ad tollendos omnes 35
scrupulos tutius est recurrere ad legitimum Superiorem pro dispensatione. Qui legitimus Superior in universa Ecclesia est Papa, in sua Dioecesi Episcopus, et in ejus absentia in sua Parochia Parochus, et in Religionibus Superior, nedum Generalis in tota Religione, Provincialis in sua Provincia, sed etiam Localis in suo Monasterio, seu Conventu.

Filios, seu famulos non servare jejunium Quadragesimae quoad abstinentiam a carnibus eo quod paterfamilia dispensatur, nec potest sufficere sumptibus duplicis mensae id non sine maxima abusione admitteretur. Bened. XIV. *Instit. Eccles.* 15. §. 25.

APPENDIX

SEU NOVUS DE JEJUNIO ARTICULUS

In hoc Articulo paucis expediemus Ecclesiastici Jejunii historiam, et Catholica dogmata. Ac 36
primum varia Ecclesiae Jejunia juxta veterem ac recentem disciplinam: deinde praesentem Occidentalis, et Orientalis Ecclesiae disciplinam exponemus: de dogmate denique disputabimus.

Jam igitur primum omnium satis constat, Qua- 37
dragesimale Jejunium, utpote ex ipsa Apostolorum traditione descendens, quidquid inepte, et imperite prorsus effutiant Calviniani Haeretici illud inter superstitiosa hominum inventa adnumerantes, longe antiquissimum esse. Ut enim Divus Augustinus habet libro adversus Donatistas quarto, capite 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum; sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.* Jam vero Quadragesimalis institutio jejunii, neque ex Divinis Scripturis, neque ex cujuspiam Concilii Decreto ostendi potest. Et Catholici quidem vel ipsis primis Ecclesiae saeculis hac eadem Apostolica Traditione instructi Jejunium quadragesimale semel in anno servabant; Haeretici autem Montanistae tribus quadragesimis quotannis corpora sua macerabant, ut auctor est Divus Hieronymus in Epistola ad Marcellam scribens: *Nos una Quadragesima secundum traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo jejunamus.*

(*) Vide Probabilistarum Dialecticam. Item homo ad locum veniat, in quo sit Quadragesimae cursus absolutus non tenetur quadragesimale Jejunium continuare per dies, qui juxta proprium Kalend. supersint; sed potest se moribus eorum, apud quos degat, accommodare: contra vero, si in loco, ex quo discessit, Jejunium absolvit quadragasimale, non tenetur se conformare incolis loci in quem venerit, si secundum istorum kalendarium adhuc per dies aliquot jejunandum sit. Quis non stupeat? Loci consuetudini accommodare se potest homo, dum libere vivendum sit, non debet vero se conformare moribus aliorum, dum de Jejunio agitur. Vide vero hac de re verb. *Kalendarium;* ubi ostenditur quando quis teneatur ad absolvendum quadragesimale Jejunium in iis etiam locis, ubi sit jam Pascha celebratum justa diversum Kalendarium quia viget praeceptum de servando proprio ritu, et de celebrandis festis, servandisque Jejuniis justa proprii Kalendarii praescriptum, ut facere debent Latini, qui inter Orientales versantur. (Act. *Rom Theol.*)

Illi (Nempe Montanistae) *tres in anno faciunt quadragesimas, quasi tres passi sint Salvatores.*

38 Atque Jejunium istiusmodi, ad dies quadraginta, vel prope quadraginta, scilicet triginta sex minime vero vel ad horas quadraginta, vel ad unum tantum, aut tres dies extendere consuevisse primi temporis Christianos et luculentissimis Sanctorum Patrum testimoniis satis constat, quae hic brevitatis gratia missa facimus.

39 Initium vero talis Jejunii non eodem semper tempore caeptum est. Nam primum feria secunda consequente Dominicam, quae Quinquagesimae dicitur, Jejunium quadragesimale incoepisse Patres complures testantur, desisse vero Sabbato praecedenti Majorem hebdomadam; nam haec propterea quod severiori Jejunio, quod ab antiquis Scriptoribus Antipaschale appellari consuevit, transigebatur, intra dies quadraginta computari haud solebat. Coepit deinde initium Jejunii a feria secunda post Dominicam, quae prima dicitur Quadragesimae, atque ad usque Pascha extendi consuevit, et ex praecedenti hebdomada, scilicet Quinquagesimae, additi sunt dies quatuor ad subsequentes, tametsi hujus sit incertum additionis tempus; sed antiquam tamen esse Ecclesiastici Scriptores prodont quamplurimi.

40 Post quadragesimale sequitur quatuor temporum Jejunium, quod sane perinde ac illud antiquum in Ecclesia esse multis demonstrari posset, si opus foret. Nam S. Leo Pontifex sermone VII. Jejunia haec ab universa Ecclesia suo tempore servata commemorat, atque Apostolicae traditioni accepta refert. Sed circa tempus ea servandi, ac numerum praeterea Jejuniorum ejusmodi aliqua fuit iu Ecclesia varietas. Primum siquidem, trium dumtaxat temporum servabatur Jejunium quartum deinde, ut observatum est Clarissimo Bellarmino, decreto Callisti Romani Pontificis additum fuit. Quantum vero ad tempus spectat primum Jejunium, quod erat vernum, sub initium Mensis Martii servabatur, secundum celebrabatur hebdomada secunda Mensis Junii, tertium hebdomada tertia Septembris, quartum vero hebdomada quarta Decembris. Communiorem tamen haec servandi Jejunia morem hunc fuisse scribunt S. Leo, et Gelasius primus Pontifices, videlicet ut primum in prima Quadragesimae hebdomada, secundum in hebdomada Pentecostes, tertium in hebdomada tertia Septembris, quartum denique in tertia Decembris hebdomada celebraretur; qui certe mos etiamnum in Romana Ecclesia servatur.

41 Tertio in loco statui debet, ab antiquissimo tempore in Ecclesia receptum quartae, et sextae feriae Jejunium. Commendatum namque, ac praeceptum legimus hoc Jejunium in Apostolicis Canonibus, Canone 69. ubi haec leguntur: *Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor, sanctam Paschae Quadragesimam non jejunat, vel quartam diem, vel Parasceven, deponatur;* atque Origenes homilia X. in Leviticum: *Habemus* (inquit) *quartam, et sextam septimanae dies, quibus solemniter jejunamus.* Illud est autem observandum, Jejunium, de quo hic loquimur, non fuisse tamquam ad praeceptum, sed ad consilium tanquam spectans in Ecclesia receptum. Superflua quippe fuissent quatuor temporum Jejunia, si per totum annum in praedictis feriis vi praecepti jejunare fideles debuissent.

Obtinuit olim in Ecclesia Jejunium etiam Sabbati in memoriam sepulturae Christi, ex Apostolo Petro, nonnulli existimant, derivatum. Multi tamen variis temporibus prodiere Conciliorum Canones illud Jejunium vetantes, excepto Sabbato majoris hebdomadae; idque ea de causa fuit vetitum, ne Fideles cum Manichaeis sentire viderentur, qui Sabbato Jejunandum esse putabant ad ostendendum odium erga malum Deum, quem Mundi bujus, ac colendi Sabbati auctorem comminiscebantur. Ex his Canonibus occasionem sumpserunt Graeci Jejunium Sabbati improbandi, quia dum in Oriente praesertim Haeretici Manichaei Jejunio Sabbati abutebantur, congruum omnino erat eos morem illorum declinare. Cum autem Ecclesia Latina hanc non habuerit occasionem, propterea Sabbati Jejunium non improbavit, immo commendavit, ac retinuit. 42

Quartum Jejunium erat, quod dicebatur, Adventus, cujus mentionem faciunt Scriptores doctrina, et vetustate percelebres, ut Perpetuus Turonensis Episcopus, Concilium item Turonense, ac Matisconense saeculo sexto celebrata. A Monachis primum, tum a Laicis ex devotionis fervore singulis diebus a festo S. Martini ad Natalem usque diem Domini hoc Jejunium servari coeptum est. Atque ejusdem observantia Jejunii tametsi non eadem semper ubique fuerit, cum non ex aliquo universali praecepto penderet; penes Monachos tamen, aliosque sacrorum Ordinum Regulares numquam intercisa fuit, licet alii a festo S. Martini, alii a festo omnium Sanctorum, ut Minoritae, a festo S. Catherinae alii, aliique denique a Dominica propinquiore a festo S. Andreae Apostoli, quae prima Adventus Dominica appellatur ab Ecclesia, praedicti Jejunii sumpserint exordium. 43

Celebres ac frequentes erant primis Ecclesiae seculis Stationes, et cum Stationibus conjuncta Jejunia. Statio autem, auctore Eminentissimo Cardinali Cozza in libro *de Jejunio, part. 2. artic.* 19. aliud non erat, quam *Fidelium cultus seu officium, quo certis diebus ad Martyrum convenientes sepulcra, ibique a solis ortu stantes, orationibus, sacrarum Scripturarum lectionibus, ac Jejunio usque ad horam Nonam vacabant.* Verum temporis de- 44

cursu hanc Stationum disciplinam collapsam restauravit, licet sub diversa forma ab antiqua, S. Gregorius Magnus. Diebus deinde Dominicis Adventus, et Quadragesimae Stationes consignatae cum fuerint, a Jejunio separatae remanserunt. Quamobrem in hoc maxime nostrorum temporum Stationes ab antiquis differunt quod illae Jejunium habuerint conjunctum, nostrae non item. Nec mirum id videri debet, cum non ex praecepto constanti quopiam, sed ex varia pendeat pro temporum oppurtunitate Ecclesiae disciplina.

44 Stationibus simillimae erant Vigiliae, quae cum ab exemplo Christi, de quo scripsit Luca *cap.* 6. *Erat pernoctans in oratione Dei*, tum Apostolorum ut ex Actorum *capite* 16. liquet, originem trahunt suam; nisi quod vigiliae nocturnae erant, Stationes vero diurnae. Vigilias hujusmodi agebant Fideles vigilantes, orantes ac jejunantes ad Martyrum sepulcra nocte praecedente solemnitatem aliquam. Diu haec vigiliarum disciplina in Ecclesia obtinuit; nam ex Concilio Oxoniensi anno 1212. celebrato apparet apertissime, eam sub id tempus in Anglia viguisse; quin etiam perseverasse adhuc sextodecimo saeculo in provincia Forojuliensi, ex Aquilejensi Concilio sub Clemente VIII. celebrato anno 1596. satis clare colligitur. Sed viris dumtaxat, non mulieribus licitum erat vigilias agere. Siquidem jam inde a quarti saeculi initio feminis vetitum fuit vigilare in locis, in quibus et viri vigilabant; sed in privatis oratoriis domi ipsae agebant vigilias. Sublatis tandem omnino vigiliis, earum loco remanserunt Jejunia, quae nunc etiam temporis ex Ecclesiae praescripto servantur.

45 Inter alia praeterea Jejunia, quae intra annum primi celebrabant Christiani, ost memorabile illud, quod observabant Kalendis Januarii. Nam illo dies Gentilibus solemnis maxime erat; in eo et convivia et victimas multiplicabant, festumque erat eodem die Jano, Æsculapio, et Jovi sacrum. Patres igitur ut omnem superstitionis speciem ab animis fidelium amoverent, illum ipsum diem consecrarunt jejunio. Atque a Patribus passim ejus diei jejunium, commendatum legitur, maxime vero ab Ambrosio.

46 Tandem circa Rogationum jejunium, cum consilii illud, non praecepti fuerit, varia fuit, estque etiamnum Ecclesiae disciplina. Rogationes, hoc est publicas preces ad Dei misericordiam in aerumnis implorandam, nonnulli Mamerco, seu Mamerto Viennensi Episcopo referunt auctori, alii antiquiores illo existimant, sed ab eo putant restauratum earum usum. Ecclesiae quaedam eas celebrant modo cum triduano Jejunio, aliae cum solo Jejunio feriae quartae, atque unusquisque Ecclesiae suae consuetudinem, ac morem tuto servare potest.

47 Haec, quae paucis complexi sumus, antiquam Jejuniorum disciplinam in Ecclesia receptam spectant; sequitur ergo ut quae praesens, seu recens sit tum Occidentalis, tum Orientalis Ecclesiae disciplina circa Jejunia, nunc indicemus. Et quidem quod ad Ecclesiam Occidentalem attinet, neminem latet, praeter quadragesimale Jejunium, quatuor temporum, ac vigiliarum, quas aliquibus solemnitatibus, festisque Sanctorum praemittendas esse Ecclesiae decrevit, Jejunium aliud nullum habere fideles sub praecepto. Diebus Ve- 48
neris, et Sabbati abstinentia a carnibus, sed non Jejunium praecipitur. At longe diversus est apud Graecos, et Orientales in celebrandis Jejuniis mos, et disciplina, ut demonstratum est a multis praeclarissimis Viris, qui scriptis suis Graecorum ritus sunt persequuti. Etenim non omnes eadem habent Jejunia, neque eodem modo illa servant. Mingrelienses, Graecum, et ipsi in Sacris peragendis ritum sequentes, licet proprio utantur idiomate, quatuor habent Quadragesimas. Prima ante Pascha, et a Quinquagesima incipit; secunda post Pentecosten; tertia initium sumit a Kalendis Augusti usque ad festum Assumptionis B. Virginis; quarta Adventus Domini, quae quadraginta complectitur dies. Abstinent a carnibus, nonnisi post solis occasum coenant in majori hebdomada vinum haud gustant, ultimisque tribus diebus ejusdem ab omni prorsus cibo abstinent. Apud Syros autem Jacobitas, praeter feriam quartam, et sextam, quinque sunt celeberrima Jejunia. Primum Quadragesimae, alterum Apostolorum, tertium Migrationis, seu Assumptionis B. Virginis, quartum Nativitatis, quintum Niniviticum Jejunium Quadragesimae, octo supra quadraginta diebus absolvitur; Apostolorum vero a feria secunda post Pentecosten usque ad diem vigesimam nonam Junii producitur. Et Migrationis Jejunium a Kalendis Augusti usque ad diem decimamquintam, Nativitatis vero alii a Kalendis Decembris auspiciantur, nonnulli a die decima Decembris per duas Hebdomadas observant. Denique Ninivitarum Jejunium a feria secunda, quae tribus Hebdomadibus praecedit Jejunium quadragesimale; usque ad feriae quintae Matutinum observant aliqui, nonnulli autem ad Matutinum Sabbati. Syri Nestoriani praeter quinque recensita Jejunia, et ferias quartam et sextam, in quibus haud multum dissident a caeteris Orientalibus (est enim sola varietas quantum ad numerum dierum Jejunii, ejusdem initium) duo habent particularia Jejunia, nempe Jejunium Eliae seu Crucis per hebdomadas septem, a Dominica prima Eliae, quae quartam Æstatis sequitur, usque ad feriam sextam quartae Hebdomadae Crucis, seu septimae Eliae; ac Jejunium virginum tribus post festum Epiphaniae diebus. Jejunium Niniviticum sic est appellatum, quia dum Populi peste, aliisve calamitatibus affligerentur, Episcopi indi-

etis supplicationibus, ac Jejunio, Ninivitarum usi sint exemplo ad Dei opem implorandam. Jejunium autem Virginum ita est appellatum, quod originem habuerit ex supplicationibus, ea occasione indictis, in qua Rex Arabum, sive ut alii volunt Persarum imperaverat, ut sibi ex orbe Hirta quadraginta Virgines adducerentur. Tunc enim ob beneficia illis supplicationibus accepta statuerunt, ut quolibet anno Jejunium istud observaretur. Conveniunt cum Syris Jacobitis circa Jejunii disciplinam Cophti et Æthyopes. Armeni autem non ubique eadem Jejunia servant. Qui Constantinopoli commorantur Armeni sive Catholici, sive haeretici a feria secunda Quinquagesimae Jejunii Quadragesimalis sumunt exordium. Haeretici ante Nativitatis festum, quod die octava Januarii celebrant, septem diebus jejunant, atque in vigilia Jejunium ad vesperam usque protrahunt, cum sacrum faciunt, ac deinde coenant, et in ea utuntur lacticiniis et ovis. At Catholici in vigilia dumtaxat Nativitatis, cujus festum diverso ab Haereticis die celebrant, jejunare solent, atque a piscibus etiam abstinent. Ante Epiphaniam septem diebus jejunant omnes tum Catholici, tum Haeretici. Festum Assumptionis B. Virginis semper die Dominica celebrant, et die Lunae ad Sabbatum usque, quo die lacticiniis utuntur, solent jejunare; eademque ratione Jejunia servant, quae praecedunt festum Transfigurationis, et Exaltationis Sanctae Crucis. A feria secunda post Pentecosten ad feriam usque sextam Jejunium colunt, quod vocant Sancti Eliae, atque ejusdem rationis sunt alia Jejunia, scilicet Sancti Gregorii illuminatoris, Sancti Jacobi Episcopi, Sancti Sergii Martyris, et Sancti Gregorii, quem Thaumaturgum appellant in quibus a feria secunda usque ad sextam jejunant. Haec sunt, quae Orientalis Ecclesiae circa Jejunia praesentem disciplinam spectant, de qua satis hactenus diximus.

49 His breviter ac dilucide, quantum satis esse potest ad Orientalium circa Jejunium disciplinam dignoscendam, indicatis, restat ut pauca de Jejunii dogmate edisseramus. Ac principio quidem animadvertimus, Calvinianos, aliosque recentes Novatores Jejunia omnia e medio sustulisse, ut perspicue apparet ex iis, quae libro Institutionum quarto capite 12. scribit Calvinus, ubi quadragesimale Jejunium superstitiosam appellat observationem. Ac tametsi fateri non dubitent, Jejunium praeceptum in veteri lege fuisse, cum id expressum legatur apud Joelem, Jonam, atque alibi in veteris Testamenti libris; negant tamen audacter eidem Jejunio obnoxios esse Christianos propterea quod a legis vinculo soluti sunt, Ecclesiamque Jejunia sub praecepto indicere posse. Sed illorum error facile convelli potest. Annon enim apud Matthaeum 6. dicitur: *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum etc.* Nec officit, quod Jejunii praeceptum ad legem veterem pertinerat; satis etenim constat, caeremonialia tantum praecepta, non autem moralia, cujusmodi procul dubio est praeceptum Jejunii, illucescente Evangelio abrogata fuisse. Id quod mirifice ex Augustini doctrina in Epistola ad Casulanum, quae est 36. confirmari potest; Sic enim eo loco habet S. Pater; *Ego in Evangelicis, et Apostolicis litteris, totoque Instrumento, quod appellatur Testamentum novum, animo id revolvens, video praeceptum esse Jejunium. Quibus autem diebus non oporteat Jejunare, et quibus oporteat, praecepto Domini, vel Apostolorum non invenio definitum*: Audiant Augustinum Novatores ajentem, in sacris novi foederis litteris Jejunium esse praeceptum, determinationem vero illorum dierum, in quibus Jejunium colendum sit, Ecclesiae potestati, ac libertati esse relictam. Quod vera possit Ecclesia suis legibus Jejunia praecipere fidelibus, et stabilire certa Jejunii tempora, vel ex ipso Synagogae exemplo demonstratur, quae Judaeis Jejunia imponebat, ut apud Hieremiam, Estherem, ac Zachariam legere est. Quod si ea potestate pollebat Judaeorum Sinagoga, quid est quod eamdem Ecclesiae Christi denegandam esse putent Novatores? An dicturi sunt minori gaudere Ecclesiam potestate, quam Sinagoga habuerit? At ridiculum id est. Deinde Ecclesiae Praelati non minus ac Principes saeculares potestate gaudent leges condendi ad fidelium spirituale bonum promovendum. Nemo autem dubitare potest, Jejunium valde opportunum atque optimum esse ad spiritualem finem consequendum remedium; ex quo Angelicus Doctor 2. 2. quaest. 147. deducit, Jejunium sub praecepto quoque naturali cadere. Potest igitur Ecclesia praedictum remedium fidelibus praecipere, sicut saeculares Principes exercitium illorum actuum, qui alioquin liberi essent, praecipiunt subditis, qui vergunt in eorumdem subditorum bonum. Extra dubium est ergo, et in sacris litteris novi foederis praeceptum esse Jejunium, illudque fidelibus praecipere posse Ecclesiam. Quae contra hujusmodi doctrinam objicere solent Haeretici, adeo levia, inepta, ac futilia sunt, ut vix digna sint lucubratione anicularum, in iis propterea exsufflandis tempus terere nolumus. (*)

(*) Jejunii Ecclesiastici historiam Gallice ediderunt Ludovicus Thomassinus, et Benedictinus D. de L'Isle; quibus adde Gabrielis Albaspinaei de *jejuniis, et stationibus observatione*, Cabassutii de *veterum jejuniorum Ecclesiae origine, et ritibus* dissertationem, et Joannis Ciampini de *Cruce stationali, investigationem historicam*. De quatuor vero temporum jejuniis, eorumque origine extant peculiares dissertationes duae, Ludovici Muratorii una, altera P. Joann. Hyacinthi Sbaraleae, quas cum tribus indicatis Albaspinaei, Cabassutii, et Ciampini opusculis habes Tom. 4. *disciplinae Populi Dei in novo Testamento* a Claudio Fleury Gallice scriptae, et a Franc. Antonio Zaccaria illustratae p. 155. *seqq.* Venetae secundae Editionis apud Zattam. Vide etiam Dissert. Fr. Dominici Thomae Valfredi Ord. Praed. *de usu, et instit. Jejuniorum Temporum Bon. Edit.* 1771. *(Edit. Borbull.)*

JESU SOCIETAS

SUMMARIUM

1. ad 13. Aliqua de Socrcietate Jesu — 14. Constitutio Clementis XIV, qua eadem Societas extinguitur et supprimitur.— 15. Alia constitutio ejusdem Pontificis.* — 16. Bulla Pii VII. pro restitutione Congregationis Societatis Jesu.

1 Societas Jesu merito laudatur a Benedicto
XIV. tom. 1. Constitut. 49. incip. *Constan-*
2 *tem.* Societati Jesu unus locus inter Consul-
tores Congregationis Sacrorum Rituum per-
3 petuo assignatur ; Idem *ibid.* Societatis Jesu Col-
legium in Civitate S. Dominici in insula Hispa-
niola in publicam studiorum Universitatem eri-
gitur; Idem Constit. 37. incip. *In supereminenti.*
4 Ejusque Collegii Rectori tribuitur facultas con-
ferendi gradus, cumulative tamen cum Priore
PP. Praedicatorum; Idem *ibid.*
5 In Societate Jesu Congregationes Generales ex
Brevi Innoc. X. singulis novenniis haberi juben-
6 tur; Id. Const.24. incip. *Devotum majori.* Societas
Jesu variis temporibus institit pro abrogatione
7 hujusmodi Brevis; Idem *ibid.* Illud tamen quo ad
triennalem officiorum durationem abrogatum fuit
8 ab Alexandro VIII.; Idem *ib.* Bened. XIV. Inno-
centii legem quoad novennalem Congregationem
9 abrogat; Idem *ibid.* Et quoad praefinitionem ter-
mini triennalis officiorum, abrogationem jam fa-
ctam confirmat; Idem *ibid.*
10 In Societate Jesu vacatio Beneficiorum non in-
ducitur per emissionem votorum simplicium, Id.
11 Constit. 25. incip. *Ex quo dilectus Filius.* Sed in
ipsius Congregatione Generali V. decretum fuit,
illius Alumnos expleto probationis biennio Bene-
ficia Ecclesiastica dimittere debere; Idem *ibid.*
12 E Societate Jesu Theologus Consultor Poeni-
tentiariae Apostolicae assumi consuevit ; Idem
tom. 1. Const. 96. incip. *In Apostolicae* §. 15.
13 Jesu Societas extinguitur, et supprimitur a
fel. record. Clement. XIV. per suas Litteras in
forma Brevis sub die 21. Julii 1773. ut hic ad
litteram allatae sequuntur.

CLEMENS PAPA XIV.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

14 Dominus, ac Redemptor noster Jesus Christus Princeps pacis a Propheta praenuntiatus, quod hunc in mundum veniens per Angelos primum pastoribus significavit, ac demum per se ipsum, antequam in coelos ascenderet, semel et iterum suis reliquit discipulis; ubi omnia Deo Patri reconciliavisset, pacificans per sanguinem crucis suae, sive quae in terris, sive quae in caelis sunt, Apostolis etiam reconciliationis, tradidit ministerium, posuitque in eis verbum reconciliationis, ut legatione fungentes pro Christo, qui non est dissentionis Deus, sed pacis, et dilectionis, universo Orbi pacem annuntiarent, et ad id potissimum sua studia conferrent ac labores, ut omnes in Christo geniti solliciti essent servare unitatem spiritus in vinculo pacis, unum corpus, et unus spiritus, sicut vocati sunt in una spe vocationis, ad quam nequaquam pertingitur, ut inquit S. Gregorius Magnus, si non ad eam unita cum proximis mente curratur.

Hoc ipsum potiori quadam ratione nobis divinitus traditum reconciliationis verbum, et ministerium, ubi primum, meritis prorsus imparibus evecti fuimus ad hanc Petri Sedem, in memoriam revocavimus, die, noctuque prae oculis habuimus, cordique altissime inscriptum gerentes, ei pro viribus satisfacere contendimus, divinam ad id opem assidue implorantes, ut cogitationes, et consilia pacis nobis, et universo dominico gregi Deus infundere dignaretur, ad eamque consequendam tutissimum nobis, firmissimumque aditum reserare. Quinimo probe scientes, divino nos consilio constitutos fuisse super gentes, et supra regna, ut in excolenda vinea Sabahot, conservandoque Christianae Religionis aedificio, cujus Christus est angularis lapis, evellamus, et destruamus et disperdamus, et dissipemus, et aedificemus, et plantemus eo semper fuimus animo constantique voluntate, ut quemadmodum pro Christianae Reipublicae quiete, et tranquillitate nihil a nobis praetermittendum esse censuimus, quod plantando, aedificandoque esset quovis modo accomodatum: ita eodem mutuae charitatis vinculo expostulante, ad evellendum, destruendumque, quidquid jucundissimum etiam nobis esset atque gratissimum, et quo carere minime possemus sine maxima animi molestia, et dolore, prompti aeque essemus, atque parati.

Non est sane ambigendum, ea inter, quae ad Catholicae Reipublicae bonum, felicitatemque comparandam plurium conferunt, principem fere locum tribuendum esse regularibus Ordinibus, ex quibus amplissimum in universam Christi Ecclesiam quavis aetate dimanavit ornamentum,

praesidium, et utilitas. Hos idcirco Apostolica haec Sedes approbavit non modo, suisque fulcita est auspiciis, verum etiam pluribus auxit beneficiis, exemptionibus, privilegiis, et facultatibus, ut ex his ad pietatem excolendam, et religionem ad populorum mere verbo, et exemplo rite informandos, ad fidei unitatem inter fideles servandam, confirmandamque, magis, magisque excitarentur, atque inflammarentur. Ast ubi eo res devenit, ut ex aliquo regulari Ordine, vel non amplius uberrimi ii fructus, atque optatissima emolumenta a Christiano Populo perciperentur, ad quae afferenda fuerant primitus instituti, vel detrimento potius esse visi fuerint, ac perturbandae magis populorum tranquillitati, quam eidem procurandae accomodati; haec eadem Apostolica Sedes, quae eisdem plantandis operam impenderat suam, suamque interposuerat auctoritatem, eos vel novis communire legibus, vel ad pristinam vivendi severitatem revocare, vel penitus etiam evellere, ac dissipare minime dubitavit.

Hac sane de causa Innocentius Papa Tertius praedecessor noster', cum comperiisset nimiam regularium Ordinum diversitatem gravem in Ecclesiam Dei confusionem inducere; in Concilio Generali Lateranensi IV. firmiter prohibuit, ne quis de cetero novam Religionem inveniat: sed quicumque ad religionem converti voluerit unam de approbatis assumat; decrevitque insuper, ut qui voluerit religiosam domum de novo fundare, regulam, et institutionem accipiat de approbatis. Unde consequens fuit, ut non liceret omnino novam religionem instituere sine speciali Romani Pontificis licentia, et merito quidem nam cum novae Congregationes majoris perfectionis gratia instituantur, prius ab hac Sancta Apostolica Sede ipsa vitae futurae forma examinari, et perpendi debet diligenter, ne sub specie majoris boni, et sanctioris vitae plurima in Ecclesia Dei incommoda, et fortasse etiam mala exoriantur.

Quamvis veri providentissime haec fuerint ab Innocentio III. Praedecessore constituta, tamen postmodum non solum ab Apostolica Sede importuna petentium inhiatio aliquorum Ordinum Regularium approbationem extorsit, verum etiam nonnullorum praesumptuosa temeritas diversorum Ordinum praecipue mendicantium nondum approbatorum effraenatam quasi multitudinem adinvenit. Quibus plene cognitis, ut malo statim occurreret, Gregorius Papa X. pariter Praedecessor noster in Generali Concilio Lugdunensi renovata Constitutione ipsius Innocentii III. Praedecessoris, districtius inhibuit, ne aliquis de cetero novorum Ordinem, aut religionem adinveniat, vel habitum novae religionis assumat. Cunctas vero generaliter religiones, et Ordines mendicantes post Concilium Lateranense IV. adinventos, qui nullam confirmationem Sedis Apostolicae meruerunt, perpetuo prohibuit. Confirmatos autem ab Apostolica Sede modo decrevit subsistere infrascripto: ut videlicet professoribus eorumdem Ordinum ita liceret in illis remanere, si voluerint, quod nullum deinceps ad eorum professionem admitterent, nec de novo domum, vel aliquem locum acquirerent, nec domos, seu loca, quae habebant, alienare valerent sine ejusdem Sanctae Sedis licentia speciali. Ea enim omnia dispositioni Sedis Apostolicae reservavit in Terrae Sanctae subsidium, vel pauperum, vel alios pios usus per locorum Ordinarios, vel eos quibus Sedes ipsa commiserit, convertenda. Personis quoque ipsorum Ordinum omnino interdixit quoad extraneos praedicationis, et audiendi confessiones Officium, aut etiam sepulturam. Declaravit tamen in hac Constitutione minime comprehensos esse Praedicatorum, et Minorum Ordines quos evidens ex iis utilitas Ecclesiae Universali proveniens perhibebat approbatos, Voluitque insuper Eremitarum S. Augustini, et Carmelitarum Ordines in solido statu permanere, ex eo quod istorum institutio praedictum Generale Concilium Lateranense praecesserat. Demum singularibus personis Ordinum, ad quos haec Constitutio extendebatur, transeundi ad reliquos Ordines approbatos licentiam concessit generalem; ita tamen, ut nullus Ordo ad alium, vel Conventus ad Conventum se, ac loca sua totaliter transferret, non obtenta prius specialis Sedis Apostolicae licentia.

Hiscemet vestigiis secundum temporum circumstantias inhaeserunt alii Romani Pontifices Praedecessores nostri quorum omnium decreta longum esset referre. Inter ceteros vero Clemens Papa V. pariter Praedecessor noster, per suas sub plumbo 6. nonas Maii anno Incarnationis Dominici 1312. expeditas litteras Ordinem Militarem, Templariorum nuncupatorum, quamvis legitime confirmatum, et alias de Christiana Republica adeo praeclare meritum, ut a Sede Apostolica insignibus beneficiis privilegiis, facultatibus, exemptionibus, licentiis, cumulatus fuerit, ob universalem diffamationem suppressit, et totaliter extinxit, etiamsi Concilium Generale Viennense, cui negotium examinandum commiserat, a formali et difinitiva ferenda sententia censuerit se abstinere.

Sanctus Pius V, similiter Praedecess. noster, cujus insignem sanctitatem pie colitur, et veneratur Ecclesia Catholica, Ordinem Regularem Fratrum Humiliatorum Concilio Lateranensi anteriorem, approbatumque a felicis recordationis Innocentio III. Honorio III. Gregorio IX. et Nicolao V. Romanis Pontificibus Praedecessoribus itidem nostris, ob inobedientiam decretis Apostolicis, discordias domesticas, et externas exortas, nullum omnino futurae virtutis specimen ostendentem, et ex eo quia aliqui ejusdem Ordinis in

necem S. Caroli S. R. E. Card. Borromei Protectoris, ac Visitatoris Apostolici dicti Ordinis scelerate conspiraverint, extinxit; ac penitus abolevit.

Recolendae memoriae Urbanus Papa Octavus etiam Praedecessor noster per suas in simili forma Brevis die 6 Februarii 1726. expeditas litteras Congregationem Fratrum Conventualium Reformatorum a felicis memoriae Sixto Papa V. itidem Praedecessore nostro solemniter approbatam et pluribus beneficiis, ac favoribus auctam, ex eo quia ex praedictis Fratribus ii in Ecclesiae Dei spirituales fructus non prodierint, imo quamplures differentiae inter eosdem Fratres Conventuales non Reformatos ortae fuerint perpetuo suppressit, ac extinxit: Domus, Conventus, loca, suppellectilem bona, res, actiones, et jura ad praedictam Congr. spectantia Ordini Fratrum Minorum Sancti Francisci Conventualium concessit, et assignavit, exceptis tantum domo Neapolitana, et domo Sancti Antonii de Paula nuncupata de Urbe, quam postremam Camerae Apostolicae applicavit, et incorporavit, suaeque, suorumque successorum dispositioni reservavit: Fratribus denique praedictae suppressae Congregationis ad Fratres S. Francisci Cappuccinos, seu de observantia nuncupatos, transitum permisit.

Idem Urbanus Papa VIII. per alias suas in pari forma Brevis die 2. Decembris 1643. expeditas litteras Ordinem Regularem Sanctorum Ambrosii, et Barnabae ad nemus perpetuo suppressit, extinxit, et abolevit, subjecitque Regulares praedicti suppressi Ordinis jurisdictioni, et correctioni Ordinariorum locorum, praedictisque Regularibus licentiam concessit se transferendi ad alios Ordines regulares ab Apostolica Sede approbatos. Quam suppressionem rec. memoriae Innocentius Papa X. Praedecessor quoque noster solemniter per suas sub plumbo Kal. Aprilis anno Incarnationis Dominicae 1645. expeditas litteras confirmavit; et insuper Beneficia, Domus, et Monasteria praedicti Ordinis, quae antea Regularia erant, ad saecularitatem reduxit, ac in posterum saecularia fore, et esse, declaravit.

Idemque Innocentius X. Praedecessor per suas in simili forma Brevis die 16. Martii 1645. ob graves perturbationes excitatas inter Regulares Ordinis Pauperum Matris Dei Scholarum piarum etsi Ordo ille previo maturo examine a Gregorio Papa XV. Praedecessore nostro solemniter approbatus fuerit, praefatum regularem Ordinem in simplicem Congregationem, absque ullorum votorum emissione ad instar Instituti Congregationis Praesbyterorum saecularium Oratorii in Ecclesia Sanctae Mariae in Vallicella de Urbe S. Philippi Neri nuncupatae, reduxit: Regularibus praedicti Ordinis sic reducti transitum ad quamcumque religionem approbatam concessit: admissionem Novitiorum, et admissorum professionem interdixit: superioritatem denique, et Jurisdictionem, quae penes Ministrum generalem, Visitatores, aliosque Superiores residebat, in Ordinarios Locorum totaliter transtulit: quae omnia per aliquot annos consecuta suos effectum, donec tandem Sedes haec Apostolica, cognita praedicti Instituti utilitate, illum ad pristinam votorum solemnium formam revocavit, ac in perfectum regularem Ordinem redegit.

Per similes suas in pari forma Brevis die 29. Octobris 1650. expeditas litteras idem Innocentius X. Praedecessor, ob discordias quoque, et dissensiones exortas suppressit totaliter Ordinem S. Basilii de Armenis: regulares praedicti suppressi Ordinis omnimode jurisdictioni, et obedientiae Ordinariorum Locorum subjecit in habitu Clericorum saecularium, assignata iisdem congrua sustentatione ex redditibus Conventuum suppressorum: illisque etiam facultatem transeundi ad quamcumque religionem approbatam concessit.

Pariter ipse Innocentius X. Praedecessor per alias suas in dica forma Brevis die 22. Junii 1651. expeditas litteras attendens, nullos spirituales fructus ex regulari Congregatione Presbiterorum Boni Jesus in Ecclesia sperari posse, praefatam Congregationem perpetuo extinxit: Regulares praedictos jurisdictioni Ordinariorum Locorum subjecit, assignata eisdem congrua sustentatione ex redditibus suppressae Congregationis, et cum facultate transeundi ad quemlibet Ordinem regularem approbatum a Sede Apostolica; suoque arbitrio reservavit applicationem bonorum praedictae Congregationis in alios pios usus.

Denique felicis recordationis Clemens Papa IX. Praedecessor itidem noster cum animadverteret, tres regulares Ordines, Canonicorum videlicet regularium Sancti Georgii in Alga nuncupatorum Hieronimianorum de Fesulis, ac tandem Jesuatorum a Sancto Johanne Columbano institutorum parum, vel nihil utilitatis, et commodi Christiano populo afferre, aut sperari posse eos esse aliquando allaturos de iis supprimendis, extinguendisque consilium cepit, idque perfecit suis litteris in simili forma Brevis die 6. Decembris 1668. expeditis; eorumque bona, et redditus satis conspicuos, Venetorum Republica postulante, in eos sumptus impendi voluit, qui ad Creteuse bellum adversus Turcas sustinendum erant necessario subeundi.

In his vero omnibus decernendis, perficiendisque fatius semper duxerunt Praedecessores nostri ea uti consultissima agendi ratione, quam ad intercludendum poenitus aditum animorum contentionibus et ad quemlibet amovenda dissidia, vel partium studia magis conferre existimarunt. Hinc molesta illa, ac plena negotii praetermissa methodo, quae in forentibus instituendis judiciis adhi-

beri consuevit, prudentiae legibus unice inhaerentes, ea potestatis plenitudine, qua tamquam Christi in terris Vicarii ac supremi Christianae Reipublicae moderatores amplissime donati sunt, rem omnem absolvendam curarunt, quin regularibus Ordinibus suppressioni destinatis, veniam facerent, et facultatem sua experiundi Jura, et gravissimas illas vel propulsandi criminationes, vel causas amoliendi, ob quas ad illud consilii genus suscipiendum adducebantur.

His igitur, aliisque maxime apud omnes ponderis et auctoritatis exemplis nobis ante oculos propositis, vehementique simul flagrantes cupiditate, ut in ea, quam infra aperiemus, deliberatione, fidenti, animo, tutoque pede incedamus, nihil diligentiae omisimus, et inquisitionis, ut quidquid ad regularis Ordinis, qui Societas Jesu vulgo dicitur originem pertinet, progressum, hodiernumque statum perscrutaremur; et compertum inde abuimus, eum ad animarum salutem, et haereticorum et maxime Infidelium conversionem, ad majus denique pietatis, et Religionis incrementum a Sancto suo Conditore fuisse institutum; atque ad optatissimum hujusmodi finem facilius feliciusque consequendum, arctissimo Evangelicae paupertatis voto tam in communi, quam in particulari fuisse Deo consecratum, exceptis tantummodo studiorum, seu litterarum Collegiis, quibus possidendi redditus ita facta est vis et potestas, ut nihil tamen ex iis redditibus in ipsius Societatis commodum, utilitatem, ac usum impendi unquam possit, atque converti.

His, alliisque Sanctissimis legibus probata primum fuit eadem Societas Jesu a rec. memoriae Paulo Papa III. Praedecessore nostro per suas sub plumbo 5. Kal. Octobris anno Incarnationis Dominicae 1540. expeditas litteras, ab eodemque concessa ei fuit facultas condendi jura, atque statuta, quibus Societatis praesidio, incolumitati, atque regimini firmissime consuleretur. Et quamvis item Paulus Praedecesor Societatem ipsam angustissimis sexaginta dumtaxat alumnorum limitibus ab initio circumscripsisset; per alias tamen suas itidem sub plumbo pridie Kal. Martii anno Incarnationis Dominicae 1543. expeditas litteras locum dedit eadem in sociatate iis omnibus, quos in eam excipere illius moderatoribus visum fuisset opportunum, aut necessarium. Anno deinde 1549. suis in simili forma Brevis die 15. Novembris expedis litteris idem Paulus Pradecessor pluribus atque amplissimis privilegiis eamdem Societatem donavit, ac in his indultum alias per eumdem Praepositis generalibus dictae Societatis concessum admittendi viginti Presbyteros Coadjutores spirituales, eisque impertiendi easdem facultates, gratiam, et auctoritatem, quibus Socii ipsi professi donantur, ad alios quoscumque, quos idoneos fore iidem Praepositi generales censuerint, ullo absque limite, et numero extendendum voluit atque mandavit; ac praeterea Societatem ipsam, et universos illius Socios, et personas illorumque bona quaecumque ab omni superioritate, jurisdictione, corretione quorumcumque Ordinariorum exemit; et vindicavit, ac sub sua, et Apostolicae Sedis protectione suscepit

Haud minor fuit reliquorum Praedecessorum nostrorum eamdem erga Societatem liberalitas, ac munificentia. Constat enim a rec. memoriae Julio III. Paulo IV. Pio IV. et V. Gregorio XIII. Sixto V. Gregorio XIV. Clemente VIII. Paulo V. Leone XI. Gregorio XV. Urbano VIII. aliisque Romanis Pontificibus privilegia eidem Societati, jam antea tributa, vel confirmata fuisse, vel novis aucta accessionibus, vel apertissime declarata. Ex ipso tamen Apostolicarum Constitutionum tenore, et verbis palam colligitur; eadem in societate suo fere ab initio varia dissidiorum, ac aemulationum semina pullulasse, ipsos non modo inter Socios, verum etiam cum aliis regularibus Ordinibus, Clero saeculari, Academiis, Universitatibus, publicis litterarum gymnasiis, et cum ipsis etiam Principibus, quorum in ditionibus Societas fuerat excepta; easdemque contentiones, et dissidia excitata modo fuisse de votorum indole, et natura, de tempore admittendorum Sociorum ad vota, de facultate Socios expellendi, de iisdem Sociis ad sacros ordines promovendis sine congrua ac sine votis solemnibus contra Concilii Tridentini, ac sanctae memoriae Pii Papae V. Praedecessoris nostri decreta; modo de absoluta potestate, quam Praepositus generalis ejusdem Societatis sibi vindicabat, ac de aliis rebus ipsius Societatis regimen spectantibus; modo de variis doctrinae capitibus, de scholis, de exemptionibus, et privilegiis, quae locorum Ordinarii, aliaeque personae in Ecclesiastica, vel saeculari dignitate constitutae suae noxia esse jurisdictioni, ac juribus contendebant; ac demum minime defuerunt gravissimae accusationes eisdem Sociis objectae, quae Christianae Reipublicae pacem, ac tranquillitatem non parum perturbarunt.

Multae hinc ortae adversus Societatem querimoniae, quae nonnullorum etiam Principum auctoritate munitae, ac relationibus, ad rec. memoriae Paulum IV. Pium V. et Sixtum V. Praedecessores nostros delatae fuerunt. In his fuit clarae memoriae Philippus Secundus Hispaniarum Rex Catholichus, qui tum gravissimas, quibus ille vehementer impellebatur, rationes, tum etiam eos, quos ab Hispaniarum Inquisitoribus adversus immoderata Societatis privilegia, ac regiminis formam acceperat clamores, et contentionum capita a nonnullis ejusdem etiam Societatis viris doctrina, et pietate spectatissimis confirmata, eidem Sixto V. Praedecessoris exponenda curavit, apud eumdemque egit, ut Apostolicam Socie

tatis visitationem decerneret, atque committeret.

Ipsius Philippi Regis petitionibus, et studiis, quae summa iuniti aequitate animadverterat, annuit idem Sixtus Praedecessor, delegitque ad Apostolici Visitatoris munus Episcopum prudentia, virtute, et doctrina omnibus commendatissimum, ac praeterea congregationem designavit nonnullorum S. R. E. Cardinalium, qui rei perficiendae sedulam navarent operam. Verum dicto Sixto V. Praedecessore immatura morte praerepto, saluberrimum ab eo susceptum consilium evanuit, omnique caruit effectu. Ad supremum autem Apostolatus apicem assumptus felicis recordationis Gregorius PP. XIV. per suas litteras sub plumbo 4. Kal. Julii ann. Dominicae Incarnationis 1591. expeditas, Societatis institutum amplissime iterum approbavit; rataque haberi jussit, ac firma privilegia quaecumque eidem Societati a suis Praedecessoribus collata; et illud prae ceteris, quo cautum fuerat, ut a Societate expelli, dimittique possent Socii, forma judiciaria minime adhibita, nulla scilicet praemissa inquisitione, nullis confectis actis, nullo ordine judiciario servato, nullisque terminis, etiam substantialibus servatis, sola facti veritate inspecta, culpae, vel rationabilis causae tantum ratione habita; ac personarum, aliarumque circumstantiarum. Altissimum insuper silentium imposuit; vetuitque sub poena potissimum excommunicationis latae sententiae, ne quis dictae Societatis Institutum, constitutiones, aut decreta directe, vel indirecte impugnare auderet, vel aliquid de iis quovis modo immutari curaret. Jus tamen cuilibet reliquit, ut quidquid addendum, minuendum, aut immutandum censeret, sibi tantummodo, et Romanis solum Pontificibus pro tempore existentibus, vel immediate, vel per Apostolicae Sedis Legatos, seu Nuncios significare posset, atque proponere.

Tantum vero abest, ut haec omnia satis fuerint compescendis adversus Societatem clamoribus, et querelis, quin potius magis magisque universum fere Orbem pervaserunt molestissimae contentiones de Societatis doctrina: quam fidei veluti Orthodoxae bonisque moribus repugnantem plurimi traduxerunt, domesticae etiam, externaeque efferbuerunt dissensiones, et frequentiores factae sunt in eam, de nimia potissimum terrenorum bonorum cupiditate accusationes; ex quibus omnibus suam hauserunt originem tum perturbationes illae omnibus satis cognitae, quae Sedem Apostolicam ingenti moerore affecerunt, ac molestia; tum capta a Principibus nonnullis in Societatem consilia. Quo factum est, ut eadem Societas novam Instituti sui, ac privilegiorum confirmationem a felicis recordationis Paulo Papa V. Praedecessore nostro impetratura, coacta fuerit ab eo petere, ut rata habere vellet, suaque confirmare auctoritate decreta quaedam in quinta generali Congregatione edita, atque ad verbum exscripta in suis sub plumbo, pridie non. Septembris anno Incarnationis Dominicae 1606. desuper expeditis litteris; quibus in decretis discretissime legitur tam internas Sociorum simultates, ac turbas, quam exterorum in Societatem querelas, ac postulationes Socios in comitiis congregatos impulisse ad sequens condendum Statutum: « Quoniam Societas nostra, quae ad fidei propagationem, ut animarum lucra a Domino excitata est, sicut per propria Instituti ministeria, quae spiritualia arma sunt cum Ecclesiae utilitate, ac proximorum aedificatione sub crucis vexillo finem feliciter consequi potest, quem intendit ita et haec bona impediret et se maximis periculis exponeret, si ea tractaret, quae saecularia sunt, et ad res politicas, atque ad status gubernationem pertinent; idcirco sapientissime a nostris majoribus statutum est, ut militantes Deo aliisque a nostra professione abhorrentibus non implicemur. Cum autem his praesertim temporibus valde periculosis, pluribus locis et apud varios Principes (quorum tamen amorem et charitatem sanctae memoriae Pater Ignatius conservandam ad divinum obsequium pertinere putavit) aliquorum fortasse culpa, et vel ambitione, vel indiscreto zelo religio nostra male audiat; et alioquin bonus Christi odor necessarius sit ad fructificandum; censuit Congregatio ab omni specie mali abstinendum esse, et querelis, quoad fieri poterit, etiam ex falsis suspicionibus provenientibus, occurrendum. Quare praesenti decreto graviter, et severe nostris omnibus interdicit, ne in hujusmodi publicis negotiis, etiam invitati, aut allecti ulla ratione se immisceant, nec ullis precibus, aut suasionibus ab instituto deflectant. Et praeterea quibus efficacioribus remediis omnino huic morbo, sicubi opus sit, medicina adhibeatur, patribus Definitoribus accurate decernendum, et definiendum commendavit. »

Maximo suoe animi nostri dolore observavimus, tam praedicta, quam alia complura deinceps adhibita remedia nihil ferme virtutis praesetulisse, et auctoritatis ad tot, ac tantas evellendas, dissipandasque turbas, accusationes, et quaerimonias in saepedictam Societatem, frustraque ad id laborasse ceteros Praedecessores nostros Urbanum VIII. Clementem IX. X. XI. et XII. Alexandrum VII. et VIII. Innocentium X. XI. XII. et XIII. et Benedictum XIV. qui optatissimam conati sunt Ecclesiae restituere tranquillitatem plurimis saluberrimis editis Constitutionibus, tam circa saecularia negotia, sive extra sacras Missiones, sive earum occasione minime exercenda, quam circa dissidia gravissima, ac jurgia adversus Locorum Ordinarios, regulares Ordines, loca pia atque Communitates

cujusvis generis in Europa, Asia, et America non sine ingenti animarum ruina, ac populorum admiratione a Societate acriter excitata; tum etiam super interpretatione, et praxi Ethnicorum quorundam rituum aliquibus in locis passim adhibita, omissis iis, qui ab Universali Ecclesia sunt rite probati; vel super earum sententiarum usu, et interpretatione, quas Apostolica Sedes tamquam scandalosas, optimaeque morum disciplinae manifeste noxias merito proscripsit, vel aliis demum super rebus maximi equidem momenti, et ad Christianorum dogmatum puritatem sartam tectam servandam apprime necessariis; et ex quibus nostra hac non minus, quam superiori aetate plurima dimanarunt detrimenta, et incommoda; perturbationes nimirum, ac tumultus in nonnullis Catholicis regionibus; Ecclesiae persecutiones in quibusdam Asiae, et Europae provinciis, ingens denique allatus est moeror Praedecessoribus nostris et in his piae memoriae Innocentio Papae XI. qui necessitate compulsus eo devenit, ut Societati interdixerit novitios ad habitum admittere; tum Innocentio Papae XIII. qui eamdem poenam coactus fuit eidem comminari, ac tandem rec. memoriae Benedicto Papae XIV. qui visitationem Domorum Collegiorumque in ditione Charissimi in Christo filii nostri Lusitaniae, et Algarbiorum Regis Fidelissimi existentium censuit decernendam; quin ullum subinde, vel Sedi Apostolicae solamen, vel Societati auxilium, vel Christianae Reipublicae bonum accesserit ex novissimis Apostolicis litteris a felicis recordationis Clemente Papa XIII. immediato Praedecessore nostro extortis potius, ut verbo utamur a Praedecessore nostro Gregorio X. in supracitato Lugdunensi OEcumenico Concilio adhibito, quam impetratis, quibus Societatis Jesu institutum magnopere commendatur, ac rursus approbatur.

Post tot, tantasque procellas, ac tempestates acerbissimas futurum optimus quisque sperabat, ut optatissima illa tandem aliquando illucesceret dies, quae tranquillitatem, et pacem esset comulatissime allatura. At Petri Cathedram gubernante eodem Clemente XIII. Praedecessore longe difficiliora, ac turbulentiora accesserunt tempora. Auctis enim quotidie magis in praedictam Societatem clamoribus, et querelis, quinimo periculosissimis alicubi exortis seditionibus, tumultibus, dissidiis, et scandalis, quae Christianae charitatis vinculo labefactato, ac poenitus disrupto, fidelium animos ad partium studia, odia, et inimicitias vehementer inflammarunt, eo discriminis, ac periculi res perducta visa est, ut ii ipsi, quorum avita pietas, ac in Societatem liberalitas haereditario quodam veluti jure a majoribus accepta omnium fere linguis summopere commendatur, charissimi nempe in Christo Filii nostri Reges Francorum, Hispaniarum, Lusitaniae, ac utriusque Siciliae suis ex Regnis, ditionibus, atque provinciis Socios dimittere coacti omnino fuerint, et expellere: hoc unum putantes extremum tot malis superesse remedium et penitus necessarium ad impediendum quominus Christiani populi in ipso sanctae Matris Ecclesiae sinu se se invicem lacesserent, provocarent, lacerarent.

Ratum vero habentes praedicti charissimi in Christo Filii nostri remedium hoc firmum esse non posse, ac Universo Christiano Orbi reconciliando accommodatum, nisi Societas ipsa prorsus extingueretur, ac ex integro supprimeretur; sua idcirco apud praefatum Clementem PP. XIII. Praedecessorem exposuerunt studia, ac voluntatem et qua valebant auctoritate, et precibus conjunctis simul votis expostularunt, ut efficacissima ea ratione perpetuae suorum subditorum securitati, universaeque Christi Ecclesiae bono providentissime consuleret. Qui tamen praeter omnium expectationem contigit ejusdem Pontificis obitus, rei cursum, exitumque prorsus impedivit. Hinc nobis in eadem Petri Cathedra, divina disponente clementia, constitutis, eaedem statim oblatae sunt preces, petitiones, et vota, quibus sua quoque addiderunt studia, animique sententiam Episcopi complures, aliique viri dignitate, doctrina, religione plurimum conspicui.

Ut autem in re tam gravi, tantique momenti tutissimum caperemus consilium, diuturno Nobis temporis spatio opus esse judicavimus, non modo ut diligenter inquirere, maturius expendere, et consultissime deliberare possemus, verum etiam ut multis gemitibus, et continuis precibus singulare a Patre luminum exposceremus auxilium, et praesidium: qua etiam in re Fidelium omnium precibus, pietatisque operibus nos saepius apud Deum juvari curavimus. Perscrutari inter cetera voluimus, quo innitatur fundamento pervagata illa apud plurimos opinio, religionem scilicet Clericorum Societatis Jesu fuisse a Concilio Tridentino solemni quadam ratione approbatam, et confirmatam; nihilque aliud de ea actum fuisse comperimus in citato Concilio, quam ut generali illo exciperetur decreto, quo de reliquis regularibus Ordinibus cautum fuit, ut finito tempore novitiatus, novitii qui idonei inventi fuerint ad profitendum admittantur, aut a Monasterio ejiciantur Quamobrem eadem sancta Synodus (Sess. 25. c. 16. de Regular.) declaravit se nolle aliquid innovare, aut prohibere quin praedicta religio Clericorum Societatis Jesu, juxta pium eorum Institutum a Sancta Sede Apostolica approbatum, Domino, et ejus Ecclesiae inservire possit.

Tot itaque, ac tam necessariis adhibitis mediis, Divini Spiritus, ut confidimus. adjuti presentia, et afflatu, nec non muneris nostri compulsi necessitate, quo, et ad Christianae Reipublicae quietem, et tranquillitatem conciliandam, foven-

dam, roborandam, et ad illa omnia penitus de medio tollenda, quae eidem detrimento vel minimo esse possunt, quantum vires sinunt, arctissimo adigimur; cumque praeterea animadverterimus praedictam Societatem Jesu uberrimos illos amplissimosque fructus, et utilitates afferre amplius non posse, ad quos instituta fuit, a tot Praedecessoribus nostris approbata, ac plurimis ornata privilegiis, imo fieri, aut vix, aut nullo modo posse, ut ea incolume manente vera pax ac diuturna Ecclesiae restituatur; his propterea gravissimis adducti causis, aliisque pressi rationibus, quas et prudentiae leges, et optimum Universalis Ecclesiae regimen nobis suppeditant, altaque mente repositas servamus, vestigiis inhaerentes eorumdem Praedecessorum nostrorum, et praesertim memorati Gregorii X. Praedecessoris in Generali Concilio Lugdunensi, cum, et nunc de Societate agatur, tum Instituti sui, tum privilegiorum etiam suorum ratione, Mendicantium Ordinum numero adscripta, maturo consilio, ex certa scientia, et plenitudine potestatis Apostolicae saepedictam Societatem extinguimus, et supprimimus; tollimus, et abrogamus omnia, et singula ejus officia, ministeria, et administrationes, Domus, Scholas, Collegia, Hospitia, Grancias, et loca quaecumque quavis in Provincia, Regno, et ditione existentia, et modo quolibet, ad eam pertinentia; ejus statuta, mores, consuetudines, Decreta, Constitutiones, etiam juramento, confirmatione Apostolica, aut alias roboratas; omnia item, et singula privilegia, et indulta generalia, vel specialia, quorum tenores praesentibus, ac si de verbo ad verbum essent inserta, ac etiamsi quibusvis formulis, clausulis irritantibus, et quibuscumque vinculis et decretis sint concepta, pro pleno, et sufficienter expressis haberi volumus Ideoque declaramus cassatam perpetuo manere, ac penitus extinctam omnem, et quamcumque auctoritatem Praepositi Generalis, Provincialium Visitatorum, aliorumque quorumlibet dictae Societatis Superiorum, tam in spiritualibus, quam in temporalibus; eamdemque jurisdictionem, et auctoritatem in Locorum Ordinarios totaliter; et omnimode transferimus, juxta modum, casus, et personas, et iis sub conditionibus, quas infra explicabimus; prohibentes, quemadmodum per praesentes prohibemus, ne ullus amplius in dictam Societatem excipiatur, et ad habitum, ac novitiatum admittatur; qui vero hactenus fuerunt excepti, ad professionem votorum simplicium, vel solemnium sub poena nullitatis admissionis, et professionis, aliisque arbitrio nostro, nullo modo admitti possint, et valeant. Quinimo volumus, praecipimus, et mandamus, ut qui nunc tyrocinio actu vacant, statim, illico, immediate, et cum effectu dimittantur: ac similiter vetamus: ne qui votorum simplicium professionem emiserunt, nulloque sacro Ordine sunt usque adhuc initiati, possint ad majores ipsos Ordines promoveri praetextu, aut titulo vel jam emissae in Societate professionis, vel privilegiorum contra Concilii Tridentini decreta eidem Societati collatorum.

Quoniam vero eo nostra tendunt studia, ut quemadmodum Ecclesiae utilitatibus, ac Populorum tranquillitati consulere cupimus, ita singulis ejusdem religionis individuis, seu sociis, quorum singulares personas paterne in Domino diligimus solamen aliquod, et auxilium afferre studeamus, ut ab omnibus, quibus hactenus vexati fuerunt contentionibus, dissidiis, et angoribus liberi, fructuosius vineam Domini possint excolere, et animarum saluti uberius prodesse; ideo decernimus, et constituimus, ut socii professi votorum dumtaxat simplicium, et sacris Ordinibus nondum initiati, intra spatium temporis a Locorum Ordinariis deficiendum, satis congruum ad munus aliquod, vel officium, vel benevolum receptorem inveniendum, non tamen uno anno longius a data praesentium nostrarum litterarum inchoandum, Domibus, et Collegiis ejusdem Societatis omni votorum simplicium vinculo soluti egredi omnino debeant, eam vivendi rationem suscepturi, quam singulorum vocationi, viribus, et conscientiae magis aptam in Domino judicaverint; cum, et juxta Societatis privilegia dimitti ab ea hi poterant non alia de causa praeter eam, quam Superiores prudentiae, et circumstantiis magis conformem putarent, nulla praemissa citatione, nulloque judicario ordine servato.

Omnibus autem Sociis ad sacros Ordines promotis veniam facimus, ac potestatem, easdem domos, aut Collegia Societatis deserendi, vel ut ad aliquem ex regularibus Ordinibus a Sede Apostolica approbatis se conferant, ubi probationis tempus a Concilio Tridentino praescriptum debebunt explere, si votorum simplicium professionem in Societate emiserint; si vero solemnium etiam votorum, per sex tantum integros menses in probatione stabunt, super quo benigne cum eis dispensamus, vel ut in saeculo maneant tamquam Presbyteri, et Clerici Saeculares sub omnimoda, ac totali obedientia, et subjectione Ordinariorum, in quorum dioecesi domicilium signant; decernentes insuper, ut his, qui hac ratione in saeculo manebunt, congruum aliquod donec provisi aliunde non fuerint, assignetur stipendium ex redditibus domus, seu Collegii, ubi morabantur, habito tamen respectu tum redditnum, tum onerum eidem annexorum.

Professi vero in sacris Ordinibus jam constituti, qui vel timore ducti non satis honestae sustentationis ex defectu vel inopia congruae, vel quia loco carent ubi domicilium sibi compararent, vel ob provectam aetatem, infirmam valetudinem, aliamque justam, gravemque causam, domus So-

cietatis, seu Collegia derelinquere opportunum minime existimaverint ibidem manere poterunt; ea tamen lege, ut nullam praedictae domus, seu Collegii administrationem habeant, Clericorum Saecularium veste tantummodo utantur, vivantque Ordinario ejusdem loci plenissime subjecti. Prohibemus autem omnino quominus in eorum qui deficient locum, alios sufficiant; Domum de novo juxta Concilii Lugdunensis decreta, seu aliquem Locum acquirant; Domos insuper res, et loca, quae nunc habent, nunc alienare valeant; quinimo in unam tantum Domum, seu plures, habita ratione Sociorum, qui remanebunt, poterunt congregari, ita, ut Domus, quae vacuae relinquentur, possint in pios usus converti juxta id quod sacris canonibus, voluntati fundatorum, divini cultus incremento, animarum saluti, ac publicae utilitati videbitur suis loco, et tempori recte, riteque accommodatum. Interim vero vir aliquis ex Clero Saeculari prudentia, proibisque moribus praeditus designabitur, qui dictarum Domorum praesit regimini, deleto penitus, et suppresso nomine Societatis.

Declaramus individuos etiam praedictae Societatis ex omnibus Provinciis, a quibus jam reperiuntur expulsi, comprehensos esse in hac generali Societatis suppressione; ac proinde volumus, quod supradicti expulsi, etiamsi ad majores Ordines sint, et existant promoti, nisi ad alium regularem Ordinem transierint, ad statum Clericorum, et Presbyterorum Saecularium ipso facto redigantur, et Locorum Ordinariis totaliter subjiciantur.

Locorum Ordinarii, si eam, qua opus est, deprehenderint virtutem, doctrinam, morumque integritatem in iis, qui e Regulari Societatis Jesu Instituto ad Presbyterorum Saecularium statum in vim praesensium nostrarum litterarum transierint, poterunt eis pro suo arbitrio facultatem largiri, aut denegare excipiendi sacramentales confessiones Christi Fidelium aut publicas ad populum habendi sacras conciones, sine qua licentia in scriptis nemo illorum iis fungi muneribus audebit. Hanc tamen facultatem iidem Episcopi, vel Locorum Ordinarii nunquam quoad extraneos iis concedent, qui in Collegiis, aut domibus antea ad Societatem pertinentibus vitam ducent, quibus proinde perpetuo interdicimus Sacramentum poenitentiae extraneis administrare, vel praedicare, quemadmodum ipse etiam Gregor. X. Praedecessor in citato Generali Concilio simili modo prohibuit. Qua de re ipsorum Episcoporum oneramus conscientiam, quos memores cupimus severissimae illius rationis, quam de ovibus eorum curae commissis Deo sunt reddituri, et durissimi etiam illius judicii, quod iis, qui praesunt, supremus vivorum, et mortuorum Judex minatur.

Volumus praeterea, quod si quis eorum, qui Societatis institutum profitebantur, munus exerceat erudiendi in litteris juventutem, aut Magistrum agat in aliquo Collegio, aut schola, remotis penitus omnibus a regimine, administratione, et gubernio, iis tantum in docendi munere locus fiat perseverandi, et potestas, qui ad bene de suis laboribus sperandum signum aliquod praeseferant, et dummodo ab illis alienos se praebeant disputationibus, et doctrinae capitibus, quae sua vel inanitate gravissimas contentiones, et incommoda parere solent, et procreare; nec ullo unquam tempore ad hujusmodi docendi munus ii admittantur vel in eo, si nunc actu versantur, suam sinantur praestare operam, qui scholarum quietem, ac publicam tranquillitatem non sunt pro viribus conservaturi.

Quod vero ad sacras attinet missiones, quarum etiam ratione intelligenda volumus quaecumque de Societate suppressione disposuimus, nobis reservamus, ea media constituere, quibus et Infidelium conversio, et dissidiorum sedatio facilius, et firmius obtineri possit, et comparari.

Cassatis autem, et penitus abrogatis, ut supra, privilegiis quibuscumque, et statutis saepedictae Societatis, declaramus ejus Socios, ubi a Domibus, et Collegiis Societatis egressi, et ad statum Clericorum Saecularium redacti fuerint, habiles esse, et idoneos ab obtinenda juxta Sacr. Canonum, et Constitutionum Apostolicarum decreta, Beneficia quaecumque tam sine cura, quam cum cura, Officia, Dignitates, Personatus, et id genus alia, ad quae omnia eis in Societate manentibus aditus fuerat penitus interclusus a felicis recordationis Gregorio PP. XIII. per suas in simili forma Brevis die 10. Septembris 1584. expeditas litteras, quarum initium est: *Satis, superque* Item iisdem permittimus, quod pariter vetitum eis erat, ut eleemosynam pro Missae celebratione valeant percipere; possintque iis omnibus frui gratiis, et favoribus, quibus tamquam Clerici Regulares Societatis Jesu perpetuo caruissent. Derogamus pariter omnibus, et singulis facultatibus, quibus a Praeposito generali, aliisque Superioribus vi privilegiorum a Summis Pontificibus obtentorum, donati fuerint; legendi videlicet haereticorum libros, et alios ab Apostolica Sede proscriptos, et damnatos, non servandi jejuniorum dies, aut esurialibus cibis in iis non utendi; anteponendi, postponendique horarum canonicarum recitationem, aliisque id genus, quibus in posterum eos uti posse severissime prohibemus; cum mens nobis, animusque sit, ut iidem tamquam Saeculares Presbyteri ad Juris communis tramites suam accommodent vivendi rationem.

Vetamus, ne postquam praesentes nostrae litterae promulgatae fuerint, ac notae redditae, ullus audeat earum executionem suspendere etiam

colore, titulo, praetextu cujusvis petitionis, appellationis, recursus, declarationis, aut consultationis dubiorum, quae forte oriri possent, alioque quovis praeviso, vel non praeviso. Volumus enim ex nunc, et immediate suppressione, et cassationem universae praedictae Societatis, et omnium ejus officiorum suum effectum sortiri, forma, et modo a nobis supra expressis, sub poena majoris excommunicationis ipso facto incurrendae, nobis, nostrisque Successoribus Romanis Pontificibus pro tempore reservatae, adversus quemcumque, qui nostris hisce litteris adimplendis impedimentum, obicem, aut moram apponere praesumpserit.

Mandamus insuper, ac in virtute sanctae obedientiae praecipimus omnibus, et singulis personis Ecclesiasticis, regularibus, saecularibus, cujuscumque gradus, dignitatis, qualitatis, et conditionis, et iis signanter, qui usque adhuc Societati fuerunt adscripti, et inter Socios habiti, ne defendere audeant, impugnare, scribere, vel etiam loqui de hujusmodi suppressione, deque ejus causis, et motivis, quemadmodum nec de Societate instituto, regulis, Constitutionibus, regiminis forma, aliave de re, quae ad hujusmodi pertinet argumentum, absque expressa Romani Pontificis licentia, ac simili modo sub poena excommunicationis nobis ac nostris pro tempore successoribus reservatae prohibemus omnibus, et singulis, ne hujus suppressionis occasione ullum audeant, multoque minus eos qui Socii fuerunt, injuriis, jurgiis, contumeliis, aliove contemptus genere, voce, aut scripto, clam, aut palam afficere, ac lacessire.

Hortamur omnes Christianos Principes, ut ea, qua pollent, vi, auctoritate, et potentia, quam pro Sanctae Romanae Ecclesiae defensione, et patrocinio a Deo acceperunt, tum etiam eo, quo in hanc Apostolicam Sedem ducuntur obsequio, et cultu, suam praestent operam, ac studia, ut hae nostrae litterae suum plenissime consequantur effectum, quinimo singulis in iisdem litteris contentis inhaerentes similia constituant, et promulgent decreta, per quae omnino caveant, ne, dum haec nostra voluntas executioni tradetur, ulla inter Fideles excitentur jurgia, contentiones et dissidia.

Hortamur denique Christianos omnes, ac per Domini Nostri Jesu Christi viscera obsecramus, ut memores sint omnes eumdem habere magistrum qui in coelis est eumdem omnes Reparatorem, a quo empti sumus pretio magno; eodem omnes lavacro aquae in verbo vitae regeneratos esse, et filios Dei, cohaeredes autem Christi constitutos; eodem Catholicae doctrinae verbique divini pabulo nutritos, omnes demum unum corpus esse in Christo singulos autem alterius membra: atque idcirco necesse omnino esse, ut omnes communi charitatis vinculo simul colligati cum omnibus hominibus pacem habeant, ac nemini debeant, quidquam, nisi ut invicem diligant, nam qui diligit proximum legem implevit summo prosequentes odio offensiones, simultates, jurgia, insidias, aliaque hujusmodi ab antiquo humani generis hoste excogitata, inventa, et excitata ad Ecclesiam Dei perturbandam, impediendamque aeternam Fidelium felicitatem sub fallacissimo scholarum, opinionum, vel etiam Christianae perfectionis, titulo, ac praetextu. Omnes tandem totis viribus contendant veram germanamque sibi sapientiam comparare, de qua scriptum est per Sanctum Jacobum (cap. 3. Epist. Canon. vers. 13.) « Quis » sapiens, et disciplinatus inter vos? Ostendat » ex bona conversatione operationem suam in » mansuetudine sapientiae. Quod si zelum ani» marum habetis, et contentiones, sint in cordibus » vestris, nolite gloriari, et mendaces esse adver» sus veritatem. Non est enim ista sapientia desur» sum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. » Ubi enim zelus, et contentio, ibi incostantia, » et omne opus pravum. Quae autem desursum » est sapientia primum quidem pudica est, deinde » pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, » plena misericordia, fructibus bonis, non judi» cans, sine aemulatione. Fructus autem justitiae » in pace seminatur facientibus pacem. »

Praesentes quoque litteras etiam ex eo quod Superiores, et alii Religiosi saepedictae Societatis et ceteri quicumque in praemissis interesse habentes, seu habere quomodolibet praetendentes illis non consenserint, nec ad ea vocati, et auditi fuerint, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, nullitatis, et invaliditatis vitio, seu intentionis nostrae, aut alio quovis defectu etiam quantumvis magno, inexcogitato, et substantiali sive etiam ex eo quod in praemissis seu eorum aliquo solemnitates, et quaevis alia servanda, et adimplenda servata non fuerint; aut ex quocumque alio capite a jure vel consuetudine aliqua resultante, etiam in corpore juris clauso, seu etiam enormis, enormissimae, et totalis laesionis et quovis alio praetextu, occasione, vel causa, etiam quantumvis justa, rationabili, et privilegiata, etiam tali, quae ad effectum validitatis praemissorum necessario exprimenda foret, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, et terminos juris, aut aliud quodcunque juris, facti, gratiae, vel justitiae remedium impetrari, sed quomodolibet concesso, aut impetrato quempiam uti, seu se juvari in judicio, vel extra illud posse; sed easdem praesentes semper, perpetuoque validas firmas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere ac per

omnes, et singulos ad quos spectat, et quomodolibet spectabit in futurum inviolabiliter observari.

Sicque, et non aliter in praemissis omnibus, et singulis per quoscumque Judices Ordinarios, et Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de Latere Legatos, et Sedis Apostolicae Nuncios, et alios quavis auctoritate, et potestate fungente et functuros in quavis causa, et instantia, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, seu interpretandi facultate et auctoritate, judicari, ac definiri debere, ac irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus.

Non obstantibus Constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, etiam in Conciliis generalibus editis et quatenus opus sit regula nostra de non tollendo jure quaesito necnon saepedictae Societatis, illiusque Domorum, Collegiorum, ac Ecclesiarum etiam juramento roboratis statutis, et consuetudinibus, privilegiis, quoque indultis, et Litteris Apostolicis eidem Societati, illiusque Superioribus, religiosis, et personis quibuslibet sub quibusvis tenoribus, et formis, ac cum etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque decretis etiam irritantibus, etiam motu simili, etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet concessis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, expressa, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, et singulorum tenores, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata exprimerentur, et insererentur, praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, et insertis, habentes, illis alias in suo robore permansuris ad praemissorum effectum specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut praesentium litterarum transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides in judicio, et extra adhibeatur, quae praesentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 21. Julii 1773. Pontificatus nostri Anno quinto.

CLEMENS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam

15 Gravissimis ex causis nuper Nos per alias nostras in simili forma Brevis dies 21. superioris mensis Julii expeditas litteras, Societatem Jesu extinctam, atque suppressam decrevimus, et declaravimus, ac aliis, prout in eisdem nostris litteris, quarum tenores praesentibus plene, et sufficienter expressis haberi volumus, uberius continetur. Accitis postmodum die 6. currentis Mensis Augusti dilectis Filiis nostris S. R. E. Presbyteris Cardinalibus Andrea S. Matthaei in Merulana Corsino, Mario Sanct. Augustini Marefusco, Francisco S. Clementis Carafa, et Francisco Xaverio Sanct. Silvestri, et Martini ad Montes de Zelada respective nuncupatis, ac dilecto quoque filio nostro S. Georgii ad Velum Aureum ejusdem S. R. E. Diacono Card. Casali pariter nuncupato, necnon dilectis etiam filiis Magistris Vincentio Macedonio, et Onuphrio Alfano; Nos eisdem omnibus causas ipsas, totamque rei gestae seriem, ejusque singulares etiam circumstantias aperuimus, ac uberrime patefecimus; perlectisque nostris litteris praedictis, ipsi omnia per Nos gesta, et in eis contenta quam maxime, ac unanimiter commendantes, omnem promereri laudem agnoverunt, putarunt, ac crediderunt. Modo autem volentes, ut quae in praedictis litteris disposita, constituta, et praescripta sunt, debitae executioni, ac juxta animi nostri sententiam committantur; hinc est, quod motu proprio, atque ex certa scientia, et matura deliberatione nostris, unam erigimus, atque instituimus Congregationem ex supradictis quinque Cardinalibus, ac duobus Romanae Curiae Praelatis, necnon ex duobus quoque Regularibus in Sacra Theologia praeclaris, tamquam Consultoribus a Nobis nominandis, quibus haec praecipue cura incumbere debeat, ut ea omnia, quae in dictis nostris litteris constituta sunt, atque mandata suum assequantur effectum; et si aliqua in earum executione circa modum, personas, et res olim ad Societatem ipsam spectantes suboriri imposterum umquam valeat dubitatio, Nobis prius consultis, tollatur, ac declaretur. Eidem vero sic per Nos institutae Congregationi, omnes, et quascumque pro executione dictarum litterarum necessarias, et quomodolibet opportunas facultates, etiam summarie, ac sine strepitu, et figura Judicii, sola facti veritate inspecta, ac per inquisitionem quoque procedendi adversus omnes, et quascumque Personas cujusvis status, gradus, qualitatis, et dignitatis existant, ac res, bona, libros, scripturas, supellectilia, aliaque ad Societatem praedictam jam spectantia retinentes, occupantes, et occultantes, easque tam sub Ecclesiasticis censuris, quam sub aliis arbitrio ipsius Congregationis imponendis poenis ad earum revelationem, ac restitutionem cogendi, et compellendi, motu, scientia, et pari matura deliberatione tribuimus, et impertimur. Ne autem ea, quae in Congregatione bujusmodi pertractanda, atque discutienda erunt, revelentur,

et ad aliorum aures perveniant; omnibus, et singulis eamdem Congregationem constituentibus sub poena excommunicationis latae sententiae ipso facto absque ulla declaratione incurrendae, a qua nemo absolutionis beneficium, praeterquam a Nobis, seu Romano Pontifice pro tempore existente, nisi in mortis articulo constitutus valeat obtinere, prohibemus, atque expresse interdicimus, ne ea, quae quocumque modo in dicta Congregatione proposita, discussa, aut definita fuerint sub quovis praetextu, causa, vel quaesito colore patefacere, vel directe, aut indirecte revelare valeant, aut praesumant. Praeterea, attenta dictae Societatis suppressione, et extinctione, omnes, et quascumque facultates, jurisdictiones, privilegia, et auctoritates, quorumcumque Collegiorum Domorum, Ecclesiarum, et Seminariorum, ac Personarum, ipsius sic extinctae Societatis Protectoribus, aliisque etiam S. R. E. Cardinalibus, et magno quoque Poenitentiario super eis quomodolibet concessas, indultas, et attributas; motu scientia, et deliberatione similibus, suspensas pro nunc decernimus, et declaramus, atque omnimodam jurisdictionem, auctoritatem, et potestatem in iis omnibus, quae quoquomodo Personas, Ecclesias, Domus, Collegia, res, et bona dictae jam extinctae Societatis respiciunt, privative, quoad omnia alia Tribunalia, etiam quarumcumque Congregationum earumdem S. R. E. Cardinalium tam Concilii Tridentini interpretum, quam Consultationibus Episcoporum, et Regularium, ac negotiis Propagandae Fidei, ac Disciplinae Regulari Praepositorum, sublata eis quavis aliter judicandi. et interpretandi facultate, atque auctoritate, ad eamdem Congregationem per praesentes constitutam spectare, et pertinere statuimus, et jubemus. Volentes insuper, ut ad dictam tantummodo Congregationem a Nobis, ut praefertur, erectam, privative pariter quoad alios quoscumque, et quaecumque alia Tribunalia spectet, quoque, et pertineat non solum providere, sive quae Poenitentiarios Basilicae Principis Apostolorum de Urbe, sive quae alios Poenitentiarios Almae Domus Lauretanae respiciunt, sed etiam Viros doctrina, ac pietate praeditos, in Superiores, Lectores, seu Magistros Domorum, Collegiorum, et Seminariorum hujusmodi eligere, ac deputare. Decernentes easdem praesentes litteras firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus, et per omnia plenissime suffragari, ac ab eis respective inviolabiliter observari; sicque in praemissis per quoscumque Judices ordinarios, et delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac ejusdem S. R. E. Cardinales judicari, et definiri debere, ac irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari: non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, nec non quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, aut quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque indultis, et litteris Apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis, ac innovatis, quibus omnibus, et singulis, illorum tenores praesentibus pro plene, et sufficienter, expressis, ac insertis habentes, ad praemissorum effectum, specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 13. Augusti 1773. Pontificatus Nostri Anno V.

A. CARD. NIGRONUS

ADDITIONES CASINENSES

Sed eadem Societas restituta fuit anno 1814. a Pio Papa VII. sequenti Constitutione.

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad Perpetuam Rei Memoriam

16 Sollicitudo omnium Ecclesiarum humilitati Nostrae meritis licet, et viribus impari, Deo sic disponente, concredita, Nos cogit omnia illa Subsidia adhibere, quae in Nostra sunt potestate, quaeque a Divina Providentia Nobis misericorditer subministrantur, ut spiritualibus Christiani Orbis necessitatibus quantum quidem diversae multiplicesque temporum, Locorumque vicissitudines ferunt nullo Populorum, et Nationum habito discrimine opportune subveniamus hujus Nostri Pastoralis Officii oneri satisfacere cupientes, statim ac tunc in vivis agens Franciscus Kareu, et alii Seculares Presbyteri a pluribus annis in amplissimo Russiaco Imperio existentes et olim addicti Societati Jesu a felicis Recordationis Clemente XIV. Praedecessore Nostro suppressae preces Nobis obtulerunt, quibus facultatem sibi fieri supplicabant, ut auctoritate nostra in unum Corpus coalescerent, quo facilius juventuti fidei rudimentis erudiendae, et bonis moribus imbuendae ex proprii Instituti ratione operam darent munus praedicationis obirent, confessionibus excipiendis incumberent, et alia sacramenta administrarent, eorum precibus eo libentius annuendum Nobis esse duximus, quod Imperator Paulus Primus tunc temporis regnans eosdem Praesbyteros impense Nobis commendavisset humanissimis litteris suis die undecima augusti anni Do-

mini millesimi octigentesimi ad Nos datis, quibus singularem suam erga ipsos benevolentiam significans gratum sibi fore declarabat, si Catholicorum Imperii sui bono Societas Jesu auctoritate Nostra ibique constitueretur; qua propter Nos attento animo perpendentes quam ingentes utilitates in amplissimas illus Regiones Evangelicis operariis prope modum destitutas essent perventurae, quantumque incrementum ejusmodi ecclesiastici Viri, quorum probati mores tantis laudum praeconiis commendabantur assiduo labore incenso salutis animarum procurandae studio, et indefessa Verbi Divini praedicatione Catholicae Religioni essent allaturi tanti, tamque benefici Principis Votis obsecundare rationi consentaneum existimavimus. Nostris itaque in forma Brevis Litteris datis die septima Martii anni Domini millesimi octigentesimi primi praedicto Francisco Kareu, aliisque ejus Sodalibus in Russiaco Imperio degentibus, aut qui aliunde illuc se conferre possent facultatem concessimus, ut in unum Corpus, seu Congregationem Societatis Jesu conjungi, unirique liberum ipsis esset in una vel pluribus Domibus arbitrio Superioris intra fines dumtaxat Imperii Russiaci designandis, atque ejus Congregationis Praepositum Generalem eumdem Presbyterum Franciscum Kareu ad Nostrum, et Apostolicae Sedis Beneplacitum deputavimus cum facultatibus necessariis, et opportunis, ut Sancti Ignatii de Lojola Regulam a felicis Recordationis Paulo Tertio Praedecessore Nostro Apostolicis suis Constitutionibus approbatam, et confirmatam retinerent, et sequerentur, atque, ut hoc pacto Socii in uno Religioso Caetu congregati, Juventuti, Religioni, ac bonis artibus imbuendae operam dare, Seminaria, et Collegia regere, et probantibus, ac consentientibus locorum Ordinariis, Confessiones excipere, Verbum Dei annunciare, et Sacramenta administrare libere possent, et Congregationem Societatis Jesu sub Nostra, et Apostolicae Sedis immediata Tutela, et subjectione recepimus, et quae ad illam firmandam, et communiendam, atque ab abusibus, et corruptelis, quae forte irrepsissent, repurgandam, visum fuisset in Domino expedire Nobis, ac Successoribus Nostris praescribenda, et sancienda reservavimus, atque ad hunc effectum Constitutionibus Apostolicis, Statutis, Consuetudinibus Privilegiis, et indultis quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, et confirmatis, praesertim litteris Apostolicis Memorati Clementis decimiquarti Praedecessoris Nostri incipientibus — Dominus, ac Redemptor Noster — expresse derogavimus in iis tantum, quae contraria essent dictis Nostris in forma Brevis Litteris, quarum Initium — Catholicae — Et dumtaxat pro Russiaco Imperio elargitis Consilia, quae pro Imperio Russiaco capienda decrevimus ad utriusque Siciliae Regnum non ita multo post extendenda censuimus ad preces Charissimi in Christo Filii Nostri Ferdinandi Regis, qui a Nobis postulavit, ut Societas Jesu eo modo, quo in praefato Imperio stabilita a Nobis fuerat in sua quoque Ditione, ac Statibus stabiliretur, quoniam luctuosissimis illis temporibus ad Juvenes Christiana pietate, ac timore Domini, qui est initium sapientiae informandos, Doctrinaque, et scientiis instruendos praecipue, in Collegiis, Scholisque publicis Clericorum Regularium Societatis Jesu opera uti in primis opportunum sibi arbitrabatur. Nos ex Muneris Nostri Pastoralis debito piis tam Illustris Principis desideriis, quae ad majorem Dei Gloriam, animarumque salutem unice spectabant morem gerere exoptantes, Nostras Litteras pro Russiaco Imperio datas ad utriusque Siciliae Regnum extendimus novis in simili forma Brevis Litteris incipientibus — Per alias — expeditis die trigesima Julii anni Domini millesimi octigentesimi quarti pro ejusdem Societatis Jesu restitutione unanimi fere totius Christiani Orbis consensu instantes, urgentesque petitiones a Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, et Episcopis, atque ab omni Insignium personarum Ordine et Caetu quotidie ad Nos deferuntur, praesertim postquam Fama ubique vulgata est uberrimorum fructuum, quos haec Societas in memoratis Regionibus protulerat, quaeque Prolis in dies crescentes faecunda, Dominicum Agrum latissime ornatura, et dilatatum putabatur dispersio ipsa lapidum Sanctuarii ob recentes calamitates, et vicissitudines, quas deflere potius juvat, quam in memoriam revocare satiscens Disciplina Regularium Ordinum Religionis; et Ecclesiae Catholicae splendor et Columen; quibus nunc reparandis cogitationes, Curaeque nostrae diriguntur efflagitant, ut tam aequis, et communibus votis assensum Nostrum praebeamus. Gravissimi enim Criminis in conspectu Dei reos Nos esse crederemus, si in tantis Reipublicae Christianae necessitatibus ea salutaria auxilia adhibere negligeremus, quae singulari providentia Deus Nobis suppeditat, et si Nos in Petri Navicula assiduis turbinibus agitata, et concussa collocati, expertos, et validos qui sese nobis offerunt remiges ad frangendos Pelagi fluctus Naufragium Nobis et exitium quovis momento minitantis respueremus tot, ac tantis rationum momentis, tamque gravibus causis animum nostrum moventibus id exequi tamdem statuimus quod in ipso Pontificatus nostri exordio vehementer optabamus. Postquam igitur Divinum auxilium ferventibus praecibus imploravimus, Suffragiis, et Consiliis plurium Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium auditis, ex certa Scientia, deque Apostolicae Potestatis plenitudine ordinare, et statuere decrevimus, uti

revera hac nostra perpetua valitura Constitutione ordinamus, et statuimus, ut omnes Concessiones, et Facultates a Nobis pro Russiaco Imperio, et utriusque Siciliae Regno unice datae, nunc extensae intelligantur, et pro extensis habeantur, sicut vere eas extendimus ad totum nostrum Statum Ecclesiasticum aeque ac ad omnes alios Status, et Ditiones. Quare concedimus; et indulgemus Dilecto Filio Presbytero Thaddeo Borzozowki moderno Praeposito Generali Societatis Jesu, aliisque ab eo legittime deputatis omnes necessarias, et opportunas facultates ad Nostrum, et Apostolicae Sedis Beneplacitum, ut in cunctis praefatis Statibus et Ditionibus omnes illos, qui in Regularem Ordinem Societatis Jesu admitti, et cooptari petunt admittere, et cooptare libere, et licite valeant, qui in una, vel pluribus Domibus, in uno vel pluribus Collegiis, in una vel pluribus Provinciis sub Praepositi Generalis pro tempore existentis obedientia conjuncti, et prout res feret distributi ad praescriptum Regulae Sancti Ignatii de Lojola Apostolicis Pauli Tertii Constitutionibus, approbatae, et confirmatae suam accomodent vivendi rationem. Concedimus etiam, et declaramus quod pariter juventuti Catholicae Religionis Rudimentis erudiendae, ac probis moribus instituendae operam dare, nec non Collegia, et Seminaria regere, et Consentientibus, atque adprobantibus Ordinariis Locorum, in quibus eos degere contigerit, Confessiones audire, Verbum Dei praedicare, et Sacramenta administrare libere, et licite valeant. Omnia vero Collegia, Domus, Provincias, Sociosque sic conjunctos, et quos imposterum conjungi, et aggregari contingerit jam nunc sub immediata Nostra, et hujus Apostolicae Sedis Tutela, Praesidio, et obedientia recipimus Nobis et Romanis Pontificibus Successoribus Nostris reservantes ea statuere, et praescribere quae ad eamdem Societatem magis, magisque constabiliendam, et commutandam, et ab Abusibus si forte, quod Deus avertat, irrepserint repurgandam statuere, ac praescribere visum fuerit expedire. Omnes vero, et singulos Superiores, Praepositos, Rectores, Socios, et Alumnos qualescumque hujus restitutae Societatis quantum in Domino possumus commonefacimus, et exhortamur, ut in omni loco, et tempore sese fideles asseclas, et Imitatores tanti Sui Parentis, et Institutoris exhibeant, Regulam ab ipso conditam, et praescriptam accurate observent, et utilia monita, ac Consilia, quae Filiis Suis tradidit, summo studio exequi conentur. Denique Dilectis in Christo Filiis Illustribus, et Nobilibus Viris Principibus, ac Dominis Temporalibus, nec non Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, et Episcopis, aliisque in quavis Dignitate constitutis saepedictam Societatem Jesu, et singulos illius Socios plurimum in Domino commendamus, eosque exhortamur, ac rogamus, non solum ne eos inquietari a quocumque permittant, ac patiantur, sed ut benigne illos, ut decet, et cum charitate suscipiant. Decernentes praesentes Litteras, et in eis contenta quaecumque semper, et perpetuo firma, valida, et efficacia existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri et obtinere et ab illis, ad quos spectat, et pro tempore, quandocumque spectabit inviolabiliter observari debere; sicque et non aliter per quoscumque Judices, quavis potestate fungentes judicari et definiri pariter debere, ac irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis ac praesertim supramemoratis Litteris in forma Brevis felicis Recordationis Clementis Decimiquarti incipientibus — Dominus ac Redemptor Noster — Sub Annulo Piscatoris expedita Die Vigesima prima Julii Anni Domini Millesimi Septingentesimi Septuagesimi Tertii, quibus ad praemissorum effectum expresse, ac speciatim intendimus derogare, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem praesentium Litterarum Transumptis sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarij publici subscriptis, et Sigillo Personae in Ecclesiastica Dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides in Judicio, et extra adhibeatur, quae ipsis praesentibus, adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae Ordinationis, Statuti, Extensionis, Concessionis, Indulti, Facultatis, Delarationis, Receptionis, Reservationis, Moniti, Exhortationis, Decreti, et Derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit Indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicae Millesimo octigentesimo quartodecimo Septimo Idus Augusti Pontificatus Nostri Anno Quintodecimo.

A CARD. PRO-DATARIUS

R. CARD. BRASCHIUS DE HONESTIS

Visa

De Curia D. Testa.

F. Lavizzarius.

IGNORANTIA

SUMMARIUM

1. Ignorantia in genere quid sit. — 2. Ignorantia ut sic, dividitur in positivam, privativam, et negativam, et quae singulae sint. — 3. Ignorantia, et Nescientia differunt, et quomodo — 4. Ignorantia privativa dividitur in ignorantiam Juris, Facti, et Poenae, et quae singulae sint. — 5. Ignorantia rursus dividitur in antecedentem, concomitantem, et subsequentem et quae singulae sint. — 6. Ignorantia dividitur ulterius in invincibilem, et vincibilem, et quae utraque sit. — 7. Ignorantia vincibilis subdividitur in affectatam, et non affectatam, et quae utraque sit.—8. Ignorantia non affectata alia est crassa, et supina, et alia non crassa, nec supina, et quae utraque sit. — 9. Ignorantia invincibilis Juris Divini excusat a peccato. — 10. Etiam ignorantia invincibilis Juris naturae excusat operantem ab omni peccato. — 11. Ignorantia invincibilis non solum Juris, sed etiam Facti excusat omnino a culpa. — 12. Ignorantia invincibilis, non solum antecedens, sed etiam concomitans excusat a peccato. — 13. Ignorantia vincibilis, sive antecedens, sive concomitans non excusat a peccato. — 14. Ipsa vero ignorantia vincibilis, quamvis non excuset a culpa in toto, minuit tamen in parte. — 15. Magis minuit culpam ignorantia non crassa, nec supina, quam crassa et supina. — 16. Ignorantia affectata, nedum non minuit culpam, sed potius eam auget. — 17. Ignorantia invincibilis, tam Juris, quam facti, sicuti excusat ab omni culpa, ita etiam excusat, et liberat ab omni poena per Leges positivas decreta. — 18. Etiam ignorantia Facti, aut ipsius Juris statuentis poenam, vincibilis, et culpabilis quaecumque non crassa, vel supina excusat a poena per Legem decreta. — 19. Non excusat tamen a poena per Legem decreta, ignorantia Juris, vel Facti crassa, vel supina. — 20. Ignorantia, sive vincibilis, sive invincibilis solius poenae, et non Juris, vel Facti, non excusat ab ipsa poena transgressores Legis eam statuentis, excepta poena Censurarum. — 21. Ignorantia censurarum excusat ab eis incurrendis. — 22. Ignoranti non currit tempus. — 23. Ignorans, et dicitur impeditus aequiparantur. — 24. Et quidem dicitur impeditus impedimento Juris, et Facti — 25. Ideoque ignoranti tamquam impedito est subveniendum. — 26. Immo respectu rei ignoratae consideratur tamquam res inanimata. — 27. Nec praestat consensum. — 28. Nec itidem censetur remittere jus suum. — 29. ad 39. De ignorantia juris et facti.

1 Ignorantia in genere, nomine et re, nihil aliud est, quam carentia notitiae, seu cognitionis alicujus rei; *Communis;* Ignorantia ut sic, dividitur in positivam, Privativam, et Negativam. Ignorantia positiva, seu *parvae dispositionis* est carentia notitiae, seu cognitionis veritatis
2 cum positivo contrario errore. Talis ignorantia datur in Judaeis, Haereticis, et Paganis, qui non solum alicujus veritatis praesertim supernaturalis, cognitionem non habent, sed insuper erronee judicant, rem aliter esse, ac revera est; Ipsi enim non solum v. g. ignorant Christum esse Deum, sed insuper erronee judicant esse purum hominem. Ignorantia privativa, seu *merae privationis*, est privatio, seu carentia scientiae eorum, quae quis ex natura, et conditione sua aptus natus est scire, ut si homo adultus, et rationis compos ignoret ea, quae secundum statum suum scire posset. Ignorantia negativa, seu *purae negationis*, est carentia notitiae in subjecto non apto habere talem notitiam, vel ex natura sua, ignorantia Dei in lapide; vel ex statu suo, ut talis ignorantia Dei in amente, et infante. Et talis ignorantia ex S. Thoma 1. 2. *quaest.* 76. *art.* 2. non est appel-
3 landa proprie ignorantia, sed *Nescientia*. Unde, ut vides, *Nescientia* et Ignorantia licet quandoque promiscue una pro alia accipiatur, tamen differunt; *Cod. per quas Personas nobis acquir. l.* 2. *Cod. de rei uxor. action. l.* 1. §. 1. Qui enim nescit, experiendi potestatem non habet, teste Cajo. *in l. annus, de calumn.* Ignorare autem est id nescire quod sciri potest, vel etiam debet. Hinc nescire latius patet, quam ignorare; quippe omnis qui ignorat, nescit, sed non e contra; Calvin. *in Lexico Juridic. verb. Nescire;* Qui *ibid. sub verb. Nescientia* subjungit: et dici potest, quod Nescientia differat ab Ignorantia, quia Ignorantia est eorum, quae scire tenemur. Nescientia vero eorum, quae scire non tenemur; unde ignorantia in malam partem, nescientia vero in bonam partem sumitur; Gloss. *l. de statu, de testament. glos. Rubr. de jur. et fact. ignorantia.* Haec ille. (*)

Ignorantia privativa dividitur in ignorantiam 4
Juris, in ignorantiam facti, et in ignorantiam Poenae. Ignorantia Juris est, qua quis ignorat jus seu legem, aut praeceptum; quod rem aliquam vetat, aut praecepit, ut quando ignoratur lex, seu praeceptum, quo prohibetur furtum, aut quo praecipitur jejunium. Ignorantia facti est, qua quis ignorat, non quidem legem, aut praeceptum, sed actionem in particulari esse contra legem, aut praeceptum, ut si quis nesciat carnem esse, quam comedit die jejunii, vel non advertat, aut recordetur esse diem jejunii, nam nomine ignorantiae comprehenduntur etiam inadvertentia, inconsideratio, et oblivio. Ignorantia *Poenae* est qua quis ignorat poenam latam in delinquentes, ut si quis ignoret Excommunicationem latam in injicientes

(*) Sive ut S. Thomas loc. cit. *Ignorantia* in hoc a *nescientia* differt, quod *nescientia* dicit simplicem scientiae negationem: unde cuicumque deest aliquarum rerum scientia, potest dici nescire illa: secundum quem modum Dionysius in angelis nescientiam ponit 7. capit coelest. Hierarchiae; *ignorantia* vero importat scientiae privationem dum scilicet alicui deest scientia eorum, quae ipsa natus est scire « (*Edit. Barbiell.*)

manus violentas in Clericos, in Simoniacos, et hujusmodi.

5 *Ignorantia* rursus dividitur in antecedentem, concomitantem, et subsequentem. Ignorantia *antecedens* est, quae praecedit Factum, et omnem voluntatis actum circa illud; ac proinde nullo modo, nec directe, nec indirecte est voluntaria; estque aliquo modo causa, cur fiat opus, in quantum removet scientiam, quae si adesset, opus non fieret; talis ignorantia est in Venatore, qui existimans occidere feram, interficit hominem, quem nullatenus occidisset, si esse hominem scivisset. Ignorantia *concomitans* est quae concomitanter se habet ad actum voluntatis, et nec moveat ad operandum, nec removet ab operatione, sed ita afficit operantem, ut eodem modo operaretur, si talis ignorantia abesset, unde actum voluntatis nec antecedit, nec sequitur, sed tantum concomitanter se habet ad illum, ut cum Venator ille pro fera inimicum suum, non de eo cogitans, interficit, quem tamen occidisset, si novisset esse suum inimicum. Ignorantia *subsequens* est, quae a voluntate directe, vel indirecte est volita, adeoque sequitur illam, ut ejus effectus, estque simpliciter voluntaria, et culpabilis; Talis ignorantia directe, seu indirecte volita reperitur in illis; qui, vel expresse ignorare volunt, vel non curant, ut debent, addiscere ea, quae scire possunt, et tenentur.

6 Ignorantia dividitur ulterius in invincibilem, et inculpabilem, et in vincibilem, et culpabilem. Ignorantia *invincibilis, et inculpabilis* est quae morali diligentia vinci, vel tolli nequivit, utpote quia, vel numquam venit in mentem cogitare, vel dubitari de tali re, vel etiam si in mentem venisset, tamen morali, et ordinaria adhibita diligentia, ignorantia illa vinci, seu tolli, et veritatis cognitio acquiri non potuisset; et haec simpliciter non est voluntaria, nec directe nec indirecte, ideo etiam dicta *antecedens*, quia omnem actum voluntatis antecedit. Ignorantia *vincibilis, et culpabilis* est quae morali adhibita diligentia vinci, ac superari, et opposita scientia acquiri potuisset, et debuisset, et haec ignorantia semper est aliquo modo voluntaria directe, vel indirecte ideoque etiam dicta *subsequens* quia actum aliquem voluntatis subsequitur.

7 Ignorantia vincibilis, et culpabilis subdividitur in affectatam et non affectatam, quae inter se differunt, quod illa directe voluntaria sit, et haec indirecte, ut cum S. Thoma 1. 2. *quaest.* 76. *art.* 3. observant passim Doctores. Hinc ignorantia *affectata, et directe voluntaria* est, cum quis data opera vult ignorare, et non inquirere veritatem, sive ob discendi taedium, ac pigritiam, sive ut legis obligatione ignorata, vel excusationem aliquam mereatur a transgressione legis, vel liberius sine remorsu conscientiae peccare possit, de quo Regius Psaltes *Psal.* 35. ait: *Noluit intelligere, ut bene ageret*, et Job. *c.* 21. legitur. *Qui dixerunt Deo, recede a nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus*, et S.Thom. *cit. q.*77. *art.*1. *in corpore* dicit, quod *talis ignorantia videtur augere voluntarium, ex intentione enim voluntatis ad peccandum provenit, quod aliquis vult subire ignorantiae damnum propter libertatem peccandi.* Ignorantia *non affectata, et indirecte tantum voluntaria* est, cum quis, non quidem vult ipsam ignorantiam in se, sed solum non vult adhibere sufficientem, ac debitam diligentiam inquirendi, ac cognoscendi veritatem; ideoque eo ipso indirecte velle ignorantiam convincitur. Et haec ignorantia alia est *crassa*, seu 8
supina, ad quam superandam, veritatemque cognoscendam nulla prorsus diligentia, vel cura adhibita est, qualis plerumque esse solet ignorantia earum rerum, quae communiter ab ejusdem status, vel conditionis hominibus cognoscuntur, vel etiam cognosci debent; et alia est *non crassa, nec supina*, ad quam tollendam aliqua quidem, sed tamen non sufficiens diligentia est adhibita, seu ea est, quae non tam facile superari, et tolli potuit.

Ignorantia invincibilis juris divini excusat a 9
peccato; *Communis, ac certa*, et habetur expresse ex Jo. 15. ibi: *Si non venissem, et locutus fuissem eis, peccatum non haberent, nunc autem excusationem non habent de peccato.* Unde S. Pius V. *die* 1. *Octobris* 1567. Const. incip. *Ex omnibus*, merito damnavit inter alias propositiones Michaelis Baii sequentem 68. in ordine: *Infidelitas pure negativa in his, quibus Christus non est praedicatus, peccatum est*, quam damnationem confirmarunt Gregor. XIII. *die* 29. *Januar.* 1579. Constit. incip. *Provisionis nostrae;* et Urban. VIII. *die* 6. *Martii* 1641. Constit. incip. *In eminenti.* Etiam ignorantia in- 10
vincibilis juris naturae excusat operantem ab omni peccato; Communis. Unde Alexander VIII. *die* 7. *Decemb.* 1690. inter alias merito damnavit sequentem propositionem 2. in ordine: *Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturae, haec in statu naturae lapsae operantem ex ipsa non excusat a peccato formali* (*).

(*) Huic propositioni nectenda haec altera propositio: Nullius hominum compos sui invincibili ignorantia Juris naturae laborat; Id docet Apostolus illis verbis ad Rom. c. 2. v. 15. *Gentes, quae legem* (scriptam) *non habent, ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus.* Ex quibus verbis S. Augustinus l. 2. de serm. Dom. in Monte. 9. infert, nullam esse animam, *quae tamen ratiocinari potest, in cujus conscientia non loquatur Deus;* Videsis P. Jo. Laur. Berti de Theol. Discipl. lib. 21. cap. 10. et si libet, etiam Jo. Gotth. Heineccium Jur. Nat. et Gent. l. 1. c. 1. (*Notae ex Rom. Editione*) (*).

(*) Ceterum Berti *ibid.* profitetur se *circa consequentias juris naturae* censere *ignorantiam invincibilem esse admit-*

11 Ignorantia invincibilis, non solum juris, sed etiam facti, excusat omnino a culpa; quia ubi non est voluntarium, uti in ignorantia ignorantia invincibili, tam juris, quam facti, ibi nulla est culpa; Ita S. Augustinus *lib.* 3. *de liber. arbit. c.* 18. *et lib. de duabus animabus cap.* 10. *et* 11. S. Thom. 1. 2. *qu.* 76. *art.* 4. S. Bonavantura 2. *sent. d.* 2.
12 *art.* 2. *qu.* 3. et communis aliorum. Ignorantia invincibilis non solum antecedens, sed etiam concomitans excusat a peccato; Ita Suarez *de censur. disp.* 4. *sect.* 8. Vasquez *disp.* 125. *c.* 2. Sanchez *lib.* 1. *moral. c.* 16. *n.* 13. Azor. *lib.* 1. *c.* 14. *q.* 4 Laym. *li.* 1. *tr.* 2. *c.* 5. *n.* 8. Card. *lib.* 2. *q.* 19. Reiffenst. *Theol. moral. tr.* 1. *dist.* 1. *q.* 5. *n.* 43. Spor. *to.* 1. *tract.* 1. *poenital.* c. 2. *sect.* 4. *n.* 35. ubi testatur de communi contra Cajetanum, Covarruv. Sayrum, et alios. Et ratio est, quia ignorantia invincibilis etiam concomitans tantum, et non causans opus, vere, at invincibiliter reddit incognitum, et consequente involuntarium id, quod cum tali ignorantia agitur; sed ubi non est voluntarium, ibi non est colpa, ergo qui invincibiliter hominem ignorat esse, quem pro fera occidit quamvis nihilominus occidisset, si antecedenter cognovisset esse suum inimicum, nullam incurrit culpam; Deus enim non imputat homini peccata, quae faceret, si hoc vel illud in mentem ei venirent, sed divinae gratiae adscribendum est, quod in animo de facto non incidat, ut ex S. Augustino recte docent Suarez *tom.* 2. *de relig. lib.* 3. *de juramento* c. 6. *n.* 6. Sanchez *l.* 3. *moral. cap.* 5. Layman *loc. cit. num.* 8. Sporer. *loc. cit. num.* 35. Tum quia licet actus homicidii v. g. factus cum ignorantia concomitante tantum, habuerit adjunctum effectum, vel propositum adhuc occidendi, etiamsi cognovisset esse hominem suum inimicum, vel postea comperto revera fuisse hominem suum inimicum, sequatur gaudium, complacentia, et approbatio, manent quidem illa voluntaria, et peccata seorsim homicidii interni: et ipse actus, ut homicidii externi, sicuti de facto est incognitus, ita est non voluntarius, et consequenter non peccaminosus, quod optime tradidit Sotus *tract. de ratione tegendi peccata lect.* 2. ibi: *Ignorantia concomitans, nec accusat, nec excusat, cum nec voluntaria sit, nec involuntaria. Itaque occisio inimici, dum putatur occidi feram, non fuit tunc peccatum, quia non est voluntaria, erit tamen peccatum quando opus placuerit.*

13 Ignorantia vincibilis, sive antecedens, sive concomitans, non excusat a culpa, *cap.* 1. *de ordinat. ab Episcop. qui renunciav. Episc. et cap. Apostolicae, de Cleric. excom. ministr.* S. Thomas 1. 2. *q.* 76. *art.* 4. et alii communiter. Quod enim sit ex ignorantia, vel cum ignorantia vincibili, est voluntarium, adeoque peccaminosum. Ipsa vero 14
ignorantia vincibilis saltem non affectata, quamvis non excusat a culpa in totu, minuit tamen in in partu; *Communis.* Et ratio est, quia actus 15
quanto minus est voluntarius, tanto minus est peccaminosus; actus autem procedens ex ignorantia licet vincibili, etiam crassa, vel supina, saltem non affectata, est minus voluntarius, ut de se patet, quam actus procedens ex scientia; adeoque licet talis ignorantia vincibilis non excuset a culpa in toto, minuit tamen in parte; et quidem proportionabiliter, quanto minus est voluntaria ignorantia, et culpabilis, eo minus erit peccaminosus actus ex ipsa procedens. Hinc magis minuit culpam ignorantia non crassa, nec supina, utpote minus voluntaria; quam ignorantia crassa, et supina, utpote magis voluntaria, ut patet ex traditis *supra num.* 8. Notanter autem 16
fuit dictum *saltem non affectata;* quia ignorantia affectata nedum non minuit culpam, sed potius auget, quam minuat voluntarium: *Ipsa* enim adeo adhaeret peccato, ut etiam pro majori libertate sine ullo conscientiae scrupulo peccandi, horreat scientiam avocantem a peccato, ut patet *ex Job.* 20. ubi consimiles impii affectati ignorantes *dixerunt Deo, recede a nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus,* et alias apud Regium Psaltem *psal.* 35. *Noluit intelligere, ut bene ageret,* et sic notavit S. Gregorius *lib.* 25. *moral. cap.* 11. et docuit S. Thomas *citat. q.* 76. *art.* 1. *in corpore,* per praecisa verba adducta *sub num.* 7. et tenent Corduba *lib.* 1. *quaest.* 20. Navarr. *in cap. Sciendum* 4. *d.* 2. *de poenit.* Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 17. *num.* 5. Castro *lib.* 2. *de lege poenali cap.* 14. Layman *loc. cit. num.* 9. et alii passim.

*I*gnorantia invincibilis tam Juris, quam Facti, 17
sicuti ex dictis *sub numer.* 11. excusat ab omni culpa, ita etiam excusat, et liberat ab omni poena per leges positivas decreta; *Communis, ex c. Nullus, et cap. Quis locus* 1. *quaest.* 4. Cum enim poena decernatur propter culpam, cessante culpa tamquam causa, cessare etiam debet poena tamquam effectus. Sic v. g. qui percussit Clericum invincibiliter ignorans eam percussionem esse ab Ecclesia prohibitam sub poena excommunicationis *in cap. Si quis suadente Diabolo* 29. *caus.* 17. *q.* 4. aut nesciens, vel non advertens illum esse Clericum, sine dubio non incurrit poenam excommunicationis, textu expresso *in c. Si vero* 4. *de Sent. excomm. et cap. Ut animarum periculis* 2. *de Constitutionib. in* 6. Etiam ignorantia facti, 18
aut ipsius juris statuentis poenam, vincibilis, et culpabilis quaecumque, non crassa, vel supina, excusat a poena per leges decreta. Ut si in allato exemplo dubitans, vel suspicans forte esse

tendam . . . . quod conclusiones juris naturae remotiores deducuntur ex principiis longiori, implexoque discursu, quem rudes quamplurimi etiam ordinariis gratiae adjumentis non destituti efformare nequaquam valent, ut in multis ad usuram, et matrimonii impedimenta spectantibus non perraro contingit. (Eust. Barbiell.

Clericum absque sufficienti inquisitione, et dili-
gentia credat non esse, et percutiat, non incurrit
excommunicationem, et sic in similibus; *Commu-
nis*, textu expresso *in cit. cap. Ut animarum peri-
culis* 2. *de Constitutionib. in* 6. ibi: *Ut animarum
periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcum-
que Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignoran-
tes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit,*
19 *aut supina;* Ubi ut vides, a poena per legem de-
creta non excusat ignorantia juris, vel facti, cras-
sa, vel supina, ibi: *Dum tamen eorum ignorantia
crassa non fuerit, aut supina; Communis.*

20 Ignorantia sive vincibilis, sive invincibilis so-
lius poenae, et non Juris, vel Facti, non excusat
ab ipsa poena transgressores legis eam statuen-
tis, excepta poena censurarum. Qui enim non
ignorat legem latam, seu factum aliquod lege
esse prohibitum; ignorat autem annexam poe-
nam; si in illam legem praevaricetur, non culpae
solum, sed etiam poenae reus efficitur, Sic Co-
varruvias, *in cap. Alma mater p.* 1. §. 10. *numer*
9. Sotus *in* 4. *dist.* 6. *qu.* 8. Azorius *part.* 1. *lib.*
1. *cap.* 15. *qu.* 1. *et* 2. Jul. Clarus §. *fin. qu.* 85.
vers. Secundus est casus, Herincx *part.* 2. *tract.*
3. *disp.* 5. *qu.* 3. *num.* 28. *et* 29. Layman *lib.* 1.
tract. 4. *cap.* 20. *num.* 6. Molina *tr.* 5. *disp.* 71.
num. 9. Sanchez *lib.* 9. *de Matrim. disp.* 32. *num.*
21. Reiffenstuel *lib.* 5. *decret. tit.* 3. §. 13. *n.* 321.
Sporer *loc. cit. numer.* 29. et alii passim contra
paucos quosdam apud Tamburin. *lib.* 1. *in decalog.*
c. 2. §. 1. *num.* 12. Et ratio est, quia ignorantia
solius poenae non tollit causam poenae, idest
culpam, ergo nec effectum, seu ipsam poenam.
Tum quia universali praxi omnium Tribunalium
tum Ecclesiasticorum, tum Laicalium constat
malefactores, et legum transgressores variis af-
fici poenis rotae, patibuli, gladii, combustionis,
exilii, quamvis invincibiliter ignorent, delicta a
se committenda, et commissa poenis hujusmodi
21 subjacere (*). Dicitur autem notanter *excepta
poena Censurarum;* quia ex communi omnium
sententia, ignorantia Censurarum excusat ab eis
incurrendis, quamvis ceteroquin contra legem
agendo, gravissime quis peccet, *arg. cap. Si vero*
4. *de sent. excomm. et cap. Ut animarum periculis*
2. *de Constitution. in* 6. Ad incurrendum enim
Censuras requiritur contumacia; haec autem non
adest, ubi ignorantia Censurarum habetur, adeo-
que etc. Navarr. *in Manual. cap.* 27. *numer.* 274.
Silvest. *verb. Ignorantia num.* 14. Reiffenstuel *lib.*
5. *decretal. tit.* 3. *num.* 323. *et tit.* 39. *numer.* 31.
Sanchez *l. c. num.* 13. Sporer *l. c. num.* 39. Lay-
man *lib.* 1. *tract.* 4 *p.* 1. *c.* 5. *num* 8. et alii com-
plures.

Ignoranti non currit tempus; Innocent. *in cap.* 22
Ne pro defectu n. 2. *de election.* Calder. *Consil.* 566.
Mandavit alios 37. *de testam. in fin.* Baldus *Cons.*
92. *Quaedam in princip. lib.* 1. Fagnan. *lib.* 3.
decretal. in cap. Significatum est 11. *de Regulari-
bus num.* 18. Ignorans et impeditus aequiparan- 23
tur; Rota *recent part.* 2. *dec.* 662. *num.* 9. *in fin.*
Et quidem dicitur impeditus impedimento Juris, 24
et Facti. *Annot. ad Dec.* 3. *sub num.* 17. *par.* 3.
Rot. recent. Ideoque ignoranti tamquam impedito 25
est subveniendum; *ibid. num.* 18. Immo respectu 26
rei ignoratae consideratur tamquam res inanima-
ta, *ibid. sub num.* 11. Nec praestat consensum, 27
Annot. ac decis. 10. *num.* 26. *part.* 3. Nec itidem 28
censetur remittere jus suum, et sic renunciare,
donare, et repudiare; *Annot. ad dec.* 1. *num.* 50.
et 51. *part.* 8.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Ignorantia est *simplex negatio scientiae.* At si 29
quis formavit de re perversam ideam, est potius
error. Plerumque vero confundi solent.

Ignorantia vel est Juris, vel facti, et haec vel 30
facti alieni; vel facti proprii.

Notissima autem est Regula, ignorantiam Ju- 31
ris nocere; *L.* 9. *princip. ff. de Jur. et Fact. igno-
rant.* Sed ne in errores incidamus, distinguendum 32
inter lucrum, et damnum. In lucro ignorantia
Juris utique nocet, sed excipiendi sunt Minores;
L. 11. *C. eodem.* et Milites *L.* 9. §. 1. *ff. eodem.*
Damnum est, distinguente *Donello Comment. jur.
civil. lib.* 1. *cap.* 1. vel rei amissae, vel rei am-
mittendae in damno rei ammissae pariter igno-
rantia Juris nocet, sed excipi debent non solum
Minores, verum et Faeminae; *L. ult. C. eod. tum
rustici L.* 2. *in fin. de Jure Fisci* In damno vero
rei ammittendae omnibus non, idest nulli nocet;
L. 8. *ff. eod.* Exempla tradit Donellus ubi supra.

Haec obtinent secundum Jus Romanum. Caete- 33
rum dubitari hodie solet, an Juris ignorantia no-
ceat in casibus illis, in quibus de Jure Romano
nocebat. Duplex a Jure Romano assignatur ratio 34
cur ignorantia juris nocere debeat. Prior *quia jus*

(*) Ne putes lector quemcumque ignorantiam excusare hominem a censura; nam si affectata sit ignorantia, quae scientiae aequivalet, a censura hominem non excusat, ut optime advertit Suarez *disp.* 4. *sect.* 10. Quamobrem graviores Theologi ut falsam, et laxam Salmanticensium opinionem rejiciunt, quae immunem a censura efficit hominem, qui ignorantiam affectat, ut liberius, et impudentius peccet. Immo si generalia sint Canonum statuta, quae ab omnibus sciri, et custodiri debeant, quo in casu invincibilis ignorantia censurae legi universali annexae praesumi non potest, non adeo facile a censura immunes declarandi erunt ignorantiae praetextu harum legum transgressores. Quis enim a Censura eximeret, illum, qui duellum committeret, sciens ab Ecclesia prohibitum esse, quia ignorat, huic prohibitioni annexam esse censuram? Quia ergo difficile est dari ignorantiam vere invincibilem talis censurae, idcirco ejusmodi ignorantia si esset in casu, petere absolutionem deberet, inquit Cl. Auctor Theologiae Christianae. (*Nota Rom. Theol.*)

(ut ait Jurisconsultus *in L.* 2. *ff. eodem*) *est finitum, et possit esse, et debeat:* Sed non male respondet Schilter. *in Prax. Jur. Roman. Ex* 24. §. 34. *Jus hodie Minus est finitum, recepto praeter patria jura etiam Romano, et Pontificio, et utroque in lingua peregrina descripto, variisque Interpretum opinionibus, et dissensionibus diffuso:* Altera, quod consulendi sunt Peritiores; *L.* 9. §. 3. *ff. eod. Sed certe* (ut respondet Stryk. *in us. moder. Pandect. lib.* 22. *tit.* 6. §. 1.) « in quibusdam negotiis hoc « consilium quidem sequendum esse credo, sed » ut omnibus in casibus ex Jurisconsulti consilio » et ore quis pendere possit, impossibile est. Sci» licet quae negotia ita comparata sunt; ut omnes » scire possunt multa solemnia in iis attendenda » esse, ibidem omnino adhibendos esse Juriscon» sultos constat, nec excusare poterit ignorantia » Juris veluti in Processibus peragendis, testamen» tis condendis, aliisque maximi momenti nego» tiis expediendis, quia hic facillime Homines » scire poterant talia absque Peritorum consilio » peragi non posse; in aliis causis, et casibus, ubi » probabiliter, non adeo opera Jurisconsultorum » utendum judicamus, sane durum esset, si quis » hodie indistincte ob ignorantiam juris, jure suo » privandus esset.

35 Patet hinc, prudentem Judicem perpensis peculiaribus negotiis debere arbitrari, an hodie ignorantia Juris nocere debeat, nec ne.

De Militibus nostri temporis quaeri etiam so- 36
let, an datum sit ipsis jus ignorare, prout datum
erat de Jure Romano. Distinguit plures casus 37
Trentacinq. *variar. Resolut. lib.* 2. *Resol.* 1. *num.* 49. et secundum eos declarat, qua ratione Milites nostri hoc privilegio gaudere queant. Confer etiam Stryk. *loco citato* §. 4. ubi de militia provinciali, ait: « Non aeque omnia privilegia Mili» tum applicari possunt, quia tantum in subsidium » constituitur Provinciae defendendae gratia, ul» tra Provinciam maneat, nec Milites in illam » lecti vacant ubique armis, sed agriculturam » exercent. Quod si tamen imminente necessitate » actu militare compellantur, non deneganda » ipsis erunt Militum Privilegia. » Hactenus de ignorantia Juris.

Quod vero concernit ignorantiam facti, ea si 38
sit *facti alieni* excusat, simulque praesumitur ; *L.* 23. *C. de Probat.* modo non sit nimis crassa, et affectata; *L.* 3. §. 1. *L.* 3. 9. §. 2. *ff. de Jur. et Fact. ignoran.* vel alias a lege reprobata ob publicam utilitatem; Consule Donell. *Comment. jur. Civil. lib.* 1. qui exemplis rem illustrat.

Difficilius vero ignorantia *facti proprii* excusat 39
nisi justa, et probabilis afferatur causa propter memoriae humanae imbecillitatem; Adi Hanu. ad Vesembec. *lib.* 2. *tit.* 25. *n.* 3.

ILLEGITIMUS

VIDE VERB. *FILIUS*

IMAGINES

SUMMARIUM

1. Imago quid sit. — 2. Licitum est in nova lege Deum, et Sanctissimam Trinitatem depingere, et repraesentare in forma corporea, et visibili. — 3. Haec assertio, quamvis sine temeritate negari non possit propter universalem Ecclesiae consuetudinem, tamen non est de fide. — 4. Certissimum vero est non posse depingi Deum ad repraesentandam ejus veram naturam, formam, aut figuram. — 5. Licitum est etiam depingi, vel sculpi Angelos, in forma corporea visibili. — 6. Catholica Fide tenendum est certe depingi posse Imagines Christi Domini, Beatae Virginis Mariae, et aliorum Sanctorum, tum memoriae, tum venerationis causa. — 7. Adducitur ad hoc textus Concilii Tridentini. — 8. Imagines D. N. Jesu Christi, et Deiparae V. Mariae, ac Angelorum, Apostolorum, Evangelistarum, aliorumque Sanctorum, et Sanctarum nequeunt sculpi, aut pingi cum habitu peculiari alicujus Ordinis Regularis, seu alio modo in Ecclesia Catholica inconsueto ; et jam sic sculptae, et pictae, prohibentur teneri, et publico aspectui exponi, et mandatur ab Ecclesiis, et ab aliis locis quibuslibet amoveri, et deleri sub gravissimis poenis. — 9. Imago Christi non est repraesentanda in Agno, sed in figura humana. — 10. Imagines Sanctorum non sunt pingendae habitu profano vel indecentiam, aut inhonestatem praeseferente, et Ordinarii judicant in hoc etiam exemptos. — 11. Imagines Sanctorum non sunt pingendae cum procaci venustate. — 12. Imagines lascivae in Ecclesiis non sunt tolerandae — 13. Imagines Sacrae pingi non possunt in Ecclesia inconsulto Parocho. — 14. De novo non sunt collocandae Imagines in Ecclesiis etiam exemptis, nisi ex Episcopi probatione. — 15. Imagines Sanctorum, qui a Sede Apostolica non sunt canonizati, vel beatificati, non possunt pingi cum radiis, et splendoribus; nec aliud, quod cultum indicet, potest illis tribui. — 16. Imagines praefatas sic pingentes ab Episcopo, et Inquisitore sunt judicandi, et quas poenas incurrant. — 17. Imagines istorum hominum, si ad Ecclesias deferantur, debent teneri in loco secreto, donec a Sede Apostolica super illis fuerit aliquid constitutum. — 18. Tales imagines pingi, et retineri nequeunt, etiamsi fuerint eorum, qui cum opinione Sanctitatis mortui sunt. — 19. Tolerari non debet, ut in locis publicis, et sordidis stent depictae diversae Cruces, ac Sanctorum imagines in derisum Christianae Religionis. — 20. In choro teneri non debent aliae imagines quam Sanctorum. — 21. Imagines illorum, qui cum Sanctitatis, seu Martyrii fama decesserunt, non sunt apponendae in Oratoriis, vel Ecclesiis tam Saecularibus, quam Regularibus, antequam decla-

rentur Beati, neque ad eorum sepulcra accedendae sunt lampades, aut tabellae affigendae sine licentia Sedis Apostolicae. — 22. Non ideo tamen praejudicandum erit in aliquo illis, qui, aut per communem Ecclesiae consensum, aut immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, at tolerantia Sedis Apostolicae vel Ordinarii, coluntur. — 23. Sacrae Imagines Dei, Christi, Angelorum, et Sanctorum licite, at sancte coluntur, et adorantur. — 24. Adducitur probatio ex Scriptura. — 25. Adducitur probatio ex ratione. — 26. Imagines quaecumque nequeunt coli cultu absoluto, sed solum respectivo. — 27. Hinc imagines Sanctorum coluntur cultu Duliae respectivo; Imagines B. V. Mariae cultu Hyperduliae respectivo; Imagines Dei, Christi, ejus Crux, Sudarium, hujusmodi cultu latriae respectivo. — 28. Imagines non adorantes sunt Haeretici, et anathema est contrarium dicens. — 29. Imagines Sanctorum non sunt violandae, at illas violantes, vel prosternentes sunt graviter puniendi. — 30. Imaginum usus est maximae necessitatis, at utilitatis in Ecclesia. — 31. Imaginis etiam in veteri lege fieri solitae erant, et adoratae erant. — 32. lege nova fuerunt imagines in usu usque a tempore Apostolorum et in Concilio Antiochenu tempore eorumdem celebrato statutum fuit imagines Sanctorum esse depingendas, et adorandas. — 33. Primi Christiani imagines Apostolorum sibi fieri curabant. — 34. Affertur objectio Haereticorum ex Scriptura. — 35. Solvitur talis objectio. — 36. Imaginis in translatione ex uno locu Ecclesiae ad alium locum ejusdem Ecclesiae non habet locum Concilium Tridentinum *session*. 25. *cap*. 7. *de reform*. — 37. Imagines devotae non possunt ex une in aliam Ecclesiem transferri sine beneplacito Apostolico, et sic translatae non sustinentur. — 38. Inscriptiones omnes Imaginum SS. Francisci, at Antonii da Padue, in quibus asseritur talem formam Habitus esse eamdem, qua ipsi usi fuerunt etc. interdicuntur. — 39. Suspenduntur quoque, et prohibentur Imagines S. Augustini, at S. Nicolai de Tolentino, et aliorum Sanctorum ejusdem Ordinis impressae, et depictae a Fratribus discalceatis Augustinianis in eorum Habitu; ex post tamen fuit revocata dicta suspensio, et prohibitio. — 40. Non debet ad quamcumque Sanctam Imaginem impediri concursus. — 41. Dummodo non publicentur miracula prius non approbata. — 42. Si Imagines publicantur miraculosae absque interventu Ordinarii, ipse debet eas claudere, informationes capere, Romamque transmittere. — 43. Administratio oblationum Imagini factarum intus aliquam Parochiam etiam Regularium existenti spectet ad Ordinarium, qui eas erogabit in Ecclesia inibi aedificanda, et alios pios usus. — 44. Urbanus VIII. comburi jussit Imaginem cum tribus buccis, tribus nasis, et quatuor oculis, et alias si quae invenirentur similes; haec enim nova inventio repraesentandi Sanctissimam Trinitatem intolerabilis non videtur. — 45. Translatio Imaginis non miraculosae private est facienda. — 46. Imago Beati pingitur cum radiis tantum, Canonizati vero cum diademate circa caput. —'47. In Altari, in quo exponitur SS. Sacramentum pro oratione 40. Horarum cooperienda est quaecumque Imago, aut Statua ibi existens, nec sunt ponendae Sanctorum Reliquiae, aut eorumdem Statuae; Nec figurae animarum Purgatorii, etiam in particularibus expositionibus pro earumdem Suffragio factis. — 48. An Imago, et Statua B. M. V. ac aliorum Sanctorum deferri possit in processionibus cum Baldachino, et intortitiis? *remissive*. — 49. Affertur breviter historia miraculosissimae Imaginis B. M. V. asservatae in altari majori Ecclesiae Aracoelitanae Urbis. — 50. Eadem est, quam detulit processionaliter S. Gregorius Magnus tempore maximae pestilentiae in urbe grassantis. — 51. Ad conspectum hujus miraculosissimae Imaginis statim cessavit maxima ille pestilentia. — 52. Et auditae sunt in aere Angelicae voces cantantes Antiphonam *Regina Coeli laetare, alleluja*, cui S. Gregorius statim adjunxit: *Ora pro nobis Deum, alleluja*.—53. Ac in perennem memoriam tam insignis miraculi, et perpetuam gratiarum actionem tanti recepti beneficii, quoties in publicis supplicationibus transeundum est per puntam S. Angeli hujus miraculi locum Religiosi Aracoelitani Conventus semper, at soli cantant supradictam Antiphonam *Regina Coeli* ibi ab Angelis tunc cantatam. — 54. Alia ad rem, *remissive*. — 55. ad 74. Imagines licitae vel prohibitae.— 77. Imagines plurium Sanctorum apponi possunt in Altari — 78. ad 79. De Imagine S. Antonii. — 80. ad 81. Sollecitudo SS. Imaginum spectat ad Episcopum. — 82. *Remissive*.

1 Imago proprie definitur figura picta, vel sculpita vere repraesentans aliud, cujus est Imago, quae differt ab idolo, quod falsum quid
2 repraesentat, ut Imago chimerae. Licitum est in nova lege Deum et Sanctissimam Trinitatem dipingere, et repraesentare in forma corporea, et visibili v. g. Divinus Pater in forma Viri Senis, quia est antiquus dierum, et principium aliarum Personarum; Divinus Filius in forma Viri juvenis, quia est Filius Patris, et talis naturam humanam assumpsit: Spiritus Sanctus in forma columbae, quia talis apparuit; *Communis Catholicorum* ex universali usu et praxi Ecclesiae, et desumitur ex sacra Scriptura, qua constat Deum ipsum hominibus apparuisse in forma corporea, et visibili; *Genes.* 3. apparuit Adae tamquam homo deambulans ad auram post meridiem *Genes*, 18. apparuit Abrhae in specie trium Virorum: *Genes.* 28. Jacob vidit Deum in forma virili *innixum summitati Scalae;* Isaias *c.* 6. vidit *Dominum sedentem super solium excelsum*: Daniel. *c.* 6. vidit *Antiquum dierum in throno sedentem*, capite, at crine canum, seu capillis albis, prout pingitur Dominus Pater, *Matth.* 3. apparuit Spiritus Sanctus in specie columbae, Unde Nicolaus 1. *Epist.* 2. sic ait: « Apparuit nempe Deus Abrahae Patri » nostro, non in carne, neque in anima, sed in » specie trium Virorum. . . . apparuit denique » Jacob per subjectae creaturae speciem, unde » et dixit, Vidi Dominum facie ad faciem, et salva » facta est anima mea. Ecce incorporeus Deus, » et invisibilis per speciem subjectae Creaturae, » ita se mortalium voluit videri obtutibus, ut » credentibus esset ad gratiam. » Atqui licita depingitur, et representatur quod revera gestum est; ergo si Deus ipse ita apparuit, ut ex tali forma corporea, mentem hominis erigeret ad incorporea, et spiritualia apprehendenda, etiam nobis licitum erit id pia recordatione pictis, vel sculptis imaginibus imitari, repraesentare, et colere. (*) Haec autem assertio, quamvis sine teme- 3
ritate negari jam non possit propter universalem

(*) Vide infra num. 44. *et* 54. *seqq*. Caeterum sub his figuris apte fuit SS. Trinitas ante annos circiter mille et ducentos repraesentata in Nolana Ecclesia. Musivo fuerat ad picta, illique hos Basilicae conditor S. Paulinus hosce versus adscripserat, ut ipsemet epist. XII. ad Severum narrat. (*Edit. Barb*)

Ecclesiae consuetudinem, tamen non est de fide, ut observant Bellarmin. *lib. 2. de sacris imaginibus cap.* 8: Layman *lib. 4. tract. 7. cap. 5. num.* 2. et alii, cum non tantum sit contra Haereticos praesertim Calvinum *lib.* 1. *institut. cap.* 11. sed etiam contra quosdam Catholicos, Durand. *in* 3. *d.* 9. *quaest.* 2. Abulens. *in cap* 4. *Deuteron. quaest.* 5. Henric. de Gandavo *quodlibet* 10. *quaest.* 2. et alios dicentes, id non licere maxime ob periculum
4 idolatriae. Certissimum vero est, non posse depingi Deum ad repraesentandam ejus veram naturam, formam, aut figuram. *Communissima omnium* ex Trident. *sess.* 25. *decret. de venerat. Reliquiar. et cultu imaginum*, ibi: *Non propterea divinitatem figurari, quasi corporis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit.* Cum enim depingitur secundum modos supradictos, pingitur solum ad repraesentandam oculis historiam, secundum quam Deus in forma corporea et visibili seipsum hominibus, ut supra pluries videndum ostendit, seu ad repraesentandam aliquam ejus proprietatem, affectionem, operationem, vel mysticam significationem, propter finem adductum *sub n.* 2.

5 Licitum etiam est Angelos depingi, vel sculpi in forma corporea visibili, et consueta in Ecclesia Catholica. *Communis Catholicorum* contra Haereticos, et ita docuerunt contra Iconoclastas Patres Concilii VII. Generalis *act.* 5. *et act.* 7. ut colligitur ex Sacra Scriptura, tum veteris, tum novi Testamenti, ubi non solum Angelos in tali forma saepissime apparuisse referuntur, sed etiam in veteri Testamento Cherubini in forma corporea, et visibili ad Arcam, in Templo, ac alibi etiam ex auro erecti, et repraesentati sunt: ergo recte a nobis etiam sic figurantur, depinguntur, et repraesentantur, ut mens nostra ex forma visibili, et similitudine sibi nota erigatur ad spiritualia, et incorporea facilius intelligenda sicuti docet S. Dionisius Areopag. *de Caelesti Hierar-*
6 *chia cap.* 2. *et* 15. Catholica fide tenendum est, recte depingi imagines Christi Domini, B. Virginis Mariae, et aliorum Sanctorum, tum memoriae tum venerationis causa. Sic definitum est in secundo Nicaeno Concilio contra Iconomachos, qui Judaeos, Samaritanos, Mahometanos imitati, omnem imaginum cultum Idolatriam dixerunt, ideoque eas flammis, et ferro addixerunt, et est etiam contra modernos Calvinistas, eorumque successores omnem prorsus usum imaginum Christi, et Sanctorum etiam extra historiam eliminantes; Lutherani vero non prohibent usum imaginum Christi, et Sanctorum etiam extra historiam solum pro memoria, sed tantum prohibent quoad cultum; e contra nos Catholici, et pro memoria, et pro cultu eas admittimus. Unde Concilium Trid. *sess.* 25. *in decreto de invocat et venerat et Reliquiis Sanctorum, et Sacris immaginibus* sic statuit, ut sequitur.

« Imagines porro Christi, Deiparae Virginis 7
» et aliorum Sanctorum in Templis praesertim » habendas, et retinendas, eisque debitum honorem, et venerationem impertiendam, non quod » credatur inesse aliqua in iis Divinitas, vel virtus propter quam sint colendae, vel quod ab eis » sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda; veluti olim fiebat a Gentibus, quae in idolis spem suam collocabant; sed » quoniam honos qui eis exhibetur, refertur ad » prototypa quae illae repraesentant, ita ut per » imagines, quas osculamur, et coram quibus caput aperimus; et procumbimus, Christum adoremus, et Sanctos, quorum illae similitudinem » gerunt, veneremur; id quod Conciliorum, praesertim vero secundae Nicenae Synodi decretis » contra imaginum oppugnatores est sancitum. » Illud vero diligenter doceant Episcopi, per historiam mysteriorum nostrae redemptionis picturis, vel aliis similitudinibus expressas, erudiri, et confirmari populum in articulis Fidei » commemorandis: et assiduae recolendis tum » vero ex omnibus Sacris Imaginibus magnum » fructum percipi non solum quia admonetur » populus beneficiorum, et munerum, quae a » Christo sibi collata sunt; sed etiam quia Dei » per Sanctos miracula, et salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur, ut pro iis Deo gratias » agant, ad Sanctorumque imitationem vitam » moresque suos componant, excitenturque ad » adorandum, ac diligendum Deum, et ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit, aut senserit, anathema sit. In » has autem sanctas, et salutares observationes » si quis abusus irrepserint, eos prorsus aboleri » sancta Synodus vehementer cupit, ita ut nullae » falsi dogmatis imagines, et rudibus periculosi » erroris occasionem praebentes statuantur. Quod » si aliquando historias, et narrationes Sacrae » Scripturae, cum id indoctae plebi expediet, » exprimi et figurari contigerit doceatur Populus » non propterea Divinitatem figurari, quasi corporis oculis conspici, vel coloribus aut figuris » exprimi possit. Omnis porro superstitio in » Sanctorum invocatione, Reliquiarum veneratione, et imaginum sacro usu tollatur; omnis turpis quaestus eliminetur omnis denique lascivia » vitetur, ita ut procaci venustate imagines, non » pingantur, nec ornentur. »

Imagines D. N. J. Christi, et Deiparae V. Ma- 8
riae, ac Angelorum, Apostolorum, Evangelistarum, aliorumque Sanctorum, et Sanctarum prohibentur sculpi, aut pingi cum habitu peculiari

Pleno coruscat Trinitas mysterio: Stat Christus amne: Vox Patris coelo tonat; Et per Columbam Spiritus Sanctus fluit.

alicujus Ordinis Regularis. (*) seu alio modo in
Ecclesia Catholica inconsueto; et jam sic scul-
ptae aut pictae prohibentur teneri, et publi-
co aspectui exponi et mandantur ab Ecclesiis,
et aliis locis quibuslibet amoveri, et deleri. Et
Regulares, et Moniales parere negligentes pos-
sunt a Locorum Ordinariis, et Legatis Apostoli-
cis Juris remediis, et etiam Censuris Ecclesia-
sticis, et aliis eorum arbitrio ad observantiam
cogi. Et quoad loci Superiores etiam privationis
Officii, ac vocis activae, et passivae poenis com-
pelli. Sic expresse statuit Urban. VIII. 15. Mar-
tii 1552. Constitut. incip. *Sacrosancta Tridentina*
163. *Bullar. Cherubin. tom.* 4.

9 Imago Christi non est repraesentanda in agno,
sed in figura humana; *c. Sextam sanctam, dist. de
consecr.* ibi: « Sextam sanctam Synodum recipio
» cum omnibus Canonibus suis, in quibus dicitur:
» In quibus picturis Sanctarum imaginum agnus
» Praecursoris digito ostensus depingitur, qui in
» figuram gratiae transit, verum nobis per legem
» Moysi demonstrans Agnum Jesum Christum
» Dominum nostrum; Antiquis ergo figuris, et
» umbris ad veritatis praefigurationem sanctae
» Ecclesiae traditis valedicentes, gratiam, et ve-
» ritatem praeferimus, et sic plenitudinem Legis
» recipimus; Verum igitur agnum Dominum no-
» strum Jesum Christum secundum imaginem
» humanam amodo etiam in imaginibus pro veteri
» agno depingi jubemus. » Vide infra *num.* 58.
et 71. (**).

10 Imagines Sanctorum non sunt pingendae habi-
tu profano, vel indecentiam, aut inhonestatem
praeseferente, et Ordinarii judicant in hoc etiam
exemptos; Urban. VIII. cit. Constitut. *Sacro-San-*
11 *cta Tridentina.* Imagines Sanctorum non sunt pin-
gendae cum procaci venustate; *Concil. Senonens.
in decr. moral. cap.* 40. *Concil. Mediolanens.* 1.
part. 1. *tit. Quae servanda sunt de sacris Imagini-
bus, num.* 15. *Concil. Moguntin. cap.* 41. *num.* 1.
Conc. Trident. sess. 25. *in decr. de invocat. Sanct.*
12 *et de Sacris imaginibus.* Imagines lascivae in Ec-
clesiis non sunt tolerandae; *Conc. Senonens. loc.*
13 *cit. Conc. Moguntin. l. c.* (***) Imagines Sacrae
pingi non possunt in Ecclesia inconsulto Paro-
cho; *Concil. Mediolanens.* 1. *titul. Quae servanda
sunt de Sacris Imaginibus.* De novo non sunt col- 14
locandae imagines in Ecclesiis nisi ex probatione
Episcopi, nec etiam in Ecclesiis exemptis exponi
possunt sine Episcopi approbatione; *Concil. Me-
diolanens.* 1. *tit. Quae servanda sunt de Sacris Ima-
ginibus.*

Imagines Sanctorum, qui a S. Sede Apostolica 15
non sunt canonizati, vel beatificati, non possunt
pingi cum radiis, et splendoribus, nec aliud,
quod cultum indicet, aut repraesentet, potest il-
lis tribui Urban. VIII. Constitut. 37. incip. *San-
ctissimus.* Imagines praefatas sic pingentes, ab 16
Episcopo, et Inquisitore sunt judicandi, et quas
poenas incurrant? *ibid.* §. 7. Imagines istorum 17
hominum, si ad Ecclesias deferantur, in loco se-
creto debent teneri, donec a Sede Apostolica su-
per illis fuerit aliquid constitutum; Urban. VIII.
ibidem. Eadem confirmat eidem Urban. VIII. in 18
Constitut. 12. (in appendice) incip. *Caelestis.*
Ubi iterum prohibet, ne pingantur, aut tenean-
tur in publicis, aut privatis locis cum splendori-
bus, radiis, aut aliis sanctitatis signis, imagines
quorumcumque etiam cum opinione Sanctitatis
mortuorum, si a Sancta Sede Apostolica non sint
canonizati, vel beatificati.

Tolerari non debet, quod in locis publicis et 19
sordidis stent depictae diversae Cruces, ac San-
ctorum imagines in derisum Christianae Reli-
gionis; *Sacr. Congregat. Rit.* 22 *Maji* 1596. In 20
Choro teneri non debent aliae Imagines, quam
Sanctorum; *Sac. Congreg. Rit.* 7. *Augusti* 1609.
Imagines illorum, qui cum Sanctitatis, seu Mar- 21
tyrii fama decesserunt, non sunt apponendae in
Oratoriis, vel Ecclesiis, tam secularibus quam
Regularibus, antequam declarentur Beati, neque
ad eorum sepulcra accendendae sunt lampades,
aut tabellae affigendae sine licentia Sedis Apo-
stolicae *Sac. Rit. Cong.* 13. *Martii* 1625. Urban.
VIII. Constit. incip. *Coelestis Jerusalem.* Non ideo 22
tamen praejudicandum erit in aliquo illis, qui,
aut per communem Ecclesiae consensum, vel im-
memorabilem temporis cursum, aut per Patrum,

(*) Confer Benedictum XIV. *de Servor. Dei Beatis lib.* 4. *p.* 2. *cap.* 21. *num.* 6. B. tamen Clara de Montefalco, non obstante PP. Franciscanorum contradictione, jussa est depingi in habitu Eremitarum S. Augustini. Contra vero non esse imagines B. Petri Paschasii cum habitu Trinitariorum pingendas ad instantiam Fratrum B. M. de mercede Redemptionis Captivorum Sac. Rituum Congreg. respondit, ejusque responsum Clemens. X. confirmavit. Idem *ibid. num.* 5. *et* 10 (*Edit. Barbiell.*)

(**) Eadem Agni forma displicuisse Hadriano Papae I. *can.* 29. *dist.* 3. *de cons.* videtur; approbat enim Trullanum Canonem in epistola ad Tarasium scripta, quae et relata est *Act.* 2. Synodi VII. Verum cum Trullanum Concilium, tum Hadrianus id unum voluit, et scilicet agno typico humana Christi figura praeferretur. Saepius tamen in vitis Pontificum ab Anastasio Bibliothecario partim collectis, partim conscriptis occurrit Christus agni specie effictus. Agnus sub Cruce rupi insistens extat apud Jacobum Bosium *l.* 6. *de Cruce Triumphante c.*12. ubi quinque fontes emittit, unum ex pectore, et singulos ex singulis pedibus; quibus quinque Christi vulnera designantur, Agnus quoque, Rosweydo teste in notis ad Paulinum *p.* 787. sub Cruce stat in lapide altaris Vesentione. Vide etiam Gorium in praeclara *de Mitrato Capite Jesu Christi Crucifixi* dissertatione *cap.* 5. *num.* 7. *Symbolar. litterar.* quas Florentinae edidit, *Vol.* 3. *p.* 110. *seqq.* Nota tamen, non pingi a nobis Agnum tamquam figuram Christi immolandi (quod sane improbandum foret); sed tamquam symbolum Christi immolati. (*Edit. Barbiell.*)

(***) Exprobratur Ethnicis ipsis, quod *Praxiteles Veneris Cnidiae imaginem construens, similem eam fecerit Gratinae, quam amabat, ut adorarent miseri amicam Praxitelis.* Clemens Alexandr. *Orat. ad Gent.* et Arnobius *lib.* 6. *advers. Gentes.* (*Edit. Barbiell.*)

Virorumque sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicae, vel Ordinarii, coluntur; *Sacr. Congreg. Rit. ead. die* 13. *Martii* 1625. Urb. VIII. in d. Const. incip. *Coelestis Jerusalem.*

23 Sacrae imagines Dei, Christi, Angelorum, et Sanctorum licite, et sancte coluntur et adorantur. *Communissima* inter Catholicos. Quamvis enim, ut notant Arriaga *tom.* 6. *disp.* 5. Viva *ad proposition.* 25. *damnat. ab Alexandro VIII. sub n.* 1. et alii nihil hactenus definitum sit expresse in Conciliis de imaginibus Dei, merito tamen ab Alexandro VIII. *die* 24. *Aug.* 1690. fuit damnata sequens Propositio 25. in ordine: *Dei Patris sedentis Simulacrum nefas est Christiano in Templo collocare.* Et jam hoc licitum esse, nec posse sine temeritate negari propter universalem Ecclesiae consuetudinem fuit dictum supra *numer.* 2. *et* 3. Quoad imagines Angelorum, eas habendas et venererandas esse, fuit contra quosdam Haereticos expresse definitum *in septima Generali Synodo act.* 7. Quod autem imagines Christi, Deiparae, et Sanctorum sint colendae, et adorandae, fuit expresse definitum in variis Conciliis infra citandis, et praesertim in Tridentino *sess.* 25. *in decr. de invocat. et venerat. et Reliquiis, et Sacris Imaginibus,* ibi: *Imagines porro Christi Deiparae, et aliorum Sanctorum in templis praesertim habendas, et retinendas, eisque debitum honorem, ac venerationem impertiendam.* Et Sacr. Congr. Rit. 17. *Apr.* 1602. expresse decrevit non esse impediendam Devotionem ad imagines Sanctas, et Gregor. XIII. in Constitut. 33. tom. 2. Bullar. praescribendo formam professionis Fidei Graecis §. 15. sic fieri mandat: *Firmissime assero Imagines Christi, ac Deiparae semper Virginis, nec non aliorum Sanctorum habendas, et retinendas esse atque eis debitum honorem, ac venerationem impertiendam.*

24 Et hoc probatur ex Sacra Scriptura; *Exodi enim* 25. Erecti sunt duo Cherubim super Arcam Testamenti *Num. cap.* 21. Jussu Dei erectus est in sublime serpens aeneus. Has imagines, seu signa sacra honorata esse, et honorari debuisse constat ex regula S. Augustini *lib.* 3. *de doctrina Christiana cap.* 9. dicentis signa utilia divinitus instituta honoranda esse, quia honor eorum ad prototypon transit; atqui imagines illae Cherubim, et Serpentis fuerunt quam maxime utiles, et divinitus institutae, ut sacra Scriptura testatur, ergo fuerunt honorandae, et de facto honoratae: Hinc si licuit venerari imagines Angelorum, cur non etiam Sanctorum? Si licuit venerari Christum in imagine serpentis (serpens enim ille aeneus fuit figura Christi ipsomet Christo testante *Joan.* 3. *Sicut exaltavit Moyses serpentem etc.*) debet potius licere venerari imaginem Christi in forma propria hominis.

25 Ostenditur etiam efficaci ratione. Homo dignus est veneratione, quia est imago Dei, juxta illud S. Cyrilli *Catechesi* 12. *Imago lignea terreni Regis honoratur, quanto magis rationalis imago Dei;* ergo et caterae imagines Dei, Christi, et Sanctorum veneratione dignae sunt? quod enim uni imagini convenit, quia imago est, omnibus imaginibus, quia imagines sunt, convenire debet. Tum quia imago Regis est venerabilis cultu civili, ergo etiam imagines Dei, Christi, et Sanctorum debent esse venerabiles cultu aliquo religioso competente suis prototypis. Tum etiam quia imagines capaces sunt injuriae, et contumeliae, ut caveat quis imaginem Regis injuria, et contumelia afficere, ergo a contrario sunt etiam capaces honoris, et cultus.

Imagines quaecumque nequeunt coli, et adorari cultu, vel adoratione absoluta propter seipsas, quasi credatur inesse in ipsis aliqua divinitas, vel virtus, propter quam sint colendae, sed solum possunt, et debent coli, et adorari cultu, vel adoratione respectiva, propter respectum nempe ad sua prototypa; *cap. Per latum* 26. *dist.* 3. *de consecrat.* Gregor. I. *lib.* 9. *ex Reg. Epist.* 9. Gregor. II. *Epist.* 10. *et* 12. Concil. Senonens. *c.* 4. et clare explicat, et definit Concilium Tridentinum *sess.* 25. *loc. cit.* ibi: « Imagines porro » Christi, Deiparae Virginis, et aliorum Sanctorum in Templis praesertim habendas, et retinendas, eisque debitum honorem, et venerationem impertiendam; non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam sint colendae, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quae in Idolis spem suam collocabant; sed quoniam honor, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quae illae repraesentant, ita ut per imagines, quas osculamur, et coram quibus caput aperimus, et procumbimus, Christum adoramus, et Sanctos, quorum illae similitudinem gerunt, et veneremur id quod Conciliorum, praesertim vero secundae Nicaenae Synodi decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum. » 26

Hinc imagines Sanctorum coluntur, et venerantur cultu Duliae respectivo, Imagines B. Mariae Virginis cultu Hyperduliae respectivo, Imagines Dei, et Christi, ejus Crux, Sudarium, Clavi, Spinae, et hujusmodi cum suis imaginibus cultu latriae respectivo; *Communis Catholicorum.* 27

Imagines non adorantes sunt Haeretici, et anathema est contrarium dicens; Concil. Roman. III. sub Greg. II. Con. Nicaen, II. *act.* 2. Idem *action.* 4. 5. *et* 7. in quibus fere idem reperitur (*); 28

(*) Nicaena, quae hic indicatur, II. Synodus in conventu Episcoporum, et Clericorum Constantinopoli habito, de quo Theophanes in oratione de S. Nicephoro apud Bollandianos 13. Martii anno 842. demum consensu Orientis, et Occidentis in Synodo VIII. pariter Generali *Act.* 10.

Conc. Constantiens. *in Const. Martini V. circa medium*, Conc. Mogunt. IV. *cap.* 41. Concil. Trident.
29 *sess.* 25. *in cit. decreto.* Imagines Sanctorum non
sunt violandae: Violantes, vel prosternentes imagines Crucis, B. M. V. vel Sanctorum graviter
sunt puniendi; *c. Per latum* 26. *dist.* 2. *de consec. c.*
30 *Si Canonici, de Offic. Ordinarii in* 6. Imaginum
usus est maximae necessitatis, et utilitatis in Ecclesia; Gregor. II. *Epist.* 12. Concil. Senonens. *cap.* 14. Concil. Moguntin, IV. *cap.* 42. Concil. Triden. *cit. sess.* 25. *in d. decreto.*
31 Imagines etiam in veteri lege fieri solitae erant,
et adoratae erant; Adrian. I. *Epist.* 1. *et* 2. Nico-
32 laus I. *Epist.* 2. Et in lege nova fuerunt imagi-
nes in usu usque a tempore Apostolorum, et in Concilio Antiocheno tempore eorumdem celebrato *Canon.* 8. (*) statutum fuit imagines Sanctorum esse depingendas, et adorandas; Sic refert Gonz. *in decretali in apparatu de origin. et progressu Juris Canon. fol.* 17. *num.* 39. Card. Petra *tom.* 1. *comment. ad Constitut.* 1. *Innocent. II. numer.* 33. Et Adrianus I. *Epist.* 1. sic expresse dicit: « Nam, » et ipse Apostolus B. Petrus, qui Apostolicae » Sedi primitus praesedit .... Et ipse quoque suis » contulit, et tradidit divino jussu Successori- » bus Pontificibus, quorum traditione Christi sa- » cram effigiem, Sanctaeque ejus Genetricis, » Apostolorumque, vel omnium Sanctorum ve-
33 » nerantur imagines (**). Unde primi Christiani
Imagines Apostolorum fieri sibi curabant, ut testatur D. Gregorius *Epist.* 1. *ad Leonem Isauricum* (***) Cardin. Petra *l. c. n.* 34.

Haeretici autem adducunt varios Sacrae Scri- 34
pturae textus, quibus praetendunt prohiberi omnes Imagines: Exod. 20. » Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quae est » in Coelo desuper, et quae in Terra deorsum, » aut eorum, quae sunt in aquis sub terra, non » adorabis ea, neque coles: » Levit. 26. *Non facietis vobis idolum, ut adoretis;* Isai. 40. *Cui similem facietis Deum, aut quam imaginem ponetis ei?*

Respondetur tamen cum Communi Doctorum, 35
quod in adductis Scripturae locis solum prohibebatur, ne fierent simulacra, aut imagines, quae cultu latriae instar Deorum adorarentur, ut faciebant Gentiles, unde in textu *Exod.* 20. ut supra patet; statim subjungitur: *Non adorabis ea, neque coles;* Non vero prohibebantur absolute omnes prorsus imagines, aut sculptilia. Et clare patet ex eo, quod ipsemet Deus praecepit Moysi, ut construeret Imagines duorum Cherubim aureorum, *Exodi* 25. et ut faceret serpentem aeneum, *Numer. c.* 21. Et Salomon posuit in Templo Jerosolymitano duos Cherubim, 3. *Reg.* 6. Tum quia dato etiam, quod per citatos textus fuerint in veteri lege absolute prohibitae omnes imagines, aut sculptilia, hoc fuit ob nimiam, et pravam inclinationem Hebraeorum ad idolatriam; Unde illud praeceptum, utpote mere positivum, et caeremoniale cessavit in lege nova; cessante

Can. 3. confirmata fuit. Eam quidem Francofurtenses Patres a Carolo M. adversus Felicis, et Elipandi errores in Synodum coacti damnarant, sed errore facti, perversa enim latina interpretatione. (Graecum quippe Synodi Nicaenae exemplar ad manus illis non erat) decepti existimarunt, Nicaenos Patres sanxisse, ut Imaginibus Sanctorum ejusdem adorationis cultus, qui Deificae Trinitati debetur, latriae scilicet cultus impenderetur: quod ab illorum Patrum sententia maxime abest. Praeter Theologos confer hac de re Natalem Alexandrum in dissertatione *de Imaginibus Tom.* 4. *Thesauri Theologici* Venetiis recusa §. 8. *p.* 148. P. Zech. *de Jure rerum Ecclesiasticarum par.* 1. *sect.* 1. *tit.* 6. §. 62. *seqq.* et D. Gerbert *in principiis Theologiae Liturgicae sect.* 11. *cap.* 2. §. 44. *(Edit. Barb.)*

(*) Concilium hoc Antiochenum Apostolorum passim a Criticis uti suppositium rejicitur. (*Edit. Barbiell.*)

(**) Equidem non ausim dicere, quod non multos ante annos, viro docto excidit, et jure, ac merito in historia litteraria Italiae *Vol.* 2. *lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 11. *et tom.* 4. *p.* 321. reprehensum fuit, ab Apostolis vetitum fuisse imaginum cultum neque tamen cum Auctore nostro imaginum usum ab ipsis Apostolis statutum fuisse adfirmavero. Catholica sententia est, *cultum* Imaginum sacrarum pertinere ad dogmata Ecclesiae, licitum scilicet esse, eas venerarari, illarumque cultum, si ad Christianae doctrinae normam exerceatur, ab idolorum adoratione longissimo distare: *Usum* autem earum dependere ex disciplina, quae variis temporibus, et locis, varia esse potest. Itaque libens concessero, ad Apostolis traditum, sacras imagines legitimo cultu adorandas esse; id enim ad dogma pertinet; quod unum ab Apostolorum traditione Hadrianus ab Auctore laudatus adserit: at jussisse illos, easdem imagines pingendas non facile adsentiar; id enim ad disciplinam spectat, de qua statim dicam, *(Edit. Barbiel.)*

(***) Fuisse tribus prioribus Ecclesiae saeculis alicubi positas sacras imagines nullus dubito; rarior tamen fuit primaeva illa Ecclesiae aetate earum usus, ut docent. Tornelius, Witassius, aliique magni nominis Theologi, atque inter Canonistas cl. Zech. *l. c.* §. 71. Duo porro maximo iis temporibus obstabant, quominus frequentius ejusmodi imagines pingerentur. Primum fuit latissime apud Ethnicos patens idolorum cultus; cavendum enim erat, ne quispiam, aut quod Marcellinae Carpocratis discipula fecit, imaginem Jesu, et Pauli cum imaginibus Homeri, et Pythagorae coleret; aut Gentium circa eas superstitionem, et mysteria circa eas perficeret, soliquo Deo impertiendum latriae cultum illis seu praestaret, seu praestare (magno idolatrarum scandalo) videretur. Alterum vero fuit tunc vigens arcani disciplina, id enim Majores nostri curabant maxime, ne mysteria nostra, ac religiosa gesta Ethnicis paterent.

Ex his intelligi potest mens Illiberitani Concilii, cui ad Saeculi IV. initium *placuit* (Can. XXXVI.) *Picturas in Ecclesia esse non debere, ne quod colitur, et adoratur, in parietibus depingatur.* Nimirum vel cum P. Zech. §. 69. dic, id fuisse eo Canone statutum ne Gentiles ex ejusmodi picturis venirent in notitiam, et pravam interpretationem nostrorum misteriorum; vel cum praestantissimo D. Gerberto *p.* 180. ne Gentiles in templis nostris imagines videntes, eadem nos idolomania, qua ipsi, teneri existimarent. Alterutra sane, aut, si placet, utraque multo aptior est interpretatio, quam quae a Balthasare de Bastero olim Episcopo Gerundensi, aut etiam ab ejus adversario proposita fuit in litterariis Patrum Trivultianorum Ephemeridibus ann. 1750. *mens. April. art.* 43. et ann. 1752. *mens. Jul. art.* 83. Vide Zacchariam *to.* 4. *hist. litter. Ital. p.* 328. *seqq.*

Reddita porro a Constantino M. Ecclesiae pace, ac decrescente idololatria, usus imaginum in cultu publico, sensuque humano crevit paulatim, atque effloruit. Adi Gerbertum §. 42. *p.* 183. *seqq.* (*Edit. Barbiell.*)

enim tali periculo cessavit tale praeceptum, quia cessante ratione, et causa legis cessat lex, seu obligatio ipsa; *lege Adigere* §. 2. *ff. de jure patron.* Sic Card. Petra *loco cit. num.* 43. Viva *ad proposition.* 25. *Alexand. VIII. num.* 13. Sporer. *tom.* 1. *tract.* 2. *in* 1. *praecept. Decalog. cap.* 8. *sect.* 4. *num.* 31. et alii passim (*).

36 Imaginis in translatione ex uno loco Ecclesiae ad alium locum ejusdem Ecclesiae non habet locum Concilium Tridentinum *sess.* 21. *cap.* 7. *de reform. Sacr. Congreg. Conc. in Burgi S. Domnini* 4. *Decemb.* 1632. apud Barbosam *in summa Apo-*

37 *stolic dec. verb Imago num.* 1. Imagines devotae non possunt ex in una in aliam Ecclesiam transferri sine beneplacito Apostolico, et si sine tali beneplacito sit jam facta translatio, non sustinetur, nec est approbanda; *Sac. Cong. Conc. in Nullius Ferentilli* 31. *Julii* 1706. apud Card. Petra *tom.* 5. *comment. ad Const.* 5. *Pauli II. n.* 30.

38 Inscriptiones omnes Imaginum SS. Francisci, et Antonii de Patua, in quibus dicitur formam habitus, qua depicti sunt, esse eamdem, qua ipsi usi fuerunt, vel in quibus asseritur in hoc, vel illo Ordine S. Francisci esse veram, legitimam, et non interruptam ejusdem S. Patris in filios successionem, inhaerentes decreto alias edito *die* 20. *Jun.* 1658. prohibentur, *Romae* 20. *Novemb.* 1663. Sic mandavit decerni Alexandri VII. inseri, seu apponi in Indice librorum prohibitorum,

39 ut de facto reperitur ibi verb. *Inscriptiones.* Suspenduntur quoque, et prohibentur Imagines Sancti Augustini, Sancti Nicolai de Tolentino, et aliorum Sanctorum ejusdem Ordinis impressae, et depictae a Fratribus discalceatis Augustinianis in eorum habitu, prout in decreto Sacr. Rit. Congreg edito *die* 10. *Decembr.* 1637. quod ab Urbano VIII fuit approbatum, et confirmatum 23. *Januarii* 1638. Constitut. incip *Exponi Nobis* Is 240. tom. 5. Bullarii. Expost tamen dicta suspensio, et prohibitio fuit revocata per varia posteriora Pontificia Rescripta relata in libro, cui titulus, *Bullae Summorum Pontificum, et Sacrae Congregationis Decreta ad Augustinenses Excalceatos spectantia*, impresso Romae *anno* 1742. ex Typogoaphia Hieronymi Mainardi, ubi *pag.* 109. *et seq.* habentur ad id favorabilia Rescripta Innocentii XI. Clementis XI. et Jacobi Caraccioli causarum Curiae Camerae Apostolicae Generalis Auditoris; et infra *pag.* 186. habetur rescriptum Benedicti XIII. ut sequitur.

Ex audientia Sanctissimi die 16. *Decemb.* 1720.

Sanctissimus petitis benigne annuit, et proinde firma remanente Constitutione confirmativa privilegiorum a S. Sede concessorum Ordini Eremitarum S. Augustini per Sanctitatem suam emanatam Kalendis Januarii 1727. atque ejus motu proprio 21. Martii 1729. declaratorio ejusdem Constitutionis, mandavit non molestari Patres Excalceatos ipsius Ordinis S. Augustini, seu alios quoscumque in depingendo, aut quovis alio modo repraesentando Excalceatos, et cum eorum habitu Sanctos, seu Beatos ejusdem Ordinis: Immo licere eis, et licitum esse Sanctos, et Beatos ipsos depingere, et repraesentare prout pie hactenus depinxerunt, seu depingendos, vel repraesendandos curarunt, etiam ad tenorem Constitutionis san. mem. Urbani VIII. incip. *Divinae Majestatis* latae anno 1641. non obstante Decreto praecedenti Congregationis Rituum *anni* 1637. Ac insuper eosdem Patres impedire non posse, immo etiam licere illis pubblice, et solemniter, sive privatim benedicere, et distribuere Cingulos, seu Cincturas S. Monicae, et paniculos S. Nicolai Tolentinatis juxta declarationem Congregationis Episcoporum et Regularium 30. *Septemb.* 1622. ab eadem Congregatione confirmatam 11. *Jul.* 1627. et ita ab omnibus servari mandavit, perpetuumque super his silentium imposuit, Constitutione, et Motu proprio supradictis, quam, et, quem in hac parte moderavit, aliisque quibuscumque, etiam necessario exprimendis in contrarium non obstantibus.

FRANCISCUS ANTONIUS CARD. FINI
Pro Auditor.

Loco ✠ Sigilli.

Non debet ad quamcumque Sanctam Imaginem 40
impediri concursus; *S. Cong. Episcop. et Regular. in Taurinensi* 30. *Jul.* 1620. Modo non publicen- 41
tur Miracula prius non approbata; *Ead. S. Cong. Episc. et Regul. in Feretrana* 15. *Sept.* 1603. *et in Trevicana* 22. *Dec.* 1621.

Si Imagines publicentur miraculosae absque 42
interventu Ordinarii, ipse debet eas claudere, informationes capere, Romamque transmittere; *Ead. Sac. Congr. Episc. et Regul. in Munitensi* 6. *Octobr.* 1617. Administratio oblationum Imagini 43
factarum intus aliquam Parochiam, etiam Regularium existenti, spectat ad Ordinarium, qui eas erogabit in Ecclesia inibi aedificanda, et alios pios usus; *Ead. Sac. Congr. Episc. et Reg. in Perusina* 20. *Sept.* 1605.

Urbanus VIII. comburi jussit Imaginem cum 44
tribus buccis: tribus nasis, et quatuor oculis, et alias, si quae invenirentur similes (**); haec enim

(*) Quos inter non omittendus Cl. Abbas Joannes Chrysostomus Trombellius in eruditissimo opere *de cultu Sanctorum* (*Edit Barbiell.*)

(**) Vide Benedictum XIV. *Bullar. tom* 1. *pag.* 566. Hac in forma daemon apparuit, Trinitatem se esse contestatur, uti in vita S. Norberti refertur 6. Junii apud Bolland. part. 833. (*Edit. Barb.*)

nove inventio repraesentandi Sanctissimam Tri-
nitatem tolerabilis non videtur; *In Mediolanensi*
11. *August* 1628. apud Nicol. *in Flosculis, verb.*
45 *Imago n.* 6. Translatio Imaginis non miraculosae
private est facienda; *Sas. Congr. Episc. et Regul.*
in Perusina 17. *Novembr.* 1617.

46 Imago Beatificati pingitur cum radiis tantum;
Canonizati vero cum Diademate circa caput (*),
ut inter eos appareat differentia. Sic ex alias Pigo.
tom. 1. *consult.* 25. *n.* 1.

47 In Altari, in quo exponitur SS. Sacramentum
pro Oratione 40. Orarum, cooperienda est quae-
cumque Imago, aut Statua ibi existens, sicuti
etiam parietes Tribunae Altari vicinae, si non
habeant ornamenta fixa, tegi debent pannis, aut
apparatus nullam continere debet historiam, aut
rem profanam. Super Altare non sunt ponendae
Sanctorum Reliquiae, aut eorumdem statuae, ex-
ceptis tamen statuis Angelorum figuram, seu vi-
cem candelabrorum facientibus. Multo minus po-
nendae sunt figurae Animarum Purgatorii ex qua-
cumque materia factae; et hoc prohibetur etiam
in omnibus expositionibus particularibus, et
etiam in illis, quae aliquando fiunt pro Suffragio
dictarum Animarum. Sic Clemens XI. et XII. in
Instructione observanda pro Oratione continua 40.
harum sum expositione SS. Sacramenti §. 2. allata
sub verb. *Eucharistia in fine.*

48 In Imago, et Statua Beatae M. Virginis, ac alio-
rum Sanctorum deferri possint in Processionibus
cum Baldachino, et intortitiis? Vid. verb. *Proces-*
siones num. 37. *et* 38.

49 Hic juvat afferre breviter historiam miracolo-
sissimae Imaginis B. M. V. in altari majori Eccl-
siae nostri Aracaelitani Urbis conventus magni-
ficentissime et religiosissime asservatae: Haec
enim prodigiosissima Mariae Virginis Imago sub
lamentantis, et Filii sui Domini Nostri Jesu Chri-
sti mortem plangentis speciem praeseferens fuit
a S. Luca Evangelista depicta, ut ex multis tra-
dunt Annales Minorum Waddinghi, novissime
Romae riempressi *tom.* 3. *fol.* 258. *numer.* 46. *et*
50 47. Et eadem est, quam S. Gregorius Magnus in
publica supplicatione detulit in illa magna mor-
talitate, quae Romam adeo vehementi pestilentia
laniavit, ut etiam corporali visu sagittae coelitus
venire, et singulos quosque percutere videren-
51 tur. In illa namque processione hac sacra Imagi-
ne deportata ecce tota aeris turbulentia cedebat
Imagini, ac si ipsam Imaginem fugeret, et ejus
praesentiam nullatenus ferre posset; sicque post
Imaginem mira serenitas, et aeris puritas rema-
nebat. Tunc mirae voces in aere cantantium, et
dicentium; *Regina coeli laetare, Alleluja. Quia*
quem meruisti portare, Alleluja, Resurrexit, sicut
dixit, Alleluja, juxta Imaginem sunt auditae. Sta-
tim autem beatus Gregorius, id, quod sequitur,
adjunxit: *Ora pro nobis Deum Alleluja.* Post haec 52
Beatus Gregorius vidit supra Castellum Crescen-
tii Angelum, qui revocabat in vaginam gladium
cruentatum, ex quo intellexit, quod pestis illa
cessasset, et sic factum est. Et ideo illud Castrum,
Castrum Sancti Angeli deinceps est vocatum, et
ipse Angelus cum gladio in vagine sculptus in
lapide mirae magnitudinis ab illo tempore in
posterum mansit in cacumine dicti Castri; inde
tamen dejectus sinistrante fortuna per ictum ma-
chinae, obsidionis tempore per Romanos. Est
etiam ad memoriam revocandum ad plenam fidem
omnium praedictorum, quod in Castri cacumine
praelibati Capella erat pulcherrima ad honorem
Archangeli Michaelis constructa per Dominum
recol. mem. Nicolaum Papam III. de domo Ursi-
norum, et erat ibi Indulgentia singularis. Item
in praedicta Capella erat depicta tota forma, et
historia hujus Processionis, et Litaniae hujus
Imaginis gloriosae, et sic scriptum in Imagine
legebatur: *Haec est Sacra Imago Ecclesiae Ara-*
caeli. Haec etiam eadem historia, et forma Pro-
cessionis depicta est in quadam Capella, quae
dicitur studium S. Gregorii in appendicio Eccle-
siae Sancti Joannis Lateranensis. Item tempo-
re magnae mortalitatis, quae fuit anno Domini
1388. incoepit occupare Romam in principio men-
sis Junii, et per totum mensem Augusti in suo
robore perduravit, fuit per Urbem haec sacra
Imago cum aliis Reliquiis honorifice, et devotis-
sime deportata, et dum applicuit ad pontem San-
cti Petri, ille Angelus marmoreus existens in ca-
cumine Castri exhibendo reverentiam huic Ima-
gini se pluries inclinavit. Quod miraculum ultra
sexaginta digni fide, tactis Sacrosanctis, se hoc
vidisse oculis corporeis affirmabant, clamantes
Imagini *Misericordiam* vocibus elatis etc. Sic ad
litteram cum pluribus aliis in supradictis Anna-
libus ex quadam Tabula vetusta refecta an. 1562.
totam rei seriem referente, et palam appensa ad
rei confirmationem, et plenam omnium notitiam.

In parente testimonium tam insignis miraculi 53
ab ista prodigiosa Imagine patrati, et in perpe-
tuam memoriam, et gratiarum actionem tanti
beneficii ab ipsa recepti, quotiescumque ad sup-
plicationes publicas transeundum est per molem
Adriani, seu Pontem S. Angeli, hujus miraculi
locum, Religiosi Aracaelitani Conventus semper
et soli cantant supradictam Antiphonam *Regina*
Coeli laetare etc. ab Angelis cantatam. Ita citati
Annales *tom.* 3. *fol.* 261. *n.* 50.

Imagines Deum repraesentantes sub ea forma, 54
qua ipse hominibus apparuit, licitae sunt Bened.
XIV. tom. 1. Constitut. 141. incip. *Sollicitudini*
§. 12. *et sequent.* Imagines Sanctissimam Trinita- 55

(*) Tomo III. *disciplinae populi Dei* (quod opus supra laudavi) exstat Joannis Filesaci commentariolus inscriptus *SS. Immaginum radiatum caput.* Vide illum *pag.* 101. *sqq.* (*Edit. Barb.*)

tem repraesentantes sub certis formis licitae sunt,
56 nempe quae Deum Patrem continent in forma
hominis senis, in cui sinu sit Christus, et inter
utrumque Spiritus Sanctus in forma Columbae,
vel Imagines in quibus seorsim Deus Pater in
forma hominis senis, et seorsim Christus, sed
propinqui ambo; et inter utrumque Spiritus San-
ctus in forma Columbae. Idem *ibid.* §. 25. 32. *et*
57 37. Pingi etiam potest Pater solus, seorsim ab
aliis Personis; Item Æternus Filius seorsim a
Patre, et Spiritui Sancto; et etiam sub forma
58 Agni. Item Spiritus Sanctus, vel tamquam de
59 Coelo descendens die Pentecostes in figura lin-
guarum ignis, vel alias in Columbae specie seor-
60 sim pariter ab aliis Divinis personis; Non tamen
Spiritus Sanctus seorsim a duabus aliis Personis
humana specie, seu viri, seu Juvenis depingi po-
test. Idem *ibid.* §. 36. (*).

61 Non licet Sanctissimam Trinitatem pingere in
utero B. M. V. Idem *ibid.* §. 27. Nec sub figura
62 hominis tricipitis. (**) Idem *ib.* §. 28. An autem
sub figura trium hominum aequalium, et simi-
63 lium, disputatur. Idem *ibid.* §. 29. Imagines Di-
vinam Personam repraesentantes sub alia forma,
quam quae ab eadem assumpta fuerit, tolerari
non debent. Idem *ibid.* §. 22.

64 Imagines aeterni Patris permissae, et appro-
batae sunt, ut pingatur solus, tamquam ambu-
lans, et loquens in Paradiso auditus ab Adamo.
65 Item, ut innixus mysticae scalae visus est Jacob,
seu ut miro modo conspiciendum se praebuit
66 Moysi; seu ut Isaiae tamquam Rex in solio se-
67 dens, seu ut Danieli, veluti senex albo vestimen-
to amictus. Idem *ib.* §. 36.

68 Imagines aeterni Filii permissae, et approba-
tae sunt ut pingatur solus, uti cum hominibus in
diebus carnis suae conversatus est, atque etiam
postquam a mortuis resurrexit, non semel Apo-
69 stolis aliisque manifestus apparuit. Item sub hu-
mana forma Cruci affixus, et mortuus. Item in
70 forma Agni. Idem *ib.* §. 32. *et* 36.

71 Imagines Spiritus Sancti permissae, et appro-
batae sunt ut pingantur in forma Columbae. Idem
72 *ibid.* §. 16. *ad* 20. *et* 36. Item in figura linguarum
ignis, ubi repraesentatur Mysterium Pentecostes.
73 Idem *ibid.* §. 21. *et* 36. Imagines autem Spiritus
Sancti sub humana Juvenis forma damnantur, et
reprobantur, ac removeri jubentur. Idem *ibidem*
§. 10. 23. 33. 36. *et* 37.

74 Imagines insolitae, et erroris occasionem prae-
bentes damnantur, prohibentur. Idem *ibid.* §. 23.
Imagines Servorum Dei, quorum cultus ab Ec- 75
clesia non est approbatus, publice distribui, et
venerari non licet. Idem *ib.* § 41. Imagines Bea- 76
torum non ubique publicae venerationi exponi
possunt. Idem Const. 108. incip. *Quoniam* §. 10.

Imagines plurium Sanctorum apponi possunt 77
super Altari in quo Sacrum peragitur. Idem tom.
2. Constit. 17. incip. *Accepimus.*

Placet hic subnectere, quae de significatione 78
simbolorum, quibus pingi solet Imago S. Antonii
Abbatis profert eruditiss. Card. Lambert. postea
Benedictus XIV. *Institut. Eccl.* 47. *a num.* 5. *ad* 8.
ubi sequentia adducit.

Effigies S. Antonii variis symbolis distingui solet; ignem, et porcum ad pedes jacentem habet; librum cum baculo dextra manu gerit, tintinnabulum sinistra; Thau quoque super vestem depingitur.

Quid haec significent, varia Scriptores prodiderunt; inter quos P. Menochius *nelle stuora part.* 2. *cap.* 25. Sarnellius in *Epist. Ecclesiast. tom.* 3. *litt.* 6. et fusius P. Theophilus Raynaudus *tom.* 8. in eo libro, qui inscribitur. *Symbola S. Antonii.*

Molanus *lib.* 3. *de Imaginibus*, suem ad pedes Antonii jacentem hoc pacto interpretatur, quod illius patrocinio bruta sanitatem consequantur: *Thau* salutis indicium esse ex Sacris Litteris deprehendimus (*Ezech. cap.* 9. *v.* 6.) *Omnem autem super quem videritis Thau, ne occidatis.* Nos quidem Sancti Antonii patrocinium non inficiamur pro his brutis, quae vitae alendae, commodoque mortalium inserviunt, haec tamen per effigiem porci nobis declarari minime existimamus: « Nam si » idcirco (ait. P. Theophilus Raynaudus *lib. su-* » *perius allato*, §. 8. *Tandem*) appingitur S. An- » tonio porcus, quia sospitatem exorat brutis, cur » potius ei appingitur porcus, quam asinus, aut » equus? » et paulo post: » Cur igitur sus, quam » aliud quodpiam brutum, B. Antonio appinga- » tur, aegre assignari potest valida ratio, si si- » stamus in praesidio, quod brutis a Sancto An- » tonio suppetit; cujuscumque enim generis bruta » Beato huic Coeliti sospitatori commendari ex » usu est, et eventus felix saepe vota secundat. »

Itaque sententiam suam his verbis exprimit: » Existimarim vero non minus commode, sym- » bolo illo porci jacentis ad sanctis Viri pedes » insinuari triplex genus porcinorum hominum » ab eo domitorum, ac prostratorum; Ethnicos » dico, et haereticos, ac voluptuarios Christianos.» Aliqui (P. Ajala *lib. Pictor Christianus* lib. 5. *cap.*

(*) Haec Spiritus S. figura, quae Benedicto XIV. non est probata, familiaris fuit nostris temporibus piae cuidam Virgini; et jam olim typis Belgicis excussa cum inscriptione *hac praefulgenti forma se se Spiritus Sanctus Divae Virgini, et Matri Teresiae manifestavit.* Major hujus formae antiquitas refertur in quibusdam litteris Bononiensibus, quae in MS. diurno Saeculi XIV. apud Canonicos S. Salvatoris invenire narrant SS. Trinitatis Imaginem, in qua Spiritus Sanctus *Pueri specie* repraesentatur. (*Ed. Barb.*)

(**) Nec dubitandum, inquit Benedictus XIV. *de Synodo Dioeces. lib.* 9. *cap.* 15. *numer.* 5. quin possit Episcopus inobedientes Regulares quibuscumque poenis, etiam censurarum compescere: quod etiam colligitur ex Decreto edito a S. Congr. Conc. 5. Junii 1700. apud Monacellum in *Formul. tom.* 1. *tit.* 9. *form.* 8. *n.* 49. (*Ed. Barb.*)

4. *num.* 7.) pulaverunt murem Ægyptium porco similem ad pedes S. Antonii appingi consuevisse, ut Antonium Ægyptium a reliquis omnibus secernerent. Hic paulatim usus obtinuerit, ut loco muris Ægyptii imago suis sufficeretur. Haec praecise laudatus Pontifex.

79 Subdunt ad rem eruditissimi Bollandistae *t.* 2. *in Legenda* ipsius Sancti *diem* 17. *Januarii* quod appingi, seu sculpi etiam solet Nola, et Ecclesia; haec ceu primae Domus, seu Ecclesiae Antonianae imago: illa quia a Nunciis Eleemosynariae Domus, seu Ecclesiae (idest Ecclesiae Sanctae Mariae, quae de Eleemosyna dicebatur) Antonianis ad colligendam stipem concursantibus deferri in adventus sui signum cum reliquiis solita; cum baculo insuper ob baculum ad *Potentias,* vel signi *Thau* modum, et figuram a Sancto ipso cuidam Gastoni Provinciae Viennensis in Gallia viro nobilissimo ac opulentissimo in magnam arborem succrescentem in visione praeostensum, ad ei indicandum, fore ab se, suisque sociis, atque alumnis in posterum miseros igneo morbo, sacroquo igne perustos, ac mutilatos, atque aegestate pressos omnimode sustentandos; seu, ut in *Vita S. Pauli* dicitur, senex infirmos artus baculo regente sustentans: quae verba peregre proficiscentem indicant, aut certe ideo apposita, quod baculum Monachi gestari solerent, ut tradit Cassianus *lib.* 1. *Institut. cap.* 9. et ita baculo innixus pingi solet S. Antonius. Sic ex laudatis Bollandistis *l. cit.* Vide *ibi,* ubi multa scitu dignissima. Hinc facile colligitur, quare ei appingatur signum *Thau* et *ignis,* tum ex hic adductis, tum ex allato textu *Ezechielis cap.* 9. *num.* 4. *et* 6. tum ex traditis a nobis *tom.* 6. sub *verb. Religiones Regulares, art.* 3. *n.* 27. vide *ibi.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Sollicitudo sacrarum imaginum praecique spectat ad Episcopum. Atque hinc est, quod citra Episcopi consensum haud licet pingere, aut insculpere in Ecclesia insolitam aliquam imaginem, vel eam exponere. Non licet transferre sacras Imagines ac Reliquias, Episcopo invito, vel contradicente Rectore Ecclesiae, vel Patrono. Maxime si fuerint Ecclesiae dono datae ad conservandam memoriam donantis; Vide Rot. *in Uratislavien. Translationis Imaginis* 17. *Martii* 1738. *cor. clar. mem. Calcagnin.*

Alia ad rem, vid. verb. *Veneratio Sanctorum.*

IMMUNDITIA

VIDE VERB. *GULA* NUM. 37. ET VERB. *LUXURIA* NUM. 36.

IMMUNITAS ECCLESIASTICA, ET ECCLESIARUM

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Immunitas quoad ea, quae concernunt ejus naturam, divisionem, et jus, a quo provenit.*

1. Immunitas unde derivetur. — 2. Immunitas Ecclesiastica, et Immunitas Ecclesiarum, quamvis passim pro eodem sumantur, tamen proprie, et rigorose non sunt idem. — 3. Affertur ratio. — 4. Affertur aptior Immunitatis definitio. — 5. Talis definitio competit omni membro definiti. — 6. Immunitas sic descripta recte dividitur in localem, realem, personalem ; et quae sit quaelibet. — 7. Immunitas realis et personalis est de jure divino. — 8. Immunitas localis Ecclesiarum, seu privilegium Asyli non competit Ecclesiis, aliisque piis locis de Jure naturali, et divino, sed solum de Jure humano, Civili, et Canonico. — 9. Affertur objectio. — 10. In lege Evangelica non habetur aliquod Jus positivum, sive scriptum, sive traditum decernens talem Immunitatem. — 11. Contraria sententia est probabilis. — 12. Satisfit rationi sententiae contrariae.— 13. Affertur alia ratio corroborativa nostrae sententiae, et infirmativa contrariae. — 14. ad 35. Quaestio num immunitas personalis sit de jure divino, an potius humano.

ARTICULUS II. — *Quoad ea quae specialiter concernunt Immunitatem localem, seu Jus Asyli, loca, delicta, et personas, quibus competit vel non.*

1. Jus Asyli quid sit. — 2. ad 73. Loca quae gaudent Immunitate Ecclesiastica. — 74 Palatium Episcopi gaudet immunitate Asyli. — 75. Etiamsi ab Ecclesia Cathedrali abesset ultra 40. passus. — 76. Palatium Mensae Episcopalis etiam situm extra Dioecesim gaudet immunitate, ac si esset in propria Dioecesi pro tempore, quo Episcopus illud inhabitat. — 77. Palatium Episcopi conductum pro sua habitatione Episcopali gaudet Immunitate.—78 Palatium tamen conductum ab Episcopo in propria Dioecesi pro propria habitatione in quo etiam habitat Dominus ejusdem Palatii, gaudet Immunitate tantum quoad portionem Episcopi, et suae Familiae. — 79. Palatia ruralia Episcoporum in locis eorum Dioecesis, et ab ipsis interpolate, seu recreationis gratia habitata, quae ab eorum Afficiariis continuo habitantur, non gaudent Immunitate Ecclesiastica. — 80. Confugiens ad Palatium Episcopi gaudere debet Immunitate. — 81.

Quare carceratus in Palatio Episcopi est ibidem restituendus. — 82. Sicut etiam Sacerdos captus in Palatio Episcopi gaudet Immunitate, et ibidem est restituendus — 83. At quando Episcopus ordinat carcerationem in proprio palatio, Reus non gaudet immunitate Ecclesiastica. — 84. Sicut in casu, quo Baroncellus, et Birrarii Curiae Episcopalis, qui tentarunt absque ordine carcerationem Sacerdotis invenit eum falcem venatoriam prae manibus, et ob resistentiam eis factam, ipsum taliter percusserunt, ut secundo die obierit, unde vocati ab Episcopo ad proprium Palatium pro reddenda ratione hujus facti, ibidem de mandato Episcopi carcerantur, et deinde poenae Triremium puniuntur, non gaudent Immunitate. — 85. Reus allegans Clericatum Baroncello, ductus liber ad Vicarium Generalem, cui in Palatio Episcopi dixit, se non esse Clericum, sed velle uti immunitate palatio Episcopalis, quam Vicarius admisit, gaudet Immunitate, et Baroncellus non incidit. — 86. Executio etiam pro debitis civilibus fieri non potest in palatio Episcopi nec in domibus seu Mansionibus Clericorum in Regno Neapolitano attenta, consuetudine in dicto Regno ad eorum favorem. — 87. Concedenda est facultas exequendi in Palatii Episcopi quatenus a Creditoribus Episcopi petatur. — 88. Magistratus Saecularis absolvitur ad cautelam, eo quod demoliri fecerat murum aedificatum ante Palatium Episcopi, quod praetenditur spectare ad mensam Episcopalem. — 89. Ad hoc ut clarius percipiantur delicta, quibus competit vel non Jus Asyli, dantur hic ad litteram duae pontificiae Constitutiones, quae debent ad haec esse vera norma, et Regula. — 90 Affertur Constitutio Gregorii XIV. — 91. Affertur Constitutio Benedicti XIII. — 92. Delicta, quibus competit jus Asyli sunt ea omnia, et singula, quae specialiter non sunt excepta. — 93. ad 156. Delicta quibus non competit jus Asyli. — 157. ad 159. Constitutio Benedicti XIV. pro extractione haereticorum. — 160. ad 163. Alia statuta quoad immunitatem ab eodem Pontifice, ac a Clemente XIII.

ARTICULUS III. — *Quoad ea, quae concernunt privilegia, extractionem, et restitutionem Confugientium, et poenas violantium jus Asyli, et absolutionem ab eisdem.*

1. Rei debent recipi in locis sacris, ad quae confugiunt, nec possunt inde repelli, aut excludi. — 2. Rei confugiti nequeunt a loco sacro, seu immuni per vim extrahi, nisi commiserint aliquod crimen exceptum. — 3. Neque possunt rei confugiti capi, et extrahi ab Ecclesiis de eorum consensu. — 4. Possunt tamen rei confugiti sponte ab Ecclesia exire, ac permittere, ut egressi capiantur. — 5. Rei confugiti quamdiu in loco sacro existunt, non possunt per sententiam aliquam condemnari ad mortem, aut aliam poenam corporalem. — 6. Notant tamen multi huic juri in pluribus locis derogatum esse consuetudine contraria. — 7. Rei confugiti, licet quamdiu existunt in loco sacro damnari non possint poena mortis, vel alia corporali, possunt tamen puniri poena pecuniaria. — 8. Immo, si per sua crimina alios damnificarunt, non solum possunt, sed et debent compelli ad eis satisfaciendum per pecuniam, vel alia bona temporalia, si quae habent. — 9. Rei confugiti nequeunt in loco sacro carcerari, nec vinculis constringi. — 10. ad 26. Aliqua circa custodiam eorum qui ad Ecclesiam confugiunt. — 27. Nemo potest prohibere quo minus victus, et vestitus, aliaque necessaria deferantur Reis Confugitis. — 28. Neque Rei confugiti impediri possunt, quominus naturam etiam extra locum Asyli (si reverentia loci id exigat) exonerare possint. — 29. Rei confugiti, si aliunde non habeant, unde sustententur, debent de bonis Ecclesiae, seu loci sacri sustentari. — 30. Secus autem, si possint sustentari ex bonis propriis, aut a consanguineis, aut ab amicis, aut ex eleemosynis. — 31. Rei confugiti non possunt spoliari rebus suis, quas secum tulerunt in locum Asyli. — 32. Immo neque possunt spoliari armis. — 33. Etiamsi dicta arma sint prohibita. — 34. Arma ablata confugitis, sunt omnino restituenda. — 35. Vel Episcopus sibi consignari faciat ad effectum disponendi juxta ordines Sacrae Congregationis. — 36. Ablatio Armorum a Confugitis non est permissa absque facultate Sanctae Sedis. — 37. Contra auferentes arma a confugitis procedendum est ad declarationem Censurarum. — 38. Laudatur Episcopus excommunicans eos, qui Confugitos in locis immunibus armis spoliarunt. — 39. Possunt tamen a Confugitis auferri arma, sicuti et alia bona, quae non sunt sua, sed aliena, et ipsa tradi propriis Dominis. — 40. ad 127. De extractione confugitorum a locis immunibus. — 128. Ultra restitutionem Rei extracti tenentur etiam male extrahentes ad restitutionem omnium rerum ut etiam armorum, quae fuerunt ablata in extractione. — 129. Violatores immunitatis Asyli ultra gravissimum commissum Sacrilegium et nullitatem omnium eorum actorum, incurrunt excommunicationem majorem latae sententiae. — 130. Talem excommunicationem majorem incurrunt omnes violatores cujuscumque sint Dignitatis ut auctoritatis. — 131. Sic eam incurrunt omnes capientes, extrahentes, incarcerantes, vincientes Reum in loco Asyli existentem. — 132. Item complices extractionis, et hujusmodi. — 133. Item Fautores. — 134. Item Cooperatores. — 135. Item Mandantes. — 136. Item Cogentes, Obsidentes, et Custodientes etc. — 137. Item dolose, et blande suadentes Confugito, ut exeat a loco immuni ut capiatur. — 138. Item Tentantes. — 139. Item ipsi Extrahentes, quamvis extractum consignaverint potestati Ecclesiasticae. — 140. Nec supradicti excusantur, quamvis Reus libere consentiat capi, carcerari, extrahi, et hujusmodi. — 141. Appellatio contra Declaratoriam Episcopi non admittitur. — 142. Absolutio a Censuris contractis ex causa violatae immunitatis est reservata Summo Pontifici. — 143. Et ita est reservata Summo Pontifici, ut vacante Sede Apostolica, desit potestas absolvendi. — 144. Episcopi absolventes Censuratos hujusmodi sine facultate Sedis Apostolicae incidunt in excommunicationem eidem Sedi Apostolicae reservatam. — 145. Quare praecipitur Archiepiscopo, qui sine dicta facultate absolvit Censuratos ex causa extractionis Confugiti ab Ecclesia, ut reaffigat Cedulones contra ipsos. — 146. Sic pariter absolutio concessa ab Eminentissimo Legato sine facultate Apostolica non suffragatur, et injungitur Episcopo, ut denuo absolvat auctoritate Sacr. Congregat. — 147. Absolutio obtenta a Censuris ex causa violatae immunitatis vigore Brevis Sacrae Poenitentiariae non suffragatur in foro exteriori. — 148. Nec absoluti ex causa praefata in vigore Bullae Cruciatae habentur pro bene absolutis a Sacra Congregatione, et injungitur reaffixio Cedulonum. — 149. Absolutio data vigore Bullae Anni Sancti per Confessarium a Censuris incursis ex causa violatae immunitatis non suffragatur in foro exteriori. — 150. Absolutio vigore Jubilaei non suffragatur Censuratis, et reaffigi possunt, ac debent Cedulones. — 151. Ordinario inferiori concedi non debet facultas absolvendi Censuratos ex causa violatae immunitatis, seu Episcopo viciniori. — 152. Absolutio a Censuris incursis ob violatam immunitatem non datur, nec dari potest; et data non valet, nisi prius restituto Reo, et facta satisfactione laesae Ecclesiae. — 153. ad 163. Regulae pro solutione quaestionum, quae oriri possunt quoad exercitium Ecclesiasticae immunitatis.

ARTICULUS IV. — *Quoad ea, quae specialiter concernunt Immunitatem Realem, et Personalem, et poenas eam violantium, ac Absolutionem ab eisdem.*

1. Quid sit, et in quo consistat Immunitas Realis, et personalis? — 2. Nomine personarum Ecclesiasticarum qui veniant? — 3. Nomine bonorum seu Rerum Ecclesiasticarum quae veniant — 4 Omnes personae vere Ecclesiasticae gaudent *Immunitate Personali*. — 5. Omnes Res Ecclesiarum et personarum Ecclesiasticarum gaudent *Immunitate Reali*. — 6. Immunitas Realis, et personalis est de *Jure* divino. — 7. Ecclesiastici etiam sponte non possunt solvere exactiones Laicales, et Laici a sponte dantibus non possunt accipere. — 8. Quasnam poenas incurrant Violatores hujus Immunitatis; quinam sint tales Violatores, et a quo possint, vel non ab eisdem poenis absolvi. — 9. Epistola S. Congr Episcoporum et Regularium.

ARTICULUS I.

IMMUNITAS QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT EJUS NATURAM, DIVISIONE ET JUS A QUO PROVENIT.

1 Immunitas derivatur a verbo *Munus*, quod licet generatim raptum tria significet, scilicet Donum, Officium cum onere, et Onus sine honore; proprie tamen sumptum solum tertiam sigaificatum importat, scilicet Oaus sioe honore, seu onus, fonctionem, et obligatioaem alicui impositam, sive lege, aut more ei incambentem; *leg. Munus proprie* 214. *ff. de verbor. significat.* ibi: *Munus proprie est quod necessarie obimus lege more imperiove ejus, qui jubendi habet potestatem.* Unde qui a tali onere, aat obligatione liber, aot exemptas est, immunis esse, et immuaitate gaudere dicitur; *l. Munus* 18. *et ibi Gloss. verb. Onus et verb. Officium, ff. de V. S. et leg.* 1. *ff. de*
2 *jure Immunitatis.* Immunitas Ecclesiastica, et immunitas Ecclesiaram, quamvis passim a plurimis pro eodem sumaatur, et aniea definitione describantar, dicendo, *Immunitas Ecclesiastica est jus seu exemptio, qua Ecclesias, res, et personae Ecclesiasticae a publicis muneribus, et oneribus saecularibus sunt liberae;* tamen proprie, et rigarose loqueado non sunt idem, sed qaid diversum, ut recte advertuat Riccius *in praxi aurea part.* 2. *resolut* 53. *num.* 2. Engel. *lib.* 3. *Decret. tit.* 40. *n.* 2. Reiffenstael *ib. num.* 3. et alii, iatelligentes pro *Immunitate Ecclesiarum* solam Immanitatem localem competentem Ecclesiis, aliisqae locis sacris, et pro *Immunitate Ecclesiastica* solam Immunitatem personalem, et realem competentem persoais Ecclesiasticis, et rebus ad tales personas, vel ad Ecclesias, sea loca sacra pertinentibus; *arg. cap. Inter cunctas* 1. *Extravagant. de privileg. inter commun.* §. *incendiarios*; ubi distinctim ponantar, et nominantor violatores Immunitatis Ecclesiarum, et libertatis idest Immunitatis Ecclesiasticae, ibi: *Ecclesiarum Immunitatis, et libertatis Ecclesiasticae.*
3 Et hoc videtar rationi congruere, quia allata definitio *Immunitatis* communiter divisae in *localem, realem, et personalem* aon convenit omni definito, cum non possit aptari *Immunitati locali*, ac
4 juri, Asyli, ut clare patet. Uade aptius definitar *Immunitas* dicendo, qaod sit « Jas, quo Ecclesiae » et alia loca sacra aec non personae Ecclesiasticae ac res ipsarum liberae, ac immunes sunt » a muneribus et oneribus saecularibus, atque » ab actibus earum sanctitati, et reverentiae de-
5 « bitae repugnantibus » Haec enim definitio competit unui membro definiti, cum per ly *Jus quo Ecclesiae, et alia loca sacra, nec non personae Ecclesiasticae, ac res ipsarum liberae, ac immunes sunt a muneribus, et oneribus saecularibus*, denotatur, *Immunitas realis et personalis*, et per ly *atque ab actibus earum sanctitati et reverentiae debitae repugnantibus*, deaotatar, *Immunitas localis.*

Immunitas sic descripta recte dividitur ia lo- 6
calem, realem, et personalem. Immanitas *localis* est, quae convenit Ecclesiis aliisque locis piis, seu Religiosis Immunitas *realis* est, quae competit rebus Ecclesiasticis, idest boais ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas pertineatibus. Immanitas *personalis* est, quae competit personis Ecclesiasticis.

Immanitas realis, et personalis est de jure 7
divino; at colligitar ex pluribus Sacrae Scripturae locis. *Genes. enim* 48 *vers.* 22. sub Pharaonae Ægypti Rege habetar, Sacerdotes et Levitas exemptos fuisse a jurisdictione saeculari, et a lege solvendi tributa, et refertur in *cap. Non minus* 4. *de Immun. Eccles.* ubi idcirco graviter arguuntur plarimi Christiani Principes, quod *deterioris conditionis factum sub eis Sacerdotium videatur, quam sub Pharaone, qui legis divinae notitiam non habebat*, ubi aota illa verba *legis Divinae*: et similiter colligitur *ex cap. ultimo vers.* 28. *Levitici, et ex cap.* 3. *Numer. vers.* 20. *et cap.* 45. *vers.* 14. *et* 15. *et ex primo Esdrae cap.* 7. *vers.* 25. *et cap.* 17. *Matthaei vers.* 25. *et* 26. sed ne repetantur omaia jam scripta, vid. verb. *Clericus art.* 2. *a n.* 77. *usque ad* 84. inclusive, et verb. *Bona Ecclesiastica art.* 2. *a num.* 16. ubi late probatar conclusio per citatas Scripturas, per varios sacros Canones, et per Concilium Trid. *sess.* 25. *cap* 10. *de reformat.* ubi expresse contestatur Ecclesiae, et personarum Ecclesiarum immanitatem Dei ordiaatione, et canonicis sanctioaibus constitutam. Et sic tenent altra Doctores *loc cit.* adductos, Bellet *Disquisit. Cleric. p.* 1. *de exempt. Cleric.* §. 1. *nu.* 1. Diana *part.* 1. *tract.* 2. *resolut.* 1. Reiffeastuel *lib* 3. *Decret. tit.* 49. *artic.* 9 *num* 235. Tambur. *de Jure Abbat. tom* 1. *disp* 15 *quaest* 19. Thom. Delbene *tom.* 1 *de immunit. Eccles par.* 1. *can.* 1. *dub* 1. *per tot.* Fagnan. *in cap Non minus* 4. *de immun. Eccles num.* 4. Bonacina *de Censuris in Bulla Coenae disput.* 1. *quaest.* 16. *sect.* 2. *punct.* 1. *et seqq. et in* 8. *praecept. Decalog. disp.* 10. *qu.* 2. *part.* 1. §. 1. *num.* 3 et late Card. Petra *tom.* 2. *comm. ad Const.* 1. *Honorii III. a n* 3. et alii.

Immaaitas localis Ecclesiarum seu privilegium 8
Asyli noa competit Ecclesiis, aliisque piis locis de jure naturali, et divino sed solum de jure humano, tam Civili, tam Canonico; et quod haec localis immanitas sit de jure Civili, habetur *ex tot. tit. Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt, et authent. de mandatis Principum* §. *Neque autem homicidii, collat.* 3. (*) et qaod sit de Jure Cano-

(*) Cl. P. Franciscus Xaverius Zech in luculenta *de jure Asyli Ecclesiastici* dissertatione Ingolstadii edita a

nico, habetur *ex c. Inter alia* 6. *de immunit. Eccl.* ibi: *Juxta Sacrorum statuta Canonum, et traditiones legum Civilium..... fugiens ad Ecclesiam ;* et *cap. Id constituimus* 36. *caus.* 17. *quaest.* 5. *ex Conc. Aurelianen. I. c.* 3. ibi: *Id constituimus observandum, quod Ecclesiastici Canones decreverunt; et lex Romana constituit, ut ab Ecclesiae atriis, vel domo Episcopi reos abstrhaere omnino non liceat ; et cap. Eos qui* 6. *dicti* 87. *ex Concilio Arausicano canon.*5. ibi *Eos, qui ad Ecclesiam confugiunt, tradi non oportere, sed loci sacrati reverentia , et intercessione defendi ; et cap. sicut antiquitus* 6. *cap. Reum* 9. *cap. si quis* 20. *cap. Definivit* 35. *caus.* 17.*qu.* 4. (*)

9 Nec valet objicere, quod Deus in lege veteri praeter Civitatis refugii , de quibus *Numer.* 35. *Deuter* 19. *Josue* 20. constituerit pro Asylo Templum Jerosolymitanum, ut videtur colligi *ex c.* 21. *Exodi*, ibi: *Constituam tibi locum , in quem fugere debeas ,* videlicet Altare Templi ; et quod etiam Gentiles ex instinctu naturae aliqua loca
10 designaverint, quae vocabantur *Asyla*. Non valet inquam, quia, praeterquam quod Abulensis *c.* 25. *Josue q.* 7. et alii plures negant, Templum Jerosolymitanum pro Asylo constitutum fuisse dato etiam hoc, et non concesso, hujusmodi lex post mortem Christi, utpote ad Caeremonialia pertinens, jam expirasset; Unde jus Asyli jam non habetur ex veteris legis obligatione, sed solum ad quamdam similitudinem, et secundum congruam Juris naturalis aequitatem (quam etiam Gentiles agnoverunt) de facto per Jura humana, tum
11 Civilia, tum Canonica Ecclesiis, aliisque locis piis concessum fuit. Neque in nostra nova lege Evangelica habetur aliquod Jus positivum, sive scriptum, sive Apostolis traditum decernens talem immunitatem, siquidem Christus praeter leges naturae et Fidei nullas leges caeremoniales praescripsit, nisi circa ritus Sacrificii, et Sacramentorum, reliqua Ecclesiae statuenda relinquens. Sic tenent Suar. *tom.* 1. *de Religion. lib.* 3. *de locis sacris c.* 8. *n.* 8. 10. 11. *et* 13. Covarruv. *lib.* 2. *resol. cap.* 20. *num.* 1. 2. *et* 3. Layman *lib.* 4. *tract.* 9. *c.* 3. *q.* 1. *n.* 1. Pirhing. *lib* 3. *Decretal. tit.* 49. *sect.* 4. *num.* 15. Engel *ibid. nu.* 7. Zoesius *ib. num.* 6. Sannig *ibid. c.* 2. *n.* 1. Reiffenstuel *ibid. num* 22. *et lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 131. *et in Theologia morali tract.* 12. *dist.* 2. *num.* 2. cum communiori aliorum contra Delbene *de immunitate, et jurisdiction. Eccl*ss. *cap.* 16. *dub. et num.* 2. ubi illud jus naturale esse asserit , et contra Fagn. *in appendice de immunitate c.* 2. *num.* 9. Decium , et Tuscum existimantes esse Juris Divini positivi.

Quam sententiam, scilicet Jus Asyli etiam in 12
novo Testamento esse juris divini naturalis , vel positivi non improbabilem censet etiam Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 49. *num.* 26. Eo vel maxime quod videatur ei favere Sacra Scriptura locis citatis *sub num.* 6. Tridentinum *sess.* 25. *c.* 20. *de reformat.* per verba adducta *sub num.* 7. *et c. Quamquam* 4. *de censibus in* 6. et quia apud omnes fere Gentes vigebat tale Jus Asyli, ut videre est apud ipsum Reiffenstuel *loc. cit. num.* 26. Covar. *loc. cit. c.* 20. Gonzalez *in c. Inter alia* 6. *de immun. Eccles. num.* 9. et alios.

Tamen ad id de Scriptura , et Gentilibus fuit 13
jam responsum *sub num.* 10. et ad Tridentinum , et Textum Canonicum communiter respondetur, non loqui de immunitate locali, seu Asyli ; sed solum de immunitate reali, et personali, idest de immunitate personarum Ecclesiasticarum, et rerum ad eos, vel ad Ecclesias pertinentium, quam esse de jure divino etiam nos docuimus *sub n.* 7. Et si quis contendat, Tridentinum loco citato loqui etiam de immunitate locali, seu de jure Asyli; Repondetur, quod ut Jura Juribus concordentur juxta *c. cum expediat, de elect. in* 6. quantum ad immunitatem Asyli, plus non vult Concilium,
quam ipsam ad imitationem veteris legis, atque 14
instinctu divino per Canonicas sanctiones constituta esse. Tum quia, si Jura Asyli essent de jure divino naturali, numquam potuissent, nec adhuc possent mutari, quia Jura naturalia semper firma, et immutabilia permanent, ut dicitur §. *Sed naturalia* 11. *Inst. de Jure naturali, Gent. et Civil.* nec potuissent ab aliquo etiam Summo Pontifice minui, immutari, aut dispensari, cum inferior in lege Superioris nullam habeat potestatem; *c. Cum inferior* 16. *de majorit. et obed. et Clement. Ne Romani, de election.* Neque potuissent consuetudine abrogari, aut eis in aliquo derogari, cum consuetudo contra Jus divinum nihil valeat; *cap. Cum tanto* 11. *de consuetudin.* Atqui Jus Asyli per Pontificem fuit immutatum, quoad certa crimina, et personas restrictum, ac limitatum, ut patet *ex c. Inter alia* 6. *de Immunit. Eccles.* et ex Constitutionibus Gregorii XIV. et Benedicti XIII. art. seq. adducendis, adeoque etc.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Quaestio, num immunitas personalis sit de jure 15
divino, an potius humano , magni momenti est, et sursum atque deorsum versata , non modo a
Jurisconsultis, sed etiam a Theologis. Nam alii 16
contendunt, Clericos privilegio fori uti de jure

1781. et ab Antonio Schmit recusa Tom. 6. *Thesauri jur Eccles. a pag.* 284. qua erat eximia eruditione, ac diligentia, c. 118 Leges Imperatorum circa Jus Asyli Ecclesiastici a Constantino M. percenset ad Manuelem Comnenum; his deinde subjungit Leges latas a Regibus Francorum, a veteribus Germanis, Anglis, Visigothis in Hispania; et Gothis in Italia. (*Edit. Barbiell.*).

(*) Idem Zech *cap.* 4. Ecclesiasticas de Asylo Leges operose indicat , illustratque a Saeculo Ecclesiae quarto ad nostrum XVIII. (*Edit. Barbiell.*)

17 divino. Ita *Auctor num.* 7. et qui ab ipso allegantur. E diverso alii in contrarium nituntur id esse de jure humano; ita Innocent *in cap.* 2. *de Major. et obed.* Alciat. *in c. Quum non ab homine, de Judic.* et alii apud Peregrin. *de immun. Eccles. in princip.* quos ex Theologis sequitur Medina *in tit. de Restit. quaest.* 15.

18 Mihi haud displiceret opinio Covarruv. 3. *practic.* 31. qui distinguit, ut si agatur de rebus spiritualibus, Clerici immunes sint de jure divino a jurisdictione Laicorum, si autem de rebus temporalibus, de jure humano sint exempti ex Legibus potissimum Constantini Magni in *C. de Episc. et Cleric.*

19 Prima pars probatur, quia Summus Pontifex de jure divino ex institutione Christi positus est ad regimen Ecclesiae, quum ei dedit potestatem pascendi oves suas, solvendi, et ligandi, deditque claves Regni coelestis, et voluit, ut aliquando conversus confirmaret Fratres suos. Ex quibus
20 Pontifex factus est in spiritualibus caput totius Orbis Christiani, et praesertim Clericorum; qui militantis Ecclesiae partes sunt magis connexae. Hi igitur ex eodem jure divino facti in spiritualibus sunt subditi Summi Pontificis a quo regi debent; nam ex quo jure est potestas capitis, ex eodem est subjectio subditorum.

21 Patet altera pars, tum ex dictis, tum etiam quia ipsi Clerici in Sacris constituti a Summo Pontifice saepe Judici Laico traduntur, ut eosdem puniat, *cap. In audientia, cap. Contigit cap. perpendimus, de sentent. Excomm. cap. Exparte, de*
22 *Previl. cap. Ad abolendam de Haeretic.* Ergo exemptio Fori Clericorum in Temporalibus Juris est humani; Idque quia Summus Pontifex non solum immutare haud potest jus divinum, sed nec ob caussam licet justam dispensare; bene vero declarare et interpretari.

23 Nec negotium facessere debet *Can. si Imperator dict.* 97. ubi Joannes Pontifex ait: *Clerici ex Divina Institutione a Summo Pontifice sunt judicandi*, quod etiam habetur *in cap. Quamquam de Censib.*
24 *in sexto;* nam, ut recte observavit Covarr. ubi supra, Jus divinum ibi usurpatur pro Canonico, quod novum haud est.

25 Hinc facile est judicare, quid dicendum sit *de Justiniano*, qui *in leg. Si quis in conscribendo Cod. de Pactis* statuit, Sacerdotem, qui se non usurum promiserit exceptione Fori, promissis stare teneri, ita ut possit deinde coram Laico convenire,
26 ea reddita ratione, quod possit quisque Juri pro se introducto renunciare. Non ignoro in hoc Textu explicando se vario torquere DD. eorumque plurimos *Justinianum* reprehendere, quod legem tulerit statui Ecclesiastico contrariam. At distinguendum
27 videtur potestatem inter et justitiam, Porro potuit Justinianus id statuere, cum, ut mox dictum
28 est, Fori privilegium, quod habent Clerici in Temporalibus, sit juris humani sed non juste fecit, quia ratio, qua Justinianus utitur minime convincit; nam regula, quae ait posse quemque juri 29
suo renunciare, intelligitur, cum Jus est personale quod sane non accidit in Clericis, quorum exem- 30
ptio in gratiam totius Collegii Ecclesiastici est inducta. Qua de ratione recte *in cap. Si diligenti, de For. Competent*, corrigitur Lex Justiniani, et statuitur, ut Clericus ne juramento quidem possit Foro suo renunciare.

Inficias haud eo, saepe Justiniano libuisse per- 31
vertere Christianorum sanctiones, ut inquit Procopius *in Historia Arcana pag.* 123. At saepius non tam pervertit, quam praescripsit: Nam quid- 32
quid in Canonibus Ecclesiasticis erat insigne, id voluit auctoritate sua stabilitum, declaratum, ac 33
poenis vindicatum. Factum hinc est, ut Episcopi Orientales *ex Justiniani* legibus eas sibi concinna- 34
verint regulas quas *Nomocanones* nuncuparunt. *Nomocanonem* enim scripsit *Joannes Scholasticus*, quia a *Justiniano* suffectus est *Eutychio C. P. Pa-* 35
triarchae in exilium pulso. Alium postmodum composuit *Photius Patriarcha etiam C. P.* quem *Teodorus Balsamon* notis suis illustravit.

ARTICULUS II.

QUOAD EA, QUAE SPECIALITER CONCERNUNT IMMUNITATEM LOCALEM, SEU JUS ASYLI, LOCA, DELICTA, ET PERSONAS, QUIBUS COMPETIT, VEL NON.

Immunitas localis, seu Jus Asyli est Ecclesiis, 1
et Sacris aliis quibusdam locis competens, confugientibus ad ea malefactoribus securitatem praestans ad hoc, quod inde violenter extrahi non possint, nec in vita, nec in membris puniri valeant.
Est in re communis arg. c. Inter alia 6. de Immun. 2
Ecclesiar. Immunitate, seu Jure Asyli gaudent omnes Ecclesiae auctoritate Episcopi erectae; *c. Inter alia 6. de Immunitat. Eccles.* et concordat *c. Immunitatem* 10. *eod. cap. Eoe, qui* 6. *dist.* 87. *cap. Sicut antiquitus* 6. *cap. Reum* 9. *cap. Si quis* 20. *cap. definivit* 35. *et cap. Id constituimus* 36. *caus.* 17. *qu.* 4. Etsi nondum sint consecratae, 3
textu expresso in *cap. Ecclesiae* 9. *de Immunitat. Eccles.* ibi: *Ecclesiae, in quo divina mysteria celebrantur, licet adhuc non extiterit consecrata, nullo* 4
modo privilegium immunitatis adimitur. Immo etiamsi in iis divina adhuc non sint celebrata; *arg. cit. cap. Ecclesiae;* ubi pro ratione immunitatis subjungitur: *Quia obsequii divinis dedicata, nullis est temerariis usibus profananda;* Unde, cum pro ratione ibi Pontifex non allegat celebrationem divini Officii jam factam, sed quia obsequiis, ac officiis divinis est dedicata, seu deputata, debent Ecclesiae gaudere immunitate, etiamsi in iis divina adhuc non sint celebrata; cum ex eo solo,

quod Ecclesiae auctoritate Episcopi ad usus Sa-
cros sint deputatae, jam existunt loca sacra, ac
Religiosa, ita ut ad usus profanos redire, et ap-
plicari amplius nequeant textu claro in *cap. Ad
haec* 4. *de religiosis domibus* et sic tenent Abbas
in *cit. cap. Ecclesia num.* 5. Fagnan. *ib. numer.* 8.
Hosticus. *ibid. verb. Celebrantur*, Barbosa *lib.* 2.
jur. Eccles. univers. cap. 3. *numer.* 59. Covarruv.
lib. 2 *variar. resolut. cap.* 20. *num.* 4. et alii com-
5 muniter. Quinimmo immunitate gaudent etiam
Ecclesiae interdictae. Fagnan. in *cit. cap. Eccle-
siae* 9. *de Immunit. Ecclesiae. num.* 11. Abbas *ib.
numer.* 7 Ventriglia *tom.* 2. *annotat.* 23. § *de im-
munit. Eccles. num.*5. Pirhing *lib.* 3. *decretal. titul.*
49. *num.* 3. Reiffenstuel. *ibid. num* 29. Engel *ib.
num.* 11. Layman. *lib.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *num.* 2.
Silvester verb. *immunitas*, 1. *q.* 1. *dicto* 2. Barbosa
6 *loc. cit. num.* 60. cum plurimis aliis ibi citatis.
Immunitate gaudent etiam Ecclesiae pollutae.
Fagnan. *loc. cit. num.* 13. Ventriglia *loc. cit. num*
5. Barbosa *loc. cit. num.* 61. cum Suarez, Giurb.
Bonacin. Bobadill. et Fagundez *ibi citatis*, et alii
7 *n. anteced.* adducti. Item gaudent immunitate Ec-
clesiae dirutae, dummodo non sint dirutae au-
ctoritate Episcopi, et subsit spes reaedificationis,
arg. cap. Quae semel. 4. *caus.* 19. *q.* 4. *l. Æde sa-
cra* 73. *ff. de contrahend. emption.* Fagnan. *loc. cit.
num.* 14 Engel. *loc. cit. num.* 10. Ventriglia *loc
cit.* num. 4. Barbosa *loc. cit. num.* 62. cum pluri-
mis ibi citatis, et alii passim.
8 Immunitate gaudet Coemeterium, quamquam
ab Ecclesia separatum, dummodo auctoritate Epi-
scopi sit designatum *Capit. cum Ecclesia de* 5.
Immunit. Ecclesiar. Fagnan. *loc. cit. n.* 21. Bar-
9 bosa *loc. cit. n.* 63. cum plurimis ibi citatis, et
alii communiter. Item immunitate gaudet Porti-
cus Ecclesiae; *cap. si quis contumax.* 20. *caus.* 7.
q. 4. ut declaravit *Sac. Cong. Immunit. in Spoleta-
na* 7. *Febr.* 1630. *in Camerinen.* 3. *April.* 1635.
in Asculana 20. *Decembris* 1657. *et in Dertonen.*
10 9. *Septem* 1670. apud Pignatel. *t.* 1. *consult.* 171
sub n. 15. *in fin.* Item immunitate gaudet atrium
cit. cap. Si quis contumax 20. *et cap. Id constitui-
mus* 36. *caus.* 17. *q.* 4. Item immunitate gaudet
11 Tectum cum supra illud existens dicatur esse
intra situm Ecclesiae. Suarez *tom.* 1. *tract.* 2. *lib.*
3. *cap.* 9. *num* 8. *vers. Sed quid si quis supra Te-
ctum* Peregrin. *de immunitate numer.* 282. Diana
part. 6. *tract.* 1. *resolut.* 73. Specell. *decis.* 63. *n.*
12 9. Ventriglia *loc. cit. num.* 9. Barbosa *loc. cit. n.*
66. et alii passim. Item immunitate gaudet Cam-
panile Ecclesiae, quamvis ab ipsa disjunctum sit,
dummodo non ultra triginta passus distet, ut
bis declaravit Sac. Congreg. apud Delben. *de Im-
munitate d.* 9. *sect.* 6. Diana *part.* 4. *tract.* 1. *resol.*
108. Joan. Anton. Navar. *tit. de immunit. Eccles.
num.* 26. Barbosa *loc. cit. num.* 66. Reiffenstuel.
loc. citat. num. 29 LaCroix *lib.* 4. *sub num.* 1392

et alii. Rev. tamen Dominus Josephus Maria Ma-
raviglia sustinet mordicus, quod Campanile sejun-
ctum nulla gaudeat immunitate, quia non potest
dici pars formalis Ecclesiae, cum non sit conse-
cratum, neque benedictum. Additque, privilegia
immunitatis esse stricte interpretanda, tamquam
odiosa, et contraria juri communi, derogat enim
immunitas juri publico, quod vult, quod delicta
non remaneant impunita. Vide ibi *Legem* 287.
Prudentiae Episcopalis. Item Sacristia, si Eccle-
siae, vel Coemeterio cohaereat, et etiam non co- 13
haerens, si Altare habeat; secus autem si non
cohaereat Ecclesiae, vel Coemeterio, nec Altare
habeat ad celebrandum; Specell. *dec.* 61. *a prin-
cipio, et decis.* 62 *num* 19. La Croix *loc. cit.* cum
variis aliis Ventriglia *loco citat. num.* 12. ubi dicit 14
hoc certum esse. Item immunitate gaudent Sca-
lae, exteriores Ecclesiae; Suarez *tom.* 1. *tract.* 2.
lib. 3. *cap.* 11. *num.* 9. Barbosa *loc. cit. num.* 66.
cum pluribus aliis, Farinac. *tract. de immunit. n.*
180. ubi refert Sac. Congreg. ita censuisse.
Item immunitate gaudent Fores, seu Portae 15
Ecclesiae saltem manu tactae, et apprehensae,
cum clausae reperiuntur; Suarez *loc cit. lib.* 3.
cap. 9. *n.* 8. Navarr. *in Manual. cap.* 25. *num.* 17.
ad finem, La Croix *lib.* 4. *sub num.* 1392. Barbosa
loc. cit. num. 65. Pignatell. *t.* 6. *consult.* 4. *num.*
81. *et sequent.* ubi ad propositum affert declara-
tiones, ac decreta Sacrae Cong. praesentis teno-
ris: *Innixus stipiti portae Ecclesiae gaudet immuni-
tate*, *in Amerina* 28. *Maji* 1628. Item *evadens a
manibus Birruariorum, et adhaerens Valvis Eccle-
siae, gaudet Immunitat. in Firmana* 13. *Jul.* 1657.
Item *tenens annulum Valvarum Ecclesiae gaudet
immunitate*, 9. *Septembris* 1638. Item, *qui in actu
carcerationis cohaereat Valvis Ecclesiae unico pede,
et unica manu, gaudet immunitate*, *in Brundusina*
4 *Septembris* 1640. (*) Item, *captus a Birruariis
in janua Conventus, seu Monasterii, gaudet immu-
nitate*, *in Rossanen.* 18. *Febr.* 1653. Sic etiam 16
gaudet immunitate, qui tangit aliam partem ex-
teriorem Ecclesiae v. g. muros, Barbosa *loc. cit.
num.* 65. Riccius *in praxi tom.* 3. *resolut.* 560. *n.*
8. Navarrus in *Summa Bullae de immunitate num.*
16. Bonacina *disp.* 3. *in decalog.* 3. *punct.* 4. *num.*
5. Pignatel. *loc. cit. n.* 82. affert sequentia decreta
Sacrae Congreg. Adhaerens muro Ecclesiae gau-
det immunitate, *in Amerina* 18. *Febr.* 1632. *et in
Camerinen.* 13. *Jul.* 1638. Item qui elapsus e
manibus satellitum confugit ad Ecclesiam; et
apprehendit parietem, aut seras Valvarum, gau-
det immunitate; *Sac. Congr. Episcop.* 31. *Martii*
1604. *et* 15. *Jul.* 1614. *et* 20. *Decemb.* 1616. re-
fert Pignatell. *loc. cit. n.* 107.

(*) Quantum Templorum januis, ac vestibulis reveren-
tiam habuerint Gentiles ipsi, et veteres Christiani animad-
vertit vir doctus Emmanuel Gonzalez *ad c.* 3. *de Immun.
Eccles num.* 5. (*Edit. Barbiell.*)

17 Privilegium immunitatis non restringitur ad portas, aut parietes, vel Atrium Ecclesiae tantum, sed per quadraginta passus in majori Ecclesia, et per triginta in Capellis, vel minoribus Ecclesiis extenditur circumquaque, ut est definitum *in cap. Sicut antiquitus* 6. *caus.* 17. *quaest.* 4. ibi: « Sicut antiquitus a sanctis Patribus statu» tum est, Statuimus, ut major Ecclesia per cir» cuitum quadraginta passus habeat, Capellae » vero, vel minores Ecclesiae triginta; qui autem » confinia earum confringere tentaverit, aut per » sonam hominis, vel bona ejus inde subtraxerit » . . . excomunicatur, » et concordat *cap. Definivit* 45. *ead. caus.* 17. *et q.* 4. et utrobique notant, et tenent Gloss. Archidiaconus et Doctores omnes, ut testatur, et sequitur Fagnan. *in cit. cap. Ecclesiae* 9. *de immunitat. Ecclesiar. n.* 16. Covarruv. *lib.* 2. *variar. resolut. cap.* 20. *n.* 5. Hostiens. *in cap. Inter alia* 6. *de immunit. Eccles. num.* 2. et ibi etiam Joann. Andr. *n.* 7. Abbas *in ultim. notab.* Felin. *num.* 2. et Marian. Socin. *n.* 16. Silvester verb. *Immunitas* 3. *num.* 1. Barbosa *in citat. cap. Sicut antiquitus* 6. *caus.* 17. *q.* 4. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 49. *num.* 31. Turrecremata, Prae-
18 positus, et alii. Dicta autem immunitate triginta passuum pro Ecclesiis minoribus non gaudent Ecclesiae seu Capellae, quae sunt intra ambitum murorum Castellorum, ut expresse habetur *in cap. Quisquis* 21. *caus.* 17. *qu.* 4. ibi; *Capellae quae sunt infra abitum murorum Castellorum, non ponuntur in hac triginta passuum observatione.* Et ratio est, quia si dictae Ecclesiae, seu Capellae gauderent immunitate etiam ad triginta passus, ob loci angustiam, immunitas fere totum Castrum quandoque absorberet, ut observat Glossa 1. *in cit. cap. Sicut antiquitus;* et docet Fagnan. *loc. cit. num.* 17. Covarruv. *loc. cit. num.* 5. Abbas *in cit. cap. Ecclesia num.* 10. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 32. Silvester *loc. cit.* et alii communiter.

19 Immo non desunt qui dicant, Jus Asyli in spatio quadraginta, vel triginta passuum pro omnibus Ecclesiis sublatum esse consuetudine contraria, sicque non amplius observari posse, aut debere; *arg. cap. Cum tanto* 11. *de consuetudin.* Ita Igneus *in l.* 1. *in princip. num.* 58. *ff. ad Sillanian.* quem refert Remig. *de immunitat. Eccles. fol.* 52. *in* 6. *ampliation.* Clarus *in* §. *fin. qu.* 30. *vers. Hinc est,* ubi dicit, non esse ab hac communi consuetudine recedendum, praeterquam in domibus Ecclesiae cohaerentibus; Covarruv. *loc. cit. num.* 5. Haunold. *de just. et jur. tom.* 6. *n.* 152. et ex Zerola *in praxi Episcop. part* 1. *verb. immunitas* §. 12. testatur Engel. *lib.* 3. *decretal. tit.* 49. *a num.* 10. hodie immunitatem non attendi ultra fines Coemeteriorum, et Card. de Luca *lib.* 14. *p.* 4. Miscellan. *disc.* 12. *n.* 17. dicit, quod Immunitas talis spatii prope Ecclesias recessit ab aula, et Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 435. ubi postquam ad quaesitum; *An carceratus infra spatium* 20
quadraginta passuum circa Cathedralem gaudere debet immunitate, sitque restituendus? Respondit affirmative, si adsit consuetudo, et ita declarasse Sac. Congregationem Immunitatis in *Interamen.* pro Petro Paulo Mangonio 17. *Jul.* 1663. subjungitur: *Verum ead. Sac. Congregatio die* 27. *Jan.* 1665. « cognito per plurimos casus, quod gravia » inferat publicae quieti Narniensis Civitatis » praejudicia plateam Ecclesiae Cathedralis ex » quadam veteri consuetudine haberi pro loco » immuni, cujus securitate quam saepissime abu» tuntur criminosi, contumaces, et debitores ma» ximo non sine justitiae detrimento, censuit si » Sanctissimo D. N. placuerit; plateam eamdem » in posterum pro loco immuni non habendam, » et existimandam, ac ad ipsam confugientes im» munitate Eccles. non gaudere, injungendum» que Episcopo, ut triduo a publicatione hujus » decreti, eam ut talem teneri curet, et mandet » quibuscumque non obstantibus. » *Et facta relatione sub die* 21. *Februarii* 1665. *Sanctissimus annuit, et ita exequi jussit.* Et idem Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 25 *n.* 13. cum multis ibi citatis concludit hos passus gaudere si adsit in loco legitima cousuetudo juxta supra allatum decret. *in Interamnensi.* Secus vero non. Unde hos passus non gaudere declaravit eadem S. Congregat. Immun. *sub anno* 1634. *in Spoletana relata a* Donato *de Asylo resol.* 43. *num.* 1. *et* 2. Vide ibi Pignatell. *er totam consult.* 25. ubi multa erudite

Affertur aliud consimile decretum, ut sequitur. Licet *die* 9. *Febr.* 1694. *l.* 1. *decr. Valleman. p.* 104. declaratum sit, Atrium circumductum muris ante Ecclesiam Beatae Mariae Montis Virginis extensum per quadraginta passus gaudere immunitate, attamen, mandante Sanctissimo, Ordinarius declarat eidem loco non suffragari amplius immunitatem Ecclesiasticam, et reputari tamquam non immunem, et insuper ne possit allegari ignorantia, et ad perpetuum documentum apponat in loco opportuno lapidem cum praefata declaratione, *Sac. Congr. Immun. in Nullius Montis Virginis* 11. *Decemb.* 1687. *l.* 2. *decret. Vallem pag.* 125. (*) 21

Immunitate gaudent Monasteria, et Conventus *cap. Quisquis* 21. *caus.* 17. *q.* 2. *Leg. Omnia privilegia, Cod. de Episcop. et Cleric.* Constitut. Gregor. XIV. incip. *Cum alias Monasteriis*, *domibus Regularibus, locisque sacris*, *aut Religio-* 22

(*) Vide laudatum Zech *cap* 6. §. 150. Censent aliqui, sacros Canones spatium 40. vel 30. passuum concedere tantum reo progredienti ex Ecclesia, qua jam fuit receptus, nequaquam autem immunem reddere eum, qui intra hoc spatium deprehenditur, antequam ad Ecclesiam perveniat Adi Aaunoldum *de justit. et jure Tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 152. et P. Wiestner *de Iure Asylorum p.* 2. *art.* 1. *n.* 20. (*Edit: Barbiell.*)

sis; Faguan. *loc. cit. n.* 28. Barbosa *lac. cit. num.*
23 72. *st communis* aliorum Eadem immuuitate gau-
dent omuia loca intra eorum septa, scilicet Clau-
stra, Cellae, ac babitaculs, immo etiam eorumdem
Monasteriorum horti, areae, domus Familiarum,
stabula auimalium, officiuae, cunctaque alia loca
quae intra Monasteriorum septa contineutur, *arg.
l. Pateant Cod. ds his, qui od Ecclesiam confugiunt*
ibi: *Nec eolo Altaria, st Oratorium etc. sed quid-
quid fuerit interjacens, sive in cellulie, sive in do-
mibus, hortulis, balneie, arsis, atque porticibus con-
fugiat, interioris templi vice tusatur; st cap. Id con-
stituimus* 36. *caus.* 17. *q.* 4. et cit Coustitut. Gre-
gorii XIV. incip. *Cum alias*, Barbosa *loc. cit. nu.*
72. Lezana verb. *Immunit. num.* 3. Portell. in
dub. Regular. verb. Immunitas et communis aliorum
Vide infra sub *num.* 45.
24 Item Immunitate gaudrut Villae, sive Grangiae,
quas etiam recreationis gratia babent Regulares.
Sic babetur ex privilegio concesso ab Engenio IV.
Cistercieusibus, et consequenter omnibus aliis
cum illis communicantibus, quod privilegium ex
compeudio Ordiuis Cisterciensis refert Eman, Ro-
dericus *tom.* 2. *quaest. Regular. qu.* 75. *art.* 2. his
verbis: « Concessit quod Grangiac Mouasteriorum
» Cistercieusium, sicut Ecclesiae atria pravorum
» bominum incursu, et violentia liberac, et quie-
» tae debeant esse, ita ut nemo in eis hominem
» capere, spolium, aut ruinam exercere praesu-
» mat iu virtute Spiritus Sancti inbibendo sta-
» tuit. » Sic ex hoc privilegio late probat Card.
de Lugo in *Respons. moral. lib.* 3. *dub.* 15. *per to-
tum*, ubi *num.* 3. eefert, quod cum quidam Epi-
piscopus Sacr. Congregat. Romae super hoc cou-
aluisset, respondit; *Si capella illa srat in grangia,
observandum privilegium;* Villalobos *in summa tom.*
2. *tract.* 39. *difficul.* 5. *n.* 6. Peregrinus *de immu-
nitate cap.* 4. *num.* 58. La Croix *lib.* 4. *sub num.*
1392. Diaua *part.* 6. *tract.* 1. *resol.* 6. *vers. Et tan-
tum in fine*, et alii coutra Barbosam *loc. cit. num.*
76. Gambacurt. *lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 7. Trullench *lib.*
1. *c.* 11. *dub.* 1. *n.* 6. Lezanam *tom.* 3. verb. *Im-
munitas num.* 3. Qui tamen Auctores ideo uegarunt
talem immuuitatem, quia, ut dicit Card. de Lugo
loc. cit. num. 2. vel uou viderunt supra allatum
privilegium Eugeuii IV. vel illius memores nou
fuerunt.
25 Omnia loca religiosa, ut Seminaris, Hospitalia,
Nosocomia, Orphanotrophia, et bujusmodi aucto-
ritate Episcopi erecta gaudent immuuitate Asyli;
Communis; arg. cap. Ad haec 4. *et cap. Ne nimia*
9. *de Religiosis domibus; Leg. Sancimus, Cod. de*
26 *SS. Ecclesiis, leg. Omnia, Cod. de Episc. et Cler.*
Item immuuitate gaudet Domus Collegii de pro-
paganda Fide; *Sac. Cong. Immunitatis die* 8. *Mart.*
1650. Confugieus ad SS. Eucharistiae Sacramen- 27
tum, quod portatur ad aegrotum, vel iude repor-
tatur, aut iu Processione circumfertur, gaudet
immuuitate; Barbosa *loc. cit. n.* 69. Layman *loc.
cit. num.* 4. Silvester verb. *Immunitas in* 1. Reiff.
loc. cit. n. 48. *et communis* aliorum, et Piguatell.
tom. 6. *consult.* 4. *n.* 89. ubi affert declarationem
Sac. Congreg. editam *in Melitensi* 29. *Maji* 1628.
tenoris sequentis: « Carceratus sequens, et mauu
» teneus fimbriam vestis Sacerdotis redeuntis ad
» Ecclesism cum SS. Eucharistiae Sacramento
» gaudet immunitate. » Item gaudet immuuitate 28
etiamsi solum se associet processioni Sanctissimi,
aut illis, qui Sanctissimum comitantur; Barbosa
loc. cit. num. 69. Diaua *part.* 1. *tract.* 1. *resol.* 28.
Reiffenstuel *loc. cit. num.* 49. et alii passim, et
Pignatell. *loc. cit. num.* 90. ubi affert declaratio-
nem Sac. Congreg. ut sequitur: *Associans Proces-
sionem Sanctissimi Sacramenti gaudet immunitate;*
30. *Septembris* 1636. (*) Qui confugit ad Crucem 29
existentem in via extra Civitatem, gaudet immu-
nitate Ecclesia, si adsit consuetudo; *Sac. Cong.
Immunit. In Melevitana* 1. *Decembr.* 1638. *lib.* 3.
decr. Paul. pag. 81. (**).
Capellae, seu Oratoria in Palatiis, aut domibus 30
Privatorum uou gaudent Immunitate; Pignatell.
tom. 1. *consult.* 93. ubi testatur de communi, et
citat plurimos Doctores, *tom.* 6. *cons.* 4. *num.* 103.
ubi affert decretum, ut sequitur: *Capellae priva-
torum palatiorum non gaudent immunitate; Sacr.
Congreg. Episcop. et Regul. in Marsicana* 17. *Nov.*
1617. *et Sac. Cong. Immunit. in Perusina* 9. *Dec.*
1631. La Croix *lib.* 4. *sub num.* 1392. Barbosa
lib. 2. *Juris Eccles. univers. c.* 3. *n.* 68. *et in summa
Apostolic. decis. verb. Immunitas num.* 5. refereus
utrobique citatum decretum, et *cit. cap.* 3. citaus
plurimos alios Doctores, et Riccius in Synopsi
verb. Capella; ubi refert sequens decretum: *Ca-
pella vero privati Palatii regulariter non gaudet Im-
munitate; S. Cong. Imm. in tudertina* 4. *Jun.* 1663.
lib. decr. Rocci pag. 489. Fagnauus vero *lib.* 3. 31
decretal. in cap. Ecclesias 9. *de Immunit. num.* 23.
cum pluribus ibi citatis, Reiffenstuel *loc. cit. n.*
43. et alii volunt talia Oratoria etiam in domibus
privatorum, dummodo auctoritate Episcopi sint
erecta, gaudere immuuitate, quia ut dicuut ipsi,
cum talia Oratoria sint vera loca religiosa, nec
amplius ad usus profanos applicari possint; *cap.
Ad haec* 4. *de religiosis domibus*, ac insuper juris-
dictioni, et visitationi Episcopi sint subjecta, nou
minus debent gaudere immunitate, ac Oratoria

(*) Nempe propter honorem Eucharistici Numinis, inquit Zech. §. 755. defertur Ecclesiae singularis reverentia: multo magis igitur id praestandum ipsi Sacramento Corporis Christi, praesertim cum etiam confugientibus ad statuam Principis libertas concessa sit. (*Edit. Borb.*)

(**) Id fuit a S. C. responsum ex Canone 19. Concilii Claromontani ab Urban. II. babiti ann. MXCV. « Si quis » ad aliquam Crucem in via, persequentibus inimicis, con» fugerit, liber, ac si in ipsa Ecclesia permaneat. (*Edit. Barbell.*)

publica Episcopi auctoritate erecta. Ad citata autem decreta omnes contrarii Doctores respondent esse intelligenda, et respective interpretanda de Oratoriis, et Capellis sine auctoritate Episcopi erectis, uti plura habentur in domibus privatorum, quae cum Religiosa non sint, et ad nutum Domini Domus iterum ad usus profanos possint applicari, et converti, quamvis de licentia Papae, aut Episcopi in eis super Altare portatili celebratae fuerint Missae, non debent gaudere immunitate Asyli, uti tenent communiter Doctores, et censuit Sacra Congr. in relatis decretis.
32 Ecclesia Campestris gaudet Immunitate; *Sacr. Cong. Immunit. in Brundusina* 18. *Decemb.* 1694.
33 *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 162. Ecclesia enim quaelibet, dummodo sit fundata auctoritate Episcopi, gaudet immunitate Ecclesiastica, etiamsi non fuerit benedicta; *arg. cap. Ecclesiae* 9. *de immunitat. Ecclesiar.* et expresse *Sacr. Congreg. Immunit. in*
34 *Anconitana* 19. *Jun.* 1635. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 226. Immo Locus, in quo construitur Ecclesia, jam injecto solemniter primo lapide, est immunis; *Sac. Congr. Immunit. in Januen* 5. *Octobris* 1688.
35 *lib. decret. Martelli pag.* 358. Capellae, sive Ecclesiae in Arcibus sive Castellis existentes gaudent Immunitate; *S. Congr. Immunit. sub anno* 1653.
36 apud Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 4. *n.* 121. Ecclesia sita in Fortalitio S. Urbani gaudet Immunitate Eccles. *Sac. Cong. Immunit. in Bononien.* 16. *Jul.* 1675. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 1122.
37 Capella carcerum, vel contigua carceribus non gaudet immunitate, *S. Cong. Immunit. in Tuder-*
38 *tina* 12. *Junii* 1663. apud Pignatell. *tom.* 1. *cons.* 471. Capella contigua, ut dicitur, *Al corpo di guardia*, erecta, ut milites ibi degentes audiant Missam maxime diebus Festivis, permittitur declarari non esse locum immunem; *Sacr. Congreg. Immunit. in una Nullius Orbetelli* 16. *Febr.* 1683.
39 *l.* 3. *decr. Altoviti pag.* 143. Capella ruralis, vulgo dicta *una Maestà*, posita in publica via, nisi probetur fuisse constructam auctoritate Ordinarii, non gaudet immunitate; *Sac. Congr. Immunit. in Spoletana* 2. *Martii* 1642. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.*
40 171. Mandante Sanctissimo clauduntur Capellae Civitatis, etiam cum muro, attento, quod confugiti committunt continuos abusus, et scandala, et onera Missarum transferantur in alias Ecclesias arbitrio Episcopi; *Sac. Congr. Immun. in Lycien.*
41 19. *Maji* 1679. *lib.* 1. *decr. Altov. p.* 1249. Quando Capella existens in Palatio Gubernatoris est perpetua, et invariabilis, confugientes ad eam gaudent Immunitate; secus si sit variabilis, et non perpetua; *S. Congr. Immun. in Tudertina* 7. *Maji*
42 1658. *lib. decr. Rocci p.* 89. Capella vero privati Palatii, ut jam dictum est sub *n.* 30. regulariter non gaudet immunitate; *Ead. Sac. Congregat. in eadem Tudertina* 4. *Junii* 1663. *lib. decret. Rocci pag.* 489.

Domus Confraternitatis gaudere debet privile- 43
gio Immunitatis Ecclesiasticae; *Sac. Congr. Imm. in una Civitatis Castelli* 23 *Julii* 1652. *lib.* 4. *decr.* 44
Paul. pag. 189. Locata vero Laicis non gaudet; *eadem Sac. Cong. Immunitatis in Reatina* 14. *Dec.* 1628. *lib.* 1. *decr. Paul. pag.* 115. Sic immunitate 45
non gaudent Apothecae Laicis locatae habentes ingressum ex platea, vel via pubblica; *eadem Sac. Congr. Immun. in Narniensi* 27. *Febr.* 1662. Nec 46
gaudet immunitate domus contigua Ecclesiae, quae praeter januam viae pubblicae correspondentem, habet etiam egressum in Choro ejusdem Ecclesiae, maxime si sit Laicorum: *ead. S. Congr. Immunit. in una Pennensi* 28. *Febr.* 1662. Gaudet 47
tamen immunitate Domus Ecclesiae, quae inservit pro habitatione Sacristae, etsi ab Ecclesia disjuncta; *ead. Sac. Congr. Immun.* 28. *Febr.* 1662. apud Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 456. Item immu- 48
nitate gaudet domus annexa, et addicta Ecclesiae; *eadem Sac. Congr. Immun. in Portuen.* 30. *Martii* 1666. *lib. decr. Borrom. pag.* 151. *et* 754.

Domus a Suffraganeo Veliterno conducta gau- 49
det immunitate, praeterquam in parte reservata locatori. Tenetur tamen Suffraganeus impertiri licentiam pro transitu super parte ab eodem conducta, pro faciendis executionibus a Curia Saeculari contra locatorem; *eadem Sac. Congr. Immunit. in Veliterna* 14. *Januar.* 1696. *lib* 2. *decret.* 50
Vallem. pag. 5. Domus contigua Ecclesiae gaudet immunitate; *eadem Sacr. Congreg. Immunit. in Firmana* 8. *Januar.* 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem.* 51
pag. 165. Sic Domus contigua Ecclesiae, ad quam habet aditum; ad viam pubblicam vero medio Cortili, gaudet immunitate; *eadem Sac. Congreg. Immun. in Theatina* 31. *Jul.* 1674. *lib.* 1. *decret.* 52
Altov. pag. 976. Domus contigua Ecclesiae, a qua nullus patet aditus ad Ecclesiam, et Laicis locata, non gaudet immunitate; *eadem Sac. Congr. Immunit. in Marsicen.* 16. *Jun.* 1682. *lib.* 3. *decret. Altov. pag.* 51. *et in Pisauren.* 16. *Julii* 1686. *ibi pag.* 583. Domus Commendae Religionis Hieroso- 53
lymitanae habens in inferiori parte Cauponam, habentem communicationem internam media parte Domus superioris cum Ecclesia, non gaudet immunitate, et claudatur aditus ad Ecclesiam; *ead. Sacr. Congregat. Immunitat. in Perusina* 27. *Maii* 1687. *libr. decret. Martelli pag.* 107. Domus 54
posita super Sacristiam Confraternitatis Laicis locata non gaudet immunitate Eccles. *Eadem Sac. Congr. Immunit in Reatina* 4. *Decembr.* 1728. *lib.* 55
1. *decr. Paul. pag.* 115. Domus, in qua habitat Vicarius Sanctissimae Inquisitionis, non gaudet immunitate Ecclesiastica, nisi habeat Ecclesiam coherentem, vel adsit consuetudo; *eadem Sacr. Congreg. Immunit. in Marianen.* 6. *Novemb* 1634. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 206. Mansiones Conventus 56
olim suppressi annexae Ecclesiae, nunc Commendatae, laicis locatae praeter servitium Eccle-

siae non sunt immunes; *ead S. Congr. Imm.* in
Reginaten. 28. *Januarii* 1682. *lib.* 2. *decret. Altov.*
57 *pag.* 214. Non constat, quod sit locus immunis
Domus empta a Regularibus ad effectum ampliandi
suam Ecclesiam, et conventum in qua Episcopus
unica vice celebravit Sacrum, sed deinde locata fuit
Laicis nec ullum habet ingresssum ad Ecclesiam;
Ead. Sac. Congr. Immun. in *Perusina* 29. *Febr.*
58 1684. *lib* 3. *decret. Altov. pag.* 287. Non constat
esse immunem capannam spectantem ad Regulares,
positam in distantia quinquaginta septem palmorum
ab Ecclesia, et septem a Claustro Regularium,
quae est locata laico, et est intra ambitum
Civitatis. *Ead. Sac Congregat Immun.* in *Albanen.*
11. *Julii* 1684. *lib* 3. *decr. Altov. pag.* 340.
59 Domus Canonicales gaudent immunitate; *eadem
Sac. Congr. Immun.* in *Florentina* 9. *Maii* 1694.
60 *lib* 1. *decret. Vallem. pag.* 120. Non est permittendum
Edes Canonicales in Canonica existentes
locari per Canonicos laicis ad inhabitandum; *Ead.
Sacr. Cong. Immun.* in *Lauret.* 16. *April.* 1652.
61 *lib.* 2. *decr. Pauluc. pag.* 180. Immo Episcopus
hanc locationem prohibeat sub poenis sibi bene
visis, *ead. Sac. Congr. Immun.* in *Perusina* 14.
Maii 1652. *l.* 2. *decret. Paul. pag.* 184. *et* 23.
62 *Septemb* 1692. *lib. decr. Crim. p.* 200. Et quidem
sub poenis pecuniariis, arbitrio Episcopi, *ead.
Sacr. Congr. Immun* in *Mantuana* 16. *Augusti*
63 1704. *l.* 3. *decret. Vallemani pag.* 618. Laudatur
Archiepiscopus Florentinus ob reintegrationem
Ecclesiae mediis Censuris procuratam in causa
perquisitionis factae auctoritate laicali in domibus
Canonicalibus; *eadem Sacr. Congr. Immunit.
in Florentina* 8. *Maii* 1594. *lib.* 1. *decret. Vallem.*
64 *pag.* 226. Ob perquisitionem, et extractionem rerum
e cubiculis Cathedralis, Clericus absolvatur
arbitrio Episcopi, impositis gravibus poenitentiis
salutaribus *ead. Sac. Congr. Immun.* in *Perusina*
65 25. *Sept.* 1695. *l.* 1. *decr. Vallem. p.* 147. Domus
Praepositurae contigua Ecclesiae gaudet immunitate,
etiam respectu bonorum ibidem existentium,
quamvis pars ejusdem domus sit Laico locata,
eadem Sac. Congr. Immun. in *Castri durantis
sive* in *Urbanien.* 19. *Augusti* 1630. *lib.* 2. *decret.*
66 *Paul. p.* 54. Domus Parochialis gaudet immunitate
eadem Sacr. Cong. Imm. in *Comen.* 25. *Febr.*
67 1698. *lib.* 2. *decret. Vallem. p.* 158. (*) Etiamsi
ab Ecclesia distans (**) modo non sit locata, et
inhabitata a Laicis, *eadem Sacra Congr. Immun.*
in *Caesenaten.* 17. *Novembris* 1654. *lib.* 5. *decr.*
68 *Paul. p.* 24. Attamen distans ab Ecclesia Parochiali
spatio circiter tertiae partis milliarii, non
gaudet immunitate: *eadem Sac. Congr. Immun.* in
Civitatis Castelli 4. *Julii* 1673. *lib.* 1. *decr. Altov.
pag.* 817. Domus, quae habitatur a Parocho, sed
non est Parochialis, idest de pertinentia Paro- 69
chiae, non gaudet immunitate: *eadem Sac. Congr.
Immunit.* in *Altar.* 5. *Maii* 1699 *lib.* 2. *decret.
Vallem. pag.* 217. Domuncula de juribus Ecclesiae 70
Parochialis ab ea tamen, et a domo Parochi distans
circa triginta passus, quae solum inservit
pro usu, et servitio Parochi, non gaudet immunitate,
eadem Sacr Congreg. Immun. in *Feretr.* 27.
Julii 1682. *lib.* 3. *decret. Altov. pag.* 209.
Palatia Cardinalium gaudent immunitate Asyli 71
Communis ut testantur, et tenent Manfred. *in
tract. de Cardinal. cap.* 8. *in* 18. *privil.* Julius Clarus
in §. *final. p.* 3. *vers Item adde*, Fagnan. *in
cit. cap. Ecclesiae* 9. *de immunitat. num.* 32. Barbosa
loc. cit. num. 71. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 55.
et alii passim. Solum tamen gaudent tali privi- 72
vilegio extra Urbem Romanam, ut testantur
Card. Tuscus *in verb. Ecclesia concl.* 9. *n.* 12.
Reiffenstuel *loc. cit. n.* 53. Pax Jordan. *lucubration.
lib.* 2. *tit.* 3. *num.* 206. ubi testatur, delinquentes
ex Cardinalium domibus ad carceres, et
supplicia fuisse abstractos, idque, ne ob Asylorum
nimiam frequentiam delinquentes passim manerent
impuniti cum gravi boni publici jactura Fagnan.
l. cit. n. 33. *et* 34 ubi refert, id declarasse
Julium III. non solum pro domibus Baronum,
Comitum, Ducum, et Principum Oratorum, sed
etiam pro domibus Episcoporum, Archiepiscoporum,
Patriarcharum, S. R. E. Cardinal. Et tale
privilegium immunitatis a Palatiis Cardinalium
abstulerunt pro Urbe etiam Greg. XIII. et Sixtus
V. ut refert Felix Potestas *t.* 1. *p.* 2. *num.*
614. La Croix *lib.* 4. *sub num.* 1392. et alii passim,
et a Palatiis Legatorum Principum esse
ablatum hoc privilegium satis declaravit etiam
Innocent. XI. ut testatur La Croix *l. cit.* Immo
nec jam ibi gaudent tali privilegio propter abusus
statuae, aut palatia Regum, et Principum ut
testatur Delbene 17. 10. La Croix *loc. cit.* et alii.
Palatium Nunciaturae Neapolis gaudet immuni- 73
tate. *Sac. Cong. Immun.* 2. *Maii* 1686. *l.* 3. *decret.
Altov. p.* 562. et sic pariformiter omnia Palatia
aliarum Nunciaturarum.
Palatium Episcopi gaudet immunitate Asyli: 74
cap. Id constituimus 36. *caus.* 17. *qu.* 4. ibi: *Id
constituimus, ut a domo Episcopi reos abstrahere
omnino non liceat.* Etiamsi ab Ecclesia Cathedrali 75
abesset ultra quadraginta passus; Abbas *in cap.
Ecclesiae* 9 *de imm. num.* 9. Fagnan. *ibid num.* 29.

(*) De aedibus Parochi dubium jam pridem proposuerunt Saxones Nicolao V. *an Curia Plebani gaudeat tanta immunitate sicut Ecclesia cum sit extra Coemeterium constructa;* Respondit Pontifex, ut refert Raynaldus *Annal. Eccles. tom.* 18. *ad annum* 1447. *num.* 28. per Alphonsum Episcopum Valentinum, qui postea in Pontificatu Calisti III nomen sumpsit, *dicendum est quod si est infra* 40 *passus majoris Ecclesiae vel infra* 30. *minoris Ecclesiae gaudet immunitate; alias non.* (*Edit Barbiell.*)

(**) Intellige ad Nicolai V. sententiam modo intra 40. vel 30. passus posita sit. (*Edit. Barbiell*)

Barbosa *loco. c.* Navarr. *in Manuali c.* 25. *n.* 18.
La Croix *loco cit* et alii communiter cum Reiffen-
stnel *loc. cit. num.* 52. Et quamvis in palatio
76 nullum esset Oraterium quia *cap. Id constitui-*
mus loquitur absolute de deme Episc. nulla facta
mentione de Orsterio, Navarr. Tuseb. Suaerez,
Delbene cum la Croix *loc. cit.* et haec magis elu-
eescunt ex sequentibus decretis, Palatium Mensae
Episcepalis etiam situm extra Dioecesim gaudet
immunitate, ac si esset in prepria Dioecesi pro
tempore que Episcopus illud inhabitat; *Sac. Cong.*
Immun. in Castr 8. *Jul.* 1670 *l.* 1. *decr. Alt. pag.*
77 453. Palatium Episcepi conductum pro sua habi-
tatione Episcopali gaudet immunitate; *eadem Sac.*
Congreg. Immunit. in Aquinaten. 19. *Novembr.*
78 1666. *lib.* 1. *decret. Altov. p.* 59. Palatium tamen
conductum ab Episcepe in prepria Dieecesi pro
propria habitatiene in quo etiam habitat Dominus
ejusdem Palatii, gaudet immunitate tantum quoad
portionem Episcopi, et suae Familiae, *sad. Sacr.*
Cong. Imm. in Sagonen. 8. *Jul.* 1692. *l. decr.Crim.*
79 *pag.* 157. Palatia ruralia Episceporum in locis
eorum Dioecesis, et ab ipsis interpelate, seu re-
creatienis gratia habitata, et quae ab eorum Affi-
ctnariis continuo habitantur, non gaudent immu-
nitate Eccl. *ead. Sac. Cong. Immun. in una Civi-*
tatis Plebis 3. *Sept.* 1681. *lib.* 2. *decr. Altov. pag.*
80 2248. Confugiens ad Palatium Episcepi gaudere
debet immunitate; *ead. Sacr. Congr. Immunit. in*
Forosemprenien. 4. *Jun.* 1630. *lib.* 2. *decret. Pau*
81 *lucci pag.* 44. Quarn carceratus in Palatio Epi-
scopi, est ibidem restituendus; *ead. Sacr. Congr.*
Immun. in Lycien. 19. Januar. 1638. *lib.* 3. *deer.*
82 Paulnc. *pag.* 52. Sicut etiam Sacerdes captus in
Palatio Episcopi gaudet Immunitate, et ibidem
est restituendus, *ead. Sacr. Congreg. Immunit. in*
Fanen. 17. *Septembris* 1658. *lib. decret Rocci pag.*
83 120. At quando Episcopus ordinat carcerationem
in proprie palatio, Reus non gaudet immunitate
Eccles. *ead. Sac. Congr. Imm. in Signina* 31. *Jul.*
84 1701. *lib.* 3. *decr. Vallem. p.* 506. Sicut in casu,
quo Baroncellus, et Birruarii Curiae Episcopalis
qui tentarunt absque ordine carcerationem Sacer-
dotis inventi cum falce vinitoria prae manibus,
et ob resistentiam eis factam, ipsum taliter per-
cusserunt ut secunde die obierit, unde vocati ab
Episcopo ad proprium palatium pro reddenda ra-
tione hujus facti, ibidem de mandato Episcepi
carcerantur, et deinde poena Triremium puniun-
tur, non gaudent immunitate; *ead. S. Cong. Imm.*
in Imol. 8. *Augusti* 1773. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.*
85 828. Reus allegans Clericatum Baruncelle, ductus
liber ad Vicarium Generalem, cui in Palatio Epi-
scepi dixit, se non esse Clericum, sed velle uti
Immunitate Palatii Episcopalis, quam Vicarius
admisit gaudet Immunitate, et Baroncellus non in-
cidit; *ead. S.Cong. Imm. in Sutr.* 17. *Nov.* 1699 *l.* 2.
86 *decr. Vallem. p.* 257. Executio etiam pro debitis
civilibus fieri non potest in Palatio Episcopi, nec
in domibus, seu mansionibus Clericorum in Regno
Neapolitano, attenta consuetudine in d. Regno
ad eorum favorem *ead. Sacr. Congreg. Immun. in*
Conversanen. 12. *Novemb.* 1647. *lib.* 4. *decr. Paul.*
pag. 30. Concedenda est facultas exequendi in 87
Palatio Episcepi quatenus a Crediteribus Episco-
pi petatur; *ead. Sac. Congr. Immunit. in Anagni-*
na 20. *Jun.* 1651. *ibi pag.* 148. Magistratus Sae- 89
cularis absolvitur ad cautelam eo quod demoliri
fecerat murum aedificatum ante Palatium Epi-
scopi, quod praetenditur spectare ad mensam
Episcepalem; *ead. Sac. Cong. Immun. in Tropien.*
6. *Febr.* 1694. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 104.

Ad hoc ut clarius percipiantur delicta, quibus competit, vel non, Jus Asyli, dantur hic ad litteram duae Pontificiae Constitutiones, quae debent ad haec esse vera norma, et Regula.

GREGORIUS PP. XIV

Cum alias nonnulli Praedecessores nostri, et praesertim fel. record. Sixtus Papa V. nec non Pius etiam V. sancto zelo ducti diversas facultates, et indulta extrahendi etiam in casibus quibusdam a Jure non permissis, ex Ecclesiis, criminosos, et delinquentes, compluribus saecularibus, Principibus, eorumque Curiis, et Magistratibus, sub variis modis, et formis concesserint, prout in illis plenius continetur.

§. 1. Experientia postmodum docuit, tum ob diversitatem, et differentiam hujusmodi Indultorum, tum quia plerique eorumdem Principum Ministri, ex hoc ipso diversimode, etiam latius, quam par erat, et ad suum libitum interpretandi occasionem arripuerunt, illisque abuti caeperunt, subortam esse non mediocrem in aliquibus locis, libertatis, et immunitatis Ecclesiasticae perturbationem et confusionem; alibi vero, ne ipsos quidem Laicos indultis hujusmodi uti voluisse, aut potuisse, quod populis inveterata erga Ecclesias reverentia devotis, et assuetis scandali potius, quam quietis occasionem praeberent. Illud etiam absurdum saepenumere secutum est, ut infimae interdum conditionis Laici, non modo Juris, sed etiam litterarum penitus ignari, et imperiti, dum quasi Potestates, et Ministri Curiae saecularis in aliquo Castro, aut Oppidulo jurisdictionem exercebant, facultatum, et indultorum hujusmodi limites longe excesserint, eaque suo arbitrio in sensus minus rectos, et ab intentione concedentis omnino alienos detorserint, et illorum praetextu, quidquid sibi in mentem venit, attentare praesumpserint, in grave jurisdictionis, et Immunitatis Ecclesiasticae praejudicium, locorum, et personarum divino cultui dicatarum contemptum, ipsius divinae Majestatis offensam, et scandalum plurimorum. Quare pro commisso No-

bis a Domino Pastoralis Officii munere, praedictis absurdis; et scandalis obviare, ac differentias hujusmodi ad uniformem regulam reducere, omnemque dubitandi, ac perperam interpretandi occasionem dilucida declaratione summovere, abusus tollere, et ne Ecclesiastica jura plane conculcentur, et negligantur, opportune providere decrevimus: prout etiam dictus Sixtus V. Praedecessor noster, iisdem de causis motus, statuere decreverat, licet morte praeventus hoc adimplere nequiverit, ita tamen, ut quando praesens temporum calamitas, et nimia, quae jam invaluit, perversorum hominum malitia exposcit, aliquid etiam ad terrorem delinquentium, et ad coercenda eorum facinora ultra id, quod prisca illa Majorum nostrorum disciplina, et vetus SS. Canonum norma praescripserat, in quibusdam casibus congrua moderatione adhibita, permittamus.

§. 2. Hac itaque nostra perpetuo valitura Constitutione, omnia, et quaecumque privilegia, indulta, et gratias tam per dictum Sixtum, et Pium V. quam alios quoscumque nostros Praedecessores aut nosmetipsos, Sedem Apostolicam, ejusque, Legatos, super abducendis, vel extraendis ab Ecclesiis, Monasteriis, Sacellis domibus Regularibus, Locisque sacris, aut religiosis, aliisque in casibus Jure permissis, hominibus certorum tunc expressorum, vel non expressorum criminum Reis, aut fraudulentis decoctoribus, etiam in odium certorum delictorum, et pro bono, pace, et quiete pubblica, et ex causis urgentissimis, ac necessariis, et aequipollentibus casibus in Jure expressis, atque ex paritate, identitate, aut majoritate rationis extensis perpetuo, vel ad nondum elapsum tempus quomodolibet concessa, etiam iteratis, ac multiplicatis vicibus approbata, et innovata, ac usu recepta, litterasque Apostolicas sub plumbo aut in forma Brevis, seu alias quomodocumque desuper confectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expressis, ac ad verbum infertis, sublata penitus omni differentia, ita ad unam tantum formam reducimus, et moderamur.

§. 3. Ut Laicis ad Ecclesias, Locaque sacra, et religiosa praedicta confugientibus, si fuerint publici Latrones, viarumque Grassatores, qui itinera frequentata, publicasque stratas obsident, ac Viatores ex insidiis aggrediuntur, aut Depopulatores agrorum, quive homicidia, et mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumque Coemeteriis committere non verentur, aut qui proditorie proximum suum occiderint, aut assassinii, vel haeresis, aut laesae Majestatis in personam ipsiusmet Principis Rei, Immunitas Ecclesiastica non suffragetur. Sed universis, et singulis Venerabilibus Fratribus nostris, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Ecclesiarum, et Monasteriorum Praelatis, tam saecularibus, quam cujusvis Ordinis Regularibus, districte praecipiendo mandamus, et praecipimus, aut Laicos in casibus praedictis delinquentes ad eorum Ecclesias, Monasteria, Domos, et alia loca supradicta sacra, seu religiosa respective confugientes, et in eis se recipientes, atque morantes qui praedicta delicta, eorumque aliquid judicio suo commisisse videbuntur, quando a Curia Saeculari fuerint requisiti et quilibet eorum fuerit requisitus Ministris, et Officialibus Curiae Saecularis absque Irregularitatis nota, aut alicujus Censura Ecclesiasticae incursu tradi, et consignare curent, et faciant, et quilibet eorum curet, et faciat.

§. 4. Ne autem Curiae Saecularis praedictae Ministri facultate illos per se et propria auctoritate extrahendi, et abducendi, sibi olim, ut praesertur attributa, et per praesentes, revocata abutantur: Volumus, dictaque auctoritate decernimus, et declaramus, ut Curia Secularis, ejusque Judices, et Officiales ab Ecclesiis, Monasteriis, Locisque, sacris praedictis Laicum aliquem, ut praefertum, delinquentem, in nullo ex casibus supradictis, sine expressa licentia Episcopi, vel ejus Officialis et cum interventu Personae Ecclesiasticae, ab eo auctoritatem habendis, ad quos solos, et non alios Episcopis inferiores etiamsi alii Ordinarii sint, aut nullius Dioecesis, aut Conservatores ab hac Sede specialiter, vel generaliter deputati praedictam licentiam dandi facultas pertineat. Occurrente autem casu in loco exempto, et nullius Dioecesis, tunc ad Episcopum viciniorem devolvatur haec cognitio, et non ad alios rapere, extrahere, aut incarcerare non possint, nisi eo casu quo ipse Episcopus, et dictae personae Ecclesiasticae requisitae, illos in delictis superius expressis culpabiles tradere aut capturae, et carcerationi intervenire, et assistere recusarint: tuncque reverentiae Ecclesiae et locis sacris debitae memoria praedictos delinquentes, minori, quoad id fieri poterit, scandalo, et tumultu extrahere curent.

§. 5. Quandoque delinquentes Laici praedicti postquam, ut refertur ab Ecclesiis Locisque extracti et capti fuerint ad carceres Curiae Ecclesiasticae reponi, et inibi sub tuto, et firmo carcere, ac opportuna custodia, data illis, si opus fuerit; per Curiam Saecularem, detineri debeant, nec inde extrahi, Curiaeque Saeculari praedictae consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi vere crimina superius expressa commiserint, tuncque demum de mandato Episcopi per Judicem Ecclesiasticum Curiae Saeculari, quacunque appellatione seposita, consignentur.

§. 6. De crimine vero haeresis cognitio ad Forum Ecclesiasticum totum pertineat, neque in eo Curia Saecularis se quoquo modo intromittat.

§. 7. Sicuti etiam prohibemus, ne contra Ecclesiasticas personas, saeculares, aut cujusvis

Ordinis, vel Militiae etiam S. Joannis Hyerosolimitani Regulares, quoquo modo etiam vigore praedictorum privilegiorum, Indultorum, aut Concessionum, quae omnia ad terminos Juris per praesentes reducimus, procedant, aut se intromittant, illasve ab Ecclesiis, Monasteriis, Domibus, Locisque Sacris, aut Religiosis, etiam in casibus in hac Constitutione expressis extrahere, adducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad Forum Ecclesiasticum pertinentibus, alias quam de jure, et per privilegia eisdem Ordinibus, ac Militiis concessa permittitur, quomodolibet praesumant.

§. 8. Quod si quis quacunque Dignitate, et auctoritate praeditus, praemissorum, aut alio quovis praetextu, quidquam praeter, aut contra hujus nostrae Constitutionis tenorem attentare praesumpserit, declaramus eum ipso facto Censuras, et poenas easdem incurrere, quae contra Libertatis, Juris, Immunitatis Ecclesiasticae violatores, per Sacros Canones, Conciliorum Generalium, nostrorumque Praedecessorum Constitutiones, sunt promulgatae.

§. 9. Sicque per quoscumque Judices Ordinarios vel Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, et S. R. E. Cardinales, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, in quavis causa, et instantia judicari et definiri debere, nec non irritum decernimus, et inane si secus super his per quoscunque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 10. Non obstantibus praemissis tam Sixti, et Pii V. quam aliorum quorumcumque Praedecessorum nostrorum litteris Apostolicis, privilegiis, Indultis et facultatibus, quibusvis personis, etiam Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quavis dignitate, et auctoritate fulgentibus; aut Rebuspublicis, Dominiis Regnis, Provinciis, Civitatibus, Terris, et locis, eorumque Curiis, Communitatibus, Universitatibus, Collegiis, aut Praesidentibus, Proregibus, Gubernatoribus, Locumtenentibus, Vicariis, Potestatibus, aliisque Magistratibus, Officialibus, Ministris, aut Consiliariis, ea praedictis, vel aliis etiam gravioribus, et urgentibus causis, tam illorum intuitu, et contemplatione, sive ad eorum preces, et instantiam, quam etiam motu proprio, et ex certa scientia, deque Apostolicae Potestatis plenitudine, ac per modum statuti et legis perpetuae, etiam in vim contractus, de Fratrum nostrorum consilio, et quibuscumque tenoribus, et formis, ut cum quibusvis praeservativis, restitutivis, mentis attestativis derogatoriarum derogatoriis, aliisque validissimis, et efficacissimis, et insolitis clausulis, nec non irritantibus, et aliis decretis, etiamsi inibi caveatur expresse, quod illis, nisi sub certis modis, et formis, et nisi de expresso eorum consensu, ad quorum favorem concessae fuerint, derogari possit, et aliter factae derogationes nullius sint roboris, vel momenti, et alias quomodolibet concessis etiam saepius approbatis, et innovatis. Quae omnia, et singula, ac illorum tenores pro expressis habentes, quatenus praemissis in aliquo adversentur aut plures, quam superius expressos casus contineant, auctoritate, et tenore praemissis omnino, ac perpetuo tollimus, et abrogamus, ac ad terminos praesentis Constitutionis quoad superius descripta duntaxat reducimus, et nolumus cuiquam de cetero suffragari, et qualibet alia dictae Sedis Indulgentia generali, vel speciali per quae praesentibus non expressa, vel ad verbum non inserta, effectus earum quodolibet valeat impediri. Ut autem praesentes Litterae etc.

» Datum Romae in monte Quirinali Anno Incarnationis Dominicae milles. quingent. nonag. primo. Nono Kalendas Junii Pontificatus nostri anno primo.

Constitutio, qua san. mem. Gregorii Papae XIV. Litteras Apostolicas certa excipientes delicta, et casus in quibus inquisiti Laici Ecclesiastica Immunitate gaudere non debent, confirmantur, declarantur, et ad alia etiam delicta, et casus extenduntur, ac ampliantur. Nec non Curiis Ecclesiasticis forma in eorumdem inquisitorum extractione a locis immunibus observanda praescribitur cum aliis ordinationibus, et clausulis, ac derogationibus opportunis.

BENEDICTUS PAPA XIII. ETC.

Ex quo divina disponente Clementia ad supremum universi Christiani populi regimen assumpti fuimus, considerantes debitum, quo obstringebamur, Ecclesiarum, Sacrorumque Locorum immunitatem sartam tectam, inviolatamque ubique custodiendi, inter graviores suscepti Apostolici Ministerii curas merito recenseri: diu multumque rationes, ac media Nobiscum expendere non omisimus, quibus ipsa Immunitas in pristinum venerationis, et reverentiae locum restitui posset, ac in omnibus Orbis Catholici regionibus ita observaretur, quemadmodum prisca Majorum nostrorum disciplina, et vetus Canonicarum sanctionum norma praescripsit. 90

§. 1. Dum haec solicito animo revolveremus, in oculos primum incurrit celebris illa Constitutio a fel. rec. Gregorio Papa XIV. Praedecessore nostro edita, quae incipit *Cum alias*, qua quidem Constitutione idem Gregorius Praedecessor pro pastorali zelo suo hunc ipsum in scopum intendens, facultates, et Indulta a quibusdam Romanis Pontificibus, ac praesertim a S. Pio V. et Sixto etiam V. Praedecessoribus itidem nostris, tunc

suis, concessa aliquibus Principibus, eorumque Officialibus, et Magistratibus extrahendi, ac adducendi ab Ecclesiis, aliisque Locis immunibus certorum criminum reos, et delinquentes reformavit, moderatusque fuit simul autem delictorum frequentiae, unde publica tranquillitas maxime perturbatur, occurrere volens, ac impedire, quantum licebat, ne aliqua graviora a pravis hominibus patrarentur sub certa impunitatis spe quam ex confugio ad loca immunia sibi parabant, nonnulla expressit, et explicavit crimina, et casus, in quibus Laicos delinquentes Ecclesiastica Immunitate nequaquam gaudere voluit, et decrevit, ac insuper Judices constituit, qui in occurrentibus casibus, an delictum esset nec ne in eadem Gregoriana Constitutione exceptum, cognoscere, et declarare deberent, certamque demum formam in extractione praedictorum delinquentium a locis immunibus observandam stabilivit, et inviolabiliter ab omnibus perpetuo observari mandavit; quemadmodum in praedicta Constitutione anno Incarnationis Dominicae 1591. nono Kal. Jun. promulgata ulterius continetur.

§. 2. Quoniam vero post editam hujusmodi Constitutionem ob varias Doctorum eam interpretantium sententias, et variam itidem Curiarum Ecclesiasticarum in illius executione praxim multiplices contentiones super vero, rectoque ejus sensu inter Ecclesiastica, et saecularia Tribunalia exortae fuerunt, quamplures Romani Pontifices, ac praesertim piae mem. Clemens IX. Clemens X. Clemens XI. Praedecessores similiter nostri de praefatis contentionibus dilucida casuum exceptorum explicatione submovendis non semel, sicut accepimus, deliberarunt; facilioremque insuper eos probandi, et declarandi methodum, ut ejusdem Greg. Praedecessoris mens plenius executioni demandaretur, Curiis Ecclesiasticis praescribere cogitabant, sed ab aliis distracti curis, ac interim morte praeventi, destinata perficere nequiverunt. Hinc igitur est, quod Nos omnino expedire arbitrantes, ut ejusmodi controversiis finis aliquando imponatur, eorumdem Praedecessorum pio, atque salubri proposito inhaerentes motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicae Potestatis plenitudine hac nostra perpetuo valitura Constitutione, in primis providam memorati Gregorii Praedecessoris Constitutionem, cum omnibus, et singulis in ea contentis, atque dispositis amplissime confirmamus, approbamus, et innovamus, et quatenus opus sit, criminum in illa exceptorum reis, et delinquentibus Immunitatem Ecclesiasticam suffragari nequaquam debere iterum ac de novo decernimus, et declaramus. Praeterea non absque gravi animi nostri dolore animadvertentes ob auctam, atque in dies invalescentem perversorum hominum malitiam saepe, ac saepius nonnulla alia gravia crimina perpetrari, quae non minus quam illa in Gregoriana Constitutione, ut praefertur, excepta, publicam quietem perturbant, proinde ad delinquentium audaciam, ac ejusmodi delictorum frequentiam, quantum fieri poterit, coercendam, pro Apostolicis muneris nostri debito, ea, quae inferius explicabuntur, statuendae censuimus.

§. 3. Cum itaque praedictae Gregoriana Constitutione cautum sit, ut publicis Latronibus, viarumque Grassatoribus, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, aut viatores ex insidiis aggrediuntur Immunitas Ecclesiastica minime suffragetur; non levis autem inter Doctores emerserit controversia, an quis ex unico actu publicus Latro, et Grassator dici possit, vel plures ad id actus requirantur? Nos ejusmodi controversiam dirimere intendentes, unicam tantum Grassationem in via publica, aut vicinali admissam sufficere ad hoc, ut quis publicus Latro, et Grassator dici valeat, dummodo tamen Grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit, tenore praesentium definimus, et declaramus.

§. 4. Insuper ab Ecclesiasticae immunitatis beneficio excludimus, atque repellimus, et pro exclusis, atque repulsis haberi volumus, nondum eos, qui homicidia, aut mutilationes membrorum in Ecclesiis, earumve Coemeteriis committere audent; quemadmodum in Gregoriana Costitutione sancitum est; verum etiam eos, qui stantes in Ecclesia, vel Coemeterio interficiunt stantes extra Ecclesiam, vel Coemeterium, aut ipsis membrum mutilant. Necnon eos, qui stantes extra Ecclesiam, vel Coemeterium occidunt stantes intra Ecclesiam, vel Coemeterium, aut iis membrum mutilant, ac eos tandem, qui confugientibus vim inferunt, atque alios ab Ecclesiis aliove loco immuni violenter extrahunt, et abducunt. Declarantes, in quatuor praemissis casibus ejusmodi Reos, non illius tantum Ecclesiae, quam violarunt, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiae Immunitate gaudere nequaquam posso aut debere.

§. 5. Ad haec in crimine Assassinii non modo Mandatarios, qui in ipsamet Gregoriana Constitutione aperte excipiuntur, sed etiam mandantes, qui certum praemium, aut mercedem, sive in pecunia, sive in aliis rebus tradiderint, aut promiserint, quamvis promissio nullum habuerit effectum; dummodo Assassinium re ipsa patratum fuerit, ab Ecclesiasticae Immunitatis beneficio excludimus, ac pro exclusis perpetuo haberi volumus, et mandamus.

§. 6. Excludimus pariter, repellimus, atque privamus ejusdem Immunitatis privilegio interficientes proximum suum animo praemeditato, ac deliberato. Falsificantes Litteras Apostolicas: Ministros Montis Pietatis, vel alterius publici Telonii, aut Banci qso depositis Principis, privata-

rumque Personarum destinati furtum, aut falsitatem in praedictis locis committentes, cujus ratione Arca pecuniariae ita minuatur, ut poenae ordinariae locus sit: Constantes, adulterantes, vel detondentes quascumque montes aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum, quotiescumque in loco, aut provincia, ubi crimen admittetur, liberum habeant usum, et commercium: vel ipsa monteas conslatas, adulteratas, aut detontas scienter ita expendere, et rcogare praesumentes, ut fraudis conscii, atque participes censeri possint: Illos demum, qui sub nomine Curiae sese introducunt in alias domos animo ibidem perpetrandi rapinas, easque reipsa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domesticis earumdem aedium, vel etiam extranei quem ibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio sequentur.

§. 7. Certum cum diuturna experientia compertum fuerit, Curias Ecclesiasticas in casibus, qui hactenus evenerunt, difficulter probare, et consequenter declararo potuisse delictum, pro quo quis ad Ecclesiam confugerat, fuisse comprehensum in numero exceptorum propter variam earumdem Curiam praxim, et varias pariter opiniones Doctorum, qui antedicti Gregorii Praedecessoris mentem quod normam ab ipso praescriptam recipiendi probationes, et procedendi ad declarationem criminum exceptorum, interpetrari voluerunt, statuimus, praecipimus et mandamus nullam in hoc de cetero haberi rationem cujuscumque interpretationis ejusdem Gregorianae Constitutionis, quae a quocumque Doctore prodierit, neque praxis a quibuslibet Curiis, aut Tribunalibus invectae, immo nec quarumcumque declarationum quae ab hujus Almae Urbis nostrae Tribunalibus, sive etiam a Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Immunitati Ecclesiasticae praepositorum emanaverit, quatenus praesenti nostrae Constitutioni adversentur; sed in occurrentibus casibus, normam hic a nobis praescribendam inviolabiliter ab omnibus observari volumus, et

§. 8. Quotiescumque igitur Curia Ecclesiastica a Curia Saeculari fuerit requisita, ut Laicum ac illi consignari faciat, eaque super delicti excepit qualitate; ac personae reiterate subministrata, vel acquisita sint indicia, et quae, ad capturam decernendam sufficere videantur, tunc Curia Eccles. ad ejusdem delinquentis extractionem ab Ecclesiis aliisve locis immunibus ope, ac medio suorum Executorum, implorato etiam, quatenus sit brachii Saecularis auxilio, et cum interventu personae Ecclesiasticae ab Episcopo deputandae procedere teneatur, extractumque ad suos Carceres asportari, ac ibi sub tuta custodia detineri curet, et faciat. Ubi vero ex processu informativo desuper conficiendo constet de crimine excepto ac insuper adversus eumdem extractum, talis resultent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit (quae quidem indicia juxta regulas Juris vocantur ultra torturam) eo tandem casu praefatum Extractum Ministris, et Officialibus Curiae Saecularis tradere, et consignare possit, ac debeat, exacta tamen, receptaque prius ab ipsis obligatione in forma Juris valida restituendi Extractum Ecclesiae sub poena excommunicationis latae sententiae Nobis, ac pro tempore existenti Romano Pontifici reservatae, quatenus idem Extractus indicia contra ipsum acquisita in suis defensionibus purget, ac diluat. Quod si ea minime purgaverit, et vere delinquens repertus fuerit, Curiae Saeculari in ipsum tali casu, ut Juris esse censuerit, agere, atque procedere liceat.

§. 9. Praeterea considerantes saepe dictum Gregorium Praedecessorem in sua Constitutione optimo quidem Jure sanxisse, ut soli Episcopi et non alii Episcopis inferiores, etiamsi Locorum Ordinarii sint, aut nullius Dioecesis, aut Conservatores a Sede Apostolica specialiter, vel generaliter deputati cognoscere, et declarare valeant, an delicta, pro quibus Inquisiti ad loca immunia confugerunt, et in eis, se receperunt, sint nec ne de genere, ac numero exceptorum? Nos providam ejusmodi dispositionem approbantes, et confirmantes, eique inhaerentes, motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus, tenore praesentium quibuscumque Magistratibus, Officialibus, et Ministris Saecularibus, nec non quibusvis aliis personis cujuscumque gradus, et conditionis existant etiamsi Imperiali, Regia, Ducali, et aut alia quavis mundana Dignitate, aut auctoritate praefulgeant, districte interdicimus, ac inhibemus, ne hujusmodi causis, vel conficiendo processus, vel Inquisitos extrahendo a locis immunibus, vel declarando crimina ab eis admissa esse de exceptis in Gregoriana, aut in praesenti nostra Constitutione, ullo pacto sese ingerant, aut immisceant. quod si secus quidquam attentare praesumpserint, ex nunc omnia in contrarium praemissorum gerenda irrita, et inania, nulliusque roboris, vel momenti perpetuo fore, ipsosque attentantes in censuras, et alias poenas a Sacris Canonibus, et constitutionibus Apostolicis adversus eos, qui jurisdictionem Ecclesiasticam quoquo modo laedunt ac violant, inflictas incurrere decernimus, et declaramus: volentes, intendentes ac expresse mandantes, quod omnimoda cognitio, atque Judicium de criminibus in Gregoriana Constitutione exceptis, et a Nobis superius explicatis, tum etiam de aliis, quae in praesenti nostra Constitutione adjiciendo, et similiter excipienda duximus, quemadmodum, ut praefertur, adjecimus, et excepimus, ad Episcopos tantum privative quoad

omnes alios, perpetuo spectet, atque spectare debeat: et donec ipsi in occurrentibus casibus declaraverint delictum esse de exceptis, et cetera omnia a Nobis superius constituta adimpleverint, Inquisitos Ecclesiae, vel alterius loci Sacri ad quem confugerunt, immunitate gaudere tuto debere; ac in ea conservandos, et manutenendos esse statuimus praecipimus, et mandamus.

§. 10. Universos demum, et singulos Venerabiles Fratres nostros Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, et Episcopos, quos hujus nostrae Constitutionis Executores deputamus, in visceribus Domini Nostri Jesu Christi hortamur, et paterna Charitate admonemus, ut quanti momenti sit hoc negotium, serio cogitantes, in occurrentibus casibus qualitatem Testium, et probationum pondus summo studio, ac vigilantia scrutentur, omnemque fraudem, dolum, procul arceri satagant: quin etiam Sacerdotali pectore, quotiescumque opus fuerit, iis omnibus obsistant, qui ejusdem praesentis Constitutionis executionem, ac observantiam quomodocumque temerario ausu impedire praesumerent. In reliquis porro casibus, tam in hac nostra, quam in Gregoriana Constitutione non exceptis, memores quam acriter semper, et qua eximia, ac prorsus singulari animi fortitudine Majores nostri pro Ecclesiastica Libertate, ac Immunitate pugnaverint, nihil de illa imminui permittant, neque sacris Juribus labem ullam irrogari patiantur, sed ea pari sane zelo, atque constantia tueri curent: ab omni tamen tumultu ac perturbatione caventes, ne jactantiae causa potius, quam miserationis, et justitiae titulo Ecclesiastica privilegia asserere velle videantur.

§. 11. Decernentes easdem praesentes Litteras et in eis contenta etc. prout de stylo.

§. 12. Non obstantibus quibuscumque Cancellariae nostrae Apostolicae Regulis etc. prout de stylo.

§. 13. Ut praesentes Litterae ad omnium notitiam deveniant etc. prout de stylo.

§. 14. Nullo ergo omnino hominum liceat paginam hanc etc. item prout de stylo.

Datum Romae apud S. Petr. Anno Incarn. Dom. 1725. 6. Idus Junii Pont. nostri Anno 2.

91 Delicta, seu crimina quibus competit Jus Asyli, sunt ea omnia, et singula, quae specialiter non sunt excepta, textu expresso *in cap. Inter alia 6. de Immun. Eccl.* ibi: *Fugiens ad Ecclesiam..... quantocumque gravia maleficia perpetraverit non est violenter ab Ecclesia extrahendus nec inde damnari debet ad mortem, vel ad poenam... Nisi publicus Latro fuerit vel nocturnus Depopulator agrorum*, et patet ex Gregoriana §. 3. Exceptio enim unius firmat regulam in casibus non exceptis; *leg. In*
92 *iis, quae, ff de legibus*. Et sic *communis* Doctorum. Crimina autem, quibus non competit Jus Asyli, sunt omnia expressa, et excepta in dicta Bulla Gregoriana §. 3. ibi. statuitur; « Ut Laicis ad Ecclesias, locaque sacra, et religiosa praedicta, » confugientibus, si fuerint publici Latrones, » viarumque grassatores, qui itinera frequentata » vel publicas stratas obsident, ac viatores ex » insidiis aggrediuntur, aut Depopulatores agrorum quique homicidia, et mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumque Coemeteriis committere non vereutur; aut qui proditorie proximum suum occiderint aut Assassini, » vel Haeresis, vel laesae Majestatis in personam » ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica 93
» non suffragetur. » Et omnia illa, quae sunt novissime expressa, et excepta in mox allata Constitutione Benedicti XIII. §. 4. 5. *et* 6. quae Constitutio est valde attendenda, cum multo plura delicta excipiat quam Constitutio Gregoriana. Vide infra *num* 156. *et seq.*

Crimina igitur excepta, seu casus, pro quibus 94
non gaudent Rei Jure Asyli, sunt sequentia. Primo, publici Latrones, viarumque Grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac Viatores insidiis aggrediuntur, uti expressa *in cit. Gregoriana* § 3. *confirmata in dicta Benedictina*, et concordant *cap. Inter alia* 6. *de Immun et cap. Sicut* 6. *causa* 17. *quaest.* 4. Quamvis enim a multis *Latrones, et Grassatores viarum* distinguantur per hoc, ut dicunt ipsi, quod *Latrones* nedum violenter homines aggrediantur, et spolient, sed insuper occidant; *Grassatores* vero solum violenter homines aggrediantur, et spolient sed sine occisione; unde ambo conveniant in spolio violento, sed ratione homicidii distinguantur; Tamen quantum ad praesens pro eodem sumuntur, et confunduntur a Fagn. *in cap. Inter alia* 6. *de Immun. n.* 23. Farin. *in Appendice de Immun. cap.* 10. *num.* 549. Castropalao *part.* 2. *tr.* 11. *disp. unic. punct.* 9. *num.* 2. Pirhing *lib.* 3. *Decret. tit.* 49 *n.* 19. Felic. Potest *to.* 1. *par.* 2. *n.* 639. et aliis pluribus, et pro eodem sumere videtur etiam novissime Benedict. XIII. in dicta sua Constitut. §. 3 ibi: *Ut quis publicus Latro, et Grassator dici valeat, dummodo tamen Grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit*, ubi 95
notanda sunt verba *Grassati mors*, Hinc publici Latrones, et Grassatores viarum dicuntur illi, qui publicas vias, aut vicinales obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur ad ipsos spoliandos seu interficiendos, ut colligitur *ex cit. Constitut. Gregoriana, et Benedictina.*

Alias, ut publici Latrones, et Grassatores via- 96
rum non gauderent Immunitate, seu Jure Asyli requirebantur plures actus, seu plura latrocinia et grassationes, ut patet ex Decretis Sac. Congreg. Immun. sub verb. *Grassator.* At modo sufficit unus actus seu unica tantum grassatio, cum morte; aut membrorum mutilatione Grassati, prout novissi-

me definivit, et declaravit Benedict. XIII. in cit.
Constitut. incip. *Ex quo* §. 3. ibi: « Cum itaque
» praedicta Gregoriana Constitutione cautum sit,
» ut publicis Latronibus, viarumque Grassatori-
» bus, qui itinera frequentata, vel publicas stra-
» tas obsident, ac viatores ex insidiis aggrediun-
» tur, Immunitas Ecclesiastica minime suffrage-
» tur; non levis autem inter Doctores emerserit
» controversia, an quis ex unico actu publicus
» Latro, et Grassator dici possit, vel plures ad
» id actus requirantur? Nos ejusmodi contro-
» versiam dirimere intendentes, unicam tantum
» grassationem in via publica, aut vicinali ad-
» missam sufficicere ad hoc, ut quis publicus
» Latro, et Grassator dici valeat, dummodo ta-
» men Grassati mors, aut membrorum mutila-
» tio secuta fuerit, tenore praesentium defini-
» mus, » et postea *in* §. 7. statuit, et praecipit
non esse attendendas quascumque declarationes
a Sacra Congregatione Immunitatis emanatas,
97 quatenus praesenti suae Constitutioni adversen-
tur. Tales publicos Latrones, et Grassatores via-
rum licet sine ulla poena, et culpa occidere; *cap.
Cum homo* 19. *caus.* 23. *q.* 5. *l.* 1. *Cod. Quando
liceat unicuique sine judic.* Glossa *in cit. cap. Inter
alia, vers. Nisi publicus Latro,* et ibi Hostiens. *n.*
98 2. Fagnan *num.* 24. Pirhing *loc. cit. num.* 19. et
communis aliorum. Non tamen sine Irregularita-
te; *cap. Interfecisti* 2. et *cap. Si profodiens.* 3. *de
homicidio,* Fagnan. *loc. cit. num.* 25. Pirhing *loc.
cit. num.* 19. et alii communiter; Nisi esset ob
necessariam vitae defensionem, textu expresso
in Clementina unica: *Si furiosus, de homicidio.*

99 Secundo, excipiuntur, seu jure Asyli carent
Depopulatores agrorum, ut expresse in citata Bulla
Gregorii XIV. confirmata a Benedicto XIII. in
citata Constitut. *Ex quo;* et concordat *cit. cap.*
100 *Inter alia* 6. *de Immun.* ibi, *Nocturnus depopulator
agrorum.* Illi autem dicuntur Depopulatores agro
rum, qui agrorum segetes, aut vinearum fructus
depopulantur, eosdem comburendo, destruendo,
devastando, et hujusmodi, sive id faciant animo
nocendi proprio Domino, sive sibimet consulen-
do, sive occulte, sive publice id faciant, quia cum
jura indistincte loquantur, debent etiam indistin-
cte intelligi; *leg. de pretio, ff. de publiciana in rem*
101 *action. cap. Quia circa* 22. *de privileg.* Nec officit
quod *in cit. cap. Inter alia,* ut quis privetur jure
Asyli ratione depopulationis, requirantur expres-
se quod sit *nocturnus Depopulator,* quia Bulla
Gregoriana confirmata a Benedictina omisit ly
Nocturnus, et absolute posuit *Depopulatores agro-
rum;* et eos indistincte privavit jure Asyli, et
praecepit, ut forma ibi tradita servaretur, quam-
vis forsan antiqui Canones mitiores fuissent, ex
quo sufficienter videtur correctum jus commune
antecedens; *argum cap. Licet* 1. *de Constitutionibus
in* 6. Sic Farinac. *in Appendice de Immunitate cap.*
11. *num.* 161. Barbosa *loc. cit. num.* 87. Reif-
fenstuel *l. c. n.* 98. et alii.

Tertio, excipiuntur, et jure Asyli privantur, 102
qui *homicidia, et mutilationes membrorum in ipsis
Ecclesiis, vel earum Coemeteriis committere non ve-
rentur,* uti expresse in citata Bulla Greg. XIV.
§. 3. confirmata a Bened. XIII. et concordat *c Immu-
nitatem* 10. *de Immun. Ecclesiarum* Immo Bened. 103
XIII. in dicta Constitutione *Ex quo* §. 4. quo ad
haec notabilem facit extensionem, ibi: « Insuper
» ab Ecclesiasticae Immunitatis beneficio excludi-
» mus, atque repellimus, et pro exclusis, atque
» repulsis haberi volumus, nondum eos, qui ho-
» micidia, aut mutilationes membrorum in Ec-
» clesiis, earumque Coemeteriis committere au-
» dent; quemadmodum in Gregoriana Constitu-
» tione sancitum est. Verum etiam eos, qui stan-
» tes in Ecclesia, vel Coemeterium interficiunt
» stantes extra Ecclesiam, vel Coemeterium, aut
» ipsis membrum mutilant; Nec non eos, qui
» stantes extra Ecclesiam, Aut Coemeterium,
» occidunt stantes intra Ecclesiam, vel Coemete-
» rium, aut iis membrum mutilant. Ac eos tan-
» dem, qui confugientibus vim inferunt, atque
» ipsos ab Ecclesiis, aliove loco immuni violen-
» ter extrahunt, et abducunt. Declarantes, in
» quatuor praedictis casibus ejusmodi Reos non
» illius tantum Ecclesiae, quam violarunt, sed
» cujuscumque etiam alterius Ecclesiae, immu-
» nitate gaudere nequaquam posse, aut debere. »

Unde hic Pontifex quatuor de novo disponit. 104
Primo, declarat non gaudere Immunitate eos, qui
stantes in Ecclesia, vel Coemeterio interficiunt
stantes extra Ecclesiam, vel Coemeterium, aut
ipsis membrum mutilant. Secundo, declarat ne-
que gaudere Immunitate eos, qui stantes extra
Ecclesiam, aut Coemeterium occidunt stantes in-
tra Ecclesiam, vel Coemeterium, aut iis mem-
brum mutilant. Tertio, declarat, et statuit neque
gaudere immunitate eos, qui confugientibus vim
inferunt, atque ipsos ab Ecclesiis, aliisque locis
immunibus violenter extrahunt, et abducunt.
Quarto, declarat, quod in tribus dictis novis, ca-
sibus, et in alio jam statuto *in cap. Immunit.* 10.
de immunit. et in dicta Gregoriana, nempe quod,
qui *homicidia, et mutilationes membrorum in ipsis
Ecclesiis, vel earum Coemateriis committere non ve-
rentur,* non gaudeant immunitate hujusmodi Rei,
non illius tantum Ecclesiae, quam violarunt, sed
cujuscumque etiam alterius Ecclesiae immunitate
gaudere nequeant. Et hinc sunt caute legendi 105
Auctores, qui hactenus aliter docuerunt, et scri- 106
pserunt. Mutilatio membrorum ad hoc, sit priva-
tiva immunitatis, debet esse alicujus membri
corporis, quod speciale officium ab officio aliorum
membrorum habet, ut sunt oculus, pes, aures,
nares, manus, lingua membrum virile, et simi-
lia, quae habent peculiares functiones distinctas,

a ceteris membris ; non sic autem digitus etiam
pollex, vel index, dentes, ungues, capilli, barba,
testes, articuli digitorum, pars aliqua carnis, vel
copia sanguinis , et similia quae proprium non
habent officium distinctum ab aliis membris, uti
notant communiter Doctores cum Gambacur. *de
Immun. lib.* 5. *cap.* 18. *sub numer.* 7. Covarr. *in
Clement. Si furiosus, part.* 3. *num.* 8. Bonac. *tom.*
2. *disp.* 3. *q.* 7. *punct.* 6. §. 2. *sub num.* 8. Ven-
107 triglia *tom.* 2. *annot.* 23. §. 1. *de immun. num.* 22.
Unde qui graviter aliquem vulnerat in Ecclesia
etiam cum magna sanguinis effusione, et carnis
laesione, si vulnus non sit letale, gaudet adhuc
immunitate Asyli. Sic declaravit Sacra Congreg.
apud Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 4. n. 106. praeci-
sis his verbis: *Qui faciem, vel vultum, vel os cui-
piam in Ecclesia vulnerat, gaudet immunitate* , 16.
Novemb. 1618. et sub aliis verbis refert Barbosa
in summa Apostolic. decis. verb. Immunitas n. 12.
108 Quarto, secundum Bullam Gregorianam exci-
piuntur, et Jure Asyli non gaudent, qui *prodito-
rie proximum suum occiderint* , ut expresse in
citata Gregoriana §. 3. confirmata a dicta Bene-
109 dictina, et concordat *cap. Si quis* 1. *de homicidio.*
Nomine *proximi sui* intelliguntur omnes homines
cujuscumque conditionis , vel cultus , seu Reli-
gionis , quibus etiam in caritate , ac dilectione
subvenire tenemur ; *c. Caritas* 2. *de poenit. dist.*
2. *et cap.* 13. *Lucae* ac alibi; proximus enim in-
telligitur omnis rationalis creatura, ut docet S.
110 Augustinus *cap.* 23. *de doctrina Christian.* Nomi-
ne autem homicidae proditoris intelligitur ille ,
qui nulla praecedente inimicitia, aut rixa aliquem
occidit sub simulata amicitia , aut fidelitate , ad
quam ratione muneris, conditionis, aut personae
erat specialiter obligatus , ita ut prudenter ab
occiso nec deberet timeri, nec praecaveri. Ut si
nulla praecedente inimicitia vir uxorem , aut
e contra, filius patrem, aut e contra, servus domi-
num, aut si quis alius Fratrem socium itineris ,
commilitonem, contubernalem , familiarem occi-
dit. Sic *in re communis* cum Pignat. *tom.* 9. *cons.*
18. *per totam* , ubi ad rem affert plura decreta ,
sub *num.* enim 6. sic ait: Declaravit *Sacr. Congr.
Immun. in Beneventano* 18. *Augusti* 1637. his ver-
bis: *Ad probationem homicidii proditorii requiritur
amicitia praecedens;* num. 7. subjungit : *Et Sacr.
Congreg. super Episcopis in Rhegiensi* 12. *Octobr.*
1602. *et in Bojanensi* 7. *Apr.* 1622. declaravit :
*Dicitur Proditor, qui aliquem, cui se tamquam so-
cium , et amicum adjunxerat in via , nulla rixae
causa interveniente occidit, seu qui doloso sub ami-
citiae colore seducit aliquem, ut occidat : numer.* 8.
addit: *In Casentino eadem Sacr. Congreg.* 8. *Apr.*
1603. *Generaliter homicidium commissum sine prae-
cedentibus inimicitiis , dicitur proditorium , et non
gaudet Immunitate;* n. 9. subjungit: *die* 16. *April.*
1611. *Ead. Sacra Congr. declaravit tunc dici prae-
cessisse inimicitias, quando constat inter homicidam
et occisum aliquot ante dies fuisse secutam rixam;
et num.* 10. addit: *Etiamsi non occidat ferro , sed
veneno, vel quolibet alio modo, dicitur proditor, ut
censuit Sacra Congr. Concil.* 7. *Decembr.* 1632. *et* 111
num. 11. superaddit : *Non est tamen proditor , qui
occidit inimicum etiam per insidias, et a tergo* , ut
censuit *Sac. Congr. Episcop. in Bojanen.* 6. *Apri-
lis* 1612.

Homicidium proditorium committit, qui nulla 112
praecedente inimicitia occidit Dominum suum,
familiarem, contubernalem , commilitonem , so-
cium itineris, peregrinum, seu hospitem susce-
ptum; Item si hospes susceptus occidat suscepto-
rem, seu cauponem, et e contra, et sic de simili-
bus, omnes enim isti ratione status, conditionis,
et muneris sui, sunt, vel deberent esse ac suppo-
nuntur amici, et fideles. Unde a fortiori homici- 113
dium proditorium committit, qui nulla praece-
dente inimicitia parentem , prolem , conjugem ,
affinem, consanguineum occidit, quia omnes isti,
vel sunt, vel debent esse amici, et ut tales sup-
ponuntur, unde non potest, nec prudenter debet 114
ab istis mors timeri , et praecaveri. Immo homi-
cidium proditorium committit etiam occidens in-
fantem, seu puerum usu rationis carentem, quia
vere occidit hominem omnino incautum, qui prae-
cavere non poterat , et qui est inimicitiae inca-
pax. Unde *Sacr. Congr. Conc.* 3. *Decembr.* 1632.
apud Barbosam *in summa Apostolic. decision. verb.
Immun.* n. 9. et apud Pignatel. *tom.* 6. *cons.* 4.
declaravit quod *Mater occidens filium infantem non
gaudet immunitate Ecclesiae.* Quinimmo neque gau- 115
det immunitate Mulier procurans abortum malis
medicamentis, ut expresse declaravit *eadem Sacr.
Congr. Conc. eodem die* 4. *Decembr. et anno* 1632.
apud Barbosam *loc. cit. n.* 11. et apud Pignatel. 116
l. c. n. 105. Alia quoad homicidium proditorium,
vide verb. *Homicidia, Homicidium an.* 79. *usque
in finem.*

Quinto, secundum Bullam Gregorianam exci- 117
piuntur, et Jure Asyli privantur *Assassinii Rei* ,
ut expresse in citata Gregoriana §. 3. confirmata
a dicta Benedictina , et concordat *cap. Pro huma-
ni redemptione* 1. *de homicid. in* 6. *Assassinium* est, 118
et dicitur, quando pro pecunia , aut alia re pre-
tio aestimabili, accepta, vel promissa, committi-
tur homicidium. *Assassini* vero sunt, et dicuntur
tam illi , qui pretio conducti alium occidunt ,
quam qui pretium dant, aut promittunt, ut talis
occidatur *Ita in re communis Doctorum, arg. cap.
Pro humani redemptione* 1. *de homicid. in* 6. et cit.
Const. Bened. XIII. incip. *Ex quo* §. 5. ubi sic
novissime expresse statuitur : « Ad haec in cri-
» mine Assassinii non modo Mandatarios, qui in
» ipsamet Gregoriana Constitutione aperte exci-
» piuntur, sed etiam Mandantes, qui certum pre-
» tium, aut mercedem, sive in pecunia, sive in

« aliis rebus tradiderint, aut promiserint, quam-
» vis promissio nullum habuerit effectum, dum
» modo Assassinium reipsa patratum fuerit, ab
» Ecclesiasticae Immunitatis beneficio excludi-
119 » mus, ac pro exclusis perpetuo haberi volumus,
» et mandamus: » Ubi, ut vides, statuitur quod
Assassini sunt non solum Mandatarii, sed etiam
120 Mandantes, ibi: *Sed etiam Mandantes.* Item quod
ad Assassinium requiritur pretium aliquod cer-
tum, et specificum, seu determinatum in pecunia
vel aliis rebus consistens, et non sufficit incer-
tae, generalis, ac vagae rei promissio, ibi: *Qui
certum pretium, aut mercedem, sive in pecunia, sive
121 in aliis rebus tradiderint, aut promiserint.* Item
quod qui absque pretio sibi dato, vel promisso,
spe praemii, et animo complacendi alteri aliquem
122 occidit, non committit Assassinium, ibi: *tradide-
rint, aut promiserint.* Item quod non sufficit atten-
tatum, sed requiritur reipsa patratum Assassi-
123 nium, ibi: *Dummodo assassinium reipsa patratum
fuerit.* Et sic jam decreverat *Sacra Congreg. Epi-
scopor. et Regul. in Sarzan.* 21. *Febr.* 1620. nem-
pe quod *antequam sequatur effectus, qui pecuniam
dedit propter homicidium gaudet immunitate.* Sic
refert Pign. *t.* 2. *cons.* 69. *num.* 8. et idem plu-
ries declaravit S. Congregat. Immunitatis appro-
bante fel. record. Urb. VIII. et signanter *in una
Bonon.* 10. *Apr.* 1628. *in una Neapolitana* 26. *Maji*
1629. *in una Mediolanensi* 21. *Decemb.* 1633. *in
alia pariter Mediolanensi* 27. *Junii* 1636. ut refert
124 Sperell. *dec.* 120. *num.* 58. Item si Mandatarius
nihil adhuc attentaverit, licet mandatum cum pe-
cunia receperit. Mandans non privatur Immuni-
tate; *Sac. Congr. Episcop. et Regul. in dicta Sar-
125 zanensi* 21. *Febr.* 1620. Item Immunitate Eccle-
siastica gaudet qui mandat, et mandatum recipit,
vel cooperatur propter pretium acceptum, vel
promissum ad faciem ferro cuidam deforman-
dam, aut vulnerandam, quia tales improprie
sunt Assassini; *Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in
Neapolitana* 25. *Junii* 1601.

126 Sexto, secundum Bullam Gregorianam exci-
piuntur, et Jure Asyli carent *Haeresis Rei*, ut
expresse in cit. Gregoriana §. 3. cofirmata a d.
Benedictina. Intellige tamen si ob ipsius *Haeresis*
crimen, non item ob alia crimina ad Ecclesias
confugiunt, uti jam dictum est sub verb. *Haereti-
cus n.* 58.

127 Septimo, secundum Bullam Gregorianam exci-
piuntur, et Jure Asyli privantur *laesae Majestatis
in personam ipsiusmet Principis Rei*, ut expresse
128 in cit. Gregoriana §. 3. confirmata a d. Benedicti-
na. Rei criminis laesae Majestatis non gaudentes
immunitate Ecclesiastica sunt occidentes, vulne-
rantes, percutientes, conjurantes, machinantes,
hostiliter insequentes personam Principis, reve-
lantes hostibus secretum Principis, ut ab ipsis
capiatur, item ad hoc efficaciter consulentes, au-
xiliantes, et favorem praestantes; Pereg. *de Imm.
cap.* 10. *num.* 11. Mar. Ital. *lib.* 1. *cap.* 5. §. 7. *n.*
52. Bonacin. *tom.* 2. *disp.* 3. *quaest.* 7. *punct.* 7.
§. 6. *n.* 10. Ventriglia *tom.* 2. *annot.* 23. §. 2. *n.*
43. *de Immunitate*, et alii passim. Ad hoc autem, 129
ut tale crimen laesae Majestatis committentes in
personam ipsiusmet Principis non gaudeant im-
munitate, requiritur quod sint subditi illius Prin-
cipis, et quod Princeps sit absolutus, et supre-
mus neminem Superiorem recognoscens, ut Pa-
pa, Imperator, Reges, Duces, Principes, Respu-
blicae, ut Veneta, Januensis, Lucensis, etc. Ma-
gnus Magister Equitum Hierosolymitanorum, et
similes habentes in temporalibus supremam ju-
risdictionem. Unde nomine Principis, quantum
ad hoc non veniunt Principes, et Duces pure ti-
tulati, Ministri, Proreges, Fratres, Filii, et Uxo-
res Regum, nisi sint Reginae in capita jure suc-
cessionis, vel ex morte Regis.

Ultra supradicta crimina a privilegio Immuni- 130
tatis excepta in cit. Gregoriana, et in quibusdam
declarata, et extensa a dicta Benedictina, ut pa-
tet supra *n.* 96. *n.* 103. *et* 104. *n.* 119. 120. 121.
et 122. Alia sunt novissime excepta a Benedicto
XIII. in d. Constitut. *Ex quo* §. 6. ibi: « Exclu-
» dimus pariter, et repellimus, atque privamus
» ejusdem immunitatis privilegio interficientes
» proximum suum animo praemeditato, ac deli-
» berato; Falsificantes Litteras Apostolicas, Mi-
» nistros Montis Pietatis, vel alterius publici Te-
» lonii aut Banci pro depositis Principis, privata-
» rumque personarum destinati, furtum, aut fal-
» sitatem, in praedictis locis committentes, cujus
» ratione Arca pecuniaria ita minuatur, ut poe-
» nae ordinariae locus sit; Conflantes, adulteran-
» tes, vel detondentes quascumque monetas au-
» reas, vel argenteas, etiam Principum exterorum;
» quotiescumque in loco, aut Provincia, ubi cri-
» men admittetur, liberum habeant usum, et
» commercium; vel ipsas Monetas conflatas, adul-
» teratas, aut detonsas scienter ita expendere, et
» erogare praesumentes, ut fraudis conscii, atque
» participes censeri possint. Illos demum, qui
» sub nomine Curiae sese introducunt in alias
» domos animo ibidem perpetrandi rapinas, eas-
» que reipsa committunt cum homicidio, aut mu-
» tilatione membrorum alicujus ex domesticis
» earumdem aedium, vel etiam extranei, quem
» ibi forte reperiri contigerit, dummodo homici-
» dium, vel membrorum mutilatio sequatur.»

Personae, quae gaudent, vel non, jure Asyli, 131
assignantur. Jure Asyli gaudent omnes Catholici
utriusque sexus; *arg. cap. Inter alias* 6. *de Imm.
Eccles. et cap. Reum* 9. *caus.* 17. *qu.* 4. et Constit.
Gregorii XIV. incip. *Cum alias;* nec non Constit.
Benedicti XIII. incip. *Ex quo.* Unde audiendi non 132
sunt, qui dicunt, Clericos non gaudere Immuni-
tate Ecclesiastica, ut pluries declaravit Sac. Con-

gregatio Episcoporum et Regular. et signanter in *Tropien.* 24. *Jan.* 1617. bis verbis: *Immunitate gaudent Clerici qui post delicta patrata ad Ecclesiae confugiunt extra casus in Bulla Gregoriana* (adde nunc etiam in Benedictina) *comprehensos, quo in casu Abbatis opinio communiter est rejecta: ac reprobata;* ita apud Pignatell. *t.* 6. *consult.* 4. *num.* 101. *et in Faventina* 20. *Augusti* 1606. *et in eadem Tropien.* 24. *Jan.* 1617. bis verbis: *Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent Immunitate etiam respectu utriusque judicis:* Pignatell. *loc. cit. n.* 110. et pluries declaravit etiam Sacra Congr. Immun. et signanter in *Romana* 17. *Januar.* 1628. *lib.* 1. *decret. Paul. p.* 76. bis verbis: *Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent Immunitate Ecclesiastica, et in Sulmon.* 9. *Octobris* 1635. *lib.* 2. *decr. Pauluc. p.* 236. ibi: *Clericus percussor alterius Clerici confugiens ad Ecclesiam gaudere debet Immunitate.*

133 Immo etiam Regularis captus in loco immuni, pro delicto non excepto in Bulla Gregor. XIV. (addo nunc etiam in Bulla Benedicti XIII.) gaudere debet Immunitate Ecclesiastica; *Sac. Cong. Immunit. in fulginaten.* 9. *Martii* 1639. *lib.* 1. *decr.*

134 *Pauluc. pag.* 110. Quinimmo Regularis Sacerdos de ordine Prioris Conventus, et Commissarii causae criminalis extractus ab Ecclesia Conventus, ad quam confugerat, o carceribus ipsius Conventus restituendus est, et injungitur Archiepiscopo, ut mandet restitui; *ead. Sac. Congr. Immunit. in Neapolitana* 11. *Octobr.* 1692. *lib decret Grimald.*

135 *pag.* 209. Undo cauto legendi sunt Doctores, qui aliter scripserunt, ex quo in *una Æsina die* 19 *April.* 1701. fuerit ab eadem Sac. Congr. Immun. facta declaratio; ut sequitur: « Exposuit Sacrae » Congregationi super immunitate, et controver» siis jurisdietionalibus Frater Carolus de Mon» techio Ordinis Minorum Observantiae Refor» matorum S. Francisci se extractum fuisse de » mandato Patris Provincialis ab Ecclesia Con» ventus Æsini in quo morabatur, instando pro» pterea declarari incidisse in Excommunicatio» nem, tam ipsum Provincialem, quam Fratres » Executores. Et eadem Sacra Congregatio audi» tis rationibus a Patre Procuratore Generali » allatis inter quas adductum fuit praedictum » Fratrem Carolum extractum fuisse ad corre» etionem, et ob id ad domum disciplinae transla» tum, censuit Provincialem, aliosque Fratres » professos non incurrisse.

Romae hac die 19. *Aprilis* 1701.

G. CARDINALIS CARPINEUS

Jo. Vallemanus Secr.

BEATISSIMO PADRE

136 Fra Pietro Paolo di Cirignola per grazia di Vostra Santità Procurator Generale della Cismontana Riformata Famiglia di S. Francesco prostrato a' suoi Santissimi piedi riverentemente l'espone, come i Ministri Provinciali, e Guardiani delle Riformate Province di detta Famiglia, dovendo per debito de'loro Uffici, e per la manutenzione della disciplina Regolare talvolta penitenziare i loro Sudditi delinquenti, con fargli anche mettere in carcere *ad correctionem, seu in domo disciplinae,* acciocchè non fuggano, come gli viene concesso dalle Costituzioni Generali dell'Ordine, e ultimamente decretò la Sacra Congregazione de' Vescovi in *una Bergomen.* 5. *Decembris* 1698. i suddetti delinquenti a pretesto di godere l'immunità Ecclesiastica, si rifugiano con iscandalo del Secolo nelle chiese degl'istessi Conventi, pretendendo che tanto li Superiori, che comandano, che siano estratti, come quelli, che gli estraggono, siano violatori dell'Immunità Ecclesiastica, non ostante, che la Sac. Congr. dell'Immunità *in una Æsina* 19 *Apr.* 1701. abbia decretato il contrario. Quindi umilissimamente supplica la Somma Clemenza di Vostra Santità a degnarsi confermare i suddetti Decreti, e più espressamente dichiarare; « Posse » a Ministris Provincialibus, et Guardianis suos » subditos intra septa Monasterii delinquentes » constringi ad subeundas poenitentias salutares, » et quatenus ob id ad Ecclesias confugient, li» cite posse extrahi. Et Deus etc.

Die 19. *Mensis Septembris* 1734.

« Sanctissimus ex causis in supplici libello ex» positis, impertitus fuit licentiam, et facultatem » Ministris Provincialibus, et Guardianis Ordinis, » de quo in precibus, ducere faciendi delinquen» tes Religiosos, et contumaces ab Ecclesiis eorum » respective Conventuum ad claustrales carceres, a quibuscumque in contrarium non obstantibus.

Loco ✠ Sigilli.

N. CARD. CORSINUS

PAPIEN

» Discusso in S. Congregatione super Immuni» tate Ecclesiastica, et Controversiis Jurisdictio» nalibus Articulo: An Pater Antonius de Vignali » Provincialis Provinciae Papien. Ordin. Minor. » Observ. Reform. incurrerit in Censuras ob Ex» tractionem ab Ecclesia S. Crucis ejusdem Civi» tatis, et successivam, implorato militum bra» chio, carcerationem P. F. Caroli de Gambolo, » et Fratri Joachini de cartonio ab eo demanda» tas. Eadem Sac. Congregatio, auditis rationibus » diffuse allatis a praedicto Patre Provinciali ex » una, et a recensitis Fratribus, partibus ex al» tera, rescripsit sub die 28. Februarii proximi » praeteriti: Non incurrisse, et Superiores pro-

» cedant, prout de jure. Iterumque proposita cau-
» sa sub die 24. currentis Jul. ipsa Sacr. Congr.
» pariter rescripsit. In decisis, et Amplius.

In quorum fidem etc.

Dat. Romae hac die 28. *Julii* 1736.

GREGORIUS CARDINALIS SPINULA

Locus ✠ Sigilli.

Joseph Maria Arch. Damasc. Secr'
Dalla Segr. de' Memoriali li 28. *Luglio* 1736.

Essendo stata di sentimento la Congregazione dell'Immunità di supplicare la Santità di Nostro Signore per rilevanti motivi di rivocare l'Indulto, e facoltà conceduta per Segretaria de' Memoriali sotto li 19. settembre 1734. ad istanza di Fra Pietro Paolo di Cirignola Procuratore Generale della Cismontana Riformata Famiglia di S. Francesco di poter estrarre i Religiosi delinquenti rifugiati nelle chiese de'loro rispettivi Conventi per condurli alle carceri claustrali la Santità Sua è restata servita di comandare, che in avvenire non abbia alcun vigore, e forza il rescritto del detto Indulto, e facoltà, volendo, ed ordinando, che un tale affare si riduca a termini di ragione con lasciare illesa la dipendenza, che devono avere in simili casi i Superiori Regolari dai Vescovi. Per tutto ciò, ed in virtù d'espresso comandamento di Sua Beatitudine il Cardinal Corsini ne dà l'avviso al Padre Gio. da Pietrafitta Vice Commissario Generale de'Riformati di San Francesco, e in di lui assenza al P. Lettor Felice da Roma Pro-Vicecommissario Generale, ad effetto, che abbiano notizia della mente Santissima, per eseguirla, e facciano anche palese a tutti li Ministri Provinciali, e Guardiani dell'Ordine, che è quanto in adempimento degli Ordini Santissimi. E Dio gli prosperi.

Praesens copia de verbo ad verbum collationata cum suo originali concordat.

Locus ✠ Sgilli.

Frater Franciscus Antonius a Cirignola.
Secretarius Generalis.

137 Supradicti omnes, tum Laici, tum Clerici, sive Saeculares sive Regulares gaudent Jure Asyli, etiamsi sint personaliter interdicti, aut excommunicati etiam denunciati, et publici Clericorum percussores; Tuscus verb. *Ecclesia concl.* 10. *n.* 26. Covarruv. *lib.* 2. *variar. resol. cap.* 30. *n.* 11. Silvester verb. *Immunitas de except. n.* 2. Laym. *lib.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *n.* 10. Pirbing *lib.* 3. *decr. tit.* 49. *n.* 22. Reiffenstuel *ibid. n.* 55. Remigius *de Immunit. Eccl. in* 19. *Fallen. n.* 1. Jul. Clarus *in* §. *fin. qu.* 30. *vers. Quaero etiam nunquid excommunicati*, Fagnan. *in cit. c. Inter alia* 6. *de Immun. n.* 42. cum aliis ibi citatis, et Bocr. *dec.* 110. *n.* 7. qui dicit esse communem Judaei, Pagani, ac ceteri infideles, qui in Christum non 138
credunt, gaudent immunitate Asyli. Sic pluries declaravit Sacr. Congregatio Imm. et signanter *in Sarzanen.* 26. *Septembris* 1651. *lib.* 4. *decr. Paul. pa.* 161. his verbis *Hebraeus confugiens ad Ecclesiam gaudet privilegio Immunitatis Ecclesiasticae, et in Pisauren.* 26. *Martii* 1686. *lib.* 3. *decret. Altovit. pag.* 250. his verbis: *Judaeus captus a Birruariis sub tecto, seu stillicidio Ecclesiae gaudet Immunitate, et in Cathacen.* 18. *Februar.* 1631. apud Pignatell. *tom.* 6. *consul.* 4. *n.* 112. his verbis: *Infidelis sive sit servus, sive mancipium gaudet immunitate Ecclesiae.* Etiam Haeretici gaudent Jure Asyli, si non propter crimen Haeresis 139
sed ob aliud delictum fugiunt ad Ecclesiam, aut alium religiosum locum; Pirhing. *lib.* 3. *decret.* 49. *n.* 40. Reiffenst. *ibid. num.* 80. Zoesius *ibid. n.* 16. Sannig. *ibid. cap.* 2 *n.* 7. et alii passim, et jam fuit dictum *supra n.* 126. et sub *verb. Haereticus n.* 58. Et ratio universim est, quia privilegium Immunitatis non conceditur intuitu personarum sed propter honorem, et reverentiam, quae locis sacris et Divino cultui debetur; *l. Praesenti, vers. Ipsis servata loci reverentia, Cod. de his, qui ad Eccl. confugiunt cap. Reum* 9. *cap. Frater* 10. *et cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *q.* 4.

Immunitate Asyli non gaudet, qui ligatus du- 140
citur per locum sacrum ad carceres, vel ad supplicium, quamvis dicat: *Voglio qui goder l'Immunità,* maxime in casu quo alia secura via e loco capturae ad carceres, seu e carceribus ad locum supplici non sit. Secus autem si alia secura existente via per locum sacrum duceretur; Peregrin. *de immunit. cap.* 5. *n.* 8. Diana *part.* 1. *tract.* 1. *resolut.* 13. Reiffenstuel *l. cit. num.* 155. et videtur congruere conciliationi factae a Pignatello inter decreta Sacrae Congregationis Episcoporum et decreta Sacrae Congregationis Immunitatis ab ipso relata *tom.* 6. *consult.* 4. *num.* 108. his verbis *Gaudet. etiam comprehensus, qui per locum sacrum ducitur; Sacr. Congr. Episcop. in Sipontina* 12. *Mart.* 1602. *et in Theanensi* 13. *Jul. et in Hieracensi eodem, die, ac anno. Verum contra censuit Sac. Congr. Imm. ut supra, sed alibi eas conciliamus.* Et ratio primae partis conclusionis est, quia talis reus ad Ecclesiam libere non confugit, sed 22
invitus ducitur; Ecclesia tamen tutatur confugientem libere, non vero inductum; nam Gregoriana Constit. confirmata a Benedectina non loquitur de ductis, sed confugientibus ad Ecclesias. 141
Et confirmatur a simili ex Engel *loc. cit. num.* 17. de confugiente ad Sacerdotum portantem Eucharistiam, qui apud eum immunitatem reperit, quae non suffragatur ei, ad quem Eucharistia ad

carceres defertur, ut declaravit *Sac. Congregatio Immunitatis* 22. *Februar.* 1707. *apud Riccium in Synopsi* verb. *Extractus num.* 45. Sic Engel *loc. cit.* Sperel. *dec.* 104. *num.* 62. Vital. *in Clementin.* 1. *num.* 87. *de poenit. et rsmiss. in quaestione*: An violetur immunitas, si captus per Ecclesiam deducatur, et inde invitus abstrahatur, ubi concludit his verbis: *Attende quia iste non confugit ad Ecclesiam, et sic non debet gauders.* Ratio autem secundae partis esse potest, quia alia existente via, nulla adesset necessitas ducendi reum per locum sacrum, et sic Ecclesia tutaretur reum ratione violatae indebite a Ministris reverentiae sibi debitae per *l. Praesenti, vers. Ipsis servata loci reverentia, Cod. de his qui ad Eccles. confug. cap. Reum* 9. *cap. Fratres* 10. *et cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *quaest.* 4.

142 Confugitus non gaudet immunitate Ecclesiao,
quando ligatus una cum Birruario ad Ecclesiam
confugit, *Sacr. Congr. Immun. in Florentina* 6.
Novemb. 1634. *l.* 2. *decr. Paul. p.* 205 Item con-
143 fugiens ad murum Ecclesiae, sed semper detentus
nec unquam dimissus a Birruariis, non gaudet
immunitate, *ead. Sac. Congr. Immun. in Alatrina*
2. *Martii* 1660. *lib. decret. Rocci p.* 236. Etiamsi
ingrediatur Eccclesiam: *Ead. Sac. Cong. Immun.*
in Alban. 11. *Octob.* 1679. *lib.* 2. *decr. Altov pag.*
144 1856. Similiter Sacerdos in processione publica
occidens alium Sacerdotem, captus a Birruario
Curiae Laicae de ordine Vicarii Foranei semper
detentus ab ipso Birruario, etiam quando vi con-
fugit ad Ecclesiam, non gaudet immunitate: *ead.*
Sac Cong. Immun. in una S. Agathae Gothorum
145 18. *Martii* 1592. *lib. decr. Grimald. p.* 105. Gau-
dent tamen Immunitate confugientes ad Ecclesiam
etiamsi ligati catenis; et ferris confugiant; *Sac.*
Congr. Immun. in Beneventana 6. *Maii* 1653. *lib.*
146 5. *decr. Paul. pag.* 12. Sic etiam Reus qui effuge-
rat e manibus Birruariorum ligatus ad Ecclesiam
gaudet immunitate adeoque est restituendus;
Sacr. Congr. Immun. in Ragusina 5. *Maii* 1699.
lib. 3. *decret. Vallem. pag.* 218. Ablatus a propriis
147 consanguineis a manibus Satellitum, et inde con-
fugiens in Ecclesiam, gaudere debet immunitate,
ead. Sacr. Congr. immun. in Beneventana 11. *Febr.*
1648. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 42.

148 Hic juvat adducere varia decreta Sacrae Congr. relata a Pignatello *tom.* 6. *consult.* 4. ubi sub *n.* 76. Sic refert: Qui cum armis prohibitis ad Ecclesiam confugiunt, gaudent immunitate, *in Salernitana* 30. *Septembr.* 1627.

149 Confugiens ad Ecclesiam, dum ducitur ad supplicium gaudet Immunitate *In Vallisoletana* 19. *Maii* 1627. apud eumdem *num.* 78.

150 Confugiens ad Ecclesiam, si ab ea exeat cum salvo conductu, et carceretur a Curia Laicali, est restituendus. *In Ariminen.* 3. *Maii* 1628. apud eumdem *num.* 79.

Condemnatus ad supplicium mortis effringens 151
carceres, non autem compedes, si confugiat ad Ecclesiam, gaudet Immunitate; *in Romana* 11. *Februar.* 1648. apud eumdem *num.* 91.

Condemnatus ad Triremes confugiens a carcere 152
ad Ecclesiam, gaudet immunitate, *In Anglonensi* 22. *Jun.* 1660. apud eumdem *num.* 94.

Confugitus metu inimicorum eum in Ecclesia 153
obsidentium, ab Ecclesia exiens, gaudet immunitate ideoque restituendus est eidem Ecclesiae; *Sac. Cong. Immunit. in Spoletana* 4. *Jun.* 1641. *lib.* 3. *decret. Paul pag.* 146.

Confugiens ad Ecclesiam cadens sub stillicidio 154
si inde extrahatur, est restituendus Ecclesiae; *Sac. Cong. Imm. in Firmana* 18. *Mar.* 1698. *l.* 2. *decr. Vallem. pag.* 142.

Confugiens ad Ecclesiam pro debito civili gau- 155
det immunitate; *Sac. Cong. Episcop. in Cortonensi* 21. *Jul.* 1617. *in Beneventana* 10. *Maii* 1619. *et in Senogalien.* 22. *Novembris* ejusdem anni apud Pignatel. *loc. cit. num.* 77. 101. *et* 102.

Hic attendenda est Constitutio Clem. XII. incip. 156
In supremo justitiae solio, edita pro ditione temporali pontificia, et deinde per particularia Brevia extensa ad diversa alia Dominia, ac signanter ad totum Dominium invictissimi nostri Regis Sardiniae a faustissimae, et sanctae memoriae Pontifice Benedicto XIV. ut in ejus *Instructione dependenter a Concordatis Benedicti XIII. pro Immunitate, et exercitio Jurisdictionis Ecclesiae* §. *IX.* in qua Constitutione dictus Clemens XII. confirmatis Constitutionibus Gregorii XIV. incip. *Cum alias* et Benedicti XIII. incip. *Ex quo* ad id editis, declarat insuper, non gaudere Immunitate Ecclesiastica Reum homicidii, quamvis in rixa commissi dummodo non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem, ibi: « Item declaramus, omnes, et » singulos praedictos, tam Laicos quam Ecclesia- » sticos, qui in Urbe, ac Ditione praefatis ex » causa, et occasione homicidii, etiam in rixa » commissi cum armis, seu Instrumentis suapte » natura aptis ad occidendum inquisiti, et pro- » cessati, vel in contumacia banniti, et condem- » nati fuerint, dummodo homicidium non fuerit » casuale, vel ad propriam defensionem Immuni- » tatis praefatae beneficio minime etiam gaudere. Et quia Benedictus XIII. in dicta sua Constitutione excipiendo casum homicidii animo praemeditato, ac deliberato commissi, nullam fecit mentionem de Ecclesiasticis, nec expressit, an Reis homicidii praemeditati suffragari deberet beneficium minoris aetatis et an si solum occidens homicidio praemeditato, sed etiam omnis consulens, et adjuvans similem homicidam, excludatur ab Immunitate locali, Clemens XII. in cit. sua Constitutione extendit, et ampliat Constitutionem Benedicti XIII. etiam ad Ecclesiasticos reos homicidii praemeditati, ibi: « Ad ipsos Ecclesiasti-

» eos cujuscumque gradus, et Ordinis, existunt » in Urbe, ac in universa Ditione Nobis, et Sedi » Apostolicae mediate, vel immediate subjecta » homicidium animo similiter praemeditato, ac » deliberato patrantes, extendimus quoque, et » ampliamus; » Et insuper declarat ut sequitur: « Declaramus homicidii reos nato minores » viginti quinque, majores vero viginti annis, » tam laicos, quam Clericos, atque omnes, et » singulos sive Laicos, sive Clericos, qui mandatum, consilium, instigationem, auxilium cooperativum, aut aliam operam occisori praebuerint » ex quorum singulis pravis actibus homicidium » evenerit, in dicta Benedicti Praedecessoris Constitutione comprehensos esse, ac deinceps censeri » debere, eamque quatenus opus sit, ad ipsos pariter extendimus. » Et ne iracundiae calor liberum possit reddere homicidam a poena ordinaria, sic expresse declarat, ibi: « Occisor poena pariter » ordinaria puniatur, licet homicidium secutum » sit in rixa, si homicida rixae auctor fuerit; » neque calor iracundiae a poena ordinaria delinquentem unquam eximat, ubi inter tempus » rixae, ac patratum homicidium sex horarum » spatium intercesserit, id sufficere volumus, ut » reus ad actus extraneos diverterit, vel divertisse debuerit. » Ac alia saluberrima ad homicidia impedienda ibi disponit, ac merito uti scitu dignissima ibi videnda ac attendenda.

157 Praefatas Constitutiones, nempe Gregorii XIV. Benedicti XIII. atque Clementis XII. novissime confirmavit Benedictus XIV. Constitut. incip. *Officii nostri*, in qua insuper declaravit, beneficio immunitatis exclusos etiam Ecclesiasticos, et mulieres reas homicidii, sicut etiam occidentes baculo aut saxo. Alia quoque statuit ac magis declarat, quae ut melius innotescant Constitutionem ipsam hic ad litteram subjicimus.

BENEDICTUS EPISCOPUS ETC.

Officii nostri ratio non eam modo solicitudinem Nobis imponit, ut Sacrorum Canonum leges et Praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum Constutiones, in quarum interpretatione nihil dubium, aut perplexum occurrit, exactissime servari, et impleri curemus; sed id etiam a Nobis exposcit, ut exorientem circa aliquas ex illis dubiorum segetem, quae earum debitae executioni multis modis officere dignoscitur, opportunis editis declarationibus, aut definitionibus, amputare, ac removere studeamus.

Sane fel. record. Praedecessor Noster Gregorius Papa XIV. providam Juris Canonici sanctionem prae oculis habens, qua scilicet sub Tit· *de homicidio voluntario vel casuali* cap. I. innovatum fuit vetus praeceptum Legis a Deo in Exodo latae..*Si quis per industriam occiderit proximum suum, et per insidias ab Altari meo evellas eum ut moriatur*..; per suam Anno Incarnationis Dominicae 1591. nono Kalendas Junii editam Constitutionem, quae incipit *Cum alias*.. iis qui proditorie proximum suum occidissent ad Ecclesias Locaque Sacra, et Religiosa confugientibus Ecclesiasticam immunitatem minime suffragari decrevit. Tum vero piae memor. Praedecessor quoque Noster ac Dignitatis Nostrae amplificator Benedictus Papa XIII. Anno Incarnat. Dominicae 1725. sexto Idus Junii, edita Constitutione, quae incipit -- *Ex quo Divina* -; non eos tantum qui proditorie, ut praefertur homicidium patrassent, verum etiam interficientes Proximum suum animo praemeditato ac deliberato, ab Ecclesiasticae immunitatis beneficio exclusit, et repulit. Demum san. mem. proximus Decessor Noster Clemens Papa XII. in sua Constitutione, quae incipit -- *In supremo Justitiae solio* -- Anno Incarn. Dom. 1734. Kalendis Januarii edita, eos etiam, qui homicidium in rixa commisissent, dummodo homicidium non fuisset casuale, vel ad propriam defensionem; Immunitatis praedictae beneficio minime gaudere voluit, atque decrevit.

Insuper iidem proxime memorati Praedecessores Benedictus, et Clemens, ad ea, quae in Jure Canonico, et in Gregoriana Constitutione recensebatur; nonnulla alia delicta addiderunt, quae, si qui commisissent, eos a praedicto beneficio asyli, et confugii apud Ecclesias, ac loca Sacra, et Religiosa, exclusos fore statuerunt; variasque a Doctoribus ac dicti Juris, et Constitutionum Apostolicarum interpretibus, ac de immunitate locali agentibus, excitatas quaestiones et controversias, declarando, ac definiendo sustulerunt; ut ex earumdem Constitutionum tenore colligere licet, atque etiam ex una e Nostris Institutionibus, quam olim dum Archiepiscopalem Bononiensem Eccl. praesentes moderabamur, pro illius Populi curae Nostrae concrediti instructione edidimus, quaeque impressa extat *t.* 2. Editionis Italicae *num.* 21. in Latina vero Editione *num.* 41.

Ad hoc autem ut in Curia aliqua Ecclesiastica, in casu alicujus ex delictis exceptis hujusmodi, ad extractionem delinquentis e loco immuni procedere, eumque ad suos carceres transferre posset quum praefatus Benedictus praedecessor satis esse voluisset, ut super delicti excepti qualitate, ac personae reitate, ea suppeterent indicia, quae ad capturam decernendam sufficientia reputari solent ut vero extractum hujusmodi Ministris, et Officialibus Curiae Saecularis tradere, et consignare valeret, ea decrevisset indicia ex processu informativo adversus extractum ipsum confecto resultare debere, quae, juxta regulas Juris, vocantur ultra torturam; alter deinde Praedecessor Clem. XII. ampliando declaravit, ut quoties Ecclesiastico Judici, ex indiciis, non quidem ultra tortu-

ram, sed ad torturam tantum sufficientibus, de delicto excepto per extractum commisso constaret; posset idem extractum bujusmodi Curiae Saeculari tradere, et consignare. Caeterum iidem Praedecessores nec auctoritatem Ecclesiasticam ullo pacto per praemissa imminui, nec inde ullam Justitiae laedendae occasionem captari posse voluerunt. Siquidem extractiones delinquentium ujusmodi e loco immuni nunquam sine auctoritate Episcopi et interventu Personae Ecclesiasticae ab ipso Episcopo deputandae fieri posse statuerunt; nec unquam extractos ipsos, praedictis etiam occurrentibus indiciis, Curiae saecularis Officialibus tradi, et consignari, nisi ea lege sub gravissimarum censurarum poenis servanda, ut Ecclesiae, seu loco immuni restituerentur, quatenus in progressu causae iidem extracti indicia hujusmodi purgarent, atque diluerent.

Cum autem ea, quae per Clementem Praedecessorem praedictum, Juris communis, et Gregorianae, ac Benedictinae Constitutionum sanctionibus addita fuerunt, ultra fines temporalis Domini Apostolicae Sedis minime extenderentur; visum est Nobis, eadem ad alias quoque Regiones, quarum Supremi Principes id postulassent, opportune ampliari posse. Itaque in Concordatis, tum quae Anno 1741. cum Carissimo in Christo Filio Nostro Carolo utriusque Siciliae Rege Illustri, tum quae anno sequenti 1742. cum alio pariter Carissimo in Christo Filio Nostro Carolo Emanuele Illustri quoque Sardiniae Rege sancita fuerunt, praemissas, aliasque in Clementis Litteris praefatis contentas dispositiones in eorumdem Regum Dominiis locum habere concessimus; mox etiam ad alia Principum id spectantium dominia, peculiaribus respective editis Litteris, quarum exemplum videre est *t.* 1. *Bullarii nostri Constit.* 88. quae incipit — *Alias felicis* — extendimus, et ampliavimus.

Verum quum tot ista per Praedecessores Nostros dictos, ac per Nos ipsos adhibita studia, non omnes quaestiones, quae in Tribunalibus excitari soleat, tam super qualitatibus homicidiorum, quae pro exceptis haberi debeant, quam super modo exequendi praefatas Constitutiones in variis homicidiorum hujusmodi, aliorumque exceptorum delictorum casibus, de medio tollere, seu penitus antevertere valuerint; id adhuc oneris Nobis relictum esse judicavimus, ut constitutas in hoc rerum genere agendi regulas, ad quas saepissime tam Ecclesiasticorum, quam saecularium Judicum acta expendere, et exigere necesse est, nequaquam ultra difficultatibus, et dubiis involutas remanere pateremur. Itaque, omnibus mature pensatis, auditisque nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, aliorumque gravium Virorum, Jurisque Canonici peritorum, et in criminalibus judiciis versatorum consiliis, motu proprio ac de Apostolicae, qua fungimur, auctoritatis plenitudine, Nostram, et praedecessorum Nostrorum mentem, in hunc, qui sequitur, modum declarare, et quaedam etiam ex integro, ut infra, statuere decrevimus.

Ac primum quidem, cum in memorata Gregorii Praedecessoris Constitutione, quae incipit — *Cum alias* — dum ea delicta enumerantur, quae ab Ecclesiasticae Immunitatis beneficio exclusa censeri debent, de Laicis delinquentibus duntaxat mentio habeatur; deque his etiam tantummodo loquutus fuerit alter Praedecessor Benedictus in supracitata Constitutione: quae incipit. — *Ex quo Divina* — placuit laudato Praedecessori Clem. XII. hujusmodi Constitutiones per suam, quae incipit — *In supremo Justitiae solio* — ad Ecclesiasticos etiam cujuscumque gradus, et ordinis homicidium animo praemeditato, et deliberato patrantes, extendere, et ampliare, itaut nec ipsi, in hujusmodi casu, Ecclesiastica immunitate juvari possint; dummodo tamen commissi per eos homicidii causa ab eorum Judice Ecclesiastico competente cognoscatur, ipsique ab eo, si rei reperti fuerint, citra poenam sanguinis, ad praescriptum Sacrorum Canonum condigna puniantur animadversione. Cum autem dubitatum fuerit, an sub hac Clementis Praedecessoris ampliatione, et extensione Regularium quoque Ordinum Professores, et Alumni comprehendantur; Nos ad omnem super hoc dubitationem tollendam, decernimus, et declaramus, omnes, et singulos cujuscumque Ordinis, Congregationis, Militiae, et Instituti Regulares, tam in ipsis expresse Professos, quam illis quomodolibet adscriptos, cujuscumque gradus et conditionis extiterint, etiamsi ex ipsorum Ordinum Privilegio, seu alias, quaelibet expressa, et individua mentio de ipsis, eorumque Ordinibus, ad hoc ut sub praesentis, aut praemissarum Constitutionum censuras comprehendantur, habenda foret; si qui unquam, quod Deus avertat, homicidium animo praemeditato, ac deliberato patraverint, a beneficio Immunitatis Ecclesiasticae, juxta formam earumdem Constitutionum Benedicti, et Clementis, exclusos fore, et censeri.

Et quoniam praedictus Clemens Praedecessor speciali decreto edito die 5. Octobris 1736. expresse declaravit, Mulieres etiam, quae aliquod delictum ejusmodi commisissent, quod inter excepta, et ab Immunitatis localis beneficio exclusa, juxta praemissa, haberi debeat, pari jure hac in re cum Viris censeri, et sub dispositione ipsius Litterarum incipien. — *In supremo Justitiae solio* — aeque in omnibus comprehendi debere: Nos hujus nostrae Constitutionis tenore declarationem praedictam approbamus, et confirmamus, eique inviolabilis legis, juxta quam in occurrentibus

casibus judicari omnino debeat, plenarium robur adjicimus: Decernentes similiter, ac declarantes, sub ejusdem Clementis, nostraeque hujus Constitutionis dispositione, etiam Milites in omnibus, et per omnia comprehensos esse; nec ullum militare privilegium, hac in parte, ipsis suffragari posse, aut debere.

Praeterea quum in praefata Clementis Decessoris Constitutione ab immunitatis praedictae beneficio excludantur omnes et singuli tam Laici, quam Ecclesiastici inquisiti, et processati, vel in contumaciam banniti, et condemnati, *ex causa, et occasione homicidii, etiam in rixa commissi cum armis, seu instrumentis suapte natura aptis ad occidendum, dummodo homicidium non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem;* Saepe disputari contigit, an is, qui non casu, vel ex propriae defensionis necessitate, homicidium in rixa commiserint baculo, aut saxo; quae scilicet, vel arma non sint, vel si ita appellari possent, non tamen arma suapte natura ad occidendum apta reputari solent; ab Immunitatis localis beneficio exclusos haberi debeat. Nos igitur, super hujusmodi dubio definiendo decernimus, quemcumque Homicidam, sive Virum, sive Mulierem, sive Laicum, sive Ecclesiasticum saecularem, aut cujusvis Ordinis Regularem, qui etiam baculo, aut saxo proximum suum occiderit, Ecclesiastici confugii beneficio minime gaudere, ubi ex delicti circumstantiis dignoscatur, illius actum, quamvis in rixa commissum, non casu, aut ex necessaria defensione sed ex odio, et nocendi animo, ac voluntate prodiisse. Quae quidem definitio nostra conformis est divinae Legi quae habetur in Libro Numerorum cap. 35. ubi designatis Civitatibus refugii pro iis, qui sanguinem proximi nolentes effudissent, ita subjungitur « Si quis ferro
» percusserit, et mortuus fuerit qui percussus
» est, reus erit homicidii, et ipse morietur. Si lapi-
» dem jecerit, et ictus occubuerit, similiter pu-
» nietur. Si ligno percussus interierit, percusso-
» ris sanguine vindicabitur. Propinquus occisi, Ho-
» micidam interficiet; statim ut apprehenderit
» eum, interficiet. Si per odium quis hominem
» impulerit, vel jecerit quippiam in eum per in-
» sidias: aut cum esset inimicus, manu percusse-
» rit, et ille mortuus fuerit: percussor homici-
» dii reus erit; cognatus occisi, statim ut inve-
» nerit eum, jugulabit. Quod si fortuito, et ab-
» sque odio, et inimicitiis, quicquam horum fe-
» cerit, et hoc audiente populo fuerit comproba-
» tum, atque inter percussorem, et propinquum
» sanguinis quaestio ventilata; liberabitur inno-
» cens de ultoris manu, et reducetur per senten-
» tiam in Urbem ad quam confugerat, manebitque
» ibi donec Sacerdos Magnus, qui Oleo sancto un-
» ctus est, moriatur. »

Accidit autem in homicidiis, id quod in aliis delictis exceptis locum non habet, ut qui percussus, aut ictus fuerit, non statim moriatur; sed plerumque per aliquot horas, aut dies spiritum trahat. Interim percussor ad Ecclesiam, aliumve locum immunem confugiens, Asyli jure gaudet, quo privari non potest, ut homicida, quamdiu percussus ab eo in vivis agit; dumque ex ipso loco immuni de sauci vita solicite explorare non desint, si eum diutius victurum intelligit, a capto Asylo nequaquam discedit; ubi vero illum ex accepto vulnere vitam amittere agnoscit, arrepta fuga, Magistratuum diligentiam praevertens, tempestive sibi consulit, meritasque poenas evasit. Quod cum ab iis, qui justitiae administrandae praepositi sunt, Nobis expositum fuerit persaepe evenire, et quidem non sine magna publicae tranquillitatis pernicie, ob impunitatis spem, quam facinorosi homines ex hujusmodi evasionis fiducia concipiunt; iidemque postularint hujusmodi malum opportunis providentiae Nostrae remediis submoveri;

Ideo Nos, de praedictorum Fratrum nostrorum, aliorumque prudentium consilio, per praesentes decernimus, ac mandamus, ut percussore ad Ecclesiam, aliumve sacrum, aut religiosum locum confugiente, si Chirurgi ad inspiciendum vulnus acciti, *grave vitae periculum* adesse retulerint, percussor ipse e loco immuni servatis servandis extractus, carceribus mancipetur; hac tamen lege, ut Ecclesiae omnino restituatur, ubi is, qui vulneratus fuerit, ultra tempus a Legibus constitutum, superstes vivat, et quidem sub iisdem poenis, quibus in memoratis Benedicti, et Clementis Litteris ii subjiciuntur, qui delinquentem ex indiciis ad torturam sufficientibus, sibi traditum restituere recusent, postquam is in suis defensionibus hujusmodi indicia diluerit.

Quod vero in citata Gregorii Praedecessoris Constitutione, circa facultatem demandandi extractionem delinquentium e loco immuni in casibus exceptis, statutum fuit; ut scilicet ea ad solos Episcopos, aliosque Episcopis superiores Praelatos pertineat, non vero ad alios Episcopis inferiores etiamsi alii Ordinarii sint, aut Nullius Dioecesis; ita ut occurrente casu in loco exempto, et Nullius Dioecesis; tunc negotium hujusmodi ad viciniorem Episcopum devolvatur, id quod ab alio quoque Praedecessore Benedicto in superius allegata ipsius Constitutione confirmatum fuit; id ipsum Nos quidem praesentium Litterarum tenore approbamus, et confirmamus. Sed quoniam nonnullae ad Nos quaerelae super hoc delatae fuerunt, quod quaedam Curiae Ecclesiasticae pro parte Officialium Curiae saecularis requisitae, extractionem delinquentium in casibus exceptis hujusmodi, diutius quam par est, protrahere consueverunt; Nos ipsis Venerabilibus Fratribus Episcopis, aliisque Superioribus Ecclesia-

rum Praesulibus, enixe, studioseque suademus, et respective mandamus, ut umnem querelarum occasionem in hoc rerum genere studeant amovere, et quoties de delinquentibus in casibus exceptis bujusmodi agatur, ad opportuna indicia adversus eos colligenda animum intendere non recusent; sicque ea, quae juxta praemissa requiruntur, revera suppetere agnoscant; eorumdem delinquentium extractionem e loco immuni quam primum decernant; ut vel in Episcopalibus Carceribus nomine Ecclesiae detineantur, vel etiam ad Curiae Laicalis Carceres, ejusdem Ecclesiae nomine retinendi, cum debitis cautelis transferantur. Nec enim Ecclesiastici zeli officium in eo statuendum est, ut justitiae cursus per Apostolicas Constitutiones praescriptus adversus facinorosos homines impediatur; verum in Ecclesiae immunitate, aliisque omnibus Ecclesiasticorum locorum, et personarum juribus asserendis, et sustinendis, quum ea, contra sacrarum Legum praescriptum, infringi, ac violari contingat. Quum tamen bujusmodi moras tunc maxime intervenire putemus, quum praefata delicta excepta non in Civitatibus, sed per Dioeceses, in locis a Curia Ecclesiasticae residentia remotis, perpetrantur; idcirco Nos per easdem praesentes praedictis Episcopis, aliisque Superioribus Praelatis facultatem concedimus et impertimus, ut quoties in bujusmodi casibus pro parte Curiae Laicalis requisiti fuerint, Vicariis suis Foraneis, sive etiam aliis personis Ecclesiasticis ad id per ipsos Antistites deputandi, committere possint, ut indicia ad extractionem necessaria juridice colligant; ut his nimirum inspectis iidem Antistites, prout juris erit, ad delinquentium bujusmodi extractionem quantocius decernendam procedere valeant.

Et quidem haec omnia, quae per praesentes hucusque declaravimus, definivimus, atque statuimus, tam in hac Urbe Nostra, et in Bononiensi, Ferrariensi, Beneventana, aliisque omnibus Civitatibus, Terris, et Locis, Nobis, et Sanctae Romanae Ecclesiae mediate, vel immediate subjectis, etiam specialem, et individuam mentionem requirentibus, eorumque Curiis Ecclesiasticis, et saecularibus, etiam Baronalibus, quam etiam in aliis Regnis, Provinciis, atque Ditionibus, ad quas dictae Praedecessorum Nostrorum Constitutiones, sive peculiaribus concessionibus, ut supra sive per viam *Concordati* extensae, et amplitae fuerunt, quatenus nimirum congruere dignoscantur cum eisdem concordatis, quibus nulla in re derogare intendimus, locum perpetuo habere, suosque debitos effectus sortiri, et obtinere, et ab omnibus, et singulis Ditionum, Regnorum Locorumque hujusmodi tam Ecclesiasticarum, quam saecularium Curiarum Judicibus, Magistratibus, Officialibus, et Ministris, aliisque omnibus, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit per omnia observari volumus atque decernimus.

Illud etiam, quod in praeallegatis Nostrorum Praedecessorum Constitutionibus, sub gravissimarum poenarum interminatione, districte vetitum fuit, ne scilicet, Curiae saeculares, earumque Magistratus, Judices, et Officiales quicumque, ab Ecclesiis, Monasteriis, locisque sacris, aliquem deliquentem, etiam in casibus exceptis, sine Ecclesiasticae auctoritatis interventu capere, extraere, aut incarcerare, neve ad declarandum crimina a praedictis admissa esse de exceptis in eorumdem Pradecessorum Constitutionibus (quum id ad solos, ut praefertur, Episcopos pertinere dignoscatur) quoquo modo procedere audeant, seu praesumant; Nos quoque iisdem motu, auctoritate, ac tenore confirmamus, et innovamus; atque ab omnibus, ad quos pertinet, seu pertinebit in posterum, inviolabiliter, etiam perpetuo observari praecipimus, contrafacientes quoque, et transgressores, easdem omnes poenas, quae in praeallegatis Constitutionibus indictae sunt omnino incurrere statuimus, atque sancimus; Decernentes, in numero transgressorum hujusmodi eos etiam esse, et censeri, qui in spretum Ecclesiasticae auctoritatis, et Canonicarum sanctionum, praescripto ad Superiores Ecclesiasticos recursu postbabito, Ecclesias, et loca immunia obsidere praesumunt, ac impediendo ne ad illos, qui Sacro Confugio se tuentur alimenta deferantur, sive aliter, eosdem in Curiae saecularis potestatem se dedere cogunt. Nos enim eos, qui talia ausi fuerint, sive confugientes bujusmodi de exceptis delictis, sive de aliis non exceptis inquisiti sint, omnes, et singulas poenas, atque censuras adversus Ecclesiasticae immuninitatis violatores, in jure, ac in praedictis Constitutionibus Apostolicis latas, atque statutas, incurrere decernimus, ac declaramus. Sane bujusmodi artes, atque violentias aliis etiam retro temporibus intentari consuevisse non ignoramus; sed simul etiam ab Ecclesia damnatas semper, atque proscriptas fuisse comperimus; idque satis demonstrant ea, quae in pluribus Provincialibus Conciliis, labentibus decimotertio, ac decimoquarto Ecclesiae saeculis, statuta leguntur (*); ibi enim, expositis Ecclesiarum circumsessionibus, interceptione alimentu-

(*) E. R. *Concilium Provinciale Lambetense hab. Anno* 1261. *tom.* 11. *part. I. Labbeanae collectionis Conciliorum col.* 810. *Concil. Exoniense anni* 1287. *tom.* 11. *part.* 2. *dictae Collectionis col.* 1281. *tit.* 15. *Concil. Provinciale Nugaroliense anni* 1303. *dicto tom* 11. *part.* 2. *ejusdem collectionis col.* 1479. *can.* 6. *Concil. Palentinum anni* 1322. *dicto tom.* 11. *part.* 2. *praefatae Collectionis col* 1677. *cap.* 7. *Concilium Vallisoletanum anni* 1322. *tom.* 3. *Collectionis Conciliorum Hispanarum Cardinalis de Aguirre pag.* 564. *tit.* 18. *num* 51. *Concilia Marcianense, et Silvanectense anni* 1326. *supracitato tom.* 11. *part.* 2. *dict. collect. Labbeanae col.* 1751. *tit.* 11. *et col.* 1770. *cap* 5. *Concilium Vaurense anni* 1368. *eodem tom. II. part.* 2. *dictae collect. col.* 2012. *tit.* 93. (*Edit. Barb*)

rum, aliisque artibus, quibus ii, qui ad Ecclesias confugerant, ad deditionem adigebantur, quicumque similia attentare praesumpserint anathematis mucrone feriantur Et nos igitur, qui Ecclesiae spiritum circa praemissa toties aperte declaratum, atque a Praedecessoribus Nostris constanter servatum, exuere neque possumus, neque volumus, eidem per omnia inhaerentes, decernimus, et declaramus, omnes, et singules, qui sub Ecclesiasticae immunitatis tutela degentibus; hujusmodi ratione vim inferre ausi fuerint, praeter alias poenas, atque censuras adversus ejusdem Immunitatis violatores, ut praefertur latas, atque sancitas, sine alia declaratione incurrendas, omni beneficio, ac privilegio Ecclesiastici confugii, et Asyli tam apud Ecclesias, et loca immunia ab ipsis sic violata, quam apud alias quascumque Ecclesias, et Loca Sacra, et Religiosa indignos, atque privatos fore, et habendos esse, non secus ac alii omnes, *qui confugientibus vim inferunt, aut ipsos ab Ecclesia, alione loco immuni, violenter extrahunt, et abducunt*, quas scilicet laudatus Praedecessor Benedictus XIII. in sua allegata Constitutione, *non illius tantum Ecclesiae, quam violarint, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiae immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere* declaravit; et quorum Nos numero supradictos etiam jure, et merito accensendos esse decernimus.

Denique quum, sicut accepimus, inter temporalis Dominii Nostri, ac nonnullarum finitimarum Ditionum Curias, reciproca quaedam consuetudo inoleverit, ut qui certi generis delicta in alterutra ex Ditionibus hujusmodi commiserint, et intra fines alterius se receperint, instante Curia illius Ditionis, in qua delictum commissum fuit, capiantur, eidemque Curiae tradantur, cumque, sicut etiam nobis expositum fuit, hujusmodi traditionibus aliquando moram afferri contingat, propterea quod delinquentes hujusmodi, in Terris, ad quas confugerunt, sub Ecclesiae alicujus, vel alterius loci immunis tutela se receperint: Idcirco Nos, Ecclesiasticae Immunitatis rationes cum recta Justitiae administratione, et Reipublicae tranquillitate, opportune copulare volentes, decernimus, et mandamus, ut si hujusmodi confugientes delictum aliquod ex iis, quae in Apostolicis Constitutionibus excepta sunt, in temporali Romanae Ecclesiae Dominio patraverint, Indicia ad capturam requisita, ab Episcopo Dioecesano, seu respective viciniori illius loci, in quo delictum commissum fuit, excipiantur, seu cumulentur; eaque ad Episcopum alterius loci, in quo delinquens Asylum coepit, sine mora transmittantur; ut hic nimirum, quatenus traditioni praefatae locus esse debeat, extractionem delinquentis e loco immuni, auctoritate sua, et cum interventu Personae Ecclesiasticae, fieri mandet. Eadem ratione, si in praefatis aliorum Principum Ditionibus, in quibus traditionis praedictae consuetudo viget, ejusmodi delictum commissum fuerit, quod, sive in vim Graegerianae, aut Benedictinae Constitutionis, sive ratione *Concordati* cum Apostolica Sede initi, sive extensionis alterius Constitutionis Clementis XII. ab eadem Apostolica Sede specialiter impetratae, pro excepto haberi debeat, volumus, et statuimus, ut Episcopus ille, ad quem, ratione loci delicti commissi, id pertinere dignoscitur, memorata indicia ad capturam requisita cumulari faciat, eaque transmittat ad Episcopum Ditionis Ecclesiasticae, intra cujus jurisdictionis fines illius delicti reus Asylum delegit; ut hujus scilicet Antistitis auctoritate aliisque servatis servandis, a confugii loco extrahi, ac, si ita res feret, externae postulanti Curiae valeat consignari. Volumus tamen, in quolibet ex praemissis casibus, in quibus de delictis, ut supra, exceptis tantummodo agitur, praedictarum Benedicti, et Clementis Constitutionum, seu Concordatorum respective leges, atque tenores inviolabiliter observari; tum scilicet in eo, ut delinquens Ecclesiae nomine in carceribus retineatur; tum etiam in eo, ut per Episcopos dumtaxat, privative quoad omnes alios etiam Ecclesiasticos Judices, ex Iudiciis, ut praefertur ad torturam sufficientibus, declaretur, an delictum, de quo est quaestio, inter excepta connumerari debeat, necne: tum denique in eo quod pertinet ad obligationem restituendi reum ad formam dictarum Constitutionum, quatenus is in progressu causae, indicia hujusmodi sibi adversaria purgaverit, atque diluerit.

Ipsas demum praesentes Litteras, et in eis contenta quaecumque, perpetuae firmitatis vim, et robur habere, suosque integros, atque plenarios effectus in locis, atque Ditionibus praedictis, ac respective ubilibet locorum, et gentium, sortiri, et obtinere, atque ab omnibus, et singulis, ad quos spectat, et quoquomodo pro tempore spectabit in futurum, etiam sub statutis poenis, atque censuris per contravenientes ipso facto incurrendis, omnino servari; sicque, et non aliter in praemissis, per quoscumque Judices Ordinarios, et Delegatos, etiam Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, etiam de Latere Legatos, et Cardinalium hujusmodi Congregationes, et Apostolicae Sedis Nuncios, nec non saeculares Curias, et Magistratus, etiam supremos, aliosve quoslibet, quacumque praeminentia, et potestate fungentes, et functuros, etiam speciali nota, et mentione dignos, sublata eis et eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate, judicari, et definiri debere, decernimus, ac irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus praemissis, aliisque quibuslibet Apostolicis Constitutionibus, Regulis, et Ordinationibus, nec non quarumcumque Ecclesiasticarum, aut Saecularium Curiarum legibus, edictis, stylis, usibus, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus: Privilegiis quoque, Indultis, et facultatibus, quibusvis Personis etiam speciali mentione dignis, et quavis quantumcumque sublimi dignitate, et auctoritate fulgentibus, et ex quibusvis etiam gravibus, et urgentissimis causis, seu quibuscumque Regularium Ordinibus, etiam Mendicantium, et Militaribus, etiam S. Joannis Hierosolymitani, seu Monacorum, aut Clericorum Regularium Congregationibus, Societatibus, et Institutis, etiam Societatis Jesu, aliisque quibusvis etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, et formis, et cum quibuscumque clausulis, et decretis, etiam motu, et potestatis plenitudine similibus, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, ac pluries confirmatis, et innovatis; Quibus omnibus, et singulis, illorum tenores, formas, et causas praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, atque etiam insertis, ac respective servatis habentes, ad praemissorum effectum, hac vice dumtaxat praedictis motu, scientia, et potestatis plenitudine derogamus, et derogatum esse volumus ceterisque contrariis quibuscumque: seu si aliquibus communiter, aut divisim ab hac eadem sit Sede indultum, quod nullo in casu, seu extra certos casus, certisque de causis excommunicari, suspendi, aut interdici non possint, nisi per Litteras ejusdem Sedis, facientes plenam, et expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem.

Ut autem praesentes Litterae, et in eis contenta hujusmodi, ad omnium notitiam perducantur etc.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostram etc.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicae MDCCL. Idibus Martii, Pontificatus Nostri Anno Decimo

D. CARD. PASSIONEUS

158 Haeretici, aut de haeresi suspecti, et Judaei post Baptismum in apostasiam lapsi, possunt ab inquisitoribus extrahi ab Ecclesia; sed vel ante, vel post capturam commoneri debet Episcopus.

159 Qui e loco relegationis, sive e carceribus, sive triremibus in asylum se proripit, nisi reus sit criminum quae immunitate privantur, jure Asyli potitur.

Sic statuit Benedictus XIV. novissima Encyclica ad Inquisitores contra Haereticam pravitatem, quam hic subjicimus.

BENEDICTUS XIV ETC.

Elapso proximo anno 1750. edita a Nobis fuit Apostolica Constitutio, data Idibus Martii, cujus initium est *Officii Nostri*, quaeque agit de locali Ecclesiarum Immunitate. In ea Nos Decessorum Nostrorum Romanorum Pontificum Gregorii XIV. Benedicti XIII. et Clementis XII. Constitutionibus inhaerentes sublatis de medio quibusdam cavillationibus, et subterfugiis, quibus earum executio impediebatur, decrevimus, atque statuimus ut iis, qui criminis excepti reus foret, si aliquando in immunem locum confugeret, extrahi ab eo deberet, quotiescumque indicia ad torturam sufficientia haberentur, quae delictum comprobarent, utque praeterea extractio nonnisi auctoritate Episcopi, et cum interventu personae Ecclesiasticae ab eodem Episcopo deputandae fieri deberet; ac demum ut dum curiae saeculari traditio fieret, indicendae censurae essent ab eadem incurrendae nisi extractus Ecclesiae restitueretur, quoties ab eodem in progressu causae purgata fuissent indicia, ex quibus ipse patrati delicti reus arguebatur. Quia vero memorati Decessores Nostri decreverunt extractionem a loco immuni nonnisi a solis Episcopis, aut a Praelatis, qui eisdem Superiores essent, fieri debere; exclusis inferioribus, licet Ordinariis, ac *nullius Dioecesis*, et separatum Territorium habentibus, quo in casu extractio ad viciniorem Episcopum devolveretur, idem a Nobis pariter in citata Constitutione nostra decretum fuit.

§. 1. Haereseos crimen, ut probe compertum habetis, exceptum est, quique illius est reus, Asylo Ecclesiae minime gaudet, iis etiam inhaerendo, quae in Constitutione Greg. XIV. qua immunitatis localis regula, ac norma praescribitur, decreta fuerunt. Cum autem in Congregatione Sanctae Inquisitionis Feria V. die 28. Januar. vestentis anno 1751. coram Nobis de more habita, excitatum dubium fuisset quae ratio servanda, et qui modus adhibendus esset, quoties Reus Haereseos extrahendus esset ab Ecclesia, ad quam confugisset, ne in carcerem duceretur, sive cum ex vinculis, quibus tenebatur, aut ex triremibus aliove loco, ad quem relegationis, aut operis faciendi causa damnatus fuerat. fuga evasisset; Nobis, qui praecedenti anno memoratam Constitutionem condidimus, reservavimus, ut super hujusmodi re pronunciaremus, quod nunc per ea, quae subjicimus, praestare intendimus.

§. 2. Aut agitur de Haereseos crimine, quae praecipua Tribunalis Sancti Officii inspectio est: aut de aliis exceptis criminibus, quae immunitate non gaudent: aut de aliis criminibus, quae minime, excepta sunt; et quae immunitate gaudent, sed ideo ad id Tribunal pertinent, quod ab ali-

quo ex illis commissa sint, qui utpote ipsius Tribunalis jurisdictioni subjecti, judicium illius subire debent.

§. 3. Si de crimine Haereseos agitur, cum a Decessore Nostro Joan. XXI. qui XXII. dictus est, in sua Constitutione, cujus initium: *Ex parte vestra* in Bullario Romano Tom. 1. decretum fuerit, quod Haeretici, aut de haeresi suspecti, nec non Judaei, qui cum ad Catholicam Fidem conversi fuerint, deinde in Apostasiam incidunt, si ad Ecclesiam confugiunt, statim per Inquisitorem ab eadem extrahi debeant; minime quidem nostra mens est, ut praedictae Constitutioni derogemus, immo eadem observari volumus, eam tamen methodum adhibendo, ac servando quam modo subjungimus videlicet, quod Inquisitor, quoties hujusmodi Reus ab Ecclesia extrahendus erit omnem adhibeat curam, ut id majori, qua decet erga Domum Dei reverentia contingat. Et quoniam fieri omnino nequit, ut ante extractionem, indicia, quae contra Reum habentur, Episcopo communicentur, cum secreti lex id minime patiatur et quoniam, ubi etiam id fieri posset, inutile id prorsus esset; cum notum sit, Sacrum Inquisitionis Tribunal ad capturam minime procedere, nisi semiplena delicti probatio praecesserit; non tamen illud omittat, ut vel ante, vel post capturam, Episcopum de ea certiorem faciat, tam propter reverentiam, quae illius dignitati debetur, tam, ut quantum fas est, id, quod in Constitutionibus Gregorii, Benedicti, Clementis, ac Nostra decretum est, adimpleatur, quod etiam ea de causa ita a Nobis decernitur, propterea quod viderimus, olim in Congreg. S. Officii, quae cor. Praedecessore Nostro Urbano VIII. Feria V. 10. Junii 1638. habita fuit, proposito casu, ac discusso dubio: *An reus de haeresi inquisitus, confugiens ad Ecclesiam, debeat extrahi ab Episcopo, vel ab Inquisitore?* Pontifex, *auditis votis respondit reum posse extrahi ab Inquisitore, certiorato ante, vel post, Ordinario.*

§. 4. Ubi autem de aliis criminibus exceptis agatur, quae tamen Haereseos minime sint, ac multo magis si de iis agatur, quae inter excepta non recensentur etiamsi ad Sacri Tribunalis cognitionem, vel quia ab aliquo ejusdem jurisdictioni subjecto commissa sint, vel alio quocumque nomine, pertineant; declaramus eos, qui casuum minime exceptorum rei sunt, immunitate gaudere debere; quoties autem casuum exceptorum rei, qui tamen haereseos Rei non sint, ab Ecclesia extrahi debeant, ea omnia exacte observanda esse, tum quae in Constitutione nostra, tum quae in aliis praecedentibus Constitutionibus decreta sunt, indicia nimirum, quae ad torturam sufficientia sint, Episcopo communicari debere, cum hic secreti lex minime impedimento sit: Praeterea extractionem nonnisi auctoritate Episcopi, et cum interventu personae Ecclesiasticae ab eodem deputandae, faciendam esse, aliaque omnia servanda. quae in dictis Constitutionibus leguntur.

§. 5. Quae hactenus dicta fuerunt, eorum etiam respectu servanda sunt, qui ex carceribus, sive ex trireme, sive ex loco eorum relegationis effugiunt, et in Ecclesiae alicujus vel loci immunis asylum sese recipiunt si enim hi Rei, vel damnati propter haereseos crimen sunt, eorum extractio ab Inquisitore facienda erit ita tamen, ut de ea, vel ante, vel post Episcopus certior fiat si vero Rei, aut damnati sint propter aliquod delictum exceptum, non autem prupter crimen haereseos, sive pro alio delicto, quod minime exceptum sit; quoad primos; exactio fiat Episcopi auctoritate, et Ecclesiastica persona interveniente ab eodem Episcopo deputanda quoad secundos autem, si in Asylo, ad quod confugerunt, remanere sinantur etiamsi ex triremibus cum catenis effugerunt, dummodo a praedictarum triremium, aliorumve justitiae ministrorum manibus liberi essent nisi forte Episcopus indultum a Sede Apostolica habeat, ut a triremibus fugitivos extrahere ab Ecclesiis possit, cum in hoc casu, ob fugitivum recuperandum, ad eumdem recurrere liceat vel etiam ad Apostolicam Sedem, si hujusmodi indulto Episcopus careat; cum ipsa Sancta Sedes in particularibus casibus, quoties id delictum exigat, nequaquam renuat Episcopis auctoritatem impartiri, eos ab Ecclesiis extrahendi, qui e carceribus, ac triremibus effugerint, licet criminis excepti minime rei sint. Haec Inquisitoribus, quae significaremus, habuimus, atquae interim illorum singulis Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem die XX. Februarii 1751. Pontificatus Nostri Anno Undecimo.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Demum idem Pontifex, IV. Id. Nov. 1752. in 160
Constitutione *Detestabilem*, Benedicti XIII. de homicidio deliberato constitutionem eis, qui in duello occidunt, clarioribus verbis applicat, his scilicet. « Statuimus atque decernimus, ut si quis » in duello, sive publice, sive privatim indicto, » hominem occiderit, sive hic mortuus fuerit in » loco conflictus, sive extra illum ex vulnere in » duello accepto, hujusmodi homicida, tamquam » interficiens proximum suum animo praemedi» tato, ac deliberato, ad formam Constitutionis » fel. record. Praedecessoris Nostri Benedicti XIII. » quae incipit: *Ex quo divina* data IV. Idus Junii » anno Domini 1725. ab Ecclesiasticae immuni» tatis beneficio exclusus, et repulsus omnino » censeatur; ita ut a cujuscumque sacri, aut Reli» giosi loci asylo, ad quod confugerit, servatis

» tamen de Jure servandis, extrahi, et Judicis » competentis Curiae pro merito puniendus tradi » possit, et debeat: super quo Nos Episcopis, » aliisque superioribus Antistitibus, ad quos re» spective pertinet, et pertinebit in posterum, » necessarias, et opportunas facultates, praesen» tium quoque tenore, impertimur. Quin etiam, » vivente adhuc altero in gravi certamine vulne» rato, si percussor in locum immunem se rece» perit. ex quo, eveniente illius morte fugam ar» ripere, et Legum severitatem evadere posse » prospiciatur; volumus, et respective permitti» mus, ut. quatenus periti ad inspiciendum vul» nus acciti, grave vitae periculum adesse retu» lerint, percusser ipse praevio semper decreto » Episcopi, et cum assisientia personae Ecclesia» sticae ab eodem Episcopo deputatae, ab eju» smodi loco immuni extractus, sine mora car» ceribus mancipetur; ea tamen Lege Judicibus » indicta, ut illum Ecclesiae restituere debeant, » si vulneratus superstes vivat ultra tempus a » Legibus, quae de homicidio sunt, constitutum » alioquin in easdem poenas incidant, quae in » iisdem Benedicti XIII. litteris constitutae sunt » adversus illos, qui delinquentem in aliquo ex » casibus ibidem expressis, ex indiciis ad id suf» ficientibus sibi traditum restituere recusent » postquam in suis defensionibus hujusmodi in» dicia diluerit. »

161 Anno deinde 1758. pridie Kal. Octobris Clemens XII. litteris dedit, quarum initium: *Inter graviores*, ad praeces Sereniss. Electoris Palatini Caroli Theodori, constituitque, ut in oppido Manhemii carcer aliquis a Laicali potestate exemptus Jurisdictioni Dioecesani, nimirum Episcopi Vormatiensis, subijceretur, ejusque carceres custodes, et ministri in his, quae ad custodiam reorum ex locis immunibus extractorum pertinent, dicto Episcopo, ejusque officio, et Vicariatui omnine parere teneantur. Cum igitur contigerit, delinquentem Laicum ad Ecclesiam, aliumque locum immunem in Palatinato confugere si quidem is publica voce, et fama reus arguatur ejusmodi criminis, cui juxta Canonicas Sanctiones Ecclesiasticae Immunitatis praesidium denegatur, non alio ad id requisito argumento, satis esse, et fore declarat Pontifex, ut ad illius extractionem procedatur per ministros Curiae Laicalis, praevia tamen semper licentia, seu facultate in scriptis obtinenda, et concedenda a Superiore Ecclesiastico, seu ab alia Persona ad id deleganda, et cum interventu, et praesentia Ecclesiasticae Personae per eumdem Superiorem Ecclesiasticum deputanda ad hoc, ut extractio hujusmodi cum districta modestia, et sine populi scandalo perficiatur. Haec porro licentia in scripto obtinenda, et Personae designatio fiat ab ipso Episcopo, vel ejus Vicario Generali in locis, ubi isti resident: alibi vero a Vicariis foraneis, hisque deficientibus a Parochis locorum, quos scilicet Vicarios Foraneos, atque Parochos Episcopus semel in conferendo singulis eorum officio, irrevocabiliter delegabit: hii tamen de licentia ad extractionem Rei a se data, quamprimum certiorem reddent Episcopum, vel ejus Vicarium Generalem. Reus autem hac ratione extractus ad Ecclesiasticum carcerem supra designatum illico deducendus, ibique custodiendus erit nomine Ecclesiae, et sub omnimoda dispositione Episcopi, quoadusque idem Episcopus, vel alius ab eo ad id deputatus de indiciis a saeculari Curia allatis satis cognoverit, et sua sententia in scripto proferenda declaraverit constare, aut non constare de crimine excepto. Si constat, reus erit Curiae saeculari tradendus; si non constet, loco immuni, unde eductus fuerat, restituendus erit.

Idem Clemens XIII. duobus post annis, nempe 162
26. Aprilis 1760. ad instantiam Serenissimi Bavariae Electoris decrevit, ut a S. Congregatione immunitati Ecclesiasticae praeposita tribuatur Episcopis Bavariae facultas ad triennium duratura, extrahendi cum debita decentia, et interventu Ecclesiasticae Personae ab Episcopo deputandae, Milites reos desertionis, aut cujusvis alterius delicti Militaris, a quibusvis Ecclesiis, et locis immunibus suae Dioecesis, illosque consignandi eorum Praefectis, reportata tamen prius ab iisdem promissione more Nobilium de non plectendis ejusmodi militibus morte aut aliqua gravi poena corporis afflictiva, sub poena excommunicationis latae sententiae adversus contravenientes Romano Pontifici, praeterquam in mortis articulo, reservatae. De hac concessa facultate Eminentissimus Praefectus Congregationis Immunitatis Cardinalis Delci monuit Bavariae Ordinarios; cum potestate subdelegandi alios. Igitur Sereniss. Elector per decretum ad Legionum Praefectos datum 23. Junii ejusdem anni 1760. jussit moneri milites de hoc Pontificio Indulto, exactamque ejus executionem demandavit. Ut autem singulis scirent, quaenam essent delicta militaria, eorum Catalogus Decreto adjectus est. Eum vide si placet, apud P. *Zech*. §. 113

ARTICULUS III.

QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT PRIVILEGIA; EXTRACTIONEM, ET RESTITUTIONEM CONFUGIENTIUM; ET POENAS VIOLANTIUM JUS ASYLI, ET ABSOLUTIONEM AB EISDEM

Rei debent recipi in locis sacris, ad quae confu- 1
giunt, nec possunt inde repelli, aut excludi. *Communis, arg. l.* 2. *et* 3 *et l. Praesenti* 6. *Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt;* ibi: *Ex his* (Religiosis) *locis, eorumque finibus nullos expelli, aut*

aliquando ejici patimur; cap. Reum 9. *caus.* 17. *qu.* 4. ubi statuitur ut *Rectores Ecclesiarum pacem, et vitam, membra ejus* (Rei nempe) *obtinere studeant*, et concordat *c. Inter alia* 6. *de Immunitate Eccl.* ibi: *Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra, et vitam*, scilicet confugiti ad Ecclesiam.

2 Rei confugiti nequeunt a loco sacro, seu immuni per vim extrahi, nisi commiserint aliquod crimen exceptum. *Communis*, textu expresso *in cap. Definivit* 35. *caus* 17. *quaest.* 4. ibi: *Nullus audeat confugientes ad Ecclesiam, et residentes inde abstrahere*; *et cit. cap. Inter alia* 6. *de immunit. Eccles.* ibi: *Quantumcumque grave maleficia perpetraverit* (nisi sint de exceptis) *non est violenter de Ecclesia extrahendus*, et concordat *l.* 2. *Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*, ibi: *Sancimus, nemini licere ad SS. Ecclesias confugientes abducere.*

3 Neque possunt Rei confugiti capi, et extrahi ab Ecclesiis de eorum consensu. *Sacr. Congregat. Immunit. in Cajacen.* 20. *Novembr.* 1640. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 134. quia non obstante illorum consensu, et expressa renunciatione privilegio immunitatis, adhuc violaretur Ecclesiae immunitas, cum tale privilegium sit concessum potius Ecclesiae, quam personae; *leg. Praesenti* 6. *Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt, cap. Reum* 9. *c. Fratres* 10. *et cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *quaest.* 4. et privilegio Ecclesiae, seu locali persona nequeat renunciare; *arg. cap. Contigit* 56. *de sentent. excomm.* ubi statuitur, quod excommunicatus sit, qui in Clericum etiam volentem, et consentientem manus injecerit violentas, et Clericus, qui se sponte subjecerit, excommunicetur, cum Clericus renunciare non possit privilegio Clericali, utpote non tam ob favorem personae, quam totius status Clericalis introducto, ibi: *Cum ille Canon non tam favorem Clerici ordinati, quam in favorem ordinis Clericalis fuerit promulgatus*; et generale sit, ut privilegio in favorem duorum concesso, alter altero invito renunciare non possit; *cap. Ad Apostolicam* 16. *de Regularibus*, et ibi Glossa communiter recepta in verb. *Monasterii*, Fagnan. *in cit. cap. Inter alia* 6. *de Immunit. n.* 87. *sequent.* Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 2. *n.* 29. Farinaccius *in Appendic. d. Immunit. cap.* 19. *n.* 304. cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *lib.* 3. *dec.*
4 *tit.* 49. *n.* 161. et alii apud ipsum. Possunt tamen Rei confugiti sponte ab Ecclesia exire, ac permittere, ut egressi capiantur, quia tunc non violatur Immunitas, cum nec ipsis, nec Ecclesiae fiat injuria: Non ipsis, quia volentibus non fit injuria; *l. Cum donationis, Cod. de transactionibus, et Reg.*27.*Jur. in* 6. Non Ecclesiae, quia in tali casu nec capiuntur in ipsa, nec violenter extrahuntur, sed prius Rei ab ipsa sponte recedunt, unde Ecclesiae nulla fit injuria; *arg. l. Quod factum, ff. de pactis.* Guillelm. de Monte Laudun. et post eum Vitalin. *in Clement.* 1. *n.* 85. *de poenit. et remiss.* Fagnan. *loc. cit. num.* 90. Pignatell. *loc. cit. num.* 29. Farinac. *loc. cit. n.* 306. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 18. et alii.

Rei confugiti quandiu in loco Sacro existunt, 5
non possunt per sententiam aliquam condemnari ad mortem, aut aliam poenam corporalem; *cap. Reum* 9. *c. Id. constituimus* 96. *caus.* 17. *quaest.* 4. *cap. Inter alia* 6. *de immun.* ibi: *Nec inde damnari debet ad mortem, vel ad poenam;* quae verba Fagnan. *ib. num.* 12. adductis variis Sacris Canonibus dicit, non posse intelligi de executione ipsius sententiae, sed esse intelligenda de ipsa sententiae prolatione, seu condemnatione, ut ipse innuit verb. *Damnari.* Et dicit, Judices saeculares in perniciem animarum suarum proferre sententias capitales, vel corporis afflictivas in confugientes ad Ecclesias et ibi commorantes, Abbas *in cit. c. Inter alia n.* 3. Hostiens. *ibid. num.* 1. Joan. And. *ibid. n.* 3. Innocent. *ib. in verb. Ad poenam*, Silvester *verb. Immunitas* 3. *quaest.* 4. Layman *lib.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *num.* 13. Pirhing. *lib.* 3. *decret. tit.* 49. *n.* 47. Reiffenstuel *ibid. n.* 166. et
alii. Notant tamen Haunoldus *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 6
249. Castropalao *part.* 2. *tract.* 11. *disputat. unic. punct.* 11. *num.* 11. Jul. Clar. *in Append. de Immunitate cap.* 19. et alii, huic Juri in pluribus locis derogatum esse consuetudine contraria, vi cujus Rei ad loca Sacra confugientes a Judice citantur, et non comparentes condemnantur poena Juris ordinaria, quamvis sententia executioni mandari non possit, nisi Rei sponte exeant, aut alias extra loca Sacra deprehendantur; et a Fagn. *loc. cit. sub n.* 15. advertitur, « Sacram Congregationem Immunitatis in causa Mantuana 10. Septemb. 1629. censuisse Judicem etiam Laicum posse procedere contra confugientem ad locum immunem prout Juris in contumaciam, et in Januensi die 9. Octobris 1629. Nicolaum de Valle restituendum esse Ecclesiae, sed Judicem Laicum posse contra illum ad poenam exilii, et ad alias contumaciam procedere. »

Rei confugiti licet quandiu existunt in loco 7
sacro, damnari non possint poena mortis, vel alia corporali, possunt tamen puniri alia poena, videlicet pecuniaria; *Communis, ac certa, arg. cap. Reum* 9. *cap. Id constituimus* 36. *caus.* 17. *qu.* 4. *et cap. Inter alia* 6. *de Imm.* ibi: *Super hoc tamen quod inique gessit, est alias legitime puniendus.* Im- 8
mo si per sua crimina alias damnificarunt, non solum possunt, sed et debent compelli ad eis satisfaciendum per pecuniam, aut alia bona temporalia, si quae habent; *arg. c. cap. Reum*, ibi: *Tamen legitime componat, quod inique fecit:* componere autem pro damno dato est pecunialiter satisfacere, ut notat Archidiaconus *in c. cap. Reum n.* 3. et Fagn. *in c. cap. Inter alia n.* 17. *et c. cap. Id constituimus*, ibi: *Ei, cui fuerit criminosus* (idest obnoxius, ut explicat Glossa ibidem) *de satisfa-*

ctione conveniat. Et ideo, non obstante, quod ipsi
existant in loco sacro adhuc ex communi praxi
licite sit executio in eorum bonis.
9 Rei confugiti nequeunt in loco sacro carcera-
ri, nec vinculis constringi; *arg. l. Praesenti* 6.
Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt, ibi: *Non
patimur . . . in Ecclesiis quempiam detineri, atque
constringi, et cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *quaest.* 4.
communis cum Farinac. *l. cit.* 297. Reiffenstuel
l. cit. n. 171. Pignat. *tom.* 6. *cons.* 4. *n.* 93. ubi
refert sic decrevisse Sacram Congregationem his
verbis: *Confugientes non possunt retineri in Eccle-
sia in compedibus, aut ligari, in Cosentina* 11. *Ju-*
10 *nii* 1627. Immo neque possunt in loco sacro cu-
stodiri, et tam custodes, quam apponentes com-
pedes, et manicas ferreas confugitis in locis im-
munibus incidunt in censuras, et ad hoc dan-
tur hic varia decreta Sacrae Congregationis Im-
munitatis, prout referuntur a D. Riccio *in sua
synopsi, verb. Custodes*.
11 Custodiae a confugientibus ad locum immu-
nem sunt removendae, cum non permittantur, et
sint contra libertatem Ecclesiasticam; *Sac. Cong.
Immunit. in Aquinaten.* 20. *Augusti* 1635. *lib.* 2.
decret. Paul. pag. 230. *Neapolitana* 22. *Jun.* 1627.
lib. 1. *decret. Paul. pag.* 54. *Regien.* 6. *Jul.* 1680.
lib. 2. *decr. Al. p.* 2007.
12 Episcopus curet, etiam juris remediis amoveri
custodias, seu obsides confugitorum ad Eccle-
siam, *Reatina* 5. *Jun.* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem.
pag.* 127.
13 Monetur Episcopus, non esse bonam praxim
apponere custodias modo, et forma quibus ab eo
appositae fuerunt, nempe duorum militum die,
et quatuor de nocte; *Anconitana* 24. *Mart.* 1637.
lib. 3. *decr. Paul. p.* 27.
14 Monetur Archiepiscopus, ut amoveat custodes,
seu suos cursores ab Ecclesia, in qua degunt
confugiti; *Salernitana* 23. *Aug.* 1667. *lib.* 1. *dec.
Altov. pag.* 147.
15 Custodias appositas loco immuni, in quo re-
stituti fuere Hebraei violenter extracti, Vicarius
Generalis curet auctoritate sua ordinaria remo-
veri; *in Nullius Guastallae* 10. *Febr.* 1680. *lib.* 2.
16 *decr. Altoviti pag.* 1924. Custodiae istae, etiamsi
remotae, sunt prohibendae; *Isclana* 14. *Februar.*
1634. *lib.* 2 *decr. Paul. p.* 184.
17 Apponentes custodias loco immuni, incidunt
in Censuras comminatas contra Violatores Im-
munitatis Ecclesiasticae, et indigent absolutione;
Aprutina 1. *Octobris* 1647. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.*
18 156. Custodes Refugiatorum absolvuntur in forma
Ecclesiae, impositis gravibus poenis salutaribus;
Soanensis 22. *Maji* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem. p.*
122. *Hieracen.* 28. *Augusti* 1700. *lib.* 2. *decretal.
Valleman. pag.* 309.
19 Semotis prius custodiis per Regios datur fa-
cultas Archiepiscopo extrahendi Clericum, et pro-
cessum conficiendi super ejus delictis; *Cosentina*
19. *Aprilis* 1644. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 224.
Apponentes compedes, et manicas ferreas con- 20
fugitis in locis immunibus incidunt in Censuras;
Catacen. 25. *Septembr.* 1653. *lib.* 5. *decret. Paul.
p.* 21. Contra ponentes compedes, et manicas fer- 21
reas, ac custodientes confugitos in Ecclesia, Epi-
scopus conficiat processum; *Capuana* 12. *Augu-
sti* 1659. *lib. decret. Rocci p.* 20.
Archiepiscopus omnino removeri curet custo- 22
diam ab Ecclesia, et Conventu et liberari confu-
gitum a compedibus, et manicis ferreis, *Rossan.*
11. *Sep.* 1671. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 195.
Injungitur Episcopo, ut curet confugitos ad 23
Ecclesiam liberari a manicis ferreis, et a compe-
dibus, et amoveri custodiam a compedibus, et si
adsint indicia de delictis exceptis in Bulla, ex-
trahat, et retineat dictos confugitos, nec non
conficiat processum; *Materanen.* 1. *Septem.* 1674.
lib 1. *decret. Altov. pag.* 938. *Puteolana* 17. *Dec.*
1675. *d. lib. p.* 1187.
Appositio compedum, et manicarum ferrearum 24
confugitis in Ecclesiis, et aliis locis immunibus
de ordine Archiepiscopi, est improbata; *Neapoli-
tana* 20. *Januarii* 1654. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.*
31. *Caven.* 8. *Februarii* 1639. *lib.* 3. *decr. Paul.
pag.* 85.
Declarantur excommunicati ex causa custodiae 25
Baroncelli in Ecclesia custodientes reos ad illam
confugientes *In Amerina* 4. *Decembr.* 1629. *ex
Sac. Congr. Immun.* ut refert. Pignatell. *tom.* 6.
Consult. 4. *num.* 17.
Potest tamen a Curia saeculari poni custodia 26
extra locum sacrum ad praecavendum, ne libere
Rei confugiti effugiant, vel ut si extra fines Ec-
clesiae, seu loci immunis exierint, facilius capi,
et puniri valeant; quia per talem custodiam nulla
penitus vis, aut injuria infertur loco sacro, et
ipsis Reis confugitis, cum uti supponitur, et de-
betur ex mox dicendis numero sequenti, liber
permittatur accessus deferentibus necessaria vi-
ctui, et vestitui ipsis Reis confugitis; et solum
in loco non sacro ponantur custodes, ut si ipsi
Rei confugiti sponte exeant ab Ecclesia, seu loco
immuni, ibi capiantur, ubi jure capi, possunt;
Farinaccius *in append. de immunitate cap.* 19. *n.*
299. Haunoldus *tom.* 6. *tract.* 1. *num.* 245. Ca-
stropalao *tract.* 11. *dis. unic. punct.* 11. *numer.* 6.
Suarez *lib.* 3. *de reverent. debit locis sacris c.* 12.
num. 4. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 688.
Pirbing *lib.* 3. *Decret. tit.* 49. *num.* 48. Reiffenst.
ibid. num. 173. Bonacina *tom.* 2. *disput.* 3. *qu.* 7.
punct. 3. citans Mar. Ital. *de Immunitate lib.* 1. *c.*
6. §. 2. *num.* 52. Layman *lib.* 4. *tract.* 9. *c.* 3. *n.*
13. et alii passim.
Nemo potest impedire, seu prohibere quo mi- 27
nus victus, et vestitus, aliaque necessaria ad vi-
ctum deferantur reis confugitis, textu expresso

in l. Praesenti 6. *Cod. de his, qui ad Ecclesiam*
confugiunt, ibi: *Nec patimur in ipsis Ecclesiis co-*
versandis ita quemquam detineri, atque constringi, ut
28 *si aliquid victualium rerum, aut vestis negetur, aut*
requies. Et ratio est, quia esset aperta coactio,
qua rei confugiti, vel ad exeundum, vel in Ec-
clesia moriendum compellerentur; Ita *communis*
Doctorum. Neque Rei confugiti impediri possunt,
quominus naturam etiam extra locum Asyli (si
necessitas loci id exigat) exonerare possint; *c.*
Definivit 35. *caus.* 17. *qu.* 4. ubi propterea tri-
ginta passus in circuitu Ecclesiae conceduntur,
qualiter ad requisitas naturae usum debitis exeant
locis, et nullo teneantur eventu necessitudinis, qui
Dominicis eos defendendos commiserint claustris; ut
praecisis verbis ibidem dicitur. Unde, qui neces-
sitatis naturae causa ad se exonerandum egredi-
tur e loco sacro propter ei debitam, et aliunde
non salvabilem reverentiam, nequit capi a Curia
saeculari; Haunoldus *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 238 *et*
274. cum pluribus ibi citatis; Reiffenstuel *loc.*
cit. num. 159. et alii passim.
29 Rei confugiti, si aliunde non habeant, unde
sustententur, debent de bonis Ecclesiae, seu loci
sacri sustentari; *arg. lib Praesenti* 6. *Cod. de his,*
qui ad Ecclesias confugiunt; cap. Aurum 69. *caus.*
12. *q* 2. ibi: *Aurum Ecclesia habetur non ut servet,*
sed ut eroget in necessitatibus. Et ratio est, quia
tenentur Rectores Ecclesiarum, quicumque sint,
etiam Regulares, conservare Reorum confugito-
rum vitam; *c. Reum* 9. *caus.* 17. *q.* 4. *c. Inter alia*
7. *de Imm.* Tum quia confugitis non prodesset
Jus Asyli cum alias indirecte cogerentur ad
exeundum, et Curiae saeculari se tradendum,
aut fame moriendum; Sic Glossa communiter re-
cepta *in cit. cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *q.* 4. *verb.*
defendantur; Abbas in cit. cap. *Inter alia, de Im-*
munitate num. 28. Silvest. verb. *Immunitas* 3. *num.*
5. Reiffenst. *loc. cit. num.* 157. Matthaeucc. *Offi-*
30 *cial. Curiae, cap. de Immunitate n.* 33. et alii pas-
sim. Notanter autem dicitur, *si aliud non habeant,*
unde sustententur, quia, si possint sustentari ex
bonis propriis, aut a consanguineis, aut ab ami-
cis, aut ex eleemosynis, in tali casu de illis, et
non de Ecclesiae bonis vivere debent. Immo pos-
sunt cogi ad laborandum, et serviendum in com-
modum, et utilitatem Ecclesiae, seu Monasterii,
ut sic expensas in ipsos factae de bonis Ecclesiae,
quae nonnisi ad causas pias, et pauperes erogari
possunt, compensentur; et etiam *ad Immunitas;*
sit eis occasio otiandi, et exinde etiam peccandi,
ita Doctores supracitati, et alii.
31 Rei confugiti non possunt spoliari rebus, suis,
quae secum tulerunt in locum Asyli; *Communis;*
arg. cap. Sicut 6. *caus.* 17. *qu.* 4. ibi: *Qui perso-*
nam, aut bona ejus subtraxerit (e loco Asyli) *ex-*
communicetur, et c. Definivit 35. *cad. caus. et q.* ibi:
Definivit Sac. Concilium, ut nullus audeat confu-
gientes ad Ecclesiam, vel residentes indi abstrahere,
aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, vel spolii re-
sidentibus in loco sacro inferre. Immo neque pos- 32
sunt spoliari armis, quidquid in contrarium sen-
serit Covarruvias *Variar. resol. cap.* 20. *n.* 18.
corollar. 36. et post ipsum Reiffenst. *loc. cit. num.*
170. Felix Potestas *tom* 1. *part.* 2. *num.* 689. et
alii plures; Sic pluries resolvit Sacr. Congregat.
Immun. apud Sperell. *dec.* 127. *n.* 26. et signan-
ter *in una Neritonensi* 13. *Jan.* 1628. in qua di-
xit, practicandam non esse doctrinam Covarru-
viae ex adverso sentientis. Et quod non liceat Cu-
riae saeculari auferre arma a Laicis confugien-
tibus ad Ecclesias et alia loca immunia, decrevit
ead. Sacr. Congr. Immun. in *Adjacen.* 18. *Maii*
1630. *l.* 2. *decr. Paul. p.* 97. *in Motulana* 11. *Aug.*
1631. *lib.* 2. *decr. Paul pag.* 86. *in Tranen.* 6. *Nov.*
1634. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 207. Etiamsi di- 33
cta arma sint prohibita; *ead. Sac. Congreg. in d.*
Adiacensi 18. *Martii* 1630. *lib.* 2. *decretor. Paul.*
pag. 79. *in Venusina* 18. *Febr.* 1635. *lib.* 2. *dec.*
Paul pag. 215. Quare arma ablata a confugitis 34
sunt omnino restituenda; *ead. Sac. Congregat. in*
Camerinen. 20. *Febr.* 1629. *lib.* 1. *decret. Paul.*
pag. 124. *in Januen.* 8. *Jun.* 1637. *lib.* 3. *decret.*
Paul. pag. 34. *in Fanen.* 27. *Martii* 1703. *lib.* 3.
decret. Vallem. pag. 481. Vel Episcopus sibi con- 35
signari faciat ad effectum disponendi juxta ordi-
nes Sacr. Congregationis; *ead. Sac. Cong. in Nea-*
politana 24. *Decemb.* 1672. *lib.* 1. *decret. Altoo. p.*
757. Ablatio armorum confugitis non est per- 36
missa absque facultate S. Sedis. Et conceditur
facultas ad tempus Archiepiscopo auferendi arma
a confugientibus in Ecclesiis etiam exemptis, et
aliis locis immunibus, hac tamen conditione, ut
arma retineantur apud Curiam Archiepiscopalem
et ablatio fiat per Ministrum ejusdem Curiae;
ead Sac. Cong. in Neapolitana 20. *Jan.* 1654. *lib.*
5. *decret. Paul. pag.* 32. contra auferentes arma a 37
confugitis procedendum est ad declarationem
Censurarum; *ead. Sac. Cong. in Tranen* 6. *Novemb.*
1634. *lib.* 2. *decr. Paul. p.* 207. Immo laudatur 38
Episcopus excommunicans eos, qui confugitos in
locis immunibus armis spoliarunt; *ead. Sac. Congr.*
in Martoranen. 15. *Jul.* 1636. *lib.* 3. *decret. Paul.*
pag. 9. Possunt tamen a confugitis auferri arma, 39
sicut et alia bona, quae non sunt sua, sed aliena
et ipsa tradi propriis Dominis, *Communis*; *arg.*
cit. cap. Sicut 6. *caus.* 17. *quaest.* 4. ibi: *Aut bona*
ejus (*non alterius*) *subtraxerit.*
Quoad modum extrahendi delinquentes e locis 40
immunibus servanda est inviolabiliter novissima
dispositio Benedicti XIII. in citat. Constitut. incip.
Ex quo §. 9. ubi statuit, quod, quotiescumque
Curia Ecclesiastica a Curia saeculari fuerit re-
quisita, ut Laicum aliquem delinquentem e loco
immuni extrahi, ac illi consignari faciat, habitis
super delicti excepti qualitate, ac personae reite-

ratis indiciis, quae ad capturam decernendam sufficere videantur tunc Curia Ecclesiastica ad ejusdem delinquentis extractionem ab Ecclesia, aliisve locis immunibus, ope a medio suorum Executorum, implorato etiam, si opus fuerit, brachii saecularis auxilio, et cum interventu personae Ecclesiasticae ab Episcopo deputandae, procedere teneatur, et extractum ad suos carceres asportari, ac ibi sub tuta custodia detineri curet, et faciat. Ubi vero ex processu informativo desuper conficiendo constet de crimine excepto, ac insuper adversus eumdem extractum talia resultent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit, in eo tandem casu praefatum extractum Ministris, et Officialibus Curiae saecularis, tradere, et consignare possit, ac debeat, exacta tamen, et recepta prius ab ipsis obligatione, in forma juris valida restituendi extractum Ecclesiae sub poena excommunicationis latae sententiae Papae reservatae; quatenus idem extractus indicia contra ipsum acquisita in suis defensionibus purget, ac diluat: quod si ea non purgaverit, et vere delinquens repertus fuerit, possit in tali casu Curia saecularis procedere contra ipsum, ut juris esse censuerit.

41 Curia saecularis nullimode potest propria auctoritate Reos extrahere ab Ecclesia, seu loco immuni in casibus exceptis, citat. Gregoriana §.
42 4. et citat. Benedictina §. 9. Immo Curia saecularis neque se potest ingerere in dignoscendo, an Rei gaudeant immunitate, et crimina ab eis commissa sint de exceptis, nec ne? cit. Gregoriana
43 §. 4. et cit. Benedectina §. 9. Soli enim Episcopi, aut eorum Vicarii Generales, et non alii Episcopis inferiores etiamsi locorum Ordinarii sint, aut nullius Dioecesis, aut Conservatores a Seda Apostolica specialiter, vel generaliter deputati cognoscere, et declarare valent, an delicta, pro quibus inquisiti ad loca immunia confugerunt, sint nec ne de genera, ac numero exceptorum? Sic expresse, novissime statuit Benedictus XIII. in d. Constitutione *Ex quo* §. 9. confirmans dictam Grego-
44 rianam. Occurrente casu in loco exempto, et nullius Dioecesis, tunc haec cognitio, et declaratio spectat ad Episcopum viciniorem, et non ad alios, cit. Gregoriana §. 4. confirmata a d. Benedictina
45 §. 9. Sic etiam, Sede vacante, talis cognitio; et declaratio non spectat ad Vicarium Capitularem, sed ad Episcopum viciniorem, ut colligitur *ex cit. Constitutionibus*, et expresse declaravit pluries Sac. Congr. Immunitatis, et signanter *in Regiensi* 19. *Novembr.* 1650. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 125. *in Calaritana* 30. *Septembris* 1698. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 178. *et in una S. Severini* 29. *Apr.* 1704. *lib.* 3. *decr. Vall. pag.* 577.

46 In casibus non exceptis non est licita Episcopo extractio absque facultate Apostolica, et sic extracti restitui debent Ecclesiae; *Sac. Congreg. in Brundusina* 24. *Augusti* 1694 *l.* 1. *decr. Vallem. pag.* 131. Neque ad vitandum populi tumultum; *Eadem Sac. Congreg. in Perusina* 1. *Martii* 1696. *lib.* 1 *decret. Valleman. pag.* 176. Etiam respectu Clerici Sodomitae *in Anglonen.* 2. *Jun.* 1699. *lib.* 2. *decret. Valleman. pag.* 224.

Unde Episcopus, qui sine dicta facultate extra- 47
xit, acriter corrigitur poenis Sanctissimo benevisis, *ead. Sac. Congr. in Cajetana* 10. *Septembris* 1652. *lib.* 5. *decr. Paul. pag.* 197.

Homicidae extracti ab Ecclesia de mandato 48
Episcopi ad instantiam Communitatis ad effectum evitandi publicum malum, sunt restituendi. *eadem Sacr. Congregat. in Cassanen.* 1. *Aprilis* 1704. *lib.* 3. *decr. Vall. p.* 568.

Militem extractum ab Episcopo ob plurima 49
delicta, sed de non exceptis, Episcopus faciat restituere; *ead. Sac. Congr. in Lauretana* 29. *Decembris* 1625. *lib. Scripturarum veterum pag.* 78.

Extractus a Curia laica ob delictum exceptum 50
Episcopus curet sibi consignari, vel retineri in carceribus laicalibus reportata obligatione retinendi nomine Sacrae Congregationis usque ad novum ordinem; *ead. Sacr. Congregat. in Alexandrina* 1. *Decemb.* 1700. *lib.* 2. *decr. Vallem. p.* 220.

Archiepiscopus abstineat a captura in Ecclesia, 51
quando non agitur de casibus exceptis, *ead. Sacr. Cong. in Cosentina* 23. *Julii* 1625. *ex Reg. Script. deter. pag.* 64.

Ordinarius loci non potest extrahere bona De- 52
coctorum absque facultate Sedis Apostolicae; sic decrevisse *Sac. Congr. in Neritonen.* 17. *Januar.* 1628. refert Pignatell. *t.* 6. *consult.* 4. *n.* 98.

Episcopus non potest extrahere Decoctores, 53
cum non sint de exceptuatis; *Sacr. Congreg. Immun. in Panormitana* 21. *Januar.* 1626. *lib. Scripituar. veterum pag.* 90.

Sac. Congregatio tribuit Archiepiscopo facul- 54
tatem praefigendi confugito doloso Decocto congruum tempus, intra quod, vel solveat vel concordet eum Creditoribus: et quatenus neutrum exequatur, attentis gravissimis circumstantiis, in isto casu concurrentibus, ejiciendi e dicto loco immuni, et extrahendi libros, ac res ad eumdem pertinentes; *Avenionen.* 14. *Septemb.* 1694. *lib.* 4 *decr. Vallem. p.* 154.

Deinde attentis praedictis circumstantiis datur 55
facultas illum extrahendi ad formam Bullae, et retinendi in carceribus Ecclesiasticis nomine Sacrae Congregationis nec non perquirendi, extrahendi in forma, *ibid.*

Mercatori fraudulenter Decocto, annuente San- 56
ctissimo, praefigitur tempus duorum mensium intra quod recedere debeat a loco immuni, si Parti non satisfecerit, vel illam acquiescere non curaverit. *Meliten.* 13. *Decemb.* 1633. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 179. *Catacen.* 21. *Martii* 1634. *lib.* 2. *decret. Paul. p.* 186.

57 Datur Episcopo facultas assecurandi Libros Decoctoria confugiti repositos in loco immuni, ad effectum custodiendi, et de eis disponendi, prout de Jure; *Ravennaten.* 3. *Jul.* 1694. *lib.* 1. *decr. Vallem. p.* 131.*et* 14. *Aug. p.* 139.

58 Ut consulatur indemnitati Creditorum, qui nequeunt exequi facere mandatum contra Debitores qui res suas in locis Immunibus transtulerunt, datur Episcopo Litterae perquisitionis in forma; *Perusina* 17. *Augusti* 1695. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 110. *Ariminen.* 6. *Decemb. d. An. et lib. pag.* 234.
59 *et alibi.* Aliquando praefatae litterae diriguntur Nuncio Apostolico juxta formam consuetam ad annum; *Neapolitana* 23. *Junii* 1695. *d. lib. p.* 196. quibus Litteris uti possit in Ecclesiis suae jurisdictioni subjectis, *in ead.* 12. *Januar. d. An. et lib. p.* 186

60 Ne creditores damnum patiantur a debitoribus decoctis, qui una cum rebus suis confugerunt ad Conventum N. datur facultas D. Nuncio illas perquirendi, et extrahendi in forma, ad effectum illas consignandi interventariatas Judici competenti; *Pisana* 6. *Aug.* 1695. *lib.* 1. *decret. Vall. p.* 208.

61 Datur aliquando facultas, ut Debitores ex causa civili cogantur exire a loco immuni; *S. Severinae* 18. *Decembr.* 1635. *lib.* 2. *decr. paul. p.* 240.

62 Perceptor proventuum Regiorum cofugitus ad Ecclesiam, de rigore juris gaudet immunitate ob debitum praetensum a Camera Regia ex causa administrationis; sed ex gratia, facto verbo cum Sanctissimo, concedi potest, ut praefigatur eidem terminus duorum mensium, intra quem, si non reddiderit computa, vel concordaverit, seu satisfecerit Camerae Regiae, ejiciatur a loco immuni *Lycien* 21. *Augusti* 1646. *lib.* 3. *decr. Paul. p.* 290.

63 Injungitur Archiepiscopo, ut praefigat terminum Agenti Regis Poloniae, qui receperat scuta duodecim millia paucis diebus, antequam se declararet Decoctum ad recedendum a loco immuni et extrahere faciat pecunias ac bona ibidem translata ad effectum ea consignandi Judici competenti, in forma: *Neapolitana* 9. *Octobris* 1629. *lib.* 2. *decr. Paul. p.* 9.

64 Aliquando annuente Sanctissimo, injungitur Internuncio, ut praefigat terminum Appaltatoribus; seu Arrendatoribus Patrimonii Regii, et Gabellarum Civitatis confugitis, quo elapso, si summa debita erit magna, vel sibi videbitur intervenisse fraudem, extrahat, retineat, et certioret; *Neapolitana* 11. *Mart.* 1625. *ex regest. script. Vetr. p.* 51.

65 Committitur Archiepiscopo, ut extrahere faciat Debitores Regiae Camerae confugitos ad loca immunia a quocumque loco immuni ad formam Bullae Gregorianae, et mancipari carceribus Ecclesiasticis donec integraliter persolvant Regiae Camerae; *Neapolita.* 18. *Junii* 1625. *lib.* 1. *Litterarum Paul. p.* 19.

Item annuente Sanctissimo permittitur Epi- 66
scopo Perusino, ut Debitor extractus pro debitis in egregia summa Communitatis, et Camerae Apostolicae retineatur in carceribus, *Perusina* 18. *Septemb.* 1655. *lib.* 5. *decr. Paul. p.* 76.

Debitor egregiae summae vocans Creditorem ad 67
propriam domum, ac armata manu, una cum aliis extorquens quietantiam 2000. scutor. gaudet immunitate: sed agendum Sanctissimo pro poena extraordinaria, attenta mala qualitate Rei; *Sarzanen.* 11. *Jun.* 1684. *lib.* 3. *decr. Altaviti p.* 271.

Censetur dolose extractus debitor, habens pro- 68
missionem a Creditore, quod non faciat exequi mandatum personale contra ipsum, verum, cum exierit a loco immuni, carceratus fuit ad instantiam ipsius Creditoris; *Nucerina* 9. *Maii* 1702. *lib.* 3. *decr. Vall. p.* 420.

Debitor Virginis, et pauperrimae, nisi intra 69
terminum unius mensis solvat, datur facultas Ordinario ipsum ejiciendi e loco immuni *Sabin.* 6. *Novem.* 1634. *lib.* 2. *decr. Paul. p.* 207.

Licet non constet ex processu de extractione 70
dolosa, seu blandis verbis confugiti Ecclesia, quia tamen ex confessione extrajudiciali habetur dolose extractum fuisse, Sac. Congregatio resolvit, gaudere, et restituendum esse Ecclesiae; *ead. Sac. Congr. Immun. in Ferrarien.* 24. *Jan.* 1673. *lib.* 1. *dec. Altov. pag.* 765.

Item declaravit, gaudere illum, qui dolosis ver- 71
bis extractus fuit ex atrio Collegii; seu Domus
Piae Litteratorum Romae; *eadem Sacr. Congr.*
Immun. in Romana 16. *Julii* 1675. *lib.* 1. *decr.*
Altov. pag. 1124. Similiter qui fuit impeditus a 72
Birruaria existentibus in loco immuni, ne con-
fugeret ad locum immunem; *in eadem ibid.* Item 73
qui tempore capturae jam tetigerat columnam positam in angulo superiori Domus Ministrorum inservientium Monialibus S. Silvestri Romae; *in eadem ibid.*

Constat de dolosa extractione a loco immu- 74
ni, quando Baroncellus fingens se velle manducare cum confugito, mittit ipsum cum vino ad fontem, ubi capitur a Birruariis *eadem Sacra Congr. Immun. in Reatina* 27. *Martii* 1696. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 15.

Est dolosa extractio, quando simulatus confu- 75
ga seduxit Judaeum confugitum exire de loco
immuni, asserens non adesse Birruarios, a quibus
mentitis vestibus captus fuit; *eadem Sacr. Congr.*
Immun. in Anconitana 10. *Febr.* 1699. *lib.* 2. *decr.*
Vallem. pag. 201. Constat de dolosa extractione, 76
quando Birruarii mentitis vestibus, et incogniti sub praetextu emendi certa mobilia inducunt confugitum ad exeundum ab Ecclesia, et veniendum domi, ubi ipsum carcerant; *Bononien.* 3. *Decemb.* 1697. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 123.

Constat de dolosa extractione, quando Debitor 77
sub promissione Creditoris de non faciendo exe-

qui mandatum personale contra ipsum, carceratur ad instantiam Creditoris, postquam exiit a loco immuni; *Nucerina* 9. *Maji* 1702. *lib.* 3. *dec.*
78 *Vallemen. pag.* 420. Item quando sub promissione reconciliationis faciendae cum suo Adversario confuga egreditur ab Ecclesia, et capitur a Birruariis; *Ferentina* 22. *Jan.* 1704. *lib.* 3. *dec. Vall. pag.* 550.
79 Constat de dolosa extractione, quando confugitus exit ab Ecclesia sub assecuratione Baroncelli, quod non carcarabitur, et postea ab ejusdem Birruariis carceratur; *Perusina* 22. *Sept.* 1693. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 77.
80 Quando confuga egreditur de Ecclesia quamvis absque praecedenti tractatu cum Curia Laica, nec de ejus mandato, sed amici, vel alterius privatae personae suasione habentis animum tradendi ipsum in manibus dictae Curiae, prout de facto contigit, constat de dolosa extractione, adeoque est restituendus, *Camerinen.* 20. *Sept.* 1704. *lib.* 3. *decret.*
81 *Vallem. pag.* 618. constito de dolosa extractione a loco immuni, extractus debet restitui Ecclesiae; *Aliphana* 12. *Julii* 1689. *lib. decret. Martelli pag.* 490. *Balneoregien.* 11. *Jan.* 1695. *l.* 1. *decr. Vall. p.* 166. *Ancon.* 10. *Febr.* 1699. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 256.
82 Sarcina papyri frauduleoter extracta a Conventu per Ministrum Appaltatoris, qui se finxit Dominum d. papyri, et decipiens Portuarium Conventus fraudulenter inde extraxit; est restituenda in Ecclesia; *Civitatis Castelli* 21. *Nov.* 1684. *l.* 3. *decr. Altov. pag.* 389.
83 Non videtur constare de dolosa extractione, quando quis tamquam privatus promittit confugito, eum benigne tractandum a Judice Ecclesiastico, in cujus propterea Curia se constituit; *Neapolitana, seu Nolana* 31. *Augusti* 1700. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 311.
84 Non constat de dolosa Extractione, quando confugitus exiit a loco immuni, ex eo quod Tribunus Militum, ut fieret miles, promisit omnem securitatem, nullo tamen habitu tractatu per Tribunum cum Curia Laica, a qua extra locum immunem captus fuit; *Taurinen.* 9. *Martii* 1702. *lib.* 3. *decr. Vallem. p.* 420.
85 Non constat de dolosa extractione in causa confugiti ad Ecclesiam ob debitum contractum cum duobus Mercatoribus, cum quibus iniit contractum societatis, eo quod exierit ab Ecclesia virtute transactionis factae cum uno solum Mercatore sine mandato, et conscientia alterius socii principalioris in interesso, qui renuit ratam habere dictam transactionem tamquam ei praejudicialem, et fecit carcerare Debitorem; *Urbanien.* 9. *Maji* 1702. *l.* 3. *decr. Vall. p.* 420.
86 Non censtat de extractione dolosa a loco immuni, quando confugitus causa debitorum exiit ab Ecclesia sub promissione, et juramento unius Creditoris, de non inferendo ei ullam molestiam, sed postea carceratus fuit ad instantiam alterius Creditoris, absque intelligentia cum primo Creditore; *Nullius Orbetelli* 21. *Novemb.* 1684. *l.* 3. *decr. Altov. p.* 390.

In causa dolosae Extractionis Episcopus procedat ad declarationem prout de Jure: *Neapolitana* 12. *Jan.* 1700. *lib.* 2. *decr. Vall. p.* 166. Ali- 87
quando injungitur, ut informet super dolosa extractione, et interim supersedeat in fulminatione 88
Censurarum, et curet sibi consignari carceratum *Reatina* 22. *Nov.* 1695. *l.* 1. *decr. Vall pag.* 229. Post declarationem, non constare de dolosa ex- 89
tractione, Curia Ecclesiastica tenetur admittere novas probationes; *Perusina* 18. *Martii* 1698. *lib.* 3. *decr. Vall. p.* 143.

Extractus fraudulenter a Conventu gaudet im- 90
munitate Eccles. *In una Civitatis Vet.*, 1. *Februar.* 1661. *lib. decr. Rocci p.* 312. Extracti tamen ex 91
fraude alicujus personae privatae non gaudent immunitate Ecclesiastica. *Æsina* 16. *Jan.* 1663. *lib. decr. Rocci pag.* 430. Recedens ab Ecclesia 92
ex fraude suorum inimicorum non gaudet Immunitate Eccles. *Casalen.* 20. *Martii* 1662. *lib. decr. Rocci pag.* 390. Exiens ab Ecclesia de consilio 93
personae particularis, et accidentaliter captus a Curia nulla habita intelligentia cum ipso Consiliario, non censetur dolose extractus. *Ferrarien.* 2. *Junii* 1603. *lib.* 1. *decr. Vallem. p.* 50.

Mulier extracta ab Ecclesia blandis verbis, et 94
circumventionibus a Notario, et Birruariis Curiae Laicalis, est eidem Ecclesiae restituenda. *Camerinen.* 18. *Octobris.* 1633. *lib.* 2. *decr. Paulucci pag.* 173.

Doloso abductus a particulari persona ex con- 95
cordia cum Curia ad exeundum ab Ecclesia, et postea ab eadem Curia carceratus, gaudet immunitate Ecclesiastica. *Ferrarien.* 26. *Jan.* 1672. *lib.* 1. *decret. Altav. pag.* 647. Extractus ab Ecclesia 96
blandis verbis, scilicet sub praetextu impunitatis promissae a Barone, gaudet immunitate. *Tudertina* 18. *Aprilis* 1679. *lib.* 2. *decr. Altov. p.* 1749.

Exiens ab Ecclesia cum assecuratione sibi acta 97
a Scriba Curiae Episcopalis de immunitate ad dandam quaerelam in eadem Curia, et a Vicario Generali post horum notitiam retentus in carceribus, restituatur, et Vicarius consulat conscientiae suae. *Senogallien.* 24. *Novembr.* 1682. *lib.* 3. *decr. Altoo. pag.* 710. Extractus ab Ecclesia sub 98
promissione substituti Curiae laicae de illo dimittendo post examen, et postea detentus in carceribus, gaudet immunitate, et est restituendus. *Æsina* 13. *Nov.* 1663. *lib. decr Rocci p.* 115.

In ordine ad dolosas extractiones frequenter 99
allegari solitas, attendendae sunt sequentes novissimae emanatae resolutiones.

DECRETUM

Pro tollendis abusibus per eos invectis, qui ubi in carceres conjecti fuerint, ad eludendam justitiam, sese a locis immunibus, ad quae confugerant, dolose extractos fuisse frequenter allegare solent.

100 Cum ad aures Sanctissimi Domini Nostri Domini Clementis Papae XI. delati fuerint graves abusus in plurimis locis, ac praesertim in Provinciis Italiae, et Insulis eidem adjacentibus, atque etiam in Regnis Hispaniarum, a plerisque eorum invecti qui ubi de mandato Judicum capti fuerint, et carceribus mancipati pro causis Civilibus, vel Criminalibus, ad eludendam justitiam, allegare frequenter solent sese ab Ecclesiis, aliisve Locis immunibus, ad quae confugerant, blandis verbis, vel alias dolose extractos fuisse, et ad propriam allegationem comprobandam non solum in suis depositionibus facile pejerant, sed falsos insuper inducunt Testes, adhibitaque Consanguineorum, vel Amicorum suorum opera, etiam alia non minus damnabilia patrare non erubescunt; Quinimmo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, et forsan etiam impune delinquendi per Baroncellos, et executores, aliosve similes Justitiae ministros, data opera, ab Ecclesiis, Locisve immunibus praedictis sese extrahi curarunt, ea spe freti, quod interim Ecclesiasticae immunitatis beneficium amittere non deberent. Hinc est quod Sanctitas Sua ejusmodi malis quibus Justitiae cursus inhibetur, animarumque salus magnum in discrimen adducitur, pro eximia sua Pastorali solicitudine, ac zelo occurrere intendens, exquisivit a Congregatione particulari nonnullorum Eminentissimorum, ac Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium, ac Illustrissimorum, et Reverendissimorum Romanae Curiae Praelatorum, ad hunc effectum deputata, quomodo, et qua ratione provideri posset, ut tam graves abusus e medio tollerentur. Habita itaque Congregatione praedicta sub die 5. Octobris 1716. cui interfuerunt D. D. Cardinales Tanarius Spinula S. R. E. Camerarius, Vallemanus, Grimaldus, et Origus, ac RR. PP. Prosper Marefuschius Episcopus Cyrenensis ejusdem Sanctitatis Suae Auditor, Antonius Bancherius Protonotarius Apostolicus, ac Sacrae Consultae Secretarius, Carolus Cerrus Rotae Romanae Auditor, Scipio de Ricciis praefatae Congregationis Secretarius, Prosper de Lambertinis Concistorialis Aulae Advocatus, ac Fidei Promotor, et Nicolaus Jacobatius R. C. A. Procurator Fiscalis Generalis; re mature discussa eadem Congregatio censuit.

Consulendum Sanctissimo, quod omnibus Ordinariis tam Italiae, Insularumque illi adjacentium, quam etiam Hispaniarum, scribantur Litterae, per quas illis injungatur, ut publico Edicto notificent, et moneant omnes, et singulos, qui ad Ecclesias, aliove loca immunia confugerunt, vel in posterum confugient, ut quatenus gaudere velint beneficio Immunitatis Ecclesiasticae Localis, curent in eisdem Ecclesiis, et Locis immunibus permanere, caveantque, ne ullo praetextu; causa, vel quaesito colore ad eas, vel ea deserenda se induci sinant; Nam si extra illas, vel illa ab Executoribus Justitiae capti fuerint, minime eis proderit allegare, vel etiam probare, quod fallacibus suasionibus, blandis verbis, assecurationibus, dolosisve machinationibus extracti fuerint; cum Animarum saluti, justitiae administrationi, ac publicae etiam delictorum vindictae, ubi de Criminalibus agitur, expediat, ut de caetero illae dumtaxat extractiones suffragentur, quae, aut violenter patratae, aut sub fide Salvi Conductus ab aliquo Judice Ordinario, seu Delegato concessi, ab subscripti, secutae fuerint; qui tamen Salvus Conductus suffragari poterit pro tempore tantum in eo praescripto, intra quod extracti ad Loca immunia omnino reverti debebunt, si eorum Immunitate iterum gaudere intendant. Praeterea iidem Ordinarii moneant, atque notificent in ejusmodi Edicto, quod si quis vere extractionem dolose, ut supra, commissam ante promulgationem Edicti passus, fuerit, ac immunitatis Localis beneficio gaudere velit, Ecclesiasticum confugium repetere omnino debeat intra mensem a die promulgationis ejusdem Edicti numerandum, petito etiam, quatenus opus sit, ad hunc effectum Salvo Conducto ab ipsis Ordinariis gratis concedendo; ita tamen, ut eo tempore elapso si extra locum immunem deprehensus fuerit, perinde habeatur, ac si voluntarie, sponteque sua inde recessisset, nec audiri possit super extractione dolosa quam de praeterito se passum fuisse allegaret. Factaque eidem Sanctissimo Domino Nostro per me infrascriptum Secretarium de praemissis omnibus relatione, Sanctitas Sua particularis Congregationis sententiam benigne probavit, ac desuper praesente Decretum edi, illudque a Sacra Congregatione Immunitati Ecclesiasticae, et controversiis jurisdictionalibus praeposita promulgari, et executioni mandari praecipit. Hac die 22. Decembris 1716.

S. A. CARD. TANARIUS

Scipio de Ricciis Secr.

EPISTOLA ENCYCLICA

Jussu Summi Pontificis ad Archiepiscopos Hispaniarum conscripta pro tollendis abusibus eorum, qui ubi in carceres conjecti fuerint, ad eludendam Justitiam, sese a locis immunibus, ad quas confugerant, dolose extractos fuisse allegare solent.

Illustriss. ac Revendissime Praesul. uti Frater.

Cum ad aures Sanctissimi Domini Nostri Cle- 101

mentis Papa XI. plurimae pervenerint querelae fide dignorum testimonio comprobatae, adversus eos qui ubi de mandato Judicum, sive in Criminalibus, sive etiam in Civilibus capti fuerint, et in carceres conjecti, ad eludendam Justitiam, falso plerumque affirmare solent sese ab Ecclesiis, aliisque Locis immunibus, ad quae confugerant, blandis verbis, vel alias dolose extractos fuisse: dictumque suum prejurio confirmare audeant, ac insuper adhibita consanguineorum, vel amicorum suorum opera, falsos testes inducere, et alia non minus detestabilia patrare non verentur: Quinimmo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, et forsan etiam impune delinquendi, per Baroncellos, et Executores, alio sve similes Justitiae ministros, data opera, ab Ecclesiis, locisve immunibus praedictis sese extrahi fecerant, ea spe freti quod interim Ecclesiasticae Immunitatis beneficium amittere non deberent. Hinc est quod Sanctitas sua graves ejusmodi abusus quibus Justitiae cursus inhibetur, animarumque salus in discrimen adducitur, pro Pastorali sua solicitudine, eximioque zelo, e medio tollere, ac radicitus extirpare cupiens, audito prius nonnullorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, ac Romanae Curiae Praelatorum, super hac re specialiter deputatorum consilio, decrevit per organum hujus Sacrae Congregationis Immunitati Ecclesiasticae, et Controversiis jurisdictionalibus praepositae, injungi Amplitudini Tuae, quemadmodum per praesentes injungitur, ut publico speciali Edicto, tenoris in adjuncto folio expressi, moneat, denunciet, atque notificet, quod omnes, et singuli cujuscumque status, gradus, et conditionis fuerint, qui actu confugerunt, vel in posterum confugient ad Ecclesias, seu Loca immunia istius Dioecesis, si illorum Immunitate gaudere velint, curent attente in eis permanere, nec se ullo praetextu, causa, vel quaesito colore seduci sinant ad discedendum ab eisdem Ecclesiis, seu Locis immunibus: ubi etenim extra illas, seu illa ipsos deprehendi contingat, minime eis proderit allegare, et probare, quod fallacibus suasionibus, blandis verbis, assertionibus, dolosisve machinationibus extracti, seu abducti inde fuerint; Cum ad occurrendum fraudibus, et abusibus supra expositis Sanctitas Sua, de praefatorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, ac Praelatorum consilio congruum, ac opportunum duxerit, firmiter decernere, et statuere, prout decernit, et statuit, quod deinceps ii tantum extra Ecclesias, et loca immunia, ad quae confugerant, Ecclesiasticae Immunitatis beneficio gaudere pergant, qui ab Ecclesiis, et locis immunibus hujusmodi violenter extracti fuerint, vel inde discesserint sub fide Salvi conductus ab aliquo Judice Ordinario, vel Delegato concessi, et subscripti, non tamen, nisi ad tempus in eo praefixum valituri. Jubet insuper praefatus Sanctissimus Dominus Noster quod Amplitudo Tua, eodem publico Edicto moneat, prout similiter annexa formula cavetur, omnes, et singulos, si qui fuerint in ista Dioecesi, qui ante publicationem Edicti hujusmodi, revera blandis verbis, aut alias dolose ab Ecclesiis, aliisque Locis immunibus extracti fuerint, ut quatenus gaudere intendant beneficio Immunitatis eisdem Ecclesiis, et locis debitae, debeant intra terminum unius mensis a die publicationis ejusdem Edicti computandum, redire ad Ecclesias, vel loca immunia, unde extracti fuerunt, exposcendo ad hunc effectum, quatenus opus sit, ab Amplitudine Tua Salvum Conductum pro tuo arbitrio, et prudentia limitatum, ac gratis concedendum; Addita insuper declaratione, quod si elapso praedicto termino in manus Curiae inciderint ita habebuntur, ac si ab iisdem Ecclesiis, et locis immunibus sponte sua, nullaque prorsus interposita fraude discessissent, nec eis licebit amplius dolosam extractionem allegare. Ceterum, cum haec Sanctissimi Domini nostri provisio, non in tua tantum, sed et in aliis istius Provinciae Dioecesibus servari omnino debeat: Sanctitas sua districte Tibi praecipit, ut haec omnia, quae per praesentes Tibi injunguntur, etiam Episcopis Suffraganeis tuis, aliisque Locorum Ordinariis Tibi Metropolitico jure subjectis accurate significes, et ab eis exacte pariter, ac diligenter observari cures, et facias. Placeat igitur Amplitudini Tuae ita exequi; dum ego interea deprecor eidem veriores felicitates.

Roma 20. *Januarii* 1717.

Amplitudinis Tuae

Uti Frater Addictissimus

S. A. CARD. TANARIUS.

Scipio de Ricciis Secretarius

FORMULA EDICTI PROMULGANDI

« Cum ad Notitiam Sanctissimi Domini Nostri » Clementis Papae XI. delati fuerint graves abu» sus a plerisque eorum invecti, qui ubi de man» dato Judicum sive in Criminalibus, sive etiam » in Civilibus capti fuerint, et in carceres conje» cti, ut inde emittantur, allegare frequenter so» lent sese ab Ecclesiis aliisve locis immunibus, » ad quae confugerant, blandis verbis, vel alias » dolose extractos fuisse, et ad propriam allega» tionem comprobandum, non solum in suis de» positionibus facile pejurant, sed falsos insuper » inducunt testes, adhibitaque consanguineorum, » vel amicorum suorum opera, etiam alia non

» minus damnabilia patrare non erubescunt; Quinimo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, et forsan etiam impune delinquendi, per Baroncellos, et executores, aliosve similes Justitiae ministros, data opera, ab Ecclesiis, locisve immunibus praedictis sese extrahi curarunt, ea spe freti, quod interim Ecclesiasticae Immunitatis beneficium amittere non deberent. Hinc est, quod Sanctitas sua ejusmodi malis, pro eximia sua solicitudine ac zelo occurrere intendens, speciali commissione per organum Sacrae Congregationis Immunitati Ecclesiasticae, et Controversiis jurisdictionalibus praepositae Nobis directa, et inferius registranda, districte nobis injunxit, ut ad praesentis Edicti promulgationem procederemus.

» Apostolicis itaque Sanctitatis suae mandatis, qua par est, veneratione, et obsequio morem gerentes, vigore praesentis publici Edicti, monemus omnes, et singulas personas, cujuscumque status, gradus, et conditionis existant, quae actu confugerunt, vel in posterum confugient ad Ecclesias, et loca immunia, si beneficio Immunitatis hujusmodi gaudere velint, ne sub quovis praetextu exeant, vel discedant ab eisdem Ecclesiis, locisve immunibus, immo diligenter caveant, ne fidem adhibeant ulli assecurationi, quam sibi ad id a quavis persona, etiamsi fuerit Justitiae Minister, offerri contigerit, nisi eis simul exhibeatur Salvus-conductus ab aliquo Judice Ordinario, vel Delegato concessus, ac subscriptus; quo casu Salvus-Conductus hujusmodi, pro eo tamen dumtaxat limitato tempore, quo concessus fuerit, ipsi suffragabitur.

» Curent igitur omnes, et singuli Confugientes ad Ecclesias, et loca immunia praecise servare confugium; Quoniam, si deinceps extra Ecclesias, et loca immunia hujusmodi capti ad manus Curiae devenerint, nequaquam eis proderit, ad effectum fruendi beneficio Ecclesiasticae Immunitatis, allegare, vel etiam concludenter probare, quod blandis verbis, vel alias dolose ab Ecclesiis, vel Locis immunibus praedictis extracti, seu abducti fuerint, cum Sanctissimi Domini Nostri mens sit, quod de cetero eae tantum extractiones, seu abductiones extractis, seu adductis ad praefatum effectum suffragentur, quae, aut violenter, aut sub fide salvi Conductus, ut supra concessi, et subscripti, secutae fuerint.

» Ceterum ubi contingat in hac nostra Dioecesi aliquam reperiri personam, quae revera blandis verbis, aut alias dolose ab Ecclesia, seu loco immuni extracta, vel abducta fuerit, serio illam per praesens Edictum admonemus, ut quatenus frui intendat beneficio Immunitatis Ecclesiasticae localis, redeat ad confugium intra terminum unius mensis a die publicationis, praesentis Edicti computandum, petito prius a Nobis Salvo-Conductu, quem gratis concedimus. Quod si elapso praedicto termino, extra locum immunem deprehensa fuerit, sciat se habendam esse, perinde ac si ab eodem loco immuni sponte sua discessesit, nec amplius audiendam super extractione dolosa, quam de praeterito se passam fuisse allegaret, cum talis itidem sit mens Sanctitatis Suae.

» Volumus autem hoc Nostrum monitoriale Edictum ad valvas Metropolitanae Ecclesiae hujus Civitatis affigi, et publicari, ac insuper in singulis Parochialibus Ecclesiis Nostrae Dioecesis, inter Missarum solemnia promulgari, sicque affixum, et publicatum, ac respective promulgatum post mensem a die illius affixionis, et publicationis, ac respective promulgationis computandum, omnes et singulos, quos illud concernit, perinde arctare, et afficere, ac si unicuique eorum nominatim, et personaliter intimatum fuisset. Datum ex Nostro Palatio Archiepiscopali hac die. . . . .

EPISTOLA ENCYCLICA

DE EODEM ARGUMENTO CONSCRIPTA ITALICO IDIOMATE AD UNIVERSOS ITALIÆ, INSULARUMQUE ADJACENTIUM ORDINARIOS.

Illustrissimo, e Reverendissimo Monsignore come Fratello.

Essendo pervenute da più parti alla Santità di 102
Nostro Signore molte querele, che pur troppo si sono riconosciute appoggiate alla verità, sopra gli abusi, ed inconvenienti, che frequentemente nascono dall'allegarsi da molti di quelli, che vengono carcerati, tanto per cause civili, quanto per criminali, di essere stati dolosamente estratti dalle Chiese, e Luoghi immuni; mentre li medesimi, per eludere la giustizia, bene spesso asseriscono falsamente di aver patita tale dolosa estrazione, per sostenerla, spergiurano ne'loro Constituti, inducono Testimoni falsi, e commettono altre simili cose coll' ajuto anco de' loro Amici, e Congiunti; anzi talvolta essi stessi sono quelli, che per potere liberamente vagare e forse anco commetter delitti senza perder il benefizio dell'Immunità, che pretendono di continuare a godere, si erano fatti a bella posta estrarre per mezzo de'Ministri subalterni della giustizia dalle suddette Chiese, e Luoghi immuni. Quindi è, che la Santità Sua, per provedere a tanti e si gravi incovenienti, che accadono in pregiudizio della giustizia, ed in notabile aggravio dell'Anime dei Fedeli; Udito prima il parere di una particolare Congregazione di alcuni Signori Cardinali, e Pre-

lati a tal effetto specialmente deputati dalla Santità Sua, ordina, e comanda che tutti li Ordinarî de'Luoghi debbano ammonire, e notificare con publico Editto, che tutti quelli, che ora si trovano rifugiati, e che in qualunque tempo avvenire saranno per refugiarsi nelle Chiese, ed altri Luoghi immuni, di qua'sivoglia stato, grado, e condizione siano, se vogliono goderne l'Immunità, avvertino di non partirne, nè si lascino indurre sotto qualsisia pretesto, causa, o colore a uscir fuori di dette Chiese, ed altri Luoghi immuni; poichè uscendone, se capiteranno nelle mani della giustizia, non valerà loro il dire, o pretendere di provare di esserne stati estratti dolosamente, o con fallaci suggestioni, o assicurazioni; volendo la Santità Sua, che dopo la detta ammonizione non possa più allegarsi, nè allegandosi, a chi si sia possa giovare l'estrazione dolosa, ma unicamente possa allegarsi, e giovar l'estrazione violenta, e quella, che fosse seguita sotto la sicurezza del Salvo Condotto conceduto, e sottoscritto da qualche Giudice Ordinario o Delegato, quale però dovrà valere solo per quel tempo limitato, per cui sarà stato conceduto. Siccome parimente dovranno notificare publicamente, come sopra, che se alcuno veramente fosse stato per il passato dolosamente estratto da qualche Chiesa, o luogo immune, e voglia godere del benefizio dell'Immunità locale, debba ritornare al Confugio Ecclesiastico dentro un Mese da decorrere dopo la pubblicazione del medesimo Editto, con chiedere agl'istessi Ordinarî, quando gli occorra, per tal effetto il Salvo-Condotto, quale dovrà darsegli gratis, e per tempo limitato ad arbitrio de'medesimi Ordinarî. Avvertendo inoltre, che, se passato il detto termine d'un mese sarà catturato fuori del luogo immune, dovrà considerarsi, come se volontariamente, e senza alcuna frode ne fosse partito, nè dovrà udirsi sopra l'estrazione dolosa, che pretendesse aver patita. Avendo però Nostro Signore ordinato, che se ne faccia lettera circolare, in esecuzione de'supremi comandi della Santità Sua, partecipo il tutto a V. S. acciò possa adempire la mente di Sua Beatitudine, con farne publicare Editto secondo la forma espresso nell'annesso foglio, che le trasmetto; come altresì sarà sua cura, che lo stesso si eseguisca da'Vescovi suoi suffraganei, e da altri Ordinarî dipendenti da cotesta sua Chiesa Metropolitana, a'quali perciò dovrà ella a tal'effetto pienamente significare quanto a lei stessa con la presente s'ingiugne. Ed io intanto col significarglielo, me le offro.

Roma 20. *Gennajo* 1717.

Di V. S.

Come Fratello Affezionatissimo.

S. A. CARDINAL. TANARA

Scipione de Ricci Secret.

Rei confugiti per vim extracti, non servato modo praescripto a Benedicto XIII. in cit. Constitut. incip. *Ex quo* §. 8. et relate supra *sub n.* 40. debent iterum restitui. *communis, et certa, arg. c. Sicut antiquitus* 6. *caus.* 17. *q.* 4. ubi excommunicari jubetur *qui personam hominis, vel bona ejus inde* (indest e loca Asyli) *subtraxerit quousque emendet, et quod rapuerit, reddat; et c. Miror.* 8. *ead. caus. et q.* ubi sic expresse praecipitur: *Ecclesiae igitur revoca, quae irreligiosissimus rapuisti,* et cit. Benedictina §. 8. Etiamsi notorie constet, ipsos confugitos commisisse crimen exceptum, quia ex cit. Gregoriana, et Benedictina ad extractionem requiritur semper praevia cognitio, et declaratio Episcopi, et ex novissima dispositione ipsius Benedictinae §. 8. inviolabilis observantia modi ibi praescripti, aliter extractio est nulla, et consequenter extracti sunt restituen di. Farinac. *in appendic. de Immun. cap.* 2. *num.* 51. Diana *p.* 1. *tract.* 1. *resolut.* 14. Reiffenst. *loc. cit. n.* 204. et alii passim. Confugiti etiamsi licite sint extracti, debent iterum restitui, si indicia contra eos ac quisita in suis defensionibus purgent, ac diluant; cit. Benedictina §. 8. 103 104 105

106 Immo debent restitui confugiti, etiamsi de eorum consensu, et voluntate fuerint extracti, quia quamvis renuncient immunitati, non possunt tamen per suam renunciationem praejndicare Ecclesiae: sic expresse decrevit *Sac. Cong. Immunitatis in Cajacen.* 20. *Novembris* 1640. *lib.* 3. *decret. Pauluc. pag.* 134.

107 Restitutio extractorum fieri debet eidem Ecclesiae, vel Loco, a quo fuerunt extracti: et ad hoc, ut restitutio alteri Ecclesiae fieri possit, requiritur dispensatio Summi Pontificis, nec sufficit solus consensus partium. Sic pluries decrevit S. C. Immunit; et signanter *Neapolitana* 21. *April.* 1634. in hunc modum: *D. Secretarius juxta mentem, scilicet, ut mediante auctoritate Sanctissimi faciat convalidare restitutionem factam alteri Ecclesiae, cum non dependeat a consensu partium, sed ab auctoritate Sanctissimi* Sic refert Pign. *tom.* 1. *cons.* 172 *num.* 10.

108 Amplia, quamvis extractus moram trahat in loco distanti ab Ecclesia extractionis, attamen, attento consensu extracti, in his casibus Sanctissimus dispensat, ut restituatur alteri Ecclesiae. *Ead. Sacr. Congr. Imm. in Mediolanensi* 28. *Nov.* 1634. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 210. *in Vercellen.* 25. *Maji* 1655. *lib.* 5. *decret. Pauluc. pag.* 76. *in Asculana* 24. *Junii* 1655. *lib.* 5. *decret. Paulucc. pag.* 67.

109 Quando quamplures sunt extracti, qui restitui debent eidem Ecclesiae, ad evitanda scandala Restitutio fit diversis Ecclesiis, et diverso tempore. *Ead. Sac. Cong. Immunit. in Castren.* 4. *Jun.* 1630. *lib.* 2. *decr. Paul. p.* 43.

110 Aliquando extractus ex facultate Sanctissimi

restituitur Ecclesiae S. Joan. Lateranensis, uti Matri Ecclesiarum, loco Ecclesiae, a qua fuit extractus, *ead. Sac. Cong. Immun. in Spoletana* 18. *Sept.* 1646. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 293.

111 Permittitur, annuente Sanctissimo quod Restitutio extractorum fiat alteri ab Ecclesia extractionis, ex causis urgentibus allatis a Curia Laica, *Eadem Sac. Congregat. Immunitat. in Sarzanen.* 16. *Januarii* 1672. *lib.* 1. *decr. Altovit. pag.*
112 533. Item permittitur, ut extractum, qui ob infirmitatem non potest restitui Ecclesiae violatae restituatur alteri ab ipso eligendae. *Ead. Sacr. Cong. Immun. in Aversana* 20. *Januar.* 1703. *lib.* 2. *dec. Vall. pag.* 468.

113 Restitutio extracti conceditur fieri alteri ab Ecclesia extractionis ob minas, et periculum occisionis Parochi, et cum idonea cautione de non offendendo inimicum, et testes ac de non accedendo ad locum Ecclesiae, a qua fuit extractus. *Ead. Sacr. Congreg. Immunit. in Casertana* 22. *Jan.* 1697. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 71.

114 Aliquando Sanctissimus concedit Archiepiscopo facultatem restituendi extractum alteri ab Ecclesia extractioni pro conscientia, et arbitrio ipsius. *Ead Sac. Cong Immun. in Æsina* 15. *Nov.* 1661. *l. decr. Roccip.* 366. *in Neapolitana* 18.
115 *Januar.* 1667. *lib.* 1. *dec. Alt. pag.* 80. Aliquando injungitur Archiepiscopo, ut dato in actis Curiae Eccl. consensu extracti, permittat restitui in alia ab Ecclesia extractionis extra Dioecesim electa ab extracto. *Ead. Sac. Cong. Imm. in Salernitana* 20. *Julii* 1648. *lib. decret. Mart. pag.* 327.

116 Fur extractus fuit ab una Ecclesia, et Episcopus ordinavit restitui eidem Ecclesiae, sed Curia Laica in cujus carceribus erat attenta ejus infirmitate, et distantia loci, restitui fecit in alia Ecclesia insigniori, et elapso aliquo tempore, cum idem fur ob nova furta carceratus fuerit in loco non immuni a Curia Laica: petiit denuo restitui Ecclesiae primae extractionis Sacra Congregatio dixit gaudere, et esse restituendum Ecclesiae extrationis pro reintegratione. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Lauretana* 18. *Aug.* 1702. *lib* 3. *decret. Vallemani pag.* 435.

117 Extractus violenter a quadam Ecclesia Parochiali Dioecesis S. Miniati per Curiam Saecularem, ac in carceres laicales a quibus aufugerat, conjectus, pendente processu Curiae Episcop. contra Extractores pro reparatione laesae immunitatis, denuo fugens ex ipsis carceribus in eademmet Ecclesia se recepit, inde Romam veniens elapsis circiter tribus annis nova ob delicta ab Executoribus Em. Urbis Vicarii in carceres iterum truditur; verum allegata per ipsum immunitate, appellavit a sententia ejusdem Em. Vicarii ad Sacram Congreg. quae declaravit Restituendum esse Ecclesiae, sed cum Sanctissimo, ut restitutio fiat in Urbe Ecclesiae per extractum eligendae; *ead. Sacr. Cong. Immun. in una S. Miniati* 12. *Jul.* 1707. *lib. decr. Maref.*

Extractus restituitur Ecclesiae, sed annuente Sanctissimo, praestita cautione de non offendendo Mulierem, quam tentavit occidere; *ead. Sacr. Cong. Immun. in Casalen.* 19. *Jul.* 1661. *lib. decr. Rocci p.* 348. In restitutione extracti Ecclesiae saepissime requiritur idonea cautio de non offendendo testes, inimicum, ac querelantes; *ead. Sac. Cong. Immun. in Civitatis Castelli* 28. *Febr.* 1668. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 200. *in Portuen.* 25. *Sept.* 1696. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 5. *in Cajetana* 24. *Sept.* 1697. *ibi pag.* 213. *in Montis Falisci* 30. *Jan.* 1703. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 471. 118 119

Episcopus restituat extractum loco immuni sed prius provideat, ne oriantur scandala in praejudicium, et cum periculo Parocho ex parte extracti; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Lauden.* 20. *Decemb.* 1702. *lib.* 3. *decret. Valleman. pag.* 463. 120

Restitutio carceratorum a Curia laica in locis immunibus facienda est propriis Ordinariis Ecclesiarum non D. Nuncio; *ead. Sac. Cong. Imm. in Neapolitana* 10. *Novemb.* 1676. *lib.* 1. *decr. Alt. pag.* 1299. Pendente articulo: An extractus gaudeat Immunitate? restituendus est in carceribus Ecclesiasticis; *ead. Sac. Cang. Imm. in Asten.* 29. *Junii* 1679. *lib.* 2. *decr. Altov. pag.* 1785. 121 122

Discendens a loco immuni cum Salvo-Conductu Commissarii, ut ipsum Commissarium alloquatur, et postea carceratus: de ordine Sanctissimi restituendus est Curiae Ecclesiasticae; *eadem Sac. Cong. Imm. in Ariminen.* 3. *Maii* 1628. *lib.* 2. *decr. Pauluc. pag.* 93. 123

Episcopus faciat restituere Canonicum extractum de ejusdem ordine ab Ecclesia, quatenus non habeat aliquid relevans in contrarium, *ead. Sac. Congr. Immun. in Ferentinen* 9. *Jan.* 1700. *lib.* 2. *decret. Vallemani pag.* 264. 124

Restitutio extracti debet fieri pubblice ipsi Ecclesiae violatae per eos, qui extraxerunt, quia cum per injuriosam extractionem fuerit facta publica injuria Ecclesiae, ac populus publice scandalizatus, requiritur publicus poenitentiae actus correspondens publico delicto, et tollens pubblicum scandalum; *arg. cap. Filius* §. *Illud autem*, *de poenis in* 6. et quidem per eos, qui extraxerunt, *cum peccata suos debeant tenere Auctores*, *l. Sancimus* 22. *Cod. poenis, et cap. Quaesivit.* 2. *de his, quae fiunt a majori parte Capituli;* Sic Pignatell. *tom* 1. *consult.* 173. *num.* 7. Peregrin. *de immunit. cap.* 15. *num.* 26. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 208. et alii, et ex decreto Sanctissimi servatum fuit contra Gubernatorem Urbis in extracto ab Ecclesia S. Mariae de pace 27. *Augusti* 1629. in qua extractus repositus fuit ab iisdem Birruariis publice post meridiem; Sic refert Pignatell. *loc. cit. num.* 4. 125

Nec sufficit restitutio extracti facta Episcopo, 126

seu Vicario Generali, aut repositio in carceribus Ecclesiasticis, quia cum non possit fieri restitutio neque alteri Ecclesiae sine dispensatione Summi Pontificis, etiamsi extractus esset in loco distanti ab Ecclesia violata, sed necessario debeat fieri restitutio ipsi eidem Ecclesiae violatae, ut abunde patet ex supra allegatis Decretis; tanto minus poterit fieri talis restitutio carceribus Ecclesiasticis, aut Episcopo, seu ejus Vicario Generali, quia Episcopus, ex quo non sit Dominus, sed tantum Procurator Ecclesiae; *arg. cap. Si privatum* 28. *caus.* 12. *quaest.* 1. nequit remittere injuriam illi facta per extractionem, et retentionem confugiti. Glossa *in cap. Sicis caus.* 13. *qu.* 4. *verb. Possumus*, Abbas *in cap. Contingit. de sentent. excomm. num.* 11. Innocent. *ibid. in princip.* Hostiens. *ibid. num.* 2. Pignatel. *loc. cit. num.* 9. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 207. et alii quos refert Binsfeld. *de jur. et damn. dat. cap.* 7. *num.* 4. *et ult. conclus.*

127 Nec etiam pro restitutione sufficit simplex excarceratio, aut dimissio extracti, sed debet per extrahentes necessario reponi in eadem Ecclesia, seu loco, a quo fuit extractus, ut respondit *Sacra Congr. Immun. in un. Mediolanensi* 25. *Febr.* 1688. his verbis: *Scribatur Eminentissimo Archiepiscopo, ut Oratorem faciat restituere eidem Ecclesiae, a qua fuit extractus, nec sufficere illius excarcerationem pro reintegratione violatae Immunitatis Ecclesiae ob extractionem ipsius Oratoris;* Sic Pign. *loc. cit. num.* 10. Reiffenstuel *loc. citat. num.* 209. Riccius *in Synopsi verb. Restitutio num.* 1.

128 Ultra restitutionem Rei extracti pro reintegratione tenentur etiam male extrahentes ad restitutionem omnium rerum, et etiam armorum, quae fuerunt sublata in extractione; *Communis, arg. cap. Sicut antiquitus* 6. *caus.* 17. *quaest* 4. ibi: *Qui personam, vel bona ejus inde subtraxerit, quoadusque emendet, et quod rapuerit reddat, excommunicetur,* et sic pluries decrevit Sacra Congregatio Immunitatis, et signanter *in Asculana* 15. *Januarri* 1658. apud Riccium *in Synopsi verb. Restitutio num.* 29. his verbis: *Ablata de tempore, quo quis fuit extractus ab Ecclesia, Episcopus mandet restitui; et in Verulana* 20. *Febr.* 1608. apud Riccium *loc. cit. num.* 22. ibi *Nulliter extracti ab Ecclesia per Curiam Episcopalem, Episcopus mandet restitui, quidquid solvit pro sua excarceratione Vicario, Cancellario, et aliis,* et in puncto de restitutione armorum censuit Sac. Congregatio, quod ante absolutionem facienda sit restitutio in integrum armorum; *in Lunen. Sarzanen. die* 3. *Augusti et die* 24. *etiam Augusti ejusdem anni in una Brundusina et in una Mediolanensi die* 28. *Maii* 1625. apud Pignatel. *t.* 1. *consult.* 172. *n.* 13.

129 Violatores Immunitatis Asyli, ultra gravissimum sacrilegium, quod committunt *ex c. Miror.* 7. *cap. Frater* 9. *cap. Quisvis* 17. *caus.* 17. *quaest.* 4. et aliis similibus et nullitatem omnium eorum actorum ex cit. Gregoriana et Benedictina §. 9. incurrunt Excommunicationem majorem latae sententiae. Habetur ex cit. Gregoriana §. 8. ibi: *Quod si quis quacumque dignitate, et auctoritate praeditus, praemissorum, aut alio quovis praetextu quidquam praeter, aut contra hujus nostrae Constitutionis tenorem attentare praesumpserit, declaramus eum ipso facto Censuras, et poenas ejusdem incurrere, quae contra Libertatis juris Immunitatis Ecclesiasticae Violatores per sacros Canones, Conciliorum Generalium, Nostrorumque Praedecessorum Constitutiones sunt promulgatae:* et consimiliter habetur ex cit. Benedictina §. 9. et hanc Excommunicationem esse latae sententiae jam habebatur ex repetitis declarationibus jussu Clementis VIII. et Pauli V. editis, de quibus testantur Castropalao *tract.* 11. *disp. unic. punct.* 12. *num.* 3. Bonacina *tom.* 2. *disp.* 3. *q.* 7. *punct.* 8. *num.* 3. Marius Ital. *de immun. lib.* 1. *c.* 6. §. 2. *n.* 29. *et sequent.* Haunold. *tom.* 6. *tract.* 1. *num.* 256. et hodie post dictas Bullas, et declarationes est *certa, et communis.* Unde Violatores Asyli non sunt excommunicandi, sed solum sunt declarandi excommunicati, seu incurrisse excommunicationem, ut optime tradit Sperell. *decis.* 48. *num.* 32. *et dec.* 105. *num* 42 et alii passim.

Talem majorem Excommunicationem latae sen- 130
tentiae incurrunt quicumque cujusvis dignitatis et auctoritatis existant, qui in aliquo modo immunitatem Asyli violant; *Communis, ac certa* ex citata Gregoriana §. 8. ex cit. Benedictina §. 9. Sic 131
eam incurrunt omnes capientes, extrahentes, incarcerantes vincientes Reum in loco Asyli existentem; *Communis* Item Complices extractionis, et 132
hujusmodi; *Sac. Congr. immun. in Hydruntina* 2. *Decembris* 1692. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 7. *Balneoregien.* 11. *Januarii* 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 166. *Regien.* 2. *Julii* 1695. *lib.* 1. *decr. Valleman. pag.* 190. Item Fautores; *eadem* 133
Sacr. Congreg. in Neapolitana 18. *Novembris* 1687. *libr. decr. Martell. pag.* 186. Item Cooperantes; 134
eadem Sacr. Congr. in Regien. 16. *Decemb.* 1690. *lib. decret. Martell. pag.* 688. *in una Aquipendii* 13. *Novembris* 1691. *lib. dec. Criminal. p.* 36. *Signina* 31. *Julii* 1695. *lib. decret. Mart. pag.* 751.
Item Mandantes; *eadem Sacr. Congr. in Neapoli-* 135
tana 18. *Novembris* 1687. *lib. decret. Martelli pag.* 186. *Camerin.* 3. *Augusti* 1695. *lib.* 1. *decr. Vall. pag.* 406. Item Cogentes, Obsidentes, et Custo- 136
dientes confugitum, ut egrediatur ab Ecclesia, et capiatur; *eadem Sacra Congreg. in Perusina* 5. *Junii* 1691. *lib.* 1. *decr. Vallem. p.* 126. *Hieracen.* 28. *Augusti* 1700. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 209.
Item dolose, et blande suadentes confugito, ut 137
exeat a loco immuni, ut capiatur a Birruariis; *ead. Sac. Congr. in Marsicen.* 31. *Julii* 1691. *lib. decretal. Martelli pag.* 249. *in Aquipendii* 13. *No-*

vembris 1691. *lib. decret. Grim. pag.* 36. *in Nea-
politana, seu Castri Maris* 23. *Junii* 1693. *lib.* 1.
decr. Vallem. p. 58. *in Camerinen.* 13. *Maji* 1698.
138 *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 153. Item Tentantes ;
ead. Sac. Congr. in Minerbinen. 2. *Decembr.* 1693.
lib. 1. *decr. Vallem. pag.* 96. *in Sutrina* 20. *Augu-
139 sti* 1695 *d. lib. pag* 210. Item ipsi Extrahentes,
quamvis extractum consignaverint Potestati Ec-
clesiasticae ; *eadem Sacra Congreg. in una Civita
tis Castellanae* 18. *Novembris* 1687. *lib.* 3. *decret.*
140 *Altov. pag.* 183. Nec supradicti excusantur ab
Excommunicatione, quamvis Reus libere consen-
tiat capi , carcerari, extrahi. at hujusmodi, quia
adhuc violatur immunitas ex dictis supra *num.* 3.
et 106.

141 Si Violatores Libertatis , vel Immunitatis Ec-
clesiae appellaverint contra sententiam declara-
toriam Episcopi, talis appellatio non debet admit-
ti , nisi prius Ecclesiae fuerit satisfactum; Pign.
tom. 2. *consult.* 65. *num.* 26. ubi affert pluras de-
clarationes praecisis his verbis: *Appellatio a decla-
ratoria Censurarum in materia violatae Immunita-
tis Ecclesiasticae non admittitur, nisi prius Ecclesia
qua ad suum honorem fuerit in integrum restituta;
Sacra Congregatio Episcop. in Neapolitana* 11.
Octobris 1617. *et in Liparen.* 4. *Julii* 1620. *et
Rhegien.* 28. *Julii eodem anno , et Syracusana* 19.
Julii 1622. et pluries declaravit etiam Sacra
Congreg. Immunitatis, ut refert Riccius *in Syno-
psi verb. Appellatio,* ubi sub *num.* 3. sic praecise
habet: *Appellatio ad Metropolitanum super Censu-
ris latis in causa violatae Immunitatis non est atten-
denda ab Episcopo; S. Cong. Immun. in Bisacien.*
6. *Febr.* 1694. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 102. et
sub *num.* 4. his verbis: *Immo neque Appellatio ad
Sanctissimum , et Sacram Congregationem admitti-
tur quoad effectum suspensivum , sed solum quoad
devolutivum; Materanen.* 9. *Septemb.* 1631. *lib.* 2.
decr. Paul. p. 89. *Beneventana* 22. *Novemb.* 1639.
lib. 3. *decr. Paul. pag.* 104. *In una Nullius Abba-
tiae S. Joannis in Lamis* 18. *Octobris* 1695. *lib.*
3. *decret. Vallem pag.* 224. *Balneoregien.* 18. *Au-
gusti* 1700. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 307. *et sub
num.* 7. Sic refert : *Non obstante Appellatione in-
terposita ad Nunciaturam per Barancellum excom-
municatum ob violationem immunitatis , Episcopus
procedat contra ipsum ad ulteriora; In una Burgi
S. Sepulcri* 7. *Maji* 1688. *lib.* 2. *decr. Vallem. p.*
151. *et sub n.* 8. refert: *Non obstante Appellatione
procedendum prout de Jure contra Violatorem Im-
munitatis Ecclesiasticae ; Pisauren.* 25. *Septembris*
1627. *lib.* 1. *decr. Paul. pag.* 67. *et sub n.* 11. sic
habet : *Non admittitur Appellatio tam ad effectum
devolutivum, quam suspensivum a Censuris in con-
tumaciam promulgatis ex causa violatae Immunita-
tis ; Rossan.* 8. *Aprilis* 1642. *lib.* 3. *decret. Paul.
pag* 173.

142 Absolutio a Censuris contractis ex causa vio-
latae Immunitatis , Libertatis , et jurisdictionis
Ecclesiasticae est reservata Summo Pontifici, nec
ab alio potest concedi sub quocumque praetextu
etiam restitutionis statim factae Ecclesiae , et
opinio contraria improbatur; Sic *Sac. Congregat.
Immunitatis in Lycien.* 13. *Julii* 1638. *lib.* 3 *dec.
Paul. pag.* 66. *Casertana* 24. *Januarii* 1651. *lib.*
4. *decret. Pauluc. pag.* 134.

Et ita est reservata Summo Pontifici , ut va- 143
cante Sede Apostolica, desit Potestas absolvendi;
eadem Sac. Congr. in una S. Marci in Calabria 2.
Junii 1691. *lib. decr. Martelli pag.* 374. Sic refert
Riccius *in Sinopsi verb. Absolutio n.* 2.

Unde Ordinarii , et Episcopi absolventes Cen- 144
suratos hujusmodi sine facultate Sedis Apostoli-
cae incidunt in Excommunicationem eidem San-
ctae Sedi reservatam, a qua regulariter datur fa-
cultas, ut se faciant absolvere a suis Confessariis
privatim, et cum Sanctissimo agitur pro dispen-
satione irregularitatis, quatenus incurrerint; *ead.
Sacra Congregatio in Squillacen.* 16. *Decembris*
1664. *lib. decretal. Rocci pag.* 608. *Acernen.* 29.
Januarii 1636. *lib.* 2. *decret. Paul pag.* 241.

Quare praecipitur Archiepiscopo, qui sine di- 145
cta facultate absolvit Censuratos ex causa extra-
ctionis confugiti ab Ecclesia, ut reaffigat Cedulo-
nes contra ipsos ; *ead. Sac. Congr. in Brundusina*
28. *Apr.* 1671. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 546.

Sic pariter absolutio concessa ab Eminentissi- 146
mo Legato sine facultate Apostolica non suffra-
gatur, et injungitur Episcopo, ut denuo absolvat
auctoritate Sacrae Congregationis ; *eadem Sacr.
Congr. in Papien.* 11. *Julii* 1676. *lib.* 1. *decr. Alt.
pag.* 1302.

Absolutio obtenta a Censuris ex causa violatae 147
Immunitatis vigore Brevis Sacrae Poenitentiariae
non suffragatur in foro exteriori; *ead. Sac. Cong.
in Gravinen.* 9. *Octobr.* 1629. *lib.* 2. *decret. Paul.
pag.* 8.

Nec absoluti ex causa praefata vigore Bullae 148
Cruciatae habentur pro bene absolutis a Sacra
Congregatione , et injungitur reaffixio Cedulo-
num; *ead. Sac. Cong. in Cosentina* 21. *Jun.* 1672.
lib. 1. *decr. Alt. pag.* 705.

Absolutio data vigore Bullae Anni Sancti per 149
Confessarium a Censuris incursis ex causa viola-
tae Immunitatis non suffragatur in foro exterio-
ri ; *ead. Sacra Congr. in Vicana* 27. *Aug.* 1675.
lib. 1. *decret. Altov. pag.* 1141.

Absolutio vigore Jubilaei non suffragatur Cen- 150
suratis, ut reaffigi possunt, ac debent Cedulones;
eadem Sac. Congr. in Aquilana 17. *Decemb* 1630.
lib 2. *decr. Paul. pag.* 66. *Gravinen.* 1. *Octobris*
1641. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 157. *Hyeracen.* 4.
Decemb. 1657. *lib. decret. Rocci pag.* 47. *Aversana*
19. *Jul.* 1661. *d. lib. p.* 347. *Squillacen.* 9. *Maji*
1702. *lib.* 3 *decret. Vallem. pag.* 420.

Ordinario inferiori concedi non debet facultas 151

absolvendi Censuratos ex causa violatae Immunitatis; sed Episcopo viciniori; *ead. Sacr. Congr. in una Nullius Meliten.* 23. *Aug.* 1632. *lib.* 2. *dec. Paulue. pag.* 137. et saepius alibi.

152 Absolutio a Censuris incursis ob violatam immunitatem non datur, nec dari potest, et data non valet, nisi prius restituto Reo, et facta satisfactione laesae Ecclesiae; *arg. c. Ex litteris* 11. *de Constitution. cap. Qua fronte* 25. *de Appellat. et cap. Cum desideres* 15. *de sentent. excommunic.* et expresse decrevit pluries Sac. Congr. Immun. et signanter *in Laudsn.* 9. *Octobris* 1629. bis verbis: *Absolutio ab Excommunicatione non prodest, nisi sequuta restitutione, et reintegratione Ecclesiae.* Sic refert Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 60. *num.* 38. et similiter *in Messanen.* 11. *Aug.* 1638. *lib.* 3. *decretor. Paul. pag.* 68. *in Marsicana* 24. *Januar.* 1645. *lib.* 3. *decretor. Paul. pag.* 253. *in Aquen.* 18. *Februarii* 1659. *lib. decret. Rocci pag.* 158. *in Rossanen.* 9. *Maji* 1662. *lib. decret. Rocci p.* 399.

153 Immunitatem, sive libertatem Ecclesiasticam publice violantes, a Poenitentiaria Apostolica nequeunt absolvi; Bened. XIV. tom. 1. Const. 95. incip. *Pastor Bonus* §. 14.

154 Immunitate Ecclesiastica non gaudent Homicidae tam laici, quam Ecclesiastici etc. Vide verb. *Homicidae*, et verb. *Banniti*, et dicta *artic. super num.* 156.

155 Poenae contra turbantes immunitatem afficiunt etiam eos qui impediunt, ne Judex Ecclesiasticus cognoscat in causis, in quibus habet auctoritatem tantum cumulativam; Benedict. XIV. *Instit. Eccl.* 40. §. 10.

156 Si quis reus dolose extrahatur ab Ecclesia: et extra illam capiatur non per vim, aut per salvum conductum, illa dolosa extractio reo non suffragatur, ut ex decreto Sacr. Congreg. die 22. Dec. 1716. *Institut. Eccles.* 41. §. 9. *n.* 31.

157 Quoniam ex facili Religiosorum unius Ordinis ad alios Ordines refugio omnium Ordinum disciplina collabitur; idcirco P. Procurator Ord. S. Augustini Eremitarum Mexicanae Provinciae pro hujusmodi abusu compescendo, recursum habuit ad S. P. Clementem XII. a quo istantis supplicatione ad Congregationem Episcop. et Regularium remissa, ejusdem Congregationis prodiit Decretum, e Sanctissimo confirmatum, quo statuitur, aufugientes Superioribus sui Ordinis esse restituendos, sub conditionibus et cautelis in sequenti expressis.

CLEMENS PAPA XII. ETC.

Alias pro parte dilecti filii Ignatii Padilla Fratres expresse professi, in Sacra Theologia Magistri, Provinciae SS. Nominis Jesu Mexicanae, Ordinis Eremitarum S. Augustini Procuratoris ad specialia negotia missi, Nobis expositum fuit, quod in dicta Provincia abusus valde observantiae regulari praejudiciales, nempe quod aliqui religiosi inquieti, et parum observantiae sui instituti amatores obedientiam, reverentiamque, ac subjectionem suis Praelatis debitas parvifacientes ad Coenobia aliorum Ordinum, vel Congregationem, aut Institutorum praetextu evadendae violentiae, et effugiendi rigorem suorum Superiorum confugiant, irrepserant; et licet Superiores praedicti a Praelatis Conventuum, ubi praedicti Religiosi confugiunt, petant, ut patiantur, quod obligatio obediendi propriis Superioribus, et sese ad propria Coenobia restituendi intimetur, vel quod illos propriis Superioribus tradant, neutrum obtineri solet, protestantes, aliorum Ordinum, vel Congregationum, aut Institutorum Praelati, ubi dicti Religiosi confugiunt, eosdem gaudere immunitate refugii, et consequenter a proprio Praelato non posse extrahi, requiri, aut notificari, utpote in alieno territorio existentes, neque Superiores aliorum Ordinum praedictorum debere dictos Religiosos confugientes tradere: et in eadem expositione subjuncto, quod dilectus etiam filius Modernus Prior Provincialis Provinciae, et Ordinis praedictorum in angustias positus ad Venerabilem Fratrem Modernum Archiepiscopum Mexicanum illius Regni Proregem recursum habere coactus fuerat, ut ei auxilium regium impertiretur, quo dispersum gregem ad Ovile proprii Ordinis reducere, et hoc tantum medio relatis praejudiciis occurrere posset. Cum autem minime lateat quod si haec janua Asyli, aut refugii Religiosis pateat, funditus disciplina Regularis, ac debita propriis Superioribus obedientia corruant, necnon jurgia, et discordiae inter Superiores respective Ordinum cum Saecularium scandalo procul dubio pullent.

§. 2. Porro, ut tot malis occurreremus per Nos declarari summopere desiderabat, quod dictis Religiosis ad Conventus aliorum Ordinum, vel Congregatione, vel Institutorum confugientibus immunitas refugii, seu Asyli minime suffragetur, sed a proprio Superiori judicialiter ex alieno conventu unusquisque confugientium hujusmodi extrahi, et ad proprium quocumque privilegio Regularibus concesso hac in parte non obstante, reduci possit. Quod si dicti Religiosi adhuc rebelles in parendo propriis Superioribus ad suum Conventum eosdem redeundi jubentibus perseverent, vel dicti Superiores eos tituli refugii recipientes, auxilium praestantes propriis Superioribus tradere renuerint, utrique poenas fugitivis, et eorum fautoribus, et protectoribus necnon rebellibus, et inobedientibus per hanc Apostolicam Sedem impositas ipso facto, et absque alia declaratione incurrere debeant.

§. 3. Nos supplicem libellum nobis porrectum ad Congregationem Venerabilium Fratrum No-

strorum S. R. E. Card. negotiis, et consultationibus Episcoporum, et Regularium praepositam remisimus, a qua emanavit Decretum tenoris, qui sequitur, videlicet: Sacra Congr. Eminentiss. et Reverentiss. S. R. E. Card. negotiis, et Consultationibus Episcoporum, et Regularium praeposita ad quam Sanctiss. Dominus Noster supplicem Libellum remisit, attenta relatione Eminentissimi Firrao praefati Ordinis apud Sanctam Sedem Protectoris, re mature perpensa, decrevit Regulares unius Religionis, confugientes ad Ecclesias, et Monasteria alterius Religionis, Superioribus propriae Religionis, restitui debere a Praelatis alterius Religionis, ad quorum Ecclesias, et Monasteria confugiunt, praestito tamen ab iisdem Superioribus confugientium Juramento, et facta obligatione de servanda immunitate Ecclesiastica, et de restituendo confugiente praefatis Ecclesiis, vel Monasteriis, ad quae confugerunt, casu quo procedendum sit ad poenas corporales, carceris perpetui, mortis, et triremium; propter delicta ab ipsis confugientibus commissa; secus, si ipsi Superiores procedere deberent ad poenas ordinarias, et ad correctionem Regularem per Constitutiones Ordinis praescriptas, cujus rei declaratio ad deffinitorium Provinciale, vel ubi illud non fuerit, ad Concilium Conventus spectabit. Quod si constito Regulares confugientes poenas dumtaxat ordinarias, et per Constitutiones Ordinis ad correctionem praescriptas promereri, Praelati alterius Religionis renuant eos propriis Superioribus restituere, vel ipsi Regulares ad proprias religiosas Domos redire recusent, Sacra eadem Congregatio utrosque ad instar Apostatarum, vel apostatas recipientium, in excommunicationem Summo Pontifici reservatam incursos declaravit. Romae 5. Septembris 1738. J. Cardinalis Firrao. C. Archiepiscopus Damiatae Secretarius.

§. 4. Cum autem, sicut dictus Ignatius Procurator Nobis subinde exponi fecit, ipse decretum hujusmodi, quo firmius subsistat, et servetur exactius, Apostolicae confirmationis nostrae patrocinio communiri plurimum cupiat;

§. 5. Nos ipsum Ignatium Procuratorem specialibus favoribus, et gratiis prosequi volentes, et a quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes, et absolutum fore censentes supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Decretum praeinsertum auctoritate Apostolica tenore praesentium confirmamus, et approbamus, illique inviolabilis Apostolicae firmitatis robur adjicimus, salva tamen semper in praemissis auctoritate memoratae Cong. Cardinalium.

§. 6. Decernentes easdem praesentes litteras firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac illis ad quos spectat, et spectabit in futurum plenissime suffragari, et ab eis respective inviolabiliter observari; Sicque in praemissis per quoscumque Judices Ordinarios, vel Delegatos etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, et definiri debere, ac irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 7. Non obstantibus, etc.

§. 8. Volumus autem, etc.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 20. *Decembr.* 1738. *Pontific. nostri Anno IX.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

In hoc et superiore articulo plura *Auctor*, et quidem fuse, de Immunitate locali habet, quae tamen praxim tantum spectant; quaeque ideo ansam nobis praebere videbantur, ut aliqua subnecteremus de ejusmodi immunitatis origine, progressu, satis variis, et praesenti statu. Verum hoc non perfunctorii laboris esset opus, et vix quidem dignum, quod hic subjungeretur. Cui tamen vacat, eaque tenere cupienti adeundus prae ceteris est *Mascambronius* recentissimus hujus generis scriptor in suo opere, italice conscripto, cui titulus, *Degli Asili de' Cristiani ragionamento*, ubi capite IV. illud praesertim enodatur, palamque fit: quomodo nimirum Asyli jus apprime cum Natura, et civili delictorum vindice Jure conveniat: quam bene hominum societati prospiciat: et qui fines Sacerdotium inter et Imperium intercedant.

At ut operi, in quo versamur, serviamus, e re duximus quatuor hic transcribere regulas, quas idem *Mascambronius* in fine penultimi capitis statuit ad amputandas ambages illas, ac tricas, quas de trivio Scriptores inanibus movent quaestionibus, ibi: « E conciossiacosachè le questioni le quali spettano alla pratica della locale Immunità sieno presso che innumerabili, a cagione che molti Autori hanno più amato fantasticare, e stillarsi il cervello sulla corteccia delle parole, che consumare utilmente il tempo nell'investigare lo spirito della Chiesa, e de' Canoni già prescritti sul modello de' Libri santi, e delle Apostoliche Tradizioni, ho io divisato di ridurre a poche regole tutto ciò, ch'é stato dibattuto e messo in controversia sino ad ora dagli altri. Per quello dunque, che concerne le persone, alle quali prestare si dee dal Clero ajuto, e rifugio, la prima regola, con cui è da guidarsi tutto il sistema si è, che secondo l'indole primiera della Religione gli Asili e gli Uffizi di Misericordia non sono da negarsi ad alcuno. Ma giacchè i Sommi Pontefici

i quali hanno da Cristo facoltà d'interpretare, ed accomodare eziandio l'eterne leggi, e le più sante istituzioni divine alle varie occasioni ed opportunità, le quali si moltiplicano senza misura, giacché dico i Sommi Pontefici hanno dichiarato, che alcuni Delinquenti possono restare esclusi dal beneficio della Franchigia, non lice a noi ampliare la significazione delle parole usate da loro nelle Bolle, e nelle Decretali più di quello, che porta la comune appravazione degli uomini. Facendo altrimenti s'accrescono sempre più le vane contese, e si reca spesse volte non piccolo pregiudizio ad una gran turba di Cristiani, i quali restano esclusi da'luoghi immuni, sol perchè così piacque decidere al capriccio di pochi Autori. Così per modo d'esemqio quando si dice esser privato della franchigia chi commette omicidio deliberamente, ed a malizia, non sono per questo da escluderne quelli, che presi da tumultuaria passione tolgono altrui la vita. Oltre di che si dee sempre riguardare quella dolce indole del Sacerdozio, per cui furono costantemente difesi, ed ajutati, e tolti ancora per forza dalle mani della Giustizia tutti gli omicidi generalmente.

Similmente allorchè si dice esser escluso dal diritto del Refugio chi è reo di lesa Maestà, offendendo la persona stessa del Principe, par tal nome di Principe non è da intendersi ogni Superiore, ma solamente il Sovrano, e per nome di delitto di lesa Maestà, non si dee prendere ogni trascorso, che si commette contro la volontà del proprio Signore, ma quella colpa, con cui o si machina contro la vita di lui, o si tenta d'offendere qualche parte del suo corpo, o di contaminare il suo onore con ingiurie, e villanie, o pur se si faccia congiura co' suoi Nemici, e loro si riveli il regio segreto, o finalmente se si concita ribellione, e tumulto, e gli si sollevino contro i Sudditi stessi. Questi, che sono delitti di lesa Maestà direttamente, e non gli altri, riguardati sono dalla Bolla di Gregorio con quelle parole: *Aut laesae Majestatis in personam Principis Rei etc.* E per vero dire chi non comprende, che altrimente tutti i colpevoli sarebbero Rei di lesa Maestà, come quelli, i quali operando contro le leggi, sempre fanno contro la volontà del Legislatore?

L'altra regola è, che discendendo gli Asili dalle più sincere massime della Carità Cristiana, o si neghino, o si concedano a' colpevoli, non mai però debbe mancare il Sacerdozio di usare in verso di loro qualche uffizio di beneficenza, e di misericordia. Per la qual cosa debbono i Vescovi spedire quanto più presto si può il processo de' Delinquenti eccetuati, perchè non si accresca sempre più l'odiosità de' Laici contro l'Ecclesiastica Immunità, ma non deono trascurare di farlo maturamente, affinchè sempre abbiano i Cristiani da riguardare ne'loro Pastori qualche particella delle antiche misericordievoli consuetudini, e del prisco amore inverso de' refugiti. Anzi non potendo tai colpevoli esclusi dalla franchigia esser privati di ogni uffizio di carità, e di clemenza, i Vescovi allorchè li consegnano al foro laicale, conviene che s'interpongano quanto più possono efficacemente per ottener loro il perdono. Così mancando a' Cristiani il locale Rifugio, non mancherà loro almeno il primiero Asilo, che fu l'intercessione, e l'amorevole sollecitudine de loro Pastori.

La terza regola è, che essendo indrizzata la locale Immunità, non già perchè trionfi, e si dilati impunemente la colpa, ma bensì al correggimento, ed all'emenda de' tristi, si dee perciò attentamente invigilare acciocchè colui che si ricovera nelle Chiese, non vi entri, e non vi dimori qual se fosse uno scherano, ed un Malandrino corredato d'armi, e gonfio di arroganza, e di fasto, forse più disposto con dannevole esempio ad incendiare lo stesso Tempio di Dio, che a riconciliarsi col Prossimo, ed a dare qualche contrasegno di pentimento. Questi perversi uomini a mio credere, e tutti eziandio coloro, che trasportano ne'luoghi immuni contrabbandi, ed illecite mercanzie sarebbero indi da Cristo medesimo, che è il Padre delle Misericordie, e che nel Tempio giustificò il Publicano, discacciati, e mandati via bruttamente, come già fece una volta per nostro esempio. Io non dico già, che contro tai Rifuggiti sia da rinnovellarsi l'antico rigore delle pubbliche penitenze, non solamente perchè una tal costumanza non fu giammai comune rispetto ad essi, ma molto più perchè colla natura del Rifugio si adatta del pari la pubblica, che la privata penitenza: Dico, però, che a sostenere il fine, per cui introdotti furono gli Asili tra' Cristiani, è uopo, che i Peccatori facciano almeno sembianza di ricorrervi umili, dimessi, e divoti: Non altrimenti, che non si riceve negli Ospedali, se non chi vi si presenta in forma, o di meschino, o d'Infermo. Quindi saviamente Gregorio IX. e con esso quasi tutti i migliori Canonisti, pronunziò quella bellissima sentenza che non debba giovare il benefizio della legge a quelli che mentre il chieggono, se ne abusano, e peccano contro la stessa legge.

La quarta regola da osservarsi è, che eccettuati gli Oratori, e le private Cappelle poste entro le case de' Nobili, la franchigia non più conviene ad una Chiesa, che all'altra. Talchè debbono gli Ecclesiastici ajutare, e con coraggio, e con indifferenza tutte le Persone, che vi ricorrono. E se alcuni piccioli Paesi fossero oltremodo ricchi ed abbondanti di sacri Edifizi, non vi si debbe però introdurre alcuna variazione prima di chiederne consiglio, e licenza dalla S. Sede, la quale essendo guidata dal verace spirito di Carità, e di prudenza, saprà adoperarci quei rimedi, che più le pareranno opportuni, e per servigio di

Dio, e per bene del Pubblico. In tal proposito io non so comprendere, come i Laici abbiano continuamente molestati i Sommi Pontefici, affinchè restringessero l'Immunità a piccol numero di delitti, e non abbianli anzi supplicati, acciocchè rivocando gli Asili alla primiera loro condizione, cioè al comune benefizio di tutti, gli avessero collocati, e stabiliti oltre alle case de' Vescovi, alle quali convengono di loro natura, nelle Chiese più nobili, come nelle Cattedrali, nelle Parrocchiali, e nelle insigni Collegiate. Anche ciò sarebbe ridondato senza alcun dubbio in molto svantaggio de'diritti del Sacerdozio, dal quale furono anticamente veduti i Rifugi distesi anche alle Croci, che s'impiantavano per le vie, non che a tutte le Chiese, le quali non erano in poco numero appo i Maggiori, ed infino a lunghissimi spazi fuori delle loro porte, ed alle prossime case, ed a'Giardini, ed a'Cimiteri, ed a'vicini Portici, e Bagni; Ma per lo meno non sarebbero stati i Sommi Pontefici costretti malgrado la soave indole loro ora a negare agli uni ora agli altri colpevoli i più sacrosanti uffizi di misericordia, e di carità. Infino a che però la Santa Sede prenda altri provvedimenti, giammai non sia; che alcuno osi variare sulla gelosissima materia de'Sacri Rifugi neppure le particolari consuetudini introdotte ne' luoghi intorno alla maggiore, o minore estensione della franchigia fuori de'Templi immuni; ma si badi bensì a togliere di mezzo le dissensioni, che nascono talvolta tra il Sacerdozio, e l'Imperio a cagione o degli Orti o de'Forni o degli altri profani luoghi, ne'quali, contigui essendo alle Chiese, pretendono di rifuggiarsi impunemente i colpevoli. In tal maniera si toglie l'occasione a quei, che scrivono sul modello di Pietro Giannoni di mettere in deriso ciò, che è venerando e sacrosanto per sua natura a cagione degli abusi introdotti, i quali non hanno a fare cosa del mondo colla santa dottrina, e disciplina della Chiesa. Finalmente se la civil potestà voglia rispetto agli Asili procurarsi vera quiete, e sicurezza di coscienza basterà, che ripensi, e rivolga per l'animo suo, che quando anche il sacro Rifugio non discendesse dirittamente dalla dottrina di Cristo, è stato nondimeno mantenuto, e conservato in tutte le Chiese per lo lunghissimo spazio di tredici secoli, e che i Sacerdoti di tutte le cattoliche Provincie hanno sempre avuto in costume di fulminare gravissime pene contro di coloro, i quali hanno tentato di contaminarlo e violarlo, e che i primi Dottori della Chiesa così Greca, come Latina, lo hanno vigorosamente sostenuto ad onta di tutti; senza ragionare della venerazione con cui è stato riguardato da tanti Principi, e dagli Imperatori più rinomati, e più santi. E se in così lungo spazio di tempo conservati si sono gli Asili a favore di tutti i Rei, quando non meno, che ora militavano i soliti pretesti della pubblica quiete, e del mal esempio degli altri, perchè sono eglino da abbolirsi nei giorni nostri con grave disprezzo di tanti Canoni Ecclesiastici, o di tante censure, e di tanti affaticamenti de'nostri maggiori?»

ARTICULUS IV.

QUOAD EA, QUAE SPECIALITER CONCERNUNT IMMUNITATEM REALEM, ET PERSONALEM, ET POENAS EAM VIOLANTIUM, AC ABSOLUTIONEM AB EISDEM

Immunitas realis, et personalis ea est, et in hoc 1
consistit, quod Personae Ecclesiasticae, et bona cuncta, seu res omnes ad personas Ecclesiasticas, vel ad Ecclesiam aliquam pertinentes, sint immunes, et liberae, ac exemptae a jurisdictione cujusvis potestatis, et personae Laicalis, atque ab exactionibus, et oneribus quibuscumque. Unde, ut vide, immunitas, qua res Ecclesiarum, et Ecclesiasticorum sunt immunes vocatur *Realis*; Illa vero qua personae sunt exemptae a jurisdictione, et ab oneribus personalibus vocatur *Personalis*. Ita in re omnes communiter; *arg. cap. Non minus* 4. *et cap. adversus* 7. *de immunitate Ecclesiarum, cap. quia nonnulli* 1. *de immunitate in* 6. *Clemennit. unic. eod. cap. Quamquam* 4. *de Censibus in* 6. *Authent. Item nulla, Cod. de Episcop. et Cleric.*

Nomine personarum Ecclesiasticarum veniunt 2
omnes Clerici, tum Saeculares, tum Regulares utriusque sexus, etiam Novitii, et alii enumerati *sub verb. Clericus art.* 1. *a n.* 5. *ad* 18. *et art.* 2. *fere per totum* Vide *ibi*. Nomine bonorum, seu rerum Ec- 3
clesiasticarum veniunt omnes Ecclesiae, seu Templa aedificata una cum Coemeteriis, item vasa sacra, paramenta, vestes, et alia sive consecrata, sive benedicta ad Divinum cultum deputata quasi instrumenta; Item bona a piis Fidelibus oblata, donata, et destinata pro dote, et manutentione Ecclesiarum, earumque Rectoribus, et Ministrorum; Item alia bona Ecclesiarum, et Ecclesiasticarum personarum patrimonialia. Omnes perso- 4
nae vere Ecclesiasticae gaudent *immunitate personali*, indeque liberae, immunes et exemptae sunt ab omni jurisdictione, et foro cujusvis potestatis et personae laicalis, tum in causis civilibus *ex cap. Bona quidem* 1. *distinct.* 96. *cap. in Canonibus* 57. *caus.* 16. *qu.* 1. *cap. Ecclesiae S. Mariae* 20. *de Constitutionibus, cap. Qualiter, et quando* 17. *de Judiciis, c. Si delinquenti* 12. *de Foro competenti, et Authent. Statuimus, Cod. de Episcop. et Cleric.* cum similibus. Tum in causis criminalibus, *ex cap. Nemo unquam* 1. *cap. Nullus Judicum* 2. *cap. Relatum* 13. *caus.* 11. *cap. At si Clerici* 4. *de Judiciis* cum similibus. Sic etiam omnes res Eccle- 5
siarum, et personarum Ecclesiarum gaudent *immunitate reali;* indeque liberae, et immunes, et

exemptae sunt ab omni jurisdictione Laicali, et ab oneribus, et exactionibus quorumcnmque Laicorum, *cap. Quas semel* 4. *caus.* 19. *quaest.* 3. *c. Ligna* 28: *de consecrat. dist.* 1. *c. Non minus* 4. *et cap. Adversus* 7. *de immunitate Eccles. cap. Quia nonnulli* 1. *de immun. in* 6. *Clement. unic. eod. c. Sancitum est* 1. *de censibus cap. Quamquam* 4. *eod. in* 6. *Authent. Item nulla, Cod. de Episcop. et Cleric. l. Sancimus* 21. *Cod. de Sacrosanctis Eccles.* Vide verb. *Clericus art.* 2. *et art.* 7. *per totum* ubi late quoad immunitatem, et exemptionem.

6 Immunitas Realis, et Personalis est de Jure divino ut jam probatum est antea *art.* 1. *num.* 7. et sub verb. *Clericus art.* 1. *a num.* 77. *usque ad* 85: *inclusive* et verb. *Bona Ecclesiastica art.* 2. *a*
7 *num.* 16. Vide *ibi.* Ecclesiastici etiam sponte non possunt solvere exactiones Laicales, et Laici a sponte dantibus non possunt accipere; Sic expresse statuit Urbanus VIII. Constitut. incip. *Romanus Pontifex* §. 6. per extensum adducta sub verb. *Bona Ecclesiastica art.* 2. *num.* 68. ubi declarat illicitas, et invalidas, et restitutioni obnoxias exactiones Laicales etiam sponte datas, ibi: « Nec » non quascumque contributiones, collectas, ga » bellas, militum hospitationes, decimas vel alias » fructuum partes, aliaque onera, et gravamini » quaecumque super Ecclesiis, Monasteriis, et » locis piis, praesertim vacantibus, personis Ec- » clesiasticis, earumque, vel eorum bonis, seu » fructibus; etiam praetextu, vel causa facultatis » bona stabilia acquirendi, seu retinendi, ac quo- » modolibet per Laicos praefatos, et quoscumque » alios, alias quomodolibet qualificatos absque » sufficienti facultate Apostolica impositas, exa- » ctasque etiam a sponte dantibus vel contribuen- » tibus, » Et in Bulla Coenae Domini §. 18. expresse excommunicantur Laici omnes cujuscumque sint Dignitatis, et auctoritatis, qui Collectas Exactiones, aliave onera Clericis, aut Locis piis eorumque bonis imposita, etiam a sponte dantibus, et concedentibus absque speciali, et expresse Sedis Apostolicae licentia recipiunt, et ex declaratione Sac. Congr. Immun. *in Volaterrana* 18. *Septembris* 1629. *Clerus non potest solvere collectas absque incursu Censurarum*, sic praecisis verbis refert Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 54. *num.* 62. qui *ibid. sub n.* 88. subdit *Clericus non potest sponte solvere Gabellas a Laicis impositas. Ead. Sacra Congr. in Vicentina* 15. *Junii* 1638. *et in Adrien.* 27. *Septembris* 1632. Quoad haec, et similia, vid. verb. *Bona Ecclesiastica art.* 2. *per tot.* et signanter *a num.* 68. ubi adducitur Bulla Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex*, in qua multa scitu necessaria statuuntur, et declarantur, ut ubi videre est; *et num.* 69. *cum sequent.*

Quas poenas incurrant Violatores hujus immu- 8
nitatis, quinam sint tales Violatores et a quo possint, vel non ab eisdem poenis absolvi; jam satis dictum est sub verb. *Bona Ecclesiastica art.* 3. *per tot.* Unde ne jam scripta rescribantur vide *ibi.*

NOVISSIMÆ ADDITIONES EX ALIENA MANU

In prima hujus Bibliothecae editione in arti- 9
culo *Bannitus num.* 22. impressa est quaedam Epistola de mandato Pauli V. a Cardinali Sabellio data ad Nuncium Regni Neapolitani, eaque reperiri asserebatur in Registris Sacrae Congreg. Episcoporum, et Regularium negotiis praepositae *fol.* 55. Sub fide *Auctoris* haec ipsa Epistola impressa fuit in ceteris, quae postmodum factae fuerunt, editionibus in eodem artic. *Bannitus* non excepta una, et altera Romana, tum hac postrema Veneta. Sed tandem aliquando animadversum fuit hanc Epistolam immane quantum laedere localem immunitatem, atque ideo inquiri coepit, an ea vera esset nec ne? Et supposititia fuit deprehensa. In Registris enim dictae Sacrae Congregationis non ipsa, sed haec alia Epistola fuit reperta, quam ad corrigendum errorem in quem nos traxit *Auctor* e re duximus hic imprimere.

« Avendo Nostro Signore inteso quello, che V. » S. scrive alla Congregazione de' Vescovi con sua » de' 7. Giugno prossimo circa ai disordini, che » nascono per la frequenza di quelli, che confug- » gono ai Luoghi Sagri, ed inteso anche il senso » di lei, che allargandosi seco la mano col con- » cedergli facoltà di poter far estrarre alcuni » più insolenti, si potrà col castigo di pochi dar » esempio, e reprimere l'insolenza agli altri; si » contenta la Santità Sua di rimettere in lei, che » in alcuni casi più gravi possa, secondo la sua » prudenza, dopo l'aver fatta ammonire i Delin- » quenti, che partano; se ciò non giova, dar li- » cenza alla Corte Secolare di estraerli, persua- » dendosi Sua Santità, che Ella sia per valersi di » questa facoltà solo quando conoscerà, che lo scan- » dalo, ed il servizio pubblico lo ricerchi, dando » però in ciascuno di detti casi avviso del segui- » to: E per fine Dio etc.

De immunitate reali vide quae diximus in *additione* ad verb. *Bona art.* 2. *per tot.* de personali vero vide dicta *n.* 5. *Clericus*, et *Forum.*

IMPEDIENS

SUMMARIUM

1. Impediens aliquem a consecutione boni, ad quod habet jus quaesitum *in re*, vel *ad rem*, peccat graviter contra justitiam, et tenetur proportionate ad restitutionem. — 2. Etiamsi impediat absque vi, fraude, detractione, et mendacio. — 3. Demonstratur quomodo sit facienda restitutio *proportionata*. — 4. Impediens sine vi, fraude, et mendacio aliquem a consecutione boni, ad quod nullum habet jus *in re*, nec *ad rem*, peccat mortaliter, si faciat ex odio, et non tenetur ad restitutionem juxta proportionem spei, probabilitatis, seu certitudinis habitae illius boni consequendi, si per vim, fraudem, et mendacium impediat a consecutione talis boni. — 6. Impediens aliquem a consecutione boni, revelando occultum, attamen verum crimen, peccat graviter, et tenetur ad compensationem, si id non faciat ex justa causa. — 7. Advocati, Procuratores, Medici, Chirurgi, Ludimagistri, Tonsores, Artifices, Mercatores, aliique similes, qui vi, fraude, mendaciis, criminationibus cum aliorum praejudicio curant ad se trahere illos qui alios frequentabant, peccant graviter, et tenetur ad proportionatam restitutionem. — 8. Non peccant autem contra justitiam, nec tenetur ad restitutionem, si id faciant sine ulla vi, fraude, etc. sed solum communibus mediis, persuasionis, consilii, precum etc. — 9. Immo Lugo eos excusat etiam a peccato, mortali, quamvis cum aliorum praejudicio curent ad suam operam, et officinam trahere eos, qui alios frequentare solebant. — 10. Qui vi, fraude, minis impedit Procuratorem, vel Advocatum, ne assistant alterius causae, seu liti, et sic ei impedit victoriam, peccat contra justitiam, et tenetur ad proportionatam restitutionem. — 11. Item tenetur ad restitutionem, qui ex industria aliis negotiis occupat Procuratorem alterius, ne possit huic aliquod bonum — 12. Immo etiamsi Procurator esset voluntarius et sponte vellet servire. — 13. Injuste periens alterius litteras, ex quibus cognoscit ipsum aliquid pingue Beneficium certo medio consecuturum, certa negotiatione multum lucraturum, et hujusmodi, et postea praevenit, impedit, et sibi tali medio, et negotiatione, acquirit, peccat contra justitiam, et tenetur ad proportionatam restitutionem. — 14. Item peccat contra justitiam, et tenetur sic ad restitutionem, qui dolose retinet litteras alienas qui ex justitia tenetur tradere, si ex morosa consignatione litterarum alicui fuit impedita consecutio alicujus boni. — 15. Impediens bono fine, et zelo sine vi, vel fraude aliquem vere indignum, et ineptum a consecutione Cathedrae, Officii vel Beneficii, etiamsi occulta ejus crimina manifestet, non peccat, nec tenetur ad restitutionem. — 16. Talem autem impediens ex odio, vel vindicta, aut cum vi, seu fraude, licet non teneatur ad restitutionem, nec peccet contra justitiam, peccet tamen contra charitatem etc. — 17. Impediens aliquem dignum consecutione Cathedrae, Officii, vel Beneficii, ut Cathedra, Officium vel Beneficium conferatur manifeste digniori, quovis modo impediat, nec peccat, nec tenetur ad restitutionem. — 18. Impediens malo, et iniquo affectu digniorem, vel vere dignum quovis modo a consecutione Cathedrae, officii, vel Beneficii, curans conferri manifeste indigno, peccat gravissime, et tenetur ad proportionatam restitutionem. — 19. Impediens sine vi, et fraude, sed solis precibus, ne Cathedra, officium, vel Beneficium conferatur uni digno, et occurrens conferri alteri aeque digno, non peccat, nec tenetur ad restitutionem; peccat tamen, si id faciat vi et fraude, et hujusmodi. — 20. Impediens sine vi, et fraude, sed solis precibus; ne Cathedra, Officium vel Beneficium simplex conferatur digniori, sed digno, non peccat graviter, nec tenetur ad restitutionem. — 21. Peccat tamen graviter, et tenetur ad restitutionem proportionatum, si id faciat per vim, fraudem, etc. — 22. Impediens etiam sine vi, et fraude, et a fortiori cum vi et fraude, ne Cathedra vel Beneficium conferendum per concursum conferatur digniori, peccat gravissime, et tenetur ad restitutionem. — 23. Impediens Jurisdictionem Episcopi Censuris innodetur. — 24. Item impediens ne Curia Ecclesiastica possit vocare Laicos ad comparendum personaliter pro examine. — 25. Item impedientes in exercitio sui muneris Ministros Curiae Ecclesiasticae. — 26. Birruarios impediens fugam Sacerdoti, eum detinens per pallium, absolvitur ad cautelam. — 27. Ballivum addictum servitio utriusque Curiae, si quis impediverit, ne inserviat Curiae Ecclesiae excommunicatur. — 28. Et ubi sufficienter non constat de tali impedimento, sed potius fuerit pro aliquo actuali servitio Curiae Laicalis, tunc datur absolutio ad cautelam. — 29. Decretum Magistratus Saecularis prohibens, ne praedictus Ballius inserviat Curiae Ecclesiasticae, est a olendum per actum publicum. — 30. Gubernator Ballivum Curiae Laicalis carcerans, eo quod ei praesentasset praeceptum Curiae Episcopalis, excommunicatur. — 31. ad 49. Aliqua de impedimento legitimo.

1 Impediens aliquem a consecutione boni, ad quod habet Jus quaesitum *in re*, vel *ad rem*, peccat graviter contra justitiam, et tenetur proportionate ad restitutionem. *Communis*, *et certa*, cum S. Thoma 2. 2. *q.* 62. *ad* 8. Novar. *in Manual. cap.* 17. *num.* 69. Card. de Lugo *disp.*
2 18. *sect.* 5. *num.* 8. Etiamsi impediat absque vi, fraude, detractione, mendacio, quia quocumque modo impediat, vere violat justitiam auferendo bonum alterius, id nimirum, ad quod alter jam jus in re, vel ad rem habuit *Communis* cum supracita-
3 tis. Dicitur autem notanter teneri ad restitutionem *proportionate*, quia impediens consecutionem boni, ad quod alter jam habet jus perfectum seu, *jus in re*, tenetur ad fere totum damnum compensandum, scilicet reddendo, seu restituendo ipsum bonum ei impeditum, v. g. Beneficium sibi jam collatum, et confirmatum quamvis possessione nondum aditum, aut ejus valorem, detracta tamen aestimatione possessionis nondum habitae quae etiam est pretio aestimabilis, quia *jus in re* ante possessionem adhuc periculo subest, ideoque minus valet, quam ipsa res possessa; minus enim valet pecunia v. g. tibi ablata et restituenda sed nondum restituta, et possessa quam pecunia, tam restituta, et possessa. Impediens autem a consecutione boni, ad quod habet jus imperfectum, *et ad rem* tantum non tenetur compensare totum damnum, v: g. totum Beneficium promissum, et praesentatum tantum, sed nondum collatum, nec totum valorem ipsius; sed solum partem juxta aestimationem juris, et spei habitae consequendi illud bonum. *Communis* cum S. Thoma *loc. cit.* et Scoto *in* 5. *distinct.* 15. *quaest.*

2. *artic.* 4. *numer.* 40. §. *Ad ultima dico similiter.*
4 Impediens sine vi, fraude, et mendacio aliquem
a consecutione boni, ad quod nullum habet Jus
ex justitia, nec *in re* nec *ad rem*, peccat mortali-
ter, si id faciat ex odio non ex justa causa, et
non tenetur ad restitutionem, quia non peccat
5 contra justitiam. *Communis.* Tenetur autem ad re-
stitutionem juxta proportionem spei, probabili-
tatis, seu certitudinis habitae illius boni conse-
quendi si, per vim, fraudem, et mendacium im-
pediat a consecutione talis boni, v. g. si Titio vo-
lenti relinquere haereditatem, vel legatum Cajo,
vim quis inferat, ne id faciat vel mendaciis, et
falsis criminibus Caii relatis avertat vitium ab
hac voluntate quia licet non habeat Jus absolutum
ad illud Legatum, habet tamen Jus absolutum,
ne per fraudem. et vim impediatur ejus potentia
6 spes et probabilitas ad illud. *Communis* teste Cad.
de Lugo *disp.* 18. *sess.* 5. *n.* 91. Impediens ali-
quem a consecutione boni, revelando occultum,
attamen verum crimen peccat graviter, et tene-
tur ad compensationem, si id non faciat ex justa
causa quia non solum peccat contra Jus, quod
ille habebat, ne inique per talem detractionem
impediretur a consecutione talis boni *Cammunis.*
7 Advocati, Procuratores, Midici, Chirurgi, Ton-
sores, Artifices, Ludimagistri, Mercatores, aliique
similes, qui vi, fraude, mendaciis, criminationi-
bus cum aliorum praejudicio, curant ad se trahe-
re illos, qui alios frequentabant, peccant gravi
ter, et tenentur ad restitutionem juxta propor-
tionem boni aliis impediti, et consequenter dam-
ni causati, quia tales nedum peccant contra Ca-
ritatem, sed etiam contra justitiam. *Commu-*
8 *nis.* Non peccant autem contra justitiam, nec
teneutur ad restitutionem, si id faciant sine
ulla vi, fraude, mendacio, et criminatione,
solis communibus mediis persuasionis, consi-
lii, precum, et hujusmodi absque intentione
alios offendendi, quia tales utuntur Jure suo,
quod habent ad alios persuadendos in sui utilita-
tem, nec alii habent jus strictum ad illos clien-
tes, discipulos, et respective se frequentantes;
sicut enim poterant illi sine injustitia sponte sua
recedere, sic possunt sine injustitia suaderi. San-
chez *in consil. lib.* 1. *cap.* 3. *dub.* 3. *num.* 2. Lugo
disp. 18. *num.* 109. ubi dicit, hanc esse veriorem
9 sententiam, et alii. Immo Lugo *ibid. num.* 111.
cos excusat etiam a peccato mortali, quamvis
cum aliorum praejudicio curent ad suam operam
et officinam trahere eos, qui alios frequentare
solebant, quia caritas, non obligat ad consulen-
dum bono proximi cum magno proprio incom-
modo: Si enim peccarent mortaliter, ut volunt
plures cum Sanchez *l. c. n.* 5. ve dicit Lugo, ve
Magistris, et Concionatoribus, qui omnibus ar-
tibus, et mediis utuntur, ut Auditores sibi accu-
muleut etiam cum praejudicio omnium concur-
rentium; immo tunc majorem aestimant suam
gloriam, quando ex Schola, vel audientia aliorum
retrahunt Auditores ad suam; quod quidem fa-
ciunt et Advocati, Procuratores, Medici, Chirur-
gi, Tonsores, Artifices, Mercatores, aliique si-
miles.
Qui vi, fraude, minis impedit Procuratorem, 10
vel Advocatum, ne assistat alterius causae, seu
liti, et sic ei impedit victoriam, peccat contra
justitiam, et tenetur ad restitutionem juxta pro-
portionem boni impediti, et mali causati. *Omnes.*
Item tenetur ad restitutionem, qui ex industria 11
aliis negotiis, v. g. invitando ad venationem, lu-
dum, prandium, et hujusmodi, occupat Procura-
torem alterius, ne possit huic aliquod bonum ob-
tinere, ad quod procurandum tenebatur, vel ex
officio, vel ex contractu, quia talis fecit fraudem,
per quam est causa damni. Immo etiamsi Procu- 12
rator esset voluntarius, et sponte vellet servire,
qui ita tacite, et industrialiter occuparet eum
ignarum intentionis suae, adhuc teneretur resti-
stituere, quia adesset fraus; nam invitando ad
venationem, ludum, prandium, et hujusmodi,
aliud significaret, et aliud intenderet; fraus au-
tem, et dolus nemini patrocinari debent, *cap. ex
litteris* 2. *de dolo, et contumacia, cap. Sedis* 13. *et
cap. Ex tenore* 16. *de Rescriptis, cap. Tuae* 12. *de
Clericis non resident.* Lugo *loco citat. n.* 103. La
Croix *lib.* 3. *p.* 2. *n.* 78. et alii.
Injuste aperiens litteras alterius, ex quibus 13
cognoscit ipsum aliquod pingue beneficium certo
medio consecuturum, certa negociatione multum
lucraturum, et hujusmodi, et postea praevenit,
impedit et sibi tali medio, et negociatione acqui-
rit, peccat contra justitiam, et tenetur ad resti-
tutionem juxta proportionem certitudinis, proba-
bilitatis, vel spei habitae illud bonum consequen-
di, quia talis injusta aperitio, et lectio litterarum
fuit impeditiva ipsius boni, et causa mali. Lugo
disp. 18. *sect.* 5. *num.* 104. *et in Respons. moral.
lib.* 5. *dub.* 10. Lessius *lib.* 2. *cap.* 12. *a num.* 130.
Sporer. *tom.* 2. *tract.* 4. *praelimin. ad praecepta
secundae Tabul. cap.* 2. *sect.* 3. *num.* 205. La Croix
lib. 3. *part.* 2. *num.* 76. et alii. Item peccat con- 14
tra justitiam, et tenetur sic ad restitutionem. qui
dolose retinet litteras alienas, quas ex justitia,
officio vel contractu tenetur tradere, si ex moro-
sa consignatione litterarum alicui fuit impedita
consecutio alicujus boni; talis enim dolosa litte-
rarum detentio fuit graviter injuriosa, et praeju-
dicialis ei, cui erant directae. *Doctores citati*, et
alii passim.
Impediens bona fide, et zelo, sine vi, vel frau- 15
de aliquem vere indignum, et ineptum a conse-
cutione Cathedrae, et Officii, vel beneficii, etiamsi
vera ejus crimina occulta, et ineptitudinem in-
cognitam manifestet Collatori, nec peccat, nec te-
netur ad aliquam restitutionem: immo est potius

laude dignus, et merito, quia maxime interest
bonu communi Reipublicae, et Ecclesiae Cathe-
dras, Officia, vel Beneficia non conferre indignis,
et ineptis, et ad illa nullum prorsus Jus habent
16 indigni. *Communis, ac certa.* Talem autem impe-
diens ex odio, vel vindicta, aut cum vi, seu frau-
de, licet non peccet contra justitiam, et non te-
neatur ad restitutionem, ex quo indignus, et ina-
ptus nullum prorsus Jus habeat ad illa, peccat
tamen contra caritatem, vel aliam virtutem juxta
suam malam affectionem, et iniquam artem adhi-
bitam. Immo, si talem impediat, infamando inju-
ste apud alios, peccat etiam contra justitiam in-
justa laesione famae alterius, et ad hujus restitu-
tionem tenetur, licet non teneatur ad restitutiu-
tionem pro impedita consecutione Cathedrae,
Officii, vel Beneficii propter rationem adductam.
Communis.
17 Impediens aliquem dignum a consecutione Ca-
thedrae, Officii, vel Beneficii, ut Cathedra, Offi-
cium vel Beneficium conferatur manifeste dignio-
ri, quovis modo impediat, nec peccat, nec tene-
tur ad aliquam restitutionem, quia dignus nul
lum prorsus jus habet respectu dignioris, unde
illum impediendu, et hunc promovendo, recte
agitur juxta intentionem Ecclesiae, vel Reipubli-
cae volentis dare Cathedras, Officia, vel Beneficia
dignioribus, ita exigente justitia distributiva.
18 *Communis.* Econtra impediens malo, et iniquo
affectu digniorem, vel vere dignum quovis modo
a consecutione Cathedrae, Officii, vel Beneficii,
et curans conferri manifeste indigno, peccat gra-
vissime, et ad restitutionem tenetur ipsi dignio-
ri, seu vere digno, juxta proportionem Juris, si
quod ad ipsa habebat: sin autem ipsi Ecclesiae,
vel Reipublicae pro damnis consecuturis, et pri
mo loco restituere tenetur ipse indignus habens
Cathedram, Officium, vel Beneficium, secundo
loco Collator, tertio loco ipse suasor, et promo-
tur, seu cooperator. *Communis; arg. c. Quia per
ambitiosam* 15. *de Rescriptis, et cap. Grave nimis*
19 29. *de Praebend.* Impediens sine vi, et fraude, sed
solis precibus, et suasionibus ne Cathedra, Offi-
cium, vel Beneficium conferatur uni digno, et
procurans conferri alteri aeque digno, nec pec-
cat, nec tenetor ad restitutionem; Si autem id
faciat vi fraude, et hujusmodi, licet non teneatur
ad restitutionem, ex quo dignus non habeat jus
justitiae supra aeque dignum, peccat tamen ob
fraudem, et vim adhibitam, quia aeque dignus
gaudet jure, ne malis artibus impediatur. *Com-
munis.*
20 Impediens sine vi, et fraude sed solis precibus
et suasionibus, ne Cathedra, Officium, vel Bene
ficium simplex conferatur digniori, sed digno,
quamvis, non desint magni nominis Doctores di-
centes, quod peccet graviter, tamen non esse pec-
catum mortale conferre Beneficia simplicia nul-
lam curam Animarum habentia personis dignis
omissis dignioribus, tenent plurimi alii a nobis
citati, et secuti sub verb. *Beneficia Ecclesiastica
art.* 5. *num.* 28. *et seq.* cum La Croix *lib.* 4. *num.*
591. cum Rota recentior. *p.* 10. *dec.* 262. *numer.*
1. *et* 2. ubi praecise dicit, quod dignus in Bene-
ficiis simplicibus eligi potest omisso digniori:
quod si aliud diceremus, omnes ferre Praelati es-
sent in statu damnationis providentes Beneficia
simplicia dignis, praetermissis dignioribus, quae
acerbissima profecto esset sententia. Hactenus
Rota *loc. cit.* plurima alia adducens, *ut ibi* videre
est. Attamen *ibid. sub n.* 8. dicit, quod tutius est 21
etiam Beneficia simplicia adjudicare dignioribus.
Impediens aut per vim, vel fraudem, aut aliam
iniquam artem, peccat, et tenetur ad restitutio-
nem juxta proportionem certitudinis, aut spei,
vel probabilitatis, quam habuit dignior conse-
quendi illam Cathedram, Officium, vel benefi-
cium, quia ille dignior gaudet jure, ne iniquis
artibus impediatur. *Communis.*
Impediens etiam sine vi, et fraude, et a fortiori 22
cum vi et fraude, ne Cathedra, aut Beneficium
conferendum per concursum, et oppositionem,
conferatur digniori, peccat gravissime, et tenetur
ad restitutionem, seu ei resarciendum damnum
judicio prudentis, colligitur ex *cap. Metropolitano*
19. *dist.* 63. *ex c. Licet* 15. *caus.* 2. *quaest.* 1. *ex
cap. Unica, Ut Ecclesiastica Beneficia,* ex Concil.
Tridentin. *sess.* 24. *c.* 1. *et c.* 18. *de reformat.* et
Constit. S. Pii V. incip. *In conferendis Beneficiis,*
et ex proportione 47. inter damnatas ab Innocen.
XI. *die* 22. *Mart.* 1679 et sic tenent Fagnan. *lib.*
5. *decretal. in cap. Mandato* 46. *de Simonia num.*
29. Navarr. *in Manual. cap.* 17. n. 74. Lessius
lib. 2. *cap.* 34. *dub.* 15. num. 75. Lugo *disp.* 18.
sect. 5. *num.* 107. ubi testatur de communi. Et
ratio est, quia dignior judicatus in concursu ha-
bet Jus ex lege, uti recte dicit Navarr. cum Les-
siu *loc. cit.* num. 72. La Croix *lib.* 4. *n.* 628. in-
tervenit enim quasi contractus inter illos, qui in-
dicunt concursum, et qui concurrunt, ut qui di-
gnior fuerit renunciatus, consequatur Cathedram,
seu Beneficium; unde impediens digniori talem
consecutionem, ad quam habet jam perfectum Jus
ratione habiti concursus, facit gravem injuriam
contra justitiam, et ideo tenetur ei restituere, seu
compensare damnum. Vide verb. *Beneficia Eccle-
siastica art.* 5. *a num.* 18. *ad* 27.
Impediens judisdictionem Episcopi, Censuris 23
innodatur. *Sac. Congreg. Immun. in Ugsatina* 10.
Mart. 1699. *lib.* 2. *decret. Vall pag.* 207. Ob re- 24
cursum ad Judices Laicus pro impediendo, ne
Curia Ecclesiastica posset vocare laicos ad com-
parendum personaliter pro examine Ordinarius
procedat, *Ead. Sac. Congreg. Immun. in una Mon-
tis Cassini* 20. *Nov.* 1696. *lib.* 2. *decretar. Vallem.
pag.* 58. Impediens in exercitio sui muneris 25

Ministros Curiae Ecclesiasticae, Censuris innodantur; *Ead. S. Cong. Imm. in Asculana in Apulia* 9. *Jul.* 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 196.
26 Birruarius impediens fugam Sacerdoti eum detinens per pallium, absolvitur ad cautelam; *Ead. Sac. Congreg. Immun. in una S. Agathae Gotorum*
27 2. *Jul.* 1698. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 225. Ballivum addictum servitio utriusque Curiae, si quis impedierit ne inserviat Curiae Ecclesiasticae, excommunicatur; *Eadem Sac. Cong. Immun in Nucerina* 18. *Novemb.* 1687. *lib. decret. Martelli pag.*
28 186. Et ubi sufficienter non constet de tali impedimento, sed potius fuerit pro aliquo actuali servitio Curiae Laicalis, tunc datur absolutio ad
29 cautelam; *ibidem.* Decretum Magistratus Saecularis prohibens, ne praedictus Ballivus inserviat Curiae Ecclesiasticae, est abolendum per actum publicum; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Asculana*
30 5. *Octob.* 1688. *lib. decretor. Martelli p.* 357. Gubernator Ballivum Curiae laicalis carcerans, eo quod ei praesentasset praeceptum Curiae Episcopalis, excommunicatur; *Ead. Sac. Congr. Immun. in Sutrina* 13. *Jannarii* 1703. *lib.* 3. *decretor. Vallemanni pag.* 468.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

31 De legitimo impedimento frequens est in Foro disputatio; Abs re rigitur haud est de eo paucis disserere.
32 Legitimum impedimentum non malo definitur: *Justa causa alicui obstaculum creans, quominus quod ipsi faciendum incumbebat praestare possit.*
33 Praestat igitur I. legitimum impedimentum morbus non omnis, sed sonticus tantum; Strik. *disput. juridic vol.* 5. *disp.* 3. *cap.* 2. *num.* 3. *et* 4. qui *n.* 16. *et plur. seq.* una tradit, an et quando
34 senectus praestet legitimum impedimentum. Sonticus vero morbus, non solum proprius, sed et Conjugis, tum Liberorum legitimum praestat impedimentum; Carpzov. *Jurisp. Forens. part.* 1. *Constit.* 9. *defin.* 8. Zanger. *de Except. part.* 2. *c.*
35 9. *n.* 13. Nonnunquam et morbus Advocati impedimentum legitimum praestat, tunc scilicet quum reus facile alium Advocatum, aut procuratorem habere haud possit; Strik. *disput. Juridic. tom.* 5. *cap.* 2. *num.* 10. *et sequent.* Langius *in Process. Jur. civil. et Saxon. cap.* 70. *num.* 71.
36 II. Praestat impedimentum legitimum Captivitas, et quidem etiamsi culpa praecesserit; Mynsinger. *Cent.* 4. *observ.* 57. Rudinger. *Centur.* 2.
37 *observ.* 10. Idque extende ad violentam detentionem, et quidem etiamsi a Privato ea fiat; Strik. *disput. juridic. tom.* 5. *disp.* 3. *c.* 2. *n.* 22.
38 III. Legitimum praestat impedimentum absen-
39 tia Reipublicae causs. At num abesse Reipublicae causa dici possint, et sic allegare legitimum impedimentum Deputati, qui a Civitate Municipali, aut Castro, aut Villa mittuntur, non convenit inter Doctores; Consule Stryk *disput. Juridic. tom.* 5. *disp.* 3. *cap.* 2. *num.* 24. *et plur. sequent.* qui et de eo disputat, an legatio libera praestet impedimentum legitimum.
IV. Militia legitimum impedimentum praestat; 40
Et quod singulare est, etiam Milites Urbanici 41
legitimum impedimentum allegare valeut; Bruneman. *ad L.* 53. *ff. ex quibus caus. major.* Stryk. *juridic. Dissert. volum.* 5. *disp.* 3. *cap.* 2. *n.* 32.
V. Praestat legitimum impedimentum peregri 42
natio, sed non omnis. Tributum id est peregrina- 43
tio studiorum causa, tum causa mercaturae; Stryk. *disput. Juridic. tom.* 5. *disp.* 3. *c.* 2. *num.* 38. *et plur. sequent.*
VI. Locus non tutus praestat impedimentum 44
legitimum; Stryk. *Jurid. dissert. vol.* 5. *disp.* 3. *c.* 2. *num.* 46. qui et exemplis rem illustrat; Coler. *de Process. exequut part.* 1. *cap.* 12. *n.* 21.
VII. Praestat legitimum impedimentum litis 45
pendentia; Zanger. *de Except.* 2. *art.* 2. *c.* 13. *n.* 3. Mindan. *de Process. lib.* 3. §. 5. *n.* 11.
Et ut alias causas legitimi impedimenti omit- 46
tamus. de quibus consuli potest Stryk. *juridic. dissert. volum.* 5 *c.* 2. *num.* 50. *ad fin.* praestat et illud factum Adversarii, vel etiam Alterius cujuscumque.
De ratione probandi legitimum impedimentum 47
adi eumdem Stryk. *jurid. dissert. vol.* 5. *c.* 3. *per*
tot. Non vero, quoad factum Adversarii vel alte- 48
rius cujuscumque, satis haud esse illud probare, sed probare simul oportet, omnes adhibitas esse diligentias pro ejus remotione, easque nihil profuisse; Decius *consil.* 677. *numer.* 4. Mindan. *de Process. lib.* 2. *c.* 19. *num.* 2.
Probato legitimo impedimento, causa restitui 49
tur in pristinum statum, in quo erat ante impedimentum, et de novo secundum juris ordinem
proceditur. De specialibus vero effectibus legiti- 50
mi impedimenti pro varietate praesertim causarum ipsius, confer. Stryk *juridic. dissertat. volum.* 5. *cap.* 4. *per tot.*

ADDITIONES EX EDITIONE BASSILINIANA

Subjicere placet, quae scribit Conciliati Tra- 51
ctatu IX. De VII. Decal. Praecepto cap. V. §. VIII. num. VI. tom. I. pag. mihi 387. seq. Sunt autem hujusmodi: Titius novus artium liberalium magister, absque mediis injustis procurat modis civilibus divertere discipulos a Sempronii Schola, ut ad suam conveniant, et reapse plures eorum ad suam traxit, ad quid tenetur? Si Titius non sit longe praestantior in docendo, quam sit Sempronius, peccat contra justitiam respectu Sempronii; quia cum non sit doctrinae longe majoris, sed aut circiter aequalis, aut forte inferioris, injuste laedit illius famam, inducendo scolares, ut se eidem prae-

ferant; nec non illius justum lucrum, circa quod quoddam jus in re habebat, ne sibi tolleretur, ob aequalem, aut inferioris alterius magistri idoneitatem. Unde Cajetanus in Summola verbo *Magistrorum peccata*, dicit: « Quinto, peccant Magistri deviando scholasticos auditores ab aliis doctoribus in damnum ipsorum aut auditorum, et injuriam doctoris; et hoc esset mortale, si sic fieret »: Haec Eminentissimus ille. Si autem Titius reapse esset longe praestantior, et nulla arte injusta uteretur, videtur non peccare, quia neque injuriam faceret Sempronio, ob ipsius idoneitatem longe inferiorem sua: neque discipulis longe melius instituendis. Verum quia in hoc casu multa sunt consideranda, et quia est casus exemplaris aliorum, idcirco audiendum puto S. Antoninum, qui *p.* 2, *tit.* 2, *cap.* 2, §. 1. ex Joan. de Rupella haec profert: « Patet, quid dicendum sit de his, qui scholares retrahunt, et subtrahunt doctoribus, cum quibus audiunt: quia aut hoc faciunt in odium doctorum, vel volentes sibi providere, vel aliis providere, vel volentes scholaribus providere. Si primo modo; aut subtrahit scholarem, qui jam intrabat scholas, et tunc tenetur doctori ad restitutionem scholaris, sive salarii, et honoris sibi subtracti: si etiam doctor, cui talis subrahitur sit melior quam ille, cui eum procurat, tenetur tali pro quanto utilitatem scientiae sibi subtraxit. Si autem nondum scholas intravit, sed intrare disponebat, non tantum tenetur, licet obligetur scholarem inducere, ut redeat ad primum. Si autem hoc facit, volendo sibi providere; puta, est doctor, et vult sibi de scholaribus providere, si hoc sine fraude facit, et scholares nondum se dedere alicui doctori, non credo eum in aliquo obligari, cum cuilibet sit licitum modo licito, et debito procurare utilitatem suam, aliter non credo sibi licere. Si autem hoc fecit, volens alii providere, sicut quando scholaris alicujus doctoris subtrahere conatur scholares aliis doctoribus, ut intrent cum doctore, in hoc solum honorem, et utilitatem sui doctoris intendens; si subtrahat jam intrantem cum alio doctore, credo ipsum obligari; nisi forte illius doctoris cui subtrahit eum, insufficientia, et scholaris aliqua specialis cura qua sibi tenetur, excuset. Si autem retrabat intrare volentem, cum ex hoc nullum jus doctori sit acquisitum, et hoc facit sine fraude, non credo eum doctori in aliquo obligari, obligatur autem scholari, si eum retrahat, ne audiat meliorem. Si autem hoc faciat utilitati scholaris volens consulere, et super hoc, a scholari requisitus, consulit, quod audiat alium doctorem meliorem, bene facit: et dicta in his casibus, sunt caeteris paribus intelligenta ». Haec S. Archiepiscopus ex laudato Johanne. Ex hac resolutione, quam exemplarem vocavi, inferas, quid respondendum sit in similibus casibus, de Advocatis, Procuratoribus, Medicis, Artificibus, Mercatoribus etc. immo et Concionatoribus qui abducent alienos clientes, infirmos, eosque qui ab alio emere solent merces, vulgo *avventori* etc., uti sibi majora lucra et utilitates temporales procurent.

IMPEDIMENTA MATRIMONII

VIDE *MATRIMONIUM* QUOAD IMPEDIMENTA

IMPOTENTIA

VIDE VERB. *IMPEDIMENTA MATRIMONII* ART 2. A NUM. 19 AD 38.

IMPUDICITIA

VIDE VERB. *LUXURIA* A NUM. 70. USQUE AD FINEM.

INCENDIARII

SUMMARIUM

1. Incendiarius quis proprie sit, et dicatur. — 2. Assignatur poena Incendiarii proprie talis. — 3. Assignatur poena illius, qui sine dolo malo ex sola negligentia, vel imprudentia cum aliqua tamen culpa sive lata, sive levi, sive levissima incendium causavit. — 4. Talis incendiarius non tenetur ad restitutionem in foro interno ante sententiam Judicis, nisi ex sua culpa lata Theologica graviter peccaminosa sit causatum incendium, seu dam-

num. — 5. Incendium mere fortuitum sine ullius culpa ortum in nullo foro obligat ad restitutionem, nec ullam poenam in aliquem inducit. — 6. De Jure Canonico Incendiarii Ecclesiarum, et Locorum piorum, seu ipsis ad triginta passus contiguorum, incurrunt Excommunicationem ipso facto. — 7. Tales incendiarii, antequam per sententiam Ecclesiae sint publice, et nominatim denunciati, possunt absolvi ab Episcopo. — 8. Postquam autem sunt publice, et nominatim denunciati, a solo Papa possunt absolvi. — 9. Incendiarii rerum profanarum, seu locorum non sacrorum, eorumque Fautores non incurrunt Excommunicationem ipso facto, seu latae sententiae, sed solum sententiae ferendae. — 10. Incendiarii, qui dolo malo id faciunt, nequeunt absolvi, nisi damna causata resarciant, et jurent se non amplius id facturos. — 11. Incendiarii, si impoenitentes decedant, privari debent Ecclesiastica sepultura — 12. Si autem ante mortem poenitentes fuerint ab Excommunicatione absoluti, possunt in loco sacro sepeliri, et eorum haeredes teneotur ad reparationem damnorum ex incendio causatorum. — 13. Quando nescitur, unde incendium sit exortum, praesumitur exortum culpa inhabitantium. — 14. Tamen inhabitantes ad damna inde secuta resarcienda etiam in foro externo non obligantur, nisi culpa alicujus in specie, et determinate rationabiliter praesumatur. — 15. Qui adhibitis debitis cautelis in agro suo ignem accendit, ut stipulas, vel spinas comburat, si ex improviso ventorum vi ignis ulterius egrediatur, et damna aliis causet, non tenetur ad restitutionem. — 16. Incendiarii, quando non sunt Depopulatores agrorum, gaudent Immunitate Ecclesiastica.

1 Incendiarius proprie loquendo est, qui dolo ma-
lo, ex odio, vel vindicta, vel alicujus commo-
di, aut lucri consequendi gratia, Civitatem,
Oppidum, Pagum, Praedium, Ædes, vel alia
bona aliena, ut segetes, acervos frugum, foeni, li-
gnorum, silvam, et hujusmodi, supposito igne in-
cendit, vel ad hoc mandatum, auxilium, vel con-
silium scienter dat. *Est in re communis*, *argum.*
c. Pessimam 32. *caus.* 23. *qu.* 8. *cap. Si quis do-*
mum 6. *de injuriis*, *et leg. Qui aedes* 9. *ff. de in-*
2 *cendio, et ruina*, cum similibus. Poena incendiarii
dolo mala, data opera, ut supra, incendium cau-
santis de Jure Civili habetur statuta, ut sequitur,
in l. Quia aedes, ff. de incendio, et ruina, ibi:
« Qui aedes, acervumve frumenti juxta domum
» positum combusserit, vinctus, et verberatus igne
» necari jubetur; *item* in l. fin. ff. de incendio, et
» ruina *sic statuitur*: Qui data opera in Civitate in-
» cendium fecerint, si humiliori loco sint, bestiis
» objici solent, si aliquo gradu id fecerint, capite
» puniuntur, aut certe in Insulam deportantur »;
ubi Glossa *in fin.* addit, *ut igne crementur*. Idem
in l. Capitalium 28. §. 12. *ff. de poenis* ita habe-
tur: « Incendiarii capite puniuntur, qui ob inimi-
» citias, vel praedae causa incenderint intra op-
» pidum, et plerumque vivi exuruntur, qui vero
» casam, aut villam aliquo lenius »; et ut sta-
tuit Carolus V. in sua Constitutione *ar.* 125 *in-*
cendiarii dolose omnes indistincte debent vivi igne
comburi.
3 Qui autem sine dolo malo, ex sola negligentia,
vel imprudentia cum culpa tamen sive lata, sive
levi, sive levissima incendium causavit, non tene-
tur ad poenam ordinariam, sed de jure civili tene-
tur ad resarciendum damnum illatum, et ad aliam
mitiorem poenam arbitrio Judicis imponendam;
arg. leg. Qui aedes 9. *ff. de incendio*, *et ruina*,
leg. Capitalium 28, §. 12. *de poenis* §. *Incendia-*
rii, *vers. Nam fortuita, juncta Glossa*, *verb. Jac-*
tura, *l.* 1. §. 1. *ff. de Effract.* Farinac. *in praxi*
criminali q. 110. *num.* 10. Reiffenstuel *lib.* 5. *dec.*
tit. 17. *num.* 28. *et sequent.* Pirhing *ibid. num.*
4 48. et alii passim. Ad talem vero restitutionem
non tenetur in foro interno ante sententiam Judi-
cis, nisi ex sua culpa lata Theologica graviter pec-
caminosa sit causatum incendium seu damnum,
culpa enim Juridica levis, vel levissima non obli-
gat in foro interno ad reparationem damni ante
sententiam Judicis. Lugo *disp.* 8. *de Jure*, *et Just.*
sect. 3. *num.* 46. *et sect.* 4. *num.* 54. Lessius *lib.*
2. *cap.* 7. *num.* 44. Reiffenstuel *loc. citat. num.*
3. *et tit.* 36. *num.* 43. et alii communius, et pro-
babilius. Incendium mere fortuitum sine ullius, 5
culpa ortum, in nullo foro obligat ad restitutio-
nem nec ullam poenam in aliquem inducit; *leg. Si*
fortuito 11. *ff. de incendio, et ruina*, *l. Si quis* 9.
§. 3. *ff. locati*, *et l. Ex conducto* 15. §. 2. *et* 3.
ff. eodem.
De jure Canonico Incendiarii Ecclesiarum, alio- 6
rumque locorum sacrorum, et locorum ipsis ad tri-
ginta passus contiguorum, juxta *cap. Definivit* 35.
caus. 17. *q.* 4. si dolo malo id faciant, sunt ipso
Jure, seu facto, excommunicati; *arg cap. Cano-*
nica 107. *caus.* 11. *q.* 3, *cap. Omnes Ecclesiae* 5.
caus. 17, *q.* 4. *cap. Si quis* 31. *q.* 33. *n.* 8. Ta- 7
les incendiarii antequam per Ecclesiae sententiam
sint publice, et nominatim denunciati, possunt ab-
solvi ab Episcopo. Hostiens. *in Summa Rub. de*
incendiariis tit. 17. *n.* 9. Silvester. *verb. Incen-*
diarius qu. 1. *num.* 2. Pirhing. *lib.* 5. *decret. tit.*
17. *n.* 4. Reiffenstuel *ibidem n.* 35. Postquam au- 8
tem sunt publice, et nominatim denunciati, a solo
Papa possunt absolvi ab ipsa excommunicatione,
textu clarissimo *in cap. Tua nos* 19. *de sentent.*
Excomm. ibi: « Incendiarii, ex quo sunt per Ec-
clesiae sententiam publicati, pro absolutionis be-
neficio ad Apostolicam Sedem sunt mittendi ». In- 9
cendiarii rerum profanarum, seu locorum non sa-
crorum, sicuti, et mandantes, et qui auxilium, vel
consilium dolo malo eis dederint, incurrunt Ex-
communicationem, solum sententiae ferendae, non
autem latae, aut ipso facto, textu expresso *in cap.*
Si quis 31. *et cap. Pessimam* 32. *caus.* 23. *qu.* 8.
Incendiarii, qui dolo malo id faciunt, nequeunt 10
absolvi, nisi damna causata resarciant, et jurent
se non amplius id facturos, textu expresso *in cit.*

cap. *Pessimam* 32. *caus.* 23. *q.* 8. ubi de incendiario sic statuitur: *Nec absolvatur, nisi prius damno, cui id intulit, secundum facultatem suam, resarcito, juret se ulterius ignem non appositurum.*

11 Incendiarii, si impoenitentes decedant, privari debent Ecclesiastica sepultura, textu espresso *in cit. cap. Pessimam*, ibi: *Et si mortuus fuerit In-*
12 *cendiarius Christianorum careat sepultura.* Si autem ante mortem poenitentes fuerint ab Excommunicatione absoluti, possunt in loco sacro sepeliri. At si ab ipsis non fuit facta reparatio damnorum ex incendio causatorum, tenentur ipsorum haeredes, et ad id compelli possunt, textu clarissimo *in capit. In litteris* 5. *de Raptoribus, Incendiariis etc.*

13 Quando nescitur, unde incendium sit exortum, praesumitur exortum culpa inhabitantium, cum aedium incendia plerumque aliqua, si non lata, saltem levi, vel levissima culpa, et negligentia inhabitantium oriantur; *l. Nam salutem* 3, §. 1, *ff. de Offic. praef. Vigil.* ibi: *Plerumque incendia*
14 *culpa fiunt inhabitantium.* Tamen inhabitantes ad damna inde secuta resarcienda etiam in Foro externo non obligantur, nisi culpa alicujus in specie, et determinate rationabiliter praesumatur; Farinac. *in prax. Crim. qu.* 110, *num.* 93. Gailus *Practic. observ. l.* 2. *observ.* 21. *num.* 3. Alexander *consil.* 50. *num.* 9. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 38. et communis aliorum. Et ratio est, quia Incendium non probata culpa certi hominis, inter casus fortuitos numeratur. Gailus *l. c. arg. l. Incendium, Cod. Si certum petatur.* Tum quia non praesumitur dolo alicujus certi factum tale incendium, quia dolus numquam praesumitur; *leg. Merito* 51. *ff. Pro socio*, sed claris indiciis probari debet: *l. Dolum.* 7. *Cod. de dolo malo*, ibi: *Dolum ex indiciis perspicuis probari convenit.* Probatio enim debet esse certa, alias nihil valet; *cap. In praesentia* 8. *de probationibus.*

15 Incendium dicitur casus fortuitus in eo, qui in agro suo ignem accendit, ut stipulas, vel spinas comburat, ut facilius arare, et serere possit, seu ut agrum impinguet, et foecundet; Si expost, orta tempestate, et ventorum vi ulterius egrediatur, et fundo vicini damnum faciat; tunc enim is, qui ignem sic in suo agro accendit, non tenetur de tali incendio, et damno, tamquam de casu fortuito, dummodo tamen adhibuerit diligentiam circa tempus, circa locum, et alias circumstantias, ne ignis longius egrederetur. Marian. *in c. Si quis domos num.* 13. *de injur. et damn. dat.* Angelus *de Malefic. in verb. Incendiario numer.* 9. *ad med.* Rubens *de igne n.* 6. Farinac. *in tit. de variis, et divers. crim. q.* 110. *n.* 142. *et* 151. Panimoll. *decis.* 55, *num.* 19. *et* 20. Joseph Ludovic. *dec. Perusin.* 21. *n.* 21. *part.* 1. Salicet *cons. crim. diversor.* 31. *num.* 2. *vers. vel etiam si subita vi, lib.* 1. *in parvis*, Cephal. *consil.* 362, *numer.* 22. Cepol. *de servit. rustic. praedior. cap.* 44, et alii passim.

Incendiarii, quando non sunt Depopulatores a- 16
grorum, gaudent Immunitate Ecclesiastica, seu Asyli. Farinac. *de Immunitate Eccles. cap.* 6. *num.* 105. Diana *resol. moral. p.* 7. *tract.* 1. *de immun. Eccles. resolut.* 16. *vers. sed haec opinio;* Panimol. *decis.* 89, *num.* 27. Bonacina, et alii passim; Hoc enim crimen excipitur in Bulla Gregorii XIV. incipien. *Cum alias*, necnon in Bulla Bened. XIII. incip. *Ex quo.* Quamvis enim hoc crimen sit simile Depopulationi agrorum, tamen, cum non sit idem, sed diversum, illius criminis exceptio firmat regulam in hoc alio casu non excepto; *arg. l. In iis quae, ff. de legibus.* Unde ipsamet Sacra Congregatio Immunitatis decrevit, ut sequitur: « Gaudent immunitate mulieres detentae in Hospitali dedita opera Incendiariae ipsius Hospitalis, et ideo una ex eis carcerata in dicto Hospitali, est eidem loco restituenda. Et Vicarius mandans, superior Hospitalis consulens, ac Birruarii exequentes carcerationem, consulant conscientiae suae ». *Sacr. Congrega,. Immunit. in Ferrarien.* 13. *Maji* 1692. *lib. decret. Grimald. pag.* 129.

INCENSATIO

VIDE VERB. *THURIFIC.* PER TOTUM

INCESTUS

INCESTUOSUM MATRIMONIUM QUOMODO, ET QUANDO IN RADICE SANARI POSSIT, ET INCESTUOSA PROLES QUOMODO LEGITIMETUR? VIDE IN TOM. 3. VERB. *FILIUS*, ALIA AD REM VIDE VERB. *LUXURIA* A NUM. 12. AD 20. ET VERB. *POENA*, ART. 2. A N. 138. AD 144.

INCORRIGIBILIS

SUMMARIUM

1. Requiritur sententia Judicis Ecclesiastici super Incorrigibilitate Clerici ut tradi possit Curiae saeculari — 2. Incorrigibilis ejectus a Religione gaudet privilegio Fori. — 3. *ad* 5. De extractione Incorrigibilis a loco immunt.

1 Requiritur sententia declaratoria Judicis Ecclesiastici super Incorrigibilitate Clerici, antequam possit consignari Curiae Laicae. *Sac. Cong. Immunit, in Hieracen.* 26. *Aug.* 1636 *lib.* 3, *decr. Paulus pag.* 12.

2 Ejectus a religione tamquam incorrigibilis gaudet privilegio Fori juxta decretum editum de Ordine Urbani VIII de Regularibus Apostatis, et Ejectis; *Sac. Congreg. Immun. in Nolana* 11. *Maji* 1660 *lib. decr. Rocci pag.* 253.

3 Conceditur facultas extrahendi incorrigibilem, et induratum in suis iniquitatibus, existentem in loco immuni, et retinendi in carceribus Ecclesiasticis ad correctionem usque ad novum ordinem; *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Sarzan.* 20. *Sept.* 1667. *lib.* 1. *decr. Altov. p.* 162.

Datur facultas extrahendi Clericos incorrigibiles, et vitae scandalosae, et retinendi in carceribus ad correctionem. *Eadem Sac. Congr. Immun. in Lycien.* 18. *Junii* 1669 *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 368. *in Lauretana* 2. *Martii* 1677. *lib.* 2. *decret. Altov. p.* 1357. *in Asculana* 31 *Aug.* 1677. *ibi p.* 149. *in Terracinen.* 13. *August.* 1678. *ibi p.* 1627. 4

Sacerdos vulnerans propriam Concubinam, et dans signa incorrigibilitatis extrahitur cum facultate Sacrae Congregat, et retinetur in carceribus ad correctionem. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Bituntina* 11. *Jul.* 1666. *lib. decr. Altov. pag.* 1276. 5

Alia, Vide Verb *Ejecti per tot.*

INDIA, INDI

SUMMARIUM

Statuta aliqua SS. Pontificum pro Indiarum regionibus.

1 In Indiarum Regionibus Hispaniae Regi subjectis permittitur esus carnium diebus Sabbati per annum: Bened. XIV. tom. 1. Const. 128. incip. *Jampridem.*
2 Indos Paraquariae, et Brasiliae in servitutem redigere prohibetur; Id Const. 36. incip. *Immensa.*

3 In Indiis Maris Oceani S. Pius V. Indulserat, ut animarum cura a Regularibus exerceretur independenter ab Ordinariis; Idem tom. 2. Const. 1. incip. *Quamvis ad confirmandum.* Idque a Gregorio XIV. confirmatum fuit; Idem *ibid* sed non constat privilegium executioni demandatum fuisse; Idem *ibidem.*
4 Innocentius autem X, illud declaravit procedere in locis, in quibus esset defectus Parochorum; Idem *ibidem.*

5 In Indiis Regulares ad Curam animarum non admittuntur, nisi cum examine, et approbatione Episcoporum; idem *ibid.*
6 In Indiis tam Orientalibus, quam Occidentalibus servari jubentur Decreta Concilii Tridentini de jurisdictione Episcoporum in omnes animarum Curam exercentes; Idem *ibid.*

INDIGNUS PRO PRÆLATURIS

VIDE VERB. *ABBATISSA* NUM. 49. ET VERB. *ELECTIO* ART. 4. NUM. 40. ET SEQ.

INDULGENTIA

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Indulgentia quoad ea, quae concernunt ejus naturam, antiquitatem, et divisionem.*

1. Indulgentiae nomen quod a verbo *Indulgeo* derivatur, sumitur duobus praecipue modis, qui assignantur. — 2. Indulgentia quid sit. — 3. Indulgentiae descriptio explicatur. — 4. Datur Thesaurus Ecclesiasticus, et describitur. — 5. Thesaurus Ecclesiae constat ex meritis, et satisfactionibus Christi infinitis, et ex meritis B. Mariae Virginis, et omnium Sanctorum. — 6. Thesaurus Ecclesiae ubi repositus sit et existat. — 7. Indulgentiarum usus est antiquissimus. — 8. Indulgentia dividitur in plenariam, et partialem, et quae sit utraq. — 9. Indulgentia plena, plenior et plenissima quoad effectum non differunt. — 10. Potest tamen inter ipsos notari aliquid discrimen, si non quoad effectum, saltem quoad specialia privilegia, et annexas facultates. — 11. Quid intelligatur per Indulgentiam concessam instar Jubilaei, in forma Jubilaei, et per modum Jubilaei. — 12. Indulgentia partialis quid sit. — 13. Indulgentia partialis, alia vocatur *Quarena*, *Quadragena*, *Quarantena.* Alia vocatur Septena. Alia

vocatur *Carena*, et quid per ipsas omnes intelligatur.— 14. Alia vocatur centum diorum, centum annorum mille annorum, centum mille annorum, biscentum mille, seu torcentum mille annorum, et hujusmodi.— 15. Alia vocatur Indulgentia tertiae, vel quartae partis peccatorum, et quidsit.— 16 Indulgentia partialis concessa oum plenaria quomodo debeat intelligi. — 17. Indulgentia, alia est perpetua, alia temporalia, et alia indefiuita, et qualis sit quaelibet. — 18. Indulgentia insuper, alia est localis, alia realis, et alia personalis, et qualis sit quaelibet. — 19. Afferuntur aliqua notanda circa Indulgentiam localem. — 20. Afferuntur aliqua notanda circa Indulgentiam realem.

ARTICULUS II. — *Indulgentia quoad ea, quae concernunt auctoritatem eam concedendi, personas, quae possunt eam concedere, et lucrari, et requisita ad ipsum.*

1. Est de Fide dari in Ecclesia Catholica auctoritatem concedendi Indulgentias. — 2. Summus Pontifex potest de jure divino concedere quibusvis Fidelibus Indulgentias, tum plenarias, tum partiales, tum perpetuas tum temporales, tum locales, reales, et personales. — 3. Papa potest concedere tales Indulgentias, etiam ante suam consecrationem. — 4. Papa solus potest concedere quibusvis Fidelibus, sive vivis, sive defunctis quaslibet Indulgentias; Nec id potest sine Papa Concilium Generale. — 5. Inferiores Papa, ut Cardinales Legati, Nuntii, Patriarchae, Primates, Archiepiscopi, Episcopi non habent potestatem concedendi Indulgentias jure divino sed solum Ecclesiastico. — 6. Supradicti Inferiores Papa habent limitatam facultatem concedendi Indulgentias. — 7. Assignantur Indulgentiae quas possunt concedere Episcopi.— 8. Tales Idulgentias possunt Episcopi concedere etiam in perpetuum. — 9. Tales Indulgentias possunt Episcopi concedere etiam non consecrati, aut ordinati, dummodo sint electi, et confirmati. — 10. Episcopi possunt concedere Indulgentias pro suis tantum subditis, licet extra Dioecesim existentibus, et tantum per modum absolutionis, adeoque solis vivis. — 11. Episcopi possunt concedere Indulgentias etiam Religiosis, et locis exemptis. — 12. Episcopi possunt facultatem concedendi Indulgentias aliis delegare non solum Sacerdotibus, sed etiam Clericis. — 13. Hanc tamen facultatem non possunt Episcopi delegare Laicis. — 14. Episcopi excommunicati, denunciati seu vitandi non possunt Indulgentias concedere. — 15. Episcopi valide concedunt Indulgentias, quamvis in peccato mortali existant. — 16. Archiepiscopi, primates, et Patriarchae possunt in suis Dioecesibus Indulgentias, quas concedere possunt Episcopi in suis, et insuper in tota sua Provincia. — 17. Et quidem id possunt etiam extra tempus visitationis. — 18. Etiamsi tales Indulgentiae fuerint jam concessae a suis respectivo Episcopis, possunt adhuc similes conferre Archiepiscopi, seu Primates, et Patriarchae. — 19. Immo secundum multos Archiepiscopi, Primates, et Patriarchae possunt concedere Indulg. 80. dierum, ubi Epis. solum 40. — 20. Episcopi, seu Archiepiscopi Coadjutores nequeunt per se concedere Indulgentias.—21. Neque eas concedere possunt Episc. seu Archiepisc. Titulares. — 22. Nuncii, et Legati Apostolici quas Indulg. concedere possint? — 23. Cardinales quas Indulgentias concedere possint? — 24. Summus Poenitentiarius quas indulgentias concedere possit? — 25 Si supradicti inferiores Papa concederent Indulgentias excedentes facultatem sibi competentem, licet tales Indulgentiae non valeant quoad excessum, valent tamen quoad partem non excedentem. — 26. Praelati Episcopo inferiores nequeunt concedere Indulgentias jure proprio et ordinario. — 27. Praelati Regulares nequeunt jure proprio, et ordinario concedere indulgentias suis subditis. — 28. Possunt tamen jure delegato et ex speciali concessione. — 29. Vicarius Generalis de jure sine speciali commissione non potest Indulgentias concedere.—30. Capitulum, seu Vicarius Capitularis, Sede vacante nequit indulgentias concedere. — 31. Solus Papa potest concedere indulg. pro defunctis applicandas — 32. Non potest tamen Papa tot, et tantas concedere indulgentias defunctis applicandas, ut totum Purgatorium evacuet. — 33. Ut valide concedatur Indulgentia etiam a Papa, requiritur ultra legitimam potestatem, etiam justa, et rationabilis causa. — 34. Immo causa concedendi indulgentiam non solum debet esse justa et rationabilis, sed etiam spectatis omnibus circumstantiis, proportionata. — 35. In aliquibus circumstantiis sufficit una causa pro concedenda indulgentia, quae non sufficeisset in alia.—36. Si causa non sit sufficiens pro Indulgentia plenaria, erit saltem sufficiens pro non plenaria etc. — 37. Indulgentias lucrari possunt omnes baptizati, rationis capaces, et debitores poenarum temporalium. — 38. Catechumeni tam vivi, quam defuncti sucundum multos sunt capaces indulgentiarum saltem per modum suffragii. — 39. Alii tamen sustinent contrarium. — 40. Indulgentias lucrari possunt etiam qui illas concesserunt — 41. Assignantur conditiones requisitae ad lucrandas Indulgentias. — 42 ad 44. Aliae conditiones pro lucrandis Indulgentiis. — 45 et 46. Indulgentia plenaria in certos dies concessa, semel dumtaxat in die lucrari potest. — 47. Addendum est hoc aliud Decretum ejusd. Sac. Congr. in declarationem praeced. emanatum. — 48 et 49. Decreta Clementis XIV. et Pii VI.

ARTICULUS III. — *Indulgentia quoad ea, quae concernunt ejus effectus, et tempus acquirendi tam pro vivis, quam pro defunctis.*

1. Effectus Indulgentiae non est remittere peccatum.— 2. Effectus Indulgentiae est remissio poenae temporalis ex peccatis quoad culpam dimissis residuae, et restantis. — 3. Poena temporalis relicta, et restans ex peccatis condonatis luenda ab homine, est duplex, et assignatur. — 4. Indulgentiae plenariae effectus est remittere omnem poenam debitam in Foro Sacramentali, seu liberari totaliter poenitentem ab obligatione implendi quamlibet poenitentiam etiam medicinalem sibi impositam a Confessario. — 5. Afferuntur probationes. — 6. Affertur, et solvitur instantia.—7. Affertur, et solvitur alia instantia. — 8. In praxi decet, quod Confessarius imponat poenitentia saltem *medicinalem*, et *praeservativam*, et eam poenitens admittat. — 9. Indulgentiae plenariae effectus est etiam remittere omnem poenam debitam foro Dei. — 10. Affertur, et solvitur instantia. — 11. Hactenus dicta de effectu Indulgentiae plenariae, sunt proportionaliter, et suo modo applicanda etiam Indulgentiae partiali. — 12. Effectus cujuscumque Indulgentiae non est remittere poenam debitam pro peccato veniali nondum remisso.— 13. Indulgentiae possunt a Summo Pontifice concedi et applicari etiam defunctis in Purgatorio detentis.—14. Solum tamen per modum suffragii, seu piae solutionis, et exhibitae satisfactionis. — 15. Quomodo differat Indulgentia per modum absolutionis ab Indulgentia per modum suffragii? — 16. Indulgentiae pro defunctis rite concessae, et acquisitae secundum ordinariam Dei Legem possunt certo et infallibiliter illis determinatis animabus quibus applicatur. — 17. Afferuntur rationes. — 18. Affertur, et solvitur instantia. — 19. Affertur et solvitur alia instantia. — 20. Plures animae remanent adhuc in Purgatorio non obstantibus Indulgentiis plenariis pro ipsis applicatis, et a Deo acceptatis quia descenderunt in Purgatorium cum peccatis venialibus nondum quoad culpam dimissis — 21. Ut quis lucretur Indulgentias pro defunctis non requiritur quod sit in gratia. — 22. Aliqui sentiunt contrarium. — 23. Indulgentia concessa pro vivis non potest etiam defunctis applicari nisi in concessione exprimatur. — 24. Sic etiam Indulgentia concessa per Papam alicui Cappellae pro defunctis, non extenditur ad vivos. — 25. Indulgentia concessa per Papam, ut possit quis eam lucrari pro se vel pro defunctis simul.—26. Indulgentiae effectus potest saepius obtineri, si saepius o-

pus injunctum peragatur quando Indulgentia est porpetua, et absquo temporis determinationo concessa. — 27. Socus autem est dicendum, quando Indulgentia est concessa pro tompore doterminato. — 28. Uno, et eodem oporc nequeunt diversao, et plures Indulgentiac obtineri nisi forsan illao essont por modum. — 29. Sic cum visitantibus certam Ecclesiam conceduntur, V. G. Indulgentiac omnium Ecclesiarum Urbis possunt omnes illac Indulgentiao obtineri unica sola visitationo. — 30. Per unicam solam Confessionem, et Communionem potest quis lucrari plures Indulgentias eodem die diversis Ecclesiis concessas. — 31. Immo idem dicendum est, licet secunda Indulgentia non eodem die sed soquenti vel intra debitam distantiam occurrat, dummodo persovorot in statu gratiao. — 32 Quantum se extendat ly *Vel intra debitam distantiam*. — 33. Quando Papa concedit Indulgentiam vore poenitentibus et confessis non est necessarium ad acquirendam talem Indulgentiam facero Confessionem die, vel tomporo, quo Indulgentia est lucrifacienda sed satis est quod sit in gratia. — 34 Immo nequo requiritur Confessio Venialium, nisi in concessione Indulgontiac expresse requiratur Confessio etiam de solis venialibus. — 35 Est autem necessaria Confessio actualis, nec sufficit Contritio ad lucrandam Indulgentiam, quando in Bulla concedente Indulgentiam requiritur Confessio, et lucraturus Indulgentiam habet peccatum mortalo. — 36. Quando vero in concessione Indulgentiac non expresse praescribitur Confessio sufficit, ut lucraturus Indulgentiam sit in gratia sanctificante per contritionem perfectam. — 37. Tempus lucrandi Indulgentias in Festis (nisi aliud in Bulla concessionis caveatur) communiter nuno incipit a primis Vesporis usque ad occasum solis sequentis dici — 38 Per primas Vesperas quale tompus intolligatur in Festis extra Quadragesimam? — 39. Et quale intelligatur in Festis intra Quadragesimam? — 40. In Feriis et non Festis diebus, tam in Quadragesima, quam extra Quradragesimam tempus lucrandi Indulgentias incipit a noote intemposta usque ad altoram noctem intempestam. — 41. Per solis occasum quale tempus intelligatur — 42. Quando in Brevi Indulgentiarum ponitur haec clausola *Praesentibus ad septennium tantum valituris*, hoc suptennium incipit currere, non a dio publicationis sed a die Datac Brevis Romae. — 43. Quando in Brevi ponitur clausula *Pracsentibus ad septem annos proximos, seu ad septennium proximum valituris*, debet intor ipsos annos computari, et numerari etiam annus Jubilaei si intra id temporis oocurrat; Secus autem si dicatur simpliciter ad septennium seu ad septom annos — 44. Clausula in Brevi solita apponi, *dummodo in Ecclesia tot Missae quotidie celebrentur* quomodo deboat intelligi? *ad n.45.* — 46. Clausula: *Volumus autem ut si alias Christi fidelibus dictam Ecclesiam visitantibus aliqua alia indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura concessa fuerit praesentes Litterae nullae sint*, quomodo debeat intolligi? *remissive.* — 47 Missac celebratao do Festo currente in Altaribus privilogiatis, in diebus quibus non licet Missas de Requiem celebrare, habent eamdem vim, et casdem Indulgentias, perinde ac si essent celebratae Missae de Requiem, seu Defunctorum — 48. Translato Festo in cujus dio conceditur Indulgentia non transfertur etiam ipsa Indulgentia, nisi ex concessione speciali. — 49. Indulgentia tamdiu durant, quandiu vult is qui eam concessit. — 50. Indulgentia simpliciter et absolute concessa seu sine appositione determinati temporis durat perpetuo. — 51. Nec perit Indulgentia morte concedentis, nisi in ipsa concessione ponatur explicite vel implicite iste terminus. — 52. Indulgentia concessa *usque ad Beneplacitum concedentis* non est perpetua, seu perit morte ipsius concedentis. — 53. Indulgentia autem concessa *Ad Beneplacitum Sedis Apostolicae, aut interim dum Sedes Apostolica voluerit*, non expirat morte Papac concedentis. — 54. Indulgentia non cessat, quamvis cessat causa, propter quam concessa fuit.

ARTICULUS IV. — *Indulgentia quoad ea, quae concernunt Indulgentias revocatas, et apocryphas, aliasque non tales, de Stationibus Urbis, ac variis declarationibus.*

1. Omuis Indulgentia potest revocari a suo Concedento, vel ejus Successore, aut Superiore, antequam suum sortiatur offectum. — 2. Ad hoc, ut Indulgentia censeatur, revocata debot sufficienter promulgari ejus revocatio. — 3. Quando revocantur Indulgontiae alicujus Ecclesiao, aut Ordinis, non censentur revocatao Indulgentiac altori loco aut Ordini instar earum concessac. — 4. Immo, revocatis Indulgentiis omnibus, quae alicui Ecclesiao sunt concessao, non censentur revocatae illac, quas habet unum, alterumve illius Ecclesiao Altare privilegiatum. — 5. Assignantur Indulgentiac revocatac a S. Pio V. — 6. Assignantur Indulgontiao revocatae a Paulo V. — 7. — Affertur ad hoc integra ejus Constitutio alias Indulgentias concedens. — 8. Assignantur variae Indulgentiae quae non censentur revocatae a Paulo V. — 9. Fratres Minores de corpore Observantiac lucrantur Indulgentiam plenariam obeundo spiritualia Exercitia solum per octo dies. — 10. Regulares infirmitate, aut itinere, aut undequaquo vero impediti, nec possunt Ecclesiam propriam adire ad recitandas preces injunctas pro consecutiono cujuscumquo Indulgentiao, possunt illas ubilibet recitare. — 11. Provinciales Societatis Jesu, aliique Praelati Regulares in actu Visitationis Conventuum largiuntur Indulgentiam plenariam etiam absquo comprecatione seu institutione 40, horarum. — 12. Regulares non obstanto revocationo facta a Paulo V. possunt consequi omnes Indulgentias quas consequi possunt Saeculares. — 13. Indulgentiac ipsis Rogularibus concessac et a Paulo V. revocatac non sunt censendae hodio revalidatac. — 14. Innocentius XI plurimas indulgentias, ut falsas confictas apocryphasquo declaravit. — 15. Affertur ad hoc per extensum Decretum. — 16. Regulares per Visitationem suarum respectivo Ecclesiarum possunt lucrari omnes Indulgentias Stationum Urbis. — 17. Assignantur, et afferuntur indulgentiae Stationum Urbis. — 18. Indulgentiae Stationum nequeunt applicari defunctis nisi ab habentibus Bullam Cruciatac, itom nisi Indulgentiae Stationum oxpresse sint concessao pro defunctis. — 19. ad 31. Indulgentiac Stationum undo dictae?

ARTICULUS V. — *Indulgentia quoad ea, quae concernunt Indulgentias concessas tribus SS. Ordinibus S. P. N. Francisci eorumque Ecclesiis, Benefactoribus, et Confraternitati Chordigerorum.*

ARTICULUS VI. — *Indulgentia quoad ea, quae concernunt varias Indulgentias concessas omnibus Christifidelibus.*

ARTICULUS I.

INDULGENTIA QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT EJUS NATURAM, ANTIQUITATEM ET DIVISIONEM.

Indulgentiae nomen, quod a verbo *Indulgeo* 1
derivatur, sumitur duobus praecipue modis, Pri-
mo sumitur pro lenitate, seu condescendentia,
*ut 1. ad Corinth. 7. Hoc autem dico secundum In-
dulgentiam, non secundum imperium.* Secundo,
sumitur pro remissione, *ut Isaiae cap. 61. Prae-
dicare captivis Indulgentiam*, quae verba in Evan-
gelio S. Lucae *c. 4.* sic referuntur: *Praedicare* 2
captivis remissionem. Hinc Indulgentia recte de-
scribitur quod sit *remissio poenae temporalis de-*

bitae pro peccatis actualibus quoad culpam jam remissis, facta extra Sacramentum ab habente facultatem per applicationem Thesauri Ecclesiastici. Est
3 *in re communis.* Dicitur primo, *Remissio poenae temporalis*, quia per Indulgentiam non remittitur culpa, sed poena tantum temporalis restans, in hac vita, vel in Purgatorio luenda; Unde quando in forma, seu concessione Indulgentiae dicitur per illam concedi remissionem *peccatorum*, accipitur peccatum pro poena peccati, juxta illud 2. *Machab.* 12. *Ut a peccatis solvantur*, et quando vocatur Indulgentia *a poena. et culpa*, intelligitur quod per talem Indugentiam conceditur facultas absolvendi a culpa etiam reservata, ut notant Lezana *tom.* 3. *verb. Indulgentia*: Raynaldus *in scapulari part.* 2. *q.* 5. *n.* 1. Gobat in *Quinario tract.* 4. *c.* 2. *n.* 17. et alii. Has tamen Indulgentias *a poena, et culpa* esse apocryphas, etiamsi agatur de solis venialibus, autumat Bened. XIV. *lib.* 13. *de Synodo c.* 18. *n.* 7.

Secundo, dicitur *Debitae pro peccatis actualibus etc.* quia peccatum originale, ejusque poena remittitur per Baptismum, Dicitur 3. *Facta extra Sacramentum ab habente facultatem*, quia concessio Indulgentiarum est actus Jurisdictionis Ecclesiasticae (non Ordinis) in foro externo competens Papae plenarie, et aliis partialiter .Dicitur 4. *Per applicationem Thesauri Ecclesiastici*, ut ostendatur istam remissionem non esse omnino gratuitam, sed habere annexam solutionem poenae aequivalentem.

4 Dari autem in Ecclesia Catholica Thesaurum Ecclesiasticum, spiritualem, satisfactorium, qui nihil aliud est, quam « maximus quidam, et inexhauri-
» bilis cumulus meritorum, et satisfactionum, quae
» Christo Domino ejusque vivis membris super-
» fuerunt, et in acceptatione, memoriaque Divina
» servantur, et in utilitatem Ecclesiae membro-
» rum erogari possunt per legitimam Indulgen-
» tiarum concessionem », tenent omnes Catholici, atque patet, tum ex perpetua traditione, ac sensu Ecclesiae, tum ex Concilio Tridentino *session.* 25, *in decreto de Indulgentiis*, tum ex Extravagant. *Unigenitus, de poenitentiis, et remissionibus, inter communes*, ubi sic expresse habetur: « Unigenitus
» Dei Filius de sinu Patris in uterum dignatus est
» descendere Matris, in qua, et ex qua nostrae
» mortalitatis substantiam Divinitati suae, in sup-
» positi unitate, ineffabili unione conjunxit, id,
» quod fuit permanens, et quod non erat, assu-
» mens, ut haberet, unde hominem lapsum redi-
» meret, et pro eo satisfaceret Deo Patri. Ubi
» enim venit plenitudo temporis misit Deus Fi-
» lium suum, factum sub Lege, natum ex mulie-
» re, ut eos, qui sub Lege erant, redimeret, ut
» adoptionem reciperent Filiorum; ipse namque
» factus nobis a Deo Sapientia, Justitia, Sanctifi-
» catio, et redemptio non per sanguinem hirco-
» rum, aut vitulorum, sed per proprium sangui-
» nem introivit semel in Sancta, aeterna Redem-
» ptione inventa. Non enim corruptibilibus auro,
» et argento, sed sui ipsius Agni incontaminati,
» et immaculati, pretioso Sanguine nos redemit,
» quem in ara Crucis innocens, immolatus, non
» guttam Sanguinis modicam. quae tamen propter
» unionem ad Verbum pro redemptione totius hu-
» mani generis suffecisset, sed copiose, velut quod-
» dam profluvium noscitur effudisse; ita ut a plan-
» ta pedis usque ad verticem capitis, nulla sanitas
» inveniretur in Ipso. Quantum ergo exinde ut nec
supervacua, inanis, aut superflua, tantae effusionis miseratio redderetur; Thesaurum militanti Ec-
» clesiae acquisivit volens suis thesaurizare Filiis
» Pius Pater, ut sic sit Infinitus Thesaurus homi-
» nibus quo qui usi sunt, Dei amicitiae partici-
» pes sunt effecti. Quem quidem Thesaurum, non
» in sudario repositum, non agro absconditum,
» sed per B. Petrum Coeli clavigerum, ejusque
» Successores, suos in Terris Vicarios commisit
» Fidelibus salubriter dispensandum, et propriis
» et rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro
» partiali remissione poenae temporalis pro pec-
» catis debitae, tam generaliter, quam specialiter
« (prout cum Deo expedire cognoscerent) vere
» poenitentibus, et confessis misericorditer appli-
» candum. Ad cujus quidem Thesauri cumulum
» Beatae Dei Genetricis, omnium Electorum a
» primo justo usque ad ultimum merita, admi-
» niculum praestare noscuutur, de cujus consum-
» ptione, seu minutione, non est aliquatenus for-
» midandum, tam propter infinita Christi (ut
» praedictum est) merita, quam pro eo, quod
» quanto plures ex ejus applicatione trahuntur ad
» justitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumu-
» lus meritorum ».

Unde, ut vides, Thesaurus Ecclesiae constat 5
in primis ex meritis, et satisfactionibus Christi, quae, cum sint valoris infiniti, constituunt thesaurum inexhauribilem, et ulterius constat ex meritis B. V. Mariae, et omnium Sanctorum; Quamvis enim satisfactiones Christi, utpote infinitae, de se sufficiant, et superabundent ad constituendum Ecclesiae Thesaurum sufficientem, et superabundantem pro omnibus; congruum tamen fuit ut ex divina dignatione ad constituendum hunc spiritualem Ecclesiae Thesaurum assumerentur etiam merita, et satisfactiones Sanctorum, ne alioquin eorum merita, et satisfactiones quoad vim satisfactoriam a Deo irremunerata remaneant, et ut per hoc magis elucescat perfecta unio Sanctorum cum Christo capite suo, et in corpore mystico Ecclesiae perfecta servetur *Communio Sanctorum.* Nam corpus mysticum Ecclesiae, non solum constat Christo, tamquam capite, sed etiam Sanctis tamquam nobilissimis membris, juxta illud Apostoli *ad Romanos* 12. *Multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.* Thesaurus autem hic, cum sit mere spiritualis, non reperitur repositus, sicut alii thesauri in aliquo loco materiali hujus mundi, sed existit dumtaxat in mente, seu memoria divina, in quan-

tum onte oculos Dei merita, et satisfactiones superabundantes Christi, et Sanctorum nondum oblivioni sunt traditoe, sed adhuc vivunt, et vigent, donec aliis indigentibus Ecclesioe membris opportune communicentur, et sic quantum fieri potest, remunerentur.

7 Indulgentiarum usus non est noviter ab Ecclesio inductus, ut praetendunt haeretici, sed est in Ecclesia Catholica antiquissimus. Multi enim Sacri Interpretes, et Theologi apud Henric, *de Sacr. Poenit. disp.* 4, *q.* 7, *n.* 44. docent S. Paulum 2, *ad Corinth.* 2, dedisse incestuoso jam poenitenti Indulgentias, dum oit: *Nam et ego quod donavi, si quid donari propter vos in persona Christi* et esse antiquissimum usum Indulgentiarum in Ecclesia Catholica trodit expresse Tridentinum *sess.* 25, *in decreto de Indulgentiis*, ubi loquens de facultate conferendi Indulgentias concessas a Christo Ecclesioe, docet, quod *antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit.* Et de facto plures antiquissimos Summos Pontifices concessisse Indulgentias referunt ex probatis Auctoribus Bellarminus lib. 1, *de Indulgent. cap.* 3. Kilianus Kazenberger in *supplemento Theologiae Patritii Sporer cap.* 3, *de Indulgent. n.* 5, et alii passim (*).

8 Indulgentio dividitur in plenariam, et non plenariam seu partiolem, *Communis*, textu expresso in cit. et adducta supra n. 4. Extravagant. *Unigenitus Dei Filius*, *de poenitent. et remission.* Indulgentia Plenario est illa, quoe remittit totam poenam temporalem ex peccatis omnibus quoad culpam jam dimissis restantem, et debitam. *Est in re comm.*

9 Circo hanc Indulgentiam plenariam aliqui distinguunt inter Indulgentiam plenam, pleniorem, et plenissimam, *arg. Extravag. Antiquorum*, *de poenitentiis*, *et remissionibus*, *inter communes*, in qua dicitur: *Non solum plenam, et largiorem*, *immo plenissimam omnium suorum concedimus veniam delictorum.* At vero quoad effectum nullum inter eas apparet discrimen, cum non solum Indulgentia plenissima, sed etiam plenior, et plena in rite dispositis, et confessis conferot remissionem omnium poenarum pro peccatis quoad culpam jam remissis debitarum; Ita enim docet Modernus Stylus Curiae Romanae plurimorum jam annorum usu, et Sapientum judicio et auctoritate roboratus, nempe quod per Indulgentiam *plenariam*, idipsum designetur quod per *plenissimam*, ito ut quoties datur Indulgentia plenaria, toties censeatur dari, et fieri relaxatio, seu remissio omnium poenarum, quas quis in Purgatorio luere deberet, Sic testantur Sotus *in* 4. *dist.* 21. *qu.* 2. *art.* 1. Suarez *tom.* 4. *disput.* 50, *sect.* 2, Corduba *quaest.* 11. Kazenberger *loc. cit. n.* 7. Bonacina. Toletus, Lugo, Bellarminus, aliique prope omnes apud Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 273. Immo Pontifex in *citat. Extrav. Antiquorum* per illum loquendi modum nihil aliud intelligere voluit, quam concedere *Indulgentiam adeo plenam*, *prout Clavium potestas se extendit*; sicuti ipsummet Papam interpretatum fuisse in Consistorio testarur Glossa *ibidem* verb. *Plenissimam.*

Potest tamen, si non quoad effectum, saltem quoad specialia privilegia, et annexas facultates, 10
cum Marcontio *tom.* 5. *Tribunalis tract.* 5. *tit.* 2. *q.* 4. Mastrio in *Theologia morali disp.* 21. *n.* 21. Reiffenstuel in *Theologia morali tract.* 12. *dist.* 3. *qu.* 2. *num.* 16. et aliis, sequens ioter dictas Indulgentias notari discrimen, ut Indulgentia dicatur *Plena*, quondo tota poena pro peccotis jam remissis debita remittitur: *Plenior*, quando potestas extraordinaria absolvendi a casibus reservatis superadditur. *Plenissima* quando ultra haec, etiam dispensationes in votis, et hujusmodi vinculis conceduntur, prout fieri solet in Jubilaeo, de quo procedit *cit. Extravag. Antiquorum*, cum ibi, ut patet, sit sermo de Jubileoo Anni Sancti.

Indulgentia concessa *instar Jubilaei, vel per modum Jubilaei, vel in forma Jubilaei* nihil aliud importat, quam Indulgentiam plenariam sine tamen 11
annexo facultate absolvendi a reservatis, commutandi vota, et hujusmodi, quae alias conceditur in Jubilaeo; Unde Indulgentia instar Jubilaei, in forma Jubilaei, vel per modum Jubilaei non distinguitur ob Indulgentia plenaria, ut pluribus efficacibus rationibus probat Gobat *in suo Quinario tract. de Jubilaeo c.* 7. *tr.* 4. *de Indulgent. par.* 2. *cap.* 5. et Sie tenent Suorez *tom.* 5. *in* 3. *part. disp.* 7. *sect.* 5. *n.* 7. Viva de Jubilaeo *q.* 1. *art.* I. Lessius *in Actuar. verb. indulgentia*, *casu* 3. Kazenberger l. *c. n.* 2. La Croix *lib.* 6. *par.* 6. n. 1380. Navarrus, Diana, Cotonius, et alii. Unde Summi Pontifices ideo aliqnam indulgentiam plenariam vocant instar Jubilaei, in forma Jubilaei, vel per modum Jubilaei, ut ostendant majorem, non effectus, sed affectus, et causae abundantiom; atque ut in Fidelibus mojorem lucrandoe Indulgentiae curam, majoremque ex ea consolationem excitent.

Illud insuper accedit, a Clemente VIII. aliisque aliorum Pontificum Decretis abrogatas fuisse Indulgentias *in forma Jubilaei* concessas. Quare quicumque sibi facultotem asserit Indulgentiom aliquam publicandi in forma Jubilaei, debet omnino exhibere concessionis litteras, enuntiatam formulam praeseferentes, ac insuper ostendere,

(*) Illud solummodo in controversiam vocari potest, quandonam concedi a Romanis Pontificibus coeperint Indulgentiae *plenariae*, de quibus mox Auctor aget. Ven. Card. Thomasius primam Indulgentiae plenariae concessionem, de qua certo constet, eam esse censuit, quam Urbanus II. 1095. illis impertitus est, qui ad recuperandam Terram Sanctam militaturi religionis causa se se conferrent. Verum alia apud Schelestraten. et Amortium monument. exstant, quae Urbano II. antiquiorem produnt hujusmodi concessionem. Vide Benedictum XIV. *de Syn. Dioeces. lib.* 13. *cap.* 18. *n.* 6. (*Edit. Barb.*)

datas eas fuisse post Pontificatum Clementis VIII. et post alia Decreta, ejusmodi gratias abrogantia; Ita egregie Benedict. XIV. in suo Tract. *de Synodo Dioecesana lib.* 13. *cap.* 18. *n.* 9. Videantur hac de re P. Theodorus in suo Tract. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 4. §. 2. et P. Minderer in suo Tractatu pariter *de Indulgent. part.* 1. *confer.* 4. *quaest.* 10. *num.* 130. et in Tract. *de Jubilaeo confer.* 1. §. 2. *casu* 1. cum Auctoribus ibidem citatis.

12 Indulgentia partialis est illa, quae remittit solum partem poenae temporalis peccatis quoad culpam jam remissis debitae. *Est in re communis.*

13 Indulgentia partialis, alia vocatur *Quarena, Quadragena, Quarantena*, quae significant Indulgentiam 40, dierum, idest remissionem tantae poenae, quanta fuisset remissa ob poenitentiam quadraginta dierum, olim ab Ecclesia pro certis peccatis in Poenitentialibus Canonibus statutam: alia vocatur *Septena*, per quam significatur Indulgentiam septem annorum, seu remissio tantae poenae, quanta fuisset remissa ob poenitentiam septem annorum. Alia vocatur *Carena*, quae secundum multos est Indulgentia utramque supradictam complectens, ita ut sit remissio tantae poenae, quanta fuisset remissa ob poenitentiam quadraginta dierum in pane, et aqua peractam, et per aliam poenitentiam septem annorum subsequentem. Ita Tannerus *tom.* 4. *disp.* 4. *dub.* 8. *num.* 99. Suarez *tom.* 4. *disp.* 50. *sect.* 5. *num.* 14. Bonac. *disp.* 6. *quaest.* 1. *punct.* 2. Reiffenstuel *in Theolog. moral. tract.* 12. *dist.* 3. *q.* 2. *n.* 20. ubi asserit ita sentire alios magis communiter, et ita videtur nomen *Carenae* accipi *in cap. Accusasti* 8. *de Accusationibus*, ibi: *Quadraginta dies in pane, et aqua (quod Carena vocatur) cum septem sequentibus annis poeniteas.* Alii tamen per *Carenam* intelligunt poenitentiam agendam solum per 40. dies in pane, et aqua, et ideo dicebatur *Carena*, quia adferebat carentiam ciborum, et consortii humani. Ita Glossa *in cit. cap. Accusasti*, verb. *Carena*, ubi sic habet: *Carena vulgare est Lombardorum, et dicitur a carentia hominum, quia tales recluduntur solitarii per quadraginta dies ad agendum poenitentiam.* Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 3. La Croix *loc. cit. numer.* 1381. Kazenberger *loco cit. num.* 7. et alii.

14 Alia vocatur *Centum dierum, Centum annorum, mille annorum, centum mille annorum, biscentum mille, tercentum mille annorum*, et hujusmodi, per quam non est intelligendum, quod totidem dies, vel anni poenae luendae in Purgatorio remittantur, seu mora tanti temporis futura in Purgatorio relaxetur, cum non sit verisimile, quod Purgatorium duraturum sit ad biscentum mille seu trecentum mille annos, pro quibus Indulgentia aliquando conceditur, sed per similem Indulgentiam debet intelligi, quod per ipsam remittatur tanta poena, quanta remitteretur virtute illius poenitentiae per Canones Poenitentiales ju jure Canonooico post Decretum Gratiani impressos, statutae, si ipsa per tot dies, vel annos in hoc mundo perageretur. Sic Mastrius *in Theologia moral. dis.* 23. *q.* 2. *art.* 2. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent par.* 2. *cap.* 3. *n.* 283. Layman *lib.* 5. *tr.* 8. *c.* 3. Reiffenstuel *loc. c. n.* 19. La Croix *loc. cit. num.* 1381. cum Bellarmin, Suarez, et aliis. Kazenberg. *loc. cit. n.* 10. ubi testatur de communi. Has tamen Indulgentias sublestae esse fidei ob suos millenarios annos affirmat P. Minderer in suo Tract. *de indulg. part.* 2. *Conf.* 8. *num.* 501. Sotus *in* 4. *sent. dist.* 21. *q.* 2. *art.* 1. asserere non dubitavit, fuisse commenta Quaestorum, Estius *in* 4. *sent. dist.* 20. §. 10. aperte ait, confictas commentitiasque esse ac nullatenus S. Sedi tribuendas; Ven. Card. Thomasius *Tom.* 7. *Operum*, incredibiles ac plane improbabiles esse concludit. Vide Benedict. XIV. *lib* 13. *de Synodo c.* 18. *n.* 8. et P. Minderer citatum, *par.* 1. *Conf.* 4. *quaest.* 4. *num.* 213. *et Confer.* 11. *n.* 809.

Alia vocatur Indulgentia tertiae, aut quartae 15
partis peccatorum, et haec est remissio tantae poenae, quanta persolvi debuisset hic, vel in Purgatorio pro tertia, vel quarta parte peccatorum jam remissorum. Barbosa *de offic. et potest Episcop. alleg.* 88 *num.* 4. cum multis ibi citatis, Sporer. *loc. cit. num.* 6. et alii passim. (*)

Quando cum Indulgentia plenaria reperitur 16
concessa etiam alia partialis, tunc debet intelligi, vel quod fuerint diversi Indulgentiarum Largitores, ita ut unus concesserit Indulgentiam plenariam, et alter partialem; aut si sit unus solus concedens simul utramque Indulgentiam, illos dies, vel annos Indulgentiae partialis additos Indulgentiae plenariae ad hunc finem concedi, ut possint per modum Suffragii aliis applicari, quod utrumque docet Suarez *tom.* 4. *disp.* 5. *sect.* 4. *n.* 9. Palaus *par.* 3. *tract.* 24. *n.* 12. Sanctarellus *de Jubilaeo cap* 15. *dub.* 9. citans Pinellum, Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. par.* 2. *c.* 2. *n.* 275. Kazenberger *loc. cit. n.* 6. et alii. Vel debet intelligi, quod illa additio Indulgentiae partialis ad Indul-

(*) Nonnullae aliquando occurrunt Indulgentiae, quibus absolutio a *poena, et culpa* concedi dicitur. Verum Card. Cusanus celeberrimus Apostolicae Sedis per Germaniam Legatus in Magdeburgensi, quam coegit; Provinciali Synodo fidenter asseruit, Sedem Romanam hac in concedendis Indulgentiis formula numquam usi consuevisse. Quare praeteritorum Saeculorum Quaestoribus tribuenda ea est, atque vel cum nonnullis Theologis de remissione peccatorum *venialium* quoad culpam intelligenda, vel potius (quoniam valde dubia haec sententia est nec sanioribus Theologiae principiis consentanea) de remissione temporalis poenae culpis confessione expiatis debitae, et saltem quod ad aliquam partem spectat, poenitentiae in Sacramento acceptae. Confer Benedictum XIV. *de Syn. Dioeces. lib.* 13. *cap.* 18. *n.* 7. (*Edit. Barbiell.*)

gentiam plenarium fiat ad cautelam, ut scilicet simus certi causam Indulgentiae esse sufficientem saltem ad acquirendam illam partialem, si non totalem. Sic Reginald. *lib.* 7. *n.* 149. post Cordubam, et Valentiam, Gobat. *loc. cit. n.* 9. et alii.

17 Indulgentia, alia est perpetua, alia temporalis, alia indefinita. *Perpetua* est, quae expresse est concessa in perpetuum. *Temporalis* est, quae expresse est concessa ad certum solum, et determinatum tempus. *Indefinita* est, quae indefinite est concessa; nulla temporis, vel durationis mentione facta; et circa hanc notant, tum Scholastici, tum Summistae apud Sporer *loc. cit. num.* 11. quod sit habenda pro perpetua, cum non sit major ratio, cur Indulgentia indefinita concessa pro tanto tempore intelligenda sit, et non pro majori, eo vel maxime, quod, cum Indulgentia sit favor, et beneficium, potius ample, quam stricte sit interpretanda; *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, favores convenit ampliari*, dummodo tamen non adsit aliqua lex, et Regula Apostolica limitans, vel declarans, et terminans Indulgentias hujusmodi indefinite concessas, quia tunc praesumitur, quod Pontifex indulgentiam concedat juxta consuetum Curiae Stylum, ut recte advertunt Navarrus, Henriquez, Faber, Mastrius apud Kazenberg. *loc. cit. n.* 11.

18 Indulgentia insuper, alia est localis, alia realis, et alia personalis. *Indulgentia localis* est, quae conceditur alicui pio loco, idest fidelibus aliquam determinatam Ecclesiam, seu Capellam visitantibus, et in ea juxta expressa in formula Indulgentiae orantibus. *Indulgentia realis* est, quae conceditur rebus mobilibus ut Coronis, Crucibus, Medaliis, et hujusmodi, idest fidelibus tales res penes se devote habentibus; et opera praescripta ad Indulgentiae consecutionem peragentibus. *Indulgentia personalis* est, quae independenter a loco, et re, conceditur directe, et immediate alicui personae, aut individuae, et particulari, aut communi, et generali, ut toti, Religioni, aut Communitati, ut eam lucretur, ubicumque fuerit, vel in articulo mortis, vel quoties tale, aut tales opus peregerit. *Omnes.*

19 Circa Indulgentiam localem haec veniunt notanda 1. Si Ecclesia, seu Capella totaliter destruatur, et non reaedificetur, perit, et cessat Indulgentia, quia ipsa non erat concessa loco simpliciter, sed Ecclesiae, seu Capellae; Layman. *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 3. *num.* 5. Gobat *tract.* 4. *de Indulgentiis part.* 2. *capit.* 6. *n.* 320. Kazenberger *loc. cit. num.* 14. et alii passim. 2. Si Ecclesia totaliter destruatur, ut ibidem in meliorem formam reaedificetur, seu ut auctoritate Superioris in alium meliorem situm transferatur sub eodem titulo, et Patrono, retinet eamdem Indulgentiam. Glossa *in Regula* 7. *Juris in* 6. Innocentius *in c.* 2. *de novi operis nuntiatione.* Ludovicus Bologninus *in tractatu de Indulgentiis n.* 79. Antoninus *p.* 1. *tit.* 19. *cap.* 1. §. 2. Layman *l. c.* Kazenberger *l. c.* Suarez *t.* 4. *in* 3. *part. disp* 42. *sect.* 1. *n.* 9. *et lib.* 8. *de legibus cap.* 5. *in fine*, Bonacina, et alii citati a Gobat. *loc. cit. num.* 320. Et ratio est, quia Indulgentia non est concessa ratione situs, et loci, ut supponitur, sed absolute Ecclesiae sub tali suo proprio nomine, et titulo adhuc retento, licet in meliorem situm translatae, seu in meliorem formam reaedificatae: unde censetur adhuc eadem moraliter Ecclesia. 3. Si Ecclesia non totaliter destruatur, sed tantum per partes, et paulatim raedificetur, retinet eamdem Indulgentiam; certum enim est sic manere eamdem moraliter Ecclesiam, adeoque eamdem perseverare Indulgentiam; *Communis* cum supracitatis.

Circa Indulgentiam realem haec notanda sunt. 20
1. Si destruatur res, in qua erat Indulgentia, perit ipsa Indulgentia. 2. Si Crux, seu Imago, cui est affixa Indulgentia, ita frangatur, ut non amplius referat speciem Crucis, aut Imaginis, cessat Indulgentia. Non cessat tamen, si quod infractum est maneat, et adhuc referat speciem Crucis, aut Imaginis, aut partes fractae, seu disjunctae, denuo copulentur, et compaginentur. 3. Si frangatur Chorda, seu funiculus Coronae: cui est affixa Indulgentia, non perit ipsa Indulgentia, sicut nec perit, quamvis penitus frangatur Crucula Coronae, aut certa circiter pars granorum, pro quibus alii substituuntur, quia per mutationem Chordae, seu dictorum granorum, aut cruculae non censetur mutata moraliter Corona. 4. Si frangatur dimidia pars dictae Coronae, Indulgentia non remanet in parte integra, quia una solum dimidia pars non constituit Coronam, aliter si Corona divideretur in duas dimidias partes, ex una Corona fierent duae, ambae gaudentes sua peculiari Indulgentia, quod nequaquam est dicendum, cum unica tantum indulgentia sit concessa pro tota Corona. 5. Ut aliquis, sive sanus, sive moribundus lucretur Indulgentias concessas Crucibus, Medaliis, Rosariis, Coronis, et hujusmodi, debet Crucem, Medaliam, Rosarium, Coronam secum habere, secum portare, penes se habere. Non est tamen opus manibus tenere rem Indulgentia affectam. 6. Nemo potest lucrari dictam Indulgentiam realem utendo Rosario, seu medalio alieno, Corona, aut Cruce aliena, et hujusmodi. Sic enim expresse decrevit Alexander VII. *die* 6. *Februarii* 1657. *anno secundo sui Pontificatus* Decreto incip. *Sanctissimus,* relato ad litteram a Gobat *tract.* 4. *de Indulgentiis part.* 2. *cap.* 37. *n.* 668. et Innocentius XIII. *die* 5. *Jun.* 1721. Decret. incipiente *Nuper Sacrus,* relato a Kazenberger *in Appendice Alphabetica Bullarum verb. Indulgentiae.* Ita quoad supradicta communiter Doctores cum Kazenberg. *loco citat. num.* 15. Gobat *tract.* 2. *de Indulgent. cap.* 14. a *n.* 387.

ARTICULUS II.

INDULGENTIA QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT AUCTORITATEM EAM CONCEDENDI, PERSONAS, QUAE POSSUNT EAM CONCEDERE, ET LUCRARI, ET REQUISITA AD IPSAM.

1 Est de Fide dari in Ecclesia Catholica auctoritatem concedendi Indulgentias, seu dispensandi Thesaurum Ecclesiae: habetur clare ex cit. Extravagant. *Unigenitus, de poenit. et remissionibus, inter Communes*. Et est difinitum in Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 31. *de reformat. in Decreto de Indulgentiis*, ibi: « Cum potestas conferendi » Indulgentias a Christo Ecclesiae concessa sit, » atque hujusmodi potestate divinitus sibi tradita » antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit » Sacrosancta Synodus Indulgentiarum usum » Christiano populo maxime salutarem, et Sacro- » rum Conciliorum auctoritate probatum, in » Ecclesia retinendum esse docet, et praecipit » eosque anathemate damnat, qui aut inutiles » esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia » potestatem esse negant. » Et haec Catholica veritas evincitur ex verbis Christi *Matthaei* 16. ibi: *Tibi dabo Claves Regni Caelorum, et quodcumque solveris super terram, erit solutum, et in Coelis*, quae verba Christus Dominus contulit B. Petro, et ejus in Officio Successoribus potestatem solvendi vincula peccatorum quantumcumque gravium, quibus correspondet poena aeterna, ergo multo magis poenarum temporalium ex culpis jam dimissis relictarum per Indulgentias.

2 Summus Pontifex potestate a Christo accepta, adeoque de Jure divino, potest concedere quibusvis Fidelibus Indulgentias, tum plenarias, tum partiales, tum perpetuas, tum temporales, tum locales, reales et personales, textu expresso *in c. Extravagant. Unigenitus;* et patet ex adductis *n. antecedenti*, et est *Communissima* inter Catholicos cum S. Thoma *in* 3. *d.* 20. *q.* 1. *art.* 4. S. Bonaventura *art.* 2. *q.* 3. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. part.* 3. *allegat* 88 *num.* 5. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 5. *num.* 1. Kazenberg. *loc. cit. n.*

3 19. Papa potest concedere tales Indulgentias etiam ante suam consecrationem; Hujusmodi enim potestas est Jurisdictionis et non Ordinis; *cap. Quod autem de poenit. et remissionibus*, et tenent communiter Doctores cum Barbosa *loc. cit. num.* 6. Kazenberg. *loc. cit. n.* 19. Gobat *tract.*

4 4. *de Indulgent. par.* 1. *cap.* 6. *num.* 54. Papa solus potest concedere quibusvis Fidelibus; sive vivis sive defunctis quaslibet Indulgentias. Unde nec Concilium Generale sine Papa, sive hic vivat, sive sit mortuus habet talem potestatem: Suarez *disput.* 55. *sect.* 1. *n.* 7. Bellarmin. *lib.* 1. *cap.* 11. Barbosa *loc. cit. num.* 16. Layman *loc. cit. num.* 1. La Croix *lib.* 6. *part.* 6. *n.* 1317. Diana *part.* 10. *tract.* 6. *resol.* 12. Kazeberger *loc. cit num.* 19. ubi testatur de communi. Attamen Corduba *de Indulgentiis qu.* 10. *proposit.* 8. Henriquenz Navarr. et alii apud Barbosam *loc. cit. n.* 6. tenent, quod Concilium Generale, vacante Sede, Jure divino Indulgentias concedere possit.

Inferiores Papa, ut Cardinales, Legati Nuncii, 5
Patriarchae, Primates, Archiepiscopi, Episcopi non habent potestatem concedendi Indulgentias Jure divino, sed solum Jure Ecclesiastico, scilicet ex concessione Summi Pontificis; Ita S. Thomas *loco cit. art.* 4. *qu.* 3. Richard. *art.* 5. *qu.* 3. Durand. *q.* 5. *ad* 2. Suarez *disp.* 49. *sect.* 1. *num.* 14. Coninch *disp.* 12. *dub.* 1. *conclus.* 4. Silvester *verb. Indulgentia q.* 5. Augustinus de Ancona *lib. de potest. Eccles. q.* 29. *art.* 5. Layman *loc. cit. n.* 1. *assertion.* 2. Kazenberg. *loc. cit. n.* 20. Bellarm. *loc. cit.* Barbosa *loc. cit. num.* 8. contra Sotum, Navarrum, Medin. Valent et quosdam alios, quos citant, et improbant Bonacina *de Sacrament. disp.* 6. *q.* 1. *punct.* ℥. *num.* 1. Sanctarellus *de Jubilaeo Anni Sancti c.* 3. *dub.* 2. *litt. B.* Azorius *Institut. Moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 54. *q.* 2. Henriq. *in Summ. lib.* 7. *cap.* 31. §. 3. Lavorius *de Indulgentiis part.* 2. c. 11. *n.* 45. *tum sequent.* et alii.

Supradicti inferiores Papa habent limitatam 6
potestatem concedendi Indulgentias; *Communis*. Episcopi enim possunt solum concedere Indul-
gentiam unius anni in Dedicatione Ecclesiae, sive 7
ab uno solo Episcopo, vel a pluribus dedicetur, et in Anniversario Dedicationis, et aliis etiam casibus, et rationabilibus causis possunt concedere solum Indulgentiam 40. dierum; *Communis*, textu expresso *in cap. Cum ex eo* 14. *de poenit. et remissionibus in fin.* ibi: « Decrevimus, ut dum » dedicatur Basilica, non extendatur Indulgentia » extra annum, sive ab uno solo, sive a pluribus » Episcopis dedicetur et deinde in Anniversario » Dedicationis tempore 40. dies de injunctis poe- » nitentiis indulta remissio non excedat; Hunc » quoque dierum numerum Indulgentiarum Lit- » teris praecipimus moderari, quae pro quibusli-
» bet casibus aliquoties conceduntur. » Tales in- 8
dulgentias possunt Episcopi concedere etiam in perpetuum, idest recurrentes omni anno; Lessius *in Auth. verb. Indulgentia casu* 1. La Croix *loc. c.*
n. 1319. Kazenberger *loc. cit. n.* 20. et alii. Tales 9
Indulgentias possunt concedere Episcopi etiam non consecrati, aut ordinati, dummodo sint electi, et confirmati, quia talis potestas est Jurisdictionis, et non Ordinis: *Communis* cum Barbosa
loco cit. num. 7. Episcopi possunt concedere In- 10
dulgentias pro suis tantum subditis, licet extra Dioecesim existentibus, et per modum absolutionis, adeoque solis vivis; Kazenberger *l. c. n.* 20. La Croix *l. c. n.* 1320. Barbosa *l. c. n.* 23. 24. *et*
27. et alii ibi citati. Episcopi possunt concedere 11
Indulgentias etiam pro Religiosis, et locis exem-

ptis; Religiosi enim exempti possunt sicut alii lucrari Indulgentias concessas ab Episcopis, quia inducta in favorem non debent converti in eorum laesionem, et facta in augmentum non debent parere diminutionem; *leg. Quod favore, Cod. de Legibus, leg. Legata inutiliter, ff. de Legatis* 1. *cap. Quod ob gratiam* 61. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum;* Barbosa *loc. cit. num.* 27. Bellarmin. *de Indulgent. lib.* 1. *cap.* 11. *quaest.* 3. Navarrus *de indulgentiis notabil.* 31. *num.* 12. Ludovic. Bolognin. *tract. de Indulgentiis num.* 93. Sanctarellus *de Jubilaeo Anni Sancti c.* 3. *dub.* 2. Paludan. *in* 4. *dist.* 20. *pag.* 4. *artic.* 4. Reginal. Chochier. Alzed. Lavor. Bonacina apud Barbosam *loc. cit. n.* 27. et alii passim.

12 Episcopi possunt facultatem concedendi Indulgentias aliis delegare non solum Sacerdotibus, sed etiam Clericis; Barbosa *loc. cit. n.* 10. Bellarm. *de Indulgentiis lib.* 2. *cap.* 11. Emmanuel Sa *verb. Indulgentia num.* 16. Suarez *disp.* 55. *sect.* 6. *num.* 6. Reginald. Valentia, Lavorius, Nugnus, Ugolin. Bonacina, Azorius, Alzedo, Torreblanca, citati a Barbosa, *ubi supra n.* 10. Kazemberger *l. c. n.* 20. Lugo, Viva, cum La Croix *loc. c. n.* 1320. et
13 alii communiter. Hanc tamen potestatem non possunt Episcopi delegare, et concedere Laicis, cum Laici Jure humano removeantur a muneribus Ecclesiasticis: ut post Jacob. de Graff. Suarez, et Reginaldum resolvunt Bonacina *de Sacramentis disp.* 6. *qu.* 1. *punct.* 3. *num.* 12. Lavorius *de Indulgentiis part.* 2. *cap.* 1. *num.* 49. Barbosa *loc.*
14 *cit. num.* 11. Episcopi Excommunicati, denunciati, seu, vitandi non possunt Indulgentias concedere, quia Excommunicati vitandi carent usu Jurisdictionis; et consequenter invalida sunt ipsorum acta ad jurisdictionem pertinentia; *c. Tanta* 18. *de excessibus Praelator. cap. Pia consideratione* 1. *de exceptionibus in* 6. Barbosa *loc. cit. num.* 12.
15 cum pluribus aliis ibi citatis. Episcopi valide concedunt Indulgentias, quamvis in peccato mortali existant, nec peccant secluso scandalo non praeviso; Peccatum enim mortale praecise non tollit jurisdictionem; *Communis* cum Barbosa *loc. c. num.* 13.

16 Archiepiscopi, Primates, et Patriarchae possunt in suis Dioecesibus concedere Indulgentias, quas concedere possunt Episcopi in suis, et insuper in tota sua Provincia, textu expresso *in cap.*
17 *Nostro* 15. *de poenit. et remiss.* Et quidem id possunt etiam extra tempus Visitationis nam *cit. c. Nostro,* non loquitur de visitatione, ut illud legenti
18 patet. Nec obstat quod jam tales Indulgentiae fuerint concessae a propriis respective Episcopis, nam possunt nihilominus similes conferre Archiepiscopi, Primates, et Patriarchae, ita ut quis simul lucretur Indulgentias, et Episcopi, et Archiepiscopi, seu Primatis, et Patriarchae, Suarez, *disp.* 55. *sect.* 2. *n.* 8. Gobat *tractat.* 4. *de Indulg. cap.* 6. *n.* 57. Rosella *num.* 397. Barbosa *loc. cit. num.* 16. et alii. Immo secundum multos Archie- 19
piscopi, Primates, et Patriarchae possunt concedere Indulgentias 80. dierum, ubi Episcopi possunt solum 40. Barbosa *l. c. num.* 16. Azorius *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 55. *q.* 6. Alzedo *p.* 2. *c.* 3. *n.* 22. Lessius, Henriquez, et alii.

Episcopi, seu Archiepiscopi Coadjutores etiam 20
cum futura successione Indulgentias per se concedere non possunt. *Sacr. Congreg. Rit.* 13. *Jan.* 1591. Card. Petra *tom.* 3. *comment. ad Constitut.* 16. *Alexandri IV. num.* 31. Neque eas concedere possunt Episcopi, seu Archiepiscopi Titulares; Card. Petra *loc. cit. num.* 32. et alii passim. Nun- 21
cii, et Legati Apostolici possunt subditis suae Nunciaturae, et Legationis pro quocumque opere concedere 100. aut plurium dierum Indulgentiam; attamen semper minus, quam annum. Pro Templo autem, seu Capella possunt concedere Indulgentiam 7. annorum, et septem Quadragenarum pro illis, qui confessi, communicaverint; et in eo loco de more oraverint ad intentionem Ecclesiae. Quamvis enim talis facultas non repe- 22
riatur ipsis concessa in Jure communi scripto, ut recte observant Suarez *tom.* 4. *in* 3. *par. disp.* 55. *sect.* 3. *num.* 22. Gobat *loc. cit. num.* 56. et alii, tamen a Summo Pontefico inter alias facultates solet etiam ista ipsis concedi; ut patet in facultatibus Nunciaturae Coloniens. 1. *Octob.* 1680. ab Innocentio XI. concessis. La Croix *l. c. num.* 1322. Kazenberger *loc. cit. n.* 20. et alii.

Cardinales ultra indulgentias, quas concedere 23
possunt in suis respective Dioecesibus, seu Provinciis, si sint Episcopi, seu Archiepiscopi, possunt concedere Indulgentiam centum dierum in Ecclesiis, suorum Titulorum, quamvis non sint nec Episcopi, nec Sacerdotes; Lavorius *de Indulgentiis p.* 2. *cap.* 11. *n.* 15. Pavin *de potestate Capituli Sede vacante part.* 1. *princip. q.* 4. *num.* 4. Jacob. de Graff. *in aureis dec. in Append. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 32. Barbosa *l. c. sub num.* 16. *et* 18. et alii passim. Summus Poenitentiarius concedit In- 24
dulgentias centum dierum non quod adsit aliquod Jus, sed ex vivae vocis oraculo, aut consuetudine, Papa sciente et tolerante. Azorius *loc. cit. c.* 55. *vers. Sexto quaeritur,* Lavorius *loc. cit. num.* 17. Navarr. *tract. de Indulgent. notabil.* 31. *n.* 17. Barbosa *loc. cit. sub num.* 16. *in fine.* Immo Summus Poenitentiarius, audiente, et testante, Paludano in 4. *dist.* 20. *quaest.* 4. *art.* 2. semel dixit: *Auctoritate nostra ordinaria damus vobis* 100 *dies Indulgentiae;* Sic Gobat *loc. cit.* Nunc autem dicta facultas concedendi Indulgentiam centum dierum iis, qui se poenitentiali virga tangendos pie reverenterque in tribus Urbis Basilicis ipsi submiserint, est Summo Poenitentiario expresse concessa ab Innocent. XII. Constit. incip. *Romanus*

Pontifex , et novissime a fel. Record. Benedicto
25 XIV. Constitut. incip. *Pastor bonus.* Si supradicti Papa inferiores in concedendis Indulgentiis excedant facultatem sibi competentem, quamvis tales Indulgentiae non valeant quoad excessum , valent tamen quoad eam partem , quae numerum praescriptum , seu facultatem eis competentem non excedit, quia est res separabilis, et in separabilibus utile per inutile non vitiatur; *leg. Utile , ff. de regulis juris leg.* 1. §. *Trebatius , ff. de aqua quotid. et aestiva.* Sic enim resolvunt per textum *in capit. Indulgentiae* 3. *de poenit. et remissionib. in* 6. Glossa *ibid. verb. Certum est* Aloysius Riccius *in praxi fori Ecclesiast. decis.* 117. *num.* 5. *in* 2. *edit. et resolut.* 602. *num.* 5. *in edit.* Navarr. *de Indulgent. notab.* 31. *num.* 16. Suarez *disput.* 55. *sect.* 3. *num.* 11. Bonacina *de Sacram. disp.* 6. *quaest.* 1. *punct.* 3. *num.* 3. *et* 4. Azorius *loc. cit. cap.* 55. *quaest.* 6. Lavorius *loc. cit. cap.* 11. *num.* 39. *et* 40. Reginal. *in praxi fori poenit. lib.* 7. *n.* 120. Barbosa *loc. cit. num.* 22. et apud ipsum Ugolinus, Petrus Sotus,Sanctarellus. Alzed. Torreblanca, Fagnan. *in c. Cum ex eo* 14. *de poenit. et remissionib. num.* 15. et alii passim.

26 Praelati Episcopo inferiores, quamvis in certis habeant potestatem quasi Episcopalem, non possunt tamen Jure ordinario, et proprio concedere Indulgentias; cum id nullibi reperiatur eis concessum; *arg cap. Accedentibus* 12. *de excessibus Praelatorum* , Fagnan *in d. cap. Accedentibus a num.* 7. *usque ad n.* 20. Barb. *l. cit. n.* 17. cum communi
27 aliorum. Hinc Jure proprio, et ordinario nequeunt Praelati Regulares, ut Generales, et Provinciales Indulgentias concedere neque Regularibus sibi subditis; *arg. cit. cap. Accedentibus.* Suarez *disp.* 55. *sect.* 5. *n.* 1. Emman. Rodriq. *qq. Regular. tom.* 2. *q.* 86. *art.* 1. Fagn. *loc. cit. n.* 19. Barb. *l. c. n.* 19. Gobat *l. cit. n.* 72. et alii communiter, et sic decrevit *Sac. Congreg. Rit.* 27. *Sept.* 1659. *apud Card. Petram tom.* 5. *Comment. ad Const.*
28 4. *Calisti III. n.* 102. Dicitur autem notanter *Jure proprio et ordinario* quia dicti Praelati Regulares ex concessione facta Provincialibus de Ordine Minorum a Leone X. et Visitatoribus Societatis Jesu a Gregorio XIII. et aliis Ordinibus ab aliis Summis Pontificibus possunt concedere Indulgentiam plenariam suis Religiosis peracta visitatione Conventus. Nec tales Indulgentias esse revocatas, quamvis alioquin viva tantum voce concessas, respondit, et declaravit Urbanus VIII. ut refert, et tenet La Croix *lib.* 1. *n.* 861. Kazenberger *l. cit. n.*21. Henric. *par.* 4. *disp.* 4. *de Sacram. Poenitentiae quaest.* 7. *num.* 61. et tenet praxis communis. Vide infra *art.* 4. *n.* 11.

29 Vicarius Generalis de Jure sine speciali commissione non potest Indulgentias concedere; *arg. cit. cap. Accedentibus* 12. *de excessibus Praelator.* Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. par.* 3. *alleg.* 54. *n.* 90. *et alleg.* 88. *sub num.* 10. Gobat *loc. cit. n.* 68. Borgas. *de Irregular. par.* 3. *tit. de Indulg. Episcop. et part.* 7. *cap. fin. numer.* 24. Rebuffus *tit. de forma Vicarii n.* 172. Sbroz *lib.* 2. *quaest.* 50. *n.* 3. Azor. *lib.* 3. *cap.* 45. *q.* 13. Franc. Leo *in thesauro fori Eccles. part.* 1. *cap.* 10. *n.* 12. *in fine,* Benzon. *de Jubilaeo lib.* 2. *cap.* 30. *vers. conveniunt,* Lavorius *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 11. *n.* 51. Fagnan. *in cit. cap. Accedentibus n.* 17. cum pluribus ibi citatis, Card. Petra *tom.* 3 *Comment. ad Constit.* 16. *Alexandri IV. n.* 26.

Neque Indulgentias concedere potest Capitu- 30
lum, seu Vicarius Capitularis, Sede Vacante, quia non succedit Episcopo in potestate Jurisdictionis extraordinariae saltem in iis, quae sunt reservata Dignitati Episcopali *arg. c. cap. Accedendibus* , Barbosa *cit. allegat.* 88. *n.* 21. cum pluribus citatis, Fagnan. *loc. cit. n.* 27. cum pluribus aliis ibi adductis, Monac. *t.* 4. *n.* 64. ubi dicit, quod posset Vicarius Capituli accusari, tempore Sedis vacantis ipsum concessisse Indulgentias , quas Episcopus vivens concedere consuevit; nam talem potestatem Vicarium Sedis vacantis non habere constat ex declaratione *Sacrae Congreg. Conc.* 13. *Novemb.* 1688. quae dubio proposito respondit : *Vicarius Capitularis se abstineat,* Card. Petra *loc. citat. n.* 28. Vide verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *n.* 13.

Solus Papa potest concedere Indulgentias pro 31
defunctis applicandas, quia Indulgentiae applicantur defunctis per modum merae solutionis, offerendo pretium ex Thesauro Ecclesiae; solus autem Papa habet Claves Thesauri Ecclesiae; *Communis* cum Diana *part.* 10. *tract.* 6. *resolut.* 12. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1348. Raynaudus *in Heter T.*15.
par. 2. *sect.* 3. *punct.* 5. *num.* 15. Non potest tamen 32
Papa tot, et tantas concedere Indulgentias Defunctis applicandas, ut totum Purgatorium evacuet, quia non potest esse rationabilis causa tantae concessionis; La Croix *loc. cit. n.* 1318. Raynaudus *loc. cit. a num.* 13. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. cap.* 7. *n.* 87. ubi dicit, quod asserere posse Papam evacuare totum Purgatorium est alienissimus ab opinione, et persuasione fidelium , nominatim S. Thomae *in* 5. *dist.* 45. *q.* 2. *art.* 2.

Ut enim valide concedatur Indulgentia etiam 33
a Papa, requiritur ultra legitimam potestatem , etiam justa, et rationabilis causa: *Communis.* cum S. Bonaven. *in* 4. *dist.* 20. *par.* 2. *art. unic. quaest.* 6. Henric. Gandavens *quodlibet.* 15. *quaest.* 16. Major *in* 4. *dist.* 20. *quaest.* 2. Cajetan. *de Indulgent. tract.* 9. *q.* 1. *et tr.* 16. *capit.* 4. *quaest.* 1. Soto *dist.* 21. *quaest.* 2. *artic.* 2. Conin. *disput.* 12. *dub.* 7. Corduba *de Indulgent. quaest.* 17. Navar. *de Indulgent. notabil.* 15. *num.* 7. Henriq. *lib.* 7. *cap.* 14. Suarez *disp.* 54. Kazenberger *loc. cit. num.* 22. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 1. *cap.* 7. *num.* 86. Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract.* 12. *dist.* 2. *quaest.* 3. *num.* 30. Bellarmin. *lib.* 1. *de Indulgent.*

cap. 11. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 1. *num.* 1. Fagnan. *lib.* 5. *decretal. in cap. Cum ex eo* 14. *de poenit. et remis.* La Croix *loc. cit. num.* 1301. *et* 1316. et desumitur *ex cit. Extrav. Unigenitus, de poenit. et remiss. inter communes,* ubi expresse dicitur; *Christum Ecclesiae Thesaurum per suos Vicarios reliquisse dispensandum salubriter, et propriis et rationabilibus causis.* Et ratio est, quia Papa non est Dominus Thesauri Ecclesiastici, sed solum Dispensator *ex cit. Extrav. Unigenitus, et ex prima ad Corinth.* 4. ibi: *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, et dispensatores Mysteriorum Dei,* et quidem *in aedificationem, et non in destructionem,* ex eadem *prima ad Corinth.* 10. Foret autem in destructionem, si absque ulla rationabili causa, et excessive dispensaret; *argum. cap. Cum ex eo* 14. *de poenit. et remiss.* ubi sic expresse habetur: *Quia per indiscretas, et superfluas Indulgentias, quos quidam Ecclesiae Praelati facere non verentur, et Claves Ecclesiae contemnuntur, et Poenitentialis satisfactio enervatur.*

34 Immo causa concedendi Indulgentiam, non solum debet esse justa, et rationabilis, sed etiam, spectatis omnibus circumstantiis, proportionata, ut quanto major est Indulgentia, tanto major causa requiratur, aliter non valebit Indulgentia, nisi secundum proportionem causae; Albertus Magnus *in* 4. *dist.* 20. *art.* 17. Cajetan. *de Indulg. tract.* 9. *qu.* 1. Suarez *disp.* 54. *sect.* 4. *n.* 5. Sotus *d.* 21. *q.* 2. *art.* 2. Henriquez *lib.* 7. *cap.* 14. *n.* 3. Coninch *disp.* 13. *dub.* 6. *conclus.* 2. Layman *loco cit. cap.* 4. *sub n.* 1. Gobat *loco cit. n.* 92. Busembaum *lib.* 6. *par.* 2. *dub.* 4. *art.* 2. *n.* 2. La Croix *ibid. n.* 1301. *et* 1316. Tannerus *tom.* 4. *disp.* 6. *q.* 7. *n.* 84. *et sequent.* Kazenberger *loco cit. n.* 22. Mastrius *Theol. moral. disp.* 22. *qu.* 3. *art.* 1. *n.* 40. cum communiori, et probabiliori sententia S. Bonaventurae, Cajetani, Suarez, Amici, et aliorum passim; *argum. cit. Extravagant. Unigenitus et cit. cap. Cum ex eo* 14. *de poenitent. et remissionib.* Et ratio est, quia si ad Indulgentiam valide concedendam non requireretur causa proportionata, postet concedi Indulgentia plenaria etiam sanis extra articulum mortis pro sola pronunciatione nominis *Jesu,* seu *Mariae,* et hujusmodi, quae Indulgentia caderet in maximum contemptum Clavium Ecclesiae, et in enervationem Thesauri Ecclesiastici, ut loquitur textus adductus in fine numeri antecedentis *ex cit. cap.*
35 *Cum ex eo.* Dicitur notanter *Spectatis omnibus circumstantiis* quia in aliquibus circumstantiis sufficit una causa pro concedenda Indulgentia, quae non suffecisset in aliis; sic in circumstantia articuli mortis pro moribundis adscriptis alicui Congregationi, vel habentibus certas Cruces, Coronas, Medalias, et hujusmodi, vel solitis facere aliquod praescriptum pium opus, facilius conceditur Indulgentia plenaria ob Sacrosanctorum nominum *Jesu, et Mariae* pronunciationem, quam alias tempore perfectae sanitatis. Dicitur etiam 36
notanter, quod *aliter non valebit Indulgentia nisi secundum proportionem causae,* quia, si fortasse causa non esset sufficiens pro Indulgentia plenaria, erit saltem sufficiens pro non plenaria; si non pro perpetua, saltem pro temporali; si non pro majori quantitate v. gr. pro trecentum mille annis, seu dimidiae partis peccatorum saltem pro minori quantitate, v. gr. mille annorum, mille dierum, seu tertiae, vel quartae partis peccatorum, quae et obtineri poterit, quia *verba aliquid operari debent,* ut dicitur *in cap. Si Papa* 10 *de Privilegiis in* 6. Sic recte Gobat *loc. cit. n.* 95. et alii passim per ea quae adduximus *supra n.* 23.

Indulgentias lucrari possunt omnes baptizati, 37
rationis capaces, et debitores poenarum temporalium. *Communissima inter Catholicos.* Immo secundum multos etiam Catechumeni, tam vivi, quam Defuncti, sunt capaces Indulgentiarum saltem per modum suffragii; Navarrus *de indulgent. notabil.* 31. *in fine,* Benzonius *lib.* 5. *de Jubilaeo c.* 15. *dub.* 28. *assert.* 6. Henric. *lib.* 7. *c.* 18. *n.* 3. Layman *loc. cit. c.* 16. *n.* 1. Gronad *in* 3. *parte* teste Diana *part.* 5. *tr.* 12. *res.* 9. Tannerus *tom.* 4. *disp.* 6. *q.* 7. *n.* 93. Lugo *t.* 6. *disput.* 27. *sect.* 5. *num.* 77. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. c.* 12. *n.* 145. *et* alii

Et ratio est, quia Catechumeni, cum sint per 38
Fidem et Caritatem Christo uniti, sunt aliquo modo membra Ecclesiae, adeoque etiam ipsis applicari potest communis Thesaurus satisfactionum, si non per modum absolutionis, et justitiae, saltem per modum suffragii, et impetrationis. Tum quia Ecclesia etiam pro Catechumenis offert Missae Sacrificium, ut observat Gobat *loc.* 39
cit. num. 145. Alii tamen sentiunt contrarium; Sic Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 53. *sess.* 4. *n.* 8. cum alii ibi citatis, Kazenberger *loc. cit. n.* 27. Mastrius *disp.* 23. *Theol. Moral. q.* 4. *num.* 55. et alii plures apud Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 37. *num.* 37. Coninch *disp.* 12. *dub.* 7. *in princip.* et Benzonium *loc. cit.* Et ratio istorum est, quia quamvis Catechumeni per Fidem sint Christo uniti, tamen, quia talem Fidem nondum solemniter professi sunt in Baptismo, nec per talem Baptismi januam sunt adhuc hanc visibilem Ecclesiam ingressi, ideo Ecclesia in eos jurisdictionem exercere non potest, uti significat Concil. Trid. *sess.* 14. *c.* 2. *de Sacrament. Poenitent.* ibi: *Cum Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus.* Indulgentiae autem non prosunt, nisi subditis; *arg. c. Quod autem* 4. *de poenit. et remissionibus.*

Indulgentias lucrari possunt etiam qui illas 40
concesserunt; *Communis,* cum S. Thoma *in addit. ad* 3. *part. quaest.* 27. *art.* 4. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. allegat.* 88. *num.* 28. Et ratio est,

quia Indulgentias concedentes non debent esse deterioris conditionis aliis. Nec obstat, quod nemo possit uti Jurisdictione in seipsum, quia hoc verificatur solum in actibus Jurisdictionis contentiosae, vel coactivae, non autem in actibus Jurisdictionis voluntariae, cum Superior secum ipso dispensare possit, si habeat potestatem dispensandi generaliter cum omnibus suis subditis, et a fortiori poterit, ut persona privata, lucrari illas Indulgentias, quas, ut persona publica, et Superior concessit.

41 Ad lucrandas Indulgentias requiruntur sequentes conditiones. I. Ut lucraturus Indulgentiam sit in gratia Dei constitutus eo tempore, quo Indulgentiam consecuturus est, quia reatus poenae nunquam aufertur, nisi ablata culpa. 2. Ut sit subditus concedentis, seu, si sit exemptus, existat saltem intra Territorium Jurisdictionis illius per dicta *superius num.* 11. 3. Ut non sit ligatus Excommunicatione majore, quia haec privat communione bonorum spiritualium. 4. Ut opera praescripta integre perficiat. 5. Ut ea perficiat ad intentionem Concedentis Indulgentiam. 6. Ut ea perficiat per se ipsum, excepta eleemosyna, quae etiam per famulum potest fieri a Domino. 7. Ut saltem ultimum opus praescriptum perficiat in statu gratiae. 8. Ut habeat intentionem saltem habitualem, et interpretativam eas lucrandi.

42 Indulgentiae a Pontifice concessae iis, qui cum confessione, et communione Ecclesiam aliquam visitant, non exigunt, ut Ecclesia visitetur post confessionem et communionem; sed sufficit, ut si visitetur ante statum gratiae, dispositio tamen habeatur eadem die confitendi, et communicandi, ut ex pluribus Theologis firmatur a Bened. XIV. *Instit. Eccles.* 48. §. 10.

43 Ut acquiretur Indulgentia, quae concessa est pro confessis, et Sacra Communione refectis, requiritur confessio actualis, et communio Sacramentalis. Idem Pontifex Const. incip. *Inter praecipuos* §. 3. Et solis Missionariis in partibus infidelium commorantibus indultum fuit, ut hujusmodi indulgentias lucrari possint praemisso contritionis actu. Idem *ibid.* §. 6.

44 Pro lucranda Indulgentia non sufficit opera injuncta praestare ad quae alias quis tenetur alio titulo, puta justitiae etc. Idem *ibid.* §. 53.

45 Indulgentia plenaria in certos dies aliquam Ecclesiam vitantibus, aut aliud pium opus peragentibus concessa, semel dumtaxat in die obtineri potest; Idem *ibid.* § 84.

46 Ad rem attendendum est novissimum Decretum Sac. Congregat. Indulgentiis praepositae, emanatum die 19. Maii 1759. tenoris ut sequitur.

Ut Cristifideles scire possint, quid sibi tenendum foret pro acquirendis Indulgentiis in Sententiarum varietate super intelligentia verborum; *qui vere poenitentes, confessi, ac sacra Communione refecti Ecclesiam visitaverint*: quae in Indulgentiarum Brevibus inferri solent, in Congregat. Indulgentiis, sacrisque Reliquiis praeposita discussis die 31. Martii proximi praeteriti, nonnullis dubiis, eadem Sacra Cong. fuit in voto, Confessionem Sacramentalem, quando in Brevibus apponitur pro Indulgentiarum consecutione, peragi omnino debere etiam ab iis, qui sibi lethalis peccati conscii non sunt, nec non praefatam Confessionem suffragari etiam posse, si expleatur in vigilia Festivitatis. Quod autem ad Ecclesiae visitationem spectat, eam impleri posse, sive ante, sive post aliorum piorum operum implementum.

Factaque de iis per infrascriptum ejusdem Sac. Congreg. Secretarium relatione Sanctissimo D. N. Sanctitas Sua ejusdem Sac. Congregat. Votum benigne approbavit, illudque publicari mandavit, quibuscumque in contrarium faciendibus non obstantibus.

F. I. CARD. PORTOCARRERO PRAEF.

A. E. Vicecomes S. C. Indulg. Secr.

ADDENDUM EST HOC ALIUD DECRETUM EJUSDEM SACR. CONGRREGAT. IN DECLARATIONEM PRAECED. EMANATUM.

Cum S. C. Indulg. et Sacr. Reliquiis praeposita die 31. Martii 1759. fuerit in voto Confessionem Sacramentalem, quando in Brevibus apponitur pro indulgentiae consecutione, peragi omnino debere, etiam ab his, qui sibi lethalis peccati conscii non sunt, nec non praefatam confessionem suffragari etiam posse si in vigilia Festivitatis expleatur, Votumque Congregationis SS. DD. N. Clemens Pp. XIII. benigne approbaverit, illudque typis publicari sub datum 19. Maii praedicti anni mandaverit; Quamplures supplices libelli tum Regularium Communitatum, et praesertim Monialium; tum etiam Parochorum et nonnullorum Episcoporum pro suis Dioecesibus porrecti sunt, quibus maxima exponebatur difficultas, quae interdum, imo persaepe incidit, pro Sacramentali Confessione sive in Festo vel ad minus in vigilia peragenda. Quamobrem, ut adeo proficuus Indulgentiarum Thesaurus reddatur Fidelibus accommodo comparandus, enixis precibus supplicabant Sanctitati Suae ut opportuno aliquo remedio de Apostolica benignitate providere dignaretur, quibus precibus ad praedictam Sac. Congr. remissis, propositum in ea fuit dubium. — « An et quomodo » sit consulendum Sanctissimo super praefati » Decreti Executione vel declaratione in casu etc. » — Responsum fuit — Consulendum SS. DD. » N. ut concedere dignetur Indultum omnibus » Christifidelibus, qui frequenti peccatorum con- » fessione animam studentes expiare, semel sal- 47

» tem in hebdomada ad Sacramentum Poenitentiae accedere, nisi legitime impediantur, consueverant, et nullius lethalis culpae a se post peractam ultimam Confessionem commissae sibi conscii sunt, ut omnes, et quoscumque indulgentias consequi possint, etiam sine actuali Confessione, quae ceteroquin juxta praefati Decreti definitionem ad eas lucrandas necessaria esset. Nihil tamen innovando circa Indulgentias Jubilaei tam Ordin. quam Extraordin. aliasque ad instar Jubilaei concessas pro quibus assequendis sicut et alia opera injuncta, ita et Sacramentalis Confessio tempore in eorum concessione praescripto peragantur. » Et facta per me Infrascriptum ejusdem S. C. Secret. de praemissis omnibus SS. DD. N. relatione, Sanctitas Sua piis Bonorum desideriis ac votis satisfacere, et Indulgentiarum gratias iis potissimum, qui pie, sancteque vivendo, donis Divinae Misericordiae digniores efficiuntur, elargiri quam maxime cupiens benigne annuit, et praefatum Indultum in forma suprascripta expediri et publicari mandavit, quibuscumque in contrarium non obstantibus.

Datum ex Secretaria Sacrae Congreg. Indulg. die 9. Decemb. 1763.

M. CARD. ANTONELLUS PRÆFECT.

Joseph de Comitibus S. C. Indulg. Secr.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Huc spectant duo recentiora Decreta, alterum Clementis XIV. alterum Pii Sexti feliciter Regnantis. Utrumque reddo cum praefatione primo a Cl. Congregat. de Propaganda fide Secretario praemissa.

48 Quum plerumque Patres Ordinis Minorum Sancti Francisci de observantia, qui in Indiis Occidentalibus Sacris missionibus dant operam, nec non Christifideles existentes intra limites Praefecturae Missionum dictorum Patrum copia Confessariorum destituantur: unde nonnullas Indulgentias certis statutisque diebus affixas consequi nequeant; SS. D. N. Clemens XIV. ad relationem infrascripti R. P. D. Stephani Burgia Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Secretarii, extendit ad Patres, et Christifideles praefatos, qui Confessario carent, Indulgentias alias sub die 24. Maji 1772. a Sanctitate Sua concessas favore Episcoporum, Vicariorum Apostolicorum, Missionariorum, et Christifidelium Imperii Sinensis, ac Regnorum Tunkini, Siami, Cocinciнae, Ciampae, et Cambodiae, ut apparet ex Decreto tenoris sequentis.

Datum Romae ex Ædibus praedictae S. Cong. die 23. Maji 1773.

Stephanus Borgia Secretarius.

Ex audientia SS. D. N. D. Clementis PP. XIV. habita per me infrascriptum Sac. Congregationis de propaganda Fide Secretarium die 24. Maji 1772.

« Cum ad Plenarias lucrandum Indulgentias necesse sit, ut Sacramentalis peccatorum Confessio praemittatur, vel saltem, juxta Indultum Christifidelibus omnibus a sa: me: Clem. XIII. sub die 9. Decemb. 1763. concessum, omnino oporteat, ut qui eas consequi cupiunt, semel saltem in hebdomada, ad hoc Sacramentum, nisi legitime impediantur, soleant accedere, et nullius lethalis culpae a se post peractam ultimam Confessionem commissae sibi conscii sint: per quod Indultum SS. D. N. Clemens Divina providentia PP. XIV. die 17. Maji currentis anni declaravit fuisse derogatum quibuscumque aliis peculiaribus Indultis, etiam illis a sa: me: Clem. XII. per organum Sac. Congreg. de Propaganda Fide Misssionariis in regionibus Infidelium degentibus concessis, acquirendi scilicet Indulgentias Plenarias cum solo actu Contritionis, et Confessione in voto, quoties Confessariorum copia desit: Hinc Sanctitas Sua animadvertens Episcopos, Vicarios Apostolicos, et Missionarios in Imperio Sinarum, nec non in Regnis Tunkini, Siami, Cocincinae, Ciampae et Cambodiae, commorantes non raro Confessariis carere, proindeque quamplurimum Indulgentiarum, praesertim certis, statutisque diebus affixarum, adiumento destitui; inter innumeras Pastoralis officii sollicitudines huic incommodo consulere intendens, benigne eisdem, eorumque in perpetuum successoribus impertitur Plenariam Indulgentiam, etiam animabus in Purgatorio detentis per modum suffragii applicabilem, quater in anno lucrandam in quacumque die, qua peccata sua fuerint confessi, Missam celebraverint, vel saltem sacram susceperint Communionem; dummodo tamen eadem die ferventes ad Deum pro Sanctae Fidei propagatione preces effuderint.

» Christifidelibus vero utriusque sexus in dictis Regnis existentibus idem SS. D. Noster praefatam Plenariam Indulgentiam, bis in anno in perpetuum concedit; quatenus ut ipsi iisdem diebus suprascripta opera fideliter, religioseque adimpleant.

» Per hanc autem Indulgentiarum concessionem eadem Sanctitas Sua non intendit aut revocare, aut irritas declarare alias quascumque Indulgentias vel a Se, vel a Praedecessoribus

» suis concessas, vel in posterum concedendas, et » quas non omissis caeteroquin operibus injun» ctis, supradicti Episcopi, Vicarii Apostolici, » et Missionarii, ceterique Christifideles lucrari » possent.

» Et ne Pontificia haec dispositio ab aliquo il» lorum ignorari contingat, Episcopis, et Vicariis » Apostolicis praecipit, et mandat, ut praesens » Decretum Populis suae jurisdictioni subjectis » meliori, quo poterunt, modo notum faciant, » atque significent, ut de Ecclesiae Thesauro » participare possint, et valeant.

Datum Romae ex Ædibus dictae Sacrae Congregationis die et anno quibus supra.

STEPHANUS BORGIA

Sac. Congreg. de Propaganda Fide Secr.

Loco ✠ Sigilli

ALTERUM PII SEXTI DECRETUM NUNC ACCIPE

Ex audientia SS. D. N. D. Pii PP. VI.
Habita die 5. *Januarii* 1777.

49 Cum ad plenarias lucrandum Indulgentias necesse sit, ut Sacramentalis peccatorum Confessio praemittatur, vel saltem juxta Indultum Christifidelibus omnibus a san. mem. Clem. XIII. sub die 9. Decemb. 1763. concessum, omnino oporteat, ut qui eas consequi cupiunt, semel saltem in hebdomada ad hoc Sacramentum, nisi legitime impediantur, soleant accedere, et nullius lethalis culpae a se post peractam ultimam confessionem commissae sibi conscii sint; per quod Indultum san. mem. Clemens XIV, die 17. Maji anni 1772. declaravit fuisse derogatum quibuscumque aliis peculiaribus Indultis, etiam illis a san. memor. Clem. XII. per organum Sac. Congr. de Propaganda Fide Missionariis in regionibus Infidelium degentibus concessis: acquirendi scilicet Indulgentias plenarias cum solo Actu Contritionis, et Confessione in voto, quoties Confessariorum copia desit; cumque in regionibus Sinarum, Tunkini, Siami, Cociucinae, Ciampae, et Cambodiae tanta sit hujusmodi Confessariorum paucitas, ut Fideles difficillime possint semel saltem hebdomada ad hoc Sacramentum accedere, proindeque valde incommodum sit Sacramentalem Confessionem exercere iis certis diebus, qui ad lucrandas Indulgentias praescripti sunt, atque praefixi; idcirco SS. D. N. Pius Divina Providentia PP. VI. ad relationem mei infrascripti Sac. Congregationis de Propaganda Fide Secretarii in audientia habita die 5. Januar. anni 1777. declaravit, Christifideles etiam triduo ante confessos lucrari posse Indulgentias plenarias, dummodo nullius lethalis culpae a se post peractam ultimam Confessionem commissae sibi sint conscii; et ne Pontificia haec dispositio ab aliquo illorum ignorari contingat, Episcopis, et Vicariis Apostolicis praecipit, et mandat, ut praesens Decretum populis suae jurisdictioni subjectis meliori, quo poterunt, modo notum faciant atque significent; ut de Ecclesiae thesauro participare possint et valeant.

Datum Romae ex Ædibus dicta Sac. Congregationis die et anno quibus supra.

STEPHANUS BORGIA

Sac. Congr. de Propaganda Fide Secr.

ARTICULUS III.

INDULGENTIA QUOAD EA QUÆ CONCERNUNT EJUS EFFECTUM, ET TEMPUS ACQUIRENDI TAM PRO VIVIS, QUAM PRO DEFUNCTIS

1 Effectus Indulgentiae non est remittere peccatum, neque mortale, neque veniale; *Commun.* cum Maldonato *t.* 1. *de poen. q.* 6. *tit. de Ind. par.* 1. *qu.* 1. ubi sic expresse dicit: *Uno ore omnes Theologi, nemine excepto, respondent, Indulgentiam non esse remissionem culpae, sed poenae.* Unde quan- 2
do in forma, seu concessione Indulgentiae dicitur per illam concedi remissionem *peccatorum*, accipitur peccatum pro poena peccati, juxta illud 2. *Machabaeor.* 12. ibi: *Ut a peccatis solvantur;* et quando vocatur Indulgentia a poena, et culpa intelligitur, quod per talem Indulgentiam conceditur facultas absolvendi a culpa etiam reservata, ut fuit dictum *art.* 1. *n.* 3. Effectus Indulgentiae est remissio poenae temporalis ex peccatis quoad culpam dimissis, residuae, et restantis; *Communis.* Poena autem temporalis relicta, et 3
restans ex peccatis condonatis luenda ab homine est duplex; una ad quam persolvendam homo obligatur ex Sacramentali Poenitentia a Confessario injuncta; Altera, ad quam persolvendam in hoc mundo, vel in Purgatorio est obligatus a Justitia Dei; *Communis.*

Unde Indulgentiae Plenariae effectus est re- 4
mittere omnem poenam debitam in Foro Sacramentali, seu liberare totaliter poenitentem ab obligatione implendi quamlibet poenitentiam, etiam medicinalem sibi impositam a Confessario; Sic S.Th. *in* 4. *dist* 20. *q.* 2 *art.* 3. *q.* 1. S. Bonav. *in l.* 4. *dist.* 20. *art.* 1. *q.* 2. Gobat *tract.* 4. *Indul. part.* 1. *c.* 3. *n.* 24. Kazenb. *loc. cit. n.* 40. Lugo *tom.* 6. *disp.* 27. *sect.* 2. *n.* 22. et ipso teste communis aliorum. Et hanc conclusionem probat *l. c.* 5
n. 23. primo, *ex c Cum ex eo* 14. *de poenit. et remiss.* ubi Innoc. III. dicit *pro indiscretas et superfluas Indulgentias satisfactiones Sacramentales*

enervari: ergo ideo quia aufertur obligatio implendi poenitentias; alioquin, si manet obligatio implendi illas saltem ratione medicinae, nihil prorsus enervabitur satisfactio. Secundo probat ex Bonifacio VIII. qui, ut refert Glossa *in Extrav. Antiquorum, de poenit. et remis.* nolebat, Confessarios imponere aliquam poenitentiam iis, qui Jubilaeum anni Sancti lucrabantur, quia nimirum satisfactione alia non indigebant, et auctor ipsius Glossae dicit, se id ab ipsomet Pontifice audivisse, ut observat etiam Lugo *loc. cit. n.* 17. Tertio probat ratione a priori, quia Confessarius imponit poenitentiam, ut poenam ad satisfacendum pro peccato: ergo sublato debito totius poenae, prout fit per Indulgentiam plenariam, cessat omnino fundamentum illius obligationis, sicut, si condonaretur a Principe poena debita pro aliquo crimine, eo ipso cessaret obligatio imposita per sententiam Judicis ad poenam aliquam pro illo delicto subeundum.

6 Nec valet dicere, quod per lucrationem Indulgentiae plenariae tollatur quidem obligatio implendi poenitentiam Sacramentalem impositam a Confessario, quatenus est satisfactoria pro peccatis praeteritis, non autem quatenus est medicinalis pro praecavendis peccatis futuris. Non valet, inquam, quia licet poenitentia subinde etiam imponatur ut medicina, Confessarius tamen illam imponere non potest, nisi in poenam peccati: sicuti licet Judex procurare debeat quod poena delinquentis sit talis, ut simul sit medicina in futurum, non tamen posset illam poenam imponere etiam ut medicinam, si illa poena fuisset a Principe condonata: ergo si per Indulgentiam plenariam condonatur, et remittitur poenitentia, ut

7 satisfactoria, etiam tolletur ut medicinalis. Nec etiam valet dicere, quod adhuc remaneat obligatio implendi poenitentiam, saltem propter reverentiam Sacramenti, et ejus integritatem, ne maneat Sacramentum imperfectum sine una parte integrante. Non valet, inquam, quia Sacramentum Poenitentiae non exigit pro parte integrali satisfactionem Sacramentalem, nisi ex supposito quod adhuc adsit poena temporalis satisfacienda, seu solvenda, cum ad hanc remittendam illa unice injungi debeat a Confessario, adeoque satisfacta, et soluta, seu remissa omni poena temporali restante, non requiritur amplius talis integritas satisfactionis, cum non amplius possit juste exigi satisfactio ab eo, qui jam integre satisfecit, et debitum jam integre solvit, vel remissionem debiti integre consequutus est, ut verificatur in eo, qui lucratus est Indulgentiam plenariam: Unde post lucrationem ipsius, nec reverentia Sacramenti, nec Confessarii praeceptum obligabit eum ad poenitentiam adimplendam. Sic optime Lugo *l. c. n.* 24. *et* 27. Kazenberger *l. cit. n.* 40. et alii.

In praxi tamen tempore Indulgentiae etiam plenariae docet, quod Confessarius, semper imponat poenitentiam saltem *medicinalem*, et *praeservativam*, quando judicat necessariam, eamque Poenitens admittat, quamvis Indulgentiam Plenariam certo consequatur, quia hoc necessarium judicat Suarez apud Mastrium *Theolog. Moral. disp.* 23. *q.* 2. *num.* 29. et alii. Immo tenetur Confessarius injungere *poenitentiam medicinalem, atque etiam vindicativam, seu satisfactivam*, quando probabiliter credit poenitentem non consequutum esse, aut mox non consequuturum esse Indulgentiam plenariam, teneturque poenitens in tali casu illam adimplere. Si autem Confessarius probabiliter credat poenitentem jam consequutum esse, aut mox consequuturum esse Indulgentiam plenariam, potest omnem poenitentiam, in quantum est vindicativa, seu satisfactiva, omittere juxta Sanctum Thomam, S. Bonaventuram, et plurimos Antiquiores, et Recentiores apud Tannerum, Dianam, et Gobat *de Jub. cap.* 25. ob rationes *num. antecedenti* allatas. Ob reverentiam tamen Sacramenti Poenitentiae convenit Confessario levem saltem poenitentiam injungere, et poenitenti eam adimplere, quia licet non sit necessaria pro satisfactione poenae temporalis debitae, cum supponatur integre remissa per lucrationem Indulgentiae plenariae, prodest tamen multum ad meritum, quod pluris faciendum est, quam redemptio poenae temporalis, ut recte cum aliis advertit Lugo *loc. c. n.* 31. 8

Indulgentiae plenariae effectus est etiam remittere omnem poenam debitam in Foro Dei, idest omnem poenam relictam ex peccatis dimissis, ad quam persolvendam in hoc mundo, vel in Purgatorio est homo obligatus a justitia Dei. Sic S. Thomas *in* 4. *disp.* 20. *qu.* 1. *art.* 3. *quaestiuncul.* 1. communiter receptus ab omnibus Recentioribus, ut testatur, et sequitur Gobat *loc. cit. num.* 25. et est jam communis, et certa Doctorum sententia ut testatur Lugo *loc. citat. num* 7. Immo, ipso teste, docet Suarez *disp.* 50. *sect* 2. *num.* 2. de Fide esse; Papam virtute clavium habere potestatem remittendi poenam illam etiam in Foro Dei; et de facto Sixtus IV. damnavit sequentem Petri Oxomensis propositionem: *Papa non potest indulgere alicui viro poenam Purgatorii;* Sic refert 9

Kazenberger *loc. cit. n.* 39. Nec valet dicere cum nonnullis antiquis, per Indulgentias non relaxari poenam in Foro Dei, sed solum remitti poenitentiam in Foro Sacramentali debitam, idest obligationem implendi poenitentiam a Confessario injunctam. Non valet, inquam, quia, ut optime eos confutant S. Thomas *loc. cit.* Lugo *loc. cit.* Gobat *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit.* et alii passim, sequeretur ex eorum sententia, quod Ecclesia concedendo Indulgentias, potius obesset, quam prodesset Fidelibus, cum sic illos liberaret levibus 10

poenitentiis, et remitteret ad graviores poenas Purgatorii; clarum enim, et manifestum Fidelium gravamen esset, velle per Indulgentiam remitti solum debitum implendi poenitentiam, relinquendo debitum poenae, cum esset utilius poenitentibus implere ad redimendam poenam ipsa sine dubio graviorem Unde cum Tridentinum Concilium *sess.* 25. *c.* 21. *in decr. de Indulgent.* definiat : *Indulgentiarum usum esse populo Christiano maxime salutarem*, patet, eorum sententiam esse falsissi-
11 mam. Quod hactenus dictum est de effectu Indulgentiae plenariae, hoc proportionaliter, et suo modo applicandum est etiam Indulgentiae partia-
12 li. Effectus cujuscumque Indulgentiae non est remittere poenam debitam pro peccato veniali nondum remisso; quia poena non potest remitti, nisi prius remissa culpa; Kazenberger *l. c. n.* 8. Gobat *l. c. par.* 2. *n.* 278. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *c.* 8. *de Indulgentiis n.* 2788. Reiffenstuel *Theol. moral. tr.* 12. *dist.* 3. *q.* 2. *n.* 12. *et* 13. et ipso teste communis aliorum.

13 Indulgentiae possunt a Summo Pontifice concedi, et applicari etiam Defunctis, qui in Purgatorio detinentur; *Communis, ac certa.* Id enim constat ex communi usu, et praxi Ecclesiae, in qua nihil tam usitatum est, quam applicare Indulgentias pro Defunctis, ut tradit Joann. VIII. *in Epist.* 144. et Leo X. in Constit. incipien. *Exurge Do-*
14 *mine*, contra Lutherum. Non possunt tamen ipsis Defunctis concedi Indulgentiae per modum absolutionis habentis annexam solutionem, sicut conceduntur vivis; sed solum per modum suffragii, seu piae solutionis, et exhibitae satisfactionis; *Communis* fere omnium Theologorum cum S. Thoma *in* 4. *dist.* 45. *quaest.* 2. *artic.* 3. *quaest.* 2. S. Bonaventura *part.* 2. *art.* 1. *quaest.* 5. Mastrio *Theolog. moral. disp.* 23. *qu.* 4. *num.* 57. Kazenberger *loc. cit. num.* 43. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 12. *dist.* 3. *q.* 4. *num.* 41. *et* 42. Et ratio est, quia Summus Pontifex Christi in terris Vicarius non habet Jurisdictionem in Defunctos, sicuti in Fideles viventes, cum acceperit a Christo potestatem solvendi solum *super terram*, non vero *sub terra.* Qui autem non habet Jurisdictionem in alium tamquam sibi subditum, nequit eidem concedere Indulgentias per modum absolutionis, quia concedere Indulgentias per modum absolutionis est actus Jurisdictionis, adeoque Summus Pontifex nequit Defunctis concedere Indulgentias per modum absolutionis, sed tantum per modum suffragii.

15 Indulgentia autem per modum absolutionis differt ab Indulgentia per modum suffragii specialiter per hoc, quod Indulgentia per modum absolutionis conceditur, quando Superior sibi subditum immediate, et directe liberat a poena temporali. Sic Summus Pontifex tamquam Superior, et Minister a Deo constitutus immediate, et directa liberat Fideles vivos tamquam sibi subditos a poenis temporalibus relictis in peccatis jam quoad culpam dimissis, concedendo eis Indulgentiam *per modum absolutionis habentis tamen annexam solutionem;* quia haec absolutio fit cum aliqua solutione ex Thesauro Ecclesiae, scilicet, applicatione, et exhibitione satisfactionum Christi, et Sanctorum. Indulgentia vero *per modum suffragii* dicitur concedi, quando non immediate, et directe, sed indirecte, et mediate, scilicet mediante actione alterius. Sic Summus Pontifex concedit Indulgentias Defunctis, mediantibus aliquibus piis viventium Fidelium operibus tamquam pretium aequivalens ex Thesauro Ecclesiae Deo oblatum pro solutione illarum animarum, quibus mente Pontificis applicatur. Sic videtur insinuare, aut potius supponere S. Thomas *in* 4. *dist.* 45. *qu.* 7. *artic.* 3. *quaestiuncul.* 2. ubi dicit Indulgentias concedi defunctis *non directe, et principaliter, sed tantum secundario, et indirecte;* et videtur esse communior Doctorum, quamvis alii aliam explicationem afferant, ut videre est apud Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *a num.* 477. Filiuc. *tom.* 1. *tract.* 8. *cap.* 8. *num.* 104. *et sequent.* Lugonem *tom.* 6. *disp.* 27. *sect.* 5. *a num.* 58. *ad* 73. *inclusive*

Indulgentiae pro defunctis rite concessae, et 16
acquisitae secundum ordinariam Dei Legem prosunt certo, et infallibiliter illis determinatis animabus, quibus ex intentione Summi Pontificis applicantur, ita ut animae illae de Thesauro Ecclesiae per modum suffragii sibi applicato juventur, vel ad totalem remissionem poenae, et totalem liberationem e Purgatorio, si Indulgentia est plenaria; vel ad partialem, si Indulgentia est partialis; Navarr. *de Indulgent. et Jubilaeo notabil.* 22. Lugo *tom.* 6. *disp.* 47. *sect.* 5. *n.* 59. Roderic. *tom.* 2. *quaest. Regular. qu.* 97. *art.* 3. Gobat *loco citato num.* 484. Filiuc. *tom.* 1. *tract.* 8. *cap.* 8. *n.* 208. Suares *tom.* 4. *disp.* 53. *sect.* 4. Sotus *quaest.* 2. *artic.* 3. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 12. *quaest.* 4. *dist.* 5. *num.* 44. Herincx *disp.* 4. *de Sacramento Poenit. quaest.* 8. *n.* 66. et apud ipsum Bellarminus, Arriaga, Dicastillus, et alii. Kazenberger *loc. cit. numer.* 43. ubi cum aliis testatur sic tenere Recentiores communiter, Mastrius *Theolog. moral. disp.* 24. *num.* 47. asserens hanc esse communiorem, et probabiliorem sententiam; P. Ros *de Purgatorio cap.* 15. Raynald. *sect.* 3. *punct.* 1. *a num.* 17. *punct.* 5. a *num.* 9. *punct.* 6. *n.* 12. citatus et secutus probabiliter a La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1330. qui *lib.* 6. *par.* 2. *num.* 534. dicit quod, si impleantur conditiones requisitae, effectum liberationis determinatae animae esse infallibilem, ut tenent S. Thom. Ledesma, Sotus, Valent. Coninch. Less. Filiuc. Castropal. Diana, Gran. Lugo, Tanner. Mendo *d.* 13. *num.* 96. Arriaga *d.* 15. *sect.* 1. et optime Suarez *d.*

79. *sect.* 10. ubi ostendit S. Augustinum, Chrysostomum, et Cyrillum idem sentire. et dicit quod contrarium tenent S. Bonaventura, Richardus, Durand. Cajetan. Cordub. Bonac. Layman, Amic. et alii multi.

17 Ratio autem nostra est, quia Leo X. in Const. incip. *Exurge Domine* contra Lutherum absolute, et aequaliter absque haesitatione promittit effectum suum illis Indulgentiis, quae applicantur defunctis ac illis, quas sibi vivi lucrantur; dicit enim expresse: « Omnes tam vivos, quam defun» ctos, qui veraciter omnes Indulgentias hujus» modi consecuti fuerint, tanta temporali poena » secundum divinam justitiam pro peccatis suis » actualibus debita liberari, quanta concessae, » et acquisitae Indulgentiae acquivalet. Et ita ab » omnibus teneri, et praedicari debere sub Excom» municationis latae sententiae poena etc. Auctori» tate Apostolica decernimus;» atqui Indulgentiae rite concessae, et acquisitae infallibiliter prosunt illis vivis, qui eas sibi lucrantur, ergo etiam debent prodesse infallibiliter illis determinatis defunctis, quibus applicantur. Tum quia Summi Pontifices in Brevibus Altarium privilegiatorum concedere solent; *Ut quicumque Sacerdos*, servatis servandis, ac diebus in Brevi specificatis, « Mis» sam Defunctorum pro anima cujuscumque Fi» delium Defunctorum ad praefatum Altare ce» lebrabit, anima ipsa de Thesauro Ecclesiae per » modum suffragii Indulgentiam consequatur, ita » ut Domini nostri etc. suffragantibus meritis a » Purgatorii poenis liberetur. » Ubi ut vides ex ly *pro anima cujuscumque*, et ly *anima ipsa* videtur promitti liberatio animae determinatae a Purgatorio. Tum etiam quia licet Deus, ut recte probat Kazenberger *loc. cit. num.* 44. non teneatur acceptare applicationem Indulgentiarum Defunctis factam ex eo, quasi Papa haberet immediate Jurisdictionem in Defunctos; tamen ex eo tenetur Deus acceptare applicationem Indulgentiarum Defunctis factam a Papa, quia Deus voluit in Ecclesia esse communionem Sanctorum; quare ex decreto hujus Communionis inter Ecclesiam Triumphantem, Militantem, atque etiam Purgantem tenetur acceptare illas satisfactiones, sive pro vivis, sive pro defunctis oblatas; et sic si infallibiliter prosunt illis vivis, qui eas sibi lucrantur etiam infallibiliter debent prodesse illis determinatis defunctis, quibus applicantur.

18 Nec valet dicere, quod Deus non acceptet Indulgentias semper pro omnibus illis, quibus applicatur, sed pro illis, qui ex hac vita decesserunt magis digni tali gratia, quia v. g. in vivis fuerunt magis solliciti in acquisitione Indulgentiarum, et oratione pro defunctis, ut in simili de Missae Sacrificio, eleemosynis, et orationibus dicit S. Augustinus *lib. de cura pro mortuis cap. ultim.* relatus *in cap Non aestimemus* 19. *caus.* 13. *quaest.* 2. his verbis: *Non pro quibus fiunt, omnibus prosunt, sed his tantum, pro quibus dum vivunt, cooperantur, ut prosint*; et *in cap Tempus* 23. *ead. caus. et qu.* his verbis: *Sed haec eis prosunt, qui cum viverent haec sibi, ut postea possent prodesse, meruerunt.* Non valet, inquam, quia licet etiam de mente S. Augustini credibile sit, quod Deus facilius pro illis defunctis, qui in vita fuerunt magis solliciti pro acquisitione Indulgentiarum, et oratione pro mortuis, acceptet, nedum, Missae Sacrificia, orationes, eleemosynas, jejunia, et alia hujusmodi suffragia, sed etiam Indulgentias generaliter pro defunctis omnibus applicatas, hoc tamen (secundum Legem Dei ordinariam) non videtur dicendum de Indulgentiis pro aliquo determinato defuncto applicatis, nisi hic ex speciali Dei providentia, et dispositione fuisset merito privandus, ex quo, dum viveret alios defraudasset similibus debitis suffragiis, et Indulgentiis, ut de exemplo Promi numero sequenti referendo.

Nec valet objicere quod soleat saepius pro una, 19
et eadem anima in Altari privilegiato sacrificari, et Indulgentia plenaria applicari, quod esset superfluum, si Indulgentia certo, et infallibiliter prodesset pro illa determinata anima, cui applicatur. Non valet, inquam, quia merito pro una, et eadem anima plures Missae etiam in Altari privilegiato celebrantur, et plures Indulgentiae plenariae applicantur propter varias rationes. Primo quia non constat, an causa, ob quam pontifex concessit Indulgentiam plenariam, sit justa, et sufficiens, defectu cujus sufficientis justae causae est invalida etiam Indulgentia concessa a Papa, ut ex communi diximus *artic.*2 *num* 33. Secundo, quia non constat, an et quomodo prior Sacerdos celebrans applicuerit suam intentionem, seu an Altare, in quo celebravit, habeat omnia requisita ad esse privilegiatum. Tertio, quia non constat, an, qui plenariam Indulgentiam alicui animae applicavit, omnes conditiones necessarias impleverit. Quarto, quia ignoratur, an non ob aliquam peculiarem causam velit Deus circa hanc, aut illam animam facere exceptionem a sua generali promissione, scilicet ob rationes omnino peculiares, non permittendo, ut Indulgentia, in actu secundo prosit huic certae animae, ut habetur in vita Rabani Mauri, ubi narratur rejectio suffragiorum pro demortuo Coenobii Promo, qui vivus defraudaverat defunctos subsidio eleemosynae per Abbatem constitutae, sic refert Rainaudus *to.* 7. *p.* 2. *q.* 5. *fol.* 289. *col.* 1. *et* 2. et ex ipso Gobat *tr.* 4. *de Indulgent. p.* 2. *cap.* 19. *num.* 458. *et cap.* 22. *num.* 486. Quinto, quia nostra sententia nondum est omnino certa, quamvis sit probabilior, atque communior inter Theologos; Unde merito pro eisdem animabus reiterantur Missae, Sacrificia, et Indulgentiae, *Melius enim supererunt ista eis, quibus non obsunt, quam eis deerunt*

quibus prosunt ut docet S. Augustinus relatus *in cit. cap. Non aestimemus* 19. *caus.* 13. *q.* 2.

20 Quod autem plures animae remanent adhuc in poenis Purgatorii non obstantibus Missarum Sacrificiis, et Indulgentiis plenariis pro ipso applicatis, et a Deo acceptatis, hoc oritur ex quo ipsae descenderint in Purgatorium cum peccatis venialibus nondum quo ad culpam dimissis. Unde Indulgentiae etiam plenariae nequent tollere, seu remittere poenas a talibus animabus persolvendas, cum poena non tollatur, seu non remittatur, nisi prius remissa culpa, ex dictis *supra num.* 12. Culpa autem venialis nequit remitti per Indulgentiam etiam plenariam (haec enim remittit solam poenam) sed per satisfactionem propriam usque ad novissimum quadrantem extingui debet in Purgatorio, ut recte docet Scotus *in* 4. *dist.* 21. *quaest.* 1. et omnes sui apud Mastrium *in* 4. *disputat.* 4. *quaest.* 9. et Kazenberger *loco cit. num.* 45.

21 Ut quis lucretur Indulgentias pro defunctis, non requiritur, quod sit in gratia, seu opera requisita adimpleat in statu gratiae. Navarr. *in Comment. de Anno Jubilaei notab.* 22 *num.* 31. Graff. *in Append. dec. aur. lib.* 2. *tit. de Indulg. cap.* 1. *n.* 21. *et* 36. Monacell. *tom.* 2. *formular.* 6. n. 2. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 1. *num.* 3789. Raynaud. *sect.* 3. *part.* 5. *numer.* 23. Escob. *t.* 7. *E.* 5. *cap.* 7. *num.* 45. Herincx *disp.* 4. *de Sacram. Poenit. qu.* 11. *num.* 77. Diana *par.* 5 *tract.* 12. *resol.* 38. ubi ex Joanne Praeposito, Trullench. Reginaldo, et aliis cum D. Th. ut refert, Viva *de Jubilaeo q.* 6. *art.* 2. n. 6. docet, quod lucrari potest Indulgentia pro mortuis, etiam qui omnia opera injuncta posuit in statu peccati, quia ratio satisfactionis, seu pretium poenarum non est illud opus positum in statu peccati, sed Thesaurus meritorum Christi, et Sanctorum, qui applicatur ab Ecclesia, posito tali opere; illud autem opus sit nomine Ecclesiae, in qua numquam deest gratia, et ita etiam prodest Domino eleemosyna, quam mandat dari per suum Servum quamvis peccatorem. Busemb. *lib* 6. *part.* 2. *dub.* 4. *art* 3 *num* 10. La Croix *ibidem. num* 1351. *et* 1410. Reginald. *lib* 7. *num.* 195. apud Gobat *tract.* 4. *de Indulg par.* 2. *cap.* 23. *n.* 490. *et seq.* Bonac. *de Indulg disp.* 6. *qu.* 1. *punc.* 6. *propos.* 1. num 11. cum aliis pluribus, ubi ipse sic praecise dicit : Qui vero facit opus ad consequendam Indulgentiam pro defuncto, non est necesse, ut sit in gratia, quamvis existens in peccato mortali non possit suis operibus satisfacere per se, aut pro alio, nihilominus potest Indulgentiam pro defuncto lucrari, si faciat opus praescriptum ad obtinendam Indulgentiam pro defuncto; tunc enim ipse non dicitur satisfacere, sed facere opus, quo posito, Summus Pontifex applicat defuncto Indulgentiam, idest satisfactionem Christi, et Sanctorum; nam indulgentia habet suum valorem ex opere operato, et non dependet a gratia illius, qui pro defuncto Indulgentiam lucratur. Haec ipse. Sic etiam tenent Toletus in *Summa lib.* 6. *cap.* 26. *num.* 5. Gabriel *sup. Canon Missae lect.* 57. Portell. *verb. Indulg. in addit num.* 24. Suarez, Palao, et alii plures.
Lugo tamen *tom.* 6. *disp.* 27. *num.* 75. dicit esse 22
magis commune, et secundum Fidelium sensum, quod requiratur status gratiae saltem in fine operis; consentiunt Dicastill. *t.* 2. *in* 3. *p. tr.* 9. *disp.* 2. *dub.* 17. et alii ut testatur Toletus l. c. et hanc sententiam esse tutiorem dicit Busemb. *loc. cit.* quamvis probabiliter teneat nostram.

Indulgentia concessa pro vivis, non potest etiam 23
defunctis applicari, nisi in concessione exprimatur, quia Indulgentia sicuti pendet ab auctoritate, ita et a voluntate concedentis. Laym. *lib.* 5. *tract.* 7. *c.* 7. *num.* 2. Busemb. *loc. cit. num.* 7. La Croix
ibid. et communis aliorum. Sic etiam Indulgentia 24
concessa per Papam alicui Capellae pro defunctis non extenditur ad vivos, adeout qui vivens celebrat, aut ibi celebrari facit pro se Missam, illam non consequitur. Navarr. *conclus* 39. *part.* 2. *de poenit. et remiss.* Monacell. *tom.* 2. *formul.* 6. n. 1.
et alii passim. Indulgentia concessa per Papam, 25
ut possit quis eam lucrari pro se, vel pro defunctis non potest applicari pro se, et defunctis simul; quia tantum concessa est sub disjunctione, ut quis, vel pro se, vel pro defunctis eam lucretur, non autem ut pro se, et pro defunctis. Quintanadven. *dub* 12. *n.* 4. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1366. et alii passim. Indulgentiae enim tantum valent, quantum sonant.

Indulgentiae effectus potest saepius obtineri, 26
si saepius opus injunctum peragatur, quando Indulgentia est perpetua, et absque temporis determinatione concessa, v. g. si in concessione Indulgentiae dicatur : *Quicumque visitaverit talem Ecclesiam, consequetur talem Indulgentiam* Herincx *disp.* 4. *de Poenit. qu.* 11. Kazenberger. *loc. cit.* num. 51. Reiffenst. *Theol. moral. tract.* 12. *dist.* 3. *qu* 5. *num.* 51. ubi testatur de communi.
Secus autem est dicendum, quando Indulgentia 27
est concessa pro tempore determinato, v. g. pro tali die, nisi adsit speciale privilegium. Sic Suarez. Lugo, Bonacina, et aliis apud Kazenb. *loc. c. num.* 51. et sic indubitanter tenendum esse dicit Reiffenstuel *cit loc n.* 52. ob decretum Sacrae Congr. circa Indulgentias editum, ac per Innocentium XI. *die* 7. *Mart.* 1678. approbatum, et inviolabiliter servari jussum, ubi §. *final.* declaratur: « Semel dumtaxat in die plenariam Indul- » gentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus » concessam, vel aliud pium opus peragentibus » lucrifieri. » Ita sonat decretum.

Una et eodem opere nequeunt diversae, et plu- 28
res Indulgentiae obtineri, nisi forsan illae essent per modum unius, v. g. habens duas Medalias diversis Indulgentiis affectas, et uni sit annexa

Indulgentia quadraginta dierum; et alteri centum dierum obtinenda a recitantibus unum Pater, et Ave, per unicam solam hujusmodi recitationem non lucrabitur utramque Indulgentiam, scilicet et illam quadraginta dierum, et aliam centum dierum; sed debet duplicare talem recitationem, quia ad utramque illam Indulgentiam requiritur causa propria, et diversa, et consequenter reiterata, seu duplicata recitatio. Ita Suarez, Praepositus, et alii communius cum Herincx *disp.* 4. *de Poenit. q.* 11. *num* 9. Kazenberger *loc. cit.* n. 49. Lugo *l. cit.* n. 90. Mastrius *l. cit. num.* 65. Reiff.
29 *loc. cit. num.* 54. Dicitur autem notanter: *Nisi forsan illae concessae essent per modum unius*, ut cum visitantibus certam Ecclesiam conceduntur v. g. Indulgentiae omnium Ecclesiarum Urbis, quia tunc, ut ipsamet formula concessionis demonstrat unica sola visitatione possunt omnes illae Indulgentiae obtineri. Kazenberger *loc. cit. num.* 49. Reiffenstuel *l. c. n.* 55. et communis aliorum.
30 Sic etiam per unicam solam Confessionem, et Communionem potest quis lucrari plures Indulgentias eodem die diversis Ecclesiis concessas, Lugo *loc. cit. num* 93. Gobat *tract.* 3. c. 26. *num.* 180. Kazenberger *loc. cit. num.* 49. Reiffenstuel *loc. cit.* n. 51. ubi testatur esse certam, et com
31 munem Doctorum sententiam. Immo idem dicendum est, licet secunda Indulgentia non eadem die, sed sequenti, vel intra debitam distantiam occurrat; Dummodo perseveret in statu gratiae. Lugo *tom.* 6. *sect.* 6. *num.* 93. Gobat *tract.* 3. *Quinarii cap.* 26. *num.* 181. Comitolus *q.* 39. Kazenberger *loc. cit. num.* 49. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 51. Portell. *in dubiis Regulor. verb. Indulgentia num.* 5. Graff. *part.* 1. *decis. aur. lib.* 4. *cap.* 11. *n.* 34. Bassaeus *vers. Indulgentiae num.* 2. Escobar *tract.* 7. *Exam.* 5. *numer.* 57. Turrian. *in Select. part.* 2. *disp.* 31. *dub.* 64. Diana *tom.* 3. *tract.* 4. *miscellan. resol.* 166. et alii plures. Et ratio est; quia Confessio, et Communio non videntur exigi directe, tamquam opus injunctum per modum oneris, sed solum praesuppositive, tamquam major dispositio subjecti ad lucrandam Indulgen-
32 tiam. Quantum autem se extendat ly *vel intra debitam distantiam*, non omnino conveniunt Doctores. Aliqui enim nedum extendunt ad duos, vel tres dies, sed etiam ad quatuor dies, dummodo intra id temporis in statu gratiae perseveret. Portell. *in dubiis Regular. verb. Indulgentia n.* 5. post Comitolum, et Bonagrat. Habsens *in Summula Quaestionum Regularium verb. Indulgentia n.* 225. post Bassaeum. Alii autem extendunt ad quinque, vel sex dies dummodo semper intra id temporis in statu gratia perseveret. Sic Gobat *tract.* 3. *Quinarii* c. 26. *n.* 181. post Comitolum *q* 39. qui interrogatus utrum, qui primo die Augusti Sacramenta Confessionis et Communionis susceperat, nil plane cogitans de Indulgentia, quae omnibus Confessis et Communicatis proponebatur ad diem sextam ejusdem mensis, posset sine nova Confessione, et Communione lucrari illam Indulgentiam, rotunde respondit *posse*: eam potissimum ob causam, quod ille, de quo erat sermo, vere potuerit dici esse confessus et communicatus. Sic refert, et tenet Gobat *loc. cit. num.* 181. et Reiff. *loc. cit. num.* 52. Idem tenent Turrianus, Diana, Escobar apud La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *num.* 1372. qui ibidem insuper subjungit, quod Theologi Collegii Romani (uno excepto, qui contradixit) interrogati ab ipsius Provincia putarunt ad lucrandas Indulgentias in Festo Circumcisionis sufficere, quod quis in Festo Nativitatis Christi confessus communicarit referendo etiam ad Indulgentias Circumcisionis.

Accedit quod, quando Papa concedit Indulgen- 33
tiam vere poenitentibus, et confessis, non est necessarium ad acquirendam talem Indulgentiam facere Confessionem die, vel tempore, quo Indulgentia est lucrifacienda, sed satis est, quod post ultimam Confessionem perseveret in gratia usque ad talem diem, vel tempus Indulgentiae lucrifaciendae. Sic Navarr. *in Comm. de Jubil. et Indul. notabil.* 18. n. 18. Kazenberger *loc. cit. num.* 29. Leo *Thesaur. for. Eccles. part.* 1. *c.* 7. *de Indulg. num* 27. Bonacina *tit. de Indulgent. disp.* 6. *q.* 1. *punct.* 5. *proposit.* 2. *n.* 7. ubi citat Navarr. Filiuc. Henriquez, Suarez, Reginald. et alios. Viva *de Jubileo q.* 8. *art.* 3. *n.* 2. cum multis ibi citatis. Gobat *tract.* 3. *Quinarii c.* 28. *n.* 167. Monacell. *tom.* 2. *formul.* 6. *num.* 3. *et* 4. Reiffenstuel *l. cit. num.* 50. Graffius *part.* 1. *decis. aur. lib.* 4. *c.* 15. *num.* 34. et alii passim. Et ratio est; quia non exigitur Confessio tamquam opus injunctum per modum oneris, sed solum requiritur ex parte subjecti, tamquam dispositio ad lucrandam Indulgentiam; Unde, qui post ultimam Confessionem perseverat in statu gratiae, consequitur effectum Indulgentiae, implet enim formam Indulgentiae, cum sit vere poenitens, et rite confessus. Unde illud participium *Confessis* exponendum est hoc pacto, idest, qui sunt, vel fuerunt confessi, ut recte Graffius *loc. cit.* et alii. Immo nedum non 34
requiritur Confessio peccatorum mortalium alias rite confessorum, sed neque Confessio venialium, nisi in concessione Indulgentiae expresse requiratur Confessio etiam de solis venialibus. Navarr. *loc. cit. notabil.* 30. num. 6. Graffius *in Appendice decision aur. lib.* 2. *de Indulgent. cap.* 5. *num.* 9. Kazenberger *loc. cit. num.* 29. Bonacina, et omnes supracitati. Henric *disp.*4. *de Poenit* n.80. Suarez *disp.* 52. *sect.* 3. *num.* 5. et alii passim. Et ratio est, quia, quando in Bulla exprimitur Confessio sermo est de Confessione respectu illius, qui conscientiam habet peccati mortalis obnoxiam, nisi aliud exprimatur; Confessio enim simpliciter dicta ex communi usu, et sensu Ecclesiae, censetur

Confessio mortalium; *arg. cap. Omnis utriusque sexus de poenit. et remiss.* et ob id Ecclesia, sicut non solet praecipere Confessionem venialium, ita neque consuevit Confessionem venialium requirere ad consequendam Indulgentiam, ut recte Bonacina *loc. cit.* Monacell. *loc. cit.* Kazenberger *l. c.* et alii. Nunc autem servanda est dispositio Decreti supra relati *art.* 2. *num.* 46.

35 Est autem necessaria Confessio actualis, et non sufficit contritio ad lucrandam Indulgentiam, quando in Bulla concedente Indulgentiam requiritur confessio, et lucraturus Indulgentiam habet peccatum mortale. Sic communior, probabilior, et tutior Theologorum sententia cum Kazenberg *loc. cit. num.* 29. Reiffenstuel. *loc. cit. num.* 49. Et ratio est, quia tunc Confessio actualis censetur esse conditio necessario requisita ad Indulgentiae consecutionem: Indulgentiae enim tantum valent, quantum sonant, et explicandae, et acquirendae sunt, sicut in Bullis exprimitur. Et hoc verum est, etiamsi in Bulla dicatur, quod conceditur Indulgentia *contritis, et confessis,* quia particula, *et* non est disjunctiva, sed conjunctiva, et copulativa; dispositio autem copulata utrius-
36 que partis veritatem exigit. Quando vero in concessione Indulgentiae non expresse praescribitur Confessio, sufficit ut lucraturus Indulgentiam existat in gratia sanctificante per contritionem perfectam, quia existens in gratia sanctificante per contritionem est capax Indulgentiarum, nec in concessione ipsarum requiritur actualis Confessio, ut supponitur, adeoque in tali casu non est necessaria actualis confessio. Sic Navarrus, Suarez, Reginaldus, Bonacina, Faber, et alii cum Kazenberger *loc. cit. num.* 29. et communis aliorum cum Mastrio *Theolog. moral. disp.* 23. *q.* 4. *n.* 63. Reiffenstuel *l. c. n.* 48.

37 Tempus lucrandi Indulgentias in Festis extra Quadragesimam (nisi aliud in Bulla concessionis caveatur) communiter nunc incipit a primis vesperis usque ad occasum solis sequentis diei. *Communis* cum Gobat *tract.* 4. *p.* 2. *de Indulgent. c.* 6. Quintanadvenas *in Appendice ad sua singularia tract.* 4. *dub.* 2. *et* 4. Kazenberger *l. c. num.*
38 57. Per primas Vesperas intelligitur illud tempus, quo ex probato usu solent, aut possunt in illo loco, ubi est Indulgentia, recitari Vesperae, incipiendo non solum ab illa hora, in qua Vesperae in Choro inchoantur, sed ab ea etiam, qua ad Vesperas Campanae pulsantur, aut pulsari solent, et si in loco, in quo est Indulgentia, Vesperae non canantur, habenda est ratio vel moris Dioecesani, vel vicini Oppidi, vel generalis consuetudinis. Quantanadvenas cum Gobat *loc. citat.*
39 *sub numer.* 657. In Quadragesima autem tempus lucrandi Indulgentiam pro sequenti festo die concessam incipit media decima hora antemeridiana diei praecedentis; cum eo tempore in Quadragesima Vesperae dici possint, et soleant. Gobat, Quintanadvenas, et Kazenberg. *locis citatis.*
In feriis autem, et non Festis diebus, tam in 40
Quadragesima, quam extra Quadragesimam tempus lucrandi Indulgentias incipit a nocte intempesta usque ad alteram noctem intempestam, idest a media nocte antecedente usque ad mediam noctem sequentem, et sic illius mensura est dies naturalis; *arg. l. Mors Romano, ff. de Feriis, l. Consuluit, de Offic. delegat.* Gobat *loc. cit. numer.* 656. *vers. Rursum quaeras,* Kazenberger *loc. cit.*
n. 57. Per solis occasum intelligitur, illud tem- 41
pus, quo sol jam plane sub horizontem est abditus, et plane totus occubuit. Gobat *l. cit. n.* 655. Quintanadvenas *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit.*

Quando in Brevi Indulgentiarum ponitur haec 42
clausula: *Praesentibus septennium tantum valituris,* hoc septennium incipit currere a die Datae Brevis Romae. Sic expresse declaravit Sacra Congr. Indulgentiis, et Reliquiis praeposita die 18. Maji 1711. et approbavit Sanctissimus die 20. ejusdem Mensis, et anni ut apparet in sequenti Decreto: « Discusso dubio in Sacra Congregatione Indulgentiis, et S. Reliquiis praeposita; An attentis verbis, quae in Brevibus Indulgentiarum apponi solent; « Praesentibus, ad septennium tantum valituris, » septennii initium a die publicationis brevis desumendum sit: » *ead. Sacr. Congreg. die* 18. *Maji* 1711. *declaravit non a die publicationis, sed a die Datae Brevis septennii tempus incipere. Et facta relatione Sanctissimo Domino Nostro per me infrascriptum Secretarium die ejusdem Mensis, Sanctitas Sua Congreg. Sententiam approbavit.*

I. M. CARDIN. GABRIELLUS PRÆFECTUS

Raphael Cosmus de Hieronymis Secretarius.

Quando in Brevi ponitur clausula. *Praesentibus* 43
ad septem annos proximos, seu ad septennium proximum valituris, debet inter ipsos annos computari, et numerari etiam annus Jubilaei; si intra id temporis occurat. Gobat *de Jubilaeo num.* 56. *et de Indulgent. num.* 663. Bellegambe *p.* 2. *sect.* 4. *q.* 6. La Croix *lib.* 6. *p.* 2. *n.* 1378. Kazenberg. *loc. cit. num.* 60. Si autem dicatur simpliciter *ad septennium* seu *ad septem annos* Gobat *loc. citat.* Viva *q.* 4. *art.* 5. apud La Croix, et Kazenberg. *loc. cit.* contra Pasqualigum, putant durare ad septem annos utiles.

Clausula in Brevi solita apponi: *dummodo in* 44
Ecclesia tot Missae quotidie celebrentur, debet intelligi juxta Declarationem datam de Mandato Sanctissimi a Sacra Congreg. Concilii, in qua die 30. Julii 1701. propositis sequentibus tribus dubiis responsum fuit, ut infra.

I « An absentibus Religiosis ex causa praedi» cationis tempore Quadragesimae, et Adventus;

» vel quando occasione Festivitatum, vel funerum aut similium a Superioribus ad celebrandum alibi transmittuntur, Indulgentiae concessae in certo numero Missarum, qui ob dictas causas adimpleri non potest, prorsus cessent? » Vel pro eo tempore, quo dictus numerus Missarum non fuerit, adimpletus, sint suspensae; » vel potius remaneant in suo robore? » Quoad primam partem pro tempore Adventus, et Quadragesimae remanere suspensas; non autem in reliquis, dummodo raro contingat.

« II. An idem sit statuendum deficiente praefixo » numero Missarum ob infirmitatem Sacerdotum » tam Regul. quam Saecularium? » Non remanere suspensas.

III. « An pariter idem sit statuendum deficiente d. numero Missarum ob absentiam ab » Ecclesiis Saecularibus Canonicorum, ac Sacer» dotum per aliquot dies, et menses? » Satis provisum in primo.

45 Cum quibus resolutionibus processit *Congreg. Concil. Trident. in Isclana* 25. *Septembris* 1713. quando renuente Episcopo Isclano exequi Breve concessum Ecclesiae B. Mariae Lauretanae Terrae Forigi ejusdem Dioecesis, eo quia in illo aderat clausula: *Dummodo in dicta Ecclesia* 14. *Missae quotidie celebrentur.* Ipse autem Episcopus facta diligenti computatione omnium Missarum invenerat illas fixe, et ex obligatione quolibet anno celebrandas in eadem Ecclesia, esse solum 3491. et sic longe minus quam 14. qualibet die. Licet computando alias, quae ex magna devotione confluentium ad eamdem Ecclesiam in illa celebrabantur, Missae praedictae ex obligatione unitae cum adventitiis longo superabant numerum 14. quotidianarum, ut ipsemet Episcopus in ejus relatione testabatur, asserens sibi difficultatem facere possibile decrementum, et diminutionem ejusdem numeri Missarum Adventitiarum pro uno, vel altero brevi tempore; Nihilominus habito recursu ad dictam Congregat. Indulgent. per Administratores dictae Ecclesiae primo dubio: *An Episcopo Isclano relati Brevis publicatio injungenda sit?* Responsum fuit: *Affirmative*

46 Clausula: *Volumus autem, ut si alias Christifidelus d. Ecclesiam visitantibus aliqua alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura concessa fuerit, praesentes Litterae nullae sint;* debet intelligi juxta declarationem Sacrae Congregationis Indulgent. et S. Reliquiis praepositae a Sanctissimo approbatam. Vid. verb. *Altare privilegiatum num.* 7. ubi affertur integra ipsa declaratio.

47 Missae celebratae de Festo currente in Altaribus privilegiatis in diebus, quibus non licet Missas de Requiem celebrare, habent eamdem vim, et easdem Indulgentias, perinde ac si essent celebratae Missae de Requiem, seu defunctorum. Sic expresse statuerunt tres Summi Pontifices; scilicet Alexander VII. *die* 22. *Jan.* 1667. Const. incipien. *Creditae* Clemens IX. *die* 23. *Septembris* 1669. Constitut. incip. *Cum felicis*, Innocent. XI. *die* 24. *Maji* 1688. Constit. incip. *Alias*, et novissime Sacra Congregat. Rituum *in Urbis, et Orbis* 15. *Septemb.* 1714. specialiter approbante Clemente XI. die 29. ejusdem Mensis. Vid. verb. *Missa art.* 15. *numer.* 10. 11. 12. *et* 13. ubi afferuntur tales Constitutiones, et resolutiones ad litteram.

Translato Festo, in cujus die conceditur Indulgentia, non transfertur etiam ipsa Indulgentia, nisi ex concessione speciali. *Sac. Cong. Rit.* 30. *Novembris* 1679. *et* 10. *Junii* 1690. Sic *in Rubr. Breviarii Fratrum Minorum tit.* 10. et apud La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *decr.* 298. 48

Indulgentia tandiu durat, quandiu vult is, qui eam concessit; quia, sicuti ab ejus voluntate pendet in fieri, ita et in conservari. *Communis, arg. cap Omnis* 1. *de Regulis Juris*, ibi; *Omnis res per quascumque causas nascitur; per easdem dissolvitur.* Indulgentia simpliciter, et absolute concessa, seu sine appositione determinati temporis durat perpetuo per se loquendo; nam, cum Superior concedens eam non limitaverit, nec nos limitare debemus. Herincx *disp.* 4. *de Poenitentia q.* 12. *n.* 87. Kazenberger *loc. cit. n.* 55. et ipso teste, communissima aliorum, *arg. c. Quia circa* 22. *de privilegiis.* 49 50

Nec perit Indulgentia per mortem concedentis, nisi in ipsamet concessione ponatur explicite, vel implicite iste terminus. Kazenberger *loc. cit. n.* 55. Gobat *tract.* 4. *de Indulg. par.* 2. *cap.* 36. *n.* 646. Suarez *disp.* 57. *sect.* 2. *num.* 2. et ipso teste, certa, et communis aliorum; *arg. cap. Decet* 16. *de Regul. Juris n.* 6. ibi; *Decet concessum a Principe beneficium esse mansurum.* 51

Indulgentia concessa *usque ad beneplacitum Concedentis* non est perpetua, sed, si non fuerit prius revocata, perit morte ipsius concedentis. Gobat *loc. cit. num.* 643. Kazenberger *loc. cit. num.* 55. Filliuccius *tract.* 8. *num.* 235. et alii; nam beneplacitum extinguitur extincto privilegiante; *arg. c Si gratiose* 5. *de rescriptis*, ibi: *Hujusmodi gratia per ejus obitum (per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur) eo ipso expirat.* Indulgentia autem concessa *ad beneplacitum Sedis Apostolicae, aut interum dum Sedes Apostolica voluerit*, non expirat morte Papae concedentis, sed durabit perpetuo, nisi a Successore fuerit revocata, quia Sedes ipsa non moritur. Kazenberger *loc. cit.* Gobat *loc. cit.* Filliucius *loc. cit. et communis* aliorum, *arg. cit. cap. Si gratiose*, ibi: *Secus autem si usque ad Apostolicae Sedis beneplacitum gratia concedatur praedicta.* Indulgentia non cessat, quamvis cesset causa, propter quam concessa fuit; Constat enim ob causam temporalem saepe concedi Indulgen- 52

tiam perpetuam; si enim v. g. Indulgentia perpetua sit concessa propter fabricam Templi, vel propter Conversionem ad Fidem alicujus Provinciae, non cessat talis perpetua Indulgentia; quamvis templum sit jam absolutum, vel Provincia sit jam conversa. *Communis* cum Gobat *l. cit. n.* 645. Suarez *disp.* 57. *sect.* 7. *num. ultim.* Kazenberger *loc. num.* 56. Mastrio *Theolog. Moral. disp.* 23. *quaest.* 3. *n.* 50.

55 Quoad dicta supra num. 33. ad 36. attendenda, et observanda est novissima Sanctio et Declaratio Benedicti XIV. adducta infra, in *Supplementis* ad verb. *Jubilaeum* Art. 1. n. 50. et seqq.

ARTICULUS IV.

INDULGENTIA QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT INDULGENTIAS REVOCATAS, ET APOCRYPHAS; ALIASQUE NON TALES, DE STATIONIBUS URBIS, AC VARIIS DECLARATIONIBUS.

1 Omnis Indulgentia potest revocari a suo Concedente, vel ejus Successore, aut Superiore, antequam suum sortiatur effectum. *Communis*, *arg. cap. Omnis res* 1. *de Regulis Juris*, ibi: *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur.* Dicitur autem *antequam suum sortiatur effectum*, quia, si Indulgentia sit jam effectum consecuta, non potest amplius revocari quoad illum effectum; nam remissio poenae semel facta, non potest retractari, et Divina Clementia, dimissa, in ultionem ulterius redire non patitur, ut inquit Gelasius Papa relatus *in cap. final. de Poenitent. dist.* 4.

2 Ad hoc, ut Indulgentia censeatur pro omnibus revocata, necessarium est, ut sufficienter ejus revocatio promulgetur: quamvis enim revocatio Indulgentiae sit facta publice, et affixa Romae Bulla revocatoria illius, non tamen statim incipit ubique desinere ejus valor. Navarrus *de Jubilaeo notabil.* 31. *num.* 28. Gobat *tract.* 4. *de Indulg. p.* 2. *cap.* 37. *n.* 666. Kazenberger *loc. cit. n.* 63. *et* 64. et alii communiter; *arg. cit. leg. Si procuratorem*, *ff. de Procuratoribus.* Sed tandiu singulis in Provinciis durat, donec communi, et morali modo ad eas potuerit pervenire revocatio, quia alioquin orientur maxima incommoda, et infinitae propemodum deceptiones. Sic recte Suarez *tom.* 4. *in* 3. *p. disp.* 57. *sect.* 1. n. 9. Filliuccius *tract.* 8. *num.* 341. Gobat. *loc. citat.* Kazenberger *loc. citat.* et alii passim.

3 Quando revocantur Indulgentiae alicujus Ecclesiae, aut Ordinis non censentur revocatae Indulgentiae alteri loco, aut Ordini instar earum concessae. Ita Navarrus *de Jubilaeo notabil.* 26. *n.* 8. Gobat *loc. cit.* n. 675. Kazenberger *loc. cit. n.* 65. Et ratio est, quia etsi ejusmodi Indulgentiae a prioribus pependerint quoad productionem, non tamen pendent quoad conservationem; sicut privilegia uni Academiae instar alterius Academiae privilegiorum concessa, non tolluntur sublatis illius alterius privilegiis, ut recte docet Baldus communiter receptus *in l. Omnia*, *C. de Episcop. et Cler.* Immo revocatis Indulgentiis omnibus, quae alicui Ecclesiae sunt concessae, non censentur revocatae illae, quas habet unum, alterumve illius Ecclesiae Altare privilegiatum; 4
Nam non est ratio, cur nomine Ecclesiae intelligantur in hac odiosa materia etiam Altaria; *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, favores convenit ampliari* Ita Gobat *loc. cit. num.* 676. Lezana *vers. Bulla Cruciatae* num. 41. Kazenberger *l. c. num.* 65.

S. Pius V. Pontifex Max. Constit. incip. *Etsi* 5
Dominici, edito sexto Kalendas Februarii 1567. revocavit omnes Indulgentias, quae quaestum continebant. Vide etiam Concilium Tridentinum de hac re *sess.* 25. *in decr. de Indulgentiis et sess.* 21. *cap.* 9. *de reformat.*

Paulus V. Summus Pontifex Constit. incip. *Ro-* 6
manus Pontifex; edita 23. Maii 1606. revocavit omnes Indulgentias per suos Praedecessores Summos Pontifices concessas quibuslibet Regularibus cujusvis Ordinis, et alias de novo concessit; quae Constitutio, ut ab omnibus prae oculis habeatur, hic ad litteram datur.

PAULUS PAPA V. ETC.

Romanus Pontifex in B. Petri Sede constitu- 7
tus, cui inter alia coelestis Indulgentiarum Thesauri dispensandi cura incumbit, solicite prospicere debet, ac solerter, ut hujusmodi Indulgentiarum dispensatio, et usus ad Dei gloriam, et animarum salutem praecipue dirigatur, et ne ex illarum multiplicitate confusio, aut inanis interpretatio exoriatur.

§. I. Proinde cum felic. recor. Clemens Papa VIII. Praedecessor Noster magna cum diligentia, et solicitudine procuraverit abusus, et corruptelas, tum in communicando Indulgentiarum thesauros, tum in medio illos recipiendi irreptos tollere, et propterea sua quadam Constitutione formam aggregandi, instituendi, et recte administrandi Societates, et Confraternitates praescripserit, licet morte praeventus hanc piam ejus voluntatem ad finalem executionem deducere, neque etiam, ut cogitaverat, circa Indulgentias a plerisque Romanis Pontificibus Praedecessoribus Religionibus, et Ordinibus monasticis, et mendicantibus diversis temporibus concessas aliquid deliberare potuerit.

§. II. Nos, qui nullis nostris meritis, sed sola Dei benignitate, ad Summi Apostolatus officium vocati sumus, susceptum a tanto Pontifice pium

hoc opus ad optimum finem perducere cupientes, ubi primum Catholicae Ecclesiae Regimen suscepimus, Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus ad hoc opus a dicto Clemente Praedecessore deputatis, de quorum numero, tempore ipsius Clementis Praedecessoris, eramus, injunximus, ut in illo opere ad ulteriora progrederentur, et Indulgentias Regularibus concessas recognoscerent, iisque recognitis rem nobiscum communicarent.

§. III. Cum itaque praefati Cardinales privilegia, concessiones, et gratias praedictis Religionibus, et Ordinibus concessas diligenter inspexerint, et examinaverint, ac eorumdem Ordinum Superiores, et Officiales pluries audierint, ac circa easdem Indulgentias varia dubia, et incertitudines, et confusiones adesse compererint, et ex judicio eorumdem etiam Regularium, et aliquorum ex illis nobis proposuerint, valde expedire pro eorum securitate, et beneficio, ut Indulgentias ipsis Religionibus, et Ordinibus adinstar, vel per Communicationem, aut alio modo hactenus concessas annullaremus, et revocaremus, ac alias particulares illis concederemus.

§. IV. Nos matura super hoc consultatione praehabita, cupientes Personis Regularibus quibuscumque quorumvis Ordinum, tam Monasticorum, quam Mendicantium spirituale solatium, et juvamen afferre, infrascriptas Indulgentias, et gratias, quas personis Regularibus intra claustra, aut extra, cum licentia tamen suorum Superiorum legitima de causa illis concessa degentibus, tantummodo suffragari debere declaramus, concedendas duximus.

§. V. Omnibus igitur Christi fidelibus, qui canonice, et juxta Ordines cujuslibet Religionis, et Constitutiones Apostolicas Habitum Regularem a legitimis Superioribus, causa profitendi in illo, susceperint, die primo eorum ingressus in ipsam Religionem, si vere poenitentes, et confessi sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpserint, plenariam.

§. VI. Ac cuilibet Novitio, qui poenitens et confessus, ac Sacra Communione refectus post completum probationis annum Professionem emiserit, etiam plenariam.

§. VII. Nec non cuilibet Religioso intra Claustra sui Monasterii viventi, qui in Festo principali sui Ordinis confessus, et Sacra Communione refectus fuerit, aut missam recitans, pro Christianorum Principum Concordia, haeresum extirpatione, Romani Pontificis salute, ac Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione, pias ad Deum preces effuderit, etiam plenariam.

§. VIII. In cujuslibet vero mortis articulo, si pariter vere poenitens, et confessus, ac Sacra Communione refectus, vel quatenus id facere nequiverit, saltem contritus, Nomen Jesu, ore, si potuerit, sin autem corde devote invocaverit, etiam Plenariam.

§. IX. Qui vero ad Presbyteratus Ordinem Canonice promotus, et confessus primam Missam celebrabit; nec non etiam iis Religiosis, qui pariter confessi, et Sacra Communione refecti eidem Missae interfuerint, aut ipso die Missam similiter celebrabunt, etiam plenariam.

§. X. Iis vero, qui de suorum Superiorum licentia, a negotiis per decem dies alieni, in Cella commorabuntur, aut ab aliorum conversatione separati, in piorum librorum, et aliarum rerum spiritualium, animos ad devotionem, et spiritum inducentium, lectionibus operam suam dederint, addendo saepe considerationes, et meditationes Mysteriorum Fidei Catholicae, Divinorum beneficiorum, quatuor novissimorum, Passionis Domini Nostri Jesu Christi, et aliorum exercitiorum, orationum Jaculatoriarum, aut vocalium, saltem per duas horas in die, et nocte orationibus mentalibus sese exercendo, faciendo eodem tempore Confessionem generalem, aut annualem, vel ordinariam, Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpserint, aut missam celebraverint, toties pro quolibet praedictorum exercitiorum, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino concedimus.

§. XI. Praeterea iidem Religiosi intra Claustra viventes, qui suam Ecclesiam devote visitaverint, et ut praefertur, oraverint, consequantur easdem Indulgentias, quas visitantes Ecclesias Urbis, et extra eam diebus Stationum consequuntur, in omnibus diebus, perinde ac si ipsas Urbis Ecclesias personaliter visitarent.

§. XII. Omnibus item Religiosis intra Claustra, ut supra, viventibus, qui quinquies Orationem Dominicam, et toties salutationem Angelicam ante Altare eorum Ecclesiae in quolibet die oraverint, quinque annos, et totidem quadragenas.

§ XIII. Iis vero, qui de suorum Superiorum licentia in itinere existentes, aut extra Claustra degentes, tamquam Praedicatores, et Lectores, quinquies eamdem orationem Dominicam, et toties salutationem Angelicam ante quodlibet Altare similiter dixerint, etiam quinque annos, et totidem quadragenas.

§. XIV. Nec non etiam eisdem Religiosis, qui per mensem integrum singulis diebus spatio mediae horae orationem mentalem fecerint, ac Confessi, et Sacra Communione ultima Dominica Mensis hujusmodi refecti fuerint, sexaginta annos, et totidem quadragenas.

§. XV. Qui vero contrito corde, et poenitentes eorum culpas, et peccata, ac imperfectiones in Capitulis culparum accusabunt, et spiritualiter communicabunt, et exercitium virtutum facient, tres annos, et totidem quadragenas.

§. XVI. Quotiescumque autem de licentia Summi Pontificis, aut suorum Superiorum in ditiones, et terras infidelium, aut haereticorum ad concionandum aut Catholicos docendum; vel infideles, et haereticos ipsos ad Fidem Catholicam convertendum, et Ecclesiae gremium reducendum, missi fuerint, si poenitentes, et confessi, ac Sanctissima Communione refecti fuerint, vel Missam celebraverint, ut melius ad hujusmodi opus sese parare valeant, pro duabus vicibus, videlicet quando itineri se accingent, et quando in Provinciam, ubi praedicta opera eis exercenda erunt, ingressi fuerint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino pariter concedimus, et elargimur.

§. XVII. Et insuper, cum Superior in visitationibus generalibus, orationes quadraginta horarum pro bono visitationis progressu collocare voluerit, iis Religiosis, qui dictis orationibus saltem spatio duarum horarum in diverso tempore interfuerint, et ibi pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, Romani Pontificis salute, ac Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione, nec non disciplinae, et observantiae Regularis augmento, pias ad Deum preces, ut supra dictum est, effuderint, si confessi, et Sacra Communione refecti fuerint, aut Missam celebraverint, plenariam similiter omnium peccatorum Indulgentiam, et remissionem, ut praefertur, concedimus.

§. XVIII. Volumus autem, ut omnes supradictae Indulgentiae, et gratiae Religiosis Regularibus cujusvis Ordinis, tam Monastici, quam Mendicantis, duntaxat, ut praefertur, concessae etiam omnibus Monialibus cujusvis Regulae approbatae et intra claustra cum tribus votis solemnibus viventibus, et perpetuam clausuram servantibus tam Ordinariis locorum, quam etiam Regularibus cujuscumque Ordinis, Regulae, et Instituti subjectis suffragentur, praesentibus perpetuis futuris temporibus duraturis.

§. XIX. Ceterum omnes, et singulas Indulgentias quibuscumque Ordinibus, et Institutis, Regularibus hujusmodi etiam mendicantibus, et quibuslibet personis Regularibus, tam vigore privilegiorum, et literarum Apostolicarum, quam vivae vocis oraculo, aut alias quovis modo, per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores nostros, ac Nos, et Apostolicam Sedem hactenus concessas, confirmatas, approbatas, et innovatas, auctoritate, ac tenore praedictis perpetuo revocamus, cassamus, annullamus, et abrogamus, et ad praesentium nostrarum Literarum praescriptum reducimus, et moderamur.

§. XX. Non obstantibus quibusvis Constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, ac eorumdem Ordinum, et Institutorum Regularium, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis, et Literis Apostolicis, etiam Mare magnum, et Bulla aurea nuncupatis, eisdem Ordinibus, et Institutis, eorumque Monasteriis, Conventibus, Collegiis, Domibus, Superioribus, et personis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis, et approbatis. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quaevis alia expressio habenda foret, tenores, hujusmodi praesentibus pro expressis, et ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ac vice dumtaxat specialiter, et expresso derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. XXI Volumus autem, ut praesentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus Personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitus eadem fides habeatur ubique, quae praesentibus ipsis originalibus Literis haberetur. Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 23. Maji 1606. Pontificatus nostri anno secundo.

Per hanc tamen Indulgentiarum revocationem factam a Paulo V. non intelligitur revocatae 8
variae Indulgentiae, quas adhuc lucrari possunt Regulares, ut recte notant, et pro certo tenent Peyrinus, Lezana, Quintanadvenas, Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 27. Kazenberger *loc. c. n.* 77. et alii. *Primo* igitur non sunt revocatae Indulgentiae promiscue Reg. et Saec. concessae, unde adhuc iis frui possunt Reg. omnes. *Secundo*, non sunt revocatae Indulgentiae Regularium locales, seu Ecclesiis, et Capellis Regularium concessae, ut declaravit *S. Congr.* 7. *Sept.* 1607. apud Vivam *in Append. Indulgentiarum* §. 1. *n.* 6. et Peyrinum *de privilegiis tract.* 5. *cap.* 9. *num.* 82. *Tertio*, non sunt revocatae Indulgentiae, quae impertitae erant parentibus, cognatis, et servitoribus Religiosorum; Quintanadvenas *in Appendice* suorum singularium *tract.* 4. *dub.* 13. *num.* 4. Gobat *loc. cit. num.* 546. Kazenberger *loc. cit. n.* 77. *Quarto*, non sunt revocatae Indulgentiae concessae ipsis Religiosis pro animabus Purgatorii, ut v. g. possint tali die orando, vel sacrificando liberare animam a Purgatorio. Sic idemmet Paulus V. testatus est 23. *Februarii* 1600. ut refert Viva *in Appendice Indul.* §. 1. *n.* 6. cum aliis ibi citatis; Quintanadvenas *loc. cit.* Gobat *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit. Quinto*, non sunt revocatae Indulgentiae, quas poterant Regulares concedere, tam Regularibus, quam Saecularibus pro aliquo opere, ut est Indulgentia, quam Regulares Concionatores dare possunt audientibus ipsorum Conciones, aut Indulgentia plenaria quam provin-

ciales suis largiuntur in fine visitationis, ex dictis *art.* 2. n. 28. *et infra* n. 11. Sic Kazenberger *loc. cit. n.* 77. Gobat *loc. cit.* n. 516. Quintanadvenas *loc. cit.* n. 8. *Sexto*, non sunt revocatae etiam Indulgentiae directe concessae Regularibus, vel agonizantibus in articulo mortis, vel jam vita functis; Sic probabilissime Lezana, *verb. Indulg. n.* 11. *et* 12. Kazenberger *loc. cit. n.* 77. Gobat *loc. cit. num.* 547. Diana *part.* 4. *tract.* 9. *resolut.* 21. Pellizarius *tract.* 8. *cap.* 6. *n.* 181. referens etiam Peyrinum, et Alphonsum Leonem. Et ratio est, quia, ut dicit Gobat *loc. cit.* Indulgentiae pro articulo mortis, et defunctis sunt ita favorabiles, ut censeantur involvi etiam Bullis tametsi universalissime suspendentibus omnes Indulgentias. Immo addit Pellizarius *l. c. n.* 182. cit. a Gobat *loc. cit. num.* 547. et Kazenberger *l. c. num.* 77. nec illas esse revocatas, quae erant quidem directe concessae Regularibus vivis, et sanis, ita tamen, ut possent applicare defunctis, Religiosis, aut Saecularibus, hoc enim ipso, quod possint applicari defunctis, gaudent privilegio concessarum immediate defunctis. *Septimo*, non sunt revocatae Indulgentiae concessae nostris Tertiariis substantialia Religionis vota non emittentibus intra, vel extra claustra degentibus, ut declaravit Innocentius XI. *die* 10. *Octobris* 1686. per suum Breve incipiens: *Alias emanavit*. Vide *Rubricas nostri Breviarii Franciscani particulares n.* 173.

9 Circa disposita in dicta Constitutione Pauli V. notandum est, quod, ubi ipse §. 10. concedit Indulgentiam plenariam omnibus Regularibus obeuntibus spiritualia exercitia per decem dies, Alexander VII. *die* 11. *Jun.* 1659 eamdem plenariam Indulgentiam concessit Fratribus Minoribus de corpore Observantiae dicta spiritualia Exercitia obeuntibus per solos octo dies: quae Constitutio, ut ab omnibus in promptu habeatur, hic ad litteram datur.

ALEXANDER PAPA VII. ETC.

Cum, sicut nobis nuper exponi fecit dilectus Filius Michael Angelus Samboca Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Minister Generalis, in Capitulo Generali ejusdem Ordinis novissime Toleti celebrato inter alia decretum fuerit, ut successus, et spiritualia mortificationis, et Orationis mentalis Exercitia in omnibus Provinciis Cismontanae Familiae Ordinis praedicti reassumantur, et illis Fratres earumdem Provinciarum aliquoties singulis annis vacent.

Nos, qui probe novimus quantopere conducant Exercitia hujusmodi dirigendis in viam Domini, et confirmandis in illa Christifidelium mentibus, devotionem Fratrum memorati Ordinis, qui de suorum Superiorum licentia operi adeo pio, et salutari vacaverint, Coelestium Ecclesiae thesaurorum; elargitione magis invitare volentes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, et singulis praedicti Ordinis Fratribus, tam Clericis, quam Laicis, seu Conversis, qui in domibus Regularibus Provinciarum praedictarum de suorum Superiorum licentia exercitia praedicta per octidui spatium, quandocumque peregerint, et interea temporis vere poenitentes et confessi, Sacrosanct. Eucharistiae Sacramentum sumpserint, quoties id egerint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, Remissionem in Domino concedimus praesentibus in perpetuum valituris. Volumus autem, quod, si pro impetratione, praesentatione, admissione, seu publicatione praesentium aliquid, vel minimum detur, aut sponte oblatum recipiatur, eaedem praesentes nullae sint eo ipso, quodve earumdem praesentium transumptis etiam impressis, manu Notarii publici, vel Secretarii dicti Ordinis subscriptis; et sigillo Personae in dignitate Ecclesiastica constitutae, vel ministri Generalis praedicti Ordinis munitis; eadem prorsus fides adhibeatur, quae praesentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris 11. Junii 1659. Pontificatus nostri anno quinto.

G. GUALTERIUS

Habetur in Constitutionibus Generalibus Nostri Ordinis fol. 374. *et in Theatro Regularium Lantuscae, verb. Exercitia Spiritualia.*

Item notandum est, quod ubi ipse Paulus V. in cit. sua Constitut. §. 11. *et* 12. varias Indulgentias concedit Regularibus omnibus, qui suas respective Ecclesias visitaverint, ac in ipsis oraverint et ante Altare praescriptas orationes recitaverint; Si dicti Regulares fuerint, aut infirmitate, aut itinere, aut undecumque vere impediti, ne possint Ecclesiam propriam adire ad recitandas preces injunctas pro consecutione cujuscunque Indulgentiae possint illas ubilibet recitare, ut habetur *in compendio privilegiorum verb. Indulgentia* §. 2. *et in Soc. J. Summaria privileg. Sanctae Justinae*; Ita doctissimus P. Viva *in Appendice Indulgentiarum* §. 1. *num.* 6. Kilianus, Kazenberger *in cit. supplement. Theologiae Sacramentalis Patris*, *Sporer cap.* 3. *sect.* 2. *de Indulgentiis in specie n.* 83. Et addit Sborgar *tract.* 9. *cap.* 2. *num.* 24 Religiosos infirmos posse consequi Indulgentias in suo lecto, si non possint adire Ecclesiam, dummodo satisfaciant operi a pio Confessario ipsis imposito; Ita declaravit ipse *Paulus V. Congregationi S. Mariae Fulien. die* 14. *Nov.* 1609. 10

Item notandum est, quod, ubi ipse Paulus V. in cit sua Constitutione §. 17. concedit Indulgen- 11

tiam plenariam Religiosis, qui orationibus quadraginta horarum a Superioribus in Visitationibus Generalibus ordinatis spatio duarum horarum in diverso tempore interfuerint, et confessi communicaveeint, aut celebraverint; hujusmodi Indulgeatiam Provinciales Societatis in visitatione largiuntur absque hoc nnero (intellige institutione 40. horaeum) ut ex Card. de Lugo docet Viva *l. c.* § 3. Kazenberger. *loc. cit num.* 83. ex concessione prius Gregorii XIII. deinde Urbani VIII. post revocationem factam a Paulo V. Et talem Indulgentiam plenariam posse etiam Praelatos, et Visitatores aliorum Religionum concedeee suis respective Religiosis peracta Visitatione Conventus, ut diximus *supea art.* 2. *num.* 29. Vid. *ibi.*

12 Item notandum est, quod, non obstante dicta Constitutione Pauli V. possunt Regulares consequi omnes Indulgentias, quas consequi possunt Saeculares. Sic communissima Doctorum cum Kiliano Kazenberger *loc. cit. num.* 83. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 65. Bonagratia Habsensi in *Summula, verb. Indulgentia num.* 221. Peyrin, Lezana, Quintanadven et aliis. Et ratio est, quia Regulares non debent esse deterioris conditionis, quam Saeculares. Tum quia generatim loquendo eevocatae sunt solum illae Indulgentiae, quae concessae erant directe, et peincipaliter ipsis Regularibus, et ipsemet Paulus V. solum dicit a se revocari Indulgentias *Quibuscumque Ordinibus, et Institutis Regularibus, et quibuslibet Regularibus peesonis concessas*; quae verba, cum sint correctiva Jurium antiquorum, atque odiosa, meeito intelliguntur stricte; *argument. capit. Odia* 15 *de Regul. Juris* in 6. maxime quia Pontifex potuisset facile apponere clausulam *Quomodocumque*; quam, quia non apposuit, censendus est non voluisse subintelligi; *arg. cap.* 2. *de translat. Episcop.* Sic recte Gobat *teact.* 4. *de Indul. part*
13 2. *cap.* 27. *num.* 546. et alii. Indulgentiae autem ipsis Regularibus concessae, et a Paulo V. revocatae, non sunt censendae hodie eevalidatae, ut patet ex sequenti propositione 37. in ordine inter merito damnatas ab Alexandro VII. *die* 18. *Maetii* 1666. ibi: *Indulgentiae concessae Regularibus, et revocatae a Paulo V hodie sunt revalidatae.*
14 Innocentius XI. Summus Pontifex anno 1678. 7. Martii in decreto quod incipit; *Delatas saepius;* plurimas Indulgentias revocavit, et ut falsas, confictas, apocryphasque declaravit, unde, ut ab omnibus, quae sint, percipiantur, datur hic ad literam ipsummet

DECRETUM

15 Delatae saepius fuere ad Sac. Congregationem Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praepositam, Indulgentiae quaedam confictae, et omnino falsae, quae pee diversas Orbis Christiani partes circumferuntur; aliae vero examinandae, quae adhibito studio, inventae sunt vel Apocryphae, vel a Romanis Pontificibus revocatae, vel nullae, quod datum eis tempus praeteriisset: Quarum quidem plurimae, cum non facilem cognitionem habeant, Cheistifideles harum rerum minus peritos falluat, qui spe Indulgentiae remissionisque peccatorum suorum consequendae frustrantur. Quamobrem eadem Sacr. Congreg. vehementer cupiens huic malo magis in dies serpenti occurrere, animarum profectui, et Indulgentiarum dignitati consulere plures illarum singulari diligentia colligi, et indice referri curavit.

Tales in primis sunt illae, uti asserunt, concessae a Joanne II. et Sixto IV. recitantibus Orationem Caritatis Jesu Christi Domini nostri, Precor te piissime Domine etc. ab Urbano II. Ecclesiae S. Mariae, ut vulgo dici solet, Campagnolae, et S. Victoriae; ab Eugenio III. revelationi de plaga in humero Jesu Christi, factae S. Beenaedo; ab Innocentio III. Archiconfraternitati, et Oedini Redemptionis; a Bonifacio IX. visitantibus Capellam S. Nicolai de Tolentino in ejus die Festo; a Joanne XXII. osculantibus mensuram plantae pedis B. Mariae Virginis; ab Alexandro VI. Imagini B. Mariae, vulgo dictae, Laghetti; a Leone X. gestantibus funiculum S. Francisci, primum in Urbe impeessa, deinde Mediolani anni 1665. (suas tamen habent, et veras Confratres Archiconfraternitatis Chordigerorum S. Francisci) recitantibus Salutationem Angelicam ad pulsum horologii, et Imagini Conceptionis Mariae Virginis Immaculatae in circulo depictae, cujus pedibus luna subjecta est; a Pio IV. vel Pio V. Principi Senorum; a Clemente VIII. dicentibus Orationem: O magnum mysterium etc. et Ecclesiae S. Mariae, quam vocant Montis ferrati Avenione impressae, tum aliae pro animabus Christifidelium defunctorum impressae Matriti 20. Julii 1606 a Paulo V. cantantibus hymnum Te Matrem Dei laudamus, Te Mariam Virginem confitemur etc. vel si die Sabbati intererint, dum is canitur et Coronis, Rosariis, Imaginibus et numismatibus, quae Medalias appellant, ab eo benedictis Federico Cardinali Borromaeo supplicante anno 1611. dum Ecclesia Romae in honorem S. Caroli aedificaretur, et ab eodem Paulo, et Gregorio XV. dicentibus: Sia lodato il Smo Sagramento, Laus Sanctissimo Sacramento, ab Urbano VIII in honorem ejusdem Sacramenti peecibus Cardinalis Magalotti, et Sacerdotibus celebeata Missa dicentibus: Ave filia Dei Patris, Ave Mater Dei Filii etc. a Clemente X. eecitantibus mane, meridie, ac vespere consuetam Antiphonam, Angelus Domini etc. et in fine Deo gratias, et Mariae: Ac demum aliae a nonnullis Romanis Pontificibus tributae, ut ajunt, Coronis Mysteriorum Passionis Domini

Nostri Jesu Christi prece Magni Ducis Etruriae.

Talis est Indulgentia sodalitatis S. Nicolai, qua, repetita quinquies Oratione Dominica, et Salutatione Angelica unam liberari animam quolibet die a Purgatorii poenis affirmant. Tales aliae Perusii Confraternitatis SS. Sebastiani, et Rochi, et Romae Societatis S. Bernardi ad columnam Trajani; Tales demum aliae Crucesignatorum S. Eustorgii Mediolani, Arimini, et Bononiae.

Ejus generis sunt et illae concessae, ut ajunt, Capellae Rosarii in Ecclesia S. Antonii de Rovigo, seu Rhodigii, vel Ecclesiae Sanctissimae Trinitatis Bergomi, aut S. Petri Montis Todoni, die Festo Inventionis Sanctissimae Crucis, vel gestantibus funiculum S. Francisci de Paula, vel celebrantibus Missas S. Augustini, aut alias quinque in honorem quinque festivitatum B. V. vel recitantibus Officium S. Franciscae Romanae, aut Antiphonam O, passio magna etc. in memoriam Passionis Jesu, aut Rosarium S. Annae (quod Congregatio Sacrorum Rituum non probat) aut Orationem, quae impressa cum Imagine S. Annae circumferri solet Ave gratia plena etc. (quae Oratio prohibetur) aut Officium Conceptionis B. Virginis Immaculatae, quod asserunt a Paulo V. probatum fuisse, aut Orationem; Deus qui nobis in Sancta Syndone etc. (excipitur Indulgentia 160. dierum anno 1671. concessa precibus Ducissae Sabaudiae ad annos 25. cunctis in illius ditione degentibus) aut aliam, Ave Filia Dei etc. post communionem recitandam, vel alio conspicuo signo venerantibus Sanctissimi Eucharistiae Sacramenti nomen; Indulgentia rursus octoginta millium annorum veteri de tabula exscripta, quam in Basilica Lateranensi asservari affirmant pro dicentibus orationem illam vere piam Deus qui pro Redemptione mundi etc. Tum quae impressae fuerunt Papiae anno 1670. sub hoc titulo, Sommario delle Indulgenze concesse dalla Santità di Nostro Signore Papa Leone X. all' Immagine della Concezione della Gloriosa Vergine Maria, vel Pisauri sub nomine B. Joannae anno 1618. evulgatae, vel Barlettae, seu Baruli a recentibus quasdam non sane malas orationes, lucrandae, vel Parmae visitantibus per Quadragesimae dies Ecclesias Tertii Ordinis S. Francisci, vel Pistorii, et Vastallae a recitantibus orationem, Ave Sanctissima Maria, Mater Dei, Regina Coeli etc. et aliae in peculiari impresso libro descriptae, quibus frui dicunt devotos seraphicos, et Benefactores.

His annumerandae sunt, quae Crucibus Caravacensibus tributae dicuntur, vel Coronae sive Stellario Conceptionis Virginis Immaculatae, quod ex duodecim globulis precariis constat, vel Granis, Crucibus, et Coronis Aloysiae ab Ascensione Hispanae Monialis Ordinis S. Clarae, vel Mensurae Altitudinis Jesu Christi Domini Nostri, vel Imagini, ut mensurae vulneris Lateri ejus inflicti, vel orationi, ut ajunt, in sepulcro Domini Nostri repertae, et Indulgentiae, ut ajunt, innixae Revelationi factae S. Birgittae, Mechtildi, et Elisabeth, vel Beatae Joannae de Cruce, et concessae, ut asserunt, granis quae aliquot ex tribus granis tetigerint, extantibus penes Romanum Pontificem, Hispaniarum Regem, et Ministrum Generalem Fratrum Min. Observ. S. Francisci.

Omnes vero, et singulas jam dictas Indulgentias Sacra Congregatio partim esse confictas, et plane falsas declarat, partim Apocryphas, vel ex alio capite nullas, quae nemini suffragari possunt, easque in futurum ullo in loco, ut veras publicari, et lucrandas Christifidelibus proponi vetat, foliaque, et libros, ubi sic proponuntur, seu afferuntur, omnino praecipit aboleri nisi praedictae Indulgentiae fuerint diligenter expunctae; Nec ideo tamen vult alias, quas hoc decretum non continet, pro viris, et legitimis taciteque probatis haberi.

Ac demum omnes Indulgentias concessas ante Decretum Clementis VIII. latum die 9. Januarii 1587. Coronis, Rosariis, granis, seu calculis, Crucibus, et Imaginibus Sacris, vel ante Breve Pauli V. quod incipit: Romanus Pontifex etc. editum 23. Maji anno 1606. Personis Regularibus quarumcumque Religionum, et Ordinum etiam Mendicantium, vel ante Constitutionem 115. Clementis VIII. cujus initium *Quaecumque etc.* et 68 Pauli V. incipientem, *Quae salubriter etc.* habitas per aggregationem, vel aliam Communicationem ab Archi-Confraternitate ulla, Ordine, Congregatione, Societate etiam Jesu, Capitulo, vel Coetu quocumque, vel ab eorum Officialibus, Superioribus aliisque personis, vel persona, etiamsi earum, vel ejus mentio specialis, et individua facienda esset, nisi fuerint deinde Romani Pontificis auctoritate innovatae, aut confirmatae nullius esse roboris, et momenti pariter declarat.

Porro Summaria Indulgentiarum pro Congregationibus Doctrinae Christianae, Confraternitatibus SS. Trinitatis, et Redemptionis Captivorum Nominis Dei, Rosarii, B. Mariae de Mercede, et Redemptionis captivorum, B. Mariae de Monte Carmelo, Cincturae Sancti Augustini, et S. Monicae, nisi ab eadem Congregatione recognita, non permittuntur.

Indulgentias vero Stationum Urbis, quae a Romanis Pontificibus singulari quodam Beneficio, vel communicatae sunt, vel communicabuntur interdum aliquibus locis, Ordinibus, aut personis, diebus tantum stationum in Missali Romano descriptis suffragari posse declarat: semel autem dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri.

De quibus relatione facta per Secretarium ad Sanctissimum, cuncta Sanctitas Sua probavit, et inviolate servari jussit. Datum Romae die 7. Martii 1678.

16 In quo Decreto, ut vides, circa finem, §. *Indulgentias pro Stationum Urbis*, cum Innocentius XI. varia disposuerit quoad acquisitionem Indulgentiarum stationum Urbis, et Paulus V. in cit. Const. incip. *Romanus Pontifex* §. 11. concesserit, quod eas lucrari possint Regulares qui suam respective Ecclesiam devote visitaverint, et ibi, ut praefertur, oraverint, hic juvat adducere, et assignare dies ipsos stationum in Missali Romano descriptos, et Indulgentias, quae in iisdem acquiri possunt, prout reperiuntur in libro Regulae Tertii Ordinis S. P. N. Francisci Romae edito a R. P. Angelo Auda a Lantusca Ordinis nostri Seraphici, et approbato a Reverendissimo P. Hyacintho Libello Ordinis Praedicatorum Sacri Palatii Apostolici Magistro anno 1665. 11. Martii; qui liber postea fuit etiam Mediolani, Viennae in Austria, et novissime anno 1697. Frisingae denuo approbatus, et eas ex ipso ordine, ut sequitur refert Kazenberger *loc. cit. n.* 81.

IN JANUARIO

In Circumcisione Domini, Statio ad Sanctam Mariam Trans-Tiberim, et Indulgentia plenaria, et 25000. annorum.

In Epiphania Domini, Statio ad S. Petrum Indulgentia plenaria, et 18000. annorum, et totidem Quadragenarum.

IN FEBRUARIO

Dominica Septuagesimae, Statio ad S. Laurentium extra muros, et Indulgentia plenaria.

Dominica Sexagesimae. Statio ad S. Paulum, et Indulgentia plenaria, et 10000. annorum, et totidem Quadrag.

Dominica Quinquagesimae. Statio ad S. Petrum, et Indulgentia plenaria, et 28000. annorum cum totidem Quadragenis, et remissione tertiae partis peccatorum.

IN QUADRAGESIMA

Feria 4. *Cinerum*, Statio ad S. Sabinam, et Indulgentia plenaria cum 3000. annis, et totidem Quadragenis.

Feria 5. *post Cineres*, Statio ad S. Gregorium, et Indulgentia 10000. annorum.

Feria 6. Statio ad SS. Joannem, et Paulum, et Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato post Cineres, Statio ad S. Tryphonem, et Indulgentia 10000. annorum, et plenaria.

Dominica 1. *Quadragesimae*. Statio ad S. Joannem in Laterano, et Indulgentia plenaria cum 18000. annis, et liberatione animae e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad S. Petrum ad Vincula, et 10000. an. Indulgentiarum, uti etiam Indulgentia plenaria.

Feria 3. Statio ad S. Anastasiam, et Indulgentia 28000. annorum cum totidem Quadragenis, et liberatio animae e Purgatorio.

Feria 4. Statio ad S. Mariam Majorem, et Indulgentia 28000. annorum, et remissio tertiae partis peccatorum.

Feria 5. Statio ad S. Laurentium in Paneperna, et Indulgentia 1000. ann. uti etiam plenaria.

Feria 6. Statio ad SS. duodecim Apostolos, et Indulgentia 12000. ann. uti etiam plenaria.

Sabbato. Statio ad S. Petrum, et Indulgentia 18000. ann. et totidem Quadragenarum, uti et plenaria.

Dominica 2. *Quadragesimae*. Statio ad S. Mariam Majorem, et Indulgentia 18000. ann. et totidem Quadragenarum.

Feria 2. Statio ad S. Clementem, et Indulgentia plenaria.

Feria 3. Statio ad S. Balbinam, et 10000. anni Indulgentiarum.

Feria 4. Statio ad S. Caeciliam, et Indulgentia 10000. annorum.

Feria 5. Statio ad S. Mariam Trans-Tiberim, et Indulgentia 25000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Vitalem, et Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato. Statio ad SS. Marcellinum, et Petrum, et Indulgentia plenaria, item 10000. annor. et liberatio animae e Purgatorio.

Dominica 3. *Quadragesimae*. Statio ad S. Laurentium extra muros, et Indulgentia 19000. annor., et 43. Quadragenarum, et liberatio animae e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad S. Marcum, et Indulgentia plenaria, ac 10000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Pudentianam, et Indulgentia plenaria, et 10000. annor.

Feria 4. Statio ad S. Xystum, et Indulgentia plenaria, et 1000. annor.

Feria 5. Statio ad SS. Cosmam, et Damianum, et Indulgentia 10000. annor.

Feria 6. Statio ad S. Laurentium in Lucina, et Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato. Statio ad S. Susannam, et Indulgentia 10000. annor.

Dominica 4. *Quadragesimae*. Statio ad S. Crucem in Jerusalem, et Indulgentia plenaria, et liberatio animae e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad SS. Quatuor Coronatos, et Indulgentia 10000. annor.

Feria 3. Statio ad S. Laurentium in Damaso, et Indulgentia 10000. annor. et remissio tertiae partis peccatorum.

Feria 4. Statio ad S. Paulum, et Indulgentia plenaria, ac 10000. annor.

Ferie 5. Statio ad SS. Silvestrum, et Martinum, et Indulgentia 10000. annor.

Feria 6. Statio ad S. Eusebium, et Indulgentia 10000. annor.

Sabbato. Statio ad S. Nicolaum in Carcere, et Indulgentia plenaria.

Dominica Passionis. Statio ad S. Petrum, et Indulgentia 18000. ann. et totidem Quadragenarum, et remissio tertiae partis peccatorum.

Feria 2. Statio ad S. Chrysogonum, et Indulgentia 10000. annor.

Feria 3. Statio ad S. Cyriacum, et Indulgentia 10000. annor.

Feria 4. Statio ad S. Marcellum, et Indulgentia 10000. annor.

Feria 5. Statio ad S. Apollinarem, et Indulgentia 10000. annor.

Feria 6. Statio ad S. Stephanum in Coelio Monte et liberatio animae e Purgatorio.

Sabbato. Statio ad S. Joannem ante Portam Latinam, et Indulgentia 13000. annor. et liberatio animae e Purgatorio.

Dominica Palmarum. Statio ad S. Joannem in Laterano, et Indulgentia plenaria cum 25000. annis, et totidem Quadragenis, ac liberatio animae e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad S. Praxedem, et Indulgentia plenaria, et 15000. annor.

Feria 3. Statio ad S. Priscam, et Indulgentia plenaria, et 18000. annor.

Feria 4. Statio ad S. Mariam Majorem, et Indulgentia plenaria, et 28000. annor.

In Coena Domini. Statio ad S. Joannem in Laterano, et Indulgentia plenaria 11000. ann. 38. Quadragenarum, et liberatio animae e Purgatorio.

In Parasceve. Statio ad S. Crucem in Jerusalem, et Indulgentia plenaria.

Sabbato Sancto. Statio ad S. Joannem in Laterano, et Indulgentia plenaria, item 11000 annor. 45. Quadragenarum, et liberatio animae e Purgatorio.

Dominica Resurrectionis. Statio ad S. Mariam Majorem, et Indulgentia plenaria, et 28000. ann. et totidem Quadragenarum.

Ferie 2. Statio ad S. Petrum, et Indulgentia plenaria, et 28000. annor.

Feria 3. Statio ad S. Paulum, et Indulgentia plenaria, item 20000. annor. et 28. Quadragenarum.

Feria 4. Statio ad S. Laurentium extra muros, et Indulgentia 28000. annorum, totidem Quadragenarum, et remissio tertiae partis peccatorum.

Feria 5. Statio ad SS. XII. Apostolos, et Indulgentia plenaria, et 25000. annor.

Feria 6. Statio ad S. Mariam ad martyres, et Indulgentia 15000. annor.

Sabbato in Albis. Statio ad S. Joannem in Laterano, et Indulgentia plenaria, item 15000. ann., et liberatio animae e Purgatorio.

Dominica in Albis. Statio ad S. Pancratium, et Indulgentia plenaria, et 15000. annor.

IN APRILI

Die 15. *in Festo S. Marci Evangelistae*. Statio ad S. Petrum, et Indulgentia plenaria, item 15000. ann. et totidem Quadragenarum.

IN MAJO

Feria 2. *Rogationum*. Statio ad S. Mariam Majorem, et Indulgentia 6048. annorum et totidem Quadragenarum, et remissio tertiae partis peccatorum.

Feria 3. *Rogationum*. Statio ad S. Joannem in Laterano, et Indulgentia plenaria.

Feria 4. *Rogationum*. Statio ad S. Petrum, et Indulgentia plenaria.

In Ascensione Domini. Statio ad S. Petrum, et Indulgentia plenaria, et 28000. ann.

IN JUNIO

Sabbato in Vigilia Pentecostes. Statio ad S. Joannem in Laterano, et Indulgentia plenaria, et liberatio animae e Purgatorio.

Dominica Pentecostes. Statio ad S. Petrum, et Indulgentia plenaria.

Feria 2. Statio ad S. Petrum ad Vincula, et Indulgentia plenaria.

Feria 3. Statio ad S. Anastasiam, et Indulgentia 18000. annorum, et remissio tertiae partis peccatorum.

Feria 4. Statio ad S. Mariam Majorem, et Indulgentia 6000. annorum, et totidem Quadragenarum.

Feria 5. Statio ad S. Laurentium extra muros, et Indulgentia 28000. annorum, et remissio tertiae partis peccatorum, et liberatio animae e Purgatorio.

Feria 6. Statio ad SS. XII. Apostolos, et Indulgentia multorum annorum.

Sabbato ante Festum SS. Trinitatis. Statio ad S. Petrum, et Indulgentia 6040. annorum, totidem Quadragenarum, et remissio tertiae partis peccatorum.

IN SEPTEMBRI

Feria 4. *quatuor temporum Septembris*. Statio ad S. Mariam Majorem, et Indulgentia plenaria, item 2400. annorum, et totidem Quadragenarum.

Feria 6. *quatuor temporum Septembris*. Statio ad SS. XII. Apostolos, et Indulgentia plenaria, et 28000. annorum.

Sabbato quatuor temporum Septembris. Statio ad S. Petrum, et Indulgentia 28000. annor. et remissio tertiae partis peccatorum.

IN DECEMBRI

Dominica prima Adventus. Statio ad S. Mariam Majorem, et Indulgentia plenaria, item 28000. ann. et totidem Quadragenarum, et remissio tertiae partis peccatorum.

Dominica 2. Adventus. Statio ad S. Crucem in Jerusalem, et Indulgentia plenaria, et 200. annorum.

Dominica 3. Adventus. Statio ad S. Petrum, et Indulgentia plenaria, et 28000. annor.

Feria 4. quatuor temporum Adventus. Statio ad S. Mariam Majorem, et Indulgentia plenaria, item 28000. annorum, totidem Quadragenarum, et remissio tertiae partis peccatorum.

Feria 6. quatuor temporum Adventus. Statio ad SS. XII. Apostolos, et Indulgentia plenaria, et 10000. annor.

Sabbato quatuor Temporum Adventus. Statio ad S. Petrum, Indulgentia plenaria, 28000. ann.

Dominica 4. Adventus. Statio ad SS. XII. Apostolos, et Indulgentia plenaria.

In Vigilia Nativitatis Domini. Statio ad S. Mariam Majorem, et Indulgentia plenaria, item 28000. annor. et totidem Quadragenarum.

In Nativitate Domini ad primam Missam in nocte. Statio ad S. Mariam Majorem ad Praesepe, et Indulgentia plenaria, item 20000. annorum, totidem Quadragenarum.

Ad 2. Missam in Aurora. Statio ad S. Anastasiam, et Indulgentia plenaria, item 28000. annor. itidem Quadragenarum.

Ad 3. Missam in die Nativitatis Domini. Statio ad S. Mariam Majorem, et Indulgentia plenaria.

In Festo S. Stephani Protho-Martyris. Statio ad S. Stephanum in Coelio Monte, et Indulgentia plenaria, item 8000. annorum, et totidem Quadragenarum.

In Festo S. Joannis Apost. et Evangelistae, Statio ad S. Mariam Majorem, et Indulgentia plenaria, item 50000. annorum, et liberatio animae e Purgatorio.

In Festo SS. Innocentium. Statio ad S. Paulum et Indulgentia plenaria, item 15000. annor. et totidem Quadragenarum.

Has Indulgentias merito suspectas habet P. Minderer *in Tract. de Indulg. P. 2. Confer. 4. qu. 8. n.* 211. *et seqq.* cum saepe praeter plenarias tot millia annorum addantur, quod est contra rationem Indulgentiae plenariae, et contra disciplinam Ecclesiae in concedendis Indulgentiis. Praeter quam quod similes multorum millium annorum concessiones inter apocryphas reponit Benedictus XIV. ut supra demonstratum est *art.* 1. *n.* 14.

18 Indulgentiae Stationum nequeunt applicari defunctis, nisi ab habentibus Bullam Cruciatae. Item nisi Indulgentiae Stationum expresse sint concessae pro defunctis, ut est liberatio animae e Purgatorio. Gobat *tract.* 1. *de Indulgent. p.* 2. *c.* 8. *n.* 134. Kazenberger *l. c. n.* 82. et alii.

19 Indulgentiae autem Stationum sunt eae, quae conceduntur visitantibus certas quasdam Rom. Stationes, idest Rom. Ecclesias, quae sint instar Stationum, seu praesidiorum, excubiarumque spiritualium ut declarat partim Emmanuel Rodriq. *quaest.* 86. *art.* 1. partim Cardinalis Toletus *lib.* 6. *cap.* 28. ubi sic loquitur: « Ut intelligas Sta- » tionum originem, (*) adverte ex Tertulliano

(*) Summarium isthoc Indulgentiarum *Stationum* exceriptum per Cl. nostrum Auctorem ex libro Regulae tertii Ordinis S. Francisci, copiosiores atque profusiores Indulgentiarum elargitiones venditans, ultra quam veneranda novit Antiquitas, aut Ecclesiasticae disciplinae ratio patiatur, merito suspectum visum fuit non ignobili Theologo; ut videre est sub finem *num.* 17. ejusdem *Art.* Hinc non sine magna ratione factum est, ut hic Neapoli, cum primum gratiosum Diploma Bullae S. Cruciatae ad nos perlatum fuit, ubi praeter cetera Indulgentiae *Stationum* recipientibus praedictam Bullam conceduntur, licet primis annis hoc idem Summarium hinc excerptum Ecclesiis affisum legeretur, postea re maturius perpensa repudiatum fuerit ac rejectum. Qua de re ut certius aliquid, ac vetustiori Disciplinae, atque Ecclesiae moderationi conformius hoc in genere haberetur, ad Sacram Indulgentiarum Congregationem recursum fuit, unde prodiit Responsum Pontificio etiam confirmatum Oraculo, in quo et Dies *Stationum*, atque Indulgentiae singulis affixae accurate atque ordine recensentur. Atque inde Summarium confectum est, quod et Commissarii nostri Eminentissimi auctoritate recognitum, atque Christifidelibus hujusce nostri Regni incolis propositum, singulis propemodum Ecclesiis affixum visitur, longe diversissimum ab eo, quod Auctor noster hic nobis exhibet tot millenorum annorum Indulgentiis refertum; uti utrumque conferenti cuiquam perspicere facile est.

Hisce porro Articulis, ubi de Indulgentiis agitur, nihil praeterea adjiciendum censemus; etenim, praeter quoquod hoc argumenti genus fusius discussimus in nostra *Dissert. Histor. Dogmat. Moral. in* Bullam S. Cruciatae huic Neapolitano Regno concessam *Part. III.* §. 1. 2. et 3. qua propter si vacet, et libeat adeantur ibi dicta; praeterea binae sapientissimae Appendices hisce Articulis de Indulgentiis in prioribus Editionibus adtextae supplere videntur quidquid ultra desiderari hic posset, sive ad Auctoris nostri dicta illustranda; sive ad internoscendum qualis sit Ecclesiae spiritus, mens, animus, atque votum in iisdem Indulgentiis elargiendis.

Praeterea in *laud. nostra Dissert.* §. 4. egimus etiam, ac pro modulo disseruimus de Stationibus, earumque origine, ac vetustate, earum discrimen cum nostris recentioribus Stationibus diligenter investigavimus; ubi cum eruditissimis Viris Mabillonio, Morino, Graveson, Papebrochio, Van Espenio communem Scholasticorum sententiam rejiciendam evicimus, quia diu creditum fuerat per D. Gregorium M. Indulgentias primitus Stationibus fuisse adnexas. Consulantur *ibid.* dicta.

At quoniam sub laud. *num.* 19. apud Cl. nostrum Auctorem auctoritate producta ex Cardinali Toleto commemorantur, ea quae factitata fuisse creduntur perdurantibus Stationum temporibus, operae pretium ducimus ea diligentius perscrutari, atque accuratius recensere, ut rectam illarum notitiam adsequi inde possit studiosus lector, atque diligens quivis antiquitatum inquisitor, atque investigator.

» *cap.* 29. *Apol.* ex tempore persecutionis solere » Christianos noctu convenire in Basilicas Martyrum, tum ad laudes Dei, tum ad negotia circa » Religionem tractanda, tum ad corrigendos Fratres, qui non bene ambulabant. Postea persecutione cessante Fideles remittebantur, et negligentes erant in Stationibus continuandis; » Propterea Gregorius Magnus ad attrahendas » animas Fidelium, ut vacarent Divinis laudibus » adjunctis magnas Indulgentias visitantibus loca, seu Stationes: nam nomen stationis significat locum, in quo frequenter conveniri solet » ad negotia tractanda. » Ita Toletus, ex quo sicut etiam ex Rodriquez colliges Auctorem Stationum fuisse S. Gregorium Magnum, ut ex ipsis referunt etiam Gobat *tract.* 4. *p.* 2. *de Indulgent.* *c.* 8. *n.* 337. Kazenberger *l. c. n.* 79. et alii.

20 Afferuntur varia decreta novissime emanata, et in Bullario Clementis XI. relata, in quibus multa de Indulgentiis statuuntur, et declarantur, et aliqua ut falsa et apocrypha prohibentur et interdicuntur.

DECRETUM

De Indulgentiis, quas gestantes Scapulare Conceptionis B. V. Immaculatae, et Cincturati S. Augustini, et S. Monicae consequi possunt.

21 Praecipuas inter Curas, quibus Sacra Congregatio Indulgentiis, et Sacris reliquiis praeposita sedulo incumbit, ea est, ut Indulgentias, quae a nullis interdum temere evulgantur, mature expendat, et quas, aut revocatas, aut falsas, aut apocryphas esse deprehenderit, ne Fideles illarum assequendarum spe decipiantur, palam detegat, atque prohibeat.

Cum itaque Sacrae Congregationi delatum fuerit, in libello quodam Veronae impresso anno 1711. cui titulus est: » Breve notizia del Santo » Abitino, che si dispensa da' Padri Teatini ad » onore dell' Immacolata Concezione di Maria » Vergine in virtù d'un Breve Apostolico di Clemente X. confermato con altro del Regnante » Sommo Pontefice in data delli 12. Maggio 1710. » Con le Indulgenze proprie, e dell'aggregazione » alla loro Religione ec. » Plurimas Indulgentias falso contineri, veluti a Summis Pontificibus concessas aut quoquomodo communicatas, gestantibus Scapulare parvum caerulei coloris, quod vocant Conceptionis Beatissimae Virginis Immaculatae; ideo re matura perpensa die 22. Februarii 1712. declaravit nullas alias Indulgentias pro gestatione praedicti Scapularis acquiri, nisi illas, quas Sanctissimus Dominus Noster Literis in forma Brevis desuper editis die 12. Maii anno 1710. clementer concessit his verbis: » Omnibus, et singulis utriusque sexus Christifidelibus, quibus Scapularia benedicta hujusmodi, ut praefertur in posterum distribuentur, die, quo illa primum susceperint, si vere poenitentes, et confessi Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpserint, plenariam; Nec non eisdem in cujuslibet eorum

Diebus itaque Stationum, quae quarta, et sexta feria per singulas Hebdomadas habebantur, Christi fideles prioribus illis, atque beatissimis Ecclesiae saeculis summo mane conveniebant in Ecclesias, ibique ad horam usque nonam morabantur, et precibus, et rerum Divinarum contemplationibus vacabant, corporaque jejuniis, adgeniculationibus, lacrymis, aliisque poenitentiae laboribus exercebant: denique hora nona, sacris peractis, atque Eucharistia recepta, Stationem solvebant, ac domum revertebantur.

As primo Stationes habitas fuisse quarta, et sexta feria extra omnem dubitationis aleam futurum apud omnes merito arbitramur, cum id omnes antiqui Scriptores testentur. Hinc Tertullianus: *Cur Stationibus Quartam, et Sextam Sabbati dicamus* Et Epiphanius in *Compendio Doctrin. Christian.*: *Quarta vero, et pro Sabbato jejunium statutum usque ad nonam.*

Deinde *summo mane* hisce Stationum diebus ad Ecclesias perrexisse fideles dicimus; fideles enim ab Ecclesiae incunabulis solemne habuisse, ut ad Ecclesiam summo mane convenirent, uti apertissime colligitur ex Epistola Plinii ad Trajanum, qui loquutus de hujusmodi Christianorum conventibus, eos vocat *antelucanos*. Hinc etiam Tertullianus: *Si Statio facienda sit, Maritus de die ad Balneas condicat.* Ethnicos enim summo mane consuevisse sese lavare, et Balneis uti, ex eodem Tertulliano in *Apol.* *cap.* 42. constat. Quo eodem tempore et Statio facienda erat.

Stationes porro productas fuisse ad horam usque nonam compertum est praeterjam ex Epiphanio, cum ait; *Ceterum pro sinaxibus, quae quarta et pro Sabbato ad horam nonam fiunt in die Dominico matutinis horis a naxes fiunt.*

In iis etiam Stationum diebus Jejunia religiosissime servata fuisse, explorata quoque res est. Hinc apud D. Ambrosium *Serm.* 36. *Stationes* vocantur jejunia, *Quod stantes, et commorantes in eis inimicos insidiantes repellamus.* Ad hunc quoque modum loquuntur nonnulli alii Patrum. Hinc etiam Tertullianus loquens de Jejuniis, qui a Catholicis servabantur diebus Stationum, vocat illa *Semijejunia*, propterea quod a Catholicis hora nona solvebantur simul cum Stationibus, cum tamen Montanistae ad quorum partes defecerat Tertullianus, ad vesperas usque producenda ea docerent, et suo exemplo insinuarent.

De geniculis quoque adorare et in genua provolutos in more positum apud fideles hisce Stationum diebus. Haec enim semper conjuncta fuere; isque habitus corporis servabatur in precationibus diebus tristitiae, maeroris, et luctus, cujusmodi erant dies Stationum. Et licet vox *Statio a Stando* deriveiur; *Stare* tamen non semper in pedes stare significat, sed quandoque solum commorari, ut hic in re nostra contingit.

Orationibus etiam vacatum fuisse hisce Stationum diebus, psalmosque, et hymnos decantari solitos certam fidem faciunt ex eodem Tertulliano variae productae auctoritates.

Denique hora nona adveniente Eucharistia recepta, et immortali poculo exhausto Stationes dirimebantur; non ita tamen ut statim Eucharistia recepta ab Ecclesiis discederetur, sed ibi aliquantisper constitisse, et orasse fideles ex eodem Tertulliano eruitur, stando potius quam humi procumbendo. Etenim Eucharistia accepta non licebat ex eorum institutis, atque ex veteri disciplina de geniculis orare. A die Resurrectionis Dominicae ad Pentecosten usque a Stationibus vacatum fuisse, ut etiam a vigiliis, et jejuniis ex Epiphanio constat, quemadmodum si in diem Natalis Domini Statio incidisset, differebatur in alium diem. Haec porro, quae cursim praestrinximus, ut antiquiorum Stationum mores, ac servatos a primis Christifidelibus ritus studiosis lectoribus exhiberemus, fusius, et elegantius pertractantur ab eruditissimo Albaspinaeo *Observation.* *lib.* *I.* *Observat.* 16. Adesis eumdem.

mortis articulo, si etiam vere poenitentes, et confessi, ac Sac. Communione refecti, quatenus id facere nequiverint, saltem contriti Nomen Jesu ore si potuerint, sin minus corde devote invocaverint, itidem plenariam; Ac ipsis pariter vere poenitentibus, et confessis, ac eadem Sacra Communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis dictae Congregationis, vel Capellam, sive Oratorium die Festo ejusdem Conceptionis B. M. V. Immaculatae a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, et ibi pro Christianorum Principum etc. preces effuderint, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino concedimus. Insuper praedictis Christifidelibus, etiam vere poenitentibus et confessis, ac Sac. Communione refectis Ecclesiam, vel Capellam, seu Oratorium hujusmodi in aliis ejusdem B. M. V. Festis diebus, ut praefertur, visitantibus, et ibidem orantibus, quo die praedictorum id egerint, septem annos, et totidem Quadragenas de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis poenitentiis in forma Ecclesiae consueta relaxamus etc. »

Cumque pariter Sacrae Congregationi innotuerit, in alio libello Bononiae impresso anno 1707. qui inscribitur: *Sacro Diario delle grazie, e Indulgenze concesse alla Compagnia della Cintura detta di S. Agostino, e di S. Monica, ec.* multas pro Cincturatis referri Indulgentias, quarum aliquae aut revocatae, aut falsae omnino sunt; Ideo Sacra eadem Congregatio praedicta die 22. Februarii 1712. similiter declaravit, Cincturatos nullas alias Indulgentias pro gestatione Cincturae lucrari posse, nisi illas, quae expresse continentur in Brevi a san. mem. Clemente X. desuper edito, quod incipit: *Ex injuncto Nobis caelitus.* dato die 27. Martii 1675.

Et ut omnis in posterum erroris, ac deceptionis occasio auferatur, districte prohibuit, ne alias Indulgentiae voce, aut scripto publicentur pro gestatione supramemorati parvi Scapularis, aut praedictae Cincturae, praeter eas, quae in supradictis Brevibus Sanctissimi D. N. Clementis XI. et san. Mem. Clementis X. respective continentur. Ac insuper recensitos Libellos, alterum Veronae, alterum Bononiae impressum proscribendos censuit sub poenis in Indice Librorum prohibitorum contentis.

Quibus per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro relatis, Sanctitas Sua sententiam Sacr. Congregat. approbavit, et in omnibus servari jussit.

Datum die 24. Februarii 1712.

FR. THOMAS MARIA CARD. S. CLEMENTIS

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quo tria Summaria assertarum Indulgentiarum Confraternitatibus S. Rochi concessarum proscribuntur, easdemque Confraternitates non aliis Indulgentiis gaudere posse declaratur, nisi illis, quas a san. mem. Paulo V. in Brevi dato 3. Nov. 1606. concessae reperiuntur.

Cum tria nuper Indulgentiarum Summaria 22
Sac. Congreg. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praepositae delata fuerint, in quibus quamplurimae Indulgentiae, aut falsae, aut apocryphae, aut a nonnullis Romanis Pontificibus, signanter vero a fel. record. Paulo V. Brevi dato 3. Novembris Anni 1606. expresse revocatae continentur, et quod longe deterius est, multae etiam facultates, et concessiones, et nonnulla itidem privilegia, aut pariter revocata, aut omnino conficta, non sine magno Fidelium scandalo, et animarum periculo temere evulgantur: Sacra eadem Congregatio, quae fideli, ac prudenti coelestis Indulgentiarum Thesauri dispensationi praeest, die 12. mensis Martii labentis anni, re mature perpensa, declaravit Confraternitates S. Rochi, in quibusvis locis existentes, et Archi-Confraternitati de Urbe aggregatas, nullis aliis Indulgentiis, concessionibus, et privilegiis uti, et frui posse, nisi illis, quae in supradicto Brevi san. mem. Pauli V. continentur, et quae in aggregationibus ab eadem Archi-Confraternitate expediri solitis de verbo ad verbum referuntur. Praedicta autem Summaria quorum unum ita inscribitur: « Sommario » delle Indulgenze concesse da' Sommi Pontefici » alla Venerabile Compagnia di S. Rocco d'Ancona aggregata etc. » *In Ancona nella Stamperia Camerale* 1661. Alterum vero: « Sommario » del celeste Tesoro dell'Indulgenze, doni, grazie, facoltà, e privilegi concessi per molti Romani Pontefici, ed ultimamente confermati, ed » ampliati dalla Santità di Nostro Signore Gregorio per la Divina Provvidenza Papa XIV. » alla Ven. Compagnia, ed Ospedale di San Rocco di Roma, da potersi concedere dalli Commissari deputati a questo Sant'Offizio della publicazione di tante divine grazie a ciaschedun » Fedel Cristiano, che vorrà entrare nella Sacra Confraternità di S. Rocco di Roma. » *In Roma appresso Paolo Blando Stampatore Camerale* 1561. Tertium denique: « Sommario del celeste » Tesoro dell'Indulgenze, doni, grazie facoltà, e » privilegi concessi ec. a ciaschedun Fedel Cristiano, che vorrà entrare nelle Sante Confraternità » di S. Rocco di Roma, e comunicate alla Confraternità del medesimo S. Rocco, e Sebastiano » nella Chiesa della B. V. Maria di Loreto nella » Città di Roveredo. » *In Roma ed in Roveredo per Giuseppe Antonio Gojo* 1712. sub poenis in

Indice Librorum prohibitorum contentis proscribenda esse censuit, atque insuper districte prohibuit ne aliae Indulgentiae, concessiones, aut privilegia pro supradictis Confraternitatibus S. Rochi voce, aut scripto evulgentur, nisi ea, quae in saepe memorato Brevi Pauli V. concessa reperiuntur; Quam Sacrae Congregationis sententiam per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro relatam, Sanctitas Sua approbavit, et executioni mandari jussit.

Datum die 14. *Martii* 1714.

L. CARD. PICUS PRÆFECTUS

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quo bina Summaria Indulgentiarum, ut apocrypha proscribuntur, eorumque usus interdicitur.

23 Sacra Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita die 17. mensis Julii anni 1714. mature perpensis duobus Indulgentiarum Summariis, quorum unum ita inscribitur: « Sommario dell' Indulgenze, grazie, e doni concesse da molti Romani Pontefici, e nuovamente confermate dalla Santità di Nostro Signore Papa Clemente XI. alla Venerabile Chiesa, e Ospitale di S. Maria di Monferrato di Catalogna, ed alli Confratri, e Consorore d'essa Madre Vergine. » *In Palermo presso Francesco Ciche* 1714. Alterum vero: « Sommario dell'Indulgenze concesse da diversi Romani Pontefici, ed ultimamente ampliate, e confermate da Nostro Signore Clemente XI. alli Fratelli e Sorelle del Sacro Reale, e Militare Ordine, così dell'Osservanza, come delli Scalzi di Nostra Signora della Mercè, Opera della Redenzione de Schiavi Cristiani fra gl'Infedeli. » *In Roma nella Stamperia della Reverenda Camera Apostolica. In Messina nella Stamperia detta di Amico, ed in Palermo per Felice Marino* 1710. Dictorum Summariorum usum interdixit, illaque prohibenda esse censuit sub poenis in Indice librorum prohibitorum contentis. Quibus Sanctissimo Domino Nostro die 18. ejusdem mensis Julii per me Secretarium relatis, Sanctitas sua Sententiam Sacrae Congreg. approbavit, et executioni mandari jussit.

Dat. die 19. *Julii Anni* 1714.

L. CARD. PICUS PRÆFECTUS

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quoad Indulgentias Rosariis, seu Coronis S. Birgittae a Summis Pontificibus concessas.

24 Leo Decimus Pontifex Maximus per Literas suas incipientes, *Ex Clementi*, datas Idus Julii 1515. concedit omnibus, et singulis utriusque sexus Christifidelibus, qui per, et insuper Rosaria, seu Coronas S. Birgittae devote oraverint, pro qualibet Oratione Dominica centum dies, et totidem pro salutatione Angelica, et pro quolibet Symbolo, si dixerint, vel recitaverint, etiam centum dies Indulgentiarum; nec non pro quolibet Psalterio (idest Rosario, aut Corona quindecim Decadum B. Mariae Virginis) super illis integro per eosdem Christifideles, per seipsos, aut cum socio, vel familiari, qui eamdem Indulgentiam consequatur, dicto, vel recitato septem annos, et totidem Quadragenas.

Sanctissimus Dominus noster Clemens XI. Pontifex Maximus in suo Brevi, quod incipit: *De salute Gregis Dominici:* Dato 22. Septembris 1714. concedit omnibus, et singulis utriusque sexus Christifidelibus confessis et Sacra Communione refectis, ac pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiae exaltatione orantibus, qui per integrum annum Coronam S. Birgittae, dummodo sit saltem quinque decadum, recitaverint, semel in anno, die per unumquemque Christifidelem eligenda plenariam Indulgentiam omnium peccatorum, cum facultate etiam eamdem plenariam Indulgentiam applicandi animabus in Purgatorio existentibus.

Ad lucrandum hujusmodi Indulgentias requiritur, ut Coronae a PP. Superioribus Monasteriorum, seu ab aliis Religiosis Ordinis Sanctissimi Salvatoris, seu Sanctae Birgittae ad id specialiter deputatis, benedicantur.

DECRETUM

Sacra Congregatio Indulgentiis et S. Reliquiis praeposita die 26. Novembris 1714. censuit permitti posse impressionem praesentis Summarii Indulgentiarum concessarum Coronis, quas vocant, S. Birgittae, addita declaratione, quod omnes aliae Indulgentiae, quae in praesenti Summario expresse non continentur, sunt aut Apocryphae, aut nullae, aut a Sanctissimo Domino Nostro Clemente XI. revocatae per supradictum Breve datum die 22. Septembris 1714.

Prohibet insuper eadem Sac. Congr. ne hujusmodi Coronae vendantur, aut alteri commodentur, et si secus fiat, declarat supradictas Indulgentias cessare, et nullius esse roboris, vel momenti.

Dat. die 4. *Decemb.* 1714.

L. CARD. PICUS PRÆFECTUS

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quo Summarium Indulgentiarum Regularibus Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum, nonnullas continens Indulgentias ad quaestum, damnatur, et prohibetur.

25 Quamvis Indulgentiae omnes pro porrigentibus manus adjutrices non semel ab Apostolica Sede, signanter vero a S. Pio V. *Const.* 30. quae incipit: *Et si Dominici Gregis*, dat. 6. Idus Februarii anno 1567. revocatae fuerint, quaestoresque damnati; nonnulli tamen interdum docentes ea, quae non oportet, Indulgentias ad quaestum evulgare praesumunt. Quapropter Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita, huic malo occurrere cupiens, Summarium quoddam, cui titulus: « Breve Sommario » delle principali grazie, ed Indulgenze concesse » alli Religiosi dell'Ordine della Santissima Tri» nità della Redenzione delli Schiavi, delle quali » godono tutti quelli, che portano lo Scapulario, » ovvero Abitino, e visiteranno le Chiese, o Ca» pelle di detto Ordine ec. » impressum Neapoli apud Hinclathum Pittante anno 1703. ubi nonnullae Indulgentiae ad quaestum continentur, die 28. Januarii labentis anni 1716. sub poenis in Indicem Librorum prohibitorum contentis, damnandum censuit, insimul declarando Confraternitates a Superioribus Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum institutas, nullis aliis Indulgentiis gaudere, nisi illis, quae exprese continentur in earum Summario, alias, nempe die 31. Januarii anni 1675. ab eadem Sacra Congregatione recognito, atque approbato, et deinde Romae Typis R. C. Apostolicae impresso anno 1682. Quibus Sanctissimo Domino Nostro per me Secretarium relatis Sanctitas Sua Sententiam Sacrae Congreg. approbavit, et executioni mandari jussit.

Datum 11. Martii 1716.

L. CARD. PICUS PRÆFECTUS

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quo declaratur necessarium esse delationem Scapularii ad lucrandas Indulgentias concessas Sodalibus Confraternitatum Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum.

26 In Sacra Congregatione Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita habita die 28. Aprilis labentis anni 1716. relatis precibus P. Joannis a S. Francisco Procuratoris Generalis Fratrum Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum Excalceatorum nuncupatorum Congregationis Hispaniae humiliter postulantis declarari, an Sodales Confraternitatum sui Ordinis loco Scapularii quod plerique gestare solent, exiguum panni albi frustulum, cui parvula Crux rubri, et caerulei coloris acu intexta est, vesti assutum deferentes lucrari valeant Indulgentias concessas iis, qui Scapularium deferunt: Eminentissimi Patres declararunt, non lucrari.

Datum die 19. April. 1716.

L. CARDINALIS PICUS PRÆFECTUS

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quo declaratur Indulgentiam pro feriis sextis Mensis Martii dari solitam, comprehendi sub clausula Volumus autem etc. *quae in Brevibus Apostolicis apponi consuevit.*

Ne contra veterem et probatam in Ecclesia consuetudinem, Indulgentiarum numero nimis aucto, Ecclesiastica disciplina enervetur, saepius in Brevibus apponi consuevit clausula illa: « Volumus » autem, ut si alias Christifidelibus dictam Eccle» siam qualibet anni die visitantibus, alia Indul» gentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum » duratura concessa fuerit, praesentes literae nul» lae sint. » Cum autem alias pro ejusdem clausulae explicatione supplicatum fuerit; Sac. Cong. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita declaravit, « ea nullatenus comprehendi Altaria » privilegiata pro defunctis, neque Indulgentias; » aut certo Personarum generi concessas, ut » Confraternitatibus, Regularibus, et Capitulo, » aut certum pium opus in ipsa Ecclesia peragentibus, ut Litanias, alisque hujusmodi reci» tantibus, ac iis, qui Christiana Doctrina eru» diuntur, vel alios erudiunt, ut qui Sanctissimi » Eucharistiae Sacramenti expositioni eum Ora» tione quadraginta horarum intersunt, neque » stationum Urbis, et septem Altarium Indulgen» tias adinstar septem Altarium Basilicae Vatica» nae concessas, nequedemum quae pro unica vice » conceduntur. Caeterum si alia Indulgentia sive » plenaria, sive non plenaria in perpetuum, vel » ad tempus, tum ab eodem, tum ab alio Romano » Pontifice generatim Christifidelibus Ecclesiam, » vel aliquod ejus Altare seu Capellam visitanti» bus, eodem die, vel diverso concessa fuerit, de » qua non fiat in literis Apostolicis mentio, has » literas ob dictam clausulam esse prorsus irri» tas, ac nullas. » Ut expresse habetur in decreto ab eadem Sac. Congregatione desuper edito die 23. Junii anni 1676. (quod attulimus verb. *Altare Privilegiatum* num. 7.) Postea tamen eidem Sac. 27

Congregationi delatum fuit, non paucos esse, qui praedictum Decretum non recte intelligentes, sibi suadent, quod si in aliqua Ecclesia jam concessae reperiantur Indulgentiae, quae pro Feriis sextis mensis Martii dari solent, et postea in eadem Ecclesia alia Indulgentia concedatur cum appositione in Brevi supramemoratae clausulae *Volumus autem etc.* Indulgentia, quae postremo loco data est, valida sit. Quapropter, ut omnis in posterum erroris occasio auferatur eadem Sacra Congregatio habita die 18. Aprilis anni 1716. declaravit, Indulgentiam ultimo loco ita concessam ob saepe dictam clausulam *Volumus autem etc.* Literis Apostolicis insertam, esse nullam.

Datum die 11. Septemb. 1716.

L. CARD. PICUS PRÆFECTUS.

Raphael Cosmus de Hieronymis Sec.

28 Cum vero ex sequenti Concessione Indulgentiarum pro ipsis feriis sextis Martii seu Quadragesimae frequens pariter sequatur nullitas reliquorum Brevium, quae de stylo cum restrictivis postea expediuntur; idcirco eadem Sacra Congregatio re maturius perpensa ad tollendas quascumque dubietates ac Brevium nullitates, quibus Christi Fideles quandoque decipi possent, die 9. Februarii 1745. censuit, *hujusmodi Indulgentias Feriar. sextarum Mensis Martii seu quadragesimae excipiendas esse ita ut alias quaslibet impedire nequeant, ac propterea praefato Elencho Indulgentiarum exceptarum die 23. Junii 1676. ab eadem Sacra Congregatione edito, addendas esse. De quibus facta per me infrascriptum Secretarium die 13. ejusdem Mensis Sanctissimo Domino Relatione, Sanctitas Sua Votum S. Congregationis approbando benigne annuit.*

R. C. CARD. DE HIERONYMIS PRÆFECTUS

A. M. Ebra Proton. Apost. Secr.

Ita Carolus Maria Perusinus *in Chronolog. Seraph. tom. 3. p. 2. ad Capitul. General.* 83. *f.* 471. Sicut ergo Indulgentiae Stationum Urbis, septem Altarium etc. non invalidant alias Indulgentias, sive ante, sive post illas, impetratas, sic nec Indulgentiae Feriarum sextarum Mensis Martii; quia per praefatum Decretum prioribus aequiparatae sunt, et in eorum Elenchum repositae. Vid. Minderer *p.* 2. *Confer* 4. *n.* 243.

DECRETUM

Quo Summarium quoddam Indulgentiarum Regularibus Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum Christianorum concessarum, ut continens quamplurimas falsas Indulgentias prohibetur, ejusque usus interdicitur.

29 Decet Sacram Congreg. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praepositam, Indulgentias, aut revocatas, aut falsas, et apocryphas detegere, atque prohibere, ut quae verae sunt, a Fidelibus dignoscuntur, et circumspecte prospicere, ut omnis in re tam Sacra turpis quaestus prorsus eliminetur.

Mature itaque perpenso Sommario quodam Indulgentiarum, quod inscribitur: « Breve Sommario delle principali grazie, ed Indulgenze concesse alli Religiosi dell'Ordine della Santissima Trinità della Redenzione de' Schiavi Cristiani, delle quali godono tutti quelli, che portano lo Scapulario, ovvero Abitino, e visiteranno le Chiese, o Cappelle di detto Ordine, le quali Indulgenze sono state approvate da' Sommi Pontefici, e di nuovo dalla fel. mem. di Papa Innocenzo XII. come si vede nella Bolla spedita l'anno 1693. » Et incipit: *Saranno privi di guadagnare le predette Indulgenze*, impresso Neapoli anno 1716. in quo Summario, nedum quamplurimae Indulgentiae falsae continentur, verum etiam contra Apostolica Decreta pro earumdem Indulgentiarum assecutione pecuniae solutio praescribitur. Sacra eadem Congregatio die 20. Decembris anni 1718. dicti Summarii Neapoli, ut supra impressi, vel denuo ubicumque imprimendi usum interdixit, illudque prohibuit sub poenis in Indice librorum prohibitorum contentis. Insuper declarando nullis aliis Indulgentiis frui posse Confraternitates erectas, seu in posterum erigendas sub titulo Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum, nisi illis, quae habentur in Summario alias Romae impresso, et ab eadem Sacra Congregat. approbato die 31. Jan. 1675.

Quibus per me Secretarium Sũo Dño Nostro relatis, Sanctitas Sua sententiam Sacrae Congregationis approbavit.

Datum die 22. Decembris 1718.

J. D. C. PARRACCIANUS

Raphael Cosmus de Hieronymis Sec.

DECRETUM

Quo duo Summaria Typis impressa, ut continentia nonnullas Indulgentias falsas, apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas prohibentur, eorumque usus interdicitur.

30 Cum Sacra Congr. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita, re mature perpensa deprehenderit, nonnullas Indulgentias falsas, apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas contineri in Libello impresso per Carolum Josephum Astorinum an. 1712. Papiae et Lauda Pompeja cui titulus: « Compendio della Regola del terz'Ordine » de' Penitenti del Serafico Padre San Francesco

» confermato da Pp. Niccolò IV. nuovamente per » comodità da Terziarî, e Terziarie, che oggidì » si trovano sotto la protezione del medesimo » Santo Padre ristampato ad instanza delli Fra» telli, o Sorelle di dett'Ordine, eretto nell'insi» gne Chiesa di S. Francesco di questa Città di » Lodi con l'aggiunta d'una breve notizia delle » Indulgenze, favori, o privilegj più cospicui con» cessi da'Sommi Pontefici a quest'Ordine, » et in quodam Summario Indulgentiarum edito Ulysiponе An. 1681. Typis Antonii Gaesbeech de Mello, quod inscribitur: « Sommario de Thesauro » celestial das Indulgencias, gracias, faculdades, » et privilegios concedidos per moytos Romanos » Pontifices ao Sagrado, et Apostolico Hospidal » de Santo Spirito em Saxia Cidade de Roma, » confirmadas ora novamente pe lo Sanctissimo » Papa Gregor. XIII. nosso Senhor: quaes se » conceden pelos Commissarios, Collectores, De» putados por este Santo Officio a todos e cada » hun dos Fiois Christianos, que quizeren entrar » na Sanctissima Confraria de Casa, et Hospital » do nossa Senhora da Victoria desta Cidade de » Lisbona. » Eadem Sac. Congr. die 29. Jan. anni 1720. censuit libellum supra enunciatum, praedictumque Summarium prohiberi, illorumque usum interdici debere sub poenis in Indice librorum prohibitorum contentis. Quam Sacr. Congr. sententiam per me Secretarium Sanctissimo D. N. relatam Sanctitas Sua approbavit die 31. ejusdem mensis.

Datum 14. Februarii 1720.

J. D. CARD. PARRACCIANUS

Raphael Cosmus de Hieronymis Sec.

DECRETUM

Quo statuitur, ut pro aggregationibus Archi-Confraternitatibus Almae Urbis, seu potius pro illarum expensis nihil ultra unum scutum aureum recipi valeat.

31 Ad tollendos nonnullos abusus, qui in expediendis Literis patentibus Aggregationum Archiconfraternitatibus Almae Urbis, retro actis temporibus irrepserant; Sac. Congr. Indulgentiarum Decreto edito die 6. Martii 1608. approbante san. mem. Paulo V. statuit, atque decrevit, ut pro expeditione praedictarum Literarum aggregationum seu potius pro expensis desuper faciendis, nempe pro pergamena, scriptura, sigillo, capsulis, chordulis, cera, Secretarii, Notariique laboro, vel mercede, aliisque omnibus quibuscumque nihil omnino ultra scutum unum aureum pro singula aggregatione, institutione, vel confirmatione quovis pretextu, aut colore, etiam merae eleemosynae exigi, aut recipi valeat, sub poena ipso facto incurrenda nullitatis aggregationis, omniumque Indulgentiarum, et spiritualium gratiarum in aggregationibus contentarum, cum privatione etiam facultatis aggregandi, et privatione pariter Officiorum, et inhabilitate ad eadem Officia in posterum obtinenda pro Ministris, Superioribus, Officialibus, aliisque contra praedictum Decretum facere praesumentibus, quae a nullo alio, nisi a Romano Pontifico pro tempore existente remitti valeat, aliisque etiam sub gravioribus poenis arbitrio ejusdem Romani Pontificis pro tempore existentis imponendis. Ne autem longo temporis decursu praedicti Decreti oblivio induci, ac denuo abusus irrepere possint, Sacr. Congr. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita, habita die 9. Aprilis 1720. decrevit, atque mandavit singulis Ordinibus, Religionibus, Institutis, et Archiconfraternitatibus, eorumque Superioribus, Ministris, atque Officialibus quocumque nomine nuncupatis, ut pro expediendis literis patentibus aggregationum, seu potius pro illarum expensis quibuscumque nihil ultra unum scutum aureum sub quovis praetextu, aut quaesito colore, etiam a sponte dantibus, aut titulo eleemosynae recipere audeant, aut recipi permittant sub iisdem poenis contentis in supra memorato Decreto edito die 6. Mart. 1608. ne Confraternitates aggregandae sumptibus nimium graventur, et ut omnes intelligant, coelestis Ecclesiae Thesauros non quaestus, aut alicujus lucrari causa, sed ad pietatem Fidelium excitandam ex Apostolicis Sedis benignitate aperiri. Quibus per me Secretarium Sanctissimo D. N. Clementi XI. relatis Sanctitas Sua Decretum Sacr. Congr. approbavit, et in omnibus executioni mandari jussit.

Datum die 10. Aprilis 1720.

J. D. CARD. PARRACCIANUS

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

Ut omnis tollatur occasio evulgandi Indulgentias falsas, seu apocryphas, debent Episcopi antequam eas permittant, diligentissime, et accuratissime examinare, cum ad ipsos privative spectet recognitio Brevium Indulgentiarum, quae de novo per Papam conceduntur. Nec aliquis sine eorum licentia, vel auctoritate potest illa Brevia seu illas Indulgentias publicare, non obstante quacumque exemptione, et praetensa consuetudine in contrarium etiamsi pro Regularium Ecclesiis concedantur, ut a Sac. Congr. Conc. c. 9. *sess.* 21. *de reformat.* decisum fuit apud Monacell. *t.* 2. *tit.* 10. *formul.* 6. *n.* 8. *et in una Sancti Severini* 30. *Maii* 1699. et 4. *Febr.* 1702. apud Petram *tom.* 5. *comment. ad Constit.* 4. *Calisti III.* 32

n. 96. et ita declaravit quoque *Sac. Congr. Imm. in Firmana* 12. *Julii* 1703. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 494. bis verbis: « Quoad consuetudinem as» sertam immemorabilem in Civitate Firmi, et » aliorum in Piceno publicandi per Magistratum » Laicum Brevia Indulgentiarum absque licentia » seu participatione Tribunalis Ecclesiastici, Sacr. » Congr. decernit, Ministros Laicos, quoad prae» teritum non esse amplius molestandos, sed » quoad futurum non licere sine licentia Ordina» riorum, et omnino abstineant. » Sic apud D. Petrum Andr. Riccium *in sua Synopsi decr. Sac. Congregat. Immunit. in verb. Indulgentias*, quod Decretum citat etiam Monacell. *l. c. n.* 8.

ARTICULUS V.

INDULGENTIA QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT INDULGENTIAS CONCESSAS TRIBUS SANCT. ORDINIBUS S. P. N. FRANCISCI EORUMQUE ECCLESIIS, BENEFACTORIBUS, ET CONFRATERNITATI CHORDIGERORUM.

1 Leo X. Summus Pontifex concessit omnibus Fratribus Minoribus Regularis Observantiae ac Monialibus S. Clarae, et Tertii Ordinis, quod dicendo quinquies Pater noster cum Ave Maria, et in fine cujuslibet Gloria Patri ad intentionem Pontificis, et aliud Pater, et Ave Maria, et Gloria Patri pro Indulgentias conredonte, lucrentur Indulgentias omnes, tam plenarias, quam non plenarias concessas Ecclesiis Romanis, Hierosolymitanis, Compostellanis, et Portiunculae, quacumque hora diei, vel noctis praedicta 6. Pater noster, Ave Maria, et Gloria Patri recitaverint; Ita Casarubios *in Compendio nostrorum privilegiorum, verb. Indulgentias Stationum* §. 15. P. Rodriquez *in nova Collatione Bullorii fol.* 318. *num.* 24. Lantusca *in Libro Regulae Tertii Ordinis S. P. N. Francisci Romae edito, et approbato a Reverendissimo P. Hyacentho Libello Ordinis Praedicatorum Sacri Palatii Apostolici Magistro anno* 1665. 11. *Mart.* Kazenberger *loc. cit. num.* 88. Viva *in Appendice Indulgentiarum* §. 3. ubi testatur hoc etiam haberi *in compendio privilegiorum Societatis* §. 3. et alii plures.

2 Istae Indulgentiae non fuerunt revocatae a Paulo V. quia Paulus V. non revocavit Indulgentias Regularium Ecclesiis concessas, seu locales, sed solum personales, ut Sac. Cong. declaravit 7. *Septembr.* 1607. apud Vivam *in Appendice Indulgentiarum* §. 1. *n.* 6. Nec revocavit Indulgentias pro animabus Purgatorii Regularibus concessas, ut idemmet Pontifex 23. *Februar.* 1609. testatus est, sicut ex Gobat, Pelliz. Quintanadv. et Diana refert Viva *in cit. Append. n.* 6. Nec etiam revocavit pro Regularibus Indulgentias concessas pro omnibus Christifidelibus indiscriminatim, ut pro certo tenent Doctores communiter cum Gobat *tract.* 4. *de Indulg. part.* 2. *cap.* 27. Kazenb. *loc. cit. n* 77. Viva *in cit. Append. Indulgentiarum n.* 6. cum Peyrino, Lezana, Quintanadven. et alii. Unde cum praedictae stationum Indulgentiae non fuerint primitus concessae Personis Regularibus, sed certis Ecclesiis, et locis, et indiscriminatim pro omnibus Christifidelibus, et ipsarum multae fuerint concessae etiam pro animabus Purgatorii, sequitur, quod tales Indulgentiae non fuerint revocatae, et adhuc possint eas lucrari Regulares privilegiarii; Siquidem in hoc casu Summus Pontifex solum dispensavit in modo lucrandi praedictas Indulgentias, videlicet, ut praedictae personae absque eo quod se Hierosolymam, Romam, Compostellam, et Portiunculam conferrent, et ibidem personaliter Ecclesias, seu loca visitarent, praefatas Indulgentias lucrari possent visitando proprias Ecclesias, et ibi recitando praedicta 6. Pater noster, Ave Maria, et Gloria Patri, sicut Romae etiam Saeculares lucrantur Indulgentias visitantes Ecclesias stationum. Hinc cum hujusmodi concessio non sit revera Indulgentia, eo quod solum spectat ad modum lucrandi Indulgentias; ideo in revocatione illa Indulgentiarum facta a Paulo V. non intelligitur revocatum hoc Indultum, atque adeo tales Indulgentiae possunt adhuc obtineri a Regularibus privilegiariis; Lantusca *loc. cit.* Kazenb. *loc. cit. n.* 88. Fr. Joan. a Conceptione *c.* 6. P. Antonius Natalis *in coelestibus Aurifodinis cap.* 6. *num.* 43. Rodriquez *tit.* 2. *q.* 84. *art.* 7. Viva *in. cit. Appendice Indulgent.* §. 1. *sub num.* 6. *et* §. 3. *verb. Leo* X. et alii passim.

3 Hoc authenticae confirmatur *ex Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani novissimi* confirmatis ab Innoc. XII. quae *num.* 88. sic habent: « Circa Stationem Sanctissimi Sacramenti ex sex » Pater noster et Ave Maria cum totidem Gloria » Patri etc. coalescentem quotidie, et praesertim » die Sabbathi observandum est statutum Julii » III. cap. 5. sic decernens: In omnibus etiam » Conventibus statim post Ave Maria, Fratres » omnes ad Ecclesiam vadant, et ante Sanctissi» mum Sacramentum dicant brachiis extensis » sex Pater noster et totidem Ave Maria, et Glo» ria Patri: ultimum pro eodem Sanctissimo Do» mino Nostro Papa pro lucranda Indulgentia » plenaria, et num. 89. cui statuto consonat om» nino aliud hujus tenoris: Et quia Indulgentiae » Stationis Sanctissimi Sacramenti revocatae non » sunt, (ipsius recitatio quotidiana omnibus tam » Fratribus, quam Monialibus, et Tertiariis Sae» cularibus enixe commendatur) quod adest in» sertum, et specifice confirmatum in Brevi, » cujus initium: *Debitum Pastoralis*, a Sanctissi» mo Domino Nostro Innocentio XII. die 19. Maji

» 1694. benigne concesso; » Hucusque Rubricae nostri Franciscani Breviarii, *n.* 88. *et* 89.

4 Unde ista Indulgentia obtinuit nomenclaturam stationis Sanctissimi Sacramenti, quia acquiritur recitando praedicta sex Pater noster, Ave Maria, et Gloria Patri ante Venerabile Altaris Sacramentum juxta adductas Rubricas, et primam concessionem Leonis X. apud Casarubios *in Conpendio privilegiorum verb. Indulgentiae Stationum num.* 11. ibi: *Coram Sacramento Altaris*, et juxta concessionem Pauli V. ab Urbano VIII confirmatam apud Hieronymum Rodriquez *in Compendio resolut.* 47. Quintanadven. *in Appendice tract.* 4. *dub.* 2. *num.* 7. Antonium a Spiritu Sancto *num.* 22. Antonium Natalem *loc. cit. cap.* 9. Vivam *in cit. Appendice Indulgentiarum* §. 3. *vers. Leo* X. et alios passim. Videatur prae ceteris P. Minderer, qui *P.* 2. *Confer* 7. *num.* 404. *et seqq. et num.* 438. has Indulgentias Stationis SS. Sacramenti ad examen revocat, atque defendit.

5 Potest tamen adhuc secundum plurimos non spernendos Doctores acquiri talis cumulus Indulgentiarum a Regularibus privilegiariis, etiamsi praedicta sex Pater noster, Ave Maria, et Gloria Patri recitent extra Ecclesiam in propriis Cellis, et in quocumque alio loco, quacumque hora diei, vel noctis, ut concessit Leo X. apud Casarubios *loco cit. num.* 15. ibi; « Idem Leo concessit omnibus Fratribus Minoribus Regularis Observantiae, ac Monialibus S. Clarae, et Tertii Ordinis, quod dicendo quinquies Pater noster cum Ave Maria, et in fine cujuslibet Gloria Patri, et pro Sanctitate sua unum Pater noster cum Ave Maria, similiter cum Gloria Patri, lucrentur Stationes, Indulgentias, et remissiones tam Urbis, quam etiam Portiunculae, sive Hierusalem, ac Sancti Jacobi in Compostella, et quod quacumque hora diei; vel noctis, et quocumque in loco dicant, scilicet Choro, Ecclesia, Claustro, Oratorio, ac Cella, lucrentur illas. » Et quod tales Indulgentias lucrentur quotidie Regulares privilegiarii, ubicumque recitent dictas Orationes, referunt de novo id concessisse etiam Paulum III. Summum Pontificem Rodriquez *tom.* 2 *qu.* 84. *art.* 7. et ex ipso Viva *l. c.* §. 1. *num.* 6. *et* §. 3. *vers. Leo* X. et hoc tenent plurimi alii, et passim scribentes in Regula Tertii Ordinis plurimis in locis, etiam de recenti impressa dicentes, quod, qui recitant supradictas Orationes ante Sanctissimum Altaris Sacramentum lucrantur Indulgentias supradictarum Stationum ex tribus concessionibus, scilicet Leonis

6 X. Pauli III. et Urbani VIII. Qui vero illas recitant in aliis locis, lucrantur tales Indulgentias ex duabus concessionibus, scilicet Leonis X. et Pauli III. Nec ad ipsas Indulgentias lucrandas requiritur modo, ut praedicta sex Pater noster, Ave Maria, et Gloria Patri, recitentur brachiis extensis, ut ex multis notat Kilianus, Kazenberger *l. c. n.* 90.

Quot autem, et quam maximae sint Indulgentiae Stationum Urbis, habes *supra art. anteced. n.* 17. et P. Antonius Natalis *in suo Purgatorio cap.* 9. relatus, et secutus a Viva *in cit. Appendice Indulgentiarum* §. 1. *num.* 8. dicit, Indulgentias plenarias Romae variis Ecclesiis concessas, esse quotidie ad minimum octo et triginta, easque per modum suffagii applicabiles pro defunctis; Ac praeterea extraordinarias esse singulis mensibus plurimas alias, nempe Mense Jan. 63. Febr. 41. Mart. 55. Apr. 24. Maji 44. Jun 22. Jul. 52. Aug. 145. Sept. 58. Octob. 3. Nov. 59. Dec. 103. Non plenariae vero sunt innumerabiles, eaeque pariter per modum suffragii pro defunctis applicabiles, et P. Natalis *loc. cit.* recenset plurimas quotidianas; et quas solum recenset, ascendunt ad bis centum, ac ter mille nongentos tres annos, ac centum septuaginta milia sexcentum Quadragenarum, et undecies habetur remissio tertiae partis peccatorum, sic ex ipso Viva *loc. cit. num.* 8. 7

Indulgentiae Terrae Sanctae, tum plenariae, tum non plenariae recensentur *in Familiari Regularium a P. F. Joseph a Neapoli edito Neapol.* 1706. ubi *fol.* 319. tenore sequenti reperiuntur. 8

Indulgentiae Plenariae Terrae Sanctae

In Ecclesia S. Sepulcri, ubi Dominus Noster Jesus Christus triduo jacuit, est Indulgentia liberationis unius animae a poena, et culpa.

In loco, ubi fuit inventa Crux Dominica una cum Clavis, quibus in illa fuit confixus, est Indulgentia plenaria.

In Domo Pilati, ubi Dominus noster fuit flagellatus, et spinis coronatus, ac morti adjudicatus, est Indulgentia plenaria.

In domo Herodis, ubi Christus fuit illusus, et veste alba indutus, est Indulgentia plenaria.

In Ecclesia S. Annae, ubi nata est B. Virgo Maria, Indulgentia plenaria.

In Templo, ubi ead. B. Virgo fuit praesentata, et postea desponsata: est Indulgentia plenaria.

In Porta, quae denominatur aurea, per quam Christus ingressus est Dominica Palmarum: Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, ubi est Sepulcrum B. Virginis, in quo aliquandiu jacuit, Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, quae est in loco, ex quo Christus ascendit visibiliter in Coelum, Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, ubi antiquitus fuit Domus habitationis B. Virginis, Indulgentia plenaria.

In Coenaculo, ubi fuit institutum Sacramentum Altaris etc. Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, ubi juxta Praesepe natus est Salvator Mundi, Indulgentia plenaria.

In Monte Calvario, ubi Christus crucifixus est, Indulgentia plenaria.

In Bethania, ubi est Sepulcrum Lazari, a quo fuit resuscitatus per Christum, Indulgentia plenaria.

In Monte, seu Deserto in quo Christus jejunavit quadraginta diebus, Indulgentia plenaria.

Apud fluvium Jordanis in loco, ubi Christus baptizatus est, Indulgentia plenaria.

In Nazareth in loco, ubi fuit salutata ab Angelo B. Virgo, Indulgentia plenaria.

In Ecclesia ubi fuit Domus S. Elisabeth, et ubi natus est S. Joannes Baptista, Indulgentia plenaria.

In loco, ubi Christus parvulus natus, et pannis mundis involutus est, Indulgentia plenaria.

In Altari, ubi Christus fuit circumcisus, Indulgentia plenaria.

In Monte Thabor, ubi Christus transfiguratus est, Indulgentia plenaria.

Infra Ecclesiam Montis Sion, ubi sunt Sepulcra Regum Juda, et aliquorum Prophetarum; Indulgentia plenaria.

Ultra supradictas plenarias Indulgentias, sunt multas alias Indulgentiae Annorum, et Quadragenarum in diversis locis Terrae Sanctae, et primo in Hierusalem.

In introitu Civitatis Hierusalem consequuntur peregrini, qui ingrediuntur per portam Civitatis, quadraginta annos, et toditem quadragenas remissionis.

In Horto, ubi Dominus post Resurrectionem apparuit Magdalenae in specie Hortulani, sunt sexcenti anni, et tot Quadragenae remissionis.

In loco ubi idem Dominus apparuit post Resurrectionem suae Matri, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

Ubi fuit super vestem Christi missa sors, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

In Domo Annae, ubi fuit alaphizatus Christus, sunt septem anni, et toditem Quadragenae.

Item in loco, ubi angariaverunt Simonem Cirenaeum ut portaret Crucem Christi, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

In quodam loco, ubi Dominus Jesus praedicabat, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

In Coenaculo, ubi Dominus lavit pedes Discipulorum suorum, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

Ibidem in loco, ubi post Resurrectionem intravit Januis clausis, et apparuit Apostolis, sunt etiam septem anni, et totidem Quadragenae Indulgentiarum.

In via, ubi apparuit Dominus tribus Mariis redeuntibus a Sepulcro, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

In loco, ubi Dominus conversus ad mulieres lamentantes super eum dixit: *Nolite flere super me*: sunt septem anni, et septem Quadragenae.

In loco, qui dicitur spasmus B. Virginis, ubi videns Christum bajulantem Crucem cecidit velut mortua, sunt etiam septem anni, et totidem Quadragenae.

Itidem in loco, ubi sunt duae petrae albae, super quas sedit Christus lassatus ex pondere Crucis, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

In Torrente Cedron, ubi erat lignum, ex quo facta fuit Crux, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

In Horto, ubi oravit tribus vicibus, et sudavit sanguinem, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

In loco, ubi Dominus illuminavit caecum, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

In Domo Simeonis, qui accipiens Christum in ulnas dixit: *Nunc dimittis Servum tuum etc.* sunt septem anni et septem Quadragenae.

In agro empto ex pretio Sanguinis Christi, qui dicitur Aceldama, sunt septem anni, et septem Quadragenae. Alias triginta anni, et totidem Quadragene.

In Ecclesia, quae fuit domus, in qua habitavit B. Virgo post Ascensionem Christi, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

In Capella, ubi S. Joannes Evangelista celebravit Missam B. Virgini post Ascensionem Filii sui sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

In Oratorio, ubi B. Virgo faciebat orationem, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

Item in loco, qui appellatur palma B. Virginis, sunt 40. anni, et 40. Quadragenae.

Item in loco, ubi Judaei voluerunt arguere Christum propter sua opera, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

Juxta lapidem quemdam, ubi fertur, quod Dominus sanavit multos infirmos, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

In specu subterranea, ubi Petrus post trinam negationem fecit poenitentiam, sunt Indulgentiae quadraginta annorum, et totidem Quadragenarum

In Torri David, quae fertur se inclinasse Christo ab ea descendenti, sunt decem anni, et totidem Quadragenae.

In loco, ubi decollatus est Jacob Zebedaeus, sunt 30. anni, et totidem Quadragenae.

Secundo apud Civitatem Bethleem sunt sequentes.

In domo, ubi tres Magi Orientales invenerunt, et adoraverunt Christum puerum, sunt septem anni, et totidem Quadragenae remissionis.

In loco, ubi disparuit eis Stella, quam viderant in Oriente, sunt septem anni, et septem Qradragenae.

In quadam Capella, ubi sunt Sepulcra SS. Innocentium, sunt etiam septem anni, et septem Quadragenae.

Item in quadam Ecclesia intitulata B. Vergini, ubi Angeli ei apparuerunt, et insinuaverunt viam Ægypti, ut illuc fugeret cum puero suo Jesu, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

In loco, ubi Angeli apparuerunt Pastoribus, et cecinerunt: *Gloria in Excelsis Deo:* sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

Tertio apud Bethaniam sunt istae paucae.

In Domo Simonis Pharisaei, ubi Christus pepercit Magdalenae sua peccata, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

In Domo, ubi ante sex dies Paschae fecerunt ei Coenam, et Magdalena attulit alabastrum unguenti, et cetera, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

In Domo S. Martae sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

In Domo Magdalenae totidem.

Quarto in Monte Oliveti, et curcumcirca reperiuntur sequentes.

Apud Bethphage, ubi Dominus ascendit super asinam in die Palmarum, sunt quindecim anni, et totidem Quadragenae.

In via, seu loco, ubi Dominus videns Civitatem Hierusalem flevit super eam, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

In loco, ubi Angelus praesentavit Virgini Palmam ante suam mortem, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

Ibidem in Viculo Bethphage, ubi Apostoli composuerunt Symbolum, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

Item in loco, ubi Dominus docuit Apostolos orare, et composuit Pater noster, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

Quinto in vallibus Josaphat, et Siloe, habentur infrascriptae.

In loco, ubi Dominus fuit captus, et ligatus in nocte passionis, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

In loco, ubi S. Stephanus fuit lapidatus, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

In loco, ubi fuit sepultus idem S. Stephanus a Gamaliele, sunt totidem anni, et Quadragenae.

In loco, ubi Dominus in nocte passionis dimisit octo discipulos, assumpsit tres, scilicet Petrum etc. sunt etiam septem anni, et totidem Quadragenae.

In Valle Siloe dicitur esse quidam fons, in quo B. Virgo lavabat pannos pueri Jesu, quando eum eo existente parvulo ascendebat in Hierusalem ad Templum, et ibi sunt septem anni, et septem Quadragenae.

In natatoria Siloe, quo misit Christus caecum, ut lavaretur, et illuminaretur, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

Sexto apud Civitatem Nazareth sunt hae.

In Domo S. Joachim Patris B. Virginis, ubi est quoddam Monasterium, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

Juxta Fontem, ex quo fertur, quod Jesus Dominus noster cum esset parvulus, deferebat aquam Matri suae, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

Item in Domo, ubi dicitur fuisse Schola, in qua B. Virgo didicit litteras, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

In Domo, ubi nati sunt Jacobus major, et Joannes Evangelista, sunt decem anni, et triginta Quadragenae.

Septimo in Montanis Judeae sunt istae.

In Domo Zachariae Patris Johannis Baptistae, ubi B. Virgo salutavit Elisabeth, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

Item ibidem, ubi dixit Zacharias, *Joannes est nomen ejus*, et composuit Canticum *Benedictus*, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

In eisdem Montanis ultra fluvium Jordanis est quoddam Monasterium, ubi est quaedam para Crucis Christi, et sunt etiam septem anni, totidemque Quadragenae indulgentiae.

Ibidem est aliud Monasterium S. Johannis Baptistae, ubi septem anni, et totidem Quadragenae.

In deserto, ubi S. Joannes fecit poenitentiam, sunt septem anni, et totidem Quadragenae remissionis.

Octavo apud Vallem Hebron, sunt sequentes.

In Campo Damasceno, ubi ex limo terrae formavit Deus primum hominem, dicuntur esse decem anni, et quindecim Quadragenae Indulgentiae.

In loco, ubi sepultus est Adam primus homo, sunt septem anni, et totidem Quadragenae.

In eadem Valle in spelunca, ubi sepulti sunt Abraham, Isaac, et Jacob, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

Ubi dicitur nata fuisse arbor Crucis, sunt viginti anni, et totidem Quadragenae.

Nono apud Galilaeam.

In loco Galilaeae, ubi Dominus complens promissum suum apparuit Apostolis, sunt septem anni, et septem Quadragenae.

In Monte, quo Diabolus tentans Christum, duxit eum in locum excelsum etc. sunt septem anni, et septem Quadragenae.

D. Defendens Brusatus Vic. Gen.

9 Omnes supradictae Indulgentiae non plenariae cum aliis non plenariis Compostellae, et Portiunculae pluries eodem die obtineri possunt, si pluries iteratur recitatio dictarum Orationum, scilicet sex Pater noster, Ave Maria, et Gloria Patri etc. Idemque dicendum est de supradictis plenariis cum aliis plenariis Compostellae, et Portiunculae quatenus pro Defunctis applicabiles. Et ratio est, quia Decretum Innocentii XI. incip. *Delatae saepius,* adductum *supra art. antecedenti n.* 15. quo sancitur neminem lucrari posse pluries eodem die plenariam Indulgentiam cum non exprimat Indulgentias pro defunctis applicabiles, non videtur eas comprehendere; nam sicut in concessione alicujus Indulgentiae non intelligitur, quod ea sit pro Defunctis applicabilis, nisi exprimatur, ut communiter docent Doctores cum Lezana *verb. Indulg. num.* 24. Suar. *disp.* 35. *sect.* 1. Viva *loc. cit.* §. 1. *sub num.* 1. Molfes. et alii ex D. Thoma *in* 3. *dist.* 45 *q.* 2. *art.* 3. *quaest.* 2. ita a fortiori in revocatione Indulgentiarum non intelliguntur illae revocatae pro Defunctis nisi etiam exprimatur, ut patet ex revocatione facta a Paulo V. in cit. Constitut. incip. *Romanus Pontifex,* ubi, ex quo non expressit se revocare etiam Indulgentias Defunctis applicabiles, ipsemet *sub die* 23. *Februarii.* 1609. ut diximus *supr. num.* 2. testatus est, non revocasse illas Indulgentias, quae pro defunctis poterant a Regularibus applicari.

10 Fratres, et Sorores de Ordine Minorum, et consequenter Tertiarii, et Chordigeri recitando coronam B. M. V. ex 72. Ave Maria, et 7. Pater noster, cum adhuc uno Pater, et Ave pro summo Pontifice, lucrantur Indulgentiam plenariam sibi in primis concessam a Leone X. quam Paulus V. post generalem Indulgentiarum Regularibus concessarum revocationem, de novo concessit 8. *Junii* 1608. ad instantiam P. Ludovici a S. Joanne Evangelista, Commissario Generali Ultramontanae Familiae Minorum de Observantia, ut refert Lantusca *in Theatr. Regularib verb. Indulgentia num.* 3. Kazenberger. *loco cit. num.* 91. Portell. Sgobar, Sanig. Peyrin. Rodriquez, Bordon. Quintanadven. et alii passim, et demum confirmavit Innocentius XI. Quod certum esse patet ex Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani novissime confirmatis ab Innocentio XII. quae *n.* 90. ita habent: *Sabbato praesertim, et singulis aliis hebdomadae diebus privatim recitanda est a Nostratibus ex devotionem Corona Beatae Virginis Mariae Domine nostrae apprabata a San. Mem. Leone X. in Brevi, Exponi nobis die* 14. *Septembris* 1517. *concesso, et per aliud ejusdem Pontificis Breve quod incipit: Dum praeexcelsa, die* 19. *Junii* 1515. *ea Indulgentia decorata, quam Paulus V. post generalem Indulgentiarum revocationem benigne invocavit et recol. mem. Innocentius XI. per suas etiam in forma Brevis Literas similiter incipientes: Exponi nobis, Die* 15. *Maii* 1688. *firmam esse voluit, atque sancivit.*

Item Fratres Minores, et alii Regulares ex concessione Julii II. et Leonis X. quoties recitant Coronam Domini Nostri Jesu Christi ex triginta tribus Pater, et totidem Ave Maria in honorem annorum, quibus inter mortales vixit Christus Dominus, aut septem Psalmos Poenitentiales, aut Graduales, aut Officium Defunctorum, lucrantur Indulgentiam Plenariam pro animabus Purgatorii. Et Leo X. pariter pro hac Corona concessit Minoribus Plenariam Indulgentiam sibi ipsis applicandam; quam tamen Paulus V. revocavit. Sed Peyrinus, Rodriquez, Bordon *qu.* 3. *num.* 18. et Quintanadv. *in Append ad Jubil. tom.* 4. *dub.* 4. *n.* 7. cum Viva *Append. Indulgentiarum passim acquisibilium* §. 3. asserunt illam Minoribus ab eodem Paulo V. restitutam esse. Unde ab omnibus privilegiatis regularibus obtineri poterit. Et hanc Plenariam Indulgentiam aegroti, et senes decrepiti obtinent, si pro ea reciteut unum Psalmum, vel Hymnum Beatae Virginis, vel Domini Nostri ex concessione Leon. X. apud Casarub. *in Compend. Privileg vel Indulgentiae Plenariae quoad Fratres, n.* 13. Et sic tenent supracitati Doctores, et alii Plures. Immo Portel. et Rosighinus in templo Salomonis apud P. Antonium Natalem cap. 9. testantur illam omnibus Christifidelibus concessisse eumdem Paulum V. ut constat ex authenticis Romae impressis anno 1609. Sic expresse sapientissimus P. Viva *loc. cit.* 11

Fratres Minores, Clarissae, et Tertiarii possunt applicare per modum suffragii omnes Indulgentias, et opera meritoria animabus Purgatorii *ex concessione Grogorii XV. per suum Breve sub die* 10. *Novembris* 1622. Sacerdotes Fratrum Minorum ex concessione Leonis X. celebrando tres Missas in Altari sibi assignato a suis superioribus liberant animam suorum parentum in primo secundo, et tertio gradu a poenis Purgatorii, sicuti si celebrarent super Altare S. Gregorii, et S. Sebastiani Romae. Sic refert Peyrin, *in Const.* 8. *Pauli V. n.* 6. *pag.* 252. et alii. Fratres Minores Sacerdotes ex concessione Innoc. VIII. celebrando diebus Dominicis, et in Solemnitatibus D. N. J. Christi, et B. M. V. et illi, qui non sunt Sacerdotes, 12 13 14

quoties communicaverint, lucrantur Indulgentiam plenariam pro defunctis, sed non pro se ipsis, cum fuerit revocata a Paulo V. Sic refert Peyrin.
15 *in cit. Constit.* §. 9. *num.* 8 *pag.* 252. et alii. Fratres Minores, aliique Regulares ex concessione Clementis VIII. in casu mortis alicujus ipsorum, aut Patris, aut Matris, aut alicujus habentis Filiationem, seu suffragia, aut soliti in domo sua hospitare Fratres, possunt unica Missa per modum suffragii ipsum liberare a poenis Purgatorii. Sic refert Peyrinus *in Constitut.* 6. *Clem. VIII. n.* 2. *pag.* 234. et alii.
16 Fratres Minores Regularis Observantiae docentes doctrinam Christianam, et eisdem in hoc opere cooperantes, lucrantur eximias Indulgentias concessas ab Innocentio XI. 20. *Maii* 1686. Constitutione incip. *Pietatis*; quae ut ab omnibus prae oculis habeatur, hic ad litteram datur.

INNOCENTIUS PAPA XI. ETC.

Pietatis, ac Christianae Caritatis opera ubique locorum cum divini cultus incremento exerceri cupientes, Christifideles quoscumque, praesertim sub suavi Religionis jugo, Altissimo famulantes et ut ad illa exercenda promptiores reddantur Indulgentiis, et peccatorum remissionibus invitamus, prout ad Christianam Religionem propagandam, et animarum salutem procurandam conspicimus in Domino salubriter expedire. Cum itaque (sicut accepimus) dilecti Filii, Fratres Ordinis Minorum Sancti Francisci de observantia nuncupatorum, inter pia, quae exercent, opera, etiam adultos, et pueros quoscumque per universum Christianum Orbem, Catholicae Fidei rudimenta, et Christianas virtutes omnes recte doceant; Nos pro nostri Pastoralis Officii munere, hoc pium, Christianaeque Reipublicae necessarium opus, ex quo hactenus uberrimi fructus provenire ac multo uberiores post haec ex eo proventuros speramus, confovere volentes, ut eorumdem Fratrum devotio ad dictum opus exercendum in dies magis augeatur, de Omnipotentis Dei Misericordia ac BB. Petri, et Pauli Apostolor. ejus auctoritate confisi, supplicationibus etiam Dilecti Filii Francisci Diaz a Sancto Bonaventura Commissarii Generalis Curiae pro Ultramontana Familia dicti Ordinis, Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus, et singulis dicti Ordinis Fratribus, et aliis universis Christifidelibus, ubivis locorum existentibus, ac cum iisdem Fratribus ad infrascripta cooperantibus, qui de Superiorum suorum licentia respective, ac de consensu Ordinariorum locorum pueros, et adultos quoscumque Doctrinam Christianam juxta Decreta Concil. Trident. docere, vel eidem (dum docetur) interesse consueverint, si vere poenitentes, ac confessi SS. Eucharistiae Sacramento die Festo (ab iisdem Ordinariis, in Ecclesiis, in quibus Doctrina Christiana docetur, semel in anno) designando, refecti fuerint, plenariam: nec non ipsis (qui vere similiter poenitentes, et confessi, SS. Eucharistiae Sacramentum sumpserint, aut id facere non valentes, animo contrito Nomen Jesu, saltem corde, in mortis articulo devote invocaverint) similiter plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino concedimus. Praeterea illis, qui pariter vere poenitentes, et confessi, semel quolibet mense SS. Eucharistiae Sacramentum sumpserint, septem annos, et tot Quadragenas. Qui vero in causa fuerint, ut pueri, famuli, aut quaevis aliae personae Doctrinam Christianam frequentent, et qui diebus Stationum Almae Urbis nostrae, hanc Doctrinam in Ecclesiis, aut Oratoriis de Ordinariorum licentia docuerint, ac etiam illi (qui ad eamdem discendam accesserint) easdem Indulgentias consequantur, quas consequerentur, et consequi possent, si Ecclesias Stationum ejusdem Urbis personaliter visitarent. Easdem etiam Indulgentias Visitatores Scholarum Doctrinae hujusmodi (qui ex commisso sibi officio visitabunt illas Scholas, quas illo die visitare poterunt) consequantur, si peccata sua confessi SS. Eucharistiae Sacramentum sumpserint. Insuper iis, qui diebus feriatis Doctrinam Christianam aut publice, aut privatim explanaverint centum dies: nec non omnibus, et singulis praeceptoribus, qui diebus Festis discipulos suos ad doctrinam Christianam duxerint eosque illam docuerint, septem annos. Et qui diebus feriatis in propriis scholis eamdem Doctrinam explicaverint, aut Collationes fecerint (licet illo die non intervenerint) in aliqua Schola discendi causa, septem annos: Omnibus, et singulis Patribus, et Matribus Familiae, qui in suis domibus, liberis, famulis, et familiaribus utriusque sexus Doctrinam Christianam similiter explicaverint qualibet vice id fecerint, centum dies: Item iis, qui per Civitates, Terras, et alia loca viros, mulieres, aut pueros ad discendam eandem Doctrinam Christianam docendi causa convocando concurrerint, septem annos. Ac etiam, qui extra Civitatem ad illam docendam per Castra, et Villas exeunt, decem annos: Omnibus etiam Christifidelibus (qui per mediam horam Doctrinae praedictae, aut discendi, aut docendi causa studuerint, aut eidem interfuerint) centum dies; Eisdem etiam, qui Doctrinam praedictam docere solent, si infirmos visitaverint, quoties id fecerint, ducentos dies de injunctis iis, seu alias quomodolibet per eos debitis poenitentiis in forma Ecclesiae consueta relaxamus. Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris: non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut (si aliquae aliae

Indulgentiae praedictis Fratribus praemissa agentibus a Nobis vel Praedecessoribus nostris ad tempus nondum elapsum, vel perpetuo duraturae concessae fuerint) praesentes nullae sint. Utque earumdem praesentium Literarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici, vel Secretarii Generalis dicti Ordinis subscriptis, et sigillo Ministri Generalis ejusdem Ordinis, vel alterius Personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides ubique locorum habeatur, quae ipsi praesentibus haberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris 30. Maji 1686. Pontificatus Nostri Anno decimo.

17 Fratres Minores, Moniales, Tertiarii, aliique Confratres, et Consorores quarumcumque Confraternitatum, et Societatum in eorum Ecclesiis canonice erectarum, et erigendarum, qui per quadrantem horae Orationi Mentali vacaverint, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam centum dierum, et si saltem per quadrantem horae singulis diebus, et per totum mensem dabunt operam et confessi communicaverint pro quolibet mense; lucrantur Indulgentiam plenariam etiam per modum suffragii defunctis applicabilem. Sic concessit Innoc. XII *die* 24. *Dec.* 1692. Constit. incip. *Ad ea*, quae habetur in Rubricis particularibus Breviarii nostri Franciscani novissimi *n.* 177. et 178. ut infra.

INNOCENTIUS PAPA XII. ETC.

Ad ea, per quae animarum Christifidelium salus procuratur, libenter intendimus, et eorumdem Christifidelium devotionem, ut spiritualibus exercitiis ferventius incumbant, coelestium munerum elargitione libenter fovemus, et incitamus. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, supplicationibus quoque Dilecti Filii Francisci Diaz a S. Bonaventura Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum Definitoris Generalis, nec non Missionum pro Familia Ultramontana dicti Ordinis Procuratoris nomine, Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus, et singulis Fratribus, et Monialibus, ac aliis utriusque sexus Personis, Ordinum, et Congregationum obedientiae, seu directionis Ministri Generalis ejusdem Ordinis nunc, et pro tempore subjectis, ac etiam Christifidelibus Confratribus, et Consororibus quorumlibet Confraternitatum, et Societatum, sive sub Immaculatae Conceptionis B. M. Virginis, sive sub alio quolibet titulo, seu invocatione, tam hactenus in eorumdem Fratrum, et Monialium Ecclesiis canonice erectarum, quam in posterum canonice pariter erigendarum, qui per quadrantem horae Orationi mentali vacaverint pro qualibet vice centum dies. Qui per duos quadrantes continuatos, vel saltem per quadrantem horae singulis diebus, et per totum mensem dabunt operam, et vere poenitentes, et confessi SS. Eucharistiae Sacramentum sumpserint, ac pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, ac Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione, pias ad Deum preces effunderint, Plenariam semel quolibet mense suorum peccatorum omnium Indulgentiam, et remissionem; quam per modum suffragii animabus Christifidelium, quae Deo in Caritate conjunctae ab hac luce migraverint, applicare possint, Apostolica auctoritate tenore praesentium misericorditer in Domino concedimus.

Fratres Minores de Observantia missi a suis Superioribus de Ordin. locorum licentia ad exercendas Missiones, et omnes utriusque sexus fideles ipsorum Missionibus interessentes possunt consequi Apostolicam Benedictionem, et Indulgentiam plenariam, ut concessit Innocentius XI. *die* 22. *Martii* 1688. per suum speciale Breve, quod hic ad litteram datur. 18

INNOCENTIUS PAPA XI. ETC.

Universis Christifidelibus praesentes Literas inspecturis salutem, et Apostolicam Benedictionem. Coelestium munerum thesauros, quorum dispensatores esse Nos voluit Altissimus, libenter iis impartimur, quos pro sua in Deum, et proximos caritate, et Christianae Religionis zelo, animarum salutem omni studio procurare intelligimus. Quo in genere cum Fratres Minores Ordinis Sancti Francisci de Observantia nuncupatos habeamus, eosque imprimis, quos dilecti Filii eorumdem Fratrum Superiores ob hanc causam hoc ipso, et consequentibus annis in diversas Christianae Reipublicae Provincias mittere constituerint: Nos sane eorumdem Fratrum pietatem, ac operam, eorumque ad quos illi mittendi erunt, Religionem, et Devotionem spiritualibus gratiis confovere, atque augere cupientes; eorumdem Superiorum precibus Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, piamque illorum deliberationem, quantum cum Domino possumus promovere volentes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, et singulis Fratribus de Observantia dicti Ordinis ad Missiones in quibusvis locis de Ordinariorum licentia respective exercendas in futurum mittendis (ubi tamen non erunt Missionarii Congregationis de Propaganda Fide) et aliis utriusque sexus Christifidelibus, ad quos ipsi mittendi accesserint, nostram, et Apostolicam benedictionem per praesentes impartimur; Nec non iisdem vere poeni-

tentibus, et confessis, et Sacra Communione refectis, qui pro Sanctae Romanae Ecclesiae exaltatione Principum Christianorum unione, infidelium conversione, haeresum extirpatione, prout unicuique suggererit devotio, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino auctoritate Apostolica tenore praesentium pro unica vice dumtaxat pro unaquaque Missione de Ordinariorum licentia respective facienda concedimus, et elargimur.

Hortantes Venerabiles Fratres Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, et alios Ecclesiarum Praelatos, Rectores, ac verbi Dei Praedicatores, ut in suis quisque Ecclesiis, cum populus frequentior fuerit, praesentes Literas, ac omnia in eis contenta publicent, et publicari faciant, ac omnem iisdem Religiosis favorem, et auxilium in praemissis praestent, praesentibus ad septennium tantum valituris. Volumus autem, ut praesentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in dignitate Ecclesiastica constitutae obsignatis, eadem prorsus fides adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die decima secunda Martii 1688. Pontificatus Nostri Anno duodecimo.

J. F. ALBANUS

19 Moniales Ordinis S. Clarae, aliaeque subjectae Ordini nostro Seraphico, et Generali nostro Ministro, fruuntur ipsae, et earum Ecclesiae omnibus Indulgentiis nobis, et nostris Ecclesiis concessis: sic declaravit, et concessit Innocentius XI. *die* 5. *Septembris* 1686. et approbavit Innocentius XII. anno 1695. decimo septimo Kalendas Januarii Constitut. incip. *Sua nobis*, ut habetur in Rubricis particularibus nostri Breviarii

20 Franciscani novissimi *a num.* 182. Immo nedum Moniales Ordini, et Superiori nostro Generali subjectae, sed etiam illae, quae sunt sub immediata jurisdictione Episcoporum, gaudent omnibus Indulgentiis, et privilegiis nobis concessis, sicut generatim omnes Moniales a cura Regularium suorum Ordinum ad immediatam Jurisdictionem Episcoporum translatae, aut transferendae, fruuntur iisdem privilegiis, ac Indulgentiis, quibus ante ejusmodi translationem fruebantur, ut non semel declaravit Sacr. Congreg. Indulgentiis, et S. Reliquiis praeposita, et signanter novissime sequenti Decreto a Sanctissimo approbato

DECRETUM

Quo declaratur, Monasteria Monialium a cura Regularium suorum ordinum ad immediatam jurisdictionem Episcoporum translata, aut transferenda iisdem privilegiis, ac Indulgentiis frui debere, quibus ante ejusmodi translationem fruebantur.

« Licet ab hac Sacr. Congreg. Indulgentiis, et » S. Reliquiis praeposita non semel declaratum » fuerit, nonnulla Sanctimonialium Monasteria, » quae antea sub Guberuio Fratrum sui Ordinis » degebant, per hoc quod Episcopo loci subjecta » deinde fuerint, privilegia, et Indulgentias quibus antea fruebantur, nullatenus amisisse. Tamen, cum saepius alia etiam Monasteria quae » simili modo sub immediatam Episcoporum jurisdictionem translata sunt, idem ab Apostolica » Sede declarari humiliter postulaverint; ut nulla » in posterum dubitandi ratio supersit; Eadem » Sac. Congr. re mature discussa die 20. Aprilis » 1711. declaravit: Monasteria omnia Sanctimonialium, quae a cura, et gubernio Fratrum » suorum Ordinum sub immediatam jurisdictionem Episcoporum translata sunt, et in posterum transferri aliqua ratione contigerit, non » ideo privilegiata, et Indulgentias quibus antea » gaudebant, amisisse, seu amissura fore; Sed » eodem modo cunctis praedictis privilegiis, et » Indulgentiis uti, et frui debere, ac si sub gubernio Fratrum suorum Ordinum actu existerent. Quam Sacr. Congr. sententiam Sanctissimus Dominus Noster die 22. ejusdem mensis » approbavit. »

Datum Romae die 14. *Maji* 1714.

L. CARD. PICUS PRÆFECTUS

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

AD REM ADDENDUM EST SEQUENS EJUSDEM SACR. CONGREG. INDULGENTIARUM DECRETUM

Vienn. in Austria.

Per Decreto della sacra Congr. dell'Indulgenze, e Reliquie in data de' 20. Aprile 1711. li Monasteri di Monache, passate, e che passeranno sotto la giurisdizione degli Ordinari godono le stesse Indulgenze de'suoi respettivi Ordini; e per altro Decreto de'3. Decembre 1736. li Monasteri dello Monache Elisabettine godono l'istesse Indulgenze: ed il di 23. Sett. 1741. il Papa, audito prius voto ejusdem S. C. il giorno 19. dell'istesso mese, dichiarò, et quatenus opus sit, concessit, Ecclesias Monialium Clarissarum gaudere Indulgentia Portiunculae nuncupata die 2. Augusti per tutti i Fedeli, nel modo, che godono le Chiese di

tutti gli Ordini di S. Francesco: e finalmente 18. Maggio 1744. dichiarò, che tutte le Monache soggette agli Ordinari godono le Indulgenze dei suoi respettivi Ordini, di cui recitano l'Officio, e professano l'Istituto. Et his non obstantibus, per parte delle Monache del Terz'Ordine di S. Francesco della Congregazione delle Elisabettine della Città di Vienna in Austria fu proposto il seguente dubio: « An Indulgentiae generaliter » concessae Ecclesiis Fratrum pariter et Monia» lium tam in diebus festivis Sanctorum Ordinis, » tum in aliis hujusmodi solemnitatibus cunctae » et singulae aeque lucrari queant a Christifide» libus visitantibus Ecclesias Monialium, quae » Ordinariorum gubernio, et jurisdictioni sub» sunt. » Et Sac. eadem Congregat. die 19. Augusti 1747. ad formam alterius Decreti die 23 Februarii 1673. respondit, ac declaravit, *Gaude re*. De quibus facta per me infrascriptum ejusdem Sacr. Congregat. Secretarium die 26. ejusdem mensis Sanctissimo Domino relatione, Sanctitas sua voluit Decret. Sac. Congr. benigne approba re — Fr. J. Card. Portocarrero — A. M. Erba Prot. Apost. Secr. Cum vero pro parte Monialium Elisabethinarum praefatarum dubitatum fuerit: An ipsae, earumque Ecclesiae in praeinserto favorabili Decreto comprehendantur, ex eo quod licet consueta vota substantialia Instituti, et Ordinis S. Francisci profiteantur, attamen non divinum vigore preallegati Decreti 18. Maji 1744. sed B. M. V. Officium tantummodo recitant. Et eadem Sac. Congreg. die 5. Febr. 1748. ejusmo di proposito dubio rescribendum censuit: *Consulendum Sanctissimo pro benigna declaratione*. De quibus facta per me infrascriptum ejusdem Sac. Congreg. Secretarium die 2. mensis Martii praedicti anni Sanctissimo Domino relatione, Sanctitas sua votum Sacr Congr, approbando benigne annuit, ac ejusmodi declarationem, seu concessionem quibuscumque etiam reliquis Monialibus Instituti, et Ordinis S. Francisci Assisiatis, earumque Ecclesiis suffragari voluit.

FR. J. CARD. PORTOCARRERO PRÆFECTUS

A. M. Erba Proton. Apost. Secret.

21 Fratres, et Sorores Tertii Ordinis S. P. N. Francisci, qui emissis tribus substantialibus Religionis votis collegialiter vivunt, gaudent omnibus Indulgentiis, quibus gaudent Fratres Minores Primi Ordinis, et Moniales S. Clarae, ac ceteri alii Regulares, cum veri Religiosi, et Reli-
22 giosae existant. *Communis, et certa*. Et si praedicti Tertiari, et Tertiariae subdantur nostro Seraphico Ordini, et nostro Superiori Generali gaudent ipsi, et eorum Ecclesiae omnibus Indulgentiis, quibus gaudemus nos Franciscani, et gaudent nostrae Ecclesiae ex cit. concessione facta ab Innocentio XI. et approbata ab Innocentio XII. in dicta Constitut. incip. *Sua nobis* Praedicti autem 23
nostri Tertiarii, et Tertiariae in propriis domibus saecularibus habitantes gaudent in primis omnibus Indulgentiis Regularibus in communi concessis ex concessione Gregorii XV. Const. incip. *Injuncti nobis*, edita 1621. tertio Nonas Julii apud Lantuscam *In Regula Tertiariorum*. Secundo, ex concessione Leonis V, Pauli V. Innocentii XI. et XII. gaudent omnibus Indulgentiis nostro Ordini Seraphico elargitis, modo nostrae directioni subdantur, ut patet ex verbis Innocentii XI. et XII. in cit. Const. incip. *Sua nobis*, quae cum plurima contineat ad rem facientia, hic ad litteram datur.

» Bolla Innocentii fel. recor. Papae XII. exe- 24
» cutionem literarum Apostolicarum, et communicationem privilegiorum, et Indulgentiarum » etiam plenariarum inter Ecclesias, Loca, Con» fraternitates, Congregationes, Ordines, et Per» sonas utriusque Sexus Obedientiae, vel dire» ctioni Ministri Generalis de Observantia, et in » specie Indulgentias Viae Crucis, et Montis Cal» varii concernens, Anno 1695. 17. Kalendas » Jan. edita, et ad Archiepiscopum Valentinum » actualem Inquisitorem Generalem, et Nuntium » Hispaniarum directa. »

INNOCENTIUS EPISCOPUS ETC

« Sua nobis dilectus Filius F. Franciscus Diaz » a S. Bonaventura Sac. Congregationum Indicis, » Rituum et super disciplina, seu Reformatione » Regularium Consultor, ac Missionariorum di» versarum Provinciarum Ord. FF. Minorum » Sancti Francisci Familiae Ultramontanae Pro» curator petitione monstravit, quod alias ad » ipsius instantiam a fel. recor. Innocentio Papa » XI. Praedecessore nostro Literae in forma Bre» vis sub die 5. Septembris de Anno Dñi 1686. » emanarunt, in quibus confirmata reperitur » communicatio privilegiorum, et Indulgentiarum » etiam plenariarum usque tunc non revocatarum » inter Ecclesias, Loca Confraternitates, Congre» gationes, Ordines, et Personas utriusque sexus » Obedientiae, vel directionis Ministri Generalis » Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci » subjectas, a pluribus Romanis Pontificibus, » ipsius Innocentii, et nostris etiam Praedecesso» ribus eisdem per diversa privilegia concessa, a » qua communicatione, prout iteratis vicibus » a Sede Apostolica extitit declaratum, resultare » dignoscitur, quod quando decoratum reperitur » Altare unius loci, vel una Ecclesia, aut una » Confraternitas, seu quaevis Congregatio, Or» dove aliquarum e dictis personis aliqua Indul» gentia, sive plenaria, sive non, applicabili per » modum suffragii, vel non applicabili pro ani-

» mabus Purgatorii, ad favorem earumdem tantum Personarum, vel omnium simul Christifidelium concessa, minime tamen revocata, qui in eo Loco, Altari, vel Ecclesia Confraternitatum in diebus in concessione expressis perfecerint quod per eamdem concessionem fuerit praescriptum in omni Loco, Altari, vel Ecclesia Confraternitatum, Congregationum, Ordinum, et Personarum praefatarum eadem Indulgentia ab omnibus respective acquiratur, qui iisdem diebus, easdem ibi emiserint diligentias in concessione taxatas. Verum sicut eadem petitio subjungebat, praetendentibus nonnullis scrupolosis, quod in praefata communicatione Generali comprehensa non veniant Loca, et Ecclesiae Terrae Sanctae, aliarumque partium Orientis, existentium extra Jerusalem ad tollenda de medio quaecumque dubia, fuit nobis pro parte praefati Ordinis humiliter supplicatum, quatenus non essent exclusa praememorata loca, et Ecclesiae Terrae Sanctae, et multo minus aliarum partium Orientis a communicatione mutua, et reciproca, quae includitur in ea generalitate amplissima, sub qua loquuntur privilegia, et Constitutiones Pontificiae praefatae, ad hoc, ut Indulgentiae supra dictae eisdem concessae, et usque modo non revocatae, obtineri valeant sine ullo dubio in aliis Ecclesiis, Altaribus, et locis piis, ac devotis spectantibus ad Personas praememoratas obedientiae, vel directioni subjectas, stante quod Sanctae Sedis mens fuit semper haec omnia loca reddere aequaliter, condecorata, et a fidelibus venerata ob meritum aequale, uniforme, vel aequivalens, quod jam dictae Personae in Dei, et Sanctae Ecclesiae servitio peragunt de continuo, declarare de benignitate Apostolica dignaremur. Nos vero praefatam Declarationem commisimus Congregationi dilectorum Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Concil. Trident. interpretrum, quae sub die 16. mensis Julii currentis anni, perpensis praedictis Literis dicti Innocentii XI. Praedecessoris nostri declaravit, praedicta Loca, et Ecclesias Terrae Sanctae, aliarumque partium Orientis extra Hierusalem esse comprehensa, sive comprehensas in dictis privilegiis, Indultis, et Indulgentiis, et deinde sub die 27. ejusdem mensis sententiam praedictae Congregationis approbavimus, ut in decreto d. Congreg. desuper edito latius continetur.

» Sed quia adhuc post praedictum Decretum dubitabant nonnulli, an mens dictae Congregationis fuerit, stabilire, quod pia loca Viae Crucis, seu Calvariae ad recolendam, seu meditandam Christi Passionem a praememoratis Personis, seu Ordinibus ad instar Stationum Calvarii Montis juxta diversa etiam privilegia Sanctae Sedis erecta, comprehensa sint in praefata mutua communicatione, eadem Sacra Congregatio sub die 12. mensis Novembris mox elapsi declaravit, etiam praefata pia loca comprehendi in saepe dictis Literis Innocentii XI. Praedecessoris nostri, ac proinde frui, et gaudere posse Indulgentiis, et Privilegiis in eisdem Literis contentis, et expressis, ac nos sententiam praememoratae Congregationis sub die 15. ejusdem mensis Novembris pariter benigne approbavimus, sicut in Decreto praefatae Congregationis desuper similiter emanato plenius continetur. Cum autem sicut dicta petitio etiam subjungebat, idem exponens pro majori, tam praefatorum Missionariorum, quam ceterarum Personarum praememoratarum quiete, cupiat, ut Literae praefatae, ac declarationes, et Decreta a memorata Congregatione cum nostra approbatione desuper emanata, suum ubique sortiantur effectum, non obstante forsan sinistra interpretatione, seu contradictione nonnullorum Religiosorum aliorum Ordinum mendicantium in illis partibus commorantium adversariorum, quod facere nequit absque speciali nostro rescripto, ideo ne Literae, et declarationes, ac Decreta hujusmodi suo debito careant effectu, Nobis humiliter supplicari fecit, exponens praedictus, ut ei in praemissis opportune providere de simili benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur statum, et merita causae, et caussarum hujusmodi praesentibus pro expressis habentes, ipsumque exponentem a quibusvis Excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Censuris, et poenis Ecclesiasticis a Jure, vel ab homine, quavis occasione latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium tantum consequendum, harum serie absolventes, et absolutum fore censentes supplicationibus inclinati, discretioni vestrae, attento, sicut dictus exponens asserit, quod agitur inter exemptos, per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, vocatis dictis adversariis, et aliis, qui fuerint evocandi, ad executionem memoratarum Literarum, ac declarationum, nec non Decretorum hujusmodi, juxta illorum formam, et tenorem, prout de jure, et dummodo judicium super praemissis alibi coeptum non sit, auctoritate nostra, procedatis, procedique mandatis, et faciatis. Nos enim vobis, et cuilibet vestrum etiam per Edictum publicum, constito de non tuto accessu, quos, quibus, quoties, ubi, quando opus fuerit, citandis illis, et quibus videbitur, sub sententiis, Censuris, et poenis inhibendi contradictores in illas incidisse, servata forma Concil. Tridentini, declarandi, aggravandi, reaggravandi, et interdicendi, auxiliumque brachii saecularis ad hoc,

» si opus fuerit, invocandi nec non alia in prae-
» missis necessaria, et opportuna faciendi, exer-
» cendi, exequendi plenam, et liberam, Aposto-
» lica auctoritate, tenore praesentium concedi-
» mus facultatem. Non obstantibus praemissis,
» ac Constitutionibus, et Ordinationibus Aposto-
» licis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicae 1695. decimo septimo Kalendas Januar. Pontificatus nostri Anno quinto.

Haec Bulla videri potest in Breviario nostro Franciscana in Rubricis particularibus num. 182. et sequent.

25 Insuper Paulus V. Constit. incip. *Cum certas*, data Romae apud S. Petrum die 11. Martii 1607. concessit etiam sequentes Indulgentias Tertiariis directe, et specifice etiam in propriis domibus viventibus.

I. Die, quo recipiunt Habitum, vel chordam benedictam a Superiore Ordinis in memoriam S. Francisci, si contriti, et confessi Eucharistiam sumpserint, Indulgentiam plenariam lucrantur.

II. Eodem modo in Festo primario Ordinis lucrantur Igdulgentiam plenariam.

III. In articulo mortis invocato Nomine Jesu, plenariam.

IV. Qui assistunt, et sequuntur Processionem chordae omni mense fieri solitam, lucrantur Indulgentiam 3. annor, et totidem Quadragenarum. Si autem confessi communicaverint, plenariam.

V. Qui confessi, et Sancta Communione refecti visitaverint Ecclesias Fratrum Minorum in Festis S. Francisci, S. Antonii de Padua, S. Ludovici, S. Bernardini, S. Bonaventurae, S. Clarae, lucrantur Indulgentias septem annorum, et totidem Quadragenarum, praeter Indulgentias plenarias a Sixto V. concessas.

VI. Qui assistunt Officio B. M. V. dum legitur in Oratorio, lucrantur Indulgentias 100. dierum.

VII. Qui comitantur Sanctissimum Sacramentum, dum portatur ad infirmos, lucrantur Indulgentiam quinque annorum, et totidem Quadragenarum.

VIII. Qui comitantur sepulturam mortuorum, dant eleemosynam pauperi, conciliant pacem inter inimicos, toties, quoties pro quolibet istorum operum impetrant Indulgentias 100. dierum.

IX. Conceditur, quod Fratres praedicti, et Sorores possint has gratias spirituales consequi, et illas applicare Animabus Purgatorii per modum suffragii.

Ita Kilianus Kazenberger *in Supplem. Theolog. Sacramental. Patritii* Sporer *cap.* 3. *quaest.* 2. §. 7. *n.* 106. Encelbertus Pauck *in tertia Seraphica Vinea cap.* 25. *num.* 112. citans etiam P. Angel. Lantuscam *fol.* 86. *in idiomate Italico.*

Fratres, et Sorores Tertii Ordinis S. P. N. Francisci de poenitentia semel in mense lucrantur Indulgentias 560. dierum, dum conveniunt ad Cogregationem menstruam, et ibidem audiunt legi suam Regulam, vel ejusdem explicationem. Ita concessit Clemens V. 8. Maji 1305. Constit. incipien. *Cum illuminatum*, quae hic ad literam subjicitur. 26

CLEMENS EPISCOPUS ETC.

Dilectis in Christo Filiis, et Filiabus, Fratribus, et Sororibus Venerabilis Tertii Ordinis de poenitentia salutem, et Apostolicam Benedictionem.

Cum illuminatum sit cor nostrum, et illustratum Spiritu Sancto, cum affectu devoto, et pietate concedendi liberaliter, et donandi cum prompta manu Locis piis, et devotis personis specialiter dilectis Fratribus, et Sororibus Venerabilis Tertii Ordinis Sancti Francisci, in omni parte Terrarum, ubi degunt, in quali Ordine certo reperiuntur multa beneficia pro salute animarum. In respectum tanti Ordinis totum mundum illuminantis, ad dicti Venerabilis Ordinis majorem exaltationem, et honorem, virtute praesentium Literarum manifestum sit omnibus Fratribus, et Sororibus dicti Ordinis, quod omni vice, quando conveniunt insimul saltem quo ad majorem numerum, in uno deputato loco et ibidem legitur dicta Regula, vel de ista Regula fiat memoria, vel mentio etiam peregrinis, et extraneis, qui non sunt de ista Regula, considerando illorum merita: Concedimus ex jugi Fonte Divinae gratiae 560. dierum Indulgentiae pro singulis, una vice, in mense, quando lecta erit ista Regula.

Datum Burdigalae in Francia die 8. Mensis Maji 1305. Pontificatus nostri anno secondo.

Hoc Breve videri potest. apud P. Lantusca Idiomate Italico fol. 34 *de Reg.* 3 *Ordinis et apud P. Engelbertum Pauck. in* 3. *Seraphica vinea cap.* 6. *num.* 71.

Tertiarii utriusque sexus intra, vel extra Claustra moram trahentes, qui tria vota substantialia Religionis non emittunt, frui queunt Indulgentiis relatis in Constitutione: *Dum praeexcelsa*, a Leone X. die 19. Junii 1515. promulgata per eumdem Pontificem in Brevi *Dudum*, die 10. Decembris 1519. ad eosdem extensis, idemque dicendum de aliis similibus, ex Decreto praememoratae Congregationis Reliquiis, et Indulgentiis praepositae, quo declaravit Personas substantialia Religionis vota non emittentes sive intra, sive extra Claustra degentes, minime comprehendi in revocatione generali Indulgentiarum a Paulo V. die 23. Maji 1606. in Brevi *Romanus Pontifex*, 27

praescripta. Quam declarationem per Breve *Alias*,
incipiens, Apostolico robore munivit san. mem.
Innoc. XI. die 20. Oct. 1686. Ita habetur *In Rubri-
cis particularibus nostri novissimi Breviarii Fran-*
28 *ciscani num.* 173. Tertiarii nostri etiam in sae-
culo degentes, et nostrae directioni subjecti pos-
sunt uti nostro Franciscano Breviario. Id enim
praescribunt Rubricae particulares nostri novis-
simi Franciscani Breviarii *sub* n. 1. 2. 4. 21. *et*
22. Vide verb. *Officium Divinum articul.* 3. num.
17. *et seq.*
29 Chordigeri eximiis Indulgentiis fruuntur prout
apparet in Constitutione Sixti V. incip. *Divinae
Caritatis*, et in Constitut. Pauli V. incip. *Nuper
Archiconfraternitatis Chordigerorum*, quae habetur
ad literam verb *Confraternitas artic.* 1. *num.* 20.
30 *et* 21. Praeterea Chordigeri ex concessione Gre-
gorii XV. in Brevi incip. *Pias Christi* 10. *Nov.*
1622. lucrari possunt etiam illas Indulgentias,
quas Paulus V. concessit omnibus Regularibus
23. Maji 1606. Constit. incip. *Romanus Pontifex*
31 adducta *supra artic.* 4. n. 7. Insuper Chordigeri
lucrari possunt omnes Indulgentias Fratribus
Minoribus directe, et in specie concessas et non
revocatas (non item alias eis per extensionem,
vel communicationem quomodovis competentes)
Ita Clemens VIII. Constitut. incip. *Quicumque a
Sede* 1604. 7. *Decembris* teste Lantusca *in Thea-*
32 *tro Regul. verb. Confraternitas num.* 4. *et* 5. Unde
Chordigeri lucrari possunt Indulgentias *Stationis
Sanctissimi Sacramenti*, Indulgentias *Coronae B.
Mariae Virginis*, Indulgentias *Coronae Domini
Nostri Jesu Christi*, Indulgentias *Orationis Menta-
lis*, Indulgentias *Doctrinae Christianae*; Ita En-
gelbertus Pauck *in tertia Seraphica Vinea cap.* 21.
num. 93. Kazenberger *loc. cit. num.* 113. et alii
33 passim. Ulterius Chordigeri gaudent in articulo
mortis *privilegio absolutionis generalis* ex conces-
sione Clementis VIII. Constitut. incip. *Quaecum-
que a Sede*, Pauli V. Constitut. incip. *Cum certas*,
et Gregorii XV. Constitut. incip. *Injuncti nobis*;
Item *communicatione meritorum nostri Ordinis*;
Kazenberger *loc. cit. numer.* 113. et alii commu-
niter.
34 Hinc quantum ad Indulgentias Confratrum
Chordae S. P. N. Francisci, et Fratrum Tertii Or-
dinis de Poenitentia edita fuit ab Innoc. XI. 15.
Maii 1688. sequens Constitutio.

INNOCENTIUS PAPA XI.

*Venerabilis Frater, et Dilecti Filii salutem, et
Apostolicam Benedictionem*

« Exponi nobis nuper fecit Dilectus Filius Fra-
» ter Franciscus Diaz a S. Bonaventura in Ro-
» mana Curia pro Familia Ultramontana obedien-
» tiae, seu directioni Ministri Generalis totius
» Ordinis FF. Min. subjecta, Commissarius Ge-
» neralis, quod alias ad favorem dilectorum fi-
» liorum utriusque sexus Confratrum Chordae
» S. Francisci, et Fratrum Tertii Ordinis de
» Poenitent. emanarunt a diversis Pontificibus
» Praedecessoribus nostris Literae in forma Bre-
» vis expeditae, *Primo* a fel. rec. *Paulo Papa V.*
» *sub die* 25. *Septembris* 1607. incipientes verbo
» *Nuper etc. Secundo*, a piae mem. *Gregorio XV.*
» 26. *Junii* 1622. incip. verbo *Alias etc.* et con-
» tinentes tenorem aliarum bon. mem. Sixti V.
» etiam Praedecessoris nostri. *Tertio*, ab eodem
» Papa Gregorio XV. 10. *Novem.* 1622. incipien-
» tes: *Pias Christi etc. Quarto* a piae mem. *Ale-
» xandro Papa VII.* pariter Praedecessore nostro
» 28. *Junii*, ac postmodum 5. *Septembris* 1666.
» quibus inter alia communicantur inter ipsos
» sexus utriusque Tertiarios, et Confratres, seu
» cum ipsis Tertiariis, Confratribus Religiosis di-
» versorum Ordinum, et conceduntur, seu con-
» firmantur diversa Privilegia, statuta, concessio-
» nes, et Indulgentiae, illae praecipue pro recita-
» tione Coronae B. Mariae Virginis a dicto *Pau-
» lo V.* 8. *Junii* 1608. Et pro Statione Sanctissimi
» Sacramenti. Et exercitio Viae Crucis, etiam a
» Nobis, praeviis supradictis Literis, sub dictis
» diebus 28. *Junii*, et 5. *Septembris* impartitae,
» et innovatae, immo etiam Decreta (a Congre-
» gatione Indulgentiis et Reliquiis praeposita)
» sub diebus 14. *Januarii*, et 15. *Julii* 1681. for-
» mata. Et licet a nemine Literarum, Privilegio-
» rum, Statutorum, concessionum hujusmodi, et
» Indulgentiarum executio impediri valeat (etiam
» non obstantibus quibuscumque conditionibus,
» vel oblocutionibus Superiorum quorumvis Or-
» dinum, maxime in Angelo-Politana, et Mexica-
» na Dioecesibus) nihilominus idem exponens
» pro interesse, et indemnitate dicti Ordinis Mi-
» nor. cujus directioni praefati Fratres, et tertia-
» rii sunt subjecti, et ad quem vigore praefatae
» nostrae Confirmationis, directe concessiones
» extenduntur, ne Literae, Privilegia, Statuta,
» Concessiones, et Indulgentiae praefatae debito
» frustrentur effectu, Nobis humiliter supplicari
» fecit, ut ei in praemissis opportune de beni-
» gnitate Apostolica dignaremur providere. Nos
» igitur statum, et merita causae, et causarum,
» Literarum, Privilegiorum, Statutorum, Conces-
» sionum, et Indulgentiarum hujusmodi tenores;
» Praesentibus pro expressis habentes, ipsumque
» exponentem a quibusvis excommunicationis,
» suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasti-
» cis sententiis, censuris, et poenis, (a Jure, vel
» ab homine quavis occasione, vel causa latis)
» si quibus quomodolibet innodatus existit, ad
» effectum praesentium tantum consequendum,
» harum serie absolventes, et absolutum fore cen-
» sentes hujusmodi supplicationibus inclinati di-

» scretioni vestrae, attento, quod sicut dictus » exponens asserit, agitur inter exemptos, per » praesentes committimus, et mandamus, quatenus vos, vel duo, vel unus vestrum, vocatis ad » id (qui fuerint evocandi) ad dictarum Litera» rum, Privilegiorum, Statutorum, Concessionum, » et Indulgentiarum hujusmodi executionem, » juxta illarum, seu illorum seriem, et tenorem, » prout de Jure, auctoritate nostra procedatis. » Nos enim vobis, et cuilibet vestrum, quoties, » et quot fuerit opus citandi, illisque, et quibus » videbitur, sub sententiis, censuris, et poenis inhi» bendi, ac inobedientes in illas incidisse, servata » forma Conc. Trid. declarandi, aggravandi, reag» gravandi, et interdicendi, ceteraque in prae» missis necessaria, et opportuna faciendi, exer» cendi, et exequendi Apostolica Auctoritate, ple» nam, et liberam (tenore praesentium) conce» dimus facultatem. Non obstantibus praemissis » Constitutionibus, et ordinationibus, ceterisque » contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris 15. *Maj.*1688. *Pontificatus nostri anno decimo tertio.*

SUPERSCRIPTIO ERAT

Ven. F. Episc. Angelo Politano, et Dilectis Filiis Nostro, et Sedis Apost. Nuncio in Regnis Hispaniarum residenti, et Scholastico Ecclesiae Salmant. et eorum cuilibet.

Haec Bulla videri potest apud P. Engelbert. Pauck in 3. *Seraphica Vinea c.*19.*n.*80. *et apud Kazenberger in Append. Alphabetica verb. Indulgentiae Confratrum Chordae S. Francisci, et Fratrum Tertii Ordinis de Poenit.*

Hic tamen opportune notandum occurrit, quod novissime Benedictus XIV. Constit. 41. *tom. III. Bullar.* incip. *Ad Roman. Pontificem* Indulgentias concessas Fratribus, et Sororibus Tertii Ordinis Saecularis de Poenitentia Sancti Francisci, sive collegialiter viventibus, sive in domibus privatis, reformavit, et caeteris omnibus revocatis alias de novo concessit, quas sigillatim *ibidem* enumerat. Sunt autem ejusmodi:

Indulgentia plenaria confessis, et Sacra Eucharistia refectis ea die, qua in ordinem ingrediuntur.

Item plenaria confessis et communione refectis die festo S. Francisci 4. Octob. S. Clarae, Sancti Titularis Ecclesiae, Oratorii, vel Capellae ejusdem Tertii Ordinis, die Dedicationis S. Mariae Angelorum de Portiuncula, dummodo Ecclesiam ipsam visitaverint, et de more oraverint.

Indulgentia plenaria in articulo mortis constitutis confessis, et communione refectis, et ore, vel si non poterint ore, saltem corde nomen Jesu invocantibus.

Visitantibus Ecclesiam Tertii Ordinis, seu Oratorium, sive Capellam diebus Stationum in Missali Romano descriptis, ibique orantibus, de more, Indulgentiae illae conceduntur quas praedictis diebus visitantes Ecclesias Urbis, et extra eam, consequuntur.

Confessis et Sacra Communione refectis in festo stigmatum S. Francisci, S. Ludovici Galliarum Regis, S. Elisabeth Reginae Portogalliae, itemque S. Elisabeth Hungariae Reginae, S. Margaritae de Cortona, atque in duodecim aliis anni feriatis, vel Dominicis diebus ad libitum eligendis, et a Superioribus Ordinis approbandis, et visitantibus ac orantibus, ut supra, qualibet earum dierum, septem annorum, et totidem quadragenarum indulgentiae.

Itidem centum dies Indulgentiarum lucrantur toties quoties interfuerint Missis, aut Divinis Officiis in Ecclesia, ut supra, celebrandis, seu Congregationibus publicis, vel privatis ejusdem Tertii Ordinis ubivis faciendis; cum pauperes hospitio susceperint, pacem composuerint, vel provocaverint, corpora defunctorum quorumcumque ad sepulturam associaverint, aut Processiones de licentia Ordinarii faciendas, SS. Eucharistiae Sacramentum tam in Processionibus, quam cum ad infirmos defertur, vel saltem si sint impediti ad signum campanae Orationem Dominicam, et Salutationem Angelicam, sive pro Ecclesiae necessitatibus, sive pro defunctis fratribus, et Sororibus recitaverint.

Item si peccantem ad Poenitentiam redegerint; Doctrinam Christianam rudes docuerint. Tandem quoties opus aliud pietatis, vel caritatis exercuerint.

Ad rem liceat adhuc adnotare sequentia.

Indulgentiae pro Fratribus Tertii Ordinis S. Francisci de Paula conceduntur a Pontifice ad instar fere Indulgentiarum pro illis, qui Tertium Ordinem S. Francisci de Assisio profitentur, excepto quod Indulgentiam plenariam consequuntur in festo S. Francisci de Paula, S. Francisci Salesii, Dedicationis Sancti Michaelis Archangeli, et in Festo Omnium Sanctorum, si visitaverint Ecclesiam aliquam Ordinis, si ibi sit, et in defectu, unam aliquam Civitatis, vel loci, ubi degunt. Caeterae Indulgentiae eaedem omnino sunt ac superiores pro Tertiariis S. Francisci Assisiensis. Quoad Chordigeros S. Francisci de Paula cingulum tantummodo benedictum ab aliquo Fratre ejus Ordinis, vel ab alio deputato a Superioribus ejusdem Ordinis deferentes, die, qua cingulum assumunt, confessi, et Sacra Communione refecti plenariam Indulgentiam consequuntur, sicut et plenariam in Festo S. Francisci de Paula, visitantes, ut supra; ac denique plenariam in articulo

mortis, eo modo quo Tertiarii S. Francisci Assisiensis. Quotidianam etiam Indulgentiam centum dierum consequuntur, si in honorem D. N. J Christi, et SS Apostolorum preces effuderint. Denique Chordigeri illi, sicut et Tertiarii, pro quolibet bono opere sexaginta dierum Indulgentiam consequuntur, in quo differunt a Tertiariis S. Francisci Assisiensis, qui centum dies lucrantur. Easdem omnes Indulgentias applicare pro defunctis possunt. Ita ex Bulla Indulgentiis Tertiariorum Sancti Francisci de Paula, incipit. *Inexhausti* Bullar. *tom.* 3. *num.* 56.

35 Benefactores nostri Seraphici Ordinis maximas Indulgentias consequuntur. Clemens enim VII. imprimis in Constitut. incip. *Dum consideramus* 16. *Aprilis* 1526. apud Kazenberger *in supplemento Theolog. Sacrament. Patritii* Sporer *cap.* 2. *quaest.* 2. §. 8. *numer.* 107. apud Matthaeucci, *in Officiali Curiae Regularis cap.* 31. reperienda, sic loquitur: « Dum consideramus assiduos labores, » et vigilias, quas dilecti Filii Syndici, et Procu» ratores Domorum, et Monasteriorum Fratrum » Minorum S. Francisci Regularis Observantiae, » et Monialium S Clarae, Conceptionis, Annun» tiationis Ordinum, et Sororum tertiae Regu» lae S. Francisci sustinere non cessant, merito » nos obligant, ut animarum suarum saluti con» sulamus, idcirco uni Syndico, et Procuratori» bus hujusmodi, cum illius uxore, et liberis, » praesenti, et futuro, singulae Domui, et Mona» sterio praedictis pro tempore servientibus, » quod de cetero perpetuis futuris temporibus, » ipsi, et eorum quilibet, omnibus, et sin» gulis Indulgentiis, et peccatorum remissioni» bus, favoribus, et gratiis, quibus Fratres Or» dinis Observantiae praedictorum utuntur, po» tiuntur, et gaudent, seu uti, potiri, et gaudere » poterunt, quomodolibet in futurum ut potiri, » et gaudere possint, et valeant, auctoritate » Apostolica concedimus, et indulgemus.

36 *Alexander VI.* concessit, ut Medici ordinarii Fratrum Minorum, et Sororum S Clarae habeant eadem privilegia, et gratias, quibus gaudent Syndici, et Procuratores praedictorum Fratrum. *Martinus IV.* concessit tam Procuratoribus quam Advocatis, qui in Curiis Ecclesiasticis, et civilibus, seu Saecularibus laboraverint pro defensione Ordinis Fratrum Minorum, Ecclesiarumque ejusdem Ordinis, singulis annis Indulgentiam centum dierum. Idem *Martinus IV.* concesssit cunctis Fidelibus, qui manus adjutrices porrexerint ad construendas Ecclesias, vel Monasteria Ordinis Fratrum Minorum, ac omnibus qui sepulturam elegerint in Coemeteriis, ac Claustris praefatorum Fratrum, Indulgentiam quadraginta annorum. *Nicolaus IV.* concessit omnibus porrigentibus manus adjutrices pro fabricis Monasteriorum Fratrum Minorum 40. annos Indulgentiae. *Innocentius IV.* 40. dies. *Nicolaus IV.* totidem. *Clemens IV.* centum dies, et sunt in summa 180. dies. *Alexander IV.* concessit omnibus recipientibus Fratres Minores viatores in domibus suis, et ministrantibus eis alimenta, et solventibus Naula, seu passalia, ac alia pietatis obsequia dictis Fratribus exbibentibus Indulgentiam 40. annorum. *Innocentius VIII.* concessit, ut Procuratores Fratrum Minorum, eorumque substituti, liberi, parentes, fratres, sorores et uxores possint promereri Indulgentias Stationum, et alias Fratribus concessas, dicendo in Ecclesiis Fratrum praedictorum quinque Pater noster, et totidem Ave Maria pro felici statu Romanae Ecclesiae. *Julius II.* concessit, seu declaravit, quod verba in privilegiis Fratrum Minorum contenta, scilicet quod visitantes suas Ecclesias, et manus porrigentes adjutrices consequantur Indulgentias tales, vel tales, referantur etiam ad facientes eleemosynas de pane, ac aliis pro earum victu, et vestitu, domorum suarum reparatione necessariis.

Porrigentibus manus adjutrices ad fabricam 37
Ecclesiarum Fratrum Minorum juxta possibilitatem suam concessa est in articulo mortis, remissio omnium peccatorum. Item concessi sunt centum viginti anni pro qualibet re, quolibetque beneficio, quae locis, vel Monasteriis Fratrum Minorum largiuntur. Ultra hoc propter communicationem privilegiorum Fratrum Praedicatorum sunt concessi amplius 79. anni, et in summa sunt ducenti anni uno minus. Ita apud Casarubios *in Compendio nostrorum privilegiorum, aliorumque Mendicantium verb. Indulgentia quoad saeculares* §. 4. Insuper consequuntur propter communicationem privilegiorum omnes alias Indulgentias concessas benefactoribus quorumcumque aliorum Regularium.

Clemens IV. concessit morientibus cum Habi- 38
tu Fratrum Minorum, et qui cum eo elegerint sepeliri, remissionem tertiae partis omnium suorum peccatorum. Id. concessit Nicolaus III. Idem Urbanus V. Alexander VI. extendit eandem Indulgentiam ad mulieres suscipientes ante mortem, vel post mortem Habitum S. Clarae. Leo autem X. confirmavit, et de novo concessit easdem Indulgentias, et insuper concessit Indulgentiam plenariam omnibus morientibus, et sepeliri eligentibus in dicto Habitu, et in Habitu Sororum Tertiae Regulae S. P. N. Francisci sub obedientia ejusdem Ordinis degentium, et declaravit sufficere Habitum praedictum petere, ac super se usque ad mortem habere, ac in eo sepeliri, etiamsi ante mortem non induatur. Ita apud Casarubios *loc. cit.* §. 6. Kazenberg. *loc. cit. num.* 109.

Ad lucrandas tamen has Indulgentias necesse est 39
recipere talem Habitum a Guardianis, seu aliis Praelatis Superioribus, vel ab aliis ad id destinatis. Sixtus IV. Constit. incip. *Sacri.* Unde prae-

dictum Habitum dare non potest subditus, neque Confessarius Monialum, neque quivis alius, nisi id sibi a Praelato fuerit concessum; Kerckove *in statuta generalia nostra cap.* 4. §. 3. *num.* 5. *et seq.*
40 Kanzenb. *loc. cit. n.* 109. Petentes autem, et suscipientes dictum nostrum Habitum possunt quidem dare nobis eleemosynam pro ipso Habitu Religioso, non tamen pro ipsa Indulgentia consequenda, alias haec esset revocata per S. Pium V. qui in Constit. incip. *Etsi Dominici, sexto Kalendas Februarii* 1567. revocavit omnes Indulgentias, ratione quarum datur aliqua eleemosyna. Kazenber. *l. c.* Kerckove *l. c.* Rodriquez *ar.* 10. *t.* 2. *qq. Regul. q.* 76. Lantusca *Theatr. Regular. verb. Habitus num.* 5. et alii passim.
41 Habitum Fratrum Minorum, sicut et aliorum Mendicantium osculantes lucrantur quinque annos, et totidem Quadragenas de injunctis Poenitentiis ex concessione Joannis XXIII. facta Ordini Praedicatorum, et consequenter omnibus aliis Mendicantibus ratione communicationis Privilegiorum; Casarubios *l. cit.* §. 6. *n.* 9. Kerckhove *loc. cit. num.* 8. Kazenberger *l. c. n.* 109. Lantusca *l. c. n.* 10. Rodriquez *loc. cit. qu.* 77. *art.* 11. Portel. *verb. Habitus in addition. n.* 4. et aliis communiter
42 Vide tamen infer. *n.* 48. Quam Indulgentiam lucrari possunt iidemmet Regulares, quia conceditur omnibus Cristifidelibus Habitum osculantibus inter quos non debent esse deterioris conditionis
43 ipsi Regulares; *Communis.* Urbanus VIII. concessit, ut Generales, et Provinciales totius Ordinis Minorum possint communicare Suffragia, Indulgentias, Orationes, et Dona spiritualia Benefactoribus Ordinis. Casarubios *loc. cit.* §. 4. *num.* 6. et communis aliorum, et sic tenet praxis quotidiana.
44 Omnes nostrae Ecclesiae, ac Monialium nostri Instituti gaudent Indulgentiis plenariis perpetuis concessis pro omnibus Christifidelibus incipientibus a primis Vesperis usque ad occasum Solis Festis diebus sequentibus, scilicet.

Die 16. Januar. pro Festo SS. Berardi, et Soc. Prothom. Ord. Min. ex concessione Bened. XIV. 18. *Oct.* 1741.

Die 5. Feb. pro Festo SS. Baptistae, et Socior. Martyr. ex concessione Clementis XII. 13. *Julii* 1739.

Die 22. Feb. pro Festo S. Margaritae de Cortona concessa a Benedicto XIII. 26. *Jul.* 1728.

Die 9. Martii pro Festo S. Catharinae Virginis de Bononia concessa a Clemente XI. die 21. *Mart.* 1714.

Die 13. Maji pro Festo S. Petri Regalati concessa a Bened. XIV. 23. *Aug.* 1746.

Die 17. Maji pro Festo S Paschalis Baylon concessa ab Alexandro VIII. 7. *Sept.* 1690.

Die 20. Maji pro Festo S. Bernardini Senensis concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 13. Jun. pro Festo S. Antonii de Padua concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 19. Jun pro Festo S. Michaelinae 3. Ordin. ex concessione Clementis XII. 27. *Sept.* 1737.

Die 9. Jul pro Festo BB. Nicolai, et Soc. Mart. ex concessione Benedicti XIII. 6. *Dec.* 1728.

Die 14 Jul. pro Festo S. Bonaventurae concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 24. Julii pro Festo S. Francisci Solani concessa a Benedicto XIII. 14 *Aug.* 1727.

Die 2. Aug. pro Festo Portiunculae concessa immediate a Christo Domino, ut declaravit Benedictus XII. apud Casarubios *l. cit. verb. Indulgentia quoad Saeculares* §. 1. *n.* 13. de qua plura infra.

Die 12 Aug. pro Festo S. Clarae Virginis concessa a Sixto V. 27. *Sept.* 1585.

Die 19. Aug. pro Festo S. Ludovici Episcopi Tolosani concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 25 Aug. pro Festo S. Ludovici Regis ex novissima concessione Benedicti XIV. 17. *Maji* 1755. Vide infra *n.* 80.

Die 4. Sept. pro Festo Translationis S. Rosae Viterbiensis Virginis concessa a Clemente XI. 14. *Jan.* 1701.

Die 17. Sept. pro Festo Sacrorum Stigmatum S. P. N. Francisci, ex concessione Clementis XII. 30. *Aug.* 1731.

Die 4. Oct. pro Festo S. P. N. Francisci concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 13. Octob. pro Festo SS. Danielis, et Soc. Martyrum ex concessione Clementis XII. 13. *Jun.* 1739.

Die 19. Oct. pro Festo S. Petri de Alcantara concessa a Clemente IX. 2. *Oct.* 1669.

Die 23. Oct. pro Festo S. Joannis a Capistrano concessa ab Alexandro VIII. 5. *Dec.* 1690.

Die 12. Nov. pro Festo S. Didaci Confessoris concessa a Clemente VIII. 26. *Mart.* 1598.

Die 19. Nov. pro Festo S. Elisab. Reginae Hungariae ex novissima concessione Benedicti XIV. 17. *Maji* 1755.

Die 27. Nov. pro Festo Omnium Sanctorum Ordinis, ex novissima concessione Clementis XIII. an. 1765. Vide infra *n.* 81.

Die 28. Nov. pro Festo S. Jacobi de Marchia concessa a Benedicto XIII. 14. *Aug.* 1727.

Die 8. Dec. pro Festo Immaculatae Conceptionis Beatissimae Virginis Mariae concessa a Benedicto XIII. 12. *Dec.* 1729.

Pro Festo B. Ludovicae de Albertonibus 31. Januarii gaudent nostrae Ecclesiae Indulgentia plenaria concessa ad annos 14. a Clemente XI. 22. *Dec.* 1714. et solet renovari, et reconcedi post ipsos elapsos ad alios 14. annos, ut novissime fuit renovata, et reconcessa ad alios 14. annos a Benedicto XIV. 27. *Nov.* 1744.

Omnes Fideles assistentes Divinis Officiis in 45

nostris et aliis Ecclesiis in Festo, et Octava Corporis Christi lucrantur sequentes Indulgentias; scilicet pro Missa 400. dies, pro Matut. 400. dies, pro qualibet Vesper. 400. dies, pro qualibet hora parva 160. dies; Et in quibuslibet infra octavam diebus pro singulis Matutinalium, Missarum, et Vesper. 200. dies, ac pro reliquis horis 80. dies. Item sequentibus Processiones, et Missas devote celebrantibus, tam in Festo, quam in aliis Octavae diebus pro pace, ac tranquillitate Ecclesiae, ac Sacramentum in Festo hujusmodi sumentibus, conceduntur ducenti dies Indulgentiae. Sic ex concessione Urbani IV. Martini V. Eugenii IV. aliorumque Pontificum, refert Casarubios *in Compendio privilegiorum, verb. Indulgentiae quoad Saeculares* §. *septim. n.* 2. ut videri potest quoad hoc Bulla Eugenii IV. incip. *Excellentissimum*, Bulla Urbani IV. incip. *Transiturus*, Bulla Martini. V. incip. *Ineffabile Sacramentum.*

Sixtus IV. Const. incip. *Cum praeexcelsa*, supradictas Indulgentias concessas pro Festo Corporis Christi, concessit etiam pro Festo, et Octava Immaculatae Conceptionis Beatissimae Virginis Mariae in nostris Ecclesiis. Ita *Rubricae particulares nostri Breviarii Franciscani n.* 21.

Clemens VIII. Const. incip. *Sacratissimi Nominis* easdem Indulgentias concessit pro Festo dulcissimi, et Sacratissimi Nominis Jesu, dummodo assistentes Divinis Officiis dicant 5. Pater, et Ave pro felici statu Romani Pontificis, et Sanctae Romanae Ecclesiae adversus Mahumeticam, et Lutheranam perfidiam, ac universali Principum, et aliorum Fidelium pace. Ita *Rubricae citatae num.* 53.

Bonifacius IX. 1390. pro Festo Visitationis Beatissimae Virginis Mariae concessit easdem Indulgentias, quae sunt concessae pro Festo Sm̃i Corporis Christi Dñi Nostri.

Callistus III. 1457. pro Festo Transfigurationis D.N.J.C. concessit assistentibus Divinis Officiis in nostris Ecclesiis easdem Indulgentias, quae sunt concessae pro Festo Sanctissimi Corporis Christi. Ita apud Kazenberger *loc. cit. cap.* 3. *q.* 2. §. 3. *num.* 94.

Alexander IV. concessit visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum causa devotionis qualibet hora diei 40. dies. *Innocentius IV.* concessit similiter 40. dies. *Clemens IV.* concessit centum dies. *Nicolaus III.* centum dies. *Urbanus V.* centum dies. *Nicolaus IV.* concessit Indulgentiam unius anni, et quadraginta dierum. *Alexander IV.* concessit omnibus venientibus ad horas Canonicas in Ecclesiis Fratrum Minorum infra annum singulis diebus, vel ad audiendam Missam, vel Concionem, Indulgentiam 100. dierum pro qualibet vice.

46 Alexander IV. Nicolaus III. Innocentius IV. et Benedictus XI. concesserunt a Feria 4. Cinerum usque ad Pascha Resurrectionis inclusive visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum semel in die causa devotionis de Indulgentia annos universim 122. et dies 576. visitantibus autem quando praedicatur feria 2. 4. et 6. additur Indulgentia annorum 6. et dierum 26. Urbanus vero IV. concessit omnibus visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum in Quadragesima Indulgentiam 40. annorum. Ita ex Casarubio, Kazenberger *loco citato num.* 95.

Visitantes Ecclesias Fratrum Minorum in Festivitatibus Domini Nostri, et Dominae Nostrae, B. Joannis Baptistae, Apostolorum, B. Francisci, omniumque Sanctorum dicti Ordinis ex concessione diversorum Summorum Pontificum lucrantur pro qualibet praedictarum Festivitatum Indulgentiam mille tercentorum quadraginta annorum, quadringentarumque quadraginta, et sex Quadragenarum, atque triginta et unius diei, ut summarie notat Casarubios *in compendio prilegiorum, verb Indulgentiae quoad Saeculares* §. 1. *n.* 19. *litt. C.* ubi addit, quod in alia summa extracta ex libro intitulato *Firmamenta trium Ordinum* habetur subsequenti modo: Summa Indulgentiarum Festivitatum Domini Nostri Jesu Christi, ejusque Sanctissimae Matris, ac etiam S. P. N. Francisci, et Sanctorum Ordinis ascendit ad annos quingentos quadraginta et octo, et dies ducentos sexaginta.

Saeculares facientes celebrari Missas, et alia 47
Divina Officia in Ecclesiis Fratrum Minorum lucrantur mille dies Indulgentiarum. Ita Emmanuel Rodriquez *q.* 93 apud Sanig. *de Sacramentis dist.*
13. *q.* 3. *n.* 8. Kazenberger *l. cit. n.* 108. Audien- 48
tes Concionem Fratrum Minorum, aliorumque Regularium privilegiatorum lucrantur Indulgentiam quindecim annorum, ex concessione Gregorii IX. apud Kazenberger *loc. cit. num.* 95. Et si talem concionem in Ecclesiis Regularium audiant feria 2. 4. et 6. Quadragesimae lucrantur Indulgentiam centum triginta octo annorum ex concessione Alexandri, et Nicolai III. Innocentii, et Alexandri IV. et Benedicti XI. apud Vivam *in Appendice Indulgentiarum* §. *ultim.* De Indulgentiis concessis osculantibus habitum Regularium (*Vide sup. n.* 41.) et eorumdem Regularium Concionem audientibus dubitare non leviter videtur P. Minderer *part.* 1. *Confer.* 3. *Collig.* 4. *n.* 351. *et part.* 2. *Confer.* 8. *Collig.* 15. *num.* 501. Tales Concionatores Regulares, ut ex Casarub. Miranda, et Diana tradit Gobat, *tr.* 4. *de Indulgent. c.* 28. *num.* 561. etiam quando concionantur extra templum sui Ordinis, possunt pro singulis concionibus impertiri suis auditoribus indulgentias 18. annorum, et 222. dierum, dummodo espresse addant, se id facere nomine Pontificis.

Indulgentia Portiunculae Assisiatensis est im- 49
mediate a Christo Domino concessa. Ita Benedi-

ctus XII. apud Casarubios verb. *Indulgentiae quoad Saeculares* §. 1. *num.* 13. Gobat *par.* 2. *de Indulg. cap.* 9. March. *in portiuncula Theologica, et historica* Matthaeucci *Officialis Curiae cap.* 26. *n.* 5.
50 Kazenberger *loc. cit. n.* 97. et alii passim. Per hanc Indulgentiam *Portiunculae* uti pulchre docet undequaque sapientissimus Cardin. Bellarminus *lib.* 2. *de Indulgent. c.* 20. et ex ipso Kazenberger *loc. cit. n.* 98. tria Fidei, et Ecclesiae Catholicae dogmata confirmantur: Primum scilicet *de Indulgentiarum existentia,* Secundum *de Romanis Pontificis auctoritate* quia Christus Dominus praecepit S. P. N. Francisco, ut ejus Vicarium adiret, et ab eo suo nomine hanc Indulgentiam postularet, et Tertium *de confessionis auricularis necessitate,* quia ad eam lucrandam requiritur Confessio peccatorum Sacerdoti facta quod totum patet ex *Breviario Franciscano lection.* 5. *ad diem* 2. *Augusti,* ubi igitur; quod cum quadam nocte Seraphicus P. N. Franciscus oraret in habitaculo suo dictae Ecclesiae Portiunculae proximo, et ei significatum esset Divinitus in ipsa Ecclesia esse Dominum Jesum, ejusque Sanctissimam Matrem cum ingenti multitudine Angelorum, et statim summa cum Religione delubrum ingressus cum primum ineffabilem illam Filii Dei Majestatem et Gloriam aspexisset, ante conspectum ejus procubuisset, eumque maxima, qua potuit, animi submissione, ac pietate adorasset, sicut sequitur, est ei Christus locutus, ibi: « Quem Dominus benignissime appellans admonuit, ut ab eo aliquod » beneficium pro salute hominum peteret. At ille » adjutus patrocinio Matris, cujus opem imploraverat, supplex petiit, ut omnibus Ecclesiam » illam introeuntibus concederet veniam, et Indulgentiam omnium peccatorum suorum, quorum Confessionem Sacerdoti fecissent. Respondit Dominus id sibi placere, praecepitque illi, » ut ejus Vicarium adiret, et ab eo suo nomine » illam indulgentiam postularet. »

51 Indulgentia plenaria concessa primitus pro ipsa sola Ecclesia Portiunculae a primis Vesperis Kalendarum Augusti, usque ad Vesperas sequentis diei, extenditur in perpetuum ad omnes Ecclesias Ordinis ubique existentes pro secunda die Augusti a primis Vesperis usque ad occasum Solis diei hujusmodi, dummodo lucraturi fuerint confessi, et Sacra Communione refecti, ut apparet in sequenti Bulla Gregorii XV.

GREGORIUS PAPA XV. ETC.

» Splendor Paternae gloriae, qui sua mundum » illuminat ineffabili claritate, pia vota Fidelium » de clementi ejus Majestate sperantium, tunc » praecipue benigno favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas Sanctorum precibus, » et meritis adjuvatur. Volentes igitur omnes, » et singulas Ecclesias Ordinis Fratrum Sancti » Francisci de Observantia, etiam Reformatorum » ubique existentes aliquo spirituali munere illustrare, de Omnipotentis Dei misericordia, » ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus » auctoritate confisi, omnibus utriusque sexus » Christi fidelibus vere poenitentibus, et confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam » ex dictis Ecclesiis in secunda die mensis Augusti a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, et ibi pro Christianorum Principum » concordia, haeresum extirpatione, ac Sanctae » Matris Eccclesiae exaltatione, pias ad Deum » preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino concedimus. Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, quod praesentium transumptis » etiam impressis, manu alicujus Notarii publici » subscriptis, et sigillo alicujus personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem » prorsus fides adhibeatur, quae praesentibus » adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae. »

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 4. *Julii* 1622. *Pontificatus nostri anno secundo.*

S CARD. S. SUSANNAE

Talis Indulgentia in omnibus Ecclesiis Religionis Seraphicae pro secunda die augusti potest applicari etiam pro Defunctis, et adducitur Bulla Innocentii XI. id concedentis. 52

INNOCENTIUS PAPA XI. ETC.

» Alias felic. recordat. Gregorius Papa XV. » Praedecessor noster omnibus, et singulis utriusque sexus Christifidelibus vere poenitentibus » et confessis, ac Sacra Communione refectis, » qui aliquam ex Ecclesiis Fratrum Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia, etiam » Reformatorum nuncupatorum, ubique existentium die 2. mensis, a primis Vesperis usque ad » occasum Solis diei hujusmodi, annis singulis devote visitassent, et ibi pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, ac » Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione, pias ad » Deum praeces effudissent, plenariam omnium » peccatorum suorum Indulgentiam et remissionem misericorditer in Domino concessit, et alias » prout in ipsius Gregorii Praedecessoris Literis » desuper in simili forma Brevis die 4. Jul. 1622. » expeditis, quas perpetuis futuris temporibus valere voluit uberius continetur. Cum autem dilectus Filius moderuus Procurator Generalis

» dicti Ordinis, ut Nobis nuper exponi fecit, Indulgentiam plenariam, et peccatorum remissionem, per dictum Gregorium Praedecessorem, ut praefertur, concessam, etiam animabus Christifidelium defunctorum per modum suffragii applicari posse summopere desideret; Nos piis ejusdem Procuratoris Generalis hac in re, quantum cum Domino possumus favorabiliter annuere volentes, auctoritate Nobis a Domino tradita, ac de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi Indulgentiam plenariam, et peccatorum remissionem Christifidelibus praefatis, supradictas Ecclesias Fratrum Ordinis Sancti Francisci de Observantia, et Reformatorum dicta die secunda mensis Augusti, ut supra visitantibus, et praemissa peragentibus, concessam, etiam Christifidelium animabus, quae Deo in caritate conjunctae ab hac luce migraverint, per modum suffragii applicari posse, etiam perpetuo concedimus, et indulgemus, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Volumus etc. Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 12. Januarii 1678. »

53 Talis Indulgentia plenaria in Ecclesia Sanctae Mariae Angelorum prope Assisium est perpetua quolibet anni die ex concessione Innocentii XII. sub die 28. Augusti 1695. tenoris sequentis.

INNOCENTIUS PAPA XII. ETC.

» Redemptoris, et Domini Nostri Jesu Christi vices, licet immeriti, gerentes in terris coelestium munerum thesauros, quorum dispensationem humilitati nostrae commisit Deus, fideli, prudentique liberalitate libenter erogamus, sicut pia sublimium Principum praeclaris in Ecclesiam Dei meritis fulgentium, ac Religiosorum virorum propriae alienaeque saluti laudabiliter incumbentium vota postulant, et Nos ad augendam, fovendamque fidelium pietatem profuturum in Domino arbitramur. Itaque spirituali Christifidelium ad Ecclesiam S. Mariae Angelorum nuncupatam, Domus Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum prope, et extra muros Civitatis Assisien. assidue (ut accepimus) ex universis Christiani Orbis partibus devotionis causa confluentium consolationi, atque animarum saluti, quantum cum Domino possumus, benigne consulere, nec non dilecti Filii Bonaventurae Poerii Ministri Generalis dicti Ordinis supplicationibus, etiam totius Ordinis praedicti nomine, Nobis super hoc humiliter porrectis, quibus piae, atque enixae plurium Orthodoxorum Principum preces, in idipsum tendentes accessere, favorabilem assensum praebere cupientes » ac de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus utriusque sexus Christifidelibus ad Ecclesiam supradictam, sicut praemittitur, confluentibus, qui illam vere poenitentes, et confessi, ac Sacra Communione refecti, in quocumque anni die devote visitaverint, et ibi pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, ac Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam et remissionem misericorditer in Domino concedimus. Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem ut earumdem praesentium Literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in Ecclesiastica dignitate munitis, eadem prorsus fides ubique locorum habeatur, quae ipsis praesentibus haberetur, si forent exhibitae, vel ostensae. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 18. Augusti 1695. Pontificatus nostri anno quinto. »

J. F. CARD. ALBANUS

Eamdem Indulgentiam plenariam perpetuam, 54
et quotidianam concessit visitantibus Ecclesiam S. P. N. Francisci Conventualium d. Civitatis Assisii idem Innocentius XII. sub die 18. Aug. 1695. Const. incip. *Commissae nobis.*

Talis Indulgentia plenaria pro die 2. Augusti 55
non suspenditur per annum Sanctum in Ecclesia S. Mariae Angelorum prope Assisium, ut declararunt Innocentius X. 5. Julii 1650. Clemens X. 12. Novembris 1664. et Innocentius XII. 21. Augusti 1699. in Brevi, ut sequitur.

INNOCENTIUS PAPA XII. ETC.

Cum ob Sacri Jubilaei celebrationem a Vigilia Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi proxime venturi anni inchoandam, et usque ad finem ejusdem anni duraturam, omnes, et singulas Indulgentias, et peccatorum remissiones, quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, et aliis locis piis, saecularibus, et quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium Regularibus, sub quibuscumque tenoribus, et formis ac cum quibusvis clausulis, et Decretis, quomodolibet concessas, de Apostolicae potestatis plenitudine suspenderimus, ac suspensas esse declaravimus, easque, eodem anno durante, nulli prodesse, aut suffragari debere decreverimus, prout in nostris sub plumbo desuper expeditis Literis, quarum tenorem praesentibus pro expressis haberi volumus plenius continetur: Nos cupientes, ut Ecclesiae S. Mariae Angelorum

Domus Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia, prope, et extra muros Civitatis, Assisien. congruis frequentetur honoribus, ad eamque Christifideles lubentius accedant, quo exinde spiritualibus gratiis se uberius refectos conspexerint, tenore praesentium declaramus mentis et intentionis nostrae minime fuisse, nec esse sub praefata Indulgentiarum suspensione, Indulgentiam utriusque sexus Christifidelibus, praedictam Ecclesiam die secunda mensis Augusti, a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi visitantibus, et requisita pro eadem Indulgentia consequenda peragentibus,concessam comprehendere, prout minime comprehendimus, nec comprehensam esse, in verbo Romani Pontificis attestamur. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 21. Augusti 1799.

Similem Declarationem jam fecerant alii Pontifices, et signanter Clemens VII. et Urban. VIII. et novissime fecit Benedictus XIII.

56 In aliis vero Ecclesiis, et locis Ordinis suspenditur anno Sancto pro vivis, minime pro Defunctis. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *n.* 3796. Per Jubilaeum enim anni Sancti non suspenduntur Indulgentiae pro constitutis in articulo mortis, et pro Defunctis, ut declararunt Gregor. XIII. Clem. VIII. Urban. VIII. Innoc. XI. teste ipso Felice Potestate *loc. cit. numer.* 3825. et tenent Busembaum *lib.* 6. *tract.* 4. *cap.* 1. *dub.* 4. §. 2. *respons.* 2. *num.* 1. et alii passim, et sic servat praxis.

57 Indulgentia Portiunculae pro secunda die Augusti a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi potest obtineri, seu acquiri *toties quoties* a Christifidelibus aliqua Ecclesia Ord. S. P. N. Francisci visitatur, et ibidem ad mentem Pontificis oratur, nempe semel pro scipsis, et aliis vicibus pro animabus Purgatorii. Ita Engelbertus Pauck *in tertiarii Seraphica Vinea c.* 28. *num.* 136. Hermanus Born *in suo Seraphico Firmamento, secunda die Augusti* Kazenberger *l. cit. num.* 101. et alii passim; id clare colligentes, tum ex communi praxi ubique, et etiam Romae observata, nedum a simplicibus, sed etiam a Viris doctis, et Primatibus, tum ex sequenti responsione, et declaratione Sac. Congregationis Concilii.

Cum enim in vim Decreti sub Innoc. XI. editi 7. Mart. 1678. et adducti supra *art.* 4. *num.* 15. ubi disponitur: *Semel autem dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud piam opus peragentibus lucrifieri,* dubitaretur, an Indulgentiam praefatam lucrarentur Fideles toties, quoties Ecclesiam visitarent? pro declaratione dubii fuerunt preces Sacrae Cardinalium Congregationi exhibitae, ut infra.

» Episcopus Labancensis a parte Imperii Ora» tor devotus EE. VV. humiliter exponit, quod » non obstante decreto Innocentii XI. de Apocry» phis Indulgentiis sub die 7. Martii 1678. quo » declaravit, semel dumtaxat in die plenariam » Indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitan» tibus concessam, lucrifieri, pergunt Fratres » Ord. S. Francisci Reformatorum de Provincia » Carniolae Populo persuadere Indulgentiam pro » die secunda Agusti de Portiuncula nuncupatam » eorum Ecclesiam visitantibus concessam toties » quoties eadem die lucrifieri posse.

» Cum autem hujusmodi abusus ad Summum » Pontificem ab Ordinariis deferri jubeat Sacr. » Congreg. Conc. Trid. sess. 25. de reform. c. 21. » in Decreto de Indulgentiis.

» Idcirco Orator quaerit, et declarari petit an » praefata Indulgentia de Portiuncula nuncupata » etiam comprebendatur sub Decreto, et Decla» ratione san. mem. Innocentii XI. supradicta? » pro qua gratia etc.

Die 17. *Jul.* 1700. *Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, audita relatione Procuratoris Generalis, et Ministri Provincialis, censuit servandum esse solitum* (apud impressorem Cameralem). Et sic saepius respondit eadem Sacr. Congreg. Concilii, et novissime *in una Ordinis S. Francisci* 4. *Dec.* 1723. Et ad rem mirifice facit *Apologia Indulgentiae Portiunculae toties quoties applicabilis* erudite ex multis compacta a P. Sabino Bononiensi in *Luce Morale, parte secunda, tr.* 65. ubi ipsam Indulgentiam Portiunculae esse toties quoties lucrabilem ad longum solide probat omnibus solutis objectionibus, adducitque ad id etiam Breve authenticum Sancti Pii V. asservatum in archivio Monasterii de Cerravalle Civitatensis Dioecesis. Vide ipsum *ibi*, ubi abunde de omnibus ad rem facientibus. Porro de validitate hujusce Indulgentiae Portiunculae, ejusque extensione ad omnes alias Ecclesias Ordinis Sancti Francisci ambigi non potest; nullo licet extante authentico documento, scientibus, et non contradicentibus Romanis Pontificibus. Benedict. XIV. *de Synod. Dioec. lib.* 13. *cap.* 18. §. 5. *nov. edit.*

Omnes Christifideles obeuntes Viam Crucis a nostris Fratribus erectam, sive in locis ad nos spectantibus, sive in aliis non subjectis, nec dependentibus ab Ordine nostro, possunt quotidie, modo sint in gratia, et obeundo Viam Crucis devote recolant Passionem, ac mortem Christi, lucrari easdem Indulgentias, quas Hierosolymis obeuntes Viam Crucis lucrantur; quae Indulgentiae sunt assignatae *supra num.* 8. Sic ultra concessionem, et declarationem factam ab Innocentio XI. 5. Septembris 1686. et ab Innocentio XII. decimo septimo Kalendas Januarii 1695. Constit. incip. *Sua nobis,* adducta supra *sub n.* 24. conces- 58

serunt, et declararunt novissime Benedictus XIII. 1726. quinto Nonas Martii Constit. incip. *Inter plurima*, et Clem. XII. die 16. Januarii 1731. Constit. incip. *Exponi nobis*. Quae Constitutiones, cum sint ad hanc rem scitu dignissimae, et apprime necessariae, hic ad litteram dantur cum admonitionibus ab Eminentiss. Praefecto Sac. Congregationis Indulgentiarum datis de mandato Sanctissimi, et Literis Encyclicis a Superiore Generali hujus nostrae Cismontanae Familiae ad omnes Conventus transmissis, et in earum respective Archiviis de suo mandato servatis.

59 Sanctissimi in Christo Patris, et Domini Nostri Benedicti XIII. Pontificis Maximi Constitutio, in qua pium exercitium Viae Crucis peragentes apud Fratres Minores de Observantia nuncupatos, Indulgentiarum omnium, quas Summi Pontifices Stationibus Terrae Sanctae concesserunt, participes efficiuntur, ipsaeque Indulgentiae approbantur, et confirmantur.

BENEDICTUS EPISCOPUS ETC.

I. Inter plurima et maxima signa immensae erga nos Dei benignitatis ubique occurrentia summam, et admirabilem ejus in humanum genus caritatem declarat aeterni ejusdem Filii Jesu Christi passionis inexplicabile Sacramentum, quo erepti sumus e faucibus tenebrarum. Hinc Romani Pontifices Antecessores Nostri eandem Passionem memoria recolentibus Apostolicas Indulgentias, et gratias donare consueverunt, quas ad pios Christifideles in Dominicae Passionis comtemplatione sese exercentes a Nobis extendi, et confirmari, ut Christiana Religio in hominum cordibus augeatur, plurimum in Domino expedire putamus.

II. Exproptер Dilectus Filius Frater Josephus Maria ab Ebora Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum Beati Francisci, qui de Observantia nuncupantur, petitionem nuper exhibendam Nobis curavit, qua continebatur, Fratres ejusdem Ordinis pium exercitium Viae Crucis appellatum, quo tota Dominicae Passionis series pictis tabulis, ubi commode fieri posset, expressa, inque plures Stationes distributa, eo modo, quo Peregrini Civitatis S. Hierusalem loca ipsa, ubi Christus passus est, recolentes, et frequentantes, invisunt, contemplanda proponeretur, in varias Christianorum Provincias magno animarum fructu intulisse, ac piae recordationis Antecessorem nostrum Innocentium Papa XII. hujusmodi exercitium largitione coelestium munerum promovisse per Literas Apostolicas in forma Brevis sub annulo Piscatoris incipientes *Ad ea, per quae*, Romae datas apud S. M. Majorem die 24. Decembris anno MDCXCII. Pontificatus 2. ubi inter alia, omnibus, et singulis Fratribus, et Monialibus, atque aliis utriusque sexus personis Ordinum, et Congregationum, Obedientiae, seu directioni Ministri Generalis Fratrum Minorum de Observantia subjectis, Christique fidelibus Confratribus, et Consororibus quarumcumque Confraternitatum, et Societatum, sive sub titulo Conceptionis Beatae Mariae Virginis Immaculatae, sive sub alia qualibet invocatione in eorumdem Fratrum, et Monialium Ecclesiis canonice erectarum, sive erigendarum Orationi Mentali, quae dicitur Viae Crucis exercitium, quo, ratione suae Regulae, et Constitutionum quotidie tenentur, operam dantibus, pro qualibet vice dierum centum, per duos quadrantes vero continuatos, vel saltem per quadrantem horae singulis diebus, perque totum mensem orationi, et exercitio hujusmodi vacantibus, dummodo vere poenitentes, et peccata sua confessi, SSmum Eucharistiae Sacramentum sumpsissent, proque Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione ac S. M. Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces fudissent, semel quolibet mense plenariam peccatorum Indulgentiam, et remissionem, quam per modum suffragii animabus Christifidelium Deo in Caritate conjunctis ex hac vita migrantibus, applicare possent, Apostolica auctoritate perpetuis futuris temporibus misericorditer concessit.

III. Postmodum dictus Innocentius antecessor per alias Apostolicas Literas incipientes: *Sua Nobis*, sub plumbo Romae datas apud S. Mariam Majorem septimo Kalendas Januarias Anno Dominicae Incarnatione MDCXCV. Pontificatus 5. inter alia Decretum Venerabilium Fratrum suorum S. R. E. Card. Conc. Trid. Interpretum die 12. Novembris anni MDCXCV. per se die 15. ejusdem mensis approbatum declaraverat, pia loca Viae Crucis, seu Calvarii ad recolendam, et meditandam Christi Passionem a praedictis Fratribus et Monialibus, aliisque Personis adinstar Stationum Calvarii Montis erecta, atque instituta, in privilegiorum, atque Indulgentiarum plenariarum nondum revocatarum generali mutua, et reciproca communicatione per Apostolicam Sedem concessa, et Literis piae memoriae antecessoris nostri Innoc. Papae XI. in forma Brevis sub die 5. Septemb. anni Incarnationis Dominicae 1686. comprehendi, ideoque frui, et gaudere Indulgentiis in iisdem Literis Innocentii Papae XI. expressis quae omnia sub sententiis, Censuris, et poenis in Contradictores infligendis, executioni tradi, et publicari mandavit, ut in utrisque Literis ejusd. Innoc. Papae XII. plenius continetur.

IV. Cum autem, sicut eadem petitio Fratris Josephi ab Ebora subjungebat, praedictum exercitium Viae Crucis in omnibus ferme Ecclesiis Ordinis Fratrum Minorum de Observantia diebus Festis tam pio operi adsignatis, religiose peragatur a quamplurimis Christifidelium Ministro Genera-

li nequaquam subjectis extra Ordinem quoque illuc accedentibus, idcirco iidem Fratres, ut tam sanctum exercitium pro animarum salute ulterius propagetur, Indulgentias, et Privilegia etiam per viam Communicationis, ut praefertur concessa, et utriusque Innocentii antecessorum nostrorum Literas superius memoratas, atque alias, si quae sunt, idem exercitium respicientes, Decretumque a Venerabilibus Fratribus Sanctae Romanae Ecclesiae Card. olim confectum, ac postmodum Apostolica auctoritate confirmatum, praevia ejus declaratione, ad tollendas omnes ambiguitates super ejus interpretatione forsan exortas, per Nos, et Sedem Apostolicam probari, et confirmari cupiant, easdemque Indulgentias, et Privilegia ad quoscumque Christifideles, etiam dicto Ministro Generali nullo modo subjectos extendi, et ampliari enixe deposcant.

V. Hinc ad dicti Fratris Josephi Mariae preces, praemissis omnibus opportune providere cupientes, Nos, qui omnem operam libenter impendimus, ut omnes Dominicae Passionis memoriam saepe animo repetant, et salutarem illius fructum percipiant, eumdem Josephum specialibus favoribus, et gratiis prosequi volentes, ipsum a quibusvis Excommunicationis, suspensionis, et Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, Censuris, et poenis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium tantum consequendum, harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati Indulgentias etiam pro animabus in Christi Caritate defunctorum applicabiles, et privilegia etiam per viam communicationis concessa in Literis utriusque Papae Innocentii, inque Decreto Venerabilium Fratrum S. R. E. Cardinalium expressa, et declarata, ac quibuscumque aliis Literis Apostolicis idem exercitium Viae Crucis respicientibus, ad tollendam omnem ambiguitatem, alienamque interpretationem inde quomodcumque ortam, aut fortasse orituram; ut Fideles per exercitationem bonorum operum, Sacrosanctos Ecclesiae Thesauros absque ulla animi haesitatione adipiscantur, declaramus, Fratres, Moniales, ac Personas superius memoratas, exercitium Viae Crucis hujusmodi peragentes de Privilegiis, et Indulgentiis, etiam plenariis sub generali, mutua, et reciproca communicatione per Sedem Apostolicam concessis, vere communicare, et participes fieri, propterea que frui, et gaudere Indulgentiis, ac privilegiis, quae Romani Pontifices locis Sanctis, ac illorum Stationibus intra, et extra Hierusalem largiti fuerunt, perinde ac si exercitium praedictum ibidem peragerent, atque ita ab omnibus asseri, et censeri debere volumus; Ideoque ea omnia hactenus recensita, Apostolica auctoritate tenore praesentium perpetuo confirmamus, approbamus, et innovamus, ac perpetuae ac inviolabilis Apostolicae firmitatis robur iisdem adjicimus, omnesque, et singulos tam Juris, quam facti defectus, si qui in eis quomodolibet intervenerint, supplemus.

VI. Insuper ne a participatione bonorum spiritualium quae ab exercitio Viae Crucis provenire speramus, ullus arceatur, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, Indulgentias etiam animabus in Christi Caritate defunctorum applicabiles, et privilegia superius expressa, etiam per viam communicationis Indulgentiarum, quae locis Sanctis intra, et extra Hierusalem concessa fuerunt, aut alias quomodolibet, Fratribus, Monialibus, ac Personis jam dictis, quae per Nos approbantur, et confirmantur, ad quoscumque Christifideles, utriusque sexus Ministro Generali nullo modo subjecto, qui exercitium Viae Crucis, et alia Christianae pietatis opera ejusdem modo, et forma, quae a Fratribus, et Personis praedictis peraguntur, pie ac devote penes Fratres dicti Ordinis privative quoad alios quoscumque peragent, et implebunt, perpetuo extendimus, et ampliamus.

VII. Decernentes, praesentes Literas nostras, inque eis contenta quaecunque de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostrae, aut quocunque alio defectu notari, impugnari, invalidari, ad terminos Juris reduci, aut contra illas quodcunque Juris, vel facti, aut gratiae remedium impetrari, nec sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, derogationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, per Nos, vel Successores nostros Romanos Pontifices, aut Sedem Apostolicam pro tempore factis, comprehendi non posse, sed semper ab illis excipi, et quoties illae emanabunt, toties in pristinum, et validissimum statum restitutas, repositas, et plenarie reintegratas, ac de novo semper concessas, ac perpetuo validas, et efficaces existere, suosque plenarios effectus sortiri, et obtinere debere: sicque, et non aliter, per quoscumque Judices ordinarios, vel delegatos, quavis auctoritate fungentes, etiam caussarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. Roman. Ecclesiae Cardinales, etiam de latere Legatos, Vicelegatos, dictaeque Sedis Nuncios judicari, et definiri debere: et quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, et inane decernimus, non obstantibus, quatenus opus sit, piae memoriae Pauli Papae V. similiter Praedecessoris nostri nonnullarum Indulgentiarum revocatione, sive moderatione, aliisque Constitutionibus, et Ordinationibus, ac nostra, et Cancellariae Apostolicae Regula de Indulgentiis non concedendis adinstar, dictique Ordinis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis

firmitate alio roboratis, statutis, et consuetudinibus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae Anno Incarnationis Dominicae 1726. quinto nonas Martii, Pontificatus nostri Anno tertio.

60 Constitutio SS. D. N. Clementis Papae XII. qua declaratur, quod Viae Crucis erectae, et erigendae in Ecclesiis, ac locis non subjectis, nec dependentibus ab Ordine Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia, fruantur privilegiis, et indulgentiis, quibus gaudent institutae in Ecclesiis, ac locis ejusdem Ordinis, inserta est in altero Brevi Benedicti XIV. quod hic affertur ad literam.

Breve Benedicti XIV. quo confirmatur pium Exercitium Viae Crucis erigendum a Fratribus tam Observant. quam Reformat. Ministro Generali O. S. Francisci subjectis.

BENEDICTUS PAPA XIV. ETC.

» Cum tanta sit passionis, Crucis, et mortis Domini Nostri Jesu Christi vis, et nullum reperiatur tam efficax remedium ad curandum conscientiae vulnera, quibus infirmitas humana quotidie per peccatum sauciatur, nec non ad purgandam mentis aciem, divinoque amore inflammandam, quam Passionis, Crucis, Mortis, atque Vulnerum ejusdem Redemptoris Nostri sedula meditatio; Ut Christifideles in hac nobis totius causa beatitudinis occupati quotidie se se alacrius exercerent, nec Catholicae Ecclesiae Patres, nec Romani Pontifices Praedecessores Nostri unquam destiterunt, qui in assiduis monitis, exhortationibusque, et profusis caelestium thesaurorum elargitionibus persuaderent, allicerent, ac locupletarent. Sane fel. record. Clemens Pp. XII. Praedecessor Noster, non solum caetera ad recolendam potissimum tantorum Passionis, Crucis, et Mortis Dominicae misteriorum memoriam, alias ab iisdem Praedecessoribus concessa, et impartita Indulgentiarum, ac peccatorum relaxationum, remissionumque munera, quae et ipse confirmavit, ac de novo elargitus fuit, verum etiam viam, rationemque in Via Crucis, seu Calvarii, ut dicitur pie peragenda traditam aliis Apostolicae seu Providentiae regulis ordinavit, disposuitque, prout clarius intelligitur ex ipsis Clementis Praedecessoris in simili forma Brevis literis tenoris sequentis, videlicet: Clemens Pp. XII. Ad futuram rei memoriam. Exponi Nobis nuper fecit dilectus Filius Bernardus Monterde Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum, tam suo, quam dilecti etiam Filii moderni Ministri Generalis dicti Ordinis nomine, quod cum antiqua vigeret, ac etiam nunc viget in Ordine hujusmodi consuetudo erigendi, et instituendi per illius Fratres in vim facultatis sibi alias a Sede Apostolica concessae, Pia loca Viae Crucis, seu Calvarii nuncupata ad instar stationum Montis Calvarii, nedum in ejusdem Ordinis, sed etiam in aliis Ecclesiis, ac Locis ab eo minime dependentibus, isque mos in universis Regnis Hispaniarum, ac plurimis Italiae Regionibus semper ante hac retentus fuerit, et adhuc de praesenti servetur; Licetque dudum fel. record. Innoc. Papa XII. Praedecessor Noster ad preces tunc in humanis agentis Francisci Diaz, dum viveret, Commissarii Generalis pro Ultramontana Familia dicti Ordinis, praefata Loca Pia Viae Crucis, seu Calvarii sub quibusdam rec. mem. Innoc. Papae XI. Praedecessoris quoque Nostri, Literis in simili forma Brevis die 5. Septembris 1686. super confirmatione diversorum Indulgentiarum, et Privilegiorum ipsius Ordinis editis comprehendi, ac proinde frui, et gaudere posse Indulgentiis, et Privilegiis in Literis hujusmodi concessis, et expressis declarasset per suas itidem in forma Brevis die 5. Decemb. 1696. desuper expeditas, Literas, idque absque limitatione, ac restrictione dictorum locorum Viae Crucis, seu Calvarii ad Ecclesias, et loca Ordinis praefati factum fuisset, nihilominus aliqui existimantes facultatem illa erigendi, et instituendi, ad Ecclesias, et loca Ordinis praedicti; Indulgentias vero, et privilegia ejusmodi ad personas obedientiae, ac directioni pro tempore existentis Ministri Generalis ejusdem Ordinis subjectas respective limitata, et restricta esse a piae mem. Bened. Papae XIII. etiam Praedecessore Nostro Indulgentias, et Privilegia praefata ad quoscumque utriusque sexus Christifideles dicto Ministro Generali non subjectos, qui tamen ejusmodi loca pia Viae Crucis, seu Calvarii penes Fratres supradicti Ordinis privative quoad alios quoslibet visitarent, ibique memoriam Dominicae Passionis devote recolerent, aliaque injuncta Opera peragerent, extendi, et ampliari obtinuerunt prout in ipsius praedicti Praedecessoris Literis sub plumbo Anno Incarnationis 1726. 5. nonas Mart. Pontificatus sui Anno tertio emanatis uberius continetur. Cum autem sicut eadem expositio subjungebat ipse Bernardus, non minus ratione sui Officii Procuratoris Generalis hujusmodi, quam de expresso mandato dicti moderni Ministri Generalis ad amanatam occasione praemissorum confusionem tollendam, remque in statum pristinum restituendam praedicta loca pia Viae Crucis, seu Calvarii per eosdem Fratres, etiam in Ecclesiis, et locis, quae non sint dicti Ordinis erecta, et erigenda, iisdem Indulgentiis, et Privilegiis gaudere per Nos declarari summopere desideret, quemadmodum ab ipso

» Benedicto Praedecessore, postquam Literae suae praefatae prodierant ad supplicationem dilectae in Christo Filiae Nobilis Mulieris Violantis a Bavaria Principissae Etruriae Viduae Fratribus Recessus Sancti Francisci ad Montem Florentinum, et Conventus de Ambrosiana nuncupat. dicti Ordinis in vim cujusdam Rescripti die 10. Novembris 1729. ejus jussu editi, concessam fuisse memoratur: Nobis propterea humiliter supplicari fecit, ut in praemissis opportune providere, et ut infra Indulgere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur ejusdem Bernardi votis hac in re, quantum cum Domino possumus favorabiliter annuere cupientes, eumque, a quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, nec non utriusque Innocentii, et Benedicti Praedecessorum Literarum praefatarum tenore, et alia quaecumque etiam specificam, et individuam mentionem, et expressionem requirentia, praesentibus pro plene, et sufficienter espressis, et specificatis habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, quod praedicta loca pia Viae Crucis, seu Calvarii in Ecclesiis, Oratoriis, Monasteriis, Hospitalibus, et aliis itidem piis locis ipsi Ministro Generali non subjectis, nec ab eo dependentibus, per Fratres dicti Ordinis nunc erecta, et in posterum erigenda, Indulg. ac Priv. fruantur, et gaudeant, quibus fruuntur, et gaudent erecta in Ecclesiis, et in locis Ordinis praefati, auctoritate Apostolica tenore praesentium decernimus, et declaramus, ac quatenus opus sit, et de novo concedimus, et indulgemus; ita tamen, ut quoad illa sic deinceps erigenda, modus, et forma serventur, quibus ejusmodi erectiones in Ecclesiis, et locis Ordinis praedicti hactenus fieri consueverunt, et accedat licentia Ordinarii loci, ac consensus Parochi, et Superiorum Ecclesiae, Monasterii, Hospitalis, et Locis Pii, ubi de eis pro tempore erigendis agi contigerit. Decernentes pariter easdem praesentes Literas firmas, validas, efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac illis, ad quos spectat, et pro tempore spectabit, plenissime suffragari. Sicque, et non aliter in praemissis per quoscumque Judices Ordinarios, et Delegatos, etiam Causarum Palatii Auditores judicari, et definiri debere; ac irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus praemissis, ac nostra, et Cancellariae Apostolicae regula de non concedendis Indulgentiis ad instar, et aliis Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem etc.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 16. Januarii 1731. Pontificatus Nostri Anno primo.

F. CARD. OLIVERIUS.

« Quoniam autem Dilectus Filius Leonardus a Portu Mauritio, ejusdem Ordinis Min. Reform. nuncupator. Frater expresse Professus, Nobis humiliter supplicari fecit, ut non solum praeinsertas Literas Clementis Praedecessoris praefati, et in eis contenta quaecumque quo firmius subsistant, et serventur exactius, confirmare, rerum etiam nonnulla, ut infra declarare, et praescribere de benignitate, et auctoritate Apostolica dignaremur; Nos igitur ipsum Leonardum specialibus favoribus, et gratiis prosequi volentes, et a quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis a jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, supplicationibus ejusdem Leonardi Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati praeinsertas Clementis Praedecessoris Literas, et in eis contenta quaecumque auctoritate Apostolica tenore praesentium approbamus, et confirmamus, illisque Apostolicae firmitatis robur adjicimus, nec non earumdem praeinsertarum Literarum tenorem, formam, et dispositionem sine ulla interpretatione, et restrictione omnino in posterum servari mandamus. Praeterea cuicumque Parocho, ut praevia proprii Ordinarii, seu Antistitis in scriptis obtinenda licentia, sub directione cujuslibet Fratris ejusdem Ordinis Min. sive Observantium, sive Reformatorum, sive Recollectorum, vel ad excipiendas Sacramentales Christifidelium Confessiones approbati, vel Praedicatoris Verbi Dei de quocumque Conventu, sive proximo, sive remoto, ad Parochi arbitrium, de suorum tamen Superiorum consensu, ac permisso erigendi Viam Crucis, seu Calvarii, ut praemittitur, sive in propria Parochiali Ecclesia, sive alibi in ejusdem Parochialis Ecclesiae districtu erigendi facultatem tribuimus, et impertimur. Volumus autem, ut via Crucis, seu Calvarii hujusmodi in iis Civitatibus, Oppidis, et Locis ubi ab ipsis Fratribus Ordinis praefati in suis respective Ecclesiis, sive alibi jam erecta reperitur, de novo minime erigatur, nisi ubi, licet alia in Civitate, Oppido, et Loco quolibet Via

» Crucis, et Calvarii hujusmodi erecta fuerit, ea
» tamen vel itineris longitudo, vel viae asperitas,
» ut Christifideles non sine gravissimo incommodo,
» aut nullo pacto illuc ad eandem Viam Crucis,
» seu Calvarii peragendam accedere valeant. Quo
» casu Locorum Ordinarii, quorum arbitrio, ac
» prudentiae praemissa omnia ordinandi, ac prae-
» scribendi relinquimus, ordinent, et praescri
» bant. Decernentes pariter easdem praesentes
» Literas, firmas, validas, et efficaces existere,
» et fore, suosque plenarios, et integros effectus
» sortiri, et obtinere, ac illis, ad quos spectat,
» et pro tempore spectabit, plenissime suffraga
» ri, sicque et non aliter in praemissis per quo-
» scumque Judices Ordinarios, et Delegatos,
» etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores,
» judicari, et definiri debere, ac irritum, et ina
» ne si secus super his a quoquam quavis aucto-
» ritate scienter vel ignoranter contigerit atten-
» tari. Non obstantibus quibuscumque in contra-
» rium praemissorum quomodolibet facientibus,
» atque iis omnibus, et singulis, quae idem Cle
» mens Praedecessor voluit non obstare. Volumus
» autem ut etc.

Datum Romae ut supra die 30. Augusti 1741. Pontificatus Nostri Anno II.

D. CARD. PASSIONEUS

Avvertimenti ordinati a ben regolare il divoto Esercizio della Via Crucis dati in luce per ordine di Clemente XII. e rinovati dalla Santità di N. Sig. Papa Benedetto XIV. con alcune addizioni necessarie per maggior stabilimento di sì santa divozione.

61 Avendo la Santa Memoria di Clemente XII. alle suppliche del Procurator Generale dell'Ordine de'Frati Minori detti dell'Osservanza, tanto a nome suo, come del Ministro Generale dello stesso Ordine, ampliata la Via Crucis con suo Breve in data de'16. di Gennajo 1731. dal quale restano anche tolti alcuni dubbj, che erano insorti dopo il Breve di Benedetto XIII. suo Predecessore; si degnò il sudetto Sommo Pontefice mosso dal paterno suo zelo per la salute dell'Anime di ordinare al Cardinal Prefetto della Sacra Congregazione delle Indulgenze, che nel tempo stesso si fossero stabilite quelle Regole, ed avvertimenti, che avessero potuto contribuire, acciocchè un sì santo, e profittevole Esercizio, in cui deve meditarsi quell'atroce Passione, che il nostro Redentore s'umiliò a soffrire *ob nimiam caritatem, qua dilexit nos*, si faccia da Fedeli con quella divozione, e raccoglimento, che è necessario a conseguire quell'effetto, che abbondantemente suol derivarne, conforme puntualmente si esegui. Essendosi poi degnata la Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIV. con uno suo Breve in data del 30. Agosto dell'anno 1741. non solo di ordinare che si osservi senza limitazione alcuna tutto il prescritto dal suo Antecessore, ma di altresì ampliare la di lui concessione; ha giudicato molto espediente, che si rinnovino tutti gli Avvertimenti e Regole suddette; affinchè in avvenire con sinistre interpretazioni non si pregiudichi al fine per cui sono state stabilite, e resti dilucidato tutto ciò, che ordina nell'accennato suo Breve, e meglio si conosca la sua mente piissima in promovere, questa santa Divozione. Quindi è, che tutti quei, che dovranno erigere la Via Crucis, come tutti gli altri, che vorranno approfittarsi di sì santo Esercizio, dovranno onninamente conformarsi agli avvertimenti, che seguono.

I. Che essendo stata conceduta la facoltà di erigere le Vie Crucis a'Religiosi soggetti al Ministro Generale de'Frati Minori sì Osservanti, che Riformati *privative quoad alios quoscumque*, non è lecito ad altri di erigerle, ed erigendosi, non godono le Indulgenze.

II. Che non possano esser'erette se non da Superiori locali dell'Ordine suddetto, o per loro commissione da un altro Religioso dello stesso Ordine, il quale però sia Predicatore, o almeno Confessore approvato.

III. Che devono erigersi nella forma consueta, e sinora praticata nell'Ordine suddetto, cioè che sieno quattordici Stazioni, e che le Croci, o Cappellette rappresentino i Misteri della Passione. In quei luoghi poi, ne'quali si volesse erigere fuori della Chiesa, come si usa in molti Conventi del detto Ordine, si procuri sempre di terminare, o di cominciare dalla Chiesa, o luogo Sacro, con avvertire onninamente che le Cappellette sieno chiuse con cancelli da non potervi entrare, nè persone, nè gli animali, e che tanto esse, quanto le Croci sieno collocate in luoghi non soggetti ad irriverenze, ed in caso che in progresso di tempo i luoghi, ne'quali fossero state erette, divenissero indecenti, debbano i Superiori sospenderle, sopra di che s'incaricano strettamente le loro coscienze.

IV. Che nella stessa Chiesa o Luogo Pio, quando sia capace, sarà bene erigere per maggior comodo del popolo due Vie Crucis, una delle quali serva per li Uomini, e l'altra per le Donne, e quando una si pianti fuori di Chiesa, se n'eriga sempre un'altra nella Chiesa, qualora questa sia di tal capacità, che basti per non fare confusione, acciò in tempo di pioggia, o di altro impedimento si possa non ostante praticare sì santo Esercizio.

V. Che questa pratica sia uniforme in tutti i luoghi senz'alterare punto quello che s'è osservata finora ne'Conventi dell'Ordine, cioè o processionalmente da tutto il popolo sotto la dire-

ziono d'une, o più Sacerdoti, ovvero privatamenta da ognuno. Quando si faccia la Via Crucis nal primo modo, si disponga la Processione in maniera, che gli Uomini vadano separati dalle Donne, cioè quelli primi, e queste dopo con uno, o più Sacerdoti intermedt, e ad ogni Stazione un Chierico, o Sacerdote legga ad alta voce la considerazione corrispondeote ad ogni Mistero, e Stazinne, e dopo recitino un *Pater*, *ed Ave*, e fatto un Atto di contrizione, si tiri innanzi, cantandosi tra una Stazione, e l'altra il *Stabat Mater*, o altra Orazione, avvertendo tutti di contenersi con somma modestia, silenzio, e raccoglimento; mentre l'esperienza dimostra, che questo santo Esercizio praticato con pietà, e divozione introduce a poco a poco ne'Fedeli d'ogni Condizione l'uso del meditare, e la riforma de'costumi.

VI. Che praticandosi privatamente non è necessario recitare sei *Pater*, *et Ave* ad ogni Stazione, come alcuni suppongono, ma basti meditare, benchè brevemente, la Passione del Signore, che è l'opera ingiunta per far acquisto delle Sante Indulgenze, ed alle persone semplici basterà il pensare in qualche modo, conforme alla loro capacità, alla suddetta Passione; Benchè si esortino tutti senza però obligarli a recitare un *Pater*, ed *Ave*, ad ogni Croce, e far un Atto di Contrizione, conforme all'uso introdotto.

VII. Ch' essendo eretta la Via Crucis nella Chiesa, per quel tempo degli Uffizi Divini, e della Santa Messa, e quando in Chiesa vi sia tal concorso di Popolo, cha possa cagionar tumulto, e disturbo, si astengano di praticarla, tanto maggiormente, cha non essendovi impedimento si devono visitare ad una ad una tutte le stazioni.

VIII. Che dovendosi erigere la Via Crucis in qualche Monastero di Monache, o Conservatorio, non è necessario entrare nella Clausura, ma basta che un Religioso del medesimo Ordine di età matura, e qualificato, come s'è detto nel secondo avvertimento, con licenza dell'Ordinario benedice le Croci alle Grate, e faccia una breve istruzione alle Monache, ed altre che si trovassero in tal Monastero, o Conservatorio circa il modo, con il quale è necessario di visitare le Croci per partecipare delle Indulgenze, o riportarne profitto per le Anime.

IX. Che non si pubblichi da i Pulpiti, ne in altra forma, e molto meno si scriva nelle Cappellette, o Stazioni un numero certo, e determinato delle Indulgenze, che si acquistano, poichè si è riconosciuto in più occasioni, che, o per inavvertenza, ed equivoco, o per trasporto di divozione si altera, o si confonde la verità della Indulgenze; e perciò basti il dire, che chiunque s'impiegherà a meditare la Passione del Signore in questo santo Esercizio acquisterà per concessione de'Sommi Pontefici le stesse Indulgenze, che acquisterebbe se visitasse personalmente la Stazione della Via Crucis di Gerusalemme.

X. Per ultimo, desiderando la Santità di Nostro Signore felicemente Regnante, che sempre più si dilati questo santo Esercizio a profitto di tutto il Mondo Cattolico, esorta tutti i Parrochi di qualsivoglia Terra, o Città, benchè in qualche Terra vi si trovasse più di una Parrocchia, ad arrichire i loro Popoli con sì gran Tesoro, introducendo nelle loro Cure, o nel distretto delle medesime sì profittevole divozione, senza riguardo alla maggiore, o minore distanza da una Via Crucis all'altra; purchè l'Erezione si faccia da un Frate Minore, soggetto al Ministro Generale dell'Osservanza, dotato delle sopraccennate qualità, acciò istruiti i Popoli del gran bene, che contiene la Via Crucis, l'abbraccino con maggior fervore, e riesca più fruttuosa all'Anime loro. Quindi è che nel suddetto Breve concede l'arbitrio al Parroco di eleggersi quel Religioso, che giodicherà più idoneo, acciò con licenza del suo Superiore locale benedica le Croci, ed assista all'Erezione, che dovrà farsi in quella Cura, o altro luogo Pio. Si eccettuano però quei luoghi, ove si trovano i Conventi dei Frati Minori suddetti, non dovendosi in tal caso erigere la Via Crucis in altre Chiese non soggette al medesimo Ordine. Se pure detti Conventi non fossero situati in tanta lontananza dalla Terra, o Città, ovvero fosse la strada sì malagevole, che senza grave incommodo, da giudicarsi dall'Ordinario, non potesse frequentarsi dal popolo il santo Esercizio; attesochè in tal contingenza rimette Nostro Signore all'arbitrio dei Vescovi il decidere, se si possa erigere in altra chiesa non soggetta all'Ordine suddetto, purchè l'erezione si faccia sempre nella forma sopraccennata, ed in questo modo resta dilucidata la clausula del suo Breve: *Volumus autem etc.* acciò da alcuni non venisse sinistramente interpretato. Anzi accadendo simili dubbi, affinchè con continui ricorsi non s'inquietino i ministri della Sagra Congregazione, ne rimetta agli Ordinari la decisione.

Die 10. Maji 1742.

Ex audientia Sanctissimi: Sanctissimus annuit, nempe pro facultate addendi declarationem, de qua in precibus, simulque imprimendi una cum aliis monitis alias impressis.

L. CARD. PICUS PRÆFECTUS

Loco ✠ Sigilli

A. M. Erba Proton. Apost. Secr.

Porro praefata Monita ad rite peragendum 62
pium Exercitium *Viae Crucis* jussu Clem. XII.

exarata, statim suis communicaverat P. Commissarius Ordinis, ut sequitur.

F. CRESCENTIO KRISPER,

DELL'ORDINE DE' FRATI MINORI DELLA PIÙ STRETTA OSSERVANZA LETTOR EMERITO, SCRITTORE DELL'ORDINE, E IN QUESTA CISMONTANA FAMIGLIA COMMISSARIO GENERALE, E SERVO

Alli Molto Diletti in Cristo, Padri, e Frati, Superiori, e Sudditi della Famiglia medesima salute, e pace nel Signore.

Il paterno zelo, e sollecita Vigilanza con cui Nostro Signore Clemente XII. porge al Mondo Cattolico prove ben chiare dell'animo suo continuamente applicato a'spiritnali vantaggi del Popolo Cristiano, avendolo portato ultimamente alla risoluzione di facilitare a'Fedeli la strada d'esercitarsi nella contemplazione de'dolori, e morte del Nostro Redentore, con permettere, che possa erigersi anche nelle Chiese fuori del nostr'Ordine la Via Crucis con quello stesso Tesoro d'Indulgenze, ch'era alle sole erette nelle nostre Chiese ampiamente concesso, ed essendone a Noi per somma benignità della Santità Sua, recata la notizia, stimiamo incombenza del nostro Offizio il trasmetterla alle PP. VV. accompagnata dall'avviso d'alcune circostanze, che debbono inviolabilmente osservarsi, appartenenti al modo, con cui nelle Chiese, o luoghi fuori dell'Ordine potrà la suddetta Via Crucis fondarsi. Posta dunque su tal particolare la volontà della Santità Sua, dichiarata con Breve Apostolico sotto il dì 30. Gennajo dell'anno corrente e successivamente, essendosi degnata d'ascoltare le suppliche del P. Reverend. Giuseppe Maria d'Evora Commiss. Gen. di Curia per la chiarezza d'alcuni dubbi insorti su questa materia, ne risultò quella particolare espressione del suo benignissimo sentimento, che vedesi ordinata per varî punti nel foglio stampato sotto il Titolo: Avvertimenti necessarî per regolare il divoto Esercizio della Via Crucis, che annesso a questa nostra Circolare vi si trasmette. Ciò non ostante, venuti poi fuori altri dubbi di non picciola rilevanza, e vedendosi che lasciati senza il convenevole scioglimento, potevano turbare la divozione de'Popoli, stimò bene il suddetto P. Reverendiss. Commiss. di Curia umiliare a'piedi della Santità Sua nnove suppliche premurose, affinchè si degnasse venire ad una precisa, ed individuale dichiarazione della sua mente intorno al modo, o circostanze, che possono occorrere nella suddetta erezione della Via Crucis. Delle quali umilissime preghiere avendo la Santità Sua ascoltato con egual Bontà il contenuto, ad oggetto di mantenere lontani anche i sospetti di confusione, e disturbi, che da queste nuove fondazioni nascer potessero, per mezzo d'un suo Rescritto sotto il dì 3. Maggio 1731. venne ad una particolarissima espressione della sua volontà secondo il tenore de'punti che sieguono.

Primo. Che i Superiori Generali facciano publicare a tutte le Provincie, e Conventi con loro Lettera Circolare la Istruzione con li avvertimenti suddetti del Signor Card. Prefetto dell'Indulgenze, perchè sia a tutti nota la mente di Sua Santità

Secondo. Che invigilino, ed avvertano li Superiori locali a non essere tanto facili nell'erigere in ogni luogo questa Divozione, ma canta, prudentemente, affinchè la moltiplicità non ne rechi confusione, e disprezzo.

Terzo. Che dove sono Conventi dell'Ordine, essendo piccicle le Città, e luoghi, non possano erigerne altre fuori de'medesimi Conventi, e nelle Città grandi si regolino secondo una discreta distanza, e seguendo il bisogno di Controversia spetti al Superiore Generale il determinarla.

Quarto. Ne'Luoghi, dove non sono nostri Conventi, il Convento più vicino, ed il suo Superior locale abbia la facoltà solamente per l'erezione, e quando vi siano due egualmente vicini, il più antico, e se di antichità ambi uguali, l'Osservante preceda il Riformato, e così respettivamente con i Scalzi per togliere in questa guisa ogni dissensione trà Fratelli del medesimo Istituto.

Quinto. Che in tutti i dubbj, i quali per simile materia possono nascere, si ricorra ai Superiori Generali per la decisione, e determinazione sotto la pena ad arbitrio de'medesimi.

Essendo poi la volontà di Nostro Signore che i Superiori locali non siano sì facili ad erigere in ogni luogo questa divozione, e che in tutti i dubbj si ricorra ai Superiori Generali, come appare dal secondo, ed ultimo punto de'sopradetti restando per altro fermo il terzo, cioè, ch'essendo piccole le Città, e Luoghi, non possano erigerne altre fuori de'nostri Conventi, stimiamo essere assai a proposito il prescrivere una Regola più esatta, e stimiamo essere assai d'utile prevenire quelle dubbiezze, e dissordini, che potrebbono accadere in ordine alle Città grandi, e principali. Ritrovandosi adunque per ordinario in queste principali Città più Conventi dell'Ordine, sieno Osservanti, o Riformati, o Scalzi, sarà bene, che per evitare la confusione, e disprezzo, potendo bastare le sole erette nelle nostre Chiese, non se ne permettano altre fuori di queste. Quando però accadere dovesse nelle suddette Città per calde instanze dei Fedeli qualche nuova erezione della Via Crucis fuori de'nostri Conventi, vogliamo, non v'ha dubbio, che si regoli l'affare secondo la già detta discreta distanza; ma determiniamo nel tempo stesso, che il corso, e termine della medesima sia bene ponderato da'Superiori locali, che dovranno

avvisarne il Superiore Generale, ed ascoltare da questo la risoluzione, se la distanza da'nostri Conventi sia tale da potersi prudentemente concedere la richiesta fondazione.

Assistendo poi una special ragione per l'interiore de' Monasterj di Monache, sieno o in Città, o in altri Luoghi, dovrà servarsi tal Regola, che se i Monasterj non soggetti all'Ordine, dovranno farne la richiesta a'Superiori rispettivamente, ed aspettar da questi la suddetta fondazione, giusta il metodo prescritto nelli avvertimenti dell'Eminentissimo Cardinale Prefetto. Se poi fossero esenti dalla nostra Giurisdizione, ad oggetto di troncare quelle contese, che potrebbono nascere trà Conventi vicini, dovranno recarne a Noi l'avviso per deputare un Religioso, che stimeremo più a proposito per esemplarità di costume: siccome abbiamo di già cominciato a praticare con sodisfazione di que' Monasterj, che ne han fatta la richiesta.

Ed affinchè specialmente i PP. Superiori locali non possano allegare scusa, o ignoranza nei casi, che potrebbono accadere, vogliamo, che in ogni Convento si tenga copia, non solo de' suddetti avvertimenti, ed istruzioni dell'Eminentissimo Sig. Cardinale Prefetto stese nel foglio annesso, ma ancora di questa nostra Circolare, e particolarmente dei punti nella medesima espressi, che portano una dichiarazione più speciale della mente, e volontà di Nostro Signore, per la felicità, e salute del quale in corrispondenza delle particolari obbligazioni, che gli professa il nostro Ordine, dovrà ciascuna delle PP. e RR. VV. impiegare calde preghiere all'Altissimo; Siccome per il nostro Reverendissimo Ministro Generale, e per Noi finalmente, che salutandole di cuore diamo a tutti la nostra Serafica Benedizione.

Data in Roma in questo Nostro Convento di S. Maria d'Araceli il dì 26. Maggio 1731.

Affezionatiss. Servo nel Signore

F. CRESCENZIO KRISPER COMM. GENERALE.

Loco ✠ del Sigillo.

D'Ordine di S. P. Reverendiss.

F. GAETANO SEC. GENERALE

63 Assignantur, et enumerantur Indulgentiae, quas Innocentius XI. ad instantiam P. Marini Sormani Ministri Generalis totius Ordinis Seraphici Minorum S. P. N. Francisci concessit in perpetuum per Breve, quod incipit: *Unigeniti Dei Filii*, datum 28. *Januarii* 1688. Crucibus, Coronis, et Rosariis, quae tetigerunt loca Terrae Sanctae, et Sacras Reliquias ibi existentes, revocando, et annullando omnes alias Indulgentias, quae dicuntur esse concessae ab aliis Summis Pontificibus, supradictis Crucibus, Coronis, et Rosariis.

Quicumque igitur habebit Sacram aliquam Crucem, et Rosarium, aut Coronam, quae tetigit loca Sancta, et Sacras Reliquias Terrae Sanctae lucrabitur Indulgentias sequentes, operando sicut sequitur. Videlicet.

Qui consueverit dicere semel ad minus in Septimana Coronam Domini, aut Dominae, aut Rosarium, vel tertiam ejus partem, aut Officium, vel Divinum, vel parvum Dominae, vel de mortuis, aut Septem Psalmos Poenitentiales, vel Graduales, aut docere Doctrinam Christianam, vel invisere carceratos, vel infirmos alicujus Hospitalis, vel subvenire pauperibus, vel Missam audire, vel quando Sacerdos est, illam legere, si vere poenitens, et confessus apud Confessarium approbatum ab Ordinario communicaverit in quolibet infrascriptorum dierum, scilicet Natalis Domini, Epiphaniae, Ascensionis, Pentecostes, in Festis Sanctissimae Trinitatis, et Corporis Domini, in Festis Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis, et Nativitatis Beatissimae Virginis, in Nativitate S. Joannis Baptistae, in Festis SS. Apostolorum Petri, et Pauli, Andreae, Jacobi, Joannis, Thomae, Philippi, et Jacobi, Bartholomaei, Matthaei, Simonis, et Judae, Matthiae, et omnium Sanctorum, et devote oraverit Deum pro extirpatione Haereseum, et Schismatum, pro augmento Fidei Catholicae, pro pace, et concordia Principum Christianorum, et pro aliis necessitatibus Sanctae Ecclesiae, in ipso die acquirit remissionem omnium suorum peccatorum, et Indulgentiam plenariam.

Qui faciet illas ipsas res in aliis Festis Domini, aut Beatissimae Virginis in unoquoque dictorum dierum, consequetur septem annos, et totidem Quadragenas de Indulgentia, et faciendo easdem in unaquaque Dominica, aut in alio Festo anni, lucrabitur quinque annos, et totidem Quadragenas, faciendo in alio die anni, acquiret centum dies de Indulgentia.

Quicumque in articulo mortis devote recommendabit Deo animam suam, invocando nomen Jesu, ore, aut, si non potest, corde, vere poenitens, confessus, et communicatus, aut, si non potest, ad minus contritus consequetur remissionem omnium suorum peccatorum, et Indulgentiam plenariam.

Qui faciet aliquam Orationem praeparatoriam ante celebrationem Missae, aut Communionem, aut ante recitationem Officii Divini, vel Beatae Virginis consequetur semper quinquaginta dies de Indulgentia.

Qui visitabit carceratos, aut infirmos in Hospitali adjuvando eos aliquo opere pio, aut in Ecclesia docebit Doctrinam Christianam, vel do-

mi tradet eam propriis filiis, parentibus, servis, semper lucratur ducentos dies de Indulgentia.

Qui consueverit semel ad minus in septimana dicere Coronam, aut Rosarium, aut Officium nostrae Dominae, aut de mortuis, aut Vesperas, aut unum Nocturnum ad minus cum Laudibus, aut septem Psalmos Poenitentiales cum Latiniis, et precibus, lucratur in illo die, quo id dicet, centum dies, ultra Indulgentias concessas a S. Pio V.

Qui ad sonum Campanae alicujus Ecclesiae, mane, aut sero, aut medio die recitabit solitas preces *Angelus Domini etc.* aut, si id non faciat, *unum Pater, et unum Ave Maria etc.* aut pariter dum sonat signum pro mortuis dicet Psalmum *De profundis ec.* aut *unum Pater, et Ave Maria etc.* si non sciat illum Psalmum, consequetur, centum dies de Indulgentia.

Qui in die Veneris devote meditabitur Passionem, et mortem Jesu Christi Domini Nostri, et dicet *ter Pater Noster, et Ave Maria*, in illo die lucratur centum dies de Indulgentia

Qui vere poenitens de suis peccatis cum firmo proposito se emendandi faciet examen conscientiae, et recitabit *ter Pater Noster, et Ave Maria*, aut in honorem Sanctissimae Trinitatis similiter dicet *ter Pater, et Ave Maria*, aut in memoriam quinque vulnerum Jesu Christi *quinque Pater noster, et Ave Maria*, lucratur centum dies de Indulgentia.

Qui orabit devote pro fidelibus agonizantibus, vel dicat unum *Pater noster* ad minus, et *Ave Maria* pro ipsis, consequetur in illo die quinquaginta dies de Indulgentia.

Omnes supradictas Indulgentias potest quis lucrari pro se in supradictis diebus, aut eas applicare per modum suffragii animabus Purgatorii.

J. F. ALBANI SECR.

Hoc Decretum Romae, et alibi fuit impressum idiomate Italico.

64 Indulgentiae Coronarum, et Crucum Hierosolymitanarum, aut Caravacensium declarantur.

Decretum Sacrae Congregationis Indulgentiis, et S. Reliquiis praepositae sub

INNOCENTIO PAPA XIII.

Nuper Sacrae Congregationi Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praepositae relatum fuit, passim evulgari Summarium quoddam Indulgentiarum germanico idiomate conscriptum, quod latine versum incipit : *Indulgentiae, quae concessae fuerunt a San. mem. Papa Sixto V. Paulo V. Urbano VIII. Innocentio X. Alexandro VII. Clemente IX. super Coronis, Crucibus factis Hierosolymis, et Bethleem, denuo confirmatae a Summis Pontificibus Clemente X. et Innocentio XI. die 11. Junii 1670. Impressum Augustae a Joanne Michaele Labbart Anno 1720.*

Cum autem in dicto Summario nonnullas Indulgentias falsas, aut apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas contineri deprehensum fuerit, ideo, ne Fideles decipiantur, eadem Sacra Congregatio habita die 11. Martii 1721. praedicti Summarii Augustae impressi vel denuo ubicumque imprimendi usum interdixit, illud prohibuit sub poenis in indice librorum prohibitorum contentis, declarando gestantes Cruces, et Coronas, quae loca Terrae Sanctae, et Sacras Reliquias ibi existentes tetigere, illas dumtaxat Indulgentias lucrari posse, quas san. mem. Innocentius XI. Literis in forma brevis emanatis die 28. Januarii anni 1688. praedicta gestantibus, et pia opera in eod. Brevi praescripta devote peragentibus concessit. Insuper dum eidem Sac. Congregationi pariter delatum fuerit, nonnullos turpis lucri cupidos, non sine magno Fidelium scandalo, praedictas Cruces, et Coronas publice vendere, aut mercibus commutare ausu temerario non erubescere : ideo stricte prohibuit, ne in posterum, aut publice, aut secreto vendantur, aut quomodocumque commutentur; addita etiam declaratione, quod non transeant Personam illorum, quibus prima vice distribuuntur, et quod neque commodari, aut precario dari possint, et quod aliqua re ex praedictis deperdita pro ea subrogari altera non valeat; Quod si secus fiat, praedictae Cruces, et Coronae careant Indulgentiis jam concessis. Cum etiam Sacrae Congregationi Indulgentiarum innotuerit, evulgatum fuisse alterum Summarium Indulgentiarum germanico pariter idiomate conscriptum absque loco editionis, et nomine Impressoris, cujus initium latine redditum est: *Indulgentiae, quae Crucibus Caravacensibus concessae fuerunt a Romanis Pontificibus Pio V. Gregorio XV. et Clemente X. denuo confirmatae ab Innocentio XII.* Et incipit : *Pro consolatione Christifidelium, et Sanctae Crucis Amatorum*, in quo multae Indulgentiae penitus confictae, apocryphae, et falsae deprehensae fuerunt, Sacra Congregatio dicti Summarii impressionem, et usum sub iisdem poenis in indice librorum prohibitorum contentis interdixit. Quibus omnibus per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro Innocentio XIII. relatis die quarta mensis Junii, Sanctitas Sua sententiam Sacrae Congregationis approbavit, et in omnibus executioni mandari jussit. Datum Romae die quinta ejusdem mensis anni 1721.

L. CARD. PICUS PRÆFECTUS

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

65 Omnes Personae trium Ordinum S. P N. Francisci possunt semel in vita, et in mortis articulo ex concessione Sixti IV. plenarie absolvi per idoneum Confessarium de licentia suorum Superiorum eligendum ab omnibus suis peccatis; et plenariam suorum peccatorum remissionem consequi; Et hoc etiamsi ante factam eorumdem Ordinum Professionem eos decedere contigerit. Casarubios *in compendio privilegiorum nostrorum, et aliorum, verb. Absolutio extraordinaria quoad Fratres, num.* 5. *et* 6. quoad Indulgentiam plenariam in articulo mortis habetur etiam ex concessione Pauli V. facta omnibus Regularibus Constit. incip. *Romanus Pontifex* §. 8. relata supra *art.* 4. *num.* 7. Et pro absolvendis sic constitutis in articulo mortis potest adhiberi haec formula :

CONFITEOR DEO, ETC. MISEREATUR, ETC. INDULGENTIAM, ETC.

Dominus noster Jesus Christus per merita suae Sacratissimae Passionis te absolvat, et Gratiam suam tibi infundat. Et ego auctoritate ipsius, et Beatorum Apostolorum Petri, et Pauli, et Summorum Pontificum mihi in hac parte commissa, et tibi concessa absolvo te ab omni vinculo Excommunicationis majoris, vel minoris, Suspensionis, et Interdicti, si quod forte incurristi, et dispenso tecum in omni Irregularitate si quam contraxisti, et restituo te unioni, et participationi Fidelium, necnon Sacrosanctis Ecclesiae Sacramentis. Item eadem auctoritate Ego absolvo te ab omni transgressione Votorum, et Regulae tui Ordinis, et Statutorum Papalium, Generalium, Provincialium, Custodialium, Localium, et Synodalium quorumcumque. Item eadem auctoritate Ego absolvo te ab omni Divino Officio male persoluto, Horis indebite transpositis, vel omissis. Item eadem auctoritate Ego absolvo te ab omnibus peccatis tuis, quibus contra Deum, et Proximum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquisti, et ab omnibus poenitentiis, oblitis seu etiam neglectis; concedens tibi remissionem, et Indulgentiam plenariam peccatorum tuorum concessorum, et etiam cunctorum, de quibus non recordaris, aut oblitus fuisti in quantum Claves Ecclesiae se extendunt. Item eadem auctoritate Ego absolvo te a poenis Purgatorii, quas pro peccatis commissis et delictis in hoc mundo perpetratis meruisti, restituendo te illi innocentiae, in qua eras quando baptizatus fuisti. In nomine ✠ Patris, et ✠ Filii, et ✠ Spiritus Sancti. Amen. Quod si hac vice non decesseris, reservo tibi hanc Gratiam usque ad extremum mortis tuae articulum.

Haec forma absolvendi excerpta est ex manipulo Fratrum Minorum Sancti P. Francisci sexta parte Parisiis impressa anno 1582. *et reimpressa Mediolani in Typographia Jo: Petri Cardi.*

Item ex concessione Leonis X. possunt consequi eamdem Plenariam absolutionem, et Indulgentiam ac insuper Papalem Benedictionem quater in anno diebus, quibus maluerint. Casarubios *l. c. n.* 7. *et seq.* Et traditur formula pro tali Absolutione, et Benedictione. 66

CONFITEOR DEO ETC. MISEREATUR ETC. INDULGENTIAM ETC.

Dominus noster Jesus Christus per merita suae Sacratissimae Passionis absolvat, et Gratiam suam vobis infundat. Et Ego auctoritate ipsius, et Beatorum Apostolorum Petri, et Pauli, et Summorum Pontificum Ordini nostro, ac vobis concessa, et mihi in hac parte commissa absolvo vos ab omni vinculo Excommunicationis majoris vel minoris, Suspensionis, et Interdicti, si quod forte incurristis, et restituo vos unioni, et paricipationi Fidelium necnon Sacrosanctis Ecclesiae Sacramentis. Item eadem auctoritate absolvo vos ab omni transgressione Votorum, et Regulae, Constitutionum, Ordinationum, et Admonitionum Majorum nostrorum, ab omnibus poenitentiis oblitis seu etiam neglectis, et ab omnibus peccatis vestris, quibus contra Deum, et Proximum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquistis; Concedens vobis remissionem, et Indulgentiam Plenariam omnium peccatorum vestrorum confessorum, et etiam cunctorum, de quibus non recordamini, aut obliti fuistis, in quantum Claves Ecclesiae se extendunt et restituo vos illi innocentiae, in qua eratis quando baptizati fuistis, et quomodo Sanctitas Domini N. Papae faceret, si ipsemet in Confessione peccata vestra auscultaret; Ac eadem auctoritate Apostolica Benedictionem Papalem vobis impertior, In nomine ✠ Patris, et ✠ Filii, et Spiritus ✠ Sancti.

Injungitur deinde aliqua Poenitentia.
Ite in pace, et Gratia Dei, et orate pro me.

Item ex concessione ejusdem Leonis X. possunt consequi Plenariam Absolutionem, et Indulgentiam in omnibus Solemnitatibus seu Festis Domini Sabaoth, et Beatae Mariae Virginis, omniumque Sanctorum, et Apostolorum Petri, et Pauli, ac Sancti Patris Francisci, et Sanctae Clarae, et per totam majorem hebdomadam; Casarubios *loc. cit.* 67
n. 8. *et sequent.* Ac insuper in Festo Sanctae Catharinae Virginis et Martyris; Casarubios *loc. cit. num.* 10. et traditur formula pro tali Absolutione Plenaria. 68

CONFITEOR DEO ETC. MISEREATUR ETC. INDULGENTIAM ETC.

Dominus Noster Jesus Christus per merita suae Sacratissimae Passionis vos absolvat, et gratiam suam vobis infundat. Et Ego auctoritate ipsius, et Beatorum Apostolorum Petri, et Pauli, et Summorum Pontificum Ordini nostro, ac vobis concessa, et mihi in hac parte commissa, absolvo vos ab omni vinculo Excommunicationis Majoris, vel minoris, Suspensionis, et Interdicti, si quod forte incurristis, et restituo vos unioni, et participationi Fidelium, necnon Sacrosanctis Ecclesiae Sacramentis. Item eadem auctoritate absolvo vos ab omni transgressione Votorum, et Regulae, Constitutionum, Ordinationum, et Admonitionum Majorum nostrorum, ab omnibus Poenitentiis oblitis seu etiam neglectis, et ab omnibus peccatis vestris, quibus contra Deum, et Proximum fragilitate humana, ignorantia vel malitia deliquistis; concedens vobis remissionem, et Indulgentiam Plenariam omnium peccatorum vestrorum confessorum, et etiam cunctorum de quibus non recordamini, aut obliti fuistis, in quantum Claves Ecclesiae se extendunt; et restituo vos illi innocentiae, in qua eratis, quando baptizati fuistis. In nomine ✠ Patris, et ✠ Filii, et Spiritus ✠ Sancti. Amen.

Injungitur deinde aliqua Poenitentia.

Ite in pace, et Gratia Dei, et orate pro me.

69 Advertendum tamen est, ut notat ipse Casarubios *loc. cit.* quod supradictae Absolutiones Plenariae, et Indulgentiae debent consequi de consensu suorum Praelatorum, et Confessores electi et ad id deputati debent eis aliquam salutarem Poenitentiam injungere. Ac insuper est advertendum quod nunc licet subsistat Indultum quantum ad Absolutionem Plenariam, et Benedictionem Papalem, videtur tamen revocatum quantum ad consecutionem Indulgentiae Plenariae pro seipsis, per cit. Constitutionem Pauli V. incipient. *Romanus Pontifex.* Ad quod facit etiam Propositio 37. in ordine inter merito damnatas ab Alexand. VII. die 18. Martii 1666. ibi: *Indulgentiae concessae Regularibus, et revocatae a Paulo V. hodie sunt revalidatae,* contra asserentes dictas revocatas Indulgentias hodie esse revalidatas; et solum videtur non esse revocatum tale Indultum quantum ad consecutionem Indulgentiae Plenariae pro Animabus Purgatorii, quia, ut tradit clarissimus, et eruditissimus Pater Viva *in Appendice Indulgentiarum* §. 1. *sub n.* 6. *vers. Illud certum est,* Paulus V. non revocavit Indulgentias pro Animabus Purgatorii Regularibus concessas, ut idem Pontifex 23. Februarii 1609. testatus est apud Gobat, Pellizar. Quintanadv. *dub.* 2. *n.* 1. et Dianam *par.* 4. *tract.* 4. *resolut.* 20. Tum quia Fratres Minores, Clarissae, et Tertiarii possunt applicare per modum suffragii omnes Indulgentias, et opera meritoria Animabus Purgatorii, ex concessione Gregorii XV. per suum Breve sub die 10. Novemb. 1622. Et Leo X. jam die 3. Februari 1517. concesserat ipsis Fratribus Minoribus, ut omnes omnino Indulgentias usque ad id tempus concessas per modum suffragii applicare possent, ut habetur etiam *in Compendio Privilegiorum. Societatis Jesu* §. 7. ubi testatur dictus Sapientissimus Pater Viva *loc. cit.* §. 3. *vers. Plurimae aliae,* ubi subjungit, quod idem concessit Sixtus V. Chordigeris S. P. Nostri Francisci, in Constitut. incip. *Divinae caritatis 7. Maii* 1586. Vide *supra n.* 12. *et art.* 2. *n.* 28. *et art.* 4. *sub n.* 8. *et* 11. et verb. *Praelatus Regularis a num.* 67. *ad* 69. ubi multa ad rem.

Omnes Personae utriusque sexus trium Ordinum S. P. N. Francisci in Claustris degentes Reverendissimo Patri Ministro Generali totius Ordinis immediate subjectae possunt semel in die lucrari Indulgentiam per modum suffragii, et liberationem animae cujuscumque Christifidelis a poenis Purgatorii recitando tertiam partem Rosarii cum quinque Pater et Ave, ac totidem Gloria Patri etc. juxta mentem Sanctitatis suae ante Altare SS. Sacramenti, vel (si fuerint rationabiliter impeditae) quocumque in loco ante aliquam Crucifixi, vel Deiparae imaginem. Sic concessit novissime Benedictus XIII. ut patet ex sequenti Rescripto Romae die 21. Dec. anni 1729. mihi, dum Ministrum Provincialem hujus Observantis Provinciae Sancti Didaci, licet immerito, agerem transmisso a Reverendissimo Patre Josepho Maria ab Ebora, tunc Commissario Generali Curiae, et anno 1738. Ex Generali Totius Ordinis, et Regis Portugalliae Ministro. 70

Rev. Adm. P. M. Observ.

Cum alias felic. recor. Paulus PP. III. indulserit ut qui Fratres Laici hujus Aracaelitani Conventus semel in die pro anima cujuscumque Christifidelis in Purgatorio detenta recitarent unam Coronam Beatae Mariae Virginis ad Capellam, seu Altare Privilegiatum S. Helenae in hoc Templo Aracaelitano existens adinstar Sacerdotum in eodem Altari celebrantium pro eadem anima Indulgentiam per modum suffragii, et a Purgatorii poenis liberationem obtinerent: novissime supplicatum fuit Sanctissimo Domino N. Bened. XIII. et ab ipso impetratum, ut de eodem privilegio frui possint ii pariter Sacerdotes, qui ad Altare SS. Sacramenti tertiam partem Rosarii cum quinque Pater, et Ave, ac totidem Gloria Patri recitabunt. Ceterum cum ejusmodi concessio ad solos Fratres hujus Almi Conventus arctari videretur cumque de thesauro hujus Indulgentiae seu Privilegii. Fratres omnes ubique Terrarum participare vehementissime cuperem, supplicem libel-

lum porrexi Sanctitati Suae, quatenus super hac rementem suam declarare, dictumque Privilegium extendere dignaretur *ad omnes personas utriusque sexus trium Ordinum Sancti P. N. Francisci in Claustro degentes, et Reverendissimo P. Ministro Generali totius Ordinis immediate subjectas*, quae tertiam partem Rosarii, ut praefertur, ac praeterea quinque Pater, et Ave, cum totidem Gloria Patri juxta mentem Sanctitatis Suae ante aram, in qua Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum asservatur, vel (si fuerint rationabilites impeditae) quocumque in loco ante aliquam Crucifixi, vel Deiparae imaginem recitarent, cui quidem supplicationi Sanctissimus Pater pro sua erga Ordinem Seraphicum, ejusque Alumnos clementissima voluntate per Rescriptum Eminentissimi Domini Nicolai Mariae Cardinalis Lercari a Secretis Status Sanctitatis Suae sub die nona Decembris hujus Anni millesimi septingentesimi vigesimi noni etiam annuere dignatus est. Hanc proinde concessionem redigi curabo in seriem Indulgentiarum Ordinis, de quibus a Sancta Sede specialis Bulla in proximo emanabit: verumtamen omittere non potui, quin eam actu tunc indicarem Paternitati Tuae adm. Reverendae ut religiosissima pietas, quae in Provincia tibi subdita maxime floret, singularem hunc dignationis Apostolicae fructum statim percipiat, et animabus in Purgatorio lugentibus tam insigne suffragium nullatenus retardetur; eamdemque sollicitudinem meam Paternitati Tuae adm. Rev. animi ad Officia paratissimi testem exhibeo.

Romae ex Aracaeli 21. Decemb. 1729.

Paternitatis Tuae Adm. Rev.

Promptissimus ex animo Servus

Fr. Joseph Maria ab Eboro
Commiss. Gener. Curiae.

71 Omnes tres Ordines a S. P. N. Francisco instituti ultra supra recensitas, et alias Indulgentias sibi specialiter a Sede Apostolica concessas, gaudent etiam Indulgentiis aliis Regularibus concessis ex communicatione cum ipsis concessa a variis Summis Pontificibus, scilicet Sixto IV. Julio II. Leone X. et expresse a Clem. VII. die 30 Maii 1525. Const. incip *Cum fructus uberes*, quae Bulla fuit confirmata a Paulo IV. Pio IV. S. Pio V. Greg. XIII. Sixto V. et aliis, specialiter a Clem VIII. die 20. Decembris 1595. Constitut. incip. *Ratio Pastoralis Officii*, et novissime a Benedicto XIII. die 10. Decembris 1725. Constit. incip. *Paterna Sedis Apostolicae*, in qua referuntur plures alii Summi Pontifices, qui similes ei fecerunt concessiones, et ab eodem Benedicto XIII. quinto Nonas Aprilis 1727. Constitut. incip. *Summe decet*, obi plurimae aliorum Summorum Pontificum referuntur Constitutiones similes gratias, et Indulgentias eis concedentes.

Ceteri etiam alii Regulares gaudent, nedum Indulgentiis sibi a variis Summis Pontificibus specialiter concessis, ut videre est in suis respective Privilegiorum Compendiis, sed etiam per viam Communicationis gaudent Indulgentiis nostrorum trium Ordinum Seraphici Patris Francisci, et quorumcumque aliorum, ut patet apud Casarubios *in Compendio Privilegiorum Fratrum Minorum, et aliorum Mendicantium et non Mendicantium verb. Communicatio Privilegiorum*, et in aliis respective aliorum Compendiis: et sic Certa, et Communissima tum Canonistarum, tum Theologorum. 72

Communicatio autem Indulgentiarum inter Regulares sic debet intelligi. Primo, quod Indulgentias omnes concessas Ecclesiis unius ex Ordinibus Regularibus lucrari potest in Ecclesia sui Ordinis quivis alius Regularis, nisi obstet aliqua specialissima ratio. Non tamen potest idcirco quilibet Saecularis easdem lucrifacere in qualibet Ecclesia alterius Ordinis. Sic desumitur ex declaratione facta a Leone X. in Constit: incip. *Dudum per Nos*, ubi, cum dixisset *illos plus sapere, quam oportet*, qui ex eo, quod Indulgentiae Templis unius Ordinis Mendicantium impertitae, essent communicatae Templis aliorum Ordinum Mendicantium, inferebant, Saeculares posse in Ecclesiis Praedicatorum, Minorum etc. obtinere Indulgentiam, quam praedecessores ejus elargiti erant visitantibus Ecclesiam B. Mariae Virginis de Populo de Urbe ad Augustinianos Eremitas spectantem: « Attendentes, inquit, quod Indulgentiam, intuitu Religionis concessa, ad Saeculares extendi non debet, volentes mentem praedecessorum nostrorum, et nostram declarare, volumus, et auctoritate Apostolica declaramus, quod universi, et singuli dictorum Ordinum Fratres, et Moniales etc. praedictis Indulgentiis gaudeant, a perinde ac, si ipsi dictam Domum B Mariae de Populo personaliter visitarent; quodque vigore praedictarum Literarum saeculares Indulgentiis hujusmodi gaudere non possint; » Sic Gobat *tr.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 27. *n.* 265. Quintanadvenas *in Appendice ad sua singularia tract.* 4. *dub* 14. 73

Haec tamen Indulgentiarum communicatio debet extendi ad Indulgentias concessas pro singularibus Festivitatibus hujus, aut illius Ordinis; unde licet Indulgentia Portiunculae sit extensa ad omnes Ecclesias trium Ordinum S. P. N. Francisci, non tamen censetur extensa ad Ecclesias aliorum Ordinum; Gobat *loc. cit. num.* 530. ubi dicit, sic ex Casarubio notari *in compendio privilegiorum suae undequaque dignissimae Societatis, verb. Indulgentias* §. 12. Reiff. *lib.* 5. *decr. tit.* 33. §. 3. n. 61. Kazenberger *loc. cit. n.* 85. Quintanadvenas 74

l. cit. dub. 8. Peyrin, Lezana, et alii. Quapropter Lezana *verb. Indulgentia num.* 8. censet praedictum Communicationis privilegium intelligendum esse solum de Indulgentiis, quae in genere concessae sunt Ecclesiis Regularium, non autem de illis, quae specialiter pro aliqua Ecclesia in particulari datae sunt; Sic etiam Kazenb. *l. c. n.* 85. Gobat *loc. cit. n.* 1550. Reiff. *l. c. n.* 72. ubi dicit, idipsum asserendum esse de privilegiis, quae concessa fuerunt ob aliquam, specialem rationem, ut quando Indulgentia concessa est uni loco speciali, quia ibi est Imago v. g. B. Virginis Mariae cum magna veneratione fidelium, nam haec est specialis ratio illius loci, qua alia loca carent. Idem pariter asserendum de Altaribus privilegiatis ob specialem rationem talis Altaris. Idem etiam dicendum de Indulgentiis in honorem alicujus Sancti concessis Ecclesiis, per tot, vel tot annos, nam hae non communicantur aliis Regularibus; Antonius de Spiritu Sancto *in director. Reg. tract.* 1. *disp.* 1. *sect.* 3. *n.* 4. Donatus *part.* 1. *tom.* 1. *tract.* 7. *q.* 14. *et* 15. Reiffenstuel. *loc. cit. n.* 16. Kazenberger *loc. cit. n.* 85. et ipso teste, alii communiter; *arg. cap. Cum Cappella* 16. *de privilegiis*, ubi dicitur, quod concessum uni Ecclesiae, vel Provinciae, seu loco, nequit trahi ad aliam Ecclesiam, seu Provinciam vel locum.

75 Secundo praedictum communicationis privilegium intelligendum est, quod omnes Indulgentiae concessae immediate, et directe Religiosis, vel eorum oblatis, Parentibus, Cognatis Procuratoribus, Benefactoribus, Servitoribus, et similibus personis ed aliquem Ordinem spectantibus, intelligantur concessae etiam omnibus aliis similibus Religiosis, et personis ad alios Ordines spectantibus. Sic declaravit, et concessit Julius II. die 1. Junii 1509. Praedicatoribus, et Fratribus Minoribus per sequentem Constitutionem.

Venerabilibus Fratribus Salamantino, Pacen. et Corduben. Episcopis, et eorum cuilibet.

JULIUS PAPA II ETC.

Alias ad supplicationem Carissimi in Christo Filii nostri Ferdinandi Regis etc. et infra, quodque in praedicta privilegiorum, gratiarum, et Indultorum praefatorum Communicatione, tam universaliter per Praedecessores nostros toti Ordini Minorum, quam etiam per Nos particulariter praedictorum Regnorum Fratribus facta, ea, quae ad absolutionem, dispensationem, vel alias ad Priorem, Generalem, seu Magistrum Ordinis Praedicatorum spectant, ad Ministrum, vel Vicarium Generalem Fratrum Minorum pertineant, et ea, quae ad Priores Conventuales, idest Praelatos singularum Domorum Ordinis Praedicatorum, et eorum Vicarios, similiter spectent ad Guardianos, et eorum Vicarios Ordinis Minorum, et ea, quae ad Priores, seu Vicarios, vel Sub Priores Vicarios, idest Praelatos, qui medii sunt, quocumque nomine censeantur, et vocentur, inter dictum Generalem, seu Magistrum Ordinis, et Priores Conventuales, eorumque Vicarios simili modo spectent ad Ministros, et Vicarios Provinciales, ac Custodes, qui etiam medii sunt inter Ministrum, et Vicarium Generalem, et Guardianos, eorumque Vicarios similiter pertineant, et sicut de potestate Praelatorum, scilicet de Praelatis ad Praelatos dictum est ita de Congregatione unius ad Congregationem alterius Ordinis, et de Fratribus privatis, idest sine Praelatura ad Fratres privatos; et de Festivitatibus ad Festivitates, in his casibus, in quibus, Congregationibus, vel Fratribus privatis, aut Festivitatibus unius Ordinis aliquid conceditur Congregationibus Fratribus Privatis, aut Festivitatibus alterius Ordinis, nunc, et pro tempore respective concessa intelligantur. Ita quod ea, quae in honorem Sanctorum Dominici, Petri Martyris, Thomae de Aquino, Catharinae de Senis Fratribus, vel locis Praedicatorum sunt concessa, omnia illa Fratribus Minoribus praefatis, eorumque locis in Festivitatibus Sanctorum Francisci, Antonii, Ludovici, Bernardini, Bonaventurae, quinque Martyrum dicti Ordinis, qui apud Marochium Martyrii Coronam adepti sunt, S. Clarae, et in aliis Festivitatibus dicti Ordinis Minorum, licet sint in majori numero, quam Festa ipsorum Fratrum Praedicatorum, sint, et intelligantur concessa ad tollendam quamcumque haesitationem, et inde forte ortum scrupulum, auctoritate, et tenore praefatis declaramus.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die prima Jun. 1509 Pontificatus nostri anno sexto.

Unde ut vides, haec privilegiorum, et Indulgentiarum communicatio non debet esse identica, materialis, sed analoga formalis, hoc est similis, et fere eadem secundum quamdam proportionem et status decentiam; Ita ut, totum id, quod est concessum Generali Praedicatorum pro suo Ordine, censeatur etiam concessum Generali Minorum pro suo, et quibusvis aliis Generalibus pro suis respectivis Ordinibus; et totum id quod est concessum Provincialibus Praedicatorum pro suis Provinciis, censeatur concessum Provincialibus Minorum, et aliorum Regularium pro suis respectivis Provinciis; et totum id quod est concessum Priori Praedicatorum pro suo Prioratu, censeatur concessum Guardiano Minor. pro suo Guardianatu, et Superiori locali cujuslibet alterius Religionis pro suo locali Superioratu; et totum id, quod est concessum Religiosis subditis, in et pro suo Ordine Praedicatorum, censeatur concessum Religiosis subditis in et pro suo Ordine Minorum, et sic de omnibus aliis, et ita pariter 76

est discurrendum de Festivitatibus ad Festivitates, et de Indulgentiis ad Indulgentias. Ita ut Festivitates sint respective pares in honore, et Dignitate in quolibet Ordine, et quemadmodum Laicus visitans nostras Ecclesias tempore Festivitatum nostrum Sanctorum consequitur Indulgentiam nostris Ecclesiis concessam pro tali, vel tali Festivitate nostri alicujus Sancti; ita a pari Laicus visitans Ecclesias aliorum Regularium tempore Festivitatum suorum respective Sanctorum consequitur Indulgentiam concessam pro tali, vel tali Festivitate sui alicujus respective Sancti. Sic etiam, sicuti Novitius suscipiens habitum nostrae Religionis multa consequitur beneficia, et Indulgentias lucratur. Ita quilibet Novitius suscipiens habitum cujuscumque alterius Ordinis, vel Religionis; et sic proportionaliter est discurrendum de aliis Indulgentiis, cum in generali communicatione veniant solum illae, quae sunt communes, et in genere Ordinibus Regularibus concessae, non autem illae, quae sunt propriae, et specificae, nec eae, quae raro conceduntur, et quae quivis verisimiliter interrogatus non esset in specie concessurus; *argum. cap. In generali* 81. *de regul. Juris in* 6. *cap. Cum Cappella* 16. *de privilegiis*, *et cap. Si propter*, X. *de Rescriptis in* 6. Et sic tenent Donatus *in praxi rerum Regular. tom* 1. *part.* 1. *tract.* 7. *quaest.* 14. *et* 15. cum multis ibi citatis, Matthaeucci *Officialis Curiae cap.* 26. *num.*17. Kazenberger *loc. cit. n.* 85. Reiffenstuel *lib.* 5. *decret. tit.* 33. §. 3. *n.* 61. *et* 62. Lezana *loc. cit. num.* 8. Quintanadvenas *in Appendice ad sua singularia*, *tr.* 4. *dub.* 9. Gobat. *loc. cit. n.* 550. Habseusis *Summul. qq. Select. verb. Privilegium num.* 412. et alii passim; et sic servat praxis; qua in dies videmus Saeculares pro lucrandis Indulgentiis in aliquibus Sanctorum Regularium Festivitatibus concessis, pergere ad illas Regularium Ecclesias, pro quibus Indulgentiae sunt specifice concessae, et non ad Ecclesias aliorum Regularium: Aliter enim Ecclesiis quibus expresse Indulgentiae conceduntur, minueretur devotio; et ipsae vilescerent Indulgentiae, ut notant Peyrinus, Lezana, Matthaeucci, et alii.

77 Fratribus Minoribus de Observantia vacantibus Exercitiis Spiritualibus per Octiduum concessa est Indulgentia Plenaria ab Alexandro VII. Const. incip. *Cum. sicut.* Vide supra *art.* 4. *n.* 9.

78 Affertur novissimum Privilegium pro Missis celebratis pro Animabus Fratrum, et Monialum Ordinis Minorum.

BENEDICTUS PAPA XIV. ETC.

Cum, sicut dilectus filius modernus Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum Nobis nuper exponi fecit, per Constitutiones Ordinis hujusmodi auctoritate Apostolica confirmatas in cujuscumque Presbyteri, vel Clerici, aut Laici de Observantia supradicta, quam Reformatorum Excalceatorum, Recollectorum, et Tertiariorum, ac Monialium Monasteriorum Ordinis, et Reformationum hujusmodi sub jurisdictione, cura, regimine, et gubernio dilecti etiam filii Ministri Generalis totius Ordinis hujusmodi existentium obitus vel aliis diebus aliquas Missas unusquisque Frater dd. Ordinis, et Reformationum in sacro Presbyteratus Ordine constitutus celebrare debeat, ideoque Procurator Generalis Missas hujusmodi coelestium munerum, quorum dispensationem fidei nostrae credidit Altissimus elargitione a Nobis condecorari plurimum desideret: Nos piis ejusdem Procuratoris Generalis votis hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes; eumque a quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, et Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit ad effectum praesentium duntaxat consequendum harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis, inclinati, et quandocumque Sacerdos aliquis Ordinis, et Reformationum praedictarum Missam, vel in die obitus praefatorum Presbyterorum, ac Clericorum, et Laicorum, nec non etiam Monialium Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia, ac Reformationum hujusmodi sub regimine, et gubernio praefati Ministri Generalis existentium, ac quoad Moniales in earum respective Ecclesiis Sacerdos quoque quilibet Saecularis, vel alterius Ordinis Regularis, vel in alio die ad quodcumque Altare Ecclesiarum dictorum Ordinis, et Reformationum tam hactenus erectarum, quam in posterum erigendarum pro illorum, et illarum Anima, quae Deo in caritate conjuncta ab hac luce migraverit, celebrabit, Missa hujusmodi animae pro qua celebrabitur perinde suffragetur, ac si ad Altare privilegiatum celebrata fuisset auctoritate Apostolica tenore praesentium concedimus, et indulgemus. Non obstante, quatenus opus sit, nostra, et Cancellariae Apostolicae Regula de non concedendis Indulgentiis ad instar, aliisque Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque; Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem praesentium Literarum transumptis etiam impressis, manu et sigillo Procuratoris Generalis Ordinis praedicti pro tempore existentis munitis eadem prorsus fides ubique Locorum adhibeatur, quae praesentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 24. Martii MDCCXLI. Pontificatus Nostri Anno Primo.

79 Indulgentia plenaria perpetua in Festo Sacrorum Stigmatum S. P. N. Francisci pro omnibus utriusque sexus Christifidelibus, vere poenitentibus, et confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam Ecclesiam tam Fratrum, quam Monialium nostro Ministro Generali immediate subjectarum devote visitaverint, ibique pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, pias ad Deum preces effuderint, concessa est a Clemente XII. die 30. Augusti 1734. Const. incip. *Coelestium munerum.*

80 Rescriptum san. mem. Bened. XIV. quo visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum diebus Festis S. Ludovici Regis Francor. et S. Elisabeth Reginae Hungar. plenaria indulgentia conceditur.

BENEDICTUS XIV. ETC.

Injunctae Nobis divinitus Apostolicae Servitutis ratio postulat, ut Coelestium munerum thesauros dispensationi nostrae a Domino creditos fideliter erogemus, cum id ad augendam in terris Sanctorum cum Christo in Coelis regnantium venerationem, excitandamque, et fovendam erga illos Fidelium devotionem, et animarum salutem procurandam speramus in Domino profuturum. Supplicationibus itaque dilecti Filii Caroli Mariae a Perusio, Commissarii Generalis Curiae Ord. Fratrum Minor. S. Francisci de Observ. nuncupator. nomine, Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus, et singulis utriusque sexus Christifidelibus vere poenitentibus, et confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis Fratrum dicti Ord. tam hactenus erectis, quam in posterum quandocumque erigendis, et ubicumque locorum existentibus, in S. Ludovici Francorum Regis, ac S. Elisabeth Reginae Hungariae natae Festis diebus, a primis Vesp. usque ad occasum solis dierum hujusmodi, singulis annis, devote visitaverint, et ibi pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, ac S. M. Ecclesiae exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, quo die praefatorum id egerint, plenariam; Monialibus vero supradicti Ordinis sub cura, regimine, et administratione Fratrum praefatorum existentibus, et aliis in eorum quolibet Monasterio nunc, et pro tempore degentibus, vere pariter poenitentibus, et confessis, ac Sacra Commun. refectis, quae suam respective Ecclesiam in suprad. diebus visitaverint, et, ut praefertur, ut supra oraverint, Plenariam similiter omnium peccatorum suorum indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino concedimus: Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem etc.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris, die 17. Maji 1755. Pontificatus Nostri anno decimoquinto.

Breve alterum SS. D. N. Benedicti Papae XIV. quo plura Rescripta Sanctitatis Suae in favorem Ordinis Minorum S. P. Francisci confirmantur. 81

BENEDICTUS PAPA XIV. ETC.

Coelestium munerum thesauros, quorum dispensationem tenuitati nostrae credidit Altissimus, liberaliori manu elargiri non dubitamus ad levamen, et solatium animarum Christifidelium, quae ex hac vita migrantes, in caritate Deo conjunctae in Purgatorio detinentur, ut quantocius ad sempiternam beatae felicitatis stationem in Coelis perducantur. Sane Nobis alias humiliter oblati fuerunt supplices libelli tenorum sequentium; ac primus quidem.

BEATISSIME PATER

Frater Raphael a Lugagnano, Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci Minister Generalis, ad pedes S. V. humillime provolutus exponit, qualiter san. mem. Bened. XIII. sub die 14. Decembris 1725. dignatus fuit omnia Altaria privilegiata quotidiana variis Ecclesiis dicti Ordinis in perpetuum jam concessa approbare, et confirmare; iis ejusdem Ordinis Ecclesiis, quae tali privilegio quotidiano in perpetuum non gaudebant, concessit illud, sed proportionate ad Missarum numerum, quae in eis celebrantur: Pro quatuor Feriis iis, in quibus viginti; pro tribus, in quibus quindecim, et sic gradatim. Cum autem, Beatissime Pater, comprobaverit experientia, hoc minime sufficere ad satisfaciendum Populorum devotioni: et ex alia parte variae quotidie insurgant difficultates ex eo, quod non semper idem Missarum numerus in dictis Ecclesiis celebretur, nec celebrari valeat; ideo entxe S. V. supplicat Orator, ut praevia revocatione privilegii Altarium pro determinatis hebdomadae feriis, ut supra, per San. Mem. Benedictum XIII. concessi, dignetur cuilibet Ecclesiae Fratrum Oratoris jurisdictioni subjectae, Altari privilegiato quotidiano perpetuo non decoratae, unum concedere ab Ordinariis locorum semel designandum, et hoc per rescriptum, seu aliter, ut S. V. benevisum fuerit, ut Deus etc.

« Ex Audientia Sanctissimi die 17. Decembr. » 1748. Sanctissimus benigne annuit pro gratia » juxta petita, pro Missis tamen, quae a Fratribus » Minorum Sancti Francisci in Altaribus per Or» dinarios respective designandis celebrabuntur: et » voluit etiam gratiam hujusmodi per hoc praesens » rescriptum perinde valere, ac si per Apostolicas » Literas in forma Brevis solitis omnibus muniti » clausulis expedita fuisset. »

Joseph Levizzani Secretarius.

Alter vero.

BEATISSIME PATER

Frater Carolus Maria Perusinus, Commissarius Generalis Curiae Ordinis Minorum de Observantia, Orator obsequentissimus, ad pedes Sanctitatis Vestrae humiliter provolutus, omni cum animi demissione exponit, qualiter San. Mem. Bened. XIII, sub die 24 Aprilis anni 1725, indulsit omnibus Fratribus infirmis, senibus, et imbecillibus Ordinis Minorum Capuccinorum, qui propterea semper in valetudinario diversantur, in ejusque Oratorio Sacrum faciunt, suasque ad Deum preces effundunt, ut in eodem Oratorio, seu Sacello lucrari possint singulas indulgentias, quae in posterum a Summis Pontificibus suis pro tempore successoribus Ecclesiis totius Ordinis concederentur. Hinc Orator humillimus summa fretus S. V. caritate, et clementia, qua Ordinem suum prosequitur, supplicat, ut eamdem gratiam impertiri dignetur Fratribus, et Monialibus Jurisdictioni Ministri Generalis totius Ordinis Minorum subjectis, qui, aut quae, senes, infirmi, aut imbecilles in Valetudinario diversantur, nec Ecclesiam adeunt, sed in interno Oratorio, aut Sacello preces suas ad Deum effundere solent, quoad indulgentias hactenus concessas, et in posterum a Summis Pontificibus concedendas Ecclesiis ejusdem Ordinis: Pro qua gratia etc.

« Ex Audientia Sanctissimi die 11 Septembr. » 1755, Sanctissimus petitis annuendo pro gratia, » benigne concessit, ut Fratres, et Moniales Mi» nistri Generalis Ordinis Minorum Observantium » jurisdictioni subjecti, qui ex introscriptis causis » senectutis, infirmitatis, ac imbecillitatis in Va» letudinariis diversantur, visitato Oratorio, aut » Sacello in eodem Valetudinario existente, Indul» gentias, de quibus in precibus, lucrari possint, » et valeant, ac si Ecclesiam ejusdem Ordinis vi» sitarent; reliquis expletis juxta praescriptum » explendis ».

I. C. Boschi Secretarius.

Tertius tandem.

BEATISSIME PATER

Frater Carolus M. Perusinus, Commissarius Generalis Curiae Ordinis Minorum de Observantia, ad pedes S. V. humillime provolutus exponit, qualiter cum P. Raphael a Lugagnano, praeteritus Minister Generalis Ordinis, V. S. supplicaverit pro Altari privilegiato quotidiano perpetuo in qualibet Ecclesia Fratrum ejus jurisdictioni subjecta, S. V. clementer pro gratia indulsit, prodiitque rescriptum.—Ex Audientia Sanctissimi die 17 Decembris 1748.— Sanctissimus benigne annuit pro gratia juxta petita, pro Missis tamen, quae a Fratribus Minoribus Sancti Francisci in Altaribus per Ordinarios respective designandis celebrabuntur; et voluit etiam gratiam hujusmodi per hoc praesens rescriptum perinde valere, ac si per Apostolicas Literas in forma Brevis solitis omnibus muniti clausulis expedita fuisset.

Joseph Levizzani Secretarius.

Nunc vero Orator obsequentissimus, cum non videat in eodem indulto comprehensas quoque Ecclesias Sanctimonialium ejusdem Ministri Generalis jurisdictioni subjectas; et aliundo sciat orta esse hac de re dubia inter fratres, omni cum animi demissione supplicat, ut sua paterna clementia dignetur S. V. declarare, etiam antedictas Monialium Ecclesias in relato Indulto esse comprehensas. Cum porro Fratres senes, infirmi, aut imbecilles ejusdem Ministri Generalis jurisdictioni subjecti hac gratia gaudere non possint, ut qui semper in Valetudinario diversantur, inejusque Oratorio Sacrum dumtaxat faciunt; hinc idem Orator omni cum animi demissione supplicat S.V., ut dignetur declarare Altare privilegiatum quotidianum perpetuum illud memorati Oratorii, seu Sacelli Valetudinarii pro eisdem tantum fratribus. Pro quibus gratiis etc.

« Ex Audientia Sanctissimi die 22 Septembr. » 1755, Sanctissimus petitis benigne annuendo, » gratiam Altaris privilegiati, de qua in precibus, » etiam ad Ecclesias Monialium Ministro Genera» li Ordinis Minorum Observantium jurisdictioni » subjectarum benigne extendit, pro Missis tamen » praedictis in Ecclesiis a Fratribus ejusdem Or» dinis Minorum celebrandis, forma enunciati Re» scripti Sanctitatis Suae in reliquis observata; » idemque Privilegium altaribus in Oratoriis Vale» tudinariorum respective existent. pro Religiosis » senibus, infirmis, atque imbecillibus inibi cele» brantibus clementissimo juxta petita concessit.»

J. C. Boschi Secretarius.

Quoniam autem memoratus dilectus Filius Carolus Maria Perusinus, Commissarius Generalis Ordinis Minorum de Observantia, Nobis nuper humillime supplicari fecit, ut hujusmodi praeinsertos supplices libellos, et praeinserta nostra rescripta, quo firmius in perpetuum subsistant, et serventur exactius, per Apostolicas in forma Brevis Literas confirmare de benignitate Apostolica dignaremur: ea propter Nos, qui ipsum Carolum Mariam Perusinum Commissarium Generalem plurimi facimus, et inclytum Fratrum Minorum de Observantia Sancti Francisci Institutum novis Apostolicae benignitatis, potestatisque testimoniis amplius decorare cupimus, tenore praesentium Apostolica auctoritate confirmamus, et quatenus opus sit, omnia, et singula in eisdem rescriptis contenta, et concessa, iterum concedimus, et perpetuo Apostolicae firmitatis robore munimus,

Decernentes easdem praesentes Literas semper firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, et illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, plenissime suffragari: sicque in praemissis per quosque Judices Ordinarios, et Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, judicari, et definiri debere; ac irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus etc.

Volumus autem etc.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem die 21 *Januarii* 1756. *Pontificatus Nostri Anno decimosexto.*

82 Alterum Rescriptum Novissimum ejusdem Pontificis, quo plenaria Indulgentia conceditur iisdem O. M. Fratribus, et Monialibus infrascripta pia exercitia peragentibus, ut sequitur.

ALLA SANTITA' DI NOSTRO SIGNORE PP. BENEDETTO XIV.

Per F. Clemente di Palermo Ministro Generale de' Minori.

BEATISSIMO PADRE

« Fra Clemente di Palermo, Ministro Generale » dell' Ordine de' Minori, prostrato umilmente al » bacio de' Vostri SS. Piedi espone, come da molti » Religiosi del suo Ordine viene continuamente » te, e con premurose istanze richiesto della Facoltà » di visitare i Luoghi Santi di Roma, di » Loreto, del Monte d'Alvernia, d' Assisi, e di » Varallo; di manierachè non accordandosi loro » la ricercata licenza per impedire il vagare dei » Frati, o per altri giusti motivi, replicano essi » le istanze, interponendovi anco degli impegni, » e riducendo spesse volte il Superiore in angustie. » Desiderando pertanto l' Oratore impedire, » per quanto può, simili inconvenienti con qualche » compenso, per cui e guadagnassero per una parte » i Tesori delle Sacre Indulgenze annesse alla » visita de' riferiti Santuari, nè si discostassero » per l' altra da' Conventi di loro Collocazione; » Supplica divotamente la Somma Clemenza di Vostra » Santità della Grazia, che tutti i Religiosi » dell'uno, e dell'altro sesso, soggetti alla sua Ubbidienza » potessero far acquisto delle suddette Indulgenze » con qualche divoto Pellegrinaggio pei » respettivi Chiostri, e successiva visita delle proprie » Chiese, cioè: Per le sette Chiese di Roma, » girando pel Chiostro sette volte, e visitando in » fine il SS. Sagramento: pel Santuario di Loreto, » con tre giri pel Chiostro, ed una visita all'Altare, » o Immagine della B. Vergine: Con simili » tre giri, e visita all'Altare, o Immagine del » SS. Crocifisso pel Sacro Monte di Varallo; e » finalmente con tre consimili giri, e visita all'Altare, » o Immagine del P. S. Francesco per li » Santuari d'Assisi, e di Alvernia; pregando sempre » in detti giri, o Pellegrinaggi, e respettive » Sacre visite per l' Esaltazione della Santa Madre » Chiesa, estirpazione dell' Eresie, conservazione » del Sommo Pontefice, e per la pace, e concordia » de Principi Cristiani; che della Grazia etc. »

Ex audientia Sanctissimi die 28 *Aprilis* 1758.

« SS. attentis expositis, Ministri Generalis Oratoris » precibus annuendo, omnibus, et singulis » Religiosis, Viris, atque Mulieribus Ordinis S. » Francisci, eidem Ministro Generali subjectis, » unumquodque ex introscriptis piis Exercitiis devote » peragentibus, semel in anno, eo nimirum » respective die, quo praemissa Sacramentali Confessione, » sumptaque SS. Eucharistia, et pias » ad Deum preces, ut in Supplici libello enunciatur, » fundendo, hujusmodi exercitium peregerint, » plenariam omnium peccatorum Indulgentiam, » in forma Ecclesiae consueta, benigne concessit. »

Loco ✠ Sigilli

J. C. Boschi Secr.

Rescriptum novissimum Clementis XIII. quo Indulgentia 83 plenaria conceditur visitantibus aliquam Ecclesiam Fratrum Minorum RR. die 27 Novembris, qua Festum omnium Sanctorum ejusdem Ordinis celebratur.

Ex audientia SS. die 16 *Sept.* 1763.

Ad humillimas preces F. Francisci Antonii a Feltria, Vice-Procuratoris Generalis Min. Observ. Refor. S. Francisci, SS. D. N. Clemens Pp. XIII. omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere poenitentibus, confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam Ecclesiam praedicti Ordinis, die vigesima septima Novembris, in qua Omnium Sanctorum ejusdem Ordinis Festum celebratur, a primis Vesperis usque ad occasum Solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, ibique, juxta mentem Sanctitatis suae, pie oraverint, Indulgentiam plenariam benigne concessit. Voluitque Sanctitas sua, hanc gratiam perpetuis futuris temporibus fore valituram absque ulla Brevis expeditione.

Datum Romae ex Secretaria Sac. Congr. Indulgentiarum, die, et anno praefatae Audientiae.

N. CARD. ANTONELLUS

Loco ✠ Sigilli

S. Borgia Sac. Congr. Indulg. Sec.

84 Non omittam aliud Pii Sexti rescriptum, quod hujusmodi est.

Ex Audientia SS. habita die 18. *Jan.* 1778.

» Cum ex parte R. P. D. Vicarii Apostolici Provinciarum Xensi, et Xansi, nec non Administratoris Provinciae Hukuang in Sinis exposita fuerint aliquot dubia circa Indulgentias, quibus gaudent PP. Missionarii Ordinis Minorum S. Francisci iisdem in partibus commorantes, Sanctissimus Dominus Noster Pius Divina Providentia Papa VI, referente me infrascripto Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Secretario, ad removendam in ejusmodi re quamlibet ambigendi occasionem, mandavit, ut praedicti Regulares, quocumque in loco versentur, eas omnes, et singulas Indulgentias consequi valeant, quae universo eorum Ordini concessae sunt, dummodo tam in plenariis, quam in partialibus injuncta opera fideliter adimpleant, et in plenariis sacramentalem peccatorum Confessionem saltem triduo ante praemittant, quemadmodum a Sanctissimo Domino Nostro decretum fuit in Audientia habita per me ipsum Sacrae Congregationis Secretarium die 5. Januarii 1777. Insuper declaravit, ut Fideles omnes, qui in praedictis degunt Provinciis Xensi, Xansi, et Hukuang absque ulla proprii Oratorii, seu Ecclesiae oblatione, Indulgentias omnes lucrari possint, quas Ordo Minorum habet ex pia liberalitate Sedis Apostolicae, quatenus tamen praescriptis operibus pari modo satisfaciant. Quia vero nonnunquam accidit, ut ob locorum longinquitatem, vel altera justa de causa impediti tam Regulares, quam reliqui Fideles Oratoria, seu Ecclesias pro Indulgentiis designatas visitare nequeant, vel eas visitare plerumque contingat, in quibus Sanctissimae Eucharistiae Sacramentum non asservatur; idcirco Sanctitas Sua benigne indulsit, ut in ejusmodi casibus commutata Oratorii, seu Ecclesiae visitatione, et Sanctissimae Eucharistiae Sacramenti adoratione in orationem Dominicalem, et in Actus Fidei, Spei, Charitatis, et Contritionis, easdem Indulgentias lucrari valeant. Cum autem plenariae Indulgentiae non semper ab iisdem Missionariis, et Fidelibus acquiri possint ob Confessariorum defectum, Sanctissimus Dominus Noster, ne idcirco Ecclesiae thesauris prorsus destituantur, Christianis omnibus in praefatis Provinciis existentibus benigne concessit, ut iis diebus, in quibus plenaria aliqua Indulgentia recurrit, quam ob dictam caussam lucrari nequeunt, quatenus corde saltem contriti, ferventes ad Deum pro S. Fidei propagatione preces effuderint, partialem septem annorum, totidemque quadragenarum, Indulgentiam applicabilem quoque per modum suffragii Animabus in Purgatorio detentis consequi valeant, perpetuis valituram temporibus.

» Datum Romae ex Ædibus Sacrae Congregationis de propaganda Fide die, et anno quibus supra.

Stephanus Borgia Sacrae Congregationis de propaganda Fide Secretarius.

ARTICULUS VI.

INDULGENTIA QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT INDULGENTIAS CONCESSAS OMNIBUS CHRISTIFIDELIBUS.

SUMMARIUM

1. Alios salutantes dicendo suo vulgari, vel latino sermone *Laudetur Jesus Christus*, et respondentes *In saecula*, vel *Amen*, aut *Semper*, lucrantur Indulgentiam 50 dierum. — 2. Nominantes reverenter nomen *Jesu*, vel nomen *Mariae*, lucrantur Indulgentiam 25 dierum. — 3. Habentes talem piam consuetudinem sic salutandi, et respondendi, vel nominandi nomen *Jesu*, si in articulo mortis, ore, vel corde idem nomen invocaverint, lucrantur Indulgentiam plenariam. — 4. Recitantes Litanias ejusdem SS. Nominis lucrantur trecentos dies Indulgentiae: Recitantes Litanias B. V. M. ducentos dies. — 5. Praedicatores, qui inter praedicandum monuerint Auditores ad hunc modum salutandi, invocandi, aut recitandi, seu nominandi Nomen *Jesu*, et *Mariae*, et quicumque hanc salutationis formam usui esse curaverint, lucrantur easdem Indulgentias. — 6. Missae Sacrificium devote audientes, aut celebrantes lucrantur triginta millia, et octingentos annos Indulgentiae applicabilis per modum suffragii animabus Purgatorii. — 7. Quinquies *Pater*, et *Ave* recitantes in honorem passionis Christi Domini, et B. Virginis amaritudinum lucrantur decem mille annos indulgentiae. — 8. Recitantes tertiam Rosarii partem lucrantur quinque annos, et totidem Quadragenas Indulgentiae: Et insuper lucrantur Indulgentias ad instar recitantium coronam S. Birgittae. — 9. Recitantes quindecim *Pater*, et *Ave* pro iis, qui in mortali degunt, consequuntur tertiam partem remissionis peccatorum. — 10. Recitantes *Ave Maria*, *Salve Regina*, caput inclinantes ad veneranda nomina *Jesu*, et *Mariae*, caput inclinantes ad *Gloria Patri*: Genuflectentes coram SS. Sacramento: Osculantes Sanctam Crucem: Recitantes *Benedicta sit Sancta, et Immaculata Conceptio B. V. Mariae*: quas indulgentias lucrentur? — 11. Sacerdotes ante celebrationem Sacri recitantes: *Ego volo celebrare Missam etc.* Sacerdotes legentes Missam ante celebrationem, recitantes in fine Horarum Canonicarum *Sacrosanctae, et Individuae Trinitati etc.* quas Indulgentias lucrentur? — 12. Sacerdotes recitantes Orationem: *Obsecro Te, dulcissime Domine Jesu*

Christe etc. consequuntur remissionem omnium commissorum, et omissorum in Missa, nec non 2300. annorum Indulgentiam: Item Indulgentiam 1000 annor. recitantes post Missam Orationem: *Anima Christi sanctifica me etc.* — 13. Comitantes Sacrum Viaticum, quando ad infirmos defertur, quas Indulgentias lucrentur? — 14. Intervenientes Orationi quadraginta horarum quas Indulgentias lucrentur? — 15. Qui ad pulsum Campanae in signum elevationis SS. Sacramenti in Missa Conventuali, aut Parochiali, genuflexi ubicumque oraverint, quas Indulgentias lucrentur? — 16. In Regnis Regi Hispaniarun subjectis quicumque die Commemorationis Defunctorum celebrat, animam liberare potest a poenis Purgatorii. — 17. Qui communicant, ubi singulis mensibus fit communio generalis a Patribus Societatis, lucrantur Indulgentiam plenariam applicabilem pro defunctis. — 18. Recitantes flexis genibus Vespere ad pulsum Campanae *Angelus Domini etc. Ecce Ancilla Domini etc. Et Verbum Caro etc.* cum tribus *Ave Maria*, lucrantur indulgentiam plenariam. — 19. Recitantes flexis genibus ad pulsum Campanae mane, meridie, et Vespere *Angelus Domini etc. Ecce Ancilla Domini etc. Et Verbum Caro etc.* cum tribus *Ave Maria*, quas Indulgentias lucrentur ex novissima concessione *Benedicti XIII*? Istae Indulgentiae non remanent suspensae Anno Sancto — 20. Circa talem indulgentiam emanatum est speciale Indultum pro Regularibus, et aliis in religiosis domibus commorantibus: Et novissime a Benedicto XIV. facta est pro omnibus specialis declaratio, ac nova dispositio, quae affertur. — 21. Recitantes flexis genibus sub horam noctis ad pulsum Campanae Psalmum *De profundis etc.* vel semel *Orationem Dominicam, et salutationem Angelicam* cum versiculo *Requiem aeternam*, quas indulgentias lucrentur ex novissima concessione *Clementis XII*? Et istae indulgentiae acquiruntur, sive praedictae orationes recitentur ante, sive post horam noctis juxta locorum consuetudinem. — 22. An indultum Benedicti XIII. sub n. 20. allatum extendatur etiam pro De profundis? — 23. Habentes Coronas, Rosaria, Cruces, et imagines, seu Numismata, aut Medalia cum indulgentiis ordinariis solitis concedi a Romanis Pontificibus pro Canonizatione Sanctorum, quas indulgentias lucrentur? — 24. Visitantes septem principales Ecclesias Urbis Romae lucrantur maximas indulgentias, et quas? — 25. Undenam sumpsit initium Visitatio septem Romanarum Ecclesiarum? — 26. Visitantes septem Altaria in aliqua Ecclesia habente Indultum Apostolicum, lucrantur omnes indulgentias, quas lucrarentur, si visitarent septem Altaria sita, et ad id designata in Basilica Principis Apostolorum de Urbe. — 27. Recitantes Orationem *Domine Jesu Christe etc.* consequuntur octoginta annos Indulgentiae — 28. Assignantur Indulgentiae concessae assistentibus Missae, et Divino Officio, et respective recitantibus, ac celebrantibus in quibusdam Solemnitatibus. — 29. Indulgentiae suspensae anno Jubilaei possunt applicari Animabus Purgatorii per modum suffragii. — 30. Alia ad rem, *remissive* — 31. Indulgentiae per visum a domino acceptae non admittuntur sub fide referentis. — 32. Indulgentia centum dierum conceditur recitantibus genibus flexis singulis feriis sextis quinquies orationem Dominicam, et toties salutationem Angelicam ad sonum Campanae ora tertia post meridiem. — 33. In Constitutione Benedicti XIV. quae incipit *Ad Passionis* iniungitur Parochis, Rectoribus, aliisque Superioribus, ut Campanam uniuscujusque Ecclesiae pulsari faciant tali hora. — 34. Indulgentiae concessae visitantibus Ecclesias urbis per octavam SS. Apostolorum Petri, et Pauli. — 35. Indulgentia Plenaria concessa pro Ecclesia Patriarchali Maronitarum. — 36. Indulgentiarum communicatio inter confratres B. M. V. de Monte Carmelo, et Tertiarios Capuccinorum Sancti Francisci revocatur. — 37. Indulgentia centum dierum concedi potest a Cardinali Majori Poenitentiario omnibus Christi fidelibus, qui se poenitentiali virga tangendos pie, reverenterque in tribus Urbis Basilicis ipsis submiserint. — 38. Indulgentiae visitantibus ecclesiam concessae acquiri possunt absque eo quod SS. Sacramentum expositum sit. — 39. Indulgentia Plenaria in articulo mortis applicari conceditur auctoritate Apostolica ab Episcopis, et Ordinariis inferioribus, etiam per alios subdelegatos. — 40. Ad eam acquirendam iniungitur specialiter aegris moribundis acceptatio mortis in spiritu resignationis. — 41. Indulgentia Plenaria conceditur per omnes Ecclesiasticae ditionis Dioeceses iis, qui confessi, et sacra communione refecti SS. Sacramentum expositum visitaverint diebus bacchanalibus. — 42. Praefatam Indulgentiam ad omnes Ecclesias Catholici orbis pro triduo expositionis SS. Sacramenti nuperrime extendit Clemens XIII. — 43. Docentes rudes homines orationis mentalis regulam, et modum; itemque qui publice docentes auscultaverint, dummodo vere poenitentes, ac sacra communione refecti, toties quoties lucrantur septem annos, et totidem quadragenas de Indulgentia. — 44. Item si assidue eo convenerint semel in mense, vere poenitentes, et communione refecti, orantesque more in Indulgentiis consueto, Indulgentiam plenariam defunctis etiam applicandam lucrantur. — 45. Indulgentias in forma Jubilaei concessas abrogavit Clemens VIII. — 46. Clemens XII Indulgentiam plenariam die ad libitum quotannis eligenda, concessit iis, qui anno integro ad pulsum Campanae sub horam noctis recitaverint Ps. *De profundis*, vel semel orationem Dominicam, et salutationem Angelicam cum versiculo *Requiem* in suffragium Defunctorum sub conditionibus ut ibi. — 47. Adducitur Decretum S. C. pro indulgentiis concessis iis,* qui pie, ac devote actus virtutum Theologalium recitant. — 48. Adducitur Rescriptum pro Christi fidelibus morantibus in Imperio Sinico etc — 49. Superiores cuiuscumque Ordinis, ceterique habentes facultatem communicandi privilegia, etc. non possunt privilegia, et Indulgentias ampliare, et limitare pro sui arbitrio. — 50. Indulgentiae concessae Ecclesiis alicuius Ordinis, Congregationis etc. non debent censeri concessae etiam Ecclesiis tam Parochialibus, quam non Parochialibus ab ejusmodi Ordine dependentibus — 51. Afferuntur pro Ecclesiis Parochialibus duo S. Congreg. Indulg Decreta. — 52. Facultas concessa a Clemente XIV impertiendi benedictionem cum Indulgentia Plenaria in articulo mortis in locis Missionum. — 53. Modus a Benedicto XIV approbatus pro impertienda benedictione in articulo mortis. — 54. Affertur Tabula designans horarium in materia Indulgentiarum.

1 Illos salutantes dicendo suo vulgari, seu latino
sermone *Laudetur Jesus Christus;* et respondentes *In saecula*, vel *Amen*, aut *Semper*,
lucrantur quinquaginta dies Indulgentiae:
Sixtus V. Constitutione incipiente *Redditurі;* Et insuper lucrantur alios centum dies ex concessione
2 Benedicti XIII. *die* 22. *Jan.* 1728. Nominantes reverenter Nomen *Jesu*, vel nomen *Mariae*, lucran-
tur vigintiquinque dies: Sixtus V. *ibidem*. Haben- 3
tes talem piam consuetudinem sic salutandi, et respondendi, vel nominandi idem nomen *Jesu*, si in articulo mortis ore, vel corde (si ore non potuerint) idem nomen invocaverint, lucrantur Indulgentiam plenariam; Sixtus V. *ibidem*. Recitantes

4 Litanias ejusdem Sanctissimi Nominis lucrantur trecentos dies Indulgentiae: Sixt. V. *ibidem*. Recitantes autem Litanias Beatissimae Virginis Mariae lucrantur ducentos dies Indulgentiae: Sixtus V. *ibi-*
5 *dem*. Praedicatores, qui inter praedicandum monuerint Auditores ad hunc modum salutandi, invocandi, vel recitandi, seu nominandi nomen *Jesu*, *et Mariae*, et quicumque hanc salutationis formam usui esse curaverint, lucrantur easdem Indulgentias: Sixtus V. in cit. Constit. incip. *Reddituri*. Et sic expresse quoad omnia supradicta habetur ibi: « Quia non est aliud nomen sub coelo, in quo nos » oporteat salvos fieri, nisi Nomen Jesu, ideirco » omnibus, et singulis Christifidelibus, qui hoc » modo salutaverint alios, nempe suo vulgari, seu » latino sermone: Laudetur Jesus Christus, et his » qui sic responderint in saecula, vel Amen, aut » Semper, utique tam salutantibus, quam respon» dentibus quinquaginta, ubicumque id factum » fuerit: Qui autem nomen Jesu nominaverint re» vereuter, vel Nomen Marie, vigintiquinque dies: » Qui vero in mortis articulo, ore, vel corde (si » ore, non potuerint) idem Nomen invocaverint, » dummodo ante habuerint consuetudinem sic sa» lutandi, vel nominandi idem nomen Jesu, plena» riam omnium peccatorum Indulgentiam, et re» missionem: Quique Litanias ejusdem SS. Nomi» nis recitaverint, trecentos: Qui Litanias ejusdem » B. Virginis Mariae, ducentos: nec non praedica» toribus verbi Dei, qui inter praedicandum ad » hunc modum salutandi, invocandi, vel recitandi, » seu nominandi Nomen Jesu, et Mariae auditores » monuerint, et quicumque hanc salutationis for» mam usui esse curaverint, easdem Indulgentias, » ac peccatorum remissiones consequantur, aucto» ritate, et tenore praemissis concedimus, et lar» gimur. Volumus autem, ut praedictae Litaniae » Nominis Jesu, et Beatae Mariae juxta morem, et » consuetudinem in Romana Curia, et domo Bea» tissimae Mariae Virginis usitatum recitentur. »

6 Missae Sacrificium devote audientes, aut celebrantes lucrantur triginta mille, et octocentos annos Indulgentiae applicabilis per modum suffragii Animabus Purgatorii, triginta mille ex concessione Innoc. IV, octocentos, ex concessione Urbani IV, Martini V, Eugenii IV, et Sixti IV, quorum quilibet concessit pro omni Missa ducentos annos: Sic apud Lantuscam *in Octavario exercitiorum spiritualium fol.* 61. Romae impresso an. 1660 cum approbatione, et facultate Reverendissimi Patris Magistri Sac. Palatii Apostolici.

7 Quinquies *Pater*, et *Ave* recitantes in honorem Passionis Christi Domini, et B. Virginis amaritudinum lucrantur decem mille annos Indulgentiae, ex concessione Leonis X, omnibus Fidelibus facta ad instantiam Fratrum Minorum: Sic apud doctissimum P. Dominicum Viva *in Appendice Indulgentiarum §. ult.* Kazenb. *l. c. n.* 128. Casarubium *in compend. privil. verb. Indulgentiae quoad saeculares*, et alios.

Recitantes tertiam Rosarii partem lucrantur 8
quinque annos, et totidem quadragenas Indulgentiae, ex concessione Sixti IV, apud Navarr. *de oration. miscellan.* 1. Gobat *tract.* 4. *de Indulg. part.* 2. *cap.* 31. Kazenb. *l. c. n.* 128: Viva *loc. cit.* §. *ult.* Et insuper, adinstar recitantium Coronam S. Birgittae, lucrantur centum dies Indulgentiae pro qualibet oratione Dominica, et centum pro qualibet salutatione Angelica; et si quotidie per integrum annum recitaverint, semel in anno, die per unumquemque eligenda, confessi, ac sacra Communione refecti, et orantes pro Christianorum Principum concordia, Haeresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiae exaltatione, consequuntur Indulgentiam plenariam, etiam applicabilem Animabus in Purgatorio existentibus; Rosaria tamen debent esse juxta solitum benedicta a PP. Ordinis Praedicatorum: Sic novissime concessit, ac declaravit Benedictus XIII, ut habetur ex Decreto Sacrae Congreg. Indulgentiis et S. Reliquiis praepositae. Dat. die 13 Apr. 1726 et signat.

LUDOVICUS CARD. PICUS PRAEFECTUS.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

Nota tamen, eos, qui recitando Rosarium, omissa consueta XV mysteriorum meditatione, alia meditantur, Indulgentiis Rosarii non gaudere, ut patet ex sequenti Sacrae Congregationis Indulgentiar. declaratione.

Cum Sacrae Congregationis Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praepositae P. Procurator Generalis Ordinis Praedicatorum supplices preces porrexerit pro declaratione dubii: An qui SS. Rosarium B. M. V. recitant, omissa consueta meditatione mysteriorum humanae reparationis, et illorum vice mortem, aut cetera novissima, vel alia pia, ac religiosa meditantur, Indulgentias a Summis Pontificibus concessas pro recitatione Rosarii lucrentur? Sac. Congreg. die 6 Augusti 1726 respondit: *Non lucrari;* quam Sacrae Congregationis declarationem per me Secretarium SS. Domino Nostro relatam, Sanctitas sua benigne approbavit. Datum die 12 Augusti 1726.

L. CARD. PICUS PRAEFECTUS.

Loco ✠ Sigilli.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

Excipiuntur tamen rudes, et imperiti, qui sola devota recitatione Rosarii indulgentias praedictas lucrari possunt; ut declaravit idem Benedictus XIII in Cost. incip. *Pretiosus*, §. 4 ibi: *Ad consolationem personarum vero rudiorum, ac divinis meditandis mysteriis in praefato S. Rosario comprehensis minus idonearum praeterea declarantes, eas devota, ac pia eiusdem Rosarii recitatione praedictas*

indulgentias, *juxta* posterius hoc decretum *mysteria illa meditantibus solummodo concessas*, *etiam lucrari posse: tametsi plane volumus, ut iisdem reparationis nostrae mysteriis Sacratissimis meditandis, juxta Rosarii institutum, assuefiant.*

Nota, quod *posterius hoc decretum* indicatum a Benedicto XIII, est illud ipsum Sac. Congregationis hic immediate adductum. Et hic recolendae memoriae Benedictus XIII, ex Napoleone Ursino precibus S. P. Dominici vitae restituto, est oriundus; *ex Bullario Ordinis Praedicatorum tom.* 1, *pag.* 9, *Const. XI, n.* 1, et vinculo cognationis S. Thomae de Aquino conjunctus; *ex eodem Bullario tom.* 2, *p.* 162, *Const. XI, n.* 4.

Liceat mihi hoc addere Decretum.

EX AUDIENTIA SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI CLEM. PAPAE XIV HABITA DIE 19 SEPTEMBRIS 1773.

« Quum Christifideles inter haereticos, et infideles degentes Confraternitati Rosarii Sanctissimae Dei Genitricis adscripti, ob frequentes persecutiones piis quibusdam exercitiis a Sede Apostolica ad Indulgentiarum consecutionem statutis, vacare ut plurimum impediantur: Sanctissimus Dominus N. Clemens XIV, ad relationem mei infrascripti Sac. Congr. de Propag. Fide Secretarii, benigne concessit Confessariis uniuscujusque ex praedictis Christifidelibus facultatem, commutandi memorata pia exercitia in aliud opus, quod virtutem charitatis, vel religionis respiciat, ac circumstantiis personarum, locorum, et temporum conveniat; quibuscumque in contrarium nihil obstantibus. Datum Romae die, et anno, quibus supra. »

Stephanus Borgia Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Secretarius.

9 Recitantes quindecim *Pater*, et *Ave* pro iis, qui in mortali degunt, consequuntur tertiam partem remissionis peccatorum, idque toties, quoties recitaverint: Viva *loc. cit. ex compend. privil. Societatis verb. Indulgentiae* §. 22.

10 Recitantes *Ave Maria* lucrantur triginta dies Indulgentiae, ex concessione Joannis XXII, et totidem alios, ex concessione Urbani IV. Recitantes *Salve Regina* lucrantur quadraginta dies. Caput inclinantes ad veneranda Nomina *Jesu*, et *Mariae* lucrantur viginti dies. Caput inclinantes ad *Gloria Patri* lucrantur triginta dies. Genuflectentes coram SS. Sacramento lucrantur biscentum dies: Osculantes Sanctam Crucem lucrantur 40 dies, ex concessione ejusdem Joannis XXII: et unum annum, ex concessione Clementis IV: Sic Viva *l. c.* §. *ult.* Kazenb. loc. *cit num.* 129, et alii. Recitantes, seu dicentes *Benedicta sit sancta, et Immaculata Conceptio B. Virginis Mariae*, lucrantur Indulgentiam centum annorum, ex concessione Gregorii XV, anno 1621; Viva *l. c.* §. *ult*, et novissime confirmata a Clemente XII, mense Novembris 1731. —* De authenticitate Indulgentiarum a *n.* 6, usque adhuc descriptarum vide prius P. Minderer *Par.* 2. *Confer.* 8. *n.* 501, cui major fides in hac materia, quam P. Viva citato a nostro Auctore, adhibenda est.

Sacerdotes ante celebrationem Sacri recitantes 11
Ego volo celebrare Missam etc. lucrantur Indulgentiam quinquaginta dierum, ex concessione Gregorii XIII. Sacerdotes legentes Missam, prius quam pergant ad Altare ad celebrandum, lucrantur Indulgentiam 40 dierum ex concessione Joannis XXII. Recitantes in fine Horarum Canonicarum, ad quas tenentur, Orationem a D. Benaventura Doctore nostro Seraphico compositam, videlicet *Sacrosanctae, et individuae Trinitati*, cum *Pater*, et *Ave*, consequuntur remissionem culparum in recitatione ex humana fragilitate contractarum, ex concessione Leonis X.

Ex concessione Clem. VIII, consequuntur remis- 12
sionem omnium commissorum, seu omissorum in Missa, nec non 2300 annorum Indulgentiam Sacerdotes omnes recitantes sequentem Orationem:

« Obsecro te, Dulcissime Jesu Christe, ut Passio tua sit mihi virtus, qua muniar, protegar, atque defendar; vulnera tua sint mihi cibus, potusque, quibus pascar, inebrier, atque delecter; aspersio sanguinis tui sit mihi ablutio omnium delictorum meorum, mors tua sit mihi gloria sempiterna: in his sit mihi refectio, exultatio, sanitas, et dulcedo cordis mei. Qui vivis, et regnas in saecula saeculorum. Amen.

Joannes XXII concessit Sacerdotibus devote post Missam orationem sequentem recitantibus, veniam poenae debitae mille peccatis lethalibus, nec non genuflexis Indulg. annorum 10000.

« Anima Christi sanctifica me, Corpus Christi salva me, Sanguis Christi inebria me, Aqua lateris Christi munda me, Sudor Christi vivifica me, Passio Christi conforta me, oh bone Jesu exaudi me, intra vulnera tua absconde me, ne permittas me separari a te, ab hoste maligno defende me, in hora mortis meae voca me, jube me venire ad te, et pone me juxta te, ut cum Sanctis Angelis tuis laudem te in saecula saeculorum. Amen. »

Vide tamen P. Minderer *loc. cit.*

Comitantes Sacrum Viaticum cum lumine ac- 13
censo, quando defertur ad infirmos, lucrantur Indulgentiam septem annorum, et totidem quadragenarum. Comitantes sine lumine lucrantur Indulgentiam quinque annorum, et totidem quadragenarum. Legitime impediti, lumen, seu facem per alios ea occasione deferendam mittentes, lucrantur Indulgentiam trium annorum, et totidem quadragenarum. Sic concessit Innocentius XII die 5 Jan. 1695. Const. incip. *Debitum Pastoralis Officii*, confirmando, et ampliando concessionem jam factam ab Innocentio XI, die 1 Octob. 1688. Insuper legitime impediti, qui personaliter comitari

nequiverint Sacrum Viaticum, recitando semel *Pater noster*, et *Ave Maria* ad mentem Pontificis, lucrantur Indulgentiam centum dierum, ex concessione Pauli V. sub die 3. Novemb. 1606. confirmata a Clemente X. *vivae vocis oraculo* per viam Sacrae Congregationis Indulgentiarum die 23. Aprilis 1676.

14 Intervenientes Orationi 40. horarum per spatium unius horae, lucrantur Indulgentiam trium annorum. Intervenientes processioni factae, sive in initio, sive in fine dictae Orationis, si fuerit in Cathedrali, lucrantur Indulgentiam decem annorum: et si in aliis Ecclesiis, Indulgentiam quinque annor.—Consueti dictis piis exercitiis, semel in anno, die praescripta ab Episcopo confessi, et Sacra Communione refecti, lucrantur Indulgentiam plenariam, et remissionum omnium suorum peccatorum: sic concessit Gregorius XIII. die 5. Aprilis 1580. Constit. incip. *Quam uberes.*

15 Qui ad pulsum, seu sonum Campanae in signum elevationis Sanctissimi Sacramenti in Missa Conventuali, aut Parochiali genuflexi oraverint, sive domi, sive ruri, sive in viis, aut ubicumque id fecerint, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam unius anni. Illi vero, qui ad hunc finem, seu respectum ad Ecclesiam perrexerint, et ibi in dicto tempore Sanctissimum Sacramentum adoraverint, lucrantur pro qualibet vice Indulgentiam duorum annorum. Qui diebus festivis vere poenitentes confessi fuerint, ac Sacra Communione refecti, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam quinque annorum. Soliti communicare semel in mense, et in solemnitatibus Domini Nostri Jesu Christi, B. V. M. omnium Apostolorum, et S. Joannis Baptistae, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam decem annorum. Et semel in anno in Festo principaliori Civitatis, seu loci, confessi, et Sacra Communione refecti, lucrantur Indulgentiam plenariam: Sic concessit Greg. XIII. die 10. Aprilis 1580. Constit. incip. *Ad excitandum.*

16 In Regnis Regi Hispaniarum subjectis, quicumque, die commemorationis defunctorum celebrat, animam liberare potest a poenis Purgatorii, ex con-
17 cessione Innocentii XI. 30. Sept. 1679. Qui communicant, ubi singulis mensibus fit Communio Generalis a Patribus Societatis, lucrantur Indulgentiam plenariam pro defunctis applicabilem, dummodo in ea Ecclesia ad mentem Pontificis vocaliter oraverint. Urbanus VIII. illam concessit in Bulla incip. *Ad augendum* 10. Maii 1634. per quindecim annos, et decimo quinto quoque anno renovatur. Viva *in Append. Indulg.* §. 2.

18 Recitantes flexis genibus Vespere ad pulsum Campanae *Angelus Domini, Ecce Ancilla Domini, Verbum caro etc.* cum tribus *Ave Maria* etc. lucrantur Indulgentiam plenariam, ex concessione Adriani VI. ut refertur communiter cum Pellizar. *tr.* 10. *cap.* 9. *n.* 41. Gobat, Escobar, Rodriquez, Lezana, Diana *par.* 4. *tr.* 4. *resol.* 24. Viva *l. c.* §. 2. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1370. Illa autem, quae declarata est Apocrypha ab Innocentio XI. die 7. Martii 1678. Decr. incip. *Delatae saepius*, est solum Indulgentia Clementi X. adscripta, recitantibus mane, vel meridie, aut vespere *Angelus Domini, cum Deo gratias, et Mariae*, ut notant Viva *loc. cit.* §. 2. La Croix *loc. c.* 1370. et alii.

Novissime autem die 14. Aprilis 1724. Bene- 19
dictus XIII. concessit omnibus Christifidelibus vere poenitentibus, et confessis, ac Sacra Communione refectis, qui mane, aut meridie, seu vespere ad pulsum campanae recitaverint flexis genibus *Angelus Domini, Ecce Ancilla Domini, Verbum caro* cum tribus *Ave Maria*, et oraverint ad mentem Pontificis, Indulgentiam plenariam in uno die cujuslibet mensis per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo. In reliquis vero anni diebus, quoties id egerint, Indulgentiam centum dierum, ut apparet in sequenti Brevi.

BENEDICTUS PAPA XIII.

Injunctae Nobis divinitus Apostolicae servitutis ratio postulat, ut coelestium munerum thesauros dispensationi nostrae a Domino creditos fideliter erogemus, cum id ad augendam in Terris Beatissimae, atque Augustissimae Coeli Reginae Virginis Deiparae Mariae Patronae, et Advocatae nostrae venerationem, excitandamque, et confovendam erga illam fidelium devotionem, ac ad animarum salutem speramus in Domino profuturum. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, et singulis Christifidelibus vere poenitentibus, et confessis, ac Sacra Communione refectis, qui mane, aut meridie, seu Vespere, ad pulsum Campanae, *Angelus Domini nuntiavit Mariae, et concepit de Spiritu Sancto: Ecce Ancilla Domini fiat mihi secundum Verbum tuum: Et Verbum Caro factum est, et habitavit in nobis, cum tribus Ave Maria*, flexis genibus devote recitaverint, et pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, ac Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam, in uno die cujuslibet mensis dumtaxat per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo, lucrifaciendam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino concedimus. In reliquis vero anni diebus iisdem Christifidelibus vere contritis, quoties id egerint, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis poenitentiis in forma Ecclesiae consueta relaxamus: Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem praesentium Literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides ubique habeatur, quae ipsis praesentibus haberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem

sub Annulo Piscatoris die 14 Septembris 1724, Pontificatus nostri anno primo. Et hae duae Indulgentiae neque Anno Sancto remanent suspensae, ut declaravit idem Benedictus XIII die 10 Januar. 1725.

F. CARD. OLIVERIUS.

20 Circa quam Indulgentiam ex post die 5 Dec. 1727, emanatum est sequens Indultum pro Regularibus, et aliis in Religiosis Domibus commorantibus.

Indultum, quo conceditur, ut Regulares, aliique in Religiosis Domibus commorantes, si consuetas preces *Angelus Domini*, etc. ad sonitum Campanae recitare non possiut, nihilominus Indulgentias alias concessas lucrari valeant, dummodo easdem preces recitent flexis genibus, statim, ac opus ad Regularem observantiam spectans expleverint.

« Literis in forma Brevis emanatis die 14 Sep» tembris 1724, Sanctissimus Dominus Noster Be» nedictus Papa XIII, omnibus utriusque sexus Chri» stifidelibus ad sonitum Campanae consuetas pre» ces, *Angelus Domini nuntiavit Mariae, et conce» pit de Spiritu Sancto : Ecce Ancilla Domini, fiat » mihi secundum Verbum tuum ; Et Verbum caro » factum est, et habitavit in nobis*, et ter salutatio» nem Angelicam flexis genibus recitantibus se» mel in mense, die ab unoquoque eligendo, si » confessi, et sacra Communione refecti fuerint, » et pro Christianorum Principum concordia, Hae» resum extirpatione, et Sanctae Matris Ecclesiae » exaltatione oraverint, plenariam Indulgentiam » concessit. Reliquis vero diebus praedictas preces, » ut supra, recitantibus Indulgentiam centum die» rum. »

« Quia vero Sanctitati Suae expositum fuit, quod » saepe Regulares, aliique in Religiosis Domibus » commorantes, et tempore, quo mane, meri» die, aut vespere Campanae pulsantur, quibusdam » actionibus ad Regularem observantiam spectanti» bus detinentur, et ideo easdem preces recitare » tunc temporis minime possunt, ac insimul prae» fatorum nomine humillime supplicatum fuit, ut » ex Apostolicae Sedis dispensatione praedietas pre» ces alio tempore recitando, easdem Indulgentias » lucrari valeant. »

« Quapropter Sanctissimus Dominus Noster, au» dito voto Sacrae Congregationis Indulgentiis, » Sacrisque Reliquiis praepositae, benigne indul» sit, ut Regulares omnes, aliique in Religiosis » Domibus commorantes, si dum, ut supra, Cam» panae pulsantur, aliquod opus exercent, quod ad » Regularem observantiam pertineat, nihilominus » supramemoratas Indulgentias acquirere possint, » dummodo, statim, ac opus praedictum expletum » fuerit, preces supramemoratas flexis genibus de» vote recitent. »

Datum die 5 Decemb. 1727.

L. CARD. PICUS PRAEFECTUS.

Loco ✠ Sigilli.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

Et novissime a Benedicto XIV facta est pro omnibus sequens specialis declaratio, et dispositio.

NOTIFICAZIONE

Fr. Gio. Antonio del titolo de' Ss. Silvestro, e Martino a' Monti della S. R. C. Prete Cardinale Guadagni, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale etc.

La santità di Nostro Signore sempre intenta a dar eccitamento, e stimolo a' Fedeli di ricorrere al Signore per ottenerne le sue celesti Benedizioni, volendo togliere la difformità, che s' incontra fra questi nelle pubbliche preghiere, quali si fanno al suono della Campana la mattina, il mezzo giorno, e alla sera, allor quando si recita la solita orazione dell' *Angelus Domini etc.* e con essa tre volte l' *Ave Maria etc.* conferma in primo luogo le Indulgenze già concedute dalla Santa mem. di Benedetto XIII, cioè l' Indulgenza plenaria, e remissione di tutti li peccati universalmente, ed in perpetuo a quelli, che veramente pentiti, confessati, e comunicati in un giorno di ciaschedun mese a loro elezione, reciteranno, come sopra, la mentovata orazione, e negli altri giorni dell' anno l'Indulgenza di cento giorni per ciascheduna recita, parimente in perpetuo; ed inerendo alla disposizione della Rubrica comanda, che detta orazione dal Vespero di ciaschedun Sabbato a tutta la Domenica seguente si reciti in piedi.

Comanda inoltre, che durante il tempo Pasquale, quale termina alli primi Vesperi della Domenica della SS. Trinità, invece della medesima orazione, si reciti in piedi l' Antifona : *Regina Coeli etc*, col suo versetto, ed orazione corrispondente: *Deus, qui per Resurrectionem etc.* per la recita della quale Antifona concede anche benignamente la Santità Sua l' istesse Indulgenze, come sopra, esortando premurosamente tutti li Fedeli a non trascurarne l' acquisto.

Quelli poi, che non sapranno a mente la suddetta Antifona, acquisteranno le medesime Indulgenze, recitando, come sopra, l' orazione dell' *Angelus Domini etc.*

Dat. in Roma dalla nostra solita Residenza li 20 Aprile 1742.

F. G. A. CARD. VICARIO.

Gaspar Arch. Ori Secret.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Ex audientia Sanctissimi habita die 18 *Martii* 1781.

« Sanctissimus Dominus noster Pius Divina pro» videntia PP. VI, referente me infrascripto Sac. » Congr. de propaganda fide Secretario, benigne

» concessit, ut in iis locis, ubi deest Campanarum
» usus, omnes, et singuli Christifideles, corde sal-
» tem contriti, qui ter in die, scilicet primo dilu-
» culo, circa meridiem, et sub vesperam recitave-
» rint piam precem, quae incipit *Angelus Domini*
» *etc.* cum tribus salutationibus Angelicis, vel *Re-*
» *gina Coeli etc.* tempore Paschali, et circa horam
» primam noctis recitaverint Psalmum *De profun-*
» *dis etc.*, vel earum loco orationem Dominicalem,
» et salutationem Angelicam, omnes, et singulas,
» Indulgentias lucrari valeant, quae recitantibus
» easdem preces ad signum Campanae a Summis
» Pontificibus hactenus concessae sunt, quibus-
» cumque in contrarium non obstantibus etc.

» Datum Romae ex aedibus dictae Sacrae Con-
» gregationis die, et anno quibus supra. »

Stephanus Borgia Sac. Congr.
de Propaganda fide Secr.

Gaspar Arch. Ori Secret.

21 Recitantes flexis genibus sub horam noctis ad pulsum Campanae Psalmum *De profundis*, vel semel orationem Dominicam, et salutationem Angelicam cum versiculo *Requiem aeternam* in suffragium Animarum Purgatorii, quo die id egerint, lucrantur Indulgentiam centum dierum; et qui per annum praemissa peregerint, in uno die cujuslibet anni per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo, confessi, et sacr. Communione refecti, lucrantur Indulgentiam plenariam ex novissima sequenti concessione Clementis XII.

Indulgentiae pro recitantibus sub horam noctis ad pulsum Campanae Psalmum De profundis, *vel semel orationem Dominicam, et Salutationem Angelicam cum versiculo* Requiem aeternam etc.

CLEMENS PAPA XII.

Ad perpetuam rei memoriam.

« Coelestes Ecclesiae thesauros, quorum dispen-
» sationem Nobis commisit Deus ad Christifide-
» lium pietatem fovendam, atque augendam, et
» animarum salutem promovendam libenter ero-
» gamus: itaque de Omnipotentis Dei misericor-
» dia, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum
» ejus auctoritate confisi, omnibus, et singulis
» utriusque sexus Christifidelibus, qui sub horam
» noctis ad pulsum Campanae Psalmum *De pro-*
» *fundis*, vel semel orationem Dominicam, et sa-
» lutationem Angelicam cum versiculo *Requiem*
» *aeternam* etc. in suffragium Animarum Christi-
» fidelium defunctorum flexis genibus devote reci-
» taverint, quo die id egerint, centum dies de
» injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis poe-
» nitentiis in forma Ecclesiae consueta relaxamus:
» Insuper eisdem Christifidelibus vere poenitenti-
» bus, et confessis, ac sacra Communione refe-
» ctis, qui per annum praemissa peregerint, ac
» pro Christianorum Principum concordia, Haere-
» sum extirpatione, ac Sanctae Matris Ecclesiae
» exaltatione pias ad Deum preces effuderint, Ple-
» nariam in uno die cujuslibet anni duntaxat per
» unumquemque Christifidelem ad sui libitum eli-
» gendo lucrifaciendam omnium peccatorum suo-
» rum Indulgentiam et remissionem misericordi-
» ter in Domino concedimus, et elargimur: Prae-
» sentibus, perpetuis futuris temporibus valitu-
» ris. Volumus autem, ut earumdem praesentium
» Litterarum transumptis, seu exemplis etiam im-
» pressis, manu alicujus Notarii publici subscri-
» ptis, et Sigillo personae in Ecclesiastica digni-
» tate constitutae munitis, eadem prorsus fides
» ubique Locorum habeatur, quae haberetur ipsis
» praesentibus, si forent exhibitae, vel ostensae.

« Datum Romae apud Sanctam Mariam Majo-
» rem sub annulo Piscatoris die 14 Augusti 1736,
» Pontificatus Nostri anno septimo. »

F. CARD. OLIVERIUS.

Et istae Indulgentiae possunt acquiri, sive praedictae orationes recitentur ante, sive post horam noctis juxta cujusque loci consuetudinem, ut declaravit idem Clemens XII die 12 Decembris.

An autem Indultum concessum a Benedicto XIII allatum supra num. 20 pro Regularibus, et aliis in Religiosis domibus commorantibus, quod scilicet possint ipsi supradictam recitationem salutationis Angelicae differre post terminatos actus Religiosae Communitatis, si dum in ipsis reperiuntur, contingat hora, et sonitus Campanae pro tali recitatione, extendi, et applicari possit etiam pro consimili dilatione recitationis Psalmi *De profundis*: Videtur de benigna interpretatione mentis Pontificiae dicendum quod sic; quia adest eadem ratio, ne videlicet interrumpantur, et perturbentur pii, ac devoti actus Religiosae Communitatis: Ubi autem eadem est ratio, eadem atiam debet esse Legis seu juris dispositio: *Leg. Ideo* 27, *ff. de Legibus*, *L. Illud* 32, *ff. ad Leg. Aquil. c. Inter corporalia* 2 *de translatione Episcop.* Cum ratio Legis sit anima Legis: *L. Cum ratio* 1, *ff. de bonis damnator.* Et in similibus idem judicium habendum est, *cap. In causis* 19 *de sent. et re judic.* Glossa *In consimilibus*, in *cap. Majores* §. *Verum, de Baptismo*, et Glossa *In similibus*, in *Extrav. Sacrosanctae, Joann. XII.* Ac de similibus ad similia in jure propter identitatem rationis recte procedit argumentum. *L. Cum quidem* 26, *et ibi addit marg. C. de administrat. Tutor.* Tum quia privilegia, et beneficia Principum sunt interpretanda latissime: *cap. Cum olim tibi, de verb. Significat. cap. Quia circa* 22 *de privilegiis*, *cap. Odia* 15 *de Regul. Juris in* 6 *Leg. Beneficium* 3, *ff. de constitut. Princip.* cum similibus. 22

23 Habentes Coronas, Rosaria, Cruces, Imagines,

seu Numismata ex auro, argento, alioque metallo confecta, vulgo medalia nuncupata cum Indulgentiis ordinariis, quas postremi Pontifices Innoc. XI, Alexander VIII, Innocentius XII, Clemens XI, et Benenedict. XIII pro Canonizatione Sanctorum concessere, dummodo semel in hebdomada recitent Coronam Christi Domini, vel Beatissimae Virginis, aut tertiam Rosarii partem, aut Officium divinum, vel parvum Beatae Virginis, vel Defunctorum, vel septem Psalmos Poenitentiales, vel Graduales, aut semel in hebdomada consueverint rudimenta Fidei tradere, aut detentos in carcere, vel alicujus domus Hospitalis aegrotos visitare, aut pauperibus subvenire, aut Missam audire, vel si Sacerdos sit, celebrare, Indulgentiam plenariam defunctis applicabilem consequuntur, quoties confessi communicant in primariis anni Festis, et aliis in Pontificia concessione enumeratis, et insuper certa opera facientes consequuntur varias Indulgentias partiales defunctis pariter applicabiles; et demum in articulo mortis invocato SS. Jesu Nomine, plenariam Indulgentiam obtinebunt. Hinc pro exemplo adducitur tenor talium specialium indulgentiarum a Bened. XIII pro octo Sanctis modo Canonizatis concessarum.

I. Quicumque consuevit recitare, saltem semel in hebdomada Coronam Domini, vel Beatissimae Virginis, aut Rosarium, vel ejus tertiam partem, aut Officium vel Divinum, vel parvum Beatae Virginis, vel Defunctorum, aut septem Psalmos Poenitentiales, vel Graduales, aut rudimenta Fidei tradere, aut detentos in carcere, vel alicujus domus Hospitalis aegrotos visitare, aut pauperibus subvenire, aut Missam audire, vel si Sacerdos sit, celebrare, si vere poenitens, et Sacerdoti per Ordinarium approbato confessus, Eucharistiae Sacramentum acceperit in quolibet ex diebus infrascriptis, nimirum Nativitatis D. N. Jesu Christi, Epiphaniae, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Sanctissimae Trinitatis, et Corporis Christi, et die Purificationis, Annunciationis, Assumptionis, et Nativitatis Beatissimae Virginis: tum Festo Nativitatis Sancti Joannis Baptistae, SS. Apostolorum Petri, et Pauli, Andreae, Jacobi, Joannis, Thomae, Philippi, et Jacobi, Bartholomaei, Matthaei, Simonis, et Judae, Matthiae, Josephi Sponsi B. M. Virginis, et octo Sanctorum modo Canonizatorum Turribii Mogrobesii, Archiepiscopi Limani, Jacobi de Marchia Confessoris, Agnetis de Monte Politiano Virginis, Peregrini Latiosi, Joannis de Cruce, Francisci Solani, Aloysii Conzagae, et Stanislai Kostkae Confessorum, ac in Festo Omnium Sanctorum, piasque ad Deum preces effuderit pro Haeresum extirpatione, Fidei Catholicae propagatione, pace, et Christianorum Principum concordia, ceterisque Sanctae Matris Ecclesiae necessitatibus, plenariam suorum peccatorum Indulgentiam, et remissionem consequetur.

II. Quisquis in Vigilia cujuslibet istorum octo Sanctorum jejunaverit, et confessus in ipsius Festo, Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpserit, oraveritque Deum ut supra, toties Indulgentiam Plenariam consequetur.

III. Quisquis vere poenitens peccata commissa emendare firmiter proposuerit, et eadem die visitaverit Septem Ecclesias quaslibet, et ubi tot Ecclesiae non reperiuntur, quotquot ibi sunt; et si una tantum sit Ecclesia, omnia ipsius Altaria, et pro Haeresum extirpatione, ut supra, pie oraverit, semel in anno fruatur Indulgentiis concessis septem Urbis Ecclesias visitantibus.

IV. Quicumque devote cogitaverit de aliquo Sanctissimae Passionis Domini Nostri Jesu Christi Mysterio, et in ejusdem Passionis honorem septies terram humiliter deosculatus fuerit, eo die lucretur Indulgentias concessas ascendentibus Romae per Scalam Sanctam: hoc autem semel tantum in singulis annis.

V. Quisquis peccata sua vere detestabitur cum firmo proposito non peccandi de cetero, vel ad imitationem praedictorum octo Sanctorum, actum aliquem virtutis exercebit, toties lucretur Indulgentiam septem annorum, et totidem quadragenarum.

VI. Quisquis leget, aut legi audiverit aliquod libri caput de vita eorumdem octo Sanctorum, aut inviset eorum Altare, aut eorum Imaginem venerabitur, et oraverit pro felici statu Sanctae Matris Ecclesiae, peccatorumque conversione, singulis vicibus percipiat Indulgentiam centum dierum.

VII. Eamdem pariter Indulgentiam centum dierum lucretur, qui aliquid pauperibus tribuet, vel eosdem instruet, aut per alios instrui curabit in iis, quae pertinent ad fidem, bonosque mores.

VIII. Qui se exercuerit in devotione erga Sanctissimum Sacramentum Altaris, aut Beatae Mariae Virginis, meditando illud Mysterium, et beneficia nobis inde provenientia, aut compatiendo doloribus, quos Beatissima Virgo propter Filii sui Passionem, et mortem sensit, aut Sanctissimum Altaris Sacramentum alio modo venerando, et Deum precando pro necessitatibus Ecclesiae, qualibet vice Indulgentiam centum dierum similiter consequatur.

IX. Qui ad pulsum Campanae alicujus Ecclesiae, mane, aut meridie, aut vespere consuetas preces *Angelus Domini* etc. devote recitaverit; vel si eas ignoret, semel orationem Dominicam, et salutationem Angelicam, vel dato signo orandi pro Defunctis, Psalmum *De profundis*, aut si hunc nesciat, unum *Pater*, et *Ave*, ut supra, devote recitaverit, eamdem centum dierum Indulgentiam consequatur.

X. Quilibet in Urbe commorans, vel ab ea ultra viginti milliaria non absens, si legittime impeditus non intererit Benedictioni, qua Romanus Pontifex in Festo Paschatis, et Ascensionis solemniter benedicere consuevit, confessus autem, Sacrosancta Comunione reficiatur, et pias ad Deum preces pro Haeresum extirpatione effuderit, Indul-

gentiis fruatur, quibus praesentes fruuntur: Qui vero longius absunt ab Urbe, si haec adimpleverint, etiamsi legitime non sint impediti, easdem Indulgentias consequentur.

XI. Quisquis animam suam Deo in articulo mortis devote commendaverit, et Sanctissimum Nomen Jesu invocaverit, ore si potuerit, sin minus saltem corde, confessus, et sacra Communione refectus, si potuerit, alioquin saltem contritus, remissionem omnium suorum peccatorum, et plenariam Indulgentiam consequetur.

XII. Omnes supradictae Indulgentiae Fidelibus Defunctis applicari possunt per modum suffragii. Ad illas autem consequendas sufficit habere Coronam, vel Rosarium, vel Numisma vulgo Medalliam ut supra benedictam, exercendo praescripta opera, quamvis alias facienda essent ex alia obligatione; hujusmodi vero Coronae, Rosaria, vel Medalliae, postquam fuerint alicui personae appropriatae, non possunt alteri concedi.

Cum tamen in hoc, ex praescripto SS. D. N. Benedicti Papae XIV, variatio aliqua inducta sit, propterea formam, et summarium Indulgentiarum, juxta ejusdem Pontificis dispositionem a S. C. reformatum, hic subjungere operae pretium existimamus.

Forma dell' Indulgenze, che la Santità di N. S. Papa Benedetto XIV concede alle Corone, Rosari, Croci, ed Immagini d' oro, e d' argento, o di metallo, dette volgarmente Medaglie.

Chi sarà solito dire, una volta almeno la Settimana la Corona del Signore, e della Madonna, il Rosario, o la sua terza parte, o l' Offizio Divino, o picciolo della Madonna, o de' Morti, ovvero i sette Salmi Penitenziali, o Graduali, ovvero avrà per usanza d' insegnare la Dottrina Cristiana, o visitare i Carcerati, o gl' Infermi di qualche Ospedale, o di sovvenire i poveri, o d' intervenire alla Messa, o dirla essendo Sacerdote, se veramente pentito, e confessatosi dal Confessore approvato dall' Ordinario, si comunicherà in qualsivoglia degl' infrascritti giorni, cioè Natale del Signore, Epifania, Resurrezione, Ascensione, Pentecoste, Festa della Santissima Trinità, e Corpus Domini, Festa della Purificazione, Annunciazione, Assunzione, e Natività della Beatissima Vergine, Natività di S. Gio. Battista, Festa de' SS. Apostoli Pietro, e Paolo, Andrea, Giacomo, Giovanni, Tommaso, Filippo, Giacomo, Bartolommeo, Matteo, Simone, e Giuda, Mattia, di S. Giuseppe Sposo della Beatissima Vergine, e di tutti i Santi, e divotamente pregherà Dio per la estirpazione dell'Eresie, e degli Scismi, per l'aumento della Fede Cattolica, per la Pace, e Concordia de'Principi Cristiani, e per altri bisogni di Santa Chiesa, in esso giorno acquisti la remissione di tutti i suoi peccati, e l'Indulgenza plenaria.

Chi farà l'istesse cose nell'altre Feste del Signore, o della Beatissima Vergine, in ciascheduno di detti giorni conseguirà sett' anni, ed altrettante quarantene d' Indulgenza, e facendo le medesime in qualunque Domenica, o in altra Festa dell'anno, guadagnerà cinque anni, ed altrettante quarantene; facendole in altro giorno dell'anno acquisterà cento giorni d'Indulgenza.

Chiunque in articolo di morte raccomanderà divotamente a Dio l'Anima sua, invocando il Nome di Gesù con la bocca, o non potendo, col cuore, essendo veramente pentito, e come sopra confessato, e comunicato, o non potendo, contrito almeno, conseguirà la remissione di tutti i suoi peccati, e l'Indulgenza plenaria.

Chi farà qualunque sorta di orazione preparatoria innanzi di celebrare la Messa, o comunicarsi, o di recitar l'Offizio del Signore, o della Beata Vergine, conseguirà ogni volta cinquanta giorni d'Indulgenza.

Chi visiterà i carcerati, o gl'infermi degli Ospedali, aiutandoli con qualche opera pia; ovvero in Chiesa insegnerà la Dottrina Cristiana, o in casa a' proprî figliuoli, parenti, o servitori, ogni volta guadagni dugento giorni d'Indulgenza.

Chi sarà solito una volta almeno la settimana dir la Corona, o il Rosario, o l'Offizio della Madonna, o de'Morti, o i Vesperi, ed un Notturno almeno con le Laudi, o i sette Salmi Penitenziali, con le Litanie, e sue preci, guadagni in quel giorno, che ciò dirà, cento giorni d'Indulgenza concessa da S. Pio Quinto.

Chi al suono della Campana di qualche Chiesa la mattina, la sera, o il mezzo giorno reciterà le solite preci, *Angelus Domini etc.* o ciò non sapendo, un *Pater noster*, ed un' *Ave Maria*, o parimente, sonando il segno per li Morti, dirà il Salmo *De profundis*, o un *Pater noster*, ed un' *Ave Maria*, se non saprà quel Salmo, conseguisca cento giorni d' Indulgenza.

Chi nel giorno di Venerdì penserà divotamente alla Passione, e Morte di Gesù Cristo Signor Nostro, e dirà tre volte il *Pater Noster*, e l'*Ave Maria* in quel giorno, guadagni cento giorni d' Indulgenza.

Chi veramente pentito de' suoi peccati con proposito fermo di emendarsene, farà l'esame della coscienza, e reciterà con divozione tre volte il *Pater noster*, e l' *Ave Maria*, ovvero in onore della Santissima Trinità, ovvero in memoria delle cinque Piaghe di Gesù Cristo cinque volte il *Pater noster*, e l' *Ave Maria*, guadagni cento giorni d' Indulgenza.

Chi pregherà divotamente per i Fedeli, che sono in transito, o dirà un *Pater noster* almeno, ed un' *Ave Maria* per essi, conseguisca in quel dì cinquanta giorni d' Indulgenza.

Chiunque avrà un Crocefisso, Croce, o altra sagra Immagine benedetta in camera, o altro luogo decente della casa, dove starà, ed adempirà le cose sopraddette, facendo però le orazioni prescrit-

te innanzi a detto Crocifisso, Croce, o Immagine, conseguisca respettivamente le medesime Indulgenze.

Tutte le Indulgenze dette di sopra può ciascuno guadagnare per sè ne' giorni suddetti, o applicarle per modo di suffragio all'Anime del Purgatorio.

Sua Santità però non vuole, che le Immagini siano di carta, ma d'oro, o d'altro metallo, e che le Immagini de' Santi siano de'Canonizzati, o altri descritti nel Martirologio Romano.

Comanda Sua Santità, che nella distribuzione, ed uso di queste Medaglie, Corone ec. si osservi il Decreto della felice memoria di Alessandro VII, stampato sotto li 6 Febbraio 1657, cioè che le Medaglie, Corone ec. benedette con le sopraddette Indulgenze, non passino la persona di quelli, a'quali saranno concedute, o a' quali da questi saranno distribuite per la prima volta: e che non possano prestarsi ad altri, o darsi precariamente, altrimenti perdono l' Indulgenza, che hanno: e perdendosene una, non se ne possa sostituire in suo luogo un' altra, non ostante qualunque concessione, o privilegio in contrario.

Antonio Maria Erba Protonotario Apostolico, e Segret.

Sommario delle Indulgenze concesse alli Rosari, o Corone dette di S. Brigida benedette dai Superiori de' Monasteri, o da altri Sacerdoti dell' Ordine del SS. Salvatore, o sia della medesima S. Brigida a ciò deputati.

La Santità di Nostro Signore BENEDETTO PAPA XIV alli Rosari, o siano Corone dette di S. Brigida benedette da' Superiori de' Monasteri, o da altri Sacerdoti dell' Ordine del Santissimo Salvatore, o sia della medesima S. Brigida a ciò deputati, oltre alle Indulgenze infrascritte già concesse dalla Santa Memoria di Leone X, e di Clemente XI, riconosciute, ed approvate a' 4 Settembre 1714 dalla Sag. Congregazione delle Indulgenze, e S. Reliquie, di nuovo per suo Breve de' 15 Gennaio 1743, ne aggiunge altre, come infra segue.

I. Chiunque a suo arbitrio dirà il Rosario, o sia Corona di S. Brigida, guadagnerà l' Indulgenza di cento giorni per ogni *Pater noster*, cento giorni per ogni *Ave Maria*, e cento giorni per ogni *Credo*, che reciterà: Leone X a'10 Luglio 1515.

II. Chi reciterà detto Rosario, o Corona di quindici decine, oltre alle predette Indulgenze di cento giorni, acquisterà di più l'Indulgenza di sette anni, e sette quarentene: Idem Leo loc. cit.

III. Chi reciterà il medesimo Rosario, o Corona con altra, o altre persone, tutte, ed ognuna di esse conseguiranno le medesime Indulgenze, come se ognuno dicesse detta Corona da sè solo: Idem Leo. loc. cit.

IV. Tutte le suddette Indulgenze può ciascuno guadagnarle per sè, oppure applicarle in suffragio delle Anime del Purgatorio; Benedetto XIV a'10 Marzo 1742.

V. Chi reciterà detta Corona almeno di cinque decine ogni giorno per un anno intero, e veramente pentito, e confessatosi, un giorno a sua elezione si comunicherà, e pregherà Dio per la concordia fra Principi Cristiani, e per l' estirpazione dell' Eresie, e per l' esaltazione di S. Madre Chiesa, conseguirà l'Indulgenza plenaria di tutti li suoi peccati, con facoltà di applicarla alle Anime de'Fedeli defonti: Clemente XI a' 22 Settembre 1714.

VI. Chi sarà solito recitare detta Corona, almeno di cinque decine, una volta almeno la settimana, e confessatosi, e comunicatosi nella Festa di S. Brigida visiterà la propria Chiesa Parocchiale, o altra Chiesa, ed in essa pregherà Dio, come sopra, acquisterà l' Indulgenza plenaria di tutti li suoi peccati: Benedetto XIV a'15 Gennaio 1743.

VII. Chiunque nell' articolo di morte raccomandando la sua Anima a Dio, e confessatosi, e comunicatosi, o se ciò fare non potrà per qualche impedimento, almeno contrito dirà GESÙ col Cuore, non potendo colla bocca, guadagnerà l' Indulgenza plenaria di tutti li suoi peccati: Idem Benedictus loc. cit.

VIII. Chi sarà solito recitare detta Corona ogni giorno per un mese continuo, e confessatosi, e comunicatosi in un giorno a sua elezione dentro detto mese visiterà una Chiesa, ed in essa pregherà Dio, come sopra, acquisterà l' Indulgenza plenaria di tutti li suoi peccati: Idem Bened. loc. cit.

IX. Chi portando con sè detta Corona, pregherà genuflesso al segno della Campana per qualunque agonizzante, qualvolta ciò farà, guadagnerà l' Indulgenza di 40 giorni: Idem Bened. loc. cit.

X. Chi avendo presso di sè detta Corona, e pentito de' suoi peccati farà l' esame di sua coscienza, e dirà tre volte il *Pater noster*, e tre volte l' *Ave Maria*, conseguirà l' Indulgenza di 20 giorni: Idem Bened. loc. cit.

XI. Chi tenendo con sè la medesima Corona, sentirà in qualunque giorno tanto festivo, che feriato la santa Messa: o interverrà a sentire la parola di Dio: o accompagnerà il SS. Viatico, quando si porta a qualche infermo: o ridurrà qualche traviato alla via della salute: o farà qualunque altra opera pia in onore di Nostro Signore GESÙ CRISTO, o della Beatissima Vergine MARIA, o di S. Brigida, e reciterà tre volte il *Pater noster*, e tre volte l' *Ave Maria*, acquisterà l' Indulgenza di cento giorni: Idem Bened. loc. cit.

XII. Tutte le suddette Indulgenze può ognuno guadagnarle per sè, oppure applicarle per modo di suffragio alle Anime del Purgatorio: Idem Bened. loc. cit.

Per guadagnare tutte, ed ognuna delle Indulgenze sopra espresse, devono li Rosari, o Corone sopraddette essere prima benedette da'predetti Padri dell' Ordine del Santissimo Salvatore, o sia di

S. Brigida, altrimenti non godono d'alcuna Indulgenza.

La Sagra Congregazione delle Indulgenze, e Sagre Reliquie, rinnovando il Decreto del dì 26 Novembre 1714, proibisce a chiunque si sia di poter vendere, o dare in prestito, o in pegno ad altri le suddette Corone, o Rosari, in quanto, che sono benedetti, altrimenti dichiara essere privi delle Indulgenze già concesse: E che perdendosene alcuna, non se ne possa surrogare un' altra in cambio di quella, se prima non è stata benedetta da' predetti Padri.

Eadem Sacra Congregatio suprascriptum Indulgentiarum Summarium, annuente ad relationem per me infrascriptum Secretarium factam Sanctissimo Domino Nostro Bened. Papa XIV, *sub die* 9 *Febr.* 1743, quocumque Idiomate in quibuslibet Locis Catholicis imprimi posse censuit.

A CARD. S. CLEMENTIS.

Loco ✠ Sigilli.

A. M. Erba Proton. Apost. Secr.

Non omittendus recentior hujusmodi Indulgentiarum indiculus ex Audientia Sanctissimi.

Indulgentiae quas Summus Pontifex, vel ab eo delegatus benedicendo Coronas, Rosaria, Cruces, Crucifixos, parvas Statuas, Numismata, Medaglie *vulgo nuncupata, impertitur Christifidelibus, qui secum habentes, vel apud se retinentes aliquod ex praefatis, infrascripta pia opera implebunt.*

Utriusque sexus Christifideles in primis admonitos vult Sanctitas Sua, ut quis consequi valeat Indulgentias, quas in praefata Benedictione concedit, necessario requiri aliquod ex enunciatis Numismatibus, Coronis etc., secum habere, aut apud se retinere.

Item orationes, devotasque preces infrascriptas, uti conditiones pro Indulgentiarum consecutione requisitas, unumquemque teneri recitare, vel secum deferendo Coronam, Crucifixum etc., vel si quis secum non habeat, eadem in cubiculo, vel alio decenti loco suae habitationis retinere, et coram eis respectivas preces recitare debebit.

Praeterea ab hujusmodi Benedictione Sanctitas Sua rejicit Imagines, sive impressas, sive depictas, necnon Cruces, Crucifixos, parvas Statuas, Numismata, vulgo *Medaglie* nuncupat. quae ex ferro, stamno, plumbo, vel ex fragili alia materia, facilisque consumptionis conficiuntur.

Vult denique Sanctitas Sua Imagines, et Icones benedicendas repraesentare Sanctos, vel jam canonizatos, vel in Martyrologio Romano descriptos.

His pro clariori intelligentia praenotatis, Indulgentiarum series, quas quis consequi potest, necnon piorum operum implendorum elenchus recensetur, prout infra, videlicet.

Quicumque semel in singulas hebdomadas Coronam Domini, aut Beatissimae Virginis, vel Rosarium, ejusve tertiam partem, aut Officium, sive divinum, sive parvum ejusdem Beatissimae Virginis, vel Defunctorum, aut septem Psalmos Poenitentiales, vel Graduales recitabit, aut rudimenta Fidei tradere, aut detentos in carcere, vel alicujus domus Hospitalis aegrotos visitare, aut pauperibus subvenire, aut Missam audire, vel, si Sacerdos est, celebrare consuevit, si vere poenitens, et Sacerdoti per Ordinarium approbato confessus, Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpserit in quolibet ex diebus infrascriptis, nimirum diebus Festis Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, Epiphaniae, Ascensionis, Pentecostes, Sanctissimae Trinitatis, Corporis Christi, tum diebus Purificationis, Annunciationis, Assumptionis, et Nativitatis Beatae Mariae Virginis, necnon diebus Nativitatis S. Joannis Baptistae, Sanctorum Apostolorum Petri, et Pauli, Andreae, Jacobi, Johannis, Thomae, Philippi, et Jacobi, Bartholomaei, Matthaei, Simonis, et Judae, Matthiae, Sancti Josephi Sponsi B. Mariae Virginis, atque Omnium Sanctorum, piasque ad Deum preces fuderit pro haeresum, atque schismatum extirpatione, Fidei Catholicae propagatione, pace, et Christianorum Principum concordia, ceterisque Romanae Ecclesiae necessitatibus, in unoquoque praefatorum dierum plenariam Indulgentiam consequetur.

Qui eadem in aliis Festis Domini, aut B. Virginis Mariae peregerit, in quolibet eorum particípet Indulgentiam septem annorum, ac totidem quadragenarum: Qui vero quavis Dominica, vel alio anni Festo, Indulgentiam quinque annorum, totidemque quadragenarum: Qui demum in alio quocumque anni die ea praestabit, Indulgentiam centum dierum.

Quicumque saltem semel in hebdomada recitare consuevit Coronam, aut Rosarium, aut Officium Beatae Mariae Virginis, vel Defunctorum, aut Vesperas, vel unum saltem ex Nocturnis, et Laudes, aut septem Psalmos Poenitentiales cum Litaniis, earumque precibus, quo die id egerit, Indulgentiam centum dierum acquiret.

Quisquis Animam suam Deo in articulo mortis devote commendans, ipsamque mortem aequo, ac libenti animo de manu Domini suscipere paratus, et vere poenitens, confessus, ac Sacra Communione refectus, si valeat, alioquin contritus nomen JESU ore, si potuerit, sin minus saltem corde invocaverit, plenariam Indulgentiam consequetur.

Quicumque ante Missae celebrationem, vel sumptionem Eucharistiae, aut recitationem divini Officii, vel parvi, B. Mariae Virginis aliquam devotam praeparationem praemiserit, quinquaginta dierum Indulgentiam, qualibet vice id egerit, percipiet.

Qui detentos in carcere, aut aegrotos in Noso-

comiis visitaverit, eos aliquo bono opere adjuvando, aut Doctrinam Christianam in Ecclesia; vel domi filios, aut propinquos, aut famulos docuerit, toties Indulgentiam biscentum dierum consequetur.

Qui ad pulsum Campanae alicujus Ecclesiae, mane, aut meridie, aut vespere consuetas preces *Angelus Domini, etc.* dicet; vel si eas ignoret, semel *orationem Dominicam, et salutationem Angelicam:* vel dato signo sub horam noctis orandi pro Defunctis, Psalmum *De profundis*, aut si hunc nesciat, *orationem Dominicam, et salutationem Angelicam*, recitabit, centum dierum Indulgentiam qualibet vice adipiscetur.

Eamdem pariter consequetur Indulgentiam, qui Feria sexta devote cogitaverit de Passione, ac Morte Domini Nostri Jesu Christi, terque *orationem Dominicam*, *et salutationem Angelicam* recitaverit.

Quisquis vere poenitens peccata commissa emendare firmiter proponat, conscientiam suam excutiat, ter *oratione Dominica*, *et Angelica salutatione* devote repetitis in honorem Sanctissimae Trinitatis; et ob reverentiam quinque Vulnerum Jesu Christi *quinquies* devote eamdem *Orationem*, *et Salutationem* recitet, eamdem Indulgentiam consequetur.

Omnes, et singulas antedictas Indulgentias unusquisque memoratis diebus poterit, aut pro se ipso adipisci, aut Fidelibus defunctis per modum suffragii applicare.

Declarat insuper Sanctitas Sua concessione praefatarum Indulgentiarum nullo modo derogare Indulgentiis, quas alii Summi Pontifices Praedecessores jam concessere pro nonnullis ex supra indicatis piis operibus, volens easdem suorum Praedecessorum concessiones in suo robore permanere.

In distribuendis autem hujusmodi Coronis, et Crucibus etc. eorumque usu, Sanctissimus Dominus Noster servari jubet *Decretum fel. recor. Alexandri VII*, editum *sub die* 6 *Februarii* 1657, nimirum, ut Coronae, Cruces, Rosaria etc., ut supra benedicta, quoad Indulgentias non transeant personam illorum, quibus concessae sunt, aut quibus ab iis prima vice distribuuntur; nec aliqua re ex praedictis deperdita, pro ea subrogari altera ullo modo possit, quacumque concessione, aut privilegio in contrarium non obstante: necnon eadem commodari, aut precario dari non possit pro Indulgentiarum communicatione, alioquin amittant Indulgentias jam concessas: tum etiam praefata post Pontificiam Benedictionem vendi non possint, juxta dispositionem *Decreti Sacrae Congregationis Indulgentiarum*, *et Sacrarum Reliquiarum*, editi *die* 5 *Junii* 1721.

Insuper Sanctitas Sua confirmat Decretum *fel. record. Benedicti XIV*, *datum sub die* 19 *Augusti* 1752, quo expresse declarat Missam ad altare (in quo aliqua ex praefatis, sive Crucifixi, sive Numismatis Imago quoquo modo collocata fuerit) lectas, sive a Sacerdote hujusmodi Imaginem secum habente celebratas, vigore dictae Imaginis nullo modo prorsus gaudere privilegio.

Praeterea vetat, ne quisquam, quem infirmis morti proximis assistere contigerit, Benedictionem cum Indulgentia plenaria in articulo mortis, vigore hujusmodi Imaginis, illis impertiri audeat sine speciali facultate in scriptis obtenta, quoniam ad hujusmodi effectum in Constitutione *Bened. XIV*, incip. *Pia Mater* fatis provisum jam fuit.

Stephanus Borgia Sac. Congr. del Propaganda Fide Secret.

Visitantes septem principales Ecclesias Urbis Romae, nempe Sancti Joannis Lateranensis, Sancti Petri, Sancti Pauli, Sanctae Mariae Majoris, Sancti Laurentii, Sanctorum Fabiani, et Sebastiani, et Sanctae Crucis in Jerusalem, lucrantur maximas Indulgentias, quae hic dantur ad litteram, prout referuntur ab Alphonso de Casarubios, et Hieronymo a Sorbo in *Compendio Privilegiorum Fratrum Minorum, et aliorum Mendicantium*, *et non Mendicantium*, *verb. Indulgentiae Septem Ecclesiarum.* 24

Prima Ecclesia Urbis est Sacrosancta Lateranensis Ecclesia, quae ab antiquo dicebatur Basilica Salvatoris, nunc autem communiter vocatur Ecclesia Sancti Joannis Lateranensis, quae ab Imperatore Constantino in latere sui proprii Palatii aedificata, et a Sancto Silvestro Papa in honorem Sanctissimi Salvatoris Nostri Domini Jesu Christi, et Sanctorum Joannis Baptistae, et Joannis Evangelistae dedicata fuit; in qua fertur, quod scilicet Silvester, et Gregorius Summi Pontifices, qui eam successive consecraverunt, devote visitantibus concesserunt tot Indulgentias, quot eas nemo, nisi solus Deus enumerare potest.

Nota, primo, quod in hac Ecclesia, juxta Rubricas Missalis novi S. Pii V jussu instituti, sunt Stationes Dominica prima Quadragesimae, Dominica Palmarum, Feria quinta Majoris Hebdomadae, in Sabbato Sancto, et in Albis, Vigil. Pent. in die Sancti Joannis ante Portam Latinam, et est Indulgentia plenaria, et liberatio unius Animae a Purgatorio; et a die S. Bernardini, quae est 20 mensis Maji usque ad primum diem Augusti, die quolibet est Indulgentia plenaria.

Nota etiam, quod in hac Ecclesia S. Joannis Lateranen. habetur quaedam tabula antiqua, in qua continentur sequentia, quae bonus quidam Pater nostri Ordinis tempore Capituli Generalissimi, anno 1516 ab illa extraxit.

Primo ad Altare majus sunt Indulgentiae 48 annorum, et totidem quadragenae, et remissio tertiae partis omnium peccatorum.

Item Constantinus Imperator postquam mundatus fuit a lepra per sacri baptismatis susceptionem, dixit B. Silvestro: *Pater, ecce domum meam in Ecclesiam ordinavi, infunde in eam tuam largam be-*

nedictionem pro venientibus ad eam. Et ait ad eum Beatus Silvester, *Dominus Jesus Christus, qui te mundavit a lepra, et purificavit te fonte perenni, per suam misericordiam mundet, et purificet omnes huc venientes sine peccato mortali, et auctoritate Petri, et Pauli, et nostra sit eis remissio omnium peccatorum quocumque tempore anni.*

Item Sanctus Gregorius Papa, qui hanc Ecclesiam consecravit, post destructionem ejus factam per Haereticos, confirmavit Indulgentiam positam per B. Silvestrum Papam antedictum.

Item Papa Bonifacius dixit: *Indulgentiae Ecclesiae Lateranensis numerari non possunt, nisi a solo Deo, et ego omnes illas confirmo.*

Item in Festo Salvatoris, cujus Imago visibiliter apparuit omni Populo Romano miraculose, scilicet, quando S. Silvester consecravit dictam Ecclesiam primo ubi fuerat populus Romanus congregatus, tunc praedicta Imago apparuit visibiliter omni Populo de Urbe, quae Imago remansit in pariete, nec comburi potuit, cum Ecclesia bis combusta fuerit, est remissio omnium peccatorum.

Item Papa Bonifacius dixit: *Si quis ad Sedem nostram Lateranen. causa devotionis, orationis, peregrinationis accesserit, ab omni sorde peccati sit mundatus totus.*

Item in Ecclesia praedicta, in Cappella S. Joannis Baptistae, in quam mulieres non intrant, ibidem ad fontes est remissio omnium peccatorum.

Item in Cappella Sancti Laurentii, in quam similiter mulieres non intrant, quae dicitur Sancta Sanctorum, est remissio omnium peccatorum.

Item si scirent homines Indulgentias Ecclesiae Lateranensis, dicerent, tot, et tantae sunt, quod non oportet nos ire ad Sanctum Sepulcrum ultra mare.

* Nota, quod Indulgentiae, prout descriptae leguntur in veteri marmorea Tabula Ecclesiae Lateranensis, de qua hic supra mentio facta est, declaratae fuerunt apocryphae anno 1657, et 1678, a Congregationibus Sancti Officii, et Indulgentiarum, ut constat ex earumdem Decretis apud P. Gobat *tract.* 4, *de Indulg.*, *n.* 703, *et* 709, et apud Rigantium *in Regul.* 54 *Cancellar.*, *num.* 57: Vide SS. D. N. Benedict. XIV *de Synodo lib.* 13, *cap.* 18, *num.* 3; *et* P. Minderer *Part. I, Confer. II, num.* 806. Itaque in materia Indulgentiarum Ecclesiae Lateranensis recedendum non est a Constitut. 45 praelaudati Pontificis, quae incipit: *Assiduae solicitudinis, tom.* 3, *ejus Bullarii.*

Secunda Ecclesia principalis est ad Sanctum Petrum, ubi nunc est Sancta Sedes Apostolica, et Palatium Sanctissimi Domini Nostri Papae, in qua sunt omni die sexmille, et 48 anni, et totidem quadragenae, et remissio tertiae partis peccatorum. Et in hac Ecclesia sunt Stationes in die Epiphaniae, in Dominica prima, et secunda Quadragesimae, in Sabbato post primam Dominicam Quadragesimae, feria secunda Paschae, in die Ascensionis, in die Pentecostes, in Sabbato post Pentecostes, in omnibus Sabbatis quatuor Temporum, in Dominica prima Adventus, et in tertia, et in quarta, et in die Nativitatis Domini.

Item in eadem Ecclesia fuisse dicuntur centum, et novem Altaria, quae nunc pro magna parte sunt remota, et in melius sub pauciori numero redacta, sive ordinata, et pro quolibet 18 anni Indulgentiae dati sunt: Et inter alia sunt septem Altaria principalia, quae in gyrum cancellis cupreis vallata sunt, olim deauratis, in quibus per totum annum integrum sunt Stationes. Attamen in diebus Festivitatum, tam illorum, quam aliorum Altarium sunt in eis Stationes, ac infinitae aliae Indulgentiae.

Item quandocumque est Festum Sanctorum Petri et Pauli, vel Vocationis dictorum Altarium, seu etiam Festum Nativitatis Domini, Paschae, seu Omnium Sanctorum, aliudque Festum duplex, duplicantur omnes praedictae Indulgentiae.

Item in Festo Annunciationis B. Mariae sunt ibi mille anni Indulgentiae.

Item a praedicto Festo usque ad Kalendas Augusti sunt ibi duodecim anni Indulgentiarum, et totidem quadragenae, et remissio tertiae partis peccatorum.

Item quicumque ascendit gradus Sancti Petri devote, huic conceduntur pro quolibet gradu septem anni Indulgentiarum per Alexandrum VI.

Tertia Ecclesia est ad Sanctum Paulum, in qua sunt omni die sex mille, et 48 anni Indulgentiarum, et totidem quadragenae, et remissio tertiae partis omnium peccatorum. Et in hac Ecclesia sunt Stationes Dominica quarta Quadragesimae, feria tertia Paschae, Dominica in Sexagesima, in die Sanctorum Innocentium, et Conversionis Sancti Pauli.

Item in Conversione S. Pauli sunt ibi centum anni Indulgentiae, et totidem quadragenae, et plenaria omnium peccatorum remissio.

Item in Festo Ss. Innocentium, quorum multa corpora requiescunt ibi, sunt ibidem 48 anni Indulgentiae, et totidem quadragenae ab antiquo: modo vero est Indulgentia plenaria.

Item in Dedicatione ejusdem, quae est in octava Sancti Martini, sunt ibi mille anni Indulgentiae, et totidem quadragenae, et remissio omnium peccatorum.

Item, si quis intraverit dictam Ecclesiam omnibus diebus Dominicis, habet tantas indulgentias, ac si iret ad Sanctum Sepulcrum Hierosolymis, ac ad S. Jacobum Gallitiae. Ac visitans septem Altaria hujus Ecclesiae tot lucrabitur Indulgentias, quot, si visitasset septem Altaria S. Petri.

Quarta Ecclesia est ad Sanctam Mariam Majorem, in qua sunt omni die sex mille, et 48 anni Indulgentiae, et totidem quadragenae, et remissio tertiae partis omnium peccatorum. In hac Ecclesia sunt Stationes in omnibus quartis Feriis quatuor Temporum; Feria quarta Majoris hebdoma-

dae, in die Paschae, Dominica prima Adventus, in Vigilia, et in die Nativitatis, in die Circumcisionis.

Item in Vigilia Ascensionis Domini, in qua celebratur Festum corporis Sancti Hieronymi ibidem quiescentis, ad Altare ipsius est remissio tertiae partis omnium peccatorum concessa a Pio Papa II, et Indulgentia plenaria.

Item in omnibus Festivitatibus B. Mariae sunt ibi mille anni indulgentiae, et plenaria peccatorum remissio.

Item a Festo Assumptionis Virginis usque ad ejus Nativitatem sunt ibi duodecim millia annorum indulgentiae, ultra praedictas quotidianas Indulgentias.

Nota tamen, quod quarta Ecclesia ab antiquo semper fuit S. Laurentii; sed tempore Alexandri VII, S. Maria tempore Jubilaei fuit assignata pro quarta numero; et aliae tres non visitabantur ex debito, sed ex devotione tantummodo, ad parcendum laboribus Peregrinorum, et Romanorum.

Quinta Ecclesia est ad Sanctum Laurentium extra muros, in qua sunt omni die 7048 anni Indulgentiae, et totidem quadragenae, ac remissio tertiae partis omnium peccatorum: Item sex mille anni Indulgentiae. In hac Ecclesia sunt Stationes Dominica Septuagesimae, Dominica tertia Quadragesimae, Feria quarta infra octavam Paschae, et Feria quinta post Pentecosten.

Item in Festivitatibus Sanctorum Stephani, et Laurentii, quorum corpora ibidem requiescunt; et per Octavas eorum, et in singulis Stationibus ejusdem Ecclesiae sunt centum anni Indulgentiae, et remissio tertiae partis omnium peccatorum concessi ab antiquo. Sed Callistus III concessit omnibus utriusque sexus Christifidelibus dictam Ecclesiam devote visitantibus in singulis Festivitatibus, et Stationibus ejusdem Ecclesiae plenariam remissionem omnium peccatorum.

Item, si quis intraverit d. Ecclesiam per annum omni quarta Feria, liberat unam Animam a Purgatorio.

Item intrans per januam australem ejusdem Templi, de una Cruce ad aliam, contritus, et confessus, habet remissionem omnium peccatorum.

Sexta Ecclesia est ad Sanctos Fabianum, et Sebastianum extra muros, in qua sunt omni die 6048 anni Indulgentiae, et totidem quadragenae, ac remissio tertiae partis peccatorum. Et in die S. Sebastiani, et in omnibus Dominicis mensis Maji Indulgentia plenaria.

Item in eadem Ecclesia sunt quotidie mille anni Indulgentiae dati a Pelagio Papa.

Item in eadem Ecclesia ad Catacumbas, ibi prope majus Altare sunt tot, et tantae Indulgentiae, quot, et quantae sunt in Ecclesiis Apostolorum Petri, et Pauli, quia ibi prius corpora eorum jacuerunt abscondita longo tempore in puteo quodam, super quem est unum Altare. Item Silvester, Gregorius, Honorius, Pelagius, Nicolaus, et Joannes Summi Pontifices concesserunt quilibet eorum mille annos Indulgentiae quocumque tempore anni devote visitantibus dictam Ecclesiam.

Item ibidem in Coemeterio Callisti est plenaria remissio omnium peccatorum, secundum quosdam.

In hac Ecclesia subtus terram est Coemeterium Callisti I, quod quisque ingrediens contritus, et confessus, Indulgentiam plenariam consequetur ob merita 7400 Martyrum, et 46 Summorum Pontificum ibi sepultorum, quorum fuerunt 18 Martyres.

Septima Ecclesia est ad Sanctam Crucem in Hierusalem, in qua sunt omni die 6940 anni Indulgentiae, et totidem quadragenae, ac remissio tertiae partis omnium peccatorum.

In hac Ecclesia sunt Stationes Dominica quarta Quadragesimae, 6 Feria Majoris Hebdomadae, Dominica secunda Adventus. In diebus Inventionis, et Exaltationis Sanctae Crucis, et in eorum octavis, et in omnibus supradictis diebus est Indulgentia plenaria.

Item in omni die Dominica sunt in eadem Ecclesia tercenti anni Indulgentiae, et totidem quadragenae, ac etiam remissio tertiae partis omnium peccatorum.

Item in Dedicatione ejusdem, quae celebratur in vigilia S. Benedicti Abbatis, in mense Martio, est ibi Plenaria remissio omnium peccatorum.

Similiter in Inventione Tituli Sanctae Crucis, qui ibi in sublimi muro inventus est, tempore Alexandri VI, vigesima sexta Januarii, et etiam quotidie in Cappella Sanctae Helenae, in quam mulieres non intrant, nisi semel in anno, est Indulgentia plenaria: Item per omnes dies anni est Indulgentia plenaria.

* Aliquas harum septem Ecclesiarum, sicuti etiam Stationum Indulgentias suspectas esse credit cum Passerino *quaest.* 12, *num.* 135, P. Minderer *Part.* 1, *Confer.* 4, *num.* 271, *et part.* 2, *Conf.* 4, *num.* 214; et hoc, vel ob millenarios annos; quia persaepe praeter plenarias partiales, quaedam adduntur, et non plenariae, contra rationem Indulgentiae plenariae, et contra disciplinam Ecclesiae.

25 Hinc ad uberiorem notitiam juvat adducere motivum, unde sumpsit initium visitatio dictarum septem Romanarum Ecclesiarum. Cum enim Pontifices in Oriente ad Fidei puritatem custodiendam quatuor Patriarchatus instituissent, videlicet primum Alexandrinum, secundum Antiochenum, tertium Hierosolymitanum, quartum Constantinopolitanum, quatuor Ecclesias Romae pro his quatuor Patriarchis designarunt, nempe pro primo, Ecclesiam D. Pauli, pro secundo, S. Mariae Majoris, pro tertio, S. Laurentii, pro quarto, D. Petri; ut si forte Patriarchae, Conciliorum, vel aliorum negotiorum causa, Romam ventitarent, sua in Ecclesia decenter degerent, Ecclesia vero S. Joannis Lateranensis addicta erat Supremo Urbis, et Orbis Patriarchae, videlicet Vicario Christi Domini, quia quatenus Romanus Episcopus est, suam

ibi Cathedralem habet; unde ad mille annos ibidem Pontifices diversati sunt. Summa itaque a Romanis veneratione habitae fuerunt hujusmodi quinque Patriarchales Ecclesiae, ipsaeque continenter magna pietate, ac frequentia invisebantur. Quia vero in earum visitatione opus erat per duas alias celeberrimas transire, scilicet per Ecclesiam Ss. Fabiani, et Sebastiani, ubi est Coemeterium innumerorum Martyrum, et per Ecclesiam S. Crucis, ubi valde magnum Crucis Domini frustum sancte colitur; idcirco septem istae Ecclesiae una omnes visitari consueverunt. Hinc, ut ad tantum pietatis opus Fideles excitarentur, supradictae, aliaeque innumerabiles Indulgentiae fuerunt a Romanis Pontificibus dictis Ecclesiis concessae. Sic ex Sanctarello *cap.* 16 *de Jubilaeo*, refert sapientissimus P. Viva *de Jubilaeo q.* 4, *art.* 2, *num.* 2, *et* 3. Advertendum tamen est, quod Stationum ordo pro dictis Ecclesiis nunc observandus est, ut in Missali novo, et assignatus supra *art.* 4, *sub num.* 17: Vide *ibi* per tot. dict. *num.* 17.

26 Visitantes duodecim vicibus, pro quolibet anno per Ordinarium specificatis, septem Altaria ab eodem Ordinario designata in aliqua Ecclesia habente indultum Apostolicum (quod solet concedi ad septennium), lucrantur, pro qualibet vice id egerint, omnes, et singulas Indulgentias, quas lucrarentur, si personaliter visitarent septem Altaria sita, et ad id designata in Basilica Principis Apostolorum de Urbe. Sic patet ex formula Brevis, seu Indulti a Sede Apostolica soliti concedi, et pro sua benignitate jam concessi pro visitantibus septem Altaria sita, et designata in hac nostra Ecclesia Sancti Bernardini civitatis Alexandriae, prout explicat Breve, seu Indultum Apostolicum in Archivio hujus Conventus asservatum.

27 Ex concessione Bonifacii VIII, confirmata a Benedicto XII, uti legitur in quodam marmore posito in Ecclesia S. Joannis Lateranensis Romae, consequuntur octoginta annos Indulgentiae omnes recitantes sequentem Orationem.

« Domine Jesu Christe Pater dulcissime rogo » te, ut amore illius gaudii, quod dilecta Mater » tua habuit, quando apparuisti ei in illa sacratis- » sima nocte Paschae, et per illud gaudium, quan- » do te vidit glorificatum Divinitatis claritate, » quatenus me illumines donis Spiritus Sancti, » ut tuam voluntatem adimplere valeam omnibus » diebus vitae meae. Qui vivis, et regnas etc. »

28 Qui vere poenitentes, et confessi, Matutinali Officio Festi Corporis Christi intersunt, aut illud recitant, lucrantur 100 dies Indulgentiae: Item 100 pro primis, et 100 pro secundis Vesperis: Item 100 qui celebrant Missam, aut eidem assistunt: Qui vero Primae, Tertiae, Sextae, Nonae, ac Completorii Officiis intersunt, pro qualibet ipsarum Horarum 40 dies. Illi autem qui per octavam illius Festi, Matutinalibus, Vespertinis, Missae, ac praedictarum Horarum Officiis intersunt, 100 dies singulis ipsius octavae diebus, ex concessione Urbani IV, Constit. incip. *Transiturus*, qui anno 1262 Festum SS. Corporis Christi celebrandum instituit. Martinus vero V, anno 1429, Const. incip. *Ineffabile*, supradictas Indulgentias ampliavit, idest 200 dies pro Missa, 200 pro Matutino, 100 pro utriusque Vesperis Festi, et pro qualibet hora privata 50 dies. Infra octavam autem, pro singulis Matutinis, et Missis, et Vesperis 100 dies, ac pro Horis privatis 40 dies. Tandem Eugenius IV, anno 1433. Constitut. incip. *Excellentissimum*, relatas Martini V, Indulgentias duplicavit, tam pro Festo, quam pro octava; in summa omnibus inclusis, dictae Indulgentiae pro Matutino, Missa, et utrisque Vesperis Festi, sunt 400 dies pro unaquaque actione: Pro qualibet horarum privatarum 160 dies: Et in quibuslibet octavae diebus, pro singulis Matutinis, Vesperis, et Missis, 200 dies, ac pro reliquis horis 80 dies: Et pro interessentibus Processionibus 200: Vide Compendium Privilegior. Fratrum Minorum, et aliorum verb. *Indulgentiae quoad saeculares* §. *septimo post num.* 2, *vers. Istae Indulgentiae*, *Bullarium Cherubini*, *et Wadingum suis respective locis*, *et annis*.

Easdemmet Indulgentias lucrantur interessentes Officiis, et Missis Festi, et totius octavae Conceptionis Immaculatae B.M.V. et respective recitantes, ac celebrantes, ex concessione Sixti IV, anno 1476, Const. incip. *Cum praeexcelsa*.

Item easdem Indulgentias lucrantur dicentes 5 *Pater, et Ave*, ac simul assistentes Officio, et Missae Festi SS. Nominis Jesu, et respective recitantes, ac celebrantes, ex concessione Clementis VII, anno 1530, Constit. incip. *Salvatoris*.

Item easdem Indulgentias lucrantur interessentes Officio, et Missae Festi Transfigurationis D. N. J. C. et respective recitantes, et celebrantes, ex concessione Callisti III, anno 1457.

Assistentes Matutino, Missae, et Vesperis Visitationis B. M. V. lucrantur 100 dies Indulgent: ceteris autem horis 40, et sic respective recitantes, et celebrantes, ex concessione Bonifacii IX, an. 1390.

Quoad Indulgentias attendenda est Constitutio 29
Benedicti XIII, incip. *Salvatoris*, edita 28 Aprilis 1725, in qua conceditur Christifidelibus omnibus facultas applicandi Indulgentias, anno Jubilaei durante suspensas, per modum suffragii Animabus Defunctorum.

Alia ad rem, Vide verb. *Jubilaeum*. 30

Indulgentiae per visum a Domino acceptae non 31
admittuntur sub fide referentis: Benedict. XIV, tom. 1, Constit. 141, incip. *Solicitudini* §. 40.

Indulgentia centum dierum conceditur recitanti- 32
bus genibus flexis singulis Feriis sextis quinquies orationem Dominicam, et toties salutationem Angelicam, ad sonum Campanae hora tertia post meridiem, in memoriam Passionis, et Agoniae Domini Nostri Jesu Christi: Idem Const. 9. incip. *Ad*
Passionis, ubi injungit, et in virtute S. Obedien- 33

tiae mandat ob id Parochis, Rectoribus, aliisque quocumque nomine appellatis Superioribus, ut Campanam uniuscujusque Ecclesiae hujusmodi pulsare faciant tali hora.

34 Indulgentiae concessae visitantibus Ecclesias Urbis per octavam Sanctorum Apostolorum Petri, et Pauli ab eodem Pontifice, Constit. 83, incip. *Admirabilis*, referuntur in tom. 2, ad verb. *Cappella:*
35 Vide ibi. Indulgentia plenaria conceditur pro Ecclesia Patriarchali Maronitarum quater in anno, et pro aliis Cathedralibus ejusdem Nationis bis in anno: Idem Constit. 79 incip. *Nuper* §. 11.

36 Indulgentiarum communicatio inter Confratres B. M. V. de Monte Carmelo, et Tertiarios Capuccinorum S. Francisci revocatur: Idem Const. 94, incip. *Romanus Pontifex.*

37 Indulgentia centum dierum concedi potest a Cardinali Majori Poenitentiario omnibus Christifidelibus, qui se poenitentiali virga tangendos, pie, reverenterque in tribus Urbis Basilicis ipsi submiserint: Idem Constit. 95, incip. *Pastor bonus.*

38 Indulgentiae visitantibus Ecclesiam concessae acquiri possunt, absque eo quod Sanctissimum Sacramentum expositum sit: Idem tom. 2, Constit. 5, incip. *Accepimus in Civitate.*

39 Indulgentia plenaria in articulo mortis applicari conceditur Auctoritate Apostolica ab Episcopis, et Ordinariis inferioribus, etiam per alios subde-
40 legatos: Idem Constitut. 34, incip. *Pia Mater.* Ad eam acquirendam, injungitur specialiter aegris moribundis acceptatio mortis in spiritu resignationis: Idem *ibid.* Vide *tom.* 5, *verb.* Moribundus, *sub n.* 38.

41 Indulgentia plenaria conceditur per omnes Ecclesiasticae Ditionis Dioeceses iis, qui confessi, et Sacra Communione refecti, Sanctissimum Sacramentum expositum visitaverint diebus bacchanalibus: Idem. Constitut. 45, incip. *Inter caetera.*

42 * Praefatam Indulgentiam ad omnes Ecclesias Catholici Orbis pro triduo expositionis SS. Sacramenti, in hebdomada sive Septuagesimae, sive Sexagesimae, aut Quinquagesimae, vel in singulis praedictis hebdomadis, vel in sola Feria V infra hebdomadam Sexagesimae, nuperrime extendit Clemens XIII, ut patet ex sequenti declaratione Sac. Congr. Indulgentiar. videlicet:

« Cum alias san. memoriae Bened. XIV, ad frequentes Episcoporum Pontificiae Ditionis querelas, gravioribus abusibus, qui bacchanalium tempore irrepserant, opportunoque remedio occurrere concupierit, perspexeritque in aliquibus Ecclesiis salutari consilio institutam esse Sanctissimi Eucharistiae Sacramenti Expositionem per tres dies, sive in hebdomada Septuagesimae, sive in altera Sexagesimae, aut Quinquagesimae ante diem Cinerum, ad hoc praecipue, ne Fideles tempore tentationis a via Domini recederent, et in praedictis Ecclesiis pie orantes Divina impetrarent auxilia; universis utriusque sexus Christifidelibus confessis, et sacra communione refectis, qui easdem Ecclesias, in quibus Venerabilis expositio, sive in uno, sive in singulis praedictis triduis fieret, devote visitarent, Indulgentiam plenariam misericorditer concessit, et indulsit. Hinc SS. D. N. Clemens divina Providentia Papa XIII, sedulo recogitans praefatam, Augustissimi Sacramenti Expositionem plurimum hisce diebus profuisse, ac deinceps fore profuturam, eamdem plenariam Indulgentiam ad quascumque Catholici Orbis Ecclesias, ubicumque Locorum existentes, ubi Venerabilis expositio, sive in hebdomada Septuagesimae, sive Sexagesimae, aut Quinquagesimae, sive in singulis praedictis hebdomadis per tres dies, atque etiam, si tantummodo in Feria quinta infra hebdomadam Sexagesimae peragatur, ex uberi Pontificiae charitatis fonte benignissime extendit. »

« *Datum Romae ex Secretaria Sacr. Congregat. Indulgentiarum die* 23 *Julii* 1765. »

Docentes rudes homines publice, vel privatim 43
orationis mentalis regulam, et modum; itemque qui publice docentes auscultaverint, dummodo vere poenitentes ac sacra Communione refecti, toties quoties lucrantur septem annos, et totidem
quadragenas Indulgentiae. Item si assidue eo con- 44
venerint, semel in mense, vere poenitentes, et sacra Communione refecti, orantesque pro more in indulgentiis consueto, Indulgentiam plenariam, defunctis etiam applicandam, lucrantur; quam pariter ita obtinent ii, qui toto mense, unico saltem horae quadrante singulis diebus orationi mentali dant operam, dummodo vere poenitentes, et confessi, Eucharistiam sumpserint, et orent pro concordia etc. Concedente haec omnia Pontifice in Bulla incip. *Quemadmodum*, Bull. *tom*, 2, *num*, 23: Vide verb. *Oratio n.* 32.

Indulgentias in forma Jubilaei concessas abro- 45
gavit Clemens VIII, aliique Pontifices; quare si forte agatur de aliqua ejusdem tenoris Indulgentia, videndum erit, num post ea decreta concessa fuerit, ut ex Tractatu de Indulgentiis P. Theodori *part.* 2, *c.* 4, §. 2.

Clemens XII in suo Brevi dato *die* 14 *Augusti* 46
1736, Indulgentiam plenariam die, ad libitum quotannis eligenda, concessit iis, qui anno integro ad pulsum Campanae sub horam noctis recitaverint Psal. *De profundis*, vel semel orationem Dominicam, et salutationem Angelicam, cum versiculo *Requiem* in suffragium defunctorum; dummodo ea die confessi, et Communione refecti, preces pias effuderint pro consueto more. Singulis vero diebus toties quoties eamdem orationem ad signum Campanae recitantes, centum Indulgentiae dies consequuntur: *Institut. Eccles.* 61, §. 5. Bened. XIV,

Operae pretium est hic addere etiam Indulgen- 47
tias concessas per Decretum S. C. pie, et devote, atq. ex corde recitantibus actus virtutum Theologicarum Fidei, Spei, et Charitatis, ut constat ex sequenti Notificatione.

« Animadvertens SS. D. N. Benedictus Papa
» XIV, quam utiles, quinimo necessarii sint ad
» aeternam salutem Theologicarum virtutum actus,
» Fidei videlicet, Spei, et Charitatis; ut omnes
» utriusque sexus Christifideles ad illorum exerci-
» tium excitaret, audito voto Sac. Congregatio-
» nis Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praepositae,
» Indulgentias pro iisdem actibus a san. mem.
» Benedicto XIII, die 15 Januarii anni 1728 con-
» cessas, benigne confirmavit, plenariam nimi-
» rum cum facultate eam fidelium defunctorum
» Animabus applicandi, semel in mense lucran-
» dum ab iis, qui quotidie per mensem praefatos
» actus pie, devote, et ex corde peregerint, die
» nempe ab unoquoque eligenda, in qua vere poe-
» nitentes, confessi, ac sacra Communione refe-
» cti, pro Christianorum Principum concordia,
» Haeresum extirpatione, ac Sanctae Matris Ec-
» clesiae exaltatione, ut decet, oraverint; nec
» non aliam similiter, plenariam, in mortis arti-
» culo. Ut autem commissas sibi oves ad frequen-
» tiorem hujusmodi actum usum alliceret Sancti-
» tas Sua, Indulgentiam septem annorum, toti-
» demque quadragenarum, cum eadem applicatio-
» nis facultate, quae juxta ejusdem sui Praedeces-
» soris concessionem semel tantum in die conse-
» qui poterat, ad quamlibet antedictorum actuum
» piam etc. ut supra, recitationem clementer
» extendit.

« Declaravit insuper Sanctitas Sua, praefatas
» omnes Indulgentias addictas minime esse cer-
» tis, determinatisque verbis, propterea que unum-
» quemque uti posse in recitatione dictorum actuum
» qualibet formula, dummodo in ea singularum
» virtutum Theologicarum specialia motiva expri-
» mantur. »

Datum die 28 *Januarii anno* 1756.

F. J. CARD. PORTOCARRERO PRAEF.

A. E. Vicecomes Sac. Cong.
Indulg. Secr.

48 * Addamus Rescriptum ex Audientia Sanctissimi habita *die* 18 *Januarii* 1778.

« Sanctissimus Dominus Noster PIUS Divina
» Providentia PP. VI, referente me infrascripto
» Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Se-
» cretario, ad magis augenda inter Fideles De-
» functorum suffragia, omnibus, et singulis utrius-
» que sexus Christifidelibus in quavis Imperii Si-
» nici, tum etiam Tunkini, Siami, Cocincinae,
» Cambodiae, et Ciampae parte morantibus, qui
» vere poenitentes, confessi, et sacra Communione
» refecti, pie, ac devote Deum oraverint pro Ani-
» mabus in Purgatorio detentis, vel ea die, in
» qua Commemoratio celebratur omnium Fidelium
» Defunctorum, vel in qualibet alia die infra octa-
» vam ejusdem Commemorationis, plenariam In-
» dulgentiam, applicabilem quoque per modum
» suffragii iisdem Animabus, ac semel tantum in
» praedictis diebus lucrandam, benigne in perpe-
» tuum concessit: Illis autem, qui vel in ipsa
» Commemoratione, vel in reliquis ejusdem octa-
» vae diebus, corde saltem contriti, pro Animabus
» ipsis aliquas ad Deum preces effuderint, partia-
» lem septem annorum, ac totidem quadragena-
» rum Indulgentiam applicabilem, et lucrandam,
» ut supra, in perpetuum similiter est impertitus:
» quam etiam partialem Indulgentiam pari modo
» applicabilem, Sanctitas Sua voluit, ac declaravit,
» ut praefati Christifideles consequi valeant ter in
» quolibet mense cujusvis anni; dummodo corde
» saltem contriti pro ipsis Animabus devote pre-
» centur. »

» *Datum Romae ex Aedibus Sac. Congr. de Prop.*
» *Fide die, et anno quibus supra.* »

Stephanus Borgia Sacr. Congregat.
de Propag. Fide Secret.

An Superiores cujuscumque Ordinis, sive Instituti, caeterique habentes facultatem communicandi privilegia etc. possint privilegia, et indulgentias ampliare, et limitare pro sui arbitrio in aggregationibus: *Sacra Cong. Indulgentiar. die* 5 *Februar.* 1748. in *respons. ad primum dubium* respondit *Negative:* Vide verb. *Altare privilegiatum* sub n. 29. 49

An Indulgentiae concessae Ecclesiis alicujus Ordinis, Congregationis, vel Instituti, censeri debeant concessae etiam Ecclesiis tam parochialibus, quam non parochialibus ab ejusmodi Ordine etc. dependentibus, sive a Monachis, aut Fratribus, vel Religiosis respective administrari solitis: *Sacr. Congr. Indulg. etc. die* 30 *Julii* 1748 respondit *Negative:* Vide decretum praefatae Congreg. desuper editum verb. *Altare privilegiatum* sub n. 29, 2. *loco.* 50

Ejusdem *Sac. Congreg. Indulgentiar.* decreta, quorum primo omnibus Ecclesiis parochialibus Orbis christiani Altare privilegiatum quotidianum conceditur; altero vero Missae omnes, quae in die Commemorationis omnium fidelium defunctorum ubicumque, et a quocumque Sacerdote celebrantur, Indulgentiis donantur, perinde ac si ad Altare privilegiatum celebrarentur: Vide dict. verb. *Altare privilegiatum* sub n. 33, *et* 34. 51

* *Neque omittenda facultas impertiendi Benedictionem cum Indulgentia plenaria Christifidelibus in locis Missionum in mortis articulo constitutis a Clemente XIV concessa.* 52

« Ne Christifidelibus in locis Missionum in qua-
» libet Orbis parte degentibus, et in ultimo vitae
» discrimine constitutis, ea spiritualia auxilia de-
» sint, quae Catholica Pia Mater Ecclesia Filiis
» suis a saeculo recedentibus solet misericorditer

» impertiri : SS. D. N. Clemens, Divina providentia, Papa XIV, me infrascripto Sacrae Congregat. de Propaganda Fide referente, in Audientia habita *die* 5 *Aprilis* 1772, pro eximia charitate, qua illos paterne complectitur, omnibus, et singulis RR. PP. DD. Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Vicariis Apostolicis, necnon RR. Praefectis, seu Superioribus Missionum, tam Cleri Saecularis, quam Regularis in locis Missionum ut supra modo existentibus, seu quocumque tempore extituris, peramanter concedit facultatem impertiendi Benedictionem cum Indulgentia plenaria Fidelibus praedictis, ad extremum agonem redactis, cum ea etiam extensione, ut facultatem hujusmodi Sacerdotibus, et respective Missionariis, eorum jurisdictioni subjectis, pro locis tamen suarum Dioecesum, vel pro Missionum Districtibus tantum communicare possint, et valeant : dummodo in hac Benedictione impertienda servetur formula praescripta *a san. mem. Benedicto XIV, in Costitutione data* 9 *Aprilis* 1747, *quae incipit* Pia Mater *inferius registranda*.

« Quoniam autem facile continget, ut aliqui ex praedictis Christifidelibus ex hac vita decedant, quin Ecclesiae Sacramentis fuerint muniti, et absque Sacerdotis cujuslibet assistentia; ideo Sanctitas Sua, de uberi Apostolicae benignitatis fonte, etiam illis plenariam Indulgentiam elargitur, si contriti nomen Jesu, corde saltem, invocaverint, et mortem de manu Domini, ea, qua decet, Christiana animi demissione, et spiritus humilitate susceperint, animamque in manus Creatoris sui commendaverint. Quae postrema Decreti pars, ut Christifidelibus omnibus innotescat, eam in suis Dioecesibus, ac Missionibus, Antistites, et Superiores memorati identidem, et praesertim sanctae visitationis tempore, publicare curent, ac satagant.

« *Datum Romae ex Aedibus Sac. Congreg. praedictae, die* 5 *Aprilis* 1772. »

Stephanus Borgia Sac. Congreg.
de Propaganda Fide Secr.

53 *Modus a sa. mem. Benedicto XIV approbatus, et pro opportunitate temporis servandus, ut infra in Rubricis notatur, ad impertiendam Benedictionem in articulo mortis constitutis, ab iis, qui facultatem habent a Sede Apostolica delegatam.*

« Benedictio in articulo mortis cum soleat impertiri post sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae, et extremae Unctionis illis Infirmis, qui vel illam peterint, dum sana mente, et integris sensibus erant, seu verisimiliter petiissent, vel dederint signa contritionis; impertienda iisdem est, etiamsi postea linguae, caeterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium, vel amentiam inciderint. Excommunicatis vero, impoenitentibus, et qui in manifesto peccato mortali moriuntur, est omnino deneganda.

« Habens praedictam facultatem, ingrediendo cubiculum, ubi jacet Infirmus, dicat : *Pax huic domui, et omnibus habitantibus in ea*, ac deinde aegrotum, cubiculum, et circumstantes aspergat Aqua benedicta, si commode haberi poterit, dicendo Antiphonam : *Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor : lavabis me, et super nivem dealbabor.*

« Quod si Aegrotus voluerit confiteri, audiat illum, et absolvat. Si Confessionem non petat, excitet illum ad eliciendum actum contritionis; de hujus Benedictionis efficacia, ac virtute, si tempus ferat, breviter admoneat; tum instruat, atque hortetur, ut morbi incommoda, ac dolores in anteactae vitae expiationem libenter perferat, Deoque se paratum offerat ad nitro acceptandum quidquid ei placuerit, et mortem ipsam patienter obeundam in satisfactionem poenarum, quas peccando promeruit. Tum plis ipsum verbis consoletur, in spem erigens fore, ut ex divinae munificentiae largitate eam poenarum remissionem, et vitam sit consecuturus aeternam. *Postea dicat.* »

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit coelum, et terram.

Antiph. Ne reminiscaris, Domine, delicta Famuli tui (*vel* Ancillae tuae), neque vindictam sumas de peccatis ejus.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.
Pater noster etc.

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a malo.

℣. Salvum fac Servum tuum (*vel* Ancillam tuam).

℟. Deus meus sperantem in te.

℣. Domine exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Clementissime Deus, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem, atque sperantem, secundum multitudinem miserationum tuarum respice propitius Famulum tuum N. quem (*vel* Ancillam tuam N. quam) tibi vera Fides, et Spes Christiana commendant. Visita eum (eam) in salutari tuo, et per Unigeniti tui Passionem, et Mortem, omnium ei delictorum suorum remissionem, et veniam clementer indulge, ut ejus anima, in hora exitus sui, Te Judicem propitiatum inveniat, et in sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula abluta, transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eumdem Christum Dominum nostrum. Amen.

Tum dicto a Clerico, si praesens sit, vel ab ipso Sacerdote Confiteor, *idem Sacerdos prosequatur :*

Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam aeternam. Amen.

Indulgentiam absolutionem, et remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, et misericors Dominus. Amen. *Deinde.*

Dominus Noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui Beato Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi, atque solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat confessionem tuam, et restituat tibi stolam primam, quam in Baptismate recepisti, et Ego facultate mihi ab Apostolica Sede tributa, Indulgentiam plenariam, et remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

Per sacrosancta humanae reparationis Mysteria, remittat tibi omnipotens Deus omnes praesentis, et futurae vitae poenas, Paradisi portas aperiat, et ad gaudia sempiterna perducat. Amen.

Benedicat te omnipotens Deus, Pater, Filius, et Spiritus Sanctus. Amen.

Si vero Infirmus sit adeo morti proximus, ut omnium praemissarum precum recitandarum tempus non suppetat, statim Sacerdos benedictionem ei impertiatur.

54 Tandem ad complementum hic juvat adducere sequentem tabulam traditam in Caeremoniali Seraphico impresso Mediolani anno 1744, typis Donati Grisolfi par. 3, cap. 19, *ibi.*

Tavola de' Crepuscoli della sera, durante i quali (come nota il Calendario Romano) durano le Indulgenze, concedute insino al tramontar del Sole.

1 Gennaio. Ora una, e un quarto, all' orologio della Campana.
25 Febbraio. Ora una.
1 Aprile. Ora una, e un quarto.
1 Maggio. Ora una, e mezzo.
1 Giugno. Ora una, e tre quarti.
13 Luglio. Ora una, e mezzo.
26 Agosto. Ora una, e un quarto.
17 Settembre. Ora una.
1 Novembre. Ora una, e un quarto.

APPENDIX

Sive novus de Indulgentia articulus,

Si propriis in locis additae fuissent, juxta monitum Censorum, adnotationes, omittere hunc articulum potuissem; sed cum, me absente, typis jam consignata fuerint, quae Auctor de Indulgentiis disputat, sine debitis animadversionibus, quibus notatae a Censoribus propositiones indicarentur, exponerentur, vel confutarentur, et cum nonnullae quoque desiderentur ad perfectam declarationem Ecclesiasticae circa Indulgentias disciplinae, novum hunc addere articulum operae pretium fuit; in quo articulo paucis explicatur: Quid Indulgentia sit, et quinam in antiqua Ecclesia ejusdem fuerit usus, quaeque variandae disciplinae causa; ac Ferrarianae illae opiniones, quae minus tutae, vel falsae visae sunt, refelluntur: et nonnulla decreta recensentur.

I. Indulgentiae itaque nomine intelligitur *remissio poenae temporalis, quae, remissa jam culpa luenda foret, in foro interno coram Deo valida, facta extra Sacramentum per applicationem thesauri Ecclesiae ab eo, qui potestate praeditus sit.* Definitio quatuor complectitur partes Indulgentiae essentiales: Primo enim indicat, remissa culpa, superesse posse, ac solere poenam, peccato, ita exigentibus divinae Justitiae legibus, debitam, atque in praesenti, vel in futuro saeculo luendam. Secundo remissionem hanc valere etiam coram Deo, ita ut quam Ecclesia modo condecenti condonare velit poenam, Deus non amplius exigat. Tertio ait per applicationem thesauri Ecclesiae hanc fieri remissionem: Thesaurus vero Ecclesiae bona spiritualia sunt, quorum distributio Ecclesiae concredita est. Bona haec sunt merita Christi Domini, et Sanctorum omnium, atque Fidelium. Sanctorum autem merita in Ecclesiae thesauro collocantur, non ut quidpiam addatur meritis Christi Domini, quae infinita sunt, et quidquid meriti est in Sanctis, gratia ex illis prodeunte efficiunt; sed ut pateat Sanctorum Communio in Ecclesia, quae est Corpus Mysticum Christi Jesu, et ipse ejusdem Caput, quod perficit membra sua, quibus veluti instrumentis utitur, communicando illis Spiritum, et omnem salutarem motum per gratiam suam. In hac definitione non determinatur modus, quo thesauri applicatio fieri debeat; quo fit, ut ad Indulgentiae substantiam sufficiat aliquo modo fieri hanc applicationem, vel ex parte saltem praecipua thesauri, quae in Christi meritis sita est; non enim necessario requiritur, ut simul flat ob merita Sanctorum, ut post Bellarmin. notavit clariss. Amort, *in Hist. Indulg.* quamvis laudabiliter ita fiat, ac primis quoque Ecclesiae temporibus, in Indulgentiis, non tantum meritorum Christi, sed etiam Sanctorum habita ratiofuerit. Quarto tandem designatur, applicationem hanc ab eo fieri oportere, cui regendae Ecclesiae, ligandi, et solvendi, atque clavium potestas concessa fuit. Huic enim bonorum Ecclesiae administratio concredita fuit.

II. Disputare Theologi solent, concurrant ne merita dicta ad Indulgentias per modum impetrationis, an solutionis: sed levis momenti est hujusmodi quaestio, atque utroque modo concurrere probabilius videtur. De priori modo nulla controversia est; quod vero secundo modo concurrant, facile patet. Nam Justi non pro se tantum, sed pro aliis satisfacere valent quantum ad debitum poenae temporalis; immo et mereri de congruo possunt peccatoribus poenitentiae donum. Haec autem Justi non praestant, nisi in virtutem meritorum Christic, cujus spiritu aguntur tamquam

membra viva. Etenim, Augustino teste, lib. contra Parmen. *Hic est unus, verusque mediator noster, et advocatus, pro quo nullus interpellat, sed ipse pro omnibus aliquando quidem per membra Corporis sui, quae pro se invicem sollicita sunt.*

III. Orthodoxa fides docet, ut optime Auctor ostendit, in Ecclesia potestatem esse concedendi Indulgentias, earumque usum salutarem fidelibus esse. Nam Ecclesiae ligandi, et solvendi, remittendi peccata, et clavium potestas concessa est, et quae ipsa remittit, vel solvit in terris, remissa, et soluta habentur in Coelis, ut ex dictis constat. Ex iis vero Patres omnes colligunt, collatam Apostolis, eorumque successoribus potestatem injungendi poenitentibus satisfactorias poenitentias, et relaxandi: Patrum testimonia obvia sunt. Usus vero Indulgentiarum ex perpetua, et constanti traditione comprobatus rem ulterius confirmat. Paulus enim 2 *ad Corinth.* 2, erga incestuosum Corinthium hac usus est indulgentiae, *ne* inquit *abundantiori tristitia absorberetur.* Quae verba Chrysost. hom. 11, in 2 ad Corinth. ita exponit: *Ex ea re docemur, quod non solum ad peccatorum naturam, verum etiam ad mentem, habitumque poenitentium oportet moderari disciplinam.* Indulgentias praeterea secundo Ecclesiae saeculo probavit Tertull. antequam ad Montanistas transisset, in lib. quem scripsit *ad Martyres cap.* 1. S. Cyprianus pluries scribit, ad Martyrum preces Ecclesiam in more habuisse remittere poenas poenitentibus. Usus praeterea Indulgentiarum in antiqua Ecclesia constat etiam ex relaxatione poenitentiae, quae fiebat ab Episcopis in Coena Domini iis, qui per Sacramentalem absolutionem initio Quadragesimae a Presbyteris absoluti fuissent, ut pluribus ostendit Amurt *op. cit. dissert. praelim.* §. 11.

IV. Ex antiquo Ecclesiae usu constat hanc relaxationem poenae canonicae validam fuisse etiam coram Deo. Primo, quia Episcopi, in relaxatione poenae canonicae, utuntur deprecatoria formula simili illi, qua absolutionem sacramentalem concedebant, et in utraque absolutionem petebant a peccatis in remedium animae, ut videre est in antiquo Ordine Romano. Secundo, quia tempore Sancti Cypriani Fideles putabant se liberari a Numinis vindicta, et ira Dei, si Martyrum intercessione obtinuissent relaxationem poenae canonicae, ut legere est in Cypr. Ep. Tertio, quia Tertull. jam Montanista, lib. de Pudic. c. ult. testatur, hanc fuisse universalem Ecclesiae persuasionem, ut meritis, ac satisfactionibus Martyrum peccata remitterentur, sive poenae peccatis debitae. Idem praeterea constat ex Ep. Cleri Rom. ad Cypr., et ex S. Ambr. lib. de Poenit. c. 6 *et ult.* ubi ait. « Tota Ecclesia suscipit onus peccatoris, cui compatiendum, et fletu, » et oratione, et dolore est, et quasi fermento ejus » se totam conspergat, ut per universos ea, quae » superflua sunt in aliquo poenitentiam agente, vi» ritim misericordiae, aut compassionis velut collativa quadam admixtione purgentur ». Ex eodem de poenitentia lib. 1 cap. 3, habemus, fieri consuevisse remissionem poenae canonicae in primitiva Ecclesia ob intercessionem, et merita Sanctorum: Et ex Tertulliano lib. de Poenit. c. 9, aliisque.

V. Indulgentiae remittunt poenam temporalem, sive injunctam, sive injungendam. Audiatur S. Thomas in supplem. quaest. 25, art. 1. « Quidam » dicunt, quod non valent ad absolvendum a reatu » poenae, quam quis in Purgatorio secundum Dei » judicium meretur, sed valent ad absolvendum » ab obligatione, qua Sacerdos obligavit poenitentem ad poenam aliquam, vel ad quam obligatur » etiam ex canonum statutis. Sed haec opinio non » videtur vera. Primo, quia est expresse contra » privilegium Petro datum, cui dictum est, *ut* » *quod in terra remitteret, in Coelo remitteretur:* » unde remissio, quae fit quantum ad forum Ecclesiae, valet etiam quantum ad forum Dei. Et » praeterea Ecclesia, hujusmodi Indulgentias faciens, magis damnificaret, quam adjuvaret; quia » remitteret ad graviores poenas, scilicet Purgatorii, absolvendo a poenitentiis injunctis. Et ideo » aliter dicendum, quod valent, et quantum ad forum Ecclesiae, et quantum ad judicium Dei, ad » remissionem poenae residuae post contritionem, » et confessionem, et absolutionem, sive sit injuncta, sive non ». Ita Theologi omnes, et quidem jure meritoque. Nam potestas Ecclesiae collata *Matthaei XVI* absoluta est, et nulla limitatione circumscripta: neque in Traditione fundamentum est ullum, quo restringere cogamur hanc potestatem ad poenas in Sacramento injunctas, vel per Canones constitutas. Et quamvis aliquando hac reperiantur concessae formula Indulgentiae *de poenis injunctis*, communiter tamen absque hac formula concessae reperiuntur a Bonif. VIII in Extr. *Antiquorum*, a Clem. VI, in Extr. *Unigenitus*, a Sixto IV, in Const. *Quemadmodum*, et ab aliis Summis PP. qui plenissimas Indulgentias concedunt, hoc est, quantum se extendit eorum potestas. In hypotesi quod concedantur Indulgentiae sub hac formula de injunctis, Card. Bellarm. c. 7, lib. 1 de Indulg. negat illas extendi ad poenas injungendas; sed Suarez, et alii bene multi affirmant.

VI. De Indulgentiarum origine, et variatione haec Mabillonius scribit. Indulgentiarum triplex quasi gradus considerari potest: Unus tempore Apostolorum, qualis fuit relaxatio ab excommunicatione incestuoso illi Corinthio inflicta per Apostolum Paulum: Secundus tempore Martyrum, cum ad eorum preces publica quibusdam poenitentia remittebatur. Tertius: sub defectum poenitentiae publicae, quae saeculo IX non parum minui coepit. Ab eo tempore datae sunt ad remissionem poenae peccatis impositae, aut debitae quaedam Indulgentiae, aliae aliis ampliores. Vigebat tamen per ea tempora poenitentiae publicae usus, sed ea redimi vel Missis, aliisque suffragiis, vel eleemosynis, vel sacris peregrinationibus, aut piis operibus poterat.

Patribus Concilii Cloverhovisiensis anno 747 visa est nova poenitentiae per eleemosynas redemptio, *nova adinventio*, *periculosa consuetudo*; Sed paulatim redemptio praevaluit. Postea vero compendiosior visa est Indulgentiarum via. Istae mortuis primum concessae videntur. Nam Joannes Papa VIII indulgentiam his, qui in bello contra Paganos anno 878 occubuerunt, vel in futurum occuberent, concessit, eamdemque gratiam petiere Bajoariae Episcopi pro Arnulpho Imperatore mortuo, a Joanne IX, cujus animam ipsius potestate absolvi postularunt. At vivis Salomon Constantiensis Episcopus in Coena Domini Indulgentiam dedisse perhibetur apud Ekkehardum, idest, absolutionem, quae in Coena Domini quotannis ab Episcopo impertiri solebat. Sed alia est Indulgentiarum notio, cum peccatorum poena, vel partim, vel omnino remittitur, unde plenariae Indulgentiae, aut definiti temporis dicuntur. Si fides scholasticis habenda foret, concessae hac ratione Indulgentia fuere a Sergio II, qui Indulgentiam trium annorum, et trium quadragenarum omnibus visitantibus Ecclesiam Ss. Silvestri, et Martini in Montibus concessisse traditur: a Gregorio Magno, quem septem annos de Indulgentia concessisse perhibent in stationibus Romae ab ipso constitutis, immo et a S. Silvestro. Sed hi, etsi maximi Theologi habeantur, tamen infelices passim sese ostentant historicos, et fidem hac in re non merentur, ut optime ostendunt Mabillonius *in Praef. ad Saeculum 2 Benedictinum*, Papebrochius *in Conatu Chronologico historico dissert.* 16, aliique eruditissimi viri, qui luculenter ostendunt Indulgentiarum usum, qua ratione hodie in Ecclesia conceduntur, undecimo saeculo antiquiorem non esse.

VII. Certo constat Alexand. II, an. 1070, peracta Lucensis Ecclesiae dedicatione, statuisse, *ut octo dierum spatio dedicationis memoria perageretur, concessa Indulgentia poenitentiae*; ut habetur in Codice MS. ejusdem Ecclesiae in Vaticana Bibliotheca asservato. Sed deest ibi specificatio ipsius Indulgentiae, quae tamen habetur in quadam Honorii II Bulla; in qua iis, qui intra novem dies ad celebritatem convenissent consecrationis Ecclesiae Casaemarii, *de Illius pietate confisi, cuius est peccatorum remissio, de injunctis poenitentiis annus unus misericorditer relaxatur.* « Haec erat Indulgengentia maxima, *inquit Papebrochius*; postea coepernut alii ad annorum numerum ampliorem addere etiam quadragenas. » Circa haec eadem tempora concedi coeperunt Indulgentiae Basilicae Vaticanae, quas recenset Nicolaus IV in Bulla relata ab Onuphrio Panvinio in libello de septem Ecclesiis Urbis, per haec verba: « Sicut ad nos, tam ex scriptis antiquis » in Basilica ipsa repertis, quam ex Seniorum Canonicorum ejusdem Basilicae relatione pervenit, » Praedecessores nostri, omnibus vere poenitentibus, et confessis, ad eamdem Ecclesiam venientibus reverenter, videlicet in Nativitate Domini, » septem annorum, et septem quadragenarum, et » ab octava Pentecostes hinc ad festum B. Petri... » die quolibet, trium annorum, et trium quadragenarum, . . a principio Quadragesimae usque ad » festum Paschae quolibet die, necnon in festivitatibus B. Mariae, unius anni, et quadraginta dierum remissiones suorum peccatorum concesserunt. » Has Nicolaus Pontifex ratas habuit; et deinceps, confirmavere, atque auxerunt Bonifacius VIII, Clemens VI, Urbanus VI, Nicolaus V, et alii Summi Pontifices, ut inquit idem Panvinius. Circa finem undecimi saeculi occurrunt quoque Indulgentiae concessae proficiscentibus ad bellum sacrum, aut certe ad illud contribuentibus. En Canon 2 Concilii Claromontani Urbani II, auctoritate celebrati: *Quicumque pro sola devotione, non pro honoris, vel pecuniae adeptione, ad liberandam Ecclesiam Dei Hierusalem profectus fuerit, iter illud pro omni poenitentia reputetur.* Vide Catalogum harum Indulgentiarum apud Amort *op. cit. par.* 2, *pag.* 36, *et sequent.* Habes itaque Indulgentiarum originem, varietatem, atque initium illarum, quae nunc ampliores etiam conceduntur.

VIII. Inquirendum modo est, *An disciplina Ecclesiae circa usum Indulgentiarum subierit variationem quoad substantiam*: Responsionem transcribendam duxi ex P. Eusebio Amort, qui ait, Ecclesiam in collatione Indulgentiarum retinuisse semper eumdem spiritum, et disciplinam quoad usum, invariatam quoad substantiam mansisse. Idque comprobat ex comparatione veterum, recentiumque Indulgentiarum, quo recensemus ordine.

1° Antiquitus relaxatio poenae fiebat, quando poenitentes admittebantur ad Sacram Communionem. Nunc etiam ordinaria Indulgentia connectitur cum Sacra Communione, quia ordinarie ad lucrandam Indulgentiam requiritur Communio.

2° Antiquitus, in articulo mortis fere omnes habebant plenariam Indulgentiam, quia omnes admittebantur ad Sacram Communionem, sicque *ad Dominum dimittebantur*, licet pro foro externo dein, si reconvalescebant, debuerint supplere opera poenitentiae. Nunc etiam omnes Fideles in articulo mortis, si voluerint uti gratiis Apostolicis per aggregationem in Confraternitates, habent similiter plenariam Indulgentiam.

3° Antiquitus Indulgentiae non poterant conferri, nisi ab Episcopis; numquam autem a Presbyteris, nisi haberent concessionem ab Episcopo. Nunc etiam plenariae non applicantur, nisi ex commissione Summi Episcopi; v. g. dum Indulgentiam in articulo mortis, vel alias per specialem formulam poenitenti applicant, qui mos jam a multis saeculis invaluit.

4° Antiquitus omnibus ad omne opus bonum apertus stabat thesaurus Ecclesiae ex communione justorum omnium non restricta a Pastoribus Ecclesiae, et specialiter impensa per preces, ac vota Antistitum. Nunc etiam ad omne opus bonum in Confraternitatibus apertus stat thesaurus

Ecclesiae per applicationem specialem alicujus Indulgentiae.

5° Antiquitus offerebantur ab Ecclesia pro poenitentibus, ac aliis specialiter participantibus de thesauro Ecclesiae justorum intercessiones, et opera: Idem nunc per Praelatos fit, qui concedunt Indulgentias, ut Deo offerant de thesauro Ecclesiae.

6° Antiquitus Episcopi habebant potestatem relaxandi partem poenitentiae, non totam: Nunc etiam jam a multis saeculis non habent potestatem Indulgentiam concedendi excedentem 40, vel 100 dies.

7° Antiquitus requirebantur opera ardua ad obtinendam Indulgentiam: Nunc etiam Pontifices, ut in decursu probabitur, jam saepius declararunt, se nolle applicare plenum fructum Indulgentiarum, nisi iis, qui se per opera poenitentiae congrue disposuerint, ac dignos reddiderint.

8° Antiquitus modum Indulgentiarum, ac relaxationum ex tacito consensu summi Pastoris regulabat frequenter communis sensus, et consnetudo Ecclesiae; et quando oriebatur dubium, aut fiebat excessus in rigore, aut laxitate, apponebant limites summi Antistites Ecclesiae. Sic enim Zephirinus indulsit primus moechis veniam, ut testatur Tertullianus: et Nicolaus primus praescripsit modum relaxationum poenitentialium Episcopis Germaniae, ut patet ex ejus Epistola, quam dum lustrarem Bibliothecas Bavariae, reperi in Manuscripto Codice saeculi duodecimi, in Canonica ad S. Nicolaum Passavii, estque hactenus inedita.

9° Antiquitus ex toto Orbe concurrebatur ad Sepulcrum BB. Apostolorum Petri, et Pauli, ut ostendit P. Gretserus l. 2 de Peregrinationibus *Cap.* 9, 10, 11, 12, 13, 14, et 15. Omnes gentes eo confluebant, ut obtinerent Patrocinium Principis Apostolorum, ut testantur Chrysostomus, Augustinus, Fortunatus, Gregorius M. etc. Confluebant praecipue, ut obtinerent relaxationes poenae Canonicae, ut testatur Concilium Cabilonense 2, anno 815, et postmodum Selegustadiense. Nunc autem, dum plerisque, ob alium statum politicum regnorum, et divisionem linguarum post Romanae linguae interitum, non amplius datur tam facilis accessus Romam, summus Pastor praestat absentibus, quod procsentes requirere non possunt beneficium, et ut in suis Bullis communiter exprimit, *confisus de Omnipotentia Dei misericordia, et BB. Apostolorum Petri et Pauli orationibus* cuivis pro modo suae congruae dispositionis relaxat facinora.

10° Antiquitus relaxabantur v. g. septem anni, vel integra Quadragesima, et sensus erat, quod peccatum, cui talis poenitentia debebat injungi, foret ab omni poena liberum: Nunc similiter relaxantur v. g. septem anni, vel 40 dies, seu quod idem est, Carena, aut Quadragesima. Sensus autem est, ut mihi videtur, quod peccatum, cui talis poenitentia secundum Canones deberet injungi, sit ab omni poena liberum; vel ut aliis videtur, quod tantumdem poenae in Purgatorio luendae, quantum talis poenitentiae neglectui responderet, relaxetur. In quo iterum nulla est differentia, cum antiquitus Indulgentiae pariter valuerint coram Deo.

Objicies primo. Manifestum est, quod per copiosas Indulgentias nervus disciplinae Ecclesiasticae, et rigor satisfactionum pro peccatis sit penitus enervatus. Antiquitus enim non conferebantur, nisi post laboriosam, et longam poenitentiam: nunc dantur pro levissimis operibus, et creberrime: Ergo per has Indulgentias introducta est enormis mutatio in Ecclesia. Respondeo, antiquitus pro iis hominibus, qui pro peccatis occultis non voluerunt ultro subire publicam poenitentiam, ad quod non obligabantur, ut P. Francolinus l. 2 de Poenit. ostendit, tot immo plures fuisse Indulgentias plenarias, quam nunc; quia omnes isti poenitentes statim absolvebantur, et si volebant, statim admittebantur ad communionem; nec illis imponebatur ille antiquus ordo longus poenitendi, nisi consilii causa, quia alias non essent promerituri largitatem Indulgentiae, ac plenitudinem remissionis, quod ipsum per modum dispositionis etiam in modernis Indulgentiis requiritur, prout in hoc opere probabitur. Quod vero attinet rigorem illum poenitentiarum veterum pro peccatis publicis, dico, neque in hoc mutatum esse spiritum Ecclesiae; quia Ecclesia illum rigorem non assumpsit, ut convenientem statui Ecclesiae perfecto, sed ut necessarium statui imperfecto, adeoque illum usurpaverit ut abjiciendum, non ut retinendum. Hanc meam assertionem probo ex doctrina D. Cypriani, omnium Patrum rigorosissimi, qui dum, reddita pace Ecclesiae, rigorem suum plurimum temperavit; ut de hac sua moderatione tamquam de inconstantia fuit reprehensus, hanc reddidit rationem, quod rigor fuit Ecclesiae utilior tempore persecutionum ad conservandam honestatem Ecclesiae coram Gentibus ubique commixtis; sed benignitas tempore pacis sit utilior in plures. Idipsum contingere in moderna benignitate postmodum ostendam; interim D. Cyprianum audiamus: Ep. 52 sic habet: « Quoniam de meo actu motus videris, » mea apud te persona, et causa purganda est, ne » me aliquis existimet a proposito meo leviter re» cessisse; et cum Evangelicum rigorem primo, » inter initia defenderim, postea videatur animum » meum a disciplina, et censura priori flexisse, ut » his, qui Libellis conscientiam suam maculave» rint, et nefanda sacrificia commiserint, laxan» dam pacem putaverim; quod utrumque non si» ne librata diu, et ponderata ratione a me factum » est. Nam cum praelium gloriosi certaminis in » persecutione ferveret, toto hortatu, et pleno im» petu militum vires fuerant excitandae, et lapso» rum mentes animandae, ut poenitentiae viam » non solum sequerentur, sed et ad Martyrii glo» riam provacarentur — Sed persecutione sopita, » temperamentum salubri moderatione liberavi-

» mus, ut nec in totum spes communicationis lapsis denegaretur, nec plus desperatione deficerent, » et eo quod sibi Ecclesia clauderetur, secuti saeculum gentiliter viverent, nec tamen censura E» vangelica solverentur. Ac si minus sufficiens Epi» scoporum in Africa (*idipsum nobiscum statuentium*) numerus videbatur, etiam Romam super » hac re scripsimus ad Cornelium (*Papam*), qui » et ipse cum plurimis Coepiscopis, habito Conci» lio, in eamdem nobiscum sententiam pari gravi» tate, et salubri moderatione consensit. De quo » tibi necesse nunc fuit scribere, ut scias, me nihil » leviter egisse, sed nemini ex lapsis communicas» se, quando erat (*occasio*), ut lapsus coronam ac» ciperet; postea tamen, sicut medendi vulneris » utilitas exigebat, necessitati temporum succu» buisse, et saluti multorum providendum putas» se. » Hucusque D. Cyprianus, qui proin ostendit, in moderando rigore regulam esse necessitatem temporum, utilitatem multitudinis, et Romani Pontificis declarationem.

Videamus ergo nunc, quomodo Romani Pontifices antiquitus utendo rigore Canonum, et nunc adhibendo eam moderationem, ut poenitentiae severiori modum relinquant communiter cujusvis arbitrio, semper respexerint ad necessitatem temporum, et utilitatem plurimorum. 1. Antiquitus Christiani vivebant permixti cum Gentilibus, qui majorem concipiebant reverentiam erga Ecclesiam, si viderent, vitia tam severe elui. Itaque ad conciliandam hanc venerationem, et conversionem Gentilium congruum erat uti tali remedio; et utilitas paucorum fidelium debebat cedere publicae honestati Ecclesiae. 2. Natura Christianorum plurimorum recenter ex gentilismo conversorum in populi magna parte erat adhuc nimis barbara, et vitiis dedita, ut posset mille exemplis per decem prima saecula demonstrari, talis autem natura timore, ut servilis, durius tractari debuit, quia ut Sapiens ait: *Disciplina servo*. 3. Illis temporibus plurima scelera non coercebantur legibus civilibus, maxime fornicatio, mollities, sodomia, perjuria extrajudicialia, blasphemiae, et universim omnes transgressiones legum Ecclesiae; cum ergo Ecclesia tunc non habuerit aliud medium expurgandi Ecclesiam ab his foecibus, nisi forum poenitentiale, debuit in isto adhibere rigorem Canonum. Principes Christiani cum viderint Ecclesiam satis punire talia scelera, judicia haec Ecclesiae reliquerunt usque ad saeculum undecimum, nec multum curarunt in foro externo illa crimina punire. Nunc autem cum omnia illa crimina severe puniantur per leges Principum, poterat Ecclesia agere mitius, quia non amplius erat periculum, ne publice talia scelera invalescerent. 4. Antiquitus non dabantur subsidia promovendi sanctitatem in populo, prout nunc dantur; multiplicabantur scelera, et non erat efficax remedium resistendi torrenti, ne prorsus inundaret omnia, nisi timor Canonum poenitentialium; nunc autem multiplicantur Clerici, Ecclesiae, Parochiae, Catecheses, Conciones, Scholae, Libri pii, exempla Sanctorum, ac piorum, Leges Juris Ecclesiastici, Religiosi Ordines, Monasteria, quae omnia multum foecis ex hoc mundo exhauriunt, juventutem Christianam partim bonis moribus imbuendo, partim a Mundo extrahendo, partim in exemplum suorum propinquorum constituendo. Itaque rigore tanto amplius opus non est eo tempore, quo plus inferret damni, quam lucri. 5. Antiquitus non erant introductae in populum piae consuetudines, et devotiones publicae, quae, dum fideles perpetuo occupant, ac distrahunt, potenter a malis occupationibus avocant. Tales sunt festivitates frequentes, Confessiones, comprecationes, peregrinationes, Confraternitates etc. Itaque sicut virga e domo ejicitur, liberis jam adultis, et ad sanam rationem compositis, ita antiqua disciplina non est retinenda ab Ecclesia in optimo statu constituta; neque per hoc mutatur spiritus Ecclesiae, quia sicut anima una remanet in corpore humano pro diversitate aetatis, ac senii valde diverso, ita in Ecclesia datur quaedam una, ac immortalis anima legum omnium, intentio videlicet legislatoris semper respicientis ad bonum commune, ad necessitatem temporum, et ad utilitatem plurimorum.

Objicies 2. Romani Pontifices nunc habent eum modum tenendi in suis Indulgentiis, quasi possent satisfactiones Sanctorum dispensare, cui vellent, quod antiquitus non praesumpserunt; sed contenti fuerunt solis satisfactionibus Christi. 2. Iidem nunc potestatem suam etiam extendunt ad Purgatorium. 3. Ii nunc soli pro toto Mundo dispensant Indulgentias, quod antiquitus non legitur.

Respondeo ad 1. Satisfactiones Sanctorum Indulgentiis esse accidentales; potuerunt ergo omitti, vel addi in applicatione Indulgentiarum, quamvis eas ob ipsam convenientiam intrinsecam, etiam antiquitus ordinarie adhibitas fuisse, jam supra ostensum fit. Cum ergo versemur in re accidentali, mutatio quoad substantiam fieri non potuit. Quod vero hae satisfactiones Sanctorum Indulgentiis sint accidentales, testatur Bellarminus lib. 1, de Indulg. cap. 4, his verbis: « Non est quidem opus, » ut adjungantur passiones Sanctorum passionibus » Christi, quasi hae per se non sufficiant; sed » adjunguntur tamen, quia aequum est, ut illae pas» siones non sint inanes. Quomodo autem concur» rant in hac applicatione satisfactiones Christi » cum passionibus Sanctorum, idest, an applice» tur una pars satisfactionis ex passionibus Chri» sti, pars alia ex passionibus Sanctorum: An ve» ro integra satisfactio accipiatur semper ex pas» sionibus Christi, et superaddantur ad cumulum » satisfactionis passiones Sanctorum, non videtur » nimis curiose investigandum: *Ita Bellarminus* ».

Ad 2. dico, Indulgentias pro Defunctis esse solemnes deprecationes pro Defunctis, in quibus Summus Pontifex, nomine totius Ecclesiae, pro Defunctis Deo offert Sanctorum, et justorum opera,

prout ostenditur in decursu operis. Cum ergo semper Ecclesia oraverit pro Defunctis, ut ostendunt Polemici, et Baronius ad annum 34 a num. 314, nihil in hoc innovarunt per Indulgentias Pontifices; sed per eas solum invitant fideles ad secum comprecandum pro Defunctis, et ut ad hoc facilius excitentur, promittit Papa, se interpositurum simul pro tali anima, deprecationem Ecclesiae, et oblaturum Deo pro illa anima Sanctorum opera.

Ad 3. *respondeo*, etiam antiquitus relaxationes tantum fuisse factas ex tacito, vel expresso consensu Summi Pontificis. Quod relaxatio pro moechis habeat originem a Zephirino Papa, testatur Tertullianus: quod lapsis in Idolatriam facta sit communio, et relaxatio, factum est ex *consensu* expresso Cornelii Papae, ut testatur D. Cyprianus Epist. 52, supra relata. Et modum relaxationum etiam pro homicidis praescripsit Episcopis Germaniae Nicolaus primus, ut testatur ejus Epistola, hactenus inedita. Denique quod antiquitus factum est ex generali consuetudine Ecclesiae, haud dubie vim suam habet ex consensu tacito legislatoris. Quod si ergo in similibus taciti, et expressi eadem est vis, sequitur, etiam antiquitus omnes Indulgentias per consensum tacitum summi Pastoris Ecclesiae substitisse. Rectius autem, et clarius ea dependentia postmodum exprimi coepit per modernam Indulgentiarum formam, quia solius universalis Episcopi potestas se extendit ad omnes fideles, vi cujus tacite ipsi omnes voluntates, intentiones, et dispositiones subjiciuntur. Quod si Pater potest disponere de voluntate uxoris, et liberorum quoad vota; Princeps de voluntate subditorum quoad contractus, et testamenta; Superior Communitatis quoad communicationem, et participationem bonorum operum de voluntate subditorum: cur non conveniens fuerit, ut etiam voluntates fidelium, ac intentiones tacite subordinentur voluntati Papae, ejusque dispositioni relinquant opera satisfactoria ad expiationem propriorum criminum ob largitatem Numinis redundantia? Si autem haec subordinatio voluntatum ad voluntatem Christi in terris Vicarii est Ecclesiae congenita, ac essentialis ob ipsum Ordinem Hierarchicum, nihil novationis contingere potuit, dum Princeps fidelium eam voluntatem a suorum dependentium actuali dispositione circa satisfactiones justorum superfluas, et ad Deum oblatione piorum operum manifestius exposuit.

IX. Vera Indulgentiarum idea juxta sensum, et spiritum Ecclesiae haec est. Cum nos peccatores impares simus ad satisfaciendum Divinae justitiae pro debitis per peccata contractis, partem vero istius debiti per opera nostra laboriosa solvere valeamus, clementissima Mater Ecclesia thesaurum nobis aperit meritorum Christi, B. Virginis, et Sanctorum; ac per hujus thesauri applicationem id supplet, quod ob infirmitatem, et imbecillitatem reddere non possumus: Itaque Indulgentiae in infirmitatis nostrae supplementum conceduntur. Quamobrem nos non liberant ab ea solvendi debiti parte, quam solvere valeamus, sed supplent id quod, attenta imbecillitate nostra, reddere non valemus. Duo ergo hic attente ponderanda sunt, ut gravissimi Doctores monent: Primum Indulgentias valde salutares, et utiles esse, quod solvunt eam debiti partem, quam per temporariam poenam in hac vita vix possumus, in altera vero gravissimis Purgatorii poenis solvere deberemus: Deinde Indulgentias hac ratione concessas, et usurpatas, non enervare Ecclesiae disciplinam, nec fovere poenitentium ignaviam; sed imbecillitatem nostram erigere, atque juvare, et spiritum inflammare nostrum, ut alacrius, et celerius, id quod possumus, reddamus, supplendo id, quod pro infirmitate reddere non valemus. Audiatur Cardinalis Cajetanus, qui adversus Lutherum Ecclesiae de Indulgentia disciplinam exposuit, et propugnavit, ac regulas fidelibus exhibuit: *In tract. de Indulgentiis Q.* 2; haec habet: « *Sunt* (poenitentes) *duplicis* » *ordinis*. Quidam solliciti ad satisfaciendum per » seipsos pro peccatis suis: quidam negligentes sa» tisfacere per se ipsos. Primi condignas poeni» tentias vel petunt a Confessoribus sibi imponi, » parati eas implere: vel sponte illas assumunt, » dum continuo student per sancta opera satisfa» cere, jejunando, orando, eleemosynas dando etc. » Secundi vero levissimam poenitentiam, aut ro» gant, aut laeti suscipiunt, et cum illam imple» verint, quam sciunt esse minimam, non cu» rant amplius de satisfaciendo; et hi sunt, quibus » Indulgentiae non prosunt judicio meo. Nullus » enim, indignus aliena satisfactione pro poena si» bi debita, consequitur veraciter fructum Indul» gentiae. Sed quilibet negligens satisfacere per » seipsum, est indignus aliena satisfactione pro » poena propriis peccatis debita. Ergo nullus negli» gens satisfacere per se ipsum acquirit fructum In» dulgentiae. Praeterea in qualibet bene ordinata » Republica, quantumcumque rationabilis adesset » quandoque causa dispensandi thesaurum in Ci» ves gravatos aere alieno, negligentes tamen sol» vere (*quod possent*) indigni censerentur adjuto» rio thesauri. Ex eo enim quod possunt de suo » solvere, et non curant, indignos se reddunt tali » sublevamine: et nisi tales pro indignis haberen» tur, foveretur negligentia; quoniam alii, horum » exemplo, ad similem negligentiam provocaren» tur. Legis autem est facere non negligentes, » sed virtuosos. Cum igitur Ecclesia sit a Deo or» dinata, aequum non est, ut spiritualis dispensa» tio thesauri negligentes pro dignis habeat; hoc » enim esset enervare satisfactiones poenitentiales. » Non prosunt ergo Indulgentiae negligentibus sa» tisfacere per seipsos, quoniam indigni sunt, etc. » Parati autem ad satisfaciendum per seipsos sunt, » non qui negligunt per seipsos satisfacere; sed » illi soli, quorum voluntas sic est ad satisfacien» dum parata, quod non retardat opus nisi impe» dita ». Consule etiam Benigni Bossuet *Instruct.*

pro Indulg. comparand. Doctiss. Episcopus animadvertens in Conc. Trident. *sess.* 14 *c.* 2 definiri, plenam illam, et integram peccatorum omnium remissionem, quam per Baptismum consequimur, per Sacramentum poenitentiae obtineri non posse *Sine magnis nostris fletibus, et laboribus, divina id exigente justitia;* ita concreditam sibi plebem alloquitur: « *Audite, filii, Ecclesiae Matris* » *vestrae verba.* Illa vobis proponit magnos fletus, » magnosque labores, Baptismum laboriosum: Illa » vos edocet, divinam justitiam id exigere. Hic Ec- » clesiae rigor a suo spiritu oritur, qui numquam » extinguetur. Nec illa unquam cessabit bellum » indicere laxitati. Quid refert cum Concilio mol- » litiem detestari Haereticorum, qui sanctos satis- » factionis rigores rejecerunt, si nos in similem » languorem incidamus, et id reipsa contemnamus, » quod verbis confitemur? » Et postquam ostendit, Concilium sess. cit. c. 8, docere, divinam quoque clementiam decere, ut peccata post baptismum commissa sine poena satisfactoria non remittantur, ac poenam hujusmodi a novis patrandis peccatis nos coercere, similesque Christo nos efficere, ideoque confessarios convenientes poenitentias imponere oportere, satis apte concludit, Ecclesiam aperire thesaurum sibi concreditum, sive Indulgentias concedere, ut suppleat inopiam nostram, et integrum poenarum debitum, hac praesertim aetate nostra, in qua vix umquam poenitentiae criminum pravitati aequales, aut a Confessariis imponuntur, aut sponte suscipiuntur a nobis, sive ob vitae brevitatem, sive ob spiritus languorem, diminutumque charitatis fervorem. Et sane, quis in animum inducat suum, Ecclesiam, dum concrediti sibi thesauri divitias nobis effundit, velle, aut socordiae nostrae inservire, aut peccandi liberius ansam praebere, liberando homines a poenis satisfactoriis, quibus a peccatis coercentur, quibus passionum impetum cohibent, quibusque in charitate illa exercentur, per quam Deo satisfacere, eique placere studeant?

X. Quae cum ita se habeant, quis aequo animo ferat Lucii Ferraris opiniones, quas recenset, et probat, *art.* 3, *num.* 4, et sequentibus? Quis non videat injuria seniculum conqueri de nimio Romanorum censorum rigore, qui probatas a Venetis censoribus opiniones laxitatis notant? Scribit enim sub *num.* 4 *Indulgentia plenaria liberat ab obligatione implendi quamlibet poenitentiam, etiam medicinalem, sibi impositam a Confessario;* ac sequentibus *num.* 4, id argumentis ostendere conatur: in *num.* vero 5 ex Glossa asserit Bonifacium VIII. *Noluisse Confessarios imponere aliquam poenitentiam iis, qui lucrarentur Jubilaeum:* et *num.* 8, decere quidem, at non debere Confessarium poenitentiam imponere; ac dictis similia habet *n.* 10. Quae enim superiori in numero exposita sunt, non solum medicinales, sed etiam satisfactorias poenitentias injungendas esse probant iis quoque, quibus Indulgentiae conceduntur, licet satisfactoria mitior esse possit, dum eam suppleant opera injuncta; sed hac quoque in re cauti sacerdotes esse debent, ne contra Ecclesiae mentem agant. Videri poterit Euseb. Amort *op. cit.*, ubi ex Patribus, Conciliis, Summis Pontif. ac gravissimis Theologis, etiam satisfactoriae poenitentiae obligationem ostendit. At Lucius noster a medicinali quoque poenitentia homines absolvit, quae imponenda est cum grave periculum peculiare relapsus jure naturae auferendum est. Sed ad rem veniamus. Poenitens est, qui detestatur peccata, qui a peccato abstinere proponit, qui tactus vero cordis dolore, a peccato, et creaturis aversus, et conversus ad Deum esse incipit. Fac vero medicinalem poenam necessariam eidem esse, ut in proposito stet, ut in conversione perseveret, quis dicat, hunc, Indulgentiae virtute, a medicinali hac subeunda poenitentia liberari? Indulgentia vere poenitentibus conceditur; at vere poenitens non est qui implere nolit poenitentiam, qua propositum firmetur, quaque foveatur, perficiaturque conversio, ut consideranti liquet. Rursus quodcumque peccatum lethale malignas in anima qualitates relinquit etiam post sacramentalem absolutionem: Ergo peccatores omnes medicinali indigent poenitentia, qua ab hujusmodi morbo curentur pro criminum, et status diversitate. Nec iis favet antiquorum auctoritas, qui injungendam poenitentiam negant, dum sit Indulgentia concessa; nam illi de poenitentia loquuntur, quam Confessarii, ex praescripto Canonum poenitentialium injungere debebant, cujus loco opera injuncta adimplenda erant. Sed sufficiet in hujus rei comprobationem ea in medium afferre, quae Cardinalis Denhoff, Episcopus Caesenatensis scripsit.

XI. Is itaque, in instructione ad populum, cavete vobis, inquit, ab abusu, quem nonnulli sacerdotes invehunt, qui tempore Jubilaei, aut occasione plenariae Indulgentiae, gravissimorum criminum reis levissimas satisfactiones decernunt, hoc nimirum obtutu, quod ejusmodi Indulgentiae, si opera in concessionibus Summorum Pontificum assignata accurate persolvantur, simul cum culpa poenam etiam penitus aboleant. Haec enim agendi ratio adversatur menti Sanctae Ecclesiae; quae quidem cupit filiis suis opem ferre, ut poenae debitum exolvant, cui solvendo impares sunt, nonnulli quidem virium inopia, alii vero vitae termino prohibiti: qua re complures non adimplent poenitentiam delictis suis convenientem; sed eximere non vult ab obligatione legis divinae, quae idoneos poenitentiae fructus facere jubet. Neque desides reddere, aut tardiores in operibus satisfactionis, quae tantopere in sacris Scripturis, et a Sanctis Patribus commendata sunt sedulo exercendis. Ideo Concilium Trid. tradit, nusquam esse in Ecclesia semitam tutiorem, qua liceat evadere supplicia, quae Deus peccantibus minatur, quam ut crebro quis in hujusmodi operibus poenitentiae agendis occupetur, idque cum vero, et sincero do-

loris affectu: *Neque vero securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem a Deo poenam, quam ut haec poenitentiae opera homines cum vero animi dolore frequentent. Sess. XIV, Cap. VIII.*

Hanc Ecclesiae mentem multoties indicant Summi Pontifices in suis Indulgentiarum litteris, quibus eas impartiri se *vere poenitentibus* ajunt; his verbis significantes sinceram omnium delictorum detestationem, firmum animi propositum deinceps non relabendi, et voluntatem Deo apposite satisfaciendi. Quum lapsus ad hunc modum animo est comparatus, et suis partibus sedulo defungitur, ut divinam justitiam placare queat, Ecclesia velut pia Mater in auxilium accurrit, ut Indulgentiae beneficio, quod restat debiti, solvat: vel plene, si plena est; vel in tantum, quantum illa confert. Hinc usuveuit, ut plena Indulgentia non omnibus, qui exuto peccandi affectu, praescriptas conditiones adamussim praestiterunt, ex asse cedat in plenam solutionem; quia non omnium eadem est debitorum ratio; neque eodem omnes studio pro viribus egerunt, ut ea diminuerentur: quarum rerum beneficii dispensator semper rationem habere censendus est. Ita docet Sanctus Bonaventura: « Indulgentiae, inquit, quantum est ex potestate » dantis, tantum valent, quantum promittunt. Non » tamen cuilibet valent tantum, nec aequaliter » omnibus; sed secundum existimationem ejus, » quam habuit, vel habere debuit, qui Indulgen» tiam fecit, quam non oportuit exprimere; quia » omnes fideles debent illud in corde praesuppo» nere, quod dona et miserationes S. Spiritus do» nentur cum aequo libramine ». *In IV, sentent. dist. XX, quaest. VI, sub finem.*

Idem colligitur ex constitutionibus quibusdam Summorum Pontificum, ubi expresse pronuntiant hanc sibi esse intentionem. Liquet ex Decreto Bonifacii VIII, quod incipit *Antiquorum*, *Extrav. de poenit. et remission.* ubi promulgando Indulgentiam Jubilaei universalis, *Unusquisque tamen plus merebitur*, ait, *et Indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas amplius, et devotius frequentabit.* » Et in statuto Innocentii IV, edito in primo Concilio Lugdunensi, quo plenam concedit Indulgentiam iis, qui sumptus conferrent in bellum sacrum, aitque unumquemque lucrifacturum *juxta quantitatem subsidii, et devotionis affectum.* His autem satis indicant, plenae Indulgentiae quemque fieri participem, tum secundum modum operum poenitentiae, quae fecerit, tum secundum piae devotionis fervorem: atque ea ratione imminui debitum satisfactionis.

Cardinalis Baronius, vir sane magnus, et qui Ecclesiae de Indulgentiis sententiam apprime noverat, postquam Indulgentiam a Gregorio VII, concessam Episcopo Lincolniensi, ea lege, ne opera poenitentiae negligantur secundum cujusque facultatem, suis annalibus ad an. MLXXIII, n. LXXI, inseruisset, ait, Sanctum Pontificem hanc legem, seu conditionem adjecisse, « ut appareat » Sedis Apostolicae Indulgentias illis communica» ri, qui, quantum suppetunt vires, bene operari » non praetermittunt; non autem ignavis, otio» sis, ac negligentia torpescentibus. » — Ejusdem sententiae fuit Cardinalis Cajetanus, qui citata formula jam memoratata, *vere poenitentibus*, qua Pontifices Romani uti solent, ait « Indulgentias non » consequi poenitentes negligentes, sed poeniten» tes sollicitos, qui soli sunt vere poenitentes. » Deinde explicat hujus doctrinae utilitates ad cujus normam, ut observat, « solvuntur omnes quae» stiones, tam de nimis largo Dei foro, quam de » omittendis suffragiis pro plenarie absolutis in » morte, quam de admiratione sapientum, et ob» locutionibus detrahentium; et excitantur fideles » ad poenitentiae opera. Nec aliquid adimitur effi» caciae Indulgentiarum; sicut nil adimitur effica» ciae Sacramentorum, ex hoc quod oportet acce» dentes ad illa esse bene dispositos, si fructuosa » sibi esse volunt. Soli siquidem indigni Indulgen» tia, ab illius fructu, juxta hunc dicendi modum, » excluduntur. » *Tract. X, de suscipientibus Indulgentias, quaest.* 1.

Ecclesia hodie dum Indulgentiae munera dispensat, eadem, qua olim, mentis intentione. Nam in Jubilaeo commendat opera ad satisfaciendum idonea, puta jejunia, eleemosynas, et Ecclesiarum visitationes. In reliquis autem plenis Indulgentiis jubet, ut praestitis e praescripto operibus, poenitentiae Sacramentum adeatur. Ita credentibus modum suggerit, quo Indulgentiae donum sibi comparent, sive ad supplendam satisfactionem dudum inchoatam, sive ad eluendum poenitentiae neglectum; nempe faciendo opera poenitentiae, quae in Bullis Pontificiis designantur, et vehementi dolore peccata sua detestando. Igitur quum haec opinio videatur menti Ecclesiae magis consentanea, concludimus cum S. Bonaventura *in IV, sent. dist. XV, part.* 1, *art.* 1, *quaest.* 111: *Ideo sanum consilium est, quod homo semper poeniteat.*

Idem placuit S. Thomae: idque omnino nobis in cathedra confessionis amplectendum est, et sequendum: « Consulendum est, inquit, eis, qui » Indulgentiam consequuntur, ne propter hoc ab » operibus poenitentiae injunctis abstineant; ut » etiam ex his remedium consequantur, quamvis » a debitis poenae essent immunes: et praecipue » quia quandoque sunt plurium debitores quam » credant. » *In IV, sent. XX, quaest.* 1, *art.* 3, *quaestiuncula* 1 *ad* 4. Cardinalis Bellarmini doctrina dogmati Doctoris Angelici plane accinit: « Omnino, ait vir Colendissimus, sic accipiunt » prudentes Christiani pontificias Indulgentias, ut » simul etiam studeant dignos fructus ferre, ac » pro suis peccatis Domino satisfacere. » *Lib.* 1 *de Indulgent. cap. XII.*

XII. Dicent vero: Indulgentiae plenariae sunt: ergo omnem plane temporalem poenam remittunt. Nulla ergo a Confessariis imponenda poenitentia

satisfactoria, aut medicinalis, ac nulla in poenitente obligatio esse debet hanc subeundi poenitentiam, dum plenaria ei concessa sit Indulgentia. At jam diximus, plenariam vocari Indulgentiam, quatenus plene, et integre supplet id, quod ad integram satisfactionem deficit; Ergo plenaria, non excludendo, sed includendo opera sactisfactoria, qua ratione, supra ostendimus. Praeterea, plenaria Indulgentia juxta mentem concedentis, et dispositiones suscipientis attendenda est. Dum vero Summi Pontifices plenariam Indulgentiam concedunt, eam vere poenitentibus largiuntur. Numquid vere poenitentes dici possunt, qui injunctam a Confessariis satisfactoriam poenitentiam adimplere obtentu Indulgentiae recusent? Quid vero si poenitentia medicinalis sit, sive ordinata ad illos animi morbos averruncandos, qui proclives homines ad peccandum faciant? Neque enim vere poenitens haberi potest, qui paratus non sit medicinam illam spiritualem usurpare, quae ad firmandum de non peccando propositum necessaria est. Plenaria praeterea est ex parte suscipientis Indulgentia, quando is tanto devotionis fervore, tanto charitatis affectu, et tantis pietatis operibus se disponit, ut ei omnis remittatur poena: at hae dispositiones in eo, qui non suscipiat onus satisfactoriae poenitentiae a Confessario injunctum, omnino desiderantur. Tenetur ergo poenitens, etiam Jubilaei tempore has poenitentias adimplere; et Confessarius imponere eas debet veluti opera ad Sacramentum poenitentiae complendum ordinata. Fallitur ergo Lucius noster, dum ait, in praxi decere tantum, *quod Confessarius istas imponat*, cum imponere revera debeat, etiam attenta Bonifacii VIII Bulla, in qua Jubilaei Indulgentia *solis vere poenitentibus* promittitur, atque conceditur. Ad Glossam quod attinet, quae asserit noluisse Bonifacium, ut Confessarii aliquam poenitentiam injungerent, dicere primum possumus, id adversari ipsius Bonifacii Bullae, ut superius innuimus: Deinde exponi mens Bonifacii poterit de poenitentiis per Canones, non vero de medicinali, et satisfactoria a Confessario injungenda ad animi morbos medendos. Atque haec de Indulgentiae effectu sufficiant.

XIII. Venio nunc ad Indulgentias, quae pro Defunctis applicantur. *P. Lucius Ferraris n.* 16 ait: *Indulgentiae pro Defunctis prosunt certo, et infallibiliter illis determinatis Animabus, quibus, ex intentione Summi Pontificis, applicantur, secundum ordinariam Dei legem etc.* Audiatur hac de re Passerinus, cujus doctrinam probat Clarissimus Eusebius Amort, examinans, *an Indulgentiae pro Defunctis habeant effectum infallibiliter:* Sic respondet. Prima sententia id negans habet tres rationes: Primo, quia inferior non potest aliquem infallibiliter liberare a poena inflicta per superiorem, etiam compensando, et dando aequivalens, nisi superior se specialiter obligaverit ad acceptandam compensationem. Quod vero Deus promiserit, ac se obligaverit ad acceptandam compensationem pro Defunctis, non constat. Secundo, sententia judicis post mortem transit ex conditionata in absolutam, unde non remanet locus satisfactioni per compensationem, quae innititur justitiae, sed solum, quae innititur divinae misericordiae. Tertio, quia ob hanc causam, etiam privata suffragia non habent infallibilem effectum, dum fiunt pro Defunctis, sed solum ex libera acceptatione divinae misericordiae. Hanc sententiam tenuerunt *Richardus 4, d.* 15, *qu.* 203; *Durand. q.* 4, *nu.* 12; *Cajetan.* 1 *tract.* 16, *quaest.* 5; *Cordub. n.* 6, *quaest.* 13, *et* 15, *Canus l.* 12 *de loc. theol. cap.* 13, *ad* 9; *Domin. Sotus de Indulgent. Henriq. l.* 1, *cap.* 7; *Layman. ib.* 5, *tr.* 7; *Bonac. d.* 6, *quaest.* 1, *p.* 6, *Lezana v. Indulg. num.* 5; *Amicus l.* 8, *d.* 20, *f.* 8, *num.* 176; et eamdem rationabilem vacat *Bellarminus l.* 1, *c.* 14. Re bene perpensa apparet, primam (hanc) sententiam esse veriorem, quia non constat de speciali promissione Dei, qua se obligaverit ad acceptandam compensationem, quam Pontifex in favorem animarum Purgatorii facit, dando Indulgentiam per modum suffragii. Notare hic juvat, Indulgentias non concedi mortuis per modum judicii, et absolutionis: quia Ecclesia exercere judicium nequit in illos, qui suae jurisdictioni non subjacent, ut sunt mortui: Istis itaque conceduntur *per modum suffragii.* Nomine autem suffragii Theologi intelligunt subsidium ecclesiasticum, quod conferri potest, aut merendo per opera, aut impetrando per orationes, aut satisfaciendo per tolerantiam adversitatum, ut communiter Auctores explicant.

XIV. Plura alia fuere a Censoribus notata, quae nos paucis indicabimus. Primo, quod Lucius *num.* 32, *art.* 3, asserit a Summis Pontificibus non exigi Confessionem, et Communionem veluti opus directe injunctum pro acquirenda Indulgentia, id non placet; quia dum Pontifex Confessionem, et Communionem exigit, has inter praecipua opera recenset, quae ab iis praestanda sint, qui Indulgentias lucrari velint. Secundo, quia eodem in numero, paulo infra, docet, sufficere indictam a Pontifice Confessionem, quae etiam ante octo dies peracta fuerit. At id celebrioribus Theologis improbatum est, et a Sac. Indulgen. Congregatione definitum fuit, Confessionem saltem in vigilia fieri debere illius diei, in quo acquirenda sit Indulgentia; ut ex Decreto sub die 19 Maji 1759. Tertio, quod dicat non requiri Confessionem peccatorum venialium, nisi id expresse in concessione Indulgentiae declaretur. Saniores vero Theologi, etiam tunc Confessionem faciendam esse docent, non solum quia tutius id est, sed etiam quia consentaneum est praxi fidelium, et eodem indicato Decreto definitum est. Quarto non placet, dum asserit Indulgentias ad septennium concessas complecti septem annos utiles; ita ut occurrente anno Jubilaei intermedio, in quo illa Indulgentia cesset, protrahi debeat ad octavum usque. Nam id arbitrarie prorsus

asseritur, atque in gratiae concessione satis perspicue exprimi videtur, ut nova, expleto septennio, supplicatio fiat. Quinto, non adeo facile permittendum Censores putant, quod affirmat Lucius de Indulgentiis tempore Quadragesimae concessis, *quae incipiant ab hora, in qua Vesperae celebrari solent;* nam ut animadvertit Amort *qu.* 55. quando conceditur Indulgentia plenaria a primis Vesperis, usque ad occasum solis in die festo, incipiunt Indulgentiae ea hora, qua in loco, aut in vicinia solent inchoari primae Vesperae, ac deficiunt ea hora, qua ibi locorum sol subire solet Horizontem. Quamobrem primae Vesperae intelligendae sunt juxta morem loci, aut viciniae: Non itaque videtur attendendus peculiaris Quadragesimae ritus. Sed quidquid sit de hoc, « quando conceditur Indulgentia plenaria pro aliquo die feriali, non exprimendo primas Vesperas, videtur saltem circa Indulgentias a ducentis annis concedi solitas, eam incipere a medio noctis, et durare usque ad medium noctis, non a primis Vesperis. Ratio est, quia illud discrimen, quod in nonnullis Bullis Indulgentiarum statuatur a primis Vesperis, in aliis autem Bullis id non exprimatur, minime censeri debet otiosum, et vacuum ratione, adeoque cum hujusmodi Bullae destinato consilio quoad determinandum Indulgentiarum initium diversae sint, etiam operantur earundem initium diversum; et cum stylo Ecclesiastico per analogiam cum aliis rebus Ecclesiasticis, puta Festis, Horis Canonicis, Missis, jejuniis conforme sit tempus a medio noctis, usque ad medium sequentis, pronum est, etiam Pontificem ad hoc tempus quoad Indulgentias respexisse. » Sexto denique circa ea, quae Lucius habet *num.* 8, *art.* 4, de revocatione Indulgentiarum facta per Paulum V, docti Censores monendos esse Lectores censuerunt, ut attente legant Pauli V Constitutionem incipientem *Romanus Pontifex,* ex qua facile intelligent, quae revocatae fuerint, quaeque confirmatae pro Regularibus, a Summo Pontifice, Indulgentiae. Constitutio refertur n. 7, ejusdem 4 articuli.

Auctoris.

Instituit hic *Rom. Theologus* novum Articulum de Indulgentia, et §. 10. insurgit acriter contra a me tradita, quasi blasphemias ego vomuissem *art.* 3, *n.* 4. At ea, quae sunt *ibi* a me tradita et a *Theologo* nostro censura notata, sunt, ut cuique legenti patet, omnia solido fundamento rationum, SS. Patrum, classicorumque Doctorum auctoritate suffulta, nec a me tantum pro arbitrio conclusa. Caeterum non ego conqueror de praestantissimis Romanis Censoribus, quos summopere colo, et veneror; sed tantummodo de ipso *Theologo* conqueror, quod, me Auctore adhuc vivente, ausus sit (ut alia praeteream). Opus meum pro libito suo typis evulgare, et me identidem confratrem suum injuria carpere. Sed ipse viderit, et Deus scrutator cordium, retribuet.

§. 13. Suae censurae subjicit, quae ego tradidi *art. cit. n.* 16, scilicet: quod Indulgentiae pro Defunctis ritae concessae, et acquisitae, secundum ordinariam Dei legem prosint certo, et infallibiliter illis determinatis Animabus quibus, ex intentione Summi Pontificis, applicantur. Et tamen dictam sententiam cum pondere rationum ibi productarum a *num.* 16 *ad* 20 inclusive, defendunt praeter *ibi* allegatos gravissimos Auctores, etiam alii plures, quos inter noster Matthaeucci cum aliis in *Cautela Confessarii lib.* 1, *c.* 27, *propos.* 57, *ab Alexandro VII damnata, n.*51 asserens, quod id deducitur ex *Epist. Leonis X ad Card. Cajetanum de Indulgent.* in qua pari modo loquitur de Indulgentiis rationabili causa tam vivis, quam Defunctis concessis. Sed vivis datae Indulgentiae infallibiliter prosunt, si opera praescripta impleantur, et causa sit proportionata: ergo sic dicendum de datis pro Defunctis, quibus certo, et infallibiliter prosunt, vel ex parte, si Indulgentia sit non plenaria, vel integre, si sit plenaria, habeatque conditiones necessarias. Haec ille, qui statim *sub num.* 52 subjungit: *sed dubitatur, an determinate liberetur ea Anima, pro qua celebratur in Altari privilegiato*: Respondet, *affirmative;* et affert ad rem Breve Gregorii XIII pro concessione Indulgentiae Altari privilegiato in Ecclesia S. Bartholomaei de Urbe, ubi ipse scribebat. Ita etiam doctiss. P. Augustinus de Gabrielis Capuc. *tom.* 3, *tract.* 7, *de Poenit. num.* 540, cum aliis ibi citatis. —P. Concina *lib.* 1, *de Sacram. Poenit. dissert.* 5, *n.* 44, *qu.* 10, circa hanc quaestionem, haec habet: *Plures quidem affirmant, at plures etiam negant; et quia ego, quid verosimilius sit, ignoro, rem indecisam relinquo.* Et Card. Bellarminus *lib.* 1, *de Indulgent. cap.* 14, neutram sententiam audet reprobare, vocatque negantem valde rationabilem, et affirmantem valde piam. Videatur Appendix tract. VI cursus Theol. Moral. Colleg. Salmaticensis, ubi *tract. VI, cap.* 3, *punct.* 2, *num.* 99 *ad* 104 a doctiss. Auctore omnino certa judicatur, et solidissime probatur nostra conclusio, et solvuntur omnes objectiones.

§. 14. Dicit *Theologus:* Lucius *num.* 32, *art.* 3, asserit a Summis Pontificibus non exigi Confessionem, et Communionem veluti opus directe injunctum pro acquirenda Indulgentia, etc. Id est contra decretum Sac. Cong. Indulgent. approbatum a Clemente XIII, 19 Maji 1759. At illud Decretum fuit jam integrum a me prolatum *in Supplementis* tertiae editionis: et ad ipsius normam nunc moderanda sunt, quae ante ipsius promulgationem ex gravissimis Auctoribus *ibi* citatis adduxeram; ipsum autem Decretum videre est *in Supplementis* ad verb. *Indulgentia art.* 2, *num.* 46.

APPENDIX ALTERA

DE INDULGENTIIS.

Multa sane congessit Lucius Ferraris, titulo *de*

Indulgentiis ex Casuistarum placitis deprompta, Doctrinae, Disciplinaeque Ecclesiae minime consentanea, quibus Romanus Theologus in altera editione sapientissime occurrit, Appendice addita ad calcem ejusdem tituli. Enimvero perpendenti mihi ea in Appendice nonnulla adhuc desiderari, quae verum Ecclesiae spiritum in Indulgentiis conferendis, atque dispositiones, ad eas lucrandas necessarias, accuratius explicent, hinc me de Publico bene mereri nullatenus ambigendum putavi, si altera Appendice ea supplenda assumerem, quae in prima adhuc desiderari videntur. Qua in re nihil me facturum aliud propono, nisi Opusculum in Urbe editum an. 1760, cui titulus: *De Indulgentiis, et requisitis praesertim ad eas recipiendas Dispositionibus, et Catholicae Ecclesiae Doctrinae in conferendis, et recipiendis iisdem illustratio*, veluti in epitomen redigere.

§. 1. Indulgentia, prout hoc loco sumitur, nihil aliud est, nisi relaxatio, aut moderatio extra Sacramentum ab Ecclesia facta poenae temporalis, quam divina justitia exigit a peccatoribus poenitentibus, quibus jam remissa fuere peccata, et poena sempiterna, quae iis debabatur. Hinc Ecclesia, sive supremi Ecclesiae Pastores, tunc *Indulgentiam* concedere dicuntur, cum juxta facultatem sibi a Domino traditam eas poenas temporarias remittunt, quae, ex divinae justitiae Decreto, poenitenti luendae supersunt, culpa jam deleta. Quanta porro sit poena temporaria, quae peccato jam remisso respondeat, licet nobis exploratum minime sit, illud tamen pro certo tenendum, gravem admodum esse, eamque peccati gravitati proportionatam. Hoc sensu, ac spiritu ducta vetus Ecclesia *Poenitentiales Canones* constituit, in hoc omnes consentientes, quod poenas gravissimas a poenitente subeundas praescriberent; quorum Canonum etiam nunc habenda ratio est, cum S. Carolus Borromaeus, aliique praestantissimi Episcopi, ipseque Summus Pont. Innoc. XII. eos edendos, vulgandosque curarint ad Confessariorum, et poenitentium directionem.

Ex his Canonibus, quos omni prorsus ex parte nunquam abolevit Ecclesia, *Indulgentiarum*, quas confert, veluti forma profecta est, ut ex ipsa constat Ecclesiae praxi, et disciplina in Indulgentiis elargiendis. Sicut enim juxta Canones pro qualitate peccati injungebatur poenitentia, vel quadraginta dierum, vel unius, vel duorum, vel quinque, vel septem, aut plurium annorum, vel etiam totius vitae; sic etiam varia ad hunc modum constituta sunt Indulgentiarum genera, quae poenitentiae tempus, vel contrahebant, vel ab ea penitus absolvebant. Nam alia *quadragena* est, sive ut alii vocant *Carena*, alia *septena*, atque ita de caeteris partialibus, alia demum totalis, aut *plenaria*. Ex qua Ecclesiae praxi, et disciplina in Indulgentiis concedendis illud colligere debemus, sanctissimas illas poenitentiae regulas nunquam fuisse abrogatas, nec pristinum suum omnem amisisse vigorem.

At vero, quamquam juxta tenorem, aut statuta *Canonum poenitentialium* ab Ecclesia confectorum concederentur olim, et nunc etiam concedantur Indulgentiae; absit, ut cogitemus, eas valere dumtaxat *in foro Ecclesiae*, adeout non absolvant a poenis, quas Justitia divina a peccatoribus exigit, sive in praesenti, sive in futuro saeculo. Hanc sententiam refutavit S. Thom. *q.* 25, *Supplem. art.* 1, aeque proscripta fuit a Leone X, qui sequentem damnavit Lutheri articulum: *Indulgentiae his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem poenae pro peccatis actualibus debitae apud Justitiam divinam*. Hinc cum laudato Angelico Doctore dicimus, quod Indulgentiae *valent, et quantum ad forum Ecclesiae, et quantum ad Judicium Dei, ad remissionem poenae residuae etc.*

§. 2. His de germana Indulgentiae notione praelibatis, Ecclesiae Catholicae doctrinam de praesenti controversia praemittere lubet, in iis, quae Sacrosancta Tridentina Synodus, tum de satisfactione Deo a peccatore exhibenda, cujus quaedam relaxatio Indulgentia est, tum de Indulgentiis ipsis definivit. Et ut a priore ordiamur, agit de satisfactione Sacrum Concilium *sess.* praesertim 14, ubi *cap.* 2 decernit in primis, quod *ad eam novitatem, et integritatem, quam per Baptismum acquirimus per Sacramentum Poenitentiae, sine magnis nostris fletibus, ac laboribus, divina id exigente justitia, pervenire nequaquam possumus.* Tum vero *cap.* 3, inter Poenitentiae partes *Satisfactionem* collocat.

Uberius tandem de hac tertia Poenitentiae parte disserens *cap.* 8, haec inter alia statuit: « Divinam Clementiam decet, ne ita nobis absque » ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occa» sione accepta, peccata leviora putantes, veluti » injurii, et contumeliosi Spiritui Sancto, in dete» riora labamur ». Quod Sancta Synodus confirmare pergit cum ex eo, quod haec poenitentiae opera *securior via sint ad amovendam imminentem a Domino poenam:* tum ex conformitate, quam oportet habere cum Christo, *qui pro peccatis nostris satisfecit.* Admonet deinde Sacerdotes « pro » qualitate criminum, et poenitentium facultate, » SALUTARES, ET CONVENIENTES SATISFA» CTIONES INJUNGERE, ne si forte peccatis » conniveant, et indulgentius cum Poenitentibus » agant, levissima quaedam opera pro gravissimis » delictis injungendo, ALIENORUM PECCATO» RUM PARTICIPES efficiantur. Habeant autem » prae oculis, ut satisfactio, quam injungunt, non » sit tantum ad novae vitae custodiam, et infirmi» tatis medicamentum, sed etiam ad praeterito» rum vindictam, et castigationem etc. »

Ex his porro Sacri Concilii Decretis plura colligere pronum est, quae certa, firma, et inconcussa esse debent apud Catholicos omnes: atque illud in primis satisfactionem unam esse ex tribus Sacramenti Poenitentiae partibus, saltem quoad animi praeparationem, necessariam omnino ad

reintegrandam amicitiam cum Deo offenso, et reparandam injuriam ipsi per peccatum illatam.

2° Satisfactionis hujusmodi necessitatem ex ipso divino jure desumi. Hoc enim nitidissime constat ex verbis Concilii illis : *divina id exigente justitia*.

3° Satisfactionem hanc necessariam omnino esse, nedum *ad novae vitae custodiam*, *et infirmitatis medicamentum*, *sed etiam ad praeteritorum vindictam*, *et castigationem :* atque adeo proportione aliqua respondere debere numero, et qualitati criminum.

4° Denique non esse in arbitrio ministrorum Ecclesiae poenas hasce satisfactorias ad libitum remittere, vel recuperare : sed ad eas pro qualitate criminum injungendas obstringi divino praecepto. Non enim id Concilium solummodo consulit, sed expresse praecipit, sive potius colligit ex jure divino : *debent ergo Sacerdotes Domini etc.*

Haec omnia certissima sunt, atque extra disputationis aleam posita. Verum ad decretum alterum Concilii proferendum, quod Indulgentias spectat, gressum faciamus.

Decretum hoc habetur Sessione 25 cap. ultimo, ubi Concilium ita loquitur : « Cum potestas conferendi Indulgentias a Christo Ecclesiae concessa » sit..... sacrosancta Synodus Indulgentiarum usum » Christiano populo maxime salutarem, ac sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, ac praecipit.... In » his tamen concedendis moderationem juxta veterem, ac probatam in Ecclesia consuetudinem, » adhiberi cupit, ne nimia facilitate Ecclesiastica » disciplina enervetur. Abusus vero, qui in his » irrepserunt etc. emendatos, et correctos cupiens, » praesenti decreto generaliter statuit etc. omnino abolendos esse. Caeteros vero, qui ex superstitione, ignorantia, irreverentia, aut aliunde » provenerunt etc. mandat omnibus Episcopis, ut » diligenter quisque hujusmodi abusus Ecclesiae » suae colligat etc. ut ad summum Pontificem deferantur, cujus auctoritate, et prudentia, quod » universali Ecclesiae expedit, statuatur ; ut ita » sanctarum Indulgentiarum munus pie, sancte, » et incorrupte omnibus fideliter dispensetur ».

Sancta igitur Ecclesia ab ipso Christo Domino potestatem accepit conferendi Indulgentias.

2° Definit sacrosancta Synodus, Indulgentiarum usum utilem esse populo christiano, maximeque salutarem. Hinc certi fideles esse debent, firmiterque confidere, quod, modo debitis cum dispositionibus Indulgentiam recipiant, profutura sibi sit, nedum in facie Ecclesiae, sed etiam coram Deo.

3° Concilium praecavere studet abusus, qui in concedendis Indulgentiis, ac etiam recipiendis irrepere facile possunt : atque adeo in earum dispensatione moderationem adhiberi cupit, *juxta veterem*, *ac probatam Ecclesiae consuetudinem*, *ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur*. Haec est disciplina *poenitentiae*, sive *satisfactionis* pro commissis delictis, quam *enervari* Concilium timet nimia Indulgentias conferendi facilitate, nimiaque, quam rudiores saepe concipiunt, fiducia obtinendae salutis via hac faciliore, atque suaviore. Cum autem duplex quaestio excitari possit, quarum altera *Indulgentias* spectat ex parte conferentis ; altera ex parte suscipientis, idcirco de priore in antecessum disseramus oportet.

§. 3. Illud ergo pro certo statuendum tamquam *Ecclesiae doctrinam*, ad Indulgentiae valorem, praeter auctoritatem in Conferente, requiri piam, ac justam conferendi causam. Addo, justam, et rationabilem causam esse non posse, nisi proportionata quodammodo sit Indulgentiae, quae confertur. Rationabilem autem causam semper adesse praesumendum est, nisi aliud nimirum evidenter constet.

Primam assertionis partem, quae in confesso est apud omnes, iisdem ferme momentis confirmo, quae proferunt Cardinalis Bellarminus, Pater Gabriel Antoine, aliique. Primum hoc est : « quoniam (inquit Bellarminus *lib.* 1 *de Indulgentiis* » *cap.* 12.) poena expianda est jure divino : Non » potest autem Summus Pontifex sine justa causa » dispensare in iis, quae aliquo modo pertinent ad » jus divinum, quoniam minister Dei est, non » Dominus ». Quam rationem proponit insignis alter, ac primarius Summi Pontificis in Concilio Tridentino Theologus, Petrus de Soto *lectione* 2, *de Indulgentiis* « Thesaurus unde Indulgentiae dantur, non est in manu Pontificis, ut pro suo libitu, cui vult, donet efficaciter : sed apud Deum » reconditus est... qua de re Indulgentia, ut ex » parte conferentis sit efficax, sive valorem obtineat, talis sit oportet causa conferendi, ut verosimiliter probetur a Deo ».

Demum neque ipsi Summi Pontifices talem in se potestatem agnoscunt, ut Indulgentias sine justa causa concedere valeant. Nam Clemens VI, in Extrav. *Unigenitus*, expresse profitetur Thesaurum Ecclesiae ea lege Petro, ejusque successoribus fuisse concreditum, ut eum nonnisi *pro piis*, *et rationabilibus causis dispensent ;* adeout, quemadmodum ipsemet exponit, ex hac dispensatione *Fidelium augeatur devotio*, *fides splendeat*, *spes vigeat*, *et charitas vehementius incalescat*.

Verum haec ita certa sunt, ut nec in controversiam adduci queant. Quod in disputationem vocatur illud est, an scilicet quaelibet pia causa sufficiat ad Indulgentias valide conferendas, an vero requiratur ulterius proportio aliqua operis injuncti cum ipsa Indulgentia. Partem priorem docuerunt olim nonnulli, quos inter refertur etiam Sanctus Thomas, sed plane immerito. Posterior autem communior est, tum apud veteres, tum apud recentes doctores, quam ego quoque defendo.

Haec ut magis explicetur, duo praesertim observo cum Bellarmino : primo scilicet ad causam justam, ut plurimum duo requiri, nempe finem aliquem pium, Deoque gratum, cujus assecutio Deo magis placeat, quam satisfactio poenitentialis,

quae per Indulgentiam relaxatur: Ulterius opus aliquod fini assequendo proportionatum sit oportet. Nam licet finis Deo valde placeat; si tamen per opus injunctum congrue obtineri non possit, non videtur justa causa concedendae Indulgentiae: ut, si verbi gratia, plenaria Indulgentia dispensetur iis, qui precatiunculam aliquam recitant pro Haereticorum conversione « causa, *inquit pius Cardinalis*, non videbitur justa; quoniam licet conversio Haereticorum res sit maxima, et Deo gratior, quam poenitentialis satisfactio multorum fidelium, vix tamen confert ad illum finem obtinendum brevissima oratio ».

2° Observo ex eodem, omnes in eo convenire » ad *causae proportionem non requiri* (ut ait Pater Antoine Tractatu de Indulgentiis, quaestione 8), ut opus injunctum sit ita de se satisfactorium, ut per se plane compenset, et tollat debitum poenae. Nam tunc nulla fieret remissio per Indulgentias, et sic Indulgentiae forent prorsus inutiles ».

His animadversis, primae nostrae, et communis sententiae probatio desumitur ex Cardinali Cajetano, *capite* 8, *de Indulgent.* cujus de Indulgentiis doctrinam Raynaldus ad annum 1517, et seq. ubique proponit tamquam *doctrinam Ecclesiae catholicae* « Dispensatio, inquit, Thesauri caelestis credita Petro, ejusque successoribus, imitari debet » dispensationem factam ab ipso Christo. Constat » autem, quod Christus eumdem thesaurum di- » spensat commensurate, juxta concurrentes con- » ditiones causarum mediarum.... ergo ipsius Vi- » cario commensuratam quoque applicationem di- » cti thesauri creditam esse rationabile est ».

Altera probatio haec est ab eodem Eminentissimo Auctore paucis hisce verbis proposita: « quia, inquit, constat Praelatos omnes Ecclesiae, non nisi Ministros, et Dispensatores esse. Tota igitur eorum potestas supra thesaurum Ecclesiae infra limites dispensativae potentiae clauditur ».

Atque hinc 3 alia probatio subnascitur. Nam, juxta Doctores omnes, ad Indulgentiae valorem in conferente requiritur justa, et rationabilis causa. Justa autem, et rationabilis ea reapse vocari, nequit, quae nullam habet cum effectu proportionem: planeque pervertunt vocabulorum vim, qui justam causam requirentes, pro quocumque etiam levissimo opere Indulgentias quaslibet valide concedi posse contendunt.

Probatio 4 congrua nititur paritate: eodem nempe modo loqui par est de dispensatione Indulgentiarum, ac votorum. At, juxta communiorem sententiam, dispensatio in votis facta sine gravi causa, quae gratior Deo sit, quam voti ipsius adimpletio, judicatur invalida. Igitur hoc ipsum de Indulgentiarum dispensatione sentiendum.

Tandem in Concilio Lateranensi IV, plures Indulgentiae repudiatae fuere, veluti *indiscretae*, *et superfluae*, adeoque inutiles. Cur autem indiscretae, et superfluae dictae sunt? Num quia nullum pium finem earum concessioni Praelati apposuerint? Quis hoc sibi persuaserit? Dicendum igitur illud est, causam quidem piam aliquam extitisse, sed non proportionatam Indulgentiis distributis.

§. 4. Gravior modo, eaque summi momenti controversia accurate discutienda succedit de dispositionibus requisitis *ex parte recipientis Indulgentias*, ut effectum, pro quo conferuntur, obtineant, solvanturque a poenarum temporalium debito, culpa jam dimissa. In hoc plures graves Theologi conveniunt, ut infra clarius fiet, quod praeter statum gratiae, et executionem operis injuncti; quod exiguum nunc esse solet, dum Indulgentiae praesertim generales conferuntur, requiratur etiam ex parte suscipientis, tamquam conditio prorsus necessaria, saltem ad plenam earum assecutionem, sincerum, et efficax propositum, ac sollicitudo satisfaciendi juxta vires Deo pro peccatis, ferendique fructus dignos poenitentiae, facultati, ac infirmitati cujusque accomodatos, adeout ex proportione hujusce sollicitudinis, ac devotionis, etiam pietatis, et charitatis fervore, quibus poenitentiae opera peraguntur, major, minorve percipiatur Indulgentiae fructus, sive remissio temporalium poenarum divinae justitiae debitarum. Haec est paucis exposita verbis hac de quaestione sententia, quam tum veteres omnes tradunt, tum plerique recentiorum, qui rem hanc accuratius discussere, secundum ea principia, quibus dirimendae sunt Theologicae controversiae, et quam esse contendo *Catholicae Ecclesiae doctrinam*: Quod nemo arroganter a me dictum existimet: idem quippe longe ante jam asseruit Cardinalis Baronius, cujus alibi opportunius referuntur verba. Interim vero audire non pigeat Eminentissimum alium Purpuratum.

Is est Cardinalis Denhoffius, qui in sua celebratissima Instructione Pastorali *de Poenitentia*, tot in Linguis conversa, et Sedis Apostolicae auctoritate probata, ita scribit in rem nostram: « Mens Ec- » clesiae in dispensandis Indulgentiis, haec qui- » dem est, nempe filiis suis beneficio Indulgen- » tiae opem ferre, ut poenae debitum exolvant, » cui solvendo impares sunt... Sed eximere non » vult ab obligatione Legis divinae, quae idoneos » poenitentiae fructus facere jubet, neque desides » reddere, aut tardiores in operibus satisfactionis, » quae tantopere, et in Sacris Scripturis, et a San- » ctis Patribus commendata sunt, sedulo exercen- » dis. Ideo Concilium Tridentinum tradit, nusquam » esse in Ecclesia semitam tutiorem... quam ut » crebro quis in hujusmodi operibus poenitentiae » agendis occupetur... Hanc Ecclesiae mentem » multoties indicant Summi Pontifices in suis In- » dulgentiarum Litteris, quibus eas impertiri *se* » *vere poenitentibus* ajunt, his verbis significantes » sinceram omnium delictorum detestationem, » firmum animi propositum deinceps non relaben- » di, et voluntatem Deo apposite satisfaciendi. » Quum lapsus ad hunc modum animo est compa- » ratus, et suis partibus sedulo defungitur.... Ec-

» clesia, veluti pia mater in auxilium occurrit, ut » Indulgentiae beneficio, quod restat debiti, sol- » vat... Hinc usuvenit, ut poenae Indulgentia » non omnibus, qui exuto peccandi affectu, prae- » scriptas conditiones adamussim praestiterunt, ex » asse cedat in plenam solutionem ». Quod subinde roborat auctoritate S. Bonaventurae, ac Summorum Pontificum Innoc. IV, et Bonifacii VIII: « Quibus, *subdit*, satis indicant plenae Indulgentiae consecutionem quemque fieri participem, tum secundum modum operum poenitentiae, quae fecerit, tum secundum piae devotionis fervorem ».

Ex iis facile quisque colligere valet, in quo sita sit Indulgentiarum utilitas.

§. 5. Ab ea discutienda sententia omnino abstinere statui, quae in hoc est posita, quod major, minorve percipiatur Indulgentiae fructus, juxta mensuram actualis charitatis Dei, fervoris, pietatis, ac devotionis, quibus perficiuntur opera injuncta in Indulgentiarum largitionibus; quamque defendunt Adrianus VI, Cardinalis Pallavicinus *lib.* 2, *cap.* 3, *Hist. Concil. Trid.*, S. Bonavent. Richardus, Gabriel, Major, Gerson, Innocentius, ac Felinus, omnes a Pallavicino citati: quibus adde Cajetanum, Natalem Alexandrum, aliosque complures. Hic dumtaxat vindicare, ac comprobare sententiam nostram aggrediar sub iis terminis, quibus frequentius a sanis Theologis defenditur; requiri videlicet *ex parte subjecti* ad Indulgentias lucrandas, praeter statum gratiae, propositum sincerum, et efficax satisfaciendi Deo pro peccatis: propositum, inquam, *sincerum, et efficax*, quod nempe in actus convenientes prodeat juxta vires ac facultatem subjecti, aliasque, quae occurrere possunt, ac solent, circumstantias.

Hanc sententiam, quam *ut Ecclesiae Catholicae doctrinam* propugno, probo imprimis argumento ex Scripturis ducto, quod ita proponit Antoine *cap.* 14 *de Indulgentiis*. « Extat divinum praece- » ptum faciendi dignos fructus poenitentiae, hoc » est opera pia, et poenalia, quae satisfacere va- » leant pro peccatis, ut explicat Concilium Tri- » dentinum, a quo praecepto Ecclesia dispensare » non potest ... Et idem Concilium *Sess.* 6, c. 14, » *de justific.* docet generaliter, poenitentiam Chri- » stiani lapsi, praeter contritionem, at confessio- » nem, necessario continere *satisfactionem per je-* » *junia, eleemosynas, orationes, et alia pia spiri-* » *tualis vitae exercitia*, etc. » Ista ille.

Hoc argumentum sic proponere praestat. Jure divino in Sacris Libris asserto constitutum est, ut poenitenti, reatu culpae remisso, reatus poenae temporalis remaneat luendae, sive in hac vita, sive in alia, juxta ejusdem gravitatem, et meritum. Haec propositio ita certa est, ut si quis eam inficietur, jam inter heterodoxos recensendus videatur, quam confirmare placet sententia S. Caroli, qui, *in sua Confess. Instructione*, ita ait: « Sacrae Litterae ab iis, qui poenitentiam agunt, hoc efflagitant, ut fructus dignos poenitentiae faciant, atque » ad Dominum convertantur in jejunio, fletu, et » planctu ». Haec igitur major propositio certissima est. Ad minorem venio: Sed quod divino jure constitutum est, firmum, et constans sit oportet, nec ab auctoritate Ecclesiae solvi potest ulla Indulgentiarum largitione; siquidem nulla gaudet Ecclesia potestate supra jus divinum, quod declarare quidem valet, nullatenus vero solvere, vel abrogare. Igitur peccator per Indulgentias non eximitur ab hac obligatione satisfaciendi Deo operibus hisce poenalibus.

Confirmatur, magisque urgetur hoc argumentum. Certum apud omnes est, Ecclesiam Thesaurum meritorum Christi, et Sanctorum dispensare non posse contra ejus voluntatem. Ejus porro voluntas esse noscitur, *ut dignos poenitentiae fructus* faciamus, et quidem *dignos*, hoc est juxta criminum qualitatem, et numerum. *Fructus autem poenitentiae* quinam praesertim sunt? Aut in quo consistent, nisi in congruis poenalis satisfactionis operibus, ex quibus etiam poenitentia nomen sumpsit? Ita exponunt hunc textum, similesque alios sancti Ecclesiae Patres, et prae reliquis S. Th. *Quodlib.* 3, *q.* 12, *art.* 28. Unde inferendum est, Indulgentias ab Ecclesia collatas non extinguere debitum a peccatoribus contractum, faciendi fructus dignos poenitentiae, prout suppetunt vires, neque eas lucrari, qui id praestandi sincero carent, et efficaci proposito.

§. 6. Si consulamus Ecclesiae praxim, atque disciplinam ad Apostolos usque perductam, clare deprehendimus, in ea semper usum viguisse congruas exigendi a peccatoribus pro suorum qualitate delictorum satisfactiones conjunctas cum Indulgentiis. Atque ut ab Apostolis ipsis ordiamur.

Primum Indulgentiarum exemplum praebet Apostolus, qui, ex auctoritate sibi a Christo collata, remissionem quidem poenae flagitioso Corinthio clementer indulsit, et Indulgendam edixit: sed nonnisi post diutinam delicti sui poenitentiam, ut ex textu evidenter eruitur, et *ne abundantiori tristitia absorbeatur*, ut inquit Apostolus.

Crescente Ecclesia Christiana, celebres Canones, qui *poenitentiales* dicuntur, confecti sunt, Ecclesiae spiritum nobis exhibentes in imponendis pro quolibet peccato gravissimis poenis, quas tamen moderari solebant Episcopi (quod perinde erat ac Indulgentiam tribuere); sed nonnisi ob justas, ac rationabiles causas, et poenitentium fervore in iis subeundis, aliisque circumstantiis accurate perpensis. Atque haec, ut advertit S. Cyprianus, *lib. de Lapsis*, generatim tunc temporis erat Ecclesiae praxis, et disciplina, ut Episcopi prius probarent Lapsorum poenitentiam, lacrymas, jejunia etc. ac tum demum absolutionem a peccatis simul, et Indulgentiam impertirent « Si precem (*verba sunt* » *S. Episcopi*) toto corde faciat: si veris poeni- » tentiae lamentationibus, et lacrymis ingemiscat: » si ad veniam delicti sui Dominum justis, et con- » tinuis precibus inflectat... roganti potest cle-

» menter ignoscere (*Episcopus*): potest acceptum » referre etc. »

At audire praestat Ecclesiam Romanam, ut omnibus liqueat, quam semper haec omnium Ecclesiarum mater tenax fuerit primaevae disciplinae. Haec consulta a S. Cypriano, reposuit: « Quid in » pace tam aptum, aut in bellis persecutionis tam » necessarium, *quam debitam severitatem divini* » *vigoris* tenere? Quam qui remiserit, instabili » rerum cursu erret, necesse est. . . *Absit ab Ec-* » *clesia Romana* vigorem suum tam profana faci- » litate dimittere, et nervos severitatis, reversa » fidei majestate dissolvere, ne properata nimis re- » media, utique non profutura, praestentur, et » nova per misericordiam falsam veteribus vulne- » ra imprimantur. Ubi enim poterit Indulgentiae » medicina procedere, si medicus interrupta poe- » nitentia indulget periculis? Hoc non est cura- » re, sed occidere . . . Pulsent fores (*poenitentes*), » adeant ad limina Ecclesiae, castrorum caele- » stium excubent portas, resumant precum sua- » rum tubam ».

Verum alios afferamus hujusce traditionis testes. Eusebius *lib.* 6, *Hist. cap.* 48 refert, post Decii persecutionem plura coacta fuisse Concilia, omnesque Episcopos in hanc convenisse sententiam, indulgendum quidem esse, sed nonnisi iis, *quorum poenitentiam satisfactioni proximam conspexerint.*

Longa ultraquam par est mea evaderet oratio, si canones omnes a Conciliis praescriptos recensere vellem. Unum, vel alterum Lectorum oculis sisto. Concilium Nicaenum 1, *Can.* 12 de Indulgentia impertienda relapsis ita loquitur: « Quicum- » que metu, lacrymis, patientia, et bonorum ope- » rum studio conversionem opere ostendunt, hi » definitum tempus auditionis implentes, tum de- » manu fidelibus in oratione communicent, post- » modum vero licebit Episcopo de his aliquid hu- » manius cogitare ». Quod perinde erat ac Indulgentiam elargiri.

OEcumenici Concilii statuto morem gessit Synodus Aurelianensis 2, decernens poenes Episcopum facultatem esse moderandi poenitentiam injunctam, si poenitentes *ex animo errorem deflere, et agere poenitentiam videret.*

Innocentius I, qui, sub initium saeculi quinti, Petri sedem obtinebat, praxim Ecclesiae Romanae in Indulgentiis conferendis exhibet, asserens hanc non esse a Sacerdote conferendam, nisi *cum viderit congruam satisfactionem.* Eadem disciplina vigebat in Africa, ut constat ex Can. 75, et 76 Concilii Carthaginensis an. 424 celebrati.

Ne sim prolixior, paucis perstringam aliqua, quae sequioribus saeculis hac de re constituta fuere. S. Basilius in Epist. ad Amphilochium testatur, se Indulgentias concedere iis tantum, *qui vitam misericordia dignam ostendunt, qui poenitentiae fructus monstrant.* Concilium Aurelianense IV. an. 541 praescribit Episcopis, ut indulgeant cum poenitentibus, *cum eos viderint dignam poenitentiam agere.* Nicolaus I, an. 860, rigidam poenitentiam magno peccatori injunctam mitigandam edicit « si ejus conversionem, et lacrymarum fontem floridis actionibus, et optimis operibus pullulare constiterit. « Concilium Salegunstadiense an. 1022, cap. 18, quia multi, confisi Indulgentiis, quae Romam petentibus concedebantur, poenitentiam agere recusabant, aperte eos monuit « talem Indulgentiam illis non prodesse, nisi prius, juxta modum delicti sui, datam sibi poenitentiam adimplevissent ».

Verum quid pluribus opus est? Cum ex ecclesiastica historia compertissimum sit, per decem saecula nonnisi Indulgentias partiales concessas fuisse; postmodum vero plenarias elargitas nonnisi pro operibus quam maxime arduis, exempli gratia, pro bellis gerendis in longissimis Regionibus? Quare mirum esse non debet, Sanctum Thomam docuisse aliam tunc temporis requisitam non fuisse ab illis poenitentibus satisfactionem; quoniam, quae assumebant ipsi laboriosissima opera, cedere utique poterant in locum satisfactionis.

Colligamus itaque ex his omnibus, traditionem Ecclesiae de Indulgentiis cum satisfactione pro peccatis congrua necessario conjungendis.

§. 7. Ut liquido constet, eumdem, quem hactenus ostendimus, immobilem in Ecclesia catholica semper permansisse spiritum, nullo alio aptiore uti possumus argumento, quam quod ex ipsa deducitur omnium Ecclesiarum capite, Ecclesia nimirum Romana, quae nullum nobis de sententia sua relinquit ambigendi locum. Quare testimonia referam nonnullorum Summorum Pontificum, quae in rem nostram potiora videntur.

I. Testimonium sumitur ex rescripto Sancti Gregorii VII, Episcopo Lincolniensi Indulgentiam pro peccatis suis petenti, dato. « Absolutionem, inquit, » peccatorum tuorum, auctoritate Principum Apo- » stolorum Petri, et Pauli fulti, tibi mittere di- » gnum duximus: Si tamen bonis operibus inhae- » rendo, commissos excessus plangendo, quantum » valueris, corporis tui habitaculum Dei mundum » templum exhibueris ». In quem textum peculiari digna consideratione sunt, quae subdit Baronius ad an. 1073, inquiens: « ut appareat, Sedis Apostolicae Indulgentias illis communicari, qui, quantum suppetunt vires, bene operari non praetermittunt ».

Gemina docent Urbanus II, et Gelasius item II. Primus enim Indulgentiam concessit an. 1095 plenariam *Crucesignatis* pergentibus ad Terrae Sanctae liberationem: sed tamen praescripsit, *ut illud iter* laboriosissimum *pro poenitentia susciperent.* Alter vero an. 1115, eamdem confirmans Indulgentiam adjecit; *Quoniam vos ipsos, et vestra extremis periculis objecistis.*

Innocentius III, in Concilio Lateranensi decretum edidit, quo potestas coercebatur Episcoporum in Indulgentiis conferendis. Rationes assignantur, quod nempe « per indiscretas, et superfluas Indul-

gentias, et claves Ecclesiae contemnuntur, et poenitentialis satisfactio enervatur ». Mens proinde Summi Pontificis fuit, ut *poenitentialis satisfactio*, quae laboriosis admodum operibus tunc etiam peragi consueverat, nullo pacto per Indulgentias relaxaretur.

Bonifacius VIII, in Bulla pro indictione Jubilaei, haec habet: « Unusquisque tamen plus merebitur, et Indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas amplius, et devotius frequentabit ».

Eadem veritas comprobatur ex formulis, quas adhibere solent Summi Pontifices in concedendis Indulgentiis. His etenim, aliisque plerumque utuntur similibus verbis, ut fideles *redimant sua peccata operibus poenitentias : ut jejuniis, orationibus, ac eleemosynis iram Dei placent*. Id patet ex Bullis S. Pii V, Sixti V, Clementis VIII, Urbani VIII, et Alexandri VIII. Quod ulterius exprimunt per illam particulam *vere poenitentibus*, quae nedum hominem contritum indicant, verum etiam, illum, qui satisfacere satagit pro commissis delictis, ut optime ostendit Cardinalis Denhoffius in laudata sua pastorali Instructione.

Quod etiam magis, magisque constat ex conditione apposita in Bullis Jubilaei, nimirum *injuncta pro modo culpae poenitentia salutari*. Quae sane Summorum Pontificum mentem clare, aperteque ostendunt, scilicet Indulgentias plenarias minime lucrari, qui poenitentiam culpae commensuratam pro viribus non implent.

Verum prae caeteris omnibus splendidissima sunt tot hujusce rei testimonia a duobus edita Summis Pontificibus. Primus est Innocent. XII, qui pro Jubilaeo instante an. 1700, hanc de argumento nostro Instructionem edendam curavit. En ejus verba seria animi consideratione pensanda. « Proponatur fidelibus utilitas, quam ex magna hac In» dulgentia consequuntur, *modo divinae gratiae » condigna satisfactions cooperentur*. Doceatur po» pulus, quod licet Sacramento poenitentiae culpa, » et aeterna poena remittatur; nihilominus, post » remissionem delictorum, debitum temporalis poe» nae, adeoque *grave onus satisfactionis* remane» re, quod *copiosis eleemosynis, rigorosis jeju» niis, ac difficilibus operibus poenitentiae*, ut tem» pore veterum fervidorum Christianorum factum » esse liquet ex *Canonibus poenitentialibus*, aut » horrendis poenis Purgatorii solvi deberet. Cum » vero talia sufferre humanae infirmitati nimis gra» ve foret; ideo Vicarius Christi tales satisfactio» nes per Indulgentias *minuit* ».

At plane decretorium est, quod suppeditat testimonium Bened. XIV, in suis Litteris *de praeparatione ad annum Jubilaei* 1750, in quibus versus finem prolixum sermonem habet de Indulgentiis, quem, ne taedio Lectores afficiam, in pauciora redigam. « Illud vero (*verba ejus sunt*) tum » nobis, tum aliis, qui nostro loquentur nomine, » curae erit, ut clausulae illius, quam Bullae no» strae inseruimus, *fidelibus vere poenitentibus etc.* » vis, et significatio probe intelligatur. Illud idem » re, atque exemplis demonstrabimus, quam futi» lis, atque inanis sit illorum sententia, qui a Ca» tholica communione extorres perperam asserunt, » Indulgentiarum usu poenitentiam imminui, aut » etiam de medio tolli ». — Hinc mentionem faciens de Instructione a se edita in Archiepiscopatu Bononiensi: « In hac, inquit, Instructione universum Dioecesis nostrae populum monuimus, » et hortati sumus, ut occasione Indulgentiae ple» nariae, quam Praedecessor noster Clem. XII » promulgaverat, injunctis operibus *alia pietatis » opera superadderent, ac dignos poenitentiae fru» ctus facerent*, aureo illo Ven. Card. Bellarmini » documento *ex T.* 2, *Controvers. l.* 5, *cap.* 12: Sic » accipiant prudentes Christiani Pontificias Indul» gentias, ut simul etiam studeant dignos poeni» tentiae fructus ferre, et pro suis peccatis Deo sa» tisfacere. *Sed et illud adjecimus, quod Cardina» lis Pallavicinus* in histor. Concil. Trid. l. 4, cap. » 12, num. 6 *adnotavit*, falsam nimirum esse illo» rum sententiam, qui rentur, Christianos propter » Indulgentiarum usum desides fieri, atque a satis» factione, quae Deo criminum nostrorum vindi» ci praestanda est, avocari .... Haec omnia iis af» finia sunt quae, et nos supra inculcavimus, mo» nentes, ut praeter opera, quae praecipiuntur, alia » Christifideles exerceant pia opera, quae spiritui, » ac votis Ecclesiae consona sunt etc. »

§. 8. Adductis jam Summorum Pontificum discretissimis testimoniis, superfluum videri potest alios adjungere. Nihilominus non abs re futurum arbitror, si cursim saltem nomina potius, quam testimonium nonnullorum recitem Clarissimorum in Ecclesia Virorum, aliis omissis.

Floruit saec. XV Cardinalis Cusanus. Hic, dum per Germaniam Sedis Apostolicae Legati fungeretur officio, Synodum in Belgio Provincialem, coegit anno 1445, ubi inter alia declarandum curavit « id» circo dari Indulgentias, ut Ecclesia de Thesau» ro (*Christi*) suppleat, quod homo pro digna satis» factione sentit sibi deesse, quia multis obnoxius » criminibus, dignam agere poenitentiam vix pos» set, eo quod pro uno peccato mortali jam sep» tennis poenitentia agi deberet. »

Quod idem senserit Cajetanus nullus ambigit, qui etiam videtur in nimium rigorem delapsus. At certe legitimam de Indulgentiis sententiam secutus est S. Carolus, qui *poenitentiales antiquos Canones* edidit, et in anno Jubilaei 1575, quid agere debuerant Romam petentes ad illud lucrandum, praescripsit his verbis. « Non id vobis satis videri » debet, quod Urbem Romanam, ac Ecclesias, et » Reliquias Sanctorum visendas adieritis: sed huic » quoque *vestram, et perfectam poenitentiam* adjun» gere debetis. »

Suffragantur sententiae nostrae Theologi Concilii Tridentini, quorum scripta supersunt. Suffragantur Cardinales Baronius, Bellarminus, ac Denhoffius jam laudati, Stephanus Cardinalis le Ca-

mus, vir non minus vitae sanctimonia, quam doctrina conspicuus, Benzonius Episcopus Lauretanus, Franciscus Cajetanus Incontri, Archiepiscopus Florentinus, Joannes Bragadenus, Patriarcha Venetiarum. His accedit tota Gallicana Ecclesia, cujus Episcopi doctrinam nostram, veluti unice certam, ac tutam tradiderunt, quorum agmen ducit magnus, et numquam satis laudandus Jacobus Benignus Bossuetius, Episcopus Meldensis, in sua Instructione *de Indulgentiis*. Quis omnibus istis praeferre audebit aliquos Casuistas diversimode opinantes? Adde Theologos alicujus nominis nostrae sententiae subscribere, ex quibus supra sexaginta recenset *Amort* in suo *de Indulgentiis* Tractatu.

§. 9. Praestat hic adtexere rationes aliquas, quarum prima sit: Mens Ecclesiae est, ne per Indulgentias disciplina ecclesiastica poenitentiae relaxaretur: At posito, quod ad Indulgentiam lucrandam non requiratur, saltem desiderium efficax Deo satisfaciendi per opera poenalia, jam pro quibuslibet peccatis *leviores*, atque etiam *levissimae* injungi valerent poenitentiae, vel *nullae* etiam, ut Casuistarum nonnulli contendunt, dummodo poenitentes Indulgentias se recepturos promitterent.

Huic affinis est altera ratio, scilicet, quod si haec foret Indulgentiarum vis, ut etiam iis, qui sincero carent proposito satisfaciendi Deo, poenam omnem remitterent, foveretur hominum negligentia, iique, tametsi ingentibus peccatorum debitis praegravati, desidiores fierent in agenda poenitentia, quam sane non esse Ecclesiae mentem nemo non videt.

Tertiam rationem ita proponit Cajetanus. « Nul» lus indignus aliena satisfactione pro poena sibi » debita, consequitur veraciter fructum Indulgen» tiae; Sed quilibet negligens satisfacere per seip» sum, est indignus aliena satisfactione pro poena » sibi debita: ergo nullus negligens satisfacere per » seipsum acquirit fructum Indulgentiae ».

Quarta ratio ab eodem Cajetano verbis hisce proponitur: « In qualibet bene ordinata Republica, » quantumcumque rationabilis adesset quandoque » causa dispensandi communem Thesaurum in cives » gravatos aere alieno, negligentes tamen solvere, » indigni censerentur adjutorio Thesauri .... Cum » igitur Ecclesia sit a Deo ordinata; aequum non » est, ut spiritualis dispensatione Thesauri negli» gentes satisfacere pro dignis habeat ».

Quinta ratio, quae praecedentem amplius confirmat, haec est: Sancti Ecclesiae Patres in ea semper persuasione fuerunt, noluisse Christum Dominum applicari ab Ecclesia fructum Passionis suae peccatoribus post Baptismum lapsis, sine propria ipsorum satisfactione. Igitur Ecclesia non habet potestatem per Indulgentias sic applicandi fructum Passionis Christi, ut cesset studium, ac sollicitudo satisfaciendi juxta uniuscujusque vires.

Tandem, ut alias missas faciam rationes, argumentum subjicio, quod mihi semper visum est ad persuadendum omnibus aptissimum; videlicet, quod veritas, quam defendimus, quaedam sit velut insita fidelium mentibus, atque insculpta sententia: siquidem quid causae est, cur veri poenitentes intime sentiant se debitores pro peccatis suis divinae justitiae, atque ex hoc intimo sensu promoveantur ad exercenda impigre poenitentiae opera, quamquam bene noverint apertum esse in Ecclesia Thesaurum meritorum Christi, et Indulgentias lucrari studeant?

Nonne persuasum est omnibus, gravissimis obnoxios esse Purgatoriis poenis eos, qui, non peracta poenitentia, decesserunt e vita, licet pie obierint, et pluries Indulgentias in mortis articulo susceperint? Unde sacrificiis, orationibus, eleemosynis solari satagimus? Cur tantopere Ascetae in libris, Confessarii in sede sua, sacri Oratores e suggestibus hortantur, imponunt, detonant faciendos esse poenitentiae fructus, nisi ex penitiore quadam persuasione, Indulgentias ex benignitate Ecclesiae collatas prodesse quidem plurimum, sed nonnisi ex posita conditione, quod poenitentes, quantum suppetunt vires, Deo propriis operibus satisfacere studeant?

§. 10. Ex tradita doctrina varia derivantur Corollaria: Primum, ut verbis utar P. Antoine: « Ex dictis sequitur, ad lucrandas Indulgentias re» quiri has conditiones ex parte recipientis: 1, ut » sit subditus concedentis... 2, ut immunis sit ab » excommunicatione majore... 3, ut sit in statu » gratiae (saltem dum ultimum opus injunctum » perficitur).. 4, ut opus omne injunctum, saltem » moraliter totum, et integre impleatur... Quibus » omnibus merito additur a multis propositum sa» tisfaciendi Deo per opera bona satisfactoria etc. »

Corollarium secundum. Liquido constat, falsam esse quorumdam opinationem, qui censent nullum percipi fructum ex Indulgentia puta plenaria, si tota, et integre non recipiatur. Nam, ut alia plura omittam, Bonif. VIII, in Bulla Jubilaei aperte testatur, quod « unusquisque pius merebitur, et Indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas amplius, et frequentius frequentaverit». Quod clarius exprimit Innoc. IV, in cap. *quod autem*, *de poenitent.* nec non S. Thom. *suppl.* q. 25, art. 2, ad 3, et Sanct. Bonavent. *in 4*, *dist.* 20, *q. ult.*

Corollarium tertium. Ad percipiendum integrum fructum Indulgentiae plenariae animus suscipientis liber esse debet ab omni affectu cujuscumque vel levioris peccati: alioquin non integre, sed partialiter dumtaxat Indulgentiam consequetur, si tamen aliae conditiones non desint. Ratio evidens est; quia, in omnium sententia, relaxatio poenae supponit culpam remissam: haec numquam remittitur, nisi animus ab ea sit aversus.

Corollarium quartum. Consequitur etiam ex dictis nihil, vel parum prodesse Indulgentiam iis, qui cum vitam omnem transigant in vitiis, et peccatis, Sacramento poenitentiae recepto, sibi persuadent, se ab omni poena reddere immunes, mediis quibusdam precatiunculis, quas recitare non

omittunt pro consequenda aliqua Indulgentia; et interim nullum studium impendunt, ut juxta vires suas Deo satisfaciant laboriosis operibus a vere poenitentibus requisitis.

Corollarium quintum. Christiani omnes, iique praesertim, qui plura commisere gravia flagitia, solliciti esse debent in conjungenda poenitentia cum Indulgentiis, quatenus utroque medio divinae justitiae securius satisfaciant. Hoc est autem illud Bellarmini documentum nempe « utilius quidem est, ac tutius pro se satisfacere, quam Indulgentias quaerere: sed utroque utilius est illud facere, et istud non omittere ».

ADDITIONES CASINENSES.

Duo de Indulgentiis dogmata fide tenenda tradidit Tridentina Synodus, *Sess.* 25 *in Decr. de Indulgent.* Primum; potestatem easdem conferendi a Christo Ecclesiae fuisse concessam: alterum; hujusmodi Indulgentiarum usum Christiano populo esse maxime salutarem.

Porro potestate eas impertiendi antiquissimis etiam temporibus, ut cum eodem Tridentino loquar, Ecclesia usa fuit.

Quoad vero usum illius potestatis spectat « varius sane esse potest, pro temporum, personarum, aliarumque circumstantiarum diversitate; et ex Ecclesiae judicio mutari etiam potest. » Papebroch. in respons. ad P. Sebast. a S. Paulo, apud Benedict. XIV, de Synod. Dioeces. lib. 13, c. 18, n. 6.

Hoc sane pacto plures Indulgentiae species, sive formulae, aliae antiquiores, aliae recentiores occurrunt. Prima quidem, atque antiquissima ea est, qua Apostolus Paulus erga incestuosum Corinthium usus est, ex abundantia videlicet doloris, quo is peccatum suum detestatus afficiebatur: « Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio haec, quae fit a pluribus; ita ut a contrario magis donetis, et consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur » *II ad Corinth. II*, 6, et 7. Quem Pauli locum sic commentatur Chrysostomus: « Quamvis peccatum confessus fuerit, » ipsiusque poenituerit, ostendit tamen Apostolus, » eum non tam poenitentiae opera, quam gratia » et beneficio veniam consequi: ob idque ait *do-* » *netis, et consolemini.* Non enim inquit, quod id » promereatur, nec quod eam, quae par sit poeni- » tentiam praestiterit, sed quia infirmus est, idcirco » hoc peto; unde etiam subjunxit, ne forte *abun-* » *dantiori tristitia absorbeatur.* Quae verba sunt ho- » minis magnae poenitentiae testimonium ipsi tri- » buentis, nec eum in desperationem ruere sinen- » tis » *Homil. IV, in Epist. II. ad Corinth.*

Secundum hanc regulam, Apostolo auctore, Patres Nicaeni, et Ancyrani, aliique veterum Conciliorum Canones Episcopis permittunt, ut pro dolore, et lacrymis poenitentium, et modo conversationis ipsorum, Indulgentiam, necne impertiantur. « In omnibus, *en Canon Nicaenus*, propositum, et » speciem poenitentiae convenit explorare: quot- » quot enim metu et lacrymis et poenitentia, vel » bonis operibus, rebus ipsis conversionem suam » non simulatione demonstrant.... licebit Episcopo » de his aliquid humanius cogitare: » *Can.* 7. Hinc Suarez « Episcopis, inquit, licuisse ex canonicis poenitentiis publicis, quae pro diversis criminibus imponi solebant, aliquid poenitentibus remittere, si eorum vita, et laudabilis conversatio id mereretur ». *In disput.* 49, *de Indulg. Sect.* 3, *n.* 1.

Altera species Indulgentiae apud Veteres, et praesertim apud S. Cyprianum se se exhibet, quae nimirum ab Episcopis, ad preces, et intercessiones martyrum in idolatriam lapsis concedebatur. Siquidem mos fuit, ut lapsi, qui statutum poenitentiae tempus non absolvissent, ad martyres confugerent, quorum intercessione reliqua poenitentia illis condonaretur. Hanc consuetudinem Tertullianus laudabat *in lib. ad Martyr.* priusquam a communione catholica deficeret; eamque postea, factus Montanista, sui ipsius immemor, insectabatur. Hujus quoque veteris Ecclesiae moris meminit Dionysius Alexandrinus apud Eusebium, *histor. Eccles. lib.* 6, *Cap.* 41, 42 hoc pacto: « Ceterum » hi divini Martyres (Martyres Alexandrini), qui » nunc assessores sunt Christi, et regni illius con- » sortes, dum hic apud nos essent, quosdam e fra- » tribus lapsos, et idolis sacrificasse convictos, su- » sceperunt; et conversionem illorum, ac poeni- » tentiam cernentes, cum judicassent, eam place- » re posse illi, qui peccatoris poenitentiam mavult, » quam mortem, eos admiserunt, et collegerunt, » atque in caetum suum receperunt ».

Scimus porro ex Cypriano Epist. XI, martyres, ac confessores, in hujusmodi libellis dandis, modum quandoque excessisse: atque haec profecto causa est, cur in Synodis Illiberitana *Can.* 25, et Arelatensi 1. *Can.* 9, sapientissima oeconomia fuerit hac in re constabilita.

Aliam quoque speciem Indulgentiarum pro lapsis reperies, occasione nempe imminentis alicujus persecutionis; ita ut hi pace, et communione Ecclesiae donati, fortius tormenta tolerarent: qua ratione eumdem Cyprianum Indulgentias impertiisse constat. Praeterea Haereticis ad Ecclesiam redeuntibus, si secum reducerent, quos suis sophismatis deceperant, humanius consultum, poenitentiarum scilicet remissione, ex veterum monumentis sat compertum habemus.

Subsequentibus temporibus aliud Indulgentiarum genus occurrit, quales in primis pro visitationibus certarum Ecclesiarum, et Altarium, *quas Indulgentias Stationarias* appellant.

Harum Indulgentiarum institutionem Gregorio Magno attribuit Guilielmus Altisiodorensis, *in Summa* lib. 4, Tract. 6, cap. 9, cujus tamen testimonium suspectum, vel mendosum Morino visum est. Quomodocumque vero se res habeat, certe nihil ex Indulgentiarum valore detrahitur, saeculo sexto, an posterioribus Indulgentiae hujusmodi stationariae caeptae fuerint.

Sic quoque quaedam alia Indulgentiarum species locum habuit, intuitu nimirum alicujus operis laboriosi in Ecclesiae utilitatem suscepti, hac fere formula: « Qui hoc opus egerit, aut, ut peragatur, » pro viribus annixus fuerit, peccatorum omnium » remissionem consequatur » *Apud Espenium Cap.* 1, *de Indulg. n.* 9.

Opera vero, quae pro lucranda Indulgentia imponebantur, haec ferme fuerunt, scilicet arma contro Ethnicos, et Haereticos, aut schismaticos ferre; vel, si ipsi non possent, suis sumptibus alere, qui ferrent. Insigne hujus Indulgentiae, seu remissionis exemplum habemus in expeditione Hierosolymitana.

Concessae etiam sunt Indulgentiae ob pecuniae erogationem in Ecclesiarum aedificationem, aut reparationem: Formulaque relaxationis, Morino referente, *lib. X*, *cap.* 20, *de Poenitent.* sic expediebatur: « Qui denarium in aedificationem, aut » reparationem hujus Ecclesiae, aut Oratorii contulerit, tertiam, vel quartam etc. partem poenitentiarum imponendarum, illi in Domino relaxamus. »

Additque Morinus *loc. cit.* « Eodem prope tempore extensa est ista relaxatio ad res saeculares, » Pontium, Itinerum, rerumque similium refectionem. Nonnunquam integra poenitentia relaxabatur; sed raro id sibi arrogarunt Episcopi: » hoc erat Summo Pontifici, velut communi consensu delatum: vix tertiam poenitentiae partem » excedebat relaxatio ab Episcopis concessa » — Quas quidem constructiones, et opera, sat laudabilia extitisse, et Christianorum vel securitati, vel commodo in ordine ad spiritualia plane faventia, quisque rationis compos inficiari minime poterit. « Temporalia, sic Thomas, ad spiritualia ordinantur, quia propter spiritualia temporalibus uti » debemus: et ideo pro temporalibus simpliciter » non potest fieri Indulgentia, sed pro temporalibus ordinatis ad spiritualia; sicuti repressio inimicorum Ecclesiae, qui pacem Ecclesiae perturbant; vel sicut constructio Ecclesiarum, et Pontium, et aliarum eleemosynarum collatio. Nec » fit ibi simonia; quia non datur spirituale pro » temporali, sed pro spirituali. » In 4 *sent. distinct.* 20, *quaest. XI*, art. 3, quaestiunc. 3.

Jam vero cum Quaestores, sic dicti, eleemosynarii instituti fuissent, praedicatores nempe, qui occasione alicujus operis in Ecclesiae utilitatem suscipiendi, Indulgentiis ad hoc concessis, fidelium oblationes, et pecunias colligerent, hi ingenium suum facientes, quaedam minus recta circa hujusmodi Indulgentiarum virtutem, atque efficaciam, sanctissimae Romanae, et Catholicae Ecclesiae disciplinae attexerunt. Praestat hic audire Benedictum XIV in haec verba. « Nonnullae aliquando occurrunt Indulgentiae, quibus absolutio *a poena, et* » *culpa* concedi dicitur. Hujusmodi dicendi formula tribuitur praeteritorum saeculorum Quaestoribus, quos licet affirmare veros fuisse auctores tempestatum, quas Ecclesia propter Indulgentias perpessa est. Clemens V Pontifex, *in Clementina*, *de Poenit. et remiss.* loquens de ejusmodi Quaestoribus, deque publicationibus Indulgentiarum, quae per ipsos fiebant, eos dicit solitos fuisse hac formula uti *a poena*, et *a culpa*, » UT EORUM VERBIS UTAMUR: quo satis ostendit » Pontifex, incongruum omnino fuisse hujusmodi » dicendi modum... Alias itidem reperire est Indulgentias millenorum annorum. Porro Sotus ... » asserere non dubitavit, fuisse haec omnia commenta Quaestorum. Estius...aperte ait, confictas, » commentitiasque esse hujusmodi concessiones, » ac nullatenus Sanctae Sedi tribuendos. » *De Synod. Dioec. lib.* 13, *cap.* 18, *n.* 7 *et* 8.

Hinc profecto est, cur Tridentinum, *Sess.* 21, *cap.* 9, *de Reformat.* hujusmodi Quaestorum nomen, atque usum, in quibuscumque Christianae Religionis locis, penitus abolendum esse decreverit.

Quoad vero Indulgentiam plenariam attinet « hanc » affirmare possumus, nonnullorum esse eruditorum sententiam, nimirum omnium primam Indulgentiae plenariae concessionem, qua certo » constet, eam esse, quam Urbanus Papa II, anno » 1095 impertitus est iis, qui Religionis causa, ad » recuperandam Terram Sanctam militaturi se conferrent. Hanc Indulgentiae plenariae concessionem ceteris omnibus, quae cognitae sunt, antiquitatis praerogativa antevertere demonstrat venerabilis servus Dei Cardinalis Thomasius ... Suspectam ergo aliquis habere posset aliquam plenariam Indulgentiam, quae ante praedictum » tempus concessa asseratur. At id sufficienti fundamento destitutum alii dicere possent, afferendo nempe, quae extant in actis... collectis opera, et studio Emmanuelis a Schelstrate, ubi late » agit de concessionibus Indulgentiarum plenariarum ante tempora Summi Pontificis Urbani II. » Benedict. XIV *loc. cit. n.* 6.

Quae *sub n.* 25 *art. VI*, vers. *Hinc ad uberiorem*, Basilicas Urbis recensendo, de Orientalis Ecclesiae Patriarchis numero, et ordine referuntur, operae pretium est rectius enucleare.

Sedes Patriarchales in maximis tantum urbibus erectas fuisse exploratissima res est. Tres porro aevo Apostolorum supereminebant in Orbe Romano Urbes primariae, Roma, Alexandria, et Antiochia. Totius Orbis domina Roma, occidentales praecipue regiones administrabat. Secundam sub sole urbem *Alexandriam* appellavit Chrysostomus, *orat.* 22, ubi Praefectus Augustalis Aegypto, Africae, et regionibus imperabat meridionalibus. Antiochia, Orbis Romani tertia metropolis (Syriae metropolis) dicta a Josepho *lib.* 3, *de bello Judaic. cap.* 2, *n.* 4, atque a Chrysostomo, *hom.* 5 *ad popul.* mater Urbium Orientalium. Eodem ordine sublimiorem Auctoritatem super Occidentalibus Ecclesiis peculiarem Pontifici *Romano*, qui

caeteroqui Patriarcha Aecumenicus revera est, reliquit; alteram super meridionalibus *Alexandrino;* tertiam *Antiocheno* super Orientalibus detulit vetustissima consuetudo ab Apostolorum moribus derivata. Eam quippe prima Synodus Nicaena ratam habuit, dum *Can.* 6, decrevit, *Antiquos esse mores servandos, qui sunt in Ægypto, Libya, et Pentapoli*, ut Alexandrinus *Episcopus horum omnium haberet potestatem: quia et* Urbis Romae Episcopo *parilis mos esset: similiter*, et in Antiochia, *caeterisque provinciis privilegia sua unicuique servanda Ecclesiae*. Adhaec subdit sequenti Can. 7. *Heliae*, idest Hierosolymae *Episcopo, ut honor deferretur*, (solius puta praecedentiae post Antiochenum), *ex more antiquo, manente* tamen *proprio Metropolitanae Civitatis dignitate* (seu potestate).

Imperii autem Sede translata Byzantium, quae urbs, an. 330, Constantinopolis, et novae Romae nomen accepit, Metrophanes ejus Urbis Episcopus, licet Heracleensis Metropolitae, et Antiocheni Patriarchae ad ea usque tempora suffraganeus, ejusque successores, non modo jura Patriarchalia sibi usurpare in tribus Dioecesibus Thraciae, Ponti, et Asiae sunt aggressi; verum etiam superbo *Patriarchae Æcumenici* titulo utentes, provincias occidentales intra Romani Patriarchatus, et Dioecesium Occidentis fines, sitas, invadere, ac Patriarchalem Romani Pontificis dignitatem aemulari caeperunt: effraenaque ambitione, propitiis Imperatoribus, et conspirantibus suarum partium Episcopis, primum ex Thronis Patriarcharum vix post Romanum contendere, dejecto exinde Alexandrino Archiepiscopo, tum reliquis etiam Patriarchis in subsequentes abire gradus compulsis. Concilium Constantinopolitanum I, anno 381 can. 2. *Primatum honoris*, post Romanum Episcopum, detulit Episcopo Constantinopolitano, *propterea quod urbs ipsa sit junior Roma*. At nec hujusmodi Canonem, nec alios praedicti Concilii Romanam Ecclesiam probasse, apertissime liquet ex S. Leone Epist. 53; nec non ex Gregorio Magno, lib. 6, Epist. 31, in haec verba: « Romana Ecclesia eosdem Canones » (*nempe Constantinopolitanos*), vel gesta Synodi » illius hactenus non habet, nec accepit: in hoc » autem eamdem Synodum accepit, quod est per » eam contra Macedonium definitum ». — Id etiam constat ex Legatorum Apost. Sedis testimonio in Conc. Chalced. « Trecentorum decem et octo, (*idest » Episc. Nicaenorum*), Constitutionibus postposi- » tis, centum quinquaginta, (*scilicet Episc. Con- » stantinopolit. Concilii* I.), qui in Synodicis cano- » nibus non habentur, mentionem fecisse noscun- » tur ». — Porro Anatolius Constantinopolitanus Episcopus, sategit ut act. 15 memorat. Synod. Chalced. absentibus Sedis Apostolicae antedictis Legatis, Can 28 conderetur, quo jus Patriarchicum Sedi Constantinop. confirmatum est, cum facultate ordinandi Metropolit. in Dioeces. Thraciae, Ponti, et Asiae. Cumque postero die Legati, Act. 16 hujusmodi Canonem 28 coram ipsis recitatum, circumscribi, et revocari instititissent, utpote Nicaenis regulis adversantem, Patribus tamen Canonem illum iterum recensitum, licet Apostolicae Sedis Vicariis refragantibus, comprobare placuit. Deinde in Epistola Synodica cum iidem Patres Leonem Papam rogassent, ut approbationem hac in re non denegaret suam, ac idipsum Marcianus Imperator, atque Pulcheria Augusta postulassent, celeberrimus Pontifex, neque Imperatoris, neque Augustae, neque tot Patrum Chalcedonensium, 630 *numero*, enixis precibus ullo modo flecti passus, Canonem prius dictum *in irritum misit, et per auctoritatem B. Petri Apostoli, generali prorsus definitione cassavit*. Quinisexta Synodus anno 692, renovato supradicti Concilii Constantinopitlani 1 Decreto, privilegia, quae Roma senior haberet, similia tribuere Sedi Constantinopolitanae non dubitavit. Sed Synodum hanc *erraticam* meritissime appellavit Ven. Beda, cujus plures Canones rejectos ab Ecclesia Romana fuisse compertum est. Diuturnas summorum Pontificum contradictiones Synodalibus Orientalium Decretis pro Sede Constantinopolitana fregit summa Imperatorum gratia. Posthaec 8 Synodus Æcumenica an. 869 Can. 21, primum gradum Constantinopolitano Episcopo post Romanum addixit. Tandem in Concilio Lateranensi IV, Innocentius III, Can. 5, constituit, ut « *Post Romanam Ecclesiam, quae » disponente Domino, super omnes alias ordina- » riae potestatis habet Principatum*, utpote Ma- » ter *universorum Christifidelium, et Magistra*, » Constantinopolitana *primum*, Alexandrina *se- » cundum*, Antiochena *tertium*, Hierosolymitana » *quartum locum obtineat; servata cuilibet pro- » pria dignitate*. » — Ex Car. Gagliardo *lib.* 1, *Tit.* 14, *de Patriarch.*

Atque haec in ea quae cit. n. 25. fortasse minus accurate per modum historicae narrationis congesta sunt, notasse sufficiat.

Denique pro Coronide praestat referre in materia Indulgentiarum propositiones excerptas inter alias ex Pseudoconcilio Pistoriensi (an. 1786), atque damnatas in celebri Constitut. Summi Pontificis Pii VI *Auctorem Fidei*, tenoris sequentis.

40.

§. 39. — Propositio asserens, *Indulgentiam secundum suam praecisam notionem, aliud non esse, quam remissionem partis eius poenitentiae, quae per Canones statuta erat peccanti*; quasi Indulgentia praeter nudam remissionem poenae canonicae, non etiam valeat ad remissionem poenae temporalis pro peccatis actualibus debitae apud divinam justitiam;

Falsa, temeraria, Christi meritis iniuriosa, dudum in artic. 19 *lutheri damnata.*

41.

Tum in eo quod subditur, *Scholasticos suis subtilitatibus inflatos invexisse Thesaurum male intellectum meritorum Christi, et Sanctorum, et clarae*

notioni absolutionis a poena Canonica substituisse confusam, et falsam applicationis meritorum; Quasi Thesauri Ecclesiae, unde Papa dat Indulgentias, non sint merita Christi, et Sanctorum,

Falsa, temeraria, Christi, et Sanctorum meritis injuriosa, dudum in artic. 17 *Lutheri damnata.*

42.

Tum in eo quod superaddit, *luctuosius adhuc esse quod chimerea isthaec applicatio transferri volita sit in defunctos;*

Falsa, temeraria, piarum aurium offensiva, in Romanos Pontifices, et in praxim, et sensum universalis Ecclesiae injuriosa, inducens in errorem haereticali nota in Petro de Osma confixum, iterum damnatum in artic. 22 Lutheri.

43.

In eo demum quod impudentissime invehitur in Tabellas Indulgentiarum, altaria privilegiata etc.

Temeraria, piarum aurium offensiva, scandalosa, in summos Pontifices, atque in praxin in tota Ecclesia frequentatam contumeliosa.

INFAMIA, INFAMIS

SUMMARIUM

1. Infamia quid sit? — 2. Fama quid sit? — 3. Infamia est duplex, *Juris*, et *Facti*, et quae sit utraque? — 4. Infamia *Juris* dupliciter contrahitur, scilicet ipso *Jure*, et *Facto*, et per sententiam Judicis. — 5. Assignantur, qui contrahunt infamiam ipso Jure, et facto de Jure Civili. — 6. Assignantur, qui contrahunt infamiam ipso Jure, et facto de Jure Canonico. — 7. Infames Jure Civili sunt etiam infames Jure Canonico. — 8. Nisi aliquam infamiam Jure Civili introductam Canones specialim sustulerint, ut fuit de facto sublata infamia, quae erat decreta mulieribus intra annum viduitatis ad secundas nuptias transeuntibus. — 9. Assignantur, qui contrahunt infam. Juris per sententiam Judicis. — 10. Ad hoc, ut condemnati a Judice dicantur infames, requiritur quod sententia condemnatoria non sit suspensa per appellationem, sed jam transierit in rem judicatam. — 11. Referuntur summatim omnes infames, sive infamia *Juris*, sive infamia *Facti*. — 12. Infames, tam infamia *Juris*, quam *Facti* sunt irregulares, et Ordines Ecclesiasticos suscipere prohibentur. — 13. Infames tam *Juris*, quam *Facti* excluduntur a Dignitatibus, et honoribus praesertim Ecclesiasticis. — 14. Infames tam *Juris*, quam *Facti* excluduntur ab actibus legitimis, et publicis muneribus. — 15. Electio facta de persona infami, seu Collatio beneficii, sive saecularis, sive regularis facta infami infamia *Juris* latae sententiae, est ipso facto irrita. — 16. Sic etiam, si quis infamis eligatur, seu provideatur post sententiam declaratoriam criminis, cui annexa est infamia ipso *Jure*, electio, seu provisio est ipso *Jure* nulla. — 17. Si autem infamia sit tantum *Facti*, quamvis sic infamis non debeat eligi, nec provideri, ejus tamen electio, seu provisio non videtur ipso *Jure* irrita, sed irritanda. — 18. Multi tamen volunt, etiam ipsam esse ipso *Jure* nullam. — 19. Ob delictum occultum nulla contrahitur infamia neque *Juris*, neque *Facti*. — 20. Immo varii volunt infamiam non incurri, quando delictum, propter quod ipsa infamia eo ipso irrogatur, est occultum, nisi accedat sententia declaratoria. — 21. Infamia ipso *Jure*, vel per Judicis sententiam contracta, non tollitur per poenitentiam, sed per dispensationem Principis, cujus auctoritate infamia decreta fuit. — 22 Infamia *Facti* penitus tollitur per vitae emendationem, saltem triennalem. — 23. Solus Papa dispensat in infamia *Juris*. — 24. Episcopus autem dispensare potest solum in infamia *Facti*. — 25. Immo alii volunt Episcopum, seu Praelatum neque dispensare posse in infamia *Facti*. — 26. Alios infamare quale sit peccatum, et quam obligationem inducat, et an aliquando liceat? *remissive*. — 27. Se ipsum infamare quale sit peccatum? *remissive*. — De divisione infamiae, ejusque effectibus vide amplius a n 28 ad n. 41.

1 Infamia est privatio, seu diminutio bonae famae; Est *in re communis*; Seu, ut loquuntur Juristae, *Infamia est laesae dignitatis status legibus, et moribus reprobatus.* Sicuti e contra
2 per ipsos Juristas, *Fama est illaesae dignitatis status legibus, et moribus comprobatus: leg.* 5, §. 1, *ff. de Extraordin. cognit.*

3 Infamia est duplex, *infamia Juris, et infamia Facti*. Infamia *Juris*, quae etiam *Legalis* dicitur, est, quae ipso jure, seu lege infligitur, seu decernitur in certa crimina committentes. Infamia vero *Facti* est, quae oritur ex evidentia commissi alicujus delicti infamantis, seu vulgata opinione de tali commisso delicto, propter quod delinquentis bona existimatio apud probos, et honestos viros laeditur, licet ab ipso Jure expresse non notetur aliqua infamia, nec per sententiam irrogetur, *argum. leg. neque famosis* 2, *C. de Dignit.*

Infamia Juris dupliciter contrahitur, scilicet ipso 4
Jure, et Facto, et per sententiam Judicis: *Communis*. Infamiam Juris ipso *Jure, et Facto* de Ju- 5
re Civili contrahunt sequentes. *Primo*, qui sive viri, sive foeminae, quaestuaria prostitutione lenocinium exercent, *leg. Athletas* 4, §. *Ait Praetor ff. de his, qui notantur infamia; leg. Palam* 42, §. *Lenocinium ff. de Ritu nuptiarum. Secundo*, qui quaestus causa, seu pretio accepto, etiam cum homine ad privatum certamen descendunt: *l. Quod ait* 2, §. 1, *ff. De his, qui notantur infamia. Tertio*, qui ex simili quaestu, seu pretio accepto Histriones, ac turpes ludos agunt: *cit. l. Quod ait* §. *ult. de his, qui notantur infamia. Quarto*, qui

operam suam ad pugnandum cum bestiis locant : *leg.* 1, §. 6 *Item senatusconsulto ff. de postulando. Quinto*, qui, vel quae eodem tempore sponsalia, vel Matrimonium contrahunt cum duabus, vel duobus ; *l.* 1, *et l. Quid ergo* 13, *ff. de his, qui notantur infamia. Sexto*, qui crimen perjurii promissorii committunt ; *l. Si quis major* 41, *C. de Transact. Septimo*, Usurarii manifesti, et usuras usurarum exigentes ; *leg. Improbum* 20, *C. Ex quibus causis infamia irrogatur. Octavo*, Haeretici ; *Authent. Gazaros Cod. de Haereticis. Nono*, Mulieres intra annum viduitatis ad secundas nuptias transeuntes ; *l.* 1, *C. de secundis nuptiis:* Ast haec infamia fuit sublata a Jure Canonico *in c.* 4 *de secundis nuptiis. Decimo*, Milites ignominiose exauctorati ob crimen commissum ; *leg.* 1, *et* 2, *ff. de his, qui notantur infamia.*

6 Infamiam Juris ipso *Jure*, *et Facto* contrahunt de Jure Canonico ultra numero antecedenti specificatos, etiam illi, qui tales expresse declarantur *in c. infames* 17, *caus.* 6, *q.* 1, ibi : « Infames » esse eas personas dicimus, quae pro aliqua cul» pa notantur infamia, idest omnes, qui Christia» nae Legis normam abjiciunt, et statuta Eccle» siastica contemnunt; similiter fures, sacrilegos, » et omnes capitalibus criminibus irretitos; Sepul» chrorum quoque violatores, et Apostolorum, at» que successorum eorum, reliquorumque Patrum » statuta libenter violantes, et omnes, qui adver» sus Patres armantur, qui in omni mundo infamia » notantur: similiter et incestuosos, homicidas, » perjuros, raptores, maleficos, veneficos, adulte» ros, et de bellis publicis fugientes, et qui indi» gna sibi petunt loca tenere, aut facultates Ec» clesiae abstrahunt injuste, et qui fratres calum» niantur, aut accusant, et non probant, vel qui » contra innocentes Principum animos ad iracun» diam provocant, et omnes anathematizatos, vel » pro suis sceleribus ab Ecclesia pulsos, et omnes » quos Ecclesiasticae, vel saeculi leges infames » pronunciant. » Et a Concil. Trident, *Sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat. Matrimon.* declarantur infames mulierum raptores, iisque consilium, vel auxilium praebentes, *et Sess.* 25, *cap.* 19 *de reformat.* declarantur infames etiam in duellum descendentes, eorumque Patrini.

7 Insuper Jure Canonico ii omnes censentur *infames*, qui tales censentur Jure Civili, nisi aliquam infamiam Jure Civili introductam, Canones speciatim sustulerint ; *Communis*, textu expresso *in cap. Omnes* 2, *caus.* 6, *q.* 1, ubi sic praecise habetur : *Omnes vero Infames esse dicimus*, *quos Leges saeculi infames appellant*, *et cap. Infames* 17, *ead. caus. et q.* ibi : *Infames esse eas personas dicimus....et omnes, quos Ecclesiasticae Leges, vel saeculi infames pronunciant.* Dicitur autem
8 notanter : *Nisi aliquam infamiam Jure Civili introductam, Canones speciatim sustulerint.* Quia de facto infamia Jure Civili *leg.* 1, *Cod. de secundis nuptiis* decreta mulieribus intra annum viduitatis ad secundas nuptias transeuntibus fuit sublata *cit. cap.* 4, *Ex. de secundis nuptiis.*

Infamiam Juris *per sententiam Judicis* contra- 9
hunt sequentes : *Primo*, Omnes accusati, et condemnati de publico delicto, idest de tali delicto, cujus, accusatio cuilibet de populo est permissa, ut crimen proditionis, falsi, adulterii, homicidii ; §. 1. *Institut. de publicis judiciis*, *et leg. Infamem ff. eodem. Secundo*, Omnes accusati, et condemnati etiam de aliquibus delictis privatis, ut crimen rapinae, furti, expilatae haereditatis, injuriarum, doli mali, quia licet ista censeantur crimina privata, tamen per sententiam Judicis condemnatoriam irrogant infamiam, *cit. leg. Infamem*, *l. Decuriones* 5, *leg. Furti* 8, *leg. Si expilasse* 12, *Cod. Ex quibus causis irrogatur infamia. Tertio*, Omnes illi, qui de dolo malo, vel calumnia, aut praevaricatione in publico judicio condemnati sunt ; *leg. Athletas* §. *Calumniator, et* §. *Praevaricator ff. de his, qui notantur infamia ; leg. Fustibus* 16 *Cod. Ex quibus causis infamia ir-* 10
rogatur. Ad hoc tamen ut tales condemnati dicantur infames, requiritur, quod sententia condemnatoria non sit suspensa per appellationem, sed jam transierit in rem judicatam, quia sicuti interposita appellatio suspendit sententiam, ita etiam infamiam ex tali sententia oriundam, ut notant Molina *de justitia, et jure disput.* 9, *n.* 4 Silvest. *verb. Infamia n.* 12 ; Reiffenstuel *lib.* 5 *decretal. tit.* 37, *n.* 58; Layman *lib.* 1, *tr.* 5, *part.* 5, *cap.* 4, *sub n.* 1, *verb. Requiritur autem*, et deducitur *ex leg. Furti* 6 §. 1 *ff. de his*, *qui infamia notantur.* Infames 11
in universum, sive *infamia juris*, sive *infamia facti*, summatim a Doctoribus referuntur, ut infra, scilicet Apostatae a Fide, sive haeretici, fautores, defensoresque haereticorum, et eis credentes, et faventes, Schismatici, Simoniaci, Sacrilegi, Sodomitae, Lenones, publici usurarii, duas Uxores habentes, ad bestias pugnantes, duellantes, Milites ignominiose exauctorati ob commissum crimen, homicidae, malefici, venefici, militiae desertores, facultates Ecclesiae auferentes, contra parentes se armantes, fratres calumniantes, et accusantes, et calumniam, seu accusationem non probantes, animos Principum contra innocentes moventes, fures, raptores, adulteri, incestuosi, perjuri, falsarii, proditores, blasphemi, sive maledici, sortilegi, seu qui ad sortilegos, Divinosque concurrunt, raptum mulierum perpetrantes, falsum testimonium dicentes, anathematizati, vel pro suis sceleribus ab Ecclesia expulsi, ducentes uxores viles, et abjectas, vel meretrices, vel rejectas, et repudiatas, vel joculatrices, saltatrices, scenicas, ancillas, concubinas. Denique infames sunt artem aliquam vilem, abjectam, vel ignominiosam profitentes, et publice exercentes, vel officio vili fungentes, quales sunt mimi, scenici, cynedi, histriones, joculatores, ludentes in scenis, buffones, aleatores publici, carnifices, lictores, macellarii, tabernarii, cauponarii, aurigae, et

alii his similes. Item Tutor, vel Curator, qui pupillam sibi, vel filio Matrimonio junxit; Item Presbyteri condemnati ad Triremes, postquam actu remigarunt; *Sacr. Cong. S. Officii* 4 *Junii* 1645. Secus: si non remigassent; apud Monacell. *part.* 3, §. XV, *de irregularitate n.* 161. Vide Barbos. *de offic. et potest. Episcopi part.* 2, *allegat.* 43.

12 Infames tam infamia *juris*, quam *facti*, sunt Irregulares, et Ordines Ecclesiasticos suscipere prohibentur; *cap. Qui aliquo crimine* 4, *dist.* 51, *cap. Infames* 17, *caus.* 6, *q.* 1, *cap. Omnipotens* 4, *de accusationibus, cap. Accusatum* 4, *de Simonia*, Reiffenstuel *lib.* 5, *decretal. tit.* 37, *n.* 59. Navarr. *cap.* 27, *n.* 204. Barbosa *loc. cit. n.* 29. Layman *lib.* 1, *tract.* 5, *part.* 5, *cap.* 4, *n.* 8, et alii passim.

13 Infames tam *Juris*, quam *Facti* excluduntur a dignitatibus, et honoribus praesertim Ecclesiasticis, textu expresso *in cap. Infamibus* 87, *de Regulis Juris in* 6, ibi: *Infamibus portae non pateant dignitatum, et leg. Infamia Cod. de Decurionibus, l. Neque famosis* 2, *Cod. de Dignitatibus.* Et ratio est, quia Dignitates, et reliqua Beneficia Ecclesiastica nonnisi ab illis administrari debent, qui probatae sunt vitae, et integrae aestimationis; *cap. Inter dilectos Ex* 10, *de excessibus Praelator.* Barbosa *loc. cit. n.* 19. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 60. Layman *loc. cit. n.* 5. Covarruvias, Abbas, Garcias, et alii passim cum Rota recentior. *part.* 19, *tom.* 2, *decis.* 501, *n.* 5.

14 Infames tam Juris, quam Facti, excluduntur ab actibus legitimis, et publicis muneribus ac officiis, v. g. Judicis, Assessoris, Advocati, Accusatoris, Testis, et hujusmodi; *cap. Infamis persona* 1, *cap. Infames* 2, *caus.* 3, *q.* 7, *cap. Licet* 23, *et cap. Testimonium* 54, *Ex. de Testibus: leg. Testimonium* 3, §. 1, *ff. eodem*, Reiffenstuel *loc. cit. n.* 61. Layman *loc. cit. n.* 7. Silvester *verb. Infamia q.* 8, et alii communiter.

15 Electio facta de persona infami, seu collatio Beneficii, sive saecularis, sive regularis, facta infami infamia Juris latae sententiae, est ipso Jure irrita; Layman *loc. cit. n.* 6. Passerin. *de elect. cap.* 25, *numer.* 595. La Croix *lib.* 4, *numer.* 787, et alii communiter. Sic etiam si quis infamis eligatur, seu provideatur post sententiam declaratoriam criminis, cui annexa est infamia ipso jure, electio, seu provisio est ipso Jure nulla, nec toleratur, sed

16 omni effectu caret: Passerin. *loc. cit.* La Croix *loc. cit.* Leurenius *quaest.* 340, *et sequent.*, et communis aliorum. Si autem infamia sit tantum

17 *Facti*, quamvis sic infamis non debeat eligi, nec provideri, ex communi Doctorum sententia, ejus tamen electio, seu provisio non videtur ipso Jure irrita, sed irritanda, quando sufficienter constabit de facto criminoso, seu de delicto; et interim sic electus, vel provisus, Beneficium in foro conscientiae retinere potest, si per vitae emendationem infamiam, et consequenter Irregularitatem amovere, seu abolere velit. Cum enim talis criminosus, nec a Jure, nec ab homine condemnatus sit, non videtur illi tanta obligatio imponenda, si se ad Beneficium habilem reddere velit. Garcias *de Benefic. part.* 7, *cap.* 8, *n.* 47, La Croix *loc. cit. num.* 787, cum aliis, Layman *loc. cit. num.* 6, ubi tamen dicit, quod in foro externo debet Judex talem electionem, vel collationem, perinde cassare, ac si in principio irrita fuisset. Multi tamen, ut Abbas, Joannes Selva, Navarrus, Molina, Avila 18
apud Layman *loc. cit. n.* 6, et alii volunt, absolute electionem, seu provisionem factam de infami *infamia Facti* esse ipso jure nullam.

Ob delictum occultum nulla contrahitur infamia 19
neque Juris, neque Facti, cum nedum ad infamiam Facti, sed etiam ad infamiam Juris requiratur, quod adsit fama publica, et quod delictum sit publicum, et quod infamia sit bonae famae, seu aestimationis apud alios diminutio, quae utique non sequitur, ubi crimen est occultum; *argum. cap. Ex tenore* 4, *et cap. ult. Ex. de temporibus Ordination.*, et sic tenet Glossa *in cap. Inquisitionis, de accusationibus*, Abbas *in cit. cap. Ex tenore n.* 4. Covarruv. *lib.* 3, *variarum resol. cap.* 3, *n.* 3, Navarr. *cap.* 27, *n.* 248. Coninch. *disp.* 18, *dub.* 7, *n.* 56. Henriquez *lib.* 13, *cap.* 38., *et lib.* 14, *cap.* 5, *n.* 1, *et* 56. Avila *part.* 7, *disp.* 3, *dub.* 7, *conclus.* 1, Sanchez *lib.* 2, *moral. cap.* 26, *n.* 1, Reiff. *loc. cit. n.* 57, et alii passim tradentes hanc regulam *cit. cap. ultim. Ex. de temporibus Ordinationum*, nempe quod *Per nullum crimen occultum excepto homicidio* (adde tu violationem Censurae Ecclesiasticae) *irregularitas contrahitur.* Immo varii volunt infamiam non incurri, quando de- 20
lictum propter quod ipsa infamia eo ipso irrogatur, est occultum, nisi accedat sententia declaratoria; Sic Bursat. *cons.* 14, *num.* 18, *cum seq. lib.* 1, Azorius *Instit. moral. part.* 1, *lib.* 8, *cap.* 13, *q.* 7, *vers. Sed verius*, Sanchez *in praecepta Decalogi tom.* 1, *lib.* 2, *cap.* 26, *n.* 1, Farinac. *de haeresi q.* 188, *n.* 56., et alii contra Barbosam *loc. cit. n.* 18. S. Anton. *part.* 3, *tit.* 28, *cap.* 5. Silvestrum, et alios.

Infamia ipso jure, vel per Judicis sententiam 21
contracta non tollitur per poenitentiam, sed per dispensationem Principis, cujus auctoritate infamia decreta fuit. Cum enim infamia habeat rationem poenae sententialis, quae a legitimo Principe illata est, sequitur non posse tolli, nisi ab eodem Principe, aut ab alio qui ab ipso privilegium habeat, nam ejusdem jurisdictionis est ligare, et absolvere, *Communis* cum Layman *loc. c. num.* 10, Suarez *disp.* 48, *sect.* 2, La Croix *lib.* 7, *num.* 516.

Infamia *Facti*, licet orta sit ex crimine enormi, 22
et digno depositione, penitus tollitur per factum contrarium, idest per publicam, et constantem vitae emendationem, saltem per triennium: sublata autem infamia, consequenter etiam cessat omnis inhabilitas, tum Civilis, tum Canonica: Colligitur *ex c. Testimonium* 54, *Ex. de Testibus, et attestat.*

ex cap. Nunquam 4, *dist.* 56, ubi ex verbis S.
Chrysostomi sic dicitur : « Ad meliora conversum
nequaquam prior vita commaculat ; *ex cap. Si duo*
4, *caus.* 35, *quaest.* 6, ibi : « Se . . . noverint se-
gregatos, atque infames effectos, donec ab Incesti
facinore desinant ». Et ratio conclusionis est quia
ex c. Cum cessante 60, *Ex. de appellat.* « Cessante
causa cessat effectus » *et ex cap. Omnis res* 1, *de
Regulis Juris in* 6 « Omnis res per quascumque
causas nascitur, per easdem dissolvitur. » Et sic te-
net communis Doctorum cum Layman *loc. c. n.*
10, La Croix *ibid.* 7, *n.* 517.
23 Solus Summus Pontifex dispensat in infamia
Juris, ac in irregularitate, quae ab ipsa procedit.
Communis cum Barbosa *loc. c. num.* 30. Layman
loc. c. num. 3. Fagnan. *lib.* 5, *decretal. in cap.*
24 *Vergentis* 10 *de haereticis n.* 38. Episcopus autem
dispensare potest solum in infamia *Facti*, qualis
est quae nascitur ex crimine aliquo notorio. Bar-
bosa *loc. c. num.* 31. Navarr. *in Manuali c.* 27.
num. 204. Miranda *in Manual. Praelator. tom.*
2, *quaest.* 8, *art.* 5, *conclus*, 1. Joann.a Cruce
de statu Religion l. 1, *cap.* 6, *dub.* 17, *conclus.* 2.
Fr. Sigismund. a Bononia *de election. dub.* 87.
25 *num.* 6, et alii. Immo volunt alii, Episcopum,
aut Praelatum neque posse cum Subdito benefi-
ciando dispensare in infamia *Facti*, sed solum in
effectibus, quos causat infamia ; nam, dicunt ipsi,
infamia *Facti*, quandiu non purgatur, est impe-
dimentum quasi de Jure naturae excludens a Be-
neficio. Passerin. *de election. cap.* 25, *num.* 540,
La Croix *lib.* 4, *num.* 788.
26 Alios infamare quale sit peccatum, et quam
obligationem inducat : Et an aliquando liceat ?
Vide *verb. Detractio art.* 1, *et art.* 2, *per tot.*
27 Se ipsum infamare quale sit peccatum ; Vide
verb. Detractio art. 1, *num.* 58. *et* 59.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

28 Divisio infamiae in infamiam Juris, et in infa-
miam Facti, quam tradit Auctor *n.* 3, nonnullis
displicet ; Vide *Donell. Comment. Jur. Civil. lib.*
29 18, *cap.* 6, *litt. I.* Sed eam probat *Osual. Hilli-
ger. in suo Donell. Enucleat. loc. mox citat.*, *et
Freher. de Infam. lib.* 3, *cap.* 22, *qui num.* 18,
hanc Regulam tradit : « Quidquid bonis moribus
adversum, et gravium virorum incorrupto judicio
dedecens existimatur, facti infamiam gignit. »
30 Recte vero notat *Styrk. in Usu moderno Pande-
ctar. lib.* 3, *tit.* 2, a. 1, quod sive de infamia Ju-
ris, sive de infamia Facti agatur, ad mores Pro-
vinciarum praecipue recurrendum sit ; et exinde
infamia sit dijudicanda ; Idque quia quod olim in-
famiam irrogabat, contraria lege, vel consuetudine
31 ab infamiae macula liberari potuit. De Carnifici-
bus, Lictoribus, Prodeuntibus in scenam, infra
32 annum luctus nubentibus, Tutoribus Pupillas du-
centibus, et aliis id genus, an hodiernis moribus
pro infamibus habendi sint, vide apud laudatum
Auctorem loco mox allegato. E numero vero infa-
mium tollendi sunt Aurigae, quos nescio cur Au- 33
ctor num. 11, infames reputavit.
De effectibus infamiae consule *Freher. dict. lib.* 34
3, *de Infam. cap.* 24, *et sequent. utrobique per tot.*
Nota vero quod effectus illi Filios non sequuntur, 35
Carpzov. part. 3, *decis.* 298, *num.* 14. *Mev. part.*
5, *decis.* 117, *num.* 7. De causis vero infamiae Ju- 36
ris *vide Donel. Comment. Jur. Civil. lib.* 18. *cap.*
7, *et* 8, tum et maxime ibidem *Osvald. Hilliger.*
qui hanc materiam accuratissime tractavit, et una 37
docet, quando tollatur infamia.
An causa non poena hodie infamet, expendit 38
Stryk. in Usu Moderno Pandectar. lib. 3, *tit.* 2,
§. 13.
Non omittendum, quod observat *Mornac. ad* 39
leg. 13, §. 7, *ff. de his, qui notantur Infamia*,
hodie ob poenam graviorem alicui irrogatam fa-
mam condemnati non conservari. At non video, 40
quare gravatus in uno, in alio non debeat suble-
vari, et beneficio *d. l.* 13, in conservanda fama gau-
dere.
Nec est praetereundum, receptum in praxi es- 41
se, ut scilicet Judici liceat condemnato de delicto
famoso famam reservare dictata poena : At pra-
xim hanc improbat *Stryk. in Usu Moderno Pan-
dect. lib.* 3, *tit.* 2, §. 14.

ADDITIONES CASINENSES

Quamvis auctori sub n. 12 videatur, infames, tam infamia juris, quam facti fieri irregulares, attamen sententia Garciae, aliorumque accuratiorum Canonistarum nobis magis arridet, nempe, infames maxime infamia facti laborantes, non esse proprie, simpliciter, et absolute, stricteque irregulares, cum non sit id expressum in jure; et ideo tales non dicendos, sed large, et *secundum quid*, quatenus prohibentur promoveri stante infamia. Et in materia irregularitatis pro regula habendum est, impedimentum illud, quod absque dispensatione tollitur, et potest cessare facto, non esse proprie irregularitatem. « Et id existimo verum, etiamsi infamia » procedat ex delicto vere notorio, depositione di» gno; nam adhuc non est irregularis vere — Rur» sus existimo, crimen notorium, etiam enorme, » non inducere irregularitatem ratione infamiae, » etiam pro tempore, quo durat talis status perso» nae » *Garcias de benefic.* Part. 7, Cap. 8, n. 64, 65, 66. Part. XI Cap. 3, n. 118. *Barbosa de Offic. et Potest. Episcopi allegat.* 43, n. 29, et 31. « Infamia facti, inquit quoque Monacellus, non in» ducit irregularitatem, quia per triennalem vitam » laudabilem aboletur, et bona fama recuperatur » quoad omnia; tum demum, quia in eo Episcopus » dispensat. » *Formul. legal.* Pract. Part. 3, Tit. 3, n. 14, pag. 248.

Hinc porro est, eodem Garcia docente, quod licet infamis infamia facti sit inhabilis ad obtinenda beneficia ecclesiastica, obtentis tamen non prive-

tur Cit. Part. 7, Cap. 8, n. 36. Atque istud discrimen inter utramque infamiam, juris nempe, et facti intercedit; quod illa non solum impediat praefici, sed etiam removeri faciat a dignitatibus habitis; postrema vero non nisi a dignitatibus habendis quem repellat. *Barbosa cit. allegat. n.* 19.

Quibus praemissis, illud videtur deduci posse consectarium, scilicet collationem, electionem, seu provisionem infami factam seu criminoso, crimine non inducente irregularitatem, (uti ea quae ex homicidio voluntario contrahitur, Conc. Trident. Sess. 14, cap. 7, de Reformat. Sess. 24. cap. 6 ibidem) seu inhabilitatem ad beneficia, non esse ipso jure nullam, sed validam. *Garcias cit. part.* 7, *cap.* 8, *n.* 47.

Quoad infamiam juris « Adverte, quod licet Pontifex possit delinquenti famam restituere, et juris infamiam ex delicto incursam tollere, non potest tamen removere infamiam facti; quia opinio hominum de bonitate, vel de malitia alicujus non potest ab aliquo, etiam maximo, vel supremo Principe removeri. Princeps quippe non potest facere, ut homines credant illum esse bonum, quem credunt, et credere volunt esse malum; imo non nisi a Deo infamia facti aboleri potest, ut per Roman. sing. 469 incip. *dubitatio est magna.* Verum Sfort. quem refert, et sequi videtur Farin. *in praxi Crimin.* p, 4, q. 6, n. 45 dicit, quod Princeps restituit etiam ab infamia facti, si hoc ei placeat, et exprimat. » *Barbosa* in V *Decret. Tit.* 34, *cap.* 8, *ex tuarum* — item citat. allegat 43, n. 20.

INFANTES

Quoad Infantes sine Baptismo defunctos, qui ad quaedam Sanctuaria prodigiis celebrata, deferri solent, et ibi fusis precibus, ut Deus eos ad vitam revocare dignetur, donec saltem Baptismum recipere possint, ac si aliquod, licet incertum, in eis vitae signum appareat, sub conditione baptizantur; cumque deinde, ut plurimum, morti reddantur, seu potius dicta dubia vitae signa non appareant, tamquam baptizati in loco sacro sepeliuntur, Benedictus XIV, *de Synodo Dioecesana lib.* 7, *cap.* 6, *num.* 10, *et* 11, relatis variis Dioecesanis Synodis, in quibus praemissa omnia vetita fuerunt sub gravium poenarum interminatione, deinde *sub num.* 12, testatur, quod a Congregatione S. Officii re diligenter examinata, die 27 Aprilis 1729 decretum fuit, quod hujusmodi consuetudo de medio tolleretur; Idemque confirmatum fuit die 19 *Decembris* ejusdem anni, *item* 20 *Februarii* 1737, 30 *Januarii* 1738, 3, *et* 6 *Junii* 1744 *ac denique die* 11, *Maii* 1751.

INFERNUS

SUMMARIUM

1. Inferni, seu inferorum quatuor sunt loca, seu sinus, et assignantur. — 2. Horum quatuor inferorum loca rationabiliter desumuntur ex quatuor poenarum generibus. — 3. Ostenditur, quod fuerit subterraneus Limbus Sanctorum Patrum. — 4. Ostenditur, quod sit subterraneus Limbus puerorum. — 5. Ostenditur, quod sit subterraneum Purgatorium. — 6. Ostenditur, quod sit subterraneus Infernus. — 7. Inferorum locus, et ignis ejus creatus est in prima die, in qua Deus creavit Mundum. — 8. In Inferno adest verus, et proprie dictus ignis, quo damnati cruciantur. — 9. Ignis Inferni est corporeus, et ejusdem speciei cum hoc nostro elementari. — 10. Spiritus damnatorum ab igne infernali torquentur per modum alligationis, et detentionis localis, ut in carcere, et per alligationem, et detentionem objectivam. — 11. Probatur ex Scriptura, quod poena ab igne Inferni spiritibus damnatorum illata, sit poena alligationis, et detentionis. — 12. Idem probatur etiam auctoritate Sanctorum Patrum. — 13 Demonstratur, quomodo dicta poena ab igne corporeo spiritibus inferatur, *ad n.* 14. — 15. Ostenditur, quod ignis Inferni cruciet spiritus damnatos, etiam ipsos immutando objective. — 16. Haec detentio objectiva est multo gravior, et acerbior quam alligatio, et detentio localis. — 17. Probatur signanter quod ignis Inferni non cruciet spiritus damnatos actione physica, sed intentionali *ad n.* 18. — 19. Quamvis in Inferno praeter poenam ignis, alias sensus poenas ponat Sacra Scriptura; Nemo tamen in hac vita scire potest distincte, et determinate quaenam, et quot sint damnatorum poenae, nisi a Deo revelante eas percipiat. — 20. Homines damnati in Inferno post Judicium universale, etiam quoad corpora sunt igne cruciandi. — 21. Licet non sit improbabile, quod damnati post Judicium actione tantum intentionali sint ab igne cruciandi, absolute tamen tenendum est esse tunc cruciandos ab igne non solum actione intentionali, sed etiam actione reali. — 22. Adducitur, et solvitur objectio. — 23. Post diem Judicii non augebitur poena, et tristitia essentialis damnatorum, sed solum dolor, et poena accidentalis. — 24. Tam poena damni, quam poena sensus in damnatis erit inaequalis juxta inaequalitatem demeritorum. — 25. Deus in Inferno in punitione damnatorum exercet misericordiam parcentem, et mitigantem, seu partialem, non vero liberantem, et totalem. — 26. Peccatum veniale in Inferno punitur sola poena temporali, sicuti etiam peccatum mortale confessum, et nondum in hac vita ejus poena soluta. — 27. Ostenditur quis sit verus sensus illius catholici axiomatis, quod *in Inferno nulla est redemptio*. — 28. Anima Christi ad omnia loca Inferni descendit. — 29. Christo non fuit aliqua poena esse in Inferno. — 30. Descensus Christi ad Inferos contulit animabus justorum duo maxima bona, quae assignantur. — 31. Christus ad Inferos descendens nullum de Purgatorio secum duxit, nisi talis tunc poenam totam purgatoriam, quam erat subiturus, solverit. — 32. Et tanto minus Christus ad inferos descendens liberavit animas aeternaliter damnatas in Inferno. — 33. Nec liberavit animas infantium, quae decesserant cum peccato originali. 34 — Aliquae animae damnatae interdum crucian-

tur in aliquibus locis extra Infernum per Divinam specialem ordinationem ad exemplum, et correctionem vivorum. — 35. Ora Inferni non sunt montes Ætna, Vulcanus, nec Vesuvius, et similes. — 36. Animae damnatae portantur in Infernum a Daemonibus. — 37. Et in die Judicii descendent in Infernum per miraculum absque aperitione terrae. — 38. An Trajanus Imperator gentilis, aliique pagani, et peccatores fuerint precibus aliquorum Sanctorum liberati ab Inferno, *ad n.* 39. — 40. Data quod Historia Trajani, et aliae referentes aliquos gentiles, et peccatores fuisse per Apostolos, et alios Sanctos de Inferno eductos, essent verae; quomodo ipsi fuerunt damnati, et liberati.

1 Inferni, seu Inferorum quatuor sunt loca, sive sinus, juxta qualitatem poenarum, quas animae defunctorum in illis sustinent, nempe Limbus Sanctorum Patrum veteris Testamenti, Limbus sive locus parvulorum in peccato originali decedentium, Purgatorium, et locus damnatorum, qui Infernus communiter dicitur; Sic communis Theologorum sententia teste Bellarmino *tom.* 2, l. 2, *de Purgatorio cap.* 6, *vers.* « *Octava, est communis Scholasticorum* » Beyerlinck *in Theatro vitae humanae, verb. Infernus.*

2 Horum quatuor Inferorum loca, seu quatuor inferni partes rationabiliter desumuntur ex quatuor poenarum generibus, quia omnia illa quatuor loca sunt poenalia, et omnis poena, aut est tantum damni, aut etiam sensus; et rursus aut aeterna, aut temporalis. Pro poena igitur solius damni temporali, erat Limbus Ss. Patrum, qui nunc vacuus remanet. Pro poena solius damni aeterna, est Limbus puerorum. Pro poena damni, et sensus temporali est Purgatorium. Pro poena damni, et sensus aeterna est Infernus; Bellarm. *loc. cit.* et alii passim.

3 Quod Limbus Sanctorum Patrum veteris Testamenti fuerit subterraneus, seu in Inferno, constat *ex Genesi* 37, num. 35, ubi Jacob, audita morte filii sui Joseph, *Descendam*, dixit, *ad filium meum lugens in Infernum*, quem tamen sciebat esse in Limbo. Item ex Apostolo *ad Ephes.* 4, habetur, quod Christus *descendit ad inferiores partes terrae:* et ex Symbolo, quod *descendit ad Inferos;* constat autem quod ivit ad sinum Abrahae, unde liberaret animas Sanctorum Patrum, adeoque talis Limbus est in inferioribus partibus terrae.

4 Quod Limbus puerorum sine Baptismo decedentium sit subterraneus, seu in Inferno, habetur ex Concilio Florentino, *Sess. ult.* ubi definitur eos, qui cum solo originali moriuntur, mox in Infernum descendere; Et tradunt communiter Doctores.

5 Quod Purgatorium sit in inferioribus terrae partibus, seu in Inferno, deducitur ex Apostolo *ad Philippens.* 2, ubi habetur quod *in nomine Jesu omne genuflectatur Caelestium, Terrestrium, et Infernorum* (*) quae ultima verba solummodo de animabus Purgatorii; intelligi possunt, cum nequeant intelligi de animabus in Inferno damnatis, quae nedum non flectunt genua Christo, sed potius illum continuo blasphemant, juxta illud *Psal.* 73, *num.* 33. *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.* Item ex illo *Psal.* 113. « Non mortui laudabunt te, Domine, neque omnes qui descendunt in Infernum »; unde colligitur, adesse aliquas animas in inferioribus terrae partibus, quae Deum laudant, quae cum non possint esse animae aeternaliter damnatae in Inferno, debent necessario esse animae temporaliter puniendae in Purgatorio. Item aliis Sacrae Scripturae textibus omissis, ex illis verbis, quae in Sacrificio Missae pro Defunctis dicuntur: « Libera Domine animas fidelium Defunctorum de poenis Inferni, et de profundo lacu »; quae verba intelliguntur solum de animabus Purgatorii, cum in Inferno nulla sit redemptio. Vide verb. *Purgatorium.*

Quod Infernus proprie dictus sit in inferioribus 6
terrae partibus, nemo est qui dubitet; imo per omnes est locus infimus inferorum. Et de hoc est sermo in praesenti; et de hoc intelliguntur omnes illae comminationes Sacrae Scripturae, et parabolae Evangelicae de Servo infideli et pigro, de Zizaniis etc. *Matth.* 13. Et in hunc descenderunt Chore, Dathan, et Abiron, qui ut habetur *Num. cap.* 16, *num.* 33, *descenderunt vivi in infernum operti humo*, et in hoc sepultus est dives ille, de quo *Lucae* 16 dicitur: *Mortuus est dives, et sepultus est in inferno.*

Inferorum locus, et ignis ejus creatus est in pri- 7
ma die, in qua Deus creavit Mundum; Abulensis *tom.* 7, *in Matthaeum cap.* 25, *qu.* 708, *in principio*, Beyerlinck *in Theatro vitae humanae, verb. Infernus litt. I.* Tirinus in *Genesim cap.* 1, *num.* 1, et alii passim contra Ludovicum Molinam existimantem tertia die creatum fuisse Infernum, eo quod illa die terra ornata fuisset, in cujus centro Infernus est. Et ratio nostrae conclusionis est, quia Deus in prima die creavit Angelos; et Angeli ut habentes actus celerrimos, statim ut creati sunt, peccaverunt, et statim damnati sunt ad ignem Inferni, adeoque dicendum est in prima die creatum fuisse Infernum.

In Inferno adest verus, et proprie dictus ignis, 8
quo damnati cruciantur; Sic communis Theologorum sententia teste Tirino *in Judith cap.* 16, *num.* 21. Mastrio *Theolog. moral. disp.* 26, *num.* 5, contra Calvinum, et alios Haereticos. Et hoc de-

(*) « *Et infernorum*, inquit D. Augustinus Calmet interpretaturus allatum ab Auctore ex Epistola ad Philippenses testimonium, Mortuorum, Ipsorumque Daemonum, ac damnatorum.... qui ejus nomen, nunc quidem proscindunt, sed suprema judicii die illum uti Deum Judicemque agnoscere, atque adorare cogentur ». Haec porro interpretatio auctoritati innititur S. Joannis Chrysost. Theodoreti, Estii, Menochii, Zaochii, Tirini, aliorumque. Hinc patet Daemones, damnatosque, sin minus sponte, saltem coacte se flectere in nomine Jesu.

ducitur expresse ex pluribus Sacrae Scripturae locis, in quibus de tali igne fit frequentissima mentio, et signanter *Matth. cap.* 2, *num.* 10. « Omnis arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur »: et *num.* 12. « Paleas comburet igni inextinguibili »: *cap.* 13, *num.* 42. « Mittent eos in caminum ignis » *cap.* 25, n. 41. « Discedite a me maledicti in ignem aeternum » *Marc. cap.* 9, n. 42. « In Gehennam, in ignem inextinguibilem; ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur » *Lucae c.* 19, *num.* 24. « Crucior in hac flamma » *Apocalyp. cap.* 14, num. 10. « Cruciabitur igne, et sulphure » *cap.* 2, *n.* 9. « Missus est in stagnum ignis » *cap.* 21, num. 8. « Pars illorum erit in stagno ardenti igne, et sulphure » *Deuteronom.* 32, *n.* 22. « Ignis succensus est » *Judith cap.* 26, num. 21. « Dabit ignem, et vermes in carnes eorum, ut urantur, et sentiant usque in sempiternum » *Ecclesiastici cap.* 7, *num.* 19. « Vindicta carnis impii ignis, et vermis » *Isaiae cap.* 33 *num.* 14. « Quis poterit habitare cum igne devorante, cum ardoribus sempiternis? » *Psal.* 10, *num.* 7. « Pluet super peccatores laqueos ignis, et sulphur, et spiritus procellarum pars calicis eorum » *Psalm.* 20, *num.* 10. « Pones eos ut clibanum ignis ». *Psalm.* 139, *num.* 11. Cadent super eos carbones, in ignem dejicies eos ».

9 Ignis Inferni est corporeus, et ejusdem speciei cum hoc nostro elementari; Scotus in 4, *dist.* 44, *q.* 2, *et* 3; S. Bonaventura *ibid. p.* 2, *q.* 1; Mastrius *Theolog. mor. disp.* 26, *num.* 6, et alii passim: Nulla enim est necessitas illum ponendi diversum, et citata loca Scripturae sunt adeo clara, ut nonnisi de vero corporeo igne ejusdem speciei cum nostro elementari interpretari possint, alioquin Scriptura verbo valde aequivoco usa fuisset, et in significatione nobis incognita. Nec obstat, quod ignis infernalis pabulo non indigeat, nec sublimiorem petat locum, sicut hic noster, quia, et in propria sphaera secundum Philosophos ignis alimento non indiget; et facillimum est Divinae Virtuti in infimo loco eum cohibere ad damnatorum cruciatum absque eo quod, sicut ignis noster, suapte natura sublimiorem petat locum.

10 Spiritus damnatorum ab igne infernali torquentur per modum alligationis, et detentionis localis, ut in carcere, ac per alligationem, et detentionem objectivam, idest cruciantur ab igne non actione physica, sed intentionali per tristitiam, quam causat; Sic Scotus, et Scoristae in 4, *dist.* 44, *q.* 2, et etiam Nominales ibidem, et sequuntur recentiores passim; Amicus *disp.* 22, *sect.* 4; Aversa *quaest.* 64, *Sess.* 1; Joannes de S. Thoma *q.* 64, *disp.* 24, *art.* 3. Nazarius, et alii citati, et secuti a Mastrio *cit. disp.* 26, num. 18, *et in secundo sententiarum disp.* 3, *q.* 6, *art.* 3, *num.* 827, ubi ex Suarez testatur hanc fuisse etiam opinionem S. Thomae, et Thomistarum *part.* 1, *q.* 64, *art.* 3, *et* 4, *contra Gentes c.* 90, dicitque expresse, quod sententia in Scholis verior, et communior, tam apud veteres, quam recentiores docet, Daemones, et spiritus damnatorum esse igni alligatos, ita ut ab eo se liberare non possint, et ex hac alligatione cognita, et nolita admodum tristari, et torqueri; quam alligationem ad ignem explicant, vel per modum carceris illos detinentis in certo loco, ne pro illorum libito ubique vagari possint, vel per modum objecti determinantis illos ad continuam sui considerationem, ne expedite pro suo arbitrio valeant ad alia objecta concitanda converti.

Probatur igitur ex Sacra Scriptura, quod poena 11
ab igne Inferni spiritibus damnatorum illata, sit poena alligationis, et detentionis: Fere enim semper Scriptura explicat illam poenam ignis per dictum modum alligationis, et detentionis, et patet ex *Apocalyps.* 20. « Et apprehendit Angelus Draconem, qui est Diabolus, et Satanas, et ligavit eum per annos mille, et misit in Abyssum: » ubi, ut vides, cruciatus Daemonum in Inferno explicantur per vincula, et alligationam, ac detentionem. Et 2. *Petri* 2. « Angelis peccantibus Deus non pepercit, sed rudentibus Inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos »; et in Epistola Catholica S. Judae Apostoli dicitur: « Angelos vero, qui non servaverunt suum Principatum, vinculis aeternis sub caligine reservavit ». Et *Isaiae* 24 « Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, et claudentur ibi in carcere » Et *Threnorum* 3. « In tenebrosis collocavit me sicut mortuos sempiternos, ut non egrediar, aggravavit compedem meum ». Et hoc idem indicat petitio illa: qua *Lucae* 8. Daemones Christum rogabant, « ne illis imperaret, ut in Abyssum irent » ne scilicet ibi carceris, seu alligationis, et detentionis poena punirentur, ut Patres colligunt ex illis verbis *Matthaei* 18. « Quid nobis, et tibi Jesu Fili Dei? venisti huc ante tempus torquere nos? »

Probatur etiam auctoritate Sanctorum Patrum: 12
Sanctus enim Gregorius Papa *l.* 4, *Dialogor. c.* 29, interrogatus: « Quomodo rem incorpoream tenere ignis corporeus possit? » Sic respondit: « Si viventis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur non post mortem, cum incorporeus sit spiritus, etiam corporeo igne teneatur? » Deinde cujusmodi sit ea poena, declarat: « Teneri autem spiritum per ignem dicimus, ut tormento ignis videndo, atque sentiendo puniatur; Ignem namque eo ipso patitur, quod videt, et quia cremari se aspicit, crematur; sicque fit, dum res corporea incorpoream exurit, tum ex igne visibili ardor, ac dolor invisibilis trahitur, ut per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flamma crucietur. » *Item S. Augustinus* 21, *de Civitate Dei cap.* 10, ait: « Cur non dicamus, quamvis miris, verisque tamen modis spiritus incorporeos posse poena corporalis ignis affligi? Nam si spiritus hominum etiam ipsi profecto incorporei etiam nunc potuerunt includi corporalibus membris, et tunc potuerunt corporum suorum vinculis perpe-

-tuo alligari . . . . Adhaerebant ergo, etiamsi eis nulla sint corpora, spiritus Daemonum; immo spiritus Daemonum licet incorporei, corporeis ignibus cruciandi »; et consimiliter loquuntur varii alii Ss. Patres, qui brevitatis gratia omittuntur.

13 Quomodo autem dicta poena ab Igne corporeo spiritibus inferatur? Demonstrat Scotus *in* 4, *dist.* 44, *q.* 2, *num.* 5, ubi dicit, quod « dolor est passio consequens apprehensionem sensitivam, et in appetitu sensitivo, tristitia autem est proprie in appetitu intellectivo, aut in voluntate, et consequens apprehensionem eventus alicujus objecti noliti ». Deinde *num.* 7, dicit, quod « ignis inferni est objectum disconveniens Daemonibus, idque dupliciter, Primo ut detinens spiritum definitive: Secundo ut immutans objective, et utroque modo cruciat Daemones. Primo quidem, quia nolunt detineri ab igne, cui ex lege Dei se alligatos agnoscunt tamquam perpetuo carceri, ac instrumento Divinae justitiae. Unde illa nolita alligatio, ac violenta detentio infert magnam tristitiam, et afflictionem damnatis spiritibus, qui ob innatum libertatis amorem summe tristantur, quod sibi impeditam videant potentiam motivam, ne possint pro libito ubilibet vagari. Si enim brutum animal intellectu, ac libertate carens, et solum sensum, et appetitum habens, dum se catena ligatum videt, adeo vehementer affligitur, et torquetur, multo magis dicta alligatio, et detentio affliget, et torquebit nobilissimos illos spiritus. »

14 Unde *ibidem num.* 9, subjungit Scotus, quod Diabolus summe tristatur; « Non enim tantum » odit detentionem activam Dei, et suam passi- » vam a Deo, sed etiam odit detentionem forma- » lem perpetuam ab illo igne, et per consequens » de illa detentione formali tristatur; Cum autem » tristari sit formaliter cruciari, sequitur, quod » ignis, ut formaliter detinens Diabolum, etiam » aliquatenus effective ipsum cruciet. Nec refert » quod ipsum non detineat effective; Inde nam- » que non sequitur, quod non possit ipsum etiam » effective cruciare, quia ut detinens formaliter est » objectum nolitum, et apprehensum, ut disconve- » niens; Objectum autem nolitum effective infert » tristitiam. »

15 Ostenso igitur ex Scoto, quod ignis Inferni cruciet spiritus damnatos eos detinendo *definitive*, ostenditur, quod etiam eos cruciet ipsos immutando *objective*. « Primo namque, inquit Doctor, *ibi-* » *dem n.* 11, intellectus Angeli determinatur per- » petuo ad intense considerandum ignem in ratio- » ne objecti; Secundo apprehendit istam determi- » nationem, *idest necessitatem*, ad talem considera- » tionem; Tertio odit, et sicut prius istud odium » oritur ex affectione commodi, ex quo vult quod- » cumque objectum, prout sibi delectabile fuerit, » considerare nunc hoc, et nunc illud, et promo- » vetur ex superbia, ex qua vult uti intellectiva » sua secundum imperium voluntatis propriae, et » consummatur ex invidia, propter quam odit de- » terminari a Deo ad aliquam considerationem » unicam; Quarto sequitur apprehensio non tan- » tum nuda istius considerationis sicut in secun- » do, sed apprehensio certa de eventu istius con- » siderationis intensae, et perpetuae: Quinto ex » hoc sequitur tristitia. »

Et haec secunda poena, nempe detentio objectiva, quatenus intellectus ita perpetuo detinetur in intensa consideratione illius ignis vindicis in ratione objecti, ut nullatenus considerare possit alia objecta, est multo gravior, et acerbior, quam prima, nempe alligatio, seu detentio localis sui ab igne. Ignis enim, dicit Scotus *ibidem n.* 13, objective detinens intellectum Angeli, magis effective ipsum cruciat, quam quatenus ipsum detinet localiter. Nam ut detinens localiter tantum, affligit Daemonem effective, quatenus est objectum nolitum; Ut vero ipsum detinet objective, causat effective primam apprehensionem, ad quam determinatur intellectus, quae est nolita, et ita haec ultima detentio habet quasi duplicem actionem in intellectum Daemonis; prior vero habet tantum simplicem, et unicam. 16

Probatur signanter quod ignis Inferni non cruciet spiritus damnatos actione physica, quia ignis ille est corporeus, et ejusdem speciei cum hoc nostro elementari, ut patet ex dictis *supra num.* 9; adeoque naturaliter saltem non potest agere in substantias pure spirituales, quales sunt Daemones, et animae separatae. Nec facile dictu est, quod per potentiam obedientialem res materialis, et corporea possit elevari ad producendum physice accidens spirituale. Et dato etiam, quod hoc sit possibile, non est dicendum, quod Deus velit facere continuum, et aeternum miraculum, ut elevet virtutem illius ignis corporei ad afficiendum physice Daemones, et animas damnatas: Inconveniens enim esset, Deum non posse punire Daemones, et damnatos sine continuo, et aeterno miraculo; Unde concludendum est, quod dictus ignis illos cruciet, et affligat, non actione physica, sed intentionali. 17

Et hoc probatur, quia ponendo quod spiritus damnati crucientur ab Igne Inferni actione intentionali per tristitiam, quam causat, facilius explicatur, quomodo sine miraculo illo talis elevationis Daemones torqueantur vere per ignem, scilicet quatenus cognoscendo se detineri ab illo igne velut carcere, nec posse ab illo eripi, nec unquam avertere cogitationem suam ab illo sic tormentoso, quia summe nolito objecto, utpote summe opposito suae potentiae motivae, et intellectivae a tali alligatione locali, et detentione objectiva, ut summe eis displicita, summam, et intensissimam concipiunt tristitiam. Hic autem modus torquendi est intentionalis, et moralis, cum causet tristitiam, quae est passio spiritualis in intellectu, et voluntate, adeoque ignis Inferni cruciat illos damnatos spiritus poena intentionali. Et haec tristitia, ac spiritualis cruciatus, quem ignis causat in mente il- 18

lorum damnatorum spirituum per dictam duplicem alligationem, ac detentionem localem, et objectivam, est illa incorporea flamma, ac invisibilis ardor, quem S. Gregor. *cit. sup. num.* 12, ajebat, res incorporeas trahere ab igne corporeo, et materiali: « Res corporea incorpoream exurit, dum ex igne visibili ardor, ac dolor invisibilis trahitur, ut per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flamma crucietur ». Unde haec poena dicitur poena sensus, non quia per actus sensuum, vel potentiam sensitivam sustineatur, sed quia causam, et originem habet ab aliquo sensibili corpore, quod causa est hujus poenae; Quod in praesenti ignem esse habetur ex Scripturis, et Patribus allegatis *supra n.* 11, *et* 12, ac aliis similibus.

19 Quamvis in Inferno praeter poenam ignis, alias sensus poenas ponat Sacra Scriptura, scilicet poenam vermis, et poenam fletus, et dentium stridorem, et frigidatem nimiam, tenebras, faetorem sulphuris, spirituum procellas etc. ut patet ex pluribus ipsius testibus, et *Psal.* 10, *num.* 7. « Pluet » super peccatores laqueos, ignis, sulphur, et spi» ritus procellarum, pars calicis eorum. *Psalm.* 59 n. 15. « Famem patientur ut canes. » *Job cap.* 15 *num.* 21. « Sonitus terroris semper in auribus » impii » et *cap.* 24, *n.* 19. « Ad nimium calorem » transeat ab aquis nivium, et usque ad inferos » peccatum illius. » *Isaiae cap.* 3, *n.* 24. « Erit pro » suavi odore faetor. » *Isai. cap.* 34, *n.* 3. « De ca» daveribus eorum ascendet faetor. » *Ezechiel. cap.* 32, *n.* 6. « Irrigabo terram faetore. » *Judith cap.* 15, *n.* 21. « Dabit ignem, et vermes in carnes eo» rum, ut urantur, et sentiant. » *Deut. cap.* 31, *n.* 35. « Fel draconum vinum eorum, et venenum » aspidum. » *Jerem. cap.* 32, *n.* 16. « Cibabo illos » absynthio. » *Apocalyps. cap.* 18, *n.* 9. « Plangent, » cum viderint fumum incendii ejus. » *Matth. cap.* 2, n. 13. « Ploratus, et ululatus multus » et *cap.* 8, n. 12. « Filii autem Regni ejicientur in tene» bras exteriores, ibi erit fletus, et stridor den» tium. » *Marci* 9, *n.* 43, 45, *et* 47. « Ubi vermis » eorum non moritur, et ignis non extinguitur » cum pluribus similibus. Nemo tamen in hac vita scire potest distincte, et determinate, et adaequate, quaenam, et quot sint damnatorum poenae, nisi a Deo revelante eas percipiat, ut teste Mastrio *in Theol. moral. disput.* 26, *art.* 1, *n.* 9, docet communis Patrum, et Theologorum sententia cum S. August. *lib.* 1, *de triplici habitaculo cap.* 1, ubi de poenis Inferni loquens ait: « Mala autem Inferni dicere, vel cogitare ut sunt, nemo potest; pejora quippe sunt valde, quam cogitantur. » Et infra subdit: « Locus inferni plenus est tenebrarum, discordiae, odii, stultitiae, miseriae, turpitudinis, amaritudinis, offensionis, doloris, adustionis, sitis, famis, ignis inextinguibilis, tristitiae, vindictae perennis, et omnis, et ineffabilis mali, quod nec dici, nec cogitari potest ». Et paulo inferius tandem subjungit, quod « in Inferno nihil invenitur, quod desideratur, nihil videtur, nihil sentitur, nisi quod displicet, nisi quod offendit, nisi quod cruciat ». Et concludit, quod « omne malum abundat in carcere diaboli, et nullum bonum ». Et consimiliter loquuntur alii passim Sancti Patres, et Theologi; Et in Evangelio ipso *Lucae* 16, *n.* 28, vocatur Infernus *locus tormentorum*, ubi Ugo Cardin. sic habet: « Bene dicit locum tormentorum, ubi omnia genera tormentorum sunt congregata. »

Homines damnati in Inferno, post Judicium universale, etiam quoad corpora sunt igne cruciandi: Est de Fide, et communis Doctorum; et habetur aperte ex *Matth.* 25, *n.* 44. « Discedite a me maledicti in ignem aeternum »; et ex aliis consimilibus Script. locis. Unde licet non sit improbabile, quod damnati post Judicium actione tantum intentionali ab igne sint cruciandi; Absolute tamen tenendum est, esse tunc cruciandos ab igne, non solum actione intentionali, sed etiam actione reali; idest ignis post Judicium cruciabit homines corpore, et anima praeditos. non solum actione intentionali, idest per dolorem in appetitu sensitivo causatum, sed etiam actione reali revera corpus comburente, quamvis non corrumpente. Hic enim dicendi modus conformior est Sanctorum dictis, et ipsius Sacrae Scripturae ubique dicentis: damnatos igne Inferni esse cruciandos: ignis autem non cruciat nisi actione reali, et executive damnatorum corpora calefaciendo, et ignefaciendo, et dolorem intensum juxta peccatorum gravitatem, et quantitatem causando; Mastrius *loc. cit. num.* 25, cum Sancto Bonav. et aliis ibi allegatis. 20 21

Nec valet objicere quod sic homines damnati post Judicium magis torquerentur, quam Daemones; nam homines praeter poenam illam intentionalem tristitiae in anima ex alligatione locali, et detentione objectiva, sentirent etiam diras, et physicas poenas, quas non sentirent Daemones. Non valet, inquam, quia novit Deus sic attemperare poenas animae cum corporeis, ut ambae simul commensurentur peccatis tam Daemonum, quam hominum. 22

Post diem Judicii poena, et tristitia essentialis damnatorum non augebitur, quamvis augeatur dolor propter passionem, et tormenta corporum, et poena accidentalis ex multitudine damnatorum. Sicut enim post diem Judicii universalis, et corporum resurrectionem non augebitur in Beatis gloria essentialis, sed solum gloria accidentalis, ita in damnatis non augebitur poena, et tristitia essentialis, sed solum poena accidentalis; Mastrius *loc. cit. num.* 27, et alii passim. 23

Tam poena damni, quam poena sensus in damnatis erit inaequalis juxta inaequalitatem demeritorum. Sicut enim Beati inaequalem habent beatitudinem juxta meritorum inaequaliatem, ita damnati quoque inaequalem debent habere poenam, sive damni, sive sensus, juxta inaequalitatem demeritorum, juxta illud Apostoli *ad Romanos cap.* 2, *n.* 6. « Reddet unicuique juxta opera ejus ». Et *Apocal. cap.* 18, *num.* 7. « Quantum glorifica- 24

vit se, et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, et luctum ». Et ibidem *cap.* 22, *num.* 12. « Ecce venio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua ». Et *Deuteronom. cap.* 25, *num.* 3. « Pro mensura peccati erit et plagarum modus ». Scotus *in* 4, *dist.* 44, *qu.* 2, *et dist.* 50, *q.* 6, Mastrius *loc. cit. a num.* 33, *ad* 36, et alii passim.

25 Deus in Inferno in punitione damnatorum exercet misericordiam parcentem, et mitigantem, seu partialem, non vero liberantem, seu totalem; Sic expresse Scotus *in* 4, *dist.* 46, *q.* 4. *in fin.* Mastrius *loc. cit.* a *num.* 51, *ad* 55: quod etiam docuerunt ibid. S. Th. et S. Bonav. Et prima pars colligitur ex illo *Ps.* 76. « Numquid obliviscetur » misereri Deus, aut continebit in ira sua misericor» dias suas? Et ex illo *Psalm.* 142. In Misericor» dia tua disperdes omnes inimicos tuos ». Et ex illo Habacuc 3. « Cum iratus fueris, misericordiae recordaberis ». Secunda autem pars colligitur ex illo Jacobi 2. « Judicium sine misericordia fiet ei qui non fecit misericordiam »; et ex aliis similibus. Unde Scotus *l. c.* ad conciliandos Scripturae textus, qui quantum ad hoc videntur sibi contrarii, et demonstrandum quomodo misericordia in punitione damnatorum concurrat cum justitia, duplicem in Deo misericordiam distinquit; Unam totaliter a miseria liberantem, qua Deus utitur, cum in hac vita electos liberat a servitute diaboli, vel ab omni alio malo tam spirituali, quam corporali, sive imminente, sive praesente defendit; Alteram parcentem, vel mitigantem, seu partialem, qua Deus utitur, vel in hac vita, vel in alia vita, sed tamen citra condignum demeriti, condonando scilicet aliquam partem poenae, licet non totam juxta demerita; Unde prima dicitur misericordia totalis, quia omne prorsus malum aufert; Secunda vero partialis, quia solam partem tollit malorum. Et sic illud Jacobi 2. *Judicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam*, loquitur de misericordia liberante, et totali, non autem de parcente, et partiali.

26 Peccatum veniale, sive in hac vita dimissum quoad culpam, sive non, licet mortali conjunctum, in Inferno punitur sola poena temporali, sicuti pariter poena peccati mortalis hic remissi, sed non in hac vita soluta, persolvitur, ac terminum habet in Inferno: Sic Scotus *in* 4. *dist.* 21, *qu.* 1, quem sequuntur Scotistae omnes, et Nominales, et alii plurimi apud Mastr. *lib.* 2, *sent. disp.* 6, *de peccatis quaest.* 8. Vide verb. *Peccatum n.* 78, *et* 79.

27 Quisnam sit verus sensus illius Catholici axiomatis, quod *in Inferno nulla est redemptio?* Vide verb. *Peccatum n.* 80.

28 Anima Christi ad omnia loca Inferni descendit. Colligitur ex illo *Ecclesiastici cap.* 14, *n.* 45. « Penetrabo omnes inferiores partes terrae, et inspiciam omnes dormientes». Et S. August. *Epist.* 99, dicit, Christum descendisse ad loca Inferni, ubi erant dolores, et tormenta. Et S. Fulgentius *lib.* 3, *ad Transimundum cap.* 30, dicit « Christum descendisse usque ad Infernum, ubi solebant peccatorum animae torqueri ». Et S. Cyrillus Hierosolymitanus, *Cath.* 4. S. Ambrosius *in libro de Mysterio Paschae*, S. Eusebius Emissenus *in Oratione de Pascha*, et alii Patres dum describunt terrorem gehennae, ac Daemonum in descensu Christi, aperte indicant Christum praesentiam suam illis manifestasse. Sic cum aliis Bellarminus *t.* 1. *de controversiis Fidei lib.* 4. *de Anima Christi c.* 16, *lit. A. et B.* ubi ait, quod non videtur satisfacere id, quod dicit S. Thom. 3, *part. q.* 52, *art.* 2, nempe, quod Christus per realem praesentiam solum descendit ad Limbum Patrum, per effectum autem ad omnia loca Inferni. Nam dicit ipse Bellarminus, hoc modo possumus cum Durando dicere ad nullum locum Christum descendisse aliter quam per effectum, cum Scriptura non distinguat loca.

Christo non fuit aliqua poena esse in Inferno, 29
anima enim Christi, dum fuit in Inferno, fuit quidem in loco poenae, sed sine poena: S. Bonav. *in dist.* 22, *q.* 4, cujus loquendi modus, teste Bellarm., *l. c. litt. D.* videtur magis conformis Ss. Patribus.

Descensus Christi ad Inferos contulit Animabus 30
justorum duo maxima bona, nempe Beatitudinem essentialem, et eductionem in Coelum. Beatitudinem enim essentialem continuo illis praestitit, juxta illud *Ecclesiastici cap.* 24, *num.* 45. « Penetrabo omnes inferiores partes terrae .... illuminabo omnes sperantes in Domino ». *Et illud Lucae* 23. «Hodie mecum eris in Paradiso»: quod Origenes *homil.* 15, *in Gen.* asserit dictum fuisse non solum Latroni, sed etiam omnibus justis, qui in Inferno, seu in Limbo Sanctorum Patrum erant. Et Tirin. *in cit. cap.* 23, *Luc. n.* 43, claram Dei visionem, intuitu mortis Christi, statim ac expiravit, concessam fuisse omnibus in Limbo; Eductionem autem in Coelum praestitit illis die suae Ascensionis juxta illud: « Ascendens Christus in altum captivam duxit captivitatem. »

Christus ad Inferos descendens nullum de Pur- 31
gatorio secum duxit, nisi talis tunc poenam totam purgatoriam, quam erat subiturus, solverit: Tostatus *Paradoxon* 5, *cap.* 118; S. Thomas 3, *par. quaest.* 52, *art.* 8, ubi docet, Animas Purgatorii non esse liberatas simpliciter ex descensu Christi ad Inferos: Bellarmin. *loc. cit. cap.* 16, et alii contra alios. Non enim tunc liberavit Christus nisi illos, qui habuerunt talem dispositionem, qualem habent qui nunc liberantur.

Et tanto minus Christus ad Inferos descendens 32
liberavit Animas aeternaliter damnatas in Infer-
no, quia IN INFERNO NULLA EST REDEMPTIO: *Sic Do-*
ctores communiter. Nec liberavit Animas infan- 33
tium, qui decesserant cum peccato originali; Pueri enim in Limbo manentes, semper ibidem manebunt; Tostatus *Paradoxon* 5, *cap.* 126. Bellarminus *loc. cit. cap.* 16, et alii. Vide verb. *Peccatum n.* 66, *et* 67.

34 Aliquae Animae damnatae interdum cruciantur in aliquibus locis extra Infernum per Divinam specialem ordinationem ad exemplum, et correctionem vivorum; Tostatus *de statu Animarum*, *conclusione quarta:* Sanctus Gregorius *in quarto Dialogorum*, et alii plures; et patet ex variis apparitionibus, et revelationibus relatis apud Beyerlinck *in Theatro Vitae humanae verb. Infernus*, et apud multos alios.

35 Ora Inferni non sunt montes Ætna, Vulcanus, nec Vesuvius, et similes: Tostatus *Paradoxon* 5,
36 *cap.* 10, et alii. Animae enim damnatae portantur ad Infernum a Daemonibus: Tostatus *tom.* 7,
37 *in Matth. cap.* 25, *q.* 779, et alii. Et in die Judicii descendent in Infernum per miraculum absque terrae aperitione: Tostatus *Paradoxon* 5, *cap.* 187, et alii.

38 An Trajanus Imperator gentilis, aliique Pagani, et peccatores fuerint precibus aliquorum Sanctorum liberati ab Inferno: variant Doctores. Sanctus enim Joannes Damascenus *in Oratione de mortuis* dicit, Orationibus Sanctae Theclae liberatam fuisse de Inferno Animam Falconillae cujusdam foeminae paganae; et orationibus Sancti Gregorii Papae Animam Trajani Imperatoris: quod de Anima Trajani Imperatoris refert, et ad longum probat Abulensis *in libro quarto Regum quaest.* 57. Alphonsus Ciacconius *in Apologia historiae Trajani*, et alii plures. Et in vita Sancti Nicolai de Tolentino legitur, ejus precibus liberatam fuisse de Inferno animam sui consobrini. Sanctus Gregorius *libro primo Dialogorum cap.* 12, scribit, a Sancto Severo excitatum fuisse quemdam virum pessimum, qui a Daemonibus in Infernum deducebatur. Aegesippus *libro tertio capite secundo*, refert, Beatum Petrum excitasse affinem quemdam Caesaris ethnicum a morte. Sanctus Ambrosius *sermon.* 90, et Maximus *sermon.* 2, *de Sancta Agnete* scribit, ab ea excitatum filium Praefecti, qui in peccato mortali objerat. Evodius *libro primo de miraculis Sancti Stephani* dicit, puerulum mortuum ante Baptismum, ad Reliquias Sancti Stephani fuisse excitatum: et de multis aliis Gentilibus, et Paganis eductis de Inferno per Apostolos, et Viros Sanctos novi Testamenti refert, et probat Abulensis *locis citatis*, dicens multos ex illis, qui erant per sententiam definitivam damnati in Inferno, eductos ab ipso fuisse per Apostolos, et Viros Sanctos, revocando animas eorum ad corpora, ut ibi poenitentiam agerent, et salvarentur.

39 Melchior Canus autem *libro* 11, *de locis Theolog. c.* 2, absolute improbat historiam de Trajano Imperatore ut confictam. Dominicus a Soto *in* 4, *distinct.* 45, *quaest.* 2, *art.* 2, et alii plures, ut incredibilem tenent hanc Trajani historiam, in quorum sententiam se magis propendere fatetur eruditissimus Bellarminus *tom.* 2, *de controversiis lib.* 2, *cap.* 8, *de Purgatorio*, variis rationibus probans librum illum referentem hanc Trajani historiam non esse Damasceni.

At dato etiam, quod historia Trajani, et aliae 40
referentes alios Gentiles, et peccatores fuisse per Apostolos, et alios Sanctos de Inferno eductos, essent verae; adhuc dicendum esset, nec Trajanum, nec alios Gentiles, et peccatores fuisse damnatos absolute, et per sententiam definitivam ad Infernum; sed cum mererentur poenas aeternas, fuisse suspensam eorum absolutam, definitivam aeternalem sententiam propter praevisas Sancti Gregorii, et respective aliorum Sanctorum preces; et interim per sententiam Interlocutoriam fuisse punitos in Inferno secundum praesentia eorum demerita. Nec immediate ex Inferno ad Coelum transiisse, sed prius fuisse suscitatos, et tunc Gentiles baptizatos, et peccatores confessos poenitentiam in hac vita egisse, et sic salvatos fuisse. Ita communis sententia, et solutio S. Thomae, Durandi, Richardi, et aliorum *in* 4, *dist.* 45, *art.* 2, et sequitur Bellarm. *loc. cit. cap.* 8, *vers. Respondeo, et vers. At quid respondebit*; et alii.

APPENDIX.

Sive novus de Inferno Articulus.

Infernus Graece *Adis*, Hebraice *Scheol*, subterraneum terrae locum, sive infra terram positum designat. Negari non potest quin hac voce designatum quandoque fuerit in Scriptura sepulchrum. Doctissimus Calmet, Patres, ac nonnullos interpretes sequutus, Geneseos 37, v. 35. Jacobum Inferni nomine sepulchrum designasse opinatur per haec verba; *descendam lugens in Infernum*, scilicet dolore confectus, ingemiscens ad sepulchrum properabo: eademque ratione exponit locum num. 16, v. 30, expressum, quo Core, Dathan, et Abiron terrae hiatu viventes sepulti, in infernum absorpti dicuntur: atque hoc sensu vita functi hominis corpus in Infernum, sive subtus terram positum dicitur. Nos vero Inferni nomine locum tantum designamus, in quem animae a corpore separatae deveniant. Inter omnes convenit, infernum locum tormentorum exprimere, in quem damnatorum animae detrudantur: hoc enim sensu sumitur Isaiae 14, 9, Ezechielis 31, 15. Job. 26, 5. Lucae 16, 23, atque alibi passim, tum in Scripturis, tum apud Sanctos Patres. Significat etiam locum quemlibet animarum, quae nondum in Coelo empyreo aeterna Beatitudine perfruantur; qua in acceptione sumitur Psal. 29, 4. Act. 2, v. 27, et alibi passim apud Ecclesiasticos Scriptores, ubi descensus animae Christi ad Inferos, vel locus ille indicatur, in quo animae Sanctorum Christi adventum oppetientes detinebantur.

Fuerunt male feriati homines, qui opinati sunt Judaeos olim poenas tantum, et praemia temporalia agnovisse pro justorum, pravorumque hominum merito: Et inter hos alii a Graecis, alii vero ab Aegyptiis, et Persis mutuasse Judaeos putant Inferni, et Paradisi Dogmata. Sed quis haec de-

lirantium somnia non irrideat? Nam longe ante Hesiodum, et Homerum Graecorum antiquissimos, Isaias, Jeremias, Salomon, Psalmista, Job, atque Moyses scripserunt; ut est omnibus eruditis exploratum. At apud hos omnes mentio occurrit Inferni; loci nempe suppliciorum, quibus improbi in alia vita cruciantur. Videatur hac de re August. Calmet supplem. ad diction. Bibl. verbo *Infernus*, ubi textus omnes recensentur, quibus in libris veteris testamenti alterius vitae suppliciorum, sive Inferni mentio aliqua occurrit; ex quibus perspicuum fit, apud Judaeos viguisse semper dogma de praemiis, suppliciisque vitae futurae; atque hujusmodi persuasionem non ex Aegyptiis, et Persis, sed ab antiquis Patriarchis accepisse, a quibus, et vitam, et Religionem habuerunt. Nec putes hanc de alterius vitae suppliciis doctrinam per solam traditionem, qua facta Adamo primum, deinde aliis quoque Patriarchis revelatio propagata in Hebraea gente fuit, ad Mosem usque pervenisse. Nam ipsum quoque rationis lumen, dum demonstrat, Universum, et creaturas rationales Supremi numinis providentiam regere, et gubernare, ostendit etiam superesse in alia vita bonis praemia, improbis vero hominibus supplicia. Gulielmus Parisiensis, part. 1. de Universo cap. 55, satis aptam congruentiam affert rationis lumini consentaneam, quae admittendum esse suadet determinatum suppliciorum locum: « Cum universum, inquit, veluti, domus quaedam sit Creatoris, qui est Dominus omnium saeculorum, et Rex, ac Rector » Universi, necesse est, ut domus ejus completa » sit totalitate partium suarum, et opportuna sufficientia congruentium officiorum. Tu vero non » dubitas, quoniam necessarius sit carcer in omni » regali palatio, atque habitatione, praesertim ubi » tanta multitudo latronum, et justitiandorum. » Amplius: nulla est Civitas ordinata, cui bonus » Rex praesideat, et bono Magistratu regatur, » quae non habeat locum exercendae justitiae. Cum » igitur certum sit, et omnium Philosophorum » consensione firmatum. Universum, seu Mundum Civitatem esse Dei altissimi, in qua Cives sunt Homines, et Angeli, hoc est omnes, » et universae substantiae spirituales. . . . necesse » est hanc Civitatem, quae Deo altissimo Rectore » regitur, locum habere universalem, communem, » et appropriatum exercendae divinae justitiae ». Atque hinc facile patet, communem omnium cujuscumque aetatis Populorum persuasionem de futuro miserrimo impiorum statu post hanc mortalem vitam, deque quodam suppliciorum loco, in quo impii sunt cruciandi, a traditione originem trahere, a primis parentibus ad omnes homines traducta, quae deinceps semper conservata fuit interiori quadam naturae vi, quae per rectam rationem suggerit, superesse in alia vita impiis hominibus supplicia, ac paratum ipsis esse a Supremo Mundi Rectore suppliciorum locum. De consensu omnium gentium cujuscumque aetatis circa dogma de suppliciis ab impiis in alia vita subeundis, plures hac aetate nostra scripserunt Auctores; sed unum legere sat erit Joannem Vincentium Patuzzi Ord. Praed. qui lib. de futuro impiorum statu hujusmodi argumentum luculenter pertractat.

Non defuerunt tamen impii, atque haeretici homines, qui vel omnino alterius vitae supplicia de medio sustulerint, vel circa ea turpissime erraverint. Athei omnes, ac Materialistae cum Dei providentia, et animi immortalitate, Infernum dari negant. Ex haereticis Seleuciani, et Hermiani circa finem quarti saeculi, Mundum istum Infernum esse asserebant, et nullum aliud superesse. De iis locutus est Augustinus lib. 12, de Genesi ad litteram cap. 32, dum dixit: *Inferos in hac vita explicari*, *nec esse post mortem*. In eadem deinceps haeresi fuit Almaricus, qui posuit unumquemque habere in se, vel Paradisum, si habeat cognitionem Dei, vel Infernum, si habeat conscientiam peccati lethalis: atque etiam Hermannus Rissuich Batavus, qui nullum post hanc vitam esse Infernum asseruit. Horum vero impietatem, atque errores refellunt luculentissima argumenta ex Dei providentia deducta, Sacrarum Litterarum auctoritas, atque omnium cujusque aetatis gentium consensus. Videatur supra citatus Patuzzi.

Inter omnes Catholicos convenit, Inferni nomine sicut, et Empyrei, determinatum quemdam locum designari, atque unanimi consensu oppositam huic sententiam detestantur, quam Lutherani commenti sunt ex eorum secta, quos Ubiquistas, aut Ubiquetarios nominant. Praetendunt isti, juxta Bellarminum, Fevardentium, Gretserum, et ipsum Bezam Calvinianum, damnatorum locum, sive Infernum ubique esse, sive diffusum per Universum Mundum, non uni, vel alteri, immo neque pluribus locis coarctatum. Quod si revera docuerunt, jam horum sententia exsibilanda potius, quam refutanda est. Si enim ubique est Infernus, necessario sequitur, nedum damnatos, sed et Beatos cum Christo regnantes, non modo cacodaemones, sed etiam bonos Angelos, cunctosque homines in terra degentes, in Inferno esse: quod nemo non rideat. At qui sibi persuadeat tam monstruosam opinionem cuipiam in mentem venire potuisse? Malim igitur ego ita ipsorum mentem exponere, ut Infernum ubique esse asseruerint, sive diffusum per Universum Mundum, non quasi locus omnis damnatorum locus sit; sed quod nullum Deus puniendis improbis locum certum destinaverit: verum, arbitratu suo, modo hunc, modo illum ad hujusmodi officium deligat. Quam sententiam etiam aliqui alii praeter Ubiquetarios amplexati sunt. Haec tamen opinio, sic etiam temperata, falsa est, et aliena a fide Cathol. Ecclesiae, quae docet, semperque docuit, unum esse certum locum a Deo ad punitionem reproborum, sive Daemonum, sive hominum deputatum. Nititur Ecclesiae fides clarissimis sacrarum litterarum documentis, et perpetua Sanctorum Patrum, et fidelium traditione. Constat haec in

primis ex historia, sive Parabola de Lazaro, et divite Epulone. Nam Dives, dum in Inferno inter horribiles flammas cruciaretur, elevasse dicitur oculos suos, ut videret Abrahamum, tamquam ex loco profundiore in altiorem respiciens. Abrahamus vero ipsum alloquens, praeter alia, reposuit : « in » his omnibus inter nos, et vos chaos magnum fir» matum est, ut qui hinc volunt transire ad vos, » non possint, neque inde huc transmeare. » Ac deinde Dives idem orans inducitur pro fratribus suis, *ne et ipsi*, inquit, *veniant in hunc locum tormentorum*. Caecus sit oportet, qui non videat in hoc textu, extento veluti digito commonstrari locum certum, et peculiarem, illumque damnatis omnibus communem. Nam, et a sinu Abrahae aperte distinguitur; et inter utrumque *magnum chaos* interjectum esse perhibetur, *et tormentorum locus* distincte nominatur, et nedum pro infelici Divite, sed pro fratribus, ceterisque omnibus, qui ipsius vestigia secuti fuerint, deputatum. Id quoque constat tam ex eo quod corporeo igne impii sint cruciandi, ut a Lucio quoque nostro demonstratum est; Tum etiam ex eo, quod peculiaribus nominibus locus hujusmodi in Scripturis designatur, quae determinatum locum indicant; nam *Lucae* 8, *v.* 13, *et Apocalypseos* 20, locus damnatorum vocatur *Abyssus : Psal.* 29, *vers.* 3, *et Isaiae* 14, *vers.* 15, vocatur *Lacus*; atque alibi passim dicitur *Stagnum ignis*, *Gehenna etc.* Quae quidem nomina determinatum locum exprimunt. Iis accedit Patrum omnium, omniumque Theologorum, qui Patribus successere, consensus; quo fit, ut manifesta Scripturae oracula perpetua, atque constanti Ecclesiae traditione ad certum quemdam indicandum suppliciorum locum ex hoc etiam capite determinentur. Dubitari ergo non potest, quin ut Sanctis hominibus Coelum Empyreum, ita Impiis certus suppliciorum locus praeparatus sit, qui Inferni nomine designetur.

Etsi certo constat, determinatum esse locum suppliciorum, in quo improbi poenas alterius vitae subire debeant; tamen nil certi Ecclesiae judicio constitutum est circa Universi situm in quo constitutus sit. Quamobrem Angelicus Doctor *opusculo* 10, *art.* 31, quaerens an locus Inferni sit in centro, vel circa centrum terrae, respondet : « Ad hoc dicendum videtur, quod locus Inferni sit infra terram; unde Augustinus in lib. retract. dicit : *De inferis magis dicere debuissem, quod sub terris sint, quam rationem reddere, cur sub terris esse dicantur*. Ubi tamen sit Infernus, an circa centrum terrae, vel circa superficiem, nihil arbitror ad doctrinam fidei pertinere, et superfluum est de talibus sollicitari asserendo, vel improbando. Id ex eo quoque patet, quod variae circa hujusmodi locum circumferantur opiniones. Quidam enim hujusmodi carcerem extra hunc Mundum situm existimarunt, iis moti Evangelii verbis : « Ejicite in tenebras exteriores, ibi erit fletus, et stridor dentium»; *Hinc* Chrysostomus *hom.* 31, *in Epist. ad Rom. de gehenna disserens ait:* « Sed quonam in loco erit? Extra mundum hunc totum, ut ego puto, Quemadmodum enim Regum carceres, et metalla procul posita sunt, ita extra Mundum hunc erit gehenna. » Ii ergo, qui cum Chrysostomo sentiebant, Infernum locum Coelo Empyreo oppositum constituerunt, etiam inferiorem ad Empyreum ipsum comparatum, quamobrem Infernus diceretur; sed extra terrarum Orbem positum incognito loco. Alii putant, in quadam telluris superficie situm esse Infernum : fingunt enim regionem quamdam circa polum articum instar magnae Insulae intemperatissimam, molestissimam, horribilissimam, et deformissimam, quae Infernus dicatur, sive locus excruciandis impiis destinatus. Alii opinati sunt, impiorum carcerem in hoc aere caliginoso situm esse, quibus adhaerere videtur Gregorius Nyssenus in disputat. de Anima, et Resurrectione. Haec autem opinio ex expositione hujus Paulini textus originem duxit; « Non est nobis colluctatio adversus carnem, et sanguinem; sed adversus Principes, et Potestates, adversus Mundi Rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae in Coelestibus » *ad Ephes.* 6, *vers.* 12. Atque ii omnes, quos nominavimus, Inferni nomine non locum subtus terram positum, sed infra Coelum Empyreum constitutum appellaverunt. Communis vero hac aetate nostra opinio est carcerem Inferni in terrae visceribus, sive in ipsius centro situm esse : quae enim prope terrae superficiem situm asserit opinio, universim rejicitur. Moventur Theologi ad hanc amplectendam opinionem, tum quod haec aptius exponat Inferni vocabulum, ac Scripturis reliquis conformior videatur; tum quod pluribus Patribus probata sit; tum demum, quia telluris centrum Coelo Empyreo opponitur. Nova prorsus contra omnium Saeculorum, ac Gentium fidem excogitata opinio fuit de sede Inferni paucis ab hinc annis a quodam Anglo Scriptore, qui Infernum in Sole collocandum duxit, ea fortasse de causa, quod perpetuus ibi sit ignis, et quod Sol, juxta hujus auctoris opinionem, Universi sit centrum. Opinio haec vel ipsa novitate refellitur; eamque confutandam suscepit clarissimus Patuzzi superius a nobis laudatus, sed nondum egregium opus hac de re ab ipso praeparatum publicam lucem aspexit.

Venio nunc ad quatuor illa Inferorum loca expendenda, quae *Lucius* noster *num.* 1, designat. Constituit ipse infra tellurem, Limbum, sive locum Ss. Patrum veteris Testamenti : Limbum, sive locum parvulorum in peccato originali decedentium: Purgatorium : et locum damnatorum, sive Infernum. Loca autem hujusmodi ita distinxit, ut designaret varios carceres pro varietate poenarum, quas homines in futura vita subire debeant. At haec distinctio locorum, etsi multorum Thelogorum suffragio comprobata est, tamen non adeo facile admittenda videtur; cum a Scholasticis excogitata fuerit, quin in Scripturis, et apud antiquos

Patres, vel leve fundamentum habuerint, tot astruendi veluti omnino distinctas Inferorum Sedes. Ad Scripturas enim quod attinet, satis constat, Inferorum nomine locum designare, in quo animae degant, quae nondum in Regno Coelorum Caelesti beatitudine perfruantur: sed quatuor illos Carceres nullibi indicant. Nec unum reperire est ex antiquis Patribus, qui de hac distinctione locorum meminerit. Quamobrem non ea confidentia exponenda videtur, ac lectoribus proponenda distinctio illa de quatuor Inferorum partibus, qua *Lucius* noster eam ex Auctore *Theatri vitae humanae* descripsit, et inculcavit. Sed rem clarius exponemus expendendo singulas inferorum partes.

Incipiam a Limbo Ss. Patrum veteris Testamenti. Locus, in quo animae Ss. Patriarcharum ante Christi adventum versarentur, in illa parabola indicatur Evangelii, in qua anima Divitis in Inferno, anima vero Lazari in sinu Abrahae posita describitur Lucae 26, v. 22, et 23. Evangelium vero, magnum chaos interpositum innuit, locum inter suppliciorum Divitis, et Abrahami sinum, in quem per manus Angelorum delatas animas fuisse narrat. At Abrahami sinum in visceribus terrae positum non asserit. Accedit etiam, Patres plerosque Ss. Patriarcharum animas in deliciis positas asseruisse, quod vel ex indicata parabola eruitur. Immo S. Augustinus pluries asserere visus est etiam superna beatitudine animas illas fuisse donatas. At locus deliciarum, in quem animae per manus Angelorum deferrentur, componi non potest cum carcere in terrae visceribus posito. Non nego, Inferorum nomine fuisse quandoque etiam Abrahae sinum designatum; sed reponere possem, tunc nimis late fuisse Inferorum vocem usurpatam, pro omni scilicet loco, in quo defunctorum animae versarentur nondum ad Coelestem patriam delatae; Immo Augustinus contendit, nunquam Inferni vocem in Scriptura accipi in bonam partem. En Augustini verba: « Quamquam illud me nondum invenisse » confiteor, Inferos appellatos, ubi justorum ani» mae acquiescunt » *De Genesi ad lit. lib.* 12, *cap.* 53. « Proinde ut dixi, nondum inveni, et adhuc » quaero, nec mihi occurrit, Inferos alicubi in bo» no posuisse Scripturam dumtaxat Canonicam ». *Ibid.* « Non facile alicubi Scripturarum Inferorum » nomen positum invenitur in bono ». *Epist.* 57. » Praesertim quia nec ipsos quidem Inferos uspiam » Scripturarum locis in bono Appellatos potui re» perire. Quod si nunquam in divinis auctoritati» bus legitur, non utique sinus ille Abrahae, i. e. » secretae cujusdam quietis habitatio, aliqua pars » inferorum fuisse credenda est. Quamquam in » his ipsis tanti Magistri verbis, ubi ait, dixisse » Abraham: Inter vos, et nos chaos magnum fir» matum est, satis, ut opinor, appareat, non esse » quandam partem, et quasi membrum inferorum » tantae illius felicitatis sinum ». *Epist.* 99. Fatemur tamen, Augustinum *lib.* 20, *de Civit. Dei cap.* 45, asserere, non absurde credi, Animas Ss. Patriarcharum apud Inferos fuisse, locis tamen a suppliciis impiorum remotissimis, donec eos inde Sanguis Christi ad ea loca descensus erueret. At superius expositam opinionem probare ipse videtur: quo fit, ut, attenta Patrum auctoritate, incertum sit, num Abrahae sinus in terrae visceribus fuerit. Ut vero clarius appareat, certo constitui non posse in terrae visceribus conclave illud, in quo animae Ss. Patriarcharum versarentur, hujus opinionis originem, et historiam paucis recensebimus. Veterum Graecorum opinio fuit, omnes mortuorum animas ad cendyn, sive Infernum mittendas fore. Infernum vero in duas distinguebant cellulas, alteram bonorum, et virtuosorum, alteram malorum, atque improborum; quam primam latini Poetae appellaverunt Elysium, alteram vero Tartara. Ab antiquis Graecis ad Judaeos paulo ante Salvatoris nostri tempora propagata haec eadem opinio fuit, praesertim apud Phariseos, ut videre est apud Josephum hebraeum *lib.* 18, *c.* 2. *Antiquitatum Judaic.* Patres nonnulli putantes vocem *Adis* eamdem retinere in Scripturis, ac apud auctores Graecos habebat significationem, doctrinam illam de duplici apud Inferos loco susceperunt, ac veluti hypothesim adhibuere in propriis exponendis de futuro animarum statu opinionibus. Justinus Martyr, Irenaeus, Tertull. aliique antiqui Patres, qui Sanctorum beatitudinem ad finem usque Mundi differendam opinabantur, hanc de duplici apud Inferos loco usurpavere hypothesim, ut sedem designarent animarum Sanctorum cum corporum resurrectione Coelestem beatitudinem expectantium. S. Hyeronym. aliique Patres, qui Christi Animam ad Inferos descendisse crediderunt, ut disrupto antiquo carcere, animas Ss. Patriarcharum in Coelestem patriam perduceret, eamdem hypothesim secuti, sinum Abrahae in Inferis constituerunt, ac hoc deinceps imitati sunt Scholastici, Limbum Ss. Patrum in Inferis adstruentes. Sed Ecclesiae judicio nil certi definitum habemus, atque intacta fide Abrahae sinus alibi quoque stabiliri potest extra Coelum Empyreum; qui tamen locus ea ratione Inferorum nomine designari potuit, qua locum indicaret illis excipiendis defunctorum Animabus destinatum, quae expectarent retributionem, atque aeternam beatitudinem. Animadvertendum quoque est, antiquis Ecclesiae Patribus, quorum plerique Antipodas dari negaverunt, longo diversam fuisse telluris nostrae notionem ab ea, quam in praesentia habemus. Non enim sphaericae figurae, ac planetarum instar in aere suspensam tellurem existimaverunt, sed altissimis, immensis ferme radicibus in universi centro immobilem stabilitam credidere; qua de causa facilius ipsis fuit varias illas sedes in ejusdem visceribus imaginari, atque ante dictam hypothesim sine ullo examine amplecti. Quod sane non adeo facile fecissent, si terra, ejusdem figura ita ipsis perspecta fuisset, quemadmodum cognita nobis est. Accedit etiam, ex descensu animae Chri-

sti ad Inferos, generalem inferri non posse Patrum consensionem in adstruendo Abrahae sinu in terrae visceribus. Alii enim descendisse ad Inferos Christi Animam putarunt, *ut legem mortuorum servarent:* ita Irenaeus, Tertullianus, Hilarius, Gelasius; ne *nos Inferos adiremus*, ut colligere est ex Tertulliano *lib. de anima cap.* 51. et ex Augustino in *Psal.* 85: alii, ut iis, qui in Inferno erant praedicaret, ut Herma, Origenes etc.: alii praeterea, ut suum, devicta morte, ac debellato Satana, triumphum omnibus manifestaret: alii denique alios designavere hujusmodi descensus fines; atque omnes fere conveniunt, Christi animam post ipsius mortem praesentia sua omnibus sese exhibuisse Animabus, in quocumque illo loco degerent, iis nempe, quae in sinu Abrahae erant, ut eas gloriae suae participes efficeret, reliquis, vero alios ob fines. Ex quibus facile intelligere quisque poterit, ne quidem ex hoc capite erui quidpiam certi posse de situ, in quo Abrahami sinus constitutus esset.

Venio nunc ad Limbum puerorum, quem Lucius noster cum communiori Scholasticorum opinione alteram Inferni partem constituit a Purgatorio, et loco damnatorum omnino diversam. Distincti hujusce subterranei carceris a ioco damnatorum, nullum vestigium adest in Scripturis, nec mentio ulla apud Patres occurrit; sed Scholastici a 12 saeculo, nulla praevia revelatione ducti, illum confinxere, ut locum infra tellurem designarent iis praeparatum, qui solam damni poenam sustinere debeant. Novitas ipsa suspectam hanc opinionem facit. At argumenta suppetunt. quae, meo judicio, etiam falsam luculenter ostendunt. Sat esset ad id probandum unum Florentinum Concilium, ad quod Auctor noster provocavit. Nam loco ab ipso iaudato Concilii Patres definiere, « cum peccato mortali, aut cum solo Originali decedentes, mox in Infernum descendere, dispari tamen poena puniendos. » Hic vero Inferni vocabulum, damnatorum, qui sub potestate Daemonis sunt, locum indicat. Ubi ergo est ex Florentinorum Patrum sententia Limbus puerorum? Rursus parvuli sine baptismo decedentes Adamitica culpa infecti sunt; ideoque cum Adamo incurrerunt « cum morte captivitatem sub ejus potestate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc est Diaboli » ut definitum est a Concilio Tridentino *Sess.* 5, *de peccato Originali*. Hac de causa Ecclesia in collatione baptismi exorcismos adhibere solet, ut hujusmodi caeremonia declaret parvulos eripi per baptismum a potestate Daemonum, et ad Christum transferri, ut ajebat Augustinus *l.* 3, *operis imperfecti contra Julianum*: ubi ita concludit *cap.* 20. « Si non eruitur parvulus (per baptismum) de potestate tenebrarum, et illic remanet, quid miraris in igne aeterno cum Diabolo futurum? » Et lib. *l. de pecc. merit. et remiss. cap.* 34, fingens parvulum a se baptizari inquit, « Quid in parvulo agit exorcismus meus, si in familia Diaboli non tenetur? » In eadem fuere sententia plures Summi Pontifices, scilicet S. Celestinus in *Epist. ad Episcopos Galliae cap.* 12. Zosimus *Epist.* 157, apud S. Augustinum, et S. Gregorius Magnus *lib.* 26. *Moralium, cap.* 20, ac Patres Concilii Carthaginensis anno 418, celebrati, qui parvulos nondum baptizatos *participes fore Diaboli* definierunt. Et Concilium denique 15 Episcoporum in Sardiniam a Thrasamundo Rege Vandalorum Ariano relegatorum, qui rogati a Petro Diacono, nonnullisque Monachis Romae commorantibus, ut brevem veluti fidei professionem adversus errores illius temporis, ad eos mitterent, in lib. inscripto *de Incarnat. et gratia, de peccato originali cap.* 27, haec scripserunt: « Firmissime tene; et nullatenus dubites, non solum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum, sive cum de matribus nati, sine Sacramento sancti baptismatis, quod datur in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, de hoc saeculo transeunt, Ignis aeterni sempiterno supplicio puniendos; quia etsi propriae actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, et nativitate traxerunt. » Habes ergo explicatam per Ecclesiae definitionem doctrinam, quae tradit, parvulos non baptizatos sub Daemonis potestate esse, ac tamdiu in Daemonis familia manere, quoadusque per baptismum ex ipsius imperio eripiantur. At qui sub Daemonis potestate sunt constituti, atque ad ipsius familiam pertinent, in carcere, cui Daemon praesit, manere debent, ut consideranti patet. Et cum aliunde Patrum, quos antea citavimus, auctoritates adsint, quae perspicue docent, parvulos istos *in loco suppliciorum aeternorum, cruciatuum, tormentorum, gehennae, et ignis aeterni, futuros esse*, manifestum est de medio tollendum esse Limbum puerorum. Patribus, quos citavimus, addimus S. Prosperum *carmine de ingratis*, S. Avitum Viennensem in Gallia Episcopum, qui in carm. ad Fuscinam Sororem, *gehennae* destinatum ait parvulum per baptismum non regeneratum, S. Prudentium Episcopum Tricassinum, qui ejusdem *gehennae* meminit, S. Isidorum *l.* 2, *dissert. Spirit. num.* 26, qui hos in *aeterno igne* futuros asserit, S. Gregorium Magnum, qui *lib.* 9, *Moralium c.* 12, ad tormenta perventuros scribit, et S. Anselmum, qui *lib. de Concept. Virg., et peccato Originali cap.* 12, in Inferno futuros parvulos non baptizatos asserit. Quae quidem sententiae satis perspicue ostendunt, ante 12 saeculum, non solum incognitum, sed universim quoque improbatum fuisse hunc puerorum *Limbum*. Dicet vero Ferraris, solam poenam damni hujusmodi parvulis deberi, ideoque locum iis designandum fore, in quo hanc tantum poenam luant. At Norisius, et omnes fere Augustiniani Theologi, Florentius Corius, et Poncius e Franciscanis, Doctissimus Petavius ex Jesuitis, ac alii bene multi illustres Theologi, tum ex supra adductis Patrum sententiis, tum etiam ex eo, quod

in Scriptura homines peccato originali infecti, vasa *irae, et vindictae* nominentur; et quod in extremo Judicii die ad siuistram Judicis futuri sint, ideoque mittendi in *ignem aeternum*, argumentati sunt hujusmodi parvulos poenam quoque sensus subituros esse. Sed hac missa controversia, de qua alibi fortasse disseremus, ad praesens quod attinet, certum, exploratumque videtur, qui sub potestate sunt Daemonis, ac de ipsius familia, in illa futuros esse Inferni Regione, cui Rector tenebrarum praeest; ubi, sicut pro varietate peccatorum dispares improbi homines sustinent poenas, ita parvuli poenas luent peccato originali debitas, quaecumque hae futurae sint.

Ad Purgatorium quod adtinet, Orthodoxa fides docet, animas sine originali, et mortali peccato decedentes, in futura vita Purgatorio igne tandiu esse, quoadusque a peccatorum reliquiis expurgatae fuerint, ac perfecte satisfeceriut. Sed num Purgatorii locus sit ab Inferno omnino separatus, nihil decernit. Patres vero ignem Purgatorium, ab igne Inferni neutiquam distinguunt; ac Theologi Patrum auctoritate ducti, generatim asserunt, *eodem igne, quo cruciantur damnati, electos purgari*. Ex quo apparet non adeo diversum esse locum, ut asserere visus est Lucius. At de iis satis.

Nunc de igne Inferni paucis disserendum est. Etsi nullum Ecclesiae decretum adest, quod *definitivum* vocant, de vero, ac reali Inferni igne; tamen universae Ecclesiae consensus satis, superque ostendit, quid sit cuique tenendum. Hinc ab omnibus Theologis statim rejecta, et explosa fuit Ambrosii Catharini sententia, qui ignis vocabulum allegorice intelexit, ac designari ea voce voluit in Scriptura summam aliquam poenam, aut cruciatus omnes a reprobis perferendos. Quam quidem sententiam alii *haereticam*, alii *haeresi proximam*, universim autem saltem *erroneam*, ac admodum *temerariam* appellant. Ex Heterodoxis, qui Inferorum ignem tropice explicandum esse censuerunt, primo loco recensetur Origenes, qui teste S. Hieronymo in Epistola ad Avitum, in sola conscientia peccatorum Inferorum supplicia posuit. Non defuere tamen, qui Origenem ab hujusmodi errore vindicare conati sint, praesertim S. Pamphilus Martyr in apologia pro eodem scripta, in qua loca nunnulla, ex Origene deprompta affert, quae indicare videntur externam quoque intolerabilem damnatorum poenam. Sed quidquid sit de Origene, illud pro comperto est, sequiore aevo plures Origenis discipulos ansam arripuisse ex iis, quae ille in *Periarchon* scripserat, promovendi sententiam de igne metaphorico. Hanc eamdem sententiam docuit deinde Calvinus, ac postea Calvini discipuli Theodorus Beza, Lambertus Danaeus, Junius, Filenus, et Reinoldus. At nemo confidentius hanc sententiam proposuit, quam nuperus Theologus Berolinensis, quem laudat, ac sequitur Franciscus Roches Pastor Genevensis *Epist.* 27. Is enim postquam asseruit, verum, ac proprie dictum non esse ignem in Sacris litteris ad puniendos implos denunciatum, subjicit, « jam diu consensisse homines, aut Theologos, Scripturae verba de hoc igne prolata in sensu metaphorico accipienda esse, adeo ut ignis ille ferme extinctus fuerit ». Sed quis haeretici hominis impudentiam non videat? Ignis semper meminit Scriptura, ut omnes fatentur. Ignem hunc materialem esse, non solum Christiani omnes, sed etiam Judaei, et Mahometani docuere semper, et docent; qui vero metaphorice hunc interpretari voluere, statim ac singularem hanc explicaverunt opinionem, fuere ab universo Ecclesiae coetu reprehensi, atque damnati; constat id ex Origenianis antiquis Ecclesiae saeculis hanc ob causam universim improbatis: constat ex Calvino, ejusque Discipulis, quos vel ipsi Novatores hanc ob rem irriserunt, et confutarunt. Constat denique ex censuris Ambrosii Catharini opinioni a Theologis adjectis. Qui omnia argumentorum genera ad rem hanc pertinentia videre cupiat, legat *lib.* 2 Vincentii Patuzzi de futuro impiorum statu, qui *cap.* 10 Patrum auctoritates, quae contra apponi solent, erudite exponit, ac sequentibus capitibus omnia Adversariorum sophismata luculenter dissolvit, et explicat.

Hic tamen neutiquam praetermittenda duximus argumenta ab humana ratione petita, quae ab Adversariis opponuntur, cum aptissimis, quas Patuzzi affert responsionibus. Ad quatuor itaque capita haec revocantur. Primo, inquiunt, explicari non potest cujus naturae sit ignis iile, qui damnatos torquere asseritur, aut in qua materia subsistat. Secundo, quo pacto corporeus ignis in animas agat, ac substantias immateriales. Tertio, si in corpora operatur, eaque comburit, cur ipsa non dissolvat, ac consumat? Quarto demum, quomodo non omnes reprobos aequaliter cruciet, cum aequaliter omnes afficiat, ac naturaliter operetur? Haec illi quidem ingenti verborum strepitu opponunt, ac exagerant. Sed pessimae causae argumentum est decertare armis ab imbecilli ratione humana depromptis adversus dogmata, quae solidissimis Sacrarum litterarum, divinaeque traditionis fundamentis nituntur. Quid enim? Tametsi explicare minime possem peculiarem illius ignis naturam, aut actionem in immateriales substantias, aut alias difficultates solvere, quae ex eodem sobolescunt, numquid idcirco negandus foret hujusmodi ignis nulla divinae auctoritatis clare, distincteque loquentis habita ratione? Aut ad tropos, et figuras confugiendum, cum litteralis sensus lucidissime se prodit, nec citra summam violentiam ad metaphoricum detorqueri valet? Si ita res est, nulla jam erit ex catholicae fidei veritatibus, quae pari jure negari non possit, aut ad figuratum sensum referri. Nulla siquidem est, quae difficultatibus plurimis, iisque non raro gravissimis non obvolvatur. Quae tamen a me dicta esse nemo putet, ac si nullus ad propositas difficultates solvendas

mihi pateret aditus; cum eaedem prorsus sint, quas tum Sancti Patres, tum Theologi, et Scripturarum interpretes sibi pluries objecerunt, ac diluerunt: Ex quibus hic aliqua cursim delibo.

Ad illud itaque quod primo loco objectum est, dico: Gehennalem ignem ejusdem esse naturae cum nostro vulgari, solumque quibusdam proprietatibus, aut qualitatibus differre. Nimirum, ut ex sacris litteris, et Ecclesiae Patribus liquido constat, quod non indigeat fomentis, ut conservetur, quod inextinguibilis sit, quod non luceat, luce saltem clara, et perspicua: quod non corpora tantum, sed spiritus etiam corporis expertes affligat, quae omnia diversitatem naturae non arguunt, nec exigunt. Quod si de ejusdem materia sciscitetis, respondeo eam certo definiri haudquaquam posse: neque tamen exinde quidpiam contra ejus extantiam elici valet, cum Deus ex quacumque, quae sibi magis placuerit, materia fornacem illam accendere potuerit, atque accensam perpetuo conservare. Quidam tamen non improbabiliter censent, materiam illius ignis, saltem praecipuam, esse sulphurem; idque colligunt ex nonnullis Apocalypseos locis. Nam *c.* 19 legitur: « vivi missi sunt hi duo viri in stagnum ignis ardentis sulphure ». Et *c.* 20. « Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, et sulphuris »: et rursus *c.* 21. *de impiis omnibus dicitur*, « pars illorum erit in stagno ardenti igne, et sulphure »: In iis quippe locis de futurae vitae suppliciis sermonem fieri certum est. Cum igitur diserte asseratur ignem illum ardere sulphure; jure colligi posse videtur, materiam ejusdem, saltem praecipuam esse sulphuream. Sed de hoc satis, non enim tanti est haec objectio, ut fusiorem responsionem mereatur.

Ad illud quoque, quod secundo loco objectum est, haud difficile est respondere. Paucis rem totam dirimi posse mihi videtur, si dixerimus Gehennae ignem torquere spiritus *modo* quodam *inenarrabili*, ut inquit Lactantius, sed plane haud absimili modo, quo vulgaris ignis agit in animam spiritualem, dum corpori conjuncta est. Scimus enim certissime immaterialem animam uniri corpori, vitam ipsi communicare, suppliciis corpori inflictis affici etc. licet modum, quo haec contingant plane ignoremus. Igitur modus etiam, quo animae a corpore sejunctae, vel spiritus incorporei igne inferni corporeo afficiantur, poterit esse ineffabilis, ac nobis impervius, quin tamen illud merito inficiari possimus. Hinc Joannes Clericus, sub nomine Petri Alethini, licet de veritate ignis materialis dubitanter loquatur, fatetur tamen hocce argumento neminem ad illum abnuendum induci debere, eodem ductus exemplo animae nostrae in hoc corpore existentis. Sic enim scribit in notis ad *cap.* 6, *lib.* 3, P. Petavii de Angelis: « Non negaverim, » ignem fore corporeum, eo quod spiritus illo sint » torquendi. Hoc enim intellectu difficilius non est, » quamvis aliter sentiat Petavius, quam intellige» re, qui motus corporis nostri mentem nostram » incorpoream, qualis vulgo statuitur, afficiant. » Scio dicturum qui haec legerit, mentem esse » cum corpore in unam personam conjunctam, » ideoque corporis motibus necessario percelli. De » re ipsa hic philosophari nolo. Sed quemadmo» dum mentes immateriales Deus ita cum corpori» bus conjunxit, ut motibus eorum afficerentur; » sic in loco poenarum novis legibus naturis re» rum impositis efficere posset, ut spiritus igne » conspicuo urerentur ». Hoc animae nostrae exemplum iste etiam prosequitur inter alios Auctor Reflectionum *in histor. Judaeorum tom.* 3, *pag.* 326.

Sed neque Sanctus ipse Augustinus illud praetermisit *in lib.* 21, *de Civit. Dei*, *cap.* 10, ubi quaestionem hanc proponit, inquiens: « Hic occurrit » quaerere, si non erit ignis incorporalis, sicut est » animi dolor, sed corporalis tactu noxius, ut eo » possint corpora cruciari, quomodo in eo erit » etiam poena spirituum malignorum? idem quippe ignis erit, scilicet hominum attributus, et » Daemonum, dicente Christo: discedite a me » maledicti in ignem aeternum, qui paratus est » Diabolo, et Angelis ejus ». Et in medium prolata sententia tum eorum, qui Daemonibus aerea quaedam corpora tribuebant, tum aliorum, qui eos omnes materiae expertes faciebant, subdit juxta horum decretum; « non est de hac re labo» randum operosa inquisitione, aut contentiosa » disputatione certandum. Cur enim non dicamus, » quamvis miris, tamen veris modis, etiam spiri» tus incorporeos posse poena corporalis ignis af» fligi, si spiritus hominum etiam ipsi profecto in» corporei, et nunc potuerunt includi corporalibus » membris, et tunc potuerunt corporum suorum » vinculis insolubiliter alligari? » Caeterum modi plurimi a Theologis nostratibus assignari solent ad explicandum actionem ignis corporei in substantias spirituales, qui legi possunt apud Petavium *lib.* 3, *de Angel.* Suaresium item *de Angelis*, Sotum, et Estium *in* 4 *sentent. dist.* 50, et alios; neque enim necessarium judico huc eos derivare.

Argumentum tertio loco positum accuratissime expendit idem S. Augustinus disputans adversus Gentiles, qui illud in primis opponebant: in eoque refellendo magnam partem insumit *lib.* 21, *de Civitate Dei.* Quae fusius disserit ille, in brevem summam redacta haec sunt. *Cap.* 2, ostendit, *Corpora in ustione ignis esse posse perpetua*, idque declarat exemplo aliquorum animalium, quae in mediis ignibus vivere perhibentur. Hinc *cap.* 3, *probat* « consequens non esse, ut corporum dolo» rem necessario sequatur carnis interitus: Id qui» dem verum est, *docet*, de corpore in hoc cor» ruptibili statu posito: quoniam si est anima » connexa huic corpori, ut summis doloribus ce» dat, atque discedat: quoniam, et ipsa compago » membrorum, atque vitalium sic infirma est, ut » eam vim, quae magnum, vel summum dolorem » facit, non valeat sustinere. Tunc autem tali cor-

» pori anima, et eo connecicitur modo, ut illud » vinculum, sicut nulla temporis longitudine sol- » vitur, ita, nullo dolore rumpatur. Proinde etiam- » si caro nunc nulla est, quae sensum doloris per- » peti possit, mortemque non possit, erit tamen » tunc talis caro, qualis non est ». Tum *cap.* 4, id pluribus exemplis naturalibus confirmat. Et *cap.* 5, decernit, quod tametsi modum ignoremus, quo ignis corpora, sine eorum consumptione comburat, non ideo hoc indubium vocandum esse, quandoquidem multa sunt in rebus naturalibus certissima, de quibus tamen reddi ratio nulla potest, sive rationem, et modum ignoramus, unde consistere valeant: quorum nonnulla profert. Et soluta *cap.* 6, quadam objectiuncula, quam inde Gentiles conficere poterant, *cap.* 7, *et* 8, concludit: Omnipotentiam Dei « qui fecit Mundum in coelo, in » terra, in aere, in aquis innumerabilibus miracu- » lis plenum, cum sit omnibus, quibus plenus est, » procul dubio majus, et excellentius etiam ipse » mundus miraculum, posse facere, ut et resurgant » corpora mortuorum, et igne aeterno crucientur » corpora damnatorum ». Haec Augustinus.

Mihi vero rem hanc consideranti difficultatis propositae solutionem facillime explicari, ac pene oculis subjici videtur, si id ponamus, in quo jam Philosophi omnes, aut ferme omnes, consentiunt, calorem scilicet, aut ardorem vehementi, concitatoque partium corporis motu constare, vel produci, ipsumque ignem corpora calefacere, ac comburere, cum in ea imprimit hujusmodi motum vehementem, et concitatum (vibrationis, aut vertiginis, vel expansionis sit, parum curo). Quod igitur pleraque corpora ita agitata tandem consumantur, id causae habet, quod ex eo motu vehementi separentur invicem, ac diffluntur exiguae primum, aliaeque deinde resolutae partes, quae corpora ipsa componunt. Quare si nullas partes dissolvi, aut a corpore separari contigerit, calidum illud, ignitumve inter flammas consistet citra ullum interitum, aut consumptionem: quemadmodum etiam naturaliter hoc accidere in quibusdam corporibus experientia deprehendimus. Manifestum est enim, aurum e. g. in ardenti fornace vexatum, liquatumque insigniter calescere, quin tamen absumatur, aut quidpiam primaevi ponderis amittat, quia videlicet per agitationem, et motum nihil a tota mole sejungitur, aut evaporatur. Quod ergo naturaliter contingit in auro, intelligi potest, ac debet divina virtute futurum in humanis corporibus, ut nova nimirum in ipsis lege constituta, tartarei ignis actione vehementissime concutiantur, et agitentur fibrae eorum ac partes, quin tamen separentur, aut ipsarum textura dissolvatur.

Id evidentius apparet in systemate causarum occasionalium, quod multis Philosophis plurimum arridet: juxta quod rem ita declarat quidam ex Anglia Scriptor agens de pari argumento, seu de corporibus per miraculum in igne sine laesione persistentibus: « Ex hujus legis (*secundae nempe* » *ab ipso positae circa motum*) suspensione cor- » pus humanum, rubus, vel aliquid quodvis inflam- » mabile corpus, etiamsi ardentissimo igne undi- » que cingantur, poterunt tamen non comburi, » aut in cineres reduci, aut si forte flammas, uti » rubus, capiant, coacervatis in verticem flammis, » poterunt non consumi. Ignis enim particulae non » comburunt ex innata ulla virtute, aut insito » impetu, ut supra vidimus; Sed quia supremus » motus Auctor voluit, ut ex occasione hujus im- » petus ipse dissolvat, seu comburat projecta in » ignem corpora, velle quoque poterit, ut eadem » non dissolvantur, etiamsi rapidissimis ignearum » scintillarum cohortibus verticoso impetu irruen- » tibus impetantur ». Ac subinde ostendit etiam quomodo per divinam voluntatem in aeternum aliquis vivere valeat, inquiens: « possunt enim om- » nes corporis partes in eodem situ semper reti- » neri: possunt quoque omnes elementares parti- » culae a dissolutione cohiberi: Sanguis, et alii » humores etiamsi perenni, et intestino motu in- » tra se agitentur, impediri possunt quominus va- » pescant, seu quominus principia ipsorum diffrin- » gantur, aut eorumdem abradantur anguli, quo- » minus eaedem particulae per habitum corporis » non exhalent, et reparatione non egeant. Bre- » vi, tota quanta nunc est corporis materia cum » eadem figura, situ, numero, fabrica, et usu par- » tium in statu, in quo nunc est, in perpetuum » conservari potest, ac proinde corporis vita in » aeternum perdurare poterit. »

Ad postremum tandem argumentum ita respondet S. Gregorius Magnus: « Sicut in hoc Mundo » sub uno sole multi consistunt, nec tamen ejus- » dem solis ardorem aequaliter sentiunt: quia alius » plus aestuat, atque alius minus, ita illis in uno » igne non unus est modus incendii: quia quod hic » diversitas corporum, hoc illic agit diversitas pec- » catorum, ut et ignem non dissimilem habeant, » et tamen eosdem singulos dissimiliter exurat. »

Verum haec responsio moralem potius, sive meritoriam, quam physicam causam declarat, cur non una eademque vi, et impressione damnatos omnes inferni ignis excruciet. Quare aptius, ut mihi videtur, dicendum, ignem illum corporeum, aut juxta plures causam esse mere occasionalem, aut juxta alios instrumentariam divinae Justitiae vindicis, ac tanquam Dei instrumentum vim, et actionem suam in damnatos imprimere; atque adeo a causa Principe assumi posse ad majus, minusve tormentum inferendum. Deus enim, qui demeritorum inaequalitatem perfecte cognoscit, ita ignem illum movet, et applicat, ut acrius in alios, in alios autem mitius operetur. Quod nemini mirum videri debet, cum et inter nos conspicua sit hujusce diversae actionis experientia; Videmus enim a voluntate unum idemque instrumentum adhibentis saepe pendere, quod majorem, minoremve ictum imprimat, aut percussionem. De poenarum aeternitate agemus alio in loco.

Cum in Scripturis celebris sit sententia de Inferorum portis, paucis hic explicamus, quid nomine portae Inferorum veniat. Rex Ezechias in suo Cantico depingens statum, quo redactus esset in angustia morbi sui, ita rem explicat: *Ego dixi in dimidio dierum meorum: vadam ad portas Inferi.* Jesus Christus *Matth.* 16, 18. Ecclesiae suae spondet: *Portae Inferi non praevalebunt adversus eam.* Qua phrasi idem facile innuitur, ac in *Psalm.* 9, 15, illud: *Qui exaltas me de portis Mortis; et Psalm.* 106 19. *Appropinquaverunt usque ad portas Mortis;* et *Sap.* 16 13. *Deducis ad portas Mortis.* Mortem, Sepulchrum, Infernos exhibebant Hebraei ceu regionem, quo ex universo Orbe homines novam alteram acturi vitam, confluerent. Deprompsimus alibi ideam, qua illi tenebantur, de sede veterum Gigantum, qui Reipublicae speciem quandam sub terram componebant. Pares recurrunt phrases apud Profanos, e paribus forte opinionibus acceptae. Achilles apud Homerum Iliad. II 6. profitetur odio habere se tanquam, portas mortis, illum qui ore aliud, aliud corde praefert.

Instruitur Infernus juxta Mahometanos septem portis, singulis vero illis suum est peculiare supplicium. Prior aditus ille est, ubi Musulmani rei commissi criminis poenas dahunt; secundus Christianis torquendis destinatur; tertius Judaeis; quartus Sabiis; quintus Magis, vel Guerbis cultoribus ignis, sextus Paganis, et Idolotris; septimus, qui profundissima abyssus, locus est Hypocritarum, exteriorem tantum personam Religionis simulantium. Alii nomine septem illarum portarum designata credunt septem peccata capitalia, alii septem potissima membra hominis, quae sunt ad peccatum instrumenta.

Habes itaque juxta superiorem expositionem, idem esse *portas Inferi*, adversus aliquem praevalere non posse, ac interitui, destructioni, et morti obnoxium illum non esse, cum allegoria ista nomine portae *mortis*, *et inferi* veluti ingressum designari videatur animae in locum mortuorum, ac ejusdem ex hac vita transitum. Ex quo intelliges, quam apte Christus Dominus eadem usus sit allegoria in citato Matthaei capite, ut innueret Ecclesiam suam supra Petrum fundatam perpetuam, ac indefectibilem esse. Hac attenta allegoria Patres per Inferi portas errores, et haeresiarchas intellexere, per quos spiritus nequitiae Ecclesiam Christi dilacerare, atque destruere conatur. Hinc S. Epiphan. in Ancor. num. 9. *Portae Inferi*, inquit, *sunt haereses*, *et Haeresiarchae.* Et in Epistola Encyclica Octavae Generalis Synodi post relata verba « Portae Inferi non praevalebunt; *haec » habentur:* Multoties alias Inferi portas apertas » contra Ecclesiam, et devorare eam tentantes » obstruxit, contrivit, atque destruxit, haereticas » videlicet opiniones, et iniqua conamina, quae in » praeteritis generationibus per sua tempora sunt » exorta, sed nihilominus, et instantibus temporibus, Inferno proprium os aperiente, et dilatante, » protector factus est Christus etc. »

Responsio Auctoris.

In hoc Articulo Rom. *Theologus* n. 6, haec habet: « Venio nunc ad quatuor illa Inferorum loca » expendenda, quae Lucius noster *num.* 1, designat.... At haec distinctio locorum, non adeo » facile admittenda videtur.... Quamobrem non » ea confidentia exponenda videtur, ac lectoribus » proponenda distinctio illa de quatuor Inferorum » partibus, qua Lucius noster eam ex Auctore » Theatri vitae humanae descripsit, et inculcavit. » Sed distinctionem illam quatuor Inferorum partium descripsi ego, et inculcavi, confisus Oraculis Clement. VIII, et Bened. XIV. Qui in Constitut. de Doctrina Christiana populis tradenda, incip. *Et si minime* §. 17, expresse habet: « Clementis » Papae VIII, aliorumque Praedecessorum nostro» rum vestigiis inhaerentes, hortamur in Domi» no, et enixe commendamus, in Doctrina Chri» stiana tradenda, adhiberi libellum de Clementis » ejusdem mandato a Cardinali Bellarmino con» scriptum, mox in deputata Congregatione dili» genter examinatum, et approbatum, ac denique » ab eodem Clemente in lucem eo saluberrimo con» silio edi jussum, ut unus idemque modus in do» cendo, et discendo Christianam Doctrinam ab » omnibus teneretur ». Et in hoc libello, qui titulum praesefert: « Dottrina Cristiana composta per or» dine di N. S. Papa Clemente VIII, dal R. P. » Roberto Bellarmino della Compagnia di Gesù, » Cardinale di S. Chiesa » in declaratione quinti Articuli Symb. Apostol. sic praecise traditur: « Ma in questo profondo della terra vi son quat» tro come grandissime caverne; una per i dan» nati, che è la più profonda di tutte; così con» viene, che i superbi Demoni, e gli Uomini loro » seguaci siano nel più basso luogo, e più lontano » dal Paradiso, che si possa trovare. Nella secon» da caverna, la quale è alquanto più alta, vi stan» no quelle anime, che patiscono le pene del Pur» gatorio; Nella terza, che è anco più alta, vi so» no quelle anime di quei fanciulli, che sono morti » senza battesimo, le quali non patiscono tormen» ti di fuoco, ma solo la privazione perpetua del» l' eterna felicità. Nella quarta, che è la più alta » di tutte, stavano le anime de' Patriarchi, Pro» feti, ed altri Santi, che erano morti prima del» la venuta di Cristo. » Unde videtur, quod Theologus noster, sicut suae censurae voluit supra in verb. *Capellanus in com. num.* 19. Declarationem Sacrae Congregationis Concilii, ita hic etiam (ut critica oratio cresceret) voluerit ipsi subjicere adhuc ipsas Pontificias sanctiones. Et ecce plusquam Salomon hic; *Matth.* 12, 42. Vide etiam ad rem S. Bonaventuram a me allatum sub verb. *Peccatum num.* 80, et S. Thomam adductum in egregio Bullario praeclarissimi Ordinis Praedicatorum,

tom. 2, *pag.* 109, *in Const.* 3, *Clem. V*, *incip.* Benedictus Deus, *sub num.* 15, ubi sic expresse habetur. « Quadruplex autem est (Infernus ut do- » cet S. Thomas *in* 3, *distinct.* 22, *quaest.* 2, a *art.* 1), damnatorum scilicet, puerorum lim- » bus, purgandorum, seu Purgatorium, et San- » ctorum Patrum, limbus nempe Sanctorum, qui » decesserunt ante Christi Adventum. In primo » sunt tria, scilicet tenebrae gratiae, tenebrae » gloriae, et poena sensus. In secundo sola duo » prima. In tertio tantum secundum, et tertium. » In quarto erat solummodo secundum ». Hinc colligitur ex S. Thoma quis ille sit *Infernus*, in quem, ut loquitur diploma, « illorum animae, qui in peccato mortali, vel cum solo originali decedunt, poenis tamen disparibus ». Illi siquidem, qui in sola culpa originis sunt, poenam damni dumtaxat luunt; Alii vero actuali peccato lethali coinquinati, poenas non solum *damni*, sed etiam *sensus* persolvunt.

ADDITIONES CASINENSES.

De Trajani ab Inferno S. Gregorii praecibus liberatione, Joannes Diaconus *lib.* 2 *de vita S. Greg. cap.* 44, haec habet. Trajano quondam ad imminentis belli procinctum festinanti, vidua quaedam ei obviam procedens, flebiliterq. narrans, filium suum innocentem per vetitum nefas fuisse peremptum, homicidii ultionem instantissime efflagitabat. Cumque Trajanus respondisset, praelio confecto, se crimen vindicaturum, vidua ait: si tu pugnando decedes, quis mihi justitiam redditurus sit? Cui Trajanus: qui post me Imperii habenas suscipiet, delictum ulciscetur. Rursus vidua: nonne satius tibi est, ut tu mihi justitiam facias, sicque mercedem tuam recipias? Tunc Trajanus rationibus, ac fletibus foeminae illius commotus, equo desiliens crimen illico vindicandum curavit. Cujus praeclari facinoris cum Gregorius Magnus per forum Trajani forte procedens meminisset, admiratione, ac pietate erga clementissimum Principem affectus, tamdiu pro eo deflevit, quousque responsum accepit, se pro Trajano fuisse exauditum, videlicet pro illius liberatione ab Inferno; ea tamen lege, *ut pro nullo ulterius pagano preces effunderet.*

Hanc totam historiam, proindeque Trajani ab Inferis liberationem commentitiam esse, solidissimis argumentis demonstrare aggredimur.

Ac primum; si legem aliquam generalem a Deo constitutam ponamus, quae ex Sacris Scripturis, vel traditione evidentissime innotescat, nullam ei exceptionem apponere fas est. Cum porro Deus legem constabiliverit de aeterna impiorum in sua nequitia decedentium damnatione, deque exclusione eorum, qui baptismo tincti non fuerint, e regno caelorum: *Matth.* 25, *Joann.* 3; cumque ab hac lege concessam alicui immunitatem minime in Sacra Scriptura, vel traditione innuatur; imo Ecclesia nulli concessam, vel concedendam apertissime contestetur, dum dicit: in Inferno NULLA EST REDEMPTIO; ergo Trajani ex Inferis liberationem commentitiam prorsus esse concludamus necesse est.

Quod vero Joannes Diaconus *loc. cit.* hujusmodi rem tradiderit, nihil nos movere debet. Primo, quod is scriptor trecentis annis post S. Gregorium vixerit; secundo, quod hanc narrationem, non ex probatis actis vitae antedicti Pontificis, quae in Romanae Ecclesiae scriniis diligenter asservabantur, et IN QUIBUS ALTUM DE HOC FACTO SILENTIUM, hauserit; sed ex obscuris quarundam Ecclesiarum Anglicanarum, vel Saxonicarum monumentis, quibus hac in re Ecclesia Romana fidem denegabat suam, ut ipse profitetur, hoc sane pacto. « Legitur penes easdem » anglorum Ecclesias etc.: et infra, sed cum de supe- » rioribus miraculis, Romanorum nemo sit, qui du- » bitet, de hoc (de facto Trajani), quod apud Saxo- » nes legitur....vel maxime dubitari videtur, quod » tantus doctor non praesumeret pro pagano pror- » sus orare ». *loc. cit.* — Quae cum ita sint, narrationem sic allatam flocci faciendam esse nemo non videt.

Sed quod maxime facti hujus falsitatem evincit, illud profecto est, Gregorium M. cum universa Ecclesia constantissime docuisse, POENAS INFERNI AETERNAS FORE, OMNIUM, ET SINGULORUM DAMNATORUM RESPECTU. Et absque eo quod singulas hac de re ex ejus operibus sententias producamus, sequentem locum afferre satis sit. « Omnipotens » Deus, quoniam pius est, miserorum cruciatu » non pascitur; quia autem justus est, ab iniquo- » rum punitione in perpetuum non sedatur ». *lib.* 34, *moral. cap.* 16. Cumque haec B. Gregorii mens fuerit, inverisimile prorsus est, quod pro liberatione Trajani ab Inferno preces ad Deum effundere voluerit.

Minusque nos detinere debet auctoritas Damasceni, qui eadem de liberatione Trajani ab Inferis asseruit, in sic dicta *Oratione pro fidelibus defunctis.* Nam, ut cursim notemus, Damascenum octavo saeculo, longe post S. Gregorium floruisse, illud porro animadversione dignum est, hujusmodi Ecclesiae Orientalis ornamentum, doctrinam uti supra, Catholicae Ecclesiae de aeternitate poenarum in Inferno absolute, et sine exceptione in suis operibus sustinere. « Illud etiam, sic ille ha- » bet, scire non alienum fuerit, quod quae homi- » nibus mors est, hoc Angelis lapsum extitisse. » Post lapsum enim praeclusa jam est illis omnis » resipiscendi facultas; QUEMADMODUM ET HOMI- » NIBUS, POSTQUAM VITA MIGRARUNT ». *lib.* 2, *de fide Ortodoxa* cap. 41. Ex quo illud merito inferamus oportet, supradictam *Orationem* suppositiam esse, ac nullatenus Joanni Damasceno adjudicandam; ne hunc doctissimum Patrem sibi ipsi in suis scriptis repugnantem dicamus.

Sed liceat amplius falsitates, quibus ea oratio scatet, recensere. Asseritur ibi Orientem, atque Occid. in liberatione Trajani D. Gregorii precibus convenire; at id falsum est: quippe Joannes

Diaconus hanc narrationem a Rom. Ecclesia improbatam satis aperte significat.

Ulterius in antedicta *Oratione*, et *alia* laudatur sub nomine S. Athanasii, cui titulus *de his, qui e vita discesserunt*; cum caeteroquin haec oratio nullibi in S. Athan. operibus exstet, nec eamdem (ipsum) edidisse ex ullo monumento constet. Laudatur etiam ibi sententia quaedam S. Greg. Nysseno afficta, quae in hujus Patris scriptis minime reperitur.

Neque nos reddere sollicitos debet, quod haec Trajani historia in Euchologium Graecorum irrepserit; siquidem Pseudamascenum pro Fabellae ejusmodi insertione Euchologio causam, occasionemque praebuisse, cuique facile conjicere fas est.

Minusque super revelationibus Ss. Birgittae, et Maectildis Trajani factum asserentibus immorari nos oportet. Enimvero omnes revelationes, quae privatis personis, quantum vis virtute, et sanctitate fulgentibus, fiant, si in alicujus catholici dogmatis eversionem intendant, nullius auctoritatis, ac momenti apud Theologos esse debere, Natali Alexandro docente, *Hist. Eccles. saec.* 2, *dissert.* 1, affirmamus: *Alioquin Spiritus Sanctus secum ipse committeretur, sibique repugnaret*, quod absurdissimus est dicere.

Denique nec aliquid ponderis hujusmodi historiae adjicitur ex auctoritate Divi Thomae in haec verba: « Dicendum, quod de facto Trajani hoc » modo potest probabiliter aestimari, quod preci» bus Beati Gregorii ad vitam fuerit revocatus, et » ita gratiam consequutus sit, per quam remissio» nem peccatorum habuit, et per consequens im» munitatem a poena: sicut etiam apparet in om» nibus illis, qui fuerunt miraculose a mortuis » suscitati, quorum plures constat idolatras, et » damnatos fuisse: de omnibus talibus enim si» militer dici oportet, quod non erant in Inferno » finaliter deputati, sed secundum praesentem pro» priorum meritorum justitiam: secundum autem » superiores causas, quibus praevidebantur ad vi» tam revocandi, erat aliter de eis disponendum. » Vel dicendum secundum quosdam, quod anima » Trajani non fuit simpliciter a reatu poenae ae» ternae absoluta; sed ejus poena fuit suspensa ad » tempus, scilicet usque ad diem judicii »: *Supplem.* 3, *Part*, *quaest.* 71, *artic. V*, *ad* 5: siquidem Sancti Doctoris mens non fuit, historiam liberationis Trajani ab Inferis calculo suo probare; sed dumtaxat, hac narratione posita, modum rite conciliativum ad illud factum explicandum proponere. Et cum de re historica agatur, nihil vetat, a D. Thoma, si hanc narrationem uti veram habuisset, salva erga tantum virum reverentia, modeste recedere. — Tandem NEMINEM EX VET. SCRIPT. TRAJANI SUPRADICTUM FACINUS MEMORARE, adhaec dissentionem Auctorum in illius ab Infer. liberatione referenda, vel in primis notasse sufficiat.

Quoad Limbum puerorum, satius putamus heic afferre propositionem ex conventicula Pistoriensi (an. 1786) excerptam, atque damnatam a Pio Papa VI in Constitut. *Auctorem fidei*, quo de Ecclesiae, simulque de Theologorum catholicorum doctrina magis, magisque constet, tenoris sequentis.

26.

§. 29. — Doctrina, quae velut fabulam Pelagianam explodit locum illum Inferorum, quem Limbi puerorum nomine fideles passim designant, in quo animae decedentium cum sola originali culpa, poena damni citra poenam ignis puniantur: Perinde ac si hoc ipso, quod qui poenam ignis removent, inducerent locum illum, et statum medium expertem culpae, et poenae inter Regnum Dei, et damnationem aeternam, qualem fabulabantur Pelagiani;

Falsa, temeraria, in Scholas catholicas injuriosa.

INFIDELITAS

Signa protestativa Infidelitatis haec indicat Benedictus XIV, in suis Decretis pro incolis Regni Serviae incip. *Inter omnigenas*, Bulla V, *tom.* 1, n. 89, nomina turcica assumere, Infidelium templa scilicet Moschaeas frequentare, jejunorum dies per carnium esum profanare, ad effectum ut Mahometani credantur. Damnat etiam peccati illos, qui ex hac vita emigraturi cadavera sua Turcarum sepulturae demandarent cum istorum assistentia, et mahometicis adhibitis ritibus.

ADDITIONES CASINENSIS.

Inconcussa est Angelici Doctoris doctrina, ab omnibus Theologis recepta, infidelitatem pure negativam, cujusmodi est in iis, qui nihil audierunt de fide, non esse peccatum. « Si autem infideli» tas, sic ille, accipiatur secundum negationem » puram, sicut in illis, qui nihil audierunt de » fide, non habet rationem peccati, sed magis poe» nae; quia ignorantia divinorum ex peccato pri» mi Parentis consecuta est. Qui autem sic sunt in» fideles, damnantur quidem propter alia peccata, » quae sine fide remitti non possunt, non autem » damnantur propter infidelitatis peccatum » 2, 2 *quaest.* 10, *art.* 1.—Quamobrem inter Baii propositiones, haec etiam merito per summos Pontifices S. Pium V, et Gregorium XIII damnata fuit, n. 68 recensita; *Infidelitas pure negativa in his, in quibus Christus non est praedicatus, peccatum est.*

INFIRMITAS, INFIRMUS

SUMMARIUM

1. Quaenam Infirmitas, et quorum judicio excuset ab auditione Sacri, *ad n.* 3.—4. Et a recitatione Horarum Canonicarum, *ad n.* 18.—19. Quae sint observanda circa Viaticum Infirmorum, *ad n.*29.—30. Infirmi, ac praesertim Fratres Minores, an teneantur ad Jejunium, *ad n.* 32.—33. Episcopi, Parochi, et Canonici infirmi an, et quando dispensentur a residentia, vel distributiones lucrentur, *ad n.* 35.—36. An peccet Infirmus remedia sibi procurans, ac a Medicis oblata respuens, etiamsi mortis periculo laboret.—37. Subnectuntur Additiones ex aliena manu *ad n.* 43.

1 Infirmitas, quae impedit egredi domo ad negotia magni momenti, excusat ab obligatione audiendi Missam. *Communis* cum Suarez, Castropalao, Sanchez, Dicastillo, Gobat, et La Croix. *l.*3, *p.* 1. *n.* 678. Immo Sanchez, Dicastill. Gobat,
2 et La Croix *cit. sic. n.* 678 dicunt, quod quamvis Infirmitas non impediat exire ad aliqua negotia, ad quae Infirmus valde affficitur, adhuc excusat ab auditione Missae, si alias adsit periculum subeundi gravis incommodi. Non enim tenetur Infirmus statim audire Missam, si hanc audiens cum repugnantia naturae, alterari possit, et pati grave incom-
3 modum. An autem in hoc, vel illo casu valetudinis censeatur incommodum sufficienter grave ad excusandum ab auditione Sacri, stari potest judicio Medici, vel Superioris, vel Parochi, vel etiam proprio, si Infirmus ipse sit ita prudens, ut possit per se ferre judicium; Sanchez. Dicastill. Bonac. Gobat, cum la Croix *loc. cit. num.* 679, et alii passim.

4 Infirmitas gravis, ob quam Infirmus nequit recitare Divinum Officium sine laesione suae valetudinis, vel sine incommodo, vel incremento morbi, excusat a recitatione totali; *Communis, arg. cap.*
5 *Clericus* 2 *dist.* 91. Non excusat tamen Infirmitas levis, ut parvus dolor capitis, stomachi, vel pectoris, et interdum etiam levis febris tertiana, aut quartana, cum talis dolor, aut febris non soleat tota die vehementer affligere, ita ut vacet tempus ad Divinum Officium recitandum. Navar. *tom.* 4, *de orat. c.* 11, *n.* 6. *et in Manuali cap.* 25, *n.* 100. Sotus *lib.* 10. *de justitia qu.* 5, *art.* 3. Layman *lib.* 4, *tract.* 1, *cap.* 6. Donatus *tom.* 4, *prax. rerum Regul. quaest.* 51, *num.* 1. Tabiena, Armilla, et omnes Summistae in *verb. Horae Canonicae*, Busemb. Filiuc. et aliis citatis Bonacina *de*
6 *Horis disp.* 1, *qu.* 6, *p.* 1. Infirmitas impediens Infirmum ad recitandum v. g. solum Matutinum, non excusat ipsum a recitatione aliarum Horarum, quas recitare potest sine laesione suae valetudinis. Est jam communis propter sequentem propositionem 5 in ordine inter merito damnatas ab Innocentio XI, *die* 2 *Martii* 1679 ibi: « Qui non potest recitare Matutinum, et Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem ».

7 In dubio an infirmitas sit gravis, aut levis, et an Infirmus, seu convalescens possit sine gravi nocumento recitare totum Officium, aut partem, standum est judicio Medici, vel Superioris, aut, in horum defectu, alterius viri prudentis; Silvester, Sotus, Sanchez, Donatus *loc. cit. num.* 2, aliique cum Pelliz. *tom.* 1, *tract.* 5, *c.* 8, *n.* 115. La Croix *lib.* 4. num. 1225, qui insuper cum Gobat addit, posse Infirmum stare etiam judicio proprio, si sit ita 8
prudens, ut per se possit de talibus ferre judicium. Si autem nec supradicti, nec Infirmus ipse possint solvere dubium, sed adhuc illud permaneat, tunc non tenetur Infirmus tale Officium recitare, quia non tenetur se periculo gravis damni, et nocumenti exponere; Donatus *loc. cit. num.*3. Bonacina *loc. cit. num.* 5. Castropal. *tract.* 7, *d.* 2, *p.* 6, *n.* 12. La Croix *loc. cit. num.* 1225. Neusser, Stoz, et alii 9
plures. Nec valet cum aliis dicere, quod in tali dubio teneatur Infirmus Officium recitare, ex quo praeceptum recitandi sit in possessione, quia id non obstat ob adjunctum periculum gravis nocumenti, ad quod pia Mater Ecclesia non videtur obligare, quia in ejusmodi dubiis vix attingi potest punctum, et status obligationis, unde ne scrupulis aperiatur via, ex quo talis Infirmus non possit in tali dubio et perplexitate se expedire, cum sit aeque periculum nocendi valetudini, quod illicitum est, quam transgrediendi praeceptum recitandi Officium; in tali casu consuetudo legem interpretatur, ut sic dubitans censeatur liber. Sic citati Doctores, et alii.

Regulares infirmi, quando non possunt, nec 10
sciunt se determinare, an licite possint totum, vel partem Officii Divini omittere, satisfaciunt praecepto dicendo Psalmos, Hymnos, Pater noster, Ave Maria, et alia judicio Praelati, seu praesidentia loci, aut Conventus assignanda. Sic concessit Leo X Minoribus apud Casarubios *in compendio Privilegiorum, verb. Infirmi Fratres num.* 6. Et ex concessione Martini V, et Eugenii IV, facta fratribus S. Hieronymi, Regulares infirmi, senes, valetudinarii, aut alias invalidi satisfaciunt praecepto Divini Officii, recitando aliquos Psalmos, vel id, quod Superiores, vel sui Confessores assignaverint; Casarubios *loc. cit. num.* 11, *et* 12.

Regulares infirmi ex concessione facta Minori- 11
bus de Observantia a Mart. V, Eug. IV, Cali. III,

Pio II, ac Xisto IV, consequuntur Indulgentiam
plenariam in articulo mortis. Casarubios *loc. cit.*
12 *num.* 1. Regulares infirmi in suis infirmariis,
cellis, et etiam lectulis (quando commode aliter
dicere non possunt) possunt promereri Indulgentias
Stationum, et alias concessas in suis Ecclesiis,
dicendo quinquies Pater noster, et Ave Maria,
pro intentione, et proposito illius Indulgentiae.
Sic concessit Innoc. VIII, apud Casarubios *loc.*
13 *cit. num.* 3. Regulares infirmi, ac senes in decrepita
aetate constituti possunt lucrari Indulgentias
concessas dicentibus Coronas D. N. Jesu Christi,
et Matris suae, dicendo unum Psalmum, aut
Hymnum B. Virginis, aut Domini nostri. Sic concessit
Leo X, apud Casarub. *l. c. n.* 5.

14 Infirmi omnes, qui ex recitatione divini Officii
verisimiliter credunt, aliquem dolorem capitis,
aut aliquam cruditatem stomachi, vel virium lassitudinem,
aut etiam febrim tardius remissuram,
excusantur a praecepto illud recitandi, quia hujusmodi
damna, quae in corporibus sanis sunt levia,
in aegrotis sunt gravia. Ita Sanchez *in consil. lib.*
5, *cap.* 2, *d.* 45, *n.* 4. Stoz *lib.* 1, *part.... num.*
402. Tamburin. *in Decalog. lib.* 2, *cap.* 5, §. 8,
a num. 13. La Croix *lib.* 4, *n.* 1224. Gobat, Pelliz.
et alii, *arg. cap. Clericus* 2, *dist.* 91, ubi pro
legitima causa non recitandi, habetur inaequalitas
corporis, quae non sonat morbum gravem. Immo
15 supradicti Doctores, et alii cum Pelliz. *tom,* 1,
tract. 5, *cap.* 8, *n.* 116, dicunt, quod tales Infirmi
non teneantur adhuc ad recitationem divini
Officii, quamvis bonam diei partem confabulationibus
expendant, atque etiam libros recreationis
causa legant; quia confabulationes, ac lectiones
illae afferunt aegris recreationem, nec morbus ingravescit,
sed potius levatur. Recitatio vero Divini
Officii econtra est res seria, et ex sua natura
16 caput gravat, ac molestiam affert. Item dum tales
Infirmi convalescunt, et adhuc vires sunt Imbecilles,
possunt ad aliquos dies differre recitationem,
et aliquando etiam prius incipere celebrare, quam
recitare Divinum Officium; Gobat *in experient.
tract.* 5, *num.* 715. Stoz *loc. cit. num.* 402. La
Croix *loc. cit. num* 1224. Sanchez, et Tamburin,
loc. cit. et alii plures. (*)

17 Qui ob infirmitatem non possunt Horas recitare
debito tempore, possunt autem commode sine
nocumento valetudinis recitare alio tempore ante,
vel post, v. g. si post prandium laborant quartana,
mane autem sint liberi, aut econtra, non excusantur
a praecepto; Sic Castropal. *tract.* 7, *d.*
2, *part.* 6, *n.* 6. Stoz *loc. cit. num.* 409. Tamburin.
lib. 1, *c.* 3, §. 7, *verb. Horae Canonicae.
num.* 20. La Croix *loc. cit. num.* 1226. Pellizarius
loc. cit. et alii. Et ratio est, quia quod recitentur
Horae hoc, vel illo tempore, est circumstantia
accidentalis tantum; obligatio autem recitandi
totum Officium incipit a media nocte, et durat
per singulas partes diei naturalis usque ad alteram
mediam noctem. Henriquez autem, Canus, 18
Caramuel, et alii volunt, eos non teneri anticipare,
vel postea supplere Horas respondentes illi tempori,
quo aegrotant, quia obligatio anticipandi,
vel supplendi videtur tunc tantum esse, quando
impedimentum est ex nostra libertate, non autem
quando est ex necessitate, uti ex infirmitate,
et hanc sententiam dicunt esse probabilem Diana
part. 4, *tract.* 4, *res.* 10. Lessius *l.* 2, *cap.* 37, *n.*
43. Sanchez *loc. cit. d.* 43, *num.* 7. Gobat *loc.
cit. num.* 711. Sporer *in Theolog. Sacramental.
num.* 172, et alii. (**)

Si infirmus sit communicandus, et desit Stola, 19
vel Alba, potest in tali casu ei dari communio sine
ipsis, quia quamvis ista spectent ad reverentiam
Sacramento debitam, non est tamen positiva
irreverentia, sed tantum omissio majoris reverentiae;
et necessitas hominis, propter quam instituta
sunt Sacramenta, videtur excusare: necessitas
enim non habet legem, *cap. sicut* 11, *de consecrat,
dist.* 1, *cap.* Omnes 1, *de. Feriis, capit.* Consilium
2, *de observat. jejunior. cap.* Consuluisti
3, *de celebrat. Missar.* et quod non est licitum in
lege, necessitas facit licitum: *cap.* Quod non est
4, *de Reg. Juris in* 6, et sic expresse tenet La
Croix *lib.* 6, *p.* 2, *n.* 335, et alii. Infirmus, si 20
commode jejunus, expectare non possit, communicari
potest non jejunus, sed per modum Viatici;
Communis cum la Croix *lib.* 6. *pag.* 1, *num.*
602. Aversa *quaest.* 8, *sect.* 9, §, 6, Gobat, Tamburin.
Dicastill. et aliis. Inter quos non est omnino
praetermittendus P. Benjaminus Elbel *part.*
3. *Conf.* 14, *n.* 90, ubi casum in hoc proposito
valde singularem resolvit.

Infirmus tenetur ex precepto Divino Euchari- 21
stiam sumere per modum Viatici, quando est in
periculo mortis constitutus, et hoc etiamsi non

(*) Quae hic circa onus recitandi divinum Officium afferuntur, nimis laxa videntur. Consulat igitur Lector hoc loco P. Antoino, aliosque Saniores Moralistas.

(**) Multa pronuntiat Lucius Ferraris a n. 14, ad num. 18, obligationem infirmorum recitandi divinum Officium spectantia, quae, meo quidem judicio, a laxitate excusari nullatenus possunt. Quod autem majus negotium facessit illud est, quod, Diana, aliisque Casuistis ducibus, veluti probabile venditatur, nimirum illos, qui aliqua infirmitate praepediti Officium recitare nequeunt debitis horis, non teneri anticipare, vel supplere horas tempori respondentes, quo fuerunt infirmitate detenti. Hujus asserti absurditas per se constat. Certum enim est matutinis recitandis nocturnum tempus esse assignatum: pone, te Sacerdotem privatum numquam nocturno tempore assurgentem, ut matutinum persolvas, nocte praeterita aliquo laborasse incommodo, a quo, sole illucescente, perfecte convaluisti: Posita Ferraris sententia, teneberis quidem horas diurnas persolvere, quia nullo laboras valetudinis impedimento; minime vero nocturnas ob morbum, a quo jam convaluisti, quamquam si nullum pertulisses incommodum, diem expectasses ad matutinum recitandum. Immo nec praevenire teneberis, etsi praevideas morbum superventurum, quamquam assuetus sis canonicas horas anticipare, puta, matutinum recitare vespere antecedenti, diurnas horas de mane, etc. Quid in hac re absurdius?

22 sit jejunus. Vide *verb.* ***Eucharistia n.*** **34.** Et li-
cet sit jejunus, recte adhuc adhibetur formula: *Ac-*
23 *cipe Viaticum.* Vide *verb. Euchar.* 35. Qui mane
ante periculum communicavit ex devotione, si su-
perveniat periculum, an teneatur eodem die per
modum Viatici communicare. Vide *verb. Eucha-*
24 ***ristia num.*** **36.** In eadem infirmitate, etsi non te-
neatur, potest tamen aegrotus post septem, vel
octo dies repetere Viaticum non jejunus, dummo-
do nequeat jejunus sumere, et periculum mortis
25 recurrat. Vide *ibid. n.* **37.** Quando morbus, et pe-
riculum diu protrahitur post 7, vel 8 dies, potest
iterum dari communio non jejuno. Vide *ib. n.* **38.**
26 Viaticum dari debet Infirmis in periculo, etiam in
27 die Parasceves. Vide *ibid. num.* 39. Si Infirmus ob
tussim, vel ob aliam causam sumere non possit
Viaticum, non debet ad illum deferri SS. Eucha-
ristia devotionis causa. Vide *ib. num.* 50.

28 Pro consecrando Viatico dando Infirmo non est
licitum Sacerdoti non jejuno celebrare; S. Anto-
nin. Suarez, Azorius, Jordanus, aliique plurimi
cum Dicastil. *dist.* 9, *n.* 343. La Croix *lib.* 6,
part. 1, *n.* 611. Quamvis enim Sacerdos teneatur
celebrare jejunus solum de praecepto Ecclesiasti-
co, et Infirmus teneatur in periculo mortis sume-
re Viaticum de praecepto Divino, tamen praecep-
tum Divinum non obligat, nisi quando observari
potest cum debita reverentia principalibus ritibus,
et quasi substantialibus caeremoniis ab Ecclesia
praescriptis, ut recte observant Suarez, Fag. Dia-
na, Amicus, Lugo, Tambur. Dicastill. Platell. a-
pud la Croix *loc. cit. num.* 161. Tum quia in ipso
casu defectu Hostiae consecratae Infirmus excusa-
tur a tali praecepto sumendi Viaticum ob impo-
tentiam, quia impossibilium nulla est obligatio;
l. Impossibilium, *ff. de Reg. Juris*, *et cap.* Nemo
potest 6, *de Reg. Juris in* 6, ibi: Nemo potest ad
impossibile obligari. Aliqui tamen, ut Major., Za-
nard Zambranus, Philiarch. *et* alii tenent opposi-
tum. et horum sententiam Suarez, Filiucius, Lu-
go, Dicastill. Layman, et alii vocant probabilem
saltem in casu, quo infirmus aliud Sacramentum
non possit suscipere.

30 Infirmus non tenetur ad jejunium; *Communis.*
31 Vide *verb. Jejunium articulo secundo.* Infirmi non
tenentur ad jejunium, sicuti non tenentur ad re-
citationem Horarum, et ad audiendum Sacrum,
quamvis propria culpa inciderint in infirmitatem;
arg. c. Infirmitas 13. *de poenitentiis*, *et rem.* Et
ratio est, quia etsi tales propria culpa sint impo-
tentes; haec tamen impotentia, et hoc impedi-
mentum ad observantiam jejunii, et hujusmodi,
nec a jure, nec ab homine, sed ab ipso Deo illa-
tum est, ut innuit textus *in cap.* Percussio 2,
caus. 7, *qu.* 1, ibi: « Cum percussio corporalis
» imminet, utrum pro purgatione, an pro vindi-
» cta contingat, Dei in hoc judicium ignoratur,
» et ideo non debet a nobis addi flagellatis affli-
32 » ctio ». Fratres minores non potentes jejunare
bono modo propter infirmitatem, vel debilitatem,
non tenentur, ut eis concessit Sixtus IV, apud Ca-
sarub. in *Compendio Privilegiorum verb. Infirmi*
Fratres n. 2.

Episcopi infirmi, an, et quando dispensentur a 33
residentia. Vide verb. *Episcopus art.* 3.

Canonici infirmi, an, et quando lucrentur di- 34
stributiones. Vid. verb. *Distributiones quotidia-*
nae.

Parochi infirmi, an, et quando censeantur dis- 35
pensati a residentia. Vide verb. *Parochus.*

Infirmus peccat, quando, spretis medicorum con- 36
siliis, et remediis, pro libitu suo sibi remedia pro-
curat, seu remedia ordinaria recusat, Busemb.
La Croix *l.* 2, *num.* 201, *et l.* 3, *part.* 1, *num.*
769, *et* 775, cum aliis ibi citatis; Tunc enim
vitae suae non consulit, quantum potest, et debet.
In casu tamen, quo aliquis infirmus diu, et gravi-
ter aegrotaret, et a medicis tamquam incurabilis
esset derelictus, non peccaret sumendo aliquod
remedium periculosum, quia non tenetur homo se
servare cum tantis doloribus, unde non censetur
tunc, nisi indirecte morti suae cooperare: Henno
tom. 1, *tract. de conscientia disp.* 3, *quaest. ult. con-*
clus. 3, *resol.* 4, et alii passim. Haec tamen opinio 37
non est satis tuta; *Rom. Th.* Infirmus, etiam pe-
ricolosus ad mortem, nequit licite omne remedium,
aut medicamentum respuere: Quisquis enim te-
netur vitae suae periclitanti mediis ordinariis opi-
tulari; Henno *loc. cit.* Busemb. et La Croix *loc.*
cit. Diana, et alii passim. Vide *verb. Moribundus*
num. 1, *et* 2.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Infirmitatem inter legitima impedimenta recen- 38
suimus *in Addit. ad verb. Impediens.* At quia non
raro accidit, ut homines nonnullis ex causis infir-
mitates simulent, ne modo in judicio comparere
necessum habeant; hinc est, quod infirmitates evi-
dentibus probationibus probari debent, et simula-
tae infirmitates a veris infirmitatibus sunt distin-
guendae.

Infirmitatis probatio ordinaria fit per litteras, 39
et testimonium Medicorum, Paul. Zacchias in
Quaestionib. Medic. Legalib. lib. 2, *tit.* 2, *qu.* 1.
n. 3. Quinimmo in causa levi probari potest infir-
mitas attestatione unius medici; Strik. *Jur. Dis-*
sert. Vol. 5, *Disp.* 3, *c.* 3, *n.* 54.

Recepta quoque est probatio infirmitatis per Te- 40
stes ad minus duos: Damhouder. in *prax. crimin.*
cap. 19, *num.* 9, Farinac. *de Testib. q.* 63, *in*
princ.

Controversia vero non levis est, an infirmitas, 41
aliis deficientibus probationibus, per juramentum
probari possit? Affirmant Mascard. *de Probat. con-*
clus. 884, *fere per tot.* Carpzov. *Jurisprud. Fo-*
rens. part. 1, *constit.* 9, *defin.* 11. Zanger. *de Ex-*
ception. part. 2, *cap.* 9, *num.* 12. Mindan. *de*
Process. lib. 2, *cap.* 19.

At non aliter haec sententia admittenda est, 42

quam si agatur de persona non suspecta de perjurio. Fides enim juramenti dependet a fide viri; Adi Strik. *Juridic. dissert. vol.* 5, *disp.* 3, *c.* 3, *num.* 57.

INGRESSUS

1 Ingressus Ecclesiae denegari nequit mulieribus
menstruatis; Benedict. XIV, tom. 1, Constit.
107, incip. *Omnium sollicitudinum* §. 3, 14, et
2 39. Ingressus mulicrum in Monasteria virorum
sub gravissimis poenis prohibetur. Idem Constit.
39, incip. *Regularis disciplinae*. In casibus excep-
3 tis, v. g. favore mulierum nobilium, jus Patrona-
tus habentium, quomodo permittatur? Idem *ibi-*
dem §. 8. Facultates permittendi hujusmodi in- 4
gressus, revocantur, et annullantur. Idem *ibid.* §.
4, et 5. Vide tom. 2, verb. *Clausura*, Ingressus
in clausuram Monialium est omnibus sub gravis- 5
simis poenis interdictus. Vide *dict. Tom. verb.*
Clausura et tom. 5, verb. *Moniales art.* 3, *num.*
99, ubi affertur ad id Pontificia Constitutio.

INIMICUS

VIDE VERB. *ODIUM*, ET VERB. *VIRTUS* VERS. *CARITAS*.

INJURIA

VIDE VERB. *CONSERVATORES N.* 4, ET VERB. *POENA ART.* 2, *NUM.* 145, 146.

INQUISITIONIS S. OFFICIUM, INQUISITORES

SUMMARIUM

1. Inquisitionis Tribunal quando erectum, et quibus commissum fuerit, *ad n.* 3. — 4. Quinam olim habuerint, et nunc facultatem habeant Inquisitores eligendi, *ad n.* 5. — 6. Congregatio sanctissimae Inquisitionis a quo fuerit instituta, quae habeat jura, contra quos procedere valeat etc, *ad n.* 14. — 15. Inquisitionis Officium impediens quas poenas incurrat. — 16. Inquisitores in quibus causis, et contra quas personas possint procedere vel non, *ad n.* 27. — 28. Inquisitores an possint admittere Laicos ad judicandum, et an ipsis liceat aliquid pretii percipere pro actis S. Officii, *ad n.* 30. — 31. Inquisitores quos possint creare, et assumere in Notarios, et in quibus Magistratus etiam saeculares compellere, *ad n.* 37. — 38 Inquisitores an possint procedere contra delinquentes in sua Provincia, etiamsi alio se transtulerint. 39. — Quid mutuo sibi debeant Inquisitores, et Episcopi, in causis ad Fidem pertinentibus, *ad n.* 49. — 50. Quae sint crimina, in quibus Inquisitores procedere possunt, *ad n.* 70. — 71. Inquisitores, et Episcopi ad quid teneantur in causis Fidei, *ad n.* 75. — 76. An vigeat hodie Constitutio, qua Sixtus IV statuit, ne Inquisitores Ordinis Praedicatorum procederent contra Fratres Ordinis Minorum, ac voluit Inquisitores Ordinis tam Praedicatorum, quam Minorum a suis Generalibus corripi, processari, et poenis affici. — 77. Inquisitores quos possint absolvere judicialiter, *ad n.* 78. — 79. Inquisitoribus quae jura competant ac privilegia, *ad n.* 86. — 87. An Episcopi, Parochi, vel Canonici in Officio Inquisitionis impediti excusentur a residentia, vel distributiones lucrentur, *ad n* 90. — 91. Familiares S. Officii an satisfaciant praecepto Paschali, nisi communicent in propria Parochia. — 92. An et quando Vicarius, et Ministri S. Officii ob violatam Immunitatem censuras incurrere censeantur, *ad n.* 99. — 100. Subnectuntur Additiones ex aliena manu, *ad n.* 108.

1 Inquisitionis Tribunal fuit primo erectum sub Innocent. III, occasione haeresis Albigensium, rem eidem Innocentio proponente S. Dominico praeclarissimi Ordinis Praedicatorum Patriarcha, tunc Oxomensi Canonico, cui primo haec delegata Inquisitoris jurisdictio commissa fuit. Paramus de orig. Inquisitionis *lib.* 2, *tit.* 1, *cap.* 1, *num.* 13. Castil. in histor. Ordinis Praedicatorum *cap.* 17, Fernand. in concertat. Praedicat. *pag.* 16. Lucius Marinus Siculus in histor. Hispan. Card. Petra *tom.* 3, commentar. in *Constit.* 16. Innocentii IV, *n.* 8, et alii passim.

Inquisitionis munus, seu Officium fuit commis- 2
sum a Gregorio IX, solis Patribus Ordinis Praedicatorum, ut patet ex litteris datis anno 1231, eorum Priori in Lombardia, quae litterae extant *tom.* 9, Consiliorum *Column.* 335, et ex aliis Inquisitoribus ejusdem Ordinis ab eodem Gregorio contra Albigenses missis, ut videri potest apud Leandr. *de viris illustrib. lib.* 2. Bzovium *ad annum*
1235, *a num.* 4. Deinde Innocent. IV tale Inqui- 3
sitionis Officium commisit etiam Fratribus Minoribus, ut patet ex ejus Constitutione incipiente. *Quia tunc*, et refert Cardin. Petra *loc. cit. num.*

9, et alii. Et aliquando fuit commissum etiam Pa-
tribus Minimis Sancti Francisci de Paula: Cle-
mens enim VII delegavit Inquisitorem in Regno
Portugalliae P. Didacum de Silva dicti Ordinis
Minimorum, ut narratur in Constitutione 8 Pauli
III, incipient. *Illius* §. 1, ut refert Card. Petra
loc. c. n. 9.

4 Superiores Praedicatorum, et Minorum olim
habebant facultatem eligendi Inquisitores, ut pa-
tet ex Constitutione 16 Innocentii IV, incip.
Quia tunc, et ex Constitut. 16 Alexandri IV, in-
cipient. *Quod super*, et ex Constit. 23, ejusdem
Alexandri incipient. *Catholicae*, et notant Eyme-
ric. *part.* 3, *director. q.* 3, et ibi Pegna *comment.*
52, §. *Regulariter*, Azorius *part.* 1, *lib.* 8, *cap.*
18, *quaest.* 5. Sanctarell. *de haeresi cap.* 40, *dub.*
1, *num.* 6. Delbene *part.* 2, *dubit.* 195, *sect.* 8,
5 *num.* 2. Card. Petra *loc. cit. num.* 32. Hodie ta-
men adempta extat haec facultas dictis Superiori-
bus Regularibus, et Inquisitores Regulares eligun-
tur a Congregatione Sanctissimae Inquisitionis,
et a Sede Apostolica approbantur, exceptis solum-
modo Inquisitoribus Hispaniae, qui immediate ab
Inquisitore Generali eliguntur, ut notant Saleli.
lib. 1, *cap.* 2, *Regul.* 10, *et* 11. Carena *part.* 1,
tit. 3, *num.* 5, *et tit.* 5, §. 3, *n.* 11. Sousa *in
aphor. Inquis. lib.* 1, *c.* 6, *n.* 6. Delbene *l. c.
sect.* 8, n. 2. Castropal. *Oper. moral. p.* 1, *tract.* 4,
disp. 8, *punct.* 12, §. 2, *n.* 2. Card. Petra *l. c.
n.* 34, et alii passim.

6 Congregatio Cardinalium Sanctissimae Inquisi-
tionis erecta fuit a Paulo III, Constit. 34, inci-
pient. *Licet*, et denuo restituta a Sixto V, Con-
stit. 74, incipient. *Immensa.* Facultas hujus su-
premae, et universalis Inquisitionis est supra om-
nes Civitates, et loca Christianitatis, etiam ultra
7 montes: Paulus III, in cit. Constit. *Licet.* Haec su-
prema Cardinalium Generalium Inquisitorum Con-
gregatio contra quoscumque procedit, appellatio-
nes ab aliis Inquisitoribus audit, Inquisitores ubi-
vis locorum deputat, et alios, qui interesse debent,
et inservire in actu degradationis: Paul. III, *ib.*
8 Haec Cardinalium Generalium Inquisitorum Con-
gregatio praecipere potest degradationem reorum
Clericorum, qui damnandi sunt, et uti potest bra-
9 chio saeculari: Paul. III, *ib.* Potest privare bene-
ficiis etc. impedientes suum Officium, et aliis in-
10 habilitatibus afficere: Paul. III, *ib.* Omnia ab hac
suprema universalis inquisitionis Congregatione
decreta firma sunt, et observari debent: Paulus
11 III, *ib.* Potest procedere contra Episcopos, et etiam
contra Cardinales haereticos: Pius IV, Constit. 67,
12 incip. *Romanus.* Quod a majori parte Cardinalium
hujus Congregationis fuerit conclusum, ab omni-
bus factum esse censetur: Pius IV, Constitut. 79,
incipient. *Cum nos.* Pius V, Constit. 23, inci-
13 pient. *Cum felicis.* Si duo tantum Cardinales sint
in Congregatione, quod ipsi decernunt, est ratum:
14 Pius V. Constit. 23, incip. *Cum felicis.* Cum haec
Cardinalium Generalium Inquisitorum Congrega-
tio scribit, aut praecipit aliquid Ordinariis, Vica-
riis, Inquisitoribus etc. isti statim debent rescri-
bere, et injuncta exequi: Clemens VIII, Constit.
76. incip. *Sanctissimus.*

Inquisitionis Officium impediens, testes in cau- 15
sis Fidei, aut denunciantes offendens, carceratos
extrahens, capi reos prohibens, occultans, adju-
vans, consulens, vel similia in favorem reorum
faciens, est reus laesae Majestatis, omni dominio
privatur, ut haereticus tractandus, infamis ipse,
et filii ejus, poenis haereticorum subjacet, et Cu-
riae Saeculari est tradendus: Pius V, Constit. 82,
incip. *Si de protegendis.*

Inquisitores possunt procedere in causis Fidei 16
contra quascumque personas cujusvis gradus, con-
ditionis, vel dignitatis, contra Magistratus, Com-
munitates etc. Etiamsi habeant privilegium Sedis
Apostolicae, ut contra eos non procedatur; *cap.
Ut Officium, de haereticis in* 6. Urbanus IV, Con-
stit. 2, incipient. *Licet* §. 16. In causis fidei pro- 17
cedere possunt etiam contra quoscumque exem-
ptos: Alexander IV, Constit. 22, incipient. *Ne
commissae*, Clemens VII, Constit. 27, incipient.
Cum sicut, Paulus III, Constit. 30, incipient. *In
Apostolici*, Pius IV, Constit. 51, incip. *Pastoralis*,
Paulus V, Constit. 26, incip. *Romanus*, ubi re-
vocat facultates Superioribus quorumcumque Or-
dinum concessas cognoscendi causas suorum sub-
ditorum ad officium Sanctae Inquisitionis quomo-
dolibet pertinentes. In causis Fidei possunt Inqui- 18
sitores procedere etiam contra suosmet Superiores
ejusdem Ordinis. Cochier *de jurisdict. ordinar. in
exemptos part.* 2, *q.* 45, *n.* 58. Sousa *in apho-
rism. Inquis. lib.* 1, *cap.* 4, *n.* 5. Card. Petra
tom. 3, Comment. in Const. 23. Alexand. IV,
num. 15, et alii passim. An autem Inquisitores 19
procedere possint etiam contra Generales Religio-
num non conveniunt Doctores: multi enim quos
sequitur Diana *part.* 4, *tract.* 8, *resolut.* 23. Pey-
rin. *in privileg. Minor. tom.* 2. *Constit.* 9, *Pauli
V*, §. 1, *n.* 2, Bordon. *in Tribunal. cap.* 27, *n.*
27, et alii, tenent, non posse Inquisitores proce-
dere contra Generales Religionum, sed debere
prius certiorare Supremam Cardin. Inquisitionem;
arg. cap. Inquisitores, de haereticis in 6, et Con-
cil. Trident. *cap.* 11, *sess.* 25, *de Regularibus*,
ubi quamvis submittat jurisdictioni, visitationi,
et correctioni Ordinariorum omnes Parochiales
Ecclesias Regulares, excipit tamen eas in Mona-
steriis, et locis, ubi Generales, seu Capita Ordi-
num sedem ordinariam, et principalem habent ibi:
« Exceptis etiam iis Monasteriis, seu locis, in
quibus Abbates Generales, aut Capita Ordinum
sedem ordinariam principalem habent »: et in con-
tinentia facti sic declarasse Sac. Congreg. Conci-
lii pro Ecclesia S. Hyppoliti de Faventia, quae
est Sedes ordinaria, et principalis Generalis Camal-
dulensis, testatur Fagnan. *lib.* 3, *decretal. in cap.
Nullus Episcopus* 3, *de Parochiis* num. 41, et ip-
sum sequitur Monacell. *tom.* 1, *tit.* 5, *formul.* 1,

num. 18, *et tit.* 6, *formul.* 20, *num.* 14, ubi af-
fert decretum Sacr. Congr. Concil. in *Lauden. Ju-
risdiction.* 1 *Decembr.* 1691, in qua, plene articulo
discusso, et partibus informantibus, fuit resolu-
tum, Bullam Gregorii XV, incipient. *Inscrutabili*,
non derogasse privilegio *cap.* 11, *sess.* 25, *de Re-
gul.* favore Generalium Ordinum concesso, et alii
passim. Aliqui autem, his non obstantibus, censent,
posse Inquisitores procedere etiam contra Genera-
les Religionum, dicentes hanc exemptionem, seu
exceptionem Generalium non constare de Jure,
cum *cit. cap. Inquisitores*, loquatur solummodo de
Episcopis, ut advertit Freita *in addition. ad Ro-
deric. Acugna de Confessar. solic. q.* 12, *num.*
20, et priorem opinionem procedere posse, inspe-
cta solummodo quadam aequitate, et decentia, ut
ait Carena *part.* 1, *tit.* 5, §. 9, *num.* 78, et se-
quitur Card. Petra *loc. cit. num.* 16.

20 Inquisitores Regulares in iis, quae ad munus In-
quisitionis pertinent, non sub subjecti suis Regu-
laribus Superioribus, nec eis tenentur obedire, ut
de Inquisitoribus Praedicatorum, et Minorum ex-
presse statuit Alexander IV, Constit. 23, incipient.
21 *Catholicae*. In iis autem quae pertinent ad statum
Religiosum, et observantiam Regularem, sunt sub-
jecti suis Superioribus Regularibus, et eis tenen-
tur obedire, ut ex cit. Constit. Alexandri IV, in-
cipient. *Catholicae* docent Eymeric. *in directorio
part.* 3, *q.* 11, *et* 12. ubi Pegna *Comment.* 60. San-
ctarell. *de haeresi cap.* 40, *dub.* 1, *n.* 7. Decianus
l. 5. *tract. Crimin. cap.* 22, *n.* 33. Rojas *de haere-
ticis part.* 2, *n.* 418. Mascovius *de Ma estat. milit.
Eccles. lib.* 1, *part.* 1, *cap.* 11. Carena *de Offic.
Inquisit. part.* 1, *tit.* 5, §. 8, *num.* 69. Salelles *de
Mater. Tribun. Fid. lib.* 1, *cap.* 2, *Regula* 11, *num.*
22 13. Card. Petra *loc. c. num.* 4. Unde si extra Of-
ficium deliquerint, certum est de Juris rigore pu-
niri posse a suis Praelatis Regularibus: Eymeric.
loc. c. quaest. 12, num. 1. Locat. *in judicial. verb.
Inquis. n.* 40. Sanctarell. *cit. dub.* 1. *num.* 7. Za-
nardus *in director. part.* 2, *cap.* 6, *quaest.* 43. Ro-
driquez *qq. regul. tom.* 2. *quaest.* 81, *art.* 5. Card.
Petra *loc. cit. num.* 7, et alii. Ast tamen, quia
eisdem Superioribus Regularibus vetita sunt ea,
ex quibus directe, vel indirecte sui subditi Inqui-
sitores in eorum officio impediuntur; Ideirco, dum
isti extra officium delinquunt, poterunt quippe eo-
rum Superiores omni casu informationes capere,
eosque monere, et reprehendere, cum ex his nul-
lum eis impedimentum in suo munere exercendo
oriatur. Dum autem poena est infligenda, ad eam
devenire non debent, si inde Inquisitores quodam-
modo a suo officio impediantur; et tunc Informa-
tiones transmittere Supremae Cardinalium Inqui-
sitioni, ejusque mandata expectare debent, ut post
Farinac. *de haeresi q.* 186, *n.* 132, tenent Castro-
pal. *to.* 10 *oper. mor. tract.* 4, *disp.* 8, *punct.* 12,
§. 1, *n.* 23. Diana *par.* 4, *tract.* 8, *resol.* 53. Carena
de offic. Inquisit. par. 1, *tit.* 5, §. 8, *n.* 72. Card.
Petra *l. c. n.* 8. et alii.

Inquisitores non possunt procedere contra Epi- 23
scopos, neque e contra, nisi habeant in commissis a
Papa specialiter; sed occurrente casu suspensionis,
vel accusationis, vel denunciationis contra ipsos;
debet significari Summo Pontifici; *cap. Inquisito-
res* 16, *de haereticis in* 6: Et *Extravagant. de hae-
reticis, cap. Cum Matthaeus.* Inquisitores non pos- 24
sunt excommunicare Episcopos, nec econtra; *cap.
Statuta* 20 *de haereticis in* 6. Et *Extravagant. de
haereticis, c. Cum Matthaeus.* Inquisitores non pos- 25
sunt procedere contra Legatos, vel Nuncios Papae,
sed occurrente casu, aut suspicione haeresis contra
eos, debent id Papae significare; *cap. Inquisitores,
de haereticis in* 6: *Extravagant. de haereticis, cap.
Cum Matthaeus.* Neque possunt excommunicare 26
Officiales Papae, vel contra eos procedere; *cit. cap.
Inquisitores, et cit. cap. Cum Matthaeus.* Inquisi- 27
tores non possunt se intromittere in aliis causis,
quam in delictis contra Fidem. *Clement. de haere-
ticis, c. Multorum* 1, §. *Propter.* Inquisitores non 28
possunt in judiciis admittere Laicos Judices ad ju-
dicandum sub poena (etiam Inquisitoribus) excom-
municationis Papalis ipso facto: Julius III, Con-
stit. 11, incip. *Licet a diversis.* Inquisitores non 29
possunt extorquere a reis pecuniam modo illicito,
sub poena excommunicationis Papalis ipso facto,
a qua non possunt absolvi donec satisfaciant. *Cle-
ment. de haereticis, cap. Nolentes* 2. Unde pro actis 30
S. Officii, et processibus nihil possunt facere solvi,
nec sibi, nec aliis Officialibus, sed omnia gratis de-
bent facere expediri. Clemens VIII, Constit. 76,
incipient. *Sanctissimus.*

Inquisitores possunt creare, et assumere in No- 31
tarios Clericos etiam in Sacris: Urban. IV, Constit.
2, incipient. *Licet.* §. 3, et quosvis, sive saecula-
res, sive Clericos, sive Regulares. Pius IV, Consti-
tut. 36, incipient. *Pastoralis*: *cap. Ut officium* §.
Verum, de haeretic. in 6. In sententiis ferendis pos- 32
sunt assumere quoslibet peritos. Urban. IV, Con-
stitut. 2, incipient. *Licet*, §. 10, *cap. Ut commis-
si, de haeretic. in* 6; et hi tenentur obedire, *cit.
cap. Ut commissi.* Possunt constringere Magistra- 33
tus omnes, etiam Saeculares, ut observare faciant
statuta contra haereticos facta, sive contra fauto-
res, ac receptatores; et cogere possunt eos ad ju-
randum de tali observantia. Quod si nolunt jura-
re, fiunt Infames, ac suspecti in Fide, et Officio
privandi sunt; *cap. Ut Officium* §. *Compescendi*, 34
de haereticis in 6. Possunt cogere omnes Magistra-
tus, et Judices ad exequendum suas sententias,
et isti debent sub poena excommunicationis obe-
dire: Innoc. VIII, Constit. 10, incipient. *Dilectus.*
Possunt omnes Magistratus compellere, et alios ad 35
dandum eis scripturas pertinentes ad S. Officium:
Alexand. IV, Constit. 18, incip. *Cupientes.* In
causis haeresis uti possunt brachio saeculari; *cap.* 36
Ut officium §. *Compescendi, de haereticis in* 6. In- 37
quisitoribus in causis Fidei tenentur obedire om-
nes Domini temporales, et si aliquem illi carcerari
faciunt, isti tenentur fideliter custodire: et si illi

sententiant, isti tenentur indilate obedire, non
obstante appellatione rei: *cap. Ut Inquisitionis, de
haereticis in* 6.
38 Inquisitores possunt procedere contra delinquen-
tes in sua Provincia, etiamsi alio se transtulerint:
39 Alexand. IV, Const. 16, incip. *Cupientes.* Possunt
procedere in causis haeresis, quas etiam Episcopi
coeperunt cognoscere: Urban. IV, Constit. 2, in-
40 cip. *Licet.* §. 3. Possunt procedere etiam irrequi-
sitis Dioecesanis: Alexander IV, Constit. 9, incip.
41 *Ad capiendum.* Inquisitor cum Episcopo, et sine
eo, et e contra potest citare in causis haeresis, *Cle-
mentina, de haereticis, cap. Multorum* 1. §. *Prop-*
42 *ter.* Inquisitor, et Episcopus possunt conjunctim,
et divisim procedere in causis haeresis, sed com-
muniter sententiant; et si non conveniunt, refe-
43 runt ad Papam, *cap. Per hoc, de haereticis in* 6.
Debent communicare processus, quando divisim
procedunt. *Extravagant. de haereticis, cap. Ex eo.*
44 Inquisitor sine Episcopo non potest carcerare du-
ro, vel arcto carcere, qui datur ad poenam. *Cle-
mentin. de haereticis, cap. Multorum* 1, §. *Prop-*
45 *ter.* Inquisitor sine Episcopo, vel Vicario non po-
test dare tormenta, nec sententiare; si vero in-
tra octo dies non possit Inquisitor habere copiam
Episcopi, vel Vicarii ejus, et econtra, potest alte-
ruter se solo id facere, postquam se requisierint:
cit. Clementina, cap. Multorum 1, §. *Propter,* Ur-
46 banus IV, Constit. 2, incip. *Licet,* §. 5. Potest
tamen Episcopus, aut Vicarius Inquisitori, et hic
illis committere suas vices in dictis casibus, si
nolint adesse, alias irritum est quod fit: *cit. Cle-*
47 *ment. Multorum.* Vacante vero Sede Episcopali,
loco Episcopi requirendus est Officialis Capituli,
seu Vicarius Capitularis eodem modo, quo supra,
alias nulla est sententia: *cit. Clementina Multo-*
48 *rum.* Inquisitor cum Episcopi, vel Vicarii consen-
su potest privare haereticum Officio, et Beneficio,
et privatum declarare, excepto si Episcopus con-
tulit Beneficium haeretico scienter, quia tunc sine
eo sententiat, *cap. Ut commissi, de haereticis in* 6.
49 Inquisitor non tenetur reddere rationem Episcopo
de expensis factis in causis haeresis. *Extravagant.
de haereticis, cap. Ex eo.*
50 Inquisitores procedere possunt in omnibus con-
tra fidem, ut circa haereticos, fautores, recepta-
tores, et suspectos de fide: *Clementina de haereti-*
51 *cis, cap. Multorum* 1, §. *Propter.* Possunt procede-
re contra impedientes suum Officium, contra non
juvantes, si requiruntur, etiamsi sit Communitas,
Princeps, Magistratus etc. *cap. Statutum* 9, *de*
52 *haereticis in* 6. Inquisitores procedunt contra Sa-
racenos, vel alios, qui facti Christiani redeunt ad
sectam, Gregor. XI. Constitut. 2, incipient. *Ad-*
53 *modum.* Item contra Saracenos qui Christianos ad
54 sectam suam trahunt: Gregorius XI, *ib.* Item con-
tra omnes Maleficos, et Sortilegos, qui malum ali-
quod procurant: Innocent. VIII, Constit. 1, in-
55 cip. *Summis.* Item contra Astrologos judiciarios,
et alios Magos, Sortilegos, Divinatores, et hujus-
modi: Sixtus V, Constitut. 17, incip. *Coeli, et
Terrae Creator.* Inquisitores procedunt contra Ma- 56
leficos, et Sortilegos cum Diabolo pactum facien-
tes, a Fideque apostatando alios laedentes: Grego-
rius XV, Constit. 46, incip. *Omnipotens.* Item 57
procedunt contra Astrologos, qui de statu Reipu-
blicae Christianae, vel Sedis Apostolicae, seu vita
Romani Pontificis, aut ejus consanguineorum ju-
dicia facere, nec non contra eos, qui illos desuper
consulere praesumpserint, cum innovatione dictae
Constitutionis Sixti V, Urban. VIII, Constit. incip.
Inscrutabilis. Item contra impedientes neophytos, 58
ne Fidem complectantur: Paul. III, Constit. 32,
incip. *Cupientes* §. 8, Item contra haereticos ju- 59
dicialiter confessos, et obstinatos, etiam istorum
Dioecesanis irrequisitis: Alexander IV, Constitut.
6, incip. *Ad capiendum.* Item contra haereticos, 60
eorumque fautores se negotio Inquisitionis oppo-
nentes: Innocent. IV, Constit. 16, incip. *Quia.*
Inquisitores procedunt contra praedicantes do- 61
ctrinam scandalosam, vel Fidei contrariam, etiam
Regulares, Paul. III, Constit. 30, incip. *In Apo-
stolici.* Item contra omnes etiam Regulares auden- 62
tes in publicis concionibus, lectionibus, conclu-
sionibus, et aliis quibuscumque actibus publicis as-
serere, quod Beatissima Virgo fuerit concepta cum
peccato originali: *Sacr. Congr. Sanctae Romanae,
et Universalis Inquisitionis in Palatio Apostolico
coram Paulo V, sub die* 31 *Augusti* 1617. Quod
postea ad audentes asserere idem in sermonibus,
et scriptis privatis extendit: *Eadem Sac. Congr.
coram Gregorio XV, sub die* 24 *Maji* 1622.
Item contra eos, qui utuntur Litaniis novis non 63
approbatis ab Ecclesia, vel Sacra Congregatione
Rituum: Clem. VIII, Constit. 22, incip. *Sanctis-
simus.* Item contra non ordinatos ad Presbytera- 64
tum Missam celebrantes, vel Poenitentiae Sacra-
mentum ministrantes: Gregor. XIII. Constit. 21,
incip. *Officii nostri,* Clemens VIII, Constit. 81,
incip. *Etsi alias:* Urbanus VIII, Constit. 79, in-
cip. *Apostolatus.* Item contra Sacerdotes, qui mu- 65
lieres poenitentes in actu Confessionis ad actus
inhonestos sollicitant: Pius IV, Constit. 31, in-
cip. *Cum sicut.* Et Gregor. XV, Constitut. 54,
incip. *Universi,* hoc extendit ad Sacerdotes solli-
citantes quascumque personas ad inhonesta, sive
inter se, sive cum aliis perpetranda quomodolibet
in actu Confessionis Sacramentalis, vel antea, vel
post immediate, seu occasione, vel praetextu Con-
fessionis etc. Item contra Confessarios negligen- 66
tes monere poenitentes, ut denuncient sollicitan-
tes, aut docentes eos non teneri: Gregor. XV, in
d. Constitut. *Universi* §. 7.
Inquisitores procedunt contra testes falsum in 67
causis Fidei deponentes, eosque Curiae saeculari
tradere possunt: Leo X, Constit. 29, incip. *Intel-
leximus.* Item procedunt contra Christianos ad Ju- 68
daeorum Ritus transeuntes, et Judaeos conversos
ad illum redeuntes: Nicolaus IV, Constit. 1, in-
cip. *Turbato.* Inquisitores libere procedere possunt 69

contra Judaeos, et alios infideles paganos in se-
quentibus casibus. I Si negaverint, quae circa Fi-
dem communia sunt cum Christianis. II Si Dae-
mones invocaverint, aut eis immolaverint. III Si
quem Christianum haec docuerint, vel ad ea per-
duxerint. IV Si haereticas blasphemias dixerint.
V Si Christianos a Fide deviaverint. VI Si Infi-
deles ad Fidem Christi transire impediverint. VII
Si Haereticos scienter receptaverint. VIII Si li-
bros Haereticos, Thalmudicos, aut alios Judaicos
quomodolibet damnatos tenuerint. IX Si Hostiam
salutarem, aut Crucem, et similia, vel Christia-
nos deriserint. X Si nutrices Christianas retinue-
rint, vel easdem illa die, qua Eucharistiae Sacra-
mentum sumpserint, vel etiam diebus sequenti-
bus, lac in latrinas effundere coegerint: Gregor.
XIII, Constit. 70, incip. *Antiqua Judaeorum*; et
concordat Constit. 20, Clem. VIII, incip. *Cum*
70 *Hebraeorum malitia*. Item procedere possunt con-
tra eos, qui dicunt Usuram non esse peccatum.
Clement. de Usuris cap. unic. §. *Sane.*

71 Inquisitores, et Episcopi tenentur procedere in
omnibus causis contra Fidem, ac omittentes id
facere, incurrunt excommunicationem Papae re-
servatam. *Clement. de haereticis cap.* 1, §. *Ve-*
72 *rum*. Tenentur procedere sine acceptione Perso-
73 narum, *cap. Qualiter de accusat.* Tenentur exi-
gere juramentum ab omnibus Officialibus sui Tri-
bunalis de secreto, et fidelitate servandis: *Cle-*
ment. de haereticis cap. 1, §. *Porro*, Innocent. IV,
74 Constit. 10, incip. *Ad extirpandam*. Item tenen-
tur dare juramentum secreti Advocato, et Pro-
curatori reorum, et aliis quibuscumque manife-
stant dicta testium, et delicta, ut possit in cau-
sa procedi: *cap. Statuta* 20, *de haereticis in* 6.
75 Tenentur prohibere, ne saeculares in causis Fidei
se ingerant, et per Censuras deterrere: Leo X,
76 Constitut. 43, incip. *Honestis.* Sixtus IV, Consti-
tut. 19, incip. *Sacri*, statuit, ut Inquisitores Ordi-
nis Praedicatorum non procederent contra Fratres
Ord. Minorum, et econtra; sed modo non est in
praxi. Item *ibidem* statuit, ut Inquisitores Ordinis
Minorum, et Praedicatorum a suis Generalibus pos-
sint corripi, processari, puniri, et privari; sed mo-
do non est in praxi.

77 Inquisitores possunt absolvere judicialiter om-
nes Haereticos, qui poenitentes haeresim abjurant,
et ad Fidem revertuntur: Alexand. IV, Constit.
18, incip. *Cupientes cap. Ut officium* 11, *de Hae-*
78 *reticis in* 6. Item possunt absolvere judicialiter
etiam alios fautores, receptatores, credentes, in-
famatos, seu suspectos de Haeresi: *ibidem*, et Ur-
79 banus IV, Constitut. 2, incipit. *Licet*. Item pos-
sunt non publicare, nec debent nomina testium
examinatorum in causa Haeresis: Urbanus IV,
Constit. 2, incip. *Licet*. §. 9, Pius IV, Constitut.
26, incip. *Pastoralis.* Possunt tamen illa publica-
re viris illis, de quorum consilio sententia danda
80 est, et hoc sub secreto, *ibidem*. Inquisitores pos-
sunt committere citationes, et examinationes te-
stium: Urbanus IV, Constit. 2, incip. *Licet* §. 10. 81
Item possunt procedere *appellatione remota*: Cle-
mens VII, Constit. 22, incip. *Placuit*. Item in cau-
sis Fidei possunt delegare, et revocare delegatio-
nes: Clemens VII, in cit. Constit. *Placuit*. Inquisi- 82
tores possunt concedere licentias portandi arma tot
ministris, quot per viam sibi sunt necessarii, dum
procedere debent in causa aliqua: Joan. XXII, Con-
stit. 9, incip. *Exigit*, *Clement. de Haereticis, cap.*
Nolentes. Sed caveant, ne abutantur hac faculta-
te: *Clement. ibidem.* Possunt concedere Indulgen- 83
tiam 40 dierum iis, qui suae convocationi inter-
sunt pro exequendo Officio, seu suis concionibus
pro Fide habitis intersunt: Urbanus IV, Const. 2,
incip. *Licet*, §. 12: Innoc. IV, Constit. 16, incip.
Quia, Alexander IV, Constitut. 18, incip. *Cupien-*
tes apud Card. Petra *tom.* 3, *comm. ad Constitut.*
16, *Alex. IV*, *num.* 9.

Inquisitores, et eorum Officiales non possunt con- 84
veniri, excommunicari, suspendi etc. neque ab
Ordinariis, neque a Legatis Papae, sine licentia
Papae: Urbanus IV, Const. 4, incip. *Ne Inquisi-*
tionis, *Extravagant. de Haereticis cap. Cum Mat-*
thaeus. Inquisitores non possunt in causis sui Of- 85
ficii impediri a Gubernatoribus, aut aliis quibus-
cumque sub poenis Excommunicationis etc.: Pau-
lus III, Constit. 30, incip. *In Apostolici*. Ipso fa-
cto excommunicat Julius III, Constit. 11, incip.
Licet a diversis. Inquisitores non possunt sindica-
ri ab alio, quam a Papa, vel Sacra Congregatione
Romana de processu male facto, et aliis: Pius IV,
Constit. 48, incip. *Dudum.* Inquisitores Hispania- 86
rum in S. Officio sine Papae licentia nullam inno-
vationem pati possunt: Sixtus V, Constit. 74, in-
cip. *Immensa* §. 5.

Inquisitoris etiam majoris Officium non excu- 87
sat Episcopum a residentia in propria Dioecesi. *Sa-*
cra Congreg. Concil. teste Gonzalez, *ad Reg.* 8,
Cancellariae gloss. 43, *num.* 164, Barbosa *Summ.*
Apostolicar. decision. verb. Inquisitores num. 10,
Nec etiam excusat Parochum a residentia: *Eadem* 88
S. Congr. Conc. penes Nicol. Garciam, *de bene-*
fic. p. 3, *cap.* 1, *num.* 24, et Barbosa *loc. cit.*
num. 10. Si Officiales, et Familiares Tribunalis 89
S. Inquisitionis sint Canonici, et hujusmodi, non
lucrantur distributiones in absentia ob tale Offi-
cium, nisi speciali Sedis Apostolicae privilegio mu-
niantur. *Sacr. Congreg. Conc. in Toletana* 4,
Jun. 1594, *et in Mediolanensi* 3 *Februarii* 1635.
Immo, sine speciali privilegio, neque lucrantur di- 90
stributiones Inquisitores ipsi, si sint Canonici, et
absint propter S. Inquisitionis Officium. *Ead. Sac.*
Congr. in citatis decretis, et rursus *in Romana ser-*
vitii Chori 23 *Sept.* 1690. Familiares Tribunalis 91
S. Officii non satisfaciunt praecepto annuae Com-
munionis, per hoc quod in Communione Generali
fieri solita Feria quinta in Coena Domini ab In-
quisitoribus Eucharistiam sumpserint, sed illam
sumere debent a proprio Parocho, ut resolvit. *Sacr.*
Congreg. Conc. in Neapolitana 3 *Julii* 1666. Nec

iidem Inquisitores cognoscere possunt de adimplemento ejusdem praecepti a suis familiaribus, ut suprema Inquistio resolvit, apud Cardin. Albit. *de Inconstant. in Fide cap.* 29, *num.* 51. Card. Petram *tom.* 3, *Comment. ad Constit.* 29, *Innocent. IV*, *n.* 17.

92 Vicarius S. Officii permittens Officialibus saecularibus, ut propria auctoritate perquisitionem faciant, incurrit excommunicationem, et datur Archiepiscopo facultas delegandi quemcumque Confessarium approbatum pro ipsius absolutione *Sacr. Congregat. Immunit.* 29 *Julii* 1673, *lib.* 1, *decret. Altovit. pag.* 824.

93 Vicarius S. Officii ob extractionem factam a loco immuni in personam Sacerdotis, ob praetensam celebrationem duarum Missarum, censetur incurrisse, et datur facultas ipsum absolvendi.: *Sacr. Congreg. Immunit. in Auximana* 19 *Novembr.* 1680, *lib.* 2, *decret. Altov. pag.* 2088.

94 Ministri Inquisitoris S. Officii, qui de ejus mandato, in causa homicidii P. Vicarii Inquisitionis patrati a quodam Religioso, fecerunt recognitionem cadaveris in loco immuni, et deinde extraxerunt d. homicidam a Conventu suae Religionis, et ad carceres S. Officii adduxerunt, ex utroque capite Censuras contraxerunt. *Sacr. Congregat. Immunit. in Cremonen.* 1 *Aprilis* 1704, *lib.* 3, *decret. Vallem. pag.* 569.

95 Sacrae Inquisitionis Officium procedere debet juxta suas facultates, et stilum contra Confessarios exquirentes a poenitentibus complicum nomina, si suspecti sint de pravo dogmate: Bened. XIV, tom. 2, Constit. 8, incip. *Ubi primum.* Vide etiam in nostro II Tomo verb. *Complex:* ubi affertur dicta Pontificia dispositio.

96 Affertur decretum Sanctae Universalis Inquisitionis super perpetua inhabilitatione Sacerdotum ad turpia sollicitantium, vel Sacrificio Missae abutentium ad sortilegia.

Feria V. Die 5 *Augusti* 1745.

In Generali Congregatione Sanctae Romanae, et Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali, coram Sanctissimo Domino Nostro Domino Benedicto Divina Providentia Papa XIV, et Eminentiss., ac Reverendiss. DD. S. R. E. Cardinalibus adversus haereticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus Dominus Noster sollicite animadvertens quam grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui Sacrosancto Missae Sacrificio, ac salutaris Poenitentiae Sacramento, ad Animarum reparationem a Christo Domino institutis, in illarum perniciem, et damnationem abutuntur, decrevit, quod in posterum Sacerdotes, tam Saeculares, quam Regulares cujuscumque Ordinis, Instituti, Congregationis, et Societatis etiam de necessitate exprimendae, vel in actu Sacramentalis Confessionis, sive illius occasione, aut praetextu ad turpia sollicitantes, vel Sacrificio Missae abutentes ad sortilegia, praeter poenas a Jure, et Apostolicis Constitutionibus, ac signanter san. me. Sixti V, et Gregorii XV, contra eosdem inflictas, perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad praefati Sacrificii celebrationem; Quodque ejusmodi Decretum significetur singulis cujuscumque Ordinis Superioribus, ac Praepositis ad hoc, ut de illo sicuti, et de praedictis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus, juxta praescriptum in generali Decreto Supremae Inquisitionis die 15 Decembris 1633, semel saltem in anno Feria sexta post Octav. Assumptionis Beatae Mariae Virginis in publica mensa, vel in Capitulo, ad hoc specialiter convocato; ac insuper in quocumque Generali, vel Provinciali Capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari Congressu suos subditos, ac Religiosos commonendos curent, ejusdemque commonitionis coram suprema Congregatione juratum Testimonium exhibeant.

Paulus Antonius Cappellonus S. Romanae, et Universalis Inquisitionis Notarius.

Quoad extractionem reorum ad Sacrae Inquisitionis Officium spectantium a locis immunibus ad quae forte confugerint: Vide novissimam Constitutionem Bened. XIV, quam ad litteram attulimus supra verb. *Immunitas art.* 2, *n.* 158. 97

Hic lubet adjicere decreta duo S. Romanae, et Universalis Inquisitionis, recens edita tenoris, ut sequitur. 98

Noi fra Alessandro Pio Sauli da Forlì dell' Ordine de' Predicatori, Maestro di Sagra Teologia, Commissario Generale della S. Romana, ed Universale Inquisizione.

Avendo Anna Appollonia Manfredi da Perizzano zitella di anni 30, con studiose invenzioni procurato di essere tenuta in concetto di Santa, con aver vantato visioni, apparizioni di Angeli, della Santissima Vergine, o di Gesù Cristo, Stimmate, ed altre cose credute prodigiose, e grazie particolari di Dio. E costando dagli Atti fabbricati sopra le cose predette, e dalla di lei confessione giuridicamente fatta in questo Santo Officio dopo la di lei riduzione alle carceri del medesimo, essere stati ingannl, iattanze, falsità, o finzioni rispettivamente le asserite di lei visioni, apparizioni di Angeli, della Santissima Vergine, e di Gesù Cristo, Stimmate, ed altre cose come sopra credute prodigiose, o grazie particolari di Dio.

Per tanto in esecuzione del Decreto della Sagra Congregazione del Santo Officio, a fine che il Pubblico resti disingannato, e per togliere dalle menti di ognuno qualunque falsa credenza della Santità della medesima.

Notifichiamo, e dichiariamo, che la Santità della suddetta Anna Appollonia Manfredi è stata affet-

tata, e finta, e le cose predette sono state rispettivamente false, e supposte; e perciò la medesima è stata condannata dal S. Officio alla Carcere.

Niuno pertanto ardisca in avvenire di asserire, o tenere la suddetta Anna Appollonia Manfredi come Santa per le cose suddetto, sotto pena ad arbitrio degli Eminentissimi, e Reverendissimi Signori Cardinali Generali Inquisitori.

Dato dal Palazzo del medesimo S. Officio questo dì 21 Luglio 1746.

F. ALESSANDRO PIO SAULI
COMMISSARIO GENERALE DEL S. OFFICIO.

Paolo Antonio Cappellone Notaro.

Die 23 Julii 1726. Supradicta Notificatio affixa, et publicata fuit ad valvas Basilicae Principis Apostolorum, Palatii Sancti Officii, ac aliis locis solitis, et consuetis Urbis per me Petrum Remolatium Sanctissimae Inquisitionis Cursorem.

DECRETUM.

Feria V. Die XXIII Novembris 1747.

99 In Congregatione Generali S. Romanae, et Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali, coram Sanctissimo Domino Nostro Domino Benedicto Divina Providentia PP. XIV, ac Eminentissimis, et Reverendissimis DD. Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, in tota Republica Christiana contra Haereticam pravitatem generalibus Inquisitoribus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Proposita Causa contra Sororem Angelam Franciscam Zappata, Monialem professam Monasterii S. Clarae, Cherii, et ad praesens degentem in Monasterio S. Agnetis Civitat. Astae Pompejae, inquisitam ob affectatam Sanctitatem, SS. D. Noster, auditis Votis sopradictorum Eminentissimorum, et Reverendissimorum DD. Cardinalium Generalium Inquisitorum, decrevit, quod, dicta Soror Angela Francisca detineatur in eodem Monasterio S. Agnetis, in quo nunc degit, ipsique fiat praeceptum de non accedendo ad Cratas, Januas, et Locutoria Monasterii, et de non scribendo Epistolas absque Superiorissae licentia, sub poena, in casu contraventionis in unoquoque ex dictis capitibus, Carceris formalis in eodem Monasterio ad annum pro qualibet vice. Quod diebus Veneris jejunet in pane, et aqua per quinquennium, et in Sabbatis recitet Rosarium integrum Beatae Virginis, usquequo vixerit: insuper quod deputetur ei doctus, et prudens Confessarius, qui eam instruat, et dirigat, nec sine ejus licentia accedat ad Sacram Synaxim.

Quod Praepositus denique Podaverini Carolus Canonica, Canonicus Franciscus Cuggia, et Sacerdos Gaspar Antonius Bosco, Directores olim praefatae Monialis acriter moneantur. Tandem, quod hujusmodi Decretum publiciter.

Supradictum Pontificium Decretum a Suprema, ac Sacra Congregatione Eminentissimorum, et Reverendissimorum Dominorum S. R. E. Cardinalium Inquisitorum Generalium, sub die 2 currentis mensis Decembris, nobis transmissum, ut juxta mentem Sanctissimi Domini Nostri Divina providentia PP. Bened. XIV publicaretur; ordinamus ipsum typis mandari, et sic impressum publice exhiberi. In quorum etc.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De Origine, et progressu Inquisitorum vide, si lubet, Van-espen *part.* 1, *Jur. Eccles. Univers. tit.* 2, *c.* 3, et rursus *part.* 3, *tit.* 4, *c.* 2, et Limbroch. *in historia Inquisitionis lib.* 1. *per tot.* 100

Jurisdictionem Inquisitorum a principio fuisse delegatam, et deinde ad ordinariam accessisse tradit Petra *in Comment. ad Const. Apost. Constit.* 16, *Innocentii IV*, *num.* 29. 101

Eam non privativam, sed cumulativam esse, concors est omnium sententia; nam possunt et hodie Episcopi procedere in causis Fidei. In Hispania vero habere Inquisitores privativam jurisdictionem tenent Sanctarell. *de haeres. cap.* 40, *dub.* 2, *num.* 15, Carena *de Offic. Sacrae Inquisitionis part.* 1, *tit.* 4. §. 3, *num.* 2. 102 103

Non aliter tamen Episcopus de jure procedere valet in causis Fidei, quam cum sui Capituli consilio, *cap. ad abolenda de Haereticis.* Ceterum consuetudine obtinuit, ut procedat inconsulto Capitulo; Passerin. *in cap. per hoc, num.* 10, *de Haeretic.* in 6. Farinac. *de Haeres. qu.* 186. *num.* 14. 104 105

An et Praelati pollentes quasi episcopali jurisdictione procedere valeant in causis Fidei? quaestionis est: Affirmant autem Passerin. *in cit cap. Per hoc num.* 8. *de Haeretic. in* 6, Carena *de Offic.* S. *Inquisitionis p.* 1, *tit.* 6, §. 4, *num* 14. 106

Nota vero, quod Praelati Regulares, tametsi habeant eamdem quasi Episcopalem jurisdictionem, procedere haud possunt in causis Fidei contra subditos Regulares, ex prohibitione Constitutionis Pauli V, quae incip. *Romanus Pontifex*, ut monent Bordon. *in Tribunal. cap.* 27, *num.* 1, Salell. *lib.* 1, *cap.* 3, *Regul.* 24, *num.* 42. Fallitur vero hic Auctor, dum ait, quod Praelati Regulares habentes quasi Episcopalem jurisdictionem procedere nec possint in causis Fidei contra subditos saeculares, ut observat Card. Petra *in comment. ad Constitut. Apostol. Constit.* 16, *Innocentii IV*, *num.* 20. 107 108

INSIGNIS, INSIGNITAS

SUMMARIUM

1 Ecclesia Collegiata potest esse Insignis dupliciter, scilicet, vel de jure, vel ex privilegio. — 2. Quae sit Collegiata Insignis de jure? — 3. Quae sit Collegiata insignis ex privilegio? — 4. Non omnis Collegiata est insignis, sed alia insignis, et alia non insignis. — 5. Quae dicatur Collegiata insignis? — 6. Quae dicatur Collegiata non insignis? — 7. Insignitas Collegiatae resultat etiam ex provisionibus Apostolicis de prima Dignitate cum onere assumendi gradum Magisterii, vel Doctoratus in jure Canonico intra annum. — 8 Item insignitas Collegiatae probatur ex relationibus Episcoporum. — 9. Collegiata non insignis a sua erectione potest progressu temporis declarari insignis. — 10. Qui locus sit, et debeat reputari Insignis? — 11. Canonici Collegiatae insignis tenentur ad diurnam Officiaturam in choro, quacunque consuetudine non obstante. — 12. Canonici autem Collegiatae non insignis, quamvis regulariter teneantur ad assiduum chori servitium, tamen ex triplici limitatione ab eo absolvuntur: et assignantur tales limitationes. — 13. Et sufficit, si dictae limitationes concurrant alternative. — 14. Exemptio tamen a diurna Officiatura in choro ob tenuitatem redituum durat solum quousque reditus non augeantur. — 15. Collegiata insignis praecedit aliis non insignibus, etiamsi fuerint prius erectae. — 16. Quamvis erectio Collegiatae insignis fuerit cum clausula *sine alicujus prejudicio*. — 17 Inter Collegiatas insignes, Collegiata antiquior, quae habet insignitatem a jure, praefertur habenti insignitatem ex privilegio posteriorem. — 18. Et sic inter duas Collegiatas insignes a jure, semper praecedere debet antiquior. — 19. Et hoc procedit, etiamsi Collegiata insignis posterior habeat insignia honorificentiora. — 20. Immo Collegiata insignis antiquior praecedit insignem moderniorem, quamvis Insignis modernior habeat usum Pontificalium respectu sui Abbatis, et facultatem gestandi Rocchettum, et Cappam magnam respectu suorum Canonicorum. — 21 Collegiatae insignes fere Cathedralibus aequiparantur. — 22. Et quandoque praesertim in limine erectionis conceduntur Collegiatae insigni nobiliora insignia, quam Cathedrali Alia ad rem ex addit. ex aliena manu a n. 23 ad n. 29.

1 Ecclesia Collegiata potest esse Insignis dupli-
citer, scilicet, vel de jure, vel ex privilegio:
2 *Communis*. Collegiata insignis de jure dici-
tur illa, quae habet requisita descripta, et
enumerata communiter a Doctoribus, nempe si sit
Matrix in loco, praecedatque aliis in publicis fun-
ctionibus, sit antiqua, et conspicua quoad structu-
ram materialem, et numerositatem Dignitatum,
et Canonicorum, aliorumve Ministrorum deser-
vientium, sitque in loco, seu Oppido nobili, et nu-
meroso, et perilorum copioso: Cardin. de Luca
de praemin. disc. 8, *num.* 14. Cardin. Petra *tom.*
3, *Comment. in Constit.* 7 *Innocent. IV*, *n.* 36.
Barbosa in *cap. Transmissae* 33, *de verbor. signi-
fic. et lib.* 2, *cap.* 6, *n.* 15, *jur. Eccles. univers.*
n. 15, *et de Canonicis cap.* 2, *n.* 18, *et in Tri-
dent. sess.* 24, *de reform. c.* 12, *n.* 52, Masso-
brius *in tract. de Synod. c.* 4, *dub.* 14, *n.* 9, Lot-
ter. *de re benefic. lib.* 1, *q.* 14, *n.* 8, Corrad. *in
prax. benefic. lib.* 2, *cap.* 1, *num.* 18, Ceccoper.
lucubrat. Canonic. lib. 1, *num.* 75. Aloysius Ric-
cius *in Collect. decis. part.* 6, *Collect.* 2350, *vers.*
Insignis, Mantica *decis.* 175, *num.* 2, Panimoll
decis. 98, *adnotat.* 1, *num.* 24, Ursaya *tom.* 1.
part. 1, *discept.* 6, *num.* 39, *et* 175, Pitonius *di-
scept.* 116, *num.* 35, et omnes alii scribentes in
cap. Statutum 11, *de Rescriptis* in 6; et sic tenuit
Rota *decis.* 29, *num.* 4, *et* 5, *part.* 2, *diversar. et
part.* 7, *recentior. decis.* 288, *num.* 8, *et Sac. Con-
gr. Rit. in Firmana* 24 *Mart.* 1622, apud Bar-
bosam *de Canon. loc. cit.* et Pitonium *loc. cit.*
3 Collegiata insignis ex privilegio dicitur illa, cui a
Summo Pontifice tale privilegium conceditur, ut
ita vocetur; Pellegrin. *in Praxi Vicar. part.* 1,
sect. 5, *n.* 13. Ursaya *loc. cit. n.* 175.

Non omnis autem Collegiata est Insignis. Alia 4
enim est insignis, et alia non insignis: Card.
Mantica *dec.* 175, *num.* 2, Corrad. *loc. cit. a
num.* 20 *ad* 22, Panimoll. *loc. cit. num.* 24 *et*
25, Pellegrin. *loc. cit. num.* 13, et alii passim
scribentes in *cit. cap. Statutum* 11 *de Rescriptis*
in 6. Insignis dicitur illa, quae habet supradictas 5
qualitates enumeratas *sub n.* 2, quas Corradus *loc.
cit. num.* 19, ex Rota in *Mediolanen. Praeposi-
turae decis.* 29 num. 8, *part.* 2, *divers.* reducit ad
septem. Prima nempe qualitas Collegiatae insignis 6
est ejus Matricitas: Secunda, Nobilitas, et celebri-
tas loci: Tertia, Antiquitas ipsius: Quarta, Prae-
cedentia ipsius super alias: Quinta, Structura sui
aedificii, tam intus, quam extra: Sexta, Numero-
sitas Ministrorum in ea inservientium: Septima,
Multitudo, et frequentia Christifidelium ad eam
pro Divinis Officiis confluentium. Non insignis di-
citur illa, quae habet exiguum numerum Canoni-
corum, modicos reditus, et inferiorem qualita-
tem servitii, loci, et personarum; Mantica *cit.
decis.* 175, *num.* 2. Corrad. *loc. cit. n.* 22. Pel-
legrin. *loc. cit. num.* 13. Pignatell. *loc. cit. num.*
25, et alii passim scribentes *cit. cap. Statutum* 11,
de Rescriptis in 6.

Insignitas Collegiatae resultat etiam ex provi- 7
sionibus Apostolicis de prima Dignitate, cum onere
assumendi gradum Magisterii, vel Doctoratus in
jure Canonico intra annum. Hoc enim est signum
certum, et univocum Collegiatae insignis, cum
iste gradus non requiratur, nisi in prima Dignita-
te Cathedralis, vel Collegiatae insignis, juxta di-
spositionem Concilii Trid. *sess.* 24, *c.* 12, *de re-
form.* et punctualissime, quod hoc demonstret in-
signitatem Collegiatae, firmarunt Lotter. *de re Be-*

nefic. lib. 1, *q.* 15, *n.* 9, Piton. *loc. cit. n.* 40, Rota *dec.* 29, *n.* 9, *q.* 2, *diversor.*

8 Item insignitas Collegiatae probatur ex relationibus Episcoporum: Rota coram Gregorio *decis.* 472, *num.* 3, *et coram Merlin. decis.* 87, *c.* 2, *n.* 14, *et in recent. decis.* 469, *num.* 18, *part.* 19, *et in Comen. Canonicatus* 6, *Februar.* 1704, §. *Visa fuit, coram Eminentiss. Scoto, et in Matheranen. Archipresbyteratus* 27 *Jun.* 1707, §. *Collegiatas, cor. bon. mem. Kaun.* Card. de Luca *de praeeminent. disc.* 52, *n.* 6, Fagnan. *in cap. Postulasti num.* 14, *de Jurepatron.* Piton. *loc. cit. n.* 37.

9 Collegiata non insignis a sua fundatione, seu a tempore suae erectionis potest progressu temporis declarari insignis, maxime si augeatur numerus Dignitatum, Canonicorum, ac redituum, et locus, in quo fundata est, evadat insignis: Colligitur ex declaratione *Sacr. Congr. Rit. in Firmana* 24 *Martii* 1622, ubi Collegiata Ecclesia S. Pauli Oppidi Civitatis Novae, dictae Firmanae Dioecesis, ad instantiam Ludovici Centofloreni fuit declarata Insignis, eo quod Oppidum, in quo reperitur, est insigne, et reddit numerum quatuor mille habitatorum, hoc est saecularium 820, quatuor Regularium Conventus, et unum Sanctimonialium Monasterium, cum magna copia peritorum, et Nobilium ibi existentium: Corrad. *loc. cit. n.* 23, cum

10 Mantica, et Barbosa ibi citatis, et alii; unde patet quis locus sit, et debeat reputari insignis, ille nempe qui, ultra conspicua, et magnifica aedificia, copiosam continet Nobilium, et illustrium personarum, ac utriusque juris Doctorum, aliorumque incolarum multitudinem, sicque pro tali communiter habetur, ac reputantur; Bald. *in l. Providendo num.* 1, *Cod. de Postul.* Archidiacon. *in cap. Statutum* 11, *col.* 6, *circa med. verb. Locis Insignibus, de Rescriptis in* 6, Card. *in Clementin.* 1, *n* 28, *de foro competent.* Lupus *alleg.* 122, *num.* 2, *in fin.* Innocent. *in cap. Praesenti, num.* 3, *de Rescriptis in* 6. Corrad. *loc. cit. n.* 8, *et* 10. Tiraquell. *de Nobilitate cap.* 10, *n.* 8, cum Felino, Alexandro, Decio, et aliis ibi citatis.

11 Canonici Collegiatae insignis tenentur ad diurnam Officiaturam in choro, quacumque consuetudine non obstante: Conc. Trid. *sess.* 24, *de reform. cap.* 12, et ex pluribus docet Fagnan. *in cap. Cum omnes n.* 31, *cum. seq. de Constit.* Card. Petra *loc. cit. num.* 27, et alii communiter cum universali praxi.

12 Canonici autem Collegiatae non insignis, quamvis regulariter teneantur ad assiduum chori servitium, tamen ex triplici limitatione ab eo absolvuntur, scilicet, aut si Ecclesiae sint rurales, aut si adsit contraria immemorabilis consuetudo, aut demum, si sint adeo tenues reditus, ut ipsi Canonici ali non valeant, ut in fortioribus terminis obligationis residentiae resolvit *Sacra Congreg. Conc. in Fundana* 15 *Octobris* 1618, et fuse Fagnan. *in cit. cap. Cum omnes, num.* 31 §. *Sed postea*, Garcias *de Benefic. part.* 3, *cap.* 2, *n.* 197, Pignatell. *tom.* 9, *consult.* 114, *num.* 10, *et consult.* 134, *num.* 14, *et tom.* 10, *consult.* 150, *n.* 84, Crispin. *p.* 2, *Visitat. Pastor.* §. 19, *n.* 13.

Quae limitationes, sufficit, si concurrant alternative, tum ex dictione *Aut* per Sac. Congr. adhibita, quae efficit, ut unica tantum pars verificari sufficiat: Altograd. *consil.* 70, *n.* 63, Rota *decis.* 1342, *num.* 3, *coram Emeric. junior.* tum ex speciali declaratione ejusdem Sacrae Congr. apud Fagnan. *in cit. cap. Cum omnes, n.* 31, *vers. Expresse*, et Pignatell. *t.* 9, *consult.* 134, *n.* 14, ubi declaratum fuit, sufficere solam immemorabilem. Et in terminis Collegiatae non insignis Sacr. Congr. Visitationis Apostolicae in quadam Collegiata Civitatis Laviniae 28 Aug. 1704, declaravit, non sustineri decretum Visitatoris Apostolici cogens Canonicos ad diurnam Officiaturam, sed quod servaretur solitum, quod erat de inserviendo tantum diebus Festivis, licet alioquin Canonici haberent pingues reditus. Et pariter *Sacr. Congreg. Conc. in Narnien. servitii* 26 *Apr.* 1658, *lib.* 20, *decr. pag.* 612, declaravit, non sustineri decretum Episcopi demandantis diurnum servitium in Collegiata Otricoli, cum obstaret consuetudo. 13

Ceterum quotiescumque exemptio a quotidiana Officiatura praetendatur per Canonicos Collegiatae non insignis ob tenuitatem redituum, eadem exemptio durabit, durante redituum tenuitate; nam si isti augeantur, par est, ut in Officiaturae onus reincidant. Hinc cum Canonici Collegiatae non insignis Oppidi Vallatae, Aliphanae Dioecesis, praetenderent nullum esse decretum Episcopi ipsos cogens ad quotidianam Officiaturam, praetensionemque fundarent in consuetudine Officiandi tantum diebus Festis, et in tenuitate redituum; *Sacr. Congr. Conc. die* 12 *Februarii* 1707, ad dubium: « An Canonici SS. Annunciatae Vallatae teneantur ad quotidianam Officiaturam in choro? *Respondit*: Pro nunc Negative ». Quae resolutio non fundatur in praetensa consuetudine, quia ejus probatio non fuit juridice facta: sed solummodo in tenuitate redituum, qui cum augeri possint, ideo fuit dictum: *Pro nunc*, et ex superius adductis rationibus in altera *Aliphana Collegiatae*, dubio proposito: *An Canonici Collegiatae Ecclesiae S. Crucis quotidie officiare teneantur? die* 17 *Decembris* 1717, rescripsit: *Negative, et servetur reductio facta ab Episcopo anno* 1671, *auctoritate Sacr. Congr.* Hactenus Emin. Petra *t.* 3, *Comment. in Constit.* 7, *Innoc. IV*, *sect.* 2, *a n.* 28, *ad* 31. 14

Collegiata insignis praecedit aliis non insignibus, etiamsi fuerint prius erectae: *Sacr. Rit. Cong. in Firmana* 24 *Maji* 1612, *et in Nolana* 24 *Junii* 1699. Etiamsi erectio Collegiatae insignis facta fuerit cum clausula *sine alicujus praejudicio*: *Ead. Sacr. Congreg. Rit. in d. Firmana, et jam prius in Nolana* 21 *Apr.* 1602, apud Barbos. *Collect. Apostol. decis. verb. Collegiata num.* 5. 15 16

Inter Collegiatas insignes, Collegiata antiquior, 17

quae habet insignitatem a jure praefertur habenti insignitatem ex privilegio posteriorem: *Sacr. Congr. Rit.* in *Castellana Praecedentiae* 13 *Febr.* 1700, *et in Novarien.* 8 *Maji ejusdem anni ad dub.* 11, apud Monacell. *tom.* 1, *tit.* 1, *formul.* 4, *num.* 22, et Ursayam *tom.* 1, *p.* 1, *discept.* 6, *n.* 571.

18 Et sic inter duas Collegiatas insignes de jure, semper praecedere debet antiquior, ut ex Decreto Sacrae Congreg. resolvit Ursaya *loc. cit. n.* 177, citans Nicolium, Pellegrin. Tondut. et Card. de Luca in *Miscell. Eccles. disc.* 45, n. 6.

19 Et hoc procedit, etiamsi Collegiata insignis posterior habeat insignia honorificentiora, ut declaravit *Sac. Cong. Rit.* in *Novarien.* 8 *Maji* 1700, decernens precedentiam deberi Collegiatis Ss. Gervasii, et Protasii, Domus Ossulae, et S. Jacobi Victoris, Iutri, quae minus honorifica insignia habent in concursu Collegiatae S. Bartolomaei, Burgii Mainerii, habentis insignia honorificentiora. Et *in Civitatis Castellanae* 13 *Februar.* 1700, respectu insignis Collegiatae Terrae Gallesii, cui fuit adjudicata praecedentia in concursu insignis Collegiatae Ss. Vincentii, et Anastasii, Terrae Arignani, habentis usum Almutiarum, quem non habebat d. Collegiata Gallesii. Et hoc patet in Urbe, exemplo Collegiatae S. Mariae ad Martyres, seu Rotundae, quae, quamvis non habeat usum neque Rocchetti, neque Cappae magnae, neque Almutiarum, nihilominus in Processionibus, et aliis publicis functionibus, ratione suae antiquitatis, praecedit omnes alias octo Collegiatas ejusdem Urbis, quarum major pars habet insignia honorifica, et ornamenta nobilia, ut refert, et observat Ursaya *loc. cit. num.* 164, 165, 181, 182, et 183.

20 Immo Collegiata insignis antiquior praecedit insignem posteriorem, quamvis insignis posterior, seu modernior habeat usum Pontificalium, respectu sui Abbatis, et facultatem gestandi Rocchettum, et Cappam magnam, respectu suorum Canonicorum, ut in *Januensi Praecedentiarum* pro insigni Collegiata S. Mariae Vinearum cum insigni Collegiata Ss. Fabiani, et Sebastiani habenta usum Pontificalium, respectu sui Abbatis, et Cappam magnam, respectu suorum Canonicorum, utraque parte ad longum informante, resolvit *S. R. C.* 19 *Julii* 1710, ad relationem Emin. Barberini; quae circa infrascripta dub.

I. « An Constet de Collegialitate cum qualitate insignitatis S. Mariae Vinearum Genuae? »

II. « An Liceat Canonicis ejusdem Ecclesiae capitulariter, cum eorum Praeposito incedere in Processionibus, et aliis functionibus Ecclesiasticis? Et quatenus affirmative; »

III. « An eis debeatur praecedentia adversus Parochos urbanos, et Canonicos Ecclesiae S. Mariae, et Ss. Fabiani, et Sebastiani de Carignano, ejusdem civitatis? *Respondit* Affirmative in omnibus ».

Sic refert Ursaya *tom.* 1, *part.* 1, *discept.* 6, *per tot.* Vide *ibi* ipsum, ubi multa ad rem.

Collegiatae Insignes fere Cathedralibus aequiparantur; *cap. Quia saepe contingit* 11, *de election.* in 6, Glossa *in cap. Statutum* 11, *verb. Cathedralium*, *de Rescriptis in* 6, Conc. Trid. *sess.* 24, *cap. de reformat.* Corrad. *in prax. Benefic. lib.* 2, *c.* 10, *n.* 73, *c.* 13, *n.* 72, *et c.* 15, *n.* 4. 21

Et quandoque praesertim in limine erectionis conceduntur Collegiatae Insigni nobiliora Insignia, quam Cathedrali. Vide verb. *Insignia n.* 10. 22

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Opinio *Auctoris n.* 13, quod Canonici Ecclesiae Collegiatae non insignis haud teneantur ad residentiam, vel si Collegiata illa Ecclesia sit ruralis, vel si adsit immemorabilis consuetudo non residendi, vel si reditus habeat adeo tenues, ut minime sufficiant sustentationi Canonicorum, haud potest recipi. 23

Spectato enim Pontificio decreto relato a S. M. Benedict. XIV, *Instit. Eccles.* 107, *n.* 1, relatum a nobis in *Addit. ad verb. Canonicus artic.* 5, a residentia nec excusat nuda qualitas Ecclesia ruralis, nec sola consuetudo immemorabilis non residendi, sed utrumque concurrat oportet; idque quia Pontificium illud decretum non *disjunctive*, sed *conjunctive* loquitur, « In Collegiatis autem non insignibus (*sunt verba decreti*) posse excusare, dum » tamen sint rurales prorsus destitutae, et in quibus numquam antea supra hominum memoriam » solitum esset residere. » 24 25 26

Neque tenuitas redituum excusat a residentia in quacumque Ecclesiae Collegiata non insigni, sed tantummodo in rurali, propterea quod de ruralibus loquebatur mox dictum Pontificium decretum, dum inquit, « aut quae adeo tenuis reditus essent, ut Canonicos, aliunde non habentes unde vivere, alere non possint. » Consuetudo vero immemorabilis non residendi nequaquam requiritur in Collegiata non insigni rurali, quae tenues hosce habeat reditus, nam disjunctive loquitur praefatum decretum, ut patet ex verbis mox relatis. 27 28 29

ADDITIONES CASINENSES.

Videtur, in Additionibus ex aliena manu, *sub n.* 23, *et seq.* immerito fuisse castigatum Lucium nostrum, eo quod *sub. n.* 13, *et seq*, senserit, Canonicos Collegiatae non insignis, quamvis regulariter ad assiduum chori servitium teneantur, ex triplici tamen limitatione ab hujusmodi servitio absolvi; nimirum, si tales Ecclesiae Collegiatae sint rurales (prorsus destitutae): vel si adsit contraria immemorabilis consuetudo non residendi; vel denique, si adeo tenues sint reditus, ut Canonici ali non valeant. Ut proinde hae limitationes disjunctim intelligi rite possint; adeoque unaquaeque illarum separatim, ac per se, a residentia valeat excusare, contra id quod auctor additionis opinatur; dum supponit, duas priores supra allatas limitationes,

non divisim, sed conjunctim pro assiduo servitio non praestando concurrere debere; nempe ut Collegiatae ejusmodi non insignes, sint rurales prorsus destitutae, et amplius adsit consuetudo immemorabilis non residendi.

Et revera allata opinio auctoris innititur melioris notae Canonistarum auctoritati: imo est haec firmissima doctrina ex ipso Sacrae Congregationis Concilii Oraculo. Praestat audire in primis Fagnanum, in haec verba: « Quo vero ad Collegiatas, cum Episcopus Comen. habens in sua » Dioecesi plures Collegiatas Ecclesias, non tamen insignes, consuluisset Sacram Congregationem Concilii, an si in eis a tempore immemorabili nunquam consueverit resideri, posset » compellere Canonicos ad residendum, juxta *cap.* » 12, *Praeterea, sess.* 24, (*Concilii Trident. de* » *Reformat.*) Sacra Congregatio censuit, *cap.* 12, » *vers. Praeterea* supradictum intelligi de omnibus Collegiatis, etiam non insignibus; nisi tamen istae non insignes Collegiatae essent rurales prorsus destitutae, AUT in quibus nunquam » antea supra hominum memoriam solitum esset » resideri, AUT quae adeo tenuis reditus essent, » ut Canonicos non habentes unde vivant, alere » non possent.

» Sed postea, prosequitur Fagnanus, cum subdubitatum esset, an decisio S. Congregationis, » ut immemorabilis excuset a residentia, procederet in Collegiata non insigni rurali tantum, AN » VERO ETIAM IN URBANA, ita ut illa verba, *aut in* » *quibus*, non repeterent dictionem *rurales*. Cum » autem quidam dicerent Gregorium XIII, *in una* » *Patavin.* de immemorabili in non insignibus aliter sensisse, relatum est ad Eum decretum Congregationis: Sanctitas Sua probavit, quod visum est Congregationi, ut scilicet, quando Ecclesiae non sunt insignes, SOLA IMMEMORABILIS » CONSUETUDO NON RESIDENDI EXCUSET CANONICOS » A RESIDENTIA; sed in Cathedralibus, et Collegiatis insignibus, immemorabilis, nullo modo excusat ». *Ad cap. Cum omnes ex. de Constitut. n.* 31.

Amplius Barbosa in Summa Apostolicarum decisionem *Collect.* 90, *n.* 6, sic habet: « Canonici » Collegiatarum, etiam in Oppidis non insignibus » existentium, tenentur ad residentiam, nisi essent Collegiatae rurales prorsus destitutae, AUT » in quibus nunquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere etc. *Sacra Con-* » *gregat. Concil.* . . .

Consentit Pignatellus *tom.* 9, *consult.* 114, *n.* 10, his verbis: « Censuit Sacra Congregatio » Concilii 24 Julii 1574, Canonicos Collegiatarum » Ecclesiarum, etiam non insignium, teneri ad residentiam; nisi tamen istae non insignes Collegiatae essent rurales prorsus destitutae; AUT in » quibus nunquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere; AUT adeo tenues » reditus essent, ut Canonicos aliunde non habentes unde vivant, alere non possent. Quod » fuse explicat Fagnanus ad cap. *Cum omnes n.* » 31. » — Et Consult. 134, n. 14 « Collegiatae non » insignes, ait, non requirunt residentiam, quando in eis supra hominum memoriam solitum non » sit residere ».

Sic quoque *in tom.* 10, *consult.* 150, *n.* 84. « Notandum, inquit, quod id (servitium chori assiduum) habet locum etiam in Collegiatis non insignibus, nisi tamen Collegiatae istae non insignes » essent rurales prorsus destitutae; AUT in quibus » nunquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere, AUT adeo tenues reditus essent, ut Canonicos aliunde non habentes unde vivant, alere non possent, ut per S. Congr. Concil. » 24 *Julii* 1574.

Idem docet Garcias hoc sane pacto: « S. D. N. » Gregor. XIII, ex Sententia Congregat. declaravit immemorialem consuetudinem non excusare » a residentia in Cathedralibus, et Collegiatis insignibus: In Collegiatis autem non insignibus » posse excusare, si Ecclesiae sunt rurales prorsus » destitutae, AUT in quibus nunquam antea supra » hominum memoriam solitum esset residere, AUT » in quibus adeo tenues reditus essent, ut Canonicos aliunde non habentes, unde viverent, alere non possent. *Part.* 3, *cap.* 2, *n.* 197.

Sic etiam refertur apud Zamboni *tom.* 2, *Collect. declarat. S. C. Concil.* §. 8, *num.* 4, *pag.* 141, per Sacram Congregationem fuisse decisum, Collegiatis etiam non insignibus obligationem esse residendi « nisi tamen istae non insignes Collegiatae essent rurales prorsus destitutae, AUT » in quibus nunquam antea ultra hominum memoriam solitum esset residere, AUT quae adeo » tenuis reditus etc. »

Ex quibus omnibus luculenter evincitur, quod tantum abest ut Auctor erroris, vel inconsiderantiae argui possit, quinimo eamdem solidam, ac veram, ipsa Congregatione Concilii docente, in re de qua agimus, sententiam fuisse assecutum dicamus oportet.

Auctor additionis, ut supra, suam opinionem firmaturus, affert textum Instit. Ecclesiasticarum Benedicti XIV, quem heic trascribere placet: « Locum esse censuimus, sic in cit. Instit., (quoad chori servitium), Pontificio decreto, quod etiam Consilio Sacrae Congregationis editum fuit (*in caus.* » *Burg.* 1573 *t.* 1. *Decret. p.* 35 *a tergo*); illudque » Fagnanus commemorat; Sanctissimus Dominus » ex sententia S. C. Concilii declaravit, immemorabilem consuetudinem non excusare a residentia in Cathedralibus, et Collegiatis insignibus. » In Collegiatis autem non insignibus posse excusari, dum tamen sint rurales prorsus destitutae, » *et* in quibus nunquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere, aut quae adeo » tenuis reditus essent, ut Canonicos aliunde non » habentes unde vivant, alere non possent ».

Ubi, ut vides, clausula supra hominum memo-

riam non deisjuncte, et absolute ponitur, sed conjunctim *cum Ecclesiis ruralibus*: adeo ut, secundum literam textus, ad excludendum a residentia, duo impleri oporteat, nempe ut Collegiatae non insignes *sint rurales; et ut amplius supra hominum memoriam solitum non sit residere.*

At cum Benedictus XIV, modo relatum Gregorii XIII decretum a Fagnano quoque commemorari dicat, absque eo quod hunc, vel saltem typographum aliqua notet censura, ac si ejusmodi decretum quodammodo immutaverit, *aut* pro *et* usurpando: nec in alios eximios Canonistas, quorum auctoritates supra attulimus, ceteroquin Lambertino notissimos, (quique omnes idem decretum, ut apud Fagnanum jacet, producunt; eamdemque cum illo sententiam tenent) minimum quid observet, concludi posse videtur, mendum typographicum in Lambertinianas editiones irrepsisse, *et* pro *aut* adhibendo. Ex iis porro quae dicta sunt, quisque videt, quam minus recte auctor additionum, ut supra, n. 27, et seq. glossam suam, quoad tenuitatem fructuum, ac si clausula, et circumstantia haec ad Collegiatas rurales tantum referatur, adjecerit. Caeterum, cum nobis ab Urbe absentibus decretum hocce, prout exaratum est, recognoscendi opportunitas desit; et quod magis est, ob summam, qua tantum Pontificem prosequimur venerationem, satius putavimus S. Congregationem Concilii consulendam, ab eaque enixis precibus postulavimus, ut suum Oraculum hac in re edere benigne velit. Cumque fidenter speremus, futurum ut praestantissimus Cardinalis Praefectus, aliique Eminentissimi Purpurati eamdem componentes, consueta caritate, ac benevolentia vota, supplicationesque nostras suscipere velint, Responsum, quod ardentissime praestolamur, ad calcem hujus Tomi 4, in appendice novissimorum S. R. E. Congregationum, Concilii, Rituum etc. Decretorum, suo loco, pro materiarum ordine inseremus.

INSIGNIA

SUMMARIUM

1. Insignia concedere Canonicis Ecclesiae Cathedralis, aut Collegiatae, vel concessa mutare non potest Episcopus inconsulta Sede Apostolica. — 2. Nec etiam de novo concedere Almutiam. — 3. Nec Cappam sine privilegio, et expressa licentia Sedis Apostolicae. — 4. Nec liceat novum Habitum, sive signum a Canonicis Ecclesiae Cathedralis, seu Collegiatae absque Sedis Apostolicae Auctoritate assumi. — 5. Insignia deferendi facultas quomodo sit petenda a Papa? — 6. Talis facultas deferendi insignia regulariter non conceditur, nisi ex voto Sacrae Congregationis. — 7. Insignium concessio extra casum novae erectionis Ecclesiae, rationabilem causam requirit. — 8. Inter alias causas insignia concedendi est Divini cultus augmentum, quod est maxime attendendum. — 9. Quamvis incongruum sit, quod nobiliora insignia concedantur Collegiatae quam Cathedrali; — 10. Tamen quandoque insignia nobiliora Collegiatae, quam Cathedrali conceduntur. — 11. Per concessionem Cappae intelligitur concessio etiam usus Rocchetti. — 12. Cappa est antiquior Habitus Choralis, et proprius Canonicorum. — 13. Pro expensis faciendis, aut factis a Canonicis pro obtinendo indulto deferendi Cappam, et Rocchettum, non possunt alienari bona Capituli, seu Ecclesiae. — 14. Capitulum tenetur exhibere Cappas Canonicis stante consuetudine, etiam absque solutione. — 15. Insignia Canonicorum Cathedralis, et Canonicorum Collegiatae non conceduntur uniformia, sed diversa. — 16. Cappae, et Rocchetti usus adinstar Beneficiatorum S. Petri de Urbe, conceditur Beneficiatis de massa Ecclesiae Cathedralis Urbevetanae. — 17. Cappas deferendi privilegium concessum Canonicis, et Capitulo Ferrariensi an comprehendat Cappellanos Ferrarienses? — 18. Insignia Archipresbyteri non debent apponi in valvis Ecclesiae, cum in Festivitatibus ornantur, nisi sit consuetudo immemorabilis. — 19. Insignia nova praeter solitum in Processionibus deferre non licet. — 20. Capitulum non potest de novo addere suis insigniis, sive armis Mitram, et Baculum, seu Pastorale. — 21. Cappa, seu insigniis propriis debent uti Canonici in Divinis Officiis, alias punctari debent, et distributiones amittunt. — 22. Cappa est deferenda in Processionibus. — 23. Item deferenda est in Synodo Dioecesana. — 24. Item adhibenda est in conventibus Dioecesanis, sicut et insignia alia, quibus quis in Ecclesia sua uti potest. — 25. Item deferenda est a Parochis Urbanis, non in alienis Ecclesiis, sed in suis solum, ac praeterea foris cum aliquod Ecclesiasticae functionis munus collegiatim cum suo Clero obeunt: A Dioecesanis item in suis, non in alienis Plebibus. — 26. Canonici, et Praebendati non possunt deferre Cappam, seu Almutias, cum uti singuli invitantur ad associandum funera, sed deferre tantum possunt in casibus, quando incedunt collegialiter una cum Capitulo. — 27. Praebendati possunt solum deferre Almutias in iis casibus, quando incedunt collegialiter cum Capitulo. — 28. Canonici Cathedralis, et Collegiatae non possunt uti Cappa, et Rocchetto in alienis Ecclesiis, neque pro habendis Concionibus, aut administrandis Sacramentis. — 29. Canonici Pluviali, Planeta, aut Tunicella induti nequeunt deferre Almutias: Canonico vero defuncto etiam Sacris vestibus induto imponi potest Almutia super brachium. — 30. Cappa, et Rocchettum, aliaque insignia Canonicalia non denotant jurisdictionem. — 31. Praelati Episcopis inferiores nequeunt uti suis insigniis extra Ecclesias sibi subjectas. — 32. Concessio usus Redimiculi Galeri Abbreviatoribus de Parco. — 33. Subnectuntur additiones ex aliena manu ad n. 38.

1 Insignia concedere Canonicis Ecclesiae Cathedralis, aut Collegiatae, vel concessa mutare non potest Episcopus, inconsulta Sede Apostolica. *Sacra Congreg. Rit. in Hydruntina* 1 *Septemb.* 1612. Nec etiam de novo concedere Almutiam. *Ead. Sac. Rit. Congreg. in Camerinen.* 2
25 *Januarii* 1602. *et in Placentina* 16 *Januar.* 1620. Nec Cappam sine privilegio, et expressa licentia Sedis Apostolicae. *Ead. Sacr. Congregat.* 3
Rit. in Elven. 10 *Januar.* 1604, apud Barbosam

4 *de Canonicis c.* 2 num. 27. Non enim licet novum
Habitum, sive signum a Canonicis Cathedralis, seu
Collegiatae Ecclesiae absque Sedis Apostolicae au-
ctoritate assumi. *Sacr. Congreg. Concil. in Tau-
rinensi* 21 *Jun.* 1641, *et in Tarvisina* 8 *Februar.*
1659 apud Pittonum, *Constit. et decis. ad Cano-
nicos num.* 694, et patet in omnibus concessioni-
bus factis a Sede Apostolica diversis Cathedralibus,
et Collegiatis.

5 Insignia deferendi facultas quomodo sit peten-
da a Papa, tradit Corrad. *in praxi benefic. lib.* 2,
6 *cap.* 14, *ad num.* 7. Vide ipsum. Talis facultas de-
ferendi insignia regulariter non conceditur, nisi ex
voto Sacrae Congregat. Rit. ut observat Corrad.
7 *loc. cit. num.* 24. Insignium concessio extra ca-
sum novae erectionis Ecclesiae rationabilem cau-
sam requirit. Corrad *loc. cit. num.* 29, id colli-
gens ex formulis traditis pro petendis a Sede Apo-
8 stolica ipsis insignibus. Et inter alias causas insi-
gnia concedendi, est Divini cultus augmentum,
quod est maxime attendendum, ut dicitur in una
Civitaten. Constructionis Cappellae penes Seraphin.
decis. 586, *num.* 3, ex Butrio *in cap. Cum olim
num.* 15, *de Consuetudine, et in cap. Ad audien-
tiam* 2, *de Eccles. aedificand.* notat. Corrad. *loc.
cit. num.* 19.

9 Quamvis incongruum sit, quod nobiliora insi-
gnia concedantur Collegiatae, quam Cathedrali, ut
resolvit *Sacr. Rit. Congregat. in Trajana Indulti
Cappae Canonicalis* 10 *Septemb.* 1705, *ad rela-
tionem Emin. Card. Collaredi* apud Piton. *discept.
Eccles. discept.* 49, *n.* 3, et advertit. Corrad. *loc.
cit. sub num.* 15, *vers. Sane*, cum incongruum sit,
quod Collegiata nobiliori Habitu suam Cathedralem
antecellat, ex quo majoritas Habitus, majoritatem
Personae designet, juxta Text. *in cap. ut Aposto-
licae, de privil.* in 6.

10 Tamen quandoque Insignia nobiliora Collegia-
tae, quam Cathedrali conceduntur, et praesertim,
si in limine erectionis Collegiatae, aliquis Laicus,
suis bonis eam dotando, exposcat haec insignia no-
biliora: nam tunc Summus Pontifex deferre solet
desiderio, et petitioni dotantis, quia ita, et non
aliter, voluit Ecclesiam dotare, eamque erigi facere
in Collegiatam, ut fuit dictum *in una Milevitana
Erectionis Collegiatae* penes Rub *decis.* 258, *tom*
2. in qua praesertim *n* 23, subditur, quod etiamsi
Papa scivisset, Canonicos Cathedralis Cappis non
decorari, nihilominus illas concessisset Collegiatae,
ne dotans retraheretur ab erectione, cum magis
praeponderet ratio augmenti cultus Divini, quod
sequitur per erectionem, quam ratio praejudicii,
quod inferri potest Canonicis Cathedralis circa di-
minutionem honoris, seu decoris, ut per Seraphin.
decis. 847, num. 3. Carill. *decis* 76. num 12, *et
sequent.* Corrad. *loc c. num.* 16, Piton. *loc. cit.
num.* 4. Et patet exemplo Ecclesiae Collegiatae Op-
pidi Summae, Dioecesis Nolanae, cujus Canonicis
fuit concessus usus Cappae magnae, non obstante
quod Canonici Cathedralis Nolanae cum non habe-
rent, apud Pignatell. *tom.* 6, *cons.* 59, *num.* 8,
vers. Quod praedictae, et Piton. *loc. cit. num.* 6.

Per concessionem Cappae intelligitur concessus 11
etiam usus Rocchetti: Ceccoper. *Lucubrat. Canonic.
lib.* 1, *num.* 91. Carolus Dufresne in *verb. Cappa
vers. Cappae Chorales.* Macr. *in suo Hierolexico
eod. verb. Cappa* Piton *loc. c. n.* 1, et alii. Cap-
pa est antiquior Habitus Choralis, ac proprius Ca-
nonicorum: Ughell. in Italia Sacra *tom.* 3, *pag* 634. 12
Ceccoper. *loc. c. n.* 91, et alii.

Pro expensis faciendis, aut factis a Canonicis 13
pro obtinendo Indulto deferendi Cappam, et Roc-
chettum non possunt alienari bona Capituli, seu
Ecclesiae: *Sacra Congregat. Conc. in Praten. Be-
neplaciti* 7 *Jul.* 1696, apud Card. Petram *tom.* 1,
Comment. in *Constit.* 1. *Divi Leonis Magni sect.*
4, *num.* 148, *et in una Montis Regalis in causa
insignis Collegiatae Civitatis Cunei sub die* 19 *Maji*
1708 apud eumdem Card. Petr. *tom.* 3, *Comment.
in Constitut.* 7. *Innoc. IV, sect.* 2. *num.* 35.

Capitulum tenetur exhibere Cappas Canonicis, 14
stante consuetudine, etiam absque solutione: Rota
in Gerunden. Capparum. cor. Pio 17 *Jun.* 1698,
apud Antonell. *tract. de juribus, et oneribus Cleri-
cor lib.* 2, *dec.* 41, *num* 20. Card. de Luca *de
Canonicis, et Dignitatib. disc.* 3, *num.* 3, *et seqq.*
Rota *dec.* 542, *n.* 4, *et seq. dec.* 545, *n.* 1, *et seq.
cor. Ric. in recent par.* 11, *dec.* 380, *per tot.*

Insignia Canonicorum Cathedralis, et Canoni- 15
corum Collegiatarum non conceduntur uniformia,
sed diversa. *Sac. Cong Rit. in Lauden.* 19 *Maji*
1602, *et in Mediolanen.* 23 *Jun.* 1608. Piton. *loc.
cit. n* 5, ubi ex aliis dicit sufficere diversitatem
in colore, et in circumstantiis.

Cappae, et Rocchetti usus ad instar Beneficiato- 16
rum Sancti Petri de Urbe conceditur Beneficiatis
de massa Ecclesiae Cathedralis Urbevetanae. *Sac.
Congreg. Rit. in Urbevetana* 13 *Januar.* 1611.

Cappas deferendi privilegium concessum Cano- 17
nicis, et Capitulo Ferrariensi non comprehendit
Cappellanos Ferrarienses. *Sacr. Rit. Congreg.* 12
Novembr. 1695. Sed postea *sub die* 18 *Januar.*
1606, fuit dictum illis esse concedendum usum
Capparum juxta formam Litterarum Apostolica-
rum, non obstante supradicto Decreto a Canonicis
contra ipsos Cappellanos obtento. Sic refert Barb.
in summa Apostolic. verb Cappa num. 10. Alda-
nus in *Compend. Canonic. resol. lib.* 3, *tit.* 19,
num 51.

Insignia Archipresbyteri non debent apponi in 18
valvis Ecclesiae, cum in Festivitatibus ornantur,
nisi sit consuetudo immemorabilis. *Sacr. Rit. Con-
greg. in Perusina* 23 *Maji* 1602 apud Barbosam
loc. cit verb. Insignia num. 2.

Insignia nova praeter solitum in Processionibus 19
deferre non licet: *Sac. Rit. Congreg. in Andrien.*
21 *Augusti* 1604.

Capitulum non potest de novo addere suis insi- 20
gniis, sive armis Mitram, et Baculum, seu Pastora-
le. *Sacr. Congreg. Episcopor. et Regular. in Fir-*

mana 20 *Novembr.* 1611, apud. Pittonum *Constit. et dec. pro Canonicis n.* 254.

21 Cappa, seu insigniis propriis debent uti Canonici in Divinis Officiis, alias punctari debent, et distributiones amittunt. *Sacra Rit. Congreg. in Lunen. Sarzanen.* 3 *Mart.* 1633. *Acta Eccles. Mediolanens. part.* 1, *Concil. Provincial.* 4 *tit. Quae pertinent ad SS. Missae Sacrificium, et Divina Officia*

22 Cappa est deferenda in Processionibus. *Act. Eccles Mediolanens. part.* 4, *Instructiones varia tit.*
23 *Avvertenze per le Processioni Generali* Item deferenda est in Synodo Dioecesana. *Act. Eccles. Mediolanens. part.* 1, *Concil. Provinc.* 5, *tit. Quae*
24 *ad Synodum attinent.* Item adhibenda est in conventibus Dioecesanis, sicuti et insignia alia, quibus quis in Ecclesia sua uti potest. *Acta Eccles. Mediolanens.* 4, *Instruct Congreg. Dioeces tit. de*
25 *vestitu ad conventum deferendo.* Item deferenda est a Parochis Urbanis, non in alienis Ecclesiis, sed in suis solum, ac praeterea foris, cum aliquod Ecclesiasticae functionis munus collegiatim cum suo Clero obeunt. A Dioecesanis item in suis, non in alienis Plebibus. *Acta Eccles Mediolanens part.* 2, *Synod. Dioecesani.* 4, *decret.* 19, *et part.* 2, *Synod. Dioecesan.* 12, *tit. Monita Executionis Decretorum, quae ad Parochos pertinent.*

16 Canonici, et Praebendati non possunt deferre Cappam, seu Almutias, cum uti singuli invitantur ad associandum funera, sed deferre tantum possunt in casibus, quando incedunt collegialiter una cum Capitulo: *Sacra Congr. Episcopor. et Regular. in Placentina Funerum* 2 *Maji* 1659, apud Pitton. *Constitut. et decis. pro Canonicis num.* 695.

27 Praebendati possunt solum deferre Almutias in iis casibus, quando incedunt collegialiter cum Capitulo: *Sacra Congregat. Episcopor. et Regular.* 10, *Novem* 1662, apud Pignateli *tom.* 3, *Consult.* 51, *n.* 4.

28 Canonici Cathedralis, et Collegiatae nequeunt uti Cappa, et Rocchetto in alienis Ecclesiis: Sic expresse *Sacra Rit. Congr. in Capuana* 20, *Maji* 1651, apud Pignatell. *tom.* 4, *consult.* 185, *n.* 15, ibi: « Capitulum, et Canonici Cathedralis habentes usum Cappae, et Rocchetti tam in suis, quam in aliis quibuslibet Ecclesiis in functionibus, et Divinis Officiis supplicaverunt Congregationi Sacrorum Rituum declarari, se illis uti posse in aliis Ecclesiis, dum conciones habent; vel ab eis Poenitentiae, vel Baptismi Sacramentum administratur, et in aliis similibus functionibus. Eminentissimi vero Patres responderunt id eis non licere, nisi in propria Ecclesia ». Vide Pignatell. *l. c. n.* 15, *et tom.* 2, *consult.* 33, *per tot.* ibi: idem resolvit de casu Mitrae.

29 Canonici Pluviali, Planeta, Dalmatica, vel Tunicella induti non possunt deferre Almutias: Canonico vero defuncto, etiam Sacris Vestibus induto, imponi potest Almutia super brachium: *Sacra Rituum Congr.* 4 *August.* 1663, apud Pittonum *Constitut. et Decision. pro Cananicis n.* 721.

Cappa, et Rocchettum, aliaque insignia Canoni- 30
calia non denotant jurisdictionem, sed solum perfectionem, gravitatem, et ornamentum Personarum. Ceccoper. *Lucubrat. Canonic. lib.* 1, *num.* 93. Franciscus Maria Pitonius Advocatus Romanus, deinde Episcopus I Meriae; et Auditor Benedicti XIII, *in cit. discept.* 49, *n.* 9, ubi sic expresse subdit: « Et ideo Habitus potest deferri nedum in Ecclesia, sed etiam extra in Processionibus, aliisque functionibus Ecclesiasticis, cum sit privilegium personale, quod non circumscribitur loco, ut resolvit *Sacr. Rit. Congregat.* 19 *Aug.* 1634, et testatur Ceccoper. *ubi proxime num.* 92, *et* 93, ibi: Antedicta Insignia Canonicis impertita possunt ab eisdem deferri in functionibus Ecclesiasticis, etiam extra Dioecesim, etc. ut deducitur ex Decreto Sac. Rit. Congregat. die 19 Augusti 1634. Ratio est, quia privilegium est personale, quod persona secum ubicumque defert, nec restringitur in loco ».

Praeloti Episcopis inferiores nequeunt uti suis 31
Insigniis extra Ecclesias sibi subjectas. *Sacra Congreg. Rit. coram Alexandro VII*, 27 *Sept.* 1659, in *Decreto Generali* §. 8, Vide verb. *Abbas in fine.*

Abbreviatoribus de Parco majori conceditur usus 32
Redimiculi galeri, vulgo *Cordone*, coloris violacei, etiam dimisso officio; Benedictus XIV tom. 1, Constit. 3, incip. *Maximo.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Episcopum nec majora, nec minora insignia 33
concedere posse Canonicis, praeter allegatos ab Auctore, respondit Rota *in Thelesina delationis Insignium* 4 *Jun.* 1736, *coram Eminentiss. Crescentio.*

Dubitatum vero fuit, an Episcopus, accedente con- 34
sensu Capituli Ecclesiae Cathedralis, insignia con-
cedere queat Canonicis Ecclesiae Collegiatae Ra- 35
tio dubitandi inde oriebatur, quod prohibitio fundata videbatur in praejudicio Capituli Ecclesiae Cathedralis, adeoque, consentiente Capitulo Ecclesiae Cathedralis, cessabat prohibitio.

At contrarium fuit decisum a Rota *in d. Thele-* 36
sina delationis insignium 4 *Jun.* 1736, *coram Emi-*
nentissimo Crescentio, ex ratione illa, quod nequit 37
Episcopus concedere Insignia, non ex praejudicio Capituli Ecclesiae Cathedralis, sed ex reservatione hujus concessionis facta a S. Sede.

Non omittendum vero, quod insignia minora 38
posse ab Episcopo concedi sensit *Sacra Congregatio in Sorana* 14 *April.* 1725.

ADDITIONES CASINENSES.

Recte monet auctor ex S. Rituum Congregat. Oraculo, insignia Cathedralis, et Collegiatae Canonicorum diversa esse debere, saltem quoad co-

lorem, et quid hujusmodi: quippe debet adesse distinctio inter Canonicos Cathedralis, et Collegiatae, tamquam inter majores, et minores. Porro hoc procedit si Cathedralis, et Collegiata sint in eodem loco; at si inter se distent, et per quemdam tractum milliarium Cathedralis a loco Collegiatae sit remota, eadem insignia concedi posse recte censet Pitonius *discept. Eccles* 49 n. 6. Siquidem « tali casu cessat indecentia, et incongruen» tia ob distantiam utriusque Cleri, ac etiam ex » eo, quod ubi simul conveniunt Canonici utrius» que Ecclesiae, illi Collegiatae non possunt eum» dem habitum deferre limitatum (pro propria Ec» clesia); ex qua limitatione in congressibus satis » obviatur indecentiae, et demonstratur majori» tas Cathedralis. » Ibi.

Porro etiam lite pendente, nec non post rem judicatam favore Cathedralis contra Collegiatam, ne possit deferre habitum Cappae, ac Rocchetti, potest concedi indultum eidem Collegiatae, si habitus Cathedralis sit dissimilis, seu diversus. Neque obstat jus quaesitum collitiganti, etiam per rem judicatam. Agitur enim de regalibus summo Pontifici reservatis, in quorum concessione ipse utitur sua potestate, absque eo quod dependeat a privata aemulatione collitigantium; cum in hac materia « ipse solus habeat absolutam potestatem. » . . . . et passim videmus lites agitari ex defectu » privilegii, aut beneplaciti Apostolici, quod po» stea partes succumbentes in via justitiae, obti» nent ex gratia ». Pitonius cit. alleg. n. 8.

Insignium nomine Arma, et monumenta familiarum, Universitatis etc. quoque veniunt: Vide v. Arma.

INSORDESCENS, INSORDESCENTIA

SUMMARIUM

1. Insordescens quis dicatur? — 2. Insordescentia quamvis praecipue dicatur ratione excommunicationis, attamen convenit etiam aliis Censuris. — 3 Ad effectum docendi de insordescentia alicujus Censurati, opus est probare in primis excommunicatum, seu Censuratum habuisse notitiam excommunicationis, seu Censurae. — 4. Secundo opus est probare, quod sine rationabili causa distulerit post annum petere absolutionem, unde si distulit ex rationabili causa, non censetur insordescens. — 5. Sic eadem ratione non potest dici insordescens, si intra annum petiit, et non obtinuit absolutionem. — 6. Similiter non potest dici insordescens, si per sex menses perseveravit in Censura, et deinde obtenta absolutione cum reincidentia post absolutionem reincidit, et permansit in ipsa per alios sex menses. — 7. Nec ad probandam insordescentiam sufficit probare solam perseverantiam per annum in Censura, sed est etiam necesse probare animum induratum in contemptum Clavium. — 8. Excommunicatus tamen post annum a declaratione citari potest uti suspectus absque ulla monitione. — 9. Insordescens in Censura lata in causa haeresis habetur veluti haereticus ipso jure, et absque alia sententia. — 10. Attamen priusquam publice declaretur haereticus, citari debet, uti se purget — 11. Insordescens in Censura lata ob aliam causam ab haeresi, habetur tamquam leviter suspectus de Fide, ac specialiter de potestate Clavium in Ecclesia; potestque citari ab Episcopo, ut respondeat quid sentiat de his: Si purgare se noluerit, et permanserit altero anno, fit vehementer suspectus; citatus, nec purgans se, potest ex violenta suspicione declarari haereticus. — 12. Insordescens in excommunicatione lata in causa criminali habetur pro convicto de eo crimine: Secus vero in causa Civili. — 13. Insordescens in Censura Excommunicationis, vel suspensionis, aut Interdicti per annum, vel ultra an sit privatus ipso jure Beneficiis. — 14. Contra excommunicatos non curantes absolutionem, et non obstanto Excommunicatione celebrantes procedit Ordinarius, et quandoque S. Officium committit informationes. — 15. Praecipitur Vicario Generali, ut Excommunicatos renuentes restituere ablatum ab Ecclesiis aggravet, et reaggravet, et finito anno declaret Insordescentes. — 16. Insordescenti in Excommunicatione per annum, etiamsi in articulo mortis fuerit absolutus, potest Ecclesiastica sepultura denegari, et sepeliri in loco profano — 17. De Insordescentia remissive. Subnectuntur additiones ex aliena manu a n. 18 ad n. 31.

Insordescens dicitur ille, qui animo pertinaci et obdurato, seu in contemptum Clavium, quia scilicet noluit obedire, seu se subjicere clavibus, perseverat in Censura per annum, *C. Cum bonae memoriae 8, de aetate, et qualitate C. Cum contumacia* 7, *de haereticis in* 6, *et* Concil Trid. *sess.* 25, *de Reformat. c.* 3, ibi. « Obdurato animo Censuris annexus, in illis insorduerit ». Insordescentia, quamvis praecipue dicatur ratione excommunicationis, attamen convenit etiam aliis Censuris; *argum. cit. text. Concilii Tridentini*, ubi dicitur: *Censuris annexus, et cit. cap. Cum bonae memoriae*, ubi est sermo de insordescente per annum in Censura suspensionis.

Ad effectum docendi de insordescentia alicujus Censurati, opus est probare in primis excommunicatum, seu censuratum habuisse notitiam excommunicationis, seu Censurae: Riciull. *de jure personar. extra gremium Eccles. existent. l.* 4. *c.* 8. *n.* 4. Barbosa *in Concil. Trident. sess.* 25. *de Reformat. cap.* 3. *num.* 34. et communis aliorum; requiritur enim ad insordescentiam animus obduratus, et contemptus Clavium, qui non supponitur in ignorante Censuram; *arg. cit. c. Cum bonae memoriae, cit. c. Cum contumacia*, et Concil. Trid. *loc. cit.* Secundo, opus est probare, quod sine rationabili causa distulerit post annum petere absolutionem; Unde, si distulit ex rationabili causa,

v. g. quia absens, quia impeditus, et hujusmodi,
non censetur insordescens, ex defectu animi indurati, et contemptus clavium propter *citata Jura*.
5 Sic eadem ratione non potest dici insordescens,
si intra annum petiit, et non obtinuit absolutio-
6 nem: Riciuli. *loc. cit. n.* 5, *et* 9. Barbosa *loc. c. n.*
33, et communis aliorum. Similiter non potest dici insordescens, si per sex menses perseveravit in Censura, et deinceps obtenta absolutione cum reincidentia, post absolutionem reincidit, et permansit in ipsa per alios sex menses; Tempora enim in hac materia non conjunguntur, cum ad contrahendam insordescentiam requiratur perseverantia continua unius integri, et interrupti anni in Censura *arg. citatis Juribus*, Barbosa *loc. c. n.* 37, Navarr. *consil.* 7, *n.* 3, *de haereticis*. Monaceil. *tom.* 3, *tit.* 3, *formul.* 3, *n.* 12. Seraphin *decis.* 1285, *n.* 5, et alii communiter cum Rota in *Oscen. Archidiaconatus* 15 *Maji* 1603, coram Card. Lancellotto impressa per Farinac. *tom.* 2, *consil. decis.* 196. *num.* 5, et refert Riciull. *loc. cit. cap.* 8, *num.* 3.
7 Nec ad probandam insordescentiam sufficit probare solam perseverantiam per annum in Censura, sed est etiam necesse probare animum induratum in contemptum clavium: *cit. cap. Cum bonae memoriae, cit. cap. Cum contumacia*, et Concil. Trid. *loc. cit.* Rota in *d. Oscen. coram Card. Lancellotto*, Pignatell. *tom.* 7, *consult.* 18, *num.* 9, et com-
8 munis aliorum. Excommunicatus tamen post annum a declaratione citari potest, uti suspectus absque alia monitione: ex *Sacra Congregatione Concil.* 22 *Maji* 1586, apud Pignateli. *loc. c. n.* 9.
9 Insordescens in Censura lata in causa haeresis habetur veluti haereticus ipso Jure, et absque alia sententia: *Authent. Gazaros*, *Cod. de haereticis*, *cap. Excommunicamus ex. de haereticis*, ubi Glossa *verb. Condemnetur*. Hostiens. *n* 7, *et* 8. Abbas *n.* 11, ibi. Soccin. *n.* 24. Butrius *n.* 17. Joann. Andr. *n.* 4. Ancharan *n.* 4. Anan. *n.* 6, et communis aliorum cum Pignateli. *tom.* 7, *consult.* 18, *n.* 5,
10 *et tom.* 8, *consult.* 134, *n.* 1, *et sequent.* Attamen priusquam publice declaretur haereticus, citari debet, ut se purget: Pignateli. *tom.* 7, *consult.* 18, *n* 8, *et tom.* 8, *consult.* 134, *n.* 2. Pegna *part.* 3, *com.* 46, *vers. Adveniente*. Chartar. *de execut. sentent. cap.* 15, *num.* 278. Sanctareli. *de haeresi cap.* 4, *dub.* 5, *conclus.* 1. Farinac. *de haeresi quest.* 192, *num.* 17. La Croix *lib.* 7, *n.* 288, et alii passim.
11 Insordescens in Censura lata ob aliam causam ab haeresi, habetur tamquam leviter suspectus de fide, ac specialiter de potestate clavium in Ecclesia, potestque citari ab Episcopo, ut respondeat, quid sentiat de his. Si purgare se noluerit, et permanserit altero anno, fit vehementer suspectus; et citatus, nec purgans se, potest ex violenta suspicione declarari haereticus. Pignateli. *tom.* 7, *consult.* 18, *a num.* 2, *ad* 4, cum multis aliis ibi allegatis, Gonzalez. *in Regul.* 8, *Cancellar. gloss.* 15, *num.* 108 Pegna *part.* 1, *director. quaest.* 47, *num.* 7, *et* 8. La Croix *loc. cit. num.* 289, *arg. cap. Excommunicamus ex. cap. Cum contumacia* 7, *de haereticis in* 6, et Concil. Trid. *sess.* 25, *de Reformat. cap.* 3, *in fine*, ubi sic habet: « Ex» communicatus quicumque, si post legitimas mo» nitiones non resipuerit ... Sed si obdurato ani» mo Censuris annexus, in illis per annum insor» duerit, etiam contra eum, tamquam de haeresi » suspectum, procedi possit ».
Insordescens in excommunicatione lata in causa 12
criminali habetur pro convicto de eo crimine: Farinac. *lib.* 1, *quaest.* 18, *num.* 39. Gonzalez *in Regul.* 8, *Cancellar. gloss.* 15, *num.* 106, *et* 108, cum aliis ibi allegatis; Pignatell. *tom.* 7, *d. consult.* 18, *num.* 18 La Croix *loc. cit. num.* 290, et alii. Secus vero in causa civili secundum veriorem, ut Gonzal. *loc. c.* Pignatell. *loc. c.* La Croix *loc. c.* quamvis alii contrarium teneant, ut Salzed. *ad Diaz cap.* 110, *num.* 4, vel *cap.* 118, *num.* 4, *in nova editione*.
Insordescens in Censura excommunicationis, 13
vel Suspensionis, vel interdicti per annum, vel ultra, secundum aliquos Doctores, est privatus ipso jure Beneficiis. Ita Menochius *de arbitr. casu* 416, *n.* 52. At optime ex Rotae decisionibus Theodosius Rubeus *in singular. Rotae tom.* 2, *part.* 3, *sub. verb.* Menochius §. 1, *pag* 20, sic distinguit: Aut excommunicatio, seu alia Censura lata fuit propter crimen, quod ipso jure privat Clericum beneficio, et tunc per insordescentiam habetur pro confesso, et censetur ipso jure privatus. Aut Excommunicatio, seu alia Censura lata fuit ob crimen, propter quod non est privatus beneficiis ipso jure, sed venit per sententiam privandus, et tunc poterit post contractam insordescentiam privari. Aut crimen est tale, propter quod nullo modo potest imponi poena privationis, puta ad debitum civile pensionis, et tunc nunquam ob insordescentiam imponetur poena privationis, sed alia arbitraria: Haec apud Barbosam *loc. c. n* 38.
Contra Excommunicatos non curantes absolu- 14
tionem, et, non obstante excommunicatione, celebrantes, procedit Ordinarius; nam sic resolutum fuisse *die* 26 *Maji* 1609, *et* 1631, *et* 1632, refert Pignateil. *tom.* 7, *d. consult.* 18, *num.* 15, ubi
subjungit, quod quandoque S. Officium commisit 15
informationes, ut in litteris Patriarchae Aquilejae *sub* 15 *Jun.* 1591, praecipitur Vicario Generali, ut excommunicatos renuentes restituere ablatum ab Ecclesiis aggravet, et reaggravet, et finito anno, declaret insordescentes. *Sacr. Congr. Immun.* 12 *Febr.* 1647, *lib.* 4, *decret. Paul. pag.* 4.
Insordescenti in excommunicatione per annum, 16
etiamsi in articulo mortis fuerit absolutus, potest Ecclesiastica Sepultura denegari, et sepeliri in loco profano: Genuens. *in praxi cap.* 7, *in addit.* Pignatell. *cit. consult.* 18, *num.* 13 La Croix *loc.*
cit. num. 292, et alii passim. Plura alia de insor- 17
descentibus in Censuris vide apud Pignatell. *tom.*

7, *consult.* 18, *et tom.* 8, *consult.* 134, Barbosam *loc. c.* Monacell. *loc. c.* 80, at alios.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

18 De anno *insordescentiae* libet aliqua adnotare. Hic annus numerandus est non a die incursae Excommunicationis, si ageretur de excommunicato a jure, sed a die, quo fuit vel excommunicatus, vel declaratus excommunicatus, quum ex illa die incipiat rumor contumaciae, et contemptus clavium Ecclesiae: Sanctarell. *de haeres. cap.* 4, *n.* 6, Caren. *de Offic. S. Inquisit. part.* 2, *tit.* 8, *n* 5.

19 Non ignoro esse, qui limitant id in casu *Notorii*; annumque tunc tenent incipere a die *Notoriae* excommunicationis incursae; Alber. *in Rubric. de Haeret. in* 6, *quaest.* 13, *n.* 35. Farinac. *de Haeres. qu.* 191, *n.* 26. At confutant hanc opinionem Passerin. *in cap. Cum contumacia n.* 12, *de Haeretic. in* 6. Del Bene *de Offic. S. Inquisitionis dub.* 211, *sect.* 1, *n.* 4. Et non immerito. Habetur enim in *cap. Cum contumacia .... de Haeretic. n* 6. «Excommunica-
20 tionis vinculo per vos fuerit innodatus.» Haec autem verba important excommunicationem ab homine per sententiam latam, aut saltem declarantem: « Neque in his (*ita recte ait Passerin. ubi sopra*) » potest habere locum notorium, neque enim sufficere potest notorium puri facti, quia necesse » est, quod in judicio constet, et de excommunicatione, et de persistentia in illa; et sic requiritur » notorium juris quod habetur per Judicis pronunciationem, per quam pronunciet susceptum excommunicatum, et postea in excommunicationem pertinacem. Incipit ergo hic annus a die » latae, vel declaratae excommunicationis facta » per Judicem. »

21 Debet itidem hic annus esse integer, et continuus, *cap. Cum contumacia, de Haeretic. in* 6. Quaeri propterea solet, an habeatur hic annus integer, et continuus, ubi quis plurium annorum spatio persistit in excommunicatione, sed in unoquoque anno obtinuit absolutionem cum reincidentia?

22 Negant Carena *de Offic. de Inquisitionibus part.* 2, *tit* 8, *n.* 3, ubi ex Cardinal. Bellarmino, quod Sacra Congregatio Concilii interpres declaravit, non posse procedi contra illum, qui excommunicatus ab Auditore Camerae, per triennium in excommunicatione persistit; ita tamen, ut in unoquoque anno in Festo Paschatis ab eodem Auditore Camerae absolutionem cum reincidentia obtinuerit: Del Bene *eod. tract. dub.* 211, *sect.* 1, *n.* 6, *et* 24, probeque monent, quod in subjecta materia haud conjunguntur tempora.

23 Major dubitatio est, an habeatur hic annus integer, et continuus, si intra ipsum excommunicatus in foro conscientiae absolvatur. Haberi de juris rigore ex ratione illa, quod absolutio in Foro interno non suffragatur in Foro externo; non haberi vero de aequitate, cessante tamen Partis oppositione, censet Carena *de Offic. S. Inquisitionis part.* 2, *tit.* 8, *n.* 26. At indistincte non haberi alii te- 25
nent. « Sed cum verum sit (sic opportune inquit » Passerin. *In* 6 *cap. Cum contumacia, de Haeretic in* 6) quod absolutio in Foro conscientiae » directe non juvat in Foro externo, nec liberat » a poenis externi Fori, indirecte tamen auferendo materiam super qua fundantur poenae., » potest a poena liberare; quia ablato sufficienter » delicto etiam in futurum, et ut non duret, et » ut non perficiatur, non remanet unde infligatur » poena, cessante etiam in Foro externo delicto. » Quum igitur in proposito nostro non debeatur » nisi pertinaciae duranti per annum, si tollitur » pertinacia, tollitur poena. Non potest vero dici » pertinax in persistendo in excommunicatione ille, qui absolutionem petiit in Foro conscientiae, et obtinuit, et de hoc in Foro externo constat. Et eo magis, quia quod iste non obtineat » absolutionem ab excommunicatione in Foro externo, non potest tribui pertinaciae, et contemptui clavium, sed alicui alteri causae, ex qua » pro jure suo tuendo, impeditur ne statim in Foro » externo absolvi possit. In hoc enim negotio » quamlibet causam, etiam injustam excusare pertinaciam dixit idem Carena etc. Et eo magis, » quod qui velit esse pertinax contra Judicem in » Foro externo, et claves Ecclesiae contemnere, » non est dignus, ut absolvatur in Foro conscientiae ».

De eo etiam disputari solet, an habeatur hic 26
annus integer, et continuus, si intra ipsum obtinuit excommunicatus rescriptum cum clausula: *Te absolventes.* At haberi tenent Passerinus *in cap. Cum contumacia n.* 14, *de Haeretic. in* 6. Carena *de Offic. S. Inquisitionis p.* 1, *tit.* 8, *num.* 35; tum quia illa absolutio datur tantum, ut rescriptum non sit nullum; tum quia d. absolutio de stylo datur etiam non concurrente poenitentia, adeoque haud potest operari, ut desit pertinacia; tum demum quia d. absolutio non tollit Excommunicationem, sed solum impedimentum provenieus ab illa excommunicatione suspendit, donec gratia suum sortiatur effectum.

Limitat autem hanc opinionem Del Bene *de Offic. S. Inquisitionis dub.* 211, *sect.* 7, *n.* 2, in casu, in quo Papa scivisset, eum per annum in excommunicatione perstitisse. Sed neque huic limitationi locum esse posse propter mox allatas rationes firmat Passerin. *loco proxime citat.*

Insordescentia quomodo sit probanda, ut contra insordescentes in excommunicatione possit procedi, expendunt post alios Pignatell. *consultat. canon.* 18, *n.* 9, *tom.* 7, Rot. *in recent. decis.* 132, *n.* 7, *part.* 1.

INSTITUTIO, SEU INSTITUERE IN BENEFICIIS

SUMMARIUM

1. Institutio, seu instituere dupliciter in jure accipitur, late scilicet, seu pro quocumque provisionis modo, et proprie, sen specialiter. — 2. Institutio late accepta quid comprehendat, et importet? — 3. Institutie specialiter accepta quid importet, seu comprehendat? — 4. Institutie proprie, et specialiter accepta valde differt a Collatiene, et Praesentatiene. — 5 Praesentatie proprie quid sit, et quande fiat? — 6. Collatie proprie quid sit, et quando fiat? — 7. Institutie proprie quid sit, et quando fiat? — 8. Institutio est triplex, scilicet *Collativa, Auctorizabilis, et Corporalis*. — 9. Institutio Collativa quae sit? — 10. Institutio Auctorizabilis quae sit? — 11. Institutio Corporalis quae sit? — 12. Institutie Collativa de Jure pertinet ad Episcopum loci, in quo situm est Beneficium. — 13. Etiam Vicarius Generalis Episcopi potest instituere in Beneficiis praesentatos a Patronis. — 14. Etiam Capitnlum, sen Vicarius Capitularis, Sede vacante. — 15. Praelatis inferioribus non competit de Jure communi potestas instituendi in Beneficiis praesentatos a Patronis. — 16. Potest tamen ipsis competere ex aliquo Jure speciali, v. g. ex privilegie, fundatione, consuetudine, aut praescriptione legitime completa. — 17. Ostenditur posse eis competere ex privilegio, seu speciali concessione. — 18. Ostenditur posse iis competere ex fundatione, saltem ante Concilium Tridentinum facta. — 19. Non sic autem ex fundatione facta post Tridentinum. — 20. Ostenditur posse ei competere ex consuetudine. — 21. Ostenditur posse ei competere ex praescriptione legitime completa. — 22. Praelatis inferioribus, etiam Regularibus, competit Jus instituendi in Ecclesiis sibi plene Jure, idest in spiritualibus, et temporalibus subjectis. — 23 Laici, quicumque sint, nullo mode possunt proprie instituere Clericum in alique beneficie. — 24. Institutio Auctorizabilis, de Jure communi, pertinet ad Episcopum solnm privative ad Praelatos inferiores. — 25. Secus autem, si Praelati inferiores habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, et populum privative ad Episcopum. — 26. Institutio Auctorizabilis non potest competere, neque vi consuetudinis, seu praescriptionis, Praelatis inferioribus non habentibus proprium Territorinm privative ad Episcopum — 27. Institutio Corporalis de Jure communi spectat ad Archidiaconum. — 28. Secus autem ex consuetudine. — 29. Is, ad quem spectat Collatio Beneficii, non potest seipsum instituere. — 30. Immo is, ad quem spectat collatie Beneficii, nec ab alie a se delegato potest institui. — 31. In Beneficiis Ecclesiasticis non possunt institui Laici, sed soli Clerici. — 32. Clerici possunt institui in Beneficiis certum Ordinem Sacrum requirentibus, licet istum nondnm habeant, dummode intra tempus a Jure statutum possint ad requisitnm Sacrum Ordinem promoveri, et alias sint idonei. — 33. Tempus institutionis presentatorum faciendae in Beneficiis non reperitur a Jure praefixnm, et determinatum, dummode non diu differatur. — 34. Si autem habens potestatem instituendi praesentatos sit negligens, aut plus aequo differat, seu penitus recuset instituere, tunc recurrendum est ad Superiorem, qui ei praefigat certum tempus ad instituendum; quo elapso, poterit ipse supplere, vel compellendo, vel instituendo. — 35. Ritus, seu modi realiter, et corporaliter instituendi, seu investiendi in Beneficiis, ex quo sunt varii pro diversitate locorum, sunt observandi juxta antiquas laudabiles consuetudines cujuslibet loci. — 36. Institutus quoad titulum in Beneficio, quamvis non possit ejus possessionem capere propria, et sola sua auctoritate, accedente tamen consensu, seu licentia legitimi Superioris volentis tradere possessionem corporalem, potest eam capere, nullo alio eum introducente in ipsam. — 37. Instituens potest gratificari, quando duo ab eodem Patrono Laico praesentati sunt aeque digni. — 38. Quando plures Patroni diversos aequali numero suffragiorum praesentant, si moniti nolint consentire in unum, et Episcopus neutrum ex praesentatis possit instituere absque atroci scandalo facti, tunc potest gratificari uni, et tertium aliquem eligere. — 39. Institutie potest fieri extra Dioecesim, et Territorium instituentis. — 40. Subnectuntur addit. ex aliena manu usque ad n. 45.

1 Institutio, seu instituere in Beneficiis dupliciter in Jure accipitur, scilicet late, seu pro quocumque provisionis modo; et proprie, seu
2 specialiter: *Communis*. Institutio late accepta comprehendit sub se quamlibet provisionem Canonicam, seu modum legitime acquirendi Beneficium Ecclesiasticum, sive talis Canonica provisio fiat per *Electionem* rite celebratam, et confirmatam, sive per *Postulationem* a Papa admissam, sive per *Nominationem*, seu *Praesentationem* factam a Patrono cum institutione secuta, sive per *Collationem* liberam Beneficii factam a legitimo Superiore, absque praevia Capitulari electione, vel alterius praesentatione, sive per *Resignationem*, sive per *Permutationem*, sive per *Translationem* auctoritate legitimi Superioris factam: *argum. cap. In litteris* 5, *de restit. spoliator. cap. Non amplius* 1, *cap Auctoritate* 4, *cap. Ad decorem* 5, *et cap. Cum venisset* 6, *de Institutionibus, et cap. Beneficium* 1, *de*
3 *Regulis Juris in* 6. Vide verb. *Beneficia art.* 3. Institutio proprie, seu specialiter accepta, comprehendit solummodo eam concessionem Beneficii, quae per legitimum Superiorem fit cuipiam, ad praeviam praesentationem Patroni: et definitur, quod sit « concessio Ecclesiae, seu Beneficii, auctoritate Episcopi, vel alterius Ordinarii facta non simpliciter cuivis Clerico, sed ei, qui est a Patrono nominatus, et praesentatus ». Sic in re communis cum Barbosa *par.* 3, *de Offic. et potest. Episcop. allegat.* 72, *n.* 174, et Glossa *in cap.* 1, *de Institution. in* 6.

Institutio proprie, et specialiter accepta valde 4
differt a Collatione, et praesentatione, textu expresso in *cap. Cum in illis* 16, §. *Cum autem, de praebend. in* 6, ibi: « Cum autem, inter Collationem, Praesentationem, et Institutionem differentia magna esse noscatur ». Praesentatio enim proprie est, et fit, quando a Patrono, cui competit jus Patronatus, nominatur, seu praesentatur Clericus idoneus Ordinario ad Beneficium vacans. *Com-* 5

munis cum Glossa *in cit. c. Cum in illis, verb. No-*
6 *na insuper*. Collatio autem proprie est, et fit,
quando Beneficium est liberum, et in mera dispo-
sitione Ordinarii, et libere confert, cui vult, dum-
modo sit idoneus. *Communis* cum Glossa *loc. ci-*
tat. et alia Glossa in *Rubrica de Institutionibus in*
7 6, *verb. Nam Collatio*. Institutio vero proprie est,
et fit, quando Beneficium non est liberum in dis-
positione Ordinarii, sed est de Jure Patronatus
alicujus, ad cujus Patroni praesentationem Ordi-
narius Clericum idoneum praesentatum in tali Be-
neficio instituit, seu ei tale Beneficium concedit,
Communis cum Glossa *loc. c.* Barbosa *loc. c. num.*
272, Abbas *in cap. Auctoritate* 4, *de Institution.*
num. 7, Reiffenstuel *lib.* 3, *decretal. tit.* 7, n. 4.

8 Institutio est triplex, scilicet *Collativa*, *Aucto-*
rizabilis, et Corporalis. Abbas in *c. Auctoritate*
num. 7, *et* 8, Fagnan. *in cap. Cum Ecclesia* 3, *de*
causa possession. num. 28, *et seq.* Reiffenstuel
loc. c. num. 5, et communis aliorum cum Glossa
in cap. Cum Beneficium 1, *de Regulis Juris in* 6,
ubi circa medium sic expresse habet: « Dicendum
» quod triplex est institutio, quaedam est institutio
» tituli collativa: alia est institutio Auctorizabi-
» lis quoad commissionem Curae Animarum: alia
» est institutio realis, et actualis, quae vocatur In-
» vestitura, seu inductio in possessionem realem,
9 » et corporalem ». Institutio *Collativa* (quam ali-
qui verbalem appellant) ea est, per quam ab Ordi-
nario verbis, aut litteris confertur, seu conceditur
titulus Beneficii Clerico idoneo ad ipsum a legiti-
10 mo Patrono nominato, seu praesentato. Institutio
Auctorizabilis aliud non est, quam approbatio ad
exercendam curam animarum, sive commissio cu-
rae animarum, ut expresse dicit Glossa *numero*
antecedenti adducta, et Summarium in *c. Cum sa-*
tis 4, *de Officio Archidiaconi*, ibi: « Archidiaco-
nus sine mandato Episcopi non committit curam
animarum, idest non habet Institutionem auctori-
11 zabilem ». Institutio *Corporalis*, sive realis, aliud
non est, quam inductio in actualem possessionem
Beneficii, per quam videlicet datur vera, et realis
possessio ipsius Beneficii per legitimum Superio-
rem alicui collati, et de hac institutione corporali
fit expressa mentio in *cap. Ad haec* 7, *de offic.*
Archidiaconi, ibi: « Institutio corporalis tam su-
per Beneficiis, quam etiam Dignitatibus ad ipsum
(Archidiaconum) debeat pertinere ». Haec insti-
tutio corporalis alio nomine vocatur Investitura,
Installatio, Missio in actualem possessionem.

12 Institutio collativa de jure communi pertinet ad
Episcopum loci, in quo situm est Beneficium;
cap. Omnes Basilicae 10, *causa* 16, *qu.* 7, *c. Ex*
frequentibus 3, *de institution. cap. Cum ex in un-*
cto 12, *de Haeretic. in fine*. Et sic tenet commu-
nis cum Fagnano in *c. Eam te n.* 6, *de aetate et*
qualitate, et c. Auditis, num. 2, *de praescription.*
Barbosa *part.* 3, *de Offic. et Potest. Episcop. alle-*
gat. 72, *num.* 176, et Abbate in *cap. Cum Eccle-*
13 *sia Vulterana num.* 8, *de electione*. Etiam Vica-
rius Generalis Episcopi, virtute mandati Generalis,
potest instituere in Beneficiis praesentatos a Pa-
tronis; *cap. Ex frequentibus* 3, *de institutionibus*,
Glossa *ib. verb. Officialium*. Abbas *ib. num.* 7. Bar-
bosa *ib. num.* 3 et alii communiter. Etiam Capi- 14
tulum, seu Vicarius Capitularis, Sede vacante, textu
expresso in cap. *Etsi Capitulum* 1. *de Institution.*
in 6 ibi: « Etsi Capitulum, Sede vacante, Beneficia,
» quae ad Collationem Episcopi pertinent, conferre
» non possit, praesentatos tamen a Patronis potest
» admittere, si sint idonei, et eos instituere in Be-
» neficiis, ad quae fuerint praesentati, licet ad
» Episcopum (si superesset) admissio, et institu-
» tio hujusmodi pertineret ».

Praelatis inferioribus non competit de jure com- 15
muni potestas instituendi in Beneficiis praesenta-
tos. *Communis, arg. cap. Omnes Basilicae* 10 *caus.*
16 *quaest.* 7, *cap. Ex frequentibus* 3, *de Institutioni-*
bus, cap. Cum ex injuncto 12, *de Haeretic. in fine*,
cap. Etsi Capitulum 1, *de institutionibus in* 6. Po- 16
test tamen ipsis talis instituendi facultas compe-
tere ex aliquo Jure speciali, verb. grat. ex privi-
legio, fundatione, consuetudine, aut praescriptione
legitima completa. Barbosa *de Offic. et Potest. Epi-*
scop. part. 3, *allegat.* 72 n. 134, cum aliis ibi alle-
gatis. Pirhing. *lib.* 3 *decretal, titul.* 7, *num.* 6. Reif-
fenstuel. *ibidem n.* 5. Azorius *part.* 2, *lib.* 6, *cap.* 22,
quaest. 1. et alii, et ostenditur conclusio per sin-
gulas partes. Quod enim possit eis competere talis 17
facultas ex privilegio, seu speciali concessione, colli-
gitur *ex cap. Super eo* 15, *de Officio Delegati, ex cap.*
Ex frequentibus 3 *de Institutionibus*; juncta Glos-
sa verb. *Officialium, et cap. Cum satis* 4, *de Offic.*
Archidiaconi, ibi: « Sine licentia, et mandato
Episcopi ». Quod possit eis competere talis facul- 18
tas ex fundatione saltem ab antiquo facta, colligi-
tur *ex c. Significatum* 11, *de praebend. c. Praete-*
rea 23, *de Jurepatron. et cap. Quanto* 16, *de cen-*
sibus. Ex quibus desumitur, posse Fundatorem Be-
neficii in limine fundationis adjicere quascumque
voluerit qualitates, leges, seu conditiones sibi be-
nevisas, ceteroquin possibiles, ac honestas cum
consensu Ordinarii. Unde si in limine fundationis,
de consensu Episcopi, fuerit apposita qualitas ista,
seu conditio, ut institutio in tali Beneficio perti-
neat ad inferiorem, poterit equidem talis inferior
instituere praesentatum ad ipsum: Abbas in *cap.*
Cum dilectus n. 4, *de consuetudin.* Barbosa *libr.*
3, *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 12, *num.* 208.
Pirhing. *loc. cit. n.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.*
28, et alii. Dicitur autem notanter *ex fundatione* 19
saltem ab antiquo facta, quia in novis fundationi-
bus non potest amplius poni talis lex, seu condi-
tio, eo quod Concilium Tridentinum *sess.* 14, *cap.*
12, *de Reformat.* provide decreverit, *ut in casu*
fundationis, hujusmodi institutio Episcopo, et non
alteri inferiori reservetur. Hinc Sacra Congregatio
ejusdem Concilii Interpres consulta, an in juribus
Patronatus, quae post Concilium acquiruntur, re-
servari possit institutio alteri, quam Episcopo?

Respondit, non posse, in Ecclesiis etiam exemptis, nisi Rector illius ordinaria fungeretur jurisdictione. Sic refert Fagnan. *lib.* 1, *decretal. in cap. Cum Ecclesia Vulterana* 31, *de electione num.* 31.

20 Quod possit ei competere talis facultas ex consuetudine; colligitur *ex cap. Dudum* 53. §. *Sed cum in jure, de electione cap. Dilect.* 10, *de Offic. Archidiacon., cap. Cum venissent* 6, *de Institution. cap. referente* 7, *de praebend. cap. Ad haec* 2, *de excessib. Praelat.* Et tenet Gloss. *in cap. Super eo* 17, *verb. Archidiaconus, de Officio delegati*, et alia Glossa *in citat. cap. referente verb. Assignavit*, Fagnan. *in cap. Eam te* 4, *de aetate, et qualitate num.* 7, Abbas *in cap. Cum satis* 4, *de Offic. Archidiac.* Seraphin *dec.* 306, *num.* 9, Reiffenstuel *loc. c. num.* 30, Barbosa *cit. allegat.* 72,

21 *num.* 184, cum aliis ibi allegatis. Quod possit eis competere talis facultas ex praescriptione legitime completa, colligitur *ex cap. Placuit.* 1, *cap. de quarta* 4, *cap. Ad aures* 6, *cap. Auditis* 15, *et cap. Cum olim* 18, *de Praescriptionibus.* Et de praescriptione immemoriali tenet Barbosa *cit. allegat.* 72, *num.* 174, citans Marium Antonium *variar. resol. l.* 1, *resolut.* 46, *n.* 6, et Lambertinum *l.* 2, *p.* 2, *qu.* 1, *princip. part.* 10. Immo Azorius *part.* 2, *lib.* 6, *cap.* 22, *quaest.* 3. Pirhing. *loc. c. num.* 6, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 31, et alii istud concedunt absolute de praescriptione, et non necessario requirunt immemorialem, ut requirit Barbosa *loc. cit.*, idque juxta generalia principia in materia praescriptionis tradi solita; et sic tenet etiam Fagnanus *in cit. c. Auditis n.* 6, ubi dicit, quod Praelatus inferior, si solus instituerit, spatio annorum quadraginta praescribit excluso Episcopo, et idem sentire asserit Alexandrum de Naevo *in cit. cap. Auditis n.* 25, et Innocentium *in cap. Cum olim, de restitut. spoliator.*

22 Praelatis inferioribus, etiam Regularibus, competit jus instituendi in Ecclesiis sibi pleno jure subjectis, ut colligitur *ex cap. in Lateranensi* 31, *de praebend.* argumento a sensu contrario desumpto ex sequentibus verbis, ibi. « Statuentes nihilominus, » quatenus ad ipsos (Religiosos) in Ecclesiis, quae » ad ipsos pleno jure non pertinent, juxta ejusdem » Concilii statuta, Episcopis instituendos Presbyte» ros repraesentent, ut illis de plebis cura respon» deant »: concordat *Clement. unica, de excessibus Praelat.* §. *Quidam praeterea*, *et cap. Cum et plantare* 3, §. *In Ecclesiis*, *de privil.* ubi Glossa verb. *Pleno jure*, infert, quod in Ecclesiis pleno jure, idest in spiritualibus, et temporalibus ad Religiosos pertinentibus, nihil possit Episcopus attentare in illos, et ita institutio, et destitutio quoad temporalia, et spiritualia ad ipsos pertinent. *cap.: Visis litteris* 1, *caus.* 16, *quaest.* 2, et tenent Fagnan. *in cap. Cum venissent* 6, *de Institutionibus num.* 14, Barbosa *d. allegat.* 72, *num.* 184. Pirhing. *loc. cit. num.* 32, et alii.

23 Laici quicumque sint, nullo modo possunt proprie instituere Clericum in aliquo beneficio, ut colligitur *ex cap. Praeterea quia* 4, *de Jure patronatus*, ubi Laici qui Clericos instituere, vel destituere praesumunt in Ecclesiis etiam patronatus, jubentur excommunicari. Item *ex cap. Si quis deinceps* 12, *et cap. Quoniam* 13, *caus.* 16, *quaest.* 7. ubi Clericus non solum poenae suspensionis, sed etiam excommunicationis subjacere decernitur, qui investituram Ecclesiarum, contra statuta Sanctorum Patrum, de manu Imperatoris, vel Regis, aut alterius Laicae personae suscipere praesumpserit. Et ratio est, quia potestas instituendi in Beneficiis est spiritualis, cujus incapax est Laicus; *cap. Decernimus* 2, *de judiciis*, *et cap. Causam*, *q.* 6. *de praescript.* cum similibus.

Institutio auctorizabilis, sive potestas conferendi curam animarum, de jure communi pertinet ad Episcopum solum privative ad Praelatos inferiores, nisi habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, et populum privative ad Episcopum, textu expresso *in c. cum Satis* 4, *de Offic. Archidiaconi*, *ubi* Glossa *fin.* et DD. communiter, et concordat *cap. Nullus* 11, *caus.* 16, *quaest.* 7, ubi id expresse statuitur. Dicitur autem notanter, *nisi habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum*, *et populum privative ad Episcopum*; quia 24

tales Praelati inferiores sunt nullius Dioecesis, et sunt ita constituti in proprio Territorio, ut veniant nomine Dioecesani juxta Glossam *in Clement.* 1, *verb. Dioecesanis*, *de foro competent.* et Abbatem *ibi n.* 25, Cardinal. *in quarta q. num.* 2. Imolam *num.* 38. Vitalin. *n.* 4. Unde quia omnimodam habent jurisdictionem in Clerum, et populum privative ad Episcopum, hoc ipso obtinent potestatem tradendi curam animarum, quam nemo alius praeter Papam posset concedere: Fagnanus *lib.* 1, *decretal. in cap. Eam te n.* 4, *de aetate et qualitate*, *et in cap. Cum contingat num.* 31, *et* 37, *de foro competent.* allegans sententiam Sacrae Congregationis Concilii, Reiffenstuel *loc. c. n.* 37, et alii communiter. Institutio auctorizabilis, seu potestas conferendi curam animarum non potest competere, neque vi consuetudinis, seu praescriptionis, Praelatis inferioribus non habentibus proprium Territorium privative ad Episcopum; *cap. Cum satis* 4, *de Offic. Archidiaconi*, ubi Alexander III Elianensi Archidiacono (qui sine licentia Episcopi sui committebat curam animarum, dicens, hoc ex consuetudine sibi licere, prout refert Glossa *in casu ibidem*) rescripsit in haec praecisa verba: « Quoniam igitur, obtentu alicujus con» suetudinis, non debes contra Ss. Patrum Consti» tutiones venire, et quod ad tuum non spectat » officium vindicare, mandamus, ut nemini sine » licentia, et Mandato Episcopi curam praesumas » committere animarum », et sic tenent *in d. cap. Cum satis*, Abbas *num.* 3, Joann. Andr. *ibid. num.* 6. *et* 18. Layman *notand. unic.* Fagnan. *in cit. cap. Eam te, de aetat. et qualitat. n.* 3. Azorius *par.* 1, *lib.* 5, *cap.* 19, §. *Consuetudo item*, Pirhing, *lib.* 1, *decretal. tit.* 23, *num.* 13. Reif- 25 26

fenstuel *lib.* 3, *decretal. tit.* 7, *num.* 38, et alii *arg. cit. cap. Cum satis* 4, *de Officio Archidiaconi*; et Concil. Trident. *sess.* 7, *cap.* 13, *de Reformat.* ubi statuit, nullos Clericos posse institui, etiam praetextu « cujusvis privilegii, seu consuetudinis etiam » ab immemorabili tempore praescriptae, nisi fue- » rint prius a locorum Ordinariis examinati, et » idonei reperti »; unde patet, nulla consuetudine introduci posse, ut in Ecclesiis Episcopo subjectis, sine ejusdem approbatione ab aliquo Praelato inferiori instituantur Clerici ad curam animarum. Quidquid in contrarium sentiat Barbosa *de Offic. et Potest. Episc. part.* 3, *allegat.* 72, *num.* 185, et nonnulli alii ab ipso citati, et post ipsum Engel *lib.* 3, *decretal. tit.* 7, *n.* 8.

29 Institutio corporalis, seu realis, vulgo *Investitura*, seu *Installatio*, spectato jure communi, spectat ad Archidiaconum, textu expresso *in cap. Ad haec* 7, §. *in quadam. de Officio Archidiaconi*, ibi: *Institutio corporalis tam super beneficiis, quam*
28 *etiam Dignitatibus ad ipsum* (Archidiaconum) *debet pertinere.* Dicitur autem notanter, *spectato jure communi*, quia ex consuetudine tale jus est Archidiacono sublatum, et Episcopo etiam adjudicatum, ut fere ubique Institutio corporalis, seu Investitura in Beneficiis jam pertineat ad Episcopum, vel delegatum ab eo: *arg. cap. Licet Episcopus* 28, *de praebend. in* 6, Gonzal. *in cit. cap. Cum satis, de Officio Archidiaconi num.* 3, Barbosa *de Dignitatib. cap.* 5, *num.* 3, Cardin. Petra *tom.* 5, *comment. in Constitutione* 4, *Callisti III. num.* 123, Covarruv. *lib.* 3, *variar. resolut. cap.* 16, *num.* 7, *vers. Tertius casus*, Engel. *lib.* 3, *decretal. tit.* 7, *num.* 5. Reiffenstuel *ibidem num.* 44, et alii passim.

29 Is, ad quem spectat collatio Beneficii, non potest seipsum instituere; *Communis*, textu expresso *in cap. Cum ad nostram* 7, *de Institutionibus*, as-
30 signata ratione: *Cum inter dantem, et accipientem debeat esse distinctio personalis.* Immo, is, ad quem spectat collatio Beneficii, nec ab alio a se Delegato potest institui; *Communis* textu expresso *in cit. cap. Cum ad nostram*, ibi: *Sed nec ab alio beneficium recipere potuit, cum jus conferendi alius non haberet*; delegatus enim non confert jure proprio; sed jure, aut auctoritate delegantis, cujus personam repraesentat, ac vices gerit, et ideo in effectu delegans sibi ipsi conferret beneficium; et se ipsum institueret, nam, ut dicitur *in cap. Qui facit* 72, *de Regul. Juris in* 6, *Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum.*

31 In Beneficiis Ecclesiasticis Laici non possunt institui, sed soli Clerici, *Communis*, *arg. cap. In Ecclesia vestra* 2. *de Institutionib.* ibi: *Cum Laici non debeant in Canonicorum numero computari*. Et adeo excluduntur Laici, ut sine speciali dispensatione Apostolica nequeant institui; nec sufficiat, si post institutionem in Beneficio, vel etiam collationem ipsius fiant Clerici suscipiendo primam Tonsuram; *arg. cap. Ex litteris* 6, *de transactionibus*, et notat Glossa *fin.* et Abbas *ibid. num.* 3, et alii communiter. Clerici possunt institui in Bene-
ficiis certum Ordinem Sacrum requirentibus, licet 32
istum nondum habeant, dummodo intra tempus a Jure statutum possint ad requisitum Sacrum Ordinem promoveri, et alias sint idonei; *Communis*, textu expresso *in cap. Si is* 2, *de Instit. in* 6, ibi; « Si is, ad quem Rectoris praesentatio in aliqua » Parochiali Ecclesia noscitur pertinere, quempiam non constitutum in Sacris praesentet ad » eam, ipsum (dummodo alias sit idoneus, et in- » fra tempus a Jure statutum ad Ordines, quos » ipsius Ecclesiae cura requirit, valeat promove- » ri) decernimus admittendum ».

Tempus institutionis praesentatorum faciendae 33
in Beneficiis non reperitur a Jure praefixum, et determinatum, dummodo non diu differatur: *Communis* cum Corrad. *c.* 7, *n.* 11, Lotter. *q.* 13, *n.* 59. Pirhing *lib.* 3, *decretal. tit.* 7, *n.* 9. Garcia *part.* 10, *de Benefic. part.* 4, *n.* 1, et Rota *in Dertonens. Juris Patronatus* 8 *Febr.* 1599, *coram D. Penna*, in qua fuit dictum, quod Beneficium non est devolutum ex eo, quod Ordinarius distulerit instituere, cum non sit tempus praefixum etc. ut ex Garcia refert, et tenet Reiffenstuel *lib.* 3, *decret. tit.* 7, *n.* 73, et Barbosa *de Offic. et Potest. Episcop. part.* 3, *allegat.* 72, *num.* 191, ubi allegat etiam Rotam *dec.* 4, *de Jure patr. in noviss.* Si 34
autem habens potestatem instituendi praesentatos sit negligens, aut plus aequo differat, seu penitus recuset instituere, tunc recurrendum est ad Superiorem, v. g. ad Archiepiscopum, qui Episcopo praefigat certum tempus ad instituendum, quo elapso, ipse Archiepiscopus potest supplere, vel compellendo Episcopum ad instituendum, vel ipsemet instituendo praesentatum, ne ex diuturniori vacatione Beneficiorum, ac defectu Rectorum, Ecclesiae vacantes diutius patiantur in divinis, aut aliquod grave dispendium patiantur in facultatibus suis, et si sint Curatae, grave periculum immineat animarum, ut dicitur *in cap. Ne pro defectu* 41, *de elect.* et sic tenent Doctores passim cum Reiffenstuel *loc. cit. num.* 74, Antonell. *de tempor. legal. lib.* 3, *cap.* 17, *num.* 2, Barbosa *loc. cit.* Ob quam causam S. Pius V Constit. incip. *In conferendis* statuit, ut in Parochialibus cujuscumque Juris Patronatus Institutio fiat intra bimestre a die praesentationis computandum, quo tempore « Or- » dinariis (sunt verba Bullae §. 4.) Institutionem » facere negligentibus, possint Patroni pro hujus- » modi institutione obtinenda habere recursum ad » Metropolitanum, vel viciniorem Ordinarium, » aut Sedem Apostolicam »; Antonell. *de tempore legali lib.* 3, *c.* 17, *num.* 3, Reiffenstuel *loc. cit. n.* 74. Pax Jordan. *tom.* 2, *de re Benefic. lib.* 10, *tit.* 7, *de Jure patronat. num.* 406, et alii communiter. Castropalao autem apud La Croix *lib.* 4, *n.* 167, dicit, fieri non debere Institutionem durante tempore concesso ad praesentandum: Tum quia Laicus interea potest variare, tum maxime quia

posset alius interea praetendere, et probare jus praesentandi.

35 Ritus, seu modi realiter, et corporaliter instituendi, seu investiendi in Beneficiis solent esse varii pro diversitate locorum, ut notant Engel *lib.* 3, *decretal. tit.* 7, *num.* 5, *et* 6. Pirhing. *ibid. n.* 1, Zoesius *ibid. n.* 4. Reiffenst. *ibid. n.* 49. Sannig *eod. tit. c.* 2, *n.* 4, et alii. Unde in praxi expedit laudabiles cujuslibet loci consuetudines, et ritus realiter, seu corporaliter instituendi, vel investiendi in Beneficiis ab antiquo usitatos obser-
36 vare; *arg. cap. Cum tanto* 11, *de consuetudine.* Institutus quoad titulum in Beneficio, quamvis non possit ejus possessionem capere propria; et sola sua auctoritate, accedente tamen consensu, seu licentia legitimi Superioris volentis tradere possessionem corporalem, potest eam capere nullo alio eum introducente in ipsam, ut passim fatentur Doctores, eo quod iam interveniat Auctoritas Superioris; Abbas *in cap. Auctoritate* 4, *de Institutionibus.* Covarr. *Variar. resolut. lib.* 3, *c.* 16, *num.* 7. Rebuffus *in praxi Beneficior. tit. de missione in possess. num.* 6. Laymam *in cap. Nosti num.* 4, *de election.* Engel *lib.* 3, *decretal. tit.* 7, *num.* 5. Reiffenstuel *ibid. num.* 52. Jul. Clar. in §. *Feudum q.* 26, *num.* 1. Jason. l. *Si ex stipulatione num.* 5, *ff. de acquirenda possess.* Et alii: et observatur passim pro Beneficiis erectis in Ecclesiis Regularium, pro quorum possessione sufficit legitima Institutio, seu respective legitima collatio nullo alio introducente, maxime cum rerum possessio possit etiam acquiri traditione scripturae, aut instrumenti, in quo jus tradentis continetur, per textum *in l.* 1. *Cod. de donationibus,* ubi dicitur, quod qui tradit instrumentum, videtur tradere possessionem rei.

37 Instituens potest gratificari, quando duo ab eodem Patrono laico praesentati sunt aeque digni, textu expresso *in cap. num autem* 24, *de Jure*
38 *patron.* Quando plures Patroni diversos aequali numero suffragiorum praesentant, si moniti nolint consentire in unum, et Episcopum neutrum ex praesentatis possit instituere absque atroci scandalo facti, tunc potest Episcopus gratificari uni, et tertium aliquem eligere; Lotter. *q.* 6, *Cum.* 27. La Croix *l.* 4, *n.* 364, cum variis aliis. Institutio
39 potest fieri extra Dioecesim, vel Territorium instituentis, cum sit actus voluntarius, et extrajudicialis; Garcias. Gonzalez, Leurenius, et alii cum La Croix *loc. cit. n.* 366.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

40 In fundationibus post *Concilium Tridentinum* factis haud posse institutionem reservari Inferiori carenti ordinaria jurisdictione, praeter allegatos ab Auctore *n.* 19, recte firmavit Rota *cor. Molin. decis.* 158, *n.* 5, *et sequent.* licet de hoc dubitasse videatur postmodum idem supremum Tribunal in *Colonien. Vicariae de Bulgen* 9 *Martii* 1750, §. 41
8, *coram Reveren. P. D. Canilliac.*

Et ut probe monuit Rota *coram Molino dicta* 42 *decis.* 158, *num.* 7, *et* 8, Concilium Tridentinum dum *sess.* 14, *cap.* 13, *de Reformat.* vetat in fundationibus reservari institutionem Inferiori carenti jurisdictione ordinaria, intelligendum est non de institutione auctorizabili, sed de institutione collativa.

Institutionem auctorizabilem, *Vicario* tamen *no-* 43 *mine Episcopi*, competere etiam posse praescriptione Praelato inferiori, qui careat territorio separato, jurisdictionem vero ordinariam habeat contra quam tenet Auctor. *num.* 16, firmavit pluries Rota, et signanter *In Burgen. Jurisdictionis S. Joannis super territorio separato* 10 *Decemb.* 1725. §. 13, *et* 2 *Junii* 1726, §. 10, *cor. bon. mem. Cerro*, *et* 9 *Januarii* 1728, §. 16, *cor. bon. mem. Ratt.* inter impressas *dec.* 163, *num.* 23, *et* 28 *Martii* 1735. §. 16, *et* 20, *Januarii* 1737, §. 12, *cor. Rev. P. D. Bussio Decano*, *et* 16 *Maji* 1738, §. 15, *cor. clar. mem. Calcagnin.* Atque hinc tenuit in mox allegatis decisionibus, auctorizabilem 44
institutionem argumentum haud praebere territorii separati.

Quando processum ab Ordinario dici debeat po- 45 tius per viam institutionis, quam gratificationis, vel e contra, vide apud Rot. *in Majoricens. Beneficii* 4 *Decemb.* 1744, *cor. bon. mem. Vicecomite*, *in Colonien. Personatus* 14 *Februar.* 1746, *cor. R. P. D. Canilliac. et* 13 *Martii* 1747, *cor. bon. mem. Vicecomit.*, *et* 29 *Ianuar.* 1747, *cor. Illustriss. Molino.*

ADDITIONES CASINENSES.

« Respectu juris instituendi ad beneficium de jur. patronatus, quod competere non possit, nisi Episcopo, aut alteri, qui habeat Jurisdictionem Episcopalem cum Territorio separato, habemus dispositionem Concil. Trident. *sess.* 14, *cap.* 12, *de Reformat.* ubi disponitur, quod jus instituendi in beneficiis de jur. patronat. non possit alteri quam Episcopo reservari, etiam in limine fundationis ». *Piton. alleg.* 41, *num.* 9. *et* 10, de controv. Patron.

Circa vero formam provisionis, illud ex d. Trident. *cap.* 13, *sess.* 7 *de Reformat.* scitissimum est, in beneficiis utcumq. simplicibus, praesentatos, seu electos, vel nominatos *a quibusvis Ecclesiasticis personis, etiam Apost. Sedis Nuntiis*, non debere institui, neque confirmari, neque admitti, etiam praetextu cujusuis privilegii, vel consuetudinis, etiam immemorialis, nisi prius fuerint ab Ordinariis examinati, et idonei reperti. Quod si institutio ad inferiores pertineat, (nempe ex fundatione ante cit. Concilium, vel ex immemorabili), praesentatos, etiam a Patronis laicis, in beneficiis simplicibus Juris Patronatus, ab Episcopo prius

examinari, et approbari debere, alias institutio ab inferioribus facta esset nulla, ex eod. Concil. sess. 25 cap. 9 de Reformat. compertum habemus.

Ubi vero institutio ad Episcopum pertinet, in praesentatis a Patronis laicis in ejusmodi beneficiis simplicibus juris Patronatus non requiritur examen necessario; sed in arbitrio Episcopi reliquit Tridentinum eosdem examini subjicere nec ne, per illa verba « Adhaec liceat Episcopo praesentatos a Patronis, si idonei non fuerint repellere ». Sic docet Garcias, *de benef. part.* 9. *cap.* 3, num. 9. — « Episcopus electos a Patronis potest examinare, et si non fuerint idonei, non tamen si idonei fuerunt, conceditur libertas eos repellendi », ait Barbosa ad Concil. Trident. sess. 25 de Reformat. cap. 9 n. 74. In provisione vero beneficiorum jur. Patronatus mixti, an examen a Concilio Trident. in *cit. cap.* 13, *sess.* 7, *de Reform.* praescriptum requiratur: Vide Garciam loc. cit. ubi affirmativam videtur sustinere. Caetera remissive sub v. JUS PATRONAT., et v. SCIENTIA IN BENEFICIARIIS.

INSTRUCTIO PAROCHORUM, ET ALIORUM CONFESSARIORUM

SUMMARIUM

1. Assertur finis, ob quem traditur haec brevis instructio. — 2. Assignatur quid in primis agere debeant Parochi, aliique Confessarii, ad quos accesserint Poenitentes cum casibus ad Sacram Poenitentiariam spectantibus. — 3. Traditur formula scribendi Eminentissimo Cardinali Majori Poenitentiario pro dictis casibus. — 4. Explicatur, et demonstratur, quomodo sit intelligenda, et in variis casibus concipienda dicta formula. — 5. Afferuntur exemplaria aliqua pro recursu in dictis casibus, *ad n.* 6. — 7. Dicta exemplaria inservire possunt, variatis variandis, pro omnibus aliis casibus, qui in dies occurrere possunt. — 8. Adducitur forma Litterarum Dispensationis super impedimento occulto affinitatis post contractum Matrimonium. — 9. Quomodo sit intelligenda prima clausula ipsius formulae? — 10. Quomodo intelligenda secunda? — 11. Quomodo tertia? — 12. Quomodo quarta? — 13. Quomodo quinta? — 14. Quomodo sexta — 15. Quomodo septima? *ad n.* 16 — 17. Quomodo octava? — 18. Quomodo nona? — 19. Quomodo decima? ubi, quod pars inscia nullitatis Matrimonii debet certiorari. — 20. Non est tamen necesse, quod certioretur de causa nullitatis. — 21. Alii volunt, quod non sit necesse, quod pars inscia certioretur de nullitate Matrimonii. — 22. Assignatur pro nostra veriori, et tutiori sententia aptissimus modus, qui inservire potest ad sufficienter insinuandam parti insciae nullitatem Matrimonii, et ad evitanda mala, quae inde oriri possent. — 23. Alii ab aliis adducuntur modi; in quibus omnibus tamen semper requiritur, quod consensus pro novo Matrimonio debeat praestari de praesenti, et in praesenti. — 24. Talis revalidatio Matrimonii non est necesse, quod fiat coram Parocho, et testibus. — 25. Quomodo sit intelligenda undecima clausula? — 26. Quomodo duodecima? — 27. Quomodo tertiadecima? — 28. Quomodo quartadecima? — 29. Quomodo quintadecima? — 30. Quomodo sextadecima. — 31. Clausula *Gratis ubique*, solita a tergo inscribi, quid importet? — 32. Adducitur formula absolutionis dandae, et dispensationis exequendae super dicto impedimento occulto affinitatis ex copula illicita proveniente ad remanendum in Matrimonio contracto. — 33. Confessarius potest absolvere, et dispensare poenitentem, quamvis ante executionem dispensationis obtentae iterum copulam illicitam habuerit cum eadem sorore foeminae, quam ducere intendit. — 34. Secus autem esset dicendum, si post obtentam ipsam dispensationem nondum executam, dictus poenitens iterum copulam haberet, non cum eadem dicta sorore, sed cum alia persona intra secundum gradum conjuncta foeminae, quam ducere intendit. — 35. Dispensatio concessa, seu gratia facta a Poenitentiaria, seu Majori Poenitentiario non expirat morte Pontificis, etiam re integra. Et si Major Poenitentiarius, aliique Poenitentiarii, Sede Romana vacante, moriantur, alii subrogantur a Collegio Cardinalium.

1 Cum saepe contingat, Poenitentes Censuris, Irregularitatibus, votorum obligationibus, Matrimoniorum impedimentis, aliisque hujusmodi casibus reservatis ad Sacram Poenitentiariam, seu Sanctam Apostolicam Sedem spectantibus, irretitos accedere ad Parochos, seu Confessarios, qui praesertim in Pagis, aut locis ruralibus viam, ac modum recurrendi ad dictam Sacram Poenitentiariam non plene, et plane sciant; Indeque ipsis Poenitentibus non parva, ac pauca mala, et incommoda obveniant, ad ipsa evitanda traditur hic brevis instructio, qua omnibus praedictis recurrendi modus, ac via explanatur.

2 Parochi igitur aliique Confessarii, ad quos similes Poenitentes accesserint, debent ipsos diligentissime examinare circa causas, omnesque circumstantias suorum casuum; ipsisque bene perceptis, ac caute perpensis, poterunt casus plene cum omnibus suis causis, et circumstantiis expressos, reticito tamen nomine, et cognomine Poenitentis, scribere per simplex NN. in Charta quocumque idiomate, sive latino, sive vulgari, ac nativo propriae Regionis, cum Sacra Poenitentiaria suos ex quacumque Regione Poenitentiarios subordinatos habeat: debebuntque in fine perfectae expositionis casus significare modum, et viam, per quam a Sacra Poenitentiaria responsio secura dirigi possit; notando videlicet Oppidum, seu Civitatem, Dioecesim, et Provinciam cum expressione nominis, et cognominis, cui sit rescribendum; quamvis tale

nomen, et cognomen sit fictitium, et casum sic expressum, cum data diei, mensis, et anni, poterunt directo per postam, seu communem publicum Tabellarium, mittere Romam Eminentiss. Majori Poenitentiario, in hunc modum.

Eminentissime, et Reverendissime Domine.

3 NN. conscius (vel ignarus) impedimenti, contraxit in facie Ecclesiae Matrimonium cum muliere, cujus matrem, aut filiam, seu sororem prius carnaliter cognovit. Quare cum absque scandalo separari non possint, et impedimentum sit occultum, humillime supplicat pro absolutionis, et dispensationis remedio. Dignetur Eminentia Vestra rescribere NN. in Civitate N. Interim Orator ad Eminentiae Vestrae pedes humiliter provolutus, et pro ejusdem incolumitate precans, silet. N., die 20 Jan. 1744.

4 Advertendum hic est, quod loco NN. debet exprimi nomen, et cognomen, quamvis fictitium illius, cui a Sacra Poenitentiaria est scribendum, et loco *in Civitate N.* debet exprimi nomen Civitatis, seu Oppidi, et pro majori facilitate exprimi etiam cujus sit Dioecesis, et Provinciae. Et insuper valde expedit, ut in Epistola supplicetur, quod Eminentissimus Poenitentiarius dignetur dirigere Breve, seu Gratiam simplici Confessario ex approbatis ab Ordinario, maxime si in tali loco desint Confessarii Magistri in Sac. Theologia, seu Decretorum, aut in jure Canonico Doctores, aut alii ad id privilegiati; vel si tales adsint, non possit de facili induci poenitens ad eis suam aperiendam conscientiam, et tandem, ut supra concepta, et scripta Epistola, seu supplicatio debet dirigi cum hac externa, seu a foris inscriptione.

Eminentissimo*, *et Reverendissimo Domino Cardinali Majori Poenitentiario. Romam.

5 NN. vir laicus, seu foemina libera emisit simplex votum Castitatis perpetuae, sed cum adsit, vel futurum esse praevideat periculum incontinentiae, nisi nubat, supplicat sibi votum commutari ad effectum contrahendi Matrimonium. Dignetur Eminentia Vestra rescribere Cajo Pamphilio Presbytero Confessario, in Civitate Cremonae Provinciae, et Status Mediolanensis, seu Fratri Francisco Rubeo. a Turricella, Sacerdoti Professo Ordinis Minorum, in Conventu S. Bernardini Alexandriae, Provinciae Mediolanensis, et Ditionis Ducis Sabaudiae, Regis Sardiniae etc. Interim Orator ad Eminentiae vestrae pedes etc. ut *supra num.* 3.

6 NN. Sacerdos contraxit excommunicationem, et irregularitatem ex homicidio occulto ab eo ob talem, vel talem causam, etiam tali modo patrato, aut procurato, in persona hominis Diaconi, seu Sacerdotis Saecularis, aut Regularis, et ex tunc, vitandi scandali causa, vel ne se proderet, semper libere, ut prius continuavit in exercitio Ordinum, aut abstinuit: sed cum diu absque scandalo abstinere non possit, humillime supplicat pro remedio. Dignetur Eminentia Vestra etc. *ut sup. n.* 5.

Et haec adducta supplicationum exemplaria possunt, variatis variandis, inservire pro omnibus aliis casibus, qui in dies possunt occurrere. Unde poterunt Confessarii, seu Poenitentes, ipsis dictis exemplaribus instructi, pro quocumque simili occulto casu consimiles supplicationes, tute, et fidenter ad Eminentissimum Majorem Poenitentiarium Romam dirigere. Et si forte aliquando responsio tardaverit, iterum rescribere, ne forte prior Epistola deperdita fuerit, sic firmiter certi, quod ad ipsum perventa eorum Epistola, statim gratis providebitur de opportuno remedio, quod solet expediri tenore sequentis formulae. 7

N. tituli S... Sanctae Romanae Ecclesiae Presbyter Cardinalis, *Discreto Viro Confessori, Magistro* in *s. Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario, per Latorem praesentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino.* « Ex parte Latoris praesentium Nobis oblata petitio continebat, quod ipse alias Matrimonium cum muliere, cujus sororem antea carnaliter cognoverat, publice in facie Ecclesiae contraxit, et successive consumavit; cum autem, sicuti eadem petitio subjungebat, Lator praedictus ob impedimentum ex praemissis proveniens, in dicto Matrimonio remanere nequeat absque Apostolicae Sedis dispensatione, ad evitanda scandala, quae, si divortium fieret inter eos, verosimiliter oriri possunt, ac pro suae conscientiae quiete, cupit a praemissis, quae sunt occulta, et de quibus plurimum dolet, absolvi, secumque desuper dispensari; Quare supplicavit humiliter, ut sibi super hoc de opportuno remedio providere dignaremur. Nos itaque, qui Poenitentiariae Domini PP. curam gerimus, hujusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate Apostolica specialiter Nobis concessa, discretioni tuae committimus, quatenus, si est ita, dictum Latorem, audita prius ejus Sacramentali Confessione, ac sublata occasione, si qua adhuc extat, amplius cum dicta sorore peccandi, a quibusvis sententiis, Censuris, et poenis Ecclesiasticis, quas propter praemissa quomodolibet incurrit, ab incestu, et excessibus hujusmodi absolvas hac vice in forma Ecclesiae consueta, injuncta inde ei pro tam enormis libidinis excessu gravi poenitentia salutari, ac Confessione Sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet mensibus, ut minimum semel, aut quoties tibi videbitur; et aliis, quae de jure fuerint injungenda. Demum, dummodo impedimentum praefatum sit occultum, et separatio inter Latorem, et praefatam mulierem fieri non possit absque scandalo, ex cohabitatione vero de incontinentia probabiliter timendum tibi visum fuerit, aliudque Canonicum non obstet impedimentum, cum eodem Latore, et dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita cau- 8

» te, ut Latoris delictum nusquam detegatur, Ma- » trimonium cum eadem, et uterque inter se de » novo secrete ad vitanda scandala, praemissis non » obstantibus, contrahere, et in eo postmodum re- » manere licite valeant, misericorditer dispenses, » prolem susceptam, si qua sit, et suscipiendam » exinde legitimam decernendo in foro conscien- » tiae, et in ipso actu Sacramentalis Confessionis » tantum, et non aliter, neque ullo modo; Ita quod » hujusmodi absolutio, et dispensatio Latori in fo- » ro judiciario nullatenus suffragentur: nullis super » his testibus adhibitis, aut litteris datis, seu pro- » cessibus confectis, sed praesentibus laniatis, quas, » sub poena excommunicationis latae sententiae, » laniare tenearis, ita ut nullum earum exemplum » extet, neque eas Latori restituas; quod si resti- » tueris, nihil ei praesentes litterae suffragentur. » Datum Romae apud S. Petrum sub sigillo Offi-
9 » cii Poenitentiariae ». Prima clausula specialiter in ipsa formula observanda est sequens: *Discreto Viro Confessori, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario per Latorem praesentium ad infrascripta specialiter eligendo.* Quae clausula, quomodo sit intelligenda quoad omnes qualitates requisitas ad hoc, ut aliquis aperire, et exequi possit Litteras dispensationis a S. Poenitentiaria emanatas, habes sub verbo *Executor Litterarum Apostol. num.* 39, *ad* 49. Vid. ibi.

10 Secunda clausula nempe: « Discretioni tuae committimus, quatenus, si ita est, *etc.* » denotat, quod Executor debeat diligenter indagare veritatem precum, diligenter se solo absque testibus examinando poenitentem, an revera Matrimonium sit jam contractum, an impedimentum sit occultum, an scandala ex separatione probabiliter sint metuenda, seu an alia causa finalis allegata subsistat, et hujusmodi. Et si reperierit preces veritate niti, dispensare poterit: si autem repererit veritate non niti, dispensare non poterit. Et ratio est; quia veritas precum est conditio requisita, tamquam necessaria forma, ad valorem dispensationis; unde si non servetur, invalida erit dispensatio. Sic communiter Doctores *argum. leg. Diligenter* 5, *ff. Mandati, cap. Cum dilecta* 20, *de Rescriptis.* Non est tamen necessarium tale examen, si Executor, sine ipso, certo, et indubitate sciat, dictas preces veritate niti, ut tradunt passim DD. *argum. cap. Eum* 31, *de regul. juris in* 6, ibi: *Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet.*

11 Tertia clausula nempe: « Audita prius ejus Sacramentali Confessione » denotat, quod Confessarius ad exequendam dispensationem electus, debeat prius poenitentis Confessionem Sacramentalem audire, quia verba dictae clausulae conditionem important; *l. A Testatore* 109, *ff. de Conditionib., et demonstrationib.* Conditio autem dat formam omnino observandam; *l. Qui haeredi* 44, *et l. Maevius* 55, *ff. eod.* adeoque dicta clausula, quo ad Confessionem a Poenitente praemittendam, et a Confessario electo audiendam, est omnino ad valorem dispensationis observanda; *arg. l. Diligenter* 5. *ff. Mandati, cap. Cum dilecta* 22, *de Rescriptis*, Corrad. in *praxi dispensat. lib.* 8, *cap.* 10, *num.* 31. Vincentius de Justis *de dispensat. lib.* 1, *cap.* 8, *num.* 106, *et seq.* Gobat in *Quinar. tract.* 4, *cap.* 37, *n.* 176. Reiffenst. *lib.* 4, *decret. in Append. de dispensat.* §. 9, *n.* 457, *et seq.* et ratione moderni styli Poenitentiariae introducti tempore Pauli V, testibus Corrado, et Vincentio de Justis *loc. c.* jam omnes DD. communiter, quamvis ante dictum stylum varii scripserint contrarium.

Quarta clausula: « Ac sublata occasione, si qua adhuc extat, amplius cum dicta sorore peccandi » 12 indicat, Confessarium non posse dispensationem exequi, nisi prius poenitens talem occasionem proximam peccandi deseruerit, et se a tali incestu emendaverit, cum in formula dispensationis sit etiam ipsa posita tamquam conditio, et forma necessario observanda per Jura numero antecedenti adducta.

Quinta clausula: « A quibusvis sententiis, Cen- 13 suris etc. absolvas in forma Ecclesiae consueta » denotat, Confessarium quoad absolutionem debere uti ea forma, qua Ecclesia in foro Sacramentali uti solet: Reiffenst. *loc. c. n.* 468. Gobat in *Quinar. tract.* 5, *c.* 37. *n.* 207. Bonac. *disp.* 1, *de Legibus qu.* 2, *p.* 2, *n.* 19.

Sexta clausula: « Injuncta ei pro tam enormis 14 libidinis excessu gravi poenitentia salutari, ac Confessione Sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet mensibus, ut minimum semel, aut quoties tibi videbitur » significat, quod Confessarius debeat necessario injungere poenitenti, ut per totam vitam, *ad minimum* semel in mense confiteatur: Dictio enim *Ad minimum* idem significat, ac dictio saltem, quae est implicativa, non limitativa. Barbosa *de dictionibus dict.* 255, *num.* 6. Reiffenstuel *loc. c. n.* 466. Gobat *loc. cit. num.* 213, *et* 214, qui *n.* 22, concludit, peccare mortaliter poenitentem, quoties in mense aliquo non confitetur saltem semel, *argum. Clementin. Ne in agro* 1, *de statu Monachor.* Reliqua autem gravis salutaris poenitentiae opera, cum non sint determinata a Sacra Poenitentiaria, videntur relicta arbitrio prudentis Confessarii, qui ei imponat juxta qualitatem delinquentis; Dummodo tamen talis sit, ut gravis dici possit, juxta verba clausulae: *Gravi poenitentia salutari*, Reiffenstuel *loc. c. n.* 467, ubi, inter alias poenitentias injungendas assignat Litanias, aut quinquies Pater, et Ave singulis diebus per unum, duos, aut tres annos recitanda, vel singulis hebdomadis Rosarium per totam vitam, aut jejunium uno, vel pluribus diebus in mense, in hebdomada, eleemosynam faciendam pauperibus etc.

Sept. clausula: « Dummodo impedimentum prae- 15 fatum sit occultum » denotat, quod dispensatio non possit exequi, si impedimentum jam esset manifestum, alias esset invalida, etiam pro foro interno,

ut tradunt communiter DD. cum super impedimentis manifestis dispensatio obtineri debeat a
16 Dataria Apostolica. Immo, si impedimentum occultum, super quo conjuges secreto dispensati jam fuerint, aliquo casu, temporis cursu publicari contingeret, dispensatio a Confessario facta non juvaret. Et si tale impedimentum denunciaretur Parocho, quamvis certo sciret, conjuges fuisse pro foro conscientiae secreto dispensatos, et ob id tutos esse coram Deo, nihilominus teneretur deferre d. impedimentum ad Ordinarium, qui, etsi sciret fuisse tales conjuges secreto dispensatos super d. impedimento, si impedimentum probari posset per testes, teneretur ipsos conjuges separare, donec aliam dispensationem pro foro externo a Dat. Apostolica impetraverint. Corrad. *in praxi dispensat. lib. 7, cap.* 6, *n.* 35. Navarr. *lib.* 4, *consil. tit. de privil. consil.* 5, *n.* 7, *in prima edit.*, Sanchez, *lib.* 3, *disp.* 15, *a n.* 9. Basil. Pont. *de Matrim. lib.* 5, *cap.* 36, *n.* 7, Vincentius de Justis *l. c. lib.* 1, *c.* 6, *a n.* 175, *ad* 177, *et cap.* 8, *n.* 158, *et* 159. Felix Potest. *to.* 1, *p.* 4, *n.* 4244. Reiffenst. *loc. c. n.* 489, testans de communi.

17 Octava clausula: « Et separatio inter Latorem, et praefatam mulierem fieri non possit absque scandalo, ex cohabitatione vero de incontinentia probabiliter timendum tibi visum fuerit » mandat Confessario, ut solum dispenset, si, omnibus attentis, prudenter judicet, conjuges, nec sine scandalo amplius separari, nec absque incontinentiae periculo, ut frater, et soror cohabitare posse. Quod scandalum in separatione, et periculum incontinentiae in continuatione choabitationis, cum evituri ordinarie nequeat in similibus casibus, non est necesse ad dispensandum, ut Confessarius nimium in his indaget, sed poterit tale scandalum, et periculum sufficienter deducere ex praeteritis, et praesentibus, aut alias, consideratis considerandis personarum, ac rerum circumstantiis, et sic dispensationem exequi, seu dispensare. Vincent. de Justis *l.* 1, *c.* 8, *n.* 178., *et seq.* Sanchez *l.* 8, *disp.* 34, *n.* 60. Lezana *vesb. Litterae Apostolicae n.* 30. Reiffenst. *l. c, n.* 470, et, ipso teste, alii communiter.

18 Nona clausula: « Aliudque Canonicum non obstet impedimentum » vult, quod Confessarius non possit exequi dispensationem, si cognoscat poenitentem irretitum esse alio Canonico impedimento praeter expressum in supplicatione, quamvis bona fide, et ex ignorantia invincibili illud exprimere, omiserit. Et ratio est, quia dispensatio non datur, nec data censetur, nisi super supplicatis, et petitis, adeoque non potest extendi ad non expressa, et non supplicata, ut tenent communiter Doctores *arg. cap. Inter dilectos* 6, §. *Caeterum, de fide instrumentor.*

19 Decima clausula: « Dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut Latoris delictum nusquam detegatur » indicat, quod ad valide exequendam d. dispensationem, et revalidandum Matrimonium ratione impedimenti invalide contractum, etiam altera pars impedimenti inscia debet aliquo modo prudenter, et caute certiorari de nullitate Matrimonii prius contracti. Scotus *in* 4, *dist.* 35, *quaest. unic.* §. *Respondeo, vers. Primus consensus*, Tambur. *lib.* 8, *de Matrim. tract.* 4, *c.* 7, §. 2, *n.* 6, *et* 8. Pontius *de Matrimon. l.* 4, *cap.* 25, *a n.* 2. Guttierez *de Matrim. cap.* 47, *a num.* 4, Bonacina *disp.* 12, *de impedim. Matrimon. sect.* 14, *concl.* 2. Sanchez *lib.* 8, *disput.* 36, *n.* 5. Navarr. *in manual. c.* 22, *n.* 17. Comitol. *lib.* 1, *resp. moral. qu.* 120. Bossius *de Matr. cap.* 2, *a num.* 74. Coninch. *disp.* 24, *dub.* 10, *nu.* 90. Aversa *quaest.* 11, *de Matrim. sect.* 4, *vers. Quantum ad tertium.* Castropal. *disp.* 2, *de Sponsalib. qu.* 7, §. 2, *num.* 3. Cardenas *d.* 2, *num.* 673. Busemb. *lib.* 6, *tract,* 6, *cap.* 3, *dub.* 3. La Croix *lib.* 6, *part.* 3, *num.* 114. Gobat in *Quinar. tract.* 5, *cap.* 37, *num.* 141. Leo in *praxi ad Litteras Poenitentiariae par.* 2, *pag.* 251. Felix Potestas *tom.* 1, *part.* 4, *a n.* 4247, *et seq.* Reiffenstuel *loc. cit.* §. 13, *n.* 587 testans de communi aliorum contra Henriq., Hildesm., et alios apud Sanch. *l.* 2, *disp.* 36, *n.* 2, relatos. Et ratio est, quia d. clausula, cum sit in ablativo posita, conditionem necessariam importat; *arg. l. A testatore* 109, *ff. de Conditionib. et Demonstrat. l. Si debitor*, §. 1, *ff. Quibus modis pignora*, adeoque est necessario observando *arg. l. Diligenter* 5. *ff. Mandati, c. Cum dilecta* 22, *de Rescriptis.* Tum quia Matrimonium prius invalide contractum non potest novo consensu revalidari, nisi utraque pars sciat nullitatem ipsius, cum voluntas non feratur in incognitum, ex Aristotele 2, *de Anima comment.* 39., et nihil incognitum sit volitum, ex S. Augustino 13, *de Trinitate*, *et l. Cum Aquiliana* 5, *ff. de Transactionib.* cum similibus. Tum etiam quia, teste doctissimo P. Comitolo, *l c.* sic expresse respondit Clemens VIII, specialiter ab ipso super hac controversia consultus, nempe « esse necessarium novum consensum utriusque, admonito prius marito de Matrimonii nullitate ». Tum tandem quia hic agitur de valore Sacramenti. Unde quamvis contraria opinio esset probabilis, cum nostra sit vere probabilior, ac tutior, et alia minus probabilis, ac minus tuta, sequenda est nostra, alia relicta, utpote subjecta damnationi factae ab Innoc. XI, die 2 Martii 1679, in 1 propositione, ut advertunt Cardenas in 2, *Crisi disp* 2, *a num.* 669. La Croix *l. cit. n.* 814, Reiffenst. *loc. cit. n.* 605, et alii.

Non est tamen necesse, ut pars conscia certioret partem insciam de causa nullitatis Matrimonii, seu ei revelet, quale fuerit impedimentum, ut tenent communiter DD. sed sufficit, si dicat aliquid ad valorem defuisse, seu dicat se sufficientem consensum non habuisse, quod revera sine mendacio dicere potest, quia consensus ratione impedimenti invalidus, revera non est sufficiens, ad valorem Matrimonii, cum consensus invalidus reipsa non sit consensus, eo quod invalidum esse, 20

et non esse paria sint, *arg. l. Quoties* 6, *ff. Qui satis dare cogantur*, *l. Si non se obtulit* 4, §. 6, *ff. De re judicata*, *l. Duo sunt Titii* 30. *ff. de Testamentaria tutela*. Sic Cardenas *loc. c. num.* 676. Sanchez *lib.* 2, *disp.* 36, *num.* 7. Reiffenstuel *loc. c. n.* 596. Felix Potestas *loc. c. num.* 4249, *vers. Addit.* La Croix *loc. c. n.* 814, *in fine*, testans de communi.

21 Sunt tamen graves alii Doctores, qui tenent, requiri quidem ad revalidandum d. nullum Matrimonium utriusque conjugis consensum, sed non esse necesse, ut pars inscia certioretur de nullitate prioris consensus, volentes, quod sufficiat, si pars conscia obtineat a parte inscia, ut pro sua scilicet partis consciae consolatione renovet consensum jam factum, et renovante parte inscia, renovet etiam ipsa pars conscia. Et ratio istorum est, quia tunc conjuges sunt habiles ad Matrimonium, cum supponatur jam ablatum impedimentum per dispensationem, adeoque si mutuo consentiant, habetur (dicunt ipsi) id, quod requirit essentia Matrimonii. Nec videtur conditio necessaria, ut conjux inscius certioretur de prioris consensus nullitate, sed potius videtur simplex instructio: Alias, si id necessarium esset, saepissime dictae dispensationes suo valore frustrarentur, cum ut plurimum pars inscia certiorari non possit, absque gravi partis consciae periculo. Sic Vincentius de Justis *loc. cit. lib.* 1, *c.* 8, *n.* 181, cum Reginald., Trullench, Bonac. et aliis ibi allegatis, Sotus, Rodriq. Henriq. et alii apud Sporer *de Matrim. c.* 2, *sect.* 2, *n.* 459. Castropal. *l. c.* Bossium *l. c. n.* 37. et apud La Croix *loc. c. n.* 814, qui dicit Lessium, Gobat, aliosque communiter admittere hanc sententiam in casu exstremae necessitatis: v. g. si pars conscia timeat aliam partem dissensuram, indeque oriri gravissima mala sibi, aut proli, perpetuas inimicitias, gravissima scandala, et mortem, quae mala nequeant aliter evitari, quam omittendo hujusmodi certiorationem partis insciae. Tunc enim (dicunt ipsi) d. necessitas videtur salvare reverentiam Sacramenti, ideoque illam non videtur comprehendere damnatio Innoc. XI, in cit. 1 propositione. Haec ille.

22 Sed cum verior, et tutior, sit nostra sententia asserens ad revalidandum Matrimonium requiri, quod pars inscia de nullitate certioretur aliquo modo, vel formaliter, et absolute, vel saltem aequivalenter, traditur hic quidam modus, qui inservire potest ad sufficienter insinuandam parti insciae nullitatem Matrimonii, et ad evitanda mala, quae inde oriri possent. Et est, quod pars conscia de nullitate Matrimonii, nacta commodam occasionem discurrendi, sive per se, sive per alium, de praestantia Matrimonii, de gratiis Sacramentalibus, et bonis, quae inde conjugatis obveniunt, deque pluribus impedimentis occultis, et variis causis, ob quas Matrimonium potest esse nullum, etiam inter conjuges in optima fide existentes, et ob id privari dictis gratiis, et bonis, partem insciam de nullitate, sic caute, et prudenter disponat, ut interne consentiat ad novum Matrimonium conditionate; ita quod, si ex aliqua causa Matrimonium esset nullum, velit nunc, sicut ipse, Matrimonium vere contrahere, ne fortasse tantis fraudentur Sacramentalibus gratiis, ac bonis. Quod facillime eveniet, si conjux conscius ostendat conjugi insciae magna amicitiae conjugalis signa, dicatque: « si nullum fuit Matrimonium nostrum, hic, et nunc accipio te in meam uxorem, quasi nunquam accepissem» quia; tunc statim respondebit conjux inscia nullitatis: « Et ego idem facio, seu hic, et nunc etiam ego accipio te in meum maritum, quasi nunquam accepissem, aut quid simile ». In tali enim casu, licet ita consentiens non habeat cognitionem formalem, habet tamen cognitionem aequivalentem de nullitate, hoc ipso, quod facta nullitatis mentione, et memoria forsan existentis, expresse consentiat, vereque de novo velit Matrimonium contrahere, et de praesenti contrahat, si forsan prius Matrimonium invalidum fuerit, aut sit, quod vere sufficit ad revalidandum d. Matrimonium; cum notitia, seu cognitio nullitatis prioris Matrimonii praecise ideo requiratur, ut novus consensus partis insciae non referatur ad prius Matrimonium, quod putat validum, sed vere detur ad novum de praesenti contrahendum. Qui consensus vere de praesenti ad novum contrahendum Matrimonium datur per supradictum modum hoc ipso, quod nullitatis forsan existentis memor expresse dicat: « Si nullum fuit Matrimonium nostrum, hic, et nunc accipio te, etc. » aut quid simile. Nec refert, quod d. consensus detur sub conditione, quia consensus datus sub conditione de praesenti, vel praeterito aeque valet, ac consensus absolutus, si conditio est vera, ut in nostro casu, *l. Cum ad praesens* 37, *ff. De rebus creditis etc.* §. *Conditiones* 6. *Instit. de verbor. oblig.* Sic Sporer *de Matr. c.* 2, *sect.* 2, *n.* 459, id pro certo habens cum Henrinex *de Matr. disp.* 6, *q.* 3, *n.* 33. Sanchez. *lib.* 2, *disp.* 36, *n.* 5. Gobat in *Quinar. tract.* 9, *c.* 37, *a n.* 32. Bosco *de imped. Matr. disp.* 12, *sect.* 14, *concl.* 2. Henno *tom.* 2, *de Matr. disp.* 3, *q.* 4, *concl.* 4, *vers Respondetur*, *Convocato*. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 597, *et* 604, et alii passim.

Alii ab aliis adducuntur modi pro revalidandis similibus Matrimoniis, qui brevitatis gratia videndi relinquuntur apud ipsos, et signanter apud Sanchez, Sporer, Reiffenstuel, Castropal. La Croix *loc. cit.* Solum hic advertendo, quod in omnibus semper requiritur, quod consensus pro novo Matrimonio debeat praestari de praesenti, et in praesenti dicendo: v. g. « Si Matrimonium nostrum esset nullum, nunc de novo tecum contraho » et quid simile; nec sufficit consensus praestitus in praeterito imperfecto dicendo: « Si Matrimonium nostrum esset nullum, vellem tecum contrahere » quia hic *Vellem* non importat actualem consensum de praesenti requisitum pro essentia Matrimonii, 23

ut recte advertunt Sanch. *lib.* 2, *disp.* 36, *n.* 5. Reiffenstuel *loc. c. n.* 604, et alii communiter.

24 Talis revalidatio Matrimonii nulli ob impedimentum occultum, quocumque modo fiat, non est necesse, quod fiat coram Parocho, et testibus. Sic enim clare habetur ex formula dispensationis Sacrae Poenitentiariae, quae mandat, secreto, et nullis adhibitis testibus, de novo contrahi Matrimonium, et sic expresse declarasse S. Pium V refert Navarr. in *Summa cap.* 22, *num.* 70. Reiffenst. *loc. c. n* 612. Pontius *de Matr. lib* 5, *cap.* 6, *num.* 5. Pignatell. *tom.* 8, *cons.* 27. Tambur. *loc. cit.* §. 3. Cardenas in 2. *Crisi disp.* 2. *n.* 667. La Croix *loc. cit. n.* 815. Felix Potest. *loc. cit. n.* 815. Idem. *loco citato n.* 4248, et alii, testantes etiam, sic declarasse Sacr. Congr. Card. et Rotam Romanam. Et declarationes, quae in contrarium possent afferri, intelligendae sunt in casibus, ubi impedimenta sunt publica, ut recte explicat Pignatell. *loc. c.* et alii, ac colligitur ex Decreto Sacr. Congr. Conc. quae, 25 Maji 1657, censuit, hujusmodi Matrimonia esse nulla, sed praevia dispensatione Sedis Apost. esse renovanda, servata forma Concilii Trid. *Dummodo impedimenta sint publica:* Sic apud Pignatell. *loc. c. n.* 5. Et ratio nostrae conclusionis est, quia cum dictum Matrimonium fuerit publice contractum in facie Ecclesiae coram Parocho, et testibus, cessant inconvenientia, scandala, ac mala, ob quae evitanda Tridentinum *sess.* 24, *de Reform. cap.* 1, praescripsit praesentiam Parochi, et testium esse adhibendam, adeoque etc.: Sic Pignatell. Navarr., Pontius, Cardenas, Reiffenstuel, La Croix *l. c.* cum innumeris aliis apud ipsos, quibus accedit praxis.

25 Undecima clausula: « Matrimonium cum eadem, et uterque inter se de novo secrete ad evitanda scandala », aperte declarat, posse d. Matrimonium de novo contrahi sine Parocho, et testibus, ut dictum est *n. antec.*

26 Duodecima clausula: « Prolem susceptam, si qua sit, et suscipiendam exinde legitimam decernendo in foro conscientiae, et in ipso actu Sacramentalis Confessionis tantum, et non aliter, neque ullo alio modo: Ita quod hujusmodi absolutio, et Dispensatio Latori in foro judiciario nullatenus suffragentur », de se clara est, et manifeste demonstrat, quod Sacra Poenitentiaria absolvit, dispensat, et legitimat in solis casibus occultis, et pro solo foro interno, et nullatenus pro foro externo, si aliquando impedimentum evaderet manifestum; Unde tam dispensatio, quam prolis legitimatio necessario fieri debet pro solo foro interno in ipso actu Sacramentalis Confessionis, alias si fiat extra ipsam, erit invalida, etiam pro foro interno; juxta dicta *supra num.* 16, cum sit nimis clara dicta clausula, quae expresse pro forma praescribitur.

27 Tertiadecima clausula: « Nullis super his testibus adhibitis, aut Litteris datis, seu processibus confectis », mandat, quod pro dispensatione facienda, seu facta nulli adhibeantur testes, nec de ea facta Confessarius det Litteras testimoniales, aut conficiat processus, nec ipsemet oretenus desuper testetur, sed circa eam in foro externo se habeat, tamquam penitus nescius, cum fuerit facta praecise sub actu sacramentalis Confessionis.

Quartadecima clausula: « Sed praesentibus laniatis, quas, sub poena excommunicationis latae sententiae, laniare tenearis; itaut nullum earum exemplum extet » praecipit, quod sub poena excommunicationis latae sententiae, et consequenter sub gravi peccato, teneatur Confessarius Litteras dispensationis taliter lacerare, corrumpere, comburere etc. ut nullatenus possint notitiam parere, et inservire pro foro externo. 28

Quintadecima clausula: « Neque eas Latori restituas » prohibet sub gravi peccato, ne Confessarius dictas Litteras jam executas iterum poenitenti restituat: Quamvis tamen, si nondum fuerint executae, vel quia ex aliqua causa ipse exequi recuset, vel quia Poenitens alium promptiorem, et benigniorem jam elegit ad id Confessarium, ipsas iterum poenitenti tradere teneatur: Poenitens enim, si unus Confessarius electus exequi dictas Litteras recuset, vel ob nimium rigorem sibi displiceat, potest variare, et alium benignioris opinionis eligere, ut patet ex dictis sub verb. *Executor Litterarum Apostolicarum* n. 47. 29

Sextadecima clausula; « Quod si restitueris, nihil eis praesentes Litterae suffragentur », indicat, quod etiamsi Confessarius illas, non obstante tali gravi prohibitione, poenitenti iterum traderet, nihil prorsus ei pro foro externo suffragarentur, remanente tamen in suo esse, valore, et effectu pro foro interno, pro quo legitima jam fuit facta executio. 30

Clausula *Gratis ubique*, quae a tergo solet inscribi, praescribit, quod nec Officiales Penitentiariae, nec Executores Litterarum ipsius possint aliquid exigere, vel acceptare, etiam sponte oblatum, nec etiam sub praetextu incommodi, et laboris. Gobat in *Quinar. tract.* §. *cap.* 37, *num.* 279. Lezana verb. *Litterae Apostolicae num.* 34. Reiffenstuel. *loc. cit. num.* 487, et alii communiter. Post executam vero dispensationem posse recipi munera gratis oblata, tenent Sanch. *lib.* 8, *disp.* 35, *a num.* 9. Guttierez *de Matr. cap.* 128, *n.* 9. Filliuc. *tom.* 1, *tract.* 10, *part.* 2, *cap.* 10, *n.* 365. Tullench. *tom.* 3, *lib.* 7, *cap.* 10, *dub.* 11, *n.* 4. Reiffenst. *loc. cit. num.* 321, *et* 487. Vincentius de Justis *lib.* 1, *cap* 6, *n.* 235, et alii; eo quod talis prohibitio videatur respicere solum tempus ante dispensationem, ne Officiales, aut Executores muneribus excaecati munus suum minus recte exequantur. Cavendum est tamen, ne ante ipsam dispensationem fiat aliqua promissio, vel verbis expressis, vel signis, aut verbis aequipollentibus dandi aliquid post factam dispensationem, quia tunc per ipsam promissionem, aut datam intentionem violaretur praeceptum, ac si illud fuis- 31

set effective traditum, et acceptum ante dispensationem, cum sic Officiales, aut Executores possent corrumpi per d, promissionem, ac per realem, et effectivam largitionam, ac receptionem.

32 Adducta, et satis explicata formula Litterarum dispensationis super impedimento occulto affinitatis post contractum Matrimonium, quae, variatis variandis, inservire potest pro aliis consimilibus occultis impedimentis, adducitur hic formula absolutionis dandae, et dispensationis exequendae super dicto impedimento occulto affinitatis ex copula illicita proveniente, ad remanendum in Matrimonio contracto. Postquam igitur dixerit Confessarius: « Absolvo te a peccatis tuis etc. debet addere; Insuper Auctoritate Apostolica mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento primi, vel secundi affinitatis gradus ex copula illicita, quam cum sorore, matre, vel etc. tuae putatae conjugis habuisti, ita ut, illo non obstante, renovato consensu cum praefata conjuge, Matrimonium cum illa contrahere, consummare, et in eo remanere licite possis, et valeas. In nomine Patris, et Filii etc. Item eadem auctoritate Apostolica, prolem, si quam suscepisti, et susceperis, legitimam fore decerno, et declaro. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti etc. » Quae item formula, variatis variandis, potest etiam inservire pro aliis consimilibus casibus occultis.

33 Hic pro complemento advertendum est, quod Confessarius potest absolvere, et dispensare poenitentem, quamvis ante executionem dispensationis obtentae, iterum copulam illicitam habuerit cum eadem sorore foeminae, quam ducere intendit, quia repetita illa copula non inducit novum impedimentum affinitatis, sed manet illud unicum, quod prius contractum erat, sicuti antequam obtinuisset dictam dispensationem decies: v. g. illam eamdem sororem cognovisset, unicum esset impedimentum, nec in supplicatione opus fuisset exprimere, quoties illam cognovisset, cum affinitas non per diversas copulas cum eadem persona, sed solum per diversas personas multiplicetur. Sanch. *lib.* 8, *disp.* 24, *num.* 38. Pontius *lib.* 8, *cap.* 17, §. 5, *num.* 30, La Croix *lib.* 6, *part.* 3, *num.* 990. Vincentius de Justis *lib.* 1, *cap.* 4. *n.* 161, *et seq*, cum aliis ibi citatis.

34 Secus autem esset dicendum, si post obtentam ipsam dispensationem nondum executam, dictus poenitens iterum copulam haberet, non cum eadem dicta sorore, sed cum alia persona diversa intra secundum gradum conjuncta foeminae, quam ducere intendit, quia tunc insurgeret novum impedimentum, et nova opus esset dispensatione, cum dispensatio non extendatur ad alias affinitates, seu ad alios casus postea exortos, Ludovisius *dec.* 34, *n.* 2, de Justis *loc. cit, num.* 163, *et* 164, et alii citati. Unde denuo deberet in tali casu recurri ad Sacram Poenitentiariam, et exponi integre factum.

35 Dispensatio concessa, seu gratia facta a Sacra Poenitentiaria, seu majori Poenitentiario, non expirat morte Pontificis, etiam re integra. Ejus enim auctoritas non expirat morte Papae. Et si major Poenitentiarius, aliique Poenitentiarii, Sede Romana vacante, moriantur, alii subrogantur a Collegio Cardin. *Clementin. de electione*, *c. Ne Romani* §. *Eo tamen*, Pius IV, *Constit.* 35, incip. *In sublimi*, S. Pius V, *Constit.* 83, incip. *In omnibus*.

INSTRUCTIO

PRO EXAMINE ILLORUM TESTIUM, QUI INDUCUNTUR PRO CONTRAHENDIS MATRIMONIIS, TAM IN CURIA EMINENTISSIMI D. CARDIN. URBIS VICARII, QUAM IN ALIIS CURIIS CAETERORUM ORDINARIORUM.

1 In primis, Testis moneatur de gravitate juramenti, in hoc praesertim negotio pertimescendi, in quo Divina simul, et humana Majestas laeditur, ob rei, de qua tractatur importantiam, et gravitatem, quod imminet poena triremium, et fustigationis deponenti falsum.

2 Interrogetur de nomine, et cognomine, patria, aetate, exercitio, et habitatione.

3 An sit civis, vel exterus, et quatenus sit exterus, quanto tempore est in loco, in quo Testis ipse deponit.

4 An ad examen accesserit sponte, vel requisitus. Si dixerit accessisse sponte a nemine requisitum: dimittatur, quia praesumitur mendax: Si vero dixerit accessisse requisitus, interrogetur a quo, vel a quibus, ubi, quando, quomodo, coram quibus, et quoties fuerit requisitus, et an sciat, adesse aliquod impedimentum inter contrahere volentes.

5 Interrogetur, an sibi pro hoc testimonio ferendo, fuerit aliquid datum, promissum, remissum, vel oblatum a contrahere volentibus, vel ab alio, ipsorum nomine.

6 Interrogetur, an cognoscat ipsos contrahere volentes, et a quanto tempore, in quo loco, qua occasione, et cujus qualitatis, vel conditionis existant. Si responderit negative, Testis dimittatur: Si vero affirmative;

7 Interrogetur, an contrahere volentes sint cives, vel exteri. Si responderit esse exteros, superse-

deatur in licentia contrahendi, donec per litteras Ordinarii ipsorum contrahere volentium, doceatur de eorum libero statu, de eo tempore, quo permanserunt in sua civitate, vel Dioecesi. Ad probandum vero eorumdem contrahere volentium statum liberum pro reliquo temporis spatio, scilicet usque ad tempus, quo volunt contrahere, admittantur testes idonei, qui legitime, et concludenter deponant statum liberum contrahere volentium, et reddant sufficientem rationem causae eorum scientiae, absque eo quod teneantur deferre attestationes Ordinariorum locorum, in quibus, contrahere volentes moram traxerunt: Si vero responderit, contrahere volentes esse cives;

8 Interrogetur, sub qua Parochia hactenus contrahere volentes habitarunt, vel habitent de praesenti?

9 Item, an ipse Testis sciat, aliquem ex praedictis contrahere volentibus quandoque habuisse uxorem, vel maritum, aut professum fuisse in aliqua Religione approbata, vel suscepisse aliquem ex Ordinibus Sacris, Subdiaconatum scilicet, Diaconatum, vel Presbyteratum, vel habere aliud impedimentum, ex quo non possit contrahi Matrimonium? Si Testis responderit, non habuisse uxorem, vel maritum, neque aliud impedimentum, ut supra;

10 Interrogetur de causa scientiae, et an sit possibile, quod aliquis ex illis habuerit uxorem, vel maritum, aut aliud impedimentnm etc. et quod ipse Testis nesciat: Si responderit affirmative, supersedeatur, nisi ex aliis Testibus probetur concludenter non habuisse uxorem, vel maritum, neque ullum aliud impedimentum etc.: Si vero responderit negative;

11 Interrogetur de causa scientiae, ex qna deinde Judex colligere poterit, an Testi sit danda fides: Si responderit, contrahere volentes habuisse uxorem, vel maritum, sed esse mortnos;

12 Interrogetur de loco, et tempore, qno sunt mortui, et quomodo ipse Testis sciat, fuisse conjuges, et nunc esse mortuos. Et si responderit, mortuos fuisse in aliquo Hospitali, vel vidisse sepeliri in certa Ecclesia, vel, occasione militiae, sepultos fuisse a militibus, non detur licentia contrahendi, nisi prius recepto testimonio authentico a Rectore Hospitalis, in quo praedicti decesserunt, vel Rectore Ecclesiae, in qua humata fuerunt eorum cadavera, vel, si fieri potest, a Duce illius cohortis, in qua descriptus erat miles. Si tamen hujusmodi testimonia haberi non possunt, Sacra Congregatio non intendit excludere alias probationes, quae de jure communi possunt admitti, dummodo sint legitimae, et sufficientes.

Interrogetur, an post mortem dicti conjugis defuncti, aliquis ex praedictis contrahere volentibus, transierit ad secunda vota. Si responderit negative; 13

Interrogetur, an esse possit, quod aliquis ex illis transierit ad secunda vota, absque eo quod ipse Testis sciat. Si responderit affirmative, supersedeatur in licentia, donec producantur Testes, per quos negativa coarctetur concludenter: Si vero negative; 14

Interrogetur de causa scientiae, qua perpensa, Judex poterit judicare, an sit concedenda licentia, necne. 15

Si contrahentes sunt vagi, non procedatur ad licentiam contrahendi, nisi doceant, per fides Ordinariorum suorum, esse liberos, et in aliis, servata forma *Concil. Trid. in cap. Multi, sess.* 24. Fides, aliaque documenta, quae producuntur a partibus, non admittantur, nisi sint munita sigillo, et legalitate Episcopi Ordinarii, recognita saltem per testes, qui habeant notam manum, et sigillum; et attente consideretur, quod fides, seu testimonia bene, et concludenter identificent personas, de quibus agitur. 16

Pro testibus in hac materia, recipiantur magis consanguinei, quam extranei, quia praesumuntur melius informati; et cives magis, quam exteri, nec admittantur homines vagi, et milites, nisi data causa, et maturo consilio. Et Notarius exacte describat personam Testis, qnem si cognoscit, ntatur clausula, *mihi bene cognitus;* sin minus examen non recipiat, nisi, una cum persona Testis, aliqua alia compareat cognita Notario, et quae attestetur de nomine, et cognomine ipsius Testis, necnon de idoneitate ejusdem ad testimonium ferendum. Et hujusmodi examinibus debet interesse in Urbe, ultra Notarium, Officialis specialiter depntatus ab Eminentiss. Vicario; et extra Urbem, vel Vicarius Episcopi, vel aliqua persona insignis, et idonea ab Episcopo specialiter deputata; Alias puniatur Notarius arbitrio Sacrae Congregationis, et Ordinarius non permittat fieri publicationes. 17

Ordinarii praecipiant omnibus, et singulis Parochis in eorum Dioecesibus existentibus, ut pro Matrimoniis cum exteris contrahendis, non faciant publicationes in eorum Ecclesiis, nisi certiorato Ordinario, a quo, vel ejus Vicario Generali, prius teneantur fidem authenticam reportare, quod pro tali Matrimonio fuerint examinati testes in eorum Tribunali, qui probent statum liberum contrahere volentinm, etc. Contravenientes autem severe puniantur. 18

Franciscus Richardus S. Rom., et Univers. Inquisiit. etc.

INSTRUMENTA

VIDE VERB. *SCRIPTURAE*.

INTENTIO

SUMMARIUM

1. Intentio generatim sumpta quid sit, et quomodo dividatur, *ad n.* 2. — 3. Quae sit Intentio actualis, virtualis, habitualis, *ad num.* 5. — 6. In quo differant inter se Intentio habitualis, et virtualis. — 7 Quae sit Intentio interpretativa explicita, implicita, directa, indirecta, absoluta, conditionata, *ad num.* 13. — 14. Ad valide conficienda, seu ministranda Sacramenta, quae Intentio sufficiat, quae vero non, *ad num.* 20. — 21. Ad valorem Sacramenti an sufficiat in Ministro Intentio ponendi materiam, et formam, vel ex joco, vel serio, et pure materialiter, *ad n.* 30. — 31. Ad valide recipienda Sacramenta, quid requiratur in pueris, et perpetuo amentibus, quid vero in adultis ratione utentibus, *ad n.* 32. — 33 Quaenam Intentio ad singula Sacramenta sufficiat, *ad. n.* 40. — 41. Qua Intentione opus sit ad valide applicandum Sacrificium Missae, *ad num.* 42. — 43. An pro consecrandis parvis Hostiis sufficiat Intentio ante habita, quamvis postea, dum major Hostia consecratur, ad illas expressa reflexio non habeatur. — 44. Quaenam Intentio sufficiat pro satisfactione praecepti ad recitationem Horarum Canonicarum, vel ad auditionem Sacri, *ad n.* 56. — 57. Subnectuntur supplementa Auctoris, *ad n.* 61.

1 Intentio generatim sumpta est actus voluntatis
volentis aliquid facere, vel fieri a se, vel ab
2 alio. *Est in re communis.* Intentio dividitur
in actualem, virtualem, habitualem, et inter-
3 pretativam. *Intentio actualis* est illa, quam quis
actu elicit, et habet, dum actualiter facit opus in-
tentum, actu scilicet cogitans, et volens, seu in-
4 tendens illud, quod facit. *Intentio virtualis* est il-
la, vi, seu virtute cujus antea realiter habitae, et
non revocatae, hic et nunc aliquid fit, quod alias
non fieret. Licet enim talis intentio actu jam prae-
terierit, adhuc tamen manet in virtute sua, in
quantum, vi ejus, applicantur potentiae exteriores
ad actum, licet operans non attendat hic et nunc
ad id, quod exequitur. Talem intentionem virtua-
lem habet: v. g. Sacerdos, qui ex voluntate, seu
intentione actuali celebrandi Missam, induit se sa-
cris vestibus, et vadit ad Altare, et dum celebrat,
sit distractus, et ex distractione non considerat
actualiter actum, quem exequitur; talis Sacerdos
sic distractus, dicitur celebrare cum intentione
virtuali, quia virtute intentionis prius actualiter
habitae celebrandi Missam, applicantur potentiae
exteriores ad omnes illos actus concernentes, et
5 perficientes Missae celebrationem. *Intentio habitua-
lis* est volitio, seu intentio mere praeterita, et non
revocata, sed ita interrupta, ut nec in se, nec in
virtute, seu efficacia, censeatur adhuc perseverans
in aliqua operatione morali, cum talis habitualis
intentio possit esse nedum in homine rationis com-
pote, vigili, et sobrio, sed etiam in homine ratio-
nis impote, dormiente, et ebrio, qui tamen mora-
6 liter operari nequeunt. Unde in hoc potissimum
differunt inter se Intentio habitualis, et Intentio
virtualis; quod Intentio habitualis, duo tantum re-
quirit: Primo, quod praecesserit Intentio actualis;
Secundo, quod talis intentio non sit revocata. At
vero intentio virtualis, ultra haec duo, requirit ali-
quod tertium, idest remanentem aliquam virtutem,
vim, et efficaciam instruentem, et moventem ad
opus praesens intentum; ut patet ex dictis *num.*
4. *Intentio interpretativa* est illa, quam homo nun- 7
quam habuit, est tamen ita comparatus animo, ut
eam haberet, si de ea cogitaret.

Intentio alia est *explicita*, qua volumus, et in- 8
tendimus aliquid in se clare cognitum, et cogi-
tatum. Alia *implicita*, qua volumus, et intendi- 9
mus aliquid solum confuse cognitum, volendo ali-
quid sub quo, vel in quo illud continetur. Sic
qui vult: v. gr. Subdiaconatum, cognoscens in con-
fuso, quod aliqua onera gravia sint illi annexa,
implicite intendit obligationem ad Castitatem, et
ad Horas, quamvis de illis explicite, seu expres-
se non cogitet. Alia *directa*, qua volumus, et in- 10
tendimus aliquid in se ipso formaliter, et positi-
ve. Alia *indirecta*, qua aliquid in se ipso directe 11
quidem minime volumus, et intendimus, et tamen
volumus, et intendimus directe causam aliquam,
unde videmus illud aliud tamquam effectum secu-
turum. Sic volens bibere vinum meracum, probe
advertens, se inebriandum, quamvis tunc minime
velit, et intendat ebrietatem directe in se, ipsam
tamen vult, et intendit directe, tamquam praevi-
sum effectum illius potationis. *Alia absoluta*, qua 12
volumus, et intendimus aliquid sempliciter, ac li-
bere independenter ab omni conditione. *Alia con-* 13
ditionata, qua volumus, et intendimus aliquid so-
lum dependenter a tali, vel tali conditione, ita ut
nostrum velle non sit efficax, nisi illa conditio po-
natur, vel posita esse cognoscatur.

Ad valide conficienda, seu ministranda Sacra- 14
menta, quamvis sit optima, non est tamen neces-
saria intentio actualis. *Communissima.* Est enim
ad id plene sufficiens intentio virtualis, ut sen-

tiunt communiter Doctores cum S. Thoma 3, *part. Summ. q.* 64, *art.* 8, S. Bonaventura in *Breviloq.* 6, *p. cap.* 5, *de Sacr. disput.* Soto in 4, *d.* 6, *quaest.* 6, et aliis passim. Et ratio est, quia talis virtualis intentio sufficit ad omnes alios humanos contractus, et actus, nec Christus majorem intentionem, et attentionem requisivit ad Sacramentorum confectionem, et administrationem, quam ad alios humanos contractus, et actus adeoque etc.
16 Non sufficit autem intentio habitualis, quia ex habitu agere, non est humano modo agere, ut quisque fatetur de eo, quod stultus, aut phraeneticus, aut dormiens agit vi habitus, quem contraxit: *Com-*
17 *munis.* Multo minus sufficit Intentio interpretativa, quia haec, ut patet ex ejus definitione, nec est, nec fuit intentio re ipsa existens, sed tantum, quae existeret, si occurreret cogitatio de illa elicienda. Quod autem non est, non potest dirigere confectionem, seu administrationem Sacramenti, ut nomine Christi, et humano modo fiat, adeoque
18 etc. *Communis.* Nec etiam sufficit Intentio indirecta tantum, quia ebrius v. gr. prout in exemplo allato sub *num.* 11, pro hac intentione indirecta non agit humano modo, et moraliter, sed mere naturali, ac brutali, cum non agat libere, seu ex deliberatione rationis: Immo, dato etiam, quod se inebrians, et praevidens, se in ebrietate adhibiturum materiam, et formam, antea expresse intendat; et velit conficere Sacramentum in ebrietate, adhuc nihil efficiet, quia illa intentio praecedens moraliter nullo modo influit in actionem secuturam in ebrietate, sed eam mere naturalem, et inhumanam relinquens, manet mera intentio habi-
19 tualis: *Communis.* Nec tandem sufficit intentio conditionata sub conditione de futuro: *Communis.* Et ratio est, quia intentio Ministri Sacramenti, debet adesse, quando fit actio Sacramentalis, cum non sit in ejus potestate suspendere effectum Sacramenti in futurum: Intentio autem conditionata de futuro, eo ipso quod sit suspensiva in futurum, non adest, nec quidquam operatur de praesenti, quando fit actio Sacramentalis, cum conditio nondum sit posita. Immo neque operabitur in futuro, quando ponetur conditio, quia tunc non erit amplius actio Sacramentalis, neque ipsa intentio, nisi ad summum habitualis nihil operans, adeoque etc. Sufficit tamen Intentio conditionata sub conditione
20 de praesenti, vel praeterito, dicendo: v. g. « Si » adhuc vivis, si non fuisti baptizatus, ego te baptizo: si es capax, si concubinam domo ejecisti, » ego te absolvo ». Et ratio est, quia conditio de praesenti, aut praeterito, cum sit posita extra causam, et non sit dependens in futurum, non suspendit intentionem, et actionem; sed mox facit transire in absolutam, et efficacem.
21 Ad valorem Sacramenti non sufficit in Ministro intentio ponendi materiam, et formam ex joco. *Est de fide* contra Lutherum, Calvinum, et alios apud Bellarmin. *de Sacramentis lib.* 1, *cap.* 17, qui dicunt, sufficere, si res, et verba quomodocumque ponantur, dummodo adsit fides in suscipiente. Colligitur ex Concilio Florentino *in decreto Eugenii IV, ad Armenos,* et Conc. Tridentino *sess.* 7, *canone* 11, ubi ad valorem Sacramenti statuitur, requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, et etiam ex articulo 12, inter justissime damnatos a Leone X. Constit. incip « Exurge Do- » mine, *ibi:* Si per impossibile confessus non esset » contritus, aut Sacerdos non serio, sed joco ab- » solveret, si tamen credat se absolutum, verissi- » me est absolutus. Quem articulum etiam expresse » damnat Conc. Trident. *sess.* 14, *de Poenitent. Canon.* 9, *ibi:* « Si quis dixerit, absolutionem Sa- » cramentalem Sacerdotis non esse actum judicia- » lem, sed nudum Ministerium pronunciandi, et » declarandi remissa esse peccata confitenti, modo » tantum credat se esse absolutum, aut Sacerdos » non serio, sed joco absolvat . . . . anathema » sit ». Quod autem dicitur de absolvente, valet de conficiente quodvis aliud Sacramentum.

Neque etiam sufficit ad valorem Sacramenti in- 22
tentio tantum materialis ponendi materiam, et formam serio, et pure materialiter, sed necessario requiritur intentio formalis ponendi ea, ut sacramentalia, et saltem faciendi quod facit Ecclesia: idest, non sufficit in Ministro intentio pure materialis, et externa, sed requiritur intentio vere formalis, et interna: *Est fere communis* contra quosdam antiquos, et aliquos recentiores relatos, et secutos a Juenin. *dissert.* 1, *de Sacramentis in genere, quaest.* 5, *art.* 3, *per tot.* ubi acriter tenet, et defendit, ponentem serio materiam, et formam, etsi non intendat Sacramentum, immo positive dicat: *Nolo facere Sacramentum*, equidem illud conficere, quia intentio illa contraria tantum est inefficax, quandoquidem, illa non obstante, ponat partes Sacramenti constitutivas, adeoque Sacramentum. Ast hanc opinionem vocat Augustinus Bernal *d.* 17, *n* 55, omnino falsam, Herincx *d.* 3, *num.* 16, improbabilem; Arriaga *d.* 19, n. 13, non tantum improbabilem, sed forsan etiam pleoe erroneam; Lugo *d.* 8, *n.* 15, dicit, parum distare ab errore Haereticorum; Vasquez *d.* 138, n. 34, putat esse expresse damnatam, ideoque num. 29, dixerat oppositum ab Ecclesia definitum, et La Croix *lib.* 6, *part.* 2, *sub* n. 54, dicit, hoc esse saltem certissimum, postquam Alexander VIII, *die 7 Decembr.* 1690, damnavit sequentem propositionem 28, in ordine, ibi: « Valet Baptismus » collatus a Ministro, qui omnem Ritum exter- » num, formamque baptizandi observat, intus vere » in corde suo apud se resolvit: Non intendo fa- » cere, quod facit Ecclesia ». Et per hanc damnatam propositionem, fuissé damnatam supradictam opinionem tenet Viva *in d. propositione* 28 *Alexandri VIII num* 1. Henno in *Theologia Dogmatica tom.* 2, *tract. de Sacramentis disp.* 4, *qu* 2, *art.* 2, *conclus. unic.* et alii passim; quamvis Juenin *loc. cit. art.* 1, contendat, per ipsam non damnari talem opinionem. Immo Henno *loc. cit.* Et

alii dicunt, talem opinionem expressissime contrariari Concilio Tridentino *sess.* 14, *de Poenitentia*, ubi La Croix *loc. cit.* recte observat, Concilium ibi requirere in Sacerdote animum, non tantum serio agendi, sed vere absolvendi; dicit enim ibi Concilium: « Atque ideo non debet poenitens adeo sibi » de sua ipsius fide blandiri, nec etiamsi . . . Sa» cerdoti animus serio agendi, et vere absolvendi » desit, putet se esse absolutum vere, et coram » Deo, ubi nota verba illa, *serio agendi*, *et vere* » *absolvendi* ». Quod autem dicitur de hoc Sacramento, idem est de aliis. Vide infra *num.* 57, *et seqq.*

23 Probatur igitur veritas nostrae conclusionis, et simul ostenditur falsitas contrariae opinionis. De fide est, requiri ad Sacramenta intentionem faciendi quod facit Ecclesia; hoc habetur expresse definitum ex Concilio Florentino in decreto Eugenii IV ad Armenos, ibi: « Omnia Sacramenta » tribus perficiuntur, videlicet, rebus tamquam ma» teria, verbis tamquam forma, et persona Mini» stri conferentis Sacramentum, cum intentione » faciendi quod facit Ecclesia, et ex Concilio Tri» dentino *sess.* 7, *canon.* 11, *ibi:* Si quis dixerit, » in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, et con» ferunt, non requiri intentionem, saltem facien» di, quod facit Ecclesia, anathema sit ». Atqui Ecclesia non facit caeremoniam profanam, et materialem, sed Sacram, et formalem, non naturalem, sed Sacramentalem: Ecclesia enim per suos Ministros in conficiendis Sacramentis operatur nomine Christi, cum quilibet ejus respective Minister dicat in nomine Christi: *Ego te absolvo*: *Hoc est Corpus meum*, et hujusmodi. Unde Apostolus 1. *Corinth.* 4, dicit: *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, et Dispensatores Mysteriorum Dei*; Ergo non solum requiritur ad Sacramentorum valorem, intentio ponendi serio ritum externum ab Ecclesia praescriptum, sed etiam intentio operandi nomine Christi, atque adeo, sine intentione faciendi formaliter, quod facit Ecclesia, nullum Sacramentum valide conficitur, seu confertur, et a fortiori, si habeatur intentio opposita, dicendo, *Non intendo facere, quod facit Ecclesia.*

24 Tum quia Ecclesia in Rubricis Missalis §. *de defectu intentionis*, expressissime declarat, Sacerdotem serio proferentem formam super materiam praesentem, et quidem in iis circumstantiis, in quibus creditur ab omnibus consecrare, nihil tamen efficere, si desit intentio consecrandi: « Si quis ha» beat coram se, *inquit*, undecim Hostias, et inten» dat consecrare solum decem, non determinans, » quas decem intendit, in his casibus non conse» crat, quia requiritur intentio ». Quid clarius? Nonne ex his evidenter apparet, solum contumacem posse deinceps de Ecclesiae mente circa hoc dubitare? Tum etiam quia, si Ecclesia tantum exigeret intentionem ponendi ritum externum, numquam exegisset, ultra positionem materiae, et formae, intentionem Ministri; cum sit impossibile, ut quis in sui praesentia ponat materiam, et formam, et non intendat ponere.

Aliae rationes passim assignantur a Doctoribus, 25
et signanter ex absurdis, quae sequerentur. Nam si sufficeret sola intentio illa materialis, qua quis libere velit ponere talem materiam, et recitare talia verba, quae ed Sacramentum requiruntur, sequeretur, quod Sacerdos legens ad mensam ex Sacris Bibliis, vel alio libro verba illa: *Hoc est Corpus meum: Hic est sanguis meus*, consecraret omnem panem, et omne vinum in mensa appositum. Item si quis in theatro ageret personam Constantini, et modo agendi externo baptizaretur, reipsa rebaptizaretur, et alia hujusmodi, quae sine dubio sunt maxima absurda. Unde, ne haec admittantur, dicendum est, quod ad conficienda Sacramenta, non sufficit intentio sola materialis, sed requiritur necessario intentio formalis conficiendi Sacramenta.

Objiciunt Adversarii varias auctoritates Sancto- 26
rum Patrum, et signanter, aliis brevitatis gratia omissis, auctoritatem Sancti Augustini, et S. Thomae. Sanctus enim Augustinus, dicunt ipsi *lib.* 7, *contra Donatistas c.* 53, docuit, baptismum fallaciter collatum valere, praecise dicens: « Nihil in» terest ad integritatem Sacramenti in Ecclesia » Catholica, utrum id aliqui fallaciter, an veraci» ter agant. *Et S. Thomas* in 4, dist. 7, quaest. 1, art. 2 *sic praecise docet*: Non requiritur men» talis intentio, sed sufficit expressio intentionis » per verba ab Ecclesia instituta. Et ideo, si forma » servatur, nec aliquid exterius dicitur, quod in» tentionem contrariam exprimat, baptizatus est » Catechumenus ». Quod confirmat *in sua Summa* 3, *part. quaest.* 64, *art.* 8, *ad* 2, ubi postquam retulit opinionem eorum, qui mentalem intentionem requirunt in Ministro, ut Sacramenta valeant, sic de opposita sententia loquitur: « Alii me» lius dicunt, quod Minister Sacramenti agit in » persona totius Ecclesiae, cujus est Minister; in » verbis autem, quae profert, exprimitur intentio » Ecclesiae, quae sufficit ad perfectionem Sacra» menti, nisi contrarium exterius exprimatur ex » parte Ministri, vel recipientis ».

Ad supra dictas autem auctoritates respondetur, 27
quod S. Augustinus ibi loquitur de Baptismo dato, et accepto fallaciter, hoc est in schismate, cum haeresis, Schisma, et iniquitas Ministri non obstet valori Sacramenti. Sic Doctissimus P. Viva *in cit. damnata ab Alexandro VIII propositione* 28, n. 5, et alii. Sanctus vero Thomas (quem ob allata testimonia fecerunt oppositae sententiae patronum Vasquez, Bernal, et alii, et praecipue Juenin *loc. cit.* §. 3, *per totum*) ibi solum docet, non requiri intentionem mentalem expressam, seu exterius manifestatam, ut interpretatur Gonetus ex contextu: expresse enim, *art.* 10, requirit intentionem internam ad validitatem Sacramenti. Sic Viva *loc. cit. n.* 5.

Objiciunt adhuc Adversarii dicendo, quod Lu- 28
therani, et Calvinistae: v. g. non intendunt facere

quod facit vera Ecclesia, nempe Romana, sed solum, quod facit sua Ecclesia Lutherana, et Calviniana, et tamen valide baptizant, adeoque, etc. Sed statim respondetur distinguendo antecedens: Non intendunt intentione particulari, et explicita, concedo; intentione generali, et implicita, nego. Intendunt enim facere, quod instituit Christus, et consequenter cum nihil faciat Ecclesia Romana, quam quod Christus instituit, intendendo primum, intendunt secundum. Quamvis enim falso credant, nón Romanam Catholicam, sed suam Lutheranam, et Calvinianam esse veram Ecclesiam; adhuc tamen volendo facere, quod *vera Ecclesia facit*, implicite volunt facere verum Sacramentum, quod vult facere vera Ecclesia, etiamsi ipsi circa existentiam verae Ecclesiae errent.

29 Instant dicendo, Atheistaè possunt valide baptizare; sed isti, cum nec Deum, nec Christum, nec Ecclesiam agnoscant, immo omnia illa reputént chimerica, non possunt velle, quod Christus instituit, aut Ecclesia facit; ergo, etc. Respondetur autem distinguendo Minorem: non possunt velle expresse, et distincte, concedo; implicite, et confuse, nego: quia possunt velle facere quod vident a Christianis fieri, et consequenter quod Ecclesia facit; sicut accidit quibusdam Paganis, et Infidelibus, quibus Christus, et Ecclesia erant ignoti; Unde Innocentius IV, *in c.* 1, *l.* 3. *Decret.* sic dicit: *Non est necesse, quod baptizans sciat, quid sit Ecclesia.*

30 Objiciunt insuper Adversarii dicendo, quod nostra sententia repugnat Divinae bonitati; quia ipsi Divinae bonitati repugnat, quod damnetur infans, vel homo tantum attritus, propter malitiam Ministri, qui sine intentione interna, externe tantum fingit, se baptizare, et absolvere: quod non potest evenire in sententia contraria, tenendo nempe, quod ad valorem Sacramenti, non requiratur necessario intentio interna, et formalis, sed sufficiat intentio externa, et materialis. Ad id respondent Alensis. Durand. Gabriel, et alii apud Aversam *q.* 64, *sect.* 3, dicendo, quod Christus in ejusmodi casibus supplet effectum gratiae: quam opinionem non improbat S. Thomas, favetque Valentia apud Escobar *lib.* 8, *num* 254 et apud La Croix *lib.* 6, *p.* 1, *sub. n.* 54. Similiter S. Bonaventura, Silvester, et alii apud Dicastill. *de Baptism. d.* 1, *dub.* 13 Et La Croix *loc. cit* putarunt, Deum supplere in baptismo collato pueris nondum absoluta forma mortuis: Immo Cajetan. putavit, tales pueros, qui baptizari non possunt, salvari per fidem parentum; Gerson. docuit, Deum, saltem quandoque, supplere extraordinarie: At recte dicit Suarez *in Comment. ad q.* 64, *art.* 8, omnes suppletiones illas non fundari in ulla lege, vel promissione Dei, immo carere omni ratione probabili. Hinc Henriquez opinionem primam vocat imperitam, Cabrera temerariam, et erroneam, Escobar improbabilem, eamque recte confutant Gonet, *d.* 6, *ad n.* 42. Henrinex *d.* 6, *a n.* 21. Dicastill. *loc. cit.* et alii. Unde dicendum est, tales damnari propter peccata sua originalia, vel actualia, quae contraxerant, et remissa non sunt. Quod autem remissa non sint, non est defectus bonitatis in Deo, qui dederat media, sed est occasionaliter per malitiam Ministri, quam Deus impedire non tenebatur; immo nec poterat, salva lege ordinaria Providentiae. Hactenus sapientissimus P. Claudius La Croix *loc. cit.* Vide Eminentiss. Card. Gotti *tom.* 13, suae Theolog. *q.* 7, *dub.* 4, et D. Cajetanum Mariam Merati *tom.* 1. *part.* 3, *tit.* 7, *n.* 2, ubi multa ad rem.

Ad valide recipienda Sacramenta, quorum sunt 31
capaces pueri, et perpetuo amentes, nulla requiritur in ipsis propria intentio, aut consensus: *Communissima* inter Catholicos ex universali Ecclesiae praxi, quae tales baptizat, licet noverit intentionis formandae esse incapaces In adultis vero ratione 32
utentibus requiritur semper aliqua intentio, diversa pro diversitate Sacramentorum recipiendorum: *Communissima.* Ad Baptismum enim suf- 33
ficit intentio habitualis semel habita, et non revocata: *Communis ac certa;* Immo sufficit etiam intentio implicita tantum: *Communior, ac probabilior* cum Coninch. Rhodes, Dicastill., Bernal, Haunold, Gobat, Sporer, Bosco apud La Croix *lib.* 6, *part.* 1, *n.* 168, et alii contra paucos. Si enim Cathecumenus Christianam Fidem jam animo amplexus, aut quivis Infidelis curans se instrui in Fide Christiana animo eam amplectendi, cum fuerit bene instructus, hac voluntate non revocata reperiatur in articulo mortis ratione, et sensibus destitutus, quamvis de Baptismo in specie nunquam cogitaverit, potest valide, et licite baptizari. Nam, eo ipso quo voluit amplecti Fidem Christianam, implicite etiam voluit servare Christi praecepta, et admittere media salutis in Christiana Religione constituta, inter quae primum, et omnium maxime necessarium est Baptismus, et consequenter ea voluntate etiam implicita voluit Baptismum, saltem pro illa extrema necessitate suae eternae salutis, et sic docet etiam S. August. *lib.* 1, *de Adulterinis conjugiis cap. ultimo.*

Ad Confirmationem sufficit intentio habitualis, 34
forte etiam interpretativa, maxime in articulo mortis: Coninch., Arriaga, Bernal, Busemb. La Croix *loc. cit. num.* 169 et alii. Ad Eucharistiam sufficit intentio habitualis: *Communis.* Immo in moribun- 35
do sufficit etiam intentio interpretativa, praesertim, si ante confessus est, quamvis jam a mente sit amotus, dummodo absit periculum irreverentiae: Suarez, Coninch. Rhodes, Lugo, Aversa, Bernal cum La Croix *loc. cit. num.* 770. Sporer *tom.* 3, *part.* 1, *cap.* 2, *sect.* 3, *num.* 154, et alii. Ad poe- 36
nitentiam sufficit intentio habitualis: *Communis.* Immo in moribundo sufficit etiam implicita, vel interpretativa, dummodo dolorem aliquo signo externo exprimat, et in casu, quo nullum signum externum possit exhibere, sufficit sola vita christiane acta, ut possit, saltem sub conditione, absolvi; Sporer *loc. cit. num.* 158. Barbosa *in Collectan. ad*

Concil. Trid. sess. 24, *de Sacramenta Poenitent.*
cap. 5, *n.* 2, alios plurimos citans, Marcantius,
Herincx, Pontius, Bosco, Bassaeus, Anacletus, Fe-
lix Potestas, Schilder, Moya, qui hanc sententiam
vocant nunc communem. Vide *verb. absolutio art.*
2, *a n.* 3, *ad* 7, *inclusive*, ubi pluribus adductis
late probatur.

37 Ad Extremam unctionem sufficit intentio inter-
pretativa: *Communis* cum Bernal *loc. cit. num.* 79.
La Croix *loc. cit. num.* 172. Sporer *loc. c. n.* 154.
Ad Ordinem non sufficit intentio interpretativa,
38 sed requiritur saltem intentio habitualis: *Commu-
nis*, et secundum Gobat *tom.* 1, *tract.* 1, *num.*
245. Sporer *loc. cit. num.* 156, et alios, sufficiet
etiam intentio implicita, habita scilicet in alio vo-
lito Sacramentum istud involvente. Ad Matrimo-
nium non sufficit intentio interpretativa, sed re-
quiritur intentio expressa, ad minus virtualis, sal-
tem quando contrahitur inter praesentes, eo quod
contrahentes sint etiam Ministri: *Communis.* Ratio
autem, cur potius requiratur intentio, saltem vir-
39 tualis in Ministro, quam in suscipiente: Et in ipso
suscipiente sufficiat intentio habitualis, et inter-
40 pretativa, et haec non sufficiat in Ministro: Est,
quia Minister conficiens Sacramentum, debet se
habere active, et causaliter influere in actionem
Sacramentalem; adeoque ejus intentio debet actu,
vel in se, vel in virtute a se relicta existere, quando
conficitur Sacramentum. At vero suscipiens Sacra-
mentum habet se passive tantum; adeoque in ipso
non requiritur intentio, quae sit causa actionis Sa-
cramentalis, ut est intentio actualis, vel virtualis,
sed sufficit in ipso intentio, quae sit dispositio ad
suscipiendum Sacramentum, et recipiendum effe-
ctum Sacramentalem, ut est intentio habitualis,
et pro aliquibus Sacramentis, etiam implicita, et
interpretativa, ut patet ex dictis. Sic Sporer *l. cit.
n.* 145. Henno *tom.* 2, *tract. de Sacramentis disp.*
5, *quaest.* 2, *conclus.* 4, *vers. Quantum ad Ma-
trimonium*, La Croix *loc. cit. n.* 56, *et* 175, et alii
passim.

41 Ad valide applicandum Sacrificium, seu Missam
non requiritur intentio formalis, et explicita, sed
sufficit virtualis, et implicita, et ita quidem, ut
si Religiosus nemini applicavit suum sacrum, cen-
seatur esse ejus voluntas, ut prosit illis, pro qui-
bus sacrificari, et applicari mandavit Superior;
Diana *p.* 2, *tract.* 15, *resol.* 62. Gavant. *part.* 2,
tit. 8, n. 3, *litt.* P. Gobat *l.* 1, *tract.* 3, *num.* 162.
Stephanus *tom.* 5, *d.* 4, *num.* 61. La Croix *lib.* 6,
42 *part.* 2, *num.* 204, et alii. Pro tali Missae appli-
catione sufficit etiam intentio habitualis semel po-
sita, et non revocata, quamvis ante 10 annos prae-
cesserit: Suarez, Coninch, Bonacina, Tamburin,
Gobat, Quartus, Stephanus, Pasqualig. cum La
Croix *loc. cit. n.* 205. Viva *in propos.* 28, *n.* 14
ex damnatis ab Alexandro VIII; et alii contra
Vasquez, Gron. et alios. Et ratio est, quia appli-
catio Missae est veluti donatio de praesenti, sive
assignatio rei futurae, quae fieri potest anticipa-
te, et sub conditione, qua posita, sortiatur effe-
ctum; cum, purificata conditione, talis assignatio
conditionata transeat in absolutam. Pro conse- 43
crandis parvis Hostiis sufficit intentio ante habita,
quamvis postea, dum major Hostia consecratur, ad
illas expressa reflexio non habeatur: *Communis* cum
Castrop. *part.* 6, *num.* 3. Dicastill. *num.* 215. La
Croix *lib.* 6, *part.* 1, *num.* 458.

Ad recitandas Horas requiritur intentio aliqua 44
formalis orandi Deum: *Communis, ac certa.* Non
requiritur tamen intentio actualis, et explicita, 45
sed sufficit virtualis, quia tunc recitatio censetur
adhuc moraliter fieri ex antecedenti intentione ac-
tuali, et sufficienter tendit in Deum precandum,
vel laudandum: *Communis, ac certa.* Et etiam suf- 46
ficit intentio implicita, ut si quis intendat colere
Deum, satisfacere suo Officio, obligationi, inten-
tioni, et Ordinationi Ecclesiae, legere, ne peccet,
et hujusmodi, quia in his continetur, vel cum his
est connexa voluntas orandi, adeoque etc. *Com-
munis.* Intentio autem mere habitualis, et inter- 47
pretativa non sufficit, quia certum est, quod in-
tentio pure habitualis, et mere interpretativa, non
sufficit ad hoc, ut recitatio sit actus humanus,
qualis debet esse Oratio: Sporer *tom.* 3, *tract. Ap-
pend. de Horis Canonic. cap.* 2, *sect.* 1, *n.* 60.
La Croix *lib.* 4, *n.* 1326, et alii passim contra Go-
bat *tom*, 1, *tract*, 5, *n.* 738.

Non requiritur expressa intentio recitandi at- 48
tente, et studiose, quia in intentione orandi, inclu-
ditur intentio attendendi ad Orationem: *Commu-
nis.* Intentio nova, vel primae intentionis renova- 49
tio non requiritur, si plures Horae consequenter
recitentur. Neque etiam ea requiritur, si fiat in-
terruptio, et postea prosecutio Horae, quia haec
resumptio fit ex imperio, et virtute prioris inten-
tionis: *Communis.* Intentio satisfaciendi non re- 50
quiritur ad recitationem Horarum, seu ad auditio-
nem Sacri, sed sufficit intentio ponendi opus de-
bitum: *Communis*, cum Suarez, Sanchez, Bonaci-
na, Castropal. Dicastill. Gobat, Layman *l.* 1, *tract.*
4, *cap.* 4, *num.* 7. La Croix *loc. cit.* n. 1329.
Sporer. *loc. cit. num.* 61. Et ratio est, quia prae-
cepta non obligant ad obedientiam formalem, hoc
est, ut aliquid fiat, quia praecipitur, sed tantum
ad materialem, hoc est, ut fiat quod praecipitur.
Ecclesia enim in nostro casu solum praecipit reci-
tationem Horarum, auditionem Sacri etc. nullo
autem modo praecipit, ut recitentur Horae, ut au-
diatur Sacrum cum intentione satisfaciendi prae-
cepto. Hinc, qui ignorans esse diem Festum, libere 51
interfuit Sacro, is satisfecit, nec postea intelligens
esse diem Festum, tenetur audire aliam Missam,
aut tunc elicere intentionem volendi satisfacere
per ipsam Missam auditam; quia quamvis non ha-
buerit intentionem implendi praeceptum de audi-
tione Missae, ipsam audiendo, implevit substantiam
actus praecepti: S. Thomas, Henriq. Filiuc. cum
Busemb. *lib.* 1, *de legibus cap.* 3, *dub.* 2. Suarez *disp.*
88, in 3. Gobat *l.* 1, *tract.* 5, *n.* 199, et alii passim.

52 **Immo satisfacit praecepto, qui recitans Horas, seu audiens Sacrum, expresse intendit per illam recitationem, seu auditionem non satisfacere, quamvis dicat: « Nolo hac Horarum recitatione, hujus Sacri auditione satisfacere praecepto Ecclesiae, sed ut satisfaciam, decerno, iterum has Horas recitare, adhuc uni Sacro interesse »: Vasquez *tom.* 2, *quest.* 100, *cap.* 9, *n.* 5. Suarez *disp.* 88, *in* 3, *part. sect.* 3, ac rursum fuse, *tom.* 2, *de Religion. lib.* 2 *de Festiis cap.* 26. Sanchez *lib.* 1, *moral. cap.* 13. Bonacina *d.* 4, *de Sacram. qu. ult. p.* 11, *n.* 23. Palaus *tract.* 3, *d.* 1, *p.* 17, *num.* 12. Dicastill. *tract.* 5, *de Euchar. d. num.* 66. Lessius *lib.* 2, *cap.* 7, *dub.* 10. Valent. *tom.* 3, *disp.* 6, *qu.* 10, *in fine*, Layman. *lib.* 1, *tract.* 4, *c* 4, *n.* 7. Gobat *tom* 1, *tract.* 5, *n.* 201. Busemb. *lib.* 1, *de Legibus cap.* 3, *dub.* 3. La Croix *lib.* 4, *n.* 1330, ubi dicit, sic sentire alios communissime, Sporer *loc. cit. n.* 62. Coninch, Lugo, et alii plurimi contra Azorium, Navarrum, Medinam, et alios. Et ratio est, quia illud dictum: « Nolo hac Horarum recitatione. . . hac Missae auditione satisfacere praecepto Ecclesiae », est inefficax, continet quippe protestationem contrariam facto, et involvit implicantiam in adjecto; ergo non impedit, quominus talis sic dicens, revera satisfaciat suae obligationi. Probatur antecedens, quia Ecclesia non petit ab illo plusquam, ut semel in die recitet Horas, et unum Sacrum audiat die Festo; non enim potest ulla, seu lex, seu ratio adferri, qua probetur, eam plus exigere, adeoque, si semel recitet, seu unum Sacrum audiat, faciet totum id, quod ei praecipit Ecclesia, et consequenter, etiamsi sexcenties dicat, *nolo, nolo satisfacere praecepto Ecclesiae*, revera satisfaciet, sicuti, si fuste caedendo aliquem dicat, *nolo verberare*, nihilominus et verberat, et sentit alter verbera, ut recte dicit doctissimus P. Gobat *loc. cit. n.* 201.**

53 **Nec valet dicere, quod actus non operentur ultra intentionem agentis, adeoque etc. Non valet, inquam, quia id intelligitur, quando est in potestate operantis, v. gr. satisfacere, vel non; in nostro autem casu, cum Ecclesia tantum obliget ad substantiam oneris injuncti recitandi Horas, audiendi Sacrum etc. illa scilicet recitatione Horarum, et auditione Sacri posita, non est in potestate operantis, scilicet recitantis Horas, et audientis Sacrum, ut non satisfaciat, cum reipsa faciat totum id, quod est praeceptum: obligatio enim parendi legi provenit ex voluntate Legislatoris, ideoque non extenditur ultra ejus intentionem, et voluntatem, nempe ultra substantiam operis praecepti, et in nostro casu, ultra recitationem Horarum, et auditionem Sacri: *Sic supracitati Doctores.***

54 **Hinc qui legit Horas, seu audivit Sacrum, non ea devotione, qua voluisset, ideoque proposuit (sine voto tamen) ad satisfaciendum praecepto repetere recitationem Horarum, seu auditionem alterius Sacri, etsi deinde non repetat, satisfecit tamen praecepto. Dicitur autem notanter, *sine voto tamen*, quia si se obbligasset repetere sub voto, peccaret mortaliter, non stando suo voto, ut notant Gobat *loc. cit. n.* 203, et alii citati. Advertentum tamen** 55 **est, quod si talis persisteret in falsa persuasione, seu opinione quod non satisfecerit praecepto, nisi repeteret, tunc ipse peccaret ratione conscientiae erroneae, nisi vel errorem deponeret, aut Horas Canonicas repeteret, vel aliam Missam audiret etc. *Communis* cum Layman *loc. cit. n.* 7, *in fine*, et al. cit.**

Adducitur pro complemento tritum quidem, sed 56 **notabile dictum a Purchotio relatum *tom.* 5, *part.* 2, *cap.* 4, *circa finem* videlicet: *Quidquid agant Homines, intentio judicat omnes.* Unde Christus *Matth.* 6, *vers.* 23, dixit: *Lucerna corporis tui*, idest Operis tui, *est Oculus tuus*, scilicet Intentio (juxta D. Gregorio *lib.* 38, *Moral.* 3, *et alios*). *Si Oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: Si autem Oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.***

Ad Sacramentum valide administrandum, satis 57 **esse, ut minister intentionem habeat serio perficiendi ritum externum, qui ab Ecclesia adhibetur, atque ideo, etiamsi suam intentionem retineat, aut interius dicat, se nolle facere quod facit Ecclesia, dummodo exterius serio agat, nulloque signo pravam suam voluntatem prodat, ratum perfectumque Sacramentum ab eo perfici, defendit Ambrosius Catharinus *in Opusculo de intentione Ministri.* Ante**

Catharinum id tenuerant Petrus Cantor, Robertus 58 **Cardinalis Pullus, Paludanus, Silvester, eumque postea sunt sequuti Salmeron. *lib.* 1, *Commentar. In Epist, D. Pauli* 3, *part. disp.* 2. Joannes Marius Scribonius *in Summa Theolog. de Sacrament. in genere quaest.* 6, *et* 7. Vincentius Contensonius *in suo Tractat. de Sacrament. in genere*, Hyacinthus Serry *in vind. vind.* Natalis Alexander, Gaspar Juenin, aliique recentiores: quae opinio licet proprie non coincidat cum sententia Lutheri, et Calvini, ut varii contendunt, vix tamen amplius sustineri potest, ut docet Benedict. XIV, de Synodo Dioecesana *lib.* 7, *cap.* 4, *a n.* 6, *ad* 9, cum negari non possit, grave vulnus praefatae opinioni inflictum fuisse ab Alexandro VIII, per propositionem 28, inter ab ipso damnatas 7 Decemb. 1690, et a me ad id jam adducta superius *num.* 22. Unde vult,** 59 **quod in praxi sit omnino servanda, veluti tutior, contraria opinio, exigens in Ministro intentionem, vel actualem, vel virtualem faciendi non solum ritum externum, sed id, quod Christus instituit, seu quod facit Ecclesia. Et si constet quempiam,** 60 **aut Baptismum contulisse, aut aliud Sacramentum, ex iis, quae iterari nequeunt administrasse, omni adhibito externo ritu, sed intentione retenta, aut cum deliberata voluntate non faciendi, quod facit Ecclesia, urgente quidem necessitate, sit Sacramentum iterum sub conditione perficiendum. Si tamen res moram patiatur, Sedis Apostolicae ora-** 61 **culum sit exquirendum absque eo quod Episcopus possit suos Dioecesanos adigere ad unam prae alte-**

ra in dictis opinionibus tuendam, seu reprobandam, cum haec sit una ex causis majoribus ad solam Sedem Apostolicam deferendis, ut statuit perpetua Ecclesiae consuetudo, confirmata ab Innocentio III, *in cap. Majores* 3, *de Baptismo.*

APPENDIX

Sive uberior de Intentione Ministri ad valorem Sacramenti requisita declaratio.

I. Quae sunt ab Auctore *in hoc Artic. n.* 57, exposita, ex opere Benedicti XIV, de Synodo Dioecesana deprompta sunt; quo in opere Sapientissimus Pontifex duo exponit; primum Ambrosii Catharini, aliorumque Catholicorum opinionem ab haeresi Ecclesiae auctoritate proscripta omnino dissidere; deinde monet, non licere Theologis in Sacramentorum confectione, vel administratione Ambrosii Catharini, ac reliquorum istum sequentium, opinionem sequi quia in his, quae ad salutem, et Sacramenta pertinent, non licet sequi opinionem probabilem, relicta tutiore, ut ex damnata ab Innocentio XI propositione liquet: tutior vero est opinio, quae ad Sacramenti valorem exigit, ut Minister non modo voluntatem habeat externum Sacrum ritum perficiendi, sive *externam intentionem* tantum; sed etiam interius animo contendat velle id facere, quod Christi Ecclesia facere contendit. Exponendum itaque superest discrimen, quod nostrorum Theologorum opinionem, et damnatam Lutheri, aliorumque Haereticorum haeresim intercedit; atque verus, germanusque sensus opinionis Catharini, aliorumque Catholicorum, istiusque a communi Scholasticorum opinione discrepantia.

II. Circa Ministri intentionem credidit Lutherus, ne eam quidem desiderari, quae exteriorem jocum excludat. En ipsius verba, quae habentur lib. de Captivit. Babylonica cap. de Baptismo. « Non dubitem si quis in nomine Domini suscipiat Baptismum; etiamsi hujus Minister non det in nomine Domini, vere baptizatum esse... sicut legitur exemplum de quodam Mimo per jocum baptizato » et *art.* 12, *inter proscriptos a Leone X*, habet: Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio, sed joco absolveret; si tamen credat se esse absolutum, verissime est absolutus. » Hujusmodi error ridiculus visus est sequentibus Novatoribus, ut patet ex his Kemnitii verbis in Canonem secundum sess. 7. Concilii Tridentini. « Non hoc vult institutio Baptismi, ut fiat vulgaris aliqua lotio, vel quae ex professo nihil aliud sit, quam ridiculus lusus, vel mimica subsannatio, vel profanatio institutionis cum recitatione verborum. » At si Novatores constare sibi velint, ac falsis eorum principiis cohaerentia tradere, et praedicare cupiant, hujusmodi haereseos monstrum adstruant, et tueantur, necesse est. Sacramenta enim in horum sententia non ex *opere operato* gratiam efficiunt, ac suscipienti conferunt, sed homines justificant, quatenus animo Christi promissiones exhibent; atque Christi passionem, promissionesque in memoriam revocando, fidem in suscipientibus excitant, qua justificantur. Praestare autem haec possunt Sacramenta, seu serio, seu mimice conferantur; se habent enim Sacramenta juxta Novatorum haeresim instar verbi Dei, quod quantumvis, seu intus, seu exterius perversa Ministri voluntas sit, Dei verbum esse non desinit, ac proinde justificare illos valent, qui audiant, et consentiant, et si per jocum ab impiis Ministris Christi Sacramenta adhibeantur. Velint ergo, nolintque Novatores, ex eorum systemate fit, valida esse Sacramenta, etsi ab ebrio, immo et a psittaco. Contra vero Catholici omnes, qui etiam cum Catharino sentiunt, unanimi consensu fatentur, Sacramenta ex iis, quae Christus Dominus pro nostra salute operatus est, virtutem habere producendi, et conferendi gratiam, atque hanc producere dum a Ministris ita conficiantur, ut existimare eos homo possit, se gerere veluti Christi Ministros, et dispensatores mysteriorum Dei, dum Sacramenta conficiunt, et conferunt. Quo fit, ut omnes detestentur impium Lutheri commentum; cum pro Christi Ministro, et dispensatore Mysteriorum Dei haberi, et cognosci nequeat, qui id unum curet, ut interius, exteriusque Christum, Deique mysteria derideat, atque subsannet. Vides ergo, quam inepte Catharini, aliorumque Theologorum opinio a Scholasticis nonnullis cum haeresi Lutherana confundatur.

III. Qui intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, in voluntate ponendi ritum Sacrum externum constituunt, eamque sufficere ad Sacramenti valorem ajunt, repugnante quoque interiore voluntate, in hanc abiere opinionem, ne viderentur adstruere, Sacramenti valorem a Ministri voluntate pendere. Neque enim consonum Divinae bonitati visum hujusmodi Theologis est, ita Sacramenta Ministrorum arbitrio, et voluntati committere, ut in pravi Ministri libertate sit, homines beneficio Redemptionis per Sacramenta applicando, eos salutari gratia privare, quin exterius constet, aut constare possit de eorum prava voluntate, qua homines optato salutari effectu frustrantur. Notandum id duximus, ut deinceps mitiores sint vulgares Theologi in hac reprehendenda, et notanda opinione, quae hac recta voluntate excogitata, et propugnata a tot doctissimis viris fuit. At externae hujus intentionis defensores circa illius usum invicem dissident. Alii enim eam sufficere credunt pro Baptismo, quia Baptismus nullum in Ministro characterem exigit; non autem pro caeteris Sacramentis. Alii eam valere putant pro Sacramentis, quae habent in forma actum exercitum, seu per quorum formam exprimitur actum Sacramentalem a Ministro exerceri; unde sequitur, externam intentionem in caeteris quidem Sacramentis sufficere,

non tamen in Eucharistia, quia verba ista: *Hoc est Corpus meum*, nullam prorsus exprimunt actionem Ministri, secus de istis: *Ego te baptizo*, *Te confirmo etc.* Alii externam intentionem in iis sufficere volunt Sacramentis, in quibus homo est tantum agens instrumentale, non in iis, in quibus est principale agens: unde hujus opinionis defensores matrimonium sine interna intentione validum esse negant, caetera vero Sacramenta absque eadem valere opinantur. Alii demum externam intentionem generatim, et pro quibuslibet Sacramentis sufficere putant: sed et hi duas in partes scinduntur. Quidam nimirum externam, et seriam intentionem ubilibet ad confectionem Sacramenti satis esse contendunt: quidam praefracte negant, et sentiunt Ministrum, nisi vel in loco sacro praesens sit, vel ad confectionem fuerit invitatus, nihil operari eo ferme modo, quo Judex totam sententiam, etiam contra mentalem intentionem profert, si sedeat pro tribunali; secus, si loquatur e loco, ubi Judicis personam gerere non intelligatur: ita Juenin, Serry, aliique recentiores non pauci.

IV. Nec pauciores, nec ignobiliores, Theologi sentiunt, et hodiedum sentiunt, internam ad Sacramenta valide conficienda requiri intentionem, sed et inter se divisi sunt. Alii nempe dubitarunt, an non requireretur intentio finis explicita, et particularis, seu intentio producendi hunc in specie Sacramenti effectum: tales fuerunt ii, de quibus loquitur Ebroicensis Synodus an. 1576, his verbis: « Antea inter doctos, ac pios viros dubitatum fuit, an Baptisma a Calvinistis administratum, pro vero credi deberet, quoniam non haberent intentionem baptizandi in remissionem peccatorum ». Alii, ut Scotus, et Gabriel, particularem illam intentionem finis rejicientes, generalem, et quidem explicitam intentionem producendi effectum Sacramenti, tamquam necessariam postularunt. Alii ne hanc quidem potestatem, necessariam esse rati, necessariam dixerunt intentionem explicitam conficiendi Sacramenti. Alii demum minime requirentes intentionem explicitam, seu producendi effectum Sacramenti, seu etiam conficiendi Sacramentum, docuerunt, necessariam, ac sufficientem esse intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, seu intentionem, qua quis externum ritum sic frequentat, ut nec interius jocari velit, nec ritum hujusmodi materialiter dumtaxat, et ut rem mere naturalem, aut profanam peragere, sed illum potius formaliter, ut ritum Ecclesiae, vel ut ritum in Ecclesia sacrum celebrare velit, et haec multo communior fuit hactenus internae intentionis defensorum opinio. Ita historiam hujus opinionis recenset continuator Tournelii ex Lamberto Gaud doctissimo Dominicano, qui de hac re luculentissime scripsit: Ad usum quod spectat, dicemus paucis sequentibus numeris.

V. Itaque certum est, ad valorem Sacramenti non desiderari eam intentionem Ministri, qua velit explicite Sacramenti effectum producere. Constat id ex Augustino Epist. 98, alias 23, quae est ad Bonifacium, ubi expresse asserit, non privari parvulos gratia spirituali, « qua ad vitam regenerantur aeternam, quia non istis hac intentione Sacramenta offeruntur; cum celebrentur per eos necessaria mysteria, et verba Sacramentorum ». Deinde Ecclesia, nec Pelagianos, nec Calvinianos iterum baptizat, dum in ipsius gremium revertuntur. Immo id quoad Calvinianos expresse vetuit S. Pius V. Nota autem res est, antiquos Pelagianos, ac Socinianos, qui illorum iterum excitaverunt errores, negare, Baptismum delere originale peccatum, ac conferre gratiam; et Calvinianos, aliosque haereticos negare per Baptismum imprimi characterem; hi ergo dum baptizant, non ea voluntate baptizant, ut velint deleri originalem culpam, conferri gratiam, ac imprimi baptizato characterem. Non est ergo necesse, ut Minister velit effectum Sacramenti.

VI. Neque intentio requiritur explicita, vel conficiendi Sacramenti, vel celebrandi ritum externum, ut in se revera, et absolute Sacrum. Nam Florentina, et Tridentina Synodus eam tantum in Ministro intentionem exposcunt, qua velit facere, quod facit Ecclesia; haec vero intentio in eo quoque est, qui licet hunc ritum pro Sacramento non habeat, vel pro ritu in se sacro, tamen perficere eum contendit, ut Christianae Ecclesiae ritum, sacramque ipsius caeremoniam. Quamobrem ratus habetur Baptismus a gentili, immo, et ab Atheo ipso ea voluntate collatus, ut facere unice contendat, quod in Ecclesia Christianorum fit; at certum est, Gentilem, Atheumque nec pro Sacramento, nec pro re sacra hujusmodi ritum habere: Ita rem explicat S. Thomas in 4, *dist.* 6, *qu.* 1, *art.* 3, *resp.* 2, *ad primum:* « Quamvis ille, qui non credit Baptismum » esse Sacramentum, aut habere aliquam specia- » lem virtutem, non intendat, dum baptizat, con- » ferre Sacramentum; tamen intendit facere quan- » doque, quod facit Ecclesia, etsi illud reputet ni- » hil esse: et quia Ecclesia aliquid facit, ideo ex » consequenti, et implicite intendit aliquid facere, » quamvis non explicite ». Manifestum ergo est, ad valorem Sacramenti non requiri intentionem explicitam Sacramenti conficiendi, vel celebrandi ritum externum, ut in se revera, et absolute sacrum, sed sufficere intentionem faciendi quod facit Ecclesia, hoc est voluntatem usurpandi, et celebrandi ritum, qui in Societate Christianorum pro Religioso habetur; quo in casu, juxta traditam a S. Thoma doctrinam, in Ministro *ex consequenti*, *et implicite* intentio inest rem Sacram faciendi; quia Ecclesia, cujus se ritum usurpare contendit, *aliquid facit*, dum hujusmodi ritum celebrat.

VII. Age vero, videamus modo, num ii, qui Catharini opinionem tenent, dum serio, et attente ritum externum, quem facit Ecclesia, adhibendum praedicant, quin interior intentio adsit, ea revera adhibeant in Sacramento conficiendo, quae supra commemoravimus. Nam rem consideranti, et dili-

genter perpendenti facile apparebit, in Ministro illo, qui voluntatem habeat serio, et attente id perficiendi, quod facit Ecclesia, nil ex iis deesse, quae ad Sacramentum perficiendum necessaria diximus. Jam statuitur, hos materiam, et formam adhibere; cum vero voluntatem, hoc est intentionem habeant, dum illas adhibent, faciendi ritum, quem Christiana Ecclesia facit, quis non videat, habere quoque illam intentionem, quae necessaria sit ad perficiendum Sacramentum, ac contrariam interiorem intentionem, qua ex. gr. intra se dicant: *Nolo hominem baptizare*, aut per celebrationem ritus, quo baptizant, irritam, et inanem fieri, aut supra effectum cadere Sacramenti, hoc est supra gratiam, et characterem, ita ut interior illa intentio non baptizandi in hujusmodi ministris, nihil aliud sit, nisi voluntas non conferendi characterem, non delendi peccatum, non sanctificandi hominem? At voluntas haec, ut supra diximus, valori Sacramenti non obest; immo praesumitur haec voluntas in Sociniano, et Calviniano, quin proinde dubitetur ab Ecclesia de valore Baptismi, ab iisdem collati. Videant ergo Catharinianae opinionis adversarii, hanc opinionem solo nomine a communi Scholasticorum differre. Dicent vero, necessarium saltem esse ad valorem Sacramenti, a ut Minister velit formaliter, ut ritum Ecclesiae, vel ut ritum in Ecclesia sacrum illud celebrare ». Assentior; sed quid inde? Numquid illa, qui serio, et attente vult externum ritum celebrare, quem Christus instituit, ejusque Ecclesia facit, non vult illum formaliter, ut ritum Ecclesiae, vel, ut ritum in Ecclesia Sacrum celebrare? Si exteriori apparatu, si exteriori attentione, si seria actione, si caeremoniarum usu, si denique eorum omnium applicatione, quae fieri Ecclesia jubet, dum Sacramenta celebrantur, determinatur ad faciendum formaliter Sacramentum, ut ritum Ecclesiae, vel, ut ritum in Ecclesia Sacrum, quis in hujusmodi Ministro deesse affirmabit hujusmodi intentionem? Immo actus ipsi, quos supra recensuimus, hanc inesse in Ministro voluntatem, satis, superque demonstrant; cum enim voluntarie, ac omnino libere fiant, interiori dirigente voluntate, sive intentione, fiant necesse est; et contraria voluntas nonnisi in affectum cadere poterit. Reponent fortasse, in improbo Ministro voluntatem esse posse interiorem aut jocandi, aut rem, ut mere naturalem, et profanam perficiendi. Sed liberae illae operationes, quas supra memoravimus, hujusmodi voluntatem retractant, et excludunt omnino; cum per illas ad rem, ut formaliter sacram, et ad ritum, ut in Ecclesia Christi Sacrum celebrandum, determinari debeat, ac revera determinetur. Quo fit, ut quaestio, vel de solo nomine sit, vel eo reducatur; Num scilicet exterior actio deliberate facta interiorem ipsi contrariam actionem necessario excludat, aut retractet? Nam in utraque opinione ad valorem Sacramenti requiritur intentio faciendi, quod facit Ecclesia; in opinione Catharini haec intentio habetur, dum Minister velit serio, et attente externum ritum celebrare, quem Ecclesia facit, quidquid sit de interna voluntate, quae tamen ritui per Ministrum celebrato contraria esse non potest; in aliorumque vero opinione non requiritur intentio producendi characterem, et alios Sacramenti effectus, sed voluntas sufficit applicandi res, et verba a Christo instituta, quemadmodum in societate Christianorum applicantur, etsi Minister non credat virtutem illis inesse, quam Christus contulerit. Quamobrem re diligenter exposita, sola voce invicem hujusmodi Auctores dissident. Cum vero de valore Sacramenti hic agatur, in praxi communior opinio semper tenenda erit, ut initio monuimus.

ADDITIONES CASINENSES

Circa ministri intentionem in conficiendis, ac conferendis Sacramentis, nonnulla iis, quae ab auctore, et in Appendice ex aliena manu dicta sunt, nobis addere liceat.

Et quidem aliquam intentionem, saltem faciendi quod facit Ecclesia in eo (in ministro) requiri, fidei dogma est, Tridentino definiente in haec verba. « Si quis dixerit in Ministris, dum Sacramen» ta conficiunt, et conferunt, non requiri inten» tionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia, ana» thema sit. » *Can. XI, sess. 7, de Sacramentis in genere.*

Nec levia sunt rationum momenta, quibus hoc fidei dogma firmatur. Sicuti enim Christus Dominus Sacramentorum Ministros constituit, ita eorumdem (Sacramentorum) administrationem, *actionem humanam* esse voluit. Actio autem humana esse non potest, nisi ex rationis judicio, et cum voluntatis intentione. Porro actio Sacramentalis generatim accepta, ad fines varios referri potest: Infans quippe, ut exemplo rem explanemus, aqua potest abiui, ad munditiam corporis, ad sanitatem etc. Quamobrem, ut ablutio sit revera Sacramentalis, ad finem baptismi per intentionem abluentis determinetur necesse est. Deinde, quo Sacramentum valide conferatur, qui illud administrat, uti Ecclesiae Ministrum se gerere debet, proindeque illud animo intendere, quod Christus instituit, aut facit Ecclesia.

Ex his porro infertur, eum, qui jocose, ac scurriliter Sacramenti ritum celebrat, Sacramentum non conficere, nec valide administrare. Hinc Novatorum error, sacramenta per jocum administrata, nihilominus rata esse asserentium, a Concilio Tridentino, *cit. can. XI, de Sacrament. in genere*, optime merito fuit damnatus.

Nec quemquam movere debet, quod Socrates lib. 1, Hist. Eccles. cap. 15, Sozomenus lib. 2, cap. 17, et Rufinus, de Alexandro Patriarcha Alexandrino tradunt; el nempe ratum visum fuisse, ac validum baptisma, ab Athanasio nondum ex pueriii aetate emerso, atque cum aliis pueris lu-

dente, collatum. En verba Sozomeni: « Cum om- » nia (in baptismo collato ab Athanasio) juxta » ordinem Ecclesiasticum exacte in illis servata » esse (Alexander) deprehendisset, communicato » consilio cum Sacerdotibus, quos circa se habe- » bat, censuit, non rebaptizandos esse eos, qui » in simplicitate divinam gratiam semel recipere » meruissent. Reliqua vero, quae a solis Sacer- » dotibus baptismum tradentibus administrari fas » est, in illis supplevit; Athanasium porro, alios- » que pueros, qui, in eo ludicro, Praesbyterorum, » aut Diaconorum partes egerant, sub divino testi- » monio, parentibus ipsorum tradidit, quo ipsos » ad Ecclesiae Ministerium educarent, informa- » rentque ad ea officia, quae fuerant imitati. » *loc. cit.*

Quamvis enim id ita gestum a supra memoratis scriptoribus ponatur, sat dubiam tamen, incertamque eiusmodi narrationem esse, vel potius intra fabellas amandandam, si artem criticam consulas, affirmare non dubitabis. Et revera ex Hieronymi Chronico constat, Alexandrum anno 321 ad Alexandrinam sedem fuisse promotum. Porro Athanasius, eodem Sozomeno referente, Concilio Nicaeno, anno 325, jam diaconus, ac inter Theologos celeberrimus, interfuit; et quod magis est, insequenti anno, nimirum 326, Alexandro vita functo, Episcopus Alexandrinus est inauguratus. Quod si Alexander Alexandrinae Ecclesiae gubernacula suscepit anno 321; et post quinque annos, eidem in Patriarchatu Athanasius successit, absolute repugnans videtur, quod puerilem aetatem circa illa tempora ageret: maximeque ex eo, quod communiter teneant eruditi, eumdem aetatis suae anno trigesimo, prout Ecclesiae ferebat disciplina, Episcopum fuisse renuntiatum; Nec unquam ei ab Arianis obiectum legamus, ac si junior Episcopatum arripuisset.

Sed etsi Alexandrum anno 313, vel 314 ad sedem Alexandrinam evectum esse dicamus, ut PP. Maurinis, ex Eusebio lib. 7, Hist. Eccles. cap. 32, simul cum Gelasio Cizycaeno collato, visum fuit, attamen Athanasium annum duodevigesimum tunc attigisse oportuit; quae sane aetas ab illis puerilibus nugis aliena est, abhorretque, quibus Socrates, et Sozomenus ipsum distentum tradiderunt.

Et quamvis factum istud uti certum ponamus, nihil tamen ex eo ad haereticorum errorem adstruendum argui posse vel inde liquet, quod Athanasius, non irrisorie, sed serio baptisma, ritu ab Ecclesia peragi solito, contulerit, nec omnes promiscue pueros, sed dumtaxat Cathecumenos baptizaverit. Quod si antedicti scriptores asserunt, in eo Athanasium lusisse, id significare videntur, eumdem in re serio confecta, oblectamentum quoddam animi, tamquam extrinsecum finem, sibi proposuisse.

Quamquam vero inter Catholicos constet, in Sacramenti Ministro aliquam intentionem requiri, *saltem faciendi, quod facit Ecclesia,* de huius tamen intentionis obiecto, seu quid illud sit, ad quod ferri debeat eiusmodi intentio, quam omnes necessariam fatentur, disceptatur. Ambrosius Catharinus, *in Opusculo de Intentione Ministri*, contendit, ad Sacramentum valide administrandum, satis esse, ut Minister intentionem habeat, ritum externum, qui ab Ecclesia adhibetur, serio perficiendi; adeo ut, quamvis suam intentionem retineat, aut interius dicat, *nolo facere, quod facit Ecclesia*, dummodo exterius serio agat, nulloque signo pravam suam pandat voluntatem, ratum, perfectumque Sacramentum ab eo confici, magno rationum apparatu propugnat: quod idem in Comitiis Tridentinis videtur sane exposuisse.

Hanc opinionem minime ab eodem Concilio damnatam Cardinalis Pallavicinus hisce verbis testatur. « Equidem existimo Catharini sententiam » falsam esse, sed non ideo per Tridentinos Cano- » nes diserte damnatam; quapropter fas illi fuit » affirmare, eam Concilio non contradicere ». *Hist. Concil. Trident.* lib. 9, cap. 6, n. 2.

Et hoc magis constare videbitur, si illud notaveris, sessionem Septimam Synodi Tridentinae, in qua haereticorum dogma de turpiter ab illis intellecta Ministri intentione fuit confossum, anno 1547, sub die 3. Maji habitam fuisse; cum caeteroquin Catharinus Opusculum suum *de Intentione Ministri*, praelo mandaverit Romae 1552. Ac tantum abest, ut hujus opuscoli, causa in aliquam erroris suspicionem venerit, quinimmo illud, eodem Pallavicino teste, habemus exploratum, nempe « cum excitata fuisset haud scio quae litteraria » contentio inter Catharinum, et S. Palatii Apo- » stolici Magistrum, oppositisque invicem libellis » litigaretur, rogatum a legatis (Concil. Tridenti- » ni) Pontificem, Palatii sui Magistrum moneret, » ut ab inferenda alteri molestia desisteret, affir- » mantibus, vitam, et doctrinam Catharini ab om- » nibus commendari. Unde conficitur opiniones a » Catharino defensas, Patribus (Tridentinis) haud » suspectas fuisse, nec illis fuisse in animo eas » proscribere: secus numquam commisissent, ut » per communes acclamationes ad Episcopatum » promoveretur; neque is, qui tunc synodo legatus » praeerat (Marcellus Cardinalis Cervinus) postea » Pontifex Maximus, nobiliori hominem Thiara ex- » ornasset. » *loc. cit. n.* 2.

Hinc porro est, cur sanioris Judicii Theologi, Catharini opinionem ab haeresis censura vindicando, latum inter illam, ac Novatorum errorem discrimen intercedere non immerito censeant.

« Negari tamen haud potest, sic Benedictus XIV, » grave vulnus praefatae opinioni inflictum ab Ale- » xandro VIII, a quo, die 7 decembris 1690, haec » inter alias propositio damnata fuit: *Valet baptis- » mus collatus a Ministro, qui omnem ritum ex- » ternum, formamque baptizandi observat, intus » vero in corde suo apud se resolvit, non intendo » facere, quod facit Ecclesia* », de Synodo dioeces. *lib.* 7, *cap.* 4, *n.* 8.

Non equidem ignoramus illud quod Invenino, et Contensonio visum est, nempe, modo allatam propositionem, non nisi in sensu haereticorum fuisse damnatam, cum non sit in illa explicatum, utrum Minister serio, an iudicire ritum servet externum.

« Verum, ut ut haec res coram Deo se habeat, » nulla usque adhuc de ea emanavit expressa Apo» stolicae Sedis definitio. Quamvis *igitur commu» nior sit sententia, exigens in Ministro inten» tionem vel actualem, vel virtualem, faciendi » non solum ritum externum, sed id quod Christus » instituit, seu quod facit Ecclesia,* ET HAEC VELU» TI TUTIOR SIT OMNINO SERVANDA IN PRAXI, non » est tamen Episcopi, priorem opinionem repro» bare, atque ad hanc posteriorem, etiam theorice » tuendam suos dioecesanos adigere. Causas quippe » majores, difficilioresque quaestiones, fidem, aut » disciplinam spectantes, ad Apostolicam sedem » esse deferendas, statuit perpetua Ecclesiae con» suetudo, ab Innocentio 3, *in c. Majores de bap» tismo* confirmata. Quare si constet, quempiam, » aut baptismum contulisse, aut aliud Sacramen» tum ex iis, quae iterari nequeunt, administras» se, omni adhibito externo ritu, sed intentione » retenta, aut cum deliberata voluntate non fa» ciendi quod facit Ecclesia, urgente quidem ne» cessitate, erit Sacramentum iterum sub condi» tione perficiendum; si tamen res moram patia» tur, sedis Apostolicae Oraculum erit exquiren» dum. « Cit. oper. de Synodo dioeces. *l.* 7 *c.* 4 *n.* 9.

Atque haec de intentione Ministri dicta sunto.

INTERDICTA

ARTICULUS I. *NOVISSIME ADJECTUS.*

De Interdictis in genere, et de Interdicto quorum bonorum.

1 Ad possessiones pertinent interdicta. De horum derivatione quidquid sit, vel ab *interdicendo* denominentur, quia *interdicere est prohibere L. is cui bonis* 6, *ff. de verb. oblig.*, *L.*1, *ff. de curat. furioso et aliis extra minor. dandis.*, §. 1, *Inst. b t. de interdict.* Vinn. *inst. lib.*4. *tit* 15, §.1, *in fin. vers. Propris interdicta etc.* vel *ab interim*, vel *ab inter duos dicendo dicantur Inst b. t. in princ.* et Zoes. *in Pand. lib.* 43, *tit.* 1, *de interdictis in princ.* illud certum est ex monito Imperatoris initio *tit. Inst. de interd.* quod interdicta antiquitus « erant formae, atque conceptiones verborum, quibus Praetor aut jubebat aliquid fieri, aut fieri prohibebat: quod tunc maxime fiebat, quum de possessione, aut quasi possessione inter aliquos contendebatur ». Et quamquam interdictum de itinere, actuque privato, de aqua quotidiana, et aestiva, de locis sacris, et religiosis proprietatis causam continere intelligantur *ex L.* 2, §. 2, *de interd.*, *L.* 3, §. 11, *cum* §§. *seqq. de itin. actuque priv. L.* 1, §. *ult. de aqu. quotid. et aestiv.* hoc tamen eo sensu accipiendum, ut non possessionis tantum causam singula contineant, sed per consequentiam adjunctam habeant proprietatis causam, aut velut proprietatis; quatenus in istis interdictis eum vincere placet, qui jus, de cujus usu agitur, ad se pertinere ostenderit: *d. L.* 3, § *hoc autem* 13. Donell. *ad hunc tit. Cod. num.* 6, Tulden. *num.* 2, Vinn. *ad h. princ. num.* 2. Huber. *praelect. jur. Rom. lib.* 4, *tit.* 15, *sub. num.* 1. Et ex his intelligere est, quod habet *L.* 1, §. *ult. de aq. quotid. et aestiva*, quod nimirum hujusmodi interdictis tota finiatur quaestio, tum de possessione, tum etiam de proprietate, quae sane caeteris distinguuntur, cum sint tantum judicii praeparatoria juxta ea, quae habet Voet. *adPand. b. t. n.* 2. Vinn. *loc. sup. cit.*, qui de eadem prima lege mentionem habet.

At veterum hodie interdictorum formulis sublatis, et verborum conceptionibus, per interdicta juxta Huber. *praelect. jur. Rom. l.* 4, *tit.* 15, *sub num.* 1, *intelliguntur actiones extraordinariae, quibus in causa verae, vel quasi possessionis inter partes disceptatur* §. *ult. b. t. Rubr. de interdict. sive extraordinariis actionibus, quae illis competunt.* Consule etiam Vinn. *inst tit. de interdict. in princ. num.* 1, *in fin. Zoes. in Pand. h. t. n.* 1, *etc.* Quae actiones ideo dicuntur extraordinariae, quia in his extra solemnem judicii ordinem brevis cognitio, ac semiplena sufficit probatio *l.* 8, *Cod. Unde vi. l. un. Cod. si de moment. possess.*, *l.* 3, *Cod. de interdict. l.* 13. *Cod. eod.*, *l.* 13. *Cod. de rei vindic. l. ult. Cod. Quorum bonorum.* Moribus ergo sufficit hodienum, si actor factum suo simpliciter complectatur libello, et inde utilem in factum actionem ad instar interdicti proponat: Voet *ad Pand. l.* 43, *tit.* 1, *num.* 1., Gothofred. *in not. ad eumd. tit.*, Oinotom. *inst. tit. de interdict.* §. 1, *num.* 27, *et seqq.* Zoes. *in Pand. num.* 3, *de interd. etc.* 2

Interdicta, seu actiones extraordinarias ab actionibus proprie dictis in multis differre compertissimum est; Si quis autem de his curiosius inquirere velit, adeat Cujac. *lib.* 5, *observ.* 17., Paul. Voet. *ad princ. Inst. h. t.* Zoes. *eod. tit. num.* 4., Huber. *praelect. jur. Rom. lib.* 4, *tit.* 15, *num.* 1, 3

in fin., Zoes. *eod. loc.* n. 4. Interdicta pene omnia esse in personam concepta facile colligitur *ex l.* 1, §. 3, *ff. h. t.* Ulterius etiam interdictorum omnium fundamentum est possessio, vel quasi, quae cum ex se ipsa *juris* non sit, *sed facti*, divisionem *juris in re, et ad rem* non recipit, quapropter pene nullum interdictum esse in rem plane constat. Excipiendum tamen teste Ulpiano *in l.* 3, §. 13, *ff. de itin. actuq. privat.* interdictum *de itinere, actuque privato.* Sane nec interdicta *quorum bonorum*, nec Salvianum, nec *uti possidetis*, *et utrubi* in rem esse jam docuit Huber. *praelect. ad instit h. t.* §. 7.

4 Triplex in hoc titulo proponitur interdictorum divisio. Prima est, quod sint vel *prohibitoria*, vel *restitutoria*, vel *exhibitoria: Voet ad Pand. h. t. num.* 3. *Zoes. eod. tit. num.* 5, *etc. Prohibitoria* sunt ea, quibus Praetor aliquid fieri vetat, veluti, « ne quis vim faciat sine vitio possidenti; ne quis mortuum, in locum, quo jus ei est, inferentem impediat: ne quis in loco Sacro aedificet, vel in flumine publico, ripave aliquid faciat, quo peius navigetur » *Vide* §. 1, *h. t. et L.* 1, *ff. de mort. infer. L.* 1, *et passim ff. Nequid in loc. Sacr. L.* 1, *ff. de Flumin. Restitutoria* sunt interdicta, quibus Praetor aliquid restitui jubet, ut puta, cum jubet ei, qui vi de possessione dejectus est, possessionem restitui, quod fit interdicto *de vi, et vi armata* etc. Demum *exhibitoria* interdicta sunt ea, quibus aliquid Praetor jubet exhiberi: Ut puta cum parentes de liberis, quos in potestate habent, exhibendis sibi agunt etc. de quibus videndi tituli particulares in Pandectis relati *De homine libero exhib. et de lib. exhib.*

5 Cum autem omnis de possessione rei privatae contentio eo spectet, ut aut possessionem, quam numquam habuimus, acquiramus, aut adeptam retineamus, aut quam amisimus recuperemus, ex his oritur altera Interdictorum divisio, quod quaedam sint *adipiscendae*, quaedam *retinendae*, demum quaedam *recuperandae* possessionis, quae vocabula ex praemissis satis clara putamus. §. *Sequens inst. h. t. L.* 2, §. *ult. ff. h. t.* Heinecc., *in Pand. h. t.* §. 287, aliique plures. Adipiscendae possessionis, quam numquam habuimus, duo sunt interdicta, *Quorum bonorum*, *et Salvianum*, quae dumtaxat proponuntur, licet eodem genere sint interdicta, *Quod legatorum. Ne vis fiat ei, qui in possessionem missus est — De Tabulis exhibendis*, *et de glande legenda*, quae extant *in lib.* 43. *Digest. a tit.* 3, *etc.* A verbis ejusdem interdicti initialibus Interdictum hoc nuncupatum fuit *Quorum Bonorum.* Ait enim Praetor, *Quorum bonorum ex edicto suo alicui possessio data sit*, *id Se ei restitui iussurum L.* 1, *in fin. ff. h. t.* §. *adipiscendae Inst. de interdict.* Ex quibus Praetoris verbis *restitutorium* hoc interdictum dicendum esse videtur, abusive tamen dictum fuit, quoniam vocabulum *restituere et dandi*, Significationem recipit *ex L. Verbum reddendi* 94, *ff. de verb. Signif.* Vinn. *Inst. h. t. num.* 2, *in fin.* Dicitur etiam hoc interdictum *ad universitatem bonorum, non ad res Singulas pertinere*, uti ab Ulpiano scriptum est *in L.* 1, §. 1, *ff. h. t.* in quo duo haec judicia scilicet petitio haereditatis, et interdictum *quorum bonorum* praecipue conveniunt *l.* 1, in *princ. ff. de rei vindic. l.* 1, §. 1, *ff. Quor. bon.* Vinn. *Inst. tit. de interd. sub. num.* 3. Neque inter se differre eadem dicendum est, eo quod petitione haereditatis ille etiam teneri dicitur, qui rem unam haereditariam licet minimam possideat: *l.* 9, *et seq. ff. de petit. haeredit.* salvo enim Ulpiani responso in *praecit. L.* 1, *etc.* hoc recte accomodatur etiam Interdicto *Quorum Bonorum.* Nam qui vel unam rem haereditariam non particulari titulo, sed pro haerede possidet, is totam haereditatem, jurisque universi sibi asserit successionem. Consule Chacherani *decis.* 74. *L. Hoc amplius* 29, *ff. de furtis junct. L. Regulariter* 9. *L.* 10, *ff. de petit. haeredit. Neostadius Curluprem. decis.* 25. Vinn. *inst. h. t. num.* 3, §. 3.

Interdictum quorum bonorum ab haereditatis 6
petitione pluribus differt: illud enim tantum est de corporibus *L.* 2, *ff. Quor. bonor.* Vinn. *Inst. h. t.* §. *Adipiscendae* 3, *num.* 3, adeoque contra debitores haereditarios qui non corporum, sed juris sunt possessores intentari non potest: Zoes *in Pand. t. quor. bon.* n. 3, secus vero in haereditatis petitione qua etiam debitores haereditarii tamquam juris possessores tenentur: *L.* 2, *ff. Quorum bonorum* juncta *L. Nec. ulliam* 13, §. *ult.*, *L. Si debitor* 42, *ff. de petit. haeredit* Voet *ad Pandect. tit. Quor. bon. num.* 1, *in fin.* Huber. *praelect. jur. Romani Lib.* 4. *Inst. tit.* 15, *num.* 5. Perez. *In Cod. de petit. haeredit. num.* 14, *etc.* His adde, quod in illo simplex petitur detentio, in hac rerum plenum jus, atque dominium. Demum hoc interdictum, ut pote remedium possessorium, semiplenam requirit probationem, brevisque in eo est, ac facilis via ad acquirendam possessionem; In petitione vero haereditatis plenissime de omnibus inquiritur, et exactissimam requirit probationem *L.* 1, *Cod. Quor. bonor. L. Iudices.* 9, *Cod. de judic.*; *Add.* Afflict. *decis.* 14. Menoch. *de adipisc. possess. rem.* 1, *num.* 97, *et seq. Consule etiam* Ant. Fab. *Cod. Sub. tit. Quor. bon. defin. unic.* Perez. *instit. Imper. Lib.* 4, *tit.* 15, *vers. simile etc. pag.* 128. Quas duas postremas differentias judiciis omnibus possessoriis, et petitoriis communes esse testatur Huber. *praelect. jur. Rom. lib* 4, *tit.* 15. *Inst. num.* 5, *in fin.*

In omnibus interdictis non modo rei principalis, 7
sed et fructuum ratio habetur, qui tamen a die tantummodo motae litis, seu redditi interdicti, non retro veniunt *Text. in interdictis* 3, *ff. h. t.*, *L. Quaesitum est.* 8, §. *ex hoc interdict.* 4, *ff. de precario.* Voet *ad Pand. h. t. num.* 4. Peregrin. *de fideic. art.* 49, *num.* 145, *et* 148. *Rot. cor.* Coccin. *decis.* 1809, *num.* 4, *cor.* Merlin. *decis.* 330, *num.* 3, *et* 5, *cor.* Benincas. *decis.* 287, *num.* 10, *cor.* Crescent. *decis.* 126, *num.* 3, *tom.* 1, *et*

in Romana, seu Forlivier. Fideicommissi de Maraldis *super fructibus* 26. *Aprilis* 1723, §. *sumus cor.* Gamaches. Et in specie, quod in interdicto *quorum bonorum* fructus solummodo veniant a die litis contestatae, et jurium productionis tenent Salicet. *in l. num.* 10. *Cod. Quor. bonor.*, Beroi *cons.* 53, *num.* 3, *et seq. lib.* 2. Manz. *in* §. 1, *num.* 64. *Inst. de interdict.*, Achill. *Personal. de interdict. quorum bonorum num.* 437. Menoch. *de adipisc, possess. remed.* 1, *num.* 3, *et seqq.*, Anton. Gomez. *in l.* 45. Tauri *num* 167. Grass. *de success. lib.* 3, *titul. de transmiss. quaest.* 4, *ante med. et quaest* 9, *num.* 8. Ridolphin. *in prax. par.* 2, *cap.* 10, *sub num.* 79, *vers* 4, 6, *et* 7. *Rot. cor.* Seraphin. *decis.* 178, *per tot.*, *cor.* Cavaler. *decis.* 409, *per tot in Rec. decis.* 288, *num.* 1, *cum plur. seqq. part.* 17, *et cor.* Ansald. *decis.* 98, *num.* 34, *tom.* 1, *etc.* Cujus rei ratio in eo sita est, quia tale interdictum datur pro adipiscenda possessione bonorum per Defunctum possessorum tempore mortis, adeoque fructus qui post obitum bona possidentis, et ante redditum interdictum percepti sunt, vi ejusdem interdicti nequeunt venire uti habet *Rot. Cor.* Cavaler. *decis.* 409, *num.* 2, *et seqq.* et Menoch *de adepisc. rem.* 4, *num.* 800. Nullum enim in his tempore mortis jus habuit defunctus eodem modo, quo in rebus creditis, nec dum traditis nullum habere jus dicitur. Vide Perez. *in Cod. lib.* 8, *tit.* 2, *num.* 7, quamquam ab his aperte dissentiat Rota in nuperr. *dec.* 82, *num.* 20, *tom.* 6.

8 Verum hic non importune quaerendum, an, ad instar caeterorum interdictorum in judicio petitionis haereditatis, praestandi sint fructus a die motae litis sive jurium productionis. Atque ubi revera de judicio petitionis haereditatis agatur, illud semper tamquam axioma receptum est, fructus a die obitus Testatoris, vel apertae successionis venire: textus in *l. Item veniunt* §. *Fructus ff. de petit. haeredit.* Rot. *in Rec. Decis.* 249, *num.* 2, *part.* 13, *in Reatina successionis super reservatis* 14 *Martii* 1710, § *Objectum cor.* Priolo, *in nullius, seu sublacen. successionis* 28 *Aprilis* 1755, §. 1, *cor.* Molino, *in Forolivien, fructum* 16 *Januarii*, 1760, §. 3, *cor.* Azpur., *in Caesenaten. Immissionis super fructibus* 30 *Aprilis* 1779, §. 3, *cor.* Sentmanat, *et in Romana immissionis super fructibus Cambiorum* 21 *Junii* 1779, §. 3, *cor. Soderino etc.* Quod ex eo maxime receptum est, quia in hoc judicio, fructuum restitutio non a mala fide dimetitur, nec a litis contestatione, sed ab ipso dominio, quod post defuncti obitum defluit in verum haeredem, ad quem proinde a die apertae successionis spectat haereditatis emolumentum: De Luc. *de haered. disc.* 9, *nu.* 5. Afflict. *decis.* 240, *num.* 2, *et seqq.*, Rot., *cor.* Ansald. *decis.* 578, *num.* 2, *tom.* 5, *in Urbevetana fideicommissi super fructibus* 26 *Junii* 1743, §. 3, *cor.* Molino, *in Eugubina bonorum super fructibus* 21 *Junii* 1751, §. 13, *cor.* Cortada, *et in Romana*, *seu. Neapolitana immissionis super fructibus* 26 *Aprilis* 1779, §. 4, *cor.* Herzan. Illud autem dicitur petitionis haereditatis judicium, in quo disputatur, quisnam sit defuncti haeres, et ad quem ex colligantibus pervenire debeat haereditas: *Text. in I. prima ff. Quorum bonorum, I. Prima ff. Quorum Legatorum, l.* 2. *Cod. eod.* Perez. *in Cod. de petit. haeredit. num.* 1. Rot. *in Romana, seu Michilen. successionis super fructibus* 20 *Februarii* 1741, §. 2, *cor.* Molino, *in Eugubina immissionis* 16 *Martii* 1753, §. 4, *cor.* Bussio, *in Stillerden. Haereditatis de Gomar. super fructibus* 4 *Februarii* 1760, §. 6, *cor.* Herreros, *et in Romana, seu Neapolitana immissionis super fructibus* 26 *Aprilis* 1779, §. 2, *cor.* Herzan.

Ex hactenus dictis colligere est, quod in judicio petitionis haereditatis fructus restituendi sint 9
a die apertae successionis; hi quippe haereditatem augent, et cum ea petiti censentur, etiamsi de his in libello nulla facta fuerit mentio: Perez. in *Cod. l.* 3, *titul.* 31, *de petit. haeredit. num.* 14. Quod quamquam in abstracto sit indubitatum, tamen si in concreto Reus, et possessor habuit probabile fundamentum bonae fidei, quod haereditas sibi potius, quam actori competeret, tunc talis bonae fidei possessor de fructibus ante motam litem perceptis non tenetur, nisi quatenus ex his factus sit locupletior. *Textus in l.* 1, §. 1, *Cod. de petit. haeredit.* Perez. *in Cod. eod. tit. num.* 14. Rot. *in Romana, seu Neapolitana immissionis super fructibus* 26 *Aprilis* 1779, §. 6, *cor.* Herzan. Gratian. *discept. forens.* 422, *num.* 1, *et seq. etc. etc. et cor.* Ansald. *decis.* 98, *num.* 32. Quis autem dicatur factus locupletior, consule Donell. *comm. jur. civil. lib.* 19, *cap.* 14, *num.* 32. Vide et Gothofred. *in not. ad l.* 22, *Cod. de rei vindicat. etc.* Interdictum quorum bonorum, quod ad universas res pertinet, perpetuum est: Voet. *ad Pand. ad tit. Quorum bonorum sub. num.* 1. Peregrin. *de fideic. art.* 46, *num.* 10. *etc.* ubi illud usque ad 50 annos produci, et proponi posse tenet cum Bart. *in l.* 1, *ff. Quorum bonorum.* Accomodatur autem hoc interdictum bonorum possessori, ei nimirum, cui a Praetore decreta est bonorum possessio, seu haeredi Praetorio *l. Haereditatem* 1, *Cod. Quorum bonorum*; Vinn. *Inst. lib.* 4, *tit.* 15. §. *Adipiscendae.* 3, *num.* 2. Perez. *in Cod. eod. tit. num.* 2., Zoes. *in Pandect. eod. tit. num.* 1, *etc.* Heinecc. *ad Pandect. eod. tit.* §. 289, *etc.*

At hic cum Zoesio quaeri posset, an hoc interdictum competat etiam haeredi, qui jure civili 10
haeres existat. Cujacius *in paratit. Cod. tit. Quorum bonorum*, a quo non multum recedit Donellus *Cod. eod. num.* 3, sentit, haeredi civili hoc interdictum competere non posse, cum Praetor tantum suos haeredes tueatur. At secus ex plurium sententia dicendum videtur, qua demum obtinuit jus, ut etiam iis utile detur, qui jure civili haeredes facti sunt, ut communiter tenent post

Text. in l. 1, *Cod. quorum bonorum Gloff. com. approbata ad rub. Cod. eod.*, Schneid. *tit. quorum bonorum num.* 13., Ant. Faber. *Cod. sub. eod. tit. defin. unic.* Vinn. *Inst. de interdict.* §. 3, *n.* 2. Huber. *praelect. jur. Rom. eod. tit. Instit. n.* 5., Zoes. *in Pand. tit. quor. bonor. num.* 2. Perez. *in Cod. eod. tit. num.* 2, qui omnes et ad haeredem suum illud extendunt. Vide etiam Voet *ad Pandect. tit. quor. bonor. sub num.* 1. *Rot. cor.* Ansald. *decis.* 460, *num.* 1. Ridolphin. *in prax. part.* 2, *cap.* 7, *num.* 32., Marant. *de ordin. judiciar. part.* 4, *distinct.* 7, *num.* 2, *etc.* Quam indubie recipi posse sententiam intelligitur ex leg. 1, *Cod. h. t.*, quae habet, dari hoc interdictum ei, qui probaverit se ad haereditatem, aut ad bonorum possessionem admissum esse: Quibus adde etiam, quod Praetorium jus non eo dumtaxat comparatum est, ut emendet, aut suppleat in toto, verum etiam ut adjuvet, jus civile Zoes. *ad Pandect. l. c. num.* 2, *in fin. etc.* Accurs. *aliiq. ad d. l.* 1, *etc.*

11 **Hoc itaque utiliter agunt interdicto non tantum Haeredes Praetorii, quam etim civiles, qui quoad effectum nullimode inter se differunt: Huber.** *praelect. jur. Rom. lib.* 4, *tit.* 15, *num.* 5. **Quin obstet, quod in haerede suo dominium defuncti continuetur; in extraneum vero propter aditionem transferatur, in utroque siquidem casu neque ex dominii continuatione, aut translatione acquiritur possessio** *l. Cum haeredes* 23, *ff. de acq. vel amitt. possess.* Vide et Vinn. *loc. sup. cit. sub num.* 2, *in princ. etc.* quam sane, vel haereditatis petitione, vel hoc assequitur interdicto statim, ac sua qualitas judicii innotescat: Qui enim tamquam frater hoc agit interdicto, ut possessionem acquirat, hanc non ante adepturus est, quam illam fratris qualitatem judici demonstret *ex lib.* 1, *Cod. Quorum bonorum etc.* utroque autem remedio in hoc casu quisquam haeres utiliter agit, utilius tamen est agere interdicto *Quorum bonorum*, in quo scrupulose nimium, uti supra visum fuit in haereditatis petitione, non inquiritur: Vide Perez. *in Cod. l. c. num* 3, *etc.* Neque hoc agens interdicto repelli potest exceptione dominii, nisi in continenti Reus illud probare possit: quod si differat, objecta exceptio interdicti executioni non obstabit, quia in hoc summarie causa expeditur, et, frustrationibus omnibus amputatis, res restitui jubetur *l. ult. ff. Quorum bonor. l.* 3, §. 13, *ff. ad exhibendum* Menoch. *de remed. adipisc. num.* 14. *quaest.* 29, *etc.* Ex qua possessionis translatione, vel restitutione causae proprietatis non fit praejudicium, propter quam et altera actio postmodum institui potest Perez. *in Cod. tit. quor. bonor. num.* 8.

12 Adversus duo possessorum genera datur hoc interdictum, tam nimirum adversus eos, qui pro haerede, quam qui pro possessore possident res ejus de cujus haereditate agitur *l.* 1. *ff. Quor. bonor.* Ulterius etiam et adversus eum cumpetit, qui dolo malo fecit, ut rem possidere desineret, in hoc quippe casu ex causa doli pro possessore semper habetur *l.* 2, *Cod. Quor. bonor. junct. l. qui dolo* 131, *l. parem esse* 150, *l. ad ea* 157, §. 1, *ff. de Reg. jur.*, Huber. *praelect. jur. Rom. Inst. tit. de interdict. num.* 5., Voet. *ad Pandect. tit. Quor. bonor*, *sub num.* 1; *Vide et* Heinecc. *ad Pand. eod. tit.* §. 289, *etc. Pro haerede* autem possidet, qui putat se esse haeredem, existimans sibi jure debitam haereditatem: *Pro possessore* possidet, qui nullam causam possidendi habet, vel saltem injustam *leg.* 9, *et* 10, *Leg. pro haerede* 11, *Leg. qui interrog.* 12., *L. nec ulla* 13, *ff. de petit. haered. Peregrin. de fideic. art.* 46, *num.* 11, *etc.* cujus generis est fur, praedo etc.

Tales ergo possessores hoc afficiuntur interdicto, 13
dummodo possideant titulo universali pro haerede etc. quod si titulo aliquo singulari, et justo quis possideat (puta *pro emptore*, *pro donato*) sicuti hoc interdictum, ita neque haereditatis petitio competit *l.* 7. *Cod. de petit. haeredit. l.* 4, *in quib. caus. cess. longi temp praescr.* Zoes. *l. cit. num.* 3. *Rot. decis.* 565, *num.* 4, *cor. Coccino*, *decis.* 671, *num.* 1, *et* 2, *part.* 1, *in Rec.*, *et cor. Malines decis.* 274, *num.* 2. Iniquitatis enim speciem redoleret rem a possidente justo titulo auferre, eamque ei, quem dominum esse non constat, adjudicare *l. ult. ff. de publ.* Perez. *in Cod. tit. Quor. bonor. num.* 6. Vinn. *Inst. tit. de interdictis.* §. 3, *sub. num.* 2, *versicul. pro haerede etc.* At titulus non excusabit, si talis sit, quem lex improbat, ut in titulo *pro emptore*, si res sit empta a furioso; *pro donato*, si res ab uxore marito donata sit: *pro dote*, si accepta sit a minori nupta etc. de quibus, et aliis agit *l.* 13, *ff. de haeredit. petit.* quippe in allatis casibus titulus ipso jure nullus est, ac pro possessore possidere dicitur: Voet *ad Pandect. tit. quor. bonor. num.* 1, in *med.*, et cum eo agi potest, vel interdicto, vel petitione haereditatis: Vinn. *inst. tit. de interdict.* §. 3, *sub. num.* 2, *vers. pro haerede etc.* in *fin* Covarr. *pract. quaest. cap.* 12. Cacheran. *decis.* 56. Ridolphin. *in prax. cap.* 10, *num.* 39. Ciroch. *discept.* 50, num 88, *et discept.* 70, *num.* 46, *et* Rot. *cor.* Falcon. *de misc. dec.* 68, *num.* 9.

Rursus, ad exemplum petitionis haereditatis, da- 14
tur hoc interdictum pro iis bonis, quae in haereditate defuncti, cum moreretur, fuerunt, et pro iis etiam quae ex his usucapta sunt, ut ex verbis *l.* 1, *ff. Quor bonor.* De Luc. *de donat. disc.* 20, *sub. num.* 3. Rot. *decis.* 162, *num.* 5, *cor.* Emerix. Cujus interdicti vis nedum ad bona tantum possessa tempore obitus restringitur, sed ad ea etiam extenditur bona, quae simpliciter defunctus, cum moreretur, detinebat, veluti ex causa depositi, commodati: *ad L. Item videndum* §. *fin. et l. seq. ff. de petit. haeredit.* Peregr. de *de fideic. art.* 46, *num.* 14. Menoch. *de adipisc. poss.* 1, *num.* 78. Rot. *cor.* Burrat. *decis.* 386, *sub num.* 2. *etc.* Ex bonis enim et illa dicuntur, quae non solum pos-

sessa, sed etiam detenta fuerunt: *l. rem in bonis ff. de acq. rer. dom.* Peregr. *loc. cit et* Menoch. *eod. l. etc.* Immo etiam competit pro rebus, quas defunctus jure usufructus possidebat: Menoch. *de adipisc. q.* 19, *rem.* 1, *etc.* Peregr. *art.* 46, *n.* 14, adeoque et feudalia bona interdicto hoc ab injusto possessore avocantur juxta jus feudale *lib.* 2, *feudor. tit.* 26, §. *inter filiam* 1. Voet. *ad Pand. tit. quorum bonorum n.* 1, *in fin.* Roland. *consil.* 1, *n.* 9, *in princip.* Beroi *consil.* 67, *n.* 67, *in pr.* Peregrin. *de fideicom. art.* 46, *n.* 14, *etc.*

15 Ab Interdicto *quorum bonorum* parum distat alterum remedium possessorium haeredibus propositum, et a Justiniano introductum *ex l. ult. Cod. de edut. Divi Adr. toll.* Hoc autem discrimine utrumque notatur, quod in interdicto *quorum bonorum* summaria saltem juris probatione sit opus, in hoc vero satis est, ut conspicuo aliquo vitio testamentum non laboret: Accurs. *ad d. l. fin. Verb. legitimo Cod. eod* Voet *ad Pandect. tit. quor. bonor. n.* 2. Zoes. *eod. tit. n.* 3. Ex quibus patet, ut notat praecitatus Voet. *loc. cit.* remedium hoc non competere, nisi ex testamento, dum alterum competit, sive ex testamento agatur, sive ab intestato. Caeterum de his qui fusius edoceri velit, adeat inter alios Voet *ad Pandect. tit. quor. bon. a num.* 2, *et plur. seq.* Zoes. *eod. tit. a num.* 5, *etc.*, *et* Vinn. *inst. tit. de interdict.* §. *adipiscendae* 3, *n.* 3, *versicul. Is dicitur in fin.*, qui addit, quod supra relatum interdictum ex testamento competit, quatenus sit testamentum nuncupativum in scripturam redactum, aut petente nuncupato haerede publicatum, de quo Vigl. *in prael. d. l. ult, etc.* Sichard. *ibid. n.* 4, *et* 5. Menoch. *de adipisc.* 4, *n.* 648, *et* 726. Ant. Faber. *Cod. suo ad eumd. tit. defin.* 3, *et* 4. Christin. *vol.* 4, *dicis.* 30.

Articulus II.

De Salviano Interdicto, aliisque Interdictis Possessoriis.

1 Ad adipiscendam possessionem pertinet etiam interdictum Salvianum §. *interdictum quoque Institutionum de interdictis l.* 2, §. *Sunt autem ff. eodem Glos. in rubrica Codicis de precario, et Salviano interdict.*, Pacific. *de Salvian. inspect.* 1, *n.* 5. Perezius *in Cod. lib.* 8, *tit.* 9, *num.* 9, *de precario, et interdicto Salviano etc.* « datur hoc Interdictum » locatori adversus conductorem, eumdemque de» bitorem de rebus colono natis in agro conducto, » vel nominatim pignori obligatis pro mercedibus » fundi ne defraudetur »; *L.* 1, *Cod. de precario, et interdicto Salviano* §. *adipiscendae* 3, *in fine Institutionum de interdict.* Voet. *ad Pandectas de interdict. Salviano Lib.* 43, *tit.* 33, *in princ.*, Zoes. *eodem num.* 5. Heinecc. *eodem loc.* §. 352. Vinn. *Inst. tit. de Interdictis* §. 3. Oinotim. *Instit. eodem tit. num.* 4, *et* 5. Perez. *in Cod. tit. de precar. et Salviano interdicto num.* 9. Hic tamen a praedio urbano rusticum praedium est distinguendum; ubi enim agatur de praedio rustico, tacite oppignorata consentur ea dumtaxat, quae ibi nata sunt, quales sunt fructus fundi etc. *L.* 5, 6, *et* 7. *In quib, caus. pign.* Secus vero si de praedio urbano res sit, quo casu invecta ibidem illata tacite pignori obligata censentur pro mercede fundi locati: Perez *in Cod. l, cit num.* 10, *etc.* Interdictum Salvianum datur tantummodo adversus conductorem praedii rustici, debitoremve *l.* 1. *Cod. de Salviano interdicto.* Heinecc. *ad Pand eod. tit.* §. 353: Perez. *in Cod. eodem tit. num.* 12. Quod tamen intelligas de Salviano *directo*, siquidem *directum* est aliud, aliud est *utile.* Hoc autem quod *et quasi Salvianum* appellari solet, Heinecc. *ad Pand. l. cit.* §. 354, *in fin.* cum competat omni creditori hypothecario adversus debitorem ad possessionem pignoris adipiscendam, competit etiam locatori praedii urbani contra inquilinum pro rebus invectis, et illatis, pignorique obligatis pro pensione domus locatae. Quam Theoricam de utili interdicto extendendam esse censuerunt ad quemlibet creditorem, non tantum contra debitorem, qui rem ex qualibet causa obligavit, sed adversus quemlibet extraneum possessorem rerum debitoris pignori obligatarum *l.* 1, *ff. de Salvian. interdict.*, *et L.* 1. *Cod. eod. et ibi* Accurs. Donellus, Giphanius, Menoch, *tom.* 3, *adipisc. num.* 23. Cujacins *lib.* 5, *obs. cap.* 24, *etc.* Ex quibus colligere est, quod Salvianum hoc utile non competat nisi ipsius verificatis extremis, quae sunt *possessio actualis rei conventi, possessio antiqua debitoris*, *et creditum cum hypotheca:* Menoch. *de adipisc. posses. remed.* 3, *num.* 61, *et seq.*, Conciol. *alleg.* 4, *num.* 1. Rot. *cor.* Cavaler. *decis.* 399, *num.* 1, *post* Pacific. *de Salvian. interdict. decis.* 13, *num.* 2, *et seq. post* Salgad. *decis.* 16, *num.* 14. *et* Rot. *cor.* Falconer. *decis.* 7, *num.* 1, *de Salvian. Interdict.* cujus extrema talia esse debent, ut si agatur de credito, illud liquidum undequaque esse debet: Pacific. *de Salvion. interdict. inspect. prima cap.* 5, *n.* 2, *et seqq. et inspect.* 4, *cap.* 1, *num.* 4, *et inspect.* 5, *cap. unic. num.* 34, Rot. *post eumdem decis.* 203, *num.* 1, *et seq.* in Rec. *decis.* 204, *num.* 7, *part.* 19, *et cor.* Falconer. *de Salvian. interdict, decis.* 1, *num.* 5. Hypotheca vero talis esse debet, ut nullo alio anteriori jure superetur; *l.* 2, *ff. Qui pot. in pign. l.* 2, *ff. de Salvian. interdict,*; Paul. Marches. *de Salvian. part.* 2, *cap.* 9, Pacific. *eod. tract. inspect.* 3, *cap.* 2, *num.* 441, *et seq.*, Rot. *post ipsum decis.* 176, *num,* 6, *decis.* 290, *num.* 6, *decis.* 290, *num.* 1, *cor.* Priolo, *decis.* 10, *et decis.* 144, *num.* 15 *cor.* Falconer. *de Salviano interdicto decis.* 6, *num.* 1, *et cor.* Crescent. *dec.* 37, *num.* 3, *tom.* 1. Dum agitur contra extraneum rei possessorem sunt, qui censent, prius excutiendum esse debitorem principalem, quam adversus extraneum possessorem interdictum intentetur, *arg. Nov.* 4, *c.* 2. Fachin.

controv. 8, *cap.* 93., Tulden. *ad tit. Cod. num.* 3, *etc.*

2 Quidquid de excussione debitoris Principalis ante facienda sentiant praefati Doctores, magis communis, verior in praxi, et in judicando recepta est opinio, quod in judicio Salviani rejiciatur exceptio excussionis, ex quo ea est altioris indaginis; Surd. *cons.* 4, *n.* 36., Casali. *cons.* 53, *num.* 8, *lib.* 1., ubi refert Doctores, ac Rotam; Scapucc. *de Salvian. lib.* 2, *quaest.* 19, *per tot.* ubi respondet contrariis, Pacific. *de Salviano inspect.* 2, *cap.* 2, *num.* 40, *et seq.* ubi adducit rationes, et de veriori opinione testatur *num.* 75., *et seq.* Conciol. *allegat. civil.* 48, *num.* 5., Garziar. *patrocin.* 3, *num.* 14., Caren. *resolut.* 159, *num* 3., Cenc. *de censibus quaest.* 98, *num.* 39, *vers. Contrarium tamen etc.* Ridolphin. *in prax. p.* 2, *cap.* 6, *num.* 108, Urceol. *consult. forens. c.* 22, *num.* 26. Thomat. *decis.* 22, num. 29, *et seq.*, Gratian. *decis.* 15, *num.* 8, *vers. tamen verior. etc.* Rota *decis.* 40, *num.* 48, *cor.* Duran. *et decis.* 353, *num.* 3, *part.* 14, in Recen. etiamsi talis excussio fieri petat sumptibus propriis tertius possessor, eo potissimum, quia talis excussio obstat naturae judicii, quod est mere possessorium, quodque proinde exceptiones altioris indaginis non admittit; Seraphin. *decis.* 1200 *n.* 4., *et seq.*, Rota *in nuperr. decis.* 173, *num.* 17, *tom.* 1, *cor.* Falconer. *de dot. decis* 20, *num.* 2., *de inventar. decis.* 20, *n.* 5., *et de Salvian. interdict. decis.* 7, *n.* 13, *etc.*

3 A Salviano interdicto differt actio Serviana, qua non possessionem, ut in illo, sed jus persequimur; Heinecc. *ad Pand. de Salvian.* §. 353. Quapropter ad adipiscendam possessionem ex Salviano sufficit probare, rem, de qua agitur, pignori obligatam fuisse; in actione vero Serviana illud etiam superest probandum, ubi contra tertium possessorem agatur, rem, quam persequitur, in bonis debitoris fuisse cum de pignore convenit: *L. ante omnia* 23, *de probat. l. Et quae* 15, §. *Quod dicitur* 1, *ff. de pignoribus*; Zoes. *ad Pandect. tit. de Salviano lib.* 43, *tit.* 33, *num.* 4. At de hoc plura vide apud Pacific. *de Salviano interdicto*, Menoch. *de adipisc. rem.* 3., pluresque al. supra relat-, qui rem ex professo tractant.

4 Pertinent ad retinendam possessionem interdicta, quae vocantur *Uti possidetis*, *et Utrubi*: primum est de rebus soli, alterum de mobilibus: *l. Uti possidetis l. un. de. utrubi.*; Vinn. *inst. h. t.* §. 4, *in prin.* Zoes. in *Pandect. tit.* 17, *lib.* 43, *n.* 1. Plura de duobus his omittimus, ac utiliora tantummodo delibabimus. Interdictum *retinendas* possessionis, judicii possessorii nomine in' praxi venit: Vinn. *inst. tit. de interdict.* §. *retinendae.*, Heinec. *ad Pandect. tit.* 17, *lib* 43, §. 321.; Ridolphin. *in praxi judic. part.* 2, *c.* 12, *n.* 90., Posth. *de manutent. observat.* 3, *n.* 6, *et seqq.* De Luc. *de judic. disc.* 37, *num.* 58, *et disc.* 44, *num.* 1. Merend. *controv. jur. lib.* 19, *c.* 24, *n.* 5. Politi *Dissertat. de jure patron. dissert.* 25, *num.* 42.

5 *Possessorium*, seu *manutentionis* judicium illud dicitur, in quo, rejecto juris examine, simpliciter disceptatur, an et quis possideat: Oinotom. *inst. tit. de interdict.* §. 1, *num.* 4. quod judicium maxime receptum est eo, quod pluribus commodis ex legum sanctione adjuvantur possidentes. Primum enim ex sola possessione titulum hi legitimae possessionis educunt, quam nisi actor ad se spectare probaverit, reus in sua possessione perdurabit: *L.* 11, *Cod. de petit. haeredit. l.* 2, *Cod. de probat. l. ult. Cod de rei vindicat. l.* 4 *Cod. de edendo, l.* 128, *ff. de reg. jur.*, Heinec. *instit. tit. de interdict.* §. 1786. Vinn. *inst. tit. d.* § *retinendae num.* 3., Posth *de manut. observ.* 1, *num.* 6, *et seqq.* Mascard. *de probat. vol.* 3, *conclus.* 1195 in *princ.* Ulterius etiam in paritate, possidentium conditio semper est potior; *l.* 125, *et* 128, *ff. de reg. jur.* Heinecc. *cit. loc.* §. 1787. Demum cum fieri possit, ut duo dicantur rem eamdem possidere, civiliter alter, alter naturaliter, aut alter juste, alter injuste, *l.* 6, §. 1, *ff. Uti possidetis, l.* 3, §. 5, *ff. de acq. possess. et in l.* 3, *pr. ff. Uti possidetis L. Et habet* 15, §. *Eum qui* 4, *ff. de precario* Cujac. 5, *observ.* 22, hinc summo jure statutum fuit manutentionis judicium, ut dignoscatur quis vere possideat, quive manutenendus, proindeque quis actoris, vel petitoris partes, quis possessoris, ac Rei sustineat: Vinn. *inst. tit de interdict.* §. *retinendae* 3, *num.* 1, Zoes. *ad Pandect. tit. de interdict. num.* 6.; Ridolphin. *prax. judic. cap.* 12, *part.* 2, *ad n.* 92.

6 Generaliter judicium hoc possessorium distinguitur in possessorium *Summarium*, alias *Summariissimum*, et in possessorium *plenarium*, vulgo *Ordinarium*: Voet *ad Pandect. lib.* 43, *tit.* 17, *num.* 6., Vinn. *inst. tit. de interdict.* §. *retinendae* 3, *in fin.* Politi *de novi operis nunc. quaest.* 26, *num.* 11. *de Jurepatr. dissert.* 25, *num.* 42, Merend. *controv. jur. lib.* 19, *cap.* 24, Menoch. *de recuperan. in praelud num.* 24, Rot. *in Rec. decis.* 138, *num* 31, *et seqq. part.* 12. *decis.* 324, *num.* 6, *part.* 16, *decis.* 404, *num.* 3, *et seqq. part.* 2. *et decis.* 523, *num.* 3, *part.* 3, de qua distinctione vide Merend. *controv. jur. lib.* 19, *cap.* 24, *num.* 1, *et* 12, De Luc. *de judic. disc.* 37, *num.* 58. Judicium possessorium *Summarium*, vel *Summariissimum* dicitur illud, in quo primoribus quidem labiis possessionem simpliciter degustat Judex, ne partes ad arma convolent; idemque, causa summatim cognita, vi etiam, imperfectarum probationum extra formam judicii, ac per modum provisionis simplici etiam detentori possessionem, aut manutentionem adjudicat, quin ullus possessionis titulus justificetur: Politi *de nov. op. nunc quaest.* 26, *num.* 12, *de Jurepatr. dissert.* 25, *num.* 43., Merend. *controv jur. lib.* 3, *cap.* 19, *et lib.* 19, *cap.* 24, *per tot. et lib* 24, *cap.* 39, *num.* 55, *et* 56. Hoc autem judicium tunc demum

cum habet, ubi revera rixarum periculum immineat, eo quippe nullus controversiis finis imponitur cum non sententia definitiva, sed provisionali tantum perficiatur decreto, quod maturius in judicio possessorio plenario postea cognoscitur: Merend. *controv. jur. lib.* 3, *cap.* 19, *num.* 4, *et* 5, *lib.* 19, *cap.* 24, *num.* 7., Stephan. Gratian. *decis.* 192, *num.* 3. Menoch. *de recuperan. in praelud. n.* 24, a quo summariissimo decreto non conceditur appellatio suspensiva: Politi *de nov. op. nunc quaest.* 26, *num.* 13., Merend. *controv. jur. lib.* 24, *cap.* 39, *a num.* 62, *ad* 79, *et num.* 84, *cum plurib. seqq. et num.* 129, *cum seqq.* Cancer. *variar. resolut. p.* 3, *cap.* 14, *num.* 13, *et seqq.*, Scaccia *de appellat. quaest.* 17, *limit.* 6, *memb.* 3, *num.* 2, *et seq.* Oinotom. *inst. tit. de interdict.* §. *Summa divisio nu.* 18, *et seqq.*, De Luc. *de judic. disc.* 37, *num.* 56, *et disc.* 44, *num.* 4, *et seqq.*, Menoch. *de recuper. in praelud. num.* 32., Confer eumdem Menoch. *de retinenda remed. ult. num.* 48, *et seqq.*, Stephan. Gratian. *addit. ad decis.* 192. Ipse namque, Judex qui decrevit, decretum postmodum revocare potest, si aliquando in progressu cognoscat injusto possessori possessionem adjudicavisse: Merend. *controv. jur. lib.* 19, *cap.* 24, *num.* 8. Hoc unum ergo in hoc judicio probandum, possessionem nempe a die motae litis, et factae turbationis: Harprect. et Oinotom. *inst. tit. de interdict.* §. *retinendae possessionis;* Voet. *ad Pandect. lib.* 43, *tit.* 17, *num.* 2 Ridolphin. *prax. judic. part.* 2, *cap.* 12, *num.* 103, et civili possessori naturalem esse praeferendum Merend. *controv. jur. lib.* 19, *cap.* 24, *numer.* 4. Ridolphin *prax. judic. part.* 2, *cap.* 12, *num.* 134. Voet. *ad Pandect. lib.* 43, *tit.* 17, *num.* 2.

7 Alterum judicium possessorium plenarium dicitur illud, in quo de possessione antiquiore, et minus vitiosa retinenda agitur: in hoc vero judiciali ordine proceditur, ac Sententia definitiva perficitur: Politi *de nov. op. nunc. quaest.* 26, *num.* 14, *et* 15. Merend. *controv. jur. lib.* 19, *cap.* 24, *num.* 8, *et lib.* 24, *cap.* 39, *num.* 8, *et seqq. num.* 18, *et num.* 23, *cum seqq.* Gratian. *decis.* 192, *num.* 2, *et* 3. Voet, *ad Pandect. lib.* 43, *tit.* 17, *num.* 6. Heinec. *ad Pandect. eod. loc.* §, 321. In hoc possessorio plenario sola non sufficit probatio possessionis tempore motae litis, ejusque turbatio, sed requiritur etiam, quod possessor nec vi, nec clam, nec precario ab Adversario possideat: Vinn. *inst. tit. de interdict.* §. *retinendae etc. et ibi* Oinotom. *num.* 32, *cum seqq*, Voet. *ad Pandect. lib.* 43, *tit.* 17, *num.* 2. Merend *controv. jur. lib.* 19, *cap.* 24, *num.* 6, *et* 12., *Text. in L.* 1, *et* 2, *ff. uti possidetis* Rot. *in Rec. decis.* 108, *num,* 10, *decis.* 6, *num.* 4, *part.* 12, *decis.* 322, *num.* 27, *part.* 11, *decis.* 172, *num.* 3, *decis.* 336, *n.* 2, *part.* 16, *decis.* 100, *num.* 6, *part.* 14. Cumque omnis possessio legitima praesumatur, onus petitoris erit ut probet, quod Advessarius vi, vel clam, vel precario possidet Oinotom. *inst. h. t.* §. *Retinendae num.* 44, *et* 62. Canonici juris sanctione *Cap. licet* 9, *extra de probat.* in hoc manutentionis judicio vincit ille, qui saniores allegat possessionis suae probationes, ac titulum iustiorem, possidenti Oinotom, *inst. tit, de interdict.* §. *retinendae num.* 64., Voet *ad Pandect. lib.* 43. *tit* 17, *num.* 5. Menoch. *de retin. rem.* 3, *n.* 715, *cum Seqq.* Ab hoc judicio possessorio plenario appellare licet nedum in suspensivo, sed etiam in devolutivo: Politi *de nov. op. nunc quaest.* 26, *num.* 15., Posth. *de manut. dec.* 296, *num.* 11., De Luc. *de judic. disc.* 37, *num.* 56, *et disc.* 44, *num.* 4, *et seqq.* At constitutione Aegidianaiu Pontificia ditione in judiciis possessoriis non permittitur appellatio: Rot. *cor.* Antald. *decis.* 102, *num.* 21.

Monendum quoad judicia possessoria et illud est, quod post institutum etiam judicium petitorium ad possessossorium recurri potest; ex institutione quippe judicii petitorii possessorio non censetur renunciatum: Vinn. *inst. h. t.* §. *retin.* 3, *num.* 3, *et lib.* 2, *quaest. select. cap.* 39, §. *non obstat.* At fuse de hoc possessorio judicio, ac de ejusdem cumulatione cum petitorio tractant Voet *ad Pandect de interdict. Lib.* 43, *tit.* 1. Zoes. *eod. loc. a n.* 6. Rot. *cor.* Falconer. *sub tit. de retin. seu manut.* Covar. *pract. quaest. Cap.* 17, *per tot.* 8

Haec quoad interdictum *retinendae.* Tertio demum accedit alterum *recuperandae.* Ad recuperandam possessionem pertinet interdictum *Unde vi*, quod proditum est ei, qui vi de possessione dejectus est *Ulp. in L.* 1, *et in L.* 3, *ff. Unde vi, et vi arm.* Habet locum hoc interdictum in rebus immobilibus *L.* 1, § *hoc interdictum* 3, 4, *et* 5, *et* §. *planc* 8, *ff. de vi, et vi armata*, Heinec. *ad Pandect. lib.* 43, *tit.* 16, §. 312, adeoque per extensionem etiam rebus illis, incorporalibus aptari debet, quae inter immobilia adnumerari solent; Talia sunt ususfructus, vel usus immobilium *L. Quod est.* 3, §. *Unde vi interdictum* 13, 14, 15, 16, 17. *L. Si plures* 9, §. 1, *L.* 16, *ff de vi et vi armat.* Zoes. *ad Pandect. Lib.* 43, *tit.* 16, *num.* 4. Fructuarius enim dicitur naturaliter possidere *L. Naturaliter* 12, *in princ. ff. de acquir, possess.* Nec non jurisdictio, jus patronatus, decimarum, census, redditus annui, ut saltem horum nomine utile detur interdictum *arg. Cap. queream* 24, *extra de electione*, *et electi potestate L. pen. Cod. Unde vi* Andr. Gayl, *lib.* 2, *observ.* 75, *et* 77. Perez. *in Cod. Unde vi num.* 3, quod extendit ad Servitutes praediales Voet *ad Paudest. ff. de vi, et vi armata Sub num.* 1. 9

Quaesitum est, an creditore hypothecario dejecto de possessione fundi oppignorati, interdictum *unde vi*, competat creditori dejecto, aut potius debitori qui pignori dedi. Quidquid argui possit *ex L.* 1, §. *quod Servus* 22. *L, Si colonus* 20, *ff. de vi, et vi armata* ubi dicitur, quod tale interdictum vero competat domino, non ei per quem possidemus; receptior, ac communior opinio est, quod creditori dejecto, non vero debitori hoc interdictum acco- 10

modetur: et quamquam qui pignus dedit, et is possidere dicatur, hoc sic accipias, ut possideat quoad usucapionem tantum; in caeteris omnibus possidet, qui pignori accepit: *L. Servi nomine* 16; *ff. de usurpat. et usucap.* Gratian. *discept. forens. cap.* 174, *num.* 18, *et seqq.* Menoch. *de recuperanda possessione, remed.* 9 *num.* 201.

11 Ut tale competat interdictum, sufficit etiam naturalis possessio; hinc si maritus uxori fundum donaverit, eaque fuerit dejecta, recte hoc utitur interdicto, etiamsi donatio sit nulla, quia naturaliter possidet: *L.* 1, §. *Dejicitur is* 9, et 10, *ff. de vi, et vi armata junct. L.* 1, §. *si vir uxori* 4, *ff. de acq. vel amitt. possess.* Juste enim, an injuste quis possideat hic non refert; adeo ut si Titius prior verum dominum fundi vi dejiciat, et ipse non in continenti, quod licet *ex L.* 17, *ff. Unde vi*, sed ex intervallo Titium dejecerit, Titius ipse ante omnia restituendus est: §. *recuperandae* 6. *Inst. de interdict. L.* 1, §. *qui a me* 30 *L. quod est.* 3, §. *eum igitur* 9. *L. colonus* 12. *L. qui possessionem* 17. *L. Cum fundum* 18, *ff. de vi et vi armata*, Bronckhorst. *libr.* 2, *miscellan. assert.* 50. Quod si dominus spoliatorem dejicerit, jure novo obtinet, spoliatori restitutionem concedendam non esse; sed admittendam dominii exceptionem, dummodo in continenti probari possit, dejicientem dominum esse, ac spoliatum nullum prorsus jus habere. Consule *c. ult. de rest. Spoliat. in* 6. Ugo Grotius *in responsis Jurisp. Holl. part.* 5, *cons.* 157, *vers. imo notant. pag.* 461. Menoch. *de recuperanda poss. remed.* 1, *num.* 113. Peckhius de *jure sistendi cap.* 17, *num.* 2. Wassenar. *pract. judic. c.* 14, *num.* 6, 7, *etc.*

Plura de hoc interdicto reperies apud Voet. Zoes. 12
Vinn. etc. quae hic omittuntur, quia eo tantum vertitur praxis interdictorum, ut natura, ac indoles possessorij judicij apprime dignoscatur, de quo supra etc.

Est et altera interdictorum divisio; Interdicta 13
enim alia sunt *Simplicia*, in quibus apparet, quis actor, quis reus sit, alia sunt *duplicia*, in quibus uterque simul actor, et reus est §. *pen. Inst. h. t. l. Interdict.* 2, *pr. ff. de interdict.* Sunt etiam interdicta *annalia, et perpetua*: Alia *publica, et privata:* alia demum quae, *ad rem familiarem*, quaedam *ad publicam utilitatem*, aut *religionem*, *aut ius divinum* pertinent. Quae per se satis plana videri etiam possunt apud Auctores postremo relatos.

INTERDICTUM

ARTICULUS I.

INTERDICTUM QUOAD EJUS ESSE, ET DIVISIONEM.

SUMMARIUM

1. Interdictum quid sit? — 2. Interdictum dividitur in locale, personale, et mixtum. — 3. Interdictum locale quid sit? — 4. Intordictum personalo quid sit? — 5. Interdictum mixtum quid sit? — 6. Intordictum tam personalo, quam localo subdividitur in particulare, et generale. — 7. Interdictum personale particulare quid sit? — 8. Interdictum personale generale quid sit — 9. Interdictum locale particulare quid sit? — 10. Interdictum locate particulare quid sit? — 11. Interdicto populo unius Provinciae, vol Civitatis sunt interdicti omnes illius Provinciae, et Civitatis, habitatores, etiamsi sint innocentes. — 12. Omnes isti nec in suo, nec in alio loco audire possunt Divina, vel Ecclesiastica recipere Sacramenta. — 13. Clerus autem non censetur interdictus, interdicto populo, nec econtra, interdicto Clero, censetur interdictus populus, nisi in sententia aliud exprimatur. — 14. Sub generali interdicto Cleri non comprehenduntur Religiosi utriusque sexus, nisi exprimatur, vel ex subjecta materia, aliisque circumstantiis aliter appareat. — 15. Affertur ratio, *ad num.* 16. — 17. Item sub generali interdicto Cleri non comprehenduntur Episcopi, nisi de eis expressa fiat mentio. — 18. Interdicta Civitate, eo ipso intelliguntur interdicta etiam ejus suburbia. — 19. Affertur, et solvitur instantia. — 20. Interdicta Civitate, vol Dioecesi, censetur interdicta etiam Ecclesia Cathedralis. — 21. Interdicta Civitate, vel Dioecesi, intelliguntur interdictae etiam Ecclesiao Regularium. — 22. Intordicta alia sunt a Jure, et alia ab homine. — 23. Interdicta ab homine ferri possunt ab omnibus illis, qui possunt excommunicare, et suspondere. — 24. Excipiuntur tamen Superiores Regulares, qui non possunt apponere intordicta localia. — 25. Interdicta, quae a Jure communi, et a Constitutionibus Apostolicis tam localia, quam personalia lata sunt, ad uberiorem notitiam distincte in distinctis articulis hic subnectuntur.

1 Interdictum est Censura Ecclesiastica, per quam homo arcetur a participatione aliquorum Sacramentorum, omnium Divinorum Officiorum, et Ecclesiastica sepultura. Colligitur *ex cap. Non est nobis* 11, *de Sponsal. et Matrimon. et cap. Quod in te, de Poenit. et remiss.*

Interdictum dividitur in locale, personale, et 2
mixtum, ut colligitur ex Jure Canonico *in cap. Praesenti* 10, *et cap. Si civitas* 17, *de sent. excomm. in* 6. Interdictum locale est, quo immedia- 3
te locus ipse interdicitur, ne ibi Divina celebrentur, vel audiantur sive ab indigenis, sive ab alie-

4 nigenis. Interdictum personale est, quo immedia-
te interdicuntur ipsae personae, et non locus, et
tunc illae personae nec hic, nec alibi possunt per-
cipere Sacramenta, nec exercere functiones sacras
5 per Interdictum probibitas. Interdictum mixtum
est, quo immediate et locus, et personae interdi-
cuntur: verb. gr. Civitas, et ejus Incolae: colligi-
tur *ex cap. Si sententia* 16, *de sent. excomm. in* 6.
6 Interdictum tam personale, quam locale subdi-
7 viditur in particulare, et generale Personale par-
ticulare est, quo persona aliqua particularis inter-
8 dicitur. Personale generale est, quo interdicitur
aliqua Communitas personarum, ut populus unius
Provinciae, Civitatis, vel integra aliqua universi-
9 tas, Collegium, Capitulum, Conventus. Locale par-
ticulare est, quo interdicitur locus unus particu-
10 laris, ut particularis aliqua Ecclesia. Locale gene-
rale est, quo interdicitur locus generaliter, idest
locus varia sub se loca complectens, ut Regnum,
Provincia, Civitas, ut colligitur ex *cap. Cum in
partibus* 17, *de verbor. significat.*
11 Circa interdictum personale generale sciendum
est, quod, interdicto populo unius Provinciae, vel Ci-
vitatis, sunt interdicti omnes illius Provinciae, et Ci-
12 vitatis habitatores, etiamsi sint innocentes. Et om-
nes isti, nec in suo, nec in alio loco audire possunt
divina, vel Ecclesiastica recipere Sacramenta, quia
hujusmodi interdictum sequitur personam quocum-
que iverit, *c. Si sententia* 16, *de sentent. Excomm.*
13 *in* 6. Clerus autem non censetur interdictus, inter-
dicto populo, nec contra, interdicto Clero, censetur
interdictus populus, nisi in sententia aliud expri-
matur; unde, uno ipsorum interdicto, alius licite
admittitur ad Ecclesiastica Officia, et Sacramenta:
cap. Si sententia 16, *de sentent. Excomm. in* 6.
In materia enim poenali, uti est ista, verba sunt
stricte interpretanda, *c. Odia* 15, *de Regul. Jur.
in* 6.
14 Sub generali interdicto Cleri non comprehen-
duntur Religiosi utriusque sexus, nisi exprimatur,
vel ex subjecta materia, aliisque circumstantiis ali-
ter appareat; et ratio est, quia in materia odiosa,
secundum communem acceptionem, Religiosi non
veniunt nomine Cleri, nisi exprimatur; et si quan-
15 doque lata significatione veniant nomine Cleri,
semper fit cum addito *Regularis*. Tum quia inter-
dicto lato contra Religiosos non comprehenduntur
Clerici seculares; ergo in interdicto lato contra
16 Clericos non debent comprehendi Religiosi. Ulte-
rius in Jure Canonico passim ista ponuntur tam-
quam diversa, *ut c. Si quis suadente* 17, *q.* 4, ubi
dicitur *in Clericum, vel Monachum, et cap. Super
specula* 10. *Ne Clerici, vel Monachi:* Sic tenent Ab-
bas *cap. Non amplius* 1, *de Institutionibus* n. 3. Fa-
gnan. *ibi* n. 7. Anaclet. §. 7, *de interd. n.* 187.
Layman, Rosignolus, Silvester, Ugolinus, Conin-
17 chius. Bonacina, Engel, et alii multi. Item sub
generali interdicto Cleri non comprehenduntur Epi-
scopi, nisi de eis expressa fiat mentio: *cap. Quia
periculosum* 4, *de sentent. Excomm. in* 6.

Circa interdictum locale sciendum est, quod, in- 18
terdicta Civitate, eo ipso intelliguntur interdicta
etiam ejus suburbia, sive haec sint pars Civitatis,
sive non, sive sint contigua eidem Civitati divisa
solummodo per maenia interjacentia, sive vicina,
dummodo non valde distent, sive suburbia sint ejus-
dem Dioecesis, sive diversae. Et ratio est, quia,
si possent in Civitatis Suburdiis Divina celebrari,
interdicti sententia vilipenderetur, cum Cives ad
illa de facili possent convolare: ne igitur sententia
interdicti possit sic de facili vilipendi, expedit in-
terpretationem fieri laxiorem, ipsum extendendo
etiam ad suburbia, ut habetur expresse ex *c. Si
Civitas* 17, *de sentent. Excomm. in* 6. Nec valet
dicere, quod quando Suburbia sunt diversae Dioe- 19
cesis, non possint subesse legibus Episcopi Dioece-
sani. Non valet, inquam, quia illud interdictum
afficit illa Suburbia, non quatenus provenit ab E-
piscopo Dioecesano, sed quatenus provenit a jure
communi per interpretationem, quam facit ex ra-
tionabili causa; cum respectu etiam Suburbiorum
diversae Dioecesis militet eadem ratio vilipendii,
ex suppositione, quod non plus distent a Civitate,
quam Suburbia ejusdem Dioecesis; aeque enim fa-
ciliter possent Cives ad Ecclesias in utriusque su-
burbiis existentes confugere, et ibi interesse Divi-
nis, et percipere Sacramenta, et sic eludere, seu
vilipendere interdictum, ad quod vitandum fit la-
xior Interpretatio, ipsum extendendo etiam ad Su-
burbia: in *d. cap. Si Civitas* 17, *de sent. Excomm.*
in 6. Sic tenent Suarez *disp.* 32, *sect.* 2, *n.* 23.
Avila *part.* 5, *disp.* 1, *dub.* 3. Coninch. Bonacina,
Rosignol. et alii.
Interdicta Civitate, vel Dioecesi, censetur inter- 20
dicta etiam Ecclesia Cathedralis: *cap. Si Civitas*
17, *de sentent. Excomm.* in 6, ubi expresse habe-
tur, quod, interdicta Civitate, omnia loca ibidem
interdicta censeantur, cum alias de facili posset vi-
lipendi interdictum talis Civitatis, celebrando, et
audiendo Divina in Cathedrali. Et propter eamdem 21
rationem, interdicta Civitate, vel Dioecesi, intel-
liguntur interdictae etiam Ecclesiae Regularium;
ipsi enim tam exempti, quam non exempti, nisi
speciali privilegio super eo muniti existant, tenen-
tur servare interdictum locale, nedum a Sede Apo-
stolica emanatum, sed etiam ab Episcopo promul-
gatum: *c. Auctoritate* 4, *de privileg.* in 6, *et cap.
Cum in partibus* 17, *de verb. signification.* et Con-
cil. Trident. *Sess.* 25, *cap.* 12, *de Regul.* ubi ex-
presse habet: *Censurae, et interdicta, nedum a Se-
de Apostolica emanata, sed etiam ab Ordinariis pro-
mulgata, mandante Episcopo, a Regularibus in Ec-
clesiis publicentur, et serventur.*
Interdicta alia sunt a Jure, et alia ab homine. 22
Communis. Interdicta ab homine ferri possunt ab 23
omnibus illis, qui possunt excommunicare, et su-
spendere: *cap. Cum Ecclesiarum* 3, *de Offic. Ju-
dicis ordinar.* Excipiuntur tamen Superiores Re- 24
gulares, qui non possunt apponere Interdictum in
Ecclesiis sibi subjectis, quia eorum jurisdictio est

personalis, non autem localis, et etiam quia actus
iste percutit exercitium jurisdictionis in Clerum,
et populum, illos privando, ne in ea celebrare, et
respective audire possint Divina, et sic cum non
subditis, ut recte de more suo ratiocinatur Card.
de Luca *de jurisdiction. disc.* 99, *n.* 2; et expresse
partibus auditis, et informantibus, declaravit *Sacra Congreg. Episc. et Regular.* in *Neapolitana
Censurarum* 21 *Junii* 1697, *referente Card. Cavaller.* contra Abbatem S. Petri ad Aram, qui
Ecclesiam Monialium Reginae Coeli sibi subjectam
Interdicto subjecerat.
25 Interdicta, quae a Jure communi, et a Constitutionibus Apostolicis, tam localia, quam personalia lata sunt, ad uberiorem notitiam distincte in
distinctis articulis hic subnectuntur.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

26 Non omne Interdictum infligitur per *modum*
27 *censurae*, aut est species Censurae. Solet enim
nonnumquam Interdictum, uti et Suspensio, infligi *per modum merae poenae* instar aliarum poenarum canonicarum in punitionem commissi delicti:
Van-esp. *de Censur. cap.* 9, §. 1. Rousseaud De la
Combe *in Jurisprud. Canon. Verb. Interdictum*
28 *num.* 8. Interest autem distinguere Interdictum
in ratione Censurae ab Interdicto per modum poenae, ob insignes, quae unum inter, et alterum in-
29 tercedunt, differentias. Primo enim Interdictum
in ratione Censurae requirit contumaciam, item
canonicas monitiones, ut de contumacia constare
30 possit; Secus vero Interdictum per modum poenae: Fleury *Instit. Jur. Eccl. part.* 3, *cap.* 21.
Van-esp. *ubi supra*, Suarez *de Censur. disput.* 25,
sect. 1.
31 Secundo Interdictum *in ratione Censurae* ad certum tempus infligi nequit, idque quia cum infligatur ad reprimendam contumaciam, habere debet
tempus incertum, prout et habet ipsa contumacia,
scilicet tandiu durare debet, quandiu durat contu-
32 macia. At non repugnat, ut Interdictum *per modum poenae* infligatur ad certum tempus, prout
gravitas ipsius delicti postulaverit, eoque lapso,
cesset: Van-esp. *loc. cit.*
33 Tertio violatio Interdicti *in ratione Censurae*,
exercendo solemniter actum Ordinis, secum fert Irregularitatem; nequaquam vero haec ipsa violatio
34 Interdicti *per modum poenae*: Van-esp. *loc. allegat.*
§. 4. Hurtad. *de Censur. Tractat. de Cessatione a
Divinis diffic.* 4.
35 De Origine Interdicti in *ratione Censurae* haud
certo constat: Rousseaud De la Combe *in Jurisprud.*
36 *Canon. verb. Interdictum num.* 5. Per plura vero
saecula incognitum ipsum fuisse inde liquet, quod
Ivo Carnotensis *Epist.* 94, appellat Interdictum,
Remedium insolitum, ob suam nimirum novitatem.
37 Dividit *Auctor* Interdictum in personale, locale,
et mixtum; sed ut probe monet Clement. *Concord.*
38 *Pastoral. part.* 2, *cap.* 5, *n.* 3. convenientius dividitur Interdictum in personale, et locale tantum,
et utrumque in generale, et particulare.
Quaestionis est; An posito Interdicto locali, cen- 39
seatur positum personale, et versa vice: In eam
communiter itum est sententiam, posito Interdicto
locali, sive generali, sive particulari, non censeri
positum personale, nisi tantum respectu Personarum, quarum culpa positum est Interdictum locale: *cap.* 17, *de sent. Excom.* in 6.
Pariter in eo omnes conveniunt, quod, posito In- 40
terdicto personali particulari, non censeatur positum locale. At non conveniunt DD. an posito In- 41
terdicto generali personali, censeatur etiam positum locale, idest, An, Interdicto personaliter Populo, Interdicto subjiciatur locus Populi, idest Villa. Affirmant enim Covar. *in cap. Alma Mater part.* 42
2, § 1, *n.* 7. Henriq. *cap* 42, *in fin.* At post Navarr. et Ægid. negat Hurtad. *de Censur. Tract. de
Interd. difficult.* 3, *num.* 7. et jure quidem, meritoque. Interdictum enim personale, tametsi gene- 43
rale, est omnino distinctum a locali; Non est igitur cur, posito Interdicto personali, ponatur locale: « Ac proinde (ita recte ait Hurtad. *loc. mox
citat.*) in loco Populi interdicti possunt Clerici divina officia solemniter, et apertis Januis celebrare,
etiamsi aliquando per accidens non liceat, quando
scilicet nequeant non admitti interdicti ad Templum, aut ad partes Templi vicinas ».
De Personis, quae comprehenduntur Interdicto 44
personali, vide mox laudatum Auctorem *difficult.*
3, *per tot.* Notabile vero est discrimen innocentes
inter, et nocentes Populos generaliter interdictos.
Innocentes enim, ut primum mutatione domicilii, 45
aut aliter, desinunt esse membra ejus Populi, desinunt esse interdicti, sine ulla alia relaxatione. At
nocentes, tametsi membra illius Populi esse desi- 46
nant, Interdicto obnoxii remanent; Idque quia interdicti ii etiam intelliguntur uti particulares Personae.
De locis comprehensis Interdicto Locali consule 47
tum eumdem Auctorem *difficult.* 5, *per totum*, tum,
Clement. *Concord. Pastoral. part.* 2, *cap.* 5, *fere
per tot.*

AD SUPERIOREM ADDITIONEM

Novissimum Additamentum.

De origine interdicti aliquid enucleatius dicen- 48
dum. Sarpius, caeterique Theologi sibi adjuncti
interdictorum epocham Alexandri III. Pontificatu
definiunt. Bellarminus satis rejectum hocce commentum existimavit, objecto interdicto, quod S.
Gregorius VII. sex et 80, annis ante Alexandrum
III., anno scilicet 1073. Pontificatum adeptus, in
Poloniae Regnum excusserat. Id vero intelligens M.
Antonius de Dominis *de Rep. Christ. Lib. V. cap.* 9,
n. 38, audacter ad novam Interdictorum aeram constituendam prosiluit, ac nonnisi a Gregorio VII.
repetenda esse hujus censurae initia docuit. Horum

vestigiis inhaesit Dupinius, qui, in sua *Disciplina*, adserere non dubitavit, « per sex, aut septem, et amplius Ecclesiae saecula non legi, aliquam societatem ob peccatum alicujus excommunicatam, aut Interdicto subjectam ».

49 Verum quantum hi omnes a vero aberraverint, ostendit Anonymus Auctor eruditissimae Dissertationis, quae anno 1715, occasione Siculi interdicti, Romae prodiit in 4, *de Ecclesiastici interdicti sententia* P. 1, *cap.* 1. Ab undecimo enim saeculo ad ipsa Apostolica tempora retrograda inquisitione ascendens, ostendit vir oppido doctus, vix ullum extitisse saeculum, quo interdictum aliquod non occurrat. Unum ex quarto saeculo, illudque sane luculentissimum, exemplum promam.

50 Magnus Basilius ab Episcopo quodam consultus, quid agendum foret, cum puellae cujusdam raptus incidisset, respondit *ep.* 224, 1, rapta puella parentibus restituta, raptorem excomunicatione feriendum: 2, criminis socios cum eorum quoque familiis, per triennium *a precibns* excludendos: 3. Sacris interdicendum loco (*villam* Montacutius, qui epistolam latinitate donavit Graecum κώμην vertit pagum, qui villa aliquid amplius est, malim ego cum laudato Anonymo interpretari) ad quem forte raptor confugerit, nisi incolae eum ejecerint, aut puella reddita fuerit. Nugari voluit Van-Espenius, qui *tit. de poen. et censur. cap.* 9, *n.* 16. Basilium pronunciavit non loqui « de villa, prout locum, aut domum quamdam significat; sed de familia, quae raptorem cum rapta susceperit ». Fingine potuit magis ridicula interpretatio?

51 Fatendum tamen est, vetustioribus Ecclesiae saeculis minus frequentem interdicti usum fuisse. Triplicem hujus rei caussam idem Anonymus profert, illustratque *P.* 1, *cap.* 2, §. 1; nempe 1, temporum illorum Sanctitatem, quae universum populum peccare, aut privatorum criminum procurandam emendationem negligere prohibebat; ex quo duplici capite interdictum in Universitatem infligitur: 2. Maximum quemdam excommunicationis metum, ut proinde Ecclesiae satis consultum esset ad compescenda crimina, si sontes singuli excommunicationis telo ferirentur, quin totam necesse foret universitatem interdicto plectere. 3. Amplissimum patrocinium, quo Principes Ecclesiae bona, jura, libertatem tuebantur, ac vindicabant; neque enim opus erat Ecclesiae spiritualem gladium exerere, cum praesto sibi esset ultrix Principum potestas.

ARTICULUS II.

INTERDICTA LOCALIA GENERALIA.

1 Contra Reges, et Principes impedientes Legatos, vel Nuncios Pontificios, ne fungantur suo Officio, in quo casu omnes Ditiones ipsius impedientis sunt Interdictae: *Extravag. Super gentes*, *de consuetud.*

Contra Civitatem, excepta Roma, quae ostiliter insequitur Cardinales, vel insecutoribus consilium, auxilium, aut favorem praestat: *cap. Felicis* 5, *de poenis in* 6. 2

Contra Civitatem, quae delinquit percutiendo injuriose proprium Episcopum, vel ipsum capiendo, banniendo, seu mandando haec fieri. Et contra Territorium, cujus Dominus deliquit percutiendo, injuriose capiendo, banniendo, seu mandando haec fieri in quemcumque Pontificem: *Clement.* 1, *de poenis.* 3

Contra Civitatem, in qua mortuus est Papa, et ibi novus est eligendus, et Rectores ejusdem non observantes, nec observare facientes prescripta *in cap. Ubi periculum* 3, *de election. in* 6, ibi enim habetur expresse: « Civitas autem praedicta non solum sit Interdicto supposita, sed et Pontificali Dignitate privata. 4

Contra Civitatem admittentem alienigenas ad foenerandum: *cap.* 1, *de Usuris in* 6. 5

ARTICULUS III.

INTERDICTA LOCALIA PARTICULARIA.

Contra Universitates, et Collegia exigentes juramenta illicita, vel contra libertatem Ecclesiasticam: Gregor. XIII. *Constit.* 39, incip. *Inter Apostolicas.* 1

Contra Ecclesiam, in qua scienter sepultum fuerit cadaver Haeretici: *cap. Quicumque* 2, *de Haereticis in* 6. 2

Contra Ecclesias Regularium, et Clericorum Saecularium inducentium aliquem ad jurandum, vel promittendum eligere sepulturam in illis, vel ad non mutandam electionem jam factam, si postea de facto in eis jurantes, vel promittentes sepeliantur: *cap.* 1, *de sepultur. in* 6. 3

ARTICULUS IV.

INTERDICTA PERSONALIA GENERALIA.

Contra Universitates exigentes tributa ab Ecclesiasticis: *cap. Quamquam* 4, *de censib. in* 6. 1

Contra Universitates concedentes, vel extendentes repraesalia contra Ecclesiasticos: *cap. Unic. de jurejur. in* 6. 2

Contra Universitates, Capitula, et Collegia a Papa ad futurum Concilium appellantia: *Cap.* 2. *Bullae Coenae.* 3

Contra Universitates, Capitula, et Collegia non servantia Constitutionem Joann. XXII, circa fructus Beneficiorum vacantium: *Extravag. Suscepti regiminis, ne Sede vacante.* 4

Contra Capitula Cathedralium Dimissorias infra annum a die vacationis Sedis concedentia: Concil. Trident. *sess.* 7, *c.* 10. 5

6 Contra Universitates habitationem Usurariis locantes, aut Usuras publice exercere permittentes: *cap.* 1, *de Usuris.*

ARTICULUS V.

INTERDICTA PERSONALIA PARTICULARIA.

1 Contra Cardinales, aliosque Ecclesiae Praelatos recipientes beneficia, et Pensiones cum Simonia confidentiali: Pius IV, constit. incip. *Romanum Pontificem.*

3 Contra Metropolitanos de non residentia Suffraganeorum, et contra antiquiores Episcopos de non residentia Metropolitanorum post annum a die absentiae eorumdem non certiorantes Pontificem intra tres menses: Conc. Trident. *sess.* 6, *cap.* 1, *de reformat.*

3 Contra promotos ad Ecclesias Cathedrales, etiamsi sint Cardinales, in Romana Curia existentes intra unum mensem a die eorum promotionis, et consecrationis, itineri non se committentes ad faciendam residentiam: Urban. VIII. Constit. 139, incip. *S. Synodus*, et Conc. Trid. *sess.* 23, *cap.* 2, *de reform.*

4 Contra Episcopos usurpantes bona, vel fructus Ecclesiarum, aut beneficiorum vacantium: *c. Praesenti* 9, *de Offic. Ordinar. in* 6.

5 Contra Episcopos, vel Abbates alienantes bona Ecclesiae, non servata forma *Extravagant. Ambitiosae, de rebus Ecclesiast. non alienand.*

6 Contra Episcopos, aliosque Superiores Praelatos, qui in Visitatione procurationem excessivam recipiunt, contra Constitutionem Innocentii IV, relatam *in cap. Romana* 1, *de censibus in* 6, *cap. Exigit* 2, *de censibus in* 6, *et Trid. sess.* 24, *c.* 3, *de reform.*

Contra Praelatos edentes Commentarios in Con- 7
cil. Trident. inconsulto Romano Pontifice: Pius IV, *Constitution. Confirmatoria ejusd. Concilii.*

Contra eos, qui Episcopatum, Abbatiam, vel 8
aliam Ecclesiasticam Dignitatem de manu Laici recipiunt: *cap. Si quis deinceps* 16 *qu.* 7.

Contra Clericos in Sacris constitutos in crimine 9
fornicationis perseverantes: *cap. Si qui sunt, dist.* 81.

Contra Ordinarios, qui privant beneficiis com- 10
morantes in Urbe, et eos, qui illa recipiunt: *Extravag.* 3, *de privileg.*

Contra non servantes formam a Jure praescri- 11
ptam in ferendis Censuris: *cap. Sacro* 48, *de sent. excomm.*

Contra Violantes interdictum locale, et contra 12
eos, qui Excommunicatos publice, vel interdictos ad Divina Officia, ad Sacramenta, et ad Ecclesiasticam sepulturam admittunt: *cap. Episcop. de privileg. in* 6.

Contra eos, qui dant causam interdicto locali: 13
cap. Si Sententia 6, *de sentent. Excomm. in* 6.

Contra omnes Ecclesiarum Saecularium Recto- 14
res, et Ministros recipientes onera perpetua Missarum sine licentia Ordinarii loci, ac etiam contra recipientes pecunias talium Legatorum, et eas non deponentes penes personam idoneam: Urban. VIII. Constit. 43, incip. *Cum saepe Contingat.*

ARTICULUS VI.

INTERDICTUM QUOAD EJUS EFFECTUS.

SUMMARIUM

1. Effectus interdicti sunt tres, qui assignantur. — 2. Non omnium Sacramentorum, sed aliquorum tantummodo prohibitus est usus, sive activus, sive passivus. — 3. Tempore enim interdicti propter morae periculum licite administratur non solum parvulis, sed etiam adultis Baptismus, et Confirmatio — 4. Item Sacramentum Poenitentiae omnibus administrari potest, etiam sanis, exceptis iis, qui sunt Excommunicati, et causam dederunt interdicto, nisi de delicto satisfecerint etc. — 5. Item Sacramentum Matrimonii potest tempore interdicti licite celebrari. — 6. Solemniter tamen, et publica benedictio tunc Sponsis dari nequit. — 7. Item constitutis in articulo, seu probabili periculo mortis licite ministrari potest, etiam Sacramentum Eucharistiae. — 8. Item infirmis aliud Sacramentum non valentibus recipere, licet ministrari etiam Extrema Unctio. — 9. Et casu magnae necessitatis, et penuriae Sacerdotum, etiam Sacramentum Ordinis Clericis specialiter non interdictis conferri potest. — 10. Nomine Divin. Offic. tempore interdicti prohibitorum, quae intelligantur? — 11. Excipitur privata recitatio Horarum, ad quam alias obligati tenentur, licet sint interdicti, et Concio, ad quam etiam per Campanae pulsum possunt convocari interdicti, ut ad correctionem, et resipiscentiam inducantur. — 12. Tempore interdicti generalis Clerici, et Religiosi, quando ipsi non sunt interdicti, possunt, ut extra tempus interdicti, Missae, et Divina Officia celebrare, sed januis clausis, non pulsatis Campanis, voce submissa, et exclusis personaliter interdictis, et iis, qui interdicto causam dederunt *ad num.* 18. — 18. Regulares tempore interdicti possunt celebrare, et communicare januis clausis. — 19. In loco Sacro interdicto nullus quantumvis innocens, nec infans, nec amens potest sepeliri. — 20. Excipiuntur tamen Clerici personaliter non interdicti, nec interdicto causam dantes. — 21. Tempore Interdicti localis generalis possunt incolae illius loci, qui non sunt personaliter interdicti, efferri extra illum locum interdictum, et in alio loco Sacro non interdicto sepeliri. — 22. Si quis sepultus fuerit extra locum Sacrum tempore Interdicti, cessante Interdicto in locum Sacrum est transferendus, si id commode fieri possit. — 23. Si vero contingeret contra prohibitionem Juris aliquem interdictum sepeliri in loco Sacro, is non esset extrahendus.

1 Effectus Interdicti sunt tres, primus est priva-
tio aliquorum Sacramentorum, secundus est
privatio divinorum Officiorum, tertius est pri-
vatio sepulturae Ecclesiasticae, ut expresse
habetur in *cap. Alma Mater* 24, *de sentent. excomm.*
in 6.
2 Circa primum effectum notandum est, quod non
omnium Sacramentorum, sed aliquorum tantum-
modo prohibitus est usus, sive activus, sive passi-
3 vus. Tempore enim Interdicti propter morae peri-
culum licite administratur non solum parvulis, sed
etiam adultis Baptismus, et Confirmatio, et ad
hunc finem potest fieri Catechismus, Fontis bene-
dictio, et in Coena Domini Chrismatis consecratio:
cap. Responso 43, *de sent. Excomm. et cap. Quo-*
4 *niam* 19, *de sent. Excomm. in* 6. Item Sacramen-
tum Poenitentiae omnibus administrari potest, e-
tiam sanis, exceptis iis, qui sunt excommunicati,
et causam dederunt Interdicto, nisi de delicto sa-
tisfecerint, aut de satisfaciendo cautionem idoneam,
vel juratoriam praestiterint: *capit. Alma Mater* 24,
de sentent. excommunic. in 6. Item Sacramentum
Matrimonii potest tempore Interdicti licite cele-
5 brari: Glossa *in cit. cap. Alma Mater* 24, *de sent.*
Excomm. in 6, *verb. Sacramentis*, Abbas *in cap*
Non est 11, *de sponsalibus n.* 8, et alii passim. So-
6 lemnis tamen, et publica benedictio tunc sponsis
dari nequit, ut colligitur *ex cit. cap. Alma Mater.*
7 Item constitutis in articulo, seu probabili periculo
mortis, licite ministrari potest etiam Sacramentum
Eucharistiae: *cap. Permittimus* 57, *de sent. Ex-*
comm. et cap. Quod in te 11, *de poenit. et remiss.*
8 Item Infirmis aliud Sacramentum non valentibus
recipere, licet ministrari etiam extrema Unctio,
ut cum aliis colligunt Pirhing, et Palao *ex cit.*
cap. Quod in te 11, *de poenit. et remiss.* Et casu
9 magnae necessitatis, et penuriae Sacerdotum, etiam
Sacramentum Ordinis Clericis specialiter non in-
terdictis conferri potest, ut cum multis colligunt
Pirhing, Innocentius, et Abbas *ex cap. Non est* 11,
de sponsalibus n. 8.
10 Circa secundum effectum notandum est, quod
nomine Divinorum Officiorum tempore Interdicti
prohibitorum *in cap. Si Sententia* 16, *de sent. ex-*
comm. in 6, *et cap. Permittimus* 57, *cit. tit.* intel-
liguntur celebratio publica Missae, publica recita-
tio Horarum Canonicorum in Choro, processiones
publicae, benedictiones publicae Templi, Fontis
baptismalis, Cinerum, Palmarum, Candelarum,
Nuptiarum, solemnis Aspersio aquae lustralis,
11 professio solemnis in Religione, et alia similia;
excepta privata recitatione Horarum, ad quam
alias obligati tenentur, licet sint interdicti, et Con-
cione, ad quam etiam per Campanae pulsum pos-
sunt convocari interdicti, ut ad correctionem, et
resipiscentiam inducantur, ex *cap. Responso* 43,
12 *de sentent. Excomm.* Tempore Interdicti generalis
Clerici, et Religiosi, quando ipsi non sunt inter-
dicti, possunt, ut extra tempus Interdicti, Missas,
et divina Officia celebrare, sed januis clausis, non
pulsatis Campanis, voce submissa, et exclusis per-
sonaliter interdictis, et iis, qui Interdicto causam
dederunt: *cap. Alma Mater* 24, *de sent. Excomm.*
in 6. Et in hoc eodem capite *Alma Mater*, permit- 13
titur, ut Festis Natalis, Paschatis, Pentecostes, et
Assumptionis B. M. Virginis, quibus a Martino
V. et Eugenio IV, additus fuit dies Festus Corpo-
ris Christi cum tota Octava, et a Leone X, dies
festus Conceptionis B. M. V. etiam cum tota o-
ctava, tempore Interdicti generalis, Missae, et di-
vina Officia publica cum omni solemnitate cele-
brentur januis apertis cum Campanarum sonitu,
admissis quoque interdictis, qui causam Interdi-
cto dederunt, modo isti non appropinquent Alta-
ri, nec veniant ad Offertorium, vel Communio-
nem, exclusis tamen excommunicatis. Et hoc pri- 14
vilegium est solum de Interdicto locali generali,
non vero de locali particulari, nec de Personali,
etiam generali, quia in his nihil est immutatum
jure novo, *in cap. Alma Mater*, sed remanet rigor
juris antiqui: *cap. Permittimus.* Unde in Eccle-
siis specialiter interdictis, in quibus Eucharistia
asservatur, solum licet semel in hebdomada cele-
brare Missam pro renovanda Eucharistia pro infir-
mis, ut expresse colligitur *ex d. cap. Permittimus*
57, *de sent. Excomm.*
Regulares, quibus post Trid., et Gregor. XIII, 15
cum sufficientibus Derogatoriis specifice, et ex-
presse est indultum, ut quaedam proprii Ordinis
Festa solemni ritu tempore Interdicti generalis
quacumque auctoritate positi celebrent, possunt
in omnibus illis Festivitatibus voce alta, apertis
januis, pulsatis Campanis, Divina facere, ac omni-
bus Fidelibus Sacramenta ministrare, exceptis no-
minatim interdictis, et Interdicto causam prae-
bentibus, et omnia alia libere, et solemni ritu pe-
ragere, ac si Interdictum minime appositum esset,
ut expresse post Conc. Trid. et Gregor. XIII, con-
cessit Ordini Minorum S. P. Francisci Clemens
VIII, die 17, Octobr. 1595. Constitut. incip. *Sa-* 16
crae, per quam omnem dubietatem, e medio tol-
lit praecisis his verbis: « Ut Sacrae Seraphici B.
» Francisci Religionis in Sanctam Romanam Ec-
» clesiam merita poscunt, ut Privilegia, et Indul-
» ta illi per Sedem Apostolicam concessa, non
» modo conserventur, sed etiam amplientur: Cum
» itaque sicut accepimus, diversorum Romanorum
» Pontificum concessionibus Religioni praefatae in-
» dultum sit, ut temporibus Interdicti, quacum-
» que, etiam Apostolica auctoritate, appositi, Fe-
» sta Sanctorum ejusdem Ordinis, Francisci ni-
» mirum, Bonaventurae, Antonii de Padua, Lu-
» dovici, Bernardini, Clarae, Elisabeth, ac Mar-
» tyrum, solemni ritu celebrare, perinde ac si In-
» terdictum hujusmodi minime appositum esset,
» libere possint. Festa vero Sanctorum Didaci, et

» Portiunculae in praedicto Induito minime comprehendantur; Nos Religionem praedictam amplioribus favoribus, et gratiis prosequi volentes, » ac Indultorum hujusmodi, et Litterarum Apostolicarum desuper expeditarum tenores, praesentibus pro expressis habentes, supplicationibus, dictae Religionis per Dilectum filium nostrum Hieronymum Presbyterum Cardinal. Matthaeum Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Religioni praedictae universae, ac cuicumque ipsius Ordinis, sive Familiae Conventui, » ut in eorum Ecclesiis Festa etiam praedicti S. » Didaci, et Portiunculae, temporibus Interdicti » solemniter, prout alia Festa praedicta, ac juxta » Indultorum illi concessorum seriem, et tenorem, » celebrare libere, et licite possit, Auctoritate Apostolica tenore praesentium concedimus, et indulgemus, ac Induita praedicta ad praedictas S. » Didaci, et Portiunculae Festivitates extendimus, » non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis in universalibus, Provincialibus, et Synodalibus Conciliis editis, generalibus, vel specialibus. Dat. Tusculi sub annulo » Piscatoris 17. *Octobr.* 1595. *Pontificatus Nostri* » *anno* 4». Sic tenent plurimi cum Pignatell. *tom.* 10, *cons.* 1. Matthaeucci, *Offic. Curiae capit.* 27, *num.* 12, *et* 13, et alii passim.

17 An autem hoc privilegium suffragetur aliis Regularibus propter communicationem privilegiorum? Videtur respondendum esse affirmative. Nam Suarez *lib.* 8, *de legibus c.* 17, *n* 7. Roder. *qq. Regul. quaest.* 55, *art.* 20. *tom.* 1. Portell. *in respons. moral. tract* 1, *disp.* 4, *punct.* §. 9, *num.* 5, ac Hieronymus Roderiq. *in compend. resolut.* 65, *num.* 2, et alii asserunt, in celebratione Festorum locum habere communicationem privilegiorum, praesertim quoad eos Regulares, qui habent praegnantissimam communicationem privilegiorum ab Apostolica Sede, tam concessorum, quam concedendorum, et hoc maxime verum censeo pro illis Regularibus, qui obtinuerunt a S. Sede communicationem, aut innovationem privilegiorum post dictum privilegium a Clemente VIII, in supra allata Constitutione concessum Minoribus. Pignatell. tamen *tom.* 10, *citat. consult.* 1, *num.* 32, *et sequent.* pluribus adductis censet, tale privilegium non suffragari aliis Regularibus virtute communicationis privilegiorum, quod et censet Mattheucci *in Officiali Curiae cap.* 27, n. 14, et alii: Vide Cardinal. Petram *to.* 5. *Commentar. ad Constit.* 10, *Sixti IV*, *n.* 15, *et* 16.

18 Regulares, tempore interdicti, possunt celebrare, et communicare januis clausis, ex privilegio variorum Summorum Pontificum, et praecipue Clementis IV. Constitut. incip. *Virtute* §. 9. Gregorii IX. Constit. incip. *Virtute*, et Pauli III. Const. incip. *Licet debitum*.

19 Circa tertium Interdicti effectum, qui est privatio Ecclesiasticae Sepulturae, notandum est, quod in loco Sacro interdicto nullus quantumvis innocens, nec infans, nec amens, potest sepeliri; *cap. Quod in te* 11, *de poenit., et remiss.* Excipiuntur tamen Clerici personaliter non interdicti, 20
nec Interdicto causam dantes, nec illud pro ullo tempore violantes, qui cum silentio, et sine solemnitate, absque Campanarum pulsatione possunt in loco Sacro interdicto sepeliri: *d. cap. Quod in te* 11, *de poenit., et remiss.* Pirhing in *Jus Canonic. lib.* 5, *c.* 39, *n.* 251.

Tempore Interdicti localis generalis possunt in- 21
colae illius loci, qui non sunt personaliter interdicti, efferri extra illum locum interdictum, et in alio loco sacro non interdicto sepeliri: *cap. Si sententia* 16, *de sentent. excomm. in* 6. Et si quis 22
sepultus fuerit extra locum sacrum tempore Interdicti, cessante Interdicto, in locum sacrum est transferendus, si id commode fieri possit: Glossa *in cap. A nobis* 2, *de sent. excomm.* in 6, *verb. forma*, Pirhing *in Jus Canon. lib.* 5, *tit.* 39, n. 251. Si vero contigeret, contra prohibitionem Ju- 23
ris, aliquem interdictum sepeliri in loco sacro, is non esset extrahendus, quia hoc non reperitur in jure praescriptum. Et licet excommunicati in loco sacro contra prohibitionem sepulti, denuo debeant exhumari, et e loco sacro ejici: *cap. Sacris* 12, *de sepulturis.* haec tamen tam severa poena non est extendenda ad alium casum in Jure non expressum, cum diversa sit ratio de excommunicatione, et Interdicto. Excommunicatio enim privat communione fidelium, non autem Interdictum: Gloffa *in d. cap. A nobis, de sentent. excomm.* in 6, Engel *lib.* 5, *tit.* 39, *num.* 96, cum Anacleto, et aliis.

Interdicti tempore, in vim Bullae Cruciatae, com- 24
petunt privilegia Missas celebrare faciendi, Sacramenta sumendi, et ecclesiastica sepultura gaudendi juxta modum praescriptum a Benedicto XIV, tom. 1, Bull. Constitution. 86, incipien. *Quo-* 25
niam §. 5. Interdicti tempore conceditur militibus S. Januarii, ut Missas celebrare facere, et Sacramenta recipere valeant: Idem Const. 24, incipien. *Romanae Ecclesiae* §. 4.

Interdicti ab ingressu Ecclesiae assistere non 26
possunt Missae, et divinis Officiis, neque coram illis potest Missa celebrari in Ecclesia. Spectat vero ad Ministros Ecclesiae illos ejicere; si tamen vis adhibenda sit cum scandalo, vel etiam frustra, tunc ex Suaresio docetur, Missam jam incaeptam non esse omittendam: Bened. XIV *Instit. Eccl.* 55, *n.* 11.

Interdicti ab ingressu Ecclesiae, utrum eam in- 27
gredi possint ad orandum tantummodo, quaestio est anceps inter Doctores. *Ibid.* 33.

Interdicti ab ingressu Ecclesiae ob transgressio- 28
nem praecepti de Communione Paschali, si contumaces se praebuerint, ab Episcopo excommunicatione plecti possunt, ut ex DD. firmatur cit. *Instit. Eccles.* 55, *tit.* n. 11.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

29 Tunc quum primum introduci in Ecclesia coe-
pit interdictum, et multo etiam tempore post,
30 maximus fuit ejus rigor. Sic enim Oldericus Fa-
miliae B. Martialis Monachus, a Synodo de contu-
macia Principum Militiae Lemovicensis sententiam
rogatus, inquit: « Nisi de pace acquieverint, li-
» gate omnem terram Lemovicensem publica ex-
» communicatione, eo videlicet modo, ut nemo, ni-
» si Clericus, aut pauper mendicans, aut Peregri-
» nus adveniens, aut infans a bimatu, et infra in
» toto Lemovicino sepeliatur, nec in alium Epi-
» scopatum ad sepeliendum portetur. Divinum of-
» ficium per omnes Ecclesias latenter agatur, sed
» baptismus petentibus tribuatur. Circa horam ter-
» tiam signa sonent in Ecclesiis omnibus, et om-
» nes proni in faciem preces pro tribulatione, et
» pace fundant. Poenitentia, et Viaticum in exitu
» mortis tribuatur. Altaria per omnes Ecclesias,
» sicut in Parasceve, nudentur, et ornamenta ab-
» scondantur, quia signum luctus, et tristitiae
» omnibus est. Ad Missas tamen, quas unusquis-
» que Sacerdotum, januis Ecclesiarum obseratis,
» fecerit, altaria induantur, et iterum post Missas
» nudentur. Nemo in ipsa excommunicatione uxo-
» rem ducat. Nemo alteri osculum det. Nemo
» clericorum, aut laicorum, vel habitantium, vel
» transeuntium in toto Lemovicino carnem come-
» dat, neque alios cibos, quam illos, quibus in qua-
» dragesima vesci licitum est. Nemo Laicorum, aut
» Clericorum tondeatur, neque radatur, quousque
» districti Principes, et Capita Populorum per om-
» nia sancto Concilio obediant. Si quis vero pro-
» batus fuerit aliquo modo hujus vinculi violator,
» non recipiatur nisi cum digna poenitentia. »
31 Liquet hinc, quantus eo tempore erat rigor in-
32 terdicti. Mitigari vero ille aliquantulum postmo-
» dum coepit, ut liquet ex collectionibus Gregorii
IX., et Bonifacii VIII. Innocentius III, qui anno
1200. Ecclesiam rexit, semel in Hebdomada prae-
dicare, et Baptizatos confirmare licitum esse de-
claravit, *in cap. Responso, de sentent. Excommu-*
33 *nic.* Praeterea Clericis qui interdictum observave-
rant, in coemeterio cum silentio sepeliri: in Con-
ventualibus Ecclesiis, voce remissa, januis clausis,
non pulsatis Campanis, horas canonicas binos, vel
trinos recitare concessit: *cap. Quod in te, de Poe-*
34 *nit. et Remiss.* Gregorius IX, sub annum 1230,
addidit, ut moribundis viaticum ministraretur, se-
melque in Hebdomada Missa pari cum silentio ce-
lebraretur; *cap. Permittimus, de sent. excommun.*
Plura etiam permisit Innocentius IV. qui anno 35
1243. Pontificatum iniit. Sed omnium maxime 36
interdicti rigorem mitigavit Bonifacius VIII, *in*
cap. Alma Mater de sententia Excommunic in 6.
Probe enim hic animadvertens quod « ex distri-
» ctione hujusmodi statutorum excrescit indevotio
» Populi, pullulant haereses, et infinita pene pe-
» ricula animarum insurgunt, Ecclesiis sine culpa
» earum debita obsequia subtrahuntur » permisit, 37
ut ad Poenitentiae Sacramentum admitti omnes
queant; nisi essent excommunicati, vel culpabiles
de tali interdicto, vel specialiter interdicti; tum
permisit, ut officia divina possint, januis clausis,
celebrari submissa voce, laicis exclusis, ac sine so-
nitu Campanarum: et demum permisit, ut quin-
quies in anno, idest Natali Domini, Paschate, 38
Pentecoste, Assumptione B. Mariae, et Festo Cor-
poris Christi, januis apertis, exclusis excommuni-
catis, et iis, qui causam dederunt interdicto, cae-
teri ad communionem Eucharisticam, ad oblatio-
nem, et ad divina officia admittantur. Hanc vero 39
moderationem de interdicto locali generali, non
speciali, accipiendam esse monent *post Gloff. ibid.*
verb. Ecclesiis Covarruv. *in relect. ad ipsum cap.*
Alma Mater §. 4, *num.* 1, *et* §. 4, *num.* 2. Sua-
rez *de Censur. disp.* 34, *sect.* 2, *n.* 1. Quinimmo, 40
quum idem Bonifacius VIII, nimium hujus inter-
dicti usum Ecclesiae damno fuisse experientia com-
periisset, hinc est quod multis in casibus prohi-
buit Episcopis fulmen interdicti detorquere.

Veniamus nunc *Ad Auctorem.* Recte ipse *num.* 41
10, ait prohibitam esse professionem solemnem in
Religione. At nota, prohibitam minime esse bene- 42
dictionem vestium illorum, qui Religionem ingre-
diuntur: Navar. *in Manual. Confessar. c.* 22, *n.*
122, Alter. *de Censur. disp.* 5, *de Interdict. c.* 5,
fol. 392, *col.* 1.

Suos hinc inde habet Auctores quaestio, de qua 43
agit *Auctor num.* 17, an sub communicatione Privi-
legiorum veniat privilegium illud, quod nonnullis
Regularibus concedi solet, quasdam proprii Ordinis
festivitates solemni ritu tempore interdicti gene-
ralis quacumque auctoritate positi celebrandi. No- 44
vissime affirmativam opinionem tenuit P. Gaudent.
a Janua *de visit. tom.* 1, *cap.* 14, *dub.* 10, *sect.* 4,
num. 6, *et plur. sequent.* Sed probe monuit clar. 45
mem. Cardin. Petra *in comment. ad Constit. Apo-*
stol. Constit. 10, *Sixti IV. num.* 16, *in subiecta*
materia inspiciendam esse formam Indulti commu-
nicationis, ita ut ex illius verbis deprehendi, et cen-
seri valeat, an inducta, vel exclusa censeri valeat
communicatio hujusmodi Privilegii.

ARTICULUS VII.

QUO AD EA, QUAE CONCERNUNT CULPAM, ET POENAM INTERDICTUM VIOLANTIUM.

SUMMARIUM

1. Laici violantes Interdictum solum locale, licet sine contemptu, et scandalo, peccant saltem venialiter. — 2. Violantes vero Interdictum personale, sive particulare, sive generale scienter, peccant mortaliter. — 3. Si autem ipsi laici cogant celebrari divina Officia in loco interdicto, vel vocent interdictos, et excommunicatos, ut illis intersint, aut prohibeant, ne ipsi interdicti, aut excommunicati a celebrante, seu ab alio moniti de Ecclesia exeant; aut ipsi interdicti post monitionem exire recusent, vel Divinis violenter se se ingerant, ultra gravissimam culpam, incurrunt ipso facto Excommunicationem majorem Papae reservatam. — 4. Clerici, et Regulares utriusque sexus violantes Interdictum, sive personale, sive locale, peccant mortaliter. *ad num.* 13. — 13. Episcopi, tamquam Sedis Apostolicae Delegati, variis in casibus possunt subjicere Interdicto Ecclesias exemptorum, et Regularium, et praesertim, si interdictum in loco publicatum non observent. — 14. Si accedente Episcopo ad eorum Ecclesias pro celebranda Missa Pontificali, nolint eum obsequiis, juxta praescriptum Decretorum Apostolicorum, et Sacrae Congregationis Rituum, recipere, servire, vel ei Baldachinum erigere, et juxta solitum de cera, et supellectilibus providere. — 15. Si Baldachinum, vel osculum Evangelii, vel assistentiam in Presbyterio in eorum Ecclesiis dent, et permittant, et concedant personis saecularibus quantumvis nobilibus, et illustribus. — 16 Si ab Episcopo moniti, sepulturas sub Altaribus, et bradellis eorum Ecclesiarum constructas nolint, aut differant expurgare, et illas muro obstrui facere, et replere — 17. Si ad processiones, quibus tenentur intervenire, moniti recusent accedere. — 18. Si abusus, et irreverentias ab eorum Ecclesiis, moniti, nolint, vel negligant removere. — 19. Episcopi, tamquam Sedis Apostolicae Delegati, possunt interdicere ab ingressu Ecclesiae, vel suspendere ab exercitio Pontificalium Abbates, et alios usum Pontificalium habentes, ac Praelatos, et Superiores Regulares, ut exemptos, si Ecclesiasticam supellectilem, seu paramenta Sacra pro usu aliarum Ecclesiarum, quam suarum, benedicant. — 20. Episcopi, tamquam Sedis Apostolicae Delegati, possunt procedere per Interdictum, aliasque Censuras contra Regulares inobedientes, et contumaces in casibus illis, in quibus datur ei facultas ipsos coercendi, corrigendi, et puniendi.

1 Laici violantes Interdictum solum locale, au-
diendo v. gr. Divina Officia, licet sine contem-
ptu, et scandalo, peccant saltem venialiter.
2 Violantes vero Interdictum personale, sive
particulare, sive generale scienter, peccant mortali-
ter, quia violant praeceptum Ecclesiae in materia
gravi, et Interdictum personale particulare directe
afficit personas interdictas, easque privat participa-
tione Divinorum, sicuti etiam Interdictum personale
generale afficit directe omnes personas, quae com-
prehenduntur in Communitate interdicta, juxta te-
xtum *in cap. Si sententia* 16, *de sent. Excommunic.*
in 6, adeoque illud violantes assistendo Divinis, pec-
3 cant mortaliter. Si autem ipsi Laici, uti interdum
faciunt Domini temporales, et Officiales eorum,
cogant celebrari Divina Officia in loco interdicto,
vel vocent interdictos, et excommunicatos, ut il-
lis intersint, aut prohibeant, ne ipsi interdicti,
aut excommunicati a celebrante, seu ab alio moni-
ti, de Ecclesia exeant, aut ipsimet interdicti post
monitionem exire recusent, vel Divinis violenter
se se ingerant, ultra gravissimam culpam, incur-
runt ipso facto Excommunicationem majorem Pa-
pae reservatam, prout expresse habetur *in Cle-
ment.* 3, *de sent. Excomm. cap. Gravis.*
4 Clerici, et Regulares utriusque sexus violantes
Interdictum peccant mortaliter, sive sit Interdic-
tum personale, sive locale, hoc est, sive ipsi in-
terdicti sint, sive in Ecclesia interdicta aliquem
actum Ordinis exerceant, ut Missam, aut aliud
Officium Divinum de more celebrent, aut cum
scandalo, et contemptu Sacramenta recipiant, et
divinis assistant. Et Clerici, et Religiosi ultra cul- 5
pam mortalem, incurrunt Irregularitatem: *C. Is,
qui* 18, *§. fin. et cap. Is, cui* 20, *de sentent. Ex-
comm. in* 6. Privantur privilegio, quod alioquin 6
haberent, ut in loco Sacro sepeliri possent: *cap.
Quod in te* 11, *de poenit. et remiss et cap. Is, cui*
20, *de sent. Excomm. in* 6 Privantur jure passi- 7
vae, et activae electionis, ita ut nec eligere va-
leant: *cap Is, qui* 10, *de sent. Excomm. in* 6,
nec ipsi eligi, aut postulari possint.: *capit.* 1, *de
postulat. Praelator.* Incurrunt suspensionem ab 8
Officio, beneficio, et jurisdictione: *cap. Tanta
est* 18, *de excessib. Praelator.* Et si scienter in- 9
terdictos in loco Sacro sepelire praesumpserint,
excommunicationis sententiam incurrunt: *Cle-
ment.* 1, *de sepulturis.* Regulares vero, tam ex- 10
empti, quam non exempti violantes Interdictum
generale locale, quod ab Ecclesia Cathedrali, Ma-
trice, vel Parochiali loci servatur, ultra suprare-
censitas poenas, incurrunt etiam Excommunicatio-
nem: *Clement.* 1, *de sent. Excommunicat.* Sicuti 11
etiam eam incurrunt violando cessationem a Divi-
nis: *Ead. Clement. ibidem.* Quod procedit non so- 12
lum de Interdicto generali, quod fertur in Re-
gnum, vel Provinciam, sed etiam de eo, cui sub-
mittitur Villa, vel Castrum, *per textum cap. Cum
in partibus* 17, *de verbor. significat.*
Episcopi, tamquam Sedis Apostolicae Delegati, 13
variis in casibus possunt subjicere interdicto Ec-
clesias exemptorum, et Regularium, et praeser-

tim si Interdictum in loco publicatum non obser-
vent: *Sac. Congreg. Conc. in Indiarum* 17. *De-*
14 *cem.* 1650, *lib.* 19, *decr. pag.* 96. Si accedente
Episcopo ad eorum Ecclesias pro celebranda Mis-
sa Pontificali nolint eum obsequiis, juxta praescrip-
tum Decretorum Apostolicorum, et Sacrae Con-
gregat. Rituum, recipere, servire, vel ei Balda-
chinum erigere, et juxta solitum de cera, et su-
pellectilibus providere: *Sacra Congregat. Conc.*
in Venafrana interdicti 26. *Jan.* 1697.
15 Si Baldachinum, vel osculum Evangelii, vel as-
sistentiam in Presbyterio in eorum Ecclesiis dent,
permittant, et concedant personis saecularibus,
quantumvis nobilibus, et illustribus, ut disponunt
Decreta generalia Sac. Congreg. Rituum sub die
13 *Martii* 1688, *et sub* 22 *Apr.* 1690, *approbata*
a Sanctissimo die 22, *ejusdem mensis Apr. et an-*
ni 1690, vide verb. *Ecclesia art.* 5, *num.* 29, *et*
16 30, ubi referuntur ad litteram dicta Decreta. Si
ab Episcopo moniti sepulturas sub Altaribus, et
bradellis eorum Ecclesiarum constructas nolint, aut
differant expurgare, et illas muro obstrui facere,
et replere: Sic pluries decrevit Sac. Congr. Episc.
et Regul. Vide verb. *Altare n.* 48, *et* 49., ubi ta-
lia decreta ad litteram referuntur.
17 Si ad processiones, quibus tenentur intervenire,
moniti recusent accedere: Sic declaravit pluries
Sac. Congr. Conc. et signanter *die* 27 *Jul.* 1627,
et in una Mediolanen. 3 *Aug.* 1658, *et in una*
Neapolitana 27 *Febr.* 1591, et etiam *Sac. Congr.*
Rituum in una Ferrarien. 27 *Jul.* 1609, *in una*
Aversana 12 *Februar.* 1641, *in una Tarentina* 3
Maii 1642, *et in una Spoletana* 25 *Septemb.* 1649,
quae omnia Decreta ad litteram refert Pignatell.
18 *tom.* 3, *consultat.* 46. *a num.* 11, *ad* 38. Si abu-
sus, et irreverentias ab eorum Ecclesiis, moniti
nolint, vel negligant removere, vigore Concilii
Tridentini *in Decret. de observand. et evitand. in*
celebratione Missarum.
19 Episcopi, tamquam Sedis Apostolicae Delegati,
possunt Abbates, et alios usum Pontificalium ha-
bentes, ac Praelatos, et Superiores Regulares, et
exemptos, censura Interdicti ab ingressu Eccle-
siae, vel suspensionis ab exercitio Pontificalium
punire, et coercere, si Ecclesiasticam supellecti-
lem, seu paramenta Sacra pro usu aliarum Eccle-
siarum, quam suarum, benedicant, cum hoc eis
expresse vetitum sit a *Decretis generalibus Sac.*
Congregat. Rit. emanatis 27 *Septembris* 1659, *et*
20 *Jul.* 1660, quoad hoc confirmatis, et approba-
tis ab Alexandro VII, *die* 20 *Julii* 1660, in qui-
bus datur Ordinariis facultas inobedientes, et
transgressores per Censuras compellendi. Vide verb.
Abbas a num. 30, ubi ipsa decreta ad litteram
dantur.
20 Episcopi, tamquam Sedis Apostolicae Delegati,
possunt procedere per Interdictum, aliasque Cen-
suras contra Regulares inobedientes, et contuma-
ces in casibus illis, in quibus datur eis facultas
ipsos coercendi, corrigendi, et puniendi: Sic fere
communis, et expresse fatetur sapientissimus Pe-
trus Maria Passerinus, inclytae Religionis Praedi-
catorum alumnus, qui *tom.* 3, *de statu homin. q.*
189, *art.* 10, *insp.* 10, *num.* 768, sic praecise di-
cit: « Sed ubi Episcopis datur facultas coercendi,
» corrigendi, et puniendi Regulares, datur etiam
» facultas eos excommunicandi; Et sic. v. gr.
» dum *sess.* 25, *cap.* 13. datur Episcopis facul-
» tas compellendi eos ad Processiones, datur etiam
» facultas eos compellendi per Censuras »: et sic
passim Doctores, arg. Constit. 18. Greg. XV, in-
cip. *Inscrutabili.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Ansam hic nobis praebet *Auctor*, licet loco non
suo, disserendi de potestate Episcopi in exemptos,
quo ad Interdictum, aliasque censuras.
Verba haud facimus de Interdicto *locali genera-* 21
li, nam ei subjici Ecclesias omnes, quantumvis
exemptas, concors est omnium sententia. Quod ve- 22
ro concernit alias species Interdicti, immo in uni-
versum censuras omnes, distingui debent censu-
rae a jure latae, ab iis, quae feruntur ab homine.
An Episcopus declarare possit incursos in censu-
ras a jure latas exemptos, non conveniunt inter se
Doctores. Affirmant enim Fagnan. *in cap. Non* 23
potest num. 12, *de Re jud.* Pignatell. *tom.* 9,
consult. 52, *num.* 7. Card. de Luc. *de Regul.*
disc. 1, *num.* 29, *et discurs.* 65, *num.* 14, *et se-*
quent. Ventriglia *in Prax. to.* 1, *adnot.* 48, §.
unic. num. 34, ibique Carol. Anton. de Luc.
num. 5, aliique. Negant vero Bordon. *in Consil.* 24
Regular. resolut. 6, *quaest.* 7, *num.* 10. Hierony-
mus Garzia in *Politic. Regular. tom.* 1, *tract.* 8,
diss. 3, *dub.* 2, *punct.* 2, *num.* 14. Lezana *in*
Summa verb. Exemptio num. 9. Escann. *in Pro-*
pugnacul. Relig. discept. 13, *cap.* 10, *per tot.* tum
alii.
Mediam sententiam alii tenent, nimirum haud 25
posse Episcopum declarare, posse vero denunciare
exemptos incursos in censuras; Confer Card. Pe-
tra *in Comment. ad Constit. Apostol. constit.* 11,
Alexandri IV, *sect. unic. num.* 11. Media haec
sententia in hoc fundatur, quod declaratio est 26
actus judicialis in ipsos exemptos, adeoque ex de-
fectu jurisdictionis Episcopo minime competere
valeat. Denunciatio vero est actus mere extrajudi-
cialis respiciens nonnisi indirecte exemptos, di-
recte vero Populum Episcopo subjectum, et sic
Episcopo competere potest.
Placet aliis, quod si incursio in censuras sit 27
publica, sed non *notoria*, possit solummodo Epi-
scopus denunciare, non item declarare exemptos
incursos in censuras; sin autem sit itidem incur-
sio notoria, possit et declarare ipsos exemptos in-
cursos in censuras: Consule Clement. *Concord.*
Pastoral. par. 2, *c.* 4, *n.* 42, *et plur. sequent.* ubi 28
hanc reddit rationem, cur possit Episcopus in ca-
su incursionis *notoriae* declarare exemptos incur-

sos in censuras: « Quia (*inquit*) tunc cessat qualitas illa judicialis considerata in casu praecedenti, quaeque non permittitur contra exemptum, » quum in casu veri notorii non requiratur vera » citatio, nec processus, neque opponi possit alia » qua exceptio. » At si in casu notoriae incursionis judicialiter haud sit procedendum, in nihilo videtur differre denunciatio a declaratione, ita ut in nomine, non item in re sit differentia.

Quod attinet ad censuras, quae ab Homine fe-
29 runtur, porro in casibus illis, in quibus exempti Episcopo subjecti non sunt per *Concilium Tridentinum*, *constitutionesque Pontificias*, nequit Episcopus, ex defectu jurisdictionis, censuras ferre; Adi Clement. *Concord. Pastoral. part.* 2, *cap.* 4, *n.* 52, *et sequent.* ubi: « Aliquis tamen casus (*subdit*) poterit considerari, in quo, vigente exemptione, et sic praecisive a jurisdictione Episcopi » in ipsas Personas Exemptorum, possit Ecclesia » exempta locali subjici interdicto, quod utique » eveniet, quoties in ea scandalum, aut aliquod delictum patratur ab iis, qui sunt de Populo, etiam » sine facto ipsorum exemptorum. Tunc enim talis poena solum percutit, et dirigitur in punitionem Populi audientis divina, cujus cura Episcopo est commissa, quin per hoc in aliquo vulneretur exemptio, nam Interdictum hoc casu » non respicit punitionem exemptorum, quibus » licet tunc divina peragere januis clausis ex temperato rigore Interdicti, juxta moderationem citati cap. *Alma Mater*, et suorum priviiegiorum, » unde tota poena videtur inesse respectu Populi ».

Quaestionis autem est, an iis in casibus, in qui- 30
bus Exempti per *Concilium Tridentinum, et Apostolicas Constitutiones* subjecti Episcopo sunt, datum sit ei ferre censuras? Sunt qui tenent, posse Episcopum censuras ferre, si tunc quum eis subiiciuntur, una ipsi potestas fiat censuras ferendi; nequaquam vero si absque potestate hac illi subjiciantur. Vide Escann. *in Propugnacul. Relig. discept.* 14, *cap.* 2, *num.* 12. At posse Episcopum censuras ferre, etiamsi Exempti sine dicta potestate ipsi subjiciantur, auctoritatibus, et rationibus, tum contrariis confutatis firmavit Clemen. *Concord. Pastoral. part.* 2, *cap.* 5, *a num.* 55, *ad plur. sequent.*

ARTICULUS VIII.

A QUIBUS, ET QUIBUS MODIS TOLLATUR, ET RELAXETUR INTERDICTUM.

SUMMARIUM

1. Interdictum latum ad certum tempus, vel sub conditione aliqua, elapso tempore, vel adimpleta conditione, statim per se cessat. — 2. Et si sit latum a Jure ante elapsum tale tempus, et ante adimpletionem talis conditionis Episcopus dispensare non potest, nisi Interdictum proveniat ex delicto occulto nondum deducto ad forum contentiosum. — 3. Interdictum generale locale, vel personale a Jure communi latum, si non reservatum potest tolli ab Episcopo, aut suspendi ad tempus, vel ab alio habente jurisdictionem quasi Episcopalem in Communitatem interdictam. — 4. Non tamen Episcopus posset Interdictum relaxare, si esset latum a Papa tamquam ab homine. — 5. Interdictum locale, sive generale, sive particulare, et Interdictum personale generale non possunt tollere, seu ab illo absolvere Parochi, et alii Confessarii, etiam privilegiati. — 6. Possunt tamen Parochi, et alii Confessarii absolvere ab Interdicto personali particulari non reservato. — 7. Si Interdictum quodcumque per specialem sententiam latum sit ab homine, ordinarie absolvere ab illo potest is solus, qui illud tulit, vel illius Delegatus, vel Successor, aut ejus superior plenam jurisdictionem in illum obtinens. — 8. Sicuti pariter soli supradicti possunt absolvere ab Interdicto lato per sententiam generalem, quando Auctor illius in ipsa generali sententia, ejus absolutionem sibi reservavit. — 9. Interdictum generale locale non potest relaxari ad cautelam. — 10. Quaecumque vero alia Interdicta ad cautelam possunt relaxari. — 11. Subnectuntur additiones ex aliena manu a n. 11, ad 15.

1 Interdictum latum ad certum tempus, vel sub conditione aliqua, elapso tempore, vel adimpleta conditione, statim per se cessat. Sic Glossa communiter recepta *in Clement.* 1, *verb. Donec de Decimis, et* Abbas *in cap.* 1, *de judiciis.*
2 Et sic, si sit latum a Jure, ante elapsum tale tempus, et ante adimpletionem talis conditionis, Episcopus dispensare non potest, nisi Interdictum proveniat ex delicto occulto, nondum deducto ad forum contentiosum, quia censetur tacite reservatum. Pirhing *in Jus Canonic. lib.* 5, *tit.* 39, *n.* 232, et alii.

Interdictum generale, locale, vel personale a Ju- 3
re communi latum, et non reservatum potest tolli ab Episcopo, aut suspendi ad tempus, vel ab alio habente jurisdictionem quasi Episcopalem in Communitatem interdictam, sic colligitur *ex cap. Nuper* 29, *de sent. excomm.* ubi expresse dicitur « quod Legislator specialiter sibi non reservavit, aliis Ordinariis Judicibus concessisse videtur ». Non 4
tamen Episcopus posset Interdictum relaxare, si esset latum a Papa tamquam ab homine, quia Censura specialiter lata ab homine, non potest auferri, nisi ab ipso ferente, vel Delegato, aut Superiore

in ipsum plenam jurisdictionem habente, *ex capit. Pastoralis* 11, §. *Praeterea, de Officio Jud. Ordinar.*

5 Interdictum locale, sive generale, sive particulare, et Interdictum personale generale non possunt tollere, seu ab illo absolvere Parochi, et alii Confessarii, etiam privilegiati, quia ad relaxandum Interdictum locale generale, et particulare, et personale generale requiritur jurisdictio pro foro externo, qualis non est in Parocho, nec in aliis Confessariis, etiam privilegiatis, qui solum habent jurisdictionem pro foro animae, Locus autem, et Communitas non subjacent judicio interno pro foro ani-
6 mae, ut de se patet. Possunt tamen Parochi, et alii Confessarii absolvere ab Interdicto personali particulari a jure lato, et non reservato, ut colligitur ex cap. *Nuper* 29, *de sentent. Excomm.*

7 Si Interdictum quodcumque per specialem sententiam latum sit ab homine v. g. ab Episcopo, ordinarie is solus, qui illud tulit, vel illius Delegatus, vel Successor, aut ejus Superior plenam jurisdictionem in illum obtinens, potest absolvere: *cap. Pastoralis* 11, §. *Praeterea, de Officio Jud. Ordinar. cap. Quaerenti* 26, *de Officio Delegat. cap. Si Episcopus*, Causa 5, *qu.* 3.

8 Sicuti pariter soli supradicti possunt absolvere ab Interdicto lato per sententiam generalem, quando Auctor illius in ipsa generali sententia ejus absolutionem sibi reservavit: *arg. cap. Nuper* 29, *de sent. excom.* Vide dicta *de Absolut. et Excommun.*

9 Interdictum generale locale non potest relaxari ad cautelam: sic habetur expresse *in cap. Praesenti*, 10, *de sentent. excomm. in* 6, his praecisis verbis « Beneficium relaxationis ad cautelam, quoad Interdicti sententias in Civitates, Castra, vel quaelibet alia loca, seu terras aliquas generaliter promulga-
10 tas, locum aliquatenus non habere ». Quaecumque vero alia Interdicta ad cautelam possunt relaxari, sicut Excommunicatio, quia excommunicatio, et Interdictum pari passu procedunt, ut probat ex variis testibus Glossa *in d. c. Praesenti, verb. Declaramus;* ergo sicuti Excommunicatio potest relaxari ad cautelam, ita pariter Interdictum, eo vel maxime, quod non debemus nos facere extensionem ad ullum aliud Interdictum, cum textus praecise loquatur de Interdicto locali generali, ut patet aperte *in dicto capit. Praesenti* 10, *de sentent. Excommunic. in* 6, *supra relat.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Interdictum, ut dictum est *in addit. ad articul.* 11
1, fertur vel uti censura, vel uti poena. Interdi- 12
ctum uti censura, quemadmodum et quaelibet alia
species censurae, non nisi absolutione tollitur. In- 13
terdictum vero uti poena, si elapsum sit tempus,
ad quod fuit latum, non tolli, sed cessare dicitur;
ante vero tempus illud dispensatione tollitur: Hurt. 14
de Censur. tract. de Interdict. difficul. 16, *n.* 46.
A quibus unum, et alterum interdictum tolli pos- 15
sit, breviter, sed perspicue tradit mox laudatus Auctor, qui *num.* 49, tametsi conveniat, Interdictum generale locale tolli haud posse ad cautelam; « Nihilominus, *subdit*, quodcumque Interdictum » adhuc locale generale posse tolli ad tempus ab » eo, qui potest illud totaliter auferre in foro ex- » teriori, et ab eodem posse quoad aliquem effe- » ctum auferri sive ad tempus, sive absque termi- » no, ut quoad aliquam Missam, aut quoad aliquem » sepeliendum : quin interdictum potest a ferendo » ipsum quoad suos effectus limitari, tam quoad » primam impositionem illius, quam quoad conser- » vationem, quia conjunctio omnium effectuum » interdicti non est jure annexa cum ipso, sicut » sunt jure connexi omnes effectus excommunica- » tionis cum ipsa ».

INTERLOCUTORIA SENTENTIA

VIDE VERB. *SENTENTIA A NUM.* 3, *AD* 17, *ET VERB. APPELLATIO ART.* 4.

INTERPRETATIO LEGIS

1 Legis interpretationem culmini tantum principali competere nemini venit in dubium, cum promulgandae quoque legis auctoritatem fortunae sibi vindicet eminentia ». Novella Justiniani *de muliere rapt. pass.* 143, et expressum est in *L. ult. Cod. de legibus* : « Si leges condere soli Imperatori concessum est, et leges interpretari solo dignum imperio esse oportet ». Et paulo post : « Tam conditor, quam interpres legum solus Imperator juste existimabitur » : *eod.* In quem sensum et Innoc. III. Doctoribus decretorum Bonon. respondit, *quod unde jus prodit, interpretatio quoque procedat in C. inter alia* 31, *de Sent. excomm.*

Et merito. « Quis legum aenigmata solvere, et 2
omnibus aperire idoneus esse videbitur, nisi is,

cui soli Legislatorem esse concessum est? *cit. l. ult. Cod. de legib.*

3 Soli itaque Principi reservata est ea legum interpretatio, quae mentem latae legis egrediatur. aut praetextu aequitatis a mente legislatoris recedat. Et hoc ipsum significare voluit Constantinus *in l.* 1. *Cod. eod.* in eo quod rescribit: *inter aequitatem, jusque interpositam* (alii interponendam) *interpretationem nobis solis et oportet, et licet inspicere,* etc. et Valentinianus *l.* 9. *Cod. eod: Duritiam legum oportere Imperatoria interpretatione emendari.* Siquid ergo proposita controversia definiat jus aliter, aliter suadeat aequitas, semper erit servanda lex clara etsi dura, et aspera, et potius cum Ulpiano respondendum: *Hoc per quam durum est, sed lex ita scripta est.* Durum sic, et ab aequitate alienum est, quod nepos post mortem avi neque jure civili ad legitimam avi haereditatem vocetur, neque jure Praetorio ad bonorum possessionem tamquam Cognatus *l. Titius* 6, *ff. de suis et legit. haered., l.* 6, *pr. ff. de injust. rupt. testam., l.* 1, §. 8. *ff. Unde cogn.* §. *et licet* 8. *Inst. de haered. quae ab. intest.* Durum quidem nepotem hunc ab avi successione excludi, a quo non minus descendit, et cujus non minus est sanguis, quam qui, eo vivente, nati, et concepti sunt; at cum lex ita scripta sit, juxta illam, non de illa judicare debet Judex, neque esse ipsa lege elementior: *Nov.* 82, *cap.* 10 Sunt vero, qui putant hanc juris dispositionem, seu melius subtilitatem correctam per *Nov.* 118, *c.* 1: at cum super hoc articulo nulla occurrat emendatio in praedicta Novella, jus vetus et quoad hoc vigere debebit.

4 Nec minus durum illud est, quod qui ad rem alienam servandam impensas fecerit, si remedium jure civili proditum neglexerit de retinenda re, opposita doli mali exceptione, dum res a Domino vindicatur *l. sin autem.* 27, § *ult. l. Sumptus* 48, *ff. de rei vindic. l. Siquis* 11, *eod. etc.* nullam impensarum nomine habeat actionem *l. Si in area* 33, *ff. de cond. indeb. l. Paulus* 14, *ff. de except. doli mal. l.* 14, §. 1, *ff. comm. divid.* Hoc contra aequitatem esse neminem fugit, huic tamen Judex acquiescat necesse est, quin aliud excogitare remedium eidem liceat, quo non possidenti subveniatur, ne sub specie aequitatis a mente Legislatoris recedat *ad l. Benignus* 18, *ff. de legib. vid. Nov.* 82, *c.* 10. *etc.*

5 Hactenus de juris interpretatione disserrere labor irritus videri posset, si ad hominem privatum illa nequam pertineat. Verum non unum dari interpretationum genus manuscripta monuit Glossa, et probari potest *per l.* 1, *ff. de Orig. Iur., l.* 1. §. *qui operas* 6, *ff. ad S. C. Tertull et per alios textus etc.* Et infra habetur ex auctore *art.* 5, *lex quoad cessationem num.* 19, *et plurib. seqq. etc.* quod interpretatio alia sit *Authentica*, seu *necessaria*, alia *Usualis*, alia *doctrinalis.* Ad Principis itaque majestatem spectat authentica, ac necessaria legis interpretatio, deque ea accipiendum quidquid supra adnotavimus, ut videre est *apud.* Barth. Salicet. *et alios ad L.* 1, *ff. de orig. jur.*, Constant. Roger. *in tr. de jur. interpetr. p.* 3, *n.* 1 Caepoll. *ad rubr. ff. de verb. Signifi.*, *Bartol. ad L. omnes populi* 9, *ff. de just. et jur*; Felin. *in C. Pastoralis* 8, *de fid. instrum., et in C. Super. quaest.* 27, *in pr. de off. deleg.*, Abb. *in C. Ex parte* 3, *ff. de verb. signif.*

Caeterum si verba legum non sint adeo clara, ut absque ulla interpretatione intelligi queant, neque usque adeo obscura, ut Legislatoris mens non dignoscatur, dabitur locus etiam interpretationi privatorum, qui, vel Judices sint, vel Jurisconsulti, verba legis ad sententiam interpretando accomodent *L.* 12, *et seq. ff. de legib. et ex L. ult. Cod. eod. tit.* 6

Lex omnis duabus constat rebus, verbis nimirum, et mente, seu sententia *L.* 29, *et seqq. ff. de legib., L.* 5. *Cod. eod. L.* 6, §. 1, *ff. de verb. signif. et ibi* Alciat. Brech. Forner. Cujac. Rebuff. et Goedd. *L.* 15, §. 2, *ff. de jurisd. l.* 3. *Cod. de adult. l. Si ancillas* 63, *ff. de legat.* 1. Tiraq. *ad L. si umquam* 9. *C. de rev. donat.* Duaren. *de legib. Cap.* 8, Angel. *Matthaeuc. lib.* 1, *de jur. cap.* 30, *num.* 14, *et lib.* 2, *Cap* 1. Donell. *lib.* 1, *Comm. cap.* 13, quae ubi inter se conveniant nulla opus est interpretatione *L. Continuus* 137, §. *cum ita re in fin. ff. de verb. oblig. L.* 1, §. *Siquis* 8, *ff de dot. praeleg.* At ubi inter se discrepare videntur verba, et mens, tunc sane ad interpretationem recurrendum est ita quidem, ut mens potius, ac voluntas verbis praevaleat «L non dubium » 5, vers. quod ad omnes etiam legum interpretationes. tam veteres, quam novellas trahi generaliter imperamus, ut Legislatori, quod fieri non vult, tantum prohibuisse sufficiat; caeteraque quasi expressa ex legis liceat voluntate colligere». *Cod. de legib. et Const. Princ. et edict.* Ratio namque legis dicitur anima et Spiritus ipsius legis, verba autem dicuntur Superficies; Merito itaque *in cap. Marcyon.* 64, *caus.* 1, *qu.* 1, « Non in verbis scripturarum, sed in sensu, Evangelium noscitur esse, nec in superficie, sed in medulla, nec in Sermonum folijs, sed in radice rationis ». 7

Ulterius vero ratio dispositionis clare expressa idem omnino est, ac ipsa mens, ac voluntas disponentis: Fingi enim vix potest, quod quis voluerit aliquid diversum, vel contrarium rationi, quam expresse aperuit: Mens namque volens, quod rationi a se expressae non convenit, mens est non sui compos, ostendit enim se non percepisse vim rationis, qua sese motam asseruerit Quod si certa est, et clare expressa, ratio dispositionis, certa pariter esse necessario debet mens, et voluntas disponentis, ex hoc autem sequitur, ut dubiorum verborum interpretatio desumi omnino debeat a ratione quae fuit expressa adeo ut iisdem affigatur unice sensus, qui expressae rationi conveniat, in quo quidem nulla irrepere disceptatio potest, quia, posita certa ratione, apparet statim quid cum 8

ea conveniat, quidve ei opponatur: cognito vero quid rationi conveniat, cognita esse necessario debet mens, et voluntas disponentis, cum ratio, et voluntas unum sint, nec una possit ab altera dissentire.

9 Indubia haec rectae rationis principia pluribus Romanarum, legum testimoniis confirmantur: *L. cum Pater* 77, §. *dulcissimis* 20, *ff. de legat.* 2, *l. Cum Labeo ff. de supr. leg. L. Cum. de Lanionis* 18, §. *Asinam.* 2, *ff. de fund. instr. et instrum. leg. l. pen. ff. ad exhib. l. in ambiguis* 96, *ff. de Reg. jur., l.* 3, *Cod. de const. pec. l. fin. Cod. quae res pign. obl. poss. Can. Humanae aures* 11, *caus.* 22, *quaest.* 5, §. *quotiens* 18, *Inst. de inut. stipul.* Demum *in l. si is, qui animo ff. de acquir. possessione*, clare statuitur omne dictum a sua ratione dirigendum, atque explicandum esse; adeo ut, ubi militat eadem ratio, idem jus statui debeat *l. Illud. ff. ad leg. Aquiliam etc.*: quod cessante ratione dispositionis, cessare quoque debeat dispositio *l. quod dictum ff. de pact. l. Adigere* §. *quamvis ff. de jurepatr.* denique quod, correcta ratione legis, lex ipsa correcta, censeatur; *l.* 1, *ff. de legit. Tut. l. Generali Cod. de Sacr. Eccles.*

10 Ex ratione dispositionis duplex emergit interpetrationis species. Si enim legislator minus scripsit, quam sensit, et tunc ea obtinet interpretatio, quae communiter *extensiva* appellatur: *arg. l. qui quartam* 15, *ff. de legat.* 1, *l. quoties* 9, *ff. de haered. instit.* Aut vero plus, quam sensit, scripsit, et in hoc casu interpretatio *restrictiva* verborum amplitudinem restringit, atque coarctat ad mentem Legislatoris.

11 Sunt qui praeter duas hasce interpretationis species, tertiam addunt nomine declarativam: Caepoll. *in tr. de interp. jur. extens. in praefat. circa fin.* Alberic. *de* Rosat. *in tr. Statut. par.* 1, *qu.* 9, *in pr.* Thuming. *decis.* 26, *n.* 24. Donell. *lib.* 1, *Comm. cap.* 13, 14, *et* 15.

12 Sed hanc declarativae interpretationis speciem rejiciendam monet clarissimus Heineccius, qui quamquam suis in operibus illam aperte distinxerit a restrictiva, et extensiva, in notis tamen *ad* Puffendorf. *de officio hominis, et civis lib.* 1, *cap.* 16, §. 10, fateri non erubuit declarativam hanc interpretationem singulares regulas non requirere; quae cum ita sint, cum caeteris potius videtur confundenda; omnis siquidem interpretatio regulas necessario requirit, quarum ope mens primo intuitu paulo obscurior detegi, ac percipi possit.

13 At quidquid sit de hac declarativa, de extensiva primum, mox de restrictiva interpretatione nonnulla adiiciemus. « Nulla enim (*inquit Caepolla*) pars juris utilior, nulla melior, nulla praestantior, nulla magis frequens, aut usu quotidiana, quam extensiva juris interpretatio ». In hoc autem ratiocinandi genere quam foede erraverint veteres Jurisconsulti pluribus intelligitur exemplis. Sic legimus Aristonis inductionem rejectam a Paulo, eo quod quid de stipulatione recte sentiebat, ad judicia perverse trahebat; *L. inter stipulantem* 33, §. *Si Stichum* 1, *ff. de verb. oblig. Ita Pedium ab eo repraehensum ex eadem causa in d. l.* §. *Sacram.* 5, *ff. de verb. oblig.*: *Sed haec dissimilia sunt: et Julianum in l. Julianus* 20, *ff. de jur. dot. quod non esse simile accepi.* Tractant tamen eam Barth. Caepoli. *in alleg. tract. de extens. jur. interp.* Matth. Mathesilianus *in tractat. extensionis.* Stephan; de Phender. *in tr. de jur. interp. a pag.* 11, *usque ad pag.* 57. Constant. Roger. *de jur. interp. part.* 5, *et seqq.* Everch. *in Topic. in loc a ratione legis ampla, seu generali ad extensionem ipsius legis cap.* 79. Donell. *lib.* 1, *Comm. cap.* 14.

Ex ratione legis itaque ampliiandа lex erit ea interpretatione, quae dicitur extensiva; quod fieri debet, etiamsi taxativis verbis lex fuerit scripta; Talis enim taxatio ad dispares casus excludendos est referenda; apposite ad hanc rem scripsit Cic. *in Topic. num.* 22. « Quod in re pari valet, valeat in hac, quae par est, ut quoniam usu auctoritas fundi biennium est, sit etiam aedium. At in lege aedes non appellantur, et sunt caeterarum omnium, quarum annuus est usus. Valeat aequitas, quae paribus in causis paria jura desiderat ». Vide Voet *in Pandect. lib.* 1, *tit.* 3, *de legib. n.* 20. 14

Etenim « neque leges, neque Senatus Consulta ita scribi possunt, ut omnes casus, qui quandoque inciderint, comprehendantur, sed sufficit et ea quae plerumque accidunt, contineri. Et ideo de his, quae constituuntur, aut interpretatione, aut constitutione optimi Principis certius statuendum est. Nec enim possunt omnes articuli singulatim aut legibus, aut senatus consultis comprehendi, sed cum in aliqua causa sententia eorum manifesta est, is qui jurisdictioni praeest, ad similia procedere, atque ita jus dicere debet. Nam, ut ait Pedius, quoties lege aliquid unum, vel alterum introductum est, bona occasio est, caetera, quae tendunt ad eamdem utilitatem, vel interpretatione, vel certa jurisdictione suppleri »: juxta Julian. et Ulpian. in l. 10, *et seq. ff. de legib.* Lex: *inquit Aristoteles*, etsi vellet, non posset omnia complecti etc. 15

Hujus extensivae interpretationis exempla plura nobis suppedilant Romanae leges. Primum habetur *ex l.* 2, §. *si mater ff. ad Tertull.*; proponitur ibi matrem non petentem tutorem pro filiis excludi ab eorum intestata successione. Quaerit ad hujus legis interpretationem Ulpianus, an mater excludenda quoque sit, si petito, et dato tutore, sed eo postea, vel legitime impedito, vel minus idoneo detecto, neglexerit petere Curatorem; *Text. in* §. *interdum Inst. tit. de Curatoribus*, et excludendam esse decisum fuit, quia ratio legis fuit unice filiis consulere, quibus consultum minime dici poterat, si petitus, ac datus Tutor defecisset. Hinc Ulpianus inquit: « Quid si Curatores non petit? Verba Rescripti deficiunt, sed dicendum 16

est, siquidem Curatorem non petiit, eamdem esse rationem ».

17 Et Paulus in *leg. Senatus Consultum ff. de ritu nupt.* referens dispositionem Senatus Consulti, qua cavetur, *ne Tutor pupillam filio suo, vel sibi nuptui collocet*, statuit, legis Sanctionem extendi quoque ad nepotem ex filio ipsius Tutoris, etsi nil de nepote disponat Hujusce legis extensionem Paulus repetit ex intrinseca ejusdem legis ratione, quae prohibet connubium puellae cum filio Tutoris, quia filius, qui sub patria potestate est, una eademque persona cum patre reputatur. Hoc tamen dicas de jure civili, secus vero in jure Canonico, quod permittit Tutorem pupillam in uxorem ducere, ut habetur ex *Panormitano in cap.* 2, *de secund. nupt.*, *et ex Gothofred. in notis ad l. ex S. C. etc.* Videndae quam maxime sunt; *l.* 32, *ff. ad l. Aquil. l.* 16, *ff. de spons. l. si quis Tutor* 60, §. *Quamvis* 5, *ff. de rit. nupt. l.* 4, *ff. de fund. dot. l.* 11, *ff. de praescript. verb. l.* 29, §. *et quid si tantum* 5, *ff. de lib. et posthum. et l. Filium habeo* 14, *ff. ad S. C. Macedon.*

18 At si ratio dispositionis, cum est amplior verbis, extensivae interpretationi locum praebet, sic ubi constet plus scriptum, et minus intellectum esse, tunc verba restringi debent: *L* 5, *C. de leg. vers. quod ad omnes. L. Paulus respondit* 29, *vers. Sed ea ff. de pign. etc. L. ut gradatim* 11, *ff. de mun. et hon. L. Promittendo* 91, *de jur. dot. L. fin. Cod ad S. C. Vellej. L.* 1, *C. de SS. Eccles. et ibi Accurs. L. fin. Cod. de testam. milit. L. Quidam* 26, *C. de decurs. lib.* 10.

19 Restrictivae interpretationis exemplum desumitur ex L. Maritima, quam refert auctor ad Herennium *lib.* 1, *cap.* 11. « Qui propter tempestatem navim reliquerunt, omnia perdant, navis caeteraque sint eorum, qui in navi remanserint ».

20 Suborta tempestate perterriti, qui in navi erant, scapham conscendunt relicta navi. Unus aegrotus vi morbi detentus permansit in navi. Navi in portum incolumi delata, aegrotus sibi acquisitam navim ex memorata lege contendebat; E contra dominus rem suam persequebatur, ex quo aegrotus, ex sententia legis, navim sibi acquirere non poterat, cum in ejus potestate non fuerit vel navim relinquendi, vel in ea permanendi: Quaesitum fuit de ratione, qua Legislator motus illam condidit legem; Eaquo erat, « ut qui navis servandae causa in navi permansisset, praemium acciperet ». Qua legislatoris posita condendae legis ratione, decidendum fuit, navim domino esse restituendam. Ægrotus enim in navi permansit, non ut navis ipsa servaretur opera sua, sed coacte remansit, quin ad eam servandam ullimode posset conferre. Ægroto itaque legis ratio convenire non potuit, ergo nec dispositio; quapropter restrictiva interpretatione in hac lege opus fuit, ut navis domino adjudicaretur, et ab acquisitione navis, caeterorumque, quae in ea erant, ob inutilem, et coactam permanentiam repelleretur aegrotus. Alterum hujus interpretationis exemplum habes *in l. Cum pater* §. *dulcissimis ff. de Legibus*, et Gloss. *in l. fin.* §. *in computatione ff. de jur. deliber.*

Verum haec ad illustrationem tertiae regulae, quam tradit Auctor *art.* 5. *L. quoad cessationem* 21
num. 27, pro interpretatione legis doctrinali recte facienda dicta sufficiant; Caeterum vero si quis plura super hac re desideret, consulat Val. Giul. Forsten. *de jur. interpetr. lib.* 2, *cap.* 2, *ex Thesaur.* Ev. Othon. *tom.* 2, *pag.* 1009, *et pag.* 1029 *et seq.*

Plures vero interpretationis regulae in promptu 22
sunt apud Auctorem loco *supracit.* inter quas hoc unum monemus, caute saltem accipiendam regulam illam, quae tamquam commune axioma plerumque ponitur, nimirum: *Favorabilia extendenda odiosa restringenda*: Vid. *Auctor l. c. num.* 37, *et* 38. Fundamentum hujusce regulae ex pluribus juris Romani legibus petere arbitratur, qui talem sequitur regulam. Prima Lex est *Cum quidam ff. de lib. et posthum.*, in qua nulla declaratur exhaeredatio in parte, ex quo odiosa est, et in parte valida dicitur institutio, quia favorabilis est; Idemque erui contendunt ex *l. Legatis, l. fin. ff. de transact. l. In omnibus ff. de obligat. et ex l. fin. Cod. de edit. D. Adr. toll.* et ex aliis, quae referuntur a Glossa *in cit. l. Cum quidam etc.*

Hujusce tamen regulae fallaciam demonstrant 23
ipsae Romanae leges, ac primo *in l. Si mater ff. ad* Tertyll. Ibidem mater a filii successione excluditur, si tutorem filiis non expostulet. Poena imposita matri, si tutorem non petat filiis, est certe odiosa, quapropter ex communi axiomate videretur poenalis sanctio ad eum casum tantummodo restringenda, quo filiis tutorem mater non expostulet. At secus in eadem lege deciditur, hanc poenalem sanctionem, et ad eum casum extendendam esse, quo petitus tutor idoneus non sit, vel alio modo deficiat, nec filiis mater Curatorem expostulet.

Magis quoque praedictae regulae elucescit fal- 24
lacia, si animadvertamus quam difficile sit exacte definire quid odiosum, quid favorabile sit: Eadem siquidem juris dispositio potest esse odiosa simul, et favorabilis; quod enim uni accrescit, alteri decrescit; quodque uni prodest, alteri obest. Ut puta dos est favorabilis genero, odiosa socero: privilegium est favorabile privilegiato, odiosum concivi: legatum favorabile legatario, odiosum haeredi: vectigalia favorabilia fisco, odiosa subditis.

Post haec ad usualem legum interpretationem 25
perveniamus; quae usu fori recepta est, ac longaeva rerum judicatarum observantia confirmata.

De hujus interpretationis auctoritate agunt Ro- 26
manae leges, ac praecipue *in tit. ff. de legib.* quarum potissima est *Lex* 23, *eod. etc.* Vide *et l.* 1, §. *Denique ff. de aq. pluv. arcend.* et confirmatur *in l.* 85, *eod. tit etc.* et alibi etc., cujus fundamenta tradit Wurffel *in jurispr. defin.* §. 17,

in l. 23, 37, *et* 38, *ff. de legib.* et exemplum affert ex 2, *F.* 26, *c. Naturales*, quo naturalibus, etiamsi legitimati sint, denegatur successio in feudis; hoc tamen caput ad legitimatos a Principe usus restrinxit. Caetera videbis apud Auctorem *l. c.*

Alia Vide verb. *Lex art.* 5, *a num.* 18, *ad* 21, 27 *et n.* 42.

INTERSTITIA

SUMMARIUM

1. Interstitia quid sint? — 2. Interstitia cur constituta, et quare servanda sint? — 3. Interstitia etiam pro Minoribus Ordinibus sunt servanda. — 4. Quodnam intervallum, seu Interstitium inter unum, et alterum ex Minoribus Ordinibus intervenire debeat? — 5. Pro suscipiendis Ordinibus Sacris debet intercedere intervallum, seu Interstitium unius anni a receptione unius usque ad receptionem alterius. — 6. Hinc a receptione postremi gradus Minorum Ordinum non potest quis promoveri ad Subdiaconatum, nisi elapso Interstitiorum anno. — 7. Item non potest quis promoveri ad Diaconatum, nisi post annum a susceptione Subdiaconatus. — 8. Item non potest quis promoveri ad Presbyteratum, nisi post annum a susceptione Diaconatus. — 9. Anni cursus non est necesse, quod sit naturalis, et solaris, sed sufficit, quod sit Ecclesiasticus. — 10. Episcopus dispensare potest super hujusmodi Interstitia cum suis subditis. — 11. Episcopus Ordinans alienos subditos cum dimissoriis non potest cum eis dispensare quoad Interstitia, nisi hoc in dimissoriis expresse ei concedatur. — 12. Facultas praedicta dispensandi in Interstitiis extenditur etiam ad Vicarium Generalem Episcopi, et Sede vacante transit ad Capitulum, seu vicarium Capitularem. — 13. Episcopus tacite dispensare videtur in Interstitiis, si assumat aliquem scienter intra anni curriculum ad Ordines. — 14. An dispensare in Interstitiis respectu Regularium spectet ad Episcopos, vel ad Praelatos Regulares? *ad n.* 16. — 17. Ad dispensandum in Interstitiis Ordinum Minorum sufficit quaecumque causa. — 18. Ad dispensandum in Interstitio inter Subdiaconatum, et Diaconatum requiritur, et sufficit minor causa, quam in Interstitio inter quatuor Ordines Minores, et Subdiaconatum, major autem causa requiritur ad dispensandum in Interstitio inter Diaconatum, et Presbyteratum. — 19. Quamvis tam Ordinatus, quam Ordinans, non servatis Interstitiis sine dispensatione, nullam Canonicam poenam incurrant, uterque tamen graviter peccat.

1 Interstitia nihil aliud sunt, quam illud intervallum temporis, quod ex Ecclesiae Constitutione interjacere debet inter susceptionem unius, et alterius Ordinis. *Est in re communis.* Talia interstitia, seu intervalla temporum sunt ab Ecclesia constituta, ut nota esse posset, atque per-
2 specta vocationis Clericorum veritas, morum probitas, et capacitas, seu peritia pro cujuscumque Ordinis exercitio, ut habetur ex Concilio Tridentino *sess.* 23, *c.* 11, *de reformatione*, et ex Constitutione Innocentii XII, incip. *Speculatores.*
3 Interstitia temporum etiam in minoribus Ordinibus sunt servanda: *cap. In singulis* 2, *dist.* 73,
4 et Concil. Trident. *loc. cit.* Quodnam autem intervallum inter unum, et alterum ex minoribus Ordinibus intervenire debeat, non reperitur expresse statutum: unde variant Doctores. Quidam enim dicunt sufficere intervallum illud, quod datur de uno die Festo ad alium proximum, cum singulis diebus Festis conferri possint. Ita Sorbus, in Compendio privilegiorum Mendicantium, *verb. Ordo, vers. sic bene*, Campanil. *in diversorio Juris Canonici*, *rub* 6, *c.* 3, *n.* 3. Et verum judicat Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. part.* 2, *allegat.* 11, *n.* 18. Alii autem existimant debere esse intervallum de uno ex Temporibus generalium Ordinationum ad aliud. Ita Ugolinus *de Potest. Episcop. c.* 26, §. 17, *n.* 4. Majol. *de Irreg. lib.* 3, *c.* 24, *n.* 16, et tutius judicat Barbosa *loc. cit. n.* 18.
5 Pro suscipiendis vero Ordinibus Sacris habetur expresse statutum, quod intercedere debeat intervallum unius anni a receptione unius usque ad
receptionem alterius: Sic Concil. Trident. *cit. sess.* 6
23, *c.* 11, 13, *et* 14, *de reform.* Hinc a receptione postremi gradus minorum Ordinum non potest quis promoveri ad Subdiaconatum, nisi elapso Interstitiorum anno, ut expresse statuit Trident. *loc. cit. c.* 11, ibi: « Hi vero nonnisi post annum » a susceptione postremi gradus Minorum Ordinum ad Sacros Ordines promoveantur, nisi necessitas, aut Ecclesiae utilitas judicio Episcopi
» aliud exposcat. » Item non potest quis promove- 7
ri ad Diaconatum, nisi post annum a susceptione Subdiaconatus, ut expresse statuit Trident. *cit. sess,* 23, *cap.* 13, ibi: « Promoti ad Sacrum Subdiaconatus Ordinem, si per annum saltem in eo » non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud » Episcopo videatur, ascendere non permittan-
» tur. » Item non potest quis promoveri ad Pres- 8
byteratum, nisi post annum a susceptione Diaconatus, ut expresse statuit Tridentinum *cit. sess.* 23, *cap.* 14, ibi: « Et hi sint, qui non modo in » Diaconatu, ad minus annum integrum, nisi ob » Ecclesiae utilitatem, ac necessitatem, aliud Episcopo videretur, ministraverint, sed etiam etc. »
Anni cursus, qui inter unum, et alterum Ordinem 9
debet intervenire, non est necesse, ut sit naturalis, et solaris habens trecentos sexaginta quinque dies, sed sufficit, quod sit Ecclesiasticus, videlicet ab una Quadragesima ad aliam, et a Pentecoste et hujusmodi. Sic tenent, et a Sacra Congregat.

fuisse decisum referunt Hieronymus Sorbo *in compendio privilegior. Mendicant. verb. Ordines Sacri, vers. circa id*; Barbosa *de Offic. et potest. Episc. part.* 2, *allegat.* 18, *n.* 2, et super *Concil. Tridentin. sess* 23, *cap.* 13, *num.* 5. Zerola *in praxi Episcop. part.* 1, *verb. Ordo, vers. ad quartum*, Lauretus de Franchis *in controversiis inter Episcopos, et Regulares num.* 264, *et* 265 Reiffenstuel *lib.* 1, *decretal. tit.* 11, *n.* 145, ubi recte addit, quod neque annus Ecclesiasticus adeo necessario requiritur, quin sufficere possit annus naturalis completus, cum Conc. Trid. *loc. cit.* non plus requirat, quam annum integrum, ut revera est annus naturalis, et solaris.

10 Episcopus dispensare potest super hujusmodi Interstitiis cum suis subditis: *Communis*, et habetur aperte ex Concil. Trident. *loc. cit.* ubi id relinquit judicio Episcopi, ibi: « Nisi necessitas, aut Ecclesiae utilitas judicio Episcopi aliud exposcat . . . . Nisi aliud Episcopo videatur . . . . Nisi ob Ecclesiae utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur ».

11 Episcopus autem Ordinans alienos subditos cum Litteris Dimissoriis advenientes, non potest cum istis quoad Interstitia dispensare, nisi hoc in Dimissoriis expresse ei concedatur. Sic responsum fuisse *a Sac. Congreg. Episcop. Episcopo de Alife die* 9. *Augusti* 1593, referunt, et tenent Piasec. *in praxi nova Episcop. part.* 1, *cap.* 1, *nu.* 11, *pag.* 29, ubi dicit ita communiter servari in praxi, Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. part.* 2, *alleg.* 18, *n.* 9, cum plurimis aliis ibi citatis, Reiffenstuel *l. c. num.* 153, et alii *arg. Concil. Trid. l. cit* ubi vult servari Interstitia in collatione Ordinum: « Nisi necessitas, aut utilitas Ecclesiae judicio Episcopi aliud exposcat, *vel*, nisi ob Ecclesiae utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur ». Cognoscere autem, et judicare de necessitate, aut utilitate suae Ecclesiae spectat ad proprium Dioecesanum Episcopum, et non ad Episcopum Ordinatorem; cum hic, velut extraneus, nequeat eam dignoscere, nec de ea judicare. Eo vel maxime, quod Concil. *ead. sess.* 23, *cap.* 16, habet expresse, ut sequitur: « Cum nullus debeat ordinari, qui judicio sui Episcopi (*pondera ly* sui Episcopi) non sit utilis, aut necessarius suis Ecclesiis ».

12 Facultas praedicta dispensandi in Interstitiis extenditur etiam ad Vicarium Generalem Episcopi, et Sede vacante transit ad Capitulum, seu Vicarium Capitularem: Sic quoad utrumque declaravit Sacr. Congregat. Concil. ut referunt Lauretus de Franchis *in controversiis inter Episcopos, et Regulares num.* 256. Reiffenstuel *loc. c. n.* 155, et tenent Marchinus, Quaranta, Armendariz, Piasec. et alii plurimi cum Barbosa *in cit. alleg.* 18, *n.* 6, *et super Trident. sess.* 23, *cap.* 13, *n.* 7.

13 Episcopus tacite dispensare videtur in Interstitiis, si assumat aliquem scienter intra anni curriculum ad Ordines: Majol. *de Irregul. lib.* 3, *cap.* 24, *n.* 14. Carolus de Grassis *de effectibus Cleric. in praelud. n.* 342. Lauretus de Franchis *loc cit. n.* 260. Reiffenstuel. *loc. cit.* 156. Barbosa *cit. alleg.* 18, *n.* 7, *et* 8, *et super Trid. loc. cit. num.* 9, cum pluribus aliis ibi citatis.

An autem dispensare in Interstitiis respectu Regularium spectet ad Episcopos, vel ad Praelatos Regulares: variant Doctores. 14 Plurimi enim, ut Hieronymus Sorbo, Confectius, Molfesius, Bonacina, Piasec. Riccius, Villalobos, Rodericus, Miranda, Homobonus, Portell. Marchinus, Ugolinus, Henriquez, Lezana, Gennensis, Menochius, et alii apud Barbosam *cit. alleg.* 18, *num.* 10, *et super Trident. cit. cap.* 13, *num.* 8, tenent spectare ad Episcopum Ordinantem, et Parasellus *in suo libro privilegiorum sol.* 225. Lauretus de Franchis *l. c. n.* 255. Barbosa *l. cit. n.* 10, et alii Auctores apud Aversam referunt, Sacr. Congregat. censuisse expresse, ut infra, nempe: « Superiores Regulares » non posse dispensare super Interstitiis Regularium Ordinandorum, sed id pertinere ad Episcopum Ordinantem, qui tamen, quoad causam dispensandi, judicium suum formare debet ex attestatione Superiorum Regularium ». Multi vero, ut Suarez, Hurtad., et alii apud La Croix *l.* 6, *part.* 2, *n.* 2300, et alii apud alios tenent, posse Superiores Regulares dispensare cum suis subditis Regularibus in Interstitiis; tamen ut recte dicit La Croix *l. c.* id tantum intelligitur ex privilegio, quod creduntur communiter habere. 15 Unde ad conciliandos Doctores, et ad evitandas confusiones, dicendum est, primam opinionem veram esse de illis Regularibus, qui post Concilium Tridentinum, neque per specialem concessionem, neque per communicationem habent Apostolicum privilegium suscipiendi Sacros Ordines *extra Tempora* tribus diebus Dominicis, aut Festivis continuis, vel interpolatis, sicque non servatis Interstitiis: Secundam vero opinionem veram esse de illis Regularibus, qui post Tridentinum, sive per specialem concessionem, sive per concessam communicationem, habent supradictum Apostolicum privilegium. Nam quo ad hos jam ipsemet Summus Pontifex dispensavit in Interstitiis, sicque non indigent ulteriori dispensatione Episcopi: imo neque proprii Praelati. Sic expresse Reiffenstuel *l. c. n.* 157. La Croix *l. c.* ubi, ut supra fuit notatum, dicit, quod id tantum intelligitur ex privilegio, quod creduntur communiter habere: Rosign. *de Ordinibus Ecclesiasticis part.* 1, *q.* 2, *art.* 9, *n.* 9, et favet Barbosa *cit. alleg.* 18, *num.* 11, ubi sic praecise dicit: « Est tamen hic valde observandum, Regulares ex privilegio concesso a Gregorio XIII. Societati Jesu, et ex alio concesso a Clemente VIII, *die* 23, *novemb.* 1596. Congregationi S. Joannis Evangelistae in Portugallia, quod refert Portell. *in dub. Reg. verb. Ordines Sacri n.* 4, posse ordinari non servatis Interstitiis, etiam ad Ordinem Presbyteratus, etiam absque praevia functione praecedentis Ordinis; imo etiam per extra Tempora, quod privilegium communicatur aliis Regularium Ordinibus,

non obstante prohibitione communicationis per eumdem Gregorium XIII. Ita Fr. Emmanuel *qq. Reg. t.* 1, *q.* 23, *art.* 5. Hieronym. Roderic. *in comp. qq. Reg. resol.* 106, n. 20. Diana *resol. moral. to.* 3, *tract.* 2, *de dub. Reg. res.* 112. Marchin. *tr.* 1, *de Sacr. Ord.* in *Communi*, *part.* 7, *cap.* 2, *n.* 4. Quidquid dicant Suarez, et Vasquez *citati supra*, *all.* 17, *n.* 7 ». Hactenus Barbosa.

16 Et quod tale privilegium concessum Societati Jesu a Gregorio XIII. Constitut. incip. *Pium, et utile*, scilicet quod etiam, extra tempora a Jure statuta, tribus Dominicis, aut aliis Festis diebus, etiam continuis: possint a quocumque Catholico Antistite communionem Sedis Apostolicae habente ad Sacros, etiam Presbyteratus, Ordines promoveri, communicetur illis Regularibus, qui ipsius Societatis privilegia per posteriores concessiones Apostolicas expresse communicant, non obstante prohibitione Gregorii XIII de tali communicatione, ultra supradictos, et alios late probant Reiffenstuel *lib.* 1, *decretal. tit.* 11, *n.* 51, et Rosignol. *loc. cit. art.* 8, *num.* 2, *et sequent.* Et ratio est, quia licet Gregorius XIII, in dicta Constitutione §. 4, expresse prohibuerit tale privilegium communicari aliis etiam qui sua privilegia cum ipsa Societate Jesu expresse communicant; nihilominus, cum par in parem non habeat imperium, *c. Innotuit* 20, *de electiom.* per dictam clausulam ipse non potuit ligare manus suorum Successorum, quin eamdem gratiam aliis quibusdam Ordinibus concederent, seu communicarent, prout de facto Clemens VIII, *die* 23, *Novemb.* 1596, concessit Congregationi S. Joannis Evangelistae in Portugallia, ut possint ordinari extra tempora, et per quemcumque Episcopum communionem Ecclesiae Catholicae habentem tribus Dominicis, vel tribus Festivis diebus continuis, vel interpolatis, etiam non servatis Interstitiis; Quod privilegium sese vidisse testatur Portell. *in dub. Reg. verb. Ordines Sacri num.* 4. Et idem Clem. VIII. Constit. incip. *Ratio Pastoralis*, concessit, et communicavit Fratribus Minoribus omnia privilegia quomodocumque concessa, et concedenda omnibus aliis Ordinibus tam Mendicantibus, quam non Mendicantibus, quod et eis concessit novissime Benedictus XIII. Constitut. incip. *Summe decet*, etiam expressis privilegiis Societatis Jesu, quod et concessit expresse etiam suo praeclarissimo Ordini Praedicatorum Constitut. incip. *Pretiosus*; quod et fecit etiam variis aliis Ordinibus. Et Rosignolus *loc. cit. art.* 8, *n.* 4, testatur, fuisse per alios Pontifices post Gregorium XIII, communicata suae Congregationi omnia privilegia Societatis Jesu, et etiam dato, quod alii Regulares non communicarent in tali privilegio ratione concessionis factae a Gregorio XIII. Societati Jesu, gauderent tali privilegio ratione concessionis factae a Clemente VIII, supradictae Congregationi S. Joannis Evangelistae in Portugallia, quotquot participant privilegia dictae Congregationis.

17 Ad dispensandum in Interstitiis Ordinum minorum sufficit quaecumque causa: *Communis*, cum Barbosa *supra Concil. Trident. sess* 23, *cap.* 11, *n.* 5, *et cit. alleg.* 18, *n.* 5. Reiffenst. *loc. cit. n.* 148, *arg. Concil. Trident. cit. sess.* 23, *cap.* 13, ubi videtur requiri solum prudens arbitrium Episcopi, ibi: *Nisi aliud Episcopo expedire magis videretur.* Unde consuetudine plurimis in locis recep- 18
tum est, ut eodem die, et sub eadem ordinatione quatuor Ordines minores simul conferantur, quam consuetudinem valere declaravit Sacra Congregatio Concilii, ut refert, et tenet Fagnanus *lib.* 1, *decretal. in cap. De eo* 3, *de tempor. Ordinat. num.* 41, *et* 42. Ad dispensandum in Interstitio inter Subdiaconatum, et Diaconatum requiritur, et sufficit minor causa quam in Interstitio inter quatuor Ordines Minores, et Subdiaconatum. Major autem causa requiritur ad dispensandum in Interstitio inter Diaconatum, et Presbyteratum: *Communis*, *arg. cit Concil. Trident* quod pro dispensando in Interstitio inter Subdiaconatum, et Diaconatum requirit solum prudens Episcopi arbitrium, ut patet *cit. sess.* 23, *c.* 13, ibi: *Nisi aliud Episcopo videatur.* Pro dispensando autem in Interstitio inter quatuor Ordines minores, et Subdiaconatum requirit determinate saltem disjunctive causam necessitatis, aut utilitatis Ecclesiae, ut patet *ib. c.* 11, ibi: *Nisi necessitas, aut Ecclesiae utilitas judicio Episcopi aliud exposcat.* Pro dispensando vero in Interstitio inter Diaconatum, et Presbyteratum requirit determinate nedum disjunctive, sed conjunctive una simul utilitatem, ac necessitatem Episcopi judicio discernendam, ut patet *ib. c.* 14. ibi: *Nisi ob Ecclesiae utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur.*

Quamvis tam Ordinatus, quam Ordinans, non 19
servatis Interstitiis sine dispensatione, nullam Canonicam poenam incurrant, ut sentiunt communiter Doctores cum Barbosa *cit alleg.* 18, *n.* 14, *et super Trid. cit. sess.* 23, *cap.* 13, *num.* 10, *et* 11, et Rosignol. *loc. cit. num.* 14, ex quo in Jure Canonico nulla expresse reperiatur poena imposita adversus ipsos, tamen uterque graviter peccat, ex eo, quod uterque sit transgressor Sacrorum Canonum in materia gravi, cujusmodi est illa Ordinum; et frustra insudassent tot Concilia, et Summi Pontifices unanimes in prohibenda gravibus verbis Ordinatione, non servatis Interstitiis, si levibus de causis, et tantum sub levi posset transgredi. Neque ex eo quod nulla imponatur poena, potest dici, quod nulla, vel saltem non gravis culpa in ejus transgressione committatur; quandoquidem plura sub gravi prohibentur, quae tamen alicui poenae non subduntur, nisi aeternae, quando talis transgressio non remittitur. Sic tenent Navarrus *consil.* 4, *et* 6, *de tempor. Ordinat.* Julius Caesar Maddius *de Sacris Ordin. cap.* 9, *num.* 11. Suarez *de Censuris disp.* 31, *sect.* 11, *num.* 43. Barbosa *cit. alleg.* 18, *num.* 14, cum multis ibi citatis, Rosignol. *loc. cit. num.* 14, et alii, ipso teste, magis communiter.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

20 De veteri, et nova Ecclesiae disciplina circa interstitia, vide Morin. *de Sacr. Ord. part.* 3, *cap.* 3, *et plur. sequent.* Van-Espen. *Jur. Eccles. univ. part.* 1, *tit.* 1, *cap. num.* 4, *et* fusius, *part.* 2. *tit.* 9, *cap.* 5, *per tot.*

21 Hic vero non est omittendum, quod ex Constitutione *Benedicti XIV*, cui initium est: *Impositi*, Privilegium suscipiendi Ordines a quocumque Antistite extra tempora, de quo disserit *Auctor n.* 16, illis solummodo Regularibus suffragatur, quibus 22
post Concilium Tridentinum nominatim, atque recta, nequaquam vero per communicationem concessum sit; et privilegium hoc non censetur concessum, nisi vel post ipsius Concilii Tridentini confirmationem fuerit reipsa concessum, vel quatenus ante concessum, et postea confirmatum asseratur, hujusmodi confirmatio in forma specifica cum litterali veteris indulti insertione, ejusque expressa innovatione facta dignoscatur.

INTRUSUS IN BENEFICIUM

VIDE VERB. *BENEFICIA ART.* 7, *A NUM.* 19, *AD* 27, *ET ART.* 10, *A NUM.* 116.

INVIDIA

SUMMARIUM

1. Invidia quid sit? — 2. Invidia est genuina proles superbiae. — 3. Invidia ex genere suo est peccatum mortale contrarium Charitati. — 4. Potest autem esse peccatum veniale, vel ex defectu consensus, aut advertentiae sufficientis, vel ex parvitate materiae. — 5. Unde peccati invidiae gravitas mensuranda est ex magnitudine boni corporalis, vel spiritualis, quod invidetur; et sic omnium gravissimum est invidia fraternae Charitatis. — 6. Invidia quinque speciales habet filias, quae assignantur. — 7. Invidia est poena continua invidi. — 8. Dantur tres aliae tristitiae affectiones invidiae consimiles, scilicet Indignatio, Æmulatio, et Timor. — 9. Indignatio quid sit, et quando licita, vel illicita? — 10 Æmulatio quid sit, et quando licita, vel illicita? — 11. Timor quid sit, et quando licitus, vel illicitus? — 12. Invidus proprie, et rigorose quis sit, et unde dictus?

1 Invidia est inordinata tristitia de bono proximi, quatenus est propriae gloriae, vel excel-
2 lentiae diminutivum. *Est in re communis.* Unde, ut vides, Invidia est genuina proles Superbiae, cujus inordinatio consistit in hoc, quod quis ita inordinate amet, vel appetat sibi propriam excellentiam in bonis veris, vel fictis, ut nolit talia, vel similia bona inesse proximo, et proinde, si videat ea proximo inesse, invidet, tristatur, ac veluti tangitur amarulento affectu. Hinc de invido S. Augustinus *lib.* 11, *de Genesi ad litt. cap.* 14, sic praeclare scripsit: « Amando quisque excellentiam suam, vel paribus invidet, quod ei coaequentur, vel inferioribus, ne sibi coaequentur, vel Superioribus, quod eis non coaequentur ».

3 Invidia ex genere suo est peccatum mortale contrarium charitati, quia charitas gaudet de bono proximi; invidia vero tristatur de bono proximi. Peccatum autem charitati oppositum esse ex genere suo mortale docet S. Thomas 2, 2, *quaest.* 36, *art.*
4 3, et alii passim. Dicitur autem notanter *ex genero suo*, quia potest esse veniale, vel defectu consensus, aut advertentiae sufficientis, vel ex parvitate materiae, ut contingere solet quandoque in pueris, qui de parvis, et levibus aliorum puerorum bonis tristitiam capere solent.

Unde peccati Invidiae gravitas mensuranda est 5
ex magnitudine boni corporalis, vel spiritualis, quod invidetur. Hinc omnium gravissima est invidia fraternae charitatis, qua quis invidet proximo bona spiritualia, ac dona Spiritus Sancti, ipsamque charitatem, et gratiam Dei, virtutem, et sanctitatem, quia nimirum omnia illa propriam suam excellentiam minuere, sui vilipensionem causare, aut certe vitam, et actus suos redarguere, et condemnare videt, et aestimat. Unde odium, detractiones, temeraria judicia, persecutiones justorum oriuntur; et ideo haec invidia dicitur peccatum in Spiritum Sanctum, quia, qui sic invidet, etiam Spiritui Sancto invidet, qui in donis suis, et operibus glorificatur. Sic talis fuit invidia mortifera Cain occidentis fratrem suum Abel, de quo 1, *Joann.* 3. « Haec est annuntiatio, quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum. Non sicut Cain, qui ex maligno erat, et occidit fratrem suum; et propter quid occidit eum? quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem justa ».

Simili invidia tabidi clamant impii Sapient. 1. « Circumveniamus hominem justum, quoniam dis-
» similis est operibus nostris; Gravis est nobis ad
» videndum, quoniam dissimilis est aliis vita il-
» lius ».

6 Invidia jure optimo numeratur inter vitia capitalia, quia ex ipsa tamquam ex capite multa alia peccata originem ducunt, ut patet ex quinque Filiabus, quas ei assignat S. Gregorius *lib.* 31, *moral. cap.* 17, Prima scilicet *Odium*, quo quis mala vult illi, cui bona invidet. Secunda *Susurratio*, qua apud alios invisum reddere molitur eum, cui invidetur, adeoque amicitiam dissolvere. Tertia *Denigratio*, qua quis denigrat bonam famam,
7 quam proximo invidet. Quarta *Exultatio* in adversis proximi. Quinta *Afflictio* in prosperis proximi. Et haec est poena continua invidi, qua suo livore tabescit, ac velut serpentina morsicatione cor exedit, juxta Psalm. 111. « Peccator videbit, et irascetur, dentibus suis fremet, et tabescet, desiderium peccatorum peribit. » Unde egregie S. Bonaventura *in dieta salutis tit.* 1, *cap.* 4, de invido sic ait: « De bonis aliorum affligitur, de me-
» lioratione deterioratur, de profectu deficit, de
» pinguedine macrescit, de sanitate infirmatur, de
» vita moritur, et ipse amittere se putat quod alii
» lucrantur, et sicut diligentibus Deum omnia
» cooperantur in bonum, ita invido omnia coope-
» rantur in malum. Et S. Isidorus *lib.* 2, Syno-
» nim. *cap.* 8, sic optime concludit: Invidia sibi
» primum nocet, primum se mordet, primum au-
» ctorem suum rodit . . . . . sensum comedit, pe-
» ctus urit, mentem afficit, cor hominis quasi
» quaedam pestis depascit. »

8 Tres aliae dantur tristitiae affectiones, quae cum invidia similitudinem quamdam praeseferunt, nempe *Indignatio, Æmulatio, et Timor*, de quibus optime S. Thomas 2, 2, *q.* 36, *art.* 2, ex Aristotele
9 2, *Rhetor c.* 9, *et* 10, *Indignatio*, seu *Nemesis* est affectio, qua quis tristatur, quod bona temporalia v. g. Divitiae, Dignitates, Officia, Beneficia, et hujusmodi obveniant impiis in via sua. Haec affectio et tristitia est peccaminosa, et mala, si tendat in talia bona quatenus absolute sunt proximi, quia ipsum proximum ex charitate debemus amare, et de ejus bonis potius gaudere, quam tristari; et a fortiori est mala, si tendat in talia bona quatenus ex justa Dei dispositione ob certos, et semper bonos fines, etiam indignis proveniunt; sic etiam sapit blasphemiam, et est contra voluntatem Dei, cui nostra voluntas in volito formali cognito numquam repugnare, sed semper conformari debet. Unde contra hanc tristitiam David ait *Psal.* 36. « Noli aemulari in eo, qui prosperatur in via sua, in homine faciente injustitias. » Bona autem, et licita est haec tristitia, et affectio, si tendat in talia bona, quatenus humana voluntate, ac potestate contra justitiam indignis obveniunt, aut prout eis indigni ad peccandum abutuntur. *Communis.*

Æmulatio, seu zelus est affectio, qua quis tri- 10
statur de bono alterius, non quia ipsius est, sed quia simili bono ipse caret. Haec affectio, et tristitia est bona, et laudabilis, sive versetur circa bona animi, v. g. merita, bona opera, virtutes, et scientias, cum talem aemulationem praecipiat Apostolus 1, *ad Corinth.* 12, dicens: *Æmulamini Charismata meliora;* et S. Hieron. Epist. ad Letam, de ejus filia sic scribit: « Habeat socias, cum quibus discat, quibus invideat, quarum laudibus mordeatur »; sive versetur circa bona temporalia aemulanti convenientia: (*) sic enim Opifex videns alios suo opificio familiam suam commode alere, merito aemulatur, et dolet se non posse suo opificio ita commode alere suam; sic mercator licite quidem tristatur, quod ipse non vendat tantum, quantum alter, seu ad se non accedant tot emptores, quot ad alterum, quia ipse non tristatur

(*) Auctoris assertio, qua ait, tristitiam bonam esse, et laudabilem. *si versetur circa bona temporalia aemulanti convenientia*, difficultatem aliquam pati existimarunt docti Censores; et quidem jure, meritoque. Nam dum tristitiae affectus ex libera animi determinatione pendet, ut et laudabilis sit, bonum et laudabilem finem habeat oportet, atque hominem ad virtutem incitare, et perficere debet; boni enim, et laudabiles affectus virtutem promovent, et fovent, ac homines meliores faciunt. At dum tristitia in homine sit ob temporarium bonum alterius hominis, ubi laudabilis finis est? In eo enim actu, qui ad Deum actu, aut virtute non referatur, laudabilis finis desideratur: in eo vero, qui ob temporarium proximi bonum tristetur, tristitiae finis non est Deus, hoc est deliberatus ille tristitiae actus non refertur in Deum, nec actu, nec virtute, nec implicite, ut consideranti patet. Cum ergo illius tristitiae finis, bonum sit temporarium, quod alter homo possideat, quodque sibi cupiat is, qui tristatur, manifestum est, aut ex superbiae, aut ex avaritiae fonte, aut ex prava invidia affectum illum originem trahere; quia tristatur tum homo de alterius bono, ex eo, vel quod majorem aliis gloriam sibi cupiat, vel quod ditiorem aliis se esse optet, vel denique, quod ipsi displiceat inesse in proximo bonum, quo ipse careat. Rursus: quod charitati obest, et praecepto illi adversatur, quo proximum diligere debemus sicut nosmetipsos, non bonum et laudabile, sed malum et vitiosum est. At tristitia illa, qua tristatur homo ob temporarium bonum alterius hominis, charitati obest, et praecepto illi contraria est, quo debemus proximum sicut nosmetipsos diligere. Nam, qui ita proximum diligit, de illius bono non tristatur, sed gaudet. Dicet vero bonam ac laudabilem esse tristitiam illam, quia ad scientiam, ad virtutem, et ad aliud bonum temporarium comparandum hominem excitat. Sed si charitati adversatur, si superbiam, et alia quae diximus vitia fovet, qua ratione bona, et laudabilis esse poterit? Numquid quia terrenos fovet affectus? At hos compescere, ac rationi subjicere, et in honestum finem dirigere Christi Theologia docet, non vero aemulatione fovere.

Multo majorem vero difficultatem patitur, quod circa ejusdem numeri finem affirmat, dum ait *illicite tamen saltem venialiter tristaretur Mercator, si doleret; etc.* Nam dum Mercator tristatur ob emptorum concursum ad alterum, quatenus huic ejusmodi concursus bonus esset, gravissime contra charitatem peccat, si consensus, et debita advertentia adsit, quemadmodum Auctor num. 8, et sequentibus probat; charitas enim gaudium excitat ob bonum proximi sicuti ob bonum nostrum. Mercator vero ille tristitiam gaudio oppositam in se excitaret, atque foveret. Grave ergo invidiae peccatum committeret.

de alterius bono, sed de suo proprio damno, seu cessatione lucri, quod alioquin juste habere posset. Illicite tamen saltem venialiter tristaretur, si doleret, quod plures emptores concurrerent ad alterum, quatenus ille concursus alteri bonus est. Sic communis Doctorum.

11 Timor est affectio, qua quis tristatur de bono alicujus in quantum prudenter timet, ne ille ex tali bono ansam capiat nocendi sibi, aliisque innoxiis, aut Reipublicae, seu Ecclesiae. Et haec affectio, et tristitia ex se bona est, et licita, ut de se patet, et clare demonstrat S. Gregorius *lib.* 22, *moral. cap.* 6, his verbis: « Evenire plerumque » solet, ut non omissa Charitate, et inimici nos » ruina laetificet, et rursus ejus gloria sine invi» diae culpa contristet, cum et, ruente eo, quos» dam bene erigi credimus, et, proficiente illo, » plerosque injuste opprimi formidamus. » Illicita autem est talis affectio, et tristitia, si temere, ac imprudenter sinistram talem suspicionem, aut judicium de proximo quis concipiat, seu si quis doleat, et tristetur de bono alterius, v. g. de Officio alicui collato, in quantum praevidet ipsum esse tali Officio recte usurum, et sibi, aliisque male agentibus debitas poenas esse inflicturum: *Communissima.*

Ex omnibus supradictis colliges, illum solum 12
esse proprie, et rigorose invidum, qui dolet, et tristatur, quod alter Officium, Dignitatem, Beneficium, Haereditatem, aliudve hujusmodi bonum temporale, et a fortiori alia bona spiritualia, ut spiritualia dona Spiritus Sancti, et hujusmodi obtinuerit, in quantum ratione ipsorum evenit, quod ille apud omnes prae se excellat, et major, seu melior se ab omnibus habeatur. Invidus enim dicitur, quod non sit videns, quia bona alterius sine tristitia videre non potest. Baldel. *d.* 29. *l.* 3, et alii passim.

JOB PROPHETA

1 Job dicitur natus matre *Bosra*, patre *Zara*, vel *Zareph*, Isaaci pronepote, nam Abraham genuit Isaac; hic Esau; hic Rahuel; hic Zara; hic Job; *Gen.* 36. Fuit ergo Job quintus ab Abrahamo. Sic traditur in Appendice libri Job, quam septuaginta Interpretes, et Ss. Ambrosius, Chrysostomus, Augustinus, Eusebius, et alii Patres in Catena, et a Bellarmino citati, passim ut legitimam admittunt. Hic habitavit in terra Hus, seu in Ausitide in orientali Idumaea, in Bozrae finibus. Et ut Rex imperavit in Edom post Balac seu Bela, ut in Genesi nominatur; et regem fuisse ipsemet Job satis innuit *cap.* 19, *v.* 9, et alibi. Immo Regem regum fuisse probat Pineda in *cap. prim. Job. v.* 3, ubi dicitur: « erat vir ille
2 magnus inter omnes orientales. » Fuit idem etiam Sacerdos, ut patet ex sacrificio, quod obtulit *vers.*
3 5. Fuit et Propheta, inquiunt Ss. Hieronymus, Augustinus, Gregorius, ut colligitur ex *cap.* 14,
4 *v.* 1. Et insuper Martyr, immo multis martyribus majorem vocat S. Chrysostomus, cum aliis, quos passim citant Pineda, et Salianus.
5 Jobum fuisse sub id tempus, quo mortuus est Isaac ejus abavus, et quidem ipso anno, quo Jacob cum suis in Ægyptum descendit; sicque vixisse sub tempus habitationis hebraeorum in Ægypto, et pertigisse ad tempora Moysis, colligitur ex communiori, et verosimiliori sententia, quam tenent Philo, Aristaeas, Athanasius, Chrisostomus, Augustinus, Theodoretus, et ex recentioribus Abulensis, Pererius, a Lapide, Pineda, et alii; vixit enim ducentis, et pluribus annis: *Job cap. ultim. vers. ultim.* Haec ex eruditiss. Tirino *Comment.*
6 *in Gen. cap.* 36, *et in Job cap.* 1, ubi insuper addit, trigesimo post anno Jobum uxorem duxisse *Bosorram* Arabissam, ac sub idem tempus regnum administrasse. Calmetus autem in Dictionario verb. *Job* §. *Rerum a Job gestarum*, refert, Scriptores alios tradere Jobi uxorem vocatam fuisse *Ramissam* e genere *Loth*, idest Moabitidem, vel Amonitidem.

ADDITIONES CASINENSES.

Job virtute, patientia, et pietate insignis terram Hus, seu Ausitidem in orientali Idumaea in Bosrae finibus incolebat.

Quando ortus sit, quaque tempestate floruerit, dissidentibus scriptoribus, valde incertum. Ad Graecorum, et Arabum Job exemplarium calcem, atque in veteribus vulgatis latinis Bibliis, haec, ut ajunt, ex Syriaco excerpta leguntur: «Hic in terra » quidem Ausitide redditur habitans in finibus I» dumaeae, et Arabiae, et erat ei nomen Jobab. » Cum autem accepisset uxorem Arabissam, gene» rat filium, cui nomen Emmon. Erat autem ipse » ex Patre quidem Zara de filiis Esau filius, matris » autem Bosrae: ita ut ipse sit quintus ab Abra» ham. Et hi sunt Reges, qui regnaverunt in Edom, » cuius regionis etiam ipse dominatus est: primus » Balac filius Beor, et nomen Civitatis ejus Den» naba; post Balac autem Jobab, qui vocatur Job; » post hunc autem Asom, qui erat dux ex regione » Themanitide; post hunc autem Adad, filius Ba» rad, qui excidit Madiam in campo Moab, et no» men Civitatis ejus Gethem: Amici autem, qui » ad eum venerunt, Eliphaz de filiis Esau Thema» norum, Baldad Tyrannus Sauchaeorum, Sophar » Rex Minaeorum.

Haec omnium vetustissima est Jobi Genealogia, cui Aristaeas, Philo, Polyhistor apud Eusebium *lib.* 9, *cap.* 23 *Praepar. Evang.* suffragantur. Neque sane rejici posse videtur, quippe a veteribus Patribus comprobata; ita ut a Judaeis ad nos devenisse affirmare fas sit.

Insuper ex Sacris litteris id ipsum vel colligi potest: siquidem in cap. 36 *Genes. v.* 31, 32, 33, ubi Genealogia filiorum Esau recensetur, haec habentur; « Reges autem, qui regnaverunt in terra E- » dom, antequam haberent Regem filii Israel, fue- » runt hi : Bela filius Bear, nomenque urbis ejus » Denaba. Mortuus est autem Bela, et regnavit pro » eo Jobab filius Zars de Boaera ». Haec totidem verbis repetuntur 1, *Paralip. v.* 43, 44. Jam vero » communiter persuasum est, Jobab ipsissimum es- » se S. Jobum patientiae exemplum illustre »; Sic Calmetus *in Genes. loc. cit.*

Hinc sequens Genealogia de Jobo subnecti potest, ut eumdem Moysi coaevum ex magis recepta opinione faciamus.

Abraham
|
Isaac
|

Jacob	Esau
Levi	Rahuel
Amram	Zara
Moyses	Jobab, seu Job.

Quoad vero ejus historiam spectat, haec ex S. textu deprompta nosse satis sit.

Job virtute, et Religione eximius, pecoribus, atque mancipiis ditissimus, maribus septem, foeminis vero tribus ex eadem probabiliter uxore susceptis, apud Orientis regiones, et omnes citra, et ultra Jordanem populos maximi fuit. Ejus filii per circulum vicissim sese convivio excipiebant; circulo autem peracto, plus pater pro eorum singulis holocaustum Deo immolabat, ut si quid forte deliquissent, ignosceret. Adhaec ab omni non modo operum, sed etiam mentis nequitia adeo procul erat, ut se cum oculis suis convenisse dicat, ne vel virginem intueretur; ac insuper pauperibus, pupillis, viduis, caecis, claudis omni studio adfuisse idem ipse fateatur.

Inter filios Dei, sive Angelos, quadam die Satan quoque coram Domino adstans, ab eoque rogatus, an Jobi virtutem animadvertisset, ita Jobum idcirco se gerere dixit, quod eum bonis maximis affecisset; ab iustitia sane, si quid ei calamitatis contingeret, recessurum.

Quamobrem, sinente Deo, ut de viro caperet experimentum, modo ejus incolumitati non officeret, Satan in ejusdem agros impulit Sabaeos, qui, agricolis caesis, boves diripuere; ignem e nubibus demisit, qui oves, pecuariosque confecit: tres Chaldaeorum turmas concitavit, qui camelos abduxerunt: deinde, filiis, ac filiabus apud primogenitum fratrem mensae discumbentibus, adeo furentem ventum excitavit, ut domo concussa, atque eversa, omnes ruinis oppressi mortem occubuerint. Quibus nunciis, alterum altero insequente, auditis, Job scindens vestimenta sua, *tonso capite*, *corruens in terram*, *adoravit*, dicens: « Nudus egres- » sus sum de utero matris meae, et nudus rever- » tar illuc: Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut » Domino placuit, ita factum est: sit nomen Do- » mini benedictum ».

Iterum Satan coram Domino constitutus, ab eoque interrogatus, an Jobi tot tantisque calamitatibus affecti patientiam obstupuisset: Omnia, respondit, homo ultro dimittit, modo sua salus integra sit, qua si Job destitueretur, a Domino esset defecturus. Quocirca ille spiritus nequam, Deo permittente, modo vitae parceret, iis (Jobum) afflixit vulneribus, ut sedens in sterquilinio fluentem toto corpore saniem testa radere cogeretur. Atque quo magis mala haec ingravescerent, uxorem quoque (diabolico impulsu, ut D. Gregorius M. scribit) ad illum de sua simplicitate redarguendum, atque ad incitandum contra Deum praesto fuit. Cuius stultitiae Job procul ab adhaerendo, eamdem insuper de contemptu in Divinam Providentiam increpavit: et in his omnibus, ut Sacer textus aperte significat, non peccavit Job labiis suis.

« Interea audientes tres amici Job, omne ma- » lum, quod accidisset ei, venerunt singuli de lo- » co suo Eliphaz Themanites, et Baldad Suhites, » et Sophar Naamithes Cumque elevassent procul » oculos suos, non cognoverunt eum, et exclaman- » tes ploraverunt... Et sederunt cum eo in terra » septem diebus, et septem noctibus, et nemo lo- » quebatur ei verbum : videbant enim dolorem es- » se vehementem ». *Job* 2, 11, *et seqq.*

« Post haec aperuit Job os suum, et maledixit » diei suo. Et locutus est. Pereat dies in qua na- » tus sum, et nox in qua dictum est : Conceptus » est homo. Dies ille vertatur in tenebras.. Obscu- » rent eum tenebrae, et umbra mortis .. Quare non » in vulva mortuus sum, egressus ex utero non sta- » tim perii?.. Nunc enim dormiens silerem, et som- » no meo requiescerem ... *Job cap.* 3, *v.* 1, *et seqq.*

Ob haec, et alia hujusmodi verba, atque concepta, ex Judaeis quidam Jobum impietatis arcessunt: blasphemiae, et impatientiae a recentioribus quibusdam haereticis accusatur: At Patres, et Catholici interpretes jure, meritoque illum excusant. Quippe animadvertunt, familiarem Orientalium sermonem magis vividum esse, igneum magis, quam nostrum; hinc phrases apud ipsos haberi, quae multo infra significationis suae vim explicandae, ac intelligendae sunt ad iustum sensum assequendum.

Ortum suum eisdem fere ac Job verbis exprimit Jeremias cap. 20, v. 14, 15, hoc pacto. « Maledi- » cta dies in qua natus sum : dies in qua peperit » me mater mea, non sit benedicta : maledictus

» vir, qui annunciavit Patri meo dicens; natus est » tibi puer masculus: qui non me interfecit a vulva, ut fieret mihi mater mea sepulchrum. » Paria ferme in Abacuco *cap.* 1, *v.* 2, *et seq.* leguntur. Phrasibus ita vividis, ut modum superare videantur, frequentissime utuntur Psalmi. Verborum igitur Jobi vis ex eiusmodi Orientalium, primaevorumque idiomatum stylo mitiganda est.

Deinde si Jobus in impatientiae, et blasphemiae crimen revera lapsus dicatur, Satanas ipsum tentando superaviset: adeoque S. Scriptura merito, patientiae, et virtuti Jobi favens, vel mendax esset, vel suspecta, quod impium est cogitare. Verba igitur loquentis ita accipienda sunt, ut omni blasphemiae, et impatientiae suspicione, quam primo intuitu ingerunt in audientes, penitus liberentur.

« Non ita tamen Jobum excusamus, ut illius » verba laude digna judicemus. Neque enim omnes Jobi sermones culpa vacasse asserimus. Quaedam illi exciderunt, quae vivida nimis esse, et » modum excedere videantur. Miles est, qui strenue hosti resistens, illum denique superat, sed » non sine vulnere. Tentatur Jobus spiritu blasphemiae: doloris acerbissimi stimulos animo patitur, quorum molestiam diu, et forte etiam pluribus mensibus tacens tolerat. Denique illi verba quaedam moeroris excidunt, animi sententias » coram amicis effundit, idque exprimit, quod » mente patitur vividis phrasibus, et emphaticis; » semper tamen intra debitam Providentiae, et » Sapientiae Numinis observantiam. In his omnibus nihil censura notandum occurrit, nihil quod » ab adversariis tanta severitate reprehendatur » Dandum est aliquid aestui doloris, ut datur aegroto, quem morbus angit ». Calmet *ad cap.* 3 *Job. v.* 1. Videsis Sacrum Textum *cap.* 39, *v.* 25, *cap.* 42, *v.* 6.

Quoad vero libri argumentum attinet, totum sane in hac maximi momenti quaestione versatur: utrum viros tantum impios in hac vita malis afficiat Deus, inter quos Jobus recensere tur: affirmabant amici. Contra vero Job suae innocentiae conscius, gravioribus, quam mereretur, se poenis affectum asseruit; et justos, vel tantum ad eorum constantiae experimentum, vel etiam ad perfectionis incrementum, vel denique ob Dei judicia omnino homini impervia quandoque plecti ostendit. Controversiam Deus ipse definivit, vera Jobum disputasse pronuncians; « quin tamen quaedam temere prolata comprobaret, quae doloris vis, et » disputationis ardor, veluti per vim ab eo eduxerant »: *Calmet dict. Bibl. v.* Job.

Hanc Sacrarum scripturarum de calamitatum, ac malorum distributione in hac vita doctrinam, Augustinus, plus semel in suo aureo libro de Civitate Dei inculcavit. « Placuit divinae Providentiae, » sic ille, praeparare in posterum bona justis, quibus non fruentur impii, et mala impiis, quibus » non excruciabuntur boni. Ista vero temporalia » bona, et mala utrisque voluit esse communia: » ut nec bona cupidius appetantur, quae mali quoque habere cernuntur; nec mala turpiter evitentur, quibus, et boni plerumque afficiuntur. *De Civit. Dei lib.* 1, *cap.* 8 ».

Et *cap.* 9 *eod.* haec addit: « Deinde habent » aliam causam boni, quare temporalibus affligantur malis, qualem habuit Job; ut sibi ipse humanus animus sit probatus, et cognitus, quanta » virtute pietatis gratis Deum diligat ».

Amplius *cap.* 2, *lib.* 20 *eod.* se ignorare dixit «quo » judicio Dei, bonus ille sit pauper, malus ille sit » dives: iste gaudeat, quem pro suis perditis moribus cruciari debuisse moeroribus arbitramur: » contristetur ille, quem vita laudabilis gaudere » debuisse persuadet . . . . Quamvis enim haud » sciamus quo judicio Deus ita, vel faciat, vel fieri sinat, apud quem summa virtus est, et summa sapientia, summaque justitia, nulla infirmitas, nulla temeritas, nulla iniquitas; salubriter » tamen discimus non magni pendere, seu bona, » seu mala, quae videmus esse bonis, malisque » communia ».

Quis sit auctor libri Job, incertum est, quippe variae sunt, ac multiplices Auctorum Ecclesiasticorum sententiae « nullis tamen, ut Natalis Ale» xander scribit (*Hist. Eccles. vet. Test. diss.* 13, » *propos.* 4) firmis argumentis, sed levioribus con» iecturis fultae ». Quidam ab eodem ipso primum Syrorum, seu Arabum idiomate exaratum, postea vero a Moyse, vel ab Israelitarum aliquo hebraice versum autumant: quidam vero vel Salomoni, vel Isaiae, vel denique recentiori alicui attribuunt: nunnullis a Moyse conscriptum esse visum est. In hac opinionum varietate, consultius cum S. Gregorio Magno *in praefat. in Job, cap.* 1, dicimus:

« Quis haec scripserit, valde supervacue credi» tur: cum tamen Auctor libri Spiritus Sanctus fi» deliter credatur. Ipse igitur haec scripsit, qui » haec scribenda dictavit. Ipse scripsit, qui et il» lius operis Inspirator extitit ».

Liber hicce, non soluta oratione, sed carminibus instructus est, nequaquam sono, aut numero addictis. In phrasium vero, ac conceptuum sublimitate, in descriptionum proprietate, dictionumque varietate ita eminet, ut nihil supra. « Sane » poesi hac uberiorem, et elegantiis, varietatibus, » atque ornamentis magis refertam apud veteres » invenire non erit ». *Calmet dict.* Bibl. v. Job. Ab utraque latinorum, et Graecorum Ecclesia, ut et a Trident. *sess.* 4. liber iste canonicus, et fide credendus habetur, sicut et antea tenuit Synagoga, quae eumdem inter hagiographos venerata est.

Jobum aliquando inter homines vitam egisse, nec scenicam esse personam, et revera ipsi contigisse, quae in libro ejus nomine inscripto narrantur, luculentissimis S. Scripturarum testimoniis evincitur, quae Jobi pietatem, ac patientiam commendantes, fidelibus in exemplum proponunt. Sic apud Ezechiel. *cap:* 14, *v.* 14 *et seqq.*: « Et si fuerint

» tres viri isti in medio ejus. *Noe, Daniel, et Job,*
» ipsi justitia sua liberabunt animas suas, ait Do-
» minus exercituum . . . . Si autem, et pestilen-
» tiam immisero super terram illam, et effudero
» indignationem meam super eam in sanguine....
» et *Noe*, *et Daniel*, *et Job* fuerint in medio
» ejus » ... — Item Tobiae, c. 2, v. 12, *et* 15: « Hanc
» autem tentationem ideo permisit Dominus eveni-
» re illi (Tobiae), ut posteris daretur exemplum pa-
» tientiae ejus, sicuti et *Sancti Job*. . . Nam sicut *B.*
» *Jobo* insultabant Reges, ita isti cognati ejus, ir-
» ridebant vitam ejus (Tobiae), dicentes; ubi est
» spes tua ». — Amplius Jacobi, *cap.* 5, v. 11.
« Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt. Suffe-
» rentiam *Job* audistis, et finem Domini vidistis ».

Ut proinde eorum insipientia et temeritas omnino notanda sit, qui Jobi existentiam impugnare, vel de ea dubitare ausi sunt, contra quam S. Scripturarum testimonia apertissime declarant, Ecclesiaeque latinae, ac Graecae Patres, universa antiquitas, Scriptorumque, atque interpretum chorus uno ore testantur. Hinc Ecclesia illum ut Sanctum colit, ejusq. festum celebrat 6 Idus Maji, *in Martyrol, Rom.* Sed haec hactenus.

IRA

SUMMARIUM

1. Ira quid sit? — 2. Ira dicitur *appetitus inordinatus vindictae*, *vel quasi vindictae*, quia si ordinate appetatur vindicta, non est peccatum — 3. Dicitur vel *quasi vindictae*, quia dum homo irascitur in res inanimatas, non est propria vindicta, et tamen est proprie ira — 4. Ira potest esse appetitus inordinatus, seu peccatum dupliciter, uno modo ex parte objecti appetibilis, seu vindictae; et alio modo ex parte ipsius motus irae, seu modi irascendi. — 5. Ira inordinata primo modo est peccatum ex genere suo mortale. — 6. Potest tamen esse peccatum solum veniale ob imperfectionem actus. — 7. Ira inordinata secundo modo est ordinarie solum peccatum veniale. — 8. Potest tamen per accidens aliquando esse peccatum mortale. — 9 Irae filiae sunt sex, nempe Indignatio, Tumor mentis, Clamor, Contumelia, Rixa, Blasphemia, — 10. Indignatio quid sit, et quale peccatum? — 11. Tumor mentis quid sit, et quale peccatum? — 12. Clamor quid sit, et quale peccatum? — 13 Contumelia quid sit, et quale peccatum? — 14. Rixa quid importat, et quale peccatum sit? — 15. Blasphemia quando fiat, et quale peccatum sit?

1 Ira prout est unum ex peccatis capitalibus, est
inordinatus appetitus vindictae, aut quasi vin-
2 dictae. *Est in re communis.* Dicitur primo *inor-*
dinatus appetitus vindictae, quia si ordinate ap-
petatur vindicta, non est peccatum. Immo ira, si
praescriptum rationis modum non excedat, nedum
non est mala, sed est bona, et meritoria; quinim-
mo, et ejus absentia potest aliquando esse pecca-
minosa. Unde peccant quandoque Superiores, et
quandoque parentes defectu irae in subditos, seu
filios, sicut peccavit Heli 1. *Reg.* 2, fuitque ideo
justa morte punitus, quod filiis discolis, eorumque
vitiis non fuerit iratus. Hinc *Eccl.* 7, legitur: « Me-
lior est ira risu, quia per tristitiam vultus corrigi-
tur animus delinquentis, » et Psal. 4, dicitur: *Ira-*
scimini, et nolite peccare. Et de facto quod ira or-
dinata non sit peccatum, manifeste patet, ex quo
ipsemet Christus, a quo longe erat omne pecca-
tum, circumspexit *cum ira*, ut dicitur *Marc.* 3.
3 Dicitur secundo, *vel quasi vindictae*, quia dum ho-
mo irascitur in res inanimatas, ut dum Scriptor
ex cholera comminuit calamum male scribentem,
Pictor penicillum male pingentem, Artifex fran-
git, aut projicit instrumentum non ita idoneum
ad suum intentum, et hujusmodi, non est proprie
vindicta, et tamen est proprie ira, quamvis ordi-
narie venialis, nisi ab extrinseco fiat mortalis.
4 Ira potest esse *appetitus inordinatus*, seu pecca-
tum dupliciter. Uno modo ex parte objecti appe-
tibilis, seu vindictae, ut si proximo appetas vindi-
ctam injustam, vel justo majorem: Alio ex parte
ipsius motus irae, seu modi irascendi, ut si nimium
interius excandescas, vel exterius per signa nimis
patefacias: *Communis* cum S. Thoma infra citan-
do. Ira inordinata primo modo, seu excessiva quoad 5
inordinatum appetitum vindictae inferendae est
peccatum ex genere suo mortale: *Communis* cum
S. Thoma 2, 2, *qu.* 158, *art.* 2, *in corpore*, ubi
sic praecise habet: « Motus irae potest esse inor-
dinatus, et peccatum dupliciter, uno modo ex par-
te appetibilis, utpote cum aliquis appetit injustam
vindictam, et sic ex genere suo ira est peccatum
mortale, quia contrarium charitati, et justitiae »;
ubi, ut vides, tota ratio est, quia Charitati, et Ju-
stitiae contrariatur. Charitati quidem, cum opte-
mus proximo malum, quod nobis non optaremus
fieri; Justitiae vero, quia, sicuti ad justitiam com-
mutativam requiritur aequalitas inter datum, et
acceptum, ita ad justitiam vindicativam aequalitas
inter poenam, et culpam. Dicitur notanter *ex ge-* 6
nere suo mortale; quia potest esse peccatum veniale
ob imperfectionem actus, quae imperfectio specta-
tur, vel ex parte appetentis, seu voluntarii, ut cum
motus irae praevenit judicium perfectum rationis,
vel ex parte objecti appetibilis, ut cum levis est
vindictae optatae excessus. *Communis* cum S. Tho-
ma *loc. cit.* ubi sic praecise subjungit: « Potest ta-
» men contingere, quod talis appetitus sit peccatum
» veniale propter imperfectionem actus, quae qui-
» dem imperfectio attenditur, vel ex parte appe-

» tentis, puta cum aliquis appetit in aliquo modico » se vindicare, quod quasi nihil est reputandum, » ita etiam quod si actu inferatur, non esset peccatum mortale, puta si aliquis parum trahit aliquem puerum per capillos, vel aliquid hujusmodi ».

7 Ira inordinata secundo modo, seu excessiva ex parte modi irascendi est ordinarie peccatum veniale tantum, quia homo per solum emotionis excessum, nec intendit nocere, nec nocet, nisi sibi: *Communis* cum S. Th. *loc. cit.* ubi sic sequitur: « Alio modo potest esse motus irae inordinatus, » quantum ad modum irascendi, utpote, si nimis » ardenter irascatur interius, vel si nimis exterius » manifestet signa irae; et sic ira secundum se non » habet de suo genere rationem peccati mortalis ».

8 Dicitur notanter *ordinarie peccatum veniale tantum*; quia potest contingere, quod per accidens ex nimia vehementia irae evadat peccatum mortale ratione effectus adjuncti, quo quis paratus existat aliquid facere contra dilectionem Dei, et proximi, quod sit peccatum mortale. *Communis* cum S. Th. *loc. cit.* ubi sic concludit; « Potest tamen contingere quod sit peccatum mortale, puta si ex vehementia irae aliquis excidat a dilectione Dei, et proximi », et Sylvius 2, 2, *quaest.* 158, *art.* 3, *conclus.* 3, sic dixit: Potest tamen esse mortale, si vehementia sit tanta, ut vel scandalum magnum infirmis praebeat, vel irascentis valetudini multum noceat, vel alioquin destruat charitatem, sive in opere externo, sive tantum in animo.

9 Irae filiae communiter a Doctoribus cum S. Gregorio *lib.* 31, *moral. cap.* 17, assignantur sex, nempe Indignatio, Tumor mentis, Clamor, Contu-
10 melia, Rixa, Blasphemia. *Indignatio*, seu aversio est inordinatus affectus in proximum, ex eo, quod quis reputet se, aut suos indigne, seu injuriose tractari: Talis Indignatio est ordinarie peccatum veniale, quamvis possit esse mortale, si crescat usque ad deliberatum odium, vel gravem personae contemptum. *Tumor mentis* est, quo quis morose ex- 11
cogitat diversas vias vindictae, iisque cogitationibus animum tumefacit, et inflat: Talis tumor mentis est peccatum mortale, vel veniale juxta rationem vindictae cogitatae gravis, vel levis. *Clamor* 12
indignationis index est, cum iratus vocem extollit, multa inordinate, et confuse effundens: Talis clamor est ordinarie peccatum veniale, nisi addatur aliud: verb. gr. blasphemia, contumelia, et hujusmodi. *Contumelia* interni contemptus index, est di- 13
ctum, vel factum injuriosum, quo quis proximo praesenti palam aliquod malum objicit intentione illum inhonorandi: Talis contumelia est ex genere suo peccatum mortale, nisi levitas materiae, aut imperfectio actus excuset. *Rixa*, per quam, inquit D. Th. *loc. cit. intelliguntur omnia nocumenta, quae facto proximis inferuntur ex ira*, adeoque pugnae, duellum, seditio, vulnus, caedes, et hujusmodi, si modum non excedat, sed sistat v. gr. in quadam levicula pugna, erit solum venialis; secus autem, si progrediatur ad seditiones, vulnera, caedes, et hujusmodi (*). *Blasphemia* fit, cum jactamus con- 14
vicia in Deum, Deiparam, aut Sanctos: Talis blasphemia de genere suo est peccatum mortale, nisi inadvertentia, aut indeliberatio excuset.

(*) Non videtur Duellum inter peccata venialia numerari posse. Videantur ea, quae de Duello *tom.* 2, verb. *Duellum* exposita sunt.

IRREGULARITAS

ARTICULUS I.

IRREGULARITAS QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT EJUS ESSE, ET DIVISIONEM.

SUMMARIUM

1. Irregularitas quid sit? — 2. Irregularitas est duplex, scilicet totalis, et partialis. — 3. Irregularitas totalis quae sit? — 4. Irregularitas partialis quae sit? — 5. Irregularitas alia est ex delicto, alia est ex defectu. — 6 Irregularitas ex defectu contrahitur sine culpa. — 7. Irregularitas ex delicto ad hoc, ut contrahatur, requiritur actus externus consummatus — 8. Nulla Irregularitas unquam incurritur, nisi sit in Jure expressa. — 9. Hinc in dubio, sive juris, sive facti potest quis tenere, quod non sit Irregularis. — 10. Excepto in dubio de homicidio — 11. Irregularitas ex delicto est multiplex, et enumerantur casus, in quibus incurritur. — Primo evadunt irregulares ex delicto Haeretici, et Apostatae a Fide, et eorum receptores, fautores etc. — Secundo evadunt irregulares iterantes serio, et scienter Baptismum, et rebaptizati ministrantes; vel scienter ab Haereticis Baptismum recipientes. — Tertio evadunt irregulares Clerici Censuras violantes. — Quarto evadunt irregulares indebite, et male Ordines suscipientes, et plures alii consimiles, qui assignantur. — Quinto evadunt irregulares exercentes solemniter, et scienter actum Ordinis Sacri quem non habent, et plures alii consimiles, qui assignantur. — Sexto evadunt irregulares, ita ut nequeant ad Ordines promoveri omnes enormiter criminosi, si eorum crimina sint notoria, et publica, quae habent annexam infamiam, ut Sodomia etc. — Septimo evadunt irregulares homicidae voluntarii, quamvis occulti, mandantes, consulentes efficaciter homicidium, abortum foetus animati, secuto effectu, procurantes, et alii consimiles, qui assignantur. — Octavo evadunt irregulares mutilantes, et ibi plura de istis. — Nono assignantur, qui evadunt, vel non evadunt irregulares ex homicidio patrato in sui, suorumque necessariam defensionem, et assignantur inculpatae tutelae ad moderamen tria potissimum requisita etc. — Decimo assignantur, qui eva-

dunt, vel non evadunt irregulares ex homicidio commisso auctoritate publica, et juridica, vel in bello. — 12. Irregularitates ex defectu sunt multae, et indicantur. — Prima est ex defectu animae, ratione cujus qui sint irregulares designautur. — Secunda ex defectu corporis, ratione cujus qui sint irregulares denotantur. — Tertia ex defectu lenitatis, ratione cujus qui sint irregulares numerantur. — Quarta ex defectu natalium, ratione cujus qui sint irregulares assignantur. — Quinta ex defectu Sacramenti, ratione cujus qui sint irregulares indicantur. — Sexta ex defectu libertatis, ratione cujus qui sint irregulares denotantur. — Septima ex defectu legitimae aetatis, ratione cujus qui sint irregulares designantur. — Octava ex defectu bonae famae, seu ex infamia, ratione cujus qui sint irregulares assignantur. — 13. Addantur hic varii speciales casus de irregularitate a Sacr. Congr. resoluti.

1 Irregularitas est inhabilitas, seu impedimentum
Canonicum, quo quis inhabilis redditur ad primam Tonsuram, et Ordines suscipiendos, vel
2 ad susceptos exercendos. *Est in re communis.*
3 Irregularitas est duplex, totalis, et partialis. Totalis est, quae omni Ordine suscipiendo, et suscepti omni exercitio privat, ut est illa proveniens ex
4 homicidio, vel bigamia. Partialis est quae privat solum aliquo Ordinum exercitio, vel solo ascensu ad Ordinem superiorem. Sic v. gr. Diaconus oculo sinistro carens inhabilis est ad Sacerdotium; potest tamen in Diaconatu ministrare: et Sacerdos cui fuit praecisus pollex, inhabilis redditur ad celebrandum, non autem ad Confessiones excipiendas, si sit approbatus: *Cap. Presbyterum, de Clerico aegrotante.*
5 Irregularitas alia est ex delicto, et alia est ex
6 defectu. Irregularitas ex defectu contrahitur sine culpa, cum sit a Jure imposita ob solam indecentiam, quam aliquis defectus affert Sacro Altari, et
7 Ministerio. Irregularitas vero ex delicto ad hoc, ut contrahatur, requiritur actus externus consum-
8 matus: *cap. Si quis non iratus* 15, *qu.* 1. Et nulla irregularitas umquam incurritur, nisi sit in jure expressa, ut clare desumitur *ex cap. Is, qui, de sent. Excom.* in 6, ubi habetur: « Licet in hoc temere agat, irregularitatis tamen (cum id non sit
9 expressum in jure) laqueum non incurrit ». Hinc in dubio sive juris, sive facti potest quis tenere, quod non sit irregularis, cum sit melior conditio possidentis, et pro tali dubio nulla reperiatur in
10 Jure imposita irregularitas. Excepto in dubio de homicidio, in quo dubitans, an vere homicidium commiserit, tenendus esset irregularis: *c. Ad Audientiam, et* c. *significasti, de homicidio*, ubi expresse statuitur, quod sic dubius non debeat in Sacris ministrare, nec celebrare, praecisis verbis: « Cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, et in hoc casu cessare sit tutius, quam temere celebrare ».
11 Irregularitas ex delicto est multiplex, et enumerantur casus, in quibus incurritur.

Primo evadunt irregulares ex delicto Haeretici, et Apostatae a Fide: c. *Presbyteros dist.* 50, *et cap. Qui in aliquo dist.* 51, et eorum receptores, et fautores, et Defensores: *cap. Quicumque, de haereticis* in 6, et eorum filii usque ad secundam generationem ratione haeresis Patris, et usque ad primam ratione haeresis Matris, nisi parentes ante mortem abjurarint haeresim: *c. Statutum* 15, *de Haereticis in* 6.

Abjurantes autem haeresim, sive de vehementi, sive de levi, aut publici poenitentes utrum irregulares sint, necne, vide Maravigliam *Leg.* 235, *et* 236. *Prudentiae Episcopalis.*

Secundo, evadunt irregulares iterantes serio, et scienter Baptismum, et rebaptizati ministrantes: *cap. Ex litterarum, de Apostatis, et reiterantibus baptisma*; non autem iterantes confirmationem, vel Ordinem, cum hoc non sit in jure expressum: Adulti, qui scienter sinunt se ab Haereticis extra casum necessitatis baptizari: *cap. Eos, quos, de consecr.* 4, *et cap. Afros dist.* 98.

Porro Irregularitas ex iteratione baptismi contrahitur etiamsi Baptismus absque prudenti dubio sub conditione innovetur, ut ex Catechismo Romano multo probabilius deducitur. Hanc vero poenam etiam baptizantem afficere, non baptizatum tantummodo, ferme inter omnes convenit. Sicut et ea affecti non tantum ad altiores Ordines ascendere vetantur, sed et ab exercitio jam susceptorum Ordinum absterrentur, quae tamquam magis cohaerens auctoritati Cathechismi Romani opinio praefertur alteri neganti: Benedict. XIV. *Instit. Ecclesiastic.* 84, §. 18.

Tertio, evadunt irregulares Clerici censuras temere violantes, v. g. Si excommunicati, interdicti, vel suspensi Ordinum munera exerceant, divinis scienter se ingerendo, scienter celebrando in loco interdicto in casibus non permissis: *cap. Si quis Episcopus* 11, *q.* 3, *c. Is, qui, de sent. Excom. in* 6, *et cap. Is cui* 20, *eod. tit.* in 6.

* At Clerici ab exercitio sui Ordinis suspensi, si ab eo se abstinuerint, esto absque praevia absolutione ad altiorem ordinem transierint, quamquam id agant sacrilege, irregularitatem non incurrunt, quae est magis communis sententia: Bened. XIV, *de Synodo Dioeces. lib.* 12, c. 2, *n.* 6.

Quarto, evadunt irregulares indebite, et male, Ordines suscipientes, scilicet suscipiendo furtive sine Episcopi Ordinantis scientia, et voluntate, non vocati, nec legitime examinati, nec admissi, nomen alterius approbati, et admissi usurpando, vel alium in examine sub suo nomine dolose supponendo: *c. Veniens, de eo, qui furtive Ordines suscepit*: Aliqua censura irretiti: Ordines recipiendo: c. *Cum illorum, de sent. Excomm*: Per saltum Ordines recipiendo, ut Subdiaconatum, omisso Ostia-

riatu: *cap. Solicitudo dist.* 52: Absque dispensatione Canonica ante aetatem legitimam, vel extra tempora a Jure statuta, vel absque Dimissoriis litteris aliquem ex Sacris Ordinibus suscipientes, et durante suspensione eo ipso contracta, in iisdem Ordinibus temere ministrantes: c. *Dilectus, de tempor. Ordinat.* Pii II. Constit. incip. *Cum ex Sacrorum*: Ab Episcopo excommunicato, suspenso, interdicto, haeretico denunciato, schismatico, seu non habente jurisdictionem Ordines recipientes: c. *Cum Clerici* 2, *de ordinatis ob Episcopo, qui renunciavit Episcopatui, cap. Statuimus decretum* 1, *q.* 1, *c. Convenientibus vers. Constantinus* 1, *q.* 7. Conjugati praesumentes suscipere Sacrum Ordinem, etiam nondum consummato Matrimonio: *Extravagant. Antiquae consecrationi, De voto et voti redemptione*: Suscipientes plures Ordines Sacros eodem die: *c. In singulis, et cap. Quicumque d.* 57

Quinto, evadunt irregulares exercentes solemniter, et scienter actum Ordinis Sacri, quem non habent, ut Clerici in Minoribus exercentes solemniter, et scienter, et adhibitis eorum insignibus, Ordines majores: *cap.* 1, *et* 2, *de Clerico non ordinato ministrante*: Clerici et Subdiaconi solemniter baptizantes: c. 1, *de Clerico non ordinato ministr.* Diaconi nondum Sacerdotes Missam celebrantes: *cap. Ex litteris* 2, *de Cleric. non ordin. ministr*: Nondum Sacerdotes serio, et Sacramentaliter alios a peccatis absolventes, ut colligitur *ex* c. 1, *et* 2, *de Cleric. non ordin. ministr.* cum vere exerceant actum Ordinis, quem non habent: Non Sacerdotes benedicentes Sponsis, cum hoc sit proprium munus Sacerdotio affixum: Sicuti etiam Diaconi solemniter benedicentes aquam lustralem, cum hoc munus proprie ad sacerdotem spectet per textum *in cap. Aquam de consecr. dist.* 3. Non Episcopi confirmantes, et Ordines conferentes, ut de communi testatur Suarez *Disp.* 42, *sect.* 4, *nu.* 7. Immo etiam Episcopi promoti per saltum, si conferant illum Ordinem, quem ipsi ratione saltus non receperunt, ut deducitur *ex cit.* c. 1, *de Cleric. non ordin ministr.* cum vere exerceant Ordinem, quem non habent: Laici etiam exercentes actus majorum ordinum, quidquid dicant alii, evadunt irregulares, quia textus in c. 1, *de Clerico non ordinato baptizante*, loquitur indistincte *de non ordinato* per haec praecisa verba: « Si quis baptizaverit, aut aliquòd Divinum Officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Ecclesia, et nunquam ordinetur », acque autem non est ordinatus Laicus, ac Clericus, qui non est Sacerdotio initiatus. Neque valet dicere, quod hic textus contineatur sub titulo de Clerico non ordinato, et per hoc sit ei conformandus, et cum versemur in odiosis, quae sunt potius restringenda, *arg. c. Odia, de Reg. Jur. in* 6, non sit extendendus ad Laicos, de quibus non loquitur. Non valet inquam, quia ultra quam quod multi Doctores dicunt titulum illum fuisse alteratum, et inter alios testatur Suarez *disp.* 31, *sect.* 4, *vers. Sed quaeres*, se vidisse in Codicibus Gregorianis in septem manuscriptis inscriptum praecise *de non ordinato baptizante*; et dato etiam, quod in titulo revera semper fuerit supposita illa adjectio *de Clerico*, adhuc potius attendendus est textus, qui disponit, quam titulus, sub quo continetur, cum ille sit dispositivus; nec mirum est, quod sub aliquo titulo contineatur aliqua dispositio, quae non videatur directe sub illo titulo contineri, cum tamen habeat cum illo identitatem, et similitudinem. Nec, ut praetenditur, fit aliqua odiosa extensio, cum potius, ut patet ex lectura textus, haec sit manifesta comprehensio, cum in illo dicatur: *Si quis baptizaverit non ordinatus*, laicus enim, ut aperte patet, non est ordinatus. Sic tenent Divus Anton. 3, *part. tit.* 20, *in princip.* Majolus *de Irregularitate*, Rosignolus, Silvester, Sotus, Navarrus, Avila, Valentia, Blundus, Caspensis, Matrius, et alii cum Suarez, qui *disput.* 42, *sect.* 4, advertit, hoc interesse quoad hanc Irregularitatem inter Clericum, et Laicum, quod haec respectu Laici est totalis, ita ut nullum Ordinem suscipere valeat; respectu vero Clerici est partialis, ut non possit ascendere ad Ordines superiores, et manet suspensus ab executione Ordinis praestantioris, et ultimi per biennium, vel triennium ad arbitrium Episcopi, ut habetur *d. cap.* 2, *de Cler. non ordin. ministr.*

Sexto, evadunt irregulares, ita ut nequeant ad Ordines promoveri, omnes enormiter criminosi, si eorum crimina sint notoria, et publica, quae habent annexam infamiam, ut sunt sodomia, incestus, raptus virginis, maleficium, veneficium, adulterium, simonia, sacrilegium, perjurium in judicio, crimen laesae Majestatis, et alia hujusmodi enumerata *cap. Infames* 6, *qu.* 1, ubi concluditur sic: « Hi omnes, inquam, nec ad Sacros gradus debent provehi. Notanter dicitur, *si eorum crimina sint notorio, et publica*; quia si sint occulta, excepto homicidio, non inducunt Irregularitatem; *cap. Ex tenore* 4, *et cap. ultim. de temporibus Ordinationum*, ubi expresse habetur: « Si proposita crimina ordine judiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, non debent ii (praeter reos homicidii) post poenitentiam in jam susceptis, vel suspiciendis Ordinibus impediri ».

Septimo, evadunt irregulares homicidiae voluntarii, quamvis occulti: *cap. Suscepimus, de homicidio*, c. *De cetero dist.* 50. *Concil. Trident. sess.* 14, *cap.* 7. *de reformat*: Homicidium mandantes: *Capit. Si quis vidua* 8, *dist.* 50, etiamsi mandantes mandatum revocaverint, si revocatio non innotuit mandatario, quia hic quamdiu revocationem mandati ignorat, agit nomine mandantium: Pirhing *de homicidio num.* 23; et etiam irregularitatem incurrunt, si occasione sui mandati occidatur ipse mandatarius, quia licet talis mors sequatur praeter mandantium intentionem, et directam voluntatem, tamen cogitare poterant, et debebant illum occidere posse: *arg. c. ultimo, de homicid. in*

6. Et eam incurrunt mandantes aliquem verberari, licet expresse inhibeant, ne occidatur, vel membro aliquo mutiletur, si mandatarius fines mandati excedens mutilet, vel occidat, quia mandando in culpa fuerunt, et hoc evenire posse debuerunt cogitare: *cap. Is, qui, de homicid. in* 6. Homicidium injustum efficaciter consulentes: *cap. Si quis viduam dist.* 50, *et cap. Sicut* §. *ultimo de homicidio*, etiamsi consulentes ante homicidium suum consilium revocaverint, quia etiam in tali casu consulentes adhuc censentur moralis causa homicidii, maxime si rationes, quibus innitebatur consilium, sint ita moventes, et convincentes, ut revocatio consilii non amplius attendatur, ut notat Suarez *disp.* 44, *sect.* 2, *num.* 10, et cum aliis Pirhing *lib.* 5, *decretal. tit.* 2, *num.* 32. Ad homicidium cooperantes: *cap. Sicut* 6, *de homicid. et l. unic. Cod. de raptu virginis.* Unde si plures communi consensu conspiraverint in mortem alicujus, et is ab uno tantum sit uccisus, nec sciatur a quo sit ictus inflictus, sunt omnes Irregulares: *cap. Significasti* 18, §. *Quod si*, *de homicid.* Si plures sine praevio deliberato animo, et sine communi consensu occidendi in subita rixa eumdem aggressi fuerint, nec sciri possit, a quo letale vulnus sit inflictum, etiam tunc pro foro externo sunt omnes irregulares: *cap. Ad audientiam*, *et cap. Significasti*, *de homicidio.* Si vero sciatur, quis illum occiderit, tunc solum iste erit irregularis; *cap. Significasti* 18, §. *Nos in praemisso, de homicid.* Obligati ex justitia impedire homicidium, et non impedientes; quia tales moraliter censentur occidere, peccantque contra justitiam, et tenentur ad restitutionem: *argum.* 6. *Sicut* 6, §. *Illi etiam, de homicidio*: Procurans abortum foetus animati, secuto effectu, est irregularis; *cap. Sicut ex litterarum, de homicidio.*

* Si Patronus Beneficii Rectorem interfecerit, ejus filii, et descendentes usque ad quartum gradum fiunt irregulares, *ex capit. In quibusdam*, *de poenis:* intellige tamen de filiis natis post homicidium, non vero ante, quae est interpretatio ab ipsa etiam S. Congregatione admissa. Et ipse Patronus, ac reliqui ad patronatum vocati, ab eo jure cadunt: Bened. XIV: de Synodo Dioeces. *lib.* 13, *c.* 14, §. 27,

Octavo, evadunt irregulares mutilatores; mutilare enim, et occidere quoad incurrendam irregularitatem aequiparantur ex Glossa *in Clement. Si furiosus*, *de homicid. voluntario*; dummodo mutilatio inducat separationem, et truncationem membri alicujus principalis habentis in corpore humano distinctum, et peculiare officium: ut manus, pedis, brachii, nasi, auris *etc. cap. Clerici, vel Monachi*; *cap. In Archiepiscopatu*, *de raptoribus*, *et c. final. dist.* 55. Et ideo abscissio digiti, cartilaginis, excussio dentis etc. non est mutilatio sufficiens ad inducendam irregularitatem: Glossa *citat*, *in Clem. Si furiosus etc.* Abscindens tamen digitum pollicem aut indicem debet petere dispensationem ad cautelam: Sac. Congregat. Concil. 19 Junii 1687. Irregulares etiam evadunt mutilantes seipsos, aut mutilationem sine justa causa procurantes in quacumque parte sui corporis: *cap. Si quis abscidit*, *et cap. Hi, qui se, dist.* 55, etiamsi ex zelo indiscreto, v. gr. animo sedandi libidinem, vel existimando ea ratione, se obsequium Deo praestare, seipsos mutilaverint, aut castrari permiserint, prout expresse habetur *cit. cap. Hi, qui se. dist.* 55. *et cap. Significavit* 4, *de corpore vitiatis*, etiamsi permiserint se castrari ad vocem musicam conservandam, quia vere, et voluntarie ad sui membri mutilationem sine necessitate concurrunt, et nullus est dominus suorum membrorum, nec in ipsorum abscissione consentire potest, nisi cum id exigit conservatio totius corporis, aut membri principalis: *arg. cap. Si quis* 3. *dist.* 55. Tum quia, si voluntarie procurantes mutilationem propter castitatem servandam, vel sic Deo obsequium praestandum, fiunt irregulares *ex citat. Hi*, *qui se, dist.* 55, *etc. Significavit* 4, *de corpore vitiatis;* a fortiori erunt irregulares se permittentes castrari ob vocem musicam, cum hic sit finis illo valde inferior, et minus excellens: sic tenent Leander, Bonacina, Diana, Matthaeucci, et alii cum Engel *lib.* 1, *tit.* 20, *num.* 13. Mutilationem autem patientes *ignoranter*, ut pueri secti in infantia, *invite*, ut violenter a latronibus, vel Barbaris mutilati, vel ad evitandum gravius malum corporis de consilio medicorum, non fiunt irregulares, quia cessat hic ratio incurrendi Irregularitatem, puta perversa voluntas, et saevitia in se ipsum: *c. Si quis a Medicis, dist.* 55, *et c.* 3, *et* 5, *de corpore vitiatis.*

Nono, assignantur qui evadunt, vel non evadunt irregulares ex homicidio patrato in sui, suorumque necessariam defensionem. Occidens alium ad vitae suae defensionem cum moderamine inculpatae tutelae, non fit irregularis: Clement. *Si furiosus*, *de homicidio*, ubi expresse dicitur illum non incurrere Irregularitatem, « qui mortem aliter vitare non volens, suum occidit, vel mutilat invasorem »: Tamen ex cap. *Significasti* 18, *de homicidio*, id fieri debet cum moderamine inculpatae tutelae, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam. Et ad servandum hoc moderamen inculpatae tutelae tria potissimum requiruntur, scilicet causa, modus, et tempus. Primo requiritur causa, idest injusta invasio occasionem, vel mutilationem praecedens, vel certo imminens; quia si quis ante hanc occidit, vel mutilat, jam non est sui defensio, sed aggressio, et tunc non evadit irregularitatem; et haec invasio praecedens, vel certo imminens debet esse injusta. Hinc pro defensione vitae suae non potest sine irregularitate occidere invadentes ministros justitiae, quia isti juste invadunt, ut cum multis tenent Pirhing *lib.* 5, *decret. tit.* 12, *num.* 92. Secundo requiritur debitus modus defensioni, offensioni, et invasioni proportionatus, et necessariam defensionem non excedens: *arg. c. Ut famae* 35, *de sentent. excomm.* ubi expresse dicitur, « dum tamen non amplius eorum violentia se extendat, quam defensio exigit »: hinc

defectu hujusmodi pro moderamine requisiti irregularitatem incurrit, qui potens baculo aggressorem repellere, pugione, ense, vel aliis armis mutilat, et occidit: qui potens se salvare fugiendo, clamando, auxilium implorando, tamen occidit: qui potens se defendere pugnis, vel aliis instrumentis leviter ferientibus, injustum aggressorem adhuc mutilat, vel occidit: *Communis* cum Pirhing *loc. cit. num.* 92. Tertio requiritur tempus, ut scilicet occisio, vel mutilatio ad sui defensionem statim, seu in continenti fiat, quo quis injustam aggressionem patitur, seu certo imminentem cognoscit; quia si ex intervallo, postquam aggressor jam abiit, aut nocere, et aggredi destitit, cessante omni periculo, illum adhuc occidat, non amplius ex necessaria sui defensione, sed ex mera vindicta occidit, adeoque irregularitatem incurrit: *arg. cap. Si vero, de sent. Excommun.* ubi excipitur solum *si incontinenti vim vi repellat.*

Occidens aggressorem, ne fugiendo ignominiosae timiditatis notam incurrat, fit irregularis, quia nota timiditatis fugiendo non est sufficiens ad excusandum a gravi culpa virum equestrem provocatum ad duellum, si illud acceptet: ex Alex. VII, qui 24, *Septemb.* 1665 damnavit propositionem hanc, secundam in ordine: « Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat »: ergo si haec timiditatis nota non est sufficiens ad excusandum a gravi culpa, nec erit sufficiens ad excusandum ab irregularitate aggressum, qui potest se ipsum tueri fugiendo, et non occidendo aggressorem.

Occidens iniquum accusatorem, falsum testem, vel judicem sibi injustam mortem parantem, quam aliter effugere non potest, fit irregularis: colligitur ex declaratione Alex. VII. qui anno, et die, quo supra, damnavit hanc propositionem, 18 in ordine: « Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare »: ex quibus sequitur, quod si interficeret, injusto, et inique interficeret; ex injusta autem interfectione resultat Irregularitas.

Occidens calumniatorem, et inhonorantem pro defensione sui honoris et famae, licet non sit alia via eumdem defendendi, fit irregularis: sic colligitur ex declaratione Alexandri VII, qui anno, et die, quo supra, damnavit hanc propositionem, 17 in ordine; « Est licitum Religioso, vel Clerico, » calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua » Religione spargere minantem, occidere, quando » alius modus defendendi non suppetit, uti suppe» tere non videtur, si calumniator sit paratus, vel » ipsi religioso, vel ejus Religioni publice, et co» ram gravissimis viris praedicta impingere, nisi » occidatur »: Et ex declaratione Innocentii XI, qui *die* 2 *Martii* 1679, damnavit hanc propositionem, 30 in ordine: « Fas est viro honorato occi» dere invasorem, qui nititur calumniam inferre, » si aliter haec ignominia vitari nequit; idem quo» que dicendum si quis impingat alapam, vel fuste » percutiat, et post impactam alapam, vel ictum » fustis fugiat »: si enim talis occisio ad evitanda multa mala in perniciem Reipublicae damnatur ut iniqua, et injusta, sine ullo dubio irregularitatem inducit.

Occidens invasorem bonorum propriorum fortunae, etiam cum moderamine inculpatae tutelae, fit irregularis. Et ratio est, quia si fit irregularis occidens calumniatorem pro defensione bonorum famae, et honoris, quae sunt bona superioris ordinis, quam bona fortunae; a fortiori fiet irregularis occidens invasorem bonorum fortunae; tum quia in *Clementin. Si furiosus*, liber ab irregularitate declaratur solum occidens aggressorem ob defensionem sui: *et cap. Significasti, de homicidio*, declaratur irregularis Clericus percutiens letaliter latronem pro defensione rerum Ecclesiae: *et cap. Suscepimus* 10, *de homicidio*, declaratur irregularis occidens latronem furantem, praecisis his verbis; « Quoniam expediebat potius post tunicam » relinquere pallium, et rerum sustinere jacturam, » quam pro conservandis vilibus rebus, et transi» toriis tam acriter in alios exardescere, etc. con» stat eos contra mansuetudinem ecclesiasticam » interemptos »; adeoque etc.

Occidens aliquem propter defensionem proximi, quantumvis propinqui, ut patris, matris, filii, uxoris, fratris, etc. licet non peccet occidendo, tamen incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis, quidquid sentiant aliqui in contrarium. Et ratio est, quia *Clement. si furiosus, de homicidio*, excipit ab incursu irregularitatis solum homicidam pro necessaria defensione propriae vitae: dicit enim praecise *invasorem suum;* ergo non evitatur ab homicida pro defensione vitae etiam patris, et matris, licet occidendo non peccet, cum irregularitas quandoque etiam sine peccato incurratur: *cap. Dilecto* 6, §. *final. de sentent. excomm. in* 6. Tum quia de jure communi irregularis est omnis homicida, ut communiter colligunt Doctores *ex cap. De his* 6, *et capit. Si quis viduam* 8, *dist.* 56; *et per Clement. si furiosus, de homicidio*, excipitur solum occidens pro necessaria defensione propriae vitae; adeoque quoad occidentem pro defensione vitae aliorum, etiam consanguineorum jus commune remanet in suo robore, et sic evadit irregularis, cum pro defensione ipsorum nulla fiat exceptio: Sic Glossa *in d. Clement. verb. Summa*, Panormitan. cum aliis *in* 6, *cap. Si vero* 3, *num.* 11, *de sent. excommunicat.* Fagnan. *ad cap. Suscepimus, de homicid. num.* 16. Covarruv. Panimoll., Piasec. Matthaeucci, Abbas, Silvester, S. Antonin. Suarez, Navar. Cardin. Innocent. Farinac. Angelus, Majol. Tabiena, Medin. Salonius, Henriquez, Philiar, et alii cum Pignatell. qui *tom.* 7, *consult.* 20, nedum censet hanc sententiam pro communiori, sed etiam pro certa tenet.

Decimo, assignantur qui evadunt, vel non evadunt irregulares ex homicidio mere casuali. Dan-

tes operam rei licitae, et adhibita debita diligentia, ne mors, aut mutilatio sequatur, non evadunt irregulares, ut vertentes diligenter infirmos in lecto, vel de lecto ad lectum transferentes, vel cibum, aut medicinam porrigentes, si infirmi ex illa versione, et translatione, et cibi, seu medicinae porrectione moriantur: tecta reficientes, et post adhibitam consuetam diligentiam, tegulas, vel lapides projicientes, ex quibus pertransiens occiditur: ludentes pila, conis, vel aliis honestis ludis, licet aliquis eorum casualiter percutiatur, vel occidatur: campanam pulsantes, licet pistillo decidente, aliquis interficiatur, et alii consimiles, non evadunt irregulares, ut colligitur *ex cap. Dilectus* 13, *cap. Significasti* 16, *cap. Exhibita* 22, *et cap. Quidam* 24, *de homicid.* Dantes autem operam rei licitae, et non adhibentes debitam diligentiam, ne mors, seu mutilatio sequatur, evadunt irregulares: ut lapides per aerem projicientes, et pilas niveas hiemali tempore, tegulas e testis projicientes, arbores incidentes, muros destruentes, si ex defectu debitae diligentiae aliquis casu interficiatur: colligitur *ex cap. Hi qui arborem dist.* 50, ubi praecise habetur: « Si vero aliqua culpa eorum, vel » neglectu morientis hominis interitus cognoscitur » advenisse, abjiciendi sunt e gradu, et in sacro Or» dine nullatenus suscipiendi »; et ex cap. *Presby» terum* 7, *de homicidio*, in cujus summario praecisa verba reperiuntur: « Homicidium casuale imputatur ei, qui dabat operam rei licitae, si non adhibuit diligentiam, quam debuit ». Pariter irregulares fiunt Magistri nimium castigantes discipulos, si inde mors, aut mutilatio sequatur; quia licet intentio corrigendi, et ipsa correctio sit opus licitum, ex quo tamen ad cavendam mutilationem, seu mortem, debitam diligentiam non adhibuerint, irregulares declarantur: *cap. Praesbyterum* 7, *de homicidio:* sicuti Clericus, qui gestans retro falcem, casu occidit laicum, qui causa ludi supra ipsum Clericum, quasi equitaturus, incautus saltavit, et falce se interfecit, declaratus fuit irregularis, ex quo non praecavit periculum mortis illius, removendo falcem a tergo, uti debebat, sciens, quod ratione talis ludi alter in suum dorsum deberet insilire: sic habetur expresse *cap. Continuabatur* 8, *de homicidio.*

Dantes operam rei illicitae, etiam adhibita diligentia, ne homicidium sequatur, eo secuto, evadunt irregulares: expresse habetur *c. finali de homicidio*, ubi dicitur, homicidium casuale non imputari ei, qui dedit operam rei licitae, et debitam adhibuit diligentiam: ex quo clare deducitur, altera istarum conditionum deficiente, irregularitatem incurri. Si enim declaratur non incurri irregularitatem ex homicidio casuali, per hoc, quod dedit operam rei licitae, et adhibuit debitam diligentiam ad ipsum evitandum; a sensu contrario debet inferri, quod incurratur irregularitas ex homicidio casuali per hoc, quod det operam rei illicitae, licet adhibeat debitam diligentiam ad ipsum evitandum: et hoc deducitur etiam expresse *ex cap. Suscepimus* 10, *et ex cap. de cetero* 11, *de homicidio.* Tum quia debet dari aliqua differentia, quo ad contrahendam irregularitatem, inter dantes operam rei licitae, et dantes operam rei illicitae; at ex dictis, et ex citatis Juribus dantes operam rei licitae contrahunt irregularitatem ex homicidio casuali, si non adhibeant debitam diligentiam: ergo ex dicendis dantes operam rei illicitae debent contrahere irregularitatem ex homicidio casuali, etiamsi debitam adhibeant diligentiam, aliter paris essent conditionis, quod non est dicendum, cum citius contrahatur irregularitas per homicidium casuale ex illicito, quam ex licito opere secutum, *ex cap. Dilectus* 13, et *cap. Joannes* 23, *de homicidio:* Tum etiam quia *cap. Tua nos, de homicidio, et cap. Sententiam* 9. *Ne Clerici, vel Monachi*, declarantur irregulares Clerici in Sacris constituti, et Monachi exercentes Medicinam, vel Chirurgiam, et mortem alicui casualiter inferentes, non obstante peritia, et adhibita diligentia ad ipsam evitandam, praecise per hoc, quod Clerici, et Monachi Chirurgiam, et Medicinam exercentes extra casum necessitatis, dant operam rei illicitae; ergo a pari omnes dantes operam rei illicitae ex homicidio casuali contrahent irregularitatem, quamvis debitam adhibuerint diligentiam ad ipsum evitandum: Sic Glossa *in cit. cap. Tua nos, de homicidio, verb. Congruebat*, Divus Thomas 2, 2. *quaest.* 64, *art.* 8. Scotus *in dist.* 25, *quaest.* 1, *lit. E.* Innocentius in *cap. Tua nos de homicidio*, Fagnan. *in cap. Ad audientiam*, 12, *de homicidio num.* 9. Navarrus, Layman, Faber, Blundus, Mastrius, et alii plurimi.

Ex homicidio, vel mutilatione casuali irregularis evadit Ebrius, qui ex proposito se inebriavit, licet sciret se consuevisse in ebriotate arma sumere, et homines percutere: colligitur *ex cap. Si consiterit, de accusationibus:* Dormiens, sciens se dormiendo consuevisse a lecto surgere, ensem evaginare, et ferire, si diligentiam non adhibuit claudendo ostium, vel removendo arma; colligitur *ex cap. ad Audientiam de homicidio*, et Fagnan. *ibi num.* 37. Tenens animalia consueta nocere, ut Ursum, Leonem, etc. si ab eis quis interficiatur, ex quo ipsos non custodierit debito modo ligatos: colligitur *ex cap. Hi, qui arborem, et cap. Saepe contingit dict.* 50. Laicus Chirurgus, vel Medicus, si propter suam imperitiam, vel negligentiam moriatur infirmus: colligitur *ex cap. Tua nos, de homicidio.* Et in casu dubii, an ex sua negligentia, vel imperitia decesserit? habendus est ut irregularis, ita ut nequeat ad Ordines promoveri: habetur expresse *cap. Ad aures, de aetat, et qualit. Ordinandorum:* Clericus in Sacris, vel Monachus exercens Chirurgiam, vel Medicinam, licet sit in arte peritus, et omnem adhibeat diligentiam, si aliquis ab ipsis patiatur etiam solummodo abscissionem, vel combustionem: *cap. Sententiam sanguinis, ne Clerici vel Monachi*, *l.* 2, *tit.* 50. Nec valet dice-

re, quod sicut Medici, et Chirurgi Laici non evadunt irregulares abscindendo, et comburendo aliquod membrum causa sanitatis, ita etiam Medici, et Chirurgi Ecclesiastici. Non valet, inquam, quia Clericis in Sacris, et Monachis facta est specialis et expressa restrictio *citra abscissionem, vel combustionem*, quae restrictio non reperitur facta laicis: nec sine ratione haec restrictio est potius facta Clericis in Sacris, vel Monachis; quia non congruit Dignitati Sacerdotali, vel eidem proxime accedenti faedare in humano sanguine manus illas, quas sanctificat in Divini sanguinis, et corporis oblatione, ut colligitur *ex dict. cap. Sententiam sanguinis. Ne Clerici, vel Monachi*, in quo fit exceptio quoad Subdiaconum, Diaconum, et Sacerdotem: Medicus, et Chirurgus, sive laicus, sive Ecclesiasticus praebens infirmo medicamentum, quod nescit, vel saltem dubitat, an sit ei proficuum, vel noxium, vel dubitat, an ei acceleraverit mortem, debet se habere pro irregulari, ut habetur expresse *in cap. Petitio tua, de homicidio.*

Undecimo, assignantur qui evadunt, vel non evadunt irregulares ex homicidio commisso auctoritate publica, et juridica, vel in bello. Omnes physice, vel moraliter concurrentes ad mortem malefactorum, ex defectu lenitatis evadunt irregulares; *ex cap. fin. Ne Clerici, vel Monachi in* 6, *cap. Si quis viduam, et cap. Clericus dist.* 50, ut omnis Judex, sive Clericus sive Laicus, qui fert, vel dictat sententiam mortis, aut mutilationis in reum, effectu secuto: *arg. cap.* 1, *et sequentib. dist.* 51, *et cap. Ex litteris* 10, *de excessib. Praelator, et cap. Sententiam* 9. *Ne Clerici, vel Monachi.* Excipiuntur tamen Papa, Inquisitores, et Judices Ecclesiastici, seu Praelati jurisdictionem temporalem habentes; Papa enim est incapax irregularitatis, adeo ut ab illa prius contracta fiat liber per evectionem ad Papatum, uti colligitur ex *cap. Licet vitanda, de election. cap. Ubi periculum* 4, *eodem in* 6. Inquisitores haereticae pravitatis, etiamsi haeresis reos ad poenas jure statutas, etiam mortis, condemnent, non evadunt irregulares ex privilegio, favore Fidei eis concesso per Paulum IV, et Pium V. Et Judices Ecclesiastici, seu Praelati jurisdictionem temporalem habentes, licet per se ipsos sententiam mortis, vel mutilationis ferre non possint, possunt tales aliis delegare jurisdictionem criminalem, et caussas sanguinis: *ex cap. finali, Ne Clerici, vel Monachi*, ubi expresse habetur: « Nam Licet Clericis caussas sanguinis agi» tare non liceat, eas tamen (cum jurisdictionem » obtinent temporalem) debent, et possunt, metu » irregularitatis cessante, aliis delegare ». Irregulares evadunt Assessores, et Consiliarii, qui vel Judici in ferenda sententia assistunt, vel suo suffragio, aut consilio juridice promovent, Advocati, accusatores, testes contra reum in caussa criminali poenam sanguinis inducente: *arg. can. Aliquantos dist.* 51, *et can. His, a quibus* 30, *caus.* 23, *q.* 8. Notarii sententiam sanguinis scribentes, dictantes, vel subscribentes, legentes, sigillo authenticantes, publicantes, reum pro confessione torquentes, sententiam exequentes, ut carnifices, lictores, satellites, reum ad supplicium ducentes, accelerantes, effectu secuto; hi enim omnes vere propinque ad poenam sanguinis concurrunt: colligitur ex *capit. Sententiam, Ne Clerici, vel Monachi, arg. cap.* 1 *dict.* 51, *cap. His, a quibus* 30, *cap. Si quis membrorum* 31, *caus.* 23, *qu.* 8.

Quamvis autem incurratur irregularitas accusando, denuntiando, vel voluntarie testificando criminaliter, et in caussa sanguinis coram Judice Laico, non incurritur tamen accusando, seu denuntiando solum in causa civili pro proprio interesse, etiamsi crimina essent de iis, quibus debetur poena sanguinis, dummodo accusator expresse protestetur, se non ad poenam sanguinis, sed praecise ad suum justum interesse accusare; ex tali enim accusatione mors sequeretur tantum per accidens, cum protestatio expresse declaret, quod per se non accusat ad mortem, sed ad refectionem damni recepti; et ad cautelam, ne iterum damnificetur, ut clare habetur *ex cap. Postulasti* 21, *de homicidio, et cap. Praelatis* 2, *eod. in* 6, praecisis his verbis: « Prae» latis, vel Clericis, quibuscumque, qui de Laicis » malefactoribus suis querelam apud Judicem sae» cularem deponentes, petunt emendam sibi fieri, » et provideri, ne contra eos talia de cetero prae» sumant, protestando expresse, quod ad vindictam, » seu ad poenam sanguinis agere non intendant, » imputari non debet, quamvis alias de jure de» beat poena sanguinis irrogari, si Judex mortem » illis inferat justitia exigente. Nam alioquin, si » Praelati, aut Clerici propter metum hujusmodi, » quia Judex ad poenam sanguinis posset proce» dere, de suis malefactoribus taliter conqueri non » auderent, daretur plerisque materia, seu occa» sio trucidandi eosdem, et illorum bona libere » depraedandi ».

Advertendum tamen est, quod accusator evadit irregularitatem accusando reum cum supradicta protestatione solum in causa propria, non autem in causa aliena, cum *in cit. cap. Praelatis* 2, *in* 6. dicatur solum *suis malefactoribus*, ut communiter advertunt Doctores. Et etiam evadet irregularitatem in causa propria, licet talis protestatio esset tantum facta externe, et protestans interne desideraret, vel intenderet mortem accusati, quia cum Ecclesia judicet tantum secundum externa, et apud Judicem ficta protestatio idem valeat, ac vera, irregularitatem non contrahit qui ficte protestatur; irregularitas enim non contrahitur, nisi in casibus a jure expressis: *cap. Is, cui, de sent. Excomm. in* 6.

Accusator etiam sine tali protestatione evadit irregularitatem, si accusat malefactorem coram Judice Ecclesiastico, licet de crimine poenam sanguinis inferente, quia Judex Ecclesiasticus non potest procedere ad poenam sanguinis, et per accidens est, si reum deinde tradat Judici saeculari

puniendum : *cap. final. Ne Clerici , vel Monachi:* Si accusat malefactorem etiam coram Judice Laico de crimine levi , quod poenam sanguinis non mereatur , licet postea Judex limites justitiae excedens reum occidi , aut mutilari imperet , quia malitia, vel ignorantia Judicis non debet accusatori imputari ; *arg. cap. Postulasti* 21, *de homicidio:* Si accusat de crimine levi , et exinde Judex reperiens accusatum reum aliorum gravium criminum, propter talia condemnet ad mortem , quia accusator per se nullimode intendit poenam sanguinis , et per accidens est , quod tali occasione reperiantur in accusato gravia crimina digna morte ab accusatore prius ignorata, ut advertit inter alios Anaclet. et Pirhing. *l.* 5, *dec. t* 12, n. 110: Si accusat malefactorem non de crimine commisso, sed de crimine praeviso committendo , sive in proprium, sive in alienum damnum redundaturo, cum alia via impediri non potest , quam per accusationem, et manifestationem, quia Sacri Canones non imponunt irregularitatem propter opus , ad quod quis lege naturali, et Divina tenetur, uti est avertere grave malum a proximo, *arg. cap Accusasti* 8, *de accusat.* ubi expresse dicitur : *Nisi pro pace feceris :* Pirhing. *loc. cit.* n. 109. Anacletus, Molina, Covarruv. et alii.

Clerici , et Religiosi non possunt coram Judice Laico criminaliter in causa sanguinis esse accusatores, *ex cap. Sicut Sacerdotes* 2, *q.* 7 Nec testes : *cap. Testimonium* 11, *quaest.* 1, nisi ad innocentis liberationem de licentia suorum Superiorum: Nec Judices: *cap. his a quibus* 23, *quaest.* 8. Nec Notarii , seu scribae , *capit. Sententiam* , *Ne Clerici, vel Monachi*, et si haec praestiterint, non solum irregularitatem incurrunt, sed etiam grave peccatum committunt , cum in re gravi Canonum praescripta transgrediantur : *arg. cap. Postulasti* 21 , *de homicidio.* Ad differentiam Laicorum , qui haec praestando incurrunt solum irregularitatem ex defectu lenitatis, et nullum committunt peccatum, cum nullibi ista reperiantur ipsis prohibita, sicuti expresse reperiuntur prohibita Clericis , et Monachis in citatis Juribus, *et cap. final. Ne Clerici , vel Monachi , et capit. Postulasti* 21 , *de homicidio*, et pluribus aliis in locis.

Clerici Theologi, et Canonistae, seu Confessarii non incurrunt irregularitatem, si consulti in genere tantum respondeant, et explicent quid jura statuant de hujusmodi malefactoribus , nil suadendo circa reum in particulari: Glossa communiter recepta , *in cap. Ex litteris* 10, *de excessibus Praelat. vers. Consuluit.* Immo Confessarius non fit irregularis , etiamsi neget absolutionem Judici nolenti condemnare ad mortem ex officio , et secundum Leges reos , modo generaliter loquatur , ut puniat secundum Leges, quas ipsi potest ostendere, ut videat, quid Juris, *arg. cap. Pessimam* 32, *caus.* 23, *q.* 8, Barbosa *in cap. Ex litteris*, Suarez, Layman, Pirhing, *loc. cit. n.* 98. Reiffenstuel *lib.* 5, *decretal. tit.* 12, *num.* 101, *et* 102, et alii passim.

In bello manifeste injusto , sive offensivo , sive defensivo, licet pauci occidantur, seu mutilentur , vel etiam unus solus occidatur, vel mutiletur, evadunt irregulares omnes militantes , quamvis non omnes suis manibus occidant , seu mutilent , quia omnes ad homicidium , seu mutilationem , cooperantur , et constituunt unam caussam totalem ad eam occisionem, vel mutilationem, cum omnes ad invicem , se excitent ad illam : *arg. cap. Sicut dignum* 6, §. *fin. de homicidio , cap. Quod in dubiis* 5 , *de poenis, et ibi* Glossa *vers. incitant,*

In bello autem manifeste justo , sive offensivo , sive defensivo evadunt irregulares solum occidentes , vel mutilantes propriis manibus. Pugnantes autem, et neminem occidentes, nec mutilantes non fiunt irregulares , licet ab aliis multi occidantur , vel mutilentur: *cit. cap. Petitio tua* 24 , *de homicidio, et capit. Si quis* 4. *dist.* 51, et Doctores communiter. Nec etiam evadunt irregulares, si aliquos ipsi vulnerent, et percutiant solum, dummodo non occidant, nec mutilent: *cit. cap. Petitio tua* 24, *de homicidio* , ubi Sacerdoti pugnanti in bello praecipitur solum ob irregularitatem abstinere a celebratione in casu , quo ipse propriis manibus aliquem interfecerit , non autem , si neminem occidit, aut mutilavit, ibi: « Mandamus, quatenus, si de interfectione cujusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet , a Ministerio Altaris abstineas reverenter , cum sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, quam temere celebrare ». Ob solam enim vulnerationem , et percussionem non reperitur in Jure imposita ulla irregularitas, adeoque non contrahitur, cum ista non contrahatur, nisi sit in Jure expressa: *cap. Is. qui* 18, *de sent. Excomm.* in 6.

Clerici, et Laici pugnantes in bello justo, et occidentes, vel mutilantes inimicos fiunt irregulares , non ex delicto , sicuti pugnantes in bello injusto , sed tantum ex defectu lenitatis , quia sicuti , qui juste contra aliquem profert sententiam sanguinis, secuto effectu, irregularitatem incurrit , *arg. cap. Aliquantos* 1, *dist.* 51, *cap. Saepe* 29 , *et cap. His* 30 , *caus.* 23 , *quaest.* 8 , *cap. Ex litteris* 10 , *de excessibus Praelator. cap. Clericis* 5 , *et cap. Sententiam* 9. *Ne Clerici, vel Monachi*, ita qui militat in bello justo, incurrit irregularitatem , si aliquem occidat , vel mutilet : *cap. Si quis viduam* 8 , *dist.* 50, *cap. Aliquantos* 1, *dist.* 51, *et cap. Petitio tua* 24, *de homicidio.* Clerici tamen, si sint in Sacris , vel Beneficiati, peccant mortaliter pugnando in tali bello aggressivo , quamvis justo , cum eis sit absolute prohibitum propriis manibus pugnare in bello offensivo, quamvis justo, *cap. Eos qui* 3, *caus.* 20, *qu.* 3. c. *Clerici* 5, *et cap. Quicumque ex Clero* 6, *caus.* 23 , *q.* 8, *et cap. Ex multa* 9, *de voto* §. *De Clericis*, Vide *verb. Bellum art.* 5.

Clerici, sive Laici pugnantes in bello justo, etiam mere defensivo contra quoscumque etiam Paganos, et Haereticos ob necessariam defensionem Patriae, et aliquem occidentes, vel mutilantes, sicuti etiam ob necessariam defensionem parentum , filiorum ,

aliorumque quorumcumque conjunctorum, licet in talibus justis, et necessariis casibus non peccent, fiunt tamen irregulares ex defectu lenitatis. Et ratio est, quia in *Clementina unic. Si furiosus*, *de homicidio*, irregularitatis incursus evitatur a solo homicida, qui necessario tuetur vitam propriam: ergo non evitatur ab homicida, qui alienam vitam, etiam Patris, et Matris, aliorumque conjunctorum, et Patriam defendit, licet non peccet: *ex cap. Dilecto* 5, §. *fin. de sentent. Excomm. in* 6. Nam de jure communi irregularis est quilibet homicida: *cap. Si quis viduam* 8, *dist.* 50, et Doctores communiter; hodie autem limitatur jus per dictam Clementinam, et in limitatione solum fit mentio de necessario defendente vitam propriam, ibi: « Et idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat invasorem »; ergo secus in aliis casibus: *arg cap. Nonne*, *de praesumptione*, ut optime Marian. Socin. *in cap. Ad audientiam* 12, *de homicidio n.* 187, et Fagnan. *in cap. Suscepimus* 10, *de homicid.* et expresse Glossa *in d. Clement. verb. Suum*, quam sequuntur Lap. et Paul. item Card. Imola, et Abbas *in c.* 2, *de vita*, *et honest. Clericor.* et hanc gloss. dicit communiter receptam Navarr. *in Manual. cap.* 27, *n.* 213. Tum quia de pugnantibus etiam in bello justo ad necessariam defensionem Patriae habetur expresse *in cap. Petitio tua* 24, *de homicidio*, ubi Honorius III, sic praecise respondit Pelagio Presbytero: « Petitio tua Nobis exhibita continebat, quod, » cum inimici Dominicae Crucis, ac blasphemi no» minis Christiani, Castrum quoddam in quo mo» rabaris, graviter invasissent, exeuntibus inde ha» bitatoribus, tam Clericis, quam Laicis contra eos, » ac invicem confligentibus, hinc inde occisi quam» plurimi extiterunt; Unde cum pro eo, quod ali» quos percussisti, irregularitatem metuas incur» risse: Mandamus quatenus, si de interfectione » cujusquam in illo conflictu tua conscientia te re» mordet, a Ministerio Altaris abstineas reveren» ter, cum sit consultius in hujusmodi dubio absti» nere, quam temere celebrare »; ibi Glossa, et Barbosa *n.* 1. Fagnan. *n.* 11, *et* 14, *et per tot.* et alii Canonistae, Bonacina *de Censuris disp.* 7, *punct.* 4. Petra *in Constitut. unic. Cregorii VIII, sect.* 1, *num.* 7, et Rota *part.* 2, *recentior. num.* 5, et consonat *cap. De his* 36, *dist.* 50. Et de facto fuit a Sanctissimo concessa facultas Nuncio Portugalliae, ut dispensaret cum Ecclesiasticis, qui in casu inevitabilis necessitatis Infideles, seu Haereticos, defendendo Patriam, occiderunt, vel mutilarunt, ut refert Fagn. *in cit. cap. Petitio num.* 15, ubi advertendo verba *inevitabilis necessitatis* elicit, non esse facile dispensandum, si poterat a Laicis patria defendi. Et ratio est, quia hoc impedimentum irregulariratis inolevit, ut eruantur a Ministerio Divino ii, qui sanguinem humanum profundunt, juxta id, quod dixit Dominus Davidi *lib.* 1. *Paralipomen.* 22, *n.* 8. « Multum sanguinem effudisti, et plurima bella bellasti, non poteris aedificare domum Nomini meo »: et ibidem *cap.* 18, *num.* 3. « Non aedificabis domum Nomini meo, eo quod sis vir bellator, et sanguinem fuderis ». Ecclesia namque, et sui Ministri imitari debent lenitatem, et mansuetudinem Christi Domini: *cap. Poena* 2, *et cap. Unum solum* 3, *caus.* 23, *q.* 5. Praepositus *in cap. Miror dist.* 50. Div. Thomas 2, 2, *q.* 40, *art.* 2, *ad secundum.* Ex solo itaque facto alioquin meritorio potest quis irregularitatem incurrere, ut deferentibus ligna pro comburendo Haeretico, ut acquirat indulgentias: Speculator *tit. de dispensat.* §. *Juxta*, *vers. Quid de his*, Joann. Andr. *in cap. Sicut dignum de Homicidio*; Soccin. *in cap. Ad audientiam n.* 279, *de homic.* Et sic etiam Judices, qui administrant justitiam, licet objectum tam bonum intendant, et mereantur, tamen fiunt irregulares, si sententiam mortis proferant contra reos: *arg. cap. Aliquantos* 1. *dist.* 51, *cap. Saepe* 29, *et cap. His* 30, *caus.* 23, *quaest.* 8, *cap. Ex litteris* 10, *de excessibus Praelator. cap. Clericis* 5, *et cap. Sententiam* 9. *Ne Clerici*, *vel Monachi.* Et per hoc hanc sententiam tenent ultra jam cit. Doctor. Farinac. Angelus, Panormitan. Innocent. Divus Antonin. Navarr. Majol. Tabiena, Medin. Saler. Henriquez, Philiarch. Medices, et alii cum Pignat. *to.* 7, *consul.* 20, *n.* 4, *et* 5, qui istam sententiam, nedum communiorem, sed etiam certam censet.

Clerici cum legitima sui Superioris facultate bello justo interessentes, tamquam Capellani, ut militibus Sacramenta ministrent, eisque in morte assistant, non peccant: *cap. Ex multa* §. *de Clericis.* Immo neque ipsi, neque alii Clerici irregularitatem incurrunt, si in tali bello justo milites adhortentur ad strenue pugnandum, ut colligitur *ex cap. Petitio tua*, *de homicidio*, *et cap. Hortatu* 33, *quaest.* 8. In bello autem manifeste injusto Clerici exhortantes milites ad pugnandum, evadunt irregulares: *cap. Sicut* 6, §. *fin. de homicidio*, *et cap. Quod in dubiis* 5, *de poenis.*

* Clericus militiae nomen dans ipso facto privatur beneficio, et pensione, ut ex Decis. Rotae Rom. Bened. XIV, *Institut. Eccles.* 101. §. 18.

Quoad hanc irregularitatem praeter hucusque tradita, haec accipe. Clericus in sacris constitutus militans, et arma ferens in servitium alicujus laici Principis, si expeditionibus bellicis interfuerit, in quibus homicidia, furta, rapinae, incendia secuta fuerint, multo probabilius est, incidisse in irregularitatem, licet moraliter certus sit, se neminem mutilasse vel occidisse, ut ex Decreto Sacr. Congreg. in Ipren. *Irregularitatis* erui posse videtur cit. *Inst* 101, §. 19.

Idem forte affirmari potest de Clerico in minoribus beneficiato, cum ea, quae vetantur ordinatis in Sacris, etiam beneficiatos Clericos comprehendant: *ibid.* §. 23.

Clerici in minoribus si militaverint in bello injusto, etsi ipsi neminem occiderint, vel mutilaverint, si tamen ala, in qua militant, homicidia commiserit, seu mutilaverit, inducit in eos Clericos ir-

regularitatem; etenim in eo easu Clericus facit unum corpus cum sociis, et ulterius dat operam rei illicitae: ibid. §. 8.

Porro si ille militaverit sub suo Principe, nec certu sciverit bollum esse injustum, non tenetur per se indagare, num justum sit, nec ne, sed poterit credere bellum esse justum. Idem probabiliter dici potest de Clerico militante sub alieno Principe, quia impossibile esset illi indagare num sit bellum istud justum, injustumve. *Ibid.* §. 17.

Si vero bellum esset justum, Clericus militans, si certus sit moraliter se neminem occidisse, vel mutilasse, etiamsi hoc actum fuerit a sociis, non incidit in irregularitatem, ut ex *cap. Petitio, de homicid. volunt. ibid.* §. 10.

Demum si bellum sit justum et defensivum, si Clericus jussus est arma capero, nec sufficiant ad defensionem Laici, non incidit in irregularitatem etiamsi occiderit; *ib* §. 9.

12 Irregularitates ex defectu sunt multae, et assignantur.

Prima est ex defectu animae, ratione cujus Irregulares sunt Amentes, Lunatici, et furiosi, licet habeant aliquod lucidum intervallum: *c. Maritum* 2, *et cap. Communiter* 3, *dist.* 33. Epileptici, seu laborantes morbo caduco: *d. cap. Moritum dist.* 33. Daemoniaci, seu obsessi a Daemone: *cap. Clerici* 3, *dist.* 33. Omnes tamen isti, si a sua respectiva aegritudine Epilepsiae, Amentiae, et Daemonis vexatione liberati fuerint, possunt susceptos Ordines exercere, si constet, eos per integrum annum ab ultimo lapsu non amplius fuisse correptos, ut expresse habetur *c. Communiter* 3, *dist.* 33, praecisis his verbis: « Ut nullus de iis, qui aut in terram » arrepti a Daemonibus eliduntur, aut quolibet » modo vexationis incursibus efferuntur, vel sacris » audeant Altaribus ministrare, vel indiscusse se » ingerant Sacramentis Divinis, exceptis illis, cui » corporis incommoditatibus dediti sine hujusmodi » passionibus in terram probantur elisi, qui tamen » et isti tamdiu erunt ab Officii sui ordine et loco » suspensi, quousque unius anni spatio per discre» tionem Episcopi inveniantur ab incursu Daemo» num liberati ». Immo amentes, seu furiosi con» stantia lucis intervalla habentes, et Epileptici, seu morbo caduco laborantes, quamvis nondum perfecte sanati, si raro cadant, aut deficiant, possunt privatim celebrare cum assistentia unius Sacerdotis jejuni, qui Missam prosequi posset, si alter deficeret; ut colligitur *ex cap. Illud* 15, *et cap. Nihil* 16, *caus.* 17, *q. t.* et tenent Layman *lib.* 1, *Theolog. Moral. tract.* 5, *cap.* 5, *par* 7, *n.* 2, cum aliis ibi citatis, Reiffenst. *lib.* 1, *decretal. tit.* 20, n. 19. La Croix *lib.* 7, nu. 495. Pirhing *lib.* 1, *decretal. tit.* 20, n. 14, et alii.

Ex defectu animae irregulares sunt etiam illiterati: *cap. Illiteratos dist.* 36, ubi Glossa notat sufficere scientiam mediocrem, Tridentinum autem *sess.* 23, *de reformat. cap.* 4, praescribit, ut tonsurandus sciat rudimenta Fidei. et legere, et scribere: promovendus ad Minores sciat saltem linguam latinam sic, ut latinas sententias in patrium sermonem vertere sciat: ibi *cap.* 21: promovendus ad Subdiaconatum, et Diaconatum sit instructus litteris, et iis, quae ad exercendos tales Ordines pertinent: ibi *cap.* 13: promovendus ad Presbyteratum habeat scientiam talem, ut possit populum docere, quae necessaria sunt ad salutem, et idoneus sit ad Sacramenta debito modo ministranda: ibi *cap.* 14. et promovendus ad Episcopatum tali sit instructus scientia, et doctrina, ut muneris sibi injungendi necessitati possit omnimode satisfacere; et per hoc vult, quod sit in Universitate studiorum Magister, seu Doctor, aut Licentiatus in Sacra Theologia, vel Jure Canonico *sess.* 22, *de reform. cap.* 2. *Qui enim ad Episcopatus promorendus est gradum*, *ex c. Omnes psallentes dist.* 38, tali scientia debet esse ornatus, ut in *promptu habeat legere scrutabiliter, et non transitorie tam Sacros Canones, et sacrum Evangelium, quam omnem Divinam scripturam.* Irregulares etiam sunt ex defectu animae omnes Neophyti, scilicet primo, qui nuper existentes in adulta aetate a Paganismo, Judaismo, et Atheismo convertentur ad Fidem Catholicam: *ex cap. Sicut Neophytus dist.* 48, *et cap. Neophyti, de consecrat. dist.* 5, ne in superbiam elati, ut dicit Apostolus 1, *ad Timoth.* 3, in laqueum incidant Diaboli, et ne fiant Magistri, qui nondum didicere esse discipuli, ut habetur *in cap. Miserum dist.* 61, *et in c.* 1, *dist*, 48. Secundo, qui eum diu fuerint saecularibus curis addicti recenter a saeculari vita promoti ad Ecclesiasticam, statim sine mora contendunt ad Sacros Ordines, et Dignitates Ecclesiasticas promoveri, isti enim sunt vere irregulares, nec possunt ad Ordines, et Dignitates sic promoveri: *ex cap. Sicut Neophytus dist.* 48, *ex cap. Qui Ecclesiasticus dist.* 59, *ex cap. Hoc ad nos dist.* 60, *et ex cap. Sacerdotali dist.* 61. Tertio, qui a saeculo recenter conversi sunt ad Religionem aliquam, et nondum anno probationis elapso, contendunt ad Ordines, et Dignitates promoveri, isti etiam sunt vere pro tali tempore irregulares quoad Ordines suscipiendos, et Dignitates in Religione acquirendas, ut expresse habetur *in cap. Monasteriis* 19, *quaest.* 3.

Secunda ex defectu corporis, ratione cujus irregulares sunt omnes, qui ita sunt corpore vitiati, ut absolute nun possint peragere Ordinis ministeria, vel si aliqualiter possunt, non sine aliorum horrore, ut colligitur, ex cap. *Illitteratos*, ibi: *Aut aliqua parte corporis vitiatus, vel imminutus, dist.* 36, *ex c. Presbyterum, et ex cap. Tua nos, de Clerico aegrotante.* Sic irregularis est qui fuit aliqua manu mutilatus: *c. Exposuisti* 6, *de corpore vitiatis.* Presbyter, cui medictas palmae cum duobus digitis fuit abscissa, Missam celebrare non permittitur, quia « nec secure propter debilitatem, nec sine scandalo propter deformitatem membri hoc fieri potest »: ut expresse cavetur *cap. Presbyterum, de Clerico aegrotante.* Sic deformiter Gibbosus: *cap. Hinc etenim, vers. Gibbosus dist.* 49. Claudus nequiens sine

pede ligneo, vel sine baculo incedere: *cap. Nullus Episcopus*, *de consecrat. dist.* 1. Oculo orbatus, seu cui oculus erutus est, si absque notabili deformitate Canonem legere nequeat: *cap. Si Evangelica* 13, *dist.* 55, et omnes notabiliter impediti aliquo usu membrorum: *cit. cap. Si Evangelica*, *et tot. tit. de corpore vitiat.* Si autem quis aliquem defectum corporalem habeat, qui neque notabilem deformitatem contineat, ita ut scandalum in celebratione non causet, neque exercitium celebrationis impediat, talis non est irregularis. Unde si re ipsa alicui erutus esset unus oculus, et alius v. g. vitreus ita artificiose esset compositus, ut vix adverti posset, docet Sylvius *part.* 1, *verb. Irregularitas cas.* 1, talem non fore irregularem, quia, quando in jure dicitur, quod qui amisit oculum, sit irregularis, causa est, uti communiter explicant Doctores, quia in hoc est deformitas; ergo si nulla adsit deformitas, non sequeretur inde irregularitas. Sic La Croix *lib.* 7, *numer.* 500, et cum aliis Layman *lib.* 1, *tract.* 5, *part.* 5, *cap.* 7, in cujus Summario *num.* 2, sic praecise dicit: « Unius oculi etiam sinistri privatio sine notabili deformitate irregolarem non efficit ». Sic qui caret visiva virtute in oculo sinistro, sive Canonis, et tanta pollet virtute in dextro, ut sine deformi faciei conversione possit legere Canonem, non est irregularis, et ut commodius possit legere, potest Missale tanto magis ad medium Altaris attrahere, et sibi approximare: Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. part.* 2, *allegat.* 42, *num.* 31. Layman *loc. cit. num.* 2. Pirhing *lib.* 1. *decretal. tit.* 20. *num.* 6. Diana *part.* 4, *tract.* 2, *resolut.* 73, et Dicastill. *d.* 8, *num.* 173. Navarr. *in Manual. cap.* 27, *num.* 199. La Croix *loc. cit.* cum Molina, Avila, Sa, Suarez, Vasquez, Valentia, Henriquez, Sayr ab ipso citatis, Bonacina, Filliuc. et alii a Barbosa, ubi supra adducti, et plurimis adductis tenet novissime Pontas in suo *Dictionario tom.* 2, verb. *Irregularitas cas.* 12.

Advertendum tamen est, quod si defectus corporis absque propria culpa superveniat post susceptos jam Ordines, tunc Ordinatus non redditur ex toto irregularis, sed solum quoad illum actum Ordinis, quem ob talem corporis defectum, vel nullo modo, vel saltem non sine aliqua notabili deformitate exercere potest: *ex cap.* 2, *de Clerico aegrotante.* Si autem talis corporis defectus jam reperiatur in Laico, antequam sit promotus, licet sit dumtaxat celebrationem impediens, ut defectus pollicis, seu indicis sacrae Hostiae fractionem impediens, non potest absque dispensatione promoveri ad Ordines, etiam Minores: *ex cap. Non confidat distinst.* 50.

Tertia ex defectu lenitatis, ratione cujus sunt irregulares omnes, qui directe concurrunt ad mortem, aut mutilationem, etiam justam, effectu secuto, ut Judices sententiam mortis, vel mutilationis pronuntiantes, accusatores sine protestatione, Testes ultronei, et voluntarii, Notarii sententiam scribentes, dictantes, subscribentes, Legentes, Assessores, Consultores, Advocati, et omnes Ministri Justitiae sententiam exequentes: *ex cap. Aliquantos dist.* 51, *et cap. Si quis viduam dist.* 50. Licet enim omnes supradicti nullum committant delictum, cum tamen non perfecte imitentur lenitatem, et mansuetudinem Christi, qui noluit pronuntiare dignam morte mulierem in adulterio deprehensam, et pro perfidis Judaeis Patrem oravit, ideo merito ab Ecclesia inhabiles declarantur, ut in Altari immaculatam, et incruentam Hostiam Deo offerant, et Christi mansuetissimi personam repraesentent, eo vel maxime, quod etiam in Lege veteri noluit Deus sibi aedificari templum a Rege Davide, eo quod multum sanguinem fudisset, non obstante quod id factum fuerit in bello justo, et David fuerit Sanctissimus; « Multum sanguinem effudisti, et plurima bella bellasti, non poteris aedificare domum Nomini meo ». 1. Paralipomenon 22: sed voluit sibi aedificari illud a Salomone viro quietissimo, et mansuetissimo, « Filius qui nascetur tibi, erit vir quietissimus . . . ipse aedificabit domum Nomini meo », *ibi n.* 9, *et* 10.

Quarta ex defectu natalium, ratione cujus irregulares sunt omnes illegitimi, ut filii naturales, idest nati ex soluto et concubina, Manzeres idest nati ex meretrice, nothi, idest nati ex conjugato, et soluta, et Spurii idest nati ex copula a Jure civili damnata, ut ex incestu, stupro, raptu, et sacrilegio: *cap. Per venerabilem*, *qui filii sint legitimi*, *cap.* 1, *et final. de filiis Presbyterorum*, *cap. Innotuit*, *de election.* et ex Concil. Trident. *sess.* 22, *de reform. cap.* 2, *sess.* 23, *c* 5 Illegitimi tamen, qui per subsequens Matrimonium legitimantur, non sunt irregulares: *arg. cap. Conquestus*, *et cap Tanta*, *Qui filii sint legitimi*, quia subsequens Matrimonium fictione Juris retrotrahitur ad tempus conceptionis: *l. Divi Constantini* 5, *l. Cum quis* 10, *l. Nuper* 11. *Cod. de naturalibus liberis.* Sicuti etiam non sunt irregulares aliquam Religionem intrantes, tunc enim illegitimi possunt ad Sacros Ordines promoveri, licet non possint ad Praelaturas, ut expresse habetur *cap.* 1, *de filiis Presbyterorum*, his verbis; « Filii Presbyterorum, ut » ceteri ex fornicatione nati, ad Sacros Ordines non » promoveantur, nisi aut Monachi fiant, vel in » Congregatione Canonica regulariter viventes, » Praelationem vero nullatenus habeant ». Filii expositi reputantur pro illegitimis; in Jure enim reputantur illegitimi, qui nequeunt parentes suos ostendere, per textum *in cap.* 1. *De infantibus expositis.*

* Illegitimi sunt irregulares ex defectu, adeoque Ordinum, et Beneficii incapaces; attamen pro minoribus Ordinibus, et Beneficiis non habentibus annexam animarum curam, potest Episcopus cum illis dispensare; nonnisi vero Romanus Pontifex in aliis omnibus, ut *ex cap. Is qui*, *de filiis Presbyt. in* 6. Bened. XIV De Synodo Dioeces. *lib.* 13, *c.* 24, §. 11. Hinc ad rem notanda sequentia.

Filii illegitimi Clericorum consequi non possunt Beneficia, et pensiones in Ecclesiis, in quibus

parentes eorum obtinuerunt aliquod beneficium, licet dissimile, neque in eisdem Ecclesiis ministrare; neque tandem pensionem ullam habere super fructibus beneficiorum, quae ab eorum parentibus possessa sunt: Ex Tridentino *sess.* 25, *cap.* 15, *de reform.* Sicut et nullae sunt reciprocae resignationes a parentibus Clericis in favorem filiorum suorum factae, ita ut ipsis filiis minime suffragentur: *De Synodo etc. ibid.* §. 13. Quia nec filius illegitimus Parochi jam defuncti munus confessarii obire potest in ea Ecclesia, quam Pater Parochus obtinuit, ut ex verbis Congregationis vetantis, ne filii in ea Ecclesia *quoquo modo ministrent*, et ex responso Sac. Congr. habetur, *Ib.* §. 14.

Vicissim autem si Pater in aliqua Ecclesia munus gessit Capellani ad nutum amovibilis, potest ejus filius illegitimus idem munus ibidem obire; non enim hoc est beneficium, sed pensio, ut ex responsione Sac. Congr. *Ibidem.*

Si vere Pater dignitatem in Ecclesia aliqua obtinuit, filius titulo Missae semper in eadem celebratae non potest fieri particeps emolumentorum, quae Sacerdotes post certum servitii tempus obtinere ibi consueverant, ut ex respons. Sac. Congr. *Ibid.* "

Quinta ex defectu Sacramenti, scilicet Matrimonii: Matrimonium enim consummatum significat conjunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, juxta illud Apostoli *ad Ephes. cap.* 5. « Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, et in Ecclesia »: haec autem significatio deficit in bigamis, idest, in iis, qui contrahunt, et consummant Matrimonium cum pluribus uxoribus, aut cum una vidua, vel corrupta, quia non fit conjunctio unius cum una, eaque virgine, sicut Filius Dei copulavit sibi unicam, et immaculatam Sponsam Ecclesiam ab alio non assumptam, ideoque irregularitatem incurrunt omnes bigami: *cap. Ut bigami*, *cap. Super eo*, *de bigamis*; sive sint bigami bigamiae verae, idest, qui contrahunt, et consummant Matrimonium cum pluribus uxoribus; *cap. Debitum*, *et bigamis non ordinandis*, *et cap. ult. de dist.* 34; sive sint bigami bigamiae interpretativae, idest, qui contrahunt, et consummant cum vidua, vel cum corrupta ab alio; isti enim censentur quadam juris interpretatione habuisse duas uxores, licet vere illas non habuerint, *cap. Maritum dist.* 33, *cap. Si cujus*, *et cap. Si Laici dist.* 34, sive sint bigami bigamiae similitudinariae, idest, qui post votum solemne castitatis emissum in Religione approbata, vel post receptionem Sacrorum Ordinum Matrimonium quamvis invalidum contrahunt, et consummant: isti enim sunt aliquo modo similes contrahentibus duplex Matrimonium, quatenus post Matrimonium spirituale cum Christo contractum, ab eo recedentes attentant Matrimonium carnale contrahere, et consummare, adeoque bigamiam similitudinariam, dicuntur incurrere: *cap. Nuper a nobis* 5, *c. Quosquos cap. Monacho* 27, *qu.* 1, *et cap. ultim. de bigamis non ordinandis.*

Hanc autem irregularitatem non incurrit, qui prius cum pluribus fornicatus est, et postea Virginem ducit, quia hic non intervenit defectus Sacramenti, cum nullum cum illis liberis praecesserit Matrimonium significans conjunctionem Christi cum Ecclesia: *cap. Quia circa, de bigamis non ordinandis.* Nec eam incurrit, qui contrahit cum vidua in articulo mortis constituta ad ejus honorem tuendum, cum qua antea rem habuerat, si Matrimonio non consummato, vidua decesserit, ut declaravit Sac. *Congregatio Concilii in una Burgen. Bigamiae remissa ad Poenitentiariam* 17 *Julii* 1688. Nec qui ducit foeminam prius a se solo corruptam, quia talis non divisit carnem suam in plures, sed adhuc est unicus unicae: sponsus, sicque non patitur defectum Sacramenti: Glossa *in cap. Sane* 1, *de Clerico conjug. et in cap. Debitum*, *de bigamis*, *vers. Cognita*, S. Th. *in* 4, *dist.* 27, *qu.* 1, *art.* 1. Abbas *de bigamis num.* 2, et communiter alii plurimi cum Barbosa *p.* 2, *de Offic. et potest. Episcop. allegat.* 49, *nu.* 7.

Sexta ex defectu libertatis, ratione cujus irregulares sunt servi proprie dicti, seu mancipia: *cap. Nullus* 1, *cap. Nulli* 2, *cap. De servorum ordinatione* 6, *dist.* 54, *et cap. Consuluit*, *de servis non ordinandis.* Servi adscriptitii, atque originarii ex istis, qui certe glebae, seu praedio colendo sunt perpetuo obligati, atque adeo sine consensu Dominorum ordinari non possunt: *cap. Generalis*, *et cap. Admittuntur dist.* 44. Famuli autem illi, qui pro annua mercede Dominis suis inserviunt, in sensu juris non sunt irregulares, cum non censeantur proprie servi, sed potius habeantur quo ad hoc pro vere liberis. Sunt etiam irregulares obligati ad ratiocinia, ut qui generalem aliquam rerum saecularium administrationem habent, vel habuerunt, et exinde principalibus suis ad reddendas rationes sunt obstricti, ut sunt Procuratores, Rectores, Tutores, Syndici, Officiales, Fiscales, Curiales publici, et hujusmodi, isti enim ordinari non possunt, nisi deposito onere, seu relicto officio, atque reddita ratione: *cap. Curiales dist.* 53, *cap. Unico, de obligatis ad ratiocinia*, ubi expresse prohibitionis ratio adducitur his verbis: « Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum fuerint ordinati, Ecclesia infamabitur ».

Quia tamen Clerici possunt esse Tutores, et Curatores suorum Agnatorum: *ex cap. Pervenit, dist.* 86, et etiam Administratores rerum Ecclesiarum, pupillorum, viduarum, aliarumque miserabilium personarum, quae potissimum indigent Ecclesiastico adjutorio, *ex cit. cap. Pervenit, et cap.* 1, *caus.* 21, *quaest.* 3, ideo etiam talia munia, et Officia gerentes, et in his adhuc perseverantes, possunt ad Ordines promoveri, ut notat Glossa *in cap. Unico de obligatis ad ratiocinia.*

Septima ex defectu legitimae aetatis, ratione cujus irregulares sunt omnes, qui nondum habent legitimam aetatem ad susceptionem Ordinum requisitam; quae aetas pro receptione cujusque Ordi-

nis est novissime, et clare statuta a Concilio Trident. *sess.* 23, *de reformat. cap.* 11, et 12. Et haec irregularitas durat solum, quamdiu durat talis defectus legitimae aetatis, completa autem requisita aetate, absque alia dispensatione cessat: *arg. cap. Ult. de temporib. Ordination.*

Octava ex defectu bonae famae, seu ex infamia; et haec irregularitas duplici modo contrahitur, scilicet ex infamia cum propria culpa, et ex infamia sine culpa. Irregularitas, quae contrahitur ex infamia cum propria culpa est illa, quae oritur ex delicto enormi, et notorio: *cap. Infames* 6, *quaest.* 1; et de ista satis fuit dictum de irregularitatibus ex delicto *n.* 6, Irregularitas ex infamia sine culpa, de qua est sermo in praesenti, est quae contrahitur ex exercitio artium, vel Officiorum ex Jure infamium, vel alio modo sine culpa, ut sunt histriones, mimi, comaedi, filii publicae meretricis, quamvis conjugatae, et omnes in scena iudentes, per textum in *l.* 1, *et* 2, *§. Ultim. ff de his, qui notantur infamia*, Aleatores publici, et pro ludo mutuantes, per textum *in cap. Inter dilectos, de excessibus Praelat.* Aurigae, Gladiatores, Cursores, Citharaedi, Lyristae, Saltatores, Caupones, per ea, quae tradit Clemens V. 1. *de vita, et honest. cler.* Macellarii, Satellites, cloacas emundantes; pelles expurgantes, ut habetur *in cit. Clement. I, de vita et honestate Clericor.* et ibi Glossa omnes istas artes expresse enumerans. Quamvis autem ignominiosas et viles has artes exercentes reputentur infames, ideoque reddantur irregulares, non tamen sunt infames, et irregulares eorum filii, ut habetur ex Anthero Papa in Epistola ad Episcopos Boeoticos praecisis his verbis: « in Episcoporum negotio prosapiam non agnosco, Apostolicus ordo hoc probat, et tot Pontificum, et Episcoporum numerus, qui vilibus parentibus nati dignissime Sacerdotio functi sunt ».

13 Ad uberiorem supradictorum notitiam adduntur hic varii speciales casus a Sacris Congregationibus resoluti.

14 Occidens aliquem ad necessariam sui defensionem cum moderaminae inculpatae tutelae non fit irregularis: *Clement. unic. Si furiosus, de homicidio, Sacr. Congr. Conc. In Aquilana* 25 *Febr.* 1715, apud Ursayam, *tom.* 1, *part.* 2, *discept.* 6, *n.* 20, et saepius alibi, ut refert Pignatell. *tom.* 7, *consult.* 20, n. 3, *et seq. et consult.* 80, *per*
15 *tot.* Si autem talis occidens excesserit moderamen inculpatae tutelae, Monacell. *tom.* 4, *supplem. ad* 3, *tom. num.* 25, cum pluribus ibi allegatis, Passerin. *de election cap.* 27, *num.* 29 Ursaya, *tom.* 3, *part.* 2, *discept.* 7, *num.* 12, *et* 13, et alii dicunt, quod evadit quidem irregularis, sed dispensari potest ab Episcopo, et non indiget dispensatione Papae. Et in tali casu declarare, an occidens seu mutilans sic defendendo vitam propriam indigeat dispensatione, potest Episcopus, ut saepius declaravit *S. Congreg. Episcop.* praesertim in *Lucerina* 1580, in *Schenicensi* 1587, et in *Januensi* 23 *Maji* 1589, apud Pignatell. *tom.* 7, *consult.* 80. At consultius videtur petenda in tali casu dispensatio a Sacr. Congr. Concilii, quam de facili solet concedere, uti concessit in *Triventina Irregularitatis* 11 *Decembr.* 1694, in *Nuscana Irregularitatis*, 11 *April.* 1710, et saepius alibi. Non sic autem de facili solet dispensationem concedere quando quis voluntarie alium in rixa occidit, ut ipsam denegavit in *Panormitana Irregularitatis* 26, *April.* 1698, in *Veliterna Irregularitatis* 28 *Jun.* 1704, et saepe alibi.

Condemnatus ad Triremes, licet non remigave- 16
rit, quando delictum propter quod damnatus fuit, infamiam irrogat, remanet irregularis: *Sacr. Congr. Episc. in Mantuana* 20 *Decemb.* 1619, apud Monacell. *tom.* 2, *tit.* 13, *form.* 3, *n.* 39, *et Sacr. Congr. Concil. in Panormitana* 3 *Aug.* 1715, apud eumd. Monacell. *tom.* 4, *supplem. ad* 3 *tom.* n. 140, et apud Ursayam *tom.* 2, *part.* 2, *discept.* 22, n. 30, *et Inst. Crim. lib.* 4, *t.* 5, *n.* 150, ubi citat idem Decretum in *Panormitana*, sed sub *dat.* 4 *Febr.* 1702, et in *Romana, seu Lavellen.* 6 *Jul*, apud Ursayam in *Miscellaneo* 2, *litt. T*, *n.* 45. An
autem etiam remaneat Irregularis, quando delic- 17
tum, ob quod damnatus fuit, infamiam de jure non irrogat, et ipse non remigavit, Ursaya *loc. cit. n.* 150, cum Raynaldo, et Monacell. ibi allegatis, videtur inclinare in negativam opinionem, in quam dicit, videri inclinasse etiam *Sacr. Congr. Concil. in Comen.* 4 *Mart.* 1671. At vero Monacell. *cit. tom.* 4, *n.* 140 ubi sub *dat.* 14 *Mart.* refert per extensum d. Decretum in *Comensi* de quodam Presbytero Josepho Cattaneo Comen. Dioecesis, qui ad Triremes damnatus, et transmissus ob armorum delationem, absque eo quod remigasset, inde egressus supplicavit pro absolutione etc. *Sacr. Congregat. Concil.* audita relatione Episcopi, *die* 14 *Mart.* 1671, censuit, si Sanctitati suae placuerit, posse per Litteras Apostolicas in forma Brevis eidem Episcopo committi, ut constito de expositis, et praesertim quod non remigaverit, oratorem pro suo arbitrio, et conscientia absolvat, et ad executionem suorum Ordinum rehabilitet, et restituat, *lib.* 27, *Decr. fol.* 54, dicit, quod ex hoc Decreto videtur, quod Sac. Congreg. judicaverit requiri Papae dispensationem. Et de facto, cum Sacerdos Petrus Cardonus Panormitanus ad Triremes damnatus, et transmissus tamquam unus inditiatus de crimine fabricationis falsae monetae, et postea absque eo quod remigasset, liberatus cum sola poena exilii supplicasset pro absolutione, *Sac. Congreg. Concil.* in *Panormitana die* 8 *Augusti* 1705, gratiam denegavit, rescribendo *Lectum*, apud Monacel. *cit. tom.* 4, *n.* 140, quam denegatam gratiam refert ipse etiam Ursaya *l. c.* Unde in similibus casibus semper recurrendum est ad Sanctam Apostolicam Sedem.

Quando exilii poena inducat irregularitatem, et quando non, vide apud Thesaurum *de poenis Ecclesiasticis part.* 1, *c.* 33, *§. Talis autem*, Illustris-

simus. ac Reverendissimus Maraviglia in Leg. 176 *Prudentiae Episcopalis*, ad hoc dignoscendum hanc tradit regulam : Quando exilii poena imposita est propter delictum , cui a Jure annexa sit infamia , certum est inducere Irregularitatem, juxta *cap. Inter dilectos, de excessibus Praelatorum, et cap. Accedens, de accusat. et cap. Accusatum, de Simonia ;* quando vero delicto , quod exilio punitur , a Jure non est annexa infamia, certum est, nullam inducere Irregularitatem , nisi aliud obstet , sic enim declaravit ipsa S. C. in *una Maceraten. 4 Sept.* 1602. Non enim quodcumque crimen causat infamiam , sed debet esse ex illis , quae specialiter recensentur in jure , et talia sunt ex communi aestimatione; quia, dato etiam, quod crimen esset vere ex illis , quae generant infamiam, cum tamen possit non esse notorium in loco , ubi exul degit , ibi non poterit infamiam causare , et sic sacerdos exul ibi non erit censendus irregularis ; sola enim infamia Juris annexa delicto , et per sententiam condemnatoriam expressa ad summum illa est , quae inducit Irregularitatem, non infamia facti: Ita communiter Doctores apud Covarruviam , in *Clement. si furiosus* , Garciam *de benef. part.* 11 , *cap.* 3. Giballin. *de Irregularitat.* et Suarez *disp.* 43 , *de Censur.*

18 Si vero damnatus ad Triremes actu remigaverit; tunc indistincte , sive delictum irroget infamiam , sive non , talis efficitur irregularis , et solus Papa dispensat, juxta Decretum Sacrae Congreg. S. Officii emanatum anno 1635 , tempore Urbani VIII , quo statuitur, quod Presbyteri tam Saeculares, quam Regulares damnati ad Triremes , si actu remiges fuerint, non habilitentur ad exercitium Ordinum , quod per extensum refert Nicolius *Lucubrat. Canon. lib.* 5, *tit.* 12, §. 13, et sequitur Monacell. *tom.* 1, *tit.* 4, *form.* 9, *num.* 7, *et tom.* 3, *tit.* 3, *n.* 13, cum aliis ibi allegatis.

19 Qui dat operam rei licitae , et omnem adhibet diligentiam , ne sequatur homicidium , si deinde casu fortuito sequatur , non incurrit Irregularitatem: *Sacr. Congr. Conc.* 1. *Octob.* 1588, et desumitur *ex cap. Dilectus* 13, *cap. Litteris* 15, *et cap. Quidam* 25, *de homicidio* , Barbosa in *Sum. Apostol. decis. verb. Irregularitas num.* 1 , cum aliis ibi citatis, Paesecius. *de Irregularitate cas.* 6, ibi, insuper addit , quod declaratum fuit , Concilium Trid. *sess.* 14, *cap.* 7, *de reform.* loqui de eo, qui fuisset in aliqua culpa, et indigeret dispensatione , ut *in Hispalen.* eodem *anno* 1588 , *in Aversana* 13. *Novembr.* 1627, in *Praenestina* 7. *Sept.* 1630.

20 Ob homicidium autem casuale commissum a Parocho , rescripsit eadem Sacr. Congr. Conc. « Pro gratia, dummodo non celebret in loco commissi delicti, et per viginti milliaria circumcirca » : *sic in Aquilana* 1. *Apr.* 1713, *et in die* 12. *Maii* 1714, in eadem rescripsit, « Pro gratia, ut possit celebrare in loco commissi delicti ». Ita apud Ursayam *tom.* 1, *part.* 2, *discept.* 6, ubi varias alias refert

21 consimiles resolutiones. Et ob offensionem, et percussionem factam mediante instrumento non apto ad occidendum, Ead. S. Congr. Conc. in *Nuscana* 12. *Apr.* 1710 , rescripsit : « Pro gratia, peractis exercitiis spiritualibus per mensem » apud Ursayam *com.* 1, *part.* 2, *discept.* 6.

Irregularitas incurritur ab eo , qui leviter percussit letaliter vulneratum , ita ut ex dictis levibus percussionibus accelerata fuerit mors vulnerati: *Sacr. Congr. Conc.* in *Caputaquen.* 23. *Mart.* 1725, ubi denegavit etiam gratiam dispensationis: Ursaya in *Miscellaneo primo sacro*, *et profano littera sub n.* 200. Et irregularem fieri , qui projicit cultrum contra aliquem , etiam sine animo offendendi , sequuta offensione, tenent Pignatel. *tom.* 10, *consul.* 110, *n.* 14. Ursaya *l. c. n.* 204, et alii passim. 22 23

Clericus habita licentia ab Ordinario querelandi malefactores in foro Laicali citra poenam sanguinis , si querelat , et indicia ac probationes subministrat ad probandum delictum , incurrit irregularitatem, secuta mutilatione querelati delinquentis. Sic declaravit *Sacr. Congr. Conc. die* 4. *Febr.* 1651, apud Pignatel. *tom.* 1, *consult.* 377. Item irregularitatem incurrit Clericus pro delicto in personam conjunctam commisso habens licentiam ab Ordinario querelandi , si non querelat , sed tantummodo prosequatur accusationem , et subministret indicia in foro laicali insistendo pro punitione, secuta mutilatione: *Ead. Sacr. Congr. Conc. d. d.* 4. *Febr.* 1651, apud Pignatel; *loc. c. consult.* 578. Non incurreret tamen Irregularitatem Clericus , si querelaret tantummodo malefactorem cum expressa protestatione, quod ad vindictam, seu poenam sanguinis nullimode intendit, juxta dicta *supra n.* 11, §. *Quamvis per textum, in c. Perlatis* 2, *de homicidio in* 6, ibi allatum. 24 25 26

Irregularis non est Pharmacopola rite, et fideliter suam exercens professionem : *Sacr. Congr. Conc.* in *S. Marci* 5. *Jun.* 1688, *l.* 8, *Decret. fol.* 253, apud Ursayam in *Miscellaneo* 1, *litt. I, num.* 202. et Pignatel. *tom.* 8, *consult.* 146. Incurreret tamen Irregularitatem , sicuti etiam Chirurgus , et Medicus, si ex eorum imperitia, et negligentia, seu culpa infirmus moreretur, seu mutilaretur, ut tradunt Panimoll. *dec.* 89, *adnot.* 5, *n.* 37. Corrad. *in praxi dispens. lib.* 5, *cap.* 3, *num.* 1, *et seq.* Antonel. *de juribus Clericor. lib.* 1, *cap.* 56, *n.* 33. Ursaya *Inst. Criminal. lib.* 1, *tit.* 10, §. 4, *num.* 97. Pignatell. *loc cit.* et alii passim. Quoad Medicos autem, ut testatur Panimol. *cit. decis.* 89, *adnot.* 5, *num.* 37, praxis Romanae Curiae est, ut eos non admittat ad Ordines absque dispensatione Apostolica, ut pariter esset dicendum de Chirurgis. Vide verb. *Medicus n.* 20, ubi varia ad rem. 27 28 29

Sacerdos celebrans pluries eadem die incurrit irregularitatem: *Sacr. Congr. Conc. in Senensi* 16. *Nov.* 1686, apud Pignatell. *tom.* 7, *cousult.* 43, *et in Placentina* 11. *Jan.* 1711, apud Ursayam *Instit Crim. lib.* 1, *tit.* 10, §. 2, *n.* 57. 30

Irregularitas non incurritur a Clerico exercente criminale aliquod officium seu Judicaturas , si sae- 31

vis se non immisceat; et in causis sanguinis judicium non proferat, ut re mature perpensa, recedendo a resolutis *die* 3. *Martii* 1703, respondit *Sacra Congreg. Conc. in Sancti Severini Irregularitatis* 1. *Jun. ejusd. anni* 1703, *lib.* 58, *Decret. fol.* 413, apud Ursayam *Institut. Crimin. lib.* 4, *tit.* 8, *n.* 50.

32 Neque Irregularitatem incurrunt Personae Ecclesiasticae absque ulla Pontificis dispensatione intervenientes tamquam Principis consiliarii in conditione Legum imponentium poenam mortis, vel ipsimet easdem Leges condentes, ubi temporalem habent jurisdictionem, quia Conditores Legum, illorumque Consiliarii per Legum conditionem, et promulgationem non intendunt homines occidere, sed poenarum timore a malis, et delictis illos arcere: Sacra Rota *part.* 9, *recent. decis.* 172, *n.* 20, et

33 seq. Ursaya *l. c. num.* 48, cum aliis ibi citatis. Non possunt tamen Praelati Ecclesiastici (quibus ex Summi Pontificis dispensatione permissum est in certis casibus sententiam sanguinis proferre) executioni sententiae se immescere, consilium, vel praesentiam praestare eidem executioni absque irregularitatis incursu: *c. Ex litteris* 10, *de excessibus Praelator.* Ursaya *loc. cit. num.* 42, cum aliis ibi allegatis.

34 Irregularitas non incurritur ab Episcopo permittendo exhumationem Cadaveris, ut fiat *Visum, et repertum.* Talis autem recognitio fieri debet extra Ecclesiam, et locum immunem, aliter a Ministris Laicis incurritur Excommunicatio, ut declaravit *Sacra Congreg. Immunit. in Maceraten.* 8. *Aug.* 1645, *in Cremon.* 1. *April.* 1704, apud Ursayam *Inst. Crim. lib.* 1, *tit.* 4, *n.* 16. Monacel. *tom.* 1, *tit.* 6, *form.* 7, *num.* 6.

35 Irregularis non est descendens per rectam lineam a Mahumetanis: *S. Congr. Concil. in Hispalen.* 7. *Maii* 1701, apud Ursayam *tom.* 2, *part.* 2, *discept.* 22, *a n.* 25.

36 Irregularis non fit violans Censuras nullas: *Sacr. Congr. Conc. in Herbipolen.* 19. *Jul.* 1704, *et in Casertana* 11. *Sept.* 1717, apud Ursayam *in Miscell.* 1, *Sac. profan. litt. I, n.* 199.

37 Irregularis non est ministrans in Ordine suscepto, postquam appellavit a sententia Excommunicationis contra ipsum lata: *Sac. Cong. Conc. in dub. Irreg.* 15. *Sept.* 1625, *lib.* 12, *Decret.* 329, apud Ursayam *loc. cit. n.* 203.

38 Irregulares non est laesus in calcaneo, et licet claudus ambulans sine baculo: *S. Congr. Conc. in Messanen.* 27. *Apr.* 1686, *lib.* 3, *decr. fol.* 126, apud Ursayam *loc. c. n.* 201.

39 Irregularis est Clericus confessus, et condemnatus de crimine Adulterii: *S. Congr. Concil. in dubio irregularitatis* 5. *Maii.* 1657, *lib* 20, *Decr. fol.*

40 233, apud Ursayam *loc. c. n.* 200. Et irregularem esse etiam Clericum convictum, et condemnatum de crimine stupri sustinent Thesaurus, Majolus, et Amenus apud Monacell. *tom.* 4, *supplem ad tom.* 1, *n.* 161, qui tamen ibid. cum Garcia, Bonac. Nicol. et aliis sustinet contrarium.

Irregularitas non incurritur per scriptionem processuum causarum, seu querelarum criminalium, neque per exercitium Officii Gubernatoris absque prolatione sententiae Sanguinis, seu Capitalis: *Sac. Cong. Conc. in Sutrina Irregularitatis* 28. *Maii* 1695, *et in S. Severini* 2. *Jun.* 1703, apud Monacel. *tom.* 4, *supplem. ad* 2, *tom. n.* 70. 41

Irregularitas non incurritur per solam adscriptionem militiae saeculari sine actibus hostilibus: *Sacr. Congreg. Conc. in N.* 10, *Mart.* 1674, *et in Leodien.* 30, *Sept.* 1684, apud Monacell. *tom.* 4, *supplem. ad tom.* 2, *n.* 71 42

Clericus autem, qui Militiae nomen dedit, et armatus in bello servivit, stipendium accepit, ac expeditionibus militaribus se associavit, fit irregularis, et indiget dispensatione ab irregularitate incursa, licet moraliter certus sit, neminem mutilasse, laesisse, aut occidisse: *Sac. Congr. Conc. in Ipren.* 13 *Januar.* 1703. Et ipso jure amittit Beneficium etiamsi sit juris patronatus: *Sac. Congr. Conc. in Firmana* 17. *Januar.* 1618, apud Monacell. *tom.* 2, *tit.* 13, *formul.* 3, *n.* 33, et consimiliter Card. Petra *tom.* 2, *Commentar. ad Const. unic. Greg. VIII, n.* 57, *in fin* ubi refert, quod *in Sac. Congr. Conc. in una Salisburgensi Irregularitatis*, exhibito supplici Libello remisso a Sac. Poenitentiaria cujusdam Sacerdotis, qui se vendidit Hollandis pro servitio maritimo egestate pressus, et proinde arma sumpsit, et in Indiis militiam egit, fuerunt proposita dubia: An Orator incurrerit Irregularitatem, et an cum eo sit dispensandum? Respondit 14. Maii 1689. *Esse dispensandum*, quia dictus Sacerdos miscuit se bello injusto, arma, et saeva tractando. Haec ille. 43

Mandans aliquem baculo verberari eo expresso ne occidatur, si mandatarius fines mandati excedens percusserit, et occiderit, non dicitur irregularis ex homicidio voluntario, adeo ut sit indispensabilis juxta *c.* 7, *sess.* 14, quia est solum voluntarium in causa, et non voluntarium directe, et in se, et potest proinde a Sede Apostolica dispensari: *Sacra Congreg. Concil.* 2, *Novemb.* 1581, *lib.* 22, *Decret. pag.* 59, *et* 7. *Septemb.* 1604, *lib.* 7, *Decret. pag.* 567, *et* 589, apud Monacell. *tom.* 2, *tit.* 13, *form.* 3, *n.* 34. *in fin.* Et quod is incurrerit irregularitatem, habetur expresse *in c. Is qui* 3, *de homicid. in* 6. Quamvis Barbosa *in Summa decis. Apostol. verb. Irregularitas num.* 2, citans Decretum Sacrae Congreg. Concil. *sub die* 2. *Sept.* 1604, dicat ipsum Irregularitatem non incurrere. 44

Irregularis evadit, qui voluntarie se castrari facit, et culpa sua se ipsum mutilat: *Sac. Congr. Episc. in Mileritana* 15. *Januar.* 1694, apud Monacell. *tom.* 2, *tit.* 3, *formul.* 3, *n.* 31, *tom.* 4, *supplem ad* 2, *tom. num.* 429. Et dispensatio hujus Irregularitatis petenda est a Sacr. Congr. quae maxima facilitate illam concedit, ut accidit *in Æsina* 13. *Maii* 1702. 45

Qui abscidit digitum Pollicem, debet petere dispensationem ad cautelam, quia dubium est, an per 46

talem mutilationem Irregularitas incurratur, ut bis respondit Sac. Congr. Conc. nempe 12. *Jul.* 1687, *et* 13. *Januar.* 1688, apud Monacell. *tom.* 4, *supplem. ad* 3, *tom. n.* 12.

47 Clericus qui levi epilepsia semel affectus fuit, et deinde per plures annos amplius dicti morbi signa non dedit, non est irregularis, et promoveri potest: *Sacr. Congreg. Concil. in Tudertina* 9. *Jul.* 1704, apud Monacell. *tom.* 2, *tit.* 13, *formul.* 3, *num.* 36.

48 Clericus energumenus est irregularis, et licet fuerit liberatus, non potest promoveri sine dispensatione Apostolica: *Sacr. Congr. Conc.* 12. *Febr.* 1689, apud Monacell. *tom.* 1, *tit.* 13, *formul.* 3, *n.* 32, *et in Mediolanen.* 2. *Decemb.* 1724, *ad* 1, *dub.* apud Thesaurum *resolutionum Cong. Conc. d.*
49 *anni* 1724. Si autem antequam a Daemone obsideretur, erat promotus ad Ordines, potest Episcopus illorum exercitium permittere suo arbitrio, ut dictum est *supra num.* 12, de Irregularitatibus ex defectu, per textum *in cap. Communiter* 3, *dist.* 33, ibi allatum.

50 Suspensus a suo Ordinario extrajudicialiter sine scriptis, si celebrat, non fit irregularis: *Sacr. Con-*
51 *gr. Conc. in Vercellen.* 18. *Aug.* 1703. Secus autem, si fuerit suspensus juridice: Monacell. *tom.* 4, *supplem. ad* 3, *tom. n.* 6.

52 Irregularitas incurritur a Clericis ordinatis scienter cum ficto Patrimonio, vel Beneficio, et Ordines sic receptos exercentibus: *S. Cong. Episcop. in Verulana* 6. *Jun.* 1611, *in Adrien.* 1. *Octobr.* 1602, *et Sac. Congr. Conc.* 2. *Nov.* 1610, apud Pignatell. *tom.* 5, *consult.* 77, *n.* 16. Vide verb. *Ordo art.* 2, *n.* 55.

53 Clerici sive Saeculares, sive Regulares recurrentes in suis causis ad Judices, et Principes saeculares, si ex eorum recursu sequatur impedimentum jurisdictioni Ecclesiasticae, ex quo isti incurrant Excommunicationem contentam in Bulla Coenae, si post talem recursum exerceant Ordinem solemniter, vel Missam celebrent, evadunt irregulares, prout de Regularibus respondit *Sacr. Cong. Immun. in Ulisiponen.* 6. *Nov.* 1688, *lib. decr. Martell. pag.* 373, et de Clerico saeculari *in Alatrina* 29. *April.* 1704, *lib.* 3, *Decr. Vallem.* 576, apud Monacell. *tom.* 3, *tit. formul. unic. n.* 15.

54 Irregularis non est filius homicidae Presbyteri, unde potest promoveri ad Ordines sine dispensatione. *Sacra Cong. Conc.* 2 *Aug.* 1687, apud Monacell. *tom.* 1, *tit.* 13, *form.* 3, *n.* 34.

55 Irregularis non est, qui armatus cum consanguineis accurrit ad domum consanguineae, ut compelleret fornicarium, si fornicarius e fenestra se projiciens moriatur. *Sacr. Cong. Conc. in Pampilonen.* 29 *Sept.* 1600, apud Monacell. *loc. cit. n.* 34.

56 Nec irregularis est, qui accedens ad domum mulieris conjugatae fornicandi causa, si supervenientibus viro, et consanguineis, mulier occidatur. *Sac. Cong. Conc. in Potentina* 18 *Martii* 1684, apud Monacell. *cit. n.* 34.

Irregularis non fit Judex qui protulit sententiam 57
mortis, vel mutilationis, nisi fuerit exequuta; unde non indiget dispensatione. *Sac. Cong. Conc in Cesenaten.* 1615, apud Monacell. *loc. cit. n.* 35.

Item irregularis non est Notarius, qui compila- 58
vit processus criminales, et plures fuerunt condemnati in poenam mortis, at sententiae non fuerunt exequutae. *Sacr. Congr. Conc. in Spoletana* 14 *Decemb.* 1630, apud Monacell. *cit. num.* 35.

Quemdam, qui per quatuor annos exercuit Prae- 59
toriam, et sententias sanguinis protulit, sed non constabat resultasse praedictam poenam, et dispensari ab irregularitate petebat, *Sacr. Cong. Conc. die* 28 *Mart.* 1676, respondit *dispensandum esse ad cautelam.*

Irregularitatem non incurrit Clericus, qui Judici 60
saeculari petenti librum baptizatorum exhibuit ad effectum recognoscendi aetatem rei inquisiti de delicto, quod mortem meretur, et subiturus credatur: *Sac. Congreg. Conc. in Lycien.* 10, *Decemb.* 1661, apud Monacell. *loc. cit. n* 36.

Irregularis est, qui inquisitus de homicidio su- 61
stinuit torturam, indicia diluit, et fuit absolutus; quia si de delicto remanet fama, non debet promoveri, cum remaneat infamia facti: *Sacr. Congr. Concil. in Novarien.* 1 *Octob.* 1661, apud Monacell. *loc. cit. n.* 37, et apud Pignatell. *tom.* 2, *consult.* 19. Si autem de homicidio inculpatus, tam- 62
quam non repertus culpabilis, fuisset absolutus, non esset irregularis: *Ead. Sac. Cong. Concil.* 8 *Julii* 1664, apud Monacell. *cit. n.* 37.

Irregulares non sunt filii, et nepotes Haeretico- 63
rum, quorum patres, et patruos constat emendatos esse: *Sac. Congr. Concil.* 26 *Sept.* 1591, apud Monacell. *cit. n.* 37. Et Irregularem non esse eum, 64
qui natus est a parentibus Haereticis, si parentes Fidem Catholicam amplexi sint, rescripsit *ead. Sacr. Cong. Conc. in Romana* 21 *Maii* 1718, *ad* 2, *dub.* apud Thesaurum *resolutionum Sacrae Congregat. Conc. in Decr. d. anni.* Nec irregularem 65
esse eum, qui in infantili aetate Baptismum receperit ab Haereticis, respondit *ead. Sacr. Congregat. in d. Romana ad* 1, *dub.* apud dictum Thesaurum *ibidem.*

Irregularitatem contraxit, qui contra fures cla- 66
mavit, et isti capti fuerunt capite damnati: *Sacr. Congr. Conc. in Casalen. Irregularitatis* 24 *Septemb.* 1718, apud cit. Thesaurum *in Decretis dicti anni.*

Irregularis est, qui causam dedit rixae, ex qua 67
sequutum fuit homicidium: *Sac. Congreg. Con. in Caput aquen.* 24 *Mart.* 1725, ad 2, dubium apud cit. Thesaurum *in decretis dicti anni.*

Irregularitatis, qua laborat Sacerdos non valens 68
Sacram Hostiam, et Sanguinem sumere nisi auxilio manus sinistrae, dispensatio remissa fuit arbitrio Episcopi: *Sac. Congreg. Conc. in Consentina* 13 *Jul.* 1725, apud cit. Thesaurum *in Decretis dicti anni.*

Non est irregularis, qui percussit gladio, vel vir- 69

ga aliquem in oculo, cujus virtutem debilitavit, adeo ut lucis radios obscure percipiat: *Sacr. Congreg. Conc. in Feretrana* 5 *Maii* 1705, apud Monacell. *t.* 4, *supplem. ad* 3, *tom. n.* 11.

70 Neophyti, nempe qui ex Lege Judaica, Mahumetica, vel Ethnica nuper conversi, quamvis tamquam irregulares non sint promovendi ad Ordines ex dictis supra *sub num.* 12, *vers. Ex defectu animae*, tamen si baptizati fuissent ab infantia, vel post transactum notabile tempus a die suscepti Baptismi, judicio, et arbitrio Episcopi reperiantur in rebus Fidei bene instructi, et stabiles, cum tunc non dicantur proprie Neophyti, cessat Irregularitas: *cap. Eam te* 7, *de rescriptis*, Panimol. *dec.* 89, *adnot.* 1, *n.* 4, cum aliis ibi allegatis, ubi recte ex Bonac. Corrad et Sayro, subdit, quod veri Neophyti dispensandi sunt a Summo Pontifice.

71 Irregulares non sunt filii nati ex Matrimonio contracto cum impedimento affinitatis cum mala fide patris, et bona fide matris, nam isti sunt legitimi: *Sac. Congr. Conc. in Tornacen.* 24 *Maii* 1684, *lib.* 31. *Decret. fol.* 400, apud Monacell. *tom.* 2, *tit.* 13, *n.* 37.

72 Irregularitas ex homicidio voluntario non impedit reassumptionem habitus Clericalis, et Episcopus procedat prout de jure. Sic respondit *Sacr. Congr. Immun. in una Civitatis Ducalis* 10 *Mart.* 1699, apud Riccium *in Synopsi verb. Habitus n.* 1.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

73 Tametsi *in cap.* 18, *de sentent. excommun. in* 6, disertis verbis statutum sit, Irregularitatem non incurri, nisi *in casibus in Iure expressis*; nihilo ta-
74 men minus disputare de eo solent Theologi, praesertim scholastici: an possit Judex poena Irregularitatis punire reum delicti, cui a jure non est adnexa Irregularitas: Vide *affirmantes*, tum *negantes* apud Hurtad. *de Irregular. disput* 1, *difficul.* 6, *num.* 24, qui tamen *in negantium* ivit sententiam, et quidem recte.

75 Caeterum, quod dicitur non incurri Irregularitatem, nisi *in casibus in jure expressis*, id intelligi debet de casu, quo non constat, an delictum, vel defectus adnexam habeat Irregularitatem. At si
76 constet delictum, de quo agitur, Irregularitatem habere adnexam, dubium vero sit, num quis delictum illud patraverit, eo casu propter dubium incursae Irregularitatis, tenetur se pro Irregulari gerere: Vanesp. *Jur. Eccles. univ. part.* 2, *tit.* 10, *c.* 1, *n.* 75. Rousseaud de la Combe *in Jurisprud. Canon. verb. Irregularitas sect.* 1, *n.* 2.

77 Ne autem in errores incidamus, duo hic necessario sunt monenda. Primum est, quod solummodo *in dubio* homicidii incurratur Irregularitas; idque quia « cum nulla contrahatur Irregularitas, (ut recte ait Giballin. *de Irregul. c.* 4, *consect.* 3, *n.* 21, *in fine*) « nisi in casibus in jure expressjs, et nul» libi jus dicat in dubio facti incurri Irregularita» tem, praeterquam in casu homicidii modo hacte» nus explicato, certum esse debet, nullam aliam » Irregularitatem, quam homicidii in dubio con» trahi ».

Alterum est, quod in ipso casu homicidii, non 78
aliter incurratur Irregularitas, quam si ipsum homicidium certum sit, dubiumque solummodo sit de persona committente, ut est *casus* Text. *in cap.* 12, *de homic. et cap.* 5, *de cleric. excomm. administrante.* Verum, si de homicidio dubitetur, an commissum ipsum sit, minime incurritur Irregularitas: Giballin. *de Irregularit, cap.* 4, *consect.* 3, *num.* 17, *et plur. sequent.*

Dividitur Irregularitas, si spectes effectus, in to- 79
talem, qua quis privatur omnium Ordinum usu, qualis est ea, quae ex homicidio nascitur, et partialem, qua usus solummodo adimitur alicujus Ordinis, ut evenit in ea, quae proficiscitur a coecitate, propter quam Sacerdos removetur a sacrificio, non item a poenitentiae administratione.

At si causas perpendas, dividitur Irregularitas in 80
eam, quae oritur ex delicto, et eam, quae oritur ex defectu. Notabile vero est discrimen unam in-
ter, et alteram Irregularitatem. Irregularitas enim, 81
quae nascitur ex defectu, incurritur, licet defectus ille sine ulla culpa patientis evenerit. At Irregula- 82
ritas, quae nascitur ex delicto, non aliter incurritur, quam si delictum illud imputari queat ei, qui illud commisit. Confer Hurtad. *de Irregularit. disput. difficul.* 3, *num.* 27.

Habet utraque Irregularitas varias sub se species. 83
Singulas pro dignitate explicare haud est mei instituti. De iis secundum Ecclesiae disciplinam, tum antiquam, tum novam optime, prae aliis, disserunt Van-Espen. *Juris Eccles. univ. part.* 2, *tit.* 10, *per tot.* Rousseaud de la Combe *in Jurisprud. Canonic. verb. Irregularitas* pariter *per tot.*

Hic vero haud est omittendum, *Auctorem no-* 84
strum saepe in hoc articulo Irregulares eos pronunciare, quos sacri Canones Irregulares non declararunt, sed tantummodo minime decet ad Ordines promovere. Tales sunt plures ex iis de quibus verba facit *n.* 12, et praesertim *art. octavo*, ut patet ex iis, quae habet Giballin. *de Irregularit. cap.* 5, *quaest.* 4, *proposit.* 3, ibi: « Deinde aliquando con» trahitur infamia sine ullo peccato proprio, aut » alieno, ut propter vilis alicujus artis exercitium, » aut matrimonium cum meretrice, aut scenica, » ex qua tamen infamia nulla contrahitur Irregu» laritas, nisi peculiari jure sit expressa, sed for» tassis, aliqua prohibitio ordinandi viles hujusmodi » personas, quandiu eas artes exerceant ».

Patet hinc, quod personae illae viles, quas *Au-* 85
ctor Irregulares pronuntiat, ut ad Ordines promoveantur dispensatione haud indigent.

RESPONSIO AUCTORIS

Additor ait, Auctorem nostrum in hoc articulo 86
Irregulares eos pronunciare, quos sacri Canones Irregulares non declararunt, sed tantummodo mini-

me decet ad ordines promovere; et tales sunt plures ex iis, de quibus verba facit *num.* 12, et praesertim artic. 8. Patet hinc, quod personae illae viles, quas Auctor irregulares pronunciat, dispensatione haud indigent. Et tamen ego *loc. cit.* pro eorum infamia, et irregularitate adduco nedum Sacros Canones, sed et leges civiles, ut ibi videri potest: quae jura tum Canonica, tum civilia adducunt alii plures, et signanter sapientissimus Gregorius Rossignolus cap. 1, *de Ordinibus in communi quaest.* 3, *art.* 12, *num* 5, qui ibidem sub num. 24, subjungit, quod infamia ex arte vili non tollitur, nisi per Romanum Pontificem. Et ratio est, quia quae sunt juris positivi communis, non cadunt nisi sub potestate Pontificis, vel Principis, secundum quod jus est Canonicum, vel civile. Quum igitur infamia, quae consurgit ex utroque allegato capite sit juris Canonici communis, ut habetur ex cap. *Admittuntur, dist.* 54, et Glos. in cap. *Nihil*, verb. *suspendatur. de elect.* et ex Clementina 1. *de Institut.* et ex *c. In Capite Quadragesimae dist.* 50, et cap. *Ex poenitentibus, eadem distinct.* sequitur, quod impedimentum ad ordines, quod ex eodem consurgit, non possit, nisi per Romanum Pontificem auferri. Quod et replicat *in disput.* 3, *de Irregularit. quaest.* 5, *cap.* 8, *num.* 20, dicens: huc etiam venit difficultas, a quo possit dispensari Irregularitas proveniens ex exercitio artis ignominiosae, quae etiam potest reduci ad infamiam; Respondendum, non posse dispensari, nisi a Romano Pontifice, vel ab habente ab ipso facultatem; adeoque dictae personae viles indigent dispensatione.

ARTICULUS II.

IRREGULARITAS QUOAD EJUS EFFECTUS.

SUMMARIUM

1. Irregularitatis effectus sunt specialiter tres, et assignatur primus. — 2. Qui stante irregularitate recipit Sacramenta, quamvis peccet mortaliter, valide tamen recipit, et sic recipiens solum privatur usu. — 3. Assignatur secundus effectus irregularitatis. — 4. Irregulares possunt licite recipere omnia alia Sacramenta, excepto Ordine, et sic absolvi a peccatis in Sacramento Poenitentiae. — 5. Irregulares possunt etiam licite exercere quoscumque actus Sacros, qui non sunt Ordinum. — 6. Assignatur tertius effectus irregularitatis. — 7. Irregularitas, quamvis inhabilitet ad Beneficia obtinenda, non inhabilitat tamen ad Beneficia antecedenter canonice obtenta retinenda.

1 Irregularitatis effectus sunt specialiter tres. Pri-
mus est inhabilitas, seu impedimentum ad li-
cite primam Tonsuram, et Ordines suscipien-
dos: *cap. Curandum* 6, *dist.* 34, *et cap. Ulti-*
2 *mo, de tempor. Ordinat.* Unde si stante Irregula-
ritate recipiantur Sacramenta, peccatur quidem
mortaliter, sed valide recipiuntur, et recipiens so-
lum privatur usu, ut tenet Suarez *disp.* 40, *sect.* 1,
n. 2. Sayr. *de Censur. lib.* 6, *cap.* 1, *num.* 25, et
est communis Theologorum, et Canonistarum opi-
3 nio, Secundus effectus est inhabilitas, seu impedi-
mentum ad exercendum quoscumque Ordines, si sit
totalis; vel aliquem tantum, si sit partialis: *cap. fi-*
nal. de tempor. Ordinat. cap. Ad audientiam, de
homicidio; et si durante Irregularitate Ordines ad-
ministrentur, valide administrantur, sed graviter
peccatur ab Irregulari, ut tenet Innocentius *in cap.*
Si celebres, de Clerico excomm. ministrante num. 3.
Cardinalis *in Clement. unic. de homicidio*, et alii
4 communiter. Possunt tamen Irregulares recipere li-
cite omnia alia Sacramenta, excepto Ordine, et
sic absolvi a peccatis in Sacramento Poenitentiae,
quia Irregularitas non habet oppositionem cum ab-
solutione a peccatis, et cum aliis Sacramentis ab
Ordine, cum solum privet susceptione Ordinum, et
exercitio ipsorum, non autem receptione Sacra-
mentorum: Sic Innocentius *in cap. Nisi cum pri-*
dem §. Personae, de renunt. n. 8. Cardinalis *in*
Clement. Dudum §. Ac deinde qu. 8, *de sepult.* et
communiter Summistae *in verb. Irregularitas*, et
Canonistae *in cap. Ultimo, de tempor. Ordination.*
Possunt etiam Irregulares licite exercere quos- 5
cumque actus sacros, qui non sunt Ordinum, ut
Missae privatae ad modum Laici deservire, Baptis-
mum sine solemnitate, et privatim Officium Divi-
num recitare, conciones habere, imo etiam in Cho-
ro licite canere, et psallere ad modum Laici, ut
tenent Covarruvias *in Clementina Dudum part.* 1,
§. 1. Suarez. *disp.* 40, *sect.* 2, *num.* 11, et alii
communiter. Tertius effectus est inhabilitas seu im- 6
pedimentum ad Beneficia recipienda: *cap. Dudum*
12, *de electione, cap. final. de Cleric. duell.* cum
enim Beneficium detur propter officium, *cap. final.*
de rescript. in 6, et irregularis Officii divini ca-
pax non sit, quatenus illud nequit exercere, sequi-
tur evidenter, ipsum Beneficium obtinere non pos-
se: *arg. cap. final. de Cleric. excommunic. mini-*
str. Quamvis autem irregularitas inhabilitet ad Be- 7
neficia obtinenda, non inhabilitat tamen ad Bene-
ficia antecedenter canonice obtenta retinenda: nul-
libi enim reperitur in Jure, quod per Irregularita-
tem ipso facto inducatur privatio Beneficiorum an-
tea canonice obtentorum, immo potius deducitur,
quod non sequatur, nisi per Judicis sententiam, ut

colligitur *ex cap. Ex litteris, de excessibus Praelatorum.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

8 Irregularitas beneficiis jam obtentis regulariter
haud privat ; inhabilem vero reddit irregularem ad
alia obtinenda ; difficile vero haud est rationem
reddere , cur Irregularitas Beneficiis jam obtentis
9 haud privet. Id ex eo provenit , quod juxta novam
Ecclesiae disciplinam Beneficia, et Ordines, eorumque functiones sint plane disparata , neque Ordo supponit Beneficium , ipsumque Beneficium sine Ordinum usu haberi, et retineri valet: Van-Espen *Jur. Eccles. univers. part.* 2, *tit.* 10, *cap.* 1. Rosseaud de la Gombe *in Jurisprudentia Canonica verb. Irregularitas fect.* 1.

Dixi *regulariter*, nam Irregularitas ex homicidio 10
per Assassinos perpetrato , privat etiam Beneficiis
jam obtentis : *cap.* 1, *de homicid. in* 6.
De collatione vero Beneficii irregulari facta , u- 11
trum irrita ipso jure sit , an potius irritanda , non
conveniunt inter se Doctores. Confer Hurtad. *de*
Irregularit. disput. 1, *difficul.* 5, *num.* 20., *et seq.* 12
Sacrum Tribunal Rotae , collationem illam irritam esse ipso jure tenet, ita ut possit Beneficium alteri conferri; Vide ejus decisiones *in Turritana Canonicatus* 10. *Decembris* 1723, *et* 19. *Junii* 1724, *coram bon. mem.* Ratto *inter impress. decis.* 104, ubi de Irregularitate ex homicidio late disseritur.

ARTICULUS III.

IRREGULARITAS QUOAD EJUS DISSOLUTIONEM , ET DISPENSATIONEM.

SUMMARIUM

1. Irregularitas dissolvitur , vel tollitur quatuor modis ; et assignatur primus modus. — 2. Assignatur secundus modus. — 3. Assignatur tertius modus. — 4. Assignatur quartus modus. — 5. Papa potest dispensare in omnibus irregularitatibus, sive ex delicto, sive ex defectu provenientibus. — 6. Archiepiscopi in actu visitationis , et in causis appellationis possunt dispensare in irregularitate occulta subditos suorum Suffraganeorum. — 7. Episcopi dispensare possunt cum suis subditis , et in sua Dioecesi in omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto , excepta ea, quae oritur ex homicidio injusto, et ex animo patrato , et aliis deductis ad forum contentiosum. — 8. Hinc possunt dispensare in irregularitate ex homicidio occulto patrato causa defensionis, non servato moderamine inculpatae tutelae. — 9. Possunt etiam dispensare in irregularitate orta ex mutilatione occulta, licet voluntaria — 10. Probabilius non possunt dispensare in irregularitate contracta ex Haeresi occulta. — 11. Circa irregularitates provenientes ex defectu possunt Episcopi dispensare etiam quoad ascensum ad Sacros Ordines in sola irregularitate proveniente ex bigamia similitudinaria. — 12. In irregularitate autem orta ex Bigamia vera, et interpretativa non possunt. — 13. Capitulum, Sede vacante, probabilius eamdem habet potestatem dispensandi , et absolvendi concessam Episcopis a Concilio Tridentino. — 14. Praelati inferiores Episcopis jurisdictionem quasi Episcopalem habentes , quamvis habeant proprium Territorium, et subditos, non gaudent praedicta facultate dispensandi, et absolvendi concessa Episcopis a Concilio Tridentino. — 15. Immo ex Pignatello referente declarationem Gregorii XIII, ne quidem possunt, vi hujus facultatis Tridentini dispensare Cardinales in Ecclesiis sui Tituli. — 16. Praescindendo autem ab illis facultatibus hic a Concilio concessis Episcopis , salva remanet plena jurisdictio Cardinalium in suis Titulis. — 17. Praelati Regulares, licet a Tridentino non habeant facultatem dispensandi concessam Episcopis , eamdem habent in suos subditos per concessionem variorum Pontificum. — 18. Refertur amplissimum privilegium concessum Praelatis Regularibus. — 19. Nec hoc privilegium videtur revocatum per Conc. Tridont. — 20. Istae tamen tam amplae facultates non sunt de facili deducendae ad praxim. Immo iuxta varios graves Doctores nequeunt Praelati regulares dispensare cum suis subditis furiosis , epilepticis , lunaticis , energumenis , enormiter leprosis , et aliis , qui enumerantur. — 21. Datur formula , quae potest inservire pro dispensando in irregularitate.

1 Irregularitas dissolvitur, et tollitur quatuor mo-
dis. Primo , per cessationem , vel ablationem causae , qui modus intervenit in irregularitate ex defectu ; cessante enim defectu corporis, vel defectu aetatis, tollitur irregularitas ; *argum. cap. ultimo, de temporibus Ordination. cap. Neophytus dist.* 61. , et in obligato ad publica ratiocinia statim ac ab ipso sunt redditae rationes , cessat irregularitas, *arg. cap. Unico , de obligatis ad ratioci-*
2 *nia.* Secundo per Baptismum , et per hunc tolluntur Irregularitates ex delicto, uti homicidii, mutilationis etc. *arg. cap. Si quis viduam dist.* 50. Non tamen tollitur per Baptismum Irregularitas orta ex Bigamia , ut inter alios tenet Div. Ambrosius *lib.* 3, *epist.* 25. Divus Augustinus *lib. de bono conjug. cap* 18, et expresse habetur *in cap. Acutius dist.*
36. Tertio per professionem religiosam ; per hanc 3
enim tollitur Irregularitas orta ex defectu natalium quoad Ordines suscipiendos, non tamen quoad Dignitates , et Praelaturas , ut expresse habetur *cap.*
1, *de Filiis Presbyterorum.* Quarto , per dispensa- 4
tionem , et per hanc Papa potest tollere quascumque Irregularitates, sive ex delicto, sive ex defectu 5
provenientes ; Papa enim potest dispensare in omni Jure Ecclesiastico : *Clement. Ne Romani de electione* , *cap. Sunt quidam* 6 , *caus.* 25 , *q.* 1 , *cap.*
Proposuit 4 , *de concess. Praeb.* Archiepiscopi in 7
actu visitationis , et in caussis appellationis , virtute Concilii mox citandi , possunt dispensare in Irregularitate occulta subditos suorum Suffraga-

neorum: tunc enim fiunt sui subditi ratione visitationis, et appellationis, ut cum plurimis tenet Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. par.* 2, *alleg.* 39, *num.* 10.

7 Episcopi dispensare possunt cum suis subditis, et in sua Dioecesi in omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, excepta ea quae oritur ex homicidio voluntario injusto, et ex animo patrato, et aliis deductis ad forum contentiosum, ex Tridentino *sess.* 24, *de reformat. cap.* 6, ubi habetur: « Liceat Episcopis in Irregularitatibus om- » nibus, et suspensionibus ex delicto occulto pro- » venientibus, excepta ea, quae oritur ex homici- » dio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum » contentiosum, dispensare; et in quibuscumque » casibus occultis, etiam Sedi Apostolicae reservatis, » delinquentes quoscumque sibi subditos in Dioe- » cesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specia- » liter deputandum in foro conscientiae gratis ab-
8 » solvere, imposita poenitentia salutari. » Hinc possunt dispensare in Irregularitate ex homicidio occulto patrato causa defensionis, non servato moderamine inculpatae tutelae, quia hujusmodi homicidium volitum causa defensionis, non comprehenditur sub homicidio voluntario; immo potius licet non sit mere necessarium, necessarii tamen vim habet, quatenus fit causa vitandae mortis, ut cum multis tenet Barbosa *de Officio, et potest: Episcop.*
9 *par.* 2, *allegat.* 39, *num.* 53, *et* 54. Possut etiam dispensare in Irregularitate orta ex mutilatione occulta licet voluntaria, cum haec in jure non sit excepta, et in iis, quae concernunt rigorem, non sit facienda extensio de casu ad casum: *arg. cap. Odia restringi* 15, *de regulis juris* in 6.

10 Probabilius tamen non possunt dispensare in Irregularitate contracta ex Haeresi occulta, ut colligitur *ex cap. Cum illorum* 32, *de sent. Excomm.* ubi habetur. quod Episcopi non habent facultatem dispentandi in illis casibus, in quibus non habent facultatem absolvendi; sed hodie per Bullam Coenae est abrogata Episcopis facultas absolvendi a crimine occulto Haeresis, cum derogatione etiam Concilii Tridentini, ut saepius declaravit *Sacra Congregatio*, cum Bulla dicat expresse, et aperte. *ac cujusvis Concilii decreta*, ergo etiam intelligitur ipsis abrogata facultas dispensandi in Irregularitate ab illo proveniente; Vide verb. *Absolvere art.* 9, n. 3, *et* 4.

11 Circa Irregularitates autem provenientes ex defectu, Episcopi possunt dispensare etiam quoad ascensum ad Sacros Ordines in sola Irregularitate proveniente ex Bigamia similitudinaria, ut tenet Communis *ex cap. Sane, de Clericis conjugatis. et*
12 *cap.* 1. *Qui Clerici, vel voventes.* In Irregularitate autem orta ex Bigamia vere, et interpretativa non possunt, ut tenent Hostiensis, Praepositus, Panormitanus, et alii passim, et colligitur *ex cap. Super eo etc. Nuper, de Bigamis*, et ex declaratione Sac. Congreg. apud Fagnan. *lib.* 1, *decretal. c. Quoniam* 13, *de Constit. num.* 32.

Capitulum, Sede vacante, probabilius eamdem 13
habet potestatem dispensandi, et absolvendi concessam Episcopis a Tridentino *sess.* 24, *de reformat. cap.* 6. Nam licet illa facultas videatur concessa Episcopis jure speciali, tamen competit ei jure communi, et jurisdictione ordinaria ei tributa, et sic tenent Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. part.* 2, *allegat.* 39, *n.* 16. Pirhing. Anaclet. Piasec. Sanchez, Ventrigl., et plurimi alii apud Barbosa *l. c.*

Praelati inferiores Episcopis jurisdictionem qua- 14
si Episcopalem habentes, quamvis habeant proprium Territorium, et Subditos, non gaudent praedicta facultate dispensandi, et absolvendi concessa Episcopis a Concilio Tridentino *sess.* 24, *de reformat. cap.* 6, quia Concilium in hac parte derogat juri communi, adeoquo potius stricte interpretandum, ut nomine Episcopi velit intelligendos esse secundum propriam significationem hujus nominis illos solum, qui vere, et proprie sunt Episcopi, et de facto sic decrevit Sac. Congregat. Conc. a qua, cum in specie quaesitum esset: « An facultate con- » cessa Episcopis a Decreto Concilii *sess.* 24, *cap.* » 6, etiam inferioribus jurisdictionem quasi Epi- » scopalem habentibus in locis suae jurisdictionis » uti liceat? » *die* 9. *Decemb.* 1582, *Sac. Congregat. censuit*, *non licere*, et cum Abbas Aquisaneten. jurisdictionem quasi Episcopalem habens in subditos, declarari petiisset: *An facultas tributa Episcopis a Concilio Tridentino cap.* 6, *sess.* 24, *ipsum comprehenderet; Sacra Congregatio censuit, non comprehendere*, ut tenet, et refert Fagnanus in *cap. Cum illorum, de sentent. excomm. sub num*, 33, Suarez *disp.* 41, *sect.* 2, *num.* 7, et cum plurimis Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. part.* 2,
alleg. 39, n. 17. Et Pignatell. *tom.* 6, *consul.* 99, 15
num. 32, et *num.* 34, subdit, ne quidem posse, vi huius facultatis Tridentini ex declaratione Gregor. XIII, dispensare Cardinales in Ecclesiis sui tituli, quia licet habeant ibi quasi Episcopalem jurisdictionem, ibi tamen non sunt vere, ac proprie Episcopi quoad facultates concessas Episcopis a Concilio, ut approbante Pontifice, interpretata est Sa-
cra Congregatio. Praescindendo autem ab illis fa- 16
cultatibus hic a Concilio concessis Episcopis, salva remanet plena jurisdictio Cardinalium in suis Titulis, prout Doctores illis attribuunt in *cap. His, quae, de major, et obed.* ibiq. Fagnan. n. 16.

Praelati Regulares, licet a Trident. non habeant 17
facultatem dispensandi concessam Episcopis, eamdem tamen habent in suos subditos per concessionem variorum Pontificum, et praecipue S. Pii V. qui constit. incip. *Romani Pontificis*, indulsit Praelatis Ordinis Praedicatorum (cum quibus communicant alii Regulares) ut sequitur: « Et insuper, quia » Oecumenicum Generale Trid. Conc. concessit » Episcopis, ut absolvere possint in foro animae, » seu conscientiae ab omnibus peccatis, et dispen- » sare in Irregularitatibus, prout *sess.* 24, *cap.* 6, » habetur; Ne Prior Conventualis, et Superiores

» Praelati dicti totius Ordinis, tam in dicta Provincia, quam extra eam ubilibet deterioris conditionis, quam Clerici, aut saeculares existant, » eidem Priori Conventuali, et Superioribus Praelatis, ut ipsi per se ipsos idem omnino possint in » Fratres, et Moniales dicti Ordinis sibi subditos, » quod possunt Episcopi in Clericos, et Laicos sibi » subditos, tam quoad absolvendi, et dispensandi » hujusmodi, quam alias quascumque facultates, » eisdem auctoritate, et tenore praesentium perpetuo concedimus, et indulgemus; » adeoque per hanc concessionem possunt dispensare cum suis subditis in omnibus Irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, excepta ea, quae oritur ex homicidio voluntario injusto, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, et etiam dispensare possunt in Irregularitate orta ex mutilatione occulta licet voluntaria, uti dictum est de Episcopis.

18 Amplissimum privilegium dispensandi in omnibus Irregularitatibus ex delicto, et etiam ex defectu, et ex quavis causa, praeterquam homicidii voluntarii, bigamiae, et mutilationis membrorum concessit Praelatis Ordinis Minorum Sixtus IV, in Bulla Maris magni incip. *Regimini*, uti etiam in Bullis Maris magni aliorum Mendicantium reperitur concessum, et signanter Praepositis Generalibus Societatis Jesu, dispensandi, tam per se, quam per alios a Paulo III, 18 Octobris 1549. Constitut. incip. *Licet debitum*, et omnibus aliis Ordinibus ab iisdem, et aliis variis Pontificibus; sed istis omnibus omissis, brevitatis gratia, unum pro omnibus placet referre amplissimum concessum a S. Pio V, Casinensibus *idibus Jul.* 1571. Constit. incip. *Dum ad Congregationem Casinensem*, in qua concedit Abbatibus, et Praelatis ejusdem Congregationis, cum qua communicant alii Regulares, ut suos subditos, etiam Novitios in Religione perseverantes ab omnibus casibus, et Censuris etiam in Bulla Coenae contentis absolvere possint, cum eisdem dispensare in omnibus Irregularitatibus quomodocumque contractis, et pro foro conscientiae, etiam in Irregularitate contracta ex homicidio voluntario, dummodo non sit commissum post ingressum in Religionem, et eos habilitare, ut possint ad quascumque Praelaturas suae Congregationis eligi, et assumi, et eas libere, et licite retinere, et quaecumque Ordinis Officia exercere, etiamsi Irregularitatem contraxerint ante eorum promotionem. Nec

19 hoc privilegium videtur revocatum per Concilium Tridentinum, cum fuerit concessum post idem Concilium cum clausula derogatoria quorumcumque Conciliorum. Vide verb. *Absolutio, art.* 1, *a num.* 20, *ad* 40., et verb. *Praelatus Regularis a num.* 24, *ad* 35.

20 Verum tamen est, quod illae tam amplae facultates non sunt de facili deducendae ad praxim. Immo per Lezanam *in Summ. tom.* 1, *cap.* 18, *num.* 42, *et tom.* 5, *comment. in Mare magnum Minor. num.* 141. Mirandam, Absens., Mattheuc. Felic. Potest. et alios graves Doctores nequeunt Praelati Regulares dispensare cum suis subditis amentibus, furiosis, epilepticis, lunaticis, energumenis, enormiter leprosis, cum abstemiis, deformiter gibbosis, notabiliter claudis, et gallico morbo affectis, cum habentibus manus tremulas, ut sit effusionis periculum, et similibus, quia a generalibus illis facultatibus dispensandi intelliguntur exclusae omnes, et singulae irregularitates, quae procedunt ex aliquo enormi corporis, vel etiam animi vitio, et defectu, ex quo posset generari scandalum in fidelibus videntibus celebrare eum, qui praefatis esset affectus; cum enim sint casus specialissimi, credendum est, Pontificem non voluisse illos comprehendere in generalibus concessionibus, juxta Regulam 81. *Juris in* 6. « In generali concessione non veniunt ea, quae quis non esset verisimiliter in specie concessurus »; Tanto magis, quod in similibus Irregularitatibus, quotidie videmus ab omnibus fieri recursum ad Sedem Apostolicam, a qua etiam non tam de facili omnibus tales dispensationes conceduntur.

Forma verborum, sub quo Irregularitas dispensari, et tolli debet, nulla reperitur distincte praescripta: poterit tamen inservire haec sequens, vel alia consimilis: « Dispenso tecum super Irregularitate, quam contraxisti ob hanc causam, et te habilem declaro ad suscipiendum, vel exequendum » Ordinem, et restituo te ad legitimos actus, In » nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti ». Si vero dubitetur an quis Irregularitatem incurrerit, nec ne? Dicitur sub conditione: « Dispenso tecum in Irregularitate, si forte incurristi ob hanc causam, et te habilem declaro etc., ut supra. Sic enim docent communiter Doctores. 21

Major Poenitentiarius in casibus occultis, et pro foro conscientiae tantum dispensat in Irregularitate ex quocumque delicto, vel defectu provenient̄e, tam cum Laicis, quam cum Ecclesiasticis, vel Saecularibus, vel Regularibus ad hoc, ut possint initiari Ordinibus, vel in susceptis ministrare, ad superiores gradus ascendere, ac dignitates etiam Cathedrales, et quaecumque Beneficia Ecclesiastica quandoque ante dispensationes alioquin canonice obtenta retinere, nec non ut hujusmodi Beneficia, et dignitates (exceptis, quando agitur de homicidio voluntario, vel alio gravissimo excessu) Ecclesiis Cathedralibus, et Metropolitanis, etiam post delictum assequi valeant: Bened. XIV. Constit. 95, tom. 1, incip. *Pastor Bonus*, § 15. 22

Ibi additur in Irregularitatibus quoad regulares ita dispensari posse, ut ad quaecumque officia, et Beneficia regularia adscendere valeant, excepto tamen Ordinis *Generalatu* in Irregularitate ex defectu natalium. *Ibid.* §. 31. Ea vero dispensatio conceditur tantum in foru conscientiae, in casibus occultis; in publicis vero in utroque foro, anditis tamen superioribus, *Ibid.* §. 32. 23

In dispensationibus, quae dantur pro Irregularitate filiorum illegitime natorum apponi solet clau- 24

sula: *dummodo paternae incontinentiae imitator non sit*; ex quo fit, ut Episcopus debeat inquirere in illum, et quaerere numquid per decennium moribus integrum se praebuerit; et si toto decennio nihil indignum admisisse compererit, potest cum illo executioni mandare dispensationem, etiamsi ante decennium incontinentiae nomine suspectus fuisset, ut ex Decretis Sac. Congreg. *De Synodo Dioec. lib.* 13, *cap.* 24, §. 22.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

25 Fallitur *Auctor* dum *num.* 17, sensit privilegium concessum aliquibus Religionibus dispensandi super quibusdam Irregularitatibus venire sub privilegio-
26 rum communicatione. Accuratissimus P. Giraldi *Scholarum Piarum in addit. ad Maschat. tom* 2, *lib.* 5, *tit.* 12, *num.* 50, refert decretum Sac. Congr. Conc. interpretis, quo dictum fuit, privilegium hoc minime communicari.

27 Idque, attento mox dicto decreto procedit, etiamsi agatur de communicatione privilegiorum cum clausola; *Pariformiter, et aeque principaliter perinde ac si in specie eis concessa fuissent.*

ADDITIONES CASINENSES.

Non abs ducimus de Irregularitate aliqua persequi.

Irregularitas est nota, seu canonicum Impedimentum ex facto, seu defectu proveniens, quo quis tam ad Ecclesiasticos ordines promoveri, quam promotus in iisdem ministrare prohibetur, etiam post poenitentiam.

Dicitur *impedimentum canonicum*, quippe dumtaxat jure canonico inductum, licet a tempore Apostolorum, uti ex Epist. 1, v. 3, Pauli ad Timoth. habemus exploratum. Dicitur amplius *impedimentum canonicum* « quia inhabilitas a natura, aut jure Divino proveniens dispensari non potest, nec proprie est irregularitas, qualis est amentia, quae est inhabilitas a natura, et sexus foemineus, et infidelitas, quae est inhabilitas a jure Divino, ut docent DD. communiter ». Monacellus *Form. leg. pract. part.* 3, §. 13, *de Irreg. n.* 155, *pag.* 37.

Additum insuper in definitione, *etiam post poenitentiam*, quia irregularitati, etiam ex crimine contractae, proprium est, ut crimine per poenitentiam remisso, nihilominus maneat, et non nisi per dispensationem ordinarie, et proprie tollatur: Natal. Alex, *Theol. Dogmat. Moral. lib.* 2, *cap.* 4, *de Imped. Ordin. et Irreg.* Van-Espen de Irreg. Cap. 1, n. 13, *et* 16.

Ex allata porro definitione sequitur: « Irregularitatem censuram Ecclesiasticam non esse, quia » tendit primario ad impediendum ordinum susceptionem, aut eorum usum. Is autem non est primarius censurarum effectus, sed consequens dumtaxat, et indirectus. Censura, inquam, impedit » ordinum functiones, aut quatenus sunt communicatio quaedam fidelium, ut *excommunicatio*; » aut quatenus sunt officia quaedam Ecclesiastica, » idest a personis Ecclesiasticis exercenda, ut *suspensio*; aut quatenus sunt usus Sacramentorum, » ut *Interdictum*: sola irregularitas directe eos impedit, quatenus sunt exercitia ordinum ». Natal. Alex. *loc. cit* Idem in terminis tradit Van-Espen, *cap.* 1, *de Irreg. n.* 12.

Jam vero pro regula invaluit, irregularitatem, sive huiusmodi impedimentum neutiquam censeri contractum, nisi in casibus a jure expressis: id quod ex cap. 18 *de sent. Excomm. in* 6, manifeste liquet per haec verba: « Is qui in Ecclesia sanguinis, aut » seminis effusione polluta, vel qui praesentibus » maiori excommunicatione nodatis scienter celebrare praesumit, licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen, *cum id non sit expressum in* » *jure*, laqueum non incurrit ».

Itaque nisi ostendatur jure positivo huic delicto, vel defectui irregularitatem esse adnexam, non esse pronunciandum pro irregularitatis incursione docent. DD. Neque in irregularitate valere potest argumentum a ratione ex uno ad alterum casum. Siquidem cum irregularitas debeat esse expressa, nequaquam potest dici expressum, quod ex illatione, et argumentando deduci forte posset. Hinc non valet consequentia: *est irregularis iterans baptismum; ergo est etiam irregularis iterans ordinem.* Sic magistraliter docet Suarez, *de cens. disp.* 40, *sect.* 4, n. 15.—Multoque minus ex consuetudine, vel Doctorum opinione irregularitatem induci posse, idem (Suarez) rite tenet: *loc. cit. n.* 5.

Adhaec » si dubitatio aliqua incidat, sive de jure, sive de facto, in foro contentioso negandum » est semper; at in foro conscientiae, tam in dubio » facti, quam juris, potius affirmandum est, aliquem esse irregularem ». Monacell. *Form. leg. pract. Part.* 3, §. 13, *n.* 156, *pag.* 37.

Praestat amplius audire Supremum Magistrum Bened. XIV in haec verba: « Inquirunt Theologi, » utrum irregularis judicandus, vel immunis censendus sit aliquis cum delictum in dubium vocatur; et quaestionem hoc pacto dirimunt. Si dubio, incertoque crimine in forum externum irregularitas deducitur, ut poenae statuantur, nempe » ut clericus suo carere beneficio declaretur, tum » nulla irregularitas praeponenda est, ob eam causam, quod nequaquam licet certam poenam pro » incerto crimine constituere. Sin autem agitur de » irregularitate *pro interiori foro*, nempe ut clericus ab exercendis suis ordinibus abstineat, et ne » ad alios assumi contendat, tum irregularitas pro » certo habenda est: nam cum dubia res videtur, » tutior pars est eligenda ». *Inst. Eccl*, 101, n. 25.

An vero in dubio homicidii contrahatur irregularitas?

Respondendum affirmative: ex cap. 12, *ex. de homic.* tenoris seq.; « Ad Audientiam Apostolatus nostri pervenit, quod cum quidam presbyter » volens corrigere quemdam de familia sua, cingu-

» lo, quo cingi solebat, ipsum verberare tentasset; » contigit, quod culteilus de vagina, quae cingulo » adhaerebat, elapsus, eum in dorso aliquantulum » vulneravit. Postmodum vero cum iile vulneratus » aliquandiu vixisset, et convaluisset a vulnere, » alia graviori, (ut dicitur) infirmitate percussus, a viam est universae carnis ingressus. Quia vero » utrum occasione vulneris decessisset dubium ha- » betur: vestrae discretioni duximus responden- » dum, quod cum in dubiis semitam debeamus eli- » gere tutiorem, vos convenit iniungere presbyte- » ro memorato, ut in sacris ordinibus non mini- » stret: iniuncta tamen poenitentia competenti, » sibi poteritis concedere, ut minoribus ordinibus » sit contentus. Si vero ille ex alia infirmitate obie- » rit, poterit, sicut solitus erat, divina officia mi- » nistrare ». Ex qua decretali sic inferunt DD nempe, vel adsunt aliqua indicia, coniecturae, praesumptiones cooperationis, seu influxus in homicidium: puta, quia vulneravit, et vulneratus, alias forte non decessurus, mortuus est, et tunc irregularis est sic dubitans; quia stantibus indiciis, praesumptionibus, coniecturis, est probabile, illum esse delinquentem, et reum dignum poena irregularitatis.

Si vero nullis indiciis, conjecturis, praesumptionibus constet influxisse in homicidium, sed pendulus neutri parti adhaereat; tunc asseri potest, istum non esse irregularem, nisi sequuta sententia condemnatoria. Sic Covarruvias *in Clement. Si furiosus part.* 2, §. 2, n. 5. Suarez *de cens. disp.* 40, *n.* 10, et alii.

» Quaeritur amplius utrum procurantes abortum incurrant in dubio irregularitatem, an foetus sit, vel ne inanimatus? Prima sententia affirmat . . . Ratio quia in omni homicidio dubio incurritur irregularitas, prout habetur ex c. *ad audientiam ex. de homic, c. significasti*, et c. *Petitio eod. tit* . . . . Secunda tamen verior sententia negat, . . . Ratio convincens, quia irregularitas nullibi habetur expressa. Nam licet in praefatis textibus imposita fuerit irregularitas aliquibus de quibus dubitabatur, an ipsi fuissent, vel ne causa homicidii, homicidium tamen erat certe commissum. At in nostro casu cum dubia sit animatio foetus, dubia quoque est patratio homicidii, hicque casus nullibi quidem est expressus in jure, et ideo procurans abortum, non est habendus irregularis . . . Addit non improbabiliter Tamburinus. . . quod possessio in hoc casu stat pro priori statu; prius enim foetus est inanimatus, quam animatus. Hinc valde probabile est . . non censendum irregularem, saltem in foro interno, qui intra 80 dies a foetus conceptione abortum procuravit ». Sic S. Alphonsus de Ligorio *Theol. Mor. lib.* 3, *Tract. IV*. Cap. 1. dub. 4, n. 397. — Hic nota, quod dubitans de sola mutilatione, non est habendus irregularis, sicuti habendus dubitans de homicidio. Ita Suarez *de cens. disp.* 40, sect. 5, n. 14, D. de Ligorio *de cens.* et *irreg.* Cap. V, dub. 3, n. 347.

Cum porro irregularitas debeat esse in jure expressa, hinc « apud omnes Canonistas principii » loco est, inquit Benedictus XIV, irregularita- » tem a solo jure, et non ab homine induci pos- » se », de Synod Dioeces. lib. 12, cap. 3, n. 7. Ut proinde non nisi a summo Pontifice, vel a Concilio Generali irregularitatem decerni posse recte moneant Doctores.

Quoad vero. Subiectum irregularitatis attinet, haec notanda veniunt: nempe Romanum Pontificem, utpote legi, saltem *coactive*, ut communiter docent doctores, non subditum, minime posse fieri irregularem. Adhaec, si ante Pontificatum irregularitas eumdem detineret, simul ac Papa inauguratur, extincta subiectione, quippe legi non subiectus vi coactiva, et quia *par in parem nullum habet imperium*, irregularis illico esse desinit.

Quoties vero de episcopis sermo est, ipsos legi generali imponenti irregularitatem, etiamsi per legem nominatim non designentur, subiectos esse affirmat Suarez, *Disput.* 40, *de Cens. Sect.* 7, *n.* 7, utpote scilicet subditos legi communi, adeo ut exercitio Ordinis possint privari: Maiolus contra negat.

Porro duplici irregularitate quem affici posse, una ab altera non pendente, ut ex g. in homicida simul, et bigamo, pro comperto habeas.

Cum vero ecclesia de internis non judicet, consequitur, ob delictum internum irregularitatem nullo modo induci: secus vero dicendum de delicto exterius consummato, utcumque occultum sit. In hoc enim casu contrahi irregularitatem, (licet Lucius noster in diversam abierit sententiam) rite docet Suarez *loc. cit.* et probatur ex Tridentino sess. 14, cap. 7, et sess. 24, cap. 6, de Reformat. ubi ob homicidium, *nec ordine judiciario probatum*, *nec alia ratione publicum. sed occultum*, quis ad ordines inhabilitatur, et fit irregularis.

Audiamus D. de Ligorio in haec verba: « Quae- » ritur an incurratur irregularitas ob crimen ex- » ternum, et consummatum, sed prorsus occultum, » ita ut a solo delinquente notitia haberi possit? » Adsunt tres sententiae. Prima universe negat. . . » quia non datur irregularitas, nisi in jure sit ex- » pressa; in jure autem nullibi fit mentio de irre- » gularitate ob crimen omnino occultum. Secunda » sententia . . excipit tantum homicidium, quia » tantum in crimine homicidii irregularitas induc- » ta est, non solum propter scandalum aliorum, sed » etiam propter intrinsecam indecentiam, ne Sa- » cerdos offerens vice Christi, Agni Mansueti, post » homicidium ministret in altari. . . Tertia sen- » tentia verior universe affirmat, non solum quoad » homicidium, sed etiam quoad alia crimina. Ra- » tio quia ecclesia, crimina reservando, etiam oc- » cultissima reservat, modo suae jurisdictioni su- » biaceant, nempe si sint externata, licet nulli alii » patefacta. Quod autem de facto irregularitatem » imposuerit *delictis quomodocumque* occultis, patet » ex cap. *Liceat, Trident. sess.* 24, ubi Concilium » facultatem praebens Episcopis absolvendi ab ir-

» regularitatibus, et censuris occultis, nominat sub » uno vocabulo *occultis* haeresim, homicidium, et » alia crimina; ergo sicut propter haeresim omnino occultam jam incurritur excommunicatio, et » propter homicidium omnino occultum irregularitas, ita etiam propter alia crimina occulta irregularitas incurritur». *Lib.* 7, *de Cens. et irreg. cap. V, dub.* 3, *n.* 349.

Quod si delictum effectu destituatur, ob casus mere fortuitos, et etiam miraculose, nullam tunc contrahi irregularitatem docet D. Thomas 1, 2, q. 20 art. 5 ad 4, quem sequuntur Suarez, *de Cens. disp.* 40 *sect.* 7, n. 17, et alii. Patet, *quia sumus pro paenis restringendis, et sic ad effectum consummatum*: Ita DD.

« Quaeri amplius solet, an ad contrahendam irregularitatem ex delicto requiratur scientia legis ecclesiae prohibentis? Prima sententia universe negat, dicens sufficere solam cognitionem peccati commissi . . . Secunda vero sententia communissima, et probabilior affirmat . . . et probatur ex cap. *Proposuisti dist.* 82, ubi Innocentius 1, decrevit quosdam clericos incontinentes non esse deponendos juxta constitut. Siricii Papae, eo quod eam ignorabant ». Sic D. de Ligorio *loc. cit.* n. 350. At prima sententia, quam tenet Suarez *loc. cit. sect.* v. n. 10, juris publici principiis magis innixa videtur.

Ex his, et alterae affinis sane quaestionis resolutio repetenda est, an ad incurrendam irregularitatem ex delicto requiratur etiam scientia poenae, idest irregularitatis: Negativam Suarez tenet, *loc. cit.* n. 9, cui nos subscribimus.

Monendum postremo, quod « quamvis irregula» ris functiones ordinis obire prohibeatur, si tamen » eos exerceat, peccat quidem graviter, sed quia » hoc peccatum nulla paena, aut nova irregularita» te per jus Canonicum plectitur; ideo qui sic te» mere ordinis functiones obire audet, nulli aliae » poenae, aut irregularitati existimandus est obno» xius ».

His ita praestitutis, de irregularitatibus in specie sequentia addenda putamus, ad auctoris mentem facilius assequendam, vel ad aliquarum ejus opinionum animadversionem. Incipiamus ab homicidio.

Ac primum quoad homicidium voluntarium spectat, irregularitatem contrahere, qui propria actione hominem necant, ex c. *si quis ex de homic.* et ex cap. 7, sess. 14. Conc. Trident. de Reformat. exploratissima res est. Hic dubitatur, an si homicida poeniteat facti ante mortem ejus, quem aggressus fuit, incurrat irregularitatem? Quamvis Salmat. c. 9, n. 4, negativam sententiam tueantur, verius tamen Suarez, disp. 44, sect. 3, n. 7, et alii affirmativam tenent. Siquidem qui posuit causam physicam mortis, nempe vulnus, aut venenum, non excusatur, si poeniteat, quia causa necessario pergit influere in mortem: D. de Ligorio *loc. cit.* n. 368.

Dubitatur amplius, an incurrat irregularitatem, si quis primus lethaliter aliquem percusserit, sed alii postmodum eum peremerint?

Affirmative sentit Fagnanus alios insuper in hac re casus recensendo, ad cap. *significasti ex. de homic.* n. 1, in haec verba: « Irregularis censetur, qui » alium lethaliter percussit, licet ab aliis fuerit » extinctus: idem si non apparet, an lethaliter, si » etiam percussus ab aliis obiit, et non apparet ex » cuius vulnere decesserit: idem est si non per» cusserit lethaliter, si animum occidendi habuit, » et ex aliorum vulneribus percussus expiravit »: Hanc ille doctrinam ut firmissimam deducit ex citat. capite *Significasti*, cujus textum ad totius rei explanationem hic referre placet. « Significasti no» bis, quod cum quidam maleficus ingressus Ec» clesiam, Eucharistiam cum altaris ornamentis... » extra Ecclesiam asportasset: L. presbyter Eccle» siae Canonicus regul. praef. iniquitatis filium, » fossorio arrepto percussit, sed si ad mortem fuit » ictus huiusmodi, tu, et ipse penitus ignoratis: » quem parochiani Eccl. videntes ornamenta Eccl. » asportantem, arreptis gladiis, et fustibus in eodem » loco protinus occiderunt: et infra. Nos in praemis» so casu credimus distinguendum, utrum constare » possit, quod praef. sacerdos non inflixit percus» sionem lethalem, de qua, si aliorum non fuissent » vulnera subsecuta, percussus minime interiisset; » et si percussor voluntatem non habuerit occiden» di, neque ipsius studio, consilio, vel mandato » processerint alii contra illum. Et quidem si hoc » ita se habet (quod forsan ex eo posset ostendi, si » certa apparuisset percussio ab eodem inflicta, tam » modica, et tam levis, in ea parte corporis, in qua » quis de levi percuti non solet ad mortem, ut pe» ritorum judicio medicorum talis percussio assere» retur non fuisse lethalis) cum de caeteris creden» dum sit ipsi, qui non accusatur, vel denuntiatur » ab alio, sed per seipsum consilium appetit saluta» re, post poenitentiam ad cautelam iniunctam in » sacerdotali poterit officio ministrare. . . Quod si » discerni non possit ex cuius ictu percussus inte» riit, in hoc dubio tamquam homicida debet haberi » sacerdos, et si forte homicida non sit, a sacer» dotali officio abstinere debet, cum in hoc casu » cessare sit tutius, quam temere celebrare ».

Audiamus in casu proposito D. de Ligorio, qui sic habet: « Affirmativam tenent Fagnanus, Co» varruvias.. Negant vero Layman.. Bonacina... » Ego vero censeo... revera in praedicto *Cap. Si» gnificasti* nihil definitum esse de hoc casu; ibi » enim fuit quidem decisum in casu ibi allato, nem» pe cum quidam primum ab uno percussus fuisset » deinde ab aliis, et sic decesserit: respondit Pon» tifex, quod si constiterit, primum non percus» sisse lethaliter, eum non esse irregularem. Secus » si dubium fuisset, an ex illius percussione, vel » aliorum vulneratus periisset. Nostrum autem ca» sum, nempe quod primus vulnus lethale infli» xerit, sed percussus ab aliis extinctus fuerit, pu» to a Pontifice fuisse praeteritum, saltem non con-

» stat fuisse decisum. Hoc tamen intelligendum, si » constat primum vulnus non causasse mortem, nec » accelerasse, sed eam intulisse secundum vulnus, » nempe si caput fuisse confractum, aut cor trans- » verberatum; nam alias in dubio primus non effu- » git irregularitatem» D. de Ligorio *loc. cit. n.* 369.

Incurrunt quoque irregularitatem omnes homicidium mandantes, vel consulentes, ut habetur ex c. *Si quis viduam dist.* 50, *et cap. Significasti* supra allato. « Hoc tamen non currit, si mandans, vel » consulens non influxerit in homicidium, nimirum » si constet homicidium ex alia causa accidisse ». D. de Ligorio *loc. cit. n.* 370.—« Quaero : P. jussit famulo, ut interficeret Joannem; famulus putans a se interfici Joannem, interfecit alium : an dict. P. sit irregularis ex homicidio voluntario, vel casuali . . . . videtur respondendum, cum in personam alterius homicidium sequutum fuerit, esse quidem irregularem, sed tamen hanc irregularitatem provenire potius ex homicidio casuali ». Fagnanus *ad cap. ad Audientiam, ex. de homic. n.* 52, *et seqq.*

Amplius « S. Congr. Concil. alias consulta, an is qui mandavit aliquem baculo verberari, eo expresso, ne occideretur, si mandatarius armis percusserit et occiderit, intelligatur incidisse in decr. Conc. Trid. *sess.* 14, *c.* 7, adeo ut omni ordinatione, et beneficio, et officio Ecclesiastico absque spe dispensationis perpetuo carere debeat : respondit non incidisse. Quinimo cum postea dubitatum fuerit, an is qui gravibus ab aliquo affectus iniuriis famulo mandavit, ut illi in facie vulnus leve caesim infligeret, si mandatarius huiusmodi fines excedens pluribus mortiferis vulneribus illi mortem intulerit, censeatur incidisse in irregularitatem quae oritur ex homicidio voiuntario ; Sacr. Congregatio, licet discrepantibus sententiis, tamen majori parte tenuit, non incidisse in ejusmodi irregularitatem quae oritur ex homicidio voluntario, et ita in his duobus casibus solus mandatarius est irregularis ex homic. voluntario ; non autem mandans ». Fagnanus *loc. cit.* n. 55, et seq. — V. supra, *Irregularitas*, art. 1, n. 44.

Sed dubitatur, an mandans, vel consulens censendus sit irregularis in dubio, an mandatum, vel consilium fuerit necne efficax causa homicidii? Sententia communior affirmat, tum quia stat mandatum, sive consilium usque dum probetur oppositum ; tum quia ratio textus in cap. ad *Audientiam ex de homic.* nempe quod in dubio homicidii tutior pars eligenda est, comprehendit, tam homicidam, quam mandantem, aut consulentem. D. de Ligorio *loc. cit. n.* 371, qui tamen subiungit, quod sententia opposita *non videtur dicenda improbabilis.*

An autem incurrat irregularitatem movens homicidam jam determinatum ad occisionem, ut citius eam exequatur ? Communiter, et recte affirmatur : « quia revera iste jam directe est causa » illius homicidii eo tunc patrati ». D. de Ligorio *ibidem n.* 372 ».

An autem incurrant irregularitatem homicidium ratihabentes ? Verius, et communius negant DD. Ratio quia nullibi habetur in jure ratihabentibus impositam esse irregularitatem. Ratihabitio autem aequiparatur mandato quoad culpam, non autem quoad poenam, nisi in jure sit expressum, prout est expressum de ratihabentibus clerici percussionem respectu ad excommunicationem, non autem irregularitatem incurrendam. D. de Ligorio *ibid. n.* 375.

» Dubitatur, an incurrat irregularitatem qui valens homicidium impedire, culpabiliter non impedit ? Si is tantum ex charitate tenetur impedire, certum est apud omnes non incurrere, *esto ex odio non impediat* ; ita communiter . . . Dubium fit, an incurrat qui tenetur impedire ex justitia, ratione pacti, vel officii ; nempe si sit medicus stipendio conductus, advocatus, qui teneatur reum tueri, custos viarum, pater tutor, dominus, aut maritus, qui tenetur uxori alimenta praestare ? Prima sententia negat incurrere . . . Ratio, quia aliter judicandus est qui positive influit iu homicidium ; quam qui homicidium non impedit. Secunda vero sententia affirmat . . . Ratio quia omittens defendere, cum possit, quem ex justitia defendere tenetur, censetur verus homicida, cum ipse si non physice, moraliter tamen influat in homicidium. Haec sententia est quidem communior, et probabilis, sed non minus probabilis mihi videtur prima; cum enim irregularitas debeat esse in jure expressa, recte dicit Roncaglia, ex S. Canonibus non satis constare huiusmodi non impedientes incurrere irregularitatem. Tournely, tom. 2, pag. 99, Escob . . . . excusant ab irregularitate, qui omittunt impedire non jam studiose, ut homo occidatur, sed tantum ex timore, vel negligentia ; idque recte inferunt ex *C. quaesitum de poenit. et remiss.* ubi parentes ex quorum culpa filii in cunis perierint, censentur irregulares, si studiose neglexerint suffocationem impedire, non tamen si ex ipsorum incuria filii mortui fuerint. « D. De Ligorio *ibid.* » n. 377.

Et generatim in materia homicidii voluntarii » incurrunt irregularitatem omnes qui voluntarie cooperantur ad homicidium, vel ut illud » celerius, audacius, aut securius fiat : omnes qui » ad homicidium se se excitant, quamvis unus so- » lus occidat : omnes ministrantes arma, aut pe- » cunias ad homicidium patrandum ; omnes qui in- » juste accusant, aut testificantur ; aut judicant, » ut homo occidatur : omnes qui associantur occi- » sorem, animum augendo ». Ex D. de Ligorio *ib. n.* 374.

Hoc insuper ex Fagnano addere fas sit. « Pone quod clericus animo deliberato iter arripuit ad interficiendum hominem, sed non potuit, quia eum invenit mortuum ; nihilominus irao suae satisfacere volens, eidem mortuo caput amputavit : quaeritur an sit irregularis. Quidem dicunt hunc clericum esse irregularem propter intentionem cum opere subsecuto . . . Contrarium determinat

Atque hinc vides discrimen quod inter bellum justum offensivum, et bellum justum defensivum intercedit; adeo ut in hoc postremo casu pro necessario tuenda Patria, etc. nulla habeatur irregularitas; in illo vero fiaot solum irregulares revera occidentes, vel mutilantes.

Praeterea, irregularitati non esse obnoxium Sacerdotem, qui bellum justum offensionis inlverit, incertusque est, utrum aliquem in conflictu necaverit, aut mutilaverit, quamvis alii multos interfecerint, aut mutilos reddiderint. Sic Bened. XIV, *loc. cit. n.* 10. Atque haec hactenus de irregularitate, quae ex homicidio, vel mutilatione multifariam contrahi potest.

Quantum vero ad irregularitat. quae ex irreverentia erga ordines incurritur, in comperto est, Clericos excom., suspensos, interdictos, depositos, ubi semel in sacris ministrare atteotaverint, fieri irregulares. Secus si censurae nulliter latae violatae sint. *S. C. Conc.* in *Herbip.* 19 *Jul.* 1704.

Quod si minori fuerint excommunicatione innodati, irregularitatem non contrahere Gregorius IX declaravit, hoc sane pacto: « Si celebrat mi» nori excommunicatione ligatus, licet graviter » peccet, nullius tamen notam irregularitatis in» currit ». *Cap.* 10 *ex. de Cleric. excom. vel depos. ministr.* Excipit quoque Monacellus cum Bonacina Clericos censuris ionodatos, exercentes solemniter, vel ex officio actus majoris ordinis, si excusentur ratione necessitatis, vel scandali vitandi, vel ignorantiae. *Formol. legal. pract. Part.* 3, §. 15, *n.* 171. — Ignorantia porro ex bona fide metienda est, secus dicendum de ignorantia crassa, et supina ut manifeste habetur ex cap. 9, *ex. de cler. excom. vel dep. ministr.* tenoris sequentis: « Verum quia tempore suspensionis ignari cele» brastis divina, vos reddit ignorantia probabili » excusatos. Caeterum, si forte ignorantia crassa, » et supina, aut erronea fuerit, propter quod dis» pensationis gratia egeatis, eam vobis de beni« gnitate Apostol. indulgemus ».

An vero clerici mioorum ordinum suas horum functiones in censurae statu exercentes fiant irregulares, disputatur.

Aote omnia praemittimus pro hac quaestione textum *in cap.* 2 *ex. Tit. cit.* ubi haec habentur: « Si quis presbyter, aut *alius clericus* fue» rit degradatus, aut ab officio pro certis cri» minibus suspensus, et ipse per contemptum, » et superbiam aliquid de Ministerio sibi inter» dicto agere praesumpserit, et postea ab Episco» po suo correptus, et in coepta praesumptio» ne perduraverit, modis omnibus excommuni» cetur ». — Praestat nunc audire Fagnanum in commentario ad hunc textum. « Ad partem ne» gativam arguitur, sic ille, quia canones, qui in » contrarium allegantur.. videntur restringendi ad » constitutos in sacris.. et cum nullum jus ex» presse dicat clericum inferioris gradus citra sa» cros excommunicatum, vel suspensum, vel in» terdictum in ordine suo ministrantem, in irre» gularitatem incidere, nec nos hanc poenam in» ducere debemus. Quia ubi poena statuta non » est, non est nostrum ipsam imponere... Quia » Acolyti et ioferiores, quasi laici censentur... » nec in degradatione ipsorum adhibetur illa so» lemnitas, quae adhibetur in degradatione con» stitutorum in sacris... deinde mioorum ordi» num ministeria ex generali consuetudine pro» miscue exercentur tam a clericis, quam a lai» cis, et ob hoc potissimum fundameotum huic » opinioni adhaerent complures Theologi. — Atque haec sunt rationum momenta pro negativa opinione firmanda.

» Verum, prosequitur Fagnanus, quidquid sub» tilizetur, certum est etiam clericos minorum » ordinum censura irretitos, ministrando in ali» quo ex dictis ordinibus, irregularitatem incur» rere. Quod probatur primo ex hoc textu (*Si quis » presbyter*, supra allato) qui non tantum loquitur » de presbytero, sed etiam de aliis clericis, qui » aliquid de Ministerio sibi interdicto agere prae» sumpserint... Sicut haec rubrica, quae noo in» scribitur *de Presbytero, vel diacono etc. sed de » Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto » ministrante: Clericorum* autem appellatione abs» que dubio veniunt clerici minorum ordinum... » praesertim cum ponuntur ad differentiam Pres» byterorum. Unde jus generaliter, et indistiocte » loquens, generaliter, et indistincte intelligi» tur. Deinde hoc videtur expressum io Const. » Sixti V, *Sanctum*, *et salutare*, contra Cle» ricos male, et simoniace promotos, quae cle» ricos, etiam primae tonsurae male promotos » perpetuo suspensos declarat ab executione, mi« nisterio, et exercitio ordinum susceptorum; ac » si in eis ministrare praesumpserint, illos sic ir» regulares effectos, omnibus officiis, et beneficiis » privat ». Ad caput *Si quis presbyter*, *n.* 7, *et seqq.* Benedictus XIV in Const. *Inter praeteritos*, § 4, *n.* 16, *et seq.* hanc Fagnani sententiam calculo suo probare videtur, insuperque stylo S. Poenitentiariae, et congregationis Concilii comprobatam admonet.

Caeterum Fagnanus sententiam suam limitat ad peculiares clericorum functiones ratione ordinis: « secus vero ubi exercent aliquid non deputatum » certo ordine Ecclesiastico, ut cantare responso» ria, dicere psalmos, et similia, non tamen prin» cipalius officiando in Ecclesia, sed tamquam qui» libet alius laicus ». *Ibid. n.* 15.

Distinguendo nunc hoc loco functiones ordinis ab exercitio jurisdictionis, notasse liceat, quod Episcopus excommunicatus ordinans fit irregularis, quia ordinare est exercere actum ordinis Episcopatis, sic Suarez *de cens. disp.* 12, *sect.* 2, *n.* 21, *etc.*

» alieno, et mere fortuito hominem occideret . . » Ratio quia tale homicidium tunc non esset illi » voluntarium, neque directe, cum non sit intentum, neque indirecte in sua causa, cum talis » actio non sit in se periculosa . . . . iia communissime . . . . . Nec obstat . . quod tantum in » jure excipiuntur, qui dant operam rei licitae . . » ergo qui dat operam, rei illicitae, ex qua mors » sequitur, jam fit irregularis. Nam respondetur » quod Canones hi semper intendunt loqui de homicidio directe, vel indirecte volito . . . Unde » semper ac homicidium est alicui omnino involuntarium, non imponitur ei irregularitas, quamvis operam rei illicitae ipse navet » *loc. cit. n.* 386 — Sic quoque sentit Engel. « Homicidium casuale, sunt ejus verba, danti operam rei illicitae » tunc ad irregularitatem imputandum est, quando » actus ille illicitus ex sua natura est ordinatus, vel » periculosus ad laesionem alterius, atque ex eo, » si non semper, saltem frequenter, soleat homicidium, vel mutilatio consequi. . . E contra si » actus ex alio fine fuerit illicitus, non inducetur » irregularitas, si per accidens, et casualiter contingat homicidium (nisi alio modo agens in culpa saltem levi fuerit) » *loc. cit. n.* 50.

An vero fiat irregularis adulter, qui occidit maritum aggressorem, ob inculpatam suae vitae defensionem? Si adulter non posset fugere; tunc adsunt tres sententiae. Prima absolute affirmat irregularitatem incurrere, ex eo quod dans operam rei illicitae, fit irregularis, si mors inde sequatur. Secunda sententia opposita absoluto negat incurrere.. quia homicidium non provenit tunc ex adulterio nisi per accidens; per se provenit tantum ex injusta invasione mariti, cuius vim licite potest adulter vi repellere ad suam tuendam vitam. Tertia sententia quam teneat Suarez *disp.* 46 *sect.* 1. *n.* 22, Layman *lib.* 1, *de Just. tract.* 3, *p.* 3, *c.* 10 distinguit, et dicit, quod si adulter praevidendo invasionem mariti, temere accedat, et illum occidat, tunc fit irregularis: secus, si accedat clam, et cum debita cautela, ne a marito inveniatur. « Et huic sententiae, ait D. de Ligorio, me adjicio, si periculum invasionis praevideatur proximum, et facillimum; quia eo casu adulterium est proxime periculosum homicidii; secus si periculum sit remotum et adulter caute accedat ». *Lib.* 3, *cap.* 1, *dub.* 4, *n.* 398.

Quid si vir cognito adultero, occidat uxorem, erit ne adulter irregularis? Negant communiter: alii distinguunt, ut in praecedenti quaestione, « eodemque modo, scribit D. de Ligorio, ipsis consentio, si uxoris occisio proxima, et facillima » praevideatur: secus si remota: et difficilis ». *loc. et n. cit.*

Fagnanus ad cap. *de Caetero ex. de homic.* duos sequentes casus a S. C. Concilii sic resolutos refert. — « Petrus Presbyter Pampilonensis, cum audivisset Martinum laicum cum quadam muliere » soluta ipsius oratoris ex fratre nepote solere carnaliter commisceri, et quadam nocte domum » ejus ingressum esse, et cum illa commorari, » armatus ipse, aliisque consanguineis comitatus » ad d. domum dictae neptis accessit, ea intentione, sicuti asserebat, ut Martinum compelleret contrahere cum ea matrimonium, non autem, ut eum occideret. Verum simul ut Martinus audivit fores pulsari, se in aream d. domus e fenestra projecit, ac statim exanimatus » est. Quaesivit Petrus, an propterea contraxisset » irregularitatem. Die 29 novembris 1602, S. C. » Congregat. Concilii, cui undecim Cardinales interfuerunt, censuit, Petrum praedictum, secundum ea quae proponebantur, non incidisse in irregularitatem. — Et postea cum quidam praesbyter Oriolen. diaecesis noctu ad mulierem coniugatam accessisset, ab ipsa de viri absentia edocius; cumque vir ipse, casu superveniens, uxorem necasset; dubitavit idem presbyter, num » incidisset propterea irregularitatem. Die 31 Julii 1610 S. Congregatio respondit, uti prius, » censuerat, praevia diligenti discussione, adulterum ob mortem adulterae a marito propter adulterium inflictam, non esse irregularem. *n.* 15 ».

Quaeritur, si quis tantum vulneratus, exinde mortuus fuerit, non quidem ex vulnere, sed vel ex imperitia medicorum, vel ex morbo, aut alio casu superveniente, tunc saltem vulnerans censeatur irregularis? Si mors secuta sit occasione vulneris, quamvis non immediate ex vulnere, ut quia febris, aut inflammatio supervenit, quam imperiti medici curare non potuerunt, vulnerans erit irregularis; danti enim operam rei illicitae imputantur quae sequuntur. Si vero mors contingerit prorsus a causa extrinseca, veluti si vulnus fuit levissimum, et nullo modo periculosum, medicus vero, vel aeger ipse nocivum medicamentum adhibuerit, his et similibus casibus vulnerans nullam contrahet irregularitatem. Engel ad *lib. V*, *tit.* 12, *ex. de homic.* §. 3, *n.* 54. — Vide supra dicta de irregularitate quae habetur ex dubio homicidii.

Quoad irregularitatem, quae ex mutilatione contrahitur, praestat hic inquirere, quid mutilationis membrorum significatu veniat. Communissime, et probabilius DD. docent nomine *Membri* intelligi tantum partes illas corporis, quae proprium officium habent ab aliis divisum, ut oculus ad videndum, manus ad agendum, pes ad ambulandum, etc. Hinc probabilius dicunt non incurrere irregularitatem, qui amputaret auriculam, quia, ea ablata, non tollitur omne officium audiendi; nec qui dentes evelleret, quia non sunt membra, sed instrumenta maxillarum ad cibos mandendos, et tanto minus, qui capillos, aut barbam abscinderet. Item nec qui aufert alteri digitum quisque sit. Nec obstat textus in 6 c. *qui partem*; nam respondetur illi non fuisse irregularitatem impositam ob solam mutilationem, sed ob pravam voluntatem, *quae sibi causa fuit*, ut ibi dicitur, *ferrum*

Contra vero aliis visum sie ordinatos non esse irregulares, sed suspensos ab exercitio ordinis suscepti. Hoc pacto ex horum posteriorum sententia, ordinatus ab Episcopo qui renunciavit Episcopatui, non est irregularis, sed suspensus ab executione ordinis suscepti. Azorius *p.* 3, *lib.* 3, *c.* 48, *q.* 13. Idem dicas de ordinato ab Episcopo innodato censura, vel irregulari, adeo ut non incurrat Irregularitatem, sed suspensionem, Leander *disp.* 20, *q.* 2. « Ordinatus ab Episcopo excom» municato, sic Reiffenstuel, recipit quidem cha» racterem ordinis, non tamen hujus executionem. » Quia cum Episcopus excommunicatus, idemque » est de suspenso, deposito, degradato, simoniaco, » haeretico, vel schismatico... ordinis executionem » non habeat, nec aliis eam dare potest... igitur » qui ignoranter ordinatus fuit ab Episcopo excom» municato, suspenso etc. cum primum id rescive» rit, tenetur ab usu, et executione ordinum sic » receptorum abstinere, donec per proprium Epi» scopum dispensetur, utpote qui ipsum a tali *su*» *spensione* absolvere seu dispensare potest.... Si » vero Clericus, prosequitur idem cl. interpres, » scienter, out per ignorantiam crassam, vel su» pinam ordinatus fuerit ab Episcopo excommuni» cato, tunc per solum Papam poterit cum eo di» spensari » *Ad Tit. XIII*, *ex. de Ordinatis ab Episc. qui renunc. Episc.* n. 8, *et seqq.*

Requiritur amplius quod Episcopus ob crimen suum, vel censuram fuerit nominatim denunciatus, aut notorius existat percussor Clerici: alioquin, sicut de facto vitandus non est, ejus ordinatio non inducit inhabilitatem exercendi ordines ex parte ordinati. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 13.

Sic quoque furtive ordinatus, hoc est sine approbatione, vel recipiens duos ordines minores, inscio Episcopo, vel non approbatus, vel alium examini suo loco submittens, non est irregularis, sed suspensus. Suarez *de censuris disp.* 42, *Sect.* 3, *n.* 1. Giballinus *c.* 5, *de irregul. q.* 1, n. 21, *dub.* 6.

Praeterea recipiens eodem die tonsuram et ordines minores, non est irregularis. Sayrus *lib.* 7, *c.* 10, *n.* 25. Neque irregularitatem incurrit recipiens eodem die ordines minores, et subdiaconatum inscio Episcopo, sed adest poeno suspensionis ferendae. Suarez *de censur. disp.* 42, *sect.* 3, *n.* 1.

Ex Sententia D. de Ligorio, quae est etiam Lucil nostri « qui eodem die duos ordines sacros susciperet, non solum graviter peccaret contra praeceptum, Tridentini in cap. 13: *duo sacri ordines non eodem die, etiam regularibus conferantur*; sed etiam incurreret suspensionem ab illorum exercitio, et in irregularitatem incideret ». *De Sacram. Ordin. n.* 796. Barbosa vero *de offic. et potest. Ep. all.* 14, *n.* 11. Engel *ad Tit. XI, ex. de Temp. Ordinat.* Reiffenstuel ad Tit. *eumdem*, §. 8, n. 206, de poena suspensionis dumtaxat, in casu proposito verba facere videntur. « Sub poena *suspensionis* prohibitum est ne plures sacri ordines, vel etiam minores cum subdiaconatu eodem die recipiantur ». Engel *loc. cit.*

« Sed dubium est an suscipiens una die duos sacros ordines sit suspensus ab utroque, vel ab altero eorum; in quo dicendum mihi videtur fieri suspensum solum ab ultimo ordine suscepto. Ita Suarez *de censuris disp.* 31, *sect.* 1, *n.* 40 ». Barbosa *De officio et potest. Episc. alleg.* 14, *n. XI.*

« Bonacina subdit, sic idem Barbosa, dispensationem suspensionis contractae ab eo, qui plures sacros ordines, aut minores cum subdiaconatu eodem die recepit, esse Summo Pontifici reservatam, et excipit casum, quando sic ordinatus Religionem ingressus est, et peracta poenitentia laudabiliter in Religione vixit, quia tunc abbas, et episcopus dispensare poterunt » *Collectanea DD. in Tridentinum ad cap.* 13, *sess.* 23, *de reformat. n.* 14.

Additque is idem scriptor « Episcopum plures sacros ordines uni conferentem eodem die, suspendi a collatione ordinum, donec a Papa dispensetur » *ibid.* n. 13.

Atque in hac, de qua agimus, materia operae praetium est, constitutionem Pii 2 heic afferre in haec sane verba: « Omnes, et singuli, qui absque dispensatione canonica, aut legitima licentia, sive extra tempora a jure statuta, sive ante aetatem legitimam, vel absque litteris dimissoriis proprii Ordinarii ad aliquem ex Sacris ordinibus se fecerint promoveri, a suorum ordinum executione ipso jure suspensi sint; et si, huiusmodi suspensione durante, in iisdem Ordinibus ministrare praesumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant. » *Constit. incip. Cum ex Sacrorum ordinum*, *tom.* 1. Bullar. Quae constitutio, ut Gagliardus scribit, suam usu vim habet. Inst. Can. *lib.* 2, *Cit. X, de Sacr. ord.* n. 108.

An outem incurrat irregularitatem, qui ante legitimam aetatem suscipit Sacerdotium? Prima sententia affirmat... secunda vero sententia communior, et valde probabilis negat, et hanc tenet Suarez... Barbosa... Referuntque Suarez, ac Escob. hujusmodi ordinatos ex stylo Cancelleriae non reputari irregulares, cum ipsi tantum a suspensione absolvantur. D. de Ligorio *de Sacram. Ord. n.* 799, *dub.* 3.

Dubitatur adhuc, an suspensus ubi non ordinis Sacri male suscepti, sed alterius antea rite, ac bene sibi collati functiones obiverit, incurrat irregularitatem? Negans opinio est probabilior: attamen contrariam ut tutiorem adprobat stylus S. Poenitentiariae Apostolicae, eo etiam in casu largientis dispensationem super irregularitato. Gagliardus *loc. cit. n.* 110.

At exercens minores ordines male promotus non fit procul dubio irregularis, ex ejusdem Bullae Pianae sententia, quae hujusmodi poenam in sacris

dumtaxat male susceptis ordinibus infligit. Gagliardus *ibidem*.

» An vero clericus, qui in ipsa ordinatione suspenditur eam indebite suscipiendo, irregularitatem incurrat, si in ipsa ordinationis Missa solemniter ministret, puta canendo evangelium, vel epistolam? Affirmat Journely cum aliis. Sed alii negant; quia ille actus moraliter loquendo non est distinctus ab ipsa ordinatione; cum tota actio ordinantis a princ. usque ad finem officii sit unus actus moralis, ad quem reliqui spectant ».

Pariter fit irregularis clericus ministrans scienter, et solemniter in ordine sacro, quem non habet. Et revera grave delictum est, si clericus exerceat ordinem, quem non suscepit: v. g. si diaconus missam celebret, solemniter baptizet, nuptias, aut aquam benedicat. Porro ex irregularitate, quae inde contrahitur sane fit, ut ad Superiores ordines, puta diaconus ad Sacerdotium ordinari non amplius possit, textu claro: *Si quis baptizaverit, aut aliquod divinum officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abiiciatur de ecclesia, et nunquam ordinetur* (*) *cap.* 1, *ex. de Cler. non ord. min.* Reiffenst. *ad h. Tit.* §. 1, *n.* 1, *et* 2.

Ad hoc ut clericus non *ordinatus* irregularitatem incurrat, sequentes requiruntur conditiones. Prima, ut proprium actum, seu ministerium ordinis exerceat, quod non nisi ab ordinato exerceri potest; prout contingeret, si minorista epistolam cum manipulo, vel subdiaconus evangelium cum stola solemniter cantaret, vel diaconus celebraret, solemniter baptizaret, sacramentaliter absolveret, extremam unctionem conferret (**) etc. Secunda conditio est, ut clericus hujusmodi ordinis actum exerceat *serio*, saltem quoad exteriorem actionem; si enim ex loco dumtaxat, vel per modum ludicrae, vel scenicae actionis id facit, in ordine ministrare, vel actum, ejus exercere non censetur, consequenter irregularis non evadit. Pirghing tamen cum Suarez bene subiungit, sufficienter ad propositum *serio* agere illum, qui exteriorem actionem ordinis serio producit eo modo, et fine ut homines decipiat; vel persuadet, se ex vero, et sincero animo, et intentione etiam interna talem actum ordinis exercere, etsi revera talem intentionem, et mentem internam non habeat, imo nec habere possit, quando scit, quod ordinem requisitum pro actu non habebat. Reiffenstuel *ad Tit.* 28, *ex. de Cleric. non ordin. ministr. n.* 2, *et* 6.

Nota clericum non Sacerdotem, etiam in extrema necessitate baptizantem solemniter, fieri irregularem; nam exercet actum proprium Sacerdotis. Barbosa ad cap. *Siquis baptizaverit ex. Tit. cit. num.* 2.

Secus dicendum de Diaconis solemniter baptizantibus « si illis ob rationabilem aliquam causam baptizatio a proprio Sacerdote commissa fuerit ». Engel *ad Tit. ex. de bapt. n.* 2.

Quaeritur utrum laicus exercendo actum ordinis praesertim *Majoris*, puta, celebrando Missam, absolvendo Sacramentaliter, irregularitatem, vel aliam poenam, et quam incurrat? Laicus qualemcumque actum ordinis exercens, irregularitatem non incurrit . . . Ratio est quia Rubrica hujus tituli de solis Clericis non *ordinatis*, minime vero de *laicis* loquitur, consequenter ad hos dispositio poenalis extendi non debet . . . . Reiffenstuel *de Cler. non ord. Ministr. n. XI* — « An autem laicus exercens actum ordinis quem non habet incurrat irregularitatem: Probabilius negatur. » D. de Ligorio *de Irregul. n.* 359.

Quamvis vero laici actum ordinis exercentes irregularitatem non incurrant, nihilominus si laici, vel clerici celebrationem Missae, vel absolutionem Sacramentalem usurpare attentant, tamquam idolatrae, et gravissimi *Falsi rei*, omni misericordia indigni iudicari, et curiae saeculari pro debitis *poenis* tradi possunt, et debent, prout de utrisque Clemens VIII, et Urbanus VIII statuerunt in Constitutionibus *Et si alias*: — *Apostolatus officium*: Reiffenstuel *ibidem n.* 13.

* Inter crimina irregularitatem inducentia, est

(*) Altera etiam poena sic delinquentem comitatur. nempe suspensio ab ordine proxime suscepto infligenda ad biennium, vel triennium, *ex cap.* 2, *ex de Cler non ord. ministr.* ubi statuitur « qui missarum celebrationem usurparo praesumpserit . . ad Sacerdotis officium non poterit » promoveri; a Diaconatu quoque biennio, vel triennio maneat suspensus ». Dicitur notanter *ab ordine proxime suscepto*: cum enim, nec in hoc capitulo, nec alibi fiat mentio aliorum inferiorum ordinum, horum suspensionem talis clericus non incurrit Suarez *de cens. disp.* 42, *sect*, 4, *n.* 4. Reiffenst. *ad tit. cit.* §. 1, *n.* 4, — Tertia poena est excommunicatio. Suarez *loc. cit.* n. 7. Reiffenst. ibid. n. 5. Quarta poena est *degradatio*, et traditio Curiae saeculari. Reiffenst. eod. n. 3.

(**) Secus si ex. g. clericus in minoribus constitutus caneret epistolam sine manipulo, quia sic interdum canitur a laicis: Antoine *Theol. Moral. de censuris cap. V*, *q. v.*

« Irregularitatem non contrahit exercens Ordinem Sacrum sine solemnitate, quamobrem cantans epistolam sine manipulo, vel evangelium sine stola, non fit irregularis, eo quod non dicatur canere solemniter ex ordine, et ex officio, sed tantum dicatur uti officio cantoris. Barbosa *Repertor. Jur. Can. et Civ. v.* Irregularitas. Heic notandum, Lucium nostrum *v.* Missae sacrificium, art. 12, *n.* 58: referre Decretum S. Congregationis, an. 1604 tenoris sequentis; *Clericus qui solemniter cantat epistolam cum tunicella, et reliquis sacris vestibus, sed absque manipulo, debet petere dispensationem irregularitatis ad cautelam.* At lectorem nosse oportet eamdem S. Congregat die 5 Jul. 1698 *in Collen.* decrevisse in haec verba: *deficiente Subdiacono pro missa solemni, data necessitate, potest permitti per superiores, ut substituatur constitutus in minoribus ordinibus ad cantandam epistolam paratus sine manipulo.* Hoc pacto laicus cantans in Missa epistolam etiam cum dalmatica, sed sine manipulo, non contrahit irregularitatem. Cabassutius *Jur. Can. Theor. et prax l. v. cap.* 20, *de irreg. n.* 4.

quoque adnumeranda violatio ecclesiasticae immunitatis: ex Carol. Gagliardo, *Inst. Jur. Can. de Sacram. Ord. lib.* 2. *n.* 104 *.

Quoad autem irregularitatem ex infamia, illud hic iterum repetimus, quod v. *Infamia*, diximus, nempe solam infamiam facti non reddere hominem irregularem, etiamsi sit publicus concubinarius, ut docent Suarez *de cens. disp.* 42, *sect.* 3, *n.* 7. Giballinus *c.* 5, *de irreg. q.* 4, *consect.* 7, *n.* 19. — « Quod si clericus repertus fuerit (stupri) reus, ac etiam a judice condemnatus, quamvis tunc ob notorietatem delicti efficiatur infamis infamia facti, tamen non evadit irregularis, ut a suo Ordinario, peracta poenitentia, non possit ad ulteriores ordines promoveri, quidquid perperam dicant sine juris fundam. . . . Nam crimina quae juris infamiam non habent annexam (prout illam non habere crimen stupri compertum est *ex c. Infames*, 6. *q.* 1.), non inducunt irregularitatem veram, etiamsi delinquens factus sit infamis ob publicitatem criminis ». Monacellus *Form. leg. pract. suppl. ad tom.* 1, *Tit.* 8, *form.* 10, *n.* 161 — Vide additiones nostras v. *Infamia*.

Insuper heic addimus, non esse infames, nec irregulares Tabernarios, macellarios, cum non sit expressum in jure. Palaus *disp.* 6, *puncto* 20; *n.* 6. Leander *tom.* 5, *tract.* 2, *disp.* 26, *q.* XI.— Sic quoque publicos poenitentes non esse infames, nec irregulares. Suarez *loc. cit. disp.* 42, *sect.* 2, *n.* 3, Giballinus *ibid. c. ult. q. ult.* in fine tradunt.

Ex defectu corporis habendus irregularis impotens ordinem exercere, vel valde deformis.

Hinc oculi defectus generans horrorem, licet visum non tollat, reddit irregularem, et qualis sit gravis horror deformans, Episcopo standum. Henriquez *lib.* 14, *c.* 8, *n.* 2, Fillincius *tract.* 19, *c.* 3, *q.* 9, *n.* 168 — Sic Myopia, hoc est visionis debilitas, tantum prope oculos admota videns, reddit hominem irregularem, si inde deformitas gravis, vel videntium risus excitetur. Sylvester v. *Corpore vitiati* 1 *n.* 5. Navarr. *c.* 27, *n.* 144.

Surditas utriusque auris, reddit irregularem, nam generat risum respondendo obscure, vel confundendo interrogata responsis, non sic surdastitas. Filliuc. *ibid. n.* 169. Layman *lib.* 1, *tr.* 5, *puncto* 5, *c.* 7, *n.* 1. — Si tamen sacerdoti talis morbus supervenlat, irregularitas erit partialis, impediendo scilicet aliquas ordinum functiones. DD. communiter.

Mutus est irregularis — Balbus blaesus non est irregularis, nisi gravis deformitas, et risus generetur, puta si vix verba proferre valeat. Sayrus *l.* 6; *c.* 8, *n.* 17, Toletus *lib.* 1, *c.* 63, *n.* 4.

Labia corrosa, abscissa, vel os graviter distortum reddunt irregularem ob enormem deformitatem. Toletus *loc. cit.* Henriquez *lib.* 14, *c.* 8, *num.* 3.

Carentia dentium non reddit irregularem, quia non inducit deformitatem sicuti induceret deformitatem, et irregularitatem dentium exorbitantia, et prominentia extra os. Bonacina *de irregular. q.* 2, *puncto* 2, *n.* 6.

Carentia odoratus non reddit deformem, nec irregularem. Giballinus *q.* 2, *c.* 3, *consect.* 3.

Impotentia gustandi vinum reddit irregularem, quia reddit impotentem ad celebrandum sub utraque specie. *Navar c.* 27, *num.* 104. Toletus *lib.* 1, *c.* 63, *num.* 4, et hoc, itaut nequeat Summus Pontifex dispensare secundum communem opinionem D. Thomae, qua nequit dispensare ut celebretur sub una specie, contra quosdam docentes Papam in hoc posse dispensare: ut videre est apud Leandrum *tom.* 2, *tract.* 8, *de Sacrif. Miss. disp.* 1. *q.* 19.

Habens cicatrices in facie, vel faciem valde ustulatam deformem est irregularis ob deformitatem gravem. Filliuc. *tract.* 19, *c.* 6, *q.* 5, *n.* 171. Idem dicendum de tumore in facie, si inde gravis deformitas habeatur.

Brachia curta generantia deformitatem gravem, ut attracta, retracta, contracta, tremula, reddunt irregularem ob gravem deformitatem, et inhabilitatem ad exequendum ordinis munus. Majolus *lib.* 1, *cap,* 14, *n.* 19. Manus habens trementes est irregularis, si sit periculum subvertendi calicem, vel nequeat elevare hostiam, vel frangere, ordinisque munia exequi. Henriquez *lib.* 14, *c.* 8, *n.* 4, *in fine*.

Pedes contorti intra, vel extra notabiliter cum deformitate reddunt irregularem: si vero occultari possit defectus, non adest irregularitas. Navarr. *lib.* 5, *cons.* 67. « Claudus si taliter sit, ut illum oporteat cum baculo accedere ad altare, vel si ligneo pede incedat, est irregularis ». Barbosa *Jus Eccl. loc. cit.* 33, *n.* 137. Laborantes continua et incurabili podagra, vel chiragra ordinari non possunt. Barbosa ib. n. 142.

Quantum vero ad irregularitatem ex defectu lenitatis:

Non est irregularis clericus clamans suffurari bona si fur inde captus morti tradatur. Clamor enim est defensionis, non accusationis actus, nec est pars judicii; Judice tunc procedente ex officio: idemque est si vicini clamore excitati trucident, aut captum Judici tradant, dummodo clericus moneat ne fur occidatur (*). Ita Dicastillus *tract. de cens. disp.* 7, *n.* 957, Layman *lib.* 5, *sect.* 5, *Tract.*

(*) In art. 1 sup. v. *Irregularitas* n. 56, invenitur scriptum ut sequitur: « Irregularitatem contraxit, qui contra fures clamavit, et isti capti, fuerunt capite damnati. *S. Congr. Conc. in Casalen. Irregularitatis* 24 *sept.* 1718 ». At Decretum sic cit. alio spectare videtur. Siquidem ibi sermo est de quodam presbytero (Jacobo Rampini) qui in domo advocati cujusdam (Vasini) habitabat; quam nocturnus fur ingressus, cum in quodam horreo ibi extante se abdidisset, eoque ancilla Domini domus cum lumine accedente, ac conclamante « *qui il ladro*, talis fur lumen extinxisset, presbyter ut

3, *p.* 3, *c.* 7, *n.* 5, et alii complures. Immo si ipse clericus furem teneat, et Judici tradat, ut recuperet bona sua, facta protestatione se id agere remota poena sanguinis, non fit irregularis. Sayrus *lib.* 6, *cap* 8, *n.* 7.

Testes voluntarii, qui libere se offerunt ad testificandum contra reum, etiamsi protestentur non intendere sententiam sanguinis, fiunt irregulares: si vero sint coacti ad testimonium ferendum, sane excusantur. Suarez *disp.* 47, *sect.* 3, *n.* 4. D. de Ligorio *de irreg. n.* 468. Hinc Clerici cum protetestatione se nolle poenam sanguinis, qui legibus Regni ad testimonium ferendum compelluntur, servatis servandis, irregularitate non innodantur.

Quantum porro ad effectus ex irregularitate, « haec sane non privat (ut sup. monuimus) iurisdictione exteriori, quae non includit exercitium ordinis, facultate delegandi, et per alios sacramenta administrandi ». Monacellus *Form. leg. pract. Praelud. part.* 3, §. 17, *n.* 184.

Nonnullis doctoribus visum multiplicari irregularitates ex multiplicatis transgressionibus, seu peccatis eiusdem generis, seu speciei, ut evenit in censuris, quae quidem multiplicantur, multiplicatis transgressionibus, seu peccatis eiusdem speciei. Contrarium tenere videtur Sanchez, qui sic habet: « Irregularis, eo quod excommunicatus celebrarit, non tenetur multiplicatae celebrationis mentionem facere », *lib.* 8, *de Matr. disp.* 24, *n.* 7. Et ratio est, quia « irregularitas, ut ait Garcias, est quaedam inhabilitas per modum habitus, et permanentis, et sic non multiplicatur multiplicatis actibus eiusdem rationis, seu generis; censura autem est quaedam poena per modum transeuntis, cum sit de se absolubilis, seu vinculum dissolubile ». *De benefic. part,* 8, *cap.* 3, *n.* 87. Hoc pacto etsi quis plures irregularitates contraxerit eiusdem speciei, puta si pluries ministraverit cum censura, sufficit ad obtinendam dispensationem, si dicat tantum se irregularem esse ob talem culpam. Ex D. de Ligorio *de irregular. n.* 353.

Ubi vero de irregularitate ex homicidio voluntario sermo est, quamvis haec privet etiam beneficiis obtentis, ex Trident. sess. 14, cap. 7, de Reformat. *Qui sua voluntate homicidium perpetraverit . . . . omni ordine, beneficio, et officio ecclesiastico perpetuo careat:* attamen « S. Congregatio Conc. in una Cremonensi censuit, decretum Tridentini, quod loquitur de incapacitate beneficiorum in qua sunt homicidae, non extendi ad pensiones ». Garcias *de benef. p.* 1, *cap. V, n.* 135, *et* 136.

« Decretum Trident. (*sess.* 14, *cap.* 7, *de reformat.*) non extendi ad pensiones referunt decisum N. Garcias . . Armendar. . . Sic Barbosa *in Trident. dicto cap.* 7, *sess.* 14, *n.* 7. — « Irregularitas quae repellit ab ordine, non inducit incapacitatem pensionis, quia *cap.* 7, *sess.* 14. Conc. Trid. hanc non comprehendit, ut declaravit S. Congregatio Conc. in Novariensi 24, apr. 1655 ». Monacellus. *Formol. leg. pract. Tom.* 2, *tit.* 13, *n.* 38, *pag.* 104.

Amplius « communis est Canonistarum sententia, dubium facti homicidii non esse spoliandum propriis beneficiis. Etenim cap. *ad audientiam*, et cap. *significasti de homicidio*, non longius extendit effectus hujusce dubiae irregularitatis, quam ad cessationem a sacro ministerio. Suarez *disp.* 40, *sect.* 6, *n.* 6, *de cens.* Bonacina *disp.* 7, *q.* 1, *puncto* 5, *n.* 8, » *sic* Cabassutius *prax. Jur. Con. lib. V, cap.* 20. *Irreg. n.* 11.

« Irregularis, casu quo veniat privandus per sententiam beneficio, ad cujus titulum fuit ordinatus, relinquendum quid est ei de fructibus beneficii, quibus veluti alimentis subveniri possit ». Barbosa *Repert. Jur. Can. et Civ. v. Irregularitas.*

Praeterea « Irregularis habet vocem in Capitulo, quia potestas ferendi vocem in capitulo non refertur ad actus ordinis, sed jurisdictionis, quae canonico datur a jure per institutionem canonicam. Unde irregularis non privatur usu jusisdictionis ecclesiasticae, sed sola ordinis susceptione, vel usu . . . . . . secus vero si vocem habeat ratione sacri ordinis. Et irregularis potest visitare, judicare, excommunicare suos subditos ». Barbosa *ibid.*

Demum ut de dispensatione ab irregularitatibus aliqua dicamus, illud praemonendum « quod si dispensaretur a Papa super aliqua irregularitate sine justa causa dispensatio, erit valida, quamvis non licita; si vero dispensaretur ab inferiore, erit et amplius nulla ». D. de Ligor. *de Irreg. n.* 353.

« Episcopi, etiam electi, et confirmati, subditos habentes, quamvis non consecrati dispensant vigore Conc. Trident. *sess.* 24, *cap.* 6, *de reform.* » Barbosa *in h. cap. Trident. n.* 2. Intellige in illis casibus, quibus episcopi valent dispensare.

Quis autem valeat cum Episcopo dispensare, si occurrat casus ut ipsemet incidat in aliquod delictorum, super quibus potest cum sibi subditis dispensare iuxta formam cit. decreti *Cap.* 6, *sess.* 24 *Trident.*? Posse tunc alteri committere vices

supra sclopum adversus eum explodens, ac vulnere afficiens, inde hic occubuit. Cum d. presbyter hujusmodi casum apud S. Cong. Conc. exposuisset pro irregularitatis, si et inquantum, dispensatione: Praelaudata S. Congr. Conc., considerando quod « si Sacerdos sibi, vitaeque suae cavere potuisset absque » sclopi explosione, aut tacendo, aut se non movendo, et » forte sensim fugiendo; (tunc) homicidium licet furis noc» turni evadit culpabile ». Proposito dubio, *an constat de irregularitate, et quatenus affirmative: an sit locus dispensationi in casu*, respondit affirmative quoad primam partem, et negative quoad secundam.

Ita apud Thesaur. Resol. S. C. Conc. an. 1718, die, et mense uti supra, pag. 117, 118, 119.

suos, ut secum dispenset, et ad se absolvendum proprium suum confessarium deputare cum eadem auctoritate, quam ipse habet ex hoc decreto in sibi subditos tenent Majolus ... Suarez, Aloys. Ricc. .. Garcias etc. « Ita Barbosa *in Trid. cit. cap.* 6, *sess.* 24, *de Reformat. n.* 9, *et alleg.* 39, *n.* 15, *de offic. et potest. Episc.* ». — Quaesitum fuit a Cardinalibus Congregat. sic Garcias, an Episcopo in aliquod delictorum de quibus hoc capite (*cap.* 6, *sess.* 24, *Trident.*) prolapso liceat ad se absolvendum proprium confessarium deputare cum eadem auctoritate, quam ipse potest ex eodem capite in sibi subditos exercere: Congregatio censuit id Episcopo licere, etiam si Romae esset, et si extra suam dioecesim ». Garcias *de benefic. p. XI. cap. X. n.* 139.

Jam vero quoad potestatem dispensandi in irregularitatibus Episcopis competentem, illud notandum, ad hoc ut absolvant aliquem ab irregularitatibus in casibus sibi permissis, pollere debere in eum iurisdictione ordinaria, quam possunt extra dioecesim exercere, et etiam circa absentes. Barbosa *de offic. et potestate Episcopi*, *alleg.* 39, *n.* 6, *et* 7.

Amplius « Episcopum eo ipso, quo aliquem irregularem admittit ad ordines, aut concedit litteras dimissorias, censeri cum eo dispensare in irregularitatibus, aut concedere facultatem, ut dispensetur ab Episcopo ad quem mittitur pro recipiendis ordinibus, modo sciat ordinandum esse irregularem, et intentionem habeat dispensandi, quia Episcopus non praesumitur velle delinquere ordinando irregularem, aut concedendo facultatem ut promoveatur. Barbosa *ibid. n.* 9.

Porro Episcopus potest dispensare: In irregularitate occulta ob reiterationem baptismi: in suspensione, vel si ita velis, in irregularitate occulta ob duos sacros ordines eodem die susceptos: cum irregulari ob administrationem in ordinibus male susceptis, si sit occultus: cum irregulari ob exercitationem ordinum quos non habebat potest dispensari ab Episcopo ut exerceat susceptos, ac alios suscipiat modo delictum sit occultum: in mutilatione membri etiam voluntaria, si sit occulta. Barb. *ib. n.* 36, *et seqq.* V. caet. ad rem *v. Ordo.*

» Dispensare hodie non potest Episcopus in irregularitatibus provenientibus ex homicidio voluntario occulto, aut manifesto, neque ad ordines minores, nec ad simplex beneficium: ex Conc. Trident. *sess.* 41, *cap.* 6. » Barbosa *de offic, et potestate Episcopi cit. alleg,* 39, *n.* 59.

Notandum, denique quod « hodie irregularitas, quae provenit ex homicidio voluntario praesertim publico est indispensabilis, adeo ut etiam Papa abstineat a dispensatione, et rarissime, vel nunquam reum habilitat, attenta dispositione Concil. *sess.* 14, *cap.* 7 ». Monacellus form. leg. pract. suppl. ad *tit,* 16, *tom.* 2, *n.* 321, *pag.* 89.

SCHOLION

Quoad homicidium commissum a mandatario fines mandati excedendo, diximus supra cum Fagnano ex S. C. Conc. oraculo, mandantem in hoc casu non incurrere irregularitatem quae oritur ex homicidio voluntario; insuperque lectorem remisimus ad art. 1. *Irregularitas n.* 44, ubi notatur, mandantem aliquem baculo verberari, eo expresso ne occidatur, si mandatarius, fines mandati excedens percusserit, et occiderit, non dicitur mandans irregularis ex homicidio voluntario, adeo ut sit indispensabilis: quia est solum voluntarium in causa, et non voluntarium directe, et in se, neque dolosum, et per insidias, et potest proinde a Sede Apostolica dispensari: *S. Congr. Concil.* 2 *nov.* 1581 *apud Monac.* — Et generaliter quando mandatarius, occidendo, excessit limites mandati, irregularitas mandantis non est indispensabilis: *S. C. Conc. In Mantuana* 4 *sept.* 1604, apud Nicolium, *Flosc.* v. *Irregularitas* — Ad totius rei explanationem, textum *cap. ult. de homic. in* 6, lubet afferre, tenoris sequentis: « Is qui mandat aliquem verberari, licet expresse inhibeat ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandatarius fines mandati excedens, mutilet vel occidat: cum mandando in culpa fuerit, et hoc evenire posse, debuerit cogitare ». Hinc Barbosa in comment. ad hunc textum, sic habet. « Mandans aliquem verberari, licet expresse prohibeat, ne occidatur vel mutiletur, si mandatarius fines mandati excedendo, mutilet vel occidat, fit irregularis, quia mandando fuit in culpa, et debuit cogitare hoc posse evenire ». *Collect. Doct. in l. V. Sexti Decret. de homic. cap. Is. qui.*—Quod si idem Barbosa *in summa decis. Apost.* v. *Irregularitas*, tradit ut sequitur, nempe: « Irregularitatem non incurrit mandans aliquem baculo verberari, eo expresso ne occideretur, si mandatarius armis percusserit, et occiderit, *S. Congr.* 2 *sept.* 1604 »: intelligendum id videtur de irregularitate non indispensabili, ne hunc cl. script. sibi ipsi repugnantem, vel potius Decretum supponere dicamus a mente Congr. Conc. ex hactenus dictis fortasse alienum.

Notavimus sup. Episcopum *nominatim* suspensum, exercendo ordines, videlicet actum ordinis a quo fuit suspensus, fieri irregularem: ex Suarez *de cens. disp.* 26 *sect.* 2, *n.* 2.

Sed praestat insuper addere quae D. de Ligorio scribit in haec verba. « Dubitatur an Episco-
» pus suspensus a Pontificalibus, incurrat irregu-
» laritatem si Pontificalia exerceat, puta confir-
» mando, consecrando calices etc. Affirmant pro-
» babilius Navar.. Bonac.... Ratio, quia etiam si
» sententia, quod Episcopatus sit tantum extensio
» ordinis Sacerdotalis, et non distinctus, esset ve-
« ra (quod negant plurimi..) tamen non potest ne-
» gari, quod tale exercitium potestatis Episcopa-
» lis sit actus ordinis sacri, si non distincti, sal

» tem extensi; quapropter Episcopus tunc dicitur » vere exercere actum sacri ordinis.—Si autem (en » alter casus) Episcopus suspensus a Pontificalibus » missam celebret solemniter in apparatu Ponti- » ficali, certum est quod peccat... An autem in- » currat etiam irregularitatem? Affirmant An- » gel... Navar... Bonac... Fagn... Ratio quia ta- » lis celebratio est actus proprius ordinis Episco- » palis, cum non possit exerceri nisi ab Episcopo » consecrato. Negant vero probabilius Layman... » Sylv... Avila... Diana... cum Joan. Praepos. » qui testatur hanc esse communiorem DD. sen- » tentiam. Ratio quia Episcopus sacrificando non » exercet actum substantialem ordinis Episcopa- » lis, sed actum Ordinis Sacerdotalis a quo non » est suspensus; et quod celebratio fiat cum Pon- » tificalibus, per accidens se habet; irregularitas » autem non incurritur nisi in exercitio actus or- » dinis prohibiti. Et hanc sententiam tenet etiam » D. Anton. sic dicens: *Suspensus a Pontificali- » bus, si celebret in Pontificalibus, non erit irregu- » laris, quia Pontificalia non sunt de substantia » celebrationis, nec debemus iudicare aliquem ir- » regularem, nisi inveniatur expressum* ». D. de Ligorio, *de suspens. cap.* 3. *n.* 314.

Inter male promotos ad ordines recensuimus, cum D. de Ligorio qui post matrimonium contractum ante consumationem ordinem sacrum recipit, renitente uxore. Talis quippe incurrere irregularitatem videtur sane ex *extravag.* Joan. XXII, *Tit.* 6, *de voto, et voti redempt.* his verbis expressa: « Antiquae etc. districtius inhibentes, ne quisquam » durante matrimonio, nondum etiam consum- » mato, aliquem de sacris ordinibus praesumat » suscipere . . . quod si secus a quoquam forsitan » attentatum fuerit, ordinamus, quod nec matri- » monio soluto, in sic suscepto ordine ministrare, » nec ad superiores ordines provehi, nec ad ali- » quod beneficium, vel officium Ecclesiasticum va- » leat promoveri ». Hinc Sanchez: « Quare hic ita promotus ad ordinem sacrum efficitur irregularis ». — « Existimo autem, sic idem cl. scriptor, ad incurrendam hanc irregularitatem desiderari dolum, atque ita quamcumque ignorantiam crassam iuris, vel facti, dummodo non sit affectata, nec ita crassa, ut sit ingens temeritas, excusare coniugatum sic promotum ab hac poena. Ducor quod d. extravagans utatur verbo *non praesumat*, et statim, *quod si secus a quoquam forsitan attentatum fuerit*; atque ita solum praesumentem ascendere ad sacrum ordinem punit. Poena autem praesumenti imposita dolum requirit, et excusat ab ea quaevis ignorantia, quae nec affectata, nec ingens temeritas sit ». *De Matr. lib.* 7, *disp.* 49, *n.* 2, *et* 3.

Demum ut de irregularitate ex violatione Interdicti aliqua speciatim notemus, in comperto habe, quod « clerici exercentes ordinem sacrum, si » sint specialiter interdicti, vel in loco speciali- » ter, vel generaliter interdicto januis apertis . . » peccant graviter, et incurrunt irregularitatem ». Salm. apud D. de Ligorio, *de Interd. n.* 336. Excipe casus permissos in *c. Alma Mater*.

At sonans campanas, januas aperiens tempore Interdicti non fit irregularis; quia hoc non est exercere actum ordinis. Diana *p.* 5, *tract.* 10, *resol.* 65.

Similter admittens interdictos tempore Interdicti dum celebrantur divina, licet peccet, non est irregularis. Avila *part.* 7, *d.* 9, *sect.* 2, *dub.* 9.

Sic etiam clerici sepelientes in loco interdicto sine psalmis, et missis, non sunt irregulares, quamvis peccent; siquidem non exercent actum ordinis. Suarez *de cens* 2, *disp.* 35, *sect.* 1, *n.* 19.

Insuper clericus interdictus ab ingressu Ecclesiae, audiens, non celebrans divina, et si peccet, non efficitur irregularis. Sayrus *lib.* 4, *cap.* 7, *n.* 13, *et* 14.

JUBILÆUM

SUMMARIUM

1. Jubilaei etymologia indicatur, et unde sit dictum, ad n. 2. — 3, annus Jubilaei quid sit, et cur dicatur annus sanctus, ad n. 4. — 5. Jubilaeum triplex assignatur, et taliter sumptum quid sit, ad n. 6 — 7. Jubilaeum Romanum quando iucaeperit, a quo primum institutum, intra quod temporis spatium recurrat: vide v. *annus sanctus*. — 8. Durante anno sancto quales indulgentiae suspendantur, vel non, ad n. 16. — 17. Anno Sancto quales facultates absolvendi suspendantur, vel non, ad n. 21. — 22. Suspensio indulgentiarum, et facultatum in Anno Sancto quando incipiat, et desinat. — 23. Ad lucrandum Jubilaeum Anni Sancti quid requiratur. — 24. Jubilaeum Anni Sancti quoties lucrari possit. — 25. Jubilaeum a Papa concedi solitum post expletum Annum Sanctum provinciis extra Italiam, quid contineat, et a quibus lucrari possit, ad n. 27. — 28. Bullae Jubilaei quomodo interpretandae. — 29. Affertur tenor notificationis pro Jubilaeo Anni Sancti concesso a Clemente X, et pro alio concesso ab Innocentio XII ad n. 30. — 31. Subnectitur Bulla suspensiva Indulgentiarum tempore Jubilaei Romani edita a Benedicto XIII ad n. 32. — 33. Declaratio ex vivae vocis oraculo ejusdem Benedicti XIII quoad indulgentias in Anno Sancto suspensas. — 34. Indicantur aliae gratiae ad hoc a praelaudato Summo Pontifice concessae ad n. 37. — 38 Affertur Constitutio Benedicti XIV suspensiva indulgentiarum pro Anno Sancto. — 39. Indulgentia plenaria quatenus ipsa significat remissionem totius poenae debitae pro peccatis, obtinetur etiam Anno Sancto a profitentibus in Religione ad n. 42. — 43. Quaedam adnotantur de Suspensione Indulgentiarum in Anno Sancto ad n. 45. — 46. Subnectitur Bulla Benedicti XIV concessionis Indulgentiarum in Anno

Sancto pro Monialibus, anachoretis etc. — 47. Affertur notificatio pro animabus in Purgatorio. — 48. Indicantur concessiones, et privilegia pro Minoribus de Observantia. = 49. Subnectitur alia Constitutio Benedicti XIV in materia Jubilaei. — 50. Afferuntur ad hoc resolutiones var. dubiorum ad n. 79. — 80. Adducitur Constitutio Clementis XIII indictione Jubilaei anno 1, sui Pontificatus.

ARTICULUS I.

JUBILÆUM QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT EJUS ETYMOLOGIAM, NATURAM, ET DIVISIONEM.

1 Hoc nomen *Jubilaeum*, *Jubileum*, *Jubilaeus*, *Joboleum*, *Jobilaeum* ab aliis atque aliis teste Gobat *in Quinario cap.* 1, *de Jubilaei natura num.* 1, sic diversimode scriptum significabat apud Hebraeos annum remissionis quolibet quinquagesimo recurrentem, quo scilicet cuilibet suae possessiones, domus, agri, vineae, et alia hujusmodi, quae per hypothecam, venditionem etc. a se alienaverat, item mancipia suae libertati sine aliquo pretio restituebantur, quo etiam anno terra non colebatur, sed vescebantur Judaei iis, quae partim ex praeteritis annis collegerant, et partim illo anno terra ipsa sine ulla cultura sponte producebat, quod totum clare patet *Levitici* 25, ubi inter alia, *sub num.* 10. *et* 11, impositum fuit Hebraeis hoc speciale praeceptum: « Sanctificabis An» num quinquagesimum, et vocabis remissionem » cunctis habitatoribus Terrae, ipse est enim Ju» bilaeus; revertetur homo ad possessionem suam, » et unusquisque redibit ad Familiam pristinam, » quia Jubilaeus est, et quinquagesimus Annus ».

2 Hoc nomen putant Liranus, et Turrecremata apud Navarrum *to.* 3, *comment. de Jubilaeo*, *et Indulgentiis notabil.* 1, *num.* 2, derivari a voce Hebraea *Jobel* quae Buccinam sonat; Buccinae enim sonitu Jubilaeus indicabatur; Alii tamen dicunt, quod *Jobel* significat *Quinquagesimum*. Unde potius dici deberet *Jobolaeus*, quam *Jubilaeus*. Alii vero cum Bellarmino *de Indulgent. lib.* 1, *cap.* 1. Sanctarello *tract. de Jubilaeo cap.* 1, *dub.* 1, dicunt derivari a verbo Hebraeo *Jubal*, quod significat producere, seu germinare, quia illo anno quinquagesimo, ut dictum est, terra sine cultura de se fructus producebat.

3 Hinc ex quo Dominus Noster Jesus Christus non venit solvere Legem, sed spiritualiter adimplere, ad similitudinem antiqui Ritus, utpote futurorum praefigurativi, in Ecclesia Catholica altiori quadam ratione institutus fuit *Annus Jubilaeus*, *seu Jubilaei*, communiter appellatus *Annus Sanctus*, eo quod ipso Anno plenissima peccatorum remissio, seu Indulgentia sit concessa, et ad eam lucrandam sanctissima pietatis opera a fidelibus certatim edantur, ut notat Gobat *loc. cit. num.* 2, Sanctarell. *loc. cit. dub.* 2, et alii passim. Unde annus

4 Jubilaei solet a Theologis sic describi: « Annus, » quo visitantibus certas Ecclesias, et certa pia » opera facientibus indulgentia plenaria conceditur, cum facultatibus circa absolutionem a peccatis, et censuris reservatis, et circa commutationem votorum ». Et circa hunc Annum Jubilaei, quamvis aliqui ut notat Viva *de Jubilaeo quaest.* 1, *art.* 1, *num.* 3, dixerint, quod Annus Sanctus vocari debeat *Jubilaeus*; Remissio vero, et Indulgentia *Jubilaeum*, Sanchez tamen docet indifferenter utrumque vocari, et *Jubilaeus*, et *Jubilaeum*.

5 Jubilaeum est triplex, scilicet *Romanum*, quod Romae Anno Sancto celebratur. *Compostellanum*, quod ex concessione Alexandri III, ut refert Gobat *l. c. n.* 2, habetur Compostellae toto illo anno, quo S. Jacobi Apostoli Festum incidit in diem Dominicum, et *Extraordinarium*, quod extra Annum Sanctum ob gravem aliquam causam indici solet. Et Jubilaeum ut sic haec tria Jubilaea com- 6
plectens recte describitur dicendo, quod sit Indultum Pontificis, Indulgentiam plenariam, et magna privilegia tribuens, certa opera in Brevi praescripta praestantibus. Est in re communis.

7 Jubilaeum Romanum, seu Jubilaeum Anni Sancti quando incaeperit? A quo primo Institutum? Intra quod temporis recurrat? quibus ritibus indicetur, inchoetur, et terminetur? qua die, et hora incipiat, et desinat? quae Basilicae, et quoties visitandae pro ipso Jubilaeo lucrando? Vide verb. *Annus Sanctus*, *per tot.*

8 Durante Anno Sancto suspenduntur omnes Indulgentiae plenariae concessae pro vivis. *Communis*, et hoc clare constat ex fine suspensionis, qui est, ne usu Indulgentiarum impediatur accessus ad Urbem, ut exprimitur *in Extravagant. Quemadmodum*, *de Poenit. et remiss.* Non suspendun- 9
tur tamen Indulgentiae Altarium privilegiatorum pro defunctis, neque aliae Indulgentiae plenariae concessae pro mortuis, et pro moribundis, seu constitutis in articulo mortis; sic tenent Gavantus, Peyrinus, Lezana, La Croix *lib.* 6, *p.* 2, *n.* 1401. Reiffenstuel *Theol. Moral. tract.* 12, *dist.* 3, *num.* 99, *et* 100. Felix Potestas *tom.* 1, *nu.* 3835. Viva *de Jubilaeo quaest.* 4, *art.* 4, et alii passim referentes sic declarasse Urbanum VIII, Innocent. X, et Clement. X, qui ultimus cum in sua Notificatione infra *sub num.* 28, adducenda dicat *Declaramus*, valet hoc etiam pro futuro tempore, ut recte notat La Croix *loc. cit.* Neque su- 10
spenduntur Indulgentiae concessae Domui Augustissimae Lauretanae, ut declaravit Gregor. XIII, teste Benzonio, *l.* 4, *cap.* 7, et Vivà *loc. cit. quaest.* 4, *art.* 1, *num.* 3. Nec suspenduntur Indulgentiae 11
Compostellanae, ex declaratione Sixti V, ut refert,

et·tenet Viva *loc. cit. num.* 3. Castropal. *tractat.*
24, *punct.* 12 , *num* 8. La Croix *loc. cit. num.*
12 1401 , et alii. Nec suspenditur Indulgentia Portiunculae Assisii, ut declararunt varii Summi Pontifices, et signanter Innocent. X, 5 *Jul.* 1650. Clemens X, 12 *Novembr.* 1664, et Innocent. XII, 21 *Augusti* 1699, in suo Brevi per extensum adducto sub. verb. *Indulgentia art.* 5 , *num.* 55. In aliis vero Ecclesiis Franciscani Ordinis suspenditur talis Indulgentia Anno Sancto pro vivis , minime pro defunctis. Felix Potestas *tom.* 1 , *part.* 4 , num. 3796 , et alii. Cum enim talis Indulgentia sit extensa ad omnes Ecclesias Ordinis ubique existentes a Gregorio XV. Constitut. incip. *Splendor paternae* ad litteram adducta sub verb. *Indulgentia art.* 5, *num.* 51 , et posse applicari etiam pro Defunctis fuerit concessum ab Innocet. XI. Constitut. incip. *Alias* per extensum adducta sub dict. verb. *Indulgentia art.* 5 , *num.* 52 , et supra *sub num.* 9 , fuerit ostensum non suspendi Anno Sancto Indulgentias concessas pro Defunctis , stat clarum , dictam Indulgentiam suspendi tali Anno in aliis Ecclesiis Ordinis solum pro vivis , et minime pro Defunctis.

13 Anno Sancto non suspenduntur probabiliter Indulgentiae Bullae Cruciatae, quia sunt per mo 'um contractus. Ita Salas , Bonacina , Henriquez, Sanchez. La Croix *loc. cit. num.* 1401. Viva *loc. cit. art.* 3 , *nu.* 1 , ubi ex Rodriquez apud Dianam *part.* 1 , *tract.* 3 , *resol.* 97 , refert sic declarasse
14 Clementem VIII. Nec suspenduntur probabilius Indulgentiae non plenariae concessae a Summis Pontificibus. Ita Filliuccius , Gobat , Lezana , Castropalaus, Dicastill. Quintanadvenas, Faustus, Peyrinus, Benzonius, cum La Croix *loc. cit. num.* 1401. Viva *loc. cit. quaest.* 4, *art.* 1 , *n.* 2 , et alii plures. Et ratio est , quia plurimi Pontifices in suis Bullis Jubilaei Anni Sancti , ut Clemens VI , Julius III, Gregorius XIII, et alii, et praesertim Sixtus IV, *in Extravagant. Quemadmodum , de poenitent. , et remiss.* solum suspenderunt Indulgentias plenarias. Unde si voluissent suspendere etiam non plenarias, eas expressissent , *argum. cap. Inter temporalia , de translat. Episcop.* Nec obstat , quod posteriores Pontifices non exprimant *Plenarias*, sed exprimant *omnes , et singulas Indulgentias* , quia quidquid in posteriori Lege non fuerit expressum, id veterum legum, constitutionumque regulis relictum esse intelligendum est, *l. Praecipimus, Cod. de Appel.* Tum quia, quando quid aliud non exprimitur , suspensio ista accipi debet juxta Jus commune; De Jure autem communi solum plenariae suspenduntur, ut constat ex *citat. Extravagante Quemadmodum* , quae tamquam inserta in corpore Juris facit Jus commune, adeoque etc. (1).

15 Certum autem est , quod Anno Sancto non suspenduntur Indulgentiae non plenariae concessae ab aliis , quam a Summis Pontificibus , quia alii etiam durante Anno Sancto concedere possunt Indulgentias partiales suae facultati competentes, et Pontifices in suis Bullis suspendunt solum Indulgentias , quae sunt concessae a Romanis Pontificibus, et id expresse declaravit Innocentius XII , in Notificatione infra referenda *sub num.* 29 , et tenent Bellegambe *in Enchir. de Jubilaeo part.* 1 , *sect.* 4, *quaest.* 2. Viva *loc. cit. art.* 1. La Croix *loc. cit. num.* 1401. Reiffenstuel *loc. cit. num.*
103 , et alii passim. Nec suspenduntur Indulgen- 16
tiae stationum, et aliae Indulgentiae concessae Basilicis, et Ecclesiis Romanis. Filliuccius, Lezana , Gobat cum Viva *l. c. art.* 1, *n.* 2, et patet ex Notificatione Clementis X, infra adducenda *sub* nu. 28.

Anno Sancto non suspenduntur facultates absol- 17
vendi a reservatis Papae concessae ad alium finem, quam lucrandi Indulgentias ut declararunt Clemens, et Urbanus VIII, ut refert Viva *loc. cit. qu.* 4, *art. ultimo num.* 1 , et tradunt Doctores cum
ipso Viva, et Bellegambe *loc. cit. quaest.* 4. Hinc 18
non suspenduntur Anno Jubilaei privilegia Regularium in ordine ad absolvendum poenitentes a reservatis Sedi Apostolicae , et commutandi Vota. *Sic communis Doctorum* cum Bossio , Leandro , Henriquez, Fausto, Filliucio, La Croix , Viva *loc. cit. art. ultimo num.* 2, et sic declarasse Urbanum VIII, anno 1625 , refert ex multis Busem. §. 2 , *de Indulgentiis.* Et ratio est, quia, ut mox fuit dictum, Anno Sancto suspenduntur solum facultates concessae intuitu Indulgentiarum ; Facultates autem , et privilegia Regularium non sunt concessa intuitu, et occasione Indulgentiarum, adeoque etc.
Nec suspenditur facultas , quam habent Episcopi , 19
et alii Praelati eligendi sibi Confessarium , a quo absolvantur : Talis enim facultas non est concessa intuitu Indulgentiarum. La Croix *loc. cit. num.*
1403. Viva *loc. cit. art. ultimo num.* 3 , et alii 20
passim. Nec etiam suspenditur facultas, quam habent Episcopi ex concilio Tridentino *sess.* 24 , *c.* 6 , absolvendi ab occultis Papae reservatis , et dispensandi in Irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, et non deductis ad forum contentiosum , excepta ea, quae oritur ex homicidio voluntario , aut absolvendi impeditos adire Sedem Apostolicam , talis enim facultas competit Episcopis ratione proprii Officii , et de jure communi ,
adeoque non suspenditur tali anno. Sicuti neque 21
suspenditur facultas , quam habent Praelati Regulares ratione proprii Officii in Ordine ad absolvendos suos subditos ; talis enim facultas non est eis concessa intuitu Indulgentiarum , La Croix *l. c. num.* 1403. Viva *l. c. art. ultimo n.* 4. Busemb. *loc. cit,* Zerola verb. *Annus Sanctus* §. 4 , et alii passim.

Suspensio Indulgentiarum, et facultatum in An- 22
no Sancto incipit a primis Vesperis Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi , et desinit cum fine Vesperarum ejusdem Vigiliae anni sequentis , tunc-

(1) Haud scio, an haec opinio ab aliquo cordato viro possit sustineri, nisi ab eo, qui Religione ad ostendendas ingenii sui vires abuti velit.

que reviviscunt absque nova concessione. Castro-
palaus *tract.* 24, *punct.* 12. S. 1. La Croix *loc.*
23 *cit. num.* 1405, et alii passim: Ad Iubilaeum An-
ni Sancti requiri solet Confessio: An autem exi-
gatur etiam Communio? dubitant Doctores, quia
Bulla non exprimit. Unde la Croix *loc. cit. n.* 1400,
dicit non requiri, sicuti ét dicunt plures alii; Fil-
liuc. vero *n.* 251, et alii putant eam praesupponi.
24 Requiritur tamen per omnes Visitatio certarum
Ecclesiarum in Bulla expressarum, et quidem ab
Incolis Romanis per triginta dies continuos, vel di-
spensativos, et a peregrinis, seu exteris per quin-
decim. Putatque Bellegambe *loc. c. sect.* 3, *q.* 3,
toties obtineri posse hoc Jubilaeum, quoties repe-
tuntur opera praescripta, et id declarasse Urba-
num VIII, tenet, et refert Bonac. *disp.* 6, *q.* 1,
punct. 5, *n.* 32, apud Busemb. *loc. c.*
25 Post absolutum Romae Annum Sanctum solet
Papa concedere Jubilaeum etiam pro aliis Provin-
ciis extra Italiam, si nuncii Apostolici, vel Epi-
scopi requirant, ut notat Gobat in *Quinario tract.*
3, *de Jubilaeo num.* 409, et 412, ubi dat Exem-
26 plaria. Et tale Jubilaeum possunt in partibus ite-
rum lucrari qui Romae lucrati sunt. Bellegambe
loc. c. q. 7. La Croix *loc. c. num.* 1405, et alii.
27 Jubilaeum extraordinarium, quod per duas hebdo-
madas post Jubilaeum Anni Sancti concedi solet,
necnon post coronationem Pontificis, ac saepe aliis
gravibus causis, continet non solum Indulgentiam
plenariam instar Anni Sancti, sed etiam confert
facultatem eligendi Confessarium ab Ordinario ap-
probatum, qui a reservatis etiam in Bulla Coenae
contentis absolvat, et vota commutet, et praescri-
bere, seu exigere solet septem opera, scilicet Pro-
cessionem, Visitationem Ecclesiarum, Orationem
in illis, Confessionem, Communionem, Jejunium,
et Eleemosynam.
28 Bullae Jubilaei quoad ea, quae favores conti-
nent, sunt latissime interpretandae, quantum pa-
titur proprietas verborum, nisi in particulari casu,
vel materia, communis praxis, vel Stylus Curiae
Romanae, aut omnino peculiaris ratio restrictio-
nem persuadeat. Quoad ea autem, quae gravamen,
seu odium continent, sunt stricte interpretandae
quantum patitur verborum proprietas, nisi in par-
ticulari casu stylus, et praxis Curiae Romanae,
seu aliqua peculiaris ratio laxiorem interpretatio-
nem persuadeat; *arg. cap. Odia* 15, *de Regulis Ju-
ris in* 6, ibi: *Odia restringi, et favores convenit
ampliari.* Sic Suarez, Henriquez, Sanctarell. cum
Gobat *loc. c. cap.* 5, *num.* 24, *et sequent.* Vi-
va *de Jubilaeo quaest.* 2. La Croix *loc. cit. num.*
1395, et alii passim. Hinc latissime sunt inter-
pretandae quoad concessionem Indulgentiae, ele-
ctionem Confessarii, absolutionem, commutatio-
nem operum, vel votorum, etc. quia sunt favores.
Stricte autem sunt interpretandae quoad obliga-
tionem ad certa opera, suspensionem Indulgen-
tiarum, et facultatum, quia sunt gravamina. Bel-
legambe *loc. cit. part.* 1, *sect.* 1, *quaest.* 6. Vi-
va *de Jubilaeo q.* 2. La Croix *loc. cit. num.* 1395,
et alii plures.

Affertur tenor Notificationis pro Jubilaeo Anni 29
Sancti 1675, concesso a Clemente X.

I. Conceditur Poenitentiariis, et Parochis Romanis facultas absolvendi a Reservatis, et commutandi Vota.

II. Nec non Confessariis Religiosis a Vicesgerente approbatis.

III. Facilitatur Religiosis consecutio Anni Sancti.

IV. Alumnis etiam, et Convictoribus Seminariorum.

V. Pauperibus, et aegrotis.

VI. Declaratur Bulla Indulgentiarum suspensiva.

VII. Indulgentiae concessae visitantibus septem Ecclesias Romanas, et Scalam Sanctam non suspenduntur. Conceduntur item Indulgentiae septem annorum, et totidem quadragenarum visitantibus Romana Templa, ubi habetur comprecatio quadraginta horarum circularium.

NOTIFICATIO.

Gasper Tituli S. Silvestri in capite S. R. E. Presbyter Cardinalis Carpineus SS. D. N. Papae Vicarius Generalis.

« I. Cum Sanctitas Domini Nostri, pro ut No-
» bis vivae vocis oraculo mandavit, cupiat ma-
» gis dilatari gratias concessas omnibus illis, qui
» convenerunt, veniuntque Romam, consecuturi
» plenissimum Jubilaeum hujus Anni Sancti, man-
» davit Nobis exponere infrascriptas concessiones,
» declarando etiam illa, quae in dubio erant, aut
» vocabantur, non sine Fidelium turbatione, et
» scrupulis conscientiarum; quarum paci, et quieti
» consulturus Summus Pontifex haec statuit. Ut
» itaque Confessarii, et operarii multiplicentur ad
» majorem commoditatem, et consolationem Fi-
» delium utriusque sexus, in omni plenitudine pa-
» ternae Caritatis concedit amplam facultatem
» Poenitentiariis Basilicarum S. Petri, S. Pauli,
» S. Joannis Lateranensis, et Sanctae Mariae Ma-
» joris sive illi sint ex numero ante hac esse soli-
» to, sive ex jam aucto, et deinceps augendo; Ad
» haec eadem facultas datur Parochis, tam Saecu-
» laribus, quam Regularibus omnium Parochia-
» rum Romae (durante tamen Jubilaeo Anni San-
» cti) absolvendi, videlicet in ordine ad lucran-
» dum praesens Jubilaeum, Fideles ab omnibus
» sententiis, et Censuris Ecclesiasticis contra illos
» pronunciatis, et fulminatis a Sacris Canonibus,
» aut Judicibus quacumque de causa, et ab omni-
» bus peccatis, et excessibus, et delictis quantum-
» cumque gravibus, et enormibus, etiam a casi-
» bus reservatis, non solum ab Episcopis, aut alias
» a Praelatis inferioribus, verum etiam a Pontifi-

» ee ipso, et a Sede Apostolica, etiam in Bulla Coenae Domini, et in aliis quibuscumque Constitutionibus Summorum Pontificum in foro conscientiae tantum: Ubi tamen sua Sanctitas declarat, se non intelligere, aut dispensare, nec dare facultatem dispensandi, aut habilitandi, et in pristinum statum restituendi, quae ad Irregularitatem publicam, aut occultam, vel notam, defectum, incapacitatem, et inhabilitatem quomodocumque contractam spectant, nequidem in foro conscientiae. Neque vult sua Sanctitas, ut praesens facultas illi suffragetur, qui a Summo Pontifice, aut Judicibus Apostolicis, vel aliis Ecclesiasticis excommunicati, suspensi, vel interdicti sunt declarati, vel publice denuntiati ob sententias, et Censuras Ecclesiasticas, quas incurrerunt, adeo, ut isti omnes absolvi non possint, nisi prius satisfecerint, aut obediverint, et partes sibi contrarias pacificas ante reddiderint: Ita ut iidem Poenitentiarii, et Parochi, durante hoc anno Jubilaei Sancto, commutare possint omnia vota (exceptis Castitatis, et Religionis) in alia opera pia, imponendo nihilominus hisce Fidelibus, et quibusque aliis poenitentiam salutarem, et alia opera pia, quae iidem Confessarii praescribent.

» II. Concedit pariter Sua Sanctitas Confessariis Religiosis cujuscumque Ordinis, Congregationis, et Instituti, qui a Nobis, vel a nostro Vicesgerente sunt approbati, aut deinceps approbabuntur, eamdem facultatem paulo ante explicatam absolvendi a Censuris, et casibus reservatis, commutandi vota, modo ea non sint substantialia Religionum, Ordinum, Institutorum: Immo et Religiosis Confessariis eadem datur facultas respectu sui Ordinis, et illis aeque, qui modo Romae versantur, quam illis, qui huc sunt venturi hoc Anno Sancto, ad quem se extendit tantum haec facultas.

» III. Ut etiam facilitetur iisdem Religiosis consecutio Anni Sancti, et Jubilaei, tantique thesauri spiritualium gratiarum, et ut illi suo exemplo populum aedificent, compareantque debito cum decore, qui decet personas Deo dicatas, significatur eisdem, suam Sanctitatem contentam esse, ut illi visitent quatuor assignatas Ecclesias ter tribus diebus continuis, aut interpolatis, una simul, aut quo ad majorem partem euntes, et incedentes respectu eorum, qui in eodem Conventu, aut Domicilio versentur, et sic consequantur sanctissimum Jubilaeum, ac si visitassent easdem Ecclesias triginta vicibus, aut diebus. Ut tamen observentur cetera, quae in Bulla Jubilaei continentur, hortamur et nos eosdem Religiosos in Domino, ut incedant, servato ordine quam modestissime, recitantes Psalmos, vel alias preces, et laudes Divinas decantantes.

» IV. Idem Indultum, ut visitentur tamen quatuor diebus continuis, aut interpolatis eaedem Ecclesiae, concedit Summus Pontifex etiam Alumnis, et Convictoribus juvenibus, qui operam dant scientiis, et liberalibus artibus, et vivunt in eodem convictu, modo et illi eant saltem quoad mediam partem, quos comitabitur Praefectus, aut Rector, vel alii, qui eisdem praesunt, ut eadem gratia fiat iisdem Praefectis, Magistris, et famulis, monentur tamen hi omnes, ut servent modestiam, et ordinem inter eumdum, orantes, vel pium quid tractantes. Regulares vero aliunde huc profecti ad lucraudum Jubilaeum sanctum, si voluerint se conjungere aliis suae Religionis, habebunt eamdem facultatem, et lucrabuntur Indulgentias, si eodem modo ter visitaverint Ecclesias supradicto modo. Si vero non possent expectare aliorum commoditatem, aut advenirent cum alii lucrati sunt Indulgentias, concedit sua Sanctitas, ut illi quinquies visitando Ecclesias per quinque continuos, aut interpolatos dies lucrentur easdem Indulgentias, quas fuissent lucrati visitando per quindecim dies easdem Ecclesias pro ut Bulla praescribit. Conceditur etiam Congregationibus, Confraternitatibus, quae aliunde huc venerunt, ut simul semel visitando Ecclesias, et his separatim Fratres, aut Sorores satisfaciant visitationibus praescriptis in Bulla, ac si quindecies visitassent.

» V. Et cum maxime Sua Sanctitas secundum viscera paterna compatiatur paupertati, ac multiplicibus miseriis Advenarum, eorumque plurimorum, qui non habent, unde se tamdiu alant, vel neque sufferre possunt molestias tot visitationum intra quindecim dies, remittit arbitrio, discreto tamen, et prudenti dictorum Poenitentiariorum, et Parochorum, ut quivis dispenset juxta cujusvis poenitentis indigentiam, et possibilitatem in assignando numero visitandarum Ecclesiarum dando eisdem omnem facultatem circa id necessariam, et opportunam. Eodem modo quia Cives, et incolae Romani, qui incaeperunt visitare Ecclesias, sed morbo impediuntur prosequi secundum opus, ne priventur fructu laborum inchoatorum, et piae intentionis, qua aggressi sunt opus, ne affligantur corpore, et animo, concedit eisdem Poenitentiariis, et Parochis facultatem commutandi opera injuncta visitandarum Ecclesiarum per triginta dies in in alia, quae viderint esse proportionata possibilitati dictorum Civium et Incolarum infirmorum. Quod si repente mors immineat, antequam obtineat hanc immutationem, concedit illis sua Sanctitas Jubilaeum, ac si omnia opera necessaria explevissent.

» VI. Ut etiam finaliter tollatur omnis ambiguitas et ut Fideles sint certi de Indulgentiis, quas possunt lucrari, declaramus una cum Oraculo Suae Sanctitatis, ut supra insinuato, quod in suspensione generali Indulgentiarum, quae continetur in Bulla data 5 Maii 1674, publicato vero 17 Septembris ejusdem Anni, non intelligantur suspensae Indulgentiae Altarium pri-

» vilegiatorum pro defunctis, neque aliae concessae eodem modo pro defunctis; verum illae suspensae habeantur, quas possunt sibi consequi vivi, ut eas possint concedere Animabus Purgatorii per modum suffragii, et nec minus Indulgentiae concessae in articulo mortis, et facultates communicandi eas aliis. Sicut nec cessant modo facultates Sanctae Inquisitionis, et Officialium ejusdem, aut Missionariorum, et Ministrorum, qui ab eodem Tribunali, vel a Congregatione propagandae Fidei, vel cum auctoritate Apostolica ad id sunt deputati, et specialiter facultates absolvendi ab haeresi illos, qui, abjurato errore, redduntur capaces earum Gratiarum.

» VII. Ut autem conservetur pium Institutum, et consuetudo visitandi Templa, in quibus celebratur comprecatio Quadraginta horarum, et praecipua Sanctuaria colendi hac in Urbe, concedit Sua Sanctitas, non obstante ea generali Indulgentiarum suspensione, ut Indulgentias solitas consequi possint Fideles utriusque sexus, quas alias consequebantur, si visitent septem Ecclesias, et Scalam Sanctam diebus determinatis, eo modo, et his cum conditionibus, quibus illae fuerunt concessae, easdem lucrantur Indulgentias. Quivis insuper qui visitat Templa, ubi habetur expositum Venerabile, et est comprecatio Quadraginta horarum circularium, et ordinariarum, quae sunt in publico folio a Nobis exponendo, et publicando hujus Anni Sancti decursu, ita ut ibidem aliquo tempore inter preces detineatur, prout illi videbitur, Confessione prius, et Sacra Communione peractis, aut saltem concepto firmo proposito confitendi, lucrabitur is septem Annorum Indulgentias, et totidem quarantenas toties quoties id praestiterit.

Datum Romae ex Ædibus nostris die 1 Februarii 1675. Jubilaei.

G. CARDINALIS VICARIUS.

30 **Affertur tenor alterius Notificationis jussu Innocentii XII, editae 6 Martii 1700, occasione Anni Sancti tunc tempore decurrentis.**

NOTIFICATIO.

Caspar Miseratione Divina Episcopus Sabinensis Sanctae Romanae Ecclesia Cardinalis de Carpineo S. D. N. Papae Vicarius Generalis, Romanaeque Curiae, ejusque Districtus Judex Ordinarius, etc.

Essendosi nella Sacra Congregazione deputata » da N. S. sopra la celebrazione del presente Anno Santo, tenutasi li 26 Febbrajo prossimo passato, portate diverse istanze per la dichiarazione di alcuni dubbj insorti sopra l' intelligenza della Bolla; e riferitosi da Noi il sentimento della medesima Congregazione alla Santità di N. S. nell' udienza delli 4, corrente, alla Santità sua è piaciuto fare le seguenti dichiarazioni,

Che l' intera visita delle quattro Basiliche debba farsi in un giorno contenuto nello spazio di 24 ore, e che il giorno debba intendersi, ed incominciare, e finire da una mezza notte all' altra.

» Che la facoltà concessa sotto li 24 Gennajo del presente anno alli RR. Parochi, Penitenzieri, e Confessori destinati di commutare in altre Opere pie, ed abbreviare le visite delle Chiese agli Invalidi, ed impotenti Cittadini, ed Abitanti di Roma, che avessero incominciato le medesime visite, e per sopravenienza d' impedimenti non le potessero terminare, la Santità Sua l' estende a beneficio ancora di quelli, che per la causa stessa non le avessero potute incominciare. Avvertendo però i suddetti Confessori, come sopra, di servirsi con prudenza, e moderazione di questa facoltà. Rimanendo nel resto preservato l' Indulto conceduto a Noi, ed a Nostro Monsignor Viceregente di poter delegare qualsivoglia Confessore ne' casi particolari con le stesse facoltà.

» Concede parimente la Santità Sua al Padre Confessore del Sacro Palazzo Apostolico la stessa facoltà de' Penitenzieri per la Famiglia, che lo serve durante il presente anno.

» Intende ancora, e dichiara, che le Indulgenze solite a concedersi da' Signori Cardinali, Legati, Nunzj Apostolici, e Vescovi; o nell' uso de' Pontificali, o nel darsi le benedizioni, o in altra forma solita, rimangano nel loro vigore, non ostante la generale sospensione dell' Indulgenze sotto li 4 Giugno 1699.

Data dal nostro Palazzo questo dì 6 marzo 1700.

G. CARDINALIS VICARIUS.

Subnectitur hic Bulla suspensiva **Indulgentiarum tempore Jubilaei Romani, seu Anni Sancti,** et est ut sequitur eadem ad litteram edita a Clemente X, pro Anno Sancto 1675, ab Innocentio XII, pro Anno Sancto 1700, et a Benedicto XIII, pro Anno Sancto 1725. 31

BENEDICTUS EPISCOPUS.

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad futuram rei memoriam.

Cum Nos nuper Sancti Jubilaei celebrationem a Vigilia Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi proxime futurae inchoandam, et usque ad finem sequentis anni duraturam, universo populo Christiano, de Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium assensu indiximus, ac omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere poenitentibus, et confessis, qui Beatorum Petri et Pauli Apostolorum, nec non Sancti Joannis

Lateranensis, et Sanctae Mariae Majoris de Urbe Basilicas visitaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, remissionem, et veniam concesserimus, prout in nostris desuper confectis Litteris plenius continetur; cupientes, ut Christianae nationes ex omnibus terrarum Orbis locis in alma Urbe nostra in Fidei ac Religionis unitate congregatae, eodem pietatis ac devotionis spiritu Basilicas praedictas, quo maximo fieri poterit concursu, durante eodem Jubilaeo visitent, et frequentent, multorum Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum exemplo adducti, omnes, et singulas Indulgentias, etiam perpetuas, et peccatorum remissiones, ac facultates, et indulta absolvendi, etiam a casibus Sedi Apostolicae reservatis, etiam in Litteris die Coenae Domini legi solitis contentis, quibus Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Domibus, Militiis, Ordinibus, etiam Mendicantibus, Congregationibus, Confraternitatibus, etiam Laicorum, Universitatibus, et piis locis, illorumque Ordinibus, Capitulis, Conventibus, Magistris, Superioribus, et tam saecularibus, quam quorumvis, etiam Mendicantium Ordinum Regularibus personis, Coronisque, Granis, Imaginibus, Numismatibus ex metallo, seu quacumque alia materia confectis tam singulariter, quam universaliter per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores nostros, ac etiam Nos, etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, aliorum Principum, aut ipsis etiam Imperatori, Regibus, Ducibus, et Principibus, vel aliis quacumque alia mundana, vel Ecclesiastica Dignitate, etiam speciali nota digna fulgentibus, etiam ad instar Jubilaei, aut alias quomodocumque, et ex quibusvis causis, et occasionibus sub quibuscumque tenoribus, et formis, ac cum quibusvis clausulis, et Decretis, etiam motu proprio, et ex certa scientia, ac alias quomodolibet concessas, et concessa, quorum omnium tenores, formas, derogationes, et decreta praesentibus pro expressis haberi volumus, Apostolica auctoritate de eorumdem Fratrum consilio, et assensu, ac potestatis plenitudine, suspendimus, et suspensas, ac suspensa esse declaramus, easque, et ea eodem anno durante, nulli prodesse, aut suffragari debere. Irritum quoque, et inane decernimus, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca per praesentes auctoritate Apostolica praecipimus, et mandamus, ne interim aliae, quam indicti a nobis praedicti Jubilaei Indulgentiae sive publice, sive privatim, quovis praetextu ubivis locorum, et gentium sub excommunicationis eo ipso incurrendae, aliisque arbitrio Ordinariorum infligendis poenis publicentur, vel nuncientur, aut in usum demandentur. Non obstantibus praemissis, ac Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, nec non Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, Ordinum, Congregationum, Hospitalium, Confraternitatum, Universitatum, Collegiorum, et Locorum, aliorumque praedictorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque exemptionibus, et indultis Apostolicis illis, eorumque Superioribus, et personis, ac aliis quibuscumque per eosdem Romanos Pontifices Praedecessores Nostros, ac Nos, et dictam Sedem, ejusque Legatos sub quibuscumque tenoribus, et formis, ac cum quibusvis clausulis, et Decretis, et ex quibusvis causis, concessis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, etiamsi in illis caveatur expresse, quod sub similibus, vel dissimilibus suspensionibus nequaquam comprehendantur, nisi de illis specialis, et individua mentio fiat, illis alias in suo robore permansuris ad effectum praemissum, hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque. Et quia difficile nimis esset praesentes quocumque ubi illis opus fuerit perferri, volumus earum exemplis etiam impressis, Notarii publici manu, et sigillo personae in Dignitate Ecclesiastica constitutae obsignatis, eamdem prorsus fidem in judicio, et extra ubique locorum adhiberi, quae adhiberetur praesentibus, si essent exhibitae, vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae suspensionis, declarationis, decreti, praecepti, mandati, et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicae Millesimo Septigentesimo vigesimoquarto, pridie Nonas Julii, Pontificatus Nostri anno primo.

P. M. Card. Prodatarius.

F. CARD. OLIVERIUS.

Dictae Constitutioni addi mandarunt speciales 32
Notificationes, seu declarationes Clemens X, et respective Innocentius XII, uti supra videri possunt n. 29, *et* 30, ubi afferuntur per extensum; et suam etiam adhuc liberaliorem Notificationem, seu Declarationem addi mandavit Benedictus XIII, ut sequitur.

Declaratio ex vivae vocis Oraculo Sanctissimi 33
Domini Benedicti XIII, *quoad Indulgentias in Anno Sancto suspensas, facta per* Fabricium Paulucci *Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem, et Sanctitatis Suae Vicarium Generalem.*

I. Ad tollendam omnem ambiguitatem, et ut fideles sint certi quoad obtinendas in Anno Sancto Indulgentias, declaramus, quod sub suspensione Indulgentiarum in Anno Sancto non contineantur

Indulgentiae concessae Altaribus privilegiatis, vel alias immediate pro defunctis. Intelliguntur autem suspensae illae Indulgentiae, quas alias consequi valent vivi cum facultate applicandi easdem defunctis per modum suffragii.

II. Item in Anno Sancto non sunt suspensae Indulgentiae concessae in articulo mortis, uti nec facultas hasce aliis communicandi.

III. Praeterea non sunt suspensae Indulgentiae, quae concedi solent a Cardinalibus, Legatis, Nuntiis Apostolicis, et Episcopis, sive in usu Pontificalium, sive in danda Benedictione, vel in alia solita forma.

IV. Nec cessant ullo modo facultates Tribunalis S. Inquisitionis atque Officialium ejusdem, sive Ministrorum, ac Missionariorum ab hoc sacro Tribunali, aut a Sacra Congregatione de propaganda Fide, vel alias Auctoritate Apostolica deputatorum. Specialiter apud mentionatos non cessant facultates absolvendi ab haeresi illos, qui poenitentes eamdem abjurant, seque dictae absolutionis capaces reddunt.

V. Ut etiam conservetur devota consuetudo visitandi principalia Sanctuaria hujus Urbis, ac SS. Sacramentum sub comprecatione 40 horarum expositum; pariter ut stabiliatur pius usus genuflexionis ad pulsum salutationis Angelicae, Sua Sanctitas concedit sequentes indulgentias.

Illi qui devote visitant septem Ecclesias, aut Scalam Sanctam, vel templa, ubi sunt Stationes, diebus, qui alias specificantur, solitas lucrantur Indulgentias absque ulla diminutione.

Item, qui comitantur Sanctissimum Viaticum deportatum ad infirmos, vel si fuerint impediti, saltem mittentes illuc quodpiam lumen, obtinent eas Indulgentias, quae alias propterea a Summis Pontificibus concessae fuerunt.

Insuper manent adhuc in suo vigore Indulgentiae a Sua Sanctitate concessae Fidelibus, qui ad sonitum campanae mane, aut meridie, seu vespere flexis genibus devote recitaverint *Angelus Domini*.

Finaliter illi, qui visitant templa, ubi habetur expositum Venerabile, et est comprecatio 40 horarum circularium, ac ordinariarum (quae horae indicantur in publico folio a Nobis exposito, et adhuc per decursum hujus Anni Sancti exponendo) lucrantur Indulgentias 7, annorum, et totidem Quadragenarum toties, quoties id praestiterint, si tamen aliquo tempore, prout ipsis in Domino videbitur, inter preces ibidem detineantur, et Confessionem, ac SS. Communionem praemittant, vel saltem firmum propositum confitendi concipiant.

Datum Romae 10 *Jan.* 1725.

F. CARDINALIS VICARIUS.

Nicolaus Antonius Canon. Cuggiò Secr.

Deinde ipse Bened. XIII, *in bonum Defunctorum post* praecedentem Notificationem, seu Declarationem concessit aliam specialissimam gra- 34
tiam, quae non legitur concessa ab Antecessoribus Pontificibus; Ipsi enim tempore Jubilaei Anni Sancti extra Romam, suspenderunt etiam pro Defunctis illas Indulgentias, quas alias consequi valent vivi cum facultate applicandi easdem defunctis per modum suffragii. Quos equidem suos Antecessores etiam ad initium secutus est Bened. XIII. in notificatione 10, Januar. 1725, etc.

Manente in suo vigore suspensione omnium In- 35
dulgentiarum pro Vivis, uti in Bulla praememorata continetur, sua Sanctitas dat facultatem pro hoc anno solum omnibus Fidelibus lucrandi omnes illas Indulgentias suspensas pro vivis ad effectum dumtaxat eas directe, et immediate applicandi per modum suffragii animabus Defunctorum, et non aliter: Dico, omnes, idest, Indulgentias tam temporales, quam perpetuas, tam plenarias, partiales, locales, vel personales, concessas quocumque modo per Summos Pontifices, vel per Legatos Apostolicos, et non solum illas, quae datae sunt cum facultate eas applicandi pro Defunctis, sed etiam omnes alias, in quibus talis facultas non est apposita, ita tamen ut fiant omnia opera in earum concessione praescripta. Et haec omnia, ut per merita Jesu Christi Redemptoris nostri ejusque Sanctissimae Matris, et omnium Sanctorum, de quibus Thesaurus Indulgentiarum cumulatur, illae animae quantocius possint transire a flamma castigante (ut ait S. Augustinus) in flammam beatificantem, et coelestem Jerusalem per suas sanctas portas intrare: ita, ut praesens annus etiam pro animabus Purgatorii dici possit Annus Sanctus, et annus jucundus Sanctissimi Jubilaei. Datum 9, Februar. 1725.

Insuper idem Bened. XIII, intra Annum San- 36
ctum 1725, concessit quasdam extraordinarias gratias pro vivis; Ad humillimas enim preces ex specialissima gratia indulsit toti Nationi Germano-Belgicae nostri Seraphici Ordinis, ut in singulis ejusdem Ecclesiis ab omnibus Fidelibus utriusque sexus pro vivis obtineri valeant Indulgentiae Plenariae in Festis S. Antonii Paduani etc. sicut sequitur.

BENEDICTUS XIII.

Supplicationibus P. Joannis Thoni Fratrum Minorum Recollect. Nationis Germano-Belgicae in Romana Curia Agentis.) non obstante communi Indulgentiarum suspensione) pro Festis Sanctorum Antonii, et Francisci, ac Sanctae Mariae Angelorum Portiunculae nuncupatae in singulis Ecclesiis Ordinis, et Nationis praedictorum, etiamsi Monialium, nec non Oratoriis Missionum praedicti Ordinis, omnibus utriusque sexus Christi Fidelibus vere poenitentibus, et confessis, ac sacra Communione refectis, qui aliquam ex supradictis

Ecclesiis, seu Oratoriis a primis Vesperis usque ad occasum solis dierum hujusmodi devote visitaverint, et ibi pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, ac Sanctae Romanae Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino consequi posse benigne concessit.

Hac die 4, Maii 1725.

Cosmus de Hieronymis Secr.

37 Advertendum tamen est, quod istae specialissimae gratiae utpote extraordinariae non extenduntur ad alios Annos Sanctos, nisi similiter sic subsequentes Summi Pontifices concedant, aut declarent, ut recte advertit eruditissimus P. Massaeus Kreslinger *in addit. ad Theol. Moral. P. Anacleti Reiffenst. tom.* 2, *tract.* 12, *dist.* 3, *q.* 19, *append.* 2, *impressionis* 1745, *sub dat. Mutinae*, ubi omnia supra tradita diligenter refert, et erudite exornat.

38 Novissime in lucem prodiit Bulla suspensiva Indulgentiarum pro Anno Sancto 1750, edita a Benedicto XIV, quae, ut ab omnibus pro exacta ejus observantia in promptu habeatur, hic ad litteram datur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad futuram rei memoriam.

« Cum Nos nuper Sancti Jubilaei celebrationem in hac Alma Urbe a Vigilia Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi proxime futurae inchoandam, et usque ad finem sequentis anni duraturam universo populo Christiano de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Card. assensu indixerimus, ac omnibus utriusque sexus Christi fidelibus vere poenitentibus, et confessis, ac Sacra Communione refectis, qui Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum, nec non Sancti Joannis Lateranensis, et Sanctae Mariae Majoris de Urbe Basilicas certis vicibus visitaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, remissionem, et veniam concesserimus, prout in nostris desuper confectis Litteris plenius continetur: Cupientes ut Christianae Nationes ex omnibus Terrarum Orbis locis in hac Urbe nostra, in Fidei, ac Religionis unitate congregatae, eodem pietatis, ac devotionis spiritu Basilicas praedictas quo maxime fieri poterit concursu, durante Jubilaeo, visitantes, et frequentantes, tanti, et tam certi spiritualis emolumenti compotes fiant; multorum Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum exemplo adducti, Indulgentias, et Facultates ab Apostolicae Sedis liberalitate alias emanatas, pro hoc anno suspendere; et nihilominus tum spiritualibus Fidelium per universum Orbem degentium necessitatibus Paterna Charitate consulere, tum pium devotionis fervorem erga laudabilia quaedam Religionis, et pietatis opera in Christianorum animis conservare, et fovere: tum demum suffragia in Fidelium defunctorum levamen, atque subsidium erogare solita neutiquam imminuere, eorumdem Praedecessorum vestigiis insistentes, decrevimus; et constituimus.

Itaque praeservatis, et firmis remanentibus Indulgentiis concessis in articulo mortis, ac facultatibus, seu Indultis illas impertiendi, seu communicandi, tam Venerabilibus Fratribus Episcopis, ac dilectis Filiis Praelatis locorum ordinariis, in vim, seu ad formam nostrarum Litterarum nonis Aprilis ann. 1747, editarum, quam aliis quibuscumque communiter, aut personaliter, seu pro certo personarum genere, gradu, aut numero, concessis, iisque pariter quas felic. record. Praedecessor noster Benedictus Papa XIII, cunctis Fidelibus salutationem Angelicam, seu alias preces de tempore mane, aut meridie, seu vespere ad campanae pulsum, de genu, vel juxta dierum, et temporum rationem, stando recitantibus; Item Indulgentia septem annorum, et totidem quadragenarum, quam ipse Benedictus, et novissimo Jubilaei anno durante, omnibus Christifidelibus, tam in Urbe, quam extra eam ubicumque degentibus, qui sacramentaliter confessi, et Sacra Communione refecti, vel saltem veri contriti, et cum firmo proposito confitendi, Ecclesias, in quibus Augustissimum Eucharistiae Sacramentum pro Oratione quadraginta Horarum, eo anno durante, expositum esset, devote visitassent, ibique juxta Sanctae Matris Ecclesiae mentem orassent, toties quoties id egissent; benigne concessit; quamque Nos etiam, illius exemplo, pro maximo ineunte Jubilaei anno, et tam pro Urbe, quam pro aliis ubique locis praesentium tenore libenter concedimus, et elargimur. Atque illis etiam, quas similis memoriae Innoc. XI. et Innoc. XII. Romani Pontifices Praedecessores nostri fidelibus Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, cum ad Infirmos defertur, devote comitantibus, vel lumen, aut facem per alios ea occasione deferendum, seu deferendam mittentibus, similiter concesserunt; tum etiam Indulgentiis a S. R. E. Cardinalibus de Latere legatis Apostolicae Sedis Nunciis, ac Episcopis in usu, seu exercitio Pontificalium, aut impertienda Benedictione, aliave forma consueta concedi solitis; Item salvis, et firmis remanentibus Indulgentiis Altarium privilegiatorum pro Fidelibus Defunctis, aliisque eodem modo pro solis ipsis Defunctis concessis; itemqu. etiam aliis quibuscumque Indulgentiis, et peccatorum remissionibus, alias pro vivis concessis, ad effectum dumtaxat, ut Christifideles illas animabus Fidelium Defunctorum, quae Deo in charitate conjunctae ab hac luce migraverint, per modum suffragii directe applicare valeant; quas om-

nes, et singulas, licet pro eo quod respicit vivorum favorem, hoc Jubilaei anno durante, generaliter, ut infra suspensas, ad praedictum tamen effectum ipsius anni decursu, etiamsi in earum concessionibus hujusmodi applicandi facultas indulta non fuerit, ab omnibus utriusque sexus Christifidelibus, qui injuncta in ipsis concessionibus opera cum debitis dispositionibus impleverint, acquiri posse, concedimus, et indulgemus.

» Praeservatis etiam, et firmis remanentibus » facultatibus Tribunalis Officii Inquisitionis adversus haereticam pravitatem auctoritate Apostolica instituti, ejusque Officialium, Missionariorum quoque, et Ministrorum, qui ab eodem » Tribunali, seu a Congregatione Venerabilium » Fatrum nostrorum ejusdem S. R. E. Cardinalium negotiis Propagandae Fidei praeposita, vel » alias a Sede praedicta ad id deputati fuerint; et » praesertim facultate absolvendi ab haeresi illos » qui abjuratis eorum erroribus, capaces hujusmodi absolutionis redduntur; aliisque facultatibus, » quae ab Officio Poenitentiariae nostrae Apostolicae, Missionariis, in Locis Missionum, earumque occasione, ab ipsis exercendae, concessae » fuerint, item salvis, et illaesis remanentibus » facultatibus tam Venerabilium Fratrum Episcoporum, aliorumque Superiorum Antistitum, in » suis respective Dioecesibus, circa dispensationes, et absolutiones suorum subditorum in casibus occultis, etiam Sedi Apostolicae reservatis; » prout ipsis a Sacra Tridentina Synodo, seu alias, » etiam in publicis a jure communi Ecclesiastico » et ab eadem Apostolica Sede, pro certis personis, et casibus, indultae, praemissaeque dignoscuntur, quam etiam Superiorum Ordinum Regularium, quaecumque ipsis in Regulares pariter sibi subjectos a Sede Apostolica praedicta tributae fuerunt.

» Caeteras omnes, et singulas Indulgentias, tam » plenarias, quam non plenarias, etiam perpetuas » et peccatorum remissiones, ac facultates, et Indulta absolvendi, etiam a casibus Sedi Apostolicae reservatis, etiam in Litteris die Coenae » Domini legi solitis contentis, seu relaxandi censuras, commutandi vota, aut dispensandi etiam » super Irregularitatibus, et impedimentis, quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, etiam » S. Joann. Hierosolymit. Domibus, Militiis, Ordinibus, etiam Mendicantium, Congregationibus, « Confraternitatibus etiam Laicorum, Universitatibus, et piis Locis, illorumque Ordinibus, Capitulis, Conventibus, Magistris, Superioribus, et tam » Saecularibus, quam quorumvis etiam mendicantium Ordinum Regularibus Personis, Coronisque, » Granis, Imaginibus, et Numismatibus ex Metallo, seu quacumque alia materia confectis, » tam singulariter, quam universaliter per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores nostros, ac etiam Nos, etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, et aliorum Principum, aut ipsis etiam Imperatori, Regibus, Ducibus, et Principibus, vel aliis quacumque alia » mundana, vel Ecclesiastica Dignitate fulgentibus, etiam ad instar Jubilaei, aut alias quomocumque, et ex quibusvis causis, et occasionibus, » sub quibuscumque tenoribus, et formis, ac cum » quibusvis clausulis, et decretis, etiam Motu proprio, et ex certa scientia, ac alias quomodolibet concessas, et concessa, quorum omnium tenores, formas, derogationes, et Decreta praesentibus pro expressis haberi volumus, Auctoritate Apostolica de eorumdem Fratrum consilio, » et assensu, ac potestatis nostrae plenitudine, » suspendimus, et suspensas, ac suspensa esse declaramus, easque et ea, eodem anno durante, » nulli prodesse, nec suffragari debere; Irritum » quoque, et inane decernimus, si secus super his » a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contingerit attentari.

» Quocirca per praesentes auctoritate Apostolica praecipimus, et mandamus, ne interim, praeter superius expressas, aliae, quam indicti a » Nobis praedicti Jubilaei Indulgentiae, sive publice, sive privatim, quovis praetextu ubivis locorum, et gentium sub excommunicationis eo » ipso incurrendae, aliisque arbitrio Ordinariorum » infligendis poenis, publicentur, vel nuncientur, aut in usum demandentur.

» Non obstantibus praemissis, ac Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, nec non » Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, Ordinum, Congregationum, Hospitalium, Confraternitatum, Universitatum, Collegiorum, et « Locorum, aliorumque praedictorum, etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis » firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, exemptionibus, et » indultis Apostolicis illis, eorumque Superioribus, et Personis, ac aliis quibuscumque per » eosdem Romanos Pontifices Praedecessores nostros, ac Nos, et dictam Sedem ejusque Legatos » sub quibuscumque tenoribus, et forma, ac cum » quibusvis clausulis, et decretis, et ex quibusvis » causis concessis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, etiamsi in illis caveatur expresse, » quod sub similibus, vel dissimilibus suspensionibus nequaquam comprehendantur, nisi de illis specialis, et individua mentio fiat, illis alias » in suo robore permansuris, ad effectum praemissum, hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

» Et quia difficile nimis esset, praesentes, quocumque ubi illis opus fuerit, perferri, volumus » earum exemplis, etiam impressis, Notarii publici manu, et sigillo Personae in Dignitate » Ecclesiastica constitutae, obsignatis, eamdem » prorsus fidem in judicio, et extra ubique Locorum adhiberi, quae adhiberetur praesentibus, » si essent exhibitae, vel ostensae.

» Nulli ergo etc.

» Datum Romae apud Sanctam Mariam Majo-» rem Anno Incarnationis Dominicae Millesimo » septingentesimo quadragesimo nono, sextodeci-» mo Kalendas Junii, Pontificatus Nostri Anno » Nono ».

D. CARD. PASSIONEUS.

39 Indulgentiam plenariam, quatenus ipsa significat remissionem totius poenae debitae pro peccatis, obtineri etiam AnnoSancto a profitentibus in Religione, recte tradit Doctissimus P. Viva *de Jubilaeo q.* 4, *art.* 3, *num* 1, post Sanchez *lib.* 5, *Summ. cap.* 5, ex Navarr. et aliis. Et ratio est, quia, ut colligitur ex Sanctis Patribus, Regularis professio aequivalet Baptismo, quatenus virtute maximae satisfactionis in eo opere contentae, dum quis sibi, ac saeculo moritur, obtinet, ex opere operantis omnem omnino remissionem, ut docet S. Thomas 2, 2, *quaest.* 189, *art.* 3. *ad* 3. Unde suo modo plenariam Indulgentiam assequitur, quamvis non illam, quam Pontifex de Thesauro

40 Ecclesiae concedit ad pleniorem securitatem. Quae doctrina valet utique etiam pro Anno Sancto, ut docet eruditissimus P. Gobat *tom.* 2, *de Jubilaeo tr.* 3, *c.* 50, *n.* 57, addens quod porro censet Rodriquez *tom.* 2, *qq. Regul. quaest.* 88, *art.* 1. Indulgentiam plenariam promissam ingredientibus Religionem obtingere non tantum iis, qui vota Religionis substantialia emittunt, sed etiam qui

41 Novitialum ingrediuntur; Quod Viva *l. c.* scite dicit intelligendum etiam esse de iis, qui post biennium Novitiatus emittunt tria vota simplicia in praeclarissima sua Societate Jesu, quippe isti etiam in vero statu Religioso constituuntur, et ex parte sua in perpetuum moriuntur saeculo, se suaque Deo mancipantes sub obedientia Superioris.

42 Quinimmo Viva *loc. cit. num.* 2, addit, probabile videri posse alicui, ut notat Gobat *loc. cit.* quamvis ipse non subscribat, quod Indulgentia plenaria a Pontifice concessa obtineatur Anno Sancto ab emittentibus Professionem Regularem, quia sicuti ex *cap. In generali* 81, *de Regulis juris in* 6. *In generali concessione non veniunt ea, quae quis non esset verisimiliter in specie concessurus*, ita nec in generali prohibitione (atque adeo in suspensione Indulgentiarum) veniunt eae Indulgentiae, quas Pontifex in specie non esset verisimiliter suspensurus; Talis autem videtur esse hujusmodi Indulgentia. Tum quia non obstat fini, ob quem aliae suspenduntur, nempe ne ob id praepediatur accessus ad Urbem. Tum quia praedicta Indulgentia est omnino speciali nota digna, et majori longe jure, quam ulla alia conceditur. Ast vero ego non auderem absolute negare, sicut non audet Gobat *loc. cit.* quin verbis Pontificis adeo specialibus, simul et generalibus comprehendatur reipsa suspensio etiam dictae Indulgentiae pro vivis, maxime cum nunc ex concessione Benedicti XIII, et XIV, possit applicari pro defunctis, nisi aliter declarent successores Pontifices.

Post breve tempus intra ipsum Annum Sanctum solebat alias emanare Pontificia Notificatio, qua 43
declarabatur quales indulgentiae intelligerentur in Anno Sancto suspensae, vel non, prout patet supra *num.* 29, *et* 30, de notificationibus Clementis X, et Innocentii XII, nec non *num.* 31, de declaratione Benedicti XIII. Ast pro novissimo Anno Sancto 1750. Bened. XIV, dictas Notificationes, seu declarationes inseruit eidem Bullae suspensionis Indulgentiarum supra allatae, ut *ibi* videri potest.

Intra eumdem Annum Sanctum emanare con- 44
suevit nova quaedam Bulla, vi cujus Monialibus, Anachoretis, atque Eremitis, nec non infirmis, et carceratis sub ipso Anno Sancto conceduntur Indulgentiae, et Gratiae Magni Jubilaei, dummodo alias parati essent Romam ire ad lucrandum Jubilaeum, si hoc impedimento non detinerentur, et dummodo pia Christianae pietatis, et charitatis opera ponant, ab Ordinariis Locorum, aut Monialium, et Eremitarum Superioribus, vel de eorum mandato a prudente Confessario, et in Alma Urbe a Pontificis Vicario, seu ejus Vicesgerente praescribenda; Et conceditur pariter in eadem Bulla facultas supradictis personis eligendi Confessarium, sive Saecularem, sive Regularem cujusvis Ordinis, ab Ordinariis locorum ad id probatum, a quo possint, etiam a reservatis *in* Bulla Coenae absolvi. Sic tradunt Gobat *loc. cit. c.* 6, ubi adducit exemplar hujusmodi Bullae editae ab Innocentio X, anno 1650, eamque in omnibus erudita explanat; et Viva *loc. cit. q.* 7, per varios articulos eam egregie elucidans, Franciscus Van Rast. *in Opusculo de Indulgentiis qu.* 8. Massaeus Kreslinger *loc. cit. addition.* 10, adducens similem concessionem etiam factam a Benedicto XIII. Constit. incip. *Pontificia sollicitudo* edita 12 Januarii 1725.

Attamen hucusque dicta sunt intelligenda, nisi 45
aliter Pontifices pro tempore existentes statuerint, et declaraverint, cum semper sit exacte observanda Bulla laudati Pontificis Bened. XIV, tempore Anni Sancti, si quid aliud diversum a suis Praedecessoribus disponat, aut expresse declaret, ut in novissima supra allata Constitutione ejusdem Pontificis, pro Anno Sancto 1750, in qua praeservatis duntaxat Indulgentiis, *in* §. *Itaque praeservatis.* enumeratis, et facultatibus *in* §. *Praeservatis etiam*, specificatis, suspendit caeteras omnes Indulgentias, tam plenarias, quam non plenarias, etiam perpetuas, et peccatorum remissiones, ac facultates, et indulta absolvendi a casibus Sedi Apostolicae reservatis, seu relaxandi Censuras, commutandi vota, aut dispensandi etiam super irregularitatibus, et impedimentis per quoscumque Romanos Pontifices suos Praedecessores, ac etiam per se, quibuscumque tam singulariter, quam universaliter, ac alias quomodolibet concessas, et concessa, ut plenius, ac fusius in ipsa §. *Caeteras om-*

nes. Vide supra omnia in ipsa statuta, et exacte observa.

46 Subnectitur Bulla emanata a Benedicto XIV, concedente Monialibus, Anachoretis, atque Eremitis, nec non infirmis, carceratis, captivis, aliisque in ipsa specificatis, sub ipso Anno Sancto Indulgentias, et Gratias Magni Jubilaei, ut sequitur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad futuram rei memoriam.

« Paterna Charitas urget Nos, ut omnium Nostrorum, Ecclesiaeque Filiorum pia vota non tam oblata Nobis benigne suscipere, quam animo vix concepta praevertere, eisque recluso Apostolicae liberalitatis thesauro occurrere studeamus. Dum itaque frequentes ex omni Christiani Orbis Regione Fideles ad Nostram hanc Urbem, et ad Beatorum Apostolorum limina, pro indicto a Nobis imminentis Anni Sancti Jubilaeo consequendo, partim jam advenientes intuemur, partim venturos accipimus, ad complures alios utriusque sexus Christi fideles mentis Nostrae oculos convertimus, qui non minori devotionis spiritu incensi, vel etiam animarum suarum necessitatibus impulsi, hujusmodi iter avide aggrederentur, nisi eos aut susceptum sanctioris vitae propositum certis locorum spatiis affigeret, aut ineluctabilis captivitas, vel corporalis infirmitas detineret. Horum Nos fidei, ac desideriis favere, nec non spiritualibus indigentiis consulere, simulque pias preces, supplicationesque eorum omnium, inter quos Evangelicae perfectionis sequaces animae, lectissima portio Dominici gregis, connumerantur, Nostris, congregataeque Nobiscum Fraternitatis obsecrationibus, ad exorandam Omnipotentis Dei misericordiam adjungere cupientes, praesentium Litterarum tenore opportunas rationes praescribere decrevimus, per quas tam Viri, quam Mulieres, in Eremis, Monasteriis, et Religiosis Domibus assidue vitam degentes, seu in custodiis, et carceribus detenti, aut morbis, et infirmitatibus procul ab Urbe impediti, etiam ad ipsam Urbem non accedentes, nempe Sacras Apostolorum memorias, et Patriarchales ejusdem Urbis Basilicas respective visitantes, permissarum absolutionum concessique a Nobis plenarii Jubilaei participes effici valeant ».

« Ut autem nemini dubium oriri possit, quaenam personae sub harum Litterarum providentia comprehendantur; in primis Moniales omnes, quaecumque solemnia Religionis vota emiserunt, et in Monasteriis sub perpetuae Clausurae legibus, sive Locorum Ordinariis, sive Regularibus Superioribus, sive Apostolicae Sedi immediate subjectae vivunt, earum quoque Novitias, aliasque Virgines, seu mulieres saeculares, Educationis, aut alia de causa, cum opportunis licentiis, in eisdem Monasteriis habitantes; Item Monasteriorum hujusmodi Moniales, quae aliquando ad eleemosynas colligendas ex eorumdem Clausura egrediuntur; nec non oblatas in communitatibus viventes, quarum Institutum ab hac Apostolica Sede approbatum existit, cum earum pariter Novitiis, Educandis, aliisque cum ipsis conviventibus, licet rigorosae Clausurae legibus adstrictae non sint; Tertiarias quoque sub uno, eodemque tecto collegialiter viventes, una cum earum Novitiis, Educandis, aliisque Saecularibus personis, in earum societate viventibus, quamvis rigorosam clausuram non observent, earumque Institutum nec unquam ad hunc diem ab Apostolica Sede approbatum aut confirmatum extiterit, neque pro approbato praesentis concessionis vigore, in posterum haberi debeat; Ac denique puellas, atque mulieres in Conservatoriis degentes; quamvis nec Monialium, nec Oblatarum, nec Tertiariarum numero habeantur, nec Clausurae legibus subjectae sint tam in Urbe, quam extra eam ubique locorum, et gentium existentes, praesentis concessionis favoribus uti, et gaudere posse volumus, et declaramus ».

» Item Anachoretas, et Eremitas, non quidem
» eos, qui nullis Clausurae legibus adstricti, sive
» collegialiter, et in societate, sive etiam solita-
» rii, sub Ordinariorum etiam regimine, certisque
» legibus, aut regulis obtemperantes vivunt; sed
» eos, qui in continua, licet non omnimode per-
» petua, Clausura, et solitudine, contemplativae
» vitae exercitiis dediti, alter ab altero seorsim
» degunt, etiamsi Monastici, aut Regularis Or-
» dinis, et Instituti Professores existant, uti Ci-
» stercienses aliquot, et Carthusienses Monachi,
» et Eremitae Sancti Romualdi in more habent,
» sub hujus concessionis amplitudine volumus com-
» prehensos.

» Ad eos etiam utriusque sexus Christifideles,
» qui in captivitate apud hostes quoquomodo exi-
» stunt, nec non ad eos, qui ubique locorum, ex
» civilibus, aut criminalibus causis in carceribus
» tam Episcoporum, aliorumque Ecclesiasticorum
» Superiorum, et Tribunalium, quam saecularium
» Principum, et Magistratuum, et ad Regulares,
» qui in carceribus Claustralibus detinentur, vel
» quia nondum eorum causae expeditae sint, vel
» quia tempus poenae eisdem impositae non adhuc
» sit elapsum, quive ex Superiorum quorumcum-
» que praecepto, aliquem locum, aut Civitatem,
» carceris, et custodiae, seu exilii, et deportatio-
» nis loco habent; ac demum ad eos, qui in tri-
» remibus, seu alibi, ad opus damnati, atque ad-
» dicti reperiuntur, ejusdem praesentis concessio-
» nis gratiam misericorditer extendimus. Pro iis
» tamen, qui carceribus Tribunalis Sanctae Inqui-
» sitionis inclusi ubicumque detinentur, ea, quae
» paternae providentiae Nostrae opportuna vide-
» buntur, per organum ipsius Inquisitionis Officii
» praescribere non omittemus.

» Denique ad Infirmos pariter utriusque sexus, » tam Laicos, quam Ecclesiasticos, sive saeculares, sive cujuslibet Ordinis, Congregationis, et » Instituti Regulares, qui nempe extra Urbem actu » aliqua laborant corporis infirmitate, a qua juxta » Medicorum judicium, non ita tempestive liberari poterunt, ut intra ipsum Jubilaei annum » ad Urbem conferre se valeant, vel qui licet ex » hujusmodi infirmitate convaluerint, non tamen » sine gravi incommodo, et recidivae periculo, » Romanum iter conficere possent; quive etiam » habitualiter infirma valetudine utuntur, adeo » ut iter hujusmodi suscipientes, in actualem facile morbum, aliudve grave corporis incommodum incidere possent; ac demum ad senes septuagenario majores, quaecumque inferius praesentibus Litteris respective statuentur, spectare, et pertinere volumus pariter, et declaramus.

» Hos itaque omnes, et singulos monemus, hortamur, et obsecramus in Domino, ut peccata » sua in amaritudine animae recolentes, totoque » cordis affectu detestantes, salutari Poenitentiae » Sacramento, et congruis satisfactionis operibus » conscientias suas expiare curent, tum ad vivificum Divinae mensae convivium, innocentiae, » et charitatis stola ornati, reverenter accedant; » Deumque Optimum Maximum, per Unigenitum » Filium ejus, ac per merita Beatissimae Virginis » Mariae, et Sanctorum Apostolorum Petri et » Pauli, omniumque Sanctorum, juxta Nostram, » Ecclesiaeque mentem, enixis precibus orent, » pro ejusdem Sanctae Ecclesiae exaltatione, haeresum extirpatione, Catholicorum Principum » concordia, et totius Christiani Populi tranquillitate, et salute; in eumque finem alia, tum » voluntaria, tum sibi in locum Visitationis quatuor Basilicarum Urbis ab Ecclesiasticis Superioribus ut infra, injungenda, Religionis, pietatis, aut charitatis opera, devote peragant, et » exequantur.

» Nos enim Venerabilibus Fratribus Episcopis, » aliisque Locorum Ordinariis, per praesentes » committimus, et demandamus, ut Monialibus, » Oblatis, Tertiariis, aliisque superius expressis » puellis, sive mulieribus, tam sibi, quam Nobis, » et Sedi Apostolicae immediate subjectis, in eorum Civitatibus, Dioecesibus, et Territoriis existentibus; Anachoretis quoque, et Eremitis, » Carceratis, et morbo, seniove affectis, eorum » jurisdictioni respective subjectis, atque etiam ab » illa exemptis, quatenus Saeculares personae, » aut extra Claustra forsan cum debitis licentiis » Regulares existant; Regularibus autem Praelatis, et Superioribus, ut subditis sibi Monialibus, et si quae sint Oblatae, aut Tertiariae ipsorum regimini subjectae, et ab Ordinariorum » jurisdictione exemptae, earumque Novitiis, aliisque in earumdem Monasteriis, et Communitatibus, ut supra, degentibus extra Urbem, nec » non Religiosis Anachoretis, sive Eremitis, aliisque Religiosis in carceribus Claustralibus detentis, sive infirmis, et senibus septuagenario » majoribus, congrua Religionis, pietatis, aut charitatis opera, aequabili disciplinae, et indulgentiae moderatione servata, sive per se ipsos, sive » per prudentes Confessarios, designare, et praescribere non omittant, quae illi, et illae, loco » visitationum quatuor Basilicarum, et Ecclesiarum intra, et extra Urbis muros, a Nobis pro » consequendo hujus Anni Sancti Jubilaeo praescriptarum, juxta singulorum statum, conditionem, et valetudinem ac loci, et temporis rationes respective exequi, et implere possint, ac » debeant: et quorum implementum Nos in earumdem Visitationum locum, ad effectum ipsius » Jubilaei consequendi, auctoritate Apostolica commutando subrogamus. Pro Monialibus autem, » Oblatis, et Tertiariis quibuscumque hujus Almae Urbis, earumque Novitiis, nec non puellis, » aut mulieribus tam in praedictarum Monasteriis, et Communitatibus, quam in Conservatoriis ipsius Urbis degentibus, et pro carceratis » in ejusdem Urbis carceribus, volumus, ut ad dilectum Filium Nostrum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem, nostrum in ipsa Urbe, ejusque Districtu Vicarium in spiritualibus Generalem, ejusve Vicesgerentem duntaxat, hujusmodi » operum designationem, sive per se ipsos, sive » per prudentes Confessarios, facere omnino spectet, atque pertineat.

» Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, et » praedictorum Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, et ex concessa » Nobis, licet immerentibus, suprema ligandi, atque solvendi potestate, omnibus, et singulis praefatis Monialibus, Oblatis, Tertiariis, aliisque » puellis, sive mulieribus in Monasteriis, ac Religiosis, piisve Cummunitatibus viventibus, Anachoretis, Eremitis, nec non utriusque sexus » Captivis, et in carcere, sive in custodia detentis, atque infirmis, et senibus, vere poenitentibus, et intra praesens Jubilaei Annum rite confessis, ac Sacra Communione refectis; Deumque Optimum Maximum, ut supra dictum est, » orantibus, aliaque sibi in locum Visitationis » praedictae injungenda opera, in locis, in quibus extiterint, devote adimplentibus, atque » etiamsi, eorumdem operum executione suscepta, ipsos ante integrum eorum implementum » ex hac vita migrare contigerit, plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, veniam » et remissionem, etiam duabus vicibus intra ipsius Anni Sancti decursum, si omnia praemissa » opera injuncta iteraverint, per eorum singulos » consequendam non secus ac ipsi, et eorum quilibet, praemissa in hac Alma Urbe exequentes, » et quatuor Basilicas ejusdem urbis, pro quibus » visitandis Jubilaeum ipsum, et Indulgentia per » Nos concessa fuit, eodem Jubilaei Anno, diebus » ad id statutis, personaliter visitantes, conseque-

» rentur, et consequi possent, tenore praesentium » ac de Apostolicae liberalitatis amplitudine, con» cedimus, et elargimur ».

« Eisdemque Monialibus, earumque Novitiis, ut, ad effectum praesentium, et pro prima vice duntaxat, Confessarios Presbyteros saeculares, vel cujusvis Ordinis Regulares, a Locorum respective Ordinariis ad audiendas Monialium Confessiones approbatos quoscumque, caeteris autem supradictis Anachoretis, Eremitis, nec non Oblatis, Tertiariis, aliisque puellis, et mulieribus in Monasteriis, et Religiosis, ac Piis Communitatibus, seu Conservatoriis conviventibus, et Christifidelibus captivitate, carceratione, aut custodia, Infirmitate, aut senectute impeditis tam Laicis, quam Ecclesiasticis Saecularibus, et cujusvis Ordinis, Congregationis, et Instituti etiam specialiter nominandi Regularibus, ut ad effectum hujusmodi, et pro prima pariter vice duntaxat, Confessarios Presbyteros Saeculares, sive cujusvis, etiam diversi Ordinis Regulares, ab Ordinariis similiter, in quorum Civitatibus, Dioecesibus, et Territoriis Confessiones hujusmodi excipiendae erunt ad personarum Saecularium Confessiones audiendas approbatos quoscumque eligere valeant: utque Confessarii sic electi, illorum Confessionibus diligenter auditis, eos, et eorum quemlibet a quibusvis peccatis, criminibus, et delictis, quantumcumque gravibus, et enormibus, etiam Sedi Apostolicae reservatis, etiam in Bulla die Coenae Domini legi solita contentis, absolvere, injuncta ipsis poenitentia salutari, aliisque juxta Canonicas sanctiones, rectaeque disciplinae regulas injungendis; ac praesertim quoad illos in carceribus detentos, quorum Criminales Causae nondum conclusae sunt, iisdem serio admonitis de obligatione, qua tenentur Judicibus super eorum delictis legitima auctoritate eos interrogantibus veritatem aperire; quodque hoc animi proposito carentes absolutionem sacramentalem nullo fructu, quin potius majori animarum suarum damno susciperent: Si autem eum hujusmodi veritatis fatendae proposito, aliisque debitis dispositionibus, peccata sua rite confiteantur, absolutio, quam a Confessario obtinuerint, ipsis in foro interno utilis sane, et salutaris existet, nullatenus vero in foro externo ad temporales promeritas poenas evitandas prodesse poterit. Utque praeterea Confessarii a Monialibus, Oblatis, Tertiariis, aliisque puellis, et mulieribus supradictis ad praemissum effectum electi, iisdem Monialibus intra Monasteria Clausurae legibus subiecta solemniter Professis, vota quaecumque post Professionem emissa, et cum earum observantia Regulari compatibilia, dispensando commutare; Oblatis vero, Tertiariis, et tam istarum, quam praedictorum Monasteriorum Novitiis, caeterisque puellis, sive mulieribus Saecularibus in iisdem Monasteriis, et Oblatarum, aut Tertiariarum Domibus, et Communitatibus, nec non in Conservatoriis quibuslibet, Educationis, Convictus, aliave causa, et ratione, cum debitis licentiis, commorantibus, omnia, et quaecumque Vota, exceptis illis, quae Nobis, et Apostolicae Sedi reservata sunt, etiam dispensando commutare, easque omnes, et singulas, facta commutatione hujusmodi, ab emissorum Votorum, etiam juratorum observantia, absolvere possint, et valeant; dicta auctoritate Apostolica, et earumdem tenore praesentium, misericorditer in Domino concedimus, et indulgemus ».

« Non obstantibus nostris super Indictione Jubilaei praesentis Anni in hac alma Urbe, et super suspensione Indulgentiarum, et Facultatum eodem Jubilaei Anno vertente, nec non Praedecessorum Nostrorum de Indulgentiis non concedendis ad instar, aliisque Apostolicis, et in Universalibus, Provincialibus, et Synodalibus Conciliis editis Constitutionibus, Ordinationibus, et Reservationibus etiam in eadem Bulla Coenae contentis, nec non quorumcumque, etiam Mendicantium, et Militarium Ordinum, Congregationum, Societatum, et Institutorum, etiam Societatis Jesu, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, legibus, usibus, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis, et Litteris Apostolicis eisdem concessis, praesertim in quibus caveatur expresse, quod alicujus Ordinis, Congregationis, Societatis, et Instituti hujusmodi Professores extra propriam Religionem peccata sua confiteri prohibeantur. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, et individua mentio facienda, vel alia exquisita forma ad id servanda foret, hujusmodi tenores pro insertis, et formas pro exactissime servatis habentes, pro hac vice, et ad praemissorum effectum dumtaxat plenissime derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque ».

« Caeterum Venerabiles Fratres Episcopos aliosque Locorum Ordinarios hortamur, ut Nostrae et Apostolicae Sedis benignitatis exemplo permoti, confessariis a praemissis omnibus ad earumdem praesentium effectum respective eligendis, facultatem absolvendi eosdem a casibus eisdem Ordinariis respective reservatis, impertiri non recusent ».

Volumus autem etc.

Nulli ergo omnino, etc.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicae Millesimo septingentesimo quadragesimo nono, Decimo septimo Kalendas Januari, Pontificatus Nostri Anno Decimo.

D. CARD PASSIONEUS.

J. Datarius.

« Essendosi degnata la Santità di Nostro Sig. Papa Benedetto XIV, approvare, e confermare il Decreto della Sacra Congregazione delle Indulgenze, e Sagre Reliquie emanato ad istanza de' Divoti dell'Anime del Purgatorio sotto li 6 di Aprile dell' anno 1745, in vigore del quale si concede l' Indulgenza di sett'anni, ed altrettante Quarantene con la facoltà di poterla applicare per modo di suffragio alle suddette Anime del Purgatorio a tutti li fedeli dell'uno, e dell'altro sesso, i quali nell'Italia, o nell'Isole adjacenti nelli tre ultimi giorni della settimana Santa, cioè Giovedì, Venerdì, e Sabato Santo divotamente si occuperanno per lo spazio di un' ora continua in Orazione o mentale, oppure vocale a prò de' Fedeli Defonti; con potersi conseguire l' accennata Indulgenza in ciascheduno de' detti giorni dalla stessa Persona. Pertanto si rende consapevole ognuno de' Fedeli di sì inestimabile tesoro nuovamente dispensato da Nostro Signore, e si raccomanda alla loro pietà l' applicarsi di proposito a sì divoto esercizio, non meno meritevole per essi, che profittevole alle Anime Purganti, alle quali ne' tre suddetti giorni manca il consueto Suffragio del Sagrosanto Sagrificio dell' Altare.

Data questo dì 4 *Marzo* 1750.

FR. G. A. CARD. VICARIO.

Gasparo Arciprete Ori Segr.

48 Ob generalia Comitia Ordinis Minorum de Observantia celebranda in Aracaelitano Conventu Almae Romanae Urbis die 26 Maii dicti Anni Sancti 1750, occurrente Vigilia Pentecostes, idem Benedictus XIV, per suam Constitutionem incipientem *Pontificis omnium*, dat. 6 Martii 1749, omnibus, et singulis Fratribus Ministro Generali totius Ordinis subjectis rite confessis, sacraque Communione refectis Indulgentiam Plenariam, ac remissionem omnium peccatorum suorum pro illa vice benigne concessit.

49 Ad complementum Jubilaei Anni Sancti subjungitur hic novissima Constitutio ejusdem Benedicti XIV, merito attendenda, ut sequitur.

Extensio Universalis Jubilaei in Urbe celebrati Anno Domini Millesimo septigentesimo quinquagesimo ad Universum Catholicum orbem.

BENEDICTUS EPISCOPUS ETC.

Benedictus Deus, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui dedit Nobis elapsum Jubilaei Annum, secundum desideria cordis Nostri, per omnia felicem, faustumque transigere. Repleti sumus consolatione, superabundavimus gaudio, dum toto hujus Anni decursu, dilectorum in Christo Nostrorum Ecclesiae Filiorum fidem, religionem, pietatemque perspeximus. Vidimus confluentes ad hanc Urbem Nostram innumeros ex omni lingua, et populo, et natione, ex omni ordine, aetate, ac sexu, Christifideles, qui ipso suo adventu, et propriae fidei fervorem, et amplitudinem Regni Dei testabantur. Eosdem vidimus ad sacra ejusdem Urbis Templa certatim accurrentes, in spiritu contrito, et humiliato, animarum suarum expiationi consulere, et sicut olivarum novellas in circuitu Mensae Domini, vivifica Christianae unitatis, et pacis Sacramenta percipere. Tum etiam impigro studio, et religiosa frequentia, ab una ad alteram saepe procedentes Ecclesiam; nunc in Costantiniana Lateranensi Basilica, SALVATORIS Nostri Clementiam, per merita ipsius Beati PRÆCURSORIS ejusdemque Dilecti DISCIPULI, et EVANGELISTÆ exorantes; nunc in Liberiana Æde in Exquiliis, gloriosae Virginis DEI GENITRICIS opem atque praesidium implorantes; nunc Sacram APOSTOLORUM PRINCIPIS Confessionem in Vaticano; nunc via Ostiensi DOCTORIS GENTIUM Martyrium osculantes, uberibusque lacrymis perfundentes pro Ecclesiae Catholicae pace et exaltatione, cunctorumque credentium incolumitate et salute unanimes ferventesque preces effundere. Quo spirituali gaudio auribus Nostris audivimus ejusdem Urbis vias, et fora, areas, et colles piis precationibus, suavibus canticis, ac Divini Nominis laudibus personare! Quoties commota sunt paterna viscera nostra, dum confertissimos vidimus Fidelium greges, Nostris pedibus circumfusos, in persona humilitatis Nostrae, Vicarium Christi potestatem venerari, ac Beati Petri Apostolatum, cujus dignitas in indigno haerede non deficit, effusis filialis obsequii significationibus prosequi! His popolorum flagrantibus studiis sacrorum praeluxerunt exempla. Pastorum, qui ad honorandam de more memoriam ejusdem Beatissimi Ecclesiae Principis, hoc Anno potissime frequentes se contulerunt, et quorum Nos splendida corona stipati, sacros Conventus maxima cum dignitate, universaeque Fraternitatis aedificatione, celebravimus. Quid vero dicemus de Venerabiiibus Fratribus Nostris Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, aliisque Curiae Nostrae Proceribus, qui piorum operum assiduitate caeteris praeeuntes, simulque Christianae humilitatis exercitationibus infra quoscumque, licet abjectae sortis, fratres sese dimittentes, Christi bonus odor facti sunt universae Civitati, et omnibus, qui fuerunt in ea? Quid demum de totius dilectissimae Urbis Cleri, ac Populi devotione narrabimus, cujus pietatis exempla, cujus charitatis officia erga advenas et peregrinos hoc Anno praesertim largiter ac sedulo impensa, in universo mundo annunciarda fore non dubitamus? Benedicti Filii Nostri, Romanae Urbis Cives, et Incolae, qui fecerunt hanc misericordiam cum Fratribus suis. Nos autem confitebimur Domino, quoniam benignus est: quoniam consolationes ejus laetificaverunt animam Nostram.

Sed praeterea magna a nobis spes jure ac merito concepta est, eumdem clementissimum Dominum, imploratam votis Nostris misericordiam suam Nobis ostensurum, idque demum Ecclesiae suae largiturum fore, quod tam concordibus studiosisque obsecrationibus a se postulari concessit; ut scilicet Ecclesiam ipsam Catholicam, et Regnum Filii sui, per totum terrarum Orbem. et sanctitate, et amplitudine exaltet; ut cunctis Mundum purget erroribus; ut inter Christianos Principes concordiam, et pacem confirmet; universamque Christi sui plebem ab omni mundana adversitate defendens, ad aeternae salutis portum dirigat atque perducat. Quod ut ab eodem Deo Optimo Maximo fidentius petere audeamus, de praedictorum Fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium consilio, decrevimus, Universos Christifideles, qui ubique locorum et gentium unius Fidei communione Nobis junguntur, in hujusmodi votorum societatem adscire, apertoque largius Indulgentiarum Thesauro, efficaciter invitare; sperantes fore, ut dum ad id assequendum, animarum suarum maculas per poenitentiam eluendo, se comparabunt, ac pio devotionis affectu ferventes, debitaeque erga Sedem Apostolicam observantiae specimen in hoc ipso praeseferentes, injuncta pietatis et religionis opera exercebunt; et singuli in semetipsis id, quod pro aliis postulabunt, obtineant; et quas pro Fratribus preces supplicationesque offerent, eidem bonorum omnium largitori, innocentiae, et charitatis suae merito commendent.

Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ex suprema ligandi atque solvendi potestate, quam Nobis Dominus, licet indignis, contulit, omnibus et singulis utriusque sexus Christifidelibus, in qnacumque Mundi parte existentibus, et in Apostolicae Sedis gratia et obedientia manentibus, etiam iis, qui forsan elapso Anno Romam venerunt, ibique, seu alibi, quavis ratione, hoc idem Jubilaeum a Nobis concessum adepti sunt, vere poenitentibus et confessis, et sacra Communione refectis, qui intra sex menses, a die publicationis praesentium in qualibet Dioecesi faciendae computandis, Ecclesiam ipsius Cathedralem, seu Majorem, aliasque tres ejusdem Civitatis, aut Loci, sive in illius Suburbiis existentes, ab Ordinariis Locorum, vel eorum Vicariis, aliisve de ipsorum mandato, designandas, semel saltem in die, per quindecim continuos, vel interpolatos dies, sive naturales, sive etiam Ecclesiasticos, nimirum a primis Vesperis unius diei usque ad integrum ipsius subsequentis diei vespertinum crepusculum, devote visitaverint, ibique pro Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione, Haeresum extirpatione, Catholicorum Principum concordia, et Christiani populi salute et tranquillitate, pias ad Deum preces effuderint, ut plenissimam ejusdem Anni Jubilaei omnium peccatorum suorum Indulgentiam, remissionem, et veniam semel consequantur, perinde ac si quatuor Basilicas, seu Ecclesias, intra et extra Urbem pro consequendo Jubilaeo hujusmodi a Nobis designatas, statutis ad id diebus personaliter visitassent, et alia ad hoc requisita adimplevissent, misericorditer in Domino concedimus, et impertimur.

Navigantes vero, et iter agentes, ut, si post elapsos menses hujusmodi, ad sua se domicilia, seu alio ad certam stationem se receperint, suprascriptis peractis, et visitata totidem vicibus Ecclesia Cathedrali, vel Majori, aut Parochiali loci eorum domicilii, seu stationis hujusmodi. eamdem Indulgentiam conseqni possint, et valeant. Nec non praedictis Locorum Ordinariis, ut cum Monialibus, Oblatis, aliisque Puellis, aut Mulieribus, sive in Monasteriorum Clausura., sive in aliis Religiosis, aut piis Domibus, et Communitatibus vitam ducentibus, Anachoretis quoque et Eremitis, ac aliis quibuscumque tam Laicis, quam Ecclesiasticis Personis, Saecularibus, vel Regularibus, in Carcere, aut Captivitate existentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu alio quocumque impedimento detentis, quominus supra expressas visitationes exequi possint, super praescriptis hujusmodi visitationibus tantummodo: cum Pueris autem, qui nondum ad primam Communionem admissi sunt, etiam super Communione hujusmodi, dispensare, ac illis omnibus et singulis, sive per se ipsos, sive per eorum, earumque Regulares Praelatos, aut Superiores, vel per prudentes Confessarios, alia pietatis, charitatis, aut religionis opera, in locum visitationum hujusmodi, seu respective in locum Sacramentalis Communionis praedictae, ab ipsis adimplenda praescribere; atque etiam Capitulis, Congregationibus, tam Saecularium, quam Regularium, Sodalitatibus, Confraternitatibns, Universitatibus, seu Collegiis quibuscumque, Ecclesias hujusmodi processionaliter visitantibus, easdem visitationes ad minorem numerum, pro suo prudenti arbitrio, reducere possint ac valeant. earumdem tenore praesentium concedimus pariter, et iudulgemus.

Insuper iisdem Monialibus, earumque Novitiis, nt sibi, ad hunc effectum Confessarium quemcumque ad excipiendas Monialium Confessiones ab actuali Ordinario Loci, in quo earum Monasteria constituta sunt approbatum; Caeteris autem omnibus, et singulis utriusque sexus Christifidelibus, tam Laicis, quam Ecclesiasticis, Saecularibus, et cujusvis Ordinis, Congregationis, et Instituti, etiam specialiter nominandi Regularibus, licentiam concedimus, et facultatem, ut sibi ad eundem effectum eligere possint quemcumque Presbyterum Confessarium, tam Saecularem, quam cujusvis etiam diversi Ordinis et Instituti Regularem, ab actualibus pariter Ordinariis, in quorum Civitatibus, Dioecesibus, et Territoriis Confessiones hujusmodi excipiendae erunt, ad personarum Saecularium Confessiones audiendas approbatum; qui

intra dictum semestris spatium, illas, et illos, qui scilicet praesens Jubilaeum consequi sincere, et serio statuerint, atque, ex hoc animo ipsum lucrandi, et reliqua opera ad id lucrandum necessaria adimplendi, ad Confessionem apud ipsos peragendam accedant, hac vice, et in foro conscientiae duntaxat, ab Excommunicationis, suspensionis, et aliis Ecclesiasticis Sententiis, et Censuris, a jure, vel ab homine quavis de causa latis, seu inflictis etiam Ordinariis Locorum, ac Nobis, et Sedi Apostolicae, etiam in Bulla die Coenae Domini legi solita, seu per alias quascumque Apostolicas Constitutiones quomodocumque reservatis, et a Sacris Canonibus fulminatis; nec non ab omnibus peccatis, et excessibus, quantumcumque gravibus, et enormibus, etiam iisdem Ordinariis, ac Nobis, et Sedi Apostolicae, ut praefertur, reservatis, injuncta ipsis poenitentia salutari, aliisque de jure injungendis, absolvere; nec non Vota quaecumque, etiam jurata, ac Sedi Apostolicae reservata (Castitatis, Religionis, et Obligatoriis, quae a tertio acceptata fuerint, seu in quibus agatur de praejudicio tertii, semper exceptis; nec non poenalibus, quae praeservativa a peccato nuncupantur, nisi commutatio futura judicetur ejusmodi, ut non minus a peccato committendo refraenet, quam prior voti materia) in alia pia et salutaria opera commutare; et cum Poenitentibus hujusmodi in Sacris Ordinibus constitutis etiam Regularibus, super occulta Irregularitate ad exercitium eorumdem Ordinum, et ad superiorum assecutionem, ob Censurarum violationem duntaxat contracta, dispensare possint, et valeant, Eadem auctoritate, et Apostolicae benignitatis amplitudine, concedimus et indulgemus.

Non intendimus autem per praesentes super aliqua alia Irregularitate vel pubblica, vel occulta, seu defectu, aut nota, aliave incapacitate, aut inhabilitate, quoquomodo contractis, dispensare, vel aliquam facultatem tribuere super praemissis dispensandi, seu habilitandi, et in pristinum statum restituendi, etiam in foro conscientiae; neque etiam ulli Confessario facultatem absolvendi Complicem in quolibet inhonesto contra sextum Praeceptum peccato; aut Complici, Confessarium hujusmodi ad effectum praesentium eligendi licentiam impertiri; ut jam in aliis Nostris Litteris incipient. *Sacramentum Poenitentiae*: Anno Incarnationis Dominicae Millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Kalendis Junii, Pontificatus Nostri Anno Primo editis, generaliter declaratum fuit; neque demum easdem praesentes iis, qui a Nobis et Apostolica Sede, vel ab aliquo Praelato, seu Judice Ecclesiastico, nominatim Excommunicati, suspensi, interdicti seu alias in sententias, et censuras incidisse declarati, vel publice denunciati fuerint, nisi intra tempus dictorum sex mensium satisfecerint, et cum partibus, ubi opus fuerit, concordaverint, ullo modo suffragari, posse aut debere.

Caeterum, si qui post inchoatum, hujus Jubilaei consequendi animo praescriptorum operum implementum, morte praeventi, praefinitum Visitationum numerum complere nequiverint; Nos piae promtaeque illorum voluntati benigne favere cupientes, eosdem vere poenitentes, et confessos, ac Sacra Communione refectos, praedictae Indulgentiae, et remissionis participes perinde fieri volumus, ac si praedictas Ecclesias diebus praescriptis reipsa visitassent. Si qui autem, post obtentas, vigore praesentium, absolutiones a censuris, aut votorum commutationes, seu dispensationes praedictas, serium illud, ac sincerum, ad id alias requisitum, propositum ejusdem Jubilaei lucrandi, ac proinde reliqua ad id lucrandum necessaria opera adimplendi, mutaverint, licet propter id ipsum a peccati reatu immunes censeri vix possint, nihilominus hujusmodi absolutiones, commutationes, et dispensationes ab ipsis cum praedicta dispositione obtentas, in suo vigore persistere decernimus, ac declaramus.

Ut autem hujus consilii Nostri, quod pro totius Populi Christiani salute, et sanctificatione suscepimus optatum consequamur effectum, maxima, post Deum fiducia Nobis reposita est in Venerabilium Fratrum Nostrorum Ecclesiae Dei Antistitum cooperatione, et sedulitate. Itaque omnes Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, aliosque Ordinarios Locorum Praelatos, sive Ordinariam localem jurisdictionem, in defectum Episcoporum et Praelatorum hujusmodi, legitime exercentes, gratiam, et communionem Sedis Apostolicae habentes per nomen Domini Nostri, et Pastorum Principis JESU CHRISTI, et per Charitatem Ecclesiae ipsius Sponsae hortamur, rogamus, atque etiam Apostolica auctoritate ipsis injungimus, ut simul ac praesentium Litterarum exempla ad eorum manus pervenerint, non solum easdem solemniter publicare, et in reliquis sibi superius injunctis exequi non praetermittant; verum etiam omni studio adnitantur, ut Fideles sub eorum regimine constituti, oblatam sibi occasionem reformationis, reconciliationis, et sanctificationis cum gaudio suscipiant; ac se Apostolicae Sedis favoribus, et gratiis dignos exhibentes, has ipsas in uberrimum animarum suarum, Ecclesiaeque universae fructum convertant Quid jam ab ipsorum Antistitum Zelo in praeparandis ad Universalis Jubilaei acquisitionem subjectis sibi plebibus, praestari optaverimus, dudum eisdem per Apostolica scripta ex hac Sede directa significavimus. Quid vero Nos ipsi in hac Urbe nostra, in eumdem finem, praestiterimus, ad eorum notitiam perlatum fuisse putamus. Quo demum pietatis fructu, quo religionis exemplo, in hac ipsa Urbe, benedicente Domino, celebrata fuerit ipsius Jubilaei solemnitas, nullum Terrae angulum latere arbitramur. Merito igitur ab iisdem Ecclesiarum Pastoribus expectamus, et petimus, ut attendentes ad Petram, ex qua excisi sunt, suam cum Romana Ecclesia uni-

tatem, et communicationem in hoc etiam ostendere gestiant, ut singuli in suis Civitatibus, et Dioecesibus id efficere curent, quod ipsa Ecclesiarum Mater, pro totius Catholicae Societatis profectu, et incremento, pro Christiani Populi emendatione, et salute, expetit; quod eadem Romana Ecclesia illustribus exemplis commonstrat, et docet. Omnes itaque Pastoralis solicitudinis curas in id impendant, ut commissos sibi Populos, in ejusdem disciplinae puritate, Christianaeque pietatis fervore concordes exhibeant; unusque per omnes Catholicas Ecclesias bonorum operum splendor appareat; ut omnium Fidelium consentientibus precibus exoratus Omnipotens Pater, Ecclesiam suam miseratione continuata emundet, defendat et amplificet; Supremos Principes, qui ejus ordinatione in sublimitate sunt, caelestibus benedictionibus cumulet; universosque credentes, per viam pacis, et per mandatorum suorum semitas, ad aeternam salutem, quam Nobis Unigenitus ipsius Filius promeruit, gratiae suae munere perducat. Tunc demum gaudium nostrum plenum erit, ipsique Ecclesiarum Pastores de profectu sanctarum Ovium una Nobiscum exultatione gaudebunt.

Carissimos denique in Christo Filios Nostros, Imperatorem electum, ac Reges, et Principes omnes Catholicos, quorum plerique pro hujus Jubilaei ad eorum Regna atque Dominia extensione suum Nobis desiderium significarunt, quum satis intelligere non dubitemus, ex hoc salutari opere in eorum Ditionibus exequendo, cum piae conversationis augmento sincerae erga ipsos obedientiae studium, in populis eorum Ditioni subjectis magis magisque firmatum iri, Divinaeque propitiationis auxilium, ad ipsorum Dominantium, eorumque Principatuum prosperitatem et pacem efficacius implorari; Idcirco eosdem omnes et singulos fidentius hortamur, atque rogamus, ut omnia adjumenta, et auxilia praestent dictis Ecclesiarum Praelatis, ad hoc ut pium hujusmodi opus aptissimis mediis promovere, et ad optatum finem perducere valeant.

Praesentes quoque Litteras per omnia validas, et efficaces existere, suosque plenarios effectus, ubicumque per dictos Ordinarios Ecclesiarum Praesules publicatae, et executioni mandatae fuerint, sortiri, et obtinere, omnibusque Christifidelibus in Apostolicae Sedis gratia, et obedientia manentibus, in hujusmodi locis commorantibus, sive ad illa postmodum ex navigatione, et itinere se recipientibus plenissime suffragari volumus, atque decernimus. Non obstantibus de Indulgentiis non concedendis ad instar, aliisque Apostolicis, et in Universalibus, Provincialibus, et Synodalibus Conciliis editis Constitutionibus, Ordinationibus, et generalibus, seu specialibus absolutionum, seu relaxationum, ac dispensationum reservationibus, etiam in praedicta Bulla Coenae contentis; nec non quorumcumque, etiam Mendicantium, et Militarium Ordinum, Congregationum, Societatum, et Institutorum, etiam Societatis Jesu, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, legibus, usibus, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis, et Litteris Apostolicis eisdem concessis, et praesertim in quibus caveatur expresse, quod alicujus Ordinis, Congregationis, Societatis, et Instituti hujusmodi Professores extra propriam Religionem peccata sua confiteri prohibeantur, Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, et individua mentio facienda, vel alia exquisita forma ad id servanda foret, hujusmodi tenores pro insertis, et formas pro exactissime servatis habentes, pro hac vice, et ad praemissorum effectum dumtaxat, plenissime derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem: etc.

Nulli ergo omnino, etc.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicae millesimo septigentesimo quinquagesimo, VIII. Kalendas Januarii. Pontificatus Nostri Anno Undecimo.

D. CARD. PASSIONEUS.

Ad uberiorem intelligentiam allatae Constitu- 50
tionis de extensione universalis Jubilaei, juvat hic subnectere plura dubia per varias suas Apostolicas Litteras ab eodem vigilantissimo Summo Pontifice resoluta, et explanata; Cum enim ipse per suam Constitutionem incip. *Celebrationem Magni Jubilaei*, moneat omnes locorum Ordinarios, ut ad removendas omnes difficultates, et controversias a Theologis Moralibus de Anni Sancti Jubilaeo excitatas, ad suas Apostolicas Litteras recursum habeant, et praesertim ad Constitutionem incip. *Convocatis*, et ad Epistolam italice impressam incip. *Fra le Fatiche*, in quibus plurima ad hujusmodi controversiarum, et difficultatum solutionem adnotata reperiuntur, hinc juxta illas variorum dubiorum solutio, exponendo breviter specialiores Bullae particulas, hic traditur.

Et in primis quod per ly *Vere poenitentibus*, *et* 51
Confessis, indicatur non sufficere pro Jubilaeo lucrando Confessionem in voto, sive actum Contritionis dumtaxat cum proposito non peccandi de caetero; cum sub nomine *Poenitentis* contritus importetur, et sub nomine *Confessis* eademmet actualis Confessio Sacramentalis demonstretur, et exquiratur: Hancque opinionem firmat Benedictus XIV, in laudata Epistola *Fra le Fatiche num.* 6, eamque Ecclesiae sententiam appellat, memorando ibi responsum Congregationis Indulgentiarum pro Missionariis, qui Confessario carentes, Indulgentiam plenariam consequi non poterant,

quibus Clemens XII, nova speciali gratia solius actus Contritionis consuluit.

52 Immo ita necessario ad comparandum Jubilaeum, et Indulgentiam requiritur Sacramentalis Confessio, ut ad eam teneantur etiam, qui solis peccatis venialibus, ut nullo mortali sunt coinquinati; Cum enim Ecclesia pro Jubilaeo opera consilii, et superogationis praescribat, ubi Confessio operibus praescriptis annumeratur, etiam de solis venialibus pro comparanda Indulgentia fieri debet; ut tradit idem Pontifex in d. Const. *Convocatis* §. 46, et in d. Epistola *Fra le Fatiche n.* 77.

53 Insuper ita pro adquirendo Jubilaeo requiritur Sacramentalis Confessio, quod qui ipsam visitationibus Ecclesiarum praemisit, si istarum tempore in mortale incidat peccatum, aut peccati mortalis obliti recordetur, ut ultimum opus in gratia conficiat, teneatur iterum Sacramentaliter confiteri, nec ei sufficiat actus contritionis. Sic idem Pontifex in dicta Const. *Convocatis* §. 47, et in recensita *Epistola n.* 75. Nec sufficit Confessio voluntarie nulla, seu sacrilega, ut deducitur ex propositione 14, inter damnatas ab Alexandro VII, 24 Sept. 1665, a nobis jam ad id adducta infra *art.* 3, *n.* 25.

54 Per ly *Et Sac. Communione refectis*, denotatur quod requiritur Communio Sacramentalis spiritualis in gratia facta, et non sufficit communio sacrilega, ut colligitur ex propositione 55, ex damnatis ab Innocentio XI. 2 Martii 1679. Jam a nobis ad id allata *loc. cit. num.* 28, et firmat Pontifex in laudata *Epistola num.* 2, qui primus pro Jubilaei Indulgentia lucranda hanc de Communione conditionem adjecit propter momenta in ejusdem Alloquutione Consistoriali descripta die 5 Maii 1749.

55 Per ly *semel saltem in die*, designatur quod omnes quatuor statutae Ecclesiae visitandae sint semel saltem in eadem die; nec sufficit unam ex ipsis uno die, et alteram altera die intra praefinitum Jubilaei tempus visitare; ut docet praxis, et ita fieri debere sancivit peculiaris Congregatio Eminentissimorum Cardinalium, et Praelatorum anno 1700, ab Innocentio XII, ad id deputata. Quod etiam expressit in sua tunc temporis notificatione Eminentiss. Cardinalis Gaspar Carpegna Romae Vicarius, uti videre est supra in hoc *art* 1, *num.* 30, et impraesentiarum firmat Benedictus XIV, ex valore ipsorum verborum *semel saltem in die* in Constit. incip. *Peregrinantes*, et in laudata *Epistol. num.* 11.

56 Per ly *Dies sive naturales*, *sive Ecclesiasticos*, indicatur, quod utraque dies, aut *naturalis* incip. ab una media nocte, et in alteram subsequentem desinens, aut *Ecclesiastica* incipiens a primis Vesperis unius diei usque ad integrum ipsius subsequentis diei vespertinum crepusculum, ad visitationes peragendas idonea declaratur, ut expresse idemmet Pontifex in Const. *Benedictus Deus* §. *Itaque*, et in dicta *Epistola num.* 13.

Per ly *visitaverint*, quamvis satius sit intelligi 57
Visitationes Ecclesiarum faciendas esse in gratia, sicuti et alia opera injuncta pro Jubilaeo comparando; Attamen si Visitationes Ecclesiarum, et alia injuncta opera executioni mandentur cum devotione, et reverentia juxta Extravag. *Unigenitus*, et aliam *Quemadmodum*; et Constitutionem Bened. XIV, incip. *Peregrinantes*, itaut pie disponant ad Sacramentalem Confessionem, et Communionem, idest modeste, et devote in Ecclesia colendo Deum, et venerando Sanctos, adeout actus moraliter boni dici possint, dummodo ultimum opus ex injunctis in gratia adimpleatur; certum est ab hisce sic Deo reconciliatis Indulgentiam plenariam Jubilaei lucrari, ut jam tradidimus supra *art.* 3, *num.* 46, et firmat idem Pontifex cum Constitut. *Convocatis*, tum in Epistola *Fra le fatiche num.* 76. Nec officit quod in Bulla Jubilaei Confessio pro prima ex injunctis operibus recenseatur, sicque videatur Confessionem debere aliis operibus praemitti; Non officit, inquam, quia ordo verborum nequit esse regula pro ordine facti, ut ad rem nostram significat idem Pontifex in cit. *Epistola num.* 76.

Non lucrantur autem Jubilaeum, qui in pecca- 58
to mortali Ecclesiarum visitationes peragunt, et insuper pravo fine, vel sine recta intentione, v. gr. ut otientur, ut curiositati satis faciant, et id genus alia, ab intento comparandi Jubilaeum penitus aliena, ut recte declarat laudatus Pontifex in cit. Constit. *Convocatis*, et in *d. Epistola n.* 76.

Per ly *Pias ad Deum preces effuderint*, signifi- 59
cat Pontifex, pro lucrando Jubilaeo sufficere Orationem vocalem, et quamvis laudanda sit Oratio mentalis, addendam vult aliquam vocalem in cit. Constit. *Convocatis* § 51. Et insuper brevem Orationem magno fervore factam satis esse declarat ad satisfaciendum fini Constitutionis *Peregrinantes*, seu Jubilaeo in laudata *Epistola num.* 83. Non autem sufficere modicam Orationem ex acedia, aut torpore provenientem, nam cum ipsa devotionem excludat, inepta est ad Jubilaeum comparandum.

Per ly *Plenissimam ejusdem Anni Jubilaei om-* 60
nium peccatorum suorum Indulgentiam, occasionem sumit Pontifex erudite demonstrandi primis Ecclesiae saeculis usque ad annum MCCC. Indulgentiam hanc plenariam consequi volentibus, necesse fuisse in Palaestinam se conferre ad pugnandum pro Terrae Sanctae recuperatione, ut videre est in Concilio Claramontano, ubi Urbanus II, hanc Indulgentiam concessit; Neque aliam saeculis illis extra Terram Sanctam potuisse comparari Indulgentiam plenariam usque ad exordium decimi quarti saeculi, in quo Bonifacius VIII, illam concessit pro Anno Sancto Jubilaei. Sic laudatus Pontifex in Epistola Encyclica incip. *Celebrationem.* Quomodo autem sit intelligenda Indulgentia plena, plenior, et plenissima, jam tradidimus supra *in verb. Indulgentia artic.* 1, *num.* 9, *et* 10. Vide *ibi.*

61 Per ly *semel consequantur*, intelligitur quod Jubilaeum Anni Sancti quoad facultates semel tantummodo; quoad Indulgentias vero pluries repetitis operibus injunctis intra tempus praefinitum comparari posse, ut declaravit Sanctissimus in Constitut. *Convocatis*, et in *cit. Epistola n.* 84, et expressit in Bulla Jubilaei *Benedictus Deus* §. *Itaque*, ibi: *Indulgentiam remissionem, et veniam semel consequantur*. Nemo tamen potest Indulgentiam Jubilaei hujus pro se acquisitam, mortuis applicare; Nam idem Pontifex *in cit. Epistola* firmat regulam esse, non posse Indulgentias vivis concessas, pro defunctis applicari per modum suffragii, nisi id in concessione exprimatur. Generaliter autem eamdem Indulgentiam plenariam, etiam repetitis operibus eadem die iterari non posse declaravit Sac. Congregatio Indulgentiarum die 7 Mart. 1678, approbante san. mem. Innocentio XI. Vide supra *verb. Indulgentia art.* 3, *n.* 23, *et art.* 4, *n.* 15, *in fine*.

62 Per ly *Navigantes vero. et iter agentes*, declarat Pontifex quod navigantes, et iter agentes, seu alio ad certam stationem se recipientes, post elapsum Jubilaei tempus, possint ipsum lucrari, visitata totidem vicibus Ecclesia Cathedrali, vel Majori, aut Parochiali loci eorum domicilii, seu stationis hujusmodi. Sic ipse expresse in eadem Bulla *Benedictus Deus* §. *Navigantes*.

63 Per ly *Super praescriptis hujusmodi visitationibus tantummodo*, determinat Sanctissimus, quod non omnia opera in Jubilaeo injuncta in alia pia Opera commutari possint, sicque hanc commutationis facultatem non extendi ad Confessionem, aut Communionem (exceptis nondum ad Communionem idoneis) neque ad ipsas praeces in visitationibus fundendas, ut monet in laudata *Epistola num.* 53. Quinimmo tum *ibi*, tum in Constitutione *Convocatis* §. 21, pro Romano Jubilaeo onerat conscientias Poenitentiarorum, ne hac tam in minuendis, quam commutandi visitationibus abutantur; Et in Epistola Encyclica omnibus locorum Ordinariis directa, permittit, ut justis solum de causis opportunas commutationes, et reductiones concedant; Hinc clare stat, facultatem commutandi concessam se extendere tantummodo super praescriptis visitationibus, ut expresse statuitur in eadem Constitut. in eadem Constitut. *Benedictus Deus* §. *Navigantes*.

64 Per ly *Alia pietatis, charitatis, aut religionis opera* intelligendum est, quod nisi qui Jubilaei Indulgentiam largitur, aliter expresse asserat, commutatio visitationum, aut communionis cum pueris, nequit fieri in alia opera, quibus poenitens jam alio oneris titulo sit adstrictus, ut relatis ad id Doctorum diversis opinionibus, aequius censet Bened. XIV, in dicta Epistola *Fra le fatiche num.* 53, de Italico in latinum conversa, sic: « Æquior tamen opinio ea videtur, quae inficiatur Indulgentiam comparari posse operibus, ad quae alio titulo quis adstringitur; Nisi tamen, qui Indulgentiam largitur, expresse asserat, eam praedictis aliunde jam debitis operibus acquiri posse, ceu si quis inter injuncta opera, tria jejunia recenseret, eaque quatuor anni temporibus, puta Septembris, speciatim asserat esse complenda ». Ex quibus patet, quod quando Legislator absolute loquitur ad lucrandum Jubilaeum, uti non possumus operibus, quae alio titulo Deo debemus; Et paulo post arctius pro visitationibus, sic habet; « Cum nequeant poenitenti commutari (visitationes Basilicarum) in pia opera, quae alio titulo idem adimplere tenetur; Cum hic agatur de subrogatione, et juxta sancitam regulam, subrogatum ejusdem naturae, et indolis esse debeat cum re, pro qua supponitur; Si ergo Basilicarum visitatio libera est, nullique praecepto obnoxia, sed novum onus ad Indulgentiam consequendam, subrogatum ejusdem naturae, et speciei non erit, si jam cadat sub praecepto, si ex iis sit, ad quae poenitens alio titulo sit adstrictus ». Unde non videtur subsistere Auctorum opinio, qui eadem Paschali Communione, et Praecepto Communionis Paschalis, et Jubilaeo satisfieri posse censuerunt.

Per ly *Ad minorem numerum*, duplex potest dubium expendi. I. An si decursu temporis Jubilaei, Indultum minorationis visitationum exiret, qui jam tot vicibus Ecclesias visitasset, quod satis essent ad implendum numerum in minoratione praescriptum, ad alias visitationes teneretur. Et respondetur, certum esse valere visitationes Ecclesiarum jam juxta minorationem completas; hac tamen adjecta conditione, quod post minorationem adhuc semel quatuor designatae Ecclesiae unica die visitentur. II. An qui aliquibus vicibus jam Ecclesias visitavit ante Indultum minorationis, post idem possit jam ante factas numerare pro iis, quae in minoratione restringuntur: Et respondetur, certum, esse jam factas visitationes Ecclesiarum, numerum ingredi in minoratione praescriptum. Ita sancit, et firmat idem Pontifex in recensita *Epistola num.* 82, et in citata Constitutione *Convocatis* §. 50. 65

Per ly *Insuper iisdem Monialibus*, *earumque Novitiis*, explicat Pontifex eos solummodo posse Moniales, et Novitias eligere Confessarios, quos actualis loci Ordinarius, vel universaliter, vel pro aliquo peculiariter Monasterio approbavit, nec postea reprobavit; Sic in eadem Bulla *Benedictus Deus* §. *Insuper*, et in Epistola Encyclica *Celebrationem* §. *Cum autem Nos*; declarans insuper electionem hanc esse debere ad effectum Jubilaei consequendi, his verbis: « Licere Monialibus earumque Novitiis in hoc praesenti Jubilaeo ad effectum ejusdem Jubilaei consequendi Confessarium eligere ab actuali Ordinario loci, etiam pro alio Monasterio, vel pro Monialibus in genere approbatum ». 66

Per ly *Regularibus*, declarat Sanctissimus posse Regulares cujusvis Ordinis, Congregationis, et Instituti, etiam specialiter nominandi, tempore Ju- 67

bilaei sine proprii Superioris facultate sibi eligere pro suo arbitrio quemcumque Confessarium, sive Saecularem, sive Regularem cujusvis Ordinis, approbatum ab Ordinario loci ad personarum saecularium Confessiones audiendas. Sic expresse in eadem Constitutione *Benedictus Deus* §. *Insuper*. Nec valet dicere, quod sicuti Regulares sine sui Superioris facultate non possunt extra suum Ordinem Confessarium eligere vigore Bullae Cruciatae, uti sancitum est a pluribus Summis Pontificibus, et praesertim a Bened. XIV. Constitut. incip. *Apostolica Indulta*: ita neque possunt virtute Bullae Jubilaei; non valet, inquam, quia ideo non possunt id Regulares virtute Bullae Cruciatae, quia cum Cruciata, sit privilegium permanens, si in Regularibus Ordinibus hoc Jus vigeret, iisdem etiam detrimento foret; Jubilaeum autem cum sit privilegium transiens, et cito praeteriens, omnibus favet, et nulli nocet, adeoque possunt Regulares libere sibi eligere quemcumque Confessarium extra Ordinem, ut supra, virtute Jubilaei, et non vigore Cruciatae: quam rationem reddit idem Pontifex in laudata Epistola *Fra le fatiche num.* 36, et nos fuse tradimus infra *art.* 2, *num.* 3. Vide *ibi*.

68 Per ly *Sincere, et serio statuerint*, demonstratur eum, qui praesens Jubilaeum consequi serio, et sincere nolit, neque absolutionem a Censuris, neque alias facultates consequi posse, ut firmat Pontifex in recensita *Epistola num.* 62, ubi rationem reddens dicit. « Nam si facultates in ordine ad Jubilaeum conceduntur, usum deperdunt, ubi quis ad Jubilaeum consequendum nolit accedere; Et Suarez *tom.* 2, *de Religione lib.* 6, *cap.* 16, *num.* 6, sic expresse tradit: « Gratia non conceditur nisi in ordine ad hunc finem, et per modum praeparationis ad effectum Jubilaei, ergo qui non habet animum impiendi, et obtinendi Jubilaeum, non potest gaudere facultate ».

69 Per ly *Et censuris*, intelligendum venit dumtaxat de Interdicto, Suspensione, et Excommunicatione, juxta *c. Quaerenti* 10, *de verb. signific.* et non de Irregularitate ex delicto contracta. Sic idem Pontifex in laudata *Epistola n.* 50, ubi Censuras ab Irregularitate secernit, et pro Censuris nomen *absolutionis*, pro Irregularitatibus vero nomen *dispensationis* juxta phrasim Tridentini *sess.* 24, *cap.* 6, *de reformat.* data opera se adhibuisse significat.

70 Per ly *Etiam in Bulla Coenae Domini*, quamvis ampla concedatur facultas, non tamen absolvendi ab haeresi externa, ut constat tum ex Decreto Alexandri VII, in Congregatione S. Officii die 23. Martii 1656, ubi habetur « facultatem absolvendi ab haeresi in Jubilaeis, vel aliis similibus concessionibus non censeri comprehensam, nisi expressis verbis concedatur facultas absolvendi ab haeresi »; Tum ex iis, quae tradit idem Benedictus in Constitut. *Convocatis*, et in memorata *Epistola n.* 85, ac in quarta Notificatione edita ab ipso adhuc Cardinali, et Archiepiscopo Bononiae residente.

Per ly *Quantumcumque gravibus, et enormibus*, 71 ne aditus pateat aliquibus assarendi Jubilaei tempore casum aliquem enormem reservatum esse, ut nonnulli Auctores ex Bullis Alexandri VI. *Cum in principio*, Clementis VII. *Pastoris aeterni*, et Pauli II. *Et si Dominici Gregis*, *inter Extravagant. commun. de poenitent. et remissionib.* dixerunt, Benedictus XIV, omnem submovit difficultatem, hanc adjiciendo ampliantem clausulam, sicut se explicat in dicta *Epistola* n. 37.

Per ly *Injuncta ipsis Poenitentia salutari*, de- 72 claratur onus imponendi, et adimplendi salutarem poenitentiam in Jubilaeo, ut tradit Pontifex in recensita *Epistola n.* 65, recte animadvertens neminem vere poenitentem esse posse juxta *cap. Omnis utriusque sexus* 10, *de poenit. et remission.*, qui salutarem refugit poenitentiam.

Per ly *Vota quaecumque*, expresse conceditur 73 Confessariis Jubilaribus facultas commutandi in alia pia, et salutaria opera vota quaecumque, etiam jurata, et Sedi Apostolicae reservata, exceptis votis solemnibus Castitatis, Religionis, et Obligationis jam a tertio acceptatis, seu in quibus agitur de praejudicio tertii, et poenalibus pro praeservatione a peccato emissis, nisi commutatio futura judicetur ejusmodi, ut non minus a peccato committendo refraenet, quam prior voti materia. Sic ipse Pontifex in eadem Bulla *Benedictus Deus* §. *Insuper*, in Const. *Convocatis*, et cit. *Epist. n.* 40, *et seq.*

Per ly *Super occulta Irregularitate ad exerci-* 74 *tium eorumdem Ordinum*, venit intelligendum, quod Confessarii in Jubilaeo possunt sicuti in majoribus Ordinibus, sive Sacris, dispensare super occulta Irregularitate ob censurarum violationem contracta in exercitio suorum Ordinum, ut expresse in ipsa Bulla *Benedictus Deus* §. *Insuper in fin.*; Ita etiam possunt a fortiori dispensare in iis Min. Ordinum, qui Irregularitatem praedictam ob earumdem censurarum violationem contraxerunt, quamvis in Bulla non exprimantur, quia ut explicat Pontifex in dicta Epistola *Fra le fatiche num.* 50, concesso majori, minus etiam concessum intelligitur, *cap. Ex parte* 27, *de decimis* cum plus semper in se contineat quod est minus, *cap. Plus* 35, *de Regul jur. in* 6, *l. In eo quod plus* 210, *ff. de Regul. Juris*: Et cui licet quod est plus, liceat utique quod est minus, *c. Cui licet* 43, *de Regul. jur.* in 6. *L. Non debet* 21, *ff. de Reg. jur.*

Per ly *Concedimus, et indulgemus*, intelligi de- 75 bet, facultates in Jubilaeo concessas in Confessione dumtaxat exercendas esse, ut declaravit Benedictus XIV. in Constitut. *Convocatis* §. 25 et in memorata *Epistola num.* 63, addens ex Thesauro *de Poenitent. Eccles. part.* 1, *cap.* 22, hanc esse praxim Poenitentiariae, quod nempe praedictae facultates nonnisi intra Confessionem exerceantur.

76 Per ly *Complicem*, declarat Pontifex complicem Confessarium in quolibet inhonesto contra sextum Decalogi praeceptum peccato, in quocumque etiam amplissimo Jubilaeo non posse Sacramentalem absolutionem impertiri, ex quo ipse per ejusdem Pontificis Constitut. incip. *Sacramentum Poenitentiae*, et Constitut. incip. *Apostolici muneris*, factus sit subjectum incapax sub poena nullitatis ad absolutionem impertiendam suo complici in dicto peccato, ut jam tradidimus *in Tomo 2. verb. Complex peccati*, et verb. *Confessarius art. 4, n. 14.* Vide *ibi*.

77 Per ly *Nisi intra tempus dictorum sex mensium satisfecerint*, denotatur, quod obligatio imponi solita in absolutione a censuris incursis propter damnum illatum, aut injuriam irrogatam satisfaciendi parti lesae, non respicit Judicem, ut nonnulli intellexerunt, sed eum, qui damnum, aut injuriam passus est, ut patet ex obvio verborum sensu, et expresse declaravit idem Pontifex in laudata *Epistola num.* 66.

78 Per ly *Visitassent*, indulget quidem Pontifex, ut qui morte praeveniuntur, antequam praefinitum visitationum numerum compleverint, si vere poenitentes confessi, et Sacra Communione refecti decesserint, Jubilaeum consequantur; uti etiam disposuit pro Jubilaeo Romano in Constitutione *Peregrinantes.* At vero Jubilaeum minime consequeretur, qui ante Confessionem, et Communionem ad Jubilaeum requisitam interiret, quia Pontifex morte correptos dispensat solummodo a residuis visitationibus, et aliunde declarat quod in operibus praescriptis voluntas exequendi non sufficit, nisi opere compleatur; Sic expresse in toties laudata *Epistola n.* 15.

79 Per ly *Si quis autem post obtentas, vigore praesentium, absolutiones a Censuris, aut votorum commutationes, seu dispensationes*, decernit Pontifex, quod qui confessus animo lucrandi Jubilaeum, in Confessione obtinuit absolutionem a Censuris, commutationem votorum, et vel dispensationem, si deinde mutato animo, opera pro Jubilaeo injuncta praetermittat, nihilominus praedictae absolutiones, commutationes, vel dispensationes subsistant; licet qui opera implere negligit, vix a reatu peccati immunis censeri possit: Sic in hac Bulla *Benedictus Deus* §. *Ceterum;* et in Constitutione *Convocatis* §. 54, ac in dicta *Epistola n.* 86, recte animadvertens absolutionem non dari conditionate, seu ad reincidentiam, sed absolute, dummodo pro tunc poenitens habeat animum lucrandi Jubilaeum: Unde si post mutet propositum, remanet adhuc absolutus, quamvis peccet. Et quidem probabilius mortaliter, ut cum Suarez, Aversa, Viva, Vasquez, et Filliuclo videtur sentire Pontifex in toties commemorata *Epistola num.* 86, quia non satisfacit tacitae promissioni in re gravi, cum videatur intervenire tacitum pactum inter Pontificem, et Poenitentem ita scilicet, ut Pontifex concedat hujusmodi media, et poenitens ea acceptet, obligando se ad ponendum finem, adeoque si absque rationabili causa omittat deinde ponere opera injuncta, et lucrari Jubilaeum, violabit pactum tacitum in re gravi, sicque graviter peccabit.

Quibus omnibus hucusque traditis, tamquam de irrefragabili mente eruditissimi, sapientissimi, ac zelantissimi Pontificis Bened. XIV, firmiter adhaerendum statuo, quidquid in aliquibus cum variis aliis de Jubilaeo contrario scripserim.

Ad complementum hucusque dictorum, placet 80 hic subnectere sequentem Constitutionem Clementis XIII. qua Jubilaeum universale indixit anno I, sui Ponficatus.

CLEMENS PAPA XIII.

Universis Christifidelibus praesentes Litteras inspecturis salutem, et Apostolicam benedictionem.

Venimus in altitudinem maris, et ne, adversis luctantibus ventis, tempestas aquarum Nos demergat, gemitibus inenarrabilibus ad Deum clamavimus, ut in suscepto a Nobis Apostolatus Officio, et in gerendo hoc gravissimo munere, viribus nostris longe impari efficacissimae gratiae suae opem, et praesidium copiose largiatur, et preces nostras, quas in hac die tribulationis prolixe effundimus, benignissime suscipiat. Quis enim tota mente, atque totis artubus non contremisceret? Quis maximo timoris cruciatu non angeretur? Quis prae tristitia penitus non conficeretur, statuens ante oculos, et diligentissime perpendens Catholicae Religionis, et hujus Apostolicae Sedis moestissimam faciem? Quis denique acerbissime non defleret tot horrida vulnera, et fidei, et disciplinae, et juribus nostris inflicta? Sed non opus est tot mala commemorare, et referre, et silentio praeterire remedia, quibus tot jacturis possumus subvenire. Nullus est morbus tam magnus, tam diuturnus, tam desperatus, qui sanari non possit, vel cui certe opitulari non valeat pro ineffabili sua Clementia Omnipotens Deus, cujus misericordia superexaltat Judicium. Adeamus ergo cum fiducia ad Thronum ejus in tempore opportuno: arma enim nostra, quibus tot malis fortiter constanterque obsistere possumus, sunt Preces, et Lacrymae, Jejunia, et Eleemosynae: scimus quod si manserimus in eo, et verba ejus in nobis manserint, quodcumque voluerimus, petemus, et fiet nobis. Convertamur igitur ad Deum in toto corde nostro, in jejunio, in fletu, in planctu, nec avertamus faciem ab ullo paupere, ita enim fiet, ut nec a nobis avertatur facies Domini. Haec autem, ut ferventiori spiritus ardore, majorique fructu peragantur, priscum Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum morem sequuti, coelestium munerum thesauros, quorum dispensatio fidei nostrae commissa est, proximis diebus, quibus Catholica Ecclesia sacras Quatuor Temporum observationes annua re-

colit devotione, pro felici nostri Pontificatus initio erogare decrevimus. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ex illa ligandi, atque solvendi potestate, quam Nobis Dominus, licet indignis, contulit, universis, et singulis utriusque sexus Christifidelibus in Alma Urbe nostra degentibus, qui solemni Processioni, quam Dominica, decimaoctava post Pentecosten, die videlicet decimaseptima currentis mensis Septembris ab Ecclesia Sanctae Mariae Angelorum in Thermis ad Basilicam Sanctae Mariae Majoris nuncupatam de eadem Urbe una cum Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, necnon Patriarchis, Archiepiscopis, et Episcopis, quos in Romana Curia adesse contigerit, ac Christianorum Regum, et Principum Oratoribus apud Nos existentibus, Praelatis quoque, et Officialibus ejusdem Curiae, universoque Clero, et Populo, benedicente Domino, agemus, devote interfuerint, vel S. Joannis in Laterano, Principis Apostolorum, et S. Mariae Majoris praefatae Ecclesias, seu Basilicas, vel earum aliquam intra spatium ejusdem, vel proxime subsequentis hebdomadae saltem semel visitaverint, ibique per aliquod temporis spatium pias ad Deum preces effuderint, ac quarta, et sexta feria, ac Sabbato alterius ex praefatis hebdomadis jejunaverint, et peccata sua confessi, Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum in Dominica die immediate sequenti, vel alia die intra eamdem hebdomadam reverenter sumpserint, ac pauperibus aliquam eleemosynam, prout unicuique suggeret devotio, erogaverint: ceteris vero extra urbem praedictam ubicumque degentibus, qui Ecclesias ab Ordinariis locorum, vel eorum Vicariis, seu Officialibus, aut de eorum mandato, et ipsis deficientibus, per eos, qui ibi curam animarum exercent, postquam ad eorum notitiam hae nostrae pervenerint, designandas, vel Ecclesiarum hujusmodi aliquam spatio duarum similiter hebdomadarum a publicatione designationis per Ordinarios, vel eorum Vicarios, seu Officiales, vel alios, ut praefertur, faciendae decurrendarum saltem semel visitaverint, ibique ut supra oraverint, ac quarta, et sexta feria, ac Sabbato alterius ex hebdomadis hujusmodi jejunaverint, pariterque peccata sua confessi, ac in die Dominica immediate sequenti, vel alia die intra eamdem hebdomadam sanctissima Communione refecti fuerint, et pauperibus aliquam eleemosynam, ut praemittitur erogaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum indulgentiam, et remissionem, sicut in anno Jubilaei visitantibus certas Ecclesias intra, et extra Urbem praedictam concedi consuevit, tenore praesentium concedimus, et elargimur. Navigantes vero, et iter agentes, ut cum primum ad sua se domicilia receperint, suprascriptis peractis, et visitata Ecclesia Cathedrali, vel Majori, aut Parochiali loci eorum domicili, eamdem indulgentiam consequi possint, et valeant. Regularibus autem personis utriusque sexus, etiam in claustris perpetuo degentibus, necnon aliis quibuscumque tam laicis, quam ecclesiasticis saecularibus, vel regularibus, etiam in carcere, aut captivitate existentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu alio quocumque impedimento detentis, qui supra expressa, vel eorum aliqua praestare nequiverint, ut illa Confessarius ex jam approbatis a locorum Ordinariis ante praesentium publicationem, seu approbandis eis in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus prorogare possit, eaque injungere, quae ipsi poenitentes efficere poterunt, pariter concedimus, et indulgemus. Insuper omnibus, et singulis Christifidelibus utriusque sexus tam laicis, quam ecclesiasticis saecularibus, et regularibus cujusvis Ordinis, Congregationis, et Instituti tam in Urbe praefata, quam extra eam ubique locorum, ut praefertur, degentibus licentiam concedimus, et facultatem, ut sibi ad hunc effectum eligere possint quemcumque Presbyterum Confessarium tam saecularem, quam cujusvis Ordinis, et Instituti regularem ex approbatis, ut praemittitur a locorum Ordinariis, qui eos ab excommunicationis, suspensionis, vel aliis ecclesiasticis sententiis, et censuris a jure, vel ab homine quavis causa latis, seu inflictis, necnon ab omnibus peccatis, excessibus, criminibus, et delictis quantumvis gravibus, et enormibus, etiam locorum Ordinariis, sive Nobis, et Sedis Apostolicae, etiam in Litteris die Coenae Domini legi solitis contentis, et alias per quascumque nostras, aut Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum Constitutiones, quarum tenores praesentibus haberi volumus pro expressis quomodocumque reservatis in foro conscientiae, et hac vice tantum absolvere, et liberare valeant; insuper vota quaecumque (religionis, et castitatis exceptis) in alia pia, et salutaria opera commutare, injuncta tamen eis, et eorum cuilibet in supradictis omnibus casibus poenitentia salutari, aliisque ejusdem Confessarii arbitrio injungendis. Quapropter tenore praesentium in virtute sanctae obedientiae districte praecipimus, atque mandamus omnibus, et quibuscumque Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, et Episcopis, et aliis Ecclesiarum Praelatis, ac quibuscumque Ordinariis locorum ubicumque existentibus, eorumque Vicariis, et Officialibus, vel, iis deficientibus, illis, qui curam Animarum exercent, ut, cum praesentium Litterarum transumpta, aut exempla etiam impressa acceperint, illa statim absque ulla mora, retardatione, vel impedimento per suas Ecclesias, et Dioeceses, Provincias, Civitates, Oppida, Terras, et Loca publicent, et publicari faciant, Ecclesiamque, seu Ecclesias visitandas designent. Non intendimus autem per praesentes super aliqua irregularitate publica, vel occulta, nota, defectu, incapacitate, seu inhabilitate quoquomodo contracta dispensare, vel aliquam facultatem tribuere dispensandi, seu habilitandi, et in pristinum statum restituendi etiam in foro con-

scientiae; neque etiam easdem praesentes iis, qui a Nobis, et Apostolica Sede, vel ab aliquo Praelato, seu Judice Ecclesiastico excommunicati, suspensi, interdicti, seu alias in sententias, et censuras incidisse declarati, vel publice denuntiati fuerint, nisi intra tempus dictarum duarum hebdomadarum satisfecerint, aut cum partibus concordaverint, ullo modo suffragari posse, aut debere. Non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, praesertim quibus facultas absolvendi in certis tunc expressis casibus ita Romano Pontifici pro tempore existenti reservatur, ut nec etiam similes, vel dissimiles indulgentiarum, et facultatum hujusmodi concessiones, nisi de illis expressa mentio, aut specialis derogatio fiat, cuiquam suffragari queant; necnon Regula nostra de non concedendis indulgentiis ad instar, ac quorumcumque Ordinum, et Congregationum, sive Institutorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus; privilegiis quoque, Indultis, et Litteris Apostolicis eisdem Ordinibus, Congregationibus, et Institutis, illorumque personis quomodolibet concessis, approbatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, et individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum tenores praesentibus pro sufficienter expressis, ac formam in eis traditam pro servata habentes hac vice specialiter, nominatim, et expresse ad effectum praemissorum derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque. Ut autem praesentes nostrae, quae ad singula loca deferri non possunt, ad omnium notitiam facilius deveniant, volumus, ut earumdem praesentium transumptis, vel exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, et Sigillo personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis ubique locorum, et gentium eadem prorsus fides habeatur ipsis praesentibus, si forent exhibitae, vel ostensae.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 11 *Sept.* 1758. *Pontificatus Nostri Anno Primo.*

D. CARD. PASSIONAEUS.

SUMMARIUM

1. In Jubilaeis extraordinariis conceditur facultas eligendi confessarium. — 2. Regulares an possint tali facultate gaudere? ad n. 4. — 5. Confessarius eligendus a quo approbatus esse debeat? ad n. 7. — 8. Moniales tempore Jubilaei qualem confessarium eligere possint? ad n. 12. — 13. Confessarius approbatus pro solis viris non potest eligi a mulieribus; neque eligi potest confessarius complex peccati, nec excommunicatus, suspensus, et irregularis extra casum necessitatis, ad n. 15. — 16. Confessariis vi Jubilaei electis concedi solet quadruplex facultas, quae assignatur. — 17. Confessarius Jubilaris a quibus peccatis, et censuris absolvere possit? ad n. 24. — 25. Idem Jubilaeum ad duas hebdomadas concessum an possit bis obtineri? ad n. 26. — 27 Quid si aliquis tempore Jubilaei inculpabiliter omitteret in confessione peccatum reservatum, vel invincibili defectu *doloris*, aut *propositi* sit invalide absolutus? ad *n.* 28. — 29. Per confessionem sacrilegam malitiose nullam an tolli possit reservatio? — 30. Quid si aliquis absolvatur animo adimplendi omnia, et postea non adimpleat? ad n. 31. — 32. Confessarius ex justa causa differens absolutionem poenitenti, an et a quibus peccatis reservatis possit ipsum absolvere transacto Jubilaeo? ad n. 33. — 34. Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi concessae, qualia vota, vel promissiones possit commutare, vel non? ad n. 49 — 50. Vota a Confessario Jubilaei commutata reviviscunt, etiamsi non p nantur deinde opera injuncta pro Jubilaeo lucrando. — 51. Votorum commutatio an obtineri possit post tempus Jubilaei? ad n 52 — 53. Confessarius Jubilaris, an, et in quae alia possit opera praescripta commutare? ad n. 57. — 58 Ad legitimam operum commutationem quale impedimentum sufficiat? ad n. 59. — 60 Quadruplex assignata facultas confessario Jubilari concessa an exerceri debeat intra vel extra Sacramentum confessionis? ad n. 69.

ARTICULUS II.

JUBILÆUM QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT CONFESSARIUM JUBILAREM.

1 In Jubilaeis extraordinariis duarum hebdomadarum conceditur cuilibet Saeculari facultas eligendi Confessarium ab Ordinario loci approbatum; *Communis*, et patet ex Bullis pro talibus Jubilaeis edi solitis. Etiam Regulares pos-
2 sunt tempore Jubilaei sine licentia suorum Superiorum sibi eligere Confessarium quemlibet, sive Saecularem, sive Regularem ex approbatis ab Ordinario loci: Navarrus, Suarez, Filliuc. dicens sic esse declaratum a Sacra Congregatione, Bossius, Diana, Bordon. Lugo, Gobat dicens esse rescriptum Roma, ut stetur verbis Bullae. Bellegambe *part.* 3, *sect.* 6, *q.* 1, cum La Croix *lib.* 6, *part.* 3, *num.* 1464. Felix Potestas *tom.* 1, *part.* 2, *num.* 1429. Tamburin. *tom.* 2, *pag.* 37, *n.* 40, et sic etiam plures alii. Et de facto verba Bullae non solum dant potestatem « Omnibus, et singulis Regularibus cujusvis Ordinis, Congregationis,

et Instituti eligendi sibi Confessarium quemlibet
tam Saecularem, quam Regularem, qui ab omni-
bus casibus absolvat etc. » Sed etiam hanc pote-
statem concedunt; « non obstantibus quibuscum-
que privilegiis iisdem Ordinibus concessis, etiamsi
de illis specialis mentio facienda esset ».

3 Nec obstant Constitutiones aliquae Summorum
Pontificum, et signanter Urbani VIII. Constitut.
Incip. *In specula* 19 *Jun.* 1630, declarantes, et
respective declarans « Bullam Cruciatae, et alia
indulta hujusmodi Regularibus, et Monialibus non
suffragari quantum ad illum articulum eligendi
Confessarium independentem a suis Superioribus ».
Non obstat, inquam, quia ultra quam quod, ut
notat Felix Potestas *loc. cit. num.* 1429, et alii,
declaratio contraria Pontificum est expresse edita
pro Bulla Cruciatae, minime pro Jubilaeo, recte
insuper advertit Card. de Lugo *disp.* 20, *de Poe-
nitentia num.* 189, diversis formulis, et efficacio-
ribus revocari privilegia Regularium in Bulla Ju-
bilaei, quam in Bulla Cruciatae. Unde quamvis
Regulares non possint vi Bullae Cruciatae eligere
Confessarium sine licentia suorum Superiorum,
eo quod privilegium concessum Regularibus, quod
non possint eligere Confessarium extraneum, non
sit revocatum per Bullam Cruciatae, possunt ta-
men talem Confessarium eligere vi Jubilaei, eo
quod per ejus Bullam censeatur revocatum supra-
dictum privilegium, ut patet ex supra adductis
verbis in Bulla Jubilaei apponi solitis: « non ob-
stantibus quibuscumque privilegiis iisdem Ordini-
bus concessis, etiamsi de illis specialis mentio fa-
cienda esset ». Et ratio, cur non sit revocatum su-
pradictum privilegium per Bullam Cruciatae, bene
vero per Bullam Jubilaei, est, quia Bulla, seu In-
dultum Cruciatae est permanens, et ideo Religio-
nibus obesset; Bulla vero, seu Indultum Jubilaei
est transiens, favens omnibus, nulli nocens; ideo-
que saepe Pontifices declararunt, vi Bullae Cru-
ciatae se noluisse revocare privilegia Religionum;
secus vero vi Bullae Jubilaei; Quod praesertim
constat ex Declaratione Gregor. XIII, apud Ro-
driquez relata a Pasqualigo *de Jubilaeo qu.* 206,
his verbis: « Congregatio pro majori parte sensit
pro negativa sententia (videlicet, quod non pos-
sint Confessarium extra Religionem Regulares eli-
gere) dixit tamen dubium esse referendum San-
ctissimo Domino, qui postea die 19 Decembris
1581, in Consistorio respondit: Tempore Jubilaei
posse omnes Regulares confiteri peccata Sacerdo-
tibus etiam Saecularibus approbatis ad Confessio-
nes; Nam in Bulla non fit mentio, nisi de Ordi-
nario eorum, qui audituri sunt Confessiones, non
4 de Ordinario poenitentis ». Immo nedum possunt
Regulares tempore Jubilaei confiteri cuicumque
Confessario approbato ab Ordinario loci, tam Sae-
culari, quam cujusvis Ordinis Regulari, sed etiam
possunt absolvi a casibus suo Superiori Regulari
reservatis, ut apud Nicolium in *Flosculis*, *verb.
Jubilaeum num.* 6, declaravit *Sac. Congreg. Epi-
scop. et Regularium* 19 *Aprilis* 1583, et Alexan-
der VII, *die* 14 *Maii* 1655, in suo Brevi incip.
Unigenitus, et sic antea declarasse Gregorium XIII,
testatur Peyrin. *de privileg. Regul. t.* 3, *cap.* 4,
num. 3, *pag.* 1324, et Murga *in tract. de Benefic.
Ecclesiast. qu.* 2, *n* 121, *pag.* 44.

Confessarius eligendus tempore Jubilaei debet 5
esse approbatus ab Ordinario loci, seu ipsius Con-
fessarii, non autem ab Ordinario poenitentis. Ita
Sacra Congregatio Concilii interpretando Bullam
Jubilaei, et ex ejus sententia Sanctissimus decla-
ravit, Bullam esse intelligendam de Ordinariis eo-
rum qui audiunt Confessiones, non autem de Or-
dinariis poenitentium; sic refert Fagnan. *lib.* 5,
decretal. in cap. Ne pro dilatione 16, *de poenit.
et remission. n.* 19. Unde Regulares, ut absolvan- 6
tur a reservatis virtute Jubilaei, probabiliter non
possunt eligere Confessarium approbatum a solo
suo Praelato Regulari; Suarez, Reginald. Vega,
Lugo cum La Croix *loc. cit. num.* 1465. Filliuc.
Lezana, Bossius, Henriq. Faustus, et alii cum Vi-
va *de Jubilaeo qu.* 9, *art.* 1, *n.* 3. Pontius *dis.* 46,
qu. 10, *conclus.* 5, *n.* 138. Barbosa *super Concil.
Trid. sess.* 23, *cap.* 15. Quilici *quaest.* 5, *art.* 4.
Matthaeucci *Cautela Confessarii lib.* 1, *cap.* 9,
num. 8, et alii. Et ratio est, quia per *Ordinarios
locorum*, a quibus Jubilares Confessarii debent esse
approbati secundum Bullam Jubilaei, ibi: *Ex ap-
probatis a locorum Ordinariis*, in communi sensu
intelliguntur Episcopi; et secundum Sacram Ro-
tam Romanam *part.* 11, *dec.* 23, n. 8, *et part.*
19, *tom.* 1, *decis.* 69. n. 15, rigorose Ordinarii
nomen soli Episcopo spectat, seu convenit, non
autem inferiori. Opposita tamen sententia non ca- 7
ret sua vera probabilitate, eamque tutam in praxi
vocat Gobat in *Quinario tract.* 3, *de Jubilaeo num.*
229, et probabilissimam, et in praxi tutam appel-
lat Sylvius *resol. variar. verb. Jubilaeum* 1, quem
sequitur Pontas *verb. Jubilaeum cas.* 7, et tenent
Sanctarellus, Coriolanus, Rodriquez, Bonacina
apud Pasqualigum *qu.* 208. Diana *part.* 5, *tract.*
12. *resol.* 37, et alii dicentes sufficere, si Confes-
sarius sit approbatus a solo suo proprio Praelato
Regulari, quia Praelatus Regularis est vere Ordi-
narius suorum subditorum habens in illos jurisdi-
ctionem ordinariam, et ut dicit Rota *part.* 13,
decis. 54, *num.* 15, appellatione Ordinariorum
veniunt omnes, qui exercent jurisdictionem Ordi-
nariam, quasi Episcopalem. Tum quia « Favora-
bilem interpretationem non recipit, quae eum,
cui favetur, laedere possit », favente aperte *Re-
gula* 61. *Juris in* 6, quae sic expresse habet: *Quod
in gratiam alicujus conceditur, non est in ejus di-
spendium retorquendum.* Bulla autem Jubilaei plu-
rimum laederet Regulares multos, si praeter suum
morem cogerentur quaerere Confessarium ab Or-
dinario loci approbatum, et forte illum quaerere
extra suum Conventum.

Moniales tempore Jubilaei non possunt eligere 8
Confessarium non approbatum in specie ad audien-

das Monialium Confessiones; deducitur ex Constitut Greg. XV, incip, *Inscrutabili*, et Constitutione Clementis X, incip. *Superna*; ubi declaratur, Confessarios approbatos generaliter ad audiendas Confessiones saecularium non posse audire Confessiones Monialium sine speciali approbatione pro ipsis. Et hoc etiam clare habetur ex declaratione Sac. Congregationis missa ad Episcopum Abulensem anno 1593, et relata ab Arauxo *in select. tract.* 1, *sect.* 3, *num.* 15, et a Cajetano de Alexandris *in Confessario Monialium c.* 6. §. 13, *q.* 6, in qua habetur, quod approbatus ad audiendas Confessiones certi generis personarum, vel in certa Ecclesia, non censetur approbatus simpliciter, ac proinde quod non potest virtute Jubilaei eligi ad audiendas Confessiones aliarum personarum, aut extra Ecclesias sibi designatas, et sic tanto minus ad audiendas Confessiones Monia ium sine specifica approbatione pro ipsis; Viva *de Jubilaeo q.* 9, *art.* 2. Molfesius, Pellizarius, Alphonsus de Leon. Faustus cum Cajetano de Alexandris *loc. cit.* Matthaeucci *Official. Curiae cap.* 13, *quoad Confessarios Monialium num.* 10. Felix Potestas *tom.* 1, *part.* 2, *n.* 1423. Lantusca verb. *Jubilaeum num.* 2. La Croix *lib.* 6, *part.* 2, *num.* 1467. Quilici *Confessar. Manuduct. quaest.* 1. *ar-*
9 *tic.* 1, *num.* 12, Polanchus, Caspensis, et alii. Immo neque Confessarius approbatus pro uno Monasterio potest tempore Jubilaei eligi a Monialibus distincti Monasterii, ut colligitur ex cit. Constitut. Clementis X, incipien. *Superna*, in qua, ut jam declaraverat Sac. Congreg. Conc. super Constitut. Gregorii XV, incip. *Inscrutabili* in responsione ad nonum, dicitur praecise: « Atque approbatos pro audiendis Confessionibus Monialium unius Monasterii, minime posse audire Confessiones Monialium alterius Monasterii ». Matthaeucci *loc. cit. n.* 10. Viva *loc. cit. sub num.* 1, et alii. Vide verb. *Approbatio art.* 3, *a num.* 5, *ad* 12, et verb. *Bulla Cruciatae num.* 12.

10 Non desunt tamen, qui defendant absolute contrarium, ut Peyrinus *t.* 3, *cap.* 3, *num.* 4, *pag.* 325. Bonacina *de Sacramentis disp.* 5, *q.* 7, *num.* 22. Bossius *sect.* 2, *punct.* 4. Pasqualigus *de Jubilaeo q.* 210. Portell. et Summa Dianae verb. *Jubilaeum num.* 20, et alii volentes, quod etiam Moniales tempore Jubilaei possint eligere quemcumque Confessarium ex abbrobatis ab Ordinariis locorum. Et ratio eorum est, quia Bulla Jubilaei permittit omnibus utriusque sexus Fidelibus etiam Regularibus, quod possint eligere Confessarium approbatum ab Ordinario locorum absolute, adeoque non apparet ulla ratio, cur requiratur specialis approbatio pro Monialibus. Et confirmant ex Constit. Urbani VIII, incip. *Pontificia solicitudo*; in qua pro Jubilaeo anni 1625, expresse concessit Monialibus, quod possent eligere quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum, quod et concessit Innocentius X, pro Jubilaeo anni 1650, ut refert Pasqualigus *loc. cit.* et ad Constitutiones Gregori XV, incip. *Inscrutabili*, et Clemens X, incip. *Superna*; et ad decreta Sacrae Congregationis, in quibus declaratur, Confessarios approbatos generaliter ad audiendas Confessiones saecularium non posse audire Confessiones Monialium sine speciali approbatione pro ipsis, respondent supradicti Doctores id verum esse extra Jubilaeum, non vero tempore Jubilaei, pro quo Pontifices solent concedere etiam Monialibus, quod possint eligere quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum.

At non sunt isti audiendi, nec sequendi, nisi 11
aliter a Sancta Sede statuatur, aut declaretur, quia supradicti Pontifices in citatis Constitutionibus non dicunt absolute, ut Sanctimoniales possint eligere Confessarios quoscumque ex approbatis ab Ordinariis locorum, sed expresse additur: *Ab eisdem Ordinariis locorum ad id approbatos*, idest, ut explicant Doctores, ad munus Sanctimonialium Confessiones excipiendi probatos, Et quamvis in Jubilaeis extraordinariis pro omnibus concessis soleat concedi generaliter, et absolute pro omnibus etiam Regularibus utriusque sexus facultas eligendi quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum; tamen adhuc propter supra adducta dicendum est, non posse Moniales eligere nisi Confessarios specialiter approbatos pro ipsis, quia *ex Regula* 81. *Juris in* 6, *in generali concessione non veniunt ea, quae quis non esset verisimiliter in specie concessurus.*

Debent autem Ordinarii tempore Jubilaei ap- 12
probare plures Confessarios, sive Saeculares, sive Regulares, quos Moniales ipsae exoptaverint, ut eos possint Moniales pro majori suo spirituali solamine eligere pro Jubilaeo lucrando juxta intentum Pontificis, ut decrevit *Sacr. Congregat. Episcoporum, et Regul.* 24, *Martii* 1634, apud Lantusca verb. *Jubilaeum sub num.* 1.

Confessarius approbatus limitate pro solis viris 13
non potest tempore Jubilaei eligi a mulieribus; ita Confessarius approbatus pro solis rusticis, non potest eligi a civibus, sic etiam approbatus limitate pro uno tantum loco non potest eligi extra illum locum. Sic expresse habetur ex declaratione Sacrae Congregationis missa ad Episcopum Abulensem *anno* 1593, relata *supra sub num.* 8, et tenet Filliucius *tract.* 7, *cap.* 9, *num.* 262. Diana *part.* 5, *tract.* 12, *res.* 48. Gobat *de Jubilaeo cap.* 31, *n.* 232. Viva *de Jubilaeo quaest.* 9, *art.* 2, *n.* 4. Bossius *sect.* 3, *cas.* 2. Trullench. Suarez, Rodriquez, Villalobos, Homobonus, Bordon. Tamburin. Lugo cum La Croix *lib.* 6, *part.* 2, *num.* 1467, contra alios. Nec tempore Jubilaei 14
potest eligi Confessarius complex, seu socius criminis, ubi id per Legem Dioecesanam, seu Episcopi prohibetur, quia ibi relate ad complicem non habet Confessarius approbationem, cum Episcopus talem Confessarium non approbet, immo positive reprobet respective ad suum complicem, seu socium sui criminis; Bonacina *de Sacramen-*

tis qu. 7, *punct.* 3, §. 3, *num.* 10. Moron. *res.* 98. Aversa *q.* 17, *sect.* 6. Viva *q.* 11. *art.* 3. *num.* 4. Bellegambe *q.* 5, *et* 6 La Croix *loc. cit. num.* 1468, et alii contra Bossium, Pasqualig. Dicastil. et alios putantes non ideo tolli, vel impediri jurisdictionem a Papa concessam. Vide verb. *Complex peccati num.* 1, *et* 2, et infra *n.* 71.

15 Nec potest extra necessitatem extremam pro Confessario eligi excommunicatus, suspensus, irregularis, et tanto minus depositus, et degradatus, quamvis antea fuisset approbatus, quia approbatio censetur revocata, ut recte dicit La Croix *loc. cit. n.* 1468.

16 Confessariis vi Jubilaei electis solet concedi quadruplex facultas. I. absolvendi a quibuscumque Censuris. II. absolvendi a quibuscumque peccatis. III.
17 commutandi Vota. IV. commutandi opera praescripta; *Communis*, ut patet expresse ex verbis Bullae pro Jubilaeo edi solitae. Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi concessae absolvendi a quibuscumque Censuris, potest absolvere a quibuslibet Censuris, sive a Jure, sive ab homine quovis modo, et causa latis, etiam locorum Ordinariis, seu Papae, et Sedi Apostolicae, etiam in Bulla Coenae contentis, et alias quomodocumque reservatis, ut habetur expresse ex verbis Bullae pro Jubilaeo edi solitae, ibi: « Sibi eligere possunt Confessarium tam Saecularem etc. qui eos ab omnibus Excommunicationis, Suspensionis, et Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, ac Censuris a Jure, vel ab homine, quovis modo, et causa latis, seu inflictis, nec non ab omnibus criminibus, quantumvis enormibus, etiam locorum Ordinariis, sive Nobis, et Sedi Apostolicae, etiam in Litteris die Coenae Domini lege solitis, contentis, et alias quomodocumque reservatis, in foro conscientiae tantum, et hac vice absolvere, et liberare valeant.

18 Ratione tam amplae facultatis absolvendi ab omnibus Censuris *etiam in Bulla Coenae, et quomodocumque reservatis*, potest Confessarius Jubilaris probabilius absolvere etiam a Censura haeresis, nisi haec expresse excipiatur. Sic fuisse responsum in *Sacra Poenitentiaria anno* 1617, occasione Jubilaei a Paulo V. concessi, et servari in praxi refert Filliucius *tract* 8, *de Jubilaeo cap.* 10, *num.* 265, et tenet Zerola *part.* 4, *praxis Episc. verb. Absolutio qu.* 8, *conclus.* 4. Corduba *in Summa quaest.* 8. Lugo *disp.* 23, *de Fide num.* 102. Gobat *tract.* 3, *de Jubilaeo cap.* 33, *num.* 248. Azorius *part.* 1, *lib.* 8, *quaest.* 12. Sanctarell. *cap.* 8, *dub.* 3. Reiffenst. *Theol. moral tract.* 12, *dist.* 3, *qu.* 9, *n.* 129, *et sequent.* La Croix *lib.* 6, *part.* 2, *n.* 1451. Sotus, Reginaldus, Fagundez, Bossius, et alii plurimi. Et ratio est, quia cum compertum sit, plurimos graves Doctores defendere hanc sententiam, et in praxi a plurimis Confessariis hanc opinionem sequentibus conferri tempore Jubilaei absolutionem ab haeresi, si Pontifex vellet illam excipere, exciperet expresse; *arg. c. Inter corporalia* 2, *de transl. Episcop.* §. *Sed neque istud*, ibi: *Unde si circa translationem idem fieri voluisset, quod de cessione dixerat, de translatione poterat expressisse, et cap. Quia circa* 22, *de privilegiis*, ibi: *Cum nihil exceperit, et potuerit excepisse.* Sicuti de facto jam fecerunt alii Pontifices, quando voluerunt crimen haeresis esse exceptum: ergo cum id non exprimit, signum est, quod vult amplissimam conferre facultatem absolvendi ab omnibus omnino reservatis; id enim congruit fini concessionis, ut scilicet possit quilibet Christifidelis Jubilaeum lucrari, inter quos Christifideles vere numeratur lapsus in haeresim, et de hac vere poenitens, et contritus, adeoque non apparet ratio, cur is solus de mente Pontificis non possit fieri particeps Jubilaei, nisi expresse excipiatur. Tum quia beneficia Principum nulli tertio praejudicantia sunt largissimo interpretanda; *cap. Olim, de verb. signif. et ex Regula* 15. *juris in* 6. *Odia restringi, et favores convenit ampliari.*

Plurimi tamen alii cum Barbosa *de Offic. et po-* 19
test. Episcop. part. 2, *allegat.* 40, *num.* 32, et novissime Doctissimi P. Viva *de Jubilaeo q.* 11, *art.* 1, tenent oppositum. Immo Barbosa *loc. cit.* refert ex aliis sic fuisse declaratum per aliquos Romanos Pontifices; quae declarationes, si vere emanassent, non esset locus dandus nostrae sententiae; nisi dici posset, quod dictae declarationes emanassent a Pontificibus circa proprias suas Bullas, aut quod ipsae restringerentur intra limites Hispaniae, aliorumque locorum, ubi viget Officium Sanctae Inquisitionis, ad cujus instantiam dictae declarationes emanaverint, ut patet ex verbis decreti relati a Diana *part.* 1, *tract.* 3, *resol.* 1. Ad quod facit Responsio Sacrae Poenitentiariae a Filliucio supra adducta, quae, si revera emanassent pro omnibus locis dictae Pontificiae declarationes, non potuisset ipsa sic respondere.

Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi con- 20
cessae absolvendi a quibuscumque peccatis, potest absolvere ab omnibus peccatis Sedi Apostolicae etiam in Bulla Coenae, aut alias quomodocumque reservatis, et etiam a reservatis Episcopo; ita pa-
tet ex verbis Bullae Jubilaei adductis supra *sub.* 21
num. 17. Immo a reservatis Episcopo potest absolvere, etiamsi id non exprimatur, cum in Jubilaeo facultas absolvendi a reservatis Sedi Apostolicae ferat facultatem absolvendi a reservatis Ordinariis locorum. *Sic communissima Doctorum*, cum Suarez *disp.* 7, *de Censuris s.* 5. Viva *de Jubilaeo qu.* 11, *art.* 2. Diana *part.* 3, *tract.* 4, *re-*
sol. 149. La Croix *loc. cit. num.* 1451. A Con- 22
fessario Jubilari potest etiam absolvi qui spe Jubilaei commisit reservatum, quia hoc peccatum specialiter non reservatur. *Sic Communissima Doctorum* cum Viva *loc. cit. art.* 3, *num.* 1. La Croix *loc. cit num.* 1451. Navarr. Bossio, Filliuc Suarez, Sanchez, et alii passim: ac idem sub aliis terminis est, dum dicitur, quod qui peccat peccato reservato in confidendiam Jubilaei, potest vir-

tute Jubilaei absolvi, peccare autem in confidentiam Jubilaei est, quod notitia Jubilaei influat in peccatum, seu sit ejus causa, quatenus seclusa Jubilaei notitia, et spe facilis absolutionis reservatum non patratum fuisset; is inquam virtute Jubilaei absolvi potest, si vere doleat, et nisi expresse in confidentiam Jubilaei commissa excipiantur a Bulla: Nec obstat quod *cap. Quando, de consecrat. dist.* 4. dicatur, quod peccans spe veniae debeat subesse poenae, et non obtinere veniam; nam ibi, ut notat Glossa sensus est, multoties sic peccantes puniri a Deo, ita ut non perveniant ad tempus veniae obtinendae. Virtute Jubilaei potest qui-
23 libet absolvi, non solum a commissis ante publicationem Jubilaei, sed etiam a reservatis post Jubilaei publicationem commissis quia in Bulla Jubilaei datur amplissima facultas absolvendi a reservatis pro toto tempore Jubilaei; nec limitatur ad commissa, hoc vel illo tempore; *Sic communis* cum Viva *l. c. n.* 2. Sanch. *lib.* 4, *c.* 54, *n.* 26. ubi dicit, quod potest quilibet toties absolvi, quoties in reservata incidit ante elapsum Jubilaei tem-
24 pus. Immo etiamsi quis in prima hebdomada jam lucratus sit Jubilaeum, si secunda hebdomada incidat in reservatum, vel Censuram, potest ab his absolvi, saltem si praescripta opera repetat; Diana, Navarr. Rodriquez, Henriquez, Reginald. Leo, Gobat cum La Croix *loc. cit. n.* 1450. Viva *loc. cit. n.* 3. Quod etiam tenent Castropal. Dicastill. et alii, quamvis dicant eumdem non posse bis lucrari Jubilaeum, cum validitas absolutionis non pendeat absolute ab Indulgentia. Insuper posse absolvi, quamvis non repetat opera praescripta docent Rodriquez, Sa, Diana, Lother et alii; quod probabile esse dicunt Graff. Bonac. Castropal. Dicastill. et alii: Verba enim illa *Pro hac vice tantum* in Bulla Jubilaei apponi solita, non referuntur ad actum absolvendi, sed ad tempus Jubilaei, idest pro tempore hujus Jubilaei tantum, ut recte notant Viva *loc. cit. num.* 2. Bossius apud ipsum *qu.* 6, *artic. ult. sub nu.* 2, *vers. Ad tertiam,* La Croix *loc. cit. n.* 3450, et alii.

25 Idem Jubilaeum ad duas hebdomadas concessum, potest probabiliter bis obtineri, si repetantur opera praescripta; Sanctarell. *de Jubilaeo c.* 5, *dub* 4. Navarr. *de Jubilaeo notabil.* 32, *n* 46. Reginald. *n.* 155. Lezana *in Summa, verb. Jubilaeum num.* 20. Henriq. *de Indulgentiis lib.* 7, *c.* 11, *num.* 1. Rodriquez. *in Summa capit.* 184. *num.* 14. Benzonius *lib.* 5, *cap.* 15, *dub.* 25. Gobat *in Quinario tract* 3, *cap.* 14, *num.* 92, *et sequent.* Diana *part.* 2, *tr.* 17, *resol.* 49, *et part.* 5. *tract.* 12, *resolut.* 28, cum aliis, ibi relatis, Viva *q.* 6, *art. ult. n.* 2, cum aliis, Arsdekn. *tom.* 2. *pag.* 141. cum pluribus ibi citatis, et novissime cum aliis Pontas *in suo Dictionario*, *verb. Jubilaeum cas.* 17, et alii plures. Et ratio est, quia, ut dicitur *in cap. Olim.* 16, *de verbor. signific. Beneficia Principum sunt interpretanda largissime*, quod est desumptum *ex l. Beneficium, ff. de Constit. Princip.* ubi dicitur: *Beneficium Imperatoris, quod a divina ejus scilicet Indulgentia proficiscitur, quam plenissimae interpretari debemus, et cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. expresse dicitur; *Favores convenit ampliari*, ergo quoties non limitatur ad unam tantum vicem expresse, potest quis Indulgentiam indefinite concessam toties lucrari, quoties opera praescripta repetit, et sic de Indulgentia Jubilaei Anni Sancti fuit declaratum ab Urbano VIII. ut diximus *art. antecedenti n.* 24. Tum quia *in l. Ea, quae* 152, §. 1, *ff. de Reg. Juris*, sic expresse habetur: *In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus justius est, quam tutius.*

Fateor tamen, quod est aeque probabilis opposita sententia, quam docent Sanch. *lib.* 4, *c.* 54. 26
Suar. *disp.* 57, *sect.* 1. Reiffenst. *Theol. Moral. tract.* 12, *dist.* 3, *qu.* 9, *n.* 120. Felix Potestas *tom.* 1, *par.* 4, *n.* 3826. Busembam *lib.* 6, *tract.* 4, *c.* 1, *dub.* 4. Faustus, Layman, Bonacina, et alii apud Bossium *sect.* 2, *cas.* 40, Sannig. *l.* 5, *decret. tit. de poenitent. et remiss. c.* 2, *n.* 15. et alii plures innixi verbis Bullae, quae solet uti clausula disjunctiva, *Qui prima, vel secunda hebdomada etc.* et infra: *Alterius ex duabus hebdomadis*, adeoque inferunt ipsi, nonnisi disjunctive poterit Jubilaeum obtineri prima, vel secunda hebdomada, et non bis, seu copulative in utraque. Immo Filliucius *tom.* 1, *tract.* 8, *c.* 16, *n.* 261. *et* 278, refert, Sacram Congregationem Concilii, et Clementem VIII, declarasse semel tantum sumi posse Jubilaeum, tam in Anno Sancto quam in aliis, et semel tantum quempiam posse a reservatis absolvi. Quae Declaratio, si revera emanasset, et de ea constaret authentice, non esset recedendum ab hac opinione; At quia, ut notant Diana, Gobat, Viva, et alii. de ea non constat authentice; Immo de Jubilaeo Anni Sancti habetur declaratum oppositum ab Urbano VIII posteriore dicto Clemente VIII. quod nempe toties possit obtineri, quoties repetuntur opera praescripta, ideo adhuc sistit in suo robore nostra Conclusio tot Doctoribus, et rationibus munita.

Absolutus vi Jubilaei a peccatis, quorum meminit, si ex oblivione, et inculpabiliter omisit 27
confiteri peccatum reservatum, vel censuratum, potest transacto Jubilaeo ejus absolutionem obtinere a quolibet simplici Confessario; Sanchez Filliucius, Portell. Diana, Pellizarius, Castropal, Dicastill. Bellegambe cum la Croix *lib.* 6, *part,* 2, *n.* 1449. Covarruv. Coninch. Ledesma, Navarr, Reginald. Arriaga. Lessius, Tamburrin. Lugo, Herincx, Gobat cum eodem La Croix *lib.* 6, *par.* 2, *num.* 1695. Reiffenst. *loc. cit. num.* 125. Sannig. *loc. cit. num.* 17. Viva *de Jubilaeo quaest.* 11, *art.* 4, *num.* 2, cum Silvestr. Gabriele, Sa, Diana, et aliis ibi citatis. Et ratio est, quia Confessarius censetur conferre absolutionem quoad ejus fieri potest; Unde, quia tempore Jubilaei potest reservationem oblitorum tollere de facto, et abso-

lute illam tollit, et consequenter transacto Jubilaeo ab illis potest absolvere quilibet simplex Con-
28 fessarius. Bona fide confessus tempore Jubilaei, et ex invincibili defectu doloris, vel propositi invalide absolutus, si cetera praescripta impleverit, remanet probabiliter immunis a reservatione peccatorum, et Censurarum, ita ut post Jubilaeum possit a quolibet simplici Confessario absolvi; Sic Lugo *disp.* 20, *n.* 110. Dicastill. *d.* 11, *num.* 124. Herincx *d.* 7, *num* 26. Coninch *d.* 8. *de poenitent. num.* 92. Henriq. *lib.* 7, *cap.* 11. Viva *qu.* 11, *art ultim.* Comitolus, et alii apud Dianam *par.* 2, *tract.* 11. *resolut.* 18, contra Bossium *sect.* 1, *cas.* 35. Rodriq. Faustum, Reginaldum, et alios plures. Et ratio nostra est, quia Confessarius absolvendo, voluit facere quantum potuit; reservatio autem potest tolli, non sublatis peccatis. Immo Lugo *disp.* 20. *de poenit n* 113. Cajetan. Zacch. Henriq. et alii relati a La Croix *lib.* 6, *par.* 2, *n.* 1449 dicunt auferri reservationem, quamvis ipse sacrilege ex malitia fuerit confessus, dummodo habuerit animum faciendi deinde Confessionem validam. et lucrandi Jubilaeum; quod probabile censent Bonacina, et Diana apud La Croix *loc. cit.* Et ratio istorum est, quia extra Confessionem etiam a delegato Confessario tolli potest reservatio ex vi potestatis, quam delegavit Superior. Unde, quamvis Confessio fuerit sacrilega, et malitiose invalida, et nulla quoad absolutionem a peccatis, adhuc tamen fuit sublata reservatio, quia satisfecit Legi Ecclesiasticae reservationis, exponendo peccata reservata habenti potestatem in illa, et volenti saltem implicite, et virtualiter tollere illam reservationem, cum voluerit facere quidquid potuit, et consequenter cum ratione delegationis sibi factae pro tempore Jubilaei potuerit tollere reservationem, volendo facere quidquid potuit, de facto illam abstulit,

29 Probabilius tamen dicendum est, non tolli reservationem per Confessionem sacrilegam, et malitiose nullam, quia fraus non debet alicui prodesse; *cap. Sedes* 15, *et cap. Ex tenore* 16, *de rescriptis. cap. Tuae* 12, *de Cleric. non resid. cap. Ex litteris* 2, *de dolo, et contumac.* ubi expresse sic dicitur: *Nos attendentes malitiam, et dolum nulli patrocinari debere.* Nec bebet quis lucrum a Sacrilegio reportare, *arg. cap. Propositum* 1, *de eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluit,* ubi sic expresse habetur: *Nec dignum est, ut praedictus vir, qui scienter contra Canones venerat, lucrum de suo dolo reportet* Tum quia aliquid concedens generaliter, non censetur concedere id, quod negaret, si specialiter rogaretur; *cap. In generali* 82, *de Regulis juris in* 6. ibi: *In generali concessione non veniunt ea, quae quis non esset verisimiliter in specie concessurus.* Unde Papa hoc negaret tali sacrilego, si rogaretur, sicuti negat potestatem implendi praeceptum de annuali Confessione per Confessionem voluntarie nullam, ut patet ex propositione 14, in ordine inter damnatas ab Alexand. VII. 14. Septemb. 1665. ibi: *Qui facit Confessionem voluntarie nullam satisfacit preacepto Ecclesiae.* Et sicut negat potestatem implendi praeceptum Paschale per sacrilegam Communionem, ut patet ex propositione 55. in ordine inter damnatas ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. ibi: *Praecepto Communionis annuae satisfit per sacrilegam Domini manducationem*, adeoque concludendum est probabilius non tolli reservationem per sacrilegam Confessionem, quam voluntarie quis facit tempore Jubilaei eo fine, ut a suis peccatis, et Censuris reservatio auferatur; Viva *q.* 11, *art. ult. num.* 2. La Croix *loc. cit. num.* 1475. et alii plures.

Qui animo adimplendi omnia pro Jubilaeo fuit absolutus a reservatis, valide remanet absolutus, 30
nec reincidit in reservationem, vel Censuram, quamvis postea etiam ex negligentia, seu pigritia opera praescripta non impleat, et sic Jubilaeum non lucretur; *Communissima* cum Navarr. Henriq. Laym. Platel. Bellegamb. *qu.* 4 Viva *art.* 5, *num.* 1. La Croix *loc. cit. n.* 1448. Et ratio est, quia absolutio ejusmodi fuit data omnino absolute, non autem sub conditione de futuro, adeoque semel habita, simpliciter, et semper tenet.
An autem, et qualiter peccet, qui post obtentam 31
absolutionem a reservatis, mutat propositum, et non vult alia opera praescripta implere, et Jubilaeum lucrari? Quamvis omnes Doctores conveniant, quod peccet, variant tamen an venialiter, vel mortaliter. Et quidem Suarez *disp.* 31, *de poenitentia sect.* 4, *n.* 5. Aversa *q.* 17, *sect.* 8. Viva *qu.* 11, *art.* 5, *n.* 2. cum Vasquez, et Filliucio dicunt talem peccare mortaliter, quia non satisfacit tacitae promissioni in re gravi, cum videatur intervenire quoddam tacitum pactum inter Pontificem, et poenitentem, ita scilicet, ut Pontifex concedat hujusmodi media, et poenitens acceptet, obligando se ad ponendum finem. E contra Henriquez, Sanchez, Bonacina, Lugo, Portell. Castrop. Bellegamb. apud La Croix *loc. cit. num.* 1448. Gobat *in Quinario tract.* 3, *nu.* 262. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 12, *d.* 3, *num.* 105, et alii probabilius esse censent, quod talis non peccet mortaliter, quia cum ipse bona fide petierit, et obtinuerit absolutionem a reservatis, non apparet sufficiens fundamentum inducendi obligationem sub mortali ad implenda cetera opera cum nulli gravem injuriam inferat, sibique solummodo noceat non lucrando Jubilaeum, ad quod nulla lege sub mortali obligatur.

Confessarius ex justa causa differens absolutio- 32
nem poenitenti, potest, transacto Jubilaeo, ipsum absolvere ab omnibus peccatis reservatis commissis ante transactum Jubilaeum; Bossius, Diana, Lugo, Sanchez, Gobat, Bellegambe, Sanctarell. La Croix *loc. cit. num.* 1473. Viva *qu.* 11, *art.*
ult. et alii passim Immo Bossius, Faustus *lib.* 4. 33
qu. 33. Viva *loc. cit. artic. ult.* et alii absolute dicunt, posse Confessarium ipsum absolvere etiam a

peccatis reservatis commissis post transactum Ju-
bilaeum, quod probabiliter tenent Sanctarell. de
Leon. Diana, et alii; quia Papa saltem permit-
tens sic differri Confessionem, vult ut poenitens
lucretur Jubilaeum. Non posset autem lucrari Ju-
bilaeum, nisi absolvi posset etiam ab illis ultimis
reservatis. E contra vero Sanctarell. Lugo, Gobat
apud Bellegambe *p.* 3, *sect.* 5, *q.* 2, probabilius
dicunt non posse absolvi a peccatis reservatis com-
missis post transactum Jubilaeum, quia jurisdictio
prorogatur solum respective ad peccata tempore
Jubilaei existentia, quod certum esse dicit Rho-
des, et limitat Aversa *q.* 17, *sect.* 8, nisi Pa-
pa ipse concesserit facultatem differendi Confes-
sionem.

34 Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi con-
cessae commutandi vota, potest ordinarie com-
mutare omnia vota, exceptis votis Castitatis, et
Religionis. *Communis*, et clare patet ex verbis
35 Bullae edi solitae pro Jubilaeis. Talis potestas
commutandi vota se extendit etiam ad vota jura-
ta, seu juramenta, quia quantum ad hoc eadem
est ratio de voto, et juramento, cum eadem sit vo-
ti, ac juramenti obligatio passiva; Gobat *in Qui-
nario tract.* 3, *c.* 38, *num.* 287. Diana *par.* 1,
tract. 11, *resolut.* 43. Suarez. *lib.* 6, *de voto cap.*
14, *num.* 19. La Croix *lib.* 6, *par.* 2, *n.* 1459.
Illsung *tom.* 5, *num.* 70. Bellegambe *par.* 3, *sect.*
12. Moya, Sanchez, Tamburrin. Castrop. et alii
plures contra Navarr. Less. Azorium, et alios
36 Item se extendit ad vota in favorem tertii facta,
et nondum acceptata, ut si quis vovit alicui Ec-
clesiae Calicem, alicui pauperi eleemosynam, et
hujusmodi; tunc enim tale votum potest commu-
tari, quia nullum adhuc jus est acquisitum Eccle-
siae, pauperi etc. Diana *part.* 1, *tract.* 11, *reso-
lut.* 47. Sanch. *lib.* 4, *moral. cap.* 41, *n.* 9 Go-
bat *loc. cit. nu.* 288. Suarez *loc. cit. lib.* 6, *cap.*
15, *num.* 3, *et* 11. La Croix *lib.* 3, *par.* 1, *num.*
37 533, *et seq.* et alii communiter. Secus autem, si
vota facta in favorem tertii jam essent acceptata,
ut si ille tertius promissionem in voto inclusam,
et non injuste extortam, acceptasset, quia tunc
illi tertio esset jus acquisitum ad rem in voto pro-
38 missam; *Communis.* Item Confessarius Jubilaris
commutare potest promissiones factas Sanctis.
quae veniunt nomine voti, licet re ipsa vota non
sint, Gobat *loc. cit. n.* 289. La Croix *lib.* 3, *par.*
39 1, *n.* 514. Bellegambe et alii. Item commutare
potest votum de non petenda commutatione, aut
dispensatione votorum; Suarez. Sanchez, Pelli-
zarius, et alii communiter cum Viva *q.* 12, *art.*
1. *n.* 4.

40 Confessarius Jubilaris commutare potest etiam
vota Castitatis, et Religionis, quando sunt poena-
lia, ut si quis voveat se Religionem ingressurum,
si adhuc blasphemaverit, si se inebriaverit, et
hujusmodi; hoc votum potest dispensari a Confes-
sario Jubilari, non solum ante blasphemationem,
inebriationem, et hujusmodi, ut habet Commu-
nis, sed etiam post illam, quia hujusmodi votum
procedit non ex affectu Religionis, aut Castitatis,
sed in fraenum, et tanquam medium ad finem in-
tentum. Unde tale votum non est proprie votum
Religionis, sed punitionis; directe enim potius
vovet non blasphemare, se non inebriare, et huju-
smodi, et Religionem potius eligit velut poenam,
et non tamquam materiam quae promittatur Deo
absolute, et ex affectu illius, quod proprie spe-
ctat ad votum, adeoque etc. Gobat, Sa, Suarez,
Sanchez, Viva *quaest.* 12, *artic.* 2, *num.* 1. La
Croix *lib.* 3, *part.* 1, *num.* 546, et alii plures con-
tra Azorium, Lessium, et alios. Item commutare 41
potest vota Castitatis, et Religionis, quando sunt
conditionata, ut si quis voveat Religionem, si con-
valuerit, si aliquod periculum evaserit, si tale
intentum obtinuerit, et hujusmodi; Sanchez *lib.*
8, *qu.* 10. Diana *par.* 1, *tract.* 11, *resolut.* 54.
Viva *loc. cit. n.* 2. La Croix *loc. cit. num.* 545,
et ipso teste, alii communiter contra Cordubam,
Navarrum, et Azorium; Nec solum commutari
potest tale votum conditionatum ante conditio-
nem impletam, uti volunt, Suar, Filliuc. Bonac.
et alii, ex quo dicunt ipsi, impleta conditione
transierit in absolutum, sed etiam commutari po-
test post impletam conditionem; Viva *loc. cit.
num.* 2. Bellegambe *par.* 3, *sect.* 13, *q.* 2. La
Croix *l. cit. n.* 545, et ipso teste, alii communi-
ter contra Lessium, Layman, Suarez. Filliucium,
et Bonacinam. Et ratio est, quia tale votum ab
initio non fuit reservatum, cum non fuerit pro-
missa Deo Religio ex affectu ad ipsam, sed ex af-
fectu salutem recuperandi, evadendi a periculo,
vel obtinendi tale intentum, quod rigorose non
est votum Religionis, quod solum est reservatum;
adeoque, si non fuit reservatum, ab initio, nec
tale sit post impletam conditionem, cum nulla no-
va voluntas accedat. Licet enim vota conditionata,
purificata conditione evadant quodammodo abso-
luta, nihilominus de se sunt imperfecta, quia im-
perfectum est eorum principium, quod spectari
debet *ex l. Nam origo, ff. Quod vi, aut clam.* Im-
mo Diana cum aliis apud La Croix *loc. cit.* addit,
quod, etiamsi post impletam conditionem fuisset
confirmatum, non ideo esset reservatum, quia
confirmatio semper cadit super idem votum ab
initio conditionale, nisi nunc esset emissum inde-
pendenter a primo voto.

Item commutare potest Confessarius Jubilaris 42
votum alternativum, seu disjunctivum, cujus alte-
ra pars est commutabilis, ut cum quis vovet vel
Castitatem, vel Peregrinationem; cum enim pos-
sit ipse eligere peregrinationem, quae est com-
mutabilis, poterit absolute tale votum commuta-
ri, Suarez, Sanch. Azorius, Bonacina, Castropal.
Rebell cum La Croix *loc. cit. num.* 548, et alii
cum Bellegambe *par.* 3, *sect.* 13, *q.* 2 Viva *loc.
cit.* n. 4, *arg. cap. In alternativis* 70, *de Reg. ju-
ris in* 6. ibi: *In alternativis debitoris est electio,
et sufficit alterum adimpleri.* Immo tale votum es- 43

set commutabile, etiamsi altera pars, scilicet pe-
regrinatio fieret voventi impossibilis, et quamvis
vovens postea proposuerit eligere Castitatem prae
Peregrinatione, dummodo illam absolute non pro-
miserit, seu voverit, quia talis impossibilitas Pe-
regrinationis, et tale propositum eligendi Castita-
tem prae Peregrinatione non immutat rationem
voti praesuppositi in ratione voti; Diana, Tambu-
rin. Malder, Moja, Illsung, Bellegambe cum La
Croix *loc. cit. n.* 548 Suarez, Layman, Filliu-
cius cum Viva *loc. cit. num.* 4. contra Bonacinam,
et alios.
44 Confessarius Jubilaris potest commutare vota
Castitatis, et Religionis, si emissa sint ex metu,
etiam levi tantum ad ea extorquenda injuste in-
cusso, quia talia vota non sunt perfecte libera, et
deliberata; Sanchez, Henriq. Layman, Trullench.
Castropal. Bonacina, Navarr. Diana cum Viva *loc.
cit. num.* 5. Lessius, Illsung, Bellegambe cum La
45 Croix *loc. cit. num.* 544. Item commutare potest
votum assumendi Sacros Ordines, quia tale votum
non est reservatum, cum sit tantum votum vo-
vendi Castitatem, et necdum Castitatis. Sacris
enim Ordinibus non est annexa Castitas ex natu-
ra rei; Lessius, Sanchez, Diana, Castropal. Hen-
riq. Sa, Suarez cum La Croix *loc. cit. num.* 562.
Bellegambe *loc. cit. quaest.* 3. Illsung. *loc. cit.
num.* 145. Viva *loc. cit. num.* 9. Gobat *loc. cit.*
46 *capit.* 40, *num.* 313. Item commutare potest vo-
ta Castitatis, et Religionis emissa ab impuberibus,
quia ante pubertatem imperfecta est deliberatio,
et promissio, et hinc est, quod non possint impu-
beres ante pubertatem eligere statum natura sua
perpetuum, qualis est status Matrimonialis; *cap.
Attestationes* 10, *de Desponsatione impuberum:* Et
47 sic *Communis Doctorum*. Item commutare potest
votum non nubendi, quia non est votum omni-
modae Castitatis, quod requiritur ad reservatio-
nem; Henriq. Valerius, Sanchez, Tambur. Belle-
gambe cum La Croix *loc. cit. num.* 559. Gobat
48 *loc. cit. cap.* 40, *num.* 313. Item commutare po-
test votum non petendi, nec reddendi debitum,
quia nec ipsum est votum omnimodae Castitatis;
Sanctus Antoninus, Sa, Henriquez cum La Croix
loc. cit. num. 559, ubi ex Lessio, et Bellegambe
addit hoc verum esse, licet factum esset de mutuo
49 consensu conjugum. Item commutare potest vo-
tum Castitatis emissum ad certum tempus, quia
ad hoc, ut sit reservatum, debet esse perpetuum.
Navarrus, Sotus, Sanchez, Castropal. Layman *lib.*
4, *tract.* 4, *c.* 8, *n.* 8. La Croix *loc. cit. n.* 557.
Gobat *loc. cit.*
50 Vota a Confessario Jubilari commutata non re-
viviscunt, etiamsi non ponantur deinde opera pro
Jubilaeo lucrando injuncta, quia commutatio est
absolute facta; Viva *qu.* 12, *art. ult. num.* 1, et
51 alii passim. Etiam post tempus Jubilaei obtineri
potest votorum commutatio. Si enim poenitens
tempore Jubilaei oblitus sit petere sui voti com-
mutationem, fecerit tamen omnia opera praescri-
pta, poterit illius commutationem exigere, et obti-
nere a quocumque Confessario a loci Ordinario ap-
probato, etiam post Jubilaeum; Sanchez *lib.* 4, *de
voto c.* 54, *n.* 36. Diana *par.* 5, *tract.* 12, *re-
sol.* 40. Viva *qu.* 12, *art. ultim. n.* 3. Portell.
verb. Jubilaeum n. 7. Gobat *in Quinario tract.* 3,
cap. 39, *n.* 308, ubi ex Lessio *lib.* 2, *de Justitia
c.* 40, *n.* 109, expresse dicit posse etiam post an-
num peti talem commutationem, et quidni post
vicennium! Et ratio est quia Jubilaeum semel ob-
tentum dat jus omni tempore, etiam post Jubi-
laeum eligendi Confessarium pro iis gratiis acqui-
rendis, quae tempore Jubilaei obtineri poterant,
et tamen obtentae non fuerunt; tale enim privile-
gium non est alligatum tempori, sed natura sua
est perpetuum. Immo secundum aliquos poenitens, 52
etiamsi memor sui voti noluerit petere dispensa-
tionem tempore Jubilaei, poterit aeque illius com-
mutationem post decennium petere, ac si tempo-
re Jubilaei esset oblitus, quia favores Jubilaei se-
mel acquisiti, non magis prosunt oblitis, quam iis,
qui fuere memores. Sic Gobat *loc. cit. num.* 309.
Sanchez *loc. cit. n.* 45. Lessius *loc. cit. num* 109,
et alii contra Suarez, Bonacinam, Filliucium vo-
lentes non posse poenitentem obtinere commuta-
tionem votorum post tempus Jubilaei quorum opi-
nio non est improbabilis.
Confessarius Jubilaris, ratione facultatis sibi 53
concessae commutandi opera praescripta, potest ea
commutare in alia, etiam aliunde debita, v. gr.
ex voto, poenitentia, praecepto, La Croix *lib.* 6,
part. 2, *num.* 1444. Bellegambe *part.* 1, *sect.* 3,
qu. 1. Gobat *in Quinario tract.* 3, *cap.* 17, *num.*
108. Lugo, et alii passim contra Armillam, Bona-
cinam, Tabienam, et alios. Et ratio nostra est,
quia sicuti moraliter certum esse debet, per illa
eadem opera, quae praescribit Pontifex, obtineri
posse Jubilaeum, etiamsi aliunde debita sint, ut
observat Layman *lib.* 5. *tract.* 7, *c.* 3, *n.* 13, ita
Confessarius Jubilaris opera a Pontifice praescri-
pta commutare potest ex rationabili causa in ope-
ra, quae poenitens jam ex praecepto, voto, aut
poenitentia facere tenebatur, quia *Subrogatum na-
turam sequitur, et conditionem illius, pro quo subro-
gatur*, ut teste Gobat *loc. cit.* tenent Doctores
communiter per textum *in cap. Ecclesia* 3 *Ut li-
te pendente*. Commutatio operum debet fieri in 54
opera moraliter aequalia, aliter non esset pura
commutatio, sed partialis dispensatio. Et talis ae-
qualitas spectanda est, non tam in ordine ad prae-
stantiam, aut poenalitatem operis, quam in ordi-
ne ad mentem, et finem Papae Jubilaeum conce-
dentis. Gobat *loc. cit. num.* 109. La Croix *loc. c.
n.* 1444. Rodriquez., Navarrus, Layman, Lugo,
et alii passim.
Confessarius Jubilaris poterat olim commutare 55
omnia opera praescripta, quia Bullae antiquae in
facultate commutandi opera omnia solebant ex-
primere. Nunc vero, ut notat Lugo *disp.* 27, *de
poenitent. n.* 118, et ex ipso Claudius La Croix.

loc. cit. num. 1441, et alii Bullae solent exprimere solum commutationem jejunii, eleemosynae, visitationum Templi, et orationis, nulla facta mentione Confessionis, et Communionis. Unde diligenter sunt attendae Bullae, et si alia opera exprimant, et nullam faciant mentionem de Confessione, et Communione, non est de istis facienda commutatio, quia Bullae tantum valent, quantum sonant; et si etiam de istis velle possent fieri commutationem, etiam de istis exprimerent; *arg. c. Inter corporalia* 2, *de translatione Episcopi, et c.*
56 *Quia circa* 22, *de privilegiis.* Dato tamen casu, quo aliquis ante ultimam Dominicam omnibus praeter Communionem peractis, vellet ipsa ultima Dominica communicare, sed inadvertenter mane jejunium naturale violasset, posset Confessarius illa ipsa ultima Dominica Communionem commutare in aliud pium opus, quia adesset moralis impossibilitas communicandi, *et Impossibilium nulla est obligatio, l. Impossibilium, ff. de Regul. Juris etc. Nemo potest* 7, *de Regulis juris in* 6, ibi: *Nemo potest ad impossibile obligari.* Et quod non est licitum in lege, necessitas licitum facit; *c. Quod non est, de Regulis juris, c. Quoniam* 13, *caus.* 1, *q.* 7, *c. Concilium* 2, *de observ. jejunior. c. Omnes* 1, *de feriis* cum similibus, Sanctarell. *c.* 7, *dub.* 1. Gobat *l. c. num.* 112. Bellegambe *sect.* 8, *q.* 2. Diana *par.* 3, *tract.* 4, *resol.* 152, et alii
57 passim. Et communionem posse commutari cum pueris, docet Vega, Sanctarell. Hurtad. Bossius, Faustus, apud Vivam *quaest.* 8, *art.* 4, *num.* 4, qui tamen cum Vasq. probabile putat non esse opus commutationis, quia cum a Jure, seu a consuetudine prohibeantur pueri Communionem sumere, idque noverit Summus Pontifex, videtur, non exigi ab iis Sacra Communio, *arg. c. Tua de testamentis*, ubi conditio de Jure impossibilis, etiamsi apponatur, habetur pro non apposita.

58 Ad legitimam operum commutationem non sufficit quodcumque impedimentum, sed requiritur impedimentum cum impotentia saltem morali proveniente ex notabili gravique difficultate; Colligitur ex tenore Bullarum Jubilaei, quae solent apponere particulam: *Qui nequeunt.* Verbum autem *Nequeo* proprie significat impotentiam saltem moralem supra expressam. Sic Gobat *loc. c. n.* 99, *et seq.* et ipso teste, sic habet praxis, et Commu-
59 nis Doctorum. Si tamen causa commutandi fuerit re ipsa insufficiens, sed bona fide judicata sit a Confessario sufficiens, adhuc valet talis commutatio pro Jubilaeo lucrando, quia commutatio remittitur judicio Confessarii, *et ex c. Cognoscentes* 2, *de Constitutionibus: Rem, quae culpa caret, in damnum vocari non convenit.* Gobat *loc. cit. num.* 103. La Croix *loc. c. num.* 1443, et alii.

60 An autem haec facultas commutandi opera praescripta, sicuti et quaelibet alia ex assignatis supra *sub n.* 16, solitis concedi Confessariis vi Jubilaei, debeat exerceri intra, vel extra Sacramentum Confessionis. Non omnes conveniunt Doctores. Prima enim, nempe *Facultatem absolvendi a quibuscumque Censuris*, posse exerceri pro foro interno extra Confessionem, etiamsi in Bulla dicatur *auditis Confessionibus*, docet Sanchez *de Matrimonio lib.* 8, *d.* 34, *n.* 30. Gobat in *Quinario tract.* 3, *c.* 34, *a n.* 257. Coninch, Trullench. Baldi, Avila, et alii cum Diana *part.* 1, *tract.* 11, *resolut.* 250, quia dicunt ipsi, illa verba *auditis Confessionibus*, videntur significare, *auditis peccatis*, propter quae contracta est Censura. Nam absolutio a Censuris nullam habet connexionem cum ab- 61
solutione Sacramentali. At vero probabilius dicendum est cum Suarez *tom.* 5. in 3, *parte disp.* 7, *sect.* 5, *n.* 36, *et lib.* 6, *de Voto*, Vasquez, Navarr. Filliucio, Viva *q.* 10, *art. ult. n.* 4. La Croix *lib* 7, *n.* 161. et aliis communius non posse exerceri talem facultatem extra Sacramentum Confessionis, maxime, quando in Bulla dicitur, quod absolutio conferatur *auditis Confessionibus*; quia, quando in Bulla ponuntur dicta verba, clare denotatur, quod absolutio a Censuris debeat conferri eodem tempore, quo confertur absolutio a peccatis. Hinc Pignatell. *tom.* 1, *consult.* 20, cum pluribus aliis docet, quod, quamvis dispensatio, et absolutio pro foro externo dari possit absenti, aut etiam invito, tamen in Commissionibus Sacrae Poenitentiariae non potest absenti dari absolutio, si addatur *pro foro conscientiae*, et ideo saepe additur *in actu Sacramentalis Confessionis.* 62

Secunda facultas, nempe *absolvendi a quibuscumque peccatis*, idest etiam a reservatis, exerceri 63
non potest extra Sacramentum Confessionis, quia, licet reservatio possit extra Sacramentum Confessionis tolli ab aliis, qui habent potestatem ordinariam absolvendi a talibus peccatis reservatis, tamen fieri debet in Confessione ab illis, qui habent delegatam tantum potestatem, uti sunt Confessarii vi Jubilaei electi; Delegatur enim illis, ut, auditis Confessionibus, absolvant a reservatis. Gobat *loc. cit. cap.* 32, *num.* 239, Suarez, Vasquez, Lessius, Lugo, Bordon. Bellegambe cum La Croix *lib.* 6, *p.* 2, *num.* 1452. ubi subjungit, oppositum videri dicere alios, quos ipse citat *sub* n. 1695.

Tertia facultas, nempe *commutandi vota*, potest 64
probabiliter exerceri etiam extra Confessionem. Suarez, Sanchez, Henriquez, Bonacina, Layman, Castropal. Diana, Gobat cum Bellegambe *de Jubilaeo p.* 3, *sect.* 2, *qu.* 5. La Croix *lib.* 3, *p.* 1. *num.* 507, *et lib.* 6, *part.* 2, n. 1460. Et ratio est, quia nullibi praescribitur, quod commutatio votorum fiat in Sacramento Confessionis, quamvis enim in Bulla soleat dici, quod *Confessionibus auditis valeat absolvere a peccatis, et commutare vota*, tamen verba illa *Confessionibus auditis* referri debent in ordine ad absolvendum a peccatis, et non in ordine ad commutanda vota, quia facultas commutandi vota, cum non concernat actum Confessionis, potest extra Confessionem exerceri. Immo 65
Bellegambe, et La Croix *locis citatis*, Tamburinus, et alii tenent, quod commutatio votorum fieri

66 possit etiam cum absente. Insuper Sanchez *lib.* 4, *cap.* 54. Diana *p.* 3, *tract.* 2, *resolut.* 9, et alii apud ipsos, La Croix *lib.* 3, *p.* 1, n. 507, *et lib.* 6, *part.* 2, *num.* 1460, et alii docent, posse fieri commutationem votorum etiam a Confessario, qui non audit Confessionem poenitentis, et cui poenitens nullatenus vult confiteri. Licet enim hoc spectet ad forum conscientiae, non ideo spectat
67 ad forum Poenitentiae. Oppositum tamen tenent vere probabiliter Rodriquez, Beya, Sayrus, et alii, cum quibus videtur consentire etiam Viva *q.* 12, *art. ult.* n. 2, ubi adducta supradicta opinione subjungit: *Verum de hujus opinionis probabilitate alii judicent.* Vide verb *Impedimenta Matrimonii art.* 3 n. 36 *et* 37.

68 Quarta facultas, nempe *commutandi opera praescripta*, potest fieri extra Confessionem, dummodo intra tempus Jubilaei, etiam a Confessario, cui posset confiteri poenitens, quamvis ei confiteri non cogitet. Sic tenent, et declaratum referunt a Gregorio XIII. Sanchez, Lugo, Busemb. et alii plurimi cum Bellegambe *part.* 3 *sect.* 8 *q.* 5. La Croix
69 *lib.* 6 *part.* 2 *num.* 1439 et alii. Aliqui tamen, ut refert La Croix *loc. cit.* dubitant, quia per Confessarium, dicunt, debere intelligi Confessarium poenitentis lucraturi Jubilaeum; Confessarius autem, cui non cogitat confiteri, non potest dici Confessarius Poenitentis.

70 Quoad Confessarium Jubilarem affertur attendenda sequens Resolutio.

PATAVINA

Facultatis absolvendi.

Occasione universalis Jubilaei nuper indicti pro imploranda Divina ope adversus Turcas, tres Sacerdotes Capuccini in Patavina Dioecesi absque approbatione, et licentia Eminentissimi Episcopi Confessiones Sacramentales plurium Saecularium personarum publice exceperunt; et quamvis fuissent moniti a Parocho de eorum inhabilitate, attamen ab incoeptis desistere noluerunt. Accersiti postea ab ipsomet Eminentissimo Episcopo ad docendum de eorum praetensa facultate absolvendi, responderunt, quod in opinione probabili aliquorum Auctorum Regularium primus eorum uti Guardianus, et Praelatus Regularis, secundus uti approbatus in aliena Dioecesi, et tertius uti approbatus ab ipso Episcopo Patavino in alio loco Dioecesis ad annum, licet jam elapsum, potuerunt licite, et valide tempore jubilaei excipere dictas Confessiones absque nova Ordinarii approbatione. Eminentissimus autem Episcopus animadvertit, huic praetensioni resistere tum Constitutiones San. Mem. Urbani VIII. et Innocentii X. relatas per Fagn. *in capit. Sane, de Offic. et potest. Judicis Delegati*; tum Constitutiones San. Mem. Alexandri VII. 3. Januarii 1656 et Clementis X. de anno 1670, quae omnes expresse prohibent, ne Regulares absque approbatione Ordinarii Confessiones audiant, quamvis in alio loco approbati; tum etiam responsa hujus Sac. Congregationis super dubiis ad Bullam San. Mem. Gregorii XV. incip. *Inscrutabili*, tum denique expressam mentem Sanctissimi Domini Nostri, qui in Bulla praefati Jubilaei requisivit Confessarios ab Ordinariis Locorum esse approbatos: unde plurimum dubitans de viribus hujusmodi Confessionum ab Oraculo hujus Sacr. Congregationis quanto citius responderi petit.

Primo an licite?

Secundo, an valide dicti Capuccini Saecularium Confessiones exceperint? Et Sac. Congr. Conc. die 11 Decemb. 1683, respondit.

Ad primum. *Illicite.*

Ad secundum. *Invalide;* sed non esse inquietandos illos, qui bona fide confessi sunt. Attamen, si ipsi Confessi hoc resciverint, vel de invaliditate Confessionis dubitaverint, eosdem teneri reiterare Confessionem.

Quo vero ad Capuccinos, Eminentissimus Ordinarius conficiat Processum circa administrationem Sacramenti Poenitentiae ab iisdem exercitam, non obstante contraria dispositione Sacri Concilii Tridentini, et Constitutionum Apostolicarum, et transmittat.

Sic refert Cardinalis de Lambertinis, postea Summus Pontifex, in suis eruditissimis Notificationibus, Volumine 1, notificatione 17, in fine.

Jubilaei concessio non tribuit Sacerdoti facultatem excipiendi confessionem personae complicis 71
in peccato turpi. Bened. XIV, tom. 1. Constit. 20, incip *Sacramentum Poenitentiae* §. 5.

* Absolutio ab haeresi etiamsi expresse non re- 72
servetur in Bulla Jubilaei, adhuc tamen non censetur permissa, etiamsi Bulla absolutionem a criminibus in Bulla Coenae expressis in genere permittat, ut decrevit Sacra Congregatio Sancti Officii die 23 Marti 1656, sub Alexandro VII. *Institut. Eccles.* 48, §. 15.

In Jubilaeo Confessarii ab Ordinario alterius loci approbati nullam habent facultatem absolvendi. Sicut nec habent illi, qui ab Ordinario loci semel quidem illam obtinuerunt, sed modo cessavit. Ita ex pluribus Decretis Sacr. Congr., *Institut. Eccles.* 84, §. 27. Ubi tamen ex sensu ejusdem Sacr. Congregationis additur, fideles sic bona fide ab ejusmodi Confessariis absolutos non esse inquietandos. Ibidem §. 27.

SUMMARIUM

1. Opera praescripta pro Jubilaeo lucrando septem assignantur, quae ab Ordinariis augeri nequeunt, ad n. 2. — 3. Nemo tenetur absolute interesse processionibus, et qui interfuit non tenetur visitare Ecclesias, ad n. 5. — 6. Visitatio Ecclesiarum est necessario facienda, et quomodo, ad n. 16. — 17. Oratio requisita pro Jubilaeo lucrando quomodo, et in quo loco fieri debeat? ad n. 20, — 21. Confessio actualis pro lucrando Jubilaeo an sit necessaria, et an, et quando sufficiat contritio, vel confessio sacrilega? ad n. 25. — 26. Communio actualis est necessaria pro lucrando Jubilaeo; et an sufficiat communio antea facta, vel communio sacrilega? ad n. 28. — 29. An dicta communio requiratur in pueris, et an possit pro ipsis commutari in aliud opus pium? — 30 Jejunium pro Jubilaeo lucrando quibus diebus praescribi soleat? Quomodo observari debeat, et in quae alia opera possit commutari? ad n. 38 — 39. Ad eleemosynam dandam pro Jubilaeo lucrando qui teneantur, et assignatur praxis servanda pro Religiosis in eleemosyna elargienda in casu etc. ad n. 40. — 41, Eleemosyna quanta esse debeat, et an possit per alterum dari, ad n. 42. — 43. Nomine pauperum quibus danda est eleemosyna quinam intelligantur? — 44. Opera praescripta an omnia, et quando adimpleri debeant? — 45. Confessionis, et communionis anticipatio aliquorum dierum an sufficiat pro Jubilaeo lucrando? — 46. Lucraturus Jubilaeum sufficit si sit in statu gratiae quando ponit ultimum opus. — 47. Jubilaeum ad duas hebdomadas concessum an possit bis obtineri? — 47. Opera praescripta quomodo adimplenda? — 49. Jubilaeum ad duas hebdomadas concessum quot dies comprehendat, et quid circa tempus promulgandi, inchoandi, et perficiendi Jubilaeum possint Episcopi, vel parochi determinare, vel non? ad n. 55. — 56. Opera praescripta pro Jubilaeo lucrando an impleri possint partim in uno, et partim in alio loco; et an replicando opera praescripta possit in diversis locis iterum Jubilaeum lucrari? ad n. 72.

ARTICULUS III.

JUBILÆUM QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT OPERA PRÆSCRIPTA, TEMPUS, ET LOCUM PRO IPSO LUCRANDO.

1 Septem sunt opera, quae solent praescribi, et
exigi pro Jubilaeo lucrando, scilicet, Processio,
Visitatio Ecclesiarum, Oratio in illis,
Confessio, Communio, Jejunium, et Eleemo-
2 syna; ut patet clare ex Bullis, quae pro Jubilaeis
edi solent. Ordinarii non possunt, nec debent plura
requirere, quam haec septem, quae requirit
Papa. Bellegambe *de Jubilaeo part.* 3, *sect.* 2,
quaest. 10. La Croix *l.* 6, *part.* 2, *num.* 1457,
3 et alii passim. Quantum ad Processionem, quamvis
sit gravis obligatio eam indicendi, et instituendi,
ex quo Bullae pro Jubilaeis edi solitae in
virtute Sanctae Obedientiae, et districte praecipiant,
ac mandent Ordinariis Locorum, et curam
Animarum exercentibus, ut Clericis, et populis
4 sibi subjectis solemnes Processiones indicant, et
celebrent; tamen nemo absolute tenetur interesse
Processioni, nam Bullae disjunctive, et alternative
loquuntur; *Qui processioni interfuerint, aut Ecclesiam,
seu Ecclesias visitaverint;* Adeoque sufficit
alterutrum praestare, nam *cap. In alternativis*
70, *de Regulis Juris in* 6, dicitur expresse *In alternativis*
(idest sub disjunctione propositis) *debitoris
est electio, et sufficit alterum adimpleri.* Hinc
qui nequeunt, vel nolunt Processioni interesse,
non indigent, ut sibi fiat Processionis in aliud
commutatio, sed vel Processionis, vel Ecclesiae,
seu Ecclesiarum visitationis. Gobat in *Quinario
tract.* 3, *cap.* 19, *num.* 123, *et sequent.* et alii
5 passim. Qui interfuit Processioni, non tenetur visitare
Ecclesiam, seu Ecclesias pro lucrando Jubilaeo,
quia Processiones solent dirigi ad Ecclesias
pro visitatione designatas, ut patet ex praxi. Gobat
loc. c. cap. 20, *num.* 1, et alii communiter.
Visitatio est necessario facienda illarum Eccle- 6
siarum, quae fuerint ab Ordinario loci, aut curam
animarum habente designatae, sic habetur clare
ex verbis Bullae, et tenent communiter Doctores.
Hinc Regulares etiam tenentur visitare Ecclesiam,
seu Ecclesias designatas ab Ordinario, et si sua
propria Ecclesia fuerit ab Ordinario designata pro
visitatione, Regulares ibi commorantes satisfaciunt
eam visitando, dummodo tamen non fuerit
ab Ordinario designata solummodo pro mulieribus,
quia tunc tenerentur visitare alienam Ecclesiam
designatam pro viris. Felix Potestas *tom.* 1 *part.*
4 *n.* 8343. Bardi, et alii. Quando quis prae nimio 7
hominum concursu nequit ingredi Ecclesiam visitandam,
satisfacit visitando extra portam ibique
orando. Lugo *tom.* 6 *disp.* 27 *n.* 97. Gobat *loc. c.
cap.* 20 *n.* 129. Suarez, Bonacina, et alii cum Diana
part. 1. *tract.* 11 *resolut.* 103. La Croix *loc. c.
n.* 1433, et alii passim. Immo, si ratione talis ni- 8
mii concursus, ne quidem ad portam Ecclesiae pertingere
posset, satis esset visitare, et orare in Coemeterio,
quia et hoc modo dicitur moraliter visitare
Ecclesiam: Coemeterium enim in favorabilibus
venit nomine Ecclesiae; *argument. cap. Odia*
15 *de Regulis Juris,* ibi: *Favores convenit ampliari,*
Suarez *tom.* 4 *d.* 52 *sect.* 1 *n.* 7. Lezana *verb.
Jubilaeum n.* 11. Layman, *lib.* 5 *tract.* 7 *cap.* 3
nu. 4, Gobat *loc. cit. num.* 129 et alii. Quando 9
praescribitur orari in certa Capella, vel ad certum
Altare Ecclesiae, oportet ingredi. La Croix *loc.*

10 *cit. n.* 1433, et alii. Quando praescribitur visita-
tio plurium Altarium in eadem Ecclesia, non suf-
ficit esse in ipsa Ecclesia, et animo converti ad
illa Altaria, sed requiritur, ut aliquo signo sensi-
bili v. gr. conversione capitis, aut corporis signi-
ficetur, et demonstretur conversio animi ad sin-
gula designata Altaria, quia exigitur visitatio sen-
sibilis, nempe talis actio, quae exterius indicet
orationem, aut alium actum religiosum fieri ad
talia Altaria. Lugo *loc. c. num.* 89. Gobat *loc.*
11 *cit. n.* 131, et alii passim. Si autem in aliqua Ec-
clesia non essent tot Altaria, quot visitari prae-
scribitur, satisfaciet quis tot inclinationes, et ora-
tiones repetendo ad illa, quae ibi existunt, quot
Altaria visitare debuisset, Diana *part.* 1, *tract.* 11,
resolut. 102. Bellegambe *p.* 3, *sect.* 4, *quaest.* 9.
La Croix *loc. citat. num.* 1433. Escobar, et alii.
12 Quando praescribitur visitatio plurium Eccle-
siarum, non requiritur, quod visitentur omnes
una die, sed sufficit, quod visitentur intra eam-
dem hebdomadam, qua quis intendit lucrari Jubi-
laeum, nisi tamen in aliqua Bulla quid diversum
praescriberetur, quia tunc esset ipsi standum: La
13 Croix *loc. citat. n.* 1433 et alii passim. Qui Mis-
sam pergit audire in Ecclesia designata, hoc ipso
visitat: Belleg. *part.* 2, *sect.* 5, *qu.* 5. La Croix *l. c.*
14 *n.* 1432, et alii. Visitatio Ecclesiarum potest fieri
etiam curru, vel equo; Gobat *l. c. n.* 132. La Croix
15 *l. c. n.* 1432. Benzonius, et alii. Debet tamen visi-
tatio fieri *devote*, ut dicit Bulla; Devote autem cen-
setur fieri etiam a constituto in mortali; item ab
immodesto, et peccante per viam, si modeste in-
grediatur Ecclesiam, et devote oret in ea, quia,
ut dicetur infra *sub n.* 46, non est necesse, quod
omnia opera peragantur in gratia, sed sufficit, si
in gratia peragatur opus ultimum. Bellegambe *loc.
cit. q.* 6. Gobat *loc. cit. num.* 127. La Croix *loc.*
16 *cit. num.* 1432. Peyrinus, Navarrus, et alii Qui
vicini sunt Ecclesiae designatae, et qui habitant
in ea, ipsam visitando consequuntur tantam In-
dulgentiam, sicuti illi, qui veniunt a longe, quia
remissio non proportionatur labori, sed meritis,
quae dispensantur. S. Thomas *dist.* 20, *qu.* 1,
art. 3, *quaest.* 2, *ad* 4. Gobat *loc. cit. num.* 132.
Navarr. et alii passim.
17 Oratio pro Jubilaeo lucrando requisita, nisi
aliud constet ex Bulla, sufficit, etiamsi sit pure
mentalis, quia Oratio mentalis est proprie Oratio,
et fusio precum; immo magis proprie, quam vo-
calis; quia vocalis in tantum est Oratio, in quan-
tum conjungitur cum mentali. Ita Navarr. Filliuc.
Trullench. Gobat et alii cum Viva *q.* 8, *art.* 5, *n.*
7, ubi dicit, sic communiter sentire Doctores cum
supracitatis, La Croix tamen *loc. cit. num.* 1421,
dicit, quod communis sententia requirit Oratio-
nem vocalem, et Lugo *tom.* 6, *disp.* 27, *n.* 111,
testatur, quod communiter requiri solet Oratio
vocalis. Recte autem subjungit, quod quamvis non
sit improbabilis opinio dicentium sufficere Oratio-
nem mentalem, tutius tamen erit aliquid miscere
de Oratione vocali, quod et dicit la Croix *loc. cit.*
Gobat *loc. cit.* et alii. Quando praescribitur Ora- 18
tio indeterminate, sufficit brevissima; Suarez *tom.*
4, *disc.* 52, *sect.* 8, *num.* 5. Diana *part* 5, *tract.*
12; *resolut.* 33. Gobat *loc cit. num.* 140. Bos-
sius *in tract. de Jubilaeo sect.* 4, *cap.* 17. Filiuc-
cius *tom.* 1, *tract.* 8, *cap.* 6, *num.* 164, *et sequent.*
Lezana *verb. Jubilaeum num.* 13, et alii. Quando 19
vero praescribitur orari per aliquod temporis spa-
tium, sufficit quina devota repetitio Orationis Do-
minicae, et Salutationis Angelicae. Gobat *loc. cit.
sub num.* 140. Immo Quintanadvenas *tract.* 2, *dub.
num.* 7, *in Appendice* loquens de clausula *per ali-
quod temporis spatium preces fundat*, dicit suffi-
cere, si quis oret, prout unicuique suggerit devo-
tio, et sufficere ex Rodriquez trium Orationum
Dominicarum, vel salutionum Angelicarum recita-
tionem; Quinimmo ipse Quintanadvenas existimat
satisfacturum qui recitaret Psalmum *Laudate Domi-
num omnes Gentes*, aut unicam Orationem Domi-
nicam, aut unicam Salutationem Angelicam Ora- 20
tio debet fieri in loco, et tempore designatis, et
ad mentem Summi Pontificis; et sufficit, si quis
dicat: *Intendo orare ad mentem Summi Pontificis
praescrictam in Bulla;* Gobat *locis citatis num.*
141, *et* 144. La Croix *loc. cit. num.* 1432, et alii
passim.
Confessio actualis est necessaria, et non sufficit 21
contritio ad lucrandum Jubilaeum, quando in Bul-
la Jubilaeum concedente requiritur Confessio, et
lucraturus Jubilaeum, seu Indulgentiam habet pec-
catum mortale. Sic communior, probabilior, et
tutior Theologorum sententia cum Kazenberger
in Supplemento Theologiae Patritii, Sporer *cap.* 3,
de Indulgentiis num. 5. Reiffenstuel *Theolog. Mo-
ral. tract.* 12, *dist.* 3, *q.* 5, *num.* 49. Corduba,
Cajetan Rodriquez, Layman, Bellarm. Sanctarell.
de Jubilaeo c. 10, *dub.* 3. Viva *de Jubilaeo quaest.*
8, *art.* 3, *sub n.* 2, contra Filliucium, Paludanum,
Coninch. Henriq. Palaum, et alios. Et ratio est,
quia tunc Confessio actualis censetur esse conditio
necessario requisita ad Indulgentiae consecutio-
nem. Indulgentiae enim tantum valent, quantum
sonant, et explicandae, et acquirendae sunt, sicut
in Bullis exprimitur Et hoc verum est, etiamsi 22
in Bulla dicatur, quod conceditur Indulgentia Ju-
bilaei *Contritis*, *et Confessis*, *seu vere poenitenti-
bus, et confessis*, quia particula *Et* non est disjun-
ctiva, sed conjunctiva, et copulativa; Dispositio
autem copulata utriusque partis veritatem exigit;
quando enim plures qualitates in subjecto requi-
runtur copulative (ut in praesenti habetur) tunc
omnes debent concurrere, ut dispositio habeat suum
locum, *ex l. si is qui, ff. de rebus dubiis.* Ita Do- 23
ctores supracitati. Quando autem in concessione
Jubilaei non expresse exigitur Confessio, sufficit,
ut lucraturus Jubilaeum, seu Indulgentiam, exi-
stat in gratia sanctificante per Contritionem per-
fectam; quia existens in gratia per Contritionem
est capax Indulgentiae, seu Jubilaei; nec in con-

cessione ipsius requiritur actualis Confessio, ut supponitur, adeoque in tali casu non est necessaria Confessio actualis. Sic Reginaldus, Bonac. Suar. Faber, et alii cum Kazenberger *loc. cit. num.* 29, et Communis aliorum cum Mastrio *Theol. moral. disput.* 23, *q.* 4, *n.* 63. Reiffenst. *loc c num.* 48.

24 Quando in Bulla Jubilaei conceditur Indulgentia *Contritis, et Confessis, seu vere Poenitentibus, et Confessis*, non requiritur actualis confessio, sed sufficit, quod lucraturus Jubilaeum post ultimam Confessionem perseveraverit in gratia usque ad diem, vel tempus lucrandi Jubilaeum, seu Indulgentiam; Vide *verb. Indulgentia art.* 3, *n.* 35, ubi et citantur Doctores, et adducitur ratio pro hac conclusione.
25 Immo nedum non requiritur in tali casu Confessio peccatorum mortalium alias rite confessorum, sed neque Confessio venialium, nisi in concessione Jubilaei expresse requiratur confessio etiam de solis venialibus; Vide *ibid. n.* 34, ubi citantur Doctores et adducitur ratio. Quando vero ex concessione Jubilaei requiritur Confessio actualis, tunc non sufficit Confessio sacrilega, seu voluntarie nulla, ut colligitur ex propositione 14, in ordine inter damnatas ab Alexand. VII, 24 Septembr. 1665, ibi: *Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit praecepto Ecclesiae*; Vide *art. anteced. n.* 29.

26 Communio actualis est necessaria, et non sufficit praeterita pro lucrando Jubilaeo, quando in concessione ipse expresse requiritur actualiter de tempore Jubilaei; patet a pari ex dictis de Confessione actuali supra *n.* 11.
27 Quando vero in Bulla Jubilaei conceditur Indulgentia *Omnibus Confessis, et Communicatis, seu Sacra Communione refectis*, sufficit Communio, sicuti Confessio facta duobus, seu tribus, seu etiam quatuor, et secundum aliquos etiam quinque, vel sex diebus ante primam Dominicam. Vide *verb. Indulgentia art.* 3, *n.* 30, 31, *et* 32, ubi citantur Doctores, et adducitur ratio.
28 Nulla tamen sufficit Communio sacrilega, sive sit actualis, sive praeterita; colligitur ex propositione 35, in ordine inter damnatas ab Innocentio XI, 2 Martii 1679, ibi: *Praecepto communionis annuae satisfit per sacrilegam Domini manducationem.* Ex qua damnata propositione Viva *de Jubilaeo qu.* 8, *art.* 4, *num.* 2, recte infert, non posse nunc amplius sustineri, quod sufficiat Communio scienter facta in mortali ad lucrandum Jubilaeum, licet olim putarint sufficere plures Doctores cum Fausto, Fillincio, Suarez, Corduba, Henriquez, et aliis. Vide dicta *artic. antecedent. n.*

29 29. An autem Communio ad lucrandum Jubilaeum requiratur etiam in pueris, et ideo possint tanto citius admitti ad Communionem, ut tenent Henriq., et Layman apud Bellegambe *qu.* 6, et La Croix *l.* 6, *part.* 2, *n.* 1420. Vel, an Communio possit pro ipsis pueris commutari in aliud opus pium. Vide *art. anteced. n.* 57.

30 Jejunium pro Jubilaeo lucrando solet praescribi observandum tribus diebus, scilicet, Mercurii, Veneris, et Sabbati; patet in verbis Bullae pro Jubilaeis edi solitae
31 Jejunium nequit observari, seu fieri extra ipsos dies praescriptos, nec dividi in duas hebdomadas, ut teste La Croix *loc. cit. n.* 1424, habet Communis contra Bonacinam, Layman, et alios, *qu.* 8, *num.* 104, *disp.* 52, *sect.* 5, *de Jubilaeo qu.* 6, quorum sententiam Card. de Lugo *tom.* 6, *disp.* 27, *n.* 105, vocat falsam.
32 Habens rationalem causam non jejunandi in aliquo, seu aliquibus ex praescriptis diebus, potest petere, et obtinere commutationem jejunandi in aliis diebus ejusdem hebdomadae. Henriquez, Filliucius. Gobat *de Jubilaeo num.* 213. La Croix *loc. c. num* 1424, et alii passim.
33 Non obbligati ad jejunium ex praecepto Ecclesiae, ut pueri, senes, infirmi, itinerantes, laborantes, tenentur jejunare, si lucrari veliut Jubilaeum, nisi per Confessarium in aliud opus pium illis commutetur. *Communis* cum Gobat *de Jubilaeo cap.* 28, *num.* 210. Lezana *verb. Jubilaeum n.* 12. La Croix *loc. cit. n.* 1424.
34 Jejunium pro Jubilaeo exigitur tale, quale Ecclesia praecipit Fidelibus extra Jubilaeum. *Communis* cum Sanchez *in Summ. l.* 4, *cap.* 11, *n.* 53. Gobat *loc. cit. n.* 205. La Croix *loc. cit. num.* 1424.
35 Habens privilegium comedendi carnes in aliis jejuniis, debet ipsis abstinere in jejunio pro lucrando Jubilaeo, nisi ipsi per Confessarium commutetur in aliud opus pium. Azorius *part.* 1, *l.* 7, *cap.* 10. Gobat *loc. cit. n.* 206. La Croix *loc. c. num.* 1442. Lugo *tom.* 6, *disp.* 27, *num.* 109, et alii.
36 Jubilaeum potest lucrari per jejunia aliunde debita, v. g. ex praecepto, voto, et poenitentia, patet ex praxi, cum Jubilaeum promulgatur in Quadragesima. Lugo *loc. cit. n.* 110. Bellegambe *part.* 1, *sect.* 3, *q.* 1. La Croix *loc. c. n.* 1525, ubi testatur sic tenere communem Doctorum contra Silvestrum, Tabien. Armill. et Bonac. Vide *art. anteced. n.* 53.

37 Ultimo die Jubilaei possunt per Confessarium commutari jejunia, vel in Eleemosynas, vel alia opera pia eo die praestanda ab eo, qui inculpabiliter ipsa jejunia praetermisit, ex quo ignoraverit v. gr. Jubilaeum: Viva *q.* 8, *n.* 5, et alii passim Vide *dicta art. anteced. n.* 56.
38 Immo ultimo die Jubilaei possunt commutari etiam jejunia voluntarie, et mala fide praetermissa in jejunia postmodum ponenda, differendo Jubilaei consecutionem. Viva *loc. c. n.* 5, qui adducit hanc rationem: Nam, dicit ipse, quamvis voluntarie redditus sit impotens, adhuc tamen est potens postmodum ponere injuncta jejunia, et in casu impotentiae potest Confessarius tempore Jubilaei opera injuncta commutare etiam in opera post Jubilaeum ponenda, quoties datur causa differendi Jubilaei consecutionem, ut videtur adesse in casu hujus culpabilis impotentiae. Haec ille.

39 Ad Eleemosynam dandam pro Jubilaeo lucrando tenentur omnes etiam Religiosi; et alii pauperes, vel si non possint dare, petere commutationem in aliud opus pium. Et ratio est, quia in Bulla Ju-

bilaei exigitur expresse eleemosyna, sicut alia opera, subdita facultate commutandi, quae impleri non possiot; ergo si Religiosi, et alii pauperes eleemosynam dare non possint, tenentur commutationem petere. Quando enim concessio facta est sub conditione (uti est concessio Indulgentiae Jubilaei facta sub conditione de eleemosyna danda, vel aliquid aliud faciendi, in quod a Confessario eleemosyna commutetur), deficiente conditione, concessio habetur pro non facta, *ex l. Pecunia, ff. Si certum petatur*; Conditionale autem, non impleta conditione, nihil ponit in esse: Tum quia sicuti ex Communi Doctorum diximus *sub n.* 33, quod impotentes ad jejunium ut pueri, senes, infirmi, laborantes tenentur pro lucrando Jubilaeo petere commutationem ipsius jejunii in aliud opus pium; ita dicendum est de Religiosis, et aliis pauperibus impotentibus ad eleemosynam. Card. de Lugo *t.* 6, *disp.* 27, *n.* 115, *et seq.*, Viva *de Jubilaeo q.* 8, *art.* 6, *n.* 2. Bellegambe *l. c. q.* 5. La Croix *l.* 6, *part.* 2. *n.* 1430. Lezana *in Summ. verb. Jubilaeum* n. 14. Felix Potestas *t.* 1, *part.* 4, *n.* 3833, et alii plures dicentes, quod licet secundum Navarr. Henriq. Fernand. Dian. Gobat Arsdekin, Leand. et alios, Religiosi, et alii pauperes impotentes ad eleemosynam non teneantur probabiliter ad aliud opus; consultius tamen, et tutius esse, ut commutationem petant; Vel Conventus, seu Monasterium det pro ipsis, quod posse fieri, et in praxi esse testatur Lugo *l. c. n.* 116, *et seq.* subdens posse sic dare, prout de facto dant etiam Fratres Minores, qui licet tantum usum habeant, dant tamen Eleemosynam, quando hoc usu se abdicant, quia sic in pauperem transit Dominium. Lugo *loc. c.* Bellegambe *q.* 5. La Croix *l. c. n.* 1430, et alii passim, sic docente communi praxi omnium nostrorum Conventuum quotidie eleemosynas in pauperes elargientium.

40 Ut autem pro lucrando Jubilaeo securius valeat pro omnibus Religiosis eleemosyna a Conventu elargita, consultum est servare praxim, quam Gobat *tr.* 3, *de Jubilaeo c.* 29, *n.* 217, testatur servari in sua undequaque praestantissima Societate, quod nempe Superiores locales, quando publicantur Jubilaea in Refectorio, vel in alio loco Religioso Communitatis praemoneant se curaturos dari ex bonis communibus Monasterii eleemosynam pro omnibus, et talem praemonitionem, aut monitionem esse necessariam tenet Lugo *l. c.* Bellegambe *q.* 3, *loc. cit.* La Croix n. 1428. Maillard, et alii, quia cum eleemosyna debeat esse actio moralis, debet procedere ex cognitione, et volitione.

41 Pro quantitate eleemosynae elargiendae attendenda est Bulla Jubilaei, quae si dicat elargiendam esse juxta *cujuscumque facultatem*, tunc Dives debet dare eleemosynam majorem, quam pauper. Gobat, Bonacina, Busemb. Bellegambe *quaest.* 2. La Croix *loc. c. n.* 1427, et alii. Si Bulla nihil determinet, et sine addito praescribat Eleemosynam dicendo, v. g. *Qui dederit Eleemosynam, acquiret Indulgentiam*, tunc sufficere eleemosynam quantumcumque parvam tenent Diana, Leo, Faustus, Rodriquez, Bonacina, Gobat, et alii, *arg. cap. In obscuris* 30, *de Regul. Juris* in 6, ibi: *In obscuris minimum est sequendum* Illa autem locutio, *Qui dederit eleemosynam*, est obscura, cum possit aeque de magna, ac de parva intelligi, adeoque potest intelligi etiam de minima; ubi enim Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa* 22, *de privileg. et l. De pretia, ff. de publiciana in rem actian.* Si autem Bulla dicat, ut jam solent dicere Bullae ei solitae pro Jubilaeis hujus Saeculi, et aetatis, « et eleemosynas ad libitum pro ut Caritas singulis suggesserit, fecerint. *Vel* qui eleemosynam pro arbitrio suo fecerint, vel prout cuique suggeret Devotio ». Gobat *loc. c. num.* 219. Zecchius, et alii docent sufficere praebere quantumcumque parvam eleemosynam. At alii cum La Croix *l. c. n.* 1427, melius dicunt simul habendam esse rationem dictaminis interni suadentis plus, vel minus, et ut dicit Lugo *loc. c. n.* 114, curandum esse, ut sit in quantitate proportionata ad finem implorandi Divinam opem.

Eleemosyna pro Jubilaeo lucrando sufficit, etiamsi detur per alium, v. gr. per famulum, amicum, et hujusmodi. *Communis, argum. cap. Qui facit* 73, *de Regul. Juris* in 6, ibi; *Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per se ipsum.* Si autem famulus, vel alius sibi commissam eleemosynam non daret, Homobon. Bonacina, Busemb. Gobat. Corduba, Leo, Rodriq. Sanctarell. *cap.* 7, *dub.* 1. Lugo *l. c. n.* 112. Viva *q.* 8, *art.* 6, *sub n.* 3, et alii dicunt probabilius, quod Dominus, seu committens dandam eleemosynam non lucraretur Jubilaeum, quia in tali casu non esset data eleemosyna, cum non esset sublevatus pauper; et non posita conditione requisita pro Jubilaeo lucrando, ut est ipsa eleemosyna, non acquiritur Jubilaeum. Lezana vero *verb. Jubilaeum* n. 14. Sa *verb. Indulgentia n.* 4. Pasqualig *qu.* 136. Vega, Dicastill. Alloza, et alii tenent, quod Dominus, seu committens dandam eleemosynam adhuc in tali casu lucraretur Jubilaeum, quia quantum est ex sua parte, jam dedit, et tradidit eleemosynam, quod probabile, et tutum censet etiam Gobat *loc. c. n.* 121, et alii. 42

Nomine pauperum, quibus pro lucrando Jubilaeo praebenda est eleemosyna, intelliguntur, nedum veri pauperes quibus ex obligatione naturali, aut voto, seu poenitentia tenetur quis succurrere, sed etiam, qui secundum suum statum, qualitatem, et conditionem non habent necessaria ad victum, et vestitum, et insuper illi, qui se fingunt pauperes, cum revera non sint, dummodo pro veris pauperibus credantur. Item loca pia, Monasteria Religiosorum, Hospitalia, et Ecclesiae, quae indigent luminaribus, ornamentis, aedificiis, et hujusmodi Gobat *loc. c. n.* 222. La Croix *l. c. n.* 1429. Bellegambe *qu.* 4. Diana, Sanchez, Lugo, Navarr., et alii passim. 43

44 Quoad tempus adimplendi opera praescripta, non omnes circa omnia conveniunt. Diana enim, Praepositus, Naldus, Layman, Bonacina, Palaus cum Gobat *in Quinario tract.* 3, *de Jubilaeo cap.* 11, *num.* 72. Navarr. Lezana, Rodriq. Bossius, et alii dicunt non opus esse, ut omnia opera praescripta adimpleantur, seu ponantur intra unam, et eamdem hebdomadam ex duabus, assignatis, sed posse adimpleri, seu poni partim in una, et partim in altera hebdomada v. g. in prima hebdomada jejunia, in secunda visitatio Ecclesiarum, Eleemosyna, Confessio, Communio etc. Et nituntur hoc probare ex verbis Bullae, quae non convincunt debere poni omnia opera praescripta, praeter tria jejunia, intra unam, et eamdem hebdomadam. Bulla enim Jubilaei haec verba solet habere: « Qui prima, vel secunda hebdomada Ecclesias visitaverint, ac feria quarta, sexta, et Sabbato alterius hebdomadae jejunaverint; pariterque Confessi, et Sanctissima Communione refecti fuerint, et eleemosyna etc. » Ex quibus verbis, dicunt ipsi, apparet, omnia opera, praeter jejunia, posse poni, seu adimpleri prima, vel secunda hebdomada. Henriquez autem *lib.* 7, *cap.* 11. Sanchez *lib.* 4, *cap.* 4. Felix Potestas *tom.* 1, *par.* 4, *n.* 3830. Sancetarell. *cap.* 7. *dub.* 1. Lugo *loc. cit. n.* 100. Reiffenstuel *Theol. Moral. tract.* 12, *dist.* 3, *num.* 114, *in fine*, Ugolinus, Faustus, Reginaldus cum Viva *de Jubilaeo qu.* 8, *art.* 2, *sub num* 3, et alii plures tenent probabilius, et tutius omnia opera praescripta ponenda, seu adimplenda esse intra unam, et eamdem hebdomadam. Et ratio est, quia ut recte observat Sapientissimus Viva, dum dicitur *Qui prima, vel secunda hebdomada*, ponuntur a Papa duo tempora, quibus lucrari possit Jubilaeum, positis, seu adimpletis operibus praescriptis, non vero statuitur unum tempus quindecim dierum, quo possint opera praescripta poni, seu adimpleri, hoc enim videtur operari particula *Vel*, aliter non diceretur: *Qui prima, vel secunda hebdomada*, sed diceretur: *Qui his quindecim diebus.* Ideo autem duae hebdomadae assignantur, ut qui nequit prima, possit Jubilaeum lucrari secunda non vero, ut possint opera dividi, qui dictio illa alternativa *Vel* tribuit actum cuilibet in solidum, ut notat Glossa in *cap. Cum plures, de Offic. delegati in* 6, et facit sensum disjunctivum explicatum. Haec ille. Et hanc sententiam vocat tutiorem ipsemet Gobat *loc. cit.* quamvis dixerit esse aliam probabiliorem; et sic etiam tutiorem vocant alii passim, et signanter Reiffenstuel *loc. cit.* dicens, quod si tutior, ac proin in praxi merito tenenda, et consulenda, et Felix Potestas *loc. c.* dicit absolute opera praescripta debere omnino intra unam, et eamdem septimanam impleri.

45 Confessio tamen, et Communio, quando in Bulla non requiritur expresse de tempore Jubilaei, sed conceditur Indulgentia *omnibus Confessis, et Sacra Communione refectis*, potest fieri uno, vel etiam duobus, aut tribus, seu etiam quatuor, et secundum aliquos etiam quinque, vel sex diebus ante primam Dominicam, dummodo lucraturus Jubilaeum perseveraverit in gratia usque ad diem lucrandi Jubilaeum; Vide *supra num.* 27, *et verb. Indulgentia art.* 3, *n.* 30, *et* 31, *et* 32, ubi citantur Doctores, et adducitur ratio. Requiritur enim, 46
et sufficit probabilius ad consequendam Indulgentiam Jubilaei, quod lucraturus sit in statu gratiae, saltem dum perficit, et ponit ultimum opus praescriptum. Lugo *tom.* 6, *disp.* 27, n. 83. Mastrius *Theol. Moral. disp.* 21, *num.* 61. Herincx *disp.* 4, *de satisfact. qu.* 11, *num.* 77. Reiffenstuel *tract.* 12, *dist.* 2, *q.* 3, *n.* 33, et *dist.* 3, *q.* 8, *n.* 104. Suarez *disp.* 52, *sect.* 5. Viva *de Jubilaeo quaest.* 6, *art.* 2, *num.* 4. Layman, Palaus, Bonacina, Bossius, et alii. Et Jubilaeum ad duas hebdoma- 47
das concessum potest probabiliter bis obtineri, si in utraque hebdomada repetantur opera praescripta; Vide *art. ant. num.* 15, ubi citantur Doctores, et adducitur ratio, quamvis tamen sit aeque probabilis etiam opposita sententia propter adducta *ib. n.* 26. Opera autem praescripta debent ita 48
integre adimpleri, ut si aliquod ipsorum, vel penitus, vel quoad partem notabilem omittatur, sive id fiat ex ignorantia, seu oblivione, sive ex negligentia, aut impotentia (seclusa commutatione in aliud opus pium a Confessario facta) non obtineatur quidquam de Indulgentia Jubilaei. S. Th. in 5, *dist.* 20, *q.* 3. Reiffenst. *cit. dist.* 3, *q.* 8, *num.* 105. Gobat *de Jubilaeo c.* 11, n. 61, et ipso teste, et alii communiter. Et ratio est, quia Jubilaeum conceditur a Papa sub conditione adimplendi omnia opera praescripta, vel aliquod aliud faciendi, in quod a Confessario aliqua ipsorum sint ex rationabili causa commutata; quando autem concessio facta est sub aliqua conditione, deficiente tali conditione concessio habetur pro non facta, *ex l. Peccatum*, ff. *Si certum petatur*; Conditionale enim, non impleta conditione, nihil ponit in esse, adeoque etc.

49 Tempus Jubilaei extraordinarii concessum ad duas hebdomadas comprehendit quindecim dies, idest tres Dominicas, et 12 dies feriales, si inchoetur a die Dominica, ut fieri solet. La Croix *lib.* 6, *part.* 2, *num.* 1397. Layman *lib.* 5, *tractat.* 8, *num.* 7, ubi testatur esse receptum more Germanicarum Ecclesiarum, ut quindecim dies permittantur; Totidem permittendos esse dicit P. Paulus Hispanus *part.* 4, *tract.* 24, *punct.* 12, §. 3, *num.* 3. Totidem Cotonius Italus *controvers. lib.* 2, *controv.* 12, *n.* 16, *et* 17. Felix Potestas *tom.* 1, *part.* 4, *num.* 3824, et alii plures, et Gobat in *Quinario tract.* 3, *cap. XI, sub n.* 63, *vers. Dixi tertio*, ubi testatur se non recordari fuisse minus, quam quindecim dies assignatos illis duarum hebdomadarum octodecim Jubilaeis, quibus fruitus est in diversis Episcopatibus; Quamvis ta- 50
men subjungat, nonnullos Episcopos expressisse opera praescripta esse perficienda intra quatuordecim dies. Quod si aliqui alii Episcopi id clare

exprimerent, et declararent tempus Jubilaei non extendi ultra quatuordecim dies, esset standum tali expressioni, et declarationi, nisi aliter constaret de mente Pontificis, quia Bulla Jubilaei non exprimit nisi duas hebdomadas, et hebdomada non
51 continet nisi septem dies. Licet enim Episcopi nequeant decurtare tale tempus, et illud arctare intra unam hebdomadam, ut recte dicit Gobat *l. c. n.* 63, ubi notat errasse quemdam Vicarium Generalem, qui determinavit pro universis unam solam hebdomadam; tamen alio non constante de mente Pontificis, si expresse declararet esse perficienda opera praescripta inter determinatos quatuordecim dies, esset standum tali declarationi, quia, quod tempus Jubilaei comprehendat 15, dies, ex verbis Bullae affirmari non potest, ut recte notat Layman *loc. cit.* sed ex benigna DD. interpretatione, accedente Ecclesiarum consuetudine, secundum quam Fideles tertia Dominica, quae est dies 15, ab inchoatione Jubilei, ad Sacramenta accedunt. Et Cardinalis de Lugo, aliique plures Hispani, et Itali, teste Gobat *loc. cit. vers. Dixi tertio,* dicunt esse peculiariter permissum, ut Confessio, et Communio peragantur tertia Dominica indicti Jubilaei.

52 Ordinarii possunt duas Jubilaei hebdomadas facere inchoari quocumque die septimanae prout occursus Festorum, aut alia ratio prudens suggesserit, dummodo tamen adsit tempus adimplendi Jejunium tribus praescriptis diebus intra unam et eamdem hebdomadam, ut requiri diximus *supra*
53 *num.* 31, *et* 44. Conveniens tamen, et expediens est, ut advertit Gobat *loc. cit. sub n.* 70, ita inchoare illas hebdomadas, ut tam prima, quam secunda incipiat a Festo, adeoque quartusdecimus, vel quintusdecimus dies Jubilaei desinat in Festo. Et Layman *loc. cit. n.* 7, dicit, quod, cum clarissime pateat, diem Dominicam, qua incipit Jubilaeum connumerandam esse inter dies, quibus Confessio, et Communio institui possit, ideo, ne eas dies excludatur, conveniens esse videtur, ut promulgatio Jubilaei fiat in Ecclesiis ante eam Do-
54 minicam. Ordinarii, aut Parochi mortaliter peccant, si absque pergravi causa ex negligentia diutius differant promulgationem, seu indictionem Jubilaei. Pontifices enim solent in virtute sanctae Obedientiae districte praecipere Episcopis. « Ut cum primum Jubilaei Litterarum transumpta, atque exempla etiam impressa acceperint; illa statim absque ulla mora, retardatione, vel impedimento . . . . publicent, vel publicari faciant ». Et Sixtus V. Const. 1, apud Cherubinum (ex cujus mente loqui videntur posteriores Pontifices) diserte imperat inchoari Jubilaeum prima, vel secunda hebdomada immediate post habitam notitiam Jubilaei, adeoque, cum deficiant in materia gravi, graviter peccant; Gobat *loc. cit. num.* 68. Pax Jordan. *Elucubration. volum.* 1, *lib* 5, *tit.* 16, *num.* 69, *et* 70, ubi dicit, ita statim debere Episcopum publicare facere Jubilaeum, ut non possit, neque occasione Messis, Vindemiarum, vel alterius cujuscumque occupationis, et impedimenti ad aliud tempus differre, etiamsi publica populorum commoditas aliud exposcens, obnixis precibus ad differendum requireretur, eo quod in Brevibus talium concessionum sequens clausola soleat apponi; « Qua propter tenore praesentium in virtute sanctae Obedientiae districte praecipimus, atque mandamus omnibus, et quibuscumque Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis etc. Ut cum primum Litterarum transumpta, aut exemplaria, etiam impressa acceperint, illa statim absque ulla mora, retardatione, vel impedimento per suas Ecclesias, et Dioeceses, Provincias, Civitates, Oppida, Terras, et Loca publicent, aut publicari faciant etc. », quae quidem verba, ut dicit ipse, sunt adeo praecisa, et geminata, ut nulla possit cadere dubitatio, quin talis fuerit Papae intentio, quod non differatur publicatio. Immo subjungit, quod ex illis 55
verbis: « Per suas Ecclesias, et Dioeceses, Provincias, Civitates, Oppida, Terras, et Loca », similiter manifeste apparet eodem tempore publicationem esse faciendam pro Civitate, et Dioecesi, non autem elapso tempore Civitatis, publicare pro Dioecesi; hoc enim directe censetur contra intentionem Papae verbis supradictis expressam. Caveant igitur omnes, ad quos spectat publicare, ne differant, neque separent Civitatem a Dioecesi quoad praefatam publicationem, alioquin non excusabuntur a mortali, quia Papa praecipit illis in virtute sanctae Obedientiae. Haec ille; Pellizarius tamen, et alii apud la Croix *loc. cit. nu.* 1397, putant posse ex rationabili causa prius in Urbe, postea in Dioecesi, aut etiam postea pro Monialibus, ut omnes possint successive, commode habere Extraordinarios Confessarios, praesertim ubi pauci reperiuntur.

Opera praescripta pro Jubilaeo lucrando possunt impleri, partim in uno loco, et partim in 56
alio, dummodo visitatio Ecclesiarum fiat in loco publicati Jubilaei; Lugo *cit. disp.* 17, *a num.* 123. Bellegambe *part.* 3, *sect.* 3, *q.* 6. Layman *lib.* 5, *cap.* 8, *num.* 11. Sannig *lib.* 5, *decret. tit. de poenit.*, *et remiss. cap.* 2, *num.* 16. Gobat *loc. cit. num.* 89. La Croix *loc. cit. num.* 1434. Diana *part.* 5, *tract.* 12, *resol.* 53. Castrop. Bonacina, et alii passim. Et ratio est, quia favor Jubilaei est personalis: ex cap. autem *Privilegium* 7, *de Regul. Juris in* 6. *Privilegium personale personam sequitur*, adeoque quocumque quis pergat, feret secum istum favorem, et jus utendi omnibus Jubilaei facultatibus. Tum quia Bulla Jubilaei non requirit, ut omnia opera impleantur in loco publicati Jubilaei, adeoque etc. Dicitur autem notanter *Dummodo* 57
visitatio Ecclesiarum fiat in loco publicati Jubilaei, quia cum visitatio debeat fieri illarum solarum Ecclesiarum, quas Ordinarius designavit, non potest fieri in alio loco, in quo nondum est promulgatum Jubilaeum, et consequenter nondum designatae

sunt Ecclesiae visitandae; Layman, Diana *loc. cit.* Lugo *loc. cit. num.* 127. Gobat *loc. cit. n.* 90.

58 Hinc colliges, quod, si quis in loco, ubi publicatum est Jubilaeum, visitaverit designatas Ecclesias, et inde iter arripuerit, poterit in itinere reliqua opera peragere; *Citati Doctores.* Nec tenetur ratione Jubilaei differre iter in aliud tempus; nam Bulla sine distinctione offert gratiam iter agentibus; Gobat *loc. cit. sub num.* 90, *in fine*, et alii

59 passim. Item, si quis iter faciens perveniat ad locum, in quo Jubilaeum celebratur, sive pervenerit illuc ante, sive primum post promulgationem, poterit ibi praestando opera praescripta lucrari Jubilaeum aeque, ac incolae, quia per praesentiam in illo loco statim acquirit jus. Et si ibi nequeat omnia opera praescripta implere, poterit, visitatis ibi designatis Ecclesiis, suum prosequi iter, et in itinere reliqua opera implere, et Jubilaeum lucrari; Lugo *loc. citat. num.* 126, et 127. Layman *loc. cit. num.* 11 Gobat *loc. cit. num.* 90, et alii.

60 Item, si quis ultimo die perveniat ad locum Jubilaei, potest petere, ut opera, quae facere non potest, sibi commutentur, et sic ibi lucrari Jubilaeum; Lugo *loc. cit. num.* 125 La Croix *loc. citat. num.* 1436. Bellegambe *part.* 2, *sect.* 5, *qu.* 5, et

61 alii. Item si quis post lucratum Jubilaeum in sua patria pergat ad alium locum, ubi celebratur Jubilaeum, poterit probabilius ibi iterum lucrari Jubilaeum, replicando ibi opera praescripta; Vide *artic. anteced. num.* 25, ubi citantur Doctores, et adducitur ratio; quamvis tamen, ut *ibi num.* 26, dictum fuit, sit vere probabilis etiam sententia

62 contraria. Item, si quis tempore publicati Jubilaei in sua patria, etiam ultimo die primae, vel secundae hebdomadae iter arripiat, nec in itinere impleat cetera opera praescripta, poterit reversus praestando opera praescripta Jubilaeum lucrari, quamvis Jubilaei tempus fuerit elapsum, quia Papa concedit navigantibus, et iter agentibus ut reversi habeant alias duas completas hebdomadas. Nec obstat, quod in sua patria, seu loco publicationis fuerit per totam primam hebdomadam, et quasi per totam secundam quia, cum Pontifex velit, quod unusquisque habeat duarum completarum hebdomadarum spatium, in quo cum quiete, et devotione possit se praeparare, et Jubilaeum lucrari, talis nec tunc habet hebdomadam completam ad quietem, et devotionem requisitam; Lugo *loc. cit. num.* 123. Gobat *loc. dit. n.* 90. Bellegambe *sect.* 2, *q.* 4. La Croix *loc. cit. n.* 1434, et alii, et faciunt dicta supra *n.* 38. Vide *ibi*.

Alia ad rem. Vide *verb. Indulgentia.*

APPENDIX.

In qua exponitur declaratio facta a Doctissimo Viro Ubaldo Giraldi a S. Cajetano Scholarum Piarum juxta Constitutiones editas a Benedicto XIV, pro anno Jubilaei 1750, quae quidem declaratio in variis paragraphis distincta exhibetur, pro ut ab Auctore exarata fuit.

§. I.

Della sospensione delle Indulgenze in tempo di Giubileo.

Durante l' Anno Santo, restano sospese tanto in Roma, quanto fuori, tutte le Indulgenze, si plenarie, che non plenarie anche perpetue. *Cum nos nuper* §. *Caeterum.*

Eccettuate le seguenti.

I. Quelle concedute in articulo mortis

II. Quelle, che possono concedere i Vescovi, ed altri Prelati Ordinarj de' luoghi, a tenore delle Lettere Apostoliche di Nostro Signore sotto li 5 Aprile 1747.

III. Quelle concedute in recitare l' Ave Maria, e solite preci al suono della campana la mattina, mezzo dì, e sera, o ginocchioni, o in piedi, secondo i tempi.

IV. Quelle di 7 anni, e 7 quarantene concedute a chi confessato, e communicato, o almeno contrito, con fermo proposito di confessarsi, visita la Chiesa, ove è esposto il Venerabile per l'Orazione delle Quaranta ore, ivi pregando secondo l' intenzione di S. Chiesa.

V. Quelle concedute a chi accompagna il Santissimo Viatico, ed a chi manda torce, o lumi da portarsi da altri in detta occasione.

VI. Quelle solite concedersi da' Legati, Nunzj della S. Sede, ed anche da' Vescovi nell' esercizio de' Pontificali, o nel dare la Benedizione, o in altra consueta forma.

VII. Quelle degli Altari privilegiati per i Defonti.

VIII. Quelle concedute direttamente per detti Defonti.

IX. Quelle concedute a' Vivi, con espressa facoltà di applicarle per essi Defonti, da valere però per detti soli Defonti.

X. Quelle tutte concedute a' Vivi, anche senza espressa facoltà di applicarle per i Defonti, da valere medesimamente per detti soli Defonti. *Cum nos nuper* §. *Itaque.*

§. II.

Della sospensione delle facoltà di assolvere da' casi, e censure riservate alla S. Sede, e contenute nella Bolla della Cena, di commutare Voti, e dispensare sopra l'Irregolarità, ed altri impedimenti.

Durante lo stesso Anno Santo, restano sospese (solamente però fuori di Roma) tutte le facoltà sopradette concedute a chiunque in qualunque maniera, occasione, o titolo, anche per causa d' Indulgenza. *Ibid.* §. *Caeteras. Convocati* §. 55. *et* 56. Lettera Circolare *n.* 32, *pag.* 42.

Eccettuate le seguenti.

I. Quelle de' Tribunali della S. Inquisizione, di Propaganda Fide, e degli Officiali, Missionarj, e Ministri deputati da essi Tribunali, o dalla S. Sede per estirpazione dell' Eresia, e particolarmente di assolvere dalla detta Eresia quei, che fanno abjura de'loro errori.

II. Quelle concedute dalla S. Penitenziaria ai Missionarj ne' luoghi, ed in occasione delle Missioni.

III. Quelle de' Vescovi, e di altri Pralati nelle loro rispettive Diocesi, circa il dispensare, ed assolvere i loro sudditi ne'casi occulti, anche riservati alla S. Sede, « prout ipsis a S. Tridentina Synodo, seu alias, etiam in publicis, a jure communi Ecclesiastico, et ab eadem Apostolica Sede pro certis personis, et casibus indultae, permissaeque dignoscuntur ».

IV. Quelle de' Superiori Regolari, delle quali sono in certo, e pacifico possesso rispetto però solamente a' loro sudditi Regolari, e non Secolari, tanto in Roma, quanto fuori. *Cum nos nuper* §. *Praeservatis.* Lettera Circolare *num.* 32, *pag.* 42.

§. III.

Delle Opere ingiunte alli Romani, e Forastieri abitanti in Roma.

I Fedeli dell' uno, e l' altro Sesso per acquistare l' Indulgenza plenaria, e godere degli Indulti ad essa annessi, durante l' Anno Santo, debbono adempire le seguenti quattro Opere ingiunte. *Peregrinantes* §. *Quo quidem.*

I. Se sono Abitanti di Roma, e suo distretto, intendendosi per i primi:

II. Quei ivi nati, e che vi abitano.

III. Quei venuti con animo di abitarvi la maggior parte dell' Anno.

IV. Quei, che vi stanno con qualche impiego, o per ritrovarvelo.

V. Quei, che vi vengono per altra causa, che per il Giubileo.

VI. Quei, che venutivi per tal fine, vi si trattengono più di sei mesi.

E per i secondi, cioè del Distretto, tutti gli Abitanti dentro le cinque miglia fuori delle porte, o nativi, o venutivi, come sopra. *Convocatis* §. 44. detta Lettera Circolare *num.* 72, *pag.* 92.

Debbono visitare, almeno una volta al giorno, quale può computarsi, o da una mezza notte all'altra, o dai Vesperi del giorno precedente fino a tutti i Vespertini crepuscoli del susseguente. *Peregrinantes* §. *Quo quidem.* per trenta giorni continui, o interpolati, le Basiliche di S. Pietro, di S. Paolo, di S. Giovanni in Laterano, e di Santa Maria Maggiore. Detto §. *Quo quidem. e tutte quattro in un istesso giorno,* computato, come sopra, e detta Visita deve esser fatta con intenzione di onorare Dio, e i suoi Santi, e vi si debbono esercitare atti di Religione. Detta Lettera Circolare *num.* 11, *pag.* 102.

E se sono Forastieri, cioè tutti gli altri non compresi sotto il nome di abitanti di Roma, e suo Distretto, almeno quindici de'suddetti giorni, medesimamente una volta al giorno tutte quattro. *Peregrinantes* §. *Quo quidem.*

Nè è necessario per l' acquisto della Indulgenza entrare, o uscire per le porte Sante. *Convocatis* §. 49.

Detti forastieri, se dopo intrapreso il viaggio a tal fine per Roma, o anche pervenutivi, o nel cammino, o nella stessa Città impediti da malatia, o da altra legittima causa, o sopragiunti da morte, non avessero compito, o nè pure cominciato detto numero di visite, possono godere della medesima Indulgenza, e remissione, come se effettivamente le avessero compito, purchè siansi confessati, e communicati. *Peregrinantes* §. *Et quoniam.*

In caso d' indulto di minorazione del numero delle visite pubblicato dopo essersi da taluno fatta qualcuna delle dette visite a se prescritte, cioè, o di 30, o di 15, respettivamente, può prevalersi delle visite fatte per compire il numero prescritto in detto Indulto, come ancora, se prima dell' Indulto avesse compito il numero in esso prescritto, purchè faccia almeno un' altra visita. *Convocatis* §. 50.

II. Debbono sì gli uni, che gli altri porgere a Dio in dette visite divote preghiere per l' Esaltazione della S. Chiesa, estirpazione dell' Eresie, concordia de' Principi Cattolici, salute, e pace di tutto il popolo Cristiano. *Peregrinantes* §. *Quo quidem.*

Quali preghiere non vengono determinate nè in qualità, nè in durazione: non debbono però esser sì brevi, che denotino poco affetto agli esercizj spirituali. *Ib. dicto* §. *Quo quidem.* Lett. Circolare *num.* 83, *pag.* 114.

Nè è necessario, che sia Orazione mentale bastando la vocale, e facendosi la mentale, vi si deve aggiungere qualche orazione vocale. *Convocatis* §. 51.

Quantunque non sia necessario per l' acquisto della Indulgenza essere in grazia, o premettere la

Confessione Sagramentale a dette visite, bastando, che l' ultima opera sia fatta in grazia: nulladimeno, acciocchè queste siano meritorie, è molto commendabile, che sian fatte, o dopo una fruttuosa Confessione, o dopo un atto di Contrizione. *Convocatis* §. 45. Lettera Circolare *n.* 75, *e* 76, *pag.* 98, *a* 102.

III. Debbono fare la Confessione Sagramentale de' loro peccati realmente, e non in *voto*, quantunque non fossero rei, che di peccati veniali. *Convocatis* §. 46. Lettera Circolare *num.* 7, *pag.* 11.

Quale dovranno ripetere prima dell'ultima opera ingiunta nel solo caso, che dopo fatte alcune di dette visite in istato di grazia, ricadano in peccato mortale, senza obbligo di ripetere le già fatte. *Convocatis* §. 47.

IV. Debbono fare la Santa Communione Sagramentale insieme, e spirituale, cioè non Sacrilega, non essendo sufficiente la sola spirituale. *Peregrinantes* §. *Quo quidem. Convocatis* §. 48. Lettera Circolare *num.* 2, *pag.* 7.

La mancanza della quale non impedisce l' acquisto della Indulgenza a' Fanciulli, che per ragione di età ne sono incapaci, potendosi dal Confessore commutare in altra opera pia. Se poi se ne fossero resi capaci dentro il decorso dell' Anno Santo, in tal caso sarebbero a questa tenuti. *Convocatis* §. 48.

Come nettampoco impedisce a partecipare dei favori del Giubileo, cioè dell' assoluzione da' peccati riservati, e censure, commutazione di voti, e dispense ottenute, la mancanza delle visite, e Communione a quei, che essendosi già confessati con serio animo di adempire dette opere, e poi pentiti, non l' adempiano, benchè pecchino mortalmente. *Ibid.* §. 54. Lettera Circolare *num.* 86, *pag.* 120.

Del qual peccato sono anche rei tutti quelli, che senza licenza de' loro rispettivi Superiori vengono a Roma per l' acquisto del Giubileo, come sono li Vescovi, Parochi, Religiosi, Mogli ed anche i Mariti, se vi vengono con grave incomodo delle Mogli; i quali però, ciò non ostante, possono partecipare della Indulgenza, e suddetti favori, se giuntivi, si confessano anche di questo peccato. *Ibid. num.* 68, *pag.* 87, 88.

Queste quattro opere ingiunte, possono reiterarsi quante volte ad ognuno piacerà, tanto prima, quanto dopo qualche indulto di minorazione di visite, che sopravenisse; ad effetto però di conseguire la sola Indulgenza, e non di partecipare de' favori ad essa annessi. Onde se dopo essere stato partecipe la prima volta di detti favori è di nuovo incorso nelli casi riservati, e censure, o ha bisogno di nuove commutazioni, e dispense, non ne può più essere assoluto, commutato, e dispensato. *Convocatis* §. 52. Lettera Circolare *num.* 84, *pag.* 117.

§. IV.

Delle Monache, Oblate, ed altre Persone dell' uno e l' altro sesso dimoranti sì in Roma, che fuori, alle quali può commutarsi in altre opere pie la visita delle quattro Basiliche. Le dimoranti sì in Roma, che fuori, sono le seguenti.

I. Tutte le Monache professe di perpetua Clausura soggette sì agli Ordinarj de' Luoghi, e Superiori Regulari, che immediatamente alla S. Sede, le Novizie, o altre Donne secolari loro coabitanti, colla debita licenza, o per educazione, o per altra causa.

II. Le Monache parimente professe, che qualche volta escono dalla Clausura per questuare.

III. Le Oblate approvate dalla S. Sede, che vivono in Comunità, benchè senza Clausura, loro Novizie, Educande, ed altre seco coabitanti.

IV. Le Terziarie, che vivono in Comunità, benchè senza Clausura, nè approvate dalla S. Sede, loro Novizie, Educande, ed altre seco loro coabitanti.

V. Le Zitelle, e Donne dimoranti ne' Conservatorj, benchè non comprese nel numero delle fin qui nominate, e benchè senza Clausura. *Paterna Charitas* §. *Ut autem.*

VI. Li Carcerati per cause civili, e criminali de' Tribunali sì Ecclesiastici, che Laici, non però della S. Inquisizione.

VII. Li Regolari ritenuti nelle Carceri Claustrali, o perchè non sono terminate le loro cause, o perchè non è compito il tempo della pena impostagli.

VIII. Li confinati per precetto di qualunque Superiore in qualche luogo, o Città in vece di Carcere, Custodia, esilio, o rilegazione. *Paterna Charitas* §. *Ad eos.*

IX. Gli Anacoreti, ed Eremiti, non però quei di niuna clausura, o vivano, o no collegialmente, benchè sotto il governo degli Ordinarî, e con proprie Regole, ma quei, che vivono separatamente uno dall' altro in continua clausura, e solitudine, benchè non totalmente perpetua, e benchè siano d' Instituto Monastico, o Ordine Regolare, come alcuni Cisterciensi, Certosini, ed Eremiti di S. Romualdo. *Ibid.* §. *Item Anachoretas.*

Le persone dimoranti fuori di Roma solamente sono le seguenti.

I. Li condannati in Galera, o altrove *ad opus*, ed a quello addetti. *Ibid.* §. *Ad eos.*

II. Li Schiavi, e Prigionieri di Guerra.

III. Gl'Infermi tanto Laici, che Ecclesiastici, sì secolari, che Regolari, di qualunque Ordine, li quali, secondo il giudizio del medico, non potendo sì presto liberarsi dall' infermità, non sono in istato di venire a Roma dentro il decorso dell'Anno Santo, o anche guariti, non potrebbero fare il viag-

gio senza grave incomodo, e pericolo di ricaduta.

IV. I Malsani abitualmente, se intraprendendo il viaggio, potessero facilmente infermarsi, o soggiacere a qualche grave corporale incomodo.

V. Li Vecchi sopra gli anni settanta. *Paterna Charitas*. §. *Denique*.

Eccettuate le Monache, Oblate, Terziarie di Roma, qualunque esse siano, Novizie, Zitelle, ed altre Donne dimoranti con le dovute licenze tanto ne'Monasterj delle medesime, quanto ne'Conservatorj, e Communità.

Come pure li Carcerati nelle prigioni di Roma.

Alle quali persone tutte può commutarsi la visita delle quattro Basiliche in altre opere pie dal solo Eminentissimo, e Reverendissimo Sig. Cardinale Vicario, o suo Vicegerente, o per se stesso, o per mezzo de'Confessori, secondo lo stato, condizione, e possibilità di ognuna, e circostanze del luogo, o tempo.

A tutti gli altri sopra enunziati può farsi tale commutazione dai loro respettivi Ordinarj, e Superiori, sì secolari, che Regolari.

Ancorchè rispetto agli Ordinarj de' luoghi alcuni delli sopraddetti fossero esenti dalla loro giurisdizione, comecchè persone Secolari, e Regolari dimoranti fuori de'Chiostri colle debite licenze. *Paterna Charitas* §. *Nos enim*.

§. V.

Delle opere ingiunte a tutte le suddette Persone.

Queste sono le istesse, che debbono adempire gli abitanti di Roma, e suo Distretto, come anche li Forastieri venuti a Roma, cioè Orazione, Confessione Sagramentale, e Communione, eccettuata la visita delle quattro Basiliche, in luogo della quale dovranno adempire le opere di pietà, che gli saranno ingiunte, come sopra.

Quali adempite, conseguiranno pienissima Indulgenza, Giubileo, e remissione di tutti i loro peccati, e saranno partecipi de'favori, e Indulti, che si diranno appresso, come se personalmente avessero visitate le quattro Basiliche di Roma.

Anche nel caso, che cominciato l'adempimento delle suddette opere, fossero prevenute dalla morte.

E con facoltà di acquistare la sola Indulgenza, anche la seconda volta, se dentro il decorso dell'Anno Santo reciteteranno tutte le dette opere ingiunte. *Paterna Charitas* §. *Itaque*.

È qui da notarsi, che alle Monache, Oblate, Zitelle, ed altre donne dimoranti ne' Monasteri, e Conservatori di Roma è stata surrogata dall' Eminentissimo e Reverendissimo Vicario, in luogo della visita delle quattro Basiliche, la visita della Cappella interiore delli medesimi Monasteri, e Conservatorj, e di altri tre Altari, eretti, o da erigersi dentro i detti luoghi, in modo, che uno sia separato dall' altro, per trenta giorni continui, o interpolati, come sopra, ogni giorno tutti quattro,

E se alcune di esse saranno inferme, e che perciò staranno in letto, e non potranno uscire dalle loro camere, dovranno adempire in luogo di dette visite, quanto loro sarà imposto dal prudente Confessore. Notificazione dell'Eminentissimo e Reverendissimo Vicario sotto li 3 Gennaro 1750.

§. VI.

Delle diversità de' Confessori. Questi si riducono a cinque Classi.

De' Penitenzieri ordinarj, e straordinarj delle quattro Basiliche, e di altre Chiese deputati, e da deputarsi dall' Eminentissimo e Reverendissimo Sig. Cardinale Maggior Penitenziere. *Convocatis* §. 3.

II. De' deputati, e da deputarsi dall'Eminentissimo, e Reverendissimo Sig. Cardin. Vicario, *Convocatis* §. 35, che sono li già da lui approvati, e da approvarsi *ad annum* sì Secolari, che Regolari. Notificazione dell' Emin. e Reverendiss. Vicario sotto li 19 Decembre 1749.

III. De' Regolari già approvati, e da approvarsi, come sopra, dal detto Eminentissimo Vicario, o suo Vicegerente, e de' Deputati da' Superiori Regolari per udire solamente le Confessioni dei medesimi loro Regolari. *Convocatis* §. 41.

IV. Di quelli da eleggersi per una sola volta dalle Monache professe, e loro Novizie, tanto in Roma, che fuori, quali possono essere i soli Confessori sì Secolari, che Regolari di qualunque Ordine, già approvati dagli Ordinarj de'luoghi per udire le Confessioni delle Monache. *Paterna Charitas* §. *Eisdem*.

V Di quelli da eleggersi medesimamente per una sola volta da tutte le altre persone nominate di sopra al §. 4, quali possono essere li soli Confessori sì Secolari, che Regolari di qualunque Ordine, approvati da loro respettivi Ordinarj per udire le Confessioni de' Secolari. *Ibid.*

Le facoltà de' suddetti Confessori si riducono a tre classi.

I. Di assolvere da' casi riservati, e censure.

II. Di commutare voti semplici.

III. Di dispensare sopra alcuni impedimenti. Non però competono tutte a tutti.

§. VII.

Alli Penitenzieri delle quattro Basiliche, e delle altre Chiese competono le seguenti facoltà, quanto all' assoluzione da' peccati riservati, e censure.

I. Di assolvere qualunque penitente, anche Regolare, benchè a questo dalla propria Costituzione, o decreto, o precetto Papale sia vietato di confessarsi con esteri, da qualunque peccato grave, ed enorme eccesso, anche riservato alla S. Sede, e da qualunque scommunica, ed altre Ecclesiastiche

censure in qualunque maniera medesimamente riservate al Papa, ed alla S. Sede, e fulminate da' Sacri Canoni, benchè contenute nella Bolla della Cena, ed anche dall'Eresia formale esternata, fatta però prima dal penitente in atto della confessione la secreta abjura, e purchè non abbia il complice, e se ha complice, o complici, purchè questi abitino in luogo, ove l'Eresia domina impunemente. *Convocatis* §. 4, *et* 5.

« In absolvendis Regularibus a suo Ordine Apostatis, et fugitivis servent modum in sua tabella praescriptum. *Ibid.* §. 31 ».

Quale modo nel num. 10, della detta tabella è espresso con queste parole.

« Apostatis ab Ordinibus, seu Religionibus approbatis, nisi post reditum ad Religionem, aut saltem post reassumptum habitum Regularem cum firmo proposito, et brevi termino ad se praesentandum intra Claustra Superioribus suae Religionis, aut nisi Ultramontani sint, aut longe distent, vel propter inopiam, vel aliud grave impedimentum statim nequeant reassumere habitum, assignari debebit congruum tempus, et absolvi ad reincidentiam, et durante termino, ipsis prohibeatur exercitium suorum Ordinum, si sint Sacerdotes, et in sacris constituti ».

Ed in assolverli « a censuris ob suam violatam clausuram per mulierum introductionem ad malum finem, ita absolvant, ut super inhabilitate per hoc contracta ad dignitates, et Officia sui Ordinis consequenda, nullatenus cum eisdem dispensent ». *Convocatis* §. 29.

Non possono però assolvere dalle censure occulte quei, che non hanno soddisfatta la Parte lesa, cioè chi ha sofferto il danno, e non il Giudice. Lettera Circolare n. 66, pag. 84. *Convocatis* §. 27, e non potendo per allora soddisfarla, se non promettono con giuramento di soddisfarla quanto prima. *Ibid.*

Ed in assolvere « Violantes Clausuram Monialium ad malum finem in casibus etiam occultis, imponant prohibitionem accedendi in posterum ad quaevis Monasteria, et Ecclesias Monialium, monendo Poenitentes hujusmodi, ita ipsos absolvi a censuris ob relatam violationem incursis, ut si impositam istam prohibitionem non servaverint, relabantur eo ipso in easdem censuras ». *Ibid.* §. 28.

Nettampoco quei, che hanno libri prohibiti particolarmente di Autori contenuti nella Bolla della Cena, se prima non hanno consegnati segretamente all' Inquisitore, o Ordinario detti libri, e non potendo allora, se non promettono di consegnarli quanto prima. *Ibid.* §. 30.

II. Di assolvere da tutte le suddette censure, benchè pubblicate, dedotte, nominatamente dichiarate, e denunciate *in Partibus* dagli Ordinarj de' Luoghi, o da qualunque Giudice. *Ibid.* §. 5.

Con che però il Penitente dopo l' assoluzione debba presentare alla S. Penitenziaria la supplica con suo nome, cognome, Diocesi, e narrative del fatto, per cui è incorso in detta censura, o censure, con la fede del Penitenziere di averlo assoluto, acciocchè possa da quel Tribunale riportare il Breve *in forma Missi, vel Remissi absoluti*, secondo il di lui stile. *Ibid.*

III. Di assolvere dalle censure *ab homine*, o da qualunque Giudice *in Partibus* nominatamente fulminate, ad effetto però solamente di conseguire il Giubileo dell' Anno Santo, in tal maniera, che il Penitente resti dopo legato dalla medesima censura, e sia tenuto ubbidire al Giudice della sentenza, e farsi da esso assolvere, nè a tal Penitente si deve far fede di essersi confessato, ed assoluto. *Ibid.* §. 6.

Avvertano però, che non ostanti le suddette amplissime facoltà, non possono assolvere da alcuni peccati, e censure, dalle quali nè pure può assolvere, anche nel solo foro della coscienza, lo stesso Eminentissimo Maggiore Penitenziere, secondo l' espressa mente della fel. mem. di Benedetto XIV, dichiarata nella sua Costituzione: *Pastor bonus in ordine* la 95, e sua Lettera Circolare num. 39, pag. 52.

E sono le seguenti.

« I. Principes porro, et alios jus Imperii, etiam vicario nomine habentes, ac Dominia, et Respublicas, seu Personas illorum, et illarum administrationem habentes, vel habere solitas, necnon Episcopos, et alios Superiores Praelatos in casibus publicis, qui in praefatis Litteris die Coenae Domini legi consuetis, continentur, etiamsi Romanus Pontifex propter infirmitatem, vel aliam causam ita fuisset impeditus, ut celeriter consuli non posset. *Pastor bonus* §. 11.

« II. Minusque possit, etiam in foro conscientiae tantum absolvere, vel absolvi mandare S. R. E. Card. aut alios cujuscumque qualitatis. status, gradus, conditionis, dignitatis, et praeeminentiae fuerint, qui, vivente Romano Pontifice, de alio quopiam in ejus locum, post ipsius mortem eligendo, vel excludendo tractaverint, suffragia inierint, ambitusve, aut pactiones fecerint ». *Ibid.* §. 12.

« III. Vel, Sede Apostolica vacante, in censuras, seu poenas in Litteris fel. record. Gregorii Papae XV, et Urbani VIII, etc. super electione Romani Pontificis pro tempore facienda etc. contentas, quomodolibet inciderint. *Ibidem.*

« IV. Nec pariter possit, etiam in occultis, etiam in foro conscientiae tantum, eos cujuscumque qualitatis etc. absolvere etc. qui Astrologia judiciaria, vel per se, vel per alios de statu Reipublicae Christianae, sive de vita, aut morte Romani Pontificis pro tempore existentis inquirentes ejusdem Urbani VIII. Pont. Max. Litteris etc. contra praedicta perpetrantes editis contravenerint ». *Ibid.* §. 13.

« V. Nec similiter valeant in casibus publicis, etiam in judicium non deductis, violatae Immu-

nitatis, seu libertatis Ecclesiasticae ullatenus absolvere ». *Ibid.* §. 14.

« VI. Accipientes munera a Regularibus, exceptis rerum medicinalium, seu devotionis muneribus, ultra valorem decem scutorum monetae etc. non absolvat, nisi facta restitutione, vel si eam de praesenti nequeant adimplere, cum obligatione eamdem, quam primum poterint, faciendi ». Questa restituzione deve farsi alla Religione, o Convento, a cui spetta di ragione. *Pastor bonus* §. 26.

§. VIII.

Quanto alla commutazione de' Voti gli competono le facoltà.

Di commutare, dispensando, in altre Opere pie tutti i Voti semplici, benchè giurati, e riservati alla S. Sede. *Convocatis* §. 8.

Alla quale sono riservati i soli cinque seguenti.

I. Di entrare in Religione.
II. Di perpetua continenza.
III. Di Pellegrinaggio a Gerusalemme.
IV. Al Santuario di S. Giacomo in Galizia.
V. Ed a Roma, non già alla S. Casa di Loreto, come alcuni hanno opinato. Lettera Circolare *n.* 42, *pag.* 55.

Con queste limitazioni però.

I. Che circa « Votum perpetuae castitatis nonnisi mulieribus ita commutare possint ob periculum incontinentiae, vel ob timorem pudicitiae, et quidem tantummodo ad effectum nubendi, easdem monendo, facturas contra idem Votum, si extra usum matrimonialem delinquant, et remansuras eodem prorsus, ac antea Voto castitatis obstrictas, si marito supervixerint ». *Ibid.* §. 9.

II. Che circa « Votum Religionis eisdem tantum mulieribus commutare dispensando possint ad effectum nubendi, si alterutra supradicta causa intercesserit, ad effectum vero vitam tantum caelibem in saeculo ducendi, si vel dote sufficiente ad ingrediendam Religionem careant, vel Religionis onera sufferre posse rationabiliter diffidant ». *Ibid.* §. 10.

III. Che circa li Voti penali, o preservativi dal peccato possono commutarli nel solo caso, che militi qualche circostanza, per cui potessero giudicare più proficua la commutazione a rimuovere il peccato. *Ibid.* §. 32.

IV. Che nei Voti di perseveranza, o altri fatti in qualche Congregazione, o Comunità, o negli obligatorj accettati dal Terzo, non possono servirsi di veruna commutazione. *Ibid.*

Per Regola nella commutazione di qualunque de'suddetti Voti, è da notarsi, che il Sommo Pontefice in concedere tale facoltà, ha aggiunta alla parola *Commutare*, l' altra *Dispensando*, perchè esigendo la sola Commutazione la Surrogazione in una materia maggiore, o almeno uguale, detta Commutazione mista colla dispensa è capace di qualche moderata disuguaglianza fra la materia del Voto, e la materia surrogata. Lettera Circolare *num.* 45, *pag.* 58.

§. IX.

Quanto alle dispense dagli Impedimenti gli competono le facoltà seguenti.

I. Di dispensare dalla sola Irregolarità occulta, contratta unicamente per violazione di censure, tanto gli costituiti negli Ordini Sagri, quanto minori, benchè questi non espressi nella Costituzione *Convocatis* §. 12, ma poi dichiarati nella Lettera circolare. *Convocatis* §. 12, Lettera Circolare *pag.* 50, *num.* 66.

« II. Cum illis, qui scienter, vel ignoranter cum impedimento Secundi, et Tertii, vel Tertii solius, aut Tertii, et Quarti, vel solius Quarti gradus Consanguinitatis, vel Affinitatis, etiam ex copula licita provenientis, Matrimonium jam contraxerunt, dummodo hujusmodi impedimentum occultum remaneat, dispensare pro foro tantum conscientiae possint, ad remanendum in Matrimonio ». *Convocatis* §. 13.

« III. Cum illis, qui a Dataria Apostolica dispensationem obtinuerunt super aliquo impedimento publico, quod tamen non sit Primus, et Secundus, vel Secundus tantum gradus Consanguinitatis, vel Affinitatis ex copula licita provenientis, et pro verecundia copulam inter eos secutam in eadem Dataria tacuerunt (dummodo nullitas praedictae dispensationis ex hujusmodi reticentia proveniens occulta sit) dispensare pro foro tantum conscientiae valeant, tam ad remanendum in Matrimonio jam contracto, quam ad illud contrahendum, si nondum sit contractum ». *Ibid.* §. 14.

« IV. Dispensare item pro foro tantum conscientiae valeant super impedimento occulto, tam Primi et Secundi, quam Primi tantum, aut Secundi tantum gradus Affinitatis, ex copula illicita provenientis, tam in Matrimonio contracto, quam in contrahendo ». *Ibid.* §. 15.

« V. Dispensare similiter pro eodem foro, tam de contracto, quam de contrahendo possint super occulto impedimento criminis, neutro tamen machinante; idest quando solum concurrant adulterium, et fides data de Matrimonio contrahendo post conjugis mortem. *Ibid.* §. 16.

« VI. In praedictis Matrimonialium Dispensationum casibus, possint etiam quandocumque opus fuerit, pro foro conscientiae legitimare prolem, non tamen ex adulterio susceptam ». *Ibid.* §. 17.

« VII. Dispensare ad petendum debitum possint in casu Affinitatis incestuosae Matrimonio supervenientis ». *Convocatis* §. 18.

« VIII. Ad petendum pariter debitum, illis, qui voto simplici castitatis obstricti, Matrimonium contraxerunt, dispensare valeant; illos monendo, facturos contra id votum, si extra usum Matrimonialem delinquant, ac remansuros eodem prorsus, ac antea, voto obstrictos, si Conjugi supervixerint ». *Ibid.* §. 19.

§. X.

Quanto alle dispense dalle Opere ingiunte gli competono le facoltà.

I. Di dispensare li Forastieri dalle 15 Visite delle quattro Basiliche, con ridurle almeno a tre, se a causa di povertà, o altro urgente motivo non possono trattenersi in Roma, ed anche di commutare le prescritte visite in altre opere pie ad arbitrio prudente degli stessi Penitenzieri. *Ibid.* §. 20.

II. Di dispensare gli abitanti di Roma, e suo distretto dalle 30 visite commutandole in altre opere pie, se impediti da malattia, o altra legittima causa non possono farle, supponendo però (per non aggravar la propria coscienza) che tanto per questi, quanto per i Forastieri, vi sia qualche motivo ragionevole per la dispensa. *Ibid.* §. 21.

Avvertano però tanto essi Penitenzieri, quanto qualunque altro de' sopranominati Confessori.

I. Che le opere pie da surrogarsi in luogo delle visite, non siano quelle, che il penitente è per altro titolo obbligato di adempire. Lettera Circolare *num.* 53, *pag.* 69.

II. Che non possono dispensare veruna delle altre opere ingiunte, cioè Confessione, Comunione, e Orazione, che possono separarsi dalle suddette visite. *Ibid. num.* 53 *pag.* 67.

III. Che si possono servire di tutte le suddette facoltà con quei penitenti solamente, che hanno sincero, e serio animo di conseguire il Giubileo. *Convocatis* §. 24, e che si confessano a questo fine.

IV. Che debbono servirsene da per se stessi, e non per intermedia persona, nel solo foro della coscienza, e nel solo atto della Sagramentale Confessione, e nelle Basiliche, e Chiese respettivamente loro destinate, purchè non si tratti d' infermi. *Ibid.* §. 4 *et* 25.

Eccettuati, quanto all' udire le Confessioni in Chiesa, li Confessori Regolari destinati per le Confessioni de' loro Religiosi, le quali possono udire dentro i proprj Conventi, e Case. *Ibid.* §. 41.

V. Che non debbono, nè possono tralasciar d' imporre la salutare penitenza col pretesto, che il penitente è disposto a prendere l' Indulgenza, dal che poi nasce l' obbligo del penitente di doverla adempire. *Ibid.* §. 26. Lettera Circolare *num.* 65, *pag.* 83.

Per regolamento della quale penitenza dovranno leggere quanto circa essa s' insinua dal S. Concilio di Trento. *Sess.* 14, *cap.* 8, *de Poenit.*

VI. Che non ostanti le suddette amplissime facoltà: « Nulli penitus Confessario dari in praesenti Jubilaeo, aut in quovis alio facultatem absolvendi complicem in quolibet inhonesto contra sextum praeceptum peccato. *Convocatis* §. 23, *a tenore della Costituzione di nostro Signore. Constit.* 20, *Sacramentum Poenitentiae* §. *Demum sotto il* 1. *Giugno* 1741, prohibemus ne aliquis eorum extra casum extremae necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, et deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personae complicis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi praeceptum commisso excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacumque auctoritate, et jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam adeo quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omnino sit, tamquam impertita a Sacerdote, qui jurisdictione, et facultate ad valide absolvendum necessaria privatus existat, quam ei per praesentes has nostras adimere intendimus: et nihilo minus, si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis poenam, a qua absolvendi potestatem nobis solis, nostrisque Successoribus dumtaxat reservamus, ipso facto incurrat. *E nella dichiarazione sopra la medesima Constituzione. Constitut.* 120. *Apostolici muneris* §. 3, *sotto li* 8. *Febbrajo* 1745. Porro, si casus urgentis qualitas, et concurrentes circumstantiae, quae vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendam constitutae in dicto articulo personae confessionem vocari, aut accedere sino gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat, tunc alium Sacerdotem perinde haberi, censerique posse, si revera abesset, atque deficeret: ac proinde in eorum statu non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem poenitenti ab eo quoque impertiri. Sciat autem complex ejusmodi Sacerdos, et serio animadvertat, fore se reipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus praedictam nostram Constitutionem inobedientiae, latisque in ea poenis obnoxium, si praedictae infamiae, aut scandali pericula sibi ultro ipse confingat, ubi non sunt: Immo intelligat, teneri se graviter hujusmodi pericula quantum in se erit, antevertere, vel removere, opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat illius confessionis, absque ullius infamia, vel scandalo audiendae. Ita enim ipsum teneri vigore memoratae nostrae Constitut. declaramus, et nunc quoque ita ipsi faciendum esse districte mandamus, et praecipimus ».

§. XI.

Alli Confessori deputati, e da deputarsi dall' Eminentissimo, e Reverendissimo Vicario competono le facoltà. Quanto alla assoluzione da' casi riservati, e Censure.

I. Di assolvere i loro penitenti (non però Regolari) da qualunque grave, ed enorme peccato, e da qualunque Censura, purchè sia occulta, fulminata da' Sacri Canoni, anche riservata al Papa e S. Sede, e contenuta nella Bolla della Cena, non però dall' Eresia formale esternata. *Convocatis* §. 36, *et* 37.

Avvertendo, che nell'assolvere *Fractores Clausurae Monialium ad malum finem*, e chi ha letto Libri proibiti, particolarmente di Autori contenuti nella Bolla della Cena, debbono osservare le medesime Regole, che i Penitenzieri, come sopra al §. 7.

Debbono inoltre avvertire, che in vigore delle suddette facoltà non possono assolvere da'casi, e Censure, benchè occulte, e molto meno pubbliche, riservate agli Ordinarj de' luoghi, se il penitente fosse venuto a Roma appostatamente, non a fine di conseguire il Giubileo, ma per esimersi dalla giurisdizione del suo Ordinario, per il motivo, che nelle suddette facoltà non viene fatta special menzione di questa, a tenore del Decreto della Sagra Congregazione del Concilio sotto li 16. Settembre 1649, e della Costituzione di Clemente X. *Constitut. Superna Magni Patris* §. 7, *sotto li* 20. *Maggio* 1670.

E per questo l'Eminentissimo Vicario nella sua Notificazione sotto li 19 Decembre 1749, in cui deputa i Confessori per l' Anno Santo, dà espressa facoltà ai medesimi, durante detto Anno, di assolvere nel foro della coscienza, tanto dal peccato, che dall' Interdetto a lui riservati, quei che in tempo debito non hanno adempito il Precetto Pasquale, come anche dalla scomunica incorsa per aver preso da altri, o respettivamente dato il bigliettino della Communione Pasquale, purchè il Reo non sia denunciato.

§. XII.

Quanto alla commutazione de' voti.

Possono commutare, dispensando, in altre opère pie qualunque voto semplice, anche giurato, ed anche riservato alla S. Sede, eccettuati li due di perpetua Castità, e d' Ingresso in Religione. *Convocatis* §. 37, ed eccettuati ancora i voti di Perseveranza, o altri soliti farsi in qualche Congregazione, o Communità, e gli Obligatorj accettati da un Terzo, come si è detto nel §. 8.

Dovendosi osservare le medesime regole nei voti penali, e preservativi dal peccato, e nella commutazione di qualunque altro voto, quali sono tenuti osservare li Penitenzieri, come nel suddetto §. 8.

§. XIII.

Quanto alle dispense.

Non gli competono altre facoltà, che di dispensare, e commutare le sole visite delle quattro Basiliche, nello stesso modo che competono a' Penitenzieri *Ibid.* §. 39, come nel §. 10, con tutte le altre osservazioni ivi notate.

§. XIV.

Alli Confessori Regolari, approvati dal Signor Cardinale Vicario, o suo Vicegerente, insieme deputati da' loro Superiori Regolari, per udire le sole Confessioni de' proprj loro Religiosi, come sopra al §. *VI.*

Competono le stesse facoltà, sì per l' assoluzione da'casi riservati, e Censure, che per la commutazione de' voti, e dispense delle visite, che competono ai Confessori sì Secolari, che Regolari deputati, e da deputarsi dall' Eminentissimo Vicario, da servirsene però solamente, colli Religiosi dello stesso loro Ordine dentro li proprj Conventi, e Case. *Ibid.* §. 41.

Ed inoltre possono dispensare i medesimi loro Religiosi costituiti in Ordini Sacri, e Minori dalla Irregolarità contratta per violazione di Censure, purchè sia occulta. *Ibid.* §. 42.

Non possono però senza speciale facoltà de'loro Prelati Regolari assolvere i loro Religiosi da' casi, e Censure riservate alli medesimi per la ragione detta nel §. XI.

Agl' altri Confessori approvati dal Signor Cardinal Vicario, sì Secolari, che Regolari, ma non *ad annum*, durante l' Anno Santo, nulla si dà, e nulla si leva. Lett. Circ. n. 89, p. 122.

Si avverte innoltre, che i Confessori Regolari per poter godere delle facoltà rispetto a' loro Religiosi, debbono essere non solamente deputati dai loro Superiori, ma insieme approvati dall' Eminentissimo Vicario, o suo Vicegerente.

§. XV.

Alli Cònfessori da eleggersi dalle Monache professe, e loro Novizie, competono le facoltà.

I. Di assolverle da qualunque peccato, e delitto, quantosivoglia grave, ed enorme, benchè riservato alla S. Sede, e contenuto nella Bolla della Cena. *Paterna Charitas* §. *Eisdem.*

II. Di commutargli, dispensando, qualunque voto semplice, anche giurato, fatto dopo la solenne Professione, quantunque il di lui adempimento sia compatibile con l' osservanza Regolare: *Ibid.* giacchè secondo l' opinione di S. Tommaso

2, 2, *q.* 88, *art.* 12, *ad* 1. *In* 4, *dist.* 38, *q.* 1, *art.* 4: *quaestiunc.* 4, *in corp.* colla comune, per la decretale di Alessandro III. *Cap. Scripturae* 4, *de Voto* gli altri voti fatti prima restano sciolti in virtù di essa Professione.

§. XVI.

Alli Confessori da eleggersi dalle altre persone nominate nel §. 4.

Competono le medesime facoltà, che a' Confessori da eleggersi dalle Monache Professe, circa l' assoluzione da' peccati riservati, e Censure; e circa la commutazione de' voti colle sole persone nominate del detto §. 4, a tutto il n. 5, non però riservati ai Sommo Pontefice, e S. Sede. *Paterna Charitas* §. *Eisdem.*

Avvertendo, che nè gli uni, nè gli altri Confessori fuori di Roma possono assolvere da' casi riservati ai loro respettivi Ordinarj, senza espressa facoltà de' medesimi, non intendendosi questa compresa nella generale concessione di assolvere da' casi riservati alla S. Sede, come si è detto nel §. XI, e perciò la fel. me. di Bened. XIV, esorta i detti Ordinarj ad esser facili in accordare tale facoltà. *Ibid.* §. *Caeterum.*

Ut porro qui extra Urbem sunt, sciant quas facultates Confessariis Catholici Orbis Benedictus XIV, tempore Jubilei indulserit, addendam duximus Pastoralem Epistolam Petri Aloysii Card. Carafa Albanensis Episcopi ad suae Dioeceseos Confessarios datam, ab eodem doctissimo *P. Ubaldo Giraldi a S. Cajetano* Shol, Piar. non inconcinne extensam.

PIER LUIGI

Per la Misericordia di Dio Vescovo d' Albano della S. R. C. Card. Carafa a' RR. Confessori Secolari, e Regolari della nostra Diocesi, salute e benedizione nel Signore.

Ricordevoli dell' avvertimento, che nello scorso Secolo lasciò scritto un dottissimo, e zelantissimo Vescovo, circa la premurosa cura, che debbono avere i Vescovi per l' esatta amministrazione del Sacramento della Penitenza: « Non solum debet » Episcopus Confessarios approbare, sed iterum eisdem monita, et instructiones tradere, quibus rite, decenter, ac ex tanti Sacramenti majestate congruenter administretur ». Pax Jordan. lib. 3, tit. 4, 144; ci siamo conosciuti obbligati per debito strettissimo del nostro Pastorale Ministero di promulgare questa Istruzione diretta alli Confessori della nostra Diocesi, sì Secolari, che Regolari, nella quale poniam loro sotto gl' occhi le varie, ed amplissime facoltà dalla paterna Apostolica liberalità di Nostro Signore benignamente ad essi concedute, nella estensione a tutti i Fedeli dimoranti fuori di Roma dell'universal Giubileo, da durare per mesi sei, già da noi publicato sotto questo stesso giorno, acciocchè possano bene intendere quali sieno, ed a quanto si stendano, per farne quell' uso, che sia e uniforme alla mente della Santità Sua, e proficuo alla salute spirituale de' loro penitenti.

§. I.

Della varietà de' Confessori.

Ma prima di esporre la varietà delle medesime facoltà, e spiegarne l' intelligenza, ed uso, siccome li Confessori, a' quali sono queste concedute, durante il detto semestre, sono di due specie.

Una di quegli, i quali possano, per una sola volta eleggersi dalle Monache, e loro Novizie.

L' altra, di quegli, i quali possono eleggersi da qualunque altra persona, sì Secolare, che Regolare.

Così stimiamo cosa necessaria parlare degli uni, e degli altri, perchè sappiasi, quali sieno gli eleggibili, quali nò.

Gli eleggibili dalle Monache, e loro Novizie, sono li soli da Noi approvati, o da approvarsi, sì Secolari, che Regolari, per udire le Confessioni delle Monache, non solamente di quel Monastero, del quale sono attuali Confessori, ma eziandio di qualunque Monastero esistente nella nostra Diocesi. *Constit. Bened. Deus* §. *Insuper.*

Gli eleggibili poi da tutte le altre persone, che non sono nè Monache, nè loro Novizie, sì laiche, come ecclesiastiche, secolari, e regolari di qualunque Ordine, Congregazione, ed Istituto, anche degne d' individua, e speciale menzione, e benchè rispetto alle persone regolari, fosse loro espressamente proibito da' proprj statuti, leggi, usi, e consuetudini, eziandio valevoli per giuramento, e conferma della Santa Sede, o Costituzioni Apostoliche, di confessarsi fuori della propria Religione, sono quelli soli, sì secolari, che regolari da Noi medesimamente approvati, o da approvarsi, per udire le confessioni de' secolari in qualunque luogo della nostra Diocesi. *Ibidem* §. *Insuper.*

E quì, per maggior quiete de' nostri Confessori, sì secolari, che regolari approvati per udire le Confessioni de' Secolari, dichiariamo, che quantunque sieno presentemente approvati con la restrizione, che non possano udire le confessioni, se non che in quel determinato luogo, o Chiesa da Noi loro assegnata, nulladimeno, durante questo semestre del Giubileo, possono udirle in qualunque luogo, o Chiesa della nostra Diocesi, usate però le dovute convenienze con li Rettori delle Chiese.

Benchè poi abbiamo di tutti i nostri Confessori quel concetto, e stima, che merita il loro sublime stato, e divino Ministero, non possiamo tuttavia omettere di richiamare alla loro memoria quello stesso, che gli ricorda Nostro Signore, cioè, che

non ostanti le amplissime facoltà da se concedute per una tale elezione, niuna delle sudd. persone può eleggersi per Confessore quello, con cui è complice di qualunque peccato contra il sesto precetto, per riceverne l' assoluzione, e nettampoco ha questi autorità di assolverla. *Const. Bened. Deus, §. Non intendimus.*

§. II.

Delle varie facoltà concedute a' Confessori.

Venendo ora alle facoltà concedute agli uni, e agli altri Confessori, quelle si riducono a quattro classi, nella enumerazione delle quali osserveremo l' ordine stesso tenuto da Nostro Signore nella citata Costituzione: *Benedictus Deus*, cioè:

Primo; Di dispensare le Visite agl' impotenti, e la comunione sacramentale alli fanciulli di essa incapaci.

II. Di assolvere da' casi riservati, e Censure.

III. Di commutare i voti semplici.

IV. Di dispensare sopra l' irregolarità contratta per violazione di Censure. *Constitut. Benedictus Deus.*

§. III.

Della facoltà di dispensar le visite, e comunione.

Quanto alla dispensa delle quindici visite alle quattro Chiese esistenti nella Città d' Albano, e da noi espresse nella pubblicazione del Giubileo, cioè di S. Pancrazio, nostra Cattedrale, di S. Maria della Rotonda, delle Grazie, della Stella, avendole già Noi dispensate in vigore della facoltà dataci da nostro Signore, *Ibid.* alle Monache, e loro Novizie, Oblate, Zitelle, ed altre Donne abitanti ne' Monasterj di clausura, o in altre religiose, e pie Case, e Comunità, con aver loro surrogata in luogo di esse, la visita da farsi a due Altari eretti, o da ergersi dentro tutti li detti luoghi, per quindici giorni continui, o interpolati, li Confessori potranno, come in ciò da Noi deputati, a tenore della concessione di Nostro Signore, *Ibid. §. Navigantes*, dispensare la visita a' detti due Altari a qualunque di esse persone, ora nominate, impedite, o per infermità, o per qualsivoglia altra causa, e commutare in altre opere di pietà, secondo la loro prudenza.

Questa stessa dispensa, e commutazione potranno fare i Confessori eliggibili da tutte le altre persone, o ritenute in carcere, o in schiavitù, o per qualunque causa impotenti a fare le quindici visite delle sopra enunciate quattro Chiese. *Ibid.*

Debbono però avvertire sì gli uni, che gl' altri Confessori, per non aggravare la propria coscienza, a servirsi di tale dispensa.

« Primo. Con quelli penitenti, che sieno veramente impediti, cioè, che l' impedimento, o fisico, o morale, non sia ideale, ed emendicato, ma fondato, e ragionevole *Constitut. Convocatis §. 21* come potranno agevolmente riconoscere nell' atto della loro sacramentale confessione, la quale dovranno sempre udire ne' consueti luoghi per questa destinati, purchè non si tratti d' Infermi ».

« Secondo. Che le opere pie da surrogarsi in luogo di esse visite, non possano esser quelle, le quali il penitente, è per altro titolo obbligato adempire, come già spiega la S. S. in occasione del Giubileo celebrato in Roma. *Lettera Circolare a' Penitenzieri etc. num. 53, pag. 69* ».

Potranno inoltre dispensare la Comunione sacramentale ai fanciulli, di essa incapaci, per ragione di età, e commutare in altre opere pie parimenti secondo la loro prudenza, purchè però anche questi realmente si confessino, affine di conseguire il Giubileo. *Const. Bened. Deus. §. Navigantes.*

E qui ancora dovranno riportarsi alla dichiarazione fatta da N. Signore nello scorso Anno Santo, concernente questa commutazione, cioè, che se detti fanciulli si potessero render capaci della prima Comunione dentro il decorso di questo semestre, sarebbero ad essa tenuti. *Constit. Convocatis §. 48.*

§. IV.

Della facoltà di assolvere da' casi riservati, e Censure.

Quanto all' assoluzione de' casi riservati, e Censure, compete agli uni, ed agli altri Confessori, per concessione di Nostro Signore, durante questo semestre, la facoltà di assolvere, per questa sola volta, nel foro solamente della coscienza, e nell' atto della sacramentale confessione, qualunque loro respettivo penitente, il quale però avrà sincero, e serio animo di conseguire il Giubileo, e si confesserà a questo fine, e con proposito di adempire le altre opere sopra ingiunte, da qualsivoglia peccato grave, ed enorme eccesso, anche alla Santità Sua, e Santa Sede, o a Noi riservato, e da qualunque scomunica, sospensione, ed altre ecclesiastiche sentenze, e Censure imposte per qualunque causa *a jure, vel ab homine*, riservate similmente al Sommo Pontefice, e S. Sede, ed a Noi, benchè contenute nella Bolla della Cena del Signore, o in qualunque modo riservate, in vigore di qualsivoglia altra Costituzione Apostolica, e fulminate da' sacri Canoni, con imporre loro la salutare penitenza, o altri obblighi, che di ragione loro si dovessero ingiungere. *Constit. Bened. Deus, §. Insuper.*

E riguardo alla penitenza avvertano, che non debbono, nè possono tralasciare d'imporla, col pretesto, che il penitente è disposto a prendere il Giubileo. *Constit. Convoc. §. 26*, e Lettera. Circ. *a' Penitenzieri num. 65.*

La suddetta facoltà però di assolvere non si stende ad assolvere.

« I. Quei, che non hanno sincero animo di conseguire il Giubileo con l' adempimento delle opere ingiunte, e che non si confessano a questo fine ». *Cost. Bened. Deus, §. Itaque, et § Insuper.*

« II. Quei, che sono complici col medesimo Confessore, in qualunque peccato, come già si è accennato ». *Const. Ben. Deus, §. Non intendimus.*

« III. Nè quelli, che sono incorsi nelle Censure per causa dell' Eresia formale estrinsecata, benchè occulta, perchè non espressa nella enunciata Costituzione di Nostro Signore, a tenore del Decreto della universale Inquisizione sotto li 15. Maggio 1656, approvato da Alessandro VII. ed anche della dichiarazione fatta dalla Santità Sua nello scorso Anno Santo. *Const. Convocatis, §.* 53.

« IV. Nè pur quelli, che da Nostro Signore, o S. Sede, o da Noi, o da qualunque altro Prelato, o Giudice Ecclesiastico sono stati notoriamente scomunicati, sospesi interdetti, o in altra maniera dichiarati di essere caduti nelle sentenze, e Censure, o pubblicamente denunciati, se fra il termine di detti sei mesi non avranno soddisfatte, e ove sarà bisogno, concordato con le Parti ». *Const. Bened. Deus, §. Non intendimus.*

« V. Molto meno potranno assolvere da quei peccati, e Censure, dalle quali neppure può assolvere, anche nel solo foro della coscienza, lo stesso Sig. Cardinale Maggior Penitenziere, a tenore della dichiarazione già fatta dalla Santità Sua per lo scorso Anno Santo. Lettera Circolare a' Penitenzieri n. 39, le quali i nostri Confessori vedranno espresse nei paragrafi della Costituzione di essa Santità Sua, che incomincia: *Pastor bonus*: riportati nel fine di questa nostra Istruzione ».

« VI. Finalmente, nettampoco quelli, che per loro intrinseca indisposizione non sono capaci del Sacramento della Penitenza, poichè le amplissime facoltà del Giubileo non saldano, nè suppliscono, come alcuni peccatori ignoranti falsamente credono, la mancanza del dolore de' peccati, e del vero proposito di emendarsi, che sono due delle parti essenzialissime di detto Sacramento ».

E quantunque sappiasi benissimo da'nostri Confessori quali sieno questi indisposti, tuttavia non vogliamo lasciare di qui nominarli anche Noi, almeno li più principali, e li più ovvii, e sono.

« I. Quei che si confessano senza dolore, e proposito ».

« II. Quei, che si trovano in occasione prossima valontaria, quale non hanno lasciata, e che possono, nè vogliono lasciare, o che danno simile occasione ad altri di peccare mortalmente, senza volerla togliere ».

« III. Quei, che hanno la consuetudine del peccato, senza speranza di emendazione ».

« IV. Quei, che natriscono odj, ed inimicizie, e non vogliono deporle, nè riconciliarsi coll' inimico ».

« V. Quei che ritengono ingiustamente la roba altrui, o hanno cagionati danni, e tolto la fama, e potendo non vogliono restituire, e disdirsi ».

§. V.

Della facoltà di commutare i voti.

Quanto alla commutazione de' voti, compete medesimamente agli uni, e agli altri Confessori la facoltà di commutare in altre opere pie, e salutari qualunque voto semplice, anche giurato, e riservato alla Santa Sede, *Cost. Bened. Deus, §. Insuper.* eccettuati però li seguenti.

« I. Li due voti di castità, ed ingresso in Religione ». *Detto §. Insuper.*

« II. I voti accettati dal Terzo, o ne' quali si tratta del pregiudizio di esso Terzo ». *Ivi.*

« III. I voti penali, che chiamansi preservativi dal peccato, fuorchè nel solo caso, in cui militi qualche circostanza, per la quale potessero giudicare egualmente proficua a raffrenare dal peccato la commutazione, che la materia del precedente voto ». *Detto §. Insuper.*

Per regola nella commutazione di qualunque de' suddetti voti, dovranno notare li Confessori, che non avendo la Santità Sua aggiunto alla parola: *commutare* l' altra: *dispensando*: la materia da surrogarsi, dev' essere almeno uguale, *Detto §. Insuper.* e Lett. Circol. a' Penitenzieri n. 45, e dovranno servirsi di questa facoltà nell' atto della sacramentale confessione, e per una sola volta, con quei solamente, i quali hanno sincero, e serio animo di conseguire il Giubileo, e si confessano a questo fine, come si è detto di sopra.

§. VI.

Della facoltà di dispensare sopra l' Irregolarità.

Quanto finalmente alla dispensa dall' Irregolarità, compete alli Confessori, che si eleggeranno, come sopra, i penitenti constituiti negli Ordini sacri facoltà di dispensare nell'atto medesimamente della sacramentale confessione, e per una solvolta questi stessi, ancorchè sieno regolari, dalla sola irregolarità occulta, contratta unicamente per violazione di censure, ad effetto di potere esercitare gli Ordini già ricevuti, ed essere promossi agli altri superiori. *Const. Bened. Deus, §. Insuper,* se però avranno ancor essi sincero, e serio animo di conseguire il Giubileo, e si confesseranno a questo fine.

E qui, perchè non nasca ne' nostri Confessori dubbio circa questa dispensa, con quelli, che sono costituiti solamente negli Ordini minori, se possono, o nò, servirsene con i medesimi, perchè non nominati nella Costituzione: *Benedictus Deus*: gli rimettiamo alla dichiarazione fatta su questo punto dalla Santità Sua nello scorso Anno Santo, con riportare le medesime sue parole « E benchè

» ivi, cioè nella Costituzione: *Convocatis*: non » sieno nominati, che i Sacerdoti, ed i costituiti » negli Ordini sacri, ciascheduno però può abba» stanza conoscere, che se concesso il più, s' in» tende concesso il meno, non resta vietato a' Pe» nitenzieri, a cui si dà l' autorità di dispensare » sopra l'Irregolarità contratta *ob violationem Cen» surarum* co'Sacerdoti, o costituiti negli Ordini » sacri, purchè sia occulta, il servirsi della stes» sa autorità co' Chierici costituiti negli Ordini » minori ». Lett. Circolare a' Penitenzieri etc. *num.* 50.

Eccettuata la dispensa sopra questa irregolarità, sappiano li nostri Confessori, che Nostro Signore non intende di dispensare, o dare la facoltà di dispensare, o abilitare, o restituire nel pristino stato, anche nel foro della coscienza, sopra qualunque altra irregolarità, pubblica, o occulta, nota, difetto, o incapacità, ed inabilità, in qualsivoglia modo contratta. *Cost. Bened. Deus* §. *Non intendimus.*

Delle opere ingiunte per conseguire il Giubileo.

Acciocchè poi li nostri Confessori possano pienamente istruire i loro penitenti circa le opere ingiunte per conseguire il Giubileo, oltre la notizia delle medesime, che abbiamo data a tutto il nostro dilettissimo Popolo nella pubblicazione dello stesso Giubileo, ripetiam questa ancor quì, con alcuni brevi avvertimenti. Si riducon questi a quattro, e sono:

Prima. Visita delle quattro Chiese sopra nominate.

II. Orazione da farsi in dette visite.

III. Confessione sacramentale.

IV. Comunione sacramentale. *Cost. Bened. Deus,* §. *Itaque.*

Circa le visite è d' avvertire, che debbono esser fatte da chi non ne sarà dispensato, a tutte le dette quattro Chiese, almeno una volta il giorno, per quindici giorni continui, o interpolati, quale può computarsi, o da una mezza notte all' altra, o dai vespri del giorno precedente a tutti i vespertini crepuscoli del seguente. Detto §. *Itaque.*

E quantunque non sia necessario per l' acquisto delle Indulgenze essere in grazia, e premettere la confessione sacramentale a dette visite, bastando, che l' ultima opera sia fatta in grazia, dovranno nulladimeno insinuare seriamente alli penitenti, che le facciano, o dopo una fruttuosa Confessione, o dopo un' atto di contrizione, acciocchè gli sieno meritorie. *Costit. Convocatis*, §. 45. Lettera Circolare a' Penitenzieri *num.* 75, *e* 76.

Debbono ancora essere fatte con intenzione di venerare Dio, ed onorare i suoi Santi, ed esercitarsi in atti di Religione. Detta Lettera Circolare *num.* 11, *e* 76.

Circa l' orazione, è d' avvertire, che basta la vocale, nè è necessaria la mentale, e facendosi questa, vi si deve aggiungere qualche orazione vocale. *Cost. Convocatis* §. 51.

La quale quantunque non sia determinata ne in qualità, ne in durazione, non deve però essere così breve, che dinoti poco affetto agli esercizj spirituali. Lett. Circ. a' Penitenzieri *num.* 83.

Circa la Confessione, è da notarsi, che dev' essere sacramentale, cioè de' peccati realmente, e non in *voto*, quantunque alcuno non fosse reo, che di peccati veniali. *Cost. Convocatis*, §. 46, e detta Lettera *num.* 7.

Quale dovrà ripetersi nell'ultima opera ingiunta nel solo caso, che dopo fatte alcune delle visite in istato di grazia, taluno ricadesse in peccato mortale, senza obbligo però di ripetere le già fatte. *Costit. Convocatis*, §. 45, 47.

Circa la Comunione finalmente, è da avvertirsi, che deve essere sacramentale insieme, e spirituale, cioè non sacrilega, nè è sufficiente la sola spirituale. *Detta Costit.* §. 48, e Lett. Circ. a' Penitenzieri n. 2.

Eccettuata la visita delle Chiese, e Comunione sacramentale a' fanciulli di essa incapaci, non è conceduta a' Confessori facoltà alcuna di dispensare per qualunque motivo, o impedimento veruna delle altre opere ingiunte, cioè confessione, e comunione, ed orazione. *Cost. Bened. Deus,* potendosi queste separare dalle suddette visite. Detta Lettera Circolare *num.* 53.

In caso poi, che qualche penitente si fosse confessato con animo di conseguire il Giubileo, e di adempire l'opere ingiunte per conseguirlo, e fosse stato assoluto da' casi riservati, e Censure, ed avesse ottenuta commutazione de' voti, e dispensa, come sopra, poi pentito, non avesse adempite le dette opere quantunque appena potess' essere esente dal reato di colpa, non lo condannino però li Confessori come restato il predetto innodato dalle censure dalle quali è stato prosciolto, nè privo della grazia delle commutazioni, e dispense ottenute. *Costit. Bened. Deus* §. *Caeterum, Constit. Convocatis*, §. 54. Lett. Circ. a' Penitenzieri *n.* 86.

Che è quanto ec.

Data in Roma fuori della Porta Celimontana li 26 Marzo 1751.

PIER LUIGI VESCOVO D' ALBANO CARD. CARAFA.

Paragraphi aliquot ex Constit. Benedicti XIV, incipiente Pastor bonus, *quae est* 95. *Tom. I. Bullarii ejusdem.*

« §. XI. Principes porro, et alios jus Imperii etiam vicario nomine habentes, ac Dominia, et Respublicas, seu personas illorum, et illarum administrationem habentes, vel habere solitas, necnon Episcopos, et alios Superiores, Praelatos, in casibus publicis, qui in praefatis litteris die Coenae Domini legi consuetis, continentur, etiamsi

Romanus Pontifex propter infirmitatem, vel aliam causam ita fuisset impeditus, ut celeriter consuli non posset, absolvere, et absolvi mandare nullatenus valeat ».

« §. XII. Minusque possit, etiam in occultis, etiam in foro conscientiae tantum, absolvere, vel absolvi mandare S. R. E. Cardinales, aut alios cujuscumque qualitatis, status, gradus, conditionis, dignitatis, et praeeminentiae fuerint, qui vivente Romano Pontifice, de alio quopiam in ejus locum post ipsius mortem eligendo, vel excludendo tractaverint, suffragia inierint, ambitusve, aut pactiones fecerint, vel Sede Apostolica vacante, in Censuras, seu poenas in Litteris felic. record. Gregorii PP. XV, et Urbani VIII. Praedecessorum Nostrorum super electione Romani Pontificis pro tempore facienda, XVII. Kal. Septembris Anno Incarnationis Dominicae MDCXXI, et V. Kal. Februarii Anno ejusdem Incarnationis MDCXXV, respective emanatis, contentas quomodolibet inciderint; praeterquam si absolvi peterent, Sede Apostolica adhuc vacante; tunc enim absolvi poterunt modo inferius praescribendo, pro tempore vacantis ejusdem Sedis ».

« §. XIII. Nec pariter possit, etiam in occultis, etiam in foro conscientiae tantum, eos, cujuscumque qualitatis, status, dignitatis, praeeminentiae, et conditionis fuerint, absolvere, et absolvi mandare, qui Astrologia judiciaria, vel per se, vel per alios, de Statu Reipublicae Christianae, sive de vita, aut morte Romani Pontificis pro tempore existentis inquirentes, ejusdem Urbani VIII. Pont. Max. Litteris pridie Kal. Aprilis Anno ejusdem Incarnationis MDCXXXI, contra praedicta perpetrantes, editis, contravenerint ».

« §. XIV. Nec similiter valeat in casibus publicis, etiam in judicium non deductis, violatae Immunitatis, seu libertatis Ecclesiasticae, ullatenus absolvere, seu absolvi mandare ».

« §. XXVI. Accipientes munera a Regularibus, exceptis rerum medicinalium, seu devotionis muneribus ultra valorem decem scutorum monetae contra praescriptum a Praedecessoribus Nostris Clemente VIII, in suis Constitutionibus, XIII. Kal. Julii Anni MDXCIV, et XVI. Kal. Novembris Anni MDCXL, respectivo editis non absolvat, nisi facta restitutione; vel, si eam de praesenti nequeant adimplere, cum obligatione eandem, quam primum poterunt, faciendi. Qui vero infra praedictum valorem ejusmodi munera acceperint, eos, injuncta arbitrio ipsius Majoris Poenitentiarii, seu Confessarii per eum eligendi, eleemosyna, quae in beneficium Religionis, seu Conventus, cui de jure facienda esset restitutio, si caute fieri possit, erogetur, absolvere, seu absolvi mandare possit ».

« §. XXXVIII. In casibus vero publicis clausurae a Monialibus praedictis, vel ab aliis quibuscumque personis, ad malum finem violatae, delinquentes non absolvat, nec absolvi mandet, nisi pro ipsis Episcopi, seu Ordinarii supplicaverint, et casus ad Congregationem S. R. E. Cardinalium negotiis, et consultationibus Episcoporum, et Regularium praepositam deducti non fuerint ».

JUDÆUS

VIDE VERB. *HEBRÆUS.*

JUDAICA PROPOSITIO

VIDE VERB. *PROPOSITIONES DAMNATÆ NUM.* 27.

JUDAS ISCARIOTES

ADDITAMENTA NOV. AUCTORIS.

Judas Iscariotes, unde sic dictus? Eusebius, et Sanctus Hieronymus ita vocatum volunt, quod in Vico Iscariot Tribus Ephraim natus esset. Alii, quod esset ex Tribu Issachar, et idcirco Isschariotes, nomine vero contractiori Iscariotes diceretur. Alii denique, quod a Vico Carioth, ex Tribu Juda nomen deduxerit; Josue 15, 25. *Iscarioth* hebraice hominem ex Carioth sonat. Sic Calmet *verb. Judas de* Iscarioth. Et a Patria dictum esse Iscariotem tradit etiam S. Chrysostomus in sermone de proditione Judae: *Quid mihi*, inquit *ejus Patriam dicis? Utinam ipsum quoque nescire licuisset.* Unde errarunt Ubertinus, et Rubisius, qui Judam somniarunt esse Picentem, illudque no-

men illi inditum a Cariotte Piceni Oppidulo, siculi et errarunt, qui vel Gallum, vel Germanum fuisse Judam dixerunt, sicut affirmat Card. Lambertin. postea Bened. XIV, *de fectis D. N. Jesu Christi n.* 207.

Argentei triginta a Juda accepti, ecquid valerent; varie tradunt Auctores. Suarez enim 3, *par. tom.* 2, *disput.* 34, *sect.* 1, eos triginta argenteos putat fuisse triginta nummos argento cusos, qui vel siclum, vel sicli semissem conficerent. Alii quidem sicli valore expenso, initaque ratione ad nostratem monetam, putant Redemptorem nostrum octodecim scutorum Romanornm pretio fuisse venditum. Sic Serry *Exercit.* 22. Eminentiss. Gottus *de verit. Religion. Christ. t.* 4, *part.* 2, *capit.* 24, §. 1. Marcus vero Georgius Schwartzen *in Thesauro dissertationum in nov. Testamen. Amstelodam, edito onno* 1702, *tom.* 2, *pag.* 210, *diss. de pretio quo Salvator noster astimatus* §. 26, commemoratis aliorum opinionibus, concludit, triginta argenteos, quando venditus est pactione Judae Christus dominus, quindecim taleros imperiales conficere. Sic apud Cardin. Lambertin. deinde Benedict. XIV, *de fectis D. N. Jesu Christi nu.* 229. Calmet in dictionario Verb *Judas de Iscarioth* sic tradit: *De prodendo Jesu cum eis convenit, modo sibi persolverent triginta siclos, nempe* 48 *libras, et obolos* 12, *si pro quolibet siclo* 32 *obolos, et* 5 *denarios supputemus.* Tirinus *Commentar. in Matth. capit.* 26, *num.* 13, sic habet: « nempe » triginta argenteis siclis, seu triginta florenis Belgicis, vel 15 unciis argenti, ut alibi dixit: *scilicet* in prolegom. de ponderibus, verb. siclus argenti: ibi siclus argenti est semuncia argenti... » Quoties legitur argenteus sine adjuncto, subintelligitur siclus ».

JUDEX

SUMMARIUM

1. Judex unde dictus, et quid sit, *ad num.* 2. — 3 Quid opus sit, ut quis legitimus Judex habeatur. — 4. An Judex loci, in quo delictum patratum est, habeat Jus cognitionis, etiamsi reus non sit subditus ipsius jurisdictioni. — 5 Judicum quot sint species, et quae *ad num.* 12. — 13. Quid competat Judici Ecclesiastico, et quid Laico, seu Saeculari, *ad num.* 23. — 24. An quis judicare possit in propria causa, *ad num.* 28. — 29. Judex carens scientia, et male judicans, vel differens causarum expeditionem sine justa causa ad quid teneatur, *ad num.* 32. — 33. An Judex possit munere unquam accipere, saltem leviora a partibus sponte oblata *ad num.* 41. — 42. An Judex Ecclesiasticus, vel Laicus possit unquam aliquid recipere, vel exigere sportularum nomine, et quid sportularum nomine intelligatur, *ad num.* 49. — 50. An quis possit Judex esse in ea causa, in qua prius fuit Advocatus, et viceversa *ad num.* 51. — 52 An Judex possit judicare secundum sententiam probabilem, relicta probabiliore; et quomodo se gerere debeat in aequali opinionum probabilitate, *ad num* 55. — 56. Quot, et quae sint Theologorum sententiae quo ad judicendum *juxta allegata, et probata* etiam contra propriam conscientiam, *ad num.* 64. — 65. An possit Judex Juramentum exigere a reis criminaliter inquisitis, dum judicialiter eti principales examinantur. — 66. Quid jure Canonico statutum sit circa Judices Synodales. — 67. Subnectuntur Additiones ex aliena manu, *ad num.* 76. Et Addit. Casinenses n. 1 et seqq.

1 Judex sic dicitur quasi *Jus dicens populo, sive quod Jure disceptet*, prout expresse habetur *in c. Justum est* 1, *caus.* 23, *q.* 2, *et in c.*
2 *Forus* 10, *de verbor. significat.* Hine definitur Judex, quod sit persona auctoritate publica supremi Principis creata ad finem justitiam faciendi singulis suis subditis juxta Regulas Legis, et Ordinem ab ea praescriptum. *Est in re Communis*; *arg. c. In istis* 3, *dist.* 4, *et cit. cap. Justum est*
3 *et c. Forus.* Unde, ut vides, ad hoc, ut quis sit legitimus Judex, non sufficit, quod sit electus pro tali Officio auctoritate supremi Principis, sed insuper quod servet ordinem justitiae in suis judiciis proferendis, quia, ut expresse dicitur *in cit. cap. Justum est et c. Forus: Jure autem disceptare est juste judicare; non est ergo judex, si non est in eo justitia*, et quod illi, quos judicat, sint subditi illius Jurisdictioni, et causa, supra quam fert judicium, sit materia sui Tribunalis, aliter ejus sententia esset injusta, quia injuste sibi usurparet potestatem, quam non habet in non suos subditos, *c. Eo, quae* 26, *de Regulis Juris* in 6, ibi: « Ea quae fiunt a Judice, si ad ejus non spectant Officium, viribus non subsistunt ». Judex autem loci, 4
in quo est commissum delictum, habet Jus cognitionis, quamvis reus aliunde non sit subditus ipsius jurisdictioni, *arg cap. Ibi semper* 1, *et cap. Qui crimen* 13, *caus.* 3, *quaest.* 6, ubi expresse statuitur, quod, *Ibi semper causa agatur, ubi crimen admittitur.*

Judex alius est ordinarius, et alius Delegatus. 5
Judex Ordinarius est ille, qui potestatem judicandi habet jure proprio, seu ratione Officii, aut Dignitatis suae, ac eo ipso, quod est talis, ut Episcopus, Praeses Provinciae, ac hujusmodi, *l. More majorum, et l. Et quia, ff. de Jurisdict. omnium Judic.* Judex delegatus est, qui non habet 6
jurisdictionem vi proprii Officii, sed eam exercet ex beneficio, et commissione alterius, cujus vice fungitur, l. 1, §. *Qui mandatum ff. de Officio ejus, cui mandata est Jurisd, et l. Si Praetor, ff. eodem, et l. Solet, ff. de Jurisd. omnium Judic.* De Judice 7

Delegato, et de iis, quae ipsum concernunt: vide *verb. Delegare, Delegatus, per tot.*

8 Judex alius dicitur *a quo*, et alius *ad quem*. Judex *a quo* est Judex inferior, a quo per appellationem fit transitus ad superiorem: Judex *ad quem* est Judex Superior, ad quem a Judice inferiori fit
9 appellatio. Et de iis quae concernunt Judicem *a quo*, et *ad quem*, vide *verb. Appellatio per tot.*

10 Judex alius dicitur *Judex domicilii*, alius *Judex delicti*, alius *Judex contractus*, et alius *Judex rei,*
11 *de qua contenditur*. Et de iis qui concernunt tales Judices vide *verb. Forum, seu Forus a num.* 11, *ad* 30.

12 Judex alius est Ecclesiasticus, et alius Laicus, seu saecularis. Judex Ecclesiasticus est ille, ad quem spectat cognitio, et decisio causarum Ecclesiasticarum, et spiritualium. Judex vero Laicus, seu saecularis est ille, ad quem spectat cognitio, et decisio causarum laicalium, et saecularium. *Communis*, *arg. cap. Decernimus* 2, *c. Qualiter*, *et quando* 17, *de Judicis*, *c. Nullus Judicum* 2, *c. Ex transmissa* 6, *c. Licet* 10, *et c. Ex tenore* 11, *de foro competenti.*

13 Hinc Judex Laicus, seu saecularis nullimode potest cognoscere, et judicare de causa Ecclesiastica, et spirituali, nec principaliter, nec incidenter; *cap. Decernimus* 2, *c. Qualiter*, *et quando*, 17, *de Judiciis*, *c. Nullus Judicum* 2, *de foro competent. cap. Lator* 5, *et c. Causam*, *quae inter* 7. *Qui filii sint legitimi*, et similibus; *Et Communis*
14 *Doctorum.* Idque nec ex Delegatione, seu commissione Episcopi, aut alterius Praelati Papa inferioris: *Communis* per Jura adducta sub *verb. Delega-*
15 *re*, *Delegatus n.* 34. Immo Judex Laicus neque una simul cum Clerico sibi per Episcopum adjuncto potest cognoscere, seu judicare de causa spirituali. Glossa *in cap. Contingit* 8, *de arbitris*, *verb. spiritualibus*, Layman *lib.* 3, *tract.* 6, *c.* 1, *n.* 2. Reiffenst. *lib.* 2, *decret. tit.* 1, *num.* 70. Pirhing, 1, *decret. tit.* 29, *n.* 34, ubi ex Abbate, et Julio Claro dicit esse communem.

16 Neque Judex Laicus, etiam ex Delegatione Episcopi, potest cognoscere, et judicare de causa criminali Clericorum: *Communis* per Jura adducta
17 sub *dict. verb. Delegare, Delegatus num.* 36. Quinimmo probabilius neque etiam ex Delegatione Episcopi potest Judex Laicus cognoscere causas mere Civiles, quae contra Ecclesias, vel Clericos intentantur. Vide dicta, et adducta ad hoc sub *di-*
18 *cto Verb. Delegare, Delegatus num.* 39. Est tamen probabilis etiam contraria sententia per dicta *l. c.*
19 *n.* 38. Et neque Judex Laicus potest cognoscere, et judicare de causis connexis cum spiritualibus; tales enim causae spiritualibus connexae spectant ad solum Judicem Ecclesiasticum: Abbas *in cap. Quarto* 3, *de Judiciis n.* 3. Barbosa *ib. n.* 3, *et* 4, et alii apud ipsos. Reiffenstuel *lib.* 2, *decretal. tit.* 1, *n.* 72 et alii, et id desumitur ex *cit. c. Quarto*, ubi deducitur, quod causa Jurispatronatus, utpote conjuncta, et connexa spiritualibus causis, non nisi Ecclesiastico Judicio valeat definiri. Orta 20
quaestione de competentia fori inter Judicem Ecclesiasticum, et Laicum, debet cognoscere Ecclesiasticus; habetur expresse in *c. Si Judex* 12 *de sentent. Excomm. in* 6. Vide dicta sub verb. *Forum*, *vel Forus num.* 8.

Judex Laicus neque potest supplere negligen- 21
tiam Judicis Ecclesiastici, et proinde Clerici ad saeculare Forum trahi nequeunt, etiam data ipsorum Prelatorum negligentia; sic habetur expresse decisum in *c. Qualiter*, *et quando* 17 *de Judiciis*, et tenet Communis Doctorum, teste Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 10 *num.* 45 et sic tenuit Rota *in una Oscen. Poenitentiariae* 10 *Aprilis* 1595 coram D. Blanchetto allegata a Farinacio *part.* 4, *lib.* 1, *consil.* 68. Econtra tamen Judex Ecclesia- 22
sticus potest supplere negligentiam Judicis Laici: sic habetur expresse decisum *in cap. ex transmissa* 6, *cap. Licet* 10, *et cap. Ex tenore* 11, *de Foro competent.* ubi Judice saeculari negligente, seu malitiose differente terminationem causae, etiam Feudalis, potest adiri Judex Ecclesiasticus, ut debitum ei finem imponat; et sic tenent Abbas, Spcrellus, Barbosa, Baldus, Tuscus, Maranta, et alii communiter cum Reiffenstuel *loc. cit. n.* 44. Extra 23
autem casum negligentiae Judicis saecularis, Judex Ecclesiasticus nequit cognoscere, et judicare de caussis mere Laicalibus *c. Licet*, 10, *et c. Ex tenore*, 11, *de foro competenti* cum concordantiis.

Regulariter nemo potest esse Judex in propria 24
caussa; *l. Unic. Cod. Ne quis in sua caussa judicet.* Limitatur tamen haec conclusio primo, in supremis 25
Judicibus, qui non recognoscunt Superiorem in Terris, ut Papa, Imperator, Rex, et hujusmodi. Isti enim cum Superiorem non recognoscant, nec ullo Jure cogantur se submittere Judici inferiori, ideo possunt esse Judices in propria caussa: Bartolus *in cit. l. Unic. Ne quis in sua caussa judicet*, id probans *ex l. Et hoc Titius*, *ff. de haered. instituend.* ubi Titius Tiberius in propria caussa sententiam dixisse legitur; et sic tenet Glossa *in cap. Cum venissent* 12, *de Judiciis*, Abbas *ib. num.* 6. Card. Tuschus *litt. I. conclus.* 403, *n.* 1, *et seqq.* et alii passim. Consultius vero est, quod nec ipsi 26
Supremi Principes judicent in caussis propriis inter ipsos, et suos subditos exortis, sed has aliis dijudicandas committant, *arg. cap. Nos si incompetenter* 40, *caus.* 2, *quaest.* 7, *cap. Innotuit* 1, *de maledicis*, ubi Papa injuriosa verba in se prolata non per se ipsum punit, sed ea ad terrorem aliorum compescenda committit cuipiam inferiori, ut clare patet ex textu, et concordat textus *in l.* 1, *et* 2, *Cod. si adversum Fiscum*, ubi Imperator in causa Fiscali dat Procuratores, et sic consulunt Glossa, et Bartolus *loc. cit.* Antonellus *de Regimine Ecclesiae lib.* 6, *cap.* 13, §. 3, *n.* 12, et alii passim, et sic solet esse praxis fere omnium piorum Principum.

Limitatur secundo in notoria injuria Judici, vel 27
Praelato irrogata, quia is non obstante, quod ta-

iis caussa videatur esse sua propria, potest imponere poenam a jure taxatam, quia tunc procederet ut merus executor, Abbas in *cap. Cum venissent* 12, *de judiciis num.* 9. Pirhing *lib.* 2. *decretal. tit.* 1, *num.* 75. Reiffenst. *ibid. num.* 207, et alii pas-
28 sim. Secus vero ubi poena venit imponenda arbitrio Judicis, quia tunc non procederet ut merus executor, sed ut Judex; et cum in tali casu ob affectum propriae caussae facile posset in arbitrando excedere modum, ideo posset uti suspectus recusari; *arg. cap. Quod suspecti* 15, *caus.* 3, *q.* 5, ac notat Archidiaconus *ib. n.* 7. Joan. Andr. in *cap. Cum speciali, de appellat. num.* 10. Abbas, Pirhing, Reiffenst. *loc. c.* et alii.

29 Judex carens debita scientia, et ex culpabili ignorantia male judicans, peccat mortaliter, et tenetur ad restitutionem totius damni causati parti laesae, sive in substantia litis, sive in superfluis expensis: *Communis* teste Cardin. de Lugo *tom.*
30 2, *disp.* 37, *n* 1. Judex agnoscens errorem a se (quamvis sine gravi culpa) commissum in praejudicium litigantis, tenetur, si potest citra suam infamiam, impedire errorem, monendo v. g. occulte partem laesam, ut sibi appellatione, vel alio simili remedio cousulat, quia hoc pertinet ad debitam sui muneris executionem, et quia alloquin, si, dum potest, non impedit suum errorem, imputabitur jam ei quasi conservanti id, quod propter inadvertentiam inculpabilem prius non imputaba-
31 tur. Lugo *loc. citat. num.* 3. *de testibus cogendis.* Judex carens necessaria scientia ad suum Officium non potest absolvi, nisi facta renuntiatione Officii, vel nisi firme proponat renunciare, quia nemo potest retinere officium, cujus munia obire non potest, nisi cum damno, vel periculo proximi. S. Thomas 2, 2, *quaest.* 76, *art.* 2. Farinac. 3, *par. quaest.* 3, *art.* 16. Reginald *lib.* 25, *num.* 675.
32 Cajetanus, Navarrus, et alii passim Judex mortaliter peccat contra suum Officium differendo valde notabiliter caussarum expeditionem sine justa causa, et tenetur restituere parti laesae damna, et expensas, quae ex iniqua dilatione secutae sunt, quia est earum injusta causa: Silvester verb. *Judex. q.* 12. Clavis Regia *lib.* 12, *c.* 12, *num.* 8. Navarr. Bonacina, et alii communiter.

33 Judex tenetur abstinere a receptione munerum, tum jure Divino, tum jure humano. Jure Divino est expresse prohibita Judicibus munerum acceptio. *Exodi* 23, ibi: « Non accipias munera, quae etiam excaecant prudentes, et subvertunt verba justorum. Deuteron. 16. *ibi*: Non accipias personam, nec munera, quia munera excaecant oculos judicum. *Eccles.* 20, ibi Xenia et dona excaecant oculos Judicum: Et Is. 1 », acriter reprehenduntur Judices diligentes munera, ibi: « Principes tui infideles, socii furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributionem, et *similiter* Michaeae 3, *ibi*: « Principes ejus in muneribus judicabant, et Sacerdotes in mercede docebant, et Prophetae ejus in pecunia divinabant », et alii saepe consimiliter, Econtra vero commendatur Judex munera respuens. *Isa.* 3, ibi: « Qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitat », et Samuel 1. *Reg.* 12, commendat se populo dicens, *Si de manu cujuspiam munus accepi*, et Psalm. 14, commendatur *qui munera super innocentem non accepit*, et alibi
saepe consimiliter. Jure humano est expresse pro- 34
hibita Iudicibus munerum acceptio in *l. Plebiscito, ff. de Offic. Praesid. leg. Solet, ff. de offic. Proconsulis, Authentic. Novo jure, Cod. de poena Judic. Authent. de Judicibus* §. *nullo quoque*, *et* §. *sequenti Auth. Ut judices sine quocumque suffragio fiant*, *l.* 1, *Cod. Ad l. Juliam repetundarum*, et alibi saepe, in quibus, et munera prohibentur, et poenae statuuntur. Juri Civili concordat Jus Canonicum, *in cap. judices*, 23. *et c. jubemus* 126, *caus.* 1, *q.* 1. *c. Non sane* 15, *caus.* 14, *q.* 5, *cap. Cum ab omni* 10, *de vita et honest. Clericor. cap. Statutum* 11, *de rescriptis* in 6, §. *Insuper*, *cap. Romana* 1, *de censibus* in 6, §. *Procurationes*, *et cap. Exegit* 2, *eod.* in 6, et alibi saepe.

Judex contra supradictas prohibitiones accipiens 35
notabilia munera, peccat graviter, et tenetur ad restitutionem; sic habetur expresse *in l.* 3, *et sequent. ff. ad Leg. Juliam repetundarum*; *et l. jubemus, Cod. eodem*, *et c. Statutum* 11, *de rescriptis in* 6. §. *Si aliquid autem*, ubi statuitur, quod nec remissio dantis liberat Judicem Delegatum ab obligatione restituendi munus acceptum, ibi: « Si quid autem contra Constitutionem praesentem recepit, ad ipsius restitutionem integram teneatur. Nulla eorum, quibus restitutio facienda fuerit, remissione ullatenus profutura eidem ». Et hanc restituendi obligationem optime novit Samuel Propheta 1. *Reg.* 12, ubi aperto ore dicebat ad populum: « Loquimini de me . . , Si de manu cujuspiam munus accepi, et contemnam illud hodie, restituamque vobis »: Et talem restituendi obligationem jam indicaverat Isaias *cap.* 1, ubi appellat Judices diligentes munera, socios furum *ibi*: *Socii furum, omnes diligunt munera*; Fures autem non possunt obtinere remissionem peccati furti, nisi restituant ablatum; *c. Peccatum* 4, *de Regul. Jur. in* 6, ibi: *Peccatum non dimittitur*, *nisi restituatur ablatum*. Unde in *c. Qui recte* 66, *caus.* 41, *q.* 3, expresse dicitur: « Qui recte judicat, et praemium inde remunerationis expectat, fraudem in Deum perpetrat, quia justitia, quam gratis impertiri debuit, acceptione pecuniae vendit, etc. ».

An autem talis restitutio sit pro foro conscien- 36
tiae facienda ante sententiam condemnatoriam, seu declaratoriam delicti? variant Doctores. Molina enim, Vasquez, Lessius, Fagundez, Villalobos, Dicastil. Diana apud Moyam *t.* 1, *tract.* 6, *d.* 4, *q.* 3, *a num.* 5. Haunold. cum La Croix *lib.* 4, *num.* 1502, et alii cum Card. de Lugo *tom.* 3, *disp.* 37, *n.* 134, docent, non teneri ad restitutionem ante sententiam condemnatoriam, seu saltem declaratoriam delicti. Silvester vero, Medina, Corduba, Sotus, Vega, et alii apud Molinam

tom. 1, *tract.* 2, *disp.* 88, et apud Card. de Lugo
tom. 1, *tract.* 2, *disp.* 37, *num.* 133, sustinent
teneri ad restitutionem etiam ante sententiam su-
37 pradictam. In hac autem Doctorum varietate hoc
pro certo tenendum est: quod ea, quae ad redi-
mendam vexationem, aut sententiam injustam,
aut aliter involuntarie data sunt, debent a Judice
restitui ante omnem sententiam, quia invitis Do-
minis sunt accepta, et ideo non est translatum
Dominium; et idem est si Judices per Legem ali-
cubi expresse reddantur inhabiles ad acquirendum
munerum receptorum dominium, uti notant om-
nes cum Sanchez, et La Croix *l. c. n.* 1602. Ro-
sign. *de rest.* 11, *disp.* 1, §. 4, *n.* 22.
38 Et hanc inhabilitatem in Judicibus ad acquiren-
dum munerum receptorum dominium videntur
statuisse jura in *l. Plebiscito*, *ff. de offic. Praesi-
dis, et l. Solent §. fin. de offic. Proconsul. et cap.
Statutum* 11, *de Rescriptis* in 6, §. *Si quid au-
tem*, ubi statuitur, quod si Judex Delegatus ali-
quid recipiat, teneatur ad restitutionem, non ob-
stante remissione ejus qui dedit; ut patet ex ver-
39 bis praecisis allatis supra *n.* 35. Nec ex consuetu-
dine possunt Judices illa acquirere, et retinere,
ut colligitur *Ex cap. Cum ab omni* 10, *de vita et
honest. Clericorum*; et expresse dicitur in ejus
Summario per verba infra adducenda *sub n.* 42.
Lessius *l.* 2, *de justitia et jure cap.* 14, *dub.* 9,
num. 72, *in fine*, Rosignol. *de Restitutione* 11,
disp. 1, §. 4, *n.* 22. et alii. Et ratio est, quia ad
hoc, ut valeat praescriptio, requiritur, ut prae-
scribens sit capax possessionis civilis, suo nomi-
ne, *cap. Si diligenti, de praescription.* nec etenim
sine possessione stare potest praescriptio; Tales
autem Judices nequeunt possidere, cum ipso jure
reddantur inhabiles, et incapaces ad acquirendum
40 munerum receptorum dominium. Ubi vero jura
non reddant Judices inhabiles ad acquirendum ta-
le dominium, stante consuetudine legitime prae-
scripta, sciente Superiore, et non contradicente,
possunt Judices Saeculares sponte oblata juste re-
cipere, ut ex multis solide probat Rosignol. *loc. c.*
20, et alii.
41 Potest tamen Judex recipere a partibus sponte
oblata leviora munuscula, pro quibus non est pe-
riculum, quod pervertatur, seu corrumpatur ip-
sius Judicium, quia in istis cessat ratio prohibi-
tionis, et cessante ratione, seu causa prohibitio-
nis, cessat ipsa prohibitio, seu lex prohibens; *l.
Adigere* §. 1, *ff. de jure patronat.* Hinc *c. Statu-
tum* 11. *de Rescriptis in* 6, §. *Insuper*, permitti-
tur Judici recipere esculentum vel poculentum,
quod paucis diebus consumi possit ibi: « Nisi for-
san, esculentum, vel poculentum mera liberalita-
te oblatum, quod paucis consumi possit diebus »:
et concordat jus civile in *l. solent* §. 3, *ff. de offic.
Proconsulis*, ubi licet Proconsul prohibeatur acci-
pere dona, et munera notabilia, non tamen dona,
et xenia exigua. Vide verb. *Xenia num.* 11.
42 Judex Ecclesiasticus, sive Ordinarius, sive de-
legatus nihil recipere potest sportularum nomine;
c. Cum ab omni 10, *de vita et honest. Clericor.*
ibi: « Nos attendentes; quod ad hoc vobis, et a-
» liis Clericis sint Ecclesiastici redditus deputati,
» ut ex ipsis honeste vivere debeatis . . . ideoque
» mandamus, quatenus ab hujusmodi exactionibus
» de cetero abstinentes, vigorem judiciarium gra-
» tis studeatis litigantibus impartiri; *Et in ejus
» Summario sic expresse dicitur*: Ecclesiastici Ju-
» dices, et Delegati gratis judicare debent, nec
» exigere possunt decimam, vel aliam quotam li-
» tis, etiamsi hoc habeat consuetudo »; et sic te-
nent Abbas *ib. n.* 9. Engel. *lib.* 1, *decretal. tit.*
32, *n.* 12. Reiffenstuel *ib. n.* 19, et alii. Et de
Judice Delegato habetur etiam expresse in *c. Sta-
tutum* 11, §. *Insuper et* § *Assessorem, de Rescrip-
tis* in 6, ubi §. *Si quid autem*, subjungitur, teneri
Judicem ad integram restitutionem muneris re-
cepti, non obstante remissione ei facta a dante;
et concordat *c. Exigit* §. *final. de censibus in* 6.
et Clement. Nolentes § *Quod si secus*, *de Haere-
ticis*; ubi pariter liberalis remissio dantis non exi-
mit recipientem ab obligatione restitutionis.
Judex Laicus Delegatus potest exigere sportu- 43
larum nomine certam quotam paecuniae, videli-
cet duos aureos a principio, et alios duos aureos
in fine litis ab utraque parte litigantium praestan-
dos, dummodo summa, pro qua litigatur, centum
aureos excedat Ita habetur in *Authent. de Judici-
bus* §. *Ne autem collat.* 6. Judex autem Laicus Or- 44
dinarius nequit aliquid recipere sportularum no-
mine, quia is jam aliunde habet salarium sibi a
Principe, vel Repubblica constitutum; sic expres-
se evincitur *ex l. Plebiscito*, *ff. de offic. Praesid.
et leg. Solent*, *ff. de offic. Proconsulis.* Et notat
Glossa in *l.* 3. *Cod. de condict. ob turp. caus. et
l.* 1. *Cod. de poenis Judic.* et tenent Engel. *l.* 1,
decretal. tit. 32, *num.* 12. Reiffenst. *ib. n.* 18.
Silvester *verb. Judex* 1, *n.* 13, *q.* 8. Rosignol,
loc. c. n. 3. Molina *tom.* 1, *de justitia disp.* 83,
citans plures alios, Lugo *tom.* 1, *disp* 37, n. 123,
qui testatur de communi, et dicit, quod Judex ha-
bens sibi assignatum certum, et determinatum sti-
pendium pro suis actionibus, jam debet illas ex
justitia, et per consequens non potest aliud pre-
tium pro illis accipere, et si recipiat, cum injuste
illud recipiat, debet restituere.
Si autem Judex sive Ordinarius, sive Delega- 45
tus, sive Ecclesiasticus, sive Saecularis non ha-
beat sibi assignatum stipendium, nec congruam
sustentationem, poterit pro Judiciis sibi commis-
sis exigere sportulas, seu honoraria. Apostolus
enim 1. *ad Corinth. cap.* 9, *n.* 7, dicit: « Quis
» militat suis stipendiis unquam? *et ibid. n.* 13,
» subjungit: Nescitis quoniam qui in Sacrario o-
» perantur, quae de Sacrario sunt, edunt, et qui
» Altari deserviunt, cum Altari participant? et
» *Matth.* 10, *n.* 10, dicitur; Dignus enim est o-
» perarius cibo suo. *Lucae* 10, *n.* 7. Dignus est
» enim operarius mercede sua. *Deuteronomii* 25,

» n. 4. habetur: Non ligabis os bovis terentis in » area fruges tuas, et haec omnia allegantur ab » Apostolo 1. ad Timoth. cap. 5, n. 18. ibi Dicit » enim scriptura: Non alligabis os bovi trituranti. Et dignus est operarius mercede sua, et con» cordant cap. Cum Secundum 19, de Praebend. » ibi: cum secundum Apostolum, qui Altari ser» vit, vivere debeat de Altari, et qui ad onus eli» gitur, non debeat repelli a mercede etc. cap. » Caritatem 45, caus. 12, qu. 2, ibi: Justum » namque est, ut illi consequantur stipendium, » qui pro tempore suum commodare reperiuntur » obsequium » cum similibus, et sic tenent Layman lib. 3, tract. 4, n. 9. La Croix lib. 4, n. 1503. Lugo l. c. n. 223. Haunold. Rosignolus, et alii.

46 Sportulae sunt quaedam vasa, in quibus aliquid reponi, ac deferri solet, et praecipue apud antiquos erant capsae pecuniae condendae causa paratae; ac consuetudo tulit, ut sportulae pro ipsa pecunia usurpentur. Ea enim pecunia sportula dici coepit a sporta, seu sportella, receptaculo majoris summae pecuniarum; Unde pecuniae illae, quae judicibus, vel Viatoribus, idest executoribus litium, ac negotiorum pro salario dabantur, sportulae sunt appellatae. Calvin. in magno Lexico Juridico verb. Sportula; ubi adducit ad hoc Rubr. de sportulis, variasque alias Leges; Hinc quantum ad praesens, sportularum nomine intelliguntur salaria, seu honoraria Judicibus pro caussis judicialibus in certa quota pecuniae a partibus litigantibus praestanda, prout habetur ex Rubrica l. 4, tit. 2. Cod. de sportulis, et sumptibus in diversis judiciis faciendis.

47 Jure naturae illicitum est Judici ob munus acceptum postponere cum damno caussas eorum, qui diutius expectarunt, et citius expedire deberent: Certa, et Communis cum Card. de Lugo loc. c. num. 125. Haunold. num. 58. La Croix loc. c. n. 1500. Non est autem Jure naturae illicitum judici propter munus acceptum prius expedire unam causam, quam aliam, quando illae causae aeque cito expediri debent, et in arbitrio ipsius est prius expedire, quam vult, quia per hoc non facit aliis injuriam, et aliunde in gratiam remunerationis suscipit novam obligationem prius expediendi ejus caussam; quae obligatio, cum sit utilis remuneratori, videtur pretio aestimabilis. Diana part. 3, tract. 5, resol. 45. Rosign. de Restitutione 11, disquis. 1, §. 4, n. 8, quibus videntur consentire Layman lib. 3, sect. 5, tract. 4, cap. 4, n. 9. La Croix loc. c. n. 1500, et alii.

48

49 Qui tamen merito dicunt cavendum esse, ne praepropera haec expeditio caussae propter pecuniam sit conjuncta cum alterius injusto damno, quia cum motivo accelerationis causae ob munus acceptum subingreditur etiam praesumptio favoris in meritis caussae. Unde quamvis talis acceptio munerum non sit illicita Judici de jure naturae, videtur tamen esse ei illicita de jure positivo per jura adducta sub n. 33, et seq.

Judex non potest quis esse in causa, in qua 50 fuit prius Advocatus; l. Eos in princip. Cod. de appellat. et l. Praetor, de jurisdict. omnium judic. cap. Nullus unquam 1. et cap. Nullus introducatur 2, caus. 4, q. 4. Et ratio est, quia ejus judicium haberetur suspectum et praesumptio staret contra ipsum ratione specialis affectionis, quam haberet ad eam partem a se olim jam defensam, ut cum communi Doctorum docet Sanchez lib. 3, consil. cap. unic. dub. 26. Bartolus in l. Quisquis vult, Cod. de Postulando, Reiffenst. lib. 1, decr. tit. 37, n. 39. Potest tamen e contra quis fieri 51 Advocatus in causa, in qua fuit prius Judex, quia tunc cessaret dicta suspicio, et praesumptio. Nec ullum jus extat prohibens eum a tali Advocatia. Communis.

Judex non potest judicare secundum senten- 52 tiam minus probabilem, relicta probabiliore. Communis ac certa, propter sequentem propositionem 2. in ordine ex merito damnatis ab Innocentio XI. die 2. Mart. 1679. ibi: « Probabiliter existimo judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem ». Nec potest judex in aequali pro- 53 babilitate opinionum utriusque partis litigantium ullatenus accipere pecuniam, seu munera pro ferenda sententia in favorem unius prae alio: Communis etiam, ac certa propter sequentem propositionem ordine 26. ex merito damnatis ab Alexandro VII. die 24. Septemb. 1665. ibi: « Quando » litigantes habent pro se opiniones aeque pro» babiles, potest Judex pecuniam accipere pro fe» renda sententia in favorem unius prae alio ».

Quando cunctis bene perpensis apparent adhuc 54 Judici aequo probabiles, atque per omnia aequales rationes, et probationes utriusque partis, tunc in pari causa pro Reo, vel pro possessore est judicandum; cap. Cum sunt 11, de Regul. juris in 6. ibi: « Cum sunt partium jura obscura, Reo favendum est potius, quam Actori » l. Favorabiliores 167, de Regul. juris, ibi: Favorabiliores Rei potius, quam Actores habentur, c. In pari 65. de Regul. juris in 6. ibi: In pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis; l. In pari 170, de Regul. juris, ibi: In pari causa possessor potior haberi debet; c. Ad aures 6, de praescriptionibus, ibi: De jure melior est conditio possidentis, etc. Ex litteris 3, de probationibus, ibi: « Quod si amba» rum partium testes sunt aeque idonei, possesso» ris testes praeferuntur, cum promptiora sint » jura ad absolvendum, quam ad condemnandum ». Excipiuntur tamen causae privilegiatae, liberales, 55 seu favorabiles v. g. Matrimonii, libertatis, dotis ac testamenti, quia in aequalitate probationum judicatur pro causa liberali, seu favorabili textu expresso in cit. cap. Ex litteris, ibi: « Praeter» quam in liberali causa, in qua, si utriusque par» tis testes aequales fuerint, pro libertate senten» tia proferatur ». Et Glossa communiter recepta ib. verb. In liberali, ubi excipit dictas causas in his duobus versibus contentos.

Stat Testamentum, Libertas, Conjugium, Dos,
Si sunt aequales, qui producuntur utrinque.

Et expresse excipiuntur dictae causae in *c. Duobus judicibus* 26, *de sententia, et re judicata*, ibi: « Tenet pro Reo, non pro Actore sententia, nisi in » causa favorabili, puta Matrimonio, libertate, do- » te, seu testamento pro ipso fuerit promulgata ».

56 Judex, regulariter loquendo, judicare debet *secundum allegata, et probata. Communis ac certa*, claris Juribus *in cap. Judices* 4, *caus.* 3, *quaest.* 7, *in cap. Cum aeterni Tribunal.* 1. *de sententia, et re judicata in* 6, *et l. Rem non novam, Cod. de*
57 *Judic.*, cum similibus. An autem Judex debeat judicare *secundum allegata, et probata* etiam contra propriam certam scientiam; Tres sunt opiniones, duae extreme oppositae, et una media inter utram-
58 que. Prima sententia absolute, et universim tenet Judicem posse, ac debere semper in quacumque causa judicare *secundum allegata, et probata*, etiam contra propriam conscientiam, si nullum medium supersit effugiendi, et praesertim liberandi v. g. quem ipse Judex privata scientia certo scit esse innocentem, et secundum allegata, et probata comparet nocens, et reus morte dignus, et hanc sententiam tenet expresse S. Thom. 2, 2, *qu.* 64, *art.* 6, *ad* 3, ubi sic praecise dicit: « Judex, si » scit aliquem innocentem esse, qui falsis testibus » convincitur, debet diligentius examinare testes » ut inveniat occasionem liberandi innoxium, si- » cut Daniel fecit. Si autem hoc non potest, de- » bet eum Superiori relinquere judicandum. Si » autem hoc non potest, non peccat secundum al- » legata, et probata sententiam ferens, quia ipse » non occidit innocentem, sed illi, qui eum asse- » runt nocentem » et universim *qu.* 67, *art.* 2, et sic tenent Cajetanus, Sotus, Navarrus, Paludanus, Alensis, Thomas Sanchez, Bartolus, Julius Clarus, Covarruvias, Joannes Andreas, et alii apud Card. de Lugo *disp.* 37, *sect.* 4, *num.* 42, *arg. cap. Judicat.* 4, *caus.* 3, *quaest.* 7, ubi ex verbis S. Ambrosii habetur: « Bonus Judex nihil ex ar- » bitrio suo facit, et domesticae proposito volun- » tatis, sed juxta Leges, et Jura pronuntiat, sci- » tis juris obtemperat, non indulget propriae vo- » luntati, nihil paratum, et meditatum domo re- » fert; sed sicut audit ita judicat; et sicut se habet » negotii natura, decernit, obsequitur Legibus, » non adversatur » Et Glossa *ib.*; et alia Glossa *in c. Pastoralis* 28. §. *Quia vero*, *de Officio Delegati* et alia Glossa *in c. Perniciosam* 1. *de Officio judicis, Ordinarii*, ubi sic expresse dicit: « Judex debet judicare secundum allegata, et secundum Canones, et Leges, et non secundum conscientiam » *arg. cap. Summopere* 7, *caus.* 11, *q.* 3, *et leg. Illicitas* §. *Veritas*, *ff. de Officio Praesid.* in cujus Summario sic expresse dicitur: « Judex debet judicare secundum allegata, et probata, non autem secundum conscientiam ».

59 Secunda sententia extreme opposita primae docet in nulla causa posse Judicem judicare *secundum allegata, et probata* contra propriam conscientiam, et condemnare quem privata scientia certo scit esse innocentem. Sic tenent Abbas Panormitan. *in cit. cap. Pastoralis*, §. *Quia vero n.* 8, *circa finem*, *de Officio Delegati*, Nicolaus de Lyra in *Exod. c.* 23. Rosella *verb. Judex*; Angelus *verb. Judicare*, et alii, quos citat Lugo *disp.* 37, *sect.* 4, *num.* 42, et Lessius *lib.* 2, *cap.* 29, *n.* 84. Pontas *verb. Judex cas.* 3, ubi etiam solvit fundamenta prioris sententiae. Et ratio istorum est, quia Judex ferendo sententiam contra privatam suam certissimam scientiam reipsa mentiretur; aliud enim dicere, quam scias, mendacium est, atque intrinsece malum, et numquam licitum; Unde *Exod.* 23 sic expresse praecipitur omni Judici: « Non suscipies voces mendacii . . . . . Nec in judicio plurimorum acquiesces sententiae, ut a vero devies, *Et Apostolus* ad Romanos 14, *sic scribit*: Omne quod non est ex fide, peccatum est »; Idest omne, quod sit contra conscientiam, peccatum est, ut explicat Sanctus Ambrosius relatus in *c. quaerat hic* §. *Illud autem*, *de poenit. dist.* 2. Tum quia praesertim in Criminalibus nullimode potest habere locum prima sententia, quia nullo modo licet judici condemnare ad mortem, quem certissime scit esse Innocentem, suprema Lege Dei id prohibente. *Exod.* 23, ibi: *Insontem, et justum non occides;* quamvis enim per Leges humanas teneretur Judex condemnare ad mortem *secundum allegata, et probata* ostensum reum, quem ipse privata scientia scit certissime innocentem, adhuc tamen non posset licite ipsum condemnare, ratione dictae Legis Divinae id prohibentis, cum contra Legem Divinam, et naturalem nihil valeant Leges humanae; *arg. cap. Inferior* 5, *dist.* 21, *c. Cum inferior* 16, *de majorit. et obedient.* Clementin. *Ne Romani*, *de election.*

Tertia sententia duabus aliis probabilior, docet, 60
quod si nulla media declinandi Officium Judicis supersint, possit quidem Judex *secundum allegata, et probata* contra propriam scientiam licite ferre sententiam in Civilibus, et causis Criminalibus minoribus, ubi solum agitur de poena pecuniaria, privationis Officii, vel honorum; Non autem in Criminalibus majoribus, in quibus agitur de poena vitae, vel mutilationis. Sic tenent Imola, et alii Juristae in *l. A Divo Pio*, *ff. de re judicata*, Pirhing *lib.* 1, *decret. tit.* 32, *n.* 5, *et* 10. Reiffenstuel *ib. num.* 46. Clingesperger *lib.* 4, *Institut. tit.* 1. *quaest.* 4. Adrianus *quodlibet.* 2, *punct.* 3, *et quodlibet.* 6, *art.* 3. Lessius *lib.* 2, *de justit. et jur. c.* 29, *dub.* 14. Layman *lib.* 3. *Theol. Moral. tract.* 6, *c.* 2, *n.* 8. Lugo *tom.* 2, *disp.* 37, *sect.* 4, *n.* 42, *et sequent.* Coninch. *tom.* 2, *de sacramentis disputat.* 13, *de Censuris num.* 106, *et* 110, *et disp.* 34, *de Matrimon. num.* 99. Petrus Navarra *de restitutione c.* 3. *n.* 161. Malderus, Sa, Bonacina, Toletus cum Busembaum, et La Croix *lib.* 4, *c.* 3, *dub.* 2, *art.* 4, et alii.

61 Ratio autem quare Judex possit licite contra propriam conscientiam ferre sententiam *secundum allegata, et probata* in Civilibus, et Criminalibus minoribus, et non in Criminalibus majoribus? Est quia Judex in causis Civilibus, et Criminalibus minoribus habet ad hoc legitimam potestatem ab ipsa Republica, quae est Domina bonorum suorum subditorum, et potest de illis disponere, quando bonum publicum id requirit, ut in hoc casu, ne forma publicorum judiciorum cum populi scandalo evertatur. At vero in Criminalibus majoribus non habet Judex hanc potestatem a Republica, quae, cum non sit domina vitae, ac membrorum suorum subditorum innocentium, non potest concedere Judici talem potestatem. Tum quia occidere innocentem est intrinsece malum, sicuti cognoscere non suam uxorem; sed nemo potest licite cognoscere quam certo scit esse non suam, quantumvis probetur per legitimos testes esse suam, et Judex pronunciet esse suam; ergo nec etiam licebit condemnare innocentem, quantumvis probetur nocens per falsa et apparentia testimonia. Major est clara minor est certa, et communis, et conceditur ab ipsismet Auctoribus contrariis; *arg. cap. Inquisitioni* 44, *de sent. Excomm.* ubi conjux certo sciens occultum impedimentum Matrimonii, quod tamen in judicio probare nequit, tenetur potius humiliter sustinere excommunicationem, quam juxta sententiam judicis reddere debitum, adeoque neque in proposito potest Respublica dare auctoritatem Judici ad licite condemnandum innocentem contra propriam conscientiam, quantumvis probetur nocens per falsa et apparentia testimonia; et ad hoc faciunt dicta *sub n.* 52.

62 Nec valet dicere, quod sit contra rationem, ut plus deferatur uni, quam duobus, vel tribus testibus, uti faceret Judex, qui propter suam solam privatam scientiam relinqueret testimonium duorum, vel trium testium. Tum quia hac ratione quilibet Judex fingere posset se habere privatam scientiam de innocentia convicti Rei, et sic quemlibet Reum sibi bene affectum liberare in grave Reipublicae detrimentum. Non valet inquam, quia licet sit contra rationem credere magis uni testi, quam duobus, vel tribus, non est tamen contra rationem credere magis sibi quam centum testibus, quia unusquisque facit sibi plenissimam fidem. Immo non solum facit sibi fidem, sed evidentiam rei, contra quam non valent centum testes oppositum deponentes; At tum quia respondetur non adesse tale periculum in grave assertum Reipublicae detrimentum, quia cum in foro externo non sit credendum Judici, nisi id probet, sed potius debeat puniri propter justitiae ordinem non servatum, non subibit libenter illud periculum punitionis in foro externo, nisi urgente, et stimulante conscientia in foro interno gravioris punitionis apud Deum, juxta illud *Matthaei* 10, *num.* 28. « Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum, qui potest, et animam et corpus perdere in gehennam ».

De primo igitur ad ultimum quando Judex scit certo scientia privata aliquem esse innocentem, licet juridice probatus sit nocens, tenetur omni modo eum liberare, si potest, v. gr. excogitando causas sufficientes ad repellandam accusationem: vel singillatim interrogando circumstantiam loci, temporis, et hujusmodi juxta exemplum Danielis Prophetiae, *Dan.* 13, uti sic testium falsitas possit deprehendi: vel relinquendo carcerem apertum: si hoc sine majori malo, et scandalo, fieri possit, vel remittere causam ad Judicem Superiorem, et coram illo testificari innocentiam certo a se cognitam Rei falso accusati. Quod si autem nullum praefatorum, aut similium fieri posset, seu juvaret pro liberando tali innocente, et Judex urgeretur a praepotente parte ad ipsum morti adjudicandum; tunc potius deberet Judex Officium demittere, quam innocentem contra propriam conscientiam, licet juridice probatum nocentem, ad mortem condemnare, non obstante, quod etiam hoc modo nihil esset ipsi innocenti profuturus. Sic verius censet cum aliis Lessius *lib.* 2, *cit. cap.* 29, *num.* 78. Mastrius *Theol. Moral. disput.* 6, *num.* 25. Felix Potestas *tom.* 1, *part.* 1, *num.* 118, *et* 119. Reiffenstuel, *loc. cit. num.* 50. Lugo, Filliucius, Toletus et alii citati pro tertia sententia. 63

Judex licet habeat certam scientiam privatam contra Reum, quia ver. gr. propriis oculis vidit illum delinquentem, si tamen juridice probatus sit innocens, non potest licite ipsum condemnare, quia Judex, ut persona publica debet sequi scientiam publicam, et procedere secundum allegata, et probata, praesertim in favorem Rei; *arg. cap. Odia* 15, *de Regulis Juris in* 6, ibi: *Odia restringi, et favores convenit ampliari*, *cap. in poenis* 49, *de Regulis Juris in* 6, ibi: *In poenis benignior est interpretatio facienda*, *l.* 115, *ff. de Regulis Juris*, ibi: *In poenalibus causis benignius interpretandum est*: *l.* 42, *ff. de Poenis*, ibi: *Interpretatione Legum poenae molliendae sunt potius, quam asperandae*, et sic tenent Sanctus Thomas 2, 2, *quaest.* 67, Navarr *cap.* 25. Abbas *in cap. Pastoralis* 28, *de Officio Delegati* §. *Quia vero num.* 8. Covarruvias *lib.* 1. *Variar. resolut. cap.* 1, *num.* 8. Cajetanus, Filliucius, Lessius, Bonacina cum Busembaum, et la Croix *lib.* 4, *cap.* 3, *dub.* 2, *artic.* 4. Reiffenstuel *lib.* 1, *decretal. tit.* 32, *n.* 36, et alii. Et ratio est, quia generale est, quod Actore non probante, Reus absolvitur; *cap. Cum Ecclesia Sutrina* 3, §. *final. de causa possession. et propriet.* *l. Qui accusare*, *Cod. de Edendo*, cum similibus. Tum quia talis Judex absolvendo Reum non agit contra propriam conscientiam, cum pronuntiet eum esse innocentem, sed solum quod contra ipsum nihil legitime, et juridice fuerit probatum, et pro hac conclusione faciunt Jura adducta *sub num.* 58. 64

Judex non potest a reis criminaliter inquisitis 65

exigere juramentum, dum judicialiter, uti principales, examinantur. Sic novissime statuit Benedictus XIII, *in Concilio Romano tit.* 3, *de jurejurando cap.* 2. Vide verb. *Accusatus num.* 26.

66 Judices Synodales, quibus a Romana Curia committuntur judicandae causae in partibus a Curia remotis, designari debent personae in Ecclesiastica dignitate constitutae, quae sive Personatum, sive Canonicatum in aliqua Cathedrali Ecclesia obtineant. Hi vero designandi sunt ab Episcopis in Synodis; et si aliqui ante novarum Synodorum celebrationem obierint, substitui alii possunt etiam extra Synodum ab Episcopo cum consensu Capituli usque ad novam Synodum perseveraturi. Designatorum vero sive in Synodis, sive extra, nomina Secretario supplicum libellorum Pontificis deferantur. Designentur vero saltem quatuor in quacumque Dioecesi, vel plures, si amplitudo ejusdem postulet. Benedict. XIV, tom. 1. Bull. Constit. 28, incip. *Quamvis Paternae.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

67 Quatuor hic non incongrue sunt discutienda. I. An Judex supplere valeat quae omissa a Partibus sunt. II An sequi teneatur sententiam aequiorem. III. An probabiliorem. Et Demum. IV. Quid faciendum si causa ei videatur utrinque aeque probabilis.

68 Ad primum quod attinet, potest Judex ea supplere quae juris, non item quae facti sunt nisi ex
69 actis reluceant. Primum membrum probatur ex *Lege unica C. Ut quae desunt Advocat. Part. Judex suppleat:* membrum posterius inde patet, quod Jura partium allegare non Judicis, sed Advocati officium est, Consule Voet *in comm. ad Pand. l.* 5,
70 *tit.* 1, n. 49. Limitatio subnexa est aeque aperta, propterea quod si facta ex actis reluceant, scit illa ut Judex, consequenter quum fidem publicam sequi debeat, debet etiam secundum illa pronunciare. Quapropter si ex actis colligat alterutrum litigantium praescripsisse, debet ei rem ex praescriptione adjudicare, esto in ea se non fundaverit, Bruneman. *in d. L. unica n.* 8. Zanger *de Except. part.* 3, *cap.* 26, *n.* 16.
71 Addit Stryk. *juridic. dissert. vol.* 2, *disput.* 2, *cap.* 3, *n.* 7. *Si facta quaedam* (sunt ejus verba) *Judici nota sint, etiam ex aliis actis ista supplere tenetur.* Sed meo judicio minus recte.
72 Quod concernit secundum, si jura sint utrinque dubia, tenetur Judex sequi sententiam aequiorem.
73 Et ita capi debet *Lex* 8, *C. de Judiciis* ubi habetur : « Placuit in omnibus rebus praecipuam esse justitiae aequitatisque, quam stricti juris ratio-
74 nem ». Caeterum si Lex sit clara, esto Judici dura, ac nimis videatur rigorosa, non potest tamen ab ea recedere, *l.* 12, §. 1, *ff. Qui et a quib. manumitt.*
75 Quoad tertium, recte *Auctor n.* 52, sensit haud posse Judicem sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori. Adi vero Peregrin. in *Manuduct. ad Jurisprud. Justin. lib.* 5, *tit.* 18, qui et de eo disserit, an Advocatus causam tueri possit secundum opinionem probabilem in concursu probabilioris.

Restat ut de quarto disseratur. Variae autem 76
sunt hac de quaestione opiniones. Mihi ea semper arrisit sententia, ut Judex vel transactionem suadeat, vel eo rem dirigat, ut forte aut per Arbitros controversia dirimatur, aut vero aequaliter dividatur. Confer. Peregrin. in *manuduct. ad Jurisprud. Justin. lib.* 4, *tit.* 18, qui aliorum opiniones refert, unaque confutat.

NOVAE ADDITIONES EX ALIENA MANU.
EDITIONIS VENETAE 1782.

Multi docent, Judices saeculares nihil omnino posse a partibus recipere, eo quod leges digest. correctae sint per jus authenticorum, quo prohibetur judicibus universaliter munera accipere; auth. *Ut Judices suo quoque suffragio.* Ita Antoine in *tract. de obligat. cap.* 5, §. 1, *in not. post quaest.* 4, in qua quaerit, an liceat Judici munera a partibus accipere : definitque resp. 1, nihil licere Judici accipere pro ferenda sententia, sive justa, sive iniusta, eumque sic accepta restituere teneri, spectatoque solo jure naturali, et ante omnem sententiam restitutionem fieri debere ei, qui dedit. Et resp. 5, statuit, ne munera quidem liberalia, et sponte, ac sine ullo onere oblata accipere Judici fas esse, atque ubi hoc etiam jure naturali, si minus sit magni momenti, vetitum esse ostendit, subdit. « Cum autem dissentiant doctores circa obligationem restituendi ante omnem sententiam munera sponte, ac liberaliter, nec ad vexationem injustam redimendam donata ; confessor debet semper Judicem obbligare ad talem restitutionem ; tum quia forte ad eam jam tenetur ex conscientia, tum quia tali poena dignus est, et per eam avocandus est a relapsu ».

ADDITIONES CASINENS.

In hoc articulo sequentia addere fas sit.

Quaeritur utrum Judex licite possit poenam relaxare. « Dicendum, quod duo sunt quantum ad 1
propositum pertinet, circa judicem consideranda: quorum unum est, quod ipse habet judicare inter accusatorem, et reum; aliud autem est, quod ipse non fert judicii sententiam, quasi ex propria, sed quasi ex publica potestate. Duplici ergo ratione impeditur judex, ne reum a poena absolvere possit. Primo quidem ex parte accusatoris, ad cuius ius quandoque pertinet, ut reus puniatur, puta propter aliquam injuriam in ipsum commissam, cuius relaxatio non est in arbitrio alicuius judicis, quia quilibet Judex tenetur jus suum reddere unicuique. Alio modo impeditur ex parte reipublicae, cuius potestate fungitur; ad cuius bonum

pertinet, quod malefactores puniantur ». D. Thomas 2, 2, *quaest.* 67, *art.* 4.

Hinc ex D. de Ligorio « Judex debet judicare secundum leges. Unde ordinarie non potest poenam relaxare, vel minuere, etiam si actor consentiat, nisi aliquando ad bonum reipublicae aliud necessarium esse dictaret epikeia; vel nisi de privata tantum injuria actoris ageretur » *lib.* 4, *cap.* 3, *n.* 205.

2 Quaeritur utrum judex possit aliquem condemnare, etiamsi non sit aliquis accusator. Respond. negative cum D. Thoma in haec verba. « Dicendum, quod judex est interpres justitiae. Unde philos. dicit *in* 5, *ethic. homines ad judicem confugiunt, sicut ad quandam justitiam animatam.* Justitia autem . . non est ad seipsum, sed ad alterum, et ideo oportet, quod judex inter aliquos duos dijudicet: quod quidem fit, cum unus est actor, et alius est reus. Et ideo in criminibus non potest aliquem judicio condemnare judex, nisi habeat accusatorem, secundum illud Act. 25. *Non est consuetudo Romanis damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur, praesentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina*, (quae ei objiciuntur) » 2, 2, *quaest.* 67, *art.* 3.

3 Quid vero sit faciendum Judici, cum utrinque adsint sententiae probabiles in quaestione juris?

Debet ferre sententiam secundum opinionem de jure probabiliorem ». Quippe Judex est constitutus, ut secundum merita causae, et sententiam, quae ei videtur maxime rationi consona, causam decidat, alioquin esset acceptor personarum. Hinc optime merito damnata ab Innocentio XI sequens propositio: *Probabiliter existimo Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem. Ex D. de Ligorio ib. n.* 309, *et seq.*

4 Hic adverte ex DD. sententia; *quod attendenda est illa opinio, quae probabilior est secundum allegata, et probata.* Hinc dicunt primo, non posse Judicem aperire alteri parti, quod ipsa posset pro se allegare, quia hoc esset agere munus Advocati, quod Judici non licet. Notant secundo DD. propositionem damnatam loqui precise de sententia; quare dicunt ex illa non vetari Judici opinionem minus probabilem sequi quoad actus, prout examinare testes etc. sententiam praecedentes. ex D. de Ligorio *l. c. n.* 210.

5 Hoc pacto, ut quoad primum ex Consultorum mente aliqua dicamus, exploratum habe, quod ea quae sui origine a litigantibus procedunt nullo modo a Judice fieri possunt; adeoque nec exceptionum non oppositarum, nec testium non productorum ratio habenda in sententiis ferendis; nisi quod in causis criminalibus incumbit judicibus sic instituere testium examina, ut non modo inquirant in criminis qualitates, et circumstantias reum gravantes, sed et in eas, quae ad eius innocentiam comprobandam videri possunt pertinere. Voet *ad Titul. ff. de Judiciis n.* 49.

6 Atque ut clarius hac de re constet, illud animadvertendum, Ictos in hac re distinguere ea quae *facti*, ab iis quae *juris* sunt. In iis quippe quae facti sunt, id pro certo habendum, Judicem ea supplere non posse, quae a partibus non allegentur, (nisi notoria prorsus sint ex instrumentis illis, quae probationis ergo in judicio prolata sunt); ne alioquin supplendo ea, quae dubii facti sunt, non tam Judicis, quam advocati partibus videatur fungi, et patrociuari potius, quam judicare. Nota vero, quod si omissa causam relinquant obscuriorem, ac difficiliorem ejus determinationem, potest Judex per sententiam interlocutoriam monere litigantes, ut plenius instruant litem pendentem, nec est quod ea propter quisquam eum habuerit jure suspectum. Ex Voet *loc. cit.*

Secus vero se res habet ex DD. placito in iis 7
quae juris sunt; quippe tunc Judex recte potest supplere quod ex lege est, quemadmodum compertum habemus *ex leg. un. Cod. Ut ea quae desunt Advocatis Partium Judex suppleat* in haec verba: « Non dubitandum est, Judicem, si quid litigatoribus, vel ab his, qui negotiis adsistunt, minus fuerit dictum, id supplere, et proferre quod sciat legibus, et juri publico convenire ». — Qua ratione, scribit idem Voet « nihil vetat, quo minus Judex consuetudinem quoque, quamquam non allegatam, in lite finienda sequatur, si modo inveterato usu jus tale inductum constet. . Appellationem quoque declaret desertam, parte licet adversa nec allegante, nec petente; inquantum appellatione deserta, confirmata est ipso jure judicis inferioris sententia, quae per desertam appellationem, non ultra potest suspensa dici. *l. c.*

Quaeres an sententia Judicis iniusta obliget in 8
foro conscientiae?

« Resp. Sententia iniusta ex natura rei, aut ex omissione Ordinis juris simpliciter necessarii, sive feratur per falso allegata, et probata, sive ex Judicis iniquitate, nullum habet robur in foro conscientiae, manetque parti laesae, tametsi non appellet, jus suum, licebitque, si absque scandalo possit, recuperare bona . . . Ratio est, quia sententia eatenus obligat in conscientia, quatenus habet rationem judicii, hoc est ut determinatio juris, et definitio justi ».

« Dixi in *foro conscientiae;* quia in foro externo, ubi non tam veritas facti, quam probatio juridica spectatur, sententia prolata servanda est, ad evitanda scandala, et incommoda; neque elapso termino (intra quem appellare licebat) actio ei conceditur, lege sic statuente, tum in poenam pigritiae, tum ob bonum publicum, ut litium sit finis », ex D. de Ligorio *lib.* 4, *cap.* 3, *dub.* 2, *n.* 215.

Hinc duo sequentia subnectuntur:

I. « Is cuius bona per sententiam manifeste injustam adjudicata sunt alteri, potest, (nisi alter juste praescripserit) per occultam compensationem ea recipere, quia recuperat jus suum ».

II. « Qui sciens per injustam sententiam mala fide accepit bona, tenetur ea semper restituere, neque

unquam praescribere potest; quia sunt aliena, et possessor malae fidei nunquam praescribit: imo tenetur expensas restituere, et compensare damna, etiamsi pars laesa non appellaverit, cum non renunciet ideo juri suo » ex D. de Ligorio *loc. cit.*

JUDICIUM

SUMMARIUM

1. Judicium quid sit; quot vero, et quae, seu principales; seu minus principales personae ad illud constituendum requirantur, *ad num.* 7. — 8. Judicium a quibus causis, et quomodo dividatur, *ad num.* 11. — 12. In Judicio, seu processu *Summario* quae solemnitates omitti possint, quae vero non *ad num.* 14. — 15. In quibus causis Judicium Summarium institui potissimum soleat, ac possit, *ad num.* 22. — 23. An possit extra casum necessitatis et pietatis Judicium exerceri diebus ferialis; quot vero sint, et quae feriarum species, *ad num.* 27. — 28. Quid licitum vetitumve sit circa dies feriatos, habita diversitatis feriarum ratione, *ad num.* 39. — 40. Subnectuntur Additiones ex aliena manu, *ad. num.* 74.

1 Judicium sumptum pro causae discussione, quae coram Judice pro Tribunali sedente fit, definitur, quod sit « legitima rei controversae apud Judicem inter litigantes tractatio, seu disceptatio, et dijudicatio ». *Est in re Communis* cum Glossa *in cap. Forus* 10, *de verborum significat. verb. Judicium*, ubi dicit, quod « Judicium est legitimus actus duarum personarum, Actoris, et rei super eadem quaestione sub eodem Judice contracta ».

2 Ad constituendum Judicium requiruntur ordinarie tres personae principales, scilicet Judex, Actor, et Reus, *l. Inter litigantes* 62, *juncta Glossa marg. litt. F. ff. de Judicis, c. Forus* 10, *de*
3 *verbor. significat.* Judex sic dictus, *quasi Jus dicens populo, sive quod Jure disceptet*; prout expresse habetur *in c. Justum est* 1, *caus.* 23, *qu.* 2, *et in cit. c. Forus* 20, *de verb. significat.* est persona, quae Publica auctoritate Judicio praeest, et quasi mediatorem agens inter litigantes, rem controversam secundum Juris praescriptum definit, *arg. c. In istis* 3, *dist.* 4, *et cit. c. Justum*
4 *est, et cit. cap. Forus.* Actor *ab agendo dictus*, est persona, quae actionem proponit, et prior ad Judicium provocat; *l. In tribus* 13, *l. Qui prior* 29, *ff. de Judiciis*, et talis in caussis criminalibus proprie vocatur *Accusator*; *l. Inter* 10. *leg. Accusatore* 13, *ff. de public. Judic l. si accusatoribus* 4. *Cod. de accusat. et cit. cap. Forus* 10, *de verbor. significat.* expresse dicitur: « Accusator vocatus est, quasi causator, quia ad causam vocat eum, quem appellat ». In causis autem Civilibus proprie vocatur *Actor*, seu *Petitor*, *l. Inter* 62, *ff. de*
5 *Judiciis.* Reus sic dictus non a reatu, *sed a re*, de qua disceptatur, et est controversia, ut expresse habetur *in cit. cap. Forus* ibi: « Reus a re, quae » petitur, nuncupatur; quia quamvis conscius sceleris non sit, Reus tamen dicitur, quandiu in » Judicium pro re aliqua petitur » est persona, quae ab Actore provocatur, seu in Jus vocatur, et contra eam in Judicio agitur.

Notanter autem dictum est *sub num.* 2, quod 6
ad constituendum Judicium requiruntur *tres personas principales*, quia ultra ipsas tres personas principales solent intervenire aliae personae minus principales, seu accessoriae, ut Testes, Advocatus, Procurator, Tabellio, et aliae nonnullae, veluti Ministri Justitiae, ut docet Communis praxis. De iis vero, quae concernunt Judicem, Actorem, 7
Reum, Advocatum, et Procuratorem. Vide verb. *Judex, Actor, Reus, Testis, Advocatus, et Procurator.*

Judicium dividitur juxta quatuor causarum ge- 8
nera: scilicet a causa efficiente, seu ratione judicis illud peragentis, dividitur in Judicium *Ecclesiasticum*, *et Saeculare*. Judicium *Ecclesiasticum* est illud, in quo coram Judice Ecclesiastico disceptantur, et definiuntur caussae ad Forum Ecclesiasticum pertinentes. Judicium *Saeculare* e contra est illud, in quo coram Judice saeculari, seu Laico disceptantur, et definiuntur caussae ad Forum Saeculare pertinentes. A causa finali, seu 9
ratione finis, ob quem Processus judicialis instituitur, dividitur Judicium in *Civile*, *Criminale*, *et Mixtum*. Judicium *Civile* est illud in quo Actor suum, vel alterius commodum privatum prosequitur, sive caussa ex contractu, sive ex delicto descendat, non agendo tamen super delicto, seu crimine. Judicium *Criminale* e contra est illud, in quo agitur super Crimine ad publicam vindictam, seu poenam publicam; sive ea corporalis sit, sive pecuniaria applicanda Fisco; aut publici Officii privatio, et hujusmodi. Judicium *Mixtum* est illud, in quo partim civiliter, et partim criminaliter agitur, ut v. gr. cum de crimine aliquo, uti de furto, et damno illato, agitur ad interesse partis, et simul ad vindictam publicam. A causa ma- 10
teriali, seu ratione materiae controversae Judicium dividitur in *Petitorium*, *et Possessorium*. Judicium *Petitorium* est illud, in quo principaliter de rei proprietate, dominio, vel quasi dominio; vel de jure aliquo in re, vel ad rem competente; ut

si res vindicetur, haereditas petatur, actio empti, depositi, commodati, aut alia similis intentetur. Judicium *Possessorium* e contra est illud, in quo non de proprietate, vel dominio rei, sed de sola possessione, seu quasi possessione ejusdem contenditur, sive adipiscenda, seu retinenda, sive recu-
11 peranda. A causa formali, seu ratione formae in ipso servatae dividitur Judicium in *Ordinarium*, *et Summarium*. Judicium *Ordinarium* (quod appellatur etiam *plenarium*, seu *Solemne*) est illud, in quo Judex cum ordinaria figura, et strepitu Judicii plenarie, et solemniter, servatis omnibus requisitis solemnitatibus procedit juxta plenum, et totale praescriptum Juris. Judicium *Summarium* (quod appellatur etiam *Extraordinarium*) est illud e contra, in quo Judex simpliciter vel summarie, et de plano, sine ordinario, et solemni strepitu, ac figura judicii, sola facti veritate inspecta, procedit. *Clement. Dispendiosam* 2, *de judiciis, et Clement. Saepe contingit* 2, *de verb. signifcat. et l. Nec quicquam* §. *De plano, ff. de Offic. Proconsul.*

12 In Judicio, seu Processu *Summario*, quamvis possint omitti illae solemnitates, quae jure solum positivo requiruntur; non tamen omitti possunt illae, quae jure naturali, aut gentium ad legitimam caussae decisionem sunt necessariae; sic colligitur aperte ex *cit. Clement. Dispendiosam* 2. *de judiciis*, *et cit. Clement. Saepe contingit* 2. *de verb. signif.* et tenet Communis Doctorum.
13 Prima pars conclusionis ostenditur inductione, allegando textum *cit. Clement. Saepe contingit*, ubi Clemens V. determinans, et declarans, quid in judicialibus Commissionibus, quae fiunt a Principe, vel a jure, significent haec verba, scilicet, quod *procedatur simpliciter*, *et de plano*, *et sine strepitu*, *et figura judicii*, seu summarie dicit: « Nos autem publicationem hujusmodi, (quantum » Nobis est possibile) decidere cupientes, hac in » perpetuum valitura Constitutione sancimus, ut » Judex, cui taliter caussam committimus, neces» sario libellum non exigat, litis contestationem » non postulet, tempore etiam Feriarum ob ne» cessitates hominum indultarum a jure procedere » valeat, amputet dilationum materiam, litem, » quantum poterit, faciat breviorem, exceptiones, » appellationes dilatorias, et frustratorias repel» lendo; partium Advocatorum, et Procuratorum » contentiones, et jurgia, testiumque superfluam » multitudinem refraenando. *Et infra post alia » multa, subdit*: Sententiam vero definitivam (ci» tatis ad id, licet non peremptorie, partibus) in » scriptis, et (prout magis sibi placuerit) stans, » vel sedens proferat etiam (si videbitur) conclu» sione non facta, prout ex petitione, et proba» tione, et aliis actitatis in caussa fuerit facien» dum ».

14 Secunda pars conclusionis, scilicet, quod in judicio, seu Processu Summario non possint omitti ea, quae de jure naturali, aut gentium, sunt necessaria ad legitimam caussae decisionem, colligitur etiam clare *ex citat. Clement. Saepe contingit*, *de verbor. significat.* ubi Clemens V. inter alia sic statuit: « Non sic tamen Judex litem ab» breviet, quin probationes necessariae, et defen» siones legitimae admittantur; Citationem vero, » ac praestationem juramenti de calumnia, vel » malitia, sive de veritate dicenda, ne veritas oc» cultetur, per commissionem hujusmodi intelligi» mus non excludi ». Unde ex istis, et ex aliis, quae ibi subjungit Pontifex, aperte colligitur, quod in judicio, seu Processu Summario nequeunt a Judice omitti ea, quae de jure naturali, aut gentium, sunt necessaria ad legitimam caussae decisionem, quia, si talia a Judice omitterentur, veritas occultaretur, et sic justa sententia sequi non posset.

Judicium Summarium in duplici caussarum genere solet potissimum institui, scilicet, in caussis, quae celerem requirunt expeditionem. *Clement. Dispendiosam* 2, *de judiciis*, et in caussis, quae sunt modici valoris, et levis momenti, *Authent. Nisi breves*, et ibi Glossa, Bartol. Bald *Cod. de sent. ex brevi cul. recitand.* Caussae celerem ex- 15
peditionem requirentes sunt praesertim illae, quae recensentur *in cit. Clement. Dispendiosam* 2. *de judiciis* ibi: « Dispendiosam prorogationem li» tium, quam interdum ex subtili ordinis judicia» rii observatione caussarum docet experientia » provenire, restringere in subscriptis casibus cu» pientes, statuimus, ut in caussis super electioni» bus, postulationibus, vel provisionibus, aut su» per Dignitatibus, Personalibus, Officiis, Cano» nicatibus, vel Praebendis, seu quibusvis Benefi» ciis Ecclesiasticis, aut super Decimis..... Nec » non super Matrimoniis, vel Usuris, et eas quo» quomodo tangentibus ventilandis procedi valeat » de cetero simpliciter, et de plano, ac sine stre» pitu judicii, et figura. 16

Sic etiam summarie decidi solent causae Pauperum, Pupillorum, Viduarum, Carceratorum, aliorumque miserabilium personarum. *Authent. de Mandatis Principum* §. *sit tibi quoque*, *Collat.* 3. Item caussae alimentorum; *l.* 2, *ff. de Feriis.* Sicut et caussae spolii, Depositi, Mercedis, et Forensium, seu Peregrinorum. Engel *lib.* 2, *decret. tit.* 1, *n.* 12. Reiffenst. *ibid. n.* 48. Maranta *par.* 4. *Speculi Aurei dist.* 9, *a n.* 166, et alii. Item caussae Religiosorum: *c. Olim* 26, *de accusationibus*, Reiffenst. *loc. c. n.* 48. Maranta *loc. c. n.* 170, *et* 171. 17

Caussae modici valoris, et levis momenti diversimode assignantur a Doctoribus ut notat Glossa *in cit. Authent Nisi breves*. Alii enim censent esse modicam, et levem caussam, quae est usque ad quinquaginta aureos, *arg. l.* 1. *Cod. de Defensoribus Civit.* Alii autem putant illam esse modicam, et levem, quae est usque ad trecentos aureos, *arg. Authent. de Defensoribus Civit.* §. *Et judicare*, *Collat.* 3. Vel usque ad decem libras 18

auri , *arg. Authent. de Appellationibus* §. *Illud* ,
Collat. 3. Alii tandem melius supradictis docent
modicitatem , et levitatem caussarum dijudican-
dam esse prudenti arbitrio Judicis juxta diversam
qualitatem Personarum , quia una caussa v. g.
centum aureorum, quae inter homines mediocris
fortunae censeretur magna, inter duos Principes,
vel valde Divites reputatur modica. Sic Glossa, et
Bartolus *in cit. Authent. Nisi breves* , Reiffenst.
loc. c. n. 50. Maranta *loc. c. dist.* 9, *n.* 189, cum
pluribus aliis ibi citatis.

19 Caussae judicio Summario tractandae , possunt
etiam, non contradicentibus partibus, tractari, et
decidi judicio Ordinario , et Solemni , textu ex-
presso *in Clement. Saepe contingit* 2 , *de verb. si-
gnific.* §. *final.* ibi : « Si tamen in praemissis ca-
» sibus solemnis Ordo judiciarius in toto , vel in
» parte , non contradicentibus partibus , observe-
» tur, non erit processus propter hoc irritus, nec
20 » etiam irritandus. » Si tamen judicium, quod ex
sui natura fuisset Summarium, ex Actoris electio-
ne reddatur Ordinarium , tunc sententia prolata ,
non servatis solemnitatibus juris , erit nulla , et
invalida, quia, ex quo Actor sua sponte elegerit ,
et adhibuerit judicium Ordinarium cum posset te-
nere Summarium , sententia debet proferri, sub
poena nullitatis, secundum praescriptas solemnita-
tes in tali judicio Ordinario, et solemni observan-
das ; Card. de Luca *tom.* 3 , *disc.* 1 , *de judiciis
num.* 12, *et* 53. Reiffenst. *loc. cit. num.* 51 , et
21 alii. Sententia enim prolata in judicio Ordinario,
et solemni , non servatis solemnitatibus a jure
praescriptis, et requisitis, est nulla; *l. Prolatam,
Cod. de sent. et interlocut. omnium judicum, cap.
in caussis* 19, *de sententia et re judicata*, Card. de
Luca *loc cit. n.* 11, *et* 12. Reiffenst. *loc. cit. n.*
22 43, et alii. Valida autem est sententia prolata in
judicio Summario, quamvis non servatis plerisque
solemnitatibus a jure positivo requisitis , si sint
observatae illae , quae jure naturali , aut gentium
ad legitimam caussae decisionem sunt necessariae,
cit. Clement. Dispendiosam 2 , *de judiciis* , *et ex
alia Clement. Saepe contingit* 2 , *de verb. signifi-
cat.* et patet ex dictis *supra num.* 12, *et* 13. Sic
Barbosa *in d. Clement. Saepe contingit n.* 1, *et
seq.* Reiffenst. *loc. cit. num* 41. Maranta *part.*
4. *Speculi Aurei disp.* 9, *num.* 8, *et seq.* et alii
communiter.

23 Judicium extra casum necessitatis, et pietatis
nequit exerceri diebus Feriatis , sive sacris sive
profanis, *l.* 1, *ff. de Feriis*, *l. Si Feriatis, ff. eod.
et l.* 2 *Cod. eod. cap. Omnes dies* 1. *et cap. Con-
24 questus* 5, *de Feriis*. Dicitur notanter *sive sacris,
sive profanis* ; quia Feriarum tres sunt species ,
scilicet Feriae Sacrae , Rusticae , et Repentinae.
25 *Feriae Sacrae sive solemnes* sunt illae , quae ob
reverentiam, et cultum Dei principaliter sunt in-
stitutae , ut sunt omnes dies Festi de praecepto ,
de quibus sit mentio *in cit. cap. Omnes dies* 1, *et
cit. cap. Conquestus* 5 , *de Feriis* ; et praesertim
in Bulla Urbani VIII. incip. *Universa*. *Feriae Ru- 26
sticae* (quae etiam vocantur necessariae) sunt il-
lae, quae ob necessitates hominum praesertim ru-
ri laborantium, instituuntur, uti sunt Feria Mes-
sium , et Vindemiarum , de quibus fit mentio *in
cit. capit. Conquestus* 5, *de Feriis* §. *ultim. et in
l.* 1. *ff. De Feriis*. *Feriae Repentinae* sunt illae , 27
quae non ex certa, et stabili Lege constituuntur,
sed extra consuetum ordinem repente , et subito
indicuntur , ut solet fieri ob coronationem Prin-
cipis , aut ejus adventum , vel ob insignem victo-
riam de hostibus reportatam ; *l. Sed et si* , §. *Si
Feriae* , *ff. Ex quibus causis majores etc.* Item
propter hostilitatem , vel grassantem publicam
luem, aut similem causam extraordinariam, et ta-
les repentinas Ferias solus Princeps , non autem
Judex auctoritate propria indicere potest ; *leg. A
nullo, Cod. de Feriis.*

Prohibitio exercendi Judicium diebus Feriatis 28
extenditur ad omnes judicii partes , quae regula-
riter sunt tres. Prima est inchoatio causae per Rei 29
citationem, quae Rei citatio praesertim executiva
per apparitorem, sive Nuncium facienda, cum spe-
ctet ad actus judicii , ut patet *ex cap. Quoniam*
11, *de probationibus*, ibi: « Qui fideliter universa
judicii acta conscribant, videlicet citationes, dila-
tiones etc. » nequit ex rigore juris fieri diebus
Feriatis , ut expresse tenuit Rota *in caussa Bono-
nien. liberationis a Fidejussione* 9 *Febr.* 1607 ,
apud Farinac. *lib.* 2, *dec.* 233, *num.* 4, et tenent
Baldus *in l. Cum Clericis n.* 3. *Cod. de Episc. et
Clericis*, Lanfrancus *tract. de Citat. num.* 18. Reif-
fenstuel *lib.* 2. *Decret. tit.* 9, *n.* 54. Abbas *in cap.
Conquestus* 5 , *de Feriis n.* 20. Fagnan. *ibid. n.*
56, allegans praxim, et aliam decisionem Rotae ,
quae est *dec.* 365, *num.* 1, *part.* 3, *recent.* et alii
arg. cit. cap. Conquestus 5 , *de Feriis et l. ult.
Cod. eod.* ubi videtur actus iste specialiter fuisse
prohibitus his verbis : *Nulla quemque urgeat ad-
monitio, Praeconis horrida vox sileat.*

Secunda pars judicii est Processus , qui fit per 30
causae cognitionem , examinatis , et juratis Testi-
bus, exhibitisque litteris probatoriis, et haec pars
judicii , cum sit vere , et proprie actus judicialis ,
prohibetur fieri sub poena nullitatis diebus Feria-
tis, *cap. Omnes dies* 1 , *et cap. Conquestus* 5 , *de
Feriis* , *l.* 1, *de Feriis*, *l. Juris jurandi* , *Cod. de
Testibus* cum similibus , et sic tenet *Communis
Doctorum*. Tertia est sententiae prolatio, ejusque 31
executio, et haec pars judicii cum sit propriissime
actus judicialis , prohibetur expresse fieri diebus
Feriatis sub poena nullitatis, *cit. cap. Omnes dies,
Cod. eodem* cum similibus, et *Communissima Do-
ctorum*

Judicium adeo prohibitum est exerceri Feriis 32
Sacris , ut neque de consensu partium possit in
ipsis valide exerceri , textu expresso *in cap. Con-
questus* 5, *de Feriis* , ibi: « Quibus utique solem-
« nibus Feriis (nisi necessitas urgeat , vel pietas
« suadeat) usque adeo convenit ab hujusmodi ab-

« stinere; ut consentientibus etiam partibus, nec « processus habitus teneat, nec sententia quam « contingit diebus hujusmodi promulgari ». Et sic tenet *Communis Doctorum*. Et ratio est, quia Feriae Sacrae, utpote in honorem Dei institutae principaliter concernunt cultum Divinum, cui partium consensu renuntiari, et praejudicari nequit.

33 Item neque de consensu partium potest judicium exerceri Feriis repentinis, quia istae Feriae respiciunt potius publicum, quam privatum partium favorem *arg. l. Omnes dies, Cod. de Feriis*. Pacto autem seu consensu privatorum nequit derogari favori, ac Juri publico, *cap. Si diligenti* 12, *de foro competenti, l. Jus publicum, ff. de Pactis*: Glossa *in Clement. Saepe contingit, de verb. significat. verb. Ob necessitates* Abbas in *cap. Omnes dies* 1, *de Feriis num.* 11, Fagnan. *in c. Conquestus* 5, *de Feriis num.* 7, *et seq.* Reiff. *lib.* 2, *decret. tit.* 9, *de Feriis num.* 32. Speculator *eod. tit.* §. *Nunc videamus num.* 1, et alii. Potest tamen de con-

34 sensu partium exerceri judicium Feriis Rusticis, textu expresso *in cit. cap. Conquestus* 5, *de Feriis* ibi: « Licet diebus Feriatis, qui gratia vindemiarum, vel Messium ob necessitates homines indulgentur, procedi valeat, si de partium processerit voluntate »; et concordat l. *Omnes Judices, Cod. de Feriis, et l.* 1, *ff. eod.* Et ratio est, quia tales Feriae concessae sunt principaliter in gratiam privatorum. Ne scilicet occasione judicii praepediantur a commoditate colligendi fruges suas; iis autem, quae in sui gratiam sunt concessa, seu introducta, possunt partes libere renuntiare textu expresso in l. *Si quis* 29. *Cod. de Pactis*, ibi: « Cum sit Regula juris antiqui, omnes licentiam habere iis, quae pro se introducta sunt renuntiare ».

35 Omnibus Feriis, sive sacris, sive repentinis, sive Rusticis potest exerceri judicium ratione necessitatis, aut pietatis; *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Conquestus* 5, *de Feriis*, ubi a generali prohibitione exercendi judicium diebus Feriatis excipiuntur duo praemissi casus his verbis expressi: *Nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat.*

36 Hinc ratione necessitatis, sive publicae, sive privatae possunt tunc expediri causae, quae celeritatem requirunt, ut si res propter dilationem peritura esset v. g. si oriatur controversia circa collectionem fructuum ceteroquin periturorum, vel circa capturam piscium raro, aut certis solummodo diebus apparentium, *arg. cap. Licet* 3, *de Feriis et l. Solet, ff. eod.* Sic causae respicientes alimenta necessaria possunt expediri diebus Feriatis, cum talibus alimentis indigeamus omnibus diebus, *l. Publicus, Cod. de Feriis*. Item diebus Feriatis potest procedi contra Malefactores, et facinorosos Latrones, quia ex captura facinorosorum hominum sequitur purgatio Provinciae, et salus, et securitas plurimorum innocentium. Item diebus Feriatis potest carcerari debitor suspectus de fuga, ut notat Glossa communiter recepta in l. *ult. Cod. de Feriis*, ibi: *Nisi timeatur de recessu.* Sic de primo ad ultimum ratione necessitatis possunt diebus Feriatis exerceri omnes illi actus judiciales, qui ob defectum Testium, seu Judicis, aut alterius impedimenti nequeunt exerceri aliis diebus. Et ratio est, quia ex *cap. Quod non est* 4, *de Regulis juris*: *Quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum*, et ut expresse habetur in *cap. Sicut* 11, *de consecr. dist.* 1. *Necessitas non habet Legem*, ei concordat *cap. Quoniam* 13, *caus.* 1, *quaest.* 7, *cap. Omnes* 1, *de Feriis*, *cap. Consilium* 2, *de observat. jejun. cap. Consuluisti* 3, *de celebrat. Missar.*

Ratione pietatis possunt diebus Feriatis exerce- 37 ri actus judiciales pro caussis debilium, vel miserabilium Personarum, quia sic suadeat pietas, et in operibus pietatis, et misericordiae non est habenda distinctio dierum *arg. cap. Utinam in omni tempore* 11, *dist.* 76, *et capit. Nunquam* 33, *de consecrat. dist.* 4. Et sic tenet Glossa in *cit. c. Conquestus* 5, *de Feriis*, *verb. Pietas*, Speculator *tit. de Feriis* §. *Sequitur n.* 1, *et sequent.* Hostiensis *in Summa titul. de Feriis num.* 4, et alii communiter. Item diebus Feriatis ratione pietatis tractari possunt caussae, quae ad Religionem spectant. Nam *Summam esse rationem, quae pro Religione facit* patet ex *Leg. sunt Personae, ff. de Religiosis, et sumptibus funerum.* Et de facto diebus Festivis solent judicari, et puniri Haeretici ad majus aliorum tunc confluentium terroris exemplum. Item ex motivo pietatis possunt diebus Feriatis tractari, et definiri ea, quae spectant ad pacem, et concordiam, *l. ult. Cod. de Feriis.*

In caussis summariis, seu de plano tractandis 38 potest exerceri judicium tempore Feriarum rusticarum, textu expresso *in Clement. Saepe contingit* 2, *de verb. signific.* ibi: « Sancimus ut Judex, cui taliter caussam committimus . . . . . . tempore etiam Feriarum ob necessitates hominum indultarum a jure, procedere valeat ». Et sic tenent Doctores communiter. Non potest tamen judicium 39 exerceri in caussis Summariis extra casum necessitatis, aut pietatis tempore Feriarum sacrarum, et repentinarum; Glossa communiter recepta *in cit. Clem. Saepe contingit verb. Ob necessitates, de verbor. significat.* Abbas *ibid. num.* 28, *et* 29, et alii passim, argumento a sensu contrario desumpto *ex cit. Clementina Saepe contingit*, ibi enim caussae Summariae permittuntur solum tractari, et definiri *Tempore Feriarum ob necessitates hominum indultarum a jure*, quales sunt feriae rusticae, sive Messis, atque Vindemiarum, aliaeque ad mitigandos calores aestivos concessae, adeoque secus est dicendum de Feriis sacris, et repentinis ibi non expressis, et non exceptis, quia exceptio unius firmat Regulam in contrarium, *l. In iis, quae ff. de Legibus*, et Glossa *ibid.* expresse ait; « Exceptio a Regula firmat Regulam in aliis; sive exceptio firmat Regulam in contrarium in casibus non exceptis », ut inquit Fagnan. *in cap. Illa, n.* 31. *Ne sede vacante*, et late probat Barbosa *Axiomat.* 85, *num.* 4.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De Judiciis tametsi hand parce disserat *Auctor*, libet tamen pauca, sed ordine servato habere.

40 Judicium non male definitur: « Ordo judiciarius, qui coram Judice competente causae controversae disceptatio inter Actorem, et Reum legitime peragitur, ut sententia lis finiatur, ut suum cuique tribuatur ».

41 De judicii divisionibus agit hic *Auctor*, sed congruentius Bohemer. *Introduct. in jus digest. lib* 5, *tit.* 1, *n.* 2, *et seqq.*

42 Quatuor in omni Judicio consideranda sunt, Primum est *legitima pertractatio secundum ordinem praescriptum*, ne nullitas in processu lateat, *leg.* 4. *Cod. de sent. et Interlocut.*

43 Hinc non est incongruum inquirere, utrum Judicium a citatione, an a litis contestatione initium
44 capiat. Haec autem obtinet distinctio. Quantum ad fundandam Jurisdictionem Judicis, initium Judicium capit a citatione, ac propterea inducit citatio praeventionem, et litis pendentiam. Quantum vero ad litigantes, nonnisi a litis contestatione initium capit Judicium; Stryk. *in usu moderno Pandect. lib.* 4, *tit.* 1, §. 5.

45 De antiqua forma litis contestationis adhibitis Testibus factae videri possunt Vultejus *de Judic. lib.* 3, *c.* 1, n. 7, *et* 55. Obrechtus *de litis contest. cap.* 5, *n.* 2, *et seq.* De hodierna vero litis
46 contestatione confer Bohemer *Introduct. in Jus digestorum lib.* 5, *tit* 1, *n.* 5, *et plur. seq.*

47 Plures vero sunt effectus litis contestationis, qui citationi tribui nequeunt. *Primo* enim, malam fidem inducit. *Secundo*, impedit mutationem libelli. *Tertio*, constituit Procuratorem dominum litis. *Quarto*, inducit quasi contractum, novationemque. *Quinto*, (quod est consectarium praecedentis effectus) facit actiones ad haeredes transitorias, et temporales perpetuas. *Sexto*, pertinet post contestationem litis omnis causa, et utilitas rei ad officium Judicis. *Septimo*, dilatorias excludit exceptiones. Adi de iis, et aliis effectibus Stryk. in *usu moderno Pandect. lib.* 5, *tit.* 1, §. 4. Bohemer *Introduct. in Jus digestorum l.* 4, *tit.* 1, *n.* 10.

48 *Alterum* in omni Judicio considerandum est *legitima Judicis persona*, *coram quo Processus peragitur*. In omni autem Judice, *primo* requiritur
49 *habilitas*. Inhabilitas autem vel est naturalis, vel civilis: et civilis vel est absoluta, vel secundum quid; consule Bohemer. *Introduct. in Jus digestorum lib* 5, *tit.* 1, *n.* 12, qui rem exemplis illustrat. *Secundo* in Judice requiritur *Integritas*, ut praestet officium viri boni. Quocirca permissum est litigantibus Judices suspectos recusare.

50 An vero integrum Collegium recusari possit, non conveniunt DD. Sunt qui affirmant si maxima pars Collegii sit suspecta, Strauch. *dissert. Juris Public.* 13. Mev. *part.* 1, *dec.* 194, *fere per tot.* Sed id restringunt ad inferiora Tribunalia, Vultejus *de Judic. lib.* 2, *c.* 7, *num* 206. Plum. *in Process Camerae tit.* 25. §. 1. « Sed fateor (inquit Stryk. *in usu moderno Pandect. lib.* 5, *tit.* 1, §. 11) omnino publicae rei salutem exigere, ne facile recusentur Summa Tribunalia; quod si tamen legibus probata causa adsit, non video quid recusationi obstet ».

Quod attinet ad modum proponendi recusationem; Jure civili in libello recusationis suspicionem generaliter allegare sufficit, praestito tamen 51
juramento calumniae. At Jure Canonico causa in 52
libello exprimenda. Cognitio vero de illa, vel coram arbitris expeditur, vel ad superiorem devolvitur; Bohemer. *Introduct. in jus digestorum l.* 5, *tit.* 1, *n.* 14.

Pertinet huc etiam Juramentum perhorrescentiae Jure Canonico introductum, quod hujus efficaciae est ut, illo praestito, quis eorum illo Judice, apud quem litigare perhorrescit, se sistere non teneatur, sed causa ad Superiorem devolvatur; Vide de hoc perhorrescentiae juramento Feliman. *in tractatu ita inscripto.* 53

Requiritur tertio in Judice *competentia*, quae duplex, tum respectu Jurisdictionis, ut habeat illam Jurisdictionis speciem, ad quam pertinet causa controversa; tum respectu reorum ex quorum persona ordinarie competentia Judicis aestimatur. De hoc autem Foro competente intuitu reorum consuiendus prae caeteris Voët. *in comment. ad Pandect. lib.* 5, *tit.* 1, *fer. per tot.* qui materiam pro dignitate tractat. 54

Tertium in omni Judicio considerandum concernit *legitimam litigantium Personam*, idest Actorem, et reum. Actor in judicio dicitur, qui quod sibi debetur persequitur; Reus vero, qui contra Actoris persequutionem se defendit, ejusque elidit intentionem. 55

In Actore, primo requiritur, ut habeat is *legitimam Personam standi in Judicio*. Hanc non habent Servi, Excommunicati, Banniti, Majores Magistratus, durante officio, Minores, et Pupilli absque Curatore, vel Tutore, Prodigi, et Filiifamilias; Bohemer. *Introduct. in jus digestorum lib.* 5, *tit.* 1, *num.* 39. Monet vero idem Auctor *loco* 56
mox citato, Majores Magistratus hodiernis moribus, durante etiam officio agere posse; Tum mo- 57
net, Filiosfamilias in peculio Castrensi, et quasi Castrensi libere agere posse, In peculio vero adventitio extraordinario agere debere consentiente Patre, si Pater potuisset usumfructum acquirere, et in peculio adventitio ordinario Patrem ipsum agere debere, Filio consentiente. 58

Tenet Groenveg. *de legib. abrogat. l.* 5, *digestor. tit.* 1, *leg.* 4, posse hodie Filiosfamil. ex quacumque causa contra Patres agere, non obstante 59
Patriae potestatis vinculo. At Stryk. *in usu moderno Pandect. lib.* 5, §. 33. sententiam hanc 60
temperat, si de illis bonis quaestio sit, quorum usufructus Patri non competit, vel etiam de bonis maternis, Patre ad secunda vota transeunte.

61 Nec aliquid hac in re innovavit Jus Canonicum
62 *in capit.* 11, *de sponsalib.* In eo enim causam sin-
gularem esse, ubi Pater Uxorem filii detinet,
ex contextu apparet, quo casu, ut et omni alio
ubi manifesta Patris injuria, nec hodie benefi-
cium implorandi auxilium Judicis filio denegan-
dum.
63 Secundo in Actore requiritur, ut ipse *volens*,
et sponte agat. Tribus vero casibus ad agendum
64 compelli quis potest. *Primo*, si alterius ex Jure
perfecto intersit alterum agere: vide *l.* 8, *in fine*
ff. de optione legata, l. 2, *§. penult. et ultimo ff.*
ad l. Rhodiam de Jactu, l. 13, §. 30, *ff. de Actio-*
nibus empti: Secundo, si quis ad agendum tenea-
tur ex officii necessitate, ut Tutor, Curator, etc.
Tertio si quis ad agendum provocetur per reme-
dia, quae *ex leg. Diffamari, Cod. de Ingenuis, et*
manumiss. et l. Si contendat, ff. de Fid-juss. usu
65 forensi trahuntur. Huc etiam pertinet provocatio
creditorum moto concursu.
66 Qui agere in Judicio haud possunt, regulariter
nec Actores esse queunt, si excipiantur excommu-
67 nicati, et Banniti, ne alias beneficio afficiantur. Id
vero nota quoad Reos, alium pro alio conveniën-
dum haud esse, nisi *primo* aliquis nexus subsit.
Secundo aliquando per Indirectum jus pignoratio-
nis, vel represaliarum adhibeatur; de quarum re-
quisitis alibi agendum.
Quartum considerandum in omni Judicio respi- 68
cit *qualitatem causarum peragendarum*, quae va-
rii sunt generis, alterantque ipsum Processum,
immo et Forum. Interest autem, ut justo ordine
uti plures concurrunt, proponantur. In his autem 69
Regulis fundatur ordo. *Primo*, praecognosci illa
debent, sine quibus caetera intelligi haud possunt,
uti sunt causae praejudiciales, Hertius *de ordine*
causarum in Jud. tract. §. 4, *et sequent.* Hae si 70
in causa principali incidenter moveantur; tandiu
principalis ipsa causa sistitur, donec judicatum de
incidente sit ab eodem Judice, tametsi alias co-
gnoscere de ea principaliter haud valeat, *leg.* 14.
Cod. de ordin. Judic. Secundo in illis, quae non
cohaerent, aut ab altero dependent, proponendum
est praestantius. Inde fit, ut criminalis mota ab 71
Actore terminanda sit prae civili a reo mota, Her-
tius *ubi supra* §. 13, *et sequent.* Eadem de ratio- 72
ne quaestio a Fisco mota circa rem suspendit pri-
vatam actionem de eadem motam, *leg.* 35, *ff. de*
Jure Fisci. Tertio, praeparatoria primum traden- 73
da, deinde principalia. Atque hinc est, quod cau- 74
sae possessionem ante controversiam de proprie-
tate sint finiendae, nisi in petitorio res sit aperta.

JUDICIUM TEMERARIUM, SUSPICIO, ET DUBITATIO

SUMMARIUM

1. Judicium, suspicio, et dubitatio inter se differunt *ad num.* 2. — 3. Dubitationis, et suspicionis quidditas assignatur. — 4. Suspicio alia est levis, alia gravis, alia violenta, et quae sint. — 5. Judicium aliud est prudens, et aliud imprudens, et quale sit utrumque *ad num.* 6 — 7. Dubitatio, et suspicio alia item est prudens, alia imprudens, et utraque explicatur. — 8. Assignantur Judicie sufficientia, vel insufficientia ad judicandam, suspicandum, dubitandum de vitio, vel crimine alterius. — 9. Judicare, suspicari, vel dubitare de alterius vitio an sit peccatum, *ad num.* 10 — 11. Judicium temerariam de alterius crimine quale peccatum sit, *ad num.* 12. — 13. Temere suspicari, vel dubitare de alterius crimine, an, et quale sit peccatum, *ad num.* 16.

1 Haec tria, scilicet, Dubitatio, Suspicio, et Ju-
dicium inter se differunt, *Communis ac cer-*
ta, et patet ex earum definitionibus, quae
2 mox dantur. Dubitatio enim non est verus
assensus, sed veluti suspensio animi in neutram
partem se determinantis, ac veluti in ancipiti hae-
3 rentis. *Est in re communis.* Suspicio est assensus
debilis junctus cum formidine de opposito, *Est in*
4 *re communis* Haec suspicio, alia est levis, alia
gravis, et alia violenta. Suspicio levis est, quae
assensum valde debilem, multum vero dubitatio-
nis, vel formidinis de opposito habet. Suspicio
gravis, seu vehemens est, quae plus assensus, et
minus formidinis, vel dubitationis de opposito ha-
bet. Suspicio violenta (quae *in cap. Ex litteris*
12, *de praescriptionibus* appellatur *violenta, et cer-*
ta suspicio) est, quae plurimum assensus, et val-
de parum, vel vix aliquid dubitationis, vel formi-
dinis de opposito continet, adeoque pertingit ad
integram persuasionem, seu credulitatem ex con-
jecturis, seu indiciis haustam. Judicium est ple- 5
nus, et firmus animi assensus, vel credulitas; *Est*
in re communis.
Judicium aliud est prudens, quando scilicet ni- 6
titur sufficientibus indiciis, seu conjecturis ad ge-
nerandum firmum assensum de alterius probitate,
vel improbitate. Aliud vero est imprudens, seu
Temerarium Judicium, quando scilicet sufficienti-
bus indiciis, seu conjecturis non innititur. Et sic 7
dubitatio, et Suspicio est prudens, si innititur, et
temeraria, si non innititur sufficientibus ad ratio-
nabiliter dubitandum, vel suspicandum indiciis,
seu conjecturis; *Communis.*
Indicia sufficientia ad judicandum, suspicandum, 8

vel dubitandum de vitio, vel crimine alterius, sunt verbi gratia videre hominem noctu accedere ad domum suspectam, vel infamem, aut inde exire. Videre hominem noctu admotis scalis tentare aperire fenestram alicujus domus, et hujusmodi. Indicia autem insufficientia sunt videre hominem honestum, et alias bonae famae clara die transire per talem domum, vel plateam, ubi femina infamis habitat. Videre hominem clara die coram vicinis, et transeuntibus palam admovere scalam, tentare aperire fenestram alicujus domus, et hujusmodi, quia licet possit quis, positis, et visis primis indiciis, prudenter judicare, vel suspicari, quod unus fuerit adulter, et alter fur; non sic tamen positis, et visis solum secundis indiciis, cum potius tunc debeat prudenter judicare talem non animo adulterandi, sed alio justo, et honesto fine dictam domum, vel plateam transire, et alium non animo furandi, sed ob aperiendam propriam domum, non aliter, propter amissam clavem, sic de facili aperibilem, quam admota scala fenestram ascendere. Generatim igitur illa dicuntur indicia sufficientia ad judicandum, suspicandum, vel dubitandum de vitio, vel crimine alicujus, quandocumque illa ex se, vel communi usu hominum sunt ut plurimum conjuncta cum tali effectu malo, de quo quis judicat, suspicatur, vel dubitat. Illa autem dicuntur indicia insufficientia, quae ex se, vel communi usu hominum sunt indifferentia, aut raro conjuncta cum tali effectu malo, de quo quis judicat, suspicatur, vel dubitat.

9 Judicare, suspicari, vel dubitare de alterius vitio, vel crimine prudenter, et ex sufficientibus indiciis, seu motivis, quae scilicet habent aliquam moralem connexionem cum tali vitio, vel crimine, per se loquendo nullum est peccatum; *Communis*, cum Layman *lib* 3. *tract*. 3, *part*. 2, *cap*. 2, *num*. 4. Lugo *disp*. 14, *sect*. 2. Azor *part*. 5, *lib*, 3, *cap*. 11, *q*. 3. Sporer *tom*. 2, *tract*. 5, *in VIII*, *praecept*. *Decalog*. *cap*. 4, *num*. 25. Reiffenstuel *Theol*. *Mor*. *tr*. 6, *dist*. 6, *qu*. 6, *num*. 59. Et ratio est, quia proximus amittit jus suae famae, et bonae existimationis respectu illius hominis, cui ejus vitium, seu crimen sufficientibus indiciis proponitur, unde iste taliter dubitando, suspicando, vel etiam judicando, neque peccat contra caritatem proximi, neque contra justitiam, *arg*. *cap*. *Quod suspecti* 15, *caus*. 3, *qu*. 5, *et capit*. *Suspicionis* 39, *de Officio Delegati* cum similibus, ubi licite, ac juste ob legitima indicia, nunc Judices, nunc Testes, aliique possunt recusari.

10 Judicium temerarium absque sufficientibus indiciis de vitio, vel crimine proximi in materia gravi deliberate conceptum est peccatum ex genere suo mortale; *Communis* cum S. Thoma 2, 2, *q*. 60, *art*. 3, et colligitur aperte ex verbis Christi *Matthaei* 7, *et Lucae* 6, *Nolite judicare, et non judicabimini. Nolite condemnare, et non condemnabimini*, ubi de judicio temerario sermonem esse patet ex contextu. *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quae in oculo tuo est* (peccatum grave) *non consideras?* Et Sanctus Jacobus Apostolus *in sua Canonica c*. 4, conjungit judicium temerarium cum Detractione: « Qui detrahit Fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit Legi, et judicat Legem »; Detrahere autem proximo in materia gravi est peccatum grave, adeoque etc. Tum quia hoc patet ratione; Nam quisque habet jus ad famam, seu bonam existimationem sui apud quemcumque hominem, donec per sufficientia signa innotescat, seu demonstretur malus; juxta illud: *Quisque praesumendus est bonus, donec demonstretur malus*, *argum*. *cap*. *In cunctis* 12, *caus*. 11, *qu*. 3, *cap*. *Mandata* 6, *et cap*. *Dudum* 16, *de Praesumpt*. ergo gravem ei injuriam infert, qui temere absque sufficientibus indiciis firmam de ipsius improbitate concipit sententiam, eumque in corde suo condemnat, adeoque graviter peccat.

Ut autem tale judicium sit peccatum mortale, 11
tres requiruntur conditiones. Prima, quod judicium *sit in materia gravi*, quae materiae gravitas, vel levitas attendi debet, vel ex ipsa substantia materiae, vel ex qualitate personae. Unde defectu gravitatis materiae, veniale erit judicare de Paulo furtum unius julii, et ratione qualitatis personae, veniale erit judicare de juvene parum honesto, quod transeat per aliquem locum ad inhonesta. Secunda, quod *judicium sit firmum*, *et plene deliberatum*, quia si judicium non sit firmum, et quasi pro moraliter certo conceptum, erit sola suspicio; et si non sit deliberatum cum pleno consensu voluntatis, erit vel sola prima apprehensio de improbitate proximi, vel solus actus judicii imperfecti, non sufficiens ad peccatum mortale, tertia quod *judicium sit ex levibus*, *et insufficientibus indiciis*, *seu conjecturis*; quia, si judicium sit ex gravibus, et sufficientibus indiciis, seu conjecturis, non erit temerarium, sed prudens, ut patet ex dictis *supra num*. 5. Hinc, quia raro omnes tres al- 12
latae conditiones una simul interveniunt, raro judicium temerarium est mortale; una enim ex ipsis deficiente, judicium temerarium non est mortale; *Communis*.

Suspicio temeraria de proximi vitio, seu crimi- 13
ne ex genere suo est peccatum veniale tantum; *Communis*, cum S. Thoma 2, 2, *quaest*. 60, *artic*. 3, et indicat etiam Sanctus Augustinus *tract*. 99, *in Joan*. dicens: « Si suspiciones omnino vitare non possumus, quia homines sumus; judicia tamen, idest definitivas, firmasque sententias continere debemus. Et ratio est, quia per suspicionem temerariam, etsi aliqualiter laedatur fama, seu bona existimatio proximi; non tamen simpliciter, et graviter, sed secundum quid, et leviter tantum, cum suspicio sit solum levis assensus de vitio, seu crimine proximi cum actuali dubitatione, seu formidine de opposito. Potest tamen su- 14
spicio temeraria evadere peccatum mortale per accidens, ut si oriatur ex maligno affectu, aut con-

juncta sit cum gravi odio, vel comtemptu proximi. Si quis ex tali temeraria suspicione in effectum externum malignum, aut damnum proximi procedat, ut si ex sola suspicione Judex Reum condemnaret. Superior subditum puniret, aut ab Officio amoveret; Si ratione talis Suspicionis, quis alicui suffragium in electione negaret, aut eum a consecutione alicujus notabilis boni impediret; *Communis.*

13 Dubitatio temeraria positiva de vitio, vel crimine alterius per se loquendo est solum peccatum veniale; *Communis* cum Lessio *l.* 2, *c.* 29, *dub.* 8. Layman *l. c. n.* 6. Sporer *l. c. n.* 34. Et ratio est eadem, quae de suspicione, et a fortiori, quia minus laedit famam proximi dubitans solum num sit malus, quam etiam suspicans esse malum. Dubitatio enim temeraria positiva in hoc solum consistit, quod quis, habitis sufficientibus indiciis, ex quibus posset, ac deberet judicare aliquem esse bonum, ille, omisso hoc judicio, ex aliis leviusculis indiciis, seu conjecturis, vel motivis, positive dubitet, seu judicet esse dubium, et incertum an sit bonus: adeoque, si per se loquendo suspicio temeraria est solum peccatum veniale, quia famam, seu bonam existimationem proximi parum laedit, a fortiori per se loquendo erit solum peccatum veniale dubitatio temeraria positiva, quia minus famam proximi laedit. Dubitatio autem temeraria negativa de vitio, seu crimine proximi nullo modo est peccatum; *Communis* cum citatis Doctoribus.
Et ratio est, quia per talem dubitationem nulla
prorsus injuria infertur proximo: Dubitatio enim
temeraria negativa in hoc solum consistit, quod 16
quis oblata sibi cogitatione de bonitate, vel malitia proximi, omne judicium, omnemque suspicionem, et dubitationem positivam ex defectu motivi, et rationis circa ipsius bonitatem, vel malitiam suspendat, quod, cum nullimode sit ei injuriosum, nullum pariter erit peccatum.

JURAMENTUM

SUMMARIUM

1. Juramentum quid sit. — 2. Juramentum dividitur in assertorium, et promissorium, et quid sit utrumque *ad num.* 4 — 5. Juramentum tam assertorium, quam promissorium dividitur in simplex, et solemne, et quale sit utrumque — 6. Juramentum rursus dividitur in contestativum, execratorium, et comminatorium, et singula explicantur — 7. Juramentum potest fieri qualuor modis, qui assignantur. — 8. Quaenam conditiones requirantur ad hoc ut juramentum sit licitum: *ad num.* 8 — 9. Juramentum debitis conditionibus factum nullum includit peccatum, *ad num.* 12. — 13. Quid sit jurare cum restrictione mentali *ad num.* 26. — 27. Jurare sine animo jurandi an liceat. *ad num.* 31 — 32. Jurare falsum sine animo jurandi quale peccatum sit. — 33. Jurare sine animo implendi quale peccatum sit — 34. Quid de juramento sine causa ex consuetudine culpabiliter relenta *ad num.* 35. — 36. Assignantur variae juramenti formulae, *ad num.* 47. — 48 Ad licite jurandum requiritur certitudo veritatis, tum ex parte rei juratae, tum ex parte personae jurantis, et quando talis certitudo habeatur; *ad num.* 50. — 51. Veritas juramenti est triplex, et assignatur. — 52 An quando, et quibus liceat juramentum exigere *ad num.* 56. — 57. Animadversiones ex aliena manu *ad num.* 89. — 90. Novae additiones ex aliena manu *ad num.* 97.

ARTICULUS I.

JURAMENTUM QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT EJUS ESSE, DIVISIONEM, ET MODUM LICITUM, SEU ILLICITUM JURANDI.

1 Juramentum est invocatio tacita, vel expressa
Divini Numinis, tamquam primae, et infalli-
2 bilis veritatis in testem alicujus rei; *Est in*
re communis. Juramentum dividitur in As-
3 sertorium, et Promissorium; Ita Scotus in 3, *dist.* 39, *quaest. unica, et communis aliorum.* Juramentum Assertorium est illud, quo simpliciter sine aliqua promissione aliquid affirmatur, vel ne-
4 gatur; *Est in re communis*; Juramentum Promissorium est illud, quod ad confirmationem promissionis, seu contractus, aut pacti alicujus corroborationem adjicitur. *Est etiam in re communis.*

5 Juramentum, tam assertorium, quam promissorium dividitur in juramentum simplex, et in juramentum solemne. *Juramentum simplex* est, quod fit per simplicem Divini Numinis invocationem, vel contestationem in confirmationem rei assertae, vel promissae. *Juramentum solemne est*, quod per certam verborum formulam, vel corporalem alicujus rei, v. gr. Sancti Evangelii attactum, perficitur coram legitimo Superiore, ut majorem auctoritatem, et aestimationem habeat, quale potissimum solet fieri in Judiciis, in Professione Fidei, in Homagiis, ac Juramento Fidelitatis, et hujusmodi; *Sic in re Communis Doctorum.*

Rursus Juramentum dividitur in juramentum 6
contestativum, execrativum, et comminatorium
Juramentum contestativum est illud, quo Deus

simpliciter ut testis invocatur. *Juramentum execratorium*, seu *imprecatorium* est illud, quo jurans sibi ipsi, vel aliis sibi caris, et ad ipsum pertinentibus mali quidpiam a Deo falsitatis vindice imprecatur, nisi verum sit, quod asserit, vel promittit. *Juramentum comminatorium* est illud, quo jurans comminando promittit alicui malum poenae, ut v. g. *per Deum ego te verberabo. Per Deum ego te occidam*, et hujusmodi.

7 Juramentum potest fieri quatuor modis, scilicet Mente, Nutu, Facto, et Verbo. *Mente* fit Juramentum, quando intra animum aliquid affirmatur, vel negatur, Deusque in confirmationem invocatur velut testis. *Nutu* fit juramentum, quando alicui dicitur, Jura per Deum, et ipse oculis, vel capite annuit. *Facto* fit juramentum, quando aliquis oblatum sibi ad jurandum Evangelium tangit. *Verbo* fit juramentum, quando aliquis dicit, vel scribit v. g. *Juro* in iis tamen circumstantiis, in quibus sic intelligitur Deus vocari in testem.

8 Ad juramentum, ut sit licitum, requiruntur tres conditiones, tamquam Comites ipsius, nempe *Veritas, Judicium, et Justitia*, ut habetur expresse *ex Jeremiae* 4. ibi: *Jurabis*, *Vivit Dominus*, *in Veritate*, *Judicio*, *et Justitia*. *Veritas* in hoc consistit, quod res sit vera, aut ex gravi ratione, vel bona fide putetur vera, et sic veracissimi Numinis testimonium non adducatur in attestationem falsi, seu mendacii, alioquin esset perjurium, et gravissimum peccatum. *Judicium*, seu Judicii discretio in hoc consistit, quod juramentum non fiat sine necessitate, gravi causa, ac utilitate, sed cum prudenti intellectus consideratione, ac pia, et reverenti voluntatis affectione. *Justitia* in hoc consistit, quod res sit licita, et honesta, et sic aequissimi Numinis testimonium non adducatur in confirmationem rei iniquae, et peccato obnoxiae.

9 Juramentum factum cum omnibus dictis conditionibus nullum est peccatum: immo est potius actus virtutis Religionis. Sic S. Thomas 2. 2, *quaest.* 89, *art.* 4, asserens tale juramentum esse actum Religionis, sive Latriae; *est Communis Theologorum*, *et Canonistarum*, et habetur clare *ex Deuteronomio* 6, ibi: *Dominum tuum timebis, ac per nomen ejus jurabis*, *et ex Psal.* 62, ibi: *Laudabuntur omnes*, *qui jurant in eo*, cum similibus. Juramentum tamen, cui deest prima con- 10
ditio, scilicet *Veritas*, est semper peccatum mortale. Nec hic excusat levitas materiae, quia sive haec sit gravis, sive levis, sive seria, sive jocosa, aequaliter tamen repugnat Deo testificari falsum: et tale juramentum dicitur perjurium cum gravi in Deum irriverentia, quippe cum adducatur in testem falsitatis, quasi vel ipse veritatem nesciat, vel velit, aut possit decipere testando falsum; *Communis.* Juramentum, cui deest secunda con- 11
ditio, scilicet *Judicium*, ut plurimum est peccatum veniale tantum; potest tamen fieri mortale ratione pravae, et scandalosae consuetudinis jurandi sine necessitate, et utilitate, et ratione negligentiae ad tollendam talem pravam consuetudinem. Unde consuetudo incaute jurandi graviter perstringitur in Sacra Scriptura, *ut Ecclesiastici* c. 23 ibi: « Jurationi non assuescas os tuum multi enim casus in illa », et iterum ibidem: « Vir multum jurans implebitur iniquitate », cum similibus; *Communis.* Juramentum, cui deest tertia 12
conditio, scilicet *Justitia*, potest esse grave, vel leve juxta gravitatem, vel levitatem materiae. Et sic, qui jurat facere rem solum venialiter malam, aut vanam, vel inutilem, seu frivolam, peccat solum venialiter, quia ibi levis tantum irreverentia in Deum censetur. Qui vero jurat se facturum rem mortaliter malam, ut se aliquem occisurum, peccat mortaliter, quia est gravis irreverentia, divina auctoritate se ad peccatum mortale quasi obligare, in quo duae sunt malitiae species distinctae, una contra proximi charitatem, qua vult alteri malum; altera contra Dei reverentiam, qua ad illud abutitur auctoritate Dei odientis omne malum: *Communis.* (*)

Nota Romani Theologi.

(*) Falsum videtur Romanis Censoribus peccare tantum venialiter hominem, qui rem malam se facturum juret, quae tamen venialem tantum culpam involvat, aut saltem minus probabilis opinio, quam tuto sequi non valeamus: horum judicio facile assentior, etsi probe scio plures esse Auctores, qui cum Ferrario sentiant. Moveor vero ad id statuendum, primum quia longe pejus est jurare, sive Deum in Testem vocare promissionis de re mala, quam facturi spondemus, quam jurare de re honesta, vel indifferenti sine ulla necessitate, quod tamen sine veniali culpa fieri non potest. Deinde, qui se peccatum veniale commissurum jurat, Deum invocat ad suum propositum roborandum, confirmandumque: promissio enim idcirco Divini testimonii auctoritate munitur, ut firmior, et immobilior evadat. Quid vero injuriosius Deo esse potest, quam infinita ipsius nominis majestate abuti, quam ipsius auctoritatem in praesidium iniquitatis adhibere? Rursus, qui sine animo jurandi jurat, graviter peccat, quia juramento abutitur. Sed hoc pejor abusus est, quo quis juramento utitur ad confirmandam iniquitatem. Praeterea si jures sine animo committendi veniale illud peccatum, graviter peccas ex communi sententia, quia perjurus es, scilicet, quia Deum vocas in testem falsi; cur vero si jures cum vero animo peccatum veniale perpetrandi, venialiter dumtaxat delinquas? Abuteris enim juramento, quod res sacrosancta est, cujus finis est confirmatio veritatis: profanas Sanctum Dei nomen, dum illud assumis, atque convertis in vinculum iniquitatis: Deum infinite Sanctum in peccati venialis testem invocando adducis tamquam fidejussorem, et approbatorem illius: testes enim adhibentur, ut id approbent, quod suo testimonio confirmant.

An non haec maximam Deo irrogatam injuriam redolent? Et quis dicat, levem tantam esse in Deum irreverentiam? Scio Adversarios reponere, jurantem non intendere Deum ad approbandam iniquitatem inducere, atque id libenter fateor; nam si id expresse intenderet, blasphemus in Deum foret. Sed facto id ipsum praestare dicimus, dum Dei testimonio utitur. Nec magis urget aliorum responsio, qui ajunt, jurantem non teneri nisi sub veniali, evitare peccatum veniale. Id sane verum est; at sub gravi culpa tenemur abstinere ab invocatione Divini testimonii in confirmationem iniquitatis, etiam minimae, quia malitia quaecumque, etsi minima, summopere Deo repugnat; ac summe Deo injuria fit, dum ad confirmandum propositum perpe-

re, et absolute dixit se diem illum nescire. * Vide tamen in calce hujus Articuli *Notas Rom. Theol.* ad hunc *n.* 15.

16 Sic Secretarius Regni, ad occultandam veritatem, et servandum sibi impositum sigillum, poterit uti amphibologia, aut aequivocatione, aut restrictione non pure mentali etiam cum juramento. Idem dicendum est de Uxore adultera a Marito interrogata ad necem, an commiserit adulterium? Et sic de aliis similibus casibus, in quibus datur gravis, et rationabilis causa permittendi alterius deceptionem passivam salva veracitate loquentis; dummodo juramentum addatur semper restrictioni non pure mentali, sed externatae, vel per signa externa determinata, vel per verba ex se aequivoca sufficientia ad internam restrictionem significandam. Sic communiter Doctores cum supra citatis *sub n.* 13.

17 Ita qui ex praesumptione falsa interrogatur a Judice, non tenetur confiteri propositionem veram, ubi ista confessa, condemnandus esset in foro externo de crimine, vel debito, ad quod revera in foro conscientiae non tenetur, et iste non solum coram Deo esset immunis a mendacio, sed etiam a perjurio, si cum juramento negaverit, vide *verb. Accusatus n.* 31, ubi pro hac affertur solida ratio, et adducuntur Doctores, et ibidem *sub n.* 33, 34, 35, adducuntur exempla ibi videnda, ne jam dicta repetantur.

18 Item qui juramento interrogatur, an veniat ex tali loco, qui falso existimatur peste infectus, jurare potest, se inde non venire, subintelligendo *ex eo loco*, qualis existimatur, nimirum *peste infecto:* Navarrus, Tolet Rodriquez, Suarez, et alii cum Sanchez, et Sporer *loco mox citando.* Immo multi, ut Toletus, Lessius, et alii cum Sporer *tom.* 1, *tr.* 3, *in* 2, *praec. Dec. n.* 122, tenent, quod, quamvis talis locus esset vere infectus, si tamen celeriter transiens, certo crederet se nihil inde luis contraxisse, adhuc jurare posset non transisse, utendo eadem restrictione, nimirum, *ut ab ipso periculum timeri debeat.*

19 Item, si Clericus, vel Religiosus sit coram saeculari Judice conventus, non solum ipse pro se, sed etiam alii pro ipso jurare possunt, eum nihil deliquisse, utendo hac restrictione, *ut coram tali incompetente Judice deponi debeat: Communis.* Item si Clericus, vel Religiosus, aut alia persona exempta a Gabellis solvendis interrogetur a Gabellario an habeat, seu portet aliquid Gabellae obstrictum? Jurare potest, se nihil tale habere, seu portare, utendo hac restrictione: *Nihil habeo, seu porto, ex quo Gabellam solvere debeam;* Ledesma, Gobat cum Sporer *loc. cit. n.* 122, et alii passim; vide *verb. Accusatus n.* 42, ubi alia ad rem.

20 Item si Cajus v. gr. sit certe, et vere Creditor Titii in mille, et Sempronius sit incerte, et dubie Creditor ipsius Caii pariter in mille; Ne Sempronius intentet sequestrum, et pro se exigat mille, quae debet Titius Cajo, ipse Cajus potest licite jurare, se recepisse dicta mille a Titio, quamvis revera non receperit, sed solum habeat pro receptis, quia jus Caii in mille contra Titium est certum, Jus vero Sempronii contra Cajum non est certum, sed dubium, seu Cajus habet aliunde jus non solvendi illa mille Sempronio; Unde Cajus habet jus reddendi tutum omni meliori modo, quo potest, suum Creditum contra Titium. Quilibet enim habet jus tuendi suum omni majori securitate, qua potest, maxime si alia non ei suppetat via suum assecurandi, et licita utatur restrictione, ut patet in exemplis allatis *sub. verb. Accusatus n.* 33, 34, *et* 35. Et sic expresse tenet cum aliis Tamburin. *tom* 1, *lib.* 3, §. 5. Felix Potestas *l. cit. n.* 1063, et in simili Sporer *loc. cit. n.* 123, cum pluribus aliis. Vide verb. *Solutio n.* 42, 43, 44.

Item Mercatores, qui dicunt, vel etiam jurant 21
se non posse pro tali pretio talem mercem vendere, licet in rigore hoc verum non sit, excusantur a mendacio, et perjurio per hoc, quod ipsi intelligant, et satis sciatur, et cognoscatur ab emptoribus, significare velle, se non posse cum honesto, et mediocri lucro ita vendere. Item cum dicunt, vel etiam jurant merces sibi pluris constare, quamvis in rigore non sit verum, excusantur per hoc, quia quando dicunt sibi pluris constare, sciunt emptores, quod non intelligant nude pretium rei emptae, sed etiam computent expensas vecturae, et Gabellae, aliasque, quas faciunt toto anno in suam communem negotiationem; haec enim juste venire possunt nomine pretii, quo res ipsis constat: Gobat *tom.* 3, *collectan. de Jurament. n.* 672, citans Samaticenses, La Croix *lib.* 3, *part.* 1, *n.* 301. Si autem locutiones mercatorum non essent verae in allato sensu, tunc mentirentur, et si jurarent, pejerarent: Doctores citati.

Reus, an, et quando teneatur, vel non fateri ve- 22
ritatem Judici ipsum interroganti sub juramento. Vide *verb. Accusatus a n.* 10, *ad* 44.

Nec valet objicere, quod per tales amphibolo- 23
gias, seu aequivocationes, et restrictiones non pure mentales, sed externatas, humana societas, et humanum commercium perturbetur, ex quo per tales locutiones regulariter decipiantur audientes, adeoque non esse licitas. Non valet, inquam, quia per similes locutiones commercium humanum potius justificatur, quam perturbetur; nam humanum commercium non debet esse contra jus humanum. Nec officit, quod regulariter per similes locutiones decipiantur audientes, quia id per accidens sequitur, nam audiens prudens acuti, et perspicacis intellectus posset veram significationem locutionis percipere, et simul imprudentiam suae interrogationis advertere, si signa, verba, circumstantias externas, et gravitatem rei, et jus, seu debitum alterius de secreto occultando reflecteret; quod, si audiens talis non sit, sibi imputet, quod non intelligat; signa namque, et verba in talibus circumstantiis supponuntur per se significativa, et

externata conformiter ad mentis restrictionem, adeoque de se perceptibilia; Et sic loquens, seu respondens intendit celare secretum, ad quod occultandum habet jus, vel debitum, non autem audientem decipere. Nec ejus deceptionem, quam praevidet, vitare tenetur cum suo, aut aliorum gravi, et notabili praejudicio, et damno, quia tunc est deceptio accepta, non vero data, ut patet a simili de scandalo passivo per communem Doctorum, et clare constat ex celebri responsione ab omnibus, ut licita admissa, prout data fuit a S. Athanasio eludente Satellites Juliani eum ad necem quaerentes: et a S. P. N. Francisco, qui cum a Ministris justitiae requisitus, *an illac transisset* quidam homicida, positis intra manicas manibus respondit, *isthac non transivit*, intelligens non transisse per suas manicas, et sic plenam, et veram responsionem ex verbis, et illa actione externa componens.

24 Nec valet etiam objicere, quod tales amphibologiae, seu aequivocationes, et restrictiones mentales sint proscriptae ab Innocentio XI, die 2 Martii 1679, in istis tribus damnatis propositionibus 26, 27, et 28, in ordine. Propositio 26. « Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus. *Propositio* 27, Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, et studiosa. *Propositio* 28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictionè mentali praestare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum ».

25 Non valet, inquam, quia in istis tribus propositionibus damnantur solum amphibologiae, aequivocationes, et restrictiones pure mentales, ut pro certo notat Cardenas *dissertat.* 19, *cap.* 4, *n.* 35. Sporer *tom.* 1, *tract.* 3, *in* 2, *praecept. Decalog. cap.* 1, *sect.* 3, *n.* 104. Viva *ad propositionem* 27. *Innocentii XI, n.* 5. La Croix *l.* 3, *part.* 1, *nu.* 287, *cum sequent.* Reiffenstuel *Theol. Moral. tract* 6, *dist.* 2, *q.* 3, *n.* 40. Felix Potestas *tom.* 1,
26 *part.* 2, *n.* 1731, *et seq.* et alii passim. Et tales amphibologias, seu aequivocationes, et restrictones pure mentales esse omnino illicitas fatemur, et concedimus ultro et nos, quia includunt mendacium, quod est ab intrinseco malum, adeoque eas merito damnavit Pontifex in supra relatis propositionibus.

27 Jurare sine animo jurandi semper est illicitum, sive quis juret verum, sive falsum, sive in re gravi, sive in re levi, sive cum causa, sive non, sive in judicio, sive extra. Et ratio est, quia jurare sine animo jurandi semper continet mendacium irreligiosum, quod a nulla causa, sive levi, sive gravi cohonestari potest; quamvis enim juramentum fictum addatur assertioni verae, falso tamen assèrit se jurare, qui non habet animum jurandi, qui enim dicit v. g. promitto, dono, et hujusmodi, carens animo promittendi, donandi, et hujusmodi, mentitur; mendacium autem nunquam est licitum, quantacumque detur causa, cum sit intrinsece malum. Unde Innocentius XI, die 2 Martii 1679, merito damnavit sequentem propositionem 25. in ordine, ibi: « Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis ».

An autem jurare sine animo jurandi sit peccatum mortale, vel veniale solum? variant Doctores; 28
Cajetanus enim 2, 2, *q.* 89, *art.* 7. Felix Potestas *tom.* 1, *part.* 2, *n.* 1611. Hurtad. *diss.* 12, *cap.* 5. Armilla, Covarruv. Filguera, et alii tenent, quod, qui jurât sine animo jurandi peccat mortaliter, quamvis verum juret, etiamsi materia sit levis, et sit extra legitimum judicium; quam sententiam Suarez *cap.* 17, *n.* 6, censet probabilem, quamvis nimis rigorosam. Et ratio istorum est, quia sic jurans, mentiens, et proximum decipiens jurat, nam verbis externis dicit se jurare, et interius habet animum oppositum, et revera non jurat. Tum quia sic jurans illudit testimonio Dei, cum fingat se illud invocare, et tamen non
invocat. Probabilius tamen, et communius Suarez 29
l. c. Sanchez *lib* 3, *cap.* 6. Lessius *d.* 8, *n.* 46. Castrop. *p.* 8, *n.* 4. Illsung. *T.* 5, *n.* 55. Dicastill *d.* 2, *num.* 288. Cardenas *in* 2. *Crisi d.* 18, *n.* 12. Viva *ad propositionem* 25. *Innocent. XI*, *num.* 7. La Croix *lib.* 3, *part.* 1, *num.* 277. Sporer *loc. cit. num.* 133, et alii dicunt, quod sic jurans peccat solum venialiter, dummodo non juret in contractu, aut in Judicio legitimo, aut in casu, quo proximus pati possit aliquod grave damnum. Et ratio est, quia sic jurare, nec est graviter injuriosum Deo, nec homini. Non Deo, quia invocatur exterius ad confirmandum duntaxat verum, et quamvis sit aliqua irreverentia illum invocare sine animo invocandi, atq. adeo in vanum, ea tamen non est irreverentia gravis, sicuti non est irreverentia gravis jurare verum sine necessitate, hoc est sine judicio comite, ut diximus *supra n.* 11. Neque est graviter injuriosum homini, quia supponitur hoc fieri extra contractum, et extra, Judicium legitimum, ac extra quemcumque casum, in quo homo damnum aliquod grave patiatur ex hoc ficto juramento. Tum quia juramentum nec cadit super mendacium, nec super deceptionem proximi, sed tantum super rem veram; Deus enim recipit juramentum, prout ex corde procedit, *cap. Humanae aures* 11, *caus.* 22, *q.* 5.

Unde ad primam rationem primae sententiae respondent Defensores secundae, quod non est 30

peccatum mortale, quamvis aliquis mentiens, et decipiens juret, dummodo juramento non confirmet mendacium, vel deceptionem, quod hic non facit. Ad secundam rationem respondent, quod sic jurans non dicitur graviter illudere Deo, quia sicuti non dicitur graviter illudere Deo, qui fingit se orare cum animo tunc non orandi, unde non peccat nisi venialiter in hac simulatione, ut docet S. Thomas 2, 2, *quaest.* 3, *art.* 4, ita nec dicitur graviter illudere Deo jurans verum sine animo jurandi; nec peccat secundum se, nisi venialiter, nolens interius Deum in testem advocare, quando aliunde ad id tenetur (*).

31 Jurare sine animo jurandi in Judicio legitimo, et in contractibus, ac casibus, quibus proximus patiatur aliquod grave damnum ex tali ficto juramento, est peccatum mortale; *Communis.* Et ratio est, quia ultra quam quod jurans in contractibus, et dictis casibus gravem injuriam, et damnum affert proximo, et assumit mendaciter nomen Dei ad decipiendum proximum cum gravi injuria, et damno ipsius, et Reipublicae; in judicio legitimo tenetur sub gravi ad vere, et non fictitie jurandum: quilibet enim in judicio legitimo respondere tenetur secundum mentem judicis legitime interrogantis; Judex autem petit verum, et non fictum juramentum, cum hoc valde intersit communi bono Reipublicae, adeoque etc.

32 Jurare falsum sine animo jurandi est peccatum mortale, nedum in materia gravi, ut sine controversia tenent omnes, sed etiam in materia levi, quia sicut in idololatria, et in blasphemia, aut in infidelitate non datur parvitas materiae, quae a mortali excuset, etiamsi desit animus internus litandi idolo, blasphemandi, aut non credendi, ita nec in perjuro etiamsi desit animus internus jurandi. Unde Verricelli *part.* 1, *quaest. moral. tract.* 1, *qu.* 12, sic expresse concludit: « Non audeo asserere probabilem, neque tutam in conscientia eam sententiam, quae affirmaret non esse peccatum mortale in materia levi, ut in mendacio jocoso, aut officioso jurare exterius sine animo interno jurandi ». Et sic tenet Viva *l. c. n.* 6, et alii de hac difficultate tractantes; *arg. Proposit.* 24, *in ordine ex damnatis ab Innocent. XI*, *die* 2, *Martii* 1679, ibi: « Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem ».

Jurare cum animo jurandi, et promittendi, seu se obligandi, non tamen implendi, est semper peccatum mortale, quia sic jurans vocat Deum in testem voluntatis implendae, quam tamen scit se non habere; unde cum adducere Deum in testimonium falsitatis sit semper gravissima irreverentia contra ipsum etiam in materia levi, ut patet ex mox adducta propositione damnata, sequitur aperte, quod jurare cum animo jurandi, et promittendi, seu se obligandi, non tamen implendi, sit semper peccatum mortale etiam in materia levi; *Sic Communis Doctorum* teste Sporer *tom.* 1, *tract.* 3, *in* 2, *praecept. Decalog. c.* 1, *sect.* 4, *n.* 135. 33

Consuetudo culpabiliter retenta jurandi sine causa, attamen verum, et cum debita advertentia, et consideratione ad veritatem rei jurandae, est peccatum veniale tantum, quia habitus non possunt habere majorem malitiam, quam habent actus, ex quibus generantur, actus autem taliter jurandi sunt solum peccata venialia, adeoque etc. *Communis.* Consuetudo autem culpabiliter retenta jurandi indiscrete, et inadvertenter, sive verum, sive falsum, est peccatum mortale, ita ut talis consuetudinarius voluntarie omittens extirpare, vel emendare ipsam consuetudinem, vi talis consuetudinis culpabiliter retentae peccat mortaliter, toties quoties ita indiscrete, et inadvertenter ad veritatem, vel falsitatem jurat, sive reipsa sit verum, sive falsum, quod jurat: *Communis.* Et ratio est, quia omnis voluntarie se constituens, aut relinquens in periculo proximo peccati mortalis, peccat mortaliter; Talis autem consuetudinarius culpabiliter retinens, vel omittens extirpare dictam consuetudinem, ac vi illius ita indiscrete, et inadvertenter verum, vel falsum jurans, is voluntarie se relinquit, et semper constituit in proximo periculo peccati mortalis, scilicet juramentorum falsorum: seu perjuriorum, adeoque etc. 34

Hic juvat adducere plurimorum consuetudines jurandi per diversas formulas, quarum aliquae veram rationem juramenti continent, et aliae non. Veram igitur juramenti rationem continent sequentes, et similes jurandi formulae *Juro per Deum verum. Testor Deum. Invoco Deum Testem. Per Deum ita est. Sit mihi testis Deus*, et hujusmodi. Tales enim, et similes formulae expressam invocationem divini testimonii in se continent. 36

Nota Romani Theologi.

(*) Non ita facile *Ferrario* assentietur, qui animadvertat gravem, quae Deo injuria fit, dum sanctum ac ineffabile ipsius Nomen adhibeatur ad hominem decipiendum. Nam qui verbis jurat, animo vero se nolle jurare contendit, decipit eos apud quos juramento res comprobat, ac Dei nomen nonnisi decipiendi animo usurpat, cum per hujusmodi nomen mentiatur, ac decipiat. Quis vero dicat gravem Deo injuriam non fieri? Audiatur *Fr. Aurelius Rielle de Relig. q.* 4. Dei nomen, inquit, adsumere in vanum, est intrinsece malum: sed jurare sine animo jurandi, est Dei nomen et testimonium adsumere in vanum; cum non sit adsumere illud ad finem propter quem adsumendum est; et quidem hoc probat tale juramentum esse mortifere malum; magna enim in Deum irreverentia est, quod illius nomine abutatur homo ad decipiendum alios. Accedit etiam, quod talis jurandi modus evertat finem principalem juramenti, omnemque ejus fructum evacuet. Siquidem finis juramenti est firmare veritatem, et sinceritatem, atque afferre securitatem quibus deficientibus, perit omnis juramenti effectus. Atque hinc patet, majorem in hoc casu Deo injuriam irrogari, quam dum quis simulet orare, sine animo orandi. Nam praeter simulationem, in vanum sumitur, et ad alios decipiendos Dei nomen adhibetur.

tiam gratiae, et gloriae, non referendo ad Deum, non esset verum juramentum virtutis Religionis, sed solum esset Sacra contestatio virtutis Duliae; Sanch. *lib.* 3, *cap* 2, *n.* 9. Sporer *loc. cit. n.* 7, et alii.

45 Jurare per vitam Dei, et Sanctorum, per caput, cor, aliaque membra honesta Christi, Beatissimae Virginis, et Sanctorum, per Sanguinem Christi, per ejus vulnera, et hujusmodi, si reverenter fiat in sensu assertorio, et invocatorio, et non in sensu execratorio (quod scilicet illa pereant, vel non sint, si hoc non ita sit) blasphemum, et illicitum per se non est; Sporer *loc. cit. sub n.* 6, et alii. Blasphemum autem, et illicitum est, si fiat in tali sensu execratorio; Sporer *loc. cit.* et alii. Et a fortiori blasphemum, et gravissime prohibitum est jurare per membra Dei, cum Deus, ut purissimus spiritus, membra corporea non habeat. Item jurare per inhonesta membra Christi, Beatissimae V. M. et Sanctorum; *cap. Si quis* 10, *caus.* 22, *quaest.* 1. ibi: « Si quis per Capillum Dei, vel caput juraverit, vel alio modo blasphemia contra Deum usus fuerit, si in ordine Ecclesiastico est, deponatur, si laicus anathematizetur, et Authen. Ut non luxurientur homines, Collat. 6, *ibi*: Nemo juret per membra Dei, aut alio modo Deum blasphemet; His enim delictis, et fames, et Terraemotus, et pestilentiae fiunt, praecipimus ergo tales comprehendi, atque ultimis subdi suppliciis ».

46 Dicere: « Ita hoc verum est, sicuti verum est, quod Deus sit unus, quod Personae Divinae sint tres », et hujusmodi: Si intentio sit adducere divinam veritatem in testem, et insuper comparare totaliter humanam veritatem cum Divina, ut humana veritas, et certitudo nostri dicti tanta sit, quanta est Divina veritas, et certitudo veritatis divinae, tunc est juramentum, et blasphemia. Si intentio sit adducere divinam veritatem in testem; at non totaliter comparare, sed solum aliqualiter veritatem humanam Divinae assimilare hyperbolice loquendo (ut communiter, et usualiter proferetur) ita ut sensus sit: « Sicuti verum est, quod Deus sit unus, Personae Divinae sint tres, ita suo modo verum est hoc, quod dico »; tunc est juramentum, sed non blasphemia. Si autem intentio sit solum assimilare aliqualiter modo nunc explicato veritatem humanam Divinae, et non adducere Divinam veritatem in testem, sed solum enunciative proferre, nec est juramentum, nec blasphemia; Felix Potestas *loc. cit. n.* 1556 Sporer *loc. cit. num.* 5, et alii.

47 Juramenta sub dictis, aliisque formulis etiam licitis non sunt passim facienda; pluribus enim subsunt periculis. Unde attendendum est monitum Ecclesiastici *cap.* 23, *num.* 9, *et sequent.* ibi: « Jurationi non assuescas os tuum, multi enim casus in illa. Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo, et nominibus Sanctorum ne admiscearis, quoniam non eris immunis ab eis; sicut enim servus interrogatus assidue, a livore non minuitur, sic omnis jurans, et nominans in toto a peccato non purgabitur, Vir multum jurans implebitur iniquitate, et non discedet a Domo illius plaga ». Et id quod Christus Dominus *Matth. c* 5, *n.* 34, prohibens supervacanea juramenta dicit: « Audi-» stis, quia dictum est antiquis, non perjurabis, » reddes autem Domino vota tua. Ego autem dico » vobis non jurare omnino, neque per Coelum, quia » Thronus Dei est; neque per terram, quia scabel-» lum est pedum ejus; neque per Jerosolymam, » quia Civitas est magni Regis, neque per caput » tuum juraveris, quia non potes unum capillum » album facere, aut nigrum: sit autem sermo ve-» ster, est, est, non, non, quod autem his abun-» dantius est, a malo est ». Et consonat Epistola Canonica D. Jacobi Apostoli *cap.* 5, *n.* 12, ibi: « Ante omnia autem fratres mei nolite jurare, neque per Coelum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum, sit autem sermo vester, est, est, non, non, ut non sub judicio decidatis ». Et D. Augustinus *serm.* 30, *de verbis Apost.* Sic optime concludit: « Duo sunt, quae damnabo nunquam, veram jurationem, et nullam jurationem, damno autem falsam jurationem; falsa juratio exitiosa est, vera juratio periculosa est, nulla juratio secura est ».

Ad licite jurandum requiritur certitudo verita- 48
tis, tum ex parte rei juratae, tum ex parte personae jurantis; *Communis.* Certitudo veritatis ex 49
parte rei juratae sufficiens ad juramentum licitum habetur, si res secundum sensum humanum, communem acceptationem, aut consuetudinem sumpta, ita se habet sicuti juratur; ut si quis Parochus juret, suum Clericum frequentasse toto anno Ecclesiam, quamvis aliquoties intermiserit, quia parum pro nihilo reputatur, et humano sensu totus annus aestimatur, etiamsi modicum quid abfuerit. Idem dicendum est de Fidibus juratis, quae apud Familias Regulares concedi solent, quod Lectores per tot integros annos legerint, et studentes scholas frequentaverint, et omnes suas scholasticas functiones laudabiliter obiverint, quamvis juxta consuetudinem nonnisi per septem, vel octo integros menses singulis annis id egerint, et aliquoties defecerint, seu non ita laudabiliter semper peregerint, et sic de similibus.

Certitudo veritatis ex parte personae jurantis suf- 50
ficiens ad juramentum licitum habetur, si jurans sit certus, vel physice, vel moraliter juxta diversitatem materiae de veritate rei, quam jurat. Unde in odiosis, puta in contractibus, et negotiationibus humani commercii, ac in sententiis ferendis, et quoties est periculum damni proximi, ad absolute jurandum rem ita esse, vel non esse, requiritur certitudo scientifica, seu physica, et experimentalis, qualis habetur per visum, *cap. Testis* 15, *caus.* 3, *quaest.* 9. Judex enim in illis juridice interrogans intendit interrogare non de quacumque certitudine, sed de certitudine sufficiente ad faciendam semiplenam probationem, ad quam

non sufficit certitudo moralis unius testis, ex auditu cujusvis fide digni, sed requiritur certitudo scientifica, seu physica, et experimentalis. In favorabilibus autem, in quibus nullum adest damnum, et praejudicium proximi ad absolute jurandum, sufficit certitudo moralis, seu credulitas, *arg. cap. Ex parte* 1, *de Scrutinio in Ordine faciendo*, ubi Innocentius III, definit, quod Archidiaconus testificans Episcopo clericum promovendum esse dignum ad ordinem, non peccat, quamvis non physice certo sciat, sed solum sciat, quantum humana fragilitas sinit noscere, seu ex indiciis probabilibus; quod est testimonium de credulitate, reddita hac ratione: *Cum illum, quem indignum esse non novit, dignum debeat aestimare.* Hinc quando petitur informatio alicujus personae v. g. de vita, et fama, et similibus, sufficit ad jurandum in ejus favorem certitudo moralis ex auditu, quia certitudo de visu, seu physica, et omnimoda de istis, nec haberi, nec queri solet.

51 Veritas juramenti est triplex. Prima quando objectum juramenti conformatur, et menti, et rei, et sic nullum est peccatum, si aliunde interveniant alia requisita ad juramentum. Secunda, quando objectum juramenti conformatur menti, sed non rei, et in hoc casu si non fuit adhibita debita diligentia pro veritate scienda, est peccatum mortale. Tertia, quando objectum juramenti conformatur rei, sed non menti, et in hoc casu est peccatum mortale, et perjurium, licet dicatur veritas, quia juratur contra dictamen propriae conscientiae; *Communis.*

52 Nulla persona privata potest licite exigere juramentum ab eo, quem certo scit esse pejeraturum *arg. cap. Clericos* 3. *de cohabit. Clericor. et cap. Ille, qui* 5, *caus.* 22, *qu.* 5, ubi ex verbis S. Augustini sic expresse dicitur: « Ille qui hominem provocat ad jurationem, et scit eum falsum juraturum esse, vincit homicidam, quia homicida corpus occisurus est, ille animam, immo duas animas, et ejus, quem jurare provocavit, et suam: scis verum esse quod dicis, et falsum esse quod ille dicit, et jurare compellis? Ecce jurat, ecce pejerat, ecce perit, tu quid invenisti? Immo et tu periisti, qui de illius morte te satiare voluisti ». Et ipsemet D. Augustinus *tom.* 10, *serm.* 2, *de Decollat. S. Joannis Baptistae; idem serm.* 11, *de Sanctis*, ubi supra dicta scribit, subjungit ad rem hoc formidabile, sed dignum exemplum ibi: « Aliquid dicam, quod, nunquam dixi caritati vestrae in hoc populo, quod contigit in hac Ecclesia; Fuit hic homo quidam simplex, innocens, bene fidelis a multis vestrum (*idest Hipponensibus*) immo ab omnibus cognitus, Tutuslymeni vocatus: Tutumlymeni quis vestrum non novit, qui estis cives? Ab illo audivi, quod dico Nescio quis negavit ei, vel quod ei debebatur, et hominis fidei se commisit. Commotus provocavit eum ad jusjurandum: juravit ille, iste perdidit, sed isto perdente, ille penitus periit. Dicebat ergo iste Tutuslymeni homo gravis, et fidelis ipsa nocte se exibitum fuisse ad judicem, et cum magno impetu, atque terrore se pervenisse ad Praesidentem excelsum quemdam, et admirabilem virum, cui parebat officium similiter excelsorum, jussum fuisse perturbatum retro vocari, et interrogatum fuisse his verbis. Quare provocasti hominem ad jurationem, quem sciebas falsum esse juraturum? Respondit ille, negavit mihi rem meam. Responsum est illi: Et nonne melius erat, ut rem tuam, quam exigebas, perderes, quam animam hominis istius falsa juratione perimere? Prostratus est, jussus est caedi; Caesus est tam graviter, ut in dorso evigilantis vestigia plagarum apparerent; sed dictum est illi, postea quam emendatus est, parcitur innocentiae tuae, de cetero cave, ne facias. Fecit quidem ille magnum peccatum, et emendatus est, sed multo gravius peccatum faciet, qui post istum meum sermonem, et istam meam admonitionem, et exhortationem, tale aliquid fecerit ». Haec D. Augustinus. Sic etiam tenent S. Bonaventura *in* 3, *dist.* 39, *art.* 2, *quaest.* 3. S. Thomas 2, 2, *quaest.* 98, *art.* 4. Reiffenstuel *lib.* 2, *decretal. tit.* 7, *num.* 52. Abbas *in cap. Ceterum* 5, *de juramento calumniae num.* 4. Pax Jordanus *Elucubrat. vol.* 3, *lib.* 14, *tit.* 22, *num.* 50, *et* 51. Gobat *tom* 3, *de juram. num.* 645. Felix potestas *tom.* 2, *part.* 2, *num.* 1576. Bonacina, Castropal. Scotus, Vasquez, Silvester, et alii plures contra multos alios. Et ratio nostra est, quia nulla potest assignari juxta causa, et necessitatis tale juramentum exigendi. Tota enim justa causa, et necessitas esset, ut dicunt ipsimet adversarii, maxime tuitio proprii juris, recuperatio propriae rei, firmatio veritatis, pacti, et hujusmodi: atqui nihil horum per tale falsum juramentum potest obtineri, immo contrarium potius resultat; quia statim ac ipse cum falsitate jurat, non tibi v. g. competere tale jus, tuam non esse talem rem, tibi non debere quod dicis, et huiusmodi, jus tuum non tueris, rem tuam non recuperas, sed potius perdis, immo sine ulla tua utilitate animam proximi, et tuam perdis, ut recte dicit S. Augustinus relatus *in cit. cap. Ille, qui* 5, *caus.* 22, *qu.* 5, adeoque etc.

Dicitur notanter *Nulla persona privata*, quia 53
persona publica, ut publica, puta Judex licite potest, justa interveniente causa, et necessitate, exigere juramentum ab eo, quem certo scit esse pejeraturum. *Communis.* Et ratio est, quia judex illud juramentum exigit juris ordine: et jus publicum, ac communis utilitas praevalet cuilibet juri privatae personae. Et quamvis Judex non prodesset privatae personae laesae per recuperationem rei praetensae, ut vere, et realiter suae, prodesset tamen Communitati, et Reipublicae, quia, si non posset licite Judex exigere juramentum ab iis, quos certo scit esse pejeraturos, possent perversi fingere, se certo pejeraturos, ut sic a judicis interrogatione eximerentur, quod cederet in maximum Reipublicae praejudicium, et detrimentum.

Tum quia posse Judicem licite exigere juramentum ab eo, quem certo scit esse pejeraturum, cedit in aliorum exemplum, qui sic deterriti, ne in damnationem propriae animae adducantur ad similia perjuria, seu falsa juramenta, abstinent se a plurimis malis cum non parvo Reipublicae bono. Tum etiam quia, cum Judex teneatur sequi praescriptum juris, adhibendo ea quibus solet elici veritas, quando, aut lex in particulari decernit, ut aliqua controversia juramento finiatur, aut una pars in defectu probationum juramentum juste poscit ab altera parte, tenetur judex exigere juramentum ab illa altera parte, ne se suspectum reddat, aut det justam occasionem scandali, quod est illi magis cavendum, quam peccatum privati, adeoque etc. Vide infra num. 56.

54 Non licet scienter alterum inducere ad jurandum falsum, quamvis ipse alter bona fide omnino credat esse verum. *Communis*. Et ratio est, quia talis sciens inducit alterum, ut adducat Deum in testem falsi, quod est intrinsece malum, quamvis jurans propter bonam fidem, et ignorantiam invincibilem excusetur a peccato. Sic v. g. Paulus sciens se esse illegitime natum, quamvis alii communiter certo putent esse ligitimum, non potest sine gravi peccato alios inducere ad jurandum se esse legitimum, quia, quamvis tale perjurium respectu jurantium sit solum materiale, adeoque nullum peccatum ratione bonae fidei, et erroris invincibilis, respectu tamen ipsius inducentis est formale, adeoque peccatum, quia et cognitum, et volitum, immo per se intentum.

Licitum est cuique, necessitate, seu justa causa existente, ad damnum, vel injuriam cavendam, etiam in contractibus, et aliis causis exigere ju-
55 ramentum a Pagano, qui per falsos Deos, aut Machometem certo noscitur juraturus, non quidem, ut determinate juret tali modo, sed absolute, et in genere. Sic D. Augustinus *Epist.* 154, *ad Publicolam*, *et serm.* 30, *de verbis Apostoli*, D. Bonaventura *l. c.* S. Thom. 2, 2, *qu.* 78, *art.* 4, *et in* 3, *sent. dist.* 39, *qu. unic. art. fin. ad* 3, S Antoninus 3, *par. Summae Theol. tit.* 27, *cap.* 1. Lessius *lib.* 2, *c.* 42, *dubit.* 10, *n.* 50. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 6, *dist.* 2, *q.* 3, *n.* 36. Felix potestas *tom.* 1, *part.* 2, *n.* 1579, et alii passim. Sic enim *Genesis* 31. Jacob recepit juramentum a Laban Idolatra, *et Machabaeor. l.* 1, *c.* 8. Judas a Romanis Idolatris; et idipsum est quotidianum apud mercatores qui cum Infidelibus contrahunt. Non licet autem tale juramentum exigere sine necessitate, et justa causa, neque etiam licet aliquem inducere ad hoc determinate; quod juret per falsos Deos, quia esset cooperari alterius peccato, ut notant citati Sancti Patres, aliique omnes.

Judex non potest a reis criminaliter inquisitis exigere juramentum, dum judicaliter, uti principales, examinantur. Sic novissime statuit Benedictus Tertius decimus in Concil. Romano *tit.* 13, *de jurejurando cap.* 2. Vide verb. *Reus num.* 26.

Ad num. 15 hujus Articuli Romani Theol. Notae.

Circa restrictiones mentales videantur, quae adnotata sunt supra verbo *Accusatus;* ubi plura refutata sunt, quae in hoc articulo a Ferrari repetuntur; Sed hic, uberioris cognitionis causa, primum nonnullas regulas, deinde nova proferemus adversus laxas opiniones argumenta. Primo, extra controversiam est, restrictiones mentis, quae et absolutae, et circumstantiis inspectis, intra mentem sistunt, nulloque modo ab audiente percipi queunt, fuisse ab Ecclesia proscriptas tamquam mendacia. Et licet quidam scribant, esse prohibitum usum earumdem dumtaxat *a tutto pacto*, idest continuum; id tamen ceu falsum omnino, et proscriptum reprobamus.

Secundo, certum est, aliquam locutionem esse falsam secundum se, veramque fieri ex circumstantiis interrogationis. Puta, si Confessarius roget Titium confitentem peccata sua, an fornicationem, furtum, aliaque peccata commisisset, et Titius neget, vera responsio est, licet aliquando eam commiserit, et confessus eadem fuerit. Quia ex circumstantia confessionis externae, et realis, in qua sola peccata commissa, et nondum confessa, panduntur, juxta communem intelligentiam, interrogatio est de his solis peccatis. Quare Titius respondens se eadem peccata non commisisse post ultimam confessionem, ad mentem respondet Confessarii. Similiter, si Petrus interrogatus a servo, sollicite per vicos et plateas Dominuum suum requirente; an illum viderit, respondeat, se non vidisse; quamvis heri, alioque tempore millies illum viderit, vera est responsio; quia ex circumstantia externa sollicitae, et anxiae inquisitionis patet, ejus interrogationem esse de visione sui domini hic et nunc, itaut ex responsione deprehendere queat, ubi nunc reperiatur. Et si Petrus responderet famulo, se heri vidisse dominum illius, famulus sibi illudi existimaret. Haec autem vera sunt juxta communem omnium intelligentiam, ac proinde licita. Porro in hoc errant recentiores plurimi, quod ex his peculiaribus casibus inferant regulam universalem, ut jam jam explicabimus.

Amphibologica locutio ea est, quae varios patitur sensus, quamqua, qui loquitur, aliter intelligit, ac intelligendum prospiciat ab illo, qui audit; ea tamen intelligi ab eodem potest, vel certe valet alter advertere esse ambiguam orationem; adeoque aliis interrogationibus urgere potest respondentem ad probandam veritatem, v. g. quando Abraham dixit, Saram sororem esse suam: Si Pharao advertisset ad illud verbum *Soror*, intellexisset verbum aequivocum, aliasque sorores ex patre, alias ex fratre, vel nepote; et hac via incedere potuisset ad cogendum Abrahamum, ut verita-

tem manifestaret, si manifestabilis fuisset absque peccato.

Tandem certum est, nunquam licitum esse uti amphibologia sine justa causa (id omnes fatentur) quando loquens utitur oratione amphibologica in sensu, quem non percipiendum confidit ab audiente. Si enim utatur amphibologia in eo sensu quem credit, et prospicit intelligendum ab audiente, tunc non est proprie amphibolia, quia qui ad mentem, et juxta intentionem interrogantis loquitur, et respondet candide, et sincere loquitur, nullaque esse de peccato suspicio potest. His praemissis, quae nobis videatur vera sententia, proponitur.

« Licitum est locutione amphibologica, seu ae- » quivocatione, quae aut vi verborum, aut ratione » circumstantiarum, juxta communem intelligen- » tiam, plures excipit sensus intelligibiles ab au- » diente, veritatem occultare: sed non semper » haec amphibolia occurrit, neque semper sufficit » ad occultandam veritatem, potissimum dum in- » terrogans urget, ut sine aequivocatione loqua- » mur: propterea alia via occultanda sunt secreta, » quae absque peccato revelari nequeunt ».

Haec nostra sententia duplici constat membro. Primum nihil peculiare continet, nec video ab aliquo negari posse. Constat enim, et exemplis allatis, et pluribus ex ipsa Scriptura adducendis, licitam esse illam aequivocationem, quae sensus plures patitur ab audiente, aut vi verborum, aut circumstantiarum ratione intelligibiles, quia reipsa talis locutio habet hos varios sensus, juxta communem hominum intelligentiam; quamquam non semper quilibet audiens advertat ad sensum quem loquens intendit: quod contingit ex ejusdem audientis oscitantia, aut hebetudine. Quando autem vel crimen, vel secretum, vel quodpiam aliud factum, occultandum ex justitia, aut charitate, excipiat locutionem amphibologicam, seu verba aequivoca, non potest a nobis definiri, neque certa regula praescribi: Sed quisque in praxi consulere suam conscientiam debet, ad veritatis regulas respiciendo: Ita docet Sotus *lib. de tegen. sec. memb.* 111, *quaest.* 111, *concl.* 7. « Interim tamen, si percontetur quis, quibus amphibologiis poterit se miser tueri, non possumus illas sigillatim colligere: sed pro sua quisque peritia, et prudentia illas poterit excogitare ».

Secundum sententiae nostrae membrum ad punctum praecipuum, ac quasi dixerim, unicum praesentis quaestionis spectat, atque declarat. Illud adversatur communi doctrinae recentiorum, qui, ut diximus supra, quia copulare volunt semper et custodiam sigilli, et conservationem vitae, volunt quoque semper, et pro quacumque veritatis alicujus momenti occultatione, adesse amphibologicas locutiones, quibus veritas occultetur. Neque enim ipsis ex natura ipsius peculiaris facti, quod reipsa aequivocationem suscipit, inferunt licite adhiberi posse amphiboliam exteriorem; sed absolute statuunt, quodcumque factum, seu crimen, et quamcumque veritatem non manifestabilem admittere aequivocationes externas hoc ipso quod veritas non debeat manifestari, et communicari. Nos contra dicimus, aliqua sua natura admittere aequivocationem, seu verba duplicis potestatis, aut sub talibus circumstantiis interrogationes aliquando fieri, quae plures sensus habere possint: et tunc affirmamus licitum esse, justa urgente causa, occultare veritatem beneficio locutionis amphibologicae, ab audiente, si advertat, intelligibilis. Exempla rem manifestabunt. Abraham amphibolia occultare potuit licite matrimonium: quia revera Sara soror illius non ex matre, sed ex patre erat: quae consanguinitas apud Hebraeos sufficiebat ad sororis veram appellationem. Quod si tali consanguinitatis vinculo juncti non fuissent, minime tali amphibolia celare matrimonium potuisset. Christus dixit: *Ego autem non adscendam ad diem festum istum*: quia revera erant plures dies festi, et primus celebrior erat, atque solemnior, ad quem invitabatur Christus: qui sincere respondit, ad illam solemnem festivitatem se non ascendere, quia nondum tempus suum advenerat; tacuit vero suum ascensum occultum post alios dies faciendum, quando tempus suum impletum jam esset. Dum Sacerdos, qui simul est Confessor, interrogatur, an sciat homicidium, aut aliud delictum perpetratum, sincere et vere respondet, se illud ignorare, quamvis illud in Confessione audierit: quia juxta communem intelligentiam omnium Christianorum non interrogatur ut Confessor, sed ut ceteri homines. Haec omnia paucioribus verbis explicat P. Dominicus Soto, qui, ut mea praefert opinio, prae omnibus Theologis controversiam hanc felicius versavit, et ad Ecclesiae mentem proximius sua doctrina hac in materia accessit. Inquit ergo *de leg. sec. memb.* 111, *quaest.* 111, *concl.* 7. « Si verba non occurrunt, quibus per aequivocationem, usu hominum receptam citra mendacium celari possit crimen, mori debet, antequam mentiatur . . . Dicta Sanctorum eo tendunt, ut prohibeant responsa per verba, quae nullum possunt facere verum sensum, secundum significationem usu receptam; quippe quae non possent a mendacio ulla ratione excusari ».

Clarius explicatur discrimen, quod nostram inter, et recentiorum opinionem intercedit. Recentiores, ut vidimus, non ex facti natura, neque ex circumstantiis revera extrinsecus advenientibus, quae veritatem ipsam, ut sic dicam, afficiant, sed ex causis, seu damno quod manifestationem veritatis consequitur, inferunt, restrictiones non esse mentales. Exempla rem manifestabunt. Uxor adultera vitam amittit, si adulterium marito, pugione districto illam impetenti, fateatur. Dicunt ipsi, mulierem adulteram uti posse amphibolia, aut duplici scientia communicabili, et incommunicabili, aut verbis nihil significantibus, ut mortem evadat. Nostra sententia cum D. Augustino

oppositum asserit. Causae enim quae obligant ad celandam veritatem, omnino disparatae sunt ab ipsa locutione; adeoque perperam adducuntur tamquam circumstantiae externae, vi quarum sensus in mente retentus fiat exterior. Si hoc namque verum esset, nullae forent restrictiones pure mentales: quoniam Auctores illarum nonnisi ob graves causas illas propugnabant, et tamen nemo illorum dixit, quod causae istae constituant illas restrictiones exteriores. Hoc inventum excogitarunt Scriptores (quod magnopere advertendum est) post propositiones damnatas. Ut enim declinarent Pontificias censuras, restrictiones mere mentales, non mere mentales, sed exteriores appellare coeperunt. Et si ab illis quaeras, cur appellentur exteriores; respondent, quia hic et nunc manifestatio veritatis infert grave damnum, violat vel justitiam, vel charitatem. Facile enim illis est hanc, caeteroquin falsam doctrinam, fuco linire; Quia, ut explicando nostram sententiam adnotavimus, revera dantur aliquae restrictiones externae, non ob causas occultandi veritatem; sed quae ipsam afficiunt locutionem, et factum quod sub locutione cadit: ut patet in Confessario, cujus personalis dignitas circumstantia vere externa est, quaeve determinat locutionem: et in responsione Abrahami, et Christi Domini non ascendentis ad solemnitatem primi diei. Et haec est fere unica occasio errandi recentioribus, qui ex uno casu peculiari, puta Confessarii, cui similis non datur, inferunt regulam universalem, qua statuunt, omnes veritates summi momenti, omniaque secreta occultanda esse amphibologico sermone, nulla facta consideratione, utrum factum, seu crimen occultandum excipiat nec ne sermonem amphibologicum, suppeditetque vocabula aequivoca; ut matrimonium occultandum suppeditavit Abrahamo verbum aequivocum *sororis*. Sed unice considerant consectaria mala, quae manifestatio veritatis parit; et ex hoc principio inferunt, restrictiones non esse pure mentales Quod eodem recidit, ac si dicerent, in gravi, vel extrema necessitate mendacia non esse mendacia, restrictiones pure mentales, non esse pure mentales. Quemadmodum siquidem antiqui defensores mendaciorum excusabant locutionem Raab negantis reperiri hospites in domo sua, et filii negantis patrem extare domi, et adulterae negantis adulterium se commisisse ob mortem vitandam; sic isti eamdem omnino locutionem absque exteriori addito excusant: cum hoc tamen discrimine, quod antiqui in mendaciorum defensione sinceri erant, mendacia appellantes mendacia, sed venia digna, quia ob necessitatem prolata; isti vero volunt necessitatem efficere, ut illa locutio non sit mendacium, sed amphibolia externa, eo quod interdum revera dantur locutiones amphibologicae, ut exemplis productis constat. Placet quae dicta sunt confirmare auctoritate celeberrimi Caramuelis, qui Theol. fund. Tom. II, num. 805, pag. mihi 182. « Est mihi, *inquit*, innata aversio contra restrictiones mentales. Si enim continentur intra terminos pietatis, et sinceritatis, necessariae non sunt. Nam omnia, quae ipsae praestare possunt, praestabunt consignificantes circumstantiae. Quod si tales dicantur, ut etiam ibi admittendae sint, ubi desunt circumstantiae significantes (ignoscant mihi earumdem auctores, et propugnatores) tollunt humanam societatem, et securitatem, et tamquam pestifere damnandae sunt. Quoniam semel admissae aperiunt omni mendacio, omni perjurio viam. Et tota differentia in eo erit, ut quod heri vocabatur mendacium, naturam, et malitiam non mutet, sed nomen, ita ut hodie jubeatur *Restrictio mentalis* nominari, quod est virus condire saccharo, et scelus specie virtutis colorare ». Adeo haec perspicua sunt, adeo luculenta, ut nulla cavillatione implicari valeant. Caramuel ipse, qui in laxanda evangelica, et naturali lege palmam caeteris praeripuit, haud potuit tam manifestae veritati oculos claudere. Quae olim mendacia, post restrictiones *pure mentales*, et quae olim restrictiones pure mentales, jam *restrictiones externae* appellantur.

Ex iis, quae diximus, variae pro praxi eliciuntur regulae. *Prima est.* Si factum quod sub sermone cadit, non admittit suapte natura verba aequivoca, quae juxta communem intelligentiam varios excipiat sensus, absolute ab audiente intelligibiles, nullo modo licitum est respondenti ex necessitate occultandae veritatis uti his locutionibus, *Nescio illud factum*, idest *ut manifestabile*: *Non feci*, subintelligendo *scientia communicabili*: *Non habeo pecunias*, subintelligendo ad tibi dandas. Hae omnes locutiones, quas universaliter adhibendas statuunt Probabilistae ad occultandam veritatem, quae revelata grave incommodum pareret, sunt absolute restrictiones pure mentales ab Ecclesia damnatae, seu sunt pura putaque mendacia.

Secunda Regula. Aliquando factum, supra quod cadit interrogatio, admittit locutionem amphibologicam, vel quia persona respondens gerit munus duplicis personae, ut Confessarius, Secretarius Principis etc. de quibus infra, quae sunt circumstantiae revera externae; vel quia conditio peculiaris illius facti subministrat responsioni verbum aequivocum; et tunc licita est, gravi causa impellente, amphibolia.

Tertia Regula. Locutiones amphibologicae, licet interdum satis sint ad occultandam aliquam veritatem interrogatoribus obtusis, aut iis quorum parum refert eam scire: saepe tamen ineptae sunt ad occultandam veritatem magni momenti interrogatoribus vafris, et versipellibus, qui aequivocationem deprehendere valent, atque respondentem ad incitas redigere, ut praecise respondeat. Quid ergo tum agendum? Infra declarabo.

Quarta Regula. Quando sagax interrogator aequivocam, seu amphibologicam responsionem deprehendit, urgetque respondentem, ut praecise, et candide respondeat, ut omittat amphibolias, et

restrictiones omnes, non potest respondens uti amphibolia reflexa usque in infinitum, ut docent recentiores plurimi; sed debet repellere injustum interrogatorem modo infra explicando.

Quinta Regula. E praecedenti regula clarissime constat, recentiores praefatos restrictiones pure mentales, et consequenter mendacia docere. Tantum siquidem abest, ut eorum locutio amphibologica externa sit; quin ita interna est, ut audiens nullo excogitabili modo possit vi talis locutionis deprehendere sensum loquentis. Hic enim ita restringit, et claudit intra mentem sensum suum, ut juret se nulla uti aequivocatione, quemadmodum docent communiter recentes Probabilistae cum Sanchez lib. III. cap. VI. num. 45.

Sexta Regula. Quando quis utitur amphibolia in sensu quem contidit non perceptum iri ab audiente, quem tamen perciperet, si adverteret, non intendit illius deceptionem, sed occultationem veritatis, quam custodire tenetur, deceptionem vero audientis solum permittit.

Septima Regula. Ut omnes causas necessarias ad licitum usum amphiboliae externae perspectas habeas, eas ad quatuor capita redacta ob oculos pono. Prima, quod justa, et gravissima causa urgeat. Secunda, quod respondens non teneatur ex justitia, aut religione, aut obedientia veritatem nude patefacere; sed jus habeat illam celandi. Tertia, quod veritatis occultatio ita prosit loquenti, ut nulli noceat. Quarta, quod verba vi sua, aut vi circumstantiarum referant sensum loquentis, intelligibilem ab audiente, si advertere velit.

Octava Regula. Ex hucusque dictis patet, non esse quaestionem de nomine, dum rationes impugnantur, quibus recentiores defendunt amphibologicas locutiones. Nam, si admittatur, verba privari significatione ex Reipublicae consensu, aut licitum esse usum notitiae communicabilis, et incommunicabilis, qualibet gravi urgente causa, respectu omnium personarum, et factorum; jam statuitur regula generalis, ob grave malum vitandum semper licitum esse veritatem celare media amphibolia, sive res, quae narratur, aut occultatur, excipiat, sive non excipiat aequivocationem. Quod eodem recidit, ac si dicatur, mendacia licita esse, causa gravi urgente. Hoc vero assero ab Ecclesia damnatum fuisse. Igitur ibi tantum amphibolias admittimus, ubi revera, aut circumstantia vere externa personae, aut factum ipsum verba aequivoca subministret, ipsamque locutionem ingrediatur; et amphibolia insuper talis sit, ut valeat ab acuto auditore deprehendi. Hoc autem non ita frequenter occurrit. Id solum potius de nomine est, num restrictiones mentis, quas plures etiam post Innocentium XI defendunt, debeant aut mendacia, aut mentales restrictiones appellari. Nam restrictiones mentis ob gravissimas causas vitae, honoris, rerum familiarium ut mendacia, damnavit Pontifex Summus. Videant ergo quomodo censuram Pontificiam evadere queant illi qui scribunt, restrictiones mentis esse prohibitas in quotidiano usu (*a tutto pacto*) non ob graves causas.

Nona regula. Quoniam haec quaestio pluribus circumstantiis est subjecta, non potest statui regula generalis, et praecisa, quae omnibus casibus valeat accomodari. Nos certe conati sumus, et sententiam recentiorum suo in lumine collocare, et quaestionis statum exponere, et regulas, quoad fieri potuit, praecisas praescribere. Nihilominus adhuc multa declaranda supersunt, quae sigillatim explicabimus dissertatione sequenti, in qua plurimos casus resolvemus ad hanc materiam attinentes.

Omnes Scripturae textus, quos antiqui in mendaciorum favorem producebant, afferunt quoque recentiores, ut mentales propugnent restrictiones. Qui scripserunt ante Innocentium XI, eosdem omnino textus pro restrictionibus *pure* mentalibus allegabant, quos nunc pro restrictionibus *non pure* mentalibus laudant postremi Scriptores; quod satis esse deberet ad demonstrandum, ex praefatis nihil neque in mendaciorum, neque in restrictionum mentalium favorem elici posse. Plurimos Scripturae textus refert Caramuel in libro, qui inscribitur *Hapoletes*. Eos tantum nos recensebimus, qui negotium facessere possunt.

Objiciunt itaque I. Abraham Gen. XII, et XX, vocavit Saram sororem suam: *Soror mea est:* quae tamen erat illius uxor. II. Idem Abraham cum ad montem pergeret, ut immolaret, sicut mandatum acceperat a Deo filium suum Isaac, dixit ad pueros suos Gen. XXII. « Expectate hic cum asino: ego, et puer illuc usque properantes, post quam adoraverimus, revertemur ad vos ». III. Mentitus quoque videtur Jacob, cum se Esau simulavit ut paternam assequeretur benedictionem Gen. XXVII. *Ego sum primogenitus tuus Esau.* IV. Mentitae sunt obstetrices Ægyptiae, dum Pharaoni conquerenti, quod Hebraeorum mares, ut ipse jusserat, non interfecissent, responderunt: « Non sunt Hebraeae, sicut Ægiptiae mulieres: ipsae enim obstetricandi habent scientiam, et priusquam veniamus ad eas, pariunt. Bene ergo fecit Deus obstetricibus . . . et quia timuerunt obstetrices Deum, aedificavit eis domos. Exod. I. V. Mentitus videtur Angelus Tobiam alloquens his verbis: *Ego sum Azarias, Ananiae magni filius*, Tob. V.

Antequam ad singula respondeamus, cum D. Augustino advertimus, plurima in Sacra Scriptura haberi, quae mendacia absolute videntur; attamen, ut inquit Augustinus, mendacia non sunt, sed mysteria; aut si mendacia, imitanda minime sunt. En verba D. Augustini *lib. contra mend.* XV, adversus Priscillianistas. « Ad te igitur pertinet, sectam detestabilem cum refellis, sic accipienda monstrare ista testimonio Scripturarum, ut vel doceas non esse, quae putantur mendacia, si eo modo intelligantur, quo intelligenda sunt, vel imitanda non esse, quae manifestum est esse mendacia. Ad ostendenda ergo, quae putantur in Scripturis esse mendacia, non ea esse quae putantur, si recte in-

teiligantur, non tibi parum adversus istos valere videatur; quod non de Apostolicis, sed de propheticis litteris inveniunt veiut exempla mentiendi. Illa enim, quae nominatim commemorant, ubi sit unusquisque mentitus, in iis libris leguntur, in quibus non solum dicta, verum etiam facta muita figurata conscripta sunt, quia figurate gesta sunt ». Haec Augustini Doctrina satis esset ad solvendas omnes difficultates, quae ex Sacra Scriptura opponi soient. Nihilominus tamen in majorem veritatis confirmationem ad singula responsum dabimus.

Igitur ad primum respondet D. Augustinus *lib. con. mend. cap.* x, iis verbis: « Qui asserunt aliquando esse mentiendum, non convenienter commemorant, Abrahamh oc fecisse de Sara, quam sororem suam dixit; Non enim dixit, non est uxor mea, sed dixit *Soror mea est;* Quod erat revera tam propinqua genere, ut soror non mendaciter diceretur. Quod et postea jam sibi ab iilo, qui abduxerat, ea reddita confirmavit, respondens illi, et dicens: *Est vere soror mea de patre, non de matre*, hoc est de paterno genere, non de materno. Aliquid ergo veri tacuit, non falsi aliquid dixit, quando tacuit uxorem, dixit sororem. Hoc et filius ejus fecit Isaac. Nam et ipsum novimus propinquam suam conjugem fuisse sortitum. Non est ergo mendacium, cum silendo absconditur verum, sed cum ioquendo promitur faisum ».

Ad secundum respondet idem Augustinus, nequaquam Abraham mentitum fuisse, sed prophetasse: certissime namque sperabat, Deum, qui paulo ante illi dixerat, *In Isaac vocabitur tibi semen*, eumdem Isaac mortuum suscitaturum, ut ipse D. Paulus declarat ad Heb. xi. « Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, et unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones, ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen: arbitrans quia et a mortuis suscitare potens est Deus. *Quam interpretationem declarat Augustinus lib.* 6, *de Civitat Dei cap.* xxxii. Non dubitavit quod sibi reddi poterat immolatus, qui dari potuit non speratus ».

Ad tertium idem Augustinus respondet *lib. con. mend. cap.* 10. « Jacob, quod matre fecit auctore, ut patrem fallere videretur, si diligenter, et fideiiter attendatur, non est mendacium, sed mysterium: quae si mendacia dixerimus, omnes etiam parabolae, ac figurae significandarum quarumcumque rerum, quae non ad proprietatem accipiendae sunt, sed in eis aliud ex alio inteiligendum, dicentur esse mendacia: quod absit omnino. Nam qui hoc putat, tropicis etiam tam multis locutionibus omnibus potest hanc importare calumniam; ita ut haec ipsa, quae appellatur metaphora, hoc est de re propria ad rem non propriam verbi alicujus usurpata transiatio, possit ista ratione mendacium nuncupari. Cum enim dicimus fluctuare segetes, gemmare vites, floridam juventutem, niveam canitiem; procul dubio fluctus, gemmas, florem, nivem, quia in his rebus non invenimus, in quas haec verba aliunde transtulimus ab istis mendacia putabuntur.... Si autem non est mendacium, quando ad intelligentiam veritatis aliud ex alio significantia referuntur, profecto non solum id quod fecit, aut dixit Jacob patri, ut benediceretur, sed neque illud quod Joseph veiut illudendis locutus est fratribus, nec quod David simulavit insaniam, nec cetera hujusmodi, mendacia judicanda sunt, sed locutiones, actionesque propheticae ad ea, quae vera sunt, intelligenda referendae: quae propterea figuratis veiut amictibus obteguntur, ut sensum pie quaerentis exerceant, et ne nuda, ac prompta vilescant ». Item *lib. de Civit. Dei* xvi, *cap.* xxvii. « Quis est in ista benedictione percipienda dolus hominis sine dolo? Quis est dolus simplicis, quae fictio non mentientis, nisi profundum mysterium *veritatis?* » Multi tum ex antiquis, tum ex recentibus Scriptoribus docent, Jacob fuisse mentitum; Sed simul docent, qui catholici sunt, mendacium illud non esse imitandum.

Ad quartum respondet Augustinus *Lib. cont. mendac. cap.* xv. « Sed quod scriptum est bene Deum fecisse cum Ægyptiis obstetricibus, et Raab Hierichuntina meretrice, non ideo factum est, quia mentitae sunt, sed quia in homines Dei misericordes fuerunt. Non est itaque in eis remunerata faliacia, sed benevolentia; benignitas mentis, non iniquitas mentientis ».

Ad quintum respondeo, Angelum Raphaelem hominis personam repraesentasse, et humano more locutum fuisse: neque enim Tobias, eum alloquens, Angelum, sed hominem reputabat; *Ignorans, quod Angelus Dei esset, salutavit eum. Tob.* V, *vers.* 6. Consequenter Raphael Tobiae seniori interroganti; *Indica mihi de qua domo, aut de qua Tribu es tu*: respondit: *Ego sum Azarias Ananiae magni filius.* Quoniam sicut personam praeferebat humanam, ita quoque et stirpem Israeliticam, et genus paternum ex illustri prosapia magni Azariae absque mendacio referebat. Ananiae autem potius, quam alterius filium se dixit, quia Ananias hebraice est, ut inquit Sanctas Pagninus, *donum, et miseratio, et glorificatio Dei.* Porro omnes Angeli sunt filii Dei. Ideo more humano loquens patrem allegavit, qui simul et Tobiae innotesceret, et coelestem suam originem clauderet. Quare ejus locutio fuit, ut cum Augustino loquar, *non mendacium, sed mysterium.* Quemadmodum enim Confessarius, et hominis, et Dei personam gerit; sic et Angelus, qui Dei legatione fungitur sub specie hominis. Et sicut Confessarius sine mendacio quaedam proferre potest ut homo, et quaedam ut Dei minister; et sic Angelus in humano commercio more humano loqui potest sine mendacio. Plurimos alios Scripturae textus, quos expendit Augustinus, missos facio. Nam si quis etiam obfirmate contenderet, aliquem ex Sanctis Patriarchis mentitum fuisse; non ob id quidquam concluderet adversus nostram, et communem Catholicorum

sententiam: quoniam tunc mendacium rejiceremus, tamquam imitatione indignum. Lubet transcribere verba Augustini ex *Lib. cont. mend. cap.* IX. « Unde constat, non omnia, quae a sanctis, vel justis viris legimus facta, transferre debeamus in mores; sed etiam hinc discere quam late pateat, et quousque perveniat, quod Apostolus cit. Gal. VI ». Fratres, etsi praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, intendens te ipsum, ne et tu tenteris . . . « In omnibus autem actionibus nostris maxime etiam bonos turbant compensativa peccata, ita ut nec peccata existimentur, si habeant tales causas, propter quas fiant, et in quibus videatur peccare potius, si non fiant ».

Non modo ex Veteri Testamento, sed etiam ex Evangelio aliqui objiciuntur textus in favorem restrictionum mentalium. Tres celebriores referam. Primus habetur *Joan.* VII. *ver.* 8. « Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum: quia meum tempus nondum impletum est Haec cum dixisset, ipse mansit in Galilaea. Ut autem ascenderant Fratres ejus, tunc et ipse ascendit ad diem festum, non manifeste, sed quasi in occulto ». Alium textum opponunt *ex Matth.* XXIV, *et Marc.* XII, *vers.* 32. *De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in caelo, neque Filius, nisi Pater.* Alium denique ex *Luca cap.* 24, *vers.* 28. *Et ipse se finxit longius ire.*

Antequam ad singulos textus responsum praebeam, cum D. Augustino animadverto, Christum Dominum plurima in Evangelio figurate, et sub parabolarum tegumentis locutum fuisse. Quae vero imperitis mendacia videntur, Mysteria sunt, figurataeque locutiones. Sed Augustinum audiamus *Lib. de mend. cap.* 21. « Elucet itaque discussis omnibus, nihil aliud illa testimonia Scripturarum monere, nisi numquam esse omnino mentiendum. Quandoquidem nec ulla exempla mendaciorum imitatione digna in moribus, factisque Sanctorum inveniuntur, quod ad eas attinet Scripturas, quae ad nullam figuratam significationem referunt, sicut sunt res gestae in Actibus Apostolorum ». Nam Domini omnia in Evangelio, quae imperitioribus mendacia videntur, fignratae significationes sunt.

Nonne omnes fatemur, Scripturae textus plures excipere sensus, quorum alii clariores, alii obscuriores sunt, alii spirituales, alii litterales? Hinc est, quod Deus, ut confusionem tolleret, statuit, Ecclesiam suam esse supremum judicem, nulli errori obnoxium, qui decernat, definiatque legitimum, et genuinum sensum a falso. Quia vero extra hanc unicam Ecclesiam quisque sibi jus usurpat interpretandi Scripturas, quisque etiam propriam profitetur religionem, inter quos nullus ordo, nulla unitas, nulla Ecclesia, sed confusio, et maxima perturbatio. Porro si in nostris sermonibus licitum foret Sacros Scriptores imitari in usu figurarum, troporum, et allegoriarum, humanum commercium abrumperetur; omniaque confusa, et perturbata evaderent, et Respublica humana eligere supremum judicem, seu interpretem nostrarum locutionum deberet; sicuti Deus pro Scripturae Sanctae interpretatione designavit Ecclesiam. Verum, ut his incommodis occurreret, nobis in suo Evangelio formam locutionis in responsionibus adhibendam praescripsit his verbis: *Sit sermo vester: Est est, non non.* His praemissis, ad singulos textus respondeo.

Primus, qui opponitur, textus nullam praefert difficultatem, si integer consideretur. Nec opus est, ut ad textum graecum recurramus in quo loco *Non* legitur *Nondum ascendo*, ut observat Jansenius Gandavensis in sua *Concord. cap. LXXIII*, et Erasmus ipse fatetur, exemplaria a se visa pro *non* habere *nondum*. Sed his non indigemus: quia sensus illius narrationis clarus, et obvius est. Siquidem Christus sciebat tempus passionis suae nondum advenisse; praevidebatque fratres suos, seu consanguineos evulgaturos ejus iter in Judaeam; si illud illis manifestasset; ac proinde Judaeos ipsum ad mortem quaesituros. Haec omnia ex textu praevio patent: *Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Transi hinc, et vade in Judaeam, ut et discipuli tui videant opera tua.* Quid primum respondit Christus? *Tempus meum nondum advenit. vers.* 7. Porro addit *ver.* 8. *Vos ascendite ad diem festum hunc: ego autem non* (vel secundum graecum textum, qui primae responsioni optimae cohaeret), *nondum ascendo ad diem festum istum:* Dixit ergo Christus, *Non ascendo*, ut occultaretur, addit *istum*, ne mentiretur. Haec interpretatio tota est Augustini serm. CLXIII. *nov. edit. num.* 7. *Hoc ergo ne illi praevenirent, et cum venturum esse nuntiarent, et praepararentur insidiae*, Non ascendo, *inquit*, ad diem festum istum: *Dixit* non ascendo, *ut occultaretur, addit* istum, *ne mentiretur. Aliquid distulit, nihil tamen falsi dixit.*

Haec interpretatio adhuc clarior evadet, si et rationem, quam Christus allegat, et verba, quibus suum iter in Hierusalem narrat, consideraverimus. Porro haec est ratio, cur Christus non ascendit: *Quia meum tempus*, inquit, *nondum advenit.* Ecce quomodo ex verbis ipsius Christi manifeste colligitur, ipsum non negasse absolute, se profecturum in Hierusalem; sed solum dixisse, se cum suis fratribus, et publico stipatum comitatu, nolle ascendere. Bis siquidem repetit, tempus suum *nondum* advenisse, seu *nondum* impletum esse: et relate ad hanc responsionis formam intelliguntur alia verba, *non ascendo*: quia nondum venit hora mea. Nonne ex hac responsione quilibet prudens colligit: Ergo ascendet, cum ipse judicabit tempus suum advenisse? Haec omnia non vi alicujus restrictionis internae, sed vi verborum manifesta sunt. Atque confirmantur, si advertamus festum Scenopegiae, de quo nunc est sermo, pluribus diebus constasse, quarum prima solemnior erat. Negavit ergo Christus ad primam vel secundam diem ad quam ibant ejus fratres, se a-

scensurum: et ideo dixit: *Nondum advenit etc.* Ascendit autem postea, nempe tertia, aut quarta die *non manifeste*, seu quasi in occulto: quae verba non eum sensum produnt, ut Christus in mente retinuerit illud *manifeste*, et quod illius responsio vera sit, attenta ejusmodi restrictione mentali, sicuti contendebant olim Auctores restrictionum earumdem, quas tamen *non pure* mentales oretenus aliqui vocant. Haec falsissima interpretatio opponi ad summum posset, si eadem ipsa die ascendisset in templum Christus: aut nisi verbis externis declarasset, se reipsa non ascensurum ad festum illud, ad quod fratris sui ascendebant. Immo, inquit Augustinus, non temere dixit, Vos ascendite *ad hunc*, ego non ascendo *ad istum*, sed addit *istum*, ne mentiretur, indicans, quod mentitus fuisset, si adverbium illud *manifeste* in mente retinuisset, nihil exterius addendo: et propterea addidit *istum*, ne mentiretur. Haec omnia iterum evidenter confirmat Augustinus *tract.* XXVIII, *in Joannem: Non ad hunc*, idest ad quem vos vultis, primum, vel secundum diem. Ascendit autem postea, ut Evangelium loquitur: *mediato die festo*, idest cum jam illius diei festi *tot dies praeterissent*, quot remansissent. Ipsam enim festivitatem, quantum intelligendum est, diebus pluribus celebrabant: Haec est unica, et germana interpretatio, quae naturaliter ex sensu litteraii profluit. Quoniam Christus respondit juxta mentem petentium, qui poscebant, ut ascenderet secum palam. « Transi hinc, et vade in Judaeam, ut et discipuli tui videant opera tua quae facis. Nemo quippe in occulto quid facit, et quaerit ipse palam esse. Si haec facis, manifesta te ipsum mundo ». In sensu ergo interrogantium respondit Christus, se non ascendere; sicuti si dixissent, *Veni nobiscum*, et respondisset *Nolo*.

Ad secundum textum, qui difficilior est, multiplex est Patrum responsio; nulla tamen favet restrictionibus mentalibus. In primis D. Ambrosius *lib.* V, *de fide cap.* VII, cum pluribus aliis dubitavit, num illa particula *neque Filius* ad textum pertineat, an ab Arianis subdole addita sit. Textus enim Evangelicus Matthaei sic habet: De die autem illa, et hora nemo scit, neque Angeli Caelorum, nisi solus Pater ». Hieronymus vero in hunc locum Matthaei scribit, suo tempore in quibusdam latinis codicibus ejusdem Matthaei additam fuisse particulam *neque Filius*, quae tamen graecis, et maxime *Adamantii, et Pierii*, exemplaribus non habebatur. « Sed, inquit Hieronymus, quia in nonnullis legitur, disserendum videtur... legitur quia probavimus non ignorare Filium consummationis diem, causa reddenda est, cur ignorare dicatur . . . Post resurrectionem interrogatus ab Apostolis de die, manifestius respondit »: Non est vestrum scire tempora, vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate, *Quando dicit*, non est vestrum scire, « ostendit quod ipse sciat, sed non expediat nosse Apostolis . . . denique et consequens Evangelii sermo idipsum cogit intelligi. Dicens quoque Patrem solum nosse, in Patre comprehendit, et Filium. Omnis enim Pater Filii nomen est ».

Pater Dominicus Soto *in* IV, *sentent. dist.* XLIII, *qu.* 11, *art.* 2, de laudato textu scribens inquit: « Nihilominus nefas esset, et haeresis dubitare, ut quidam haesitant, illam apud Marcum vocem existere, propterea quod non sit apud Matthaeum ». Et post Concilium Tridentinum nemo Catholicorum hac de re quaestionem movet. Soto loco laudato comparat Christum Confessario; sicut enim Confessarius multa scit, ut Dei minister, quae ignorat, ut homo est, in humano commercio; ita et Christus, ut legatus Patris aeterni, multa habebat sub sigillo, quae prout magisterium exercebat Apostolorum, se nescire dicebat ».

D. Augustinus pluribus in locis explicat laudatum textum. *Enarr.* in *Psalm. VI.* « Ubi erit ergo, quod nec Filius hoc novit? Quod utique ideo dictum est, quia per Filium homines hoc non discunt, non quod apud se ipse non noverit, sed secundum illam locutionem »; Tentat vos Dominus Deus vester, ut sciat: *Deuter.* XIII, *idest, scire faciat vos etc.* Exurge Domine; « idest, fac nos exurgere. Cum ergo ita dicatur, nescire Filium hunc diem; non quod nesciat, sed quod nescire eos faciat, quibus hoc non expedit scire, idest non eis hoc ostendat etc. » Similia scribit Augustinus *lib.* 1, *de Trinitate cap.* 12. « Hoc enim nescit, quod nescientes facit; idest quod non ita sciebat, ut tunc discipuli judicarent; sicut dictum est ad Abraham »: Nunc cognovi, quod timeas Deum, Gen. XXII, « idest nunc feci, ut cognosceres: qui et ipse sibi in illa tentatione probatus innotuit. Nam et illud utique dicturus erat discipulis tempore opportuno: de quo futuro, tamquam praeterito, loquens ait »: Jam non dicam vos servos, sed amicos. Servus enim nescit voluntatem Domini sui. Vos autem dixi amicos, quia omnia quaecumque audivi a Patre meo, nota feci vobis; Joan. XV. « Quod nondum fecerat; sed quia certo facturus erat, quasi jam fecisset, locutus est: ipse enim ait: » Multa vobis habeo dicere, sed non potestis illa portare modo, Joann. XVI. *Inter quae intelligitur et de die, et hora.*

NOVÆ ADDITIONES EX ALIENA MANU.

1 Jusjurandum non male definitur: « Asseveratio religiosa animo jurandi facta rei alicujus, adhibita invocatione Dei in testem, et vindicem ».

2 Summa jurisjurandi divisio est, ut sit vel promissorium, vel assertorium. Promissorium est, quod futura negotia concernit, ut major illis firmitas, aut securitas accedat, quale est Tutorum, Curatorum, Subjectorum, Vassallorum, Militum, Judicum, Advocatorum, honores suscipientium, et aliorum; est et illud, quod conventionibus subinde apponi solet De hujus postremi jurisjurandi

efficacia tum jure civili, tum jure Canonico agemus in *addit. ad art. III.*

3 Assertorium jurisjurandum est, quod praesentia, ac praecipue praeterita negotia respicit. Estque vel affectionis in litem, vel veritatis. De priori agitur in Pandectis in *tit. de in lit. jurand.* Posterius, scilicet veritatis, vel a Testibus praestatur, vel a litigantibus. Et hoc praestatur, vel extra judicium, vel in judicio. Illud dicitur voluntarium. Fundatur in conventione quadam, seu transactione, ita ut, quae alias in pactis, et transactionibus attenduntur, ea hic quoque desiderentur.

4 In judicio varia juramenta sunt recepta. Occurrit primo loco juramentum judiciale, quod pars parti defert in judicio, Judice approbante.

5 Occurrit secundo juramentum necessarium, quod ob inopiam probationis Judex, etiam non rogatus, defert Actori, vel Reo. Estque vel suppletorium, 6
vel purgatorium. Suppletorium, quod Judex ei defert, qui semiplene, vel plusquam semiplene probavit. Purgatorium, quod juri Canonico debetur, est quod Judex causa cognita, Reo defert, si vel suspicionibus a parte adversa allatis, semiplenam tamen probationem non constituentibus gravatus est, vel si actor alia de causa ad suppletorium admitti nequeat ad elidendas istas suspiciones.

Ad integritatem quoque judiciorum conservandum, introductum est juramentum calumniae, tum generale, tum speciale. 7

Habes, et quidem paucis omnes jurisjurandi species, si addas jusjurandum Perhorrescentiae de quo in additione ad verbum *Judicium* dictum est. 8

SUMMARIUM

1. Juramentum Judiciale prout respicit partes litigantes dividitur in juramentum *calumniae, malitiae, et de veritate dicenda.* — 2. Juramentum *calumniae* quid sit, et cur tale dicatur, ad n. 3. — 4. *Calumnia* quid sit, tum in causis civilibus, tum in criminalibus. — 5. Juramentum *calumniae* praestari debet super quinque capitibus, quae assignantur, ad num. 6 — 7. Juramentum *malitiae* quid sit: et quae eius differentia a juramento *calumniae*, ad n. 8. — 9. Juramentum *de veritate dicenda* quid sit: et in quo differat, aut conveniat cum juramento *calumniae*, ad n. 11. — 12. Juramentum judiciale prout respicit decisionem causarum dividitur in juramentum decisorium litis, et in juramentum in litem: et quid sit utrumque, ad n. 13. — 14. Juramentum decisorium litis triplex est, et assignatur, et explicatur, ad n. 17. — 18. Juramentum in litem est quoque triplex, et assignatur, ad num. 21. — 22 Ad juramentum litis decisorium tum judiciale, tum voluntarium, tum necessarium, quid requiretur: ad n. 25. — 26 Juramentum necessarium, sive suppletorium cui deferendum: ad n. 30 — 31. Praedicta tria juramenta, an, quando, et ex quibus causis possint recusari: ad n. 36. — 37. Pueri an sint admittendi, aut cogendi ad jurandum in judicio: ad n. 38. — 39. Assignantur qui repellendi, aut admittendi sint ad jurandum, ad n. 44 — 45. Ex addit. ex aliena manu plura de juram. suppletorio subnectuntur ad n. 62. — 63 Juramentum purgatorium quid sit, et quando huius praestationi locus detur: quidve amplius notandum: ad n. 69.

ARTICULUS II.

JURAMENTUM QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT JURAMENTUM JUDICIALE.

1 Juramentum judiciale, prout respicit partes litigantes, dividitur in *juramentum calumniae, juramentum malitiae*, et *juramentum de veritate dicenda. Ita in re communis.*
2 Juramentum *calumniae* est illud, quo partes litigantes jurant, quod in judicio, tam agendo, quam excipiendo, et defendendo absque fraude, et calumnia versari, omniaque bona fide peragere velint; idest juramentum *calumniae* est illud, quod in principio litis, vel postea, alterutra parte exigente, necessario Judex deferre debet; Actori quidem, *ut juret non calumniandi animo litem se movisse, sed existimando bonam causam habere*; Reo vero, ut juret, quod putat, *se bona instantia uti ad reluctandum*, idest resistere Actori, existimando se jus habere, ut habetur *in l. 2, in princip. Cod. De ju-*
3 *rejurando propter calumniam*. Et hoc dicitur *juramentum calumniae*, subintelligendo, *evitandae in causis*, sicuti communiter cum Glossa *in cap. Si de calumnia* 1, *de juramento calumniae in* 6, *verb. Calumnia*, exponitur illud Apostoli 1, *ad Corinth.* 7. *Propter fornicationem*, scilicet evitandam, *unusquisque suam habeat uxorem.*

Calumnia enim, de qua evitanda hoc juramentum praestatur, seu calumniari in causis civilibus est per meras frustrationes negotium differre, vel per fraudem alios litibus vexare, *l. si calumnietur* 233, *in princ. ff. de verb. signif.* ubi dicitur, quod *Calumniatores appellati sunt, qui per fraudem, et frustrationem alios vexarent litibus.* Calumniari autem in causis criminalibus, nihil aliud est, quam falsa crimina intentare: *l.* 1, §. 1, *ff. ad S. C. Turpillianum.* 4

Juramentum calumniae praestari debet super quinque capitibus, ut tradit Glossa communiter recepta, *in cap. Inhaerentes* 1, *de juramento calumniae*, *verb. Calumniae juramentum*, ubi sic expresse habet: « In juramento calumniae quinque capitula continentur: scilicet quod credat se bonam causam habere, interrogatus non negabit, 5

quod verum esse credit, nec utetur scienter falsa probatione, et quod dilationem non petat in fraudem, nec dedit, nec dabit, nec promisit, nec promittit aliquid pro hac causa, nisi illis personis, quibus leges dare permittunt », et ibi haec quinqne his versibus comprehendit.

Illud juretur, quod lis sibi justa videtur.
Et si quaeretur, verum non inficietur.
Nil promittetur, nec falsa probatio detur.
Ut lis tardetur, dilatio nulla petetur.

6 Ubi, ut vides, in juramento calumniae debet quis jurare: Primo, quod credat se justam causam habere, et fovere bonum jus, *l.* 2. *Cod. de jurejurando propter calumniam.* Secundo, quod in judicio interrogatus veritatem respondebit super omnibus. Glossa *loc. cit.* Tertio, quod nihil promiserit, dederit, seu daturus sit per se, vel per alios causa patrocinii judicibus, aliisve personis, exceptis iis, quae propriis Advocatis, aliisque personis, quibus a jure dari permittitur. *Authent. Principales, Cod. de jurejurando propter calumniam.* Quarto, quod non utetur scienter falsa probatione; *Authent. In isto juramento, Cod. eod.* Quinto, quod nullam petat calumniosam dilationem, neque probationem superfluam exigat ab Adversario in fraudem, sive animo protrahendi, seu differendi litem, et causam, *l.* 1. *Authent. In isto juramento, Cod. eod.*

7 Juramentum malitiae est illud, quod praestatur non super tota causa, sed super exceptionibus, vel aliis singularibus articulis, sive ante, sive post litem contestatam, quoties est praesumptio contra partem litigantem, quod malitiose proponat exceptionem, quod petat dilationem, et hujusmodi. *Est in re communis, arg. c. Pastoralis* 4, *de exceptionibus, et c. Ultra tertiam* 55, *de testibus*, et desumitur clare *ex cap. In appellationis caus.* 2, *de juramento calumniae in* 6, §. *In omnibus autem causis*, et Glossa *ibid. verb. Malitiae.*

8 Juramentum malitiae differt multipliciter a juramento calumniae. Primo, quia juramentum malitiae potest exigi, tam ante, quam post litem contestatam, *cit. cap. In appellationis causa* 2, *de juramento calumniae in* 6, §. *in omnibus autem causis.* Juramentum autem calumniae exigi potest tantum post litem contestatam, *arg cap. Si de calumnia* 1, *de juramento calumnia in* 6. Secundo, juramentum malitiae potest exigi toties, quoties aliquid malitiose dici, vel fieri praesumitur *cit. cap. In appellationis causa* §. *In omnibus autem causis.* Juramentum vero calumniae in eadem instantia, et ab eadem persona, non nisi semel praestandum est. *Authent. De iis, qui ingrediuntur* §. *fin. collat.* 5, *et Authent. In isto juramento, Cod. de jurejurando propter calumniam*, ubi expresse prohibetur: *Ne saepius juretur in causa.* Et concordant *cap. Si Christus* 26, *de jurejurando, et cap.* 2, *de probat.* Tertio, juramentum malitiae exigitur solum super aliquibus particularibus, super quibus adest praesumptio, quod aliquid malitiose proponatur, vel petatur *ex citatis juribus sub num.* 7. Juramentum autem calumniae exigitur super tota causa, seu lite; *Authent. Hoc Sacramentum, Cod. de juramento calumniae.* Quarto, Juramentum malitiae fuit semper praestitum, tam de jure antiquo, quam novo, nedum in causis profanis, et civilibus, sed etiam in Ecclesiasticis, et spiritualibus, ut patet in *cap. Cum Dilectus* 32. *De electione, et cap. Litteras* 13, *de restitutione spoliator.* Juramentum vero calumniae olim dabatur solum in causis profanis, et civilibus, et non in causis Ecclesiasticis, et spiritualibus, et in istis praestatur solum de jure novo, ut expresse habetur *in c. Si de calumnia* 1, *de juramento calumniae in* 6, §. *Quamvis in causis spiritualibus.*

Juramentum de veritate dicenda est illud, quod praestatur super scientia, seu veritate, quam quis scit, dicenda. Hinc juramentum hoc stricte et rigorose loquendo cadit solum super scientiam (atque explicatur per verbum *Scio*) et non mere super credulitatem. Unde in rigore juris jurans de veritate dicenda non tenetur respondere, nisi id, quod vere scit, et novit per proprios sensus *arg. c. Hortamur* 20, *caus.* 3, *quaest.* 9, ut patet clare de testibus, qui regulariter non probant, nisi deponant de scientia, sive de iis, quae propriis sensibus perceperunt, textu expresso *in c. Testes* 15, *caus.* 3, *q.* 9. 9

Juramentum de veritate dicenda, et juramentum calumniae, partim conveniunt, et partim differunt. Conveniunt primo, quia utrumque potest exigi, ac praestari tam in exordio litis, quam in qualibet ejus parte, textu expresso in *c. si de calumnia, seu veritate dicenda* 1, *de juramento calumniae* §. 1, *in* 6. Secundo, conveniunt, quia utrumque etiam in causis spiritualibus est nunc de facto praestandum, *cit. cap. si de calumnia* §. *fin.* Quamvis olim in causis spiritualibus non fuerit praestandum juramentorum calumniae, textu expresso in *cap. Litteras* 2, *de juramento calumniae.* Tertio conveniunt, quia in causa appellationis, tam de veritate dicenda, quam de calumnia jurari debet, non obstante, quod a principio taliter juratum fuerit, textu expresso in *capit. In Appellationis caussa* 2, §. 1, *de Juramento calumniae in* 6. 10

Differunt vero primo, quia Juramentum calumniae est juramentum credulitatis, quo quis jurat se credere, quod bonum Jus foveat. Unde explicari solet per verbum *Credo.* Juramentum autem de veritate dicenda est juramentum de scientia, seu de veritate, quam quis scit, dicenda, atque fit per verbum *Scio.* Hic juvat, et valde utile, et expediens est praeter juramentum calumniae exigere a parte adversa etiam juramentum de veritate dicenda, siculi de facto utrumque simul conjungitur, et exigitur in *cit. c. In appellationis caussa* 2, *de juramento calumniae in* 6. Pirhing *lib* 2, *decretal. tit.* 7, *n.* 28. Reiffenstuel *ib n.* 14, et alii, 11

Secundo differunt, quia juramentum *calumniae*,
cum feratur super tota caussa, respicit multa ca-
pitula juxta dicta, et adducta supra *sub num.* 5,
et 6. Juramentum autem de veritate dicenda re-
spicit unum solum Capitulum, scilicet illud, super
quo exigitur, et praestatur, quodque a jurante sci-
tur juxta dicta, et adducta supra *num.* 9. Tertio
differunt, quia juramentum de veritate dicenda est
species juramenti ut sic. Non sic tamen jnramen-
tum calumniae. Ancharanus *in cap. In appellatio-
nis caussa* 2, *de juramento calumniae in* 6, *n.* 4.
Reiffenstuel. *loc. c. n.* 14, et alii.
12 Juramentum *judiciale*, prout respicit decisionem
caussarum, dividitur in juramentum *decisorium li-*
13 *tis*, et juramentum *in litem. Communis. Jura-
mentum decisorium litis* est illud, per quod decidi-
tur lis principalis. Juramentum *in litem* est illud,
per quod deciditur aestimatio rei. *Est in re Com-
munis.*
14 Juramentum litis decisorium est triplex, scili-
cet Voluntarium, Judiciale, et Necessarium. *Com-*
15 *munis. Juramentum voluntarium, seu Conventio-
nale* est illud, quod voluntarie, seu ex mera con-
ventione partium extra judicium defertur sub eo
pacto, quod, si una pars litigans, cui illud ab al-
tera parte defertur confisa de justitia suae caussae
juraverit, absque alio processu caussam obtineat;
arg. l jusjurandum, quod 17, *ff. hoc. tit. ubi sic
habetur*: « jusjurandum, quod ex conventione ex-
16 tra judicium defertur etc. Juramentum judiciale,
seu juramentum *judiciale* specifice sumptum », est
illud, quod a parte parti defertur in judicio judice
approbante, et tunc illa pars, cui defertur, tene-
tur, vel jurare, vel parti deferenti juramentum
referre, alioquin caussam perdet, seu solvere te-
nebitur, *cap. Cum caussam* 7, *de juramento ca-
lumniae, et l. jusjurandum* 34, §. *Datur autem*,
17 *ff. eod. Juramentum necessarium seu jaramentum
suppletorium* est illud, quod per judicem alterutri
parti ob defectum plenae probationis, sive in ejus
supplementum defertur, *cap. Sicut* 2, *de proba-
tionibus* ubi Glossa *verb. Cum aliae*, Fagnan. *num.*
5. Barbosa *num.* 4, et alii passim. Dicitur autem
necessarium, partim, quia judex quandoque illud
deferre cogitur; et partim, quia delatum sine ju-
sta causa recusari non potest; *cit. cap. Cum caus-
sam* 7, *de Juramento calumniae, et l. Generaliter*
12, §. *Sin autem, Cod De reb. cred. et jureju-
rand.*
18 Juramentum *in litem* est quoque triplex, scili-
cet juramentum in litem ex veritate, juramentum
in litem de affectione, et juramentum in litem de
19 interesse. *Communis. Juramentum in litem de ve-
ritate*, seu vera aestimatione est illud, quod de-
fertur spoliato, aut damnum passo super vera aesti-
matione, seu valore rei per vim, aut dolum alte-
rius amissae, quando alia probatio haberi non po-
test, *l. In actionibus* 5, §. *Sed et in his*, *ff. de in
litem jurando.* Si quis enim v. g legitime proba-
verit violentiam sibi factam, nec tamen singula
ablata liquido probare valeat, eo quod difficile sit
probare singulas minutas quantitates, seu parvas
res ab hoc sibi ablatas fuisse, tunc judex inspecta
personarum, et negotii qualitate, debet damnum
illatum taxare, et postea damnum passo juramen-
tum super rebus sibi ablatis, earumque valore de-
ferre, quod videlicet tantum, et non minus abla-
tum fuerit; et in tali casu erit standum ejus jura-
mento usque ad quantitatem taxatam, textu ex-
presso *in l. si quando* 9. *Cod. Unde vi, et cap.
Super eo* 7, *de iis, quae vi, metusve causa fiunt.*
Juramentum *in litem de affectione* est illud, 20
quod defertur spoliato, aut damnum passo, non
tantum super vera aestimatione, seu valore rei si-
bi dolo ablatae, vel destructae, sed etiam quantum
res illa valebat juxta suam affectionem. Si quis
enim v. g. mihi abstulerit, aut destruxerit Codi-
cem, seu librum valentem communi aestimatione
quinque scuta, et ego non dedissem pro decem
scutis, eo quia mihi carissimus erat ob singulares
annotationes magno meo labore in ipso conscri-
ptas, tunc judex in poenam dolose, aut contuma-
citer restituere recusantis, potest mihi injuste spo-
liato deferre juramentum, quo juxta etiam meam
privatam affectionem erga talem Codicem, seu li-
brum illum sic aestimem, et jurem, quod illum
nec dedissem pro decem scutis, et inde judex si
non prius taxavit, potest ipsum taxare, et juxta
communem aestimationem, et privatam meam li-
mitatam, et rationabilem affectionem, *l. Videamus*
4, §. *Deferre et* §. *Item videndum, ff. de in litem
jurando et ibi* Glossa *verb. Ex magna caussa vers.
Tu dicas.*
Juramentum *in litem de interesse* est illud, quod 21
defertur, et praestatur super interesse singulari,
et extra rem. Si quis enim v g pecuniam penes
me deposuerit tali tempore restituendam, et ego
dolose pro tali tempore non restituerim, et ideo
ipse grave damnum sit passus, ex quo defectu ta-
lis non restitutae pecuniae perdiderit pignora sub
usuris, vel fuerit coactus emere merces interim
pretio adauctas, tunc Judex propter meam dolo-
sam, et culpabilem dilationem restituendi pecu-
niam, potest deferre Depositori juramentum in li-
tem de suo interesse singulari extra rem, scilicet,
ut ipse juret in litem secundum aestimationem
damni, quod passus est ratione meae dilatae cul-
pabiliter, et dolose ultra conventum tempus; resti-
tutionis talis pecuniae et hujusmodi; *l. Nummis*
3, §. *Nisi forte, ff. de in litem jurando.*
Ad Juramentum litis decisorium, ejusque dela- 22
tionem requiritur, quod lis existat dubia, nec alio
modo legitimo de veritate constare possit *Commu-
nis*, textu expresso *in cap. Sicut* 2, *de probatio-
nibus* ubi reprobatur etiam consuetudo in contra-
rium ibi; « Nos (cum tunc demum ad hujusmo-
di *scilicet juramenti* sit suffragium recurrendum,
cum aliae legitimae probationes deesse noscuntur)
talem consuetudinem reprobamus ».
Ad Juramentum litis decisorium voluntarium, 23

seu conventionale requiruntur, et sufficiunt ea, quae requiruntur, et sufficiunt ad pactum, seu transactionem ut sic, idest, ut tam deferens, quam praestans juramentum a jure non prohibeantur, nec simpliciter, nec super tali re jurare, seu transigere; Juramentum enim voluntarium seu conventionale speciem continet transactionis, *l.* 2, *hoc titulo* adeoque ad istud sufficiunt ea, quae ad transactionem. *Communis.*

24 Ad Juramentum litis decisorium Judiciale, seu quod pars parti defert in Judicio, requiritur insuper, quod causa cognita sit a Judice approbatum; *l. in bonae fidei*, *Cod. De rebus creditis*, *et l. Generaliter* §. *Sed juramentum, Cod. eod.* ubi sic expresse habetur; *Sed juramento illato cum hoc a partibus factum fuerit, et a Judice approbatum.*

25 Ad Juramentum necessarium, seu suppletorium plura copulative requiruntur. Primo, ut causa sit dubia, nec aliae possint haberi legitimae probationes; *cit. c. Sicut* 2, *de probationibus.* Si enim Actor plene probavit, Reus est condemnandus, nec tunc est locus juramento suppletorio *cit. c. Sicut* 2, *et cap. In* praesentia 8, de probationibus. Secundo quod causa sit saltem semiplene probata. Si enim Actor nihil probavit, absolvendus est Reus; etiamsi is nihil praestiterit; *l. Qui accusare. Cod. De edendo. et cap. Cum Ecclesia* §. *fin. de causa possess.* Unde nec opus est, quod tunc Reus juret. *Communis* cum Glossa *in cit. l. In bonae fidei*, *verb. decidi*, *Cod. de rebus credit.* Tertio, quod deferatur solum personae habenti veram scientiam caussae per proprios sensus corporeos, *arg. c. Testes* 15, *caus.* 3, *qu.* 9, *et l. Testium, Cod. de Testibus*, Glossa in *l. Bonae fidei, verb. decidi, ff de rebus credit.* Quarto quod deferatur solum personae legali, idest honestae, et fide dignae, non autem vili, infami, seu tali, quae secundum Leges a ferendo testimonio repellatur, *arg. cap. Nulli* 3, *quaest.* 4, *cap. Constituimus* 3, *quaest.* 5, *cap. Testes* 2, *quaest.* 7, *cap. Praeterea* 7, *de Testibus cogend.* cum similibus.

26 Juramentum necessarium, seu suppletorium, ceteris paribus, est potius deferendum Reo, quam Actori. Glossa *in l. Admonendi, verb. Exacto Jurejurando*, *ff. de Jurejurando*, Speculator *tit. de juramenti delatione num.* 9. Abbas *in cap. Juramenta* 36, *de Jurejurando* §. *Sane num* 9. Barbosa *ibid. num.* 6. Reiffenstuel *lib.* 2, *decretal tit.* 24, *num.* 191. Mascardus *de probat. q. prooem.* 7, *num.* 53. Menochius *de arbitr. Judic. l.* 2, *cas.* 190, *n.* 19, et alii passim innixi *cit. c. Juramenta* 36, *de Jurejurando* §. *Sane*, ubi sic dicitur: *Praesumptione vero faciente pro illo* (scilicet pro Actore, ut explicat Glossa) « Reo deferri potest ad ostendendam suam innocentiam juramentum, nisi Judex (inspectis personarum, et caussae circumstantiis) illud Actori videat deferendum ». Quibus verbis, ut vides, statuitur Juramentum esse potius ceteris paribus deferendum Reo, quam Actori; hic autem cetera supponuntur esse paria, cum supponatur, et quod Actor semiplene probaverit suam intentionem, et Reus suam defensionem, et sit aequalis conditio, atque legalitas utriusque, adeoque ceteris paribus Reo potius, quam Actori est deferendum Juramentum, favente etiam Regula undecima Juris in 6, ubi sic expresse statuitur; *Cum sunt partium Jura obscura*, *Reo favendum est potius, quam Actori, et l. Favorabiliores, ff. De regulis juris*, ubi sic dicitur: *Favorabiliores Rei potius, quam Actores habentur.*

Si Actor semiplene probaverit, Reus autem nihil praestiterit, et sint ambo aeque legales, tunc juramentum est Actori, et non Reo deferendum. Jason in *repetit. l. Admonendi n.* 314, *ff. de Jurejur.* Menochius *lib.* 2, *de Arbitr. Judic. cas.* 119, *n.* 19, *et* 20. Pirhing. *lib.* 2, *decret. tit.* 24, *num.* 90. Reiffenstuel *ibid. n.* 195. Fachineus *lib.* 1, *controvers. jur. cap.* 18, et alii. Et ratio est, quia cum Reus, ut supponitur, nihil ad suam defensionem praestiterit, sed solum verbis, Actoris intentionem negaverit: Actor vero ipsam suam intentionem semiplene probaverit, Judex debet induci ad opinandum melius, et potius esse Jus ipsius Actoris, quam Rei; Unde cum Reum absolvere non possit, nec debeat, ex quo per semiplenam probationem Actoris contra ipsum sit pene convictus: Neque ipsum Reum simpliciter condemnare possit, et debeat, ex quo Actoris intentio non est plene, sed solum semiplene probata; debet Judex ex probationis inopia causam Jurejurando Actoris decidere, textu expresso *l. in bonae fidei* 3. *Cod. de rebus creditis*, ibi: « In bonae fidei contractibus, nec non et in ceteris caussis, inopia probationum, per Judicem Jurejurando caussa cognita res decidi oportet ». 27

Si non omnia sint paria ex parte Actoris, et Rei, relinquitur Judici, ut exacte, perpensis personarum, et caussae circumstantiis, quinam parti Juramentum deferre debeat, prudenter resolvat, *arg. cap. Juramenta* 36, *de Jurejurando* §. *Sane* Glossa *ib. verb. in probatione*, Abbas *ib. n.* 9. Joann. Andr. *num.* 6. Reiffenst *loc. cit. n.* 197, et alii passim. 28

Quando Actor plene probavit suam intentionem, Reus est condemnandus, nec tunc est locus Juramento suppletorio *cap. Sicut* 2, *et cap. In praesentia* 8, *de probationibus et communis Doctorum.* 29
Quando autem Actor nihil probavit, Absolvendus est Reus, etiamsi is nihil praestiterit, nec tunc opus est, ut Reus juret; *l. Qui accusare, Cod. de edendo, c. Cum Ecclesia* 3, §. *fin. de caussa possess. et cap. Juramenta* 36, §. *Sane*, *de Jurejurando*, ubi sic praecise statuitur: *Sane si Actor omnino in probatione defecerit*, *Reus debet* (*etsi nihil praestiterit*) *obtinere.* Et in ejus Summario sic dicitur: *Actore nihil probante*, *Reus est absque omni onere absolvendus.* Sic Doctores communiter. 30

Juramentum litis decisorium voluntarium libere potest recusari, adeo ut, nec sit opus illud referre alteri parti. Glossa in *l. Jusjurandum*, *quod ex* 31

conventione. ff. de Jurejurando verb. Non potest Jason *ib. n.* 1. Abbas in *cit. c. Juramenta n.* 1. Reiffenstuel *lib.* 2, *decr. tit.* 24, *n.* 221. Vallensis
32 *de Jurejurando* , §. 5 , *n.* 1 , et alii passim. Tale enim Juramentum, cum sit omnimode voluntarium, nequit deferri, nec referri in invitum *arg. l.* 1. 2 , *et* 3. *De Jurejur.* Nisi forte inter partes jam fuerit conventum, quod una earum determinate juret; tunc enim ab ea praestandum est Juramentum, alias succumbet, adeo ut, si illa nolit postea jurare, sed velit juramentum alteri parti deferre, istud deferre non potest *l. Jusjurandum. quod ex conventione, ff. de Jurejurando* ibi: *Jusjurandum quod ex conventione extra judicium defertur, referri non potest.* Tale enim juramentum extrajudiciale, quamvis a principio sit voluntarium, tamen ex praevia conventione, seu susceptione redditur necessarium, juxta illud vulgatum; *Quod a principio est voluntatis, ex post facto sit necessitatis*, atque patet *ex l. Sicut, Cod. De action. et obligat. et l. in commodato §. sicut, ff. Commodati* et facit *Regula* 85. *Juris in* 6, ibi: *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur* et sic tenent Doctores citati.

33 Juramentum judiciale, quod, Judice approbante, a parte parti refertur, nequit libere recusari, sed pars, cui delatum est, debet, aut jurare, aut juramentum referre, aut solvere; *l. Jusjurandum* 34, §. *Ait Praetor, ff. de Jurejur.* ibi: *Ait Praetor, eum, a quo Jusjurandum petetur, solvere, aut jurare cogam. Alterum itaque eligat Reus, aut solvat, aut juret . . . Datur autem et alia facultas Reo, ut, si iurabit, referat Jusjurandum*, et concordat *l. Generaliter §. Sin autem. Cod. de rebus credit. et l. Delata Cod. eod.* Et ratio est, quia, ut expresse dicitur in *l. Manifestae* 38, *ff. de Jurejurando: Manifestae turpitudinis est, et confessionis, nolle nec jurare, nec juramentum referre*; Et sic tenet Glossa communiter recepta in c. *Juramenta* 36, *de jurejurando verb. A te.*

34 Excipitur tamen Actio famosa, ut est Actio furti, et hujusmodi. Nam conventus actione famosa non potest hujusmodi juramentum referre, textu expresso *in cit. c. Juramenta* 36, *de jurejurando §.* 1, ibi: *Nec liceat convento famosa actione referre hujusmodi juramentum*, et concordat *l. Marcellus §. final. ff. De action. rerum amotar. et l. Ideo Labeo, ff. eodem.* Et ratio est clara, quia conventus actione famosa, v. g. quod gemmam, vel annulum abstulerit, melius praesumitur scire veritatem, quam Actor gemmam, seu annulum hujusmodi repetens. Unde juremerito taliter conventus non permittitur Juramentum sibi ab Actore delatum eidem referre, cum talis Reus certo sciat, an gemmam, seu annulum alteri abstulerit, quod Actor tam certo scire non potest, cum dentur gemmae, et annuli multum sibi similes, adeoque non posset adeo certa, et tuta conscientia jurare; et sic dicendum venit de conventis super aliis criminibus infamiam irrogantibus, melius enim ipsi praesumuntur scire veritatem, scilicet, an commiserint illa crimina nec ne? quam Actores, seu Accusatores eorum.

Juramentum litis decisorium necessarium, seu 35
a judice parti delatum, sine justa causa recusari non potest, nec etiam alteri parti referre, et si secus fiat, tunc illud recusans habetur pro convicto *c. Juramenta* 36, *de Jurejurando, et l. Generaliter* 12, §. *sin autem, Cod. De rebus creditis. Est communissima.*

Justae autem caussae recusandi juramentum ne- 36
cessarium, vel etiam judiciale a Judice approbatum, plures a Doctoribus assignantur. Prima justa causa est, si Actor plene probavit suam intentionem, tunc enim potest is recusare juramentum sibi ulterius oblatum, sive a parte, sive a judice, non enim potest amplius Compelli jurare; *c. Sicut* 2, *et c. In praesentia* 7, *de probationibus.* Secunda est, si Actor nihil probavit, nequidem semiplene; Tunc enim Reus nequit cogi ad jurandum quamvis Actor se obtulerit ad standum ejus juramento *l. Qui accusare. Cod. de edendo, c. Cum Ecclesia* 3, *§. fin. de causa possess. et c. Juramenta* 30, §. *Sane de Jurejurando.* Tertia est, si is, cui defertur vel refertur ejusmodi juramentum, veritatis, ac rei gestae est ignarus, vel probabilem ejus oblivionem, aut ignorantiam allegat, *l. Jusjurandum §.* 1, *ff. de jurejurando, l. Marcellus §. Qui rerum, ff. de action. rerum amotar.* Glossa *in cap. Juramenta verb. Nisi justa de causa.* Quarta est, si materia, vel causa sit talis, quod super ipsa nequeat deferri, seu referri juramentum; tunc enim juramentum merito potest recusari, ut v. g. in materiis, et causis arduis, et magni momenti, vel praejudicii, in quibus ob avaritiam hominum magis urget periculum perjurii, gravisque praejudicii proximo injuste inferendi. Sic tenent communiter Doctores cum Pirhing *lib.* 2, *decretal. tit.* 24, *num.* 96. Reiffenstuel *ibidem num.* 186, *et* 232. Quinta est, si causa sit Criminalis, et agatur criminaliter ad vindictam publicam, tunc enim potest recusari juramentum suppletorium, quia in tali causa probationes debent esse luce meridiana clariores *l. Ultim. Cod de probationibus*, et necesse est, ut Reus confessus, vel convictus sit, ut condemnari possit, *l. Qui sententiam* 16. *Cod. de poenis.* Sexta, si actiones, vel personae sint tales, quae coram tali Judice tractari, seu conveniri non possint, tunc enim potest recusari juramentum, quia non cogitur quis ibi jurare, ubi non potest conveniri; *l. Tutor, §. fin. ff. de Jurejurando.* Septima est, si persona, cui defertur Juramentum, non teneatur jurare, ut Pupillus, Procurator, ac Defensor rerum alienarum: Isti enim non possunt compelli ad jurandum, *leg. Jusjurandum §. Pupillo, ff. de Jurejurando.* Octava est si persona deferens prohibeatur alteri deferre juramentum, ut Procurator non habens ad hoc speciale mandatum, vel generale mandatum cum libera et plena facultate: *l. Jusjurandum, quod ex conventione §. fin. de Ju-*

rejurando. Item prodigus, et Furiosus cum similibus, *l. Tutor* §. *Prodigus, ff. de Jurejurando.*

37 Quamvis omnes homines rationis usu praediti ex natura rei sint capaces juramenti edendi, etiamsi pueri ante pubertatem, prout constat *ex c. Pueris* 1, *de delictis puerorum*, ubi habetur pueros ante quartumdecimum annum perjuros esse posse. Tamen pueri ante talem 14, annum, seu ante pubertatem non sunt cogendi ad juraudum in judicio, textu expresso *in c. Parvuli* 13, *et c. Pueris* 5, *caus.* 22, *q.* 5, quia ut dicit Sanct. Thomas 2, 2, *quaest.* 80, *art.* 10, *in corpore*, quia nondum habent perfectum usum rationis, quo possint cum
38 reverentia debita juramentum praestare. Immo ad jurandum in judicio ante talem annum non sunt admittendi, quia nondum tantam rationis discretionem habere censentur, ut eorum juramentum cum partis litigantis praejudicio recipi debeat. Layman *Theol. Moral. lib.* 4, *tract.* 3, *c.* 12, *n.* 3. Sanch. *lib.* 3, *in Decalog. c.* 3, *n.* 6. Pirhing *lib.* 2, *Decretal. tit.* 14, *n.* 21, et alii passim, *arg. l.* 3, §. *Lege Julia, ff. de testibus*, et similibus.

39 Perjuri ad jurandum in judicio non admittuntur, *cit. cap. Parvuli* 14, *caus.* 22, *q.* 5, et tenet Communis Doctorum, quia cum semel pejerasse constet, periculum, et suspicio est eos iterum es-
40 se pejeraturos. Item ad jurandum in Judicio non admittuntur infames infamia Juris, vel facti, Usurarii, Judaei, inimici capitales, pauperes suspecti de perjurio, nec ulli alii, qui ratione maculae, seu vitii, aut defectus repelluntur a testificando; *arg. c. Nulli* 3, *q.* 4, *cap. Constituimus* 3, *q.* 5, *cap. Testes* 2, *q.* 7, *cap. Praeterea* 8, *de testibus cogend.* cum similibus, et concordat textus in *Lege Julia*
41 *ff. de testibus* cum simiiibus; vide *verb. Testes.* Supradicti autem admittendi non sunt in judicio solum ad juramentum, quod ad honorem, vel favorem jurantis spectat, ut est juramentum purgationis, vel probationis supplendae, vel etiam testimonii ferendi. Juramenta autem, quae potius oneris sunt, quam honoris, uti est juramentum calomniae, et fidelitatis, et hujusmodi, etiam perjuri, et alii infames praestare debent, et hoc *ne videantur de sua malitia commodum reportare*, ut de aiiis dicitur *in cap. Intelleximus* 7, *de Judiciis.* Sic Glossa *in citat. cap. Parvuli* 14, *caus.* 22, *q.* 5, *verb. Causa*, Sanchez *lib.* 3, *cit. cap.* 2, *n.* 5. Layman *loc. cit. num.* 8. Pirhing. *loc. cit. n.* 23, et alii passim.

42 Sacerdotes in levi causa non debent compelli ad jurandum in judicio, *c. si quis Presbyter* 4, *caus.* 2, *q.* 4, ubi expresse dicitur: *Sacerdotes ex levi*
43 *causa jurare non debent.* In casu tamen necessitatis, vel magnae utilitatis, v. g. ad sui purgationem, vel ad probandam alterius innocentiam, vel ad tuenda sua, vel Ecclesiae suae Jura, quae alioquin ex defectu probationum graviter laedi, vel perdi possent: Item pro fide, pace, obedientia, absolutione a vinculo Excommunicationis possunt jurare etiam Sacerdotes, ac Religiosi. S. Thomas 2, 2, *qu.* 89, *art.* 10. Silvester *verb. Juramentum* 2, *q.* 3. Azorius *part.* 1, *lib.* 11, *cap.* 11, *quaest.* 6. Sanchez *loc. c. n.* 7. Pirhing *lib.* 2, *decretal. tit.* 24, *num.* 22. Reiffenstuel *ibidem n.* 25. et Communis aliorum; Idque desumitur ex *c. Significasti* 4, *de election. cap. Ad reprimendam* 8, *de offic. Ordinar.* Et habetur expresse decisum *in c. Etsi Christus* 26, *de Jurejurando*, ubi Summus Pontifex Innocentius III, solvit etiam contraria, ob quae aliqui Religiosi, veluti vitae perfectioris aemulatores jurare timuerunt in Judicio pro causis suae Ecclesiae, et in ejus Summario sic praecise dicitur: *Licite ex caussa necessaria etiam per Religiosos juratur.* Tum quia Clerici in causis suarum Ecclesiarum, immo et in propriis suis causis praestare possunt juramentum calumniae, *c. Inhaerentes* 1, *c. Ceterum* 5, *de juramento calumniae.* Quinimmo in Jure ipsoCanonico est expresse statutum, qood non credatur testi, quamvis Religioso, nisi juratus deponat, *cap. Nuper* 51, *de testibus* ibi: *Respondemus, quod nullius testimonio quantumcumque Religiosus existat* (*nisi juratus deposuerit*) *in alterius praejudicium debet credi*, et in ejus Summario sic dicitur: *Non creditur testi etiam Religioso, qui sine juramento deponit.*

Quamvis autem Clerici, sive Religiosi, etiam Sa- 44
cerdotes, exigente necessitate, possint juramentum praestare voluntarium coram Laico; *arg. cap. Ex rescripto* 9, *de Jurejurando*, *et cap. Pervenit* 2, *de Fidejussoribus;* Non debent tamen, nec possunt jurare coram Laico, tamquam Superiore suo exigente ab ipsis juramentum coactivum, sive necessarium sine licentia sui Praelati, *cap. Quoties* 21, *caus.* 22, *quaest.* 5, ibi: *Juramentum vero Clericus Laico praestare non debet, et cap. Nullus* 22. *ead. caus. et quaest.* ibi: *Nullus ex Ecclesiastico Ordine cuiquam Laico quidpiam super Sacra Evangelia jurare praesumat; et cap. in Inhaerentes* 1, *de juramento calumniae*, ubi Summus Pontifex Honorius III, postquam adduxit Statutum, seu Constitutionem Henrici Imperatoris omnimodo prohibentis Clericos, et Religiosos compelli ad jurandum in manibus Laicorum his verbis: « Nos itaque Divinae, et humanae Legis intentione servata decernimus, et imperiali auctoritate irretractabiliter definimus, ut non Episcopus, non cujuscumque Ordinis Clericus, non Praesbyter Abbas, non aliquis Monachus, vel Sanctimonialis in causa quacumque sive controversia, seu criminali, seu civili jusjurandum compellatur qualibet ratione subire; sed aliis idoneis defensoribus (si expedire Ecclesiae suae noverit) hujusmodi Officium liceat delegare. *Statim subjungit:* Verum cum hac moderatione, ut Episcopus, inconsulto Romano Pontifice, vel quisque Clericus, inconsulto Praelato suo, minime jurare audeat », Sic tenent Sanchez *lib.* 3, *in Decalog. cap.* 3, *n.* 8. Silvester *verb. Juramentum* 2, *q.* 3. Layman *loc. cit. num.* 5. Pirhing *loc. cit. n.* 22, et alii passim. Vide verb. *testes art.* 1, *a n.* 106.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Omnes juramenti judicialis species persequi nimium esset. Pauca tantum habebimus de Juramento suppletorio, tum de Juramento purgatorio.
45 Suppletorium Juramentum non inveteratis nostrorum Pragmaticorum erroribus, uti Faber *de errorib. Pragmatic. Decad.* 19, *err.* 1, blaterat; sed Juri Civili *in leg.* 31, *ff. de Jurejurando*, *et in leg.* 3. *Cod eod.* confirmato a Jure Canonico in *cap.* 2, *de Probationib.* originem debet. Consule Seraphin. *de Privileg. Jurament. Privileg.* 33, *num.* 3.
46 Est autem Juramentum suppletorium, quod a Judice causa cognita, vel Reo si suam exceptionem, vel Actori, si actionem, licet non perfecte, tamen ad minimum semiplene probavit, ad decidendam hanc causam dubiam imponitur, Parte etiam non petente.
47 Posita semiplena probatione, de qua adeundus Stryk. *jurid. dissert. vol.* 7, *disp.* 1, *per tot.* requisita Juramenti suppletorii commodissime ad
48 tres illos Juramentorum comites, *veritatem* scilicet, *judicium*, et *justitiam* referri possunt.
49 Requiritur igitur primo *veritas*. Hinc juramentum suppletorium super *credulitate* deferri nequit, ut quidquid contradicat Carpzov. *Jurisprud. Forens. part.* 10, *constit.* 23, *definit.* 8, firmant Esbach. *Not. in Carpzov. l. c. n.* 2. Stryk *de Jur. sensum in Proaemio num.* 39, *et seq.* Adde Bru-
50 nem. *de Process. Civil. cap.* 23, *num.* 25. Vide tamen casus, in quibus Juramentum suppletorium super credulitate deferri potest apud Bohemer. in *Decretal, lib.* 2, *tit.* 24 §. 72.
51 Requiritur secundo *judicium*. Hoc desultoriam levitatem in jurando respuit, temeritatemque excludit, e contrario plenam animi deliberationem in jurante exigit, ut cogitationibus negotium ac-
52 curate perpendat. Oportet igitur Jurantem personam esse legalem, et fide dignam; Quapropter ei, contra quem praesumptio est, quod falsum dicat Juramentum, hoc haud defertur, tametsi semiplenam probationem pro se habeat. Neque hoc remedium juris semel pejeranti, humicidae, Usurario, condemnato actione furti, injuriarum, aliisque infamia juris et facti notatis conceditur
53 Requiritur demum *Justitia*, quae observatur, dum Judex ad hujus Juramenti delationem nonnisi causa cognita devenit.
54 Pertinet autem potissimum ad hanc Causae cognitionem, ut Judex probe perpendat, an Causae qualitas ita sit comparata, ut supplementum hoc probationis admittat Quaedam enim privilegiatam hanc probationem respuunt, et ordinariam probationem desiderant.
55 Huc pertinent primo *Causae criminales*, vide tamen limitationes apud Carpzov. *de Process tit.* 12.
56 *art.* 2, *n.* 73. Secundo Causae *Matrimoniales*. Tertio Causae *famosae*, in quibus condemnatus evadit infamis. 57

Quinimmo in omnibus actionibus civilibus, quae sunt arduae, quamvis semiplena probatio facta sit, 58
Juramento suppletorio locus haud est. Tales sunt 59
pecuniariae graves, *Beneficiales*, *Feudales*, *Causae Status*, aliaeque plures; Confer Minsinger *centur*, 1, *observat.* 69. Seraphin. *de Privileg. Juram. privil.* 33, *num.* 129, *et sequent.* Non vero, Cau- 60
sas hasce haud excludere probationem semiplenam majorem, cum legalitate Personae, pro qua Jus praesumit conjunctam, quia tunc demum suppletorium Juramentum locum sibi vindicat.

Vide et alios casus, in quibus locus haud datur 61
Juramento suppletorio apud Stryk. *Juridic. dissert. vol.* 7, *disput.* 1, *cap.* 5, §. 8. et potissimum *volum.* 11, *disp.* 29, quae est *de causis Juramentum suppletorium respuentibus.*

Num autem contra Juramentum suppletorium 62
jam praestitum probatio contrarii admittatur, non levis quaestio est. Affirmant tamen Carpzov. *Jurisprud. Forens. part.* 1, *constit.* 15, *definit.* 5. Nicolaus Calvolus *in Praxi Judiciali* §. *Sententia definitiva conclus.* 1, *num.* 97.

Deveniamus ad Juramentum purgatorium. Hoc 63
Judex in causa dubia Actori, vel Reo suspicione, probatione semiplena inferiore gravato, ad eam elidendam imponit, et quidem ex officio.

Quae autem praesumptiones adesse debeant, ut 64
purgatorio huic Juramento sit locus, tradunt Lauterbacus, Struvius, aliique ad Tit. *ff. de Jurejurando.*

An post hujus Jurisjurandi praestationem locus 65
sit probationi contrarii, pariter disputatur, sententiamque affirmativam tenent Setser. *de Jurejur. lib.* 3, *cap.* 11, *num.* 45, *et seq* Brunnem. *de Process. Civil. cap.* 23, *num.* 38.

Idque non solum si Juramentum purgatorium 66
in causa civili praestitum sit, verum etiam si sit 67
praestitum in causa criminali; Mynsiger. *centur.* 2, *observ.* 82, *fere per tot.* Tabor. *de confront. disput.* 3. *Thes.* 16.

Sequitur hinc, quod is qui jure retractus legali 68
uti vult ad elidendam fraudis suspicionem, licet juramento se purgaverit, quod pro se non pro alio retrahat, nihilo tamen minus contra hoc Juramentum locus est probationi contrarii, Menoch. *de arbitrar. Jud. quaest. lib.* 1, *quaest.* 76, *num* 17. Suarez *in Thesaur. recept. opinion lit. I*, *num.* 313. Alia exempla affert Stryk. *Juridic. dissert. vol.* 7, *disput.* 28, *cap.* 6, §. 7.

Omittendum haud est, diversum ab hoc purgatorio juramento esse juramentum de veritate dicenda, quod nonnullis in Tribunalibus Reis indistincte deferebatur ex consuetudine potius, quam ex jure. Quocirca prohibitio facta a Concilio Romano, *tit.* 13, *cap.* 62, huius juramenti de veritate dicenda, non cadit super juramentu purgatorio,

ARTICULUS III.

JURAMENTUM PROMISSORIUM QUOD AD EA, QUAE CONCERNUNT EJUS INTERPRETATIONEM, OBLIGATIONEM, IRRITATIONEM, DISPENSATIONEM, ET RELAXATIONEM, SEU REMISSIONEM.

SUMMARIUM

1. Juramentum in dubio est stricte interpretandum. — 2. Juramentum bona fida. et sino dolo generatim praestitum quomodo interpretandum, *ad num* 3. — 4. Juramentum praestitum circa materiam juris quomodo interprotandum. — 5. In omni juramento promissorio quamvis absolute facto, quaedam tacite subintelliguntur conditiones, quae assignantur, *ad num.* 10. — 11. Juramentum servandi statuta edita alicuius Ecclesiae, Capituli, Collegii, Communitatis, Civitatis, Provinciao, seu Regni quomodo interpretandum, *ad num.* 14. — 15. Juramentum promissorium debite factum circa materiam honestam, vel inhonestam, an obliget, vel non, *ad num.* 16. — 17. Juramentum soli Deo factum de opere minus perfecto, vel de re indifferenti an obliget. — 18. Juramentum factum homini, aut Ecclesiae, vel alicui Communitati de re honesta, et licita, an obliget, et an possit solo jurantis arbitrio commutari, *ad num.* 19. — 20. Juramentum promissorium, gravi, et injusto metu extortum an obliget. — 21. Obligatio juramenti, an, et quando transeat ad haeredes, vel successores, *ad num* 24. — 25. Juramenta quocumque modo facta a quo irritanda, seu annullanda, *ad num.* 34 — 35. Relaxare juramenta, sive directe, sive indirecte ad quos spectet, *ad num.* 37. — 38. Quatenus juramentum actibus invalidis adiectum vigorem in praxi habeat, *ad num.* 53. — 54 An ex tali juramento hodie detur actio: alia ad rem, vide v. *Votum.* — Subnectuntur additiones Casinenses plusquam 90 *num.* comprehensae: Ponitur in fine formula juramenti quod ab Episcopis ante consecrationem Romano Pontifici praestatur prout in Pontificali R. continetur, ubi nonnulla ad rem.

1 Juramentum in dubio est stricte interpretandum, tum propter gravem, quam in se continet Religionis obligationem, tum propter perjurii periculum, adeoque illud, quod palam verbis expressum non est, censetur omissum; *l. Quidquid adstringendae, ff. de verbor. obliga'.* ibi: « Quidquid adstringendae obligationis causa dictum est, id nisi palam verbis exprimatur, omissum esse intelligendum est, aut certe secundum promissorem interpretandum ». Et hoc colligitur etiam *ex cap. Cum Clerici* 10, *de verbor. signific.* ubi juramentum a quopiam editum stricte per Innocentium III. Summum Pontificem interpretatur; et concordat *cap. Contingit* 1, *de jurejurando in* 6. Et ratio est, quia, ubi agitur de inducenda obligatione, utpote quid odiosum, debet fieri stricta interpretatio, *cap. Odia* 15, *de Regulis juris in* 6, ibi: *Odia restringi, et favores convenit ampliari.* Et sic tenent communiter Doctores.

2 Juramentum bona fide, et sine dolo generaliter praestitum est interpretandum secundum intentionem jurantis, neque extendendum est ad incognita, seu ad ea, de quibus jurans in specie non cogitavit, et si menti occurrisset, verisimiliter non promisisset, sed excepisset; *arg cap. Veniens* 16, *de jurejurando,* ubi Innocentius III. Summus Pontifex definivit non esse servandum quoddam juramentum, quia jurans *nequaquam taliter jurasset, si mandatum illud sibi contrarium praescivisset.* Et ita docent Glossa *ibidem verb. Praescivisset*, Abbas *ibidem num.* 4 Joann. Andr. *num.* 9. Barbosa *num.* 4. et alii Canonistae communiter, Pirhing. *lib* 2, *decretal. tit.* 24, *n.* 109. Reiffenstuel *ibid. n.* 44, et S. Thomas 2. 2. *quaest.* 98, *art.* 2, *ad* 3, ubi docet, quod si quis verb. gr. juravit se alteri in omnibus pariturum, tale juramentum est interpretandum, dummodo non illicita, vel importabilia, et immoderata, et statui suo obstantia, seu contraria ei praecipiat; *arg. cap. Contingit* 1, *§. final. de jurejurando in* 6, quia in generali promissione non veniunt ea, quae quis verisimiliter in specie non promisisset, aut promittere non potuisset: *arg. cap. In generali* 81. *de Regulis Juris in* 6, ibi: *In generali concessione non veniunt ea, quae quis non esset verisimiliter in ispecie concessurus.*

Si autem jurans dolose praestitit juramentum 3
sub verbis aequivocis ad decipiendum eum, cui juravit, tunc juramentum est interpretandum, et obligat juxta intentionem recipientis, idest, juxta sanum intellectum illius, cui juratur; *cap. Quacumque* 9, *caus.* 22, *qu.* 5, ibi: « Quacumque arte verborum quisquis juret, Deus tamen, qui conscientiae testis est, ita hoc accipit sicuti ille, cui juratur, intelligit; Dupliciter autem reus fit, quia, et Dei nomen in vanum assumit, et proximum dolo capit ». Et sic tenent S. Thomas 2, 2, *quaest.* 89, *art.* 7, *ad* 4. Angelus *verb. juramentum* 4, *num.* 1. Navarrus *cap.* 12, *manual. num.* 3. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 48. Sanchez *lib.* 3, *in Decalog. cap.* 10, *num.* 4, *et num.* 12, 13, *et* 14. Covarruvias *in cap. Quamvis, de pactis in* 6, *part.* 1, §. 5, *n.* 1, *et* 2, et alii passim. Et ratio est quia *Fraus, et dolus alicui patrocinari non debent, cap. Sedes* 15, *et cap. Ex tenore* 16, *de Rescriptis*; *cap. Ex litteris* 2, *de dolo, et contumacia*; *cap. Tuae* 12, *de Clericis non residentibus*, *et l. in fundo, ff. de rei vind. l. Cum hi, ff. de transact. et in l. Si Legatarius, Cod. de Legatis*, ibi: *Ut non accipiat fructus suae calliditatis.*

Juramentum praestitum circa materiam juris 4
idest circa illa, de quibus Jus aliquid disponit (est

interpretandum secundum dispositionem Juris, nec est ultra extendendum; *arg. cap. Ad nostram* 21, *de jurejurando*, in cujus Summario sic praecise habetur: « Juramentum generale debet ita intelligi, si fieri potest, ut non obviet juri, alias tamquam temerarium non obligat contra juris observantiam », et concordat textus *in l. ultim. ff. Qui satis dare cogantur*, ibi: « Qui jurato promisit judicio sisti, non videtur pejerasse, si ex concessa causa hoc deseruerit », et sic tenet Glossa *in cap. Contingit* 1, *verb. Declaramus*, *de jurejurando in* 6. Abbas *in cap. Tua nos num.* 4, *de Ecclesiis aedificandis*, Innocentius *in cap. Per litteras*, *circa medium*, *de Arbitris*, Pirhing *lib.* 2, *decret. tit.* 24, *n.* 107. Reiffenstuel *ibid. n.* 41. Layman *Theol. moral. lib.* 4. *tract.* 3, *cap.* 9, *n.* 2, et alii passim. Et ratio est, quia in quolibet juramento promissorio tacite subintelligitur, atque ipso jure inest conditio illa, Salvo Jure, et auctoritate superioris (scilicet Supremi Legislatoris) *cap. Venientes* 59, *de jurejurando*.

5 Unde in omni Juramento promissorio, quamvis absolute facto, quaedam tacite subintelliguntur conditiones, sicuti docent Glossa *in c. Quemadmodum* 25, *de jurejurando*, *verb. Conditio*; Abbas *ibid. n.* 8. Pirhing. *loc. cit. n.* 119. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 51. Silvester *verb. juramentum* 3, *quaest.* 1. Suarez *lib.* 2, *de juramento cap.* 34. Layman *loc. cit. n.* 4, et alii; et clare colligitur *ex cit. cap. Quemadmodum* 25, §. 1, *de jurejurando*, ibi; « Non obstante hujusmodi juramento, quoniam in eo talis erit subintelligenda conditio ».

6 Prima conditio, quae in juramento promissorio tacite, ac ipso jure subintelligitur, est, *Si potero*, quia *ex cap. Nemo* 6, *de Regulis juris in* 6. *Nemo potest ad impossibile obligari*, et hoc procedit, nedum de impossibili physice, idest, quod naturaliter fieri non potest, sed etiam de impossibili moraliter, id est, quod licite fieri non potest, quia juramentum non est vinculum iniquitatis, *cap. Quanto* 18, *de jurejurando*, *cap. Contingit* 1, *eodem in* 6. Nam de jure illud tantum possibile, et fieri posse censetur quod licite fieri potest, *cap. Fraternitatis* 15, *caus.* 22, *quaest.* 2, *juncta* Glossa *verb Quod potest*.

7 Secunda est: *Salvo jure, et auctoritate Superioris*: colligitur clare *ex cap. Venientes* 19, *de jurejurando*, ibi: « Cum praedictum juramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi Jus Superioris exceptum ». Et in ejus Summario dicitur: « Non valet juramentum praestitum in praejudicium juris Superioris », et concordat *cap. Ea te* 22, *de jurejurando*, ubi illicitum, nec servandum statuitur juramentum, quod, salvo Apostolicae Sedis honore, servari nequit.

8 Tertia est: *Nisi is*, *in cujus favorem juratum est*, *sponte remiserit*, quia quilibet potest rem vi juramenti sibi debitam, alteri remittere, et condonare, cum quilibet suo juri renunciare possit, *cap. Si diligenti* 12, *de foro competent. et cap. Si de terra* 6, *de privilegiis*, ubi sic expresse habetur: *Cum liberum sit unicuique juri suo renunciare*. Tum quia beneficia non conferuntur in invitum, textu expresso *in l. invito ff. de Regul. juris*, requiritur enim ejus acceptatio, *leg. Absenti*, *ff. de donation.* adeoque etc.

Quarta conditio est: *Si res in eodem statu permanserint*, idest non fuerint notabiliter mutatae 9
quia verisimile non est jurantem habuisse intentionem se obligandi ad rem adeo difficilem, vel etiam indecentem, qualis contingere solet, ubi notabilis mutatio supervenit, adeoque ejus juramentum est interpretandum, quod ad casum adeo improvisum, et incogitatum se non extendat, sic colligitur *ex capit. Veniens* 16, *cap. Brevi* 17, ibi: *Nisi difficultas existat, propter quam requisitus non possit Ecclesiae subvenire*, *cap. Quemadmodum* 25, *et cap. Petitio* 31, *de jurejurando*, et concordat textus *in l. Cum quis* §. 1, *ff. de solutionibus*, ibi: « Tacite enim haec conventio inesse stipulationi videtur, si in eadem causa maneat ».

Quinta conditio maxime in pacto, vel contra- 10
ctu etiam jurato subintellecta est: *Si et altera pars fidem servaverit*, id est pacto, seu promissis suis steterit, quia *ex cap. Frustra* 75, *de Regulis juris in* 6. *Frustra sibi Fidem quis postulat ab eo servari, qui fidem a se praestitam servare recusat*, et habetur expresse *in cap. Pervenit* 3, *de jurejurando*, ibi: « Nec tu ei, etiamsi promissum tuum juramento firmasses, aliquatenus teneris, si constet eum conditioni minime paruisse », concordat *cap. Sicut* 29, *eod.* §. *juramentum*, ibi; *juramentum autem, quod Joannes se asserit praestitisse, si de assensu factum est utriusque, eum non ligat, qui praestitit, dum ille, cui praestitum fuerit, servare negligit quod promisit*, et in ejus Summario praecise dicitur; « Non adstringitur quis juramento adimplendo, quod juravit, si ab alia parte non impletur, cujus respectu praestitum est juramentum ».

Juramentum servandi statuta edita alicujus Ec- 11
clesiae, Capituli, vel Communitatis Civitatis, Provinciae, seu Regni non est interpetrandum, quod extendatur ad statuta in posterum edenda, textu expresso *in cap. Clericus* 35, *de jurejurando*, et ibi Glossa, et Doctores communiter Juramentum enim est stricte interpetradum ex Juribus adductis supra *sub n.* 1, adeoque, qui juravit servare statuta jam edita, nequit intelligi, quod, vi talis juramenti, voluerit se obligare ad servanda etiam statuta in posterum edenda.

Immo, etiamsi quis promittat se velle vi jura- 12
menti antea praestiti servare illa statuta postmodum edita, quia obligatio prioris juramenti non potest ultra fines sui objecti extendi per simplicem promissionem; objectum autem prioris juramenti fuerunt solum statuta jam edita, unde nisi de novo juraverit, promissio illa retinet solam vim simplicis promissionis, ac proinde, licet quis transgredi non debeat, quod promisit, non tamen cen-

sendus est perjurus, si promissum non exequatur, cum ad exequendam talem simplicem promissionem non obligetur ex debito praestiti juramenti, ut expresse habetur *in cit. cap. Clericus* 35, *de jurejurando*, ibi: « Clericus, qui juravit se statuta in Ecclesia sua edita servaturum, promittens per idem juramentum statutum, quod postmodum subsecutum est, fideliter observare, licet transgredi non debuerat quod promisit, non tenetur ad illius observantiam ex debito praestiti juramenti », et in ejus Summario sic praecise dicitur: « Qui juravit servare statuta edita, et postea per illud juramentum aliter non jurando, promisit servare edenda, seu postea edita, non tenetur ex juramento ad noviter edita ».

13 Item juramentum etiam absolute, et simpliciter praestitum servandi statuta alicujus Ecclesiae, Collegii, Civitatis, Provinciae vel Regni, non addendo *jam edita*, non extenditur ad futura, seu edenda, nisi expresse in aliqua parte juramenti fiat mentio, seu appareat jurantis intentionem etiam esse de futuris; Baldus *in cit cap. Clericus* 35, *de jurejurando n.* 3. Barbosa *ibid. num.* 7. Pirhing *lib.* 2, *decretal. n.* 105. Reiffenst. *ibid. n.* 62. Angelus *verb. Juramentum* 5, *n.* 35. Sanchez *lib.* 3, *in dacalog. c.* 14, *n.* 1. Azorius *p.* 1, *lib.* 11, *c.* 8, *qu.* 7. Suarez *de juramento cap.* 32, *n.* 11, et alii plures ab ipsis citati contra aliquos volentes juramentum simpliciter praestitum de servandis statutis extendi etiam ad servanda in posterum edenda. Et ratio nostra est, quia juramentum ob periculum perjurii, et damnum, quod sequi potest, est stricte interpretandum ex Juribus adductis *supra num.* 1, adeoque non debet extendi ad id, quod verba late significant.

14 Dummodo tamen posterior illud statutum non sit mere declarativum prioris, seu veteris, quia tunc tale statutum mere declarativum non esset vere novum statutum: sed realiter esset idem cum veteri, eo quod declaratio legis retrotrahatur ad tempus conditae legis, atque a principio jam inesse, et infuisse censetur, *Authent. de raptis mulieribus* §. *final. Collat.* 9, ubi Imperator de tali Legum suarum declaratione loquens ait: « Quam interpretationem non in futuris tantummodo casibus, verum in praeteritis etiam valere sancimus, tamquam si nostra Lex ab initio cum interpretatione tali promulgata fuisset a Nobis »; concordat textus *in l. Ita fidei* 40, *ff. de jure Fisci*, ibi: *Non tantum legem circumveniri voluit, sed etiam interpretationem Legis.* Et sic tenent Baldus, et alii supracitati Doctores, et Glossa communiter recepta *in cap. Sicut Nobis* 5, *verb. Respondemus, de verbor. signif. in* 6.

15 Omne juramentum promissorium debite factum circa materiam honestam, et licitam parit obligationem observandi illud ex virtute Religionis; *Communis*, textu claro *in cap. Si vero* 8, *de jurejurando*, et concordat *c. Cum contingat* 28, *eod. et cap. Quamvis pactum* 2, *de pactis in* 6, cum similibus. Juramentum autem de re inhonesta, et illicita mortaliter, seu venialiter, nullam parit obligationem; *Communis* textu aperto *in cit. cap. Si vero* 8, *et cap. Cum contingat* 28, *de jurejurando, cap. Quamvis* 2, *et cap. Quia* 3, *de pactis in* 6, *cap. Si publicis* 1, *cap. Est etiam* 2, *cap. Quod David* 3, *cap. Juravit David* 4, *cap. In malis promissis* 5, *cap. Si aliquid* 6, *cap. Unusquisque* 8, *cap. Non est observandum* 13, *cap. Si aliquid* 16, *cap. Actione* 18, *cap. Si quis* 19, *capit. Si ad peccatum* 20, *cap. Mulier* 21, *cap. Inter caetera* 22, *et cap. Innocens* 23, *caus.* 22, *q.* 4, *cap. Non est obligatorium* 58, *et cap. In malis* 69, *de Regulis Juris in* 6. Et ratio est, quia juramentum non fuit institutum, ut esset vinculum iniquitatis, ut expresse dicitur *in citat. cap. Quanto* 18, *de jurejurando*, ibi; « Cum juramentum, non ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum, et in cap. » *Inter cetera* 22, *caus.* 2, *quaest.* 4, ibi: « Porro juramentum non ob hoc fuisse institutum invenitur, ut esset vinculum iniquitatis ». Hinc *in cap. Non est obligatorium* 58, *de Regulis Juris in* 6, expresse dicitur: *Non est obligatorium contra bonos mores praestitum juramentum, et cap. In malis promissis* 69, *de Regulis Juris etiam in* 6, praecise habetur: *In malis promissis fidem non expedit observari.* 16

Juramentum soli Deo factum de opere minus perfecto, et cujus oppositum est melius, sicut et juramentum Deo factum de re prorsus indifferente, non obligat; *Communis arg. cap. Scripturae* 4, *de voto*, ubi statuitur non obligare votum de re impeditiva majoris boni, et licite posse elici illud majus bonum, adeoque idem dicendum venit de juramento soli Deo facto, quod induit naturam voti, et clare habetur *in cap. Pervenit* 3, *de jurejurando*, ubi expresse dicitur: « Non enim propositum aut promissum infringit qui in melius illud commutat, *et in ejus Summario dicitur*: Non pejerat, qui juramenti implementum in melius commutat ». 17

Juramentum autem factum homini, seu Ecclesiae, vel alicui Communitati de re honesta, et licita semper obligat, neque in aliam quamvis meliorem rem solo jurantis arbitrio commutari potest; *Communis, arg cap. Cum contingat* 28, *de jurejurando, et cap. Quamvis pactum* 2, *de pactis in* 6, ubi tamquam recepta Juris Canonici generalis Regula statuitur, quod « Juramentum homini praestitum necessario sit servandum, quotiescumque sine peccato, seu sine salutis aeternae dispendio, et sine alterius praejudicio servari potest ». 18

Ratio vero quare juramentum promissorium soli Deo factum de opere minus perfecto non obliget, sed possit solo jurantis arbitrio commutari in melius; Non sic autem juramentum promissorium factum homini, est, quia in juramento promissorio facto homini spectatur, quid illi gratius sit, unde mutari nequit in opus, quod absolute quidem melius sit: at ei, in cujus gratiam, seu utilitatem 19

fuit factum, sit minus utile, vel acceptum, cum sic contentus esse non praesumatur. In juramento autem promissorio facto soli Deo spectatur, quid melius sit. Unde mutari potest in qualecumque opus melius, cum sic Deus praesumatur esse contentus; Layman *Theolog. Moral. l.* 4, *tr.* 3, *cap.* 6, *num.* 6. Reiffenstuel *l.* 2, *decret. tit.* 24, *n.* 80, et alii passim.

20 Juramentum promissorium gravi et injusto metu extortum obligat, quando sine culpa servari potest, et a legitimo Superiore non relaxatur, sic v. g. qui juravit latroni inique exigenti pecunias soluturum, juramentum servare debet, nisi ei relaxetur; *Communis* cum S. Thoma 2, 2, *q.* 89, *art.* 7, *ad* 3. Pirhing *l. c. num.* 60. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 100. Sanchez *lib.* 3, *in decalog. cap.* 11, *n.* 14. Layman *loc cit. cap.* 7, *n.* 2, textu expresso *in cap. Si vero* 8, *de jurejurando*, ibi: « Si vero aliquis quemquam gravissimo metu sub Religione juramenti suum jus refutare coegerit, ipsumque sibi retinuerit, quia nos consulere voluisti an alter eorum, vel neuter id habere debeat; Duximus tibi respondendum, quod non est tutum quemlibet contra juramentum suum venire, nisi sit tale, quod servatum vergat in interitum salutis aeternae. Nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra juramentum proprium, ne auctores perjurii, videamur »; et ibidem statim subjungitur, quod ad coercendam iniquitatem perversorum, Romana Ecclesia consuevit a tali juramento absolvere. Et in ejus Summario sic praecise dicitur; « Si juramentum per metum extortum servari potest sine interitu salutis aeternae, servandum est, Ecclesia tamen Romana consuevit a tali juramento absolvere, *et concordat* cap. Verum 15, *de jurejurando*, *et cap. Ad audientiam* 4. *De iis*, *quae vi metusve causa fiunt.*

21 Obligatio propria juramenti, prout procedit ex virtute Religionis, est omnino personalis, solumque jurantem afficit, et non transit ad haeredes, seu successores ejus: S. Thomas 2, 2, *q.* 98, *art.* 2, *ad* 4. Abbas *in cap. Veritatis* 14, *de jurejurando num.* 3. Covarruvias *in c. Quamvis pactum* 2, *de pactis in* 6, *part.* 1, §. 5, *n*, 4. Suarez *lib.* 1, *de jurament. cap.* 31, *num.* 12. Layman *loc. cit. cap.* 10, *num* 7. Sanchez *lib.* 3, *in decalog. cap.* 13, *num.* 1. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 103. Pirhing *loc. cit. num.* 146, ubi testatur de communi. Et ratio est, quia tale juramentum est vinculum personale; Religio enim juramenti, ejusque obligatio, nonnisi propria voluntate suscipi potest, adeoque non transit ad alias personas propria voluntate ad talis juramenti obligationem non con-
22 currentes. Et hoc stat, etiamsi quis pro se, et suis successoribus juraverit aliquid praestare, quia licet Successores in tali casu possint obligari vi pacti, seu promissionis ab alio acceptata, ut infra *num.* 24, dicetur, non tamen hi obligantur ex vi juramenti, adeo ut, si juramentum sui Antecessoris non servent, censeantur perjuri, quia obligatio juramenti, quae oritur ex virtute Religionis, nonnisi propria voluntate suscipi potest, cum sit actio personalis; Abbas, Sanchez, Layman, Pirhing, Reiffenstuel *loc. cit.* et alii.

Unde si Rex v. gr. Episcopus, Canonicus, et 23
hujusmodi ad Regnum, Episcopatum, Canonicatum, et hujusmodi admittantur, sine ullo praestito juramento, non obligantur sub juramento ad servanda ea, quae sui Antecessores servare jurarunt; et si ea transgrediantur, non evadunt perjuri, et per hoc omnes supradicti a principio sui Regni, Episcopatus, Canonicatus, et hujusmodi solent praestare proprium, ac personale juramentum; Silvester *verb. Juramentum* 4, *quaest*, 3. Suarez, Sanchez, Pirhing, Reiffenstuel, Layman, aliique supracitati.

Obligatio juramenti proprie promissorii, seu 24
firmatorii promissionis ab altero acceptatae, vi pacti, seu ex virtute justitiae transit ad haeredes, aut successores ejus, cui juratum est; *Communis*, *arg. l. Veteris, Cod. de contrahend. stipulat. et l. Si pactum* 9, *ff. de probationibus*, *et cap. Veritatis* 14, *de jurejurando*, in quo habetur: Vassallum, qui juravit Praelato fidelitatem, atque reverentiam, et obedientiam, eamdem etiam sine novo juramento debere successoribus, quamvis eorum expressa mentio facta non fuerit. Unde recte dicunt communiter Doctores cum Innocentio, et Abbate *in cit. c. Veritatis*, Covarruvias *in cit. part.* 1, §. 2, *num.* 7. Scaccia *lib.* 2, *de judiciis c.* 2, *n.* 103, quod juramentum licet sit personale ex parte jurantis, tamen fit reale ex parte ejus, cui juratur, idest transitorium cum re, puta Dignitate, haereditate, sicuti explicant Abbas *in cit. cap. Veritatis num.* 3. Covarruvias *loc. cit. n.* 7. Layman *loc. cit. cap.* 10, *n.* 5, *in fine* et alii.

Juramenta possunt per potestatem dominativam 25
irritari, seu annullari, non solum per accidens, et indirecte, idest ratione materiae promissae, et juratae, quae alterius potestati subjecta sit, sed etiam per se, et directe, idest ratione voluntatis jurantis, quae alterius potestati subjecta sit, ut in Religioso, et impubere accidit. Sic colligitur ex *cap.* 30, *num.* et tenent S. Thomas 2, 2, *quaest.* 89, *art.* 9, *ad* 3, S. Antoninus *p.* 2, *tit.* 10, *c.* 6, §. 2. Sanchez *lib.* 3, *moral. cap.* 19, *num.* 1. Silvester *verb. Juramentum* 3, *quaest.* 7. Sa *eod. verb. n.* 31. Layman *loc. cit. cap.* 11, *num.* 1. Sotus *lib.* 8, *q.* 1, *art.* 9. Toletus *lib.* 4, *cap.* 23, et alii passim.

Juramenta promissoria soli Deo facta irritari, 26
et annullari possunt per potestatem dominativam Patris, Praelati, Domini, Mariti, et hujusmodi; sic colligitur ex *cit. cap.* 30, *num.* et tenent citati Doctores, et alii communiter apud Sanchez *cit. lib.* 5, *cap.* 19, *num.* 2, et Layman *loc. cit. num.* 2. Juramentum enim promissorium Deo factum, nihil aliud est, quam votum juratum, adeoque fit sicuti votum, ea tacita, et subintellecta conditione « salvo jure superioris irritandi potestate praediti

argum. » *cap. venientes* 19, *et cap. Ea te* 22, *de jurejurando*, et patet ex dictis *num.* 7. Quia juramentum accedens promissioni, seu voto, assumit naturam, et conditiones ejus, *cap. Quemadmodum* 25, *de jurejurando.*

27 Juramenta etiam homini praestita annullari, et irritari possunt per potestatem dominativam Patris, Praelati, Domini, Tutoris, Mariti, et hujusmodi, quoties voluntas jurantis, seu materia jurata est ipsis subjecta, vel Praejudicans; *arg. cit. cap. Venientes* 19, *de jurejurando*, ubi statuitur, quod non valeat juramentum praestitum in praejudicium juris Superioris, et in juramento intelligatur semper Jus Superioris exceptum.

28 Unde Papa potest irritare, et annullare omnia Juramenta edita circa Beneficia Ecclesiastica distribuenda, augenda, minuenda, quia super istis habet plenissimam potestatem; *cap. Licet* 2, *de praebend. in* 6. Item juramenta de non alienandis rebus Ecclesiae, et alia hujusmodi, quae sunt de materia subjecta dispositioni Papae.

29 Ita Episcopus potest irritare ea Clericorum Juramenta, quae facta sunt circa res suae dispositioni subjectas, ut v. gr. Si Clericus juravit se vestes sacras commodaturum, aut tali loco non discessurum, donec debita solverit, vel quid aliud fecerit. Non enim ob id derogatur Juri Episcopi, quo minus ob justam causam eum ad se revocare possit, et inhibere, ne sacras vestes commodet, et hujusmodi; Abbas *in cit. cap. Venientes* 19, *de jurejurando num.* 3. Layman *loc. cit. cap.* 11, *num.* 2. Sporer, et alii passim.

30 Item Superioris Regularis potest irritare, et annullare Juramenta suorum subditorum, quia ob emissum votum obedientiae, eorum voluntas est omnimode Superiori subjecta, nec habent velle, nec posse: Sanchez *cit. lib.* 3, *cap.* 19, *num.* 3. Layman *loc. cit. num.* 2. Felix Potestas *tom.* 1, *p.* 2, *n.* 1715. Sporer, et alii passim.

31 Item Pater, ac Tutor irritare potest omnia pacta jurata impuberis, quia ob aetatis imbecillitatem, etiam ejus voluntas, et obligationes alienae potestati subjectae sunt; Covarruvias *in cap. Quamvis part.* 3, §. 1, *num.* 5. Gunez *Resolut. cap.* 14, *num.* 18. Suarez *lib.* 2, *cap.* 38, *n.* 12. Lessius *lib.* 2, *c.* 42, *n.* 61. Layman *loc. cit. n.* 2, et alii plures.

32 Item Dominus irritare potest promissiones juratas servi sui, Maritus promissiones juratas Uxoris, et e contra Uxor promissiones juratas Mariti, si Juramenta illis praejudicent, aut sint de materia illis subjecta; Layman *loc. cit. n.* 2 Felix Potestas *loc. cit. num.* 1716. Suarez, Sporer, Azorius, et alii passim.

33 Juramentum autem hominis, cujus voluntas, et materia jurata non est alteri subjecta, nec praejudicans, quando ab eo, cui est praestitum, acceptatum est, non potest ordinarie remitti, relaxari, irritari, nec dispensari, nec etiam in melius commutari sine consensu ejus cui praestitum est; Communis S. Thoma 2, 2, *q.* 89. *art.* 9, *ad* 3. Layman *loc. cit. c.* 11. *num.* 5, et ratio est, quia tali Juramento est jam acquisitum Jus homini, cui praestitum est, unde tali Jure, sicuti, et aliis bonis privari non potest.

Notanter vero dicitur *ordinarie*, quia dantur aliqui casus, in quibus potest relaxari etiam tale Juramentum. Primo, si bonum commune Ecclesiae talis Juramenti relaxationem exigat, quia per *text. in cap. Bonae memoriae* 3, *de postulat. Praelator. l. Actione* 61, §. 1, *ff. Pro socio*, *cum similibus*, bonum commune praevalet bono particulari, seu privato, et tale Juramentum relaxare maxime pertinet ad Summum Pontificem, ut cum S. Th. 2, 2, *q.* 89, *art.* 9, *ad* 3, docet communis Doctorum. Interdum tamen potest etiam Episcopus juxta qualitatem causarum, et personarum relaxare Juramentum alteri praestitum, v. gr. non accusandi, non denunciandi, et hujusmodi, si bonum commune suae Dioecesis id postulet, Suar. *lib.* 2, *de Jurament. cap.* 4, *num.* 5. Silvester *verb. juramentum* 5, *q.* 3. Layman *loc. cit. cap.* 11, *num.* 5. Piringh *lib.* 2, *decretal. tit.* 24, *num.* 154, et indicat etiam S. Thomas *loc. cit.* ubi dicit, quod id maxime pertinere videtur ad potestatem Papae, adeoque censent posse interdum juxta qualitatem causarum, et personarum fieri etiam ab Episcopo. Secundo in poenam criminis commissi ab eo, cui praestitum est Juramentum textu claro *in cap. Nos Sanctorum* 4, *et cap. juratos* 5, *caus.* 15, *qu.* 6, ubi donec excommunicati resipiscant, absolvuntur a Juramento fidelitatis, qui illud ipsis praestiterunt. Tertio ratione gravis injuriae, quam jurans si passus ab eo, qui juravit, seu ab aliis ejus adhaerentibus, eo quod per dolum, vim, vel metum injuste incussum, vel laesionem valde enormen Juramentum, seu contractus Juramento confirmatus, sit extortus, *capit. Auctoritatem* 2, *caus.* 15, *quaest.* 6, *cap. Verum* 15, *de jurejurando*, Sanchez *lib.* 3, *in decalog. cap.* 26, *n.* 26. Suarez *lib.* 2, *de juramento cap.* 21, *num.* 6. Layman *loc. cit. n.* 5. Phiring *loc. cit. num.* 115, qui ex communi dicunt tunc tale Juramentum posse etiam relaxari ab Episcopo, vel alio Praelato quasi Episcopalem Jurisdictionem habente. Vide verb. *Votum art.* 3, *n.* 125. 34

Relaxare Juramenta directe, idest per modum absolutionis, vel dispensationis pertinet ad solos Superiores, seu Judices Ecclesiasticos, quia est actus Jurisdictionis spiritualis, cum Juramentum sit vinculum spirituale; adeoque ad solam potestatem spiritualem spectat illud dissolvere. Relaxare autem Juramenta indirecte, idest ratione materiae, vel supplendo vicem ejus, cui juratum est, et qui remittere debeat, et nolit, potest pertinere etiam ad Judices Laicos. Si enim ille, cui juratum est per metum, vim, vel dolum, tale Juramentum remittere debeat, et nolit remittere, tunc Judex Saecularis loco, et nomine illius, quamvis renitentis, illud remittere potest, quia, quando subditus te- 35

netur praestare consensum ad aliquem actum, et renuit, potest Judex Saecularis illud praestare, et supplere ejus consensum, et eo invito id praestare, quia in tali casu factum Judicis reputatur factum partis, ut docent Doctores *in leg. Si ob causam Cod. de eviction.* Et sic tenet Suarez *lib.* 2, *de jurament. cap.* 41, *num.* 16. Sanchez *lib.* 3, *c.* 22, *num.* 13. Layman *loc. cit. capit.* 11, *num.* 9. Pirhing *loc. cit. num.* 159. Guttierez, et alii.

36 Placet hic subnectere formulam Juramenti praestandi ab Abbatibus, aliisque Monasteria, seu Ecclesias habentibus cum Jurisdictione quasi Episcopali, et territorio separato, quam praescripsit Bened. XIV, tom. 1, sui Bullarii Const. 7, incip. *Quod sancta* §. 11, et est talis.

« Ego N. ab hac hora in antea fidelis et obediens ero B. Petro Apostolo, Santaeque Romanae Ecclesiae, et Domino Nostro N. Papae N. suisque Successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio, aut consensu, vel facto, ut vitam perdant, aut membrum, seu capiantur mala captione, aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur, vel injuriae aliquae inferantur quovis quaesito colore. Consilium vero, quod mihi credituri sunt, per se, aut nuncios suos, seu litteras, ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam. Papatum Romanum, et Regalia S. Petri adjutor eis ero ad retinendum, et defendendum, salvo meo ordine, contra omnem hominem. Legatum Apostolicae Sedis in eundo, et redeundo honorifice tractabo, et suis necessitatibus adjuvabo. Jura, honores, privilegia, et auctoritatem S. R. E. Domini Nostri Papae, et Successorum praedictorum conservare, defendere, augere, et promovere curabo. Neque ero in consilio, vel facto, seu tractatu, in quibus contra ipsum Dominum Nostrum, vel eamdem Romanam Ecclesiam aliqua sinistra, vel praejudicialia personarum, juris, honoris, status, et potestatis eorum machinentur. Et si talia a quibuscumque tractari, vel procurari novero, impediam hoc pro posse: et quanto citius potero, significabo eidem Domino nostro, vel alteri, per quem possit ad ipsius notitiam pervenire. Regulas Sanctorum Patrum, decreta, ordinationes, seu dispositiones, reservationes, provisiones, et mandata Apostolica totis viribus observabo, et faciam ab aliis observari. Haereticos, Schismaticos, et Rebelles eidem Domino Nostro, vel Successoribus praedictis, pro posse persequar, et impugnabo. Sacras B. B. Apostolorum memorias singulis trienniis (seu quinquenniis) personaliter, ac per me ipsum visitabo, et Domino nostro, successoribusque praefatis rationem reddam de commisso mihi munere, deque rebus omnibus ad mei Monasterii, seu Ecclesiae statum, ad Cleri, et populi disciplinam, animarum denique, quae meae fidei creditae sunt, salutem quovis modo pertinentibus, et vicissim Mandata Apostolica humiliter recipiam, et quam diligentissime exequar: Quod si legitimo impedimento detentus fuero, praedicta omnia adimplebo per certum Nuncium ad hoc speciale mandatum habentem de gremio conventus Monasterii mei (seu Capituli Ecclesiae meae), aut alium in Ecclesiastica dignitate constitutum, seu alias Personatum habentem, aut, his mihi deficientibus, per aliquem alium Presbyterum Saecularem, vel Regularem spectatae probitatis, et religionis, de supradictis omnibus plene instructum. De hujusmodi autem impedimentis docebo per legitimas probationes ad S. R. E. Cardinalem Congregationis Sacri Concilii Praefectum Perdictum Nucium transmittendas. Possessiones vero ad Monasterium meum pertinentes non vendam nec donabo, neque impignorabo, nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu Conventus Monasterii mei, inconsulto Romano Pontifice. Et si ad aliquam alienationem devenero, poenas in quadam super hoc edita Constitutione contentas, eo ipso incurrere volo. Sic me Deus adjuvet, et haec Sancta Dei, Evangelia ». Sic *ibi* ad litteram.

Alia ad rem. Vide verb. *Votum*, cum ea, quae dicuntur, et resolvuntur de Voto, possint proportionaliter dici, et resolvi de juramento. 37

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Tres hic quaestiones non intempestive sunt discutiendae, Prima est, « quatenus juramenta actibus invalidis adjecta vigorem in praxi habeant? *Altera* an ex tali juramento hodie detur actio? *Et tertia*, an ex juramento defuncti teneantur Haeredes. » Ad primam quaestionem quod attinet, pro ejus recta resolutione distinguendae sunt plures artuum species. Sunt enim actus a Legibus absolute prohibiti. Sunt artus qui non dependent a libero contrahentium arbitrio. Sunt actus, qui Tertii praejudicium concernunt. Sunt demum actus, qui non valent in favorem Agentium, valere tamen possunt, si ab eo, cujus interest, non impugnantur. 38 39

Actus absolute prohibiti per Juramentum confirmari nequeunt, propterea quod positi ii non sunt in arbitrio paciscentium, nec possunt pactis privatorum tolli, praesertim si contineant speciem delicti Idque non solum de iis actibus intelligendum, qui Juri divino vel naturae sunt contrarii, sed et quos jus canonicum, vel civile absolute prohibuit utilitatis publicae gratia. Atque hinc est, quod Clerici, ne accedente quidem Juramento, jurisdictionem prorogare queunt, *cap.* 12, *de Judiciis.* Absolute enim haec prorogatio prohibita est. Vide, et alia exempla, quae suppeditat Jus canonicum *cap* 18, *de testib. et c* 4, *de testib. cogend.*. *et cap.* 7, *de pignor.* 40 41 42 43

Neque per Juramentum confirmantur actus, quia libero contrahentium arbitrio non dependent. Sic is, qui venditionem contrahit, pactumque juratum addit, ne unquam pretium exigatur, et tamen venditio omnino maneat, nihil agit, cupitque contradictoria Nec societas est ita inita, ut ad alterum omne lucrum perveniret, ad alterum om- 44 45

ne damnum, si vel maxime Juramentum intervenisset; Vide Seraphinum de Seraphinis *de privileg. juramenti privileg.* 130, *n.* 6.
46 Nota vero, quod actus, quibus certae solemnitates sunt praescriptae, ob earum defectum nulli quidem sunt, sed non ita paciscentium arbitrio exempti, ut eosdem sine solemnitatibus peractos
47 servare haud possint, si velint; Atque ideo actus hujusmodi per Juramentum confirmantur, supplente ipso Juramento defectum solemnitatum; Benckendorff *ad Seraphinum de Privil. jurament. lib.* 1, *cap.* 25, *n.* 117.
48 Variae hinc oriuntur conclusiones. Transactio, quae, non ispectis tabulis de iis quaestionibus, quae ex Testamento dependent, facta est, non subsistit; accedente Juramento, valet, ut, quidquid contradicat Seraphinus *de Privileg. Jurament. privileg.* 100, *num.* 5, firmat Benckendorff *cit. loc.*
49 *n.* 2. Pariter Transactio de alimentis Testamento relictis sine Praetoris decreto, et causae cognitione facta, nulla est; at sustinetur si accedat Juramentum; Fachin. *lib.* 3, *controv. jur. cap.* 21.
50 Colet. *de aliment. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 24. Donatio demum excedens 500, solidos sine insinuatione irrita est; at munita juramento valida est: Seraphin. *de privileg. jurament. fere per tot. ibique* Benckendorff *n.* 3.
51 Actus tertii praejudicium concernentes per juramentum non confirmantur. Atque hinc sponsalia posteriora licet juramento munita subsistere nequeunt in praejudicium priorum publicorum, si in-
52 sistat prior sponsa juri suo. Et renunciatio jurata S. C. Macedoniani valet in liberorum praejudicium, non item Patris, in cujus favorem primario hoc S. C. introductum est.
53 Reliquum est, ut disseramus de actibus illis, qui non valent in favorem agentium, possunt tamen valere, si non impugnentur ab eo, cujus inte-
54 rest. Hos autem per juramentum jure canonico confirmari, noto notius est. Quo fit, ut alienatio fundi dotalis jure civili non subsistat, si vel maxime uxor consentiat, valeat tamen jure canonico, interveniente juramento: *cap.* 28, *de jurejur. et cap.* 2. *eod. tit, in* 6. Vide aliud exemplum *in cap.* 2. *de pactis in* 6.
55 Pergimus ad secundam quaestionem, an ex juramento detur hodie actio. Sunt qui tenent, jurantem ad servandum juramentum obligari ex *virtute Religionis*, ut tamen nulla alteri acquiratur actio in foro externo; Confer Wiestner *instit jur.*
56 *can. lib.* 2, *tit.* 24, *num.* 78. At dari ex juramento actionem dicendum est, attento *c.* 9, *de arbitr.* tum *c.* 28, *de jurejurand.* Consule Bohemerum *in Decretal. lib.* 2, *tit.* 24, §. 54, *et plur. seqq.*
57 Tertia et ultima quaestio est, an haeredes ex jurejurando defuncti teneantur? At si ex jurejurando datur actio, facile est dignoscere, obligari haeredes ex jurejurando defuncti. Tametsi enim quoad *reatum perjurii* juramentum Defuncti haud transeat in haeredes, ipsa tamen obligatio, quae in persona Defuncti robur propter jusjurandum accepit, impugnari minime potest ab haeredibus, quippe qui obligati sunt ad factum Defuncti praestandum.

ADDITIONES CASINENSES.

Appendix de Juramento.

Apud omnes gentes, et quovis aevo, circa as- 1
serta, pollicitationes, promissa, contractus, maximam semper vim jurisjurandi fuisse, ex vetustissimis monumentis sat compertum habemus. Hinc apud Sophoclem

Mens excitari jurejurando solet,
Ut bina diligenter evitet mala,
Culpari amicis, et Deos offendere.

Hoc pacto, inquit Tullius, (*Offic.* 3.) « Nullum vinculum ad adstringendam fidem majores nostri jurejurando arctius esse voluerunt ».

Aegyptii, Diodoro teste, jusjurandum vocabant *fidem maximam*: Atque apud eos « in perjuros capitis poena erat constituta, ut qui duo maxima committerent flagitia, quod et pietatem in Deos violarent, et fidem, maximum humanae societatis firmamentum everterent ». Sic idem Diodorus, *lib.* 1, *cap.* 77.

Et quia juramenti maxima vis, et sanctimonia etiam apud ethnicos habita fuit, gravissimam propterea poenam perjuros manere nunquam non creditum, quae ad posteros quoque pertingeret.

Clades mortalibus . . .
Adveniunt, quoties fallaci pectore jurant.
Hesiodus *Theogon.* v. 231.

Apud Euripidem, Medeae interroganti, quid Aegeus, si quae sub jurejurando promiserat, non praestaret, passurus esset, hic respondit:

Quae hominibus impiis solent accidere.

Porro ad veritatis, fideique humanae praesidium 2
jusjurandum praesto fuisse, ex facto, disciplinaque populorum nemo sit qui dubitet, Quo illud Pauli spectat: « ad confirmationem est juramentum » *Ad Hebr.* 6, 16.

Jam vero juramentum nihil aliud importat, quam 3
Deum in Testem assumere: « quia quasi pro jure introductum est, ut quod sub invocatione divini testimonii dicitur, pro vero habeatur ». Sic D. Thom. 2, 2, q. 89. art. 1. — Et hoc profecto est, quod ait Augustinus: » Quid est jurare per Deum,
nisi testis est Deus? — Hinc juramentum « est as- 4
sumptio, seu imploratio Divini testimonii ad aliquid confirmandum ».

Adverte, quod « jurare est Deum invocare, seu 5
assumere in testem, non quidem, ut hic, et nunc veritatem aliquo miraculo testetur, hoc enim es-

set tentare Deum; sed quando, et quomodo ei placuerit, sive in hac vita, sive in altera, quando illuminabit *abscondita tenebrarum*, *et manifestabit consilia cordium* ».

6 Illud vero in primis praenotandum venit: » Juramentum secundum se esse licitum, et honestum: Quod patet ex origine, et fine. Ex origine quidem, quia juramentum est introductum ex fide, qua homines credunt Deum habere infallibilem veritatem, et universalem omnium cognitionem, et provisionem: ex fine autem, quia juramentum inducitur ad justificandum homines, et ad finiendum controversias. D. Th. 2, 2, *q* 89, *art.* 2.

7 Imo, ex eodem D. Th. Jurare est actus Religionis, sive latriae » Dicendum, en ejus verba, quod ille qui jurat, invocat Divinum testimonium ad confirmandum ea quae dicit. Nihil autem confirmatur, nisi per aliquid, quod certius est, et potius. Et ideo in hoc ipso, quod homo per Deum jurat, profitetur Deum potiorem; utpote cujus veritas est indefectibilis, et cognitio universalis: et sic Deo aliquo modo reverentiam exhibet. . . Exhibere autem reverentiam Deo pertinet ad Religionem, sive latriam; unde manifestum est, quod juramentum est actus Religionis, sive latriae ». 2, 2, *q*. 89, *art.* 4. — Neque obstat, quod Dominus *Matth.* 5, dixerit. *Ego autem dico vobis non jurare omnino*; ut et *Jac.* 5, legitur: *Ante omnia, fratres mei, nolite jurare* — Haec enim script. testimonia nequaquam jusjurandum, ejusq. usum, sed abusum dumtaxat condemnant, scilicet facilitatem jurandi, etiam in levissimis, nulliusque momenti rebus, adeoque » sine necessitate, et cautela: videtur enim » parvam reverentiam habere apud Deum, qui eum » ex levi causa testem inducit, quod non praesume» ret etiam de aliquo viro honesto. Imminet etiam » periculum perjurii, quia de facili homo in verbo » delinquit... Unde in *Ecclesiast.* 23, 12, dicitur *Jurationi non assuescat os tuum: multi enim casus » in illa* ». Ita D. Thomas 2, 2, *q*. 89, *art.* 4.

Intellige ex hoc, quod « juramentum non est de » genere eorum, quae per se bona sunt, et frequen» tanda, uti est oratio, eleemosyna, et huiusmodi; » sed quae bona sunt dumtaxat, supposita vera ne» cessitate, seu causa rationabili, ut explicat Augu» stinus, *lib.* 1, *de verbis Domini in monte* ». Reiffenstuel *ad tit.* 24 *ex de jurejur.* §. 1. *n.* 23. Bonacina, *de juram. disput.* 4. *punct.* 3, *prop.* 1, *n.* 1. Sanchez *in sum. lib.* 3, *c.* 3, *n.* 2.

8 Prima autem, et praecipua juramenti divisio est *in assertorium* et *promissorium*: quippe » Divinum testimonium quandoque inducitur ad asserendum praesentia, vel praeterita, et hoc dicitur juramentum *assertorium*: quandoque autem inducitur divinum testimonium ad confirmandum aliquid futurum, et hoc dicitur juramentum promissorium ». Sic D. Thomas 2, 2, *q*. 89, *art.* 1.

Exploratum porro habeto, ad juramentum duo 9
ex communi sententia requiri: 1. Intentionem saltem *virtualem* jurandi, seu Deum in testem assumendi. Quippe cum juramentum debeat esse actus humanus, quatenus juramentum est, ac proinde ab intentione jurandi proficisci, hinc profecto est, nullo modo jurare, qui verba juramenti v. g. docendi causa profert, ac recitat, cum animus jurandi revera desit — 2. Locutionem, qua Deus in testem advocatur: quae locutio non solum in verbis consistit, sed etiam in quovis signo, quo Dei invocatio exprimatur; puta, *nutu*, *contactu Evangelii*, *elevatione manus*, etc. quando haec fiant ex jurandi intentione. Imo illa locutio potest esse mere interna, et sic juramentum mere internum esse potest.

Jam vero tres comites (ut verbis utar D. Th.) 10
juramenti ponendi sunt, *veritas*, nempe *Judicium*, et *Justitia*, secundum illud Jerem. 4. *Jurabis*, *vivit Dominus*, *in veritate*, *in Judicio*, *et justitia*. Audiamus eumdem Thomam in haec verba: » Ad bonum usum juramenti duo requiruntur. Primo quidem, quod aliquis non leviter, sed ex necessaria causa, et discrete juret: et quantum ad hoc requiritur *Judicium*, scilicet discretionis, ex parte jurantis. Secundo quantum ad id, quod per juramentum confirmatur, ut scilicet, neque sit falsum, neque sit aliquid illicitum: et quantum ad hoc requiritur *veritas*, per quam aliquis juramento confirmat, quod verum est; et *justitia*, per quam confirmat, quod licitum est. *Judicio* autem caret juramentum incautum: *veritate* juramentum falsum: *justitia* autem juramentum iniquum, sive illicitum 2, 2, *q*. 89, *art.* 3. — Praestat nunc de quolibet horum sigillatim disserere.

Quod ad veritatem spectat, ubi haec deest, pec- 11
catur mortaliter, quia committitur gravis in Deum irreverentia, quippe adducitur in testem falsitatis. Neque hic excusat levitas materiae; quia sive haec sit gravis, sive levis, seria, sive jocosa, aequaliter tamen repugnat Deo testificari falsum; et tale juramentum dicitur perjurium. Apud D de Ligor. *de Juram. n.* 147 — » Ille qui jocose perjurat, sic D. Thomas, non evitat divinam irreverentiam, sed quantum ad aliquid magis auget, et ideo non excusatur a peccato mortali » 2, 2, *q*. 98, *art.* 3, *ad* 2.

Hinc ab Innoc. XI damnata fuit sequens propositio: » Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem (1) ».

(1) Notandum, quod communiter rustici non apprehendunt gravitatem perjurii, dum se confitentes de juramentis parum, vel minime distinguunt juramenta vera e falsis; et hoc ex praxi missionum jamdudum intellexi. Quare pro iis, qui consuetudinem taliter ad pejerandum habent, confessarios potius censeo abstinendos esse ab instruendis bis talibus de peccato gravi, quod revera est in perjurio; ne peccata materialia in iis ob malum habitum, quem habent,

12 « Porro perjurium proprie dictum est juramentum falsum, quo quis aliquid sub obtestatione divini Numinis confirmat esse verum, quod tamen credit esse falsum, vel e contra ait esse falsum, quod putat esse verum. Vel brevius: periurium est juramentum de falso in opinione Jurantis. Additur, in *opinione jurantis*, quia quamvis, quod quis jurat esse verum, vel falsum, sit tale a parte rei, si tamen jurans putaret non esse tale, nihilominus pejeraret; quia deliberate Deum in testem rei, juxta suam opinionem, falsae adduceret ».

13 « Infertur proinde omne perjurium cum deliberatione factum, esse peccatum mortale; quia revera est gravis irreverentia Deo illata, ipsum deliberate adducere in testem mendacii; et hoc idem dicendum, si quis dubitaret de veritate: nam exponeret se manifesto periculo adducendi Deum in testem falsitatis, ac proinde peccaret ».

14 « Additur notanter *deliberate*, et *advertenter* facto; quia ut notat Doctor noster . . . estque *communis*, periurinm sine deliberatione factum, non est peccatum mortale, cùm generaliter ad omnem actum humanum, ac praesertim ad peccatum mortale requiratur *voluntarium*, ac sufficiens deliberatio. Unde quamvis numquam ratione parvitatis materiae, adhuc tamen ratione defectus *voluntarii*, aut sufficientis deliberationis, quandoque homines a peccato mortali contingit excusari: dum videlicet proferunt verba, ex se quidem juramentum falsum sonantia, sed sine intentione actuali, vel virtuali Deum in testem falsitatis adducendi; aut quia id faciunt non cum plena deliberatione: siquidem, ut notat saepe citatus D. Thomas, 2, 2, *q.* 73, *art.* 2. *Peccata verborum maxime sunt ex intentione dicentis dijudicanda* ». Ita Reiffenst. *Theol. Mor. de juram. q.* 2, *Conclus. XI*, *n.* 28, et 30.

15 « An autem ita et quando (sic etiam D. de Ligorio) perjurium possit esse veniale per accidens, *scilicet ob defectum deliberationis, et advertentiae*, v. Exobat *a. l. cit. n.* 147.

16 Idem docet Bonacina hoc pacto »: Quapropter si non est verum (quod jurat), vel jurans arbitratur non esse verum, aut dubitat esse verum, quod certo jurat, peccat mortaliter peccato perjurii, aut saltem exponit se periculo adducendi Deum in testem falsi. Hoc tamen intelligendum est nisi (jurans) excusatur ob indeliberationem, aut levem negligentiam in cognoscenda veritate. Istae enim sunt regulae generales, generaliter excusantes a peccato. Lessius, Sanchez, Valentia, Suarez, Filliuc. et alii ». *Ds juramento disput.* 4, *punct.* 3; *propos.* 2, *n* 5.

Demum ut quid addamus quoad defectum veritatis iu juramento promissorio: ex communi, peccat mortaliter, qui aliquid juramento promittit sine voluntate implendi: vel si jurat se facturum, quod scit sibi esse impossibile, idque etiam si res sit moraliter tantum impossibilis. (Peccat quidem graviter, qui promittit aliquid cum juramento, putans impossibile ut impleat, sed addendum cum Salmat... secus esse, si probabilem rationem haberet implendi: ita *D. de Ligorio de Juram. n.* 172.) Item (peccat mortaliter) si dubitet, an possit, vel debeat praestare: nec in his excusat parvitas materiae, sitve licita, vel illicita (*). 17

« Quaeritur qualiter quis debeat rem aliquam judicare veram, ut desuper jurare possit? Sanchez, Castropaolo, Diana . . . putant esse sufficiens, si tantum probabiliter ea res judicetur vera, saltem, si tantum juramentum fuerit extra judiciale. E contra vero Suarez, Dicastillo, aliique . . existimant requiri moralem certitudinem talem, ut de opposito non adsit formido prudens, seu fundata in ratione gravi; vel saltem, juxta Lacroix, ut de opposito non habeatur formido aequalis; alias enim quis se exponeret periculo gravi alicuius perjurii. Et haec sententia, ait Reiffenst. mihi aeque ac P. La Croix praeplacet, praesertim in judicialibus, ubi agitur de damno tertii: etenim vi juramenti videor velle indicare, quod id de quo juro, censeam magis verum, quam ejus oppositum ». Reiffenst. *Theol. Mor. de Juram. q.* 2, *concl. XI*, *sub n.* 3. 18

Vide insuper Lucium nostrum art. 1, (v. Juramentum) *n.* 48, *et seqq.*

Circa vero usum amphibologiae, et restrictionum non pure mentalium, quamvis intentio nostra non sit infirmare, quae *modo observationis* ad n. 13, *et seqq.* (art. 1, v. Juramentum) in addit. Roman. Theologo, ad Auctoris velut castigationem, notata sunt; attamen cum de re maximi momenti agatur, non alienum duximus, doctrinam D. de Ligorio super hac materia per extensum referre, ut lector quid sit in praxi tenendum magis ediscat. 19

« Ad majorem claritatem (en eius verba) in hac materia tam difficili plura sunt distinquenda. Primo loco distinquendum, aliam esse *Amphibologiam*, sive aequivocationem; aliam *restrictionem mentalem*. 20

« *Amphibologia* triplici modo esse potest. 1. Quando verbum habet duplicem sensum, prout *volo* significat velle, et volare. 2. Quando sermo dupli- 21

formalia evadant. . . Bene tamen tales consuetudinarii sunt fortiter monendi, ut deinceps desinant falsum jurare. Ceterum non semper expedit monere hujusmodi rudem poenitentem de gravitate perjurii, si monitio praevideatur non de facili profutura » Ita D. de Ligorio l. cit. n. 159.

(*) » In juramento promissorio (ut clarius conceptum « explicemus) duplex veritas interveniat necesse est, una « intentionis, seu veritas dicti, et altera executionis, seu « veritas facti; etenim perjurium committitur, non tantum « si non serves, quod promittis, sed etiam, si ab initio servandi intentionem non habueris, quamvis ex post facto « serves; quia ejus rei, quae secundum tuam intentionem « falsa fuit, Deum testem adduxisti ». Engel *ad tit.* 24, *ex de Jurejur.* §. 1, n. 6.

cem sensum principalem habet: v. g. *hic liber est Petri*, significare potest, quod Petrus sit libri dominus, aut sit libri auctor 3. Quando verba habent duplicem sensum, unum magis communem, alium minus; vel unum literalem, alium spiritualem; ut verba illa quae dixit Christus de Baptista: *ipse est Elias*, et Baptista dixit, *ego non sum Elias*. Quo sensu viri spirituales cibos delicatos dicunt eis nocere, idest mortificationi; doloribus afflicti dicunt bene valere, idest quoad robur spiritus: sic etiam quis interrogatus de aliquo, quod expedit celare, potest respondere, *dico non*, idest dico verbum *non*. Cardenas de hoc dubitat, sed, salvo meliori consilio, videtur immerito, cum verbum *dico*, vere duplicem sensum habeat, significat enim proferre, et asserere, in nostro autem sensu *dico* idem est ac *profero* ».

22 « His positis, certum est, et commune apud omnes, quod ex iusta causa licitum est uti aequivocatione modis expositis, et eam juramento firmare... Ratio, quia tunc non decipimus proximum, sed ex iusta causa permittimus, ut ipse se decipiat, et ex alia parte non tenemur ad mentem aliorum loqui, si iusta causa subsit: Iusta autem causa esse potest quicumque finis honestus ad servanda bona spiritui, vel corpori utilia ».

23 « Restrictio vero *mentalis*, alia est *pure* mentalis, quae nullo modo ab aliis percipi potest: alia *non est pure mentalis*, quae ex adiunctis circumstantiis innotescere potest ».

« Restrictio *pure mentalis* nunquam est licita, nec juramentum super eadem, ut patet ex tribus propositionibus damnatis ab Innoc. XI.

In quibus Prima, *n*. 26. dicebat « Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quacumque alio fine juret, se non fecisse aliquid quod revera fecit; intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit: vel aliam viam ab ea in qua fuit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus ».

Secunda, *n*. 27. « Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas; vel ad quemlibet virtutis actum; ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, et studiosa ».

Tertia, *n*. 28. « Qui mediante commendatione, vel munere, ad Magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali praestare juramentum, quod de mandato Regis exigi solet, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum »,

24 « E contrario licitum est ex justa causa uti restrictione *non pure mentali*, etiam cum juramento, si illa ex circumstantiis percipi potest. Id probatur ex Joan. 7, ubi Christus dixit; *non ascendo ad diem festum hunc*. Et tamen narrat scriptura, quod postea ascendit: *non ascendo*, subintellexit, *manifeste*, ut rogabant discipuli, sed *ascendo occulte*. Pariter ex Matth. 24, ubi Dominus dixit: *de die illa nemo scit . . . neque filius*, subintelligendo *ad manifestandum*, ut discipuli petebant, prout explicat D. Augustinus *p*. 6, *in proleg*. Sic etiam sentit D. Thomas, 3, *p. q*. 10, *art*. 2, *ad* 2, inquiens: « Dicitur ignorare diem, quia non facit scire »; idest ac si dixisset, haud scio ad manifestandum aliis. Et idem sentiunt Chrisost. Hier. Ambros. Athanas. Basil. Hilarius, ut testatur Suarez. Hanc sententiam communiter tenent Gonet. . . Layman . . . Palud . . . Soto . . . Cardenas . . . La Croix etc., ubi dicunt hanc sententiam esse communem fere omnium DD . . Consentit etiam rigidissimus Contensonius. . Nam explicando illud Joan. 7, de Ascens. Christi ad diem festum, dicit. Christum verba subobscura adhibuisse, in quibus poterat vir prudens verborum sensum facile interpretando aperire. — Favet D. Thomas, 2, 2, *q*. 110, *art*. 5, *ad* 4, dicit: « Non est licitum mendacium dicere ad hoc, quod aliquis alium a quocumque periculo liberet; licet tamen veritatem occultare prudenter sub aliqua dissimulatione, ut August. dicit in lib. contra mendacium ». — Ratio autem huius sententiae est, quia si non liceret uti restrictione non pure mentali, non existeret modus secretum licite celandi, si quis nequiret aperire sine damno, vel incommodo; quod utique esset aeque perniciosum commercio humano, quam mendacium ».

Damnatio autem peracta a Pontifice restrictionis mentalis, recte intelligenda est de destrictione pure, et stricte sumpta; illa enim tantum vera mentalis restrictio dici debet, quae tantum in mente fit, et ita occulta remanet, et nullo modo ex circumstantiis externis agnosci valet ». D. de Ligorio, *de Juram*. *n*. 151, 152.

« Hinc infertur 1. Confessarius affirmare potest, etiam juramento, se ignorare peccatum auditum in confessione, subintelligendo, *ut hominem*, non *ut Ministrum Christi* . . . Communissime. Ratio, quia interrogans non habet ius nisi, ad sciendam notitiam communicabilem, qualis non est notitia confessarii. Et hoc etiamsi alter interroget, *an audierit ut Minister Christi* . . . Quia Confessarius semper censendus est respondere ut homo, nam, ut Minister Christi, non potest loqui. Hinc dicunt *Card*. . . *ac Fel. Pot*. quod quoties tenetur quis occultare infamiam alterius, licite dicit, *ignorare*, scilicet *non habeo scientiam utilem ad respondendum; sive non scio tamquam manifestabile* . . . Et si quis temere petat a Confessario, an audierit tale peccatum in confessione, bene potest respondere; *non audivi*, *scilicet*, *ut homo, vel ad manifestandum* ». Idem *l. c. n*. 153. 25

« Reus, aut testis a Judice non legitime interrogatus potest jurare, se ignorare crimen, quod revera scit, subintelligendo ignorare *ad deponendum*. Item, si testis ex alio capite non teneatur deponere, nempe si ipsi constet crimen caruisse cul- 26

pa . . . vel si sciat crimen, sed sub secreto, cum nulla praecesserit infamia — Reus tamen, vel testis, qui legitime a Judice interrogatur, nequit ulla aequivocatione uti, quia tenetur justo praecepto Superioris parere. Est Communis — Et idem dicendum de juramento in contractibus onerosis, quia alias injuria alteri irrogaretur. Excipe in judicio, si crimen fuerit omnino occultum, tunc enim potest, imo tenetur testis dicere, reum non commisisse. Et idem potest reus, si non adest semiplena probatio. *Tamb.* cum communi, quia tunc Judex non legitime interrogat ». *D. de Ligorio ib. n.* 154.

27 Quaeritur 2. An reus legitime interrogatus possit negare crimen, etiam cum juramento, si grave damnum ex confessione ipsi immineat? Negat Elbel cum D. Thom. . et quidem probabilius, quia reus tenetur tunc pro communi bono damnum illud subire. Sed satis probabiliter Lugo de Just. .. Tamb. Sanchez . . Viva, item Ebel Carden. . cum Nav. Less. Fill. et aliis plurib. dicunt posse reum, si sibi immineat poena mortis, vel carceris, aut exilii perpetui, amissionis omnium bonorum, triremium, et similis, negare crimem etiam cum juramento (saltem sine peccato gravi) subintelligendo, *non commisisse*, *quatenus teneatur fateri*, modo sit spes vitandi poenam. Ratio quia lex humana non potest sub gravi obligare homines cum tanto onere ». *D. de Ligorio ib. n.* 156 (*).

28 « Poenitens interrogatus a confessario de peccato confesso, potest jurare non commisisse, subintelligens *illud, quod confessus non sit* . . . Hoc tamen intelligendum, nisi Confessarius juste interroget ad noscendum statum poenitentis, ut ex prop. 58 dam. ab Inn. XI, in haec verba « Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem ». *D. de Ligorio ib. n.* 157.

29 « Indigens bonis absconditis ad sustentationem, potest Judici respondere, se nihil habere . . Pariter haeres, qui sine inventario occultavit bona, si non tenetur ex illis satisfacere creditoribus, potest Judici respondere, nihil occultasse, subintelligendo *de bonis*, *quibus satisfacere teneatur*. Ex D. de Ligorio » *l. c. n.* 158.

30 « Qui mutuum accepit, sed postea satisfecit, potest negare accepisse mutuum, subintelligendo, *ita ut debeat solvere*. — Sic pariter, si quis fuit coactus ad matrimonium, potest Judici asserere etiam cum juramento *non contraxisse*, scilicet *libere*, ut par erat. . idem de eo, qui irrita sponsalia inivit — Pariter qui matrimonium promisit, sed inde non teneatur ad illud, potest negare promissionem, scilicet, *ut ex illa teneatur* — Qui venit de loco falso putato infecto, potest negare venire ex illo, scilicet *ut pestilenti*, quia haec est mens custodum — Pariter uxor, cui constet, matrimonium esse nullum, potest Judici, vel confessario, qui alias non vellet eam absolvere, promittere cum juramento cohabitare cum viro, etsi non intendat, intelligens de cohabitatione licita. Salmat. ». *ex D. de Ligorio ib. n.* 259.

Rogatus a Judice, an sit locutus cum reo, potest negare, intelligens, *non locutum fuisse ad cooperandum crimini. ex D. de Ligorio ib. n.* 160. 31

« Quaeritur an adultera possit negare adulterium viro, intelligens, *ut illi revelet?* Potest aequivoce asserere, non fregisse matrimonium quod vere persistit. Et si adulterium sacramentaliter confessa sit, potest respondere, *Innocens sum ab hoc crimine*, quia per confessionem est jam ablatum . . et potest affirmare cum juramento, quippe ad jurandum sufficit certitudo moralis; quae certitudo moralis remissionis peccati potest quidem haberi, quando quis bene moraliter dispositus recepit poenitentiae Sacramentum. Ad quaesitum vero Card... admittit in periculo mortis licere foeminae uti metaphora, quae communis est in scriptura, ubi adulterium sumitur pro idolatria, ut ex Ezech. 23, 27, *quia adulteratae sunt . . . . et cum idolis fornicatae sunt.* Imo si crimen est vere occultum, probabiliter. . . potest mulier negare cum juramento, et dicere: *non commisi*; eodem modo, quo reus potest dicere Judici non legitime interroganti, *crimen non commisi*, intelligendo non commisisse, ita ut teneatur ei manifestare » *ex D. de Ligorio ib. n.* 162. 32

Qui habet unum panem sibi necessarium, vere respondet, se nullum habere ei, qui petit panem commodandum, quia nullum habet de quo commodare possit, de quo solo ille interrogat: Ronc. . . et idem dicit Card. de pecunia petita, si domino sit necessaria. *Ex eod. n.* 163.

Sed haec hactenus, de cetero Lectoris judicium sit.

« Quoad Judicium (quae est altera conditio ju- 33

(*) « Celebris est haec quaestio, an teneatur reus fateri crimen Judici legitime interroganti, cum timore magnae poenae? Affirmat prima sententia ... Ratio, quia Judex jus habet praecipiendi, quando legitime interrogat, ut reus crimen ei revelet. Ideoque reus peccat contra justitiam, si in hac re gravi ei non obediat. Secunda tamen sententia, quam satis probabilem, etiam intrinsece puto (quamvis primam censeam probabiliorem) . . . . negat teneri reum crimen suum revelare. casu, quo damnandus foret ad mortem, aut ad triremes, ad carcerem perpetuum, vel ad amissionem omnium bonorum, vel totius famae, et honoris. Ratio, quia videtur non adesse hanc duram legem, tamquam humano modo impossibilem, ut quis teneatur quasi ipsemet se condemnare ad gravissimam poenam, crimen suum confitendo; nisi commune damnum immineat ex reticentia confessionis delicti, puta haeresis, laesae Majestatis, etc. tunc enim reus tenetur seipsum prodere, vel saltem socios, quantum opus est ad commune damnum avertendum, etiamsi si ipsi mors immineat ex revelatione sociorum, ex quibus evadet in judicio convictus Casu vero, quo tale damnum non timetur, cum lex obligans ad crimen fatendum probabiliter non extet, probabiliter Judex non habet jus veritatem in tali casu exigendi, nec reus obligationem eam manifestandi; et ideo reus amphibologiis crimen celando, contra justitiam non peccat » *D. de Ligorio lib.* 4, *cap.* 3, *dub.* 7, *n.* 274.

ramenti) spectat, si hoc solum desit, ut plurimum est veniale tantum; ut si quis absque necessitate juret, sive ex levitate quadam animi, sive ex consuetudine: v. Sanchez *lib.* 3, *c.* 6, *n.* 22, *Less.* ».

« Mortaliter tamen etiam hic, aut venialiter peccari potest, juxta quantitatem negligentiae, quam jurans admittit in investigatione veritatis, vel tollendae consuetudinis. Sanchez *n.* 10 ».

« Et sic mortalis est status illorum, qui non tollunt consuetudinem jurandi sine attentione, sitne verum hoc, an falsum, quod jurare solent ». Apud *D. de Ligorio de jurament. n.* 145.

34 « Quod ad justitiam attinet (quae est tertia in juramento conditio), peccat mortaliter, qui jurat se facturum rem mortaliter malam; ut se aliquem interfecturum; quia est gravis irreverentia, divina auctoritate se ad peccatum mortale quasi obligare, ita ut hic duae malitiae concurrant: una quod velit malum : altera, quod ad hoc abutatur auctoritate Dei odio habentis omne malum ». Apud *D. de Ligorio de Juram. n.* 146.

35 « Hoc certum est in juramento promissorio : sed quaestio est, an sit peccatum grave defectus justitiae in juramento assertorio : si quis cum juramento se jactet de aliquo peccato? Prima sententia affirmat . . . sed probabilius dicendum non esse nisi veniale contra Religionem ; quia . . . in tali assertorio juramento (juramentum) pronuntiatur ad alios certiores reddendos de suo peccato, quod non est, nisi quaedam animi levitas venialis. Secus tamen dicendum, ut bene advertunt Salmat . . si quis juramentum assumeret ad firmandam detractionem, quia juramentum tunc sumitur ad infamiam alterius certiorem reddendam » D. de Ligorio *l. cit n.* 146.

36 « Venialiter autem peccat, qui jurat facere rem venialiter malam, aut vanam, aut inutilem, aut frivolam : cum ibi levis tantum irreverentia censeatur ». Busemb. . . (Sed magis, ita D. de Ligorio, mihi arridet sententia opposita, quam tenet Elbel. . . quia non levis, sed gravis irreverentia videtur, invocare Deum in testem, ac fidejussorem peccati, quamvis levis) *ibid. n. c.*

37 Item venialiter peccat, qui jurat aliquid contra consilia evangelica, ut se non ingressurum Religionem, non daturum eleemosynam, aut mutuum; Suarez, Less. Sanchez, apud D. de Ligorio *n. c.*

38 His ita praestitutis, operae pretium est de interpretatione juramenti regulas quasdam proponere.

Regula I. Juramentum, ex DD. sententia est *stricti juris*, stricteque interpretandum. Suarez. *lib.* 2, *de juramento*, *cap.* 12, *numero* 7, apud Reiffenst. ad *tit*, 24, *ex de juram.* §. 2, *n.* 1.

Id sane desumitur *ex cap. Cum clerici ex.* 19, *de verb. significat.* ubi juramentum editum stricte per Pontificem interpretatur. Lubet afferre verba Decretalis: « Cum clerici Placentini juramentum praestant sub hac forma verborum: *ego talis ab hac hora in antea fidelis ero, et obediens* (Sanctae) *Placentinae Ecclesiae, et domino meo episcopo Placentino :* per vestras Nos litteras consulere voluistis, utrum intelligi debeat clerus totius dioecesis, an Capitulum tantum Ecclesiae Cathedralis? Nos igitur discr. v. respondemus, quod per Eccles. Placentinae vocabulum in forma juramenti praescripti, non debet intelligi totius dioecesis clerus; et si Capitulum intelligatur Ecclesiae Cathedralis, is tamen qui praestat hujusmodi juramentum, episcopo tanquam Capiti, principaliter obligatur ».

Accedit ratio quia ubi de inducenda obligatione agitur, stricta debet fieri interpretatio juxta *c. Odia restringi, et favores convenit ampliari:* 15 de reg. jur. in 6. Unde si quaedam reperiatur obscuritas, juramentum interpretatur pro favore jurantis; atque illud quod palam verbis expressum non est, censetur omissum *l. Quidquid adstringendae ff. de verb. obligat.* ibi: « Quidquid adstringendae obligationis causa dictum est, id nisi palam verbis exprimatur, omissum esse intelligendum est, ac fere secundum promissorem interpretamur ».

« Atque istud vel maxime procedit pro foro externo ; nam in foro animae juramentum interpretatur secundum intentionem jurantis, juxta illud *I. Regum cap.* 26, *v.* 7*: Homo videt ea quae patent, Dominus autem intuetur cor.* Unde D. Gregorius relatus *can Humanae aures* 22, *q.* 5, sic loquitur »: Humanae aures verba nostra talia judicant, qualia foris sonant; Divina vero judicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur ». 39

« Quod si tamen de ipsa jurantis intentione non constet, tunc etiam in foro animae, ac poenitentiali, juramentum stricte est interpretandum ». 40

« Neque obstat favor juramenti, atque reverentia eidem debita. Siquidem favor juramenti, ac reverentia ipsi debita, principaliter consistit in eo, quod sit verum, justum, atque rationabile; sicque habeat comites suos, *veritatem* nimirum, *judicium*, atque *justitiam* : non autem, ut ad plura extendatur, atque in dubio amplietur ; quinimo, quo benignior fuerit interpretatio juramenti, eo facilius observabitur, magisque evitabitur ipsius violatio, seu periurium ». Ex Reiffenst. *l. cit. n.* 32, 33, 34.

Hoc pacto quando juramentum est praestitum circa materiam juris, hoc est circa illa, de quibus jus ipsum disponit, tunc illud est interpretandum secundum dispositionem juris communis, neque ultra extendendum. Ita Glossa *in c.* 1, *vers. Declaramus l. c. in* 6. *Innocen. c. Per tuas litteras, de arbitr.* Abbas, c. *Tua Nos n.* 4, *de Eccl. aedific.* Layman . . Pirhing, aliique. 41

Id amplius evincitur ex cap. *Ad nostram* 21.

Ex. h. Tit. tenoris sequentis : « Ad nostram noveris Audientiam pervenisse, quod dudum a te » quasi per extorsionem, tale fuit praestitum ju» ramentum, quod in omni causa deberes ordinem » judiciarium observare. Verum quoniam secun» dum traditiones canonicas *manifesta* accusatione » non indigent, nec in eis est ordo judiciarius ob» servandus, qui debet in aliis observari, *neque tu* » quando sub praemisso tenore jurasti habebas » in mente, ut propterea venires contra canoni» cas sanctiones ; alioquin non juramentum, sed » perjurium potius extitisset, nec esset aliqua ra» tione, servandum : Nos juramentum tuum be» nignius interpretari volentes, ita quod *in ma» nifestis*, *et notoriis* ratione juramenti praemissi » non credimus te teneri servare subtilitatem or» dinis judiciarii, quam in his non servari per » omnia ipsa quoque juris ratio postulat, et requi» rit . . . Quamquam, et secundum approbatum » intellectum scripturae Divinae recte possit in» telligi quod jurasti, ut in omnibus causis ordi» nem judiciarium observares ; in illis videlicet, » *in quibus* est ordo judiciarius servandus. Sic er» go faciens, et juramenti tenorem servabis, et » instituta Canonica non omittes ». — Ubi vides, quod jurans in omni causa observare debere ordinem judiciarium, non tenetur vi juramenti, ipsum servare in manifestis, ac notoriis : quippe, spectato jure communi, *manifesta* accusatione *non indigent*; ac proinde etiam illud juramentum, utpote interpretandum secundum jus commune, casum hunc de manifestis non comprehendit. Ex Reiff. *ib. n.* 36.

Audiamus ad mox allatum textum cl. Barbosa in haec verba : « Juramentum simpliciter, et in genere factum intelligitur de his rebus, quae juri non contradicunt; v. g qui jurat in omni causa servare ordinem judiciarium, intelligitur quando talis ordo servandus est, et non quando jus aliter disponit; v. g. in manifestis, et notoriis non est opus accusatione, nec subtilitate ordinis juris, secundum jus Canonicum, et in hoc servandum non est juramentum, alioquin si intendebat facere contra jus Canonicum, erat perjurium ». *Collect.* DD. *in* 2. *Decret.* Tit. 24, *de Jurejur. c.* 20, *n.* 1.

42 Huiusmodi doctrina declaratur amplius exemplis, atque casibus specialibus.

Sic Clericus, qui juravit perpetuam residentiam, potest in casibus a jure permissis abesse: v. g. pro servitio suae Ecclesiae, ut habetur ex *cap.* 13, *ex. de Cleric. non resident.* tenoris ut sequitur : « Ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod tempore, quo Praeposituram de Valeriis recepisti, praestitisti de facienda residentia juramentum. . . Cum autem prosequendo Praepositurae jura, residere interdum in Ecclesia memorata non possis, de juramento super ipsa residentia praestito metuens, provideri tibi super hoc a nobis humiliter postulasti. Nos vero dicimus, quod si te non absentando in fraudem, Praepositurae tuae iura fideliter prosequeris, quum ex hoc censeri debeas residens, periurium non incurris ».

Hinc Barbosa ad hunc textum : « jurans, inquit, residere in sua Ecclesia, et postea sine fraude se absentans ad defendenda, vel prosequenda illius jura, non dicitur perjurus, sed debet censeri residens ». *Collect.* DD. *in* 3. *Decret. Tit.* 4, *de Cler. non resid. cap.* 13, *n.* 1.

Similiter Clericus qui juravit perpetuam resi- 43
dentiam, ut supra, potest abesse ex causa infirmitatis, seu justae, et rationabilis corporalis necessitatis. Reiffenstuel, *ad Tit.* 24, *ex de Jurejur.* §. 2, *n.* 38.

Item qui juravit parere juri, vel mandatis Ec- 44
clesiae, potest, hoc juramento non obstante, si se injuste gravatum viderit, licite appellare, sicut jure communi concessum est. Abbas ad Cap. *Prout nobis ex de dolo, et contum.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 39.

Hi siquidem, aliique huiusmodi casus exceptio- 45
nem, et interpretationem favorabilem admittunt, ac recipiunt ex dispositione juris communis, juxta quod servitium Ecclesiae, aut infirmitas excusant a residentia; prout ab injusto gravamine fit locus appellationi.

Regula 2. In interpretatione juramenti attendenda semper sunt, salus, et majus bonum proximi, publica utilitas, atque bonum commune.

Hoc pacto, jurans, vel vovens concubinam ulterius non cognoscere, nihilominus potest cum ea contrahere matrimonium, quia votum, vel juramentum huiusmodi intelligitur solum de voto illicito — Quod verum est, etiamsi jurasset expresse non contrahere matrimonium cum ea, relicta sibi facultate cum aliis contrahendi, quia tale votum, vel juramentum est impeditivum majoris boni: nam melius est contrahere cum concubina, quam cum alia. Bonacina *tom.* 2, *disp.* 4, *de voto*, *q.* 2, §. 3, *n.* 9 ». Apud Nicolium, *Floscul. v.* Juramentum.

Sic qui juravit, consilium, seu secretum alte- 46
rius nulli revelare, vi huius juramenti solummodo tenetur celare consilium ipsius honestum, secus dicendum de consilio malo, et reipublicae pernicioso: Abbas, *ad Cap. Ergo h. t. n.* 7. Qui tamen notanter addit, quod tunc eiusmodi consilium, seu secretum malum non possit revelari omnibus (foret enim manifesta detractio, occultum crimen alterius sine legitima causa manifestare), sed illis dumtaxat, quibus potest prodesse, et non obesse, puta quia possunt sibi, aut Reipublicae praecavere a gravioribus malis. Reiffenst. *l. c. n.* 40.

Sic quoque qui juravit alicui reo, se non re- 47
velaturum eius crimen, non tenetur ex tali juramento, quippe vergeret ad communitatis detrimentum, cuius vel maxime interest, ne delicta impunita maneant: intellige secundum limitationem ut in n. praecedenti.

insuper qui doctrinam alicuius experimenti, sive salubris, ut singularis remedii accepit, ac interposito jurejurando promisit, id se nemini communicaturum, juramentum istud servare non semper tenetur, sed in certis dumtaxat rerum circumstantiis. Quippe cum salubris remedii communicatio non minimum bonum sit, jusjurandum, quo se aliquis adstringit, ut nusquam illud communicet, foret contra charitatem. Ex Nat. Alex. *Theol. Dogm. Mor. lib.* 4, *ad* 2, *Decal. De juram. Regula* 20.

49 Regula 3. Juramentum bona fide generaliter praestitum est interpretandum secundum intentionem jurantis, non vero extendendum ad incognita, seu ad talia, de quibus jurans in specie non cogitavit, et si in mentem venisset, verisimiliter excepisset. Hinc D. Th. « si jurans dolum non adhibeat, obligatur secundum intentionem (ipsius) iurantis » 2, 2, *qu.* 89, *art.* 7, *ad* 4.

50 Hoc pacto, juramentum non est extendendum ad casus non cogitatos, nimiumque graves, seu improbabilios. Reiffenst. l. *c. n.* 45.

51 Proinde, qui juravit stare mandatis alterius, si alter ipsi praecipiat, ut in poenam alicuius illatae offensae, filios, filiasque exhaeredet, et a se propriam removeat uxorem, non tenetur servare tale juramentum, utpote ad incogitata se extendens, simulque praecipiens aliquid illicitum, ut ex *cap.* 23, *ex. huius Tituli*, in haec verba: « Quintavallis Vicarius nostris auribus intimavit, quod » cum olim filiae sive cum Giburga, et Venetia » filiabus Jo. Bertij, ad verba, et etiam ad verbera devenissent, idem Quintavallis pro offensa, » quam filiae illius aliis irrogaverant, satisfacere » cupiens, de consilio convicinorum mulieribus » illis, et consanguineis suis praestitit juramentum, ut pro ipsa offensa earum mandato pare» ret: quae ab ipso juramento recepto, tale illi sub » debito juramenti dedere mandatum, quod si » quando filii, vel filiae, vel uxor illius aliquod » factum, vel verbum contumeliosum mulieribus » illis objecerent, idem Quintavallis, et Filios suos » exhaeredaret, et filias, et a se propriam remo» veret uxorem. Quo circa f. t.. inquiras de prae» missis diligentius veritatem; et si rem noveris » ita esse, cum licitum fuerit juramentum, sed » mandatum illicitum, praedictis filiabus Jo. Ber» tij, ut revocent mandatum illius injungas; allo» quin praedictum Quintavall. ad mandati obser» vationem illius, auctoritate nostra suffultus de» nuncies non teneri.

52 « Notatur ad hoc, ait Barbosa ad h. text., » quod cum aliquis, jurat simpliciter stare man» dato alicuius, non tenetur parere si praecipiat » illicita... Unde si famulus juravit, se Domino » obtemperaturum, ipsi imperanti aliquid inor» dinate parere non tenetur.. Et si quis jura» vit stare consilio alicuius, intelligi debet, si » consilium sit juri consonum ». *Collect.* DD. *in* 2, *decret. Cap. Quintavali.* 23, *ex. de jurejur. n.* 2, *et* 3.

» Hinc, deciditur quaestio de clerico, qui juravit stare omni mandato Episcopi, qui tandem praecepit clerico, ut beneficium, de quo controversia erat, renunciaret, neque super hoc appellaret, in qua quaestione Joan Andreas concludit, clericum posse appellare, non obstante tali praecepto.. quia beneficium juris non potuit ei Episcopus denegare, et iniquum fuit praeceptum; ideoque juramentum ad illud non extendebatur, cum de illo jurans verisimiliter non cogitasset ». Ita Fagnanus *ad cap. Veniens*, 16, *ex. de Jurejur. n.* 19. 53

At si jurans fuerit in dolo, praestando v. g. juramentum sub verbis callidis ad decipiendum eum, cui jurat, tunc juramentum est interpretandum, atque est obligatorium juxta intentionem recipientis, hoc est juxta sanum intellectum illius, cui juramentum praestatur. «Quando non est eadem jurantis intentio, et eius cui jurat, si hoc proveniat ex dolo jurantis, debet juramentum servari secundum sanum intellectum ejus, cui juramentum praestatur ». Sic D. Th. 2, 2, *q.* 89, *art.* 7, *ad* 4 — Et revera *fraus, et dolus alicui patrocinari non debent*, ut dicitur *cap. Sedes* 13, *ex de Rescriptis.* Quinimo dolose jurans, teneretur ex virtute justitiae pro foro conscientiae, *etiam ante aliam sententiam Judicis*, ad refundendum omne damnum alteri, quem suo doloso juramento decipit, atque damnificat. Reiffenst. *ad cit. tit.* 24, *ex. de jurejur.* §. 2, *n.* 48, *et* 49. 54

Quarta regula est Juramentum personam iurantis respicere, nequaquam vero haeredes, et successores complecti; etiamsi quis pro se, et haeredibus juramentum praestiterit. 55

Enimvero jusjurandum est obligatio voluntarie assumpta ex virtute religionis, (sicut, et votum), adeoque esse non potest absque intentione jurandi; ac proinde est vinculum personae annexum; sicque nequit ejus obligatio ad aliam transferri personam. Reiffenst. *ib.* §. 4, *num.* 103, Nota vero, quod obligatio ex contractu firmato a juramento ad haeredes sine dubio transmittitur: qui utique, quamvis non ex juramento propter se, ex contractu tamen tenebantur, quippe ex notissimis juris principiis *omnis obligatio defuncti transit in haeredem*: et hoc pro utroque foro. Communis: ex *cap.* 1, *de pactis*, et l. *Jurisjurandi ff. de operis libert.*

Infertur inde, quod si defunctus promissionem homini factam, et ab eodem acceptatam: v. g de danda certae pauperi puellae dote, juramento firmaverit, sicque duplicem contraxerit obbligationem, unam Religionis vi praestiti juramenti; alteram justitiae ratione pacti, seu promissionis ab altero acceptatae; tunc quidem per mortem ipsius extinguatur prior obligatio, quae est propria ju- 56

ramenti, atque ex virtute Religionis oritur, cum sit mere personalis: posterior tamen transeat ad haeredem, qui adeundo haereditatem, censetur contractum inire ad solvenda omnia defuncti obligationes, et onera, sicque etiam tenetur dare dotem promissam puellae pauperi. Reiffenst. *ib. n.* 107.

57 Id vero intellige de obligationibus ex justitia: quia si haeres ex justitia non tenetur, juramentum ab auctore praestitum, utpote personale, non tenet. « Secus dicendum, sic Reiffenstuel, de juramento debitoris defuncti, qui promisit solvere usuras. Nam quia obligatio juramenti fuit personalis, remansit sicque extincta in morte debitoris defuncti; nulla vero remanserat obligatio justitiae, eo quod exactio usurarum contineat turpitudinem, atque injustitiam ex parte recipientis: hinc haeres non tenetur ad istud juramentum persolvendum » *loc. cit. n.* 109.

58 Hinc quando juramentum solum obligat, contractus vero, ceteroquin de jure nullus, per illud non confirmatur, obligatio ejus non transit in haeredes. Quia juramentum non potest esse sine propria intentione, ac proinde obligatio ejus est mere personalis, atque voluntarie assumpta ex virtute Religionis, et consequenter non transit ad haeredes. Reiffenst. *l. c. n.* 113.

Audiamus insuper D. de Ligorio in haec verba: « Quaeritur, cum contractus est irritus a jure, utrum tunc juramentum firmet contractum, ita ut promissarius ex eo acquirat jus justitiae?.. Probabiliter negatur... Ratio quia nullo modo juramentum habet vim firmandi hujusmodi contractum; non ex se, quia solum obligat virtute Religionis; non ex jure positivo, nam licet ex *cap.* 28, *ex. de Jurejur.* tales contractus debeant servari ob juramentum, nullibi tamen habetur servandos esse ex justitia; et ideo haec obligatio non transit ad haeredes jurantis; et ipse jurans deobligatur, relaxato juramento... D. de Ligorio *de juram. n.* 177.

59 Attamen juramentum ex parte ejus, cui juratur, non est personale, sed transit ad haeredes ipsius, ut *ex cap. Veritatis* h. t. in haec verba « Veritatis...
» Cum intentio nostra sit, nihil intolerabile ti-
» bi, tuisque haeredibus imponere, taliter in hoc
» articulo tibi duximus respondendum, ut haere-
» des tui, qui nobis, vel alicui successorum nostro-
» rum juraverint, alii jurare minime compellan-
» tur. Catholicis, tamen successoribus nostris, qui
» pro tempore fuerint, et hominii, et fidelitatis
» puritatem nihilominus, ac si jurassent, omni
» tempore teneantur absque tergiversatione aliqua
» fideliter observare ».

60 Ergo vassallus, qui juravit Prelato fidelitatem, atque reverentiam, eamdem etiam tenetur exhibere successoribus ipsius, neque istis amplius compellitur jurare, nisi velit, prout notat Glossa *ad h. t cap.* Reiffenst. *ib. n.* 110.

61 « Si vero ad perfectam resolutionem eorum, quae dicta sunt, quaeras, cur possit aliquis se obligare alicui, et successoribus illius sub poena perjurii, non autem obligare se, et successores suos; respondebitur, quod in primo casu plures illae personae sunt obiectum juramenti, et potest jurans intendere totum illud objectum. Agitur enim solum de obligatione propria jurantis, quam quis facere poterit, prout voluerit. In secundo autem casu distinctae sunt personae; et juramentum natura sua non potest obligare nisi personam jurantem; et ita cum agatur de obligatione aliena, quam quis non potest facere, merito juramentum alias personas non obligat ». Barbosa *Collect. DD. in* 2, *Decret. de Jurejur. cap. veritatis* 14, *n.* 10.

Hisce positis ad juramentum promissorium exponendum, eiusque naturam, obligationem, et vinculum deveniamus. 62

Ante omnia praestat, doctrinam D. Thomae heic afferre in haec sane verba: « In Juramento, quod praestatur de his, quae sunt fienda a nobis, obligatio cadit super rem, quam aliquis juramento firmavit; tenetur enim aliquis ut faciat verum esse id quod juravit; alioquin deest veritas juramento. Si autem est talis res, quae in ejus potestate non sit, deest juramento discretionis judicium; nisi forte quod erat ei possibile, quando juravit, reddatur ei impossibile per aliquem eventum; puta cum aliquis jurat se pecuniam soluturum, quae ei postmodum vi, vel furto subtrahitur; tunc enim videtur escusatus esse a faciendo quod juravit; licet teneatur facere quod in se est.. Si vero sit quidem possibile fieri; sed fieri non debeat, vel quia est per se malum, vel quia est boni impeditivum, tunc juramento deest justitia: et ideo juramentum non est servandum in eo casu quo est peccatum, vel boni impeditivum; Secundum enim August.... utrumque eorum vergit in deteriorem exitum. Sic ergo dicendum est, quod quicumque jurat aliquid se facturum, obligatur ad id faciendum, ad hoc ut veritas impleatur; si tamen alii duo comites adsint, scilicet judicium, et justitia 2, 2, *q.* 88, *art.* 7.

Prosequitur idem S. Doctor. « Juramentum potest vergere in deteriorem exitum dupliciter. Uno modo, quia ab ipso principio habet pejorem exitum; vel quia est secundum se malum, sicut cum aliquis jurat se perpetraturum adulterium; sive quia est majoris boni impeditivum; puta cum aliquis jurat se non intraturum religionem, vel quod non fiet clericus, aut quod non accipiet Praelationem in casu in quo expedit eam accipere, vel si quid aliud est hujusmodi. Hujusmodi enim juramentum a principio est illicitum: differenter tamen: quia si quis juret se facturum aliquod peccatum, et peccavit jurando, et peccat juramentum servando. Si quis autem jurat, se non facturum aliquod melius bonum, quod tamen facere non tenetur, peccat quidem jurando, in quantum ponit obicem Sp. Sancto, qui est boni propositi inspirator;

non tamen peccat juramentum servando; sed multo melius facit, si non servet. Alio modo vergit in deteriorem exitum propter aliquid quod de novo emerserit, quod fuit impraemeditatum: sicut patet in juramento Herodis, qui juravit puellae saltanti, se daturum quod petisset hoc enim juramentum poterat esse a principio licitum, intellecta debita conditione, scilicet si peteret, quod dare deceret; sed impletio juramenti fuit illicita ». *Ibidem ad* 2.

63 Unde certum est, quod omne juramentum promissorium debite factum circa materiam honestam, et cedentem ad honorem Dei, vel bonum tertii pariat obligationem illud observandi ex virtute Religionis. Quippe juramenta debita facta, simulque honesta involvunt reverentiam divini Numinis, cujus summam, atque indefectibilem veritatem jurans profitetur, atque in testem advocat: proinde ad observantiam obligant, ne Dei veracissimi testimonium in confirmationem falsitatis, et mendacii per vetitum nefas adducatur. Communis.

64 Quid, si quis juret sine animo jurandi? Si desit intentio jurandi, conveniunt DD. juramentum in foro conscientiae non obligare ex virtute Religionis, ac vi ipsius juramenti, revera enim talis non fuit ex defectu intentionis: quamvis non solum talis graviter, imo dupliciter, peccat, dum, et Dei nomen assumit in vanum, et proximum decipit, ita ei dolose jurando Sed etiam obligatur ad servandum juramentum illud, tum ratione scandali exterioris vitandi, quod alias ex transgressione illius subsequeretur; tum ex justitia, ne ex suo doloso juramento grave damnum, atque injustitia proximo inferatur; alioquin vero tenebitur ad resarcendum omne damnum suo doloso juramento causatum: Quia dolose jurans proximo, tenetur juxta intentionem recipientis servare suum juramentum, licet non ex virtute Religionis, saltem spectato foro conscientiae: Sanchez, *lib.* 5, *in Decal. cap.* 10, *n* 4, *et seqq.* Apud Reiffenst. ad *tit. ex de jurejur.* §. 3, n. 70.

Hinc Innocentius XI seq. propos. damnavit »: Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis ».

65 Notanter tamen dicitur; *saltem spectato foro conscientiae*. Siquidem in foro externo cogeretur talis servare juramentum juxta verum sensum verborum, atque intentionem accipientis; et si dolose jurans illud non servaret, censeretur agere non solum contra justitiam ratione damni injuste illati, sed etiam contra virtutem Religionis, sicque reputaretur perjurius; nam ecclesia *non judicat de occultis;* ac proinde censeretur juramentum fuisse veraciter, et debita cum intentione probatum.

66 Neque enim prodesset, si ficte jurans postea ultro confiteretur defectum suae internae intentionis, tempore praestiti exterius juramenti: Nam allegans propriam turpitudinem, non auditur, saltem non ad suum commodum, bene tamen ad suum praejudicium. Reiffenst. *l. c. n.* 71, 72.

Quaeritur an sic ficte jurans graviter peccet? 67
Resp. affirmative, si juret sine animo implendi promissionem; si vero cum animo implendi, peccat, tantum venialiter ut communissime dicunt Sanchez. . . . Roncaglia . . . Tambur . . . Elbel . . etc. Recte vero excipiunt, si juramentum fiat in contractibus, vel coram Judice, quia tunc, licet non sit perjurium, est tamen gravis deceptio contra justitiam D. de Ligorio *de Juram. n.* 172.

« An autem jurans cum animo jurandi, sed 68
sine animo se obligandi teneatur ad servandum juramentum? Prima sententia negat, tum quia hujusmodi juramentum fuit invalidum; tum quia Deus juramenta promissoria non acceptat, nisi juxta jurantium intentionem ex *c. Humanae aures q.* 5, ubi dicitur: Divina judicia talia foris nostra verba audiunt, qualia ex intimis proferuntur ». Ita Pal. Salmat. Ronc. Tamb. . . Mazzat. . Elbel . . Sanchez . . cum S. Bonav. S. Anton. Scoto Sylv. Nav. Arm. Gabr. Ang. et aliis cum *communi*, ut asserit Azor. et clare favet D. Th. n. 3, *dist.* 39, *q.* 1, *art.* 3, *q.* 3, ubi ait ». Si autem simpliciter juret absque dolo, tunc in foro conscientiae non obligatur, nisi secundum suam intentionem ». Et idem confirmat 2, 2, *q.* 89, *art.* 7, *ad* 48. « Si autem jurans dolum non adhibeat, obligatur secundum, intentionem jurantis ». Is autem jurat sine dolo (ut dicit Elbel. . cum Fill.) qui jurat alicui nullum jus habenti ex justitia ad rem promissam. — Secunda tamen sententia affirmat teneri ad servandum juramentum. Hanc tenent Less. . . (licet vocet oppositam valde probabilem) Cajet. . . Suarez. . . Sot. . . item Valent. Sayr. Fill. Arag. apud Bonac. . . Renzi . . Ratio, quia. qui jurat cum animo jurandi, jam verum juramentum emittit, et ideo tenetur efficere, ad servandam reverentiam Divini Nominis, ut verum evadat quod jurat; nec potest a juramento separare obligationem implendi promissum, cum obligatio oriatur ex ipso juramento, de cujus natura est, ut effectum habeat quod juratur, ne vocetur Deus in testem falsitatis. Et in hoc apparet differentia inter votum, seu contractum, et juramentum; nam in illis obligatio pendet ab intentione voventis, vel contrahentis; in juramento autem ex vi ipsius juramenti. Utraque sententia est probabilis, sed prima est probabilior; nam ratio hujus secundae sententiae supponit ut certum, tale juramentum sine animo se obligandi emissum, esse verum juramentum; Attamen probabilius est, et commune, ut asserunt Salmat. . . et etiam Viva . . . quod hujusmodi juramentum non sit verum juramentum, tum quia caret conditione necessaria ad naturam juramenti promissorii, qualis est animus se obligandi; tum quia juramentum sequitur naturam promissionis quam confirmat, ut certum est apud Bus . . cum Less. Bonac. etc. At promissio sine tali animo fa-

cta non est quidem promissio, sed simplex propositum; ergo evanescente promissione, evanescit etiam juramentum, et habetur ut factum sine animo jurandi, quod certe nullum est. Si autem nullum existit juramentum, nulla existit obligatio illud implendi ». D. de Ligorio *de juram. n.* 172.

69 Quaeritur an detur parvitas materiae in transgressione juramenti promissorii; puta si promittens dare aliquid modicum cum intentione praestandi dum jurat, sed postea non impleat, an tantum leviter peccet? Prima sententia negat, quippe adest violatio juramenti, in qua violatione nulla datur parvitas materiae. Secunda vero sententia non minus probabilis, imo forte probabilior affirmat. Ex D. de Ligorio *De juram. n.* 173.

70 Quid si ex eo quod quis jurat, tantummodo parum aliquid non serves?

» Certum est, quod si ex eo, quod jurasti tan- » tummodo parum aliquid non serves, non est » grave; v. g. si jurasti te non bibiturum vinum, » non peccas mortaliter parum bibendo: Sanchez » *l.* 1, *l.* 4, *c.* 12, *n.* 21. Quia tunc excusat par- » vitas materiae; et sic excusantur, qui jurant ser- » vare statuta alicuius Capituli, Collegii, Univer- » sitatis, si postea parvum aliquod statutum vio- » lent ». Apud D. de Ligorio *l.* et *n. c.*

71 Quaeritur an obliget juramentum metu gravi, et iniuste incusso extortum?

Samuel Puffendorfius, nequaquam huiusmodi juramentum quem obligare contendit. « Plane, sic » ille, videtur exspirare obligatio si in homine, cui » promittitur, vitium sit, ob quod recte accepta- » re promissum is non possit. Neque enim Deo » promisi, neque dixi: in honorem, et gloriam » Divini Nominis latroni dabo: et si vel maxime » admittas, hoc quoque jusjurandum habere vim » voti, tamen cum votum non stringat, nisi a Deo » acceptetur, unde constabit mihi, Deo probari, » ut ego innocens me bonis meis spoliem, et illa « in impium nebulonem conferam, ne ille gratis » sceleratus fuerit? No vero Numinis honor mi- » noris dein sit apud latronem, eiusmodi juramen- » to neglecto, non est metuendum, cum is ipso » vitae genere satis ostendat, quanti Deum fa- » ciat. Si quis tamen sit, qui evitando simplicium » scandalo, et ne videatur nomen Dei, quod in- « ter pericula profuit, in tutum subductus irre- » verentius habere, pecuniae promissae jacturam » facere velit, satius utique videtur, Deoque ac- » ceptius, eam in pias causas erogare, quam ne- » bulonis alicuius malitiam eadem alere ». *Jus Natur.* et *Gent. lib.* 4, *de jurejur. cap.* 2, §, 8.

72 Huic opinioni (quam nos dumtaxat modo historico attulimus maxime cum de auctore a Romanae Ecclesiae communione alieno agatur) (*), nos cum communi Theologorum jure, merito contradicimus, duce D. Thoma, qui sic habet: « Dicendum, quod in juramento, quod quis coactus facit, duplex est obligatio. Una quidem, qua obligatur homini, cui aliquid promittit; et talis obligatio tollitur per coactionem, quia ille qui vim intulit, hoc meretur, ut ei promissum non servetur. Alia autem est obligatio, qua quis Deo obligatur, ut impleat, quod per nomen eius promisit, et talis obligatio non tollitur in foro conscientiae; quia magis debet damnum temporale sustinere, quam juramentum violare. Potest tamen repetere in judicio quod solvit, vel Praelato denunciare, non obstante, quod contrarium juravit, quia tale juramentum vergeret in deteriorem exitum, esset enim contra justitiam publicam ». 2, 2, *q.* 89, *art.* 7, *ad* 3.

« Romani autem Pontifices (prosequitur D. Thomas) ab huiusmodi juramentis homines absolverunt, non quasi decernentes huiusmodi juramenta non esse obligatoria, sed quasi huiusmodi obligationes ex justa causa relaxantes ». *Ibid.*

73 Sed quod magis est, si jus Decretalium evolvamus, persuasum fiet, hanc fuisse Summorum Pontificum mentem, nempe juramentum promissorium, metu etiam gravi, atque injuste incusso extortum obligare, dummodo citra dispendium salutis aeternae valeat servari, nisi a legitimo superiore relaxetur.

Primum responsum, quod est Alexandri 3. occurrit in Tit. *ex. de jurejur.* Cap. *Si vero* 8, tenoris sequentis: « Si vero quemquam gravissimo » metu sub religione juramenti jus suum refutare » coegerit, ipsum quoque sibi retinuerit; quia » nos consulere voluisti, alter, an neuter id habe- » re debeat: hoc tibi duximus respondendum, » quod non est tutum quemlibet contra juramen- » tum suum venire, nisi tale fuerit juramentum, » quod servatum vergat in interitum salutis aeter- » nae; nec nos cuilibet ex responsione nostra vo- » lumus dare materiam contra juramentum suum » venire, ne auctores perjurii esse videamur. Un- » de aliquando in Romana Ecclesia a pluribus, et » a praedecessoribus nostris factum esse recolitur, » quod clerici, qui coacti Ecclesiae ministerium » abjurarunt, de juramento absolutionis benefi- » cium meruerunt ». Ad quam Decret. sic ait Em. Gonzales: « Ex praesenti textu talis deducitur assertio: *Juramentum metu extortum servandum*

(*) » Quaestio magna est, num obliget in conscientia juramentum metu extortum. Dicitur *in conscientia*, quia in foro externo, ubi praesumitur non adfuisse animus jurandi, certe non obligat tale juramentum ex c. *Verum* de jurejur. Quoad forum autem internum, prima sententia negat obligare cum Azor. S. Anton. Sylv. Cop. Ang. Panorm., et aliis, apud Sanchez, qui eam probabilem vocat, ex Auth. *Sacramenta, Si adversus venditionem:* ubi dicitur talia juramenta nullius momenti esse habenda. Hinc dicunt, quod promissio sic jurata, vel irrita est, vel rescindibilis a metum passo. Secunda tamen sententia longe probabilior . . . quam Elbel vocat communissimam, Viva-communem: dicit tale juramentum obligare. Ratio, quia tenemur efficere, ut verum sit, quod juramus, ne Deum testem falsi faciamus. . . . Respondetur autem *Authent.* cit. non receptam, vel expresse revocatam fuisse a c. 8, et 15 *de jurejur.* » D. de Ligorio, *de Juram. n.* 175.

est, *donec ab Ecclesia relaxetur* ». — Audiamus amplius Barbosam ita scribentem: « Juramentum metu extortum, si potest servari sine interitu salutis aeternae, servandum est. Ecclesia tamen Romana consuevit a tali juramento absolvere ». *Collect. DD. in Decr. de jurejur. Cap.* 8, *Si vero*

74 Item Celestinus III. interrogatus de illis, qui jusjurandum *inviti pro vita, et rebus servandis*, emiserant, respondet, se nihil aliud arbitrari, quam quod antecessores sui Romani Pontifices arbitrati fuisse noscuntur. « Additq. Pontifex: Caeterum, ut » agatur consultius, et auferatur materia pejeran- » di, non eis ita expresse dicatur, ut juramentum » non servent, sed si non ea attenderint, non ob » hoc sunt tanquam pro mortali crimine punien- » di ». Cap. *Verum* 15. *Ex. de jurejur.*

Praestat in interpretatione h. text. audire Barbosam, qui sic docet: « Cum communi dicendum mihi est, violantem juramentum per metum extortum, si materia sit gravis, peccatum mortale committere... Cui quidem sententiae non obstat text. *in praesenti*, in citatis verbis; quia multipliciter responderi potest. Et primo... quasi dicat text. quamvis violantes juramentum metu extortum in materia gravi, peccatum mortale incurrant, nihilominus non sunt tanquam pro peccato, vel scelere magno damnatione, et accusatione dignissimo puniendi, idque propter circumstantiam metus, qui licet non tollat, attenuat tamen culpam.—Secundo etiam responderi potest... ut scilicet verba text. significent violantibus juramentum per metum extortum, etiam in materia gravi, minorem poenam esse infligendam propter circumstantiam metus, quamvis in rei veritate graviter peccent: et sic dicendum est, metum in specie h. text. culpam transgressionis efficere leviorem, non tamen exinde sequitur, venialem solum, non vero mortalem culpam contrahi, quamvis libenter fateamur levius peccatum mortale resultare, stante circumstantia metus, illa namque deficiente, longe gravius esset ». Collect. DD. in 2, *Decret. cap. Verum* n. 3, *et* 4.

Dicendum, addit Gonzales,, in hoc textu (*Verum*) neutiquam doceri, pejerantem etiam juramento metu praestito, non peccare lethaliter, sed tantum non esse illi poenitentiam eam injungendam, quae imponeretur pro alia culpa mortali; siquidem non ita severius agendum est cum illo, qui per metum praestito juramento, illud fregit, ac cum eo, qui voluntarium violavit juramentum, quia propter metum temperatur poena ». *Ad cap.* 8, *ex. de jurejur. n.* 8.

75 Eadem plane, ac suorum praedecessorum, fuit mens Clementis III, ut *in cap. Ad Aures* ex. *de iis*, *quae vi*, *metusque causa fiunt*, cuius haec sunt verba: « Tuae discretioni praesentibus Inno» tescat, quod renunciatio facta (*ab Electo ad Ple» banum Ecclesiae*) ad terrorem laicorum (nisi » forte juramento, vel fide interposita sit confir» mata) non impedit, quominus is, qui renun» ciavit Ecclesiae ad cuius regimen prius erat elec» tus, praeficiatur eidem ».

Ex hac exceptione, *nisi forte juramento*, Glossa colligit: « Ergo si juramentum intervenisset, vel fides interposita fuisset, quod ulterius non repeteret, non potest eam repetere, juramento, vel fide obstante, quod potest servari sine interitu salutis aeternae ». Apud Nat. Alex. *Theol. Dogm. Mor. de juram. Reg.* 9.

Neque praedictis obstat, quod votum si fiat ex metu gravi, sive iniuste incusso sit invalidum; ut ex communi. Nam disparitas adest, ut ait Abbas in *cap. Si vero ex de Jurejur.* Quippe cum juramentum frequenter interveniat in actionibus hominum, aliter de eo, quam in voto, statuendum, ne detur materia allegandi metum, sicque pejerandi, ablegata Religione juramenti, quo fides humana constabilitur, Deo in testem invocato pro aliquo inplendo. Haec vero ratio non militat in voto, utpote quod raro emittitur et eo magis *ex can. Non est.* 15, *q.* 1, ubi dicitur « voluntarium sibi militem elegit Christus ». 76

Unde talia vota facta ex metu injuste incusso invalida sunt, vel quod ea jus irritet, vel Deus non acceptat, ne detur locus iniustae coactioni.

Quaeritur « an matrimonium metu contractum, » si firmetur juramento, reddatur validum? Ali» qui dicunt ratificari saltem in foro conscientiae... » Caeterum tanquam certum tenendum est, hu» jusmodi matrimonium, non effici validum jura» mento. Probatur *ex cap* 2, *ex de eo, qui duxit* » *in matrim.* ubi expresse habetur, eum, qui post » matrimonium metu contractum, et juratum, » aliam duxit, permansurum cum secunda, prius» que matrimonium fuisse invalidum. Ratio est.... » quia matrimonium coactum prohibetur ob pu» blicam utilitatem, eo quod alioquin male ser» varetur pax inter conjuges, et in republica, » maleque soboles educaretur: at contractus ve» titus ob publicam utilitatem non firmatur ju» ramento ». Sanchez *de matrim. Disput.* 20, *num.* 12. 77

Hinc Barbosa *ad cit. cap.* 2, *significavit*, *ex. de eo qui duxit in matrim.* Sic habet: « Notatur ad hoc, quod juramento non efficitur validum matrimonium metu contractum. Nam juramentum adjectum matrimonio metu gravi extorto non obligat, nec indiget relaxatione » *num.* 5.

Notandum, ea quae hucusque exposuimus de juramento per metum extorto, procedere *in foro conscientiae »; quia in foro externo*, ubi praesumitur non adfuisse animus jurandi, certe non obligat tale juramentum. « D. de Ligorio *de juram. n* 174.— » Et ideo tale juramentum (metu extortum) mini» me obligare, nec indigere relaxatione, sustinent » Vincentius.. Felinus... et in praxi apud Ju» dices saeculares haec sententia est recepta, ut » testatur Covarruvias... Ita Sanchez *de matrim. lib.* 4, *disput.* 20, *n.* 3.— Juramentum per me-

» tum celebratum obligat in foro interiori, non » exteriori ». Barbosa *Repert. Jur. Can. et civil.* v. Juramentum.

78 Quaeritur, utrum pactum, vel contractus de jure nullus confirmetur per juramentum?

« Respond. ita Engel, in hac quaestione esse distinguendum, an contractus sit invalidus in odium creditoris, ita ut is sine peccato, etiam veniali, ex tali contractu aliquid acquirere non possit, prout fit in contractu usurario, aut metu, vel dolo inito: vel an contractus tantum invalidetur in favorem debitoris, sicut invalidatur alienatio rei dotalis, rei ad minorennem pertinentis, et similes. Priori casu non confirmabitur contractus, sed ipsum tantummodo juramentum servandum erit, vel ejus relaxatio petenda, ne Deus vane, et temere in testem vocatus sit, imo post impletum juramentum repetitio ejus, quod ex tali juramento praestitum est, conceditur, *c. Debitores* 6, *h. tit. c. Ad audientiam* 4, *de his, quae vi, metusque causa fiunt.* Altero casu mihi videtur probabilius, ipsum contractum juramento firmari, ut ex text. *Quamvis* 2, *de Pactis in* 6. satis apparet ». Ad *Tit.* 24, *ex. de Jurejur. n.* 12, *et* 13.

« Contractus jure humano caeteroquin irritos, confirmari juramento probatur ex textu satis claro *c. quamvis Pactum, de Pactis in* 6, ubi dicitur: « Quamvis pactum, en verba textus, Patri factum a Filia dum nuptui tradebatur, ut dote contenta, nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet lex Civilis, si tamen juramento non vi, nec dolo praestito firmatum fuerit ab eadem, omnino servari debebit, cum non vergat in aeternae salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum ». Ubi patet non juramentum dumtaxat decerni servandum, sed etiam ipsummet pactum, utpote de quo loquitur textus, cum dicit *juramento firmatum*, subditque *omnino servari debebit.* Reiffenst. *ad Tit.* 24 *ex.* de *Jurejur.* §. 4, *n.* 119.

Hoc pacto in *l.* 1, *cod. Si adversus venditionem*, dicit Imperator, juniorem qui adversus venditionem rei suae juratae venit, non tantum perjurium, sed etiam perfidiam committere: si perfidiam, ergo supponitur, non tantum juramentum, sed etiam fidem datam, et pactum valere. Engel. *l. cit. n.* 13. Lubet hic verba legis referre: « Si » minor annis viginti quinque emptori praedii » cavisti *nullam de caetero te esse controversiam* » *facturum*, idque etiam jurejurando corporaliter » praestito servare confirmasti, neque perfidiae, » neque perjurii me auctorem tibi futurum spe» rare debuisti ».

79 At Tamb. Elbel. Fel. Potest, aliique, quibus D. de Ligorio accedere videtur, tenent juramentum nequaquam confirmare contractus jure positivo rescindibiles, aut invalidos. Audiamus Fel. Potestat. in haec verba scribentem. « Prima sententia affirmat, juramentum confirmare contractus, ita ut duas obligationes inducat, Religionis, et justitiae commutativae, taliter quod, si contractus est validus, sed rescindibilis, non possit rescindi, nisi prius relaxato juramento: si est jure positivo invalidus, eum reviviscere faciat, reddatque validum, et transferentem dominium. Adducunt exemplum; alienatio fundi dotalis facta ab uxore est jure positivo invalida, si autem uxor addat juramentum, fit valida, ita ut etiam juramento relaxato, adhuc tenetur uxor ex vi justitiae stare alienationi, nisi post relaxationem juramenti, etiam ipsa alienatio a judice rescindatur ».

« Secunda sententia, quam teneo, negat... Dico igitur juramentum nullum confirmare contractum; ac proinde contractui jure positivo invalido, aut valido, sed rescindibili solum addit obbligationem Religionis, minime justitiae commutativae, nec transfert dominium. Et in juramento relaxato non tenetur amplius uxor stare alienationi fundi dotalis. Ratio est, nam juramentum id non habet ex se, nec ex jure. Non ex se, quia est accessorium (contractus), adeoque contractum relinquit, ut est in se. Non ex jure; quia jura Canonica, quae adducuntur, expresse nil aliud dicunt, nisi quod servari debeat, si sine dispendio aeternae salutis servari possit. Quod optime verificatur, si juramentum servetur ex vi Religionis: et onus justitiae cum sit odiosum, non est sine expresso jure praesumendum. Adde, plura jura expresse dicere praemissos contractus esse servandos in reverentiam juramenti Ex his sequitur non dari juramentum confirmans contractum » *In* 2. *Praecept, Decal. de juram. n.* 1638, 1639 — Haec quidem sententia sua non caret probabilitate.

Quaeritur. An juramentum contra leges Civiles, earumque prohibitionem factum obliget? Cum lex Civilis principaliter fundatur super bono publico, tunc juramentum de praestando actu per eam prohibito non obligat Ratio est, quia pactis, et juramentis privatorum juri publico renunciari non potest. Siquidem nemo renunciare potest ei, quod pro se non est introductum, prout dictat ipsum lumen naturale. Quinimo juramentum, quod principaliter militat contra bonum commune, si servetur, vergit in dispendium salutis aeternae, hoc ipso quod sit contra jus alterius, sive communitatis: etenim Regula generalis est, quod juramentum vergens in praejudicium tertii, non obligat, quia includit injustitiam. Sic Reiffenst. *ad tit.* 24, *ex de Jurejur.* §. 3, *n.* 90, *et* 91. 80

Quando vero lex Civilis principaliter fundatur super favore privati, licet secundario, et in consequentiam respiciat etiam publicam utilitatem, tunc juramentum in contrarium praestitum valet, atque obligat. Sic alienatio rerum dotalium secundum leges est prohibita, ac invalida. Si tamen eam mulier sine vi, et dolo, juramento suo confirmet, istud erit observandum, ne via perjuriis aperiatur. Nam finis primarius, seu principaliter intentus

illarum legum Civilium, est bonum particulare mulierum, utpote quibus expedit salvas habere dotes suas, quamvis secundario inde sequatur bonum reipublicae— Deinde, licet secundum leges civiles, pactum, quod filia dote contenta, patri ab intestato non succedat, non valeat, et ita ipsa succedere Patri non prohibeatur; si tamen accesserit juramentum, omnino servari debet. Reiffenst. *ibid. n.* 93.

81 His ita explicatis, ad majorem in hac materia explanationem, sequentes Regulas subnectere juvat.

REGUL. I.

Juramentum observandum est, et obligat, quoties sine dispendio aeternae salutis, et sine alterius praejudicio, servari potest. Regula generalis, et certa: cap. *Cum contingat*, 28 *ex de Jurejur.* et *Quamvis* 2, *de Pact. in* 6.

REGUL. II.

Nec pro vitae propriae, vel alterius conservatione, nec in *favorem fidei*, commissum perjurium a lethalis peccati labe immune est.

Haec regula Conc. Constantiensis, et Martini V Pontificis Maximi auctoritate firmata est. Illi namque omnes, qui in suspicionem errorum Joan. Wiclef, et Joan. Hus venissent, inter alia interrogandi erant « Utrum credant, quod perjurium » scienter commissum ex quacumque causa, vel » occasione, pro conservatione vitae propriae, vel » alterius, etiam in *favorem fidei*, sit mortale » peccatum ».

REGUL. III.

Suscipere potest Christianus juramentum illius, qui per falsos Deos juraturus est, eoque uti, imo et jusjurandum ab eo exigere, quem ita juraturum non dubitat: intellige ex necessitate, aut justa causa. N. Alex. *Theol. Dogm. mor. de juram. Reg.* 15. Communis.

Audiamus hac in re D. Th. qui sic habet: « Licet malo uti propter bonum, sicut et Deus utitur, non tamen licet aliquem ad malum inducere. Unde licet ejus, qui per falsos Deos jurare » paratus est, juramentum recipere, non tamen » licet eum inducere ad hoc, quod per falsos Deos » juret ». 2, 2, *q.* 98. *Art.* 4, *ad* 4.

Nota, quod « paganus jurans falsum per falsos » Deos, peccat mortaliter; non quia sit verum » juramentum, cum non sit invocatio Divini Numinis, sed in sui existimatione; quia putat esse verum juramentum. Sicut ex conscientia erronea peccat, qui violat praeceptum, quod putat habere, licet revera non extet. Si autem postea paganus cognoscat suos Deos esse falsos, » non tenetur amplius ad juramentum, quia revera nullum fuit, sed solum tenetur stare promissis ex fidelitate ». Ita Felix Potestas *de juram. n.* 1566.

Audiamus insuper Cornelium a Lapide, ita scribentem: « Licet idolatra juret per idolum, quod » non est Deus, ac proinde in reipsa non juret, » nec pejeret, tamen ex mente sua, qua credit » idolum esse verum Deum, jurat, et pejerat. Error enim idolatriae, quo quis idola sua putat veros esse Deos efficit, ut pejerando sacrilegus habeatur, et iniustus, ait S. August. Epist. 154, » *ad Publicolam* ». *In lib. Sapient.* 14, 31.

Hoc quippe divina probant eloquia: « Non enim » juratorum virtus, sed peccantium poena perambulat super injustorum praevaricationem ». *Sapient.* 14, 31.

REGUL. IV.

Juramenta contra utilitatem Ecclesiae praestita nullius sunt roboris.

Id clarissime probat Innocent. 3. Responsum. *Sicut Nostris* 27, ex *de Jurejur. ibi:* « Non juramenta, sed perjuria potius sunt dicenda, quae contra » utilitatem Ecclesiae attentantur ... Mandamus, » quatenus ab ipsis Canonicis diligenter inquiras » super praemissis diligentius veritatem; et si ea.. » inveneris esse vera, quod in damnum Episcopalis juris repereris taliter attentatum, nostra suffultus auctoritate in statum debitum . . . reducas ».

REGUL. V.

Juramentum contra Leges Canonicas semper est invalidum. Assertio est communis: Suarez *Tom.* 2, *de Relig. lib.* 2, *de juram. Cap.* 20, *n.* 3.

« Duplices sunt leges Canonicae, quaedam declarativae juris Divini, naturalis, vel positivi, et de his eadem est ratio, quae de ipso Divino jure. Aliae sunt leges Canonicae constitutivae novi juris humani, et Ecclesiastici, et de his etiam est universalis assertio; ejusque ratio est, quia leges Canonicae semper inducunt in conscientia obligationem, ergo agere contra illas est agere contra conscientiam; ergo juramentum de tali actu non potest obligare. Assumptum certum est, et commune in materia de legibus. Et ratio est quia lex Canonica per se primo dirigitur ad bonum animae, et ideo in eodem foro animae obligationem inducit. Addo vero, quod licet aliquae regulae ecclesiasticae non sint rigorose leges obligantes sub reatu culpae, ut de regulis multorum Religiosorum constat, et de aliquibus aliis est probabile, nihilominus etiam in illis procedit conclusio, quia actus talium statutorum regularum, aut Rubricarum saltem sunt meliores, et in consilio, et ideo juramentum talibus regulis contrarium plane non obligat, sicut de juramento contra consilium dictum est ». Suarez, *ibidem cit. n.* 3.

Regul. VI.

Juramentum praestitum contra jus Superioris irritum est.

Id aperte liquet ex cap. *Venientes* 19, *ex. de Jurejur.* Ubi Inn. 3. declarat, Consules, qui jurarunt intra certum tempus sententias exequi, ab illarum executione supersedere debere, non obstante juramento, si appellatione sint suspensae: « Mandamus, en verba Decret... quatenus appellationibus ad nos interpositis deferatis humiliter, et devote; cum praedictum juramentum vos » excusare non possit, in quo debet intelligi jus superioris exceptum ».

Regul. VII.

Non obligaris implere, si quid jurasti contra Consilia evangelica; ut non ingredi Religionem, non dare eleemosynam etc. et licet peccaris talia jurando, non tamen peccas non implendo. *Communis.*

Regul. VIII.

Non est reus perjurii, qui ob justam, et legitimam causam juramentum non implet, nempe ob melius quid (*intellige de juramento, vel voto quod fit Deo*); vel violatis ab altera parte conditionibus sub quibus juramentum praestitum est.

Id manifeste evincitur ex jure Decretalium, Cap. *Pervenit* 3, *ex de Jurejur.* ibi: « Non enim » propositum, aut promissum infringit, qui in » melius illud commutat; nec tu, etiamsi scriptum » promissum tuum juramento, vel fidei obligatione, interposita conditione firmasses, aliquatenus tenereris, si constet eum conditioni minime paruisse.

« Duplicem, ait Gonzales ad hunc textum, fuisse Consultationem (Pontifici) Gregorio factam, et sic duplex responsum datum fuisse. Primum videlicet, jusjurandum de re aliqua factum posse in melius commutari.. Ratio in promptu est, nam sicut creditori melius satisfactum dicimus, si integrum illi debitum persolvatur.. aut si in magis pretiosa moneta illi solutio fiat, sic et Deo satisfactum melius dicimus, quando quod illi pro anima, et peccatorum redemptione offerimus, in meliori opere persolvimus.. Secundum responsum Gregorii spectat ad juramentum, non Deo, sed parti praestitum, quod ea non implente, immo frangente, impune violari potest » *n.* 1.

« Juramentum, sic Barbosa, qui in melius com» mutat, non illud frangit. Item qui jurat facere » aliquid interposita conditione, si altera pars non » implet conditionem, ipse non tenetur servare ju» ramentum... Notatur ad hoc, quod perjurii reus » non est, qui jusjurandum propria auctoritate » commutat id melius... nam eo ipso est Deo » magis acceptum, et gratum: si tamen confirmot » promissionem factam homini, non potest quis » absque consensu expresso, vel tacito ejus, cui est » facta promissio, in melius commutare: in idem » est Sanchez.. ubi dicit *text.* in praesenti loqui » de voto, cum enim Deus sit creditor, potius » rem meliorem acceptat, secus in promissione » homini facta ». Barbosa, *Collect.* DD. *in* 2, » *Decret.* Cap. *Pervenit.* 3. de *Jurejur. num.* 1, *et* 2.

Regul. IX.

Quaecumque juramenta vergunt in deteriorem exitum servanda non sunt, nec reus est perjurii, qui illa violaverit.

Nititur haec Regula Can. *Si aliquid, caus.* 22, *q.* 4, ibi: « Si aliquid forte incautius nos jurasse contingerit, quod observatum pejorem vergat in exitum, illud consilio salubriore mutandum noverimus ».

Regul. X.

Juramentum si sit contrarium alteri juramento licite facto non est servandum.

Ad intellectum huius regulae distingue: « si juramentum alteri opponitur *in actu jurandi*, puta si jurasti non amplius jurare, et postea jures, v. g. jejunare, teneris ad jejunium, quia secundum juramentum est tunc de materia licita, quamvis peccasti jurando ».

« E converso juramentum secundum est nullum, si opponatur priori *in materia jurata*, quia tunc esset de materia illicita: Hinc si jurasti matrimonium Cajae (imo etiam si simpliciter promisisti, ut docet Sanchez, *de Matr. l. c. disp.* 50, *n.* 2), et postea jures Titiae, hoc secundum non obligat, etiamsi postea Caja remittat promissionem, ex regula: *Non firmatur tractu temporis, quod ab initio non subsistit, de Reg. jur. in* 6.... Notat tamen La Croix cum Sanchez, Tamb. et *communi*, quod si contractus posterior juratus impleatur, validus est, quamvis illicitus, quia per juramentum non invalidatur actus, qui alias valide fieri poterat ». D. de Ligorio *de juram. n.* 179.

Regul. XI.

Si jures rem malam, aut vanam, aut inutilem, aut indifferentem, quae nec ex fine, nec ex circumstantiis cohonestatur, nulla inducitur obligatio ad ea praestanda, quia juramentum non potest esse vinculum iniquitatis, aut vanarum rerum, ac otiosarum. Communiter.

« Ubi nota.. juramentum non convalescere, etsi talis res illicita, et vana, postea, mutatis circumstantiis, fiat honesta, cum juxta *Reg.* 18, *jur.* non firmetur tractu temporis, quod ab initio non subsistit ». Apud D. de Ligorio *l. cit. n.* 176.

Nota secundo, Barbosam cum Abb. pluribusque

aliis, hanc ex cap, *Quanto ex.* 18, *de Jurejur.* deducere regulam nempe: « Qui scienter jurat rem » illicitam peccat, et juramentum non tenet, quia » non debet esse vinculum iniquitatis: qui putans » rem esse licitam, jurat, debet servare juramen» tum, in eo in quo licite servari potest, quia fuit » licitum, ideo est servandum: si vero rem putans » illicitam, juravit, et est res licita, poeniteat de » peccato, et servet juramentum ». *Collectan. DD. ibi*, *n.* 1.

Regul. XII.

Obligatio juramenti tollitur, si res jurata fiat postea impossibilis, vel illicita ob superioris prohibitionem, vel prorsus inutilis ad intentatum finem, vel noxia ei cui promissa est. *Communis.* Antoine *de juram. q.* 9.

Idem dic, si res, mutatis circumstantiis, aliter se exhibeat: puta parentes, qui juraverint, se punituros liberos, heri famulos, non tenentur eosdem punire, si corrigi parati veniam petant, ob mutatum statum rei: et juramentum comminatorium, (de quo hic) hanc habet conditionem tacite intellectam. *Nisi sit melius non servare*: *nisi punitio inutilis sit.* Hinc si punitio, si qua forte digni sint, videatur plus obfutura, quam profutura, non tenentur eos punire, et in his casibus juramentum non obligat. Antoine *de Juram. q.* 9. *n.* 1.

Regul. XIII.

« Obligaris ex juramento, etsi sit errore, aut dolo extortum, si dolus, vel error versetur tantum, circa circumstantias accidentales non magni momenti; nam si versetur circa substantiam; ut v. g. si annulum te daturum alteri jures, putans esse ferreum, cum sit aureus, vel circa circumstantias magni momenti, quibus cognitis non jurasses, non obligatis ». Sanchez, Suarez. Apud D. de Ligorio *de juram. n.* 175, 3.

« Sed dubium est, num sit de se sufficiens illa mutatio, etiam non notabilis, qua tamen praevisa ille talis juramentum non emisisset? Prima sententia affirmat ex ». D. Thom. in 4, *dist.* 48, *q.* 1, *art.* 3, qui sic docet; *id liberare a voti*, *vel juramenti obligatione*, *quod si a principio notum fuisset*, *ea fieri impediret.* Ratio quia intentio se obligandi, vel deest, vel sic interpretatur. — Secunda sententia tenet non sufficere, quia obligatio, non est desumenda ex promissione, quae in futurum non fieret, sed ex illa quae jam facta est. Ita Suarez, Sanchez Salmat etc. Merito tamen dicunt non posse negari probabilitatem primae sententiae. Imo ipsimet Salmat. . . censent, illam esse notabilem mutationem, quae si a principio cognita fuisset, jurans non promisisset, quod utique cum prima sententia cohaeret », D. de Ligorio *de Juram. n.* 187.

Regul. XIV.

« Juramentum promissorium eamdem habet conditionem, eodemq. modo explicandum est, quo promissio, vel propositum cui est annexum.

Ratio est, quia accessorium sequitur principale, ideoque, quando non obligat promissio, nec obligat juramentum appositum: v. g. Titius, qui cum juramento promisit nuptias Bertae diviti, sanae, virgini, bonae famae etc. non tenetur stare juramento, postquam Berta incidit in paupertatem, infirmitatem, fornicationem (et quamvis etiam per vim fuerit carnaliter ab aliquo cognita, ex Barbosa Collect. DD. *in* 2. *Decret. Cap. Quemadmodum* 25, *de Jurejur. n.* 11), vel infamiam, quia promissio ipsa non obligat eo casu . . . Apud D. de Ligorio *n.* 180.

Regul. XV.

« Teneris implere, nec potest commutari in aliquod opus melius, si aliquid jurasti in utilitatem, aut gratiam alicuius, dummodo sit honestum, et sine peccato impleri possit. Unde v. g. » Alumnus qui juravit se serviturum Principi, aut » huic, vel isti Ecclesiae etc., non potest ingredi » Religionem, sine relaxatione. Excipe tamen si » jurasses Titiae eam ducere; nam eo casu potes, » ea relicta, ingredi Religionem; quia juramentum » sortitur naturam actus, cui apponitur; promissio» ni autem matrimonii haec tacita conditio inest, » *nisi ingrediar Religionem* ». Apud D. de Ligorio *de juram. n.* 177. V. insuper Lucium nostrum art. 3, v. Juramentum *num.* 33, *et* 34.

Regul. XVI.

Cum res jurata manifeste repugnat justitiae, dispensatione, seu absolutione a juramento non est opus; idem dicas si juramentum sit majoris boni impeditivum.

Haec est D. Thomae doctrina in sequentia verba: « Quandoque illud, quod cadit sub juramento promissorio, est manifeste repugnans justitiae, sicut cum aliquis jurat, se facturum homicidium; vel quia est majoris boni impeditivum; sicut cum aliquis jurat, se non intraturum Religionem; et tale juramentum dispensatione non indiget: sed in primo casu tenetur aliquis tale juramentum non servare, in secundo vero casu licitum est servare, et non servare » 2, 2, *q.* 89, *art.* 9. *ad* 3, v. dicta supra n. 62.

Regul. XVII.

Cum aliquid sub juramento promittitur, de quo dubium est, utrum sit licitum, vel illicitum, proficuum, vel nocivum, aut simpliciter, aut in aliquo casu; in hoc potest quilibet Episcopus dispensare ». D. Thom. *ibidem.*

Regul. XVIII.

Cum id quod juramento promissum est, honestum est, et utile dispensatio, vel commutatio, justa de causa peti potest, quam solus Pontifex concedere potest in juramentis ex ecclesiae Disciplina, sedi Apostolicae reservatis (*): Episcopi etiam in reliquis.

Audiamus eumdem D. Thomam. « Quandoque vero sub juramento promittitur aliquid, quod est manifeste licitum, et utile: et in tali juramento non videtur habere locum dispensatio, vel commutatio, nisi aliquid melius occurrat ad communem utilitatem faciendum, quod maxime videtur pertinere ad Potestatem Papae, qui habet curam universalis Ecclesiae, vel etiam absoluta relaxatio, quod etiam ad Papam pertinet in omnibus generaliter quae ad dispensationem rerum Ecclesiasticarum pertinent, super quas habet plenitudinem potestatis » *l. cit*

Haec omnia, quae distinctis Regulis tradidimus, sequentibus effatibus quantum ad juramentum promissorium attinet, perstringuntur, nempe *si potero — Si res non mutetur notabiliter. — Si acceptes, nisi remittas — Si is cui voluntas, vel materia subest, non contradicat, aut aliter disponat — Salvo jure superioris — Si alter stet promissis, suam obligationem impleat.*

82 *Affertur formula juramenti, quod ab Episcopis electis, ante consecrationem Summo Pontifici praestatur, tenoris sequentis.*

Ego N. Electus Ecclesiae N. ab hac hora in antea fidelis et obediens ero beato Petro Apostolo, sanctaeque Romanae Ecclesiae, et Domino nostro, Domino N. Papae N. suisque successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio, aut consensu, vel facto, ut vitam perdant aut membrum; seu capiantur mala captione, aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur; vel injuriae aliquae inferantur, quovis quaesito colore. Consilium vero, quod mihi credituri sunt . . per se, aut Nuntios suos, seu litteras, ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam Papatum Romanum, et Regalia sancti Petri adjutor eis ero ad retinendum et defendendum, salvo meo ordine, contra omnem hominem. Legatum Apostolicae sedis in eundo et redeundo honorifice tractabo, et in suis necessitatibus adjuvabo. Jura, honores, privilegia, et auctoritatem sanctae Romanae Ecclesiae, Domini nostri Papae, et successorum praedictorum, conservare, defendere, augere, et promovere curabo. Neque ero in consilio, vel facto, seu tractatu, in quibus contra ipsum Dominum nostrum, vel eamdem Romanam Ecclesiam aliqua sinistra, vel praejudicialia personarum, juris, honoris, status, et potestatis eorum machinentur. Et, si talia a quibuscumque tractari vel procurari novero, impediam hoc pro posse, et quanto citius potero, significabo eidem Domino nostro, vel alteri, per quem possit ad ipsius notitiam pervenire. Regulas sanctorum Patrum, decreta, ordinationes, seu dispositiones, reservationes, provisiones, et mandata Apostolica, totis viribus observabo, et faciam ab aliis observari. Haereticos, schismaticos, et rebelles eidem Domino nostro, vel successoribus praedictis pro posse persequar et impugnabo. Vocatus ad synodum, veniam, nisi praeditus fuero canonica praepeditione. Apostolorum limina singulis triennils personaliter per me ipsum visitabo; et Domino nostro, ac successoribus praefatis rationem reddam de toto meo pastorali officio, ac de rebus omnibus ad meae Ecclesiae statum, ad cleri et populi disciplinam, animarum denique, quae meae fidei traditae sunt, salutem quovis modo pertinentibus, et vicissim mandata Apostolica humiliter recipiam, et quam diligentissime exequar. Quod si legitimo impedimento detentus fuero, praefata omnia adimplebo per certum Nuntium ad hoc speciale mandatum habentem, de gremio mei Capitnli, aut alium in dignitate Ecclesiastica constitutum, seu alias personatum habentem; aut, iis mihi deficientibus, per dioecesanum Sacerdotem: et clero deficiente omnino, per aliquem alium Presbyterum saecularem vel regularem, spectatae probitatis et religionis, de supradictis omnibus plene instructum. De hujusmodi autem impedimento docebo per legitimas probationes ad sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem Proponentem in Congregatione sacri Concilii, per supradictum Nuntium transmittendas.

Possessiones vero ad mensam meam pertinentes non vendam, nec donabo, neque impignorabo, nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu Capituli Ecclesiae meae, inconsulto Romano Pontifice. Et si ad aliquam alienationem devenero, poenas in quadam super hoc edita constitutione contentas eo ipso incurrere volo.

Sic me Deus adjuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

Quoad huiusmodi fidelitatis sacramentum, praestat quaedam historice persequi. 83

Et quidem antiqua juramenti formula saeculo octavo occurrit, cum Bonifacius Germaniae Apostolus, dum ordinabatur, hocce Gregorio II Pontifici praestitit jusjurandum, nempe: 84

» Promitto ego Bonifacius, Dei gratia Episco-
» pus. Tibi B. Petre Apostolorum Princeps, Vi-

(*) Ut de castitate servanda, de religionis ingressu, de peregrinatione Hierosolymitana, de accessu ad limina Apostolorum. Item in juramentis super statutis Ecclesiarum, vel quae a Regibus, Principibus viris, et Episcopis fiunt, vel de rebus maxime arduis sunt emissa, dispensationem a summo dumtaxat Pontifice postulari mos est. In cetaris dispensare possunt Episcopi in suis respectiva Dioecesibus: Romanus vero Pontifex in toto Orbe Christiano.

» carioque tuo B Gregorio Papae, et successoribus eius, per Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum, Trinitatem inseparabilem, et hoc Sacratissimum corpus tuum, me omnem fidem, et puritatem Sanctae fidei catholicae exhibere, et in unitate eiusdem fidei Dei operante persistere, in quo omnis Christianorum salus esse sine dubio comprobatur: nullo modo me contra unitatem communis, et universalis Ecclesiae, suadente quopiam consentire: sed ut dixi, fidem, et puritatem tibi, et praedicto Vicario, atque successoribus eius per omnia exhibere. Sed et si cognovero Antistites contra instituta Sanctorum Patrum conversari, cum iis nullam habere communionem, aut conjunctionem; sed magis si prohibere valuero, prohibebo; sin minus, fideliter statim Domino meo Apostolico renunciabo. Quod si, quod absit, contra huius promissionis meae seriem aliquid facere quolibet modo, seu ingenio, vel occasione tentavero, reus inveniar in aeterno judicio, et ultionem Ananiae, et Sapphirae incurram, qui vobis etiam de rebus propriis fraudem facere praesumpserunt. Hunc etiam indiculum Sacramenti Ego Bonifacius Exiguus Episcopus manu propria scripsi, atque ponens supra sacratissimum corpus Sancti Petri, ita ut praesumptum est, Deo teste, et judice, feci sacramentum, quod et conservare promitto ». — Apud Surium in vita S. Bonifacii, *tom.* 5, nec non apud Baronium, *tom.* 9, *annal. ann.* 723, et penes Binium, *tom.* 3, *p.* 1, *Concil.*

85 Altera formula fidelitatis, et obedientiae sacramentum exhibens extat in actis sexti Concilii Romani, sub Gregorio VII, an. 1079, (ut apud Binium *Tom.* 3, *Concil. p.* 2), occasione nempe Schismatis, quod in ipsum Summum Pontificem Imperator Henricus IV excitaverat, secundum quam formulam Episcopi a schismate recedentes jurare opus erat, sicque. Aquilejensis Archiepiscopus suum edidit juramentum, estque tenoris Sequentis:

Ab hac hora, et in antea fidelis ero B. Petro, et Papae Gregorio, suisque successoribus qui per meliores Cardinales intraverint. Non ero in consilio neque in facto ut vitam, aut membra aut Papatum perdant, aut capti sint mala captione. Ad Synodum, ad quam me vocabunt, vel per se, vel per suos Nuncios, vel per suas litteras, veniam, et canonice obediam: aut si non potero legatos meos mittam. Papatum Romanum, et Regalia S. Petri adjutor ero ad retinendum, et defendendum salvo meo ordine. Consilium vero quod mihi crediderint per se, aut per Nuncios suos sive per litteras, nulli pandam, me sciente, ad eorum damuum. Legatum Romanum eundo, et redeundo honorifice tractabo, et in necessitatibus suis adjuvabo, cum invitatus fuero. Haec omnia observabo, inquantum sua certa licentia remanserit. Apud Gonzales, *ad tit.* 28, *ex. de Jurejur. cap.* 4, *n.* 1.

Ab hac formula secundum substantiam differre non videtur, illa quae prostat in actis Concilii Venetici, tempore Alexandri III, habiti (apud Binium *Tom.* 3, *Concil. p.* 2), secundum quam reversi a schismate Octaviani Antipapae, fidelitatem obedientiamque eidem Alexandro promiserunt; cuius haec sunt verba:

» Ego N. anathematizo, et recuso omnem haeresim extollentem se adversus Sanctam Romanam Ecclesiam, praecipue vero Schisma Octaviani et Joannis etc. et promitto fidelitatem S. R. E. et domino meo Alexandro, et successoribus eius intrantibus, ipsique serviam absque omni malo ingenio, contra omnem hominem, secundum ordinem meum Consilia eius, quae mihi scripto certo mandaverit, vel ipse commiserit, nulli hominum pandam, neque etiam pro periculo corporis, atque membrorum. Legatum Romanae Ecclesiae honorabo, et ducam, et reducam, et juvabo expensis. Sic me Deus adjuvet, et haec sancta Dei evangelia ». — Apud Gonzales *l. c. n.* 2.

Extat et alia quoque (formula) in gestis Innocentii III. *pag.* 64, et 102 ubi proponitur forma Sacramenti exigendi tam a Patriarchis, et Primatibus, quam a Metropolitanis in Pallii concessione. 86

Formula vero generalis, et notissima illa est, quae continetur in *l.* 2, *ex. Tit.* 24, 4, *de Jurejur.* quam heic transcribere placet »: *Gregorius Petro Subdiacono.* 87

» Ego Episcopus N. ab hac hora in antea fidelis ero Sancto Petro, Sanctaeque Apostolicae Romanae Ecclesiae, dominoque meo Papae N. eiusque successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio, nec in facto, ut vitam perdat aut membrum, vel capiatur mala captione. Consilium, quod mihi per se, aut per litteras, aut per Nuncium manifestabit, in eius damnum nulli pandam. Papatum Romanae Ecclesiae, et Regulas Sanctorum Patrum adjutor ero ad defendendum, et retinendum, salvo meo ordine, contra omnes homines. Vocatus ad Synodum veniam, nisi praepeditus fuero canonica praepeditione. Legatum Apostolicae Sedis, quem certum Legatum esse cognovero, in eundo, et redeundo honorifice tractabo, et in suis necessitatibus adjuvabo. Apostolorum limina singulis annis, aut per me, aut per certum nuncium meum visitabo, nisi eorum absolvar licentia. Sic me adjuvet Deus, et haec Sancta Evangelia ».

Nota, quod Petrus Subdiaconus cui allata formula missa dicitur, fuit defensor Siciliae tempore Gregorii Magni: Hinc fortasse argui posset, praelaudatum summum Pontificem formulae huiusmodi esse auctorem. At licet plures Gregorii Magni Epistolae extent ad dictum Petrum subdiaconum, nulla tamen ex illius Papae epistolis ejusmodi Sacramenti formulam exhibet. Franciscus

Hallierius tribuit relatam formulam Gregorio II. Alii legunt Gregorius III. Rectius praestat cum Cujacio *in h. text.* integram formulam Gregorio VII tribuere, qui, ut supra diximus, simile fidelitatis, et obedientiae jusjurandum ab Aquileiensi Archiepiscopo exegit, uno tantum capite de invisendis Apostolorum liminibus carens.

88 Huiusmodi formula est illa eadem a Clemente VIII reformata, et estensa, ac in Pontificali Romano inserta, quam nos attulimus.

89 Nisi quod in Pontificali Romano, loco *Regulas Sanctorum Patrum*, uti in allato textu jur. Decretal. dicitur *Regalia Sancti Petri.*

90 Ita quoque (ut in Pontificali Romano) legitur in actis Concilii Romani, sub Gregorio VII, ut supra vidimus. Et sane dici posse videtur hanc esse genuinam lectionem, magisque propriam, nempe *Regalia Sancti Petri*: opinaturque non immerito Ant. Augustinus (*in cap.* 20 *de elect.* 1. *Collect.*) erratum fuisse ex litterarum compendio. Nimirum *Regalia Sancti Petri*, fortasse per notas R. S. P. scripta erant, pro quibus compilatores expresserunt *Regulas Sanctorum Patrum.* « Forsan, sic quoque Gonzalez, quia notis scriptum erat hoc juramentum ita, R. S. P. idest *Regalia Sancti Petri*, compilatores legerunt *Regulas Sanctorum Patrum*, ut crucem figerent repetentibus in praesenti in expositione horum verborum ». *ad Tit.* 24, *ex. de Jurejur. cap.* 4, *n.* 1. Verum tamen est, in eodem Pontificali Romano, in formula de qua supra, etiam *Regulas Sanctorum Patrum* paulo infra adjici.

Ex his porro omnibus, quae dicta, ac commemorata sunt, evidentissime liquet, quam falso Molineus contendat juramentum, de quo sermo est, non nisi a temporibus Gregorii IX, qui Pontificiae potestatis munia an 1227 auspicatus fuit, esse repetendum, ab eoque primam duxisse originem.

Atque haec de juramento exposuisse sufficiat.

JURISDICTIO

SUMMARIUM

1. Jurisdictio unde dicta, et quid sit, *ad n.* 2 — 3. Jurisdictionis quotuplex divisio, et quae, *ad n.* 10. — 11. Jurisdictio ordinaria quot modis acquiritur, et qui eam habeant privilegio, lege, vel consuetudine, *ad n.* 18. — 19. Jurisdictio ordinaria in quo differat a delegata, *ad n.* 21. — 22. An Episcopi Jurisdictionem immediate a Christo pariter, habeant, ac Apostoli habuerunt, *ad n.* 23. — 24. Quae sit varia Sacerdotum, sive Saecularium, sive Regularium Jurisdictio quoad Confessionem, *ad n.* 37. — 38. An Jurisdictio gravi metu, vi, sive fraude obtenta, seu extorta, ipso jure sit nulla, *ad n.* 39. — 40. Quinam actus Jurisdictionis regulariter diebus ferialibus sint invalidi, *ad n.* 41. — 42 Alia ad rem, *ad n.* 52. — 53. Subnectuntur Additiones ex aliena manu, *ad n.* 69.

1 Jurisdictio dicta est a jure dicendo secundum aequitatem, jurisque regulas, tamquam praecipuo publicae potestatis officio, ut colligitur *ex l.* 1, *ff. De jurisdiction. omn. Judicum*, *et ex l.* 1. §. *Damnamus*, *ff. De suspectis Tutoribus.*

2 Hinc jurisdictio definitur, quod sit « Facultas alicujus habentis publicam auctoritatem, et eminentiam super alios ad eorum regimen, et gubernationem; Est in re communis ».

3 Jurisdictio dividitur primo in Ecclesiasticam, et Civilem. *Jurisdictio Ecclesiastica* est illa, quae circa causas ad Dei cultum, spiritualemque animarum salutem pertinentes versatur. Et haec exercetur, nedum in Foro externo, sed etiam in Foro interno, seu conscientiae, et Sacramentali. *Jurisdictio Civilis, seu politica* est illa, quae circa causas saeculares, et profanas versatur, et temporalem Reipublicae gubernationem respicit. Et haec exercetur solummodo in Foro externo.

4 Jurisdictio dividitur secundo in voluntariam, et contentiosam. *Jurisdictio voluntaria* est illa, quae exercetur solum in volentes, et ad hanc in Civilibus spectat manumissio, et adoptio juxta *l.* 2, *ff. De Officio Proconsulis.* In Ecclesiasticis autem ad hanc spectant, Ordinatio, Consecratio, Benedictio, Absolutio, Dispensatio, Beneficiorum Collatio, et hujusmodi, ut notant Doctores *in cap. Decernimus* 2, *de judiciis*, et apud Barbos. *de Offic. et potest. Episcop part.* 3, *alleg.* 126, *n.* 4. *Jurisdictio contentiosa* est illa, quae exercetur in invitos v. gr. in jus vocando, puniendo, et alia hujusmodi exercendo, quae expediri non possunt, nisi Judice pro Tribunali sedente, seu quando inter duos, pluresque contenditur; *arg. l. Inter stipulantem* §. 2, *ff. De verb. oblig.* ibi: *Judicium autem etiam in invitum redditur*, et amplius declarat Glossa *in cit. l.* 2, *ff. De Officio Proconsulis*, *verb. Contentiosam.*

Jurisdictio voluntaria differt a contentiosa, ne- 5
dum ex dictis, qui voluntaria solum in volentes exercetur, unde etiam nomen accepit, et contentiosa etiam in invitos exerceri potest in Judicio, unde a contentione partium inibi contendentium nomen desumpsit. Sed etiam differt, quia voluntaria Jurisdictio extra proprium Territorium valide, et plerumque etiam licite exercetur, dispensando v. gr. cum subditis in eorum votis, et juramentis, absolvendo a Censuris, et peccatis, assi-

stendo eorum matrimouiis, legitimando, adopando, delegando, et hujusmodi: Cum enim ad voluntariae jurisdictionis exercitium uon requiratur strepitus, seu processus judicialis, nec opus sit Judicem pro Tribunali sedere, ideo nulla infertur injuria judici, in cujus Territorio, seu Dioecesi tales privatim actus exercentur, ut docent communiter Doctores *in cit. l.* 2, *ff. De Officio Proconsulis, et in cap. Norit* 7, *de Officio Legati*. Jurisdictio autem contentiosa, utpote quae causas, tum Civiles, tum criminales definire debet cum strepitu, seu processu Judiciali pro tribunali sedendo, exerceri *non* potest extra proprium Territorium sine expresso, vel tacito consensu Judicis illius loci, ipsarumque partium contendentium: *Cum*, ut expresse dicitur *in cap. ut animarum periculis* 2, *de Constitutionibus* in 6. *Cum extra Territorium jusdicenti non pareatur impune*, et ita *ibi* Doctores commuuiter.

6 Jurisdictio dividitur tertio in Ordinariam, et Delegatam. *Ordinaria* est illa, quae cuipiam jure proprio, seu ratione Officii, aut Dignitatis suae ex Lege, Canone, vel Consuetudine competit. *Delegata* est illa, quam quis *non* habet jure proprio, sed solum ex commissione alterius, cujus vice fungitur. Sic colligitur *ex l. More majorum, et l. Et quia, ff. de jurisdict.* omn. *Judic.* ubi is censetur habere jurisdictionem ordinariam, ac delegare posse, *qui eam suo jure, non alieno beneficio habet.*

7 Jurisdictio dividitur quarto in imperium, et simplicem jurisdictionem *Imperium* est jurisdictio, quae *nobili* Judicis officio exercetur: *Officium* autem *nobile Judicis* est illud, quod non deservit, nec alligatur alicui actioni, sed Judex motu proprio, sive ex officio ex se, et *non* adductus a partibus, procedere potest ad crimina puuienda, beneficia, privilegia confereuda, et hujusmodi, juxta *cap. Qualiter, et quando* 24, *de accusationibus. Simplex jurisdictio est*, quae exerectur Judicis Officio mercenario: *Officium* autem *mercenarium Judicis* est illud quod deservit, et alligatur actioni intentae per partem; Judex enim habens simplicem jurisdictionem non potest motu proprio, sive ex officio ex se procedere ad causas, et lites civiles, sed solum ad instantiam Actoris. Unde talis Judex, si partes instent, debet procedere, et sententiam ferre, nec potest ipsas partes ad compositionem compellere, et si partes desistant, debet et ipse a tela judicialia desistere; sic ex Bartolo *in l.* 1, *et l. Imperium* 3, *de Jur. omnium Judicum*, Abbate in *cap. Quod sedem* 10, *de Officio Judicis Ordinarii num.* 5. Durand. *in spec. tit. de jurisd. omnium jud. n.* 10. Molina *tr.* 5, *de justitia n.* 1, 2, *et seq.* Layman *Theol. Moral.* 1, *tr.* 4, *c.* 5, *n.* 7. Pirhing *lib.* 1, *decretal. tit* 31, n. 3.

8 Imperium dividitur in merum, et mixtum. *Merum imperium* est jurisdictio, quae exercetur Judicis officio nobili publicam utilitatem respiciente, cujus actus sunt leges condere, malefactores punire, et hujusmodi. *Mixtum imperium* est jurisdictio, quae nobili judicis officio privatam utilitatem respiciente, exercetur, et ejus actus sunt, Tutores dare, mittere in possessionem, restituere in integrum, et hujusmodi. Imperium merum appellatur alio nomine *Jurisdictio alta*, seu *Summa*. Imperium Mixtum alio nomine dicitur *Jurisdictio bassa*, seu *inferior*, quae competit cuilibet Magistratui, licet non semper quoad omnes actus. Sic ex *citatis Doctoribus*.

9 Imperium merum, juxta jus Civile tribus veluti gradibus distinguitur. Primum, seu supremus continet poenas mortis naturalis, ut combustionis, Rotae, decapitationis, et hujusmodi. Secundus complectitur poenam mortis civilis, ot deportationis in insulam, Relegationis, seu Banni Regii, vel Imperialis. Tertius Respicit poenas non capitales tum corporis afflictivas, tum famosas, ut amputationis manuum, fustigationis, sistentiae ad numellas, et hujusmodi. Engel *tit. de Officio Judicis num.* 1, Christophorus Chlingensperger *lib.* 1. *Collegii Instit. Justinian. tit.* 20, *q.* 6, Reiffenstuel *lib.* 1, *decret. tit.* n. 29, 22, et alii.

10 Imperium merum datur etiam de Jure Canonico. Ita Glossa magna, et Abbas *in cap, Quod sedem* 10, *de Officio Ordinarii num.* 5. Engel *eod. tit. num.* 12. Reiffenst. *loc. cit. num.* 25, *et* 26. Pirhing *loc. citat. n.* 3, et alii passim. Hinc de jure Canonico ad primum gradum imperii meri spectat *Gladius spiritualis*, scilicet potestas excommunicandi, quae poenis capitalibus comparatur, textu expresso *in cap. Per venerabilem* 14. *Qui filii sint legitimi* §. *Sunt autem.* Item potestas degradandi, et tradendi Curiae saeculari, juxta Glossam *in cap. Quod Sedem* 10, *verb. Committere ante finem de Officio Ordinarii*, quod aequiparatur ultimo supplicio, ut recte notat Innocentius in *c. Qualiter, et quando* 24, *de accusationibus*, et alii passim. Ad secundum gradum spectat potestas relegandi, subjiciendi torturae, perpetuis carceribus mancipandi, verberandi flagellis citra mortem, vel mutilationem, et hujusmodi. Ad tertium gradum spectat potestas leniter coercendi in corpore, carcerandi ad tempus, imponendi mulctam pecuniariam, et hujusmodi. Sic *ex citatis Doctoribus*.

11 Jurisdictio ordinaria tribus modis acquiri potest, scilicet; Vel ex privilegio Supremi Principis concesso Dignitati, seu Personae; Vel a Lege, seu Canone; Vel ex Consuetudine legitime praescripta; *cap. Duo simul* 9, *de Officio Ordinarii*, Imola *ibid. num.* 1. Durand. *in spec. tit. de Officio Vicarii* §. 2, *num.* 1. Pirhing *loc. cit. num.* 5, et alii passim. 12 Et quidem ex privilegio Supremi Principis Ecclesiastici, scilicet a Summo Pontifice constituuntur Judices Ordinarii, Legati, Patriarchae, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, Officiales Sedis, seu Curiae Romanae, ut Vice-Cancellarius, Camerarius, et alii hujusmodi. Et a Supremo Principe Saeculari, scilicet Imperatore, Rege, et hujusmodi constituuntur Duces, Marchiones, Comi-

tes, aliique Provinciarum, aut locorum Gubernatores, Magistratus, et hujusmodi, qui omnes gau-
13 dent jurisdictione ordinaria. *Communis.* A Lege, seu Canone constitui censentur Judices ordinarii, qui secundum praescriptum Legis, aut Canonis, vel ab homine publicam potestatem habente, vel ab Universitate, seu Collegio, vel Capitulo per electionem constituuntur. Sic quilibet ab Universitate, Collegio, Capitulo, Congregatione, et hujusmodi electus legitime, et canonice in Rectorem, et Praefectum, seu Superiorem ejusdem, ut illi per modum capitis praesit, habet jurisdictionem ordinariam erga suos subditos in caussis spectantibus ad Universitatem, Collegium, Capitulum, Congregationem, et hujusmodi. *Communis.* Et Episcopus etiam creando Vicarium Generalem, facit ipsum Judicem Ordinarium, cum Vicarius Generalis gaudeat auctoritate ordinaria, ut dicetur
14 infra *sub num.* 15. Ex Consuetudine legitime praescripta censentur constitui Judices Ordinarii, qui per tempus legitimum, scilicet 40, annorum cum propria bona fide, et etiam scientia, et patientia eorum, contra quos praescripserunt, tali jurisdictione usi sunt, quia consuetudo legitime praescripta tribuit jurisdictionem ordinariam; *cap. Simul* 9. *De Officio Ordinarii*, *et cap. Cum contingat* 13, *de foro competente*, et ibi Glossa *verb. Maxime*, et Canonistae communiter, siculi etiam tenent communiter Legistae *in l. Imperium* 3, *ff. De jurisdictione omnium Judicum.*

15 Vicarius Generalis Episcopi habet jurisdictionem Ordinariam, et non Delegatam. Ita colligitur ex *cap. Non putamus* 2, *de consuetudine in* 6, *ex cap. Romana* 3, §. 1, *de appellat. in* 6, ac tenet expresse Glossa *in cit. cap. Romana*, *verb. Generaliter*, et alia Glossa *in cit. c. Licet* 2, *verb. Officialem*, *de Officio Vicarii in* 6 Abbas *in c. Quoniam* 14, *num.* 11, *de Officio Delegati*, *et cap. Decernimus num.* 12, *de Judiciis*, Felinus *in Rubric. de Officio Delegati num.* 4. Sperellus *decis.* 97, *Fori Ecclesiastici num.* 3. Maranta *in Speculo aureo part.* 4, *dist.* 5, *num.* 12, *et* 13, Covarruvias *lib.* 3, *Variar. resolut. cap.* 20, *num.* 4, *et Pract. Quaest. cap.* 4, n. 8. Mascardus *de probationibus conclus.* 1413, *n.* 9, *et* 32. Nicolaus Garcias *de Beneficiis*, *part.* 5, *cap.* 8, *n.* 21. Sbrozius *de Officio Vicarii lib.* 2, *quaest.* 55. Bernardus Sannig *de Officio Vicarii*, *cap.* 4, *num.* 5. Pirhing *eod. tit. num.* 35. Reiffenst. *ib. a n.* 91, *ad* 101, ubi late id probat, et solvit, argumenta contraria, Sanchez *lib.* 3 *de Matrimonio disp.* 29, *num.* 2, 3, *et sequent.* Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. par.* 3, *allegat.* 54, *num.* 26, ubi innumeros alios citat pro hac sententia, et *a num.* 37, *ad* 46, ubi solvit omnia argumenta contrariae sententiae, cujus patronos varios cum suis argumentis citat, et adducit *a num.* 30, *ad* 37, et sic tenet etiam Sacra Rota recentior *part*, 4, *tom.* 1, *decis.* 614, *n.* 2, *et ead. part.* 4, *tom.* 2, *decis.* 48, *n.* 10. Vide verb. *Vicarius Generalis art.* 1, *n.* 41.

Et ratio nostra est, quia Jurisdictio, quae a Lege, seu Canone ratione Officii, seu Dignitatis alicui conceditur, est ordinaria, *l. More Majorum*; *et l. et Quia*, *ff. de Jurisdiction. omn. Judic.* Vicarius autem Generalis Episcopi habet Jurisdictionem a Canone, et ratione sui Officii sibi concessam; *cap. Licet* 2, *de Officio Vicarii in* 6, cum similibus, et notat Glossa *in d. cap. Licet*, *verb. Officialem*, plura Jura adducens, adeoque etc. Tum quia idem est Tribunal, seu Auditorium, eademque Jurisdictio Episcopi, et Vicarii sui Generalis, textu expresso *cap. Non putamus* 2, *de consuetud. in* 6, ibi: *Cum sit idem Auditorium utriusque*; *et in cap. Romana* 3, *de appellationibus eod. in* 6, ibi: *Cum unum, et idem Consistorium, sive Auditorium sit censendum.* Jurisdictio autem Episcopi est ordinaria, *cap. Cum Episcopus* 7, *de Officio Ordinarii in* 6, adeoque etiam ordinaria erit illa sui Vicarii Generalis; tum etiam quia si jurisdictio Vicarii Generalis non esset ordinaria, sed delegata, daretur appellatio ab ipso ad Episcopum, cum a delegato detur appellatio ad Delegantem, textu expresso *in cap. Super quaestionum articulis* §. *Porro* 27. *de officio Delegati* cum similibus; Atqui a Vicario Generali non datur appellatio ad Episcopum, textu clarissimo *in cit. cap. Non putamus* 2, *de consuetud. in* 6, addita ratione: « Ne ab eodem ad se ipsum (cum sit idem Auditorium utriusque) appellatio interposita videatur »; *et in cit. cap. Romana* 3, §. 1, *de appellat. eod. in* 6, ibi: *Nec ab eisdem ad se ipsos interponi videatur*, adeoque etc. 16

Nec valet objicere, quod Episcopus instituat, seu constituat sibi Vicarium Generalem, et possit ipsum quoties voluerit amovere; adeoque ejus Jurisdictionem non esse ordinariam, cum jurisdictio ordinaria sit perpetua, et neque mortuo concedente expiret, ut patet *ex c. Legato* 2, *de Officio Legati in* 6. Non valet, inquam, quia eo ipso, quod quis instituitur Vicarius Generalis ab Episcopo, Jus tribuit ipsi jurisdictionem, et quidem immediate, *arg. cap. Licet* 2, *de Officio Vicarii in* 6, et notat Barbosa *cit. allegat.* 54, *num.* 44. Sanchez *lib.* 3, *de Matrim. disp.* 29, *n.* 13. Fagnan. *in cap. Quod nobis* 2, *de Clandestina desponsat. num.* 45, et alii. Quamvis enim Episcopus mediet quasi nominans, et instituens, non tamen mediat quasi dans jurisdictionem. Nec obstat, quod Jurisdictio Vicarii Generalis ad nutum Episcopi sit revocabilis, quia id non fit ex eo, quod Jurisdictio illa non sit ordinaria, sed quia Vicarius consequitur eam a Lege mediante nominatione Episcopi: Cum igitur hanc nominationem possit Episcopus revocare, sublato antecedente, necessario tollitur, et consequens. Simile enim quid contigit in Judicibus, qui ordinariam habent jurisdictionem, non obstante, quod eorum Jurisdictio cesset statim ac per Superiorem a suis officiis amoveantur, et ad ipsa officia a tali Superiore, seu Principe fuerint nominati, et deputati. Et quam- 17

vis jurisdictio ordinaria sit perpetua, quando inest primario, et per se in Judicente, non tamen perpetua est ea Jurisdictio ordinaria, quae in ipso inest solum secundario, et accessorie ad aliam ordinariam, cui cohaeret, uti est Jurisdictio ordinaria Vicarii Generalis cohaerens jurisdictioni ordinariae Episcopi: et hoc patet exemplo Legati Proconsulis, qui, moriente Proconsule, cessat, et amittit non solum jurisdictionem, quae a Proconsule mandatur, de qua *in leg. Legati* 13, *de Officio Proconsulis*, sed et dationem Tutoris, quae tamen non ex mandato Proconsulis, sed proprio Jure ex Legislatione eidem competit, juxta *leg.* 1, *vers. Legatus quoque, ff. de Tutoribus, et Curatoribus*, *l. Et Legati* 15, *juncta Glossa de Officio Proconsul.* Sic Barbosa *cit. allegat.* 54, *num.* 44. Sanchez *cit. l.* 3, *de Matrimon. disp.* 29, *num.* 13. Reiffenst. *lib.* 1, *decret. tit.* 18, *n.* 100. Quintanadv. *lib.* 2, *de jurisd.* n. 14, et alii.

18 Jurisdictio quoque Vicarii Capitularis, sede vacante, est ordinaria, statim enim ac ipse eligitur, a Jure transit in eum tota jurisdictio ipsimet Capitulo competens, adeo ut non sit necessaria specialis commissio, cum Conc. Trident. *sess.* 24, *cap.* 16, *de Reform.* arctaverit Capitulum ad constituendum Vicarium, qui jurisdictionem suam administret. Martha *de jurisdict. par.* 2, *cap.* 30. Marchetus *in praxi Vicarii Capitularis part.* 2, *tit.* 12, *num.* 35. Aloysius Riccius *in Praxi aurea par.* 2, *resolut.* 99, *num.* 1. Sanch. *lib.* 3, *de Matrimonio disp.* 29, *num.* 4. Reiffenst. *loc. cit. num.* 97. Guttier. *de Matrimonionio cap.* 66, *n.* 13. Rota recentior *par.* 4, *to.* 2, *dec.* 48, *num.* 10. Addendum hic aliquid de Parochi jurisdictione. Habent et hi jurisdictionem ordinariam in foro *interno*, quam suis Cappellanis delegant. Dixi in foro *interno*. Nam licet Petrus Mengonius an. 1732, disceptationem *de eminentiori Parochorum dignitate supra Canonicos*, Florentiae ediderit, in eaque conatus sit Parochis jurisdictionem ordinariam etiam *in foro externo* asserere conatus sit, ductus decretali Alexandri III, *cap. Cum ab Ecclesiarum, de Offic. Judic.*, anno tamen sequenti Joannes Dominicus Larius eum strenue confutavit in alia dissertatione Pisis evulgata. Vide Benedict. XIV, *de Synodo Dioeces, lib.* 5, *cap.* 5, *n.* 2.

19 Jurisdictio ordinaria primario, et per se inexistens in Judicente non extinguitur morte concedentis, v. g. Papae; *cap. Legatus* 2, *de Officio Le-*
20 *gati in* 6, cum similibus. Jurisdictio autem delegata expirat, si delegans, re integra, moriatur, *cap. Relatum* 19, *cap. Gratum* 20, *cap. Licet undique* 30, *de Officio Judicis Delegati*, *l. Et quia*,
21 *ff. de jurisdict. omn. Judic.* Et ratio disparitatis est, quia concessio jurisdictionis ordinariae est gratia facta ipsi, cui conceditur, cum talis in Dignitate constituatur, gratia autem facta non expirat morte concedentis, etiam re integra, textu expresso *in cap. Si cui* 36, *de praebend. in* 6, ibi: « Hujusmodi concessio (quam, cum specialem gratiam contineat, decet esse mansuram) non expirat etiam re integra per obitum concedentis ». E contra vero Jurisdictio delegata non est gratia facta ipsi Delegato, sed quoddam mandatum de facienda justitia alteri; mandatum autem expirat morte mandantis, re adhuc integra; *l. Mandatum, Cod. Mandati et cap. Licet undique* 30, *de offic. Judicis delegati*, ibi: *Mandatum hujusmodi re integra morte mandatoris expiravit*; Reiffenst. *loc. cit. tit.* 29, *num.* 51. Sanchez *lib.* 3, *de Matrimon. disp.* 22, *n.* 55, *et* 57, cum aliis.

Apostoli omnes immediate a Christo, et non mediante Petro, acceperunt suam Jurisdictionem; vide *Apostolus a num.* 6, *ad* 11, ubi late de hoc. 22
Episcopi jurisdictionem habent mediante Papa, 23
Jurisdictio enim habita ab Apostolis immediate a Christo fuit solummodo personalis, et extraordinaria propter necessitatem illius temporis, et primae fundationis Ecclesiae, adeoque in se ipsis terminatura, nec transitura ad suos successores, quales sunt Episcopi Papa inferiores. Melchiades Papa *in Epistola decretali*, Anacletus Papa *cap. In novo* 2, *dist.* 21, *et cap. Sacrosancta* 2, *dist.* 22, Bellarmin. *de Pontifice lib.* 4, *cap.* 2, Barbosa *de offic. et potest. Episcop. par.* 1, *tit* 1, *c.* 1, *a n.* 18, et alii passim. Cave, credas, sententiam de Episcoporum jurisdictione a Summo Pontifice derivatam nonnisi Isidorianis hisce, quas Auctor laudat, Melchiadis, et Anacleti decretalibus niti. Multo gravioribus illa argumentis probatur, quae adversus Febronium proposita invenies, atque expensa a Franc. Antonio Zaccaria in utroque *Antifebronio* italico, et Latino. Id tamen omnino prae oculis habendum, Episcoporum jurisdictionem, sive sit immediate a Christo Domino, sive a Summo Pontifice, ita semper huic subesse, *ut consentientibus omnibus Catholicis* (quod ajebat idem Benedict. XIV, *lib.* 7, *cap.* 8, *num.* 7) *ejusdem auctoritate, et imperio limitari, atque ex legitima causa, omnino auferri possit.*

Confessarii Regulares Ordinum Mendicantium, 24
et aliorum exemptorum communicantium cum ipsis privilegiis habent immediate a Papa jurisdictionem in quosvis Christifideles, supposita tamen approbatione Episcoporum. *Clementina Dudum; de sepulturis*, et sic declarasse etiam Sacr. Congreg. Concilii testatur Fagnan. in *cap. Omnis*, *de poenitentiis*, *et remissionibus num.* 79. Vide verb. *Approbatio art.* 1, *num.* 42.

Jurisdictio, seu potestas jurisdictionis necessa- 25
rio requiritur in Confessario, et absolutio data a Sacerdote sine jurisdictione est nulla; vide verb. *Confessarius art.* 1, *a num.* 6, *ad* 10. Defectu 26
jurisdictionis simplex Sacerdos non approbatus, neque valide potest absolvere a peccatis venialibus, aut mortalibus alias confessis; Vide *d. verb. Confessarius a num.* 11, *ad* 12. Possunt tamen simplices 27
Sacerdotes in articulo mortis absolvere nedum a venialibus, et mortalibus alias confessis, sed insuper a quibusvis casibus, et censuris etiam reser-

vatis; pro tali enim casu Ecclesia dat jurisdictionem omnibus Sacerdotibus etiam degradatis, excommunicatis vitandis, irregularibus, apostatis, et haereticis, ac talis potestas extenditur etiam ad probabile periculum mortis. Vide *ibid. a n.* 13, *ad* 15, ubi, ut etiam in verb. *Absolutio art.* 1, *num.* 50, patet, in Jure ad propositum pro eodem usurpari articulum, et periculum mortis; physice tamen differunt: unde ne forte tironibus deesse videamur, dum dicimus, Sacerdotes quoscumque posse in articulo, et in periculo mortis ut supra absolvere (dummodo non adsit Sacerdos approbatus, ut mox n. sequenti) hic subnectimus, quod articulum mortis est tempus illud, quo mors certo instat de proximo, estque inevitabilis; periculum autem probabile mortis est tempus illud, quo mors non certo instat, sed ex saepe contingentibus probabiliter timetur: sic est in proxime praelium aggressuris, aut periculosam, aut longam navigationem suscepturis; item in Foemina primo paritura, vel ad partum difficili, in Bannitis impune occidibilibus, in proxime rationis, aut loquelae usum amissuris, in inservientibus peste infectis, vel laborantibus morbo ut plurimum solito mortem afferre. In his igitur casibus simplex Sacerdos non approbatus potest absolvere etc. dummodo non adsit etc. cum onere tamen poenitenti imponendo, si convalescat, vel periculum mortis evanescat, de comparendo coram Superiore pro censuris reservatis, et de satisfacienda parte, quoties adsit pars laesa; unde quantum ad censuras reservatas tota auctoritas pro foro interno est. Vide etiam verb.

28 *Absolvere*, *Absolutio art.* 1, *a n.* 48, *ad* 57. Simplex Sacerdos non habet in praefatis casibus absolvendi jurisdictionem praesente Sacerdote approbato. Vide *ibid. a num.* 16, *ad* 17. Excipe vero casum, difficulter tamen contingentem, videlicet si praesens Sacerdos approbatus malitiose absolutionem impertiri nollet; tunc enim ipse habendus esset tamquam absens, ac proinde simplex Sacerdos absolvere deberet.

29 Nullus Sacerdos sive Saecularis, sive Regularis potest Confessiones excipere sine potestate jurisdictionis, aliter absolutio esset nulla, gravissime peccaret, et rigide posset, et deberet puniri; vide *ib. a num.* 25, *ad* 27. Error communis potest dare jurisdictionem si in vero sensu capiatur: vide *ibid. a. n.* 33, *ad* 37 (*). Error communis cum titulo colorato, et putativo dat jurisdictionem ad valide absolvendum, licet occultum subsit impedimentum ex jure positivo proveniens: vide *ibid. num.* 36. Secus autem si defectus, seu impedimentum esset ex jure naturali, vel divino proveniens: vide *ib. n.* 37. An autem etiam error communis sine titulo colorato, seu putativo det jurisdictionem ad valide absolvendum? vide *ibidem a num.* 38, *ad* 42, ibique supponitur implicite tamquam certissimum, errorem particularem non dare jurisdictionem, et ratio est, eo quia error particularis facile detegi potest ex communi notitia, nec incommoda ex illo sequuntur, quae ex errore communi; ac Ecclesia, sicut leges, primo, et principaliter bono communi prospicere, communitatisque incommodis occurrere assolet: unde licet error communis inferat jurisdictionem, non tamen error particularis; Quoties autem stante errore communi aliqua oriretur suspicio de Sacerdotis Jurisdictione, exploranda foret sedulo veritas, qua non obstante, si dubium adhuc superstes maneret, perseveraret jurisdictio, quia praevalet possessio jam a Populo acquisita. 30 31 32

Quamvis jurisdictio, et approbatio Confessarii confundi soleant, eo quod regulariter data approbatione conceditur jurisdictio, in re tamen differunt; nam Confessarii jurisdictio est potestas, sive jus in subditos ad absolvendi potestatem exercendam, quam ex vi Ordinis habet Sacerdos; approbatio autem est authenticum judicium de idoneitate Sacerdotis ad confessiones excipiendas, seu cui possit ad id conferri jurisdictio, quod utique judicium stare potest absque jurisdictionis collatione, ut si Episcopus Sacerdotem jam judicatum idoneum non deputaret ad audiendas confessiones. Vide etiam verb. *Approbatio n.* 1, *et* 3. 33

Jurisdictio Sacerdotis est quidem juris Ecclesiastici quantum ad collationem, ampliationem, et 34

Nota Romani Theologi.

(*) Etsi actum est Romanis Censoribus, Patrem Dominicum Viva, annaliasque alios Probabilistas cum nostro Ferraris opinari, solum errorem communem sine titulo colorato sufficere ad jurisdictionem, qua valide poenitentes absolvantur; tamen hanc assertionem sine adnotatione vulgandam Romae non esse censuerunt; nam doctis quamplurimis viris laxa, atque falsa omnibus visa est haec opinio, cum praesumi Ecclesiae consensus rationabiliter non possit titulo colorato deficiente. Quando adest titulus coloratus, nempe quando Sacerdos subit examen coram Episcopo, quando obtinet in conspectu hominum beneficium, et ut Parochus ab omnibus tam solidis fundamentis habetur, sapienter, et provida S. Mater Ecclesia ei confert jurisdictionem. At, si Sacerdotes iniqui exponunt se in tribunali fide mala ad confessiones excipiendas: et istis Ecclesia jurisdictionem confert ob utilitatem fidelium? Ita ne vero? An non vides hinc majora, et horrendiora consequi absurda, quam sit utilitas poenitentium? Nam admissa hac doctrina, et persuasione in populo Christiano, quod validae sint Confessiones, et absolutiones talium fictorum Confessariorum, jam aperitur janua omnibus iniquis, et sceleratis Sacerdotibus fingendi se Confessarios, disseminandi errores, haereses, et seducendi populum Christianum. Siquidem, ut credantur Confessarii, sat est, inquit P. Viva, ut error non sit *supinus*, *aut crassus*, sed probabilis. Quid autem facilius hoc errore probabili contrario errori supino, et crasso? Nam nemo praesumitur malus, nisi probetur. Ergo quoties fideles vident Sacerdotem sedentem in tribunali, praesumere debent esse Confessarium, licet non sit; et error communis semper probabilis erit, et non supinus. Utilitas ergo poenitentium, quae obtruditur pro fundamento jurisdictionis ab Ecclesia collatae, inepta res est, si conferatur cum universali damno, et perturbatione ministerii, et scandalis, atque absurdis, quae sequerentur, si consisteret praefata opinio P. Vivae, et aliorum: Titulus coloratus perquam rarus est. Errores isti communes, non supini, sed probabiles frequentissimi forent, semel admissa doctrina, quod ejusmodi confessiones, et absolutiones validae essent.

restrictionem; Ecclesia enim est, quae illam confert, et eo modo quo judicat in Domino expedire: at de jure divino est, quod Sacerdos valide absolvere haudquaquam possit absque jurisdictione, quemadmodum sequitur ex verbis Trid. *sess.* 14, *c.* 7, adductis in verb. *Confessarius art.* 1, *n.* 8, unde circa jurisdictionem Ministri secundum quod est juris divini in Sacramentis tam administrandis, quam recipiendis tenendum est idem, ac circa materiam eorumdem, et formam, nempe quod minime liceat sequi opinionem probabilem, relicta tutiori propter easdem rationes; quia scilicet exponeretur periculo frustrationis Sacramentum cum damno recipientis, et irreverentia Sacramenti. Ceterum quantum ad jurisdictionem secundum quod est juris Ecclesiastici, ad haec usque tempora adhuc viget quam plurimorum Doctorum sententia, videlicet quod Ecclesia suppleat, seu det jurisdictionem Confessario absolventi ex opinione vere et graviter probabili circa jurisdictionem, ut est juris Ecclesiastici, quemadmodum affati sumus de errore communi, cujus non minus potens sapientium opinio ad dandam jurisdictionem in poenitentium bonum apparet, praesertim dum supponitur ei accedere circumstantia, quae jurisdictionem moraliter certam reddat; ut esset Ecclesiae determinatio, Sac. Canonum decisio, communis Theologorum, et consuetudo (quam in proposito certam, et indubitabilem testantur Cardenas, Suarez, Lugo Card. et alii) Patrum sensus, aut si opinio tutior sit improbabilis, vel tenuiter et non vere probabilis, aut scrupulosa: perenniter tamen gravi et summa cautela in cunctis procedendum.

35 Jurisdictio Confessarii distingui potest in directam, et in indirectam. Prima est, quam exercet Confessarius in peccata sibi tamen subjecta confessa, et alteri non reservata; vel si alteri reservata, sibi tamen subjecta ratione Jubilaei, privilegii, vel specialis concessionis. Secunda est, quam in reservata, et sibi non subjecta exercet Confessarius ratione concomitantiae cum sibi subjectis. Exemplum pro jurisdictione directa non est necessarium siquidem per se patet ex terminis; Exemplum pro Jurisdictione indirecta est primo, dum quis legittimo Confessario aperit peccata cum inculpabili oblivione aliquorum; peccata namque explicite manifesta directe absolvuntur a Confessario, quatenus in ea plenam habet potestatem si non sint reservata, peccata vero inculpabiliter oblita indirecte absolvuntur, ratione scilicet absolutionis datae super peccata confessa, quatenus remitti non potest unum peccatum sine alio, sed gratia expellit omnia, cum nequeat quis insimul Dei amicus et inimicus esse. Secundo si quis bona fide propria peccata confessus esset Sacerdoti non habenti jurisdictionem, vel ob aliquem Poenitentis occultum defectum sine culpa contingat invalidam esse confessionem, sequenti confessione facta legitimo Confessario, peccata illa indirecte manent absoluta, ratione scilicet absolutionis datae super peccata confessa, ut nuper dicebamus; id enim aequivalet inculpabili oblivioni; verum quoties poenitens, in cognitionem ferretur confessionis invalidae, eam legitimo Sacerdoti repetere deberet, ut directe subjiciantur, et absolvantur peccata, nec non defectus inculpabilis corrigatur; quod si poenitens, stante invalida confessione supradicta, Communionem sumpsisset, bona fides ipsum a Sacrilegio excusasset: et dicta advertere, ad coercendos scrupulos, ac conscientiae quietem inserendam Fidelibus multis juvabit plurimum. Tertio, cum quis urgente necessitate celebrandi, aut communicandi confitetur Confessario inferiori plura peccata, quorum aliqua sint reservata, tunc enim a reservatis absolvitur non directe, quia ea non cadunt sub potestate Confessarii, sed indirecte, ex vi absolutionis directe datae supra non reservata; cum onere tamen postea confitendi reservata habenti in ea auctoritatem pro directa absolutione: quod si poenitens in praefata urgenti necessitate non haberet nisi reservatum, confiteri deberet aliquod ex jam confessis peccatis, in quae Confessarius directam habet auctoritatem, ut vi illius indirecte, et per concomitantiam absolvere possit a reservato, alias nec indirecte poenitens absolvi posset a reservato, sicut clare sequitur ex hucusque dictis; unde tunc poenitens sibi consulere deberet per contritionem.

Quid autem sentiendum in urgentiis praefatis, si casui reservato etiam foret annexa reservata censura, patefiet, Deo dante, in verb. *Reservatio casuum.*

Jurisdictio in poenitentes nequit acquiri sola consuetudine, uti expresse declaratum habetur *in c. Si Episcopus* 2, *de poenitentiis*, *et remissionibus*, ibi: « Nulla quoque potest consuetudine introduci, quod aliquis praeter sui Superioris licentiam Confessarium sibi eligere valeat, qui eum possit solvere, vel ligare ». 36

Alia de jurisdictione, et facultate Confessarii quoad absolutionem, vide verb. *Absolutio per tot.* 37

Jurisdictio gravi metu, vi, seu fraude obtenta seu extorta est ipso Jure nulla, *arg. l.* 2, §. 1, *ff. de Judiciis;* et Glossa *ibid.* quae explicans textum de Jurisdictione per vim compulsivam prorogata loquentem: « Nulla jurisdictio est, *addit*, scilicet ipso jure, sicut nec dos per vim promissa »; Concordat Bartolus *ibid.* §. *Non cautum*, et Abbas *in c.* 2, *n.* 12, *de his, quae vi, metusve causa fiunt.* Et facit *c. Unicum*, *de his*, *quae vi*, *metusve causa fiunt in* 6. ubi similis absolutio a Censuris per metum extorta declaratur omnino nulla, et sic tenet etiam Reiffenstuel *lib.* 1, *decretal. tit.* 40, *n.* 63, *et seq. et lib.* 2, *tit.* 2, *num.* 137, et aliis cum Glossa Marginal. *in cit. l.* 2, *de judiciis*, et alia Glossa *in cit. cap.* 4, *verb. Coactus*, *de his*, *quae vi*, *metusve causa fiunt*, Dicastill. *d.* 10, *n.* 181, Contraria tamen opinio est valde probabilis, et ipsam tenent Sanchez *lib.* 3, *de Matrimon. disp.* 39, *num.* 13. Lessius *lib.* 1, *de justit.* 38

39

et Jure c. 17, *num.* 37. Pirhing *lib.* 1, *decretal.*
tit. 40, *n.* 33, ubi defendit tamquam probabilio-
rem, et La Croix *lib.* 6, *part.* 2, *n.* 1554, ubi
dicit, quod probabilius est jurisdictionem vi, me-
tu, vel fraude extortam sufficere ad valide absol-
vendum, quia confessio manet voluntaria simpli-
citer.
41 Jurisdictionis contentiosae actus regulariter sunt
invalidi diebus Feriatis; *l.* 1, *ff. de Feriis*, *l. Si*
Feriatis, ff. eod. cap. Omnes dies 1, *et c. Conque-*
stus 5, *de Feriis.* Ita Abbas *in cit. c. Conquestus*
n. 1, Fagnan. *ibid. n.* 1, *et seq. et Communis a-*
liorum. Secus autem est dicendum de actibus Ju-
risdictionis voluntariae, qui nimirum absque stre-
pitu judiciali tantum in volentes exercentur, die-
bus etiam Feriatis recte expediuntur, *l. Solet, ff,*
de Feriis, l Actus omnes; Cod. eod. ubi licentia
diebus Feriatis emancipandi, et manumittendi cun-
ctis conceditur; et Baldus in summario generali-
ter inquit: *Actus voluntariae Jurisdictionis possunt*
explicari quolibet tempore, etiam feriato; vide quoad
haec verb. *Judicium a num.* 24, *usque ad finem.*
42 Jurisdictio Ordinaria activa non recte infertur
ex privilegio exemptionis passivae. Benedict. XIV,
tom. 1, Constit. 76, incip. *Apostolicae servitutis*
43 §. 9, *et* 10. Jurisdictio Ordinaria Praelato inferio-
ri concessa dici nequit per verba generalia expres-
sam illius mentionem non facientia. Idem *ibid.* §.
44 7. Nec per cessionem juris Episcopalis in genere,
utpote quod intelligi potest consentanea ad exem-
45 ptionem passivam. Idem *ibid.* §. 12. Jurisdictio in
Clerum, et Populum Monachis raro tributa; num-
quam vero aetate Alexandri III. Idem *ibid.* §. 11.
46 Jurisdictio Episcoporum in Ecclesiis Parochiali-
bus Regularium in Indiis Occidentalibus, et Orien-
47 talibus asseritur. Idem tom. 2, Constit. 1, incip.
Quamvis ad confirmandum. Jurisdictio Episcopi
in omnes Ecclesias intra Dioecesis suae fines con-
48 stitutas, in jure fundata est. Idem Constit. 33,
incip. *Inter multa*, et Constit. 40, incip. *Causa-*
rum Palatii, Jurisdictio activa in Clerum, et Po-
49 pulum valde differt ab exemptione passiva. Idem
Const. 33, incip. *Inter multa.* Jurisdictio Graecis
Praelatis in Populum Latini ritus nunquam in Ita-
lia attributa dignoscitur. Idem *ibid.*
50 * Inferior Praelatus, ad hoc ut Territorium se-
paratum, et jurisdictionem ordinariam, et quasi
Episcopalem in Clerum, et populum obtineat cum
ipsius Episcopi exclusione, non juvatur per Qua-
dragenariam praescriptionem cum titulo colorato,
sed requiritur clarum, et subsistens Apostolicum
privilegium, aut consuetudo immemorabilis rite
probata, per quam privilegium illud de jure valeat
praesumi, quae fuit olim decisio S. Congregatio-
nis Concilii die 7 Januarii 1721, dein approbata
a Clemente XI, die 14 ejusdem mensis, et confir-
mata a Bened. XIV, in suo Bullario *tom.* 2, *Con-*
stit. 33. Tunc autem dicetur consuetudo rite indu-
cta, dum in aliquo loco ab immemorabili tempore
inferior Praelatus omnem omnino jurisdictiona-
lium actuum speciem ita solus exhibuerit, ut Epi-
scopus in cujus Dioecesi locus situs est, toto eo
tempore nullam in his partem habuerit, neque in
iis se umquam miscuerit. *De Synod. Dioeces. lib.*
13, *c.* 8. §. 18, *et* 21, *nov. edit.*
Episcopi licet habeant Capitula quantumcumque 51
exempta, possunt per se ipsos sine adjunctis de
Capitulo visitare Ecclesiam, Canonicos, et Bene-
ficiatos, ut decisum a S. Congreg. Concilii in qua-
dam causa Zamorensi, quamvis non potest com-
mittere hoc munus alteri. *Ibid. c.* 9, §. 6, *nov.*
edit.
Si tamen extra visitationem velit contra Cano- 52
nicum procedere, tenetur duos ex Capitulo Cano-
nicos adjunctos habere, a Capitulo anno quolibet
ineunte designandos, qui tamen duo Canonici con-
stituunt unum tantummodo suffragium, et si am-
bo conveniant in sententiam Episcopo contrariam,
tunc ad tertii electionem procedendum est, juxta
formulam a Tridentino *sess.* 25, *cap.* 6, *de refor.*
praescriptam. Ita ex pluribus Decretis S. Congre-
gationis Concilii, et ex collatione duorum locorum
Tridentini, altero in *sess.* 6, *c.* 4, altero *in sess.*
25, *cap.* 4, de Synodo Dioeces. *lib.* 13, *cap.* 9,
nov. edit. *

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Amplissima est haec materia. At angusti limi-
tes additionum vix patiuntur, ut aliqua habeamus
de jurisdictione ordinaria, et delegata, tum de ju-
risdictione contentiosa, et voluntaria.
Duobus modis Jurisdictio dici potest ordinaria. 53
Primo, quae jure perpetuo, et stabili, vel lege, vel
Principum constitutione ad instar regulae consti-
tuta est, et efformata. Opponitur delegatae, quae 54
extra ordinem committitur alicui, qui alias Judi-
cis munus non habet, in certo casu, et sic se ha-
bet per modum exceptionis. Hoc sensu omnia Prin- 55
cipum, et Praelatorum judicia jurisdictionem ha-
bent ordinariam, quippe quia hunc in finem sunt
constituta, ut ordinarie, et regulariter in causis
controversis pateat ad ea aditus, et Judices iis pro-
positi nomine Principum, et Praelatorum jus di-
cant. Commissarii vero, qui pro re nata ad cer- 56
tam causam deputantur, extraordinariam jurisdi-
ctionem habent, cum perpetuum judicium non
exerceant, sed unam, alteramque causam ob sin-
gulares circumstantias expediant, pateatque adhuc
ad Delegantem recursus.
Secundo dicitur ordinaria jurisdictio, quam quis 57
jure proprio, et non ex alterius commissione, et
beneficio tenet, et exercet, nec ita a Superioris
arbitrio dependet, ut pro ejus arbitrio revocari
possit. Opponitur huic vicaria, seu delegata juris- 58
dictio, quam quis nomine, et vice ejus, qui juris-
dictionem ordinariam habet, gerit. Hoc sensu soli 59
Principes, et Episcopi habent jurisdictionem or-
dinariam: Officiales vero Episcoporum vicariam ge- 60
runt operam, qui eam ob causam dicuntur ipso-

rum Vicarii, reddendis rationibus iisdem obnoxii sunt, et ab eis in exercitio jurisdictionis sunt dependentes.

61 Dici solet habere officialem eamdem jurisdictionem, quae competit Episcopo. At eam haud habet eodem modo. Ille enim eam habet jure proprio: Hic vero potestate vicaria, licetque idem exerceat Tribunal, quod Episcopus habet, est adhuc ejus administer, ab eoque constituitur; Vide de his omnibus Bohemer, *in Decretal. lib.* 1. *Tit.* 28, §. 7.

62 De contentiosa jurisdictione non est quod multa habeamus. De ejus divisione in *libellarem et decretoriam* traditam ab Obrecto *de jurisdict. lib.* 1, *cap.* 9, *n.* 19, vide omnino Schimier. *jurisprud. canon. lib.* 1, *tract.* 5, *cap.* 8, *in supplement. quaest.* 2, *per tot.*

63 Voluntaria jurisdictio neque a voluntate Magistratus dicitur, quasi eam pro arbitrio accommodet, neque a voluntate partium quasi eam pro suo libitu petant, sed potius ab actibus, qui non imperantur, sed a volentibus solum, et consentientibus peraguntur, Lauterbac *in disput. de jurisdict. Volunt. Thes.* 2.

64 Dividitur jurisdictio voluntaria in simplicem, et mixtam. Simplex exercetur a Magistratu sine speciali causae cognitione, sola interpositione publicae auctoritatis circa actum, qui coram se geritur. Mixta exercetur cum speciali et solemni causae cognitione; Braun *de Jurisdict. c.* 4, §. 3, *n.* 4.

65 Pertinent ad jurisdictionem voluntariam simplicem ex juris dispositione adoptio, emancipatio, et manumissio, et, ex interpretatione prudentium, confirmatio Testamenti judicialis, insinuatio donationis ultra 500 solidos, insinuatio judicialis hypothecae bonorum immobilium, edictalis bonorum possessio, apertura, et publicatio Testamentorum; Lauterbac *dict. Disput. Thes.* 33, *et sequitur* Vinn. *de Jurisdict. cap.* 6, *n.* 6.

Ad jurisdictionem voluntariam mixtam pertinent arrogatio, emancipatio Impuberis, manumissio servi, si fiat a minori 25 annis, transactio de alimentis testamento relictis, alienatio rerum immobilium vel mobilium pretiosarum ad Pupillos, vel Minores spectantium, et bonorum possessio decretalis; consule Schimier *Jurisprud. Canon. Civil. lib.* 1. *Tract.* 5, *cap.* 8. *Section.* 2, §. 4, *num.* 38, *et plur. sequent.* 66

Quaeritur, An dispensatio super votis, et juramentis, absolutio a censuris, collatio Beneficiorum, aut privilegiorum, et alia id genus jure Canonico inducta spectent ad jurisdictionem voluntariam, et utrum ad simplicem, an ad mixtam? At confer Schimier *Jurisprud. Canon. Civil. l.* 1. *Tract.* 5, *cap.* 8, *sect.* 2, §. 3, *n.* 43, *et sequent.* 67

Conveniunt in hoc Jurisdictio simplex, et mixta, quod utraque personalem requirit praesentiam eorum quibus administratur, nec ministerium Procuratoris admittit; Braun *de Jurisdict. c.* 4, §. 3, *num.* 21. Differunt vero quia simplex potest administrari in causa propria, propriae, et conjunctis personis, a Judice competente, et incompetente, intra, et extra Territorium jus dicentis, die feriato, et non feriato. Mixta vero redditur causis, et Personis alienis a Judice competenti, ac pro Tribunali sedente intra Territorium proprium, diebusque juridicis. Nec mirum. Simplex enim cum non requirat Causae cognitionem, nec judicio, nec Judici, nec loco adstricta solam praesentiam Magistratus, et inscriptionem negotii ad acta desiderat. Mixta vero, utpote desiderans judicialem causae cognitionem, certo loco, Judici, et judicio alligata est; Vinnius *de Jurisd. cap.* 6, *num.* 7. Braun *eod. tract.* c. 4, §. 3, *num.* 38, *et seq.* 68 69

JURISPRUDENTIA

NOVISS. ADJECT.

SUMMARIUM

1. Jurisprudentia quae jura consideret. — 2. — 3. Jurisprudentia antediluviana. — 4. Hebraeorum Jurisprudentia. — 5. *Ægyptiorum, aliorumque gentium, praesertim Graecorum legumlatores.* — 6. Romanorum Jurisprudentia profana a Numa Pompilio ad Justinianum. — 7. Juris Justinianei fata in oriente. — 8. Et in occidente. — 9. Jurisprudentia sacra, seu Ecclesiastica.

1 Jus, ut mox videbimus, multiplex est, naturale, positivum, hocque aliud divinum, aliud humanum, humanum vero aliud item est, gentium, civile, et Ecclesiasticum. Itaque jurisprudentia quae omnia haec jura considerat, latissime patet.

2 Primum omnium jurium fundamentum est jus naturae. Hujus vero prima, et generalia principia quam in se pauca, tam in iis, quae inde eruuntur, multiplicia manifestat lumen naturale, cuivis hominum ingenitum. Hoc lumen, cum in Adamo admodum excellens fuerit, facile ea, quae ad jus naturae pertinent, progeniem suam posterosque illo docuit, copioseque explanavit.

3 Praeter jus hoc, quod omnium aliorum jurium regula est moderatrix, primorum parentum filiis, et filiabus, horumque nepotibus in familias distributis jus quoddam oeconomicum (species civilis adhuc imperfecta) esse coepit, sine quo recta familiae gubernatio subsistere nequit, ut quod officia uxoris erga maritum, liberorum erga parentes, servorum erga dominos, et familiae membrorum erga se invicem complectitur. Ubi vero illae magisque auctae in gentes integras excrevere, ortum est jus gentium circa bella, pacis foedera, et commercia mutuo consensu constitutum. Constructis autem civitatibus natum est jus civile, seu politicum, quo omnia, et singula civitatis membra in officio continentur. Caetera universim Jurisprudentia in sacram, et profanam jam tum dividebatur. Docet enim ipsum jus naturae, Deo quod Dei est, et homini, quod hominis est, dandum esse. Utrumque ab Adamo tanquam juris doctore divinitus constituto primis hominibus traditum est, ita ut in Caini posteris, quos *filios hominum* Sacrae Scripturae appellant, jus profanum; in Sethi vero familia, quae *filiorum Dei* nomine in iisdem Scripturis designatur, jus sacrum maximam partem custoditum, et propagatum fuerit, praesertim postquam Enos *coepit invocare nomen Domini Gen.* IV, 26, : seu auctor fuit, ut nova aliqua certaque ratione, ac ritu Deus publice coleretur.

4 Exstincto per diluvium, paucis exceptis, humano genere instauratum est a Noemo jus naturae. Huic sane admodum consentanea sunt septem illa praecepta, quae Noemo, ejusque posteris imposita fuisse Haebrei tradunt; fatendum tamen est, nullum de hisce Noachidarum praeceptis apud veteres monumentum exstare, ut recte animadvertit Cl. Alphonsus Nicolai *in Gen. lect.* 53. Sed et hisce praeceptis omissis, utrumque illud jus naturae profanum, et sacrum per Noemi progeniem, facta gentium divisione, ad alias quoque orbis plagas, et regiones, quas occuparunt, translatum. Praecipue post Patriarchas viguit in populo Dei, cujus principes fuere Moyses, et Aaron, quorum ille, quae ad hujus vitae regimen, et felicitatem, iste quae ad divinum cultum, et res sacras pertinebant, uterque Dei, legislatoris supremi, jussu saluberrimis legibus promulgatis ordinavit, perseverarunt haec jura intacta post occupatam terram sanctam tum sub ducibus populi, et judicibus, tum sub Regibus Israel, et Juda, ita ut Reges profanum, summi Sacerdotes sacrum administrarent Deo saepius graves infligente poenas, ubi Reges manus in jura sacra immiscere ausi fuerunt.

5 A populo electo ad alias quoque gentes, regna, et provincias jurium cultura transiit. Nimirum cum antea suo velut arbitrio, vel sub potentiorum tyrannico regimine viverent populi, legumlatores surrexerunt, homines sapientes, et satis probi, qui partim naturae lumine illustrati, partim iis, quae peregrinando per alias terras, e sacro maxime Hebraeorum codice hauserant, rectae gubernationis principiis adjuti, conscriptis, latisque legibus optimis respublicas, regnaque tamquam copiosa suppellectile instruxerunt. Veterum Legumlatorum catalogum dedit Fabricius *Bibl. Gr. lib.* 11, *cap.* 14. Principes satis hic sit indicare. Mercurium Trismegistum ferunt primum Ægyptiis leges tulisse; sed de hoc Mercurio, de quo plurima antiqui fabulati sunt, legendi cum primis Moshemius ad Codvvorthi *Systema, intellectuale cap.* IV. §. 18, et qui eum sequutus cum primis est Nicolai in Sacra Biblia *T.* 1. Diff. 111, p. 79, *seqq.* Florent. edit. 1756. Phoronaeum Regem in Graecia primum leges Argivis edidisse perhibent Clemens Alexandrinus in *Protreptico*, et S. Isidorus Hispalensis *origin. lib.* 5, *c.* 1. Lycurgo Spartanorum leges, quarum laciulas aliquas Nicolaus Kragius, exhibuit in *Republica Lacedaemoniorum*, tribui solent. Celeberrimum inter Graecos Atheniensium jus est, ejusque leges ex historicis, et oratoribus, sub titulis suis peculiari corpore collegit, et commentario doctissimo illustravit Samuel Petitus Parisiis 1635, *fol.* Soloni Acticorum hac leges maximam partem adjudicantur. Vide Gothofredum Schmidium in Diss. de *Solone Legislatore*, Lipsiae 1688, et Fridericum Menzium in Diss. *de Solonis legibus*, ibidem 1701. Universim vero de primis Graecorum legibus disputantem adi Cl. Goguetum Tom. 11, praeclari operis inscripti *de l' Origine de Loix, des Arts., et des Sciences lib.* 1, *cap.* IV, *art.* 8, qui et de legibus Cretensium sequenti articulo agit.

Numa Pompilius secundus Romanorum Rex cis 6
leges dedit. Fatendum porro est, nullibi melius, atque augustius jus profanum fuisse excultum, quam in Graecia, et in Romana Republica. Confer Antonii Thysii collationem Legum Atticarum, et Romanarum, recusam Tom. V. *Thesauri Gronoviani.* Nec deerat his populis jus sacrum, seu potius quoddam illius simulacrum, apud Graecos fabulis, apud Romanos superstitionibus refertum: erant tamen utrobique arae, sacrificia, fana, sacerdotes, quin etiam Romae Pontifices maximi, penes quos summa fuit sacrorum potestas. Ejectis Regibus Romana Respublica duodecim Tabularum, quarum decem e Graecia fuerunt allatae, legibus regebatur. Earum fragmenta plures collegerunt, et illustrarunt, Joannes Nicolaus Funcius, Rintelii 1744, et Ferrasonius in historia Jurisprudentiae Romanae: huc spectant Aloysii lib. Baron. a Locella tria tentamina ad illustrandas leges XII, tabularum, Viennae 1754. Juri tamen Romano, atque communi initium datum fuit sub Augusto Caesare, quod perpetuis rescriptis, ut vocant edictis, et sanctionibus per sequentes Imperatores auctum fuit. Synopticam *Juris* Civilis usque ad Justinianum historiam Josepho Simonio Assemano debemus *Bibl. Jur. Canon. et Civil. Eccles. orientalis lib.* 11, *cap.* 2. Mosaicarum vero, et Romanarum legum collationem in titulos sexdecim tributam a Petro Pithoeo Parisiis 1572, fuisse edi-

tam novimus. Ejus auctor non ipse Pithoeus fuit, (quod Imbonato perperam excidit in *Bibliotheca Hebraeo. Latina pag.* 200), sed Licinius Rufinus, seu potius Licinio, qui severo Alexandro imperante, vixit, junior Christianus aliquis, nisi cum Marquardo Frehero *lib.* 1, *παρα' ρημων juris cap.* 9. Judaeum quempiam fuisse malis, qui cum videret sectam suam invidia laborare, quod disciplina, jureque a Romanis diverso uteretur, amoliri eam studens demonstrandum susceperit, non usque adeo multum leges Judaicas a Romanis dissidere, immo has ab illis fluxisse. Alia de hac collatione, variisque ejus editionibus profert Fabricius *Biblioth. lat. lib.* IV, *cap.* 9, *n.* 4.

7 Progrediamur ad Justinianum. Is Romanum jus in eam, qua hodie utimur, Juris civilis, et profani formam, Triboniani potissimum consilio, et opere redegit. Historiam Juris Romani Justinianei Chronologicam habes Tomo 1. Corporis Juris Civilis Romani opera, et studio Simonis Van Leeven, Lipsiae editi 1740; conferri tamen cum hac utiliter poterit Terrassonii historia Jurisprudentiae Romanae, historia Juris Civilis ab Hineccio elucubrata, et Assemani Bibliotheca *Juris orientalis* antea laudata. In Oriente, et Occidente Justinianaeum jus vulgatum fuit cum plenissima auctoritate, peremptorio Imperatoris edicto, vetitumque, ne quis aut antiquiora jura cum Justinianaeis libris commisceret, aut in foro leges alias laudare auderet. Obtinuit autem apud orientales istud Justinianaeum jus usque ad tempora Basilii Macedonis, Leonis Sapientis, et Constantini Porphyrogeniti, qui novum jus ediderunt in sexaginta *Basilicorum* libros tributum. Basilius primus illis Libris manum admovit; perfecit, promulgavitque opera Sabbatii Protospatharii Leo sapiens ejus filius. Constantinus denique idem opus ab Avo inchoatum, a patre absolutum, recognovit, emendavit, iterumque edidit. De his consule Assemani Bibliothecam *lib.* 11, *cap.* 16.

8 In occidente, ac praesertim in Italia non diu Jus Romanum servatum fuit, omnia susquedeque vertentibus Longobardis primum, deinde aliis Barbaris in nostras regiones irrumpentibus, ac suarum gentium leges, Salicam, Ripuariam, Alemannicam etc. ad nos transferentibus. Equidem ab hisce populis vetitum non fuit nostratibus Romana lege vivere, ut ostendit Muratorius *Antiquit. Italic. Med. aevi diss. XXII.* Nihilominus Longobardorum, ac deinde Carolingorum Imperatorum leges Jus Justinianaeum fere in desuetudinem deduxere. Verum praesertim postquam Lothario 11, imperante a. 1137, aut (quod Pagio visum est) 1135, in expugnatione Amalphitanae urbis celeberrimus Codex Pandectarum, seu digestorum, quorum exigua a multis saeculis notitia fuerat, inventus est, et in Pisanorum manus devenit, veteris Romani juris auctoritas in Italia convaluit, et reliquarum legum usus infirmavit. Ab hoc nempe tempore Jus Romanum a viris eruditis aliquanto diligentius tractari coepit: quod tamen ab ipsis saltem XII, saeculi initiis, ut Muratorius ostendit *Ant. Italic. diss. XLIV*, in Bononiensi Accademia tradebatur: scholae ejusdem paullatim ad alias urbes, tam in Italia, quam extra Italiam magno Romanae Jurisprudentiae incremento propagatae. Sunt etiam qui velint, Lotharium 11, auctore Irnerio, primo Juris Romani in Accademia Bononiensi Doctore, edicto sanxisse, ut imposterum omnes uni legi Romanae, caeteris omnibus abrogatis obtemperarent; sed haec opinio magnis viris probari non potuit: vide Muratorium in Praefatione ad Leges Longobardorum *T. I. Scriptor. Rer. Italic. p. II.*

Eodem XII, saeculo Bononia Juris quoque sacri 9
seu Canonici Magistrum dedit. Circumferebantur o multis saeculis cum in Italia, tum in Germania, Hispania, Gallia Canonum collectiones, de quibus vide, quae paulo post sequenti articulo aduotabimus. Verum nondum fuerat qui Jus Canonicum palam doceret. Gratianus Sanctorum Naboris, et Felicis Benedictinus, apud eosdem Bononienses Monachus, id sibi sumpsit; cum enim Jus Romanum videret in ea Academia ingenti plausu explicari, *decretum* suum aggressus est, quod anno tandem, MCL. aut insequenti perfecit: dein illud doctoribus Bononiensibus tradidit examinandum, corrigendum, atque Eugenio III. In Romana Cathedra tunc sedenti offerrent: quo ipsius auctoritate, et indulto in ipsa Bononiensi Academia posset publica interpretatione illustrari. Facile Gratianus obtinuit quod optaverat, nam non modo Academia illa ejus labores probavit, sed etiam Cancellarius opus Pontifici obtulit, ab eoque ut explicari publice posset, impetravit. Postea tamen jus Canonicum, Conciliorum decretis, ac Romanorum Pontificum, praecipue vero Alexandri III. Innocentii III, et Honorii III, epistolis, responsis, et Constitutionibus locupletatum a Gregorio IX, adlaborante S. Raymundo a Pennafort in corpus Juris Ecclesiastici, seu Canonici anno circiter 1230, coaluit. Gregorius porro hanc suam collectionem in quinque decratalium libros tributam verbis amplissimis confirmavit, eamque doctoribus Bononiensibus inscripsit, quo sibi viros illos sui studiosissimos magis devinxit. Hinc enim illi, abrogato Gratiani decreto, aut saltem nonnihil illius usu infirmato, in normam scholarum Grogorianam istam collectionem statim assumpserunt. Quo quidem celeberrimae illius Academiae exemplo factum, ut haec Gregorii collectio per omnes plagas non modo Italiae, sed etiam Galliae, Germaniae, Angliae, Belgii longe lateque disseminaretur, nec solum in scholis Publicis, verum et in judiciis dominaretur.

ADDITIONES CASINENSES.

Quoad praecepta Noachidarum, quorum obiter meminit auctor huius articuli *sub n.* 4, affirmant Rabbini, Deum Noe, ejusque filiis quaedam impo-

sita fuisse praecepta, ad jus naturale spectantia, quae omnes homines obligant, adeo ut praeceptorum ejusmodi observantia ad salutem satis sit. Addunt insuper, post vulgatam Moysis legem nemini exterorum inter Hebraeos morari permissum, nisi saltem Noachidarum praeceptis obtemperarent; mortemque iis illatam, qui bello victi haec praecepta ignorassent: Sunt porro hujusmodi.

1 *De Judiciis.* Obedientia praestanda Judicibus, Magistratibus, et Principibus.

2 *De cultu extraneo.* Cultus idolorum, sacrilegia, superstitiones omnino interdicta.

3 *De maledictione Nominis Sanctissimi.* Maledictio nominis Dei, blasphemiae, mendacia.

4 *De revelatione turpitudinum.* Copulae, et Incestus illiciti, sodomia, bestialitas, peccata contra Naturam.

5 *De sanguinis effusione.* Quorumcumque animalium sanguinis effusio, homicidium, vulnera, mutilatio, etc.

6 *De rapina.* Furtum, fraudes, mendacia etc.

7 *De membro animalis viventis.* Non comedere membra alicuius animalis adhuc viventis, sicut mos erat quibusdam ethnicis, ut apud Arnobium, *contra Gentes, l.* 5. « Caprorum reclamantium viscera cruentatis oribus dissipant ».

Ait amplius Maimonides omnia haec praecepta, praeter ultimum, imposita fuisse Adamo, ultimum vero impositum Noe. A quibusdam Rabbinis haec praeterea superadduntur, nempe; *Interdictio Sanguinem extrahendi ex animali vivo, ut hauriatur; Interdictio magiae, et sortilegii; Interdictio copulandi animalia alterius inter se speciei, et arbores inserendi: Interdictio mutilandi animalia.*

« Haec utique, inquit Calmet, inveniuntur in his » scriptoribus; attamen de eorum vetustate ma» xime est ambigendum, cum a scriptura, ab On» kelo (qui famosus Rabbinus primo seculo repa» ratae salutis extitit) ab Josepho, a Philone, et » ab ullo ex veteribus Patribus nulla mentio fiat ». *Diction. Bibl.* v, *Noachidae.*

Et in comment. in Genes, ad cap. IX, v. 9, sic idem Calmet: « Nihil ea de re in scriptura, » in veteribus Judaeorum, et Christianorum Auc» toribus, nihil in Josepho, et Philone. *Suspicio» nem etiam, de illorum vetustate promovet Rabbi» norum dissentio quoad numerum illorum*; sicut » etiam in dubium revocantur ex redacta a Rab» binis in angustiores limites eorum significatione, » atque imposita lege Proselitis domicilii ea obser« vandi ».

« Judaeorum alii docent, prosequitur Calmet, Deum constituisse Noe, ejusque posteris septem praecepta expressa Genesis cap. IX — 1. Connubium: *Crescite, et multiplicamini* 2. Jus coercendi animalia: *Terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terrae.* 3. Facultas adhibendi in cibum carnes: *Omne quod movetur, et vivit, erit vobis in cibum.* 4. Abstinentia a sanguine: *Carnem cum sanguine non comedetis.* 5. Homicidium interdictum: *Sanguinem animarum vestrarum requiram de manu hominis.* 6. Jus plectendi homicidas: *Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius.* 7. Tandem, nempe: *Ingredimini super terram, et implete eam* ». ibidem.

JUS, JUSTITIA

SUMMARIUM

1. Juris vocabulum unde sit dictum, et quomodo hoc loco accipiatur, *ad num* 3. — 4. Juris quotuplex divisio, ac subdivisio, *ad num.* 22. — 23. Corpus Juris Canonici in quot, at quas partes dividatur, *ad n.* 34. — 35. Quinam sit Juris Civilis, et Canonici promiscuus usus in utroque foro. *ad n* 41. — 42. Quid sit agendum in Jurium discordantia, sive contrarietate, *ad n.* 43. — 44. Jus, prout est objectum Justitiae, quid sit, et quemadmodum dividatur, *ad n.* 48. — 49. Justitia quid sit, et quomodo communissime dividatur. *ad n.* 53. — 54. Quaenam Justitiae ratio intercedat inter Deum, et hominem, Patrem, et Filium, Maritum, et Uxorem, Dominum, et Servum, *ad n.* 56. — 57. Justitia praemiativa, et punitiva, seu vindicativa; ad quam Justitiae speciem redacatur. — 58. An unquam adversus Jus divinum praescribatur, et in quibus detur praescriptio adversus Jus humanum. — 59. Alia ad rem remissive. Subnectuntur Additiones Casinenses.

1 Jus derivatur a verbo *Justo*, textu expresso *in cap. Jus generale* 1, *dist.* 1, ibi; *Jus autem est dictum: quia justum est, et in l.* 1, *ff. De justitia, et Jure*, ibi *Jus a Justitia appellatum*

2 *est; nam Jus est ars boni, et aequi.* Nec in rediscrepat *in cap. Jus dictum est* 12, *de verbor. signif-cat.* ubi dicitur. *Jus dictum est a jure possidendi, hoc enim Jure possidetur, quod juste:* quia ibi, ut recte notant Abbas in *d. cap. Jus dictum*, Reiffensinel *lib.* 1, *decretal.* §. 1, *proemii num.* 3, et alii, ponitur Etymologia Juris, non prout Jus est nomen Generale, sed prout applicatur ad rem certam dicendo v. g. *Habeo Jus in tali re.*

Relictis variis aliis Juris acceptionibus, hic Jus 3
potissimum accipitur pro Lege, quae est Regula justitiae, seu justi in genere. Cum enim Legibus non nisi id, quod justum est, sive debitum inter Cives, vel erga Rempublicam statuatur; hinc usu

receptum est, ut ipsae leges tum divinae, tum humanae jura appellarentur; et in hac significatione accipitur Jus, *in cit. cap. Jus generale* 2, *dist.* 1, ubi dicitur: *Jus generale nomen est*, *Lex autem*
4 *Juris est species*. Unde Jus pro Lege acceptum dividitur primo in Jus naturale, et Jus positivum, Jus naturale (quod alio nomine nuncupatur *Lex naturalis*) est illud, cujus obligatio non ex libera alicujus praecipientis Legislatoris voluntate, sed ex ipsa rei praeceptae, vel prohibitae natura oritur v. g. *Quod tibi vis fieri, alteri feceris*, *et quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*, et hujusmodi. *Est in re communis*, et colligitur *ex cap. Jus naturale* 7, *dist.* 2, ubi dicitur: « Jus naturale est commune omnium nationum, eo quod ubique Jure naturae, non constitutione aliqua habetur ». Et clarissime insinuatur *ad Romanos cap.* 2, ibi: « Gentes quae legem non habent (idest scriptam) naturaliter ea, quae legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt Lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum ». Et
5 jam indicaverat Regius Psaltes *Psalm.* 4, ibi: *Signatum est super nos lumen vultus tui*, *Domine*. Jus positivum est illud, quod non ex rei natura, sed ex libera Dei, vel hominis voluntate pendet, et vim obtinet; et dicitur *positivum*, quia a Superiore, non ex quadam necessitate, atque intrinseca exigentia objecti, sed libere, et contingenter ponitur. *Est in re communis*.

6 Jus positivum dividitur in Jus positivum Divinum, et positivum humanum. Jus positivum Divinum est, quod a Deo Supremo Legislatore, de iis, quae ad Jus naturale non spectant, in tempore latum, et hominibus positum fuit. Notanter autem dicitur, *De iis, quae ad Jus naturale non spectant*, ut ab isto Jure Divino positivo excludatur Jus naturale, quod certo respectu, et ratione, etiam divinum appellatur, quatenus a Deo tamquam Auctore naturae mentibus humanis est inditum. Jus positivum humanum est illud, quod ab auctoritate humana aliquid praecipiente, vel prohibente procedit.

7 Jus positivum Divinum subdividitur in Vetus, et Novum. Vetus est, quod Deus in veteri Testamento tulit, et triplicis generis praecepta continebat, scilicet Moralia, Caeremonialia, et Judicialia. Jus positivum divinum novum est, quod Christus Dominus verus Deus et homo in novo Testamento condidit, et observari mandavit, et continet praecepta Fidei, Spei, Caritatis, et Sacramentorum.

8 Jus positivum humanum subdividitur in Jus Gen-
9 tium, Civile, et Canonicum. Jus Gentium est illud, quo omnes gentes, vel fermo omnes utuntur, *l.* 1, *§. Jus Gentium*, *de justitia*, *et jure*, juncta *leg. Omnes*, *ff. eod.* ubi dicitur: « Quod naturalis ratio inter omnes homines constituit, id apud omnes peraeque custoditur, vocaturque Jus Gentium, quasi quo Jure omnes homines utuntur ».

Jus autem Gentium duplex solet a Juristis assi- 10
gnari, scilicet Jus Gentium Primarium, et Secundarium. Jus Gentium primarium est illud, quod naturalis ratio omnibus gentibus dictat, quodque mentibus hominum a Deo naturaliter inditum est, et ab omnibus populis solo naturali instinctu rationis custoditur, et sic coincidit cum jure naturali. *§. Jus autem*, *Instit. de jure nat. Gent. et Civil. et l. Omnes* 9, *ff. de justitia et jure* cum similibus. Jus gentium secundarium est illud, quod ex naturali quadam ratione proficiscitur, at non simpliciter, et ab initio solo rationis instinctu nobis est inditum, sed necessitate humani commercii postea sic exigente usu, ac moribus omnium, aut fere omnium gentium est introductum, sive per modum Legis praeceptivae, aut probibitivae, sive solum per modum potestatis, seu facultatis permissivae quidpiam agendi, quod usu, seu consuetudine omnium, vel pene omnium gentium praecipitur, prohibetur, aut conceditur, tamquam necessarium, vel utile hominibus inter se societatem, seu commercium foventibus, et de hoc Jure Gentium secundario est sermo *in l. Ex hoc jure*, *ff. de justitia et jure*, *et §. Jus autem Gentium*, *Instit. eod. tit.* et afferuntur exempla *in c. Jus Gentium* 9, *dist.* 1, praecisis his verbis: « Jus Gen-
» tium est Sedium occupatio, aedificatio, munitio,
» bella, captivitates, servitutes, postliminia, foe-
» dera, paces, induciae, Legatorum non violan-
» dorum religio, conjugia inter alienigenas prohi-
» bita, hoc inde Jus Gentium appellatur, quia eo
» jure omnes fere gentes utuntur ».

Jus Civile est, quod auctoritate Principis, sive 11
Magistratus saecularis est conditum ad Reipublicae gubernationem, et temporalem pacem, et salutem Civium conservandam; *Est in re communis* per textum *in c. Jus Civil.* 8, *dist.* 1, ubi sic praecise dicitur: « Jus Civile est, quod quisque populus, vel quaeque Civitas sibi proprium divina, hu-
manaque causa constituit ». Jus Civile dividitur 12
primo in Jus scriptum, et non scriptum, *c. Jus Generale* 2, *c. Lex* 2, *c. Mox* 4, *cap. Consuetudo* 5, *dist.* 1, *et §. Constat autem*, *Instit. de jure natur. gent. et Civil.* Jus Civile *scriptum* est, quod expresso consensu Principis, seu Magistratus Legis condendae potestatem habentis, constitutum est. Jus autem Civile *non scriptum* est Jus consuetudinarium, sive illud, quod diuturnis moribus, tacito utentium consensu comprobatis, introducitur. *Communis*, *arg. cit. Juribus*.

Jus civile dividitur secundo in Jus commune, et 13
particulare, seu municipale. *Jus Civile commune* est illud, quod est commune omnibus Provinciis, et incolis Romano Imperio subjectis, illosque omnes obligat: *Jus autem Civile particulare, seu municipale* est illud, quod non ligat omnes subditos Imperii Romani, sed solum subditos loci, vel territorii pro quibus hoc Jus conditum est. *Communis*.

Totum Jus Commune Civile, seu Caesareum di- 14
viditur in tres praecipue partes, scilicet in Dige-

stum, Institutiones, et Codicem. *Digestum*, quod
alio nomine appellatur *Pandecta*, seu libri *Pandectarum* continet in se quinquaginta libros, qui omnes dividi solent in tres Tomos. Primus vocatur *Digestum vetus*, quia prius editum est, et continet priores viginti quatuor libros. Secundus vocatur *Infortiatum*, quia fortiorem, ac pleniorem Legum cognitionem suppeditat, et continet sequentes quatuordecim libros usque ad trigesimum octavum inclusive. Tertius vocatur *Digestum novum*, quia postremo editum est; et continet reliquos duodecim libros. *Institutiones Imperiales*, seu Justiniani Imperatoris, dividuntur in quatuor libros; et sunt quoddam Juris compendium. *Codex Justiniani* continet duodecim libros, quorum tres ultimi tractantes de Jure publico non solent explicari in omnibus scholis. Istis tribus Juris Civilis partibus sunt adjectae postremo *Novellas Constitutiones* Justiniani, et Leonis Imperatorum, et alio nomine dicuntur *Authenticae*, et constant novem Authenticis Collationibus, quibus recens decima adjecta est; insuper adjectae sunt *Consuetudines Feudorum* seu duo *Libri Feudorum*, et aliae quaedam Constitutiones Imperiales.
15 Jus Canonicum derivatur a verbo Graeco *Canon*,
quod latine significat Regulam; *c. Canon* 1, *dist.*
16 3. Regula autem Ecclesiastica est dicta, eo quod
recte ducit, nec aliquando aliorsum trahit, quam
ad rectitudinem, vel quod regat, vel quod normam
recte vivendi praebeat, vel distortum, pravumque
17 corrigat, *c. Regula* 2, *dist.* 3. Unde Jus Canoni-
cum recte definitur, quod sit Jus positivum ex sacris Canonibus seu Regulis Ecclesiasticis collatum, et ad recte vivendum, aeternamque salutem consequendam, et justitiam in populo Christiano conservandam a Summis Pontificibus Ecclesiae Catholicae traditum, constitutum, vel approbatum, *qua*
18 *in re communis.* Jus Canonicum vocatur etiam
alio nomine *Jus Ecclesiasticum*, quia materia in ipso contenta est Ecclesiastica, et agit potissimum de personis, et rebus Ecclesiasticis. Item vocatur etiam *Jus Pontificium*, quia a Summis Pontificibus fuit institutum, et approbatum. Item vocatur *Jus divinum* large sumendo Jus divinum, sive, quia instinctu, et gratia S. Spiritus Canones editi sunt, ut dicitur in *c. Violatores* 5, *caus* 25, *q.* 1, sive quia Canones sunt veluti conclusiones deductae ex principiis Juris, seu Legis Divinae, *c. Qualiter* 24, *de accus.* et quaedam ex sacris Litteris excerpta continent, sive denique quia Summus Pontifex potestatem condendi Leges ab ipso Christo, veluti ipsius Vicarius, et Petri successor accepit, ut desumitur *ex cap. Translato* 3, *de Constitutionibus.*
19 Jus Canonicum dividitur primo ad instar Juris
Civilis in scriptum, et non scriptum, textu expresso *in c. Jus Generale* 2, *dist.* 1, *et in cap.*
20 *Ecclesiasticarum* 5, *dist.* 11. Jus Canonicum *scri-*
ptum desumptum est partim ex Jure Divino, et Sacra Scriptura Veteris, et Novi Testamenti, partim ex decretis Conciliorum auctoritate Pontificia confirmatorum, partim ex diversis Rescriptis, et Constitutionibus Summorum Pontificum, partim ex placitis, seu Legibus Principum Saecularium, et
partim ex sententiis Sanctorum Patrum. Jus Ca- 21
nonicum autem non *scriptum* continet Traditiones, et laudabiles Consuetudines Ecclesiasticas. *Communis*, et clare patet ex *cap. Ecclesiasticarum* 5, *cap. Consuetudinem* 6, *c. In his rebus* 7, *c. Catholica* 8, *c. Palam est* 9, *c. Hoc vestrae* 10, *et c. Quis nesciat?* 11, *dist.* 11, *cap. Praeceptis Apostolicis* 2, *cap. Scit Sancta* 3, *cap. Illud breviter* 4, *cap. Ridiculum* 5, *cap. Diuturni mores* 6, *c. Consuetudo* 7, *c. Nos consuetudinem* 8, *cap. Quemadmodum* 9, *cap. Novit.* 10, *cap. Illa autem* 11, *et c. Omnia talia* 12, *dist.* 12.
Jus Canonicum dividitur secundo in Jus com- 22
mune, et Jus speciale. *Jus Canonicum commune* est illud, quod pro universa Ecclesia latum est, et omnes Fideles obligat. *Jus Canonicum speciale* est illud, quod solum pro certo loco, Provincia, Dioecesi, vel Communitate latum fuit, et extra fines ipsius non obligat, ut sunt diversae Constitutiones Synodales Dioecesum, aut Provinciarum. *Communis.*
* Corpus Juris Canonici universim, de quo hic 23
Auctor, praecesserunt plurimae cum apud Graecos, tum apud Latinos canonum collectiones, cum primis Dionysiana a Dionysio Exiguo compacta. De hisce Collectionibus plures disseruerunt, ut de Marca, et P. Constantius; sed omnibus palmam eripuere Fratres Ballerinii in amplissimo de antiquis Canonum collectionibus, et Collectoribus tractatu, quem Tomo III operum S. Leonis M. praemiserunt. Cum hoc tamen non inutile erit conferre Benedictinum Zallwein *T. II. Princippior. Jur. Eccl. q.* 1, *c.* 3, *et seqq.* et dividitur in sex partes, scilicet; Prima, in Decretum Gratiani; Secunda, in Decretales Gregorii IX. Tertia, in Decretales Bonifacii VIII. Quarta, in Decretales Clementis V. Quinta in Decretales Joannis XXII. Sexta, in Decretales variorum Pontificum *.
Prima igitur pars Juris Canonici est Decretum 24
Gratiani, quod a suo Auctore Gratiano, Religioso Ordinis Sancti Benedicti, nomen traxit, qui anno circiter 1150, tempore Eugenii III. hoc opus ex diversis Sacrae Scripturae sententiis, Summorum Pontificum, et Conciliorum Decretis, Sanctorum Patrum scriptis, Imperatorum etiam Legibus, et Sanctionibus compilavit, ac *Concordiam discordantium Canonum* appellavit, et multa de suo adjecit. Hoc Gratiani Decretum componitur ex tribus partibus. Prima pars continet centum et unam distinctiones, in quibus per Capita, seu Canones agitur de Jure Divino, et humano, et de personis Ecclesiasticis. Et textus in hac prima Decreti parte contenti citantur ponendo numerum distinctionis, et initium Capitis seu Canonis, v. g. *dist.* 1, *c. Jus generale*, ubi legendum est, *Ut habetur dist.* 1. *Cap. seu Canone qui incipit, Jus Generale.* Secunda pars continet causas 36, in quibus tractatur

de negotiis Clericorum, et Laicorum, et earum ferme quaelibet plures continet Quaestiones; et quaelibet Quaestio plures Canones, seu Capita. Et textus in hac secunda parte contenti citantur hoc modo, *cap. Nullius crimen* 1, *quaest.* 4, lege *Capite seu Canone, qui incipit Nullius crimen, causa prima, Quaestione quarta:* et ut facilius textus reperiantur, solet a multis praeponi ad Caput, seu Canonem proprius numerus in ordine, scribendo, v. g. *Nullius crimen* 1, *caus.* 1, *q.* 4. Inseritur autem causae trigesimae tertiae de Matrimonio agenti, tractatus de poenitentia in quaestione tertia, quae dividitur in septem distinctiones subdivisas per Capita, seu Canones. Et textus in hoc tractatu citantur sic, v. g. *Cap.* seu *Can. Petrus doluit, de Poenit. dist.* 1, lege: ut habetur *De Poenit. dist.* 1, *c. seu Can. qui incipit., Petrus doluit.* Tertia tandem Decreti pars, quae agit de consecratione Ecclesiarum, celebratione Missarum, de Sacramentis Baptismi, Confirmationis, Eucharistiae etc. continet quinque distinctiones, quarum quaelibet complectitur varia capita, seu Canones. Et textus in hac tertia parte contenti citantur hoc modo, *Capit. vel Canon. Omnes Basilicae; de consecr. dist*, 1. lege, *Capite, vel Canone Omnes Basilicae, de consecratione dist.* 1. Vel citantur sic, *De consecr. dist.* 1. *Omnes Basilicae*, lege, *de consecratione dist.* 1. *Cap. seu Can. qui incip. Omnes Basilicae.* His adjungi solent quadraginta septem Canones Poenitentiales, qui sic citantur: *Canon. Poenitent.* 1, vel 2, vel 3, vel 4. Item octoginta quatuor Canones, quos *Apostolicos* vocant, dicunturque collecti per Sanctum Clementem Papam, et sic citantur *Canon. Apostol.* 1, vel 2, vel 3, vel 4, sicuti est proprius numerus in ordine.

25 Quamvis necdum sufficienter constet, quod Decreto Gratiani universim fuerit attributa auctoritas Legis Canonicae totum mundum obligantis, (Consulendus de hujus Decreti auctoritate idem Zallwein *quaest.* 2, *cap.* 2, §. 5, *seqq.* et Zaccaria *Antifebron. T.* 11, *p.* 414, *seqq.*) Nihilominus propter perfectam emendationem, et hujus emendationis approbationem a Gregorio XIII. factam, meretur totalem fidem, quod Canones, aliaque ibidem contenta cum suis originalibus sine errore, aut falsitate correspondeant, ut pluribus citatis tradit Barbosa *in Collect. DD. ad proemium Decreti num.* 6, *et sequent.* Pirhing. *in Proemio num.* 32. Engel *ibid. n.* 6. Reiffenstuel *ibid. n* 65, et alii passim. *Multum tamen etiamnum desiderari, ut emendatissimum hocce decretum habeamus, inter eruditos constat. Vide Rieggerum in luculenta dissertatione *de emendatione Gratiani*, praesertim vero praeclaros Berardi in hoc Decretum

26 Commentarios Augustae Taurinorum editos.* Hinc Canones, aliaque contenta in tali Decreto habent eamdem auctoritatem, quam de se haberent, et habent apud proprios Auctores, seu Conditores; nec majorem habent per hoc, quod referantur in ipso decreto. Sic Doctores supracitati, ac alii fere communiter, et expresse Sacra Rota Romana apud Peniam *decis.* 480, ubi inter alia sic habet: « Nec » refert, illos Canones recenseri in Decreto a Gra- » tiano compilato, quia cum Gratianus, non publica » auctoritate, infinita quaeque illa Canonum Ec- » clesiasticorum, et Legum etiam saecularium Ca- » pitula in suum Librum contulerit; Nec Legis » condendae auctoritatem habuerit, nec ab aliquo » Romano Pontifice Liber ille (N. B.) tamquam » authenticus, et legalis approbatus fuerit, inde » fit, quod quilibet Canon inibi relatus ex eo tan- » tum, quod ibi referatur, non habeat majorem » auctoritatem, quam in primo loco consistens de » sui natura esset habiturus. Nec Gregorius XIII. » Gratiani Librum tamquam Legalem authentica- » vit, cum solum emendari jusserit, et emenda- » tiones sine additionibus mandaverit observari ». * Rectissime. Interea Gratiano suae debentur laudes, et grates, quippe qui quamplurima antiqua documenta nobis conservavit, quae facile injuria temporum intercidissent, et ea, quae hac illac dispersa erant, in unum collegit, atque meliori ordine donavit, ut vel ipse Bohemerus *introduct. ad novam edit. Corp. Jur. Canon.* §. 20, fateri non dubitavit. Quamobrem non sine ingenti calumnia Gratianus inter quatuor Satanicae impietatis columnas ponitur apud Gasparem Zieglerum *de orig. et increm. Juris Canon.* §. 49, ubi quatuor Satanae Apostoli nominantur, Gratianus, Petrus Lombardus, et Sancti Franciscus, ac Dominicus *.

Secunda pars Juris Canonici sunt Decretales 27
jussu Gregorii IX. collectae a Sancto Raymundo de Pennafort Ordinis Praedicatorum circa annum 1234. Istae Decretales sunt sic dictae, quia magis ex Summorum Pontificum Constitutionibus, et Epistolis Decretalibus coalescunt, quam ex Conciliorum Decretis: Decretum autem Gratiani e contra. Dividuntur istae Decretales in quinque Libros, Libri in Titulos, et Tituli in Capitula, et citantur ponendo initium, vel numerum Capituli, et allegando Titulum, v. gr. *c. Canonum statuta, De constitutionibus;* lege *Capite Canonum Statuta, tit. de Constitutionibus*, et ab aliquibus post initium Capituli ponitur etiam numerus sui ordinis, ut facilius reperiatur, v. g. *cap. Canonum Statuta* 1. *De Constitutionibus;* Glossator Decretalium est *Bernandus Parmensis.* Materiam Decretalium Glossa prooemialis memoriae causa sequentibus versiculis comprehendit:

Pars prior Officia parat, Ecclesiaeque ministros,
Altera dat Testes, et cetera judiciorum,
Tertia de Rebus, et vita Praesbiterorum.
Quarta docet quales sint Nexus conjugiorum.
Quintaque de Vitiis, et Poenis tractat eorum.
Et brevius hoc Versiculo.
Judex, Judicium, Clerus, Sponsalia, Crimen.

*De Gregorii IX. collectione plura dabunt Dou-

jatius *in Praenotionibus Canonicis*, Illustrissimus Bartholus in *institutionibus*, et Zalwein *l. c. cap* 4*.

28 Tertia pars Juris Canonici est *Liber sextus Decretalium*, qui post quinque Libros Decretalium Gregorii IX., auctoritate Bonifacii VIII. compilatus fuit a *Guilielmo Ebredunensi, Berengario Biterrensi, et Richardo Senensi*, circa annum Christi 1297, qui etiam dividitur in alios quinque Libros, qui subdividuntur in Titulos juxta ordinem in quinque Decretalium Libris observatum (omissis tamen illis Titulis, circa quos specialis controversia de novo non emerserat), ac Tituli in Capitula. Citatio in hac parte fit ponendo initium, vel numerum Capituli, et Titulum, ut in quinque Libris Decretalium, cum addito *in* 6, v. g. *Cap. Ut super* 4. *De appellat. in* 6, lege, « Capite, quod incipit Ut super, et est quartum in Titulo de appellationibus in Libro sexto Decretalium ». *Glossator hujus Libri* est Joannes Andreas Bononiensis Jurisconsultus.

29 Quarta pars Juris Canonici sunt *Clementinae*, idest Constitutiones, partim editae a Clemente V. partim ejus jussu collectae, et post ejus mortem promulgatae a Joanne XXII., circa annum Christi 1317. et dividuntur in quinque Libros, Libri in Titulos, et Tituli in Capitula. Citatio fit v. gr. *Clement. Causam electionis* 3, *de electione*, lege, *in Clementinis capite Causam electionis* 3. *De electione*. Glossator est dictus *Joannes Andreas Bononiensis Jurisconsultus*.

30 Quinta pars Juris Canonici sunt *Extravagantes* Joannis XXII. idest viginti Constitutiones editae a Joanne XXII. et distributae in quatuordecim Titulos, et dicuntur *Extravagantes*, quia vagantur per varias materias ultra illas, quae in Libris Decretalium habentur, et quia antea extra Corpus Juris Canonici incerta quasi sede vagabantur, quod nomen adhuc retinent; licet postea in ordinem Librorum Juris Canonici redactae sint. Citatio fit addito nomine hujus Papae, v. gr. *Extravag. Prodiens Joannis XXII.* lege *In Extravagante Constitutione Joannis XXII. quae incipit Prodiens.* Glossator est *Zenzelinus de Cassanis*.

31 Sexta pars Juris Canonici sunt *Extravagantes Communes*, idest Constitutiones, quae post priora omnia emanarunt a diversis Pontificibus, et dividuntur in quinque Libros, Libri in Titulos, et Tituli in Capitula, quorum singuli novam, et distinctam continent Constitutionem, vel Constitutiones, seu Extravagantes; Vocantur *Extravagantes* propter supradictam rationem, et *communes*, quia non ab uno solo Pontifice, sicut Extravagantes Joann. XXII. sed a pluribus, et diversis Pontificibus sunt editae. Citatio fit ponendo initium Capituli, et Titulum, in quo reperitur Capitulum, v. gr. *Extravagant. Ad regimen* 13, *de praebend.* lege, *In Extravagante, quae incipit. Ad regimen c.* 13, *de praebend.* Glossas addiderunt *Joannes Monachus*, *Guilielmus de Monte Lauduno*, *et Joannes Franciscus de Pavinis*.

Corpori Juris Canonici in quibusdam recentioribus exemplaribus ad finem reperitur adjectus *Liber septimus Decretalium* collectus a *Petro Matthaei Jurisconsulto Lugdunensi*, et juxta ordinem Titulorum in quinque Decretalium Libris contentorum distributus. Ast hic prout nunc est editus, non est auctoritate publica in Corpus Juris Canonici receptus, licet habeat Constitutiones reipsa obligantes, qualia sunt Decreta, et Canones posteriorum Conciliorum usque ad Tridentinum inclusive, et Constitutiones multae variorum Summorum Pontificum, quae in ipso reperiuntur. * Plura in hoc libro a scriptoribus notantur, et quodammodo carpuntur, praesertim vero, quod in Tridentini Concilii decretis, quae Matthaeus suae Collectioni inseruit, non indigitarit, quid Synodus novi statuerit, aut in quibus ab antiquiore jure Canonico recesserit Defectum tamen hunc in maximum legentium commodum supplevit Joannes Doujat. in suis ad Lancellotti institutiones adnotationibus *. 32

De alio *Septimo Decretalium libro* memoratu dignam relationem facit Prosper Fagn. *lib.* 2, *decret. in c. Cum venissent* 12, *de Judiciis n.* 61, *et* 62, quae prout ibi est, hic ad litteram datur, ibi: « Cum Gregorius XIII. commisisset prius Flavio » Ursino, Francisco Alciato, et Antonio Carafae » S. R. E. Cardinalibus licentiam compilandi septimum Librum Decretalium, multaque ipse manu sua exarasset, ac monuisset, sed e vivis crepptus inchoatum opus dimisisset, Sixtus V. ejus » Successor eam Curam imposuit Dominico Cardinali Pinello anno 1587., eique Collegas adjunxit Cardinales Aldobrandinum, Matthejum, Columnam. Ex quibus, Cardinali Aldobrandino » post obitum Sixti ad Pontificatum assumpto, et » creatis Cardinalibus ex Praelatis ipsius Congregationis Lucio Saxo, Laurentio Blanchetto, et » Pompejo Arrigonio; extremo anno 1593. factus » est finis ea undequaque seligendi, et recognoscendi, quae inserendi in Canonum corpus essent. Magnopere autem haesitatum est, num in » extrema hac compilatione inseri deberent oecumenicorum Concil. Florent. ac Trid. Canones » etiam ad dogmata pertinentes; et tandem optimis rationibus in eam itum est sententiam, ut » insererentur, licet Collectiones tam Greg. IX. » Bonafacii VIII. et Clementis V. quam in antiquioribus Isidori, Burchardi, Anselmi, Photii, » et aliorum pancissimis dogmatibus sint respersae. Itaque volumen Pontificia jura, et Conciliorum Decreta trecentorum prope annorum in quinque libros disposita, suis propriis distributa Titulis, compediaria quadam Summa complectens, » extremam manum accepit die 25. Julii anno » 1598. Sed cum typis jam excusum sub nomine » septimi libri Decretalium Clementis VIII, propediem esset publicandum, gravis emersit difficultas, quod cum Decreta fere omnia Concil. » Trident. in eo inserta jam in Corpus Juris Ca- 33

» nonici redacta essent, negandum non erat, quin
» Jurisperitis liceret eis applicare glossas, et com-
» mentarios; ita enim in praecedentibus compila-
» tionibus factum videmus: nam ut missas facia-
» mus veteres Graecorum Collectiones, quibus
» suas addiderunt interpretationes, non modo
» Alexius, Aristenus, Joannes Zonaras, et Theo-
» dorus Balsamon, verum etiam Joannes Schola-
» sticus, et Photius ambo Constantinopolitani An-
» tistites, et Matthaejus Bastenus Monachus, Con-
» stantinusque Harmenopolus, atque Arsenius; a-
» pud Latinos prima decretalium compilatio, quam
» tempore Alexandri III. ex Decretis antiquorum
» Conciliorum, et Summorum Pontificum Consti-
» tutionibus a Gratiano omissis fecit Bernardus
» Praepositus Papiensis, mox Faventinus Episco-
» pus, et Breviarum Extravagantium inscripsit,
» licet privato ejus nomine edita fuerit, Glossa-
» tores tamen habuit Vincentium, Alanum, Tan-
» credum, Laurentium, et Rogerium. Similiter
» ad secundam privatam compilationem Gilberti,
» et Alani, quam suo nomine edidit Joannes Gal-
» lensis eorum discipulus, glossemata fecerunt
» idem Joannes, Hugo Ferrariensis Episcopus, et
» Bernardus major Compostellanus. Quemadmo-
» dum, et ad tertiam, quae a Bernardo Archidia-
» cono Compostellano propria auctoritate Romae
» confecta, et ideo Romana appellata, ac deinde
» omnium prima Liber Decretalium conscripta
» fuit, glossas fecerunt idem Vincentius, Alanus,
» Rogerius, Jacobus, et omnium copiosissime Tan-
» credus, ut constat ex vetusto Codice antiqua-
» rum compilationum ab Anagnia Civitate in Bi-
» bliothecam Vaticanam delato, licet Joann. An-
» dr. putaverit glossas ad hanc compilationem
» composuisse Paulum Hungarum. Quartae itidem
» compilationi, cui addita fuerunt Capita septua-
» ginta et unum Generalis Concilii Lateranensis
» paulo ante celebrati, glossae fuerunt applicatae,
» licet de Auctoribus variae sint opiniones; alii
» enim illas tribuunt Joanni, alii Roberto, sive
» Rogerio. Et praetermissa quinta, quam idem
» Tancredus compaginavit ex Constitutionibus Ho-
» norii III, ad sextam itidem compilationem,
» quam Gregorius IX, ex quinque compilationi-
» bus praecedentibus in quinque libris Decreta-
» lium disposuit, opera scilicet Raymundi tunc
» ejus Capellani, et Poenitentiarii mox Tertii Or-
» dinis Praedicatorum Magistri Generalis, glossas
» edidit Bernardus de Botono Parmensis, et Ca-
» nonicus Bononiae. Sed et ad sextum Librum De-
» cretalium Bonif. VIII. quae septima fuit com-
» pilatio, Jo. Andr. Bononiensis applicuit glossas,
» quae in hoc praevaluerunt Glossis Joann. Mo-
» nachi Cardinalis, fuerunt enim concurrentes, ut
» idemmet Jo. Andr. testatur *in praefatione ejus*
» *libri*. Ac demum ad compilationem Clementina-
» rum Clementis V, a Joanne XXII. publicatam,
» glossas confecit idem Joan. Andr. et ad Extra-
» vagantes, quae una cum Decretalibus Gregorii
» IX. Sexto, Clementinis, Corpus Juris Canonici
» constituunt, ut declaravit Gregorius XIII. in
» Constitutione, quae incipit: *Cum pro munere*,
» Zenzelinus de Cassanis, et Guillelmus de Monte
» Lauduno glossas applicaverunt, et apostillas Joan-
» nes Franciscus de Pavinis Rotae Auditor. Iti-
» dem, Veterum Canonum Expositores, Ruffinum,
» Silvestrum, Jo. Hispanum, Joannem Faventi-
» num, Goffredum, Melendum, Bartholomaeum
» Brixien. Joannem de Deo, et alios quamplures
» recenset Guilielmus Durand. in *prooem. Spec. n.*
» 14, et ibi fusius Jo. Andr. *in add. inc. B. Parm.*
» *lit. M.* Quod igitur ad veteres Canonum Colle-
» ctiones factum est, nulla ratio suadebat, cur non
» idem esset permittendum ad extremam hanc
» compilationem septimi Libri Decretalium. Id ve-
» ro ex diametro adversabatur Constitutioni Pii IV,
» prohibentis, ne super Decretis Concilii Triden-
» tini edantur glossae, et commentarii, ullum-
» que omnino interpretationis genus. Tanti au-
» tem hujusmodi prohibitio habita fuit, ut hanc
» unam ob causam substiterit hujus voluminis pu-
» blicatio miris elucubrata laboribus, ac vigiliis,
» et Praesulum, Gymnasiorum, totiusque Eccle-
» siae vocibus efflagitata, ita ut propterea nullus
» restet dubitandi locus, quin Constitutio Pii IV,
» interdicat etiam probabilem Glossatorum inter-
» pretationem. Hactenus Fagnanus ».

Extra corpus juris plures alii libri Sanctiones 34
habentes extant, scilicet « Concilia Generalia, et
» Provincialia a Summis Pontificibus, approbata,
» Bullarium, Regulae Cancellariae, Declarationes
» Cardinalium, et Decisiones Rotae Romanae; De
» Conciliis », Vide verb. *Concilium. De Bullario*
stat certum, quod Bullae, seu Constitutiones Pon-
tificiae in ipso contentae si probantur authenticae,
et originali suo conformes, habeant vim obligandi,
secus non, uti recte Plettenberg. *in Introductione*
ad Jus Canonicum c. 19, advertit, et alii passim.
De Regulis Cancellariae, vida verb. *Cancellaria.*
De Declarationibus Cardinalium. vida verb. *De-*
clarationes Cardinalium, De Decisionibus Rotae
Romanae est certum, quod, licet istae faciant
jus inter partes ipsas litigantes, non tamen faciunt
Jus universale, ut docet Franciscus de Pavinis *in*
praeludio Extravagantium Joann. XXII, et com-
munis aliorum; vide verb. *Auditores Rotae.*

Canones, et Leges mixtim allegantur in utroque 35
Foro, quando sibi non contradicunt; Colligitur *ex*
cap. Si in adjutorium 7, *dist.* 10, ibi: « Si in ad-
jutorium vestrum etiam terreni Imperii Leges as-
sumendas putatis, non reprehendimus. Fecit hoc
Paulus, cum adversus injuriosos civem Romanum
se esse protestatus est » et concordat textus *in cap.*
De capitulis 9, *et cap. Certum* 12, *ead. dist.* 10,
juncto *cap.* 1, *de novi operis nuntiation.* cum si-
milibus, et patet experientia apud omnes Canoni-
stas, et Legistas. Hinc casus in jure Civili dubius, 36
sed in Canonico clare decisus, procedit quoque in
Foro Civili, et e contra, *cap.* 1, *de novi operis*

nuntiatione, ibi: « Sicut Leges non dedignantur Sacros Canones imitari: ita et Sacrorum Statuta Canonum Principum Constitutionibus adjuvantur », ubi Glossa verb. *Adjuvantur* notabiliter infert; « Et ita in causa Ecclesiastica Leges possumus allegare, ut, etiamsi Canones deficiant, possit judicari secundum Leges », et Abbas *ibidem* n. 3, dicit expresse; « Causa Ecclesiae debet decidi per » Jus Civile in defectum Canonum, omnes enim » Leges Principum non contradicentes Canonibus » sunt approbatae per Ecclesiam, ut patet hic » et Fagnanus in *cap. Cum esses num.* 18, *de Testam.* sic inquit: « Ubicumque non reperitur aliqua dispositio Juris Civilis expresse immutata a Jure Canonico, non debemus inducere discrepantiam inter Jus Canonicum, et Jus Civile. Immo Lex Civilis servari debet etiam in foro Ecclesiae »: *ut c.* 1, *et ibi* Abbas *num.* 2, Joan. Andr. *n*, 6, *de novi operis nunciation* et alii communiter.

37 Quando inter Jus Canonicum, et Civile est aperta contrarietas, et diversitas, eaque est de re profana, nec attingit conscientiam, vel peccatum, ut circa solemnitates testamentorum, judiciorum, contractuum, aliorumque similium actuum, quodlibet Jus est in suo Foro servandum, scilicet in terris Papae subjectis Jus Canonicum, in terris Imperii Saecularis Jus Civile; *cap. Quoniam dist.* 10, *et cap. Cum ad verum* 6, *dist.* 96, et concordat *cap. Solitae* 6, *de majorit. et obedient. cap. Novit* 13, §. 1, *de Judiciis et cap. Per venerabilem* 13, § *Rationibus*, *Qui filii sint legitimi*.

38 Quando autem inter Jus Canonicum, et Civile, est aperta contrarietas in materia conscientiae, et peccati, v. g. in praescriptione cum malo fide, in usuris, et huiusmodi materiis peccatum foventibus, standum est Juri Canonico, relicto Jure Civili, etiam in terris Imperii saecularis; In spiritualibus enim, et ubi agitur de salute animae jurisdictio Papae, tamquam Christi Vicarii, et communis animarum Pastoris, etiam in terras Imperii Saecularis, et totum mundum extenditur, ut tenet Communis Catholicorum per textum in *cap. Solitae* 6, *de majorit. et obed. vers. Quod autem*, *et in cap. Novit.* 13, *de Judiciis*, *Extravag. Unam Sanctam*, *de Majorit et obed.* Et ratio est, quia tunc Leges Civiles foventes peccatum, censentur esse correctae per Canones; Lex autem correcta, non dicitur amplius Lex, ut recte docet Glossa in *l. ult. ff. ad Legem Cornel. de falsis*; Fagnan. *in c. Cum esses num.* 167, *de Testamentis*, et communis aliorum, *arg cap. Licet Romanus*, *de Constitutionibus in* 6, *et leg. Sed, et posteriores*, *ff. de Legibus*, ubi statuitur, quod Lex posterior revocet priorem directe contrariam, etiam non facta ejus mentione.

39 Adducuntur plures correctiones Juris Civilis factae a Jure Canonico. Jus Civile *in l. Sicut*, *et l. Omnes*, *et l. Cum notissimi*, *Cod. de Praescript.* 30, *vel* 40 *annor.* permittens praescriptionem longissimi temporis cum mala fide est correctum per Jus Canonicum *in Quoniam* 20, *de praescriptionibus*, ubi Leges Civiles allegatae, velut nutritivae peccati expresse revocantur, addita ratione: « Cum generaliter sit omni Constitutioni, atque Consuetudini derogandum, quae absque mortali peccato non potest observari ». Jus Civile *in l.* 1, *ff. de usuris*, *et l. Eos, qui*, *Cod. eod.* cum similibus, ubi censentur licitae usurae, vel saltem permittuntur, est correctum per Jus Canonicum in *cap. Super eo* 4, *cap. Cum tu* 5, *c. Praeterea* 7, *de usuris* juncta *Clement. unic. eod.* ubi usurae expresse prohibentur sub gravissimis poenis. Jus Civile *in l. Patri, et seq. ff. Ad Legem Juliam, de Adulteriis*, ubi licitum est Patri occidere adulterum in fragranti crimine cum filia deprehensum, dummodo et filiam occidat, *et* in *l. Marito ff. eod.* ubi idem permittitur marito respectu certarum personarum, si deprehendantur in adulterio cum uxore sua, est correctum per Jus Canonicum, *in c. Si non licet* 9. *caus.* 23, *qu.* 5, *c. Inter haec* 6, *et cap. Admonere* 8, *caus.* 33, *q.* 2, cum similibus, ubi expresse prohibetur talis occisio, et concordat propositio 19, inter damnatas ab Alexandro VII. « Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam ». Aliae plurimae correctiones Juris Civilis factae a Jure Canonico possent adduci, sed brevitatis gratia relinquuntur videndae apud Auctores, et praesertim apud Baptistam a S. Blasio *Tom.* 1, *tract. Contradictionum juris Canonici cum jure Civili*, ubi de istis duas Centurias recenset.

In materia spirituali, et Sacramentorum, neglecta; seu reiecta dispositione Juris Civilis, universim ad Jus Canonicum est recurrendum. Haec enim tractare, et definire non spectat ad potestatem saecularem, sed ad spiritualem, et Ecclesiasticam, textu expresso *in cap. Decernimus* 2, *de judiciis* cum similibus. Hinc, quamvis Jure Civili *in l. Nuptiae* 2, *et* 18, *ff. de ritu nuptiarum*, *et l. Nec filium*, *Cod. de nuptiis*, *et* §. 1, *Institut. eod.* declaretur invalidum Matrimonium, quod filii familias contrahunt sine consensu parentum, in quorum potestate existunt, standum tamen est Juri Canonico, *in cap. Sufficiat* 2, *caus.* 27, *qu.* 2, *et cap. Hoc Sanctum* 16, *caus.* 32, *quaest.* 2, cum similibus, ubi talis consensus non requiritur, nisi de honestate, juncto Conc. Trident. *sess.* 23, *c.* 1, *de Reform. matrimon.*, ubi oppositum asserentes anathemate damnantur. 40

Item negliguntur, et relinquuntur Leges Civiles disponentes de personis, et rebus Ecclesiasticis, et quoad ista est omnimode standum dispositioni Juris Canonici; *cap. Bene quidem* 1, *cap. Denique* 5, *cap. Cum ad verum* 6, *cap. Satis* 7, *cap. In scripturis* 9, *distinct.* 96, *cap. Ecclesia* 10, *de Constitutionibus*; ubi expresse id statuitur, quamvis leges Civiles favorem Ecclesiarum, vel Ecclesiasticarum personarum concernant, ibi: « A quibus, si quid motu proprio statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum, et favo- 41

rem, nullius firmitatis existit, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum ». *Confer Cl. P. Zech. in suis *Praecognitis Juris Canonici Tit.* 20, ubi agit de origine praecipuarum differentiarum inter Jus Canonicum, et Jus Civile: item quale Jus sit sequendum? Neque omittendus Bartholus in *Institutionibus Juris Canonici*, in quibus plura offendes e Jure Canonico in Jure Civili emendata*.

42 Jura juribus, quantum fieri potest, sunt con-
cordanda, neque eorum correctio est inducenda
sine necessitate, textu expresso *in cap. Cum ex-
pediat* 29, *de elect. in* 6, ibi « Cum expediat con-
cordare jura juribus, et eorum correctiones, si su-
stineri valeant, evitari »; et concordat textus *in
l. Unic., De inofficios. dotibus*, ibi: *Leges Legibus
concordare promptum est*, cum similibus. Unde *in
l. Non est novum* 25, *et seq. ff. de Legibus* gene-
raliter sancitur, ad evitandas jurium correctiones,
Leges priores esse trahendas, et explicandas per
posteriores, et e contra, has per priores, ibi: « Non
est novum, ut priores Leges ad posteriores trahan-
tur etc. Sed et posteriores Leges ad priores perti-
43 nent, nisi contrariae sint ». Ubi tamen est mani-
festa jurium contrarietas non admittens congruam
conciliationem, tunc standum est posteriori deci-
sioni, seu Constitutioni: Lex enim posterior re-
vocat priorem directe contrariam, etiam non facta
ejus mentione, textu expresso *in cap. Licet Ro-
manus* 1, *de Constitutionibus in* 6, ibi: « Licet
Romanus Pontifex, qui jura omnia in scrinio pe-
ctoris sui censetur habere, constitutionem conden-
do posteriorem, priorem (quamvis de ipsa men-
tionem non faciat) revocare noscatur etc. ». Con-
cordat *l. Sed et posteriores ff. de Legibus*, ibi: « Sed
et posteriores Leges ad priores pertinent, nisi con-
trariae sint. Unde etiam in Testamentis statur ul-
timo, quamvis in ipso non fiat mentio de priori,
l. Si Mihi, et tibi, ff. de Legatis 1, *et cap. Ultima
voluntas* 4, *caus.* 13, *quaest.* 2.

44 Jus, prout est objectum justitiae, est facultas legitima, quam quis habet ad aliquam rem obtinendam, vel retinendam, aut ad aliquid faciendum; ita ut ab illius rei obtentione, seu retentione, vel ab illa actione facienda licite impediri non possit. *Est in re communis.* Et in hoc sensu dicitur quis *jure suo uti*, habere jus agnationis, vel cognationis ad haereditatem, vel tutelas; quod jus necessitudinis appellatur *in l. ult. ff. de justit. et jure.* Item in hoc sensu dicitur haeres succedere in omne jus Defuncti; *Reg. juris* 59, *et* 62 *in* 6. Item in hoc sensu dicitur: *Nullus videtur dolo facere, qui jure suo utitur*, *l. Nullus §. de Regul. jur.* Item in hoc sensu dicitur: « Nemo potest plus juris tranferre in alium, quam sibi competere dignoscatur »; *Regul.* 19, *juris in* 6. Item in hoc sensu dicitur: *Juri suo quilibet renunciare potest*, *cap. Si diligenti* 12, *de foro compet. cap. Si de terra* 6, *de privilegiis.* Item in hoc sensu dicitur; *Qui juri suo semel renunciat, non potest postea ad illud redire*, *cap. Quam periculosum* 8, *caus.* 7, *q.* 1, *c. Cum inter* 16, *de election.* juncta Glossa *ibid.*

Jus taliter acceptum dividitur in jus in re, et 45
in jus ad rem; *cap. Quoniam* 8, *de concession.
praebend. in* 6, ibi: *Quibus jus non esset quaesi-
tum in re, licet ad rem.* Jus in re, seu reale est il- 46
lud, quod per ipsam rei traditionem acquiritur;
Jus autem ad rem, seu personale est illud, quod
aliquo justo titulo habetur ad rem, ut ejus tradi-
tio fiat. *Sic in re communis.* Unde, ut vides, *jus* 47
in re, seu *reale* dat actionem in ipsam rem; ita
ut habens jus in re, habeat actionem ad eam sibi
vindicandam a quocumque possideatur. Sic v. gr.
si equus Pauli fuit furto ablatus, poterit eum Pau-
lus repetere, ubicumque invenerit, non obstante,
quod alius equum bona fide emerit, quia talis
equus est Paulo obrectus, et ipse respectu hujus
equi habet jus in re; *§. Omnium. Instit. de action.
et* ibi *Glossa fin. l. Officium* 9, *ff. de rei vindicat.*.
Jus autem *ad rem*, seu *personale* non dat actio-
nem in ipsam rem, sed in personam impedientem
consecutionem rei. Sic v. gr. si quis habeat jus ad
rem sibi donatam, venditam, sed nondum tradi-
tam, seu per electionem, postulationem, aut prae-
sentationem ad Beneficium Ecclesiasticum, non-
dum sibi collatum, non potest ipsam rem, seu Be-
neficium vindicare, atque in judicio repetere, quia
res illa nondum est facta sua ante actualem tra-
ditionem, sicuti nec Beneficium factum suum an-
te actualem collationem, sed solum poterit actio-
nem personalem instituere adversus eum, qui ip-
sum fraudavit, seu injuste impedit, vel impedive-
rit ab illius rei, seu Beneficii consecutione; *l. pe-
nult. Cod. De action. et oblig.* Hinc patet, quod
duo possint habere jus respectu unius, et ejusdem
rei, unus scilicet *jus in re*, et alter *jus ad rem*;
v. gr. Paulus vendens Domum Titio, pretio non-
dum soluto, et domo nondum tradita, habet adhue
jus in domo, Titius autem jus solum ad domum.

Unde ut totum hoc melius intelligatur, notan- 48
dum est, quod Actio ut sic, quae ut habetur §. 1. *Institut. de Action. est Jus persequendi in judicio, quod sibi debetur*, dividitur in Actionem realem, et personalem, ut docet *Communis*, et clarissimus textus *in §. Omnium*, *Instit. de Actionib.* ibi; « Omnium autem Actionum Summa divisio in duo » genera deducitur, aut enim in rem sunt, aut in » personam; Nam agit unusquisque, aut cum eo, » qui ei obligatus est, vel ex contractu, vel ex » maleficio, quo casu proditae sunt Actiones in » personam: per quas intendit adversarium ei dare, aut facere oportere, et aliis quibusdam modis. Aut eum eo agit, qui nullo jure ei obligatus » est; movet tamen ei de aliqua re controversiam, » quo casu proditae Actiones in rem sunt; veluti » si rem corporalem possideat quis, quam Titius » suam esse affirmet; possessor autem Dominum » ejus se esse dicat, nam si Titius suam esse intendat, in rem Actio est ».

Justitia non semel pro virtute omni, ac sancti- 49

tate sumitur; sic Prov. 11, v. 6. *Justitia rectorum* (scilicet virtuosa, et sancta vita) *liberabit eos. Matth.* 3, *vers.* 15, dum Christus Joanni baptizare recusanti dixit: *Sic enim decet nos implere omnem justitiam*, nempe omnem virtutem, et perfectionem. *Matth.* 5, *vers.* 6, *Beati qui esuriunt, et sitiunt justitiam* (videlicet, virtutem, et sanctitatem;) *quoniam ipsi saturabuntur.* Ibid. vers. 20. *Nisi abundaverit justitia vestra* (idest virtus, et religio, et sanctitas) *plusquam Scribarum, et Pharisaeorum, non intrabitis in regnum caelorum*; ut enim in hunc textum inquit meus Lyranus, illi magis secundum opera justi appellari, quam secundum voluntatem affectabant; ad salutem autem non sufficit bona doctrina, nisi adsit bona vita: hinc viros Sanctos, et virtute praeditos justos appellari ex sacris litteris, et Sanctis Patribus passim deprehendimus; estque justitia sic sumpta una ex octo Beatitudinibus, quas in Monte Christus docuit *Matth. cit. cap.* 5. At prout ad praesens spectat, justitia tamquam peculiaris virtus, et prima ex cardinalibus attenditur; sicque accepta describitur, quod sit constans, et perpetua voluntas jus suum unicuique tribuendi. *Communis* cum Ulpiano *in l. Justitia, ff. de Justitia, et jure.*

50 Justitia haec communissime dividitur in *Legalem*, seu *Universalem*, et *Particularem. Justitia Legalis*, seu *universalis* « est virtus ordinans hominem a suis actibus ad bonum commune Reipublicae, seu Communitatis », id est, virtus, qua homo reddit, et praestat quod justum, et debitum est ipsi Communitati ad sui conservationem. *Justitia particularis* « est virtus, quae cuique particulari personae jus suum debitum reddit, *seu quod idem est*, virtus, quae recte inter se ordinat, et adaequat homines quo ad commutationem bonorum particularium, et distributionem bonorum com-
51 munium ». Haec justitia particularis subdividitur in *distributivam*, et *commutativam. Communis* ex Aristotile 5. *Ethicor. cap.* 2. *Justitia distributiva* est, quae distribuit bona Communitatis in singulas partes secundum debitam proportionem Dignitatis, vel meriti cujusque, sicut econtra etiam onera Communitatis secundum proportionem facultatis cujusque. *Justitia commutativa* est quae commutat bona particularia inter ipsas partes Communitatis secundum aequalitatem debitam, sive ex contractu, sive ex delicto propter damnum alteri illatum. Et haec justitia commutativa observatur inter partes, quando fit commutatio voluntaria, et ex contractu cum consensu utriusque; scilicet dantis, et accipientis, ut in emptione, venditione, mutuo, aliisque contractibus, considerando solum valorem rerum sine ullo respectu ad personas, uti videlicet tanti valeat res reddenda, quanti valet accepta, ut centum reddendo pro centum, qualescumque sint personae contrahentes, et commutantes, sive nobiles, sive ignobiles. Et observatur etiam, quando commutatio est involuntaria, et ex delicto, seu damno injuste illato, ut cum quis alicui invito aliquid suum aufert, seu damnum injustum infert in bonis fortunae, famae, vel vitae. Si quis enim furatus sit alteri equum aestimatum 40. scutis, injuste per injuriam combusserit alterius domum aestimatam centum scutis, debet totidem ei restituere, etiamsi nullum pactum cum ipso inierit; quia rem ablatam reddere, et damnum injuste illatum resarcire cogitur. *Communis.*

Justitia distributiva, et commutativa varie diffe- 52
runt, praecipue vero in tribus, scilicet *in aequalitate, in alteritate, et in debito. In aequalitate* differunt, quia Justitia commutativa servat aequalitatem simpliciter, et Arithmeticam, idest rei ad rem, ut centum ad centum sine ullo habito respectu ad personas. Justitia vero distributiva servat solum aequalitatem secundum quid, et Geometricam, idest solum aequalitatem inter proportionem, et proportionem, ut nimirum talis sit proportio inter bona, et onera, quae distribuuntur, qualis est proportio inter conditiones, et qualitates personarum, quibus fit distributio. In *alteritate* differunt, quia justitia commutativa proprie, et totaliter est ad alterum, sive ad personam adaequate, et totaliter distinctam: Justitia vero distributiva non est omnino ad alterum, seu ad personam adaequate, et totaliter distinctam, sed est totius Reipublicae, seu Communitatis ad partem, seu membrum illius; pars autem non adaequate, et omnino distinguitur a toto, sed in toto includitur. In *Debito* differunt, quia justitia distributiva non continet proprie, ac stricte debitum, sicuti justitia commutativa. Nam illa, cui ex emptione v. gr. vel donatione res debetur, longe majus, et arctius jus habet ad illam, tamquam sibi jure proprio debitam petendam, quam ad petendam partem boni Communitatis, v. gr. Officium, Dignitatem, Beneficium etc. longeque gravior committitur injuria contra justitiam commutativam, quam
contra justitiam distributivam. Sola enim justitia 53
commutativa, si violetur, proprie, et per se inducit obligationem restitutionis; Justitia autem distributiva non inducit obligationem restitutionis ratione sui erga partem neglectam, sed ratione justitiae commutativae, si ei sit adjuncta, solum aliquando per accidens erga ipsam Communitatem, ut si Princeps contulit Officium indigno cum detrimento Reipublicae, tenebitur ad compensationem damnorum etc. Card. de Lugo *de justitia, et jure tom.* 1, *disp.* 1, *sect.* 3, *a n.* 51, ubi testatur de communi Lessius *lib.* 2, *cap.* 1, *num. ultimo et c.* 32, *dub.* 3. Rebellus *lib.* 1, *q.* 3, *n.* 18. Sporer *tom.* 2, *tract.* 4. *Praeliminar. ad praecept. secundae Tabulae c.* 1, *sect.* 3, *n.* 37, et alii passim.

Non potest inter Deum, et hominem interce- 54
dere justitia rigorosa, et stricta, sed solum justitia latius sumpta. *Communis.* Justitia enim rigorosa, et stricta requirit ex parte debitoris perfectum debitum solvendi: implicat autem, ut sit in

Deo perfectum debitum solvendi respectu Creaturae, et in Creatura perfectum jus exigendi respectu Dei, adeoque etc. Latius vero sumpta justitia potest intercedere inter Deum, et hominem, quia si justitia sumatur praecise pro obligatione adimplendi promissa, potest Deus ex justitia aliqualiter teneri Creaturae, uti ex tali justitia debet justis coronam gloriae, juxta illud Apostoli 2, *ad Timoth.* 4. *in reliquo reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex.* Hinc S. Augustinus de talis justitiae debito loquens *in psalm.* 38, *circa finem*, dicit: *Debitorem Dominus ipse fecit se, non accipiendo, sed promittendo; et serm.* 16, *de verbis Apostoli cap.* 2, quasi Deo recordans talis justitiae debitum sic ipsum alloquitur: *Redde quod promisisti, quia fecimus quod jussisti.*

55 Inter Patrem et Filium, Dominum et mancipium, Maritum, et Uxorem formaliter qua tales sunt, non potest esse justitia proprie, et simpliciter, sed solum improprie, et secundum quid. *Communis.* Et ratio est, quia justitia perfecta debet esse ad alterum, qui scilicet natura, et jure sit ab altero distinctus, Filius autem, mancipium, seu servus, et Uxor, quatenus tales sunt, non sunt natura, et jure a Patre, Domino, et Marito distincti, adeoque etc. Filius namque ut talis, est quasi pars patris, et natura, quippe ex paterno semine natus. Unde ea, quae debet Filius Patri, non debet ut distinctus ab ipso, sed ut ejus pars, et ea, quae Pater debet filio, non debet alteri, sed ut sibi ipsi, seu ut suae parti. Sic Servus non censetur aliter a Domino, cum non sit sui juris, sed Domini, ipsiusque instrumentum animatum ad opera domestica, et quiddam ex ejus bonis, adeo ut possit illum, ut rem suam vendere, donare, commutare. Ita etiam Uxor est aliquid Mariti, et e contra, cum sint moraliter unum corpus, et una caro, et sic non censentur distincti in ordine ad regimen domesticum, cum jus Uxoris ad illud sit juris viri, seu dependens a viro, adeoque inter ipsos non potest esse justitia proprie, et simpliciter, sed solum improprie, et secundum quid.

56 Inter supradictos autem materialiter sumptos, ac quatenus homines sunt, et singuli peculiare jus, vel dominium habent, potest esse justitia proprie, et simpliciter. *Communis.* Et ratio est, quia supradicti materialiter sumpti, quatenus homines sunt, sunt sui Juris, et ab invicem independentes in multis rebus, nec accipitur unus ut pars alterius, sed quilibet ut persona singularis, et capax ex bonis sibi propriis ineundi contractus, Filius namque non solum jam emancipatus, tamquam verus Dominus omnium bonorum suorum, sed etiam minorennis adhuc sub patria potestate constitutus, tamquam verus Dominus suorum bonorum castrensium vel quasi castrensium, potest cum eodemmet suo Patre inire veros contractus emptionis, vel venditionis, vel alios ex justitia obligantes, juxta *l.* 2, *ff. De emptione.* Sic mancipium, seu servus, tamquam verus Dominus proprii peculii potest medio ipso inire cum Domino contractum redemptionis, ita ut Dominus peccaret contra justitiam, si eo pacto inito, acceptaque pecunia, servum non manumitteret. Ita etiam Uxor, tamquam vera domina bonorum suorum paraphernalium potest de ipsis cum Marito inire contractus ex justitia obligantes. Tum quia etiam quo ad debitum conjugale, et dotis legitimam administrationem, est inter Uxorem, et Maritum juris stricti aequalitas, adeoque justitia simpliciter, cum negatio debiti, et dotis dissipatio sint proprie contra justitiam, ut tenent omnes. Tum etiam quia singuli omnium supradictorum habent sibi proprium, et strictum jus famae et vitae, unde universaliter delicta inter patrem et filium, servum et dominum, Uxorem et maritum, ut homicidium, injusta infamatio, furta de bonis non subjectis, sunt vere contra justitiam simpliciter; immo sunt delicta contra justitiam qualificata, adeoque inter ipsos materialiter sumptos, quatenus homines sunt, potest esse justitia proprie et simpliciter.

Justitia praemiativa, quae pro meritis reddit praemia, et vindicativa, seu punitiva, quae delictis reddit supplicia, utraque deducitur saltem per imitationem, et similitudinem ad justitiam tam distributivam, quam commutativam, ut patet inductione; Tunc enim justitia praemiativa reducitur ad distributivam, quando munera, officia, honores, et hujusmodi in praemium propriorum meritorum, et beneficiorum praestitorum distribuit, inaequaliter tamen juxta inaequalitatem, ac proportionem status et conditionis, dando scilicet plus personis dignioribus, et praestantioribus, quam minus dignis, et minus praestantibus, ut communiter fieri solet. Tunc autem justitia praemiativa reducitur ad commutativam, quando praemia distribuit aequaliter juxta aequalitatem meritorum, nulla habita ratione conditionis, Dignitatis, et status personarum, quibus fit illa distributio. Ita etiam tunc justitia vindicativa, seu punitiva reducitur ad distributivam, quando nocentes, ut par est, punit, habita tamen ratione Dignitatis, seu status personarum; sic alapa data v. g. a persona potente, et magnae Dignitatis levius punitur, quam data a persona infimae plebis; quamvis sit data eidem personae; Tunc vero justitia punitiva, seu vindicativa reducitur ad commutativam, quando servat aequalitatem inter poenam, et delictum, aequalia inferendo supplicia pro aequalibus delictis, nulla habita ratione conditionis, Dignitatis, et status personarum, quibus supplicia inferuntur. Mastrius *in* 3, *disp.* 7, *n.* 177. Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract.* 6, *de just. et jure dist.* 2, *q.* 2, *num.* 19, post Scotum 4, *dist.* 46, *q. unic.* §. *Hoc prima*, et plures alios. 57

Adversus jus Divinum non praescribitur. Benedictus XIV. Tom. 2. Constitut. 3, incipien. *Declarasti Nobis* Nec adversus Jus Ecclesiasticum in 58

his, quae praecepta sunt universalis Ecclesiae. Idem *ibidem*.

59 Alia ad rem, vide in Additionibus *ex aliena manu* ad verb. *Lex*, art. 1.

ADDITIONES CASINENSES.

1 Agitur sub n. 38, h. articuli de contrarietate, ubi intervenit, inter jus Canonicum, et Civile.

Liceat nunc rem abundantius evolvere, comparatione facta inter utrumque, Ecclesiasticum nempe, et jus Civile Romanum.

2 « Ut rite in hac materia procedamus, meminisse oportet, ex legibus civilibus aliquas esse jure Canonico expresse approbatas, aliquas expresse correctas, atque abrogatas, aliquas vero neque approbatas, neque improbatas, sed silentio praetermissas ». Ita Benedictus XIV. *De Synod. Dioecesi lib. IX, cap. X, n.* 1.

3 Ut a primis initium rite ducamus, aliquas ex iis indicabimus matrimonium respicientes. — Olim ex Romanae Ecclesiae disciplina impotentiae ergo minime matrimonia dissolvebantur. Et hujusmodi conjugiis occurrentibus, in quibus impotentia perpetua deprehenderetur, responderi solebat mulieri, ut conjugem suum, quem tamquam virum habere non poterat, in fratris locum haberet, juxta quod rescriptum legitur ab Alexandro 3, in haec verba: « Consuetudo est Romanae Ecclesiae, in similibus taliter tenere, quod si non potest eam sicut uxorem habere, ipsam habeat ut sororem. *Cap.* 2. *de Frigid et malefic. In l. Collect. Decret. apud Ant. August.*

4 « Hodie vero, sic idem Benedictus XIV. impotentia perpetua recensetur inter impedimenta matrimonium dirimentia; de quo *in cap. Fraternitatis*, *ac toto titulo de frigidis*, *et maleficiatis* ». *ibidem* n. 2.

5 « At quoniam, prosequitur Lambertinus, post contractum conjugium frequenter contingit, constare quidem de alterutrius conjugis impotentia, sed valide dubitari, num ea sit perpetua, vel potius temporanea, seu an sit insanabilis, vel possit naturali arte sanari; idcirco leges Civiles, quando impotentiae signa, aut evidentia, aut indubitata non sunt, certum conjugibus praescripsere tempus, intra quod operam dare possint rei conjugali, suasque vires experiri, adhibitis etiam opportunis remediis, quae peritorum judicio apta sint ad illas reficiendas, et roborandas, si adhiberi queant citra grave vitae periculum, et valetudinis detrimentum. Ad hujusmodi experimentum Justinianus Imperator, in *l. In causis, Cod. de Repudiis*, praefinivit biennium; sed postea ratus, non posse intra biennium certum ferri judicium de impotentiae perpetuitate, in *Novella* 22, *§. Per occasionem*, illud prorogavit ad triennium », *loc. cit. n.* 2.

Lubet afferre hic utrumque textum Justinianeum, tenoris sequentis; « In causis jam dudum specialiter definitis, ex quibus recte mittuntur repudia, illam addimus, ut si maritus uxori ab initio matrimonii usque ad duos annos continuos computandos, coire minime propter naturalem imbecillitatem valeat, possit mulier, vel ejus parentes sine periculo dotis amittendae repudium marito mittere » l. 10. *Cod. de Repudiis*. 6

Postea *in Novella* 22, *cap.* 6, sic idem Imperator constituit: « Per occasionem quoque necessariam, et non irrationabilem distrahitur matrimonium, quando aliquis impotens fuerit coire mulieri, et agere quae a natura viris data sunt; si *biennium* quidem secundum de hoc a nobis pridem scriptam legem transcurrat ex nuptiarum tempore; ille vero, quia pro veritate est vir, non ostendat; licebit . . mulieri, aut ejus Patribus disiungere matrimonium, et mittere repudium . . . . Hanc itaque legem corrigimus brevi quadam adjectione: non enim *biennium* numerari solum ex ipso tempore copulationis, sed *triennium* volumus: edocti namque sumus: . . quosdam amplius quam biennium temporis non valentes, postea potentes ostensos ministrare filiorum procreationi ». 7

Hanc autem Justiniani sanctionem expresse Celestinus III approbavit *in cap. Laudabilem* 5. *de frigidis*, *et maleficiatis*; cujus haec sunt verba: « Laudabilem, etc. et *infra* ... Solicite quoque ad ultimum requisivisti, quantum tempus indulgendum sit naturaliter frigidis ad experientiam copulae nuptialis, in qua si defecerint, separentur. Nos vero . . . in praesenti consultatione sentimus, ut si naturaliter frigidus non potest illa, quam duxit, uti pro conjuge, a tempore celebrati contractus, si frigiditas prius probari non possit, usque ad triennium secundum *authenticum legale* cohabitent, quo elapso, si nec tunc cohabitare voluerint et . . . mulier per justum judicium de viro probare potuerit, quod eum ea coire non possit, accipiat alium ». 8

« Ac proinde (modo relatum Justiniani Novellae 22. *cap.* 6.) in foris ecclesiasticis tamquam lex canonica allegatur, et ubique religiose custoditur »: ait Benedictus XIV. *l. et n. cit.* 9

Pari modo quantum ad cognationem civilem attinet, leges Romanae, turpe, atque inhonestum reputantes matrimonia inter eos iniri, qui etiam imaginaria, ac ficta ista cognationis specie conjunguntur, irritas decrevere nuptias: 1. Inter adoptantem, et adoptatum, atque ab isto descendentes: 2. Inter adoptatum, et filios naturales adoptantis: 3. Inter adoptantem, et uxorem adoptati, ac vicissim inter adoptatum, et uxorem adoptantis: aliis insuper ad rem notatis, prout in evolvendis ex Lucio nostro matrimonii impedimentis, infra v. *Matrimonium* videbimus. 10

Jam vero et cognationem legalem, et quae ex 11

ea ad nuptias profluunt obstacula, eo prorsus modo, quo a jure civili statuta fuerant, universim recepit, approbavitque Nicolaus 1, *in Responsione ad consulta Bulgarorum cap.* 21, cuius responsionis fragmenta referuntur in *can. Ita diligere*, 1. *caus.* 30, *quaest.* 3. *in cap. unic. de cognatione legali*, in haec sane verba: « Ita diligere, ibi . . . » Quandoquidem nec inter eos, qui adoptione filii » sunt, venerendae Romanae leges matrimonia con» trahi permittunt ». Apud Bened. XIV. *l. c. n.* V.

12 Hactenus de legibus civilibus a jure Canonico expresse receptis, et approbatis. Longe plura proferre possumus exempla legum abrogatarum, et correctarum, quae scilicet cum sanctionibus Canonicis minime cohaerent.

13 Ut vero in hac re accurate procedamus, illud utique notandum venit, differentias, seu contrarietates speciales inter Jus civile Romanum, atque Canonicum, generatim ad quinque capita reduci. Vel enim spectant materiam conscientiae, et ubi periculum immineat peccati: vel res Ecclesiasticas, et spirituales: vel processum Judiciarium: vel res, seu materias profanas: vel poenas delinquentibus debitas; de his sigillatim praestat disserere.

14 Quantum ad primum huiusmodi praecipue differentiae observandae veniunt.

I. De jure Romano possessor malae fidei, res sic possessas praescribit tempore longissimo *l.* 3, *l.* 4, *Cod. de Praescr.* 30, *vel* 40, *an.* — Secus est de jure Canonico, ut *ex cap. ult. de Praescr.* ubi allegatae leges civiles, velut nutritivae peccati expresse revocantur, hoc sane pacto: « Quoniam om» ne, quod non est ex fido, peccatum est, Syno» dali Judicio definimus, ut nulla valeat absque » bona fide praescriptio, tam canonica, quam ci» vilis. Cum generaliter sit omni constitutioni, at» que consuetudini derogandum, quae absque mor» tali peccato non potest observari. Unde oportet, » ut qui praescribit, in nulla temporis parte rei » habeat conscientiam alienae ».

II. Sic pactum factum Patri a Filia, dum nuptui tradebatur, quod de dote contenta, nullum ad bona paterna regressum haberet, non valet jure civili, quamvis sit juratum (Reiffenstuel *In Decretal. Prooem.* §. *XI. n.* 3,) *ex l. Pactum* 3, *Cod. de collationibus*, ibi: « Pactum dotali instrumento com» prehensum, *ut contenta dote, quae in matrimonio » collocabatur, nullum ad bona paterna regressum » haberet*, juris auctoritate improbatur, nec iute» stato Patri succedere filia ea ratione prohibe» tur ».— Secus dicendum de Jure Canonico, ubi juramentum fuerit interpositum : *cap. Quamvis de Pactis in* 6, » ibi: « Quamvis pactum Patri fac» tum a Filia dum nuptui tradebatur, ut dote con» tenta, nullum ad bona paterna regressum habe» ret, improbet lex civilis; si tamen juramento, » non vi, nec dolo praestito firmatum fuerit ab » eadem, omnino servari debebit: cum non ver» gat in aeternae salutis dispendium, nec redundet » in alterius detrimentum ».

III. De jure civili usurae vel censentur licitae, *l.* 1, *ff. de usuris*: ibi: *placuit licitas usuras peti posse*, juncta *l. eos qui, Cod. eod.* vel saltem ibidem permittuntur. — At his sanctionibus « Ecclesiae le» gibus est derogatum, ac severe vetitum, seu ve» rius Jure naturali, et Divino vetitum declara» tum, quidquam lucri, etiamsi minimum sit, ex » mutuo reportare : quod *ex can.* 43, inter A» postolicos, *ex can.* 2, Concil. Illiberitani, *ex » can.* 12, Concil. Arelatensis I. *ex can.* 16. Con» cilii Carthaginensis III. aliisque pluribus Ec» clesiae sanctionibus, atque ex communi sancto» rum Patrum sensu aperte constare inferius de» monstrabimus » Ita Benedictus XIV. *de Synod. Dioeces. lib.* 9, *cap. XI. n*, 1. — Vide dicenda, et addenda sub v. *Usura*.

IV. De Lege civili «Patri datur jus occidendi adulterum cum filia, quam in potestate habet ». l. 20, *ff. ad legem Juliam de adulteriis coercendis*. Idemque permittitur marito respectu certarum personarum, si deprehendantur in adulterio cum uxore sua : 1. *Marito* 24, *ff.* eod. « At ejusmodi le» ges, utpote quae impunitatem dabant delinquen» tibus adversus V. Decalogi praeceptum, quo cui» libet interdicitur, ne quemquam privata aucto» ritate interficiat, sunt a jure canonico rescissae, » uti habetur in *can. Inter haec*, 33, *q.* 2. Quare » ab Alexandro VII. die 7 Septembris 1669. Apo» stolicae damnationis telo confixa fuit etiam haec » propositio in ordine 19. *Non peccat maritus oc» cidens propria auctoritate uxorem in adulterio » deprehensam*. Quinimmo adeo jus Canonicum » abhorret ab occisione uxoris, etiam in adulterio » repertae, ut virum id scelus perpetrantem non » solvat ab impedimento, quo in *Can. Interfecto» res, et in Can. admonere*, 33. *quaest.* 2, caete» ros ligavit propriae uxoris interfectores, ne de» inceps possint cum alia matrimonium contrahe» re . . . . quod tamen impedimentum esse tan» tum impediens, et non dirimens, docet cum » communi S. Thomas *in* 4, *dist.* 38. *q.* 1, *art.* 2. » Ad aliquid vero indulgendum humanae imbecil» litati, et subitae irae, qua homines exardescunt, » cum suo, suaeque familiae honori illatam inju» riam propriis oculis conspiciunt, statuit Alexan» der III. *Cap. si vero de sentent. excomm.* ut ex» communicationi Papae reservatae non subjaceat, » *qui in Clericum cum uxore, matre, sorore, vel » filia propria turpiter inventum*, manus *injecerit » violentas* ». Sic Benedictus XIV. *l. cit. cap.* 12, *n.* 7.

V. Pariter juxta leges civiles conjugatus cognoscens solutam, adulterii judicio non tenetur, *l.* 6,

§. 1, *ff. de Adulteriis; et l.* 2. *Cod. eod. tit.* quamvis adulterii crimine damnetur conjugata solutum admittens. Aliud statutum est a jure Canonico, quod tam virum, quam uxorem eadem lege teneri voluit, quia utrobique idem ligat fidei conjugalis vinculum: Quare Ambrosius *lib.* 1, *de Abraham, relatus in Can. Nemo*, 32. *Quaest.* 4, *ait:* « Nemo blandia» tur sibi de legibus hominum. Omne stuprum adul» terium est, nec viro licet, quod mulieri non li» cet. Eadem a viro, quae ab uxore debetur ca» stimonia. Quidquid in ea, quae non sit legitima » uxor commissum fuerit, adulterii crimine dam» natur ».

Et in *Can.* 20, *ead. caus.* 32, *quaest.* V. sic S. Hieron. « Aliae sunt leges Caesarum, aliae » Christi. *Aliud Papinianus, aliud Paulus noster » praecipit.* Apud illos viris impudicitiae frena la» xantur, et solo stupro, atque adulterio condem» nato, passim per lupanaria, et ancillulas libido » permittitur, quasi culpam dignitas faciat, non » voluntas. Apud nos, quod non licet foeminis, » aeque non licet viris, et eadem servitus pari con» ditione censetur ». Abrogatis autem, ita Benedictus XIV. praedictis legibus civilibus nimium indulgentibus virorum impudicitiae, consequens fuit, ut eadem actio ad divortium daretur uxori contra virum adulterum, quae huic competit adversus adulteram uxorem. *De Synad. Dioeces. lib.* 9, *cap.* 12, *n.* 1.

VI. Sic quoque jure communi Justinianeo irrita habentur matrimonia inita a filiis familias sine consensu parentum, secundum illud *ff.* 2, *de ritu nupt.* nempe: « Nuptiae consistere non pos» sunt nisi consentiant omnes, id est qui coeunt, » quorumque sunt in potestate ». Quod idem ad servos, quoad consensum Dominorum, extendebatur.

« Utrasque leges civiles, tam videlicet, quae, servorum, quam quae filiorum familias solo contrahentium consensu inita matrimonia infringebant, quondam ratas habuit Ecclesia: etenim S. Basilius *Epist.* 199. *Canonica* 2. Ad Amphilochium: « Matrimonia, inquit, sine iis, qui pote» statem habent, fornicationes sunt. Neque ergo » vivente patre, neque hero, qui conveniunt, ex» tra reprehensionem sunt; quemadmodum si an» nuant cohabitationi, quos penes hujus rei est ar» bitrium, tunc firmitatem conjugii accipit coha» bitatio ». Et Concilium Aurelianense 4, *an.* 541, *can.* 22: « Ut nullus per imperium potestatis fi» liam competere audeat alienam, ne conjugium, » quod contra parentum voluntatem impie copu» latur, velut captivitas judicetur; sed, sicut est » prohibitum, non admittatur. In his qui perpetra» verint, excommunicationis severitas, pro modo » piaculi, imponatur ». Et *Can.* 24, loquens de conjugio servorum decrevit: « Quaecumque manci» pia, sub specie conjugii, ad ecclesiae septa con» fugerint, ut per hoc credant, posse fieri conju» gium, minime eis licentia tribuatur, nec talis » conjunctio a Clericis defendatur ».

« Concilium Cabilonense 2, *an.* 813, relato a Gratiano in *Can. ult.* 29, *quaest.* 2, postquam dixit: *Nobis visum est, ut conjugia servorum non dirimantur,* hanc statim limitationem adiecit; *ubi legalis coniunctio fuit, et per voluntatem Dominorum* ». Haec omnia habentur apud Benedictum XIV. *l. c. cap.* 11, *n.* 2, *et* 3.

« Verum postea consultius visum Ecclesiae prae» fatas civiles, leges pluribus saeculis a se, aut ap» probatas, aut toleratas, corrigere, et abrogare, » statuitque, ut deinceps nuptiarum validitas a » solo penderet contrahentium consensu, nequa» quam autem a nutu eorum, sub quorum Domi» nio, vel potestate contrahentes existunt; quod » generatim sancitum legimus *in cap. Cum locum, » ex. de sponsalibus*, *et matrim. in cap. Licet, et » in cap. Tua, de Sponsa duorum;* speciatim vero » de servis rescriptis Adrianus Papa (*) ad Ar» chiepiscopum Salisburgensem *in cap.. Dignum, » de conjugio servorum*: ibi: *Nec inter servos matri» monia debent ullatenus prohiberi; et si contradi» centibus Dominis, et invitis, contracta fuerint, » nulla ratione sunt propter hoc ecclesiastico judi» cio dissolvenda.* Ac tandem de filiis familias post » alias sanctiones indicatas a Juenin, definivit Tri» dentinum *sess.* 24, *cap.* 1, *de Reformat. Ma» trim.* ubi anathemate perculit, *qui falso affir» mant matrimonia a filiis familias sine consensu » parentum contracta, irrita esse, et parentes ea » rata, vel irrita facere posse* ». Haec docet Benedictus XIV. *l. c. n.* 4.

« Quamobrem, ut cum eodem Lambertino loquar, non licet hodie easdem civiles leges, jamdiu ab Ecclesia rescissas, excitare, earumque obtentu firmitatem adimere, aut servorum, aut filiorum familias connubiis, quibus domini, vel parentes non annuerunt. (Hinc) intra fines poenarum Civilium concluditur edictum a Christianissimo Rege Henrico III. in comitiis Blesensibus anni 1579, *art.* 40, promulgatum, atque a Ludovico XIII. anno 1629, et 1639, renovatum, quo nulla, et invalida declarantur matrimonia a filiis familias contracta sine consensu parentum: illud siquidem verbum INVALIDA, *non esse aliter explicandum, quam per solam relationem ad contractum Civilem*, ejusdem Ludovici nomine, Clero Gallicano responderunt Regii commissarii; uti habetur *tom.* 2. *rerum, et Decretorum Cleri Francisci*, testaturque Loyetus, in Parisiensi senatu consiliarius, *tit.* 6, *litt.* M. scribens: « Nullitas matrimonii proveniens » ex defectu conditionum, quas requirit articulus » 40 Blesensis constitutionis, nullatenus attingit

(*) Cum hac epigraphe, *Adrianus* (Papa) *Sanctebur-gen. Archiepisc.* (ann. 790), ita apud Bohemerum. Hoc pacto Auctor decretalis dicendus foret Adrianus I. qui an. 772 Pontifex fuit creatus.

» ipsum Sacramentum, quod nihilominus in isto matrimonio existit; non agitur de Sacramento matrimonii, aut ejus essentialibus caeremoniis; sed de validate conventionum matrimonialium, de accessoriis matrimonii, de dotis validitate, et communitate inter virum, et uxorem, quae conventiones non dependent ex Theologicis decisionibus, sed ex edictis in Parlamento verificatis ». Idem tradit Cabassutius in Theor. *et prax. Jur. Canon. lib.* 3, *cap.* 26, *n.* 6, *et* 7, (*) ubi. Brodeum carpit, quod Regium edictum ad ipsam etiam Sacramenti rationem protraxerit (**). Idem docet Gerbasius, *in lib.* quem inscripsit *Tractatus Pacificus etc. pag.* 504. Idem Natalis Alexander. *Theol. Dogmat. et Moral. lib.* 2, *cap.* 2, *prop.* 1, (***). Quocirca ignoramus, qua ratione Juenin .. metuerit suum calculum adjicere tot Doctorum Gallicanorum sententiae, Regia etiam declaratione firmatae, et decidere noluerit, an revera in Gallia matrimonia inita a filiis familias sine consensu parentum, sint valida quoad substantiam, etsi civilibus effectibus destitui nemo dubitet ». Haec omnia in terminis habentur penes praelaudatum Benedictum XIV. cit, op. lib. 9, *cap. XI, n.* 5.

VII. Ut ad enumerandos differentias, et contrarietates inter utrumque jus redeamus, de jure civili possunt consobrini et patrueles, seu duorum fratrum, vel sororum liberi, licite matrimonium contrahere: *l. Celebrandis Cod. de Nuptiis, et Inst. eod.* Non sic de Jure Canonico, cap. *Non debet*, 8. *ex. de consang. et affinit.*

VIII. De jure Civili cum ancillis, hoc est mancipiis, non potest esse connubium, sive matrimonium, sed tantum contubernium: *l. Cum ancillis, Cod. de Incest.* ac proinde servi, ob violatum contubernium suum, adulterii crimine non possunt accusari; *l. Servi Cod. ad leg. Jul. de Adult.* Secus est de Jure Canonico, *cap.* 1, *et* 2, *ex de Conjugio servorum.*

IX. De Jure Civili vox unius testis non admittitur in quacumque causa, quantumvis testis ille sit magnae auctoritatis: 1. *Juris Jurand. Cod. de Testibus* ibi; » Manifeste sancimus, ut unius omnino « testis responsio non audiatur, etiamsi praeclarae » curiae honore praefulgeat ». — De Jure Canonico ad dictum solius Matris de impedimento deponentis, impeditur matrimonium contrahendum; *cap. super eo* 22. *de Testibus:* ibi: « Super eo, et infra ... » Super illa vero quaestione, quam fecisti, an filia coniungenda non sit viro, eo quod sola mater alterutrius eos esse consanguineos confitetur; disc. t. tal. respondemus, quod si matrimonium inter eos non est consummatum, matre asseverante ipsos esse consanguineos, non debent coniungi, quia praesumptio est non modica, quod se linea consanguinitatis attingant, cum mater id confitetur ».

Atque haec praecipua attigisse sufficiat.

Quantum ad res Ecclesiasticas, et spirituales, praeter jam enumeratas, hae inter utrumque jus differentiae vel in primis constitui possunt. 15

I. De Jure canonico gradus consanguinitatis ita computantur, ut fratres, sororesque germani sint inter se in primo gradu: fratrum, et sororum filii, seu patrueles, et consobrini sint in secundo gradu conjuncti etc. *Can. ad sedem*, *et Can. ult.* 25,

(*) « Quum Rex, ita Cabassutius, Ludovicus XIII suum publicari fecisset edictum anni 1629, mense Januario, eoque renovaret Articulum praefatum 40 edicti Blesensis, et Judices Ecclesiasticos juberet secundum ipsum in causis matrimonialibus judicare; *Art* 39. Clerus Gallicanus eo tempore sua Parisiis Comitia habens Regem suppliciter in his verbis admonuit: *Rex humillime supplicatur, ut considerare non pigeat quantum sit momentum in hoc articulo, qui eget expositione ad duarum difficultatum elucidationem. Prima est, ut non aliter intelligantur hae voces*, Valide, aut invalide *contracti matrimonii, quam per relationem* ad contractum civilem, *et nullatenus* ad contractum Spiritualem Sacramenti. *Secunda, ut non adstringantur Ecclesiastici ad judicandum secundum huius edicti. simulque Blesensis articulos, sed juxta Sacros Canones, et Ecclesiastica decreta, quae sunt unica Regula, et norma Judicii Ecclesiasticorum. Hi enim non possunt, aut debent jurisdictionem quam a solo Deo Collatam* (* V. Lucium nostrum v. Jurisdictio, *n.* 22, *et* 23 *). *habent circa res Spirituales ab ipsis laicis mutuari. Quapropter necesse est ex isto articulo haec verba resecare; et obligabuntur Ecclesiastici Judices in causis istiusmodi matrimonium judicare ad huius articuli normam.* Ad hanc simplicem requisitionem, prosequitur Cabassutius, Rex Christianissimus Officium respondendi commisit Magno Regni Cancellario, et Selectioribus quibusdam Officialibus Sanctioris Consilii. Hi verbis istis ex scripto responderunt: *Commonitio Cleri, quod spectat ad priorem difficultatem sic resoluta fuit, Verba ista.* VALIDE, *ac* INVALIDE *contracta matrimonia, non esse aliter explicanda, quam per solam relationem ad contractum Civilem per laicos Judices; Altera pariter difficultas iusta, et rationi congrua visa fuit* ».

(**) « Scio, sic Cabassutius, Brodeum voluisse istam invaliditatem ad ipsum etiam Sacramentum protrahere. At hoc citra invidiam, et injuriam dici potest, scriptorem istum, quoties a Jurisprudentiae finibus ad Theologicas dissertationes digreditur, id facere tam imperite, et infeliciter, ut ei jure dici possit hoc ipsum, quod Megabyso inepte de picturis disserenti respondit Apelles, Eum se deridendum exhibere novitiis eius artis ». *l. cit. n.* 7.

(***) Audiamus Natalem Alex. *loc. cit.* « Nec aliter intelligenda sunt Regum Christianissimorum edicta, quae matrimonia filiorum familias invitis parentibus *Invalide contracta* declarant; *invalide*, inquam, quoad effectus quosdam Civiles, non quoad rationem Sacramenti, sive quoad substantiam contractus, qui materia Sacramenti proxima est, ut constat ex Henrici II. constitutione Parisiis edita an. 1556, ex Constitutione Henrici III. Blaesis edita *an.* 1579. Constitutionibus Ludovici XIII. editis anno 1629, et 1639, quibus quidem ab omni haereditate repelluntur filii familias, qui parentibus invitis, matrimonium contraxerint. . . . sed matrimonii sic contracti substantiam, firmitatem, rationemque sacramenti non attingunt, ut Regis nomine Clero Gallicano responderunt Illustrissimi Commissarii ab ejus Majestate deputati an. 1629 ».

Quaest, 5. De Jure Civili autem fratres, sororesque in secundo gradu, eorumque filii in quarto consanguinitatis gradu constituuntur. Secundo gradu sunt ... ex transverso Frater, et soror » *l.* 1. §. 4, *ff. de gradib. et affin.* « Quartogradu sunt ... » Fratres patrueles, sorores patrueles, idest qui, » quaeve ex duobus fratribus progenerantur. Item » consobrini, consobrinaeque, idest qui, quaeque » ex duobus sororibus nascuntur, quasi consori» ni » *l.* 1, §. 15, *ff. eod.*

II. Secundum canones manifestus usurarius non potest testamentum facere, et factum non valet, nisi de usuris satisfecerit, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum idoneam cautionem praestiterit : *cap quamquam*, §. *fin. de usuris in* 6, ibi: » Nulius manifestorum usurariorum testamen» tis intersit, nisi de usuris satisfecerint, vel de sa» tisfaciendo pro suarum viribus facultatum prae» stent, ut praemittitur idoneam cautionem. Testa» menta quoque manifestorum usurariorum aliter » facta non valeant, sed sint irrita ipso jure ». De jure civ. id non reperitur statutum.

16 Quoad processum judiciarium haec potissima Inter utrumque jus habentur discrimina.

I. De jure civili ex pacto nudo non nascitur obligatio: *l. Juris Gentium* §. *Quinimo ff. de Pactis.* Secus est de Jure Canonico: *cap.* 1, *de Pactis*, ut ibi in epigraphe, *Pacta quorumcumque nuda servanda sunt.*

II. De jure Canonico potest a quocumque judice appellari ad Papam, etiam omisso in medio: *can. ad Romanam*, 2, *q.* 6. *et cap. si duobus* 7. *de appellat.* et alibi. Secus est de jure Civili, ubi non recte appellatur ab inferioribus ad Imperatorem, omissis mediis; *l. Imperatores*, 21, *ff. de Appellat:*

17 Quoad alias res, seu materias profanas differentiae ferme sequentes notantur.

I. Secundum jus Civile aetas virilis Interpretatur esse vigintiquinque annorum : *l.* 1, *ff. de minoribus*, *et l. ult. Cod. de his qui veniam aetatis etc.* Aliter dicendum de Jure Canonico, utpote ad aetatem virilem requirente triginta annos: *Cap. Episcopus*, *Dist.* 77. ibi *Ante triginta annos, idest quam ad viri perfecti aetatem perveniat.*

II. De jure Civili requiruntur ad substantiam Testamenti non privilegiati septem testes. *l. Hoc consultissima lege*, *et l. si de illius Cod. de Testamentis.* Secus de Jure Canonico: *cap. Cum* 10. *cap. Relatum* 11. *ex. de Testamentis.*

III. De jure Civili filii spurii, sive ex damnato complexu procreati jus ad alimenta quoad parentes non habent. *Auth. ex complexu Cap. de Incest.*

Diversimode dicendum de jure Canonico, *cap. Cum haberet*, *v.* §. *final. de eo qui duxit in matrimonium etc.* ibi « Cum haberet uxorem legitimam » nomine Alitiam Joannes lator praesentium, cum » ancilla crimen adulterii perpetravit . . . a qua etiam decem procreavit filios . . . sollicitudinis tuae tamen intererit, ut uterque provideat suis liberis procreatis, et secundum quod eis suppetunt facultates, substentationi eorum necessaria subministret » — Hanc Ecclesiasticam praescriptionem humanitatis juribus optime faventem, modernae leges, Romano jure posthabito, secutae fuerunt.

18 Poenas denique quod attinet, ut alias differentias inter utrumque jus omittamus, sequentem notasse sufficiat.

De jure Civili vidua non potest nubere intra annum luctus absque poena infamiae *l.* 1. *et sequent. Cod. de Secundis Nuptiis.* At de jure Canonico potest libere nubere, cui voluerit absque tali poena, *cap. pen. et ult. ex. de secund. Nupt.* Lubet afferre textum harum Decretalium: » Super alia vero quae» stione, qua quaesitum est an. S. mulier possit » sine infamia nubere infra tempus luctus, secun» dum leges definitum; sollicitudini tuae respon» demus, quia cum Apostolus dicat, *Mulier, viro » suo mortuo, soluta est a lege viri, in Domino nubat » cui vult;* per licentiam, et auctoritatem Apostoli » eius infamia aboletur ». *Cap. pen. Tit. cit. Et in c. ult* « Cum secundum Apostolum mulier, mortuo vi» ro suo, ab eius sit lege soluta, et nubendi cui vult » tantum in Domino liberam habeat facultatem, » non debet legalis infamiae sustinere jacturam, » quae licet post viri obitum, intra tempus luctus, » (scilicet unius anni spatium) nubit: concessa sibi » tamen ab Apostolo utitur potestate, cum in his » praesertim saeculares leges non dedignentur sa» cros Canones imitari ». *Cap. ult. eiusdem tit.*

19 Tandem ut aliquid dicamus de legibus saecularibus a jure Canonico silentio praetermissis, notandum, quod « ejusmodi leges, si rem spectent » mere profanam, neque ulla ex parte sacris cano» nibus adversentur, tacite approbatae videntur, » *in cap.* 1. *ex. de Novi operis Nunciatione* in quo » legitur: *sicut leges non dedignantur sacros cano» nes imitari, ita, et sacrorum statuta Canonum » Principum constitutionibus adiuvantur* . . . Un» de fit, ut Judex Ecclesiasticus sententiam prola» turus de quaestione super re mere temporali, de » qua nihil a jure Canonico reperiatur decisum, » non solum possit, sed debeat juri civili se con» formare ». Ita Benedictus XIV. *in cit. oper. de Synod. Dioeces. lib.* 9, *cap.* 14, *n.* 1.

Audiamus insuper Faguanum in haec verba: « Ubicumque non reperitur aliqua dispositio juris « civilis expresse immutata a jure canonico, non » debemus inducere discrepantiam inter jus cano» nicum, et jus civile, imo lex civilis servari debet » etiam in foro Ecclesiae » *ad cap. Cum esset* 10, *ex. de Testamentis* n. 18.

Atque haec in ejusmodi materia dixisse satis sit.

JUSPATRONATUS

ARTICULUS I.

JUS PATRONATUS QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT EJUS NATURAM, DIVISIONEM, ET ACQUISITIONEM.

SUMMARIUM

1. Jus patronatus quid sit, ejusque nomen, nec non nomen Patroni quomodo varie accipiatur. — 2. Definitio juris Patronatus — 3. Eius multiplex divisio, *ad num.* 18. — 19. Jus patronatus quomodo acquiratur *ad num.* 41 — 42. Subnectuntur additiones ex aliena manu *ad num.* 63.

1 Nomen Patroni, et juspatronatus in jure varie, et praesertim tripliciter accipitur. Primo *Patronus* accipitur pro Advocato, et Juspatronatus pro jure Advocatiae, unde Patroni dicuntur, qui aliorum causas in judicio defendunt, eisque patrocinantur, de quibus fit mentio ***in** l. Rem* 14, §. *Patroni*, *Cod. De judiciis in c. Observandum* 1, *caus.* 15, *qu.* 2, *et in cap. Ex litteris* 6. *De transactionibus.* Secundo, *Patronus* accipitur pro illo, qui manumittit, seu liberum dimittit servum suum, et jus quod pro beneficio manumissionis acquirit in personam manumissi, seu Liberti, *juspatronatus* vocatur, et de hoc extat integer Titulus *in ff. De Jurepatronatus*, *et Cod. De bonis Libert. et Jurepatronatus.* Tertio *Patronus* accipitur pro eo, qui habet jus, seu potestatem a SS. Canonibus concessam praesentandi aliquem ad Ecclesiam, vel Ecclesiasticum Beneficium, et tale jus, seu potestas vocatur *juspatronatus.* Et solum de jurepatronatus hoc tertio modo sumpto habebitur sermo.

2 Unde juspatronatus tertio modo sumptum definitur, quod sit « *jus*, seu potestas nominandi, sive praesentandi Clericum promovendum ad Beneficium Ecclesiasticum vacans. *Est in re communis.* Seu *juspatronatus* est jus honorificum, onerosum, et utile alicui competens in Ecclesia, eo quod de Ordinarii consensu eam construxerit, fundaverit, vel dotaverit; aut id a suis antecessoribus factum fuerit ». Ita Abbas *in Rubric. de jurepatronatus num.* 3. Joan. Andr. *ibid. n.* 3, *vers. Si jus igitur sine calumnia*; Fagnan. *lib.* 3. *Decret. in cap. Quoniam* 3, *de jurepatronat. n.* 31. Barbos. *lib.* 3, *juris Eccles. univers. cap.* 12, *n.* 2, et alii apud ipsos. Dicitur autem *jus honorificum*, quia Patronus habet honorem, ut ad Beneficium sui jurispatronatus alius non admittatur, seu in ipso instituatur, quam ille quem ipse praesentaverit Superiori: Dicitur *onerosum*, quia Patronus tenetur defendere Ecclesiam suam, ne ejus bona depereant, eamque, cum opus fuerit, reparare, atque impensis necessariis regere, *cap. Filiis* 31, *caus.* 16, *q.* 7, cum similibus: Dicitur *utile*, quia, si Patronus vergeret ad inopiam, Ecclesia teneretur eum potius alere, ac juvare, quam ceteros alios pauperes, ex redditibus, qui detractis necessariis expensis, supersunt. *c. Quicumque* 2, *caus.* 16, *quaest.* 7, *cap. Nobis* 25. *De jurepatronatus*, cum similibus.

Juspatronatus dividitur primo in haereditarium, 3
gentilitium, seu familiare, et mixtum. *Communis.* 4
Haereditarium est illud, quod transit ad quoscumque heredes etiam extraneos, *arg. c. Quoniam* 3. *De jurepatronatus. Sic Communis* cum Rota recent. *part.* 5, *tom.* 1, *decis.* 175, *n.* 3, *et seq. part.* 7, *dec.* 72. *num.* 1. *part.* 10, *decis.* 293, *n.* 20. Barbosa *loc. cit. num.* 20. Covarruv. *lib.* 2,
variar. resolut. cap. 18, *n.* 6. *Gentilitium*, seu 5
familiare est illud, quod competit, et relictum est solum illis de tali familia, vel in quo vocantur solum illi, qui sunt de genere. *Communis*, cum Rota recent. *part.* 5, *dec.* 581, *num.* 4, *part.* 11, *decis.* 220, *n.* 4, 5, 7, 8, 9, *part.* 14, *decis.* 462, *num.* 1, et saepe alibi, Barbosa *loc. cit. num.* 22. Ricc. *tract. de jurepatronat. resolut.* 232, *n.* 1.
Mixtum ex haereditario, et gentilitio est illud, 6
quod competit, et relictum est solum illis, qui sunt et haeredes, et de tali familia. *Communis*, cum Rota recent. *part.* 6, *decis.* 267, *n.* 6, *part.* 7, *dec.* 208, *n.* 1, *part.* 9, *tom.* 1, *dec.* 185, *num.* 7, *part.* 11, *dec.* 254, *num.* 16, *part.* 19, *tom.* 1, *dec.* 223, *n.* 16, et saepe alibi.

Juspatronatus esse gentilitium probatur, et con- 7
stat ex pluribus. Primo ex Fundatione, in qua Fundator illud relinquit descendentibus, et Successoribus de sua agnatione, familia, seu Domo: Rota recent. *part.* 1, *decis.* 482, *num.* 1, *part.* 3, *decis.* 581, *num.* 4, *part.* 14, *dec.* 462, *num.* 1, et saepe alibi, Secundo, ex praesentationibus factis a solis masculis, exclusis foeminis, et extraneis, donec dicti masculi extiterunt. Rota recent. *par.* 12, *dec.* 204, *n.* 13, *part.* 13, *decis.* 103, *num.* 10, *part.* 14, *dec.* 515, *num.* 15, *par.* 19, *tom.* 2, *dec.* 662, *num.* 17. Item quando in omnibus praesentationibus semper fuit facta mentio familiae, seu domus, non autem qualitatis haeredita-

riae; Rota *par.* 4, *tom.* 1, *dec.* 287, *num.* 12, *part.* 12, *decis.* 204, *num.* 5, *part.* 13, *decis.* 237, *num.* 8, *par.* 14, *decis* 515, *num.* 9, *et* 10. Item ex praesentatione a Patre, et filiis simul facta; Rota *part.* 4, *tom.* 1, *decis.* 287, *num.* 7, *par.* 5, *tom.* 1, *dec.* 385, *num.* 3, *par.* 6, *decis.* 166, *num.* 14, *part.* 13, *decis.* 103, *num.* 7, *part.* 14, *dec.* 515, *num.* 9. Tertio, probatur gentilitium ex ultimo statu; Rota *part.* 12, *dec.* 204, *num.* 17. Qui ultimus status ob lapsum 40, annorum sufficit ad probandum juspatronatus gentilitium; Rota *part.* 13, *dec.* 237, *num.* 18, *part.* 14, *decis.* 515, *num.* 38. Quarto, probatur gentilitium ex sententia Ordinarii declarante illud esse de aliqua familia; Rota *part.* 1, *dec.* 482, *num.* 5, *par.* 19, *tom.* 1, *dec.* 192, *num.* 7. Quinto, probatur gentilitium ex enunciativis, seu assertionibus antiquis dicentibus verb. gr. *ad illos de tali domo, et familia spectare*: Rota *part.* 18, *tom.* 2, *dec.* 679, *num.* 4, *part.* 19, *to.* 2, *dec.* 662, *num,* 5. Sexto probatur gentilitium ex inscriptionibus antiquis in Ecclesia factis, vel etiam in Campanili existentibus; Rota *part.* 14, *dec.* 515, *n.* 12, *par.* 18, *to.* 2, *dec.* 676, *n.* 7. Item ex sepulcro constructo, et ex insignibus familiae insculptis, tam in pavimento, quam in pariete Cappellae; Rota *par.* 19, *tom* 2, *dec.* 630, *n* 31.

8 Juspatronatus esse haereditarium probatur, et constat etiam ex pluribus: Primo, ex Fundatione, in qua a Fundatore sunt vocati ad illud haeredes, nulla facta mentione de agnatione; Rota *part.* 7, *dec.* 275, *n.* 5. Secundo, probatur haereditarium, si in illo Filius, vivente Patre, nullum jus habet; Rota *p.* 12, *d.* 204, *n.* 11. Tertio, probatur haereditarium ex pluribus praesentationibus factis titulo haereditatis; Rota *part.* 1, *decis.* 707, *n.* 6. Quarto, probatur, seu praesumitur haereditarium, et non gentilitium, donec exhibeatur instrumentum fundationis; Rota *part.* 19, *tom.* 1, *decis.* 181, *n.* 9. Juspatronatus enim de jure praesumitur haereditarium potius, quam gentilitium; Rota *p.* 1, *dec.* 707, *n.* 8, *part.* 3, *dec.* 492, *n.* 7, *part.* 6, *dec.* 89, *n.* 1, *p.* 7, *dec.* 280, *n.* 5, *part.* 11, *dec.* 268, *n.* 1, et saepe alibi.

9 Juspatronatus esse mixtum probatur, et constat etiam ex pluribus. Primo, ex Fundatione, in qua Fundator expresse vocavit ad juspatronatum solum illos, qui erunt et haeredes, et de tali familia una simul; Rota *part.* 6, *dec.* 267, *n.* 6, *part.* 7, *dec.* 208, *n.* 1, *part.* 1, *dec.* 254, *n.* 16. Secundo, si juspatronatus reservatum fuerit pro haeredibus descendentibus per lineam masculinam; in ipso enim casu videtur Fundator considerasse utramque qualitatem, haereditariam scilicet, et gentilitiam; Rota *part.* 19, *tom.* 2, *decis.* 543, *n.* 6. Tertio, ex observantia plusquam centenaria, qua fuerint solum admissi ad praesentandum ii, qui habuerint utramque qualitatem, scilicet haereditariam, et gentilitiam; Rota *part.* 19, *tom.* 2, *decis.* 583, *n.* 8. Quarto, si ex institutione requiratur in vocatis qualitas filiorum, et haeredum; Rota *part.* 6, *dec.* 217, *n.* 1, vel si fuerit reservatum pro successoribus, et haeredibus sanguinis; Rota *part.* 11, *dec.* 254, *n.* 9. Hinc ad effectum succedendi in jurepatronatus mixto requiritur utraque qualitas, haereditaria scilicet, et gentilitia, seu haeredis, et sanguinis; Rota *part.* 6, *dec.* 267, *part.* 9, *tom.* 1, *dec.* 185, *n.* 7, *part.* 11, *dec.* 254, *n.* 16, *part.* 19, *tom.* 1, *dec.* 223, *n.* 16.

Juspatronatus dividitur secundo in Activum, et 10
Passivum. *Activum* est ipsum jus, quod Patronus habet praesentandi aliquem ad Beneficium. *Passivum* est jus competens aliquibus de tali familia, vel loco, quod si idonei sint, exclusis extraneis, per Patronum necessario debeant praesentari. *Communis* cum Rota recent. *part.* 4, *tom.* 2, *decis.* 84, *n.* 11. Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 12, *num.* 20. Moneta *de commutat. ult. volunt. c.* 10, *n* 200, et alii passim. Juspatronatus Activum subdividitur in Personale, et Reale. *Per-* 11
sonale est, quod competit personae Patroni independenter a re aliqua, vel loco, ubicumque existat. *Reale*, est quod est annexum alicui certae rei, vel loco, v. g. Castro, Praedio, Pago, et hujusmodi, et cum eo transit ad quemlibet, etiam non haeredem, qui rem talem emptione v. gr. vel donatione acquirit. *Communis.*

Juspatronatus dividitur tertio in Ecclesiasticum, 12
Laicale, et Mixtum: *Communis. Ecclesiasticum* est 13
illud, quod de bonis Ecclesiasticis fundatum, et erectum fuit, *arg. cap. Dilectus* 6, *de Officio Legati*, *et c. Cum dilectus* 28, *de jurepatronatus*; Rota *part.* 8, *decis.* 106, *num.* 6. Barb. *loc. cit. num.* 4. Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellariae glos.* 8, *n.* 5, et alii passim. Vel est illud, quod, licet fundatum fuerit ex bonis Laicalibus, fuit tamen, vel ab initio, vel postea translatum fundatione, Testamento, Donatione, aut alio quovis modo in Ecclesiam, aut in Capitulum, seu Collegium Ecclesiasticum Canonicorum Regularium, aut Saecularium, vel ad aliquam personam Ecclesiasticam ratione Ecclesiae, Dignitatis, aut Beneficii; *cap. unic.* §. *Verum*, *de jurepatr. in* 6. Rota recent. *p.* 2, *dec.* 541, *n.* 4. Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancellariae gloss.* 18, *n.* 5. Garcias *de Beneficiis p.* 5, *c.* 1, *n.* 532. Barb. *l. cit. n.* 10, *et de Offic. et potest. Episc. allegat.* 72, *n.* 28, et alii communiter. *Laicale* est illud, quod Laico, vel etiam Cle- 14
rico, non ratione Ecclesiae, vel Ecclesiastici Beneficii, sed ratione proprii patrimonii competit. *Communis*, cum Glossa *in Clement. Plures*, *De jurepatronatus verb. Praesentare*, Barbosa *cit. cap.* 12, *n.* 13. Moneta *loc. cit. cap.* 20, *n.* 220. Mixtum 15
est illud, quod partim nomine, seu ratione Ecclesiae ad Clericum, partim Titulo Laicali, seu Saeculari ad Laicum, vel etiam Clericum pertinet, ac proinde ex utroque est mixtum. *Est in re communis.*

Juspatronatus esse Ecclesiasticum constat, et 16
probatur ex pluribus. Primo, ex Fundatione, et

Donatione de bonis Ecclesiasticis. Rota recent. *p.* 8, *decis.* 106, *n.* 6. Hinc censetur Ecclesiasticum, quando fuit fundatum a Clerico noa habente bona patrimonalia, vel aliunde quaesita quam ex Beneficio. Rota *p.* 1, *decis.* 615, *n.* 4, *p.* 3, *dec.* 273, *n.* 1. Barb. *cit. c.* 12, *num.* 5, et alii *ibi* citati. Secundo, quando Juspatronatus devenit ad Ecclesiam, seu Monasterium, et spectat ad Priorem ratione Ecclesiae, et Monasterii. Rota *p.* 2, *decis.* 541, *num.* 4, *part.* 9, *tom.* 1, *dec.* 298, *n.* 5, *et decis.* 329, *num.* 9. Tertio, quando est relictum Religioso, seu Monacho. Rota *part.* 9, *tom.* 1, *decis.* 286, *num.* 12, *part.* 13, *decis.* 313, *n.* 7. Et hoc procedit etiam, quando Juspatronatus est relictum eidem Religioso, non intuitu Ecclesiae, sed intuitu ipsius personae; Quia Religiosus ob resistentiam voti paupertatis nihil habet patrimoniale, aut proprium, sed quidquid acquirit, Monasterio acquirit, et eo ipso quod est delatum Monacho, statim fit Monasterii. Rot. *cit. p.* 9, *tom.* 1, *dec.* 289, *n.* 11. *et* 12, per Jura *ibi* adducta. Quarto, qaando praesentatio spectat ad Ecclesiasticum. Rota *p.* 8, *dec.* 88, *n.* 26. ut si fuerit reservatum ad favorem personarum Ecclesiasticarum. *Roto p.* 8, *dec.* 106, *n.* 7. Et hoc procedit etiamsi fundatum fuerit de bonis Laicalibus; adhuc enim censetur Ecclesiasticum, licet emanaverit a Laico, et de bonis Laici, si competit Ecclesiae, vel personis Ecclesiasticis ratione Ecclesiae. Rota *par.* 7, *dec.* 157, *n.* 5. Secus tamen, si fuerit relictum Clerico Saeculari, noa intuitu Ecclesiae, sed intuitu personae. Rota *part.* 9, *tom.* 1, *dec.* 289, *n.* 11, *et* 12. Quinto, Juspatronatus censetur esse Ecclesiasticum, quando est relictum Beguinis, Ipsae enim Beguinae, licet saeculares, religiose vivunt, et habitu Religioso amictae incedunt. Rota *p.* 5, *tom.* 1, *dec.* 144, *n.* 21. Sexto, censetur Ecclesiasticum Juspatronatus relictum Confraternitati cum Ordinarii auctoritate erectae, cum Ecclesia, Campanili, usu sacri, et aliis, ex quibus vere Ecclesiastica reputanda veniat, secus si Confraternitas sit erecta ad opera pietatis absque dictis requisitis, Card. de Luca *de Jurepatronatus disc.* 59, *sub n.* 18. Rota *port.* 5, *tom.* 1, *decis.* 144, *n.* 1.

17 Juspatronatus esse Laicale coastat, et probatur etiam ex pluribus. Primo, quando est fuadatum de bonis Laicalibus, ejusque praesentatio spectat ad Laicum. Rota *p.* 9, *tom.* 2, *dec.* 329, *num* 27. Secundo, quando Testator professus est se illud constituisse laicale. Rota *p.* 19, *tom.* 1, *dec.* 242, *n.* 7. Et hoc procedit etiamsi esset relictum Ecclesiae; potest enim, hoc non obstante, a Testatore declarari, et effici, quod illud non desinat esse laicale. Rota *dicta dec.* 242, *n.* 10. Tertio ex sententia Ordinarii iastituentis aliquem uti a Patronis Laicis praesentatum. Rota *part.* 8, *dec.* 224, *n.* 8. Quarto, ex assertiva Papae. Rota *part.* 6, *dec.* 186, *num.* 4. Quinto, quaado Laicus est in quasi possessione juris praesentandi. Rota *part.* 3, *decis.* 233, *n.* 3, *part.* 9, *tom.* 3, *dec.* 329, *num.* 20, Sexto, quando nominatio est relicta Universitati Laicorum, licet electio unius ex nominatis spectet ad Ecclesiasticos. Rota *part.* 1, *dec.* 481, *num.* 6. Septimo, quando ad praesentandum concurrit major pars Laicorum, quamvis etiam aliqui Clerici praesentent; Rota *port.* 12, *decis.* 250, *num.* 9, *et* 10. Hoc tamen procedit ad effectum evitandi derogationes, et reservationes. Ad effectum autem temporis ad praesentandum, nempe semestris, dicitur Ecclesiasticum; Rota *loc. cit. num.* 11, 12, 13, *et sequent.* Octavo, quando Juspatronatus spectat ad Confraternitatem Laicorum, cujus Confratres non induuntur, nec distinguuntur aliquo signo Religionis, et Beneficium fuit fundatum Laico, et de bonis profanis; Rota *p.* 5, *t.* 1, *dec.* 144, *n.* 1, *et* 2, *et dec.* 290, *n.* 1. Barb. *lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. c.* 12, *n.* 15, cum plurimis aliis *ibi* citatis.

Juspatronatus esse mixtum coastat, et probatur etiam pluribus. Primo, quaado Fundatio fuit facta ex bonis Ecclesiasticis, et Laicalibus, seu patrimonialibus. Rota *p.* 3, *dec.* 273, *sub num.* 4. Secundo, quando fuadatio facta fuit ex bonis Ecclesiasticis, et dotatio ex bonis Laicalibus, seu e contra: verb. gr. Si Ecclesia ex bonis suis fundaverit aliam Ecclesiam, et eam dotaverit Laicus ex suis bonis Laicalibus, seu e coatra. Rota *p.* 12, *dec.* 162, *num.* 1, et Doctores passim. Tertio, quando Fundator statuit expresse quod Juspatronatus spectet una simul ad Clericos, et Laicos, quamvis totum fuerit fundatum ex suis bonis Laicalibus, et patrimonialibus, potest enim fundator remittere Juspatronatus vel totum, vel ex parte, vel limitative illud inducere in praejudicium haeredum, prout ei libuerit, *arg. c. Significavit* 41. *De Testibus*, *et cap. Unic. de Jurepatronat. in* 6, et ibi notant Doctores communiter. Quarto, quaado quocumque alio titulo partim spectat ad Clericos, et partim ad Laicos. Rota *tom.* 3, *p.* 4, *decis.* 655, *num.* 3, *et part.* 19, *tom* 1, *dec.* 129, *n.* 4. 18

Juspatronatus tribus potissimum modis de Jure potest acquiri, scilicet Fundatione, Aedificatione, et Dotatione. *Communis* cum Glossa *in cap. Pias mentis* 26, *caus.* 16, *quaest.* 7, ubi ad rem dat sequentem receptam versiculum. 19

Patronum faciunt Dos, Aedificatio, fundus.

Hinc quilibet disjunctim, vel separatim sumptus ex tribus dictis modis sufficit ad acquirendum Juspatronatus. *Communis* cum Rota *p.* 4, *tom.* 3, *decis.* 360, *n.* 52, *part.* 5, *tom.* 2, *decis.* 432. *n.* 1, et saepe alibi, Fagnan. *in cap. Quoniam* 3, *De Jurepatronatus num.* 2, Reiffenstuel *lib.* 3, *Decretal. tit.* 38. n. 4, Pirhing. *ibid. n.* 6. 20

Et quidem quod sola fundatio sufficiat ad acquirendum Juspatronatus habetur clare *ex cap. Decernimus* 32, *caus.* 16, *q.* 6, *c. Quoniam* 3, *et c. Nobis* 25, *de Jure patronatus.* Fundasse autem Ec- 21 22

clesiam ad propositum proprie dicitur, sive quis
eam in proprio fundo, seu solo suis sumptibus
omnino construxerit; *c. Abbatum* 4, *caus.* 18, *q.*
2, *cap. Nobis* 25, *de Jurepatronatus*, sive etiam
tantummodo fundum, seu solum ad eam aedifican-
dam obtulerit, ac donaverit. Lambertin. *de Jure-
patronat. part.* 1, *lib.* 1, *quest.* 2, *art.* 2, *n.* 1,
et 2. Barbosa *lib.* 3, *Juris Ecclesiastic. univers.
c.* 12, *n.* 28, *et Communis aliorum.*

23 Quod sola Ædificatio, seu constructio Ecclesiae
sufficiat ad acquirendum Juspatronatus habetur;
expresse *ex cap. Monasterium* 33, *caus.* 16, *q.* 7,
et cit. cap. Nobis 25. *De jure patronatus* ibi: « Si
quis Ecclesiam cum consensu Dioecesani constru-
24 xit, ex eo juspatronatus acquirit. Ædificasse au-
tem Ecclesiam ad nostrum propositum proprie di-
citur, qui eam cum consensu Ordinarii propriis
sumptibus construxit, *arg. cit. c. Monasterium*
33, *caus.* 16, *quaest.* 7, *et cit. cap. Nobis* 25, *De
Jurepat.* Qui vero sine consensu Ordinarii eam
construit, cum illicite agat *arg. cap. Nemo* 8, *De
consecr. dist.* 1, non acquirit Juspatronatus, ut
cum communi Doctorum recte notat Fagnanus *in
cit. cap. Nobis n.* 4. Item aedificasse censetur
quantum ad praesens, qui Ecclesiam penitus de-
structam suis sumptibus cum consensu Ordinarii
eam reaedificat, in quo casu primus aedificans, si
nolit eam reaedificare, amittit, et reaedificans ac-
quirit Juspatronatus. Talis enim censetur Eccle-
siam aedificare, cum perinde sit; ac si Ecclesiam
primitus aedificasset, *arg. cap. consuluit* 7, *de Ju-
daeis, et tenet Communis Doctorum* cum Glossa *in
cap. Quoniam* 3, *de Jurepatronatus, verb. Fun-
datores.* Si vero Ecclesia non sit penitus destructa,
sed solum in aliqua parte, ex refectione, et repa-
ratione illius, non acquiritur Juspatronatus. *Com-
munis* cum Glossa *loc. cit.* etiamsi successive di-
versis temporibus per partes tota fieret nova, quia
adhuc eadem Ecclesia esse censetur, adeoque pri-
mus Ædificator non desineret esse Patronus, *arg.
l. Quid tamen* §. 1, *vers. Plene, ff. Quibus modis
ususfructus amitt.* Azorius *p.* 2, *lib.* 6, *cap.* 19,
q. 10. Pirhing *lib.* 3, *Decr. tit.* 38, *num.* 8. Reif-
fenstuel *ibid. n.* 8, et alii passim.

25 Quod sola Dotatio sufficiat ad acquirendum Jus-
patronatus habetur clare *ex c. Filiis* 31, *cap.* 16,
quaest. 7, et Concil Trident. *sess.* 14, *De Reform.
cap.* 12, *et sess.* 21, *eod. cap.* 7, ubi sola Dotatio
pro sufficienti causa acquirendi *Juspatronatus* agno-
26 scitur. Dotasse autem Ecclesiam quantum ad pro-
positum censetur ille, qui ei sine Dote fundatae,
et constructae, congruam Dotem assignat, tribuen-
do ei sufficientes redditus, seu annuos census pro
ministris Ecclesiae pro paramentis, pro lumina-
ribus, aliisque necessariis, *arg. cap. Quicumque* 30,
et cap. Filius 31, *caus.* 16, *quaest.* 7. Qui tamen
non tribueret dotem sufficientem, non diceretur
patronus, sed tantum Benefactor Ecclesiae, ut ex-
presse declaravit Sacra Congregatio, apud Garciam
de Beneficiis p. 5, *cap.* 9, *n.* 52, his verbis *Dotans
insufficienter, quod arbitrabitur Ordinarius, non
acquirit juspatronatus, sed dicitur Benefactor.*
Item censetur quantum ad praesens quis dotare
Ecclesiam, quando dos primitus ei assignata om-
nino perit, et antiquus Patronus non vult amplius
illam dotare; Bene vero ipsam sufficienter dotat
ille alius; tunc enim antiquus Patronus amittit Jus-
patronatus, et illud acquirit qui de novo sufficien-
ter dotat Ecclesiam. Fagnanus *in cap. Quoniam* 3.
De Jurepatronat. n. 59. Reiffenstuel. *loc. cit. n.*
9. Pirhing. *loc. cit. num.* 9, et alii passim.

Quando unus et idem simul fundat, aedificat, et 27
dotat Ecclesiam, tunc solus ipse acquirit juspatro-
natus. Quando vero plures concurrunt, ita ut unus
fundet, alter aedificet, et tertius dotet, tunc acqui-
runt omnes Juspatronatus in solidum, et una si-
mul in solidum evadunt Patroni, *arg. c. Filiis* 31,
caus. 16, *qu.* 7, et tenet *Communis Doctorum* cum
Fagnan. *in cit. c. Quoniam* 3. *de jurepatronatus
n.* 49. Garcias *l. c. n.* 52. Abbat. *ad Rubr. de ju-
repatronat. num.* 6. Pirhing. *loc. cit. n.* 7. Reif-
fenstuel *loc. cit. num.* 10. Item quando plures con-
currunt ad unam ex tribus causis, seu modis alle-
gatis, v. gr. ad solam fundationem, vel ad solam
aedificationem, vel ad solam Dotationem, evadunt
omnes simul Patroni, et aequale juspatronatus ac-
quirunt respectu illius Tituli. Sic expresse decla-
ravit Sacra Congregatio apud Garciam *loc. cit. n.*
53, et tenent citati Doctores, aliique passim.

Juspatronatus, seu praesentandi Praelatum in Ec- 28
clesia Regulari, seu Collegiata, etiam de Dioecesa-
ni Episcopi consensu, non acquiritur ex fundatione,
aedificatione, et dotatione sine particulari privile-
gio Apostolico; *cap. Hinc est etiam* 39, *caus.* 16,
quaest. 1, *et cap. Nobis* 15. *De jurepatronat.* Rota
part. 2, *recent. decis.* 421, *n.* 2, Fagnan. *lib.* 3,
Decretal. in cit. capit. Nobis num. 14, Lambertin.
lib. 1, *quaest.* 5, *part.* 1, *art.* 1, *num.* 10 *et* 11,
Puteus *lib.* 2, *decis.* 466, *n.* 4, *et seq.* Barbosa *lib.*
3, *Juris Eccles.* 3, *univ. cap.* 12, *n.* 48, citans
alias Rotae decisiones, aliosque Doctores. Id tamen 29
est intelligendum de jurepatronatus in tota Eccle-
sia; secus vero in aliquo Altari constructo, vel con-
struendo de ordine Testatoris in dicta Ecclesia Re-
gulari, seu Collegiata, quia tunc sufficit solum con-
sensus Regularium, seu Capitularium, ut firmavit
Rota *in Segobiensi Capellaniae* 26, *Februarii* 1626,
*coram bonae memoriae Ubaldo in vers. Non obstat
secundo*, et ex aliis refert, et tenet Barbosa *loc.
cit. n.* 48.

Praeter supradictos tres modos, et causas acqui- 30
rendi juspatronatus, potest idem acquiri adhuc aliis
duobus modis, scilicet *Privilegio, et Praescriptione.*
Juspatronatus acquiritur *privilegio*, quando Sum-
mus Pontifex alicui de Ecclesia benemerito, vel
ob aliam causam illud concedit, quamvis Ecclesiam
nec fundaverit, nec aedificaverit, nec dotaverit;
Papa enim de plenitudine potestatis de cunctis Be-
neficiis habet plenariam potestatem, textu expres-
so *in c. Licet* 2, *de praebend. in* 6. Non potest ta- 31

men Juspatronatus acquiri privilegio Episcopi, vel alterius Praelati Papa inferioris, ut clare patet ex *cap. hoc. Consultissimo* 2, *de rebus Eccles. non alienand.* in 6, et fuit declaratum a Sacra Congregatione apud Garciam *De Benefic. part.* 5, *cap.* 9,
32 *num*, 128. Immo juspatronatus ex privilegio quocumque, etiam Papali, ante Concilium Tridentinum concessum, revocatum est in totum, etiam cum quasi possessione inde sequuta, ab eodem Concilio *sess.* 25, *de reform. cap.* 9. Parisius *De confident. q.* 28, *num.* 239, *et sequent.* Seraphin. *dec.* 1395, *num.* 4. Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancellariae glossa* 18, *n.* 18. Barbosa *super Trident. d. sess.* 25, *cap.* 9, *num.* 68, *et lib.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 12, *num.* 63, *et* 64. Garcias *De Beneficiis part.* 5, *cap.* 9, *a num* 115, ubi *num.* 118, ex declaratione Sacrae Congregationis addit, sublata esse omnia privilegia, etiamsi habeant clausulam, quod juspatronatus ex privilegio concessum sit ejusdem valoris, ac roboris, ac si esset ex fundatione, aedificatione, aut dotatione, cum sit ad instar, et non proprie ex fundatione, aedificatione, aut dotatione. Unde qui juspatronatus ex titulo solius privilegii manutenere vult, debet docere, quod illud habeat a Summo Pontifice post tempora Concilii Tridentini concessum cum clausula derogatoria ejusdem Concilii; Pirhing. *lib.* 6. *Decretal. tit.* 38, *num.* 12. Reiffenstuel *ibid. n.* 12. Azorius *p.* 2, *l.* 6, *c.* 19. *n. ult.* et alii.

33 Advertendum hic tamen venit, quod quamvis, Concilium Tridentinum, *d. sess.* 25, *cap.* 9, *de Reformat.* in totum prorsus abrogaverit juspatronatus ex privilegio una cum quasi possessione; hoc tamen non procedit in jurepatronatus ex privilegio concesso 40. annis ante publicationem ejusdem Concilii, cum tale juspatronatus non cadat amplius sub revisione Ordinarii. Rota *part.* 13, *recent. decis.* 492, *n.* 8. Barbosa *in Collectan. ad Concil. Trident. c.* 19, *sess.* 25, *de reform. num.* 85, ubi adducit alias Rotae decisiones, Garcias *loc. cit. c.* 9, *n.* 124. Addenda ad Gregor. *decis.* 397, *num.* 6, *vers. praedicta indubitanter*, Filliucius *t.* 3, *tract.* 41, *cap.* 2, *n.* 62, et alii passim. Neque procedit in jurepatronatus concesso ex titulo oneroso propter augmentum dotis: Rota *part.* 13. *recent. dict. decis.* 492, *num.* 6. Addend. ad Gregor *cit. decis.* 397, *num.* 6, *vers praedicta indubitanter.* Rota coram Seraphin. *dec.* 490, *n.* 2. Garcias *loc. cit. cap.* 9, *num.* 120. Gabriel *cons.* 195, *num.* 1, *et* 2, *lib.* 1. Lotter. *de re benefic. lib.* 2, *qu.* 8, *n.* 12, *et seq. et num.* 25, et alii.

34 Juspatronatus acquiritur *praescriptione* contra Ecclesiam liberam, seu nondum patronatam ex multiplicatis praesentationibus per tempus immemoriale; sic expresse statuit Concilium Tridentinum *sess.* 25, *c.* 9, *de Reform.* ibi; « Sive etiam ex multiplicatis praesentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam
35 excedat ». Ad hoc autem, ut dicantur praesentationes multiplicatae, duas sufficere asserunt Riccius *in Praxi fori Ecclesiastic. resolut.* 127, *in fine*, Castropalao *tom.* 2, *tract.* 13, *disp.* 2, *punct.* 3, *num.* 4. Barbosa *in Collectan. ad Concil. Trid. d. sess.* 25, *cap.* 9, *de Reform. n.* 5, cum pluribus aliis ibi citatis, *arg. c. Pluralis* 40, *de Regul. Juris in* 6, ibi: *Pluralis locutio duorum numero est contenta.* Tempus vero immemoriale, quantum 36
ad praesens, censetur tempus quadraginta annorum in personis, ubi non praesumitur Juspatronatus esse ex usurpatione, *arg. cap. de quarta* 4, *c. Ad aures* 6, *c. Illud autem* 8, *etc Quia indicante* 9. *De praescriptionibus*, ubi habetur clare decisum, quod contra Ecclesiam Jura Episcopalia, Decimas, et hujusmodi quadraginta annorum spatio praescribatur. Sic per doctrinam Glossae communiter receptae *in cap.* 1. *De praescriptionibus in* 6, tenent Baldus *de praescript. part.* 2. *Quintae partis quaest.* 6, *num.* 43, Mascardus *de probat. Conclus.* 138. Moneta *de decimis cap.* 5, *num.* 76. Aloysius Riccius *in tract. de novissim. probat. Jurispatronat. resol.* 70. Barbosa *in Collectan. ad Tridentinum cit. sess.* 25, *cap.* 9, *de Reformat. num.* 11, *et lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. c.* 12, *n*, 75, cum pluribus aliis ibi citatis. Rota *in Sorana Jurispatronatus* 28 *April.* 1603, *in Jacen. Parochialis* 27 *Junii ejusdem anni coram Card.* Pamphil. *senior.*

Aliter autem discurrendum est de tali praescrip- 37
tione in personis, ubi praesumitur juspatronatus esse ex usurpatione. Et ad hoc datur dispositio Concilii Tridentini *d. sess.* 25, *c.* 9. *de reformat.* ibi: « In iis vero personis, seu Communitatibus, vel universitatibus, in quibus id Jus (*Patronatus*) plerumque ex usurpatione potius quaesitum praesumi solet, plenior, et exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur, nec immemorabilis temporis probatio eis aliter suffragetur, quam si praeter reliqua ad eam necessaria, praesentationes etiam continuatae non minori saltem, quam quinquaginta annorum spatio, quae omnes effectum sortitae sint, authenticis scripturis probentur». Personae vero, et Communitates seu Universita- 38
tes, in quibus praesumitur Juspatronatus esse ex usurpatione, sunt ex declaratione Sacrae Congregationis apud Gonzalez *in Regul.* 8, *Cancel. glossa* 18, *a n.* 66, omnes Potentes, et omnes perpetuam jurisdictionem habentes in loco Beneficii, seu Ecclesiae jurispatronatus; ut Nobiles, Barones, Comites, Marchiones, Principes, Duces, Reges, Imperatores, Universitates, et Communitates.

Juspatronatus acquiritur *praescriptione* contra 39
Ecclesiam non amplius liberam, sed jam patronatam, seu potius contra *Patronum* per tempus ordinarium, scilicet decem annorum inter praesentes, et viginti inter absentes cum titulo: Sine titulo autem triginta annorum cum bona fide, sicuti praescribi possunt alia jura, et bona immobilia contra privatos, *l.* 1. *Cod. de usucap. transformand. et* §. 1. *Inst. de usuc. leg. Sicut in rem*, *Cod. de praescrip.* 30, *vel* 40, *annor.* et concor-

dat textus *in cap. Sanctorum* 3, *de praescriptionibus* Et ex communi docet Covarruvias *in Regul. Possessor. part.* 2, §. 16, *n.* 6. Lessius *lib.* 2, *cap.* 6, *dub.* 10, *num.* 33. Molina *disp.* 70, *num.* 2. Lugo *disp.* 7, *n.* 99. Pirhing. *lib.* 2. *Decretal. tit.* 26, *num.* 118. Et ratio est, quia hoc casu non praescribitur contra Ecclesiam, cujus parum interest hunc, vel illum habere *Patronum* privatum, et aeque evenire possit, ut ille, qui praescribit, utilior sit Ecclesiae, quam prior ejusdem Patronus, contra quem praescribitur, ut recte observat Molina *de justitia et jure cit. disp.* 70, *num.* 2. Sed solum praescribitur adversus priorem Patronum, qui non gaudet speciali privilegio, ut longiore tempore, quam ordinario a jure statuto contra illum praescribi debeat.

40 Si quis autem quibusdam annis sit absens, et quibusdam praesens, adjiciuntur ei super decennium, tot anni, quot annis ex decennio fuit absens, textu expresso *in Authent. Quod si quis*, *Cod. De praescription. long. tempor.* ibi: « Quod si quis quibusdam annis praesens sit, quibusdam absens, adjiciuntur ei super decennium tot anni, quot annis ex decennio fuit absens; Hac tamen intelligentia, et advertentia, ut communiter notant Doctores, quod unus annus praesentiae aequivaleat duobus annis absentiae, et vicissim duo anni absentiae faciant unum annum praesentiae. Unde si quis per octo annos fuerit praesens, et deinde per duos absens, alii duo anni sint superaddendi, ita ut haec praescriptio ante annos duodecim non compleatur.

41 Ad hanc praescriptionem contra Ecclesiam jam patronatam, seu potius contra Patronum, sufficit cum tempore debito unica praesentatio facta, et suum effectum sortita, et non requiruntur plures. *Communis* cum Rota *in Bergomen. Cappellaniae* 18 *Maii* 1629, coram Merlino, Barbosa *in Collectan. ad Concil. Trident. d. sess.* 25, *cap.* 6, n. 22. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38, *num.* 16. Et ratio est, quia de jure communi non requiruntur plures, sed sufficit unus actus praesentationis ad constituendum aliquem in possessionem, dummodo interea non evenerit alius casus praesentationis, ut recte observat Barbosa *loc. cit.* Nec officit, quod Concilium Tridentinum *loc. cit.* requirat ad hoc multiplicatas praesentationes, ibi: *Ex multiplicatis praesentationibus*; quia ut communiter advertunt Doctores, Concilium ibi loquitur de praescriptione contra Ecclesiam liberam, et nondum patronatam, quam in libertate conservare summopere intendit; non autem de praescriptione contra Ecclesiam jam patronatam, seu potius contra Patronum, qui non gaudet speciali privilegio, sed sola ordinaria dispositione juris communis, ut jam fuit dictum supra *num.* 39.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Definit in hoc articulo *Auctor* juspatronatus,
tum dividit, et demum de modis agit originariis
illud acquirendi.
Reale juspatronatus, de quo agit Auctor *n.* 1, 42
subdividendum est in Regium, feudale, et pri-
vatum. *Regium*, quod ad Imperatorem, et Reges, 43
seu Regna possidentes, aliosque sublimes ac su-
premos Principes jura Imperii in dominiis suis
habentes pertinet: ex Trident. *sess.* 25, *de Re-*
form. c. 9. Feudale jurispatronatus appellatur, 44
quod Feudo, reique feudali adnexum est, et Feu-
datario competit ratione investiturae feudalis, vel
universae feudi possessionis, nequaquam vero in-
tuitu Personarum, et sic ad Possessorem Feudi
transit cum universitate illius. Privatum denique 45
est, quod non propter feudum, vel feudalem inve-
stituram, sed alio quovis titulo possidetur nedum
a Personis privatis, sed etiam a Feudatariis tam-
quam allodiale, seu Burgensaticum.
Plura habet praecipua juspatronatus regium. Il- 46
lud non comprehenditur sub quacumque reserva-
tione, non facta ejus speciali mentione; Rota *in*
Colon. Praepositurae 1. *Decembris* 1727, §. *Adju-*
vatur, cor. clar. mem. Calcagnin. Minusque ve-
nit sub qualibet derogatione citra etiam specialem
mentionem. Quinimo « quamvis (ait idem supre- 47
mum Tribunal *in d. Colonien. Praepositurae* 2.
Decembris 1727, *d.* §. *Adjuvatur, cor. clar. mem.*
Calcagnin.) Romani pro tempore Pontifices ab-
soluta Beneficiorum potestate fruantur, nihilomi-
nus frequenter indulgent Curiae stylo non dero-
gandi Regum, supremorumque Principum patrona-
tibus, eorumque devolutiones non perquirendi,
etiamsi vacationes in Curia contigissent ». Et, ut 48
alia missa faciamus, nullum in jurepatronatus re-
gio currit tempus ad praesentandum; Antunez *de*
donat, Reg. part. 3, *cap.* 27, *n.* 124. Piton. *de*
Controvers. Patron. alleg. 19, n. 18. Rigant. *in*
Comment. ad Regul. Cancellar. Regul. 42. Sacrum
Auditorium in d. *Colonien. Praepositurae* 2, *De-*
cembris 1727. §. *Animadvertebat, et seq. cor. clar.*
mem. Calcagnin. in Compostellana Parochialis 29.
Mart. 1756, §. 9, *et* 5, *Julii* 1756, §. 6, *et* 10.
Decembris §. 9, *cor. Emin. Bussio.*
Feudale juspatronatus ob dominium directum 49
Feudi quod apud Regem est, et regium dijudicari
debet; Gagliard. *de jurepatr. cap.* 3, *n.* 14. An-
tunez *de donat. Regiis lib.* 3, *cap.* 20, *n.* 1. Rota
in Compostellana Parochialis 29. *Martii* 1756, §.
9, *et* 4. *Julii* 1756, §. 5, *et* 10. *Decemb.* 1756.
§. 10, *cor. Em. Bussio* At non omnes effectus 50
jurispatronatus regii tribui queunt juripatronatus
feudali. Notabile enim est, quod Feudatarii intra
quatrimestre praesentare tenentur. Reges enim, et 51
Supremi Principes nullum habent tempus praefi-
nitum ad praesentandum, eo quia maximae curae, 52
quibus tum pacis, tum belli tempore occupantur,
quotidianum impedimentum praebere censentur,
quominus de praesentatione cogitent. Haec autem 53
ratio locum quoad Feudatarios haud sibi vindicat,
Gagliard. *de jurepatron. cap.* 18, *num.* 28. Rota

54 vero in mox dicta *Compostellana Parochialis* vi-
detur sensisse, quod et Feudatariis nullum currat
tempus ad praesentandum.
55 De jurepatronatus privato reali plures occurrunt
inspectiones. Potissimum est illa, quando vere jus-
patronatus privatum sit reale; Vide Rot. *in Viter-
bien. Capellaniae* 3 *Jul.* 1718, *cor. bon. mem.
Gamach. et in Pennen. seu Adrien. Jurispatrona-*
56 *tus* 12 *Martii* 1731, *cor. bon. mem. Ratio.* Solet
etiam maxime inquiri in quos transeat hoc juspa-
tronatus privatum reale. Confer Rot. in *Carino-
len. Canonicatus* 2 *Maii* 1738, *cor. clar. mem.
Millin.*
57 Inter originarios modos acquirendi juspatrona-
tus Auctor n. 22, refert et fundationem, eam ac-
cipiendo pro simplici donatione fundi, seu Loci ad
Ecclesiam aedificandam, adeoque distinguit fun-
58 dationem ab aedificatione, et dotatione. Vetus est
hic error Gloss. in *Can. Pias Mentis* 16, *quaest.*
59 7. At is confutatus jam fuit a Francisco de Roye
de jurspatron. cap. 13. Rousseaud de la Combe *in
sua Jurisprudentia Canonica verb. Patronatus cap.*
60 3, *num.* 3, *et plus. seq. aliisque.* Reaedificatione,
et redotatione quando acquiri possit juspatrona-
tus jam constitutum, vide apud Gagliard. *de jure-
patr. cap.* 5, *n.* 28.
61 De jure patronatus reali, seu annexo aliqua hic
addere inutile haud est. Porro si agatur de Bene-
ficio ab antiquo fundato, posito in Oppido, cui an-
nexum praetenditur, et dotato praeterea ex ejus
redditibus, praesumptio est pro annexione juris-
patronatus Oppido illius, etiamsi desit instrumen-
tum Fundationis, ita ut qui contrarium praeten-
dit, eam excludere teneatur; Confer Bohemer. *in
Decretal. lib.* 3, *titul.* 38. §. 107. Adde Piton. *de
Controvers. Patronor. alleg.* 100, *num.* 21. Fagn.
de jurepatron. part. 2, *can.* 14, *et* 15, *cas.* 2, *n.*
12, *et seq.* Rota *coram Caprar. decis.* 214, *n.* 7,
et 15, *coram Molin. decis.* 609, *n* 16, *et in Con-
stantien. Juris nominandi* 26 *Junii* 1751, §. 6,
coram bon. memor. Vicecomit.
Observantia quoque declarare potest, an juspa- 62
tronatus sit annexum, nec ne. Si enim ii semper
praesentarunt, qui potiti sunt Oppido, cui praeten-
ditur annexum, pro annexione respondendum est,
tum concurrentibus circumstantiis mox expositis,
tum etiam iis non concurrentibus; Lotter. *de Re
Benefic. lib.* 2, *qu.* 4, *n.* 98. Dunod. *de Praes-
cript. Bon. Eccles. p.* 33, *edit. Paris. anni* 1753.
Rota *coram* Kaunitz. *decis.* 204, *n.* 1, *in Pennen.
seu Adrien. Jurispatronatus* 12 *Martii* 1711, §.
16, *coram bon. mem.* Ratt. *inter impress. decis.*
300, *num.* 3, *et seq.*
Posita vero adnexione dubitari solet, utrum 63
juspatronatus quoad exercitium spectet ex aequo
ad omnes Possessores Oppidi illius, an pro parti-
bus ejusdem. Ex aequo pertinere videtur sentire
Franciscus de Roye *in Prolegom. ad tit de jure-
patron. c.* 19, §. *Sed eam.* At praevaluit opinio
tenens, quod spectet pro partibus, Cardinal. de
Luca *de jurepatron. discurs.* 61, *n.* 6. Rota *coram
Molin. decis.* 947.

ARTICULUS II.

JUSPATRONATUS QUO AD EA, QUÆ CONCERNUNT EJUS IN ALIOS TRANSLATIONEM, ET EJUSDEM AMISSIONEM.

SUMMARIUM

1. Jus Patronatus primo transit per successionem haereditariam; et assignantur haeredes, ad quos transire potest, et quomodo, ad n. 24. — 25. Secundo, transit de uno in alium per donationem, et quomodo talis donatio fieri possit, et cuius consensus requiratur, ad n. 42. — 43. Tertio, transit de uno in alium per permutationem; et quomodo permutatio fieri possit, ac debeat, ad n. 50. — 51. Quarto transfertur de uno in alium per venditionem; et talis venditio per singulas sui partes late explicatur, ad n. 70. — 71. Assignantur varii modi, seu causae, quibus amittitur, et penitus extinguitur juspatronatus, ad n. 83. — 84. Subnectuntur additiones ex aliena manu ad n. 94.

1 Juspatronatus quatuor modis ab uno in alium transferri potest, scilicet, *Successione, Donatione, Permutatione, et Venditione. Communis* cum Glossa *in cap. Piae mentis* 26, *caus.* 16, *q.* 7, *et in cap. Cum saeculum* 13, *de Jurepatronatus verb. Emptorum,* ubi dat sequentes versiculos.

Jurapatronatus transire facit novus haeres,
Et res permutata, donatio, venditioque.

2 Primo igitur modo juspatronatus transit per *Successionem haereditariam* cum universitate bonorum ad quoscumque haeredes, tam mares, quam foeminas, tam necessarios, quam extraneos, sive ab intestato, sive ex Testamento succedant, *arg. cap. Perlatum est* 1. *Et cap. ex litteris* 7. *De Jurepatronatus*, *et Clementin.* 2, *eod. tit.* Et sic tenet Abbas *in cit. cap. Perlatum est n.* 2, *et sequent.* et ibi Fagnanus, *n.* 12, *et* 13, et Barbosa *num.* 9. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 28, *n.* 44. Reiffenstuel *ibid. num.* 18, *et Communis aliorum.* Jura enim indistincte loquuntur de haeredibus Pa-

troni, nulla expressa differentia, sive haeredes sint masculi, sive foeminae, sive necessarii, sive extranei, sive heredes sint ab intestato, sive ex Testamento; ubi autem jura indistincte loquuntur, indistincte etiam sunt intelligenda, cum ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debeamus, *cap. Quia circa* 22. *De privileg. et l. De pretio, ff. de Publiciana in rem actione.*

3 Hinc, si filia sit haeres cum fratre, aeque cum illo succedit in jurepatronatus haereditario. *Com-*
4 *munis, arg. Citatis juribus.* Item, si filius, vel filia non sit haeres patris sui, ex quo vel exheredetur, vel repudiet haereditatem, non succedit in jurepatronatus haereditario, quia hoc veluti ac-
5 cessorium sequitur haereditatem. *Communis.* Item, si filius, vel filia instituatur a Patre in re certa, et extraneus instituatur haeres universalis, juspatronatus hereditarium transit ad extraneum haeredem, et non ad filium, nec filiam, quia transit cum universitate bonorum, quam haereditas continet, et filius institutus in re certa habetur in ioco Legatarii; *l. penultim. Cod. de haered. Institut.* adeoque, cum non sit haeres, non potest consequi
6 juspatronatus haereditarium. *Communis.* Excipiendus est tamen casus, quo tali rei certae, v. g. Castro, Pago, Palatio, vel Fundo, in quo instituitur, esset inseparabiliter annexum ipsum juspatronatus, quia tali casu juspatronatus non transiret ad extraneum haeredem universalem, sed ad filium in tali re certa institutum; cum juspatronatus transeat semper cum re, cui est inseparabiliter annexum, *arg. cap. Ex litteris* 7. *De jurepatronat.* et ibi Fagnan. *num.* 3. Barbosa *n.* 2. Canisius *in cap.* 1, *et* 2, *n.* 5, *de jurepatronat.* Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38, *num.* 44. Reiffenstuel *ibidem num.* 10, et alii. *Accessorium* enim *naturam sequi congruit principalis*, ut expresse dicitur *in cap. Accessorium* 42, *de Reg. juris in* 6.

7 Quando plures sunt haeredes unius *Patroni*, succedunt omnes aequali jure, quamvis in partibus inaequalibus sint instituti heredes, unde in solidum tale juspatronatus possidere debent, nec inter se illud dividere possunt; *cap. Perlatum est* 1, *de jurepatronatus*, et Glossa *ibid. verb. Dividi non debeat*, et Doctores communiter, *arg. l. Via* 17, *ff. De servit. leg. Si sepulcrum*, *Cod. de Religios. et sumpt. fun. l.* 1, §. *Si Ususfructus. ff. ad l.*
8 *Falcid. et leg. Usus, ff. De usu, et habit.* Possunt tamen dicti plures haeredes inter se pacisci, et convenire de Rectore alternis vicibus praesentando, hoc est, quod unus praesentet prima vice vacationis Beneficii, seu Ecclesiae, alter secunda, et alter tertia. *Communis,* texto expresso *in Clementina Plures* 2, *de jurepatronatus* ibi: « Et ut facilius provideatur Ecclesiis, non inconveniens reputamus Patronos ipsos inter se posse libere conveniri de Rectore ab eis alternis vicibus praesentan-
9 do ». Glossa *ibid. verb. Alternis vicibus.* Item possunt Compatroni, et haeredes eorum inter se dividere menses, ita ut, si mense Januario vacat Ecclesia, seu Beneficium, praesentet unus, si in Februario praesentet alter etc. Vel etiam si plura Beneficia conferenda habent, unus ad hoc, et alter ad illud praesentet: *Communis, arg. cit. Clementina, Plures:* Et has conventiones possunt Com- 10
patroni, ac haeredes inter se inire absque ullo consensu Egiscopi *arg. cit. Clementina, Plures* ibi: *inter se posse libere convenire*, et ibi Glossa *verb. Libere.* Fagnan. *in cit. cap. Perlatum est* 1, *de jurepatronat. n.* 6. Gonzal. *Ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 46, §. 1, *n.* 58. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. part.* 3, *allegat.* 71, *n.* 28, *et seq.* Pirhing *l.* 3. *Decretal. tit.* 38, *n.* 46. Reiffenstuel *ibid. n.* 23, *et Communis aliorum.*

Etiam Juspatronatus gentilitium, scilicet reser- 11
vatum illis, qui sunt de familia, seu agnatione Fundatoris, extincta familia, seu agnatione, transit ad haeredes extraneos, nisi in prima fundatione Fundator expresse, et taxative ad suam tantum familiam, seu agnationem statuerit esse faciendam successionem. Rota *in causa Cremonensi jurispatron. die* 6 *Jan.* 1578, *coram Cardin. Seraphin.* ut in ejus impressis *dec.* 364, quae postea confirmata fuit sub die 21 Novemb. ejusdem anni ut *dec.* 378, et concordat Rota *dec.* 385, *per tot. coram Robusterio part.* 1, *diversar.* Cassad. *dec.* 1, *n.* 3, *de Jurepatronat.* Ancharanus *cons.* 81. Fagnan. *in cit. cap. Perlatum est* 1, *de jurepatronat. n.* 25. Pirhing. *loc. cit. n.* 53 Reiffenstuel *loc. cit. n.* 24, et alii passim. Et ratio est, quia reservatio jurispatronatus facta in prima fundatione a Fundatore pro illis, qui sunt de sua familia, seu agnatione, non addita particula taxativa *tantum*, vel alia simili, intelligitur solum facta cum ea restrictione, ut tale Juspatronatus non transeat ad haeredes extraneos, durante sua familia, seu agnatione; ergo secus intelligitur facta pro casu deficientis suae Familiae; Tum quia casus a Fundatore omissus relinquitur dispositioni juris communis; *argum. l. Commodissime, ff. De liber. et posthum. l. Si cum dotem, ff. Solut. Matrim. l. Si extraneus, ff. De condict. ob caus.* Atqui casus deficientis suae Familiae fuit a fundatore omissus, ergo est reliquendus dispositioni Juris communis, quo statutum est, ut juspatronatus transeat etiam ad haeredes extraneos, juxta dicta supra *n.* 2. Sic enim dispositio hominis convenit cum dispositione legis, et utraque servatur in suo casu; scilicet dispositio hominis quandiu duraverit sua familia; Dispositio autem legis, quando illa defecerit

Si autem Fundator expresse statuit cum parti- 12
cula taxativa *tantum*, quod tale jus patronatus transeat ad illos solum, qui sunt de sua familia, seu agnatione, non vero ad eorum haeredes extraneos, tunc ad ipsos non transit, et extincta familia, extinguitur juspatronatus, et Ecclesia, seu Beneficium remanet liberae collationis. Et ideo notanter fuit dictum in conclusione sub n antecedente. « Nisi in prima fundatione fundator expresse, et » taxative ad suam tantum familiam, seu agnatio-

nem statuerit esse faciendam successionem ». Et ratio est, quia Fundator potest in fundatione remittere juspatronatus, vel in totum, vel ex parte, vel limitative illud inducere in praejudicium descendentium, vel extraneorum haeredum, prout ei libuerit *arg. c. Significavit* 41, *de testibus, et cap. Si laicus unic. de jurepatronatus in* 6. Sic tenet *Communis* cum supracitatis.

13 Juspatronatus, quamvis transitorium ad haeredes extraneos, regulariter non transit ad substitutos, seu Fideicommissarium etiam universalem, sed remanet penes haeredem directum, seu gravatum. Rota *part.* 5, *recent. tom.* 2, *dec.* 543, *n.* 9, *et* 19, *part.* 6, *decis.* 89, n. 27, *part.* 7, *decis.* 72, *a* n. 7, *usque ad* 18, *p.* 9, *tom.* 1, *decis.* 206, *n.* 5, 8, *et* 14, *part.* 12, *decis.* 400, *num.* 1, *part.* 13, *decis.* 64, *n.* 4, et saepe alibi. Et sic tenet *Communis Doctorum*, cum Barbosa *in cap. Perlatum est* 1. *De Jurepatronat. num.* 10, et 11, et Garcias *de Benefic. part.* 5, *cap.* 9, *num.* 17, ubi *n.* 18, et 19, ait, Juspatronatus personale, et non annexum bonis, non transire ad Fideicommissarium, quamvis ex testantis judicio, et expressa voluntate possit Fideicommissarius consequi juspatronatus, accedente licentia Episcopi. Et ratio est, quia ex praesumpta voluntate, Testatoris ad Fideicommissarium transeunt solum bona, et jura afferentia commodum pecuniarium, non autem illa, quae ad solum honorem pertinent, uti est juspatronatus, ut censuit expresse Rota *part.* 9, *tom.* 1, *decis.* 289, *n.* 9, *et* 10, *part.* 12, *dec.* 100, *n.* 8 et 9, adeoque juspatronatus ex praesumpta Testatoris voluntate remanere debet apud primum, ac directum haeredem. Tum quia, quamvis jura sepulcrorum veniant in universali alienatione, *l. Si modicis* 24, *ff. De contrahend. Empt. l. Quaedam* 62, *ff. de acquirend rerum dominio*; tamen non veniunt in translatione universali, quae fit in Fideicommissarium, sed penes haeredem manent: ergo sicut ista jura non comprehenduntur sub restitutione facienda Fideicommissario, cum non veniant jure haereditario, ita nec juspatronatus Ecclesiae, seu Beneficii.

14 Transit autem juspatronatus ad Fideicommissarium, ubi id constet de voluntate Testatoris. Rota *part.* 5. *recent. tom.* 2, *decis.* 542, n. 13, *part.* 12, *decis.* 700, n. 10, *par.* 13. *decis.* 74, *n.* 1, *part.* 14, *decis.* 153, *n.* 3, *part.* 18, *tom.* 2, *decis.* 589, *num.* 3. Non enim repugnat naturae jurispatronatus, quin illud possit transferri etiam in Fideicommissarios. Rota *part.* 7, *decis.* 72, n. 11, *et* 12, *p.* 18, *tom.* 2, *decis.* 667, *n.* 17. Dummodo tamen non solum concurrat Testatoris voluntas, sed etiam forma primaevae acquisitionis non repugnet; Rota *part.* 10, *decis.* 240, *n.* 10, *part.* 12, *dec.* 100, *n.* 11, *et decis.* 190, *num.* 1. Ita ut juspatronatus, et jus praesentandi pertineat substituto habenti qualitatem per fundatorem de-

15 sideratam; Rota *part.* 13, *decis.* 136, *n.* 2. Ad effectum tamen cognoscendi, et eliciendi voluntatem Testatoris, non sufficit voluntas implicita, sed requiritur expressa. Rota *part.* 5, *tom.* 2, *dec.* 542, *n.* 16, *part.* 7, *decis.* 170, *n.* 6, *et* 7. Puta, si verbis expressis Testator declaraverit sub universali haereditate, in qua Fideicommissum constituit, comprehendi juspatronatus, quo casu mentio jurispatronatus facta in Institutione, censetur repetita etiam in substitutione. Rota *part.* 18, *t.* 2, *decis.* 589, *n.* 4. Vel quando verba Fideicommissi comprehendunt etiam jura, et actiones, Rota *part.* 12, *decis.* 104, *num* 11, *part.* 13, *dec.* 152, *num.* 1, *et* 2 Seu quando substitutio facta fuit etiam de juribus, et actionibus. Rota *p.* 12, *dec.* 271, *n.* 4, *part.* 13, *decis.* 64, *num.* 6, *et* 7.

Item Juspatronatus transit etiam ad Fideicommissarium universalem, quando est inseparabiliter annexum universitati bonorum fideicommissorum *arg. c. Ex litteris* 7, *et c. Cum saeculum* 13, *de jurepatronatus* per dicta *supra n.* 6. Tunc enim Fideicommissarius, velut universalis bonorum possessor, succedit in omnia annexa ipsis bonis, *per cit. cap. Accessorium* 42. *De Regul. Juris in* 6, succeditque pariter in universum jus defuncti jure Praetorio, et in effectu est plenus haeres, *l.* 2, *et* 3 §. 1, *num.* 2, *ff. de bonor. posses.* Immo tale juspatronatus transit etiam in usufructuarium universitatis bonorum. Barbosa *in cap. Ex litteris* 7. *De jurepatronat. num.* 7, *et lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 12, *num.* 232, cum pluribus ibi citatis, Pirhing. *lib.* 38. *Decretal. num.* 55, *in fine*, Fagnan. in *cit. cap. Ex litteris num.* 57, ubi adducit alios, et decisionem Rotae. 16

Juspatronatus per haereditariam successionem potest transire ad Monasterium, seu Religionem, idque duplici modo. Primo quando a patrono Laico Monasterium capax bonorum in communi instituitur haeres; tunc enim cum universitate bonorum talis haereditatis transit ad Monasterium etiam juspatronatus. Secundo, quando Patronus Laicus fit Religiosus, tunc enim juspatronatus ad ipsum spectans cum omnibus ipsius bonis transfertur in Monasterium, et quidem perpetuo, si sit juspatronatus haereditarium. Tale enim juspatronatus sequitur haereditatem, et haereditati Monachi succedit Monasterium, cum quidquid acquirit Monachus, acquirat Monasterium, *cap. Statutum.* 1, *caus.* 18, *qu.* 1, *c. Abbates* 16, *caus.* 18, *q.* 2, *c. Quia ingredientibus* 7, *cau.* 19, *q.* 3, *c. in praesentia* 8, *de probation.* cum similibus. Ita Tamburin. *de jure Abbat. t.* 3, *disp.* 9, *q.* 28, *num.* 1, *et* 2. Pirhing. *loc. cit. num.* 59, et alii passim. Si autem juspatronatus sit gentilitium, et jure sanguinis delatum ad Patronum, qui Religionem ingressus est, tunc tale juspatronatus non transfertur in Monasterium perpetuo, sed solum ad tempus, idest durante vita Monachi, quia post ejus obitum defertur ad haeredes ipsius consanguineos. Tamburin. *l. c. n.* 2. Pirhing. *l. c. n.* 59. Garcias *de Benefic. part.* 5, *c.* 1, *n.* 555, et alii. Juspatronatus transit etiam probabiliter ad Fiscum 17 18 19

saltem indirecte, et accessorie, quando ab ipso ob
aliquod enorme Patroni crimen confiscantur om-
nia, vel aliqua specialia ejus bona, cui annexum
est juspatronatus; Tunc enim, adveniente vacatio-
ne Beneficii, vice Patroni banniti, praesentat Fi-
scus. Abbas in cap. Quanto, num. 6, de judiciis,
et in eap. Nobis 25, de jurepatronat. num. 2. Fer-
ret. consil. 179. Barbosa in cap. Ex litteris 7, de
jurepatronat. n. 9, et lib. 3. Juris Ecclesiastic.
univers cap. 12, n. 238, et part. 3, de Offic. et
potest. Episcop. allegat. 71, num. 43, eum pluri-
bus ibi citatis. Lotter. de re Benefic. lib. 2, q. 4,
num. 21, cum aliis, Pirhing. loc. c. n. 57, et
20 alii. Secus autem juspatronatus personale, seu per
se, et singulariter cousistens, non annexum ullis
Patroni bonis, quia tale juspatronatus, cum defe-
ctu jurisdictionis nequeat confiscari per Judicem
Laicum, manet penes delinquentem, donec per
sententiam judicis Ecclesiastici eo privetur tam-
quam indignus, et tunc Ecclesia fit libera; Barbo-
sa in cit. cap. Ex litteris num. 10, et cit. lib. 3,
cap. 12, num. 9, 239. Abbas in Cap. Cum Laici
10, de jurepatr. n. 2. Azurius part. 2, lib. 6, cap.
20, q. 14. Pirhing loc. cit. num. 57. Silvester
verb. Juspatronat. qu. 5, dist. 6. Garcias de Be-
nefic. part. 5, cap. IX. num. 26, et sequent. et
21 alii passim. Immo, secundum multos, neque juspa-
tronatus reale, seu annexum bonis transit ad Fi-
scum laicale ex confiscatione talium bonorum; sed
tunc Ecclesia libertatem acquirit. Ita Cardin. in
Clementin. Plures, de Jurepatronat. n. 8. Imola
in Clementin. Pastoralis, de re judicat. num. 71,
et seq. Joan. de Anania in cap. Vergentis, de haere-
ticis num. 6. Lambertin. de Jurepatronat. lib. 3,
qu. 8, art. 8, n. 16, et 22. Simancha in Catholic.
Justit: tit. 5, n 95. Rota part. 1, recent. decis. 53.
n. 5. Et hanc Rota part. 5, tom. 1, decis. 336,
n. 17, dicit esse opinionem magis communem,
quam tenet ipsa Rota, quia Juspatronatus tam-
quam quid spirituale non venit in confiscatione fac-
eta a Judice laico. Rota cit. decis. 336, n. 17, ubi
citat plures alias Rotae, decisiones, Glossam, et
alios Doctores, et ibid. num. 16, cum Roch. de
Curte, dicit esse etiam opinionem aequiorem.
22 In translatione Jurispatronatus cum universita-
te bonorum, seu cum specialibus aliquibus bonis,
ut cum Claustro, Villa, Pago, quibus ipsum Jus-
patronatus est inseparabiliter annexum, non re-
quiritur consensus Episcopi, arg. cap. Ex litteris
7, de jurepatronatus cum similibus, Barbosa de Of-
fic et potest. Episcop. part. 3, allegat. 71, num.
10. Vivian. in Praxi jurispatronat. part. 1, lib.
4, cap. 1, num 2. Piasecius part. 2, cap. 15,
23 art. 1, num 44, et communis aliorum. Requiritur
autem consensus Episcopi quando Juspatronatus de
per se sine ulla haereditate transfertur in Laicum,
seu Clericum nomine proprio v. g. per Legatum
in Testamento relictum, arg. cap. Si Laicus, unic.
de jurepatronat. in 6, a sensu contrario, et com-
munis Doctorum cum Barbosa loc. cit. num. 12.
Tunc enim, antequam consensus Episcopi acce-
dat, juspatronatus existit penes haeredem, quia
per solam dispositiunem Laici non potest hujus-
modi jus de per se in alium Laicum, seu Clericum
nomine proprio, et non nomine Ecclesiae trans-
ferri, cum jura tantum permittant, ut juspatrona-
tus transferatur in filios, vel haeredes, nun autem
in Legatarios, eap. Filiis 32, caus. 16, quaest. 7.
Abbas in eap. Cum saeculum 13, de jurepatrona-
tus num. 6 Joan. Andr. ibid. num. 2. Pirhing loc.
cit. num. 58. Azorius loc. cit qu. 10. Silvester
loc. cit. qu. 4, dicto 6, et alii communiter. Non 24
requiritur tamen consensus Episcopi, quando jus-
patronatus etiam de per se transfertur in Eccle-
siam, seu locum Religiosum, vel in Clericum no-
mine Ecclesiae; cap. Illud 8, de jurepatronatus,
et cap. Si Laicus unic. eod. in 6, et communis Do-
ctorum cum Barbosa l. c. n. 11. Pirhing l. c. n.
58. Sanchez Consil. Moral. lib. 2, c. 3, disp. 76,
n. 3.
Secundo modo Juspatronatus transit de uno in 25
alium per donationem Glossa communiter recepta
in c. Piae mentis 26, caus. 16, qu. 7, et in c. Cum
saecul. 13, de jurepatronatus; et est textus in c.
Ex insinuatione 14, et c. Nullus 17, de Jurepa-
tronatus. Jurispatronatus donatio, si fiat de Laico 26
in Laicum, seu in Clericum nomine proprio, et
non nomine Ecclesiae, seu Dignitatis, quam obti-
net, requirit necessario Episcopi consensum, arg.
c. Si laicus unic. de Jurepatr. in 6, a sensu con-
trario, et tenent Abbas in c. Illud 8, de jurep. n.
5. Barbosa ib. n. 2, et part 3, de Offic. et potest.
Episc. alleg. 71, n. 23 Pirhing loc. cit. num. 61,
et alii communiter. Si autem donatio per Patro- 27
num etiam Laicum fiat Ecclesiae, Monasterio, aut
alteri loco pio, seu etiam Clerico nomine Eccle-
siae, vel Dignitatis, quam obtinet, Episcopi con-
sensus non requiritur. Communis textu expresso
in cap. Illud 8, de jurepatronatus, et cap. Si Lai-
cus unic. eod. in 6. Si vero donatio fiat ab Eccle- 28
sia alteri Ecclesiae, requiritur dictus Episcopi con-
sensus, quia sine illo Ecclesia alienari non potest,
cap. Sine exceptione 52, caus. 12, quaest. 2. Bar-
bosa cit. allegat. 71, num. 26, et alii. Et si talis 29
donatio ab Ecclesia fiat Laico, requiritur Bene-
placitum Apostolicum. Rota part. 2, dec. 146,
num. 6, et par. 5, tom. 1, dec. 191, num. 8, arg.
Extravagant. Ambitiosae, de rebus Eccles. non
alienand. Consensus Episcopi necessarius non est 30
in donatione, qua unus Patronus alteri Patrono
socio, seu Compatrono jus suum donat, remittit,
seu renunciat. Rota part. 1. recent. dec. 707, n.
4, part. 5, tom. 1, dec. 191, num. 5, et decis.
225, num. 9, par. 7, decis. 101, n. 1, par. 10,
dec. 238, num. 8. Barbosa cit. allegal. 71, num.
18, cum plurimis aliis ibi citatis, Reiffenstuel lib.
3, decret. tit. 38, n. 26, ubi dicit esse commu-
nem, arg. Clement. Plures 2. De jurepatronatus,
et ibi Glossa verb. libere. Non potest tamen sine 31
consensu Episcopi tale juspatronatus donari filio

Compatroni, quia filius in vita Patris, qui est Pa-
tronus, non reputatur Compatronus. Card. Perei-
ra *de resolut. Emphyt. c.* 6, *n.* 3, *et de potest.
eligendi cap.* 1, *num.* 24. Barbosa *cit. alleg*, 71,
num. 29, et alii.
32 Consensus Episcopi, licet requiratur in donatio-
ne particulari, non requiritur tamen in donatione
universali omnium bonorum, Rota *part.* 6, *recent.
dec.* 208, *num.* 12, *et sequent.* Annotat. *ad decis.*
46, *a* n.121, *usque ad n.* 125, *part.*9, *tom.* 1, *et de-*
33 *cis* 73, *n.* 30, *par.* 11. Immo Juspatronatus venit
sub generali donatione omnium bonorum, Jurium,
et Actionum. Rota *part.* 19, *tom.* 1, *decis.* 181,
n. 3. Etiamsi Juspatronatus non fuerit expressum.
Rota *part.* 19, *tom.* 2. *decis.* 615, *n.* 2, et neque
in hoc casu requiritur consensus Episcopi. Rota
part. 19, *tom.* 1. *decis.* 181, n. 5, *et ead. part.* 9,
tom. 2, *decis.* 615, *n.* 2.
34 Consensus Episcopi, ubi requiritur in transla-
tione jurispatronatus, debet esse expressus, nisi
scienter translatio fuerit admissa ab ipso Episcopo;
35 Barbosa *cit. alleg.* 71, *n.* 15, et olii passim. Ubi
requiritur consensus Episcopi, ut in donatione par-
ticulari, si fiat sine ipso, donatio non volet; Rota
part. 1, *recent. decis.* 311, *n.* 1, *et decis.* 576, *n.*
1, *part.* 2, *dec.* 157, *n.* 1, *et decis.* 637, *num.* 3,
part. 3, *decis.* 553, *n.* 1, *et decis.* 606, *n.* 2, et
saepe alibi. Et talis Jurispatronatus donatio absque
consensu Episcopi facta, est taliter penitus irrita,
ut donans possit praesentare non obstante dona-
tione a se facta; immo potest talis Potronus cum
consensu Ordinarii alteri donare. Aunot. *ad decis.*
36 46, *a n.* 46, *usque ad* 64, *part.* 9, *tom.* 3. Neque
ad hunc effectum sufficit consensus Vicarii Gene-
ralis absque speciali mandato; Rota *part.* 1, *recent.
decis.* 302, *n.* 3, *part.* 2, *decis.* 257, *n.* 1, *et de-
cis.* 337, *n.* 5, *part.* 8, *decis.* 224, *n.* 9, *et* 10,
decis. 238, *n.* 2, et saepe alibi; Etiamsi Episcopus
fuerit absens; Rota *part.* 2, *decis.* 237, *num.* 5.
37 Consensus in translatione jurispatronatus debet es-
se Episcopi illius Dioecesis, in qua sita est Eccle-
sia; *cap. Cura pastoralis* 11, *de Jurepatronat.*
Barbosa *cit. allegat.* 71, *num.* 17, et alii passim.
38 Consensus, seu confirmatio Episcopi non debet ne-
cessario intervenire in ipso actu donationis; Rota
part. 17, *decis.* 80, *num.* 3, sed etiam postea, et
quandocumque supervenire potest etiam post do-
nationem; Rota *part.* 2, *decis.* 605, *num.* 3, *part.*
5, *to.* 1, *decis.* 191, *num.* 7. *part.* 11, *decis.* 73,
num. 32, *et part.* 17, *decis.* 80, *num.* 2. Quinim-
mo supervenire potest etiam post obitum ipsius
donatoris in praejudicium ejus haeredis, et haben-
tium causam ab eo. Rota *part.* 9, *to.* 2, *decis.* 430,
num. 9. Quando nempe nullus adsit, cui fuerit
interea Jus quaesitum; Rota *part.* 11, *dec.* 130,
num. 18. Ita ut res sit integra, neque agatur de
praejudicio alterius, quam ipsius donantis, ejus-
que haeredum; Rota *part.* 11, *decis.* 372, *n.* 26.
Et sic Doctores communiter.
39 Donatio particularis jurispatronatus facta Laico
sine consensu, seu confirmatione Ordinarii est re-
vocabilis, cum facta sine ejus consensu, seu confir-
matione non valeat, ex quo nequeant Laici prae-
sumptione propria disponere de eo, quod est Ec-
clesiastici juris ad textus apertos *in cap. Illud* 8.
Nullus Laicus 17, *et cap. Suggestum* 20, *de jure-
patronatus.* Rota *par.* 1, *recent. dec.* 31, *num.* 1,
et dec. 576, *num.* 1, *part.* 2, *decis*, 257, *num.* 1,
et decis. 337, *num.* 4, *par.* 3, *dec.* 606, *n.* 2, *par.*
9, *tom.* 2, *dec.* 430, *n.* 2, *part.* 19. *Tom.* 2, *dec.*
630, *n.* 8, et novissime *in Bonon. Parochialis* 8
Februarii 1706, §. *Nullitas enim, coram Scotto.*
Lambertin. *de jurepatronat. lib.* 1, *part.* 2, *qu.*
6, *art.* 4, *num.* 2. Pitonius *de controversiis Pa-
tronorum tom.* 1, *allegat.* 42, *num.* 3, *et* 22, et
alii passim. Hinc talis donator potest cum consen-
su Ordinarii alteri donare; Annot. *ad dec.* 46, *a
n.* 56, *usque ad* 64, *p.* 9, *tom.* 1, et communis
Doctorum.
Est tamen valida, et irrevocabilis in praejudi- 40
cium donantis talis particularis jurispatronatus do-
natio sine consensu, seu confirmatione Ordinarii,
si facta sit cum juramento, promissione, et pacto
expresso de eam non revocando: Rota *part.* 17,
recent. dec. 80, *n.* 5, *et* in *Lunen. Sarzanen. Be-
neficiorum* apud Bertachin. *Voto decis.* 47, *num.*
14, *et* 39, *et in Compostellana Parochialis* 25 *Ju-
nii* 1696, §. *Quandoquidem, et* 28 *Junii* 1697 §.
Non relevante, *coram Priolo*, et pluribus addu-
ctis Pignatell. *tom.* 6, *consultat.* 96, *num.* 12,
15, *et sequentib.*, et judicatum fuit per Judi-
ces commissarios in voto impresso apud Saminiat.
controv. 196, num. 43, *et sequent.* tom. 2. Et Ro-
ta Maceraten. in *una Maceraten. Beneficii* 1 *Ju-
nii* 1721, §. *in nihilo* §. *Quare*, *et* §. *Sic etiam
coram Tomano*, Piton. *loc. cit. n.* 11, *et* 22, ubi
addit se ita judicari obtinuisse in *Sulmonen. seu
Valven. Capellaniae* per sententiam A. C. Cencii
lata sub die 2 Octobris 1714. Et ratio est, quia
licet talis donatio sit de sua natura revocabilis an-
te consensum, seu confirmationem Ordinarii ex
dictis *num. antecedenti*, attamen per juramentum
de eam non revocando evadit firma, et irrevoca-
bilis in praejudicium ipsius donantis, cum in tali
statu res non sit amplius integra, nec sit locus poe-
nitentiae; Seraphin. *de jurament. privileg.* 139.
Cyriac. *controvers.* 322, *n.* 33. Pignatell. *loc. cit.*
n. 12, et sic alia praesentatio donantis contra
suum juramentum non potest admitti per Ordina-
rium ne fiat particeps ejus delicti confovendo ip-
sius perjurium; Rota *part.* 17, *recent. dec.* 80, *a
num.* 5 Merlin. *dec.* 443, *num.* 4, *et seq.* Gut-
tierez *de juramento confirm. par.* 3, *cap.* 14. Spo-
rell. *decis.* 180, *num.* 1, *et* 16, *usque ad* 21. Rota
Macerat. *in una Macerat. Beneficii* 1 *Junii* 1711,
§ *Quare cum donatio, coram Tomano*, impressa
apud Pitonium *loc. cit.* Abhorrent enim Sacri Ca-
nones confoveri perjurium, *cap. Si vero* 8, *de ju-
rejurando*, ibi: « Nec nos alicui dare materiam
volumus veniendi contra juramentum proprium,

ne Auctores perjurii videamur », et concordant *cap. Verum* 15, *et cap. Mulieri* 38, *eod. tit. de jurejurando*, ac etiam jus Caesareum *in l. Si minori* 1. *Cod. Si adversus venditionem, et l. Ambiguitates* 2. *Cod. de indicta viduitate* Unde ante consensum Ordinarii talis donatio in praejudicium donantis habet implicitum statum validitatis, usquequo seperveniat confirmatio Episcopi, Rota Macerat. *in cit. Macerat. Beneficii* 1 *Junii* 1711, §. *In nihilo* impressa apud Piton. *loc. cit.* Saminiat. *controvers.* 196, et alii passim.

41 Neque a tali juramento potest ab Ordinario absolvi dictus Donator, Donatario, seu parte non citata, cum absolutio sit in praejudicium tertii. Gales *de oblig. can. q.* 25, *n.* 3, et ibi Zach. *n.* 11. Cyriac. *controv.* 7, *n.* 14. Altimar. *de nullit. rubr.* 12, *n.* 92. Scop. ad Grat. *dec.* 165, *n.* 3. Rota Macerat *in d. Maceraten. Beneficii* §. *Nec ad praeservandum cor. Tomano.*, Sperell. *dec.* 180, *n.* 60, ubi pluribus citatis testatur sic de stylo servari.

42 Post consensum, seu confirmationem Ordinarii talis jurispatronatus donatio est irrevocabilis, etiamsi non fuerit jurata; Rota *part.* 7, *recent. dec.* 36, *n.* 5, *et seq.* Pitonius *cit. allegat.* 40, *n.* 22, ubi testatur, quod sic solet regulariter concludi, et sic tenent Doctores communiter. Et ratio est, quia per confirmationem, seu decretum Ordinarii evadit donatio inter vivos; Rota *part.* 19, *rec. dec.* 335, *n.* 15, quae ex sola poenitentia donatoris revocari non permittitur per text. *in l. Possessionem* 3. *Cod. de revocandis donationibus*, cum donatio inter vivos irrevocabilis, et immutabilis sit; *l. Perfecta* 4. *Cod. de donationibus, quae sub modo*, *et* §. *Aliae autem* 2. *Instit. de donationibus* cum similibus; Rota *cit. dec.* 335, *n.* 9.

43 *Tertio modo*, Juspatronatus transit de uno in alium per *permutationem*, Glossa communiter recepta *in cap. Piae mentis* 26, *caus.* 16, *qu* 7, *et in cap. Cum saeculum* 13, *de Jurepatronatus*, et

44 ex textu *in c. Nemini* 40, *caus.* 16, *qu.* 7. Et quidem licite, et valide, saltem accessorie, et per accidens permutari potest etiam pro rebus temporalibus, si nempe universitas bonorum, vel alia res temporalis, ut Villa, Castrum, et hujusmodi, cui Juspatronatus est inseparabiliter annexum, permutatur cum aliis bonis temporalibus, dummodo hoc in aestimationem non veniat, ita ut ratione illius in permutatione res temporalis pretiosior,

45 quam alia commutanda exigatur, et detur. Et talis permutatio potest fieri etiam sine consensu Episcopi; Contractus enim celebratur de solis temporalibus (ad quem contractum utique non requiritur consensus Episcopi, ut de se patet) cum quibus juspatronatus, ut inseparabiliter annexum accessorie transit; Regula autem est, quod juspatronatus transeat cum re, cui est inseparabiliter annexum, etiam absque consensu Episcopi, *arg. cap. Ex litteris* 7, *de Jurepatronatus*, et notant, et tenent, ibi Abbas *num.* 1. Innocent. *num.* 2. Barbosa *num.* 3. Fagnan. *num.* 3, et alii communiter. Nullatenus tamen neque cum consensu Episcopi potest permutari Juspatronatus de per se, et solitarie sumptum pro re temporali. *Communis* textu expresso *in cap. Quaesitum* 5, *de rerum permutatione*, addita ratione: *Quia circa spiritualia, vel connexa spiritualibus labem continet semper Simoniae, et in cap. Exhibita* 9, *eod.* ibi: *Cum permutatio de spiritualibus ad temporalia improbetur.* Juspatronatus autem est annexum spirituali, textu expresso *in c. De jure* 16, *de Jurepatronatus*, ibi: *Juspatronatus, quod est spirituali annexum.* 46

Juspatronatus permutari potest cum alio jurepatronatu, aut alia re spirituali. *Communis*, *arg. cit. cap. Quaesitum* 5, *de rerum permut. et cit. c. Nemini* 40, *caus.* 16, *quaest.* 7. Talis autem permutatio nequit fieri sine consensu Episcopi, quia spiritualium permutatio in materia Beneficiaria requirit Episcopi consensum, seu auctoritatem; *arg. cit. cap. Quaesitum* 5, *de rerum permut.* Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 36, *num.* 28. Pirhing *ibid. num.* 79. Zoesius *ibid. num* 25, Silvester, *verb. Juspatronatus qu.* 5, et alii. Barbosa tamen *de Offic.*, *et potest. Episcop. part.* 3, *allegat.* 71, *n.* 31, cum aliis ibi citatis dicit, quod consensus Episcopi solum requiritur, *si permutatione* juspatronatus transferatur in Laicum; Secus vero si transferatur in Ecclesiam, aut in Clericum nomine Ecclesiae. Episcopi consensus pro tali permutatione requisitus non debet necessario intervenire in ipso actu permutationis, sed etiam postea, et quandocumque intervenire potest, etiam post permutationem, immo etiam post obitum permutantis. Barbosa *loc. cit. n.* 22, cum aliis ibi citatis, et faciunt proportionaliter decisiones Rotae, pro donatione adductae supra *sub n.* 38. 47 48 49 50

Quarto modo, Juspatronatus transit, seu transfertur de uno ad alium per *venditionem*. Glossa communiter recepta *in cap. Piae mentis* 26, *caus.* 16, *q.* 7, *et in cap. Cum saeculum* 13, *de jurepatron.*, et est textus *in d. cap. Cum saeculum*. Hoc tamen non debet intelligi, quod Juspatronatus per se, ac solitarie sumptum possit vendi, quia sic sumptum, nec licite, nec valide vendi potest, ut tenet communissima Doctorum, textu expresso *in cap. de jure* 16, *de jurepatronatus*, addita ibi ratione: « Cum inconveniens sit vendi juspatronatus, quod est spirituali annexum ». Immo vendens juspatronatus sic sumptum, si sit persona singularis, subjacet Excommunicationi; Si vero sit aliqua Communitas, seu Universitas, subjacet Interdicto. Concil. Trident. *sess.* 25, *de reformat. cap.* 9. Et tam vendens, quam emens, etiamsi intervenerit consensus Episcopi, ipso facto privati existunt tali jurepatronatus; *arg. cap Quia Clerici* 6. *de jurepatronatus*, et expresse Conc. Trident. *loc. cit.* ibi: « Si secus fecerint, Excommunicationis, et Interdicti poenis subjiciuntur, et dicto Jurepatronatus ipso jure privati existant »: Annot. *ad dec.* 46. *Rotae recent. n.* 3, *et seq. par.* 9, *tom.* 51 52 53 54

1. Barbosa *in cit. cap. Quia Clerici num.* 2, *et in Trident. loc. cit. num.* 81., *et de Offic. et potest. Episcop. part.* 3, *allegat.* 72, *num.* 35, *et commu-*
55 *nis aliorum*. Nec talis venditor posset retinere pretium acceptum, ne ex iniquitate sua commodum reportet; *arg. cap. Intelleximus* 7, *de judiciis*, ibi: *Ne videatur de sua malitia commodum reportare*. Sed tenetur illud restituere, non quidem Emptori, utpote qui mala fide contra Sacros Canones emit, *arg. cap. De hoc* 11, *de Simonia, et l. Fundum, Cod, de Evict.* sed Ecclesiae, cui per Simoniam injuria fuit illata. Abbas *in cap. de jure* 16. *de Jurepatr. num.* 3. Barbosa *ibid. num.* 5. Lambert. *de jurepatron. lib.* 1, *par.* 2, *q.* 5, *art.* 6. Vivian. *in praxi jurepatr. lib.* 4, *c.* 5, *n.* 9, et alii.

56 Quando vendens ratione illicitae, et invalidae venditionis privatur jurepatronatus, tunc Ecclesia patronata remanet libera, si unus tantum est Patronus, vel plures quidem, sed omnes pro tali venditione delinquentes. *Annot. ad dec.* 46, *num.* 7, *p.* 9. *Rotae recent. tom.* 1. Barbosa *Collectan. in cap. Quia Clerici* 6, *de jurepatronat. num*, 2, *et in Trid. sess.* 25, *de reform. cap.* 9, *num.* 81,
57 cum pluribus ibi citatis. Si autem plures sint Patroni, et unus solus, vel alter delinquat, tunc Beneficium non remanet liberum, maxime si sit haereditarium, sed juspatronatus competit aliis Compatronis innocentibus, *Annot. ad d. decis.* 46, *n.* 9. Cantera *in suis qq. crimin. cap.* 1, *num.* 30. Socinus Junior *cons.* 51, *num.* 6, *vol.* 2. Peregr. *de Jure Fisci lib.* 5, *tit.* 1, *num.* 72. Bajard. *ad Clar. lib.* 5, *quaest.* 79, *num.* 26. Sanchez *in praecepta Decalogi lib.* 2, *c.* 19, *n.* 17. Barbosa *in Conc. Trid. loc. cit. n.* 81. Reiffenst. *lib.* 3. *Decretal.*
58 *tit.* 38, *num.* 29, et alii. Secus vero, si virtute, seu vigore fundationis ad aliquem devolveretur; siquidem tunc vendente tantum condemnato, si vacaret, pro ejus parte Ordinarius conferret, *cit. Annot. ad d. dec.* 46, *num.* 10, et supradicti Doctores.

59 Juspatronatus, quamvis nequeat vendi de per se principaliter, ac solitarie sumptum; potest tamen vendi per accidens, seu accessorie, uti si vendatur universitas bonorum, cui inseparabiliter est annexum juspatronatus; dummodo ratione illius non augeatur pretium. *Communis; arg. cap. Ex litteris* 7, *et cap. Cum saeculum* 13, *de jurepatronat.* Neque hoc casu requiritur consensus Episcopi. Rota *part.* 7, *rec. dec.* 206, *n.* 28, *part.* 14, *dec.* 536,
60 *n.* 183, *et communis Doctorum*. Secus autem quando translatio fit rerum particularium, et signanter jurispatronatus; tunc enim, non attenta tituli
61 universitate, requiritur consensus Ordinarii. Rota *par.* 14, *dec.* 536, *n.* 184. Juspatronatus accessorie, seu per accidens potest transferri in alium, non solum per venditionem universitatis bonorum, sed etiam per venditionem rei particularis, cui inseparabiliter sit annexum, dummodo ratione illius pretium non augeatur. Barbosa *Collectan. in cap. Ex litteris* 7, *de jurepat. n.* 2, ubi dicit hoc clare colligi ex textu dicti *cap. Ex litteris*, Cardin. *in c. Cum saeculum* 13. *de jurepatron. quaest.* 5. Reiffenst. *loc. cit. n.* 31, ubi dicit hanc opinionem esse veriorem, et juri conformiorem, et in hanc inclinant etiam multi alii. Si enim Fundator di- 62
cat « Statuo, seu volo, quod Juspatronatus semper inseparabiliter annexum sit huic Palatio, huic Domui, huic Fundo, huic Agro, et hujusmodi, itant in quemcumque transierit hoc Palatium, haec Domus, hic Fundus, hic Ager, et hujusmodi, transeat etiam inseparabiliter juspatronatus », videtur clarum, quod per venditionem, et translationem talis Palatii, talis Domus, talis fundi, talis agri, et hujusmodi transferatur, et vendatur accessorie, et per accidens etiam ipsum juspatronatus inseparabiliter ipsi Palatio, Domui etc. a Fundatore annexum: quia, cum possit Fundator in limine fundationis apponere conditiones, et pacta sibi benevisa, etiamsi juri communi sint contraria, dummodo accedat Episcopi consensus, ut tenet Rota *part.* 1, *recent. dec.* 530, *n.* 2, *et Communis Canonistarum*, ideo ejus voluntas est servanda. Rota *par.* 2, *rec. dec.* 254, *n.* 2, et aliter esset inutilis, et ridicula ejus facultas sic disponendi, et apponendi quascumque conditiones, et quaecumque pacta sibi benevisa, si non deberet ejus servari voluntas sic disponens; Tum quia jura, et rationes aeque militant de tali re particulari, ac de universitate bonorum, ut consideranti patet; Et regula universalis, et illimitata ab ipsis etiam adversariis alibi illimitate saepe posita, est, quod juspatronatus transeat cum re cui est inseparabiliter annexum; *arg. cit. cap. Ex litteris* 7, *de jurepatr.* et universaliter accessorium sequatur naturam principalis; *cap. Accessorium* 42, *de Regul. juris in* 6, ibi; *Accessorium naturam sequi congruit principalis*. Nec intervenit Simonia, quia dum venditur 63
res, in qua inest juspatronatus non venditur ipsum juspatronatus, sed illa res, cui inest, ut docet S. Thom. 2, 2, *q.* 106, *art.* 4, Abbas, et Bero *in cap. de jure in* 16, *de Jurepatr.* et alii plures, *et Annotat. ad dec.* 46, Rotae *p.* 9, *to.* 1, *n.* 15.

Plurimi tamen, et maximi Doctores, ut Inno- 64
cent. *in cap. Ex litteris* 7, *jurepatron. num.* 3, *et ibid.* Joan. Andr. *n.* 3. Hostiensis *n* 7. Abbas *n.* 14. Fagnan. *n.* 19. Roch. de Curte *in tractat. de jurepatron. in verb. Ipse velis*, *quaest.* 20. Lambertin. *in eodem tract. par.* 2, *lib.* 1, *quaest.* 5, *art* 7, et plures alii citati a Covar. *lib.* 1. *Variarum resol. cap.* 13, *n.* 3, conclusionem limitant, dicendo, quod juspatronatus transeat quidem cum re particulari, cui est inseparabiliter annexum, si vendatur res particularis continens Jura universitatis, cujusmodi secundum ipsos sunt Civitas, Castrum, Oppidum, Pagus, Villa aut fundus, cui Jura universitatis, aut Jurisdictio, Servitutes, Onera, Actiones, et hujusmodi, sunt annexa; Non sic autem si vendatur res particularis talia Jura universitatis non continens.

65 Juspatronatus annexum Castro, Villae, et hujusmodi rei datae in dotem, transit cum ipsa dote in Maritum, ita ut, stante Matrimonio, Jus praesentandi competat Marito, et non Uxori. Garcias *de Benefic. part.* 5, *cap.* 9, *n.* 137, *et seq.* Menochius *cons.* 66, *n.* 27. Mantica *dec.* 140, *num.* 2, *et* 13. Barbosa *in cit. cap. Ex litteris* 7, *de Jurepatr. n.* 3, *et de Offic. et potest. Episc. par.* 3, *alleg.* 71, *n* 38, cum plurimis ibi citatis, et fere communi aliorum contra Abbatem, et Azorium. Et ratio est, quia Juspatronatus transit cum re in illum, qui eam cum dominio directo, vel saltem utili acquirit; ut *arg. cap. Ex litteris* 7, *de Jurepatr. et cap. Cum Bertoldus* 18, *de sententia, et re judicata*, tenet ex communi Fagnan. *in cit. cap Ex litteris n.* 15. Sed maritus durante Matrimonio, habet dominium saltem utile dotis; *l. Dote ancillam, C. de rei vindicat. cap. Per vestras* 7, *de donat. inter Vir. et Uxor. c. Salubriter* 16, *de Usuris;* ergo etc.

66 Juspatronatus annexum inseparabiliter Castro, Oppido, Pago, Palatio, Praedio, et hujusmodi dato in Feudum, seu Emphyteusim, transit cum ipso in Feudatarium, seu Emphyteutam; *Communis*, *arg. cap. Cum saeculum* 13, *de Jurepatronatus*, et ibi Glossa verb. *Emptorum*; et ad hoc facit ratio allata *supra n.* 58. Secus autem, si tale Castrum, Oppidum, Palatium, Praedium, et hujusmodi, detur solum pro Pignore, aut Hypotheca, quia tunc Juspatronatus non transit cum ipso Castro, Oppido, et hujusmodi in Creditorem habentem Pignus, aut Hypothecam, sed remanet apud Debitorem, ita ut eveniente tali tempore vacantia Beneficii patronati, jus praesentandi competat Debitori, et non Creditori; *arg. cap. Cum Bertoldus* 18. *De sententia, et re judicata*, et tenet *Communis Doctorum* cum Fagnan. *in cit. cap. Ex litteris* 7, *de jurepatronatus num.* 16. Et ratio est, quia ad hoc, ut transeat Juspatronatus cum aliqua re, requiritur omnino, quod ipsa res transeat quoad dominium directum, vel saltem utile; et non sufficit quod transeat solum quoad civilem, vel naturalem nudam possessionem, ut *arg. cit. cap. Ex litteris* 7. *De jurepatron., et cit. cap. Cum Bertoldus* 18, *de sent. et re judicata*, docet ex communi Fagnan. *in d. cap. Ex litteris num.* 15. In creditorem autem habentem Pignus non transit dominium Pignoris, nec directum, nec utile, sed nuda ipsius possessio (nisi aliter conventum fuerit) et tenetur Creditor fructus perceptos restituere, vel in sortem computare, et peccat utendo; *cap. Cum contra* 6, *de Pignorib. cap. Plures* 1, *de Usuris*, *et l. Sed an viae, ff. de pignoribus, et l. Creditor, ff. de furt.* adeoque Juspatronatus, nec accessorie transit cum Pignore, seu Hypotheca.

67

68 Juspatronatus annexum rei concessae ad firmam, seu locatae ad longum tempus, v. gr. saltem ad decennium transit ad Conductorem, ita ut eveniente vacatione Beneficii tempore locationis, et conductionis, Jus praesentandi spectet ad Conductorem, et non ad Locantem. *Communis* cum Abbate *in cit. cap. Litteris* 7, *de Jurepatronatus n.* 5. Barbosa *ibid. num.* 5. Pirhing *lib.* 3, *Decretal. tit.* 38, *nu.* 76, *arg. cit. cap. Ex litteris* 7, *de Jurepatronat. et cap. Vestra* 2. *De Locato et Conducto.* Et ratio est, quia per talem concessionem ad firmam, seu locationem ad longum tempus transit possessio, et omnis utilitas rei locatae in Conductorem, et consequenter etiam Juspatronatus, seu ratio praesentandi, quae est quaedam commoditas, et veluti fructus Jurispatronatus. Insuper secundum Barbosam *in cit. cap. Ex litteris* 7. *De Jurepatronat. n.* 4. Glossam, et alios ibi 69
citatos, Juspatronatus transit etiam in Conductorem cum re locata, et conducta ad modicum, seu breve tempus, quia etiam per locationem ad modicum, seu breve tempus transit commoditas rei locatae in Conductorem, ita ut illi liceat uti, et frui re conducta, ut habetur *in leg. Ex conducto* 16, *ff. Locati.* Ideoque videtur etiam transire in ipsum Jus praesentandi, seu ipsam praesentationem, quae est quaedam commoditas, vel quidam fructus Jurispatronatus juxta doctrinam Glossae receptae *in c. Cum olim* 14, *de majorit. et obedient. verb. Capitulo*, et Glossa ult. *in c. Cum Bertoldus* 18, *de sent. et re judicata.*

At vero licet haec sententia sit probabilis ut e- 70
tiam censet Abbas *in cit. cap. Ex litteris* 7, *de jurepatronat. n.* 5, et alii, tamen, ut fatetur ipsemet Barbosa *loc. cit. num.* 4, *in fine*, receptior est, et melioribus nititur fundamentis sententia contraria, scilicet, quod Juspatronatus non transeat ad Conductorem cum re locata, et conducta ad modicum, et breve tempus, sed maneat penes Locantem, quia tunc non transfertur utile dominium, nec possessio, sed nuda detentio rei, et jus percipiendi fructus, ut notatur *in l. Si certum §. Si duobus, ff. Commodat. et in l.* 3, *§. Ex contrario, ff. de acquirend. possess.* cum colonus conductus ad modicum, et breve tempus non suo, sed Domini Locantis nomine possideat rem locatam; *l.* 2. *De praescript.* 30, *vel* 40. *annor.* Abbas *in cit. cap. Ex litteris num.* 5. Fagnan. *ibid. n.* 14. Bero *ibid. n.* 2. Cardin. *in Clement.* 1. *§. Verum, in* 2, *qu. de rebus Eccles. non alienand.* Azorius *p.* 2, *l.* 6, *c.* 20, *q.* 11. Pirhing *l.* 3. *Decretal. tit.* 38, *n.* 76, et alii plures citati a Barbosa *l. c. n.* 4, *in principio.*

Juspatronatus amittitur, et penitus extinguitur 71
variis modis, sive causis. *Primo*, Juspatronatus cessat, et omnino amittitur, si Ecclesia patronata sine spe reaedificationis totaliter destruatur, vel redditus omnino deficiant, et pereant. *Communis, arg. c. §. fin. Inst. de Usufructu.* Rei enim non existentis, nullae sunt qualitates; *cap. Ad dissolvendum* 13, *de desponsat. impuber. l. Si non obtulit* 4. *§. Condemnatum*, *ff. de re judicata. Se-* 72
cundo, quando causa, propter quam quis erat Patronus, perempta est; Lambertin. *de jurepatron. lib.* 3, *q.* 6, *art.* 1. Barbosa *l.* 3, *juris Ecclesiast.*

73 *univers. cap.* 12, *num.* 254, et alii passim. *Ter-*
tio, deficiente, et penitus extincta linea vocatorum
ad tale Juspatronatus; tunc enim Ecclesia seu Be-
neficium libertatem consequitur, et libere ab Or-
dinario confertur. Barbosa *loc. cit. n.* 154. Pirhing
lib. 3, *Decretal. tit.* 38, *n.* 138. Reiffenst. *ibid.*
nu. 125. Engel. *ibid num.* 26, et alii communi-
74 ter. *Quarto*, per non usum longissimi, vel longi
temporis ad praescriptionem requisiti, si videlicet
interea duabus saltem vicibus Rector Ecclesiae fue-
rit absque praesentatione institutus, dummodo ta-
men *Patronus* non fuerit legitime impeditus. Ab-
bas *cons.* 106, *col. penult. l.* 2. Barbosa *l. c.* Pirhing
75 *l. c.* Reiffenst. *l. c.* et *Communis aliorum. Quinto*,
si patronus patiatur Ecclesiam Patronatam erigi
in Collegiatam, seu Monasterium, quia in his
praesentatio aliqua locum non habet, sed electio;
cap. Nobis 25, *de jurepatron.* et sic tenet *Com-*
76 *munis* cum supracitatis. *Sexto*, si Ecclesia patro-
nata cum consensu Patroni alteri Ecclesiae, vel
Monasterio sine reservatione *Jurispatronatus* unia-
tur, vel incorporetur, quia per talem unionem,
seu incorporationem censetur Ecclesia extincta,
et Consequenter etiam Juspatronatus in illa compe-
tens Patrono. Pirhing *l. c.* Reiffenst. *l. c.* Zoesius *tit.*
de Jurepatronat. n. 68. Joan. And. *in cap.* 2, *de*
77 *Religiosis Domibus*, et alii. *Septimo* extinguitur
per liberam remissionem *Patroni*; quilibet enim
renuntiare potest Juri suo; *cap. Si diligenti* 12,
de foro competent. etc. Si de terra 6, *de privileg.*
et tenet Zoesius *loc. cit.* Pirhing *l. c.* et alii; *arg*
c. Si Laicus, *unic. de Jurepatron. in* 6.

78 *Octavo*, Si Patronus Rectorem, vel alium Cle-
ricum ipsius Ecclesiae per se, vel per alios occi-
derit, aut mutilaverit, eo ipso Juspatronatus amit-
tit, textu expresso *in cap. In quibusdam* 12, §.
Sacris, de poenis. Nisi tamen id faceret ad sui ne-
cessariam defensionem, vim vi repellendo cum
moderamine inculpatae tutelae. Et tale Juspatro-
natus ob hanc delicti causam extinctum non tran-
sit ad haeredes, sed Ecclesia fit libera. Glossa in
cit. cap. In quibusdam verb. Prorsus amittant,
Barbosa *loc. cit.* Pirhing *loc. cit.* Reiffenst. *l. cit.*
Vivian. *in praxi Jurispatronat. lib.* 15, *cap.* 2,
79 *n.* 10, et alii. *Nono*, si Patronus fiat Haereticus,
Schismaticus, aut Apostata, seu Haereticorum re-
ceptator; Fautor, et Defensor, quia in tali casu
bonis omnibus spoliatur, et consequenter etiam Ju-
repatronatus eis annexo; *arg. cap. Absolutos* 16,
de Haereticis, Moneta *de Commut. ult volunt. cap.*
11. *n.* 158. Vivian. *loc. cit lib.* 15, *cap* 2, *n.* 6.
Barbosa *loc. cit.* Engel *loc. cit.* Pirhing *loc. cit.*
80 Reiffenstuel *loc. cit. Decimo*, si Patronus se inge-
rat in perceptione fructuum Beneficii patronati,
aut ejus bona usurpet, in tali enim casu ipso facto
privatur Jurepatronatus, et incurrit excommuni-
cationem reservatam, textu expresso *In Concil.*
Trid. sess. 22, *de reform. cap.* 11. Vivian *loc. cit.*
lib. 15, *cap.* 1, *n* 13. Franciscus Leo in *Thesauro*
Fori Ecclesiastici p. 2, *c.* 2, *c.* 21, *n.* 32. Barbosa
loc. cit. Reiffenst. *loc. cit.* et alii. *Undecimo*, si Pa- 81
tronus modo a Sacris Canonibus prohibito vendat,
aut alio modo in alium transferat Juspatronatus,
quia in tali casu ipso facto privatur Jurepatrona-
tus, et excommunicationi subjicitur, textu expres-
so in *Concil. Trid. sess.* 25, *de reform. cap.* 9. §.
Nec dictum Juspatronatus, Engel *loc. cit.* Reiffen-
stuel. *loc. cit.*, et alii. *Duodecimo*, Jurepatrona- 82
tus privandus est, qui illud simoniace acquisivit;
arg. cap. Quia Clerici 6. *De Jurepatronatus*, Zoe-
sius *loc. cit.* Pirhing *loc. cit.* Reiffenst. *loc. cit.*,
et alii. *Tertiodecimo*, si Patronus ingratus sit Ec- 83
clesiae, perdit juspatronatus. Vivian. *loc. cit. lib.*
15, *cap.* 2, *num.* 4. Barbosa *loc. cit.* Surd. *de ali-*
ment. tit. 7, *quaest.* 32, *n.* 9, *et* 19, *et qu* 58, *n.*
2, et alii.

Additiones ex aliena manu.

Disserit hoc in Articulo *Auctor* de modis deri-
vativis, quibus acquiritur juspatronatus, tum de
modis, quibus amittitur.

Agens *Auctor* de successione, qui est unus de mo- 84
dis derivativis, asserit *n.* 7, plures haeredes pro
inaequalibus partibus institutos aequaliter in jus-
patronatus succedere. At si intelligit de exercitio
juspatronatus, res haud caret difficultate; dum illud
juxta haereditarias partes dividatur. Confer Ga-
gliard. *de Jurepatronat. cap.* 10, *n.* 4.

Quod inquit *Auctor n.* 9, conventiones, in qui- 85
bus jus praesentandi per turnum dividitur, opus
haud habere consensu Ordinarii, accuratiori indi-
get discussione. Porro si conventio haec sit inita
inter eos, quorum aliquis nullam prorsus partem
jurispatronatus habeat, necessarius ad ejus validi-
tatem est consensus Ordinarii, isque non ratione
juris praesentandi per turnum, sed alienationis in
extraneum; Rot. *in Mediolanen. Juspatronatus* 4
Junii 1734, *cor. bon. me Harrae.*

Quod si inita sit dicta conventio inter Patronos, 86
sed sit inter eos aliquis qui alienare quoquomodo
prohibeatur, ut est Patronus Ecclesiasticus, opus
est ad ejus validitatem, ratione dictae prohibitio-
nis, confirmatione Pontificia; Rota *in Paderbonen.*
Canonicatus 25 *Junii* 1726, *cor. bon. mem. Cer.*

Si inita sit dicta conventio inter Patronos quo- 87
rum nemo alienare prohibetur, sed Patronis in suo
cuique turno adjectum sit onus praesentandi has
vel illas personas, ratione hujusce oneris ad illius
validitatem accedere pariter debet Pontificia con-
firmatio; Rot. in *Valentina Beneficii* 28 *Junii* 1723,
cor. bo. me. Gamach.

At si dicta conventio intersit inter Patronos, 88
nec aliquis de ipsis alienare sit prohibitus, nec
onus iis sit adjectum praesentandi aliquem de cer-
to genere Personarum, subsistit sine ulla Eccle-
siastici Superioris Auctoritate; Rota *cor. Dunozet.*
Jun. dec. 702, *n.* 1, *et in Compostellana Paro-*
chialis 22 *Febr.* 1734, §. *Ubi vero, cor. Eminen-*
tiss. Crescentio,

89 Utrum ad firmitatem dictae conventionis requiratur consensus omnium Patronorum, an sufficiat consensus majoris partis ipsorum, non incongrua quaestio est. Requiri consensum omnium Patronorum videntur affirmare Piton. *de Controv. Patron. allegat.* 100, *n.* 318. Rota in *Pistorien. Beneficii* 1716, §. *Alia cor. bon. mem. Cerr.*

90 At ita intelligas, ut possit dictam conventionem impugnare Patronus, qui non consensit, non item aliqui de Patronis, qui suum praestiterunt consensum, quibusque propterea vetitum esse debet factum proprium impugnare; Rota *in Hydruntina Capellaniae* 10 *Maii* 1679, §. *final. cor. bon. mem. dell' Olmo, et Barchinonen. Beneficii* 22 *Februarii* 1704, §. *final. cor. bon. mem. Cafarell.*

91 Quaenam requirantur, ut haec conventio afficere possit ex persona propria vocatos ad juspatronatus, Vide apud Piton. *de controv. Patron. alleg.* 71, *n.* 15.

92 Nec inutile est hic accuratius explicare, an et quando, re non integra, possit necne supervenire consensus Ordinarii, et validare actum, in quo fuit translatum juspatronatus. Plures vero distinguendi sunt casus. Enimvero ubi agitur de donatione simplici jurispatronatus inutilis est consensus Ordinarii superveniens, re nondum integra; idque quia, non obstante hujusmodi donatione, liberum erat donanti ab ea resilire, et ad alios juspatronatus transferre; Rot. in *Pennen. Jurispatronatus* 2 *Maii* 1733, §. 7, *et sequ.* et in confirmatoria 3 *Julii* 1744, §. 4, *cor. clar. mem. Millin.*

93 Aliter se res habet quoad donationem jurispatronatus continentem pactum juratum de non revocando. Etenim quum hujusmodi donatio irrevocabilis maneat quoad donantem, etiam ante consensum Ordinarii; inde fit, quod subsequens translatio, utpote irrita ex defectu potestatis, nullum praebere valeat impedimentum consensui Ordinarii, qui quandocumque supervenerit, validat actum usque ab initio Rot. in *Aquilana Beneficii* 28 *Junii* 1749, §. 3, *cor. Rever. P. D. Canilliac. Decano, et in Compostellana Parochialis de Coiros* 8 *Maii* 1747, §. 7, *decis. coram Illustr. Clement. inter impressas Romae* 1781, *apud Barbiellini ad Minervam.*

Quod in donatione jurispatronatus, continente 94
pactum juratum de non revocando, obtinet, id ex identitate rationis locum quoque sibi vindicat in dispositione ejusdem jurispatronatus facta per legatum. Nam quum haeres nullatenus ex se impedire valeat, quominus adimpleatur voluntas Testatoris favore alterius de suo jurepatronatus disponentis; immo illam modis omnibus ad optatum finem perducere teneatur; Hinc est, quod si ipse haeres contra fas, et jura voluntatem defuncti eludat, donando ante consensum Ordinarii juspatronatus, nullum ex hujusmodi irrita donatione oriri potest obstaculum supervenienti consensui Ordinarii, qui propterea indistincte retrotrahitur ad diem factae dispositionis in praejudicium cujuslibet actus interim gesti Rot. *in Tuden. Parochialis de Teuton.* 20 *Junii* 1757, §. 13, et in confirmatoria 28 *Novembris* 1757, §. 12, *cor. R. P. D. Herreros.*

ARTICULUS III.

JUSPATRONATUS QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT EJUS PROBATIONEM.

SUMMARIUM

1. Alleganti juspatronatus incumbit onus illud probandi: Et quomodo probari debeat in personis suspectis, vel non suspectis de usurpatione, et quae sint personae suspectae; *ad num.* 3 — 4. Ad hoc ut juspatronatus praesumatur acquisitum ex usurpatione, quid probari debeat; *ad num.* 8 — 9. Juris Patronatus usurpatio in quibus praesumi possit; *ad num.* 12. — 13. Praesumptio usurpationis juris patronatus quando cesset: *ad num* 22. — 23. Assignantur personae privatae, et non suspectae de usurpatione juris Patronatus; et quid requiratur ad patronatum probandum in praedictis personis: *ad num.* 26. — 27. Juspatronatus in personis potentibus quomodo probari debeat: et an requiratur scriptura authentica, et quae sit talis scriptura: *ad num.* 30. — 31. Ad hoc ut scripturae, et instrumenta dicantur authentica, quid requiratur: *ad num.* 31. — 32. Scripturae authenticae ad probandum juspatronatus personae suspectae de usurpatione, quae censeantur: *ad num.* 35. — 36. Praesentationes per authenticas scripturas probandae, an, et quomodo esse debeant continuatae: *ad num.* 42 — 43. Juspatronatus in personis privatis non requirit tam plenam probationem, sicuti in personis potentibus — 44. Assignantur, et explicantur varii modi, quibus probatur juspatronatus in personis privatis, ubi plura alia scitu digna ad rem obiter afferuntur, *ad num.* 81. — 82. Subnectuntur additiones ex aliena manu *ad num.* 88.

1 Cum Beneficia praesumantur libera, alleganti Juspatronatus incumbit onus illud probandi Rota recent. *p.* 4, *tom.* 2, *dec.* 59, *n.* 9.
2 Alio autem modo probari debet Juspatronatus a personis suspectis de usurpatione, in quibus exactiores probationes requiruntur. Conc. Trid. *sess.* 25, *de reform. cap.* 9. Rota recent. *par.* 4, *tom.* 2, *dec.* 59, *n.* 11. Et alio modo a personis

privatis, in quibus Conc. Trid. *loc. cit.* nihil in-
novavit circa hujusmodi probationem, sed illam
reliquit in terminis Juris communis; Rota *p.* 1,
dec. 211, *n.* 2, *et dec.* 312, *num.* 2, *part.* 5, *tom.*
1, *dec.* 290, *num.* 10, *par.* 12, *dec.* 162, *num.*
4, *part.* 17, *dec.* 220, *num.* 11.

3 Personae suspectae de usurpatione Jurispatro-
natus sunt omnes Domini Civitatum, Castrorum,
aut Locorum, Duces, Principes, Marchiones, Co-
mites, Barones, Universitates, seu Communitates,
et alii quilibet Domini perpetuam jurisdictionem
habentes in loco Beneficii. Sic declarasse Sacram
Congregatione Concilii refert Gonzalez *ad Regul.*
8. *Cancell. gloss.* 18, *n.* 66, et saepe saepius te-
nuit Rota, et signanter *in Sorana Jurispatronatus*
28 *Aprilis* 1603. *coram Card Pamphil. et in alia*
Jacen. Parochialis 17 *Junii* 1603., *coram eodem,*
et in Lucana Jurispatronatus 14 *Junii* 1621, *cor.*
Coccino, et par. 2, *rec. dec.* 412, *num.* 4, *et de-*
cis. 421, *n.* 1, *part.* 12, *dec.* 187, *n.* 1, *part.* 14,
4 *dec.* 488, *num.* 6, 7, *et* 8. Nec Juspatronatus prae-
sumitur acquisitum ex usurpatione ex sola poten-
tia acquirentium, nisi etiam probetur eorumdem
temporalis jurisdictio in loco, ubi situm est Bene-
ficium; Rota *part.* 3, *recent. dec.* 172, *n* 10, *et*
decis. 191, *n.* 2, *part.* 12, *dec.* 187, *n.* 1, et sae-
5 pe alibi. Ita ut Jurisdictio, seu potentia extra lo-
cum Beneficii non sufficiat; Rota *part.* 5, *rec. tom*
1, *decis.* 197, *n.* 37, *et* 38. Nisi potentia sit talis
quae influat etiam in locum Beneficii; Rota *part.*
7, *rec. dec.* 282, *n.* 22, *et sequent. par.* 12, *dec.*
6 90, *n.* 26. Ceterum usurpatio non praesumitur in
personis privatis alicujus loci, quamvis sint poten-
7 tes in alio; Rota *part.* 12, *dec.* 90, *n.* 24. Immo,
ut usurpatio suspicare valeat de familia, requiritur,
quod eadem familia sit in loco Beneficii cum tali
jurisdictione, quae incutiat formidinem Ordinario,
eumque retrahat a vindicanda usurpatione Bene-
8 ficii; Rota *part.* 19, *to.* 2., *decis.* 539, *n.* 6. Ne-
que ad hunc effectum potentia inducitur ex nobi-
litate, et antiquitate familiae; Rota *part.* 12, *decis.*
90, *n.* 21, *et* 22.

9 Jurispatronatus usurpatio non solum praesumi-
tur in Dominiis temporalibus, et Familiis potenti-
bus, ut supra; sed etiam in Universitatibus, seu
Communitatibus. Conc. Trid. *cit. sess.* 25, *de re-*
form. cap. 9, ibi: *Seu Communitatibus, vel Uni-*
versitatibus; Rota *part.* 5, *rec. tom.* 1, *dec.* 197,
n. 31, *et* 32, *et part.* 17, *dec.* 220, *n.* 9, *par.* 18,
10 *tom.* 2, *dec.* 768, *n.* 4, et saepe alibi. Et hoc pro-
cedit etiam in Universitatibus, seu Communitati-
bus parvis, ut declaravit Sacra Congregatio Con-
cilii relata, et secuta a Rota *par.* 5, *recen. tom.*
2, *dec.* 477, *num.* 14, et tenuit eadem Rota *co-*
ram Mantica dec. 253, *n.* 3, *et in Herden. Bene-*
ficii 11 *Mart.* 1596, *coram Penia, et in Cremo-*
nen. Cappellaniae 2 *Aprilis* 1601, *coram Coccino,*
ac alias saepe, et cum plurimis tenet Barbosa *lib.*
3 *Juris Ecclesiastici univers. capit.* 12, *num.* 144,
et part. 3, *de Offic. et potest. Episcop. allegat.* 72,
n. 62, *et in Trid. sess.* 25, *de reformat. cap.* 9,
n. 50. Immo hoc itidem procedit in Universita- 11
tibus, seu Communitatibus parvis, quae nullam ju-
risdictionem, seu imperium habent in loco Bene-
ficii; Rota *part.* 5, *tom.* 2, *dec.* 477, *num.* 14,
part. 9, *tom.* 1, *dec.* 245, *n.* 6, *part.* 11, *dec.*
347, *num.* 14, *part.* 12, *dec.* 279, *num.* 3, et
sic consuevit declarare Sacra Congregatio apud Ro-
tam *pag.* 5, *tom.* 1, *dec.* 97, *num.* 36, et cum
pluribus tenet Barbosa *cit. allegat.* 72, *num.* 32,
et cit. cap. 12, *n.* 144, *et sequent.* Etiamsi essent 12
Universitates, et Communitates paucorum Paro-
chianorum; Rota *cit. part.* 5, *tom.* 1, *decis.* 197,
num. 36, ubi citat varias alias Rotae decisiones.
Barbosa cum pluribus aliis *cit. allegat.* 72, *num.*
32, *et cit. cap.* 12, *n.* 144, *et* 145.

Cessat autem praesumptio usurpationis in Con- 13
fraternitate, seu Congregatione Personarum, quae
nullam habent jurisdictionem, aut publicam au-
ctoritatem, aut potentiam; Rota *part.* 5, *tom.* 1,
decis. 290, *n.* 3, *et* 18, *part.* 9, *tom.* 2, *decis.*
321, *n.* 10. Item cessat praesumptio usurpatio- 14
nis, quando Juspatronatus spectat ad Praesidentes
Confraternitatis, etiamsi ipsi eligantur a Commu-
nitate; Rota *Ibidem num.* 22. Barbosa *cit. allegat.*
72, *num.* 64, *et cit. cap.* 12, *n* 149 Item Jus- 15
patronatus non praesumitur acquisitum ex usur-
patione, si non totius Universitatis, sed illius par-
tis esse praetendatur. Sic decisum fuisse a *Sacra*
Cong. Concilii referunt Gonzales *ad Regul.* 8. *Can-*
cellar. gloss. 18, *num.* 69. Barbosa *cit. allegat.*
72, *num.* 64, *et in Concil. Trid cit. sess.* 25,
cap. 9, *n.* 51. Item Juspatronatus non praesumi- 16
tur ex usurpatione, quando una illius pars spectat
ad Universitatem Parochianorum, et alia ad alias
privatas personas; Rota *in una Aurien. Parochia-*
lis 5 *Decembris* 1605, *coram Manzanendo, et in*
Fesulana Juspatronatus 8 *Februarii* 1610, *coram*
Cavalerio, quae est decisio 210, *primae partis re-*
centior. num. 2. Barbosa *in Concil. Trident. loc.*
cit. num. 56.

Cessat quoque praesumptio usurpationis, si pri- 17
vata persona, seu familia habeat Juspatronatus si-
mul cum familia potenti, vel Universitate; Rota *in*
Firmana Altaris de Doriis 15 *Februarii* 1610, *co-*
ram. Cardinal. Marquemont. et part. 2, *recent.*
decis. 154, *sub n.* 7, *et part.* 17, *tom.* 2, *dec.*
768, *n.* 6. Menoch. *de praesumpt. lib.* 3, *con-*
sil. 99, *num.* 15, *et* 16, *et consil.* 654. Bar-
bosa *in Concil. Trident loc cit. num.* 53, *et cit.*
cap. 12, *num.* 174 Item cessat praesumptio usur- 18
pationis, quando Communitas, seu Universitas pos-
sidet Juspatronatus simul cum persona non suspe-
cta; Rota *in Lauden. Jurispatronatus* 28 *Junii*
1630, *coram Pirovano;* Barbosa *in Concil. Trid.*
loc. cit. n 54, *et cit. allegat.* 72, *n.* 64, *et cit. cap.*
12, *n.* 148. Item cessat praesumptio usurpatio- 19
nis Jurispatron. si sit mixtum, septem Officialium
Laicorum nomine Universitatis Laicalis, et trium
Ecclesiasticorum privato nomine praesentantium

ratione mixturae, et favore Ecclesiae. Barbosa in
Concil. Trid. loc. cit. num.* 52. Sellius in *Select.
***Canonic. cap.* 27, *num.* 4, ubi referunt decisum**
20 **in *Pampilonem* 3 *Augusti* 1620.** Item cessat prae-
sumptio usurpationis in Jurepatronatus competen-
te Collegio Juristarum; Rota *part.* 9, *recent. tom.*
2, *decis.* 32, *num.* 12, *part.* 12, *decis* 176, *num.*
21 4. Item cessat praesumptio usurpationis in Eccle-
sia, seu Monasterio, Rota *part.* 10, *recent. decis.*
322, *num.* 10. Etiamsi Ecclesia sit Domina Ca-
stri, aut Jurisdictionis temporalis; Ipsa enim est
justitiae cultrix. Rota *part.* 5, *tom.* 1, *decis.* 401,
n. 7, *et seq.* ubi refert. alias decisiones, Barbosa
cit. allegat. 72, *sub n.* 64, *et cit. cap.* 12, *num.*
22 253, ubi refert alias Rotae decisiones. Item usur-
patio Jurispatronatus non praesumitur in Abbate
Jurisdictionem temporalem habente: *Sacra Congr.*
Concil. in Sublacensi Jurispatronatus 12 *Septem-*
bris 1621. Rota *cit. part.* 5, *tom.* 1, *decis.* 401,
n. 10. Barbosa *cit. allegat.* 72, *n.* 64, *et cit. c.* 12,
n. 153, *et cit. sess.* 25, *c.* 9, *n.* 45, *et in Summa*
Apostolic. decis. verb. Usurpatio Jurispatronatus
n. 4, ubi citat Rotae decisionem.

23 Personae privatae, et non suspectae de usurpa-
tione Jurispatronatus sunt Patroni illi, qui non
sunt Domini temporales loci, ubi fundatum est
Juspatronatus. Rota in *Papien. Jurispatronatus*
17 *Februarii* 1611, *coram Manzanedo*, Barbosa
de Offic. et potest Episcop. cit. alleg. 72, *n.* 66,
et in Concil. Triden. cit. sess. 25, *cap.* 9, *n.* 45.
24 Unde Juspatronatus talium personarum privata-
rum non admittit praesumptionem usurpationis,
Rota in *Tuden Parochialis* 7. *Novemb.* 1611, *coram*
Ubaldo, et part. 12, *recent. decis.* 90, *n.* 1. Barbosa
25 *cit. alleg* 72, *n.* 66. Hinc ad probandum tale Juspa-
tronatus personarum privatarum non requiritur ri-
gor a Concilio Trident. praescriptus in *cit. sess.* 25,
de reform. cap. 9, sed pertinentia talis Jurispa-
tronatus satis probatur ex probationibus sufficien-
tibus de Jure communi: Rota *part.* 4, *tom.* 2, *de-*
26 *cis.* 275, *num.* 1, et Doctores communiter. Item
rigor Concilii Tridentini in probando Jurepatro-
natus non requiritur, si agatur non contra Eccle-
siam, seu libertatem Beneficii, sed solum inter
ipsosmet Patronos; Gonzalez *ad Regul* 8. *Cancel-*
lar. gloss. 19, *n.* 59. Piasec. *in praxi nova Epi-*
scop. part 2, *cap.* 5, *n.* 7, *vers. Non tamen.*,
Barbosa *lib.* 3, *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 12,
n. 149 *et part.* 3, *de Offic. et potest. Episcop. al-*
leg. 72, *num.* 67, ubi adducit decisiones Rotae.

27 Juspatronatus in personis potentibus, seu alias
de usurpatione suspectis debet probari ex vero ti-
tulo fundationis, vel dotationis, quae ex authen-
tico documento ostendatur, vel ex immemoriali
cum praesentationibus continuatis spatio quinqua-
ginta annorum, quae omnes effectum sortitae sint,
et authenticis scripturis probentur, et aliter facta
probatio non suffragatur. *Sacr. Congr. Concil.*
apud Rotam *in Sorana Jurispatronatus* 28. *Apri-*
lis 1603, *coram Cardinal. Pamphil. senior.* et
saepius Rota recent. et signanter *p.* 1, *decis.* 481,
***num.* 2, *part.* 5, *t.* 2, *decis.* 275, *num.* 2, *et* 3,**
et clare Concil. Tridentinum *sess.* 25, *de reform.*
cap 9. Jurispatronatus fundatio, et dotatio, ubi 28
est probanda in personis suspectis de usurpatione,
tunc Concilium Trid. *d. cap.* 9, requirens authen-
ticum instrumentum intelligitur per authenticas
scripturas tantum, et non sufficiunt testes, prae-
sumptiones, et probationes a Jure: *Sac. Congr.*
Conc. in *Panarmitana* 19. *Februarii* 1633. teste
Bonfadin. apud Barbosam in *Summa apostolicar.*
decisionum, verbo Juspatranatus n. 11. Unde Jus- 29
patronatus in personis potentibus, et suspectis de
usurpatione non probatur ex enunciativis antiquis
cum quasi possessione praesentandi, quia obser-
vanda est forma tradita a Concilio Trident. *d. cap.*
9, et aequipollens non sufficit: *Sac. Congr. Conc.*
teste Rota, *in Jacen. Parochialis* 27. *Junii* 1603,
coram Card. Pamphilio senior. et sic tenuit sae-
pius Rota recent., et signanter, *p.* 4, *tom.* 2, *decis.*
27, *n.* 16, *part.* 5, *tom.* 1, *decis.* 197, *n.* 62, *et*
63, *part.* 16, *decis.* 182, *num.* 12.

Scriptura authentica ad probandum Juspatrona- 30
tus censetur Bulla Episcopi, seu consensus in scri-
pto datus ad fundandum, construendum, seu do-
tandum. Vivian. in prax. Jurispatronatus part. 2,
lib. 11, *c.* 5, *n* 12. Piasec. in praxi Episcop.
part. 2, *c.* 5, *n.* 6. Barbosa *l.* 3. Juris Eccles.
univers. *cap.* 12, *n.* 118, *et* in *Tridentin. sess.*
25, *cap.* 9, *n.* 62, *et part.* 3, de Offic. et potest.
Episc *allegat.* 72, n. 24, cum aliis ibi citatis.
Scriptura, ut dicatur authentica, debet continere 31
omnia requisita a Jure, tam in confectione, quam
in extractione: Aloysius Riccius in praxi rerum
fori Eccles. *resolut* 126, *in* 2. *edit.* Garcias de Be-
nefic. *part.* 5, *cap.* 9, *n.* 8. Barbosa *cit. cap.* 12,
n. 119, *et cit. sess.* 25, *cap*, 9, *n.* 62, *et cit. al-*
legat. 72. *n.* 27. Instrumentum regulariter, ut di- 32
catur authenticum, non solum debet confici cum
debitis requisitis ex dispositione Juris communis,
sed etiam intervenire debent solemnitates Juris
municipalis: Barbosa *cit c.* 13. Juris Eccles. uni-
vers. *n* 119, cum Riccio *ibi cit.* et aliis. Scriptu- 33
rae authenticae ad probandum Juspatronatus per-
sonae suspectae de usurpatione censentur ipsae te-
stium attestationes in antiqua acta redactae, et in
Archivio publico repertae: Rota *decis.* 542, *et* 580,
part. 4, *divers.* Menoch. *consil.* 336, *num.* 23.
Moneta de commut. ultim. voluntat. *cap.* 10, *n.*
210. Vivian. *cit. cap.* 5, *num.* 18. Barbosa *cit.*
cap. 12, *num.* 121, *et cit. alleg.* 72, *num.* 26, *et*
cit. sess. 25, *cap* 9, *n.* 63, cum aliis ibi citatis.

Non sufficiunt tamen testium attestationes etiam 34
in instrumenta, et in scripturas authenticas reda-
ctae, si non fuerint confectae in actu ipso prae-
sentationis, et cadant super ipsis praesentationi-
bus primario, et directe, quia alias redderetur elu-
soria dispositio Concilii, quae rejicit testes; nam
sequeretur semper posse admitti probationes fa-
ctas per testes, quoties redigerentur in instrumen-

ta, et in scripturas authenticas, quia hoc etiam posset dici probatio per scripturas authenticas; Rota in Terracinensi *Jurispatronatus* 10 *Aprilis* 1628, coram Merlino, Barbosa *cit. cap.* 12, *num.* 124,
35 *et cit. sess.* 25, *cap.* 9, *n.* 65, et alii. Nec etiam ad authenticam probationem Jurispatronatus sufficeret, si praetendatur authenticas scripturas deperditas fuisse, illas probare per testes juxta formam capitis *Cum olim* 12, *de privilegiis,* Rota in Calagurítana *Jurispatronatus de Viana* 2 *Decemb.* 1624, *coram Remboldo*, Gonzal. ad Reg. 8. Cancellar. *gloss.* 18, *n.* 82. Parisius *de Confid. qu.* 28, *n.* 258. Riccius in praxi fori Eccles. *resolut.* 137, *et in tract. de* noviss. probat. Jurispatronatus *resolut.* 119, *et* 121. Barbosa *cit. c.* 12, *n.* 122, *et cit. sess.* 25, *cap.* 9, *n.* 66.

36 Praesentationes per authenticas scripturas probandae debent esse continuatae, ut expresse statuit ipsummet Concilium *loc. cit.* ibi: *Etiam continuatae,* ut scilicet una sequatur aliam Parisius *de Confident. q.* 28, *num.* 255. Riccius in praxi for. Eccles. resolut. 133, *vers. Amplia secundo*, et in tract. de noviss. probat. Jurispatronat. *resolut.* 133, *n.* 4. Barbosa *cit. cap.* 12, *num.* 112, *et cit.*
37 *allegat.* 72, *n* 55, *et cit. sess.* 25, *n.* 56. Non est tamen necessaria probatio continuati temporis in praesentando, si probentur extrema, cum tunc media praesumantur; Rota in Florentina *Cappellae* 30 *Maii* 1616, coram Pirovano, et in Januensi *Abbatiae* 13 *Junii* 1625, coram Buratto, et supraci-
38 tati Doctores. Et debent probari continuatae saltem per spatium quinquaginta annorum, textu expresso in ipso Concilio *loc. cit.* ibi: « Non minori
39 saltem, quam quinquaginta annorum spatio ». Et praedicti quinquaginta anni sumunt initium ab illo die, quo apparet factam fuisse primam praesentationem, et antiquiorem productam in actis cum subsequenti institutione, iique numerari debent usque ad diem litis postremo motae, in qua controvertitur, an sit, et constet esse de Jurepatronatus? Campanil. in diversorio Juris Canonici *rubr.* 11, *cap.* 13, *num.* 416. Barbosa *cit. allegat.* 72, *n.* 59, *et cit. sess.* 25, *cap* 9, *n.* 57, ubi id re-
40 solvunt ex Rotae decisione. Nec sufficiunt praesentationes continuatae, nisi etiam sint effectum sortitae, textu expresso in Concilio *loc. cit.* ibi: « Quae omnes effectum sortitae sint ». Dicuntur autem effectum sortitae, si sint confirmatae praesentationes. Riccius in tract. de noviss. probat. Jurispatr. *resolut.* 115, *et* 116. Parisius *loc. cit. q.* 28, *n.* 256. Barbosa *cit allegat.* 72, *n.* 56, *et cit. cap.* 12, *n.* 14, *et cit. sess.* 25, *cap.* 9, *n.* 58, et alii
41 Nec sufficit unica praesentatio, licet fuerit effectuata spatio 50, annorum, et ultra, quia Concilium Tridentinum non contentatur unica praesentatione, cum requirat plures, easque effectuatas, ut dicit Rota *decis.* 557, *sub n.* 1. *vers. Hinc autem p.* 4, *divers.* et in Sorana *Jurispatronatus* 28 *Aprilis* 1603, coram Card. Pamphilio senior. Barbosa *cit. c.* 12, *n.* 116, *et cit. sess.* 25, *c.* 9, *n.* 60. Ferentil. *in annotat. ad Burat. decis.* 139, *n.* 12, et alii. Dicta exactior, et plenior probatio Ju- 42
rispatronatus in personis de usurpatione suspectis statuta a Concilio Tridentino *d. sess.* 29, *cap.* 9, *de Reformat.* requiritur tam in petitorio, quam in possessorio, ut declaravit Sacra Cong. ejusdem Concilii interpres, teste Gonzalez ad Regul. 8. Cancellar. *gloss.* 19, *n.* 23, apud Rotam part. 5, recent. *tom.* 1, *decis.* 197, *n.* 41, et tenuit ipsa Rota saepe saepius, et signanter in Reatinen. *Juspatronatus* 28 *Octobris* coram Robusterio, in Valentina *Cappellaniae* 28 *Aprilis* 1595, coram Cardinal. Bianchetto, in Auximana *Jurispatronatus* 28 *Maii* 1595, coram Merlino, *in Calagurítana Jurispatronatus de Viana* 15 *Martii* 1599, quas omnes decisiones una cum aliis refert ipsa Rota *d part.* 5, *tom.* 1, *decis.* 197, *n.* 41. Unde non sufficit docere de quasi possessione praesentandi ad effectum manutentionis; Gonzal. *dict. Gloss:* 18, *num.* 23, *vers. Ubi etiam*, Riccius in d. tractatu de noviss. probat. *Jurispatronat resolut.* 84. Barbosa *cit. cap.* 12, *n.* 109, quia Concilium *d. cap*, 9, sustulit omnem possessionem. Seraphin. *decis* 1395, *n.* 4, *vers. Neque obstat, et n.* 5, *vers. Et ex eo.* Barbosa *loc. mox cit.* Rota *cit. part.* 5, *tom.* 1, *decis.* 197, *num.* 42, *et part.* 19, *tom.* 1, *decis.* 8, *n.* 7.

Juspatronatus in personis privatis, et non sus- 43
pectis de usurpatione, non requirit tam exactam, et plenam probationem, sicuti in personis potentibus, et de usurpatione suspectis, ut clare patet ex ipsomet Concilio *d. sess.* 25, *cap.* 9, in illis enim Concilium nihil ibi alteravit, aut innovavit, adeoque probatio talis Jurispatronatus remanet adhuc sub dispositione Juris communis, ut saepe saepius dixit Rota, et signanter *decis.* 798, *n.* 4, part. 1, *divers. et dec.* 331, prope finem part. 2, etiam *divers. et dec.* 360, *num.* 2, *dec.* 374, *num.* 1, par. 2, recent. et coram Cavalerio *decis.* 560, *n.* 1, *coram Coccino,* quas omnes citat, et sequitur Barbosa *cit. cap.* 12 *Juris Eccles. univers. num.* 102, adducendo etiam varios alios Doctores.

Hinc in ipsis personis privatis Juspatronatus pro- 44
batur variis modis. Et primo, probatur ex praesentationibus per quadraginta annos effectum sortitis, dummodo cum hujusmodi quadragenaria possessione concurrat publica vox, et fama, vel aliae praesumptiones, quae habeant vim famae; Rota part. 1, *dec.* 312, *n.* 3, part. 2, *decis.* 360, part. 4, *tom.* 2, *dec.* 332, *n.* 1, *et* 2, part. 5, *tom.* 1, *decis.* 290, *n.* 4, *part.* 10, *dec.* 321, *n.* 13, part. 12, *dec.* 224, *n.* 3, *et* 3, et saepe alibi, Cassad. *dec.* 3, *n.* 4, *cum seq. de probat.* Barbosa *cit. cap.* 12, *n.* 85, *et cit. sess.* 25, *cap.* 8, *n.* 1, cum pluribus ibi citatis. Et dicta quadragenaria potest com- 45
pleri etiam in unico praesentato si talis supervixerit, et fuerit in possessione per 40, annos, nec unquam evenerit casus novae praesentationis; Rota part 18, tom. 1, *dec.* 315, *n*, 2. *et* 3. Achil. *decis.* 5, *n.* 1, *de Jurepatronat.* Barbosa *in Conc. Trid. sess.* 25, *de reform. c.* 9, *n.* 22, ubi citat

Rotam *in Bergomensi Cappellaniae* 18 *Maii* 1629,
coram Merlino.
46 Secundo, probatur Juspatronatus per enuncia-
tivas centum annos, et hominum memoriam exce-
dentes; Rota part. 19, recent. *tom.* 2, *dec.* 539,
n. 12, et soepe alibi. Et ad hunc effectum valde
deserviunt enunciativae Ordinariorum; Rota part.
14, *dec.* 291, *n.* 5. Cum enim Ordinarii praesu-
mantur scire qualitates Beneficiorum, et soleant
esse difficiles in canonizando Juspatronatus, et in
admittendis praesentationibus in praejudicium li-
bertatis Ecclesiae; ideo plurimum attenduntur enun-
ciativae ab illis emanatae; Rota part. 8, *dec.* 221,
num. 3. Barbosa *cit. sess.* 25, *cap.* 9, *num.* 24,
et cit. allegat. 72, num. 40, *et* 41, *et cit. cap.* 12,
num. 87, ubi citat plures Doctores, et Rotae de-
cisiones.
47 Hic tamen advertendum venit, quod enunciati-
vae debent esse ad minus duae, quia regulariter
una non probat, quamvis sit antiqua; Rota part.
4, *tom.* 2, *dec.* 276, *n.* 2, par. 12, *dec.* 341, *n.*
17. Barbosa *locis cit* ubi adducit alias Rotae de-
cisiones. Insuper enunciativae debent provenire a
diversis personis, et a diverso fonte, quia si pro-
venirent ab eadem persona, licet plures, pro unica
tantum haberentur. Beltram. ad Gregor. XV. *de-
cis.* 407, *n.* 5. Caputaq. *decis.* 337, *num.* 6, part.
3. Barbosa *locis citatis*, ubi adducit varias Rotae
decisiones. Et tales enunciativae debent esse plu-
rium instrumentorum a diversis Notariis confe-
ctorum, et requiritur, quod non emanaverint a
personis suspectis, et interesse habentibus, ut sta-
tuit Rota relata, et secuta a Barbosa *cit. cap.* 12,
n. 90, *et sequent. et cit. sess.* 25, *cap.* 9, *n.* 25,
et passim ab aliis.
48 Tertio, probatur Juspatronatus ex sententia an-
tiqua Episcopi, qua judicavit ad praesentationem
alicujus Patroni Beneficium pertinere; Rota re-
cent. part. 1, *decis.* 413, n. 1, part. 4, *tom.* 1,
49 *decis.* 276, *n.* 1, part. 9, *dec.* 25, n 9. Etiam si
sententia lata fuerit in alio judicio ab Ordinario;
50 Rota part. 3, *dec.* 172, *n.* 2. In cujus praejudi-
cium, ejusque successorum ex illa probatur exi-
stentia, et natura Jurispatronatus; Rota *p.* 1, *de-
51 cis.* 482, n. 5. Dummodo tamen sententia transi-
tum fecerit in judicatum; Rota part. 9, tom. 1,
decis. 23, *n.* 11, part. 10, *decis.* 169, *n.* 11, part.
52 18, tom. 2, *decis.* 720, n 6. Immo sententia an-
tiqua Jurispatronatus, seu lata super eo tamquam
super statu Beneficii, et obtenta ab interesse ha-
bentibus, ac in judicatum transacta facit Jus quoad
omnes; Rota part. 3, *dec.* 319, *n.* 2, part. 9, tom.
1, *decis.* 213, *n.* 13, part. 10, *dec.* 321, *n.* 4, *et*
53 5, part. 17, *decis.* 149, *n.* 11. Et facit Jus quo
ad omnes etiam non citatos; Rota part. 17, *decis.*
333, *n.* 5. Quidquid sit in casu, quo constet ad-
fuisse verum Patronum, eumque non fuisse voca-
tum. Rota *ibid.* n. 6. Prout facit Jus quo ad alios
54 postea praesentatos, Rota part. 18, tom. 1, *decis.*
143, *n.* 4. Sententia autem censetur antiqua, si
lata sit ultra 40, annos ante motam litem. Rota
recent. part. 5, tom. 1, *dec.* 348, *n.* 8, et con-
cordant Doctores passim cum Barbosa *cit. sess.* 25,
cap. 9, *n*, 29, *et cit. cap.* 12, *n.* 69, *et seq.*
Quarto, probatur Juspatronatus ex litteris insti- 55
tutionalibus Antistitum, quibus attestatur Bene-
ficium ad Praesentationem alicujus Patroni perti-
nere; Per assertionem enim, et confessionem Or-
dinarii in institutione emissam habetur sufficiens
probatio Jurispatronatus. Rota recent. part. 3,
dec. 753, *num.* 5, part. 15, *decis.* 296, *numer.*
3, et saepe alibi; et concordant Doctores cum Bar-
bosa *cit. cap.* 12, *num.* 98, *et cit. sess.* 25, *cap.*
9, *num.* 30. Ita ut assertiones Ordinariorum ju- 56
stificent, quod Beneficia in Ecclesia sint de Jure-
patronatus alicujus. Rota part. 14, *dec.* 444, *num.*
17, quibus plurimum deferendum venit. Rota
part. 14, *decis.* 509, *num.* 14 Prout eis multum 57
deferri solet propter eorum praejudicium. Rota
part. 2, *dec.* 694, *num.* 4. Item probatur ex libris
Episcopatus, in quibus Beneficium est descriptum
de Jurepatronatus, Rota part. 3, *decis.* 172, n.
7. Item probatur ex antiquis Episcoporum Visita- 58
tionibus Rota part. 3, *decis.* 735, n. 6, part. 12,
decis. 162, *n.* 6. Et sic Visitationes eorumdem
probant pertinentiam Jurispatronatus. Rota part.
5, tom. 2, *decis.* 536, *n.* 16. Quamvis dictae Visi-
tationes non fuerint factae ab ipso Ordinario, sed
a Visitatoribus per eum deputatis, praesertim si
ex aliis sint adminiculatae. Rota *ibid.* *n.* 17. In
Visitationibus enim sumuntur informationes a Te-
stibus asserentibus Beneficium esse Jurispatrona-
tus. Rota part. 2, *decis.* 360, n 11.
Quinto probatur Juspatronatus ex provisioni- 59
bus, et Litteris Apostolicis; Rota part. 11, *de-
cis*, 202, *nu.* 2, *part.* 12, *dec.* 224, *nu.* 7, et soe-
pe alibi. Eoque fortius probat, si Papa disponat
ex certa scientia quod Beneficia sint Jurispatrona-
tus; quia tunc dispositio praejudicat libertati Ec-
clesiae; Rota par, 5, tom. 1, *dec.* 197, *num.* 84.
Hinc Juspatronatus probari dicitur ex provisioni- 60
bus a Pontifice factis tamquam de Jurepatronatus.
Rota par. 12; *dec.* 224, *num.* 7. Et eo magis ex 61
multiplicatis provisionibus Apostolicis cum dero-
gatione Jurispatronatus Rota par. 12, *dec.* 161, 62
n. 2. Immo etiam probatur ex provisione Aposto-
lica quomodocumque habente clausulam derogato-
riam; Rota par. 18, tom. 2, *dec.* 421, *n.* 18, *et*
19, quia ex ea saltem constat noluisse Papam im-
mutare statum Beneficii. Rota *ibid.* *num* 19. Ad
quem effectum sufficit, quod litteraa Apostolicae
contineant simplicem enunciativam, Beneficium
esse de Jurepatronatus. Rota par. 10, *dec.* 321, *sub
num.* 14 Neque enim excluditur, sed potius con-
firmatur Juspatronatus ex provisione Apostolica
facta cum reservatione, vel derogationa illius, etiam
pro una vice tantum. Rota part. 10, *dec.* 63, *num.*
3, *et dec.* 321, *num*, 12. Et eo fortius Juspatro- 63
natus probatur ex provisione Pontificis pro execu-
tione Ordinario commissa, et ab eo postmodum

executa. Rota p. 18 , to. 1 , *dec.* 290, *n.* 9, par.
19 , to. 1 , *dec.* 336 , *n.* 3.
64 Sexto, probatur Juspatronatus ex consensibus
Patronorum reservatis , et praestitis in pluribus
provisionibus. Rota par. 4, tom. 1 , *dec.* 197 , *n.*
2. Consensus enim , ut supra praestitus aequipol-
let praesentationi. Rota par. 14 , *dec.* 509, *num.*
65 29. Et sic Beneficium probatur per consensum a
Patronis praestitum resignationi. Rota par. 7, *dec.*
221 , *num.* 5 , p. 12 , *dec.* 148, *num.* 18, *et* 19.
Ex quo quidem consensu acquiritur quasi posses-
66 sio praesentandi. Rota *ibidem n.* 20, *p.* 2, *dec.* 154,
num. 4. Et haec quasi possessio competit etiam
successoribus. Rota p. 12 , *dec.* 148 , *num.* 21.
Ita ut ex pluribus praesentationibus hoc modo fa-
ctis resultet probatio Jurispatronatus. Rota part.
2 , *dec.* 154 , *num.* 5.
67 Septimo, probatur Juspatronatus ex confessione
partis. Rota part. 9, tom. 1, *dec.* 5. *num.* 1. Pu-
ta si confessio partis adversae emissa fuerit in sup-
plicatione. Rota part. 3 , *dec.* 162 , *num.* 1 , eo-
que magis probat confessio partis adversae, si fue-
68 rit geminata. Rota par. 2, *dec.* 221, *num.* 1. Un-
de non solum probatur ex confessione contra con-
fitentem , sed etiam contra habentem ex eo cau-
69 sam: Rota par. 11 , *dec.* 73, *num.* 33. Sic etiam
probatur ex confessione utriusque partis per plures
enunciativas adminiculata. Rota par. 19, tom. 2,
dec. 662, *num.* 4. Ita ut Juspatronatus ex funda-
tione, et dotatione probatum satis dicatur per con-
fessionem utriusque partis adminiculatam. Rota
par. 5, tom. 1, *dec.* 542, *num.* 1, *et* 2. Cum hac
tamen declaratione , quod hoc tantum procedit ,
quoties Ordinarius non est in causa. Rota par. 2,
dec. 274 , *num.* 1 , par. 11 , *dec.* 73 , *num.* 4 ,
par. 18 , tom. 2 , *dec.* 697 , *num.* 2 , part. 19 ,
70 tom. 2, *dec.* 662, *num.* 4. Etiamsi confessio ema-
naverit inter Collitigantes, quae quidem probat in
praejudicium confitentis , et quando lis non est
cum Ordinario; Rota par. 13, *dec.* 529, *num* 2,
par. 14 , *dec.* 291 , *num.* 4 , par. 19 , *dec.* 30 ,
num. 2 , *et* 3. Nullatenus vero probat in praejudi-
cium Ecclesiae; Rota par. 6, *dec.* 289, *num.* 21,
et saepe alibi.
71 Octavo , probatur Juspatronatus ex fama , seu
publica voce ; Rota par. 4 , tom 3 , *dec.* 530 , *n.*
6 , par. 18 , tom. 1 , *l* 49 , *num.* 6 Hoc tamen
debet intelligi de fama antiqua juncta longissima
possessione, seu quasi praesentandi pluribus prae-
sentationibus continuata ; Rota ibidem *num.* 7 ,
72 *et* par. 1 , *dec.* 195 , *num.* 1. Et ad hoc, ut suffi-
ciat fama in antiquis , debet esse cum praesenta-
tionibus effectuatis saltem per 40 annos; Rota par.
73 16 , *dec.* 299, *num.* 11 , *et seq* Fama autem pro-
batur ex pluribus enunciativis ; Rota par. 1, *dec.*
148 , *num.* 1 , par. 9 , tom. 2 , *dec.* 321, *n.* 35.
74 Ad quem effectum requiruntur plures enunciativae
supra 100 annos; Rota par. 9 , tom. 2, *dec.* 321,
num. 36, *et* 37. Insuper Juspatronatus antiquum,
in quo sufficiunt probationes per indicia , et con-
jecturas probatur per testes de fama, et communi
reputatione deponentes; Rota par. 2 , *dec.* 694 ,
num. 6, *et* 7. Hoc tamen est intelligendum juncta 75
quasi possessione praesentandi per 40 annos. Rota
part. 1 , *dec.* 77 , *num.* 2 , *et* 3. Nec enim proba- 76
tur ex Testibus de sola publica voce , et fama de-
ponentibus , nisi adsit quasi possessio. Rota par.
18 , tom. 2 , *dec.* 781 , *num.* 5. Testes vero ad 77
effectum probandi in antiquis deponere debent de
publica voce , et fama , quod quis pro vero Patro-
no semper habitus fuerit. Rota par. 9 , tom. 1 ,
dec. 249 , *num.* 3. Unde deponere debent de visu 78
per annos 40 , et de auditu a Majoribus , qui pa-
riter ab aliis audiverunt. Rota par. 1 , *dec.* 154 ,
num. 6.
Nono , probatur Juspatronatus ex inscriptioni- 79
bus armorum, et insignium sculptorum , et depic-
torum in Ecclesia ; Rota part. 4 , tom. 2 , *decis.*
471 , *n.* 12 , par. 28 , tom, 2, *dec.* 503, *n.* 4, *et*
5. Et maxime ex insigniis ejusdem familiae sculp-
tis in Ecclesia ab antiquissimo tempore; Rota part.
1, *decis.* 518, *n.* 6. Eoque magis insignia probant,
quando fuerint posita in limine fundationis; Rota
part. 6, *decis.* 299, n. 5. Vel quando apposita fue-
runt de mandato Judicis , quo casu bene probant
quasi possessionem Jurispatronatus , Rota par. 4 ,
tom, 2, *dec.* 471, *n.* 11. Barbosa *cit. cap.* 12, *n.*
93 , *cit. sess.* 25 , *cap.* 9 , *n.* 20 , ubi citat varios
Doctores, et Rotae decisiones. Immo Rota par. 1, 80
dec. 13 , *num.* 3 , vuit ad hoc sufficere insignia
praedicta, quamvis non appareant valde antiqua,
quia praesumuntur per Patronos apposita ad con-
servationem sui Juris , sed hoc intellige junctis
aliis adminiculis , ut explicat Rota ibid. *n.* 3 , *et*
seq. Et eo fortius probatur tale Juspatronatus ex 81
denominatione Cappellae talis familiae , cujus sunt
insignia ; Rota p. 2, *dec.* 694, *n.* 6. Barbosa cit.
c. 12 , *n.* 95 , *et* cit. sess. 25 , cap. 9 , *n.* 27, et
alii ibi citati.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De probatione jurispatronatus Personarum Po- 82
tentum plura, eaque utilia habet Auctor, sed vide
nihilominus Rota in Praenestina *Rectoriae S. Lau-*
rentii 4 Decembris 1733 , *cor. R. P. D.* Peralt. in-
ter impress. Fol. Tom. 2, *Romae* 1787, apud Bar-
biellini ad Minervam , et in Urbevetana *Jurispa-*
tronatus 21 *Aprilis* 1749, coram bon.mem. de Vais.
Quoad vero probationem jurispatronatus Perso- 83
narum Privatarum, interest scire, utrum illud pro-
betur ad omnes effectus, an ad effectus tantummo-
do honorificos. Mitius enim proceditur posteriori 84
hoc casu, quam priori illo casu, ac propterea quae
posteriori casu sufficiunt probationes , ea nullam
vim habent priori casu.
Sic enunciativae, *insignia gentilitia*, *onus ornan-* 85
di, et manutenendi Cappellam, et alia id genus pro-
bant utique juspatronatus ad effectus honorificos
dumtaxat , non item ad omnes effectus; Rota *in*

Neapolitana *Cappellae, et Sepulcri, Super bono jure* 17 *Januarii* 1724, coram clar. mem. Calcaguin. et in Nepesina *Jurispatronatus Cappellae* 10 *Decem.* 1725, coram bon. mem. Gamaches.

Hac igitur cum distinctione intelligi debet *Auctor* dum ait, probari juspatronatus enunciativis, insignibus etc. 86

ARTICULUS IV.

JUSPATRONATUS QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT PATRONOS, EORUMQUE JURA, ET ONERA.

SUMMARIUM

1. Patroni quoad propositum qui dicantur, et esse possint, vel non : *ad num.* 14 — 15. Quomodo fiat successio Patronorum in jure patronatus haereditario, ac Gentilitio: *ad num.* 19 — 20. Patroni an possint aliquid temporale exigere a praesentatis, *ad num.* 22—23. Patroni laici, et Ecclesiastici quot menses habeant ad praesentandum, et an tale tempus possit prorogari, et a quibus: *ad num.* 32 —33. Patroni jurispatronatus mixti quot menses ad praesentandum habere possint : *ad num.* 38 — 39. Tempus ad praesentandum quando patronis currere incipiat : ad *num.* 43—44. Patronus Ecclesiasticus semel ac idoneum praesentaverit, non potest pro illa vice alterum praesentare, etiam cumulative — 45. Patronus laicus potest variare praesentando secundum cumulative. An autem possit semel tantum, vel pluries variare, disputant Doctores : et assignantur rationes, quare variare possit patronus laicus, et non Ecclesiasticus, *ad num.* 58 — 59. Inter varia jura, quae patrono competunt quatuor praecipue assignantur — 60. Juri praesentandi, quod patrono competit, an, et quando possint Papa, Legatus Pontificius, vel Ordinarius derogare : *ad num.* 69 — 70. Patronus an possit laicum nominare, vel praesentare : *ad num.* 73 — 74. Quid si patronus recusat praesentare quem nominavit fundator — 75. Patronus an possit seipsum praesentare, aut a procuratore a se deputato praesentari, et an possit acceptare beneficium: *ad num.* 78—79. Patronus potest praesentare filium, aut alium consanguineum, vel conjunctum — 80. Quid si plures sint patroni — 81. Patronus sive Ecclesiasticus, sive laicus, an, et ad quae beneficia teneatur praesentare digniorem, et quid si indignum praesentet : *ad num.* 91 — 92. Quid quando plures aeque digni praesentantur ab eodem patrono laico, vel Ecclesiastico : *ad num.* 93 — 94. Quid quando plures inaequalis dignitatis, aut meriti simul ab unico, vel a pluribus patronis praesentantur: *ad num* 98. — 99. Quid quando patroni litigant inter se super jurepatronatus, et litem non finiunt intra tempus a jure statutum ad praesentandum, et nullus ex ipsis est in notoria possessione praesentandi : *ad num.* 101 — 102. Quid quando lis est inter Patronum, et Episcopum super existentia jurispatronatus, vel inter patronum, et praesentatum, aut inter ipsos praesentatos: *ad num.* 104 —105. Jura honorifica patroni, eiusque onera, nec non jura ad alimenta assignantur : *ad num.* 156.

1 Patroni quoad propositum dicuntur, et sunt, qui habent jus, seu potestatem a Sacris Canonibus concessam praesentandi aliquem ad Ecclesiam, vel Ecclesiasticum Beneficium.
2 Sic in re communis. Patroni possunt esse non solum Clerici, sed etiam Laici cap. *Decernimus* 32, caus. 16, *q.* 7, *et cap. Quoniam* 3, et cap. *Cum autem* 24, de jurepatronatus, ibi: « Si Laicus fuerit, cui jus competit praesentandi ». Et est communissima, et patens quotidiana experientia; Quamvis enim Laici jurium spiritualium (inter quae est Juspatronatus *ex c. de jure* 16, *de jurepatronatus*) non sint capaces; *c. Decernimus* 2. De judiciis *c. Tua nos* 25. *de decimis*, cum similibus, tamen hujus jurispatronatus, quod non est quid pure spirituale, sed tantum spirituali annexum, ut dicitur in cit. *cap. de jure* 16, de jurepatronatus, ibi : *juspatronatus, quod est spirituali annexum*, sunt redditi capaces ex spirituali gratia, permissione, ac tolerantia Ecclesiae, ut dicitur *in cit. cap. Quoniam* 3, De jurepatronatus ibi: *In qua eos Ecclesiae hucusque sustinuit*, et jam concesserat in cap. *Decernimus* 32, *caus.* 16, *quaest* 7, ut inde Laici magis allicerentur ad fundandas, et dotandas Ecclesias, et ad erigenda Beneficia Ecclesiastica, ut recte advertit Hugo in c. *Piae mentis* 26, *caus.* 16, *qu.* 7. Goffred. in cap. *Sacrosanta, de election.* Glossa *in Clement. final. post med. vers. Et fuit forte motivum*, de rescriptis. Fagnan. *in cit. cap. Quoniam* 3, *de* jurepatronat. *n.* 6. Abbas ibidem *n.* 2, et alii passim.

Patroni esse possunt non solum Mares, sed etiam Foeminae; arg. cap. *Cum Dilecta* 16. De concession. praebend. et cap. *Ex litteris* 7. De jurepatronatus, et docet Communis Doctorum, et praxis universalis. 3

Patroni esse possunt, non solum puberes, sed etiam impuberes; arg. cap. *Piae mentis* 26, cap. *Frigentius* 27, cap. *Quoniam* 30, cap. *Filiis* 31, c. *Decernimus* 32, et cap. *Monasterium* 33, caus. 16, *q.* 7; ubi cuivis Fideli fundanti, aedificanti, vel dotanti Ecclesiam, et haeredibus ejus conceditur juspatronatus, nec ibid. nec alibi excipiuntur impuberes, et sic tenent Doctores communiter. 4
Est tamen hic advertendum, quod, quamvis impuberes ante septennium possint acquirere juspatronatus, et esse Patroni, defectu tamen usus rationis nequeunt pro tali tempore praesentare, sed nomine ipsorum debent praesentare Tutores: Garcias *de Beneficiis* part. 5, cap. 9, *n.* 193. Azorius par. 2, lib. 6, *cap.* 21, *quaest* 14. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38, *n.* 18. Reiffenst. *ibid. n.* 38. 5

6 Lambertinus, et alii. Si autem impuberes sint majores septennio, possunt ipsi praesentare etiam sine Tutorum suorum auctoritate, quia impuberes septennio majores, praesumuntur habere usum rationis. Unde sicuti eo tempore valide contrahunt sponsalia, ita etiam valide praesentant; Rota *decis.* 6, de jurepatronat. *in antiq.* Pirhing loc. cit. *n.* 18. Reiffenst. loc. cit. *n.* 39. Garcias loco cit. *n.* 186, *et seqq.* Castropal. *p.* 2, *tract.* 5, *disp.* 2, *n.* 40. Azorius *loco cit.* Rebuff. *de Nominatíon.* quaest. 17, *n.* 40, et alii communiter, qui tamen omnes docent, valde decens, et aequum esse, ut impuberes praesentent auctoritate, et assensu Tutorum

7 suorum. Hinc quamvis Tutores absolute praesentare possint, etiamsi pupilli impuberes sint majores septennio, eo quod Tutores habeant potestatem, nedum in personam, sed etiam in bona pupillorum: *arg.* c. *Si annum* 3, *de judiciis in* 6. Tamen si tales pupilli ante institutionem contradicant, et alios praesentent idoneos, isti sunt praeferendi praesentatis a Tutoribus, etiam digniori- bus, quia cum tales pupilli sint praediti usu rationis, et sint Patroni Jurispatronatus, ad illos pertinet praesentatio; arg. cap. *Decernimus* 32, caus. 16, *qu.* 7. Sic Doctores numero antecedenti citati, et teste Garcia *l. c. n.* 186, et alii communiter.

8 Si autem Patroni sint puberes, quamvis minores 25 annis; tunc non possunt praesentare Curatores, et si absque mandato, aut expresso consensu praesentent, eorum praesentatio est invalida, quia Curatores non dantur Minoribus quoad Ecclesiastica, et spiritualia; et ipsi minores, seu puberes, vel majores quatuordecim annis in Beneficialibus, et aliis causis spiritualibus, et dependentibus ab eisdem, nullatenus dependent a Curatoribus, textu expresso in *cit. cap. Si annum quartumdecimum* 3, *de judiciis in* 6. Garcias *l. c. n.* 195, *et* 196. Pirhing *l.* c. *sub* n. 18. Reiffenst. *l.* c. *n.* 41. Castropal. *l. c. n.* 21, et alii passim.

9 Sic etiam, si Filius familias sit Patronus, praesentatio spectat ad ipsum, et non ad Patrem, quia in spiritualibus, et quasi spiritualibus, seu dependentibus ab eisdem, non depeudet Filius a Patre, nec illi subjicitur, textu claro in cit. cap. *Si autem quartumdecimum* 3, *de judiciis in* 6. Garcias loc. cit. *n.* 198. Pirhing loc. cit. sub *n.* 18. Reif-

10 fenstuel loc. cit. *n.* 41, *et* 42 et alii. Id tamen limitatur in jurepatronatus, quod competit Filio ratione bonorum adventitiorum, quia, cum usufructus talium bonorum spectet ad Patrem, *ex l. Cum oportet, Cod. de bonis, quae liberis*, ad ipsum Patrem spectare debet etiam juspatronatus talibus bonis inseparabiliter annexum; Garcias loc. cit par. 5, cap 9, *n.* 206. Castropal, loc. cit. *n.* 22. Reiffenstuel loc. cit. *n.* 42, et alii. Juspatronatus enim transit cum re in illum, qui eam cum dominio directo, vel saltem utili acquirit, ut *arg.* c. *Ex litteris* 7, *de Jurepatronatus*, et cap. *Cum Bertoldus* 18, *de sententia, et re judicata*, ut tenet ex communi Fagnan. in cit. cap. *Ex litteris n.* 15. Vide adducta supra *art.* 2, *n.* 16, *et* 61.

Patroni esse possunt non solum legitime nati, 11 sed etiam spurii, vel alii illegitimi; arg. cap. *Piae mentis* 26, cap. *Frigentius* 27, cap. *Quicumque* 30, cap. *Filii* 31, c. *Decernimus* 32, *et* c. *Monasterium* 33, *caus.* 16, *quaest.* 7, in quibus generatim cuicumque Christiano fundanti, extruenti, vel dotanti Ecclesiam, et haeredibus ejus concedi- tur juspatronatus, nec *ibi*, nec *alibi* excipiuntur illegitimi; Tum quia cum Spurii, et illegitimi sint capaces haereditatis, vel Legati relicti ab extraneo, possunt una cum haereditate, vel Legato acquirere etiam Juspatronatus ei inseparabiliter annexum, uti pariter si spuriis, et illegitimis donetur, vel vendatur res aliqua, cui annexum sit inseparabiliter juspatronatus, ad ipsos transit etiam juspatronatus una cum re eis vendita, vel donata; quia juspatronatus transit cum rerum universitate, seu cum aliqua speciali re, cui sit inseparabiliter annexum per jura, et fundamenta adducta supra art. 2, *n.* 6, 25, 39, 40, 47, 55, 58, 61, *et seq.*

Patroni esse non possunt Judaei, Pagani, et 12 Infideles, quamvis Ecclesiam fundaverint, extruxerint, vel dotaverint, seu Castrum, aut Villam emerint, cui annexum sit juspatronatus, quia propter id jura citata numero antecedenti dicunt acquiri quidem juspatronatus, sed a solis Christianis, et Fidelibus. Unde Judaei, Pagani, et Infideles sunt omnino exclusi. Sic communis Doctorum cum Fagnan. in cap. *Nobis* 25, *de jurepatron. n.* 7. Abbat *ibid n.* 3 Joan. Andr. *ibid n.* 3. Pirhing *l. c. n.* 20. Reiffenstuel *l. c. n.* 43, arg. cit. juribus.

Patroni esse non possunt neque Haeretici, quia 13 cum Haeretici sint extra Ecclesiam, non potest eis competere Juspatronatus, quod est Ecclesiasticum; arg. cap *Didicimus* 31, *caus.* 24, *quaest.* 1. Tum quia omnia bona Haereticorum ipso jure sunt confiscata; cap. *Cum secundum* 19, *de Haereticis in* 6 adeoque etiam juspatronatus eis annexum; cap. *Accessorium* 42, *de Regul. juris in* 6, ibi: « Accessorium naturam sequi congruit principalis » et faciunt dicta supra *art.* 2, *num.* 19, 20, 21. Ex- 14 communicati tolerati, et non vitandi possunt esse Patroni. Potest enim Episcopus consentire, quod tales Excommunicati fundent, aedificent, aut dotent Ecclesiam, et sic Juspatronatus acquirant, quamvis exercitium, et usum ipsius nequeant habere ante absolutionem. Jo. Andr. in cap. *Nobis* 25, *de Jurepatronat. num.* 3. Pirhing loc. cit. *num.* 21, Fagnan, in cit. cap. *Nobis num.* 12, *et* 13. ubi dicit, quod Excommunicatus acquirit juspatronatus habitu tantum, sed non actu ante absolutionem, et citat plures alios; Tum quia Excommunicati non amittunt, juspatronatus quod ante Excommunicationem habebant, sed privantur solum ipsius usu, et exercitio, donec fuerint absoluti, Pirhing loc. cit. *n.* 21. Azorius par. 2, *lib*, 6, *cap.* 1, *q.* 9, et alii passim.

15 Successio Patronorum in jurepatronatus haere-
ditario, seu mixto fit in stirpes, et non in capita,
unde plures haeredes unius Patroni defuncti, pro
uno tantum simul Patrono reputantur, et unam
tantum vocem habent; Sic ad dirimendas contra-
rias Doctorum opiniones fuit expresse statutum in
Clem. Plures 2. *De Jurepatronatus.* Et sic hodie
tenet Communis cum Rota recent. par. 4, tom.
2, *decis.* 47, *n.* 9, par. 7, *dec.* 72, *n.* 21, part.
13, *decis.* 103, *n.* 2, *et dec.* 272, *n.* 1, par. 17,
16 *dec.* 99, *n.* 8, et saepe alibi. Hinc Filii, seu de-
scendentes admittuntur in stirpes, et non in capi-
ta. Rota par. 4, tom. 1, dec. 77, *n.* 1, par. 7,
dec. 275, *n.* 3, par. 11, *dec.* 268, *n.* 3. Et sic
stirpes attendi debent in praesentatione jurispatro-
natus, et non numerus personarum; ita quod plu-
res ab uno descendentes procedant in stirpes, non
autem in capita, et unius loco reputentur; Rota
par. 4, tom. 1, *dec.* 657, *n.* 3, *et cit. Clementina*
17 *Plures.* Et idem procedit in Jurepatronatus haere-
ditario ad plures lineas spectante, in quo praesen-
tatio fieri debet in stirpes, et non in capita. Rota
par. 18, tom. 2, *dec.* 424, *n.* 1. Ita ut in Jure-
patronatus tribus personis relicto, quaelibet ex ip-
sis suam constituat lineam, et vocem. Rota *ibidem*
n. 3. Et descendentes ab una tantam partem ha-
beant, quantam descendentes ab alia; Rota *ibid.*
n. 4.
18 Successio Patronorum in Jurepatronatus genti-
litio, seu familiari fit in capita, et non in stirpes;
Rota part. 4, tom. 2, *dec.* 47, *n.* 2, par. 5, tom.
19 1, *decis.* 284, *n.* 10, par. 7, *dec.* 280, *n.* 4. Et
sic descendentes jure sanguinis succedunt in capi-
ta, et non in stirpes; Rota *p.* 2, *dec.* 251, *n.* 5,
p. 13, *dec.* 103, *n.* 3. Et omnes tenentur prae-
sentare in capita; Rota part. 13, *dec.* 83, *n.* 21.
20 Patroni a praesentatis nihil possunt exigere tem-
porale, nisi quod in ipsa fundatione constat fuisse
impositum; cap *Sicut* 2, *de supplenda negligentia*
Praelator. et cap. *Praeterea* 23, *de jurepatrona-*
21 *tus.* Praesentatio est Simoniaca, quando aliquid
datur, vel promittitur pro habendis vocibus, seu
praesentationibus Patronorum; arg. cap. *Veniens*
19 *De Simonia*, ubi Abbas, et Decius *in not.* 5.
Roch. de Curte *De jurepatronat.* verb. *Et utile*,
quaest. 3, *n.* 9. Lambertin. in simili tractatu lib.
2, par. 1, *qu.* 9, art. 8. Navarr *in Manual.* cap.
23, *n.* 100, *vers. Nam cum quis*; Barbos. *lib.* 3
Juris Eccles. Univ. cap. 12, n. 202. Rota in Co-
mensi *Cappellae* 11 *Mart.* 1595, et in Romana *ju-*
rispatronatus 29 *Januarii* 1601, coram Card. Mil-
22 lino. Quamvis id fiat etiam ipso Praesentato igno-
rante; *c. Si alicujus* 59, *de electione*, *c. Nobis* 27,
de Simonia; Rota *dec.* 285, *n.* 3, *p.* 1, divers. et
in d. Comensi *Cappellae*, Barbosa loc. cit. *n.* 202,
et alii passim.
23 Patroni Laici habent solum quatuor menses ad
praesentandum; cap. *Quoniam* 3, *et capit. Cum*
propter 27, *de Jurepatronat. et cap. Si Laicus*,
unic. *de Jurepatron. in* 6, §. Verum ubi sic prae-

cise dicitur: « Verum licet Patronus Laicus ad
praesentandum tempus habeat quadrimestre dun-
taxat »: et in ejus Summario: « Laicus quadrime-
stre tempus habet ad praesentandum ». Et sic *Com-*
munis cum Rota part. 9, tom. 1, *decis.* 19, *n.*
13, *et eadem* part. 9, *tom.* 2, *dec.* 446, *n.* 16, *p.*
12, *dec.* 25, *n.* 4, et saepe alibi. Quo quidem qua- 24
drimestris tempore elapso, Patronorum auctoritas
expirat, ita ut post illud non possint amplius prae-
sentare, cum tunc collatio devolvatur ad Superio-
rem; arg. *c. Eam te decet* 22, et cap. *Cum prop-*
ter 27, *de Jurepatronat.* cap. *Licet* 3. *De supplen-*
da negligent. praelat. et cap. *Nulla* 2, *de conces-*
sione praebendae; Rota part. 2, recent. *dec.* 10,
n. 7, et saepe alibi. Non praejudicat tamen dic- 25
tum quadrimestre Pupillo, quin eidem ob non pe-
titam in tempore dispensationem competat resti-
tutio in integrum; Rota par. 13, *rec. dec.* 290,
n. 14.
Patroni autem Ecclesiastici de jure habent se- 26
mestre ad praesentandum; cap. *Eam te decet* 22,
de Jurepatronat. et cit. cap. *Si Laicus*, unic. §.
Verum. De Jurepatronat. in 6, ibi: « Ecclesia
tamen, (vel Monasterium, cui facta est a Laico Ju-
ris collatio patronatus) tempus habet semestre »:
et in ejus Summario sic praecise dicitur: « Eccle-
sia vero (*habet*) semestre, licet a Laico acquisive-
rit juspatronatus ». Tali semestri elapso Patrono- 27
rum Ecclesiasticorum auctoritas expirat, ita ut
post illud non possint amplius praesentare, sed pro
ea vice collatio devolvatur gradatim ad Superio-
rem, idest de Capitulo ad Episcopum, de Episco-
po ad Metropolitanum, de Metropolitano ad Nun-
cium, de Nuncio ad Papam; cap. *Licet* 3. *De sup-*
plend. negligentia Praelator. et c. Nulla 1. *De con-*
cessione praebendar, et Rota par. 2, recent. *decis.*
186, *n.* 1, part. 18, tom. 1, *dec.* 180, *n.* 3. Et 28
quilibet eorum habet sex menses ad conferendum
a tempore scientiae; Rota in Spoletana *Beneficio-*
rum 31 *Januarii* 1694, coram Mantica, inter ejus
impressas Decis. 260, et par. 18, tom. 1, re-
centior. *decis.* 180, *n.* 3. Quamvis devolutio esset 29
facta a Laico Patrono, qui tantum habet quadri-
mestre; Garcias *de Beneficiis p.* 10, *c.* 3, *n.* 9.
Rota *dec.* 6, *de Jurepatronatus* in novis, et in Sa-
binen. *Beneficii* 11 *Maii* 1584, coram Gyptio, et
in Salamantina *Portionis* 13 *Junii* 1585, coram
Ubaldo.
Potest tamen Episcopus, et respective Metro- 30
politanus, et Nuncius elapso tempore Patronis, et
respective aliis, ad quos jus fuerit devolutum, gra-
tiam facere, et tempus ad praesentandum, seu res-
pective conferendum prorogare; Rota par. 17, re-
cent. *dec.* 13, *n.* 2. Lambertin. *de Jurepatron.*
lib. 2, cap. 9, *n.* 33. Castropalao part. 2, tract.
13, disp. 2, punct 5, n. 8. Riccius in praxi re-
solut. 195. Barbosa part. 3, de offic. et potest.
Episcopi allegat. 72, *n* 143, et 170. et alii; *arg.*
Sicut nobis 2. *De supplendn negligentia Praelator.*
ponderando ibi verbum *Liceat*, quod ponit causam

31 in voluntate illius, cui licet. Cum hac tamen advertentia, quod Episcopus, et respective Metropolitanus, et Nuncius non potest prorogare tempus ultra sex menses; argum. *c. Nulla* 2, *de concessione praebend*, ubi ipsis in casu devolutionis conceduntur solum sex menses ad conferendum, ibi: « Infra sex menses personis, quae digno administrare valeant, conferantur » quia, ut recte censuit Rota loc. cit. *n.* 3, *et* 4, et hoc solum facere potest in praejudicium sui ipsius, non autem in praejudicium alterius Superioris, Castropalao loc. cit. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38, *n.* 56, et
32 alii. Quamvis autem possit Episcopus, et respective Metropolitanus, et Nuncius supradictum tempus prorogare, ipsum tamen non potest abbreviare; Vivian. *in praxi Jurispatronat.* part. 2, *lib.* 7, *capit.* 7. Castropalao loc cit. punct. 5, *n.* 8. Barbosa loc. cit. *num.* 143 Alphonsus de Leone *quaest.* 4, *praxi* 5, *n.* 87, ubi citat Rotam in Salamantina *Beneficii* 4 *Februarii* 1630, coram Ghislerio, in qua fuit expresse resolutum, Ordinarium non posse restringere, neque abbreviare tempus Patronis concessum a Jure ad praesentandum, quia Indultum a Jure beneficium non potest per Judicem tolli, cap. *Indultum* 71. *De Regul. Juris in* 6, ibi: « Indultum a Jure beneficium non est alicui auferendum ».

33 Patroni Jurispatronatus mixti possunt omnes praesentare intra semestre; Rota part. 19, recent. *t.* 1, *dec.* 129, *n.* 3, *et decis.* 298, *n.* 1, 4, *et seqq.*
34 cum communi Doctorum. Tale enim Juspatronatus mixtum gaudet privilegio Jurispatronatus Ecclesiastici ad effectum praesentandi intra semestre; Rota part. 12, *dec.* 250, *n.* 15, et part. 13,
35 *decis.* 376, *n.* 4, *et* 5. Etiamsi minor pars sit Clericorum: Rota part. 11, *decis.* 250, *n.* 13, *et* 14.
36 Ita tamen, ut Patroni uti Laici intra Quadrimestre ad praesentandum ante Episcopi institutionem
37 possint variare; Rota *ibid. n* 19. Quin amittant tamquam Clerici semestre ad praesentandum; Ro-
38 ta *ibdem n* 20, *et* 21. Quia in Jurepatronatus mixte semper attenditur qualitas favorabilior Patronis; Rota *ibid. n.* 22, *et* 23.

39 Tempus ad praesentandum non currit Patronis, nisi a die scientiae, seu habitae notitiae vacationis; arg. cap. *Quia diversitatem* 5. De concessione praebendae, ibi: « Semestre autem tempus non a tempore vacationis praebendarum, sed notitiae ipsius potius volumus computari ». Et sic Communis cum Garcia *De Beneficiis* part. 10, cap. 2, *num.* 34. Barbosa loc. cit. *num.* 134, et Rota par. 2, *rec. dec.* 10, *n.* 7, *decis.* 173, *num.* 1, *et*
40 *dec.* 406, *num.* 1. Et quidem dictum tempus currit solum a die scientiae verae, et certae, nec sufficit dubia; Rota par. 5, *tom.* 1, *dec.* 15, *num.* 12. Ita ut probatio scientiae debeat esse vera, et concludens, nec praesumptiva sufficiat; Rota par. 2, *dec.* 173, *n.* 1. Barbosa loc. cit. *num.* 35, *et* 36, cum pluribus aliis ibi citatis; arg. cap. *Praesumitur* 46, *de Reg. Juris in* 6, ibi: « Praesumitur ignorantia, ubi scientia non probatur ». Nisi 41
ignorantia vacationis sit inverisimilis, quo casu tempus currit a die ipsius vacationis; Rota part. 3, *decis.* 377, *num.* 3. Praesumitur autem ignorantia potius, quam scientia, si Beneficiatus decesserit extra locum Beneficii, et habitationis Patronorum; Rota par. 3, *dec.* 21, *num.* 1. Simi- 42
liter non currit tempus Patrono legitime impedito, aut absenti ut si Patronus sit absens Reipublicae causa, vel injuste carceratus, vel si non haberet tutum accessum propter perhorrescentiam alicujus inimici; Tempus enim non currit legitime impedito, arg. cit. cap. *Quia diversitatem* 5. *De concessione praebendae*; in cujus Summario sic expresse dicitur: « semestre ad eligendum, seu conferendum a jure praefixum non currit legitime impedito » et cap. *Ne pro defectu, de election.* ibi; Justo impedimento cessante, Rebuffus *De Patron. poss. n.* 304. Barbosa *cit. alleg.* 72, *n.* 138, *et lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. c.* 12, *n.* 170, et communis aliorum. Praesentatio intra 43
praedictum tempus datum a Jure potest fieri a Patronis quocumque die, etiam feriato, et etiam Paschali, cum sit quid extra judiciale, et sapiat spiritualitatem. Communis cum Barbosa *cit. allegat.* 72, *num.* 144, *et seq.*

Patronus Ecclesiasticus semel ac aliquem ido- 44
neum praesentavit, non potest amplius variare, seu pro illa vice alium praesentare, etiam cumulative; Quod tamen si fecerit, debet Episcopus primo praesentatum instituere, textu claro in cap. *Quod autem* 5, *cap. Cum autem* 24, *et cap. Pastoralis* 29. *De Jurepatronatus*; Rota par. 13, *recent. dec.* 14, *num.* 18, par. 17, *dec.* 250, *num.* 15. Fagnan. in cit. cap. *Cum autem* 24, *de Jurepatronatus num.* 15, ubi expresse dicit, quod Patronus Ecclesiasticus non potest variare praesentando alium etiam cumulative, et sic tenent etiam alii communiter. Patronus autem Laicus potest 45
variare praesentando secundum cumulative, non tamen privative, et exclusive hoc est, potest uni praesentato aliam adhuc adjungere, et Episcopo, quem instituere velit, relinquere. Non vero potest primum penitus excludere, arg. cit. *c. Cum autem* 34. *de Jurepatronatus*, ubi cum relinquatur arbitrio Episcopi, quis ex duobus a Patrono Laico successive praesentatis instituatur, aperte declaratur primam praesentationem non fuisse revocatam, alioquin Episcopus non posset primum praesentatum instituere. Et sic in cit. cap. *Cum autem*, tenent Joan. Andr. *n.* 6. Abbas *n* 2. Ancharanus *n.* 3. Barbosa *n.* 2, Fagnan. *n.* 6 ubi ex Lambertino testatur sic tenere Communem Canonistarum, et Legistarum. Et sic Rota par. 9, tom. 1, *dec.* 235, *n.* 5, par. 11, *dec.* 431, *n.* 5, et saepe alibi.

Ipse tamen Patronus Laicus potest semel tantum 46
variare, arg. cit. cap. *Quod autem* 5, cap. *Cum autem* 24, cap. *Cum dilectus* 28, et cap. *Pastoralis* 29, *de Jurepatron.* ubi tum Textus, tum Summaria loquuntur tantum de duobus successive, et

non de pluribus. Et sic tenet Rota par. 13, recent. *dec.* 14, *sub n.* 18, *et dec.* 178, *n.* 4, par. 14, *dec.* 262, *n.* 5. Fagnan. in cit. cap. *Cum autem* 24, *de Jurepatron n.* 8, et efficaciter probat Calderin. *Cons.* 16. *An Laicus, tit. de Jurepatronat.* Garcias *de Benefic.* par. 5, *cap.* 9, *n.* 214. Roch. de Curte *de Jurepatronat. quaest.* 10, *verb Honorificum*; Lambertin. *de Jurepatronat. lib.* 2, par. 2, *quaest.* 7, *art.* 23. Navarr. in cap. *Placuit de poenitent. dist.* 6, *n.* 167, *et seq.* et pluribus aliis citatis, Barbosa par. 3, *de Offic. et potest. Episc. cit. alleg.* 72, *num.* 161, ubi citat etiam. Rotam *in Compostellana Parochialis* 20 *Febr.* 1630, *cor. Merlino.*

47 Sunt autem multi, qui tenent, posse Patronum Laicum intra quadrimestre cumulative variare; non solum semel, sed bis, ter, quater, et quoties voluerit. Sic Glossa *in Clementin. Plures* 2, *de Jurepatron. verb. Praesentare:* Abbas in cap. *Quanto, de Judic. et ibi* etiam Decius, Castropalao par. 2, *tract.* 13, *disp.* 2, *punct* 6, *n.* 3. Azorius par. 2, lib. 6, *c.* 2. Perez de Lara *de Annivers.* lib 2, *c.* 9, *n.* 8. Navarr. *in suis sign. Canonic. concl.* 112, *n.* 3. Alphonsus de Leone, *quaest.* 4, *prax.* 5, *num.* 98, et probabilius Reiffenst. lib. 3, *decret. tit.* 38, *sub num.* 58, arg. cit. cap. *Quod autem* 5, cap. *Cum autem* 24. *et* cap *Pastoralis* 29. Et ratio istorum est, quia talis cumulativa variatio non est odiosa, sed favorabilis Ecclesiae, quia quanto plures ei praesentantur, pinguiorem habet facultatem eligendi, et acquirendi digniorem Rectorem. Unde ad id, quod in contrarium adducitur, quod variatio sit restringenda, utpote odiosa, dicunt esse quidem odiosam variationem exclusivam, non autem cumulativam, quae potius est favorabilis. Et licet in citatis Juribus, tum Textus, tum Summaria loquantur tantum de duobus successive, per hoc tamen non excluditur tertius, quartus, quintus etc. cum dicta Jura loquantur tantum de duobus, ex quo solum de duobus se obtulit casus, qui si de pluribus se obtulisset, de pluribus etiam dicta Jura locuta fuissent.

48 Conveniunt tamen communiter Doctores utriusque sententiae, quod Patronus Laicus, sicut potest duos cumulative praesentare successivis temporibus, ita potest duos cumulative praesentare successivis temporibus, ita potest praesentare plures simul unico contextu, dummodo id agat etiam cumulative, eo modo ut Episcopus alterum eligat, et admittat. Rota par. 16, *dec.* 240, *n.* 10. Fagnan. in cit. cap. *Cum autem* 24, *de Jurepatron. n.* 5, et alii passim, arg. cap. *Clementin. Plures*

49 2, *de Jurepatronat.* §. *final.* Item conveniunt satis communiter Doctores, quod, si Patronus Laicus prima, vel secunda vice fecit praesentationem nullam, veluti, si praesentavit coram non habente potestatem instituendi, possit intra quadrimestre tertium praesentare, quia tunc sicuti Patronus potest praesentare sic secundum ex toto, recedendo a primo: arg. c. *cum Laicis* 10, *de iurepatronat.* per quem textum ita tenet ex Abbate, et aliis Fagnan. in cit. cap. *Cum autem n.* 10, *et* 24, eodem modo potest praesentare tertium. Prima enim praesentatio, cum sit nulla, non computatur in numero praesentationum, et sic non impedit, quin secunda praesentatio sit prima, et tertius cumulative praesentatus sit secundus, quia, ut expresse dicitur in cap. *Non praestat* 52, *de Regul. Juris in* 6. « Non praestat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum »: adeoque Patronus Laicus, qui sic nulliter praesentavit prima, vel secunda vice, poterit intra quadrimestre tertium, qui erit secundus, praesentare. Fagnan. cum aliis in cit. c. *Cum autem n.* 9, *et* 11. Reiffenstuel *l. c. n.* 59. Rota part. 12, recent. *decis.* 154, *n.* 15. Idem di- 50
cendum venit, si Patronus prima, vel secunda vice ignoranter praesentavit inhabilem, seu indignum. Fagnan. in cit. cap. *Cum autem n.* 12, cum Joann. Andr. et Cardinal. in cap. *Cum vos* 4, de Officio Ordinar. In tali enim casu Patronus est sine culpa, sine qua nemo est privandus Jure suo, cap. *Sine culpa* 23, *de Regul. Juris in* 6, ibi; « Sine culpa (nisi subsit causa) non est aliquis puniendus ».

Non potest tamen Patronus, lite pendente, nec 51
etiam cumulando variare. Rota part. 5, recent. tom. 1. *decis.* 607, *num.* 4. Nec ea durante inter 52
duos praesentatos, alium tertium praesentare sine vitio attentati. Rota part. 2, *decis.* 504, *n.* 2. Barbosa *cit. allegat.* 72, *n.* 162, ubi citat plures alios. et adducit etiam decisionem Rotae. Minus vero 53
lite pendente super titulo Beneficii inter Provisum Apostolicum, et Praesentatum, iterum alium praesentare potest. Rota part. 2, *dec.* 206, n. 8, Ita ut, neque possit cumulando praesentare colligantem. Rota ibidem. Pro ut neque in locum mor- 54
tui alium praesentare potest. Rota part. 3, *dec.* 336, *sub n.* 3, Barbosa loc. cit. cum aliis.

Ratio autem, quare ex supra dictis Patronus 55
Laicus variare possit, et non Ecclesiasticus, multiplex a Doctoribus assignatur. Prima, et verior est, quia praesentatio Ecclesiasticorum vim habet electionis, in qua electione non cadit variatio, cum statim electo acquiratur Jus in re cap. *Publicato* 58, *de electione* ibi: « Publicato scrutinio variare nequeunt Electores » et ibi; Glossa verb. *Variare.* Non sic autem praesentatio Laicorum, quia praesentatus ab istis acquirit tantum Jus ad rem. Unde sicut non tenet secunda electio, prima non cassata, cap. *Consideravimus* 10, et cap. *Auditis* 29, *de election.* ita nec secunda praesentatio Ecclesiasticorum, Joan. Andreas in cap. *Cum autem* 24, *de Jurepatronat. n.* 7. Butrius *ibid. n.* 9. Abbas *ibid. n.* 7. Ancharan. *ibid. n.* 5. Innocent. *ibidem in fine*, Fagnan. *ibid. n.* 19, Gonzal. *Ad regul.* 8, *Cancel. gloss.* 15, §. 2, *n.* 1, Barbosa *cit. alleg.* 72, *n.* 154, ubi citat Rotam, et plures alios Doctores. Secunda ratio potest esse, quia Clerici facilius, et 56
melius possunt invenire, et cognoscere Clericos idoneos quam Laici, qui cum sint extra Clericalem militiam, possunt titubare, Lambertin. *De Ju-*

repatronat. lib. 2, *p.* 3, *quaest.* 7, *artic.* 2. Barbosa
57 loc. cit. *n.* 155, et alii. Tertia ratio potest esse, quia Clerici Patroni pinguius Jus habent, quam Laici, ut dicit Glossa in cit. c. *Cum autem* 24, *de jurepat.* verb. *Persona*, id est ex praesentatione Clerici plus Juris tribuitur praesentato, quam ex praesentatione Laici, ut explicat Cardinal. *num.* 4. *vers. Quaero quae est ratio* cum. Fagnan. loc. c. *n.* 15. firmius enim debet esse verbum Ecclesiasticorum, quam Laicorum, cap. *Inter corporalia, et spiritualia* 2, de translation. Episcop. *et Clement. Cum illusio unic.* de renunciation. ibi: « Cum illusio, et variatio in personis Ecclesiasticis maxime sint vitandae ». Immo pactio, sive locutio, vel dictum etiam cujuscumque firmius est, si agatur in foro Ecclesiae, ut notatur in cap. *Antigonus* 1, et capit. *Qualiter* 3, *De Pactis*; Fagnan. *loc. cit.*
58 *n.* 16, et alii. Quarta ratio potest esse, quia Laici habent tantum Quadrimestre ad praesentandum, Ecclesiastici vero semestre; unde aequum videtur, ut qui gravantur in uno, releventur in alio; *l. Eum qui. ff. de jurejur. l. Jure succursum* 6, *ff. de jure dotium*: et sic cum Patroni Laici graventur in hoc, quod tantum habeant Quadrimestre, releventur in alio, id est in hoc, quod possint variare Barbosa *cit. allegat.* 72, *n.* 155, Reiffenstuel *lib.* 3, *decretal. tit.* 38, *n.* 57, et alii.
59 Inter varia jura, quae Patrono ratione Juspatronatus competunt, quatuor praecipue assignantur in cap. *Nobis* 25, *de Jurepatron.* et a Glossa ibid. *in fine* enumerantur in sequentibus duobus versiculis.

Patrono debetur honor, onus, utilitasque.
Praesentet, praesit, defendat, alatur egenus.

60 Patrono ita competit jus praesentandi: ut si Clericum habilem, et idoneum praesentet, Episcopus vel alius, ad quem spectat institutio, eum admittere, et in Beneficio instituere teneatur; cap. *Significasti* 18, *de Jurepatron.* cum similibus, et Com-
61 munis Doctorum. Dummodo tamen praesentet in tempore a Jure statuto, quod est Quadrimestre pro Patrono Laico, ex dictis supra *n.* 23, et semestre
62 pro Patrono Ecclesiastico, ex adductis *n.* 26. Nisi a Fundatore in fundatione cum consensu Episcopi fuerit tale tempus prolungatum, vel abbreviatum, uti posse sic prolungare, et abbreviare cum Episcopi consensu, et Episcopum non posse ipsum consensum denegare, aliter Superior suppleret, docet Lambertin. *de Jurepatronat. part.* 2, *lib.* 1, *quaest. princip.* 28, *art.* 7. Ventriglia tom. 2, *de Jurepatronat.* annot. 1, §. 3, *n.* 33, *et Communis aliorum.* Cum Fundator Beneficii possit in limine fundationis cum consensu Episcopi apponere conditiones, et pacta sibi benevisa, etiamsi Juri communi sint contraria, et Episcopus teneatur illa admittere, alias Superior suppleret, ut docet, et testatur de communi Monacell. part. 1, *tit.* 2, *formul.* 1, *n.* 7, *et seq.* et tenet Rota part. 1, recent. *decis.* 530, *n.* 2, Cardin. de Luca *de Jure patronat. disc.* 15, *sub n.* 6, *disc.* 20, *n.* 16. *discep.* 68, *n.* 8, *de Benefic. disc.* 33, *n.* 6, *disc.* 95, *n.* 8.

Hinc sine consensu Patroni in tempore a Jure, 63
vel Fundatore statuto habilem praesentantis, Episcopus alteri conferre non potest Beneficium Jurispatronatus; et si ipso Patrono contradicente, conferatur ab Episcopo, collatio est irritanda, et facienda ad praecisam praesentationem ipsius Patroni, *cap. decernimus* 32, *caus.* 16, *quaest.* 7. ibi: « Quod si spretis eisdem Fundatoribus Rectores ibidem praesumpserit Episcopus ordinare, et ordinationem suam irritam noverit esse, et ad verecundiam suam alios in eorum loco, quos iidem ipsi Fundatores condignos elegerint, ordinari »; *et arg. cap. Ex insinuatione* 14, cap. *Significasti* 18, cap. *Nobis* 25, *de jurepatron.* cum similibus. Et sic tenet communis Doctorum.

Papa tamen si velit, potest libere disponere de 64
Beneficiis Patronatis, nedum Ecclesiasticorum, sed etiam Laicorum, etiam invitis Patronis. Communis cum Glossa *in Clement. Per litteras* 2, *de praeb. verb. Apostolicis*; Fagnan. *in c. Quoniam* 3, *de jurepatronat. n.* 9. Reiffenstuel *lib.* 3, *decretal. tit.* 38, *n.* 63, *arg. cap. Licet* 2, *de praebend. in* 6. Cum enim Juspatronatus, quod Laici in Ecclesiis habent, gratiosum sit, eosque Ecclesia in tali potestate ex gratia sustineat, ut expresse dicitur in cit. cap. *Quoniam*, ibi: « Potestate, in qua eos Ecclesia hucusque sustinuit, abutuntur etc. » stat clarum, quod Papa ex plenitudine potestatis possit tali Juripatronatus derogare arg. cap. *Omnis res* 1, *de Regul. Juris*, ibi: « Omnis res, per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur ».

Sed non expedit, ut Papa de Jurepatronatus 65
Laicorum sic ipsis invitis disponat, ne Laici a Fundationibus retrahantur, ut notant communiter Doctores, et quia « Patronorum jura tollere, piasque Fidelium voluntates in eorum institutione violare aequum non est » ut dicit Conc. Trid. *sess.* 25, *de reform. cap.* 9. Unde nunquam Papa censendus 66
est velle derogare Juripatronatus proprio Laicorum, nisi id clare exprimat. Fagnan. *loc. cit. n.* 11. Reiffenst. *loc. cit. n.* 63. Geminian. *cons.* 38. *Pro clariori n.* 13, *vers. Ex iis ergo patet*; Felin. *in tract. Quando litterae Apostolic. praejudic. patron.* in princip. et alii passim.

Non sic autem de jurepatronatus Ecclesiastico- 67
rum, cui Papa censetur derogare per simplicem concessionem, unionem, aut reservationem ab ipso factam. Communis cum supracitatis. In tali enim Jurepatronatus Ecclesiasticorum cessant motiva non libere ei derogandi, quae occurrunt in jurepatronatus Laicorum. Immo Juripatronatus Eccle- 68
siastico potest derogare etiam Legatus Summi Pontificis, qui potest sibi reservare nondum vacantia Beneficia Jurispatronatus Ecclesiastici, eaque vacantia conferre, etiam absque consensu Patroni; quamvis non sic Beneficia *Jurispatronatus Laica-*

lis, arg. *c. Dilectus* 6, *de* Officio Legati; *et cap. Cum Dilectus* 28, *de Jurepatronatus:* et ibi Abbas *n.* 2. Barbosa *n.* 1, et communis aliorum Et ratio adducitur in cit. cap. *cum Dilectus*, scilicet, quia Patronus Ecclesiasticus subest jurisdictioni
69 Legati Pontificii, et non sic Patronus Laicus. Si autem Juspatronatus sit mixtum, tunc Legatus Pontificius, nec reservare, nec conferre potest Beneficium, Invitis Patronis, quia Patronus Clericus participat de privilegio Patroni Laici, cum in jurepatronatus mixto semper attendatur qualitas favorabilior Patronatus. Rota par. 12, *rec. dec.* 250, *n.* 22, *et* 23, et fuit dictum supra *a n.* 33, *ad* 38.

70 * Patronus potest nominare Laicum, dummodo iste reperiatur Clericus tempore praesentationis. Vivian. *de Jurepatron. lib.* 6, *cap.* 7, *n.* 50, *par.* 2. Rota post eundem *dec.* 148, *n.* 15, *et seq.* et part. 19, *recent. dec.* 621, *n.* 22, et in Farfen. *Canonicatus* 8 *Junii* 1711, §. *Postremo*, coram Molines, Garcias *de Beneficiis pa.* 7, cap. 1, *num.* 32, *et seq.* Parisius *de Resignat. lib.* 4, *q.* 2, *et* 6, Piton. *de controvers. Patronorum alleg.* 100,
71 *n.* 436. Immo Patronus potest etiam praesentare Laicum coram Ordinario sub conditione, quod clericetur intra tempus statutum ad praesentandum, cum in hoc casu praesentatio collata videatur in tempus, quo Praesentatus erit capax per assecutionem Clericatus ante institutionem Parisius *de Resignat. Benefic. lib.* 4, *quaest.* 2, *n.* 5, *et* 6, citans Rotam, in Imolensi *Jurispatronatus* 19 *Novem.* 1594, coram Orano, cujus Rotae, et Parisii sententiam in sensu conclusionis videtur sequi etiam Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. par.* 3, *allegat.* 72, *n.* 78, uti de facto pro se ipsum citat Pitonius *l. c. n.* 437, et sic tenet etiam Garcias *de Beneficiis p.* 7, *c.* 1, *n.* 28 *et* 29. De Luca *de jurepatron. disc.* 45, *n.* 7. Modern. Roman. *discept.* 13, *n.* 45. Rota post Vivian. *de Jurepatronat. dec.* 147, *n.* 19, et admisit Rota in Volaterana *Beneficii* 7. *Decembr.* 1709, §. *Nec valuit*, coram Crispo, et sic tenuit etiam Rota apud Peniam *decis.* 4, *et* 147, *n.* 20, et in aliis, et Pyrr. Corrad. *in praxi Benefic lib.* 4, *c.* 6, *n.* 31, *et* 32, ut refert Cardin. de Luca *cit. dec.* 45, *n.* 5, et alii plures

72 Multi tamen, ut Ventriglia tom. 2, annot. 7, *n.* 12, *et sequent.* citans alios, Reiffenstuel *lib.* 3, *decretal. tit.* 38, *n.* 71. Castropalao, et Gonzal. apud ipsum, et alii tenent oppositum; scilicet, quod Patronus non possit praesentare Laicum sub conditione futuri Clericatus, nec alium aliunde incapacem sub conditione futurae capacitatis intra tempus ad praesentandum statutum, v. g. sub conditione aetatis, seu dispensationis acquirendae, et hujusmodi, volentes, quod in Beneficiis attendatur capacitas tempore praesentationis; At haec opinio non habet sequaces, uti dicit Pitonius *cit.* oper. *de controvers. Patronorum allegat.* 1, *sub. n.* 23, *in fine*, ubi expresse dicit, quod modus praesentandi inhabilem sub conditione habilitatis intra terminum Juris superventurae, est omnino licitus; Et sic etiam modus se se opponendi cor. Institutore, quem servare possunt passive vocati, si per Patronos omittantur; possunt enim comparere, et instare pro Institutione v. g. « Si, et postquam effecti fuerint Clerici, aut dispensati ab aetate ». Haec enim praesentatio, aut oppositio, seu instantia non expletur pure, sed pendet ab eventu, seu conditione habilitatis purificanda intra quadrimestre, et interim remanet in pendulo: Unde aut non purificabitur conditio intra terminum, et nulla adesse dicitur praesentatio, seu oppositio; aut purificatur, et tali casu Clericatus, seu dispensatio retrotrahitur ad diem praesentationis, et oppositionis, ut communiter dixerunt supracitati Doctores, et Rota *sub. n.* 61. Haec ille.

Quamvis autem modus sic praesentandi sit omni- 73
no licitus, Cardinalis de Luca *de Jurepatronatus cit. dec.* 45, *n.* 8, dicit, quod melius esset, quod Patronus differret praesentationem usque ad ultimum diem, vel horam termini a lege praefiniti ad praesentandum, atque ita expectare capacitatem personae sibi placitae, quae ob superventam capacitatem posset tali tempore validissime adhuc praesentari, ut tenet Communis cum Pitonio *de contr. Patr. allegat.* 2, *n.* 24, *et alleg.* 4, *n.* 23.

Patrono recusante praesaentare quem nomina- 74
vit Fundator, potest ille nedum irrequisito, sed immo etiam invito Domino, comparere cor. Superiore, et institutionem obtinere. *Communis* cum Card. de Luca *de jurepatron. disc.* 20, *n.* 7. *vers. Etiam sine praesentatione*, Piton. cit. *opere*, *alleg.* 82, n, 10. Rota cor. Burrat. *dec.* 755, *n.* 2, et in rec. *dec.* 68, *n,* 2, *part.* 12, et in Valentina *Beneficii* 9 *Jan.* 1693, §. *Moti*, *et* 3 *Apr. ejusdem anni* §. *fin.* coram Molines impress. apud Piton. *discept. Eccles.* 7, *n.* 31.

Patrouus nequit praesentare seipsum, quamvis 75
sit Clericus, et undequaque dignissimus. Communissima, textu expresso *in cap. Cum ad nostram* 7, *de institutionibus*, *et cap. Per nostras* 26, *de jurepatronatus*; Praesentatio enim sui ipsius sapit ambitum, seu vitium ambitionis, ut innuitur in cit. *cap.* 26. *De jurepatronatus.* Tum quia, ut expresse dicitur in cit. cap. *Cum ad nostram* 7, *de Institutionibus;* « inter dantem, et accipientem debet esse distinctio personalis ». Immo Pa- 76
tronus non potest praesentari a Procuratore a se coustituto ad praesentandum, quia virtualiter seipsum praesentare conseretur, *arg. cap. Qui facit* 72, *de Reg. Juris in* 6, ibi: « Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum » Communis cum Rota *decis.* 185, *par.* 2, *diversar.* Castropalao part. 2, tract. 13, *disput.* 2, *punct.* 7, *n.* 2. Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers.* cap. 19, *n.* 195, *et* par. 3, *de Offic. et potest. Episcop. alleg.* 72, *n.* 87.

* Potest tamen Patronus rogare Episcopum, ut si inveniatur dignus, sibi illud conferat; sive debet juspatronatus suum alteri donare donatione sincera, ex qua ipse perpetuo expolietur jure Patro-

ni, quando donationem approbaverit Episcopus, vel saltem Episcopus conferat eidem absque praevia praesentatione Beneficium, et Beneficiatus illud acceptet, tum post collationem ipse praestet consensum suum. Benedictus XIV. *Institution. Eccles.* 95, §. 5.

77 Potest etiam *Patronus* acceptare Beneficium, si hoc eidem absque praevia praesentatione sui ipsius, motu proprio confert Episcopus; Tunc enim non praesentat se ipsum, nec collatio habet originem a se ipso, sed ab Ordinario Superiore vocatur, cui vocationi ipse consentire potest; Alioquin Patronus esset deterioris conditionis, quam alii Clerici, ipsique obesset, quod Beneficium fundaverit, quod non est dicendum; Barbosa *cit. lib.* 3. *Jur. Ecclesiastic. univ. cap.* 12, *n.* 199, *et cit. alleg.* 72, *n.* 90. Abbas *in cit. c. Per nostras* 26, *de Jurepatronat.* 31. Pirhing. *lib.* 3, *decretal. tit,*

78 38, *n.* 73, et alii passim. Immo potest Patronus rogare, et supplicare Episcopum, ut ipsi conferat Beneficium, quo casu poterit Episcopus, illum gratificando, admittere; Lambertin. *De jurepatronat.* lib. 2, par. 1, *q.* 8, *art.* 3. Zerola *in praxi Epis. part.* 1, §. 2. Pirhing. *loc. cit. n.* 91. Barbosa *cit. ca.* 12, *n.* 199. Rota in Regiensi *Jurispatronatus* 19 *Januar.* 1624, coram Pirovano, *et in ead.* 5 *Maii* 1625, coram Ubaldo, et in Barchinonen. *Beneficii* 2 *Maii* 1625, cor. Pirovano.

79 Patronus potest praesentare filium, aut alium consanguineum, vel conjunctum; Filii enim, consanguinei, vel conjuncti ipsius Patroni non debent esse deterioris conditionis, quam alii; Alioquin Juspatronatus, quod est introductum in favorem Fundatoris, retorqueretur in odium ipsius, et suorum, quod nullatenus est dicendum, cum sit expresse contra *c. Quod ob gratiam* 61, *de Regul. Juris in* 6, ibi: « Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum », et sic tenet communis Doctorum, et docet praxis universalis.

80 Si plures sint Patroni, potest unus praesentare alterum, dummodo sit habilis. arg. cap. *Cum in Jure* 33, *de election.* ubi habetur, quod compromissarii unum ex seipsis eligere possint, et concordat *cap. Ne pro defectu* 41, *cap. Quia propter* 42, *de election.* cum similibus, ubi eligentibus permittitur unum ex seipsis eligere, ut servat praxis universalis, et sic tenet communis Doctorum cum Glossa in *c. Consuluit* 15, *de Jurepatron. verb. Concedant.*

81 Patronus Ecclesiasticus tenetur sub mortali praesentare digniorem ad Beneficia Curata, seu Parochialia, sive praesentatio fiat in concursu, sive extra concursum. Communis cum Reiffenstuel *lib.* 1, *decretal. tit.* 6, *de election.* §. 10, *a n.* 241, *et lib.* 3, *tit.* 38, *de jurepatronatus n.* 77, vide verb. *Beneficia art.* 5, *a n.* 17, *ad* 27, ubi late probata

82 fuit haec conclusio. Non sic autem Patronus Laicus, sed sufficit, quod praesentet dignum, seu idoneum; Fagnan. in cap. *Quoniam* 3, *de jurepatron. n.* 15. Garcias *de Beneficiis* par. 7, *cap.* 16, *n.* 19. Barbosa in c. 18, *sess.* 24. *Conc. Trident. n.* 152, cum pluribus ab ipso citatis contra alios plures ibi ab ipso adductos, et contra Reiffenstuel *lib.* 3, *decretal. tit.* 78, *a n.* 81, ubi ait, et probat, quod probabilior, et merito tenenda est sententia contraria, dicens, etiam *Patronos Laicos* graviter obligari ad sic praesentandum digniorem. At vide *cit. verb. Beneficia art.* 5, *n.* 34, *et* 35, ubi cum plurimis fuit conclusum contrarium. Fateor tamen opinionem Reiffenstuel, et aliorum Adversariorum esse vere probabilem.

Hinc quando Patronus Laicus praesentat Clericum dignum ad Beneficium etiam Curatum, tenetur Episcopus eum instituere, non obstante, quod judicet aliquem alium fore digniorem; arg. *Cum nobis* §. *Hic igitur* 10, *et cap. Cum Dilectus* 32, 83
de elect. Est communis Doctorum. Immo praeferendus est praesentatus a majori parte Patronorum, dummodo sit idoneus, et dignus, licet alius praesentatus a minori parte sit dignior, quia non est facienda comparatio zeli ad zelum, aut meriti ad meritum, sed numeri ad numerum; Glossa in cap. *Quoniam* 3; *de jurepatronatus verb. Majoribus*; Fagnan. ibid. *n.* 15. Hostiensis *ibidem* 5, *in verb. Eligitur*; Lambertin tract. *de jurepatronatus lib.* 2, part. 3, *quaest.* 4, *artic.* 2, *et* 3. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop.* par. 3, *allegat.* 72, *n.* 199, et alii ibi citati; Rota par. 9, to. 1, recent. *dec.* 235, *n.* 7, et part. 19, tom. 1, *decis.* 298, *n.* 8, *et* 9. 84

Patronus tum Ecclesiasticus, tum Laicus non tenetur praesentare digniorem, sed sufficit, quod praesentet dignum ad Beneficia simplicia, et non curata; Vide *d. verb. Beneficia art.* 5, *n.* 28, *ad* 30, ubi est satis probata conclusio. 85

Patronus Ecclesiasticus praesentans scienter indignum privatur ea vice jure praesentandi, et devolvitur potestas libere conferendi ad Ordinarium; Fagnan. in cap. *Cum vos* 4; *de Officio Ordinar. n.* 27, *et sequent.* Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. cit. allegal.* 72, *n.* 105, et communis, ac certa aliorum; arg. cap. *Sicut nobis in fine* 2, *de supplenda negligentia Praelator.*, et ibi Glossa *fin.* Et faciunt textus *in* cap. *Cum in cunctis* 7, §. *Cleric. sane*, et cap. *Innotuit* 20, *de elect. et cap. Quamquam* 18, eod. *in* 6, ubi eligentes scienter indignum privantur ea vice jure eligendi. Secus vero, si ignoranter, et inculpabiliter praesentent indignum, quia tunc praesentatione per Ordinarium rejecta, habent novum semestre ad alium praesentandum; *argum. cap. Si electio* 26, *de election. in* 6, ubi Juris terminus ad eligendum de novo conceditur, quando eligentes ignoranter, et inculpabiliter eligunt indignum, cujus electio ob vitium ab Electoribus sic ignoratum cassatur. Sic Communis Doctorum cum Lambertino *par.* 1, *lib.* 2, *q.* 10, *art.* 4, *n.* 15. Fagnan. *in cit. c. Cum vos n.* 32. Abbate ibidem *n.* 5. Jo. Andrea ibidem *n.* 13. 86

87

Patronus Laicus praesentans scienter indignum, 88

privatur probabilius etiam ipse ea vice jure praesentandi, et devolvitur potestas libere conferendi ad Ordinarium; sic habetur expresse ex Constitut. Novell. 123. *De Sanctissim. Episcopis* §. *Si quis Oratorii Domum* 18, ubi sic statuitur: « Si vero, qui ab eis (*scilicet Patronis Laicis*) eliguntur, tamquam indignos prohibent Sac. Regulae ordinari, tunc sanctissimus Episcopus quoscumque putaverit meliores, ordinari procuret ». Et concordat Novell. 131, *cap.* 10. *Si quis aedificationem.* Item *l. Cum quidam ita, ff. de Legat.* 2, et ibi Glossa, ubi probatur eum, qui electionem ex dispositione Testatoris habet, privari potestate eligendi, si eligit indignum. Et sic tenet Abbas *in cap. Cum vos* 4, *de Offic. Ordinarii n.* 5, ubi dicit hanc sententiam esse verissimam, et allegat Doctores de Rota idem tenentes *dec.* 205. Cardin. de Luca *de Jurepatronat. disc.* 47, *a n.* 2, ubi adducit Rotae decisionem, et dicit hanc sententiam esse magis communiter receptam, et eam solide probat solvendo contraria: Lambertin. *de Jurepatronat. par.* 1, *lib.* 2, *qu.* 10, *ar.* 4, citans plures alios, Joan. de Lignan. *in Clement.* 1, *de jurepatronat.* Geminian. *in cap.* 1, *de praebend. in* 6. Barbosa *de Offic.*, *et potest. Episcop. cit. allegat.* 72, *n.* 105, cum plurimis aliis ibi citatis; Rota p. 2, rec. *dec.* 206, *n.* 7, *par.* 14, *dec.* 291, *n.* 8, et alias repetitis vicibus tenuit Rota, teste Fagnano in cap. *Cum vos* 4, *de Officio Ordinarii n.* 39, ubi citat alios Doctores pro ista sententia: quamvis ipse ibidem *a n.* 46, dicat contrariam esse aequiorem, et benigniorem, et videri etiam de jure veriorem. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. cit. tit.* 38, *n.* 87, *ad* 89, et alii plures.

89 Et probatur a fortiori haec nostra sententia, quia, si illi, qui de jure communi habent potestatem eligendi, vel conferendi Beneficium, ipso facto privantur tali jure, seu potestate, quando eligunt, seu instituunt indignum, ut in cap. *Cum in cunctis* 7, §. *final. de electione*, ergo a fortiori, et multo magis debent privari tali Jure Patroni, qui illud habent ex sola gratia; cap. *Quoniam* 3, *de Jurepatronatus*, cum Jus commune difficilius tollatur, quam privilegium, *leg. Ejus militis* §. *Militia, ff. de militar. testament.*

90 Vere probabilis tamen est sententia contraria docens, quod *Patronus Laicus* scienter praesentans indignum, seu inhabilem, ea vice nec privatus, nec privandus sit jure praesentandi. Et hanc tenent Glossa *in cap. Cum vos* 4, *de Officio Ordinar. verb. Minus idoneae*, et ibidem late Fagnan. *a n.* 35, *usque in fin.* Imola *n.* 6. Ancharanus *n.* 4. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38, *n.* 104, et alii plures, *arg. cit. cap. Cum vos*, ubi certo praesupponitur, indignum fuisse praesentatum a Patrono Laico, et tamen non devolvitur ad Episcopum jus providendi de Rectore Ecclesiae, sed solum potestas constituendi Œconomum, quod satis demonstrat, Patronum Laicum non fuisse privatum jure praesentandi, cum Episcopus non providerit de Rectore, seu Beneficiato Ecclesiae, aut de Beneficio, sed solum de Œconomo, seu Administratore Beneficii adhuc vacantis. Et ratio est, quia si licitum est Patrono Laico variare, et alium praesentare, quando praesentavit idoneum; arg. cap. *Cum autem* 23, *de Jurepatronatus*; multo magis licitum est, si praesentavit indignum, cum variatio praecipue concedatur a Jure, quando actus est illicitus, ut notat Jo. Andreas in cit. cap. *Cum vos* 4, *de Officio Ordinarii*, arg. capit. *Nostri* 9, *de election. et cap. Diversis fallaciis* 5, *de Clericis conjugat.* Tum quia in puncto jurispatronatus mitius est agendum cum Laicis, quam cum *Clericis*, ne ipsi Laici a fundationibus retrahantur. Glossa magna *in fine*, et Hostiensis *n.* 10, in cap. *cum Dilectus* 28, *de jurepatronatus*, et plene notatur in cap. *Dilectus* 6, *de officio Legati;* Tum quia nullibi reperitur in Jure statuta haec poena, quod Patronus Laicus scienter praesentans indignum, sit pro ea vice ipso jure privatus potestate praesentandi; Quamvis enim haec poena privationis sit expressa pro eligentibus scienter indignum in cit. c. *Cum in cunctis* 7, §. *final. de election.* hinc tamen non sequitur, ut locum habere debeat in praesentantibus indignum; arg. cap. *Statutum* 22, *de election. in* 6, cum praesertim subsit etiam diversitas rationis, nam eligentes tribuunt jus in re, praesentantes autem solum jus ad rem; cap. *Cum Bertoldus* 18, *de sententia, et re judicata*, ut dicit Fagnan. in cit. cap. *Cum vos* 4, *de Officio Ordinarii n.* 54, ubi *n.* 55, subjungit hanc sententiam fuisse approbatam a Sacra Congregatione Concilii, quae si in forma authentica adduceretur, ob auctoritatem tot unde quaque Eminentissimorum Patrum non esset ab ipsa recedendum.

Certum autem est, et communiter tenent Doctores utriusque sententiae, quod si Patronus Laicus ignoranter praesentet indignum, non privetur jure suo, sed possit variare: quia, si non privatur jure suo Patronus Ecclesiasticus praesentans ignoranter indignum; ut probatum est supra *n.* 87, multo minus privabitur *Patronus Laicus*, utpote cui Jura in hoc puncto magis favent, quam illi, ut patet ex dictis n. antecedenti. Communissima arg. cap. *Cum vos* 4. *de Officio Ordinarii.* 91

Quando plures aeque digni praesentantur ab eodem *Patrono Laico*, potest Episcopus ex ipsis libere instituere quem velit, textu expresso *in cap. Cum autem* 24, *de Jurepatronatus*, ibi: « Cum autem Advocatus Clericum idoneum Episcopo praesentaverit, et postulaverit postmodum eo non refutato, alium aeque idoneum in eadem Ecclesia admitti, quis eorum alteri praeferatur, judicio Episcopi credimus relinquendum, si Laicus fuerit, cui Jus competit praesentandi ». Sic *Communis Doctorum.* Si autem plures praesententur a Patrono Ecclesiastico, ille instituí debet, qui prius fuit praesentatus, textu etiam expresso *in cit. cap. Cum autem.* ibi: « Verum, si Collegium, vel Ecclesiastica persona praesentationem haberet, qui prior 92 93

est tempore, jure potior esse videtur ». Fagnan. ibidem *n.* 1. Abbas ibidem *n.* 1. Barbosa ibidem *n.* 1, et alii communiter. Et ratio est clara, quia cum Patronus Ecclesiasticus non possit variare praesentando alium etiam cumulative, per textum in cap. *Quod autem* 5, *c. Cum autem* 24, *et c. Pastoralis* 29, *de Jurepatronatus*, ut fuit dictum supra *n.* 44, hoc ipso prima praesentatio valebit.

94 Quando plures inaequalis Dignitatis, aut meriti simul, vel successive ab unico Patrono Laico praesentantur, Episcopus tenetur instituere digniorem; arg. cit. cap. *Cum autem*, ubi tunc praecise relinquitur libertas Episcopo, quando aeque idonei praesentantur, adeoque a sensu contrario si non aeque idonei praesentantur, debet conformiter justitiae distributivae instituere digniorem; argum. *c. Licet ergo* 15, *caus.* 8, *quaest.* 1. Fagnan. in cap. *Cum autem n.* 18. Abbas ibidem *n.* 5. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. alleg.* 72. *n.* 201. Castropalao *p.* 2, *tr.* 13, *disp.* 2, *punct.* 9, *n.* 3. Azorius *p.* 2, *lib.* 6, *cap.* 22, *q.* 14. Reiffenstuel *lib.* 2. *Decretal. cit. tit.* 38, *n.* 107, et alii passim.

95 Item quando plures inaequalis Dignitatis, aut meriti praesentantur a pluribus Patronis cum aequali numero vocum, Episcopus tenetur instituere digniorem; *cap. Quoniam* 3, *de Jurepatronatus*, ibi: « Praesenti decreto statuimus, ut si forte in plures partes Fundatorum se vota diviserint, ille praeficiatur Ecclesiae, qui majoribus juvatur meritis ». Et sic tenent Innocent. ibidem *in fine*, Joann. Andreas in cap. *Cum autem* 24, *de Jurepatronatus n.* 3. Barbosa ibidem *n.* 8, *et cit. alleg.* 72, *n.* 201, cum aliis ibi citatis. Castropalao *loc. cit. disp.* 2, *punct.* 9, *n.* 3. Roch. de Curte *de Jurepatronat.* in verb. *Honorificum q.* 16. Lambertin. et alii plures apud Ricc. *in praxi part.* 1, *resol.* 217, *n.* 1, *et sequent.* ubi cum aliis non excusat a peccato mortali Episcopum, qui praetermisso digniore, instituit dignum, licet non teneatur ad restitutionem, quem sequitur Ventriglia *tom.* 2, *de Jurepatronatus annot.* 1, §. 3, *n.* 47,
96 ubi dicit hoc esse indubitatum. Et talis dignior praetermissus posset ab instituente appellare. Barbosa *cit. allegat.* 72, *n.* 202. Garcias *de Benefic. par.* 9, *cap.* 3, *n.* 32, et multi alii, quos refert
97 Riccius *loc. cit. n.* 4. Contrarium tamen tenent Fagnanus in cit. cap. *Cum autem* 24, *de Jurepatron. n.* 23. Abbas *ibidem n.* 9. Silvester *verb. Juspatronatus quaest.* 8. Roiffenst. *lib.* 3. *Decretal. cit. tit.* 38, *n.* 94, et alii plures volentes, quod quando plures a pluribus Patronis praesentati, in votis sunt pares, licet in Dignitate, et merito sint dispares, seu inaequales, neuter eorum acquirat Jus, nec teneatur Episcopus aliquem ex praesentatis, etsi digniorem instituere, adeoque neque digniorem praetermissum posse ab instituente appellare.

98 Quando plures aequalis dignitatis, et meriti praesentantur a pluribus Patronis cum aequali numero vocum, tunc Episcopus potest ex ipsis sic praesentatis instituere quem maluerit, et sic est locus gratificationi. Jo. Andreas, et Abbas in cit. cap. *Cum autem* 24, *de Jurepatr.* Barbosa *ibidem n.* 8, *et citata alleg.* 72, *n.* 200. Lambertin. *de Jurepatronat. lib.* 2, *p.* 3, *q.* 5, *princip. artic.* 1, *n.* 2. Caesar de Grassis de *Jurepatronat. decis.* 1, *n.* 9. Marc. Antonius *variar. resol. lib.* 1, *resol.* 104, *n.* 1, *verb. Tum demum*, Castropalao *loco cit. disp.* 2, *punct.* 9, et alii passim.

Quando Patroni litigant inter se super Jurepatronatus., et litem non finiunt intra terminum quatuor, vel respective sex mensium a Jure concessum, et nullus ex ipsis est in notoria possessione praesentandi, tunc pro ea vice beneficium libere confert Ordinarius, ad quem pertinet institutio. *Communis* textu claro in cap. *Quoniam* 3, cap. *Si vero* 12, *cap. Eam te decet* 22, et cap. *Cum propter* 27, *de Jurepatronatus*. 99

Si vero unus ex litigantibus Patronis sit cum bona fide in notoria possessione praesentandi ad tale Beneficium vere Patronatum, tunc ipse valide, et licite praesentat, et praesentatus, non obstante lite, debet institui, et firmiter manebit talis praesentatus ab ipso, quamvis postea in judicio talis Patronatus succumbat, textu expresso in cap. *Consultationibus* 19, *de Jurepatronat.*, et ibi Doctores passim, et signanter Fagnanus *n.* 16, *et* 17, ubi citat plures Rotae decisiones. Barbosa *n.* 5, cum pluribus ibi citatis; Et Rota rec. par. 1, *dec.* 224, *n.* 1, part. 2, *dec.* 191, *n.* 1, par. 10, *dec.* 301, *n* 13, 100
par. 14, *dec.* 469, *n.* 5, et saepe alibi. Ad quem ef- 101
fectum attenditur etiam unica praesentatio effectuata. Rota par. 5, *to.* 1, *dec.* 8, *n.* 4. Vivian. *in praxi Jurisdiction. Patronat. lib.* 5, *c.* 4, *n.* 9. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. Glossa* 18, *n.* 76, et Glossa 45, §. 2, *n.* 29. Barbosa *loco cit. n.* 6, cum pluribus ibi citatis.

Quando lis est inter Patronum, et Episcopum pugnantem pro Ecclesiae libertate, si lis non finiatur intra terminum quatuor, seu respective sex mensium a jure statutum, nequit Episcopus aliquem pro libitu instituere; sed debet interea ponere Ecclesiae Œconomum, donec lis finiatur arg. cap. *Cum vos* 4, *de Officio Ordinarii*, Fagnanus in cit. cap. *Quoniam* 3, *de Jurepatron. n.* 18. Abbas *ibidem n.* 7. Hostiensis *ibidem n.* 7. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. cit. alleg.* 72, *n.* 141, citans Rotam *dec.* 411, *n.* 3, par. 1, *diversar.* et in c. *Eam te decet* 22, *n.* 6, *de Jurepatronatus*, et alii passim. 102

Item quando lis est inter Patronum, et praesentatum, vel inter ipsos praesentatos, non potest Episcopus pro libitu aliquem instituere, quamvis lis duret ultra quatuor, vel sex respective menses; sed interea, lite durante, debet deputare Œconomum; Fagnanus in cit. cap. *Quoniam n.* 19, ubi citat Rotam, Abbas ibidem *n.* 7. Barbosa *cit. alleg.* 72, *n.* 141, *et Communis aliorum*; Et ratio est, quia cum cit. cap. *Quoniam* 3, *de Jurepa-* 103

tron., et alia Jura concedentia liberam collationem Ordinario tempore litis, loquuntur solum de casu, quo lis est inter ipsos Patronos, adeoque tamquam odiosa, et exorbitantia non sunt extendenda ad casus similes, etiamsi esset paritas rationis; argum. cap. *Quae a Jure* 28, *de Regul. juris in* 6, ibi: « Quae a jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda »; et cap. *Quod alicui* 74, *de Regul. juris eodem in* 6. ibi: « Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum ». Unde cap. *Is qui* 1. *Filiis Presbyterorum*, § *Ille vero*, dicit expresse Summus Pontifex: « Praetextu dispensationis hujusmodi, quam exorbitantem a Jure oportet veluti odiosam restringi ».

104 Ex versiculis allatis *supra n.* 59, quatuor praecipue Jura competunt Patrono; Unde visis iis, quae ad ipsum spectant ratione Juris praesentandi, breviter adducuntur ea, quae spectant ad ejus Jus *ho-*
105 *noris*. Jus igitur *honoris* competens Patrono, et indicatum in allatis versiculis per verba *Honor*, *et Praesit*, consistit specialiter in praecedentia Processionis, ita ut in Processionibus fieri solitis, locus dignior prae aliis Laicis ei debeatur. Item quod in Ecclesia sua *Patronata* debeat honorari in praecedentia nobilioris Sedis, et dignioris loci, atque praecedentia in suscipienda pace, thurificatione, aquae aspersione, candela in die Purificationis B. M. V. Palmae ramo in Dominica Palmarum, et in suscipiendis Cineribus prima die Quadragesimae, et Carbonibus benedictis in die Sabbati Majoris Hebdomadae, et in aliis similibus casibus, argum. cap. *Piae mentis* 26, *caus.* 16, *quaest.* 7, et cap. *Nobis*
106 25, *de Jurepatronat.* Et sic Communis Doctorum. Limitatur tamen hoc Jus honoris quoad Thurificationem, et Pacem *in Mulieribus*, quia illis non datur Thus, et Pax inter Missarum solemnia, ut decrevit *Sacra Congregatio Rituum* in Placentina 28. *Januarii* 1612, et in Lucerina 3. *Junii* 1517, ut refert Sellius *Select. Canonic. c.* 51, *num.* 17, et Barb. *in Summa Apostolic. decisionum verb. Mulieres n.* 5. Item limitatur Jus honoris debiti Pa-
107 trono, quando adest praesens Dominus Territorialis loci, quia tunc praecedentia, et honorificentia in supradictis debetur ipsi Domino Territoriali ante *Patronum*, uti recte notant Fagnanus in c. *Nobis* 25 *de Jurepatronatus n.* 21, *et sequent.* Pirhing *lib.* 3, *decret. tit.* 38, *n.* 36. Reiffenstuel *ibidem n.* 111, et alii. Cum etenim talis Dominus Territorialis jurisdictionem contentiosam habeat in suo Territorio etiam in ipsum Patronum, absurdum esset, si ipsi Patrono exhiberetur major honor, quam Illius Domino habenti in eum jurisdictionem.

108 Si autem Patronus esset Rex, vel Supremus Princeps, tunc ratione praedictae honorificentiae tenerentur Praesbyteri, et Clerici ejusdem Ecclesiae Patronatae occurrere ei usque ad ambitum Ecclesiae; dummodo hoc non semper, et quotidie, sed raro fiat, ut docet Cassan. *in Catalog. gloriae Mund.* 4, *part. considerat.* 8, *circa med.* et alii multi, quos refert, et sequitur Lother. *de re benefic. lib.* 2, *qu.* 4, *n.* 3, *et sequ.*, et jam notaverat Abbas *in cit. cap. Cum nobis* 25, *de Jurepatronatus n.* 5, et Glossa magna *in c. Unico eodem in* 6.

Patrono, ratione Juris defendendi, indicati in al- 109
latis versiculis per verbum *defendat*, competit praeeminentia, ut possit defendere Ecclesiam, et inquirere, ne bona illius dilapidentur; et denunciare personas illa dilapidantes; Immo et perscrutari, ne a Beneficiato ipso dilapidentur, aut male alienentur, et revocare alienationem male, et indebite factam. Roch. de Curte *de Jurepatronatus, verb. Onerosum n.* 3, *et verb. Honorificum sub n.* 10. Barbosa *lib.* 3, *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 12, *n.* 215. Lambertinus *de Jurepatronat. lib.* 3. *qu.* 2, *principal. art.* 5, et alii. Quamvis tamen supradicta competant Patrono, et pro illis exequendis possit in judicio comparere, et instare, nihilominus ea ipsi competunt, nedum ex jure honorifico, et ex praeeminentia, sed etiam, et potius ex jure oneroso, ut advertit Lambertinus *l. c. per plures articulos*, Ventriglia *to.* 2, *de jurepatronatus annot.* 1, §. 4, *n.* 12, et alii.

Alias Patronus Ecclesiasticus de jure habebat cu- 110
stodiam Ecclesiae vacantis; arg. cap. *Cum vos* 4, *de Officio Ordinarii*, *cap. bonae memoriae* 51, *de appellationibus cap. Relatum* 12, *de Testamentis* §. *Nomine*, *cap. Cum et plantare* 3, *de privilegiis* §. *in Ecclesiis.* Patronus tamen Laicus non habebat 111
de jure talem custodiam, sed defensionem tantum, ut cap. *Filiis* 31, cap. *Decernimus* 32, *caus.* 16, *quaest.* 7, argum. cap. *Cum vos* 4, *de Officio Ordinarii*, et ibi Glossa *penult. vers. Ex hac littera.* Innocent. *n* 1. Hostiens. *n.* 3. Joann. Andr. *num.* 112
15. Fagnanus *n.* 5. Post Concilium autem Tridentinum, tam Patronus Ecclesiasticus, quam Laicus nullatenus potest se ingerere in fructibus Beneficii Patronati; Conc. Trident. *sess.* 25, *de reformat. cap.* 9, *vers. Patroni autem.* Immo Patronus se 113
ingerens in perceptione fructuum Beneficii Patronati, aut bona ipsius usurpans, privatus est statim Jurepatronatus, et incurrit Excommunicationem Papae reservatam; Concil. Trident. *sess.* 22, cap. 11. *vers. Quod si ejusdem Ecclesiae Patronus*, Barbosa *ibidem n.* 13, *et* 14, et in cap. *Praeterea* 23, *de Jurepatronatus n.* 3. Galet. *in Margarita casuum conscient. verb. Juspatron. penult.*

Patrono competit ultimo jus alimentationis in- 114
dicatum in allatis versiculis per illa verba: *Alatur egenus*, *utilitasque*; textu expresso *in cap. Nobis* 25, *de jurepatronatus*, ibi: « Et si ad inopiam vergat, ab Ecclesia illi modeste succurratur, sicut in Sacris est Canonibus institutum ». Et tales Canones, in quibus est id institutum, sunt *cap. Contra* 29, *caus.* 16, *quaest.* 7, ibi: « Si vero Fundatores Ecclesiarum ad inopiam vergere caeperint, ab eisdem Ecclesiis temporalis vitae suffragia percipiant»: et c. *Quicumque* 30. *eadem causa* 16, *et qu.* 17, ibi: « Quicumque fidelium propria devotione de facultatibus suis aliquid Ecclesiae contulerint, si

forte ipsi, aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Ecclesia suffragium vitae pro temporis usu percipiant ». Et sic *communis Doctorum.*

115 Immo Jus alimentationis in tali casu competit Patrono non solum pro se, sed etiam pro uxore, liberis, et familia; arg. cit. cap. *Quicumque* 20, *caus.* 16, *qu.* 7, ibi: *Ipsi, aut filii eorum*; Lambertin. *de jurepatronatus lib.* 3, *quaest.* 3, *princip. art.* 6, *n.* 3, *et sequent.* Surdus *de aliment. tit.* 4, *quaest.* 28, *num.* 18, *et tit.* 7, *quaest.* 32, *num.* 30. Barbosa *in cit. cap. Nobis* 25, *de jure-*
116 *patron.* et alii communiter. Et talis alimentatio debet esse integra quoad cibum, potum, lectum, vestitum, et omnia, quae ad honestam sustentationem sunt necessaria; arg. cit. cap. *Nobis* 25. *de jurepatr.* ibi: *Ab Ecclesia illi succurratur, c. cap. Contra* 29, *caus.* 16, *quaest.* 7, ibi: « Ab eisdem Ecclesiis temporalis vitae suffragia percipiant »: et cap. *Quicumque* 30, *eadem causa, et quaest.* ibi: « Ab eadem Ecclesia suffragium vitae pro temporis
117 usu percipiant »; Nomine enim alimentorum veniunt non solum cibus, et potus, sed etiam vestis, habitatio, et alia necessaria ad praedictam honestam sustentationem, *arg. l. Legatis, ff. de alimentis, et cibar. et l. Verbo victus*, 33, *ff. de verbor. significat.* ibi: « Verbo victus continentur, quae esui, potuique, cultuique corporis, quaeque ad vivendum homini necessaria sunt; Vestem quoque victus habere vicem Labeo ait »; Communis cum citatis Doctoribus.

118 Talia alimenta debentur Patronis secundum qualitatem personarum, idest ampliora, et pinguiora nobilibus quam ignobilibus et rusticis, et sic de aliis plus, vel minus indigentibus. Surdus *de alimentis tit.* 4, *quaest.* 18, *n.* 15. Barbosa *lib.* 3, *juris Eccles. univers. cap.* 12, *num.* 218. Riccius *in praxi part.* 1, *resol.* 164. Ventriglia *cit. tom.* 2,
119 *annot.* 1, §. 4, *n.* 24, et alii passim. Et ea praestanda sunt Patronis in eorum domo propria, et non ipsa Ecclesia. Surdus *de aliment. tit.* 5, *q.* 14, *n.* 21. Rebuff. *in tract. Congruae pertionis n.* 97 Barbosa *loc. cit. n.* 328. Ventriglia *loc. cit. n.* 26. et alii.

120 Patronus est alimentandus a Beneficiato per eum praesentato ad Beneficium, etiamsi ex post renunciaverit, vel donaverit Juspatronatus, quia jus alimentorum nunquam censetur donatum, cum cohaereat inseparabiliter personae Patroni praesentantis. Lambertin. *lib.* 3, *quaest.* 3, *princip. art.* 13, *n.* 2. Riccius *in praxi par* 1, *resol.* 264, *vers. Ampliatur tertio.* Ventriglia *loc. cit. n.* 20, et alii.
121 Immo ratione talis inseparabilitatis, nec si retineat juspatronatus, potest Patronus tale jus percipiendi alimenta vendere, cedere, donare, vel alio titulo distrahere. Abbas *in cap. Praeterea* 23, *de jurepatron. in fine.* Surd. *de alim. tit* 7, *qu.* 32, *n* 13. Tiraquell. *de retract. consanguin.* §. 36, *glossa* 1, *n.* 32. Ventriglia *loc. cit. n.* 20, ubi testatur de communi, quia cum hoc sit privilegium personale, cedi non potest, sed debet sequi personam, *cap. Privilegium* 2, *De Regul. juris in* 6, ibi: *Privilegium personam sequitur.*

Patronus pauper est alimentandus ab Ecclesia, 122
etiamsi sit facta libera a Patronatu per renunciationem talis juris ipsi a Patrono factam, et hoc a fortiori, quia Ecclesia in tali casu, non solum recipit esse a praedicto Patrono, sed esse liberum, et proinde duplici favori debet correspondere duplicata obligatio, cum benefacienti sit benefaciendum: *c. Cum in Officiis* 7, *de Testamentis l. Sed, etsi* §. *Consuluit. ff. de petit. haered.* quae ratio, cum valeat apud omnes, multo magis debet valere apud Ecclesiam, quae dicitur Mater, et refugium, seu confugium pauperum; *arg. c. ad Romanam Ecclesiam* 6, *caus.* 2, *quaest.* 6. Lambertin. *loc. cit. n.* 3. Ventriglia *loc. cit. n.* 21. Pittonus *tom.* 1, *de jurepatron.* 44, *n.* 48, et alii passim. Immo etiam- 123
si dos Ecclesiae data per Fundatorem tractu temporis fuerit deperdita, seu consumpta sine culpa Patroni, et aliunde Ecclesia habeat redditus suos, adhuc de his redditibus propriis Ecclesia tenetur ad alendum Patronum, praesertim, si non fuerit ab alio dotante in ea juspatronatus acquisitum. Paulus de Cittad. *par.* 6, *art.* 4, *n.* 17. Surd. *de aliment. tit.* 1, *quaest.* 54, *n.* 9, *et tit* 7. *quaest.* 34, *n.* 1, *per totam*; Gratian. *disceptat.* 552, *n.* 13, Lagunez *de fructibus par.* 1, *cap.* 33, §. 3, *n.* 80. Ventriglia *loc. cit. n.* 24. Riccius *in praxi par.* 1, *resolut.* 164, *ampliatur primo*, Lambertin. *de jurepatronat. tit.* 2, *q.* 3, *part.* 3, *artic.* 4. Pittonus *locis citatis n.* 48, et alii.

Jus alimentorum concessum ex benignitate Sa- 124
crorum Canonum Patrono, extenditur etiam ad ejus haeredes, sive consanguineos, sive extraneos, in quos Juspatronatus transivit. Rota in Alatrina *jurispatronatus* 7. *Decembris* 1705, §. *fin cor. Mellino*, in Salernitana *Alimentorum* 11. *Jan.* 1712, coram Scotto, et in alia Salernitana *Alimentorum* 20. *Junii* 1712, *coram Scotto* impress. apud Pitonium *tom.* 1, *de controv. Patronorum alleg.* 46, *n.* 66, 78, 79, *et seq.* et sic tenent Gonzalez, Butrius, Ancharanus, Zabarella, Vittalinus, Lambertinus, Mancinus, Reginaldus, et alii adducti a Rota, et Pitonio locis citatis.

Ut Patronus possit alimenta petere ab Ecclesia 125
patronata, seu a Beneficiato, non est necesse, quod sit in summa egestate, seu extrema necessitate, ut voluit Glossa in *c. Quicumque* 30, *caus.* 16, *quaest.* 7, *verb. Ad inopiam*, sed sufficit, quod ad talem inopiam vergere caeperit, ut non possit vivere secundum suum gradum, et conditionem. Lambertin. *de jurepatronat. l.* 3, *cap.* 3, *artic.* 3, *n.* 6. Covarr. *variar. Resolut. l.* 2, *cap.* 6, *n.* 8. Barbosa *in cap. Nobis* 25, *de jurepatronat. n.* 7, *et lib.* 3, *Juris Ecclesiast. univers. capit.* 12, *n.* 116. Ventriglia *loc. cit. n.* 8. Rota in una Regien. *Prioratus* 1. *Julii* 1596, coram Penia, confirmata 19. *Junii* 1598, et in Neapolitana *Alimentorum* 11. *Junii* 1616, *et* 10. *Aprilis* 1617, cor Pirovano et

saepe alibi arg. cap. *Contra* 29, *caus.* 16, *qu.* 7, ibi. « Si Fundatores Ecclesiarum ad inopiam vergere coeperint »: et cap. *Nobis* 25, *de Jurepatronat.* ibi: *Si ad inopiam vergat.*

126 Alimenta Patrono debentur ab Ecclesia, seu Beneficiato solum exsuperfluis ad Ecclesiae, seu Beneficiati necessitatem: Primo enim loco, et ante omnia Ecclesia, seu Beneficiatus debet providere propriae necessitati, et cultui Divino, et deinde si ultra necessaria ad suam congruam et honestam sustentationem, et Ecclesiae, seu Beneficii reparationem, et manutentionem redditus adhuc supererint, de his subvenire debet Patrono arg. cap. *Ita nos* 25, *in fine caus.* 25, *qu.* 2. In simili enim casu, et non aliter etiam libertus ex gratitudine obligatus tenetur alere Patronum; *l. Si quis*, §. *Alimenta*, *ff. de Agnoscend. et alend. liberis.* Sic Lambertin. *de jurepatron. lib* 3, *q.* 2, *art.* 3, *n.* 1, 7, *et* 8. Riccius *in praxi par.* 3, *resol.* 293, *n.* 2. Abbas *in cap. Nobis* 35, *de jurepatron. n.* 6. Butrius *ibidem n.* 22. Surd. *de alimentis tit.* 7, *quaest.* 32, *n.* 1. Pirhing. *l.* 3. *decretal. tit* 38, *n.* 37. Reiffenstuel. *ibidem n.* 113. Barbosa *lib.* 3. *juris Eccles. univers. cap.* 12, *num.* 417. Franc. Pitonius *de controv. Patronor. alleg.* 44, *n.* 20, et

127 Communis aliorum. Immo haec qualitas, scilicet quod fructus Ecclesiae, seu Beneficii supersint, deductis necessariis pro Beneficiato, et cultu Divino, reparationibus, instaurationibus, vasis, ac ceteris rebus Ecclesiae necessariis, est probanda per Patronum petentem alimenta, ad hoc, ut possit obtinere in judicio alimenta praedicta; cap. *Ita nos* 25, *in fine caus.* 25, *quaest.* 2 Glossa *in c. Quicumque* 30, *caus.* 16, *quest.* 7, *verb. Ad inopiam*, Abbas *in cap. Nobis* 25, *de jurepatron. n.* 6. Bartol. *in l. Si quis a liberis* §. *De alimentis*, *ff. de liberis agnoscend.* et alii passim, et Rota, Neapolitana *Alimentorum* 31 *Maii* 1606, coram Mannanedo, et in eadem causa coram Pirovano 11 *Janua* 1616.

128 Insuper licet Beneficiatus habeat ex patrimonialibus, vel alias per eum licite quaesitis, unde commode sustentari possit, adhuc ex fructibus Beneficii Juspatronatus potest detrahere victum, et alia necessaria, et deinde si aliquid superest, succurrere Patrono. Lambertin. *de jurepatr. lib.* 3, *q.* 3, *principal. art.* 4, *n.* 2, *et* 3. Ventriglia *tom.* 2, *de jurepatr. annot.* 1, §. 4, *n.* 35, et alii passim.

129 Si patronus habeat Avum, aut Patrem, aut Fratrem divitem, a quo possit alimenta consequi, vel sit Religiosus professus, non debentur illi alimenta a Beneficiato; nec si posset sine praejudicio suae salutis, gradus, et nobilitatis ex industria sibi victum quaerere; Lambertin *loc. cit.* 3, *n.* 4. Lotter. *de re benefic. lib.* 2, *quaest.* 5, *n.* 35. Ventriglia *loc. cit. n.* 30, *et* 36, ubi citat Rotam, et

130 sic alii plures. Item non debentur alimenta Patrono, cessante ejus inopia; cum enim inopia sit causa praestationis praedictorum alimentorum, stat declarum, quod, ea cessante, non sint illa amplius praestanda; *c. Cum cessante* 60, *de appellationib.* ibi; « Cum cessante causa cesset effectibus ». Item 131
Patrono non debentur amplius alimenta propter ejus ingratitudinem; Cum enim Patronus quidquid juris habet in Ecclesia, totum ex gratia possideat, et de speciali gratia toleretur; *cap. Quoniam* 3, *de Jurepatron.* et ibi Fagnan. *n.* 7, et alii communiter, si evadat ingratus Ecclesiae, debet ab ipsa tali jure alimentorum privari, sicut in casu ingratitudinis privatur Filius sibi debitis alimentis. Surd. *de alimentis tit.* 7, *q.* 32, *n.* 6, *et seq.* Rebuff. *in tract. Congruae portionis n.* 135. Paulus de Cittad. *tract. de Jurepatron. part.* 6, *art.* 4, *n.* 163. Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 12, *n.* 218. Ventriglia *loc. cit. n.* 2, et alii.
Limitatur tamen hoc cum Patrono ingrato poeni- 132
tente, cui benigna mater Ecclesia benigne parcit. Surdus *loc. cit.* Ventriglia *l. c.* et alii.

Juspatronatus cujuscumque Altaris, vel Cappel- 133
lae existentis in Basilica Assisiensi S. Patris Francisci, inconsulto Pontifice concedi non potest. Nec jus sepulcri, vel scamni apponendi. Benedict. XIV. Constitut. incip. *Fidelis Dominus* § 14.

Si Patronus, Ordinario approbante, eam erecto 134
a se Beneficio in limine fundationis, vel etiam ex intervallo, ob reservatam sibi facultatem, adjecit conditionem, ut deficientibus in vocata familia Clericis, possint etiam laici ejusdem familiae fructibus Beneficii sic erecti gaudere, cum onere per Cappellanum satisfaciendi Missarum oneribus, tunc poterunt etiam hi dictos fructus percipere, non jure, et titulo Beneficii, sed jure saecularis administrationis, donec aliquis veniat de dicta familia qui sit Clericus, absque onere recitandi Horas Canonicas, ut ex rationibus allegatis, et receptis a *Sacra Congregatione Concil. in Senogall. Cappellaniae* 9 *Maii; et* 6 *Junii* 1750, in qua ad sequentia dubia.

I. « An erectio Jurispatronatus, de quo agitur, » sit verum Beneficium, vel potius juxta reserva» tiones a fundatore appositas, sit merum Lega» tum pium laicale, itaut Laelius, qui clericari » non vult, suos facere possit fructus ejusdem Ju» rispatronatus, cum onere tantum per alium ce» lebrandi Missas a fundatore praescriptas? Et » quatenus negative quoad primam partem, et af» firmative quoad secundam ».

II. « An Laelius nolens clericari, perventus ad aetatem viginti annorum, possit percipere fructus pii legati, de quo agitur, absque eo quod teneatur ad recitationem Divini Offic. in casu etc. ».

Et dicta Sac. Congregatio die 6 Junii 1750. Respondit: « Ad I. affirmative ad primam partem, quo vero ad secundam partem, facta per Laelium renunciatione Beneficii, et Clericatus, affirmative. Ad II. provisum in primo ». Sic in Thesauro Resolutionum Sacrae Cong. Conc. dicti anni 1750, *in Senogallien. cappellaniae*, ubi ad id adducitur consimilis Resolutio *in Derthonen.* 15 *Augusti* 1730,

quae jam fuerat allata in Thesauro dicti anni 1730, *in Segovien. Cappellaniae*, §. *Caeterum*, praecisis his verbis: « Sacra Congregatio commisit Episcopo, » ut ad erectionem praefati Beneficii deveniat, » omnesque supradictas conditiones approbet, at» que confirmet, modificata tamen ea conditione, » in qua dicitur, quod Primogenitus frui possit » Beneficio etiam in statu laicali, et conjugali in » hunc modum, videlicet quod Primogenitus frui » possit fructibus Beneficii vacantis, quousque su» perveniat alius capax de familia, satisfactis in» terim oneribus Missarum per Cappellanum ab » eo eligendum ». Vide ibi, ubi multa ad rem.

135 Alia ad rem, vide verb. *Patroni*, verb. *Praesentatio*, signanter vero quoad onera Patronorum, vide verb. *Ecclesia art* 3, *a n.* 63, *ad* 73, et verb *Utensilia a n.* 8, *ad fin.* * Consule in hac re *Albertum de Sacris Utensilibus* rem egregie pertractantem. *

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

136 Primarium jus, quod Patroni sibi vindicant, est praesentatio. Distingui autem debet praesentatio a nominatione. Haec enim est designatio, et electio subjecti Episcopo exhibendi pro institutione: Illa vero est exhibitio Episcopo hujus subjecti designati, et electi pro institutione; Rota *in Augustana Canonicatus* 6 *Maii* 1718, *cor. bon. mem. Cerr.* Confer etiam eamdem Rotam *in Caesenaten. Vicariae* 9 *Maii* 1727, *cor. bon. mem. Gamach.* ubi clarius explicatur in quo consistat, et quando dicatur expleta praesentatio.

137 A nominatione potest quilibet Patronus resilire: nequaquam vero a praesentatione. Num id ipsum obtineat in nominatione Compatroni, vide apud Rotam *in Auximana Jurispatronatus* 27, *Junii*

138 1718, *cor. bon. mem. Gamaches.* Praesentatio vero praecedentis revocatoria nullitate laborat, non *absoluta*, quae ab omnibus opponi potest, sed *relativa*, quae, juxta indolem nullitatis *relativae*, ab eo tantum opponi valet, qui fuerat primitus praesentatus, et sic praejudicium sensit.

139 Nominatio quandoque fit a pluribus, ut si pluribus competat juspatronatus. At interest scire, utrum iis qua Collegio, an qua singulis juspatrona-

140 tus competat. Priori casu vota majorum intuitu Collegii designant praesentandum, posteriori vero casu majora simpliciter sufficiunt, hoc est non intuitu omnium Compatronorum, sed aliorum, qui simul ab aliis designantur, ut si fuerint quinque Patroni, et duo designent Cajum, tres reliqui vero alium, alium, atque alium, Cajus nominatus censetur; Bohemer. *in decretal. lib.* 3, *tit.* 38, §. 70. Bruneman. *jur. Eccles. lib.* 2, *cap.* 8, §. 18.

141 Inter jura honorifica Patronis debita primatum tenet honos precum in eo consistens, quod Patroni nominatim in precibus publicis Deo sint commendandi; de Roye *de Jure honorif. in Eccles. lib.*

142 1, *c.* 6. Origo hujus juris peti debet ex antiquissimo illo more recitandi inter Missarum solemnia nomina eorum, quorum insignia in Ecclesia extabant merita. Meminit hujus moris Innocentius I. *Epist. ad Decentium Episcopum Eugubinum* apud Justellum, et Voellium *tom.* 1. *Bibl. Juris Can. vet.* Etiam pro Patroni Uxore, et Liberis nomina- 143 tim orandum esse tenet Bohemer. *in decretal. lib.* 3, *tit.* 28, §. 129.

Hae supplicationes, quae in precibus publicis fi- 144 unt, sunt ordinariae. At quaeri solet, an Patronus extra ordinem exigere possit solemnes supplicationes, et gratiarum actiones ad Deum per hymnum decantatum: *Te Deum laudamus*, si forsan a gravissimo malo, morbove liberatus sit? Affirmat Bohemer. *in decret. lib.* 3, *tit.* 28, §. 132. At male *meo judicio*. Nihil enim amplius Patrono conce- 145 dendum, quam quod ei a jure concessum est. At a jure concessum Patrono haud est, ut extra ordinem exigere valeat canticum *Te Deum laudamus*.

Quinimo Card. Petra *in comment. ad Consti.* 146 *Apostol. Constit.* 7. *Gregorii IX. n.* 57., tenet, nec in supplicationibus ordinariis exprimi posse nomina Patronorum vivorum, sed tantum defunctorum: Sed standum hic est observantiae, ut non male tradit Bohemer. *in decretal. lib.* 3, *tit.* 28, §. 129.

Ad jura honorifica Patronorum refertur luctus 147 Ecclesiasticus morti Patroni, vel eorum, qui sunt de ejus familia, dicendus.

Patrono etiam debetur honor *Sedis* in Ecclesia 148 sua, tum debetur primus locus in processione. Ho- 149 nor Sedis ex loco honoratiori, et nobiliori aestimatur, qualis est chorus, seu sacrarium solis Clericis sacratis dicatum; De Roye *de jur. honorif.* in *Eccles. lib.* 2, *c.* 3, ubi in primis provocat ad Synodum *Wigorniensem anni* 1240, *cap.* 3, ubi haec sancita: « Ne Laici sint in cancellis dum celebrantur divina, salva tamen reverentia Patronorum, et sublimium Personarum ». Sed Patrono deberi se- 150 dem extra chorum, licet in digniori loco, tenet Card. Petra *in Commentar. ad Constit. Apostol. Constit.* 7. *Gregor. IX. n.* 55, *et sequent.*

Hoc etiam praeterea honori Patronorum datum, 151 ut possint sedilia fixa, et propria habere, quod olim caeteris denegatum, ut indicat *Synodus Oxoniensis anni* 1487, *cap.* 2, *apud Harduin. tom.* 2. *Concil.*

Huic accedit honor sepulturae, ut non solum in 152 ipsa Ecclesia, sed et ut in loco ejusdem honoratiori sepulcrum sibi suaeque genti constituere valeat *Patronus*; De Roye *de jur. honorif.* in *Eccles. lib.* 2, *c.* 3. Quinimo sine consensu Patroni 153 nemini sepultura concedi in Ecclesia potest; Van. Espen. *jur. Eccles. univ. part.* 1, *tit.* 25, *cap.* 7, §. 25.

Hactenus de juribus honorificis Patrono debitis, 154 de quibus tamen, qui plenam cupit tractationem, adeat du Perroy *dans son traitè des droits honorifiques, et utiles des Patrons.* De alimentis, Pa- 155 trono debitis, vide quae diximus in addit. ad verb.

136 *Alimenta.* Et an Patrono jus aliquod in bona Ecclesiae competere possit, consule Card. Petr. *in commentar. ad constit. Apostol. Constit. 7. Gregor. IX. n. 18, et plur. sequent.*

MONITUM EDITORUM CASINENSIUM.

Quamvis non pauca hic Auctor congesserit; cum tamen multa adhuc desiderentur, quam ut in appendice concludi possint; ac insuper ne moles hujus tomi 4. cui jam jam finis imponendus est, excrescere videatur; idcirco hanc totam de Jurepatronatus materiam ad formam Tractatus, pluribus sectionibus distinctam, additis etiam S. C. Concilii declarationibus et Decretis, ac S. Rotae Romanae decisionibus pro frequentioribus, qui in dies occurrunt, casibus ordinata serie dispositis, sub voro art. *Patronatus, Patronus*, ex integro evolvemus.

KALENDARIUM

SUMMARIUM

1. Kalendarium unde dictum, et quid sit, *ad num.* 2. — 3. Dies unde dictus, quid sit, et quotuplex, *ad num.* 5. — 6. Nox quid sit. — 7. Dies an ubique gentium eodem modo incipiat, et quanam ratione in jure sit accipiendus, *ad num* 8 — 9. Hora unde dicta, et quomodo dividatur *ad num.* 10. — 11. Horarum quot et quae appellationes et species, *ad num* 13. — 14. Quis primus, quo tempore, et quo instrumento dies, noctesque in horas diviserit. — 15. Quae sint duo Horologia antiquiora. — 16. Quae fuerit olim diei partitio apud Romanos. — 17. Hebdomada quomodo capta a Judaeis, a Gentilibus, et a Christianis, *ad num.* 21. — 22. Mensis unde dictus, quid sit, et quotuplex, *ad num.* 28 — 29. Kalendae, Nonae, idus unde dicantur, et quid sint, *ad num.* 32. — 33. Quae fuerint mensium nomina atque species pro Nationum diversitate, *ad num.* 37. — 38. Annus unde dictus, quid sit, quomodo dividatur, et quae fuerint varia ejusdem apud varias nationes initia, *ad num.* 46. — 47. Annus Solaris Julianus unde dictus, quotuplex sit; quot, et quae ejusdem vitia, et a quo sublata, *ad num* 53. — 54 Epacta quid sit, et quomodo reguletur, *ad num* 55. — 56. Indictio quid sit, unde ejus origo, et nomenclatura, quaenam sit regula pro invenienda cujuslibet anni indictione, et quid fuerint Olympiades, *ad num.* 60. — 61. Cyclus Solaris, Littera Dominicalis, Cyclus Lunae, quid sint, quomodo inveniantur, et postremus cur *aureus numerus* appelletur, *ad num.* 66. — 67. Quid circa Kalendarium Locorum Ordinariis inhibitum sit. — 68. Kalendarium Gregorianum servare pro distributione festorum, jejuniorum etc. quibus praecipiatur.

1 Kalendarium a Kalendis dictum est: Kalendae autem sunt primi dies mensium, sic appellati a verbo graeco *Kaleo*, seu *Kalo*, quod idem significat ac latine *Voco*: priscis enim temporibus, sacrificio a Rege, et Pontifice celebrato, idem Pontifex, *Kalato*, idest *vocato populo* in capitolium, quot numero dies a Kalendis ad Nonas superessent, pronunciabat, et quintanas quidem, quinquies dicto verbo *Kalo*, septimanas, repetito septies, praedicabat: et hunc diem, qui ex his diebus, qui Kalarentur, primus esset, placuit *Kalendas* vocari: Calvinus, *in magno Lexico juridico litt.*
2 *K*, cum aliis ibi citatis. Durandus autem *l.* 8, *c.* 4, apud Cavant. et Merati *tom.* 2, *sect.* 2, *cap.* 5, vult *Kalendas*, seu *Calendas* esse quasi *Colendas*, quia tunc erat semper Junoni festus dies primus, sicque *Calendarium, et Colendarium* esse fere idem a cultu festorum. Nos vero hic sumimus Kalendarium Ecclesiasticum prout est « quaedam dierum, ac mensium, ex quibus annus constat, omniumque, quae diebus, ac mensibus adjuncta sunt, coordinatio ». Unde in Kalendario observari oportet diem, hebdomadam, mensem, annum, bissextum, Cyclum solarem, et lunarem, et cetera alia, quae ad temporum cognitionem spectant.
3 Dies dicitur a *Dio*, quod *apertum*, et *manifestum* significat: Solaribus enim radiis cuncta sensibilia *manifesta* fieri omnes agnoscunt; unde S. Augustinus *lib.* 4, *super Genesim cap.* 20, sic habet: « Tunc Deus diem condidit, cum condidit Solem, cujus praesentia eumdem exhibet diem.

Dies generatim acceptus est spatium temporis a 4
motu coeli ab ortu in occasum, qui propterea *diurnus* dicitur, definitum. Dies secundum Astrono- 5
mos est duplex, *naturalis*, et *artificialis*. Dies naturalis est integra Solis revolutio ab ortu in occasum, qua ad idem Coeli punctum, unde profectus erat, revertitur. Dies artificialis est intervallum illud temporis, quo Sol super horizontem existit, nobisque se prodit, quodque nocti opponitur. Nox enim est illud spatium temporis, quo Sol infra horizontem moratur. Alii tamen diem *naturalem* 6
appellant, quem nos *artificialem* vocamus, et vicissim quem nos dicimus *artificialem*, ipsi denominant *naturalem*, ut videre est apud Censorinum *de die natali cap.* 10. Magnum Lexicon Calvini *loc. cit. litt. D.* et alios ab ipsis allegatos.

Dies juxta diversas mundi nationes diversimode incipit. Apud Babylonios, Chaldaeos, et Persas, a- 7
liosque Orientales diei initium sumitur a Solis ortu. Apud Athenienses, Italos, Austriacos, Bohemos, Silesios, Polonos, Sinenses, et alios a Solis occasu. Apud Gallos, Hispanos, Anglos, Lusitanos, Belgas, plurimos Germanos, et fere omnes alios Europeos a media nocte, ita tamen, ut dies in duas partes aequales dividant, partiendo horarum nume-

rationem in bis duodenas, nempe duodenas a media nocte ad meridiem, et alias duodenas a meridie ad mediam noctem, taliter, quod dies comprehendat viginti quatuor horas aequales; quem morem adhuc in dies Romana servat Ecclesia pro Divini recitatione Officii, jejuniorum observatione, aliisque sacris, ac profanis ritibus peragendis, textu expresso *in l. More Romano* 8, *ff. de feriis*, ibi: « More Romano dies a media nocte incipit, et sequentis noctis media parte finitur : itaque quidquid in his viginti quatuor horis (idest duabus dimidiatis noctibus, et luce media) actum est, perinde est, quasi quavis hora lucis actum esset ».

8 Dies in jure intelligendus, et accipiendus est secundum subjectam materiam: nam cum aliquid est agendum, quod aliam rationem in luce, et aliam in tenebris habet, antiqua et vulgaris diei appellatio retinenda est, qua nimirum dies in duodecim horas divisus sumitur ab ortu ad occasum Solis, et e contra nox in alias duodecim horas divisa accipitur ab occasu ad Solis ortum, uti revera habitantes directe sub Æquatore toto anno diem, et noctem retinent aequalem. Unde Deus *Gen.* 1, « divisit lucem a tenebris, appellavitque lucem diem, et tenebras noctem ». Et Christus Dominus *Joan.* 9, ait : « me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est : venit nox, quando nemo potest operari »; *et Joann.* 11, inquit: « Nonne duodecim sunt horae diei ? si quis ambulaverit in die non offendit, quia lucem hujus mundi videt. Si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo ». Et pro sic numerando horas diei ab ortu solis ad occasum, et horas noctis ab occasu ad illius ortum favent *l. Titius* 25, §. 1, *ff. de liberis et posthumis. l. Placuit* 1, *ff. de Manumissionibus, l. In annos* 2, *ff. de annuis legatis*, *l. Via* 5, *ff. servitutibus*, *leg. Non minorem* 20. *Cod. de transactionibus.* Si autem sermo sit de continuo temporis successu, sequenda est Romana institutio in *leg. More Romano* 8, §. *de feriis* allata in fine numeri antecedentis Sic in materia praescriptionum, ubi tempus ita noctu procedit, ac die ad complendam usucapionem, *l. In usucapionib.* 6, *et l. Ideoque* 7, *ff. de usurpationib. et usucapionib.* ibi: « Ideoque qui hora sexta diei Kalendarum Januariarum possidere coeperit, hora sexta noctis pridie Kalendas Januarias implet usucapionem », et sic de similibus.

9 Hora, ut vult Macrobius *l.* 1. *Saturnalium cap.* 21, dicta est ab *Horo;* ibi enim de Ægyptiis loquens ait, *Apud eosdem Apollo, qui est sol,* Horus *vocatur, ex quo et horae* 24, *quibus dies, noxque*
10 *conficitur, nomen acceperunt.* Quaelibet hora aequalis, quae est vigesima quarta pars diei naturalis aequaliter divisi, dividitur in 60 *minuta prima* aequalia ; Quodvis primum minutum dividitur in 60 *minuta secunda* itidem aequalia, atque ita deinceps quodvis minutum secundum in 60 *minuta tertia etc.*

11 Horae, aliae diei sunt, aliae noctis ; *l. A qua aetate* 5, *ff. Qui testamenta facere possint, l. Ideoque* 7, *ff. de usurpationib. et usucapionib.* Illae diurnae, haec nocturnae vocantur; *l. Si Diurnarum* 2, *ff. de aqua quotidiana, l. Capite quinta* 25, *ff. ad legem Juliam, de adulteriis.*

Horae tam diurnae, quam nocturnae, aliae sunt 12
aequales, et aliae inaequales. Horae aequales illae dicuntur, quarum unaquaeque est vigesima quarta pars diei naturalis aequaliter divisi, ita ut si integra Æquatoris circa mundi polos revolutio quantitatem diei naturalis definiat, quaelibet hora aequalis tantum temporis spatium comprehendat, ut quindecim gradus Æquatoris supra horizontem ascendant. Horae inaequales illae appellantur, quarum unaquaeque est pars duodecima tum diei artificialis aequaliter divisi, tum noctis : dicuntur enim inaequales, eo quod neque toto anni tempore, neque ubique in sphaera obliqua aequale spatium temporis singulae comprehendant; Horae enim diurnae apud Judaeos, et Turcas, aliosque, qui diem, ac noctem seorsim in duodecim horas dividebant, longiores erant nocturnis aestivo tempore, dum sol a tropico hyemali ad aestivum ascendit, cum tunc dies artificialis continuo crescat, et nox decrescat, et ibi magis ubi major est sphaerae obliquitas, et econtra horae nocturnae erant longiores diurnis tempore hyberno, dum sol a tropico aestivo ad hyemalem retrogrado cursu progreditur ; cum tunc dies artificialis continuo decrescat, et nox crescat.

Jam vero fere ubique horis inaequalibus obsoletis, ubique horae solum aequales adhibentur, 13
quarum aliae Babilonicae, aliae Italicae, aliae Astronomicae, et aliae Europeae appellantur. Horae Babilonicae illae vocantur quarum prima ab ortu solis incohatur : Italicae quae ab occasu ipsius solis: Astronomicae, quae a meridie : Europeae vero, quae tum meridie, tum a media nocte incipiunt, ita ut tam in meridie, quam in media nocte semper hora duodecima completa habeatur, sicque duodecim horae a meridie ad mediam noctem, et duodecim etiam a media nocte ad meridiem perpetuo numerentur.

Quis primus diem, noctemque in horas diviserit, quo tempore haec partitio in usu esse incoeperit, et quo instrumento facta fuerit? incerta res 14
est Alii enim horariam divisionem tribuunt Abrahamo, qui primus Ægyptios in Astrologia, et Arithmetica instruxit ; ut scribit Joseph. Hebraeus *lib.* 1. *Antiquitatum Judaicarum c.* 8, ubi de Abrahamo loquens sic ait: « in Arithmetica quoque eos (*scilicet Ægyptios*) instituit, et quae de Astrologia sunt, eisdem tradidit : nam ante adventum Abraham in Ægyptum haec Ægyptii penitus ignorabant. A Chaldaeis enim plantata noscuntur in Ægypto, unde etiam pervenisse noscuntur ad Graecos ». Hinc Macrobius *lib.* 1. *Saturnalium cap.* 21, id Ægyptiis refert acceptum per verba lata *supra n.* 9. Alii autem id Babiloniis concedunt, dicuntque postmodum ab ipsis ad Graecos derivasse;

sic Herodotus *lib.* 2, ubi praecise dicit: Poium, Gnomonem, et duodecim partes diei a Babiloniis didicerunt Graeci. Dictam vero divisionem, seu partitionem volunt aliqui factam fuisse per Clepsydram, sicuti etiam bujus instrumenti ope peracta fuit divisio Zodiaci in duodecim signa, ut refert Macrob. *lib.* 1, *in somnium Scipionis c.* 21. Clepsydra autem est quoddam vas vitreum, exiguum in fundo foramen habens, per quod aqua guttatim stillans elapsi temporis quantitatem demonstrat. Unde Plinius *lib.* 7, *c.* 60, dicit « Scipio Nasica Collega Lenatis primus (*scilicet Romae*) aqua divisit horas aeque noctium, ac dierum, idque horologium sub tecto dicavit anno Urbis DXCV ». Alii autem non Clepsydrae ope, sed Gnomonis umbra factam fuisse dictam divisionem, seu partitionem contendunt, sic Laertius citatus, et secutus a Plinio l. 13, ubi sic habet: « Umbrarum rationem, et quam vocant Gnomonicen (sive horologia sciatherica, in quibus Diei partes umbra Gnomonis a sole illustrati designantur) invenit Anaximenes Milesius, Anaximandri, de quo diximus, discipulus, primusque horologium, quod appellant sciathericum, Lacedemone ostendit ». At vero certum esse longe ante Anaximenem horarum usum extitisse, sicque dicendum esse non Gnomonis umbra, sed Clepsydrae ope primam horarum partitionem factam fuisse, eaque duntaxat ad horas designandas ad Anaximenis usque tempora primo veteres usos fuisse, recte concludit eruditissimus Pater Fortunatus a Brixia in sua eximia Philosophia sensuum mechanica *tom.* 2, *tract.* 2, *dissert.* 4. *Sect.* 2, *verb. Hora num.* 2.

15 Dictorum duorum horologiorum antiquitus genera fuisse certo constat apud magnum *Lexicon Calvini tom.* 1, *litt.* H. ubi sic habet: Horologiorum duo antiquitus genera fuisse constat; unum quod Gnomone umbras in sole faciente horas indicabat; alterum quod horas aeque noctium, ac dierum, aqua dividebat: Istud vocatur Clepsydrium, seu aquarium, et illud sciathericum, seu solarium appellatur a Plauto in *Boaetia*, in qua esuriens parasitus ei imprecatur, qui primus horologium statuisset, his verbis:

> *Ei illum Dii perdant, primus qui horas reperit,*
> *Quique adeo primus statuit hic solarium.*

16 Advertendum est insuper, aliam diei divisionem apud Romanos olim in usu fuisse, quam his verbis exponit Macrobius *lib.* 1, *Saturnalium cap.* 3, ibi: *Primum tempus dicebatur* media noctis inclinatio, *deinde* Gallicinium *inde* Conticinium, cum et *Galli* conticescunt, et homines etiam tunc quiescunt: « Deinde Diluculum, idest cum incipit dignosci dies. Inde mane, dum dies clarus est; est Mane autem dictum, aut quod ab inferioribus lucis, id est *a munibus* exordium lucis emergat, aut quod verius mihi videtur, ab homine boni nominis; nam et Latini mane pro bono dicunt, sicut apud nos quoque contrarium est immane, ut immanis bellua, vel immane facinus et hoc genus cetera pro non bono ». Deinde *a* mane *ad* meridiem, *hoc est* ad mediam diem. *Inde jam supra vocatur* tempus occiduum, *et mox* suprema tempestas, hoc est diei novissimum tempus, *sicut expressum est in duodecim tabulis*: « Solis occasus suprema tempestas esto ». *Deinde* vespera, *quod a Graecis actum est Illi enim Esperam a Stella* Hespero *dicunt*: *Unde et* Hesperia *Italia, quod occasui subjecta sit, nominatur. Ab hoc tempore* prima fax dicitur: *deinde* concubia, *et inde* intempesta, quae non habet idoneum tempus rebus gerendis. Haec est diei civilis a Romanis observata divisio.

Hebdomadas sive hebdómada graece, latine septimana, dupliciter capitur; Uno modo pro hebdomada composita ex septem annis; de qua habentur plura exempla in Sacra Scriptura, et signanter *Genesis c.* 29, *v.* 28. *Levitici c.* 25, *v.* 8. *Daniel. c.* 9, *v.* 24. Alio modo pro hebdomada composita ex septem diebus naturalibus, quae Deum ipsum institutorem habere videtur, quatenus cum sex dierum spatio omnia creasset, « requievit die septimo ab universo opere, quod patrarat, et benedixit diei septimo, et sanctificavit illum ». Genesis *cap.* 2, *v.* 2. *et* 3. Hinc Hebraei, a quibus hebdomadarum usus profluxisse videtur, die illo septimo seu Sabbato quiescebant, et penitus ab omni opere servili cessabant, juxta Dei praeceptum sibi impositum Exodi *c.* 20, *v.* 9, *et* 10, et saepe alibi. 17

Ille septimus hebdomadae dies hebraice dicebatur *Sabbatum*, quod latine *quietem* seu *requiem* significat. Nomine tamen Sabbati non intelligebatur a Judaeis solus septimus hebdomadae dies, sed interdum etiam tota hebdomada, ut habetur ex pluribus Sacris Evangelicis textibus, ut Lucae 8, *n.* 12, de illo Pharisaei, *jejuno bis in Sabbato*; quod de jejunio bis in hebdomada ab eo observato communiter intelligitur. Sic Matth. *c.* 20, *n.* 1. *Prima Sabbati. Marc. c.* 16, *n.* 2. *Una Sabbatorum.* Luc. *c.* 24, *n.* 1. *Una autem Sabbati.* Joan. *cap.* 20, *n.* 1. *Una autem Sabbati*, verba illa Evangelica non indicabant solum Sabbatum septimum hebdomadae diem, sed insuper totam hebdomadam, seu quemlibet hebdomadae diem. 18

Sabbatum sumptum pro ultimo hebdomadae die, quod erat dies festus apud Hebraeos, fuit abrogatum apud Christianos, et pro eo institutus dies *Dominicae*, in qua Dominicae die, et non in Sabbato, cessandum nunc est ab operibus servilibus. Vid. verb. *Sabbatum a n.* 2, *ad* 7, ubi adducuntur Sacrae Scripturae textus, Conciiia, et Canones, et insuper *dict. n.* 7. assignantur pro hujusmodi institutione festi diei Dominicae loco Sabbati, quindecim rationes, et mysteria. 19

Singuli hebdomadae dies apud Gentiles, seu Ethnicos appellationem, seu denominationem habebant a Planeta, quem primae cujuscumque diei horae praessae finxerunt. Unde prima dies vocabatur ab illis *Dies Solis*: Secunda, *Lunae*: Tertia, *Mar-* 20

tis: Quarta, *Mercurii*; Quinta, *Jovis*: Sexta, *Veneris*: et Septima *Saturni*; quia ab ipsis hora prima diei primae in hebdomada tribuebatur Soli, prima hora diurna secundae diei tribuebatur Lunae, prima tertiae diei Marti, prima quartae Mercurio, prima quintae Jovi, prima sextae Veneri, et prima septimae Saturno.

21 Ecclesia tamen Romana ex institutione S. Silvestri Papae, retento nomine Sabbati, et Dominicae, ceteros hebdomadae dies feriarum nomine appellari voluit, ut patet in Lectione sexta festi ejusdem S. Pontificis, ibi: « Sabbati, et Dominicae diei nomine retento, reliquos hebdomadae dies, feriarum nomine distinctos, ut jam ante in Ecclesia vocari caeperant, appellari voluit, quo significaretur, quotidie Clericos, abjecta ceterarum rerum cura, uni Deo prorsus vacare debere ». Feriarum autem dies jam ex tempore Apostolorum institutos fuisse habetur ex Concilio Coloniensi II. *par.* 9, *cap.* 9. Hinc ritu Ecclesiastico dies Dominica intelligitur pro feria prima, cui succedit feria secunda etc. ut patet de singulis hebdomadae feriis.

22 Mensis a Graecis denominatur *Men* a Luna, eo quod ejus curriculo determinatum temporis spatium conficiatur. Ab Hebraeis autem dicitur *Jerach*, idest Luna, eo quod Luna suo circuitu mensem describat. A Latinis vero deducitur a verbo *Metior*, eo quod sit tempus numero dierum mensum. Unde Cicero *lib.* 2, *de natura Deorum*, ait: *qui quia mensa spatia conficiunt, menses nominan-*

23 *tur*. Hic mensis generatim sumptus describitur, quod sit «spatium temporis certo dierum numero ex motu Solis, et Lunae periodice definitum, ex quo annus constituitur ».

24 Mensis alius est *Astronomicus*, et alius *Civilis*. Mensis Astronomicus, seu naturalis dividitur in

25 Solarem, et Lunarem. Mensis Solaris *Astronomicus* est illud temporis spatium, quod Sol in uno Zodiaci signo perlustrando insumit: seu est naturalis Solis transitus ab uno Zodiaci signo ad aliud signum: quia vero Sol non aequali tempore singula Zodiaci signa percurrit, sed diutius moratur in Ariete, Geminis, et ceteris, aliis signis Septemtrionalibus, seu Borealibus, quam in Sagittario, Capricorno, et ceteris aliis signis Australibus; ideo non omnes menses Solares Astronomici aequales sunt inter se, sed alii sunt aliis longiores, nempe Æstivi sunt longiores hyemalibus, et inter omnes maximus est solstitiaris aestivus, qui comprehendit dies 31, horas 11, minut. 36, ac inter omnes minimus est solstitiaris hybernus, qui continet solum dies 29, hor. 8, minut. 54. Unde quantitas media mensis solaris Astronomici, quo nimirum Sol motu medio unum Zodiaci signum percurrit, tamquam aequalis duodecima pars anni continebit dies 30, hor. 10, min. 30. Mensis enim absolute cum fit mentio, triginta dies computari traditum est. *l. Scimus* 22, §. 2, *Cod. de jure deliberandi.* Glossa *Mensem in addit. in c. Quam sit* 6, *de elect. in* 6.

Mensis Lunaris *Astronomicus* est spatium temporis ex motu Lunari sub Zodiaco definitum. Et dividitur in Periodicum, Synodicum, et apparitionis, seu illuminationis. Mensis Lunaris *Periodicus* est illud spatium temporis, quo Luna percurrit ab eodem Zodiaci puncto, donec ad eumdem redeat; unde dicitur ambulatio, et circulus Lunae, qui fit intervallo dierum 27, horar. 7, minutor. primariorum 43, et secundariorum 7. Mensis Lunaris *Synodicus* est illud temporis spatium, quod Luna inter accessum a Sole, et redditum ad ipsum insumit. Unde vocatur congressus Lunae, quia Luna cum Sole veluti congreditur, et conjungitur, et hic mensis constat diebus 29, *horis* 12, minutis primariis 44, secundariis 3. Mensis Lunaris *apparitionis*, seu *illuminationis* est intervallum temporis a primo conspectu novae Lunae in eodem mense usque ad conspectum alterius, quod fit spatio dierum 28, ut notat Beyerlinck *in Theatro vitae humanae verb. Mensis Litt. B.*, et alii plures, quamvis alii aliter sentiant. 26

Mensis *Civilis*, seu *Politicus* est ille dierum numerus, quem unaquaeque natio, aut Civitas ad res suas Civiles, seu Politicas pertractandas, et regulandas, sibi praescriptum, ac accomodatum observat. Unde Romani a Kalendis ad Kalendas menses computabant. Graeci vero a Neomeniis, seu Noviluniis ad Neomenias, seu Novilunia; non autem a Kalendis ad Kalendas, quarum usu ipsi carebant: Quamobrem Augustus apud Svetonium in ejus vita *cap.* 87, *cum aliquos numquam debita soluturos significare vult, ad Kalendas Graecas soluturos ait;* Romani enim debita solvere tenebantur Kalendarum initio, ut plurimis testimoniis ostendit Hospinianus *lib.* 3, *de origine festorum Ethnicorum.* 27

Mensis Civilis dividitur in Kalendas, Nonas, et Idus, ut patet ex praxi veterum Romanorum, adhuc in dies observata in Curia Romana: Glossa *Quinto Idus*, *in data libri sexti Decretalium* Glossa 1, *et* 2, *in* l. *Cum bissextum* 98, *ff. de verb. significat.* 28

Kalendae dicuntur primi dies cujusque mensis, dictae a verbo Graeco *Kaleo* seu *Kalo*, quod latine idem significat ac *Voco*, seu *appello*; seu sic dictae a *Colendo*, eo quod veteres Romani omnium mensium diem primum speciali cultu prosequerentur. Vide *supra n.* 1, *Nonae*, quae vel in quintum, 29

vel in septimum diem mensis cadunt, sunt sic dictae vel a particula *Non*, eo quod nullus Deorum coleretur *Nonis*, vel a voce *Nonae*, idest novae Lunae, eo quod Pontifex ipsis diebus novam Lunam observasset: Unde Nonae quasi novae Lunae initium ait Hospinianus *cap.* 5, *de origine Festorum Ethnicorum*: seu quia illis diebus leges dicerentur, suumque robur nova promulgatione reciperent: Vel ita dictae a *Nundinis*. Glossa 1. et 2. *in leg. Cum bissextum* 98, *ff. de verb. significat.* et Glossa *Quinto Idus, in data libri sexti Decretalium.* Nundinae enim teste Macrobio *lib.* 1. *Saturnalium cap.* 16, per novem dies agebantur: Vel demum sic dictae, quia incidebant in nonum diem 30

ante *Idus*, quamvis enim non omnis mensis aequalem dierum numerum habeat ante *Nonas*, singuli tamen octo dies post *Nonas* numerant ante
31 *Idus*. *Idus* autem est nonus dies mensis a *Nonis* numeratus, cum *Idus* contingant vel decimo tertio, vel decimo quinto mensis, nempe octo diebus post *Nonas*. *Idus*, *ut* vult Macrobius *lib.* 1. *Saturnalium cap.* 16, *ab Iduando* verbo derivantur. Iduare enim dividere est, unde *Iduum* dies in duas ferme partes aequales Mensem dividit. Hinc Horatius *lib.* 4 *Carm. Ode* 2.

Idus tibi sunt agendae,
Qui dies mensem Veneris marinae,
Findit Aprilem.

32 Et ut facilius haec omnia memoriae mandentur, dantur sequentes Versus.

Majus sex Nonas, October, Julius, et Mars.
Quatuor at reliqui dat Idus quilibet octo :
Inde dies alios omnes dic ante Kalendas.
Quas retro numerans sumes e mense sequenti.

33 Ad uberiorem, et clariorem supradictorum notitiam notandum est, quod in Mensibus Martii, Maii, Julii, et Octobris *Nonae* cadunt in diem septimam, adeoque *Idus* in quintamdecimam. In ceteris autem aliis mensibus *Nonae* cadunt in diem quintam, et *Idus* in tertiam decimam; Unde dies, qui intercedunt inter *Kalendas*, *et Nonas*, appellantur a *Nonis;* qui inter *Nonas*, et *Idus*, appellantur ab *Idibus*, et dies omnes, qui supersunt post *Idus* appellantur a *Kalendis* proximi venturi mensis: Hinc quia Menses Martii, Maii, Julii, et Octobris sex habent dies ante *Nonas*, quod contingit in ipsis prima die, dicitur contingere *Kalendis* talis respective mensis; Quod secunda die, *sexto Nonas*, idest sexto ante *Nonas;* Quod tertia die, *quinto Nonas* : quod quarta die, *quarto Nonas ;* quod quinta die *tertio Nonas;* quod sexta die, *pridie Nonas ;* et denique quod septima die, *Nonis*. Quia vero reliqui alii menses quatuor tantum dies habent ante *Nonas*, quod contingit prima die horum mensium, dicitur contingere *Kalendis* cujusque respective mensis; quod secunda die, *quarto Nonas;* quod tertia die, *tertio Nonas*, quod quarta die, *pridie Nonas*, quod quinta die, *Nonis*, In omnibus autem anni mensibus, cum omnes octo dies post *Nonas* numerent ante Idus, prima dies post *Nonas* dicitur *Octavo Idus*, secunda dies post *Nonas, septimo Idus*, et sic deinceps, uti dictum est de *Nonis*. Et deinde quia reliqui dies post *Idus* cujuslibet mensis a *Kalendis* mensis sequentis denominantur, prima dies post *Idus* cujuscumque mensis vocatur decimo nono; vel decimo octavo, vel *decimo septimo Kalendas*, idest ante *Kalen.* proximi sequentis mensis, cum hac advertentia, quod si mensis habet 31 dies, et 4. Nonas tantum, sicut Januarius, prima dies post *Idus* talis mensis dicitur *decimo nono Kalendas*, secunda post Idus *decimo octavo Kalendas*, et sic de reliquis secundum numerum dierum, quae ab illa die ad diem Kalendarum mensis inclusive numerantur. Si vero mensis habet tantum 30 dies, et quatuor *Nonas*, sicut Aprilis, prima dies post *Idus* ejusdem mensis dicitur *decimo octavo Kalendas*, secunda *decimo septimo Kalendas*, et sic de singulis usque in finem, uti supra: Si autem mensis habet tantum 28 dies, et quatuor *Nonas*, siculi Februarius, prima dies post *Idus*, ejusdem mensis dicitur *decimo sexto Kalendas*, et sic de reliquis usque ad finem. Quod si autem mensis habet 31 dies, et 6. Nonas sicuti Martius; prima dies post *Idus* ejusdem mensis dicitur *decimo septimo Kalendas*, et sic de singulis secundum numerum dierum, quae ab illa die ad diem Kalendarum mensis inclusive numerantur, ut dictum est supra: Cum ergo dicimus *quintodecimo Kalendas Martii*, idem est ac dicere « quinta decima die ante Kalendas Martii, et quarta decima die exeunte Februarii », ac sic de singulis; et cum aliquid contingere dicimus die sexta decima Martii contingere dicimus *decimo septimo Kalendas*, seu ante *Kalendas* Aprilis, nam intra hunc numerum comprehendi debent, et *dies ipse Kalendarum*, et *dies*, qua aliquid contingere significatur: Unde dies decima sexta Aprilis dicitur *decima sexta Kalendas Majas*, quia triginta tantum dies in Aprili continentur, sed sunt 31 in Martio, ut sic in aliis. Ita Glossa *Quinto Nonas*, *in data libri sexti Decretalium*, et Doctores passim.

Ad facilius autem memoriae mandandum quot dies contineant singuli anni menses, dantur sequentes versus. 34

Aprilis ter denos, Junius, Septemberque, November.
Uno plus reliqui : Viginti Februus octo :
Sed si bissextus fuerit, superadditur unus.

Idest Aprilis, Junius, September, et November continent triginta dies: Januarius vero, Martius, Majus, Julius, Augustus, October, et December continent dies 31 Februarius, autem in annis communibus continet solum dies 28. In annis vero bissextilibus continent 29.

Mensium nomina pro Nationum diversitate varia fuerunt: at hic placet ipsorum nomina breviter annotare prout breviter traduntur a Doctissimo Beyerlinck *in Theatro Vitae Humanae tom.* 5., *verb. Mensis.* 35

Romanorum.	Haebraeorum.	Atheniensium.	Macedonum, et Graecorum.	Cypriorum.	Ægiptiorum.	Persarum.	Arabum, et Saracenorum.
1. Januarius.	11. Schebat.	8. Gamelion.	Audinaeus.	11. Estios.	5. Thebi.	5. Mardaimech.	Almuzaram.
2. Februarius.	12. Adar.	9. Elaphebolion.	Gerithios.	12. Romeus.	6. Mechir.	6. Sarembemech.	Saphar.
3. Martius.	1. Nisan.	10. Munychion.	Dystrus.	1. Aphrodisaeus.	7. Phamenoth.	7. Macheramech.	Rabe 7.
4. Aprilis.	2. Jiar.	11. Thargelion.	Xanthicus.	2. Apogonicus.	8. Phasmuthi.	8. Ebenmech.	Rabe 2.
5. Majus.	3. Sivan.	12. Scirrophorion.	Artemisius.	3. Ænicus.	9. Pachon.	9. Idramech.	Gemedi 1.
6. Junius.	4. Thammuz.	1. Hecatombeon.	Desius.	4. Junius.	10. Pauni.	10. Dimech.	Gemedi 2.
7. Quintilis Julius.	5. Ab.	2. Metagitnion.	Panemus.	5. Caesarius.	11. Epiphi.	11. Behmanech.	Rage.
8. Sextilis. Augustus.	6. Elul.	3. Boedromion.	Lous, vel Dorus.	6. Sebastus.	12. Mesori.	12. Azsirdamech.	Suhaben.
9. September.	7. Tizri.	4. Maemacterion.	Gorpiaeus.	7. Autocraticus.	1. Toth.	1. Phordimech.	Ramadan.
10. October.	8. Marschevan.	5. Pyanepsion.	Hyperboreus.	8. Dimarchezagius.	2. Phaophi.	2. Ardaimech.	Sarel.
11. November.	9. Casleu.	6. Anthesterion.	Dius.	9. Plythypatos.	3. Athir.	3. Cardaimech.	Dulchida.
12. December.	10. Thebet.	7. Posideon.	Apelleus.	10. Archireus.	4. Chiac.	4. Zirmech.	Dulcheja.

36 Afferuntur nomina mensium Hebraeorum juxta ordinem servatum in anno sacro, sive Ecclesiastico, et in anno Civili, prout traduntur ab eruditismo Calmet *in Dictionario Bibl. litt. M. verb. Mensis.*

Nomina mensium Hebraeorum juxta ordinem anni Sancti.

1.	Nisan, respondens	Martio.
2.	Jiar.	Aprili.
3.	Sivan.	Majo.
4.	Tammuz.	Junio.
5.	Ab.	Julio.
6.	Elul.	Augusto.
7.	Tizri.	Septembri.
8.	Maschevan.	Octobri.
9.	Casleu.	Novembri.
10.	Thebet.	Decembri.
11.	Sebat, vel Sabat.	Januario.
12.	Adar.	Februario.

Nomina mensium Hebraeorum juxta ordinem anni Civilis.

1.	Tizri, respondens	Septembri.
2.	Maschevan.	Octobri.
3.	Casleu.	Novembri.
4.	Thebet.	Decembri.
5.	Sebat.	Januario.
6.	Adar.	Februario.
7.	Nisan.	Martio.
8.	Jiar.	Aprili.
9.	Sivan.	Majo.
10.	Tammuz.	Junio.
11	Ab.	Julio.
12.	Elul.	Augusto.

Advertendum tamen hic est, quod menses Judaeorum non ita respondent nostris Romanis, quasi ex integro conveniant; quia cum menses Hebraeorum per lunationes computentur, et menses lunares solaribus plene congruere non possint, ideo menses Haebreorum pro varietate lunationis duos ex nostris interdum attingunt. Unde Æquinoctium vernum juxta ordinem anni solaris inter diem 20, et 21 Martii incidit: In anno vero Lunari, Neomenia, seu Novilunia Martio, plenilunia Aprili respondent, et sic de aliis. Hinc non mirum, quod juxta ordinem traditum a Beyerlinck, *Nisan* respondeat nostro *Aprili*, et juxta ordinem assignatum a Calmet respondeat *Martio*, et sic de aliis. Cum pro varietate lunationis *Nisan* aliquando magis concurrat cum *Aprili*, quam cum *Martio*, et aliquando magis cum *Martio*, quam cum *Aprili*, ut recte notant Tostatus *in Exod. cap.* 12, *qu.* 3, cum aliis ibi allegatis, Calmet *in Diction. verb. Annus: et verb. Mensis*, et alii passim.

37 Assignantur breviter unde desumpta sit nomenclatura nostrorum Romanorum vulgarium Mensium. *Januarius* igitur dictus est a *Jano* bicipite, cui Rex Numa Pompilius, et Roma idololatra attribuebant falsam Deitatem. *Februarius* secundum aliquos dictus est a *Februo*, nam volunt institutum fuisse in honorem *Februi*, idest *Plutonis* lustrationum Dei: secundum vero alios a verbo *Februare*, quod significat purgare, nam dictus Numa instituit hunc mensem ad honorem Deorum Inferni, et animarum purgandarum, putans cum Idolatris antiquis Romanis suis superstitiosis Sacrificiis posse purgare animas jam corpore exutas, illasque, ac Infernorum Demones sic posse placari, ne sibi, ut timebat, apparerent, et nocumentum afferrent: et quia ista sacrificia vocabantur purgationes, quibus purgabantur habitacula humana, ne in illa ingrederentur Daemones, et animae Defunctorum, sicut nunc purgamus Domus aspergentes eas aqua benedicta contra Daemonum insultus, ita tunc Februa, seu purgationes per domos aspergebantur; et quia purgationes vocantur *Februa*, vocatus est mensis iste *Februarius:* unde Ovidius *lib.* 2. *Fastorum* canit: *Ipsum Sacerdotem jactantem Februa vidi*, id est vidi aspergentem purgationes, ut notat eruditissimus Tostatus *par.* 2, *defensorii cap.* 81, *columna* 2, *in fine*. *Martius* dictus est a *Marte*, cui fuerat a Romulo consecratus, praetendonte esse ejus filium, atque hinc Romulus ipsum mensem primum anni instituit: Unde Ovidius *lib.* 1. *Fastorum* cecinit: *Martis erat primus mensis, Venerisque secundus. Aprilis* secundum aliquos dictus est a verbo *Aperire*, ex quo in hoc mense terra germinans suum sinum aperiat; secundum vero alios dictus est a verbo graeco Veneris, cui falsae Deitati creditae Matri Æneae, seu Romuli, mensis erat sacratus, juxta illud Ovidii jam adducti, *Venerisque secundus*, cum primus esset Martius Marti sacer. *Majus* secundum Varronem, et alios dictus est a Maja, cui ut creditae Matri Mercurii ab Idolatris Romanis hoc mense sacrificia offerebantur; ab aliis vero censetur sic dictus a *Majoribus natu*, in quorum gratiam erat consecratus; Unde Ovidius *loc. cit.* cecinit; *Tertius a senibus. Junius* dictus est, ut volunt aliqui, a *Junone*, cui tali mense sacrificia offerebantur; alii vero dicunt, quod sit sic dictus a *Junioribus*, in quorum juventutis gratiam erat dedicatus. Hinc Ovidius *loc. cit.* cecinit: *Juvenum de nomine quartus;* Et Beyerlinck *loc. cit.* §. *Quintus* ex Plutarc. *in quaest. Roman.* 19, *et* 84, quaerens cur Mense Majo uxores non ducant Romani? concludit: « An ut quidam dicunt, » quia Majus a Majoribus natu appellatus est, Ju- » nius a junioribus? Nuptiis vero accommodatior » est jun,or, ut *inquit* Eurip. nam senectus Vene- » rem valere jubet, ipsaque venus senibus infensa » est: Abstineant igitur Majo nuptiis, junium ex- » pectantes, qui Majum ordine excipit ». *Julius*, qui vocabatur *Quintilis*, eo quod quintus esset a Martio, sic dictus est a *Julio Caesare*, eo quod, ut ait Macrobius *lib.* 1. *Saturnal. cap.* 12, ipse Julius Caesar natus sit tali mense ad quartum Idus Quintilis. *Augustus*, qui appellabatur *Sextilis*, dic-

tus est ab *Augusto Imperatore*, eo quod tali mense primum iniisset Consulatum, triumphos tres in Urbem intulisset, Ægyptum subjecisset Romanae ditioni, ac tandem civilibus bellis finem imposuisset. Alii autem quatuor sequentes menses nominantur ab ordine numeri, quem habent a Martio, qui in anno a Romulo constituto, erat primus: Unde *September* dicitur, quia septimus erat a Martio, *October*, quia octavus, *November*, quia nonus, et *December*, quia decimus erat: Romulus enim annum constituerat ex solis decem mensibus, quibus Rex Numa Pompilius supradictos duos menses, nempe *Januarium*, et *Februarium* adjecit, ac praeposuit: Hinc Ovidius *lib.* 1. *Fastorum* sic cecinit:

Martis erat primus mensis, Venerisque secundus.
Haec generis princeps, ipsius ille pater.
Tertius a senibus: juvenum de nomine quartus:
Quae sequitur numero turba notata suo est.
At Numa nec Janum, nec Avitas praeterit umbras,
Mensibus antiquis praeposuitque duos.

38 Annus (Ab Annulo dictus, eo quod in seipsum redeat, ut ex Varrone tradidimus sub verb. *Annus n.* 1, seu ex *Ana*, quod est Circum, et *Nonas*, quasi circumiens, ut ex aliis *ibid.* notavimus) universaliter loquendo est totum illud temporis spatium, quo astra quaeque integram suam sub Zodiaco revolutionem perficiunt. Macrobius enim *lib.* 2, in *somnium Scipionis cap.* 11, sic expresse dicit: « Annus non est is solum, quem nunc communis omnium usus appellat; sed singulorum, seu luminum, seu stellarum, emenso omni coeli circuitu, e certo loco in eamdem locum reditus, annus suus est ». Unde sic quaelibet cujusque Planetae periodica revolutio *Annus* vocari potest juxta divisionem anni in annum *Planetarium*, qui est tempus illud quo quilibet Planeta suum coelum decurrit.

39 At relicta hac anni acceptione, et divisione, hic agimus de celebriori, et communiori anni divisione in annum *Solarem*, et annum *Lunarem*. Annus Solaris est illud tempus, quo sol Zodiacum perlustrat, suoque ad alterutrum ex tropicis accessu, et recessu, annuam tempestatem *Veris*, *Æstatis*, *Autumni*, *et Hyemis* varietatem efficit, constatque hic annus diebus 365, horis 5, minutis primariis 48, et secundariis 53. Annus Lunaris est illud tempus, quo Luna girat, seu circuit per totum suum coelum, seu per Zodiacum integrum, constatque hic annus, si sit *communis*, duodecim Lunationibus, seu mensibus Lunaribus: Diesque subinde continet 354, horas 8, minuta primaria 48, et secundaria 37, adeo ut brevior sit diebus 11, et aliquot fragmentis anno Solari: Si vero sit *Embolimaeus*, constat hic anaus tredecim lunationibus, seu mensibus Lunaribus, diesque subinde continet 383, horas 21, minuta 34, vel circiter: *Embolimaeus* namque is dicitur propter Lunationem, quam supra *communem* annum continet, quae Lunatio *Embolimaea*, sive *intercalaris*, vel *inserta*, seu *interposita* vocatur; Siquidem Macrobio tradente apud Calvinum *in Magno Lexico tom.* 1, *litt. E. intercalare*, interscrere, seu interponere est, ut colligitur ex *leg. Denique* 3, §. *ff.* 3, *de Minoribus*. 40

Annus alius naturalis est, et alius Civilis, seu Legalis: Annus naturalis ille dicitur, qui computatur de momento ad momentum; *l. Anniculus* 132, *ff. de verb. significationibus*; et hic in nuptiis exigitur; *Novell.* 74, *et* 100. In Pupillis, et Minoribus *l. Ultima*, *Cod. Quando Tutores esse desinant*, *l. Denique* 3, §. 3, *ff de minoribus*: In praescriptionibus temporalium actionum, *l.* 6, *ff. de obligationibus, et actionibus*: In Carboniana possessione, *l.* 1. *Cod. de Carbon. edict.* et in aliis similibus. Annus Civilis, seu Legalis ille dicitur, qui computatur non de momento ad momentum, sed solum de die ad diem, adeout qui ad extremum anni diem pervenerit, annum absolvisse videtur; *L.* 134, *ff. de verbor. significat.* Et hic annus exigitur in muneribus, et honoribus; si damnum injuria datum sit in testamenti factione, *L.* 5, *de testament.* in manumissione; *l. Placuit* 1, *de manumissionib.* in usucapione, *l.* 5, *et* 7, *ff. de usurpat.* et in similibus. 41

Anni Civiles diversimode fuerunt a diversis nationibus usurpati; Alii enim utebantur annis Solaribus, et alii Lunaribus. Item alii annum aestate unum determinabant, et alterum hyeme; Alii quadripartitis temporibus, sicut Arcades, quorum anni trimestres fuere; Alii anno menstruo, saepe bimestri, non raro trimestri utebantur, ut Ægyptii, apud quos aliquos millia annorum vixisse produntur, cum menses in numerum annorum collocarent. Vide *Magnum Lexicon Calvini tom.* 1, *verb. Annus*, ubi ex aliis varias recenset annorum diversitates juxta varias alias nationes. 42

Item annorum varia apud varias nationes fuerunt initia, quae brevitatis gratia ad duo potissimum genera perstringo, *Hebraeorum* nempe, et *Romanorum*. Apud Hebraeos igitur annus sacer, seu Ecclesiasticus incipiebat a mense *Nisan*, qui nostro fere *Martio* respondet. Unde de hoc anni initio dicitur *Exod. cap.* 12, *n.* 2. *Mensis iste* quo nimirum Hebraei egressi fuerunt de Ægypto, « sit vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni ». Annus autem Civilis incipiebat a *Thizri*, qui nostro fere *Septembri* respondet; ex eoque colligitur, quia Festum turbarum prima die Septembris celebrari solitum, dicebatur principium anni. *Levitic. cap.* 23. 43

Apud Romanos autem antiquitus secundum constitutionem Romuli annus incipiebat a Martio, eratque ab ipso divisus in decem menses dumtaxat, ut jam fuit dictum, continebatque hic Romuleus annus dies 304, itaut sex menses idest Aprilis, Junius, Sextilis, September, November, December tricenorum esset dierum; quatuor vero Mar- 44

tius, Majus, Quintilis, October, tricenis, et singulis expedirentur. Sic Macrobius *lib.* 5. *Saturnalium cap.* 12. Numa autem Pompilius duos addidit menses, Januarium scilicet, et Februarium, constituitque ut hic duodecim mensium annus a Januario deinceps exordium haberet, eo quod hic mensis fuerit Jano bicipiti consecratus, sicque tamquam bicipitis Dei mensis, alter Janus biceps videretur, respiciendo finem anni antecedentis, et exordium sequentis; voluitque quod duodecim menses solares totidem Lunaribus adaequarentur, statuendo quod menses sex essent triginta dierum, et sex dierum viginti novem; Unde annum integrum 354, dierum constituit.

45 Cum autem hoc dierum numero integra Solis revolutio non absolveretur, idcirco Julius Caesar dies addidit undecim, et sex horas, sicque annum 365, dierum, et sex horarum conclusit, ipsum adhuc inchoando a mense Martio, Mensibus autem imparibus, videlicet Martio, Majo, Quintili, seu Julio, Septembri, Novembri, et Januario dies dedit 31. Aliis vero sex paribus, nempe Aprili, Junio, Sextili, seu Augusto, Octobri, Decembri, et Februario dies solum triginta concessit; cum hac advertentia, quod ad complendum Jannarium ultimum mensem imparem, diem unum subtraxit Februario ultimo mensi pari, cui proinde superfuere dies tantum vigintinovem. Deinde Imperator Augustus aegre ferens mensem sibi cognominem, nempe *Augustum* uno die minorem esse Julio, uoum adhuc diem subtraxit Februario, et Augusto adjecit; sicque Februarius, ut adhuc nunc in anno communi, remansit dierum dumtaxat 28, quasi inferis, quibus erat sacratus, et diminutio, et par numerus conveniret, ut notat Macrobius *lib.* 1. *Saturnalium cap.* 13. Ne vero tres una ponerentur menses triginta, et unius dierum, unum idem Augustus surripuit Septembri, et addidit Octobri, ac unnm detraxit Novembri, et dedit Decembri. Sic expresse eruditissimus Edmundus Purchotius *Institut. Philosophic. tom.* 3, *par.* 2, *sect.* 2, *cap.* 9. Talem autem sic constitutum dierum numerum retinent adhuc impraesentiarum omnes anni menses, ut patet ex versiculis datis *supra n.* 42.

46 Anni initium quomodo calculetur in Curiis, et Tribunalibus, in Bullis, Brevibus, et Decretis Apostolicis, in actibus publicis, et instrumentis, in actibus privatis, et Epistolis, ac hujusmodi? Vide verb. *Annus a n.* 10, *usque in finem*: ubi *a n.* 3, *ad nonum* traduntur etiam regulae ad dignoscendum, quando annus accipiendus sit pro incaepto, vel pro completo.

47 Supra recensitus annus Solaris *Julianus* a Julio Caesare communiter dictus, vel est communis, vel bissextilis. Annus communis ex ipsius Julii Caesaris constitutione comprehendit dies 365, et 6, horas integras. Annus vero bissextilis dies continet 366. Cum enim sex illae horae, quas annus communis praeter dies 365, continet, quaternis quibusque annis collectae, diem completum efficiant, uno die annus communis augetur, qui dies cum ex ejusdem Julii praescripto inter 23, et 24 Februarii intercaletur, seu inferatur, et interponatur, bis eo anno secundum Romanam computandi rationem *Sexto Kalendas Martias* pronunciari debet. Unde annus ille *Bissextilis* nomine appellatur; Centenarii autem, et vicenarii anni juxta Julii constitutionem erant *Bissextiles*; Hinc duo notabilia vitia ex dicta Kalendarii Juliani constitutione evenisse progressu temporis compertum est.

48 Primum itaque Juliani Kalendarii notabile vitium fuit *anticipatio vernalis aequinoctii;* Cum enim sex illae horae, quibus Julius supra dies 365 annum constare definierat, non esse nt integrae, sed undecim circiter minutis truncatae, ideo statim primo anno a constituto Juliano Kalendario *Ver* anticipavit, sed undecim illis minutis, sicque singulis successive annis anticipando, effectum fuerat, ut circa ann. 1582, (quo ut infra dicetur observari coepit Gregoriana Kalendarii emendatio) aequinoctium vernum diebus decem antecederet sedem, quam tempore Julii Caesaris obtinebat, et a 21 Mensis Martii die ad undecimam fuisset redacta.

49 Secundum autem Juliani Kalendarii notabile vitium fuit *noviluniorum, et pleniluniorum antecessio:* ex quo enim Cyclum decem-novennalem, seu numerum aureum ita constantem esse statuat, ut decimo nono quoque anno redeunte *novilunia*, *et plenilunia*, in eosdem dies, horas, et minuta redeant, quae tamen una hora, et minutis circiter 30, tempus anticipant, sicque post annos 312, uno die citius contingant, tanta fuit tempore Gregorii XIII. *noviluniorum* antecessio, ut ea citius qoatuor diebus peragerentur, quam *aureus numerus* illa in Kalendario demonstraret; itaut dies illa esset reipsa XVIII. Lunae, quam Kalendarium XIV. designabat, et hujusmodi; ob idque Sacrum Pascha non amplius a 15, die in 21. Lunae, sed a die ejusdem 19, in 25, celebraretur, contra praescriptum primi Nicaeni Concilii celebrati anno Christi 325, quod *Canone* 20, statuerat Pascha in perpetuum esse celebrandum die Dominico proximo post Lunam 14. primi mensis, idest ejus mensis, cujus Luna 14. incidit in aequinoctium vernum, aut proxime post aequinoctium a die 15. Lunae ad diem 21. ejusdem, itaut neque differre, neque anticipare liceret.

50 Ut autem dictis Juliani Kalendarii vitiis succurreretur, jamdiu usque in Conciliis Constantiensi, et Basileensi res fuerat actitata, ac postea Romano Pontifici a Concilio Tridentino demandota; Demum Gregorius XIII. convocatis ex toto Orbe peritissimis Astronomis, remedium optimum praestitit, ac correctionem absolvit anno 1582, ejusque correcti Kalendarii observantiam indixit Constitut. incip. *Inter gravissimas;* Unde *Gregoriana correctio* est communiter dicta.

51 Primum igitur Juliani Kalendarii vitium sic correxit. Decem integros dies ab ipso detraxit, sta-

tuitque, ut post quartam diem Octobris S. Patri Francisco Sacram, sequens dies anno 1582. non esset quinta, sed pro quintadecima eo anno haberetur; sicque *vernale aequinoctium* suae pristinae sedi die 21 Martii restituit. Dicti autem decem dies de mense Octobri subtracti sunt, quia in ipsis paucissimi dies Festi occurrunt. In Gallia vero dies decimus Novembris appellatus fuit vigesimus. Ne vero vernale aequinoctium a die 21 Martii versus initium mensis rursus reverteretur, statuit, ut ex quatuor centenariis annis unus tantum *Bissextilis* esset, nempe 1600, minime vero 1700, 1800, 1900, qui *Bissextiles* esse deberent secundum Julianum Kalendarium; sicque dies tres intercalares quadrigentis quibusque annis omitterentur, ut omissione horarum trium intercalarium *praecessio*, seu *anticipatio* compensaretur; Unde distichum.

Bissextilis adest annus quicumque quaternus:
Centenus tollet, quadringentesimus addet.

52 Ex quibus clara habetur regula ad dignoscendum, quando occurrat post Gregorianam Kalendarii correctionem annus *bissextilis*. Detractis igitur centesimis, dividatur quod superest per 4, si ex hac divisione nihil relinquitur, annus ille erit *bissextilis;* Secus vero, si post illam divisionem aliquid remanserit; v. g. annus 1744, erit *bissextilis*, nam detractis centesimis remanent anni 44, quibus divisis per 4, nihil ex hac divisione relinquitur; unde annus 1744, debet esse *bissextilis*. Pro centesimis autem stat evidens ex quatuor centenariis, ab anno videlicet 1600, *exclusive* quartum dumtaxat esse *bissextilem*, nempe 2000, 2400, 2800, etc.

53 Secundum vero Juliani Kalendarii vitium in Cyclo decennovennali, quamvis correctione difficillimum prima fronte videretur, tamen facillime, et promptisme fuit correctum ex ingeniosissimo libro Aloysii Lilii celeberrimi Romani Medici, et Astronomi de propagando *Aureo numero in* 30. *Epactas*.

54 Epacta nomen graecum est, quod dies superinductos significat, eos scilicet quibus annus Solaris communis continens dies 365, annum Lunarem communem continentem dumtaxat dies 354 superat, seu excedit. Epacta igitur primi anni erit 11, cum hoc numero annus communis Solaris Lunarem annum communem excedat; atque adeo sequenti anno Novilunia contingent 11 diebus prius, quam anno primo; Sicque Epacta anni secundi erit 22, cum eo anno rursum annus Solaris Lunarem annum excedat diebus 11, qui additi ad 11 dies primi anni, efficiunt 22, ac proinde finito hoc anno Novilunia contingent 22 diebus prius, quam primo anno; Epacta autem tertii anni erit 3, quia cum rursus 11 dies debeant adjici, ex quo continuus sit anni Solaris cursus undecim diebus superans continuum cursum anni Lunaris, efficietur numerus 33, a quo si rejiciantur 30 dies, qui unam Lunationem Embolismalem constituunt; relinquetur 3, et sic semper deinceps per continuum cujusque anni augmentum 11 dierum, abjectis tamen 30, quando rejici possunt.

Pro dignoscendis ex Epacta Lunae diebus, debent ipsi addi tot dies, quotus fuerit mensium numerus non a Januario, sed a Martio inclusive numeratus. Per hanc enim additionem habetur Epacta, seu aetas Lunae pro prima die illius mensis, in quo Lunae aetas quaeritur. Si deinde huic numero numerus etiam dierum mensis adjiciatur, totalis summa aetatem Lunae pro tali die indicabit, dummodo dicta summa tricenarium numerum non excedat, quia tunc Luna non erit nisi tot dierum, quot dies, abjectis 30, ex illa summa supersunt. V. G. si scire velis aetatem Lunae pro prima die Aprilis praedicti anni 1744, sumenda erit Epacta 15, quae huic anno competit, et numerus mensis, nempe 2, cum Aprilis sit secundus a Martio numeratus: Sicque prima dies Aprilis erit 17. Lunae. Si deinde scire velis aetatem Lunae pro die decima ejusdem mensis Aprilis, debet addi supradicto anni numero Epactali 15, num 2 secundi mensis a Martio, et simul dies 10 ejusdem Aprilis; sicque dies decima Aprilis erit 27 Lunae; Si autem scire velis aetatem Lunae pro die 25 dicti Aprilis, debet addi dicto currenti numero Epactali 15, num. 2 secundi mensis a Martio, et simul dies 25, dicti Aprilis; Sicque cum totalis summa ex diebus 15 Epactae, duobus secundi mensis, seu Kalendarum, et 25 mensis ascendat ad dies 42, detractis 30, supererunt 12, qui aetatem Lunae pro tali die 25 ostendent. 55

Indictio est 15 annorum Solarium revolutio ab 1, usque ad 15, qua revolutione peracta, iterum reditur ad unitatem. Indictionis nomen venit a pensitatione, seu solutione quorumdam tributorum, quorum *Canon*, et modus in Romano Imperio quotannis olim indicebatur. « Cum enim Romani, inquit S. Eligius *hom*. 3, (apud Bibliothecam PP. tom. 2,) totius mundi potirentur Dominio, a subjecto sibi orbe tripartito, per tria quinquennia solutionem census indixerunt fieri; et hoc modo, ut aurum uno, argentum altero, aes vero tertio persolveretur quinquennio ». Unde ne horum tributorum solvendorum memoria laberetur, instituerunt Romani, ut nulla conventio scriptis exarata valeret, nisi haberet annum *Indictionis* notatum. Quonam autem tempore *Indictionis* usus incaeperit, quamvis certo sciri non possit, probabilius tamen est incepisse anno Christi 312, die 24 Septembris, qua die a Constantino Magno victus fuit Maxentius, et inde Christiana Religio fuit in libertatem asserta, in cujus gloriosi facti, et tanti beneficii memoriam fertur Patres in Concilio Nicaeno statuisse, ut deinceps nulla amplius fieret computatio per *Olympiades*, sed per *Indictiones*, ab ipsa die dictae tam solemnis, et Christianis favorabilis victoriae incipiendas. Petavius *lib*. 11, *de doctrina temporum cap*. 40, *et* 41. Ricciolus *tom*. 1, *Chronologiae lib*. 4, *cap*. 16, et alii; 56 57

Et de facto eas incaepisse mense Septembri indicat *l. Si Provincia* 13. *Cod. de annonis, et tributis, et l. Omnem Canonem* 1. *Cod. de militari ve-*
58 *ste, ac Novella* 128. Indictiones vero nunc, praesertim in Bullis, ac aliis Pontificiis Rescriptis incipiunt a Kalendis Januarii. * De Indictionum origine consule Marchionis Maffei Viri Cl. *Veronam illustratam* Part. I, et Norisium. *

59 Olympias autem erat spatium 4, annorum completorum in orbem rediens, quo elapso in Olympia, olim Pisa Elidis, vel Eleae, aut Pisatidis regionis in Pelopponneso primaria urbe, agones, et ludi in honorem Jovis Olympii, Olympici idcirco dicti, maxima totius Graeciae solemnitate, et concursu celebrabantur. Ejusmodi ludos Pisus instituisse dicitur, de quo tamen praeter nomen, ut notat Strauchius in *Breviar. Chronolog. lib.* 4. *c.* 16, hodie parum constat. Pelops Tantali filius in honorem Jovis Olympii eos celebrare jussit, quos intermissos restauravere Atreus, et Hercules Alcmenae filius; ac demum peculiaribus additis statutis, Iphitus Praxonidae filius, Elidis Rex illos iterum neglectos innovavit, a quo subinde *Iphitei* dicti sunt. Hi vero ludi quinto quoque anno ineunte, idest post quatuor annos completos sub initium aestatis, seu aestivi solstitii, testibus Livio *lib.* 27. Censorino in *lib. de die Natali cap.* 8. Pindaro *Ode* 3, *stroph.* 2, et aliis celebrabantur a Luna 11, usque ad 16, inclusive, qua et judicium, et sententia de victoribus ferebatur; Prioribus autem undecim diebus athletae variis se praelusionibus exercebant. Olympiadibus singulis, peracto judicio, pronunciata sententia, victoribus declaratis, victorum nomina statim per publicos Sacerdotes ei curae praepositos tabulis publicis inscribebantur, quibus ejisdem etiam alii notabiliores eventus ad singulos singularum Olympiadum annos summatim adnotabantur. Prima Olympias, a qua ceterae ab Historicis numerantur, seu Olympiadum initium contigit sub praedicto Iphito Rege anno periodi Julianae 3938. Mundi 3228, ante aeram communem Christianorum 776, ut notat eruditissimus Purchotius *part.* 2. *Physic. sect.* 2. *cap.* 9, §. *Epactae Profanae*, et alii plures. Sed satis de his; cum ex dicto Concilio Nicaeno nulla amplius fiat computatio per Olympiades, sed per Indictiones.

60 Unde pro invenienda cujuslibet anni Indictione, addendus est numerus ternarius anno, cujus quaeritur ipsa Indictio, et totalis summa dividenda est per 15, et tunc numerus ex divisione relictus ostendet Indictionem quaesitam. Quod si ex divisione nihil supersit, Indictio erit 14. V. G. anno 1736, addantur tres numeri, seu tres anni, summa totalis erit 1739, quae cum divisa per 15, relinquat 14, annus 1736 erit 14. Indictionis Pontificiae; Item anno 1737 addantur tres, summa erit 1740, quae cum divisa per 15, nihil relinquat, Indictio anni 1737 erit 15. Unde distichum:

Si tribus adjunctis Domini diviseris annos,
Ter tibi per quinos Indictio certa patebit.

Cyclus solaris est revolutio 28 annorum, qua absoluta, ad eumdem deinceps litterarum dominicalium ordinem regredimur. Non enim *Solaris* dicitur quod motum solis aliquem specialem indicet, sed quod ejus beneficio litterarum Dominicalium seriem cognoscamus: Sicque *Solaris* est dictus, eo quod dies Dominica, qua littera *Dominicalis* designat, olim dies *Solis* nominabatur. 61

Pro inveniendo numero Cycli Solaris debent addi 9. anni anno currenti, et totalis summa dividenda est per 28. et tunc numerus ex divisione relictus ostendet annum Cycli solaris quaesitum; Quod si ex divisione nihil supersit, annus Cycli solaris erit 28. V. G. Si anno 1700, addantur 9. erunt 1709, quae summa totalis divisa per 28. dabit *in quotiente* 61. et supererit 1. Hinc annus 1700, est primus Cycli solaris, eique e regione respondet littera Dominicalis in tabulis; Unde Distichum: 62

Junge annis Domini ter ternos, perque viginti
Octo seca summam; Cyclus solaris habetur.

Ut autem sine tabella littera Dominicalis possit inveniri, dantur sequentes versiculi: 63

Astra dabit Dominus, gratisque beabit egenos,
Gratia Christicolae feret aurea dona fideli.

Haec Verba respondent mensibus juxta suum ordinem, nempe *Astra* Januario, *Dabit* Februario, *Dominus* Martio, et sic de reliquis; sola autem prima littera in illis consideratur, et ipsa est Dominicalis affixa primae diei respectivi mensis. Unde *Astra* ut incipiens per *A.* indicat primae diei mensis Januarii competere litteram Dominicalem: *A. Dabit* ut incipiens per *D.* indicat primae diei Februarii competere litteram Dominicalem *D.* et sic de reliquis. Cognita igitur prima die alicujus mensis, quota nimirum in hebdomada illa sit, clare patebit quaenam littera Dominicalis illi anno respondeat. Hinc quia Martius anno 1744, a die Dominica, seu die Domini incipit; secunda illius dies erit *Lunae*, tertia *Martis*, et sic de reliquis. Unde cum primae diei Martii competat *D.* secundae diei *E.* tertiae *F.* quarta *G.* quintae *A.* sexta *B.* septimae *C.* littera Dominicalis ejusdem anni 1744, a Martio incipientis erit *D.* Quia vero annus 1744, est bissextilis, ac proindo duae litterae Dominicales illi competunt, si littera *D.* est Dominicalis in Martio, littera *E.* erit Dominicalis in Januario usque ad diem 25. Februarii, ubi nimirum sit diei intercalatio; atque adeo littera, quae ab initio Januarii usquo ad Festum S. Matthiae in diem Dominicam incidebat, deinceps a Festo S. Matthiae in feriam secundam cadit, et dies Dominica designatur praecedenti littera; eo quod orbis iste litterarum Dominicalium non septem annis, sed quater septem, idest 28. annis expleatur.

Cyclus Lunae, seu *Aureus numerus* est Cyclus 64

19. annorum in perpetuum revolubilis, a *Metone*
quodam Atheniensi excogitatus, ut Lunaris motus
cum Solari ad aequalitatem perduceretur. Cyclus
enim est certus annorum numerus excogitatus per
antiquos, ut certius de tempore rerum gestarum
65 posteris constaret. Ut autem prompte sciatur quo-
tus sit Cyclus Lunae, sive *Numerus Aureus* cujus-
libet anni, debet addi annus unus anno currenti,
et totalis summa dividi per 19. et si quid residuum
fuerit, id numerum Cycli Lunaris, seu *Numeri Au-
rei* anno currenti debitum indicabit; Si vero nihil
remanserit, Cyclus Lunae, seu *Aureus numerus*
erit 19. V. G. si annus currens sit 1700, et ipsi
addatur 1. habebitur 1701, quae summa totalis si
per 19 dividatur, invenientur in *quotiente* seu *ex-
ponente* 89, et supererunt 10. qui demonstrant an-
num 1700 esse Cycli Lunaris, seu *Aurei Numeri*
decimum; quod totum indicat sequens Distichum.

Unum addes annis Domini, summamque novenis.
Et denis tribues, Numerus tibi ut Aureus adsit.

66 Appellatur autem communiter hic Lunae Cyclus *Aureus numerus*, quia tanti huiusmodi Cyclum fecit Antiquitas, ut aureis pingeretur, seu scriberetur characteribus, et signanter Athenienses aureis numeris illum in Foro praefigerent, et ut multi referunt, Alexandrini in tabula argentea aureis litteris descriptum Romanis olim miserint.

67 Non possunt locorum Ordinarii, tam saeculares, quam Regulares addere suis Kalendariis Sanctorum officia, nisi ea dumtaxat, quae a Breviarii Romani Rubricis, vel a Sac. Rituum Congr. seu Sedis Apostolicae licentia conceduntur. Neque propria auctoritate, et quovis praetaextu possunt mutare Ritum, qui habetur in Kalendario Romano, seu Rubricis Breviarii in altiorem Ritum, neque extendere concessa Officia de loco ad locum. *Sac. Rit. Congreg.* 3. *Aprilis* 1668.

Kalendarium Gregorianum pro distributione Fe- 68
storum, jejuniorum, et hujusmodi ab Italo-Graecis servari praecipitur. Bened. XIV. *t.* 1, *Const.* 57, *incip. Etsi Pastoralis* §. 9.

* Gregorianum Kalendarium passim a Protestan- 69
tibus proscissum, atque etiam a nonnullis Catholicis nostrorum temporum Mathematicis, quos inter Eustachius Manfredus, et Iacobo Bettazzio, in quibusdam reprehensum vindicarunt Joannes Busaeus edita Moguntiae 1585. *disputatione apologetica* pro Kalendario Gregoriano, P. Mahoudeau apud Trivultianos Patres in Ephemeridibus litterariis an. 1738. *August. art.* 78, *et Septembr. art.* 87, P. Joannes Baptista Ricciolius, in epistola ad Jo. Dominicum Cassinum, P. Horatius Borgondio in *Constructione Kalendarii Gregoriani propugnata*, Romae 1729, et Melito a Perpiniano Capuccinus in apologia pro Kalendario, seu computo Paschali, et in epistola animadversoria ad R. Jacobum Bettazzi *.

KYRIE ELEISON

Kyrie eleison est vox graeca, et significat *Domine miserere.* Et fuit a Graecis translata ad Romanos eodem idiomate ob reverentiam antiquitatis, et Ecclesiae unitatem inter Graecos, et Latinos, et sicuti eodem idiomate translatae sunt ab Hebraeis hae voces Hebraicae; *Amen, Alleluja, Sabaoth, Osanna*, ut ostendatur unam esse Ecclesiam, quae ex Hebraeis, et Graecis primum, deinde ex Latinis coadunata est; Quarti *Commentar. in Rubric. Miss. part.* 1, *t.* 7, *n.* 2. Merati *t.* 1, *par.* 1. *t.* 8. *Rubrica* 2, *n.* 7. Hanc translationem a Graecis ad Romanos fuisse factam a S. Silvestro asserunt Rodulphus *propos.* 23. Gavant. apud Merati *loc. cit.* Quarti *l. c.* Hoc tamen incertum videtur; Amalarius enim, Strabo, Micrologus, et alii apud Merati *l. c.* id tribuunt S. Gregorio Magno. At vero fuisse in usu in tota Italia ante S. Gregorium annis 150, testatur Concilium Vasense II, *cap.* 4, sub Felice IV. celebratum, ut ex Bellarmino, et aliis referunt Gavant., et Merati *loc. cit.*

Ter autem repetitur *Kyrie*, ter *Christe*, et iterum ter *Kyrie* ad confessionem SS. Trinitatis, idest ter ad Patrem, ter ad Filium, ter ad Spiritum Sanctum; sed ad Patrem, et Spiritum Sanctum, sub eadem voce *Kyrie;* quia Pater, et Spiritus Sanctus sunt uuius naturae tantum, idest solius Divinae. Ad Filium vero sub alia voce nempe *Christe*, quia praeter naturam Divinam, habet etiam humanam: Dicitur etiam ter ad quamlibet Personam ad significandum quod omnes Personae sunt in se invicem; S. Thomas 3, *part. quaest.* 83, *art.* 4. Quarti Gavant., et Merati *loc. cit.*

Novies in Missa repetitur contra novem genera peccatorum, idest contra Originale, Mortale, Veniale, Cordis, Oris, Operis, Infirmitatis, Ignorantiae, et Malitiae. Innocent. III, *lib.* 3, *cap.* 19. Gavant apud Merati *t.* 1, *par.* 2, *tit.* 16, *n.* 4. * Christianus Godofredus Grabenerus, e Protestantium secta, *structuras historicas de formula Kyrie Eleison* edidit Dresdae 1744. V. infra v. *Litaniae.* *

LÆSIO

VIDE VERB. *EMPTIO*, *ET VENDITIO*, *ART.* 5. UBI LATE DE HIS.

LAICUS

SUMMARIUM

1. Laicus est penitus incapax Juris spiritualis, seu ecclesiastici. — 2. Laicus spiritualia, et Ecclesiastica negotia tractare non debet. — 3 Laicus nullam habet potestatem in personas, et res Ecclesiasticas *ad* n. 9. — 10. Laici omnes, etiam Principes, et Reges, in spiritualibus causis sunt subditi judicio Ecclesiastico. — 11. Laici usurpantes res Ecclesiae conveniuntur coram Episcopis, et ad satisfactionem compelluntur. — 12. Laici pro re Ecclesiae conveniri possunt coram Judice Ecclesiastico. — 13. Laici pro juramentorum observantia conveniri debent coram Judice Ecclesiastico. — 14. Laici in mere temporalibus, et profanis non ligantur constitutionibus Canonicis, nisi in terris Ecclesiae. — 15. Laicis personis de Mysteriis Fidei publice, vel privatim disputare prohibitum est sub poena excommunicationis ferendae. — 16 Haec prohibitio non solum comprehendit disputationem Fidei dubitativam, sed etiam confirmativam. — 17. Talis prohibitio comprehendit omnes Laicos, nedum indoctos, sed etiam doctos. — 18. Possunt tamen Laici docti de Fide disputare in casu necessitatis, aut evidentis utilitatis. — 19. Possunt etiam Laici docti disputare de Fide disputatione materiali. — 20. Non autem disputatione formali, nisi in casu necessitatis, aut evidentis utilitatis. — 21. Laici non possunt praedicare: immo Laici praedicantes subjacent excommunicationi, et nisi quam citius resipuerint, alia competenti poena sunt plectendi. — 22. Laici praesentibus Clericis, nisi ipsis rogantibus, docere non possunt. — 23. Laicus, qui post commissum delictum, sine ulla fraude factus est Clericus, gaudet privilegio Fori tam quoad personam, quam quoad bona. — 24. Si vero post commissum delictum, in fraudem Clericatum assumpsit, gaudet adhuc privilegio Fori quoad personam. — 25 At non gaudet privilegio Fori quoad bona, si judex Laicus post commissum delictum ante illius promotionem praevenit in causa. — 26. Judex tamen saecularis praeveniens non potest in bonis talis Clerici procedere, nisi postquam Judex Ecclesiasticus pronuntiaverit eum in fraudem Curiae saecularis promotum fuisse. — 27. Laicus, qui dum detinetur in carcere Curiae saecularis factus est Clericus, vel Professus, potest a Judice Laico distringi, et puniri etiam in persona — 28. Laicus inquisitus, et carceratus in Curia saeculari, et postea dimissus sub fidejussione de se repraesentando, si interim fuerit factus Clericus, potest pro causa illa a Judice Laico ad carceres revocari, et puniri etiam poena temporis. — 29. Laicus in exilium pulsus a Judice saeculari cum hoc, ut si exilium non servaret, incideret in poenam triremium, si postea ordinatus exilium non servaverit, et propterea ab eodem Judice in Carcerem conjectus fuerit, si revera ante transgressionem exilii promotus fuerit, est remittendus ad Judicem Ecclesiasticum. — 30. Laici non possunt offerre oblationes in Altaribus. — 31. Laici non possunt sacrificare, nec absolvere, aut ligare. — 32. Unde Laicus, seu etiam Clericus non Sacerdos audens celebrare, aut sacramentaliter absolvere, fit suspectus de haeresi, et est cogendus ab Inquisitoribus abjurare de vehementi, et licet esset minor 25. annorum, dummodo compleverit vigesimum annum, est degradandus, et brachio saeculari tradendus, et ultimo supplicio afficiendus. — 33. Et si Laicus, vel Clericus non Sacerdos attentaret absolvere, nulla esset absolutio, non obstante errore communi. — 34. Laici neque possunt exercere officium Ordinum minorum. — 35. Laici non possunt regulariter inservire Ministris in Altari. — 36. Laici sub specie panis tantum possunt communicare. — 37. Laici non a se, sed a Sacerdotibus debent Eucharistiam accipere, nisi essent in articulo mortis, et deficeret Sacerdos, vel Diaconus. — 38. Laici eligere non possunt ad dignitates, et Praelaturas Ecclesiasticas — 39. Et electio Episcopi per Laicos etiam cum Canonicis facta, est nulla, non obstante contraria consuetudine. — 40. Laici nec eligi possunt ad dignitates, et Praelaturas Ecclesiasticas. — 41. Nisi tamen Papa dispensaverit cum Laico, ut possit eligi, et postea quamprimum tonsurari. — 42. Aut nisi ejusmodi electio fiat ex speciali instinctu Spiritus Sancti. — 43 Unde Laici sunt incapaces Beneficii Ecclesiastici. — 44. Possunt tamen Laici praesentari ad Beneficia a Patronis eorum Ordinario, sub conditione, quod clericentur intra tempus statutum ad praesentandum. — 45. Laici non possunt habere pensiones Ecclesiasticas. — 46. Laici, etiam Patroni, non possunt conferre Clericis Beneficia, aliasque Ecclesias, sed possunt ad ea praesentare si habent Jus; et si concedant sine licentia Episcopi, nulla est concessio. — 47. Laici non possunt alicui Domui Religiosae concedere Juspatronatus sine licentia Episcopi. — 48. Laici non possunt spoliare de Ecclesiis, seu Beneficiis Clericos delinquentes. — 49. Laici, qui Clericos instituunt, et destituunt in Ecclesiis, seu Beneficiis etiam patronatis, subjacent excommunicationi. — 50. Laici non possunt facere Judicia in Ecclesiis, seu domibus earum. — 51. Immo Laici non possunt facere sua Concilia in Ecclesiis, seu domibus earum. — 52. Laici non possunt frequentare Monasteria Monialium, alias excommunicationi subduntur. — 53. Laici non possunt tangere sacras Reliquias, neque vasa sacra, et neque illa abluere. — 54. Laici induentes se vestibus sacris sunt puniendi, et condemnatur mos in aulis Principum induendi Laicos habitu Episcopali joci gratia. — 55. Laici non possunt indui superpelliceis. — 56. Laici non possunt habere Cryptas, seu aditus subterraneos, per quos a suis domibus ad Ecclesias, et loca immunia transeant, et ubi adsint, injungitur Episcopo, ut eos claudere faciat — 57. Laici, dum Divina celebrantur, non debent inter Canonicos, et alios Ecclesiae Praebendatos in Choro stare, vel sedere. — 58. Laicorum loca in Ecclesia distincta, et separata esse debent a locis Canonicorum, et Ministrorum in Divinis inservientium. — 59. Laici non debent occupare stalla, seu loca Dignitatum, Canonicorum et Praebendarum in Choro, vel Presbyterio, etiamsi sint illustres, et de Magistratu. — 60. Laici non possunt tenere sedilia in Presbyterio, nec possunt retinere Baldachinum in Ecclesia, nec eis est deferendum Evangelium ad osculandum. — 61. Hinc Sac. Rit. Cong. mandavit aptandum esse Locum Magistratui extra Presbyterium juxta designationem porrectam a Magistro Caeremoniarum, non obstante quod Magistratus reperiretur in possessione, et allegaret alterius loci con-

grui deficientiam. —62 Magistratus Laicus non potest in Ecclesia habere retentionem, sive usum Tapeti, seu stratus —63. Laici exceptis personis Regalibus nequeunt sibi facere deferri strata ad Ecclesias —64 Laici an. et quomodo possunt ponere, et retinere sedilia, seu scamna propria in Ecclesia? —65. Laici non sunt invitandi ad Synodum, nec locum praecludere possunt. —66. Laici non possunt esse Vicarii Episcopi. —67. Laici non possunt esse socii Visitatoris in ingressu clausurae Monialium. — 68. Laici Magistratus jus non habent indicendi publicas preces.

1 Laicus est penitus incapax juris spiritualis, seu
Ecclesiastici; *cap. Massana* 56, *de elect. cap.*
Causam quae 7 , *de praescriptionibus* , cum
similibus. Rota *part.* 4 , *recent. decis.* 483 ,
2 *n.* 16, et communissima Doctorum , Unde Laicus
spiritualia , et Ecclesiastica negotia tractare non
debet, textu expresso *in cap. Decernimus* , 2 , *de*
Judiciis, ibi: « Decernimus, ut Laici Ecclesiastica
tractare negotia non praesumant » , et concordat
cap. Bene quidem 1 , *dist.* 96 , *cap. Quae in Ecclesiarum* 7, *et c. Ecclesia S. Mariae* 10, *de Constitutionibus, et cit. cap. Massana. et cap. Causam*
3 *quae , cum similibus.* Sicque Laicus nullam habet
potestatem in personas, et res Ecclesiasticas, quia
Laicis , quamvis Religiosis , disponendi de Ecclesiis, rebus, et personis Ecclesiasticis, nulla est attributa potestas , quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi ; *cap. Bene quidem*
1, *dist.* 96 , *cap. Ecclesia S. Mariae* 10, *de Constitutionibus* , ubi expresse dicitur : « Nos attendentes, quod laicis, etiam Religiosis, super Ecclesiis, et personis Ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi »: et cap. *Cum Laicis* 12, de rebus Ecclesiae alienand. vel non, *ibi:* « Cum Laicis, quamvis Religiosis, disponendi de rebus Ecclesiae nulla sit attributa potestas , quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi ».

4 Laici caussas spirituales beneficiales , vel decimales ad se avocantes , vel eorum cursum impedientes, vel qui partes adstringunt ad revocandum
citationes , inhibitiones , aut alia acta in caussis
praefatis, etiamsi id facientes sint Superiores, Cancellarii, Consiliarii, et Ministri cujuscumque Principis, incurrunt Excommunicationem Bullae Coe-
5 nae, ibi §. 14. Item similem Excommunicationem
Bullae Coenae incurrunt Laici , qui personas Ecclesiasticas, Collegia, seu Capitula trahunt ad suum
Forum, sive directe, sive indirecte , vel quomodocumque Juri Ecclesiastico praejudicant, ibi §. 15.
6 Item eamdem Excommunicationem incurrunt Laici, qui impediunt Episcopos, vel alios Praelatos Ecclesiasticos , ne suo Jure utantur in Ecclesiasticis,
capiendo, vel persequendo agentes eorum, consan-
7 guineos, affines, vel Procuratores, ibi §. 16. Item
eamdem excommunicationem incurrunt Laici usurpantes Jura , fructus , et alia hujusmodi Sedis Apostolicae, vel aliarum Ecclesiarum, vel qui ea sequestrant absque licentia Superioris competentis,
8 ibi §. 17. Item eamdem Excommunicationem incurrunt Laici imponentes Decimas, talleas, collectas, vel alia onera Ecclesiasticis , vel eorum bonis
absque licentia Papae ; vel qui sic imposita exigunt, aut recipiunt. Sic etiam, qui directe, vel indirecte ea exequi faciunt, vel procurant, aut dant
auxilium , favorem , vel consilium , cujuscumque
gradus, aut dignitatis sint , ibi §. 18. Item eam- 9
dem Excommunicationem incurrunt Laici caussas
criminales Ecclesiasticorum judicantes, tractantes
etc. ut Judices, Notarii, Scribae, Executores processando, banniendo, capiendo, vel contra eos sententiando sine licentia Papae.

Laici omnes, etiam Principes, et Reges in spi- 10
ritualibus caussis sunt subditi Judicio Ecclesiastico; *cap. Quis dubitet* 9 , *et cap. Si imperator* 11 ,
dist. 96, *cap. Novit ille* 13, *de Judiciis, cap. Unam Sanctam* , *de Majorit et obedient. inter Extravagantes communes.* Laici usurpantes res Ecclesiae , 11
coram Episcopis conveniuntur , et ad satisfactionem compelluntur ; *cap. Conquestus* 16 , *de Foro*
competent. c. Sicut 2 , *de privilegiis.* Laici pro re 12
Ecclesiae conveniri possunt coram Judice Ecclesiastico , *cap. Si Clericus* 5 , *de Foro competent.*
Laici pro juramentorum observantia conveniri de- 13
bent coram Judice Ecclesiastico ; *cap. final. de*
Foro compet. in 6. Laici in mere temporalibus , 14
et profanis non ligantur Constitutionibus Canonicis, nisi in terris Ecclesiae; *cap. Quoniam* 8, *dist.*
10 , *cap. Si duobus* 7 , *de appellationibus* §. *denique.*

Laicis personis de Ministeriis Fidei publice, vel 15
privatim disputare prohibitum est sub poena excommunicationis ferendae. Vide verb *Fides n.*
36, Haec prohibitio non solum comprehendit dis- 16
putationem Fidei dubitativam, sed etiam disputationem Fidei confirmativam. Vid. *ibidem n.* 37.
Talis prohibitio comprehendit omnes Laicos nedum 17
indoctos, sed etiam doctos. Vid. *ibid. n.* 38. Pos- 18
sunt tamen Laici docti de Fide disputare in casu
necessitatis , aut evidentis utilitatis. Vid. *ibid. n.*
39. Possunt etiam Laici docti disputare de Fide 19
disputatione materiali , hoc est ficta. Vid. *ibidem*
n. 40. non autem disputatione formali , hoc est 20
vera, nisi in casu necessitatis, aut evidentis utilitatis. Vid. *ibid. n.* 41.

Laici non possunt praedicare. *Concil. Cartha-* 21
gin. VI , *cap.* 68 , *cap. Cum ex injuncto* 12 , *de Haereticis.* Immo Laici praedicantes subjacent excommunicationi, et nisi quam citius resipuerint ,
alia competenti poena sunt plectendi, textu expresso *in cap. Excommunicatus* 13 , *de Haereticis* §.
quia vero, ibi: « Quia vero nonnulli sub specie pietatis, virtutem ejus (juxta quod Apostolus ait) abnegantes, auctoritatem sibi vindicant praedicandi,

(cum idem Apostolus dicat: quomodo praedicabunt , nisi mittantur?) omnes qui prohibiti , vel non missi praeter auctoritatem ab Apostolica Sede , vel Catholico Episcopo loci susceptam , publice , vel privatim praedicationis officium usurpare praesumpserint, excommunicationis vinculo innodentur , et nisi quamcitius resipuerint , alia com-
22 petenti poena plectantur ». Laici praesentibus Cle-
ricis , nisi ipsis rogantibus , docere non possunt.
Concil. Carthagin. IV, cap. 66, *cap. Mulier* 29 ,
dist. 23 , ibi : « Laicus autem praesentibus Cleri-
cis, nisi ipsis rogantibus, docere non audeat ».
23 Laicus, qui post commissum delictum, sine ulla
fraude factus est Clericus , gaudet privilegio Fori
tam quoad personam, quam quoad bona, quia pri-
vilegium superveniens universaliter eximit : *cap.*
Frater noster , et ibi Glossa in verb. aliquid caus.
16, *qu.* 1, *c. Cum Capella, de privilegiis*, et libe-
rat ab obligatione, qua quis antea tenebatur; *cap.*
Ex antiquis, cap. Fraternitatem, et cap. Si servus,
dist. 54, *l. penult.* §. *Si post , et l. Spadonem,* §.
Scire, ff. de excusat. tutor. l. Is cui , ff. de alim.
et cibar. legat. et sic expresse decisum fuisse a Sac.
Congr. Conc. refert Fagnan. *in cap. Magnus* 1 ,
de obligat. ad ratiocinia n. 64, *vid.* verb. *Clericus*
24 *art.* 2 , *n.* 23. Si vero post commissum delictum
in fraudem Clericatum assumpsit , gaudet adhuc
privilegio Fori quoad personam. Vid. *ibidem n.*
25 24. At non gaudet privilegio Fori quoad bona , si
Judex Laicus post commissum delictum ante illius
promotionem praevenit in causa. Vid. *ibidem n.*
26 25. Judex tamen saecularis praeveniens non po-
test in bonis talis Clerici procedere, nisi postquam
Judex Ecclesiasticus pronunciaverit eum in frau-
dem Curiae saecularis promotum fuisse. *Vid. ibid.*
n. 26.

27 Laicus , qui dum detineretur in Carcere Curiae
saecularis, factus est Clericus; vel professus, potest
a Judice Laico distringi , et puniri etiam in persona : In tali enim casu praeventa est causa , et persona. Tum quia Ordo, et Professio non invenit istum liberum. Tum etiam quia ex contrario nimium eluderetur Justitia; Jo. Andr. *in c. Magnus* 1 , *de obligatis ad ratiocinia n.* 19. Butrius *ibid. n.* 9. Card. *ibid. n.* 9, *qu. col.* 4, *vers. Quae dicta sunt de personali distinctione* , Ancharan. *ibid. n.* 2, *in fine* , Fagnan. *ibid. n.* 52 , *et* 85 , ubi ex aliis dicit esse communem , quia sicut assumptio Clericatus in fraudem non eximit bona Clerici a jurisdictione Judicis Laici, quando causa est praeventa, ita nec eximit personam, quando est praeventa persona ; utroque enim casu Jus Divinum, sive Ecclesiasticum declaratur ab Ecclesia ad eam
speciem non pertinere , ut expresse dicit Fagnan.
28 *cit. n.* 85, *in fine*. Laicus inquisitus, et carceratus
in Curia saeculari , et postea dimissus sub fidejussione de se repraesentando , si interim fuerit factus Clericus, potest pro caussa illa a Judice Laico ad carceres revocari, et puniri etiam poena corporis afflictiva. Talis enim a carceribus dimissus sub fidejussione de se repraesentando, censetur adhuc carceratus, et in vinculis detentus ; et sic cum in tali casu praeventa sit a Judice Laico caussa , et persona , et Ordo non invenerit ipsum liberum , remaneret adhuc ipse sub Judicis Laici jurisdictione, seu potestate. Sic ex variis aliis tenet Fagnan. *loc. cit a n.* 64 , *ad* 87 , ubi refert sic in simili fuisse declaratum a Sacra Congregatione Concilii.

Laicus in exilium pulsus a Judice Saeculari cum 29
hoc, ut si exilium non servaret, incideret in poenam triremium , si postea ordinatus exilium non servaverit , et propterea ab eodem Judice in carcerem conjectus fuerit , si revera ante transgressionem exilii promotus fuerit, est remittendus ad Judicem Ecclesiasticum. Fagnan. *in cit. cap. Magnus n.* 91, ubi refertur sic declarasse *Sacr. Congr. Concil. die* 14 *Novembr.* 1609. Alia ad rem , vid. d. verb. *Clericus art.* 2, *a n.* 27, *et verb. Habitus a n.* 56.

Laici non possunt offerre oblationes in Altari- 30
bus , *c. Sanctorum* 14, *caus.* 10 , *q.* 1. Laici non 31
possunt sacrificare, nec absolvere, aut ligare , *lib.*
3. *Constitution. Apostolicarum cap.* 10. Leo X.
Constit. 40, incip. *Exurge*, Concil. Trid. *sess.* 7.
Canon. 10, *et sess.* 14, *c.* 5, *et Canon.* 10 , *ejus-*
dem sess. 14. Unde Laicus, seu etiam Clericus non 32
Sacerdos audens celebrare, et Sacramentaliter absolvere , fit suspectus de haeresi , et est cogendus ab Inquisitoribus abjurare de vehementi , et licet esset minor 25 annorum , dummodo compleverit vigesimum annum , est degradandus , et brachio saeculari tradendus, et ultimo supplicio afficiendus ex Clemente VIII. Constit. incip. *Et si alias* , et Urbano VIII. Constit. 79 , incip. *Apostolatus offi-*
cium. Et si Laicus , vel Clericus non Sacerdos at- 33
tentaret absolvere , nulla esset absolutio, non obstante errore communi. Vid. *verb. Confessarius art.* 1, *n.* 37.

Laici neque possunt exercere ministerium Or- 34
dinum minorum. *Concil. Colonien. l. par.* 3, *cap.*
31. *Concil. Trident. sess.* 23 , *de reformat. cap.*
17. Laici non possunt regulariter inservire Mini- 35
stris in altari. *Concil. Coloniens. II. par.* 3, *cap.*
31. Laici sub specie panis tantum possunt commu- 36
nicare. *Concil. Constantiense sess.* 13, *c.* 1. *Conc.*
Trid. sess 21, *c.* 1. *Canon.* 1, *et* 2, *ejusdem sess.*
21. Laici non a se, sed a Sacerdotibus debent Eu- 37
charistiam accipere, *arg. cap. Tribus gradibus* 22, *et cap. Pervenit* 29 , *dist.* 2 , *de consecr.* Barbosa *in Concil. Trident. sess.* 21, *c.* 1 , *n.* 3. *Communis.* et praxis univers. nisi essent in articulo mortis , et deficeret Sacerdos , vel Diaconus , cum in casu talis extremae necessitatis praeceptum humanum cederet praecepto Divino sumendi pro tunc Viaticum. Sic plurimi cum La Croix *lib.* 6, *part.* 1, *n.* 48, 482.

Laici eligere non possunt ad dignitates, et Prae- 38
laturas Ecclesiasticas; *cap. Nullas* 1, *cap. Non est* 6, *c. Non licet* 8 , *et* c. *Nosse* 12 , *dec.* 63 , *cap. Contingit* 8. *de Arbitris* , *c. Decernimus* 2, *de Ju-*

diciis, cap. Sacrosancta 51, *et c. Massana* 56, *de*
39 *election. cum similibus.* Et electio Episcopi per
Laicos etiam cum Canonicis facta, est nulla, non
obstante contraria consuetudine, quae potius di-
cenda est corruptela, textu expresso *in cit. capite*
Massana 56, *de election.* et ibi Doctores commu-
40 niter. Laici non eligi possunt ad dictas dignitates,
et Praelaturas Ecclesiasticas; qui enim necdum
sunt Tonsurati, sunt inhabiles ad quodlibet Bene-
ficium, itaut nec sufficiat post illud jam acquisi-
tum tonsurari; *arg. c. Ex litteris* 6, *de transactio-*
nibus, et notat Glossa final. et Abbas *ibid. n.* 3,
et tenet Rota *part.* 18, *recent. tom.* I, *dec.* 40,
41 *n.* 4. Nisi tamen Papa dispensaverit cum Laico,
ut possit eligi, et postea quamprimum tonsurari,
prout aliquoties contigisse cum Magnorum Prin-
cipum Filiis, praesertim in Germania refert Sanig.
42 *cap.* 2, *n.* 2, *de election.* Aut nisi ejusmodi ele-
ctio fiat ex speciali instinctu Spiritus Sancti, prout
S. Nicolaus, S. Severus, et S. Ambrosius ex Lai-
cis fuerunt electi in Episcopos, ut habetur *in cap.*
43 *Statuimus* §. 8. *E contra dist.* 61. Unde Laici, ut
vides, sunt incapaces Beneficii Ecclesiastici; *arg.*
cit. cap. Ex litteris 6, *de transactionibus;* sunt enim
Laici incapaces omnis Juris Ecclesiastici; *cap. Cum*
adeo 17, *de Rescriptis, cap. Causam* 7, *de Prae-*
scriptionib. cap. contingit. 8. *de Arbitris, cap. De-*
cernimus 2, *de Judiciis, cap. In Ecclesia* 2, *de In-*
44 *stitutionibus* cum similibus. Possunt tamen Laici
praesentari ad Beneficia a Patronis coram Ordina-
rio, sub conditione, quod clericentur intra tempus
statutum ad praesentandum, ut dictum est verb.
45 *Juspatronatus art.* 4, *n.* 71. Laici non possunt ha-
bere pensiones Ecclesiasticas. S. Pius V. *Consti-*
tut. 74, incipient. *Sacrosanctum.*
46 Laici etiam Patroni non possunt conferre cleri-
cis Beneficia, aliasque Ecclesias, sed possunt ad ea
praesentare si habent Jus; Et si concedunt sine li-
centia Episcopi, nulla est concessio; *cap. Cum Lai-*
ci 10, *de Jurepatronatus, Conc. Lateranen. III*,
47 *in append. titul. de Jurepatron. c.* 3. Laici non
possunt alicui domui Religiosae concedere Juspa-
tronatus sine licentia Episcopi; *cap. Cura pasto-*
ralis 11, *de Jurepatr. Concil. Lateran. III, eod.*
48 *tit. cap.* 6. Laici non possunt spoliare de Ecclesiis,
seu Beneficiis Clericos delinquentes. *Concil. Cons-*
tantiens contra art. 16. *Voicless. cap. Relatum*
49 21, *de Jurepatr.* §. *Ad hoc.* Laici, qui Clericos in-
stituunt, et destituunt in ecclesiis etiam Patrona-
tis subjacent Excommunicationi *cap. Praeterea* 4,
de Jurepatronatus.
50 Laici non possunt facere judicia in Ecclesiis.
Con. Arelatens. IV. cap. 22, *cap. Ut in domibus*
51 1, *de immun. Eccles.* Immo Laici nec possunt fa-
cere sua concilia in Ecclesiis, et Domibus earum:
in cit. cap. Ut in domibus Ecclesiarum 1, *de im-*
52 *munit. Eccles.* Laici non possunt frequentare Mo-
nasteria Monialium, alias excommunicationi sub-
duntur, textu expresso *in capit. Monasteria* 8, *de*
53 *vita et honestate clericorum.* Laici non possunt tan-
gere sacras Reliquias, neque Vasa sacra, et neque
illa abluere. *Concil. Coloniens. II, p.* 3, *cap.* 31.
Laici induentes se vestibus sacris sunt puniendi, 54
et condemnatur mos in aulis Principum induendi
Laicos habitu Episcopali joci gratia. *Conc. Cons-*
tantinopolitan. IV. cap. 16, ibi: Colligere licet so-
lemne fuisse in aulis Principum, statis quibusdam
diebus componere aliquem Laicum insignibus Epis-
copalibus, qui et Tonsura, et ceteris ornamentis
personatum Episcopum ageret, et creasse etiam ri-
diculum Patriarcham, quo se oblectarent. Quae
omnia, ut in dedecus Ecclesiae accersita prohiben-
tur sub gravibus censuris ». Laici non possunt in- 55
dui superpelliceis. *Concil. Coloniens.* 11, *p.* 3,
cap. 31.
Laici nequeunt habere Cryptas, et aditus sub- 56
terraneos, per quos e suis domibus ad Ecclesias,
et loca immunia transeant; et ubi adsint, injungi-
tur Episcopo, ut eos claudere faciat *Sac. Congre-*
gat. Immunitatis in Aquilana 9 *Martii* 1633, *lib.*
2, *decret. Pauluc. pag.* 115. Vide verb. *Ecclesia*
art. 6, *n.* 1. Laici, dum Divina celebrantur; non 57
debent inter Canonicos, et alios Ecclesiae Prae-
bendatos in Choro stare, vel sedere; *cap. Sacerdo-*
tum 29, *dist.* 2, *de consecrat. c. Ut Laici* 1, *de vi-*
ta, et honestat. Clericorum; et sic expresse decre-
vit *Sacra Congregatio Rit. in Compostellana* 4 *Fe-*
bruar. 1600. Laicorum loca in Ecclesia distincta, 58
et separata esse debent a locis Canonicorum, et
Ministrorum in divinis inservientium. *Sacra Con-*
gregat. Rit in Elboren. 8 *Jan* 1605. Laici non de- 59
bent occupare stalla, seu loca Dignitatum, Cano-
nicorum, et Praebendarum in Choro, vel Presby-
terio, etiamsi sint illustres, et de Magistratu. *Sa-*
cra Congreg. Rit in Compostellana 21 *Februar.*
1604, *et Granatens.* 24 *Octob.* 1609.
Laici non possunt retinere sedilia in Presbyte- 60
rio. Nec possunt retinere Baldachinum in Eccle-
sia: Nec eis est deferendum Evangelium ad oscu-
landum. Vid verb. *Ecclesia art.* 5, *n.* 29, *et* 30,
ubi afferuntur ad hoc Decreta Generalia. Hinc Sa- 61
cra Rit. Congregat. mandavit aptandum esse lo-
cum Magistratui extra Presbyterium juxta desi-
gnationem porrectam a Magistro Caeremoniarum,
non obstante, quod Magistratus reperiretur in pos-
sessione, et allegaret alterius loci congrui deficien-
tiam. *Vide ibidem n.* 31. Magistratus Laicus non 62
potest in Ecclesia habere retentionem, sive usum
Tapeti, aut Stratus, *Vide ibidem a n.* 32, *ad* 36,
ubi afferuntur varia decreta ad rem. Laici, exceptis 63
Personis Regalibus, nequeunt sibi facere deferri
strata ad Ecclesias *Vide ibidem n.* 28, ubi affer-
tur Decretum id prohibens sub gravibus poenis.
Laici an, et quomodo possint ponere, et retine- 64
re sedilia, seu scamna propria in Ecclesia. Vide
ibid. a n. 7, *ad* 27. Laici non sunt invitandi ad 65
Synodum, nec locum praetendere possunt. *Sacra*
Congr. Concil in Leodiensi Synodi 10. *Januar. et*
10. *Aprilis* 1688. *in responsione ad primum, et*
Sacra Congregat. Rit. in Urbinaten. 23, *Januarii* 66

67 1700 in *responsione ad septimum*. Laici non possunt esse Vicarii Episcopi. *Concil. Hispalens II. cap.* 9. Laici non possunt esse socii Visitatoris in ingressu Clausurae Monialium. Sic expresse statuit Gregorius XIII. *Constit. incipient. Dubiis*, ubi imponit gravissimas poenas contra Visitatores transgressores, et pluries declaravit *Sacra Congreg. Episc. et Regul.* et signanter *in Tarvisina* 20. *Novembr.* 1601, etiamsi essent Officiales, seu Santesii ejusdem Monasterii, ut in *Genuensi* 16. *Januarii* 1607, *in Registro fol.* 2. *et* 3, *in Lucana* 22, *Januar.* 1610, *in Registro fol.* 15.

68 Laici Magistratus jus non habent indicendi publicas preces. Bened. XIV. tom. 1, Constit. 82, incip. *Quemadmodum* §. 3, *et* 6.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

69 Reticendum hic haud est, quod in Concilio Romano *tit.* 28, *de Immun. cap.* 4. *Alias* habetur: « Generalis Sanctae Sedis decreto in Ecclesiis etiam Regularibus intra Presbyteriorum et Altarium septa, dum Missae ibi celebrantur, aliave divina Officia persolvuntur, saecularium Personarum cujuscumque conditionis, et sexus assistentiam prohibitam fuisse non ignoratur. Verumtamen quum ad hoc laici quidam in vetita temeritate nitantur, et ibidem stare, aut scamna habere, vel genuflexoria sibi arrogare praesumant, id iterum juxta sacrorum Canonum, ejusdemque Apostolicae Sedis mentem, sub Ecclesiarum Regularium etiam, et quomodocumque exemptarum interdicti poena ipso facto incurrenda, et Romano Pontifici reservata inhibemus, mandantes, ut si quae sint pro Laicis sacra intra loca praedicta sedes, scamna, et genuflexoria, illinc auferantur, et removeantur omnino.

LARGITIO MUNERUM

VIDE VERB. *REGULARES*, VERB. *XENIA*, ET VERB. *POENA ARTIC* 4, *N*. 147.

LATRONES CRUCI CUM CHRISTO AFFIXI

1 Latrones crucifixi cum Christo, quinam fuerint? Hi latrones fortasse fuerunt ex iis, qui tunc temporis Judaeam infestabant, nec alium sibi regem esse, quam Deum asserebant, et Romano imperio propterea se non esse subiectos jactitabant. Circa autem eorum nomina satis variant Auctores. In collectaneis enim quae Bedae falso adscribuntur, Latro bonus *Matta*, et latro malus *Joca* nominatur. In historia Xaveriana *par.* 480, unus dicitur *Vicimus*, et aiter *Justinus*. In Evangelio apocrypho Infantiae Christi *cap.* 23, nuncupatur unus *Titus*, et alter *Dumachus*, et in Evangelio Pseudo-Nicodemi *cap.* 9. Latro probus appellatur *Dimas*, et improbus *Gestas*: quod etiam tradidit Goffridus Vindocinensis *in fine sermonis decimi*: Sic expresse Card. Lambertini postea Benedictus XIV. de *Canonizat. lib.* 4, *cap.* 12. *nu.* 10, ubi insuper tradit, quod bonus latro cultum obtinet in utraque Ecclesia, Occidentali videlicet, et Orientali. Ad diem 25 Martii mentio ejus fit in Martyrologio Romano: Hierosolymis commemoratio Sancti Latronis, qui in Cruce Christum confessus ab eo meruit audire: « Hodie mecum eris in Paradiso; *subditque Card. Baronius* in Notis, Dimam hunc plerique appellant, sed quoniam id ab Apocryphis proditur, ea de caussa hic nomen proprium praetermissum videtur. Reperiuntur autem Sancti Dimae Latronis nomini nonnulla sacella dicata, et memoriae erectae eodem titulo ».

Sub nomine tamen Sancti Latronis solummodo, reticito proprio nomine, in Religione Beatae Mariae de Mercede Redemptionis Captivorum, ex concessione Sixti V. recitatur Officium proprium de Confessore non Pontifice cum Oratione, et Responsoriis propriis, et primis Lectionibus desumptis ex Scriptura, secundis ex sermone Sancti Joannis Chrysostomi, et tertiis ex sermone 49. Sancti Ambrosii, in quo fit sermo de Sancto Latrone. Cum autem a Congregatione Patrum Piorum Operariorum fuerit supplicata extensio dicti Officii, ex quo sanctum hunc bonum latronem in specialem Patronum, et Advocatum suum elegerit, propter expertas plurimas peccatorum conversiones ejus intercessione in suis sacris Missionibus factas; et orta difficultate, an de Confessore, aut de Martyre ejus officium recitari deberet, omnibus perpensis *Sacrorum Rituum Congregat. die* 23 *Septembris* 1724, adhaerendo opinioni asserentium, hoc officium recitandum de Confessore, et non de Martyre, indulsit dictae Congregationi Piorum Operariorum, ut illud possent recitare de Confessore non Pontifice, sub nomine Sancti Boni Latronis, prout cultum obtinet in Religione B. Mariae de Merce- 2

de. Sic apud laudatum Lambertin. Benedict. XIV. *loc.* proxime *cit.* ubi multa tradit ad rem.

3 Quoad nomina Latronum fere consimiliter, ut supra, tradit Eruditissimus Calmet in Dictionario verbo *Latro*, ubi de ipsis sic insuper refert; Pseudo — Evangelium Infantiae Salvatoris (vetustissimum quidem opus) refert, fugientem cum puero Jesu Virginem, et Sanctum Joseplum in Ægyptum, incidisse in turmam latronum resolutam in somnum, duobus tantummodo vigilantibus, e quibus alter in necem peregrinorum sese accingebat sed a socio prohibitus est. Tunc puer Jesus ore fatidico praenunciavit: ambos illos latrones agendos esse secum in Crucem, alterum autem ex illis recipiendum in Paradisum; depellendum alterum ad Inferos. Haec ille ad litteram.

4 An autem ambo hi Latrones bonus, et malus blasphemaverint in Cruce Christum, aut solus malus, videntur non convenire inter se Evangelistae, Matthaeus enim *cap.* 27, et Marcus *cap.* 15, narrant, Christum ab utroque latrone fuisse maledictum, « idipsum autem, et latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant et; et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei ». Lucas autem *cap.* 23, asserit, solum malum latronem blasphemasse eum, et fuisse reprehensum a bono, qui postea Christum rogavit, ut cum ad suum pervenisset regnum, memor esset sui: « Unus autem ex his, qui pendebant latronibus, blasphemabat eum dicens; si tu es Christus, salvum fac temetipsum, et nos. Respondens autem alter increpabat eum dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es. Et nos quidem juste, nam digna factis recipimus, hic vero nihil mali gessit; et dicebat ad Jesum: Domine memento mei, dum veneris in Regnum tuum; et dixit illi Jesus: Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso » Ast S. Hieronymus in *cap.* 27, *Matth.* ostendit, quod nihil inter se discrepaverint Evangelistae, dicens, quod in principio uterque quidem latro convicia, et maledicta in Christum conjecerit, sed postea bonus latro, ut vidit solem obscurari, tremefieri terram, et saxa disrumpi, resipuerit, ibi: « Non quod discrepent Evangelistae, sed quod primum uterque blasphemaverit, dehinc, sole fugiente, terra commota, saxisque disruptis, et ingruentibus tenebris, unus crediderit in Jesum, et priorem negationem sequenti confessione emendaverit ». Sanctus autem Augustinus *lib.* 3, *de consensu Evangelistarum* alio modo eos conciliat. Dicit enim, quod Matthaeus, et Marcus adhibuerint modum loquendi in Sacra Scriptura satis frequentem, ubi saepe pluralis pro singulari numero ponitur, ut patet in epistola ad Hebraeos: *Clauserunt ora leonum*, et tamen de solo Daniele ibi est sermo: *Secti sunt*, et tamen refertur ad solum Isajam; et psal. 2. *Astiterunt Reges terrae, et Principes convenerunt in unum*, quae de Herode, qui erat Rex, et de Pilato, qui erat Princeps, intelliguntur, ut patet ex Act. Apostolorum *cap.* 4, *n.* 6, et haec S. Augustini opinio communius sequitur a Sacris interpretibus, ut testatur Scriptor Synopsis Critic. Sacr. in Matt. *cap.* 27, *pag.* 677, ibi: « Pluralem numerum usurpari, ubi unus e multis, sed indefinite indicatur, veteres, novique interpretes monuerunt ». Sicque tenet peritissimus Card. Lambertin. Benedictus XIV. *de festis D. N. Jesu Christi part.* I, *n.* 286, expresse dicens: « Atque etiam multo verosimilius est de uno tantum latrone Evangelistas loqui, nam qui bonus potuisset latro alterum quod blasphemaret, increpare, si ipse etiam paulo ante blasphemasset »? Ita etiam Corn. a Lapide in Lucam *c.* 23, *vers.* 42.

Quo sensu intelligenda sint illa verba *Hodie mecum eris in Paradiso*, variant Sacri Interpretes. Sanctus enim Justinus Martyr *quaest.* 75, 76, *et* 85, ad Orthodoxos dicit, quod pro tali Paradiso intelligendus sit ille terrestris, e quo pulsus est Adam: sed haec opinio cum petitione latronis non convenit, cum ille non terrestrem Paradisum, sed coelestem postulaverit. Verius tamen Sanctus Augustinus *epist.* 187, *alias* 37, ad Dardanum tradit, verba illa *Hodie mecum eris in Paradiso* non de Paradiso interpretanda esse, quia illa eadem die non erat Christus venturus in Paradisum, ibi; « Non ex his verbis in Coelo existimandus est esse Paradisus, neque enim ipso die in Coelo futurus erat homo Christus Jesus, sed ita esse intelligenda, ut Paradisus esset in Inferno, quo anima Christi illa die futurum erat ut descenderet. Restat igitur, ut, si secundum hominem dictum est: Hodie mecum eris in Paradiso, in Inferno intelligatur esse Paradisus, ubi erat ea die futurus secundum humanam animam Christus ». Cui consonat S. Thomas 3, *part. quaest.* 52, *art.* 4, *ad tertium* dicens: « Illud Verbum Domini est intelligendum non de Paradiso terrestri corporeo, sed de Paradiso Spirituali, in quo esse dicuntur quicumque divina gloria perfruuntur. Unde Latro loco quidem cum Christo ad Infernum descendit, ut cum Christo esset, quia dictum est ei: mecum eris in Paradiso; sed praemio in Paradiso fuit, quia ibi divinitate Christi fruebatur, sicut et alii Sancti ». Tirinus *in cap.* 23, *Luc. n.* 43, sic expresse habet: *Hodie mecum eris in Paradiso*, non terrestri Adami, non etiam coelesti, vel in Coelo Empireo, sed generaliter in loco voluptatis, puta in consortio tot myriadum Sanctorum Patrum, et in clara visione Dei, quae intuitu mortis Christi, statim atque exspiravit, concessa est omnibus in limbo. Et Maldonatus *in c.* 27, *Matth. n.* 44, relatis variis ad id interpretationibus, concludit, Paradisi nomine intelligendum esse Abrahae sinum, ubi animae sanctorum ante Ascensionem Christi in Coelum, morabantur Illuc enim illa eadem die Christus descendit, et illuc latronis animam secum conduxit; quod et probat Sapientissimus Lamy Harmon. Evangel. *lib.* 5, c. 35. Christi verba sic explicans: « Non modo tui memor ero, cum Regnum meum suam plenitudinem consequetur, sed hodie magna tibi afferam solatia, et ad illam te sedem mecum 5

animae Abraham,
quam satis laudat.
V. *loc. cit. num.*
e in *Luc. cap.* 22,
t, Christum cum
ascendisse in Cae-
Patrum ». Unde
i *ad litt. cap.* 34,
accipiunt sinum

Abrahae; Ibique eis visionem divinitatis suae impertivisse; itaque eos beasse, quare tunc Christus rerum sortes mutavit, fecit enim, ut limbus esset Paradisus, ut inferi essent superi, et Infernus esset Coelum, ubi enim est Christus, ibi est Paradisus, ubi est visio Dei, et beatitudo, ibi est Coelum. Et cum aliis concordat etiam Hugo Card. in Lucam *cap.* 25.

LAUDEMIUM

VIDE VERB. *EMPHYTEUSIS, ART.* 3, *A N.* 16. *USQUE AD FIN.*

LAXA PROPOSITIO

VIDE VERB. *PROPOSITIONES DAMNATAE N.* 40.

LECTORATUS

VIDE VERB. *ORDO, ART.* 1. *N.* 31, *ET SEQ.*

LEGATARIUS LEGATUM

SUMMARIUM

1. Legatarius quis sit? — 2. Legatarius, et haeres quis esse non potest. — 3. Immo cessat Legatum eo ipso, quod Legatarius efficitur haeres universalis. — 4. Hoc tamen est intelligendum durante titulo haereditario, secus isto cessato per restitutionem. — 5. Et hoc quoque est intelligendum, quando unicus est haeres purus, et irrevocabilis, qui a seipso Legatum obtinere debeat. — 6. Legatarius carnaliter cognoscens uxorem testatoris post ejus mortem indignus est Legato. — 7. Legatum dupliciter sumi potest, scilicet vel pro acta, aut dispositione, qua res legatur, vel pro re ipsa, quae legatur. — 8. Legatum primo modo sumptum, quid sit? — 9. Legatum secundo modo sumptum, quid sit? — 10. Legatum aliud est profanum, quia est ad profanos usus relictum; et aliud pium, quia est relictum ad usus pios. — 11. Legatum aliud est purum; aliud conditionatum; aliud in diem; aliud sub modo; aliud sub causa, et aliud sub demonstratione. — 12. Legatum purum quid sit? — 13. Legatum conditionatum quid sit? — 14. Legatum in diem quid sit? — 15. Legatum sub modo quid sit? — 16. Legatum sub modo per quid differet a Legato conditionato? — 17. Modus solet regulariter exprimi per dictionem *Ut*. Conditio per dictionem *Si*; Et causa per dictionem *Quia*. — 18. Et datur ad hoc versiculus. — 19. Legatum sub causa quid sit? — 20. Si talis causa non subsistat, subsistit adhuc Legatum factum sub tali causa. — 21. Nisi tamen haeres probet Testatorem legatarum non fuisse, si causam non subsistere scivisset, vel sit error circa substantiam personae. — 22. Legatum sub demonstratione quid sit? — 23. Tale Legatum sub demonstratione, dummodo extet res legata, et constet de illa, quam Testator legavit, ac persona, cui legavit, valet, quamvis Testator in demonstratione aliqualiter erret. — 24. Si autem res, quae demonstratur, seu exprimitur a Testatore, omnino non existat, Legatum est nullum. — 25. Si tamen in demonstrata capsa, vel arumena non omnes v. g. designati mille aurei, sed quingenti solum reperiantur, valebit Legatum quoad istos. — 26. Si vero in falsa demonstratione sit error circa substantiam personae; vel haeres sufficienter probet legaturum non fuisse, si errorem cognovisset, tunc non valebit Legatum. — 27. Quodlibet ex suprarecensitis Legatis potest fieri nedum in Testamento, sed etiam extra Testamentum. — 28. Cum hac tamen differentia, quod si sit Legatum profanum, et fiat in Testamento, requiruntur ad tale Legatum regulariter loquendo eaedem solemnitates, quae requiruntur ad Testamentum, nisi in Testamento proposita sit clausula codicillaris; et si tale Legatum profanum fiat extra Testamentum, quinque requiruntur, et sufficiunt testes, sive oretenus, sive in scriptis sint. — 29. Ad Legatum autem pium, sive fiat in Testamento, sive extra Testamentum, sive scriptis, sive solis verbis, sufficiunt duo testes quicumque rationis capaces, etiam Foeminae, vel sola certa notitia ipsius haeredis; vel si in scriptis, sola manus

propria Testatoris. — 30. Quodlibet ex supradictis Legatis de Jure Civili valet, etiamsi sit factum de re aliena, nec ad Testatorem, nec ad haeredem spectante — 31. Intellige tamen si Testator scivit eam rem esse alienam; secus vero si hoc ignorans, putavit esse rem suam — 32. Si vero persona, cui legata est res aliena, sit ita proxima, et conjuncta Testatori, ut merito praesumatur eam rem adhuc legaturum esse, quamvis scivisset esse alienam, valet Legatum etiam de tali re aliena, non obstanto, quod Testator putavit esse suam. — 33 Nedum de Jure Civili, sed etiam de Jure Canonico probabilius valet Legatum rei alienae. — 34. Quantum vero ad Legatum rei alienae ad pias causas, certum est utroque jure valere. — 35. Si Legatum sit pure factum de re aliqua singulari, et determinata, cjus dominium verum acquiritur a Legatario statim post aditam ab eo haereditatem — 36. Ejus tamen Dominium fictum acquiritur a Legatario statim a die mortis Testatoris. — 37. Hinc fructus rei lagatae debentur Legatario a die mortis Testatoris. — 38. Incrementum, quod res Legata habuit a die Testamenti conditi pertinet ad Legatarium, sicuti etiam fructus, quando per modum incrementi unum quid faciunt cum re legata. — 39 Legatarius non potest propria auctoritate legatum sibi usurpare, aut accipere; aliter amittit totum id, quod propria auctoritate sibi usurpat, aut accipit. — 40. Talis autem amissio Legati, cum sit poena, non incurritur ante sententiam; nec etiam, quando sine culpa ulla Legatarius rem acceperat. Et si occulte illam rem accepisset, licet malo fecisset, non teneretur tamen in conscientia ad rem restituendam. — 41. Legata debent in foro conscientiae haeredes, et executores exequi quam primum poterunt. — 42. Et hoc stat, quamvis ipsis haeredibus, et executoribus concedatur semestre ad implenda Legata pia, et annus ad implenda Legata profana. — 43. Hinc si cessante legitimo impedimento haeredes, seu executores semel moniti a Judice sive Ecclesiastico, sive Laico, voluntatem defuncti intra annum non adimplent, perdunt omne id, quod eisdem alias ex Testamento competit, sive haereditas, sive Legatum sit, excepta legitima in haerede necessario. — 44. Si autem haeredes, aut executores bis moniti ab Episcopo, Legata ad pias causas, legitimo cessante impedimento, exequi neglexerint, etiam ante annum privantur commodis ex Testamento eisdem alias competentibus. — 45. Et si haeredes, seu executores intra sex menses, cessante legitimo impedimento, legata pia, etiam sine admonitione exequi negligant, debent postea in poenam illa restituere cum omnibus fructibus et emolumentis, quae a tempore mortis Testatoris interea percipi potuissent. — 46. Legata pro anima relicta tenentur haeredes sub mortali solvere non solum per decem annos, sed per totum tempus a Testatore praescriptum. — 47. Legatum pium pauperibus in genere distribuendum, debetur prae caeteris pauperibus Patriae Testatoris, in qua habebat domicilium. — 48 Inter pauperes Patriae Testatoris magis, et prius succurrendum est plus indigentibus, quam minus egentibus. — 49. Si autem adsint pauperes consanguinei, seu conjuncti Testatoris aequaliter ac alii indigentes, isti juxta ordinem Charitatis praeferri debent. — 50. Ceteris autem paribus praeferendi sunt illi pauperes, qui sunt meliores, et praesertim illi qui bono communi sunt utiliores, ut pauperes Religiosi, dummodo nullos penitus reditus habeant, sicuti Capuccini, et Minores de cerpore Observantiae. — 51 Insuper ceteris paribus, similibus Legatis sunt succurrendae pauperes Foeminae prae pauperibus masculis, et praecipue pauperes Moniales — 52. Legatum relictum distribuendum pauperibus in plurali, non potest totum dari uni, sed debet proportionaliter distribui in plures. — 53. Nec de tali legato potest plus dari uni soli quam necessarium habeat. — 54. Legatum relictum pro pauperibus concurrentibus ad portam Testatoris, non potest distribui pauperibus infirmis in Hospitali. — 55. Legatum distribuendum in usum pauperum, applicari non potest Presbytero pro Missis celebrandis. — 56. Legatum distribuendum in causas pias in genere, nulla specificata in particulari, potest applicari ab executore Religioso suo Monasterio, et a Clerico suae Ecclesiae — 57. Si autem Legatum sit relictum distribuendum in pauperes, non potest a Religioso executore applicari suo Monasterio, nisi tale, quod nullos penitus reditus habeat. — 58. Legatum si sit relictum distribuendum in pauperes generice, potest a quocumque Executore applicari primo, et principaliter in suos conjunctos, dummodo sine fraude sint vere pauperes. — 59. Immo Legatum relictum distribuendum generice in pauperes, vel causas pias, potest ab executore applicari partim sibi ipsis, si revera sit pauper, et ejus paupertatem Testator ignoraverit. — 60. Adducitur, et solvitur instantia. — 61. Limitanda tamen est supraposita Conclusio in casu, quo Testator, cognita paupertate illius executoris, illi aliquid speciale legaverit. — 62. Et idem est dicendum in casu, quo Testator alicui pauperi aliquid speciale legaverit. — 63 Legatum relictum dandum pauperibus, nullatenus est dandum malis, et otiosis pauperibus nolentibus, cum possint, laborare. — 64. Legatum relictum puellis honestis, et civilibus debetur Filiae Mercatoris, et Artificis. — 65. Legatum relictum Virgini ad effectum nubendi debetur, etiam si efficiatur Monialis. — 66. Legatum autem relictum pro monachandis, non potest applicari pro maritandis. — 67. Legatum relictum simpliciter pro puellis monachandis, debetur etiam illis, quae monachantur extra Patriam Testatoris. — 68. Legatum relictum uxori quandiu viduitatem servaverit, debetur ei si ingrediatur Religionem. — 69. Legatum relictum juvenibus dantibus operam studiis Legalibus, debetur etiam Clerico, seu Laico danti operam sacris Canonibus. — 70. Legatum praestandum juxta praeceptum Testatoris in domo tantum . si Legatarius fiat Religiosus, debetur Monasterio. — 71. Legatum relictum pro dotandis puellis, potest dari etiam virgini illi, quae habet dotem, sed non sufficientem, ut commode maritari possit — 72. Legatum relictum pro maritandis pauperibus, potest dari etiam pauperi nuptae absque Doto. — 73. Legatum relictum virginibus acceptari, et retineri potest a puella occulte corrupta, si in foro externo habeatur pro virgine. — 74 Legatum relictum Orphanis, non debetur illis, qui carent Patre tantum, quando concurrunt orbati utroque parente. — 75. Tale Legatum potest dari etiam pupillis habentibus Patres inutiles, quando non concurrunt propriae Orphanae parentibus orbatae; Secus vero si istae concurrant. — 76. Item Legatum relictum pauperibus viduis, potest distribui habentibus viros inutiles, quoties non concurrant verae viduae. — 77. Legatum relictum pro originariis alicujus oppidi, debetur solum illis, quae natae sunt ibi non casu, sed quando Pater domicilium ibi habuerit, aut sit locus, ubi Pater natus fuerit, aut de jure communi, ubi Avus natus fuerit, et neptes in ejus potestate. — 78. Legatum alicui sub conditione *quod nunquam nubat, et semper maneat in statu coelibatus*, debetur ipsi etiamsi nubat. — 79. Legatum relictum alicui sub conditione, *quod tali non nubat*, si a Matrimonio cum tali non abstinuerit, non debetur ei — 80. Legatum relictum alicui sub conditione, quod nubat tali, adhuc ei debetur, quamvis ipsi non nubat, si per ipsum non stet, quod ipsi non nubat etc. — 81. Legatum relictum alicui sub conditione, *si nupserit, vel liberos procreaverit*, est ei dandum, quamvis Religionem ingrediatur. — 82. Item tale Legatum est dandum Legatario, quamvis non ingrediatur Religionem, sed manens in saeculo sacros Ordines suscipiat. — 83. Dummodo tamen talis Clericus usque ad mortem perseveret in Clericatu, et tale Legatum ad causas pias expendat, et relinquat. — 84. Limitanda tamen est conclusio posita, *sub num.* 31, *et* 32, in casu, quo de Testatoris contraria voluntate aperte constat. — 85. Adducitur et solvitur instantia. — 86 Legatum relictum alicui sub conditione, *si Religionem ingrediatur, vel Clericus fiat*, non est ei dandum, si non ingrediatur Religionem, aut non fiat Clericus. — 87. Adducitur, et

solvitur instantia. — 88 Legatum relictum Regulari in particulari sub conditione, quod quandiu vivit, pertineat irrevocabiliter ad eum independenter a Licentia Superioris, non debetur ipsi Religioso, sed Monasterio, et talis conditio habetur pro non adjecta — 89. Immo Legatum factum Regulari, nec momento temporis potest esse apud eum, sed illico acquiritur Monasterio. — 90 Et haec clarius, et expressius habentur in Decret. Clement. VIII, pro reformat. Regular. incipient. *Nullus omnino. sub* §. 3 — 91. Nec Regulares in particulari possunt habere, seu de se retinere Legata, praesertim, si sint in bonis stabilibus, neque de licentia quorumcumque suorum Superiorum. — 92. Immo talis licentia etiamsi esset óbtenta ab eorum Generalibus, qui dicerent eam posse concedère, non excusaret Fratres a culpa, et poena a Tridentino Concilio imposita. — 93. Adducitur advertentia diligenter habenda. — 94. Insuper adducitur conclusio Doctissimi Fagnani semper attendenda. — 95. Legatum relictum Monasterio, seu Conventui bonorum incapaci pro Sacristia, Valetudinario, vel Ecclesiae pro cera, et oleo, non dicitur irritum, sed debet per Syndicum investiri pro adimplenda Testatoris voluntate. — 96. Unde Legatum relictum Minoribus de Observantia Reformatis, et Capuccinis pro Anniversariis, Oleo, Lampadibus, Paramentis, Hostiis, Sacristia, Ecclesia, Fabrica, Luminaribus, Sindonibus, Linteis, Tunicis, Bibliotheca, impressione librorum, Pane, Vino, Pitantia, seu pro victu, et vestitu, et aliis necessariis, est ipsis tradendum, et solvendum ab haeredibus. — 97. Adducitur ad id Decretum Sacrae Congregationis Rev. Fabricae, et juxta illius dispositionem ponitur in claris supradictos Minores Mendicantes S. P. Francisci esse capaces Legatorum juxta modum in eodem Decreto praescriptum. — 98. Adducitur Decretum Congregationis particularis ab Urbano VIII. deputatae. — 99 Adducitur Decretum Sacrae Congregationis Fabricae Sancti Petri de Urbe. — 100. Adducitur aliud Decretum ejusdem Sacrae Congregationis Fabricae S. Petri. — 101. Et capacitatem Fratrum Minorum obtinendi, et retinendi annua, et perpetua Legata per modum simplicis eleemosynae expresso comprobat Breve Urbani VIII, incipiens *Exponi nobis* — 102. Tale Breve ad omnium commodum hic ad litteram datur. — 103. Et ulterius dictam Fratrum Minorum capacitatem ostendunt varia Decreta, quae dantur, *usque ad n.* 109. — 110. Insuper dictam Fratrum Minorum capacitatem expresse demonstrant variae resolutiones Sacrae Congregationis Fabricae, *usque ad n.* 113. — 114. Et indistincte pro Legatis, pro victu, et vestitu semper resolvit Sacra Congregatio boni Regiminis, *usque ad n.* 116. — 117. Item hanc Minorum capacitatem pluries comprobavit Sacra Congreg. Episcop. et Regular. — 118. Item eamdem capacitatem pluries approbavit Sacra Congreg Concilii. — 119. Ex supra recensitis stat clarum, quod Legata relicta Fratribus Minoribus per modum purae et simplicis eleemosynae, sustinentur: et eorum Syndicus Apostolicus tamquam unus de populo potest comparere, et implere officium Ordinarii, ut demandet executionem Testamenti, et adimpleatur ab haeredibus, seu executoribus mens Testatoris. — 120. Immo cum haeres teneatur in conscientia adimplere onera, et pias dispositiones Testatoris, potest etiam cogi per Syndicum Apostolicum non tamquam unum de populo, sed nomine Ecclesiae Romanae. — 121 Plurima alia de capacitate Fratrum Minorum, recipiendi, et retinendi perpetua annua Legata per modum purae, et simplicis eleemosynae, *remissive.* — 122. Domus Professae Societatis Jesu, licet sint vere Mendicantes, sunt tamen capaces Legatorum, etiam Bonorum stabilium: ita tamen si talia bona non sint necessaria, nec opportuna usui domorum Professarum, ea vendi debeant, et ex eorum pretio propriis necessitatibus providere. — 123. Legatum relictum Ecclesiae, quam Testator in specie non expressit, adeout ignoretur, quam voluerit intelligere, est validum. — 123. Si Testator simpliciter nominavit Ecclesiam V. G. S. Mariae, et plures sint Ecclesiae ejusdem nominis, inter quas una sit Parochialis, Legatum debetur Parochiali. — 125. Si autem Testator duas habuerit Ecclesias Parochiales ejusdem nominis, et facultatis, in quibus promiscue, et aequaliter recipiebat Sacramenta, et nec electione sepulturae, nec aliunde discerni possit, de qua Parochiali intellexerit, multi ex Doctoribus volunt in tali casu Legatum esse dividendum inter utramque Parochiam. — 126. Multi alii autem tenent in tali casu electionem competere Executoribus Testamenti, et arbitrio Episcopi. — 127. Et haec sententia est praesertim tenenda, quando Legatum est individuum, nec admittit separationem, seu divisionem. — 128. Si vero multae sint Ecclesiae sub eodem expresso nomine S. Mariae, et nullo modo appareat, quam Testator elegerit, tunc Legatum dandum est Ecclesiae pauperiori sub dicto nomine. — 129. Si Ecclesia nominata non reperiatur in Civitate Testatoris, bene vero in ejus Dioecesi, seu Territorio, tunc isti debetur Legatum. — 130. Si autem Ecclesia nominata non reperiatur, nec in Civitate, nec in ejus Territorio, tunc Legatum debetur Ecclesiae Parochiali Testatoris. — 131. Legatum relictum V. G. Titio, si duo sint Titii aequali charitate, et amicitia cum Testatore conjuncti, nec discerni possit, quinam ex ipsis fuerit a Testatore electus, quamvis de Jure Civili corruat, in Foro tamen conscientiae tenetur haeres, seu executor illud inter eos dividere aequaliter, si in id consentiant. — 132. Legatum relictum determinato pauperi, si hic moriatur ante solutionem, haeres tenetur dare illud alteri pauperi: Aliter tamen esset dicendum, si Legatum esset relictum in solum commodum talis determinatae personae. — 133. Repudiatio Legati Ecclesiae facti est illicita, et peccaminosa, si fiat absque justa causa, et sine debitis solemnitatibus, seu sine beneplacito Apostolico; et in tali casu tenetur Praelatus ad satisfaciendum Ecclesiae, si habeat de proprio unde satisfaciat. — 134. Immo quando Praelatus absque justa causa repudiavit Legatum Ecclesiae relictum, potest Ecclesia exinde graviter laesa petere beneficium restitutionis in integrum. — 135. Legata ad causas pias valent, etiamsi Testamentum ad causam profanam factum ob defectum solemnitatis Civilis corruat, dummodo tamen constet de voluntate Testatoris. — 136. Immo valent etiam Legata profana contenta in Testamento absque solemnitate Civili condito. — 137. Falcidia, et Trebellianica non detrahitur a Legatis ad pias causas. — 138. Pars autem Falcidiae, quae non potest detrahi a Legatis piis, non est oneranda Legatis profanis. — 139. Falcidia non detrahitur ex Legatis relictis Ecclesiae. — 140. Neque detrahi potest Falcidia ex iis quae relinquuntur Confraternitatibus, sive cum Episcopi auctoritate, sive absque ea institutis. — 141 Falcidia nullimode detrahitur a Legatis cum onere Missarum, vel pro exoneratione conscientiae relictis. — 142. An autem Falcidia sit detrahenda ex Legatis piis, quando pia causa, seu Ecclesia est instituta haeres? *remissive.* — 143. Papa potest valide, et licite ex rationabili, et justa causa commutare Legata pia. — 144. An autem Papa etiam sine rationabili, et justa causa possit commutare Legata pia, multi ex Doctoribus tenent partem affirmativam. — 145. Plurimi autem alii sustinent negativam. — 146. Et revera si ex tali commutatione laedatur Jus tertii, nequit Pontifex sine causa id facere. — 147. Quando Legatum non potest de Jure, vel de facto, impleri in propria specie, potest Episcopus de consensu haeredis, seu executoris deputati, commutare illud in alium pium usum. — 148. Immo Episcopus de consensu haeredis, aut executoris ex justa causa, aut ex necessitate potest commutare Legatum, etiam quando potest de jure, et de facto impleri — 149. Non potest tamen Episcopus tale Legatum commutare nequidem in melius, etiam de consensu haeredis, aut executoris sine justa, et necessaria causa. — 150. Patriarchae, Primates, et Archiepiscopi ex justa, et necessaria causa possunt similiter commutare Legata suorum subditorum: non tamen si fuerint suffraganeorum,

nisi in casu appellationis. — 151. Cardinales in eorum Titulis possunt commutare Legata, et ultimas voluntates in illis casibus, in quibus possunt Episcopi respectu suorum subditorum. — 152. Vicarius Capitularis Sede vacante potest commutare Legata in iis casibus, in quibus potest Episcopus — 153. Vicarius Generalis Episcopi, quando ipse Episcopus commodo haberi valet, non potest commutare Legata, et ultimas voluntates. — 154. Potest tamen, quando Episcopus commode haberi non potest. — 155. Visitatores etiam absque speciali mandato nequeunt commutare legata, et ultimas pias voluntates. — 156. Abbates, aliique similes Praelati habentes proprium Territorium, et jurisdictionem quasi Episcopalem, possunt ex justa, et necessaria causa commutare Legata, et ultimas voluntates suorum subditorum. — 157. Justae causae talium commutationum sunt quatuor in genere; scilicet causa necessitatis, pietatis, et incommoditatis, aut majoris commoditatis — 158 Justae causae autem in specie plures referuntur: *usque ad num.* 164. — 165. Legatum magnae quantitatis Missarum una vice celebrandarum commutari, seu converti non potest in erectionem Cappellaniae perpetuae. — 166 Legata pro celebratione Missarum nunquam patiuntur diminutionem. — 167. Legatum relictum Capitulo pro Anniversario quotannis celebrando, debet applicari Mensae Capitulari, et non potest dividi inter Capitulares. — 168. Item Legatum relictum Capitulo, etiam sine expresso onere, censendum est esse relictum Mensae Capitulari, et non Canonicis uti singulis, nisi aliud ex conjecturis de mente Testatoris colligatur. — 169. Item Legatum relictum Canonicis indefinite censendum est esse relictum Capitulo, et non Canonicis uti singulis, nisi ex conjecturis aliud de mente Testatoris colligi possit. — 170. Quid si fuerit relictum Canonicis Legatum magnae, et notabilis quantitatis pecuniae pro Missis celebrandis? — 171. Legatum relictum Ecclesiae, debetur totum illi: Nec Episcopus, nec Rector, aut Capitulum potest aliquid praetendere. — 172. Si Legatum relictum sit Episcopo, seu Rectori alicujus Ecclesiae. cui debeatur? Cetera ad rem ad n. 183 — Subnectuntur Additiones Casinenses.

1 Legatarius est, et dicitur ille, cui ab herede est praestandum Legatum, seu res ei a defuncto legata, seu relicta. *Sic in re commu-*
2 *nis Doctorum.* Legatarius, et heres quis esse non potest; Rota *part.* 5, *recent. tom.* 2, *dec.* 421, *n.* 30. *p.* 13, *dec.* 209, *n.* 2. Card. de Luca *de Fideicommiss. disc.* 211, *n.* 2, *et de Legatis discuss.* 58, *n.* 12, *disc.* 63, *n.* 6. *disc.* 64, *n.* 3, et alii
3 passim. Immo cessat Legatum eo ipso, quod Legatarius efficitur heres universalis. Card. de Luca *de Fideicommiss. disc.* 211, *num.* 2, *et de Legatis*
4 *disc.* 64, *per totum.* Hoc tamen est intelligendum durante titulo hereditario; secus isto cessato per restitutionem. Card. de Luca *de Fideicomm. disc.* 131, *sub n.* 12, *et de Legatis disc.* 564, *sub n.* 3.
5 Et hoc quoque est intelligendum quando unicus est heres purus, et irrevocabilis, qui a se ipso Legatum obtinere debeat, cum tunc intret ratio incompatibilitatis ob concursum passionis in eodem subjecto, incompatibile est enim, quod idem sit heres et Legatarius, ac debitor, et creditor: Secus autem quando habet coheredes unum, vel plures, a quibus potest assequi Legatum citra dictam incompatibilitatem, ut aliis relatis firmatur apud Burat. *dec* 643, *n* 2, *et seq. et dec.* 421, *num.* 31, *part.* 5, *t.* 2, *et dec.* 229, *n.* 26. *et* 27, *p.* 10, *rec. sic expresse Card. de Luca de Legat. disc.* 64, *n.*
6 3. Legatarius carnaliter cognoscens uxorem Testatoris post ejus mortem, indignus est Legato, et sic applicatur Fisco, quia si vivo defuncto hoc fecisset, ipsum ad iracundiam provocasset, nec ei tamquam indigno Legatum reliquisset, adeoque et *c.* Glossa *in L. Sororem in fin. Cod. de his quibus ut indign.* Fagnan. *in cap. Ut nobis* 28, *de sentent. excommunic. n.* 18, et alii.

7 Legatum dupliciter sumi potest, scilicet vel pro actu, aut dispositione, qua res aliqua legatur, vel
8 pro re ipsa, quae legatur. *Communis.* Legatum primo modo sumptum est donatio quaedam a Defuncto relicta, et ab haerede praestanda; §. 1. *Instit. de Legat.* Legatum secundo modo sumptum, est res aliqua particularis verbis ad Legatarium directis a defuncto relicta, et ab herede praestanda; *Est in re commun.* 9

Legatum aliud est profanum, quia est ad profanos usus relictum; et aliud pium, quia est relictum ad pios usus, et animae suffragium, ut ad legendas Missas, ad celebranda Officia, ad subveniendos pauperes, et hujusmodi. 10

Legatum aliud est purum, aliud conditionatum, aliud in diem, aliud sub modo, aliud sub causa, aliud sub Demonstratione. *Communis.* Legatum *purum* est illud, quod fit simpliciter absque ullo adjecto tempore, conditione, vel modo, §. *Omnis* 2. *Instit. de verbor. oblig.* Legatum *conditionatum* est illud, quod fit, et relinquitur praestandum solum sub certa conditione de praeterito, praesenti, vel futuro; Unde sub conditione de praeterito fit, quando Testator dicit: lego Petro mille aureos, si navis auro, et argento pro me onusta jam ex India tuto advenit: *L. Conditio in praeteritum* 110, *de verbor. obligat.* Sub conditione de praesenti fit, quando Testator dicit: lego Petro mille, si adhuc vivit; *l. Cum ad praesens* 37, *ff. de rebus creditis, si certum petatur.* Sub conditione de futuro fit, quando Testator dicit: lego Petro mille, si navis ad me directa auro, et argento onusta tuto pervenerit, et hujusmodi, *arg.* §. *sub conditione, Instit. de verbor. obligat. et l. Itaque, ff. de condit. et demonstr.* Legatum *in diem* est illud, quod fit, et relinquitur praestandum certo post mortem Testatoris determinato tempore, v. gr. quando Testator dicit: lego Petro mille aureos eidem tradendos mense post meam mortem elapso, *argum. tot. tit. ff. Quando dies legat. cedat, et* §. *Omnis* 2. *Institut. de verbor. obligat.* 11 12 13 14

Legatum *sub modo* est illud quod fit, et relinquitur cum certo aliquo modo, onere, gravamine, vel moderamine v. gr. quando Testator dicit: lego Petro mille aureos, ita tamen ut de ipsis eroget 15

quinque singulis annis pauperibus, vel faciat cele-
brare centum Missas, et hujusmodi, *arg. tot. tit.*
16 *Cod. de Donat. quae sub modo.* Et Legatum *sub*
modo differt a Legato *conditionato*, quia Legatum
conditionatum suspenditur usque ad purificationem
conditionis, et inde evanescit, si ante conditionis
adimpletionem Legatarius moriatur, ut ex variis
Juribus notat Glossa communiter recepta *in cap.*
Verum 4, *de conditionibus appositis.* Econtra Le-
gatum *sub modo*, statim valet, et transmittitur
cum onere ad haeredes, si per istos aeque ac per
Legatarium modus impleri possit, ut recte adver-
tit Glossa *loc. cit. argum. l.* 1, 3. *Cod. de donat.*
17 *quae sub modo*, et communis Doctorum. Modus
autem solet regulariter exprimi per dictionem *Ut.*
Conditio per dictionem *Si.* Et causa per dictionem
Quia, ut notat Glossa *in cit cap. Verum*; verb.
Conditione in fine, ubi adducit sequentem versi-
culum:
18 Scito, quod *Ut* modus est, *Si* conditio, *Quia*
causa.
19 Legatum *sub causa*, seu ex certa causa est illud,
quod fit, et relinquitur cum expressione causae, ob
quam praesentem, vel praeteritam, tale quid alicui
legatur, v. gr. Quando Testator dicit: lego Petro
mille aureos, quia mihi fideliter inservivit, quia
me a tali mortis periculo liberavit, et hujusmodi,
arg. l. demonstratio falsa 17, *et l. cum tale* 72,
20 §. *Falsum* 6, *ff. de condit. et demonstrat.* Et si ta-
lis causa non subsistat, subsistit adhuc Legatum
factum *sub tali causa*; quamvis enim Petrus non
inservierit fideliter Testatori, vel non a tali mor-
tis periculo ipsum liberaverit, Legatum adhuc va-
let, §. *Longe* 31. *Instit. de legat.* ibi: *Legato fal-*
sa causa adjecta non nocet, et concordat *l. Demon-*
stratio 17, §. *quod autem*, *et l. Cum tale* 72, §.
Falsum 6, *ff. de condit. et demonstrat.* ibi: *Falsa*
causa Legato non obesse verius est, addita ratione,
21 *quia ratio legandi Legato non cohaeret.* Nisi tamen
heres probet Testatorem legaturum non fuisse, si
causam non subsistere scivisset, vel sit error circa
substantiam personae, quia tunc non subsisteret
Legatum, *arg. l. Cum tale* 72, §. *Falsam* 6, *ff.*
de condit. et demonstrat. l. Si Pater 4, *et l. Quo-*
ties 9, *princ. ff. de Hered. instit.* cum similibus.
22 Legatum *sub demonstratione* est illud, quod fit,
et relinquitur cum expressione, seu demonstratio-
ne alicujus circumstantiae, signi, vel accidentis
circa rem legatam, vel personam, cui legatur, v.
g. quando Testator dicit: lego Petro mille aureos,
qui sunt in tali mea capsa, in tali mea crumena,
vel quos Paulus mihi debet, et hujusmodi, *arg. l.*
Demonstratio falsa 17, *de condit. et demonstrat.*
23 Tale legatum *sub demonstratione*, dummodo extet
res legata, et constet de illa, quam Testator lega-
vit, ac persona, cui legaverit, valet, quamvis Te-
stator in demonstratione aliqualiter erret; ut si
Testator dicat: lego Petro *Notario*, Petro *Causidi-*
co agrum *A.* fundum *B.* mihi donatum a Paulo,
quamvis Petrus non sit *Notarius*, nec *Causidicus*,
nec Testator dono acceperit a Paulo illum Agrum
A., et fundum *B.* dummodo adsit talis Petrus, et
talis fundus, et constet aliunde Testatorem de tali
Petro, et agro, seu fundo sensisse, valet Legatum;
non obstante tali Testatoris errore; textu aperto
in cit. l. Demonstratio falsa 17, *princ. ff. de con-*
dit. et demonstrat. et §. 1, *ff. eodem*, ubi expresse
dicitur, quod demonstratio falsa, sive sit circa rem,
sive circa personam, non obsit Legato; et concor-
dat *l. Quibus diebus* 40, *ff. eod. et l. Proxima* 30.
Instit. de legat.
Si autem res quae demonstratur, seu exprimi- 24
tur a Testatore, omnino non existat. V. G. quan-
do Testator dicit: lego Petro mille aureos, qui in
tali capsa, vel tali crumena sunt, et ibi nullae pe-
cuniae reperiantur, Legatum est nullum, textu
expresso *in l.* 1, §. *Sed et si Dotem* 7, *ff. de Dote*
praeleg., ibi: « Nam si quis ita legaverit centum,
quae in arca habeo, vel quae ille apud me depo-
suit, si nulla sunt, nihil deberi constat, quia nul-
la corpora sunt ». Item si Testator dicat: lego Pe-
tro centum aureos, quos mihi debet Paulus, non
valet Legatum, si Paulus nihil debeat Testatori,
textu expres. *in l. Si sic* 75, *ff. de Legatis* ibi:
« Si mihi quod Titius debet, fuerit legatum, ne-
que Titius debeat, sciendum est nullum esse Le-
gatum ». Si tamen in demonstrata capsa, vel cru- 25
mena non omnes designati mille aurei, sed quin-
genti solum V. G. reperiantur, valebit Legatum
quoad istos: sicuti si Paulus non debeat Testatori
centum aureos, sed solum quinquaginta, valebit
Legatum quoad hos quinquaginta, textu expresso
in L. Si servus 108. §. *Qui quinque* 10, *ff. de Le-*
gatis ibi: « Qui quinque in arca habebat, ita lega-
vit decem, quae in arca habet, Legatum valebit,
ita tamen, ut sola quinque ex testamento debean-
tur ». Si vero in falsa demonstratione sit error 26
circa substantiam Personae, vel haeres sufficienter
probet Testatorem legaturum non fuisse, si erro-
rem cognovisset, tunc non valebit Legatum; *arg.*
l. Cum tale 72, §. *Falsam* 6, *ff. de condit. et de-*
monstrat leg. Si pater 5, *et l. Si quoties* 6, *prin-*
cip. ff. de haered. instit. cum similibus.
Quodlibet ex supra recensitis Legatis potest fie- 27
ri, nedum in Testamento, sed etiam extra Testa-
mentum. *Communis ac certa, arg. l.* 1, *ff. de Ju-*
re Codicill. et l. Ex testamento 20. *Codic. de Fi-*
deicommis. cum similibus: cum hac tamen diffe-
rentia, quod si sit Legatum profanum, et fiat in
Testamento, requiruntur ad tale legatum, regula-
riter loquendo, eaedem solemnitates, quae requi-
runtur ad Testamentum, nisi in Testamento ap-
posita sit clausa Codicillaris. Textu expresso in *l.*
1, *ff. de Jure Codicilli, et l. Ex testament.* 29. *C.*
de Fideicom. Et sic communis Doctorum, Et si ta- 28
le Legatum profanum fiat extra Testamentum, seu
sine testamento, quinque requiruntur; et sufficiunt
Testes, sive oretenus, sive in scriptis sint, textu
expresso *in L. final.* §. *final. C. de Codicill.* ibi:
« In omni autem ultima voluntate, excepto Testa-

29 mento quinque testes debent adhiberi ». Ad Legatum autem pium, sive fiat in Testamento, sive extra Testamentum, sive scriptis, sive solis verbis, sufficiunt duo testes quicumque rationis capaces, etiam foeminae, vel sola certa notitia ipsius haeredis, vel si in scriptis, sola manus propria Testatoris, quia ad dispositionem pro causa pia penitus nulla requiritur Juris dispositio, sed tantum ut constet de voluntate Testatoris. *Communis ac certa; arg. cap. Relatum* 11, *de Testamentis*, cum similibus.

30 Quodlibet ex supradictis legatis de Jure civili valet, etiamsi sit factum de re aliena, nec ad Testatorem, nec ad haeredem spectante. *Communis*, textu expresso in §. *Non solum* 4. *Instit. de Legat.* ibi: « Non solum autem Testatoris, vel haeredis res, sed etiam aliena legari potest, ita ut haeres cogatur redimere, vel si eam non potest redimere, aestimationem ejus dare ». Intellige tamen
31 si Testator scivit eam rem esse alienam, secus vero, si hoc ignorans, putavit esse rem suam, textu expresso in *cit.* §. *Non solum*, ibi: « Quod autem diximus alienam rem posse legari, ita intelligendum est, si defunctus sciebat rem esse alienam, non si ignorabat, *addita ibi ratione;* Forsitan enim
32 si scivisset alienam rem esse, non legasset ». Si vero persona, cui legata est res aliena, sit ita proxima, et conjuncta Testatori, ut merito praesumatur, eam rem adhuc ei legaturam esse, quamvis scivisset esse alienam, valet Legatum etiam de tali re aliena, non obstante quod Testator putaverit esse suam, textu expresso *in l. Cum rem alienam* 10, *Cod. de Legatis;* ibi: « Quod si suam esse putavit, non aliter valet relictum, nisi proximae personae, vel uxori, vel alii tali personae datum sit, cui legaturus esset, si scivisset rem alienam esse ». Unde si Testator in supradictis modis rem alienam cuidam legavit, tenetur haeres illam a Domino justo pretio emere; vel si Dominus eam vendere nolit, aut de ea pretium excessivum praetendat, tantum Legatario dare, quantum res illa aestimatur, textu expresso *in cit.* §. *Non solum*, ibi: « Ita ut haeres cogatur redimere: vel si eam non potest redimere: aestimationem ejus dare, et l. *Non dubium* 14, *ff. de legat.* 3, ibi: Si redimere non possit, quod Dominus non vendat, vel immodico pretio vendat, justam aestimationem inferat ».

33 Nedum de Jure Civili, sed etiam de Jure Canonico probabilius valet Legatum rei alienae, ut colligitur clare *ex cap. Si Episcopus* 5, *caus.* 12, *quaest.* 5, desumpto ex Concilio Agathensi, ubi Legatum rei alienae, etiam ad Jus, seu proprietatem Ecclesiae spectantis, valere aperte statuitur, si aestimatio ejus domino solvatur, vel alia res ejusdem valoris ei detur ibi: « Si Episcopus, condito Testamento, aliquid de Ecclesiastici Juris proprietate legaverit, non valebit, nisi tantumdem de proprii Juris facultate suppleverit »: *et sic tenent Covarruv. in cap. Filius* 5, *de Testamentis num* 6. Fachin. *lib.* 5, *controv. c.* 38. Piringh *lib.* 3, *decret. tit.* 26, *n.* 84. Reiffenst. *ibidem n.* 673, ubi dicit esse communem contra Panormitanum, et alios. Et ratio est, quia differentia inter Jus Civile, et Canonicum non est inducenda sine necessitate, sicuti sine necessitate a Jure Canonico non est corrigendum Jus Civile; *arg. cap Cum expediat* 29, *de election. in* 6, ibi: « Cum expediat concordare Jura Juribus, et eorum correctiones, si sustineri valeant, evitari ». Jus autem Civile generaliter disponens, quod Testator possit legare rem alienam, ita ut sciens rem quam legat, esse alienam, velit, ut haeres rem illam a Domino emat, vel si is vendere nolit, aestimationem illius Legatario solvat, injustum censeri non potest, ut corrigi debeat a Jure Canonico, quia domino rei nella injuria sit; cum is invitus rem suam vendere non cogatur, ut patet *excit.* §. *Non solum* 4. *instit. de Legat. et l. Non dubium* 14, *ff. de legat.* 3, per verba adducta supra *n.* 32, *in fine.* Sic Covarr. *loc. cit.* Pirhing *loc. cit.* et alii passim. Tum quia si tale Jus Civile tamquam injustum fuisset correctum a Jure Canonico *in capit. Filius* 5, *de Testamentis*, ut praetendunt adversarii, ipsum non amplius attenderet, nec sequeretur Sacra Rota Romana, quae tamen saepe saepius ipsum secuta est in suis sententiis, et signanter *par.* 1, *recent. dec.* 453, *n.* 1, *et sequent. in Romana de Marescottis, et par.* 9, *tom.* 2, *decis.* 405, *n.* 52, *in eadem Romana de Marescottis*, ubi semper sententiam protulit, quod Legatum rei alienae cogit haeredem ad praestandam Legatario aestimationem rei legatae, quam sententiam utique non protulisset, si Jus Civile, cui innixa est, foret injustum, et esset correctum a Jure Canonico, quod prae Jure Civili servandum est in terris Papae subjectis, etiam pro Testamentis, et Legatis profanis, *cap. Quoniam* 8, *dist.* 10, *cap. Cum ad rerum* 6, *dist.* 96, et concordat *cap. Solitae* 6, *de majorit. et obedient. cap Novit.* 13, §. 1, *de Judiciis, et cap. Per venerabilem* 13, §. *Rationibus, Qui filii sint legitimi*; et fuit dictum verb. *Jus n.* 27.

Quantum vero ad Legatum rei alienae ad pias 34
causas, certum est utroque Jure valere: Menochius *lib.* 4, *de praesumpt.* 116. Barbosa *in Collectan. in citato c. Filius* 5, *de Testamentis n.* 2. Pirhing *l. c. n.* 86, in fine, Tiraquell. *de privilegiis piae causae, privileg.* 66, et alii passim.

Si Legatum sit pure factum de re aliqua singula- 35
ri, et determinata, ut de hoc palatio, de hoc praedio, et hujusmodi, ejus dominium verum acquiritur a Legatario statim post aditam ab haerede haereditatem, *l. Si tibi homo* 86, §. 2, *ff. de legat.* 1, *l. Si Nemo* 181, *ff. de reg. Jur. et communis Doctorum.* Ejus tamen Dominium fictum acqui- 36
ritur a Legatario statim a die mortis Testatoris, *l. Si post diem* 5, §. 1, *ff. Quando dies Legat. ced.* et Doctores passim. Ratio autem differentiae de acquisitione dominii veri et dominii ficti est, quia cum solus haeres praestare debeat Legatum, non potest ipsum praestare nisi post aditam haeredita-

tem, adeoque dominium verum ipsius nequit ante acquiri a Legatario, cum pro tunc nemo sit a quo Legatum petatur, secus autem est de dominio ficto, quia quando post aditam ab haerede haereditatem, Legatarius acceptat Legatum, fictione Juris retrotrahitur Dominium ad diem mortis, eo quod dies legati statim a die testatoris cedat, *cit. leg. Si post diem* 5, §. *ff. Quando dies Legat. ced.* ibi: « Itaque si pure legatum est ex die mortis, dies ejus cedit, idest debetur, *l. Cedere* 213, *ff. de verbor. significat.* ibi: « Cedere diem significat incipere debere pecuniam, venire diem significat, eam diem venisse, quo peti potest pecunia ».

37 Hinc fructus rei Legatae debentur Legatario a die mortis Testatoris, *arg. l. Titia, ff. de Furtis*, et ibi Glossa final., *et l. Cum servus* 86, §. 2, *ff. de legat.* 1. Et ratio est, quia fructus sequuntur dominium rei, cujus sunt fructus per vulgaria Juris; Legatarius autem ex dictis statim ac haeres adiit haereditatem, acquirit dominium verum Legati; et tale Dominium post acceptionem fictione Juris retrotrahitur ad diem mortis Testatoris, adeoque a tali die debentur ipsi Legatario fructus rei legatae. Sic Gomez *variar. resolut. tom.* 1, *cap.* 12, *n.* 5, *et* 22. Molina *disp.* 194, *n.* 1. Vasq. *cap.* 8, *de Testamentis* §. 1, *n.* 5, *et* §. 4, *n.* 74. Bartol. et alii, quos sequitur Molina *loc. cit.* et Lugo *de Justit. et Jure to.* 2, *disput.* 24, *n.* 238, et alii contra Sanchez, Gothofred. et plurimos alios.

38 Incrementum totum, quod res legata habuit a die Testamenti conditi pertinet ad Legatarium, sicuti et etiam fructus ipsi, quando per modum incrementi unum quid faciunt cum re legata, ut si legato grege, auctus is sit faetibus natis, qui gregem etiam componunt texto expresso in *l.* 20, *ff. de legat.* 1, ibi: « Grege legato, et quae postea accedunt ad legatarium pertinent; *et* §. 10, *Institut. de legat.* ibi: Grege autem legato etiam eas oves quae post Testamentum factum gregi adjiciuntur, Legato cedere Julianus ait ». Idem pariter dicendum est de fructibus fundi, seu agri legati pendentibus, aut haerentibus ante mortem Testatoris. *Communis, arg. citatis Juribus.*

39 Legatarius, quamvis ex dictis acquirat dominium fictum rei legatae singularis, et determinatae statim a die mortis Testatoris, et dominium verum statim post aditam ab haerede haereditatem, non potest tamen propria auctoritate illud sibi usurpare, et accipere, nisi accedat talis dispositio Testatoris, aut licentia haeredis; aliter amittit totum id, quod propria auctoritate accepit, seu usurpat, textu claro in *l. Non est dubium* 5, *Cod de Legat.* ibi: « Non est dubium, denegari actionem Legatorum ei proportione competenti in his quas subtraxisse eum de haereditate apparuerit ». Et sic

40 communis Doctorum. Talis autem amissio Legati cum sit poena, non incurritur ante sententiam, nec etiam quando sine culpa ulla Legatarius rem acceperat; Et si occulte illam rem accepisset, licet male fecisset, non teneretur tamen in conscientia ad eam restituendam: ut recte ex aliis advertit Card. de Lugo *l. c. n.* 240.

Legata debent in foro conscientiae haeredes, et executores exequi, quam primum poterunt. *Communis, arg. cap. Si haeredes* 6, *de Testamentis, et l. Cum res* 17, *ff. de legat.* 1, ubi expresse praecipitur, ut legata sine mora praestentur; Unde Layman, Silvester, et alii docent, mortaliter peccare executores, si ex negligentia diu differant exequi ultimam voluntatem Testatorum. Quamvis enim haeredibus, et Executoribus concedatur semestre ad implenda Legata pia, Novell. 131, *cap.* 11, *vers Si autem Legatum*, et annus ad implenda Legata profana, *cap. Nos quidem* 3, *de Testament. et l. Null. Cod. de Episcop. et Cleric.* tamen conveniunt omnes teste Cardinali de Lugo *loc. cit. num.* 296, illum terminum non ita assignari, ut auferatur obligatio conscientiae implendi Legata quam primum potuerunt, sed solum in ordine ad incurrendas poenas, si, illo elapso, haeredes, et Executores exequi negligunt defuncti voluntatem, ut recte advertit Reiffenstuel. *lib.* 3, *decret. tit.* 26, *n.* 786. 41 42

Hinc si cessante legitimo impedimento, haeredes, seu Executores semel moniti a Judice, sive Ecclesiastico, sive Laico voluntatem defuncti intra annum non adimpleant, perdunt omne id, quod eisdem alias ex Testamento competit, sive haereditas, sive Legatum sit, excepta legitima in haerede necessario; textu expresso *in authentic. Nos amplius, Cod. de Fideicommiss. et Novell.* 1, *cap.* 1, §. 1, juncto *cap. Nos quidem* 3, *et cap. Si haeredes* 6, *de Testament.* ubi etiam additur ratio, nempe ut hac ratione *Vota defuncti adimpleantur.* Et ratio alia datur *in leg. Si patroni* 55, §. *Sed nec illud, ff. ad S C. Trebell.* ibi: « Cur enim non videatur indignus, ut qui destruit supremas defuncti preces, consequatur quid ex voluntate »? Si autem haeredes, aut Executores bis moniti ab Episcopo Legata ad pias caussas legitimo cessante impedimento exequi neglexerint, etiam ante annum privantur commodis ex Testamento eisdem alias competentibus, textu expresso *in Novell.* 131, *c.* 11, *vers. Si autem qui hoc jussi.* Et si haeredes, seu executores intra sex menses, cessante legitimo impedimento, Legata pia etiam sine admonitione exequi negligant, debent postea in poenam illa restituere cum omnibus fructibus, et emolumentis, quae a tempore mortis Testatoris interea percipi potuissent, textu expresso in *cit. Nov.* 131, *c.* 51, *vers. Si autem legatum. Et sic Communis Doctorum.* 43 44 45

Legata pro anima relicta tenentur haeredes sub mortali solvere, non solum per decem annos, sed per totum tempus a Testatore praescriptum; Nobis enim prorsus occultum est, et solum Divino Judicio reservatum tempus, quo animae in Purgatorio detinentur, unde non possumus absque gravi temeritate illud praefigere. Hinc Alex. VIII. die 18 Martii 1665, merito damnavit inter alias 46

sequentem propositionem 43 in ordine, ibi: *Annuum Legatum pro anima relictum non durat plusquam decem annos*:

47 Legatum pium pauperibus in genere distribuendum debetur prae caeteris pauperibus Patriae Testatoris, in qua habebat domicilium *l. Quae conditio*, *§. Cum ita, ff. de condit, et demonstrat. l Si quis ad declarandum*, *§. ubi autem*, *Cod. de Episc. et Cler.* Glossa *in cap. Si pater* 1. *de Testament. in* 6, *verb. Pauperes*, Menochius *lib.* 4, *praesumpt.* 125, *num.* 6. Tiraquell. *de privileg. piae causae, privileg.* 56. Reiffenst. *lib.* 3, *decret. tit.* 26, *num.* 812. Ancharan. *consil.* 214, *num.* 12. Monacell. *tom.* 1, *tit.* 10, *serm.* 19, *num* 13, et alii passim. Et ratio est, quia nisi aliunde contrarium constet, merito praesumendum est, Testatorem voluisse, quod succurratur magis his, quam exteris, *arg. l. Praeses*, *Cod. de servit. et aqua*.

48 Inter Pauperes Patriae Testatoris magis, et prius succurrendum est plus indigentibus, quam minus egentibus. S. Thomas 2, 2, *qu.* 32, *art.* 3, *ad primum*, Menochius *l. c. n.* 10, et alii passim; Talis enim merito est praesumenda rationabilis
49 Testatoris voluntas. Si autem adsint pauperes consanguinei, seu conjuncti Testatoris aequaliter, ac alii indigentes, isti juxta ordinem caritatis praeferri debent, *capit. Non satis* 14, *dist* 86. Rota *dec.* 89, *num.* 4, *et decis.* 171, *cor. Durano*, *et dec.* 14, num. 21, *coram Arguell. S. Thomas* 2, 2, *qu.* 32, *art.* 9. Castropal. *oper. moral. tractat.* 6, *de Caritat. disp.* 1, *punct.* 10, *num.* 1, *et seq.* Mantica *de conjectur. ult. volunt. lib.* 8, *tit.* 13, *num.* 16, *et* 17, et alii communiter. Et ratio est, quia merito praesumitur, quod Testator voluerit Legata sua distribui secundum caritatem ordinatam; Caritas autem ordinata consanguineos, et propinquos prae exteris respicit, *arg. l. Praeses*, *Cod. de servit. et aqua et* 1, *ad Timot.* 5. Cum hoc tamen ordine, quod inter ipsos propinquos, seu conjunctos potius succurratur magis, quam minus propinquo, seu conjuncto, et prius magis, quam minus egeno, ut optime suo more advertit S. Th. 2, 2, *q.* 32, *art* 9.

50 Ceteris autem paribus praeferendi sunt illi pauperes, qui sunt meliores, et praesertim illi qui bono communi sunt utiliores; quinimo S. Thomas 2, 2, *qu.* 32, *art.* 9, *in corpore*, vult istos praeferendos esse etiam ipsis propinquis, et conjunctis Testatoris. Unde Menochius *loc. cit. num.* 12. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 815, et alii inferunt, pauperes Religiosos praeferendos esse aliis pauperibus, dummodo tamen nullos penitus redditus habeant, et vivant ex mera, et incerta Fidelium eleemosyna, ut Fratres Capucini, et Mi-
51 nores de corpore observantiae. Insuper ceteris paribus similibus Legatis sunt succurrendae pauperes faeminae prae pauperibus masculis, et praecipue pauperes Moniales, quia paupertas est periculosior faeminis, quam masculis. Menochius *l. c. n.* 7, *et seq.* Baldus *in l. Multis in fin. ff. de Statu hominum*, et alii passim.

Legatum relictum destribuendum pauperibus in 52
plurali, non potest totum dari uni soli, sed debet proportionaliter distribui in plures; Talis enim merito praesumitur voluntas Testatoris in plurali loquentis. Baldus in *l.* 1, *num.* 29. *Cod. de SS. Eccles.* Jason *in l. Gallus §. Quod si* 15, *n.* 12, *ff. de liber. et posthum.* Felinus *in cap. Omnes leges* 1, *dist.* 1. Barbosa *de offic. et potest. Episcop. par.* 3, *alleg.* 83, *num.* 19, cum plurimis ibi ci-
tatis. Nec de tali Legato potest plus dari uni soli, 53
quam necessarium habeat. S. Th. 2, 2, *q.* 32, *art.* 10. Menoch. *loc. cit. num.* 26, *et communis aliorum.*

Legatum relictum pro pauperibus concurrenti- 54
bus ad portas Testatoris non potest distribui pauperibus infirmis in Hospitali. Hoc enim esset contrà expressam mentem Testatoris. Genuens. *in Pract. Eccles. quaest.* 214, *per totum*, Barbosa *loc. cit. n.*
10, et alii passim. Legatum distribuendum in usum 55
pauperum applicari non potest Presbytero pro Missis celebrandis. Sic tenet Fagn. *in cap. Recolentes* 5. *de statu Monachor.* num. 46, ubi refert ita decisum fuisse in Capella Tholosana, *ut in dec.* 26, *per cap. Nos quidem*, *de Testam. per Clement. Quia contingit, de Religiosis domib. per §. Si quis aedificationem in Authent. de Eccles. tit. collat.* 9, *per l. Si quis ad declinandam §. penult. Cod. de Episc. et Clericis.*

Legatum distribuendum in causas pias in gene- 56
re, nulla specificata in particulari, potest applicari ab Executore Religioso suo Monasterio, et a Clerico suae Ecclesiae, Sanc. *lib* 2, *Moral. cap.* 11, *n.* 59, Silvest. *verb. Testamentum* 2, *q.* 2, *vers. Quintum*, F. Emmanuel *qq. Regul. tom.* 3, *qu.* 70. *artic.* 4. Layman *lib.* 5, *tr.* 6, *cap.* 11, *n.* 6. Ancharan. *cons.* 84, *num.* 9, *et* 10. Barbosa *loc. cit. num* 25. Pirhing *lib.* 3, *decretal. tit.* 26, *num.* 109. Reiffenst. *ibid. n.* 800. Francisc. Carp. *de Executor. Testament. lib.* 1, *cap.* 5, *num.* 41. Mantica *de conjecturis lib.* 8, *tit.* 5, *n.* 7, *in addit.* et alii; In tali enim casu jam adimpletur voluntas defuncti, cum tam Ecclesia, quam Mona-
sterium revera veniant nomine causae piae. Si au- 57
tem Legatum sit relictum distribuendum in pauperes, non potest a Religioso executore applicari suo Monasterio nisi sit tale, quod nullos penitus redditus habeat, et vivat ex mera, et incerta Fidelium eleemosyna; ex dictis *supra n.* 50, aliter non adimpleretur voluntas, et dispositio Testatoris, quae tamen est in omnibus integre adimplenda, et pro lege habenda, *l. Verbis* 129, *ff. de verbor signific. et Novell.* 2, *cap.* 2, ibi: « Disponat unusquisque super suis, ut dignum est, et sit lex ejus voluntas »: et cap. *Ultima voluntas* 4, *caus.* 13, *q.* 3, ibi: « Ultima voluntas defuncti modis omnibus servari debet ».

Legatum relictum distribuendum in pauperes 58
generice, potest a quocumque executore applicari

primo, et principaliter in suos conjunctos, dummodo sine fraude sint vere pauperes; Tunc enim vere adimpletur voluntas, et dispositio Testatoris, et aliunde pauperes consanguinei semper sunt praeferendi in Legato generaliter pauperibus relicto. Barbosa *loc. cit. n.* 21. Menoch. *de praesumpt. lib.* 3, *q.* 54. *n.* 3. Surd. *de aliment. tit.* 1, *quaest.* 93, *n.* 5. Gironda *de privilegiorum, et exemptionum explicat. n.* 150. Vezion. *tom.* 1, *commun. opinion.*
59 *lib.* 6. *tit.* 21, *n.* 81, et alii citati *sub n.* 59. Im-
mo Legatum relictum distribuendum generice in pauperes, vel caussas pias, potest ab executore applicari partim sibi ipsi, si revera sit pauper, et ejus paupertatem Testator ignoraverit; Tunc enim etiam adimpletur vere, et realiter voluntas, et dispositio Testatoris, cum executor, ut supponitur, sit vere pauper sine ulla fictione, et fraude, et aliunde ipse executor non debeat esse deterioris conditionis, quam alii pauperes. Tum quia cum ipse executor debeat Legatum distribuere pauperibus, potest incipere a seipso vere paupere, cum caritas ordinata incipiat a seipso, *arg. l. Praeses, Cod. de servit. et aqua, et cap. Non oestimemus* 19, *caus.* 13, *qu.* 2, ibi: « Nemo unquam carnem suam odio habuit ». Et sic tenent S. Thomas 2. 2. *quaest.* 32, *art.* 9, *ad* 3. Menochius *lib.* 4, *praesumpt.* 126, *n.* 17. Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 2, *n.* 55. Surd. *de aliment. tit.* 1, *quaest.* 49, *n.* 4. Card. Pereira *de potest. eligendi c.* 13, *num.* 9. Layman *loc. cit.* Pirhing *loc. cit.* n. 109. Reiffenst. *loc. cit. n.* 802. Barbosa *dicta allegat.* 83, *n.* 22, cum plurimis aliis ibi citatis, *arg. l.* 1, §. *ult. in fine, ff. de collat. bonor. et Authent. de Sanctissi-*
60 *mis Episc.* §. *Praesbyteris autem collat.* 9. Nec fa-
cit, quod adducunt quidam adversarii, nempe quod non possit executor sibi partem talis Legati applicare, quia inter dantem, et accipientem debet esse distinctio; *arg. cap. Per nostras* 25, *de Jurepatronat.* ubi propterea non conceditur, quod Patronus possit praesentare seipsum. Non facit, inquam, quia in hoc casu videtur adhuc adesse sufficiens distinctio inter dantem, et accipientem, cum non executor, sed Testator revera dicatur dare eleemosynam, et ipse executor sit tantum minister; sicuti si in vivis quis per servum elargiatur eleemosynam, non servus, sed Dominus revera dicitur dare eleemosynam; et in tantum *in cit. cap. Per nostras* prohibetur, quod Patronus praesentet seipsum, quia hoc saperet vitium ambitionis, ut patet ex textu, quod tamen non procedit in casu nostro, maxime cum talis executor supponatur vere pauper, omni fraude, seu fictione cessante.

61 Limitanda tamen est supradicta conclusio in casu, quo si Testator cognita paupertate illius executoris, illi aliquid speciale legaverit, quia tunc non posset aliquam aliam partem ex distribuendis accipere, cum dando illi aliquid seorsim, videatur Testator illum exclusisse a distributione ab ipso facienda, ut ex communi docet Card. de Lugo *tom.*
62 2, *de justitia, et Jure disput.* 24, *n.* 282. Et idem
est dicendum in casu, quo Testator alicui pauperi legaverit v. gr. 100, et alia 1000, mandaverit distribui pauperibus: tunc enim ille primus pauper exclusus videtur ab hac distributione. Sic *communis Doctorum* cum Sanchez *lib.* 4, *consil. cap.* 1, *dub.* 57.

Legatum relictum dandum pauperibus, nullate- 63
nus est dan um malis, et otiosis pauperibus, nolentibus, cum possint, laborare, quia id esset eorum spiritualem ruinam, et vitia alere, cum ex quotidiano otio ad maxima vitia, non sine magno proprio, et alieno, etiam Reipublicae detrimento prolabantur: Ut enim dicitur *Ecclesiastici* 33, « Multam malitiam docuit otiositas », et ut scripsit Seneca *Epist.* 89 « Otium est sentina omnium malorum, noverca virtutum, et cujusvis hominis sepultura ». Unde merito S. Augustinus *Epist.* 84, scripsit ad Vincentium Donatistam: « Melius esurienti panis tollitur, si de cibo securus justitiam negligit, quam esurienti panis frangitur, si injustitia seductus acquiescat ». Et similibus pauperibus otiosis, qui ex acceptis eleemosynis nutriunt vitia, videtur eleemosynam fieri expresse prohibere divinum Verbum, Ecclesiastici 12. *n.* 5, ibi: « Da bono, et non receperis peccatorem; benefac humili, et non dederis impio; prohibe panes illi dare ». Et sic tenet Communis Doctorum.

Legatum relictum puellis honestis, et civilibus 64
debetur filiae Mercatoris, et Artificis; Sic expresse descrevit *Sacra Congreg. Conc. in Romana sub-*
sidii Dotalis 26, *Martii* 1692. Legatum relictum 65
virgini ad effectum nubendi, debetur etiamsi efficiatur Monialis, quia Matrimonium Spirituale cum Carnali pari, immo digniori passu ambulat. *S. Congr Episcop. et Regul. in Pisaurensi* 26 *Augusti* 1616. Si tamen sit factum cum conditione, ut solvatur in manibus Mariti pro dote; nec aliis, nec pro alia causa: vel quod decedente sine filiis, Legatum redeat ad haeredes legantis, tunc non poterit dari pro virgine monachanda, ut respondit *Sac. Congreg. Conc. in una Baren.* 15 *Sept.* 1668.
Legatum autem relictum pro monachandis non po- 66
test applicari pro maritandis, quia favorabilior, et dignior est status caelibatus, et Religionis, quam conjugii carnalis. Et sic decrevit Sacra Congregat. Visitationis particulariter deputata quinque Cardinalium ab Innocentio XII. super reformatione distributionum subsidiorum Dotalium Sanctissimae Annuntiationis de Urbe, Visitatore Eminentiss. Card Petruccio » 16 *Jan.* 1696, *et Sac. Congr. Conc. in Romana Subsidiorum Dotalium* 30 *Maii* 1699.

Legatum relictum simpliciter pro puellis mona- 67
chandis, debetur etiam illis, quae monachantur extra patriam Testatoris; Sic casu occurrente in una Amerina, et partibus informantibus respondit *Sacra Congr. Episcop. et Regular. die* 15 *Maii* 1699, apud Monacell. *part.* 1, *tit.* 10, *formul.*
19, *n.* 11, *et* 12 Legatum relictum uxori, quandiu 68
viduitatem servaverit, debetur ei si ingrediatur

Religionem. Vidal. *de legat. inquisit.* 2, *n.* 35. Felix Potest. *tom. 1*, *n.* 2564. Monacell. *part.* 2, *tit.* 14, *form.* 1, *n.* 13, et alii passim.

69 Legatum relictum Juvenibus dantibus operam studiis legalibus, debetur etiam clerico, seu Laico danti operam Sacris Canonibus, quia studium Sacrorum Canonum dicitur studium Legale, cum sit medulla Legum, et praxis Juris Civilis. Menochius *de arbitr. Jud. cap.* 425, *n.* 28, *et sequent.* et sic declaravit *Sac. Congregat. Conc. in Romana, seu Nicoteren. Legati* 14 *Februarii, et* 30 *Maii* 1699.

70 Legatum alimentorum praestandum juxta praeceptum Testatoris in domo tantum, si Legatarius fiat Religiosus, debetur Legatum Monasterio. Vivian. *de Jure patronat. lib.* 6, *cap.* 1, *n.* 68. Monacell. *l. c. n.* 20, et alii.

71 Legatum relictum pro dotandis puellis, potest dari etiam Virgini illi, quae habet dotem, sed non sufficientem, ut commode maritari possit, Vidal. *loc. cit. n.* 29. Felix Potestas *loc. cit. n.* 2557. Monacell. *loc. cit. n.* 10, qui insuper dicit, posse
dari, et distribui pro augenda dote, etiam jam ma-
72 ritatis. Legatum relictum pro dotandis pauperibus,
potest dari etiam pauperi nuptae absque dote; reperitur enim ibi idem motivum Testatoris: Mendo
verb. Legatum n. 20. Felix Potestas *loc. cit. n.*
73 2561, et alii. Legatum relictum virginibus acceptari, et retineri potest a puella occulte corrupta, si in foro externo habeatur pro virgine; nomine enim virginis venit publice, et in foro externo puella reputata virgo. Vidal. *loc. cit. n.* 28. Felix Potestas *l. cit. n.* 2562. Diana in compendio *verb. Legatum n.* 21. La Croix *lib.* 3, *par.* 2, *n.* 604. *et lib.* 4, *n.* 40, cum aliis ibi citatis.

74 Legatum relictum Orphanis non debetur illis, qui carent patre tantum, quando concurrunt orbati utroque parente, isti enim sunt praeferendi; debetur tamen illis, quando isti non concurrant. Gratian. *discept.* 666, *n.* 3. Velasco *de privileg. pauper. tom.* 1, *quaest.* 4, *n.* 9. Diana *par.* 2, *tract.* 2, *resolut.* 52, *vers. Quarto Legatum*, *et part.* 4, *resol.* 163: Monacell. *p.* 2, *tit.* 13, *form.* 7, *n.* 3. Amostaz. *de causis piis tom.* 1, *lib.* 4,
75 *cap.* 6, *n.* 43, cum variis aliis ibi citatis. Tale Legatum potest dari etiam puellis habentibus patres inutiles, quando non concurrunt proprie Orphanae parentibus orbatae; Secus vero si istae concurrant; *L. Orphanotrophos. Cod. de Episcop.*, *et Cleric.* ubi Doctores, Menoch. *de Arbitr. casu* 66, *in addition. n.* 7. Castillo *lib.* 1, *controv. cap.* 25, *n.* 17. Amostaz. *loc. cit. n.* 46, cum aliis ibi
76 citatis. Item Legatum relictum pauperibus viduis,
potest distribui habentibus viros inutiles, quoties non concurrant verae viduae; Sic supracitati Doctores, et alii passim; *arg. cap. Inter corporalia* 2, *de translatione Episcop.*, ubi Ecclesia viduata censetur, si habeat Praelatum inutilem, *et l.* 1. *Quod si nemo*, *ff. quod cujusque universit.* ubi universitas censetur non habere Syndicum, si illum habeat inutilem.

Legatum relictum pro originariis alicujus oppi- 77
di, debetur solum illis, quae natae sunt ibi non casu, sed quando Pater domicilium ibi habuerit, aut si locus, ubi Pater natus fuerit, aut de Jure communi, ubi Avus natus fuerit, et Neptae natae in ejus potestate; Non enim sufficit esse peregrinum, aut casu ibidem inveniri, *ex l. Filios* 3. *Cod. de municip.*, *et originariis lib.* 10, qui textus ad originem supponit domicilium esse necessarium; quapropter si casu alibi filius nascatur, ibidem non contrahit, sed sequitur domicilium Patris, ubi ipsum habet. Quamvis enim aliqua Jura dicant originem contrahi, ubi quis natus est, non expresse loquuntur ex sola nativitate; idcirco intelligenda sunt, quando quis natus fuerit in domicilio Patris, non vero alibi casu, aut quando peregrinus fuerit. Carleval. *de Judiciis lib.* 1, *titul.* 1, *disput.* 2, *quaest.* 2, *n.* 93. Cevallos *commun. qu.* 458, *n.* 17. Sanch. de Matrimon. *lib.* 3, *disput.* 23, *n.* 3. Trullench. *lib.* 7. *Decalog. cap.* 18, *dub.* 7, *n.* 3. Marchin *de Ordin. part.* 1, *lib.* 5, *c.* 6, *n.* 8. Amostaz. *l. c. n.* 7, *et* 11. Barbosa *de offic. et potest. Episcop. p.* 2, *allegat.* 4, n. 7, ubi citat Rotam Romanam *dec.* 327, *n.* 3, *par.* 2, *divers.*, et Doctores *in cap. Rodulphus* 35, *de Rescriptis.*

Legatum alicui sub conditione, « quod nunquam 78
nubat, et semper maneat in statu caelibatus », debetur ipsi etiamsi nubat; quia talis conditio habetur pro non adjecta, cum sit contra favorem Matrimonii, et Reipublicae bonum ex procreatione prolis proveniens. *Sic communissima Doctorum*, textu expresso *in l. Quoties*, *leg. Cum tale* §. *Moevia*, *ff. de condit. et demonstr.* cum similibus.

Legatum relictum alicui sub conditione, *quod* 79
tali non nubat, si a Matrimonio cum tali non abstinuerit, non debetur ei, quia per talem conditionem non prohibetur absolute Matrimonium; cum possit cuilibet alii satis commode nubere. *Communis, et certa* textu expresso *in l. Cum ita*
63, *ff. de condition.*, *et demonstrat.* Legatum re- 80
lictum alicui sub conditione quod nubat tali, adhuc ei debetur, quamvis ipsi non nubat, si per ipsum non stet, quod ipsi non nubat, vel ex quo talis persona designata nolit ipsi nubere, aut sit inhonesta, aut ipsius nuptiis indigna, aut cum ea contrahi non possit; in tali enim casu similis conditio habebitur pro non adjecta, textu expresso *in leg. Cum ita Legatum* 63, §. 1, *ff. de condit.*, *et demonstr.*

Legatum relictum alicui sub conditione: « Si 81
nupserit, vel liberos procreaverit », est ei dandum, quamvis Religionem ingrediatur: *Communis, arg. Authent. Nisi rogati*, *Cod. ad S. C. Trebellian.*, *et Novell.* 123, *cap. Si quis sub conditione* 37, ubi sic expresse statuitur: « Sancimus si personae talibus conditionibus subjectae, sive masculis, sive feminae Monasteria ingrediantur, aut Clerici fiant, tales conditiones invalidas, et pro non scriptis esse ». Si enim Testatori in mentem venisset de Religione cogitare, merito praesumi-

tur nihilominus legaturum ipsi fuisse, adeoque censendus est noluisse excipere a conditione casum, quo Legatarius Religionem ingrediatur.

82 Item tale Legatum est dandum Legatario, quamvis non ingrediatur Religionem, sed manens in saeculo Sacros Ordines suscipiat, *Communis; arg. cit. Novell.* 123, *cap.* 37, ubi in allegato textu loquitur divisive, « Si monasteria ingrediantur, aut Clerici fiant », adeoque aperte insinuat alterutrum sufficere, cum dictio divisiva *Vel* in quovis ex divisis membris verificetur; *arg. l. Deo nobis*

83 56. *Cod. de Episcop. et Cleric.* Dummodo tamen talis Clericus usque ad mortem perseveret in Clericatu, et tale Legatum ad caussas pias expendat, et relinquat, ut tenent communiter Doctores per textum expressum in *cit. Novell.* 123, *cap.* 37, ibi: « Hoc autem solatio Clerici Ecclesiarum fruantur, si usque ad suam vitam in his perseveraverint, ut res sub tali conditione donatas, aut relictas ad pia opera expendant, et relinquant »; et jure merito id statuit de Clericis in saeculo remanentibus, cum consimiliter ibidem statuerit de ingredientibus Religionem, ibi: « In personis enim quae in Monasterium ingrediuntur, Monasterio res sub tali conditione donatas, aut relictas cum alia eorum substantia competere volumus ».

84 Limitanda tamen est conclusio posita *sub n.* 81, *et* 82, in casu, quo de Testatoris contraria voluntate aperte constat, ut si dicat, quod valide, et licite potest; « lego Titio decem mille aureos, si nupserit, vel liberos procreaverit; At si Religionem ingrediatur, aut Clericus fiat, lego solum mille aureos, et alii volo, quod tali casu dentur Sempronio »: Tunc enim Titius ingrediendo Religionem, aut assumendo Clericatum amittit tale Legatum novem mille aureorum; quia praesumptio cessat, ubi versamur in claris, ut habet Barbosa *in Axiomat. Jur. verb. Praesumptio n. final.* Et sic tenent Covarr. *lib.* 1, *variar resol. c.* 29, *a n.* 7, *usque ad n.* 11, cum pluribus aliis ibi citatis. Molina *disp.* 207, *n.* 14, *et* 15. Layman *lib.* 3, *tr.* 3, *c.* 10, *n.* 12. Sanchez *lib.* 7, *moral. cap.* 16, *n.* 12. Pirhing *lib.* 3, *decret. tit.* 26, *n.* 76. Reiffenst. *ibid. n.* 652, et alii passim.

85 Nec valet objicere, quod talis conditio sit turpis, et illicita, cum retrahat a statu perfectiori, qualis est status religionis, et Clericatus respectu status Laicalis. Non valet, inquam, quia quamvis talis conditio esset turpis, et illicita, si apponeretur ex odio Religionis, aut Clericatus, vel absque honesta, et justa causa, ex solo fine, ut Legatarius a Religione, aut Clericatu retraheretur; non est tamen turpis, et illicita, si apponatur, ut supponitur, et de facili fieri potest, ob honestum, et justum finem, v. gr. ad nobiliorem, et splendidiorem conservationem Familiae, seu stemmatis, vel quia nubenti, et liberos procreanti pro liberorum educatione, et familiae sustentatione majora bona temporalia esse necessaria, quam Religioso, aut Clerico, ipse Testator censuit, atque cognovit, et hujusmodi, ut recte advertunt Covarr. *l. c. n.* 14. Laym. *l. c. n.* 12. Reiffenst. *l. c. n.* 953, aliique passim.

Legatum relictum alicui sub conditione *Si Religionem ingrediatur*, vel *Clericus*, *fiat* non est ei dandum, si non ingrediatur Religionem, aut non fiat Clericus. *Communis; arg. cap. Cum sit proprium* 2, *de conditionib. apposit. et l. Titi*, §. 1, *ff. de condit. et demostrat.* Licitum est enim sub spe lucri temporalis aliquem ad Religionem, vel Clericatum attrahere; *arg. cit. cap. Cum sit proprium.* Nec valet objicere, quod sicuti ex dictis 86

n. 81, *et* 82, conditio, quod nunquam nubat, et semper maneat in statu caelibatus habetur pro non adjecta, et Legatum debetur etiamsi Legatarius nubat, et non maneat in statu caelibatus; ita debet haberi pro non adjecta conditio: *Si Religionem ingrediatur, vel Clericus fiat*, et Legatum debetur etiamsi Legatarius non ingrediatur Religionem, nec Clericus fiat: cum conditio, *Si Religionem ingrediatur*, *vel Clericus fiat* tacite involvat dictam condictionem, « quod nunquam nubat, et semper maneat in statu caelibatus ». Non valet, inquam, ultraquamquod non currit paritas de utraque conditione, cum caelebs Laicus non propaget Rempublicam saecularem, nec Religiosam, nec Clericalem; et Caelebs Religiosus, aut Clericus saltem propaget Rempublicam Religiosam, vel Clericalem, in majus Dei obsequium, non est ullimode praesumendum, quod Jura per annullationem conditionis non nubendi, annullare etiam voluerint conditionem ingrediendi Religionem, vel assumendi Clericatum; cum tali statui Religioso, seu Clericali, ita in omnibus faveant, ut quantum ad praesens attinet, Legatum relictum alicui sub conditione, *Si nupserit, vel liberos procreaverit*, statuant esse nihilominus ei dandum, quamvis Religionem ingrediatur, vel Clericus fiat, ex dictis *n.* 81, *et* 82, *arg. Authentic. nisi rogati, Cod. ad S. C. Trebellian. et Novell.* 123, *c. si quis sub conditione* 37. 87

Legatum relictum Regulari in particulari sub conditione, quod quandiu vivit, pertineat irrevocabiliter ad eum independenter a licentia Superioris, non debetur ipsi Religioso, sed Monasterio, et talis conditio habetur pro non adjecta. Baldus *in cap. Clerici in fine, de Judiciis*; Jason. *in Authent. ingressi n.* 37, *et* 38. *Cod. de SS. Ecclesiis* Sanchez *lib.* 7, *moral. cap* 17, *n.* 4. Fagnan. *in cap. Joannes Clericus* 19, *de Testam. n.* 20, *et seq. et in c. Monachi* 2, *de statu Monachor. a n.* 47, et alii passim *arg. cap. Non dicatis* 12, *q.* 1, *cap. Abbates* 18, *q.* 3, *cap. Quia ingredientibus* 19, *quaest. ult. cap. Cum ad Monasterium* 6, *de statu Monachorum*; Concil. Trident. *sess.* 25, *cap.* 2, *de Regularibus*, et decr. Clem. VIII. pro reformatione Regular. incip. *Nullus omnino.* Et Ratio est, quia talis conditio est turpis utpote repugnans paupertati promissae: turpis autem conditio habetur pro non adjecta, textu expresso in §. *Impos-* 88

sibilis, instit. de Haeredum instit. et l. Conditiones
89 14, *ff. de condit. instit.* Immo Legatum factum Regulari, nec momento temporis potest esse apud eum, sed illico acquiritur Monasterio; *arg. c. Statutum* 1, *caus.* 18, *q.* 1, *c. Abbates* 16, *caus.* 18, *q.* 2, *cap. Quia ingredientibus* 7, *caus.* 19, *q.* 3, *cap. In presentia* 8, *de probat.* cum similibus; *cap. cum ad Monasterium* 6, *de statu Monachor.* ibi: *Totum incontinenti resignet.* Concil. Trid. *cit. sess.* 25, *de Regularibus cap.* 2, ibi: *Statim ea Superiori tradantur, Conventuique incorporentur.* Et sic tenet Abbas *in cap. Monachi* 2, *de statu Monachor. n.* 8. Navarr. *in c. non dicatis* 12, *q.* 1, *n.* 44, *et sequent.* Fagnan. *citat. cap. Joannes* 19, *de Testamentis* n. 20, et alii.

90 Et haec clarius, et expressius habentur in cit. Decret. Clement. VIII, pro reformat. Regular. incip. *Nullus omnino*, ubi §. 3, sic praecise praecipitur: « Quo Tridentini Concilii Decreta de paupertatis voto custodiendo fidelius observentur, praecipitur, ut nullus ex Fratribus, etiamsi Superior sit, bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniam, proventus, census, eleemosynas, sive ex concionibus, sive ex lectionibus, aut pro Missis, tam in propria Ecclesia, quam ubicumque celebrandis, aliove ipsorum justo labore, et causa, et quocumque nomine acquisita, etiamsi subsidia consanguineorum, aut piorum largitiones, Legata, aut donationes fuerint, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere possit, sed ea omnia statim Superiori tradantur, et Conventui incorporentur, atque cum ceteris illius bonis, redditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo communis inde victus, et vestitus omnibus suppeditari possit ».

91 Nec Regulares in particulari possunt habere, seu de se retinere Legata, praesertim si sint in bonis stabilibus, neque de licentia quorumcumque suorum Superiorum. *Cit. decr. Clem. VIII.* §. 4, ibi: « Neque Superioribus, quicumque illi sint, ullo pacto licet eisdem Fratribus, aut eorum alicui bona stabilia etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem, aut commendam etiam deposi-
92 ti, aut custodiae nomine concedere ». Immo talis licentia, etiamsi esset obtenta ab eorum Generalibus, qui dicerent, eam posse concedere, non excusaret Fratres a culpa, et poena a Trid. Concil. imposita, textu expresso *in cit. Decret. Clem. VIII* §. 7, ibi: « Nulla quorumcumque Superiorum dispensatio, nulla licentia, quantum ad bona immobilia, vel mobilia fratres excusare possit, quominus culpae, et poenae ab eisdem Concilii decretis impositae, et ipso facto incurrendae, obnoxii sint, etiamsi Superiores asseverent hujusmodi dispensatione, aut licentias concedere posse; quibus in ea re fidem minimo adhiberi volumus ». Et sic saepe saepius respondit *Sac. Congr. Conc.*

93 Hinc diligenter advertendum est ad id, quod ex declaratione ejusdem Sac. Congreg. refert Fagnan. *in cap. Monachi* 2, *de statu Monachor. n.* 62, ibi: « Praeterea in causa Neapolitana propositum fuit Sac. Congregationi dubium ut infra conceptum. In aliquibus Monasteriis nonnullae Moniales census, et annuos quosdam redditus, et proventus seu fructus percipiunt sub diversis contractuum speciebus: nam aliquae in ipsarum persona emerunt certos redditus a personis Laicis, aliquae ab aliis Monialibus, aliquae ab ipsis Monasteriis: aliae vero dederunt pecuniam Monasterio, ut ex earum pecuniis fieret emptio nomine Monasterii ad rationem septem vel octo pro centenario, et Abbatissae dabant ipsis Monialibus illos redditus, quos ex dictis emptionibus exigebant singulis annis. Aliquae Monasteriis, seu eorum Superioribus certas pecuniarum summas manualiter pro indigentiis Monasterii dederunt, pacto adjecto, vel etiam tacita conventione adhibita, ut Monasterium, seu Abbatissa certos redditus ad rationem tot pro centenario earum vita durante concedat. Quaeritur, an Moniales praedictae in hujusmodi casibus incurrant in poenas per Concil. Tridentinum *sess.* 25, *cap.* 2, *de Regular.* in proprietarios inflictas, etiamsi de licentia Abbatissae, et ad Abbatissae nutum, vel Conventus, seu Monasterii nomine percipiant; Sacra Congregatio censuit in nullo supradictorum casuum licere Moniales dictos fructus, seu redditus percipere; et si perceperint, incidere in poenas *dict. cap.* 2, *sess.* 25, *de Regul.* Neque ab hujusmodi poenis excusari ob licentiam Abbatissae, quae eam d. Concilii decreto in supradictis casibus concedere quidem prohibetur, sed debet ex suo munere ex Monasterii redditibus, vel eleemosynis Monialium necessitatibus in dies subvenire. Ex quibus declarationibus apparet, non esse amplius locum opinioni Joann. Andr. *in Regul. Non est obligatorium*, Calder. *consil.* 2, *de Regul.* et Abbat. *cons* 88, *p.* 1, existimantium licere professo de licentia superioris Praelati accipere aliquam annualem provisionem a Conventu, vel a Provincia, puta scutorum decem, ut exemplificat Joan. Andr. vel quinquaginta, ut inquiunt Calder. et Abb. persolvendam pro vestibus, et aliis personalibus necessitatibus ». Sic in terminis Fagnanus.

Insuper attente notandum est, quod ipsemet Fa- 94
gnanus pleno Jure undequaque instructus *loc. cit. sub n.* 75, *et* 76, *concludit*, ibi: « Concludendum est igitur, nemini prorsus Regularium, tam virorum quam mulierum, cujuscumque qualitatis, et conditionis existat, nisi sit Officialis, fas esse, etiam nomine Conventus, habere annuos redditus, seu provisiones annuas, vel bonorum stabilium administrationem, aut peculium, etiamsi illud non sit superfluum, sed ad necessarios, honestos, et pios usus, a superiore ex quacumque causa concessum, et dependenter ab ejus voluntate, et nutu, nec quemquam excusari a lethali culpa, et poena proprietariis inflicta ex quavis consuetudine Monasterii, vel Religionis, aut ex varietate, seu probabilitate opinionum, aut alio quovis praetextu, vel causa. Et Religiosis tam Praelatis, quam subditis caven-

dum esse ab hujusmodi palliamentis, quia Deus non irridetur, *ad Galat. cap.* 6, *cap. Erubescant. dist.* 32, *cap. Humanae* 22, *q.* 5, *cap. Tua nos, de simon. et cap. In civitate, de usur.* Et eo magis, quia Sac. Congregatio consulta, an liceat Regularibus interpretari Decretum *c.* 2, *sess.* 25, *de Regul.* respondit: *Non licere.* Ad dubium, ut supra conceptum num. 1. Sacra Congregatio respondit: *Negative,* videlicet in nullo ex suprascriptis casibus licere Regularibus utriusque sexus habere praedictos annuos redditus, seu provisiones annuas, vel bonorum stabilium administrationem, seu peculium non superfluum nomine Conventus, ac de suorum Superiorum licentia, et dependenter ab eorum voluntate, ac nutu, alioquin non esse immunes a culpa, et poena, de qua *in dict. cap.* 2. *sess* 25, *de Regul.*

95 Legatum relictum Monasterio, seu Conventui bonorum incapaci, pro Sacristia, Valetudinario, vel Ecclesiae pro cera, et oleo, non dicitur irritum, sed debet per Syndicum investiri pro adimplenda Testatoris voluntate, ut decrevit *Sacra Congregatio Episcoporum, et Regul. in Forosempronien.* 21 *Augusti* 1693. Immo si gravetur haeres, illud subministrare tenetur. *Sacra Congreg. Concilii in Faventina* 2 *Martii* 1697, *apud Monacell. part.* 2, *tit.* 4, *formul.* 1, *n.* 17.

96 Unde legatum relictum Minoribus de Observantia, Reformatis, et Capuccinis pro Anniversariis, Oleo, Lampadibus, Paramentis, Hostiis, Sacristia, Ecclesia, Fabrica, Luminaribus, Sindonibus, Linteis, Tunicis, Bibliotheca, Impressione librorum, Pane, Vino, Pitantia, seu pro victu, et vestitu, et aliis necessariis, est ipsis tradendum, seu solvendum ab haeredibus, ut adductis plurimis Decretis, et Decisionibus ad longum probat, et demonstrat Petrus Marcellinus de Luccia J. U. D. et in S. Theologia Professus, ac in Romana Curia causarum Patronus, in sua dissertatione unica, in qua agitur de obligatione indispensabili haeredum satisfaciendi Legata quomodocumque relicta supradictis Fratribus Minoribus ad formam Decreti. Rev. Fabricae 14, Februarii 1635, auctoritate Apostolica confirmati, quod ut ab omnibus in promptu semper habeatur, hic ad litteram datur cum aliis Decretis, et declarationibus circa id ex emanatis.

97 Adducitur igitur Decretum Rev. Fabricae, et juxta illius dispositionem ponitur in claris, supradictos Minores Mendicantes S. P. Francisci esse capaces Legatorum juxta modum in eodem Decreto praescriptum.

Decretum Sac. Congreg. Fabricae Principis Apostolorum de Urbe super Legatis Minoribus de Observantia S. Francisci.

Cum saepius fuerit habitus recursus ad Sac. Congregationem Ven. Fabricae S. Petri super annuis Legatis factis, seu faciendis ad favorem Fratrum Sancti Francisci Minorum de Observantia, cum onere Missarum, seu Officiorum, sive gratis, sive alio modo.

Praetendente Ven. Fabrica S. Petri ad illam spectantiam propter dd. Fratrum incapacitatem hujusmodi Legatorum.

Dictis autem Fratribus allegantibus posse annua Legata hujusmodi recipere tuta conscientia, quatenus haeres ex sua libera voluntate voluerit illa dare in eleemosynam, et committere Fratribus dd. Missas, et Officia, juxta sententiam S. Bonaventurae, et Decreta Sacr. Congregat. a S. D. N. Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci Cismontanae Familiae Consultationibus praepositae sub die 4. Junii 1628, publicata.

Eadem Sacra Congregatio pro opportuna praemissorum provisione, facta prius relatione S. D. N. Urbano Papae VIII. ac de illius expresso ordine, et mandato, decrevit in futurum super hujusmodi Legatis observari, ut infra.

Quod hujusmodi Legata per debitores, vel haeredes non extinguantur, vel reducantur per compositionem cum Ministris Fabricae faciendam, vel alio quovis modo; sed illorum capitale, sive sors principalis, vel proprietas absque aliqua diminutione conservetur semper, et perpetuo ad effectum, ut in usus Romano Pontifici pro tempore existenti bene visos possint applicari: ita tamen, ut quamdiu applicationem specialem auctoritate Apostolica fieri non contigerit, haeredes, vel debitores possint libere, si velint, dictis Fratribus dare dicta annua Legata per eosdem Fratres recipienda in eleemosynam, non autem per eos exigenda Et quod quaevis extinctio, reductio, seu diminutio capitalis, seu proprietatis aliter absque speciali Romani Pontificis permissione facta, eo ipso nulla sit, nec debitoribus, aut aliis quibuscumque suffragetur.

Quodque Commissarii, aliique Ministri Ven Fabricae super hujusmodi capitale, seu proprietate supradicta se de cetero non intromittant, nec dictos haeredes, seu Debitores aliquo modo molestent, nisi ad effectum reinvestiendi in casu reinvestimenti, seu providendi, ut conservetur, ut supra, aut alias in executionem applicationis auctoritate Apostolica fact., vel facien

Et quod nolentibus dd. haeredibus, vel debitoribus dare supradictis Fratribus dd. eleemosynas, seu annuas praestationes, sive Legata, ut supra, solvere, vel illas, seu illa non solventibus, tunc et eo casu, lapsis duobus annis a die obitus Testatorum, si fuerit maturatum Legatum, vel a die maturatae illius solutionis eadem Fabrica, et illius Commissarii, et Ministri id totum, quod solutum non fuerit pro praeterito, pro rata tamen, in qua fuerit ut supra elapsum biennium, vel ultra, possit, et valeat annuas praestationes hujusmodi exigere, exigique facere ad sui beneficium juxta suas facultates, et Privilegia: salvo semper capitali, seu proprietate, ut supra ad effectum, quod haeredes, vel debitores (dummodo de eis per Romanum Pontificem pro tempore existentem aliter non fuerit dispositum, nec praedicta Legata in alios usus ejus auctoritate applicata fuerint, vel applicari conti-

gerit) possint, si velint quandocumque futuris temporibus, et sic deinceps in perpetuum dare dictis Fratribus dicta annua Legata in eleemosynam, ut supra, nec Fabrica eosdem haeredes, vel debitores molestare possit, et valeat toties, et quoties casus contigerit, nisi pro praeterito et tunc in illis terminis tantum, post quorum maturationem fuerit elapsum biennium, vel ultra, ut supra, salva semper erectione Beneficiorum et applicatione Legatorum, seu quorumcumque bonorum, et redditum ac jurium eisdem Beneficiis, seu aliis usibus piis auctoritate Apostolica facta, vel in posterum quandocumque facienda, et executione Litterarum Apostolicarum desuper expeditarum, seu expediendarum; ita ut praefata Decreta ad illas nequaquam se extendant, sed illae semper firmae, et illesae remaneant, ac suos plenarios, et integros effectus sortiri debeant, ita quod neque Fabrica, neque haeredes, vel debitores praefati ullo modo illos impedire, retractare, vel controvertere valeant, et salvis semper Sedis Apostolicae auctoritate, ac facultatibus competentibus dictae Sacrae Congregat. Ven. Fabricae.

Prohibuit tamen eadem Sac. Congreg. Fratribus supradictis sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae, ne audeant, seu praesumant, nec quilibet eorum audeat, seu praesumat per se, nec per alios Syndicos, Ministros, seu Procuratores, tam saeculares, quam Regulares dictas annuas praestationes, seu Legata, nec judicialiter, tam coram quocumque Judice Ecclesiastico, quam saeculari Ordinario, vel Delegato, nec alias, nisi juxta formam dicti Decreti Congregationis Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci Cismontanae Familiae a Sanctissimo D. N. deputatae ab haeredibus, seu quibusvis aliis eorum debitoribus petere, minusve dd. haeredibus, seu debitoribus facere aliquas receptas pro dd. annuis praestationibus, nisi pro rata, et pecunia, seu eleemosynis supradictis cum effectu, ac vere, et realiter eisdem Fratribus data, vel soluta, seu datis, vel solutis, nec sub alia data, nisi sub ea, qua vere fuerit iisdem Fratribus, aut aliis pro eis facta realis satisfactio, et insuper, ne provisor Apostolicus pro tempore de Beneficiis, quibus Legata supradicta fuerint applicata, vel eorum Procuratores, et Ministros super exactione dd Legatorum directe, vel indirecte impedire; vel molestare quovis quaesito colore, vel praetextu audeant, vel praesumant. In quorum fidem etc.

Datum Romae ex Collegio ejusdem Sac. Congregat. die 14 Febr. 1633.

DOMIN. CARD.

98 Verba Congregationis particularis ab Urban. VIII Fratrum Minorum de Observantia Cismontanae Familiae Consultationibus praepositae in Decisionibus praecedentibus allegatae.

« Sacra Congregatio etc. Sed quia in his casibus solet aliquando evenire, quod annuus redditus ob temporis antiquitatem non comperiatur habere aliquem Patronum, cui fieri debeat talis, ut supra, protestatio, decernimus; quod in tali casu servetur statutum Ordinis Minorum sub Paulo II. (Julio II) *super cap.* 6. *Regulae* §. *Inhibemus*, quod nimirum hujusmodi redditus assignentur Rectoribus spiritualibus, et temporalibus Collegiorum, aut Communitatum, Terrarum, aut Civitatum, qui tales eleemosynas sive fructus, vel redditus annuos nomine Ecclesiae Romanae, vel donantium sine Fratribus exigant, et recipiant, et a Fratribus, sive aliis Sacerdotibus, quando Fratres noluerint, tales Missas, vel suffragia juxta piam intentionem Benefactorum in toto vel in parte secundum quantitatem talium observationum, dici faciant ».

Decretum Sac. Congreg. Fabricae S. Petri circa Legata relicta Minoribus de Observantia in locis, in quibus Ven. Fabrica locum habet, promulgatum sub die 14 Febr. 1633. 99

« Cum saepius etc. eadem Sacra Congregatio censuit pro opportuna praedictorum provisione, facta prius relatione Sanctissimo Domino Nostro Papae Urbano VIII. ac de illius expresso ordine, et mandato decrevit in futurum super hujusmodi Legatis observari, ut infra. Quod hujusmodi Legata per debitores, vel haeredes non extinguantur, vel reducantur per compositionem cum Ministris Fabricae faciendam, vel alio quovis modo; sed illorum capitale, sive sors principalis, vel proprietas absque aliqua diminutione conservetur semper, et perpetuo ad effectum, ut in usus Romano Pontifici pro tempore existenti benevisos possint applicari. Ita tamen, ut quandiu applicationem specialem auctoritate Apostolica fieri non contigerit, haeredes, vel debitores possint libere, si velint, dictis Fratribus dare annua Legata per eosdem Fratres recipienda in eleemosynam, non autem per eos exigenda ».

« Quodque Commissarii, aliique Ministri Ven. Fabricae super hujusmodi Capitale, seu proprietate supradicta, se de cetero non intromittant, nec dictos haeredes, seu debitores aliquo modo molestent etc. ».

« Et quod nolentibus dd. haeredibus, vel debitoribus dare supradictis Fratribus dictas eleemosynas, seu annuas praestationes, sive Legata ut supra solvere, vel illas, seu illa non solventibus, tunc, et eo casu lapsis duobus annis a die obitus Testatorum, si fuerit maturatum Legatum, vel a die maturatae illius solutionis, eadem Fabrica, et illius Commissarii, et Ministri id totum, quod solutum non fuerit pro praeterito, pro rata tamen in qua fuerit, ut supra elapsum biennium, vel ultra, possit, et valeat annuas praestationes hujusmodi exigere, exigique facere ad sui beneficium juxta suas facultates, et privilegia, salva semper proprietate, seu capitali ut supra, ad effectum quod

haeredes, vel debitores etc. possint, si velint, etiam quandocumque futuris temporibus, et sic deinceps in perpetuum dare dd. Fratribus dicta annua Legata in eleemosynam etc. ». Et inferius praeservatur Decretum Congregat. particularis sub Urbano VIII. superius relatum sequentibus verbis: « Prohibuit tamen eadem Sacra Congregatio Fratribus supradictis sub poena Excommunicationis ipso facto incurrenda, ne audeant, seu praesumant, nec quilibet eorum audeat, seu praesumat per se, vel per alios Syndicos, Ministros, seu Procuratores, tam Saeculares, quam Regulares dictas annuas praestationes, Legata, nec judicialiter tam coram quocumque Judice Ecclesiastico, quam Saeculari Ordinario, vel Delegato, nec alias nisi juxta formam dicti Decreti Congregat. Fratrum Minorum de Observantia Sancti Francisci Cismontanae Familiae a Sanctiss. D. N. deputatae ab haeredibus, seu debitoribus petere, minusve dd. haeredibus, seu debitoribus facere aliquas receputas pro rata, et pecunia, seu eleemosynis supradictis cum effectu, ac vere, et realiter eisdem Fratribus data, vel soluta, seu datis, vel solutis, nec sub alia data, nisi sub ea qua vere fuerit iisdem Fratribus, aut aliis pro eis facta realis satisfactio ».

100 Decretum ejusdem Sac. Congregationis Fabricae ad providendum indemnitati Fratrum in annuis Legatis, et occurrendum haeredum, vel Executorum malitiae, editum die 15 Decembris 1646.

« Sacra Congregatio Generalis Rev. Fabricae S. Petri de Urbe ad consulendum non minus indemnitati Fratrum Ordinis Minorum de Observantia Sancti Francisci: quam providendum malitiae haeredum, et aliorum quomodolibet obligatorum, qui differunt ultra biennium illis solvere annua Legata pia cum oneribus Missarum, seu Officiorum, vel etiam gratis dictis Fratribus, seu eorum Ecclesiis relicta, ac in futurum relinquenda sub spe postea super illis pro minori summa se componendi cum Commissariis, et aliis Rev. Fabricae Ministris, et Officialibus, prohibuit, et expresse mandavit Commissariis, Oeconomis, et Secretariis, et aliis quibuscumque Officialibus, et Ministris Reverendae Fabricae praesentibus, et futuris, et tam Urbis, et status Ecclesiastici, quam Regni Neapolis, et aliorum quorumcumque locorum sub poenis arbitrio ejusdem Sacrae Congregationis, ne de cetero cum haeredibus, vel aliis quomodolibet obligatis ad solutionem dictorum Legatorum ad aliquam compositionem, remissionem, vel transactionem deveniant, sed ab illis omnes annatas supra biennium decursas, et non solutas integraliter exigant, et exigere faciant in beneficium dictae Reverendae Fabricae sine relaxatione alicujus minimae poctionis, seu quantitatis, servato in reliquis tenore Decreti in hac materia ab eadem Sac. Congreg. editi sub die 14 Febr. 1733, et compositiones etc. eo ipso nullas, et irritas esse decrevit, mandans etc. ».

101 Et capacitatem Fratrum Minorum obtinendi annua, et perpetua Legata per modum simplicis eleemosynae expresse comprobat Breve Urbani VIII. incipiens *Exponi Nobis*, emanat. 27 *Julii* 1637, favore Minorum de Observantia, ubi expresse approbatur, et Auctoritate Apostolica confirmatur declaratio facta a Patre Didaco de Cea in Romana Curia pro Ultramontana Familia Commissario Generali in haec verba in tali Brevi inserta §. *Insuper*, ibi: « Insuper ad serenandas Fratrum conscientias etc. Declaramus etc. Dictos Conventus, Fratresque Minores respective licite, valide, tuta, et salva conscientia tenere posse annua, et perpetua Legata, vel certos alios redditus, aut proventus annuos, et perpetuos praefatae puritati nostrae Regulae consentaneos per modum eleemosynae etc. » in quo Brevi multa alia ad rem continentur, unde ut ab omnibus prae oculis habeatur, hic ad litteram datur, prout registratur a Pitonio *discept.* 2, *n.* 62, et a dicto de Luccia *l. c. pag.* 146, *n.* 387.

Breve S. M. Urbani VIII. editum post Decreta praedicta, quae ad tenorem ejusdem Brevis posterius edita intelligenda veniunt.

URBANUS OCTAVUS

AD FUTURAM DEI MEMORIAM.

Exponi Nobis fecit dilectus Filius Elias Petiot 102
Doctor Theolog. Parisiensis Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci Regularis Observantiae Turoniae Minister Provincialis cum omnibus Superioribus, et subditis ejusdem Provinciae, quod ipsi a dilecto etiam Filio Didaco de Cea Ordinis eorumdem Minorum Lectore Jubilato Almae Angelorum Provinciae, et Ordinis Patre, ac in Romana Curia pro Ultramontana Familia Commissario Generali, et de mandato, et auctoritate dilecti Filii nostri Francisci S. Laurentii in Damaso Diaconi Cardinalis Barberini nuncupati S. R. E. Vicecancellarii, nostri secundum carnem, ex Fratre germano nepotis, dictique Ordinis apud nos, et Sedem Apostolicam Protectoris; in praefatae Provinciae specialem Commissarium, pro alienandis bonis immobilibus, si quae fuerint extra Conventum dictae Provinciae septa, ac alias sub certis modo, ac forma ibi expressis, constitutus, et deputatus fuit, prout in dicti Didaci Commissarii Generalis hujusmodi desuper confectis patentibus litteris tenoris subsequentis, videlicet:

Frater Didacus de Cea Ord. Minorum Regularis Observantiae Lector Jubilatus Almae Angelorum Provinciae, et Ordinis Pater, ac in Romana Curia pro universa Familia Ultramontana Commissarius Generalis, et servus, Dilecto Nobis in Christo R. P. F. Eliae Petiot ejusdem Ordinis, et Instituti, Provinciae vero Turoniae Provinciali Ministro, ac Doctori Theologo Parisiensi salutem, et pacem in Domino sempiternam. Cum Eminentiss. D. Card.

Francisco Barberino S. R. E. Vicecancellario, necnon totius nostrae Seraphicae Religionis vigilantissimo Protectori, Collectori, et Gubernatori, exponi feceris una cum omnibus, et singulis ejusdem Provinciae Superioribus, et subditis, quod dicta Provincia, quondam Conventualium zelo suae professionis ducta, et devotis accensa desideriis, olim quidem Regulae suae observantiam amplexa fuerit, et formam vivendi, et disciplinae Patrum Observantiae acceptaverit, nuper vero a S. D. N. Urbano VIII. in Litteris suis Apostolicis tuo datis hic Romae 18 Junii praesentis anni declarata fuerit, et de novo incorporata Regulari observantiae cum omnibus privilegiis, juribus, exemptionibus, et immunitatibus, quibus d. Provincia, cum Provinciis Franciae S. Bonaventurae, et Conventus Parisiensis ab antiquo gaudere consueverunt.

Propterea ad felicius dictae Provinciae, et Fratrum conscientias serenandas, et Sanctae Regulae nostrae Seraphicae nitorem, et observantiam restituendam supplicaveris, quatenus concedamus tibi licentiam, ut cum consilio Syndicorum Conventuum respective possessiones, prata, et alia immobilia (si quae fuerunt extra Conventum septa) sic vel alienes, vel disponas, prout melius regimen dictae Provinciae, et Conventuum utilitas postulaverit; quia autem dicta alienatio, et dispositio non potest executioni mandari absque singulari ejusdem Eminentissimi Protectoris mandato, et modo ab illo assignando, quo debite, et congrue omnia, si quae intervenerint impedimenta, tollantur, et quatenus dicta hujusmodi alienatio, vel dispositio suum tandem integrum, et plenarium sortiatur effectum; Hinc est, quod auctoritate ejusdem Eminentiss. Protectoris Nobis in hac parte specialiter commissa, praesentium tenore, et vigore, te, qui de Religionis zelo, morum integritate, et prudentiae claritate plurimum in Domino commendaris, ejusdem dictae tuae Provinciae specialem Commissarium nominamus, et instituimus omni meliori modo quo possumus, et opus fuerit, etiam cum plenitudine potestatis, agendi, sollicitandi, et procurandi pro te, vel per alium, seu alios dictae Provinciae benemeritos Patres, a te deputandum, vel deputandos, ad cujus, vel quorum nominationem, et ad facultatem eligendi, specialem licentiam, et aucturitatem concedimus, quatenus dictae possessiones, prata, et alia immobilia, si quae fuerint extra Conventum septa, intra unum annum, vel ad summum duos a debita praesentium notitia computandum, sic vel alienentur, vel disponantur, ut dictae Provinciae felicius regimen, et Religionis decor postulaverint.

Et propterea eadem auctoritate Eminentis. Protectoris et earumdem serie nostrarum praedictos Syndicos Conventuum respective tamquam generales per Sanctiones Pontificias Procuratores, et Œconomos Apostolicos, hortamur in Domino, et quantum in Nobis est, injungimus, et mandamus, quatenus dictam alienationem, seu dispositionem, consilio, et auxilio suo promoveant, ut scilicet fiat secundum requisitas juris solemnitates, et debitum Seraphicae nostrae institutionis modum, scilicet dictorum bonorum dominium, possessionem, et proprietatem in perpetuum abdicando, et ad quos de consilio Fratrum cujusque Conventus melius secundum Deum, et fructuosius secundum licitam utilitatem Conventuum videbitur expedire, transmittendo, et alienando.

Insuper ad serenandas Fratrum conscientias, eadem auctoritate Eminentiss. facultatem tibi concedimus, quatenus Fratribus, et Conventibus dictae Provinciae vice nostra declares: immo Nos nomine, et auctoritate dicti Eminentissimi Protectoris declaramus, dictos Conventus, Fratresque Minores respective licito, valide, tuta, et salva conscientia tenere posse annua et perpetua legata, vel certos aliquos redditus, aut proventus annuos, et perpetuos praefatae puritati nostrae Regulae consentaneos per modum eleemosynae, aut (juxta primam, et praecipuam S. Patris Francisci vivendi rationem, ejus consilio, et exemplo firmatam, et roboratam) pretii, seu mercedis vice pro spirituali dictorum Fratrum nostrorum labore recipiendos, nempe pro Missarum solemnium, privatarumque Sacrificiis, aliisque divinorum Officiorum oneribus secundum pias Benefactorum, seu vivorum, aut defunctorum intentiones institutis, sive pro Fabricis, et reparationibus Ecclesiarum nostrarum, sive pro studiis Sacrae Theologiae, et bonarum disciplinarum, nec non aliis Conventuum utilitatibus, sive pro praedictis omnibus causis, aut aliqua illarum divisim, vel conjunctim, jam diu praedictos redditus, aut proventus fundatos, et constitutos, vel fundandos, et constituendos super hujusmodi bonis cujuscumque sint naturae (nunc, et in perpetuum abdicandis, transmittendis, et alienandis) juxta praedictos modos licitos, et puritati Regulae nostrae congruos reservando et retinendo, facta prius ex animo, et optimo corde dictorum redditum, aut proventuum, simili, vel efficaciori protestatione, et renuntiatione a Doctore nostro Seraphico P. Bonaventura praescripta, atque observata; et quod dicti redditus aut proventus in unoquoque Conventu non sint in tanta copia, et excessiva quantitate, ut mendicitatem excludant, aliisque servatis clausulis, et circumstantiis, nec non gratiis, et juribus contentis, et expressis in allegatione pro sustinenda validitate fundationis, et perpetuorum Legatorum conventus Victoriae, Sancti Patris Nostri Francisci Recollectorum in Hispania alias per Nos praesentata Eminentiss. Dominis Cardinalibus Sacrae Congregationis Concilii Tridentini, et ab eis approbata, et confirmata per Decreta edita sub datis hic Romae vigesima Junii, et tertia decima Julii anno Domini 1635.

Ut autem facilius, opportunius, et exactius injunctum tibi munus absolvere possis, ejusdem Eminentiss. Protectoris auctoritate, praecipimus omni-

bus, et singulis dictae Provinciae Fratribus Superioribus, et subditis in virtute Sanctae obedientiae, et sub poena privationis propriorum Officiorum, nec non excommunicationis latae sententiae, et etiam praedictis Conventuum Syndicis Apostolicis, ut te, vel alium, seu alios intra praedictum, et praefixum tempus velut legitimum, seu legitimos dictae Provinciae Commissarium, seu Commissarios ad praedicta (ut fertur) specialiter, et expresse deputatum, vel deputandum, aut deputandos cum omnibus gratiis, ac juribus aliis Commissariis concedi solitis recipere, recognoscere, et revereri velint, et debeant, tibi, aut illi, vel illis in his, quae nec cultui Divino, aut Animae suae, nec evidenti, et spirituali Conventuum utilitati contraria sunt, prompte et hilariter obtemperaturi; Monentes, ut in hujusmodi muneris executione, nihil aliud penitus nisi praedictorum Cultus Divini augmentum, Domorum Domini decorem, studiorum necessitatem, et demum cujuscumque Conventus utilitatem spiritualem nostro, Minorum statui, et Regularibus Institutis, dictaeque Provinciae privilegiis nuper confirmatis (ut praefertur) congruentem prae oculis habeas. Vale, Deumque pro Nobis exora. Datum Romae in Conventu Aracaelitano die 10 Julii anno 1637, in quorum fidem manuali nostro Syngrapho, et majori officii nostri Sigillo praesentes munivimus.

Cum autem sicut eadem expositio subjungebat, praefati Exponentes praemissa pro illorum firmiori subsistentia, et validitate Apostolicae nostrae confirmationis robore communiri summopere desiderent; Nos dictum Eliam, aliosque praefatos specialibus favoribus, et gratiis prosequi volentes, et eorum singulares personas a quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis a jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutos fore censentes, supplicationibus illorum nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, deputationem de persona dicti Eliae in specialem Commissarium Generalem (ut praefertur) factam, ac desuper confectas praeinsertas litteras cum omnibus, et singulis in eis contentis, expressisque Apostolica auctoritate tenore praesentium confirmamus, et approbamus, illisque inviolabilis Apostolicae firmitatis robur adjicimus, ac omnes, et singulos tam juris, quam facti, quantumvis substantiales defectus, si qui desuper quomodolibet intervenerint, supplemus.

Mandantes propterea omnibus, et singulis ad quos spectat, et pro tempore quomodolibet spectabit, ut dictum Eliam, aliosque praefatos praeinsertarum, praesentiumque litterarum nostrarum commodo, et effectu pacifice frui, et gaudere sinant, et faciant, nec illos desuper a quoquam quomodolibet molestari, perturbari, vel inquietari permittant, ac decernentes, easdem praeinsertas patentesque litteras, validas, firmas, et efficaces existere et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere ab omnibus, et singulis, ad quos spectat, et pro tempore quomodolibet in futurum spectabit, inviolabiliter observari, dictisque exponentibus plenissime in omnibus, et per omnia suffragari debere, ac irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus Constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, ac praedictorum Ordinis, et Provinciae, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel alia quavis firmitate roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis, et Litteris Apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis illorum omnium tenore praesentium proplene, et sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus: ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die vigesima septima Julii 1637. *Pontificatus nostri anno decimo quarto.*

M. A. MARALDUS.

Et ulterius pro legato relicto pro pitantia fuit semper sensus S. Congregat. Boni Regiminis Urbis, quae ultra superius deducta sub die 22 Junii 1625, ita dedit litteras. « Viterbo. Governatore. Mentre per il passato i Frati Minori Osservanti di S. Francisco di Canino siano stati sovvenuti di scudi dieci l'anno per la pietanza, e di altri scudi quindeci per il vino da quella Comunità, la Sac. Congregatione si contenta che possa continuarseli la medesima limosina, onde piacerà a V. S. *concedernele* la facoltà opportuna ». 103

Ac pro vestiario habetur resolutio ejusdem S. Congregationis sub die 12 Novembr. 1661. « Perugia. Governatore. Questi Emin. Signori dopo aver veduta l'informazione di V. S. sono stati di parere, che ella proveda, che li Frati di S. Francesco Minori Osservanti di Nocera, siano soddisfatti nell'annua corrisposta di scudi sette, e baj. 50, che gli sono stati assegnati da quel pubblico sotto titolo di Vestiario; tanto eseguisca, e Dio la prosperi.

Immo pro Carne assignata Mendicantibus a Communitate, illamque posse a lanione illius licite exigi, habemus casum decisum per doctissimum, et vigilantissimum Opit. Cerrum A. C. locumtenentem in causa Sabinen. praestationis Carnis inter RR. PP. de Observantia B. M. Virginis de Lilio, et Josephum Gentilem sustinentem jura Communitatis Malleani cum mandato de exequendo judicatum de Fratribus favore RR. PP. relaxato, et cum sententia emanata sub die 24 Martii 1708, per acta Babucci Notarii A. C. 104

105 Ac S. Congregationis Concilii, quae ita invariate pro observatione praefati decreti Rev. Fabricae circa Legata pro pitantia relicta mandavit, et in specie in *Æsina legati 4 Maii* 1697, cujus resolutio Magistralis haec est.

Balthassar de Calvanis anno 1639, instituta herede usufructuaria Pieria uxore, gravavit tam ipsam, quam heredes proprietarios ad tradendum in perpetuum PP. Capuccinis eleemosynam Juliorum septem singulis hebdomadis pro duobus ferculis, seu pitantiis, injuncto onere eidem Pieriae faciendi intra certum tempus investimentum aequivalens annuae satisfactioni praedicti Legati per haec verba: Lascia la medesima Signora Pieria mentre sarà viva, e gli infrascritti eredi, e successori in infinito siano obbligati, sì come esso Testatore espressamente comanda, di fare due volte la settimana l' elemosina alli Cappuccini di Jesi di Giulii tre, e mezzo per ciascheduna volta di Carne, o Pesce, e che per detto effetto pagati li scudi 100 di Legato fatto di sopra per l'Altare di S. Giuseppe dalla Signora Pieria sua Consorte tra lo spazio di quattro, o cinque anni, o quanto prima si possa, si ponga a frutto quella quantità di denaro, che sarà bastante per lo stabilimento perpetuo delle dette elemosine delle due pietanze la settimana per li detti PP. e che sino a detto cumulo, o stabilimento la signora Pieria si compiaccia siccome esso Testatore la grava di tener comunicati li frutti della sua dote, e contradote, pregando il medesimo sig. Testatore li detti PP. Cappuccini per la detta carità di pregare nelle loro Orazioni per l'Anima d'esso, e de'suoi antenati morti ec.

Neglexerunt tam Pieria, quam primi heredes nedum primum investimentum, verum etiam traditionem supradictae eleemosynae per plures annos. Quare Nicolaus, et Theodorus de Calvanis heredes mediati condemnati fuerunt a Rev. Fabrica per viam compositionis ad solutionem scutorum 300, pro eleemosynis decursis, et non solutis.

Modo autem volentes iidem heredes executioni demandare praefati Testatoris voluntatem quoad investimentum capitalis praedicti oneris eo sub fundamento, quod ubi ad formam Testamenti factum fuisset, illius ascendentes tunc ad annua scut. 36, vix hodie ascenderunt ad medietatem attenta notoria diminutione fructuum, censuum, aliorumque stabilium.

106 Verum audito desuper Episcopo comprobante narratorum veritatem excitata fuit difficultas: An onus investimenti tanquam adjectum executioni legati dicatur stare demonstrative, vel taxative, itaut investimentum modo faciendum sit ab heredibus perpetuo manutenendum pro integra satisfactione summae legatae? Cumque placuerit EE. VV. demandare, ut instantia praedicta describeretur in folio; Hinc in praesenti Congregatione informantibus praedictis heredibus exquiritur ».

« 1. An, et in qua quantitate praefatum investimentum sit faciendum »?

« 2. An post factum investimentum, ac superveniente aliqua diminutione tam in capitali, quam in fructibus, heredes teneantur cum bonis hereditariis perpetuo supplere summam deficientem?

« Die 4 Maii 1697. S. C. EE. S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum censuit, ad primum faciendum esse investimentum in quantitate aequivalenti ad integrum onus ».

« Ad secundum respondit, Affirmative ».

« Faventina Legatorum. In assignatione bono- 107
rum facta per Constantiam Sevarolam de anno 1657, ad effectum fundandi in Terra Mutilianae, vel Beneficium Ecclesiasticum, vel Monasterium Monialium, tria onera fundatrix imposuit. Primum annuae praestationis libr. 100. Olei pro manutentione lampadis ante sacras Reliquias in Ecclesia P. P. Capuccinorum dictae Terrae; Secundum lib. 25, cerae albae pro usu ejusdem Ecclesiae; et Tertium denique unius ferculi valoris solidorum 20. ipsis PP. Cappucinis per singulas hebdomadas subministrandi ».

« Secuta de anno 1686, Monasterii fundatione, recusarunt Moniales subministrare dictas praestationes sub praetextu omnimodae incapacitatis Fratrum Capuccinorum; quare ad instantiam Alexandri Bonconi, tamquam unius de populo, citatis, et informantibus quoque Monialibus, declarari humiliter supplicatur ».

« 1. An Monasterium teneatur subministrare singulis annis dictas libras 100 Olei, et 25 Albae Cerae pro usu Ecclesiae Capuccinorum ».

« 2. An similiter teneantur praestare singulis hebdomadis supradictum ferculum sol. 20. pro ipsis Capuccinis ».

« Die 12. Mart. 1697, S. C. EE. S. R. E. Car- 108
dinalium Conc. Trident. interpretum ad primum respondit Affirmative ».

« Ad 2. censuit servanda esse Decreta Congregationis Fabricae. Die 4. Febr. 1633 »

Quae procedunt etiamsi assignatio bonorum fie- 109
ret in contractu inter vivos, uti habemus casum decisum per *S. C. Fabricae in Imolens. Legati, seu Donationis sub die* 16, *Martii* 1727, ubi fuit dictum favore R. R. P. P. Observantium Imolae ad exclusionem Tribunalis Rev. Fabricae *non intrare illius privilegia*, super qua controversia, quia elaboratissimae fuerunt distributae allegationes doctissimorum causae Patronorum, et Advocatorum, merito pariter illas subnectere existimavi ad ostendendum, quod in hujusmodi controversiis omnia necessaria motiva hinc inde fuerunt perpensa, audito Commissario, et Fiscali ejusdem Sac. Tribunalis, et decisum *non intrare privilegia Fabricae*, attenta capacitate Religiosorum in recipiendis hujusmodi Legatis ex capite eleemosynae; adversus quam resolutionem, cum denuo fuerit provocatum ad idem Tribunal, hoc, perpensis denuo partium rationibus, sub die 20 Julii ejusdem Anni eamdem resolutionem confirmavit cum rescripto *in decisis*. Sic de Luccia in *Dissertatione de Legatis n.* 402.

110 Insuper dictam Fratrum Minorum capacitatem expresse demonstrant variae resolutiones Sacrae Congregationis Fabricae, quarum prima fuit illa emanata die 28 Maii 1639, cum Epistolis directis Episcopo S. Angeli in Vado hujus lecturae: « Ha avuto ricorso a questa S. C. della Fabrica il Procuratore Generale de' Minori Osservanti esponendo, che di un Legato pio appartenente a'detti Frati di S. Angelo in Vado V. S. intenda erigere un Canonicato sotto pretesto della loro incapacità; Questa medesima Congregazione anche con partecipazione di N. S. fece Decreto (*quod est illud anni* 1633), che questi P. P. potessero ricevere per modum eleemosynae gli annui Legati pii, e che non si estinguessero, e riservandosene la disposizione a N. S. conforme all'ingionto Decreto.

Roma 28 Maggio 1638.

111 Et quamvis Episcopus in sua informatione quam plurima deduxisset ad ostendendam incapacitatem Fratrum, denuo S. C. rescripsit: « Sendo stata letta in questa Sacra Congregazione la risposta data da V. S. in materia dell'applicazione da lei fatta ad un Canonicato delli scudi 809, lasciati da Carlo Gualterucci alli Frati della Osservanza con peso di Messe, non son parse a questi Eminentissimi Signori sufficienti le ragioni addotte per sostenere detta applicazione, quale come che è fondata tutta nella incapacità de' Frati, così non sossistendo tale incapacità, almeno ad effetto di poter ricevere per via di limosina, conforme al Decreto fatto da questa S. Congreg., dovrà V. S. sospendere, nè in essa procedere più oltre in pregiudizio dei Frati.

Roma 30 Agosto 1639.

Secunda sub die 31 Decembris 1639, directa Episcopo Anconitano, ita: « Questa S. C altre volte dichiarò detti Frati capaci per modum eleemosynae, però provederete, che il Legato si eseguisca, nè sotto il detto pretesto della loro incapacità gli Eredi ritardino il pagamento ».

112 Tertia sub die 17 Martii 1640, lata ad favorem PP. Minorum de Magliano; in qua agebatur de Legato scut. 1500, cum obligatione injuncta haeredi de reinvestiendo dictam summam, et solvendo fructus annuos PP. erogandos ab istis in perpetuum pro celebratione duarum Missarum, et pro emenda sacra supellectili Altaris, et applicatio R. Fabricae per Commissarium illius, et demandans talis applicationis revocationem ita: « E perchè detti PP. Osservanti credono che detta sentenza non possa sussistere, e per avere questa Sagra Congregazione dichiarato nel 1633, che essi sono capaci di simili Legati per modum eleemosynae etc., e parendogli la domanda ragionevole, ne danno la facoltà di poter rivedere, conoscere, e terminare detta causa per giustizia con facoltà di reintegrare dd. Osservanti ». Prout de facto Commissarius eosdem PP. ad Legatum reintegravit.

Demum adsunt consimiles declarationes emanatae sub diebus 28, Julii 1640, 20, Decembris ejusdem anni, 5 Octobris, et 2 Novembris 1641 et aliae, quas brevitatis causa omittundas censui, quae omnes declarant capacitatem eum tali modificatione per viam eleemosynae, et registratae inveniuntur in eadem discept. Piton. *n.* 138, 139, 140, 141, *et* 142.

Hujusmodi capacitas censetur admissa per Summos Pontifices: cum enim de anno 1641, Commissarius Fabricae applicaverit quemdam censum mille florenorum in sorte, et scut. 80 in fructu erogandorum in emptione Tunicarum, et Habituum pro dictis PP. juxta donationem istis factam a Gaspare de Bartholomaeo, comparuerunt coram Sa. Mem. Urbano VIII iidem PP. Minores, et ita eorum intentum exposuerunt: « Supplicant etc. quatenus dignaretur declarare Fratres esse capaces dictae donationis, et a Ministris Fabricae non posse molestari, quin per modum eleemosyna possint dari, et recipi fructus census etc. » et emanavit prefata signatio. Die 12 Novembris 1641, S. S. D. N. « audita relatione S. Suae facta de ordine Eminentissimi Cardinalis Barberini Protectoris benigne annui petitioni supradictae »: et in illius executione S. C. Fabricae ita segnatae petitionis demandavit effectum; « Questi Eminentissimi miei Signori della Sagra Congregazione della Fabrica vi ordinano, che lasciate liberamente pagare, e ricevere detti frutti alli medesimi Frati donati per modo di limosina conforme la grazia fattagliene da N. S., revocando li sequestri, ed ogni altro impedimento di questo Tribunale e suoi Ministri ». 113

Roma 21 Decembre 1611 Piton. *l. c. n.* 144.

Et indistincte pro legatis pro victu, et vestitu semper resolvit Sacra Congregatio Boni Regiminis, et signanter *sub die* 12 *Augusti* 1651, ibi: « Ficulle. Podestà. Comanda la S. C. mentre sia vero, che nell' ingresso de' P P Cappuccini in cotesto luogo dal pubblico Consiglio fossero per loro sostentamento assignati per limosina scudi 50 l'anno, gli si continui conforme al solito tale sussidio caritativo, onde Voi le concederete la facoltà opportuna, oprando, che in tal conformità segua l'effetto ». 114

Ac sub die 29 Aprilis 1678. « Campagna. Governatore. La Sacra Congreg. senza attendere la risoluzione presa dal pubblico Consiglio della Comunità di Anagni avendo ordinato, che si continui a somministrare il solito sussidio di 40 scudi annui a questi Frati Cappuccini, che con tal'assegnamento furono ricevuti dalla Comunità suddetta, così si contenterà di ordinare che segua, e Dio la prosperi ». 115

Sicuti etiam sub die 10 Maii 1692. Viterbo. Governatore. « E stata sentita anche dalla Sacra Con- 116

gregazione come necessaria l' instanza fatta dalla Comunità di Valentano di potere ammettere li Frati Minori Osservanti di San Francesco nel Convento già soppresso della Madonna della Salute, perchè restino provisti quegli abitanti di chi loro assista opportunamente con gli ajuti spirituali, per il di cui effetto s' è contentata la medesima Sagra Congregazione, che possa la predetta Comunità, in conformità della risoluzione del Consiglio, somministrare scudi 500 per una sol volta, da pagarsi in cinque anni colli sopravanzi della Tabella in ogni anno la rata, ed altri 50 scudi annui in sussidio caritativo per pietanza, e vestiario de'Religiosi, che vi dimoreranno da pagarsi venticinque scudi in ogni semestre, onde V. S. ne potrà concedere la necessaria licenza ».

117 Item hanc Minorum capacitatem obtinendi, et recipiendi Legata perpetua per viam purae, ac simplicis eleemosynae, pluries comprobavit Sacra Congregatio Episcoporum, et Regul. et signanter in Lucens. sub die 21 Martii 1677 pro Minoribus de Observantia hanc dedit declarationem « Sacra Congregatio Episcop. et Regul. saepius declaravit Fratres Minores de Observantia S. Francisci, quamvis attenta dispositione, *Exivi de Paradiso*, et Constitut. Nicolai III. et Clement. V. sint incapaces obtinendi census perpetuos, et bona stabilia, posse tamen per viam purae, ac simplicis eleemosynae recipere quidquid ab executoribus ultimarum voluntatum eis traditur pro celebratione Missarum, pro ornamento Ecclesiae, aliisque necessariis procurandis juxta doctrinam D. Bonav. relatam in Const. Sa. Mem. Urbani VIII. incip. Sacrosanct. Apostolatus Ministerium ».

118 Item eamdem capacitatem pluries approbavit Sac. Congregatio Concilii, et signanter *sub die* 12 *Junii* 1704, *in Salernitana Legati Fabritii Pinto* in famosa causa vertente inter PP. Theresianos haeredes, et Minores de Observantia, Reformatos, et Capuccinos Legatarios, ubi rescripsit: *Observentur decreta Rev. Fabricae emanata die* 14 *Februarii* 1633, hoc est recipiant per modum eleemosynae. Quod et expresse in eadem causa decrevit *Sac. Congregat. Rev. Fabricae sub die* 20. *Julii* 1707, *et* 9. *Februar.* 1708, in quorum decretorum observantiam fuit datum mandatum executivum sub *die* 28. *Junii* 1709. Et *sub die* 12. *April. ejusd. anni* 1709, fuit lata sententia a R. P. Sinibaldo Judice Rev. Fabricae declarans, et statuens dd. PP. Theresianos in executionem praefatorum decretorum teneri, et obligatos esse solvere annuum Legatum per viam eleemosynae relictum per dictum Fabritium Pinto dictis Minoribus de Observantia, Reformatis, et Capuccinis; et tam dicta sententia, quam mandatum, datum a Collegio Eminentissimorum, et Reverendissimorum DD. Cardinalium S. C. Rev. Fabricae S. Petri de Urbe deputatorum, refertur ad litteram a D. Petro Marcellino de Luccia, in sua dissertatione unica *de Legatis pro victu Religiosis Mendicantibus relicto*, *pag.* 207, *ad pag.* 210, *num.* 522, *et* 523.

Ex supra recensitis stat clarum, quod Legata relicta Fratribus Minoribus per modum simplicis eleemosynae sustinentur, et quod tales Fratres, licet sint incapaces Legatorum transferentium dominium, et possessionem apud ipsos, sunt tamen capaces ipsorum Legatorum per modum purae, et simplicis eleemosynae. Et quamvis dicti Fratres non sint capaces petendi Legata perpetua per modum actionis judicialiter, sunt tamen capaces ipsas recipiendi per modum eleemosynae ab haerede defuncti, licet iste haeres fuerit coactus ex officio per Judicem, vel ad instantiam alicujus de populo, vel Syndici Apostolici, etiam tamquam unius de populo, qui ut talis potest comparere, et implorare Officium Ordinarii, ut demandet executionem testamenti, et adimpleatur mens Testatoris, ut in articulo discusso pronuntiavit Rota in Turritana *Eleemosynarum*, *seu Legatorum* 10 Januarii 1595, coram Emerix Decano pro Syndico Apostolico Conventus Sancti Petri de Syrchis Ordinis Minorum de Observantia cum Archidiacono Ecclesiae Turritanae registrata apud Pitonium *part.* 1, *disceptationum Ecclesiasticarum, disceptat.* 2, *n.* 36, et apud Petrum Marcellinum de Luccia *loc. cit. pag.* 117, *n* 350. 119

Immo cum, juxta communem Doctorum sententiam, haeres teneantur in conscientia adimplere onera, et pias dispositiones Testatoris, potest etiam cogi per Syndacum Apostolicum, non tamquam unum de populo, sed nomine Ecclesiae Romanae, vigore Constitutionum Gregorii XIII. Martini IV, et Pauli IV. ut tradunt in puncto Emmanuel Rodriquez *qq. Regular. Tom.* 2, *quaest.* 127, *artic.* 4, §. *Ad primum enim* Portell. *In dub. Regular. verb. Legatum n.* 8, *et melius in addit. n.* 2, *vers. de modo autem*, Hieronymus Rodriq. *resol.* 88. Pelliz. *in manual. tract* 4, *sect.* 2, *n.* 111, *et seq. tom.* 2. Ricciul. *de Jure personar. extra gremium Eccles. lib.* 8, *cap.* 9, *n.* 27. Amostaz. *de causis piis lib.* 4, *cap.* 3, *n.* 78. Pasqualig. *de Sacrificio Miss. quaest.* 1091, *n.* 5. Villalob. *difficultat.* 34, *n.* 7, et alii; quae Constitutiones Martini, et Pauli fuerunt novissime renovatae per Sa. Mem. Innocentium XI. Constit. incip. *Sollicitudo pastoralis*, *sub dat.* 20 *Novembr.* 1679, *impress. in Histor. Seraphic. to.* 4, *fol.* 224 120

Plurima alia de capacitate Fratrum Minorum recipiendi, et retinendi perpetua annua Legata per modum purae, et simplicis eleemosynae videnda relinquuntur apud Pitonium *cit. par.* 1, *discept.* 2, *per tot.*, et apud D. de Luccia *in cit. dissertatione unic. de Legatis per tot.* ubi ultra adductas multae afferuntur Apostolicae sanctiones, et Sacrarum Congregationum responsiones, et declarationes; unde non amplius attendendi veniunt Doctores in contrarium scribentes. 121

Domus professae Societatis Jesu, licet sint vere Mendicantes, sunt tamen capaces Legatorum, e- 122

tiam bonorum stabilium, ita tamen ut si talia bona
non sint necessaria, nec opportuna usui domorum
professarum, ea vendi debeant, et ex eorum pre-
tio propriis necessitatibus provideri; *Sic Rota in
Rom. Legati* 10 *Martii* 1517, *cor. Buratto*, *et
communis Doctorum;* Nihil tamen obstat tempore
non longo ea retinere, donec se occasio vendendi
offerat, vel opportunitas aptandae habitationis ad
usum Domorum professarum. Sanchez *lib.* 7. *Mo-
ral. cap.* 26, *n.* 22. Layman *lib.* 3, *de Justitia
tractat.* 5, *cap.* 10, *n.* 6, et alii. Vide quoad haec
Legata *p.* 6. *Constitut. d. Societatis cap.* 2, §. 5.
123 Legatum relictum Ecclesiae, quam Testator in
specie non expressit, adeo ut ignoretur, quam vo-
124 luerit intelligere, est validum. *Communis.* Si enim
simpliciter nominavit Ecclesiam v. gr. S. Mariae,
et plures sint Ecclesiae ejusdem nominis, inter
quas una sit Parochialis, Legatum debetur Paro-
chiali. *Authent. de Eccles. tit* 5, §. *Si quis in no-
mine*, *et ibi Glossa verb. Domicilium collat.* 9.
Barbosa *de offic.*, *et potest. Episcop. part.* 3, *al-
leg.* 83, *n.* 41, *et lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. uni-
vers. cap* 27, *n.* 90, *et seq.*, et plurimi alii ibi
citati, et alii passim.
125 Si autem Testator duas habuerit Ecclesias Pa-
rochiales ejusdem nominis, et facultatis, in qui-
bus promiscue, et aequaliter recipiebat Ecclesias-
tica Sacramenta, et nec ex electione sepulturae,
nec aliunde discerni possit, de qua Parochiali in-
tellexerit, variant Doctores; Multi enim volunt in
tali casu Legatum esse dividendum inter utram-
que Parochiam, *arg. cap.* 2, *vers. Cum ab eo*, *de
sepult. in* 6, ubi habetur, quod si aliquis habuerit
duo domicilia, in quibus aequaliter commoretur,
et alibi sepulturam elegerit, portionem Canonicam
esse dividendam inter Parochias utriusque domi-
cilii. Sic Covarruv. *in c. Judicante, de Testament.
n.* 2. Silvest. *verb. Legatum* 2, *n.* 8. Molina *de
justit. tr.* 2, *disp.* 196, *n.* 3. Garcias *in summ.
tract.* 3, *different.* 11, *dub.* 3, *n.* 3. Leon. *de of-
fic. Capellan. quaest.* 5, *sect.* 2, *n.* 36. Amos-
taz. *lib.* 1, *de causis piis in genere cap.* 11, *n.* 19,
ubi citat alios, et dicit aptissimum esse textum
in l. Si quis Titio 17, §. *final.*, *ff. de Legat.* 2,
ubi si decem uni ex libertis legarentur, nec con-
stet, cui certo legata fuerint, inter omnes distri-
buuntur. Quod idem dicitur, quando posthumo le-
garetur, et plures nascantur, ut subdit ipse *loc.
cit.* Gomez *tit.* 1, *var. cap.* 19, *n.* 19, et Cance-
rius 3, *p. cap.* 20, *n* 285. Et similiter observa-
tur, si centum pro premio assignentur primo in-
gredienti arcem obsessam, nam si plures simul in-
grediantur, centum inter eos distribuuntur. Al-
ciat. *lib.* 9. *Parerg. cap.* 10. Amostaz. *loc. cit.*,
126 et alii. Multi alii autem tenent, in tali casu ele-
ctionem competere Executoribus Testamenti, seu
arbitrio Episcopi, *argum. cap. Quoniam* 13, *vers.
alioquin, de decimis*, ubi habetur, quod si res fue-
rit utrinque dubia, ita ut nulla conjectura com-
prehendi valeat, ad quam Parochiam Novalia per-
tineant, tunc in arbitrio Episcopi erit, decimas,
cui Ecclesiae maluerit, deputare; et sic a pari in
proposito locus erit gratificationi *arg. cap.* 1, *vers.
Quod si forte*, *de Paroch.* Sic Gemma *dec.* 185.
Lara *de Annivers. lib.* 6, *cap.* 10, *n.* 97, et plu-
rimis citatis Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiast. uni-
vers. cit. cap.* 27, *n.* 93, ubi ex ipsis dicit hanc
esse communem, et veriorem. Quae sententia est 127
praesertim tenenda, quando Legatum est indivi-
duum, nec admittit separationem, ut si Testator
jusserit construi Capellam in Ecclesia Parochiali.
Tunc enim ex quo Testator legaverit rem indivi-
duam, nec possit impleri ejus voluntas, quin uni
Parochiali concedatur, in dubio erit electio Exe-
cutorum, seu Episcopi: Rubeus *pract. c.* 79, *n.*
428. Amostaz, *loc. cit. n.* 20. Sanchez *in consil.
moral. p.* 2, *lib.* 2, *cap.* 2, *dub.* 8, *n.* 6. Vasquez
in opusc. de Testam. c. 8, §. 1, *dub.* 1, *n.* 98, et
alii.
Si vero multae sint Ecclesiae sub eodem expres- 128
so nomine Sanctae Mariae, et nullo modo appa-
reat, quam Testator elegerit, tunc Legatum dan-
dum est Ecclesiae pauperiori sub dicto nomine,
textu expresso *in Authent. de Eccles. Titul. c. Si
quis autem* ibi: « Si quis autem unum Sanctor.
haeredem scripserit, aut Legatum ei reliquerit, et
non specialiter nominaverit locum, in quo est ve-
nerabilis Domus; inveniantur autem in eodem lo-
co, aut Civitate plura Oratoria ejusdem Sancti, illi
magis domui, quae pauperior est, praebetur »; et
sic Tenent Tiraquell. *priv.* 56, *ad medium*, Go-
mez *variar. tom.* 2, *cap.* 11, *n.* 8. Molina *loc.
cit. disput.* 177. Layman *lib.* 3, *tract.* 3, *cap.* 11,
n. 8, *v. deinde statuitur*, et pluribus citatis Barbosa
lib. 3. *Juris Eccles. c.* 27, *n.* 92 Tunc enim cen-
setur Testator voluisse legare illi Ecclesiae, res-
pectu cujus sic legando majus opus caritatis exer-
cet, et plus suae animae consulit; *arg. cap. Ani-
mae Defunctorum, cap. Prohibentibus, cum multis
ibidem* 13, *qu.* 2, *cap. Ultim. de Sepulturis, cap.
In litteris*, *de raptorib.* Legando autem Ecclesiae
pauperiori majus opus caritatis exercet, et plus
consulit animae suae, ut de se patet, adeoque etc.
Si Ecclesia nominata non reperiatur in Civitate 129
Testatoris, bene vero in ejus Dioecesi, seu Territo-
rio, tunc isti debetur Legatum. *Communis*, textu
expresso *in cit. Authent. de Eccles. tit. cap. Si quis
autem*, ibi: « Si autem non est in Civitate Basili-
ca nominati Sancti, inveniatur autem in territorio
ejus, illi detur ». Si autem Ecclesia nominata non 130
reperiatur, nec in Civitate, neque in ejus Territo-
rio, seu Dioecesi, tunc Legatum debetur Ecclesiae
Parochiali Testatoris. *Communis*, textu expresso
cit. Authent. de Ecclesiast. tit. cap. Si quis 9, ibi:
« Si autem neque in Territorio ejus reperitur ejus-
modi domus, tunc Ecclesiae Civitatis (*sive Paro-
chiae*) in qua Testator Domicilium habuerit, prae-
beatur ».
Legatum relictum v. gr. Titio, si duo sint Titii 131
aequali caritate, et amicitia cum Testatore con-

juncti, nec discerni possit, quinam ex ipsis fuerit a Testatore electus, quamvis de Jure Civili corruat, et sit pro invalido habendum, *L. Si fuerit*, *l. Si quis pluribus*, *ff. de rebus dubiis*, *l. Si duo sint Titii*, *ff. de testam. tutela*: In foro tamen conscientiae tenetur haeres, seu Executor illud inter eos dividere aequaliter, si in id consentiant, sic enim exigit aequitas naturalis. Molina *tom.* 1, *disp.* 197, *n.* 1, *et* 2. Diana *part.* 3, *tract.* 5, *res.* 58. Trullench. *tom.* 3, *lib.* 7, *cap.* 18, *d.* 1, *n.* 23. Busemb. *lib.* 3, *par.* 2, *cap.* 4, *dub.* 4, et La Croix *ibid. sub n.* 1129, et alii.

132 Legatum relictum determinato pauperi, si hic moriatur ante solutionem, haeres tenetur dare illud alteri; quia adhuc durat causa Legati, scilicet pietas, et suffragium animae Testatoris, cum tale Legatum pium praesumatur factum causa pietatis, et sic designatio pauperis facta fuerit demonstrative, et non taxative. Aliter tamen esset dicendum, si Legatum fuisset relictum in solum commodum, et bonum talis determinatae personae, quia tunc causa Legati esset effectus, qui cessat, cessante persona, propter cujus specialem affectionem fuit relictum Legatum. La Croix cum Busemb. *lib.* 3, *par.* 2, *cap.* 4, *dub* 4. *sub* n. 1129. Felix Potest. *tom.* 1, *part.* 2, *n.* 2567, et alii passim.

133 Repudiatio Legati Ecclesiae facti est illicita, et peccaminosa, si fiat absque justa causa, et sine debitis solemnitatibus, seu sine beneplacito Apostolico, et in tali casu tenetur Praelatus ad satisfaciendum Ecclesiae, si habeat proprium, unde satisfaciat. *Communis*, teste Reiffenstuel, *l.* 3. *Decretal. tit.* 10, *n.* 53. Et ratio est, quia Praelatus vi officii sui, adeoque ex obligatione virtutis justitiae tenetur procurare commodum, et utilitatem Ecclesiae sibi commissae, eidemque acquirere in quantum potest; *cap. Quicumque* 2, *caus.* 12, *quaest.* 4, *juncta Glossa vers. Aut neglectum*. Praelatus autem repudiando Legatum factum Ecclesiae non procurat ipsius Ecclesiae utilitatem, nam non acquirere est insidiari; *l.* 1, §. *Confertur*, *ff. de collat. bonor.* ubi praecise habetur; « Ceterum si id egerit, ne acquireret, hic et sibi insidiatus est ». Unde consequens est, quod Praelatus ille, qui sine justa causa, et debitis solemnitatibus repudiavit Legatum Ecclesiae relictum, non solum illicite elegerit, atque peccaverit, sed etiam compelli possit, ut de suo, si proprium habeat, satisfaciat Ecclesiae, cum ipsam injuste damnificaverit. Glossa in *cap. Illud statuendum* 8, §. *Si ergo caus.* 16, *quaest.* 6, *verb. Meliorem*, Abbas in *cap. Tua nos nuper n.* 9, *de his quae fiunt a Praelatis*, istud probans exemplo Tutoris, qui si potuit acquirere pupillo, et non acquisivit, tenetur de suo refundere; *leg. Quidquid*, *Cod. Arbitrum tutelae*. Et sic Doctores passim. *Vid. verb. Alienatio art.* 4, *n.*
134 6, *ad* 10. Immo quando Praelatus absque justa causa repudiavit Legatum Ecclesiae relictum, potest Ecclesia exinde graviter laesa petere beneficium restitutionis in integrum. *Communis*, *arg. cap. Requisivit* 1, *etc. Cum venissent* 2, *de in integrum restitutione.*

Legata ad causas pias valent, etiamsi Testamen- 135
tum ad causam profanam factum ob defectum solemnitatis Civilis corruat; dummodo tamen constet de voluntate Testatoris, v. gr. si scripserit, si haeres agnoscat ejus manum, aut ab eo immediate audierit, et hujusmodi. *Communis*. In relictis enim ad causam piam Jus Civile non attenditur, *arg. cap. Relatum* 11, *de testamentis;* adeoque etsi defectu solemnitatis civilis Testamentum non valeat quo ad profana, valet tamen quo ad Legata
pia in eo contenta. Immo valent etiam Legata pro- 136
fana contenta in Testamento absque solemnitate Civili condito; *argum. cap. Accessorium* 42, *de Reg. Juris in* 6, ubi expresse dicitur, quod « Accessorium naturam sequi congruit principalis »; adeoque si Testamentum tanquam principale valet, *ex cap. Relatum* 11, *de Testam.* etiam Legata quamvis profana utpote quid *Accessorium* valebunt. Hinc *Authent. Quod sine*, *Cod. de Testam.* in Testamento Patris inter liberos sine solemnitate ordinaria facto, valent etiam Legata relicta extraneis, sic Covarrus. *de Testament. cap.* 11, *n.* 2. Pirhing *l.* 3. *Decretal. tit.* 26, *n.* 22. Reiffenstuel *ibid. n* 161. Engel *ib. n.* 19. Tiraquel. *privileg.* 80. Molina *disput.* 134. Layman *l.* 3, *tract.* 3, *cap.* 2, *n.* 10. Julius Clarus §. *Testamentum quaest.* 6, *n.* 9, citans communem.

Falcidia, et Trebellianica non detrahitur a Le- 137
gatis ad pias caussas. *Authentic. similiter Cod. ad Leg. Falcid.* Barbosa *l.* 3. *Juris Ecclesiast. c.* 27, *n.* 84, cum communi aliorum.

Pars autem falcidiae, quae non potest detrahi 138
a Legatis piis non est oneranda Legatis profanis, itaut haeres integram Falcidiam percipiat, sed solum a Legatis profanis est detrahenda pars illa Falcidiae, quae ipsis pro rata competit, cum ad eam tantum sint obligata; Falcidia enim pro rata quolibet Legato detrahitur; *l. Haereditatem* 68, §. *final. l. In quantitate* 73, § *final ff. ad l. Falcid.* Unde in tali casu integra Falcidia non deducitur, sed tantum rata de aliis Legatis profanis. Mantica *lib.* 9, *conject. tom.* 3, n. 24, *et* 25. Amostaz. *lib.*
1, *de causis piis cap.* 11, *n.* 34. Falcidia non de- 139
trahitur ex Legatis relictis Ecclesiae. *Communis* cum Card. Petra *tom.* 2, *comment. ad Constit. X.*
Innocent. III. n. 73. Neque detrahi potest Falci- 140
dia ex iis, quae relinquuntur Confraternitatibus, sive cum Episcopi auctoritate, sive absque ea institutis. Bassi *tract. de sodalitiis, seu Confraternitatibus quaest.* 16, *n.* 1, cum multis citatis Barbosa *l.* 2. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 22, *n.*
92, ubi testatur de communi. Falcidia nullimode 141
detrahitur a Legatis cum onere Missarum, vel pro exoneratione conscientiae relictis, quia certo supponitur Testatorem praevoluisse, et praedilexisse tale onus in suffragium suae animae. Card. Petra
loc. cit. n. 84, *et* 85. Vide verb. *Falcid. n.* 24. 142

An autem Falcidia sit detrahenda ex Legatis piis, quando pia causa ; seu Ecclesia est instituta haeres ? *Vid. d. verb. Falcidia a n.* 20. *ad* 23.

143 Papa potest valide, et licite ex rationabili, et justa causa commutare Legata pia. *Communissima apud omnes ; argum. Clement. Quia contingit* 2, *de Religiosis domib.* ibi: *Salva quidem Sedis Apostolicae auctoritate.* et constat ex Tridentino *de re-*
144 *format. sess.* 22, *cap.* 6, *et sess.* 25, *cap.* 4. An autem Papa etiam sine rationabili, et justa caussa possit commutare Legata pia, variant Doctores: Multi enim tenent, et defendunt partem affirmativam, quia dicunt Testatores quoties aliquod pium Legatum relinquunt, id faciunt sub tacita conditione, si Papa aliter non disposuerit; *arg. cit. Clement. Quia contingit*; ibi: *Salva quidem Sedis Apostolicae auctoritate*; adeoque Papa, etiam absque caussa pro sua voluntate, et libertate poterit commutare ultimas pias voluntates, seu Legata pia. Tum quia hac tacita conditione existente, quando fit Legati commutatio, non agit Papa contra voluntatem Testatoris, sed secundum ipsam; adeoque non erit necessaria ulla causa ad talem commutationem. Covarruv. *l.* 3, *variar. cap.* 6, *n.* 7. Marta *de jurisd. part.* 4, *caus* 74, *n.* 5. Sarmiento *select. l* 1, *cap.* 8, *n.* 21. Felix Potest. *to.* 1, *p.* 2, *n.* 2580 Silvester, Armilla, et alii apud Sanchez *consil. l.* 4, *cap.* 1, *dub.* 1, *n.* 1.

145 Plurimi autem alii sustinent negativam partem, quia dicunt ipsi, de Jure naturae est observare, et ad unguem adimplere ultimas voluntates, et quamvis Papa sit administrator caussarum piarum, nequit tamen absque causa, eas commutare, cum alias rectus administrator non esset; Sanch. *loco cit. dub.* 1, *n.* 4. Wadingus *de contractib. disp.* 4, *dub.* 13, §. 6, *n.* 3. Diana *part.* 8, *tract.* 1, *resolut.* 64, *in princip.* Carpio *de execut. testament. l.* 3. *cap.* 2, *n.* 5. Molina *de justitia tract.* 2, *disp.* 249, *n.* 4. Lugo *eod. tract. disp.* 23, *n.* 512. Moneta *de commut. ultim. volunt. cap.* 6, *n* 29. Jul. Cappon. *tom.* 2, *disceptat.* 102, *n.* 17. Barbosa *de offic. et potest. Episcop. part*, 3, *allegat.* 83, *n.* 1, cum plurimis ibi citatis: ubi dicit quod in Concilio Tridentino *sess. de reformat. cap.* 22, statuitur, hujusmodi commutationes neque ab Apostolica Sede fieri debere, nisi ex justa, et necessaria causa, et ex Molina *loc. cit. n.* 9, subdit, ab ipso Concilio Tridentino *loc. citat.* « sancitum esse, ut quando commutationes aliquae a Sede Apostolica fuerint obtentae, Episcopi tamquam Legati Sedis Apostolicae summarie, et extrajudicialiter cognoscant; nihil precibus tacita veritate, vel suggesta falsitate fuisse narratum, priusquam commutationes praedictae executioni demandentur »; sunt
146 verba Concilii. Et revera si ex tali commutatione laedatur jus tertii, nequit Pontifex sine causa id facere; *leg. Si quando* 35. *Cod. de inoffic. testamen.* nec id solet a Principe fieri; *leg. Rescripta* 7. *Cod. de precib. Imperat. offic. l. final. Cod. Si contra jus, vel utilit. public.* Alterum enim non laedere est praeceptum juris naturae; §. *Juris praecepta, Instit. de justit. l. Justitia* 10, *ff. eod. tit.* 1, *lib.* 2, *tit.* 1, *part.* 3, adeoque quoties fuerit damnum tertii, erit pro tali commutatione semper necessaria rationabilis causa, ne Jus naturale a Papa laedi, et impugnari videatur, quin potius commutatio illa per mutationem materiae reducatur ad Jus naturale. Moneta *de commutat. ult. volunt. cap.* 11, *n.* 29, *et quaest.* 7, *n.* 7. Peregrin *de Fideicomm. art.* 12, *n.* 125. Haibanus *de interesse lib.* 1, *quaest.* 2, *n.* 12, *et* 42. Amostaz *lib.* 1, *de causis piis cap.* 14, *n.* 8. Spino *de Testament, par.* 1, *rub. n.* 20, ubi dicit, quod causa non quaelibet, sed publica requiritur, alias commutatio minime substinebitur.

Quando Legatum non potest de jure, aut de facto impleri in propria specie, seu usu designato a Testatore, potest Episcopus de consensu haeredis, aut executoris deputati commutare illud in alium pium usum. *Communis; arg. cap. Nos quidem* 3, *de testam. et l. Legatum*, 16, *ff. de usu, et usufruct.* Immo Episcopus de consensu haeredis, aut executoris, ex juxta causa, aut ex necessitate potest commutare Legatum, etiam quando potest de jure, et de facto impleri. Barbosa *de offic et potest. Episcop. part.* 3, *allegat.* 83, *n.* 5, *et lib.* 3. *Juris univers. cap.* 27, *n.* 5. Vasquez *in opuscul. de testam. cap.* 8, §. 5, *dub.* 3. Diana *part.* 8, *tract.* 4. *resolut.* 6. Moneta *loco cit. cap.* 5, *n.* 322. Sanch. *loco cit. dub.* 2, *n.* 3. Tondutus *to.* 1, *cap.* 112. *n.* 6. Felix Potest. *tom.* 1, *part.* 1, *n.* 2584. Amostaz *loco cit. n.* 16, *et* 19. Rota *lib.* 2, *divers. decis* 1123, *part.* 3, et alii plures. Non potest tamen Episcopus tale Legatum commutare nequidem in melius, etiam de consensu haeredis, aut executoris sine justa, et necessaria causa; *argum. Concil. Trident citat. sess.* 22, *de reformat. cap.* 6, ibi: « In commutationibus ultimarum voluntatum, quae nonnisi ex justa, et necessaria causa fieri debent, et Clementin ». *Quia contingit* 2, *de Religiosis domib.* ubi expresse statuitur « quod ea, quae ad certum usum largitione sunt destinata fidelium, ad illum debent, non ad alium (salva quidem Sedis Apostolicae auctoritate) converti », et concordat *cap. Ultima voluntas* 4, *caus.* 13, *quaest.* 2, *et c. Nos quidem* 3, *de testamentis* cum similibus. Sic Barbosa *cit. alleg.* 83, *n.* 2, cum pluribus aliis ibi citatis. Amostaz *loco cit n.* 19. La Croix *lib.* 4, *n.* 845, contra varios apud Barbosa *loc. cit. n.* 2, volentes posse Episcopum Legatum commutare in aequale, aut in melius, etiam sine justa, et necessaria causa.

Patriarchae, Primates, et Archiepiscopi ex justa, et necessaria causa, possunt similiter commutare Legata suorum subditorum, non tamen si fuerint suffraganeorum, cum in subditis suffraganeorum non habeant jurisdictionem; *cap.* 1, *de Officio Legati, cap. Duo simul* 9, *de offic. Ordinarii.* Nisi causa per appellationem ad eos perveniat. Moneta *de commutat. ultim. volunt. cap* 5, *n.* 286.

[Right-margin numbers: 147 beside "Quando Legatum non potest de jure, aut de"; 148 beside "usufruct. Immo Episcopus de consensu haeredis,"; 149 beside "2, divers. decis 1123, part. 3, et alii plures. Non"; 150 beside "Patriarchae, Primates, et Archiepiscopi ex jus-".]

151 Amostaz *loc. cit. n.* 20. Cardinales in eorum Titulis possunt commutare Legata, et ultimas voluntates in illis casibus, quibus possunt Episcopi respectu suorum subditorum, quia de Jure habent in suis titulis jurisdictionem Episcopalem: Moneta *loc. cit. cap.* 5, *quaest.* 13, *conclus.* 1, *n.* 452. Diana *part.* 5, *tract.* 2, *de potest. et privileg. S. R. E. Cardin. resolut.* 57. Barbosa *citat. allegat.* 83, *n.* 5, *in fine* et alii passim.

152 Vicarius Capitularis, sede vacante, potest commutare Legata in iis casibus, in quibus potest Episcopus, quia jurisdictio ordinaria competens Episcopo, Sede vacante, transfertur in Capitulum, seu Vicarium Capitularem ipsum Capitulum repraesentantem; *c. Cum olim* 14, *de maior. et obedient. cap.* 1, *in eod. titul. in* 6. Sic Moneta *loc. cit. c.* 5, *n.* 427. Barbosa *cit. alleg.* 83, *n.* 16, *vers. Capitulum,* Diana *p.* 9, *tract.* 4, *resol.* 34. Amostaz *loc. cit. n.* 25, et alii passim.

153 Vicarius Generalis Episcopi, quando ipse Episcopus commode haberi valet, non potest commutare Legata, et ultimas voluntates; quia similes commutationes sunt de gravioribus, et quae habent gravissimam difficultatem; adeoque nec censentur concessae, nisi specialiter demandentur. Tum etiam quia commutatio involvit Juris dispensationem, et legis derogationem, quae non committitur, nisi specialiter, et expresse. Sic Abbas *in cap. Cum Dilecti, de election. num.* 10. Cappon. *tom.* 2, *disceptat.* 103, *n.* 11, adeoque Vicarius nequit facere similes commutationes, nisi id ei specialiter, et expresse committatur. Barbosa *citat. alleg.* 83, *n.* 60, *in fine*, Cappon. *loc. cit. n.* 11. Moneta *loc. cit. cap.* 5, *n.* 484. Amostaz. *loc.*

154 *citato n.* 21, et alii. Dicitur autem notanter, « quando ipse Episcopus commode haberi valet »; nam si extra Dioecesim, et in remotis esset, ubi commode adiri non posset, tunc Vicarius Generalis ex justa, et necessaria causa posset commutare Legata, et pias ultimas voluntates, cum in tali casu possit etiam difficiliora expedire, ut concedere Dimissorias ad Ordines; *cap. Cum nullus, de tempore Ordin. in* 6. Et Vicarius Archiepiscopi in tali casu suffraganeos Censuris compescit; *cap.* 1, *de offic. Ordinar. in* 6. Sic Moneta *loc. cit. c.* 5, *n.* 484. Amostaz *loc. cit. n.* 22, et alii.

155 Visitatores etiam absque speciali mandato nequeunt mutare Legata, et ultimas pias voluntates propter rationem adductam de Vicario Generali. Moneta *loc. cit. c.* 5, *n.* 486. Amostaz *loc. cit. n.* 31, et alii.

156 Abbates, aliique similes praelati habentes proprium Territorum, et Jurisdictionem quasi Episcopalem, possunt ex justa et necessaria causa commutare Legata, et ultimas voluntates suorum subditorum; habent enim quoad hoc Jurisdictionem ordinariam in suo Territorio, adeoque etc. Moneta *loc. cit. n.* 454. Barbosa *cit. alleg.* 83, *n.* 16, et alii.

157 Justae causae talium commutationum quatuor in genere referuntur a Moneta *loc. cit. cap.* 6, *n.* 83. Cappon. *loc. cit. discept.* 103, *n.* 18, et Amostaz. *loc. cit. n.* 34. Scilicet causa necessitatis, utilitatis, pietatis, incommoditatis, aut majoris commoditatis. In specie autem plures referuntur a Barbosa *cit. alleg.* 83, *a n.* 7, et in Concil. Tridentin. *sess.* 22, *de reformat. cap.* 6, *a n.* 3, et ab aliis. Prima igitur est, si pecunia Legata ad 158
usum designatum non sufficiat, tunc enim in alium pium usum ab Episcopo converti potest. Barbosa *in Concil. Trident. loc. cit. n.* 3, *et dict allegat.* 83, *n.* 7, cum pluribus ibi citatis. Secunda, si res 159
Legata non possit pro usu destinato adimpleri impedimento juris, vel facti, quia tunc potest Episcopus commutare quaecumque Legata pia in alios pios usus. Barbosa *in citat. sess.* 22, *cap.* 6, *n.* 4, *et cit. allegat.* 83, *n.* 81, cum pluribus aliis ibi citatis. Tertia si Ecclesia, seu Monasterium non pos- 160
sit construi ubi designavit Testator, quia tunc potest Episcopus concedere ut alibi construatur. Barbosa *in citata sess.* 22, *cap.* 6, *n.* 5, *et cit. allegat.* 83, *n.* 10, et plures alii ibi citati. Quarta, si 161
Legatum sit factum ad unum usum, non ita necessarium, ut si esset factum ad pingendam Ecclesiam, quae minatur ruinam; tunc enim posset Episcopus pecuniam ad talem picturam destinatam in alium pium usum magis eidem Ecclesiae necessarium commutare. Barbosa *in citat. sess.* 22, *cap.* 6, *n.* 6, *et cit. allegat.* 83. *n.* 12, cum pluribus aliis ibi citatis. Quinta, si urgeat aliunde ne- 162
cessitas commutandi ultimas defunctorum voluntates, neque adiri possit Summus Pontifex; tunc enim potest Episcopus illas commutare. Barbosa *in cit. sess.* 22, *cap.* 6, *n.* 9, *et cit. allegat.* 83, *sub n.* 16. Moneta *loc. cit. cap.* 5, *n.* 348. Sexta, 163
si adsit necessitas gravis sublevandi Rempublicam; tunc enim potest Episcopus commutare Legata in ejus sublevamen. La Croix *lib.* 3, *par.* 2, *n.* 1150, *et communis aliorum.* Quinimmo volunt multi, quod in tali casu ad sublevandam gravem necessitatem Reipublicae, possint Legata commutare iidemmet executores sine facultate Episcopi; quamvis tamen non expediat, sed debeat expectari declaratio Episcopi, an necessitas Reipublicae vere sit gravis aliter possent intervenire multi errores, abusus, et scandala. Septima, si Ecclesia indigeat 164
sacris vestibus, aut earum reparatione, tunc poterit Episcopus de consensu heredis pro una vice tantum commutare, seu convertere Legatum relictum alicui Capellae, seu Ecclesiae pro Missis celebrandis, in paramentorum, seu sacrarum vestium emptione, vel reparatione. Barbosa *cit. allegat.* 83, *n.* 14, *cum aliis ibi citatis,* Felix Potestas *tom.* 1, *p.* 2, *n.* 2586. Amostaz *l. c. n.* 37, ubi ex Riccio refert ita decisum fuisse.

Legatum tamen magnae quantitatis Missarum 165
una vice celebrandarum commutari, seu converti non potest in erectionem Capellaniae perpetuae. *Sacr. Congreg. Concil. in Bononien. Legati Missarum* 7. *Decembris* 1667. 9. *Augusti* 1698., *et*

4. *Septembris* 1702, apud Ursayam *in Miscellaneo*
166 *Sacro, et Profano p.* 1. *Litt. L. num.* 45. Legata pro celebratione Missarum nunquam patiuntur diminutionem; *Sac. Rota Romana, Redditionis rationis*, 20. *Januar.* 1708. *§. Etenim cor. Cafarell.*

167 Legatum relictum Capitulo pro Anniversario quotannis celebrando, debet applicari Mensae Capitulari pro satisfaciendo in perpetuum tali Anniversario, et nullimode potest dividi inter Capitulares. Navarrus *lib.* 3, *de Testamentis consil.* 4, *num.* 2, *cum sequentibus*, et alii communiter. Et ratio est, quia mens, et voluntas disponentis est in primis servanda; *l. In conditionib.* 19., *ff. de conditionibus, et demonstrationib. c. Cum olim* 38, *de praebend. c. Ultima voluntas q.* 4, *caus.* 13, *quaest.* 2, cum similibus. Mens autem et voluntas dicti Legantis, est ut Capitulum obligetur ad faciendum perpetuo singulis annis in suffragium suae animae unum Anniversarium, quod non posset fieri, si Legatum ad id relictum divideretur inter praesentes Capitulares, cum successores Capitulares, in quibus conservabitur Capitulum, non essent habituri commodum, propter quod tenentur ad onus illius perpetui Anniversarii; « Qui enim sentit onus, sentire debet commodum, et e contra »; textu expresso *in cap. Qui sentit* 55. *de Regul. Jur. in* 6, *et l. Secundum naturam* 10, *ff. eod.*; adeoque tale Legatum non potest dividi inter praesentes Capitulares, sed converti debet in bonis fructiferis, quae reddant commodum futuris successoribus Capitularibus sensuris onus dicti perpetui Anniversarii.

168 Item Legatum relictum Capitulo, etiam sine expresso onere, censendum est relictum Mensae Capitulari, et non Canonicis uti singulis, nisi aliud ex conjecturis de mente Testatoris colligatur. Et ratio est, quia mens Testatoris, quae ex adductis juribus numero antecedenti semper est servanda, videtur in tali casu dirigi in Capitulum prout est Communitas, quae semper remanet eadem Communitas Capitularis, sive contempletur ut costituta ex Capitularibus praesentibus, sive ex successoribus, et futuris; adeoque tenendum est, tale Legatum esse relictum Capitulo Canonicorum, ut Collegio, et non Canonicis uti singulis, sicque non posse dividi inter praesentes Capitulares, sed totum debere applicari Mensae Capitulari ad commodum etiam futurorum Capitularium. Sic colligitur *ex l. Pater filium* 38, §. 6, *ff de Legatis* 3, et tenent, ac a fortiori tenere debent Covarr. *in c. Requisisti* 25, *n. ult. de Testamentis.* Genuens. *in prax. Neapolit. c.* 72, *n.* 7 Gratian. discept. *l.* 3, *c.* 533, *n.* 16. Thoro *in Summa privileg.* 176, *ad med.* Cevallos *Commun. q.* 278, *ad med.* Amostaz *lib.* 4, *de causis piis in specie c.* 1, *n.* 70, *et* 71, et omnes alii citandi in numero sequenti.

169 Item Legatum relictum Canonicis indefinite, censendum est esse relictum Capitulo, seu Collegio Canonicorum, et non Canonicis uti singulis, adeout debeat applicari Mensae Capitulari ad commodum etiam futurorum Canonicorum, et non possit dividi inter praesentes Canonicos, nisi ex conjecturis aliud de mente Testatoris colligi possit. Sic ex *l. Pater Filium* 38, §. 6, *ff. de Legatis* 3, *et l. Civibus* 2, *ff. de rebus dubiis*, tenent ultra cit. Doctores *n. antecedenti*, etiam Card. *in cap. Requisisti* 15, *de Testam.* ibique Imola *n.* 30. Didac. *sub n.* 10. Mantica *de conject. ultim. volunt. lib.* 8, *tit.* 6, *n.* 22, *et* 24, *in fin.* Riga *in cap. Cum M. Ferrariensis num.* 11, *de Constit.* Menoch *de praesumpt. l.* 4, *praesumpt.* 21, *n.* 6. Cassan. *cons.* 44, *n.* 29. Valenzuola *cons.* 190, *n.* 39. Vasquez *in opuscul. de Testament. cap.* 8, §. 5, *dub.* 2, *n.* 100. Panimol. *par.* 2, *dec.* 98, *n.* 8, *et* 9. Ventriglia *tom.* 2, *de Legatis piis annotat.* 28, §. 1, *n.* 43. Barbosa *de Canonicis cap.* 42, *n.* 26, *vers. Cum sit mentio*, et alii plures. Et ratio est, quia verbum *Canonicis* indefinite prolatum Capitulum, et Collegium eorum designat; *cap. Cum omnes* 6, *et cap. Cum accessissent* 8, *de Constit.* Atque ita cum tale Legatum sit relictum Canonicis, censendum est potius a Testatore sub nomine collectivo contemplatum Collegium, seu Capitulum, quam Canonici uti singuli; nisi, ut dictum fuit, aliud ex conjecturis de mente Testatoris colligatur, ut si adessent conjecturae demonstrantes, quod Canonici a Testatore fuerint contemplati uti singuli, puta si Canonici fuerint benemeriti illius, quia ipsum Testatorem a gravi malo, seu periculo liberaverint, aut aliter speciales ejus benefactores, seu amici, aut ejus consanguinei extiterint; *l. Nec adjecit* 9, *ff. Pro socio*; Vel quod Legatum non possit convenire ipsi Collegio, sed singulis; quo quidem casu uti singulis relictum fuisse Legatum esset censendum, ut recte docent Cardin. Mantica *de conject. ultim. volunt. lib.* 8, *tit.* 6, *n.* 24. Genuens. *in praxi quaest.* 39, *n.* 32, *in fin.* Gratian. *cit. cap.* 533, *n.* 19. Amostaz. *loc. cit. n.* 71. Ventriglia *loc. cit. n.* 43. Barbosa *loc. cit. n.* 26, et alii supracitati dicentes, Doctores volentes dictum Legatum censendum esse relictum Canonicis uti singulis, intelligendos esse in solo casu, quo interveniant dictae, aut similes conjecturae demonstrantes talem fuisse mentem Testatoris: Secus autem si nulla adsit talis conjectura, quia tunc censetur relictum Collegio, seu Capitulo, et non Canonicis uti singulis; cum rationabiliter credendum sit in favorem suae animae potius voluisse suam perpetuare memoriam apud omnes futuros Canonicos, seu Capitulares, qui fruentes in perpetuum redditus sui Legati, perpetuo memores beneficii, perpetuo pro benefactore preces effunderent, quam in ictu oculi ipsam suam memoriam extinguere in solis tempore sui testamenti, et decessus existentibus Canonicis, sine ulla spe futuri suffragii. Unde cum in ambiguis inspicienda sit caussa Legati; *l. Uxori suae* 33, *in princip. de Legat.* 3, merito propter dictam causam censendum est fuisse relictum tale Legatum Collegio Capitulari, et mensae

Capituli non autem singulis de Capitulo, ut teste Ventriglia l. *c. n.* 43, omnes advertunt supra allegati Doctores.

170 Qui *ibidem* n. 45, subjungit, advertendum esse, quod si fuerit relictum Canonicis Legatum magnae et notabilis quantitatis pecuniae pro Missis celebrandis, non possunt Canonici post mortem Testatoris dividere inter se pecuniam, et celebrare Missas juxta eleemosynas solitas secundum morem Provinciae dari pro celebratione Missarum, sed tenentur magnam illam pecuniae quantitatem convertere in annuos redditus, et in perpetuum celebrare Missas juxta annuos redditus; quia talem praesumitur fuisse mentem Testatoris, qui sic voluerit consulere suae perpetuae memoriae, et perpetuis suffragiis pro se, et suis. Et sic revera esse censendum, nisi aliud ex conjecturis colligatur, vel nisi pecunia legata fuerit modica, tenent etiam Genuens. in *praxi cap.* 71, *num. ultim. in annot. et pract. Eccles. quaest.* 51, *n* 3. Maranta *par.* 1, *controv. resp.* 29, *per tot.* et alii

171 Legatum relictum Ecclesiae debetur totum illi; nec Episcopus, nec Rector illius potest aliquid praetendere; nec si sit relictum Ecclesiae Cathedrali, vel Collegiatae, possunt Canonici aliquid de illo accipere; *cap. Requisisti* 15, *de Testam. Authent. seu Novel.* 129, *de Ecclesiast. titulis tit.* 14, *cap.* 13. Et ratio clara est, quia in tali casu Legatum esse censetur solum contemplatione Ecclesiae, et non contemplatione Episcopi, Rectoris, seu Canonicorum, adeoque non istis, sed soli Ecclesiae debetur, ut multis decisionibus probat Rub. *pract.* q. 70, *a n.* 1, et sequitur Amostaz l. *c. n.* 58, et alii passim.

172 Si Legatum relictum sit Episcopo, seu Rectori alicujus Ecclesiae, ad cognoscendum cui debeatur, attendendae sunt conjecturae. Vel enim Legatum relictum est ab extraneo, nulla praecedente amicitia, seu benemerentia Episcopi, aut Rectoris; et tunc Legatum non debetur Episcopo, nec Rectori, sed Ecclesiae, cum intuitu ipsius censeatur relictum a Testatore in favorem suae animae, utpote sic magis favorabile; et licet sit relictum Episcopo, seu Rectori Ecclesiae cum expressione proprii nominis Episcopi, seu Rectoris, intelligitur tamquam administratoribus illius, non vero ut talibus personis; Vel Legatum relictum est a consanguineo, propinquo, amico, familiari Beneficiato, et hujusmodi, et tunc Legatum debetur non Ecclesiae, sed Episcopo, seu Rectori; cum censeatur relictum solum intuitu personae, non obstante quod expressum sit nomen dignitatis. Id tamen totum intelligendum est in utroque casu, *Nisi ex qualitate rei legatae aliud colligatur.* Nam licet Legatum relictum Episcopo, seu Rectori a consanguineo censeatur relictum intuitu personae, et consequenter debeatur Episcopo, seu Rectori, et non Ecclesiae; tamen si qualitas rei legatae aliud demonstret, puta si legatae sint vestes Ecclesiasticae, Calix, Patena, Lampas, et hujusmodi, tunc Legatum debetur Ecclesiae; quia cum qualitas rei legatae potius conveniat Ecclesiae, quam personae, sic Legatum censetur potius relictum Ecclesiae, quam personae. Similiter e contra quamvis legatum relictum ab extraneo censeatur relictum intuitu Ecclesiae, et consequenter ipsi Ecclesiae debeatur, et non Episcopo, nec Rectori; tamen hoc non habet locum, quando ex qualitate rei legatae aliud colligi potest; ut quando Testator legavit Episcopo, seu Rectori, Falconem, Canem et hujusmodi *c. Requisistis* 15, *de Testamen.*; et ibi Doctores passim, Mantica, *de conject. ult. volunt. lib* 6, *tit.* 12, *n.* 4. Surd. *de alimentis lib.* 1, *cap.* 1, *et tit.* 5, *q.* 6, *n.* 9. Menoch. *lib.* 4, *praesumpt.* 122. Socin. sen. in *l. Civilibus* 2, *de rebus dub.* Ruin. *consil.* 202, *n.* 13. *tom.* 2. Amostaz *loc. cit. n.* 61. Panimoll. *part.* 2. *dec.* 98, *n.* 21, *et* 22. Ventriglia *loc. cit. n.* 42, et alii fere communiter.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Frequenter in Foro de eo disputari solet, utrum 173
legatum demonstrative, an taxative relictum sit, idque ob diversos juris effectus; nam legato demonstrative relicto, deteriorata, vel perempta re legata supplere tenetur haeres, non item eodem legato relicto taxative.

Regula qua Doctores in hac quaestione uti so- 174
lent haec est, ut scilicet legatum intelligatur de-
monstrative, quoties dispositio incipit ab onere
operis per Testatorem demandati, subindeque pro-
greditur ad expressionem rei, sive pecuniae in eam
causam erogandae. Maxime si opus demandatum, 175
et expressio bonorum non stent sub unico verbo-
rum contextu, sed in diversa separataque oratione
legantur. Quinimo creditur satis esse rem quoquo 176
modo esse dubiam: ut legatum maxime pium non
taxative, sed demonstrative relictum censeatur.
Vide Auctores relatos a Clar. Mem. Cardinal. Lan-
fred. *in Respon. Eccl* 42, *n.* 2, *et plur. seq.*

Rectius vero mox laudatus « Auctor, Praemissae 177
regulae (ait) tum de inchoatione dispositionis ab onere, tum de diversitate orationis non sunt, nisi quaedam argumenta ex communiter accedentibus deprompta in linea conjecturali, scilicet quia dum Testator primo loco, ac per orationem absolutam expressit praeceptum operis perficiendi, de omnimodo illius adimplemento principaliter sollicitus fuisse videtur, et opportunioribus mediis illius finis consequutionem exoptasse; nec propterea illud subordinare voluisse reputatur incerto eventui peremptionis, vel insufficientiae particularium illorum bonorum expresse designatorum. Quamobrem non est praeclusus aditus tutiori investigationi diversae voluntatis Defuncti, quae si ex aliis argumentis, et conjecturis appareat, ut non aliunde, quam ex talibus bonis specialiter designatis legatum adimpleatur, utique haec Defuncti voluntas sequenda est, spreto rigore litterae, neglectoque ordine scripturae fortasse extensae ab inconsulto jurisque

imperito Notario etc. Parvi enim refert, quis voluntatem disponentis sermo exceperit, aut quae prius quaeve posterius verba calamus scribentis effuderit, ubi ex non dubiis argumentis conjicitur vera animi sententia, quam sequi necesse est, etiam recedendo a proprietate verborum, et supplendo scripturae defectum.

178 Neque admittit, ipsum legatum pium in dubio censeri relictum demonstrative.

179 Plura autem idem *Doctor* cumulat argumenta; ex quibus non obstante inchoatione dispositionis ab onere, tum diversitate orationis, legatum non
180 demonstrative, sed taxative relictum censetur. Praecipuum autem est si non quantitas pecuniae in genere, sed certa species sit legata.

181 Vide, et de hac questione, et quidem in utramque partem Rotam in *Romana Fundationis Monasterii* 21 *Junii* 1717, *coram bo. mem. Cerro, in Romana supplementi, et applicationis* 11 *Junii* 1731, *cor. cl. mem. Aldovrando, et in Novarien. Capellaniae* 2, *Jul.* 1736, *et* 5 *Maii* 1737, *coram bon. mem. De Vais*, sed potissimum vide doctissimum Averanium *Interpretation. Jur. lib.* 2, *cap.* 27, *per tot.* ubi materiam pro dignitate tractat, conciliatque textus omnes, qui inter se contrarii videntur.

ADDITIONES CASINENSES.

1 Legatum ex §. 1. *Inst. de legat. est donatio quaedam a defuncto relicta, ab haerede praestanda.* « Verba haec postrema *ab haerede praestanda* Theophilus non habet, et tamquam insititia Cujacius, aliique traducunt. Enimvero ad legati definitionem non sunt necessaria, quippe in qua quaeritur, quid sit legatum, non a quo sit praestandum, id quod sane non nisi ad executionem spectat. Verum cum eiusmodi verba extent in vulgatis codicibus, expungenda non videntur, praesertim cum nihil jurisprudentiae novae ex Justiniano adversum contineant, ex cuius regulis, legatorum possessio ab haerede praestanda venit ».

2 Jam vero legare eos omnes posse, quibus testamenti condendi facultas est, ex manifestissimis juris principiis sat compertum habemus.

3 Praestat nunc de capacitate recipiendi legata aliqua persequi. Ac primum iis rite legata relinqui, qui et haeredes scribi possunt, ex iisdem juris principiis exploratum habe; si et illud excipias, nempe quoties de legato ex causa alimentorum agitur, illud namque etiam personae incapaci fieri posse, nimirum morte civili affecto, eadem Romanae leges permiserunt in haec verba: « Si in metallum damnato quid extra causam alimentorum » relictum fuerit, pro non scripto est, nec ad Fi» scum pertinet ». *L* 3, *ff. de his quae pro non script.*

4 Quoad vero incertas personas attinet, ex veteris Jurisprudentiae regulis, nec legata, nec fideicommissa eis relinqui fas erat. Personae nimirum incertae erant, quas incerta opinione testator animo suo subiiciebat, veluti si dixisset, *quicumque filio meo filiam suam in matrimonium dederit, ei haeres meus illum fundum dato: ex* §. 25, *Inst. h. Tit.* Quippe cum beneficia certo consilio tribuantur, in ignotos recte conferri non videbantur. Et quod nascituri homines incerti censerentur, posthumis alienis, qui nati inter suos haeredes testatori futuri non erant, etiam inutiliter legabatur; §. 27, *Inst. eod.* Ex certis vero personis recte legebatur personae incertae, veluti, *ex cognatis meis, qui nunc sunt, si quis filiam meam uxorem duxerit, ei haeres meus illam rem dato*: *cit.* §. 25.

Sed Justinianus, edita Constitutione, quae desi- 5
deratur (*), id statuisse videtur, ut alieno posthumo, et personis incertis utiliter legata relinquerentur, si qua ratione vel ex praesenti, vel futuro eventu certae fierent: § 27, *Inst.* eod.

Hoc pacto « si Pauperes quidem (testator) scrip- 6
» serit haeredes, et non inveniatur certum ptochotrophium, vel certae Ecclesiae pauperes, » de quibus Testator cogitaverit, sed sub incerto » vocabulo *pauperes* fuerint haeredes instituti, » simili modo, et huiusmodi institutionem valere » decernimus ». Textus est in *l.* 49, §. 1. *Cod de Episc et Cleric. etc.*

Civitatibus quoque, Collegiis, Vicis, et Commu- 7
nitati quaecumque Ecclesiasticae, vel Laicali, cum tanquam totidem personae moraliter considerentur, Legata relinqui posse ex eodem jure Justinianeo satis compertum est: *l.* 20. *ff. de reb. dub.*

Ipsi porro haeredi si solus institutus sit, inuti- 8
liter legatur, tum quia ex haereditatis aditione jam dominus rerum omnium haereditariarum effectus est, et quod proprium est ipsius, amplius eius fieri non potest; tum quia regula est juris, *neminem a se ipso capere posse,* neminem sibi ipsi debitorem, et creditorem, neminem contra se ipsum actorem, et reum posse intelligi. « Hinc, cum haeredi ex asse, et Titio legatum esset, ad Titium totum legatum ex jure accrescendi pertinere, quia haeredi inutiliter relictum erat, responsum est *in l.* 118. Apud Voet, *ad Tit. unic. de legat. n.* 4.

Quod si duo, vel plures haeredes instituti fue- 9
rint, recte uni ex illis praelegatur; in praelegato enim quid praecipuam prae aliis haeredibus uni haeredi legatur, atque ideo haeres a seipso capere non videtur.

Quantum vero ad ea quae legari possunt, ex- 10
ploratum est ex Juris principiis, res omnes tam corporales, quam incorporales modo utilitatem aliquam legatario afferant, et in commercio sint, legatorum materiam constituere secundum illud Digestorum; « Corpora legari omnia, et jura, et

(*) Haec Justiniani Constitutio, Codici secundae praelectionis inserta est: eius enim Photius, Balsamon, ac Theophili scholiastes, qui nostro Codice usi sunt, meminero. Quare interciderit sufficiens ratio nos latet.

11 « servitutes possunt » : *l.* 41, *ff. de legat.* « Sed » si talis sit res, cuius commercium non est, vel » adipisci non potest, nec aestimatio eius debetur: » veluti si Campum Martium, vel basilicas, vel » Templa, vel quae publico usui destinata sunt » legaverit: nam nullius momenti tale legatum » est »; Verba sunt Textus in Inst. §. 4, *de legat.*

12 De Jure Romano non tantum res Testatoris, verum etiam aliena legari poterat, id quod ex jure hodierno apud nos nullatenus obtinet.

13 Res vero legatarii propria, si ei pure legetur, inutile est legatum, quia quod proprium alicuius est, amplius eius fieri non potest: §. 10, *Inst. h. Tit.*

14 Quod si quis rem suam legaverit tanquam legatarii propriam, valet legatum non obstante errore, quia voluntas defuncti exitum potest habere, §. 11. *Inst. eod.* Huic quippe legato recte convenit ratio *plus valet, quod in veritate est, quam quod in opinione.*

15 Item, ad Romani juris normam, si res testatoris, sed alteri pignori obligata alicui legetur, valet legatum, et si testator rem esse alteri obligatam ignoraret. Haeredis autem est rem legatam luere, idest a vinculo pignoris liberare, et legatario tradere, si eam obligatam Testator sciret: contra luet legatarius, si testator eam obligatam esse ignoraret, itemque si testator expresserit, ut legatarius lueret: §. 5, *Inst. h. Tit. l.* 57, *ff. de legat.* 1. id quod jure hodierno apud nos variationem suscepit.

16 Quod si testator, qui rem suam legaverat, postea eam alienasset, nihilominus legatum ex jure Justinianeo debetur, nisi alienatio animo adimendi legati facta fuisset, quod divi Severus, et Antoninus rescripserunt; §. 12, *Inst. h. Tit.* Videtur testator adimendi legatum animum habuisse, si ex mera voluntate alienavit, *l.* 18, *ff. de adimendi legatis;* secus, si necessitate urgente, puta ut se aere alieno liberaret, *l.* 11, §. 12, *ff. de legat.* 3. Quod ex jure hodierno non aeque apud nos obtinet. Contra si testator rem legatam pignori dederit, non videtur ademisse legatum, *cit.* §. 12, *Inst.* Et si testator partem rei legatae alienaverit, pars non alienata omnino debetur: quae vero alienata esset, ex Romanae jurisprudentiae regulis, ita debebatur, si animo non adimendi legati fuisset alienata, *cit.* §. 12, *l.* 76, *ff. de rei vindicatione.*

17 Res quoque, quae in rerum natura non existit, sed futura speratur, utiliter legatur, veluti fructus ex hoc, vel illo fundo nasciturì, et partus, qui ex illa ancilla nascetur, §. 7, *Inst. h. Tit.* Huiusmodi vero legatum tacitam conditionem habet, si fructus, aut partus nascatur, *l.* 1. §. *ult. ff. de condit. et demonstr.* Proinde si nihil in fundo nascatur, aut minus quam legatum est, nihil debetur, aut non ultra id, quod natum est, *l.* 8, §. 2, *ff. de legat.* 2, *l.* 5, *ff. de Tritico, vino, vel oleo legato*, ibi: « Cum certus numerus amphorarum vini legatus esset ex eo, quod in fundo Semproniano natum esset: non amplius deberi placuit: et quasi taxationis vicem obtinere haec verba, *Quod natum erit* ». Quod si res legetur, quae nec existit, nec unquam potest existere, inutile erit legatum.

Quia vero non minus res corporales, quam incorporales, quae sunt in commercio, legatorum materiam constituunt, §. 21, *Inst. h. Tit.* recte testator legat quod sibi debetur. Id, si ipsi debitori relinquatur, *legatum liberationis* proprie dicitur, *ff. de liberatione legata:* si tertio, *legatum nominis*, *l.* 44, §. 6, *ff. de legat.* 1. Porro in legato liberationis jus testatoris, et actio debitori remittitur. Quoad vero legatum nominis, si testator debitam sibi pecuniam exegerit, aut debitorem alio modo liberaverit, huiusmodi legatum extinguitur, *l.* 75, §. 2, *ff. eod.* 18

Vice versa debitor creditori suo recte legat, quod ipse debet, modo plus sit in legato, quam in debito, alioquin legatum erit inutile, §. 14, *Inst. h. Tit.* Ut enim legatum consistat, necesse est in eo aliquid utilitatis contineri, *l.* 29, *ff. de legat.* 1, *l.* 1, §. 10, *ff. ad l. Falcid.* Plus est in legato quam in debito, si legatum debito ipso pinguius, et utilius sit; veluti si pure legatur, quod in diem aut sub conditione debetur, pinguius est legatum propter *repraesentationem*, idest praematuram, et praesentem solutionem: aut si quocumque alio modo fiat, ut creditoris intersit, potius ex testamento agere, quam ex pristina obligatione. 19

Sic porro maritus utiliter uxori dotem legat, quod proprie *praelegatum* dicitur, quasi ita legatum, ut accipiatur ante diem, *l.* 88, §. 7, *ff. de legat.* 2. Nimirum plenius est legatum, quam de dote actio §. 15, *Inst. h. Tit.* Sane in dotis legato, dos statim ab adita haereditate debetur tota; actione vero de dote intra annum redditur. 20

Quinimo etsi maritus dotem nullam accepisset, si tamen certam quantitatem designasset veluti, *centum nummos quos ab uxore accepi ei do lego*, eiusmodi quantitas eidem debetur, etsi nulla dos reapse extitisset, ex eo quod falsa demonstratio non vitiat legatum. §. 30 *Instit. h. Tit.* 21

Si vero, nulla accepta dote, maritus, sic praelegasset, nempe *dotem quam ab uxore accepi, ei do lego*, eiusmodi praelegatum absque quantitatis designatione inutile est; quippe cum uxor nullam dotem dederit, nihil proinde ei debetur. 22

Legari vero potest non solum species, sed etiam genus §. 22, *Inst. h. Tit.* Species Jurisconsultis est res singularis, hoc est individua, veluti *fundus Tusculanus, Stichus* etc. Genus vero plures sub se species continet, veluti *homo, equus, praedium.* Valet legatum generis, modo genus ab ipsa natura terminos habeat, veluti si legetur bos, servus: idque etiamsi neque boves, neque servi in haereditate relicti sint, §. 22, *inst. eod.* Contra inutile, et derisorium est, si genus ab hominum arbitrio pendeat, veluti si testator *fundum*, aut 23

domum legaverit, et in haereditate nullus fundus, nulla domus reperiatur, *l.* 71, *ff. de legat.* 1. Nimirum bove, aut homine legato, intelligitur, quid testator reliquerit, proindeque valet legatum, etiamsi testator in haereditate boves, et servos non reliquerit: contra *fundo, domo* legatis, non intelligitur quid testator reliquerit: quippe *fundi* nomine, vel minima pars fundi, significatur: et quaevis pars domus pro domini destinatione *domus* recte appellatur *l.* 60, *ff. de verb. significat. l.* 24, §. 3, *eod. de legat.* 1. Atque ita re non definiti generis legata, inutile erit legatum, intellige, si nihil tale in haereditate reperiatur, secus, si extiterit. Sed ubi valet legatum generis, electio legatarii est, nisi testator aliud expresserit, *cit.* §. 22. Quisquis vero eligit modum servare debet, ita scilicet, ut nec optimum, nec pessimum capiat: *l.* 37, *ff. de legat.* 1.

24 Legari quoque potest *optio*, idest electio ex pluribus rebus, veluti si testator *ex servis suis, vel aliis rebus optare*, idest eligere *legatarium jubeat;* §. 23, *inst. h. tit.* Optionis legatum jure veteri erat conditionale, ineratque ipsi legato conditio, *si legatarius optaret*, eoque non optante, ad haeredes optio non devolvebatur. Contra ex Jure Justinianeo, etsi vivus legatarius non optaverit, huiusmodi jus, atque facultas ad haeredes transit. Porro optione legata ipse legatarius etiam optimum seliget *l.* 9, §. 1, *ff. de dol. mal.* arbitrio namque legatarii testator permisit, ut quam vellet ex pluribus rebus unam eligeret. Sed si plures fuerint legatarii, quibus optio relicta sit, aut unius legatarii plures haeredes, qui in corpore eligendo dissentiant, ab Justiniano §. 23, *inst. h. t. et l. ult. Cod. Communia de legat.* introductum est, sorte eligendum, qui optare debeat.

25 Porro si eadem res pluribus legata fuerit, et omnes legatum agnoverint, legatum inter eos, dividitur, §. 8, *inst. eod.* et ut ait Celsus, *partes concursu fiunt: l.* 80, *ff. de legat.* 3. At si unus collegatariorum deficiat, locus est juri accrescendi: quod etiam ex jure Romano uno ex haeredibus deficiente obtinet. Jus accrescendi est, quo pars haereditatis, aut rei pluribus legatae, cohaerede, vel collegatario deficiente, coniuncto acquiritur.

26 Haereditates quoad spectat, valet haec ratio accrescendi secundum Romanas leges ex juris necessitate; quippe ex illarum norma nemini partim testato, partim intestato decedere fas erat: insuperque nemo pro parte acceptare, pro parte repudiare haereditatem poterat, quod praecipue in haereditatibus ab intestato obtinebat; adeoque uno ex haeredibus deficiente, portio alteri de necessitate accrescebat: id quod jure hodierno apud nos in haereditatibus ab intestato locum habet.

27 In legatis vero, juxta earum legum placitum, ex voluntate testatoris jus accrescendi obtinebat. Atque hinc inter collegatarios ejusdem rei a Testatore prohiberi *accretio* potest, ita ut, collegatario deficiente, ejus pars penes haeredem maneat.

Quo vero inter collegatarios jus accrescendi locum habeat, oportet ut ad eamdem rem sint vocati, hoc est sint *conjuncti*, juxta proprium in jure vocabulum, *l.* 1, *ff. de usufructu accrescendo*, et amplius ut unus ex iis deficiat. Deficere, quantum ad praesens, censetur collegatarius, si vel spreverit legatum, vel vivo testatore decesserit, vel incapax, aut indignus factus sit, vel si conditio sub qua legatum relictum sit, defecerit. 28

Coniuncti autem generaliter dicuntur, qui ad eamdem rem legatam vocantur, sive uno sermone, sive diversis: suntque triplicis generis, videlicet, aut coniuncti *re*, aut *re et verbis*, *aut verbis tantum; l.* 142, *ff. de verbor. significat.* ibi: « Triplici modo coniunctio intelligitur. Aut enim » *re* per se coniunctio contingit: aut *re et verbis*, » aut *verbis* tantum ». Re coniuncti dicuntur, qui ad eamdem rem diversis orationibus vocantur, veluti, *Titio fundum lego, Sejo eumdem fundum lego. Re et verbis* coniuncti sunt, quibus una oratione eadem res legatur, veluti *Titio, et Sejo aedes meas lego. Verbis* tantum coniuncti sunt, quibus una oratione eadem res legatur, sed aequis partibus pro indiviso, veluti, *Titio*, et *Sejo fundum Tusculanum aequis partibus lego.* 29

« Jus accrescendi, uno ex collegatariis deficiente, inter coniunctos obtinet, qua demum cumque ratione coniuncti sint: in quavis porro coniunctione res integra singulis legari videtur. Sed non pari ratione in omnibus coniunctis id procedit: etenim *re* tantum coniuncti, etiam inviti, et sine onere, deficientis partem acquirunt; coniuncti vero *re et verbis*, aut *verbis* tantum adquirunt volentes, et cum onere. Enimvero *re* coniunctus, ex sua ipsius persona solidum videtur habere; et ita, si alter deficiat, suum magis non deminutum retinet, quam alienum consequitur: ac proinde integrum ipso jure retinet sine onere, quod deficienti collegatario imminebat. Contra coniuncti *re, et verbis*, aut *verbis* tantum, magis ex persona deficientis videtur portio deferri: atque ita tales coniuncti possunt eam non admittere, quia et deficiens potuit repudiare, et si velint portionem deficientis accipere, etiam onus adiunctum subire debent ». 30

« Quod si plures sint coniuncti eadem specie coniunctionis, pars deficiens omnibus ex aequo accrescit: contra vero si plures partim coniunctim, partim disiunctim vocati fuerint, coniuncti in parte coniuncti deficientis ceteris praeferuntur, quasi inter se coniunctiores: omnes vero concurrunt, si disiuncti pars deficiat, sic tamen, ut coniuncti *re* et *verbis*, aut *verbis* tantum unius personae vice fungantur: v. g. Testator scripsit: *primo fundum Tusculanorum do, lego: Secundo eumdem fundum do, lego: Tertio, et quarto eumdem fundum do, lego: Quinto, et Sexto eumdem aequis partibus do, lego.* Deficit *Primus*, portio eius accrescit omnibus, etiam invitis, ita tamen ut trientem *secundus*, alterum trientem *tertius*, et *quar-* 31

tus, tertium *quintus*, *et sextus*, et quidem omnes
sine onere accipiant. Contra deficit *tertius*, portio
eius *quarto* volenti, et cum onere accrescit: et si
deficiat *quintus*, portio illius itidem *sexto* volenti,
et cum onere accrescit » (*).

32 Id porro notandum, quod simul ac collegatarii
inter se coniuncti jus ad rem legatam nacti sunt,
uno eorum postmodum decedente, eius pars nul-
latenus ad collegatarios, sed ad haeredes defuncti
33 transmittitur. Illud amplius obtinebat ex jure Ro-
mano inter collegatarios in usufructu: quippe,
uno moriente, pars superstitibus accrescebat; et
non nisi ultimo deficiente, huiusmodi ususfructus
ad haeredem proprietarium devolvebatur; id quod
jure novo apud nos minime est confirmatum: adeo-
que, ut singuli collegatarii ususfructus decedunt,
pars singula non ad viventes collegatarios, sed ad
proprietarium devolvitur.

34 Jam vero potest in legato *error* intervenire:
potest *demonstratio*, *causa*, *conditio*, *aut modus*
addi, ut per Auctorem traditum est.

Errorem quoad spectat, si erratum sit in prae-
nomine (**), nomine, cognomine, adgnomine lega-
tarii, cum de persona constet, valet legatum: quod
idem in haeredis institutione jus est; §. 29, *in-*
st. h. t. ibi: « Si quidem in nomine, cognomine,
» praenomine, (agnomine) legatarii testator er-
» raverit, cum de persona constet, nihilominus
» valet legatum. Idemque in haeredibus servatur:
» et recte. Nomina enim significandorum homi-
» num gratia reperta sunt; qui, si alio quolibet
» modo intelligantur, nihil interest». Simili mo-
» do in l. 17, § 1. *ff. de condit. et demonstrat.* ha-
betur, nempe: « Si in persona legatarii designan-
» da aliquid erratum fuerit, constat autem cui
» (testator) legare voluerit: perinde valet lega-
» tum, ac si nullus error intervenerit ».

35 Sic quoque valet legatum, etsi in nomine pro-
prio rerum legatarum testator erraverit, dum fun-
dum Cornelianum pro Semproniano appellavit, si
modo de fundo constet, ut ex Textu expresso in
l. 4. *de legat.* 1, nempe: « Si quis in fundi voca-
» bulo erraverit, et Cornelianum pro Semproniа-
» no nominavit, debebitur Sempronianus ». Sed si
testator in nominibus rerum appellativis erraverit,
veluti si cum vellet *vestem* legare, *supellectilem*
scripserit, putans, vestem appellatione supellecti-
lis contineri, placuit neutrum peti posse; vestem
enim testator non dixit, et supellectilem non in-
tellexit: l. 4, *ff. de legat.* 1.

36 Ulterius relinqui potest legatum, vel pure, vel
sub conditione. Conditio est adiectio, quae actum
ab incerto, ac futuro eventu suspendit: eaque alia
possibilis, alia impossibilis dicitur. Possibilis triplex
est *potestativa*, *causalis*, et *mixta*. Conditio po-
testativa est illa, quae a voluntate eius pendet, cui
imposita est; veluti: *si Capitolium ascenderis*:
Casualis, quae a casu, et fortuna pendet; nempe
si navis ex Asia venerit: *mixta* demum conditio
quae partim a voluntate eius cui imponitur, par-
tim a casu pendet. Conditio impossibilis eventum
continet nulla ratione exiturum, eaque, vel natu-
ra talis est, veluti *si flumen Titius ebiberit, si cae-*
lum digito tetigerit: vel *lege*, quae fieri vetat, quod
in conditione continetur, e. g. *si Maevium occi-*
deris: vel *bonis moribus*, quibus conditio repu-
gnat, veluti, *si nudus in foro saltaveris*.

Conditiones impossibiles pro non scriptis haben- 37
tur, adeoque nihil obstat pro haereditatum, vel
legatorum assecutione, ac si pure, et absque con-
ditione relicta sint.

Quod si conditiones possibiles adiectae fuerint, 38
legata in pendenti sunt, atque tunc vires capiunt,
cum illae implementum habuerint. Et si conditio
defecerit, legata quoque sub tali conditione fac-
ta corruunt. Quoad vero conditionem potestati- 39
vam observandum, (hanc) « deficere posse, vel *fac-*
to ipsius testatoris, vel facto ipsius legatarii, vel fac-
to tertii cuius intererat eam non impleri, vel *fac-*
to tertii in cuius persona implenda erat, vel *facto*
tertii, cuius nihil interest impleatur, nec ne, vel de-
nique *casu*. Si facto ipsius testatoris implementum 40
non sequatur, defecisse conditio intelligitur, nec
relicta peti possunt; veluti si testator leget Titio
sub conditione, *si is solvat Maevio, quod testator*
legans Maevio debet, et testator postea vivus ipse
debitum exolvat *l. 72, §. pen. ff. de condit. et de-*
monstrat. Sed et si ipsius legatarii facto non im- 41
pleatur conditio, dum implere valens, implere non
vult, etiam tunc pro defecta habetur conditio,
nec debetur quod relictum est *l. 8. Cod. de con-*
dit. insertis, *l. 31, ff. de condit. et demonstrat.* At 42
si implementum conditionis impediverit tertius,
cuius intererat eam haud impleri, cum legatarius
implere vellet, perinde habetur ac si impleta es-
set. et relicta praestanda sunt; *l. 81*, *ff. de con-*
dit. et demonstrat. Idemque est, si impeditum sit 43
implementum facto tertii, in cuius persona con-
ditio implenda erat, veluti *si decem Cajae det*, *si*
Cajam in uxorem ducat, et illa decem acceptare
nolit, vel in nuptias consentire: l. 11, *ff. eod.* vel
turpe, et luxuriosam, ac impudicum vivendi ge-
nus eligendo sese nuptiis honesti viri indignam ef-
fecerit; arg. l. 63, *ff.* cit. tit. *de condit. et demons-*
trat. Quod si facto tertii cuius non intererat, utrum 44
conditio existat, nec ne, impeditum fecerit im-
plementum eius, veluti cum Titio legatur, *si is*
Stichum servum suum manumiserit; et Sticus a ter-

(*) Hodierno jure apud nos jus accrescendi quoad legata, non nisi in conjunctis *re et verbis*, aut *re* tantum, si de re indivisibili agatur, obtinet.

(**) Romani ferme tribus nom. in personis designandis utebantur, veluti, *P. Cornel. Scipio*. Ex his primum dicebatur praenomen, et denotabat singulas cuiusque familiae personas, hoc est nomen proprium personae, uti nos dicimus, *Petrus*, *Antonius* etc. Praenomen idem erat ac cognomen famil., ut *Columna*, *Caracciola* etc. Cognomen familiam ab altera eiusdem gentis distinguebat — Adgnomen tandem ab eventu ducebatur, ut P. Cornelius Scipio *Africanus*, qui a devicta Africa *Africani* adgnomen promeruit.

tio occidatur, conditio pro defecta habetur, nec quidquam juris ad legatarium in re legata devolvitur, si mortuo demum testatore caedes facta sit, *l.* 23, §. 2, *ff. ad legem Aquiliam*, Sed si vivo testatore servus manumittendus occisus sit, conditio magis pro impleta habetur, si modo testator adhuc superstes sciverit, facto tertii rem ad eum casum deductam esse, ut existere amplius non possit, quia testator sciens eam conditionem a legatario per talem casum supervenientem impleri non posse, facile suam potuisset mutare valuntatem, si noluisset relicta praestari, ac id non agens, credendus est in eadem liberalitatis voluntate perstitisse ».

45 « Si casu fortuito superveniente non sequatur id, quod conditione potestativa comprehensum est, veluti mortalitate personae, circa quam implementum conditionis faciendum erat, dum quis legato honoratus est, *si Stichum servum suum manumiserit*, eodem modo, uti in casu superiori, videndum, utrum vivo, an mortuo testatore casus talis extiterit. Nam si vivo, et sciente testatore mortuus sit Stichus manumittendus, conditio pro impleta habetur, aut certe pro non defecta, et ob id relicta debentur, quasi per honoratum non steterit quominus impleatur; *l* 8, *ff. de condit. et demonstrat.* Quod si testator ignoraverit, magis est, ut relicta non debeantur, dum incertum est, an testator si scivisset, conditionem per casum supervenientem impleri non posse, voluntatem suam non fuisset mutaturus.

Si vero post mortem demum testatoris casus fortuitus mortalitatis extiterit, quo impeditum fuerit potestativae conditionis implementum, ipsa quoque conditio defecta censetur, nec relicta peti possunt ».

46 « Quod si fundus Titio legatus esset, *si centum Symphoro, et Januario* praestiterit; et Symphoro ante centum dationem mortuo, quaereretur, an periisset legatum ob conditionis defectum, benigna interpretatione responsum a Pomponio fuit, legatarium partem dimidiam Januario dantem, partem fundi consecuturum esse, *si non post moram Titii Symphorus decesserit l. pen.* §. 1, *ff. de condit. et demonstrat* ».

47 Adhaec conditiones potestativae, aliae in *faciendo*, aliae in *non faciendo* consistunt. Si in *non faciendo* versentur, multum interest, utrum in contractibus, an ultimis voluntatibus appositae fuerint. Siquidem si decem quis stipulatus fuerit, *si in Capitolium non ascenderit* etc. eventus conditionis expectandus est, ut promissa jure petantur, adeoque perinde est, ac si stipulatus esset, cum moreretur sibi dari (*). Ex adverso voluntatum ultimarum favore placuit, institutum, vel legato proprietatis, aut solius ususfructus honoratum, sub tali conditione in *non faciendo* consistente, confestim posse relicta percipere, praestita *cautione Mutiana*, datis fidejussoribus, aut jurejurando cum hypotheca bonorum interposito, de restituendis ex supremo judicio perceptis, una cum fructibus, et usuris, damnis insuper resarcitis, quae proprio facto, et culpae legatarii in rebus legatis secuta fuissent, *l.* 79, §. 1, *de condit. et demonstr. novell.* 22, *cap.* 44, §. 2, 3, *et* 4.

48 Hanc honorato cavendi necessitatem remittere poterat testator. Notandum vero, quod cautio Mutiana locum habebat, quoties non nisi mortuo legatario conditio verificari potuisset: si enim eo vivente, conditio exitum habere possibile fuisset; uti cum legatum esset *Titiae, si Cajo non nupsisset*, quia evenire poterat, ut Cajus ante Titiam decederet, conditio verificanda erat pro legati consecutione, scilicet Titii decessus, *l.* 106, *ff. de condit. et demonstrat.* (vel ejus incapacitas ad contrahendum matrimonium uti apud catholicos ex voto solemni, vel ex sacro ordine suscepto), absque eo quod beneficium Mutianae cautionis interim invocare Titia posset, si non paruerit conditioni *de non faciendo* conceptae.

49 Illud vero quoad conditiones spectat, discriminis intercedit inter contractus, donationesque inter vivos, et testamenta, sive actus ultimae voluntatis; siquidem in his postremis, si haeres, vel legatarius sub conditione honoratus ante eam impletam moriatur, nullum ad suos haeredes jus quoad haereditatem, vel rem legatam trasmittit. Contra vero si donatio inter vivos sub conditione facta sit, et ea pendente donatarius decedat, spem omnem donationis ad suos successores transfert, non secus ac in aliis inter vivos actibus, ac contractibus obtinere exploratum est.

50 Insuper addendum, quod ubi in legatorum praestatione dies incertus praefigitur, huiusmodi legata fiunt conditionata, iuxta illud Digest. *Dies incertus conditionem in testamento facit*, *l.* 75, *de condit. et demonstr.* Hinc ex eodem jure Romano: « Si incerta dies *quasi cum pubes erit*, *cum » in familiam nupserit, cum magistratum inierit*, » cum aliquid demum, quod scribendo comprehen» dere sit commodum (fecerit), nisi tempus con» ditione obtigit, neque res pertinere, neque dies » legati cedere potest »: *l* 21, *ff. quando dies legat. cedat.* Et in *l.* 22, *eod.* « Si Titio, cum is annorum » quatuordecim esset factus, legatum fuerit, et is » ante quartum decimum annum decesserit, ve» rum est ad haeredem ejus legatum non transire; » quoniam non solum diem, sed etiam conditio» nem hoc legatum in se continet, si effectus es» set annorum quatuordecim ».

(*) Siquidem cum conditiones de non faciendo, v. g. *si Romam non iveris*, non nisi, cum quis mortuus sit, verificari possint, sequeretur, legatarium sub tali conditione honoratum, nusquam suae vitae tempore legatum petere posse; et si de legato ususfructus ageretur, cum ususfructus morte usufructuarii expiret, nihil hinc legatarius nec sibi, nec suis haeredibus acquireret. Hinc Romanae leges sapientissime *cautionem Mutianam*, *Q. Mutio Scevola* auctore, invexerunt, vi cuius legatarii res legatas absque temporis interiectione consequi poterant.

51 Hoc pacto si ita scriptum; « *haeres meus cum* » *ipse morietur*, *centum Titio dato*, legatum sub » conditione relictum est; quamvis enim haere» dem moriturum certum sit, tamen incertum est » an legatario vivo dies legati non cedat: et non » est certum legatum ad eum perventurum »: *l.* 79, §. 1, *ff. de condit. et demonstr.*

52 Quod si legatum factum sit *ad diem certum* praestandum, scilicet, *post biennium a morte testatoris* etc. legatum eiusmodi nullatenus sub conditione est, sed *ad terminum* dicitur; adeoque etsi legatarius ante tempus praefinitum moriatur, jus ad haeredes suos transmittit. Et idem est, si designatum esset tempus implemendi legati, dum *legatarius morietur*; *ex l.* 4, *ff. Quando dies legat* cedat, nempe: « Si vero *cum ipse legatarius morietur*, legetur ei, certum est legatum ad haeredem transmitti ».

53 Porro in legatis conditionalibus, vel ad terminum, ne spes vel jura legatorum, rebus successoriis per heredem dissipatis, aut distractis, frustrentur. optimo jure constitutum fuit, pendente conditione, vel termino, haeredem satisdare debere legatariis huiusmodi, pro legatorum assecuratione: « Nec sine ratione hoc Praetori visum est, » sicut haeres incumbit possessioni bonorum, ita » legatarios quoque carere non debere bonis de» functi; sed aut satis dabitur eis, aut si satis non » detur, in possessionem bonorum venire Praetor » voluit »: *l.* 1, §. 2, *ff. ut legat. seu fideicom. servand. causa caveatur.*

54 Jam vero *dominium rei legatae statim morte testatoris transit in legatarium*, ut ex juris axiomate exploratissimum est. Quod si res legata post mortem testatoris, sed ante traditionem pereat, perit legatario, quia a morte testatoris dominus est, nisi facto haeredis perierit; §. 16, *inst. h. t.* Et si res legata casu fortuito, aut facto alieno perierit, nulla mora ab haerede facta, legatario perit: contra perit haeredi, si ipsius dolo, mora, culpa, aut facto aliquo interciderit, *l.* 25, §. 2, *ad senatum Trebellianum.*

55 Verum si res legata aeque apud legatarium periisset, aequius est, haeredem, qui in mora tradenda fuit, nihil praestare debere, *l.* 15, § 3, *ff de rei vindicatione.*

56 Amplius si quid, vivo testatore, de re legata decedat, quod reliquum est, debetur, nisi sit accessio eius, quod periit: jure enim Romano accessio semper sequitur rem principalem: ac proinde re principali extincta, semper perimitur accessio, *l.* 2, *ff. de peculio legato.* Si vero rei legatae aliquid, mortuo testatore, decedat, quod superest, legato cedit, quamvis id accessio sit, *l.* 12, *ff. de peculio legato;* si quidem a morte testatoris rei legatae dominium ad legatarium transit.

57 Quod si universitas quaedam rerum legata sit, augmentum, et decrementum vivo testatore contingens legatarii lucro, aut damno est. Proinde grege relicto, cedunt legato oves, quae post conditum testamentum adjunctae sunt; ex adverso, si grex, vivo testatore, ad unam ovem pervenerit, quae superest, ovis debetur, § 18, *inst. h. t.* quamvis grex esse desierit; quod enim ex grege superest, pars gregis est, non accessio; et pars semper debetur. Et si aedes fuerint legatae, iis collapsis, area legati nomine peti potest, utpote pars aedificii, non accessio; *l.* 22, *ff. de legat.* 1.

Haec vero ita se habent in proprietate legata: 58
nam usufructu gregis, aut domus relicto, nec ususfructus debetur, unius ovis, quae sola supersit, nec in area ususfructus manet; *l. ult. ff. quibus modis ususfructus amittatur*, §. 3, *inst. de usufruct* una quippe ovis, et area non sunt grex, aut domus in quibus ususfructus relictus est.

De jure Romano Justinianeo tres actiones ad 59
petenda legata proditae sunt; nimirum *actio in personam: Actio in rem: et hypothecaria. Actio in personam* ex quasi contractu est, adversus scilicet haeredem, simul ac haereditatem adiit, pro rebus legatis persolvendis; *Actio in rem* est ex dominio, quod a morte testatoris ipso jure transit in legatarium, daturque adversus quemcumque rei legatae possessorem, si res legata corporalis sit, et testatoris propria: et *hypothecaria* demum est ab hypotheca, cui omnes res haereditarias in gratiam legatariorum Justinianus subiectas esse voluit. Utcumque vero haec actio detur, si quantitas in genere legata sit, vindicatio, seu actio adversus tertium non datur, ubi res haereditariae, venditione etc. non amplius penes haeredem sint: quod idem jure hodierno apud scriptores receptum.

Quia vero hominis voluntas ad supremum usque 60
vitae exitum ambulatoria est, *l.* 4, *ff. de adimend. legat.* pro jure suo testator relicta legata adimit, vel transfert. Adimuntur legata, quoties testator legatariis quos destinaverat, amplius ea conferri non vult, id quod duobus modis fit, nempe vel verbis, per actus nempe contrarios ultimae voluntatis; vel factis, si vel rem legatam alienet (de hoc vide superius dicta) vel corrumpat, aut ad aliam formam redigat, ita ut ad priorem speciem reduci nequeat: *l.* 65, §. 2, *ff. de legat.* 1, *l.* 88, §. 2. *de legat.* 3.

Sic porro adimuntur legata per translationem, 61
nimirum a persona in personam; vel mutato ipso legato; aut conditione adiecta, qui duo postremi modi *modificationes* potius dicendi veniunt.

Corruunt vero legata pluribus modis, ut nihil 62
inde debeatur, veluti legatario mortuo ante testatorem: interitu rei sine facto haeredis, ut supra dictum est, defecta conditione in legatis conditionalibus, juxta ea quae tradidimus, repudiatione legatarii, tandem si haereditas non adeatur, quippe tunc ex jure Romano, vi testamenti resoluta, legata intercidebant; nisi ex eodem jure adiecta esset in testamento *clausula* sic dicta *Codicillaris*, (de qua suo loco dicemus sub v. Testamentum), vi cuius haeres ab intestato legata praestare debere compertum est.

63 Heic porro notandum, quod ex iisdem Romanis legibus cautum est, nempe si haeres institutus ipsemet esset, cui haereditas ab intestato devolvenda esset, isque haereditatem testatam repudiaret, ex causa intestati successurus, non per hoc liberabat se a legatorum praestatione: en textus legis: « Praetor voluntates defunctorum tuetur, et » eorum calliditati occurrit, qui, omissa causa te» stati, ab intestato haereditatem, partemve eius » possident: ad hoc ut eos circumveniant, quibus » quid ex judicio defuncti deberi potuit, si non ab » intestato possideretur haereditas; et in eos actio» nem pollicetur » : *l.* 1, *ff. Si quis omiss. caus. test.* Sic quoque si haeres institutus repudiaret haereditatem, ea mente ut ad legitimum haeredem transiret, hic ad legata persolvenda tenebitur: « Si quis per fraudem omiserit haedita» tem, ut ad legitimum (haeredem) perveniat, » (hic) legatorum petitione tenebitur » : *l.* 1, §. *ult. ff. si quis omiss. caus. testam.*

64 Quod attinet ad Legata pia, notandum « illam » dici piam dispositionem, seu pium legatum, quod » relinquitur pro honore Dei, vel Sanctis, vel pro » salute animae, vel in aliud quodcumque pium » opus. Alii vero, et brevius dicunt, illud dici le» gatum pium, quod pro anima relinquitur » Ventriglia *t.* 2, *Annot.* 28, §. 1, *de legatis piis*, *n.* 2.

» Igitur legatum ad pias causas dicitur quidquid » Ecclesiae relinquitur; nam relicta Ecclesiae, Ca» pellae, aut Monasteriis, pio loco, sunt consequen» ter relicta ad pias causas . . . quia relicta Eccle» siae dicuntur relicta Deo pro salute animae . . . » Eleganter Bened. Aegid. Lusit. . . . ait, legatum » pium tripliciter considerari posse: aut enim pium » dici ait propter recipientis personam, vel solum » propter causam, in quam legatur, vel denique » propter intentionem agentis, licet id ultimo lo» co relatum habeat locum in solo Tribunali Di» vino ». Barbosa *Jur. Eccl. univ. lib.* 3, *cap.* 27, *de legat. piis.* n. 2, *et seqq.*

65 Hoc pacto « dicitur quoque legatum factum ad » piam causam, si fiat pro salute animae, et pro » remissione peccatorum, et amore Dei . . . Re» lictum autem pro anima intelligitur, non solum » quod quis legat pauperi . . . . verum etiam quod » relinquitur Ecclesiae pro celebratione missarum, » et alimentis Clericorum, seu Religiosorum, seu » pro constructione, et ornamentis ipsius Eccle» siae; (idem dic) de relictis pro luminaribus, » cereis, anniversariis, et ceteris ad perpetuum » cultum divinum, sive etiam temporalem perti» nentibus ». Barbosa *ibid n.* 11, *et* 12.

66 « Ex dictis collige dici legatum pium quidquid » relinquitur pauperibus, et egenis, pupillis, vi» duis, peregrinis, auxilio proprio destitutis, vel » ratione morbi, vel aetatis, expositis, et similibus » quibuscumque miserabilibus personis, in hono» rem Dei Omnipotentis, . . . Abb. et alii commu» niter ». Ventriglia, *ibid.* n. 3. « Item quod relin» quitur hospitalibus, vel aliis locis, in quibus pau» peres, et miserabiles personae foventur, aut alia » caritatis opera exercentur ». Barbosa *cit. cap.* 27, *Jur. Eccles. Univ. n.* 12.

Pari modo « relicta Collegiis Sacris, et religio- 67
» sis, Confraternitatibus etiam saecularibus, et » profanis, institutis ad exercenda opera pietatis, » et caritatis . . . Eremitis, qui eligunt solitariam » vitam, et Conversis, (dicuntur) relicta ad pias » causas ». Barbosa *l. cit.* n. 12.

(Hinc) « collige dici pium legatum, imo inter 68
» pia praecipuum, quod factum est Ecclesiae, Mo» nasteriis, et aliis piis locis, in quibus senes, de» biles, et infantes, et aliae personae miserabiles, » et languidae aluntur, et alia caritatis opera exer» centur ». Ventriglia *Annotat.* 28, §. 1, *de legat. piis*, *n.* 31.

Illud amplius dicitur pium legatum, quod relin- 69
quitur pro fabrica Ecclesiae, vel Monasterii, vel pro alio loco pio construendo. Ventriglia *ibid. n.* 52.

Ad pia quoque opera intelligitur relictum: quod 70
pro redimendis captivis relinquitur; (vel) pro excarcerandis carceratis, (nempe ex causa aeris alieni: (vel) pro monachanda paupercula: (Insuper) pro maritandis pauperibus puellis, et ita pro earum dote: Pari modo quod relinquitur causa studii; item pro constructione monumenti, vel pro Ecclesiis reficiendis: Idem dic de illo, quod relinquitur pro sepultura, et pro sepeliendis mortuis, seu funeris impensa. Sic quoque relicta facta pro incertis, et male oblatis sine dubio dicuntur relicta ad pias causas, ex quo sunt pro exoneratione conscientiae, et salute animae testatoris. Ita enumerantur legata hujusmodi apud Barbosam, *ibid. n.* 13, *et seqq.*

« Connumerari (quoque) inter piam causam 71
» dispositionem, legatum, vel donationem factam » pro refectione, et constructione pontium, via» rum, murorum, et fossatorum civitatis, et cas» trorum, et similium, ea ratione, quia praedicta » deserviunt etiam pauperibus, et miserabilibus » personis, quae inibi inhabitant, sicut eadem ra» tione dicitur pia dispositio, quae facta est pro » custodia civitatis, et locorum ». Ventriglia *ibid.* n. 72.

« Late sumpto vocabulo, sic Barbosa, relictum 72
» pro anima intelligitur, quod pro bono publico » legatur, veluti pro restauratione pontium, vel » viarum . . . aut pro civitatis custodia, et publi» corum locorum, modo necessitatem loca hujus» modi paterentur; quia tunc praesumuntur lega» ta illa pro bono publico, et personarum utilita» te, ac consequenter pro animae salute relicta: » sed si non adesset ejus rei necessitas, nullam ha» bet speciem legati ad pias causas . . . . . . ubi » vero pro hujusmodi necessitate relinquitur, pro » legato ad pias causas omnino accipietur, praeter » quam quod ejus executio ad Ecclesiasticos non » spectabit, ubi jus ecclesiae aliqua in re non at» tingeret » *cit. cap.* 27, *de legat. piis*, *n.* 21.

73 Quantum ad piorum legatorum executionem spectat « pietatis causa episcopos fecit olim executores piarum omnium dispositionum, iisque » facultatem attribuit compellendi laicos ad implementum, non absolutam, sed cumulatam cum » laicis magistratibus : *vel principali*, *vel Pontificali auctoritate compelli haeredes ad obsequium » supremae voluntatis*, Ulpianus respondit, *l. haereditas*, 53, *de pet. haered.* dum sacris Templorum » custodibus consueverant iccirco prisci etiam idolatrae supremas tabulas commendare. Quinto Ecclesiae seculo Impp. Leo, et Anthemius exactionem pii legati in redemptionem captivorum Episcopo dioecesano demandarunt: *l. Nulli* 28. *Cod. » de Episc. et Cler.* Dein Justinianus, *Novell.* 131, » *cap.* 11, generatim edixit, pias quaslibet defunctorum voluntates, nedum pro captivis redimendis, verum pro alendis etiam pauperibus, ut implerent executores testamentarii; tum si hos testator non designaverit, vel designati negligentes, aut contumaces fuerint, ad Episcopum loci, » Ecclesiaeque Œconomum devolvi munus implendi: *in omnibus enim*, addit Imperator, *talibus piis voluntatibus Sanctissimos locorum Episcopos volumus providere*, *ut secundum defuncti » voluntatem universa procedant ; licet praecipue » a testatoribus*, *aut donatoribus interdictum sit » eis habere ad hoc aliquod participium.* Imperatoriis hisce legibus utitur Gregorius IX ad Episcopalem jurisdictionem tuendam canonico jure » Decretalium in piis dispositionibus.

Hoc pacto *in Cap. Nos quidem* 3, *ex de Testam.* ad Episcopum Calaritanum rescribit: « Secundum » piissimas leges, dilatas defunctorum pias voluntates Episcopali decens est studio adimpleri ». Deinde Noviodumensi Episcopo *in cap. Tua Nobis* 17. *eod. Tit.* responsum dedit, nempe: « Cum in » omnibus piis voluntatibus sit per locorum Episcopos providendum, ut secundum defuncti voluntatem universa procedant, licet etiam a testatoribus id contingeret interdici ».

74 Conformiter juri Decretalium Tridentina Synodus decrevit in haec verba: « Episcopi, etiam tanquam Sedis Apostolicae delegati, in casibus a » jure concessis omnium piarum dispositionum, » tam in ultima voluntate, quam inter vivos sint » executores . . . . ac omnia quae ad Dei cultum, » aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio suo, juxta Sacrorum Canonum statuta, cognoscant, et exequantur ». *Sess.* 22, *de reform. cap.* 8.

« Ad utriusque Fori Ecclesiastici, et saecularis notiorem hinc patet, cur piae dispositiones olim » communi jure quum civili, tunc canonico deferrentur hoc etiam in Regno, secundum juris regulam (*) ». 75

« Posthac controversiae inter ecclesiasticos, et » laicos Judices (excitatae), et instauratae sunt » super competenti piarum dispositionum judicio: » quum istud episcopi esse mixti fori putantes, » jure praeventionis idcirco vindicarent sibi etiam » in laicos, ex recitatis legibus Justinianeis, et Decretalibus, et Tridentino Decreto. Econtra id totum negabat saecularis potestas ex praeteritis » Regiorum Tribunalium gestis, moribusque. Nam » Regens Villanus... obviam ivit inter cetera, iam » dicto Tridentino decreto, quo *Episcopi*, etiam » *tanquam Sedis Apostolicae delegati, in casibus a » jure permissis omnium piarum dispositionum* declarantur *executores* . . Tandem praevaluit laicorum sententia novis Concordatis obfirmata, » quibus Tribunali mixto mandatur sola vigilandi » cura, ut laici ad pia legata exsolvenda *ab laicis » judicibus* competentibus, ecclesiastici *ab Ecclesiasticis* compellantur; nuda scilicet facultas excitandi ordinariam cuiusque fori competentis jurisdictionem, expers quum notione judiciaria, » tum imperio cogente » (**). Ex Carolo Gagliardo *Inst. Jur. Can. lib.* 3, *tit.* 8, *de caus. olim eccl.* §. 18. 19. 21. 76

Circa vero commutationem legatorum piorum, primum illud constabiliendum est, pias defunctorum voluntates sartas tectas esse servandas; « ultima voluntas defuncti modis omnibus conservari debet »: Ita statuitur, *can.* 4, *caus.* 13, *quaest.* 2, *et in Clement. cap.* 2, *quia contingit de Religios. dom.* ibi : « Quod ea quae ad certum usum » largitione sunt destinata Fidelium, ad illum debeant, non ad alium (salva quidem Sedis Apostolicae Auctoritate) converti ». 77

Hinc « regulariter loquendo, nullus praeter summum Pontificem executor, nec Episcopus quidem, relicta ad certas pias causas, in alios usus, vel causas, etsi evidenter meliores essent, commutare potest, si voluntas determinata defuncti commode, 78

(*) Regius Consiliarius Thomas Carnevalius *l.* 1, *de Judiciis*, *Tit.* 1, *disp.* 2, *q.* 5, *n.* 332. haec scribit : « Illud » verum est, et negari non debet, semel publicato testamento apud saecularem judicem, si agatur de executione » ipsius, causam esse mixti fori, et posse adiri pro ea tam » Ecclesiasticum, quam saecularem, esseque locum praeventioni ». Ad id laudat Auctoritates juris Civilis, et Canonici, et Covarruviam. Consonant Regens de Marinis, *lib.* 1, *resolut. cap.* 204, *n.* 9, *et seq.* Abbas *in cap.* 3, *de testam.* ex Synodicis plurium regnorum Constitutionibus, Felicianus Oliva *de for. Eccl. part.* 3, *q.* 34, *n.* 3, addit consentaneos Hispaniae mores ex lege Regia *lib.* 1, *tit.* 62, §. 2, et Episcopalibus totius regni Synodis. *Gagliard. uti supra.*

(**) En dispositio Concordati, scilicet Benedictini, an 1741. in haec sane verba. « Questo Tribunale non dovrà avere altra incumbenza, se non che . . . 6 d'invigilare all'adempimento de' legati pii, col procurare ne' casi particolari nella » maniera, che stimerà più propria, che i renitenti a soddisfare, se saranno laici, dai loro competenti Giudici » laici sieno costretti all' adempimento de' legati pii, e se » saranno Ecclesiastici dai loro rispettivi Superiori, e Giudici Ecclesiastici ». *Cap.* 9. *n.* 10. Quidquid insuper apud nos ad hanc rem spectat, in Actibus post Novissimum Concordatum an. 1818. *part* 5, *pag.* 141, *part.* 6, *pag.* 40, *part.* 10, *pag.* 214, videre est.

ac juste adimpleri potest: Molina *disp.* 249, *n.* 1. Layman *lib.* 3, *tract.* 5, *cap.* 11, *n.* 11, cum communi, ac certa aliorum ». Reiffenst. *ad Tit.* 26, *ex. de Testam. et ult. volunt.* §. 23, *n.* 804.

Hoc pacto Glossa in *cit. Clem.* sic habet: « Nota per hanc litteram solum Papam alterare posse usum illorum, quae per fideles donata sunt, » vel relicta ». Sed vide infra dicenda.

79 Ubi vero commutationi voluntatis hujusmodi locus fit, justam, ac necessariam causam concurrere debere, ex Tridentino habemus exploratum in haec verba. « In commutationibus ultimarum voluntatum, quae *non nisi ex justa, et necessaria causa* » fieri debent, Episcopi, tamquam Delegati Sedis » Apostolicae, summarie, et extrajudicialiter cognoscant, nihil in precibus, tacita, vel suggesta » falsitate fuisse narratum, priusquam executiones praedictae executioni demandentur ». *Sess.* 22, *de Reformat. cap.* 6.

80 Quantum porro ad hujusmodi commutationem attinet, « id in piis operibus, ac dispositionibus » solius Pontificiae potestatis est: quamvis enim, » rejecta dubitantium opinione, in foro externo » ubique receptissimum sit, ut supremus Princeps, qui potestatem habet condendi leges, in » eisque dispensandi, atque tollendi jus tertii, possit in eius ditione cum propriis subditis derogare Fideicommissis, aliisque ultimis voluntatibus, » seu alias eas commutare, eo quia testandi facultas, suaque voluntas conferendi in tempus inhabile, in quo per mortem annihilatus est, ac desiit esse dominus, non proveniat a lege divina, » vel naturali, cui lex positiva dispensare non valeat; sed proveniat a lege positiva, cui eadem derogare potest, et consequenter Princeps, qui lex » animata dicitur: attamen in iis dispositionibus, » quae Deum, et animam concernunt, id solius » Pontificiae potestatis est, ex quo saecularis potestas in his non se ingerit »: est doctrina Cardinalis de Luca, *Annotat ad* §§. *Conc. Trid. Disc.* 21 *n.* 5. eamque rite applica ex numeris seqq.

81 « Quaeritur hic I. An Summus Pontifex possit » sine justa causa valide commutare ultimas voluntates Testatorum? Nulli dubium quod Papa potest cum causa ultimas voluntates commutare, » ut patet *ex Clement. Quia contingit. de Religios. Dom.* ubi dicitur: *Ea quae ad certum usum largitione sunt destinata fidelium, ad illum debeant, non ad alia (salva Sedis Apostolicae auctoritate) converti.* Sed dubitatur, an » id possit Papa sine causa? Tres sunt sententiae » apud Sanchez. . . . . Prima sententia affirmat, » quam tenent Armil. . . Ang. . . Sylv. . . . Tabien. etc. apud Sanchez. Ratio, quia omnia legata intelliguntur implicite relicta ad arbitrium » Papae, vel Principis. Secunda sententia, quam » tenent Angles, Rosell. Covarr. . . et cui adhaeret Croix, id admittit de potestate absoluta, non » autem ordinaria. Tertia sententia verior, et communis . . . omnino negat posse Pontificem, aut » Principem sine justa causa commutare Testatorum voluntates. Probatur ex Trid. *sess.* 22, *cap.* » 6, ubi (ut sentit Layman . . . cum Molin. . .) » supponitur tales commutationes posse fieri a Sede Apostolica *non nisi ex iusta, et necessaria causa* . . . Si igitur legatum est profanum, poterit » Princeps ob necessitatem publicam, vel aliam iustam causam in aliud legatum profanum, vel pium » commutare; si vero legatum est pium, poterit » Papa tantum, justa causa interveniente, in aliud » pium convertere ». D. Alphonsus de Ligorio *lib.* 3, *Tract. V. de sept. praecept. decalogi*, *cap.* 4, *dub.* 2, *n.* 931.

Hoc pacto Barbosa ait, » Ex Concil. Trid. *sess.* 22, » *c.* 6, *de reform.* statuitur huiusmodi commutationes, neque ab Apostolica Sede fieri debere, nisi » ex justa, et necessaria causa . . . Hinc Molina . . . » subdit, a Concil. Trid. sancitum esse, ut quando » commutatio alicuius ultimae voluntatis a Sede » Apostolica fuerit obtenta, non prius executioni » mandetur, quam Episcopus loci, tanquam Apostolicae Sedis delegatus, summarie, et extrajudicialiter cognoscat, nihil in precibus tacita veritate, vel suggesta falsitate fuisse narratum ». *de offic. et potest. Episc. Allegat.* 83 *n.* 1.

« Quaeritur II. An Episcopi cum justa causa possint commutare pias dispositiones? Prima sententia affirmat . . . Ratio 1. quia communis sententia (ut asserit Croix. . .) tenet, apud Episcopos esse huiusmodi facultatem ordinariam » commutandi, quia talis commutatio est quaedam dispensatio in lege praescribente exactam » impletionem ultimarum voluntatum; unde quando dicitur fieri posse dispensationes, et non exprimitur *a quo* in Tridentino, satis intelligitur » fieri posse ab Episcopis; uti cum pluribus docet » Suarez *de leg.* 1, 6, *cap.* 14, *n.* 8, et Sanchez » *de Matrim. l.* 8, *disput.* 5. Hinc inferunt idem » Sanchez. . . et Lugo. . . quod si testator reliquit » alicui Ecclesiae legatum pro festo anniversario, » potest Episcopus illud ad tempus commutare in » reparationem Ecclesiae, quae aliter non posset » reparari. Ratio 2. quia licet Episcopus nequiret » hoc facere ex potestate ordinaria, potest tamen » ut Sedis Apostolicae delegatus, modo adsit justa » causa judicio Episcopi. Idque probant ex Trident. » *sess.* 22, *cap.* 6. Ubi dicitur, *in commutationibus ultimarum voluntatem, quae non nisi ex justa, et necessaria causa fieri debent, Episcopi, tamquam Delegati Sedis Apostolicae, summarie, et extrajudicialiter cognoscant, nihil in precibus tacita veritate, vel suggesta falsitate, fuisse narratum, priusquam commutationes praedictae executioni demandentur.* Ita Barbosa *de offic. et potest. Episc. Alleg.* 83, *n* 5 . . . citatque etiam » Rotam Romanam *Decis.* 1132, et ita etiam *Sal.* . . *de leg. c.* 5, *n.* 67. 82

Secunda vero sententia probabilior, quam tenent Mal. . . Layman . . . et Sanchez . . . cum

» aliis, negat posse Episcopos, etiam cum justa causa commutare ultimas voluntates. Ratio, quia » ex cap. *Tua de Testam. et ex Trid. sess.* 22. c. » 8, imponitur Episcopis exequi exacte ultimas » voluntates; et hoc etiam si commutatio fieret in » melius, ut dicunt Barbosa *l. c. n.* 3. Layman... » cui adhaeret Lugo... contra Dianam., ac Sylv. » Baia, Graff. Comit. Vasquez etc. apud Croix... » qui admittunt commutationem in melius. Nec » probari dicunt primam sententiam ex Trid *in cit.* » *cap.* 6. Nam ibi tantum committitur Episcopis, » ut quando commutationes ultimae voluntatis a » Sede Apostolica eis committuntur, ipsi antequam illae executioni demandentur, examinent, » an sint verae causae expositae. Concilium enim » in *cap.* 5, immediate praecedenti loquutum erat » de executionibus dispensationum a sola Sede Apostolica obtentarum, et hoc aiunt esse conforme *Clement. quia contingit*. Valde tamen probabiliter censet Layman... et consentiunt Salmat... cum Bonac. et Trull. quod si aliqua » causa superveniat, vel si fuerit testatori ignota, » quam si ille cognovisset, aliter disposuisset, tunc » Episcopus cum haerede potest ex epikeia interpretari voluntatem testatoris, et legatum in alium usum convertere; puta si legatum sit relictum pro vasis sacris conficiendis, quibus Ecclesia non egeat, sed potius casulis. Quando autem legata pia nullo modo possunt applicari ad » usum a testatore intentum, illa non sunt caduca, sed applicanda sunt in alium pium usum, » arbitrio Episcopi, et executoris, ut docet idem » Layman... cum Abb. et Lugo.. ex *Cap. nos quidem, de testam* a. D. de Ligurio *loc. et n. cit.*

Ceterum quidquid sit, videtur Canonistas in eam magis ivisse sententiam, Episcopum, *ut Sedis Apostolicae delegatum*, ultimas defunctorum voluntates *ex causa* commutare posse. « Concurrente justa, sic » Barbosa, et rationabili causa, Episcopus tanquam » Sedis Apostolicae delegatus, ultimas defunctorum voluntates commutare potest, ut disponit » Conc Trident. *sess.* 22, *c.* 6, *et sess.* 25, *de reformat. c.* 4... Item etiam potest ob causam, quae » suo judicio videatur justa, legatum quodcumque » pium ad certum usum relictum in alium pium » commutare, quamvis tale legatum de jure, et de » facto valeat adimpleri ». Barbosa *De offic. et potest. Episc. Alleg.* 83, *n.* 5.

Consentit Engel in haec verba: « De jure communi tantum S. Pontifici, et non nisi ex rationabili causa, concessum esse pias defunctorum » voluntates commutare: attamen hodie ex Concil. Trident. *sess.* 22, *c.* 6, etiam Episcopus, » tanquam Apostolicae Sedis delegatus, tales commutationes ex justa, et rationabili causa facere » potest ». *Ad Tit.* 26, *ex. de Testam. et ult. volunt. n.* 23.

Simili modo Ventriglia haec habet: » S... » his terminis quaeri, an valeat Episcopus commutare legata, et alias pias fidelium voluntates: » et communiter respondent DD. posse Episcopum commutare ultimas voluntates ex justa, et » necessaria causa, tanquam Sedis Apostolicae delegatum, praemissa extrajudiciali, et summaria » cognitione, nihil precibus tacita veritate, vel » suggesta falsitate fuisse narratum; ita ad literam disponit Trident. *sess.* 22, *cap.* 6 ». *Annotatio.* 28, §. 2, *de Legat. piis*, *tom.* 2, *n.* 42.

Porro, ut docet idem Barbosa « dubitari tamen 83 » potest, an Episcopus possit hanc commutationem » solus facere? In qua quaestione tenent Doctores, » requiri haeredis consensum ex *cap. Nos quidem* » 3, *de Testam.*... Si tamen haeres nollet consentire, posset solus Episcopus.... Item requiritur consensus Ecclesiae, cui legatur, ex *l.* » *legatum ff. de usufr. leg. et l. Legatum ff. de administrat. rerum ad Civit. pertin.* Et si nec Ecclesia, nec haeres vellent consentire, Episcopus » solus id exequetur... Si haeres contradicat, et » Ecclesia consentiat Episcopo commutare volenti, praevalebit consensus Ecclesiae ad tuendam » voluntatem defuncti ». *l. cit. n.* 6.

Pari modo Ventriglia, *ibid. sub n.* 49. « Notatum est (ait) posse Episcopum ex causa justa, » et rationabili commutare pia legata. Verum id » intelligendum est: primo, haerede requisito, » quando ex commutatione gravatur; et ratio est, » quia haeres sustinet partes defuncti; et probatur » per textum *Nos quidem*, *de Testam.*... Secundo, intelligendum est requisito loco pio, cui fuerat factum legatum, quia juri consonum non » est, ut quis inscius, et invitus damnum patiatur; probatur *l. legatum ff. de usufr. leg. et l.* » *legatum, de administr. red. ad civit. pertin.* Verum, si haeres, aut pius locus dissentiant, tunc » Episcopus solus potest commutat. piorum legatorum facere, ex praesumpta voluntate testatoris ».

» Ulterius, si Episcopus intendit commutare in » alium pium usum legatum, sive haereditatem » relictam Hospitali ad certum peregrinorum, aut » aliarum personarum genus suscipiendum; si in » loco, ubi sunt dicta hospitalia, similes personae, » aut perpaucae reperiantur, tunc in hoc casu particulari, ultra requisitionem haeredis, et loci » pii, ut supra, Episcopus teuetur adhibere consilium duorum canonicorum, qui rerum usu peritiores sint; per Conc. Trid. *sess.* 25, *de reform. cap.* 8. Genuensis *in prax. Cur. Archiep.* » *Neap. cap.* 24, *n.* 4 ». Sic idem Ventriglia ibid. *cit. n.* 49.

Atque ut rite rem expediamus, lubet addere quae amplius a Barbosa tradita sunt quoad huiusmodi legatorum commutationem, hoc sane pacto: » in commutationibus faciendis tria sunt praecipue observanda. Primum est, quod licet commutatio voluntatis in casibus (designatis) permittatur, non est tamen, nisi in alium usum » pium facienda; nec enim in usum profanum est

» convertendum, quod pia testantium voluntate » semel est Deo dicatum, neque contra defuncto- » rum voluntatem est quicquam, quoad fieri po- » test, commutandum. Quare et etiam secundo » loco observandum, ut in eum quoque pium usum, » qui voluntati defuncti sit proximior, et saluti » animae suae utilior, conversio fiat, sicuti de » conversione fructuum locorum piorum, subsis- » tente causa, statuit Conc. Trid. *sess.* 25, *de re- » format.* c 8. Tertio observandum erit, in facien- » da commutatione . . ut consensus haeredis gra- » vati, nec non legatarii quoque requiratur, cum » utriusque intersit defuncti voluntatem non prae- » cise servari, ad notata per DD. in *Clem. Quia » Contingit* ». *Jur. Eccl. Univ. lib.* 3, *de legat. ad pias caus. cap.* 27, *n.* 59.

« Pro complemento materiae advertendum du- » xi, sic idem Barbosa, non posse Episcopum com- » mutare ultimas voluntates pertinentes ad Eccle- » siam suam Cathedralem, mensamve suam, aut » Capituli ejusdem Cathedralis; quia non potest » authorizare (super) rebus pertinentibus ad men- » sam suam, vel sui Capituli, *cap. possessionis*, » *de rebus Eccl. non alien.* Ita Moneta, *de commut.* » *ult. vol. cap.* 3, *q.* 13, *concl.* 1, *n.* 378, ubi *n.* » *seq.* resolvit, hodie cum Capituli consensu, qui » probatur ratione interesse, posse ultimas volun- » tates ad eiusdem mensam spectantes commuta- » re » *De offic. et potest Episc. Allegat.* 83. *n.* 16.

Tandem « Episcopus non potest regulariter com- » mutare ultimas voluntates subditorum Praelatis » inferioribus, seu quae pertinent ad jurisdictio- » nem Praelatorum inferiorum, sed solum data » eorum negligentia . . . Rota *decis.* 159, *n.* 1, » *part.* 2, *divers.* Idem Barbosa *loc. et n. cit.*

Sed haec hactenus

LEGATUS

SUMMARIUM

1. Legati unde sic dicantur? — 2. Legati aliter vocantur, et accipiuntur in Jure Civili, et aliter in Jure Canonico, et qui sint Legati in Jure Civili? — 3. Legati in Jure Canonico sunt in triplici differentia, nempe Legati a Latere, Legati missi, seu Nuncii Apostolici, et Legati nati. — 4. Legati a Latere alii sunt ordinarii, et alii extraordinarii. Et qui sint Legati a Latere Ordinarii? — 5. Quare dicantur Legati a Latere? — 6. Legati a Latere extraordinarii, qui sint? — 7. Quamvis plures a Summis Pontificibus fuerint missi Legati a Latere extraordinarii Episcopi, et alii non Card. nunc autem constans praxis obtinuit non mitti, nisi Card. Legati a Latere. — 8. Et dato, quod contingat, ut contingit, mitti alios non Card., non datur eis titulus Legati a Latere, sed Missus nominatur, et titulatur *Nuntius cum potestate Legati a Latere* — 9. Hinc solis Cardinalibus proprie competit nomen Legati a Latere. — 10. Legati missi, seu Nuncii Apostolici, qui dicantur, et sint? — 11. Legati nati, qui dicantur, et sint? — 12. Omnes supradicti Legati habent Jurisdictionem ordinariam in Provinciis sibi concreditis, et talis Jurisdictio non expirat per mortem Papae Legantis, quamvis ipsa jurisdictione nondum uti coeperint, immo Provinciam nondum ingressi fuerint. — 13. Omnes supradicti Legati possunt causas ad se pertinentes aliis delegare, cum hac tamen advertentia, quod jurisdictio delegatorum ab ipsis Legatis expirat una cum Legatorum officio, seu finita harum Legatione, quando res est adhuc integra; secus vero, quando non est amplius integra. — 14. Ut res non sit amplius integra, sufficit citatio partis facta per Delegatum ante cessationem Legationis Legati — 15. Immo sufficit, quod ante cessationem Legationis, Legati praecesserit citatio, licet talis citatio ad partes antea non pervenerit. — 16. Omnes supradicti Legati possunt causas suorum Provincialium per appellationes ad ipsos devolutas cognoscere, et debito fine terminare. — 17. Immo de Jure antiquo poterant olim Legati cognoscere, et definire non solum causas per appellationem, sed etiam in prima instantia ad ipsos delatas; At jure novo Concilii Tridentini est nunc limitata talis facultas. — 18. Quinimmo omnes supradicti Legati neque se intromittere possunt in causis illis, qui per Papam specialiter cuipiam alteri delegantur. — 19. Legati in quo differant a Delegatis? — 20. Legati a Latere excellentiorem, et ampliorem jurisdictionem prae aliis Legatis habent. — 21. Legati a Latere de Jure possunt absolvere quoscumque Excommunicatos, ob percussionem etiam enormem; immo et etiam ob caedem Clerici, et hoc non solum intra suam Provinciam, et suos subditos, sed etiam extra suam Provinciam, et quoscumque extraneos undecumque ad se accedentes a die egressus sui ab Urbe usque ad diem reditus in eamdem. — 22. Legati autem non de Latere, seu Missi, vel Nuncii, sine speciali facultate nequeunt de Jure extra Provinciam sibi commissam absolvere a tali excommunicatione; et intra suam Provinciam possunt absolvere solummodo subditos suos, non autem extraneos aliunde accedentes. — 23. Legati autem nati nequeunt sine speciali facultate, neque intra Provinciam suam, absolvere suos subditos. — 24. Legati a Latere possunt de Jure concedere licentiam Abbati exempto, ut eligi possit in Episcopum, et transire possit ad Ecclesiam sibi concessam. — 25 Id tamen non possunt alii Legati sine speciali sibi concessa facultate. — 26. Legati a Latere possunt confirmare electiones Episcoporum, Archiepiscoporum, et exemptorum. — 27. Id autem non possunt alii Legati sine speciali sibi concessa facultate. — 28. Legati a Latere possunt conferre Beneficia, quae vacant tempore suae Legationis in Provincia sibi concredita. — 29. Immo, spectato Jure communi, Legati a Latere concurrunt cum quolibet Ordinario suae Provinciae in collatione Beneficiorum, ita ut inter ipsos simul, et Papam locus sit praeventioni. — 30. Id tamen sine speciali Pontificia concessione nequeunt alii Legati. — 31. Excipiuntur tamen Legati Missi, seu Nuncii Apostolici, qui, ex facultatibus sibi concessis, possunt conferre quaecumque Beneficia, etiam reservata, dummodo non excedant valorem Ducatorum 24. — 32. Legati autem nati in sua Provincia extra suam Dioecesim sine speciali Pontificia concessione nequeunt ulla Beneficia utcumque minima conferre. — 33. Alia de iis quae possunt, vel non possunt, Legati a Latere, et Nuncii Apostolici circa collationem Beneficiorum, *remissive*. — 34. An Legati a Latere, et Nuncii Apostolici possint in sibi commissis Provinciis conferre Ordines, et approbare Confessarios, *remissive*. — 35. Adducuntur ad haec variae resolutiones Sacrae Congregationis Concilii. — 36. Adducitur resolutio

et conclusio D. Ursayae. — 37. Nuncius Apostolicus si absque facultate Sanctae Sedis promoveat ad Sacros Ordines Clericos suae Provinciae, ipse, et Ordinati incurrunt in poenas impositas a Sacro Concilio Trident. — 38. Nuncius Apostolicus non debet exercere Divina in Ecclesia Archiepiscopi absque ejus licentia. — 39. Legati, et Nuncii Apostolici non possunt pro se, vel pro suis consanguineis procurare a Principibus, ad quos destinantur, favores, vel eis uti ad consequendas dignitates apud Sedem Apost. — 40. Legati, et Nuncii Apostolici non possunt procedere contra Clericos, nisi Episcopo prius requisito, et negligente; alias acta, et processus nullius sunt valoris, et tenentur ad restitutionem, et damna. — 41. Legato praesente in Civitate, Episcopus non potest populo benedicere, nec uti Mozetta, vel Rocchetto discooperto; intra vero propriam Ecclesiam potest, si ibi non sit praesens Legatus, vel eo annuente. — 42. Legato a Latere praesente, ceteri Legati deponunt sua insignia, et suspenditur, pendente praesentia ipsius, exercitium potestatis eorum. — 43. Legatus a Latere potest cognoscere de causis contra Exemptos. — 44. Alii autem Legati non possunt de Jure sine speciali facultate Pontificia in Exemptos jurisdictionem exercere; Nuncii autem Apostolici solent talem facultatem a Sede Apostolica obtinere: Unde, ex Rota, Nuncius est Judex Exemptorum, et potest alios Judices Exemptis subdelegare. — 45. Legatus in sua Provincia valide assistit Matrimoniis. — 46. Legati, et Nuncii Apostolici possunt subditis suae Legationis, et Nunciaturae pro quocumque opere pio concedere centum, et plurium dierum indulgentiam; attamen semper minus quam annum; Pro templo autem, seu Cappella possunt concedere indulgentiam septem annorum, septem quadragenarum pro illis, qui confessi communicaverint, et in eo loco de more oraverint ad intentionem Ecclesiae. — 47. Et tales indulgentiae concessae a Legatis, et Nunciis sunt perpetuae. — 48. Legatus, et Nuncius absque speciali facultate Apostolica non habet auctoritatem extrahendi a loco immuni, nec consignandi reum Curiae Saeculari; unde si extrahet, debet reponere etc. — 49. Legatus, et Nuncius Apostolicus absque speciali facultate Apostolica nequit absolvere ab excommunicatione ob violatam immunitatem Ecclesiasticam. — 50. Legatus duarum, vel plurium Provinciarum, potest in una jurisdictionem exercere de negotiis, et causis alterius. — 51. Legati Papae statuta durant etiam finita Legatione. — 52. Legati Jurisdictio, seu officium cessat quatuor modis, qui assignantur. — 53 Legatus a Papa revocatus usque dum talem revocationem ignorat, continuat, et perseverat in Jurisdictione, et valida sunt quae interim gerit. Vid. Addit. Cass.

1 Legati sic dicuntur, quia ut publice mittantur, leguntur, indeque legantur seu ablegantur. Reiffenstuel. *lib.* 1, *decretal. tit.* 30, n. 1, et
2 alii. Legati aliter vocantur et accipiuntur in Jure Civili, et aliter in Jure Canonico. *Communis* Legati in Jure Civili sunt illi, qui mittuntur, et quibus mandat Proconsul jurisdictionem, *leg. Legatus*, *ff. de Offic. Proconsulis.* Solent enim Proconsules ob rerum gerendarum multitudinem in Provincia Legatos statuere, qui non propria, sed mandata jurisdictione utuntur, et hoc modo intelligitur, et accipitur Legatus, *ff. et Cod. in titul. de Offic. Proconsul. et Legat.* et de his fit mentio *in capit. Legatos* 2, *de Offic. Legati in* 6. Alii vero leguntur, seu mittuntur a Principibus Laicis summo Pontifici, vel ab eisdem Principibus inter se, ad referenda videlicet mandata suorum Principalium, sicque ad exercendum nudum ministerium absque alia jurisdictione, et vocantur *Orato-*
3 *res*, seu vulgo *Ambasciatores.* Legati in Jure Canonico sunt in triplici differentia, nempe Legati a Latere, Legati Missi, seu Nuncii Apostolici, et Legati nati. *Communis*, et colligitur *ex cap. Cum non ignoretis* 1, *et cap. Excommunicatis* 9, *de Officio Legati, et cap. officii nostri* 1, *eodem in* 6, *et* Glossa *ibidem verb. Legati.* In ipso enim *cit. cap. Cum ignoretis* fit mentio de Legato nato, *in cit. cap. Excommunicatis* fit mentio de Legato a Latere, ac misso, et in *cit. cap. Officii nostri* fit mentio de omnibus tribus, scilicet tam de Legatis a Papa missis, sive sint de Latere, sive non, quam de Legatis natis. ' Summum Pontificem pollere potestate mittendi Legatos certum est quam quod certissimum, cum id ex vi, et natura Primatus profluere compertum sit. Cum enim ad jura Primatus pertineat cura suprema, et sollicitudo omnium Ecclesiarum, nemo erit, qui inficiari possit, id juris per universam Ecclesiam pro unitate fidei, ac bono disciplinae Ecclesiasticae illi competere, luculenter id adstruitur in Extravag. *super gentes*, *et Regna*, *un. de consuet. inter communes*, quidquid demum sit, an hujus Constitutionis auctor habendus sit Joannes XXII, cui communiter tribuitur, an potius Bonifacius VIII, cui hodierni critici potiori suffragio adjudicant. '

Legati a Latere alii sunt ordinarii, et alii ex- 4
traordinarii. Legati a Latere ordinarii sunt Cardinales illi, qui a summo Pontifice mittuntur ad obeundum in alia Provincia Legationis officium cum jurisdictione, seu potestate Ordinaria ad instar Praesidum Provinciarum, ut sunt Legati Bononiae, Ferrariae, Romandiolae etc. Et dicuntur *a* 5
Latere, quia Cardinales ad latus summi Pontificis assistunt, et sic dum mittuntur, quasi a Latere extrahi videntur. Papa enim, et Cardinales unum corpus mysticum faciunt, cujus caput est Papa, et membra ejus sunt Cardinales; *arg. cap. Si quis cum militibus* 22, *caus.* 6, *qu.* 1, ibi: *Nam et ipsi pars corporis nostri sunt*, ac propterea Legati a Latere nuncupantur *cap. Decreto* 11, *caus* 2, *qu.* 6, ibi: *Ante Legatos nostros ex Latere missos; et cap. Si quis Episcopus* 30, *ead. caus. et quaestione*, ibi: *Ut de Latere suo Presbyteros mittat.* Sic Cohell. *in notitia Cardinal. cap.* 16, *privileg.* 16, *in princip.* Tundut. *qu. beneficial. par.* 3, *cap.* 20. Barbosa *lib.* 1. *Jur. Eccles. universal. cap.* 1, *n.* 1. Card. Petra *t.* 2. *Comment. ad Constit.* 3. *Alexand. III, sect.* 1, n. 1, et alii passim. Le-
gati a Latere extraordinarii sunt illi, qui mittun- 6
tur occasione alicujus emergentis necessitatis Ecclesiae universalis, ut ad Concilia convocanda, vel etiam apud Reges pro pace promovenda, sive pro

Summi Pontificis paterno amore alicui Regi in ejus adventu testificando, vel alia simili gravi causa.
7 *Communis*. Et quamvis pluries a Summis Pontificibus pro similibus caussis fuerint missi Episcopi, et alii non Cardinales; Nunc autem constans praxis obtinuit non mitti nisi Cardinales Legatos a Latere, ut observat Eminentissimus Petra *loc.*
8 *cit. n.* 9. Et dato quod contingat, ut contingit, mitti alios non Cardinales, non datur eis titulus Legati a Latere, sed missus nominatur Nuncius *cum potestate Legati a Latere*, quae clausula de Stylo Curiae Romanae consuevit adjici mandatis Legatorum, qui fimbriam vestimenti Papae tetigerunt, seu qui ab eo mandatum vivae vocis oraculo receperunt, ut ex aliis notat Barbosa *loc. cit. n.* 5. * Vide etiam Gambarum *de officio Legati a Latere*, in Proemio *n.* 27 *seqq.* et Villadiego in Tractatu
9 *de Legato qu.* 9, *n.* 2, *seq.* * Hinc solis Cardinalibus proprie competit nomen legati a latere, a quibus magis Pontificia auctoritas, et majestas repraesentatur; non autem Archiepiscopis, Episcopis, aliisque Praelatis in Curia Papae existentibus, et ab ipso missis; ut tradunt Glossa *in cit. cap. Cum non ignoretis* 1, *de offic. Legati, verb. Legationis, et in cit. cap. Excommunicatis* 9, *eod. tit. verb. Commissam*; Speculator *tit. de Legat.* §. *sequitur n.* 1. *et* 2. Boerius *de potestat. Legati a Latere n.* 12, et plurimi alii cum Barbosa *loc. cit. n* 4.

10 Legati missi, seu Nuncii Apostolici dicuntur, et sunt illi Praelati, non Cardinales, qui a Papa mittuntur ad alios Principes pro obeundo apud ipsos munere Legationis, *cap. Volentes* 8, *de officio Legati*: Et tales sunt Nuncii Germaniae, Franciae, Hispaniae etc. et olim Apocrisarii dicebantur Graeco vocabulo; quasi Secretarii, ut *in cap. Septuaginta* 12. *dist.* 26, *et in cap. Significasti* 4, *de election. et* Glossa *ibidem verb. Apocrisarii*, ubi expresse dicit: *Apocrisarii dicuntur Nuncii Domini Papae quasi secretarii*; et in Regnis seu Provinciis sibi commissis in negotiis agendis personam gerunt, et auctoritatem Romani Pontificis: *cap. Valde necessarium* 1, *dist.* 94 * Nuntiorum Apostolicorum duas classes distinguit Leopoldus Pilati *origin. Jur. Pontif. l.* 1, *tit.* 21, *de Legatis Apostolicis;* alios *primi ordinis*, qui scilicet sunt apud Imperatorem, Regesque Galliae, Hispaniae; Lusitaniae; alios *secundi ordinis*, cujusmodi sunt Nuncii Poloniae, Neapolis, apud Venetos, Florentiae, Bruxellis, Coloniae, Lucernae. Adde his Internuntios; ut qui nunc Augustae Taurinorum residet. Universe de Nuntiis *missis* praeter interpretes Decretalium ad *lib.* 1, *tit.* 30, *de officio Legati* copiosius agunt Barbosa *Jur. Eccles. l.* 1, *cap.* 5, *seqq.* Petrus Levrenius *in Foro Ecclesiastico*, et Matthias a Corana in *Tract posthumo de potestate, et dignitate Legatorum Apostolicorum*, *etc.* Leodii 1572. Cavebis autem, si sapis, a commentatione historico-Canonica *de Legatis, et Nuntiis Pontificum, eorumque fatis, et potestate*, quae ab Anonimo prodiit in Germania 1785; scatet enim mendaciis, erroribusque juri Pontificii Primatus omnino repugnantibus, ut cum ait, ne ipsum quidem Pontificem esse posse ordinarium, et immediatum Judicem in Dioecesibus Episcoporum, aut causas per appellationem ad se devolutas Romae cognoscere, ac definire posse *.

Legati nati dicuntur, et sunt illi, quorum digni- 11
tati, quam in Ecclesia obtinent, munus Legationis est annexum, et dicuntur Legati nati, non quod a Sede Apostolica non hauriant auctoritatem, sed quod hanc illa dederit fixae cuidam Ecclesiae, et quicumque illi fuerit prafectus, una simul etiam fiat, ac veluti nascatur *Legatus Apostolicus*, utpote cujus munus suae dignitati de jure annexum habet; Sic Legatus natus a Jure dicitur Archiepiscopus Cantuariensis in Anglia, ut expresse habetur in *cap. Cum non ignoretis* 1, *de officio Legati*, Archiepiscopus Eboracensis item in Anglia, ut habetur *in cap. Dilecti filii* 1, *de Appellationibus*. Archiepiscopus Rhemensis in Gallia, ut habetur *in cap. Per venerabilem* 13, §. *Verum qui filii sint legitimi*, et sic de aliis. * In Germania plures Archiepiscopi Legatorum *natorum* nomine insigniuntur, ut Archiepiscopus Salisburgensis, Elector Coloniensis, Archiepiscopus Pragensis de quibus consule Holl, in *Statistica Eccl. Germ. part.* 1, *cap.* 6, §. 33 *.

Omnes supradicti Legati tum de Latere, tum 12
Missi, tum Nati, habent jurisdictionem ordinariam in Provinciis sibi concreditis: et talis Jurisdictio ipsorum Legatorum non expirat per mortem Papae legantis, quamvis ipsa Jurisdictione nondum uti caeperint, immo Provinciam suam necdum ingressi fuerint; Sic desumitur *ex cap. Legatos* 2. *de offic. Legati in* 6. Glossa *ibid. verb. declaramus*. Legati enim Papae sunt, et esse dicuntur Legati Sedis Apostolicae, *ut cap. Dilectus* 6, *et cap. Nemini dubium* 10, *de offic. Legati*, et saepe alibi. Ipsa autem Sedes Apostolica nunquam moritur; *cap. Si gratiose* 5, *de rescript. in* 6, adeoque etc. Sic Glossa *in cit. cap. Legatos verb. declaramus* Fagnan. *in cap. Cum olim* 14, *de majoritat. et obed. num.* 67, cum variis aliis; Barbosa *l. c. num.* 90, et alii ibi citati, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 11. Layman, et alii passim.

Omnes supradicti Legati possunt caussas ad se 13
pertinentes aliis delegare, cum hac tamen advertentia, quod jurisdictio delegatorum ab ipsis Legatis expirat una cum Legatorum officio, seu finita horum Legatione, quando res est adhuc integra, Secus vero quando res non est amplius integra, sed caussa delegata jam incaepta est; *cap. Licet undique* 30, *de officio Delegati*, et concordat *cap. Relatum* 19, *cap. Gratum* 20, *de officio Delegati et cap. Quamvis* 6, *eod. in* 6, *cap. Nemini dubium* 10, *de officio Legati, et l. Et quia. ff. de jurisdict. omn. Judic.* Ut res non sit amplius integra sufficit 14
citatio partis facta per delegatum ante cessationem Legationis Legati. Vide *verb. Delegatus n.* 45. Immo sufficit quod ante cessationem Legationis Le- 15
gati praecesserit citatio, licet talis citatio ad par-

tes antea non pervenerit; *vid. cit. verb. Delegatus a* ☧
n. 46.
16 Omnes supradicti Legati possunt caussas suorum
Provincialium per appellationem ad ipsos devolu-
tas cognoscere, et debito fine terminare. *Commu-
nis*, textu expresso *in cit. cap. Cum non ignoretis*
17 1. *de offic. Legati*. Immo, de Jure antiquo ex *cit.
cap. Cum non ignoretis*, poterant olim Legati co-
gnoscere, et definire non solum caussas per appel-
lationem, sed etiam per simplicem querelam, etiam
in prima instantia ad ipsos delatas. At jure novo
Concilii Tridentini *sess.* 24, *de reform. cap.* 20,
§. *Legati quoque etiam de Latere etc.* est limitata
eorum facultas, et est expresse statutum, quod
caussae omnes Fori Ecclesiastici in prima instan-
tia coram Ordinariis locorum sint cognoscendae,
ac terminandae, nec Legati etiam de Latere, et
Nuncii, quarumcumque facultatum vigore, possint
in praedictis caussis Episcopos impedire, aut alio
modo jurisdictionem iis praeripere; alias eorum
actus, et processus nullius momenti sint, et ad
damni satisfactionem partibus illati teneantur; Un-
de nisi speciali facultate post Concilium sint mu-
niti, in praedictis caussis nullatenus se ingerere
possunt. *Sic Sacra Congr. Conc. in Nullius* 24.
18 *Augusti* 1640, *et in Pisaurien.* 14 *Mart.* 1648. Im-
mo omnes supradicti Legati neque se intromittere
possunt in caussis illis, quae per Papam specialiter
cuiplam alteri delegantur, cum mandatum specia-
le deroget Generali. *Communis*, textu expresso *in
c. Studuisti* 2, *de officio Legati*.
19 Legati Papae in hoc differunt ab ejus Delegatis,
quod Delegati Papae dicantur illi, quibus una tan-
tum, vel certae caussae delegantur terminandae,
extra quam, vel quas non extenditur ejus jurisdic-
tio, cum sit limitata, et solum delegata, et non
ordinaria vi proprii officii, *arg. l.* 1, §. *Qui man-
datum, ff. de officio ejus, cui mandata est jurisdic-
tio*. Econtra vero Legati Papae habent jurisdictio-
nem, et facultatem cognoscendi de omnibus caus-
sis concreditae sibi Provinciae; nec eorum juris-
dictio est limitata, et delegata, sed vere ordinaria
vi proprii Juris, officii, et dignitatis, *arg. l. More
majorum, et l. Quia, ff. de jurisd. omnium Jud.*
Et sic *communis Doctorum*.
20 Legati a Latere excellentiorem, et ampliorem
jurisdictionem prae aliis Legatis habent. *Commu-
21 nis*. Unde Legati a Latere de Jure possunt absol-
vere quoscumque excommunicatos ob percussionem
Clerici etiam enormem, immo et ob caedem ejus-
dem; et hoc non solum intra Provinciam suae Le-
gationis quo ad suos subditos, sed etiam extra suam
Provinciam quo ad omnes extraneos, undecumque
ad se accedentes a die egressus ex Urbe usque ad
diem reditus in eamdem: *c. Quod translationem*
4, *et cap. Excommunicatis* 9, *de offic. Legati* arg.
a sensu contrario desumpto, et expresse *cap. Ad
Eminentiam* 22, *de sentent. excommunicat.* Glossa
in cit. cap. Excommunicatis 9, *de offic. Legati, verb.
Mittuntur*. Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers.*
cap. 5, *n.* 27, cum pluribus ibi citatis, Azorius
part. 2, *lib.* 5, *cap.* 32, *qu.* 6. Reiffenst. *l. c. n.*
28, *et* 45, *in fine*, et alii passim.
Legati autem non de Latere, seu Missi, vel Nun- 22
cii sine speciali facultate nequeunt de Jure extra
Provinciam sibi commissam absolvere a tali excom-
municatione ob percussionem Clerici, vel Monachi,
et intra suam Provinciam possunt absolvere solum-
modo subditos suos, non autem extraneos aliunde
accedentes. *Communis*, textu expresso in *cit. cap.
Excommunicatis* 9, *de offic. Legati*. Legati autem 23
nati nequeunt sine speciali facultate neque intra
suam Provinciam absolvere suos subditos a tali ex-
communicatione ob percussionem Clerici, vel Mo-
nachi. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Ex-
communicatis*.
Legati a Latere possunt concedere licentiam Ab- 24
bati exempto, ut eligi possit in Episcopum, et tran-
sire possit ad Ecclesiam sibi concessam. *Commu-
nis*, textu expresso *in cap. Si Abbatem* 35, *de E-
lection in* 6. Id tamen non possunt alii Legati sine 25
speciali sibi concessa facultate. *Communis*, textu
claro *in cit. cap. Si Abbatem*. Legati a Latere pos- 26
sunt confirmare electiones Episcoporum. *Commu-
nis*, textu expresso *in cit. cap. Si Abbatem* §. *Hu-
jusmodi* 36, *de elect in* 6. Id autem non possunt 27
alii Legati sine speciali sibi concessa facultate. *Com-
munis* textu expresso *in cit. cap. Si Abbatem* §. *Hu-
jusmodi in fine*, ibi: « Alii autem Legati hoc ne-
queunt, nisi id eis a Sede ipsa: (Apostolica) spe-
cialiter sit commissum ».
Legati a Latere possunt conferre Beneficia, quae 28
vacant tempore suae Legationis in Provincia sibi
concredita. *Communis*, textu expresso *in cap. Di-
lectus* 6, *de offic. Legati*, *et cap. Officii nostri* 1,
eod. in 6, cum similibus. Immo, spectato Jure com- 29
muni, Legati a Latere concurrunt cum quolibet Or-
dinario suae Provinciae in collatione Beneficiorum,
ita ut inter ipsos simul, et Papam locus sit prae-
ventioni, *c. Si a Sede* 31, *de praebend. in* 6. Rota
in una Assisiensi Beneficii 9, *Mart.* 1587, *cor. O-
rano*, Glossa *communiter recepta in cap. Offic. no-
stri* 1, *de Offic. Legati in* 6, *verb. ampliori*. Id ta- 30
men sine speciali Pontificia concessione nequeunt
alii Legati. *Communis*, textu expresso *in cit. cap.
Officii nostri* 1, *de offic. Legati in* 6. Excipiuntur 31
tamen Legati Missi, seu Nuncii Apostolici, qui ex
facultatibus sibi concessis possunt conferre quae-
cumque Beneficia, etiam reservata, dummodo non
excedant valorem ducatorum 24. Rota *part.* 15,
recent. dec. 24. *num.* 3. Legati autem nati in sua 32
Provincia extra suam Dioecesim sine speciali Pon-
tificia concessione nequeunt ulla Beneficia, utcum-
que minima, conferre. *Communis*, *arg. cit. cap.
Officii nostri* 1, *de offic. Legati in* 6.
Alia de iis, quae possunt Legati a Latere, et Nun- 33
cii Apostolici circa collationem Beneficiorum, vi-
de *verb. Beneficia art.* 5, *a n.* 10, *usque ad* 29.
Et de iis, quae non possunt, *vide d. verb. Benefi-
cia cit. art.* 5, *a n.* 51, *usque ad* 60.

34 An autem Legati a Latere, et Nuncii Apostolici possint in sibi commissis Provinciis conferre Ordines, et approbare Confessarios? *Vide verb. Approbatio art.* 1, *a n.* 26, *usque ad n.* 38.

35 Quibus adde sequentia tredecim dubia proposita, et resoluta in Sacra Congregat. *Concilii* 29. *Februar.* 1707, videlicet.

1. « An Nuncius Apostolicus apud Helvetios possit concedere facultatem audiendi Confessiones personarum saecularium, vel etiam Regularium, immo et Monialium in Dioecesi Comen. sine licentia, et approbatione Ordinarii loci »?

2. « An idem Nuncius, Sacerdotibus non approbatis ad audiendas confessiones, concedere possit facultatem absolvendi in foro interno ab Haeresi, Censuris etc. ».

3. « An possit concedere facultatem generalem absolvendi a casibus Ordinario reservatis, et quatenus affirmative ».

4. « An expediat adhiberi aliquod moderamen in hujusmodi facultatum communicatione, tam circa numerum, quam circa qualitates personales eorum, quibus conferuntur? »

5. « An possit concedere suis Commissariis, subditis Dioecesis Comen. facultatem eligendi sibi Confessarium, etiam non approbatum ab Ordinario »?

6. « An possit concedere licentiam retinendi, et legendi libros Haereticorum, seu alios quomodolibet prohibitos »?

7. « An Commissarii Nunciaturae accedere possint ad Monasteria Monialium, easque alloqui, etiam citra necessitatem Officii, absque licentia Ordinarii »?

8. » An iidem Commissarii concedere possint aliis ad eos recurrentibus licentiam alloquendi Moniales sine licentia Ordinarii »?

9. » An dicti Commissarii obligati ad residentiam ratione Canonicatus, vel alterius Beneficii, possint ab illa abesse pro negotiis Commissariatus, et nihilominus lucrari distributiones, aliaque omnia emolumenta, tamquam si essent praesentes »?

10. « An idem Reverendissimus Nuncius concedere possit dictis Commissariis licentiam retinendi famulas, quamvis non annosas, cum derogatione quarumcumque Ordinationum per Ordinarios locorum quomodolibet factorum »?

11. « An concedere possit facultatem exorcizandi independenter ab Ordinario »?

12. « An iidem Commissarii concedere possint licentiam laborandi in diebus Festis »?

13. « An Commissarii Nunciaturae punire possint etiam in prima instantia Festorum violatores, blasphematores, aliosque contra Dei, et Sanctae Sedis praecepta temere agentes »?

Die 26 Februarii 1707, propositis in Sacra Congregatione Concilii dictis tredecim dubiis; eadem Sacra Congregat. Concilii respondit ut infra.

Ad 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, *Negative. Ad 4, provisum in 1, 2, et 3, Ad 6, ad Congregationem Sancti Offic.*

Sic refert Ursaya *tom.* 2, *part.* 1, *discept.* 31, 36
ubi in fine adducit alia 16, dubia, quae dicit non fuisse in eadem Sacra Congregatione Concilii proposita, et ea ipse, variis adductis, negative resolvit *a n.* 19, *usque ad n.* 92, unde videri possunt apud ipsum, qui post plurima solida fundamenta pro tali negativa resolutione adducta *sub n.* 93, sic praecise concludit: « Adversus quae in universum non relevat asserere, quod S. R. E. Cardinales Legati a Latere, et Apostolicae Sedis Nuncii, uti Ordinarii Ordinariorum, possint in suis Provinciis omnia ea, quae Episcopi possunt in eorum Dioecesibus, et proinde cum illis possunt concurrere, eosque praevenire ex ratione, quia gerunt vices Apostolicae Sedis, et Summi Pontificis personam repraesentant. Quia (sunt verba Pignatell. consultat. » 187, *n.* 14, *tom.* 9), *haec et similia non procedunt in iis, quae a Sacris Canon. et Sacr. Conc. Trid. et Const. Apost. expresse proprio Ordinario reservata sunt.*

Nuncius Apostolicus, si absque facultate Sanctae 37
Sedis promoveat ad Sacros Ordines Clericos suae Provinciae, ipse, et ordinati incurrunt in poenas impositas *a Sacro Concil. Trident. cap.* 8, *sess.* 22, *de reformat.* Sic *Sacra Congregat. in Taurinens.* 16 *Apr.* 1633, *teste Bonfadino in Thesauro Ecclesiast. dec. resol.* 31, *n.* 4, et Barbosa *summa Apostolicar. decis. verb. Nuncius Apostolicus* n. 4. Nuncius Apostolicus non debet exercere Di- 38
vina in Ecclesia Archiepiscopi absque ejus licentia. *Sacr. Congreg. Rit. in Taurinens.* 9 *Mart.* 1593, quam refert Selfius in *Select. Canon. cap.* 22, *n.* 3, et Barbosa *loc. c. n.* 2.

Legati, et Nuncii Apostolici non possunt pro 39
se, vel pro suis consanguineis procurare a Principibus, ad quos destinantur, favores, vel eis uti ad consequendas dignitates apud Sedem Apostolicam, sub poena excommunicationis latae sententiae reservatae: Pius IV. *Constitut.* 96, *incipient. Et si Romanum.* Legati, et Nuncii Apostolici non pos- 40
sunt procedere contra Clericos, nisi Episcopo prius requisito, et negligente; alias acta, et processus nullius sunt valoris, et tenentur ad restitutionem, et damna. *Conc. Trid. sess.* 24, *de reform. c.* 20.

Legato praesente in Civitate, Episcopus non po- 41
test populo benedicere, nec uti Mozzetta, vel Rocheto discooperto; intra vero propriam Ecclesiam potest, si ibi non sit praesens Legatus, vel eo annuente. *Sacra Congregat. Conc. in Perusina* 2 *Octob.* 1601, quam refert Selfius *loc. cit. cap.* 2, *n.* 83, et Barbosa *loc. c. verb. Legatus n.* 2. Le-
gato a Latere praesente, ceteri Legati deponunt 42
sua insignia, et suspenditur, pendente praesentia ipsius, exercitium potestatis eorum. *Communis*, textu expresso *in c. Volentes* 8, *de Officio Legati.*

Legatus a Latere potest cognoscere de causis 43
contra exemptos; *cap. Si Abbatem* 36, *de elect. in* 6, ibi: « Ei tamen ab alio, quam a Nobis, vel ab

Apostolicae Sedis Legato, si sit in Provincia de Latere nostro missus »; Barbosa *lib.* 1. *Jur. Ecclesiast. univers. c.* 5, *n.* 77, cum plurimis aliis ibi citatis. Diana *par.* 1, *tract.* 2, *res.* 16. Donatus *prax. rerum Regular. tom.* 1, *tract.* 13, *qu.* 9, *n.* 1, et alii passim.

44 Alii autem Legati non possunt de Jure, sine speciali facultate Pontificia in exemptos Jurisdictionem exercere; *cit. cap. Si Abbatem*; Barbosa *loc. cit. n.* 8. Diana *loc. cit.* Donat. *loc. cit.* cum aliis ibi ab ipsis adductis. Dicitur autem notanter « de Jure sine speciali facultate Pontificia »; quia Legati missi, seu Nuncii Apostolici jam solent talem facultatem a Sede Apostolica obtinere: Unde ex Rota *part.* 11, *recent. decis.* 345, *n.* 14. Nuncius est Judex Exemptorum, et potest alios Judices Exemptis subdelegare.

45 Legatos in sua Provincia valide assistit Matrimoniis: validum enim est Matrimonium contractum coram ipso. Sic pluries declaravit *Sac. Congr. Conc.* et signanter *in Nullius* 4. *Jul.* 1602, *ut in lib.* 10. *Decret. fol.* 36, *et in alia Nullius* 3 *Jun.* 1628, *ut in l.* 13. *Decret. fol.* 467, *et in dub. Jurisdict.* 22 *Mart.* 1681, *ut in lib.* 31. *Decret. fol.* 363, apud Ursayam *tom.* 1, *par.* 2, *discept.* 2, *n.* 156, ubi plures cit. Doctores, et tenent alii passim.

46 Legati, et Nuncii Apostolici possunt subditis suae Legationis, et Nunciaturae pro quocumque opere pio concedere centum, et plurium dierum Indulgentiam, attamen semper minus, quam annum. Pro templo autem, seu Cappella, possunt concedere Indulgentiam 7 annorum, et 7 quadragenarum pro illis, qui confessi communicaverint, et in eo loco de more oraverint ad intentionem Ecclesiae. *Vide verb. Indulgentia art.* 2, *n.*

47 22. Et tales Indulgentiae concessae a Legatis, et Nunciis sunt perpetuae, et durant etiam Legatione, et Nunciatura finita, et post mortem concedentis; Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 5, *n.* 86, cum plurimis ibi citatis.

48 Legatus, et Nuncius absque speciali facultate Apostolica non habet auctoritatem extrahendi a loco immuni, nec consignandi reum Curiae saeculari. *Sacr. Congreg. Immunitatis in Bononien.* 17 *Aug.* 1630, *lib.* 2, *decret. Pauluc. pag.* 53. Quare Eminentissimus Legatus extrahere faciens homicidas ab Ecclesia, mandat reponi. *Sac. Congr. Immun. in Ferrariens.* 29 *Decemb.* 1635, *lib. scripturar. veterum p.* 77. Eminentissimo Legato petenti facultatem a Sanctissimo procedendi contra Sacerdotem indicatum, ut mandantem occisionem, *Sac. Congreg.* respondit non expedire. *Ead. Sac. Cong. in Bononien.* 15 *Jun.* 1688, *lib.* 1, *decret. Mart. pag.* 303.

49 Legatus, et Nuncius Apostolicus absque speciali facultate Apostolica nequit absolvere ab Excommunicatione ob violatam Immunitatem Ecclesiasticam; Unde absolutio concessa ab Eminentissimo Legato sine facultate Apostolica non suffragatur; et injungitur Episcopo, ut denuo absolvat auctoritate Sacrae Congregationis. *Ead. Sacra Congregat. Immunit. in Papiens.* 11 *Jul.* 1676, *lib.* 1, *decret. Altov. pag.* 1302.

Legatus duarum, vel plurium Provinciarum, potest in una jurisdictionem exercere de negotiis, et caussis alterius. *Communis*, textu expresso in *cap. Novit ille* 7, *de Officio Legati*. Legati Papae statuta durant etiam finita Legatione. *Communis*, textu expresso *in cap. Nemini* 10, *de Officio Legati*. 50 51

Legati jurisdictio, seu Officium cessat quatuor modis, ut observat Glossa communiter recepta *in cap. Praesenti* 3, *de Officio Legati in* 6, *verb. finitur*. Primo per mortem ipsius Legati, si Legatio fuit personalis. Secundo per expletum sibi praefixum tempus, si Legatus fuit destinatus ad terminatum tantum tempus; *arg. cap. de caussis* 4, *de Offic. Delegati*. Tertio per egressum ipsius a Provincia, seu Provinciis sibi commissis animo non redeundi: *arg. cap. Nemini* 10, *de Offic. Legati*. Quarto per ejusdem Legati revocationem a Papa factam. Dummodo tamen talis revocatio fuerit jam ipsi Legato intimata, alias dum Legatus ipsam revocationem ignorat, perseverat ejus jurisdictio, et valida sunt quae interim gerit, *arg. cap. Audita* 4, *vers. Quia tamen, de restit. spol.* 52 53

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De Legato quaeri solet, an ei asserenti munitum se specialiter a S. Sede esse quibusdam facultatibus, credendum sit? 54

Affirmavit Rota in *Polocen. Bonorum* 21 *Jun.* 1726, §. *Porro*, *coram bo. mem. Cornel. et* 7 *Febr.* 1729, §. 9, *et plur. sequent. coram clar. mem. Aldovrand. et* 14 *Maii* 1751, §. 6, *et seq. coram bon. mem. Vicecom.* 55

Negasse autem videtur idem supremum Tribunal in *Nullius, seu Piscien, Beneficii* 5 *Mart.* 1719, §. 7, *coram bon. mem. Gamaches*, *in Salamantina Beneficii* 19 *Jun.* 1744, §. *eodem*, *et* 24, *Jan.* 1746, §. *Pariter*, *coram. clar. mem. Millin. et in Hildesimen. Manutensionis* 17 *Mart.* 1749, §. 19, *et* 4 *Jul. ejusdem* anni 1749, §. 23, *coram Eminentiss. Elephantus.* 56

Non male autem Cardinalis Petra *in Comment. ad Const. Apostol. Const.* 3, *Alexandri III. sect.* 2, *n.* 12, *et sequent.* « Ego vero (inquit) in hoc » distinguendum puto, aut agitur de re, quae non » sit directa in praejudicium Tertii, etsi generaliter influat, et agatur de actu, qui generaliter » concedi solet Legatis, et tunc debet eisdem credi, quia eo ipso quod Legatus est a latere, habet ea omnia, quae de jure, vel consuetudine illi debentur, etsi consequenter jus Alterius laedatur, quia est praejudicium consequens actui necessario. Si vero actus, quem praestat, non sit » a jure permissus Legatis, et insuper agatur de » re alteri praejudiciali, tunc debet ostendere fa- 57

» cultates, quia vere non agit uti Legatus, sed potius uti specialem facultatem exercens, quae non » praesumitur »: Confer etiam Fagnan. *in Capit. Quum in jure n.* 49, *et* 50, *de offic. et potest. Jud. delegat.*

ADDITIONES CASINENSES

Idem sonat legatus, quod *Apostolus, et missus*, dictique sunt legati Pontificii, qui mandatas Sedis Apostolicae vices obire consueverunt, a Romanis Pontificibus vel missi ut conciliis praesiderent; vel ut defensores Patrimonii divi Petri, Ecclesiaeve Romanae essent; vel uti apud Reges, magnosque Principes Ecclesiae universalis negotia procurarent; vel ut consacrationes Episcoporum, aliaque Sedi Romanae reservata negotia peragerent in longinquis praesertim Occidentalibus Regionibus insigniores Episcopi, Pontificio vicariatu adaucti, modo personaliter, quoad vel ipsi viverent, vel Pontificibus legantibus libuisset; modo realiter ob perpetuam eorumdem Sedibus adnexam legationis praerogativam, ut *ex cap. Officii nostri* 1, *de Offic. leg. in* 6. Legatorum hinc alii *nati*, aliique *facti*, seu missi nuncupati fuerunt, ut late apud Lucium nostrum in hoc articulo. Ceterum de hoc argumento iterum sub v. *Nuncius* agemus.

LEGISLATOR

VIDE VERB. *LEX. ART.* 2, *PER TOT. ET ART.* 3, *A N.* 13, *AD* 25.

LEGITIMA

SUMMARIUM

1. Legitima quid sit? — 2. Legitima quomodo, et quanta debeatur liberis, seu descendentibus? — 3. In descendentium numero computandi sunt etiam qui haereditati renunciarunt, seu Religionem capacem bonorum professi sunt. — 4. Non computandi tamen sunt in tali numero, qui legitime sunt exhaeredati, nec qui Religionem incapacem bonorum professi sunt. — 5. Liberi immediati de Legitima participant in capita; Nepotes autem, si plures sint Filii unius ex liberis, tamquam unius Patris Personam repraesentantes, etiam unius tantum portionem participant in stirpem. Et si unicus sit Nepos Filius alterius liberi, tantum participat ex se solo, ac omnes illi plures simul. — 6. Si autem, nullis extantibus liberis Testatoris, extent plures Nepotes omnes Filii unius solius liberi praemortui, tunc omnes isti Nepotes succedunt in capita, et faciunt tantum numerum ad computandam Legitimam, ac si essent immediati Filii Testatoris. — 7. Si vero nullis extantibus liberis Testatoris, plures extent Nepotes Filii non unius tantum, sed diversorum liberorum dicti Testatoris, tunc omnes isti Nepotes non succedunt in capita, sed in stirpem, et quantitas eorum legitimae metienda est a quantitate suorum Genitorum. — 8. In solo defectu descendentium debetur Legitima ipsa ascendentibus, et talis Legitima debita ascendentibus universaliter est *triens*. — 9. Fratribus, et Sororibus nunquam debetur Legitima, nisi in casu, quo instituitur turpis persona. — 10. Fratrum, et Sororum Legitima in tali casu esset quarta pars illius, quod ab intestato accepissent. — 11. Legitima debetur ex solis bonis propriis Testatoris, deducto prius aere alieno, et expensa funeris. — 12. Legitima debetur ex omnibus, et singulis bonis Testatoris, itant non sit in libertate haeredis universalis eam tradere in rebus sibi benevisis, ut in numerata pecunia, nisi etc. — 13. Pro deducenda Legitima computari debent, non solum bona post mortem Testatoris, deducto aere alieno, et expensa funerum, extantia, sed etiam illa, quae haeredes necessarii in vivis jam receperunt, sive per modum Dotis, sive per Donationem, et hujusmodi, nisi Testator contrarium expresse statuerit. — 14. Excipiuntur tamen expensae factae a Parentibus in educandis liberis, seu studiorum, vel opificii, aut artis addiscendae causa. — 15. Legitima debetur Filiis non solum ex bonis Patris, sed etiam ex bonis Matris. — 16. Tam ex bonis Dotalibus, quam ex extradotalibus libera ab omni onere. — 17. Legitima de omnibus bonis parentum est debita Filiis de Jure naturae. — 18. Legitima debetur etiam Filio legitimato. — 19. Legitima de omnibus bonis non solum debetur Filio, sed etiam Nepoti, et Nepti ex bonis Avi, vel Aviae, non existente tamen eorum Patre, et Matre. — 20. Legitima liberis, et parentibus relinqui debet titulo institutionis, seu haeredis, adeout si alicui relinqueretur alio titulo, posset is Testamentum, quoad haeredis institutionem, dicere nullum. — 21. Si alicui descendenti, aut ascendenti relinquatur pro legitima minor portio, quam supra assignata, competit ei actio ad petendum complementum legitimae, quae actio durat ei usque ad triginta annos. — 22. Si autem sine justa exhaeredandi causa non solum minor portio, quam assignata, sed nulla relinquatur pro legitima, Testamentum ipso jure est nullum, quoad extranei haeredis institutionem, non item quoad Legata, Commissa, et hujusmodi. — 23. Si vero Legitima causa exhaeredationis sit Testamento inserta, sed ab haerede instituto probari non possit, tunc competit haeredi necessario querela inofficiosi Testamenti, per quam poterit evacuare Testamentum, quoad haeredis extranei institutionem, sed necessario absolvenda intra quinquennium. — 24. Legitimae supplementum peti potest, etiamsi pater aliquid reliquerit Filio, vel Filiae pro legitima cum expressa prohibitione, ut nihil aliud possit petere. — 25. Legitima debita haeredibus necessariis debet relinqui sine ullo onere, aut gravamine, alioquin apposita onera, et gravamina, habentur pro non appositis. — 26. Legitima debetur Filiis statim post obitum Patris — 27. Legitima debetur statim a die obitus Patris seu Testatoris, una cum fructibus. — 28. Legitima sicut debetur descenden-

tibus una cum fructibus a die mortis, ita etiam debetur ascendentibus. — 29. Fructus ex legitima debentur, quando haereditas consistit in stabilibus. aliisque bonis fructiferis, licet legitima relinquatur in quantitate. — 30. Hujusmedi fructus ubi debeatur, taxantur ad rationem quinque pro centenario, et anno. — 31. Legitima debetur statim non solum a die mortis naturalis, sed etiam a die mortis civilis, unde debetur Filio, vel Patri statim emissa Monachi professione, non expectata morte naturali, etiamsi agatur de Monasterio in communi bonorum. — 32. Legitima debetur etiam Matri a die emissae professionis Filii, et Filiae. — 33. Si vero Mater, et Pater tempore professionis ad secundas nuptias convolaverint, legitimam acquirere non possunt, nisi quoad simplicem usumfructum, non autem quoad proprietatem. — 34. Intellige tamen in casu, quo adhuc existant Filii primi matrimonii; secus autem si sint praemortui, et amplius non existant, nec descendentes ex ipsis. — 35. Si vero praemortuis Filiis, existant adhuc Nepotes, et alii descendentes, proprietas talis Legitimae erit servanda pro ipsis. — 36. Quando Monasterium tenetur solvere legitimam Filiis Patris professi debet eam tradere, etiamsi Filii praecedant Patri, cum jus exigendi legitimam transmittatur ad ejus haeredes, etiamsi non fuerit petita. — 37. Immo transit ad haeredes etiam extraneos, quamvis Filius in vita legitimam, vel supplementum non petierit. — 38. Quinimmo hoc jus petendi legitimam etiam Filius Monachus transmittit ad Monasterium, quamvis ignoraverit. — 39. Legitima non debetur, nec peti potest a Filio, viventibus adhuc parentibus. — 40. Et hoc procedit etiam respectu Nepotis in bonis Avi. — 41. Quamvis autem Filio non debeatur legitima ante obitum Patris, potest tamen a Patre vivente persolvi; dummodo interveniat consensus Filii. — 42. Quo casu si legitimam Filius acceptavit in vita Patris, amplius reclamare non potest, etiamsi augeantur postea facultates paternae. — 43. Legitima sicuti non debetur Filiis ex bonis parentum adhuc viventium; ita non debetur parentibus ex bonis filiorum pariter viventium. — 44 In casu autem, quo Pater in vita dissiparet bona sua, posset cogi ad assignandam legitimam Filio: et in simili casu posset cogi Filius ad assignandam legitimam Patri.

1 Legitima est portio illa haereditaria, quae necessariis haeredibus, scilicet, liberis, nepotibus, et aliis descendentibus (iisque deficientibus) ascendentibus in Testamento necessa-
2 rio relinqui debet. *Communissima.* Legitima hoc modo debetur liberis, quod si non sint plures quam quatuor, *Legitima* inter eos dividenda erit *Triens*, seu tertia pars totius hereditatis relictae, deductis prius expensis funerum, et aere alieno, computanda; Si autem sint quinque aut plures, *Legitima* inter eos dividenda erit *Semis*, seu media pars totius hereditatis, ut supra inter eos aequaliter dividenda. *Nov.* 18, *cap.* 1, *et Authent. Novissima, Cod. de inoffic. Testam.* ibi: « Novissima lege cautum est, ut si quatuor sunt Filii, vel pauciores ex substantia deficientis Triens; Si plures sint, Semis debeatur etc. ex aequo scilicet inter eos dividenda ». De aliis autem partibus extra Legitimam Parens potest disponere ad suum arbitrium, unde dantur sequentes versus.

Quatuor, aut infra dant natis Jura Trientem:
Semissem vero dant natis quinque, vel ultra:
Arbitrium sequitur substantia cetera Patris.

3 In supradicto descendentium numero computandi sunt etiam, qui haereditati renuntiarunt, seu Religionem capacem bonorum professi sunt. Tunc enim Monachus jus petendi Legitimam transmisit ad Monasterium: Menoch. *consil.* 77, *n.* 8. Castrens. *consil.* 34. *Ego Paulus ad fin. n.* 4, *lib.* 1. Boer. *dec.* 250, *n.* 4, Gratian. *Discept. forens. cap.* 26, *n.* 15, *to.* 2. Pannimoll. *part. tertia pos-*
4 *thum, dec.* 151, *adnot.* 7, *n.* 43, et alii. Non computandi tamen sunt in tali numero, qui legitime sunt exheredati ex aliqua ex quatuordecim causis legitimis exheredandi assignatis, *sub verb. Exheredatio a n.* 10, nec qui Religionem bonorum incapacem professi sunt: cum tales sint omnimode incapaces, et ratione Personae, et ratione Monasterii, ut de se patet.

Liberi immediati de illa portione legitima par- 5
ticipant in capita; Nepotes autem, si plures sint Filii unius ex liberis, tamquam unius partis personam repraesentantes, etiam unius tantum portionem participant in stirpem, et si unus sit nepos Filius alterius liberi, tantum participat, ac omnes illi plures, idest si ex tribus v. gr. liberis Testatoris unus solus superstes existat, et alii duo praemortui sint, remanente unico solo Filio ex uno duorum praemortuorum, et quinque remanentibus ex alio, tunc una tertia pars *Trientis*, seu tertiae partis totius hereditatis Testatoris, quae erat Legitima pro tribus suis Filiis, debetur suo Filio superstiti. Et altera tertia pars debetur illi unico Filio relicto ab uno duorum praemortuorum, et alia tertia pars debetur quinque illis relictis ex altero. Unde, ut vides, cum isti quinque repraesentent solum unius partis Personam, solum tantum de Legitima acquirunt inter omnes, ac ille unicus, qui de se solo unam etiam repraesentat personam aeque bene, ac omnes illi quinque simul. Communis, *argum. Authent. de Triente, et semisse, et Institut. de heredibus ab intestato* §. *Cum Filius.*

Si autem, nullis exstantibus liberis Testatoris, 6
extent plures Nepotes, Filii unius solius liberi praemortui, tunc omnes isti Nepotes succedunt in capita, et faciunt tantum numerum ad computandam Legitimam, ac si essent immediati Filii Testatoris. Unde si non sint plures, quam quatuor, Legitima inter eos aequaliter dividenda est *Triens*, seu tertia pars totius hereditatis; et si sint quinque, aut plures, Legitima inter eos aequaliter dividenda est *Semis*, seu media pars totius dictae hereditatis. Communis, *argum. cit. Authentic. de Triente, et Semisse, et instit. de heredibus ab intest.* §. *Cum Filius.*

7 Si vero, nullis extantibus liberis Testatoris, plures extent Nepotes, Filii non unius tantum, sed diversorum Liberorum dicti Testatoris. Tunc omnes isti Nepotes non succedunt in capita, sed in stirpem, et quantitas eorum Legitimae metienda est a quantitate suorum Genitorum, itaut si eorum Genitores non fuerint plusquam quatuor, eorum Legitima sit *Triens*, et si fuerint quinque, vel plures, eorum Legitima sit *Semis*. Cum hac tamen advertentia, quod si unius liberi Testatoris sit unicus Filius, et alterius liberi Testatoris sint duo Filii, vel tres, vel quinque, vel decem; tantum participat de Legitima ille unicus ex se solo, quantum illi duo, vel tres, vel quinque, vel decem omnes simul, cum ex dictis non succedant in capita, sed in stirpem; et ille unicus aeque bene repraesentet unam stirpem ex se solo, ac unam tantum stirpem repraesentent omnes dicti alii simul, Communis; *arg. cit. Authent. de Triente*, *et semisse*, *et cit. Institut. de heredibus ab intestato*
8 *§. Cum Filius*. In solo defectu descendentium debetur ipsa Legitima ascendentibus, scilicet immediate Parenti utrique, vel uno superstiti; et neutro superstite, in locum Patris succedunt Avus, vel Avia paterna, et in locum Matris Avus, vel Avia materna. *Novell.* 110, *c.* 1, et communis Doctorum teste Reiffenst. *lib.* 3, *decret. tit.* 16, *n.* 114. Et talis portio Legitima debita ascendentibus universaliter est *Triens* seu tertia pars illius hereditatis, quam, nullo existente Testamento, ab intestato accepissent; *argum. Authentic. de heredibus ab intestato*, *Authentic. de Triente*, *et semisse*, *et Novell* 115, *cap.* 4.

9 Fratribus, et sororibus nunquam debetur Legitima, nisi in casu, quo instituitur turpis Persona. *Communis.* Et ratio est, quia Legitima debetur solummodo haeredibus necessariis; Fratres autem, et sorores nunquam sunt haeredes necessarii, nisi in dicto casu, ut habetur expresse in §. 1. *Institut. de inofficios. Testam. et l. Fratres* 27. *Cod. eod.* ubi statuitur, quod Fratres, et sorores consanguinei (idest ab eodem Padre nati) non sic tamen Fratres, et Sorores uterini, id est ab eadem Matre, sed diversis Patribus progeniti, possint *in* dicto casu tale Testamentum per querelam inofficiosi Testamenti impugnare, et rumpere, ibi: « Fratres, et sorores uterini ab inofficiosi actione contra Testamentum Fratris, et sororis penitus arceantur, consanguinei autem durante agnatione, vel non, contra Testamentum Fratris sui, vel sororis de inofficioso quaestionem movere possunt, si scripti haeredes infamiae, vel turpitudinis, vel levis notae macula aspergantur ». Et sic *commu-*
10 *nis Doctorum.* Fratrum autem, et sororum *Legitima* in tali casu esset quarta pars illius, quod ab intestato accepissent. *Communis*, *arg. leg. Papinianus*, *§. quarta*, *ff. de inofficios. Testament.* ubi generaliter Legitima erat statuta quarta pars; et licet talis Lex fuerit correcta quoad Legitimam descendentium, et ascendentium *in Authent. Novissima. C. de inoffic. Testam. et in Authent. de Triente, et semisse*, et alibi; Nullibi tamen invenitur correcta quoad Fratres, et sorores.

Legitima debetur ex solis bonis propriis Testa- 11
toris, deducto prius aere alieno, et expensa Funeris. *Communis*, textu expresso *in cit. l. Papinianus. §. Quarta autem*, *ff. de inoff. Testam.* ibi: « Quarta autem (hodie est tertia, vel media pars, seu *Triens*, vel *Semis* ex citatis Juribus *sub n.* 2) accipietur deducto aere alieno, et funeris impen-
sis ». Legitima debetur ex omnibus, et singu- 12
lis bonis Testatoris, ita ut non sit in libertate haeredis universalis eam tradere in rebus sibi benevisis, aut in numerata pecunia, nisi Testator expresse aliter disponat, vel ille, cui Legitima competit, cum herede conveniat. *Communis* cum Rota *par.* 3, *recent dec.* 116, *n.* 4, *dec.* 514, *num.* 4, *dec.* 776, *n.* 5, et saepe alibi, *arg. Novella* 18, *c.* 1, *et l. Scimus*, *Cod. de inoff. Testament.* Et ratio est, quia Legitima est tertia, seu media pars totius substantiae relictae a Testatore; *cit. Novell. cap.* 1. *Authent. Novissima*, *Cod. de inoffic. Testam. et Authent. de Triente*, *et semisse*. Adeoque non certae partis talis substantiae; cum plurimum intersit, unam rem prae alia habere, praesertim cum ille, cui Legitima competit, ad rem aliquam affectus est, *eo quod Majorum fuerit; l. Si in emptione* 36, *ff. de Minor.*

Pro deducenda Legitima computari debent non 13
solum bona post mortem Testatoris, deducto aere alieno, et expensa funerum, extantia, sed etiam illa, quae heredes necessarii in vivis jam receperunt, sive per modum dotis, sive per donationem, et hujusmodi, nisi Testator contrarium expresse statuerit. Decius *ad l.* 17, *Cod. de Collation.* Molina *disp.* 237. Sichard *ad rubr. Cod. de Collation. n.* 11, et alii communiter; *arg. tot. tit. Cod. de Collation. bonor.* et praesertim *Novella* 18, *cap.* 6.
Excipiuntur tamen expensae factae a Parentibus 14
in educandis liberis, seu studiorum, vel Opificii, aut artis addiscendae causa, et hujusmodi, ut te-
net *Communis Doctorum*. Legitima debetur Filiis 15
non solum ex bonis Patris, ut est certa, et communis cum Rota *p.* 14, *recent. dec.* 181, *n.* 6, *et dec.* 247, *n.* 13, et saepissime alibi, sed etiam ex bonis Matris, ut etiam est certa, et communis cum eadem Rota *p.* 3, *recent. dec.* 103, *n.* 1, *p.* 6, *dec.* 49, *n.* 5, *part.* 7, *dec.* 220, *n.* 4, *p.* 10, *dec.*
192, *n.* 6, et saepe alibi: Tam ex bonis dotalibus, 16
quam ex extradotalibus, libera ab omni onere, Rota *part.* 12, *decis.* 225, *n.* 1, et saepe alibi, et
communis Doctorum. Legitima enim de omnibus 17
bonis Parentum, est debita Filiis de Jure naturae, *Authentic. Ut cum*, *de Appellat. §. Aliud quoque*, *Collat.* 8, *cap. Rainutius* 16, *de Testamentis*, ubi expresse dicitur, quod *Legitima portio est debita Jure naturae*, et sic Rota *p.* 5, *tom.* 1, *dec.* 47,
num. 3, *dec.* 42, *num.* 14, 15, *et seq.* Legitima 18
debetur etiam Filio legitimato. Rota *p.* 3, *dec.* 401, *sub num.* 1, *par.* 4, *tom.* 1, *dec.* 38, *num.* 6,

part. 5, *tom.* 1, *decis.* 360, *num.* 15, et Docto-
res passim.
19 Legitima de omnibus bonis non solum debetur
Filio, sed etiam Nepoti, et Nepti ex bonis Avi,
vel Aviae, non existente tamen eorum Patre, vel
Matre, respective referendo. Rota *p.* 1, *dec.* 479.
n. 7, *p.* 4. *tom.* 1, *dec.* 543. *n.* 1, *p.* 5, *tom.* 1,
dec. 329, *n.* 7, *p.* 6, *decis.* 355, *n.* 2, *p.* 10, *dec.*
193, *n.* 9, *par.* 12, *dec.* 311, *n.* 4, *et* 7, *p.* 18,
tom. 1, *dec.* 190, *n.* 8, et saepe alibi, *et commu-
nis Doctorum.*
20 Legitima Liberis, et Parentibus relinqui debet
titulo institutionis, seu haeredis, adeout si alicui
relinqueretur alio titulo v. gr. Legati, Fideicom-
missi, donationis, et hujusmodi, posset is Testa-
mentum, quo ad heredis institutionem dicere nul-
lum. *Communis*, textu claro *princip. instit. de
exheredand. lib. et* §. 5. *Instit. et Novella* 115, *c.*
3, ubi expresse habetur non sufficere, « si per
quamlibet donationem, vel Legatum, vel Fidei-
commissum, vel alium quemcumque modum eis
dederit Legibus debitam portionem ».
21 Si alicui descendenti, aut ascendenti relinqua-
tur pro Legitima minor portio, quam supra assi-
gnata, competit ei actio ad petendum complemen-
tum Legitimae, quae actio durat ei usque ad tri-
ginta annos. *L. Omnimode, Cod. de inofficios. Tes-
tament. et Auth. Ut cum, de appellat. cognoscitur,*
§. *Haec autem disposuimus*, et sic ex communi
sententia Gomez. 1, *resol. c.* 11, *n.* 23. Molina
disp. 177. Layman *lib.* 3, *de justitia tract.* 5, *n.*
22 11. Si autem sine justa exhaeredandi causa non so-
lum minor portio, quam assignata, sed nulla re-
linquntur pro Legitima, Testamentum ipso Jure
est nullum, quo od extranei hoeredis institutio-
nem (non item quoad Legata, Commissa, et alia)
Authentic. Ex causa, Cod. de Liberis praeteritis.
23 Si vero legitima causa exhoeredationis sit Testa-
mento inserta, sed ab hoerede instituto probari
non possit, tunc competit hoeredi necessario quae-
rela inofficiosi Testamenti, per quam poterit eva-
cuare Testamentum, quo ad haeredis extranei in-
stitutionem, sed necessario absolvenda intra quin-
quennium; *l. Si quis Filium* 34, *l. Scimus* 35.
Cod. de inofficios. Testam. et ex communi docet
Jul. Clarus *qu.* 40, *n.* 5.
24 Legitimae supplementum peti potest, etiamsi
Pater aliquid reliquerit Filio, vel Filiae pro Le-
gitima, cum expressa prohibitione, ut nihil aliud
possit petere: In quantitate enim Legitimae Lex
non confidit de singulari affectione Patris, et sic
quod deficit, ipso Jure suppletur etiam contra dis-
positionem, et voluntatem Patris; *l. Scimus post
princip. vers. Repletionem, Cod. de inofficios. Tes-
tam. et* §. *Haec autem disposuimus, vers. Cete-
rum, in Auth. Ut cum de appell. cognoscitur*, et
tenent Salicet. *in leg. Quoties n.* 13. *Cod de he-
red inst.* Aret. *in l. Ex facto n.* 15, *vers. est ta-
men hodie casus de vulgar. subst* Socin. Senior.
consil. 1, *n* 3, *et* 4, *lib.* 4. Mantica *de tacit. et
ambig. convent. lib.* 12, *tit.* 23, *n.* 1. Alexander
consil. 69, *n.* 4, *et consil.* 128, *in princip. lib.* 1.
Panimoll, *p.* 3, *posthum. dec.* 151, *adnot.* 7, *n.*
44, et alii passim. Rota *p.* 10, *recent dec.* 103,
n. 35, *p.* 16, *dec.* 187, n. 2, *et dec.* 188, *n.* 2,
et saepe alibi.
Legitima debita hoeredibus necessariis, sive de- 25
scendentibus, sive ascendentibus, debet relinqui
sine ullo onere, aut gravamine; alioquin apposita
onera, et gravamina habentur pro non appositis.
Communis, textu expresso *in leg Quoniam. et leg.
Scimus, Cod. de inofficios. Testament.* cum simili-
bus *et cap. Rainutius* 16, *de Testamentis.* Rota
part. 1, *dec.* 201, *n* 1, *par.* 8, *dec.* 269, *n.* 8,
part. 11, *dec.* 311, *n.* 8, *p.* 12, *decis.* 426, *n.* 8,
et saepissime alibi.
Legitima debetur Filiis statim post obitum Pa- 26
tris; Rota *p.* 4, *t.* 1, *dec.* 302, n. 3, *p.* 5, *t.* 1,
dec. 272, *n.* 6, *p.* 5, *t.* 2, *dec.* 579, *n.* 15, et
saepissimo olibi. Legitima debetur statim a die 27
obitus Patris, seu Testatoris uoa cum fructibus
Rota *p* 2, *recent. decis.* 528, *n.* 3. *p.* 9, *t.* 2, *dec.*
459, *n.* 10, *p.* 13, *dec.* 536, *n.* 1, *et* 13, *p.* 17,
dec. 592. *n.* 5, et saepe alibi. Legitima sicuti de- 28
betur descendentibus una cum fructibus a die mor-
tis, ita etiam debetur ascendentibus. Rota *part.
recent. decis.* 759, *n.* 3, *p.* 5, *tom.* 1, *decis.* 62,
n. 65, *part.* 11, *decis.* 140, n. 2. Fructus ex Le- 29
gitima debentur, quando haereditas consistit in
stabilibus, aliisque bonis fructiferis; licet Legiti-
ma relinquatur in quantitate. Rota *p.* 10, *recent.
dec.* 39, n. 11, *par.* 12, *dec.* 20, n. 24, *p.* 16,
dec. 188, *n.* 7, *p.* 19, *tom.* 1, *dec.* 190, *n.* 2.
Hujusmodi fructus ubi debentur, taxantur ad re- 30
lationem quinque pro centenario, et anno. Rota
par. 12, *dec.* 20, n. 26, *p.* 13. *decis.* 46, *n.* 3,
p. 16, *dec.* 188, *n.* 3, *par.* 17, *decis.* 192, *n.* 6,
et 7, *par.* 18, *tom.* 2, *decis.* 774, n. 16.
Legitima debetur statim non solum a die mor- 31
tis naturalis, sed etiam a die mortis civilis; Unde
debetur Filio, vel Patri statim emissa Monachi
professione, non expectata morte naturali, etiamsi
agatur de Monasterio in communi capaci bono-
rum. Rota *p.* 5, *t.* 1, *dec.* 267, *n.* 1, *et seq. p.* 5,
t. 2, *dec* 503, *n.* 1, *et seq. p* 17, *dec.* 100, *n.*
14. *p.* 18, *t.* 2, *dec.* 144, n. 7, *p.* 18, *t.* 2, *dec.*
691, *n.* 18. Fagnan. *in cap. Cum simus* 14, *de
regularibus n.* 7, ubi dicit, quod sic tenent Cano-
nistae communiter, quamvis Legistae videantur
sentire contrarium. Panimoll. *loc. cit. n* 22, ubi
plurimos alios citat contra multos alios ab ipso ci-
tatos *ibidem sub n.* 10, tenentes deberi Legitimam
non a die mortis civilis professi in aliqua Religio-
ne, sed solum a die mortis naturalis ejusdem; At
vero nostra sententia est aequior, et aequitati Ca-
nonicae convenit, adeoque servanda in utroque
Foro, et crebrius recepta: ut expresse concludit
Rota *recent. part.* 1. *tom.* 1, *decis.* 267, *n.* 4.
Legitima debetur etiam Matri a die emissae 32
professionis Filii. Sic Rota *p.* 5, *dec.* 116, *n.* 16,

et seq. ubi dicit quod haec opinio est verior, et aequior; Et quamvis plurimi Doctores contrarium sentiant per dispositionem Juris antiqui *Authent. Si qua mulier. Cod. de Sacrosanct. Eccles.* tamen dicta Authentica fuit correcta *per c. Cum simus* 14, *de Regularibus;* Immo Glossa *in dicta Authentica* est illi contraria, ut observat, et tenet Rota *part.* 5, *tom.* 1, *decis.* 267, *n.* 9, et ab hac sententia recedendum non esse firmavit eadem Rota, *in Tridentina Legitimae* 3 *Januarii* 1608, *coram Ottembergo* relata *in decis.* 116, *n.* 16, *dec.* 277, *n.* 2, *et seq. p.* 5, *tom.* 1, *dec.* 110, *n.* 14, *par.* 17, *in recent.* juxta firmata *in decis.* 138, *n.* 1, *et seq par.* 1, *recent.* Et hanc sententiam tamquam aequiorem, et aequitati Canonicae consonam in utroque Foro servari debere dicit Covarrv. *in cap.* 2, *de Testam. n.* 7. Tondut. *Resol. Civil.* 194, *n.* 1, *p.* 2. Ferentil. *in addit. ad Barat. dec.* 461, *n.* 16. Sperell. *decis.* 32, *n.* 21. Panimoll. *p.* 3. *posthum. decis.* 162, *n.* 18, ubi pro hac sententia plurimos alios citat.

33 Si vero Mater, et Pater tempore Professionis ad secundas nuptias convolaverint, Legitimam acquirere non possunt, nisi quoad simplicem usumfructum, non autem quo ad proprietatem propter poenam secundo nubentibus inflictam, *in l. Faeminae, Cod. de secundis nuptiis*, eamque servare tenentur Filiis primi Matrimonii juxta dispositionem dictae *leg. Faeminae, Cod. de secundis nuptiis.* Rota *dec.* 41, *n.* 2, *et decis.* 675, *n.* 2, 3, *et* 4, *coram Amat.* Dunozet. *dec.* 534, *n.* 3, *usque ad finem coram Martino decis.* 96, *a n.* 1, *et pluribus seq. post Pacific. de Salvian. Interdict. decis.* 144, *n.* 9, *et* 10, *par.* 18, *tom.* 1, *et decis.* 691, *a n.* 9, *usque ad* 13, *ead. par.* 13, *tom.* 2, *in recent.* et Doctores passim, quos sequitur Car. Petra *t.* 3. *Comment. ad Constit.* 4. *Innoc. IV*, *sect.* 1, *a n.* 86, *ad* 92. Vid. *ibi.*

34 Intellige tamen in casu quo adhuc existant Filii primi Matrimonii; secus autem si sint praemortui, et amplius non existant, nec descendentes ex ipsis; quia tunc Mater, et Pater transeuntes ad secundas nuptias, non censentur privati Filiorum hereditate, et Legitima, etiam quo ad proprietatem, quae eo casu consolidatur cum usufructu. Rota *part.* 1, *recent. decis.* 479, *n.* 9, *vers. Sed cessat omnis difficultas*, Bald. *consil.* 317, *lib.* 5. Aretin. *consil* 40, *n.* 4. Decius *in cap. Ecclesiae Sanctae Mariae col.* 16, *n.* 122, *vers Secunda Conclusio, de Constit.* Amat. Dunozet *decis.* 641, *n.* 3, *tom.* 1, et alii passim.

35 Si vero praemortuis Filiis, existant adhuc Nepotes, et alii descendentes, proprietas talis Legitimae erit servanda pro ipsis, textu expresso *in l. Feminae* §. *Illud. Cod de secund. nupt.* ibi: « Nullum ex priori Matrimonio habuerit successorem », *et leg. In quibus* 7. *Cod. eodem tit.* ibi: « Filio, vel Filiae Nepote, et Nepte, vel pluribus relictis, » *et in l. Si quis prioris* 8. *Cod. eod. tit.* ibi: « Filiis a se vel a Nepotibus, vel Pronepotibus relictis ». Et ratio est, quia poenae secundo nubentium inductae fuerunt, nedum favore Filiorum, sed totius posteritatis. Bertrand. *consil.* 166, *n.* 1, *lib.* 1. *Ruin. in consil.* 58, *n.* 8, *lib* 5. Panimoll. *part.* 3, *posthum. decis.* 151, *n.* 34, *et seq.* cum pluribus aliis ibi citatis.

Quando Monasterium tenetur solvere Legitimam Filiis Patris professi, debet eam tradere, etiamsi Filii praecedant Patri, cum jus exigendi legitimam transmittatur ad ejus heredes, etiamsi non fuerit petita. Merlin. *de legitima l.* 5, *t.* 3, *quaest.* 3, *n.* 15. Honded. *consil.* 60, *l.* 2. Panimoll. *loc. cit. n.* 41, et alii. Immo transit ad heredes etiam extraneos, quamvis Filius in vita legitimam, vel supplementum non petierit. Craver. *Consil.* 312, *n.* 4. Alexander *consil.* 55, *et consil.* 250, *lib.* 2. Decius *consil.* 81, *et consil.* 303. Anton. *de tempore legati lib.* 2. *cap.* 98, *n.* 18. Salicet. *in l. Scimus, Cod. de inofficios. Testament.* Panimoll. *loc. cit. n.* 42, et alii adducti a Gratian. *discept. forens. cap.* 271, *n.* 14, *tom.* 2. Quinimmo hoc Jus petendi legitimam etiam Filius Monachus transmittit ad Monasterium, quamvis ignoraverit. Menoch. *consil.* 78, *n.* 8. Castr. *consil.* 34. *Ego Paulus ad fin. n.* 4, *l.* 1. Boer. *d.* 250, *n.* 4, quos refert Gratian. *dict. discept.* 271, *n* 15, *tom.* 2. Panimol. *loc. c. n.* 43, et alii. 36 37 38

Legitima non debetur, nec peti potest a Filio, viventibus adhuc Parentibus. Rota *recent. par.* 4, *tom.* 1, *dec.* 235, *n.* 14, *par.* 4, *tom.* 2, *dec.* 203, *n.* 10, *et dec.* 459, *n.* 7, *par.* 5, *to.* 1, *dec.* 141, *n.* 5, *part.* 11, *dec.* 180, *n.* 8, *part.* 14, *dec.* 417, *n.* 25. Panimoll. *l. c. n.* 17, et alii communiter. Et hoc procedit etiam respectu Nepotis in bonis Avi. Rota *par.* 3, *recent. dec.* 446, *n.* 3. 39 40

Quamvis autem Filio non debeatur legitima ante obitum Patris, potest tamen a Patre vivente persolvi. Rota *par.* 4, *tom.* 1, *dec.* 623, *sub n.* 2, *et Annotat. ad dec.* 29, *n.* 27, *par.* 8. Dummodo interveniat consensus Filii. Rota *part.* 19, *tom.* 1, *dec.* 243, *n.* 1, *et* 2. Quo casu si legitimam Filius acceptavit in vita Patris, amplius reclamare non potest, etiamsi augeantur postea facultates paternae. Rota *part.* 18, *tom.* 1, *dec.* 385, *n.* 5. Et in eo casu Pater ad nihil ulterius tenetur, si legitimam ab eo vivente assignatam Filius dilapidet. Rota *p.* 19, *to.* 1, *dec.* 344, *n.* 9. 41 42

Legitima sicuti non debetur Filiis ex bonis Parentum adhuc viventium; ita non debetur Parentibus ex bonis Filiorum pariter viventium *par.* 10, *dec.* 326, *n.* 41. In casu autem quo Pater in vita dissiparet bona sua, posset cogi ad assignandam legitimam Filio, et in simili casu posset cogi Filius ad assignandam legitimam Patri. Rota *p.* 8, *dec.* 488, *n.* 5, *et Ann. ad dec.* 29, *n.* 29, *et late seq. p.* 1. 43 44

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De legitima tria hic omittenda haud sunt; Pri- 45

mum est, quod si legitima ex nuda juris disposi-tione debeatur, pro ea nonnisi *Conditio ex lege*
46 competit, non item actio hypothecaria. Quod si debeatur praeterea legitima ex judicio Defuncti,
47 competit pro ipsa hypothecaria actio; Dummodo tamen Legitimarius, obsequendo judicio Defuncti, Legitimam detrahere velit juxta formam ab ipso praescriptam; secus e contra; Rota *in Romana, seu Senen. Legitimae* 20 *Febr.* 1747, *et* 2. *Junii ejusdem anni* 1747, *coram Eminentis. Bussio.*

48 Alterum est, quod dispositio Textus *in leg. Jubemus*, quod soli filii non teneantur imputare fructus in Trebellianicam, ulteriores vero descendentes teneantur, trahi haud potest ad legitimam,
49 nam nec Filii, nec ulteriores descendentes, quibus legitima debetur, imputare tenentur fructus in legitimam: Rota *in Bonon. Pecuniaria* 3 *Martii* 1747, *et* 1 *Jun. ejusdem anni* 1747, *coram bo. me. Vicecom.*

Tertium est, quod nonnisi *cautela Socini* prohi- 50
beri a Patre filiis potest legitima. Quando vero adhibita dici possit nec ne *cautela Socini*, tradit Rota *in Romana Immissionis* 16 *Februarii* 1742, *et* 4 *Maii ejusdem anni* 1742, *coram Illustrissimo Molino in Civitatis Plebis, manutentionis* 29 *Jan.* 1745, *et* 30 *Apr. ejusdem anni coram bon. mem. de Vais, in Bononien. Pecuniaria* 3 *Martii* 1747, *et* 16 *Junii ejusdem anni* 1747, *coram bo. me. Vicecom. et* 4 *Maii* 1748, *coram Illustris. Clement.*

Caeterum si Filius nec expresse, nec tacite ac- 51
ceptet prohibitionem legitimae, tametsi factam cum *cautela Socini*, non excluditur a jure ipsam petendi; Rota *in Romana Haereditatis* 5 *Martii* 1742, *cor. b. m. Nunez.* Quando vero Filius ac- 52
ceptasse dici possit, necne, prohibitionem legitimae cum *cautela Socini;* Vide Rot. apud paulo ante citatas decisiones.

LEGITIMATIO

SUMMARIUM

1. *Quando legitimatio prolis per subsequens matrimonium fieri possit: ad n. 5 — 6. Agitur de irregularitate ex *defectu Natalium* ubi nonnulla ad rem — 7. Affertur integra Epistola Benedicti XIV. *Redditae Nobis*, ubi de Legitimatione prolis per subsequens matrimonium late disseritur *.

Per subsequens matrimonium non legitimari prolem, quando copula habita est inter impeditos, et proles nata est eodem impedimento perseverante, communis est sententia. Si vero constet prolem natam esse sublato impedimento, dubitetur vero, num concepta sit eodem impedimento perseverante, tunc in favorem prolis judicium ferendum est. Benedict. XIV. Bull. *tom.* 1, *n.* 113, Epist. incip. *Redditae Nobis.*

ADDITIONES CASINENSES.

1 Sub v. *Filius*, Lucius noster agit de legitimatione prolis per subsequens matrimonium, ut pro variis casibus videre est ibi, *n.* 32, et seqq.

2 Liceat amplius sequentia ex Barbosa notare: » Advertendum duxi, sic Ille, in hac materia (legitimationis) non omnes filios ex iisdem parentibus ante tale matrimonium natos, per subsequens matrimonium legitimari, sed solum naturales; ille autem *naturalis* reputandus est, qui, *licet conceptus ex iis parentibus sit, inter quos tempore conceptionis erat impedimentum dirimens matrimonium*, quod tempore nativitatis jam cessaverat, veluti si *soluta* concepit ex *conjugato*; at vero *tempore nativitatis filii* mortua erat uxor illius conjugati; vel si soluta concepit *ex consanguineo, et affine*, et tempore *nativitatis filii* obtenta erat dispensatio, ut contrahere possent; » tunc tali casu filius natus est *naturalis*, et non » *spurius*, eo quod status filii ex tempore conceptionis, aut nativitatis, prout magis tali filio erit » expediens, est judicandum .... Unde colligitur parentes habiles ad contrahendum, ut eorum » filii per subsequens matrimonium legitimentur, » esse debere *tempore conceptionis, vel partus*, » prout sit utilius, et tempore, quo conjugium celebratur, nulla cura habenda de tempore intermedio, et intermediis parentum nuptiis .... » Ratio est, quia favor filiorum postulat, ut tempus illud attendatur, quod ipsis favorabilius est ». *Collect. DD. in lib.* 4, *decret. Tit.* 17. *Qui filii sint legitimi, cap. Tanta*, 6, *n.* 30. *et* 31.

Pari modo Reiffenstuel sic habet, « Infertur.. » quod, si vir, vivente uxore sua, aliam impraegnet, et uxor dein moriatur, antequam adultera partum edat, proles ex tali adulterio concepta legitimatur per subsequens parentum matrimonium. Nec obstat huic celebrationi *cap. Tanta* 6, *tit. Qui filii sint legitimi*, ubi tale partum » non legitimari, decidi videtur. Nam contra est, » quod ibi sit sermo de casu, quo adulterinus partus editus est ante mortem uxoris, uti patet ex » illis verbis: *Si vir, vivente uxore, ex alia prolem susceperit*, quia proles *suscepta* non dicitur » ante nativitatem ». *Ad Tit.* 17, *ex. Qui filii sint legitimi*, §. 2, *n.* 40.

Neque obstat Justinianum *l.* 11. Cod. *de natur. liberis*, novell. 12, *cap.* 4. *Novell.* 89, *cap.* 8, vi- 3

deri requirere ad legitimationem prolis per subsequens matrimonium, ut tempore, non solum nativitatis, sed et conceptionis (ipsius prolis), inter parentes connubium potuerit haberi. Nam etsi ita se haberent hujusmodi Imperatoris leges, passim tradunt Doctores, per humaniores mores illas fuisse subactas. Inspicere igitur haud oportet invisam parentum venerem, ubi legitimis nuptiis vitium sit emendatum.

4 « Quod si aliquis ex adulterio conceptus, et vivente legitimo marito natus sit, non fiet legitimus, quamvis marito mortuo, mater ejus ab adultero in uxorem ducatur; similiter nec jura legitimorum consequitur, qui ex incestu cum consanguinea genitus est, licet post ejus nativitatem mater per dispensationem in uxorem ducatur, nisi *ante nativitatem* in utroque casu impedimentum (in priori per mortem mariti, in altero per dispensationem) fuisset sublatum ». Engel *ad Tit.* 17, *ex. Qui filii sint legitimi*, *n.* 11. *Reiffenst. loc. cit. n.* 41.

5 « Sed hic quaeritur, sic idem Engel, an ignorantia impedimenti patrocinetur filio? An qui v. g. natus quidem ex consanguinea, parentibus tamen consanguinitatem ignorantibus, legitimus censeatur, si postea per dispensationem matrimonium contrahatur? Negative respondet Barbosa .... Contrariam tamen sententiam aliquando in Rota Romana praevaluisse ex Cassiodoro refert (idem) Barbosa .. eaque etiam apud nos in praxi recepta est. Ratio mihi videtur esse valde efficax, quod talis filius non sit natus ex formali incestu, nec parentes in tali casu tanquam incestuosi propter ignorantiam impedimenti poena incestus ordinaria punirentur, ergo in materia favorabili non venit nomine incestuosi ». *loc. cit. n.* 12.

6 Heic porro addendum, quod licet omnes illegitimi in genere sint irregulares; « Valde autem probabiliter dicunt Sanchez *de matrim. l.* 8, *D.* 7, *n*, 19. Pontius *eod tit. cap.* 3, *n.* 2. *Anacl. pag.* 506, n. 33, Bonac. .... et Salmat. .... cum Sayr. Pelliz. Diana, et Corn. contra Suarez. *D.* 50 *sect.* 1, *n.* 3. *Tourn. to.* 2, *pag.* 26, sufficere ad legitimandam prolem, et eam reddendam immunem a defectu natalium, quod matrimonium fieri poterat tempore nativitatis, ut colligitur ex *C. d. Tanta. Qui Filii sint Leg.* ubi dicitur, quod proles est illegitima, *si vir, vivente uxore sua, aliam cognoverit, et ex ea prolem susceperit.* Susceptio enim prolis fit verius non per conceptionem, sed per nativitatem; saltem ibi Pontifex certe loquitur de filio jam nato, dum ait illum *ab hereditate repellendum*; ergo cum oppositum saltem sit dubium dubietate juris, non censetur in eo casu imposita irregularitas, quae non incurritur, nisi in jure sit expressa. Et novissime Benedictus XIV. hanc sententiam amplissima dissertatione in forma Epistolae in *Bull. suo tom.* 1, *in ordine* 113, responsivae ad Archiep. S. Dominici in insula Hispaniola illustravit, et sic de hoc casu §. 3. suum sensum aperuit: *in qua controversia satis ardua, cum inveniantur Textus Textibus contrarii, cum Doctores Doctoribus adversentur, si a Nobis judicium interponendum foret, non aliter id a Nobis fieret, quam secundum sententiam in Tribunalibus, et Curia illius Regionis receptam, in qua esset pronunciandum.* In §. 4, procedit ad aliud dubium, quod ita resolvit: *sed cum certum est, matrimonium inter illius parentes contractum, incertum vero tempus, quo filius conceptus, et in lucem editus fuerit, filium hunc legitimum censeremus, cum Judex in dubio debeat in bonum, et commoda prolis propensus esse* ». Sic D. Alph. de Ligorio, *de Irregul. n.* 422.

7 Denique operae pretium est in hac de legitimatione prolis per subsequens matrimonium materia, integram afferre citatam D. de Ligorio Epistolam Bened. XIV. incip. *Redditae Nobis*, quippe in qua tam sapienter, ac erudite rem totam praestantissimus hicce Pontifex explanavit, ut nihil supra. Et tenor Epistolae.

VENERABILI FRATRI ARCHIEPISCOPO SANCTI DOMINICI IN INSULA HISPANIOLA.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater salutem, et Apostolicam Benedictionem.

Redditae Nobis altero ab hinc mense fuerunt litterae tuae XXVII Maji proxime elapsi ad Nos scriptae, ac Typis impressae, quibus occurrentem istic cuiusdam facti speciem enarras, et Nostram super eo sententiam requiris. Non te latere arbitramur, nullum Nos diem vacuum habere, cum gravissimis assidue curis, atque negotiis non tam occupemur, quam pene jam obruamur; in hisce praesertin asperitatibus rerum, quibus undique conflictamur, et quarum famam ad vestras quoque oras pervasisse non dubitamus. Sed tamen ut compertum sit omnibus, quanti te facimus, venerabilis Frater, et quanto dignitatem Episcopalis characteris, quo praefulges, in honore habemus, aliqua temporis spatia reperire, et colligere studuimus, eaque in evolvendis privatae Bibliothecae Nostrae libris insumpsimus, quo possemus propositae abs te quaestioni respondere. Quod quidem praesentibus Nostris litteris facimus, non tamen ex Auctoritate Apostolicae Sedis, quam meritis licet imparibus, obtinemus, sed meram sustinentes personam Doctoris privati, cuius vitae aetas fere omnis in Sacrorum Canonum studiis, quamvis non magno fortasse fructu, exacta est. Neque enim visa Nobis est ea quaestio Pontificiae Decisionis Oraculo indigere, quemadmodum ex inferius dicendis Fraternitas Tua probe poterit intelligere.

§. 1. Itaque casus est. Vir Nubilis uxoratus rem

habuit, stante matrimonio cum libera muliere, pari cum ipso natalium nobilitate, duosque filios ex ea procreavit. Defuncta vero uxore matrimonium contraxit cum praedicta muliere, quae duos, ut praefertur, Filios ei pepererat. Horum alter jam mortem obierat; atque ille procul dubio natus erat priori uxore in vivis agente. Alter superstes est, sed nondum satis est exploratum, an, eadem prima uxore vivente, conceptus, aut natus fuerit. Dubitatur de utroque, an legitimi, sive spurii sint habendi; seu potius, an per subsequens matrimonium cum ipsorum matre contractum, ambo censendi sint legitimati.

§. 2. Porro, admissa Canonici juris regula, quam Nos verissimam judicamus, quamque, ut paulo infra patebit, a nemine in dubium revocari posse arbitramur: quod nempe, licet proles ante matrimonium nata, legitima fiat per subsequens matrimonium inter parentes rite contractum; attamen id dumtaxat locum habeat, quum copula intercesserit inter liberum, et liberam, non autem ubi alter ex parentibus matrimonio ligatus foret; tunc enim proles ante secundas nuptias nata nequaquam fit legitima, quamvis adulter, post mortem prioris uxoris, verum, legitimum cum eius matre contrahat matrimonium, hac inquam regula semel admissa, evidens est, filium illum praemortuum, qui natus est, prima uxore superstite, legitimum non evasisse per matrimonium cum ipsius matre contractum, postquam prima uxor e vivis excesserat.

§. 3. Quod vero ad alterum Filium adhuc viventem attinet; si constaret, saltem hunc natum esse post mortem primae uxoris, quam illius Pater habuerat, quamvis ea superstite conceptus fuisset, in arduam illam controversiam deduceremur, quae inter Doctores, ut nosti, agitatur, an scilicet pro statuenda prolis legitimatione ejusdem nativitatis tempus attendi debeat, an praeterea habenda sit ratio temporis ejusdem conceptus, in qua controversia, satis, ut praediximus, ardua, cum inveniantur Textus Textibus contrarii, cumque Doctores Doctoribus, Tribunalia Tribunalibus adversentur, si a Nobis judicium nostrum in casibus particularibus interponendum foret, non aliter id a Nobis fieret, quam secundum sententiam in Tribunalibus, et Curia illius Regionis receptam, in qua esset pronunciandum.

§. 4. Cum vero hactenus, ut scribis, incertum sit quo tempore filius ille vivens conceptus, quoque in lucem editus fuerit, solumque constet de morte prioris uxoris, et de secundo cum altera muliere matrimonio, supervacaneum, extraneumque remanet examen praefatae controversiae, an ad effectum legitimationis prolis, tempus nativitatis dumtaxat, an etiam tempus conceptus attendi debeat. Sed in his facti circumstantiis, cum certum sit matrimonium inter illius parentes rite contractum, incertum vero tempus, quo Filius idem conceptus, et in lucem editus fuit, si nostrum de eo judicium exquireretur, filium hunc legitimum censeremus, quum judex in dubio debeat in bonum, et commoda prolis propensus esse.

§. 5. Equidem intelligimus, hanc Nostram responsionem neque desiderio tuo, neque praeconceptae opinioni satisfacturam. Non desiderio, inquam; propterea quod utrosque praefatos filios, per subsequutum inter parentes matrimonium, legitimatos fuisse declarari velles. Neque porro opinioni, quam foves; eo quod existimes, filios etiam ex adulterio procreatos legitimari, superveniente matrimonio inter adulteram, et Patrem, conjuge jam defuncta. Verum aequo animo feras volumus, Nos ad haec asseverando reponere, quod Filii ante matrimonium nati legitimantur utique per subsequens matrimonium, si tamen ex soluto, et soluta fuerint procreati, ut, inhaerendo Canonicis sanctionibus, definitum fuit a Praedecessore Nostro Alexandro Papa III. in *cap. Conquestus, Qui filii sint legitimi*; Secus autem si iidem filii orti sint ex Patre, qui de eo tempore cum alia muliere matrimonio conjunctus erat; licet ea postea e vivis sublata, aliam illam duxerit ex qua prolem susceperat; ut idem Alexander III. respondit in *cap. Tanta, Qui Filii sint legitimi*: cuius verba sunt, quae sequuntur: « Tanta est vis matrimonii, ut qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium » legitimi habeantur. Si autem vir, vivente uxore » sua, aliam cognoverit, et ex ea prolem susceperit, licet post mortem uxoris eamdem duxerit, » nihilominus spurius erit filius, et ab haereditate » repellendus; praesertim si in mortem uxoris » prioris alteruter eorum aliquid fuerit machinatus ».

§. 6. Neque vero postremis hisce verbis commoveri debes, ac si ex illis colligi posset, minime ab Alexandro definitum fuisse, quod proles ex adulterio suscepta, per subsequens matrimonium legitimari nequeat; sed illud dumtaxat, quod nempe proles legitima non fiat, si contra vitam prioris uxoris alteruter ex parentibus adulteris machinatus fuerit. Etenim animadvertere te oportet, verbum illud a Pontifice usurpatum, *praesertim*; quod idem sonat, ac multo magis; ita ut vera Decretalis illius sententia sit, quod quum proles ex adulterio suscepta pro spuria perpetuo sit habenda, et ab haereditate repellenda, etiamsi legitimum postea ineatur inter parentes matrimonium; multo magis id procedat, ubi alteruter in prioris uxoris mortem fuerit machinatus. Ex quo minime sequitur, quod proles ex adulterio nata, si machinatio absit, legitimetur per subsequens matrimonium; sed palam fit, ejusmodi prolem ex adulterio susceptam, ideoque per subsequens matrimonium neutiquam legitimandam, multo majori ratione legitimam nunquam fieri, si alter ex parentibus adulteris contra vitam prioris uxoris sit machinatus. Qua de re optime, opportuneque disserit Gonzalez *in cap. 6, n. 6, qui Filii sint legitimi* per haec verba: « Arguit Alexander III, de » minori ad majus; nam si filii spurii non legiti-

» mantur per subsequens parentum matrimonium; » multo minus per matrimonium nullum, quale » est, quod contrahitur, quum alter ex conjugi- » bus in necem conjugis machinatus est ».

§. 7. Sane a te dissimulata non fuit dispositio relatae Decretalis Alexandri III. in *cit. cap. Tanta, qui filii sint legitimi*; quin immo ultro fateris, communem Doctorum opinionem eam esse, quae nuper a Nobis exposita fuit; nimirum prolem ex adulterio progenitam per subsequens matrimonium nequaquam legitimari. Veruntamen aperte declaras, nullam sententiam, quantumvis communi Canonistarum calculo comprobatam, apud te valere, nisi eadem in Textu Canonico fundata sit, illique innitatur; hanc autem sententiam, de qua agitur, minime dici posse Canonico textui innixam esse; quoniam inspecta Decretali Alexandri III. non quidem mutila, atque contracto, prout jacet in nostra Decretalium Collectione, a Gregorio Papa IX. confecta, sed in sua integritate, manifeste, ut putas, agnoscitur, ideo Pontificem illegitimam declarasse prolem illam ex adulterio procreatam, quamvis ejus Pater, defuncta priori uxore, adulteram sibi matrimonio junxisset, quia nimirum Alexandri aetate vigebat adhuc ea disciplina, qua interdictum erat adultero, etiam post mortem prioris uxoris, matrimonium cum adultera valide contrahere; et quia tota Decretali perlecta, perspicuum est, in eo casu, praeter adulterium, adfuisse etiam machinationem adulterae contra vitam prioris uxoris Quibus positis, deinde concludis, quod quum, juxta praesentem Ecclesiae disciplinam, adulterium procedens non habeatur pro impedimento dirimente matrimonium inter maechum, et maecham, nisi conjunctum sit, vel cum machinatione, vel cum fide data futuri matrimonii; cumque in proposita facti specie nullum indicium adsit machinationis in prioris uxoris necem intentatae; nullum propterea adduci valeat obstaculum adversus prolis legitimationem, sequuto jam inter ipsius parentes legitimo matrimonio; atque adeo tuum illud systema, firmiter, ut putas, stabilitur, nimirum subsequente matrimonio, legitimari prolem, etiam ex adulterio susceptam, quoties adulterio non accedat aut machinatio adversus prioris conjugis vitam, aut promissio matrimonii post prioris conjugis mortem inter adulteros contrahendi.

§. 8. Profecto ut ingenue loquamur, Venerabilis Frater, displicet Nobis tua haec ingeniosa ratiocinatio, in qua nescio quid arrogantius, et audacius, quam par est, introspicere videmur. Nobis etenim persuasum manet, opiniones Doctorum communes non ita facile parvipendendas esse; idque didicimus ex celeberrimo vestrate Melchiore Cano, qui in suo Tractatu *de Locis Theologicis, lib.* 8, *cap.* 7, ita de communibus Canonistarum sententiis, in his, quae pertinent ad doctrinam Canonum, loquitur: « In hujusmodi Canonum inter- » pretatione Ecclesiae Judices, et administri con- » cordem omnium Jurisconsultorum sententiam » amplectuntur. Qui enim in actionibus, vel judi- » ciis Ecclesiasticis, suo sensu, et non communi » Jurisperitorum omnium doceretur, sine dubio » suo illum judicio Ecclesia coerceret ».

§. 9. Praeterea minus recte Nobis videris de compilatione Decretalium Gregorii IX. judicare. Non hic agitur de Gratiani Decreto, quod utpote privata auctoritate confectum, tantam vim habet, quantam Textus in eodem adducti ex se ipsi habere noscuntur Non agitur de aliqua ex aliis quinque Decretalium Compilationibus, quae Gregorii IX. opus praecesserant, et quarum nonnullae a privatis auctoribus concinnatae fuerunt. Res est de sexta illa Compilatione, quam Gregorius Pontifex a Sancto Raymundo de Pennafort adornari jussit, quamque approbatione Pontificia munivit, mandans, ut ea sola deinceps in Tribunalibus, et scholis deberet usurpari. En illius verba in Praefatione Decretalium: « Volentes igitur, ut hac » tantum Compilatione universi utantur in Judi- » ciis, et in Scholis, districtius prohibemus, ut » quis praesumat aliam facere, absque auctoritate » Sedis Apostolicae ».

§. 10. Non latuit Gregorium, multa in Decretalibus resecata fuisse ab earum compilatore, quum idem Pontifex in dicta Praefatione hoc ipsum innuat, iis verbis: *resecatis superfluis*: voluit tamen singulis constitutionibus, praefixum manere nomen earum Auctoris. Idem quoque deinceps praestitit Bonifacius VIII. in sua Compilatione libri VI. similium Decretalium a Romanis Pontificibus conditarum, quibus licet multimodo, ubi opus fuit, a se immutatis, atque truncatis, nihilominus praefixum reliquit Auctorum nomen: Siquidem ipse Bonifacius sic loquitur in Prooemio: « Plu- » ribus plane resecatis, reliquis quibusdam ex eis » abbreviatis, aliquibus in toto, vel in parte mu- » tatis, multisque correctionibus, detractionibus, » et additionibus, prout expedire vidimus, factis » in ipsis ». Constat etiam Clementem Papam V. pari modo se gessisse, dum suo Clementinarum libro inseruit Concilii Viennensis Constitutiones, tamquam a seipso factas in eodem Concilio, quamvis Synodo peracta, eas resecasset, atque mutasset, uti testatur Joann. Andreas in Glossa ad Praefationem earumdem Clementinarum. « Demum » per peritiores fecit illas recenseri, qui aliquas, » et paucas in totum reservaverunt; aliquas mu- » taverunt quoad verba, mente servata; in aliqui- » bus menti, et verbis detraxerunt, et addiderunt, » et has, licet non sub his verbis in Concilio publi- » catae fuissent, voluit sub nomine Concilii reser- » vari ». Quod pariter testatur Bernardus Guidonus, auctor illius aetatis, in suo Codice manuscripto, qui in Bibliotheca nostra Vaticana asservatur; idemque legitur in duabus Historiis de vita ejusdem Pontificis a Balutio publicatis.

§. 11. Qua in re praedicti Pontifices Gregorius, Bonifacius, et Clemens exemplum sequuti sunt

Triboniani, aliorumque doctissimorum Jurisconsultorum, qui veteres leges, Responsa Prudentum, et praecedentium Imperatorum Codices in Corpus Juris Civilis nostri redigentes, non dubitarunt, quaecumque opus erant, emendare, corrigere, et immutare; et nihilominus Auctorum nomina singulis Responsis, et legibus praefixa reliquerunt; accedente nimirum expressa Justiniani Imperatoris approbatione; cuius haec verba sunt, in promulgatione Pandectarum, et Codicis, Senatui, Populoque Constantinopolitano perscripta: « Tanta » autem a Nobis antiquitati habita est reverentia, » ut nomina Prudentum taciturnitati tradere nul- » lo modo patiamur; sed unusquisque eorum, qui » Auctor Legis fuit, Nostris Digestis inscriptus est, » ut si quid legibus eorum supervacuum, vel imper- » fectum, aut minus idoneum visum esset, vel ad- » iectionem, vel diminutionem necessariam acci- piat ». Et infra: « Nam nomina quidem veteribus » servavimus, Legum autem veritatem nostram fa- » cimus. Et alibi: Nominibus enim veteribus relic- » tis, quidquid legum veritati decorum, et neces- » sarium fuit, hoc nostris emendationibus serva- » vimus ».

§. 12. Sic igitur Praedecessor Noster Greg. IX. suam confici jussit Decretalium compilationem, qua hodie in Scholis, et in Foro utimur, eamque, abrogatis aliis prioribus, publica auctoritate, et Pontificia confirmatione munivit. Huic collectioni insertam voluit Decretalem Alexandri III. demptis ex ea verbis illis, quibus, ut contendis, indicabatur, matrimonium, de quo ibi agebatur, duplici ex capite irritum, et nullum fuisse, nimirum, et quia cum adultera contractum fuerat, et quia machinatio in necem prioris uxoris precesserat. Retulit vero alia verba, ex quibus, ut jacent, consideratis, eruitur sententia superius a Nobis exposita, quod nempe proles ex adulterio procreata neutiquam legitimatur per subsequens matrimonium, post mortem prioris uxoris cum adultera contractum. Non tamen ex ea Decretali nomen Alexandri III. delevit Omnia haec pro concessis interim habeto. Verum his positis, quidnam inde pro sententia tua erui posse putas? Potuit Gregorius ita se gerere, immo non aliter debuit facere, quam fecit. In animo illi erat locum dare in nova Compilatione Decretali Innocentii III. quae incipit *Significasti*, quaeque legitur sub Titulo, *de eo, qui duxit in Matrimonium* etc. In hac decretali Innoc. III. quae posterior est alia ab Alexandro III. condita, manifeste definitur (quod et ipse agnoscis) matrimonium inter Adulterum, et Adulteram consistere posse, nisi machinatio saepe dicta, aut promissio futuri matrimonii praecesserit: « Di- » scretioni vestrae, *Innocentius ait*, per Aposto- » lica scripta mandamus, quatenus, nisi alter » eorum in mortem defunctae uxoris fuerit ma- » chinatus, vel, ea vivente, sibi fidem dederint » de matrimonio contrahendo, matrimonium il- » lud legitimum judices ». Quum autem Gregorius collocare vellet in sua collectione tum Decretalem hanc Innocentii III. tum alteram Alexandri III. plane vides, necesse illi fuisse abiicere ab hac Alexandrina Decretali verba illa, quae, tuo judicio, nullitatem matrimonii inter adulterum, et adulteram statuebant.

§. 13. Nunc igitur, bona fide disserendo, iterum quaerimus: quid tandem illud est quod contendis? Filios ne illos, de quibus agitur, legitimos esse propterea, quod juxta decretalem integram Alexandri III. pro legitimis habendi essent? At nihilominus illegitimi sunt, quia tales ab Innocentio III. et Gregorio IX. declarantur, et quia, malo ipsorum fato, nonnullis jam saeculis post horum Pontificum mortem in lucem sunt editi. An manifestum fieri cupis, te scientiam sacrorum Canonum funditus callere, neque contentum esse his, quae in Gregoriana compilatione leguntur, sed altius ab ipsis fontibus doctrinam tuam repetere? Nihil tibi controversiae nobiscum de hoc erit, Venerabilis Frater: Diligentiam potius tuam commendamus, studium laudamus; nemo tibi succensere poterit, quod integram decretalem inspicere velis, ubi in aliquam incurreris, quae in Gregoriana Compilatione deprehenditur decurtata. Veruntamen memineris, laudandam quidem illius diligentiam esse, qui Decretalem integram consulit, ut eam, quae integra non est, perfectius intelligat; quemadmodum optime advertit clarissimus Antonius Augustinus, in sua Praefatione Gregorio XIII. Pontifici Maximo inscripta, quam praemisit volumini quatuor priorum Compilationum Litterarum Decretalium, quas ipse edidit; quibusque deinceps quintam adiecit Innocentius Cironius: sed neque probandum scito, neque ferendum, quod quis ad integram Decretalem confugiat, ubi perspicua, et dilucida est illa, quae aliquo modo mutilata fuit; et si quid huic deesse dignoscitur, id eo jubente, ac volente detractum fuit, qui suprema ad hunc effectum pollebat auctoritate; eaque de causa detractum, ut disciplina, quam ipse Legislator servari voluit, in tuto poneretur; neve turbari illam, et nutare contigeret, si tota Decretalis novae compilationi inserta fuisset.

§. 14. Huc usque disseruimus, tuum tibi permittentes assertum, quo pro certo ponis, aliquod interesse discrimen inter Decretalem integram Alexandri III. aliamque contractam; et quidem in integra Decretali nullum declarari matrimonium ibi relatum, ex duplici capite; tum scilicet, quia inter adulteros, defuncta uxore legitima, contractum fuerat; tum quia machinatio accesserat in vitam prioris uxoris; et ex utroque praefato capite simul considerato, prolem illegitimam censeri: mutilam vero Decretalem validum admittere matrimonium cum adultera contractum post mortem prioris uxoris; et tunc solum huiusmodi matrimonium nullum in ea statui, quando machinatio intervenerit; sed prolem nihilominus illegitimam declarari, tam in uno, quam in altero casu, etiam

seorsim sumptis; tam scilicet ex causa simplicis adulterii, ex quo eadem proles progenita fecerit, quam ex causa praecedentis parentum machinationis in necem legitimae uxoris. Haec, inquam tibi hactenus concessa voluimus. Nunc vero aggredimur demonstrare, Decretalem, tam integram, quam minus integram, sibimetipsi perfecte constare, eamdemque prorsus esse utriusque sententiam.

§. 15. Integra Decretalis, quae refertur Tom. VI. *pag.* 2. *Conciliorum Collectionis* Harduini, *pag.* 1819, ita se habet; « Meminimus Nos Fraternitati Tuae, super causa, quae inter P. et R. » de quadam haereditate vertitur, quod idem P. » nomine Sybillae Uxoris suae petebat, tali modo » scripsisse; ut si constaret, prout Litterae tuae » continebant, inter R. Patrem, et Matrem, post » ejus nativitatem, matrimonium fuisse contrac» tum, eum, omni appellatione remota, legiti» mum esse denunties, et ab haereditate paterna » propter causam praedictam nullatenus deberet » repelli. Tanta est enim vis matrimonii, ut qui » antea sunt geniti, post contractum matrimonium » habeantur legitimi ».

Hic statuit integra Decretalis, quod filii nati extra matrimonium, ex soluto, et soluta, accedente postea matrimonio inter ipsorum parentes, legitimi fiant. Nec aliud porro statuitur in Decretali minus integra, quae sic incipit: « Tanta est » vis matrimonii, ut qui antea sunt geniti, post » contractum matrimonium legitimi habeantur ».

§. 16. Progreditur integra Decretalis, et casum ponit, quo aliquis uxoratus adulterium admittit, et filium ex eo habet, adultera vero machinatur in vitam legitimae conjugis; et hac demum defuncta, matrimonium inter adulteros contrahitur: « Ve» rum quoniam P. ultra quam in litteris tuis con» tinetur, Nobis significavit, quod Pater suus, vi» vente uxore, matrem R. tenebat, et eum in adul» terio procreasset, et quod in mortem ipsius uxo» ris Mater fuerit machinata ».

Hic vero Pontifex declarat, quod in huiusmodi facti circumstantiis, dummodo probationes legitime suppetant, filius censendus erit spurius, praesertim si machinatio Matris in vitam prioris uxoris praecesserit. « Fraternitati tuae etc. quatenus » rei veritatem inquiras, et si tibi constiterit, » quod, vivente uxore, Pater praedicti R. matre » ipsius publice abusus fuisset, eum spurium, et » ab haereditate repellendum, praesertim si Mater » ipsius in mortem prioris uxoris fuerit machina» ta, decernas, quoniam inter se legitimum ma» trimonium contrahere non potuerunt ».

Hunc ipsum casum expendit Decretalis minus integra, et eamdem omnino definitionem pronunciat, spuriam scilicet esse prolem ex adulterio progenitam, quamvis matrimonium, uxore defuncta, inter adulterum, et adulteram contrahatur, praesertim si aut haec, aut ille machinatus fuerit adversus vitam prioris uxoris; « Si autem vir, viven» te uxore sua, aliam cognoverit, et ex ea prolem » susceperit, licet post mortem uxoris eamdem » duxerit, nihilominus spurius erit filius, et ab » haereditate repellendus, praesertim si in mor» tem prioris uxoris alteruter eorum aliquid fue» rit machinatus ».

§. 17. Integra decretalis, dum de adulterio loquitur, nihil aliud addit, quam vocem *publice*, quae ad criminis probationem refertur, nec ullatenus sensum immutat circa id, de quo nunc inquiritur; Quod ad machinationem attinet, integra Decretalis hanc ponit ab adultera fuisse intentatam; at minus integra eamdem machinationem considerat, sive ab adultera, sive ab adultero precesserit. Sed neque istud ad praesentem quaestionem facit. At vero tam integra, quam minus integra Decretalis in eo conveniunt, quod utraque declaret prolem ex adulterio procreatam, spuriam esse, nec legitimari, quamvis accedente matrimonio inter adulteros, post mortem legitimae uxoris. In utraque autem, quum de machinatione agitur, verbum illud adest *praesertim*, de quo supra dicebamus. Dumque in his adamussim inter se conveniunt, frustra exageratur praetensa inter integram, et minus integram Decretalem discordia.

§. 18. Verum jam Fraternitati Tuae in mentem venisse suspicamur, inconsulto a Nobis silentio praeterita fuisse verba illa, quae ad eum, quam agitamus, controversiam plus haberi ponderis; et quae in integra Decretali sunt, sed in altera minus integra desiderantur. Sic enim concluditur integra Decretalis (quemadmodum superius fideliter exposuimus). *Quoniam inter se legitimum matrimonium contrahere non potuerunt:* Quae quidam verba in Gregoriana Compilatione non sunt relata. Haec autem pro argumento tibi facile erunt, ut asseras Alexandrum III. declarasse, matrimonium inter adulterum, et adulteram nullum, et irritum esse, ob idque illegitimam esse prolem ex adulterio susceptam. Atque in hoc manifestissima, te judice, est discrepantia inter Decretalem integram, et mutilatam, dum haec validum admittit matrimonium inter adulteros contractum, at nihilominus eorum prolem spuriam declarat, neque per subsequens matrimonium ullo modo legitimandam.

§. 19. Plane si ita tecum reputares, Venerabilis Frater, non aequum de Nobis judicium ferres. Nos enim praemissa Decretalis verba exacte referre, eaque justa lance pensare nequaquam omisimus. Verum id, quod ex iisdem inferendum esse autumas, Nos inde colligi posse non arbitramur.

Etenim verba illa: *Quoniam inter se matrimonium contrahere non potuerunt:* connexa immediate sunt cum aliis: *praesertim si Mater ipsius in mortem prioris uxoris fuerit machinata.* Ac proinde (ex regula juris peritorum, juxta quam *relatio fit ad proxima*) declaratio nullitatis matrimonii non quidem in praecedenti adulterio fundatur, sed in machinatione adversus vitam legitimae uxoris;

circa quam nulla inter Nos, neque etiam inter alios est controversia.

§. 20. Praeterea verba illa : *Quoniam inter se legitimum matrimonium contrahere non potuerunt*, non tantum ad machinationem paulo ante enunciatam referri, sed ad totum id, quod in integra Decretali expositum fuit. Porro in integro Decretalis contextu agitur de matrimonio post prioris uxoris mortem, non solum inter adulteros, sed etiam praevia machinatione in prioris uxoris mortem contracto : « Nobis significavit, quod Pater » suus, vivente uxore, Matrem R. tenebat, et eum » in adulterio procreasset, et quod in mortem ip» sius uxoris Mater fuerit machinata ». En duas relati matrimonii circumstantias simul unitas; ex quo sequitur, quod quamvis ea verba : *Quoniam matrimonia inter se contrahere non potuerunt*, referri debeant ad totam facti speciem cum suis circumstantiis in Decretali expressis; numquam inde inferre poteris, quod integra Decretalis pro nullo hebeat quodlibet matrimonium inter maechos contractum post obitum legitimae uxoris, sed illud dumtaxat, quod ibi expenditur, nullum judicatum fuisse, quia ei praecesserat machinatio in prioris conjugis necem. Nobis autem integrum erit asserere, quod, licet validum ineatur matrimonium inter adulteros, deficiente machinatione, aliisque circumstantiis de jure Canonico illud irritantibus, attamen proles tempore adulterii habita, illegitima semper erit, ad normam etiam Decretalis non mutilatae, quae ita statuit : « Et si tibi constite» rit, quod, vivente uxore, Pater praedicti R. Ma» tre ipsius publice abusus fuisset, eum spurium, » et ab haereditate repellendum, praesertim si Ma» ter ipsius in mortem prioris uxoris fuerit ma» chinata, decernas ».

§. 21. Sed quamquam destitutum te videas validissimo subsidio, quod, ad sententiam tuam sustinendam, in integra Alexandrina Decretali constitueras, attamen, pro ea, qua polles, eruditionis Ecclesiasticae copia, in aliud te recipies propugnaculum, asseverans, matrimonium inter adulterum, et adulteram, post mortem prioris uxoris contractum, juxta veterem disciplinam, pro nullo habitum esse ; tum adhuc aetate Alexandri III. hujusmodi disciplinam viguisse ; ac demum immutatam esse temporibus Innocentii III. cuius Decreto, ad irritandum matrimonium inter adulteros, praeter adulterii crimen, requiri coepit, aut machinatio in mortem legitimi conjugis, aut promissio nuptiarum, post prioris matrimonii solutionem, inter adulteros contrahendarum.

§. 22. Non adeo tempore abundamus, et otio, ut Canonicam dissertationem super hac quaestione contexere valeamus. Nihilominus pauca quaedam observare studebimus, quibus satis, superque tua refellatur assertio. Sane ei obstat S. Augustini testimonium, relatum *Canone*, *Denique* 31 *quaest.* 1, in quo sic legitur : « Denique mortuo viro, » cum quo verum connubium fecit, fieri potest » conjugium, cum quo praecessit adulterium ». Profecto non ignoramus Jacobum Cujacium asserere *in cap.* 1. *De eo qui duxit in matrimonium etc.* quod ibi legendum sit: « Marito mortuo, cum » quo verum connubium fecit, fieri verum con» nubium non potest, cum quo prius adulterium » fecit ». Sed exploratum quoque habemus, in pluribus vaticanis Codicibus particulam illam *non* in Augustino deesse, sicuti deest in praedicto Canone *Denique*; quod etiam animadverterunt, qui Gratiani Opus, se jussu Gregorii XIII. recensuerunt, et emendarunt, ut videre est in Gratiani Decreto ipsorum opera edito. Genuinam hujusce loci controversi lectionem procul dubio Fraternitas Tua, pro sua eruditione, petendam existimabit ex editione operum Sancti Augustini, quae studio monachorum Sancti Mauri in Gallia, prodiit. Sancti Doctoris locus in Canone relatus habetur *lib.* 1, *de Nuptiis, et Concupisc. c* 10, isque in edit. Maurina legitur *Tom.* 1, *p.* 286, hisce verbis : « Deni» que mortuo viro, cum quo verum connubium » fuit, fieri verum connubium potest, cum quo » prius adulterium fecit ». Ab hac igitur accurata lectione abest particula *non*, quae quidem in nulla alia appareret, si seriam contextus editores prae oculis habuissent. Augustinus enim, mox ante verba, de quibus disputatur, probandum sibi proposuerat (uti revera probat), non solvi matrimonium, quod indissolubile est inter viventes, si uxor maritum deserat, et ad alterius contubernium migret; idque confirmando, subdit, quod contubernium illud pro adulterio haberi non posset, si primum legitimum matrimonium dissolutum fuisset: *cum alias quippe adulteri non essent, nisi ad alterutrum conjuges permanerent.*

Hoc posito, quisnam bona fide legendum putabit: *fieri verum connubium non potest?* ubi orationis scopus is esse conspicitur, ut, demonstrato fine durationis matrimonii : *Denique mortuo viro, cum quo verum connubium fuit*, finis etiam adulterii, et initium novi legitimi matrimonii statuatur: *fieri verum connubium potest, cum quo prius adulterium fuit.*

§. 23. Ne vero a Nobis expectes plenam hoc loco proferri historiam disciplinae, quae super hac re sequentibus saeculis in Ecclesia obtinuit. Hujusmodi inquisitio nimis profecto excederet Epistolae modum. Verum quia tibi persuasum esse videmus, quod ipsa aetate Alexandri III. nulla censerentur matrimonia, quae inter adulteros quomodocumque fierent, satis erit intra illius aetatis terminos inquisitionem hanc nostram coarctare.

§. 24. Non longe quidem ab Alex. III. aetate, ut optime nosti, distat Gratianus Decreti compilator, qui ante Alex. Pontificatum paucis omnino annis suum illud opus vulgavit. Is hanc eamdem controversiam tractat *in causa* 31, *quaest.* 1, et pro utraque sententia, ut solet, textus discordantes adducit. Cum vero Canonem attulisset cuiusdam Conc. quo statuitur, ne quis, moriente ma-

rito mulieris, quam adulterio polluit, cum ea matrimonio conjungatur; hunc textum cum aliis ibi relatis, atque contrarium statuentibus, ita conciliat: « Hic subaudiendum, nisi prius peracta poe» nitentia, et si nihil in mortem viri machinatus » fuerit; vel si vivente viro, fidem adulterae non » dedit, se sumpturum eam sibi in conjugem, si » viro ejus supervivaret ». Verum Gratianus, inquies, non habet auctoritatem, qualem Textus Canonici habere noscuntur. Neque id negamus. At gravis est Auctor, et Canonum valde peritus; neque ipse ea scripsisset, quae modo retulimus, si aetate illa (quam diximus in tempora Alexandri fere incidisse) locum obtinuisset disciplina, seu lex, vigore cujus, ob solum praecedens adulterium, irritum haberetur matrimonium, post mortem legitimi conjugi, inter adulteros contractum.

§. 25. Similiter inter Alexandrum III. et Innocentium III. Pontifices, vix quadraginta annorum spatium intercedit; quum Alexander ad Pontificatum evectus sit anno Domini MCLIX. Innocentius vero anno MCXCVIII. Hic autem, ut supra innuimus, in *cit. cap. Significastis, De eo qui duxit in matr. etc.* pronunciat, validum, et legitimum existere matrimonium inter adulterum, et adulteram, post prioris uxoris mortem; « Nisi » alter eorum in mortem defunctae uxoris fuerit » machinatus, vel, ea vivente, sibi fidem dederint » de matrimonio contrahendo »; quod etiam ipse concedis, dum affirmas Innocentium III. novam hanc disciplinam in Ecclesiam invexisse. Sed cum Innocentius nequaquam dicat, se novam per hoc disciplinam inducere; quin immo, ad quaestionem sibi propositam ab Episcopo, sive a Capitulo Spoletano, profiteatur; se responsurum juxta Canonum praescripta: « Nos igitur inquisitioni ves» trae, secundum formam Canonicam respondentes » etc. »; evidens est, jam pridem, et ante tempora etiam Alexandri III. validum habitum fuisse matrimonium, quod inter moechum, et moecham, legitimis nuptiis solutis, et praedictis irritantibus circumstantiis non concurrentibus, contrahebatur. Equidem in compilatione Decretalium Gregorii IX. minime reperies relata verba: *Nos igitur inquisitioni vestrae secundum formam canonicam respondentes*; sed earum loco haec alia leges: *Nos igitur inquisitioni vestrae taliter respondentes* etc. Verum, quoniam res Nobis erat cum eo Canonum Doctore, qui vulgata Decretalium compilatione neutiquam contentus, integram Decretalem consulere mavult; eadem ratione Nobis agendum esse judicavimus. Itaque etsi praedicta verba: *Secundum formam Canonicam*, in Decretali minus integra desiderentur; leguntur tamen in integra Decretali; qua Nos quidem minime abutimur, dum eam ad Decretalis minus integrae sensum non corrumpendum, sed illustrandum, advocamus.

§. 26. Esto, inquies, quod ad Innocentium III. attinet, sed nonne immediatus ipsius praedecessor Celestinus III. *in cap. Cum haberet, De eo qui duxit* etc. nulla declaravit matrimonia inter adulteros, post prioris conjugis mortem contracta, etiam non interveniente machinatione, aut sponsione futuri matrimonii ?.

§. 27. At vide ne forte, in hac Decretali pro te alleganda, hallucineris. Quidam Joannes uxorem legitimam habebat, Allitiam nomine, ipsique simul adulterii consuetudo cum famula intercedebat. Quum vero semel Superioris Ecclesiastici praecepto adactus adulteram dimisisset, postea tamen in idem relabens scelus, ausus est, vivente adhuc prima uxore, reverti ad famulae contubernium, in eoque *quasi matrimonialiter* per decennium perseverare, unde et decem filios ex ea procreavit. Defuncta demum uxore, quum consuleretur Pontifex, (quem aliqui non Celestinum, sed Clementem III. hujus Decessorem fuisse autumant) quidnam statuendum esset de hujusmodi adulteris, qui in eadem prava consuetudine adhuc perseverabant; tale dedit responsum, *ut separentur omnino, et eis competenti poenitentia injuncta, perpetua continentia indicatur*, habita potissimum ratione ipsorum pervicaciae, gravisque scandali, quo Ecclesiam perturbaverant.

§. 28. Ex ipsa simplici hac rei narratione facile agnosces, non ibi quaestionem fuisse de validitate, aut nullitate matrimonii, post mortem prioris uxoris inter adulteros contrahendi; sed de poenitentia Canonica adversus gravissimum crimen irroganda; quae quidem hujusmodi fuit, ut non modo ipsis adulteris prohibitum fuerit matrimonio invicem copulari; sed etiam cum alia qualibet persona matrimonium contrahere; « praeser» tim cum in dies suos ambo precesserint, et jam» diu publice in adulterio, et perjurio, ex certa » scientia perdurantes, Ecclesiam in gravi scan» dalo perturbaverint » ut eadem Decretalis prosequitur.

§ 29. De validitate quidem matrimonii inter adulterum, et adulteram, ex instituto agit Alexander III. in epistola sua Decretali, quae tamen nostris Compilationibus inserta non est; sed reperitur in Actis Conciliorum Collectionis Harduini praefatae, *Tom. VI. part. 2, pag.* 1838. ea vero sic habet: « Ex praesentium latoris confessione » percepimus, quod cum ipse quamdam alterius » uxorem in adulterio polluisset, poenitentiam in» de suscepit. Sed postea in eumdem incidit, Dia» bulo instigante reatum; ac eamdem mulierem, » viro defuncto, sibi in matrimonium copulavit, » eamque asserit in praesenti pro conjuge reti» nere »..

§. 30. Super his autem quum Alexandri judicium requireretur, respondit, non (quod tu quidem velles), matrimonium, ratione adulterii, invalidum fuisse; sed nullitati obnoxium fore, si machinatio, aut promissio nuptiarum intervenisset. « Verum quoniam Nos de salute animarum » ipsorum solicite compellimur in Domino cogi» tare, Fraternitati Tuae etc. quatenus rem ip-

» sam diligenter inquiras, et si tibi constiterit, » quod ille, vel illa in mortem prioris viri fuerit » machinata, vel si, eo vivente, fidem ipsi mulie» ri dederit, se eam in conjugem recepturum, eos » non differas penitus separari ».

§. 31. Neque hic sistit Alexander, quin etiam dicere non omittit, quid juris esset, si solum adulterium praecessisset: Tunc enim nequaquam matrimonium irritum fore declarat; (quod utique non taceret, si huiusmodi disciplina eo tempore viguisset; quemadmodum supra de eo matrimonio pronunciaverat, in quo ad crimen adulterii accessisset machinatio, aut promissio futuri conjugii); sed jubet procedi in causa secundum canonicas regulas: « Quod si neuter istorum constiterit, in causa ipsa juxta Ecclesiasticam consuetudinem, et Canonica Statuta procedas ». Si autem quaesieris quidam hac de re consuetudo Ecclesiastica, et Canonica statuta decernerent, respondemus, satis probabile videri, respexisse Alexandrum ad Concilii Toletani VI. anno sexcentesimo trigesimo octavo celebrati, constitutum, quod extat *Can. de his*, 33, *quaest.* 2, et in quo praescribitur methodus cum iis servanda, qui post poenitentiam publicam peractam, in idem reciderent crimen, pro quo subiecti fuerant poenitentiae. Canonem hunc, quum tibi vacaverit, legere poteris, atque perpendere; sed frustra in illo quaeras nullitatem matrimonii inter adulteros ipso jure statutam; deficientibus aliis irritantibus circumstantiis, a Nobis pluries memoratis.

§. 32. Attamen, quod ibi statutum non reperitur, alibi te sine ullo labore invenisse affirmabis, in nostra nempe Collectione Gregoriana, sub titulo superius allato, *De eo, qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium, cap. Propositum*, quod est ipsius Alexandri III. ubi sic legitur: « Licet autem in Canonibus habeatur, ut » nullus copulet in matrimonio, quam prius pol» luerat adulterio, et illam maxime, cui fidem » dederat, uxore sua vivente, vel quae machinata » est in mortem uxoris »; et quidem validum tibi argumentum dices suppetere in ea voce *maxime*, qua indicari videtur nullitas matrimonii inter adulterum, et adulteram (de quo Pontifex in superioribus locutus erat), etiam non concurrente machinatione, nec data fide futuri matrimonii.

§. 33. Forte putabis, Nos, adversus haec responsionem nostram comparantes, grammaticalem controversiam tecum agitare velle de significatione illius verbi maxime; eaque de re a Nobis consultum iri libros vet. Canonistarum, praesertim Abbatis, qui in cit. *cap. Propositum*, audacter sustinet, vocem illam *maxime*, in rel. Textu, aequipollere adverbio *solum*. Verum si ita de Nobis opinatus fueris, haud aegre feras nos tibi respondere non satis tibi notum esse morem, animumque nostrum; Nos enim in veritatis inquisitione, nequaquam huiusmodi nugis, levibusque fundamentis innitimur, et quaestiones inutiles prorsus aversamur.

§. 34. Itaque respondemus, veram Alexandri Pontificis mentem, circa ea, de quibus nunc agimus, minime eruendam esse ex aliquibus verbis, quae ipsi excidere potuerunt, dum aliam omnino quaestionem definiret; Sed videndum esse potissimum, quid ipse scripserit, quum data opera, eam pertractaret quaestionem, quam prae manibus habemus. Porro Alexander in cit. *cap. Propositum* respondet Abbati Sancti Albani, qui ab ipso quaesierat, quidnam statuendum esset de quodam homine, qui, vivente uxore sua, alteram sibi matrimonio copulaverat, legitima uxore adhuc superstite, Pontifex ergo quum eam circumstantiam magni aestimaret, quod scilicet *praefata mulier erat inscia, quod ille aliam uxorem haberet viventem*, nec aequum censeret praedictum virum, qui scienter contra Canones venerat, lucrum de suo dolo reportare, statuit, ut, si quidem ipsa mulier id postularet, divortium inter eos fieret; non vero, si, volente muliere in hujusmodi connubio perseverare, vir peterat ab ea separari.

§. 35. Quaestionem hanc definiendam sumpsit Alexander in cit. *cap. Propositum*; atque ita definivit, ut praecipuam aequitatis, prudentiaeque rationem ab illo habitam esse dignoscatur; eaque definitio unice est attendenda. Si autem, dum legislator de principali argumento verba facit, quidpiam ab ipso extraneum minus recte dictum esse comperiatur, minime debet enunciatio haud satis accurata aut legislatori vitio verti, aut in veritatis praejudicium trahi; neque potest pro regula juris id accipi, quod sic ab eodem legislatore, veluti praetereundo, dictum fuisset apparet; praesertim quum ipse, opportuniore occasione oblata, judicium suum super eadem re aperte declaraverit.

§. 36. Nos autem in hoc, praecise casu versamur. Idem nimirum Alexander, cui in *cit. cap. Propositum*, ea verba exciderunt, quibus, ut tibi visum est, negavit, validum matrimonium esse posse inter adulteros, defuncto legitimo conjuge, etiam absque aliis irritantibus circumstantiis; idem, inquam, in alia sua Decretali, quam ex Collectione Conciliorum Harduini supra retulimus, quum directe ab eo quaereretur, an nullum censendum foret hujusmodi matrimonium: nullum illud esse respondit, si machinatio, aut nuptiarum promissio supervenerint. Isque Pontifex hoc ipsum firmat in *cap. Super eo*, *De eo qui duxit in matrimonium* etc. ubi sic habet: « Super eo vero quod de latore » praesentium tuis literis quaesivisti; an liceat » cum ea sibi matrimonium contrahere, quam, » alia sua uxore vivente, sibi de facto matrimo» nio copulavit; tuae solicitudini duximus respon» dendum, quod si adultera in mortem alterius » aliquid machinata, sive iste fidem dederit, quod » eadem defuncta, hanc esset ducturus, secundum » Canones ab ejus consortio perpetuo prohibetur; » et haec prohibitio perpetuo est observanda ». Quibus verbis, *perpetuo prohibetur*, et; *prohibitio perpetuo est observanda*, pro ea, qua polles, Ca-

nonum scientia, plane intelligis, impedimentum designari, quod a Doctoribus dirimens appellatur, illudque, per huius Decretalis contextum, ad casum praecedentis machinationis, aut pacti connubii coarctari.

§. 37. Superest nunc, ut licet prolixius jam haec epistola evaserit, quam Nobis initio propositum fuerat, aliqua tamen addamus, quae adhuc legere non graveris, quemadmodum praemissis hucusque animum patienter adhibuisti. Nec enim levioribus praetermissis, quidquam a Nobis praeteriri decet ex his, quae in literis Fraternitatis Tuae gravioris sunt ponderis, et momenti.

§. 38. Legitimationem prolis ex soluto, et soluta procreatae, quae fit per subsequens matrimonium, ex Sacramenti virtute derivandam esse putas, eodem Alexandro III. Auctore, qui ait: « Tanta est enim vis Sacramenti, ut qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium habeantur legitimi ». Unde arguis, quod si isti ex vi Sacramenti legitimantur, nihil obstat, quominus filii pariter ex adulterio suscepti, tanti Sacramenti virtute, legitime evadant.

§. 39. Verum ubi a te legitur: *Tanta est vis Sacramenti*, Nos legimus, *Tanta est vis matrimonii*, quemadmodum scriptum est in Decretali Alexandri III. *Cap. Tanta, qui filii sint legitimi*. Quod si ad integram Decretalem, quae apud Harduinum est, de more provocas, rogamus, ne te pigeat in marginem quoque oculos conjicere; ibi enim loco verbi *Sacramenti*, adnotatum reperies aliud *Matrimonii*. Nec aliter profecto res se habere poterat. Vis enim, ac dignitas matrimonii, qua Sacramentum est, in eo est posita, quod gratiam sanctificantem confert, quod unionem hypostaticam Verbi Divini cum humana natura repraesentat, itidemque illam, qua Christus cum Ecclesia per gratism conjungitur; non autem in eo sita est, quod spuriam prolem legitimam efficiat. Neque enim hanc efficaciam Jesus Christus tribuit matrimonio, quum illud ad dignitatem Sacramenti novae Legis evexit; sed id ab Ecclesia institutum est, cui placuit, pro auctoritate sibi concessa statuere, ut proles extra matrimonium, non tamen ex adulterio procreata, per subsequens matrimonium legitima fieret.

§. 40. Denique addis, magis abominatam Canonicis legibus esse prolem incestuosam, quam sit proles adulterina; ideoque, cum illa interdum legitima fiat, hanc etiam pari, ant majori ratione legitimari posse. Porro legitimatur proles incestuosa ope dispensationis, quae dicitur *in radice matrimonii*. Ut autem obtineatur hujusmodi dispensatio, quae non sine urgentissima causa concedi consuevit, requiritur, quod proles nata sit ex copula non manifeste fornicaria, sed putative matrimoniali, quodque impedimentum, quo matrimonii nullitas inducta est, non a jure divino, aut naturali, sed a jure dumtaxat Ecclesiastico proveniat. Sicque, et non aliter legitimatur proles incestuosa, vigore dispensationis, quae dicitur in *radice matrimonii*: Tuum modo est hujusmodi circumstantias aptare ad legitimationem prolis ex adulterio genitae; quod sane opus ingenii nostri tenuitatem excedere fatemur.

§. 41. Hactenus Fraternitati tuae satisfacere studuimus, quoad Nobis licuit per angustias temporis, nt plurimum somno detracti, meram gerentes in hac epistola, ut initio dicebamus, privati Doctoris personam: Nunc demum Epistolae Nostrae finem facientes, supremi Pastoris partes resumimus, ut Apostolicam Tibi Benedictionem impertiamur; atque praeterea te admoneamus, quod, quum ea quae ad Nos scripsisti, a Justo Henningio Boehmero (quantumvis nullam de eo mentionem feceris) sis mutuatus, eaque descripseris ex ejus opere de Jure Ecclesiastico Protestantium, *Tom. 1, pag. 287, et sequentibus*, juxta tertiam editionem anno 1730 Typis impressam; sicuti laudabilis foret industria tua, si eo Auctore usus esses ad venerabiles Ecclesiae catholicae doctrinas illustrandas, aut si ipsum, in iis, in quibus Nobis adversatur, confutare aggressus esses; ita reprehensioni te obnoxium fecisti, dum illius Opus perlegere, atque etiam tacitus transcribere ausus es, ut ad impugnandas Canonicae Jurisprudentiae sententias inter orthodoxos communiter receptas, instructior accederes. At ne forte Paterni hujus moniti libertatem in malam partem accipias, Tibi persuasum volumus, non minus sincero charitatis affectu Nos te complecti, ac Fraternitati tuae Fausta omnia ex animo adprecari.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem die 5 Decembris 1744. Pontificatus nostri anno quinto.

APPENDIX

SACRARUM CONGREGATIONUM DECRETA

NEC NON S. POENITENTIAE RESPONSA

S. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE RESPONSUM

HAERETICUS

S. R. ET UNIVERSALIS INQUISITIONIS RESPONSUM.

INSTRUCTIO DE COMMUNICATIONE IN DIVINIS CATHOLICORUM CUM HAERETICIS, ET SCHISMATICIS, EDITA PRO MISSIONARIIS ORIENTIS, ANNO MDCCXXIX.

1 Cum saepe, ac diu varii, sub variis utilitatis, necessitatis, periculorum, vexationum, atque etiam persecutionis a Fidelibus subeundae circumstantiis, casus huic Sacrae Congregationi propositi fuerint a Missionariis, ac Praelatis Orientis quoad Communicationem in Divinis Catholicorum cum Haereticis, et Schismaticis; cumque ab hac S. Congregatione constanter, uniformiterque rescriptum fuerit *non licere*, concepta spes erat, Missionarios Orientis satis, ac facile intellecturos, posse quidem *speculative* casus aliquos excogitari, in quibus communicationem aliquam in divinis tolerare liceret, sed *practice*, circumspectis omnibus facti circumstantiis, difficillime casus inveniri, in quibus ea communicatio liceat, ac moraliter etiam impossibile esse, ut alia praescribatur regula generalis cuique hominum generi, cuique regioni, cuique tempori accommodata, quam quae iteratis a Missionariis Orientis quaesitis data est ab hac Sancta Congregatione in Instructione edita anno 1719, eo nimirum doctrinae principio nixa, quod communicatio in divinis cum Haereticis, et Schismaticis ut illicita regulariter habenda esset in praxi, vel ob periculum perversionis in Fide Catholica, vel ob periculum participationis in ritu haeretico, et schismatico; vel denique ob periculum, et occasionem scandali: quae quidem circumstantiae quemadmodum regulariter communicationi in divinis cum Haereticis, et Schismaticis connectuntur in praxi, ita universim vetitae sunt jure naturali, ac divino, in quo nec ulla potestas est, quae dispenset, nec ulla conniventia, quae excuset; adeout nullus relictus locus fuerit nova dubia fingendi, ac proponendi: proinde in ea Instructione diserte praescriptum est: *Missionarii instruendi erunt, quod omnino abstinere debent ab actibus protestativis falsae sectae, a communicatione in ritu schismatico, et haeretico, a periculo perversionis, et ab occasione scandali.*

Addita quidem in predicta Instructione haec verba sunt: *hisce semper firmis, et salvis, et prae oculis habitis, si ulterius aliquod grave dubium occurret, Doctores, Theologos, et Missionarios diu versatos in illis Regionibus consulant.* Quae quidem aliqui contra mentem S. hujus Congregatio- 2

nis interpretati jus sibi arrogarunt casus omnes definiendi, ac scriptis etiam regulas generales tradendi in hac materia adeo implexa periculosas: ex quibus et Missionariorum discissa studia, districta consilia, et opiniones minime cohaerentes quaestionem, licet toties definitam, magis, ac magis implicarunt, non sine detrimento conscientiarum, et scandalo, offensioneque bonorum: quare haec S. Congregatio opportunum duxit praedictam Instructionem iterum inculcare, ac singulis Missionariis omnino praescribere, ut regulis in ea traditis se se omnino conforment, et obtemperent.

3 Cordi sit ergo singulis Praelatis, Missionariis, sive Directoribus animarum Fideles edocere, atque excitare ad haec evitanda pericula, quae regulariter aut omnia, aut aliqua subeunt in communicatione in *divinis* cum Haereticis, et Schismaticis Orientis, qui licet adhuc substantiam, ac valorem Sacramentorum plerumque conservent, non sinunt tamen, ut ea, quae debent, catholici improbationis, et segregationis signa exterius edant; ex quo fit, ut exterior illa conformatio in eodem cultu, et reverentia in Pseudoministros Liturgiae catholicum quemque, quamvis in fide firmissimum, ritus et haereticos, vel schismaticos, quibus eorum cultus inficitur, exhorrentem, periculo tamen scandali liberare non possit.

4 Id ex eo etiam confirmatur magis, quod vix ullus sit ritus apud Heterodoxos, qui aliquo errore in materia Fidei non maculetur; nam in eorum Ecclesiis, vel dedicatio est in memoriam Schismatici alicujus, quem ut Sanctum venerantur, vel extant imagines, vel coluntur reliquiae, vel festa celebrantur eorum, qui in schismate mortui, veluti Sancti vulgo habentur: vel denique commemoratio fit viventium Patriarcharum, et Episcoporum schismaticorum, et haereticorum, qui ut *Fidei catholicae Praedicatores* commendantur. Qua de re qui in ea ritus, et orationis, et cultus celebratione conveniunt in his facti circumstantiis Catholici quique, reatu perversae communicationis, aut saltem perniciosi scandali purgari non possunt. Nec eos excusat assistentiae mere materialis praetextus; facto enim ipso excluditur, quo qui Functionibus hisce Haereticorum, aut Schismaticorum intersunt, satis cum ipsis convenire in unitate orationis, in unitate cultus, in unitate venerationis, et obsequii erga perversos ministros haereseos, schismatisque praeseferunt.

5 Patescit id etiam ex eo, quod Orientales ipsi quotidie oculis vident, auribus audiunt, ore confitentur, nullum nempe sectarium obfirmatum in schismate accedere, interesse, convenire in Ecclesiis Catholicorum, sive ut Missam audiat, sive ut Sacramenta suscipiat, ea nimirum de causa, quod Fidelium conventus veluti perversae communionis blasphemantes, perniciosum, et illicitum putent commercium hoc, ritumque damnabilem. Cum vero videant ad eorum Ecclesias accedere, eorum ritibus interesse, de eorum Sacramentis participare Catholicos, an non credendum, aut saltem timendum erit, ne ex hoc ipso magis in suis erroribus confirmentur, ac se in recto salutis tramite ambulare sibi etiam hoc exemplo persuadeant? Ex quo sequitur, difficillime vitari posse periculum scandali perniciosi schismaticis, et haereticis ipsis: ac proinde Catholicum tutum in conscientia non esse, si eum iis in divinis in hac facti specie communicet.

Haec sane Fidelibus documenta tradenda sunt, 6
atque ideo haec S. Congregatio Praelatis, Missionariis, et singulis animarum Directoribus in Oriente serio injungit, ut unanimes hoc ipsum dicant omnes, et in eodem sensu, ac sententia maneant, nec contrarium doceant, aut per modum consilii, aut per modum dispensationis, sed magis hortentur Fideles pro re tanta, ut a communicatione in *divinis* cum schismaticis, et haereticis prorsus abstineant; et si quando ab ea regula deviarint, eos hortentur, ac doceant, ut peccatum hoc aperiant in Sacramento Poenitentiae, quo veniam a Deo obtineant, et in posterum cautiores evadant.

In excipiendis vero confessionibus Missionarii, 7
sive Directores circumstantias casus, quae magis, vel minus gravem poenitentium culpam efficiunt, diligenter examinent, eorumque oculis subjiciant; in id semper intenti, ne quid laxam hac in re eorum conscientiam efficiat; sed opportunis documentis, et monitis timidiorem potius, et cautiorem, ne communicando in *divinis* cum Schismaticis, Haereticis, animam in salutis discrimen adducant.

Consuetum quidem est causam persecutionis af- 8
ferre, quam a schismaticis, et haereticis subeunt Catholici, qui ab eorum Ecclesiis, ac functionibus abstinent. At curent Missionarii, ac Directores, ut quique cognoscant vanum plerumque metum esse, imo vero etiam necessarium omnino esse persecutioni non cedere, eo vel quia persecutio ipsa aequivalet interrogationi Fidei: atque id etiam ostendant tum exemplis tot fortissimorum, ac firmissimorum in Fide Catholicorum, qui hujusmodi vexationibus minime succumbunt, tum antedicto doctrinae principio, ab ipsa etiam Ecclesia Orientali suscepto, tum denique Catholici nominis dignitate, quae minime patitur, ut ipsi inimicis animarum, et fidei, et unionis, quam profitentur cum Romana Ecclesia, sese subjiciant, ac demittant: quin imo attendant, non alio spectare artem hanc vexandi fideles, quam ut ab iis agnoscantur Heterodoxi veluti verorum rituum, verae fidei, verae ecclesiae ministri, atque ita facile Catholicos, aut a fide praevaricatores, aut saltem errorum approbatores facto ipso efficiant; licet dictitent, semper se eorum communionem exigere tantum pro conservatione ritus, et eleemosynarum. Quae quidem omnia si serio, ac graviter, et iteratis monitis impressa Fidelium mentibus fuerint, sperandum sane est ex seipsis promptiores, et alacriores in dies ferendis injuriis factos, firmiores quoque, ac con-

stantiores futuros in unione, et communione verae unius Ecclesiae, quam profitentur.

Facile sibi persuadet haec S. Congregatio, omnes, et singulos Praelatos, et Directores animarum in Oriente, maxime vero Missionarios Instructionem hanc, veluti normam in praxi servandam habituros, disputationibus hac de re prorsus omissis: nec aliud, sive in agendo, sive in docendo, semotis dissidiis, secuturos. Quod si praeter spem aliter acciderit, noverint omnes, qui catholico nomine ne glorientur, S. hanc Congregationem contra transgressores validiora remedia paraturam, eosque ut minime idoneos directioni animarum, et Missionibus Orientis habituram ».

» V. CARD. PETRA PRAEF. »

S. R. et Universalis Inquisitionis Decretum de eadem materia.

Feria v. die x. Maii MDCCLIII. In Congregatione Generali S. R. et Universalis Inquisitionis SANCTI OFFICII, super Dubiis propositis a quodam Missionario civitatis Tenos in Pelopponeso, et a S. Cong. de propaganda fide ad S. Officium transmissis per ejus R. P. D. Secretarium die 24 Martii ejusdem anni: SANCTISSIMUS, auditis votis Eminentissimorum, decrevit.

» Ad primum, nempe: An liceat Catholicis latinis concedere, vel permittere, ut in eorum Ecclesiis Missam celebrent Presbyteri Graeci ritus, Schismatici, et Haeretici, atque hos admittere in funeribus catholicorum defunctorum? Quoad primam partem dicti dubii respondendum: *Non licere:* maxime cum patriarchae Constantinopolitani commemorationem faciant, et festum celebrent infamis Palamas: id enim perinde est ac consentire eorum haereticis ritibus, et communicare cum eis in eorum sacris schismatico, et haeretico furfure pollutis, aut saltem occasionem praebere Catholicis ad latinas intervenientibus Ecclesias communicandi cum haereticis in divinis rebus, aut ad minus scandalum concipiendi. Quo vero ad secundam partem ejusdem dubii, quatenus schismatici comitantes funera Catholicorum *meram praesentiam materialem* exhibeant causa honoris civilis erga defunctos, non se immiscentes precibus, ac ritibus catholicis, quibus mos est funera offerre, et defunctos ad sepulcrum deducere, *tolerari posse:* quatenus vero in illa functione *proprios ritus adhibeant*, vel nostris se immisceant, *non licere, nec esse permittendum.*

Ad secundum, nempe: An liceat Catholicis Graeci ritus non habentibus catholicam Ecclesiam ejusdem ritus, communicare in Divinis cum Graecis schismaticis. et haereticis: *Non licere:* quia in casu proposito confugere possunt ad Ecclesiam Catholicam Latinorum, et ex defectu Sacerdotis Catholici ritus Graeci, a Sacerdotibus latinis Sacramenta suscipere.

Ad tertium, nempe: An liceat Confessariis, vel Sacerdotibus latinis administrare Sacramentum Poenitentiae Graecis Catholicis communicantibus in Divinis cum Graecis schismaticis: *Non licere extra casum extremae necessitatis.*

JEJUNIUM

SACRAE POENITENTIARIAE RESPONSA

Ad varia de Jejunio dubia.

1. Ad Quaesitum: Utrum in diebus jejunii possit inverti tempus comestionis, sumendo serotinam refectiunculam infra horam x. et xi. matutinam; prandium vero differendo ad iv. vel v. horam vespertinam;

S. Poenitentiaria 10 Jan. 1834. respondendum censuit: « Si inversionis supradictae rationabilis aliqua extet causa, poenitentes, qui hoc more utuntur, non esse inquietandos ».

2. Ad Quaesitum: « Se i padri di famiglia, allorchè vi è nella famiglia medesima qualche persona dispensata ad usar cibi di grasso, possano estender la dispensa indistintamente a tutti gl'individui della stessa famiglia; »

S. Poenitentiaria, anno, et mense suprad. respondendum censuit: « Infirmitat. et aliud quodcumq. rationabile impedimentum, de utrisq. Medici consilio, non vero gulam, avaritiam, sive generatim expensarum compendium eximere posse a praecepto abstinentiae in diebus esurialibus ».

3. Ad Quaesitum: « Se nella Quaresima, essendo il capo di famiglia dispensato a mangiar carne, ed il medesimo non potendo, o non volendo far due pranzi, uno di grasso, e l'altro di magro, i figli di famiglia, e le persone addette al suo servizio possano mangiar carne »;

S. Poenitentiaria 16 Jan. 1834. respondendum censuit: « Posse personis, quae sunt in potestate patrisfamilias, cui facta est legitima facultas edendi carnes, permitti uti cibis patrifamilias indultis: adjecta conditione, de non permiscendis licitis, atque interdictis epulis, et de unica comestione in die iis, qui jejunare tenentur ».

4. Ad Quaesitum: « Se coloro i quali sono dispensati dall' osservanza del digiuno per causa di esercitare arti faticose, possano nella Quaresima, allorchè è concesso l'indulto di cibarsi di carne, e di latticinii (*pro unica comestione*), far uso delle carni, e dei latticinii tutte le volte, che nel corso della giornata hanno bisogno di mangiare, siccome nei giorni di Domenica della stessa Quaresima, nei quali non obbliga il digiuno »;

S. Poenitentiaria 16 jan. 1834, de mandato felicis recordationis Pii Papae VII respondit: « Fideles, qui ratione aetatis, vel laboris jejunare non tenentur, licite posse in Quadragesima, cum indultum concessum est, omnibus diebus indulto comprehensis vesci carnibus, aut lacticiniis per idem indultum permissis, quoties per diem edunt ».

5. Ad Quaesitum: Utrum ii, qui ratione aetatis, vel laboris jejunare non tenentur, subjiciantur Legi de non permiscendis epulis carnis, et piscium, cum per indultum carnes permittuntur;

S. Poenitentiaria 13. februarii 1834. respondit: *Consulat* (quisque) *probatos Auctores* (1).

6. Ad Quaesitum: « Un Confessore domanda alla Santità Vostra, se ai dispensati (*ad esum carnium*) nei giorni di venerdì, e sabato fra l'anno, nei quali non vi è l'obbligo del digiuno, sia permessa la promiscuità dei cibi, non ostante la risposta da *Benedetto XIV* all'Arcivescovo di Saragozza per organo della Segreteria dei Memoriali, li 5 gennaio 1755 »;

S. Poenitentiaria 15 febr. 1834, proposito dubio diligenter perpenso, factaque relatione Sanctissimo Domino Gregorio XVI. de ipsius Sanctitatis suae mandato, respondit: *Permitti*.

7. Ad Quaesitum: Utrum in diebus jejunii tempore Adventus a Pio VI praescripti, permissis tamen lacticiniis, cui propter infirmitatem licitus est usus carnium, interdicta sit promiscuitas carnis, et piscium;

S. Poenitentiaria 8 jan. 1834. respondit: *Affirmative, nempe non licere ejusmodi promiscuitatem*.

8. Ad Quaesitum: Utrum Lege vetitae permixtionis cum carnibus comprehendantur pisces sale siccati (vulgo *salumi*, idest *alici*, *mosciame*, *caviale*, *aringa*, *tarantella*, aliaque his similia), an potius misceri possint ad instar condimenti alterius ferculi;

S. Poenitentiaria 16 Jan. 1834 respondit: « Pisces sale siccatos . . . vetari miscere cum carnibus, quoties carnis, et piscium mixtio vetita sit ».

9. Ad Quaesitum: Utrum tempore jejunii, cui licitus est usus carnium, liceat miscere testacea marina, quae improprie *fructus maris* dicuntur, sed vulgo pisces censentur (idest *ostriche*, *telline*, *patelle*, *canolicchi*, *cappe*, *granchj* etc.);

S. Poenitentiaria 16 jan. 1834. respondit: « Testacea marina, quae improprie fructus maris dicuntur, sed vulgo pisces censentur, vetari miscere cum carnibus, quoties carnis, et piscium mixtio vetita sit ».

10. Ad Quaesitum: « Quelli, che sono dispensati dalla qualità dei cibi, possono nei giorni di digiuno cibarsi di sola minestra di brodo per provvedere alla loro salute, e nel resto far uso di cibi esuriali per conservar, quanto si può, l'osservanza della Legge dei cibi;

S. Poenitentiaria 8 febr. 1828. attente consideratis expositis, respondit: *Affirmative*.

11. Ad Quaesitum: Utrum tempore jejunii liceat mixtio carnis cum leguminibus;

S. Poenitentiaria, anno, et mense suprad. respondit: « Carnes cum quibuscumque leguminum speciebus misceri posse, extra omne dubium est ».

12. Ad Quaesitum: « Se i dispensati a cibarsi di grasso nei giorni, nei quali fanno uso di soli latticinii, possano per condimento adoperare lo strutto ».

S. Poenitentiaria 8 febr. 1828. attente consideratis expositis, respondit: *Affirmative*.

13. Ad Quaesitum: Utrum, quum sive per Bullam Cruciatae, sive etiam ob causam conceditur indultum pro usu laridi liquefacti (vulgo *strutto*) solo titulo condimenti, ii, qui ad jejunium tenentur, eo condimento licite uti possint in serotina etiam refectione;

S. Poenitentiaria 16 Jan. 1834. de expresso sanctae memoriae Papae Leonis XII oraculo, respondit: « Quod ii, qui ad jejunium tenentur, licite uti possunt in serotina etiam refectione condimentis in indulto permissis; quia illa, vi indulti, olei locum tenent: dummodo in indulto non sit posita restrictio, quod ea condimenta adhiberi possint in unica comestione ».

14 Ad Dubium: Utrum avis aquatilis, cui nomen Fulica (vulgo *Folaga*) inter pisces computanda sit, illaque vesci liceat iis diebus, quibus vetitae sunt carnes: Religiosi Ordinis Minimorum s. Francisci a Paula, quibus carnes omnino interdictae sunt, ad tollendam perplexitatem, qua eorum conscientiae hac super re angebantur, supplicationem porrexerunt Pio VII, ut sibi concederetur *posse libere uti* eo cibo;

Quibus per S. Congregationem Regularis Disciplinae 22 febr. 1804. *Sanctissimus, veris existentibus narratis*, *benigne annuit* PRO GRATIA *juxta petita*, *Constitutionibus Ordinis*, *aliisque non obstantibus* etc.

(1) Alii docent illos quoque subjici; nam lex *qualitatem* ciborum respiciens omnes rationis usu utentes obligat, adeo ut, si Indultum non esset, etiam ab illis a carnibus esset abstinendum: unde tota diversitas eo tantum respicit, ut quae *una vice* comedere possunt jejunantes, ea *toties quoties* voluerint valeant comedere a jejunio liberati. Alii vero, quibus se subscribit Righetti, contrarium tenent; nam Encyclicae Bened. XIV, quibus ea mixtia prohibetur, de solis jejunantibus loquuntur; ergo non ultra sunt extendendae; alioquin si nimis essent urgendae, a jejunio dispensatis in unica tantum comestione essent indulgendae carnes; cum id semel tantum ibi indulgeatur. Scavini, *Theol. mor. T.* 1.

INDULGENTIA

SACRAE CONGREGATIONIS INDULGENTIARUM DECRETA.

Laudes Divini Nominis.

1 Dio sia benedetto — Benedetto sia il suo santo nome — Benedetto sia Gesù Cristo vero Dio, e vero uomo — Benedetto sia Gesù nel SS. Sacramento dell' altare — Benedetta sia Maria Madre di Dio — Benedetto sia il nome di Maria Vergine e Madre — Benedetto sia Dio negli Angeli, e Santi Suoi.

DECRETUM URBIS, ET ORBIS.

Ex audientia Santissimi die 8 *augusti* 1847.

Ut Sanctissimum illud Domini Nomen, quod, testante Psalmista, a solis ortu usque ad occasum est laudabile, ab universis Christifidelibus praecipua devotione invocetur, Indulgentiam unius anni pro qualibet vice Laudes, quarum initium *Dio sia benedetto* etc. corde saltem contrito, ac devote recitantibus, die 23 julii 1801. a Pio PP. VII. sa. me. concessam, Animabus quoque in Purgatorio detentis, Sanctissimus Dominus Noster Pius PP. IX. in audientia die 22 martii currentis anni, applicabilem esse declaravit. Humillimis demum porrectis precibus a R. Fr. Aloisio Giorgetti Ordinis Minorum Provinciali, ut pro praefata recitatione Plenaria quoque Indulgentia concederetur, eadem Sanctitas Sua, ipsis Oratoris precibus peramanter exceptis, indulsit, ut omnes utriusque sexus Christifideles semel saltem in die dictas Laudes per integrum mensem recitantes, Indulgentiam Plenariam, una tantum cujuslibet mensis die, uniuscujusque arbitrio eligenda, dummodo vere poenitentes confessi, ac Sacra Communione refecti fuerint, et aliquam Ecclesiam, seu publicum Oratorium visitaverint, ibique per aliquod temporis spatium, juxta mentem Sanctitatis Suae, pias ad Deum preces effuderint, lucrari possint, et valeant; facta insuper potestate ipsam etiam Plenariam Indulgentiam Fidelibus pariter defunctis applicandi. Praesenti perpetuis futuris temporibus valituro absque ulla Brevis expeditione.

2 *Dubia pro Indulgentia Viae Crucis.*

BEATISSIME PATER.

Dominicus Maria Savy Aturensis Episcopus in Gallia, S. V. humiliter deprecatur, ut ad sequentia dubia, et quaesita per Sacram Indulgentiarum Congregationem respondere dignetur.

1. Multoties ad dealbandas parietes, ab iis disjunguntur simul, vel successive quatuordecim Cruces, vel Imagines *Viae Crucis*, aliquando ex una Ecclesia in aliam transferuntur, vel in Oratorium: quaeritur, an amittantur Benedictio, et Indulgentia?

2. Ad lucrandas Indulgentias Viae Crucis in Ecclesia, vel Oratorio erectae annexas, requiriturne recitatio *Sex Pater, et Ave* post quatuordecim stationes?

3. Quando propter gravem causam accidentalem Ordinarius praecipit, vel approbat Orationem quadraginta horarum dictam, possuntne fideles Indulgentiam Plenariam lucrari, positis de jure ponendis?

4. Facultas data die 12 Junii anni 1822. confitendi sua peccata infra octo dies, quae praecedunt Festum, cui annexa est Indulgentia Plenaria, extenditurne ad dies Orationis 40 horarum consecratas; et communio potest ne fieri die praecedenti, modo visitetur Sanctissimum Sacramentum fidelium Adorationi expositum?

5. Possuntne applicari Indulgentiae Coronis, seu Annulis argenteis, vel aureis, in quibus sculpti sunt globuli decem, ad recitandum Rosarium, vel tertiam Ejus partem?

6. Possuntne Indulgentiis Sanctae Birgittae dictis donari Coronae precatoriae quinque, et non sex decadum? Post quamlibet decadem requiriturne recitatio Simboli Apostolorum ad lucrandas indulgentias?

7. Licetne, aut saltem convenitne iterum applicare Indulgentiam in Articulo Mortis 1.° quando aegrotus accepit applicationem in statu peccati mortalis? — 2.° quando post applicationem diuturna laborat aegritudine: uno verbo, quando rituale permittit, aut praecipit iterationem extremae unctionis, aut Confessarius judicat iterandam esse absolutionem? — Et Deus etc.

Ex Secretaria S. Congregationis Indulgentiarum. — Die 20 *Junii* 1836.

PROPOSITIS DUBIIS RESPONSIO.

Ad 1. Non amittuntur Benedictio, et Indulgentiae, *si una, vel altera tantum* Crux removeatur à pariete Ecclesiae ad illam dealbandam, sed si *simul Omnes Cruces* removeantur (ut postea iterum ponantur in d. Ecclesia), Fideles eo tempore lucrari nequeunt Indulgentias, *si in aliam Ecclesiam, vel Oratorium translatae sint Cruces* sine Apostolica facultate.

Ad 2. Negative.

Ad 3. Negative.

Ad 4. In Decreto cit. legitur: « In locis in quibus ob inopiam confessariorum nequeunt fideles

» frequenter Confessione Sacramentali expiari, *Po-
» stulantibus* communicetur Decretum dat. die 19
» Decembris 1763, de Confess. hebdomadalibus, etc.
» et facto verbo cum SS. extendatur ad omnes
» Christi fideles, unde confessio peracta infra heb-
» domadam, ante festivitatem suffragari possit ad
» Indulgentiam lucrandam, expletis aliis conditio-
» nibus injunctis, et dummodo nullius laetalis
» culpae post peractam Confessionem commissae
» conscii sint; nihil innovando circa Indulgentias
» ad formam Jubilaei concessas, ut in praedicto
» Decreto 19 Decembris 1763.

R. Vigore cit. Decreti 12 Junii 1822, obtenta facultate, ut supra, a *postulantibus*, quoad confessionem, *affirmative;* idest extenditur etiam ad Indulgentiam lucrandam in oratione 40 horarum concessam. Quoad *Communionem* peragendam die praecedenti, *Negative*; quia Indulgentia pro solemnitate orationis 40 horarum concessa, non incipit a primis vesperis, sed de mane exposito SS. Sacramento, et Communio fieri potest in pervigilio earum festivitatum tantum, in quibus Indulgentia incipit a primis vesperis, ut ex praecit. Decreto 12 Junii 1822.

Ad 5. *Negative* pro Indulgentiis Rosarii recitationi concessis.

Ad 6. *Negative* quoad primam partem, nisi habeantur peculiares facultates. *Affirmative* ad 2. partem, si dicatur Corona sex Decadum S. Birgittae nuncupata.

Ad 7. ad 1. et 2. *Negative.* Sicut non iteratur Extrema Unctio, etsi aegrotus Sacramentum hoc accepit in statu lethalis peccati, vel postea in peccatum relapsus est; sic non est in utroque casu iteranda benedictio pro lucranda plenaria Indulgentia; quae cum concessa sit a Summis Pontificibus pro mortis articulo, suum sortitur effectum in vero articulo mortis. (P. Theodor. a Spiritu S. Par. 2. de Indulg. Cap. 11. Art. V. §. 5).

Ad 3. prout jacet, *Negative pariter in omnibus.* Neque valent exempla iterationis Extremae Unctionis, ac absolutionis. Iteratur saepe absolutio, sed pro remissione peccatorum quoad culpam etc. Iteratur Extrema Unctio in ipsa infirmitate; si diuturna sit, ut cum infirmus convaluerit, iterum in periculum mortis incidat (Ritual. Rom. *de extrema unctione*), quia per istud Sacramentum peccata venialia remittuntur, aegroti mens a timore mortis liberatur, animusque pio, et sancto gaudio repletur etc. ac sanitas quoque corporis eidem, si ita expediat, redditur (Trid. Synod. *sess.* 14 *de Extrema unctione*). Aliunde vero Indulgentia Plenaria per Apostolicam benedictionem lucranda remittit poenam temporalem peccati, et in vero mortis articulo efficaciam habet (ait P. Theod. cit.) ut fideles vere contriti de peccatis ad aeternam beatitudinem statim perducantur.

In quorum fidem etc.

Datum Romae ex Sec. S. Congreg. Indulgent.

Orationes vernaculo Idiomate. 3

BEATISSIME PATER.

Nonnulli Sacerdotes Sabaudiae ad pedes S. V. provoluti cum humilitate, et reverentia exponunt dubium a B. V. solvendum, videlicet.

1. Utrum in idioma gallicum vertere liceat preces quasdam cum Indulgentiis latine, et italice scriptas, et in libro, cui Titulus — *Raccolta di Orazioni, e pie Opere coll' Indulgenze* — relatas. Quae versio gallice videretur necessaria, ut preces praedictae cum uberiori fructu a plebe utramque linguam nesciente legi, ac intelligi possint?

2. Utrum Fideles, recitando preces jam dictas, sic gallice versas, Indulgentias, ut prius ante versionem lucrentur?

Ex Secretaria Sacrae Congregationis Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praepositae.

In Decreto approbationis Opuscoli, cui titulus — *Raccolta di Orazioni, e pie opere, per le quali sono state concedute dai Sommi Pontefici le SS. Indulgenze* — a Sacra Indulgentiarum Congregatione pluries evulgato, ac praesertim pro nona editione sub datum Romae die 30 septembris 1837, minime prohibitum est eam alio quocumque idiomate vertere, et exarare; sed monetur potius, *quod si in quacumque ejusdem Operis editione, seu versione cujuscumque idiomatis, tam in Urbe, quam extra exarata, vel quae exarari contingat, dubium aliquod subinde emerserit, sive quoad Indulgentiarum concessiones, sive quoad praescriptas concessiones adimplendas, ad postremam hanc Editionem typis Michaelis Perego — Salvini gnaviter excusam, et in ipsius S. Congregationis Secretaria asservatam, recursus habeatur.*

In Quorum Fidem etc.

Datum Romae ex eadem S. Congregationis Indulgentiarum Secretaria die 14. Maij 1838.

Loco ✠ Sigilli.

A Canonicus Prinzivalli Substitutus.

Dubia pro Indulg. Viae Crucis. 4

Quidam Vicarius Generalis in Gallia sequentia dubia proponit.

1. Detecta nullitate alicujus erectionis Stationum Viae Crucis ob defectum exequutionis conditionum in Apostolico Rescripto, vel de jure praescriptarum, est ne necesse, hujusmodi nullitate sanata, iterum benedicere Cruces, et pictas tabellas jam antea benedictas?

2. Petitiones pro hujusmodi erectionibus fierine debent cui de jure in scriptis sub poena nullitatis concessionis, vel sufficit quod factae sint oretenus?

3. Si hujusmodi erectio nulla detegatur ob omissionem documenti in scriptis talis concessionis, et sequutae exequutionis, poteritne hujusmodi defectus in posterum, atque etiam post longum tempus suppleri?

4. Estne tempus determinatum, et quale, pro confectione documenti sequutae erectionis stationum Viae Crucis vigore Apostolici Indulti?

Ex Sacro Congregatione Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita sic respondetur.

Ad 1. Dummodo nullitas non cadat super Cruces antea benedictas, minime necessarium est, alias nullitate sanata, iterum Cruces benedicere.

Ad 2. Quamquam in scriptis, ac de consensu Ordinarii, et Loci Patroni optanda sit petitio, tamen si oretenus, sub poena nullitatis, Negative.

Ad 3 Suppleatur Documenti defectui per novas Literas Institutionis, seu Confirmationis ab Ordinario conficiendas, dummodo constet aliunde de sequuta erectione.

Ad 4. Negative, sed expedit, ut quamprimum conficiatur Documentum juxta Apostolicam Concessionem, ne dubia in posterum oriantur.

Datum Romae ex Sec. Ejusdem S. Congregationis Indulgentiarum die 27. Januarii 1838.

Loco ✠ Sigilli.

M. Ginnasi Secretarius.

5 *Alia dubia pro Indulgentia Viae Crucis.*

BEATISSIME PATER.

Archiepiscopus Bituricensis ad pedes S. V. provolutus humiliit. exponit, quod delegatus a S. V. ad erectionem Sanct. Viarum Crucis cum facultate subdelegandi Parochos suae Dioecesis, aliquoties viva voce delegavit: aliquoties scripto ad Parochos misso, non autem inserto in Codicibus, sive Parochiae, sive Archiepiscopatus: aliquoties tandem scripto inserto quidem in Codicibus sive Archiepiscopatus, sive Parochiae; postulatione vero dictae erectionis a Parocho facta, viva voce, non autem supplicem libellum scriptura exaratum.

Cum autem quidam pii Sacerdotes in vulgus emittant responsiones Sacrae Poenitentiariae, quae ut validas tantum habent, si verae sint, erectiones, quae scripto postulatae fuerunt, et concessae, et quarum concessio inserta fuit in Codicibus sive Archiepiscopatus, sive Parochiae, ubi facta fuit erectio.

Dictus Archiepiscopus animarum paci consulere volens, enixe rogat S. V. ut respondere velit.

1. Utrum ad validitatem erectionis Sacrarum Viarum Crucis necessarium sit, ut postulatio erectionis scripto fiat, scripto etiam concedatur erectio, et utrum dictae insuper concessionis remanere debeat instrumentum in Codicibus, sive Archiepiscopatus, sive Parochiae; et tandem utrum sit necessarium erectionis ipsius testimonium in ejus parochiae Codicibus insertum.

2. Posito quod haec omnia sint indulgentiarum conditio sine qua non; rogat idem Archiepiscopus, ut sanare velit omnes erectiones in sua Dioecesi factas ab octo, et triginta annis, ita ut, non obstantibus praefatis defectibus, omnes utriusque sexus fideles lucrari valeant indulgentias Sanctarum Viarum Crucis consuetas, percurrendo stationes, quae sic erectae fuerint, quod etc.

Ex Sacra Congregatione Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita die 28. Septembris 1838.

Cum sicut humillime exponebat Archiepiscopus Bituricensis ab Apostolica Sede delegatus pro Viae Crucis Stationibus erigendis, cum facultate ad eumdem effectum ejusdem suae Dioecesis Parochos quoque subdelegandi, per plures annos erectiones S. Viae Crucis pluribus in Locis praefatae Dioecesis absque postulatione in scriptis fuisse peractas, nonnullas vero sine Instrumento Concessionis, alias demum, quin in Codicibus Pareciae Testimonium erectionis insertum fuisset: Hinc Sacra Indulgentiarum Congregatio re mature perpensa, auditisque consultorum votis, spiritualem fidelium utilitatem prospiciens, sanavit quemcumque defectum, stationesque ab octo et triginta annis sic erectas convalidavit, et insuper voluit, ut in posterum, facultatibus Archiepiscopi ab Apostolica Sede impetratis perdurantibus, sive absolutis, iterum impetrandis, omnia, ac singula quae talem erectionem respiciunt, scripto fiant, tam nempe postulatio, quam erectionis ejusdem concessio, quarum instrumentum in Codicibus Archiepiscopatus remaneat, et testimonium saltem in Codicibus Paroeciae inseratur.

Datum Romae ex Secreteria Ejusdem S. Congregationis Indulgentiarum.

Dubia super translat. Viae Crucis. 6

Ad Sacram Indulgentiarum Congregationem circa dubia sequentia.

Quaeritur 1. An quando Cruces quaedam, seu imagines stationum Viae Crucis repraesentantes, ob reparationem, seu ornamentum tempii, vel ob quoddam aliud motivum legitimum sunt provisorie tantum translatae ad paucum, vel ad longum tempus, istud sacrum exercitium Viae Crucis amittat Indulgentias sibi annexas?

Quaeritur 2. An in casu amissionis Indulgentiarum ob translationem provisoriam quarumdam imaginum necessaria sit nova istarum, seu omnium imaginum benedictio?

Quaeritur 3. An supposita illa nova imaginum

benedictione requirantur denuo omnes caeremoniae praescriptae, sicut pro prima institutione Viae Crucis?

Quaeritur 4. An sex *Pater Ave, et Gloria* requirantur ad lucrandas Indulgentias Viae Crucis, sive stationes visitentur privatim, sive solemniter et cum concursu?

Quaeritur 5. An quaedam stationes ex. gr. prima, decimaquarta, et quaedam aliae, si solae visitentur, habeat unaquaeque Indulgentiam Plenariam?

Quaeritur 6. An omnes Christi fideles ex adversa valetudine, vel ex justa aliqua causa praepediti quin valeant visitare Viam Crucis in Ecclesiis, possint Viae Crucis Indulgentias lucrari meditando de passione Christi coram tabulis lineari pictura expressis in libro ad hoc composito, prout fuit concessum a SS. PP. Pio VII fel. mem. in Brevi ad Venerabilem Archiepiscopum Burdigalensem transmisso sub die 20 mensis Augusti anno 1822?

Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita, ad praefata Dubia respondit ut infra.

Ad 1. Negative.

Ad 2. et 3. Jam responsum in Primo.

Ad 4. Ex Monitis Sacrae hujus Congregationis jussuClementis XII. sub die 3 Aprilis 1731. editis, eruitur esse tantum pium usum, laudabilemque consuetudinem a fidelibus inchoatam.

Ad 5. Negative.

Ad 6. Affirmative, dummodo libellus, quem in lucem prodiit Clar. Vir Petrus Bombelli, ex speciali privilegio Pii VII. sub die 10 Januarii 1804. ac Pii VIII sub die 23 Novembris 1830. habeat in calce Decretum hujusmodi concessionis subscriptum a Rev. Patre Ministro Generali, seu Commissario Generali Ordinis Min. Observ. S. Francisci.

In quorum fidem etc.

Datum Romae ex Sec. ejusd. S. Cong. Indul. die 3 Augusti 1842.

7 *Indulgentia Portiunculae.*

ANCONITANA DECRETUM.

Cum ad hanc Sacram Indulgentiarum Congregationem delatum fuerit quaesitum: An Ecclesia olim Fratrum Minorum gaudeat Indulgentiis Ordini praefato concessis, cum idem Ordo non amplius extiterit. Et hinc propositis dubiis. 1. Utrum Ecclesia Ordinis Minorum, nunc devoluta Ordinario, propter circustantias, in qua Sacra faciunt Sacerdotes Saeculares, fruatur iisdem Indulgentiis ut primum, praecipue illa de Portiuncula. 2. Utrum Ecclesia Ordinis Minorum utique vendita, sed Sacerdoti Ordinis Minorum sine habitu Religionis tradita, ut in ipsa Sacra faciat, gaudeat pariter Indulgentiis supradictis. 3. Utrum Ecclesia Ordinis Minorum pariter vendita, ab acquirente curatur, ut Sacra in ipsa aliquando fiant a Presbitero saeculari; quaeritur an supradictis fruatur Indulgentiis.

Eadem S. Congregatio particulariter habita die 15 mensis Januarii, anno 1818. auditis consultorum votis, re mature perpensa, fuit in voto.

Negative ad primum, quoad Indulgentias concessas generaliter, vel specialiter omnibus Christi fidelibus visitantibus Ecclesias Ordinis Min. et ideo etiam quoad illam de Portiuncula: et similiter *negative*, quoad *secundum*, et *tertium*.

De quibus facto verbo cum SS. in Aud habita die 10 Februarii 1818. Eadem Sanctitas Sua votum S. Congregationis benigne confirmavit.

Datum Romae ex Secretaria Sacrae Congregationis Indulgentiarum die 10 februarii 1818.

J. PH. CARD. SCOTTI.

Loco ✠ Sigilli.

Angelus Constaguti Secr.

Indulgentiae perpetuitas. 8

BEATISSIME PATER.

All' occasione che passò da Torino nel 1815. il Sommo Pontefice P. Pio VII. di S. Memoria, la Congregazione dell' Oratorio di S. Filippo andò a baciargli i sacri Piedi.

Il Superiore gli domandò le Indulgenze, e Privilegj etc. che godeva detta Congregazione prima della soppressione.

Il S. Padre rispose, che tali privilegj, e tali Indulgenze non erano cessate, poichè (son sue parole): *Siete stati oppressi*, non *soppressi;* la soppressione non è stata legale.

Ora detta Congregazione, per sua maggior quiete, e per norma ventura, supplica umilmente V. B. a voler su di ciò manifestare la suprema sua volontà. Che ec.

Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita, ad preces Ven. Congregationis Sancti Philippi Neri, Taurinen Dioecesis respondendum esse censuit.

Nulla Indulgentiarum, seu Privilegiorum nova concessione, ob allatam in ipsis precibus rationem, indigere.

In Quorum Fidem etc.

Datum Romae ex Secr. ejusd. S. Congregationis Indulgentiarum die 26 Augusti 1840.

9 *De suspens. Indulg. et de Cruciata.*

DECRETUM.

S. Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita, cui demandata est cura circa rectam, et prudentem Indulgentiarum administrationem, nec non dubiorum interpretationem; cum non obstante Brevi emanato a SS. Domino Nostro Leone PP. XII. quod incipit.

Cum Nos super.

Sub datum 21 Junii 1824. nonnulla oborta sint dubia.

1. An suspensa censeatur Indulgentia Plenaria, occasione Benedictionis Solemnis ab Episcopis impertiri solitae in aliquibus diebus solemnioribus:

11. An inter Indulgentiarum suspensionem locum teneant Indulgentiae *della Crociata* nuncupatae: Hinc ut ista dubia penitus amoveantur, S. eadem Congregatio, de mandato SS. Domini Nostri Leonis PP. XII. habita in Palatio Vaticano die 19 Decembris 1824. re previo diligenti examine discussa, fuit in voto.

Ad primum. Affimative.

Ad secundum. Ad mentem SS.

Factaque de iis omnibus per me infrascriptum ejusdem S. Congregationis Secretarium relatione SS. Domino Nostro, in Audientia habita die 22 Decembris 1824. Sanctitas Sua ipsius S. Congregationis Votum quoad primum approbavit, et quoad secundum commisit mihi infrascripto, ut Eminentissimo Domino de la Somalia Secretario Status patefacerem Suam Mentem, videlicet, ut Nunciis praedictis Hispaniarum, Gurtug allien Algarbiorum, et utriusque Siciliae Regni notum faceret, quod, attentis peculiaribus temporum circumstantiis, ex speciali gratia, et in exemplum minime allatura, Sanctitas Sua pro hac vice clementissime annuerit, ut Indulgentiae Cruciatae hoc anno Jubilaei haud suspensae remaneant.

In Quorum Fidem: Datum etc.

10 *Dubia de Via Crucis, quae proponuntur solvenda a S. Congregatione Indulgentiarum.*

1. An qui habet facultatem erigendi Viam Crucis, benedictione tabularum, et Crucium prius facta, teneatur ipse tabulas collocare, et stationes percurrere, ut valida sit erectio?

2. An benedictione tabularum, et crucium facta a Sacerdote legitime delegato, alter quicumque tabulas collocare possit privatim, sine caeremoniis, et etiam in alio tempore?

3. An quando in priorum tabularum locum aliae substituuntur, nova requiratur facultas illas benedicendi, et viam Crucis erigendi?

4. An mutatio tabularum, et Crucium de loco in locum in eadem Ecclesia secum importet annihilationem Indulgentiarum Viae Crucis annexarum?

Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita, praemittens, quod in Erectione Viae Crucis benedicendae tantum sint Cruces, minime vero Tabulae, seu Picturae, ad praefata Dubia sic respondendum esse censuit.

Ad primum. Negative.

Ad secundum. Affirmative.

Ad tertium. Negative, dummodo substitutio non sit majoris partis Crucium.

Ad quartum. Negative, quando fit in eadem Ecclesia.

In quorum fidem etc.

Datum Romae ex Secretaria S. Congregationis Indulgentiarum, die 22 Augusti 1842.

Dubium de una tantum commun. pro lucranda Indulg. 11

Durante la visita Vescovile, ed i ritiri spirituali, che si fanno spesso nelle Parrocchie, si può lucrare l'Indulgenza Plenaria, e si ammettono alla Comunione più persone, le quali non hanno preso Pasqua: si domanda se in questo caso possono contare su questa Indulgenza della Visita, o del Ritiro per mezzo di una sola Comunione, e se con questa sodisfino al Precetto Pasquale, e se è richiesta la condizione di comunicarsi ordinariamente per lucrare l'Indulgenza Plenaria.

Si può fare la stessa domanda al soggetto del Giubileo. Permettere due Comunioni di seguito a delle persone, che qualche volta se ne sono private per lunghissimo tempo per una negligenza colpevole, ed una condotta poco Cristiana, potrebbe piuttosto scandalezzare, di quello che edificare?

Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita, ad praefat. Dubium sic respondendum esse censuit.

Affirmative quoad 1. partem quemadmodum responsum fuit Ep. Monasterien. relate ad acquisitionem Indulgentiae Plenariae Papali benedictioni adnexae, quae in Paschate Resurrectionis impertitur, una, eademque communione tantum in Paschalis praecepti adimplementum peracta. Quoad secundam partem similiter *affirmative*, nisi aliter constet ex Bulla Indictionis Jubilaei.

In quorum fidem etc.

Datum Romae ex S. ejusd. S. C. I. die 15 Decembris 1841.

Indulgentia absq. licent. Ordinarii. 12

Proposito Dubio huic Sacrae Indulgentiarum Congregationi a quodam Sacerdote Dioecesis Taraconensis, utrum frui posset nonnullis Indulgentiis, seu gratiis absque habilitatione, licentia, seu *Exequatur* Ordinarii sui?

Eadem Sacra Congregatio sub die 28 Julii 1840, respondit. *Affirmative*, videlicet quoad usum, et fruitionem Indulgentiarum posse oratorem licite et valide, sed private tantum iisdem uti gratiis, dummodo in nullius gravamen cedant, aut in praejudicium tertii, aut scandali occasionem praebeant; et dummodo orator hasce Apostolicas gratias, et facultates sine licentia . . . typis mandare non praesumat.

In quorum fidem etc.

Datum Romae ex Secreteria ejusdem S. Congregationis Indulgentiarum die 12 Decembris 1840.

13 *Communio pro lucr. Indulg. in festo Pasch.*

Pro parte Episcopi Monasteriensis petitur resolutio decisiva ad quaestionem sequentem.

Num is, qui in die festo Paschatis, quo benedictio Papalis datur ab Episcopo, et ea de causa Indulgentiae Plenariae concessae sunt, pro lucrandis his Indulgentiis SS. Sacramenta Poenitentiae, et Eucharistiae suscipit, per hanc SS. Sacramentorum susceptionem, etiam praecepto Ecclesiae de communione Paschali simul satisfaciat, aut num adhuc iterato ad haec SS. Sacramenta tempore Paschali accedere teneatur?

DECRETUM URBIS, ET ORBIS.

Delatis precibus ad hanc Sacram Congregationem Indulgentiis, sacrisque reliquiis praepositam ex parte Episcopi Monasteriensis, in quibus dubium proponebatur: Num is, scilicet, qui in die festo Paschatis, quo benedictio Papalis datur ab Episcopo, et ea de causa Indulgentiae Plenariae concessae sunt, pro acquirendis his Indulgentiis SS. Sacramenta poenitentiae, et Eucharistiae suscipit, per hanc Sanctissimorum Sacramentorum susceptionem, etiam praecepto Ecclesiae de communione Paschali simul satisfaciat, aut num adhuc iterato ad haec SS. Sacramenta tempore Paschali accedere teneatur? Sacra eadem Congregatio, auditis Consultorum votis, respondendum esse duxit; Consulendum SS. Factaque de omnibus eidem SS. Domino Nostro Gregorio PP. XVI. per me infrascriptum Cardinalem praefectum relatione in audientia habita die 19 Marti 1841. Sanctitas Sua benigne declaravit « Per confessionem, et communionem die Paschatis Resurrectionis peractam, et Indulgentiam Plenariam Papali benedictioni adnexam lucrari, et satis praecepto Paschali fieri ».

Datum Romae ex Secretaria ejusdem S. Congregationis Indulgentiarum, die, et anno, quibus supra.

C. CARD. CASTRACANE PRAEFECTUS.

Loco ✠ Sigilli.

A. Canonicus Prinzivalli substitutus.

Indulg. pro prec. Angelus Domini, et transl. Indulg.

EMINENTISSIMI PATRES

Titius Presbyter Congregationis S. Sulpitii in Gallia, et ejusdem Seminarii superior, S. Congregationi Indulgentiarum sequentia dubia suppliciter exponit.

1. Utrum necessarium sit flectere genua, quando ad pulsum campanae recitatur oratio *Angelus* etc. ad consequendas Indulgentias Apostolicas?

2. Utrum sabbato, hora meridiana, praedicta oratio recitari queat sine genuum flexione, ad easdem Indulgentias lucrandum?

3. Utrum festa Epiphaniae, Corporis Christi, Ss. Apostolorum Petri, et Pauli, Dedicationis omnium Ecclesiarum, et patroni cujusvis Parochiae quorum solemnitas exterior ex Concordato anni 1802. ex indulto Eminent. Card *Caprara*, transfertur in Dominicam sequentem, secum trahant Indulgentias singulariter unicuique annexas? Sitne liberum unicuique fideli illas lucrari, vel ipso die festo, vel Dominica in qua remissa sunt festa?

4. Utrum dignaretur Santissimus Pontifex Gregorius XVI de Apostolico Thesauro Indulgentias impertiri recitantibus orationes.

O Jesu vivens in Maria etc.
O Domina mea S. Maria etc.
Memorare o Piissima Virgo etc.
Ave Joseph, Fili David etc.

Quae sunt in usu frequenti in seminariis v. g. Indulgentiam 40 dierum alterutrum ex ipsis recitantibus, et plenariam in Mense applicabilem defunctis in Purgatorio detentis, consequendam ab iis, qui per triginta continuas dies aliquam ex ipsis recitaverint:

Quam Deus etc.

Ex Secretaria S. Congregationis Indulgentiarum

12. Februarii 1833. Super propositis dubiis respondetur.

Ad 1. *Affirmative* juxta litteras Apostolicas in forma brevis S. M. Benedicti XIII. sub datum Romae 14 Septembris 1724.

Ad 2. *Negative*, quia praedicta oratio sine genuum flexione recitari debet *in Dominicis, ac Vesperis antecedentibus, idest in Sabbato de sero, nec non tempore Paschali etc.* juxta sancita a S. M. Benedicti XIV. 20 Aprilis 1742.

Ad 3. Standum indulto cl. mem. Card. Caprara quo praedicta festa Epiphaniae etc. transtulit in sequentem Dominicam. Sed advertendum, num in eodem indulto mentio fiat de translatione quoque Indulgentiarum; Indulgentiae enim lucrari debent in ipsis solemnitatibus, de quibus celebrantur *Officium, et Missa*, uti constat ex supplici libello, ubi

diciiur, *quorum (Festorum) Solemnitas exterior.* Hoc in casu cuique fideli non est liberum Indulgentias lucrari, vel ipsis diebus festis, vel in Dominicis, in quibus remissa sunt.

Ad 4. Quoad preces, *O Jesu vivens etc. Domina mea etc. Memorare etc.* respondetur *non expedire*; infinitus est enim numerus orationum Indulgentiis ditatarum; et juxta Constitutiones, ac Regulas S. Congregationis, de Thesauro Ecclesiae non conceduntur nisi gravi ex causa, sin minus proportionata.

15 *Duratio Indulgentiarum.*

DECRETUM

Cum ad Sacram Indulgentiarum Congregationem proposita fuerint infrascripta dubia, videlicet

1. An Indulgentiae in perpetuum concessae, in perpetuum durent:

2. Et quatenus negative, an ad viginti annos protrahantur, ut cum Pontas alii auctores arbitrantur.

3. An suspendantur anno universalis Jubilaei.

4. An translato festo, simul transferatur Indulgentia eidem adnexa.

Eadem S. Congregatio, auditis consultorum votis, et re maturo examine perpensa, sic ad praefata dubia respondendum censuit, etc.

Quoad primum *affirmative*.

Ad 2. Provisum in primo.

Ad 3. *Affirmative*, nisi Pontifex aliquas expresse excipiat.

Ad 4. *Negative*.

Hinc facta per me infrascriptum Secretarium, relatione SS. Domino nostro Pio PP. VII. In audientia sub die 22 Junii anno 1819. Sanctitas Sua S. Congregationis votum benigne adprobavit. In quorum fidem.

Dat. Romae ex Secretaria S. Congregationis Indul. die 23 *Junii* 1819.

B. CARD. NARO PRAEF.

Loco ✠ Sigilli.

Angelus Costaguti Secretarius.

16 *De Via Crucis dubia.*

BEATISSIME PATER.

Actualis Episcopus Brugensis in Belgio S. V. humiliter exponit, quaedam dubia in Dioecesi sua exstitere circa valorem Indulgentiarum sacrosantae Viae Crucis orta ex responsis, uti asseritur, unius ex consultoribus S. Congregationis Indulgentiarum, et SS. Reliquiarum, ex quibus ernebatur pro valore Indulgentiarum S. Viae Crucis, praeter ordinarias conditiones requiri: 1. Ut sint quatuordecim Cruces. 2. Ut ea in Ecclesiis ita collocentur, ut incipiant a cornu Evangelii, et desinant in cornu Epistolae. Cum vero in hac Dioecesi Brugensi, uti et in toto Belgio, a tempore immemorabili contrarius extiterit usus, nempe ut loco quatuordecim Crucium, quatuordecim Icones Mysterii cujuslibet stationis adhibeantur, et ita dispositae sint, ut incipiant a cornu Epistolae, et desinant in cornu Evangelii, juxta usum instituendae Processionis in Belgio, cumque ex utriusque hujus usus immutatione in quibusdam Ecclesiis hujus Dioeceseos facta (in vim praedictorum responsorum) incommoda, nec non obloquia oriantur; hinc ad S. V. humiliter recurrit praefatus Episcopus Brugensis, quatenus dignetur declarare.

1. An loco quatuordecim Crucium possint adhiberi, et retineri 14. icones, vel tabulae depictae repraesentantes Mysteria cujuslibet stationis.

2. An indifferens sit, ut incipiant a cornu Epistolae, et desinant in cornu Evangelii, an viceversa. Et Deus etc.

Ex Secretaria S. Congregationis indulgentiarum die 13 *martii* 1837.

Dubiis propositis super exercitio Viae Crucis respondetur.

Ad 1. *Negative*: Possunt, *ubi commode fieri potest* (ait Summus Pontifex Benedictus XIII in sua constitutione *Inter plurima*, quinto Nonas Martii 1726. super exercitio Viae Crucis) retineri quatuordecim Icones, vel tabulae depictae Stationes repraesentantes Viae Crucis; sed quatuordecim Cruces prius benedictae supra quamlibet iconem, vel Tabulam depictam sunt collocandae, et retinendae. Non enim benedicuntur Icones, sed Cruces ad acquirendas Indulgentias eidem exercitio adnexas.

Ad 2. Non est de necessitate praecepti, ut ad acquirendas Indulgentias incipiendum sit pium Exercitium Viae Crucis a Cornu Evangelii; haec tamen est consuetudo, ac praxis generalis, quae piis est innixa congruentiae rationibus.

In Quorum Fidem etc.

Dubia de stationibus Viae Crucis. 17

BEATISSIME PATER.

Fr. Sigismundus Sacerdos, et Concionator Capuccinus, Helveticae Provinciae Alumnus, Pedibus S. V. humilime provolutus, solutionem sequentis Dubii enixe exposiulat: Nempe Summus Pontifex Benedictus XIV. in suis monitis ad recte peragendas Viae Crucis Stationes, editis die 10. Maii 1742. et praecipue sub numero VII. Sic ait: — VII. « Che essendo eretta la Via Crucis nella Chie» sa, per quel tempo degli Uffizj Divini, e della » S. Messa, e quando in Chiesa vi sia tal concorso » di Popolo, che possa cagionar tumulto, e distur-

» bo, si astengano di praticarla, tanto maggior- » mente, che non essendovi impedimento, si de- » vono visitare ad una ad una le stazioni ». — Ex hujus moniti conclusione Dubium oritur; unde quaeritur: Utrum Christifideles, in magno Populi concursu, maxime cum Ecclesia repleta, et compressa sit Devotis, possint sine Corporis motu de loco in locum Indulgentias Viae Crucis lucrari?

Ex Sacra Congregatione Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita ad praefatum Dubium respondetur.

Negative, Singula enim Summorum Pontificum Decreta affirmant, inter alias conditiones pro acquirendis Stationum Viae Crucis Indulgentiis necessario requiri aliquem corporis motum, ut clarius declaratum est ab hac Sacra Indulgentiar. Congregatione die 30. Septembris 1837. — « che si pas- » si da una Stazione all' altra per quanto permet- » te o la moltitudine delle Persone, che la visi- » tano, o la ristrettezza del Luogo, dove sono » erette »....

In Quorum Fidem.

Datum Romae ex Secretaria Ejusdem S. Congregationis Indulgentiarum die 26. *Februarii* 1841.

18 *Dubia de erectione Viae Crucis.*

EMINENTISSIME, AC REVERENDISSIME DOMINE.

Vicarius Generalis Dioecesis Apamien (Pamiers in Galliarum Regno) pro tranquillitate suae conscientiae, reverenter expostulat ab E. V. R. an pro validitate erectionis Viae Crucis, et ad lucrandas Indulgentias ipsi adnexas, sit absolute necessarius Processus Verbalis ab Episcopo, vel ab ejus Vicario conficiendus, an sufficiat facultas a S. Sede per rescriptum obtenta etc.

Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita, in una Bituricen die 28. *Septembris* 1838. *simili dubio respondendum censuit.*

Circa erectionem Stationum Viae Crucis, impetratis antea ab Apostolica Sede necessariis, et opportunis Facultatibus « omnia, ac singula, quae talem erectionem respiciunt, scripto fiant, tam nempe Postulatio, quam erectionis ejusdem concessio, quarum Instrumentum in Codicibus Archiepiscopatus remaneat, et Testimonium saltem in Codicibus Paroeciae, seu Loci, ubi fuerit erectum hoc pium exercitium inferatur ».

In Quorum Fidem.

Datum Romae ex Secretaria Ejusdem S. Congregationis Indulgent. die 25. *Septembris* 1841.

Dubia de aliq. Crucibus remotis Viae Crucis. 19

BEATISSIME PATER.

Sacerdos N. Delautre Vicarius Generalis Dioecesis Cameracen. devote quaerit, utrum Indulgentiae, quae lucrantur in contemplatione stationum Viae Crucis cessent, si quaedam Tabulae, vel Cruces, non omnes, neque major pars tollantur vetustatis causa, et in earum locum absque facultate Pontificia novae Tabulae, vel Cruces substituuntur: Et in casu, quod non cessent, quaerit, utrum novae praefatae Tabulae, vel Cruces gaudeant Indulgentiis, quibus gaudebant veteres. Quod etc.

Ex Sacra Congregatione Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita.

Cum ad lucrifaciendas Indulgentias, quae pro stationum Viae Crucis visitatione conceduntur, minime requiratur Tabularum erectio, sed Crucium, proindeque si ob vetustatis causam ipsae Tabulae removentur pro ipsarum stationum contemplatione, ac in earum locum etiam absque Pontificia facultate novae Tabulae substituantur, Indulgentiarum concessio perseverat, imo etsi Cruces ipsae, quae necessario requiruntur, ob eamdem rationem, vetustate scilicet labentes, renovari debeant, dummodo de ipsis non sit major pars, nec nova erectione indigetur, nec Indulgentiarum beneficium amittitur.

Datum Romae ex Secretaria ejusdem S. C. I. die 13 *novembris* 1837.

Loco ✠ Sigilli.

N. Cinnasi Secretarius.

Dubii proposti alla S. Congregazione delle Indulgenze, e S. Reliquie da Monsignore Vescovo Cardicense, e Coadjutore di M. Vicario Apostolico del Xansi nella Cina. 20

1. Utrum Hierosolymorum Coronae Indulgentias amittant, si alicui donentur.

Resp. *Affirmative;* quoties non dentur immediate, vel mediate a persona facultatem habente eas distribuendi.

2. Utrum post mortem domini, alter acquirat dominium earum, nempe Indulgentiarum.

Resp. *Negative:* quia Indulgentiae non transeunt personam prioris domini, ex premissis.

3. Si rumpatur illarum filum, sive voluntarie, ut catenis nectantur, sive involuntarie, et fortuito id acciderit.

Resp. *Negative.* Ratio est, quia Coronae eaedem adhuc perseverant quoad formam moralem.

4. Si globuli quatuor, vel quinque deperdantur.

Resp. *Negative* ob rationem allatam in praecedenti dubio.

5. Si amico praestentur, seu commodentur, sive ad earum Coronam simpliciter recitandam, sive ad Induigeotias iucrandas:

Resp. *Negative* io primo casu, *affirmative* in secundo. Ut enim pereant indulgentiae Coronis, aliisque rebus mobilibus affixae, requiritur finis daodi, vel praestandi pro communicatione Indultiarum, sicuti expresse legitur in eleocho Indolgentiarum typis impresso, et a Sacra Congregatione approbato.

Datum Romae ex Secretaria S. Congregationis Indulgentiarum die 17 Januarii 1839.

21 *Sacrae Congregationis Indulgentiarum, ac SS. Reliquiarum praepositae.*

Nonnullo proponuntur dubio de more solvenda. Instante Presbytero Thavenet Congregationis Presbyterorum S. Sulpitii.

Dubium primum.

Ad acquirendas Induigentias pro recitatione precationis *Angelus Domini* quid faciendum sit tum cum aliquis infirmitate detentus, lecto teoetur, vel sedens, sive tum cum ad signum Tintinnabuli pro recitatiooe *Angelus Domini* sese inveniet una cum aiiis io via ad hanc recitationem minime dispositis.

Dubium secundum.

Domibus Religiosis, io quibus Moniales, vel Religiosae quaecumque meridie prandiunt, et in cnmmune recitatur precatio *Angelus Domini*, oportet nec ne, ut illico, et immediate ante, vel post prandium recitetur eadem precatio?

Dubium tertium.

Angelus Domini etc. Dominicis recitatur stando, Dominica incipit Sabbato post vesperas; Vesperae dicuntur aote Meridiem in quadragesima: Sabbatis Quadragesimae incipitur nec ne meridie ad recitandum stando dictam precationem?

Ex Secretario Sacrae Congregationis Indulgentiarum die 18 Februarii 1835.

Ad primum.

Juxta litteras Apostolicas Summi Pontificis Benedicti XIII. sub datum Romae 14. Sepiembris 1724. quae incipiunt *Injuncta Nobis*, praescribitur, precatiooem *Angelus Domini*, flexis genibus recitandam esse, exceptis Dominicis, incipiendo Vespere Sabbati, quibus recitari debet stando, nec non tempore Paschali, quo intervalio, loco dictae precationis, substituenda est Antiphona *Regina Coeli*: imperiti vero pro ipsa Aotiphooa precatiooem *Angelus Domini* recitare poterunt ad formam Declarationis Sa. Me. Benedicti XIV. die 20 Apriiis 1742. Summa haec est Apostolicarum concessiooum, proindeque.

Animadvertere hic praestat, ad Sacras Indulgentias acquirendas, adimpleantur oportet opera injuncta, tam quoad tempus, et modum, quam quoad finem etc. juxta tenorem in omnibus, et per omnia cujuscumque Concessionis ex. gr. *flexis genibus*, *vel stando ad sonitum Tintinnabuli statutis diebus, et horis* etc.

Quod si aliquod ex operibus injunctis, vel omnolno, vel in parte ootabili, sive per inscitiam, negligentiam, impotentiam, vel quacumque alia causa non servetur, aut praetermittatur, Indulgentiae minime acquiruntur.

Ad secundum.

Religiosi utriusque Sexus io commuoi vita degentes, tum cum pulsaverit signuo Tintinnabuli, ad recitationem praedictam impediti, acquirere poterunt Ioduigeotias concessas, dummodo post quodcumque exercitium a Reguiis, vel praxi Communitatis de more statutum, illico, et immediate, precationem *Angelus Domini*, vel Antiphooa *Regina Coeli* recitaverint, ad formam Declaratioois S. Congregationis Induigentiarum, die 5 decembris 1727. annuente Summo Pontifice Benedicto XIII. Proindeque etc.

Ad tertium.

Nihil ponit inesse Ritus Ecclesiae, quoad vesperas persolvendas ante meridiem in Feriis Quadragesimae; ideirco responsum, ut in primo dubio. Proiodeque ete.

Dubio de Benedictione Apostolica post Missarum solemnio. 22

BEATISSIME PATER.

Lemovicensis Episcopus a praedecessore vestro S. Memoriae Leone PP. XII. obtinuit facultatem impertiendi Benedictionem Apostolicam una cum Pleoaria Induigentia post Missarum solemnia, atque hac facultate bis quotannis pergrate utitur.

Sed in ritu, et furmula Benedictionis Apostolicae praescribitur inter caetera, ut legantur Litterae Apostolicae ad hoc concessae ante Benedictionem impertiendam, atque etiam ut post Beoedictionem impertitam publicetur Latino, et vernaculo idiomate, concessio Pienariae Induigentiae.

Mos autem io Ecciesia Lemovici a multis annis est, ut lectio Litterarum Apostolicarum supprimatur, ne diutius populus in Ecclesia retineatur, loco vero *Litterarum* legitur latine et vernacule formula: *attentis facultatibus* etc., ut de delegatione constet . . .

Postulat humillimus Orator, an hic ritus, et forma impertiendi Benedictionem Apostolicam sufficiat ad lucrandam Indulgentiam plenariam etc.

Sacra Congregatio Indulgentiarum ad propositum Dubium sic respondendum esse censuit.

Ritum, et Formam, de quibus in precibus, attenta rationabili causa supra exposita, revera sufficere ad lucrifaciendam Indulgentiam Apostolicae Benedictionis, dummodo per formulam, *Attentis Facultatibus* etc. Fidelibus constet ex Pontificia Delegatione tantum impertitam fuisse. In Quorum Fidem etc.

Datum Romae ex Secretaria Ejusdem S. Congregationis Indulgentiarum die 30 *Junii* 1840.

23 *Dubia de Indulgent. concessis Regular. O. M. S. Francisci.*

EMINENZE REVERENDISSIME.

Il sacerdote Minor riformato Fr. Paolo di Piacenza, affine di poter con sicurezza rispondere alle frequenti dimande dei signori Parrochi, e preti delle varie Diocesi traspadane, implora dalla Sacra Congregazione delle Indulgenze, e reliquie la soluzione del seguente

QUESITO

Se nelle Chiese Francescane, che sono state tolte all'Ordine dalla soppressione Gallica, e che si tengono ora dai Preti, senza che però i Frati vi abbiano rinunziato in alcun modo ai loro diritti, si possano acquistare dai fedeli le Indulgenze del perdono di Assisi, e le altre tutte concesse alle medesime in vigore de'privilegj dell'ordine?

Si noti, che in quelle Regioni si tiene comunemente la sentenza affermativa, e si dice di più, che il Sommo Pontefice Pio VII. abbia dato una qualche dichiarazione in proposito, ma non si sa dire qual sia.

Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita, ad prefatum dubium respondendum putavit:

Non constare de Summi Pontificis. Pii VII. San. Me. declaratione, ac proinde:

Negative. Pro iis vero Locis, ubi affirmativa sententia tenetur, ne scandalum in Fideles oriatur, recurrendum erit ad Sanctam, et Apostolicam Sedem pro ipsius Indulgentiae vulgo Portiunculae concessione, exposita tamen causa in allato Dubio citata.

In quorum fidem etc.

Datum Romae ex Secretaria S. Congregationis Indulgentiarum die 29 *Maii* 1841.

Dubia de Indulgent. concessis ordini Trinit. 24

EMINENTISSIMO PRINCIPE.

Antonio Michele, Vicario Generale Capitolare, e Superiore delle Dame Trinitarie di Valenza in Francia, umilmente supplica l'E. V. R. a degnarsi rispondere alle domande seguenti.

1. Se le Dame Trinitarie sparse in diverse Diocesi di Francia possono pubblicare nelle loro Chiese tutte le Indulgenze, che sono state concesse al loro Ordine per S. Giovanni di Mata sin al dì d'oggi, attesa la revoca, che molto tempo fa fece il PP. Paolo V. della maggior parte delle Indulgenze concesse a' diversi ordini Religiosi?

E se queste Indulgenze esistono ancora, ove possono indrizzarsi per ottenere la facoltà di pubblicarle?

C'è da osservare, che queste Indulgenze furono concesse non solo alle Religiose sopranominate, ma ancora a tutte quelle, che sono ricevute come terziarie, portando l'Abitino, ed a altri semplici fedeli.

2. Se le persone che ottengono diverse facoltà da Roma, vale a dire, altare privilegiato, erigere un certo numero di *Via Crucis*, benedire Croci, Corone, Crocifissi, Medaglie, possono servirsi di queste facoltà, senza prima farli vedere al Vescovo Diocesano, allorquando il rescritto non ne fa menzione?

3. Non essendosi mai conformato in Francia, come pure nella Diocesi di Valenza, al modo d'erezione prescritto dalla Bolla d'Alessandro VIII. riferita nel Ferraris, per erigere qualunque siasi Confraternita, si domanda, se queste Confraternite sono validamente erette, avendo domandato a quest' effetto a Roma un Indulto dietro al quale ci siamo diretti: Il processo verbale d'ogni erezione è stato fatto in ogni Parrocchia, e sottoscritto da noi.

4. Siccome la Confraternita del S. Scapolare si propaga d'un modo assai meraviglioso nella nostra Diocesi, diverse volte è accaduto, che certi Curati dovendo ascrivere in un momento centinaja di persone, hanno creduto far bene, nell'atto di dar il S. Scapolare, di recitare al plurale la piccola formola *Accipe vir Devote*. Questo è egli lecito?

5. C'è stato riferito, che certi Curati della nostra Diocesi, nell'atto di dare l'Indulgenza Plenaria *in articulo Mortis*, non facevano recitare il *Confiteor*, perchè si era già recitato nel dar il Sagramento; si domanda se così basta?

6. Quando si danno il S. Viatico, e l'Olio Santo, insieme con l'Indulgenza in *articulo Mortis*, è forse necessario il ripetere 3 volte il *Confiteor?*

7. Si domanda se un ammalato può ricevere le Indulgenze *in articulo Mortis* da diversi Sacerdoti, che avrebbero quella facoltà?

8. Se un Sacerdote, nell'applicar l'Indulgenza Plenaria, trascurasse di servirsi della formola pre-

scritta dal Papa (per non aver il libro) sarebbe quella valida?

9. Diversi Sacerdoti della Diocesi, avendo avuto cognizione, che il Sommo Pontefice felicemente regnante non concedeva mai la facoltà di benedire, e indulgenziare croci, medaglie, corone ec. . . per tutta la vita, sono molto angustiati per tali poteri ottenuti sotto il Pontificato di PP. Leone XII. sapendo d' altronde, che per inavvertenza, o per qualche malinteso avrebbero potuto essere malamente istruiti.

Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita, ad prefata Dubia sic respondendum esse censuit

Ad 1. *Negative.* Possunt tamen promulgare Indulgentias tantum Eorum Ordini concessas, juxta Summarium recens constructum ab hac S. Congregatione, ab eaque approbatum, non obstante revocatione S. M. Pauli V. dummodo vero canonice fuerint receptae.

Ad 2. *Negative* quoad Viae Crucis erectionem: *affirmative* relate ad alias facultates, nisi aliter dispositum in obtentis Concessionibus.

Ad 3. *Affirmative* quoad validitatem, extante jam S. Sedis Indulto derogatorio Bullae Clement. VIII.

Ad 4. *Affirmative* juxta praepositam Rubricam in precibus benedictionis S. Scapularis.

Ad 5. *Negative* juxta praxim, et Rubricas: nisi necessitas urgeat.

Ad 6. *Affirmative* secundum praxim et Rubricas.

Ad 7. *Negative* in eodem Mortis Articulo.

Ad 8. *Negative*, quia formula non est tantum directiva, sed praeceptiva.

Ad 9. Cum gratiae, et privilegia non spirent morte Concedentis, nisi ab habente eamdem potestatem revocata individualiter fuerint; hinc dicti Sacerdotes gaudeant impetratis, usque dum non sint revocata.

In quorum fidem etc.

Datum Romae ex Secretaria Ejusd. S. Congregationis Indulgentiarum die 5 februarii 1841.

Loco ✠ Sigilli.

N. Ginnasi Secretarius.

25 *Dubia de Scapulari.*

BEATISSIME PATER.

Martinus Calmet, Eminentiss Cardinalis Principis de Croy Archiepiscopi Rothomagen. in Gallia, Vicarius Generalis, ad pedes S. V. provolutus humillime exponit, quod diversi Auctores Galli de parvo B.V.M. habitino, seu Scapulari Carmelitano scripserint verba non consentientia; dicunt alii, quod ad consequendum privilegium illud *Sabbatinum* Confratres Carmelitani debeant recitare quaque die septies *Pater ed Ave;* contendunt alii necessariam non esse illam Orationis Dominicae, et Salutationis Angelicae recitationem, sed esse recitandum parvum B V. Mariae officium, vel saltem, dispensatione integrae recitationis a Confessario facta, recitari debere quamdam hujus officii partem, v. g. canticum *Magnificat*, hymnum *Ave Maris Stella*, et Antiphonam *Salve Regina.* Inde et fideles, et ipsi Sacerdotes hoerent incerti non sine magno tam praeclare devotionis detrimento.

Sequentia igitur humillimus Orator ad S. V. pedes haec deponit dubia solvenda.

1. Utrum ad consequenda privilegia Carmelitana, praesertim illud, quod vulgo dicitur *Sabbatinum*, teneantur Confratres Carmelitani illi, qui non recitant Officium divinum, septies quaque die recitare *Pater, et Ave?*

2. Utrum ad eadem consequenda privilegia teneantur praedicti Confratres parvum B. V. Mariae officium recitare?

3. Utrum Confessarius Carmelitanus, vel ubi Carmelitanus non est, qui admittendi fideles ad Confraternitatem Carmelitarum potestate donatur, possit dispensare ab integra praedicti Officii recitatione cum iis quos prudenter judicat esse impeditos, ita ut istis sufficiat, servatis aliunde servandis, recitare *Magnificat*, *Salve Regina*, et *Ave maris Stella* ad obtinenda praelaudata illa privilegia.

4. Utrum jus illud dispensandi, de quo agitur in praecedenti dubio, cuicumque competat, ubi, non sunt Carmelitani, Confessario Confraternitatis quidem Carmelitanae Socio, sed non habenti potestatem praedictum habitum fidelibus imponendi, nec non etiam Confessario, qui confrater *Carmelitanus* non esset, utpote, cui habitus ille numquam fuisset impositus. Et Deus etc.

Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis praeposita, ad similia dubia alias respondit sub diebus 12 *Februarii, et* 12 *Augusti* 1840. nempe.

Posse fideles Confraternitati S. Scapularis adscriptos frui omnibus Indulgentiis a Summis Pontificibus concessis utriusque Sexus Christifidelibus, qui dictam Confraternitatem ingredientur, et habitum legitime receperint, licet nec servent abstinentiam a carnibus Feria Quarta, nec septies in die recitent Orationem Dominicalem, et Angelicam salutationem; dummodo dicant Orationes praescriptas, et peragant opere pia a Summis Pontificibus in concessione earumdem injuncta, inter quae illud locum habet, ut parvum Scapulare deferant continuo pendens a collo, unaque sui parte pectus, et altera scapulas contegens.

Et rursus. Accedente gravi impedimento, non teneri Confratres, neque ad jejunia, neque ad recitationem Horarum Canonicarum, aut Officii parvi B. M. V. neque ad abstinentiam diebus Mercurii

et Sabbati. Consulendi tamen fideles, ut hoc in casu se subjiciant Judicio docti, et prudentis Confessarii pro aliqua commutatione impetranda.

In quorum fidem etc.

Datum Romae ex Secretaria Ejusdem S. Congregationis Indulgentiarum die 7 Septembris 1840.

26 *Indulg. concess. a Ben. PP. XIV. pro ultim. Tribus Dieb. Hebdom. Sanctae.*

Essendosi degnata la Santità di Nostro sig. Papa BENEDETTO XIV. approvare, e confermare il Decreto della Sacra Congregazione delle Indulgenze, e Sagre Reliquie emanato ad istanza dei Devoti delle Anime del Purgatorio, sotto li 6 di Aprile dell'anno 1745. in vigore del quale si concede l'Indulgenza di sette anni, ed altrettante Quarantene con la facoltà di poterla applicare per modo di suffragio alle sudette Anime del Purgatorio, a tutti li Fedeli dell'uno, e dell'altro sesso, i quali o nell'Italia, o nell'Isole adjacenti nelli tre ultimi giorni della settimana Santa, cioè Giovedì, Venerdì, e Sabato Santo divotamente si occuparanno per lo spazio d'un'ora continua in Orazione o mentale, o pure vocale a prò de' Fedeli Defonti; Con potersi conseguire l'accennata Indulgenza in ciascheduno de' detti giorni dalla stessa Persona. Pertanto si rende consapevole ogn'un de'Fedeli di sì inestimabile tesoro nuovamente dispensato da Nostro Signore, e si raccomanda alla loro pietà l'applicarsi di proposito a sì devoto esercizio non meno meritevole per essi, che profittevole alle Anime Purganti, alle quali ne' tre sudetti giorni manca il consueto suffragio del sagrosanto Sagrifizio dell'Altare. Data questo dì 14 Marzo 1749.

FR. G. A. CARD. VICARIO.

Gasparo Arciprete Ori Segretario.

27 *Dubia circa Congreg. Tertiariorum S. Francisci. Faventin Decretum.*

Cum Congregatio quaedam tertiariorum S. Francisci in Ecclesia S. Antonii Patavini, Civitatis, et Dioecesis Faventini canonice reperiatur erecta sub cura, et directione Minorum Reformatorum, et inde PP. Minorum Conventualium, ac iterum tandem Minorum Observantium, qui aliquibus de causis sacra in dicta Ecclesia non amplius facientes, minime vero regimen, et auctoritatem amittentes, saeculares sacerdotes in administratione Ecclesiae in spiritualibus substituerunt.

Non obstante autem regimine, auctoritate, et directione fratrum Minorum Observantium hujus praefatae Congregationis tertiariorum, dubitatum tamen fuit, Indulgentias non modo pro tertiariis, verum etiam pro omnibus Cristifidelibus in Ecclesia extitisse, praesertim vero dubium invaluit circa Indulgentias Portiunculae nuncupatae.

Hinc proposito huic S. Congregationi Indulgentiarum triplici dubio, videlicet.

1. An apponere ad Januam Ecclesiae tabellam annunciantem Indulgentias in festis Ordinis, ut fideles omnes, et tertiarii eas consequi possint, amplius liceat.

2. An Ecclesiae praefatae S. Antonii, Kalendario S. Francisci, ac Missali Seraphico uti permissum sit.

3. An fideles, etiam non tertiarii praelaudatam Ecclesiam visitando die 2 Augusti, Indulgentia Portiunculae appellata, frui possint, et valeant.

Eadem S. Congregatio Indulgentiarum, auditis Consultorum votis, ac re mature perpensa, sic ad tria supra enunciata quaesita respondendum censuit: et *quoad primum.*

Non licere apponere ad Januam templi S. Antonii Faventiae Tabellam describentem Indulgentias in festis Ordinis Minorum S. Francisci.

Ad secundum. Affirmative pro tertiariis dumtaxat, negative vero pro iis, qui tertio Ordini non sunt adscripti.

Ad tertium. Affirmative pro tertiariis; *negative* quoad omnes Christifideles.

Factaque de his omnibus per me infrascriptum ejusdem S. Congregationis Secretarium relatione SS. Domino Nostro in audientia diei 24 Maji 1819. Sanctitas Sua ipsius S. Congregationis votum benigne approbavit.

Datum Romae ex Secretaria ejusdem S. Congregationis Indulgentiarum. Die 25 *Maji* 1819.

B. CARD. NARO PRAEFECTUS.

Loco ✠ Sigilli.

Angelus Castaguti Secretarius.

Dubia de confess. sacramentali pro lucranda Indulgentia. 28

Dubium primum.

Per Decretum S. Congregationis Indulgentiarum datum die 12 Junii 1822. conceditur, confessionem sacramentalem peractam infra hebdomadam ante festivitatem suffragari posse ad Indulgentiam lucrandam.

1. Quaeritur: An verba *infra hebdomadam* significent octo dies tantum, quae festivitatem immediate praecedunt; an vero hebdomadam illam totam, et integram, quae ante festum decurrit, ita ut ex. gr. confessio facta die dominica suffragetur ad lucrandam Indulgentiam die sabbati hebdomadae sequentis, in quam diem festum incideret, tametsi tunc 13 dies inter confessionem, et Festivitatem intercessissent.

2. Quaeritur, An confessio octavo die ante Festivitatem peracta, vi hujus indulti, suffragetur tantum ad unam Indulgentiam lucrandam, an vero

per hanc confessionem aliae etiam lucrifieri possint Indulgentiae, quae infra praedictum tempus occurrent, et ad quas lucrandas sacramentalis confessio caeteroquin requireretur.

Dubium secundum.

Quaeritur an, cum in Bulla, vel Brevi, quo conceditur Indulgentia confessio tanquam conditio *sine qua non* praescribitur, necesse sit, ut sacramentalis absolutio poenitentibus detur ad Indulgentiam lucrandam:

Sacra Congregatio Indulgentiis, sacrisque Reliquiis praeposita respondendum censuit:

Ad dubium primum:

Affirmative quoad primam partem; negative quoad secundam.

Ad 2. *Negative* quoad primam; *affirmative* quoad secundam.

Ad dubium secundum: Respondetur: *Negative*.

In quorum fidem etc.

Datum Romae ex Secretaria ejusdem Sacrae Congregationis Indulgentiarum die 15 *Decembris* 1841.

C. CARD. CASTRACANE PRAEFECTUS.

29 *Dubia de parvo Scapulari, seu habitino.*

BEATISSIME PATER.

Ludovicus de Sambucy, Canonicus Parisiensis, et Vicarius generalis San-Briocensis, Sanctitatis Vestrae Orator humillimus, suppliciter expostulat responsum ad dubia gravis momenti. In Gallia nullus adest conventus hominum Ordinis Carmeli, et apparent rari hujus religionis patres; tres tantum noti adsunt in parte meridionali vastissimi regni. Inde molestissima exorta est controversia, quae magnam animis perturbationem affert paucis abhinc mensibus.

Usque adhuc omnes persuasum habuerant sacerdotem, cui Sanctitas Tua dederat benedicendi, et fidelibus parva scapularia imponendi facultatem, eo ipso inclusam obtinuisse facultatem commutandi unicuique aliquas hujus confraternitatis obligationes commutabiles, vice Confessarii carmelitani omnino deficientis; quidam nunc negant, et huic opinioni palam obsistunt, et adversantur, quapropter a Paternitate Vestra quaeritur;

1. An Sacerdos, qui obtinet, ut supra, facultatem benedicendi, ac imponendi scapularia, habeat eo ipso facultatem commutandi obligationes commutabiles confratrum, quando opus est, scilicet cum recursus ad alterum sit impossibilis, ut hoc commodo fideles non priventur.

2. Si vero Sacerdotes Galliae, falsae innixi suppositioni, commutaverint, absque facultatibus opportunis, obligationes confratrum, supplices nunc adeunt S. V., ut dignetur sanare, ut dicitur, *in radice*, omnes commutationes, et unicuique impertiri facultatem specialem commutandi, si opus sit, obligationes confratrum scapularis. Et Deus, etc.

Sacra Congregatio Indulgentiis, sacrisque Reliquiis praeposita, ad praefata dubia respondit:

1. Ad primum. *Negative;* vigore enim obtentae facultatis benedicendi, ac imponendi scapularia non sequitur, quod Sacerdos ea quoque gaudeat potestate commutandi obligationes injunctas, nisi expresse enuntietur in rescripto concessionis pro benedictione, et impositione scapularium; at vero in una *Bisuntina* sub die 12 Augusti 1840. ab hac S. Congregatione responsum fuit: « Accedente » gravi impedimento, non teneri confratres neque » ad jejunia, neque ad recitationem Horarum Ca- » nonicarum, aut officii B. M. V. neque ad ab- » stinentiam diebus mercurii, et sabbati. Consulen- » di tamen fideles, ut hoc in casu se subjiciant ju- » dicio docti, et prudentis confessarii pro aliqua » commutatione impetranda ».

2. Ad secundum, jam provisum fuit in primo: et quatenus opus sit, Sanctissimus Dominus Noster Gregorius Papa XVI. sanavit quemcumque defectum huc usque incursum circa obligationum commutationem, dummodo tamen sacerdotes bona se gesserint fide.

In quorum fidem, etc.

Datum Romae ex Secretaria ejusdem S. Congregationis Indulgentiarum die 22 *Junii* 1842.

C. CARD. CASTRACANE, PRAEFECTUS.

A. Can. Princivalli, Substitutus.

Indulg. pro recitatione precum vulgo sette allegrezze etc. 30

DECRETUM URBIS ET ORBIS.

Ex Audientia Sanctissimi.

Enixis porrectis precibus Sanctissimo Domino Nostro Papae Pio IX. a pluribus Romani Cleri Sacerdotibus, ut obsequia, quibus Sanctus Joseph Genitricis Dei Sponsus, ad ejus implorandum Patrocinium, a Fidelibus colitur vulgo *Le sette allegrezze ed i sette dolori* etc. majori Indulgentiarum lucro ad spiritualem Christifidelium utilitatem decorarentur; praesertim pro iis, qui septem continentibus diebus Dominicis quocumque anni tempore praefatas preces recitarent, cum huc usque a San. Mem Gregorio XVI. Indulgentia tercentum dierum tantum in unaquaque ex praedictis Dominicis, Plenaria vero in ultima dumtaxat fuisset elargita, prout ex Decreto Sacrae hujus Congregationis diei 22 Januarii 1836 patet; Sanctitas Sua, referente me infrascripto ejusdem S. Congregationis Secretario, in Audientia diei Februarii indulsit, ut firmis remanentibus Concessionibus enunciatis,

omnes utriusque sexus Christifideles Indulgentiam Plenariam in singulis paememoratis continentibus Dominicis quocumque anni tempore ad libitum eligendis lucrari possint, et valeant; ea tamen apposita conditione, ut in unaquaque Dominica, praemissa praedictarum precum recitatione, vere poenitentes, confessi, ac S.Eucharistia refecti, aliquam Ecclesiam, seu publicum Oratorium visitent, et ibi per aliquod temporis, juxta mentem Sanctitatis Suae, pias ad Deum preces effundant; facta insuper potestate easdem plenarias Indulgentias Animabus in Purgatorio detentis applicandi. Iis vero Christifidelibus praedicta obsequia recitare nescientibus, ac iis in locis, ubi publice non peraguntur, Eadem Sanctitas Sua iisdem supplicantibus Oratoribus, in Audientia diei 22 Martii, supraenunciatas Indulgentias pari benignitate concessit, dummodo, sola precum recitatione omissa, caeteris tamen injunctis operibus adimpletis, septem tantum *Pater*, *Ave*, et *Gloria* in unaquaque ex praedictis septem Dominicis devote recitent. Praesenti perpetuis futuris temporibus valituro absque ulla Brevis expeditione.

Datum Romae ex Secretaria S Congregationis Indulgentiarum die 22 *Martii* 1847.

Loco ✠ Sigilli.

C. CARD. ACTON PRAEFECTUS.

Jacobus Gallo Segretarius.

INFERNUS

(Vide Append. in fine post Decret. Sacrarum Congreg.)

INSIGNIS

COLLEGIATA NON INSIGNIS

Monitum editorum Casinensium.

Cum nondum ab Urbe habuerimus S. C. Concil. Responsum, super dubio de quo in addit. nostris sub hac v. sermo est (*vide ibi*), omnes quorum interest monemus, cum primum Responsum illud acceperimus, statim trasmissuros ad eosdem in dimidio folio separatim, quo proprio loco in hoc quarto tomo inseratur, et ita tamen, ut fasciculi, qui tunc temporis publicandus erit, partem faciat.

INTERDICTUM

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETUM.

Interdictum ob Eccles. refectionem neglectam.

Episcopus Firmanus Ecclesiam S. Mariae de Puteo oppidi S. Martini interdixit, decrevitque munerum parochialium translationem ad Ecclesiam S. Johannis, donec reficeretur. Populus reclamavit, ac praesertim Antonius Piroli, qui actionem popularem sibi competere putabat, ut Episcopo contradiceret. Ajebat Piroli insta uratione non indigere Ecclesiam, ita ut opus esset onerum parochialium translatione. S. Congreg. autem ratum habuit Episcopi decretum, tum quoad Interdictum, tum quod translationem: Firman. *Interdicti.* 19 Maii 1787.

IRREGULARITAS

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

Denegat. dispensat. ab Irregularit. ob defectum claudicationis.

Irregulari Clerico tamquam claudicanti dispensationem negavit S. Congregatio, ut ad sacros ordines promoveri posset in *Albinganen. Irregularitatis* 20 *Januarii* 1798.

Dispensat. ab Irregul. ob intervent. in latronum occis.

Irregularitatis dispensationem a sacerdote Francisco Xaverio Durante contractae, quia aderat praesens, dum socii proscriptos latrones occiderunt, distulit primum Sacra Congregatio per rescriptum *expectet;* mox concessit in *Bisinianen. Irregularitatis* 13 *Septembris* 1800, *et* 16 *Maii* 1801.

2 *Irregularitas non contrahitur in censurarum violat. nulliter latarum.*

Irregularitatem incurrisse negavit S. Congregatio Canonicum Massi, licet celebrasset postquam Vicarius Capitularis nulliter eumdem a divinis suspenderat: in *Montis alti suspensionis, et irregularitatis* 13 *Septembris* 1800.

3 *Dispensat. ad cautelam.*

Ab irregularitate ad cautelam dispensatur carmelita frater Emmanuel a SS Trinitate, qui morbo affectus crus sinistrum flectere non poterat: in *Barchionen. Irregularitatis* 11 *Julii* 1801.

4 *Denegat. Dispensat. ab Irregular. ob laesionem sinistrae manus ex venationis causa.*

Denegat S. C. dispensationem ab irregularitate Philippo Maggiorani Parocho S. Martini in vallae Astae, qui dum venationi non clamorosae operam dabat, in ballistae igneae extra modum impletae explosione suam laevam ita laesit, ut deinde mortis vitandae causa brachii partem amputare necesse fuit: *Burgi S. Sepulchri* 18. *Junii* 1785. Denuo Sacerdos preces exhibuit, et etiam Episcopus, Parochiae Incolae vocarunt, et S. C. rescripsit; ad Secretarium cum SSmo. juxta mentem: 7. *Julii* 1787.

5 *Dispensat. ab Irregul. ob amissionem in venatione digitorum sinistrae manus.*

Dum Sacerdos Cajetanus Falbo Collegiatae Ecclesiae Cacurri Canonicus licitae et ab ipso Episcopo permissae venationi vacabat, digitos sinistrae manus ex igneae ballistae dirumptione amisit universos. Supplex modo sistit in S. C. pro dispensatione obtinenda; praesertim cum plenissimum de bonis ejus moribus, gravique paupertate testimonium afferetur, atque experimento constaret eumdem idoneum repertum fuisse, tam in caeremoniis, quam in omnibus aliis sacrificii functionibus; et S. C. annuit, dummodo celebret hora a populo minus frequentata; *Geruntinen. Dispensat. ab Irregular.* 24. *Maii* 1788.

6 *Denegat. ab Irregularit. ob brach. attract.*

Clericus Joannes Baptista Bertoluzzi laesus in brachio dextero ex perniciosis pustulis, nuncupatis *Vajolo* in aetate puerili, ut ad Sacerdotium ascendat, postulat dispensationem. Episcopus omne abesse periculum, et populi offensionem, Sacerdotibus Ecclesiam Burgetti indigere, familiam ejus plurimis Missarum oneribus esse gravatam, et prae angustia rei familiaris ea implere non posse affirmat: Sed S. C. dispensationem ab irregularitate denegavit. Nam attractum brachium dexterum inutile ad faciendum sacrum fere habebat: *Abbinganen. Irregularit.* 11 *februarii* 1797.

Denegat ab Irregul. ob inhabilit. laevi brachii. 7

Sacerdos Franciscus Pujol et Carner apoplexia correptus a sexennio omnem amisit laevi brachii, manusque usum; ideo exoravit pro facultate sacrum faciendi cum auxilio alterius Sacerdotis, seu dispensatione ab irregularitate. Sed licet Episcopus ei faveret, quia omnia ad sacrificium necessaria sufficienter explere valet, et sine adstantium admiratione in Oratorio privato. S. C. dispensationem petitam denegavit. *Vicen. Irregularit.* 19 *Augusti* 1797.

Denegat. Dispens. ab Irregul. ob claudicat. 8

Ita Clericus Franciscus Antonius Lamberti a sinistris claudicat, ut testimonio ejus Parochi sine baculo deambulare nequeat; ob id dispensationem ab irregularitate postulat ut ad majores ascenderet ordines. Episcopus testatur quod in experimento periculum, populique offensionem parit deformitas; nec adest Ecclesiae necessitas neque utilitas. S. C. petitioni dissensit: *Albinganen. Irregularit.* 20. *Januar.* 1798.

Denegat. Dispens. ab Irreg. ob homic. secut. ex verberat. 9

Quaedam foemina Evangelista, quae pro linteolo recuperando domum Sacerdotis Josephi Muscat petierat, verberibus crudeliter ab eo fuit percussa, et quum postea in inferius domi atrium cecidisset, non multum post temporis periit. Postulata proinde ab eodem sacerdote dispensatione ab irregularitate, S. C. ivit inficias: *Melevitana Dispensat.* 10 *Jan.* 1778.

Dispens. ab Irreg. ob censur. ignoranter viol. 10

Occasione cujusdam litis Sacerdos Nicolaus Giannuzzius adversus Sacerdotem Vincentium Cacciatorem quasdam exhibuit partitas ex antiquis codicibus Baptismatis, et matrimoniorum extractas, quae falsae deprehensae fuerunt; ideo criminalis querela contra Nicolaum a Curia Episcopali emanavit, vi cujus suspensionis poena in eum inflicta fuit. Interim sacrificium missae, censuram ignorans, peregit; proindeque petiit absolvi, et dispensari. A suspensione, absolutione obtenta, inde ab irregularitate a S. C. fuit dispensatus: *Ugentina Dispensat. ab irregularit.* 14 *Martii* 1778.

Dispensat. ab Irreg. ob homicid. secut. ex verberat. 11

Excitata contentione inter Nicolaum Bevilacqua Operarium, et Notarium Constantinum Quici

Levinum Sacerdotis Joannis de Alexandro Primicerii Ecclesiae Cathedralis, idem Notarius praedictum Nicolaum lignea virga graviter verberavit, et super accedens Primicerius, aliis arreptae palae ictibus, ipsum Nicolaum percussit, evenitque, ut in actu percussionis Nicolao corpus suum curvanti luculento vulnere concisum fuerit, et ad breve morte non sua functus est. Inde contra Primicerium processu confecto ille irregularis fuit declaratus; confugit ergo ad S. C. pro dispensatione obtinenda, et rescriptum tulit *dilata*, et scribatur Card. Archiepiscopo Beneventano juxta mentem: *Termularum Dispensat. ab irregularit.* 18 *Septem.* 1779. *Deinde* dispensationem reportavit. 29 *Aprilis* 1780.

12 *Denegat. ab Irregul. ob homicid. in rixsa.*

Clericus Silvester Tupus in rixae actu, et ad sui defensionem, Villicum Nicolaum Cipullam interfecit, concordatisque Parte, et Fisco, petiit a S. C. dispensationem ab irregularitate, si in eam forte incidisset, ut ad Presbyteratus ordinem ascendere possit ob beneficia, quibus de jurepatronatus suae Familiae gaudet. Sed spes eum frustrata est, quia S. C. petitionem rejecit: *Messanen. Irregularit.* 16 *Jan.* 1780.

13 *Dispensat. ad cautel. ob Irreg. ob homic. casuale.*

Rector Seminarii Episcopalis Nicolaus Marzianus ad vineam accessit, et secum duxit Franciscum Zingarellum adolescentem annorum sexdecim, qui in eodem Seminario degebat, ut nomen militiae Ecclesiasticae daret, praecepitque illi, ut sibi igneam ballistam traderet. Juvenis simul ac primum in manus sumpsit, improviso illa explosit, laesitque in humero dextero Rectorem, qui post octo dies ex vulnere obiit. Curia Laicalis adversus illum processit, etiamsi Rector expresserat, se numquam dubitasse, *che detto figliolo avesse commesso verun dolo, o colpa anche levissima* Hinc Franciscus Dispensationem imploratam a S. C. ad cautelam, ut ad ordines promoveretur, obtinuit: *Andrien Dispensat. ab irregularit.* 20 *Jan.* 1781.

14 *Dispensat. ab Irreg. ob baptism. iterat.*

Ex querelis delatis ad Curiam Firmanam confecto processu, et examinato Francisco Monti Parocho Ecclesiae S. Mariae ad Mare in Castro Turris Palmarum, deprehensum est, quod dictus Parochus, licet de collato per medicum Baptismo infanti ob imminens periculum bis ab obstetrice apertis verbis monitus fuisset, voluit nihilominus Sacramentum iterum sub conditione conferre; hac de causa, eo postulante, S. C. locum esse dispensationi existimavit: *Firmana Dispensat. ab irregularit.* 28 *Aprilis* 1781.

Dispensat. ab Irreg. ob homicid. ex vulnere. 15

Quum Sacerdos Antonius de Grandis a furioso fratre comprehensus timuisset, ne ab eo interficeretur, uti refert Episcopus, illius humerum ictu gladioli sanciavit, ex quo vulnere, vel ex Chirurgi imperitia, post aliquod temporis spatium idem Frater occubuit. Efflagitans autem dictus Sacerdos dispensationem a S. C. negativum accepit responsum: *Senogallien: Dispensat. ab irregularit.* 16 *Junii* 1781. Inde eam impertita est. 18 *Junii* 1783.

Denegat. dispens. ab Irreg. ob homicid. 16

In domo Sacerdotis Alexandri De Angelis quando summa inter consanguineos ejus impendebat contentio, praedictus Sacerdos e cubiculo, in quod se commiserat, ardens infesto arrepto gladio egrediens, in obscurum litigantium agmen se conjecit, et Antonium Diotallevi, quem ex animo, et intimo sensu diligebat, ita vulneravit, ut binas post horas ipse interierit. Sacerdos hinc aufugit, constructoque interim processu, soluta ab eo poena fuit absolutus. Sed S. C. quam adiit supplex, dispensationem ab irregularitate noluit indulgere. *Nepesina Dispensat. ab irregularit.* 3 *Augusti* 1782. Deinde rediit causa, et prodiit rescriptum *expectet* 29 *Novem.* 1783. Demum rursus exquisito S. C. judicio, in *decisis* rescribitur 24 *Julii* 1784.

Dispensat. ab Irregular. ob viol. censur. etiam extrajudicial. latar. 17

Capellanus Dominicus Bohner, cui vetitus fuit sub poena Suspensionis licet extrajudicialiter indicta, et renovata, ne e civitate Savonae discederet, nisi prius onera Missarum expleret, et de implemento rationem redderet, abivit, Missam celebravit, excepitque Confessiones sacramentales. Inde supplex obtinuit a S. C. dispensationem ab irregularitate arbitrio Episcopi, dummodo compleret prius onera Missarum, quae omiserat. *Savonen.* 14 *Sept.* 1782 *dub.* 2.

Dispensat. dilat. ab Irregularit. ex ictu ferreae fistulae oculi orbatione secuta. 18

Petenti Clerico Cyriano Mattei dispensationem ab irregularitate, eo quia contendens cum Francisco Sartorelli, in eum ferream fistulam contorsit, ex eoque ictu oculum Franciscus amisit: rescribitur a S. C. *expectet et ad mentem: nullius S. Laurentii in Campo Dispensat. ab irregularit.* 19 *Julii* 1783. Inde etiamsi Abbas Commendatarius dictum Clericum Fisco, et parti praestita satisfactione, et clericalem postea semper praesetulisse modestiam affirmet, S. C. nihilominus respondit iterum eidem dispensationem exposcenti *expectet.* 8 *Maii* 1784.

19 *Dispensat. ab Irregul. ob defect. Sacri Patrim.*

Delatum cum fuisset Ecclesiasticae Curiae Sacerdotem Franciscum Apa, ementitis dimissorialibus sui Ordinarii literis, absque legitima constitutione patrimonii, Sacros Ordines a Cajacensi Episcopo ante tempus a Sacro Concilio statutum suscepisse, mancipatus is carceribus fuit: inde liberatus ad Urbem confugit, et supplex dispensationem implorat: sed S. C. preces rejecit, et addidit ad mentem. *S. Severinae irregularit.* 24 *Jan.* 1784 *dub.* 2. Postmodum, quando constet de sufficienti patrimonio juxta taxam Urbis coram Card. Urbis Vicario, concedere ex gratia speciali petitam dispensationem S. C. placitum fuit. 8 *Maii ejusdem anni.*

20 *Dilat. Dispensat. ab Irregul. ex homicidio.*

Clericus Jacobus Antonius Jacciolius, seculari habitu indutus, e domo cujusdam Ladorini egrediens, nulla praecedente rixa, fuit prima nocte aggressus, et in capite, et in humeris ita percussus, ut humi procumbere coactus sit; sed inde sumpto gladiolo, aggressorem mortifere in ventre feriit, qua de causa post triduum ille e vivis excessit. Episcopus facti seriem confirmans, referebat, occisi Patruum loci Parochum de praefati Clerici optima vita, bonisque moribus testari. Hinc Clericus obtenta a defuncti parentibus venia, dispensationem ab irregularitate efflagitavit. S. C. huic respondit, *expectet. Mutinen. Dispensat.* 7 *Febr.* 1784.

21 *Dispensat. ab Irregul. ob censur. violat.*

Excommunicatio latae sententiae indicta jam ante fuerat omnibus Parochis, aliisque Sacerdotibus, qui absque praevia solemni publicatione Matrimoniis benedicere praesumpserint, quando Sacerdos Franciscus Antonius Pala Vice-Parochus in Villa Marubii nocte vocatus, ut ad quamdam Domum accederet, ubi pervenit, et ignorans, quod in cubiculo clausi erant vir cum muliere, qui matrimonium contrahere exoptabant, clare significavit, se non posse absque testibus praesentiam praebere; quibus intervenientibus, sponsi mutuum consensum panderunt; et Vice-Parochus inde celebravit: sed monitus, ut se abstineret, supplex postulavit dispensationem, et S. C. eam donavit; *Arboren. Dispensat.* 13 *Martii* 1784.

22 *Dispensat. ad cautelam ab Irregul. ob homicid. incerto auct.*

Quum Antonius Tranquillinius in nono aetatis anno constitutus, una cum aliis pueris ad quemdam montem pervenisset, omnesque ludentes sese invicem lapidibus puerorum more percutere coepissent, accidit, ut ex lapidis ictu puer sexennis post paucos dies e vita migraret, et plerique ex sociis culpam in praedictum Antonium deonerarunt. Hic, nulla obtenta Apostolica dispensatione, clericali tonsura, et primis duobus minoribus ordinibus fuit insignitus. Sed postea, dubitans de irregularitate, adiit S. C. quae ad cautelam dispensationem impertivit. *Tridentina Irregularit.* 27 *Martii* 1784. *dub.* 2.

Denegat. dispens. Irregul. ex ob homicid. ex impetu. 23

Dispensationem denegat S. C. Sacerdoti Alexandro Peola, qui objurgando de negligentia famulum, dissidiis causam praebuit; et timens, ne ab hoc fervidae indolis, ac ballista ignea armato occideretur, ipse prius catapultam, qua ad venationem utebatur, in famulum explosit, eoque vulnere famulus nocte subsequenti occubuit; quamvis dictus Sacerdos satisfactionem Fisco, haeredibusque defuncti praestiterit, ut ipse confirmat Archiepiscopus, atque exemplaris vitae specimen praebuerit. *Papien. Dispensat.* 24 *Julii* 1784.

Dispensat. ab Irregul. ob ordinat. per saltum. 24

Clericus Julius Emanuel de Valle-Labo de Torre, postquam saeculari se adscripserat militiae, atque in bello cum idolatris dimicaverat, iterum Clericali habitu indutus, ementitis sui Ordinarii litteris dimissorialibus, absque titulo patrimonii, omissaque Subdiaconatus, et Diaconatus ordinatione, Presbyteratum suscepit, et pluries missam celebravit. Inde inquisitus ab Ecclesiastica Curia crimina confessus est, et post poenam relegationis, mulctamque solutam supplex petiit dispensationem ab irregularitate, et negativum tulit responsum. *Visen. Dispensat. ab Irregularit.* 27 *Novem.* 1774. Rediit Orator numquam sacrum celebrasse affirmans, et S. C. rescripsit *Expectet.* 18 *Aug.* 1787. Denique eadem Sacra Congregatio recessit a Decisis, et dispensationem una cum absolutione impertivit. addendo ad mentem. 9 *Aug.* 1788.

Dispensat. ab Irreg. ob homic. in rixa. 25

Dissentione, ac dissidio facto inter Sacerdotem Joannem Myry Lebres, et Aloysiam Villaseras, ita res excessit, ut Sacerdos in mulierem furentem, et evaginato cultro in se irruentem armatam, in lumbos ictus vibraverit, calcibus in terram projecerit. Exclamavit infelix mulier, quod mors illi imminere timebat, et revera paulo post, ipso Sacerdote adstante, et Sacramentalem praebente absolutionem, oculos in mortem clausit. Sacerdos inde peregre ad urbem profectus est, seque omnibus spoliatum bonis victum emendicare, et post occisionem resipiscentiae signa dedisse probare conatur, ac Episcopus testatur, sed absolvi

non valuit ab irregularitate. *Majoricen. Dispensat. ab irregul.* 27 *Novem.* 1784. Inde S. C. indulsit dispensationem, dummodo celebret extra locum commissi delicti 19 *Aug.* 1786.

26 *Dispens. ab Irreg. ob ordin. suscept. ante legit. aetat.*

Ementita baptismatis fide Joseph Gamero ante aetatem a jure statutam ordines sacros suscepit, et Missae sacrificium peregit. At mancipatus fuit is carceribus, et probato crimine ex processu, praeter poenam, denunciatus est irregularis. Facti poenitens diluit, et dispensationem enixe desiderat; S. C. *expectet* respondit. *Malacitana Irregular.* 15. Jan. 1785. Inde gratiam impertita est: 21. *Januar.* 1786.

27 *Dispensat. dilata ab Irreg. ob homicid. secut. incerto auct.*

Sacerdos Sebastianus Coterli, ut fratrem colluctantem cum Petro Coterli patruele a discrimine liberaret, baculum arripuit, ictusque aliquos in brachium patruelis direxit, et in aestu pugnae, properante jam nocte, ictu uno tam graviter Petrum in capite percussit, ut ille humi procumbere coactus fuerit. Frater vero Sacerdotis Petrum humi jacentem pedibus in ventre conculcavit. Petrus inde discessit; sed nocte ipsa acerrimis doloribus correptus obiit. De duobus repertis contusionibus periti concordes non fuerunt in detegendo causam veram, qua occubuit. Sacerdos ob id petiit dispensationem ab irregularitate, et audivit a S. C. *Expectet. Utinen. Irregular.* 15 *Januarii* 1785.

28 *Dispensat. ad cautelam ab Irregul. ob homic. casual.*

Dispensationi locum esse ad cautelam censuit S. C. ad rogatum Joannis Mariae Pau ecclesiasticae nomen daturi, eo quod cum a venatione una cum germano fratre rediret, ictus a ballista ignea fortuito erupit, et fratrem ita vulneravit, ut post paucos dies extinctus sit. *Galtellinen. Dispensat. ab Irregularit.* 12 *Martii* 1785.

29 *Dispensat. a cens. et Irreg.*

Joannes Franciscus Gonzalez de Ulloa ad Capellaniam quamdam fuit a legitimo patrono nominatus. Sed contradictor cum supervenisset, ille suis parentibus assensus est, ut ad removendam litem concordiae consulerent. Hanc Pater oratoris iniit, pecuniam, et quaedam bona stabilia adversario donavit. Inde Orator ordines suscepit minores, et subdiaconatum, illosque exercuit. Et re vulgata, petiit absolutionem a censuris, ad omnem eximendam de simonia dubitationem, et obtinuit; modo implorat dispensationem ab irregularitate, et pariter sui voti compos factus est, restitutis fructibus, si quos perceperit. *Aurien.* 9. *Aprilis* 1785.

Dispensat. ab Irreg. ob homicide. in rixa. 30

Postquam pluries suppliciter rogaverat S. C. Clericus Romanus de Azqueta pro dispensatione ab irregularitate contracta ob quamdam rixam anni 1776. de qua ait Ordinarius Pampilonensis ex processu resultare *dictum Romanum de Azqueta rixae, et homicidio interfuisse quidem, sed ipsius auctorem, et praecipuum reum non fuisse, et Regio Fisco satisfecisse videtur.* S. C. indulsit dispensationem per *Breve. Pampilonen.* 9. *Aprilis* 1785.

Denegat. dispens. ab Irreg. ob defectum lenitatis. 31

Absque spe gratiae dispensationem denegat S. C. Sacerdoti Honuphrio Piasecchio munus Parochi obeunti, licet impositam fuisse poenam fateatur, qui, quum uxoricidium intra Paraeciae septa perpetratum audivisset, assensus est, ut cum uxoris cadavere reus quoque sepeliretur, et iniquo operi adstitit. *Camenecen. Dispensat. ab irregularit.* 30 *Julii* 1785.

Dispensat. ab Irregul. ob homic. ex causa patrat. 32

Prodeunti Sacerdoti Augustino Frezza ab Ecclesia, in qua sacrum expleverat, et cernenti fratrem diffugientem, nuntiatum fuit Julianum, cultro districto illum insequi, commotus ille periculo in aggressorem irruit, et eodem cultro ad necem eum percussit. De crimine autem inquisitus, et in carceribus se ultro constitutus, delictum fassus est, lubensque accepit sententiam, qua a patria exulavit. Elapso quadriennio postulavit dispensationem ab irregularitate, et prodiit rescriptum, *expectet. Consentina Irregularit.* 30 *Julii* 1785. Deinde, inspectis peculiaribus Archiepiscopi precibus, gratiam indulsit peractis spiritualibus exercitiis per mensem in aliqua Domo Religiosa, arbitrio Archiepiscopi, et dummodo non celebret in loco commissi delicti. 20 *Maii* 1786. Denique causa rediit quoad vetitam celebrationem in loco commissi delicti, et rescriptum emanavit; *Previo recessu a decisis pro gratia, arbitrio, et conscientia Archiepiscopi, dummodo celebret in Oratorio privato, aut etiam in publica Ecclesia, hora tamen a populo minus frequentata* 17 *Aprilis* 1790.

Dispensat. ab Irregul. ob homic. ex impetu. 33

Quum Sacerdos Antonius Giva catapulta munitus jocosa quaedam adversus Dominicum Mossam verba protulisset, et hic similiter subridens longe absens passibus centum quinquaginta in eminenti loco per ludibrium nates illi ostendisset, provocans. *En scopum si vis explodere*; dictus Sacerdos catapultam explosit, atque plumbea pilea

mortale ei vulnus inflixit, ex quo sequenti die ab humanis excessit. S. C. eo postulante, et Episcopo referente de compositione Partis et Fisci, constantique emendatione dispensationem ab irregularitate concessit per Breve. *Civitaten.* 11 *Martii* 1786.

34 *Dispensat. ab Irreg. ob homic. in rixa non ex animo secutum.*

Ludentibus nonnullis pueris, facta est rixa inter Clericum Marcum Bulerium annorum quatuordecim, et Josephum Guglielmi annorum tredecim, consertisque manibus, praedictus Joseph scalpello librario Clericum, a quo jam prostratus fuerat, contra se venientem in coxa percussit, et ex eo vulnere arteria intercisa, ille post paucas horas occubuit. Praefatus Joseph parti praestita satisfactione, ad clericalem militiam ascendere exoptat: hinc S. C. auxilium imploravit, ut una cum absolutione sibi impertiatur dispensatio ab irregularitate, et eam obtinuit, quando constet de satisfactione Fisci. *Brugnaten. Irregular.* 6 *Maii* 1786.

35 *Dispensat. ab Irregul. ob homic. non ex animo patratum.*

Leniter objurgatus ab Archipresbytero Francisco Severino Fridericus Petrocchi ob nonnulla prolata verba, ipsum Archipresbyterum semel et iterum cultro sauciavit. Qua de causa Archipresbyter illum ictu parvi sclopi ad mortem percussit; inde Archipresbyteratu renunciato aufugit, et post emensos quinque annos ab Episcopo, consentiente parte, veniam obtinuit, poenamque luit in Religiosa domo. Modo dispensationem ab irregularitate cupit, sed a S. C. rejicitur, et *expectet* rescribitur. *Sabinen Irregularit.* 17 *Junii* 1786 *confirmat.* 28 *Julii* 1787. Postmodum luculentissimo de probitate vitae ejusdem Oratoris, populique, cura Episcopi testimonio relato, S. C. gratiam postulatam concessit. 27 *Junii* 1789.

36 *Dispensat. ab Irregul. ob suscept. ord. per saltum.*

Acolytus Gabriel Lopez Oroscus, omisso Subdiaconatu, et Diaconatu, ordinem praesbyteralem ab Hispalensi Archiepiscopo quum subripuisset, fictis dimissorialibus sui Ordinarii literis, ac simulata fide exercitationum Spiritualium, nec non ficto sacro patrimonio, ordinem per saltum susceptum exercuit; hinc imposita poenas a Curia Granatensi Gabriel subire debuit. Rogavit inde pro obtinenda dispensatione ab irregularitate, quam S. C. indulsit, imposita arbitrio Episcopi salutari poenitentia, et adjecta lege commorandi, et celebrandi in Ecclesia Villae Malae, quamdiu dictae Ecclesiae necessitas postulaverit, susceptis prius ordinibus omissis. *Granaten. Irregularis.* 8 *Julii* 1786.

Dispensat ad cautel. ab irregul. si quam incurrisset ob ordin. suscept. cum fictis dimissor. Ordinarii. 37

Quum a Cephaludensi Episcopo, cui suberat ratione originis, et domicilii, nequiret sacris ordinibus insigniri Acolytus Rosarius Castiglia, quia claudus paullulum erat, testimoniales literas sui Ordinarii ipse effinxit, et iis mediis Dimissorias extorsit a Messanensi Antistite, in cujus Dioecesi beneficium obtinuerat, atque ad omnes sacros ordines ascendit. Poenitentiariam consuluit. Illa, ut res suas cum proprio Episcopo componeret, indixit. Satis Episcopi votis facto, et in ordinibus sic susceptis numquam ministrasse asserens, petiit dispensari ab irregularitate. Dispensationem S. C. ei ad cantelam concessit. *Cephaluden. Suspens. et Irregularit.* 21 *Aprilis* 1787.

Dispensat. ab Irregul. ob homicid. ex percuss. in rixa. 38

Adeo vehementer Sacerdos Philippus Borg rixantem Philippum Hasciai ligno percussit, ut paulo post morte non sua defunctus est. Eum propterea Episcopus e Dioecesi relegavit ad sexennium et damna, ac interesse refundere coegit. At Orator solutione scut. 818, cum necati parentibus se composuit, et post annum elapsum a delicto patrato, a S. C. dispensationem ab irregularitate rogavit. Et S. C. respondit, ut absoluta poena, preces instauret; poenam ille explevit, et gratiam tunc obtinuit, dummodo non celebret in loco patrati criminis. *Melevitana irregular.* 19 *Januar.* 1788. Conditionem illam inde delere avet Orator, et S. C. assensa est juxta petita arbitrio Episcopi, dummodo celebret hora a populo minus frequentata 19 *Junii* 1790.

Dispensat. ab Irregul. ob homicid. involont. 39

Clericus Franciscus de Soulier ad repellendam vim, qua in eum commilito irruebat, illum commilitonem transfodit. Abjecta deinde militia, Theologiae studio operam navavit, et in Episcopali Seminario receptus fuit. Rogante eo postmodum dispensationem ab irregularitate, S. C. eum repellit. *Lamoricen. Dispensat. ab irregularit.* 9 *Augusti* 1788. Rursum dispensationem flagitans, suffragante Episcopo, et comprobante homicidium, etiam in causa, involontarium fuisse, eamdem obtinuit. 8 *Aug.* 1789.

Dispensat. ab Irregul. ob homic. ex causa. 40

In Sacerdotem Marcum de Mathia, nuncupatum Pajer, levi de causa verbis, et minis irrupit Clericus Angelus Biscontinius, sed hujus iram lenitate comprimere ipse studens obtinuit, ut inceptum iter prosequeretur. Dum vero prima noctis hora rur-

sum placide redibat, Clericus ei occurrit, ut in suppositum lacum dejiceret, et quamvis integris viribus resistere praefatus Sacerdos niteretur, majori tamen imparvi parvum cultrum, quo in aucupiis utebatur, trepidans eduxit, atque aggressori opposuit, qui paullulum cedens, ut robustius in illum irrueret, lethale postea vulnus furtuito accepit, ex quo post paucas horas occubuit. Sacerdos, qui mortem rescivit, arrepta fuga, per annum, et ultra a Patria exulavit; sed tandem ultro se in carceribus constituit, et fratribus occisi annuentibus, absolutus fuit. Dein ab excommunicatione absolutione obtenta, imploravit dispensationem ab irregularitate, sed incassum. *Concordien. Dispensat. ab irregularitate* 9 *Aug.* 1788, *confirmat.* 27 *Junii* 1789. Demum S. C. recedendo a decisis, dispensationem indulsit, dummodo non celebret in loco patrati criminis. 15 *Januar.* 1791

41 *Dispensat. ab Irregul. ob homicid. culpab.*

Suis ruri vacans rebus igneam explosit ballistam Sacerdos Januarius de Rosa in alienum custodem Bovum, qui praedium depascebat, non ut eum occideret, sed ut tantum in eum terrorem jaceret: sed plumbeis ille globulis vulneratus, post unum de viginti diem mortalitatem explevit. In homicidam animadvertit Episcopus Marsicanus, et ad biennium in exteras regiones amandavit. Hac poena soluta, postulat ab irregularitate dispensationem, et instantiam S. C. rejecit. Iterum nil ei valuit supplicatio tertium exhibita, etsi de ejus bona vita, moribusque probis testimonia protulerit. *Marsicana dispensat. ab irregularit.* 30 *Augusti* 1788. Denique, peculiaribus inspectis circumstantiis, recessit a decisis, et gratiam indulsit. 15 *Maii* 1790.

42 *Dispensat. ab Irregul. ob homicid. secuti in prohib. venatione.*

Clericus Joannes Franciscus Valrlviere, armorum imperitus, vacans prohibitae venationi *Perdicum*, dum stabulum ingressus aliquantulum se inflexerat, ut Fabro salutem diceret, repentino ballistae igneae ictu, quam manibus gerebat, Faber mortuus cecidit, Parti, Fiscoque satisfactionem praestitit, optimum de ipso testimonium perhibuit Episcopus, sperans perutilem imo necessarium Ecclesiae ministrum futurum. Petiit itaque dispensationem, et impetravit a S. C. *Cadurcen. Dispensat. ab irregularit.* 16 *Maii* 1789.

43 *Dispensat. ab Irregul. ob homicid. cum circumstant. attenuantibus.*

Per inquisitionem Curiae laicalis Lucensis damnatus cum aliis fuit ad exilium, processusque expensas Joseph Gonzalez, uti reus homicidii; quam tamen sententiam quoad exilium superior Judex revocavit, solutisque expensis, plene inquisitus satisfactionem praestitit Fisco. Quum vero Ecclesiasticum statum suscipere vellet, praesidio S. C. nititur, ut ab irregularitate dispensetur, accedente etiam Episcopi testimonio eum commendante. S. C. votis ejusdem annuit; *Lucen. Dispensat. ab irregularit.* 19 *Decem.* 1789.

Dispensat. Irreg. ob homicid. in rixa secutum. 44

Sacerdos Terentius Gervasi cum Antonio Garzonetti altercari caepit, et eo mutua processerunt convicia, ut Antonius lapide Sacerdotis tempora cum sanguinis effusione percusserit. Iram hac de re acerbiorem Sacerdos concipiens certabat, sed ab interposito detentus Archangelo Sarteschi cum eo colluctatus est, acceptoque in femore pugionis ictu, cum ipsomet Sarteschi ferro, eum in renibus ita vulneravit, ut quinto die ex plaga Sarteschi occubuerit. Curia Episcopalis processum in eum confecit, ediditque hoc decretum, *in casu pro homicidio Sacerdotem Gervasi non esse molestandum*. Nuper dispensationem implorat, quam S. C. denegavit. *Lunen. Sarzanen. Dispensat. ab irregular.* 27 *Febr.* 1790, *confirmat.* 7 *Maii* 1791 precibus repetitis *expectet* habuit rescriptum 12 *Maii* 1792, demum dispensationem assecutus est, dummodo in loco commissi criminis non celebret. 16 *Maii* 1793.

Dispensat. ab Irregul. ob homicid. in renat. 45

Igniario elato F.[illegible]lis nemus venandi causa Thomas Brocchetti anno 1772. ingressus est; et ex inopinato igneae ballistae ictu Angelum Francisci morte dimisit. Damnatus in contumaciam fuit per quinquennium ad triremes, quo elapso, in libertatem vindicatus est. Inde integram vitam per decennium inter Regulares duxit; post 18. tandem annos dispensationem ab irregularitate efflagitat, ut ad ordines promoveri possit, et S. C. eam indulsit. *Urbevetana irregularit.* 20 *Martii* 1790.

Dispensat. ab Irregul. ob homic. casuale. 46

Ad sedandum virum, qui nocturnas inter tenebras 9 *Decem.* 1787. cum Sacerdote Nicolao de Stephano ejus fratre de re familiari rixabatur, pugnae se immiscuit Fratria Theresia, et sive ab uno, sive ab altero inconsiderate impulsa, graviterque in occipite ad mensulae cuspidem contusa, post triduum periit Curia Aquilae homicidium casuale, ac involuntarium declaravit, libereque Sacerdotem dimisit, qui dispensationem ab irregularitate rogans, eam a S. C. retulit. *Aquilana Irregular.* 15 *Maii* 1790.

Dispensat. ab Irregular. ob homic. involont. 47

Lapidibus post coenam a nonnullis monticolis appetitus, gladium Sacerdos Michael Taraglio e

proxima sua domo sumpsit, ut contumeliam vindicaret, sive ut redeuntem suum fratrem tueretur. Sed inter densas noctis tenebras Joannem Bonardium ejus amicum, qui secum coenaverat incaute transfodit, Missamque deinde ad celandam occisionem celebravit. Re autem cognita, damnatus fuit in contumaciam per annos 5. ad carcerem. Requisita dispensatione, rescriptum est, ut supplicet post expletam poenam carceris. Hodie absolvit ille poenam, et preces iterum exhibuit, sed frustra. *Nullius S. Benigni Irregular.* 5 *Junii* 1790. Denique impertita est S. C. dispensationem, dummodo non celebret in loco commissi delicti 3 Martii 1792.

48 *Dispensat. ad cautelam ob homic. involunt. et casuale.*

Dum mense octobris 1789 a venatione quiescebat Bernardinus Angelinius, igneam ejus ballistam, quam elato deposuerat igniario, impulit sociorum alter Isidorus Santarelli, graviterque ex inopinato illius decidentis ictu vulneratus, sequenti die vitam sibi invite exhausit. Ut Clericali igitur initiari tonsura valeat, dispensationem ab irregularitate, quatenus in eam inciderit, Angelinius postulat, eique favet Episcopus, et S. C. esse locum dispensationi ad cautelam censuit. *Asculana Irregularit.* 10 *Julii* 1790.

49 *Dispensat. ab Irregul. ob homic. culpab.*

Anno 1780. die 2 Aprilis, dum Virum inter, et Antonium Rusconium sedabat discordias Maria Tamponia in Foro Parochialis Ecclesiae Vervii in Plebe Matii Vallistellinae, eam Parochus Joannes Antonius Saligarius, cui fuerat in famulatu, in parochiales avocavit aedes; viroque illam flagitante, per diversam januam dimisit. Hujusce dimissionis ignarus a viro fuit Rusconius provocatus, vimque foribus parochialis domus inferre caepit. Igneam ad eum terrendum e ferreis repaculis ostentavit ballistam Parochus, quam semel ab illius manibus ereptam, et jactanter redditam, in anteriori parte Rusconius apprehendit, et dum rursus avellere conaretur, repentino ejus ictu Rusconius periit. Curia Comensis Parochum reum declaravit de culpabili homicidio, Episcopus testatur de poenitentia, ac bonis moribus ejusdem. Non S. C. suas preces pro dispensatione ab irregularitate rejecit, ita tamen esse ei concedendam, dummodo non celebret in loco patrati criminis decrevit. *Comen. Irregularit.* 27 *Augusti* 1790.

50 *Dispensat. ab Irregul. ob complicitatem in homicid.*

Temulentus Sacerdos Adamus Bramberger, Stejerdorffi Parochus, nedum Sebastianum Stegmajer ejus Parochiae incolam, ad aegrotam sacramentis munitam uxorem verberandam incitavit, sed ei quoque virgarum praebuit fasciculum, manibusque infelicem tenuit mulierem, ut commodius ille nefarium facinus patraret. Tertio igitur verberata, post triduum decessit infirma, damnatusque fuit Parochus die 4 Julii 1787. ad biennii carceris poenam. Hac expleta, exorat dispensationem. S. C. eam denegat, licet ei faveat Episcopus, qui facinus eum patrasse asserit, quia vini potus ita facilius sese praecipitem facinori praebebat, ut biennio ei fuerit interdictum. *Canadien. Dispensat. ab Irregularit.* 27 *Novem.* 1790. Deinde inspecta supplicatione Episcopi, praevio recessu a decisis, consulendum SS. pro gratia, dummodo non celebret, nec animarum curam exerceat in loco patrati criminis, sancitum est. 21 *Aprilis* 1792.

Dispensat. ab Irregul. ob homic. non ex animo. 51

Joseph Allegri Sacerdotem Andream Bon, cum quo rixam habuit, et in gratiam fuit restitutus, die 8 Maii 1783. adortus est; qua de causa duplici Sacerdos saucius plaga, omnique evadendi via praeclusus, ferro aggressorem confodit, qui paullo post mortuus est. Paucis elapsis mensibus, composita parte, et fisco, absolutoriam sententiam obtinuit, et per integrum annum in Conventu S. Blasii moratus est. Tandem dispensationem ab irregularitate efflagitat, et favente Episcopo, eam consecutus, dummodo in loco patrati delicti sacrum non faciat. *Vicentina Irregularit.* 15 *Januar.* 1791.

Denegat. dispensat. ab homicid. ex circumst. extrinsecus. 52

Juvenis quidam a patre irato jactatus die 7 Maii elapsi, ingressus est domum Sacerdotis Petri Josephi Vancoolwisch, a quo nedum auxilium habuit, sed quoque patrem illius ita Sacerdos insectatus est, ut, deserto filio, ille irruerit in Sacerdotem ipsum, qui unico baculi ictu eum in pugna interfecit, data morienti sacramentali absolutione. Post hanc occisionem nil passus est, quod uni, et alteri tantum factum notorium erat, et modo dispensationem ab irregularitate postulat; S. C. ei inficiata est. *Leodien. Irregularit.* 17 *Decem.* 1791.

Dispensat. ab Irregul. ob homicid. non culpab. 53

Quum Capellanus Ecclesiae S. Michelangeli Castri Majoli Marcus Benedetti, natura meticulosus, absque mortis periculo fugam arripere, et se alias defendere non valeret, facinorosum Sebastianum Tomei, scopulo ab humeris dejecto, occidit. A Curia Episcopali, uti repertus non culpabilis, fuit absolutus, partem et fiscum composuit, sed miseriis pressus ab irregularitate petit dispensationem: et *expectet*, primum rescripsit S. C. in *Feretrana Irregularit.* 28 *Maii* 1791. deinde gratiam impertivit. 15 *Decem.* 1792.

54 *Dispensat. ab Irregul. ob homicid. exulis proscripti.*

Dum ad facinorosos arcendos exules excubabat anno 1788 urbanus miles, et Clericus Lazarus Gori in villa S. Joannis a Gallilaea, jubente Duce ejus patruo, igneam illi nocturno tempore in eum sine effectu exploserunt ballistam; sed Clericus cum effectu, et non malo animo, nec ab iracundia ductus letale intulit vulnus aggressori Sancto Garelli, in quem erat talionis poenam, ac eo defuncto praemium Clericus recusavit. Modo autem, ut ad Sacerdotium ascendat, dispensationem ab irregularitate poposcit, et ei S. C. donavit; *Bricinorien. Irregularit.* 24 *Nov.* 1792.

55 *Denegat. dispens. ab irregul. ob homicid. culpab. in causa.*

Cum die 22 Junii 1789. ebrius Sacerdos Zeno a Moga venatum delectatus esset, cum altero ex tribus sociis rixari coepit; eoque in tutum posito, igneam furens ballistam confregit, et in alios irruens duos innocentes, qui prope sedebant, graviter eos pulsavit, et unus ex his paulo post ex percussionibus interiit. Damnatus hac de re in contumaciam fuit poena ordinaria; et adhuc profugus supplicat pro dispensatione ab irregularitate, sed frustra. *Convenarum Irregular.* 12 *Maii* 1792.

56 *Dispensat. ab Irregul. ob subdiac. sine intent. vi, et metu susceptum.*

Sacerdos Andreas Borg subdiaconatum vi, metuque compulsus suscepit, et in actu ordinationis aversum ab illo statu suum animum declaravit. Inde S. C. consuluit de ordinis validitate, quae non solum eam iterandam ordinationem sub conditione putavit, sed necessariam etiam esse ab irregularitate dispensationem; quam impertivit. *Melevitana Subdiaconatus* 16 *Junii* 1792 *dub.* 2.

57 *Dispensat. ab Irreg. ab homic. fortuit.*

Quum ad paternum iturus agrum e domo descenderet Aloysius Azzeni aetatis annorum 16, anno 1785. fortuita igneae ballistae, quam humeris gestabat, explosione, lethale inflixit vulnus domesticae ancillae, ex quo paullo post infelix mulier lucis usuram amisit. Curia laicalis eum a poena, atque culpa absolvit. Ecclesiasticum modo statum inhians, S. C. exorat, quae dispensationem ab irregularitate elargita est; *Calaritana Irregularit.* 19 *Jan.* 1793.

58 *Dispensat. ab Irregul. ob homicid. ex causa.*

Sacerdos Joannes Baptista Piccinelli, ad contumelias, ac verbera sorori illata persequenda, anno 1789. exulem Joannem Micheli aggressorem ictu igneae ballistae luce orbavit. Facile sententiam absolutoriam a Curia laicali anno sequenti obtinuit, inde Romam petiit pro dispensatione ab irregularitate assequenda. Ei suffragantur compositio partis, et Fisci, atque boni mores, sed non S. C., quae dispensationem denegavit. *Bergomen. Irregularit.* 23 *Febr.* 1793, *confirmat.* 21 *Junii* 1794. Post primam ac secundam repulsam Episcopo enixe exorante recessit S. C. a decisis, et absolutionem, ac dispensationem concessit. 28 *Nov.* 1796.

Denegat. dispens. ab Irregul. ob homicid. volunt. et inhum. 59

Sacra Congregatio negavit, se daturam fuisse dispensationem ab irregularitate Joanni Jacobo Lippi, qui homicidium voluntarium, atque quodammodo inhumanum a septennio commisit. Nam orta contentione inter eumdem, et villicum Peregrinum Jonelli de tenui pecuniae summa, *Sacerdos* (ait Archiepiscopus) *propriam aggressus domum, procul ab omni periculo, inanes conquerentis clamores non audiens, aperta fenestra, igneam explosit ballistam. Lucana Irregularit.* 20 *Junii* 1793.

Dispensat. ab Irregul. ob homicid. non ex animo secutum. 60

Joseph Pepe petens dispensationem ab irregularitate, rescriptum *expectet* retulit. Hic cum Dominico Antonio *di Biase*, praecedentium dierum redintegrata rixa, pugionem mense Augusto 1776. strinxit ad terrorem dumtaxat incutiendum, per eumdem tamen pugionem e suis manibus a fratre avulsum, Dominici postea coedes facta est; *Nullius Caven Irregular.* 24 *Novem.* 1792. Inde favente Ordinario, et testante de ejusdem probitate, ac poenitentia peracta, dispensationem indulsit. 7 *Sept.* 1793.

Dispensat. ab Irregul. ob homicid. in rixa. 61

Quando mense Martio 1785. facinorosus, et homicida satellitum dux Joannes Cortrazzo emissurus erat in rixa igneae ballistae ictum in Vincentium Feola, ejusque Fratrem Sacerdotem, repentinam his tulit opem tertius Fratrer Conus Sacerdos, qui suis, ac suorum fratrum diffidens viribus, mucronem ab illius perditi viri latere avulsit, ejusque proprio ferro vitam violavit. Ob id dispensationem ab irregularitate desiderat, sed non obtinuit. *Caputaquen. Irregular.* 7 *Sept.* 1793. Iterum renovat preces, et Pro-Vicarii Generalis exhibet testimonium suae utilis laudabilis vitae, et S. C. gratiam petitam indulsit. 14 *Martii* 1795.

Dispensat. ab Irregul. ab homic. involunt. 62

Ignorabat Clericus Andrea Marenco, an ballista ignea pulvere tantum, aut plumbeis glandulis praeparata esset, et famulus, qui suam imperitiam in

explosione experiebatur, illum monuit, ut ab experimento cessaret, et ballistam ab ejus manibus eripere tentavit. Vix antem illam tetigit Clericus, repente explosus est ictus in famulum, qui post quatriduum spiravit. Fiscus Clericum ab omni culpa immunem agnovit. Curia Archiepiscopalis eum dimisit cum praecepto de se repraesentando, hinc dispensationem ab irregularitate efflagitat. S. C. primum, ut aboleto praecepto de se repraesentando recurrat. *Januen. Irregularit.* 11 *Maii* 1793. Et inde edocta S. C. de abolitione praecepti dispensationem impertita est. 14 *Decem. ejusdem anni.*

Dispensat. ab Irregul. ob homic. volunt. a longo tempore patrat.

Irregularitatis dispensatio differtur Sacerdoti Philippo Magliocchini, qui 24 ab,hinc annis, voluntarium commisit homicidium in Dominicum Allegretti, donec Spiritualia exercitia per ordinarium decreta apud Missionarios SS. Redemptoris Capitis Slleris, expleverit per mensem in loco commodiori ab eodem ordinario designando. *Anglonen. seu Tursien. Irregularit.* 17 *Augusti* 1793. Deinde testante Episcopo de ejusdem exemplari vita, pietateque, S. C. dispensationem indulsit. 25 *Januar.* 1794.

Dispensat. ab Irreg. ob homicid. occult.

Per insidias occisus fuit anno 1782. in civitate S. Marini Clericus Virgilius Lolli, quin criminis auctor innotuisset. Homicidium tamen ex pluribus indiciis Patricio illius Reipublicae nonnulli imputabant, alii Clericum Josephum Belzoppi familiarem ejus amicum, aut complicem, aut saltem socium suspicabantur. Sed ex defectu probationum Fiscus dimisit cum obligatione de se repraesentando, et postea tamquam non repertum culpabilem. Petit hic dispensationem ab irregularitate, et S. C. precibus annuit. *Feretrana Irregularit.* 5 *April.* 1794.

Denegat. dispens. ab Irreg. ob homic. in rixa.

Rixante Clerico Matthaeo Topi cum Joanne Baptista Nani, partem in dissidio assumpserunt respectivi illorum fratres, Clericus nempe Barlaamus, et Stephanus Topi ex una, Antonius Nani ex altera; tradiditque Matthaeus igneam ballistulam ejus fratri Barlaamo, qui Antonium Nani cum ea peremit. Triennio tantum elapso, obtenta remissione partis, composito Fisco, et nono expleto carceris mense, dispensationem ab irregularitate efflagitat, et non obtinet. *Faventina Irregularit.* 22 *Novem.* 1794 et favente Episcopo. quo magis bis petivit, tanto majorem ei frustratio dolorem attulit. 19. *Decem.* 1795 *et* 11 *Decem.* 1796.

Dispensat. ab Irregul. ob homicid. mere casual.

Dum Diaconus Petrus Sperandio, spiritualibus peractis exercitiis, promovendus erat ad presbyteratum, surdam anum alta, inutilique voce monitam confregit, interemitque cisio, cujus concitatos equos continere non potuit. Inde obtenta dispensatione a quodam Presbytero, qui facultatem habere jactabat, suscepit ordinem Sacerdotalem, et anxio est animo, de irregularitate, precatur pro dispensatione, et rehabilitatione, quum de causali homicidio ageretur; et S. C. petitioni concedit. *Nolana Irregular.* 24 *Januar.* 1795.

Dispensat. ab Irregul. ob homicid. in rixa.

Irregularitas contracta a Sacerdote Petro Borelli per occisionem patratam in rixa post primum rescriptum *lectum*, vigesimo tandem anno a crimine commisso elapso, ob constantem illius emendationem, et propter Sacerdotum defectum illius paraeciae, remittitur. *Mutinen. Irregular.* 28 *Febr.* 1795.

Dispensat. ad cautel. ob Irregul. ex causa suspens.

Dispensatio ab irregularitate conceditur ad cautelam Canonicis *extra Capitularibus* vocatis Ecclesiae Collegiatae S. Michaelis Arcangeli Caprarolae, qui cum essent punctaturis immunes, juxta Capituli antiquas constitutiones, et veterem consuetudinem, impugnabant dimissionem tertiae fructuum partis pro distributionum massa constituenda, pro qua re Episcopus eos suspendit. *Civitatis* Castellanae 16 *Maii* 1796 *dub.* 4.

Dispensat. ab Irregul. ob homicid. inculpab.

Acolythus Petrus Gisolfi, occasione licitae venationis, gestans in humeris igneam ballistam elato ignario ex inopinato ictu, quem illa explosit, interemit suum amicum Clericum Dominicum de Amato. Ex processu inculpabilis repertus ille fuit, et supplicat pro gratia dispensationis, et obtinuit. *Salernitana Irregular.* 22 *Augusti* 1795.

Dispensat. ab Irregul. ob violat. censur.

Quum Parochus Franciscus Vasoli, licet avarus non fuisset in eleemosynis distribuendis, tamen ex superexstantibus Paraeciae redditibus, aliisque proventibus, etiam patrimonialibus, illicitam negotiationem exercuit. Modo exorat dispensationem ab irregularitate, in quam incurrit, ob administrationem proprii ordinis sub censuris Ecclesiasticis; et S. C., quae etiam ei restitutionem lucri illiciti imposuit, dispensationem postulatam impertivit. *Capuana* 20 *Februar.* 1796 *dub.* 3.

Denegat. dispens. ab Irreg. ob homic. volunt.

Sacerdos Innocentius Olcisius dum revertebatur Patriam Pannesium ex finitimo loco Uscio, ubi sua soror nuptias contraxerat, aliqua jam contentione absoluta, caepit impellere sororem, igneamque tandem in eam reluctantem a tergo explosit ballistam, cujus ictu post paucos dies puella decessit. Poenam luit postmodum carceris, et pecuniariam damnationem. Jam quindecim elapsi sunt anni, rectam vitae methodum agit. S. C. vero dispensationem denegavit com clausula *absque spe. Januen. Irregularit.* 23 *Aprilis* 1796.

Dispensat. ab Irregul. ex caus. censur.

Postquam Subdiaconus Chella calumniatus est Sacerdotem Antonium Palta ob tentatam in ipsum igneae ballistulae explosionem, pendente inquisitione ascendit ad Diaconatum. Sacerdos absolutus fuit ex capite innocentiae, et calumniator damnatus ad expensas, et damna, et actio calumniae incepta est; sed res fuit composita, et Diaconus petita absolutione a censuris, petiit etiam dispensationem ab irregularitate, et rehabilitationem ad ordines, et favente ei Episcopo omnia reportavit a S. C. *Lunen. Sarzanen.* 9 *Julii* 1796.

Denegat. dispensat. ab Irregul. ob homic. in rixa patratum.

Sacerdos Franciscus Antonius Mazzadi Parochus olim Strepeti damnatus prae caeteris fuit a Placentina Curia, tamquam reus rixosi homicidii in caupona patrati, ad quinquenne exilium a loco commissi criminis, seu Vicariatu Complani. Hac poena nondum expleta, supplicat pro dispensatione ab irregularitate, sed non obtinet, licet Episcopus faveret, fisco, Partique satisfactionem praestiterit. *Placentina Irregularit.* 30 *Julii* 1796. *confirmat.* 9 *Sept.* 1797.

Dispensat. ab Irreg. pro defectu partis pollicis.

Ab *irregularitate* super defectu partis pollicis laevae manus dispensationem per Breve concedendam esse, facto verbo cum Sanctissimo, statuit S. Congregatio Clerico Joanni Baptistae Joseph Bouchez, sed cum digitali aureo, vel argenteo inaurato ita inhaerente, ut omne periculum arceretur, quod in sacro peragendo cadere posset, et praemisso experimento coram Caeremoniarum Magistro, et dummodo eo digitali in nulla alia actione ateretur, ac reverenter in capsula custodiretur in *Cameracen. Irregularitatis* 17 *Februarii* 1821.

Denegat. dispensat. ab Irreg. ob defectum visionis.

Irregularitatem Acolyti Dominici de Paulis contractam ex eo quod luminibus orbatus erat, licet nullum scandalum Populo dare posset, attamen dispensandam esse negavit S. Congregatio, quia agebatur de promovendo: *In Neapolitana Irregularitatis* 17 *Septembris* 1814.

Dispensat. ab Irreg. ob homicid. in bello.

Ab irregularitate dispensationem concessit S. Congregatio Clerico Donato Romani, qui miles conscriptus vi coactus fuit arma sumere, in bellum ire, licet nesciret, an in aestu conflictus aliquem sauciaverit, vel interfecerit: *In Aretina* 18 *Martii* 1815.

Dispensat. ab Irregul. ob impulsum, et operam praestitam ad necem latronum.

Sacerdotem Michaelem Angelum Franchini commendatum ab Episcopo, ab irregularitate dispensavit S. Congregatio, ex eo contracta, quod ipse incitaverit armatos ad pugnam adversus latrones vulgo *Briganti*, et ipse exploderit Ballistam igneam adversus eosdem, quin tamen aliquem occiderit, vel mutilaverit, et probaverit propinationem veneni duci latronum factam a Fratre suo Pharmacopola: *In Marsicen. Irregularitatis* 18 *Martii* 1815.

JURISDICTIO

SARDINIÆ *Jurisdictionis*, in qua ad seq. dub.

I. An, quando Ordinarii ad vitanda scandala procedunt, non citata parte, nec adhibita Causae cognitione in causis Visitationis, aut correctionis morum, possit Judex delegatus Apostolicus appellationem simpliciter admittere.

II. An ab interlocutoria, vel alio quocumque gravamine, quod tamen potest reparari per sententiam definitivam, valeat appellationem admittere?

III. An, quando appellatur a gravamine, quod per definitivam sententiam reparari nequit, ut carcerationis, torturae, aut excommunicationis, possit appellationem admittere, aut inhibitionem, vel aliam provisionem concedere, non visis actis, ex quibus evidenter appareat de gravamine?

IV. An censuras Ecclesiasticas in appellantem prolatas valeat relaxare, aut nullas declarare, non auditis Partibus, nec cognita Causa?

V. An valeat absolutiones ad cautelam concedere non citata Parte, nec visis Actis, nec prae-

stita cautione ab Appellante de stando Juri, et parendo mandatis Ecclesiae?

VI. An ab executione Decretorum Sacri Concilii Tridentini valeat appellationem admittere?

VII. An valeat Causas in Curiis Ordinariorum, vel aliorum Judicum inferiorum pendentes ad se avocare, vel illarum cursum impedire sub quolibet praetextu, praeterquam per viam legitimae appellationis fuerint ad ipsius Tribunal delatae?

VIII. An valeat appellationem recipere, nisi per publica documenta (quae realiter exhibeantur) prius constiterit, appellationem a sententia definitiva, vel habente vim definitivae, aut a gravamine, quod per definitivam sententiam reparari non possit in casibus a jure non prohibitis, per legitimam personam, et intra debita tempora fuisse interpositam, ac prosequutam.

IX. An valeat inhibitionem concedere post receptam appellationem absque insertione tenoris sententiae, aut Decreti definitivi, aut definitivi vim habentis, etiamsi Appellans asserat, culpa Judicis a quo, vel Actuarii, exemplum habere non posse, non justificato impedimento, et an in casu possint inhibitiones impune sperni?

X. An valeat appellationes in secunda instantia recipere a Decretis, seu sententiis Suffraganeorum, omisso medio curiae Metropolitanae?

XI. An in causis de sui natura appellantibus, in quibus dictus Judex processit, valeat appellationum, quoad effectum, suspensionem denegare?

XII. An, et quae taxa servanda sit a dicto Judice Delegato tam in causis civilibus, quam criminalibus pro sportulis, seu propinis?

Sac. Cong. Concil. die 3 Aprilis 1700, distulit propositionem; die vero 24, ejusdem Mensis jussit proponi causam in prima etiam unica, et per Delegatum exhibendas esse litteras suae Delegationis; et demum die 15 Maii dicti Anni respondit. Ad *I*, *negative* quoad effectum suspensivum. Ad *II*, *negative*. Ad *III*, *negative*, quoad cognitionem causae in gradu appellationis tantum, et *affirmative* quoad brevem supersessoriam. Ad *IV*, *negative*. Ad *V*. itidem *negative*, praeterquam in casu absolutionis ad breve tempus, et tunc cum obligatione de stando juri, et parendo mandatis Ecclesiae. Ad *VI. VII. VIII. IX. X.* et *XI. negative*. Ad *XII*. exhibendas esse taxas tam Ordinariorum, quam Delegati », *ut in lib.* 50. *Decret. pag.* 145, 185, *et* 1224.

AQUILANA *Jurisdictionis*, in qua ad sequentia dubia.

I. An Episcopo accedenti ad visitandum Monasteria Monialium PP. Coelestinis subjectarum, debeantur in ingressu Ecclesiae solitae honorificentiae, et praeeminentiae, omnesque actus reverentiales, ac associari, tam in ingressu, quam in egressu Ecclesiae a praedictis PP. Coelestinis?

II. An Moniales praedictae teneantur tradere Episcopo visitanti librum Regularum, et teneantur similiter subire ad solitas Crates onus personalis visitationis quoad clausuram spectantis?

III. An Episcopus possit solus cum suis Convisitatoribus ingredi, et visitare Clausuram praedict. Monialium absque interventu P. Abbatis Coelestinorum?

IV. An Episcopus possit visitare nedum Crates, et Moenia exteriora praedictorum Monasteriorum, sed etiam Chorum interiorem, dormitoria, cellas, aliaque loca pro Clausurae custodia?

V. An possit Episcopus occasione S. Visitationis habere sermonem spiritualem praedict. Monialibus tam intra, quam extra septa Monasterii?

VI. An possit Episcopus nedum visitare Altaria, et cappellas Ecclesiarum praedictorum Monasteriorum, in quibus Beneficia, aliaque onera Missarum insint, verum etiam, et Tabernaculum cum Altari majori?

Sag. Cong. Conc. die 31 Julii 1723, respondit: « Ad *I*, *affirmative* quoad ministros officiales Monasterii, et quoad confessarium ejusdem tantum. Ad *II*, *negative* quoad primam partem, *affirmative* quoad secundam. Ad *III. IV. V. affirmative*. Ad *VI. negative* ».

MELEVITANA *Jurisdictionis*, in qua ad sequent. dub.

I. An Decanus Cathedralis Ecclesiae, ad quem spectat convocare Capitulum, teneatur, Sede Episcopali vacante, petere licentiam a Vicario capitulari pro convocandis capitularibus, in casu etc.

II. An ipso Decano absente, renuente, aut alias quomodolibet impedito, facultas convocandi capitulum devolvatur ad successivas Dignitates, et Canonicos gradatim, exclusis eorum Coadjutoribus, in casu etc. *et quatenus affirmative;*

III. An Vicarius Capitularis possit procedere ad censuras contra Decanum, et dignitates, et canonicos convocantes capitulum sine licentia, in casu etc.

IV. An Decanus, dignitates, et canonici convocantes Capitulum, uti valeant quacumque persona pro intimandis Capitularibus, nec non quocumque Notario casu, quo cursores, et cancellarius eorum officium praestare recusent, in casu etc.

V. An Dignitas, seu Canonicus Capitulo praesidens teneatur certiorem reddere Vicarium Capitularem absentem de resolutionibus capitularibus? et quatenus affirmative, quibus remediis procedi possit contra recusantem, in casu etc.

VI. An actus registratus in Cancellaria Episcopali die 30 Augusti 1721. de Ordine Vicarii Capitularis, in quo supponitur, Decanum petiisse ab eo licentiam convocandi capitulum, subsistat, vel potius sit annullandus, et delendus, in casu etc.

VII. An sustineatur inhibitio transmissa Decano, et Canonicis die 13 Aprilis 1722, de mandato

Vicarii Capitularis sub poena Excommunicationis Majoris ipso facto incurrendae, in casu etc.

VIII. An actus registratus in Cancellaria Episcopali die 17 Octrobris 1722. de Ordine Reverendissimi Episcopi, in quo supponitur, Decanum petiisse a Vicario capitulari licentiam sub conditione, subsistat, vel potius sit annullandus, in casu etc.

Sacr. Cong. Concil. die 18 Septembris 1723, respondit: « Ad *I. negative*. Ad *II. affirmative* quoad primam partem, et quoad secundam habebitur ratio in casibus particularibus, visis litteris Coadjutoriarum. Ad *III. negative*. Ad *IV. affirmative*. Ad *V. negative*. Ad *VI.* et *VIII.* ad mentem », et mens est quod deleantur. Ad *VII. negative*.

CONSTANTIEN. *Jurisdictionis*, ad seqq. dubia.

1. An Episcopus Constantiensis, ejusque vicarius generalis possint inhibere Abbati, et Monachis Abbatiae Salemitanae, et quibuscumque aliis Regularibus Ordinis Cisterciensis, ne sine praevia et speciali ejus approbatione excipiant confessiones Monialium in dioecesi Constantiensi existentium, illarumque etiam, quae ejusdem sunt ordinis? in casu etc.

2. An quilibet confessarius tam ordinarius, quam extraordinarius semel, vel pluries a Superiore Regulari pro tempore deputatus, vel deputandus ad audiendas confessiones Monialium cujusdam monasterii Ordinis Cisterciensis, teneatur novam approbationem ab eodem Ordinario petere, et impetrare quoties eumdem, vel ad aliud, vel ad idem interpolato tempore contigerit deputari? in casu etc.

3. An possit Ordinarius Constantiensis admonere tam mediatos, quam immediatos Monialium Superiores, ut amoveant Confessarios, atque administratores bonorum ad earumdem Monialium Monasteria pertinentium pro tempore deputatos, seu deputandos? in casu etc.

4. An Superiore Regulari, vel alio quocumque ad quem pro tempore spectat, negligente deputare bis, aut ter anno quolibet Confessarios extraordinarios Monialium, eos deputare valeat Episcopus Constantiensis? in casu etc.

5. An eidem Ordinario Constantiensi, salvo jure advocatiae favore illorum, quibus competit, liceat petere rationes administrationis bonorum monasteriorum Monialium Ordinis Cisterciensis? in casu etc.

6. An eidem Ordinario Constantiensi competat jus interessendi, et praesidendi electioni Abbatissarum ejusdem Ordinis? in casu etc.

7. An eidem Ordinario Constantiensi competat jus explorandi voluntatem puellarum, tam ad habitum, quam ad professionem in monasterio saepedicti Ordinis? in casu etc.

8. An cappellae ab Ecclesia monasteriali separatae, et dissitae, atque sive per se stantes, sive domibus, et arcibus jure proprietatis ad Monachos Salemitanos pertinentibus, apud quos tamen vel nulli resident Regulares, vel nonnisi unus, aut duo, illique solummodo ad curandas res dynastiales, aut oeconomicas, et publicum habentes accessum, sint cum ipsis domibus, aut arcibus a Parochorum, intra quorum districtus situantur, et Episcopi jurisdictione exemptae? in casu etc.

9. An Officiales laici, domestici, famuli, et coloni, qui extra septa monasterii, vel clausurae degunt, exempti sint a jurisdictione Episcopali, et Parochiali, itaut teneantur a Parocho recipere Sacramenta omnia, et praesertim Matrimonium? in casu etc.

10. An iidem officiales, domestici, et famuli teneantur servare festa tam ab Episcopo praescripta, quam consuetudine recepta, iisque diebus ab operibus servilibus aeque, ac ab omni strepitu judiciali abstinere? in casu etc.

11. An iidem officiales, domestici, et famuli teneantur interesse supplicationibus ex causis ab Episcopo praescriptis? in casu etc.

12. An cum eisdem officialibus Abbas Salemitanus in jejunio dispensare, vel si Episcopus dispensaverit, eosdem ad jejunium obligare possit? in casu etc.

An praefatus Abbas iisdem officialibus etc. pro lucrando Jubilaeo aliud tempus, quam Episcopus praescripserit, determinare valeat? in casu etc.

14. An saepefatus Abbas Monialibus sui Ordinis pro lucrando Jubilaeo speciale tempus determinare valeat, seu potius tempori ab Episcopo determinato in tota dioecesi se conformare debeat? in casu etc.

15. An Abbas Salemitanus causas matrimoniales saepe dictorum suorum officialium, domesticorum, famulorum, et colonorum decidere valeat? in casu etc.

16. An eidem Abbati Salemitano respectu eorumdem suorum officialium etc. competat titulus Ordinarii? in casu etc.

17. An si Episcopus quemdam ex hisce officialibus, famulis, et domesticis in quacumque causa Ecclesiastica ad suum tribunal citaverit, is comparere debeat, alias cogi possit quibuscumque necessariis juris remediis? in casu etc.

18. An si Episcopus, vel ejus Curia indigeat testimonio jurato alicujus subditi saecularis monasterii Salemitani, et Monialium ejusdem Ordinis, possit hunc propria auctoritate ad suum tribunal citare, et reluctantem quoque per censuras compellere? in casu etc.

19. An domus, cappellae, arces proprietatis jure ad monasterium Salemitanum pertinentes, in quibus tamen aut nullus, aut unus dumtaxat, alterve Religiosus, et quidem in ordine tantum ad administranda negotia temporalia, et dynastialia residet, gaudeant exemptione ipsi monasterio Salemitano concessa? in casu etc.

20. An Religiosi in his domibus, arcibus sic,

ut praemittitur, residentes, subsint jurisdict. Parochi etc., itaut si forte decumbant, sacrum Viaticum, et extremam Unctionem de manu Parochi, intra cujus districtum sitae sunt hae domus, suscipere, atque ab eodem, si ex hac vita discedant, sepeliri debeant; idque etiam obtineat quoad officiales, famulos, et colonos ibi habitantes: in casu etc.

21. An si fortasse Abbas contenderet jus habere deputandi aliquo in loco Parochum, debeat hic Episcopo praesentari, ab eodem examinari, atque adprobari? in casu etc.

22. An Episcopo competat jus visitandi quascumque cappellas praedicti Ordinis, simulque Religiosos curam animarum in ea administrantes, juxta Constitutionem, quae incipit, *Firmandis?* in casu etc.

23. An Abbas Salemitanus in Ecclesiis saecularibus, suae tamen quoad temporalia jurisdictioni subjectis, sine licentia Episcopi possit uti Pontificalibus, vel an etiam in his teneatur servare decretum ab Alexandro VII. editum? in casu etc.

24. An Abbas Salemitanus a Clericis sui patronatus possit exigere juramentum fidelitatis? in casu etc.

25. An idem Abbas impedire possit, ne possessoribus Beneficiorum monasterio Salemitano adnexorum clericis saecularibus gravi, et justa ex causa imponatur pensio ad successorem non transitura, et ex congrua ipsius beneficiati solvenda, si non obstante hac pensione, eidem adhuc sufficiens ad honestam sustentationem congrua supersit? in casu etc.

26. An Episcopus Abbatem, monachos, et officiales quoscumque monasterii Salemitani ad observantiam eorum, quae in expositis dubiis resolventur per mulctas pecuniarias piis usibus applicandas, aliasque poenas, nec non etiam per Ecclesiasticas censuras compellere possit? in casu etc.

Sacr. Cong. Conc. die 31 Martii 1770, distulit propositionem. 15 Septembris respondit: « Dilata, et ad D. Secretarium ad mentem ».

COMEN, *Jurisdictionis*, in qua ad seq. sub.

I. An Reverendissimus Nuncius Apostolicus apud Helvetios possit concedere facultatem audiendi confessiones personarum saecularium, vel etiam Regularium, immo et Monialium, in Dioecesi Comen. sine licentia, et approbatione Ordinarii loci?

II. An idem Reverendissimus Nuncius Sacerdotibus non approbatis ab Ordinario ad audiendas confessiones concedere possit facultatem absolvendi in foro interno ab haeresi, censuris etc.

III. An possit concedere facultatem generalem absolvendi a casibus Ordinario reservatis? *et quatenus affirmative?*

IV. An expediat adhiberi aliquod moderamen in hujusmodi facultatum communicatione tam circa numerum, quam circa qualitates personales eorum, quibus conferuntur?

V. An possit concedere suis Commissariis subditis Dioecesis Comen. facultatem eligendi sibi Confessarium etiam non approbatum ab Ordinario?

VI. An possit concedere licentiam retinendi, legendi libros Haereticorum, seu alios quomodolibet prohibitos?

VII. An Commissarii Nunciaturae accedere possint ad Monasteria Monialium, easque alloqui etiam citra necessitatem Officii absque licentia Ordinarii?

VIII. An iidem Commissarii concedere possint aliis ad eos recurrentibus licentiam alloquendi Moniales sine licentia Ordinarii?

IX. An dicti Commissarii obligati ad residentiam ratione canonicatus, vel alterius Beneficii, possint ab illo abesse pro negotiis Commissariatus, et nihilominus lucrari distributiones, aliaque omnia emolumenta, tamquam si essent praesentes?

X. An idem Reverendissimus Nuncius concedere possit dictis Commissariis licentiam retinendi famulas, quamvis non annosas cum derogatione quarumcumque Ordinationum per Ordinarios locorum quomodolibet factarum?

XI. An concedere possit facultatem exorcizandi independenter ab Ordinario?

XII. An iidem Commissarii concedere possint licentiam laborandi diebus festis?

XIII. An iidem Commissarii punire possint etiam in prima instantia festorum violatores, blasphematores, aliosque contra Dei, et S. Matris Ecclesiae praecepta temere agentes?

Sac. Congr. Concil. die 26 Februarii respondit, « Ad I. *negative*. Ad II. *negative*. Ad III. *negative*. Ad IV. satis provisum in superiori. Ad V. *negative*. Ad VI. ad Sac. Congregationem Sancti Officii. Ad VII. VIII. IX. X. XI. XII. et XIII. *negative*, ut in l. 57 ». *Decr. pag*, 69. *et* 70.

PRAGEN. *Jurisdictionis*, in qua ad seqq. dub.

I. An pro exemptione a jurisdictione ordinaria Archiepiscopi sufficiat sola nominatio, seu deputatio presbyteris saecularibus facta a Superiore D. Joannis Hierosolymitani in Ecclesiis dicti Ordinis pro cura animarum, quamvis ex causa non admitteretur ab Archiepiscopo, sive potius requiratur admissio, approbatio, et licentia Archiepiscopi, sive ejus Consistorii ad curam animarum, et administrationem Sacramentorum?

II. An praefati nominati, seu deputati ad dicta beneficia curata teneantur examen subire, et professionem fidei emittere coram Archiepiscopo, vel ejus consistorio, antequam curam animarum exerceant?

III. An teneantur praestare juramentum ad curam animarum debite obeundam coram Archiepiscopo, sive ejus Consistorio, et quomodo?

IV. An dictus Archiepiscopus, sive ejus Consistorium, praedictis exigentibus, procedere possit jure ordinario, sive potius delegato?

V. An dicti nominati, seu deputati in dictis Ecclesiis, postquam reportaverint ab Archiepiscopo licentiam pro exercenda cura animarum, teneantur se conformare Constitutionibus Synodalibus, et Ordinationibus Consistorialibus quoad omnia in ordine ad Sacramentorum administrationem, et curam animarum?

VI. An dictis Presbyteris Saecularibus, ut supra nominatis, seu deputatis in praefatis Ecclesiis, et ab Archiepiscopo examinatis teneatur idem Archiepiscopus concedere licentiam exercendi curam animarum? *et quatenus affirmative.*

VII. An in hujusmodi licentiis Archiepiscopus valeat reservare facultatem eas revocandi ad sui beneplacitum, seu potius debeat eas concedere pure, et simpliciter?

VIII. An Archiepiscopus debeat exprimere, se procedere auctoritate delegata, dum procedit contra dictos Presbyteros exercentes curam animarum, itaut hoc non expresso, non teneantur illi ei obedire, etiam in concernentibus curam animarum?

IX. An Archiepiscopus praedictos Presbyteros exercentes curam animarum in casu non paritionis ejus praeceptis, possit plectere poena revocationis licentiae exercendi curam animarum?

X. An praefati Presbyteri pro servitio dictarum Ecclesiarum valeant assumere cappellanos pro celebratione Missarum in eisdem Ecclesiis sine licentia Episcopi?

Sac. Cong. Concil. diebus 3, et 17 Decembris 1707, distulit propositionem, die vero 14 Januarii 1708, rescripsit. « Ad I. *negative* quoad primam, *affirmative* quoad secundam partem dubii. Ad II. *affirmative* quoad examen, et quo ad professionem fidei ad formam Concilii. Ad III. *affirmative*. Ad IV. Dilata. Ad V. *affirmative*. Ad VI. *negative*. Ad VII. *negative* quoad primam, et *affirmative* quoad secundam partem dubii. Ad VIII. *affirmative*. Ad IX. recurrat in casibus particularibus. Ad X. *affirmative* ».

FERRARIEN. *Jurisdictionis*, in qua ad seq. dub.

1. An Superioribus regularibus competat ordinaria jurisdictio in spiritualibus, et temporalibus super Monasteriis SS. Catharinae Martyris, et Senensis; nec non SS. Monicae, et Rochi, et signanter in procuranda recta administratione bonorum, et reddituum dictorum Monasteriorum sibi subiectorum, seu potius servanda sit in casibus particularibus praetensa consuetudo, in casu etc.

2. An Vicarii Monasteriorum praefatorum instituti per provincialem Lombardiae, et respective per vicarium generalem Congregationis S. Sabinae, vel illis impeditis, seu absentibus, confessarii eorumdem Monasteriorum possint intervenire quibuscumque contractibus ineundis nomine eorumdem Monasteriorum?

3. An iidem Vicarii, vel illis absentibus, aut impeditis, confessarii possint, ac debeant assistere redditioni rationum, seu revisioni computorum, ut praetenditur facien. de trimestri in trimestre?

4. An Provincialis utriusque Lombardiae, et P. Vicarius Generalis S. Sabinae possint, et debeant visitare dicta Monasteria circa administrationem bonorum, et reddituum, et sic revidere libros introitus, et exitus, ac exigere rationum redditionem a ministris, aliisque officialibus eorumdem monasteriorum?

5. An Eminentissimus Archiepiscopus possit, irrequisito Superiore Regulari, exigere, et recipere rationum redditionem a dictis Monasteriis, et officialibus?

6. An electio cujuscumque novi ministri, et Syndici in casu obitus, dimissionis officii, vel amotionis spectet ad Priorissam, et moniales, vel potius ad Archiepiscopum?

7. An dimissio officiorum facienda sit in manibus Priorissae, vel potius in manibus Eminentissimi Archiepiscopi?

8. An facultas removendi dictos officiales, et ministros spectet ad Priorissam, et moniales, seu potius ad Eminentiss. Archiepiscoporum? et quatenus affirmative ad secundam partem 5, 6, et 7, dubii.

9. An novus minister, vel Syndicus possit, vigore litterarum patentium Archiepiscopi, contractus inire, aliosque administrationis actus gerere sine mandato procurae Priorissae, et Monialium? Et quatenus negative;

10. An Priorissa, et Moniales possint novo Syndico tribuere in mandato procurae facultates sibi benevisas, ac etiam alios Procuratores constituere ad certa negotia?

11. An quaecumque instrumenta stipulari debeant coram Priorissa, et monialibus capitulariter congregatis cum interventu Superioris Regularis?

12. An quibuslibet instrumentis, et scripturis, quibus interveniant Superior Regularis, et Syndicus, debeat praenominari, et prius subscribere ipse Superior Regularis, seu potius Syndicus?

13. An Archivium cujusque ex dictis Monasteriis retineri debeat intra claustra, seu potius extra, idest in collocutorio Monialium?

14. An omnes libri nuncupati magistrales retineri debeant in Archivio, et de trimestri in trimestrem tradi Ministris pro reportandis partitis introitus, et exitus, in casu etc.

Sacr. Cong. Concil. die 28 Septembr. 1734. respondit: « Ad 1. *affirmat.* quoad primam partem, *negative* ad secundam: Ad 2, 3, et 4, *affirmat.* Ad 5, *negative*: Ad 6, Erectionem spectare ad Priorissam, et Moniales, cum interventu Superioris Regularis; ad Archiepiscopum vero spectare expeditionem litterarum Patentium juxta solitum: Ad 7, *affirmat.* ad primam partem, *negative* ad secundam: Ad 8, *affirmat.* quoad primam partem, quoad secundam servetur Bulla *Inscrutabilis*: Ad 9,

Negative: Ad 10, *affirmat.* Ad 11, et 14, *affirmative:* Ad 12, et 13, *affirmative* ad primam partem, *Negative* ad secundam ».

OMOLUCEN. *Jurisdictionis*; in qua ad seq. dub.

1. An Parochi Regulares, cujuscumque Ordinis illi sint, et praesertim Praemonstratenses, Cistercienses, et Benedectini exercentes curam Animarum personarum saecularium, et non commensalium in Parochiis in Dioecesi Omolucensi, licet illae Monasteriis exemptis sint unitae, et annexae, sive sint de Jurepatronatus, etiamsi cura animarum residere dicatur in Abbatibus, visitationem Episcopi subire teneantur in iis, quae pertinent ad curam Animarum, sive Episcopus visitet per se, sive per alium, non obstantibus privilegiis dictorum Monasteriorum? *et quatenus affirmative;*

2. An dicti Procurationem solvere teneantur? Vocati ad Synodum accedere sint cogendi? Festa Dioecesis populo annunciare, et celebrare? Pariter Chrisma, et Olea Ss. ab Episcopo Dioecesano accipere teneantur?

3. An Parochi Regulares, etiamsi sint Abbates, possint a Superioribus Regularibus ad curam Animarum destinari, illamque exercere sine approbatione Episcopi?

4 An Regulares dari in Coadjutores dictorum Parochorum possint a Superioribus regularibus sine expressa licentia Episcopi, sive potius sit in potestate Episcopi in approbatione Confessariorum Regularium limitare eorumdem facultates, non solum quoad tempus, sed etiam quoad personas, et loca, in quibus debent confessiones audire?

5 An liceat sive Abbatibus, sive Parochis Regularibus, praesertim Cisterciensibus pro libitu, et sine licentia Episcopi pro Parochiis modo unam, modo alteram Ecclesiam, sive cappellam, in qua Sacramenta a Parochis administrentur Fidelibus Dioecesis Omolucensis, constituere?

6. An Praelati Regulares, ubi habent purum Juspatronatus Parochiarum acquisitum, vel cessum a Laicis, quibus in hoc succedunt, teneantur Episcopo praesentare Sacerdotes saeculares ut antea Laici tenebantur: An vero possint substituere monachos, eosque pro libitu, non salutato Episcopo, removere?

7. An ad Episcopum spectet cura clausurae Monasteriorum monialium regularibus, et praesertim Cisterciensibus, et Benedictinis subjectarum, eamdem clausuram demandare servandam ad praescriptum Sac. Concil. Tridentini? *et quatenus affirmative?*

8. An competat Episcopo, Praelatis Regularibus, praesertim Cisterciensibus, et Benedictinis prohibere, ne pluries in anno, occasione Visitationis, ingrediantur septa Monasterii monialium sibi subjecti sine praesentia ejusdem Episcopi, sive alterius personae ab eo deputandae?

9. An possit Episcopus inhibere Regularibus praesertim Cisterciensibus, et Benedictinis, ut sine examine Ordinarii Puellas ad habitum, et Professionem admittant, et praecise ne ad electionem Abbatissarum exemptarum deveniatur, non significata Ordinario die electionis, cui Episcopus sive per se, sive per alium interesse, et praesidere possit?

10. An competat Episcopo rationes exigere ab administratoribus bonorum temporalium dictorum Monasteriorum exemptorum monialium, et in administratores delinquentes animadvertere, illosque ad reliquatum solvendum cogere, et prohibere ne dotes alienentur sine induito Pontificio, et Episcopi licentia?

11. An confessarii ab Episcopo approbati ad audiendas confessiones Fidelium utriusque sexus possint sine speciali approbatione Episcopi in Confessarios monialium exemptarum a Superioribus regularibus destinari? *et quatenus negative;*

12. An saltem dicti confessarii regulares pro audiendis confessionibus unius Monasterii monialium exemptarum, vel pro una vice approbati, censeri debeant approbati semper, et pro omnibus Monasteriis monialium?

13. An Regulares teneantur pro obtinenda facultate audiendi confessiones, sive saecularium, sive monialium, se personaliter coram Episcopo praesentare, sive potius sufficiat a Superioribus de sufficientia, et idoneitate testimonium transmitti?

14. An Praelati, et Abbates regulares possint sine speciali induito calices, campanas, aliaque vasa sacra, in quibus intervenit sacra Unctio, benedicere pro usu alienarum Ecclesiarum?

15. An dicti Abbates, et Praelati teneantur servare Decretum ab Alexandro VII. editum circa usum strictum Pontificalium Praelatis inferioribus concessum?

16. An liceat Regularibus Eucharistiam in propriis Ecclesiis exponere sine licentia Ordinarii, liceatque pariter regularibus, et praesertim Benedictinis, et Cisterciensibus in propriis Ecclesiis insolitam Imaginem, aut sacram Reliquiam ab Ordinario non approbatam exponere, et tandem in eisdem Ecclesiis praedicare, non petita ab Ordinario licentia?

Sacr. Congreg. Concil. die 7 Junii 1755, respondit: « Ad 1, et 2, *affirmative.* Ad 3, *negat.* Ad 4, *negat.* ad primam partem, *affirmative* ad secundam. Ad 5, *negative.* Ad 6, *affirmative* ad primam partem, *negative* ad secundam. Ad 7, 8, 9, 10, *affirmative* Ad 11, *negative.* Ad 12, 14, 16, *negative.* Ad 13, *affirmative* ad primam partem, *negative* ad secundam. Ad 15, *affirmative* ».

Et eadem causa reproposita sub dubio: An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu etc.? Ead. Sac. Cong. die 2 Augusti dicti anni 1755, respondit: *In decisis.*

WORMATIEN. *Jurisdictionis*, in qua ad seqq. dub.

1. An Eminentissimus Ordinarius Wormatiensis, seu ejusdem Vicarius possit inhibere regularibus Abbatiae Ebarbacensis ordinis Cisterciensis, ne sine praevia ejus approbatione excipiant confessiones monialium monasterii Marien-Munster ejusdem ordinis?

2. An Eminentissimo Ordinario competat jus interessendi, at praesidendi electionibus Abbatissarum dicti monasterii?

3. An liceat eidem Eminentissimo Ordinario petere rationem administrationis bonorum, ipsiusmet monasterii?

4. An eidem Eminentissimo Ordinario competat jus explorandi voluntatem puellarum admittendarum, tam ad habitum, quam ad professionem in dicto monasterio? et quatenus affirmative;

5. An occasione dictae interessentiae, redditionis rationis, et explorationis, teneatur monasterium ad aliquam expensam pro ministris curiae Episcopalis Wormatien. sive ex quocumque alio titulo?

6. An praefati regulares, et moniales cogi possint per mulctas pecuniarias in casibus praedictis?

7. An licita fuerit exactio centum Imperialium facta a Reverendissimo Vicario Wormatiensi, seu potius teneatur dictam summam monasterio Marien-Munster restituere, et omnia damna reficere, in casu etc.

Sacr. Congr. Concil. die 9 Julii 1746 respondit: « Ad 1, 2, 3, et 4, *affirmative:* Ad 5, *negat.* ad 6, *affirmat.* Ad 7, *affirmat.* ad primam partem, et *negative* ad secundam ».

WORMATIEN. *Jurisdictionis;* in qua reproposita causa ad supradicta, et seq. nova dub.

1. An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 9 Julii anni currentis 1746, et quatenus affirmative ad primam partem;

2. An posita facultate per Constitutionem Gregorianam Episcopis concessa interessendi, et praesidendi electionibus abatissarum per se, vel per alium, liceat Eminentissimo Ordinario Wormatiensi interesse, et praesidere per plures commissarios ab ipso deputatos?

3. An ad actum electionis conscribendum admitti etiam debeat notarius, vel cancellarius curiae Episcopalis Wormatien. vel potius P. Secretarius Abbatis Regularis tantum?

4. An completa canonica electione, liceat eidem Eminentissimo Ordinario, vel ejus Vices-gerenti neoelectam installare, eique possessionem dignitatis, et officii Abbatissalis tradere?

5. An ipsi Eminentissimo Ordinario competat jus Abatissas electas confirmandi?

6. An eidem Eminentissimo Ordinario jus competat denunciandi, et determinandi diem electionis faciendae, seu potius Reverendissimo abbati Ebarbacensi? « et quatenus negative quoad primam partem, et affirmative quoad secundam partem »;

7. An elapsa die praefinita, et nemine ex parte Eminentissimi Ordinarii comparente, liceat Reverendissimo Abbati Ebarbacensi ad electionem procedere, in casu etc.

8. An post mortem Abbatissae liceat Reverendissimo Ordinario claudere, proprioque sigillo obsignare cubicula abbatialia, atque de substantia monasterii inventarium conficere, in casu etc.

Sacr. Congreg. Conc. die 17 Septembris 1746, respondit: « Ad 1, 2, 3, 4, et 5. *In decisis*, et amplius: Ad 6, et 7, ad mentem: Ad 2, *negative:* Ad 3, *negative* quoad primam partem, et *affirmative* quoad secundam: Ad 4, et 5, *negative;* Ad 6, *negative* ad primam partem, *affirmative* ad secundam: Ad 7, *affirmative* Ad 8, *negative*.

CONVERSANA, *Jurisdictionis*, in qua ad sequent. dub.

1. An in monasterio monialium Carmelitarum Putignani electio Abbatissae fieri valeat sine praesentia Episcopi Conversani, sive ejus delegati? *et quatenus affirmative;*

2. An illa aliter facta sine hujusmodi praesidentia, dum Episcopus declaravit juxta Bullam *Inscrutabili* praesidere velle, sit nulla, itaut ad novam electionem procedi valeat?

3. An munus Priorissae in moniales juxta antianitatis ordinem, et sine ullo meritorum defectu ibi conferri debeat; sive potius monialium suffragia in alias etiam non antianas, juxta qualitates, et merita libere dari valeant?

4. An Superior, seu Commissarius dicti monasterii per P. Generalem ordinis ad triennium eligi solitus, possit per idem tempus in confessarium ordinarium monialium nominari, vel saltem P. Generalis valeat alium nominare in confessarium ordinarium?

5. An Episcopus sub censuris prohibere valeat Superiori Regulari dicti monasterii, et confessariis ordinario, et extraordinario, ne extra propria respective munera cum monialibus alloquantur?

6. An possit Episcopus pro clausurae custodia Presbyterum saecularem deputare, qui claves monasterii retineat; sive potius illae per confessarium Regularem sint retinendae?

7. An Superiori, seu Commissario monasterii sine censurarum incursu licitum sit etiam cum justa, et legitima causa clausuram ingredi absque licentia Episcopi, vel ejus delegati?

8. An licentiae concessae pro medicis, et aliis, qui ex necessitate in clausuram ingrediuntur, privative dari debeant a Commissario monasterii, sive cumulative, etiam ab Episcopo?

9. An hujusmodi licentiae pro medicorum, alio-

rumque ingressu absolute, vel ad limitatum tempus sint concedendae?

10. An ad alloquendum cum monialibus concessio licentiae saecularibus, ac aliis quibuscumque privative quoad Episcopum pertineat ad Superiorem monasterii: sive potius cumulative ad dictum Superiorem, et Episcopum, vel ejus delegatum?

11. An Episcopus sub censurarum poena prohibere possit tam Priori conventus Carmelitarum existent. in terra Putignani; quam aliis quibuscumque religiosis ejusdem Ordinis, ne sine ejus Vicarii licentia in scriptis cum monialibus alloquantur?

12. An Episcopus prohibere valeat dictis Superiori, et religiosis conventus, ne sine ejus licentia Missam in Ecclesia monialium celebrent, et in casu contraventionis procedere possit contra ipsos ad aliquam poenam?

13. An ad crates Ecclesiae, seu collocutorii, aut alibi liceat Commissario Monasterii, sermonem, aut conciones habere ad moniales sine Episcopi licentia?

14. An ordines prohibentes accessum ad collocutoria, et crates monialium a solo Episcopo indici, et publicari debeant?

15. An sub censuris per Episcopum prohiberi valeat, ne portam clausurae priorissa aperiat tam in accessu consanguineorum, et affinium in primo, et secundo gradu ad alloquendum cum monialibus, quam ubi, et quomodo res in monasterium per rotam introduci possunt?

16. An absolutio monialium a censuris pro violata clausura, aut pro *canon. si quis suadente* pertineat ad P. Commissarium monasterii, sive potius ad Episcopum?

17. An Provincialis Carmelitarum clausuram visitans ad tramites Alexandrinae Constitutionis, teneatur praeventive Episcopum certiorem reddere de die, et hora explendae visitationis, et quomodo hujusmodi certioratio fieri debeat?

18. An Episcopo licitum sit in visitanda clausura stolam deferre, eique moniales teneantur stratum parare, omnesque in ingressu obviam ire?

19. An Episcopus toties quoties expedire putaverit, possit etiam inconsultis superioribus Regularibus, tam clausuram, quam cellas monialium in concernentibus eamdem clausuram visitare adhuc praecisive, tam a suspicione, quod illa violata fuerit, quam a quacumque Superiorum Regularium negligentia?

20. An dies, et hora explendae visitationis praefatae clausurae ab Episcopo monialibus ante accessum, et dici, et notificari debeat?

21. An ejusdem clausurae visitatio ab Episcopo sine Superiorum Regularium, seu alicujus religiosi interventu fieri valeat.

22. An ultra visitationem localem licitum sit Episcopo visitationem personalem cujusvis monialis explere, atque illam interrogare in attinentibus ad clausuram tam materialem, quam formalem?

23. An revisio computorum administrationis dicti monasterii facienda sit ab Episcopo una cum Superiori regulari, dum bona, et redditus per religiosum Carmelitam administrantur?

24. An acta necessaria pro receptione puellarum, tam pro educatione, quam pro earum ingressu, et professione facienda sint in cancellaria Episcopi: a quo danda sit licentia pro earum ingressu, et professionis emissione: et ad quem spectet exploratio voluntatis earumdem puellarum?

25. An Pater commissarius velum dare possit monialibus professis adhuc si vigesimum quintum annum non expleverint?

26. An, et a quo sit praestandus assensus alienationi bonorum Monasterii, quae fit vigore *Can. Terrulas*, in casu etc.

Sac. Congreg. Conc. die 8 maii 1751, respondit: « Ad 1, *negative:* Ad 2, *affirmative:* Ad 3, *negative* ad primam partem, *affirmative* ad secundam: Ad 4, *negative* ad primam partem, *affirmative* ad secundam: Ad 5, dentur decreta: Ad 6, *negative* ad primam partem; *affirmative* ad secundam. Ad 7, *negative* excepto casu visitationis faciendae semel in anno. Ad 8, *negative* ad primam partem, *affirmative* ad secundam: Ad 9, concedendas esse ad tempus limitatum: Ad 10, *negative* ad primam partem, *affirmative* ad secundam: Ad 11, *affirmative.* Ad 12, *negative;* Ad 13, *affirmative* pro solis monialibus, et clausis janais: Ad 14, *affirmative* quoad ordines publicandos per edictum: Ad 15, *negative:* Ad 16, quoad primam partem spectare ad Episcopum in casibus non reservatis S. Sedi, quo vero ad secundam spectare ad Episcopum in percussionibus gravibus tantum: Ad 17, *affirmative* juxta decretum in Lycien. Ad 18, *affirmative:* Ad 19, *affirmative* onerata conscientia Episcopi: Ad 20, *negative:* Ad 21, 22, et 23, *affirmative:* Ad 24, omnia spectare ad Episcopum: Ad 25, *negative.* Ad 26, spectare ad Episcopum ».

LEGATUM PIUM

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRET.

1 *De implendo legato pio.*

Legatum Missarum relictum ab Anna Conventati Censi implendum esse definivit S. Congregatio ex fructibus Locorum Montium, et scutorum termillium, tam quoad praeteritum, quam quoad futurum, excepto eo tempore, quo redditus defecerunt, et pro rata, qua defecerunt in *Maceraten. Legati Missarum* 29 *Novembris* 1806.

2 *Non esse locum peremptioni legati pii.*

Non esse locum peremptioni legati Missae quotidianae relicti a Clemente Boncompagni definivit S. Congregatio, sed pro nunc implendum esse pro *Scutis* 28, et injunxit Eminentissimo Urbis Vicario, ut curaret curatiorem expunctionem rationum super annuo reditu, et expensis domus legatae Sodalitio SS. XII. Apostolorum, cui legati administratio relicta erat. in *Romana legati* 19 *Augusti* 1815. *ad I. Dubium pag.* 79.

Concessit tamen Sacra Congregatio absolutionem quoad praeteritum, celebratis Missis *quinquaginto: ibid. ad II. Dub.*

3 *De quodam legato implendo non ex obligat. justitiae.*

Legata Pompilii ad pias causas verbis deprecativis relicta, et cum Testatoris declaratione *non li obbligo in coscienza*, non esse adimplenda ab Haeredibus ex obligatione justitiae, censuit Sacra Congregatio, attento praecipue discretivo loquendi modo, seu praeceptiva dictione, qua usus est Testator in Legato Missarum in *Nullius Sublacen.* 16 *Maii* 1801.

4 *De translat legat.*

Legatum pro celebratione Missae quotidianae a Petruccio relicta in Ecclesia Cisterciensium Castri Focii applicandum esse negavit S. Congregatio novae extruendae rurali Ecclesiae S. Mariae in Alvo: in *Amerina Applicationis Legati Missarum* 19 *Decembris* 1801.

Legatum relictum sub conditione sacerdotii. 5

Legatum pium relictum a Sacerdote Dominico Favolini jam jam Parocho S. Jacobi Faventiae, et a Josepho Baraldini possessum, ex voluntate Testatoris Sacerdotalem ordinem requirere in possessore decrevit S. Congregatio, cum praescripserit eidem Josepho praefigi terminum arbitrio Episcopi sive ad suscipiendos Ordines, sive ad dimittendum Legatum. Quod si Joseph in termino ab Episcopo praefigendo ad Sacerdotium non ascenderit, tunc Legatum pium Ludovico Baraldini illius Fratri deberi dixit eadem S. Congregatio, quae fructuum restitutionem penitus denegavit, in *Faventina Legati* 17 *Decem.* 1825. *ad I. II. III. et IV. Dub.*

Legati caducit. ob condit. non servatam. 6

Constare de caducitate *Legati* Pii Amadori, seu relicti Praelatitii, incursa a Vincentio Landucci ob initum conjugium, qui dispensationem tantum obtinuerat a SS. a suscipiendo Sacerdotio, non autem uxorem ducendi, definivit Sacra Congregatio, in *Romana* 13 *Februarii ad I. Dub.*

De implendo legato, non obstante temporis intermissione. 7

Legatum pium Sacerdotis Lucae Dominici pro Missa festiva in commoditatem ruricolarum, qui habitant in Villa *di Cinarelli*, S. Congregatio decrevit reintegrandum esse ad designatam, et reparatam Ecclesiam S. Christophori, et Haeredes Dominici teneri ad restitutionem sortium censuum juxta leges *reductionis*, et ad reddendam rationem, et docendum de celebratione Missarum quoad praeteritum, et quoad futurum celebrandas esse tot missas, quot redditus ad manualem. *In Ferentina* 20 *Februarii* 1808.

An, et quae Legata sint adimplenda, quoties diminuenda in casu etc. 8

Eleemosynam Missarum deberi ad rationem manualis, et adimplenda esse omnia Legata pia, et quatenus reditus haereditarii non sufficiant, diminuendum esse Legatum relictum cappellano. *Lunen. Sarzanen. die Sabbati* 5 *Julii* 1728.

Ex Thesauro Resolution. S. Congreg. Concilii *Tom.* 4. *pag.* 191.

APPENDIX NOVISSIMA AD V. INFERNUS

MONITUM EDITORUM CASINENSIUM.

Non ingratam rem lectoribus facturos confidimus, si hanc novissimam de Inferno Appendicem, quae ad calcem postremi Tomi Edit. Barbell. extat, in fine huius Tomi inseramus, ordini, et methodo fortasse satius consulturi.

Non pauca minus considerate, ne quid gravius dicam, in superiori Appendice, sive novo Articulo de Inferno, ab ejus Auctore, quisquis tandem fuerit, proposita, ac tradita sunt, quae pro instituti mei ratione indicabo, quo facilius caveri a lectoribus possint. Quoniam vero res ipsas persequi non vacat, lectores rejiciam ad clariss. PP. ex Ordine Praedicatorum Joannis Vincentii Patuzzi Dissertationem *de sede Inferni in terris quaerenda*, ac Thomae Mariae Mamachii tunc Casanatensis Theologi, nunc S. P. Apostolici Magis. libros duos « De animabus justorum in sinu Abrahae ante Christi mortem expertibus beatae visionis Dei », quos in his animadversionibus duces sum sequutus.

Vox *Inferni* cum Genesis *cap XXXVII. vers.* 35, tum Numerorum *cap. XVI. vers.* 30, *et* 33, *sepulcrum* proprie non significat, ut ex tota orationis serie constat. Cum enim Jacob filium suum Joseph a fera voratum fuisse arbitraretur, existimare non poterat, fore ut in eodem, quo ille, sepulcro, conderetur. Core quoque, Dathan, et Abiron profunda voragine absorpti fuerunt, non vivi in sepulcrum illati. Vide Patuzzium *Dissert. cit. par* 2, *cap.* 3, *pag.* 92, *seq.* Hinc etsi Calmetus in Dictionario Biblico verb. *Infernus* scribat » : Hoc nomine Scriptura saepe sepulcrum nominat, in quo defunctorum corpora requiescunt. Mortis filii sui Joseph dolore confectum se *in Infernum* abiturum Jacob ingemuit. Core, Dathan, et Abiron subito terrrae hiatu viventes absorpti sunt in infernum, idest viventes sepulti »: et in comment. in Genesis *cap. XXXVII. vers.* 35, verba illa, « descendam ad filium meum lugens in infernum, *sic interpretur*, idest ad ima terrae, sive in sepulcrum ». et in Numerorum *cap. XVI. ad vers.* 30, dicat »: Catholici quidem, et e Protestantibus plures Infernum hic de sepulcro interpretantur » ; tamen in Comment. in Gen. *loc. cit.* ubi monuit *Inferni* nomen usurpari interdum pro sepulcro, vel morte, interdum pro loco, ubi animae post obitum colligebantur, nec raro de loco ubi daemones, et impii in flammis cruciantur, subdit; « Tandem *Infernus* est locus, ubi justorum animae Servatoris adventum opperiebantur, unde digressae post ejus resurrectionem ad aeternam felicitatem perrexere. Eo se deducendum sperat Jacob post obitum, una cum Josepho filio suo. Limbum appellant nostrates Theologi, Infernum, et sinum Abrahami veteres patres ». Et in Comment. ad *Num. c. XVI. vers.* 30, verba, « Descenderintque viventes in infernum » ait : » Non ita sane reputandum est, quasi viventes corpore et anima absorpti sint in infernum: sed viva corpora, intra terrae sinum condita sunt, animae vero ad aeternos in infernis cruciatus projectae ».

Jam vero peculiaria nomina, quibus Infernus, sive impiorum carcer in sacris litteris designatur, ut abyssus, lacus etc. non modo illum determinatum locum esse, verum etiam subterraneum declarant, ut Patuzzius *ead. part. cap. V. et seq.* ostendit. Quamvis autem nullum hactenus editum ab Ecclesia Decretum fuerit, quo quaestionem de Inferni sede definierit, tamen sententia de subterranea inferorum sede haud inter adiaphoras Christianae fidei opiniones referenda est, et S. Thomas liberum quidem cuilibet esse censet infernum statuere, vel circa terrae centrum, vel in aliis terrae recessibus, at nedum consentit intra terram ipsam locandum esse, sed et id ad doctrinam Fidei pertinere satis aperte significat. Patuzzius *dissert. ead. part.* 1, *cap. V. pag.* 20, *seq.* Quid porro velit S. Joannes Chrysostomus, cum gehennam *extra mundum hunc totum* esse affirmat, demonstrat Allatius *Dissert.* 2, *de lib. Eccl. Graecae.* Scilicet hoc unum vult, gehennae locum « esse extra hunc locum universi, qui habitatur ab hominibus .... nempe in recessu intimo, et interno, et inferioribus abyssi, in quibus nulla hominum habitatio est ». Etenim ipse inferos in partibus terrae inferioribus alibi collocat. Patuzzius *ibid. part.* 2, *cap. X. pag.* 132. *seq.* Quamobrem audiendi non sunt, qui eumdem a communi patrum sententia Ecclesiaeque traditione discessisse jactant. Immerito quoque S. Gregorius Nyssenus, et Auctor Operis imperfecti in Matthaeum inter illos recensentur, qui caliginosam hanc aëris regionem Infernum esse opinati sunt, ut ex attenta textuum, qui afferuntur, lectione patet: Patuzzius *part. ead. cap.* 1, *pag.* 77. Nec vero sententiae hujus Patronis esse praesidio possunt verba S. Pauli in Epistola ad Ephesios *cap VI. vers.* 2, ex quorum expositione sententia illa profecta censetur. Nam ex verbis Apostoli educitur, aliquos ex malis spiritibus in caliginoso aëre versari, aërem caliginosum esse damnatorum sedem, quam infernum dicimus, non educitur. Adeatur Alphonsus Tostatus Episcopus Abulensis Commentariorum in septimam partem Matthaei *quaest. DXV. seq. edit. Venet. anno MDCXV. pag.* 291. *seq.* et Paradoxo quinto *cap. LXXX. edit.* Opusculorum ejusdem *edit. cit. fol.* 83, *vers. et seqq.* ubi de loco inferni, locisque animarum corpore solutarum agit, atque indicatas de sede inferni opiniones refellit. Confer Patuzzium *disser. cit. part.* 2, *cap.* 1,

pag. 75, seqq. quo in capite demonstrat locum aliquem certum, ac definitum admittere oportere, ubi impii in futura vita puniantur, Brentii figmentum explodit, pluresque de hujusmodi definito loco tum veterum, tum recentiorum opiniones recitat.

Scriptor Anglus, qui infernum in sole collocandum duxit, Swindenius fuit, in Opere Londini anno 1714. Anglico sermone *De natura*, *et loco Inferni* in vulgus edito, quod Bionius Anglicanae Ecclesiae Minister in Gallicam linguam deinde transtulit, et praefatione, ad imperitos lectores magnarum rerum spe decipiendos; praemissa publicavit. Ejus commentum funditus labefactavit Cl. Joannes Vincentius Patuzzius Ord. Praed. in egregio opere, quod indicavimus, Venetiis an. MDCCLXIII. impresso, hoc titulo »: De sede inferni in terris quaerenda Dissertatio ad complementum operis de futuro impiorum statu, tributa in partes tres, in quarum prima nova refellitur opinio Swindenii Doctoris Angli Sedem Inferni in sole collocantis: In altera communis sententia de Sede inferni subterranea defenditur, et illustratur: In tertia sensus, ac doctrina Ecclesiae Catholicae de Articulo Symboli Apostolici *descendit ad inferos* propugnatur, tum contra Swindenium, tum contra Vossium, Bochartum, aliosque heterodoxos. « Ante Patuzzium alii cum Swindenio pugnam commiserant, de quibus Patuzzius in praefatione dissertationi eidem praefixa, quam lector, si e re sua duxerit haec nosse, consulat.

Sequitur, ut de Inferorum in quatuor diversi generis receptacula distinctione paucis agam. Haec non multorum modo, quemadmodum auctor Appendicis num. VI. scribit, sed omnium fere theologorum, maxime veterum, suffragio comprobata est, atque in copiosiori Christianae Doctrinae expositione Ven. Roberti Bellarmini, qui deinde S. R. E. Cardinalis fuit, proposita. Quanta autem sit et esse debeat expositionis hujus auctoritas apud omnes Catholicos, liquet ex Clementis VIII. et Benedicti XIV. Constitutionibus, quas Lucius noster in responsione ad Theologum Roman. cit. Confer. Cl. Mamachium *De Sanctis V. T. ante Christum expertibus visionis Dei lib.* 1, *cap.* 3, §. 1, *num.* 6, *pag.* 251, *seqq.* Catechismus quoque Concilii Tridentini jussu compositus, de quo pluries Mamachius §. *eod. num.* 4, *pag.* 230, *et seqq.*, tria in inferis diversi generis receptacula esse tradit. Cum enim part. 1, in expositione articuli quinti Symboli num. 2, docuisset *inferorum* nomine in eo articulo « abdita illa receptacula *significari*, in quibus animae detinentur, quae caelestem beatitudinem non sunt consequutae », n. 3, subdit: « Neque tamen ea receptacula unius, et ejusdem generis sunt omnia. Est enim teterrimus, et obscurissimus carcer, ubi perpetuo, et inextinguibili igne damnatorum animae simul cum immundis spiritibus torquentur, qui etiam gehenna, abyssus, et propria significatione, Infernus vocatur. Praeterea est purgatorius ignis, quo piorum animae ad definitum tempus cruciatae expiantur, ut eis in aeternam patriam ingressus patere possit, in quam nihil coinquinatum ingreditur. Ac de hujus quidem doctrinae veritate, quam et Scripturarum testimoniis, et Apostolica traditione confirmatam esse sancta Concilia declarant, eo diligentius, et saepius parocho disserendum erit, quod in ea tempora incidimus, quibus homines sanam doctrinam non sustinent. Tertium postremo receptaculi genus est, in quo animae sanctorum ante Christi Domini adventum excipiebantur, ibique sine ullo doloris sensu, beata redemptionis spe sustentati, quieta habitatione fruebantur. Horum igitur piorum animas, quae in sinu Abrahae Salvatorem expectabant, Christus Dominus ad inferos descendens liberavit ».

Ut autem planius Theologorum, qui quatuor in inferis receptacula distincta posuerunt, sententia percipiatur, et Calvini, Bezae, Buceri, atque aliorum haereticorum in illos convicia facilius refellantur, placet hic referre quae S. Thomas in supplemento 3, *part. quaest. LXIX, art. V.* et duobus proximis tradit. Igitur S. Doctor *art. V.*, quo in articulo quaerit, « utrum limbus idem sit, quod infernus damnatorum », inquit »: Receptacula animarum post mortem dupliciter distingui possunt, aut secundum situm, aut secundum locorum qualitatem; prout scilicet in aliquibus locis poenas, vel praemia recipiunt animae: Si ergo considerentur limbus patrum et infernus secundum locorum qualitatem praedictam, sic non est dubium quod distinguuntur; tum quia in inferno est poena sensibilis, quae non erat in limbo Patrum; tum etiam quia in inferno est poena aeterna, sed in limbo Patrum detinebantur sancti temporaliter tantum; sed si considerentur quantum ad situm loci, sic probabile est, quod idem locus, vel quasi continuus sit *infernus, et limbus*: Ita tamen quod quaedam superior pars inferni *limbus Patrum* dicatur: Existentes enim in inferno secundum diversitatem culpae, diversam sortiuntur poenam: Et ideo secundum quod gravioribus peccatis irretiuntur damnati, secundum hoc obscuriorem locum, et profundiorem obtinent in inferno; Unde et sancti Patres, in quibus minimum erat de ratione culpae, supremum, et minus tenebrosum locum habuerunt omnibus puniendis ». Tum articulo *VI.* expendens « utrum limbus puerorum sit idem, quod limbus Patrum, haec habet »: Limbus Patrum, et limbus puerorum absque dubio differunt, secundum qualitatem praemii, vel poenae: Pueris enim non adest spes beatae vitae, quae Patribus in limbo aderat; in quibus etiam lumen fidei, et gratiae refulgebat; sed quantum ad situm, probabiliter creditur utrorumque locus idem fuisse; nisi quod et requies beatorum Patrum adhuc erat in superiori loco, quam limbus puerorum; sicut de limbo et inferno dictum est. « Praemiserat autem in argumento *sed contra* haec »: Sicut

actuali peccato debetur poena temporalis in purgatorio, et aeterna in inferno; ita et peccato originali debebatur poena temporalis in limbo Patrum et aeterna in limbo puerorum: Si ergo infernus et purgatorium non sint idem, videtur quod nec limbus puerorum, nec limbus Patrum sint idem ». Ita quidem respiciens ad illud, quod in commentario *in lib. IV. sent. dist. XXI*, *quaest.* 1, *art.* 1. *in resp.* ad secundam quaestionem constituit. Nam de loco purgatorii agens »: Dicendum, *ait*, quod de loco purgatorii non invenitur aliquid expresse determinatum in Scriptura, nec rationes possunt ad hoc efficaces induci: tamen probabiliter, et secundum quod consonat magis sanctorum dictis, et revelationi factae multis, locus purgatorii est duplex. Unus secundum legem communem; et sic locus purgatorii est locus inferno conjunctus, ita quod idem ignis sit, qui damnatos cruciat in inferno, et qui justos in purgatorio purgat: quamvis damnati secundum quod sunt inferiores merito, et loco inferiores ordinandi sunt. Alius est locus purgatorii secundum dispensationem, et sic quandoque in diversis locis aliqui puniti leguntur, vel ad vivorum instructionem, vel ad mortuorum subventionem, ut viventibus eorum poena innotescens, per suffragia Ecclesiae mitigaretur. Quidam tamen dicunt, quod secundum legem communem, locus purgatorii est ubi homo peccat, quod non videtur probabile, quia simul potest homo puniri pro peccatis, quae in diversis locis commisit. Quidam vero dicunt, quod puniuntur supra nos secundum legem communem, quia sunt medii inter nos, et Deum quantum ad statum. Sed hoc nihil est, quia non puniuntur pro eo quod supra nos sunt, sed pro eo quod est infimum in eis, scilicet peccatum. « Postremo articulo *VII* ». Receptacula, *inquit*, animarum distinguuntur secundum diversos status earum: anima autem conjuncta mortali corpori habet statum merendi; sed exuta a corpore, est in statu recipiendi pro meritis bonum, vel malum: Sic ergo post mortem, vel est in statu recipiendi finale praemium, vel est in statu quo impeditur ab illo: Si autem est in statu recipiendi finalem retributionem, hoc est dupliciter: Vel quantum ab bonum; et sic est *paradisus:* Vel quantum ad malum; et sic, ratione actualis culpae, est *infernus:* Ratione autem originalis est *limbus puerorum:* Si vero est in statu, quo impeditur a finali retributione consequenda, vel hoc est propter defectum personae; et sic est *purgatorium*, in quo detinentur animae, ne statim praemium consequantur, propter peccata quae commiserunt: Vel propter defectum naturae, et sic est *limbus Patrum*, in quo detinebantur Patres a consecutione gloriae propter reatum humanae naturae, qui nondum poterat expiari. « Haec S. Thomas, quae Theologo de controversia ista acturo prae oculis habenda sunt, ut quid tamquam certum, quid tamquam probabile Scholasticorum Principes in hac quaestione proposuerint, meminerit; nec tot receptaculorum distinctionem, ut commenticiam, rejiciat, nisi antea auctoritatis, ac rationis momenta, quibus ad ea admittenda Scholastici adducti sunt, accurate expenderit, atque infirma prorsus esse deprehenderit. Id si fecisset auctor appendicis, generatim non pronunciasset hanc distinctionem a Scholasticis excogitatam, « quin in Scripturis, et apud antiquos Patres vel leve fondamentum habuerint tot astruendi veluti omnino distinctas inferorum sedes ».

Etenim limbum sanctorum Patrum veteris Testamenti in visceribus terrae situm, et a carcere, ubi inextinguibili igne damnatorum animae simul cum immundis spiritibus torquentur, longo intervallo divisum, ex pluribus sacrarum Scripturarum ac veterum Ecclesiae Patrum testimoniis plane constat. Vide Patuzzium *Dissert. cit. part.* 3, *cap.* 7, *et* 8. Accedit perpetua Ecclesiae universae consensio, de qua Patuzzius *ead. part. cap.* 1, *et seqq.*, et Mamachius lib. 1, de sanctis vet. Test. ante Christum expertibus visionis Dei *cap.* 3, *pag.* 206 *seqq.* Itaque Mamachius idem pag. 772, *not.* 2. Auctorem appendicis jure, ac merito reprehendit scribens »: Ex his quae libro superiore, atque etiam secundo disputavimus, intelligit lector, quam dignus reprehensione sit is, qui adnotationes, seu appendices ad *Bibliothecam Lucii Ferraris* scripsit, edíditque Romae. Is enim *tom. IV. ad V. infernus n.* 7. *Append. p.* 174, *edit. Rom. an.* 1759, etsi Patrum sanctorum veteris Testamenti animabus, ante Christi descensum ad inferos, visionem Dei non attribuerit; iisdem tamen Augustini locis abusus, quibus post Protestantes abutuntur *Calouiciani*, contra communem Catholicorum consensionem, *incertum* scribit *esse*, *num Abrahae sinus in terrae visceribus fuerit. Pearsonium*, credo, aut auctorem historiae Symboli, qui e numero fuerunt Protestantium, consuluerat, ac sequi non dubitaverat. Mox enim tacitis horum nominibus, ne quid ab aliis accepisse videretur, eorumque animadversionibus in epitomen redactis, ab Ethnicis ad Judaeos, paulo ante Christi tempora sententiam de locis inferis, in quibus justorum animae agerent, propagatam, hypothesisque loco adhibitam statuit; indeque ad Christianos Doctores praesertim « Justinum, Irenaeum, Tertullianum, aliosque antiquos Patres, qui Sanctorum beatitudinem ad finem usque mundi differendam opinabantur », hypothesim eamdem fuisse traductam; usurpatam deinceps « a S. Hieronymo, aliisque Patribus, qui Christi animam ad inferos descendisse crediderant, ut disrupto antiquo carcere, animas Sanctorum Patriarcharum in coelestem patriam perduceret »; probatamque demum « fuisse Scholasticis limbum SS. Patrum in inferis adstruentibus ». Ita ille, quam Patres omnes, eo confitente, quamque Theologi deinceps Scholastici universi sequuti sunt, sententiam, ex Ethnicorum somniis manasse commentus est, utque incertam rejicit; eoque se nomine effugere speravit repre-

hensionem, quod *hypotheseos* eam appellarit vocabulo. Quasi vero verbis versanda Theologia sit; non iis, quae verbis sint subjecta, sententiis. Sed maneat Patrum, Theologorumque doctrina necesse est: ea vero manente; evanescant oportet somnia *tot appendicum* auctoris, qui se a Patribus, Theologisque dissidere confiteatur. Sed Ecclesiae judicio, inquit, nil certi definitum habemus, atque intacta fide, Abrahae sinus alibi quoque stabiliri potest extra Caelum empyreum ». Ego vero ut ferri haec possint, non video. Tunc, mi homo, in rebus *incertis* impune numeres, quod Ecclesiae omnes Orthodoxae ubique terrarum pusillos etiam, neophytosque docent suos? Quod Ecclesia Romana cathechismo Romano complexa est? Quodque Professionibus quoque fidei ad Patriarchas, atque Antistites, qui ejus communionem expetebant, missis comprehendit? Vide quae scripsi *lib.* 1, *hujus operis cap. II. et III* ». De testimoniis S. Augustini accuratissime, ut solet, disputat idem Mamachius lib. 2, operis ejusdem cap. 1, et 2. Sententiam autem de inferni receptaculis, ad quae omnes sive justorum sive impiorum animae a corporibus solutae, abirent, Hebraeos, non a Graecis paulo ante Salvatoris nostri tempora accepisse, sed longe antiquiori traditione, ostendit Patuzzius Dissert. *cit. part* 2, *ubi cap.* 2, communem hac de re totius antiquitatis consensum expendit; et quam firmum inde ad Catholicae Ecclesiae doctrinam confirmandam argumentum ducatur, demonstrat. Parte vero prima *cap.* 3, evincit quam falso Svvindenius, aliique Scriptores affingant primitivae Ecclesiae fidelibus, ac Patribus absurdam Cosmae Egyptii de Caeli, ac terrae figura opinionem, productisque textibus Clementis Romani, Justini, Athenagorae, Clementis Alexandrini, Eusebii, Athanasii, aliorumque, tellurem ab ipsis sphericae figurae, ac planetarum instar in aëre suspensam fuisse habitam confirmat.

De limbo puerorum hoc brevi dico, Theologos, qui ipsum a damnatorum carcere distinguendum putarunt, ideo putasse, quod pueros cum solo peccato originali ex hac vita decedentes, poena sensus non esse torquendos existimaverunt, quemadmodum ex testimoniis S. Thomae num. 3, descriptis patet; ut autem eos sensus poenae obnoxios non futuros arbitrarentur, non modo pluribus rationibus, sed etiam nonnullis S. Scripturae, ac Veterum Patrum locis sunt adducti. Consulantur S. Thomas *in comment. in lib.* 2, *Sentent. dist. XXXIII. qu. II. art.* 1, et in quaestionibus disputatis de malo *q. V. art.* 2. Ven. Cardinalis Bellarminus de amissione gratiae, et statu peccati *lib. VI. cap. IV.* Controvers. *Tom.* 4, *pag.* 186, *seq.* atque, ut alios omittam, Cl. Joannes Franciscus Bernardus Maria de Rubeis Ord. Praed. in Tractatu de peccato originali *c. LXXV. pag.* 413, *seqq.* Neque vero ad hanc opinionem labefactandam satis est afferre illa SS. Scripturarum, Conciliorum, Patrumque testimonia, quae auctor appendicis n. VIII. producit, aut citat, nisi illud una ostendatur, eadem commode exponi, uti a S. Thoma, atque aliis exposita sunt, non posse, quod nemo hactenus ostendit.

Quod spectat ad purgatorium, etsi demus eodem igne, quo impii torquentur, piorum animas, quibus aliquid luendum superest, expiari, inde tamen non efficitur, purgatorii locum ab impiorum carcere distinctum non esse. Utrumque enim consistere potest, auctore S. Thoma, cujus verba n. 6. attuli.

FINIS TOMI QUARTI.

CONSIGLIO GENERALE DI PUBBLICA ISTRUZIONE

Napoli 11 Settembre 1852 — Rip. Car. N. 68. — Oggetto — Visto la domanda del Tipografo Gennaro Agrelli, il quale ha chiesto di proseguire per conto della Badia di Montecassino, dal fascicolo 44 in poi, *l'opera Canonica Giuridica ec. di Lucio Ferraris.*

Visto il parere del Regio Revisore D. Alessandro Gualtieri.

Si permette, che la suindicata opera continui a stamparsi, però non si pubblichi senza un secondo permesso, che non si darà, se prima lo stesso Regio Revisore non avrà attestato, di aver riconosciuto nel confronto esser l'impressione uniforme all'originale approvato.

Il Presidente Interino
FRANCESCO SAV. APUZZO

Il Segretario Interino
GIUSEPPE PIETROCOLA.

Deputato della Curia Arcivescovile per la revisione dei libri Can. G. Gallo — Al Rev. D. Girolamo d'Alessandro per la Revisione 2 ottobre 1852 — *Nihil obstat* — Girolamo d'Alessandro Censore Teologo.